CORPUS JURIS CANONICI
Liber Sextus Decretalium D. Bonifacii Papae VIII, Clementis Papae V Constitutiones, Extravagantes tum viginti D. Ioannis Papae XXII tum communes,... – Lugduni : [S.n.], 1584
[8] p., 870 col., *4, A-Z8, 2A-2C8, 2D10 ; Fol. marca mayor
Port. a dos tintas, con marca de imp. – Texto glosado, a dos col. y con apostillas marginales
1. Corpus Juris Canonici-Comentarios 2. Corpus Juris Canonici-Iruzkinak 3. Derecho canónico 4. Zuzenbide kanonikoa I. Título

R-6675

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

D. BONIFACII PAPÆ VIII.

CLEMENTIS PAPAE V.

CONSTITVTIONES

EXTRAVAGANTES

TVM VIGINTI

D. IOANNIS PAPAE XXII.

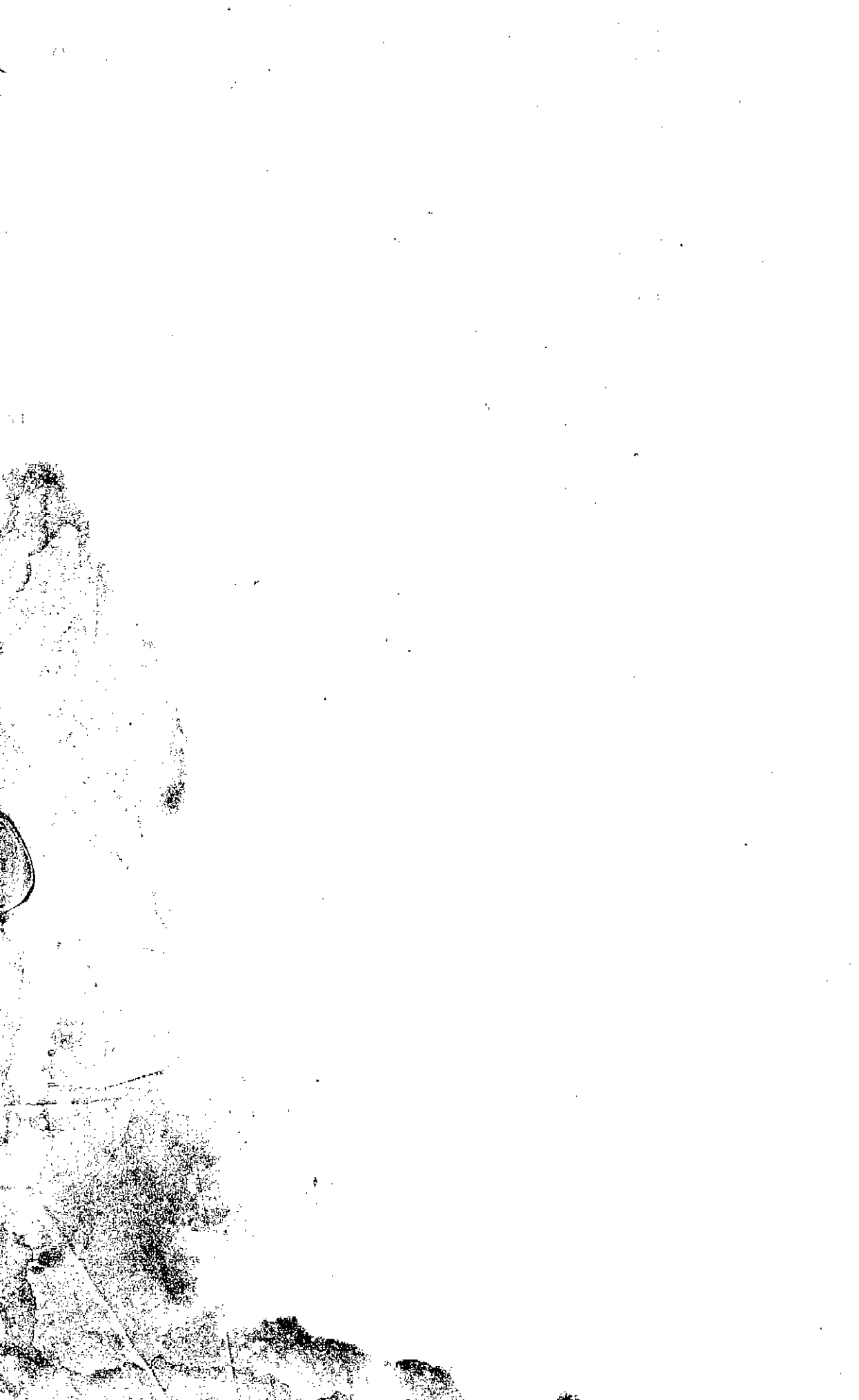
TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum suis glossis suæ integritati restituta, & ad exemplar ROMANVM *diligenter recognita.*

LVGDVNI,

M. D. LXXXIIII.

De licentia D. N. GREGORII XIII. Pont. Ma

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M.C C.X C III I. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunen. & Berengarium Episcopum Biteren. ac magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes Andr. Bononien. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM
Libri Sexti Decretalium.

Tabula titulorum v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

Accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus. lib. v. tit. j. col. 609
Ætate & qualitate & ordine præficiendorum. lib j. tit. x. 315
Appellationibus. lib. ij. tit. x. 393
Arbitris. lib. j. tit. xxij. 302

B

Bigamis. lib. j. tit. xij. 229

C

Capellis monachorum, libr. iij. tit. xviij. 503
Censibus, exactionibus & procurationibus. lib. iij. tit xx. 566
Clericis coniugatis. lib. iij. tit. ij. 424
Clericis non residentibus. lib. iij. tit. iij. 427
clerico ægrotante vel debilitato. lib. iij. tit. v. 488
Cognatione spirituali. libro iij. tit. iij. 603
Concessione prebendæ & ecclesiæ non vacantis. lib. iij. tit. vij. 493
Confessi. lib ij. tit. ix. 342
Consecratione ecclesiæ vel altaris. lib. iij. tit xxj. 578
Consuetudine. lib j. tit. iij. 58
Constitutionibus. lib. j. tit. ij. 10

D

Decimis, primitijs, & oblationibus. lib. iij. titulo xiij. 537
De desponsatione impuberum. lib iij. tit. ij. 600
Dolo & contumacia. lib. ij. tit. vj. 333

E

Electione & electi potestate lib. j. tit. vj. 68
Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. lib. ij tit. vij. 337
Exceptionibus. lib. ij. tit. xij. 319
Excessibus prælatorum & subditorum. lib. v tit. vj. 663

F

Filijs presbyterorum & alijs illegitime natis. lib. j. tit xj. 217
Foro competenti. lib. ij. tit. ij. 314

H

Hæreticis. lib. v. tit ij. 611
Homicidio. lib. v tit. iij. 610

I

Iis quæ vi metúsve causa fiunt. lib. j. tit. xx. 296
Immunitate ecclesiarum cœmeteriorum & aliorũ locorum religiosorum. lib iij tit. xxij. 582
In integrum restitutione. lib. j. tit. xx. 298
Iniurijs & damno dato. lib. v. tit. viij. 687
Institutionibus. lib. iij. tit. vj. 491
Iudicijs. lib. ij. tit. j. 307
Iuramento calumniæ. lib. ij. tit. iij. 323
Iureiurando. lib. ij. tit. xj. 355
Iure patronatus. lib. iij tit. xix. 564

L

Lite contestatione. libr. ij. tit. ij. 320

M

Maioritate & obedientia. lib. j. tit. xvij. 274

N

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant. lib. iij. tit. xxiij. 581
Ne sede vacante aliquid innouetur. lib. iij. tit. viij. 516

O

Officio vicarij. lib. j. tit. xiij. 221
Officio & potestate iudicis delegati. lib. j. titu. xiij. 225
Officio legati. lib. j. tit. xv. 247
Officio ordinarij. lib. j. tit. xvj. 254

P

Actis. lib. j. tit. xviij. 275
Pœnis. lib. v. tit. ix. 669
Pœnitentijs & remissionibus. lib. v. tit. x. 700
Postulatione prælatorum lib. j. tit. v. 65
Prebendis & dignitatib. lib. iij. tit. iij. 429
Præscriptionibus. lib. ij. tit. xvij. 367
Priuilegijs. lib. v. tit. vij. 666
Procuratoribus. lib. j. tit. xix. 276

R

Ebus ecclesiæ non alienandis. lib. iij. tit. ix. 518
Regularibus & trãsmutãdis ad religiosum. li. iij. tit. xiiij. 544
Regulis iuris. lib. v. tit. xij. 776
Religiosis dom. bus. lib. iij tit. xvij. 560
Reliquijs & veneratione sanctorum libro ij. titulo xxij. 579
Renuntiatione. lib. j. tit. vij. 187
Rerum permutatione. lib. iij. tit. x. 524
Rescriptis. lib. j. tit. ij. 15
Restitutione spoliatorum, libro ij tit. v. 328
Restitutione in integrum. lib. j. tit. xxj. 298

S

Chismatici. lib. v. tit. ij. 646
Sententia & re iudicata. libro ij. tit. xij. 372
Sententia excommunicationis. lib. v. tit. xj. 707
Sepulturis. lib. iij. tit. xij. 531
Sponsalibus & matrimonijs. lib. iiij. tit. j. 537
Statu regularium. lib. iij. tit. xvj. 555
Summa trinitate & fide catholica. lib. j. tit. j. 8
Supplenda negligentia prælatorum. lib. j. tit. viij. 281

T

Emporibus ordinationum. lib. j. tit. ix. 208
Testamentis & ultimis voluntatibus. lib. iij. tit. xj. 525
Testibus & attestationibus. lib. ij. tit. x. 347

V

Erborum significa. lib. v. tit. xij. 783
Vita & honestate clericorum. lib. iij. tit. ij. 423
Voto & voti redemptione. lib. iij. tit. xv. 553
Vsuris. lib v. tit. v. 655
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. ij. tit. viij. 339

Finis Tabulæ titulorum.

Tabula omnium capitulorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

A arbitris. de offic. & pot. iud. del. 299
Abbates. de priuileg. 670
Abbate. de sen. & re iu. 380
Ab eo qui appellat. de appel. 408
Ab eo qui contra. de elect. 157
Absolutionis. de his quæ vi. 296
Accusatus. de hæret. 630
A collatione. de appel. 418
Alior qui. de do. & contu. 334
Ad apostolicæ. de sen. & re iu. 375
Ad decimas. de rest. spol. 532
Ad succidendos. de schism. 646
Alma mater. de sen. excom. 750
Altercationis. de bigа. 220
Animarum. de sepult. 531
Appellatio. de appel. 416
Auarnia. de elect. 87
Auctoritate Martini. de confess. & ab. 510
Auctoritate sedis. de priu. 678

B

Beneficium. de regularibus. 550

C

Clericis de immu eccle. 587
Clerici de vita & honesta. cleric. 423
Cleriei. de cleri. coniug. 425
Collatio. de offi. leg. 254
Commissa. de elect. 166
Conservationi. de appel. 414
Constitutionem. de sent. excom. 728
Constitutiones de vetu. priuil. 756
Constitutiones. de regularibus. 548
Constitutio. de elect. 177
Consuetudinem. de consuetudi. 58
Consuetudinem. de cleric. non resid. 447
Contingit. de sponsa. 535
Contra Clericanos. de hæret. 634
Cordi nobis. et appel. 334
Cui de non do. præb. 469
Cum singuis. de præb. 474
Cum in eccle sijs. de præb. 476
Cum de diuersis. de priui. 669
Cum persona. de priui. 676
Cum in nostris. de reseri. 18
Cum aliquibus. de reser. 22
Cum æterni. de sent. & re iud. 372
Cum ab vno. de sent. & re iud. 348
Cum quis. de sepulturis. 532
Cum quis. de sent excom. 748
Cum medicinalis. de sententia. 740
Cum nullus de temp. ord. 193
Cum appellationibus. de appel. 407
Cum in cuncta. de consue. 62
Cum non deceat. de elect. 133
Cum ex eo. de elect. 144
Cum expediat. de elect. 211
Cum quidam. de excepti. 310

Tabula Capitulorum Sexti Decretalium.

Cum ex eo.de excess prælat. 663
Cum C.Lucens.de for.compet. 319
Cum contumacia.de hæret. 619
Cum secundum leges.de hæret. 642
Cum in postulationibus.de iureiu. 319
Cum in generali.de offic.vica. 224
Cum plures.de offi.& pot.iud. 235
Cum de beneficio.de præben. 437
Cum in illa.de præb. 442
Cum in Ecclesia.de præb. 466
Cum episcopus.de off.ord. 368
Cupientes.de elect. 310

D

Decet dominum.de immu.eccl. 584
Determinamus.de sen.excom. 726
Decretis.de hære. 634
Degradatis.de pœnit. 690
Deliberationi.de offi.leg. 252
Detestando.de sent.præb. 500
Dilecta.de sen.excom. 716
Discretionis.de dec. 538
Dispendia.de rescrip. 20
Dispendijs.vt lit.pend. 328
Dudum.de præben. 447
Dudum de reb.eccl.non alien. 518
Duobus.de rescrip. 53

E

Ecclesiastici.de sup.negl.prælat. 209
Ecclesia.de in int.rest. 279
Ei cui.de præb. 471
Eos qui.de sent.excom. 746
Eos qui.de temp.ordi. 811
Eos qui.de immu.eccl. 591
Episcopali.de maio.& obedien. 274
Episcopus.ne cle.vel mo. 595
Episcopum.de præscri. 368
Episcoporum.de priui. 679
Et si capitulum.de institut. 492
Et si ignorantiam.de in int. 688
Et si sententia.de sent.& re iu. 398
Eum cui.de præb. 439
Eum qui.de eo qui mittit in pos. 338
Eum qui de dolo & contum. 335
Eum qui.de præben. 456
Exceptionis.de lit.cont. 320
Ex eo quòd.de elect. 118
Executor.de conc.præb. 504
Exigit.de censib. 572
Exijt.de verb.signifi. 919
Ex fraternitatis.de fraud. 597

F

Felicis.de pœnis. 694
Felicis.de censi. 574
Fideli.de sum.trin. 8
Filij.de hæret. 614
Frequens.de resi.spolia. 328
Fundamenta.de elect. 139

G

Generali.de elect. 102
Gloriosus.de relig.& ven. 580
Grandi.de sup.negl.prala. 205
Gratia.de rescrip. 28

H

Hæc constitutione.de offic.& pot.iud.del. 244
Hi qui.de præb. 445
Hoc consultissimo.de reb.eccle non alien. 525

I

In appellationis.de iur.cal. 326
Indemnitatibus.de elect. 179
Indulgentia.de pœnit. 762
In electionibus.de elect. 72
In fidei.de hæret. 617
Inquisitores.de hæret. 637
Ipsa iura.de rescript. 16
Is cui procuratio.de elect. 178
Is cui ab apostolica.de offi.& pot. 240
Is cui est.de sent.excom. 744
Is cui conceditur.de præb. 458
Is qui mandat.de homicid. 654
Is qui contra.de elect. 138
Is qui.de fil.presby. 217
Is qui à procuratore.de procu. 284
Is qui habet.de sepult. 534
Is qui in ecclesia.de sent.excom. 742
Is qui monasterium.de reg. 544
Iudex.de offic.& pot.iud.dele. 231
Iuris.de iudi. 308

L

Legator.de offi.legati. 619
Legitima.de appel. 642
Licet ecclesiarum.de præb. 319
Licet episcopus.de præb. 224
Licet absente locutoria.de appe. 235
Licet [illegible]ialem.de off.vic. 437
Licet is de procur. 442
Licet Romanus.de const. 466
Licet canon.de elect. 368
Licet pater.de sepult. 510
Licet.de sen.excommun. 584
Licet vobis.de priu. 726
Licet in tua.de rer.permut. 634
Licet mulieres.de iureiur. 690

M

Mandatum.de præb. 252
Mandato.de præb. 500
Mediatores de test.& attest. 716
Mulieres.de iudi. 538

N

Ne aliqui de hære 20
Ne aliqui.de priui. 328
Ne captanda.de conc præb. 447
Nedum.de cogn.spir. 518
Nemo deinceps.de elect. 53
Non est.de consue. 207
Non indiserete.de procur. 209
Non potest.de præb. 471
Non putamus.de consue. 746
Non solum.de appel. 811
Non solum.de regular. 591
Nullis licere.de elect. 274
Nullam.de iur.cal. 595
Nullius episcopus.de temp.ord. 368
Nullus religiosus.de elect. 679

O

Officij.de off.legati. 492
Ordinarij.de off.ord. 688

P

Pactum.de pact. 398
Pastoralis.de cler.agr. 338
Per catechismum.de cog.spir. 335
Per exemptionem.de priu. 456
Per hoc.de hæret. 320
Permittimus.de ætat.& qual. 118
Perpetuo.de censibus. 504
Perpetuo.de postul.prala. 572
Perpetuo.de elect. 919
Periculosa.de statu regu. 597
Pia.de excep. 694
Postquam.de accus. 574
Prælatis.de homic. 8
Presens.de offi.leg. 614
Presenti.de offi.ordi. 328
Presenti.de præben. 139
Presentium.de test.& attest. 102
Presbyteri.de capel.mon. 580
Presidentes.de hæret. 205
Prouisionum.de verb.sign. 28
Procurator.de procur.
Procurator.de elect.
Pro humanis.de homicid. 244
Prouida.de elect. 445
Prouidi.de elect. 525

Q

Quàm sit ecclesiis.de elect. 326
Quamquàm vsuravij.de vsur. 179
Quamquam in casu.de elect. 762
Quamquam pedagiorum.de cens. 72
Quamuis non plures.de cog.spi. 617
Quamuis alicui.de off.& pot. 637
Quamuis super cassationib.de offi.ord. 16
Quamuis plenissima.de præb. 178
Quamuis tibi.de præb. 240
Quamuis ad rectum.de pœnit. 744
Quamuis.de rescrip. 458
Quamuis constitutio.de elect. 634
Quamuis procurator.de procu. 138
Quamuis pactum.de pact. 217
Qui ad agendum.de procu. 284
Qui contra certam.de elect. 534
Qui generaliter.de procur. 742
Qui postulatis.de offi.& pot iu. 544
Quia plerique.de offi.ordi. 231
Quia sæpe dubi atur.de præb 308
Quia nonnulli.de immu.eccle. 582
Quia per ambitionem.de rescrip. 56
Quia sæpe contingit.de elect. 175
Quia periculosum.de sen.excom. 712
Quia ex eo.de pact. 277
Quia cunctis.de concess.præb. 493
Quicunque.de sent.excom. 731
Quicunque hæreticos.de hæret. 612
Quod votum.de vo.& vo.redem. 553
Quadam.de præb. 486
Quoniam episcoporum.de hære. 611
Quoniam vt intelleximus.de immunit.eccle. 589
Quoniam episcopi.de priuil. 686
Quoniam aliqui.de renunt. 197
Quoniam electione.de elect. 195
Quoniam ex constitutione.de concess.præb. 512
Quoniam in baptismo.de sent.excom. 743
Quorundam.de elect. 145

R

Religiosus.de testa. 530
Religioso.de sent.excom. 740
Religiosi.de sepult. 537
Religionum.de relig.dom. 560
Romana.de suppl.negl.prala. 210
Romana.de sent.excom. 714
Romana.de testib.& attesta. 354
Romana.de censib. 567
Romana.de foro comp. 314
Romana.de offi.vica. 222
Romana.de offi.ordi. 255
Romana.de pœnis. 689
Romana.de pœnit. 700
Romana.de appel. 400

S

Sciant cuncti.de elect. 101
Secularis.de foro comp. 318
Sæpe contingit.de temp.ordi. 209
Si à iudice.de appel. 416
Si à subdelegato.de offi.& pot. 243
Si apostolica.de præb. 462
Si à sede.de præb. 473
Si apostolica.de præb. 479
Si abbatem.de elect. 388
Si ad solum.de reg. 552
Si aduersus.de in integ.resti. 300
Si annum.de iudi. 312
Si ad episcopum.ne sede vac. 516
Si breuiscia.de præb. 430
Si clerici.de sent.excommunica. 738
Si ciuitas.de sent.excom. 741
Si capitulo.de cons. præb. 584
Si compromissarius.de elect. 170
Si confirmationem.de elect. 174
Si contra vnum.de offi.& pot. 229
Si canoni[illegible]e off.ord. 238
Si clerici[illegible]p 443
Si cui.de elect. 344
Si cui.de præb. 480
Sicut nobis.de verbo.signi. 774
Sicut cum cl[illegible] 541
Si duo procuratores.de procu. 288
Si duo ex [illegible]us.de offi.& pot. 228
Si de calumnia.de iur.calum. 334
Si delegatus.de offi.& pot. 233
Si ecclesiam.de conser.eccle. 578
Si episcopus.de suppl.negl.prala. 206
Si episcopus.de præb. 482
Si episcopus.de præsen. 701
Si episcopus.de offi.ordi. 266
Si eo tempore.de rescrip. 31
Si eo tempore.de elect. 190
Si electio.de elect. 136
Si ex tribus.de arbitr. 302
Si eum.de præb. 440
Si forte.de elect. 100
Si gratiosè.de rescrip. 24
Si hi contra.vt lite pend. 340
Si iudex.de sent.excom. 733
Si infantes.de desponsi.impu. 600
Si is cum quo.de fil.presby. 219
Si is cui.de præb. 484
Si is cui.de accusa. 610
Si is ad quem.de institu. 492
Si is cui.de off.& pot.iudi.dele. 238
Si laicus.de iure patr. 504
Si motu.de præb. 464
Si oblatorio.de in contest. 322

Si Papa

Tabula Capitulorum Sexti Decretalium.

Si Papa.de priuil. 682
Si pater.de teſta. 526
Si poſt præſtitum.de conſ. 345
Si propter.de reſcri. 32
Si pro ic.de reſcrip. 52
Si poſtquam.de elect. 160
Si pro clericis.de præb. 439
Si poſtquam.de præb. 446
Si pluribus.de præb. 465
Si pauper.de præb. 472
Si quando.de elect. 95
Si quem.de procur. 292
Si qui.de præſcrip. 370
Si quis iuſto.de elect. 192
Si religioſus.de elect. 151
Si ſententia.de ſent.excom. 740
Si ſalt.de conſeſ.præb. 507
Si ſuper.de off. & pot.iud. 237
Si te.de renuncia. 199
Si tibi abſenti.de præb. 434

Si tibi conceſſo.de præb. 681
Solet.de ſent.excom. 708
Statuimus.de ſent.excom. 710
Statuimus.de elect. 68
Statuimus.de confeſſis. 340
Statuimus j.de offi. & pot.iudi.deleg. 226
Statuimus ij.de offi. & pot. 241
Statutum.de reſcrip. 35
Statutum.de elect. 242
Statutum de ſent.excom. 736
Statutum.ne cler.vel mona. 592
Statutum.de præb. 433
Statutum j.de hære. 615
Statutum ij.de hære. 635
Statuto perpetuo.de dec. 644
Super eo.de hæret. 540
Super eo.de præb. 666
Suſceptum.de reſcrip. 438
Suſcepti.de præb.& dign. 429

T

Tibi qui.de reſcrip. 50

V

Vbi periculum.de elect. 74
Vbicunque.de pœnit. 693
Veniens.de verbo.ſigni. 226
Venerabilibus.de ſent.excom. 719
Volentes.de priuil. 666
Vſurarum.de vſur. 636
Vt apoſtolica.de priuil. 675
Vt animarum.de conſtit. 13
Vt circa.de elect. 82
Vt commiſſi.de hæret. 631
Vt inquiſitionis.de hæret. 639
Vt litigantes.de offi.ordi. 265
Vt officium.de hæret. 626
Vt periculoſa.ne cle.vel mon. 539
Vt quæſtionibus.de arbi. 303
Vt quis.de elect. 148
Vt ſuper.de appel. 406

FINIS.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vasconia, diœcesis Burdegalensis, anno M.CCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum concilium plurimas constitutiones edidit: quas cum & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuisset: Ioannes XXII. eius successor publicauit. Eas Ioannes Andr. Bononien. glossis illustrauit.

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM Clementinarum.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM secundum ordinem Alphabeti.

A
Ætate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib. j. tit. vj. 59
Appellationibus. lib. ij. tit. xij. 138
B
Baptisme & eius effectu. lib. iij. tit. xv. 238
C
Causa professionis & proprietatis. lib ij. tit. ij. 96
Celebratione missarum. lib. iij. tit. xiiij. 233
Cessibus, exactionib. & procurationib. lib. iij. tit. xiij. 229
Concessione prebendæ. lib. iij. tit. iij. 167
Consanguinitate & affinitate. lib. iiij. tit. i. 213
D
Decimis primitijs, & oblationib. li. iij. ti. viij. 194
Dolo & contumacia. lib. ij. tit. iiij. 97
E
Electione & electi potestate. lib. j. tit. iij. 23
Exceptionibus. lib. ij. tit. x. 134
Excessibus prælatorum. lib. v. tit vj. 283
F
Foro competenti. lib ij. tit. ij. 88
H
Hæreticis. lib. v. tit. iij. 263
Homicid. voluntar. vel casuali. lib. v. tit. iiij. 278
I
Immunitate ecclesiarum. lib iij. tit. xvij. 250
Iudeis & Sarracenis. lib. v. tit. ij. 261
Iudicijs. lib. ij. tit. j. 83
Iurepatronatus. lib iij. tit. xij. 222
Iureiurando. lib. ij. tit ix. 114
M
Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. v. tit. j. 217
O
Officio vicarij. lib. j. tit. vij. 66
Officio & potest. iud. deleg. lib. i tit. viij. 67
Officio iudicis ordinarij. lib. i. tit. ix. 71
Orationibus & remissionibus. lib. v. tit ix. 303
Pœnis. lib. v. tit. viij. 253
Prebendis & dignitatibus. lib. iij. tit. ij. 157
Priuilegijs, & excessibus priuilegiat. lib. v. tit. vij. 288
Probationibus. lib. ij. tit. vij. 109
Procuratoribus. lib i. tit. x. 73
R
Rebus ecclesiæ non alienandis. lib. iij. tit. iij. 172
Regularib. & transeunt. ad relig. li. iij. tit. ix. 198
Religiosis domibus. lib. iij. tit. xi. 216
Reliquijs & veneratione sanctorum. lib. iij. ti xvj 240
Renunciatione. lib. i. tit. iij. 55
Rerum permutatione. lib. iij. tit. iiij. 177
Rescriptis. lib. i. tit. ij. 15
Restitutione in integrum. lib. i. tit. xi. 79
S
Sententia & re iudicata. lib. ij. tit. xi. 125
Sententia excommunicationis. lib. v. tit. x. 306
Sepulturis. lib iij. tit. vij 180
Sequestratione possessionis & fructuum. li. ij. tit. vi. 105
Statu monachorum. lib. iij. tit. x. 203
Summa trinitate & fide catholica. lib. i. tit. j. 5
Supplenda negligentia prælatorum. lib. i tit. v. 56
T
Testamen. & vltimis voluntat. lib iij. tit. v. 178
Testibus. lib. ij. tit. viij. 110
V
Verborum significatione. lib. v tit. xi. 313
Vita & honestate clericorum. lib. iij. tit. i. 151
Vsuris. lib. v. tit. v. 279
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. ij. tit. v. 101

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM secundum ordinem Alphabeti.

A
Abbates. de rescript. 15
Ab ecclesia. de rest. in int. 80
Abusionibus. de pœn. & remiss. 304
Ad compescendas. de sequ. poss. & fruct. 106
Ad nostrum. de cens. 231
Ad nostrum. de hæret. 273
Appellanti. de appel. 146
Archiepiscopo. de priuil. 292
Attendentes. de sta. monac. 212
Auditor. de refer. 19
C
Causa beneficiali. de ca. poss. & propr. 96
Causam electionis. de elect. 32
Cedit quidem. de iudic. 261
Constitutionem. de elect. 38
Cum à repulsione. de appell. 150
Cum concessa. de elect. 54
Cum de quibusdam. de relig. dom. 216
Cum ecclesia. de sta. & qual. 60
Cum ei quem. de conc. prab. 168
Cum ex eo. de sent. excom. 311
Cum illicito. de renun. 56
Cum Iudæi. de testib. 110
Cum lite. vt lit. pend. 104
Cum vltionis de elect. 24
Cum secundum statuta. de pœnit. & rem. 303
Cum sit nimis. de magist. 259
Cum sit nostra. de cens. 230
Cupientes. de pœnis. 299
D
Dignum prorsus. de celeb. miss. 238
Diœcesanis. de vi. & hon. cle. 151
Dispendiosam. de iudic. 86
Dudum. de iud. 83
Dudum. de sepult. 184
E
Eos, qui. de sepult. 180
Eos, qui. de regul. 202
Eos qui. de consan. & affin. 253
Et si. de refer. 18
Et si. de offi. ord. 72
Ex frequentibus. de sent. exc. 306
Ex graui. de vsur. 280
Excommunicationis. de except. 124
Exiui de paradiso. de verb. sign. 313
F
Fidei catholicæ. de sum. trin. 6
Frequens. de excess. prel. 283
G
Generalem. de sta. & qual. 65
Gratia. de refer. 21
Grauis. de celebr. miss. 233
Grauis. de sent. excom. 309
I
In plerisque. de elect. 48
Instrumento. de procur. 73
Inter sollicitudines. de mag. 237
Iudices. de offi. deleg. 68
L
Litteris nostris. de probat. 109
Litteras. de refer. 22
M
Monasteriorum. de re. eccl. non alien. 178
Multorum. de hæret. 263
Multorum. de pœnis. 257
N
Ne concessione. de re. perm. 177
Ne in agro. de statu monac. 204
Ne Romani. de elect. 26
Nolentes. de hæret. 270
Non potest. de procur. 75
P
Pastoralis. de re iud. 128
Per litteras. de prab. 160
Plures ab vno. de in. patro. 226
Præsenti constitutione. de censib. 234
Præsenti. de bapt. & ei. effe. 239
Procuratorem. de procur. 78
Q
Ve. de eccles. de off. ord. 66
Quamdiu. de appella. 144
Quia quibusdam sacris. de fo. comp. 90
Quamuis rigor. de appe. 140
Quia contingit. de relig. dom. 218
Quia regulares. de sep. negl. prælat. 56
Quod circa. de elect. 50
Quoniam qui. de vi, & hone. cler. 114
Quoniam ex constitutione. de imm. eccl. 250
R
Religiosi. de priuil. 288
Religiosis. de deci. 194
Religiosus. de procur. 77
Religiosis de restaurat. 178
Romani. de iureiur. 114
S
Sæpe contingit. de verb. sign. 332
Si ante, d- do. & cons. 98
Si à iudicibus. de appel. 138
Si appellationem. de appel. 148
Si beneficiorum. de decr. 196
Sicut appellationem. de appel. 142
Si de beneficio de prab. 164
Si dignitatem. de prab. 158
Si dominum de rel. & ven. fac. 240
Si diuobus vi lit. pen. l 102
Si furiosus. de homicid. 278
Si iuxta. de prab 166
Si plures. de prab. 162
Si quis studente. de pœnis. 254
Si Romanus. de prab. 161
Si summus, de sent. excom. 312
Si vna. de reb. eccl. non alien. 174
Statutum. de elect. 31
T
Tsibus. de testi. 112
V
Vt calumnijs. de re iud. 126
Vt clericorum. de off. ind. ord. 71
Vt constitutio. de in. patr. 223
Vt professores. de regular. 192
Et ij qui. de sta. & qual. 62

FINIS.

S

Si frat
Susceptu
te.

Tabula t:
gántiu

Consuetudine.lib.j.
Crimine falsi.lib.v.

Decimis.lib.iij.
Dilationibus.lib
Dolo & contumatia.lib.

Lectione.lib.j.
Emptione & venditione

Prima gl. legitur sine recitatione: tamen tria facit: Nam allegatione & causa premissa, innocat suffragium diuinum, exprimens ad quid: Secundo ponit operis utilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum sermone loquens, operis defectus excusat, & profectus attribuit Archidiacono quem commendat, & cui submittit hoc opus. Io. Andr. in nouell.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Domini Bonifacij Papæ octaui.

BONIFACIVS [a] Episcopus [b] seruus seruorum Dei, [c] Secundo exordiendo dicit, ꝙ intendit solicite circa commoda subditorum, & voluntate laboratiꝫ interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipsorum scandala tollat, & lites reprimat: ad quod se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditæ, eò quòd præsit sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ à Deo prælata fuit cunctis Ecclesiis, & effecta totius orbis magistra. Tertio narrat se à multis requisitum instanter, vt elucidarer, quæ ex Extrauagantibus eius post compilationē Gregorij noni ab ipso vel aliis Romanis Pontificib. teneri, & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipsarum: Quod vt facere desiderans, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipsas fecit diligentius recenseri, quarum multæ reperiuntur fuisse, quia temporales, vel iuri contrariæ, vel superfluæ: reliquas in melius reformatis, cum viris constitutionibus per ipsum nouiter editis, mandauit in vnum librum redigi, & sub debitis titulis collocari, illum que librū vult addungi quinque libris Decretalium, & vocari Sextum: cum senarius numerus sit perfectus. Dicit demum, quòd ideo non mandauit has cōstitutiones in cōpilatione Gregorij sub suis titulis poni, quia oportuisset multos libros fieri, & penes fieri cum maximis laboribus & expensis. Quarto concludendo, mandat ipsis Doctoribus & scholaribus, quòd ipsum librum iam ecce compositum, quem eis sub Bulla transmittit, affectuose recipiant, illo vsuri in iudiciis & scholis: & præcipit, quòd vlcerius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas constitutiones Romani Pontificis editas post compilationem Gregorij noni Papæ, quæ in ipso Sexto libro inseruæ vel reseruatæ non fuit. Hoc dicit proœmium.

Gl. seq. tria facit, auctorem commendat: nominis etymologiam ponit: querit obijcienda de lege: & triplicitet soluit, tegt respondes.

a ¶ *Bonifacius.*] Ex prædictorum suis eiusdem nominis, licet ipse fuerit octauus, credo, quòd vnicam Decretalem habuimus, scilicet 5. de præsum. nullus. [1] Et dicitur Bonifacius, quasi bona faciens: & vere est consonans nomen rei, prout esse debet. 21. dist. clericos. de præb. cum secundum. instit. de don. §. est & aliud. Bonum igitur, imo optimus opus fecit, nostrum ius canonicum illuminando, & per declarationes antiquorum iurium, & per editiones nouorum: vt j. sequitur. Sed forsitan inuenes dubitare, qua ratione mutetur nomen in creatione Romani Pontificis, cum nominis mutatio prohibita sit. C. de mu. no. l. 1. hic enim prius vocabatur Benedictus, modo Bonifacius est nominatus. Innocentius quartus prius Sinibaldus, Gregorius decimus, prius Theobaldus, Cælestinus v. prius Petrus. Respondetur hoc fieri, vt ostendatur ad permutationem nominis, factam mutationem hominis: cum enim prius esset petrus homo, nunc vicem veri Dei gerit in terris. 3. vt eccl. benef. ve nostrum. Vel ideo: quia omnis actio Christi nostra est instructio. 3. de elect. significasti 21. q. 1. Deus omnipotēs sed in promotione Petri, mutatum est ei nomen: cum primo vocaretur Simon. 21. dist. in nouo. sed Romanus Pontifex vicem Petri gerit. 3. qui si. sint le. per venerabilem. Vnde ad eius instar, primæuum mutandum est nomen. Præterea æquum fuit mutationem fieri: quia posset promotus turpe originale nomen habere: pone exemplum. 3. de elect. per inquisitionem. vnde non esset æquum ipsum illo nomine vocari. [4] Lex autem, de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

Gl. seq. de stylo scribendi remittit: querit opponendo: soluit, & ex solutione infert.

b ¶ *Episcopus.*] Ante consecrationem & coronationem sic scribitur: Bonifacius electus episcopus. & adde quod dicam in fine libri super data. Et quare se vocet Episcopum, cum sint in ecclesia Dei dignitates Episcopali maiores, debitati solet dicnouem ordines in ecclesia. 21. dist. clericos. circa prin. & 23. dist. Episcopus. & cap. seq. Horum autem ordinum Episcopalis est maior: quia nullum ipso est inueniremaiorem vel parem. facit quod no. 21. dist. in nouo. in prin. 2. gl. & 32. dist. ca. Non ergo à dignitate, sed ab ordine volens nuncupari, se vocat Episcopum. Et est contra theologos, qui dicunt solum esse septem ordines. Dicunt enim, quòd Episcopalis & Psalmistatus non sunt ordines, pro eo quòd certum officium circa consecrationem Eucharistiæ non est illis ordinibus deputatum: Nos furistæ contra [5] per iura prædicta. de hoc 3. de pur. can. quoniam.

Gl. seq. recipit per quæstionem vel obiectionem, quam soluit quæ- druplicitter, & remittit.

c ¶ *Seruus seruorum Dei.*] Non simpliciter se dicit seruū, sed seruū seruorum Dei: quasi de his, quæ sunt foris, nihil se curat. [6] 2. q. 1. multi. 3. quid enim mihi, vel quia his non seruimus Deo? de sole, luna non seruimus: sed illos iudicat. Illis autem qui seruiunt, seruit. Ad. 1. [7] vt j. de offic. leg. officij. Vel dic, seruorum Dei, scilicet Apostolorum, vt j. de offic. leg. officij. Vel dic, seruorum Dei, scilicet

[a] Vaticanis & aliis antiquis cod. tam in hoc volumine quam in aliis incipit liber Sextus Decretalium Dñi Bonifacij Papæ octauus & hæc in scripto ex pūn & præfatione colligitur.

Psal. 83.

[1] Contra de cathedrales B. Hieron. in epist. Eidē palmā seruitutis: Nūq̄ meā Xp̄o inuenire libeat eloquii & scientiā inguā barbaram: legant q̄ volūt, q̄ nōdū ad Deū amorē cruciāt, appetāt, literas calamitent, magis vīa ch̄ristiane fidei nocabor ad studiō, q̄ illa Iouā deriuōe, & odio deterebor. Io. An.

[2] Ex varietate in hoc sacro libro, licet nō idē sit auctor, quærere præterm. ratis causa ad ea sufficiat remisisse, quæ in principio Gregoriane compilationis per Bernardum notata fuerunt. Et licet annotata fuerint quæ Rhetoricorum altercatio, an salutatio sit pars epistolæ: id eorum disputationi & solutioni relinquens, hoc proœmium in quatuor diuido partes: In quarum prima salutatio ponitur vsque ibi: *sacrosanctæ.* In secunda exordium vsque ibi: *fame.* In tertia narratio vsque ibi: *vniuersitati.* In quarta conclusio vsque in finem. Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores & scholares morantes Bononiæ [3] salutat & benedicit.

[3] Salutat.

[4] Ita Saly. l. cūctos populos C. de sum. tr. Do c. grauis de dep. Card. Ecc. exui. in ver. cæterū

[5] de ver. sig. j. Sequitur

[6] Ad hoc & 1. 2. q. 1. cū deuotionē mīde. cō. c. iij. j. vasa sacra cundū Aug.

[7] Ad. 1. [illegible]

lorum Petri & Pauli, quorum vices gerendo, seruire ipsis dicitur. ad hoc 1. q. 7. quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, secundum quam negat se vniuersalem Papam. 99. distinct. ecce. & submittit se iudicio seculari. 2. quæst. 7. nos si. & voluntariæ purgationi. 2. q. 5. manifestis. Vel dic, vt not. in proœmio Gregory.

ADDITIO Legitur in chronica Martiniana, quòd Beatus Gregorius fuit primus, qui sic se scripsit. Haberes autem hæc clausula. 1. q. 3. Saluator. in titul. & c. ex multis. in titu. 30. q. 3. c. 2. 2. in tit. de sent. excom. relatum in 6. secundum Archid. diac. Io. And.

dilectis filiis [a] Doctoribus [b] & scholaribus [c] vniuersis Bononiæ [d] †commorantibus, [e] salutem & Apostolicam benedictionem. [f]

† in vno manuscripto ita: Per suæ cõmorãtis in altero Vaticano ita: Bononiæ, paruus, in archiuio quæ cõmorãtib.

Gl. seq. remittit, & quæstionem soluit.

a ¶ *Filiis.*]quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt s. de cri. fal. quàm grauiter. Et licet aliquis Episcopus esset in studio Bonon. scholaris vel Doctor, non est propterea rescriptum viriosum: quia generaliter inspicimus, nec est curandum de modico, de consecra. dist. 2. reuera. s. de simo. & si quæstiones.

ADDITIO. In fin. vbi equus Cardinalis donatus à fratre Prælati debentis pallium recipere, simoniam non inducit cum dicatur esse quid parum, attenta qualitate personæ cui oblata fuit.

b ¶ *Doctoribus.*]Doctor dicitur à docendo, & debet esse cautus, ne proferat tacenda, vel dicenda reticeat 43. dist. sit rector. in prin. Et debet scipsum, & verba sua secundum audientium capacitatem & ingenium coaptare. 8. quæst. 1. oportet. qui enim docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, non eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 43. distin. §. vlt. nec debet esse arrogans, sed humilis. de maior. & obedient. cap. vlt. 50 in principio. Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium, vt huiusmodi nesciant proferre, quæ decent: & recta quæ sapiunt, recte ministrare non possint. 46. distinct. cap. 1. in principio. & Doctores vniuersitatem faciunt. supra, de constit. ex litteris.

1 Inclusa ad dictum sunt ad glossam.

c ¶ *Scholaribus*] A schola dicta, (quod [1] Græcum Latine dicitur vacatio: vide Ioan. And. in cler. vel mona. cap. 2. in principio.) Prudentiores autem sunt scholares in his, quæ habentur. ff. famil. erciscun. l. quæ pater filio. & C. ne il. pro patr. in consultat. habita.

Gl. seq. quærit, & remittit.

d ¶ *Bononiæ.*]Quid de aliis? Dic vt not. in proœm. Gregorianæ compilationis.

ADDITIO. Etymologiam huius nominis, Bononiæ, quam ponit hic Io. Monachus: & quando hic cœpit esse studium. vide in cle. de mag. in gl. dicitur.

2 De qbꝰdã gl. in c. sũg. de pœ. ci. 1. Bal. in l. dire. tas. C. de test. ma. Fõ.

e ¶ *Commorantibus.*]Multi morantur qui parum student. [2] & hos forte curialiter reprehendere voluit, secundum Hostien.

ADDITIO. Dicit Io. Monachus per hæc verba instrui cupiens tem studere, in quinque, scilicet vt eligat locum apertum: ibi, *Bononiæ.* Doctorem idoneum nobi, *Doctoribus.* Quòd studio vacetibi, *Scholaribus.* Quòd se ad diuersa non distrahat: ibi, *Vniuersis.* Quòd continuet studium: quod dicit colligi per interpretationem per verbum, *Commorantibus.* Et inducit illud, *Doctrina scholaris, Intercisa perit, continuata viget.* allegat. ff. de leg. 3. legatis. §. ornatricibus. Ioan. And.

Gl. seq. dicit, quid conferat benedictio & dat 8. similia: & determinationem ponit.

3 ad illã gl. adde Thu. 4 distin. 16. Do. Fonta.

f ¶ *Benedictionem.*]Per benedictionem [3] Prælati deuote suscepta, venialia remittuntur. ad hæc 1. quæst. 1. dictum, & ca. magnificam, & cap. sequent. sicut per generalem confessionem & orationem Dominicam. de pœnit. dist. 3. de quotidianis. Per aquam benedictam. de consec. dist. 3. aquam. Per eleemosynam & ieiunia. de pœn. dist. 3. sane cauendum. Et per Eucharistiam deuote sumptam. de consec. dist. 2. cum omne. Per vnctionem extremam. 3. de sacra vnct. cap. vnico. ad princ. Per deuotam pectoris contritionem. de pœnit. dist. 1. tres sunt autem actiones. secundum Host. qui hoc not. de pœn. & remis. omnis. Et quod dixi de remissione venialium, intelligas verum in eo, qui non est in mortali. vt no. de pœn. dist. 1. perfecta. in vlt. gl. Mortale enim sine veniali potest dimitti, sed non econuerso: quia mortale opponitur charitati, veniale seruori charitatis: sublato vero priori, tollitur posterius: sed non econuerso.

tendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum † quiete labores, [g] & noctes quadoque trasimus insomnes, [r] vt scandala remoueamus ab ipsis: Et quas humana natura [s] nouas semper deproperans edere formas [s])lites quotidie in uenire conatur: nunc antiquorum † declaratione, [t] nunc [u] vero nouorum editione iurium, prout nobis est possibile, [x] reprimamus. Sane, [y] cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono præfecessore nostro tam prouide, [z] quàm vtiliter [a] compilatum, nõnullæ ab eo, [b] & ab aliis [c] Romanis Pontificibus successiue [d] super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent,

† eorum

Sacrosanctæ.]In saepe constructionum: ibi, *Præsidentes.* secundum Ioannem Monachum, secundum quem hoc proœmium diuiditur in quatuor partes: in Exordium, Narrationem. infra §. *Sane.* Argumentationem infra §. *Quem librum.* Conclusionem infra §. *Venerabilibus.* Primã subdiuidit in duas: in exordium generale. Secũdo, in magis concretum & speciale. In primo tangit eminentiam Romanæ Ecclesiæ in præsidentia, & in subditorum cura. Secundo eius eminentiam in iurium antiquorum declaratione, & nouorũ editione: ibi, *Et quæ.* Secunda principalis: ibi, *Sane.* Primo narrat de causa efficienti principali. Secundo: ibi, *Per*

† Optimus tex. secũdũ Doct. qđ dõ clarans nõ nocet. similis text. in l. hæres palã. § sed & si notam. ff. & testa. Fon.

venerabiles. de causa efficienti, non principali: sed cooperante vel instrumentali. Tertio: ibi, *Ex quibus.* finem huius operis ex narrans cõcludit. Tertia principalis. Primo narrat operis perfectionem ex numero senario. Secundo: ibi, *Nec sine causa.* ex dispendiorum expensarum & laborum euitatione. Quartam non subdiuidit. Io. And.

g ¶ *Sacrosancta.*]ex ordinatione. Et ideo sacrosancta dicitur quia cõsecrata fuit martyrio Apostolorum Petri & Pauli. 21. di. quamuis. 5. 22. dist. c. 2. 3. de elect. fundamenta. & de reli. & ven. sanct. c. 1. §. fit alma.

h ¶ *Imperscrutabilis*]vnde, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm imperscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: ad Rom. 11. & de pœn. dist. 4. si ex bono, circa princ.

i ¶ *Incommutabili.*]22. q. 4. incommutabilis. 3. de summa Trinit. firmiter.

k ¶ *Prætulit.*]Per illa verba, Tu es Petrus, &c. 21. dist. in nouo. & c. seq. vel, Pasce oues meas. 3. de elect. significasti.

l ¶ *Magistratum.*]21. dist. c. 1. & 2. 3. de sum. Trin. c. damnamus. ad fi. 3. de priu. 4. q. 3. de sacrosan. eccl. l. iubemus. & 1. tit. prox. cap. vno.

m ¶ *Dispensationi*]. 43. dist. dispẽsatio.

n ¶ *Commodis.*] in his præcipue, quibus animarum saluti consulitur. 1. de præb. c. 1. de const. c. vlt. cum si.

o ¶ *Prosperamur.*]1. de offic. leg. officij.

p ¶ *Iugi.*]i continuo.

q ¶ *Labores.*]idem dicit Imperator in auth. vt diu. iuss. subsc. h. 1. in gl. quæ est in prin. coll. 8.

r ¶ *Insomnes.*]in Authentica, vt iudic. sine quoquo suffragio. in principio.

s ¶ *Formas.*]C. de vet. in. enucl. l. 1. 5. sed quia diuinæ.

t ¶ *Declaratione.*]vt 1. de elect. statutum. de præb. quia sæpe, cũ similibus.

u ¶ *Nunc vero nouorum editione iurium.*]verbum clementis. 1. de præb. c. 1. cum si.

x ¶ *Possibile.*]hoc dicit quia natura est introdum, plura esse negotia, quàm vocabula. ff. de præsc. ver. l. natura.

y ¶ *Sane.*]narratio.

z ¶ *Prouide.*]C. de no. Cod. compon. in 1. const.

a ¶ *Vtiliter.*]dist. 4. erit.

b ¶ *Ab eo.*]vt 1. de iuscrip. c. 1. de testib. c. 1. & 2. & de deci. c. 1. de hæret. c. 1. de rest. in integ. c. 1.

c ¶ *Ab aliis.*]vt per te 1. videbis.

d ¶ *Successiue*]& sicut successiue, sic ordinate poni debuerunt, vt ex ordinatione ipsarũ, quæ prior fuerit, pateat: vt in 1. const. C. de no. Co. comp. quod in huius libri compilatione bene seruatur: vnde si quæ Decretales Greg. ix. ponũtur in tit. illæ sunt primæ, Bonifacij semper sunt vltimæ. In decretalibus tũ eiusdem

dem auctoris dici solet, quòd hic ordo non semper seruatur: quod solet probari. ff. de off. arch. ad hæc. & c. vt nostrum, & ff. qui fil. sint leg. cauſam. 1. & 2.

a ¶ *Auctoribus.*] ſicut erat in decr. Greg. ix. ff. de reſt. in integ. c. j. quam quidam attribuebant Alex. iiij. & idem in ſimilibus.

b ¶ *Apicem.*] idē verbum habes 40. diſt. non nos. ibi, Quis enim ſanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? alias extollit: vt ff. de conceſſ. præb. c. vlt. in prin.

† In dubio iuris, ſi principes ſ. pñs conſulēs ē, aliter nō ꝙ actus, vide l. ult. ff. de no. c. de ll. † Alias, affe rentes.

c ¶ *A multis.*] me teſte fuit ſuper hoc requiſitus ab vniuerſitate Bonon. per nūcium ſuum ad hoc miſſum, diſcretum virum bonæ memoriæ, do. Iacobum de Caſtello, manſionarium Bonon. qui hoc nuncio erat. i. parvus homo corpore: & intelligas, quòd magnus fuit in humanis iuris ſcientia. Cum proponeret coram Papa Bonifacio fiās: Bonifacius credens genuflexū, monebat eū vt ſurgeret: & tunc fertur Portuenſem, ſilicet, fratrem Matthæum de Aquaſparta dixiſſe ad Papam, Zachæus eſt.

† Ebredun

† Do. not ꝙ Doc. vocati ſunt mgri gl. ; i cle. cū ſic. de ma ego addo rer. ſ.] q. ꝙ ꝓ cipua. ꝛ de ver. ſi. Fon † ꝛ ꝙ Prās cōdāt legē & delegabilis, Do. Fon.

d ¶ *Diſpendium.*] coarctandum fuit, ff. de reſcr. c. 3.

e ¶ *Veneri.*] ſ. inſertæ in hoc libro, vel reſeruatæ.

f † *Refutari.*] ſcilicet, quæ inſertæ vel reſeruatæ non reperientur: vt ff. in ſi. proœ.

g ¶ *Publica.*] 4. diſt. erit. in ſi. Ioan. And.

h ¶ *Vicecancellarium.*] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. ſancti Euſtachij.

i ¶ *Doctorem.*] Hi erant glorioſi non ſolum doctrina legū, ſed etiam experientia rerum: & tales debent eſſe iuris compoſitores. C. de no. Cod. comp. in j. conſtit.

k ¶ *Huiuſmodi.*] ſcilicet editas poſt volumen Gregorij noni.

l ¶ *Contrarias.*] quod in iure reperiri non debet. vt ſ. in proœ. Greg. ix. & C. de vet. iu. enuc. l. tanta.

m ¶ *Abbreuiatis.*] vt eſt videre in Decr. Greg. ix. ff. de decim. c. j. quæ per longiora verba extravagabatur. & incipiebat, Grauem nobis. cum ſimilibus.

n ¶ *In toto.*] vt patet in *Decret. Innocentij 4.* quæ incip. Graue nimis, quæ per breuia verba ponitur. ne cle. vel mo. c. 2. & per decret. quæ olim incipiebat, Sicut dilecti. quæ per breuia verba ponitur. ff. de elect. ſtatutum. & in decr. ff. de reſtam. c. 1. quæ olim incipiebat, Ioannes Frangipani. Extrauagans Innocent. iiij maxime in rex. & multæ ſunt ſimiles. Ioan. And.

o ¶ *Mutatis.*] ff. de reſcr. ſtatutum.

1 De his verbis, mutare corrigere, addere, vid Mod ll. edita C. de ed Fon

p ¶ *Correctionibus.*] vt ff. de hær. quicunque. ad ſi. vt ibi dicam. Ioan. Andr.

2 d rubricis h' vol & legū intellige in rubricis decreti ñ ē verū d hoc not Ioan 1. q 9. charte. rub. & ſ §. ſ. de vit. & hon. cler. vt clericorum.

q ¶ *Detractionibus.*] vt ff. de reſcr. c. j. ad ſi. & de reſti. c. 2. ad ſi. & dupliciter. ff. de ſent. excom. quia periculoſum. vt in omnibus his dicam.

r ¶ *Additionibus.*] vt ff. de reg. non ſolum. vt ibi dicam. Idem eſt videre in decret. ff. de præb. ſi pro clericis pauperib. & ff. de conc. præ. ne captandæ. ver. licet. & in decr. executor. ver. poteſt tamen. habito reſpectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

s ¶ *Ditatis.*] ſ. de conſan. & affi. non debet.

t ¶ *Correctionem morum.*] quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodeſt. circa ſi. & Imperator dicit, Legibus noſtris mores intendimus corrigere. C. de ſecun. nup. l. j. ad idem 46. diſt. c. 1. ibi, Ne eum elatus moribus, &c. & hæc aūt vera u hic al. Et de hoc ſ Sp. d diſp. & al. in ſi. 40. An.

¶ *Tertia.*] Nota, rubricas eſſe Authenticas: 2. ad hoc de pœ. diſt. j. c. hæc autem verba in gl. 1 ſ. ne ſed. vac. c. 1. vt eccl. ben. c. 1. ff. quod quiſque in l. 1. Item no. rubricas de textu: per quod d colligē, ſcriptorem, qui promiſſis textum ſcribere, illas ponere debere.

earumque auctoribus [a] dubitabatur ſollicite in iudiciis & in ſcholis: Nos ad apicem [b] ſummi Pontificatus ſuperna diſpoſitione vocati, ſuper hoc cum inſtantia requiſiti à multis, [c] †ambiguitatem, & incertitudinem huiuſmodi diſpendium [d] pluribus afferentem, † omnino tollere ac elucidare, [e] quę de Decretaliſbus ipſis teneri, quæve deberent in poſterum refutari, [f] grātia ſuffragante diuina, pro vtilitate publica [g] deſiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres noſtros Guilielmum Archiepiſcopum Ebrudunen. †& Barenſem Epiſcopum Biterenſ. ac dilectum filium magiſtrum † Richardum de Senis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecācellarium, [h] iuris vtriuſque Doctorem, [i] Decretales huiuſmodi [k] diligentius fecimus † recenſeri: & tandem pluribus ex ipſis (cum vel temporales, aut ſibiipſis, vel aliis iuribus contrariæ, [l] ſeu omnino ſuperfluæ viderentur) penitus reſecatis: reliquas, quibuſdam ex eis abbreuiatis, [m] & aliquibus in toto, [n] vel in parte mutatis, [o] multiſque correctionibus, [p] detractionibus, [q] & additionib⁹ [r] (prout expedire vidimus [s]) factis in ipſis, in vnū librum: cum nonnullis noſtris conſtitutionibus (in quibus ad correctionem morum, [t] ſubditorumque † quietē multa ſtatuuntur ſalubria, fructus vbere Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & ſub debitis titulis [u] collocari. ¶ Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum cenſuimus nuncupari: vt idem volumen [x] ſenarium [y] † (qui numerus eſt perfectus [z]) librorum, illo

† Alias tranſponit tertiam quam approbat. † Alias tutorumq; ſubditorū quietem.

z ¶ *Perfect⁹.*] vt 35. q. 4. c. vnico. Sex enim ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus ſiuitur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, eſt Infantia, quæ durat vſque ad 7. annum. Secunda, Puericia, vſque ad 12. vel 14. annum. Tertia, Adoleſcentia, vſq; ad 25. Quarta, Iuuentus, vel virilis ætas, vſque ad 50. Quinta, Senectus, vſque ad 70. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de ſacrol. ec. vt inter diuinum. Sic & ſex ſunt generationes mundi. Quarū prima ab Adam vſque ad Noe. (In³ hac fuit inſtitutio, & Japſus generis humani.) Secunda, vſq; ad Abraham. In hac³ fuit generis humani demarcatio per diluuium & renouatio.) Tertia vſque ad Dauid. (In³ hac fuit circuncīſionis, & legis cōſtitutio.) Quarta, vſque ad tranſmigrationem Babyloniæ. (Floruit³ lex in hac ſub reg. b. & prophetis.) Quinta, vſque ad aduentū Chriſti. (Fuit³ in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta vſque ad finem ſeculi. (Sub³ hac humani generis redemptio.) Quæ ſunt ſplum ſenarium numerum fore perfectum. Vnde dicit ſecundum Arithmeticos, quatuor eſſe generationes numerorum: Prima, quæ incipit ab vno, & durat vſque ad decem, & dicitur illa numerorū monadicorum, à monos, quod eſt, vnū. 16 q. 1. placuit. 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorum, à decade, quod eſt x. & durat vſque ad centum. Tertia dicitur, centedicorum, & incipit à centum, & durat vſque ad mille. Quarta dicitur, milledicorum, à mille incipiens, & durat vſque ad infinitum. Ex his quatuor generibus numerorum eſt reperire alios perfectos, paucos tamen alios imperfectos. Et ex imperfectis eſt reperire alios diminutos, alios abbādantes. Dicitur autem numerus perfectus, qui conſtat vel reſultat præciſe ex omnibus partibus ſuis aliquotis ſimul aggregatis. Eſt ergo videndum, quæ ſunt partes aliquotæ, & quæ non ſunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquoties ſumptæ reddunt ſuum totum præciſe. i. nō plus nec minus: vide hoc in ſenario. qui eſt primus perfectorum, & ſolus inter monadicos perfectus. Nam ſex vicibus vnum, ſex ſunt, ter duo, ſex ſunt bis tria, ex ſex ſunt. abinde non ſunt partes aliquotæ: quia quatuor aliquotiens ſumptum facetet octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ ſunt hæ: vnum, duo, tria: ſed vnum, duo, tria, faciunt ſex: ergo ſenarius numerus eſt perfectus ſecundum diffinitionem ſuperiorem, quæ habet, ꝙ numerus perfectus reſultat præciſe ex omnibus partibus ſuis aliquotis ſimul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & ſolus numerus eſt perfectus, ſcilicet, 28. tolle partes, ſcilicet dimidiam, & citra. ff. de verb. ſignifi. nomen. §. 1. & j. de decim. c. 1. quia vltra dimidiam non eſſet reperire aliquotas, vt ff. diti. Quarundecim, eſt pars aliquota: quia bis ſumptum, facit 28. Tredecim 13. 11. 10. 9. 8. non

† Cōſule Euclidē & alios mathematicos, ex qb⁹ intelliges cur numer⁹ ſenarius dicatur perfect⁹ & Macrob. li. 6 in ſomnū Scipionis. ; Quæ ſunt inclita, ex lect. Io. An. huc fuerūt tranſlata ad glo. ſſæ declarationē.

sunt partes aliquotæ de 27. quia aliquoties sumptæ, non inferunt præcise suum totum: sed plus vel minus. Nam 13. bis sumptum, facit 26. ter sumptum facit 39. & sic plus vel minus: & sic de singulis. Septem, est pars aliquota: quia quater sumpta infert suum totum. Sex, & quinque singulis non sunt partes aliquotæ. Quatuor vero, est pars aliquota: quia septies sumptum infert suum totum. Tria, non est pars aliquota: sed 2. & 1. bene sunt partes aliquotæ: quia 14. vicibus duo, facit 28. & 28. vicib. vnũ facit 28. ergo restat, q̃ omnes partes aliquotæ d 28. sunt 14. 7. 4. 2. & 1. sed ex his aliquotis simul aggregatis resultat precise totum: quia 14. 7. 4. 2. & 1. faciũt 28. Ergo secũdum diffinitionem superiorem 28. numerus est perfect⁹. & sic etiam de aliis perfectis.

† Alias ita: in ecclesiasticis rebus agendis.

† hoc

† Nota ter. hic iũcta ſu p̃ſcriptione quod ſcholares & Dominus. faciũt vniuerſitatẽ. Do. Phil. Fon.

Computaui autem de isto, vt melius intelligeretur dictum de senario. Ex imperfectis dixi q̃ alij sunt diminuti: de quibus solet poni exemplum in octonario. tres enim sũt partes aliquotæ de octo: scilicet 4. 2. & 1. sed 4. 2. & 1. faciũt 7. & sic est imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duæ sunt partes aliquotæ: scil. 2. & 1. quia bis 2. 4. & quater vnum, quatuor. Sed 2. & 1. faciunt 3. ergo est quaternarius numerus imperfectus diminutus. Vide in ix. cuius etiam duæ tantũ sunt partes aliquotæ: scil. 3. & 1 sed 3. & 1. faciunt 4. & sic est imperfectus diminutus. In imperfecto abũdanti solet exemplum poni in duodenario, cuius aliquotæ sunt 6. 4. 3. 2. & 1. sed istæ aliquotæ simul aggregatæ reddunt plus, quàm totum: scilicet 16. ergo est imperfectus, abundans. Vide in 20. cuius partes aliquotæ sunt 10. quinque, quatuor. 2. & 1. quæ simul aggregatæ reddunt plus, quàm totum: scilicet 22. & sic est numerus imperfectus abundans. Hæc late & clare etiam computando posui, vt bene intelligatur hoc, quod non est de materia Iuristarum.

† Non q̃ diſtio, ſed ſequens negatium inclu dit. Do. hic. Ro. cõſ. 18. Fõt

Addit. 1. Isidorus lib. 3. etymolo. breuissime hæc ponit. Vide quod not. de hæret. ad nostrum. in Clem. in gl. 6. Io. And.

a ¶ *Nec sine causa*] Antiphora est. respõdet enim tacitę q̃ęstioni, qua quæri posset: quare non mandabat istas Decretales poni in antiqua compilatione Gregorij sub suis titulis.

b ¶ *Prædecessorũ.*] Iun. 4. & Greg. x. scripserunt enim hi in proœmiis suis doctoribus & scholaribus, vt decretales, quas mittebant sub suis titulis, prout exprimebatur in ipsis, inseri facerent: vnde quidam faciebant ipsas scribi in fine vtuleriũ compilationis Gregorij: & isti seruabant mandatum. Quidam faciebant de eis volumina: & isti non seruabant mandatum ipsorum, vt hic patet. Io. And.

c ¶ *Promulgabat.*] leges instituuntur, cum promulgantur. 4. distinct. §. leges.

d ¶ *Infinitos.*] omnes. s. editos ante huius lib. compilationem.

e ¶ *Laboribus.*] No. Maximos labores esse in libris scribendis: & est contra scholares, q̃ semp dũ sunt in studio, faciunt scribi libros dum laborare deberent ad studium. laborib. enim talib. & expensis parcendum est. de do. & cont. finem. Ioan. And.

f ¶ *Vniuersitati.*] conclusio.

g ¶ *Maturitate.*] quod fieri debet, vt 35. q. 9. Apostolicæ. ℨ. de rescript. ad audientiam. 1.

1 Immo ſcripſerunt, ſbam

h ¶ *Bulla.*] Aliàs non creditur esse mandatum Principis. vt 97. dist. Do. hic, dist. nobilissimus. vbi de hoc. & C. de man. prin. l. vna. 1. & lati⁹ Barb.

¶ *Gl. ſeq. dat duas remissiones.*

in proœm 1 elein. Fon.

¶ *De cætero.*] Constitutio ergo respicit futura. Quid de penden. tib. dicam j. de elec. licet canon. Quando incipiant ligare cõstitutiones huius 6. libri, dicam in fi. huius libri super data.

k ¶ *Scholis.*] hoc expone, vt not. in proœ. Gregorij.

l ¶ *Reſeruantur.*] licet decret. exat qui semynat. reseruata. j. de ver. sig. & constitutiones omnes, quæ editæ sunt super negotio hæreticæ pranitatis, non contrariæ constitutionibus huius libr, vt j. de hær. c. vl. in fi. Idem posset dici de reuocatoriis, de quibus j. de preb. c. pe. & antep. & de concess. præb. c. vlt. fo. And.

m ¶ *Volumnis.*] scõpilationis Greg. ix. Et sic vides hodie per hunc finem, q̃ decretalis, pastoralis. 3. de fi. initr. non habet locum in decretalib. editis post cõpilationem Gregorij ix. & ante hũc librum: sed posset habere locũ in Decretalibus Bonifacij, editis post compilationem huius texti libri, & in omnibus per eum vel eius successores edendis.

Decretalis, pastoralis. de fid. instr. quando ſha beat locũ.

editionem dicti voluminis m promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide catholica.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ Spiritus Sanctus æternaliter à Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vnica spiratione, procedit Io. And.

CAP. VNICVM.

IDeli n † ac de uota profeſſione o fitemur, quòd Spiritus Sanctus æternaliter p ex Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Nec sine

DE SVMMA Trinitate, & fide catholica.

¶ *Gla. ſeq. quærit, an rubricæ huius voluminis ſint continuandæ: & determinat, q̃ non, aſſignans rationem. Do.*

† Vide Magistrum, & ibi Doct. Theologos lib. j. sent. dist. 11. & 12. & B. Tho. part. 1. qu. 36. art. 2. & 4.

Hvius sexti libri rubricæ iudicio meo continuandæ non sunt: ratio est, quia secũdum hoc, q̃ occurrebant aliqua addenda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda: fic addita, mutata detracta, vel correcta fuerunt habito respectu ad compilationem antiquam, & ipsius rubricarum ordine hic retẽto. nec sibi in titulo volebat addere vel mutare, illo omisso transibat ad sequentes: vnde, secundum rei veritatem, decretales huius libri in compilatione antiqua debebant sub suis titulis collocari, sed omissum fuit ex causa, vt sup. in proœ. ver. nec fine causa. De istius tamen rubricæ continuatione & materia, dic vt no. Ber. ℨ. e. tit.

2 Cõcordat Arc. q. ĉt ibi las nõ cõtinuar. sed Io. Mo. cõtra q continuar. q̃ ſi placet nec ſunt illa intento au ctoris p̃ rõnẽ q̃ legitur i hac gl. Io.

Ideli.] Errore Græcorum, qui dicebant, Spiritum Sanctum procedere a solo patre, extirpato per ea nouos: de quo, de cõlecẽdist. 5. c. pen. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt, 3 negantes Spiritum Sanctum æternaliter processisse a Patre & Filio, aliis dicentibus, quòd ab vtroque procedebat, non tanquam ex vno principio, sed æquam ex duobus principiis, & duabus inspirationibus, Gregorius x. in generali concilio Lugd. primo ponit confessionem suam, quam etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum & Latinorum obseruantiam & doctrinam: scilicet quòd Spiritus Sanctus æternaliter à Patre & filio, & tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui premissa negare vel contrarium asserere præsumpserint.

3 De diuersis erroribꝰ circa Spũm ſcũm, hĩ 24. qu. 2. c. pen. frigiis. & ver. Boetiani. & versſ. Nocriani. & verſ. ſeq. & ver Macedoniani. & hos oẽs ſpecificabat hic Franciſ. Verſ. Io. Au.

Addit. 2. Secundum Io. Monac. sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia dãnat contrarium sentientes. Io. And.

n ¶ *Fideli.*] sup. e. firmiter. & sup. de hær. dubius. & e. simile. C. de his qui ad eccl. confug. Fideli. & dic, Fideli, quo ad mentẽ: Douota, quo ad exteriores actus: quasi dicat, humili, ad hoc j. de immun. eccl. decet.

o ¶ *Profeſsione.*] i. confessione.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

p ¶ *Aeternaliter.*] nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus Sanctus procedens pariter ab vtroque absque initio semper pariter ac sine fine. ℨ. e. firmiter. circa princ. de consec. dist. 3. c. vlt. C. de sum. Tri. in epist. inter claras. Sed opponitur. Trinitas est vnum vniuersorum principiũ, vt sup. e. firmiter. ergo non est ibi æternitas: quia æternum vere sine principio, sine fine,

ne. Sol. Est principium principians, non principiatum: vt referatur principium ad res creatas, non ad ipsam diuinitatem
¶ *Gl. seq. ponit motiua Græcorum, & responsionem ad illam sine obiecis & soluit.* c

a ¶ Et filio]Confunditur hic error Græcorum dicẽtium spiritum sanctum à solo patre procedere. Mouebãtur autem auctoritate Euãgelica Ioan. 16. ib.: Spiritus Sanctus, qui à patre procedit. Item in symbolo apud eos edito simpliciter continetur. Qui ex parte procedit. Nos addimus, Filioque. ad idem lex C. de sum. Trin. l. a. vbi dicitur, Spiritũ Sanctum, quem ex summo rerum parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia respõdetur, q̃ expõsitio patris non excludit filiũ, immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia sint. 28. q. 1. sic enim. §. beatior. in fi de consecr. dist. 3. c. vic. vnde cum pater & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in p̃dicta decr. firmiter. nõ potest ab vno solo procedere. Nec sumus excommunicati (vt dicebãt Græci) addendo in symbolo, filioque: quia illud potius est declarare, quàm addere. Et adde quod nõ. de consec. dist. 5. c. pe. Sed obiicitur ad hanc constitutionem q̃ sit superflua ex eo, q̃ hoc idem dictum fuerat. eod. firmiter. ibi Spiritus sanctus pariter ab vtroque, & c. Sed dic, q̃ hic expressius modũ processionis aperit, dicens, q̃ non tamquam ex duobus, &c. Præterea hic damnantur allegando vel negando, contrarium sentientes.
¶ *Glossa sequens distingu.*

b ¶ *Docuit.*]No. q̃ in his quæ sunt de fide catholica, & eius articulis, necessario tenere debemus, & sequi quod tenet & sequitur Romana ecclesia, aliàs essemus hæretici. 5. e. ti. c. 1. & 2. sed in aliis non habemus necessario sequi, & tenere quod sequitur: nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolite. vbi de hoc in gl. docere. 12. dist. noluit. 31. dist. aliter. de consec. dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ cunsuetudo diuersa, vt ibi.

Addit. 1. Ista gl. placet d. Phi. quorum distinctionem vide. Fõ.

c ¶ *Firmiter.*]5. eod. firmiter.

d ¶ *Fidelium.*]De his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. ver. fi. cogo. 2. q. 1. multi. de donor. gaudem*. licet ab eis expediat bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. q. 1. licet ergo. 5. de fact. vnct. c. vno. §. ad exhibẽdum. 11. q. 3. non sunt. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Orthodoxorum.*]dicit, catholicorum.

f ¶ *Patrum.*]15. dist. c. 1.

g ¶ *Doctorum.*] quorum est ordo præcipuus in ecclesia. 5. de hær. cum ex iniuncto. §. cum igitur. & per Doctores, Prædicatores, & prælatos intelligas. 43 dist. c. 1.

h ¶ *Latinorum*]vt Augustini, Hieronimi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist. de libellis. 15. dist. sancta. 3. de reliq. c. j.

¶ *Gl. seq. obiectionem duplicuer soluit.*

i ¶ *Græcorum.*] aliquorum: vt Ioannis Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini concilij Patrum. Græci enim contrarium dicunt: vt 5. dixi. Vel dic secundum Guilielm. q̃ in hoc generali Lugdunen. concilio, Græci quod hic dicitur fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione, Filioque, ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum 3 vtinam corde credant. 23. dist. Psalmista.

k ¶ *Vera.*]aliàs posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostoli. ca. & c. sequenti.

l ¶ *Ignorantiam.*]quæ cũctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia. Nec in his excusat ignorantia: nam ignorans ignorum Patriarcharitur, vt ea. dist. qui ea. ad idem. 16. q. 1. fi cupis. 22. q. 1. in quibus. & c. seq.

m ¶ *Præcludere.*] vt 83. dist. error. 5. de spon. inter opera.

n ¶ *Damnamus.*]5. eo. damnamus. & dic, damnamus & reprobamus, ideſt, reprobando damnamus.
¶ *Gl. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit.*

o ¶ *Asserere.*]5. dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur non teneri: quia tacere, est præter illa duo. 22. q. 2. ne quis.] de reg. iu. is qui tacet. & ff. e. l. qui tacet. Sol. Licet non ex verbis, tamen ex mente iudicatur hæreticus, 5. de hær. c. 1. 24 q. 3. hæresis. 4 & c. hæreticos. Et probamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum Sanctum ex † Patre & Filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere o quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex vno procedat.

Deus audit in corde, vt 17. q. 1. c. fi. §. fi ergo. & cor interrogat, 14. qu. 5. si quid. & 15. q. 6. c. 1.

4 Vide gl. ibi quam tenet Ana. c. 2. de hær. Fon.

De cõstitutionibus. † Aliàs, à patre

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Noua constitutio Principis tollit priorem contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioan. And.

CAP. I.

LICET RO-

dine. Vnde pro intellectu huius queritur primo, quid sit constitutio. Secundo, vnde dicatur.

¶ Pro solutione primæ quæstionis est sciendum, q̃ constitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo stricte, prout differt ab aliis partibus iuris scriptis: & tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condẽs legem: Inst. de iu. na. gen. & ciu. §. sed et qd̃ principi placuit. Est ergo cõstitutio stricte sumpta (prout differt à lege, plebiscito, senatusconsulto, & aliis partibus iuris scripti) illud quod facit Princeps animo condẽdi legẽ, & vt subditi vtantur tam in scholis quàm in iudiciis. In scholis, s. Doctores legẽdo. In iudiciis, iudices ordinando, & aduocati allegãdo. Alio modo accipitur cõstitutio large, pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue senatusconsultum principis placitũ, edicta Prætorum, responsa prudentium: etiam siue sit ius commune, siue particulare, vt sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis vel collegij, vel alterius corporis approbati.

¶ Ad secundam quæstionem respondetur, quòd constitutio dicitur à cõ, quod est simul, & statio, statutio: quasi simul statutio. Vel dicitur communis statutio, quia lex debet esse cõmunis & generalis omnibus, & non debet edi in fauorem illius, vel istius. c. erit autem lex. 4. dist. & c. cum omnes. de cõstit. in aut. vbi dicitur, quòd statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesiæ de consensu Episcopi, non valet, quando non omnibus canonicis est commune.

Licet.]Diuiditur quia duo facit. Primo similitudinem improbat, ratione reddens: & casum soluit, duas modificationes ponens. Secundo ibi, *Ipsis.* Ioan. And.

Casus, in hoc c. posset poni pluribus modis: sed ponamus hoc modo: Canetur in c. cum in cunctis. de elect. in ant. q̃ obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit, dicit ille tex. q̃ potest priuari sua ecclesia, sed tamẽ requiritur sententia priuationis: ita q̃ p lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in c. licet canon. & in c. commissa. j. de elec. dicitur, q̃ obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, & si non fuerit promotus, ipso facto vacat ecclesiastica, q̃ sine sententia priuationis potent episcopus illam ecclesiam cõferre. Sic istæ duæ constitutiones sunt contrariæ: quia vna dicit, q̃ priuatur ipso facto: alia dicit, q̃ non priuatur ipso facto, sed per sententiam. Et in dictis c. licet canon. & c. commissa. nõ fit expressa mentio. de c. cum in cunctis. quia in illis non dicitur, q̃ ecclesia vacet ipso facto. Non obstante. 5. cum in cunctis. quæritur quod istorum c. debent obseruare iudices in iudiciis? Respondet Romanus Pontifex, q̃ c. licet canon. quod est posterius, licet in eo non fiat expressa mentio de c. cũ in cunctis. quia Papa condendo posteriorem constitutionem cõtrariam primę, videtur primam reuocare ex eo, q̃ Papa sciebat illam contrariam

1 His rõbus glossa ne fidas, sed veras require à Theologis, vbi 5.

2 Vide Magnen. lib. 1. dist. 11. §. vñ ec.

3 Refert Frã. Vere. q̃ ibi. fuit petsoualiter ipso Patriarcha, & solẽnes nuncij. Imperatoris. io. And.

riam constitutionem, saltem præsumitur illam scire, cũ Princeps habeat omnia iura in scrinio pectoris. Sed quid Sanctissime Pater ponamus, retento eodem themate, q̃ Papa fecit aliquam constitutionem nouam, quæ nõ est contraria aliquibus constitutionibus generalibus, sed particularib. aliquorum locorum particularumputa, alicuius ecclesiæ vel corporis, quia forte in tali ecclesia est cõsuetudo particularis sup aliquo iure, qd̃ non fuerat dispositum per ius cõmune: Papa fecit aliq̃ cõstitutionem contrariam illi statuto, & fecit illam constitutionem simpliciter, non derogando illi statuto particulari: quia non dixit Papa, q̃ vult vti tali constitutione, non obstante tali statuto: verum Papa videtur reuocare illa statuta particularia? rñdet Romanus Pontifex, q̃ non. Et ratio est, quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: sed Papa præsumitur ignorare illa statuta particularia, quæ constituunt in factoideo non videtur reuocare: ex quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nor. primo ex principio huius c. q̃ Princeps censetur habere omnia iura in scrinio pectoris sui: ideo si error consistat in iure, non excusat Principem. Simile dicũt Legistæ in l. omnium. C. de testa. Sed hoc ideo est pp̃ sapientes & consiliarios sibi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis ideo machinans in mortem talium, committit crimẽ læsæ maiestatis: l. quisquis. C. ad Llud, ma est. No. secũdo principalem effectum, ad quem emanant præsens cap. quod lex noua & posterior Principis, tollit præcedentem legem de directo contrariam: licet in noua constitutione non fiat mentio, quòd Princeps intendat reuocare quæcunque constitutiones cõtrarias: quia non est verisimile, q̃ Princeps voluerit legem istam nouam esse frustratoriam, & esset frustratoria, nisi reuocaret primã contrariam. Sed in istis particularibus est alia ratio: quia si hæc lex noua non seruatur in loco, vbi seruatur statutum particulare: seruabitur tamen in aliis locis, & sic non erit frustratoria. Et hoc verum nisi talis constitutio particularis, esset generalis in toto loco: quia tunc videretur reuocari per constitutionem nouam. Sicut in regno Franciæ est consuetudo generalis, q̃ hæres alicuius defuncti cognoscendo hæreditatem, est hæres, & etiam possessor, ubiq; alia corporali apprehẽsione possessionis. Ponamus, q̃ Rex fecit vnam constitutionem nouam, quod hæres declarando se esse hæredem, non esset possessor absque corporali apprehensione: & in ista cõstitutione nova nullam fecit mentionem de illa generali consuetudine: nonne erit ista consuetudo reuocata per nouam constitutionem? Certe sic. alias constitutio Principis esset frustratoria, & sine effectu. Quæritur cum gl. in v. fact. Quod dicitur hic, q̃ noua cõstitutio Principis nõ annullat constitutiones locorum particularium, nisi in ipsa constitutione aliud dicatur: vel q̃ ipsæ constitutiones non reuocant etiam contraria statuta: quæritur, vtrum hoc sit verum, etiam si tale statutum particulare disponat idẽ quod ius commune? puta, Episcopus fecit sua statuta, quæ idem disponunt vt ius commune: Nam plures sunt Episcopi, qui constitutiones suas Synodales extrahunt à corpore iuris, vt rectores ecclesiarum videant ea quæ pertinent ad officium suum. Ponamus, q̃ Papa fecit constitutionem contrariam iuri communi, non est dubium, q̃ illa constitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollet etiam statuta particularia, quæ disponunt idẽ quod ius commune? Resp. quòd sic: & ideo cum illud intelligitur, quando illa statuta particularia erant facta præter ius: quia si fuit facta secundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa statuta.

† Quæ' dr, quali esse statũ, & verbum statuti respicit ius scripti. j. di. §. cum itaque. secundum Arc.

a ¶ *Licet Romanus.*] Nota constitutio Principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: speciales consuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat.

2 ¶ *Romanus.*] vocantur interdum Episcopi, maximi pontifices. 21. dist. cleros. §. pontifex. Solus vero Papa, Summus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic 23. dist. in nomine, circa prin. j. cit. prox. si gratiosè de sent. exc. si tumus. in clem.

Antitio. De diuersis Papæ nominationibus Ared. hic, tractãs dicit, quòd quandoque dicitur Romanus, vel Romanæ ecclesiæ Episcopus. 2. q. 6. si quis episcopus. Aliquando, vrbis Romæ Archiepiscopus, vt 4. dist. statumus. in ti. melius. 21. dist. c. fi. Vel, episcopus, vt 5. q. 4. c. 2. in ti. C. de sum. Tri. l. inter claras. in ti. Aliquando, Papa vrbis Romæ. 97. dist. victor. in prin. Aliquando Patriarcha. 22. dist. c. vlt. Aliquando simpliciter, Episcopus. 2. q. 3. saluator. & c. ex multis. in ti. Et se dicit, ministrũ indignum. eo. c. vers. quapropter. Archidiaconus.

b ¶ *Iura.*] Nor. ex hac littera rationem, quare aliud in iuribus, aliud in rescripsis, vt primum ius tollatur per secundum contrarium: sed non primum rescriptum per secundum, nisi de illo fiat mentio, reser. cæterum.

manus [a] Pontifex (qui iura [b] omnia in scrinio pectoris sui censetur habere [c]) constitutionem † condẽndo posteriorem, priorem [d], quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare [e] noscatur [f]: quia gramen locorum speciali [g] & personarum singularium [h], consuetudines & statuta † (cum sint [i] facti [k], & in facto consistant) potest proba-

¶ *Gl. seq. allegat vnam concor & duo contraria, & remittit.*

c ¶ *Habere.*] C. de test. l. omnium. Contra. 23. dist. præterea. & 30. q. 4. quod autẽ. in gl. 1 vbi non recolui Vrbanus eius quod prædecessor Leo prohibuerat. Sol. vt in prædicto c. præterea. notatur.

d ¶ *Priorem.*] posse non directa contrariam.

† dictio, species illa, nõ hr effectũ sibi. codic

† Statutalio corũ intelligo illa, q̃ generaliter ibi obtinentur, & extraneos nõ præfectores ligãt. c. quę cõtra mores. 8. dist. gl. in l. item Mela. ff. ad l. aq. statuta personarũ, vocẽ, statuta alicuius corporis, q̃ nisi incorporatos ligant Pe. de Anc. Ioan.

e ¶ *Reuocare.*] de consecr. dist. 1. vasa. de cog. spir. c. 1. ff. de legi. l. non est nouum. In legibus ergo contrarius statutus vitimę. Idem in testamentis, 15. q. 2. vltima voluntas. de celeb. miss. cum Marthæ. §. cererum sicut. ff. de le. 1. si mihi & tibi. §. fi. Ratio est vbique: quia verò pendet ex voluntate vnius tantum: in his autem, quæ pendent ex voluntate duorum, dic, vt dixi j. de reg. iu. quẽ prior. Quod de testamento dixi, l. quòd vltimo statum: intelligas etiam si in ipso de primo non fiat mentio. Fallit in duobus casibus. l. si primum testamentum factum sit inter liberos. C. de testa. Authent. hoc inter liberos. & cum ipse testator legem testandi sibi dixit sic, Si fecero aliud testamentum, non valeat: quia tunc secundum faciendo, oportet quòd faciat mẽtionem primi. ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamenti Ioan. And.

¶ *Gl. seq. obstat, & soluit. Iterum obicit & remittit.*

f ¶ *Nosc atur.*] l. 1 contra. 3. de præscr. nonulli. de æta. & qual. eam le. 3. de ca. mo. ex parte. j. de excess. præl. c. vnico. & 25. q. 2 rescripta. & c. d. centi. §. omnes, quæ est l. ex C. si cõtra ius vel vtilit. publicam]. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura non esse contraria: illa enim de rescriptis dans contra legem loquuntur, quæ non valent nisi in ipsis fiat mentio de lege 1, & maxime cum ibi capit error facti, vt c. nonulli. hic de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directe contrariam, licet de illa non fiat mentionem. Et potuit esse ratio: quia maturius & deliberatius fit legis promulgatio, quàm rescripti concessio. ad hoc 3 in proœm. huius libri, in fi. In rescripto etiam dicimus, quòd si constaret de certa scientia Principis, valeret rescriptum contra ius elicitum, vt in contrariis notatur: sed prima facie præsumitur per importunitatem obtẽtum: vnde expectari solet secunda iussio in Athen. vt nub. iud. §. & hoc vero rubemus. col. 9. in Authen. de iud. §. omnes autem: coll. 6. & si rescriptum concedit aliquid contrà ius, tam in eo mutat nomen rescripti, & circendum est privilegium. 3. dist. privilegia. de verb. sig. abbas. Item contra: quia antiquiori iuri standum est. 33. q. 2. hoc ipsum. & 50. dist. domino sancto, in fi. Dic vt ibi in gl. penul.

g ¶ *Quia tamen.*] diuersitatis ratio.

h ¶ *Singularium.*] Nota, quia per hoc patet, quòd generalem consuetudinem bene tollit nova constitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio aliàs superflua & inutilis esset, sed in singularibus secus: quia licet lex non habeat locum Bonon. h. debit locum Mutinæ, Paduæ, & locis aliis.

i ¶ *Cum sint.*] ratio rationis.

¶ *Gl. seq. resit. per quæstionem, quam exemplificat, & soluit indu sens sex rationes.*

k ¶ *Facti.*] non enim reuocat quæ ignorat. ignorat autem quæ sunt facti. Et puto per hanc litteram terminatam quæstionẽ illam, qua quæritur, an noua constitutio reuocet statutum Episcopi contrarium, quo solum cauebatur ius commune. Pone in terminis decr. de æta. & qual. præterea. quæ, quàm ad præsentationes patronorum, est hodie reuocata per decret. j. de instit. c. 2. Nũquid & sublatum erit statutum Episcopi, quo illud simpliciter cauebatur, quod dicit decre. præterea. eodẽ modo poterit poni exemplum de decre. 3. de concess. præb. accedens. & de decre. e. ti. c. 2. & de decre. j. de censi, Romana. & c. exigit. & de decr. e. ti. felicis. Dico autem, quòd sicut sublatum est ius commune, ita & statutum quod simpliciter contrahebat ius commune 2, cum illud non fit facti, nec consistat in facto: immo sit iuris, & consistat in iure: & facit quod not. Innoc. Host. & moderni. 3. de rescr. c. 1. vbi no. q̃ de rescripto, vel privilegio, quod simpliciter cõtinet ius commune, in secũdo privilegio, vel rescripto non est necesse fieri mentionem 3. Quod si contrarium diceremus, iam Episcopi possent tollere potestatem summo Pontifici tollendi iura, in diœcesibus suis, statuendo simpliciter, quæ iure cauentur. Item probo id eui-dentissima ratione. Ista decre. æquiparat ista duo, consuetudines, & statuta singularia: sed iam sequeretur, quòd omnis iurium correctio vel mutatio esset inutilis. Dicam enim, quòd licet reuocatum sit ius commune: tamen consuetudo præscripta, quæ fuit ius commune, reuocata nõ fit 4 eadem ratione, qua id supra diximus de statuto, & id esset absurdum. Dom. Philip. Fon.

2 Idẽ dr. de respõ. Io. de Lign. tenẽtu contra gl. Fno. 3 Idẽ Phil. vt de Fel. c. j. 3. de rese. fõr. 4 Et sine dubio sic dãm, qñ fieret scandalũ, si lex nõ obser

mune

mune, sint singularium personarum: quod requirit hæc decret. Item si Papa tollit suam constitutionem, quod est plus, multo fortius constitutionem inferioris idem dicentem, quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrum. paſtoralis. vbi dicitur, quòd si decre. extrauagans, consonat iuri communi, iudicari debet secundum ipsum: quia ius est. Idem igitur dicam in locali statuto: quod si continet ius commune, sublato iure, tollitur statutum 1, quod ius commune est. Si igitur cõsuetudo & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rationabilia, nec expresse reuocentur, eis non derogatur per constitutionem noua uiter editam: aliàs secus. hoc dicit de

1 Nisi alia esset rõ. statuti, q̃ sit intrinsecùs. Do. & plenius vid Jm. Bart. l. j. ff. ad l. Falc. Fon.

biliter ignorare [a] ipsis [b], dum tamen sint rationabilia [c], per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse [d] caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare [e].

¶ Idem.

¶ Duo sunt dicta. Primum, q̃ statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum Episcopi, extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.

CAP. II.

VT [f] animarum [g] † peri-culis obnoxietur: sententiis [h] per statuta [i] quorumcumque ordinariorum [k] prolatis, ligari nolumus ignorantes [l]: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina [m]. ¶ Statuto [n] episcopi, quo in omnes, q̃ furtum commiserint [o], excõmunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum [p] extra ipsius diœcesim [q] committentes, minime ligari noscuntur: Cum extra [r] territorium [s] ius dicenti nõ pareatur impune [t].

† do. hic no. q̃ latet ligatur statuto Epi in fauorẽ animæ facto c. nouit d. ind. c. nos inter. d. pue. can bon.

a ¶ *Ignorare.*] ℨ. vt eccl. benef. vt nostrum.

b ¶ *Ipsis.*] scilicet consuetudinibus, & statutis.

c ¶ *Rationabilia.*] Verum consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici 2, cum nec certa regula tradi possit secundum Host. qui hoc no. in summa. de consue. §. quid sit consuetudo. ver. consuetudo est vsus. Et bene dicit, Rationabilia: quia hoc solum, quod rationabile est, defendit ecclesia 34. dist. c. vlt. & 8. dist. si quis sine. De rationabili autem cõsuetudine pone exempla. J. de consue. c. 3. & 4. ℨ. de cõsue. cum dilectus. & facit quod dicam J. de elect. ex eo quod. in fi.

Idẽ vbi l. & in dubio p̃sumitur rõabilis. Font

d ¶ *Expresse.*] J. de consue. c. 1. & 2. de elect. quia sæpe. & c. cum non deceat. in quibus reuocantur etiam priuilegia & statuta. & de cler, non resi. c. vno, J. de censi. quamquam, de pœ. & re. c. 2 de big. c. vno de ca. mo. c. vno. cum si. quæ omnia non videtur competentia exempla, cum illa nõ essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit 3 habes exempla hodie circa cõsuetudines. de æta. & qual. vt hi qui. in fi. cum suis concor. in Clem.

2 Gl. sequitur. Philip. Do. nisi cõsuetudo inueniatur notoria rõe Bur. in c. fina. de cõsue. & ibi Roc. de Cur te. Font.

e ¶ *Gl. seq. signat contrariũ & soluit, & opi. Host. reprobatã dicit.*

¶ *Derogare.*] contra ff. de sep. vio. l. 3. §. diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligitur. vt ibi no. & ff. de leg. 1. de quibus. Sed in quantum dicere videtur, quòd consuetudo vel statutum præcedẽs legem, tollatur à lege: dici potest hoc verum, cum Princeps hoc intendit: vt no. Ber. se intelligere illam l. ℨ. de fi. instr. paſtoralis. in gl. t. in fi. quæ solutio approbatur per hãc decr. 4 Reprobatur autem hic opinio Hostien. qui contra hunc textum not. in summa. de consuetud. §. & de virtute. ver. sed speciale est.

3 Gl. sequitur. Philip. Do. nisi cõsuetudo inueniatur notoria rõe Bur. in c. fina. de cõsue. & ibi Roc. de Curte. Font.

4 secundum Io. Monadic illã Llog. q̃ lax. q̃ cõsuetudinẽ sequitur, adiuta est iure, q̃ vultati publicæ, puncti, vt illa ceret sub pœna excommunicationis, quam volebat contra facientem incurrere ipso facto: Accidit, quòd tempore, quo fuit factum tale statutum, non erat in diœcesi, sed postea fuit reuersus in diœcesim, & fecit cõtra statutum, verum fuit ipso facto excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: quia constitutio Episcopi (idem de quacunque alia constitutione) non ligat probabiliter ignorantes: secus est de ignorantia crassa & supina: quia illa nõ excusat. Sed quid Sanctissime Pater: ponamus, q̃ episcopus meus fecit statutum, q̃ nullus clericus arma portaret sub pœna excommuniationis: sciebam tale statutum: accidit, quòd dum fui extra diœcesim, portaui arma: & sic feci contra statutum: Verum inciderim in pœnam statuti? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: & dicit, quòd statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habent vires extra territorium & diœcesim, sed solum in diœcesi. Textus. *Supina.* quæ est ignorare, quod omnes sciunt, vel scire tenentur. Textus. *Furtum.* iura bene dicunt, q̃ faciens furtum excommuniceturr: sed non dicunt, quòd qui facit furtum, sit ipso iure excommunicatus. Not. ex principio c. q̃ statuta episcoporum, vel quorumcunque habentium potestatem statuendi, non ligant probabiliter ignorantes, qui possunt prætendere iustam causam ignorantiæ: nisi eorum ignoratia fuerit crassa & supina: vt ponamus q̃ in hac ciuitate fuit facta cõstitutio pœnalis: & fuit publice publicata: si dico, quòd ignoro talem constitutionem, quia non fuit mihi notificata: nõ habeo iustã causam ignorantiæ: quia nõ est necesse q̃ constitutio aut ibus singulorum inculcetur vt in c. 1. de post. prel. in ant. tamen quis admittitur ad probandum, quòd notificatio illius constitutionis non venit ad eius notitiam. No. quòd statutum alicuius statuentis non habet vires extra territorium: sed restringitur ad limites territorij facientis statutum: Secus est in infamia & excommunicatiõe, quæ afficiunt personam, sicut lepra afficit personam leprosi: ideo si subditus epi fuerit excõicatus, & exeat diœcesim, semper manet excõicatus. ¶ *Vt animarum.*] hæc decretal. edita fuit ad declarationem decret. de sen. exc. à nobis. j. & ex quod ibi no. sic eius duo sunt dicta: primum, q̃ statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, q̃ statutum episcopi extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.

5 Placet Do. Philip. q̃ ex gl. infertur, q̃ veniens cõtra bannum municipale peccat: vide gl. vbi c. q̃ autẽ. Font.

6 Do. hic q̃ peccans puniatur pœna alterius legis nõ statuti. idem Phi. Fon.

g ¶ *Animarum.*] ad idem J. de iureiu. c. 1. & de sepult c. 1.

h ¶ *Gl. seq. recit. per. q. & soluit. & huic litteræ respondet dupliciter.*

¶ *Sententiis.*] quæ ligant animam, vt locum habeat proxima ratio: sed idem in alijs sententiis, quæ pœnas temporales infert per l. ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. vbi habes, quòd municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens cantumed hoc C. de testa. l. rubemus. in fin. & potest dici, quòd in hoc propietatur animabus, saltem propter peccatum inobedientiæ, quod est maximum 5. 8. q. 1. sciendum. vel de his dixit: quia de aliis non erat dubium, per dictam legem.

i ¶ *Statuta.*] De generalibus ergo statutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus scire & custodiri debent. ℨ. de constit. c. 1.

k ¶ *Ordinarium.*] Qui dicantur ordinarij not. Goff. & Ber. ℨ. de off. ord. cum ad ecclesiarum.

l ¶ *Ignorantes.*] Contrarium 6 no. Ber. in præd. decr. à nobis. ℨ. de sen. exc. & non moueretur ex eo, quia incidebat in factum iam damnatum: & quia in culpa fuit rem prohibitam facere do: & quærere debuerat: sicut etiam vbi culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod met. cau. l. si mulier.

m ¶ *Supina.*] quæ est, ignorare quod omnes sciunt, de postul. præl. c. j. §. verum quoniam de cle. exc. min. A posteriore. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut communis aut singularis: statutum enim episcopi ius facit inter subditos, quod tamen non ligat probabili er ignorantes, vt hic.

n ¶ *Statuto Episcopi.*] Nota episcopum posse facere statuta: ad idem ℨ. prox. resp. ℨ. de ma. & obe. si quis venerit, & legatus in prouincia sua. ℨ. de off. leg. c. vlt. & sũt talia statuta perpetua, etiam post obitum vel recessum, vt ibi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, tripliciter soluit. primam aprobat & remittit.*

o ¶ *Commiserint.*] Contra J. de sen. exc. Romana. §. caueant. vbi dicitur, q̃ pro futuris delictis excommunicatio ferri non debebat. Solu. Aliud est ferre in aliquem excommunicationis sententiam pro futuro delicto: vt si dicat. Excommunico te si tale quid feceris, quod ibi prohibetur. Aliud, statutum generale facere, excommunicationem fulminans, quod hic permittitur. Vt ℨ. de sen. exc. à nobis. j. Vel licet ibi, phibeatur ferri, tamen lata tenet. vt ibi not. Ber. Vel si dicatur, quòd istud, commiserint, sit præteritum, nullum est contrarium. Quod prius dixi 7, tenet, & adde quod ibi dicam.

7 Istud & ts Do. de Anc. & cõmẽdat gl. ibi, præterita: in dubio vt verba intelligatur, vt sint futura. Font.

p ¶ *Furtum.*] quod est, contrectatio rei alienæ inuito domino fraudulosa, & animo lucrandi. in ff. de ob. quæ ex quasi delicti. in princip. & §. furtum autem. & §. placuit. & prohibitum etiam in decalogo. 14. q. 5. pœnale. & in secunda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic vt nota. 32. quæ. 7. quod in omnibus.

q ¶ *Diœcesim.*] In qua tota, iurisdictionem habet ordinarius: & in quolibet ipsius loco non exempto, potest pro tribunali sedere. J. de off. ord. cum episcopus.

r ¶ *Cum extra.*] ratio. Et nota de omnibus rationem reddendam: quod dic, vt ℨ. de rescrip. si quando.

s ¶ *Territorium.*] suum. ℨ. de off. leg. nouit. ff. de in. om. in. l. vlt. Et est Territorium, vniuersitas agrorum infra fines cuiusque ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quòd magistratus eius loci infra eos fines terendi, id est, submouendi ius habent. ff. de ver. sig. pupillus. §. territorium.

t ¶ *Impune.*] id est, sine pœna id est, non parens, ex eo pœnam non patitur.

DE RESCRIPTIS.

¶ Ista rubrica continuatur ad præcedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit 5. tit. prox. de constitutionibus, & sic de similibus: Nam cōstitutio large sumpta accipitur pro omnibus partib. iuris scripti: verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices qui illa iuerētur, & redderent vnicuique ius suum: idcirco vise de iure, restabat videre & de iudicib. qui iura reddāt: Sed quia iudices vt plurimum cōstituuntur per rescripta, idcirco premittitur hec rubrica, de rescriptis. vnde sciendum, q̄ nos habemus rescriptum, priuilegium & beneficium. Rescriptū in iure accipitur dupliciter: videlicet, stricte, et large. Rescriptū Large sumptum, comprehendit rescriptum stricte, siue in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum stricte et in specie sumptū, dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam iuris communis: puta, cum quis cōqueritur Principi, q̄ aliquis facit contra iura, supplicās, vt princeps det sibi iudicē delegatum, qui faciat obseruare ius commune. In isto autē tit. rescriptū accipitur large: quia in eo tractatur de gratiis circa beneficia obtinenda. Priuilegium vero dicitur illud, quod emanat contra ius commune in fauorē aliquarum personarum, & dicitur Priuilegium, quasi priuata lex, vt, quia de iure communi omnes habentes prædia, tenentur solue re decimas prædiales Ecclesie parochiali, Papa cōcedit aliquibus priuilegium, vt de laboribus suis non soluāt decimas: vel de terris suis, quas colunt siue coli faciunt propriis sumptibus, non soluat decimas: sicut fuit concessum pluribus religiosis, vt de terris suis, quas colunt siue coli faciunt propriis suis sumptibus, nullas soluāt decimas: istud vocatur Priuilegium. Sed beneficiū Principis, dicitur gratia quam Princeps facit alicui præter iuris puta, Papa fecit mihi gratiā, vt mihi detur beneficium, quod primo vacabit in ecclesia Pictauiēsi. Et licet priuilegium, rescriptum, & beneficium differant (vt dictum est) tamē rescriptum largo modo sumptum, comprehendit omnia ista.

TITVLVS III.

De rescriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis, vel appellationis.

CAP. I.

Ipso iure [a] rescriptum [b], vel processus [c] ipsum habitus nō vtitur, si ab excommunicatione, me absoluerat: quia potuissem adire Ordinarium: & si potui adire Papam, & impetrare rescriptum: Aliàs sequeretur, q̄ excommunicatus iniuste, non haberet aliquod remedium contra iniustam excommunicationem. Item fallit in causa appellationis, vt si aliquis excommunicatus appellet & impetret rescriptum, in causa appellationis rescriptum valet, vt re paretur iniuria sibi facta à iudice à quo Text. *Articulo*, vnde articulus est pars intentionis continēs illud, qđ actor vel reus intendit probare. c. veniēs 2. ibi, *Pars autem*. 5. de test. Et articuli quandoque vocātur intentiones, quandoque allationes. No. primo, q̄ excommunicatus regulariter non potest impetrare rescriptū delegatorū contra suos debitores. No. secūdo, q̄ processus factus virtute rescripti nullius est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamētū, desuper ædificari non potest: secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: qa tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibile per exceptionem. No. tertio duos casus exceptos à regula posita in principio c. in quibus valet rescriptum ab excōicato impetratum videlicet, in causa appellationis, & in causa excommunicationis: Nam in causa excommunicationis, excommunicatus pōt esse in iudicio tāquām actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excommunicatus maiori excommunicatione appellare & appellationem prosequi, & rescripta impetrare. Sed vtrū per istud c. sit correctū c. pia. 5. de excep. Dicit gl. in verbo Processus (& bene) q̄ non quia illud c. pia. intelligitur in excommunicato agente coram Ordinario vel Delegato, quia agens tēpore impetrationis nō erat excommunicatus, sed incidit in excōicationē postquam delegatus recipit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Istud autem c. intelligitur de excommunicato agente: qui tēpore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

Ilud c. præcedit in excōicatione occulta siue manifesta, articulus est pars intentionis continēs illud, qđ actor vel reus intendit probare. c. veniēs 2. ibi, Pars autem. 5. de test. Et articuli quandoque vocātur intentiones, quandoque allationes. No. primo, q̄ excommunicatus regulariter non potest impetrare rescriptū delegatorū contra suos debitores. No. secūdo, q̄ processus factus virtute rescripti nullius est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamētū, desuper ædificari non potest: secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: qa tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibile per exceptionem. No. tertio duos casus exceptos à regula posita in principio c. in quibus valet rescriptum ab excōicato impetratum videlicet, in causa appellationis, & in causa excommunicationis: Nam in causa excommunicationis, excommunicatus pōt esse in iudicio tāquām actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excommunicatus maiori excommunicatione appellare & appellationem prosequi, & rescripta impetrare. Sed vtrū per istud c. sit correctū c. pia. 5. de excep. Dicit gl. in verbo Processus (& bene) q̄ non quia illud c. pia. intelligitur in excommunicato agente coram Ordinario vel Delegato, quia agens tēpore impetrationis nō erat excommunicatus, sed incidit in excōicationē postquam delegatus recipit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Istud autem c. intelligitur de excommunicato agente: qui tēpore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

Ista gl. procedit in excōicatione occulta siue manifesta, exceptis excōicatis sub. hic positis. sed qđ actor vel reus sed qđ appellatiōe hic dī. hoc patris extra iudicialiter fcōre. sicut 3. de cle. nūc nō excipit. ſ. agit. phi. & Do. ſ. ſ. lectu. ſuæ colligit 15. limitēs ad istud c. quas vide. Font

¶ Gl. seq. ponit quod reprobat.

a *¶ Ipso iure*] Ergo 1 sine exceptionis ope: & sic falsam puto opi. Tancr. & Inn. no. 5. de of. dele. prudentiam. §. fexto. & Ber. Comp. not. 5. e. c. super literis. in gl. hic quæritur. & Guil. Du. no. in Spe. ti. de rescr. præsentatione. §. ratione autē impetrā. tis. ver. quid de processu. qui omnes dixerunt, q̄ processus habitus per litteras impetratas ab excōicato, valet, si nō opponatur exceptio: Et hoc dico verū, cū supradictis oēs (excepto Tācredo) hāc viderint decretalē: vnde vel non pōderauerunt hoc verbum, Ipso iure, positum in principio hic, vel hāc decretalem putauerunt esse correctam per decr. pia. quod nō credo: cū pars illa, quæ correcta est, remota fuerit, vt j. dicā.

*Ista gl. dicit ſ. ſ. ſ.

excommunicatus tempore impetrati rescripti, aut postea fuit excõmunicatus, In primo casu subdistinctionis, habet locum hæc decret. vt.s. non valeat rescriptum, nec processus per ipsum habitus, nisi impetratum fuerit super causa excommunicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. superius allegatis. In secundo ca

nicato a, super alio b quàm excommunicationis c vel appellationis d articulo, fuerit impetratum e.

¶Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

¶Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor cõuenire: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

CAP. II.

CVm f in multis ℊ iuris arti culis infinitas reprobetur prouide h † duximus statuendum, vt per illam generalem i iuriantur, &c. Mandamus, quatenus dictum Titium, ad præsentiam tuam cõuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos

Casvs, hoc præsuppositio, sic figuratur: Ego à sede Apostolica impetraui rescriptum contra te sub prædicta forma, non est dubium, ℊ virtute illius rescripti possum te conuenire coram delegato: & etiam alios comprehensos sub clausula, Et quosdam alios. Sed quæritur, verum potero conuenire personas tot, quot voluero? Respõdet Romanus Pontifex, ℊ virtute illius clausulæ non potero nisi tantum modo quatuor conuenire, Sed quid? Ponamus ℊ contra aliquem comprehẽsum sub illa clausula impetraui à iudice Delegato aliquam citationem: verum in ista citatione impetrata contra vnum, ego debeam nominare alios tres? Respondet Romanus Pontifex ℊ sic, quia virtute illius clausulę, Et quidam alij, non possum nisi quatuor conuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidam dixerint ℊ non debebam alios quatuor in citatorio exprimere: communis sententia Doctorum est, ℊ debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationẽ cõtra omnes: & si impetro citationem solum contra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: aliàs citatio non valeret. Not. primo id, ad quod allegatur, principium, ℊ infinitas in multis articulis iuris reprobatur. No. secundo principalem effectum huius cap. videlicet, ℊ rescriptum delegatorii non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto: sed etiam alias personas non expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quam appareat Papam hoc voluisse. Nota tertio, ℊ per clausulam, Et quidam alij, possunt solùmodo quatuor conuenire: plures non possunt conueniri. No. finaliter ℊ in citatione impetrata contra aliquem de comprehensis in clusula, Et quidam alij, omnes sunt nominandi, quos intendit impetrans conuenire: aliter citatio non valeret, vt dictum est: quod est intelligendum, nisi impetrans diceret, ℊ virtute illius clausulæ non intendit conuenire nisi illum vel tm nominatum: puta, ℊ non intendit conuenire nisi Caium, & alios tres non exprimit: quia illos non intendit conuenire, quia cum eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrãte in citatorio, valebit citatio: sed si simpliciter nominet vnum, & non fiat mentio de aliis tribus, citatio est nulla: quia ista tex. requirit illam expressionem. vt saris dictum est.

¶ *Gl. seq. querit, ponit opi. cuius tenet contrarium, & respõdet allegatis in contrarium.*

¶ *Vm in multis.*] Duo sunt dicta, quorum primum causam præmittit: secundum submittit ibi, *Quorum*. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum, quòd aliquando in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponitur ista verba: Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, &c. Cõquestus est nobis talis, quòd talis Titius, & quidam alij super tali re ei iniuriantur. Mandamus quatenus vocatis vocandis, quod iustum fuerit decernas. Aliquando pronuncur non solum in parte narrantia, sed etiam in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Episcopus, &c. Conquestus est nobis talis, quòd talis Titius, & quidam alij sibi iniuriantur, &c. Mandamus, quatenus dictum Titium, ad præsentiam tuam cõuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos

† primæe

1 Sicut cũ sequẽs cõcilium nõ vitiat vota eligẽtis, sed sola secedes de. ele. cum inter R. ita necvitiat rescriptum. Ioan. And.

2 No. gl. iuncta tex. quę allegat, qđ re' deferens proponere exceptionẽ reddẽtę iudicẽ reo nullũ, puniter i expẽs. Phil. Fon.

3 Placet Dnũ text. hic loquitur de rescripto ad instantiã impetrantis cõcessio. Fõ.

4 Idem Do. & de Anc. Font.

5 Gl. seqtur Phi. in prin. lectu. Font

a ¶ *Ab excommunicato*] maiori excommunicatione: vt ẽ. de excep. à nobis. & j. eo. c. pia.

b ¶ *Alio.*] Quid si excommunicatus impetrat litteras inquisitionis? No. Gof. de off. dele. prudentiam. in gl. colligitur, quòd bene valent litteræ: & hoc ideo, quia fama ibi habetur accusatoris vt ẽ. de ac. qualiter. z. §. ex quib. & licet promouens ineptus appareat, nihilominus valet rescriptum, & procedetur per illud. ẽ. de accusa. cum oporteat. vbi idem tenet Inn. & Host. & hoc quando excõmunicatus solum ministerium præbuit, nec nominatus fuit in litteris idem Gul. in Spec. de inquisit. §. j. vers. quid in littera. alleg. Inn. & Host. ad hoc C. de prec. imp. off. l. j. & l. vniuersis, & ff. de inoff. test. posthumus. §. j. & l. fi pars. §. vlt. Non enim refert secũdum eos, à quo & quo tempore fuerit nunciatum, ff. de pe. hæ. l. ité veniunt. §. à quo. & ff. de euict. si rem. §. vlt. Per hãc litteram credo contrarium, cum in odium excommunicati sit hoc inductum, ℊ nullæ litteræ valeant, nisi hic cõtentæ: nec puto tutum à littera recedere: & ad hoc optime facit: quia si excõmunicatus pro alio litteras impetrat ad agendum, non valent 4 ẽ. de probat. post cessionem. & bene refert interdum, per quem præces offerantur. j. de hær. c. 2. §. 3. Ad decret. cum oporteat, respõde vt ibi no. secundum Io. in gl. pe. Preterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrãdo, sicut excommunicatus: vnde agit pro sua iniuria, quod non facit excommunicatus. de iudic. intelleximus. 4 q. 6. omnibus.

c ¶ *Excommunicationis.*] ẽ. de sen exc. cum pro causa.

d ¶ *Appellationis.*] ẽ. de excep. cum inter. & c. significauerunt & c. vlt.

e ¶ *Impetratum.*] & sic inspicitur tempus datæ, vel 5. impetrationis. ad idem ẽ. c. eã te. & j. e. tibi, qui de præb. eum cui. Sequebatur autem olim hic in fine talis littera, Quod coram eo actum est, coram Ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan qui conuenitur, scienter admisiſſet eundem. Remora fuit, quia reuocata per decret. pia, vt dixi ẽ. in glo. Nunquid ergo. Ioan. And.

f ¶ *Cum in multis.*] Per clausulam, quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. ponit viġ. exempla, quibus vitiatur infinitas. In fine ponit casum & remittit.*

g ¶ *Multis.*] Exemplifica vt ẽ. de rel. do. c. vl. & j. e. ci. religionum. ẽ. de testib. cum causam. §. volentes. & c. significauerũt. §. mandamus. ff. de testib. l. j. in fi. Item in relictis pro redemptione captiuorum restringitur infinitas. C. de sacrosc. eccle. vt inter diuinum. Item restringitur seueritas, cũ multitudo peccauit de cler. exc. mi. latores. cum si. Item non oneratur hæres in infinitum fidei comissum soluere. ff. de le. 3. fidei commissa. §. si quis decem. Item non valet promissio, ne vlla exceptio deferti in iudicij obiiciatur: puta, promitto ℊ si per casum fortuitum impedirus fuero, vt comparere non possim, nõ obiicium de casu. ff. si quis caut. l. sed & si quis. §. quæritum. Item in stipulatione damni infecti non debet quis esse in infinitum obligatus. ff. de damna. infect. l. qui bona. §. vlt. Item legatũ, quod non potest sciri ex testamento: puta, lego centum ei, quę mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de ind. ff. l. ita fideī. & merito reprobatur infinitas: quia multitudo est canonibus inimica. ẽ. de præb. quia in tantum. & onerosa, nihil habens honesti. in Auchen. de reform. ad fi. colla. 2. & de hoc habes plures concor. de æta. & qual. c. pen.

6 Ad vltĩ gl. vide Feli. c. licet. 2. de testib.

h ¶ *Prouide.*] quia per generalitatem iſtam derogabatur iuris dictioni ordinariæ, cui per hanc constitutionem prouidetur.

i ¶ *Per illam generalem clausulam.*] præter expressos enim poterunt quamor conuenirí.

2 ¶ *Quidam alij.*] ℨ. eo. pastoralis. & c. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula: vt si dicatur, Titius, & nō nulli homines ciuitatis Bonon. vel simili modo. Item si dicatur, homines talis loci nam aut conuenient eos vt vniuersitas personas est, & tunc omnes habentur loco vnius: aut vt singulos, & tunc solos quatuor

1 Ista clausula ſic ſcripta, vbi nulli homines ciuitatis Bonon. vel ſimili modo. Item ſi dicatur poſt perſonas eſt. preſſim. nō alias. Dom. Anil. Font.

clausulam: Quidam alij [2]: quæ frequēter [b] in litteris [c] noſtris inſeritur, vltra tres, vel quatuor [d] in iudicium non trahantur: quorum [e] nomina [f] in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi [g] ſit forſitan relinquatur, ſi circa ea [h] poſſit [i] libere variare [k] †.

† al. variari.

¶ Idem in eodem.

¶ Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus litteras impetret ad diuerſos, nō valent litere nec proceſſus earum. &

c ¶ *in litteris noſtris.*] quid de litteris Epiſcopū? Dic ſecundum Hoſt. q̄ non extenditur ad illas, ad hoc 25. diſt. qualis.

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit. ſubdit duo, quæ poſſunt recitari per quæſtiones.*

d ¶ *Vel quatuor.*] Olim trahebantur quadraginta. arg. de teſti. cum cauſam, & c. ſignificauerunt. & de cler. exc. mi. latores. Si quæratur quæ ſit ratio, quare reſtricta fuit ad quatuor. dic, q̄ arbitrariā: quia æqua potuit reſtringi ad plus & minus. Poſſet reddi ſimilitudinaria, quam habes ℨ. de conſang. & affin. non debet. Dico tamen ſecūdum Bern. quòd ſuper re indiuiſibili, pura, iudicio communi diuidendo, familiæ erciſcundæ, & ſi. poſſunt per generalem clauſulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor, qui ius habent in re, poſſunt agere vel defendere pro ſuo iure coram illo iudice. Arg. ℨ. de re iud. cum ſuper. ℨ. de offic. deleg ſuper eo. arg. ℨ. de elect. c. 1.

¶ Gl. ſeq. reci. per quæſtionem. ponit opi. Ian. ſecundum Hoſt. tertio Bar. quam approbat. Secundo ſubdit dictum, cuius ponit opin. contrariam, quam reprobat. Tertio querit, & ſoluit. Quarto querit arg. pro, & ſoluit contrariam.

e ¶ *Quorum.*] Icilicet illorum, quos intendit conuenire per clauſulam, & debet expreſſio in actis ſcribi: de prob. quoniam contra. §. i. Et dixerunt quidam, ſ. Innocentius quòd in quali- 50 libet citatione illorum debeant omnia nomina exprimi. Satis poteſt dici, quòd ſufficit exprimi in citatione eius, qui primo citatur, & ſcribantur in actis. vt ℨ. dixi ſecūdum Hoſt. Vel ſecundum Bar. ſatis eſt, quòd ſcribantur in actis, licet in primo citatorio non ſcribantur: quia iam eſſet variatio. Quod ſatis credo: quaſi hæc littera dicere velit, quòd ante quam fiat citatio, nomina exprimenda ſint illorum quatuor. Et credo tutius, quòd fiat hæc expreſſio in prima citatione, quæ ſit auctoritate reſcripti: etiam ſi fiat de expreſſis in eo: licet alij cōtra, dicentes, quòd ſufficit quòd fiat in prima citatione alterius illorum quatuor, ſed ſecundum hoc non eſt plene fraudibus prouiſum, & ſi quæratur, an de non expreſſis conuenire poſſit prius, q̄ cōueniat expreſſum? Eſt dicēdum, q̄ ſic: quia donare, liberare, & remittere poteſt, niſi forte in fraudem expreſſiſſet ſecundum formam decre. ℨ. e. ſedes. & hoc tenet Bar. 3 in quæ

2 poſt fatū tene iſtā gl. ſed aſſ Hoſt. Phil. do. Fō.

ſtione Venerialī, quæ incip. Aliquis impetrauit. Sed pone: quatuor expreſſit, poſtea murat vnam ex perſonis: vel neminem expreſſit, poſtea alterum cōuenit, nihil excipitur quæritur an Bartholom. valeat iudicium? Et videtur quòd ſic: quia hæc exceptio dilatoria eſt, vt dici conſuevit de exceptionibus duarū dilatarū. ℨ. e. nonulli. Item quia multa fieri prohibentur, &c. de regu. ſæpe meminit. An 9 ad Apoſtolicam. Contrarium dico ſecundum Bar. quia ſi noaliī veteres mina in primo citatorio vel actis fuerunt expreſſa tempore interpretes debito: perinde eſt, ac ſi in reſcripto fuiſſent expreſſa. Si non fuerunt expreſſa tempore debito: perinde eſt, ac ſi non fuiſſet ibi clauſula. Vnde cum reſcripta non extendātur ad alias res, vel perſonas: de off. deleg. P. & G. dico quòd etiam ſi non excipiatur, non valet iudicium 4.

3 Hic nō eſt dubitandum ſed ſatis dicitur ferme in omnibus ſecundum

4 Dō. tantat hic, vbi iudex ſimulcaret iuriſdictione: p gre die ad vlteriora ſi facit ſe cō petēte, & p ceſſus non valet. Fon. 5 Tene mēti gl. ſed fall t iſi, ſi acceſtans ꝓbabi Iuter ignora ſit. Font.

f ¶ *Nomina.*] & cognomina, vel certas circumlocutiones, §. teſtes. ℨ. de teſti. licet ex quadam. & ff. ſi cert. pet. l. certum. vt eni retitr æquiuocatio. ℨ. e. ſignificauere. & c. quia nonnulli.

g ¶ *Fraudi.*] ſoni occurrendum eſt. ℨ. de renun. c. 2. eum ſi.

h ¶ *Ea.*] ſcilicet et nomina.

i ¶ *Poſſit.*] impetrator.

¶ Gl. ſeq. no. ad hoc car. & remittit: ſecundo no. ad quæſtionem.

k ¶ *Variare.*] No. variationem & inconſtātiam reprobari: alibi permittitur: Quod dic, vt plene dixi ℨ. de reg. iur. quod ſemel, & no. per hāc litteram, q̄ per litteras generales ad obtinenda beneficia, ex quo aliquid ſpecificauit ſine proteſtatione: ſi ſuccumbat, ad aliud tranſire non poterit: quia perinde eſt, ac ſi in reſcripto fuiſſet expreſſum illud beneficium quod optauit, ℨ. de conceſſ. præben. quia cunctis. quod ſane intelligas ſecundum id, quod habes. ℨ. eo. tit. nec captandæ. Ioan. And.

Diſpendia.] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur cauſa conſtitutionis: in ſecunda ibi, *Decernimus.* ipſa conſtitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & cōtra facienti triplicem pœnam imponit. Secundo ibi, *Reas quoque*, prouidet de reo, in quo vnum caſum excipiens prædictam pœnam repetit. Io. And.

reus condemnabitur in expenſis. Et idem in reo conuenīente, vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.

CAP. III.

Diſpendia [l] litium æquitatis compendio volentes, qua poſſumus [m] induſtria coarctare, ſtatutum felicis recordationis Gregorij [n] Papæ noni prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editum ampliantes [o]: Decernimus, vt ſi quis contra alium plures perſonales [p] acceſſi ad Papam, & impetrauit iſtas cauſas delegari pluribus delegatis: quia impetrauit vnum delegatum ad cognoſcendum in vna cauſa, & alium in alia: verum valeant iſtæ impetrationes? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iuriſdictionem virtute iſtarum litterarum: & ideo ſi fecero te conuenire coram illis iudicibus, ipſi debebunt pronuntiare, ſe non eſſe iudices: & me impetrantem cōdemnare in expenſis. Sed quid erit ſanctiſſime Pater? Ponamus, quòd impetrauit vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debitore: vis me conuenire coram alio iudice delegato pendente meo proceſſu: verum poſſis? Reſpondet quòd non: ſed debes me reconuenire coram meo iudice delegato. Et ſciendum eſt, quòd littera in fine intendit illud dicere, quòd reconuentio habet locum, quando ab initio reus offert actori libellum in cauſa reconuentionis, vi facta reſponſione in cauſa conuentionis, fiat reſponſio libelli in cauſa reconuentionis. Sed aliquādo reus differt reconuenire actorē: Sed tunc reconuenit eum, poſtquam actor multum proceſſit in cauſa, & tunc proceſſus actoris in aliquo non differtur, ſed proceditur in eo abſque aliquo impedimento, non obſtante reconuentione ipſius rei. Et tunc reconuentio non habet priuilegium ſuum, quando opponitur poſt litem conteſtatam, ſicut quando opponitur ante litem conteſtatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia ſi vnus proceſſus fuerit expeditus in cauſa conuentionis, debet idem proceſſus expediri in cauſa reconuentionis antequam expediatur alius proceſſus in cauſa conuentionis: vt ſupra de mut. pet. in antiquis.

¶ *Diſpendia.*] Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus litteras impetrat ad diuerſos, non valent litteræ nec proceſſus earum: & reus condemnabitur in expenſis. Et idem in reo conueniente, vel reconueniente actorem, eodem durante *iudicio. hoc dicit.* vocatur *autem diſpendium* iōgum & inutile: compendium autem breue & vtile. Ad idem, de accuſa. qualiter & quando. 2. ad fi. Ioan. And.

l ¶ *Quæ poſſumus.*] Ad idem ſupra in proœm. huius libri: & hoc ſufficit. 43. diſt. Epheſiis. 47. diſt. c. vlt.

n ¶ *Gregorij.*] hæc eſt vera littera: loquitur de decret. ℨ. e. ti. c. vl. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Ioan. And.

o ¶ *ampliantes.*] ampliantic in eo, quod ſtatuit, quòd proceſſus non valeat: & in eo, quòd ſtatuit de reo. Nam hæc in decretali, Quia nonnulli, expreſſa non fuerant.

¶ Gl. ſeq. notat à contrario: & quatuor diuerſitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.

p ¶ *Perſonales.*] quaſi ſecus in realibus. 25. diſt. qualis. in gl. peſſ. de iudic. cum Prætor. in gl. 3. & poteſt eſſe ratio diuerſitatis, quia perſonales alterius naturæ ſunt, quam reales, & facilius expediuntur: quia ſæpius ſit inde inſtrumentum vel ſcriptura. argum ff. de edeo. l. ſi legatum. & communiter paruæ ſunt perſonales quæſtiones: reales vero magnæ. Item in vna petitione pro pluribus perſonalibus actionibus agi poteſt cuiuſlibet aſſignata cauſa. C. de ann. excep. ſi ex multis. ℨ. de lib. ob. c. vlt. ſecundum Ber. Verior eſt ratio ſecundū modernos, quia re aliud in perſonalibus, aliud in realibus: quia duę dietæ, quę olim dabantur per decreta. ℨ. eo. nonulli. vel vna, quæ datur hodie per decreta. ℨ. eo. ſtatutum. feruata ipſius moderatione computantur à finibus diœceſis, vbi ſita eſt res, quando agitur reali. ℨ. e. dilectus 2. Contingeret ergo, q̄ quis non poſſet conueniri ſuper plurib. realibus coram eodem iudice, cum res eſſent abinuicē remotę: ſed in perſonalibus, cōputantur à finib.

diœceſis

diœceſis, vbi habet domicilium. vnde ſuper omnib. ad vnum iudicem commodius impetrantur. & ideo in iſtis aliud quàm in iſtis. Sed forte iſta ratio ceſſat hodie per decr. j. c. ſtatutum. Et dic vt tibi dixi in §. cum vero. in gl. olim dicebamus.

¶ *Gloſſa ſequens obnoxii, & ſoluit.*

2 ¶ *Super omnibus.*] ſed ſi reꝰ appellauit ſuper vna perſonali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita: cũ ſuſpectus ſit illi. §. de app. ad hęc ſi in vna. Ergo non eſt commodius agere ſub vna q̃ ſub diuerſis: & hic damno ſi videtur conſiruere hanc actori. ſed pòt dici ſecundum Bernar. q̃ iniquitas iudicis, q̃ perperam proceſſit, non facit reus propter hoc coram alio iudice poſſit trahi, & ſibi imputet, qui talem obtinuit iudicẽ: & expectet actor, donec appellationis cauſa ſit finita: quæ ſi pronũciata fuerit iuſta, actor poſſmodum ſtudeat alium iudicem impetrare: aliàs ſi fuerit iniuſta, procedet in alios: & idem videtur de aliis impedimentis, re non integra.

mouere voluerit quæſtiones, nõ ad diuerſos iudices, ſed ad eoſdem ſuper omnibꝰ 2 huiuſmodi quæſtionibus b litteras ſtudeat impetrare c. Qui vero contrarium fecerit d, omni e commodo careat litterarum: nec proceſſus f habitus valeat per eaſdem†: reo, ſi eum per ipſa citauerit vel] fatigauerit, in expenſis § legitimis g condemnandus. ¶ Reus quoque ſi eodem durãte 1 iudicio, actorem ſibi obnoxium k dixerit, reconuentionis beneficio vel conuentionis l, (ſi contra eum litteras m impetrare maluerit) de iure ſuo debet apud eoſdem iudices experiri n: ſi eos vt ſuſpectos poterit †recuſare o: Simili pœna P, ſi contra hoc fecerit, puniendus.

† In aliquot vetuſtis codicibus ita: *alias reo, ſi eum per ipſas fatigauerit &c.* In codice Barbatus tamen & reo, ſi cum per ipſas fatigauerit, &c.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Receptus per litteras facultatis ſi ad recipientes ſpectabat receptio, ipſorum & non Papæ auctoritate mi eligitur eſſe receptꝰ: miſſ in litteris aliud eſſet expreſſũ. Si autem receptio non ſpectabat ad eos: tunc apoſtolica auctoritate dicitur receptus. Ioan. And.

CAP. IIII.

CVM † ALIQVI- b ¶ *Quæſtionibus.*] & ſic ad eoſdem, & non ad diuerſos debet litteras impetrare: etiam vna lite finita, ſecundum *Bernar.* Inſunt in vetuſtis exemplaris. nec ea apparet cognita fuiſſe ab antiquis interpub. certo quidam contra, dicẽtes, quòd hæc conſtitutio, & illa, quia nonnulli, intelligitur quando eodem tempore actor trahit reum ad diuerſos iudices: vel vna pendente coram vno.

¶ *Gl. ſeq. quæri, & remittit.*

c ¶ *Impetrare.*] qui i, ſi coram delegato conueniat ſuper vna, coram ordinario ſuper alia. de hoc §. eo. c. vlt. in gl. ſecus.

d ¶ *Fecerit.* Icum effectu, vtendo ſcilicet pluribus litteris: quia ſi voicis tantum veretur, bene valebit proceſſus habitus per eaſdem, ſecundum Ioan. Io. And.

e ¶ *Omni.* Aliàs omnium.

¶ *Gl. ſeq. quærit arg. pro & ſoluit contrarium.*

f ¶ *Proceſſus valeat.* Ita hoc amplianit ſtatutum, Quia nonnulli. Sed pone, proceſſum fuit coram diuerſis iudicibus, & nihil excepium: nunquid valebit ſententia, vel proceſſus? Videtur quòd ſic: quia hoc eſt beneficium perſonale, per quod etiam altari non præiudicatur, de regul. Ad apoſtolicam. Sed verius eſt i ſecundum Ber. quòd proceſſus non valet per hanc litteram: aliàs nihil videretur addere hæc conſtitutio illi decretali, Quia nonnulli, & hoc idem tenet Innocentius, & dicit per curiam obſeruari.

i Idem Phi. per conſeſſu partium conualidatur. c. p. & g. de of. del. Foo.

g ¶ *In expenſis.*] & in da. nouis 2. §. eo. c. vlt. Ioan. And.

h ¶ *Legitimis.*] De hoc dic vt 2. q. 1. in primis. §. glorioſus, de do. & contum. finem. & hoc eſt generale, vt fatigans aduerſarium, in expenſis puniatur. §. de pœ. calumniam. de relcrip. eꝛterum. cum ſimilibus.]

2 gl. peredit vbicuq; alq; temere trahitur ad iudicium, l. eũ q̃ teme re ſi ddubi.

Additio. Alleg. Hoſt. eo, ti. c ſi, dꝛ do. & contu. c. 2. & c. finem. de ma. & ob. c. h. dꝛ appel. vt debitus. Io. And.

¶ *Durante.* Iqualiter habet fieri reconuentio. not. §. de mut. per. c. 1. & 2 Ioan. And.

k ¶ *Obnoxium.* Ietiam actione, eali, ſecundum Ber.

¶ *Gl. ſeq. ponit quæſtionem, quam alternatiue ſoluit: ſecũdo quæritur. arg. pro & ponit ſol. Bernini dubitando reſtitit.*]

At vbi expẽſæ petũtur tũc victoriæ, dãna ſi veniũt. gl. l. j. ff. de alimod mun. de Anch. Fon.

l ¶ *Vel conuentionis.*] Forte ponit hæc duo verba: quia ſi reconueniatur actor, vna & eadem ſententia debet cauſa terminari: niſi cõueniatur reus, cũ poſſit prius terminari prima, quàm ſecunda. probatur hoc §. de mu. pet. c. j & de ord. cog. cum diſiectus. Vel forte vtroque caſu vna ſententia cauſa terminãda eſt: & ſemper eodem durãte iudicio, coram eodem iudice agendum eſt, quo finito coram alio: quia tunc non poſſet reus agere coram primo delegato, cum finita ſit iuriſdictio quantum ad cognitionem. §. de of. dele. querenti. An autem coram ordinario reconuenire poſſit eundem, eorum durãte iudicio, dubitatur. Et videtur quòd ſic: cum hic dicat littera: Litteras maluerit impetrare: vnde ſolum de Delegato loqui videtur: ſed quia eadem ratio eſt vtrobique, idem ius videtur eſſe debere ſecundum Ber. Vel forte non eſt eadem ratio, quia iuriſdictio ordinaria fauorabilis eſt, & extraordinaria odioſa. & ideo aliud in ordinario dici poſſet. Ad hoc facit quod tenet Innocen. §. c. vlt.

Additio. Idem Archidiaconus. Sed fortiter contradicit Authent. & cõſequenter. C. de ſent. & interlo. Fateor locum eſſe Authẽ. ſed nego pœnam huius decr. habere locum: ita quòd teneret proceſſus, ſi hoc non exciperet actor. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. obiectionem ſoluit*

m ¶ *Litteras.*]forte eſt talis cauſa, quæ non cadit in cognitionem Delegati ſine ſpeciali mandato Papæ. 6. q. 4. ſi quis Epiſcopus. §. de conſtr. vtil. vel inutil. c. 1 & 2. §. de reſt. in inte. c. pe. aliàs enim quare oneraret ſe litteris impetrandis, qm per litteras actoris poteſt ſum expedire negotium? Ioannes Andreas.

n ¶ *Experiri.*] i. agere: qa in reconuentione reus fit actor: *concord. §. de cauſ. poſſeſſ. paſtoralis.* ahbi ponitur pro defendere. §. de iudic. c. 1. & 8. diſt. quo iure. Ioan. And. † poſſit.

o ¶ *Recuſare.* Iab initio antequam i eos conſenſerit ſecundum Ber. Vel ex ſuperueniente cauſa: de of. dele. inſtantie. & pendente ſuſpicionis cognitiõe (quam pponit reus contra iudicem impetratum ab actore) iudex non procedit in reconuentionis cauſa per litteras impetratas per eum: quia ſi contrarium diceretur, facile eſſet deludere hanc conſtitutionem, ſi cuidam Innocentium. † De materia vide Pagor. & de c. in c. cum ac eſſiſtent. de conſtit.

¶ *Gl. ſeq. exponit, & de quæſtione remittit.*

p ¶ *Simili pœna.*]ſuperius expreſſa in actore, ſcilicet, vt litteris careat, proceſſus non valeat, & in expenſis condemnetur. per quem autem fiat talis condemnatio, not. ſupra eodem titulo. cap. vltim.

Cvm aliquibus]Duo ſunt dicta principalia. Secundum: vbi, *Si vero.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capit. præſupponendum eſt illud, quod habetur in c. hi qui. j. de præben. iſtomeſt libro, & in c. vlt. j. de conceſſ. præbend. vbi dicitur, quòd ſi fiat aliqui receptꝰ in aliqua eccleſia in canonicos vltra eccleſiæ, ſub expectione præbendæ: & vnus ſit receptus auctoritate Apoſtolica, alius auctoritate ordinaria: in aſſecutione præbendæ præferetur receptus auctoritate Apoſtolica, licet eſſet poſterior in receptione: & debet habere præbendam, quæ primo vacauit propter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ. Et etiam vltra ius præſupponendum, quòd quando in aliqua eccleſia eſt ſtatutum de certo numero canonicorum: & illud ſtatutum eſt confirmatum per Papam, cum Clauſula decreti irritanois: Canonici nõ poſſunt recipere aliquem ſuper numerum in illa eccleſia, ve quia dixit Papa, tales canonici nobis expoſuerunt, vt de cætero eſſent in tali eccleſia viginti canonici, & viginti præbendarij. Nos ſtatutum confirmamus, decernentes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra ſtatutum.

Casvs. hoc præſuppoſito, ſic figuratur: In eccleſia Pictauienſi canonici fecerunt ſtatutum de certo numero canonicorum in ipſorum eccleſia: & fecerunt poſtea illud ſtatutum confirmari à ſede Apoſtolica, cum clauſula decreti irritatis: ita tamen temporis ipſi canonici eſſ. habuerit aliquem recipere in canonicum vltra numerum: vnde miſerunt ad Apoſtolicam ſedẽ, & obtinuerunt, vt poſſent vnum ſuper numerum vel duos recipere, non obſtante eorum ſtatuto confirmato & decreto irritante. Poſtea virtute illarum litterarum facultatis, receperunt aliquem in canonicum: Quæritur, an iſte ſic receptus cenſeatur receptus auctoritate Apoſtolica, vel ordinaria? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione. quia aut aliàs receptio pertinebat ad canonicos, quibus data eſt facultas recipiendi aliquem ſuper numerum: & receptus dicitur receptus auctoritate ordinaria, niſi aliud diceretur in litteris facultatis: puta, quia dicerentur: Damus vobis facultatem, vt non obſtante veſtro ſtatuto, recipiatis aliquem in canonicum auctoritate Apoſtolica: tunc enim non diceretur receptus auctoritate ordinaria, ſed Apoſtolica: Si autem receptio pertinebat ad alium, vel ad eos, & alium ſimul: tunc ſunt vtã auctoritate Apoſtolica, & per conſequens talis receptus auctoritate litterarum, videtur receptus auctoritate Apoſtolica: licet ſimpliciter mandaret Papa, vt ipſi talem reciperent, non obſtante ſtatuto: licet non fieret mentio, quòd ipſi reciperent auctoritate Apoſtolica. Ex quo infertur, quòd talis eſt præferendus quibuſcũque auctoritate ordinaria vel legati receptis poſtea, vel etiam pn°. No. primo eſt iſto c. q. in eccleſia numerata nõ poſſunt canonici recipere vltra numerum: & hoc quãdo illud ſtatutum de certo numero eſt confirmatum auctoritate Apoſtolica, cum clauſula decreti irritãs: aliàs ſi ſtatutum nõ eſſet confirmatum per Papam, poſſent recipere aliquem ſuper numerum

merum secundum Panor. in c. cum accessissent. de cõst. in ant. & ibi tractatur de materia. Not. vlterius, q cũ Papa dat canonicis facultatem recipiendi vltra numerum, non obst. statuto, vel confirmatione sedis Apostolicæ: & virtute litterarum facultatis, canonici recipiunt aliquem: talis videtur receptus auctoritate canonicorum, si aliàs receptio pertinebat ad ipsos, & non ad Papa: Simile dicitur in c. licet. de off. or. in antiq. vbi dicitur, q si Papa mandet Ordinario loci, vt aliqd faciat: videtur solũ excitare iurisdictionem suam, & nõ videtur mandare vt procedat auctoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat: tunc recipiunt auctoritate Apostolica: & sic iste receptus auctoritate apostolica, licet sit posterior, est præferẽdus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præsupponendis.

¶ *Gl. prima facit quatuor, dicit vnde sumpta, quærit, & soluit, & dicit quid declarat.*

a ¶ *Cum aliquibus.*] Fuit tracta de extranaganti Alexand. quę in capitibat, contingit. & hoc dicit, q receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorum, & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio nõ spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. Sed ante omnia, quæro, ad quid expediat scire, quod dicit hæc decretalis: expedit propter id, quod habes j. de præb. hi quauctoritate. & de concess. præb. c. vl. ver. eos. Emanauit autem ad declarationem eorum, quæ no. Inno. & Host. de litteris facultatis. ẽ. de præb. relatum. & Compost. ẽ. c. c. vltra duas chartas. ver. quid si Papa. & vers. sed pone quòd abbati.

b ¶ *Eiusdem Ecclesiæ.*] ad quam recipitur.

c ¶ *Consuetudinibus.*] q̃ tenuãdæ sunt. j. de præb. cũ in ecclesiis.

¶ *Gl. seq. duas quæstiones soluit.*

d ¶ *Statutis.*] Not. capitulum ecclesiæ posse facere statutum, dummodo sit licitum, vt j. de ver. sign. constitutionem. vbi de hoc, & concordat ẽ. de const. cum omnes.

e ¶ *Confirmatione Apostolica.*] quid operetur confirmatio, no. 17. q. 4. frater. & ẽ. de concess. præb. quia dimeritatem.

f ¶ *Firmitate alia.*] puta, vinculo pœnæ, cui se statuentes sponte obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis appositio, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.

g ¶ *Concedimus facultatem.*] Nota verbum: quia si præciperet omni casu, diceretur Apostolica auctoritate receptus. Et not. quòd per hanc formam cum dirigitur eis, ad quos spectat collatio, quæ hic vocatur receptio, non dicitur grauata ecclesia: adeo quòd locum habeat decre. ẽ. e. mandatum. & j. e. c. pe. in fi. quia aliud est concedere facultatem, & aliud præcipere 14. q. 1. c. fi. §. quod præcipitur. ad idem supra de arb. cum olim. ff. man. l. 2. in fin.

Andreas. Vide ẽ. de sum. Tri. firmiter. super gl. & ideo. Io. And.

h ¶ *Receptio.*] Iumitur hic receptio, nõ p installatione, sed p collatione, quæ ius conferr. ad idẽ j. de præb. cum in ecclesiis.

i ¶ *Ad eos.* Iis quibusdã enim ecclesiis canonicorum receptio, & præbendarum collatio ad solum spectant Epm, vel Prælatũ tantummo quibusdam ad solum capitulum, vel conuentum. In quibusdam communiter ad vtrumque. hoc probatur supra. de elect. cum in ecclesia. j. ne sed. vac. c. vno. de reg. c. vlt.

k ¶ *Potestatem.*] recipiendi illum in canonicum.

¶ *Gl. seq. restatur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Ad eosdem.* Itantum intelligo. Quid si communiter ad eos & alios? Adhuc idem credo quod in primo casu, cum isti potestatem recipiant ex viribus litterarum. Nam quod prius facere poterant, modo possunt. Et de communi nullus recedit, hoc est meum. 12. q. 1. §. vlt. & q. 3. c. episcopus. §. qui manumittitur. & arg. ff. de ser. vr. præd. l. fi. panetem. ibi, quia volens non solum dominus est. & facit j. de præbend. cum in illis. in fi.

m ¶ *Receptus.*] Si ergo recipiatur alter auctoritate Apostolica, secundus. & non primus primo vacantem præbendam habebit. vt j. de præb. hi qui loan. And.

n ¶ *Nisi.*] Istud fuit additum: quod non erat in extranaganti dicre. contingit.

o ¶ *Auctoritate nostra.*] tunc ergo licet ad eos pertineat receptio, Apostolica dicitur auctoritate receptus.

q ¶ *Expresse.*] sic j. c. duobus in fi. j. d præb. si motu proprio. in fi.

bus [a] recipiendi aliquem in canonicum alicuius Ecclesiæ, non obstantibus eiusdem Ecclesiæ [b] priuilegiis, consuetudinibus, [c] vel statutis, [d] iuramento, confirmatione [e] Apostolica, vel quacunque firmitate [f] alia roboratis, per nostras litteras concedimus [g] facultatem: si Canonicorum receptio [h] aliàs in ipsa Ecclesia non spectat ad eos, [i] quibus huiusmodi litteræ diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem: [k] is, qui recipitur, auctoritate Apostolica dignoscitur esse receptus. ¶ Si vero canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem: [l] non Apostolica, sed recipientium cęteris auctoritate receptus: [m] nisi [n] quòd eum auctoritate [o] nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse. [p]

¶ Idem.

¶ Rescriptum Papale, quo concedit promoto retentionem primorum beneficiorũ vsque ad beneplacitũ Papæ: extinguitur mortuo Papa: sede, si tibi dicatur, vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec in talibus tale rescriptum de beneficiis prius non canonice detentis.

CAP. V.

SI [q] GRATIOSE.] Dicitur: quia ponit distinctionẽ bi membrem, & secundum membrũ prosequitur: ibi, Secus. & circa vtrumque determinat casum dubium: ibi, *Præterea vero.*

¶ Præsupponuntur primo ea q̃ dicũtur in c. cum in cunctis. de elect. in ant. in c. de multa. de præb. in ant. in c. licet canon. j. de elect. istomet lib. o. vbi dicitur, q si aliquis promoueatur ad Episcopatum, statim q fuit confirmatus & cõsecratus, vel elapsum fuit tẽpus consecrationis, statim vacant priora beneficia: Similiter si quis habeat beneficiũ, & acceptet aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium. Casus. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in episcopum & confirmatus: facta cõfirmatione, ante quam consequeretur munus consecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora beneficia non vacarent, sed illa posset retinere: Papa fecit gratiam sub his verbis, Tibi concedimus, vt beneficia quæ obtines, cum episcopatu, ad quem fuisti promot⁹, valeas retinere vsq; ad beneplacitum nostrum: postea Papa mortuus est, verum illa beneficia vacant mortuo Papa? Rñdet, q sic quia mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus q Papa sua gratia dicat: tibi concedimus, vt possis retinere priora beneficia, vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ mortuo Papa, verum vacant illa priora beneficia? Rñdet, q mortuo Papa non intelliguntur vacare priora beneficia, nec gratia huiusmodi dicitur exficta p mortem Papæ, quia sedes Apostolica nunquam moritur: tamen si successor eius vellet illam reuocare, potest. Sed quid erit? Ponamus q tempore istius gratiæ Titius erat intrusus in istis beneficiis, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliquis alius habebat canonicum titulum: quia forte obtinebat illa beneficia per simoniam: verum per istam gratiam datur ei nouus titulus & canonicus tenendi illa beneficia, ita q per illam gratiam videatur licite tenere illa beneficia? Respõdet Romanus Pontifex, q nõ. No. primo ex isto c. iuncta sua gl. q per beneficium incompatibile vacat beneficium incompatibile, quod prius tenebat. Et si intelligamus de ẽpatu, intelligitur q per promotionem ad beneficium incõpatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile. Si vero intelligamus de alio beneficio: intelligitur post adeptã possessionem pacificam. Et hoc est verum, nisi fuerit per eum, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela q nõ fieret acceptatio tali beneficij incõpatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia. Quia de iure non est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptãdum. c. fi tibi. j. de præben. Nota vlterius, & finaliter, quòd gratia alicui facta vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa: secus si mandetur vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ.

¶ *Prima gl. tria facit, sũmat, dicit vnde sũpta, & quid declarat.*

q ¶ *Si.*] Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem primum beneficiorum vsque ab beneplacitum Papæ, extingitur mortuo Papa: secus si ibi dicatur, vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonice detentis. h. d. Habuit autem ortum hæc decre. ab extranagante Clementis, quæ incipiebat, Vt petitioni tuæ congrue satisfiat. & ibi Clemens nõ distinguebat, sed simpliciter dicebat, q si Papa hãc gratiam cõcesserit vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, q per eius obitum nõ expirabat gratia. Arg. regis dicentis, q vsusfructus rei sibi quandiu Titius remanserit in furore, non extingui tur mortuo Titio, priusquam ad sanam mentẽ reuertatur, pro eo q vsque ad omne tempus vitæ mei vsufructuarij, poterat (si mihi superuixisset) non fieri sanæ mentis. C. de vsufr. Lam biguitatem. fic videbatur dicendum in casu proposito: quia Papa si superuixisset, poterat non mutasse voluntatem: ergo non

† Quid nomine beneficij intelligatur, vide late per do. in c. cum ocasione. de præben. & dig.

¶ Vide quod dicam j. de ver. si. c. vlt. super verb. morum. Io And.

a Supple, parietẽ ibem demoliri & reficere. Io And.

non expiraret gratia. Verbanus autem contrarium reſponderat, q̃ expirabat in ſua extrauagante, quæ incipiebat, Significauit nobis. hic Bonifacius diſtinguẽdo veritatem exprimit, & dt clarat. quod hoc. Hoſt. ſ. de preca. c. vlt. & Vinc. de elect. c. dudum. 2. in vlt. gl. & Abbas ibidem.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem. in quo fuerit gratia.*

29 ¶ *Gratioſe.*]In hoc fuit gratia, quia plura beneficia ſimul tenere nõ poterat: vnde ſi primum cui ratum erat, & ſecũdum curatum: poſt receptam poſſeſſionem ſecundi, ſtatim vacat primum. 21. q. 2. ſi quis iam. ſ. de præb. de multa vel ex quo per cũ ſtat, quominus poſſeſſionem haberet. j. de præb. l. cet. 2. nili in caſu. j. de præb. ſi ti bi. 2. Si promoueatur in epiſcopum: poſt conſecrationem, vel poſt decurſum tempus de conſecrãdis Epiſcopis, vacabunt priora beneficia. ſ. de elect. cum in cunctis. Eſt ergo gratia, vt donec voluntas eius durauerit, beneficia ipſa non vacent. Io. And.

† i vetuſtiorib. exẽplarib. ita quæ pro cuæ ꝑ monõis 05 nes, poſſis vſque, &c.

† In codice Barbatiæ ita: quæ ſedes Apoſtolica ſi moritur.

b ¶ *A Romano Pontifice.*]qui ſolus ſub conditione, & ad tempus, ſicut vult, poteſt beneficia & prælaturas conferre. 7. q. 1. paſtoralis. ſ. de fil. presb. veniens. & in his quæ vult, eſt pro ratione voluntas: Inſt. de iu. nat. ſ. ſed & quod principi. Alius autem hoc non poteſt. 1. q. 2. quãm pio. 7. q. 1. quamuis. 70. di. ſanctorum. 55. diſt. præcepta. Nec enim moribus noſtris expedit temporaria habere filios. ff. de adop. l. quæſitum eſt. aliàs, ſi tibi. nec actus legitimi, &c. j. de reg. in. actus.

c ¶ *Beneficia.*]large ponitur. Et eo. q̃ dicit, Beneficia: non dicit fructus beneficiorum, vt j. de præb. ſi tibi conceſſo. Hoc dico, vt denotem quòd hic beneficia non vacent, ibi tamen vacant, vt ibi dicam.

d ¶ *Promotionis.*]forte in epiſcopum. Io. And.

e ¶ *Sua.*]I. Romani Pontificis. & concor. ſ. eo. litteris, vbi per clauſulam, Niſi per nos, & cætera, non ingelligitur dignitas, ſed perſona ſcribentis.

Additio. Et eodem modo debet diſtingui in reſeruationibus, an reſeruet collationẽ ſuæ, vel ſedis Apoſtolicæ, ſecũdum Archid. Hodie ſæpe exprimit vtrumque: & tunc eſt locus ſecundo reſponſo. Ioan. And.

f ¶ *Per quem.*]ratio.

g ¶ *Extinguitur.*]concor. j. ne ſed. vac. c. vno. in fi. ſic etiam crimina morte extinguuntur. 23. diſt. quotiendam. & j. de hær. ac cuſatus. ſ. ſi vero. in fi. præt. rquam in cauſibus not. in d. c. quotiendam. & 24. q. 2. in ſumma.

¶ *Gl. ſeq. primo allegat. vtrum concord. & duo iura in cõtrarium, & ſolut: ſecundo obiicit, & ſoluit. tertio iterum obiicit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Expirat.*]Expirante igitur Papa, expirat hæc gratia & concor. ff. loc. l. 4. vbi dicitur, q̃ locatio vel precarium per te mihi conceſſum quandiu voles, obitu tuo finitur. Ad hoc ſignatur contrarium ſ. de preca. c. vlt & ff. de prec. cũ precarii. ſ. j. vbi dicitur, q̃ precarium non finitur morte concedentis. Sed ibi ſimpliciter factum fuerat præcarium, non adiecta aliqua conditione vel termino, vt no. in prædicta decr. vlt. de preca. Item contra, nonne voluntas Papæ durare intelligitur donec mutata probatur. ſ. de bapti. & eius effe. maiores. etiam poſt mortem. 25. diſt. qualis. Sed illa in his, quæ ſalutem animæ reſpiciunt. Item valde contradicit prædictis. l. ambiguitatem. C. de uſufruct. per quæ iura tenebat Abbas opin. Clementis. ſ. de electududum. 2. in fin. Sed in l. illa eſt fauor, qui amplandus eſt: hic odium, quod eſt reſtringendum, vt hic in fide. ‡ Vel venus, redire vel non redire ad tantam mentem, non erat in voluntate moricntis: ſed hic reuocare & non reuocare gratiã, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adiecit, donec volam: perinde eſt ac ſi dixiſſet, donec moriar, n. ſi prius reuocauero.

‡ Placet do. Pe. de Anc. ſalte loquẽti de materia gl. & d. c. q. Halleg. Io quãtur in vltimus vol ſi tanb', quas moriẽdo cõfirmatus: hic in beneficialib. in q bus aliud, i. mãdati C. Fẽ. la. 24. q. 1. pudenda. ſ. ſi. quia dominus pro ea oratur. de bapti.

¶ *Gloſſe duæ ſequentes dant duo ſimilia.*

i ¶ *Apoſtolicæ ſedis.*]No. ergo, q̃ aliud eſt cum ſcribit perſona, aliud cum ſcribit dignitas: ſicut aliud eſt cum ſcribitur perſona aliud cum ſcribit dignitas. ſ. de off. deleg. quoniam. j. c. vlt. & j. de priuil. ne aliqui.

k *Non moritur.*]ſic 12. q. 2. liberti. 2. non enim poteſt eſſe nullmandati. Fẽ. la. 24. q. 1. pudenda. ſ. ſi. quia dominus pro ea oratur. de bapti.

se tibi à Romano b Pontifice concedatur, vt beneficia c quæ† tempore tuæ promotionis d obtinebas, poſſes vſq; ad tuæ e voluntatis beneplacitum retinere: huiuſmodi gratia per eius obitum, per f quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur, g eo ipſo expirat. h Secus autem ſi vſque ad apoſtolicæ i ſedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim quia† Sedes ipſa non moritur, k durabit perpetuo, l niſi à ſucceſſore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis conceſſionis, quæ debet, (cum ſit ambitioſa,) reſtringi: m ea ſolũ be-

maiores. in prin. 16. diſt. in ſumma. ſ. inter eos. ver. ego pro te. ¶ *Perfectum.*]i. donec vixerit ille cui fuit gratia cõceſſa: ad idem ff. pro ſoc. l. j. vbi de hoc. Et no. q̃ ſicut priuilegium perſonale ex parte eius cui conceditur extinguitur cum perſona. 17. q. 1. periſti, ibi, hoc nullifie priuilegium perſonale ex parte concedentis extinguitur cum ipſo cõcedẽte, vt hic: & ſic de vtroque poteſt intelligi. j. de re. in. priuilegium. vt ibi dixi. priuilegium autem reale ex parte concedentis, cum concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ *Reſtringi.*]quia odia reſtringi, & fauores conueniet ampliari. j. de regul. in. odia. cum ſuis concordantiis.

n ¶ *Beneficia.*]Not. per hoc, quòd hic, & ſ. in prin. dicit de beneficia in plurali, vidcetur, quòd quis ſimul plura poſſit habere beneficia. De hoc dicam j. c. a.

¶ *Gloſ. ſeq. dat vnum ſimile.*

† Not. in materia ſtricta illud cæteri omiſſum, qđ nõ exprimi cur. l. ſi cum ma. l. cõmo diſſime. ff. & ſi. & poſt c. ſi cui. j. de ver. ſig. nec ſit extenſio ad omiſſum ẽt ex maioritate rõis. ca. ſi cui de nõ j de ꝓb. philip. do ꝺ Anc. Foꝛ. Et baſis 2 Et baſis ff de leg. j. l. Archidiaconus illam cantoriam mihi contulit authoritate legata, inuApoſtolica: verum valeat talis collatio? Reſpondet quòd nõ: quia mandabatur Archidiacono, vt illam mihi conferret cum vacaret per reſignationem, & nõ per mortem. Sed ponamus, q̃ vocante aliquo beneficio per reſignationem, vel aſſecutionem ſecũdi beneficij, acceſſi ad Apoſtolicam ſedem, & impetrauí litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præſens vacans per mortem talis, & tamen vacabat per reſignationem, vel aſſecutionẽ, alterius beneficij: poſtea alius acceſſit ad Papã, & illud beneficium impetrauit & expreſſit verum modum *vacationis: cogitur quis noſtrum de* bet ꝑferri? Reſpondet, q̃ iſte ſecundus eſt potior: ideo eſt præferẽdus, licet ſit poſterior. quia iſte litteræ gratiæ ad beneficia ſunt odioſæ, ideo reſtringendæ, & nõ ampliandæ. No. primo principalem effectum huius cap. videlicet, q̃ vacatio per mortem, & per renuntiationem, ſunt diuerſa. ex quo infertur, q̃ in conſtitutione odioſa, appellatione vnus reliquum non venit: quia in odioſis non fit extenſio de vno ad aliud, ſed verba debent ſtrictè & propriè capi. No. viterius & finaliter, quòd ſi quis impetrauit à Papa beneficium vacans expreſſo falſo modo vacationis, non valet collatio: & hoc, ſiue Papa conferat, ſiue mandet conferri, niſi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis, vel etiam quocunque alio modo vacet.

¶ *Gl. prima ſumma. & dicit, quid declaret.*

o ¶ *Canonice.*]Nil enim noui iuris in beneficiis illis tribuit hæc diſpenſatio: ſed veros conferuat & prorogat. Et tribuit hoc ſ. de elect. dudum. 2. in fi. ſicut de innouatione dicitur ſ. dotẽ. ff ſol. de priuile. ex parte. & c. quia intentionis. & de conſt. vſi. vel inuit. c. cum dilecta.

Vſi ceptum.]ſunt duo dicta principaliaſecundum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. Ponit dictum, & rationem reddit: ibi, *Cum nõ.* Tertio determinat, vel caſum excipit: ibi, *Niſi.* Secunda pars decidit caſum dub. ſ. m, rationem interſerens: ibi, *Cum beneficium.* Et incipe cõſtructum: ibi, *Non potes.* Casvs. Ego à ſede Apoſtolica impetraui litteras huius tenoris: puta, quia Papa mãdauit Archidiacono Pictauienſi, vt ſi Cantor illius eccleſiæ vellet ſuam Cantoriam, ſeu dignitatem reſignare, & eidem renuntiare: & *Archidiaconus ipſam* renuntiationem reciperet authoritate Apoſtolica: & poſtea dictam Cantoriam in ſi conferret: Accidit, qđd idem Cantor ante quam reſignaret dictam ſuam Cantoriam, mortuus eſt, Archidiaconus illam cantoriam mihi contulit authoritate legata, Apoſtolica: verum valeat talis collatio? Reſpondet qđd nõ: quia mandabatur Archidiacono, vt illam mihi conferret cum vacaret per reſignationem, & nõ per mortem. Sed ponamus, q̃ vocante aliquo beneficio per reſignationem, vel aſſecutionem ſecũdi beneficij, acceſſi ad Apoſtolicam ſedem, & impetrauí litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præſens vacans per mortem talis, & tamen vacabat per reſignationem, vel aſſecutionẽ, alterius beneficij: poſtea alius acceſſit ad Papã, & illud beneficium impetrauit & expreſſit verum modum *vacationis: cogitur quis noſtrum de* bet ꝑferri? Reſpondet, q̃ iſte ſecundus eſt potior: ideo eſt præferẽdus, licet ſit poſterior. quia iſte litteræ gratiæ ad beneficia ſunt odioſæ, ideo reſtringendæ, & nõ ampliandæ. No. primo principalem effectum huius cap. videlicet, q̃ vacatio per mortem, & per renuntiationem, ſunt diuerſa. ex quo infertur, q̃ in conſtitutione odioſa, appellatione vnus reliquum non venit: quia in odioſis non fit extenſio de vno ad aliud, ſed verba debent ſtrictè & propriè capi. No. viterius & finaliter, quòd ſi quis impetrauit à Papa beneficium vacans expreſſo falſo modo vacationis, non valet collatio: & hoc, ſiue Papa conferat, ſiue mandet conferri, niſi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis, vel etiam quocunque alio modo vacet.

¶ *Gl. prima ſumma. & dicit, quid declaret.*

p ¶ *Suſceptum*]vacatio per mortem, & vacatio per renuntiationem ſunt diuerſa, & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expreſſo, non venit reſiquum. hoc dicit. Et manuit ad declarationem eorũ, quæ not. Hoſtienſ. ſ. de offic. deleg. ex parte. j.

q ¶ *Apoſtolica ſede.*] Idem ſi ab alio qui hoc mandare poſſet: puta, legato, qui ad hoc haberet ſpeciale mandatum: aliàs legatus hoc non poteſt: vt j. de off. leg. c. pen. ſ. prohibemus.

r ¶ *Altari.*] expreſſo vel non expreſſo, non curo dicere interdum ſit differentia: vt infra de offic. deleg. ſi is cui. & infra de præben. is cui.

s ¶ *Ille.*]qui beneficium obtinebat.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

humanis: [a] cum [b] non per resignationem vacauerit, sed per mortem: [c] nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse. [d] ¶ Si duo super eodem beneficio litteras impetrent: primo [e] eorum, per illius obitum, qui tenebat: [f] secundo vero per cessionem eiusdem & ipsum proponente vacare. Secundus, [h] cum beneficium ipsum cessione non morte [i] vacauerit, debet primo in ipsius assecutione præferri. [k]

¶ Idem.

¶ Licet ignorans beneficium sibi collatū, in impetratione alterius illius mentionē non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eligere, si simul tenere non possint, Io. And.

CAP. VII.

GRatia, [l] quam super beneficio à sede Apostolica [m] te impetrasse proponis: vitiosa [n] reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea [o] tibi absenti & ignoranti P collato nullam (cum tempore impetrationis nescires ¶) feceris mentionem. Vtrumque [r] tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure [s] teneri) optio tua arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatum aliquod beneficium, procurator meus acceptauit illud beneficium, & ego ista ignorabam: postea vacauit aliquod beneficium, & beneficium impetraui à Papa, vel eius legato: in impetratione mea non feci mentionem de alio beneficio: vtrum valeat illa collatio beneficij mihi facta? Resp. Romanus Pontifex, &c. Sed vtrum postero tenere ista duo bñficia simul? Resp. quòd non, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligam vnum vel aliud.

¶ *Prima gl. summat.*

l ¶ *Gratia.* Licet ignorans beneficium sibi collatum in impetratione alterius, illius mẽtionem nõ fecerit, valent litteræ: alterum tamen eligere, si simul tenere non possint.

m ¶ *à sede Apostolica.* Idem si ab alio: & facit ad hoc ĵ. de olleg. c. vlt.

n ¶ *Vitiosa.* Est enim gratia vitiosa, quando in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficium quantumcunque modicum: vt ĵ. de præb. si motu proprio. nisi forte proprio suo motu Papa beneficium cõferret: vt ibi. Hinc est, q̃ expressio beneficij dispensationem non operatur, sed hoc solum, quòd litteræ surreptitiæ non dicuntur: vt cod. tit. ĵ. de præbend. non potest. in fine.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorantia probabilis excuset à vitio surreptionis, non tamen dispensat contra concilium, ca. de multa. de præb. Io. Mo.

o ¶ *Antea.* Quasi post nulla fuisset dubitatio.

¶ *Gl. seq. recitetur per quæstionem.*

p ¶ *Ignorans.* Idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel ratam habeat collationem eandem. Cum enim ante hoc beneficium suum dici non possit, non est necesse de ipso fieri mentionem: ĵ. de præb. si tibi absenti. Et nota ex hac decr. & illa, q̃ beneficia ecclesiastica licite conferuntur absenti: Simile in procuratore, qui constituitur etiam absens: vt ĵ. de proc. licet. & ff. de proc. l. 1. in fi. Sed hic [5] forte procurator præsens habens mandatum ad talia, ratum habuerat, & acceptauerat, pei id, quod dicit in fine, Retinere. vel dic, in beneficiis vel litteris ad beneficia impetrãdis, nihil debet tacere, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio antequã accepret, debet facere mentionem. Ad hoc sup. eo. in nostra. & infra de præb. quamuis. 1. & c. si mẽs. maxime cum habeat ius ad rem: [6] infra de concess. præb. ca. vlti. & in prædicta decret. si tibi.

q ¶ *Nescires.* Diuinare enim non tenebatur: quia in humanum non est. sup. vt eccl. benefic. vt postrum. §. cum enim. verũ. porro. Io. And.

r ¶ *Vtrumque.* Scilicet, impetratum à Papa. & collatum ab Episcopo.

¶ *Gl. seq. quærit: & remittit: ponit quatuor opiniones tertiam reprobat: ad quartam signat contrarium, & sol.*

s ¶ *De iure teneri.* Sed quæ sunt hæc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc vide Spec. ti. de leg. §. restat. ver. illud autem. Posset dici, secundum Ioan. qui hoc tenet ĵ. de electo. dudum. de præbend. cum iamdudum, quòd habere plura beneficia non curata, & quæ de consuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Goffred. qui hoc no. ĵ. de cler. non resid. c. 3. quòd de iure potest quis habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit: allegat eod. tit. conquerente. ad quod facit etiam ĵ. de præb. cum teneamur. Vel dic, quòd loquitur de beneficiis vnitis, annexis, vel dependentibus: illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit: per collationem enim vnius haberet vtrumque, [7] & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opi. In. veram esse: quam sequitur cõsuetudo, quam Papa scit, & tolerat: [8] vel saltem opi. Goff. arg. sup. eo. si gratiose. arg. pro & contra. infra. de præb. is cui. Vel dic, quòd littera ista loquitur de iis beneficiis, quæ præterea consuetudinis vel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de concess. præbend. ex parte. in fi. Ad secundum, de consuetu. cum omnes. & est simile de iure, supra vt lit. pend. c. 1. & ĵ. de elect. cum ana. ad fi. Ad primum contra. de consue. c. 1. sup. de concess. præben. litteras. Sol. illud speciale in

a ¶ *Humanis.* Ar. contra. ĵ. de off. del. si delegatus. resp. ĵ. Sol. de propria significatione vocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de ver. ſ. mulieris. §. fi. non sic in propria significatione dicetur renunciasse (vt ĵ. dicam) qui mortuus est: cum renuntiatio sit voluntaria, illa coacta: ideo secus. Et strictissime sic interpretatio in rescriptis ad beneficia. 1. ĵ. de præb. quamuis. ĵ. in princ. & concordat. & ff. ad hoc. ff. de libe. & diuersa à cõ posth. l. commodissime.

b ¶ *Cum non per resignationem.* ratio. Io. And.

c ¶ *Per mortem.* & in his forma mandati diligẽter est lenanda. ĵ. de præb. cui de non. in fi.

d ¶ *Expresse.* quia ex præsse se velle beneficium tali conferri resignatiõe, vel quocunque modo vacauerit: & facit ĵ. e. c. & ĵ. de præbẽ. si motu proprio. in fi.

¶ *Gl. seq. vltimo recitetur per obiectionem, quam soluit & tex. fortificat.*

e ¶ *Primo.* Ex hoc videbatur debere præferri vt ĵ. e. tibi qui. tempore, iure tamen est potior, eo q̃ verum dixit, primus aũt fuisse. Eadẽ ratione dico, q̃ posito, q̃ nullus impetrauerit secundo beneficium illud, non debebitur impetranti, qui fallum sic expressit: nihil enim ad rhombum impetranto secundi: quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuẽnientem impetrationem, sine prærogatiua illud perdere non potuisset: & est fi. ĵ. de eo qui cog. exam. vn. fun. c. diuersitatem.

f ¶ *Qui tenebat.* Accipe infra illud, Afferente vacare. aliàs, proponente.

g ¶ *Et idem.* ĵ. qui tenebat.

h ¶ *Secundo.* Qui de cessione dixit.

¶ *Gl. seq. allegat duas concor. obiicit, & obiectionẽ, conditionat per 4 & finaliter demum obiectionem soluit & resumit.*

i ¶ *Non morte.* Nota ergo q̃ aliud est cedere, aliud est decedere: ad idem ĵ. de præb. quamuis tibi. & ĵ. de ver. sig. c. vl. Sed nonne renũcians, quoad ecclesiam habetur pro mortuo? vt 7. q. 1. c. in apibus. §. ecce in quibus. sicut & vir ab vxore indicio ecclesiæ separatus, quantum ad ipsam pro mortuo reputatur. 33. q. 2. in summa. 2. in princ. sicut & monachus mortuus reputatur mundo. 16. q. 1. placuit. 2. Sol. dicit lex, q̃ per fictionem iuris veritas non confunditur, nec deletur. Co. de iur. dot. in rebus. in princ. licet igitur renuncians quoad ipsum ecclesiam fingatur mortuus: tamen mortuus non est: nec idem est per omnia in eo, quod in mortuo: Nam talis de nouo posset ad ecclesiam reassumi. ĵ. de renunc. ex transmissa. quod in mortuo esse non posset. Bene ergo dicit Ioan. qui not. in præd. c. placuit. 16. q. 1. quod nunquam mors chulis naturali comparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime. ff. de verb. obl. ex ea parte. §. in ipsalam. & ff. de do. inter vir. & vx. l. sed si mors. §. cum autem. Et licet aliàs in beneficiis larga fiat interpretatio: in literis tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, sit strictissima ĵ. de præb. quamuis. 1. intelligimus simile de morte naturali, 4 poni verbum sonat: & adde quod dicam ĵ. de præbẽ.

4 Naturali q̃ ciuili. 2. c.

5 Sic, cum de [k] *Præferri.* Not. ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tempore, potior est iure: ad quod facit ĵ. e. tibi qui. & de præb. tio, de natu rali intelligitur cum vtrumque par est causa: vt ff. de reg. iur. quotiens vtrumque. & dicam ĵ. de reg. iur. qui prior si aũt iure potior est causa posteriori: potior est in iure, vt hic. & ĵ. de præb. hi qui. & c. fi. à sede. ff. de priu. cred. l. priuilegia. C. qui po. in pig. ha. l. vlt.

GRatia.] Primo ponit dictum, & suam causam: Secundo soluit dubium emergens: ibi, Vtrumque. Do.

¶ Et supponendum est pro intellectu huius c. q̃ cum quis à sede Apostolica impetrat beneficium vacans: impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantumcunque modico, imo etiam si impetret litteras vel expectatiuas ad beneficia à sede Apostolica, vel à legato Papæ, debet facere mentionem de beneficiis obtentis quantumcunque modicis: aliàs litteræ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficium ab Ordinario.

CASVS. Ego constitui procuratorem meum ad acceptandum & accipiendum possessionem actualem & realem quorumcumque beneficiorum, & affirmãdum in forma communi: postea

7 Gl. est fin. & not. Do. & Philip.

8 Et ĩõ vs. se cũdũ Doct. gl. est §. leges. 4 di. vi de Dom. hic late loquẽtes. cõ. q̃ si; plura bñficia tenere. Fõt.

1 etiã ĵ. priui legio, quo. ad fi. cõpha. & oi mõ ad hoc. ff. de libe. & diuersa à cõ posth. l. commodissime. ĵ. priuilegio Phr. li. font.

2 De illa etiam tali phi. hic late.

3 Istam gl se quitur Do Pontanus.

Istã placet Doctoribus reprobata prima. Fõt.

6 Et nudo cõsensu cõstituat sibi ius in re, q̃ si facit vocatione expectãs, q̃ tñ id tenetur exprimere: vt ĵ. de cler. infra. I. An.

le in duob. beneficiis in vna & eadem eccleſia. Secus in diuerſis, vnde videntur facere pro. & facit quod not. Hoſt. in præd. decret. litteras. in glo. non obſtante. in fi.

a ¶ *Non potes.*] de iure communi, diſpẽſatione tamen poſſet. Et ſi quæratur, per quẽm diſpenſari poſſit: vide quod no. 70. diſt. ſanctorum. in glo. 2. 21. qu. 2. ſi quis iam tranſlatus. de elect. dudum. 2. de præb. de multa. de conce. præbend. litteras. & j. de conſuetud. c. 1. Ioan. And.

Glo. ſeq. primo dat ſimile, ſecundo quærit. argu. pro & contra. & ſolvit.

b ¶ *Eligas.*] ſic & olim electio dabatur ei, qui duo beneficia curata ſimul habebat. ſ. de preb. referente. & c. præterea. 1 hodie ſecus. eo. ti. de multa. ſed nunquid electo vno re integra pœnitere poterit, & aliud eligere? Arg. quòd ſic. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ſi quis libello. ſ. de elect. in cauſis. §. quia vero. de iu. pa. cum autem. 2. quod facit etiam contra. & j. de off. dele. quamuis. & j. de proc. quamuis. & j. de reg. iur. mutare. cum ſi. Ar. contra 32. q. 5. horrendus. de iure in. quemadmodum. ſ. e. lib. de reſc. c. 2. & j. de re. in. quod ſemel. cum ſuis concord. Solu. ſatis videretur, quòd re integra poſſit mutare conſilium, & aliud eligere per prima iura. Ad hoc j. de præb. ſi tibi abſenti. ff. de op. le. l. mancipiorum, Contrarium tunc per ff. præd. reg. quod ſemel. ad hoc j. eod. c. pe. in fi. & de poſtul. c. 1.

1 ſ. de ætu. & qual eã ꝛc.

† Hodie huiſmodi mãdata de prouid. omnino ſunt ſublata per concilium Trid. ſeſſio. 24 de reformat. c. 19.

2 & c. cum latici. vbi de hoc in j. gl. Ioan. And.

Additio Io. Monach. j. de præb. ſi tibi. ita diſtinguit. Aut optio, vel electio data eſt in cõtractibus: & tunc variare licet. ff. de verb. obl. cum qui certarũ. in fi. de act. emp. l. ſi ſterilis. §. fi. Aut in beneficiis vel vltimis voluntatibus: & hoc dupliciter. Aut tenuit electio, & tunc non potuit variare. ff. de leg. 1. ferui electione. ff. de op. le. l. apud Auſidium. Aut non tenuit, & hoc dupliciter. Aut illam fecit optans iure proprio, & tunc iterato poteſt optare. ff. de opt. leg. l. 2. §. fi. & l. ſeq. ad inſtar iudicis ordinarij, qui poteſt iterato cognoſcere cum ſententia eſt nulla. C. de accuſ. ſi accuſatoribus. & l. abſentes. & j. de conceſſ. præ. nec captandæ. 2. reſp. Aut iure alieno, & tunc iterare non poteſt. j. de elect. ſi compromiſſarius. §. 1. & vide quod ibi not. in §. idem fit, in vlt. gl. ad inſtar iudicis delegati. C. quomod. & quãdo. in l. ſi vt proponis. §. 1. De materia, vide quod ſcripſi de teſti. præſentata. ſuper ver. opinione. Io. And.

Q*Vamuis is, cuius.*] Dubit dictum, in quo inſerit exceptionem ibi, *Niſi.* & ponit rationem dict. ibi, *Cum talis.*

¶ Præſupponatur primo, quòd inter expectantes auctoritate Apoſtolica habet locum illa regula: Qui prior eſt tempore, potior eſt iure: vt ſi fiat duo vel plures, qui in eadem collatione habent ſimiles gratias expectatiuas: tunc in beneficio quod primo vacabit, eſt præferendus ille, qui prior eſt in data.

Casvs. Hoc præſuppoſito poteſt ſic figurari: Papa mihi in eccleſia Pictauienſi, fecit gratiam hoc anno: quia ipſe mandauit canonicis ipſius eccleſiæ, vt me reciperent in fratrem & Canonicum: & præbendam vacantem, vel proximo vacaturam mihi aſſignarent, cum clauſula decreti irritantis, ſi Canonici facerent in præiudicium meæ gratiæ. Tractu temporis accidit, q Papa reuocauit gratiam mihi factam, & anno ſequenti fecit tibi in illa eccleſia ſimilem gratiam: quia mãdauit dictis canonicis, & c. Accidit, quòd ego primus acceſſi ad Papam, & petij, vt ipſe dignaretur me reſtituere ad meã gratiam quam ipſe reuocauerat, quod fecit: Poſt vacauit præbenda in eccleſia Pictauienſi: Quæritur nunc, an præbenda debeatur mihi vel tibi ſecundo, attento q mea gratia fuit reuocata? Reſpondet Papa, q quando reſtituit aliquem ad gratiam reuocatam, hoc facit ſine præiudicio alterius: ideo reſpondet ad quæſtionem, q licet ſim primus habito reſpectu ad gratiam, non tamen ſum primus habito reſpectu ad reſtitutionem: ideo tu ſecundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tempus reſtitutionis, & non tempus datæ gratiæ: Et hoc verum, niſi Papa aliud diceret in reſtitutione: videlicet, q me reſtituit ad datam & prioritatem temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac ſi reuocata non fuiſſet, etiam quoad prioritatem temporis. Not. primo ex tex. iuncta gloſſ. quòd ſi ſub eadem collatione ſunt plures expectantes, habentes ſimiles gratias: ille præfertur, qui eſt prior in data. Et ſic habet locum illa regula, Qui prior eſt tempore. Secus ſi non haberent ſimiles gratias: quia aliqui habẽt aliquas prærogatiuas: puta, ſi Papa mandet ſecundum in data præferri quibuſcunque: tũc ſemanda eſt voluntas Papæ, quia in his ſpiritualibus Papa habet plenam diſpoſitionem. No. ſecũdo principaliter effectum, ad quem emanauit iſtud c. videlicet, q cum Papa aliquẽ reſtituit ad gratiam reuocatã, non videtur dubium velle præiudicare iuri alterius. Et iſtud facit ad deciſionem talis quæſtionis, videlicet: Aliquis vaſallus commiſit felloniam contra Regem, propter quod eius bona ſunt confiſcata: ſupendente illo tẽpore Princeps dat feuda aliis: tractu tẽporis iſte, qui cõmiſit felloniam, reſtituitur per Principem: verum reſtituatur ad bona ſua cõfiſcata? Tex. iſte facit, q nõ: quia Princeps videtur illũ reſtituere ſine præiudicio alterius: & hoc verũ, ſi Princeps ſimpliciter reſtituat, qa tũc nõ videtur remouere ius alteri quæſitũ.

† In antiquis co. ita: niſi hoc expreſſe dixerimus.

P. *ima gl. ſummat.*

c ¶ *Quamuis.*] Si reſtituatur quis ad gratiam reuocatam, ſine alterius præiudicio intelligitur reſtitutus: vnde alteri ante reſtitutionem impetranti præferri non debet.

d ¶ *Gratia.*] Cõceſſa forte à Nicolao iiij. vel Cæleſtino v. Io. An.

e ¶ *Prouideri.*] nec adhuc prouiſum erat, nec ad poſſeſſionem deuenerant, vnde habebant ius non in re, ſed ad rem. j. de cõceſſ. præb. c. vlt. Ioan. And.

f ¶ *Proximo vacaturo.* Iod ſolus Papa facere pt. de cõc. præb. c. 2.

g ¶ *Reuocata.*] tenorem huius reuocatoriæ conſtitutionis non habemus: ſed de ipſa fit mentio j. de præb. c. pe. & antep. & de conc. præb. c. vlr. Reuocatoria illorũ Nicolai incipiebat, Pridẽ ad apicẽ. Illarum Cæleſtini, olim Cæleſtinus, & c. dudũ. Io. An.

h ¶ *Poſt reuocationem.* Idẽ & multo magis ſi ante reuocationẽ.

i ¶ *Similia.* ſcilicet de beneficio proximè vacaturo.

k ¶ *Expreſſe dixerimus.* hoc enim Papa facere poteſt: ad hoc j. de præben. c. pe.

Additio facit clem. quoniam. de immu. eccle.

Gl. ſeq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & collatralia reſpondet: ſecundo arguit ad quæſtionem, ponit opi. Goſ. contra quã alle 5. mira. & remittit: demum ſubdit tres opiniones.

l ¶ *Cum talis.* Ecce ratio. Et aduerte, quia in contrariũ videbatur ex eo, quia reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio: & reſtitutus in priſtinum ius recidit. arg. 15. q. 6. nos ſanctorum. & c. iurato. & ſ. de elec. quia diligenti. 2. q. 3. c. ſi quem. in fi. & C. de ſent. paſſ. l. j. Reſtitutio enim hoc operari debet, vt nec profit, nec obſit quod eueniat. ff. ex euib. cau. ma. l. j. reſp. j. & ff. de min. q. ſi minor. §. reſtitutio. Sed contrarium eſt verum, vt hic: & ſic pro parte hac debuit quæſtio terminari per decr. de renun. ex tranſmiſſa. & de fim. ex inſinuatione. & concor. C. de remiſ. pi. l. vlt. vbi, ſi de voluntate creditoris debitor dignus detrahit, ſi iterum deueniat ad ipſum debitorem, res illa diſtracta, nõ renaſcitur hypothecaria, quam habebat à principio: actio enim ſemel extincta, & c. de confeſſ. dift. 4. quæris. §. item per hanc. in gl. j. ff. de ſol. qui res. §. aream. Ad cõtraria reſp. quòd hic nõ eſt vere reſtitutio: immo quædã noua cõceſſio per præd. iura.

3 No. quòd reſtitutio ad gratiam extinctam nõ retrotrahitur ad tempus primæ cõceſſionis. Vnde ſi creditori poſt pactum de nõ petendo, fiat pactum de petendo, nõ recuperat intereſſe nec vſuras medij tẽporis de Anc. d. Fon

J Et no. quòd hęc decr. facit in arg. ad q. dominicalẽ. an. ſ. Eps inuito patrono reſtituere poſſit presbyterũ per ſe depoſitũ. & determinauit Goſſ. de renun. ex tranſmiſſa. in fi. quòd non: per L. C. de nupt. ſi vt proponis, 2. vbi dicitur, q in matrimonio reſtaurando per filiã poſt dinortium, requiritur conſenſus patris: ſicut à principio in contrahendo. In contrarium facit, de renun. poſt tranſlationem. de Iud. Iudæi de ciuitate. & c. conſuluit de iis quæ ſi. à præ. cum Apoſtolica. 17. q. 1. eos. & no. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonoſor. in prin. Dicebat Hoſt. opi. Goſſ. eſſe verã, cum reſtituitur ab inferiore: ſecus ſi à Principe, per iura ſuperius pro reſtituto inducta. Bar. Brix. in q. dominicali. 4. in c. Sacerdos aliquis fuit: dixit, quòd ſi depoſitus appellauit infra x. dies: reſtitui poteſt inuito patrono: aliàs nõ. Tan. dixit, q ſi Eps prœueuit in reſtitutiõe patroni, valet reſtitutio, aliàs nõ: quod approbat Hoſt. in præd. decr. et trãſmiſſa. & de elec. innouit, & facit quod no. ſ. de conſt. cũ acceſſiſſent. in vl. glo. m ¶ *Intelligatur.* concor. ſ. eo. c. 2.

4 Dñicali. ſing. 64. Et ſol. eius cõter approbatur per c. de cenſibus. 16. q. 12. Io. And.

CAP. IX.

SI [a] eo [b] tempore, quo tibi de beneficio cum cura, [c] vel sine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam [d] † non habebas ætatem: tibi licet nunc legitimæ effectus [e] sis ætatis, auctoritate litterarū huiusmodi (cum tempore datæ [f] ipsarum adhuc † non esses ℰ idoneus) de beneficio curam [h] animarum habente nequaquā

† q̄ sit idonea ætas in quolibet ordinato, tradit Pan. in c. sup' inordinata. de pb. † Alias it, adhoc, alias ita, ad id.

poterit prouideri. Beneficiū i autem sine [k] cura (cū ad ipsum sufficientem [l] tunc ætatem [m] haberes) per eas licite [n] poteris obtinere.

¶ Idem.

Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedēti priuilegio, consuetudine, vel statuto. hoc dixit. Zenzelinus.

CAP. X.

SI PROPTER Cum cura. vitiaret in totum rescriptum: scilicet, quòd nec etiam de simplici posset prouideri: ideo annectit quod sequitur. Et sic not. vtile non vitiari per inutile. ĵ. de regu. iur. vtile cum suis concor.

k ¶ *Sine cura.*]quia ex se curam non habentis autem haberet annexam parochialē & curatam ecclesiam, dic vt dicam ĵ. de præb. super eo.

l ¶ *Tunc.*] tempore impetrationis.

ARGVMENTVM. Adde ergo, quòd si quis impetrauerit beneficium cum cura vel sine cura, & tempore impetrationis est legitimæ ætatis: si vacar, ei debetur vt in hoc ca. & hic no. in gl. ista antep. Cōtrarium not. ōe pb. ĵ. c. ei cui. eo. lib. vbi apparet sufficere quòd tempore vacationis habeat sufficientem ætatem. Sol. ibi no. in 3. gl. quia j. gl. loquitur in impetratione curati, secunda autem impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod not. e. ti. non potest. in 4. gl. Sed credo gl. c. ei cui. posse sustineri, licet al. quæ contra: quia plus est habere curatū in actu & habitu, quàm in habitu tantum: ad hoc quod nota, de ver. non resid. quia nonnulli. super ver. parochiales. & per Host. de offic. arc. cum satis. & Io. And. super ver. animarum. & optime probat extrauagans Io. execrabilis. iuxta fi. ver. quantum autem. Et quod no. in præall. cap. ei cui. super ver. licite. in nouella. & vide contrarietatem glo. Greg. Sed adhuc instō per hunc rex. in fi. & in gl. quæ loquitur in beneficio simplici. Vnde potest sic dici, quòd est quædam inhabilitas ratione ætatis temporalis, ter ad beneficium, quæ dam solum ratione ætatis ad qualitatem beneficij curati, quædam sacerdotalis tantum, in prima & secunda inspiciamus tempus impetrationis, in tertia tempus vacationis: quia plus est aliquem esse inhabilitatem ad totum, quàm ad partem, vel ad qualitatem partā: ad hoc quod not. hic in nouel. de ætat. & qual. indecorum. de præb. super inordinata. & quod no. de corpo. vit. c. ti. & 2. & fi. Et forte speciale est in ista qualitate sacerdotali, vt hic tenuit Io. And. & adde quod no. ŝ. de concess. præb. cum nostris, per Innoc. & Io. And. in addit. quæ incip. Et in clementina. Hieronymus Clarius Brixien.

Gl. seq. quærit, allegat opinio interferens, & soluit.

m ¶ *Ætatem.*]Sed [o] quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Videtur quòd maior quatuordecim id illa dicatur idoneus. ŝ. de præb. super inordinata. vbi Host. hoc tenet in canonis propter inaturitatem cōcilij, quod requiritur in illis. nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinēda. Verum autem est, quinfens dicitur vsque ad septimum annum: puer autem, de septimo vsque ad 10. vel 14. annum. 22. q. 5. pueri. & C. de fal. mon. l. j. & dixi ŝ. in proœ. circa fi. Sed vt ibi non. Bernard. dici potest, quòd pueri ibi dicuntur minores septennio, & ibi dicuntur indigni. Septennes autem, & maiores septennio dicūtur idonei. cum enim tales possint ordinari. 28. dist. de his. cum gl. i. ergo & in beneficiis intitulari. arg. de præb. cū secundum. Ad hoc optime facit ĵ. de ele. ex eo. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quę sacrum ordinem ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel aliomodo requirerent. & facit quod dicam ĵ. de fi. presb. c. j. j. resp. & probatur expresse ĵ. de præ. ei cui prouideri. An hodie dispensent Episcopi in ætate, no. ŝ. de ele. cum dilectus. & dicam ĵ. de elec. licet canon. & de ætat. & qual. c. vnic. Io. And.

n ¶ *Licite.*]id dicimur posse, quòd licite possumus. 22. q. 2. faciat Ioannes And.

o [1] Istī gl. sequatur Phil. & Do. q Uo. de materia bñ cōcludit. Fon.

SI *propter.*]Propter multiplicitatem intellectuum gl. Ioan. An. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habens clausulam generalem, s. Non obstante, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat ini specialiter ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quæsito. hoc dicit secundum Io. de Fantuzis, secundum quem hoc summarium comprehendit vtranque lecturam poñam in gl. Dividitur secundum Io. And. quia primo ponit them., & eius dubiū soluit ibi, *Intentionis.* casum excepturn inter. ſ. rens ibi, *Nisi.*

3 Hic casus vsq; ad illa verba: vel dic vt j. i vl. gl. Io. An. ĉ, & in antiqs cod. reperiunt

CASVS. [3] Papa concessit Episcopo Bonon. debitorum onere grauato priuilegium, quod fructus beneficiorum primi anni vacantium in sua diœcesi perciperet: & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura, appositō in priuilegio, quòd non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri cōcessio: Vacant quoddam beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio, consuetudine, vel statuto spectab

1 Illū, defectū habēs g obtinēs, q; fundās te i ætate, ; illā pcare. Do Adde Bar i d ætate ff de min. Fōt.

a ¶ *Si eo.*]In literis ad beneficia impetratis inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit quia licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.

Gl. seq. signat contrarium, & ibi remittit.

b ¶ *Si eo.*]contradicit ad hanc ĵ. de præb. ei cui pronid. ibi solvitur.

c ¶ *Cum cura.*]nisi hoc fuisset expressum, de curato prouideri non posset. ŝ. de præb. c. vlt. & ĵ. de præb. cum in illis.

d ¶ *Idoneam.*]s. 25. annor. ŝ. de elect. cum in cunctis.

e ¶ *Effectus*]spectamus ergo initium. & facit ŝ. de elect. dudum. ĵ. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non valebat. ĵ. de reg. in. non firmatur. cum suis concordant.

f ¶ *Cum tempore datæ.*]sic nota inspiciendum tempus datæ: sic ŝ. eo. cum te. & ĵ. c. tibi qui. & de præb. eum cui.

Gl. seq. rec. per quæst. alleg. pro, & solut contrarium.

g ¶ *Non esses idoneus.*]Propter defectum ætatis, [2] & idē dici possit de defectu ordinum. arg. ŝ. de æta. & qual. præterea. sed hoc est falsum, vt j. de præb. si pro clericis pauperibus.

h ¶ *Curam animarum.*]in his, q̄ ad curata beneficia promouētur, requiritur maior idoneitas, quam in aliis: & ideo si mādatur prouideri de dignitatibus, personatibus, vel beneficiis, de cura mentione non habita, de curatis dignitatibus, personatibus, vel beneficiis non poterit prouideri. ĵ. de præb. cū in illis.

i ¶ *Beneficium.*]quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, ſ.

spectabant ad fabricam ecclesiæ vel alium vsum, vel aliquem singularem personam: quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Respondetur secundum vnam lecturam, q debentur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta ẽ episcopo aliud caueretur expresse. Vel dic vt j. in vlt. gl.

1 Hic casus paulo longior est cuiusdã Helię.

CASVS I secundũ veriorem intellectum: Papa fecit episcopo Pictauiensi gratiam (videlicet pro exoneratione & solutione debitorum ei indulsit) vt fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in sua diœcesi perciperet vsque ad quinquennium: In ipsa diœcesi Pictauiensi erant aliqua beneficia, quæ habebãt hoc onus, quòd redditus primi anni erant deputatialicui hospitali vel fabricæ: vacauit tale beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an episcopus vel fabrica? & vtrum ista gratia facta præiudicium fabricæ? Respondet Romanus Pontifex, quod per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo minus percipiat fructus vnius anni: tamen episcopus habebit fructus primi anni, & non fabrica: sed fabrica habebit fructus secundi anni, & instituendus in beneficio habebit fructus tertij anni & sic fiet sine præiudicio fabricæ. Et ratio est, quia aliàs ista gratia esset inutilis ipsi episcopo: puta, si illud beneficium solum vacaret in quinquennio: tunc si episcopus perciperet solum fructus secundi anni, gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et istud verum, q dabuntur fructus episcopo vel fabricę deductis onerib. ipsius beneficij: videlicet, q instituendus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiendo in diuinis: & residuum dabitur epo vel fabricæ. No. primo. ex isto c. quòd episcopus nõ potest retinere fructus beneficij vacantis, si cõtingat vacare tempore messium: sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quem instituet: quia aliàs frustra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi: quia frustra precib. imploratur, quod alicui iure communi conceditur. l. vnica. de thesau. lib. x. C. Not. principalem effectum huius c. videlicet, quòd si episcopa mole debitorũ grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi, si tales fructus primi anni autea erant assignati fabricæ, vel alicui personæ: per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ vel personæ singulari, etiam si Papa dixerit in gratiam episcopi: Non obstantibus priuilegiis vel consuetudinibus: sed debet fieri interpretatio, quia episcopus habebit redditus primi anni, fabrica autem vel persona singularis habebit redditus secundi anni, & instituti habebunt redditus annorum sequentium: licet aliqui dicant, quòd fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secundi, & instituendus annorum sequentium.

† Not. text. hic iungendo cũ verbo statutis. q eps statuit, q fructꝰ bñficiorũ vacãtium debeãtur fabricæ Phil. Do. & Per. Fon.

a Eligere. nõ ob. secundũ Arc. qc ecclesia bñficia dãt sine diminutiõe cõcedi. s. vt ec. be. f. rub. & nigr. & q spũale ius si ne tpali nõ cõsistit. j. q. 3. si qs obiecerit. Itẽ q inane nõ mẽ habebit hac fructib. ga hoc opatur indulgẽtia: qđ pꝫ & in omnibꝰ vltra numerũ auctorit. papali recepti, q expe. s. d. pb. relatum. Io. Andre.

a ¶ *Tua debita.*] ad idem j. de præben. sit ibi a.

b ¶ *Fructus.*] Nor. quòd non habet retinere beneficia, sed fructus. Vide vt dixi s. e. si gratiose, in hoc casu vacãt beneficia. vnde is, ad quem pertinet electio. infra tempus statutum necessario habet eligere a. Et facit quod no. Bern. de magist. quia nonnullis. & probatur hoc satis j. de præben. si tibi concesso. Ioan. And.

¶ *Gloss. seq. quærit, & soluit duo dubia: & solutioni secundæ signat contrarium, cui respondet.*

c ¶ *Primi anni.*] Quid dices? computabitur ne annus iste à die fructuum colligendorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, à die vacationis computari. Vnde non credo hic seruari legem de vasallo: quæ dicit, quòd si vasallus decedat post Augustum & ante calendas Martij quòd ad dominum pertineat talio quin ad vasallum vel eius hæredem, vt in lib. feu. ti. hic finitur lex regni. c. si vasallus. Sed credo, quòd à die vacationis vsque ad annum quicquid obueniet beneficio, & separatum erit à solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegiatum vsufructuario, qui fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufruct. l. arboribus, §. Iulianus. aliàs incipit, si fur. secundum moderationem tamen decret. j. de of. ord. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, quòd annus dãt. s. d. pb. iste habebit 365. dies. vnde si vacauerit ecclesia prima die mẽsis, sequenti anno prima die eiusdem mensis finitus sit annus & facit quod dicam j. de elect. quàm sit ecclesiis. & si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno: pro vno enim cõputantur, vt s. de ver. sig. quęsiuit. ff. de verb. sig. cum bissextus. ff. de diu. & temp. præscr. l. 2. in vlt. gl. Licet sit arg. contra. ff. de stat. liber. l. cum hæres. §. Stichus. Sed illud in pœnis vel odiis, quę sunt molliendaide pœ. dist. 1. pœnę. j. de re. in. in pœnis. & facit quod no. in præ. decr. quæsiuit. & 55. dist. c. 2.

tua [a] debita persoluenda fructus [b] beneficiorum primi anni [c], quæ in tua vocabunt [d] diœceſi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegiis, vel statutis, per quę nostra impediri [e] posset concessio) vsque ad quinquennium [f] de speciali [g] gratia cõcedimus [h]: intentionis [i] nostrę nequaquam existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ †, vel alteri [k] vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto [l] forsitan debeantur: quòd eis per concessionem [m] ipsam (nisi hoc expresse [n] caueatur in ea) præiudicium aliquòd generetur.

¶ Idem.

¶ *Causæ ab Apostolica sede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debent, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. hoc dicit, vsque ad §. cum vero.*

¶ *Gloss. seq. ponit quæ inter exempla, & subdit genus, cæmi quæ vit. arg. negatiue: & contrarium soluit.*

d ¶ *Vacabunt*] morte, renũtiatione, de positione, translatione, vel quocunq; alio modo. Quid, si permutatione? Videtur, quòd secus, per decret. j. de rer. permu. c. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationem vacet: & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur, in aliis non: non enim ex illo speciali casu est regula danda.

e ¶ *Impediri.*] secus ergo si differri: & licet intendat per clausulam. Non obstante, impedimenta tollere: dilationes tamen tollere non intendit: licet ex dilatione impediri posset, vt j. dicam.

f ¶ *Quinquennium.*] factum narrat: idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

Gl. seq. declarat in quo est gratia, & quid confert.

g ¶ *Speciali gratia.*] quia de iure futuris successoribus conferuan debebant, vel inueniebatur ecclesiarũ expendi. j. de elec. quia sæpe. & de off. ord. præsenti. & intelligo hanc gratiam, & illam quæ sequitur, secundum moderationem illius decr. præsenti. §. porro. scilicet, quòd hoc solum intelligatur de illis fructibus ecclesiarum vacantium, qui solent debitis, si qua sunt, & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitoribus & ministris, & aliis incumbentibus oneribus vsque ad nouos redditus reperti fuerint superesse.

¶ *Gl. seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.*

h ¶ *Concedimus.*] An legatus de latere similem gratiam dare possit, tractauit Io. de Deo in quæstionib. suis, in princ. & Gul. in Spe. ti. de legat. §. nunc tractemus, in fi. & dicunt, q dato, q ex causa hoc posset: beneficium tamen vel dignitas debet cũ aliquo emolumento conferri. Quod verum est, vt dixi s. in gl. prox. & in gl. nota quòd non. No. etiam Ber. s. vt eccl. benef. vt nostrum. in vl. gl. q episcopus ex iusta causa ad tẽpus posset fructus alicuius beneficij retinere: probat per decr. s. de ver. sign. c. pe. quæ etiam facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed potest dici sic fuisse de facto: ad hoc s. de fil. presb. litteras. vel illud secundum Goffr. in fructibus omnium beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus: vt hic etiam. In vno autem beneficio & eius prouentibus conuertendis ex causa in vsum prælati, non erit necessaria licentia Papæ: quia cum episcopus cum capitulo possit supprimere dignitatem, & propter necessitatem possessionis alienare, multo fortius prouentus percipere.

Legatus de latere, an possit cõcedere fructꝰ primi anni beneficiorũ vacantium.

ADDITIO. Et hoc verum, dummodo illa perceptio non concernat vtilitatem ipsius episcopi. Dom. Four.

i ¶ *Intentionis.*] No. ad intentionem scribentis recurrendum. facit s. eo. c. 2. & j. de conces. præb. c. vlt. & s. de dec. ex multiplici. cum sim.

k ¶ *Alteri vsui.*] puta mensæ capituli.

l ¶ *Statuto.*] Nota, quòd omnia priuilegia, consuetudines, vel statuta quacunque firmitate vallata, concessa capitulis, conuentibus, vel collegiis cathedralium, regularium, & conuentualium ecclesiarum, seu singularibus earumdem personis: vt bona ecclesiarum ipsarum vacantium à prælatis dimissa, vel tempore vacationis obuenientia possint surripere, diuidere, vel in suos vsus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decre. j. de elect. quia sæpe. & c. statutum. in clem. quæ tamen in aliis beneficiis locum non habet: vt j. de off. ord. præsenti. in fi.

m ¶ *Concessionem ipsam.*] sibi factam.

n ¶ *Expresse.*] ad idem s. eo. cum aliquibus. & c. susceptum. & c. quamus.

¶ *Gl. seq. ponit duas lecturas: cõtra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.*

o ¶ *Præiudicium aliquod.*] nisi istud verbum esset ita generale, ista decre. sic posset intelligi, quòd ex ea nil sequeretur absurdum: sic. q fabrica vel vsus ille, vel aliæ singulares personę

sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni: iste aũt priuilegiatus habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur secundum hoc suum effectum illa clausula priuilegij. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegiis, &c. Alij dicunt, q̃ illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, sed soli successori: lite aũtẽ priuilegiatus habebit redditꝰ secũdi, qui sibi est primus: sed quoad successorem vel beneficiatum, certius erit primus: & sic nullum præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: Sed secundum hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorẽ ipsius gratiæ. Pone enim q̃ in anno quinto, quo finiri debet gratia, vacet beneficium: si fabrica primos redditus habeat, eps nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula, Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret? Vnde prima lectura magis mihi placet, & magis est amica litteræ, vt dicamus, q̃ ista erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, [Non obstãtibus quibuscunque &c. vi-deretur derogare ipsi fabricæ, vsu vel singulari personæ: vt ex quo ex illius priuilegij vigore redditus primi anni habere nõ possunt, amplius nil habeant: Et Papa respondet, q̃ habebunt redditus secũdi anni quasi ille eis sit prior, vt illa clausula, Nõ obstãtibus, nõ successorem, sed priuilegiatum tm̃ coadiuuet.

† Vide ad nouissime sanctum cõcilium Trident. sessio 25. de refor. ma. cap. 10.

a Ista opinio est glo. & cõmunis, quamquam Archid. & Per. de Ancha dispiceat. Fon.

Statutum.] Principium huius cap. legitur vsque ad §. *Cum vero eiusdem.*

Casvs sic figuratur: Prætendebam Titium debitorem meũ in aliquia pecuniæ summa: & quia habebam ordinarium loci certa ratione suspectum: nolui ipsum coram ordinario conuenire: sed à sede Apostolica impetraui causam delegari canonico ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauij, vel canonico ecclesiæ beati Hilarij maioris vel simplici sacerdoti, qui non habebat dignitatem ecclesiasticam, nec personatũ, nec canonicatum ecclesiæ cathedralis: Præsentaui litteras meas delegato, qui Titium meum debitorem ad præsentiam suam fecit citari qui in die citationis comparuit, cui obtuli libellũ meum: Q̃ ipse excipiendo proposuit, q̃ non tenebatur litigare coram ipso delegato propter incapacitatem personæ: quia causæ à sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentib. in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute litterarum delegatus iste non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, q̃ sic: Et hoc verũ, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet, committendo alicui, quamuis non sit in dignitate vel personatu, vel quamuis non habeat canonicatum ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur vtrum habentes dignitatem, vel personatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi à sede Apostolica cõmissis? Dicit Romanus Pontifex, q̃ nõ: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis sibi commissis cognoscere in ciuitatibus, & aliis locis insignibus in quibus potuit haberi copia peritorum. Nota primo, q̃ cum statutum positiuum tractu temporis incipit esse damnosum propter varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta varientur humana, c. non debet. ẽ. de consan. & aff. No. vltimo, quæ personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, q̃ aliquis habeat personatum vel dignitatem? Declarat Panor. in c. de mul ta. ẽ. de præb. vbi dicit, q̃ recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit consuetudo q̃ talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autem sit consuetudo q̃ talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dicitur habere personatum, & nõ dignitatem. No. insuper, q̃ canonicus ecclesiæ collegiatæ, quantuncũque illa ecclesia sit notabilis, nõ est capax Apostolicæ iurisdõnis: & sic est correctum c. præsenti. quod hodie nõ habemus. de quo fit mentio in princ. huius c. Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas: non tamen possunt esse conseruatores. c. fi. ẽ. de off. dele. No. q̃ delegati à sede Apostolica, non possunt pro libito suæ voluntatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco: sed debent causas examinare in ciuitatibus populosis, vel alus locis insignibus, vbi sit copia peritorũ. Et si alibi cognoscerent processus non valeret: vt in fi. huius cap. vbi ponitur clausula quę irritat facta contra istam constitutionem.

CAP. XI.

Statutum [a] † quod [b] circa iudices à sede Apostolica [c] deputandos nuper edidimus, cum quædam [d] contenta in eo quæ pro communi [e] vtilitate credebantur [f] inducta, sicut ex perientia [g] docuit, tendere dignoscatur ad noxam [h]: sanctione [i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mãdamus, suadente vtilitate, in melius [k] duximus reformandum [l].

Sancimus igitur: vt nullis, nisi dignitate [m] præditis [n], aut personatum obtinentibus [o], seu ecclesiarũ cathedralium [p] bant, & causa fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

Additio. Ioan. Monac. diuidens decre. in sex partes, de prima *facietur tres, dicens, q̃ primo* statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. *Cum vero.* Tertio in §. *In nullo.* circa loca & iudices prorogat. Archid. nõ diuidit. Io. And.

b ¶ *Statutum quod.*] Loquitur de decretali sua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiam Decretalẽ Inno. iij. eo. tit. præsenti. quam hodie non habemus. & decret. ẽ. e. nonnulli.

c ¶ § *sede Apostolica.*] legatis, vel delegatis ab eis, vt ẽ. patebit. Ioan. And.

d ¶ *Quædam.*] Ibi non distinguebatur, an actor & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur quòd de expresso consensu partium extra locum, quo deputatus est, possit iudex cognoscere & committere, si referas ad decre. præsenti. secundum illam poterit fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in ca. hedralibus ecclesiis: vnde secundũ eam videbantur posse causæ cõmitti mansionariis, & quibuscunque priuilegiatis in talibus ecclesiis: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, quòd solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e ¶ *Communi vtilitate.*] quæ in legibus constituendis attendenda est, 4. dist. erit autem lex, & ẽ. in procem. huius libri.

f ¶ *Credebantur.*] Et erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g ¶ *Experientia.*] ad idem ẽ. de elect. quàm sit. & ff. de leg. 3. Legatis, §. ornatricibus.

h ¶ *Ad noxam.*] *&c.* ideo non debuit iudicari reprehensibile, si secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutũ. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. in fi. 35. q. 1. c. 1. ẽ. de sen. exc. c. vlt. in prin. ẽ. de consan. & affi. non debet. cum suis concord. Sic & priuilegium cum tẽdit ad noxam, reuocationem vel moderationem à principe recipit. ẽ. de decim. suggestum. ẽ. de priuil. c. 1. & c. auctoritate. & c. seq.

i ¶ *Sanctione.*] Sanctio proprie dicitur, cui adiicitur pœna: quod dic vt no 3. dist. in summa.

k ¶ *In melius.*] Laudabilior est autem qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vet. iu. enu. l. 1. §. sed neque.

l ¶ *Reformandum.*] eo quòd non in totum, sed pro parte corrigitur istud statutum, vt ẽ. videbis.

¶ *Gl. seq. remittit, obiicit, & dupliciter soluit.*

m ¶ *Dignitate.*] Dignitas sumitur multis modis: quod dic vt no. Ioan. 4. dist. denique. & Vincen. & Ber. ẽ. de cle. nõ resi. c. 3. hoc ad literam de ecclesiasticis dignitatibus intellige. Et no. mirabile: quia possunt committi causæ maioribus xx. an. vt ẽ. de of. dele. cum vicesimum. à quocunque & etiam minoribus, à Papa: vt ibi, & ff. de re iud. quidã cõsulebant. sed certum est, quòd qui est in dignitate, vel personatu, debet attigisse saltẽ xxv. annum. ẽ. de cle. cum in cũctis. & sic videtur quòd minoribus xxv. an. non possint causę committi, iis dico, qui non attigerint. Sol. Si causæ nõ possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc procederet obiectio: sed possent etiam committi canonicis ecclesiarum cathedralium in quibus non requiritur tanta ætas: vt probatur ẽ. de elect. ex eo. & dixi ẽ. e. fi eo tempore. & sic obiectio non procedit. Dico etiã quòd dispensatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatum, etiam minor xxv. ann. per dispensationem Papæ 3. vel episcopi: primum patet, secundum probatur ẽ. da ætat. & qual. c. vno.

n ¶ *Præditis.*] Idest, præ aliis ditatis. Est enim dignitas quędam præeminentia in ecclesia, vt ẽ. de ver. sig. quamuis.

o ¶ *Obtinentibus.*] Idem de officialibus episcoporum principalibus & foraneis, & de prioribus religiosis conuentualibus & clausralibus. Dic vt in clem. e. ti. & si principalis.

p ¶ *Cathedralium.*] sufficit ergo q̃ sit cathedralis. Et sic sublatum est, quod

à sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsius cõmitti debeant, & tractari. In secunda proinde tur circa exactiões, quæ fiebant in iudiciis ab ipsis delegatis, assessoribus, vel notariis causę: & apponitur pœna. in tertia prouidetur circa vocatiões testiũ ad iudicium, quæ ꝑpius malitiose fie-

2 No. ex hac glossa quid sit reformare.

3 Si tamen talis est inhabilis ad iudicãdum, non erit delegatꝰ, quia dispensatio non extenditur ad cõsequentiam actus dispensati Dom. Fon.

est quod olim continebatur de ecclesiis collegiatis honorabilibus: licet adhuc hodie in alio sit comparatio, vt j. de elect. quia sæpe, alibi æquiparantur cathedrales & regulares. ℣. de elect. ne pro defectu.

¶ Gl. seq. primo dubitatur declarat. Secundo quærit. arg. pro, sed contrarium, & arg. respondet. Tertio ponit ius vetus. Quarto notat ipsum, & c. allegat. 8. iura. Quinto soluit duas quæstiones. 2 ¶ *Canonicis.*] Habentibus igitur per petuum officium in ecclesia cathedrali sine dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur j. tit. prox. c. j. nō poterit causa committi, cum de his non exprimat. Item scias quòd licet isti canonici delegari possint: Conseruatores tamen dari non possunt: cum decret. vlt. j. de off. deleg. eos nō exprimat. Sed, vt ℣. dixi, Canonicus potest esse maior septennio per decret. j. de elect. ex eo, & dixi de hoc ℣. e. si eo tempore. in gl. pe. Si committatur causa tali canonico, nūquid dicemus litteras valere? Videtur quòd ficiquia ista decretal. fit de hac materia hoc solum requirit, quòd sit cathedralis ecclesiæ canonicus: ergo huic stabimus. Sed contrarium credo, & dico quòd si tali impuberi committeretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret commissio. Et idem dico, si committatur ab alio, quàm à Papa, minori xx. per prædictam decr. cum vigesimum. quam non dico, nec credo correctam per hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur, C de rectam. sancimus, & correctio iurium est vitanda. ℣. de elect. ecclesia. 2. & j. de elect cum expedat. in prin. nec ista dec. dicit quod hoc sufficiat sed quòd hoc requiritur. vnde non contradicit: alias eadem ratione dicēdum esset, quòd dummodo sit canonicus cathedralis ecclesiæ vel in dignitate vel in personatu, nō possit repelli prætextu exceptionis, excommunicationis, infamiæ, inimicitiarum, vel alia iusta causa: quod est absurdum, & est simile quod notabo j. de elect. licet canon. Et nō. quod dicit, canonicis, olim dicebat, institutis: vnde videbatur quòd cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario possint causæ committi: quod hodie per decr. hāc sublatum est. Nor. ergo ℣ pro dignitate & loco 1 præsumitur pro aliquo: quāto enim quis melioribus præest: tanto maior & sanctior esse dēsumitur. in Auchen. de defen. cin. ad fi. j. col. §. nos igitur, collat. 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano. ℣. de præsumpt. cum in iuuentute. 24. dist. quando. de magistr. c. 1. & c. quia. & c. super specu. cum sim. Et si tempore dare quis effet canonicus, tempore præstationis non: puto quòd procedere possit 2, non sic econuerso, spectamus enim initium. ad hoc ℣. e. c. 1. & c. si eo tēpore. ℣. de elect. dudum. & quod ibi no. ff. de Sena. fœmine ℣ ff. de iud. l. cæcus. & hoc habes in gl. fi. in cle. gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

1 Vide l. ℣ nobili. ff. de ædil. edic. Ion.

2 Hāc glo sequuntur Doctores cōmuniter.

b ¶ *Causa.*] Hæ sine iurisdictione non committuntur. ℣. de off. delegat. præterea. non ergo prohibet quin audientia alicuius articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico cōmitti possit. ADDITIO. Vnde signanter dicit, Causæ, secundum B. contra arg. ad hoc ℣. de of. dele. super quæstionū. §. 1. vbi dicit, vel index quicunque, &c. ℣. de re iud. cum Bertholdus. Archid.

¶ Gl. seq. quærit, & soluit: secūda pars recitetur per quæstionem: ponit opinionem Innocen. ℣ cum moderatione & declaratione.

c ¶ *Literarum.*] Pone, Papa in litteris vocat aliquem simplicem clericum, nunquid valebit commissio? secundum Bern. & omnes dic quòd non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa scienter cōmittit, quia facit & facere potest contra constitutionē istam. Ad hoc optime ℣. de priuil. cum olim. 2. ver. interim. Et no. quòd secūdum Inn. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hæc exceptio, quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem nō petiit? quod verum est etiam secundum Bern. & Host. cum hoc ex certa 3 scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur: vt j. de præben. si motu proprio.

3 Tunc autem ex certa scientia dici tur Papa rescribere, vt bene notat Francus hic, cum ex tenore rescripti apparet eum habuisse notitiam facti & impedimenti.

¶ *Gl. seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Sedu apostolicæ.*] Quid de ordinariis? nunquid comprehēduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic secundum Bern. & omnes quòd non: & potest esse ratio, quia episcopi & ordinarij habent melius notitiam clericorum dioecesis suæ, quam Papa clericorum totius orbis: vnde, etiam si simplici clerico committant ordinarij, tenet commissio: pone enim quòd sim plex clericus excellens sit Decretorum Doctor. Præterea non est ita absurdum, quòd aliquis etiam rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, quòd gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc constitutio. Et est si mile quod contigit dici ℣. e. nonnulli. & inferius tangam.

¶ Gl. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.

e ¶ *Legatorum.*] quia verbum generaliter positum, &c. 19. dist. c. 1. Intelligam hanc litteram generaliter in omnibus legatis quorū tria sunt genera: quod dic vt ℣. de off. re. c. pe. & j. e. ti. §. 1. quod verum puto indifferenter: cum ex legationis vigore committunt, & idem intelligas in delegatis, sc. cum committunt. delegationis vigore. j. e. o. §. in nullo quoque.

¶ Gl. seq. quærit, & remittit.

f ¶ *De cætero*] Constitutio enim non extenditur ad præterita, ℣. de consti. c. vlt. Quid de pendentibus? dicam j. de e. ect. licet canon. Ioan. And.

¶ Glossa seq. quærit, ponit opinionem, & soluit.

g ¶ *Committantur.*] Pone quòd quæstio fuerit cōmissa, pars non excipit, nunquid valet processus? Dicebat Bern. & omnes post eum, quòd tacite & expresse poterat pars huic iuri renunciare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne scilicet in opprobriū proprium cogantur episcopi & magni clerici coram rudibus & pannosis clericis litigare, & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regul. ad Apostolicā, cum suis concord. Sed hodie per fluem istius decretalis, credo contrarium: vbi innuitur, quòd ipso iure est irritum & inane, quòd contra aliquod istorum fiat: vnde necessariam non credo exceptionis opem: & facit quod dixi ℣. eo. c. 1. in princ. Et potest esse ratio, vt ℣. tetigi: quia hoc videtur non solum in fauoreiū partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne vilipendatur in tali ministrio. 61. dist. in sacerdotibus. cum simul.

† Nomine peritorum q intelligātur vide per Archidiacon. in capit. vt cōmissi. j. de hæret.

h ¶ *Nec audiantur.*] No. quòd verificat iste non prohibet circa commissionem, sed circa agitationem: & idem erat in prædicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat commissio, dummodo in his locis causa audiatur, satisfactum est huic responso secundum Ber. & omnes. arg. ℣. c. 1. nonnulli. de excep. olim. & j. §. proxi. & eo saltuo quod ibi dicitur: & ad hoc ff. qui sat. cog. si fideiussor. §. 1. vbi dicitur, quòd cui difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittitur, vt satisdet.

i ¶ *Ciuitatibus.*] Cumus 4. murorum ambitu terminatur, regulariter tamen, & si in suburbiis audiret: idem credo. arg. j. de sen. ex. si ciuitas. Et bene dicit, ciuitatibus: quia in eis præsumuntur esse peritissimi & episcopi in solis ciuitatibus statuendi sunt. 80. d. ff. c. 1. ℣. de priuil. c. 1. Et leges & arces in regnis ciuitatibus sunt docendæ: vt in proœmio ff. §. hæc autem. & de magist. c. 1. & nomine studij, nō intelligunt villa vel castrum. de clericis, ciuitate,

4 Concilia cerui, quibus honorum iure sociatos, ciuitates appellat Cicero ℣ dom. Scipionis.

Addition. Dicit Isidor. in 15. lib. Etym. ℣ ciuitas est hominum multitudo societatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, i. ab ipsis incollis vrbis, quia plurimorum consistat & cōtineat vnitatem. Nam vrbs ipsa ℣ mœnia sunt: Ciuitas autem nomine non saxa, sed habitatores notantur, secundum Isidorum. Archid.

¶ Gl. seq. ponit duas lecturas.

k ¶ *Locis insignibus.*] Quidam dicūt ℣ hæc determinatio, Vbi, &c. quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc quod dicit, locis insignib. Sufficit enim ℣ sit ciuitas, licet ibi non sint peritis: Et est ratio, quia communiter in ciuitatibus sunt periti: & ea quæ raro accidunt, super iisconsulti non respiciunt, nec eis mederi, sed his tm, quæ frequenter occurrentia Auth. vt sine prohi. ma. si. tu. ge. §. quia vero. col. 7 arg. 4. dist. erit. ff. de leg. nam ad ea, vix enim est ℣ in ciuitate vel ibi prope, nō habeatur periti. Vnde satis eorū copia in ciuitate haberi potest. ff. de rei ven. quæ religiosis. 7. q. 1. Pontifices. Alij contra dicentes, quòd ibi est eadem ratio. Primū placuit Inn. & Host. ℣. secundum hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. i. in quibus locis insignibus, & facit pro hac parte. j. eod. §. in nullo.

5 Et placet Do & Phili. ex qua glo. potest quòd clausula in fine rescripti posita non refertur ad omnia superiora, vbi ratio hoc suadet facit l. j. §. 1. ibi Bart. ff. de lib. & posthu. Fōt.

l ¶ *Commode.*] 22. q. 2. faciat.

¶ Gl. seq. quærit & soluit: quòd sit fortificat, & soluit: circa solutionem duas opiniones recitat, & demū solutionē determinat distinguēdo.

m ¶ *Copia.*] Iam pro aduocatis quàm assessoribus, & cōsiliariis & aliis q̄ emergunt. ff. de postul. l. j. §. ait prætor. ff. ex qui. cau. maj. l. ab hostibus. §. fi. de vi. & ho. cle. cum ab omni. ti. q. 3. non licet. Quid si inter iudices & partes est contentio super hoc? quia alter dicit locum iusiguem, & ibi copiam peritorum habeti, alter negat. qd credit, recurrendum ad cōm opi. vulgi. ff. de supel. le. Labeo. & ℣. de ipon. ex litteris. Quid si adhuc super hoc sit contentio? Recurretur ad arbitrium boni viri. ff. de ver. ob. l. continuus. actus. nō delegatorū qui iurisdictioni suæ fauēt ad hoc C. de arb. l. nemini. & ℣. de pœ. dilectus. secundum Ber. & intellige bonum virū iudicē ecclesiasticū illius loci, secundū Inn. Host. aūt dicit hic recurrendū ad arbitrium iudicis, i. boni viri: & sic intelligitur l. continuus. §. cū ita. eligētur ergo secūdum eum arbitri. ℣. e. pastoralis. & de of. dele. suspicionis. nisi euidenter notorium esset, ℣ ibi peritorum esset copia. ad hoc de appel. cōsulit. i. Ego credo, ℣ cum iudex se constituit aduersarium, tunc locum habeant supradicta sed si cōstito esset solum inter partes, certe credo ℣ iudex de hoc cognoscere & pronūciare possit. quia video, ℣ pronūciat, an sua sit iurisdictio: quod plus est. ℣. e. super literis. & facit quod recitari cōsuenit. de prob. post cessionē. & facit j. §. proxi. in fi.

6 ¶ *Peritorum.*] Iuris, vt prius fuit in alia decret. præsenti.

a ¶ *Cum vero.*] Hic incipit corrigere & moderari statutum generalis concilij. ſ. e. nonnulli. & ſummæ æquitatis eſt, quod ſequitur. Ioan. Andr.

¶ Iſte ſ. legitur vſque ad §. Inſuper. & hoc habet: Cum actor & reus ſunt eiuſdem ciuitatis vel diœceſis, extra ipſam ciuitatem vel diœceſim non eſt cauſa deleganda, niſi cum iuſta cauſa: quo caſu poteſt committi extra diœceſim, dummodo locus non diſtet à fine diœceſis vltra vnam dietam. Et ſi actor & reus non ſunt eiuſdem diœceſis, & actor non velit impetrare in diœceſi ipſius rei: poteſt impetrare in alio loco, dum tamē locus iſte non diſtet à fine diœceſis rei vltra vnā dietam: Item delegatus deputat[a] ad cognoſcendū in certo loco, non poteſt cauſam alibi audire niſi de cōſenſu partium.

¶ Actore & reo eiuſdem diœceſis exiſtēti bus, cauſa cōmitti non debet extra illam, niſi in ſex caſibus, in quibus tamen nō tra hetur vltra vnam dietam: & niſi in duobus vltimis caſib. iſ. ipetrans per iuramen tū fidem fecerit de illis, repelletur à iudice: et in expenſis cōdemnabitur, hoc dicit vſque ad §. Cum autem. Dominicus.

¶ Cum vero [a] eiuſdem [b] ciuitatis, ſeu diœceſis fuerint actor [c] & reus, extra [d] ipſas cauſa non committatur [e]: nec conueniatur aliquis eorumdem: niſi [f] ab epiſcopo [g] contra aliquem de ſua diœceſi [h], vel ab aliquo [i] contra eum, aut contra eius capitulum [k], ſeu cōtra vniuerſitatē ciuitatis, villæ, aut caſtri, fuerit actio dirigenda: vel niſi actor eandem ciuitatē vel diœceſim intrare nō audens [l], aut ſui aduerſarij potētiam [m] meritō [n] perhorreſcens, eū [o] infra [p] ipſas nequeat conuenire ſecure [q]: in his quippe caſibus extra dictas ciuitatem & diœceſim poſſit [r] contra prædictos [s] cauſa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam [t] à fine ſuæ diœceſis valeat conſ. iſte tractat tantum quando reus & actor eiuſdem diœceſis ſunt: vnde dictio, niſi, aliàs non proprie poneretur.

Additio. Diœceſis dicitur diſiunctio, ſine diuiſio, vel gubernatio: quia diuiſa eſt ab eccleſia alterius epiſcopatus: vt ſatis patet 7. q. 1. epiſcopum. 16. q. 5. quicunque. c. licet. & c. inter. Et cōmiſſa gubernatiōi vnius. 10. q. 1. vnio. in fi. 21. q. 2. ſicut. Archi. i ¶ *Ab aliquo contra eum.*] Vix enim inueniret actor in ciuitate epi iudicem, qui non faueret epo. argu. ſ. vt lit. non cōteſt. accedens. 2. ibi, Et omnes exiſtant ſub diſtrictu, &c.

k ¶ *Eius capitulum.*] *Eſue eccleſiæ cathedralis.* Quod dic, vt leg. & not. ſ. de verb. ſig. cum clerici. ſ. de teſt. requirit. §. ſecus autem eſt, & cum de tali cap. loquatur, ad alia non extendam quod hic dicit: & ſic ſeruat curia de facto. Archid.

l ¶ *Non audens.*] forte Gibellinus 2, & ibi regunt Guelphi, vel econuerſo: vel forte relegatus.

m ¶ *Potentiam.*] Paritas in iudiciis eſt ſeruanda, ſed potentio ribus pares eſſe non poſſumus. ff. de alie. iu. mut. cau. fact. quia etiam. in princ.

n ¶ *Merito.*] Not. verbum: quia ſi diceret ſe dubitare, vbi non eſt dubitandum, non excuſaretur. ſ. e. cum contingat de ſimo. & ſi quæſtiones. cum ſi.

o ¶ *Eum.*] aduerſarium.

p ¶ *Infra ipſas.*] Ciuitatem & diœceſim, cuius ſunt ipſe reus & actor.

q ¶ *Secure.*] quod in iudiciis requiritur: vt ipſorum iudiciorum exercēdorum locus ſit idoneus & ſecurus: aliàs locum habet appellatio. de app. ex parte. 1. & tunc etiam ſi litteras, de conductu haberet, ſuis inimicis [3] capitalibus ſe exponere non teneretur. ſ. vt lit. non conteſt. accedens. 2.

r ¶ *Poſſit.*] Non dixit, debeat, Vnde dico, quòd ſi contra epiſcopum vel capitulum vel potentem impetretur in ſua ciuita te, vel diœceſi, bene tenet commiſſio: & idem econuerſo, ſem per ſaluo reculationis iure. Iom. And.

s ¶ *Contra prædictos.*] epiſcopum vel eius aduerſarium, contra Capitulum vel vniuerſitates, vel potente, vel aduerſarium eius, qui in eam intrare non audet.

¶ *Gl. ſeq. formæ quæſtionem bimembrem: & ſecundū membrum ſoluit. Primum dupliciter exemplificat ſubdens aliud ſimile dubium: & vtrumque ſimul ſoluit.*

t ¶ *Vnam dietam.*] Olim dicebamus de duabus per decr. ſ. e. nonnulli. Sed quid dices, ſi agatur actione reali, nunquid fiet computatio à finibus diœceſis vbi ſita eſt res, ſecundum quod olim fiebat: Et nunquid erit ibi computatio duarum dietarum, ſecundum quod olim erat: vel vnius tantum vt hic? quod olim ſic eſſet, probatur ſ. e. dilectus. 2. de fo. comp. ex parte 8. Videtur huic nouo iuri hodie ſtandum vltimo de hac materia, & ſicut generaliter loquitur, eſt generaliter accipiendum. 19. diſt. c. 1. vt habeatur ſolum vnius dietę computatio, & non duarum, & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed à quo loco computetur, ſatis eſt dubitabile: Pone enim q Bononienſis contra Bononienſes ſuper re ſita Mediolani litteras impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani vel loco vicino infra dietam à Mediolano? Item pone, quòd Bononienſes cōtra Regienſes ſuper re ſita Mediolani, vbi impetrabit? an Regij, vel loco vicino infra dietā? an Mediolani, vel loco vicino infra dietam? Item vide aliud dubitabile: quid, ſi Bononienſis impetrat contra Regienſem domicilio, & Mutinenſem origine, an habebitur reſpectus ciuitatis Regienſ. vel Mutinenſ. cum ratione originis dicatur eſſe de loco: ita, q epiſcopus loci eum ordinare, & commēdaritias ad ordines ſibi

r Hæc erba: & eas vi. di ſub bulla. non reperiū tur in antiquis codicibus,

f ¶ *Niſi.*] A generali dicto ponit caſus exceptos.

g ¶ *Ab epiſcopo.*] Hoc æquiſſimum eſt, ex eo maxime, quia ſi in ciuitate vel diœceſi ſua aliquem ex ſubditis ſuis epiſcopus iudicem impetraret, récuſari poſſet vt ſuſpectus: vt ſ. vt lite non conteſtat. accedens. 1. §. cum igitur.

h ¶ *De ſua diœceſi.*] Idem ſi de aliena, quia etiam tunc nō impetrat in ſua, vt §. proxim. Sed de ſua ideo dixit, quia

4 Videſ Ioannem Rojam in ſingularibus ſi dei, ſingul. 200.

5 Etiam ſi dediſſet inimicitię cauſā. l. ſi mercēs §. culpæ. ff. locat. glo. in l. ſathl. tit. ff. de excuſ. tu. in ca. qa diuerſitatis, ſ. de conceſ. prēben. philip. & Ancha. Fonc.

ſibi dare poſſit,ſic & epiſcopus domicilij.ī.e. lib.de temp.or. cum nullus.t.reſp. & in loco originis dicetur domicilium retinere.ff.de Senat.l.pe. Satis videtur de mente cõditoris eſſe, quòd habeatur reſpectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dicitur quis ꝓprie trahi per illud verbum, Trahatur, ſ.e. nonnulli. quod etiam hic repetitur: & per mentem conditoris hoc credo tenendum. Ad hoc ī. de ſepul.cum quis. vbi de loco originis nõ habetur ratio. & C. de præſc.loñ.temp. l.vlti. vbi procedit præſcriptio, vt inter præſentes, ex quo præſcribens, & cui præſcribitur, ſunt in prouincia: licet res ſit extra prouinciã: No.etiam Compoſtell.in decret.nonnulli.in 3. gl. GaLin Spe.de citat.§.1. circa prin. quòd diœceſanus alicuius vbi aliud non additur, intelligi debet diœceſanus domicilij: & ſic diſputani, & determinaui: & ſic ſeruat curia Romana, vt audiui.

a ¶ *Duobus vltimis.*] ſcilicet, quando actor reum in ciuitate ſecure conuenire non poteſt, quia ciuitatem intrare non audet: vel quia timet aduerſarij ſui potentiam.

b ¶ *Primo.*] Nota,& eſt ſim.ī.de elect.quamuis. & c. prouida. ad idem ſ.de reſt.ſpol.Piſanis.

c ¶ *Iudici.*]Nota pro eo quod dixi §.§.proxi. in fi.iudicis enim eſt inueſtigare.ſim.C.de fideicom.l.voluntatis defunct.i.30.q.5.iudicantem.

d ¶ *Saltem.*] Not.quia ſi aliter fides fieri poteſt, primo id fieri debet:ad iuramentum enim recurritur ſolũm in aliarum probationum defectum.ſ.de proba.c.2.de proc.ex inſinuatione. ff.de iureiu.admonendi.C.de iureiu.in bonæ fidei.

e ¶ *Per propriũm iuramentum.*] Nota quòd iuramentum r eſt legitima probatio: facit quod no.8.a.diſtin.propoſuiſti.ad hoc de ſen.exc.ſi vero.2.de excep.paſtoralis.ī.de elect. vt circa.& c.nulli.& adde quod dixi.ī.de reg.in.præſumitur ignorantia.

r Vide Hypolitum in rubrica C. de probat.

f ¶ *In cauſa.*]principali: procedet tamen in abſoluendo, cognoſcendo, taxando, & iudicando de expenſis: vt ſequitur.

g ¶ *Legitimis.*]quod dic, vt not.2.q.1.in primis.de dol.& contum.finem.

h ¶ *Cum autem.*]ſ.in prox.§.dixit: quid iuris cum actor & reus eiuſdem diœceſis vel ciuitatis ſunt: modo dicit hic, quid iuris cum ſunt diuerſarum. De prælatis autem ordinum vel locorum, qui impetrant pro membris ſuis habentibus vel non habentibus ſpeciales adminiſtratores vel gubernatores: dic vt in Clem.eo.tit.abbates.

i ¶ *Habere.*]ideſt, impetrare.

¶ *Gl.ſeq.ſoluit obiectionem.*

k ¶ *Recuſet.*]No.quòd actor recuſat iudicem,& hoc verum eſt in iudice adeũdo, delegato, vel ordinario: vnde ſi reus plures habet ordinarios, actor alterum eligit, alterum recuſat, ſed in iam adito ſecus: quia tũc actor non recuſat, ſed reus bene, niſi ex noua cauſa, vel nouiter ad eius notitiam peruenerit. ſ. de off.deleg.cauſam quæ.& c. inſinuante.

l ¶ *Traxerit.*]& in quo deputatus eſt iudex.ī.§.prox.

¶ *Gl.ſeq.querit,& remittit.*

m ¶ *Vnam dietam.*] An dieta iſta computanda ſit legaliter, ſc. vt xx. milliaria computentur pro vna dieta.ff.ſi quis cau.l.vicena.quæ eſt primatan regulariter, ſcilicet ſecũdum regionis conſuetudinem: Dic vt no.ſ.e.nonnulli.& ī.de elect.cupientes.1.reſp.& quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur ī. de præben.præſenti §.loca.

¶ *Gl.ſeq.ſolait quæſtionem.*

n ¶ *Remotus.*] Vnde & ſi modicum vltra vnam dietam remotus eſſet locus ille: puta, per vnum milliare, non poterit ibi fieri conuentio.ff.de ver.ſig.l.3.

IN NVLLO. Primo ponit duo, à quibus vnum caſum excipit:

ueniri. Sed & in duobus a vltimis caſibus, niſi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commiſſionis exprimere teneatur, primo b fidem iudici c faciat, ſaltem d per propriũm iuramentum e: iudex ipſe nullatenus in cauſa f procedat, ſed partes à ſua iuriſdictione dimittens, impetrantem eundem in expenſis legitimis g alteri parti condemnet.

¶ Actor contra reum diuerſæ diœceſis debet impetrare delegatum vel in diœceſi rei, vel in alia nõ propria, nec vltra vnam dietam diſtante. Dominicus.

¶ Cum autem h actor & reus ciuitatũ & diœceſium fuerint diuerſarum, ſi actor in ciuitate vel diœceſi rei iudicem habere i recuſet k: ipſum nõ in ſua, ſed in alia ciuitate, vel diœceſi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum trahi, *Niſi.*ſecundo alia duo: ubi, *Neque alibi.* Ioan. And.

o ¶ *Prædictorum.*]ſ.cum actor & reus ſunt eiuſdem diœceſis: & in eadem ſunt iudices impetrati, vel ex cauſa in alia: vel ſunt diuerſarum, & in ciuitate rei impetrati ſunt iudices, vel in tertia ciuitate.

xerit l vltra vnam dietam m (ſicut in caſu alio præmittitur) minime ſit remotus n.

¶ Delegatus extra locum cõmiſſionis nec partes citare, nec cauſam cognoſcere poteſt, ſine expreſſo partium conſenſu: nec ſubdelegare locũ vel perſonis alijs, quam his expreſſis. Ioan. And.

¶ In nullo quoque caſuum prædictorum o, iudex extra ciuitatem ſeu diœceſim, in quibus deputatus p fuerit, citet q partes, nec de cauſa ſibi commiſſa cognoſcat: niſi ad id expreſſus r acceſſerit earundem † aſſenſus: neque alibi, quàm infra illas s, & perſonis duntaxat deſignatis t ſuperius, committat quomodolibet vices ſuas u.

¶ Delegatus nihil debet à partibus recipere, niſi eſculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus: vel moderatas expenſas, ſi non ſunt pauperes, quando pro neceſſitate, vel vtilitate non malitioſe extra domicilium perageret. Dominicus.

p ¶ *Deputatus fuerit.*]No. ergo, quòd non ſolum requiritur quòd non citet ad locum vltra dietam remotum, ſed etiam quòd non citet extra locum, in quo deputatus eſt. Olim autem dicebamus de duabus dietis, quòd ſi iudex exeũdo locum, in quo deputatus eſt, veniat ad locum non remotum vltra duas dietas, procedere poterat: de exceptolim. hodie in ſupradictis caſibus No.ſic, vt hic vides.

2 Ité quod locus ſit in ſigus, vt ī. ver. nec audiatur. Quid ergo ſi talis locus in quo hæc tria cõcurrant, haberi nõ poſſit & remedium litigandi coram ordinario non ſubſtituta, qa ab ipſo eſt appellatum? Solu. expriumat, hoc patet, qui ſibi prouidebit, hoc, expreſſo in reſcripto. Jo. And.

¶ *Gl.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

q ¶ *Citet partes.*]Et ſi citauerit, non tenentur ire: quia citatio irrita eſt ipſo in re.vt in fi.c. & ſi ob hoc proceſſerit contra eos, non tenet proceſſus. vt ibi. An autem citatus teneatur ire priuilegium vel defenſionẽ allegaturus. dic vt not.3.q.2. ſi epiſcopus.in gl.2. & de

† Aliàs, eorundem.

accuſ.veniens.in vlt.gl.

¶ *Gl ſeq.ſoluit duas quæſtiones.*

r ¶ *Expreſſus.*]Intantum credo inhærendum huic litteræ, quòd licet interueniat tacitus conſenſus: puta, quia non opponitur exceptio: credo quòd non valeat proceſſus, per ſ.c. Idem credo, ſi interueniat conſenſus rei, & non actoris, vel econuerſo: licet eius tantum, qui conſentit, videatur eſſe fauor eadem ratione, cum littera iſta dicat, earundem.

s ¶ *Illas.*]ſ.ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputatus eſt.

t ¶ *Deſignatis ſuperius.*]ſcilicet conſtitutis in dignitate, vel perſonatu, vel cathedralium eccleſiarum canonicis. Approbata eſt igitur per hanc litteram opi.Ber. & modern. qui notabant in decret.præſenti. ꝙ idem iuris erat in delegatis à ſede Apoſtolica, quod in legatis, in ordinariis autem tene, quod habes ī. de off.ord. vt litigantes. & in c.cum epiſcopus.

v ¶ *Vices ſuas.*]ſecus ſi audientiam committeret, vel aliquem certum articulum, ad hoc ſ.de of.deleg.ſuper quæſtionum.& dixi ſ.e.§.1.

INSVPER. Iſta eſt ſecunda pars principalis, vt dixit gl. j. Poteſt iſta pars ſubdiuidi: quia primo ponit regulã præmiſſa ratione, quæ duos caſus excipit. Primum ibi, *Niſi.* & ſecundo caſui excepto quatuor modificationes ſubiicitibi, *Prout ſuprà.*

¶ Iſte §. legitur vſque ad §. aſſeſſorem. & hoc habet: Delegatus à ſede Apoſtolica nõ debet à partib. aliquid recipere, exceptis eſculentis & poculentis liberaliter oblatis: & hoc, niſi proficiſcatur extra ſuum domicilium: quo caſu licite recipit expenſas. hoc dicit.

Casvs ſic figuratur: Dictum fuit ſ.in princ. huius c. quòd cauſæ à ſede Apoſtolica non delegantur, niſi perſonis exiſtentibus in dignitate vel perſonatu, vel obtentibus canonicatum eccleſiæ cathedralis: & ꝙ illi ſunt capaces iuriſdictionis Apoſtolicæ, & nõ alij: Sed quæritur, vtrũ dicti cõſtituti in dignitate, pro laboribus ſuis & onerib. quæ ſuſtinent in examine cauſæ ſibi delegatæ, poſſint licite à partibus exigere ſalariũ? Reſpondet quòd non, niſi eſculentum & poculentum, quod poſſit in pauco tẽpore conſumi. Sed quid ſanctiſſime Pater, nunquid poſſunt recipere expenſas factas? Reſpõdet, ꝙ ſi faciant expenſas non ſolitas pro examine teſtium vel alia iuſta cauſa, quia proficiſcuntur extra domum, tunc licite poſſunt aſſumere & petere expẽſas moderatas, & ſi partes litigantes ſint pauperes, ipſe delegatus debet proficiſci extra domum ſuis propriis expenſis. Nota, ꝙ ſi teſtes ſint in loco propinquo, ita quòd poteſt teſtes examinare ad domum ſuam, non debet de legatus aliquid accipere. Nota inſuper ex iſto §. ꝙ delegatus à ſede Apoſtolica, nõ poteſt licite aliquod munus vel aliquid

aliud à partibus accipere, nisi poculentum & esculentum. Et hoc intelligitur de legatis habentibus stipendia sufficientia ad victum: quia si essent aliquæ dignitates tenues, possunt licite expẽsas petere à partibus, vt per Pan. in c. cum ab omni. de vit. & hon. cler. in annot. Immo etiam licite exigit qui non habet stipendia ecclesiastica vnde possit substentari: vt tenet hic Domi. de S. Gemin. Nota vltimus quòd delegatus, qui abundat redditibus, si proficiscatur extra domum pro causa, licite recipit expensas. Sed quæritur quas expensas recipiet ipse delegatus? Dicendum, q non recipiet integras expensas, sed solum illas expẽsas, quas in domo sua non erat consuetus expendere.

¶ Insuper[a] vt gratis[b], & cum omni puritate[c] iudicium[d] coram ipso[e] procedat, nullum munus[f], vel quicquid aliud (nisi[g] forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate[h] oblatum, quod paucis[i] consumi[k] possit diebus: vel nisi cum ipsum ppter[l] causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci[m], moderatas[n] expensas) recipere[o] ab eisdem partibus qualitercunque[p] præsumat[q]. Prouisurus attente, quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat[r]: nec plus ab vna parte, quàm ab alia[s] exigat, quia indicante.

Nota, quòd cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expensæ sunt sibi faciendæ communiter tam ab actore, quàm à reo: quia ex quo agit communem negotium, illud communibus expensis debet expediri. Nota, quòd cum delegatus exit extra domum pro causa, & litigantes sunt pauperes: nihil debet delegatus exigere pro suis expẽsis. sed debet proficisci expensis suis: quia reddit⁹ ecclesiastici sunt deputati pro iustitia partibus ministranda. Sicut etiam Regibus & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

¶ *Gl. seq. continuat, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Inf. per.*] Quasi dicat, s. prouidimus de personis & locis, q bus, & in q bus causæ committẽdæ sunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas, quæ in iudiciis & à iudicibus, assessoribus, & notariis fiebant. De tempore processus ait dixit, quia latis per antiqua iura prouisum erat. s. de fer. c. vl. de of. dele. cõsuluit. in auth. de iud. §. sed. bunt. col. 6.

b ¶ *Gratis.*] Bene dicit, quia iudicium iustum vel iniustum nõ licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. nõ sane. §. ille tamen. de vi. & ho. cler. cum ab omni.

Additio. Gratis, aduerbium est qualitatis, id est sine merito: ad hoc 1. q. 1. c. gratia. & c. quicquid. c. emendari. c. dictum. ca. baptizãdis. s. de simo. c. dilectus. 2. in fi. s. de vi. & ho. cle. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & c. nõ licet. 14. q. 5. c. vlt. iuxta prin. Archid.

c ¶ *Puritate.*] conscientiæ. j. eo. §. assessorem. j̃ de re iud. cum æterni.

d ¶ *Iudicium.*] Potest hic poni pro sententia, & etiam pro omni eo, quòd sententiam præcedit, & facit quod dixi j̃. de regu. iur. in iudiciis. 2. q. 1. sicut.

e ¶ *Coram ipso.*] delegato: idem in conservatore. j̃. de off. deleg. c. vlt.

f ¶ *Nullum munus.*] No. quòd triplex est munus 1, à manu, à lingua, & ab obsequio. non ergo dixit simpliciter munus, seu dixit, nullum munus: ad idem. 1. q. 1. sunt nonnulli.

Additio. De hac dictione, munus, etiam habetur 27. dist. legant. Sed aliquando, munus, sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate, vt 55. dist. priscis. hic tamen non ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum, quia rescriptum est. Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fi. ad hoc 1. q. 1. sunt nonnulli. Archid.

g ¶ *Nisi forsan esculentum.*] Ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valorem recipere non potest, nisi esculentum, &c.

h ¶ *Mera liberalitate.*] vt exactum vel petitum directe vel indirecte non fuerit. ad idem de simo. dilectus. 2. ad fi.

¶ *Gl. seq. recitetur per quæstionem, & solutionem.*

i ¶ *Paucis.*] Cum numerus non adiicitur, crederem arbitrio boni viri relinquendum, habita etiam consideratione personarum, ipsius iudicis recipientis, & cõsuetarum expensarum qualitate, & ipsius dãtis, ad hoc de simo. & fi quæstiones. §. 2. & saltem duo dies non videntur exclusi, cum pluralis locutio duos numero comprehendat, de confec. dist. 1. hoc quoque. ff. de testib. l. vbi numerus. Ad hoc 2 ff. de verb. obl. l. continuus actus. §. 2.

k ¶ *Consumi.*] ita quòd non producatur ad munerum quantitatem. ff. de off. procon: solent. in fi. Talia enim xenia, nõ sunt lucra vt ibi. & ff. de of. præfi. l. plebiscito. Et tolerãtur ista, quia non est verisimile, quòd propter ista moueretur animus iudicantis. de simon. & fi quæstiones. ad fi. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non est verisimile, &c. ff. de dol. l. id est. & l. præcedenti. in fi. & de modico non est curandum. de confecr. dist. 2. reuera. alibi non distinguitur inter multum & modicum. 14. q. 3. plerique. & q. vlt. c. vl s. de appel. c. de appellationibus. de simo. ex tuæ. Instit. de rer. diu. §. gallinarum. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. soluit quæstionem.*

l ¶ *Propter causam.*] Iustadente vtilitate, vel necessitate causæ: vnde nõ debet fingere occasionem: vt sequitur simile. s. de iura. cal. c. 2. Et per hoc satis videtur terminari, q̃ solet quæri, an si scholari existẽti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet enim ille non sit in domicilio suo, sed extra: non est tamen ibi propter causam, sed propter studium. vnde expensas non habebit per hanc litteram: & de hoc in Spe. de sala. §. j. ver. si alicui.

Scholari cui causa à Papa in loco studij cõmittitur expensas non habebit.

m ¶ *Proficisci.*] Pone exemplum s. §. proxi. de præscript.

¶ *Gl. seq. primo litteram exponit, secundo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguendo. in fine quærit dubium, & relinquit.*

n ¶ *Moderatas.*] No. 3. quòd minores potest. ff. man. si quis alicui §. impendia. ad idem ff. de admi. tut. cum plures. §. cum tutores. erunt tamẽ mediocres & non delicatæ. ff. de pigno. act. si seruus. in fi. ad idem de dol. & contu. finem. & c. seq. de eo qui mit. in pos. cum venissent. de seq. pos. c. j. ad fi. Nec credo compensandas, vel deducendas in hoc casu expensas, quas domi facturus esset: secundum quod dicere consueuimus in victore, per l ff. ad exh. b. sed & si. §. j. de pet. hæ. sed & si. §. quod autẽ. & ff. de rei ven. si res. quia dico, quòd in procuratoribus hæc non deducũtur: Sicut & episcopus visitans vel confectãs, procurationem integram recipit, & nil deducit. s. de sim, cũ sit. Et testis integre expensas percipit. 4. q. 3. venturis. & j̃ c. §. pen. aliàs sequeretur interdum, q̃ nil haberẽt, cum interdum tantundem & forte plus expendant in domo propria: præterea iam non esset differentia inter delegatum & ordinarium, qui, quando proficiscitur, expendit quæ domi expẽsurus erat. vt in Auth. de man. prin. §. illud tamen. alij cõtra. Et no. quòd littera ista non distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficientia, vel non. Vnde dico, quòd siue abundet, siue non, expensas habebit cum proficiscitur propter causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expensas: ex quo habẽt sufficientia beneficia: & hoc no. s. de vi. & hon. cle. cũ ab omni. Et in istis expensis hr ratio nõ solum victus, sed etiam vecturarum, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic quòd si est delegatus ad vniuersitatem causarum idem, quoc in ordinario: sed nihil habebit, imm ordinarius ei prouideat. Idem enim est consistorium. j̃. de app. c. Romana. & ordinarius est, vt dixi j̃. de off. vic. licet. ad hoc s. de of. ord. inter cætera. & in Auth. vt nul. iu. §. nulli. col. 9. & in Auth. de man. prin. §. illud. Si sit delegatus ad specialem causam, & ordinarius ei causam malitiose committit, idem. Si nõ malitiose, videtur idem quod in delegato Papæ secũdum Innocen. qui hoc no. s. de vi. & ho. cler. cum ab omni. Sed an hæ pœnæ habeant locum in eo, quòd in delegato Papæ hic exprimuntur: vtilis esset declaratio pro eo, quòd pœnæ non videntur excedere proprium casum. de pœn. dist. 1. pœnæ. j̃. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

o ¶ *Recipere.*] no. q nõ solum exigere ab intuito, sed etiam à volente recipere prohibetur. ad idem j̃. de censi. Romana. §. pe.

p ¶ *Qualitercunque.*] No. quia secundum leges delegatus habet sportulas: si duos aureos in principio, & duos in fine. in au then. de iud. §. ne autem. col. 6. & hoc, si causa sit maior centũ aureorum: aliquin delegatus etiam à principe nihil habebit vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dãdum nomine sportularum, cum ista littera sic generaliter loquatur: & s. dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit s. de vit. & hon. cler. cum ab omni. & quod ibi not.

sportulæ an debeantur delegatis in dicibus.

q ¶ *Præsumat.*] Hoc verbum denotat vitium. 8. dist. quæ contra mores. 10. dist. c. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demon strat bonum actum. vt 5 dist. ad eius. 16. q. 1. monachi. & 7. q. 1. §. hoc tunc. aliàs, cum vero. vers. præsumẽtium. 12. q. 2. si quis qualibet. Quòd si contra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt j. e. §. notarium. Archid.

r ¶ *Excedat.*] Hoc satis s. dictum fuerat, dũ dixerat, moderatas.

¶ *Gl. seq. soluit duas quæstiones.*

s ¶ *Quam ab alia.*] Hoc non habet locum in casu j̃. de iudic. mulieres, cum enim testem producens illum habeat procurare, licet ille pro vtraque parte testetur. j̃. e. §. proferendo. à simili in iudice cum ad testem ex causa proficiscitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil habet, idem dico vt j̃. eod. verfic. sed & vbi, vnde ibi dicit, litigantes, in plurali: ad hoc de electis cupientes. §. fi vero. verfic. nisi forsan. & facit ad idem eadem decret. §. denique. verfic. vt eo.

Index qui ex causa ad testes accedit, à quo debeat præcurari.

¶ Vide beatum Thomã 2. 2. q. 100. artic. 5.

t scilicet, q relinquatur arbitrio boni viri

a ¶ *Commune.*] facit j. §. prox. in fi.

b ¶ *Vtilitas vel neceſſitas.*] No. iſta duo paria: ad idem de præb. expoſuiſti. & ibi de hoc. Aliqñ non ſunt paria. de eo qui mitt. in poſſ. cum veniſſent. ff. de imp. in re. do. fact. l. impenſæ. cum duabus legib. ſeq.

c ¶ *Occaſionem.*] Jeſt ſi. j. d iud. mulieres.

d ¶ *Notabiliter.*] Notabilis igitur debet eſſe paupertas: ad idem ſ. deviſu. cũ tu.

e ¶ *Pauperes.*] Paupertas nõ eſt de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fi. Et not. q etiam ſecundum leges in hoc caſu ordinarius non habet ſportulas. in Auth. de man. prin. §. fit ti bi. col. 3. & magiſter in cathedrali Eccleſia inſtitutus pauperes ſcholares gratis docet. de magi. c. 1. & propter paupertatem duæ eccleſiæ vniuntur 1. 10. q. 3. vnio. & pauperibus prouidere debet prætor de aduocatis. ff. de poſt. l. 1. §. ait prætor.

†[No. q pauperes excuſant ab onere expẽſarum. Dom.

1 Vide concil. Trident. ſeſſ. 21. de reform. c. 5. & ſeſſ. 24. de refor. ca. 13.

gat, cum commune [a] gerat negotium vtriuſque: quodq; (vbi cauſæ ſibi commiſſæ vtilitas [b] vel neceſſitas non exegerit) occaſionem [c] propter habendas expenſas proficiſcendi extra domicilium non aſſumat: ſed & vbi notabiliter [d] fuerint pauperes [e] † litigantes, etiam pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.

ADDITIO. De priuilegiis & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit 12. q. 3. pauper. Ioan. And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, *Si autem.* Ioan. Andr.

¶ Delegatus à ſede apoſtolica non debet aſſumere aſſeſſores vel conſiliarios, niſi cauſa hoc requirat: hoc primo. Item delegatus à ſede Apoſtolica debet cauere, ne Notarius cauſa indebitas exactiones occaſione ſui officij, faciat. hoc ſecundo. Item Notarius vel iudex, qui aliquid exigit à partibus, tenetur illud reſtituere, nec partes poſſunt ei donare. hoc tertio. Item delegatus non debet aliquos ad præſentiam vocare pro teſtimonio ferendo, niſi cauſa hoc requirat: & poteſt cogere partes, vt deponant expẽſas, quas teſtes ſunt facturi hoc quarto. Item facta contra hanc conſtitutionem ſunt ipſo iure nulla & irrita: hoc dicit vſque ad finem e.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu iſtius §. qui dicantur Aſſeſſores: Vnde aſſeſſores & conſiliarij, idem ſunt, ſecundum Doct. Aegidium de Soſtanis in ſuo *libello, De ordine iudiciario*: Nam quando iudex ordinarius vel delegatus reperit in cauſa aliqua dubia, ad quæ *dubia decidenda putat* ſe inſufficientem: debet dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in cauſa veſtra, & intendo *ſuper his habere cõſilium*: ſi habeatis conſiliarios ſuſpectos, nominetis: ne communicentur eis dubia: Tunc partes nominabunt aduocatos *ſuſpectos*, ſi habeãt aliquos ſuſpectos: Hoc facto, iudex aſſumet vnum vel duos de non *ſuſpectis*: & eis communicabit dubia, & iſti appellantur Aſſeſſores, ſiue conſiliarij, & iſti pro conſilio licite poſſunt recipere ſalarium à partibus.

CASVS. Dictum fuit ſ. in §. præced. quòd delegati à ſede Apoſtolica non debent aliquid recipere à partibus, niſi eſculentum & poculentum, quod poſſit conſumi intra paucos dies: & hoc, niſi proficiſcantur extra domum: Sed quæritur, vtrum delegatis indiſtincte ſit permiſſum aſſumere aſſeſſores ſiue conſiliarios. poſito quòd ipſi delegati ſint ſufficientes ad decidendum dubia? Dicit, quòd non, niſi neceſſitas exigat: ideo ſi delegatus ſit negligens, quia dixit, quòd nõ vult ſtudere, ideo quia non recipit aliquid à partibus: hoc non debet facere: quia ſi ſit ſufficiens, non debet in grauamen partium aſſumere aſſeſſores & conſiliarios, qui ſalariabuntur à partibus: Sed ſi fecit quod in ſe eſt, & comperit ſe non ſufficientem, debet aduocare aſſeſſores ſiue conſiliarios, qui recipiunt ſalarium à partibus. Sanctiſſime Pater, dixiſtis qualiter delegati debent ſe habere circa aſſumendos aſſeſſores, ſed vellem informari qualiter ſe debeant habere circa notarios cauſarum? Reſpondet quòd delegati (idem de ordinariis) debent attendere, ne notarij recipiant ſalarium immoderatum: & ſi vellent exigere à partibus magnum ſalarium, iudex debet facere eos contentari moderato ſalario. Item ſtatuit, ne delegatus conſequatur ſalarium ſiue lucrum, habita conuentione inter ipſum & notarios, vel aſſeſſores, vt iudex conſequatur partem lucri à notario vel aſſeſſore: quia in aliquibus curiis iſta practicantur maxime in curiis eccleſiaſticis, quòd iudex non conſueuit ferre aliquam ſententiam, niſi prius habito conſilio cum peritis: Quod eſt contra iſtud c. & aliqui iudices dinidebãt ſalarium, inter ſe & notarios vel aſſeſſores. Hoc non debet fieri: immo iudex debet abſtinere ab omni lucro. Sed ponamus, quòd iudex vel notarius fecit contrarium, nunquid tenentur ad reſtitutionem? Reſpondet quòd ſic: & partes non poſſunt eis donare. Sed vellem informari à ſanctitate veſtra, qualiter delegati ſe debeant habere circa teſtes? Reſpondet, quòd non debet aduocare ad ſe aliquos teſtes, niſi neceſſitas exigat vel conditio & ſtatus cauſæ requirat, & tunc facient delegati cõſignare expenſas à partibus tam in eundo, quàm redeundo. Et hoc verum, ſi ipſi teſtes vocẽtur ex longinquis partibus. Poſtea in fine dicit Romanus Pontifex, quòd declarat irritum & inane, quod ſit contra iſtud c. vnde clauſula irritans. Quicqd, &c. refertur ad omnia cap. iſtius cõſtitutionis. *Conſcientiæ.* quia ſtatur *conſcientiæ* delegati vtrum ſit ſufficiens ad decidenda dubia in cauſa, vel inſufficiens. Et ſi dicat ſe inſufficientem, cũ ſit ſufficiẽs: ædificat ad gehen- † Not. q hunam, & peccat mortaliter. Not. primo, ſuper quod q iudex non debet ſæpe, habere conſilia perſed quãdoritorũ expenſis parque. Dom. tium, niſi neceſſitas id regrat, videlicet, quãdo cognoſcit ſe non eſſe ſufficientem ad cauſam decidendam. Not. vlterius, q conſiliarius vel aſſeſſor poteſt recuſari vt ſuſpectus, licet non habeat iuriſdictionẽ: quia cõſiliarius poſſet inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduerſa. Sed qualiter conſiliarij debent impendere conſilium? Dicit Doctor Aegi. de So. q non tenentur fortificare conſilium aliquibus rationibus: ſed ſufficit quòd dicant, videtur mihi ſic de iure faciendum: nec tenẽtur allegare iura, cum opiniones Doctorum non ſint probabiles, niſi quatenus fortificantur rationibus. Verumtamen cõſiliarij non tenentur allegare rationes, nec eorum conſilia conſueuerũt ſcribi apud acta. Not. vlterius, quòd notarius debet *recipere* ſalarium moderatum à partibus, & in plurib* curiis ſalarium eſt taxatum: ſed ſi ſalarium non eſt taxatum, poteſt iudex *illud limitare* Not. q partes poſſunt repetere ſalarium datum iudici, etiam ſi fuerit ſponte oblatum, nec partes poſſunt iudici donare. No. quòd teſtes non ſunt vocandi ad præſentiam iudicis, niſi ſtatus cauſæ requirat: qa quãdo quis vult *producere teſtes ſuper principali*, requiritur quòd lis fuerit conteſtata & iuratum de calumnia, & quòd captus ſit terminus *ad probandum*, & iamque porrexerit intentionem ſuam, articulos probatiuos, ſuper quibus petit teſtes ſuos examinari, qui articuli *in iure* vocantur, quia ſic incipiunt, Intendit reales &c. No. quòd teſtis vocatus ad iudicium pro teſtimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum ſuam, niſi prius receperit expenſas, quas eſt facturus tam eundo & ſtando, quàm redeundo: vt tenet Cy. in Lquoniam. C. de teſti. Not. quòd iudex debet obſeruare omnia contenta in hac conſtitutione: & ſi ſecus fecerit, tunc facta contra, ſunt ipſo iure nulla, etiam ſine ope exceptionis.

a Ab hoc loco vſque in fi. non ſunt in antiquis libris.

b Iſta gl. eſt vera. Phi. & Dom. Fallit in caſu gl. cle. j. de iurepa. & ca qualiter & qñ. 1. de acc. Font.

a ¶ Suſp

B 4

a ¶ *Aſſeſſorem.*] De officio aſſeſſoris tangitur ff. de of. aſſeſſ. l. 1. & C. de aſſeſſ. l. 1. & quaſi per totum. Eſt autem aſſeſſoris, quem ille qui poteſtatem iudicandi habet, ſibi aſſociat, vt ſibi in cauſa aſſideat vel aſſiſtat, ſeque ad cauſam recte decidendam inſtruat: vt in princ. l. 1. C. de aſſeſſ. Archid.

¶ *Gl. ſeq. alleg. duas concordantias. ſignat cõtrarium, & remittit.*

g ¶ *Vt quandoque.*] No. haberi rationem de his, quæ raro fiũt: ad idem ff. de ſta. ho. l. non ſunt. & Lvlt. Contra. ff. de legi. nam ad ea. Sol. & no. de deſp. impu. litteras. ih gl. pe.

h ¶ *Fraudulenter.*] vel vt partes grauent, vel alteram earum: vel vt amicis ſeruiant, vel vt lucrum percipiant vel participent, vt j. ſequitur: vel vt ſeipſos exonerent, quod facere non debent. de off. deleg. paſtoralis. in princ.

i ¶ *Indigeat.*] quia forte non eſt peritus, vt conuenit, ad vniuerſa puncta cauſæ rimanda: vel quia variis ſuis negotiis vel infirmitate corporis impeditur.

k ¶ *Conſcientiæ.*] ſimil de renun. niſi cum pridem. in fi. 2 & j. de hæ. c. vl. ad fi. & vide quod ibi dicã de triplici cauſa, qua quis relinquitur conſcientiæ. & habes concor. ſ. de vot. c. fi.

ADDITIO. Conſcientia eſt cognitio ſuiipſius cordis. ſecundum Papien.

l ¶ *Relinquatur.*] per hoc verbum credo quòd pars nõ poſſit referre quæſtionem iudici delegato: ſcilicet dicendo, quòd aſſeſſore non eget. Cum enim hoc conſcientiæ relinquatur ipſius, ergo ſolus Deus hic, & nullus alius eſt iudex 3 vel cognitor. Præterea poſito, quòd ſummus ſit Doctor, & parum occupatus: ex quo conſcientia hoc dictat, poteſt aſſeſſorem aſſumere, vt hic, caueat tamen ſibi, ne conſcientia eius improbabilis ſit, de ſimon. per tuas. z.

ADDITIO. No. caſum in quo relinquitur conſcientiæ. ſic j. de vo. & vo. redem. c. vl. vbi de hoc. & 4. diſt. denique. ad idem j. eo. iib. de hær. ſtatura. §. cæterum. in fi. Archid.

m ¶ *Aliequin.*] ſcilicet, ſi adiunxerit, cum non egeret.

n ¶ *De ſuo proprio.*] Proprium eſt, quaſi porro priuatum, ſeparatum a communione, priuatum ſuum, quod aliis non pertinet, vt j. dicam eo. lib. de elect. nulli. ibi videas. Archid.

2¶ *Suſpectum.*] Nota pro ſuſpectis, qui de facto in cauſis dantur per partes.

Additio. Patet autem per hunc text. ſatis eſſe, quòd aſſeſſor non ſit de ſuſpectis, licet non ſit de confidentibus, in quos forſan partes non conuenient. Ioan. And.

b ¶ *Competens ſalario.*] Spe etenim dus eſt aſſeſſor, C. de aſſeſſ. l. 1. & ſalarium habere debet. ff. de of. aſſeſſ. diem functo, debet enim labore. 12. q. 2. chatitatem. nec de propio beneficium qs facere cogitur. x. q. 2. precantes. §. decernimus. ff. & poteſt iuſtam conſilium vendere. 11. q. 3. nō licet. adde quod ibi not. & 14. q. 5. non ſane. vide in Speculo. §. Salarium. vers. quid ſi duobus.

† Nō. q. li. 1 in præmiorū imitandā & delegatus non ſit ſufficiens: pp hoc non poteſt recuſari, ſed dari ſi aſſeſſor. Dom.

c ¶ *Moderando.*] Secūdum qualitatem cauſæ, & partium conditionem, & facundiam aſſeſſoris, & loci conſuetudinem: ſicut de aduocato dicimus. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit quæſtionem.*

d ¶ *Communiter.*] q̄ia commune gerit negotium. ſ. §. proxi. Et ſi delegatus moritur, vel partes cōcordent: nihilominus aſſeſſor ſalarium ſtatutum habebit, vel habitum non reſtituet. ff. de off. aſſeſſ. l. diem functo. ff. loca. qui operas. & l. ex condu cto. §. item ſi. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. § Diuus.

Aſſeſſor habeat ſalariū licet partes concordent.

NOTARIVM. Primo mandat ſalarium moderari, ſecundo probabet iudicem in lucris participare. Dom.

e ¶ *Notarium.*] quem debet habere delegatus, vt fideliter cuncta iudicij acta conſcribat. ſ. de prob. quoniam & vocatur ſeruus publicus. ſ. de viu. quanquam. circa med. Et priuat eccleſiam. cis. §. 1. cum ſim.

notarius laicus pt priuari officio ſua etiam laicum hoc officio ratione peccati: vt ſ. de pœ. felic. p eccleſiam.

f ¶ *Notarios.*] No. plures notarios aſſumi ad ſcribendum in vna cauſa, cum hoc non reperatur prohibitum, & hic ſit conceſſum: & facit ad prædictam decre. quoniam. ſ. de prob.

g ¶ *Merces rationis.*] Et eſt iſtud quaſi crimen concuſſionis, ratione officij vltra debitum exigere. 1. q. 7. ſanctimus. C. ad l. iul. repet. l. vlt.

¶ *Gl. ſeq. primo notat, & rationem reddit: ſecundo de duplici ſcriptura diſtinguit.*

Salarij notariorum p quē iudicē dēbeat taxari.

h ¶ *Officium.*] No. iudicis etiam delegati eſſe, moderari ſalaria aſſeſſorum & notariorum: quia cum cauſa ſit ei cōmiſſa, &c. de off. dereg. præterea. & eſt fin. de iud. c. vlt. vnde bene dicebat Guil. in Spe. tit. de ſala. §. 2. circa fi. quòd aut ſcriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis: Primo caſu, puta in exceptionibus, replicationibus & ſimilibus ſcribēdis ad officium iudicis, coram quo agitur, etiam delegati, pertinet talium ſalaria moderari, & à grauaminibus partes releuare. de pœ. diſt. 1. & nemo. 1. de of. dele. cum te. & cuncta quæ litigatores impedunt, emendare. 1. q. 1. emendari, de off. dele. c. 1. & tales improbos exactores punire. C. de off. præfe. Afri. in nomine. verſ. ſi §. hoc etiam decernimus. Moderabitur ergo quid detur pro citatione, quid pro termino, quid pro conteſtatione: & ſic de ſingulis, & in hoc inſpiciet conditionem perſonarum, & cauſæ, & conſuetudinis fori: & ſi videbitur, per alios fideles notarios hoc faciet taxari. Si vero ſit ſcriptura extraiudicialis, puta, inſtrumentum venditionis, de qua agitur, vel de poſſeſſione, vel abſolutionis, vel ſimilia: expedietur id per ordinarium loci, vel deputatum illi officio, puta, per Cōſulem tabellionum Bononien. qui ſi de certo ſalario non fuit conuentum inſpecta qualitate cauſæ, conditione perſonæ, & conſuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos. ff. de var. & extraor. cognit. l. 1. & de ſimon. c. 1. 3. q. 7. c. infames. §. apud vrbem.

i ¶ *Prudenter.*] Ad idem de accuſ. qualiter. 1.

k ¶ *Refrænet.*] Alludit vocabulo, & eſt fi. ſ. in prooem. compilat. Gregorij. & ſ. de homic. dilectus.

SI QVID. Prima punit: Secunda pœnam aggrauat. ibi, Nullus.

prouidere teneatur cidē: ¶ Si autem indigeat†, ipſum neutri parti ſuſpectum [a] aſſumens, ei de competenti [b] ſalario prouide moderando [c] ab eo, faciat à partibus communiter [d] prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet ſalarium Notariorum, nec participare debet cum ipſis, vel aſſeſſoribus in ſalario. Domin. cus.*

¶ Notarium [e] vero vel Notarios [f] in cauſa ſibi commiſſa ſcribentes, qui vt plurimum in exigendo ſalario metas [g] rationis excedunt, vt ad ipſius ſpectat officium [h] prudenter [i] refrænet [k]: nec cum ipſis, aut cum aſſeſſore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius c. tenetur reſtituere, nō obſtante data remiſſione. Ioan. And.*

¶ Si quid autem contra conſtitutionem præſentem recepe-

rit [l], ad ipſius reſtitutionem in tegram teneatur: nulla eorum, quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſſione [m] vllatenus profutura eidem.

¶ *Delegatus non debet vocare teſtes, niſi ſtatus cauſæ requirente: & producens illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo, ſtando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque teſtimonio [n] (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus [o] & expēſis [p] fatigent, aut extorqueant [q] aliquid ab eiſdem) nullum vllatenus conuocet†, niſi quando cēditio [r] & ſtatus cauſę requirent. Sed nec tunc (niſi à producente [s]) competentes (vocato pro teſtimonio, veniendo, ſtando, & redeundo) faciat miniſtrari † expenſas [t].

Ia. Ioan. Andr.

l ¶ *Receperit.*] ſ. à partibus præter eſculentū, vel poculentum, vel vitra moderatas expenſas cum proficiſcitur: vel participando lucrum cum aſſeſſore vel notario.

¶ *Gl. ſeq. allegat concordantias, notando caſus contra regulam: ſecūdo quæri, et ſol uit, hunc decretali reſpondens.*

m ¶ *Remiſſione.*] ſimile ī. de cenſ. exigit. ad fi. & in Clement. de hæret. nolentes. verſi. quòd ſi ſecus. Et ſic eſt caſus, vbi dominus rem ſuam in alium transferre non poteſt: quod eſt contra regulam, qua dicitur. Nihil eſt tam naturale, quàm voluntatem Domini volentis rem ſuam in alium transferre, &c. Inſt. de rer. diui. §. per traditionem. Quid, ſi poſtquam reſtituit iudex, pars ei donet, nunquid hoc facere poteſt? Credo q̄ ſic, quia hic hoc non prohibetur, ſicut nec alia ſua bona donare prohibetur. Et eſt ratio quare aliud in remiſſione, aliud in donatione: & quare remiſſio facilius præſumitur frandulenter fieri, quàm donatio: quia facilius remittere quis multa quàm donare pauca ſic aliàs ſimile. ff. ad Velleian. ſed ego. vbi dicitur, quòd ſenatuſconſultum Velleianum mulier intercedenti ſuccurrere voluit, non donanti: ideo, quia facilius ſe obligat mulier, quàm aliquid donet. Et eſt cauſa, quare prohibetur, ne pœna interuenat in matrimonio, & non arrha: quia facilius promitteret quis centum nomine pœnæ, q̄ām daret decem nomine arrhæ: vt recitari ſolet, de ſponſal. Gemma. Hæc omnia intelligo vera eſſe, dummodo contractus iſte ſit fraudem non fiat: quia tunc non credo indecem abſolutum: ad hoc ff. de donat. inter vir. & vxor. ſi ſponſus. §. circa. ff. ad Velleian. quamuis. §. ſi cum eſſem. & facit ī. de elect. commiſſa. cum ſimil. & quod not. 14. q. 3. plerique. de priuil. g. quanto. ff. de legib. l. contra. & quod not. Guilielmus olim in decretal. de poſtu. properandum. Greg. 2. quam hodie non habemus.

† Aliàs, conuocet.

† Sed alia damna non ſunt reſarcienda. ca. in noſtra. de iur. Bal. in l. fin. in fin. C. de fru. & li. ex quod no. quia ſi teſtis caperet, diceretur corruptus. Per. Font.

PRO FERENDO. Prima pars cauſa præmiſſa prohibet indifferenter teſtes vocari: ſecunda eis prouidet in expenſis: ubi, *Sed nec.* Dominicus.

n ¶ *Teſtimonio.*] Ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur. 14. q. 2. quamquam. de teſtib. cogēd. peruenit. & hoc in ciuilibus: in criminalibus autem quid iuris? ſic. no. c. ti. de teſt. cog. dilectorum.

o ¶ *Laboribus.*] in eundo & redeundo.

p ¶ *Expenſis.*] Nota ergo, quòd iudex non ſolum parcere debet laboribus & expenſis partium, vt ſ. de do. & contra. finem. ſed etiam teſtium, vt hic.

q ¶ *Extorqueant.*] ſim. ſ. eod. c. vlt.

r ¶ *Conditio & ſtatus.*] Vt ſi petantur ſuper principali lite conteſtata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandū, & porrecta intentione producentis: tunc teſtes citentur: vel ſi petantur ſuper dilatoria, ante litem conteſtatam dato termino per iudicem ad eam probandam, & intentione porrecta. Et nota quòd ſi citauerit contra hanc, formam, citatio non valet ipſo iure. ī. c. prox.

† Et ſic ceſſabit q̄ſ no. in Spe. de teſt. §. qualiter. ver. q̄d ergo. ſ. de teſte q̄ intrant pōn ctis articulis. Io. And.

s ¶ *A producēte.*] Nota quòd licet teſtis iuret dicere veritatem pro vtraque parte, & quæ capitula iuret, habes 2. q. 4. nullam. & ſ. de teſtib. fraternitatis. in vlt. gl. & ad hoc teneatur 14. q. 5. non ſane. & celare veritatem ſit peccatum. ſ. de cri. fal. c. 1. 11. q. 3. quiſquis. tamē ſolus ille qui producit, procurat teſtem in veniendo, ſtando, & recedendo, vt hic. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. liberi teſtes. ver. vēturis. C. de teſt. l. quoniam. C. de ap. l. eos. §. ſi quis autem. & ad hoc concor. ī. de elect. cum non deceat. ſ. de vot. & vo. redem. magnæ.

Additio. Omnino de his expenſis, vide quę ſcripſi in Spe. de teſte. §. qualiter. ſuper ver. teſtes autem. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. ponit malitiam aduocatorū, & duo antiqua remedia.*

t ¶ *Expēſas.*] Cōſueuerūt aduocati ſua doloſitate & imperitia, neſcien

neſcientes aliter partes iuuare, dilationes iuris petere ad teſtes vltramarinos, vel extra prouinciam producēdos. 3. q. 3. c. iniuncta. §. ſpatium. poterat iudex (ſi de malitia præſumebat, ſ. vt id fieret cauſa protelandi negotium) ſacramētum exigere. ℣ de iur. cal. c. 2. in fi. ſed ſi iurabatur, videbatur danda dilatio. Conſueuerant iudices aliter quidere ſecundum formam decreta. de fideiuſſ. conſtitutus, tibi cōmittere receptionē teſtium recepta cautione ab illo, q̄ vadat vel mittat ad videndum illos iurare: ſ. q̄ quo vide q̄ ibi not. Hodie puto melius prouiſū per hanc litteram: Si enim dicet pars, habeo teſtes vltramarinos: & iudex dicit, paratus ſum illos citare & expectare: de pone ſalarium pro expenſis teſtium in eundo, veniēdo, vel ſtando: quod ſi face re noluit, cauſam nō differet.

¶ *Geſta contra hanc decretalem ſunt ipſo iure nulla, hoc dixit. Et non dimittam.*

¶ Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod contigerit attentari: ſit ipſo iure [a] irritum & inane.

¶ Idem.

¶ Sola præuētā præſentatio & receptio in canonicum ſecundi impetrantis in eadē eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacāte tempore ſuæ receptionis, vel poſt à vacante ante ſuam receptionem, vel præſentationem: & hoc, ſi p̄ proceſſum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrāte effecta extiterat: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. Dominicus.

CAP. XII.

Tibi [b], qui gratiam [c] in Bituren. † Eccleſia impetraſti à nobis certo [d] executore cōceſſo, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (ſi qua in eadem Eccleſia tunc vacabat: alioquin de vacatura † proxime [e]) prouideret [f]: alias ſimilem gratiam poſt tuam impetrationem obtinēs in eadē, licet prius quàm tu, ſuas litteras præſentauerit, & in canonicum ſit receptus: & in præbenda tēpore tuæ receptionis, vel etiam poſt vacāte (ex quo alteri ante tuam receptionē collata non extitit [h]) anteferri non mus eſt præferendus: licet ſecundus eum præuenerit in præſentatione & receptione: & hoc verum, dummodo præbenda non eſſet iam ſecundo collata: quia tunc ſecundo deberetur, & non primo niſi in litteris primi impetrantis fuerit appoſitum decretum irritans: quia tūc afficit canonicos etiam iuuantes. Helias Regnier.

† Britenſi. † Betarēſi.

a ¶ *Ipſo iure.*] Nota igitur ius nouum: quia (vt ſuperius dixi in multis capitulis ſuperioribus) valebat olim proceſſus, ſi non opponebatur exceptio: hodie ſecus per hāc litteram: quia nullum eſt exceptionis remedium opportunum.

b ¶ *Tibi qui.*] Hæc eſt notabilis decretalis: Et dividitur, q̄a primo ponit tres caſus, quibus primus impetrās eſt potior, quos in fine modꝰatur. Secundus caſus eſt ibi, *Idem quoque.* Tertius ibi, *Quæ ſummo.* Moderatio eſt ibi, *In præditis.* ſecundū Io. Mon. Ioan. Aud.

Additio D. Heliæ.

¶ Iſtud cap. emanauit ad declarationem ca. Capitulum ſanctæ crucis, eo. ti. in anti. vbi quæritur, vtrum in reſcriptis ad beneficia inſpiciatur tempus datæ, vel tempus præſentationis factæ ipſi collatori: vt cum fiunt in eadem collatione duo expectantes, qui habent gratias ſimiles: certum eſt, quòd qui prior eſt tempore, potior eſt iure. ibi eſt quæſtio, qualiter attendatur illa prioritas: vtrum reſpectu temporis datæ, vel reſpectu temporis præſentationis: lo iſto c. decidꝰtur iſta dubitatio.

Caſus litteralis domin. Heliæ.

Casvs. Ego à ſede Apoſtolica impetraui litteras expectatiuas in eccleſia Pictauenſi: Nam Papa mandabat canonicis eccleſiæ Pictauenſis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & p̄bēdam mihi conferrent, ſi qua vacaret: alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore, qui in defectu canonicorum reciperet me in fratrem & canonicum, & præbendam conferret: Facta impetratione non p̄ſentaui litteras meas canonicis: poſtea Papa fecit tibi eandem gratiam in dicta eccleſia Pictauenſi cum clauſula iſta, Non obſtante quòd pro aliis ſcripſerimus: præſentaſti litteras tuas Capitulo, & Capitulum recepit te in fratrem & canonicum: & ſic es prior in præſentatione, & ego in impetratione: tandēm vacauit quædam præbenda: tantequam eſſet tibi collata, p̄ſentaui litteras meas, & petij, vt mihi conferrent præbendam: tu vero qui eras prior in præſentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis noſtrum ſit prior, & per conſequens cui debeatur dicta præbenda? Reſpōdet quod ex quo temporē præſentationis meæ rum litteratū non erat collata præbenda: licet ſim poſterior in præſentatione, tamen ſum potior in p̄benda: & ideo ſum tibi præferendus: quia ſum prior in data. Quid ſi præſentaui litteras meas poſt vacationem: numquid erit idē, videlicet, vt mihi debeatur præbenda, qui ſum prior in data? Reſpondet, quòd ſic, ſi executor meus iamq; proceſſerat in proceſſu, quia inhibuerat canonicis, ne illam præbendā tibi conferrent: vel aliàs per proceſſum executoris præbenda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui ſum prior in data, & non tibi: Sed quid, ſi ante quam executor meus feciſſet proceſſum, vel ante quam præſentaſſem litteras meas canonicis, vacauit præbenda, & fuit iamq; tibi collata? vtrum mihi debeatur, & ſit mihi affecta? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſi in gratia mea fuit appoſitum decretum irritans: videlicet, Decernentes irritum & inane quicquid in præiudicium gratiæ noſtræ feceritis, & per q̄ poſſet effectus noſtræ gratiæ impediri, &c. tunc præbenda eſt mihi adeo affecta, quòd collatio alteri facta nō valebit. Nota primo ex iſto capitulo, quòd Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promiſſio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota quòd in reſcriptis impetratis ad beneficia reſpectu prioritatis & poſterioritatis, attēditur tempus datæ, & non tempus præſentationis. Nota magis ſpecifice, q̄ ſi Papa duobus in eadem eccleſia ſimulem gratiam fecerit, pri

c ¶ *Tibi qui gratiam.*] Dic q̄ eſt gratia ex parte concedentis, vt ℣. eo. lib. de præb. ſi motu. & c. ſeq. & not. ℣. de præb. relatū, in gloſſa, immo videtur, &c. & ſic accipitur hic. Sed ex parte impetrātis eſt ambitio. ℣. eo. lib. de præb. quamuis in prin. & ideo reſtringenda, vt eo. ti. ſi pluribus. §. j. Archidiaconus.

d ¶ *Certo.*] Executor enim debet eſſe certꝰ, vt not. hæc littera. Habet enim delegatam iuriſdictiōnē, quod patet, quia ipſius materia in illo titulo ponitur. ℣. de of. del. ſi ſuper. ſicut de cōſeruatore dicimus eo. ti. c. j. & vi. Sed delegatus debet eſſe certus. ℣. e. ad hæc. ſicut & arbitrer & tutor. ℣. de arb. innotuit. ff. de teſta. tute. l. tutor incertus. ergo & huiuſmodi executor: & propter hoc dixit, certo.

¶ Gl. ſeq. reſpondet per duas quæſtiones, ſcilicet, quid ſi non fuiſſet dictum de proxima? & quid, ſi proxima debetur alteri? vtrumque ſoluit cum determinatione.

e ¶ *Proxime.*] Hoc intelligitur, licet non exprimeretur. ff. de verb. oblig. l. eum qui calendis, niſi aliud diceretur in litteris expreſſe vel taciter puta, quam duxerit acceptandam. ℣. de conceſ. præb. c. j. Et intelligitur hæc clauſula & præcedens, de præbenda, nulli alij de iure debita: cum talis conceſſio ſine alterius p̄iudicio fieri debeat. ℣. e. quamuis, hoc h. & ℣. de præben. cum in eccleſia. & c. ſi poſtquam. Hæc vera, niſi aliud diceretur: puta, quia haberet prærogatiuam. ℣. de conceſ. præb. ca. pen.

¶ Gl. ſeq. ſoluit contrarium, & remittit.

f ¶ *Prouideret.*] Non dixit, compelleret: & ita alius eſt caſus decretalis ℣. de conceſ. præb. ſi ſoli. De hac tamen materia diſtingue, & ſubdiſtingue, vt ibi plene dixi.

Additio. *Prouideret.*] Ergo erat prouiſor, de compulſore habetur ℣. e. lib. de conceſ. præb. ſi ſoli. Archid.

¶ Gl. ſeq. obiecit obiectionem, impugnat, & remittit.

g ¶ *Receptus.*] Videbatur ergo ſecundum communem lecturam illius decretalis, capitulum ſanctæ crucis. ℣. god. trud. (quæ habebat, quòd illud verbum, prius, ibi poſitum eſſet adverbium) quòd ille prius præſentatus debebat conſequi præbendam: ſed abſurdum erat, quòd iſte ſecundus præcurrendo læderet ius primi: vt hic, & ℣. de præb. eum cui. vbi de hoc.

h ¶ *Nō extitit.*] Ergo ſi prius erat alteri collata, ſecus. Quod intelligas

pelligas verum, cum determinatione sequētium: sed hoc non haberet locum, si canonicatus prius ei collatus fuisset, vt ℑ. de præb. cum cui. & c. si postquam.

a ¶ *Ante receptionem.*] & post præsentationem: vt bene procedat casus, l. quod ℑ. dicitur de notificatione, &c. & vt differat à sequenti.

b ¶ *Præbenda.*] Tolle quod est ℑ. affecta per processum, &c.
¶ *Glo. seq. objcit, & soluit.*

c ¶ *Notificauerat.*] Sed ad quid necessaria est notificatio, cum sufficiat præsentatio, vt infra de concess. præb. si capitulo? Solu. sufficit præsentatio facta ei ad quem spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi facta.

d ¶ *Præfertim.*] id est, maxime.

e ¶ *Decretum.*] Decretum ergo Papæ afficit etiam ignorantes. ℑ. de concess. præb. c. 1.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet, quando præbenda vacaret tempore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo: vel quando primus nondum erat receptus, sed executor saltem notificauerat, vel quando primus nondum præsentauerat, sed in litteris eius erat decretum.

g ¶ *Dolus.*] ℑ. de renun. c. 2.
Additio. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur ℑ. eo. lib. de renun. si à te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archid.

h ¶ *Negligentia.*] ℑ. de præb. si clericus.

Si pro te.] Non potest congrue diuidi, quia cōstructus pēdet vsque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum conditionis & gratiæ: Quarto dubium diffinit. Secūda: ibi, *Alter.* Tertia: ibi, *Licet.* Quarta: ibi, *In prebenda.* Ioan. And.

¶ Præsupponitur primo effectus conditionis: videlicet, quia conditio suspendit actum sub ea celebratū vsque in euentum conditionis: & tunc conditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tempore conditionis: licet secus sit in ratihabitione, quę trahitur retro. l. licet, C. de iud. l. pe. ante fi. C. ad Maced. & in regul. iuris, ratihabitionem, &c.

Casvs. Papa mādauit alicui executori, vt ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesiæ Pictauiensis, & etiam de præbēda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula, Si capituli & episcopi consensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti à sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, vt tibi prouideretur de præbēda, si qua vacaret, aliàs de præbenda proximo vacatura: Antequam accederet cōsensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum capituli & Episcopi, & similiter fui receptus, sed post tuā receptionem: postea vacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam: tamen reuera non fum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quæ non trahit effectum retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euentum conditionis: ideoque tu es potior, & per consequens præbēda tibi debetur, & non mihi. No. primo, q Papa non solū potest facere gratiam puram fine conditione, sed etiā potest facere gratiam conditionalem, videlicet, vt prouideatur alicui de beneficio, si conditio talis eueniat: & effectus gratiæ suspenditur vsque in euentum conditionis: Et si pendente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus præfertur: quia primus non cēsetur impetrasse gratiam, nisi demum conditione adueniente: ideo secundo impetranti debetur præbenda, & non primo.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Si.*] Primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam veniat conditio, à Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. hoc dicit.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

k ¶ *Alicui.*] executori. Et eadem ratione idem credo, si scriptum fuisset ipsi capitulo, vt possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicum & fratrem, vt ℑ. c. cum aliquibus. quia omne ius impetrantis fertur ad diem conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. ℑ. c. px.
¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Scripta nostra.*] Per huius tenoris vel similis scripta, ecclesiam non puto grauatam, ita, q locum habeat decretalis. ℑ. c. litteris. & c. mandatum. & c. abbatem. & ℑ. ca. proxim. in fi. Ratio: quia per hoc mandatum non grauantur: sed eorum voluntati relinquuntur: & aliud est permittere, & aliud præcipere. 3. diffin. omnis autem lex. 14. q. 1. ca. fi. §. quod præcipitur. ℑ. de arbitr. cum olim. ff. mand. l. 3. in fi.

¶ *Glo. seq. objcit, & soluit.*

m ¶ *Si ad id.*] conditio fuit, & ad eius conditionis tēpus mandatum refertur & decretū: si quod ibi erat insertum, vt in cle. de concess. præb. cum ei quem. 1. resp. & est sim. ℑ. de app. præterea. de vo. & vo. red. licet. ver. sciturus. & de cond. ap. sup eo. Inst. de ver. ob. §. ex conditionali, & ff. qui po. in pig. hab. l. potior. 1. resp. licet sit contra. ea. l. 2. resp. & ff. de peric. & com. rei vend. quòd si pendente. vbi dies cōditionis trahitur ad diem obligationis. sed ibi non erat in potestate cōtrahentis primo sub conditione, contractum cōditionalem facere: postea pure contrahendo, reuocare. sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat conditionalem gratiam facere, & etiam in totum tollere si voluisset. ℑ. de concess. præb. c. pe. & vlt.

n ¶ *Episcopi & capituli.*] ad quos de iure cōmuni pertinet canonicorum receptio. de concess. præb. postulasti. de his quæ fi. à præl. nouit. & c. quanto. de elect. cum ecclesia. & ibi de hoc: & tunc debēt absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem episcopi forent vocandi. ℑ. de præb. cum in ecclesiis. nisi esset cōsuetudo in contrarium, vt ibi. De consuetudine autem vel priuilegio interdum pertinet ad alterum tantum prędicta receptio: vt ℑ. ne se. vac. c. vno. de reg. c. vlt. & intelligo consentire capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu. arg. ℑ. c. prox. cum suis concor.

¶ *Gl. seq. quæst. arg. pro, contrarium soluit: & arg. respondet.*

o ¶ *Assensus.*] Pone, mortuus est episcopus, vel impeditus ita, q consentire nō potest, & canonici cum eo: nunquid executor statim poterit cōferre? videtur q sic. ar. ℑ. ne se. vac. c. vno. in fi. ad hoc ℑ. eo. si gratiosè. Sed contrarium credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas, quam trāsgredi non potest. ℑ. de præb. cui de non. in fi. & sub conditione: qua nō existente, sed pendente, cessat ipsius potestas. Et aliud est consiliū teneri 1 requirere, vt ibi: & aliud assensum, vt hic, & facit ℑ. de arb. cum olim. & decret. ne se. vac. loquitur in casu illo, cum ad illum pertinet electio, quam facere habet cum consilio episcopi: hic autem non pertinet prouisio nisi à die conditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam vacante, vbi periculum est in mora, vt ibi: hic autem nullum periculum.

Additio. Adde quod dixi ℑ. de const. ex parte. in fi. Ioan. And.

p ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum. ℑ. de præben. hi qui.

q ¶ *Postmodum.*] Vade posterior videbatur in iure, sicut fuit in tempore. ℑ. de reg. iu. qui prior. cum suis cōcor. Quod non est verum, vt ratio ℑ. parebit.

r ¶ *Apostolicæ sedis.*] bene dicit, quia secus de inferioribus: quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiam post receptus auctoritate Papę. ℑ. de præb. hi qui. & sic prodest scire quod dicitur ℑ. eo. cum aliquibus.

debet. Idem quoque si ante receptionem [a] tuam in canonicum, vacauisset præbenda [b], per processum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat [c], quòd eam volebat per huiusmodi potestatē conferre: aut interdixerat, ne conferret eādem, seu illam suæ reseruauerat collationi, præsertim [d] cum interpositione decreti affecta, tunc enim tibi & non alteri debet prębenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum [e] à nobis fuerat irritum & inane, quòd contra ipsam contingeret attētari. ¶ In † prædictis [f] itaque casibus debes tu præbendam, vacantem potius, quàm impetrator vltimus, obtinere: dum tamen dolus [g] tibi non possit, vel notabilis † negligentia [h] imputari.

¶ Idem.

¶ Si primo sub cōditione prouideri mandatur, & secūdus pure impetrans, priusquā veniat conditio, à Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in executione prębendæ primo præfertur. Ioan. Andr.

CAP. XIII.

SI [i] † pro te alicui [k] directa fuerint scripta nostra [l], vt tibi de canonicatu, & præbenda Eccleſiæ Biturensis †, si ad id [m] accederet Episcopi [n] & Capituli ecclesiæ prælibatæ assensus [o], auctoritate [p] Apostolica prouideret: alter postmodum ¶ impetrans, qui ex collatione Apostolicæ [r] executore suo canonicatum obtineat: in assecutione prębendæ primo præfertur. hoc dicit.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

k ¶ *Alicui.*] executori. Et eadem ratione idem credo, si scriptum fuisset ipsi capitulo, vt possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicum & fratrem, vt ℑ. c. cum aliquibus. quia omne ius impetrantis fertur ad diem conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. ℑ. c. px.
¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Scripta nostra.*] Per huius tenoris vel similis scripta, ecclesiam non puto grauatam, ita, q locum habeat decretalis. ℑ. c. litteris. & c. mandatum. & c. abbatem. & ℑ. ca. proxim. in fi. Ratio: quia per hoc mandatum non grauantur: sed eorum voluntati relinquuntur: & aliud est permittere, & aliud præcipere. 3. diffin. omnis autem lex. 14. q. 1. ca. fi. §. quod præcipitur. ℑ. de arbitr. cum olim. ff. mand. l. 3. in fi.

¶ *Glo. seq. objcit, & soluit.*

m ¶ *Si ad id.*] conditio fuit, & ad eius conditionis tēpus mandatum refertur & decretū: si quod ibi erat insertum, vt in cle. de concess. præb. cum ei quem. 1. resp. & est sim. ℑ. de app. præterea. de vo. & vo. red. licet. ver. sciturus. & de cond. ap. sup eo. Inst. de ver. ob. §. ex conditionali, & ff. qui po. in pig. hab. l. potior. 1. resp. licet sit contra. ea. l. 2. resp. & ff. de peric. & com. rei vend. quòd si pendente. vbi dies cōditionis trahitur ad diem obligationis. sed ibi non erat in potestate cōtrahentis primo sub conditione, contractum cōditionalem facere: postea pure contrahendo, reuocare. sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat conditionalem gratiam facere, & etiam in totum tollere si voluisset. ℑ. de concess. præb. c. pe. & vlt.

n ¶ *Episcopi & capituli.*] ad quos de iure cōmuni pertinet canonicorum receptio. de concess. præb. postulasti. de his quæ fi. à præl. nouit. & c. quanto. de elect. cum ecclesia. & ibi de hoc: & tunc debēt absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem episcopi forent vocandi. ℑ. de præb. cum in ecclesiis. nisi esset cōsuetudo in contrarium, vt ibi. De consuetudine autem vel priuilegio interdum pertinet ad alterum tantum prędicta receptio: vt ℑ. ne se. vac. c. vno. de reg. c. vlt. & intelligo consentire capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu. arg. ℑ. c. prox. cum suis concor.

¶ *Gl. seq. quæst. arg. pro, contrarium soluit: & arg. respondet.*

o ¶ *Assensus.*] Pone, mortuus est episcopus, vel impeditus ita, q consentire nō potest, & canonici cum eo: nunquid executor statim poterit cōferre? videtur q sic. ar. ℑ. ne se. vac. c. vno. in fi. ad hoc ℑ. eo. si gratiosè. Sed contrarium credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas, quam trāsgredi non potest. ℑ. de præb. cui de non. in fi. & sub conditione: qua nō existente, sed pendente, cessat ipsius potestas. Et aliud est consiliū teneri 1 requirere, vt ibi: & aliud assensum, vt hic, & facit ℑ. de arb. cum olim. & decret. ne se. vac. loquitur in casu illo, cum ad illum pertinet electio, quam facere habet cum consilio episcopi: hic autem non pertinet prouisio nisi à die conditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam vacante, vbi periculum est in mora, vt ibi: hic autem nullum periculum.

Additio. Adde quod dixi ℑ. de const. ex parte. in fi. Ioan. And.

p ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum. ℑ. de præben. hi qui.

q ¶ *Postmodum.*] Vade posterior videbatur in iure, sicut fuit in tempore. ℑ. de reg. iu. qui prior. cum suis cōcor. Quod non est verum, vt ratio ℑ. parebit.

r ¶ *Apostolicæ sedis.*] bene dicit, quia secus de inferioribus: quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiam post receptus auctoritate Papę. ℑ. de præb. hi qui. & sic prodest scire quod dicitur ℑ. eo. cum aliquibus.

† Nota, q executor habet potestatem ubiben di & decernendi nullum id quod esset factum contra, ipsi præceptum. de quo, de testa. c. Raynaldus. & de præben. dilecto. Dom.

† Aliàs ita: in prædictis quoque casibus.

† Vt si permittat conferri secundo. Phi. aut si non accepter intra terminū sibi assignatum: Domi. Fon.

† Vide concilium Trident. sess. 24. de form. cap. 19. vbi mandata de prouidendo auferuntur.

† Biterensis.

a ¶ *Prout.*

a ¶ *Prouisione.*] quia datus erat ad prouidendum: secus, si ad compellendum tantum: quia tunc prouidere non posset. j. de concess. præb. si soli.

b ¶ *Accideret.*] Ergo si prius fuisset præstitus consensus, esset secus, sumpto argum. à contrario huius litteræ j. c. prox. nam tūc non haberet locum quæstio. sed si casus accideret, vbi non posset habere consensum prædictorum: nullā haberet ꝓpter hoc potestatem prouidendi, vnde hoc sibi mādetur sub certa forma dumtaxat ad hoc j. e. li. de præben. cui de no. cum si. Sed arg contra j. e. lib. ne sed. vac. c. j. Die quòd non tangit casum istū: nam ibi in ordinario loquitur. Archid.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

c ¶ *Faciendam.*] quid si post consensum habitum impetrasset? tunc secus, ad hoc ꝟ. c. proxim. in princip.

d ¶ *Tu.*] Primo impetrans.

e ¶ *Prædictorum.*] episcopi & capituli.

† Meminisse semp oportet eorum quæ in Concilium Tridentinū fecit 24. de reformat. cap 19.

f ¶ *Vacante.*] quandocunque.

g ¶ *Glo. ista fortificat.* Jancin. con.

g ¶ *Meritò.*] quia licet ille posterior fuerit in impetratione, tamen fuit prior in iure. Mandatum enim conditionale, ante conditionem existentem consensum non habet, sicut nec matrimonium conditionale: vnde nec ex ipso oritur publicæ honestatis iustitia. j. de spon. c. i. in fi.

¶ Qui habuit ante aliquod ius primo creatum, & ideo ponor ꝟ. quamuis licet ipes esset deb tum inde. Andr.

DVobus.] Casus. V. dimus supra, in duobus cap. præcedentibus, quòd si sint duo vel plures expectāres in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita quòd in vna gratia non sunt prærogatiuæ magis quàm in alia, quòd habet locum illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, quòd gratiæ sunt eiusdē datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur? Respondet cum distinctione, quia vel Papa vni istorum contulit solum ius canonicæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbēda ei conferretur: alteri autem nō contulit ius canonicę, sed mandauit canonicis, vt ei conferent canonicatum: ista quòd iste non receperat canonicatum à Papa, sed erat recepturus à canonicis: tunc alter qui recepit canonicatum à Papa, est præferendus isti: Et hoc verum, nisi constaret, quòd vna expectatiua esset prior altera, licet sint eiusdē datæ: puta, si in vna expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datum Romæ hora vesperarum: tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferendus. Sed quid, ponamus ꝙ Papa cōtulit ambobus ius canonicæ, vel neutri contulit canonicatū: quæritur, quis est præferendus? Respondet, quòd ille, qui primo præsentauerit litteras, est alteri præferendus. Sed quid erit si simul præsentauerūt litteras suas? Respondet, quòd est in optione canonicorum eligere quem voluerint. Ponamus, quòd canonici vnum elegerunt, & ei contulerunt præbēdam, quid de alio? verum illius gratia erit vacua, & sine effectu? Respondet, quòd sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Non obstante quòd pro aliis scripserimus: & Papa intēdit prouidere ambobus: quia in dubiis Papa non videtur grauare vnam ecclesiam pluribus gratiis: immo si scripserit pro vno, aliæ gratiæ censentur surreptitiæ: c. mandatum. eo. tit. in antiq. Quia ius commune præsumit, quòd si Papa fuisset informatus, quòd talem ecclesiam grauasset vna gratia, illam non grauasset alia gratia: nisi apposuerit clausulam, Non obstante quod pro aliis scripserimus.

¶ *Gl. seq primo summat secundo arguit ad quæstionem.*

h ¶ *Duobus.*] Si ex duobus impetrantibus super simili prouisione, nō apparet ꝙs primo: si solum alteri collatus est canonicatus à Papa, ille præfertur alteri etiam prius præsentanti, & primo recepto. Si autem vtrique vel neutri est collatus, aut alter in præsentando præuenit, aut ambo concurrunt: si alter præuenit, ille præfertur: si ambo concurrunt, ille vel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterum tenētur eligere, & ille solus admitteretur vel alteri præferetur, nisi Papa vtrique voluerit prouidere. Et facit decret. ista in argu. ad quæstionem de his, qui producunt duo testamenta, & nō apparet quod sic primum: & vterque in solidum se dicit hæredem, & in possessionem mitrēdum: quæ quæstio notatur C. de edict. di. Adr. col. l. edicto. in g ossa illa mitti. Ioan. Andr.

i ¶ *Duobus super.*] Idem, si tribus vel pluribus, cum eadem ratio sit vtrobique.

Additio. Archid. dicit illud simile in textu prox. seq. non esse ponēdum: quia fuit correctum.

k ¶ *Simili.*] quia vterque impetrauit sibi prouideri de canonicatu & præbenda integra. Si autem impetratio esset dissimilis: puta, quia vnus impetraret super dignitate: alter super canonicatu: vel vnus ad præbendam integram, alter ad dimidiam: tunc quod dicitur hic, locum non haberet: quia si vacat integra, debetur ei, qui integrā: si dimidia, ei qui dimidiā impetrauit: nec aliud fieri potest. j. de præbend. cui de

sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione [a], prius quàm Episcopi & capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accederet [b] faciendam [c], canonicatum obtinuit Bituren. licet tu [d] interueniente postea prædictorum [e] assensu, dicti prioris mandati auctoritate, in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus, in præbenda vacante [f] tibi merito [g] antefertur.

¶ Idem.

¶ *Hæc est solemnis Decretalis, & per Io. An. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non appareat prioritas. hæc Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent, secundum Ioan. And. licet glossa prima latius summet.*

CAP. XIIII.

DVobus [h] † super [i] prouisione simili [k] sibi faciendā in eadem [l] Ecclesia, litteras à nobis [m] obtinētibus vna die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat [n], quis primo [o] impetrauerit [p] ex eisdem: is eorum, cui ꝙ canonicatum contulimus, est in præbenda [r] præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet prius quam alius, eis, ad quos spectat [s] canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentauerit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus [t]. ¶ Si vero neutri eorum, vel vtrique canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo [u] præsentauerit, erit potior [x] in præbenda. ¶ Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant [y] hi, ad quos (vt præmittitur) spectat [z] canonicorum receptio & collation. vel ponе dissimile, vt ꝟ. c. prox.

l ¶ *In eadem ecclesia.*] quia de diuersis non esset quæstio.

m ¶ *A nobis.*] Si autem vnus à Papa, alter ab ordinario tenet quod habes. j. de præb. si à sede Apostolica.

¶ *Glo. seq. resolvitur per quæstionem.*

n ¶ *Si non apparent.*] Sic j. de præb. si à sede, & dico apparere posse per plas litteras: puta, si diceretur in eis, Data die tali ante tertiam: alius diceretur, Post vesperas: sed hoc non est in vsu. Pōt etiam apparere per testes, per quos probare poterit suam petitionem primo eadem die lectam & admissam per Papam: vel per confessionem 3 partis alterius poterit apparere: & facit ꝟ. de test. ipse. cum ad sedem, & j. de confes. c. r.

o ¶ *Quis primo.*] quia si de hoc appareret ei, primo deberetur. ꝟ. eo. tibi, j. de præb. eum cui, & c. si postquam.

p ¶ *Impetrauerit.*] Nam tūc illi deberetur. ꝟ. c. tibi. j. eo lib. de præb. eum cui. & c. si postquam. Et hoc videtur corroborare antiquum opi. quæ habet in litteris beneficialibus inspici tēpus datæ, non tempus præsentationis. Ad idem ꝟ. eo. mandatum. vbi dicit, non scripsimus. vbi hoc approbat Hostien. Ad idem ꝟ. de off. deleg. ex parte. 2. iuxta fi. Archid.

q ¶ *Cui.*] soli: vt infra sequitur.

r ¶ *In præbenda.*] tunc vel postea vacante.

s ¶ *Spectat.*] de communi vel speciali iure. vt ꝟ. dixi. c. prox.

t ¶ *Receptus.*] Nō ergo in hoc casu inspicitur præsentatio vel receptio. ꝟ. eo. tibi. Et sic subaudi hic, & alter omnino careat impetratis, nisi, &c. vt in fi. & ita subaudias etiam in vers. seq.

u ¶ *Primo præsentauerit.*] Nota ergo casum in quo, sc. cæteris paribus statur hodie præsentationi in litteris ad beneficia: concordat in litteris de institia. ꝟ. de app. vt debitus.

Additio. Ioannes Mo. alle. C. qui por. in pig. l. 2. & ff. de proc. l. pluribus. C. de iu. deli. l. scimus. §. & si præsentem.

x ¶ *Potior.*] Subaudi & alius carebit penitus impetratis: vt satis colligitur j. ver. proxim. vbi de contraria voluntate Papæ constat euidenter: vt ibi dicitur in fi. Archid.

¶ *Glo. seq. arguit ad duas quæstiones.*

y ¶ *Concurrant.*] Nota quia primo inspicitur inæqualitas in data, demum in præsentatione: sed si omnia sunt paria, tunc locus est gratificationi: & facit pro opin. Goffr. no. ꝟ. de Iudæ. ca. l. & concor. ad hoc ff. loca. in naue. in fi. ff. ad Silla. si quis in graui. §. cum omnes. ꝟ. de iu. patr. cum autem. in fin. Et not. pro soc. R. Goffr. & Bern. not. in d. decret. cum autem. scilicet, quòd tunc demum locus est gratificationi, quando quis sit in iure potior, dubitatur.

Additio. Ioan. Mon. alleg. ff. de reli. & sump. fun. l. fi. Archid. alle. no. de elect. ecclesia. 2. in fi. vt. glo. Ioan. And.

z ¶ *Spectat.*] expone, vt supra.

2 Gloss. placet Doct.

3 Vult quòd aduersarij confessio adiuuet dubiam probationē super beneficiali titulo: quāuis sola, cum non probet. similiter vbi quæritur de prioritate matrimonij cum alio, aduersarij confessio mulierem facit. Quod not. forsan similis glossa, nō reperitur alibi. Philip. Fontan.

latio [a] præbendarum, vel eorum maior [b] pars, ex eis alterũ, quem voluerint [c], eligere [d] teneantur [e], quo electo alius omnino [f] careat impetratis: nisi ex tenore litterarum ipsius [g] expresse [h] appareat, quòd vtrique [i] ipsorum voluerimus [k] prouidere.

¶ Idem.

¶ Omnes indulgentiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa, se illas in posterum non daturum. Ioan. And.

a ¶ *Collatio præbendarum.*] ad quam vocandi sunt absentes: quòd dic vt ff. de præb. cum in ecclesiis.

b ¶ *Maior pars.*] Videtur enim à toto capitulo factũ, quod fit à maiori parte, 56. dist. Apostolica. in gl. ff. de elec. cũ inter canonicos. 16 prin. in gl. ff. de his quæ fi. à ma. par. ca. 1. ff. ad munic. quod maior.

c ¶ *Voluerint.*] dicitur ergo eis optio.

¶ *Glo. seq. vexitetur per quæstionem.*

d ¶ *Eligere.*] Nec in ipsius electi præiudicium poterũt postea variare: ad hoc, de elect. publicato. 3. de postu. prælat. ca. vno. in fi. & ff. de reg. iu. mutare. cum suis concor. & probatur hoc satis per litteram, quę statim sequitur: & facit ad id, quod dixi ff. eod. gratia. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

e ¶ *Teneantur.*] Non tenentur alterum eligere de necessitate, sed nõ certum: vnde non datur eis optio, vt eligant vel nõ eligant, sed vt alterum eligant. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero discordãt in eligendo: quid erit? 1 Credo agendum coram superiore, vt eos ad eligendum compellat infra certum tempus, vel ad cõcordandum: quod si non fecerint, credo quòd superior ipse possit eligere: ad hoc 11. q. 3. cũ simus. in glo. 3. de supp. negli. prælat. per totum. ff. tit. prox. c. vlt. ff. de reli. ipos. frequẽs. ff. de præb. si vbi. & ff. de elect quàm sit ff. de le. 1. huiusmodi. §. fi. C. de inge. ma. diffamari. 1. cum si. & ff. de in. patr. nullus. cum si. Si cui igitur ad superiorem per lapsum temporis, deuoluitur potestas eligendi: de concess. præb. cap. 2. ita ex eorum negligentia puto quòd hic deuoluatur potestas præeligendi, de qua hic loquitur.

f ¶ *Omnino.*] Vt nec præbenda illa, nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.

g ¶ *ipsius.*] non electi.

¶ *Gl. seq. primo exemplificat, secundo allegat tres cõcordantias, tertio ponit tres opiniones: quarum secundam dicit hic approbatam, vltimam impugnat, & impugnationi respondet.*

h ¶ *Expresse.*] quia in ipsis litteris apposita erat clausula, Non obstante si pro alio scripserimus, qui huiusmodi gratiam, &c. vel, Non obstante, si per nos fuerit ecclesia vestra grauata, vel simili clausula 2. Et nota quòd dicit, Expresse, & est ff. 3. eo. cum aliquibus. & c. fuscepti. & ff. de præb. si motu. Per hunc autem text. approbatam dico opi. Ber. no. 3. eo. tit. mandatũ. & etiam reprobatur opi. Goffr. in summa huius tit. ante med. & Inn. & Comp. 3. eo. capitulũ. qui dixerunt, quòd licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur secundum recipere: nisi in litteris cõtineretur, Nisi pro alio, &c. Sed Ber. contra, dicens, quòd secundum recipere non teneretur: quia in litteris intelligitur prædicta clausula, Nisi pro alio, &c. Et hoc verum, nisi in ipsis litteris diceretur, Non obstante si pro alio, &c. Et hanc opi. Ber. approbat stylus Curiæ, & finis ipsius decr. Host distinguebat, an primus receptus esset sub expectatione præbendæ necne: si primo casu nõ valerent litteræ pro secundo sine clausula, Non obstante. in secundo, sic. & ita minuerunt pri no. in decre. mandatum. eod. tit. contra quam opin. facit ipsa ratio. ff. de decret. mandatum. sed ibi erat clausula, Si pro alio.

i ¶ *Vtrique.*] electo & non electo.

Andreas. Ex quo enim per clausulam, Non obstante, quam habet secundus, apparet, quòd Papa grauare voluit ecclesiam de duobus, cõcluditur, quòd vtrique voluerit prouideri. Vel, quia voluit post illum ista prouidere: ergo vtrique. Ioan. Andr.

k ¶ *Voluerimus.*] statur enim tunc voluntati. 3. eo. suscepti.

QVia.] Primo ponit causam impulsiuã & finalem huius constitutionis. Secundariò, *Nos volentes*. Statuit primo de præteritis: secundo de futuris. ibi, *Et earum*.

¶ Istud cap. est modicę vtilitatis: quia solum ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ à Bonifacio.

Casvs. Nonnulli à sede Apostolica impetrauerunt dispensationem vt quandiu essent in scholis, non tenerentur ad residentiam faciendam in suis beneficiis, nec tenerentur petere licẽtiam à suo diœcesano: sed acciperent fructus suorum beneficiorum, etiam præbendarum, exceptis quotidianis distributionibus. Alij clerici impetrauerunt dispensationes, quę erãt causa magnæ vacationis, & inducebãt clericos ad vagandũ, & plures erant vagabundi & dissoluti: Vnde Papa reuocauit illas dispensationes, quæ inducebant materiã vacandi & dissolutionis. Et istud c. ferunt in gl. pe. in proœ. Decretal. ad docendum, cuòd quando aliqua dispensatio siue gratia, præbet materiam dissolutionis, vel est occasio mali, superior debet illam reuocare: tamen non ponit ius commune.

¶ *Glo. prima firmat, & dicit vnde supra.*

l ¶ *Quia.*] Omne indulgentiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum in absentia sunt reuocatæ: & profitetur Papa se illas in posterum non daturum. Et potuit ortũ habuisse à decretali 3. de priuil. cum ad hoc.

CAP. XV.

QVia [l] † per ambitiosam importunitatem [m] pentium, tam nos, quàm nonnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas [n] multis [o] concessimus de percipiẽdis fructibus [p] beneficiorum [q] suorum, distributionibus [r] quotidianis dũtaxat exceptis [s], siue in scholis [t] essent, siue in ecclesiarum suarũ altera [u] residerẽt, aut in Romana [x] curia moram traherẽt,

† Vide concil. Trident. sess. 5. de reform c. 1. in fin. adde Host. Ioan. Luc. tract. de priuil. scho. leg. 3. de clem. non resid. priuil. 91.

m ¶ *Importunitatem.*] proper quam Princeps sæpe non concedẽda concedit, vt hic vides. C. de pet. bon. subl. Li. lib. 2. 3. de pur. can. cum in iuuentute. in prin. ff. de rel. do. c. 1. ff. de concess. præb. detestanda. & ideo locum habet ipsorũ reuocatio: vt hic. & 35. q. 6. sententiam. de re ind. cum olim. Et no. quòd dixit, ambit. ostam: quia est importunitas ambitiosa, vt hic: vt cum petitur quod tendit ad noxam. Est & non ambitiosa: vt cum importune petitur quod est precibus impetrandum: de per. d. 1. importuna. 100. dist. c. pallium. ff. de appel. c. ab eo. cum si.

¶ *Gl. seq. exponit perpetuum, & infert è contrario: secundo quæritur opinionem ponit, cuius contrarium soluit.*

n ¶ *Perpetuas.*] i. donec viverunt. sic ff. de c. mo. c. 1. ff. pro sol. l. 1. & facit, quod dixi 3. e. si gratiosè. tẽporales ergo, puta vsque ad quinquennium vel finite tempus, reuocatæ nõ sunt: facit ff. com. di. l. in hoc iudicium. §. si cõueniat. & quod ibi no. Sed quid dices, si concessa fuit indulgẽtia, quæ posset esse perpetua? puta donec erit in seruitio talis principis, vel simulis? Dicunt quidam, talem indulgentiam non reuocatam: quia quod expresse non mutatur, &c. C. de app. præcipimus. sed contrarium credo 4. & puto hic casum. Nonne si habeo indulgentiã donec in scholis fuero, dicitur hic perpetua? & sufficit, quod indulgentia possit esse perpetua. ff. de condit. indeb. sufficit. & quod no. de so. c. vlt. in glo. ff. in fi. Ioan. And.

o ¶ *Multis.*] reuocari ergo debebat: quia tendebat ad noxam. 3. de decim. ex multiplici. & c. suggestum. & facit ad hũc casum 3. de cler. non resid. cum ad hoc. Ioan. And.

p ¶ *Fructibus.*] qui de iure cõmuni tm̃ residentib. dari debent. 3. de cle. non resi. per totũ. de consuetudine tamen potest induci contrarium, vel de speciali statuto. 3. de const. cũ omnes.

q ¶ *Beneficiorum suorum.*] Prætextu huius indulgentiæ, quæ ambitiosa est, fructus solum istorum beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterunt percipere. 3. eo. si gratiosè. §. vlt. ff. de excus. in punc. Fonta.

r ¶ *Distributionibus.*] quæ interdum manualia beneficia, interdum victualia nuncupatur: de cler. non resi. de cætero. ff. eod. lib. & ti. & c. vno. & 3. de præb. licet. Ioan. And.

s ¶ *Exceptis.*] Ista non dantur etiam studentibus in theologia. 3. de præbẽ. licet. nec his, qui sunt in seruitio episcopi vel domini Papæ: de cler. non resi. de cętero. & c. cum dilectus. vt ibi no. nec debent hæ distributiones dari etiam præsentibus, qui diuinis non interfunt officiis, nec valet consuetudo in cõtrarium: & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur. ff. de cler. non resid. c. vno.

¶ *Gl. seq. cõmendat licentiam ad studiũ, & tractat à quo detur.*

t ¶ *In scholis essent.*] vt legẽdi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augmentum vniuersalis ecclesiæ, quæ viris litteratis permaxime nosciturindigere. 3. de magi. c. 1. & per totum. & ff. de ele. cum ex eo. & nõ solum Papa, sed etiam inferiores prælati dant clerico licentiam se ob has causas absentandi: & hoc videtur Ber. intelligere de episcopis: vt no. de cle. non resi. iner quatuor. Inn. & Host. intelligunt hoc etiam de inferioribus prælatis, per decret. eo. tit. relatum. ibi, prælatorum suorum &c. Dispensationem autem, de qua loquitur decret. de elect cum ex eo. dico, quòd soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cum de eis solis caueatur ibidem: & ibi dicam.

u ¶ *Altera.*] cum eas obtinent ex dispensatione: vel sunt tales ecclesiæ, quæ simul possunt de iure teneri: quod dic, vt dixi. 3. eod. gratia. Ioan. And.

x ¶ *Romana curia.*] quæ hodie habet priuilegia studij, vt ff. de priui. c. 2. per quam decre. etiam videtur, quòd hi, qui sunt in studio, de iure cõi possent percipere fructus suorum beneficiorum, quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicã. Io. A.

1 Dicit Arc. cõpellentur ostiũ execu- torũ Io Mo na. dt. q cõ- pellentur à iudice, vter- que all. Hu- iusmodi. & decr. nullus. inferius all Ioan. Andr.

2 Puta, non ob. si aliqui auctoritate nostra in ca nonicos fint recepti, vel vt recipian- tur insistant. quę etiã est ff vsu. Io. An.

3 De hoc se- cundæ litte- ræ non va- lent, nisi me minerint pri marũ. Pe. de Anc. Font.

4 Idẽ Phil. & not quòd ois gratia, cuius termi- nus est in- certus, po- test dici per- petua. cap si gratiosè. §. 1. iuris peritos.

5 Tene qđ dicam ff. de cle. licet ca- non. super glo pen. Io. And.

† In codice Barbatię ita: seu alio etiã certo loco, vel vbicunque: ex quo insolentię oriuntur vagandi, &c.

seu alio a certo loco, vel etiam vbicunque b: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi c, & dissolutionis d præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri e: & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticũ datur f) omittitur. ¶ Nos volẽtes emendare g præterita, & quantum h possumus, aduersus futura cauere i: omnes huiusmodi & similes indulgentias k personis, non ecclesiis l vel dignitatibus m datas, penitus reuocamus: & earum n concessionem nostris volumus exuxulare tẽporibus o. Quodque nobis licere non patimur, nostris successorib. indicamus P.

a ¶ *Alio certo loco.*] puta, quia in indulgẽtia dicitur, quòd perpetuo, (donec in domicilio suo habitauerint) fructus percipere possint.

b ¶ *Vbicunque.*] quia sic generaliter se habet indulgẽtia. Io. An.

c ¶ *Vagandi.*] quod facere non debent clerici. 46. dist. clericum. nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlt.

d ¶ *Dissolutionis.*] quæ moribus & habitu est in clericis amputanda. 34. dist. qui episcopus. & c. seq. 21. q. 4. c. per totum. de vita & hon. cler. clerici. & j. de præb. cum singula.

e ¶ *Augeri.* ẽ. de consti. c. pen.

f ¶ *Datur.*] vnde primatus officio, & beneficio priuatus intelligitur: cum sit eius sequela. 81. dist. eos. & c. fi q5 sacerdotum. 32. dist. præter hoc. & ibi de hoc, & ẽ. de cle. exc. mi. latores. de ap. pastoralis. cũ fi. Io. An.

g ¶ *Emendare præterita.*] 35. q. 9. sententiam. de re iu. cũ olim. §. nos igitur. 22. q. 4. magnæ. de ap. cum cessante. de sen. exc. sacro. §. fi. & in auth. de nup. circa prin. col. j. ibi Imperator. Nõ erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab aliis corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter & quando. j.

h ¶ *Quantum possumus.*] sim. ẽ. in procœmio huius libri.

i ¶ *Cauere.*] Nota futura præcauenda. 23. dist. in nomine Domini. §. j. in gl. futuris. de proc. c. j. de ser. fi or. c. j. & exempla præsentia, &c: 82. dist. plurimos. ff. loc. si quis domum. §. j. Ioa. An.

k ¶ *Indulgentias.*] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.

l ¶ *Ecclesiis.* 1] iuste innuit indulgentias ecclesiis concessas non reuocari. 25. q. 2. c. 7. & per toc. sed intellige hoc, vt e. q. c. postea. §. his ita. & §. vlt. Archid.

m ¶ *Vel dignitatibus.*] si ergo dignitati vel ecclesiæ datum esset tale priuilegium, per hanc decr. reuocatum non est. & potuit esse ratio, quia non tantus fauor personis debetur sicut dignitatibus vel ecclesiis. de ele. cum nobis olim. in fi. cum fi.

n ¶ *Et earum.*] Prouidit hucusque circa præterita, nunc cauet circa futura.

o ¶ *Gl. seq. querit, & soluit.*

o ¶ *Temporibus.*] Quid, si tales indulgentias de nouo cõcedat? valent: quia non potuit sibi legem imponere, à qua sibi non licuerit recedere. ad hoc ff. de le. 3. fi quis. in prin. ff. pro soc. si fratres. §. idem respondet. & primam constitutionem tollit per secundam, licet de ipsa non faciat mentionem. ẽ. eo. ti. prox. licet.

p ¶ *Indicamus.*] Simile C. de leg. digna vox. indicare potuit, sed non legem imponere: quia par in parem nõ habet imperium. ẽ. de elect. innotuit. cum suis concordantiis.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Pretextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, nõ potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cũ canonia & prebenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iã obtẽta tenere, & contra præsumptũ irritũ est omnino. Io. And.

CAP. I.

COnsuetudinẽ ¶ quã in vestra ecclesia seruatam asseritis tanto tẽpore, quòd in consuetudine ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlt.

q ¶ *Consuetudinem.*] Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua Ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per obiectionem.*

Casus. Ponamus ¶ Casus domini ecclesiæ Pictauien. Heliæ, à xx. xxx. xl. l. lx. annis fuit obseruatũ, ¶ idẽ obtinebat decanatum, archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates: Vel fuit obseruatũ longo tempore, ¶ idẽ obtinebat dignitatem & personatum, vel idem obtinebat vnum personatum & vnam dignitatem, forte cum dispensatione episcopi, sed absque dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantum tempus obseruatum, ¶ de initio non extat memoria: Vtrum valeat talis consuetudo, ¶ quis possit tenere duas dignitates vel personatus absque dispẽsatione Papæ, vel etiam se defendere in foro cõtentioso? Resp. Romanus Pontifex, ¶ quantocunque tẽpore fuerit illa consuetudo obseruata, quæ dicitur potius corruptela, quàm consuetudo: non potest quis tenere duas dignitates vel duos personatus in eadem ecclesia, vel dignitatem & officium tantum: tamen valeret consuetudo, vt quis teneat dignitatem & canonicatum cum præbenda: Etiam episcopus posset dispensare, vt quis teneret vnam dignitatem & canonicatum cum præbenda. Nota primo principalem effectum: videlicet, ¶ non valet cõsuetudo, vt quis teneat in eadem ecclesia duas dignitates, vel personatus, vel dignitatem & personatum, vel personatum & officium. Not. ¶ ad hoc, ¶ valeat consuetudo, regritur ¶ fit rationabilis: sicut enim in lege scripta requiritur rationabilitas, c. erit autem lex. 4. dist. ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas. Consuetudo autem, ¶ quis obtineat in eadem ecclesia plures dignitates, vel plures personatus, non est rationabilis: quia est inductiua multorum malorum: Nam primo fundatur in cupiditate. Itẽ præstat materiam vagandi. Item diminuit cultum diuinum: quia quanto sunt plures in eadem, tanto augmentatur cultus diuinus. Nota illud ad quod allegatur istud c. ¶ iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis: id est, non debet obligare aliquem ad obseruandum iniquitatem: & si quis iuraret obseruare damnatam cõsuetudinem: iuraret peccare: vnde dicit gl. (& bene) ¶ si quis in sua receptiõe iuret simpliciter obseruare consuetudines illius ecclesiæ in quã recipitur, iuramentum suum non se extendit ad consuetudines irrationabiles, sed solum ad consuetudines rationabiles: Et si iuraret nominatim obseruare talem cõsuetudinem, quæ est irrationabilis, iuramentum suum non est obligatorium, id est, non astringit eum ad obseruandum contenta in suo iuramẽto, licet ipse in rans peccet remere iurando. No. ¶ quis in eadem ecclesia nõ debet obtinere duas dignitates, vel duos personatus, vel dignitatem & personatum: nec etiam in diuersis ecclesiis. Et hoc verum sine apostolica dispensatione: quia cum dispensatione potest. Sed verum virtute dispensationis Apostolicæ, quis possit obtinere duas dignitates, vel duos personatus, posito, quòd fiat mentio ¶ fiat in eadem ecclesia? Doctores formant istam quæstionem in c. de multa. ẽ. de præb. & concludunt, ¶ quis non potest obtinere duas dignitates in eadem ecclesia, nisi in dispensatione expresse & nominatim dicatur: quia ipse est dispensatus ad duas dignitates, etiam si sint in eadem ecclesia.

¶ *Prima glossa summar.*

† Vide concilium Trident. sessio. 7. de reform. ca. 2. & sess. 24. de reformat. cap. 17.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadem Ecclesia.

Dignitas, personatus, & officium, in quo differunt.

trarium memoria nō exiſtit [a]: videlicet, quòd ipſius eccleſiæ canonici duos perſonatus, aut duas dignitates, vel præpoſituras [b], ſeu adminiſtrationes [c], aut duo officia [d], vel eorum alterū [e] cum reliquo ſimul & prębendam poſſint in ea [f] licite [g] abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicę [h] obtinere: corruptelam (cū ſacris ſit inimica canonibus [i], & de ambitionis [k] radice proceſſerit) merito reputátes, eam auctoritate Apoſtolica reprobamus: vóſque ad ipſius obſeruantiam, etiam ſi iuramento [l] firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum [m] non exiſtat, decernimus non teneri: ſtatuentes, vt cum vnum officium [n] vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat cætero, niſi vnicum [o] perſonatum, vel dignitatem, aut præpoſituram, ſiue adminiſtrationem, vel officium perpetuum, quocūque nomine P cēſeantur †, cum præbenda ſimul abſque diſpenſatione dictæ ſedis in eadem eccleſia obtinere: vel iā obtenta q † tenere. Quòd ſi à quoquam ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit omnino [r].

¶ Idem.

¶ Non valet cōſuetudo, q̄ ab officiali epiſcopi ad epiſcopum appelletur: Ioan. An.

CAP. II.

NOn [s] putamus illam conſuetudinem quātocunque [t] tempore de facto [u] ſeruatam conſonam rationi, quòd ab officiali [x] epiſcopi ad eundē epiſcopū valeat appellari: ſed ponamus, quòd in diœceſi Pictauien. fuit longo tempore ſeruatum cōtrarium: videlicet, quòd fuit appellatū ab officiali ad epiſcopum: & epiſcopus ſuę iuriſ cognouit de cauſis appellationis: vtrum valeat talis conſuetudo, ita quòd prætextu illius conſuetudinis ſit introductum, vt epiſcopus poſſit cognoſcere de cauſis appellationis ſui officialis principalis? reſp. quòd non: quia illa conſuetudo eſſet contra ſubſtantiam appellationis: quia appellatio eſt prouocatio ab inferiori ad ſuperiorē: imo do ipſe officialis & epiſcopus faciūt vnum conſiſtorium. Et hoc verū loquendo de officiali principali: ſed non eſt intelligendum de foraneis officialib. qui ſunt ſubdelegati officialis principalis, ſiue epiſcopi: quia ab eis poſſet appellari ad epiſcopum: quia à ſubdelegato appellatur ad primū delegātem.

¶ *Prima glo. ſummæ.*

s ¶ *Non putamus.*] Non valet conſuetudo, quòd de officiali epiſcopi ad epiſcopum appelletur.

t ¶ *Quantocunque tempore.*] etiam ſi in contrarium non ſit memoria. ſ. c. prox.

v ¶ *De facto.*] bene dicit: quia de iure non, vt ĵ. dicam.

¶ *Gl. ſeq. primo dicit de quo officiali loquitur: ſecundo dat duas opi. reprobatas, vnā. ſ. Goffr. alterā Ber. & Hoſt. Tertio ponit duplicē reprobationis rationē: Quārto reſp. ad rationem cōtrariam.*

x ¶ *Officiali.* 4] generali ſcilicet: ſ. ſic enim ſi delegatus eſſet ad cauſam ſpecialem ab epiſcopo: quia tūc ad ipſum epiſcopum appellari debet: de of. del. ſuper quæſtionem, de ap. dilecti. & ibi de hoc ſuper gl. a. ff. quis & à quo ap. ſit. l. j. & reproba eſt per illud c. gl. G. of. quēſ no. in ſum. de of. vic. §. ité dubitari. quòd de officiali epiſcopi debet ad epiſcopum appellari: & adde quod dicā ĵ. de ap. Romana. j. reſp. & reprobata eſt gl. Ber. poſita in ipſo c. dilecti filij Prior. de ap. vbi dicebat, q̄ de cōſuetudine poterat induci, quòd de officiali ad epiſcopū appellaretur: ſicut inducitur ex ea, quòd omiſſo medio appellaretur ad ſuperiorē. Idē dicebat Hoſt. j. de ap. Romana. j. reſp. & eadem ratiōe: ſed falſum eſt, vt hic vides. Et poteſt eſſe ratio, quia appellatio, eſt de minori iudice ad maiorem pro uocatio: vt not. ſummiſſæ, Goffr. & alij in ti. de ap. ſed hic non prouocabatur ad maiorem, ſed ad parem vel eundem: vt hic vides. patet ergo ex ipſius appellationis deſcriptione, quòd hæc appellatio dici non poteſt: vnde cōſuetudine induci non potest id, propter quod appellationis ſubſtantia in deſcriptione mutetur ex qua ratione ſequitur, quòd non valeret conſuetudo, quòd ad minorem appellaretur, ſicut vides in ſimiliquia non valet pactum factum in precario, per quod ipſius precarij natura mutetur: vt ſi vſque ad certum tempus detur, etiam ante tempus reuocabitur. ff. de precar. L. cum precario. Præterea licet interlocutoriam ſuam iudex reuocet, diffinitiuam tamen non. Quod dic, vt not. de ap. cum ceſſante. cū ergo officialis ſententia ſit epiſcopi, non mirū, ſi ipſe adiri non poteſt

---

a ¶ *Nō exiſtit.*] ſim. ſ. de ver. ſig. ſuper quibuſdam. & ſi cōſuetudo iſta aliàs legitima fuiſſet, non eſſet neceſſe in ea titulum oſtendere. ĵ. ff. de præſc. c. j. Videtur enim cōſuetudo talis ius inducere. ff. de aqua plu. ar. l. j. Sed cum conſuetudo talis, corruptela ſit, longitudo tanti tēporis non prodeſt: & eſt ſim. ĵ. c. proxi.

b ¶ *Præpoſituras.*] Certa dignitas eſt in eccleſia: licet aliàs omnes qui prę-ſunt, præpoſiti dicantur, ſ. de ver. ſig. quamuis.

c ¶ *Adminiſtrationes.*] Sic ſ. de Ra. monac. monachi. §. qui vero. ſicut cameraria, vel quiſquis ſit veſtiarius, vel eleemoſynarius, vel aliud ſimile. Arch.

d ¶ *Officia.*] perpetua, vt ĵ. ſequitur.

e ¶ *Alterum cum reliquo.*] id eſt, dignitatem cum perſonatu, vel præpoſituram cū adminiſtratione, vel officium perpetuum ſimul cū prębenda: prout ſtatum ſequitur.

f ¶ *In ea.*] eadem eccleſia.

g ¶ *Licite.*] 22. q. 2. faciat.

h ¶ *Abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ.*] Nota caſum in quo ſolus Papa diſpenſat. Duos ſimiles habes ĵ. de præb. cum ſingula.

Additio. Hic videtur confundi ſententia Ioan. Vincen. Goff. Hoſt. & Pet. qui dixerant, quòd in talibus dicti epiſcopi poterant diſpenſare, prout ipſi no. ſ. de præb. de multa. in fi. Et idē not. in Spec. de leg. §. videndū reſtat. ver. ſed nunquid epiſcopus. de hoc etiam no. 70. diſt. ſanctorum. Archid.

i ¶ *Canonibus.*] 70. diſt. ſanctorum. de conceſſ. præb. litteras. & hoc idem dicebat conſtitutio Vrbani, quæ incipiebat, Prouiſionis. vnde tracta fuit decr. iſta.

k ¶ *Ambitionis.*] ſ. de præb. quia intantum. de elect. dudum. 2.

l ¶ *Gl. ſequens recitetur per quæſtionem, de quo iuramento, &c.*

¶ *Iuramento.*] ſpeciali 2 vel generali, non curo: quia ſi ſpecialiter iuraret hanc conſuetudinem expreſſe ſeruare, fuit iuramentum temerarium non ſeruandum: & de eo quod iurauit, poſſet & deberet imponi pœnitentia. de iureiu. ſicut. Si generaliter iurauit ſe ſeruaturum cōſuetudines ipſius eccleſiæ: iuramentum iſtud ad poſſibilia & licita tantum extenditur, 3 vt ĵ. de iureiu. c. j. Ioan. And.

2 Vid B Th. 2. 2 q. 89 ar. 7. & ibi Cajetanum.

3 idē dicit ſ. ſtatuto ſūa liter loquēte. Facit l. ſi qs ſub cōdōne. & ibi Angel. p illum tex. ff. d cōd & de. Font.

m ¶ *Vinculum.*] id eſt, vinculans, vel obligans in iniquitate: coucor. 22. q. 4. inter cætera. ſ. de iureiu. quanto. & ĵ. de iure. c. j. Ioan. And.

m ¶ *Vinculum.*] id eſt, non obligat ad aliquod iniquum obſeruandum aliquem, nec aſtringit: ſic 12. q. 4. inter cætera. ĵ. e. lib. de iureiu. contingit. §. quia verò. Archid.

n ¶ *Vnum officium.*] Concor. 89. diſt. ſingula. §. de hær. cum ex iniuncto. §. j. & ĵ. de præc. cum ſingula. quę ponit ſimilem caſum: & eſt ſimile ſ. de cel. miſſæ referēte. de conſ. di. j. ſufficit.

o ¶ *Niſi vnicum.*] Ergo videtur, q̄ de diſpenſatione inferioris à Papa, vnicum perſonatum vel officium cum canonicatu & prębēda poſſit habere: & ſic poſſet approbari illa opi. poſita per Ber. de conceſſ. præb. litteras. in fi. vlt. gl. Et idem credo, ſi hoc eſſet de ſtatuto vel cōſuetudine eccleſiæ. ſ. de reſcri. eam te. ibi, erat idem archidiaconus & canonicus: ad idem ĵ. de præb. quia ſæpe. ſ. de conc. pręb. poſtulaſti. ĵ. de appel. à collatione. & ĵ. de pręb. cum in eccleſia. & c. fi. 2. reſp. & in cle. fi. de præb. in quibus habes, quòd epiſcopus præbendarius & canonicus eſt in eccleſia.

p ¶ *Quocunque nomine.*] vnde per hoc etiam camerlangariam vel maſſariam, vel œconomatum perpetuū credo prohibitum. Ioan. And.

Additio. Idem de veſtiario & eleemoſynario, ſecundum Arc.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

q ¶ *Vel tam obtenta.*] Quid ergo de obtēti? quæro vtrum detur optio quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur quòd ſibi detur optio: arg. ſ. de præb. referente. & c. præterea. & melius ĵ. de præb. cum ſingula. §. j. vel dicatur, quòd ſecundum adeptum retinere poterit, & non primum, cum vacauerit primum ipſo iure, per prędictam decr. de conc. præb. litteras. Ad decr. cum ſingula. dici poſſet, quòd in alio caſu loquitur. Ioan. And.

r ¶ *Omnino.*] vt poſſimus dicere, quòd omnibus careat, quia omnia illicite concupiuit. facit ſ. de tranſla. licet. & c. quanto. & melius de præb. cum ſingula, reſp. in ĵ. Ioan. And.

Additio. Et apertius in conſtitutione, execrabilis Ioā. xxij. ver. aliquin. & ver. ſeq. Ioan. And.

NOn putamus.] Primo ponit dictum: Secundo ratione aſſignat: ibi, † Aliàs, cenſeantur.

Ne ab eodem.

¶ Præſupponitur primo, quòd de ſubſtātia appellatiōis eſt † quòd appelletur de inferiori ad ſuperiorem: nec poteſt appellari de ſuperiore ad inferiorē, vel de æquali ad æqualem: ſi contra ſe quia appellatio eſt de inferiori ad ſuperiorem prouocatio. Ité præſupponitur, quòd conſiſtorium epiſcopi & ſui officialis principalis dī idem conſiſtorium. Casvs. Ponamus, q̄ officialis Pictauien. protulit contra me aliquam ſententiam à qua appellaui ad epiſcopum: certum eſt, quòd non valet appellatio de iure cōmuni. Sed ponamus, quòd in diœceſi Pictauien. fuit longo tempore ſeruatum cōtrarium: videlicet, quòd fuit appellatū ab officiali ad epiſcopum: & epiſcopus ſuę iuriſ cognouit de cauſis appellationis: vtrum valeat talis conſuetudo, ita quòd prætextu illius conſuetudinis ſit introductum, vt epiſcopus poſſit cognoſcere de cauſis appellationis ſui officialis principalis? reſp. quòd non: quia illa conſuetudo eſſet contra ſubſtantiam appellationis: quia appellatio eſt prouocatio ab inferiori ad ſuperiorē: imo do ipſe officialis & epiſcopus faciūt vnum conſiſtorium. Et hoc verū loquendo de officiali principali: ſed non eſt intelligendum de foraneis officialib. qui ſunt ſubdelegati officialis principalis, ſiue epiſcopi: quia ab eis poſſet appellari ad epiſcopum: quia à ſubdelegato appellatur ad primū delegātem.

¶ *Prima glo. ſummæ.*

s ¶ *Non putamus.*] Non valet conſuetudo, quòd de officiali epiſcopi ad epiſcopum appelletur.

t ¶ *Quantocunque tempore.*] etiam ſi in contrarium non ſit memoria. ſ. c. prox.

v ¶ *De facto.*] bene dicit: quia de iure non, vt ĵ. dicam.

¶ *Gl. ſeq. primo dicit de quo officiali loquitur: ſecundo dat duas opi. reprobatas, vnā. ſ. Goffr. alterā Ber. & Hoſt. Tertio ponit duplicē reprobationis rationē: Quārto reſp. ad rationem cōtrariam.*

x ¶ *Officiali.* 4] generali ſcilicet: ſ. ſic enim ſi delegatus eſſet ad cauſam ſpecialem ab epiſcopo: quia tūc ad ipſum epiſcopum appellari debet: de of. del. ſuper quæſtionem, de ap. dilecti. & ibi de hoc ſuper gl. a. ff. quis & à quo ap. ſit. l. j. & reproba eſt per illud c. gl. G. of. quēſ no. in ſum. de of. vic. §. ité dubitari. quòd de officiali epiſcopi debet ad epiſcopum appellari: & adde quod dicā ĵ. de ap. Romana. j. reſp. & reprobata eſt gl. Ber. poſita in ipſo c. dilecti filij Prior. de ap. vbi dicebat, q̄ de cōſuetudine poterat induci, quòd de officiali ad epiſcopū appellaretur: ſicut inducitur ex ea, quòd omiſſo medio appellaretur ad ſuperiorē. Idē dicebat Hoſt. j. de ap. Romana. j. reſp. & eadem ratiōe: ſed falſum eſt, vt hic vides. Et poteſt eſſe ratio, quia appellatio, eſt de minori iudice ad maiorem pro uocatio: vt not. ſummiſſæ, Goffr. & alij in ti. de ap. ſed hic non prouocabatur ad maiorem, ſed ad parem vel eundem: vt hic vides. patet ergo ex ipſius appellationis deſcriptione, quòd hæc appellatio dici non poteſt: vnde cōſuetudine induci non potest id, propter quod appellationis ſubſtantia in deſcriptione mutetur ex qua ratione ſequitur, quòd non valeret conſuetudo, quòd ad minorem appellaretur, ſicut vides in ſimiliquia non valet pactum factum in precario, per quod ipſius precarij natura mutetur: vt ſi vſque ad certum tempus detur, etiam ante tempus reuocabitur. ff. de precar. L. cum precario. Præterea licet interlocutoriam ſuam iudex reuocet, diffinitiuam tamen non. Quod dic, vt not. de ap. cum ceſſante. cū ergo officialis ſententia ſit epiſcopi, non mirū, ſi ipſe adiri non poteſt

4 Iſtā gl ſequitur Do.

† Not. q̄ cōſtitutio anſtitutionis de tiq̄ claratoria, extenditur ad præterita, & hēat cōſuetudinē, dūmō declaret illam nō valere. Dom. Phil. Font.

poteſt. Et non obſtat quòd per conſuetudinem poteſt appellari omiſſo medio: quia appellari gradatim non eſt de ſubſtãtialibus appellationis, ſed de circunſtantiis: vnde appellatur ad Papam, & ad legatum omiſſo medio: q̃ circunſtantiæ contractuum per pactum tolli poſſunt. ĩ. de cõmu. c. vno. de dep. bona fides. ſic & iſta circunſtãtia per cõſuetudinem, vt prædicta decr. Roman.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacta. ff. de contrah. emp.

a ¶ *Ab eodem ad ſeipſum.*] id eſt, de officiali ad officialem: vel verius, de epiſcopo ad epiſcopũ.

b ¶ *Ab ditorium.*] ĩ. ð ap. Romana. j. in.

† Vid Dom. c. ſi. de conſuet.

ADDITIO. Et p hæc iura dixit Archidiaconus, q̃ à delegato officialis appellari poteſt ad epiſcopum vel ipſum officialem. Et tu idem dicas etiam de ſubdito epiſcopo eadẽ ratione. Ioan. And.

† Aliàs, legitime.

† Aliàs, requirendis.

ne ab eodem ad ſeipſum [a] (cũ ſit idem auditorium [b] vtriuſq́ [c]) appellatio interpoſita videatur.

¶ Idem.

¶ Valet conſuetudo præſcripta, q̃ Epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui Capituli conſilium requirere non teneatur. Ioan. And.

CAP. III.

NOn [e] †eſt (dum tamen aliàs ſit preſcripta [f] canonice [g]) conſuetudo [h], quam allegat [i] epiſcopus, reprobãda: quod in inquirendis [k] †, puniendis, & corrigendis [l] ſubditorum exceſſibus [m], conſilium ſui Capituli requirere minime teneatur [n].

¶ Idem.

¶ Per reſcriptum Apoſtolicũ, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius Eccleſiæ cõſuetudo non tollitur: hinc eſt, q̃ ſi ibi eſt conſuetudo, q̃ antiquiores canonici vacantes præbendas poſſint optare gradatim, illo nõ obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de nõ optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

CAP. IIII.

CVm [o] in tua [p] † eccleſia, licet Hely. Ioan. And.

† No. q̃ eccleſia dr̃ eẽ Prælati. qđ Intellige quo ad adminiſtrationem: quia Prælatus non eſt dominus de dom. ca. 2.

a ¶ *Non eſt.*] valet conſuetudo præſcripta, quòd epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui capituli conſilium requirere non teneatur. Et corrigitur quod not. per Hoſt. ſ. de his quæ fi. à præl. fine conſ. c. nouit. & ca. ea noſcitur. in fi. Ioan. And.

b ¶ *Præſcripta.*] ſuper hoc vide quod not. de conſuet. c. vlt. & 8. dist. fruſtra.

c ¶ *Canonice.*] ſcilicet, cum bona fide & titulo: quod dicitur ĵ. de præſcriptionib. cap. j.

d ¶ *Conſuetudo.*] quæ deſcribitur eſſe, ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. j. di. conſuetudo.

e ¶ *Quam allegat.*] & probat. Ei enim non creditur, licet epiſcopus ſit 6. qu. 2. ſi tantum. & c. placuit.

f ¶ *Inquirendis.*] debet Prælatus inquirere de exceſſibus ſubditorum. ſ. de of. ord. peruiciotam. quod intelliguntibi Tan. Goff. Ber. & Inno. quando fama præcedit. ſ. de fim. licet Hely. Arch.

g ¶ *Corrigendis.*] iſta omnia generali demandatione epiſcopi non tranſeunt in officialem. ĵ. de offi. vic. c. 2. nec beneficiorũ collatio. eo. ti. c. viti.

h ¶ *Exceßibus.*] ad quos corrigendos proceditur multis modis: vt ſ. de fim.

i ¶ *Teneatur.*] ad quod aliàs tenebatur de iure communi. 15. q. 7. epiſcopus nullius. de excel. prælat. c. j. alias irrita eſſet ſententia ſua vt ibi, & in c. epiſcopus. & concordat, de his quæ fi. à præl. nouit. & c. quanto. de talibus ſententiis intelligitur. de accuſ. qualiter 2. de fim. licet Hely. 15. qu. 7. ſi quid. 87. dist. ſi quid. & hoc adde, quod no. 15. q. 7. epiſcopus. de off. ord. c. irrefragabili.

CVm in tua eccleſia.] Diuiditur in tres partes: In prima ponitur caſus dubij diffinitio: in ſecunda exceptio: in tertia prouiſio. Secunda: ibi, *In præbendis.* Tertia: ibi, *Ne autem.* Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Pictauienſis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, ſi vacaret, mihi aſſignarent: alioquin præbẽdam primo vacaturam. Tractu temporis vacauit quædam præbenda, canonici receperunt me in fratrem & canonicum: puto vt ipſi mihi conferant illam præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus, quòd in eccleſia ipſa erat conſuetudo, quòd antiquior canonicus poterat præbendam vacantem optare, & ſuam dimittere: & ſic antiquior canonicus hoc volebat facere: Dicebam ego, quòd vacans præbenda mihi debebatur, & non alia: vtrum virtute conſuetudinis fiat præiudicium gratiæ: vel econtra, vtrum per iſtam gratiam fiat præiudicium cõſuetudini? Reſpondet, quòd non, & dicit, quòd iſte antiquior canonicus poterit præbendam vacantem optare: & ſi nolit illam optare, ſecundus antiquior poterit illam optare, & ſic deinceps: Et tunc expectans habebit præbendam, quæ demittentur ab antiquiore, vel illo, qui optauit præbendam vacantem. Et hoc verum, niſi præbenda vacaret in curia Romana, quia tunc antiquior canonicus non poſſet optare illam præbendam, immo talis præbenda eſſet aſſignanda ipſi expectãti. Not. primo, quòd valet conſuetudo, vt antiquior canonicus poſſit optare præbendam vacantem, & ſuam dimittere. Not. vlterius, quòd ſi antiquior ſit negligens, vel nolit optare præbendam vacantem: tunc executor expectantis tenetur expectare per viginti dies: & vltra non tenetur expectare: & illis viginti diebus elapſis, poterit executor expectãtis ipſi expectanti cõferre præbendam vacantem. Quæritur verum optio habeat locum in præbendis vacantibus ex cauſa permutationis? Communis opinio Doctorum eſt, quòd nõ habeat locum optio per clementinam vnic. de ter. per. in clemẽ. vbi dicitur quòd beneficia vacantia ex cauſa permutationis, debent aſſignari permutantibus, & non aliis: & ſi aſſignarentur aliis, non valeret collatio.

Caſus do Helyæ.

1 No. q̃ cõſilium requirendũ, & nõ requiſitum, reddit actũ nullũ. Bart. l. j § ſi plures. ff. de exerc. pet. de Anc. Phili. Fonta.

¶ *Prima gl. ſummat.*

o ¶ *Cum.*] Per reſcriptum Apoſtolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius eccleſiæ conſuetudo non tollitur, hinc eſt, quòd ſi ibi eſt conſuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbenda poſſint optare gradatim: illo non obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

p ¶ *In tua.*] In Bononia eſt talis conſuetudo, & in multis aliis eccleſiis.

Appellatio & recuſatio an ſint paria.

Additio. Vide Hostien. in sum. de maior. & obed. post. princi. Ioan. And.

¶ *Gl. sequens soluit duas quæstiones.*

a ¶ *Consuetudo.*] Nota, simp. iciter dixit, Consuetudo, non dixit præscripta. Nor. igitur, ꝙ vbi cõsuetudo rationabilis est, & non cõtra ius, suf

a Dixit rõabilis, qñ cõsuetudo irõabilis nullo tpe fuit. Rainc. cõs. l. 5. n. 4

ficit, si sit longæua: licet lx. ann. præscripta non sit. Vnde dixit Ioan. tunc sufficere spacium x. an. hoc no. 12. dist. consuetudo. & facit ꝓ his, quę no. Inno. & Host. s. e. tit. c. vlt. & Compost. ibid. in gl. vbi dicit, sic iudicatum fuisse per Papam in Mediol. eccleſia, in qua erat consuetudo seruata 25 ann. ꝙ antiquior canonic⁹ posset mutare domum: & pronunciauit Papa illã valere, licet xl. ann. præscripta nõ esset. Si enim Papa hic putasset præscriptionẽ requiri, ita hic addidisset: vt §. addidit, c. proxi. Ista vero cõsuetudo iniitur rationi & æquitati iu

† Hęc mandata de prouidẽdo sub lata sũt hodie p cõcil. Trident. sess. 24. de refor ma. c. 13.

(in qua consuetudo [a] habetur, quòd antiquiores [b] canonici gradatim [c] meliores. [d], si voluerint, possint [e] cum vacant [e], per se, vel per alios [f] optare prębẽdas) prouideri mandamus † alicui de præbẽda nulli alij de iure debita: § proximo [h] inibi vacatura: huiusmodi nõ obstãte mandato [i], poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eãdem optare: cum præbenda vacabit: & illa, quæ optata nõ fuerit [k] (si nulli [l] sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. ¶ In præbendis vero apud sedem Apostolicam [m] vacãtibus [n], cum de ipsis per Romanum Põtificẽ ordinatur [o], loc⁹ prædictæ P consuetudini † non existit. ¶ Ne autem prętextu eiusdem cõsuetudinis, prõ nisiones [q] auctoritate Apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus [r] deputati, optare volẽtes per viginti dies [s] duntaxat † † expectent: quibus elapsis, liberę in non optatis, ad exequenda sibi mandata [u] procedant, præfata consuetudine non obstante.

† Papa cum scribit, non intẽdit derogare statuis ecclesiæ. c. j. §. de consti. Hoc fallit, qñ ius ecclesiæ est ad ipm deuolutũ. Per. de Anc. per tex. hic. Fõ. † De dictione dũtaxat, vide Arc. in c. statutũ. §. nullo. ĩ nullo §. de resc. & Bar. & Ale. in l. j. ff. si quis ius dĩ non obt.

TITVLVS V.

De postulatione Prælatorum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si aliquis eligat postulando, vel postulando dũ, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendũ, vel in eligendum: ta-

quid locũ habebit iste vers. Dico ꝙ sic. arg. §. e. ver. per se vel alius: vt j. de regul. iur. qui facit. cum suis cõcord. hoc optime probatur j. de præb. hi qui. & §. tit. prox. cum aliquibus.

o ¶ *Ordinatur.*] Sed quare dicit hoc, cũ alius de ipsis ordinare non possit? vt dixi §. in gl. prox. Dico, ꝙ interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cum Papa de ipsis ñ prouidit infra mẽsem: vt j. de præb. statutum. & tunc nõ haberet locum versic. iste, cum locum habeat, cũ Papa prouidit: vt patet p litteram. Sed dic non pone de speciali potestate tributa à domino Papa (quia generalis ñ sufficit, vt in præd. decr. licet.) collata est p aliquem talis præbenda: nun

p ¶ *Prædictæ consuetudini.*] quia, si antiquior seruato gradu mutare non poterit.

q ¶ *Prouisiones.*] præbendarum. quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri potest.

r ¶ *Prouisionibus.*] Erant ergo dati ad prouidendum, vel forte ad compellendum tantum, vt j. dicam.

s ¶ *Viginti dies.*] similis dilatio temporis. j. de ele. c. j. & c. cupientes. & credo hoc tempus currere à tempore sententiæ. §. de concess. præb. quia diuersi fratres, cum si.

Additio. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes 5. dierum. 85. dist. per larum. alibi duorum. 5. 9. 2. præsenti. vbi ẽt dicitur de expectatione 7. dierum, & vnius diei. Arc hid.

¶ Gl. seq. recitetur per quæstionem & solutionem, cui solutioni ob iicit & respondet: Vnus soluit aliam quæstionem.

t ¶ *Duntaxat.*] Credo ꝙ littera ista loquatur de omnibus optare volentibus, sicut in plurali probata est: Vnde non solũ primus antiquior, sed & secundus, tertius, & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si enim contrarium diceremus, iam sequeretur, quòd si xx. essẽt canonici, & omnes deberent xx. dies habere, iam haberent annũ & vltra: quod esset absurdum, & contra mẽtem istius decr. quæ in plurali dicit, Volentes: & dicit, Duntaxat. Et secundum hoc anti quior optare nolens, impediet alios: quia non optabat infra xx. dies, nec alij poterunt ante ipsum optare: & sic erit casus, quo quis ponitur sine culpa, sed non sine causa. j. de reg. iu. si ne culpa. Vel est in culpa, quia Capitulum poterat ipsi antiquiori statuere terminum: puta duorum dierum ad mutãdum vel optandum, vt sic locus daretur seqnẽtibus, & sic de singulis? & si hoc non fecit, sibi imputet, fiet enim prouisio in non optata: & si de expressa voluntate canonicorũ apparet, quòd mutare nolunt, non habebit necesse per hoc dies expectare. In eorum enim fauorem est hæc dilatio inducta, vnde ei renuntiare possunt: & facit quod dixi in gl. non enim.

v ¶ *Mandata.*] vt si mandatum est quòd prouideant, debeant prouidere: si mandatum est quòd compellant, debeant compellere: j. de concess. præb. executor. & duobus cap. seq.

Cõsuetudo ne de optãdo, an possit capi tuto pẽsere certos dies ad optãdũ.

TITVLVS VI.

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM.

¶ Dictum fuit §. tit. præceden. de iure scripto & non scripto: verũ quia parũ esset iura esse cõdita, nisi essent Magistratus, qui ipsa iura tuerentur. l. 2. § post originem. ff. de orig. iur. c. vbi periculum. §. præterea. j. de elect. ideo nunc videndum est de ipsis Magistratibus seu iudicibus: Verum quia iudices assumuntur altero de tribus modis: videlicet, per postulationem, electionem vel translationem: ideo de istis tribus modis est nunc videndum, & primo de postulatione.

¶ Pro declaratione rub. quæritur, qd sit postulatio: Vnde gl. posita super verbo, vera postulatio. describit, quid si postulatio: & Panor. sup

b ¶ *Antiquiores.*] Non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt. Idem si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel moribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota quòd cõsuetudo ista innititur æquitati cãonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos: ad hoc 61. dist. quid proderit. & c. seq. ad fi. & 74. dist. episcopum. cum similibus.

c ¶ *Gradatim.*] s. quòd primo antiquior mutare possit: & si mutare noluerit primus, poterit mutare secundus: & nolente secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere Ioan. And.

¶ Gl. seq. non quærit arg. negatiue: soluit in contrarium, & argumento respondet.

d ¶ *Meliores.*] Non enim minores optare volunt. de cleri. non resi. c. j. nec vult quis iactare pecunias suas. ff. de prob. cum de indebito. Et hoc. quòd in præbendis distinctis non reprobatur imparitas, vt vna sit melior altera: & facit ad ea quæ not. de ma. & ob. statuimus. Quod si in tali ecclesia minorem magis forte ex causa sibi gratam mutare velit, & optare antiquor canonicus, nunquid poterit? Videtur quòd non, j. de præb. cui de non sacerdotali. contrarũ credo: quia quod fauore, &c.

e ¶ *Vel per alios.*] Hic enim inest regula quòd id potest quis per alium, quod per se. j. de reg. iu. potest quis. cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi.

Vide per. de Anch per l. Sabinus ff. de in diem adie. & Fon.

f ¶ *De iure debita.*] Per hoc satis patet, quòd potest fieri mutatio: consuetudo enim est ius quoddam, vt §. dixi. sed de consuetudine debetur hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Non igitur est de iure hæc præbenda debita impetranti, sed alia non optata: vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decret. de concess. præb. ex parte. in fi.

g ¶ *Proxima.*] Vt si non obiiceretur, de proxima intelligẽdum esset: alias qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de ver. ob. eum qui caleandis.

h ¶ *Mandato.*] quo mandatur tibi prouideri de præbenda, & cæteris.

i ¶ *Non fuerit.*] Ex quo enim vacant præbendæ, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

k ¶ *Nulli.*] puta, priori tempore impetrationis. §. ti. prox. tibi. & j. de præb. eum cui. & c. si postquam. Ioan. And.

l ¶ *apud sedem Apostolicã.*] Apud, præpositio, per d, scribitur quia veteres pro apud, sæpe vsi sunt, ad, duabus litteris subtra

norm. ſup. rub. e. ti. in antiq. quòd poſtulatio eſt petitio gratie facta à ſuperiore. Electio verò, eſt alicuius perſone ad ſuperioritatē vel ſocietatem fraternam aſſumptio. Et eſt ſciendū, quòd cum aliquis eſt electus, & eſt capax electionis de ipſo facte, ſuperior nō poteſt eū refutare, ſed tenetur illū confirmare: & ſi nolit confirmare, poteſt cōpelli per ſuum ſuperiorē, vel ei præfigi terminus ad faciendum confirmationem cum cōminatione, ſine intimatiōe, q̄ niſi infra talem terminum cōfirmet, ſuperior inde deuoluto hoc faciet. Et idem eſt dicendū in præſentato, ſi epūs nolit inſtituere præſentatum, nō ſit immediate devolutio ad archiepūm: ſed archiepūs poteſt compellere epūm ad inſtituendum præſentatū, vel ei ſigere terminum certum, infra quem ipſe epūs habet facere inſtitutionem, cum cōminatione: quòd ſi epiſcopus infra talem terminum non faciat inſtitutionem ipſe archiepiſcopus dicto termino elapſo inſtituet: vt tenet Panor. in c. Oſtia epiſcopus. e. ti. in antiq. licet vſus aliter obſeruet. Quia cum epiſcopus refutat præſentationem, ſit immediate devolutio ad ipſum archiepiſcopum: Secus eſt in poſtulato: quia ſuperior non tenetur admittere poſtulationem, niſi velit: quia poſtulatio dependet à mera gratia, & poſtulatio fit de eo, qui non eſt eligibilis propter aliquem defectum: puta, quia nō eſt procreatus de legitimo matrimonio. c. innotuit. §. de elect. Vel quia non eſt perfecte ætatis. §. de elec. cū in cunctis. puta, ſi ſit aſſumendus in epiſcopum, & non cōpleuit annum xxx. vt d. c. cum in cunctis. Vel ſit aſſumendus in abbatem, & non fecit expreſſam profeſſionem, vel aliam defectū patitur, propter quem non eſt eligibilis: tūc ſi eligentes velint eum habere in prælatum, eſt poſtulandus: quia poſtulatio ſit à ſolo Romano Pontifice qui diſpenſabit circa iſtos defectus: Quia ſi epiſcopus poſſet diſpenſare, tunc poſſet poſtulari ab epiſcopo, vel illo, qui poſſet diſpenſare circa illos defectus: & ſic poſtulatio eſt petitio gratie.

Perpetuo.] Primo damnat ſex formas cum appoſitione decreti: Secundo damnat ſeptimam etiam cum decreto, ſed ab hac excipit vnum caſum cum certa determinatione. Secunda: ibi, *Sub ea.* Ioan. Andr.

Cæſvs. Quidam conſtitutus in præſentia Romani Pontificis Bonifacij octani, quæſiuit ab eodem: Sanctiſſime Pater, ſum in tit. de poſtul. prælat. occaſione cuius materiæ vellem informari, ſub qua forma ſit facienda poſtulatio: vtrum valeat ſub hac vt eligentes dicant, & quilibet eorum in ſcrutinio: Ego eligo talem ipſum poſtulando, vel, poſtulo talem ipſum eligendo, vel eligo talem poſtulandum, vel, poſtulo talem eligendum? Reſpondet Romanus Pōtifex, quòd non valet ſub illa forma, ſed debent dicere: Ego poſtulo talem, & non debent dicere: Ego poſtulo talem ipſum eligendo: Sed ſi probabiliter dubitant, vtrum ille, quem ipſi petunt in prælatum, ſit legitimus vel perfectæ ætatis, vel alias ſit capax: vtrum poterunt dicere Ego eligo talem, & poſtulo, prout melius de iure poterit: an valeat talis poſtulatio? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſic, ſi illi de collegio vel capitulo verſimiliter dubitāt de incapacitate. Sed quid, ſi facta electione & poſtulatiōe ſub prædicta forma, eligentes præſentant electo vel poſtulato illam electionem vel poſtulationem: verum teneatur eligere precipere poſtulationem vel electionem? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd licet eligentes poſſint illo modo variare: tamen poſtulatus vel electus debet eligere vnam viam, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, ſi acceptauit electionem, non poterit redire ad poſtulationem: & ſi acceptauit poſtulationem, nō poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæſitum ex electione: quia ſi eſt impoſtulabilis, non poterit eligi ſi ſemel elegerit electionem. Econtra, ſi elegit viam poſtulationis, & reperiatur ineligibilis, non poterit venire ad electionem. Not. primo, quòd nimia curioſitas in iure reprobatur: vt ſunt quidam qui volunt eſſe curioſi, vbi non expedit. cap. & ſi quæſtiones. in prin. de ſimo. cum contingat. §. cæterum. de reſcript. & per dictum Apoſtoli: Non plus ſapere quàm oportet ſapere. Not. non poteſt fieri poſtulatio ſub hac forma: Poſtulo talem eligendo: vel, Eligo talē poſtulando: quia iſta continent repugnantiam. Nam poſtulatio & electio ſunt cōtraria: quia poſtulatio dependent a gratia ſuperioris, electio verò nō. Nā confirmatio eſt de iuſtitia. & debet ſequi electionem: Et allegans contraria, non eſt audiendus. Not. quòd poſtulatio facta cum aliqua de quinque vel ſex formis hic contentis, eſt nulla ipſo iure. No. q̄ poſtulatio facta ſub hac forma: Poſtulo & eligo prout melius de iure fieri poterit: non valet, niſi probabiliter dubitetur, an poſtulandus ſit capax, vel non: & vtrum debeat eligi vel poſtulari. No. q̄ in caſu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligēdus ſit capax vel non: licet in eligentibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipſo poſtulato: ſed debet eligere vnam viam: ſ. viam electionis, aut viam poſtulationis. Not. q̄ vbi datur alicui electio duorum contrariorum electo vno cōtrariorum, videtur renūciare alteri: ita q̄ amplius non poteſt ad illud redire, ſicut hic vna eſt via gratiæ, alia iuſtitiæ, quę ſunt contrarię: & ideo electa vna, videtur alteri renunciare.

CAP. VNICVM.

PErpetuo [2] prohibemus edicto, ne ſub aliqua ex his formis, quas pernicioſa [b] curioſitas adinuenit, Eligo [c] poſtulando, & † poſtulo eligendo: aut Eligo [d] poſtulandum, ſeu poſtulo eligendū: cum nec vera electio [e], nec vera poſtulatio [f] reſultet ex ipſis, quin ſibi potius inuicem aduerſentur [g]: aut ſub illis verbis †: Eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum: cum rem imperfectam ſignificare noſcantur, ad faciendas electiones vel poſtulatiōes de cætero [h] procedatur: ſi ſecus actum

† Alias ſitas vel poſtulo.

† Dictio, vel bis, deeſt in manuſcriptis codicib.

videtur alteri renunciare.

¶ *Prima gl. ſummat. & dicit quid prouidet & quid declarat.*

a ¶ *Perpetuo.*] Si aliquis poſtulando, vel poſtulandum, vel in poſtulandum, vel poſtulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel poſtulatio eſt irrita ipſo iure. Si autem dicat, eligo & poſtulo, prout melius de iure valere poteſt idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus vel poſtulādus: & tunc conſentus tempore eligat alteram viam, electionis, ſc. vel poſtulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. h. d. Prouidit iſta decretalis contra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ no. 63. diſt. Valentinianus. & §. e. c. vlt.

b ¶ *Pernicioſa.*] Sunt quidam, qui volunt eſſe curioſi, vbi non expedit, & perniciem inducunt: ad hoc §. de reſcrip. cum contingat. §. fi. de ſimo. & ſi quæſtiones. C. de ſi. inſtr. Lvlt. ad ſi.

b ¶ *Pernicioſa.* Ji. morboſa, vel pernitioſa, calamitoſa, funeſta: ſic 18. q. 2. perniciōſam. C. de probat. Lexemplo. ſicut is qui dat opem, vt aliquid perdat. Archid.

c ¶ *Eligo poſtulando.*] Sicut enim poſtulandus eligi non debet. §. e. c. vlt. §. de elect. innotuit. ſic nec eligendus poſtulari: quia poſtulatio ſoli gratiæ innititur. §. e. bone. 2. & c. pe. electio autem iuri communi. de elect. publicato. & matrimoniale contrahitur vinculum in de trāſla. inter. in prin. vnde olim indifferēter vtebamur his vocabulis, Eligo & poſtulo, & eligebamus poſtulandum, & poſtulabamus eligendū. 61. diſt. c. ſtatuimus. §. his omnibus. 63. diſt. litteras. hodie non ſic propter rationē ſupradictam: & quia qui poſtulat, nō cōſentit vt in virum: ſed qui eligit, conſentit. Not. tamen Ion. §. e. tit. c. 1. q̄ ſi ſolenniter poſtuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta: ſed ſi minus ſolemniter: puta, quia clericus ſubditus epiſcopi petitur conſentum ab eo, non eſt malum: poſtea tamē ſolemnem electionem ne electi ſecutum, Io. An. ceſſe eſt interuenire.

1 per cōſenſum, ſ. illorū ad quos ſpectat eligere quē eo animo exprimunt, & per conſentum electionem

d ¶ *Eligo poſtulandum.*] Iſta forma approbata videbatur per decre. de renun. poſt tranſlationem. in prin. vel illa de qua ſequitur, Eligo in poſtulandum.

e ¶ *Vera electio.*] per quam habet matrimonium contrahi, quò ad conſenſum eligentiū, ſubſecuto poſtmodū electi cōſenſu.

Additio. Illa eſt vera electio, quæ fit ab his ſuę ex eorum conſenſibus, qui ius habent eligendi, & quaſi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quem eligunt eo animo, vt ſit ſponſus ſuæ eccleſiæ viduatæ. §. de elect. cum inter canonicos. Archid.

f ¶ *Vera poſtulatio.*] per quam nullum ius acquiritur: quod tamen iſti tribuere intendebant dicendo, Poſtulo eligendo. Deſcribi enim ſolet: Poſtulatio eſt petitio gratiæ à ſuperiore facta: Electio autem alicuius perſonę ad prælationem vel ſocietatem fraternam canonice facta vocatio.

g ¶ *Aduerſentur.*] Et ſic repellende. 74. diſt. geſta. 23. q. 7. quemadmodum. §. de appel. ſolliciti. C. de for. l. t.

¶ *Gl. ſeq. recit. per q. alleg. pro, ſoluit contrarium, & contrariæ rationi reſpondet.*

Conſtitutio antiqui iuris declaratoria, an tractur ad p̄teritū, ſi conſtitutio eſſe putabatur: vnde injiceretur laqueus ei, qui commu ſuetudo & ni iudicio non peccauit: quod eſſe non debet. ff. ad Maced. Se cōis opinatuſe. l. 3. 27. q. 1. de viduis. & facit §. de trāſl. inter corporalia. dētum erat verſi. ſi ibi, Maiorum ſecutus errorem, &c. & bene etiam facit in contra- §. de dinor. gandemus. in ſi. & de conſec. ecc. vel alt. aqua. in ſi. rium.

h ¶ *De cætero.*] Licet iſta conſtitutio ſit iuris veteris declaratoria: puto tamen per hoc verbum, Papam præcedentes electiones ſic factas noluiſſe comprehendere. Et potuit eſſe ratio: quia omni communi iudicio ante iſtam decret. hęc forma terea, ſi cōtra ſ. de dinor. gandemus. in ſi. & de conſec. ecc. vel alt. aqua. in ſi.

Rom. 2.

vnde ſecundum hoc ad id quod ſequitur, Si ſecus actum fuerit, &c. repete, de cætero.

¶ *Gl ſeq. recitetur per quæſtionem.*

a ¶ *Irritum.*] Licet igitur ſequatur admiſſio vel confirmatio talis electionis, vel poſtulationis, non propterea conualeſcit: quia à principio nullum erat. ſ. de elect. dudum. & c. auditis. 16. q. 3. c. placuit. ſ. fi. verſi. quæ enim ab initio. ſ. de regu. ju. nõ firmatur. cum ſuis concor. & facit quod dicam ſ. titul. prox. quàm ſit. in fi.

b ¶ *Prout poteſt melius.*] Hanc formam approbat gl. ſ. eo. c. vlt. & Innoc. ſ. e. c. ſ. Ioan. And.

c ¶ *Incertitudinem.*] Vota autem incerta in electionibus & poſtulationibus, reprobata ſunt. ſ. ti. prox. c. 2.

¶ *Glo. ſeq. exemplificat, & declarat.*

† Aliàs ita, & electus, quã electionem agnoſcet gl. in verſic. ſuc. in fin.

† Vide ea vt quis duas. ſ. tit. prox. & l. cũ q. duob. ff. de ac. hæ.

Dubitatio, probabilis an quis ſit eligendus vel poſtulandꝰ.

d ¶ *Probabiliter.*] In hoc igitur caſu intelligatur illa Bern. opin. ipſe etiam ſic intellexit, prout ex verbis ſuis ſatis apparet. Et poteſt poni exemplum, quando dubitatur, an quis in perſonatibus vel beneficiis cum cura aſſumendus attigerit xxv. annum: vel an aſſumendus in epiſcopum peregerit xxx. annum. ſ. de elect. cum in cunctis. vel dubitat de monacho aſſumendo ad prælaturam eiuſdem, vel alterius ordinis, an ſit expreſſe profeſſus. ſ. tit. prox. nullus. In his enim & ſimilibus caſibus poteſt eligi & poſtulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, quòd ratione dubij admittitur libellus diffunctiuus. ff. quo. leg. l. j. §. qui autem. Et quod hic dicit, intelligo ſi dubiterur in facto: ſi autẽ dubitaretur ignorãtia iuris, hic ſecus credo, tum quia peritiores cõſulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec eſt probabilis, nec excuſat. ff. de iu. & fact. igno. l. regula. ſ. de reg. iu. ignorantia. eo. lib. cum ſuis concord.

e ¶ *Sic.*] Secundum hanc vltimam formam, eligo & poſtulo, & prout mel us poteſt de iure valere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo permiſſam, niſi vltimam. Hoc caſu cum probabiliter eſt dubium, tum quia in eo caſu eſt ſola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, vt ſ. probaui. in aliis autem caſibus inſurgit cõtrarietas, & res imperfecta. vt patet in tex. tum quia alias non video, quare ſic diuiſiſſet iſtud c. faciendo ibi, ſub ea. §. & in priori parte ponẽdo ſpeciale & indeterminatum decretum, in ſecũda autem cum determinatione. & facit de deci. ad audientiam. Et hoc probo etiam per litteram, quæ ſequitur, Poſtulatus & electus: quia illa ſola vltima formã dicit, Poſtulo & eligo.

f ¶ *Conſenſus tempore.*] quem infra mentem poſt præſentationem ſibi factam exhibere tenetur. ſ. ti. prox. quàm ſit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

g ¶ *Ne in incerto.*] Concordat ad hoc, & ad id, quod ſequitur tit. prox. vt quis duas.

h ¶ *Neceſſario teneatur.*] Quid ſi non elegerint? Dico totum vt ibus carere: vt ſ. cum enim iſta fuerit pœna ſuperius impoſita, niſi determinatio ſequens fuerit obſeruata, patet quòd locum habet pœna prædicta.

i ¶ *Ad aliam.*] viam.

k ¶ *Interdicta.*] ſic C. de fur. l. j. ff. de trib. quod in hæredẽ. §. eligere. Præiudiciales ergo ſunt ſibi adinuicem iſtæ vicariales: enim electione vnius non tolleretur altera. Facit quod not. de lib. obl. c. 1.

DE ELECTIONE. & electi poteſtate.

¶ *Dictum fuit ſ. tit. prox. de vno modo inſtituendi iudices, ſiue miniſtros iuris, puta de poſtulatione: nunc videndum eſt de alio modo: ſcilicet de electione. Et quia dubitari poſſet de poteſtate electi antè confirmationem, vel conſecrationem, ideo annectitur in rubrica, & electi poteſtate.*

l Iſta l. esp. habet, ſorũ in appellatione iudiciali, & extraiudiciali, & in illa quę interponuntur ab iniuſta collatione executoris dati à papa Do. Inn.

Tatimus. 1] Tria facit. Primo ponit ſtatutum: Secundo pœnam contumacis in non veniendo: Tertio pœnam calumniosi. Secundo ibi, *Sed ſi.* Tertio ibi, *Adijcientes.* Et iſta tertia ſubdiuiditur: quia duo facit. Primo ponit obiicientem in formam: Secundo illum, qui obiicit in perſonam: ibi, *Qui vero.* Et hæc ſecunda etiam tria facit: Primo imponit pœnam: Secundo aggrauat: ibi, *Ad quæ.* Tertio excipit: ibi, *Niſi.* Io. Mon. dicit q̃ primo ponit ſtatutum, quod ſecundo prorogat: ibi, *Hæc autem.* Tertio imponit pœnam non probantibi: ibi, *Adjcientes.* An ille §. *Hæc autem.* determinet, proroget, vel reſtringat: ibi dicit circa textum.

¶ Præſupponendum eſt, p intellectu huius tit. D. Helie. illud, quod habetur in c. fi. ſ. e. videlicet, q̃ cum electio eſt facta de aliquo, eligẽtes cõſtituunt procuratorẽ ad præſentandum electionem ſuperiori, & requirendum vt illam electionem confirmet: ſuperior nõ debet ſtatim electionem confirmare, ne faciat cõtra dictum Apoſtoli dicentis, Nemini cito manus imponas. ſed debet iſte ſuperior videre, an ſint aliqui opponentes: Et ſi ſint, debet illos citare peremptorie, ſeu citari facere ad dicẽdum cauſas ſuæ oppoſitionis. Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationẽ generalem, & illam apponere in valuis eccleſiæ illius electi, vt ſi ſint opponentes, compareant coram ipſo ad certum terminum. Hoc præſuppoſito Casvs. in hoc c. ſic figuratur: Vacante Abbatia monaſterij S. Cypriani Pictauis, monachi illius monaſterij conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri abbatis: Electione facta, illã præſentauerunt epõ Pictauienſi, & requiſierunt vt ipſam electionem confirmaret, & electo committeret adminiſtrationem illius monaſterij in ſpiritualibus & tẽporalibus: Epiſcopus decreuit ſuam citationem generalem contra opponẽtes: in termino aſſignato cõparauerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas cauſas oppoſitionis: videlicet, q̃ ipſi fuerant ſpreti, & ſic oppoſuerunt aliquid contra formam electionis: Nam vocatio eſt faciendæ tamẽ non eſt de ſubſtantia electiõis: hoc eſt, tamẽ et electio de mero iure, c. quod ſicut. e. ti. ſi ant. &c. quia propter. e. ti. tamen ſi opponentes proſequuntur contemptum, faciant ipſam electionem caſſare: Vel etiam iſti opponentes oppoſuerunt aliquos defectus in perſonam electi: puta, q̃ ipſe erat imperfectæ ætatis, non autem q̃ eſſet ille gitimus: quia ingreſſus religionis tollit maculã natalium: Eps nolult admittere iſtas cauſas oppoſitionis: vel forte cum cauſæ eſſent irrationabiles, illas admiſit: & in effectu fuit appellatum ad Apoſtolicã ſedem: Quæritur, quid debeant facere opponentes & electus? Reſpondet Romanus Pontifex, q̃ ipſi debent arripere iter Romanum infra menſem à tempore appellationis, & debent facere diligentiam ſecũdum communem curſum, vt ſe præſentent conſpectui Apoſtolico: Sed quid? Ponamus, q̃ opponẽtes comparuerunt, electus vero non: vtrum teneantur longo tempore expectare ad hoc, q̃ procedatur in cauſa appellationis? Reſpondet q̃ debent expectare per tempus hic contentum: quo tempore elapſo ſi non compareat electus: poterit proceda in cauſa appellationis. Sed ponamus, q̃ opponẽtes non probauerunt defectum, quem obiiciebant contra formam electionis: Reſpõdet q̃ ipſi opponẽtes debẽt multari in expenſis, & vltra ſunt ſuſpendendi à perceptione fructuum ſuorũ beneficiorũ per triẽnium: & ſi infra illos tres annos ſe immiſceãt illis beneficiis ſuis, ſunt perpetuo priuandi, & hoc verum, quòd ſunt ſuſpenſi à fructibus beneficiorũ, quæ obtinent in illa eccleſia, & non beneficiorum quæ obtinent in alia eccleſia. *Nullam ſuper hoc.* Hic ponitur q̃dam comminatio: Nã Papa poſſet illum reſtituere ſi vellet, nec per hoc imponit ſibi neceſſitatem. Nota primo ex iſto c. quòd ab electione facta, poſtulatione, vel prouiſione poteſt appellari: vnde prouiſio, vt hic accipitur, fit per deuolutionẽ ad ſuperiorem: vt quando monachi peccant eligendo indignum, ſunt priuati pro illa vice poteſtate eligendi: quæ electio deuolnitur ad ſuperiorem immediatum: & illud quod facit ſuperior, vocatur prouiſio. Aliquando ſuperior hoc facit iure ſuo, ſicut plures Abbatiæ habent Prioratus conuentuales ſub ſe, quos conferunt Abbates iure ſuo, & non eligunt monachi illius Prioratus conuentualis: & talis collatio, quam facit Abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouiſio, & ab illa poteſt appellari. Nota vlterius, quòd cum appellatur ab electione, prouiſione,

TITVLVS VI.

De electione & electi poteſtate.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunen.

¶ Si aliquid opponatur contra prouiſionem, electionem, vel poſtulationẽ factam ad perſonatum, dignitatem, vel canoniam, in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorũ intereſſe die ob tellionis infra menſem arripiant iter eũdi ad papam. Io. An.

CAP. I.

TATVI-

nentes, debet decernere citationẽ generalem, & illam apponere in valuis eccleſiæ illius electi, vt ſi ſint opponentes, compareant coram ipſo ad certum terminum. Hoc præſuppoſito Casvs. in hoc c. ſic figuratur: Vacante Abbatia monaſterij S. Cypriani Pictauis, monachi illius monaſterij conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri abbatis: Electione facta, illã præſentauerunt epõ Pictauienſi, & requiſierunt vt ipſam electionem confirmaret, & electo committeret adminiſtrationem illius monaſterij in ſpiritualibus & tẽporalibus: Epiſcopus decreuit ſuam citationem generalem contra opponẽtes: in termino aſſignato cõparauerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas cauſas oppoſitionis: videlicet, q̃ ipſi fuerant ſpreti, & ſic oppoſuerunt aliquid contra formam electionis: Nam vocatio eſt faciendæ tamẽ non eſt de ſubſtantia electiõis: hoc eſt, tamẽ et electio de mero iure, c. quod ſicut. e. ti. ſi ant. &c. quia propter. e. ti. tamen ſi opponentes proſequuntur contemptum, faciant ipſam electionem caſſare: Vel etiam iſti opponentes oppoſuerunt aliquos defectus in perſonam electi: puta, q̃ ipſe erat imperfectæ ætatis, non autem q̃ eſſet ille gitimus: quia ingreſſus religionis tollit maculã natalium: Eps nolult admittere iſtas cauſas oppoſitionis: vel forte cum cauſæ eſſent irrationabiles, illas admiſit: & in effectu fuit appellatum ad Apoſtolicã ſedem: Quæritur, quid debeant facere opponentes & electus? Reſpondet Romanus Pontifex, q̃ ipſi debent arripere iter Romanum infra menſem à tempore appellationis, & debent facere diligentiam ſecũdum communem curſum, vt ſe præſentent conſpectui Apoſtolico: Sed quid? Ponamus, q̃ opponẽtes comparuerunt, electus vero non: vtrum teneantur longo tempore expectare ad hoc, q̃ procedatur in cauſa appellationis? Reſpondet q̃ debent expectare per tempus hic contentum: quo tempore elapſo ſi non compareat electus: poterit proceda in cauſa appellationis. Sed ponamus, q̃ opponẽtes non probauerunt defectum, quem obiiciebant contra formam electionis: Reſpõdet q̃ ipſi opponẽtes debẽt multari in expenſis, & vltra ſunt ſuſpendendi à perceptione fructuum ſuorũ beneficiorũ per triẽnium: & ſi infra illos tres annos ſe immiſceãt illis beneficiis ſuis, ſunt perpetuo priuandi, & hoc verum, quòd ſunt ſuſpenſi à fructibus beneficiorũ, quæ obtinent in illa eccleſia, & non beneficiorum quæ obtinent in alia eccleſia. *Nullam ſuper hoc.* Hic ponitur q̃dam comminatio: Nã Papa poſſet illum reſtituere ſi vellet, nec per hoc imponit ſibi neceſſitatem. Nota primo ex iſto c. quòd ab electione facta, poſtulatione, vel prouiſione poteſt appellari: vnde prouiſio, vt hic accipitur, fit per deuolutionẽ ad ſuperiorem: vt quando monachi peccant eligendo indignum, ſunt priuati pro illa vice poteſtate eligendi: quæ electio deuolnitur ad ſuperiorem immediatum: & illud quod facit ſuperior, vocatur prouiſio. Aliquando ſuperior hoc facit iure ſuo, ſicut plures Abbatiæ habent Prioratus conuentuales ſub ſe, quos conferunt Abbates iure ſuo, & non eligunt monachi illius Prioratus conuentualis: & talis collatio, quam facit Abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouiſio, & ab illa poteſt appellari. Nota vlterius, quòd cum appellatur ab electione, prouiſione,

fuerit, eo ipſo irritum [a] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & poſtulo, prout poteſt melius [b] de iure valere (cum incertitudinem [c] contineat) quemquam poſtulari vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: niſi quando probabiliter [d] dubitatur, vtrũ quis ſit eligendus, vel potius poſtulandus: quo caſu is, qui ſic [e] poſtulatus fuerit, aut † electus cõſenſus [f] tempore viam electionis vel poſtulatiõis (ne in incerto [g] † vagetur) eligere neceſſario [h] teneatur, redeundi ad aliam [i], poſtquam vnam elegerit, ſibi licentia penitus interdicta [k].

sione, vel postulatione ad Apostolicam sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad curiam Romanã infra mensem, & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quib. elapsis poterit procedi in causa appellationis: Et sic in causa electionis poterit procedi ad testium receptionem, lite nõ cõtestata. c. quoniam frequenter. vt lite non contesta in antiq. Not. vlterius, q̃ si aliquis ad impediendum confirmationẽ electionis aliquid opponat cõtra formam, & nõ probat illud, condemnabitur in expensis: si vero opposuerit aliquid cõtra personam electi, etiam condemnabitur in expensis: sed vltra suspensus est triennio à beneficiis suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionem vel electionem voluit impedire.

† Nota q̃ ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formã actꝰ, vel contra personam, in cuius commodum dirigitur executus actus

¶ *Prima gl. summat. & diuidit.*

a ¶ *Statutimus.*] Primo dicitur quòd si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationẽ, factam ad personarum, dignitatem vel canoniam, in personam vel formam & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellãs, & defendẽs, & quorum interest, à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Secundo, q̃ si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius, non venerit, in negotio procedetur. Tertio, quòd nõ probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans, quod obiicit in personam est à beneficiis triennio suspensus, & per petuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hę pœnę locũ non habent, si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit statutum: Secundo pœnam contumacis in nõ veniendo: Tertio pœnam calumniosi.

b ¶ *Si quis.*] vel si qua 1.17. q. 4 si quis suadente. & de sent. exc. mulieres. saluo tamen eo, quod dicitur j. e. indẽnitatib. §. porro. & §. seq. & ad hoc, j. e. generali. Ioan. And.

1 Quando masculinum cõprehẽdat fœminum, vide Archidiaconum cap. si quis suadente. 17 q. 4 Barro. & Doctores in maret: puta per prouisionem factam, vt hic. & l. 1. ff. de verb. signifi.

c ¶ *Prouisionem.*] factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorum. j. e. ti. ne pro defectu. de concess. præb. c. 2. vel suo iure: quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat: quòd dic, vt no. de ele. cum inter canonicos. Et dixit hic Inno. q̃ hæc decr. locum habet ante confirmationem: post vero, non. & hoc verum, nisi eligendo confirmatus fuerit. d ¶ *Factum.*] quid de facienda? Dixit Abbas hic, quòd idem, adde Gazadinum consil. 43. & 67. & Ruinum consil. 15. & 21. & 103. & 145. lib. 3.

d ¶ *Gl. seq. quærit, opi. ponit, & soluit distinguendo.*

cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, quòd si contra certam personam appellat, vera sit opinio prædicta, aliàs non: & hoc probatur j. e. qui cõtra certam. nam quod ibi dicitur de decr. vt circa. j. e. eadem ratione intelligam & de ista.

e ¶ *Gl. seq. ponit, & exponit dictum Innocentij.*

e ¶ *Impugnat.*] Dixit hic Innocentius, quòd nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat cõfirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore: quod i cõfirmatore verũ erat secundum sua tempora, hodie secus. j. e. tit. c. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & persona electi: supplet enim in causis electionum de facto. Quod dic, vt not. 28. dist. prius quàm. & ẽ. dẽ elect. cum nobis olim. & de postu. præla. bonæ. 1.

f ¶ *Formam.*] ẽ. e. quia propter. quædam tamen ibi contenta. sunt de substantia, quædam vero non: vt ibi no. in gl. Dic vt infra Bet. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. reci. per q. ponit antiquam opi. Ber. & contrarium ipsius & Innocen.*

Opponens se cõtra personas eligentium, an dicatur opponere contra formam vel personam.

f ¶ *Personam.*] electi: idem si opponatur in personam eligentium, vtrunque enim electionem reddit inualidum. ẽ. eo. cum in cunctis. cum Vinton. cõgregato. & in plurib. aliis c. & ẽ. de consue. cum dilectus. secundum Ber. olim tamen ipse idem dicit, quòd mutasse & dixisse cum Innoc. contrarium: maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio secundum Inno. dicere, Vitium eligentium reddit electionem nullam: ergo eadem pœna tenetur, quia & vitium formæ reddit nullam electionem: & tamẽ non est eadem pœna, quę in persona, vt patet j. dico tamen secundum ipsum Inn. quòd licet non sit idem quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & poterit hæc obiectio melius dici contra formam, quàm contra personam.

h ¶ *Propter hoc.*] Nota quia exprimi debent omnia & singula, quæ opponuntur, & iuramentum interuenire, & non expressa prosequi non poterit appellans. Quod dic, vt j. eo. circa. & hæc vera, cum in his casibus extra iudicium appellatur: secus si in iudicio: vt j. e. tit. constitutio.

¶ *Gl. seq. reci. per q. ponit opi. & soluit.*

i ¶ *Ad nos.*] secus si ad alios, secundum Compostel. Abbas autem neutrum firmauit. Alij contra, scilicet Hostiẽ. satis credo per decr. j. eo. cupientes. & per hoc verbum, quod hoc locũ habeat solum in appellationibus inter positis ad Papam, cum à iure exorbitet: & sic ad consequentiam trahi nõ debet. j. de reg. iur. quæ à iure. cum suis concordan. probat cle. eo. titu. causam. in prin.

† De his terminis vide glossam in ca. personas. ẽ. appellat.

† aliquando † altera

k ¶ *Appellari.*] etiam si non appelletur: sed immediata subiectio confirmationes harum deducat ad Papam. In regularibus & cathedralibus ecclesiis tene quod habes j. e. cupientes.

¶ *Gl. seq. successiue formar. & soluit duas quæstiones.*

l ¶ *Opponit.*] sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? Respondeo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerunt expresse: alij autem qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renũtiare, & electioni acquiescere. ff. quan. ap. fit. l. 1. §. solent. ff. de app. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cum ordo decretum electionis interponat: vt in prædicto §. solent. victoria tamen eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l. 1. ẽ. de app. tua. cum si. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur? nunquid qui non appellauit poterit negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur quòd fic. ff. de appel. l. ab executore. §. alio contra † Iudex de hoc inquirere, & hoc inuento, omnia retracta demnato. Ber. & Inn. & facit ad hoc vlr. pum. j. e. lib. de app. concertationi.

bit. cap. fin. ẽ. de collu. Dom. Font.

m ¶ *Qui defendit.*] scilicet, electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Ioan. And.

n ¶ *Contingit.*] sicut adhærentes. j. e. vt circa.

o ¶ *Per se vel per procuratores.*] in cathedralibus & regularib. ecclesiis hoc restringitur per decr. j. e. cupientes. vt per se tãquam ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi. & de personis instructis, dic vt ibi.

p ¶ *Iter arripiant.*] statuitur hic, & j. e. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic ẽ. de ap. ad hoc. & c. personas. & de re iu. cum causa. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore.

q ¶ *Infra mensem.*] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali procuratore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factã. Quod dic, vt in cle. eo. ti. causam. quæ determinat hic & alibi scripta: vt ibi no. in gl. i. & in gl. quid ergo.

r ¶ *Pars alia.*] opponens vel defendens. Ioan. And.

s ¶ *Per viginti dies.*] similis dilatio temporis ẽ. de consue. c. vlt. ẽ. de cri. fal. dura. ẽ. de cler. excom. mi. illud.

t ¶ *Post aduentum.*] æquior temporis cõputatio est illa, quã habes 1. eo. cupientes. §. quod si per. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur, hic autem pœna solius processus in absentia.

u ¶ *Electionis.*] postulationis, vel prouisionis.

x ¶ *Cuiusquam.*] prædictorum.

¶ *Gl. seq. rationem reddit, & declarat duplicem absentiã: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui fit post litem contestatam, petat libellum dari, vel cõtestationem fieri, & dicit, quòd non: Tractat demum, quid si negetur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, quæ in si. declarat.*

y ¶ *Absentia.*] Vbi enim agitur de spirituali matrimonio contrahendo, absentia contumacis partis non obest: vt hic, & ẽ. eo. dudum. j. & ideò in carnali etiam contracto. ẽ. vt lite non contestat. accedens. 2. & ca. quoniam. §. porro. Et citata est hic pars interpretatiue ad idem ẽ. de appel. sæpe. terminus enim præfixus loco peremptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas quandocunque contingente, si ue ab initio: quia non venit, siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit. ẽ. de iud. c. 11. qu. 3. certum. & j. de eo qui mit. in poss. eum qui. ẽ. vt lit. non contest. quoniam. §. porro. & §. quod si forsan. Et, vt dixit Inn. si processum fuerit ad aliquod de illis, ad quod non proceditur lite non contestata, iuramento purgato ad receptionem testium, vel huiusmodi: si postea venit, de calumnia & libello petat, vel litis contestationem fieri: audiendus nõ est. Et sic fecit enim eius contumacia, quòd lis habeatur pro contestata. Item si procuratori postmodum obiiciatur, quòd non clausum est fit procurator: non est postea cogendus probare mandatum dilatorius.

† Nota, q̃ primo actus in summariis iudicijs, qui in plenariis fieri non potest, nisi lite contestata, excludit dilationes: vnde

No. a q cō-tumax re-nies dj cām e pe, vt ei in uent

No. ibi, nō credo tamē exclusus ab exceptoribꝰ pt nihiloms qtus propo nere excep-tionem q reddat iudi-cium retro nasium. Do. & Phil. Fōt.

† Alids, ad cētra.

rationē prædicta. ff. de proc. Pomponius. §. ratihabitionis. Alij dicunt & videtur securius secūdum Ioā. quòd licet de iis, quę egit ante aduentum partis, non sit cogendus probare mandatum: tamen iudex vlterius non admittet eum procuratorio nomine agentem, nisi mandatum probetur secūdum eum

ficut de iure [a] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [b] in dignitatibus [c], personatibus, & canoniis obseruari volumus & mandamus.

¶Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Nō probās quod obiecit in personam, est à beneficijs triēnio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæc pœnæ locum nō habent si legitime pareat eum calumnioſum non fuisse. Ioan. And.

¶ Adiicientes, vt qui plene [d] non probauerit, quod in formā opponit: ad expensas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit [e], cōdemnetur. ¶ Qui vero in probatione [f] defecerit [g] eius q. obiicit in personam, à beneficiis [h] eccle-

fiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ [i] si infra illud tempus [k] propria temeritate [l] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus [m], nullam super hoc de misericordia spē [n], aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [o] cōstiterit documentis, quòd ipsum à calūniæ [p] vitio causa probabilis & sufficiens [q] excusaret.

¶ Idem.

¶Vota cōditionalia & alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. And.

CAP. II.

IN electionibus [r] & postulationibus, ac scrutiniis [s], ex quibus [t] ius oritur [u] eli-

a Vide Spec. ti. de appel. §. nunc bre-uiter. versic. sed nūquid.

b ¶ *Hæc autem.*]scilicet, quæ dicta sunt superius. Nā hęc clausula omnia superiora respicit. ff. de resc. olim. §. vlt. Host. Arch.

¶ *Gl. seq. ponit quatuor æquiparationes.*

c ¶ *Dignitatibus.*] Hic æquiparantur hæc tria, dignitas, personatus, & canonia. Alibi æquiparantur dignitas personatus, & beneficium cum cura animarum. ff. de fil. presby. nim. s. Alibi personatus, & beneficium curam habens. 5. e. ti. dudum. 2. Alibi personatus, & ordo presbyteralis. 5. ne cle. vel mona. super specula. §. quia vero. In dignitatib. tamen cathedralium vel regularium ecclesiarum, quarum cōfirmatio vel ex immediata sub. iectione, vel ex appellatione ad Papam spectat, tene quod habes j. e. cupientes.

¶ *Gl. seq. soluit contrarium.*

d ¶ *Plene.*]No. quia nō sufficit semiplena probatio: ratio, quia perit ius alterius, & sic non obstat j. de proc. ex infinuatione. cum si, & dic plene & legitime, & modos probādi habes 5. de rest. spo. cum ad tedem. in fi.

¶ *Gl. seq. ponit dictum, & soluit contrarium.*

e ¶ *Docuerit.*] taxatione & iuramento præmissis: quod dic, vt no. 5. quod me. cau. c. vlt. de huiusmodi expēsis dic, vt not. de do. & conc. finem. & 2. q. 1. in primis. 6. glosius. gl. 1. & adde quod habes j. de app. cum appellationibus. Et bene dixi, taxatione & iuramento: quia taxatio iuramentum sequi non p o-test, nec obstat. ff. de in lit. iur. l. videamus. §. rurare, quia loquitur de iuramento in litem, quod est de affectione: vnde illud bene potest sequi taxatio, quia nulla fit verecundia iuranti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta: pone exemplum in libro tuo. Sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate: vnde si postquam iurauit se centum expendisse, de mandato iudicis heret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti. Ioan. And.

z vt in auth. de iud. §. oporter q hz in auth no-uo iure. C. de iud.

f ¶ *Qui vero in probatione.*]videtur dicēdum plena, vt præmittitur 5. prox. dicit Host. scilicet saltem semiplena. & in hoc iste §. diuersificatur à littera præced. Archidiaconus.

¶ *Gl. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra: soluit, & contrarijs respondet.*

g ¶ *Defecerit.*] hanc pœnam incurret, non simpliciter appellans, sed qui probādi onus assumpserit: quia licitum est ab appellatiōe recedere. 2. q. 6. c. et qui. §. appellatore cessante. & §. si quis libellos. ff. de in ius vo. l. quamuis. & sic recedēdo euadet hanc 3 pœnam. Sed nunquid hoc casu appellans qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparentiē videtur quòd sic. C. de his qui accu. non pos. qui crimen. nec enim in præiudicium alterius potuit mutare conditionem. j. de reg. iur. mutare. cum suis concor. Econtra videtur quia nō interest appellatiuam enim in absentia eius procedi potest, ac si præsens esset: & est simile quod no. 5. de do. & con. tu. c. vlt. & ad hoc facit ff. de arb. l. si cum. §. si arbiter. ver. sed si in aliquem. & ff. de pœn. l. sanctio legum. Sol. dic eum teneri ad expensas. nec obstat quod dicitur, quòd non interest appellati, quia immò interest: quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat. l. sanctio, quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pœna: sed tā quam interesse appellati secundum Compostellanum.

¶ *Gl. seq. soluit duas quæstiones.*

g ¶ *Defecerit.*]Intelligo secundum Compostel. hanc pœnam locum habere siue crimen aliquod obiectum fuerit, siue defectus: cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat 4 hanc pœnam: si vnum solum probat, quod ad calsationem sufficiat. 5. de resc. inter cætera. Item quia pœnam hanc patitur excipiens præter ius communem: de accusa. super his. Item prodita est in illorū odium, qui ordinationem impediunt: sed ex quo vnum probauit, patet quòd non fuit in fraude.

4 Idem Ioa. Host. Comad. Archi. post. & alij.

h ¶ *Beneficijs.*] quæ in illa ecclesia obtinet, vt j. eo. si compromissarius. in fi.

i ¶ *Ad quæ.*] beneficia.

k ¶ *Tempus.*] trium annorum.

l ¶ *Temeritate.*]secus autem si auctoritate superioris, vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. c. si quem. §. accusatorum.

¶ *Gl. seq. quærit, & remittit.*

m ¶ *Priuatus.*]nunquid ille, ad quem collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam j. e. commissū.

n ¶ *Spem.*]nec enim sub spe veniæ debet quis peccare: vt 5. de cle. excom. mi. illud. de consec. dist. 4. quando quis.

o ¶ *Manifestissimis.*]2. q. 8. sciant. C. de prob. sciant.

p ¶ *Calumniæ.*]No. in excipiendo. accusando, & denunciando quem calumniari. de ac. super his. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. exemplificat, notat, & remittit.*

q ¶ *Sufficiens.*] dicerunt testes qui testificati promiserant probaueram illum excommunicatum, qui tamen clanculo se prius absolui fecerat. ad hoc 2. q. 3. Paulum. de cler. excom. mi. proposuit. Et not. quòd in causa appellationis non indistincte condemnatur victus victori in expensis. Quod dic, vt dixi j. de reg. iu. ignorantia.

5 Not. quòd promittens testificari nō est suspect. facit c. dilectus de cap. mo. Font.

IN *electionibus.*]Duo facit: quia primo tria reprobat: secūdo ubi, *Statuentes.* declarat, & punit. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici vel monachi illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici vel monachi erant xij. numero: quidam ex eis dederūt vota sua conditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit, & sic votum fuit conditionale. Vel dixerūt, Ego eligo talem, vel talem, & sic votum fuit alternatiuum. Vel dixerunt, Ego eligo illum quem galis eliget, & sic votum fuit in certum: vtrum valeat ista electio? & vtrum ista vota computentur ad augendum numerum? Respondet Romanus Pontifex, quòd ista vota conditionalia, alternatiua, & incerta, non augent numerum, & sunt nulla ipso iure, ita quòd tota potestas eligendi remansit apud alios, qui pure elegerunt.

¶ *Gl. prima summat.*

r ¶ *In electionibus.*]Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes.

¶ *Gl. seq. ponit tres significationes scrutinij.*

s ¶ *Scrutinijs.*]scrutinium multis modis dicitur: scilicet catechismi, de ma. & obe. his quę. & de cape. mona. dilectus. & de illis loquuntur canones de consec. di. 4. ante baptismum. & c. seq. Item dicitur illorū, qui ad ordines vel dignitates promouētur, examinatio, j. de scru. c. vno. Item dicitur inquisitio voluntatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis. 5. eo, quia propter. & sic sumitur hic.

ADDITIO. Host. ponit hic 13. modos, quib. dicitur scrutinium. Ioan. And.

t ¶ *Ex quib°.*]scrutiniis, & intellige publicatis. 5. e. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

u ¶ *Ius oritur.*]saluo eo, quod habes j. e. perpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, i. legitime factis: quasi dicat, si crimina

3 scilicet, suspensionis a beneficiis, sed pœna expēsarū si euadet ī fine litis, si victus fuerit. vt hic. Ant. Bu.

aliās

aliàs essent malefacta,non recideret in alios ius eligendi.Inn.

a ¶ *Eligendi.*] vel postulandi.ſ.e.tit.ſcriptum.

b ¶*Conditionalia.*]i.ſub cõditione prolata hoc modo, Consentio in A,& ſi nolue᷑it,cõſentio in B, vel cõſentio in A,ſi nouit iura:vel,ſi habuit maiorem partem capituli:vel, ſi decanus in eum conſenſerit.

c ¶ *Alternatiua.*]eligo A,vel B.Cardinalis tamẽ interdum ſub his formis conditionalib. & alternatiuis eligunt:& p has formas veniũt ad duas partes, vt dñt mod. & ſit i eis ſpãle ſicut & reliq. j.e.licet.& j.c.pxi.

¶ *Gl.ſeq.primo ponit exemplũ,& huius iuris cauſam, & ius antiquum: Secundo notat inducens quatuor ſimilia: Tertio quærit & ſoluit:Infert ex ſolutione,& contrarium tenet.*

d ¶ *Incerta.*] Eligo illum,quem Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent,quia certum conſenſum non exprimũt: & ideo merito reprobãtur,licet olim admitterentur, vt colligitur,& no.61.dist.ſtudij.& 85.dist. Archidiaconum.ſed ex illis c.illud non colligitur,& etiam ſic poſſet intelligi ſ.e.ti.cũ certa. No.ergo,ꝙ hi ſunt legitimi actus,qui conditionem non recipiunt.ff.de reg.iu. actus legitimi.& j.de reg.in.actus.vbi de hoc. Certa enim debet eſſe perſona eligenda,ſicut iudex,arbiter,tutor,& procurator.ſ.de reſc.ad hæc.ſ.de arb.innotuit.ff. de teſt.tu.l.tutor incertus.ff.de proc.l.1.De procuratore tamen dic,vt j.de proc.c.1.Sed nunquid quod hic dicitur de poſtula

Beneficij collatio cõditionalis, & alterna, vel incerta,an valeat.

tione & electione habeat locum in collatione ſeu prouiſione Dic ꝙ ſic,ſecũdum Compoſt.& propter eandẽ rationem,niſi ſit talis conditio,quæ inſit de ſui natura,puta, confero tibi ta lem eccleſiam vel præbendam,ſi vacat,vel ſi capax es:talia enim non faciunt actum conditionalem. Vt ſi dicat:Do.Titium tutorẽ ſi ſatisfecerit:vel Titio lego x.ſi hæreditatem adeat hæres.ff.de tut.l.mutuo.§.1.de præb.ſignificatum.Vnde & Papa & eius executor quotidie conferunt præbẽdas cum condõe, Si vacat. Sed in hoc,quod dicit Cõpoſt. ꝙ valet electio facta, ſi vacat:contrarium poſſet dici,cum tempus eligendi nõ currat ignoranti.de concef.præb.quia diuerſitatẽ.nõ ergo debet eligere prius,quàm ſciat vacare.Nec obſt. quod dicitur de tutore dato,ſi ſatisfecerit, & legato relicto, ſi adierit: quia illæ ſunt de futuro,& inſunt:aliàs, quare non eadem ratione valeret,conſentio in illum,in quem maior & ſanior pars,&c.cum hoc etiam videatur ineſſe.ſ.e.quia propter. Nam & video, ꝙ conditio quę ineſt ſi exprimatur,facit legatum conditionale. ff.de leg.1.ſi ita legatum ſit. §.1. & de hoc vide quod dixi j.de ſpon.c.vno.in vlt.gl.Ioan.And.

Additio. Conditio ergo,quę de ſui natura ineſt,non facit cõtractum conditionalem:vt no.8.q.3.in ſumma.& no.de elect. ſignificaſti.in 2.gl.& de ſer.non ord.eo libentius,in gl.1.& de reſt.ſpol. olim.1.in gl.2. Contrarium no.hic in iſta gl.Sol.ſi apponitur & exprimatur, nihilominus facit contractum conditionalem:Sed non ſi exprimatur,ſed relinquitur diſpõdi iuris ſic diſponentis, & petitur ſic fieri,nõ cenſetur conditionalis, dato quòd ius ſub conditione diſponat. Ad hoc quod not.de ſpon.c.vno.in gl.ſi.j.e.lib.Hier. Clarius Brix.

¶ *Gl.ſeq.recit.per obiectionem.*

e ¶ *Reſidente.*] quia ſi ex 12.canonicis,4.ſic eligant, poteſtas eligendi ſic remanet apud reliquos 8. ac ſi ipſi 4.de capitulo non eſſent:ita ꝙ valebit electio facta ab illis 8.vel maiori parte ipſorum.Et no.ꝙ licet pœna decret.cum in cũctis. non habeat locum niſi electione ſecuta:vt j.eo,ti.perpetuo.iſta tamen etiam ante electionem locũ habet,cum dicat,Scrutiniis:Vnde etiam ſi non ſit ad electionem proceſſum:dummodo in ſcrutinium fuerit votum tale depoſitum,incurrit deponens hanc pœnam ex ipſo conſenſu:cum non dicat voce illorum qui elegerint,ſed voce illorum qui conſenſerint.

e ¶ *Reſidente.*] aliàs recidente.Ioan.And.

Vbi periculum.]Diuiditur in 6.partes.Secũda:ibi, *Hoc ſacro.* Tertia:ibi,*Porro.* Quarta:ibi, *Præterea.* Quinta : ibi, *Cæterum.* Sexta:ibi,*Quia vero.*

Additio. Et partes poſſunt ſubdiuidi ſecundum Io.Mon.quia primo tractat de Cardinalibus intrantib.conclaue : ſecundo, de non ingredientibus vel exeuntibus : ibi,*Sane.* Hæc autem prima iterum poteſt ſubdiuidi:quia primo tractat de expectatione abſentium , & de ipſis ingredientibus conclaue , & de ſeruitoribus eorum.Secunda:ibi,*In eodem.*dat modum habitandi in conclaui.Et hæc facit quilibet:quia primo prohibet velamina.Secundo in §.*Nulli.*prohibet acceſſum, miſſionem nuncij vel ſcripturæ:& contra facientes excommunicat.Tertio in §.*Conclaui.*dat modum habendi cibũ & potum in conclaui.Quarto:ibi,*Prouiſionis.* prohibet pendente prouiſionis negotio aliqd per Cardinales de camera recipi:& punit contra facientes:ibi,*Idem.*prohibet Cardinales alteri negotio intendere,duos caſus excipiens. Boati. in diuiſione concordat, & aliud hic non gloſſat. Frãchus diuidit in 7.partes: & primã protendit vſque ad §.*Verum ſi quod abſit.*ſecũdam vſque ad §. *Sane.*tertiam vſque ad §.*Porro.*In aliis cõcordat.Clericus Piſanus facit 8.partes : in ſecunda concordat:tertiam faciẽs:ibi, *In conclaui.*quartã:ibi, *Prouiſionis.* quintã: ibi,*Idem.* ſexta : ibi, *Sane.*ſeptimam:ibi, *Præterea.* octauam: ibi,*Cæterum.* vſque ad ſi.Ioan.And.

† Deponẽs vota hic expreſſa, non priuatur poteſtate eligẽdi , ſed vox ſua nõ computatur. Dom. Font.

¶Iſtud c.legitur vnico contextu vſq; ad finem. Et in princ. huius c.primo ponitur cauſa conſtitutionis,& iuris veteris conſeruatio,proteſtando,ꝙ non intendit reuocare c.licet de vitanda diſcordia.c.ti.in anti.vbi dr,ꝙ ſi Cardinales in electione Romani Põtificis fuit in diſcordia, & duę partes Cardinalium conueniant in aliquem:ille eſt habendus pro Romano Pontifice, non obſtante contradictione tertię partis:ſed ſi tertia pars Cardinalium opponat exceptionem,non eſt admittenda.Poſtea in 2.parte ſtatuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Põtificis,ſiue in Romana ciuitate,ſiue in alia:vnde in ciuitate,in qua moritur Romanus Pontifex,debet á Cardinalibus electio fieri : & ſi ſint abſentes , ſunt vocandi & expectandi per decem dies, & quem modum debeãt ſeruare.Poſtea in tertia parte prouidet vbi ſit facienda electio,quando Papa moritur non in ciuitate vbi eſt curia Romana,ſed *moritur* extra curiam:quia forte proficiſcebatur ad aliquam peregrinationem cum ſuis familiaribus,& mortuus eſt. De forma nihil dixit, quia eadem forma ſemper eſt ſeruanda.In quarta parte Romanus Pontifex ſiue concilium generale(quia iſta conſtitutio fuit facta in concilio generali)cõſiderans ꝙ Cardinales poſſent recedere à forma iſtius conſtitutionis diabolo ſuggerẽte, & ſic poſſent retardare electionẽ propter ſuam diſcordiam,deputauit executores dominos temporales loci,in quo erit celebranda electio.Qui domini temporales poterũt ipſos Cardinales includere ſine metu excommunicationis,& eis alimenta denegare ſecundum formam contentam in hoc c.quia Cardinales debebunt eſſe cõtenti vno ferculo in die:& ſi infra quinq; dies nõ poſſint cõcordari,dabitur eis pãnis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus,ne pactionib.& iuramentis ſe aſtringant ad aliquem eligendum:ſed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſecũdum ſuam conſcientiam. In ſexta & finali parte monet & hortatur Chriſti fideles,vt audita morte Romani Pontificis,ipſi continue orent pro Romana eccleſia:& ꝙ prælati hortentur ſubditos ſuos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet iſtud c.vſque ad fi.Et iſta diuiſio ſit loco poſitionis caſus.Textus.*Diſpendijs.*i.damnis & incommodis. *Abſentes expectare.*Hic eſt vnum ſpeciale in electione Romani Pontificis videlicet ꝙ præſentes non tenentur expectare abſentes , niſi per decem dies,nec tenentur illos expectare:licet ſecus ſit in aliis electionibus aliorum prælatorum à Romano Pontifice. Nam in cæteris electionibus vocandi ſunt abſentes.c.ꝙa propter.c.ſicut.e.ti.in ant.Ex *tũc.*i.elapſis decem dieb. *Seruienti bus.*i.famulis:& quilibet Cardinalium non poteſt ſecum ducere ad palatium,in quo facienda eſt electio,niſi vnum ſeruitorem:tamen datur ſibi Cardinali electo an velit, ꝙ ſit clericus vel laicus. Et iſtud verum , niſi Cardinalis eſſet detentus tam grani infirmitate,ꝙ vnus ſeruitor nõ ſufficeret:tunc enim per mitteretur ſibi habere duos famulos.*Vnum conclaue.*i.vnã cameram.*Velamine.*dicit gl.ideſt cortinis.*Secretam cameram.* ꝙ depoſitione ſuperflui põderis naturę.*Conclaui prædicto.*& dicit ꝙ debet claudi,ita ꝙ nullus intret.Sed quomodo miniſtrabũtur eis neceſſaria?Hic prouidet vt dimittatur aliqua parua feneſtra, per quam miniſtrabuntur victualia neceſſaria : quæ feneſtra debet eſſe ita arcta,ꝙ per eam nullus poſſit intrare & exire.*prouiſione.*i.electione.*Intra tres dies.*& hic durãtibus tribus dieb.poſſunt eis miniſtrari tria fercula : ſed poſt tres dies ſolum eis miniſtrabitur vnũ ferculũ Quid,ſi vnus velit vnum ferculum,alius aliud:puta vnus vlt carnes bouinas , alius capones,alius perdices?Dicunt Doct. ꝙ eſt miniſtrãdum vnum ſolum ferculum omnibus:& non ſunt eis miniſtranda diuerſa fercula:qa aliàs poſſet fieri fraus.Nã ipſi ſibiipſis miniſtrarent diuerſa fercula.*Intromittant.*durãte electione nõ debẽt ſe de aliis rebus intromittere,niſi grande periculum immineret:vt dicit hæc littera.*Suffragio.*i.voce.*Ciuitas.* Si ciues videant, ꝙ eorum dominus non vult exequi iſtam conſtitutionem, ipſi hoc debent facere: aliàs enim ipſi ciues punirentur,quia excommunicarẽtur, & eorum ciuitas poneretur ſub interdicto eccleſiaſtico.Nam ex quo culpa eſt grauis & magna,etiam debet eſſe magna pœnitẽtia.*Vbi primum.*i.quàm primum. *A clero & populo.*vnde exequiæ Papæ non debẽt fieri expenſis ſolius cleri,ſed populus debet contribuere.No.ex iſto c.notabi

† Aliàs ita: & incerta.

† Vide concilium Lateranen. ſub Alexan. iij. cap.1.& Clemen.ne Romani.tit. de electione.

lia principaliora. Primo no. ex principio c. q vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum. concor. A th. apud eloquentissimum. de fi. instr. C. vbi dicitur, quod in causa criminali iudex déc examinare testes, licet in causa ciuili possit vices suas aliis committere: quia in causa criminali maius periculū vertitur, quàm in ciuili. Nota locum, in quo debet celebrari electio Papæ quando moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis quam debent obseruare Cardinales. Nota, quòd si Papa dimissa curia in ciuitate, se transtulit ad alium locum, & in itinere mortuus est, tunc electio est celebranda in ciuitate illius loci: Sed si ibat ad peregrinationem, tunc electio est faciēda vbi dimisit curiā. Vnde istud c. limitatur secundum clemen. ne Romani. eo. tit. Sed quid, si moritur in mari non est in territorio seu dominio alicuius: quia quando domina de iure gentium fuerunt diffincta, mare remanet commune & indiuisum, secundum quòd erat de iure naturali. Dicunt Doctores, quòd licet mare non sit in territorio alicuius domini, tamen partes maris conseuerunt distingui per ciuitates proximas, & censentur pars ciuitatis. l. insulæ. ff. de iudic. Et ideo si Papa moriatur in mari tunc electio fiet in ciuitate distringente illam partem maris. Si autem illa pars maris non cōsueuit distringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud ad quod allegatur istud c. quòd insanibus non patent portę dignitatum. No. quòd parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. istud c. Helias Regnier.

¶ *Glossa prima simul diuidit, & summat.*

a ¶ *Vbi periculum.*] In prima parte, quæ durat vsque ad verſic. *Hoc sacro.* ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. In secunda ponitur quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, *Porro.* ponitur quid iuris quando moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta, quæ incipit: ibi, *præterea.* dat executores huic iuri cum pœna. In quinta, quæ incipit: ibi, *Cæterum.* obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quę data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, quæ incipit: ibi, *Quia vero.* monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentium orationum, & obseruantiam teiunionum indicant. hoc dicit in summa.

b ¶ *Plenius.*] alias, penitus.

c ¶ *Consulendum.*] 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. vlt. ff. de carb. edict. l. 1. §. sed & si quis.

d ¶ *Exactis.*] id est, retroactis vel transactis: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 43. dist. multis. 34. q. 2. cum per bellicam. ff. de præsump. scribam. & facit de procur. c. 1. de ser. non ord. c. 1.

e ¶ *Manifestant.*] ad idem ff. eo. fundamenta. Ioan. And.

f ¶ *Hinc nos euocat ratio.*] Nota rationem legis attendendam annot. mar. non minus, quàm ipsam legem. C. quæ sit lon. consue. l. 1. ff. de ginali huc ir iu. pat. adigere. §. quamuis. Et not. quòd vbicunque habet lorepsit. & qū cum ratio, & lex. ff. de interd. l. 1. cum simil.

g ¶ *Moribus.*] ff. inferiorum ecclesiarum vacationibus. 50. dist. licear argue re à ratione legis, vide Nic. Eucrar. f loco à lege legis, ad ipsam legem

h ¶ *Solerter.*] aliàs solerteraliàs feliciter.

i ¶ *Periculosiora.*] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio: & est ff. ff. de immu. eccl. quoniam.

k ¶ *Accommoda.*] id est, multum commodæ.

l ¶ *Prædecessoribus.*] 23. di. c. 1. 79. dist. per totum.

m ¶ *Alexandro.*] §. eod. licet de vitanda. Ioan. And.

n ¶ *In sua firmitate.* Ibene dicit, vt patet 25. q. 2. si ea, & c. quòd vero. & c. ecclesiasticæ, cum si Archid.

o ¶ *Experientia.*] sic §. eo. lib. de refeript. statutum. & ff. eod. tit. quàm sic.

Additio. Sic in Auth. hæc constit. in no. const. &c. col. 8. & ff. eo. quàm sit. 1. resp. Archid.

p ¶ *Concilio.*] generali scilicet, & edicto Lugduu. Sumit tamen ista constitutio potius vigorem ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatiõe & confirmatiõe Bonifacij, quàm ex primæua constitutione Gregorij, ex eo quia reuocata fuerat per dominum Hadrianum 2, & per dominum Ioann. xxj. Papam. Et pro reuocata habebatur nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum constitutio ista tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquum fuit quòd absque requisitione concilij reuocata fuerat. §. de reg. iu. c. 1. de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super 3 omnia concilia. §. significasti.

† In concilio Lateran. c. 1. & referur † c. licet de vitanda. extra de elec.

2 Qui fuit Felico, & nec pos Innoc. iiij. vixitque minus xl. diebus.

3 Vide Turrecrema. in sum. de eccl. li. 3 ra. 14 in fi. & c. 44. vbi late probatur hoc dictum glo.

Additio. Iste prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis. de hoc commendatur, quòd se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Gregor. huius decre. auctore, seruata ista constitutione, surrogatus fuit Innocent. v. qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ: & vixit quinque mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc cōstitutio, qui parū vixit, vt ꝓdixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus constitutionis: quia vero etiam quamplures Cardin. des tunc decesserunt: æstimarunt fuit ꝙ illarum mortium causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum renouata fuit vel suspensa, quoad omnem ipsius effectum. Ioan. And.

Additio alia. Ioan. Mon. dicit, ꝙ fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioan. illā suspēdit quoad omnem ipsius effectum & ideo Gul. noluit hanc decre. aliter gloſſare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papæ: & circa illa seruabat aliquas quæstiones. quas vide in decre. licet. e. tit. Gar. autem nil gloſſauit, nisi excusationem prætermissionis gloſſandi. Ioan. And.

4 Idem Phi. ex quo non. ipse ꝙ pēde te dilōe nihil non. adū ita quòd infra decem dies à morte erūt in loco, & beneficiū est, & si cerūm sic parē nihil agere posse. Fort.

n ¶ *In sua firmitate.* Ibene dicit, vt patet 25. q. 2. si ea, & c. quòd vero. & c. ecclesiasticæ, cum si Archid.

o ¶ *Experientia.*] sic §. eo. lib. de refeript. statutum. & ff. eod. tit. quàm sic.

Additio. Sic in Auth. hæc constit. in no. const. &c. col. 8. & ff. eo. quàm sit. 1. resp. Archid.

p ¶ *Concilio.*] generali scilicet, & edicto Lugduu. Sumit tamen ista constitutio potius vigorem ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatiõe & confirmatiõe Bonifacij, quàm ex primæua constitutione Gregorij, ex eo quia reuocata fuerat per dominum Hadrianum 2, & per dominum Ioann. xxj. Papam. Et pro reuocata habebatur nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum constitutio ista tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquum fuit quòd absque requisitione concilij reuocata fuerat. §. de reg. iu. c. 1. de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super 3 omnia concilia. §. significasti.

Additio. Iste prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis. de hoc commendatur, quòd se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Gregor. huius decre. auctore, seruata ista constitutione, surrogatus fuit Innocent. v. qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ: & vixit quinque mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc cōstitutio, qui parū vixit, vt ꝓdixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus constitutionis: quia vero etiam quamplures Cardin. des tunc decesserunt: æstimarunt fuit ꝙ illarum mortium causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum renouata fuit vel suspensa, quoad omnem ipsius effectum. Ioan. And.

Additio alia. Ioan. Mon. dicit, ꝙ fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioan. illā suspēdit quoad omnem ipsius effectum & ideo Gul. noluit hanc decre. aliter gloſſare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papæ: & circa illa seruabat aliquas quæstiones. quas vide in decre. licet. e. tit. Gar. autem nil gloſſauit, nisi excusationem prætermissionis gloſſandi. Ioan. And.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

¶ Hoc sacro concilio p approbante statuimus, vt si eundem Pontificem in ciuitate q, in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus r tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint, siue non, extunc

lum a maius intendirur, ibi proculdubio est plenius b consulendum c. Quàm grauibus, autem sit onusta dispendiis, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti d consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant e. Hinc nos euidens euocat ratio f, vt dum reformandis etiam minoribus g nostra solerter h vocat intentio, ea quæ periculosiora i sunt, nequaquam absque remedio reformatiõis accommodæ k relinquamus. Ideoque omnia, quę pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus l, & præcipue à felicis recordationis Alexandro m † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate n manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia o deesse probauit, plenti constitutione supplere.

r ¶ *Decem diebus.*] No. ꝙ constitutio ista non iubet eos citari, sed tantū expectari: & sic est speciale in electione summi Pontificis, cum in aliis absentes de prouincia sint vocandi. §. e. coram. vel saltem secūdum ꝙ est consuetudo: vt ibi no. & 7. q. 1. factus. & si consuetudo esset, non vocarentur. ff. de præb. cum in ecclesiis. Si autem quæratur quæ sit prouincia Romana: dic vt §. de off. vic. tua. Sed pone, Cardinales quidam sunt absentes & ita remoti, ꝙ nullo modo possent venire infra decem dies ad locum, vbi debet electio celebrari, nunquid poterunt præsentes statim ad electionem procedere: vel ante lapsum horum decem dierum? & videtur quòd sic. ff. ad Velleian. l. ali quando. §. fi. maxime propter periculum mortę, vt §. Sed cum hic simpliciter dicatur, ꝙ expectari debent per decem dies, simpliciter intelligendum est, secundum 4 Gul. ff. de aleat. l. 1. §. quod vero. & §. de priuil. quia circa. posset enim absentes vti felici diplomate. ff. de ver. ob. cōtinuus. §. cū ita. circa fi. vnde ante decēdum procedere non debent: & forte audientes de infirmitate Papæ, vel alia causa venire cœperāt ante mortem ita quòd infra decem dies à morte erūt in loco, & beneficiū est, & si cerūm sic parē nihil agere posse. Fort.

vult

vult agere de contemptu:quæritur vtrum possit ? Dic quòd si electio facta fuit ab omnibus reliquis, vel à duabus partibus eo non computato, nulla obstat exceptio, & sic nec actio. ſ.c. licet. & ff.de superfi.l.j §. ait in fi.§.

a ¶ *Omnes.*]præsentes, etiã si essent pauciores q̃ tertia pars per hanc constitutionẽ.

b ¶ *Habitabat.*]sim. ff.de iud. si locus. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter.

c ¶ *Necessitas.*] vt for te q̃ podagras pati tus, ita quòd necessẽ habet per seruientes sustineri & portari, vel alia similis cã.

† In antiq̃s codic. legitur, eiusdẽ.

d ¶ *Arbitrio.*]vt possit habere, vel vult clericos, vel vnum laicos: vel alterũ clericũ, vel alterũ laicũ.

e ¶ *Cõclaue.*] Ad idẽ 12.q.1.c.j.j.& ſtatu. re. c.j.& ff.de dam. inf. l.qui conclaue.

† In antiq̃s exemplaribus legitur, illuc.

Additio. Et solet dici conclaue, quòd pluribus clauibus claudit ur: vel ad quã per plures claues iur. Ioan. And.

f ¶ *Velamine.*]vt puta festoriis vel cortinis. g ¶ *Aditu.*]18.q.2. diffinimus.

h ¶ *Secrete.*] 81. dist. clericus. 28.quę.1.in decima.

i ¶ *Vocarentur.*]puta aduocati, vel iurisperiti, vel religiosi viri, vel tabelliones.

k ¶ *Incurrat.*]nota canonem latę sniæ. alium habes j.e.c. §. quod si. Alios huiusmodi iuris noui no.

l ¶ *Fenestra competens.*] ita q̃ nullus i trare per eã possit vel exire: vt ſ. & j.

Additio. Erit cum rota ad modum monialium, secundũ Fran. Verc. vel cum barris ferreis circũdata, secundum eũ. Ioan. And.

m ¶ *Quibus.*]scilicet quinque diebus.

n ¶ *Camera.*]sic & ſ clericis collegiatarum cathedralium vel regularium ecclesiarum. j.eo. quia sæpe. & fuit hoc statutũ, quia forte propter hæc habenda essent in prouidendo tardiores. In An.

† Præter Philip. Frãc. hic vide glo. in cle. j. de hæret. versic. tormentus.

o ¶ *Commissa.*]p Papam cuius morte si expirat offm camerarij: vt ĩ cle.e.ti. ne Romani, §. eo tamẽ. p ¶ *Reseruanda.*]sic j.e. quia sæpe. & de. of. ord. præsenti.

q ¶ *Intromittant.*]ſi. j. de hær. accusatus.

1 Et sunt 31. ſ.1. inducti per cle. ibi, collegi de sent. exc.e. j.in gl. est sciendũ. Ioan. And.

omnes [a] conueniant in Palatio in quo idem Pontifex habitabat [b]: contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas [c] id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem † electionis arbitrio [d] reseruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [e] nullo intermedio pariete, seu alio velamine [f], omnes inhabitent in cõmuni: quod (reseruato libero ad secretam Cameram aditu [g]) ita claudatur vndique, vt nullus illud † intrare valeat vel exire. ¶ Nulli ad eosdẽ Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete [h] loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum, quæ ad electionis instãtis negotium pertinent, vocarentur [i]. ¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorũ alicui, nuncium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secrete loquẽdo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat [k]. ¶ In conclaui tamẽ prædicto aliqua fenestra [l] competens dimittatur, per quã eisdem Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrẽtur: sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. ¶ Verũ si (quod absit) infra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum iidem Cardinales intrauerint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisũ: per spatium quinque dierũ immediate sequentium, singulis diebus tam in prãdio, quam in cœna, vno solo ferculo sint cõtenti: quibus [m] (prouisione nõ facta) decursis: extunc tantum modo panis, vinũ, & aqua † ministrentur eisdem, donec eadẽ prouisio subsequatur. ¶ Prouisionis quoq; huiusmodi pẽdente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [n] Papæ recipiãt, §. fane. & §. seq. An collegiũ Cardinalium sede vacãte, Papali potestate vti possit: dicã j. de schism. c.j. ad fi. & est expeditum hodie q̃ nõ, nisi quantum hic conceditur: vel nisi circa subtractionem camerarij vel pœnitentiariorũ deficientium: quod dic vt in Cleĕ.ti.ne Romani. vbi ét determinat hãc cõclusionem, vel eius partem, tũc per collegium alterari nõ posse. Io. An.

nec de aliis eidem ecclesiæ tẽpore vacationis obuenientibus vndecũque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius, cuius fidei & diligentiæ camera eadem est cõmissa [o], custodia maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda [p]. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumliber redditũ ad eos † spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariã satisfactionem impendant. ¶ Idem quoque Cardinales ac celerandæ prouisioni sic vacet attentius, quòd se nequaquam de alio negotio intromittat [q], nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quòd omnibus & singulis [r] Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter [s] occurrendum. ¶ Sane si aliquis ex prædictis Cardinalibus cõclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit, aut intrans absque manifesta causa infirmitatis [t] exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † eligendum summum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniente, idem cõclaue ex eis aliquem exire [u] contingat: ipsa etiam infirmitate durãte, poterit eius suffragio [x] non requisito [ad † electionem] procedi: sed si ad alios, post sanitatem [y] sibi redditam seu ante, redire voluerit: vel etiã si alij absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet [z], ante quàm eidẽ ecclesiæ sit de Pastore prouisum, in eodẽ negotio, in illo statu in quo ipsũ inuenerint [a], admittantur: præmissa tã de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu [b], & reliquis: cum aliis seruatuti.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus*

† In antiquis quis cod. ita: ad eligẽdum sufficiẽtiũ Pontificem libere procedatur.

† Hæ duæ voces, ad electionem, de sunt in aliquot antiquis codicibus.

† Aliàs ita: ad ipsos.

2 Idem Do. & hoc est propter adiectum gerundium: & minatum: & idem dicas, si in ordinatione ꝓbatur plena concordia. Phi. Fon.

à die inclusuræ, ita q̃ Cardinales inclusi nunc nõ habebãt nisi panem, vinum, & aquam, vt dictũ est ſ. in quid iste superueniens statim compelliturne suscipere eorum vitam? & vt q̃ non: quia non fuit in culpa. ſ. de cõſt. c. 2. die sec⁹ per hãc lr. etã, & per illã ſuperiorem in eo ſtatu, &c. Ad hoc de ſta. mon. c. recolentes. & ſæpe fine cul pa quis punitur ex causa, quod dic vt j. de re. iu. fine culpa.

a ¶ *Curia.*]& erat ordinatum de ipſa curia transferenda, aliàs ſi in primo loco remanſiſſet audientia litterarũ & cauſarum, licet ſuſpenſa, ibi celebraretur electio, vt in conſti. cle. e. ti. ne Romani. §. ſane, in fi.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

b ¶ *Territorio.*] ſiue diſtrictu. Quid ſit territorium, dixi ſ. de cõſt. c. 2. quod hũc caſum ponitur pro diœceſi, vt in cle. e. ti. ne Romani. §. ſane, & p hanc litterã puto, q̃ ſi moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, per quã locus ille maris diſtringitur. t. ad hoc ff. de ver. ſi. l. pupill⁹. §. territorium. ff. de in. inſulæ Italiæ, & ſi non diſtringatur a per aliquam ciuitatem, dicerem in vicíniori id faciendũ. ad hoc ſ. de conſue. cum olim. ff. de ver. ſign. notionem. §. j. ad hoc j. §. j. ibi, in alia vicíniori, &c.

Electio Papæ vbi fiet, ſi in mari moriatur.

† In antiqs legitur, dãs

a Aliàs, diſtinguitur

a Aliàs, diſtinguatur

c ¶ *Interdicta.*]Nota q̃ ſi loco interdicto fiat electio celebrari, niſi velis dicere hoc ſpeciale in electione Romani Pontificis. & poſito ẽrq̃ in tali loco celebretur, nihilominus vq. quia nulla exceptio admittitur, vt ſ. dixi d ¶ *Tueatur.*]vt ff. de or. iur. l. 2. §. poſt ori ginẽ. & j. de ſta. re. c. vnic. §. & quoniã.

† In vno codice manuſcripto ita, eo ipſo excõicationis vinculo ſint nodati.

e ¶ *Celebranda.*]ſecundum diſtinctionem ſuperius factã.

f ¶ *Præſumant.*]quia tunc eſſent excõicati, ſicut & in ſe defendendo modum excedens. quod dic vt ſ. d. reſt. ſpo. olim. j. in fi. Et not. caſum in quo laicus auctoritate canonis poteſtatem habet in clericum, contra id 96. diſt. bene quidem. de ſen. exc. ſi vero.

ADDITIO. Et dic, canonis id ſtatuentis propter bonum publicum, & ſuperioris defectum. bene facit 79. diſt. ſi quis † pecunia. alios caſus

† In aliquot manuſcriptis ita, ſed vide 23. q. 5. principes. in gl. 2. Io. And. etiam Pog ¶ *Corporaliter.*]vificali, &c. de quod no. c. prox. Ioan. And.

h ¶ *Pateant.*]ſ. de excel. præl. inter dilectos. j. de reg. iu. infamibus.

i ¶ *Priuatos.*]ſic j. e. fundamenta. §. quod ſi ſecus. ſ. de pœ. in quibuſdã. & j. e. tit. felicis.

† In antiqorib. cod. ita, vel ad certũ alig obligationis, &c.

k ¶ *Sine contradictione.*] præſcribi tamẽ poſſũt. quod dic vt j. de præſc. c. 2.

l ¶ *Prædicta.*] in qua ſecundùm ſuperiorem diſtin. erat electio faciẽda. Io. And. m ¶ *Priuata.*] ſic j. de pœ. felicis. in fi. & 15 q. 2. ita nos.

† Vide Turrecrema. in ſum. de eccleſia. lib. 2. c. 36.

n ¶ *Captiuat.*]i. qua ſi captiuatum facit & tenet. Ioan. And.

o ¶ *Certum.*] puta talem eligendum. Ioan. And.

p ¶ *Electio.*]quæ libera debet eſſe, cum ex conſenſu procedat. ad idẽ de ſponſ. cum locum.

q ¶ *Sua ſunt.*]de cẽſ. cum Apoſtolus.

r ¶ *Poſſibilitas.*]quia vltra poſſe nemo. 22. q. 2. faciat. j. de reg. iu. nemo. ſ. de pact. c. vlt.

¶ *Gl. ſeq. quærit & remittit.*

s ¶ *Idoneo.*]tenentur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus q̃ nulla exceptio admittitur cõtra electũ à duab. partib. ſ. e. licet. qd ergo ſi laicũ illitteratum vxoratũ eligãt de hoc vide 79. diſt. ſi quis pecunia.

t ¶ *Diuina.*]ad hoc j. e. commiſſa. in fi.

† Vide Turrecrema. in ſum. de eccleſia. lib. 2. c. 27. & 28.

v ¶ *Graui.*]ſuit ergo grauis offenſa. 24. q. j. non afferamus.

x ¶ *Caſſam⁹.*]ſim. C. deleg. ſi dubiũ. ff. de pac. l. inſtgentiſ. §. & gñaliter. & ſi hoc ſi diſſiſſet Papa, tñ ſi tenebãt cõtra hãc cõſtõnẽ, & alia iura. qd dicvt leg. & not. x. di. vides. ſ. de ſpõ. duo. tua. Archid.

y ¶ *Cætere.*]concor. † Aliàs, inj. de nexa.

† Aliàs, ita, vt nullus

Pontifex extra ciuitate, ĩ qua erat curia.

¶ Porro ſi quando Romanum Pontificem extra ciuitatẽ præ dictã, in qua erat cũ ſua curia [a] reſidens, cõtigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in ciuitate, in cui[o] territorio [b] ſeu diſtrictu idẽ Põtifex obiit, [10] cõueuire: niſi ſit forſitan inter dicta [c], vel contra eccleſiã Romanã in aperta rebellione per ſiſtat: quo caſu, in alia viciniori conueniant, quæ ſimiliter nec interdicto ſubiaceat, nec ſit (vt prædicitur) aperte rebellis. ¶ In hac etiam ciuitate, tam quoad expectationem abſentium quàm quoad habitationem cõmunem, clauſuram, & cætera omnia in domo epiſcopali, vel alia qualibet eiſdem Cardinalibus deputanda, eodem [30] obſeruentur, quæ ſuperius ob eunte dicto Pontifice, in ea, in qua cum ſua curia reſidebat, ſunt expreſſa.

¶ *Dat executores huic iuri cũ pœnis. I. An.*

¶ Prætereà (quia parum eſt iura condere, niſi ſit qui eadẽ tueatur [d]) adiicimus & ſanctimus: vt do [40] mini †, aliiq; rectores, & officiales ciuitatis illius, ĩ qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda [e], auctoritate noſtra, & eiuſdem approbatione cõcilij poteſtate ſibi tradita, præmiſſa oĩa & ſingula plene ac inuiolabiliter, ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſeruari: nec Cardinales vltra quã præmittitur, [50] arctare pſumat [f]. ¶ Super his aũt taliter obſeruandis, ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerſo ciuitatis ipſi[9] ad hoc ſpecialiter conuocandis, præſtent corporaliter [g] iuramentum.

¶ Quod ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint, aut fraudẽ in eis vel circa ea commiſerit: cuiuſcũque ſint [70] preeminẽtiæ, cõditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo † ſentẽtiam excõicationis incurrant, & perpetuò ſint infames: nec vnquã eis portę dignitatis pateãt [h], nec ad aliquod publicũ officium admittatur. ¶ Ipſos in [80] ſuper fundis & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana eccleſia, vel quibuslibet aliis eccleſis obtinent, ipſo facto decerni mus eſſe priuatos [i], ita quòd ad eccleſias ipſas plene ac libere reuertantur, adminiſtratorum earundem eccleſiarũ arbitrio, ſine contradictione [k] ali qua diſponẽda. ¶ Ciuitas vero prædicta [l] non ſolum ſit inter dicto ſuppoſita, ſed † & Pontificali dignitate priuata [m].

¶ *Obteſtatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificũ deponant omnem priuatum affectum: & ceſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta eſſent de aliquo eligendo.*

¶ Cæterum (quia cũ arbitriũ, vel inordinatus captiuat [n] affectus: vel † ad certum [o] aliquem obligationis cuiuſque neceſſitas adigit, ceſſat electio [p], dum libertas admitur eligẽdi) Cardinales eoſdẽ obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obteſtamur: vt pẽſantes attentius quid eis immineat, cũ agitur de creatione Vicarij † Ieſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris vniuerſalis eccleſiæ, gregis Dñici, directoris omni priuatæ affectionis in ordinatione depoſita, & cuiuſlibet pactionis, cõuentionis, obligationis neceſſitate: necnõ condicti, & intendimenti contemplatione ceſſantibus: nõ in ſe reciprocent cõſiderationis intuitum, vel in ſuos: non quæ ſua ſunt [q], quærant: non cõmodis priuatis intendant: ſed nullo arctante ipſorum in eligẽdo iudicium, niſi Deo puris & liberis mẽtibus, nuda electionis cõſcientia, vtilitatẽ publicam libere proſequantur: omni conatu & ſollicitudine, pũr poſſibilitas [r] patitur, id acturi tantummodo: vt eorũ miniſterio acceleret vtilis & pernecceſſaria totius mundi prouiſio: idoneo [s] celeriter eidem eccleſiæ ſpõſo † dato. Qui autem ſecus egerint, diuinq; [t] ſubiaceant vltioni: eorum culpa, niſi grauit [u] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus aboleãda. Et nos nihilominus pactiones, cõuentiones, obligationes, condicta & intendimẽta omnia, ſiue iuramenti ſiue cuiuſlibet alteri[9] fuerint vinculo firmitatis annexa †, caſſamus [x], irritam[9], & virib⁹ decernimus omnino carere [y], ita † quòd nullus ad illa obſeruanda quomodolibet ſit aſtrictus, nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam vereatur fidei nõ ſeruatæ &c.

j. de offi. ord. quia plerique.

a ¶ *Humana.*]C. de nupt. Auth. quod eis. & ff. de obseq. l. nullum. ff. de le. 1. si quis inquilinos. §. fi. ff. de pac. iuris gẽtium. §. pactorum. Ioan. And.

Additio. Et in corpore vnde sumpta fuit col. 5. scenicas. non solum si noctuss. & ca. post prin. & alle gat hic Archidiaconus, quod ibi no. in glossis, sed quare.

b ¶ *Orationis.*]23. q. 8. in qualibet. ibi: scientes magis religionibus quàm offi ciis & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicam cõtineri.

Additio. Quod multum valent orationes iustorum, alle. Io. Mo. 45. dist. disciplina. circa fin. 13. qu. 2. animæ. vide quod nõ. in cle. vna de reliq. & ve. sancto. ad fi. ma. gl. Io. And.

c ¶ *Vbi primum.*] id est, cũ primum. Io. Andreæ.

d ¶ *Circunstantia.*] puta quia timetur de zizania & magna. discordia inter Cardinales.

e ¶ *Ieiuniorum.*] ad hoc concor. de vot. & voti redem. magnæ. & vigiliarum exercitium, vt ibi.

† Aliàs ita & apud eũ

VT *circa.*] lum ma, & divide prout in prima gl. Casvs. Vacante ecclesia P. Etauensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, conuenerũt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: habito tractatu, cum maior pars veller Titium postulare vel eligere: vel propter negligentiam canonicorum potestas eligendi fuisset denoluta ad superiorem, superior prouidere vellet Titio de ecclesia P. Etauensi, fuerunt ali qui opponentes & appellantes ad Apostolicam sedem, ne Titius eligeretur, postularetur, vel prouideretur: quæritur quid debeant appellantes obseruare? Respondet Romanus Pontifex, q̃ debẽt nominatum exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponunt tam contra formam electionis, quàm personam electi, postulati, vel prouisi: & hoc nõ sufficit: sed vlterius debent iurare, quòd omnia quę opponũt sunt vera, & ea posse probare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus quòd appellates volunt iustificare appellationem ex causa non expressa in appellatione, & volunt aliqui deducere contra formam vel personam: quæritur an possint? Respondet quòd non, regulariter: fallit tamen vbi illud quod opponunt, venit de nouo ad notitiam: vel si de nouo ista emergunt, puta quia electus post electionem perpetrauit homicidum: tunc enim ex istis poterunt appellantes iustificare suam appellationem. Sed vtrum per istud capitulum sit correctum capitulum primũ. ℨ. eo. ti. dicit quòd constitutio Innocentij quarti facta contra deficientes in probatione obiectorum, remanet in suo robore & efficacia: deficientes in probatione puniuntur pœna illius constitutionis. *Alioquin.* refertur ad verba: scilicet quòd appellantes renẽtur iurare, quòd credunt oppositа per eos esse vera. Nota primo ex isto capitulo, quòd malitiis hominum non est indulgendum: sed potius per superiorem obuiandum. No. vlterius principalem effectum huius capituli, quòd se opponentes vel appellantes electioni, postulationi, vel prouisioni factæ vel faciendæ, debent ipsi appellantes in suo instrumento appellationis inferre causas, propter quas intendunt impugnare electionem, prouisionem, vel postulationẽ, vel persed non indignæ laudis titulũ potius mereatur: cùm lex etiã humana [a] testetur: Deo magis [10] transgressiones huiusmodi quã iurisiurandi obseruationes acceptas.

¶ Monẽt omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eum celeb, & exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis præcationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & ea frequentiam orationum & obseruantiã iuniorum indicant. Ioan. And.

¶ Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendũ, quàm de instantia orationis [b] humilis & deuotæ sperandum: huic [30] adiicimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primũ [c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solennit⁹ pro eo exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitãter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominũ, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiã facit in sublimibus suis [50] sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligẽdo concordia, quòd prouido celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis re-

quirit vtilitas) ex ipsorum vna nimitate sequatur. ¶ Et ne tam salubre presentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi pre texru contingat, districtè præcipimus: vt Patriarchę, Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, cæterique, qui bus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius congregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotij frequentanda, solerter hortẽtur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationem frequentiã, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ [d] pensandæ suaserint) ieiuniorum [e] indicant.

¶ Idem in eodem

¶ Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendunt contra personam vel formam tenentur exprimere & iurare, & illa credunt vera esse. & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur, nisi de nouo emergãt, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probãtes quæ obiciuntur in personam, vel formam, in suo robore conseruatur.

† Aliàs ita, sed & obseruantiã, &c.

CAP. IIII.

VT circa [f] electiones [g], postulatiões & prouisiones ecclesiasticas, viam [h] malitiis, prout est possibile [i], præcludamus, & diuidit.

f ¶ *Vt circa.*]Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendunt contra personam vel formam tenentur exprimere, & iurare, q̃ illa credũt vera esse & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis non audientur, nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocẽtij editum cõtra nõ probantes quæ obiiciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. Et secundum Gat. & Ioan. Monachum hæc decretalis in sex partes diuiditur: quarum prima vsque ibi: *Edicto:* in qua ponit constitutionis causam. Secunda vsque ibi: *Alioquin:* & ponit ibi constitutionem. Tertia vsque ibi: *Nisi aliquid,* & ponit ibi pœnam non obseruantis cõstitutionem. Quarta vsque ibi: *Super huiusmodi:* in qua facit exceptionem. Quinta vsque ibi: *Illa sanctio* qua de iurando ponit super exceptione præfiãda. Sexta ibi: *Illa sane:* vsque in finem, in qua corroborat Domini Innocentij decretalem.

g ¶ *Electiones.*]Nota hic tres modos tangi, quibus prouidetur ecclesiis, sic ℨ. eo. c. 1. eo. lib. quorũ primi duo pertinẽt ad subditos, alius ad prælatos, qui eo ipso quòd prouident, confirmant: quod est verum si eodem iure spectat ad illos eligere & cõfirmare. 63. dist. in synodo. ff. de aucto. tu. l. 3. secus si diuerso. & sic intelligitur ℨ. eo. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instr. inter dilectos. §. cæterum.

h ¶ *Viam malitiis.*]J. c. prox. de reser. sedes. & ca. plerunque. ℨ. qui ma. accu. poss. significante. ff. de rei vend. in fundo. §. constituimus.

Additio. Vide de fin. nobis. super 3. gl.

i ¶ *Possibile.*]Non enim omnib. hominũ malitiis viam præclu

der

dere posset.6.q.1.si omnia. malas enim hominum voluntates ad plenum cohibere non possumus.31.q.1.hac ratione.in fi.nihil enim est quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat.in Auth.col.6.vt hi qui se ob.ha.perhi. res mi.in prin. & idem.ff.com.ad eos.ff.de præscrip.ver.naturalis. C.mãd.Lab Anastasio.

ADDITIO. Qui circa lites versantur, legem Anastasij si audebant suis machinationibus: contra quas ibi prouidetur. Ioan. And.

† Vide cõci. Later. si sub Innoc.iii ca. 23. & refertur extr. de elec. c ne defectu.

a ¶ *Periculose.*] apuer bialiter ponitur. sic de pœ.dist.1.periculose.& est periculum in spiritualibus & temporalib, s.c. ne pro defectu. 50.dis. postquam.& 3.eo.quàm sit.

mus,ne diutius periculosè a vacent † ecclesiæ b:vel personatuum,dignitatum c,& aliorũ d ecclesiasticorũ beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo e prouidemus,vt si quando aliqui f electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt,proponẽdo g aliqua contra electionis, postulatiõis, seu prouisionis formã h,

b ¶ *Vacent Ecclesiæ.*] id est prælatis careant, & ministris:sic & mulier dicitur vacans,quæ virum non habet. ff.ad l. Iul.de vi publ. qui certo. §. qui *vacantem.* Archidiaconus.

c ¶ *Dignitatum.*] de quibus est idem iudicium habendum. s. eo.tit.dudum. 2. & 3. de præb.de multa.

d ¶ *Aliorum ecclesiasticorum.*]omnium vniuersaliter.19.di.c.1. ff.de of.præs.l.3.igitur siue super simplici beneficio appelletur,siue super alio, locum habet hæc decr. Dici enim solet q indefinita i canonis vel legis regulam tradere intẽdentis, æquipollet vniuersali 2:indefinita communis locationis non:secundum iuristas, vel logicos, indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria:vt homo est animal:ergo omnis homo. In materia verò contingenti secus:vt homo currit : ergo omnis homo,non sequitur.Sed contra, q etiam secundum iura, indefinita nõ æquipollet vniuersali : Nam si lego alicui omne marmor:videor legasse & statuas marmoreas, & cæteras species ex marmore factas.ff.de le.3.hæres meus. §.j.de au.& ar. leg.l.1.& tamen si legetur marmor indefinite:sub legato comprehenditur sola rudis materia:& non species de marmore factæ.ff.de le.3.l.quæsitum.§.*illud* fortasse.Item si lana indefinite legetur,tincta non continetur in legato.ff.de leg.3.l.si cui. in prin.& si legatur omnis lana,etiã cedit tincta legato. ff.de au.& ar.leg.l.pediculis. §.labeo.ergo indefinita nõ æquipollet vniuersali.Item aliud quando ua signitur supergenerali petitione;aliud quando super indefinita:vt no.s. de transact.c.1. Sed dic, q quando non est eadem ratio & conditio (propter aliquod accidens) omnium particularium in vniuerso comprehensorum,indefinita nõ æquipollet vniuersali:vt patet in contrariis:nam tinctura lanæ,& species marmoris non procedunt ex ipsa origine, sed ex accidenti hominis operatione:& posset maioris æstimationis esse ipsum additum tinctura vel speciei, quàm ipsum principale 3:sed quando omnium particularium est eadem ratio & conditio,vt prius q̃ non variatur per aliquod accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine:puta quia alia lana melior & nobilior ex origine. Idem in marmore:tunc indefinita negatiue vel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff. de leg. 2.si pluribus. & l.si ita.ff. de reb.dub.l.fi is qui.§.vtrum.in fi.

1 De materia huius gl. præter doct. hic, vid Dy in ru. de reiu. lib. 6. & Couarru. li. j. var. resol. ca. 13.

2 Secus de indefinita ita tutorũ, quæ stricte intelligitur. cui nãa de inio. l. cõstãb. ff. ad mun. & q indefinita q quipolleat vniuersali, hoc est ex significe largo.Bart. in l. si ita.nunc. ff. de fer. vr. præ fallit si aliàs eius de rectur statũ. Bar in Loũs Popul. Flor.

3 Sequitur Phi & dom. ité indefinita plata ad personas in odiosis non æquipollet vniuersali. l. 1 & 2 ff. de li & post fal fit in fauora bilib. l. si qs ita.§ j. ff. de tu.

aut personas eligentium i, vel electi k, siue illius,cui erat prouisio facienda l, siue facta; & propter hoc contigerit appellari m: appellantes in instrumento publico n,seu litteris o super appellatione confectis, omnia P & singula exprimant, quæ in formam intendunt obiicere, vel personas : Coram q personis authenticis,aut

e ¶ *Perpetuo.*] id est generali.s.eo. Maffana. & sunt hæc signa cognoscendæ generalis constitutionis, cum edicti vocabulo nuncupatur, vt hic:si mittatur venerabili cœtui:si præcipitur per omnes populos diuulgari,scriptura publice procedente: si dicatur idem in similibus obseruãdum : si lex vel canon appelletur generalis. si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes C.de leg. l. 3. Ioan. And.

¶ *Glo seq. soluit quæstionem:& ponit obseruantiam curiæ.*

f ¶ *Aliqui.*] quorum interest:vt quia canonici,parochiani,vel patroni.16.q.7.filiis.& si collegium obiicit se,ad hoc tenetur. ff.quod me.cau.l.metum autem præsentem.§. animaduerten dum:dixit Gar.q Romana curia quemlibet clericum de diœcesi vel ciuitate admittit cõtra electum episcopum, siue beneficiarus sit, siue inde ortũdus:si vult obiicere in personam: contra formam autem non, nisi canonicos admittit.

g ¶ *Proponendo aliqua.*] Si ergo quæ opponũtur non sunt talia:sed directe respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ,constitutio ista non arctat,vt in cle.e.tit. constitutionem. 1. responso.

h ¶ *Formam.*]vt quia seruata non fuit forma decr.quia propter.in electione. contra formam postulationis obiici potest, quòd non est concors, vel saltem à duabus partibus celebrata:& hoc quando vnus postulatur,& alter eligitur. s.e.scriptum.vel quòd postulatus est,qui debuisset eligi.s.tit.u.prox.c. vno. contra prouisionem potest opponi:quòd adhuc non fit prouidendi potestas ad superiorem denolata:vel quia per litteras subreptitias fit facta prouisio. de reser. super litteris.

i ¶ *Eligentium.*] vt quia sunt excommunicati maiori sententia, vel ab hoste suspẽti. s.e.est inter. de consuetud. cum dilectus. vel quia priuati à canone:vt quia scienter elegerint indignum.s. e. cum in cunctis. vel sunt infames:quib. sunt actus legitimi inter dicti.ff.de regu. iur. actus.sed eligere est actus legitimus. j. de sen. excom. sollet.ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio.Inno. & approbari opin. Bernard. antiquam, de quibus s.ca.1.in glo.electi.dic.vt ibi. Et videtur reprobari quod dixit ibi.Inn.& Compost. quòd obiectio in personas eligentium propriè dicatur in formam.hic ponit ista vt diuersa. Sed dicit ibi Archi. quòd hoc sit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, scilicet criminum & defectum. Ioan. And.

k ¶ *Electi.*] puta defectus ætatis,scientiæ,& natalium cum in cunctis. obiectorum autem defectum examinatio fiet, vt traditur j. eo. si forte.

4 Etiam q sit leprosus dęmoniacus paralyticus. Dom. Font.

l ¶ *Faciendæ.*]quod igitur hic de prouisione dicitur,repetitum intelligatur in postulatione & electione faciendis;quod iuris enim in vno,& in reliquo.& hoc verum,si contra certam per sonam appelletur, vt non eligatur,vel postulet:sin autẽ contra incertam huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare j.eo.qui contra certam.

¶ *Glo.seq.respondet per quæstionem:ponit opi. Gul.& cõtrarium Gar.quam approbat.secundo ponit dictũ Gar. hodie reprobatum.*

m ¶ *Appellari.*] ad Papam secundum Gul.& est ratio:quia appellationes interpositæ ad Papam magis consueuerunt prorogare negotia ecclesiarum,de app.sæpe.& ad ea quæ frequentius accidunt,&c.ff.de leg.nam ad ea.& ista constitutio videtur supplere illam,s.eod.statuimus quæ expresse de appellatione interposita ad Papam loquitur. Argu. ad hoc j. eod. is qui.& c.seq.Tu dic secundum Gar.quòd hæc decre.eriam locum habet in appellationibus ad inferiores interpositis:cum generaliter loquatur:& sic fit generaliter intelligenda. ff. de of.præsi.l.præses.2.19.di.c.1.ff.quod me.cau.l. metum autem. §.animaduertendum.ff.de publ.in rem ac.de pretio. Præterea Host.intelligit illam decr.s.e.statuimus.licet ibi exprimat,ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpositis,quod facit pro hac parte:tamen id non puto verum,vt ibi dixi.hæc autem decr.secundum Gar.locum habebat siue in iudicio,siue extra iudicium appellaretur:quod non est hodie verũ.non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis:vt declaratum est j.eo. constitutio.

Cõstitutio, circa,an habeat locũ i appellationibus ad inferiorẽ à papa interpositis.

n ¶ *Publico.*] facto scilicet per manum tabellionis. Quid sit publicum instrumentum,no.3.de fi.instr.ca. 2.& dic publico,

o ¶ *Litteris.*6] testimonialibus, scilicet sigillo autentico sigillatis.j.de of.ord.si canonici,& in decr cum medicinalis. j.de sen.excom. Vel dic, quòd sufficit si per suã vel alterius priuati manum fuerint litteræ conscriptæ:probabitur tamen talis scriptura per testes.tamẽ secundum Gul.prior intellectus prævalet:& ideo dictum est de litteris:quia in plerisque locis vsus tabellionum non habetur : sed instrumentorum loco habentur officialium litteræ.

5 Idẽ Pe. de Anc. Font.

6 Hic vide Phil. Font.

¶ *Gl.seq quærit.alleg.pro soluit contrarium.finis gl.dat consilii.*

p ¶ *Omnia & singula.*] Quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam,vel excommunicatum : nunquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatũ:& diuersæ declarationes factę dicuntur super hoc, & videtur quòd hoc satis sufficiat:quia quodlibet periurium, vel homicidium repellit 7. Sed dic contra per hanc litteram: aliàs quare fieret hæc verborum geminatio. & probatur hoc satis j.de exce.pia.& melius j.e.procurator.& in cle.constitutionem.eo.tit.1.respondeo.ad idem. ff.de dol.l.sed si ex dolo.§. fin.j.de testi.*præsentium.*§.testes.2. q.8.per scripta.§.libellorum.de pœ.dist.5.confiderent. & tutum est quòd iure per hunc modum,iuro omnia & singula, & cætera.

7 Hæc cõstitũ quidem circa repulsionẽ, sed circa ppositionẽ & multa valẽt in pban do.C & pb. sine. q ñ valẽt in ppositionẽdo : vbi ñ pñs allegari opt. ff. de rei vẽ.si rẽ. i pr. Io. Mon. cõcor. quod no j eo is q in gl. penul. Ioan. And.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Arch. Gar. tamen dicit Nicolaum interlocutum, quòd non sufficit iurare, quòd credat omnia,&c. nisi etiam addat,& singula,&c.quod hic placet Io. Mo. Ioan. And.

q ¶ *Coram.*]hic fit ver.refertur enim ad inferiora,nõ ad superiora

riora:coram aliquo autem fieri,dicitur quòd fit eo sciente, & intelligente:licet non consentiente,ff.de ver.sig.coram.sed & hic eius testimonium requiritur:vt j.dicam.

a ¶ *Aut persona.*]Sf. Authentica:& intellige illam personam authenticam hic appellari,quę præest iurisdictioni.Et habes hic casum in quo credi

tur vni personæ authenticæ, ad hoc. 86. dist.tāta.vbi de hoc. ibi videas in gl.arg. quòd creditur, &c. & 17.dist.placuit. 2. in gl.2.& 8.q.3.ca.1. in gl.2. Archid.

¶ *Glo.seq.primo solvit duas quæstiones: secundo quærit: ponit opin.Gar.et contrariam Gul.quam approbat in gl.*

b ¶ *Corporali.*] per hoc dicas secundum Gul.& Gar. ꝙ si iuret præsente textu

a Ad idē cle. j.vet.porro. de hæret. & ibi nic.glo. 2.p.q̄ decido quod hic not. Archid. Ioan. And.

Euangeliorum,& nō tangat:ꝙ huic constōni satisfactum non est:& sic Papam Nico.in hoc interlocutum dicunt r Si autem Euangelia tangeret pede vel cubito:si manus habet,non sufficiunt singula membra singula habeant officia.89.dist.singula.5.de hæret.cum ex iniuncto. facit enim contra generalem consuetudinem,quę est optima interpres legum. 5. de cōsuetum dilectus. Quid si sit eps qui appellat: quæro an teneatur tangere sacra?Dixit Gar.ꝙ sic:quia generaliter loquitur Hæc decr.& sic generaliter intelligenda.19.dist.c.1.§.dicēdo.ff. de off.præsi.l.3.Item priuilegium eporum est corpore iuris clausum:vnde per istud tolli videtur,ac si ius esset.5. de cōst.licet. e.lib.cum suis concor.2 Gul.contra dicens,ꝙ epi tangere non tenētur.11.q.1.c.testimonium.§.nec honore.C.de epis. & cle. Auth.sed iudex.de in.cal.c.vl.& hoc credo verius.licet opin. Gar.sic tutior.& facit qd dicā j. c. prox. Sicut enim per illam decr.non tolluntur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante cōfirmationem de iure veteri:sic & per istā sublatum non credam illum casum in quo quis tangere non tenetur 3 scilicet in epo:procederet hoc dictum si priuilegium episcoporum esset generale:tunc responderetur ad contraria infra signata,quę ponunt casus speciales:sed quia per iura superius allegata:& per Auth.de san.epis.coll.9.§.sed nulli.probatur istud speciale in iuramēto testium prius prorogatum ad iuramentum calumnię per prædictam decre.vlt.de iu.cal.ibi sicut in dicendo testimonio,&c. dicam ꝙ in aliis tā gere tenētur.ad hoc 1.q.7.quotiens.5.de iureiu.ego N.in fi.de pur.ca.quotiēs.§.porro.in prin.& in fi.de sen.exc.venerabili.

2 Illud in legibus communib⁹: hic loquitur cū vna generalis, alia specialis, vt in casu l. sancio ff. de pœ. Io. Mo. & Arch.

3 Idem Anc. Barc. in extrana ad rem. prim. Font.

c ¶ *Præstito.*] in iuramentis quæ iure præcipiuntur, vt est iuramentum testis,& calumniæ,semper est iurādum super sancta Dei Euangelia 4.11.q.1.testimonium.§. episcopus non flagitat.ad idem 1.q.7.quotiens.de consē.dist.2.ego Berēgarius.5. de iureiu.ego.in fi.5. de iu.cal.cum in causa.5. de pur.ca.quotiens.§.1.in princ.& idem in omnibus aliis iuramentis,quæ à iure,vel iudice,vel à partibus ex necessitate deferūtur. Arch.

4 Idem Pe.g Anch. Font

¶ *Gl.seq.quærit,et solvit:secundo sol.quæstionem:tertio cōsuluit.*

Appellans vna die, & sequēti die iurās, an latisfaciat cōstitutioni, vt circa.

c ¶ *Præstito.*]Pone ꝙ vna *die* appellauit, *sequenti die* iurauit: quæritur an sit huic constitutioni satisfactum?Dixerunt Gul. & Gar.ꝙ nō:& sic dicebant fuisse declaratū per Nicol.& arg. ad hoc.ff.de dam.infec.qui bona.§.si quis stipulaturus.&5.de elec.quia propter.in quibus habes, ꝙ stipulaturus de dam.in fect.eodem tempore debet iurare & stipulari:aliās non est ei cauendum,& publicatio scrutinij,collatio, & electio infimul fieri debent, non ex interuallo:vnde hæc videtur fuisse istius constitutionis mens,ꝙ incontinenti super oppositis in appellatione iuretur.ad idem ff.de testa.hæredes palam.§.fi.5 Item

5 Idem Io. Mo.& Arch qui dicit ꝙ sic seruat eo riaillud etiā probat litte ra j. quæ sic exprimunt, non dicit expresserūt. Ioan Andr.

secundum eosdem dicas,& bene,ꝙ si appellans dicat sic:offero me paratum iurare omnia & singula,&c. non est huic constitutioni satisfactum:quia constitutio ista iuramētum exigit, nō pollicitationem.ad idem C.de vlur.acceptam. vbi dicitur ꝙ aliud est soluere,aliud esse paratū soluere. ad idem 5.de eo qui mit.in pos.c.1.Idem secūdum eos:vt plene & in omnibus huic cōstitutioni satisfiat: Primo ipse tabellio fidem faciat in instro de sacramento:faciat etiam fidem de tacturas:licet enim durum videatur,ꝙ ob hoc non valeat appellatio,si aliter probari possit tacturarū sic fertur per Nic.fuisse declaratum.

6 Idem per de Anc. Fōr.

Additio. Quod tamen non placet Gul.qui dicit,ꝙ ex quo in instrumento sit fides de iuramento, omnia præsumentur solemniter acta.Inst.de fideiuss.§.fi.& C.de contrah.& com.sti. l.1.Sed vt dicit Ioan.Mo.& Arch. illud verum de qualitate intrinseca:secus in extrinseca.ff.de pub.in rem ac.l.quacunque. ad fi.& inducit Archid.quòd no.Compost.5.e.cum dilecti.ad fi.Est ergo necesse etiam de qualitate iuramenti(quæ de substantia est)fidem fieri.Ioan.And.

¶ *Gl.seq.quærit:opinionem ponit:& contrariam solvit.*

d ¶ *Probare.*] si autem dicat se credere posse probare ea, quæ sufficiant ad victoriam suæ causæ, non est huic constitutioni satisfactum:nec valet appellatio. j.e.is qui.Quid si appellans quædam probauit ex oppositis & iuratis,

Opponens plura,& probās alterum quod sufficit ad victoriā, an dicatur succumbere.

quæ bene sufficiunt ad victoriā suę causæ:& quædam non probauit,quid erit? Dicunt quidam, eū succumbere.ad hoc de prob.licet.verſi. item quoque. & ita dicunt quidam.Nicolaum interlocutum.Contrarium tamē est verum : quia constitutio ista intendit, vt videatur solam calumniam excludere:nō enim iurat quòd sint vera, sed quòd credit ea vera:sic etiam intelligit Host. 5.e. sta

e Aliquin.]i. si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponunt,& male.aliquin,i.si non iuraverint. vnde dicent,quòd pœna istius constitutionis est solum;quòd si non iurat non audiatur super non expressis, sed hoc est falsum,quia si non seruat constitutionem,in nullo valet appellatio:& est expressum j.eo.is qui.& ibi etiam dicam.& probas hoc cle.eo.tit.constitutionem.in fi.

¶ *Gl.seq.recti.per q.ad quam ponit opi:Gar.& contrariam Gul.*

f ¶ *Adhærentes.*]Dixit Gar.ꝙ adhærentes debent seruare,hanc constitutionem,vt principalis,alias nō audirenturalias enim non præcluderetur via malitiis,quod intendit ista constitutio ad hoc j.eo.auaritiæ.& ita dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Gul.contra:quod potius credo,cum hæc constitutio (nulla quantum ad hoc de adhærentibus mentione facta)dicat appellantem iurare debere,& crimina specificare. adhærentes ergo,quandiu appellas prosequetur negotium,ad hoc non tenentur:arg.de deci.ad audientiam.nec fit tutū, nec honestum cogi multitudinē ad iurādum:illo vero defuncto,vel prosequi omittēte:si ipsi velint prosequi bene iurabunt & specificabunt. Et scias ꝙ non admittētur ex virtute appellatiōis adhærentes,nisi infra tempus quo appellasse debuissent, appellationem expresse ratificauerint, & dixerint se adhærere velle.2.q.6.non solent.ff.rem rat.habi.l. bonorum.

Constitutio vt circa, an afficiat adhærentes.

g ¶ *Expressa.*] singulariter,vt dictum est.

Additio. Satis ergo probat hæc littera, ꝙ si aliqua sufficiēter expresserit;aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa;dummodo in aliis fuerit seruata cōstitutio, & patet in cle.constitutionem.§.1.& 2.eo.it.Ioan.And.

¶ *Gl.seq.quærit & solvit.*

h ¶ *Interdictam.*]Alius autem qui non appellauit,nec adhæsit potest se opponere : non potest tamen prosequi in causa illa pro interesse communi articulos non specificatos. quod dic vt in cle.eo.tit.constitutionem.§.2.& hic debet intelligi.j.eo. si forte. ibi. aut dabit initium. &c. vel superior ex officio suo inquirer hoc,ne electus forsan criminosus ascendat ad apicē. 23.dist.qui episcopus.Quid si appellans qui deficit in probatione obiectorum,vel cuius appellatio reiicitur, offert se paratum probare incontinenti electum excommunicatum?Dic secundum Gul.& Gar.ꝙ non admittetur tanquam pars:quod dic vt in cle.e.ti.cōstitutionem.§.insuper. nam etiam per modum querelæ non audiretur, vt ibi:sed superior ex officio inquirer de hoc.& hoc si probationes sint in promptu:alias nō. sic enim retardaretur confirmatio.taceat ergo.2.q.7.plerumque.in princ.7.q.2.si tantum.

i ¶ *Emerserit.*] vt si de nouo homicidium commisit, vel aliud mortale.

Additio. Exemplum patet j.de iureiur.c.Ioan.And.

k ¶ *Antiquis.*] tunc nouis,sed non oppositis.si vero fuissent oppositа circumstantiis omissis non audiretur volens illa exprimere,etiam cum iuramento quod sequitur:vt in cle.eo.constitutionem.2.resp.& quæ est ratio,ibi no.

l ¶ *Superuenerit.*] Cum enim ab initio probandi non habuit facultatem,exprimere non debuit.2.q.7.plerunque. in princ. non sic in casu.j.e.nulli.vbi dixi Ioan.And.

m ¶ *Verisimiliter.*]vt quia non consueuerant multam familiaritatem habere cum isto electo:& quę opponuntur non erāt publica,& in facto alieno est probabilis ignorātia.ff.pro suo. l.vit. Gar.

Ignorantia est probabilis in facto alieno.

n ¶ *Ignorantia.*]vt in vltimo casu,quo de ignorantia dicitur.

o ¶ *Superueniente.*]vt in secundo casu.In primo ergo casu non iurat,nisi vt excludat calumniam,vt sequitur.

¶ Glos.

¶ Gl. seq. recitetur per obiectionem: de regula præsumitur, & solu: secunda pars recitetur per quæstionem & solutionem.

a Iurm propriũ dicitur qđ ptinet p se ipsum, vel p procuratorẽ habẽtem ad hoc speciale mandatum.

a ¶ *Per proprium.*] Nota ignorantiam probari per iuramẽtũ. j. e. nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerunt ab initio quærere: & quia præsumuntur malitiose hoc opponere, aliàs quilibet præsumitur ignotas. j. de reg. iur. præsumitur. vbi de hoc dixi per hanc litteram, per propriũ. Dixit Gul. quòd generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (si habeus ad hoc mãdatum) bene. sic dicit se obtinuisse. ad hoc ff. de iurei. iusiurandũ quod. §. procurator. C. de proc. Lin pecuniariis. ad hoc j. e. procurator. Additio. Vide Bar. in Linter omnes. §. recte. ff. de furt.

probandi, fidẽ per proprium a præstandum corporaliter faciant iuramentum: hoc adiiciendo in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. ¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quarrus contra non plene pro bantes ea, quæ in formam vel personã obiecerãt, statuit b, in suo volumus robore pmanere.

¶ Idem in eodem.

¶ Electus ante confirmationẽ administrare non debet per se, vel per alium in totũ, vel in partem, sub quocunque colore qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito. Ioan. And.

b ¶ *Statuit.*] ſ. eod. statuimus. ibi enim ponitur pœna deficientis in pbatiõe, hic pœna non fer-

† Vide Lib. de iu. pa. lib. 2. part. 2. q. 5. arti. j.

nantis. hãc formam in appellando.

CAP. V.

† Nota opter. q dicat tur agere actũ temerarie: q̃a ille q agit sciens actum sibi à iure prohibitũ sub colore fraudulẽto. vide tex. q fil. sint le. p venerabilẽ. ver. videbatur. & Io. An in cle. 1. de sepul.

A *Varitię* c †cęcitas d, & dãnãdæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupãtes, eos in illã temeritatem† impellunt, vt quæ sibi à iure in terdicta c nouerint, exquisitis fraudibus f vsurpare conẽtur, ¶ Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum g electi: quia eis, iure prohibente, non licet se ante confirmationẽ electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum, (ad quas vocãtur) ingerere h: ipsam sibi tamquam procuratoribus, seu œconomis cõmitti procurãt. ¶ Cum itaque non sit malitiis hominum indulgẽdum i: Nos latius k prouidere volentes, hac generali constitutione sancimus: vt nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquàm celebrata de ipso electio confirmetur l, sub œconomatus m, vel procurationis n nomine, aut alio de nouo quæsito colore o, in spiritualibus p vel

A Varitiæ.] Diuiditur in quatuor partes, secundũ Io. Monachum. Prima ponit prooemium ad dicẽda: Secunda narrat fraudem cõtra ius antiquum: ibi, *Nonnulli.* Tertia illam fraudem reprobatibi, *Cum itaque.* Quarta pœnam apponit ibi, *Omnes.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu istius c. præsupponendum est quod habetur in c. qualiter. e. ti. in ant. vbi dicitur quòd quantuncunque qs fuerit electus in concordia nemine discrepante, non debet se ingerere ad administrationẽ nisi fuerit per superiorem confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi: sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & proprie ante consecrationem non vocatur episcopus, sed electus: quòd si ante confirmationem se ingerit ad ministrationi, priuatus est ipso iure electionis: & eligentes possũt alium eligere. Secundo præsupponendum est, q̃ vacante ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud capitulum illius ecclesiæ: ita q̃ capitulum per se potest exercere iurisdictionem. ca. olim. de ma. & obed. in an. Et ea quæ sunt ordinis potest per alium exercere.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quẽdam Titium: quia Titius antequã esset confirmatus, requisiuit à capitulo, vt capitulum ipsum constitueret œconomum vel procuratorem ad administrandum bona episcopatus: quęritur an sub isto colore posset se ingerere administrationi ante confirmationẽ? Respondet Rom. Pot. q̃ nõ: aliàs si se ingerat, perdit ius sibi quæsitum ex electione. ideo electus ante confirmationem nec directe nec indirecte debet se ingerere administrationi, q̃ si fecerit, eligẽtes vel superior potest prouidere de alio. nam facta electione ecclesia adhuc dicitur vacare. Vnde sicut matrimonium carnale initiatur per sponsalia per verba de futuro, perficitur sequẽte consensu per verba de præsenti, & cõsummatur per carnalem copulam: sic matrimonium spirituale initiatur per electionem, perficitur per cõfirmationem, & consummatur per consecrationẽ. Nota primo id ad quod allegatur iste textus: videlicet, q̃ auaritia excęcat homines, vt non videãt ea quæ sunt recta. Nota insuper principalem effectum huius c. quòd licet sede vacãte capitulum habeat administrationem in spiritualibus & temporalibus, & eã possit alij cõmittere: non tamen potest committi electo vt administret tãquã procurator vel œconomus: aliàs fieret fraus ad ca. qualiter. alleg. Not. vlterius quòd ingerens se administrationi ante confirmationem, perdit ius sibi quæsitum ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi cõfirmationem suæ electionis, ex quo semel fuit vocatus à Deo.

¶ *Auaritia cæcitas.*] De auaro habetur 74. dist. c. virũ. & bonum 1. & c. sicut hi. per quę iura apparet, quòd per hoc vitium qs à Deo separatur. & huic largitas obuiare qnæ sancta in canone appellatur. 16. q. 2. vifis. verſi. diuinæ. &c. cupiditas vero sæua nuncupatur. ſ. de Iudæ. ita quorundam. in prin. Archid.

¶ *Prima glossa sum mat.*

c ¶ *Auaritiæ.*] Electus ante confirmationem administrare nõ debet per se vel per alium, in totũ vel in q̃ partem, sub quocunque colore, qui contra fecerint ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito.

d ¶ *Cæcitas.*] Nota auarũ appellari cæcum & ambitiosum j. e. quorundam. excæcant enim ista animos, vt agẽda nõ videant, & à prohibitis non declinẽt: vt ibi, & 47. dist. virum. & c. sicut hi. Et qs dicatur auarus, quis largus, quis p̃digus, not. ſ. de consue. ex parte. Io. An. Additio. Io. Monachus auarum dicit esse cæcum, vt tetigit hic gl. in prin. & hoc probat tali rõe: secundum philosophum, Possessio diuitiarũ est in distribuendo: auarus autem hoc non faciendo, nõ videt fructũ diuitiarum: & sic est cæcus. D ffert autẽ secundum eum cupidus ab ambitioso, vt dicit versus,

Est censu cupidus: sed honore vir ambitiosus. Ioan. And.

e ¶ *Interdicta.*] ſ. ante confirmationẽ administrare. ſ. eo. nosti. & c. qualiter. & ſ. de præb. cum iamdudum.

f ¶ *Fraudibus.*] Fiebat fraus quãdo contractu ad contractũ, & hoc prohibitum est, quod profequere, vt not. 14. q. 3. plerique. ſ. de priuil. quanto. & ff. de leg. contra.

¶ *Gl. seq. ponit quatuor casus exceptos.*

g ¶ *Ecclesiarum*] omnium, cum indefinite loquatur: quod verũ intelligas, nisi in Papa. ſ. eod licet. & idem secundum Hug. & Io. in imperatore z qui hoc not. 93. dist. legimus. Alij cõtra. ſ. eo. venerabilem. & in casu. j. e. indemnitatibus. §. si vero. & §. cæterum. & in vltramontano concorditer electo immediate subiecto domino Papæ. ſ. eo. nihil. ad fin.

z Vide Old. cõſ. 107. tit. de ele. & electi por. Fõt.

h ¶ *Ingerere.*] vocari. n. debent à Deo tanq̃ Aaron. ſ. e. qualiter.

i ¶ *Indulgendũ* 3.] ſ. c. px. ff. de rei ven. in fundo. §. cõstituimus.

¶ *Gl. seq. recitetur per obiectionem, quam duplicitur soluit.*

3 Vide ſ. de simo. ca. nobis. in glo.

k ¶ *Latius.*] ſ. late. sic ſ. de accu. licet, prope fi. ibi, potius. & j. de iniur. & si pignorationes. ibi, districtius. hoc dico, quia idem promissum est ex mẽte priorum iurium. Vel dic proprie, quia hæc constitutio latius & clarius exprimit. Item olim irritabatur electio: hodie aliter est, vt j. sequitur.

¶ *Gl. seq. ponit triplicẽ rationẽ quare, & c. secũdo quærit & soluit.*

l ¶ *Confirmetur.*] & tũc administrabit q̃ iurisdictionis sunt, nõ quæ ordinis: vt ſ. e. transmissam. & est rõ quare electi ante cõfirmationẽ non administrant: q̃ aliàs de cõfirmatione nõ curarent 4, maxime hi qui non habent cõfecrari: & ét cõfirmatio nil operaretur si administrõnem per electionem haberẽt. Ité si cõtingeret electionẽ cassari, nõ possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo cõfirmato, à cuius cõfirmatione est appellatũ: nunquid si admin. strabit appellatione pẽdente, incurrat pœnã & fuit disputatũ & terminatũ olim Bonon. q̃ administrator talis incurrat pœnã. facit de app. oblatę. ad fi. p

4 Ne se submitteret petere cuius cassatiõis. Io. An.

]. ff. de mu. & ho. Ireus. §. eũ cõtra qué 5. & hoc nisi talis esset appellatio q̃ non teneret. & sic intelligitur de ap. cõstitutis. 2. in fin

5 Vide ſ. e. p

tionẽ. m ¶ *Oeconomatus.*] Oeconomus, cui res ecclesiastica gubernã da mandatur. C. de sacrof. ec. l. inbemus. circa prin. Ioan. And. in vlt. glo.

n ¶ *Procurationũ.*] Sumebant hanc fraudem ex decr. ſ. eod. cum nobis olim. in fi.

Additio. Inn. Papa ibi loquitur: nec puto excusari hodie electum per commissionẽ talem, q̃ faceret inferior confirmator: licet littera hęc cõtra. & Arc. loquitur obscure, q̃a dicit electũ pœnã incurrere, si fine auctoritate ltimi supioris administrat. Et adde qđ no. de sim. sicut tuis. in gl. 2. & qđ ibi dixi. Io. And.

o ¶ *Colore.*] quicunque fuerit ille, puta vicarius, commendatarius, castaldionatus: vel dicebat se facere id vt canonicum, secundum opi. Lau. qui notat hoc. ſ. eo. qualiter.

p ¶ *in spiritualibus.*] vt excõmunicare, absoluere, interdicere, pœnitentias iniungere, & similia. ſ. de excess. prælat. accedẽtib.

temporalibus [a], per ſe vel per alium, pro parte [b] vel in totum gerere [c], vel recipere [d], aut † illis ſe immiſcere præſumat. Omnes illos, qui ſecus fecerint, iure (ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit) decernentes eoipſo [e] priuatos [f].

¶Idem in eodem.

¶ *Eligentes quamcito commode poſſunt, electionem electo præſentẽ: Electus infra menſem cõſentiat: aliàs priuatus eſt iure quæſito, niſi conditio perſonæ ipſum excuſet: poſt conſenſum confirmationẽ petat infra tres menſes, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. And.*

CAP. VI.

QVàm † ſit [g] eccleſiis ipſarum diſpẽdioſa vacatio, quàm periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus: non ſolum iure [h] reſtantur, ſed etiam magiſtra [i] rerum efficax experiẽtia manifeſtat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis vacationũ diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto ſtatuimus: vt ſi quando fuerit electio in aliqua eccleſia [k] celebrata, electores electionem ipſam, quam citius [l] cõmodẽ poterunt, electo preſentare, ac petere conſenſum ipſius procurent †: Electus vero illum adhibere infra menſem [m] à tẽpore præſentationis huiuſmodi teneatur †. Quem ſi electionis c. ſi religioſus. allegato. Not. finaliter, q̃ facta declaratione per electum, q̃ cõſentit electioni de ſe factæ, debet petere cõfirmationem ſuæ electionis infra tres mẽſes: non dico q̃ obtineat, q̃ ſufficit q̃ petat, & faciat quod in ſe eſt. Vnde ſciendũ q̃ in eccleſiis ſecularib. ſufficit, q̃ fiat electio infra ſex menſes c. 2. de conſuet. præb. in an. quia ille ad quem pertinet prouiſio habet ſex menſes: vt d. ca. 2. qui ſex menſes currunt à tempore notitiæ. c. quia diuerſitatem. eo. ti. de conſuet. præb. in antiq. J. reſp. de act. emp. Pe. Fõ.

¶ *Prima gl. ſummat.*

g ¶ *Quam ſit.*] Eligentes quamcito cõmode poſſunt, electionem electo præſentent: electus infra menſem conſentiat, aliàs priuatus eſt iure quæſito: niſi conditio perſonæ ipſum excuſet, poſt conſenſum confirmationem petat infra tres menſes: aliàs electio viribus vacuetur.

h ¶ *Iure.*] So. diſt. poſtquam. J. e. ne pro defectu. & c. cum inter vniuerſas.

i ¶ *Magiſtra rerum.*] Dicit philoſophus, Natura potentem, ars facilem, vſus promptum reddit artificem, & cuilibet artificio præbet experiẽtia nutrimẽtũ. ff. de le. 3. l. legatis. §. ornatricib. ADDITIO. Ioan. Mon. allegat ſecundam conſtitutionem Codicis, §. t. & C. de iud. l. certi. In prima lege commẽdatur iuriſperiti experientia rerum, in ſecũda caularum experti iudices dari poſſunt. Ioan. And.

k ¶ *In aliqua eccleſia.*] No. quomodo hæc littera loquitur indiſtincte. ad hoc J. de teſta. relatum. in pr. cum concor. ibi poſſitis, & J. de conſtitu. lepro. quoniam in gl. pe. Archidiaconus.

l ¶ *Quàm citius.*] Eſt hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non terminetur. ff. de in. deli. l. 1. & J. de off. de le. canſis. & magis intellectu, quàm elocutione certa exprimi poteſt. de don. Apoſtolicæ.

m ¶ *Commode.*] J. e. quia propter. 22. q. 2. faciat. ff. de ver. ſi. l. ne pos Proculo. ſi autem electores fuerunt negligẽtes in præſentando, nõ nocet electo: quia non debet per alterum alteri iniqua conditio afferri. ff. de re. in. nõ debet. & eſt expreſſum J. e. cupientes. §. cæterum. & tene hodie quod ibi habes: quia ſi eligentes differunt electionem præſentare infra octo dies, poſtquam commode poterunt, totaliter quo ad ſe excluſi ſunt à proſecutione proceſſus, & ab eccleſiaſticis beneficiis, quæ in illa eccleſia obtinent, per triennium continuum ſunt ſuſpenſi: electo per hoc nullum ſit præiudicium, hoc habes in prædicto §. cæterum. Et ſcias quòd illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: non in illis tantum de quibus aliàs loquitur decre. cupientes. vt ibi dicam, & hoc probat principium ipſius decretalis.

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem.*

n ¶ *Menſem.*] Iſubaudi computandum à tempore, &c. Et dic ſecundum Gul. & Gar. quòd tot dies habebit iſte menſis, quot habuerit ille, in quo præſentata fuit electio, & ſi dies aliqui lapſi erant, ſupplentur de menſe ſequenti 2 & probatur aperte J. de ſupel. negl. præla. licet. vbi duo ſemeſtria faciunt vnum annum. Si enim diceremus quòd menſis deberet xxx. dies habere, iam non facerent duo ſemeſtria integrum annum, ſed ſolum cccl x. dies. ſi xxxj. eẽnt, cccl xxij. ſi xxviij. 3 cccxxv. Eſt ergo neceſſarium concludere, quòd fieri debet computatio ſecundum quòd menſes occurrunt. & faciunt ad hoc, menſe. l. An-

quæ

[a] ¶ *Tempetalibus.*] vt recipere cenſus & debita: habere curam colligendorum & conſeruandorum fructuum, & ſimilia. ADDITIO. Liberet tamẽ eccleſiam, ſoluendo quod debet. ff. de neg. geſt. ſoluendo. ſed debitorem ſibi ſoluentem non liberaret. ſi. de ſol. vero procuratori. Ioan. And.

[b] ¶ *Pro parte.*] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit de hereditate. ff. de acq. hæ. ſi ſeruum. §. ſi quis ſeruus.

[c] *Gerere.*] in iudicio, vel extra. ff. de ver. ſi. verba. & l. licet inter geſta.

[d] ¶ *Recipere.*] de prouentib. ſic dicit lex in tutore. C. arb. tu. l. ſi.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

[e] ¶ *Eoipſo.*] ſcilicet q̃ ſe adminiſtrationi immiſcuit: non antẽ eo q̃ fecit ſe procuratorem vel œconomum conſtituí, ſi ſe non immiſcuit. & hæc probantur per Innoc. iij. ſuperiorem litterã, & verba cum effectu, & c. de cle. non reſi. relatum. cum ſi.

¶ *Gl. ſeq. reci. per obiectionem duplicitẽ, & ſoluit. finis recit. per obiectionem.*

[f] ¶ *Priuatos.*] ipſo iure: olim vero per ſententiam: Niſi velis dicere q̃ adminiſtrantes vt electi nullo colore quæſito priuandi ſint per ſententiam, per antiqua iura: adminiſtrantes quæſito colore priuati ſint ipſo iure, vt hic. quod ſatis mihi placet, vt euitetur correctio iurium: vt J. e. cum expediat. Sed primũ verius ſecundum Gar. & pro eo. J. e. cupientes. §. cæterum. Et ſi electus aliàs nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerit, tenetur ad fructuum reſtitutionem, & aliàs iudicis arbitrio puniri debet ſecundum Gulielmum, J. e. dudum. 1.

ADDITIO. Secunda opi. huius gloſſę quę placet Ioan. And. placet etiam Io. Monacho, qui inducit illud Greg. ſimulata æquitas, duplex eſt iniquitas: quod eſt dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc, J. de dol. & contu. eum qui. & quod ibi no. Hieron. ad Celandiam. 6. Multo deformior eſt ſuperbia quæ ſub humilib. ſignis latet. vide quod no. in cle. ad noſtrum. in fi. de hæret.

QVàm ſit.] Præmiſſa conſtitutionis cauſa, ſtatuit tria tempora ab antiquis iurib. non prouiſa: Primo tempus electionis præſentandæ ſine adiectione pœnæ: Secundo: ibi, *Electus*: tempus conſenſus præbendi pœnam apponens, & vnum caſum excipiens: Tertio ibi, *Cæterum*: tempus petendi confirmationem, & pœnam apponit, & determinat: quod ſatis no. Hoſt. in ſumma huius tit. §. fi. ver. quid ergo ſi capitulum. in fi. Ioan. And.

CASVS. Cauecur in ca. ne p. ꝓ defectu. eo. tit. in an. quòd illi ad quos ſpectat electio in eccleſia cathedrali, vel collegiata, debent eligere infra tres menſes numerandos à tempore vacationis, & ſic ibi ſatis eſt prouiſum circa electionem: ſed non fuit prouiſum circa tempus infra quod debeãt electo preſentare electionem: ad hoc emanat iſtud c. ſcilicet, q̃ eligẽtes debent quamcito commode poſſunt electionem præſentare electo, & ipſum requirere, vt cõſentiat vel diſſentiat electioni: & iſtud tempus hodie eſt redactum ad tempus octo dierum. ca. cupientes. J. e. Sed vellem informari vtrum electus facta præſentatione & requiſitione teneatur incontinenti conſentire vel diſſentire: vel vtrum detur ſibi tempus ad deliberandum? Reſp. q̃ electus facta ſibi præſentatione electionis, non tenetur incontinenti conſentire, ſed habet vnum menſem ad deliberandum, & infra illum tenetur declarare animum ſuum q̃ conſentit. Si autem non conſentiat infra menſem, tunc ipſo iure perdit ius ſibi quæſitum ex electione, niſi forte conditio perſonæ aliud reqrat: quia forte erat religioſus, qui fuerat electus in epiſcopum, qui non poteſt cõſentire ſine licentia ſui Prælati, c. ſi religioſus. J. e. & non poteſt in breui tempore habere licẽtiam ſui abbatis: quia abbas forte eſt abſens in remotis partib. Sub quid ſi electus cõſentit electioni, infra menſem, vtrum pro libito ſuæ voluntatis poſſit petere cõfirmationem ſuæ electionis: vel vtrum ſint tempora ſtatuta? Reſpõ. q̃ infra tres menſes tenetur petere confirmationem ſuę electionis, & ſi infra illos tres menſes non petierit, ipſo iure perdi ius ſibi quæſitum ex electione, & eligentes poterunt alium eligere. No. primo q̃ celebrata electione nõ poſſunt electores pro libito ſuæ voluntatis celare electionem: ſed illã debent publicate ſolemniter clero & populo, & publicata electione, electores debent illã præſentare electo, vt conſentiat vel diſſentiat. Nota q̃ electus non tenetur incontinenti declarare animum ſuum, immo non debet de honeſtate: ne videatur affectare dignitatem: tamẽ poteſt ſi velit. Nota, q̃ electus facta ſibi p̃ſentatione electionis, debet conſentire infra menſem, & ſi infra mẽſem non conſenſerit, electores poſſunt aliũ eligere: q̃ illa eccleſia eſt libera, & vacat. No. vlterius ex textu iuncta gl. q̃ Papa poteſt alicui inhibere ne conſentiat electioni de ſe factę, & talis inhibitio annullat cõſenſum electi, ita q̃ electus nõ poteſt cõſentire: q̃ nõ minorem habet poteſtatem Papa in clericos, q̃ Abbas in ſuos religioſos, & tamen religioſus non poteſt conſentire ſi ne cõſenſu ſui abbatis. c. ſi religioſus. allegato. Not. finaliter, q̃ facta declaratione per electum, q̃ cõſentit electioni de ſe factæ, debet petere cõfirmationem ſuæ electionis infra tres mẽſes: non dico q̃ obtineat, q̃ ſufficit q̃ petat, & faciat quod in ſe eſt. Vnde ſciendũ q̃ in eccleſiis ſecularib. ſufficit, q̃ fiat electio infra ſex menſes c. 2. de conſuet. præb. in an. quia ille ad quem pertinet prouiſio habet ſex menſes: vt d. ca. 2. qui ſex menſes currunt à tempore notitiæ. c. quia diuerſitatem. eo. ti. de conſuet. præb. in antiq. J. reſp. de act. emp. Pe. Fõ.

¶ *Prima gl. ſummat.*

g ¶ *Quam ſit.*] Eligentes quamcito cõmode poſſunt, electionem electo præſentent: electus infra menſem conſentiat, aliàs priuatus eſt iure quæſito: niſi conditio perſonę ipſum excuſet, poſt conſenſum confirmationem petat infra tres menſes: aliàs electio viribus vacuetur.

h ¶ *Iure.*] So. diſt. poſtquam. J. e. ne pro defectu. & c. cum inter vniuerſas.

i ¶ *Magiſtra rerum.*] Dicit philoſophus, Natura potentem, ars facilem, vſus promptum reddit artificem, & cuilibet artificio præbet experiẽtia nutrimẽtũ. ff. de le. 3. l. legatis. §. ornatricib. ADDITIO. Ioan. Mon. allegat ſecundam conſtitutionem Codicis, §. t. & C. de iud. l. certi. In prima lege commẽdatur iuriſperiti experientia rerum, in ſecũda caularum experti iudices dari poſſunt. Ioan. And.

k ¶ *In aliqua eccleſia.*] No. quomodo hæc littera loquitur indiſtincte. ad hoc J. de teſta. relatum. in pr. cum concor. ibi poſſitis, & J. de conſtitu. lepro. quoniam in gl. pe. Archidiaconus.

l ¶ *Quam citius.*] Eſt hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non terminetur. ff. de in. deli. l. 1. & J. de off. de le. canſis. & magis intellectu, quàm elocutione certa exprimi poteſt. de don. Apoſtolicæ.

m ¶ *Commode.*] J. e. quia propter. 22. q. 2. faciat. ff. de ver. ſi. l. ne pos Proculo. ſi autem electores fuerunt negligẽtes in præſentando, nõ nocet electo: quia non debet per alterum alteri iniqua conditio afferri. ff. de re. in. nõ debet. & eſt expreſſum J. e. cupientes. §. cæterum. & tene hodie quod ibi habes: quia ſi eligentes differunt electionem præſentare infra octo dies, poſtquam commode poterunt, totaliter quo ad ſe excluſi ſunt à proſecutione proceſſus, & ab eccleſiaſticis beneficiis, quæ in illa eccleſia obtinent, per triennium continuum ſunt ſuſpenſi: electo per hoc nullum ſit præiudicium, hoc habes in prædicto §. cæterum. Et ſcias quòd illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: non in illis tantum de quibus aliàs loquitur decre. cupientes. vt ibi dicam, & hoc probat principium ipſius decretalis.

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem.*

n ¶ *Menſem.*] Iſubaudi computandum à tempore, &c. Et dic ſecundum Gul. & Gar. quòd tot dies habebit iſte menſis, quot habuerit ille, in quo præſentata fuit electio, & ſi dies aliqui lapſi erant, ſupplentur de menſe ſequenti 2 & probatur aperte J. de ſupel. negl. præla. licet. vbi duo ſemeſtria faciunt vnum annum. Si enim diceremus quòd menſis deberet xxx. dies habere, iam non facerent duo ſemeſtria integrum annum, ſed ſolum cccl x. dies. ſi xxxj. eẽnt, cccl xxij. ſi xxviij. 3 cccxxv. Eſt ergo neceſſarium concludere, quòd fieri debet computatio ſecundum quòd menſes occurrunt. & faciunt ad hoc, menſe. l. An-

quæ

† In manuſcriptis ita, aut illi.

† Vide cõci. Lateran. ſub Innoc. iij. ca. 23. refertur inter. ne ꝓ defectu. exti. de cle. adde Concor. in concl. Tri den. ſeſ. 7 de reform c. 13. 1 Idẽ Dom. Phil. ex quo not. q̃ cõſtituentes ſacerdotẽ nõ ſimul parantẽ ſe ad facien dum. Fonta.

† Aliàs, ſeclericos, q̃ Abbas in ſuos religioſos, & tamen religioſus non poteſt conſentire ſi ne cõſenſu ſui abba ti pendet ex voluntate al terius, ad qđ vide l. Iulianus. §. ſi quis colludente.

† Nota vbi validitas actus celebra ti pendet ex voluntate al terius, ad qđ vide l. Iuliano. §. ſi quis colludente.

2 Idẽ Bar. in l cũ biſſextus. ff. de ver. ſig. gl. in l. 2. ff. d diuer. & temp. Font.

3 Iuxta qđ vulgus reciſpit 4. ſeptimanas pro

quæ notantur ff. de diuer. & temp. præscr. l. 2. & idem intellige in trib. mensibus datis ad eligendum, & tribus ad confirmationem perendum, vt j. sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx. dies habere: vt tenet Pet. de sent. excom. sacro. per c. de illicita. 24. q. 3. & quia est quoddam medium: & quia vulg. sic recipit. Io. A.

a ¶ *Distulerit.*] per hoc patet, q si impeditus fuerit, non currit ei tẽpus: quia impeditus non differt. de cõcess. præb. quia diuersitatẽ. & facit quod ī vltimo casu inferꝰ dicitur.

ADDITIO. *Distulerit.*] negligentiam notat, & causam iustã, siue impedimentum excludit: vt patet j. eod. §. vlt. & s. eo. ne pro defectu. vbi de hoc. & patet in eo quod legitur & notatur 61. dist. bene nouit. Archidiaconus.

b ¶ *Extunc.*] extremum tempus significat. ff. de cond. & dem. si is. §. si ita. vn de vsque ad fi. mensis poterit expectare.

ADDITIO. Adde quod notatur j. de rest. spo. frequens. in gloss. quia dies. in fi. Ioan. And.

c ¶ *Eoipso.*] nec requiritur alia priuationis sententia: licet vbi dubium esset, declarari posset sententialiter illum esse priuatum, & adde quod dicam j. eo. commissa.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & quæstionem soluit.*

d ¶ *Conditio.*] vt quia Papa prohibuit q non consentiret electioni de se factæ: vel monachus, canonicus regularis, vel alius frater est, qui sine licentia superioris consentire non potsunt, j. eo. si religiosus. 1. resp. Licentia autem obtenta, dico q habebit mensem integrum. illi enim non currit, nisi ex quo consentire potuit. s. eo. ver. electus. de concess. præb. quia. C. 5 de ann. excep. l. 1. §. fin.

e ¶ *Celeritate.*] si hoc in dubium reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff. de verb. ob. l. cõtinuus. §. 2. de don. Apostolicæ.

f ¶ *Obtinere.*] si superior illam dare nolit: dic vt dicam. j. eo. si religiosus. & voluit Gul. intantum adhærere huic litteræ: q dixit, quòd nisi obtineatur: puta quia superior non vult dare, q electores ad electionem procedere possunt: quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Gul. vt in gl. seq.

g ¶ *Facultatem.*] supple & electus iure (si quod sibi competebat) sit eoipso priuatus, per extrauag. Benedicti. eod. titu. si religiosus.

ADDITIO. Et per illam extrauag. terminum est, quod diffuse tractat hic Io. Monachus in additione, scilicet, an ñ post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium, non conualescit ius electi. Ioan. And.

h ¶ *Tres menses.* de diuersis temporibus, vide quod dicam. j. eo. si electio.

Glo. seq. primò no. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & soluit: & solutionem determinat.

i ¶ *Petere.*] sufficit petere, licet non obtineat, ex quo per eum non stat. In confirmationib. cathedralium vel regularium ecclesiarum, quæ ex immediata subiectiõe vel appellatione habent peti à Papa, seruꝰ decretalem Nicolai. j. e. cupientes. Et scias secundum Gul. & Gar. q sufficit si electores petant. s. e. cum inter canonicos, & c. cum dilectus. & c. dudũ. in prin. & electo tunc nil petente vitatur hæc pœna. Item electus per suum procuratorem confirmationem petere poterit. s. de rescrip. causa dilecta. saluo q semper decr. cupiẽter. seruetur in suo casu. Sed pone, q amicus eius nomine confirmationẽ petiit sine mandato: nunquid sufficit? Sic: dummodo ratum habeat: quia & in iudiciis, vt ff. de iud. l. licet. & in contractib. 2 Cad Maced. l. vlt. Et in maleficiis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quotiens. ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato. j. de sent. excom. cum quis. & j. de reg. iur. ratihabitionem. vbi dicam de hoc. Et intelligas quòd debet ratum habere ante lapsum illorum trium mensium: aliàs ratihabitio postea facta non prodesset. ff. rem rat. hab. l. pe.

k ¶ *Iusto impedimento.*] puta infirmitate, viarũ discrimine, superioris impedimento, Frequẽti curiæ mutatione, vel alio simili. ff. si quis cum. l. 2. s. de pig. significante. de ap. cum parati. 18. dist. episcopus ad synodũ. cum si. Et nota hoc tempus quodammodo vtile: quia non cessantibus non officit. C. de inoff. testa. contra maiores. s. de rest. si autem. & c. plerunque.

ADDITIO. Aduerte quòd l. 2. §. quod dixim. ff. si quis cau. superius allegata, ponit exemplum in eo qui sistere non potuit propter tempestatem maritimam, vel terrestrẽ, vel vim fluminis, vt quia pons fractus, vel nauigari nõ poterat. Ioan. And. in nouella.

¶ *Gl. seq. primo ponit duas opiniones: secundam approbat: secundo soluit dubium, tertio quærit & soluit.* sic ipse omittit. Quòd si, iusto impedimento cessante, infra † huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eoipso viribus vacuetur.

† Aliàs ita, infra ttimestre quærit & soluit. sic ipse omittit Vacuetur.] dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in isto casu, quàm superiori: quia maius vinculum contractũ est post consensum, quàm ante, & ideo difficilius rumpitur. Guielmus contra: quia

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio, nõ est quis ex eo priuatus scienter habito in indignũ, eligẽdi potestate priuatus. H. d. Io. A*

CAP. VII.

PERPE-

puto verum 3: Cum hic dicat littera, eoipso viribus vacuetur: per quod satis patet, q est canon latæ sententiæ, nõ ferendæ: hoc est ergo ius nouum: nam olim si post præfixum consensum non petebat electus confirmationem: nunquam propter hoc cadebat à iure sibi per electionem iã quæsito, sed per superiorem cogebatur ad confirmationem petendã, secundum ea quæ notat Innocentius de electio. cum in cunctis. Et nota secundum Gul. quod hic statutum est in electione, intelligi & in postulatione 4. Quia eadem est ibi ratio. de cõst. translato. Quid si postea confirmationem petat electus, & eã obtineat? Dico non posse cõualescere quod a principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatũ: nec facit fructus suos: nisi confirmatio sciẽter fuisset facta per illum, qui aliàs suo iure conferre potuisset secundum Gul. & facit quod notatur s. de præbe. & quali. cum bonæ. Ioan. And.

3 Idẽ Cleric. cus Pisanus, Ioannes Monac & Arch.

4 Setus in q nisi non ea illius hõ petitur confirmatio vt patet j. de sp. si tibi absens.

PErpetuo.] Primo ponitur declaratio: secundo cõtinuatio: ibi, *Licet.* Io. & hoc habet in effectu. Consentiẽs scienter in indignũ, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ex illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

¶ Præsupponendũ est primo pro intellectu istius capituli, illud quod habetur in c. quia propter. iuncto c. cum in cunctis. eodem tit. in antiq. & pœnæ illorum, qui scienter eligunt indignum: Vnde sciendum, quòd ad electionem de aliquo faciẽdam, potest procedi vna dẽ tribus viis, videlicet via Spiritussancti, via cõpromissi, & via scrutinij, vt dicto c. quia propter. Forma Spiritussancti est, quãdo nullo habito tractatu inter eligentes, nec conuentione, statim quòd eligẽtes conuenerunt in loco solito, clamant vnanimiter: Nos talem eligimus, nulla contradicente, & nulla disputatione facta inter eos: vel vnus eligentium dixit, Ego eligo talem: & omnes alij dicunt similiter. Alia est forma cõpromissi: & forma compromissi est, cũ eligentes vident se in discordia, ita q non possunt conuenire, tunc transferunt potestatem eligendi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quæ est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo q eligentes debent conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diẽ qua procedent in electione faciendã: ad quam diem debẽt absentes citari: qua die aduenientes ipsi eligentes conuocati in loco deputato, debent eligere tres scrutatores de ipsorum corpore: qui scrutatores debẽt se trahere ad partem & locum secretum, & esse in loco tam remoto, q vota & deliberationes aliorũ non possint ab illis intelligi: qui scrutatores interrogabunt vnumquemque eligentium, quem eligũt, quæ deliberationes omnium debẽt in scripturis redigi, & auditis deliberationibus omnium, isti tres scrutatores debent publicare scrutinium & legere: & sit collatio zeli ad zelũ, numeri ad numerum, meriti ad meritũ: & illa examinatio secreta vocatur scrutinium. Et in c. cum in cunctis. dicitur q eligẽtes scienter indignum, sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hoc præsupposito, casus in hoc cap. sic figuratur: Ponamus quòd vacãte ecclesia Pictauiensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerint inter se, q procedetur ad ele-

1 Idem phil. vsi not. reg. requiritur, dj

2 Et in quasi tractib. ff. de ne. ge. l. Pomponius & in distractib. ff. de sol. vero procuratori. in fin. & vltimis vocatib. C. de don. int. vi. & vx. l. aũp.

ad electionem per formam ſcrutinij: vnde ipſi elegerunt tres ſcrutatores qui reciperent vota ſingulorum: tres vel quatuor ex canonicis nominauerũt ſcienter indignum, ſ. illegitimum vel imperfectæ ætatis: antequã procederetur ad electionem, pœnitentia ducti reuocauerunt nominationem ſuam, & voluerunt conſentire in alium: verum ſit locus pœnitentiæ? vel vtrũ ſint priuati voce ſua pro illa vice: vel requiratur q̃ alij fuerũt ſecuti nominationem ſuam? Reſpondet, quòd ip ſi non ſunt priuati poteſtate eligendi, ſed requiritur perſeuerantia vſq; ad electionem completã, & quòd ex votis & nominationibus illorum ſequatur electio. Nota primo q̃ ꝯs in ſcrutinio, nominãdo ſcienter indignum, peccat: licet ex nominatione ſua non acquiratur ius electo, quominus eligẽtes poſſint alium eligere, niſi poſt publicatum ſcrutinium: quia publicato ſcrutinio non poſſunt amplius variare. c. publicato. e. ti. in antiq. & hoc niſi ſcienter elegerint indignum: tunc enim poſſunt pœnitere: vt eſt hic text. Nota vlterius, q̃ ſcienter eligens indignum, eſt priuatus poteſtate eligẽdi pro illa vice: Et ſi omnes peccauerunt, tũc poteſtas deuoluitur ad ſuperiorẽ. Si autem omnes peccauerunt vno excepto, tunc in illo remanet ius collegij: & ipſe ſolus poterit eligere.

¶ *Prima gl. ſummat.*

a ¶ *Perpetuo.*]Si non ſequatur electio, nõ eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate priuatus. hoc dicit.

b ¶ *Perpetuo ſanctionis.*]i. generali. vel. i. perpetuo duraturo. 25. e. 1. quæ ad perpetuam.

c ¶ *Oraculo.*] deſt, reſpõſo. C. de leg. digna vox. Et dicitur oraculum: quia oraudo ſeu precando impetratur. concordat ſ. de ver. ſig. c. ſi. eo. lib.

ADDITIO. Archidiaconus ſ. eo. ti. c. fundamenta. in fin. dicit, q̃ oraculũ dicitur propitiatorium. EXO. 37. Fecit propitiatorium ideſt oraculum, & in hoc ſenſu accipitur fere per totã Bibliã. Pro templo tamen poteſt accipi 3. Reg. c. 6. vbi dicit, In ingreſſu oraculi fecit duo oſtiola. Dicitur etiam oraculum, diuinum eloquium, cæleſte reſponſum, vel imperiale reſcriptum. C. de ſacroſ. ec. iubemus nullam. Item dicitur ab oro oras: & dat ibi verſum:

Supplicat, implorat, petit, obſecrat, hæc notat oro. Vnde orator, inuictor, defenſor, patronus, cauſidicus, aduocatus. Io. And. d ¶ *Suffragium.*]deſt, conſenſum in ſcriptis redactum: cum ſcilicet dicit: ego talis talem nomino in Prælatum, & ſumitur ſuffragium pro auxilio, conſilio, ſeu ſermitio. 12. q. 2. quicunq; ſuffragio. C. de ſuffra. l. vna. ſ. de celeb. miſ. cum Marthæ. in fi.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & quæſtionem ſoluit.*

e ¶ *Perſiterint.*] ſed nõne publicato ſcrutinio compelluntur ad electionem. ſ. eo. publicato. &c. in electionibus 1 Sed dic illud verum, cum dignum nominat: ſi autem in collationibus forte appareat, vel prius apparebat eum indignum: tũc locũ habet hæc decretalis. & quod hic dicitur de peccato in perſonam, idem intellige de peccato in formam: & multo fortius, quia minus eſt peccatum.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

Gl. ſeq. ponit opinionem, & notat.

f ¶ *Priuentur.*]Idem intelligo ſecundum Gar. & Gul. de pœna ſuſpenſionis à beneficiis: cum ea non puniatur nominantes, ſed eligentes. ſ. e. cum in cunctis. §. clerici. Et not. quòd conſtitutus in mortali eligere poteſt: ſicut & excommunicatus minori. ſ. de cler. excom. min. ſi celebrat. & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. ſ. de iureiur. ſicut.

g ¶ *Vindictam.*] ſic C. de ſum. tri. l. j. & ſ. e. vbi. ver. qui autem.

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Formidare.*]quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius conſtitutionis? Sol. Dicebaut quidam, olim, videlicet Inn. & Hoſt. & Compoſt. ſ. e. dudum, quòd ſcienter nominantes indignũ 2 in ſcrutinio, erãt priuati poteſtate eligendi: & probabant hoc tali ratione: certum eſt quod tempore decr. cum in cũctis. innotuit. cum Vinton. adhuc non emanauerat decret. quia propter. vnde ex ſolis conſenſibus videbatur illa pœna inferẽda: quia non erat tunc neceſſaria alia communis electio. Sed contrarium eſt verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo quia illa iura puniunt eligentes tãtum. Secundo quia nec nominatio, nec votorum publicatio dici poteſt communis electio. ſ. e. in Geneſi. Tertio quia ſimplex nominatio nõ tribuit ius ſ. eo. quod ſicut. Ad id q̃ dicitur, q̃ ante decr. quia propter ſufficiebat conſenſus: verum eſt, talis qui electionẽ inferret: vnde non dixit decret. cum in cunctis, q̃ in quẽquam conſenſerint, ſed elegerint: vnde & olim ſuo modo neceſſaria fuit electio: & hodie ſuo modo ad huc eſt, vt locum habeat illa pœna: fateor tamen, q̃ pœna dect. ſ. e. li. & eo. ti. c. x. bene habet locum ante electionẽ vt ibi dixi in gl. pe.

Nulli licere.] Tria facit ſecundum Io. Monachum, ſ. primo ponit regulam: ſecundo dat inſtantias cõtra illam: tertio dat formam probationis illarum: Secunda ibi, *Niſi*: Tertia ibi, *De huiuſmodi*. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, canonici vnanimiter & cõcorditer ab initio quendam Titium elegerunt facta electione, orta fuit diſcordia inter Titium electũ & canonicos: quidam ex iſtis canonicis voluerunt ſe opponere dicẽtes, quòd erat indignus: & forte re vera erat indignus, verum ſint admittẽdi? Reſpondet quòd non: & hoc verum, niſi poſt electionem electus contraxiſſet maculam: vel ipſi eligẽtes tempore electionis illos defectus ignoraſſent: tunc eſſent admittendi ad probãdũ iſtos defectus, & hoc verum, quòd eligentes non poſſunt impugnare electionem in cõcordia factam: non tamen per hoc ſunt ligatæ manus ſuperioris: quin ſi velit, poſſit inquirere de defectibus, & eum repellere ſi ſit indignus. Nota primo, quòd eligentes aliquem electione ſecuta non poſſunt ſe opponere electioni, niſi in caſibus hic expreſſis. Nota vlterius, quòd vocatio abſentium nõ eſt de ſubſtãtia electionis, quo minus valeat electio: tũ ſi abſentes, qui non fuerunt vocati, velint, ꝑſequi oppoſitionem, faciant electionem declarari nullã. c. quod ſicut. e. ti. in antiq. tamen ſi velint, poſſunt ratificare electionẽ Hel. Reg. Not. ex fine textus, quòd ignorãtia eius quod depẽdet à conſcientia alicuius, probatur per ſuum inſm. Ad hoc d. e. vt circa. & ſicit q̃ no. gl. in §. ſed & aliena. Inſt. de ac. Dom.

¶ *Prima gl. ſummat.*

i ¶ *Nulli.*]Eligẽs, vel electiõi cõſentiẽs cõtra electũ (niſi ex noua cã, vel nouiter ei ꝓdita) ſe nequit oppoſſere, vel renũciare.

k ¶ *Scrutinio.*]quid ſit, habes ſ. e. quia propter.

l ¶ *Subſecuta.*]vel ſcrutinium publicatũ: qa poſt publicationẽ ſcrutinij nõ eſt locus variationi. ſ. e. publicato. & dic vt ibi: niſi in caſu præcedentis decr. vt dictum eſt. Et quod dicit, ſubſecuta: intelligas ex illis conſenſib. Verba enim ſunt cum effectu intelligenda. de cle. non reſid: relatum. ff. quod quiſq; iur. l. j.

m ¶ *Celebratæ.*]Nota hic paria, eligere, vel eligentibus conſentire: ſed non per omnia 3 vt ſ. de elect, eccleſia veſtra. 2.

ADDITIO. Et ff. de re. iur. l. aliud eſt vendere, aliud vendenti cõſentire. Ioan. And.

n ¶ *Emergentibus.*]& ſic nouo auxilio opus eſt, ſ. de off. del. inſinuante. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex cauſa.

o ¶ *Impugnare.*]ſ. de prob. per tuas. C. de non nu. pe. l. gñalite. & ſic no. q̃ ſemel approbatũ nõ poſſũ reprobare. & qño hoc intelligatur, hic hẽs. & vide q̃ plenè dixi, j. de re. iu. q̃ ſemel.

p ¶ *Morum.*]debet. n. eſſe morib. tẽperat⁹. Et boni mores plus q̃ diuitiæ operãtur. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. ſcire. §. cũ religs. & decorari ſi debẽt pallio morib. indecor. 100. di. cõtra morẽ.

q ¶ *Latentis.*]i. q̃ latebat electores tempore electionis: pura luxurioſus erat, vel adulter, vel aliud ſimile. vnde in redhibitione erat. ff. de ædil. edi. cum ſex. & Lob quæ vitia.

r ¶ *Defectus.*]ſciẽtię, ętatis, ordinũ, vel alicuius irregularitatis.

s ¶ *Verſimiliter.*]alias de facili ñ crederetur: vt circa ea q̃ publice facta ſunt, vel quæ oẽs ſciunt. 16. di. quod dicitis. de poſt. pl. c. 1. cum ſi. ADDITIO. Concor. ſ. e. vt circa. Gar. Ioan. Monach.

¶ *Gl. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.*

t ¶ *Reueletur.*]quare non poſſit certum caſum, ſc. ſi ſuper anniq

† In omnibus antiquis codicib, perpetuæ ſanctionis, &c.

† Vide concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. cap. 3. & ſeſſ. 24 de refor. ca. 18.

† priuantur, legit in manuſcriptis libris.

† Alias, agãt

† In omnib. antiq. exemplaribus legitur, motum.

1 Supra hoc tit. & lib.

2 An ſufficiat eligere dignũ, relicto magis ꝺigno, gratus eſt qõ, & qua vide no. in c. conſtitutũ. extrã. de ap. cõcil. Trid. ſeſſ. 14. de reforma. ca. 18. magis idoneum eligendum iuber.

pandita) ſe nequit opponere, vel renũciare. Ioan. And.

CAP. V. & III.

NVlli i licere decernimus (poſtquam in ſcrutinio k nominauerit aliquẽ, & electio fuerit ſubſecuta l: vel poſtquã præſtiterit electioni de ipſo ab aliis celebratæ m conſenſum) illum ſuper electione ipſa (niſi ex cauſis poſtea emergẽtib. n) impugnare o: vel niſi ei morũ p ipſius antea celata, de nouo pandatur improbitas, ſeu alicuius alterius latentis q vitij, vel defectus r, quæ veriſimiliter s ignorare potuerit, veritas reueletur t. De huiuſ

3 Et ratio eſt, quia conſenſus ſequens non auget numerum, vt hic tradit Ioan. Andri quẽ exter. cõmuniter ſequuntur. 4 Vide not. per Barto. in l. poſt legatum. ff. ꝺ his qui vt in. & ca. cũ olim. ext. de cren.

tiquis superueniat probatio:vt fecit ſ.eo.circa?Respondeo vt ibi dixi, bene fecit appellans non exprimendo crimen quod probare non poterat:sed hic male fecit eligens eligendo criminosum:licet id probare nō posset,cum probatio non quæreretur ab ipso.

a ¶ *Iuramento.*] ſ.e. vt circa.

† Vide Pan. c.1.de cōſti. & Bal cons. 229 par. 1.

SI *quando.*] Prima prohibet: Secunda permittit: ibi, *Si quid.* Dom.

¶Præſupponendum eſt pro intellectu iſtius c. quòd ſi aliqua electio fuerit facta à maiori parte, & alia à ſaniori:illa electio quæ eſt à ſaniori parte, præualet:& dicitur fieri à ſaniori reſpectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dicitur autem fieri à maiori parte reſpectu numeri ad numerū: Verbi gratia, Vacante aliqua eccleſia,in qua erant aliqui canonici conſanguinei vel affines Titij, qui ducti affectione carnali ipſium elegerunt:alij canonici in minori tamē numero,non ducti affectione carnali,quendam alium elegerūt:certe electio iſtorum valet tanquam facta à ſaniori parte:tamen vbi eſt maior pars, præſumitur quòd etiam ſit ſanior.

† Zelus & meritum quibus cōſiſtant, tradit Io. de Ana. conſ. 61.

Casvs. Ponamus quòd in eccleſia Pictauienſi ſint 18.canonici qui vacante ipſa eccleſia conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri epiſcopi.12.elegerant Titium,& ſex Sempronium:iſti ſex ſe oppoſuerunt electioni de Titio factæ,dicēdo quòd voces iſtorum 12.qui Titium elegerūt, attenuantur, ſi-ne debent diminuiriex eo quòd ipſi non proceſſerunt ad electionem zelo charitatis, ſed affectione carnali potius ducti. Item dicunt iſti ſex, quòd Sempronius electus ab ipſis eſt digaior,quam ſit Titius electus ab aliis 12. verum bene dicāt:& poſſint iſta opponere ad attenuationem & diminutionē voto rum dictorum duodecim?Reſpondet Romanus Pōtifex,quòd nō:nam illud quod dicitur, quòd debet haberi reſpectus zeli ad zelum,meriti ad meritum,eſt intelligendum, quando vna pars eligentiū in duplo aliam partem non excedit. Sed quid, ſanctiſſime Pater:ponamus q̄ iſti ſex oppoſuerunt, quòd aliqui iſtorum duodecim erant excommunicati maiori excommunicatione:& ſic non poterant eligere,an bene dicant?Reſpondet quòd ſic:nā excommunicatio opponitur:non vt vota attenuentur, ſed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex iſto textu, quòd nō ſemper valet electio à maiori parte facta, ſed requiritur quòd illa pars fuerit ſanior, vnde ſanitas proprie reſpicit zelum eligentium,& merita electorū, ſed maioritas reſpicit numerū eligentium. Nota inſuper principalem effectum huius capituli:videlicet, quòd ſi duabus electionib. celebratis,vna à parte duplo maiori, alia autē à minori parte,non poteſt minor pars aliquod opponere ad diminuēdum vota eligētium:puta,quòd minor pars eſt maioris auctoritatis:vel quòd electus à minori parte eſt dignior vel magis idoneus:vel alia quæ attenuent vota eligentium:dum tamē non annullent eligentium vota:Nam iſta quæ annullant vota eligentium,poſſunt obiici à minori parte contra duplo maiorē: puta quòd aliqui partis duplo maioris erant excommunicati maiori excōmunicatione.Quæritur gloſſa,an valeat electio facta,in qua fuit admiſſus excommunicatus maiori excommunicatione? Reſpondet gl. quòd non valet electio, ex quo eligentes admiſerunt ſcienter excommunicatum maiori excōmunicatione: immo ſunt priuati poteſtate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

Additio. *Celebratis.* Jvno cōtextu.ſ.e.congregato.antequàm diuertant eligentes ad extraneos actus:nam quę incontinenti ſunt,ineſſe videntur.ſ.eod.officij.ff.ſi cert. pet.lecta.ſi autem fiant ex interuallo:dic vt not. ſ.eo.auditis,in gloſſ. nota quia. Archidiaconus.

Gl.ſeq.ſūmat:& declarat qd ſit extenuatio,& quid annullatio.

b ¶ *Si quando.*]Contra electum à duplo maiori parte,vel electores ipſius,nil à reliqua parte poteſt opponi, quod votum extenuet:ſed id bene opponitur,quod votū annullet. Sed ſcire debes,quòd extenuare votum,eſt illud obiicere,quod non annullat penitus votū: ſed illud minoris reddit auctoritatis: ſicut ego litteratus,tu illitteratus:ego in dignitate,& tu ſimplex canonicus,vel his ſimilia. Annullare eſt nullum reddere:

modi autem ignorantia fidem faciat proprio † iuramento [2].

¶ Idem in eodem.

¶ Contra electū à duplo maiori parte,vel electores ipſius, nil à reliqua parte poteſt opponi quod votum extenuet: ſed id bene opponitur,quod votum annullet. Io.And.

CAP. IX.

SI [b] quando cōtigerit (duabus electionib. celebratis) partem alteram eligētium duplo maiorem numero inueniri:cōtra electores, qui partem reliquam ſic excedunt [c],ad ex tenuationem zeli †, meriti [d], vel auctoritatis [e] ipſorum,reliquis [f],vel electo ab eis,aliquid opponendi [g] omnem præſenti decreto interdicimus [h] facul

vt ſi quis dicatur excōmunicatus maiori, vel ab homine ſuſpenſus,vel incidiſſe in decr.cum in cunctis. vel in decr.ſ.e.c. 2. vel bigamus,vel miles factus,vel vxoratus duxerit,vel canonicatū renunciauerit,vel voci ſuæ.7.q.1.quam periculoſum, vel his ſimilia.& hic bene obiici poſſunt à tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

c ¶ *Si excedunt.*] in duplo maiori numero.

d ¶ *Zeli,meriti.*] de his dic vt ſ.eod.eccleſia. 2.

e ¶ *Auctoritatis.*] in quibus conſiſtat auctoritas, habetur ſ. eo.dudum.1.& ſ.de teſt.lib.in noſtra. Archidiaconus.

f ¶ *Reliquis.*] pauciorib⁹ ſcilicet.

g ¶ *Opponendi.*]poſt electionem intelligas 1: qa ante bene licet de iſtis collatio: nec hoc hic prohibetur, vnde dixit in principio, electionibus celebratis.

h ¶ *Interdicimus.*] Nota q̄ numer⁹ duplo maior præfertur auctoritati, & præſumitur Zelus melior:& facit ad ea quæ notantur.ſ.de reſtitut.ea. in noſtra,ſi autem numerus maior eſſet,ſed non in duplo, eſt argu.à contrario, q̄ numerus non præferetur:ſed de hoc notatur ſ.eo.eccleſia.2.in glo.quæ incipit, Ab hac. Et nota, q̄ in hoc interdicto videtur caueri ſolum de electoribus:vnde videtur q̄ cōtra electum bene poſſet opponi aliquid,quod ad extenuationem pertineat:ſed nō eſt verum ſecundum Guhelmum per litteram ſ. quæ dixit, meriti, quod proprie reſpicit electum.

i ¶ *Nullum reddetes.*] pone exempla quæ poſui ſupra. Quid ſi aliquis ex eligentibus excommunicatus erat, an teneat electio?Non:ſi ſcienter ei communicauerunt.2.aliàs ſic.de ſen.& re in. ad probandum, de hoc 9. q. 1. nos in hominem. & per modernos.ſ. eo.illa.

¶ Idem Io. Mo. & Archid.

1 De articulo huius gl. plene hic Gemin.Fricus & alij, adde Doct. in c.illa ſ. e.

QVamuis.]Diuiditur in quatuor partes ſecundū Io. Monachum.Primo recitat conſtitutionem Alexandri.Secundo partim iſtam reprobat: ibi, *Sed cum.* Tertio permittit ab appellatione certo caſu recedi:ibi, *Cæterum.* Quarto dat certam formam ordinario, cum ab appellatione receditur: *Inferiores.* Ioan. And.

Additio. Gul.dicit hic ſe hanc conſtōnem procuraſſe. Idem dicit in ſpe.ti.2.§.ſupereſt. & de ap.§.qualiter.ver,illud autē. ¶Pro intellectu huius c.præſupponendū eſt, quòd cauſæ electionū epiſcoporū & aliorū ſuperiorum:puta,archiepiſcoporum,Patriarcharum, vel primatuum, ſunt de maiorib. cauſis, quæ Papæ reſtituātur:iuxta not.in c.maiores.de bap.in antiq. Casvs. Vacāte eccleſia Pictauien. canonici illius eccleſiæ vnanimiter & concorditer aliquem in epiſcopū elegerunt: & electionem præſentauerūt archiepiſcopo Burdegalēſi, vt ipſam cōfirmaret,& electo committeret adminiſtrationem in ſpiritualib. & temporalib. corā quo archiepiſcopo fuerunt aliqui opponentes,puta aliqui canonici,vel fundatores eccleſiæ vel parochiani,qui volunt habere vnum bonū paſtorem, qui eos doceant exēplo bonæ vitæ. Archiepiſcopus noluit admittere ſuas cauſas oppoſitionis,ſed pronunciauit illas cauſas oppoſitionis nō eſſe rationabiles, propter quod appellatum fuit ad Apoſtolicam ſedē:Quæritur nunc quid debeat appellans obſeruare,ad hoc q̄ cauſa iſta deuoluatur ad Apoſtolicam ſedē? Reſpōdet Romanus Pontifex dicens, Iple debet appellare in ſcriptis,& in inſtrumēto appellationis inſerere cauſam:quę ſi eſſet vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerēt, q̄ iſta quantūcumq; friuola, deuoluebat negotiū ad ſedē Apoſtolicā,cū ſit de maiorib.cauſis,vt dictū eſt in præſuppoſitione:Sed dicendum,q̄ illa duo requirūtur ad hoc, q̄ deuoluatur negotium per appellationem ad ſedem Apoſtolicam.Sed quid?Ponamus q̄ appellans renunciauit ſuæ appellationi, an ſit ei permiſſum?Reſp.quòd ſic,ſi appellatio ſua nondū fuerit preſentata cōſpectui Apoſtolico, & iſtud verū,ſi ipſe appellans appellationi renūciet ſine prauitate,i.ſine ſimonia. Sed quis habebit cognoſcere an renūciās appellationi renūciauit ſine prauitate? Reſp. Romanus Pōtifex,quòd index à quo fuit appellatū,debet inquirere, an ſine prauitate fuerit receſſum ab appellatione,q̄ iudex à quo,ſi inueniat interueniſſe prauitatē ſimonię:puta quia electus dedit appellāti aliq̄d beneficiū vel pecuniā,vt renūciaret ſuę appellationi,tūc iudex à quo,nō ob

ſtante

stante renunciatione debet partes ipsas citare ad comparendum in causa appellationis coram sede Apostolica. *Sed cum in electionum.*]Vnde sicut quãdo appelletur in iudicio, debẽt illa duo obseruari, ¶ videlicet q̃ appelletur in scriptis: itẽ quòd in appellatione inferatur causa rationabilis, quæ si esset vera, deberet legitima reputari: Illa eadẽ debẽt obseruari, si appelletur extra iudicium: puta, cum appellatur ne talis eũ gatur in pastorem. Nota primo ex isto tex. q̃ licet causę electionum eporum & aliorum superiorum prælatorũ sint de maioribus causis, quæ de sua natura pertinent ad Apostolicã sedem: tñ nõ deuoluũtur ad Apostolicam sedem per appellationem: nisi fit appellatum in scriptis cum causa legitima. No. vlterius vnũ casum, in quo cũ appellatur à diffinitiua, oportet exprimere causam appellationis, & q̃ appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua non fit opus q̃ apelletur in scriptis: nec q̃ inferatur causa rationabilis in appellatione: sed istud est speciale in casu electionum episcoporum, archieporum, & aliorum superiorum: Ratio specialitatis est, ne malitiose, & sine causa impediatur prouisio ecclesię, quę est multum periculosa, tam ecclesię quàm subditis. c. quàm sit. 5. eo. c. quoniam. vt lit. non cont. in antiq. No. insuper, q̃ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, q̃ extra iudiciũ, debet inseri causa rationabilis in appellatione: & etiam debet appellari in scriptis. Not. quòd appellans in causa electionis potest renũciare appellationi, antequàm fit deuoluta ad sedem Apostolicam. No. finaliter, q̃ iudex à quo, debet, præfigere terminum ipsis partibus, infra quem partes se præsentent conspectui Apostolico cum suis munimentis, i.instrumentis: quæ ideo vocantur munimenta, quia muniũt causam: vel possent dici munimenta, quia monent iudicem.

† Causæ electionũ episcoporum, & superiorum sunt, de quo vide do. hic, & plene per Host. & Ioan. And. in c. vlt. eo. de elect.

¶ *Prima gl. summat.*

a ¶ *Quamuis.*]Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quàm Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si reperierint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo eum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And.

b ¶ *Constituto.*]quæ incipiebat, dilecti filij. Gar. [& Arch.]habebant eam sub rub. de elect. Gul. de refer. Host. de ap. qui tractat de ipsa. de accu. cum dilectus. & Compost. 5. e. statuimus. ad fi. hodie non habemus eã. Et est arg. q̃ cum vnum instituitur, vel renouatur per aliud, faciendã fit de ipso mentio: quod non est verum, vt 5. e. lib. de const. c. j. vbi de hoc. & 18. dist. quoniam.

Additio. Clericus dicit, q̃ cõstitutio de qua fit mẽtio in prin. huius gl. fuit edita pp cãm electionis ecclesiæ Heliẽsis. Io. An.

c ¶ *Causas electionum.*]principales scilicet.

d ¶ *Exortas.*]accidentaliter, & in processu.

Additio. Et sic patet, quòd idem iuris in principali, & in accessoriis, vel exortis, secundum Ioan. Mon. & Arch. bene facit Cle. dispendiosam. de iudic. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus.*]quæ sint no. 12. dist. præceptis. in gl. fi. 5. de off. leg. post translationem.

Additio. Quòd autẽ nõ sint de maioribus causæ electionum episcoporum, patet: quia illas confirmant archiepiscopi, & patriarchæ, & legati de latere. j. eo. fiabbatem. 2. resp. Ioan. And.

f ¶ *Maioribus.*]vt est dignitas metropolitica, archiepalis, primatia, patriarchatus. 21. dist. cleros. Et dixit Gul. Du. q̃ etiam in inferioribus dignitatibus seruatur quod hic dicitur, & j. de appel. c. vt debitus. & c. cordi. eo. lib. Archiadiaconus.

g ¶ *Gl. seq. recitetur per quẽsionem, quòd fuerit. Alex.*

h ¶ *Quasliber.*]etiam frustratoris, & erat hoc contra ius commune: & per hoc manebãt lõgo tpe ecclesię viduatæ, & ideo fuit correctione dignum, & innixus fuit Alex. opinioni Inno. quam no. 5. de app. vt debitus. in vlt. gl. sua. vbi enumerat causas electionum eporum inter maiores causa, Sed secundum Gul. salvã pace Inn. Alex. Vinc. & aliorum id dicentium: illud

uis [a] constitutio [b] felicis recordationis Alexandri Papę quarti prædecessoris nostri, causas electionũ [c] epalium, seu super electionibus episcoporũ exortas [d], non immerito maioribus [e] † causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet [f] deuolui asserat ad Apostolicæ sedis examẽ. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrænatam appellationum frequẽtiam refrænare volentes: Hac generali cõstitutione duximus prouidendum: vt si extra iudicium in prædictis electionibus [h], vel in aliis dignitatibus episcopatu maioribus [i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † cõtigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandẽ negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negotiis, ĩ iudicio, vel extra iudiciũ appellatur, in scriptis [k] † ex causa probabili [l], quæ probata deberet legitima [m] reputari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferãtur. ¶ Cæterum in præmissis [n] omnibus casibus liceat [o] partibus [q] ab huiusmodi appellationib [p], nulla tamen interueniẽte prauitate [q], recedere, antequam præfatæ sedi

Additio. Et multo fortius propter honorem iudiciarium secundum Fran. Vercel. Ioan. And.

† Triplex causæ appellãdi dicitur de in c. eũ appellõnib. hoc ũb. j. de appell.

h ¶ *Electionibus.* Episcoporum.

i ¶ *Maioribus.*]vt archiepatib[s], patriarchatibus, primatiis: j. de appell. sed idẽ hodie in regularibus, qd dic vt j. eo. si posũ. j. resp.

† No. hic eũ dr, ĩ scriptis appellandũ in scripsis: & est hoc generaliter verum, siue fiat ore tenus siue scripto, nisi cũ à diffinitiua & inconuenienti appellatur: tũc appellari potest viua voce. ff. de app. l. 2. C. de app. litigatoribus. 2. q. 6. ad fi. q. 6. § litigatoribus. nisi diceres contrarium in casu huius decre. etiam in diffinitiua, & adde quòd dicam j. de app. cordi.

k ¶ *In scriptis.*] No. quo ĩ appellatione requiritur scriptus vide per gl. infra. de cens. c. Dom.

l ¶ *Probabili.*]dixit Gar. q̃ hoc speciale inducit hęc decretalis, q̃ siue à diffinitiua seu ab interlocutoria appelletur, q̃ teneatur rationabilem causam exprimere: licet alias regulariter ex hoc non fiat opus. Gul. videtur tenere contrarium, quod latis verum crederem. 1. sed primum dictum est tutius.

1 Earadone: quia rex. debet de appellatione, quę in iudicio ponitur, sed prolata diffinitiua non est iudicium cap. forus. de ver. sig. Do. tamen ij gl. & per similiter. Fõt.

¶ *Gl. seq. exemplificat, quærit & soluit. Itẽm quærit & soluit. Item soluitur obiect. & respondet.*

m ¶ *Legitime.*]Ergo si est expressa legitima, defert negotium ad sedem Apostolicam, sed nõ manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus non expectatis, vt dicebatur in illa cõstitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorũ, vel magister in theologia, vel his similia. [Puta ne eligatur ignobilis genere. 5. de præb. c. pe. Gul. & Arch.] Tunc non defert. Sed quid in dubio? Dic secundum Gul. & Gar. deferri vt illud dubium Papa decidat. 6. q. 4. Osius. Quid si appellauit, & nullam causam expressit? Dicas idem ac si expressisset frustratoriam, secundum prædictos 2. Quia nullum & inutile æquipolleant in iure. 5. de trãsla. inter. § sed neque. ver. sicut. ff. quod cuiusque vni. l. j. § & quidem. Fallit enim promulgata constitutio ista, vt refrænaretur temerarius appellandi vsus: sed ita põt qs appellare temerarie, non exprimendo sicut exprimendo, videbatur autem contrarium: quia in causa nõ expressa nihil immutatum videtur: ergo antiquo iuri standum est. C. de app. præcipimus. in fin. sed prius dictum verum est: quia hęc constitutio non vult quod causæ hic deferantur ad Papam: nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

2 Idem cleri cus pisanus, Ioã. Mo. & Arc.

n ¶ *Præmissis.*]eum licet sit appellatum est ex causa probabili, in iudicio vel extra.

o ¶ *Liceat.*] quod olim non licebat per præb. cõstõnem Alex.

¶ *Gl. seq. argu. per plurales & argumentum determinat. fin. quærit & remittit.*

p ¶ *Partibus.*]per hoc vi, quòd nisi ambæ partes consentiant: non potest fieri renũciatia: quod verum puto secundum Gul. & Gar. re nõ integra: sed re integra solus appellãs hoc poterit, ad hoc de elect. in causis. ff. de reg. in nemo. Et adhuc si res nõ est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse ad hoc potent pœnitere secundum Gul. secundum ea q̃ no. in Spe. tit. de excep. §. visoverſ. sed nunquid iudex. Ex quo tamen res quæ appellatio præterita est Papæ, vlterius recedere nõ possunt, etiam si vtraque pars cõsentiat: quod probatur j. vbi dicit: an te q̃ præfatæ sedi, &c. ad hæc de postu. bonæ. 2. ver. nec obstabat. ver. si enim. de off. le. licet. in fi. & maxime qñ obiiciuntur crimina vel defectus. de coll. dete. crimina. 24. q. 3. eccę. Et fit spãle in his maioribus secundum Io. Mon. qui distinguit hic post Gar. causas maiores, medias & minores: quas plenę pro sequitur Hostien. de cri. fal. c. fi. quæ ibi abbreuiauit in gl. quę. rit hic Host.] Solet quæri, vtrum electus sine superioris licentia suo iuri renunciare possit. de hoc dicam j. e. si electio.

3 In hoc arg. hæc cõcl. tenenda est, an tũ simoniace obstacula pellenda sint, sed pulsi ius acquisitum ij per pecuniã mittã impedimenta remouere. B. Th. 2. 2. q. 100. artic. 1. ad 5 argumentum.

q ¶ *Prauitate.*]vt simoniaca pactione, vel aliqua illicita datione, vel promissione, vel violentia, vel metu. 20. q. 3. præsens. Si autẽ electus ius hẽat an liceat vexationem redimere? Dic vt not. de simo. dilectus. 1. [Dic si plene & iuste habeat, & possidear: potest dare pecuniam ne turbetur. Dom. Fout.]

a ¶ *Præsentatæ.* Iergo non poſtea, ad hoc ſ. de poſtul. præl. bonæ. 2. §. nec obſtabat. ſ. de off. leg. licet. Archid.

b ¶ *Appellatione ceſſante.* Ji. ſi appellatio interpoſita nō fuiſſet.

c ¶ *In hoc.*]in renunciatione appellationis.

d ¶ *Inquirant.*]quòd ſi huiuſmodi inquiſitione omiſſa, ad eoſdem cōfirmandos, vel conſecrādospro ceſſerint: vel alios proceſſus in cauſa fecerint: confirmatio, vel conſecratio, vel proceſſus illi ſunt nulli: & confirmantes & conſecrantes ab eorum cōfirmatione & cōſecratione per annum continuū ſunt ſuſpenſi: ſ. eo. ti. prouida. i fi.

e ¶ *Peremptorium.*] & adhuc locū hēbit expectatio xx. dierum, ſecundum formam decr. ſ. e. c. j. ſecundū Gul. & Gar.

f ¶ *Munimentis.*] i. probationib. & inſtis: ſic dictis, quia cauſam muniunt: alias monimētis. Monent enim & informant iudicem quid facere debeat.

Additio. Et eo reſpectu dīr ēt documēta: quia docēt, & informant quid iudex facere debeat. 2. q. 7. plerūq; in prin. de prob. qm. in fi. Io. An.

¶ *Gl. ſeq. reſtitetur per quæſtionem.*

g ¶ *Repræſentent.*]quòd ſi non venerint, procedatur ad confirmandam electionem. ac ſi appellatum non eſſet: quia non appellare, & appellare & appellationem non proſequi, ſunt paria t. de off. deleg. gratum. de teſti. cum veniſſet. C. de temp. app. l. 2. in fi. licet non per omnia: vt ſ. de ſent. exc. licet. & ſ. de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent.

Si *forte inter.*]Prima dat ordinem: Secunda pœnam impoſitibi, *Cæterum.* Ioan. And.

Casvs. Vacāte aliqua eccleſia cathedrali vel collegiata, canonici vel clerici illius eccleſiæ conuenerunt in vnum tractaturi ſuper electione futuri prælati: & ordinauerunt, q̄ procederēt per viā ſcrutinij: facto & publicato ſcrutinio, fuit compertū, q̄ Titius fuerat electus à maiori parte: Vñ quidam ibi exiſtēs appellauit, ne Titius nominat' eligeretur, ex eo q̄ ipſe Titius non haberet ſcientiam ſufficientem requiſitā illi dignitati: & q̄ erat homicida. Item oppugnabat formam ſcrutinij, & perſonas eligentiū: an ſit admittendus ad probandū oēs iſtos defectus ſimul? Rñdet q̄ nō: ſed primo eſt admittendus ad probandum defectum oppoſitum cōtra perſonā electi: qui defectus ſi probatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si autē nō poſſit probari defectus cōtra perſonam electi oppoſitus: ipſe appellans condemnabitur in expenſis: & punietur inxta tenorem ca. ſtatuimus. ſ. eo. ac ſi in omnibus probationibus defeciſſet: nec vltra admitteretur ad inprobandum alia vitia. Heli. Reg.

¶ *Prima gl. ſemmat.*

h ¶ *Si forte.*]Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, obiicitur euidens defectus ſcientiæ, vel perſonæ: illud ante omnia examinari debebit: Et ſi reperietur falſum, opponens à proſecutione negotij repelletur: & punietur per inde, ac ſi defeciſſet in probatione omniū obiectorū. Io. And.

i ¶ *Cætera.*] vt puta, q̄ eſt homicida, periurus, excōicatus, vel his ſimilia: quæ ita de facili probari nō poſſunt, ſicut euidens defectus ſcientiæ vel perſonæ: quæ per oculorum inſpectionem, vel examinationem de facili probari poſſunt.

k ¶ *Pronouendo.*]puta per ſuperiorem, ad quem deuoluta eſt poteſtas: vel quia plures nominati ſunt domino Papæ: & petitur de altero prouideri. 85. diſt. Arch. & de hoc ſ. e. quòd ſicut. [idem Ioan. Mon.]

l ¶ *Dignitatem.*]nō eſt ergo ad ſimplicia beneficia hoc extendendum: cum ſi de eis intelligi voluiſſet, vel expreſſiſſet, vel generaliter locutus fuiſſet, de dec. ad audientiam. ad hoc ſ. eo. ab eo. & infra de ver. ſi. c. 2. vbi ſemper hoc repetitur.

¶ *Gl. ſeq. primo duo no. à litteræ, & à ſimili: ſecundo q̄rit, & ſol. diſtinguendo: tertio iterum quærit, & ſol. & ſolut. exemplificat.*

m ¶ *Etiudentem.*]Si ergo defectum opponit, ſed nō euidētem, nō habet locum pœna: ſed ſi opponit manifeſtum, idem: cum de ver. ſi. c. 2. Sed pone: plures opponit euidentes defectus. alterum probat, alterum non: quid erit? Sol. Si deficit in primo, repellitur ipſe opponēs: ſi probat primum, repellitur electus

fuerint præſentatæ [a]. ¶ Inferiores autem iudices, quorū erat ipſarum cauſarū cognitio, appellatiōe [b] ceſſante, an ī hoc [c] prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant [d]: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe de cauſis ipſis nullatenus † intromittant: ſed præfigāt dictis partibus terminum peremptorium [e] competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis [f] ſuis, Apoſtolico ſe cōſpectui repræſentent [g].

† Dom. & Phil. notant hic, q̄ index ſ. figēs, parti terminū ad comparendū coram ſupe riore, non ſe intromittit vnde epiſcopus ſ. illum præſigere exempto.

¶ Idem in eodem.

¶ Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, obiicitur euidēs defectus ſcientiæ, vel perſonæ: illud ante alia examinari debebit: Et ſi reperietur falſum, opponens à proſecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac ſi defeciſſet in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

CAP. XI.

SI forte [h] inter cętera [i], quę obiiciuntur electo, aut poſtulato, ſeu aliàs promouēdo [k] ad aliquam dignitatem [l], euidentem [m] ſcientiæ [n], vel alium perſonæ defectum [o] opponi contingat [p]: in diſcuſſione obiectorum, illum ſtatuimus ordinem incommutabiliter obſeruandum: vt promouendus ſuper defectu ipſo ante omnia q ſubiiciatur [r] examiniſ: cuius euentus examinandis aliis, aut dabit initium [s], aut negabit.

¶ Cæterū præmiſſi examinis exit' huiuſmodi oppoſitiones

† Hoc dett. declaratur p Rom. Pōtifices. ſ. hoc e. lib. c. ob eo. hoc. ti. & c. conſtōnem. de ver. ſig.

Si aūt ſimul examinati fuerint, ſi ſufficiens eſt defectus, qui verus reperitur, repellitur electus: ſed opponēs etiam de calumnia punietur: niſi iudex viderit ipſum p̄babili de cauſa à calumniæ vitio excuſari: vt in auth. de iud. §. oportet. coll. 6. ſ. de acc. accedens. & ſ. eo. c. j Si antē opponeret nō euidentia, fateor q̄ ſufficiat alterum probari, vt ſ. e. c. j. & ſ. e. vt circa. de re iud. cū L. & A. Sed nūqd iudex ex ſuo officio tē diſcuſſionem facere p̄t: ēt parte non petente? Rom. Pōtifex. D. c. q̄ ſic, ſecūdum Gar. q̄ laborare dēt vt breuientur lites. ff. ſi cer. pe. l. quidā exiſtimauerunt. ff. depoſtul. l. quos pro hibet. ff. de proc. l. filiꝰ familias. §. inūtus. ſ. de excep. c. exceptionē. hoc idem poterit etiā ſi ambæ partes expreſſe renuncient per iura prædicta. & per l. C. de iureiu. prop. cēt. dan. l. 2. §. ſed q̄ a veremur. Si autem tacite. ſ. intrando iudicium & permixtim examinādo [2] oppoſitiones tā euidentium defectuū q̄ alias, & aliæ reperiūtur veræ: oppoſitiones vero euidentium defectuum falſæ: nō hēt locum pœna huius canonis pp impoſſibilitatem ſui ad idem ſ. eo. indēnitatib. in fi. profecuti & ſic nō p̄t habere locum pœna. Nec obſtat q̄ nō poſſunt renunciare expreſſe: quia multa poſſumus tacite, quę non poſſumus expreſſe. ff. de procu. filius familias. §. veterani. C. de iureiu. pp. cal. dan. l. 2. §. ſed q̄ a veremur. & ſ. de iu. cal. c. j. Et ſufficere debet ad repulſionem electi, quòd aliquid inueniatur probatum, quod eum repellat: quia vadecunque crimina clarueriut. & c. 24. q. 3. cccc. & de iudi. exhibita.

† De examine eligēdorū ad bñficia, vide ſan. cita in cōci. Trid. ſeſ. 24. q reſor. c. 18.

¶ *Gl. ſeq. reſpon. per obiectionem, & ſolutionem, & diſtinctionē.*

n ¶ *Scientiæ.*]qui ēt in laicis intoleribilis eſt. 38. diſt. ſi in laicis Sed no. q̄ eſt quædam intrinſeca qualitas, cum qua homo nalꝰ [3] nitur, ſ. q̄ aliquis ſit caſtus, pacificus, ſobrius: & hanc quis præſumitur habere, ſicut no. ff. qui ſat. eo. ſi vero. §. j. donec cōtrarium probetur. ſic intelligitur, de præſump. dudum. de ſcru. c. vno. eſt quædam extrinſeca, vt litteratura: & talis qualitas nō præſumitur, niſi probetur: & ideo ſuper hoc examinatur, & ſic intelligitur hic cum ſuis ſimilibus. [Dicit Io. vbi nil facere habeo cum homine, præſumere debeo illum dignum. Sed vbi ſibi dare volo filiam meam, i. eccleſiam in ſponſam: debeo inquirere de dignitate ſponſi: ſaltem quo ad expreſſa. ſ. eo. cum in cunctis. & ſ. eo. licet canō. Et quia eligens inuenire tenetur conditionem debitam filiæ. arg. ff. de ric. nup. qui liberos. ideo punitur hoc non faciens. Io. & nd.] De negatiua facti, iuris, & qualitatis. dic vt 6. q. vlt. accuſatori de elect. bonæ. 1.

Opponens contra electum, q̄ eſt illegitime natus, hoc probare d3.

o ¶ *Defectum.*]ſed ſi electo opponatur, q̄ ſit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic q̄ opponens probat per notata Inn. in c. ſuper his, de acc. & de do. & contum. cum olim.

p ¶ *Contingat.*]nec poterit poſtea reuocare. infra eo. ti. ab eo.

q ¶ *Ante omnia.*] Nota quòd cum plura obiiciuntur, quorum quodlibet per ſe ſufficit: illud quod facilius probari poteſt, primo probandum eſt. facit de præſcrip. auditis.

q ¶ *Ante omnia.*]i. antequam examinent alia non euidentia, quæ ſunt oppoſita. Archid.

r ¶ *Subiiciatur.*] à iudice, cui fides debet fieri de his quæ coram eo aguntur. 4. q 3. cap. ſi teſtes. §. fæpe. in fi. vbi de hoc. ad hoc 30. q. vlt. iudicantem. Archidiac.

¶ *Gl. ſeq. obiicit per locum à diuiſione: & quadrupliciter ſolvit.*

s ¶ *Initium.*]videtur q̄ hæc pars huius diſiunctiuæ locum habere non poſſit: quia aut electus inuenitur inſufficiens, & tūc penitus repellitur: aut ſufficiens, & tunc repellitur opponēs: & ſic nullo caſu obiectorum diſcuſſio ſumet initium. Dic q̄ vera eſt obiectio, ſi inſufficiens reperitur electus: ſed ſi ſufficiens reperitur, adhuc locum habebit aliorum obiectorū diſcuſſio: quia ſuperior inquiret ex officio ſuo illo repulſo de alijs obiectis, ne per ſubreptionem [3]. & c. ſ. e. cum nobis. & ſ. e. indemnitatibus. & c. vlt. Vel admittetur alius cuius interſit: licet iſte repellatur pp eandem rationem. Vel dic hoctunc locū hñe, cū defectus oppoſitus reperitur verus: ſed nō ſufficiens ad repulſionem electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tamen nō debuiſſet ad opponendum talem defectum. Vel dic quarto, q̄ oppo-

[2] Dom. & Phil. notant quòd ſi poſt reſignationem ſuper beneficio, ſuper quo lis pendebat, reſignans ſe intromittat de fructibus, ſine mandato iudicis, ſuper quibus lis pendebat, ſi poſſeſſor litis ſuccumbat, reſignans tenetur reſtituere fructus, quos ſine mandato iudicis percepit. ſ. de reſcri. c. ſi. & ſ. de reſtitu. ſpo. c. j. & ſ. de reſtitu. ſpo. c. ſi. & ſ. de reſtitu. ſpo. c. ſi. & ſ. de reſtitu. ſpo. c. ſi

opponens admittetur ad alia ꝓbanda, si ꝓbabilis & sufficiēs causa eum à calumnia excusauerit. ℨ. e. c. j. ad fi. vt qꝫ tales fuerant verisimilitudines de defectu illo, quòd dici vel credi poterat euidens: & sic calumniatus non fuit, secundum Gar.

a ¶ *Opponentes.*] No. quòd dicit, opponentes repellendos: non alios, quorum interest: ꝓ eo quod dixi ℨ. gl. prox. in 2. fol.

b ¶ *Obiecerunt.*] & defecerunt.

c ¶ *Defecissent.*] vt ℨ. eo. c. i.

† aliàs deest dictio, omnino.

¶ *Ciant.*] Nó diuiditur: quia totus textus vno constructu clauditur, secundum Gar.

Casvs. Vacante aliqua ecclesia, dominus tpalis in cuius territorio & iurisdictione erat situata illa ecclesia, scripsit canonicis, & eos rogauit vt suum filiū vel aliquem eius familiarem eligerent in prælatum: Canonici videntes illum filiū, vel familiarem nō esse sufficientem, nec idoneū ad dictā prælaturam: vel ex alia causa, noluerūt ipsum eligere, sed alium in suum prælatū elegerunt: Dominus tpalis hoc ægre ferens, cœpit molestare canonicos, & eorum consanguineos: vel inuadere bona canonicorum, & cōsanguineorum: quæritur vtrum ipse dūs tpalis incurrat aliquam pœnam, & quam? Resp. quòd ipso facto est excōicatus: nec ab ipsa excōicatione est absoluendus, nisi prę missa debita satisfactione. No. primo ex hoc c. quòd vota de bentium eligere aliquem prælatum debent esse libera. Nota insuper principalem effectum huius c. videlicet, ꝙ si quis molestauerit clericos, ecclesias, vel consanguineos clericorū pro eo, quòd eligēres clerici noluerunt eligere aliquem pro quo molestans scripserat: ipse molestans incurrit ipso facto si. iam excōicationis. Not. vlterius casum, in quo iniciens manus in laicos, incurrit ipso facto iaiam excōicationis: quia quantum cunque cōsanguinei clericorum sint laici: iniicius manus in ipsos, vel eos molestans, ipso facto est excommunicatus.

¶ *Prima gl. summat.*

d ¶ *Sciant.*] Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, quòd eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. soluit quæstionem, & respondet contrario.*

e ¶ *Cunicti.*] etiam episcopi. Nec obstat ℨ. de sen. exc. quia periculosum. quia non de sententia excommunicationis, sed suspensionis & interdicti loquitur.

1 Conuersi qui dicantur tradunt doc. in c. vt priuilegia. de priui. &c. nō dubium de sen. ex. ad de Cō uar. in cap. alma. mr. de sen. ex. li. 6. par. 2. §. 2.

f ¶ *Ecclesiasticas.*] vt Conuersos [1], Templarios, vel Hospitalarios: qui licet non sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personæ. 17. q. 4. quisquis. in gl. pe.

¶ *Gl. seq. recit. per quæstionem.*

g ¶ *Spectat.*] de iure communi in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio. de iu. pat. nobis. 16. q. vlt. congregatio. Si nō est collegium, spectat ad patronum. ℨ. de iu. pa. posulasti. & hoc de iure communi: nisi aliud inducatur de consuetudine. de cau. pos. cum ecclesia. Si autem nō esset ibi collegium, vel patronus, per diœcesanum habet ordinari. 10. q. 1. regēda. 16. q. 7. omnes basilicę. & hęc vera quo ad electionem prælati. de inferioribus no. ℨ. c. cum ecclesia Vulterana. dic vt ibi. Gar. 70

2 de hoc art. an preces inducant simoniam, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 5. ad 3. argum.

h ¶ *Rogati.*] An preces [2] inducant simoniam: dic vt no. 8. q. 1. in summa. & q. 1. Moyses. & ℨ. de æta. & qual. tuam.

i ¶ *Inducti.*] per promissiones: vel alio modo.

k ¶ *Consanguineos.*] No. specialem casum, in quo laicum percutiens, vel aliàs offendens, excommunicatus est ipso iure. ad idem ℨ. de sen. exc. quicunque, & de immn. eccl. quoniam.

Additio. Et vsque ad quem gradum dicantur hi consanguinei, recurre ad no. ℨ. ad app. postrema. in j. gl. Et quia de affinibus non fit hic mentio, & constitutio est pœnalis: non includit illos. ℨ. de reg. in. in pœnis. Ioan. And.

3 Vide Bar. in l. non solum. §. si mandatorem. ff. de iniur. Alex. cons. 65. vo. 4. & Ias. in §. pœnales. inst. de act.

¶ *Gl. seq. rationem reddit, quam declarat: secundo soluit quæstionem: tertio quærit, arguit negative, soluit distinguendo.*

l ¶ *Alios.*] quia qui per alium facit, &c. ff. de adm. tu. ita tamē. §. gestisse. fic & in maleficiis tenetur mandator [3], ac si per se faceret. ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiecisse. & §. quotiens. & hoc verum de his quæ per alios explicari possunt: secus in adulterio & similibus, quæ non possunt per alios explicari. C. de ca. tol. l. vnica. §. ne autem. & mādatarius etiam excōicatus hic erit. de sen. exc. mulieres. & c. vniuersitatis. Sed nūquid huius decre. pœna locum habebit in præsentāre patrono? Et vt ꝙ nō, quia de electione tm loquitur, & non de præsentatione: & est pœnalis & restringenda. ℨ. eo. ti. de sen. exc. statutum. Dic ꝙ si patronus est clericus, vel pſona ecclesiastica, locū hębit cōstitutio: nec est ob hoc odiosa, immo fauorabilis ecclesiarum fauore, q. b. pp hoc melius ꝓtudebitur. & quia decre. indefinite loquitur, indefinite intelligitur. & dicit clericos, &c. Si aūt proceſſus est laicus, pœna locū nō hębit: cum cōstitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

† Vide c. felicis. infra de pœn.

m ¶ *Præsumpserint.*] sim. de excess. prælatorū. ℨ. in antiq.

¶ *Gl. seq. fol. q̄nem.*

n ¶ *Sententia.*] si ℨ. de sen. exc. quicūq; & secundū Gul. epi bene poterunt absoluere ab hac sententia: ex quo constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

† Pro intellectu h. ca. vide hic præ aliis Gul.

m ¶ *Præsumpserint.*] sim. de excess. prælatorū. ℨ. in antiq.

¶ *Gl. seq. fol. q̄nem.*

n ¶ *Sententia.*] si ℨ. de sen. exc. quicūq; & secundū Gul. epi bene poterunt absoluere ab hac sententia: ex quo conditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit. de sen. exc. nuper. & arg. prædicti. dec. tet. quicunque. in fi.

† Vide B. Ant. in tra. de excommunicatione. ca. 22.

o ¶ *Innodatos.*] ergo est canon latæ sententiæ, vt hic patet. Et cum Papa hic sibi nō retineat absolutionem: ordinarius diœcesanus clerico delinquenti indulgere videtur. ℨ. de sent. exc. nuper. ad hoc facit quod no. eo. ti. si quē. in gl. vlt. in fi. Arch.

Du. cognomento Speculat.

Generali.] Diuiditur in iiij. partes. Secunda: ibi, *Clericos.* Tertia: ibi, *Illos vero.* Quarta: ibi, *Qui autem.* Ioan. And.

Additio. Clericos, & Ioan. Mon. diuidunt in tres tantum: coniungunt duas primas: & bene conuenit litterę suspensiuę. sed gl. conuenit menti. Franc. autem iungens tres primas partes, diuidit in duas tantum.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est secundum veriorem intellectum ipsius, quid proprie iste tex. appellet regalia. Quidam volebant dicere, quòd regalia accipiuntur pro iuribus imperialibus: de quibus in lib. feudo. c. quæ sint regalia. vt si rex donauerit regalia ecclesiæ, & aliquis illa vsurpet: ipso facto est excommunicatus. Alij dicunt, quòd regalia accipiuntur pro iuribus, quæ habet princeps in aliquibus ecclesijs: videlicet quòd vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus, & ecclesiam conferat.

Casus Iralis dom. Heliæ.

¶ Hoc præsupposito ponamus sic casum: Vacante aliqua ecclesia, aliquis comes vel dux, qui dicebat se habere iura regalia in ipsa ecclesia, occupauit custodiam ecclesię vacātis: & dicebat ꝙ fructus ipsius ecclesię ad ipsum spectabāt: licet non fuisset vsus ipso iure, an ille comes vel dux vsurpās illud ius in ecclesia vacante, sit puniendus aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: & dicit quòd incurrit sententiam excōicationis, & clerici illius ecclesiæ sibi non resistentes puniuntur pœna hic contēta. Sed ponamus quòd rex vel alius princeps non cognoscens superiorem in temporalibus, habet ista iura regalia in aliquibus ecclesiis. Et ponamus ꝙ vacāte tali ecclesia est sylua cædua: tamen nōdum venit tempus ipsam sylvam cęduam scindendi, sine amputādi, vtrum talis princeps possit illam scindere, siue scindi facere? Resp. quòd nō: sed si tempus scindendi & colligendi aduenisset, cum sylua cędua fit in fructu, posset talis rex vel princeps facere scindere huiusmodi sylvam cæduam. No. primo ex hoc tex. iuncta gl. quòd patronus laicus nō habet custodiam ecclesiæ vacantis: sed superior prælatus cui subest ecclesia: secus est ꝺ patrono ecclesiastico: ideo patronus ecclesiasticus posset colligere fructus ecclesiæ vacātis: non vt fructus suos faciat, sed vt illos reseruet futuro successori. No. insuper, ꝙ patronus ecclesiasticus non ꝑt prætendere ius aliquod in fructibus illius ecclesiæ vacātis: & hoc verum, nisi de auctoritate superioris tempore fundationis rētinuerit sibi illud ius. No. vlterius, ꝙ vsurpās de nouo prædicta iura, vel procurans vsurpationem, est ipso facto excōicatus. No. finaliter, ꝙ ille qui habet custodiam ecclesiæ vacātis, non poterit capere fructus, qui nōdum venerunt ad maturitatem: Et illud facit pro archipresbyteris, qui durantibus xl. diebus percipiunt fructus ecclesiarum vacantium: ipsi enim non debent prævenire maturitatem fructuum.

¶ *Prima gl. diuidit, & summat.*

p ¶ *Generali.*] Decretal. ista diuiditur in iiij. partes, in quarum

prima punit vſurpantes de nouo cuſtodiam vacantium eccleſiarum: & durat vſque ibi, *clericos*. In ſecũda, quę durat vſque ibi, *Illos vero*. punit clericos & monachos hoc fieri procurãtes. In tertia, quæ durat vſque ibi, *Qui autem*. punit clericos ſe talibus non opponentes. In quarta, quæ durat vſque in finem: ponit qualiter deſancimus: vniuerſos [a] † & ſingulos, qui regalia [b], cuſtodiam [c], ſiue guardiã, aduocationis, ſeu defenſionis titulũ, in eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuſlibet aliis [d] piis locis [d] nouo [e] vſurpare conantes, bona [f] eccleſiarũ, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacãtium occupare [g] præſumunt, quantæcũque dignitatis honore præfulgeãt [h]: Clericos etiam eccleſiarũ, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurãt [i]: eoipſo excõmunicationis ſententiæ decernimus † ſubiacere. ¶ Illos vero clericos, q̃ ſe † (vt deberent) talia facientibus nõ opponunt [k]: de prouentibus eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum, pro tempore [l], quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus [m]. ¶ Qui autem ab ipſarum eccleſiarum, cæterorumque locorum fundatione [n], vel ex antiqua [o] conſuetudine iura ſibi huiuſmodi [p] vendicant: ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros [q] in eis ſollicite faciãt abſtinere, q̃ ea, quæ non pertinent ad fructus, ſiue redditus [r] prouenientes vacationis tempore, non vſurpent: Nec bona cætera [s], quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant: ſed in bono ſtatu conſeruent.

† Not. quòd diſpõ ens contra vniuerſos, ſi includit ſingulos comprehẽſos ſub vniuerſitate. vide Io And. de exec. prel. primis.

a ¶ *Vniuerſos.*] & vniuerſas: nam appellatione ſi quis, & ſi qua cõtinetur. ff. de ver. ſig. l. 1. ff. de pac. tres fratres 1. & de cõſt. pe. l. 1. §. 1. Arg. contra. quia ſi pater exhęredat filiũ naſciturum: ſi naſcitur filia, non erit exhæredata. ff. de ven. in poſſ. mit. l. 1. §. ſed & ſi incertum. Com

1 Vide ibi Angel.

† Verbum, decernimus, deeſt in quo dam vetuſtiſſimo codice, & videtur abeſſe oportere, cum tota hęc periodus regatur, à verbo ſancimus initio capitis poſito.

munter dici ſolet, quòd in fauorabilibus maſculinũ concipit fœmininum: in odioſis nõ. ſic ſoluitur. ff. de ver. ſig. l. 1. Alij dicunt, q̃ ſi maſculinum verbum proferatur ab homine, & eſt odioſum, non comprehendit fœminam: & ſic intelligitur prædicta. §. ſed & ſi incertum. ſed ſi à lege, ſiue ſit odioſum, ſiue non: fœmina cõtinetur. ff. de iur. om. iu. 4 ſi quis id. Odoff. dicebat, quòd ſi etiam à lege proferatur verbum odioſum, non comprehendit fœminas: niſi id lege cauea tur. Dic ſecundum Gar. quòd verbum maſculinum prolatum à canone. cõprehẽdit fœminas: quod probatur 16. q. 4. ſi quis ſuadente, coniuncto cum c. de ſent. exc. mulieres, quod eſt ve rum, niſi eadem vel alia conſtitutione excipiatur fœmina. j. eo. indemnitatibus. §. ſed cum eas.

† Dictio, clericos, quæ vt plurimum deeſt in recentioribus, repoſita eſt ex omnibus antiq. cod.

Additio. Quæ excepta intelligitur in articulis, qui fœminis non cõgruunt. ſ. de ſta. reg. ea. quæ. in fi. de hoc Spe. de diſpu. & all. §. poſt. hæc. ver. vel in maſculinũ. per Hoſt. de teſta. Raynaldus. in prin. per Archid. pleuins in præd. c. ſi quis ſuadente per Cy. C. de ſer. fug. quicunque. Ioan. And.

b ¶ *Regalia.* 2]t. collectam, quæ fit Regis ratione, vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Regi. ti. q. 1. ſi tributum. ſic

2 Vide Bert. ſolet exponi de iure patr. præterea. 2. Vel, ideſt, iura quæ ad eõſ. 176 in c. Imperatorem pertinere cõſueuerunt, vt portus & vecti-galia: viſa conceſ- ſed illa erant eccleſiis conceſſa, & modo volebat ea de nouo ſione par. 3. aliquis occupare: vt in libr. feu. tit. quæ ſint regalia, aliàs eſt ſub l. Impertalem. Ioan. And.

c ¶ *Cuſtodiam.*]& cætera quæ ſequuntur, expone ſecundum Gar. Iuris pronatus, quod ſecũdum diuerſas regiones diuerſa ſortitur vocabula. j. de iu. pa. quia clerici. & c. præterea. 2. de ſta. mo. in ſingulis. §. 1. 16. q. 7. piæ mentis. & c. Frigentius quo cunque ergo nomine cenſeatur, vſurpantes de nouo tale ius in eccleſiis, & aliis locis pijs, & bona ipſorum locorum vacãtium occupantes, excommunicati ſunt ipſo iure.

d ¶ *Aliis.*]vt hoſpitalibus, vel aliis quocunq; nomine vocatis.

e ¶ *De nouo.*]f. à xl. annis citra, ſecundum Gar. de cõſue. c. vlt. de præſcr. de quarta. 16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones. & hoc per litteram quæ ſequitur, vel ex antiqua conſuetudine, &c. Chriſma tamen, matrimonium, mancipium, vinum, dicuntur nouæ, quæ non excedunt annum: vetera quæ excedunt. Probatur primũ de conſec. diſt. 3. litteris. Secũdum, 35. q. 8. c. 1. Tertium, ff. de pu. & vec. intelligendum. §. quotiens. Quartum. ff. de vi. eri. & olc. le. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria. & eius contrarium dicitur vetus 3. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §.

3 Quod dicatur antiquum tẽpus vid per Mar. Soc. cõſ. 89. incl. in cauſa agitata.

fi. & l. in ſumma. §. 1. ſ. de ver. ſig. c. ſuper quibuſdam.

Additio. Dicit Arch. quòd hic, & ſ. eo. auaritiæ. dicitur nouum, quod nunquam fuit. Ioan. And.

f ¶ *Bona.*]de quibus nulla eſt laicis attributa facultas. 96. diſt. bene quidem. de conſt. eccleſia.

g ¶ *Occupare.*]in mala parte ponitur, ſic ſ. eo. vt præteritæ. alibi in bona. 7. q. 1. factus eſt Corneli⁹. & ſ. de proc. nõ iniuſte. & j. de proc. ſi duo. & de conſec. diſtin. 5. nunquam. & proprie mobilia dicuntur occupari vel rapi: immobilia dicuntur iuua diſæpe tamen ſumitur vnum pro reliquo. 47. diſt. ſicut. 2. 12. q. 2, quicunque. ſ. de reſtit. ſpol. ſæpe. C. vnde vi. ſi quis in tantum. Inſtit. vi bo. rap. §. quòd non ſolum.

Additio. Dicit Arch. q̃ iſti tales rerum eccleſiaſticarum occupatores dicuntur committere furtum & ſacrilegium: & non qualecũque furtum, ſed peculatus, quod eſt furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. gl. [Ioan. And.]

h ¶ *Præfulgeant.*]hic aſſume litteram in fi. ſeq. ver. eo ipſo, &c. & maiori pœna ſint digni: quibus cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. ca. quia iuxta. §. ſi forte presbyteri.

i ¶ *Procurant.*] forte occaſione diſcordiæ inter ipſos ſuſcitatæ. & dicuntur procurare ope, conſilio, perſuaſione, & operatione. de homi. ſicut dignum. de offic. deleg. c. 1. ff. de ſer. corru. l. 1. §. perſuadere.

Procurare quas dicatur quadruplicater.

k ¶ *Opponunt.*]Nota clericos ſe debere opponere pro iuribus eccleſię defendis. ad idem j. de re. eccl. non al. hoc conſultiſſimo.

l ¶ *Pro tempore.*] i. pro ea parte temporis, vel ideſt, ab eo tempore citra.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit diſtinguendo.*

m ¶ *Inhibemus.*]contrafaciens eſt tranſgreſſor canonis, qui canonem tranſgreditur prohibitionem continentem. 4. diſt. ca. denique. in fi. ſecus ſi conſilium tantum, vbi. Sed quæro quæ ſit pœna trãſgreſſionis canonis? Dic ſecundum Gar. quòd qui tranſgreditur canonem, credens Romanam eccleſiam non habere poteſtatem cond endi canones: de tali tranſgreſſione punitur vt hæreticus. 19. diſt. nulli fas. vbi de hoc. Si autem credit Romanam eccleſiam poteſtatem habere, ſed facit contra rium: quia ſic ei placet, eſt pœna depoſitionis 4. vt 4. diſt. §. vlt. & adde hoc quod no. ſ. de treug. & pac. c. 1.

Pœna tranſgredientis canonem.

4 Vbi nõ eſt certa pœna ſtatuta. Io. A.

n ¶ *Fundatione.*]fundans enim & dotans eccleſiam de dioœce ſani conſenſu poteſt ſ hoc ſtatuere, vt fructus ipſius eccleſiæ cum vacabit, ſuos faciat. 18. q. 2. Eleutherius. de iu. patr. præterea. 2. & c. nobis.

5 Quantum licerat hodie patronis beneficiorum, ratione iuris patronatus, ſanciuit con cil. Trid. ſeſſ. 25. de reforma. c. 9. quod omnino videas.

Additio. Licet donationis tempore poſſit dori onus imponi: non tamen tempore traditionis, quæ ſit ex interuallo. facit C. de pact. con. l. ex morte. in fi. & quod no. de rei vx. act. l. vna §. accidit. facit de teſtib. cog. præterea. cum concor. in vlt. gl. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

o ¶ *Antiqua.*]præſcripta. ſ. de conſue. c. vlt. videtur ergo quòd conſuetudo, qua vſurpari poſſint bona eccleſiarum, & ſic one roſa præſcribi poſſit: contra id, ſ. de conſuetu. c. 1. Dic quòd in hoc quòd quis habeat ius patronatus, cuſtodiam, guardiam, vel ſimilia, bene valet conſuetudo: ſed in hoc quòd vſurpet, non valet: & ſic intelligitur contrarium.

p ¶ *Huiuſmodi.*]ſcilicet, guardiam, cuſtodiam, vel regalia.

q ¶ *Miniſtros.*]qui res alterius ſaluare tenentur: & de facto miniſtrorum tenentur. ff. nau. cau. ſta. l. ſi in prin. 86. diſt. an puta tis. & culpæ reus eſt, qui malorum vtitur opera. Inſtit. de obli. quæ ex quaſi deli. §. ſed ſi alicuius. circa ſi.

¶ *Gl. ſeq. quærit, arg. & ſoluit.*

r ¶ *Redditus.*] vt ſunt ſyluæ cæduæ: quæ tempore vacationis non ſunt in tali ſtatu, quod cædi debeant 6. Et nota quòd omnis fructus conſiſtit in reddit. ff. de vſuris. Paulus. §. 1. ſed non conuertitur: quia partus ancillæ eſt in reddit, ſed non in fructu. ff. de vſur. in pecudum. §. partus. Inſtit. de rer. diu. §. in pecudum. Sed quæro an fructus medio tempore perceptos faciant tales ſuos? Ita videtur per hanc litteram: quia non prohibet de fructibus, ſed de his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic quòd fructus conſeruari debent futuro ſucceſſori. ſupra de offic. ordin. cum vos. ſ. eo. vbi periculũ. §. prouiſionis. & j. eo. quia ſæpe. & de off. ord. præſenti. Qui enim conſtodiã habet, cuſtodire debet, non conſumere. ff. vt in poſſeſſ. leg. l. is cui. §. qui legatorum. habebunt tamen ſecundum Gul. quãdiu cuſtodiæ operam dant, moderata cibaria. argumen. 12. q. 2. charitatem. ſupra de prębend. extirpandæ. ff. commod. in rebus. §. poſſunt. & ſic non habet locum hic. & argum. à contrario ſenſu. C. de epiſcop. & cler. conuenticulam. & ff. de condi. infert. l. 1.

6 Vel ſunt ſtagna, vel viuaria, non in ſtatu quo piſcari debeant. Io. A.

s ¶ *Cætera.*]ff. de ver. ſig. l. cæterorum. Ioan. And.

Licet

Licet canon.] Summa & diuide, prout in prima gl. Casvs. Quidam clericus cooptatus in præsentia Romani Pontificis quæsiuit ab eo, Sanctissime Pater, vellem bene informari à vobis, quæ idoneitas requiritur in promouendo ad ecclesiam parochialem? Ad quod rñdet Romanus Pontifex, q in promouendo ad ecclesiam parochia lem requiritur, q ipse hẽat scientiam sufficientem: & sit imbutus bonis virtutib*: ac insuper sit alien* à vitijs: & q compleuerit annum 24. & attigerit 25. quòd si non attigerit 25. nulla est collatio ipso iure: Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialẽ haberet omnia ista: qa est ætatis perfectæ, idoneus scientia, & moribus: sed tamen nõ est sacerdos? Respondet Romanus Pontifex, q ipse dẽt efficì sacerdos infra annũ computãdum à tpe adeptæ pacificæ possessionis ipsius ecclesiæ parochialis: aliàs si non promoueatur ad sacerdotium infra illud tẽpus: illo tempore elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali. c. commissa. j. eo. & sic correctum est c. cum in cunctis, eo. ti. in ant. quod requirebat amotionem per sententiam: sed per istud c. ipso facto est amotus absque alia monitione, vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem fuit effectus sacerdos infra annum: verum teneatur residere personaliter in ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire in diuinis? Respondet quòd sic: nisi suus prælatus cum ipso dispensauerit, ne resideret personaliter in sua ecclesia: sed vt posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

† Vide concilium Lateran. sub Alexand. iij. ca. 13. & concil. Triden. sess. 7. de refor. ca. 3. vbi hoc decretum eũ firmatur.

¶ *Idem in eodem.*

¶ Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: si conferatur nõ attingenti xxv. annum, non valet collatio: ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, ipso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus posset dispensare. Ioan. And.

CAP. XIIII.

Licet[a] †canon[b] à felicis recordationis Alexãdro Papa iij. prædecessore nostro editus, inter cætera [c] statuerit, vt nullius regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. annũ ætatis attigerit: ac scientia, & moribus commendandus existat: quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore [d] in presbyterũ ordinatus, à regiminis eiusdẽ amoueatur officio, & alij e conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligẽtes: Nos periculosam [f] illorum negligentiam [g] volentes iuris executione [h] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [i] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus† moribus, scientia [k], & ęaate: Decernentes collationes de parochialibus [l] ecclesiis, his, quinõ attigerint [m] vigesimum quintum annum, de cętero [n] facientes viribus omnino carere [o].

[a] Quales ætates requirantur in promouendis ad quaslibet dignitates, & beneficia, sanciuit Alex. iij. in concil. Lateran. & nouissim cõcil. Trident. sess. 24. de reform. c. 12.

† Idem cauetur in concil. Lateran. sub Alex. iij. c. 3. & in concil. Lateran. sub Inno 3. c. 30. & in concil. Triden. sess. 7. de refor. c. 3. & sess. 24. de refor. c. 12.

Prima gl. summat. & dicit.

a ¶ *Licet.*] Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: ille autem cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annũ sacerdos fieri: si autẽ promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autem prælatus eius ad tempus poteri dispensare. Et pt diuidi in sex partes. In hac prima ponit cõstitutionem Alexandri: & statuit cui debeat conferre parochialis ecclesia. In secunda: ibi, *Decernentes.* irritat collationem aliter factam. In tertia: ibi, *Is etiam.* ponit de residẽtia faciẽda. In quarta: ibi, *Et infra annum.* de promotione ad presbyteratum. In quinta: ibi, *Quòd si infra.* pœnam non promoti. In sexta: ibi, *super residentia.* de dispensatione residentiæ.

ADDITIO. Ista diuisio in sex partes placet: licet Fran. diuidat in quatuor tantum: quia cõiungebat tertiam & quartam: Item quintam & sextam. Clericus diuidebat in quinque, coniungendo primas duas: Item Ioan. Monach. in quinque, subticendo tertiam. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. ponit tria, quæ supplet ipse canon.*

b ¶ *Canon.*] ẽ. eo. cum in cunctis. qui hic in tribus maxime supletur: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri prohibebatur tãrum: hic irrita decernitur: nisi dicere velis, q id satis erat irritum per ipsam constitutionem: quia sufficit se statorem aliquid prohibuisse: & si nõ adiiciat contra factũ non valere. c. C. de legib. non dubium, nec fuit hoc propterea superfluũ, cum clarius exprimat. ad idem ẽ. de sum. Trin. c. vnico. eo. lib. & sic innouat & suscitat illud ius, quasi per abusum abolitum. Item per canonem illum moneri debent ad suscipiendos ordines: per istum non. Item per illum priuandus est per sententiam: per istum priuatus est ipso iure. Ioan. And.

c ¶ *Cætera.*] quia multa alia statuit præter ista.

d ¶ *Tempore.*] quod erat proximis quatuor temporibus. 75. dist. quasi per totum, vel dic præfixo ab homine.

e ¶ *Alij.*] Ergo non primo, ne fiant leges ludibrio: & dicatur solum verbis lex imposita. j. eo. commissa. §. porro. & dic, alij, qui cum effectu faciat id in quo primus fuit negligens. ẽ. de cler. non resi. relatum. aliàs remouebitur, vt ibi.

f ¶ *Periculosam.*] sibi & illis, quos corrigere debebant: & ita cæteratim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. dist. si Papa.

g ¶ *Negligentiam.*] Hæc omnia lædit. in Auth. col. 6. de quæsto. re. §. hæc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. c. nihil.

h ¶ *Executione.*] No. q quilibet canon qui est latæ sitæ pt dici executorius: & hoc est verum quo ad iuris executionem.

ADDITIO. An necessaria sit executio facti vel declaratio. no. j. eo. commissa. §. 1. Archid. remittit. de præb. licet a Ioan. And.

¶ *Gl. seq. quærit, arg. pro-soluti contrarium. Item quærit, & sol.*

i ¶ *Parochialis ecclesia.*] Sed nunquid erit idem in decanatu & aliis dignitatibus a, de quibus loquitur §. infer. ora. c. cum in cunctis. ẽ. eo. arguẽdo de similibus ad similia? Vt q sic, rũ sub eadem prohibitione manauerit. ẽ. de constit. translato. Dicas secũdum Gar. & Gul. q in illis per hanc cõstitutionem nihil immutatur: quod enim non mutatur &c. C. de app. præcipimus. & C. de tẽ ftam. sancimus. Habeat ergo tantũ locum in ecclesia parochiali: nec recedã à verbis. ff. de leg. 3. non aliter. Seruabitur ergo in eis. §. inferiora. c. cum in cunctis. ẽ. eo. licẽ scias, q non habet locum hæc constitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earum regimen. j. eo. ti. statutum. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nunc habere desiit? Dic secundum Gar. q non habet locum constitutio: quia & deficiẽtib. personis collegij, definit esse collegium, vt no. ff. quod cuiusq. vniu. sicut municipij. §. 1. Si autem reinciperent ibi esse parochiani, extunc incipiet constitutio locum habere: quia facta est parochialis. & ò. reuoluit ad à. 35. dist. ab exordio. quem admodum si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locum haberet constitutio. & concor. ad hoc Host. ẽ. de cler. non resi. quia nonnulli.

k ¶ *Scientia.*] quæ requiratur in eo, habes 38. dist. quæ ipsis.

l ¶ *Parochialibus.*] De talibus ecclesiis habetur 38 dist. quando. in prin. 10. q. 1. regẽda. 13. q. c. 1. Parochia Græce, Latine dicitur partitio: & dicitur parochia, quasi partitio curę: quia rector ipsius habet curã animarũ totius populi infra illo limites comgregatus: vnde dicitur populum regere. j. de cap. mo. c. Archim ¶ *Attigerint.*] Sufficit ergo in his q attigerint xxv. annum. secus ergo in episcopo. ẽ. de elect. cum in cunctis, & in abbatissa. j. eo. indemnitatibus. & in casu. j. de ætа. & qual. ca. vno.

ADDITIO. Et in casu, de regularibus, ad nostram. vbi vide cum suis remissis. Ad vtranque partem facit clem. de stat. mo. ne in agro. §. cæterum. Sol. vt ibi in gl. 4. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. notat, & remittit: secundo quærit de pendentibus. opinat, & soluit distinguendo.*

n ¶ *De cætero.*] Ad futura tantum extenditur: & habet hoc locum in qualibet constitutione, præterquam in casibus. ẽ. de constitu. ca. vlt. dic vt ibi. Quid de pendentibus. nunquid ad illa constitutio extendatur? Et quidem si pendeat per appellationem, negotium decidi debet secundum ius quod erat tempore primæ sententiæ: non secundum ius quod emanauit appellatione pendente. in Auth. vt cum. de ap. cog. in prin. & §. 1. Si autem principaliter pendet, dixit Host. ẽ. de constit. c. 2. decidi debere secundum ius quod emanauit. Goffr. ibi, & Accur. C. de legi. leges. secundum ius quod ante constitutionem erat. & vterque allegat præd. Auth. dic secundum Gar. quòd si cõstitutio loquatur de ordinatione negotij vel contractus: vt de numero testium, de scriptura negotij vel contractus: est opi. Goff. Non enim pars potuit diuinare. C. de testi. testium. C. de testa. iubemus. 82. dist. proposuisti. Si autem constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus: pone exemplum, de iu. cal. c. 1. §. vlt. de sen. & re iud. c. vlt. potẽ vera esse opin. Host. ita quòd processum causæ iam factum non tangat, sed faciendũ: & quòd aliàs cõstitutio de sui natura nõ extendatur ad pendentia: probatur opti. j. de off. le. c. pe. in fi.

¶ *Gl. seq. de duobus simul quærit, & soluit. Iterum quæritur. arg. pro & soluit contrarium.*

o ¶ *Carere.* Ipso iure. Si quæratur an episcopi possint in ætate dispensare secundum q olim à quibusdam dicebatur per illam decre. de ætа. & qual. præterea. & c. indecorum. & vtrũ dispensatiue possint annum prorogare? Dic quòd non: per decret. istam, quæ solum super residentia eis potestatem dispen

3 de materia gl. Vide Pet. de Anch lare loquentem. Font.

t Idem Dñi-cus. Font.

fandi reſeruat t. eo tamen ſaluo, quod habes ℨ. eo. tit. cũ ex eo. De diſpenſatione autem ordinum nihil hic prohibetur: vnde antiquo iuri ſtabitur, ſ. illi decr. præterea. Sed nunqd non conſtitutis in maioribus vel in minoribus de iure communi ad talem eccleſiam eligi poteſt? Et videtur q̃ ſic: quia iſta decr. nihil exigit, niſi quòd promoueatur infra annum: ſed ad omnes ordines promoueri poterit infra annũ. Sed dic contra 2. qa hæc decr. præterea nihil per iſtam immutatur: immo per

2 Idem Dñi-cus. Font.

iſtam quodãmodo exponitur quòd ibi dicit, infra breue

† Idẽ caner. concil. Trid. ſeſ. 6. de reform. c. 11. d

tempus.

a ¶ *Is etiam.*] Tertia pars, in qua ponit reſidẽtia faciẽda. oĩno videas

¶Is etiam [a], qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur, vt gregis ſibi crediti diligẽcius curam gerere poſſit, in parochiali eccleſia, cuius rector [b] exiterit, reſidere [c] †perſonaliter [d] rẽcatur: Et infra annum [e] à ſibi cõmiſſi regiminis tempore numerãdum, ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi infra idẽ tempus [f] promotus nõ fuerit:

b ¶ *Rector.*] vel perpetuus vicarius, in quo locum habet quod hic dr̃ circa ordinem & ætatẽ per cle. de off. vi. quæ de eccleſiis, cuius contrarium dicit hic Arch. per hanc litteram.

c ¶ *Reſidere.*] Ad hoc ẽt tenebatur olim ℨ. de cle. nõ reſi. relatũ

c ¶ *Reſidere.*] Is dr̃ reſidere, qui continue ibi moratur. arg. C. de meta. l. decuotum. li. 12. niſi in caſibus à iure exceptis: in quibus is qui abeſt, fingitur eſſe præſens, & reſidere: vt ℨ. de cler. non reſi. de extero. c. ex parte. & c. cum dilectus. cum ſi. Archid.

d ¶ *Perſonaliter.*] Ergo nõ per vicarium: niſi in caſu ℨ. de præb. extirpandæ. quam per hanc tolli non credo, ſecundum Gul.

e *Annum.* impedimento ceſſante. ℨ. eo. ti. li. 6. quãm fic. in ſi. & eſt expreſſum ℨ. eo. cõmiſſa. & currit iſte annus ex quo habuit poſſeſſionem pacificam: vel per eum ſtetit quo minus haberet: nec currit iuſte ipedito, vt ℨ. c. cõmiſſa. & ℨ. de præb. licet.

f ¶ *Idem tempus.* niſi cum eis per epiſcopos ſuos fuerit diſpenſatum: vt litterarum ſtudio inſiſtentes, non teneantur vſque ad ſeptennium 3 promoueri: niſi ad ordinem ſubdiaconatus

3 Vide cle. vt hi. de ætа. & qua. & cõcil. Trident. ſeſ. 7. de reform. cap. 11. & ſeſ. 22. de refor. cap. 4. & ſeſ. 24 de reformа. c. 11.

duntaxat, ad quem ſub hac pœna infra annum promoueri tenentur. ℨ. eo. tit. cum ex eo.

¶ *Gl. quæru & ſoluit: demum ſoluit duo dubia: & de tertio remittit: vltimo diſtinguit circa compulſionem ad ordines.*

g ¶ *Priuatus.*] ipſo iure. olim vero per ſniam. Sed nunquid poterit purgari mora anno elapſo per aliquot dies? Dic q̃ non: arg. hic, & de ſup. ne prælа. licet. quia commiſſa nõ p̃ purgari. C. de contrah. & com. ſti. l. magnã. & adde quod dixi ℨ. de iur. mora. & licet tam modicũ tps reſtet de anno, q̃ certũ eſt cuĩ non poſſe promoueri: non eſt priuatus. ℨ. eo. cõmiſſa. j. reſp. & dico q̃ pœna illius conſti. cum in cunctis. non eſt remota per iſtam: quia ſi talis eccleſia collata fuerit diacono, & monitus promoueri nolit, etiam infra annum priuari poterit ſecundum tenorem ipſius decr. Et ſi quæratur qñ incipiat curere tps illi, ad quem ſpectat collatio: dicã ℨ. eo. cõmiſſa. No. autem ex hac decr. q̃ compellitur quis ad ordines per ſubtractionem beneficij. Sed qa iura

4 Vide iura & cõci. Trident. paulo ante citatã.

ſuper hoc variant: diſtinguas ſecundum Gar. Aut beneficium habet certum ordinem annexum, aut nõ. Si habet, aut iuſta cauſa excuſat illum, vt poterit regularitas, in quam poſtea incidit ſine culpa ſua, vt quia ocu lum vel manum amiſit: tunc nec compellẽdus eſt, nec priuandus. ℨ. eo. cum in cũctis. §. hoc ſane. Si autem incidit in talem irregularitatẽ culpa ſua, debet amittere beneficium: & ſic intelligitur de ætat. & qual. c. j. Idẽ ſi ante adeptum beneficium in illam irregularitatem incidit qualitercũque: quia id in promotione ſua facere nõ debuit. 24. diſt. quãdo. & c. vlc. ℨ. d cor. vit. expoſuiſti. de renun. niſi cum pridem. §. perſonæ. Si autem iuſta cauſa eum nõ excuſat, aut eſt parochialis eccleſia: & tũc elapſo anno priuatus eſt ipſo iure, etiam ſi non moneatur, vt hic: aut eſt aliud beneficium: & tunc ſi monitus non vult promoueri, priuandus eſt. ℨ. eo. cũ in cũctis. §. inferiora. In ẽpatu autem non regitur monitio: ſed ſufficit negligẽtia electi per tps à canone terminatum. 100. diſt. c. 1. circa g. Si vero beneficium non habet certum ordinem annexum: & eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas nõ exigit: inuitus cogi non debet: & punitur qui eum compellit. 74. diſt. c. 1. & 2. & can. vbi iſta. Si autem neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ requirit, vt promoueatur clericus, ſi ſe excuſat prætextu criminis, quod ſe commiſiſſe proponit: aut ſi proponit aliud impedimentũ in quod incidit culpa ſua: tunc eps debet inferiores idoneos promouere, & ipſum clerũ ab ipſo beneficio penitus amouere: niſi aliàs valde vtilis & neceſſarius eſſet illi eccleſiæ: de ætа. & qual. quæris. vbi vero impedimentum tale prætenditur, puta infirmitatem, vel etiam perpetuum ex delicto ſuo non proueniens, non ſolum non cogitur: ſed etiam ſi eius excuſatio non admittitur, poterit appellare: ſicut & tutor appellat ob excuſationem rationabilem nõ admiſſam. ff. quam. app. ſit l. j. §. ſi quis tutor q̃ ſi voluntate ſua renuit ordinari, nil prætendens, niſi quia non vult: debet compelli appellatione remota per ſubtractionem beneficij & officij. 74. diſt. can. 3. & 4. De regularibus dic vt in cle. de ſta. reg. ne in agro. §. antep.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶ *Ordinarius.*] i. ſuperior, ſiue ſit epiſcopus, ſiue maior vel inferior epiſcopo. ℨ. de cle. nõ reſi. relatum. & ſic illud intelligunt Iano. & Hoſt. diſpẽſationem aũt illius c. ℨ. eo. cũ ex eo. non poſſunt inferiores epiſcopis facere. vt ibi dicam.

i ¶ *Ad tempus.*] Bene dicit: quia nec Papa ſuper reſidentia dat perpetuas indulgẽtias: & datas per

† Vacantib. eccleſiis parochialibus. quid agendum, diligẽter præſcribit cõci. Trident ſeſ. 24. d refor. c. 18.

prædeceſſores reno

ſ. de ſta. reg. ne in agro. §. antep.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶ *Ordinarius.*] i. ſuperior, ſiue ſit epiſcopus, ſiue maior vel inferior epiſcopo. ℨ. de cle. nõ reſi. relatum. & ſic illud intelligunt Iano. & Hoſt. diſpẽſationem aũt illius c. ℨ. eo. cũ ex eo. non poſſunt inferiores epiſcopis facere. vt ibi dicam.

i ¶ *Ad tempus.*] Bene dicit: quia nec Papa ſuper reſidentia dat perpetuas indulgẽtias: & datas per † Vacantib. eccleſiis parochialibus. quid agendum, diligẽter præſcribit cõci. Tridẽt ſeſ. 24. d refor. c. 18.

CAP XV.

NEmo [k] †deinceps [l] parocat: vt ℨ. eo. lib. de reſcrip. c. vlt

Nemo.] Tria facit: Primo præmittit cui: & quãdo fiat commenda parochialis eccleſiæ: Secundo quantum duret: Terno decretum apponit. Secunda: ibi, *Huiuſmodi autem.* Tertia: ibi, *Statuentes.*

Additio. Et Ioan. Monachus diuidat in quatuor: Secunda: ibi, *Nec tali.* Ioan. And.

Casvs. Vacante aliqua eccleſia, epiſcopus non habens ad manus perſonam idoneam: vel forte patronicõtendebant de iure patronatus: certum eſt q̃ iſte epiſcopus poteſt ad tempus concedere alicui iſtam eccleſiam in commendam. Sed quæritur quæ ætas, & quæ aliæ qualitates requirantur in commendatario? Reſpondet quòd requiritur, q̃ commẽdatarius compleuerit annum 24. & attigerit 25. annum. Item requiritur, q̃ ipſe ſit conſtitutus in ſacerdotio: Nam requiritur quòd exerceat ea quæ ſacerdos exercet. Item tertio requiritur q̃ nõ habeat aliam eccleſiã in commendã. Sed vtrum in perpetuum poterit epiſcopus eccleſiam commendare? Certe non: ſed ſolum vſque ad ſex menſes: & in effectu poteſt epiſcopus eccleſiam commendare vſque ad illud tempus, quod habet in ſua collatione. *Nemo.*] Iſta conſtitutio non comprehendit Romanum Pontificẽ: quia Romanus Pontifex nõ poteſt ſibi legem imponere. Not. primo, quòd epiſcopus (idem eſt de alio ſuperiore) poteſt eccleſias ſpectantes ad ſuam collationem commãdare, i. tradere in cuſtodiam, & alicui committere adminiſtrationem ad tempus. ſed talis commendatarius per hoc nõ habet titulum in eccleſia ſibi commẽdata. No. vlterius, quòd epiſcopus non poteſt eccleſiam commendare vltra ſex menſes: ideo elapſis ſex menſibus expirat commenda: ſed Romanus Pontifex poteſt in perpetuum commendare: Vnde ſciendum, q̃ commendatarius in eccleſia ſibi commendata non dicitur habere titulum, & ideo non vacat per mortem commẽdatarij: Ex quo ſequitur, q̃ ſi poſt mortem commendatarij impetraretur eccleſia commẽdata tãquam vacans per mortem: impetratio eſſet ſurreptitia: quia eſſet expreſſus falſus modus vacationis, & hoc verum, niſi in impetratione eſſet appoſita iſta clauſula, & hoc quocũque modo vacet. No. inſuper. q̃ cũ menda eccleſiæ parochialis nõ poteſt alicui fieri, niſi conſtituto in ſacerdotio: licet eccleſia parochialis alicui dari in titulum non conſtituto in ſacerdotio. Nota finaliter, quòd commendatarius tenetur reſidere in eccleſia ſibi commenda ta: ideo non poſſet ſibi dari alia commenda, quia nemo poteſt reſidere perſonaliter in duobus locis.

¶ *Prima gl. ſummat.*

k ¶ *Nemo.*] Parochialis eccleſia non commendetur niſi conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. And.

l ¶ *Deinceps.*] Per hoc verbum apparet, q̃ hæc conſtit. ad præteritas 5 commendas non extenditur: & quia natura conſtitutionis eſt, q̃ non extendatur ad præterita. & de hoc ℨ. c. prox. 5 Hãc addit. Additio. Fuit hoc concilium, vt refert Fran. Vercel. anno Domini 1274. à principio Maij vſque ad Auguſtũ. & hoc de Lug dũn. Gregor. x. Prius autem fecerat Lugdũn. Innoc. iiij. concilio anno Domini 1245. vt patet in Spe. hiſtor. lib. vlt. in prin. De Vienn. quod fuit 1211. & xij. vide in cle. cũ ſit. de cenſi. gl. pe. De Lateran. Alex. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ ſi. à prælа. cum Apoſtolica. in ſi. De generali Innocen. iij. quod fuit 1215. cix ℨ. de decim. c. pen. Ioan. And.

de tpib. dimini ueriorũ cõ ſiliorũ põſit ioan. Au. hic in teſt. ſuper gl. 2. in vet. præteritas.

a ¶ *Paroch*

chialem [a] ecclesiam alicui nõ cõstituto in ætate [b] legitima, & sacerdotio [c], cõmendare [d] præsumat: nec tali [e] etiam nisi vnam [f] †, & euidẽti necessitate [g], vel vtilitate [h] ipsius ecclesiæ suadente. ¶ Huiusmodi [i] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus [k] vltra semestris [l] temporis spatium non durare [m]: Statuentes quicquid secus de cõmendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritũ ipso iure.

¶ Nicolaus. iij.

¶ Hæc decretalis fuit multũ vtilis suo tempore, antequam Papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuum. Gl. prima ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus.

CAP. XVI. CVPIEN-

1 quid requiratur ad hoc, vt ecclesia censeatur parochia, not. Ale. cõs. 74. incip. viso pacto. vol. 4.

2 ¶ *Parochialem.*] In aliis ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum secundum Gul. ad hoc. C. de app. præcipimus. ADDITIO. Specialia igitur parochialium ecclesiarũ habes hic, & ſ. c. prox. vbi de hoc in gl. sed nunquid. & ſ. de præb. ſi Apostolica. ſ. de præb. extirpandæ. §. qui vero. & in cle. vnica. de of. vic. Ioan. And.

b ¶ *Ætate.*] Quòd attigerit xxv. annũ. ſ. c. prox.

c ¶ *Sacerdotio.*] vt possit interim ipsi ecclesiæ in sacerdotali ordine deferuire. Et no. quòd paro chialis ecclesia pót intitulata dari, etiã nõ presbytero. ſ. ca. prox. ſ. eo. cũ ex eo. ſ. de institut. c. 2. commendari aũt non: & hoc est nouũ: quia ante cõstitutionem istam hoc non erat.

† vide cõcil. Tridẽt. sess. 7. de refor. c. 2. & 4. & sess. 24. de refor. c. 17.

d ¶ *Commendare.*] Idem est quòd deponere. ff. de ver. ſi. l. commendare. ff. depos. l. Lucius, 22. q. 2. ne quis arbitretur. ſ. depos. c. j. Quãdoque accipitur commendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudatur: vel quando amicum commendo, vt ei verbalem honorem faciam. ff. mand. ſi vero. §. cum quidam. Et ea quæ commendãdi causa dicũtur, non obligant. ff. de ædil. edi. sciendum. ff. de contrah. emp. ea quæ. nec commendandi sui causa debet quis facere quod alteri noceat. 11. q. 3. ſi quis vero. sed hic de commẽda agimus: quę est custodia ecclesiæ alicui commissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico quòd non: sed procurator ſm: habet tñ ille gitimam administrationẽ 2. 21. q. 1. relatio. ſ. eo. cũ nobis olim.

¶ Gl. seq. ponit quomodo diuersis modis sumitur commandare, & quomodo hic: secundo. circa commendam formam octo quæstiones.

1 Vñ si ecclesia vacãs per mortẽ commendetur, finita cõmenda adhuc dicitur vacare per mortẽ. Phil. Font.

e ¶ *Necessitate.*] Ista duo in dispensatione ecclesiasticarum rerum attendenda sunt. 12. q. 2. fine. de præb. exposuisti.

ADDITIO. Dicebat ergo Inn. in decret. ſi constiterit. & Host. in decr. dudum. quòd cum quælibet ecclesia debeat suum habere prælatum. de præb. cum non ignores. commenda non poterat fieri sine dispensatione: quãuis illud relaxaretur ex causa. 1. q. 7. dispensationes. Ioan. And.

f ¶ *Vnam.*] Ergo duas commendatas habere non licet: sic nec duas intitulatas: sed quòd possit habere vnam intitulatam, & aliam commendatam nõ prohibetur 5. immo permittitur. vt Tridẽti. para lo antica citatum.

3 Vide hodie qd statuerit cõcil. Tridẽ. initio 6. citato rum.

4 Dicit Phil. ſi cõmenda est facta simpliciter, pt ante tempus reuocari.

5 Vide cõcil. Tridẽti. para lo antica citatum.

g ¶ *Vtilitate.*] Sic 16. q. 1. cum pro vtilitate. Et no. quòd ista duo, seu eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiarum dispositione. 11. q. 2. fine. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. ſ. de præb. exposuisti. ſ. eo. li. de reb. eccl. non alie. dudum. Archid.

h ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam constituto in ætate legitima, & in sacerdotio, & ex causa, & de vnica tãtum parochiali ecclesia.

i ¶ *Declaramus.*] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

k ¶ *Semestris.*] Olim dubia erat littera ista: quia quidam libri habebant trimestris 6, quidam semestris: & litteram trimestrem dicebat videre continuare dominus Guilelm. Durand. Sed habuisse de bulla.

6 In omnib. exẽplaribꝫ ¶ videre continuatur, legitur, semestris.

ADDITIO. Et illam litteram posuit de act. vel. pet. §. super actionibus. ad fi. vel. litem ecclesia. Ioan. And.

¶ Gl. se. quærit. arg. pro dupliciter solus. in fine quærit & soluit.

m ¶ *Durare.*] Nunquid finitis sex mensibus potent ordinari eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur quòd sic, ex causis hic expressis. arg. C. de donat. sancimus. §. ſi quis autem ex diuersa. quia tempus Lateranen. concilij nõ currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis contradicit, alias fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg. ſ. de diuor. quanto. §. fi. & facit optime ſ. eo. cõmissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat inuitis ecclesiæ vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commẽdantis? Dic secundum Gul. quòd non. ſ. de precar. c. fin. & de commod. c. vnico. de don. cum dilecti. [Idem Phi. Font.]

¶ Gl. se. quærit. arg. pro dupliciter solus. in fine quærit & soluit.

n ¶ *Durare.*] Nunquid finitis sex mensibus potent ordinari eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur quòd sic, ex causis hic expressis. arg. C. de donat. sancimus. §. ſi quis autem ex diuersa. quia tempus Lateranen. concilij nõ currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis contradicit, alias fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg. ſ. de diuor. quanto. §. fi. & facit optime ſ. eo. cõmissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat inuitis ecclesiæ vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commẽdantis? Dic secundum Gul. quòd non. ſ. de precar. c. fin. & de commod. c. vnico. de don. cum dilecti. [Idem Phi. Font.]

Ex domino Helia.

CPientes.] Istud c. secundum D. Heliam diuiditur in septem partes: vt in gl. Nam primo ponit causam suæ institutionis: & infra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem, & quando confirmatio est facienda per Papam. Secundo: ibi, *Quòd ſi.* ponit pœnam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, *Ad hæc.* prouidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanum Pontificem, quæ instruent Papam de omnibus necessariis, scilicet an persona electa sit idonea: & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, *Si vero.* ponit quid debeant facere opponentes, quando electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, *Cæterum.* qualiter puniuntur eligentes, si non mittant personas debito modo instructas. Sexto: ibi, *Denique.* ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter: ibi, *porro.* quid iuris sit de recuperatione expensarum.

Casus domini Heliæ.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, quæ immediate suberat Romanæ ecclesiæ, quòd facta electiõe confirmatio ad Papam pertinet, aliquis fuit electus: quæritur infra quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Respondet, quòd debet attendere iter Romanum pro petenda confirmatione infra vnum mensem numerandũ à tempore præsumpti cõsensus: vel numerandum à tempore habitæ noticiæ ipsius electionis, si eligentes fuerunt negligẽtes in præsentanda electione: & arrepto itinere debet electus se præsentare quàm citius poterit, attentis conditione suæ personæ, locorum distantia, & qualitate temporis: & sic tempus istud est arbitrarium. Sed ponamus quòd illud tempus competens est elapsum, an sit priuatus ipso iure sibi spectanti ex electione? Respondet quòd non: sed post illud tempus competens debet adhuc expectari per viginti dies: Et si infra illos xx. dies se nõ præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentum: qui nũcius habebit xv. dies, elapsis viginti diebus perdit ius sibi competens ex electione. Sed sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apostolicam sedem? Respondet quòd sic: & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros non extraneos, sed ex seipsis. qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis, an persona electa sit idonea, & an eligentes erant idonei. Sed quid si eligentes infra prædictum tempus non miserint ad Apostolicam sedẽ prædictas personas instructas? Respondet, quòd ipsi sunt præcluſi à prosecutione electionis, & petẽdi confirmationem: & cum hoc sunt suspensi per triennium à perceptione fructuũ beneficiorum suorum, quæ ipsi habẽt in illa ecclesia: quòd si se immiscuerint administrationi durante triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficiis. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti ad Apostolicam sedem? Respõdet

det Romanus Pontifex, quòd si bona prælati sint distincta à bonis capituli, debent mitti expensis prælati: quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta à bonis capituli, sed sint communia: tunc fiant expensæ de bonis communibus. Sed ponamus quòd capitulum non habeat res mobiles? Respõdet, quòd in hoc casu capitulum poterit accipere mutuas pecunia, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ: quas tamẽ pecunias futurus successor tenebitur solucre, & ecclesiam exonerare ab illo debito. Sed quid, sanctissime Pater, si electio fuit facta in discordia: quia aliqui se opposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Respondet, quòd si fuerunt factę duę electiones, tunc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistincte: sicut si esset facta electio in cõcordia. Postea ostẽditur quòd iuris sit in postulato & postulãtibus: vtrum idem ius obseruetur sicut in electo & eligentibus. Et dicit quòd postulatus non debet consentire nec dissentire postulationi: sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ: licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debent mittere personas instructas expensis postulati. Item quòd in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. *Insuper.*]Vnde sciendum, quòd elapsis viginti diebus concessis electo ad comparẽdum apud sedem Apostolicam, vel si fuerit impeditus ad mittendũ nuncium: qui infra quindecim dies tenebitur probare impedimentum electi, quod impedimentum si infra sexaginta quinque dies non fuerit probatum, habent locum pœnæ sequentes. *Electos vero.*]Ponit quid iuris sit, si electus præsentet se cõspectui Apostolico, sed non apportauit munimenta: nam tũc ex sola præsentatione euitabit pœnam iuris sibi quæsiti: Et si petat dilationem ad faciendum fidem in partibus, non auditur: sed debet facere fidem apud sedem Apostolicam. *Vel per procuratorem.*]Nam tenetur mittere procuratorem infra viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuratoris: tunc enim non esset priuatus ipso facto iure sibi competente ex electione, quin restitueretur: vel secundum alios remanet illæsus ipso iure. *Cæterum.*]Ite §. est generalis ad quoscunque electos: etiam si confirmatio non spectet ad Papam: & declarat verbum quamcito positum ſ. eo. in c. quàm sit. videlicet infra octo dies. *Aequitas canonum.*]vt in gl. huius cap. quæ pro hoc est singularis.

¶ *Hæc prima gl. ponit casum.*

Hic casus Io. An. glossatoris ordinarij est, & antiquis quod reperitur.

a ¶ *Cupientes.*]CASVS. Tria tempora statuerat Gregorius x. circa expeditionem ecclesiarum vtilia. ſ. eo. quàm sit. Primũ de electionibus præsentandis electis: Secundum de exhibendo consensu: Tertium de confirmatione petẽda. Primum confirmat Papa Nicolaus cum certi temporis adiunctione: statuens, quòd si *inf.* a octo dies (ex quo commode poterunt eligẽtes) electiones electis dilatulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, à prosecutione electionis in totum sint excluſi: & beneficiis, quæ obtinent in ipsa ecclesia per triennium suſpensi: ad quæ ſi infra illud tempus se temere vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundum præcise confirmat, vt facet. Tertium mutat circa cõfirmationes cathedralium ecclesiarum vel regularium: quæ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione habent peti à Papa: & statuit quòd prædicti electi, post cõsensum, vel post habitam de electione notitiam: ſi ipsam debito tempore non cõtigeret præsentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro confirmatione petenda, & causa prosequenda, cum omnibus actis & munimentis: Finito autem mense, siue iter arripuerint: siue non: habebunt tempus arbitrarium, scilicet infra quod commode venire possint: consideratis quę circa id consideranda fuerint: adhuc post istud tempus arbitrarium habebunt viginti dies, infra quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimẽtum habuerint: sed infra prædictum tempus id proponi non fecerint, vel proponi fecerint infra debitum tempus impedimentum: sed illud non probauerint infra quindecim dies ad hoc assignatos: vel bene proposuerunt & probauerũt debito tempore, tamen non miserunt procuratorem sufficienter instructum, vel miserunt procuratorem instructum, tamen impedimento cessante infra tempus debitum personaliter non venerunt. In his casibus quinque, vt infra patebit: vel ipsorũ altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi per electionẽ quæsito. Si autem in aliquo prædictorum non peccauerunt, priuationis pœnam non patiuntur: sed ſi sine munimẽtis venerint, patiuntur hanc pœnam: quia pro ipsis producendis dilationem extra curiam non habebunt, nisi ex iusta causa. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligentium: distinguens, an electio vna vel plures in cõcordia vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, quòd si vna tantum electio in concordia fuerit celebrata: duo de eligentibus sufficienter instructi infra supradictum tempus mitti debent per capitulum ad curiam, pro instruendo electionis negotio: & mittentur expensis dignitatis: ſi bona ipsius sint discreta, vel de communibus, vel per capitulum aliunde prouiſis: ſi de illis habere non possint. Si autem plures electiones factæ fuerint: tunc pro qualibet parte mittentur illæ duæ personæ expensis electorum. vel ſi vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt: tunc mittantur illæ personæ pro parte electi, suis expẽſis: & pro parte opponẽtium, ſi sint duo vel plures: saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi: & ſi electi noluerint expensas miniſtrare secundum qualitatem negotij (niſi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quęſito. Si autem eligentes supradictas personas non miserint: etiam ſi electi vel opponentes *neglexerint venire, vel expẽſas miniſtrare, priuabuntur* à totali causæ prosecutione quo ad se: & proueniẽtibus beneficiorum, quæ habent in ipsa ecclesia per triennium: hoc verum, niſi paucitas capituli eligentium vel contradicẽtium ipſos excuſaret, seu alia iuſta causa: & tunc mittãt procuratorem ſufficienter instructum: & cessante impedimento mittãt supradictas personas: alias patientur pœnam supradictam, & eadem sit pœna opponenti vel opponentibus, cum vnica est electio: tamen licet opponentes vel eligentes in prædictis casibus pruentur à prosecutione *processus*: electis tamen nullũ præiudicium generetur. Et ea quæ dicta sunt de electis & eligentibus in concordia vel discordia (saluo eo quod dicitur de exhibendo consensu & miniſtrandis expensis, ad quæ non teneantur postulati) intelligantur reperta, cum suis pœnis in postulatis & postulantibus, ſi ideo sint postulati: quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiuntur. Si autem ideo postulentur, quia sunt aliis ecclesiis alligati: antiqua iura seruentur: postulationes tamen nihilominus pendent ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus quòd in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

¶ *Hæc secunda gl. diuidit.*

a ¶ *Cupientes.*]Decret. iſta est obscura dictamine: & quia Bonifacius dum esset notarius Nicolai, fuit dictator ipſius: ideo eam per compilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit: & est vtilis valde, dummodo quod in ea statutum est, nõ trahatur ad noxam 1. quod esse non debet. ſ. de deci. ſuggeſtum. C. de vſuc. pro emp. l. vlt. 2. Et diuiditur in 7. partes principales ſecundum Gar. in quarum prima ponit suæ constitutionis causam, & qualiter, & infra quod tempus electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorum electionum cõfirmationes appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam, venire debeant: & durat vſque ibi, *Quòd ſi per xx.* In ſecũda ponit pœnam electorum non venientium, vel venientium ſine munimentis: & durat vſque ibi, *Ad hæc.* In tertia pro uidet de personis ad instructionem causæ, quando facta est electio in concordia: & durat vſque ibi, *Si vero.* In quarta qualiter mitti debeant personæ instructæ, & opponentes venire, quando electio vel electiones in discordia celebrantur: & durat vſque ibi, *Cæterum.* In quinta qualiter puniuntur eligentes, ſi electionem debito tempore non præsentent: vel ſi personas non mittant instructas: & durat vſque ibi, *Denique.* In ſexta dicit quid iuris sit ꝺ postulationibus: & durat vſque ibi, *Porro.* In ſeptima quæ durat ab ipso vſque ad finem: dicit quid iuris sit de recuperatione expensarum.

ADDITIO. Io. Mon. diuidit in tres: Prima ꝺ electis: Secunda de postulatis: Tertia de expensis, quas gl. ponit pro ſexta & ſeptima. Iterum primam in duas: Prima de electis in concordia: Secunda de electis in discordia: ibi, *Si vero.* Iterum primam diuidit in quatuor: Prima vt in gl. De ſecũda facit duas: & ſic Tertia: ibi, *Si electos.* Quarta quam gloſſ. facit tertiam. & vide quod dicam in §. *Si vero.* ſuper 1. gl. Ioan. And.

a ¶ *Cupientes.*] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispensationis officio: vt ſ. in proœ. huius libri cum suis concor.

b ¶ *Ecclesiarum.*]cathedralium & regularium: quarum confirmationẽ appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam: vt ſequitur. vel ecclesiarum omniũ, saltem quo ad præſentandas electiones, vt dicam ſ. §. cæterum.

b ¶ *Ecclesiarum.*]cathedralium & regularium, vt ſequitur. & cum hic dicat, ecclesiarum, patet quòd ista constitutio non extenditur ad hoſpitalia. & est ratio, quia cum canones volũt loqui de hoſpitalibus, nomine ecclesiarum non solent comprehendere hoſpitalia: sed alio nomine nominant separatim: vt patet ſ. eo. sciant. & c. generali. Si igitur voluiſſet ista constitutio de illis intelligere: de illis expreſſiſſet. ſ. de decim. ad audientiam. cum ſi. Arch.

c ¶ *Vacationibus.*]qualitercunque vacauerint: siue per mortem prælati, siue per cessionem, depositionem, vel alio modo, cum eadem sit ratio in quolibet præmiſſorum: nec alterum exprimatur. ſ. de reſcrip. ſuſceptum.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem & ſolutionem.*

ꝺ ¶ *Periculoſis.*] ſ. eo. ne pro defectu. 50. diſt. poſt. ſ. & habet locum

† Not. ex text. iuncta gl. q vacatio ſimpliciter dicta continet omnem modum vacandi. facit ad ea. ſuſceptũ. de reſcr. ſ. c. Phil. Fõt.

1 Et procedatur in ea velo ſenato. C. de naufl. de ſubmerſis lib. 11. & exponit ibi glo. 1. remoto ve laminę. Io. And.

2 Vide de primi. q nonnulliſ. ſuper vl. gl. Io. And.

cum hæc constō etiam si vacatio periculosa nō sit: puta qa est q ibi in spiritualib.& temporalib. ministrac. 61. di. obitū.& c. Catinēsis. qa tali cā cessāte nō cessat constō. ff. de postu. l. i. §. sexum. 32. q. 7. tantūm. quia & finalis huius constōnis ratio est: vt celeri' expediātur ecclesiæ 1. ad hoc optime j. eo. si post q.

1 Addo §. finitatis. ISt. de nup. Fōt.

§. 1.& quære de hoc j. de reu. post trālationē.& 61. di. c. statuimus. §. his cīb. a lias. c. neophitus.

¶ *Gl. fe. sol. cōtrarii.*

a ¶ *Malignantium.*] Per hoc soluitur cō trarium de canone. 4. q. 4. nullus. in fine. vbi hēs q reorum ē subterfugere: pt. n. reus subterfugere, opponendo ītimas & veras exceptiones: non āt malitiosas & falsas, vt hic. Consueuit dici, qđ qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduersarij pt per alias repellere 2: nec videtur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. dele. 2. cum pater. §. Titio. in fi. & sic posset intelligi c. nullus. & de hoc 23. q. 2. dominus noster. & argu. ad hoc. j. de sim. dilectus.

† Not qualiter debet iudex dilationes moderari: quia debet considerare distantiam, vel propinquitatem loci à quo citatus trahitur, & secūdum illam dare longū vel brevem terminum. ad hoc de ap. cum sit Romana. Dom.

2 Cōtraus & dolus habeat vim mendacij, ne mini licet eis vti. cum sint illicita: nec sit malis p malo reddendum. vid B. Tho. 2. 2. q. 69. art. 2.

b ¶ *Obuiare.*] Tolle hic verbum, quod infra subiungimus.

c ¶ *Iam prouisis remediis.*] sc. q̄ fiat electio infra tres menses. 50. dist. postquam. & j. eo. ne pro defectu. quòd fiat in iis ecclesiis de quibus hic agitur sub certa forma. j. eo. quia propter. Item remedia quæ sunt j. eo. ca. 1. & j. e. quàm sit & 100. dist. c. 1. & alia multa. j. eo. tit.

d ¶ *Alia.*] scilicet q̄ veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis: aliàs certa pœna puniatur, & quòd per sonæ instructę mittantur: & quod certo tempore præsentetur electio, & pœna non præsentantium.

e ¶ *Experientia.*] magistra rerum efficax. j. eo. quàm sit. ad hoc j. de reser. statutum. in prin. Ioan. And.

f ¶ *Indicauit.*] Aliàs, iudicauit.

g ¶ *Vtilia.*] Et posito q̄ casus inueniretur, in quo prouisio hęc non reperiretur vtilis: vt si diceretur persoga nota, & electionis factum notum in curia vel similis: locum tamen habet cōstitutio, vt j. dixi in simili, super verbo periculosis. non enim in cuiuslibet personā, & c. 61. dist. miramur. § ficut enim.

h ¶ *Præsentandæ.*] sc. quamcito commode præsentari poterunt.

i ¶ *Adhibendo.*] infra mensem à tempore præsentationis.

k ¶ *Statuit.*] j. eo. quàm sit.

l ¶ *Temporis*] scilicet octo dierum. j. eo. §. cæterum.

¶ *Gl. seq. moderatur, soluit contrarium de decretali vltima, & c.*

m ¶ *Moderatione.*] i. moderati temporis adiunctione, quia verbum, moderationis, diminutionem continet. j. de ver. si. c. vlt. hic autem tempus auget, vt j. §. cæterum. vel quia pœnam apponit, quæ non erat olim appositā: ideo moderari videtur.

n ¶ *Institui.*] j. eo. quàm sit. circa finem. Ioan. And.

o ¶ *Debēr.*] [ex immediata subiectione vel appellōe, vt sequitur.

p ¶ *Temperantes.*] scilicet hunc modum. nam ad parandum se statuit mensem. ad expectandum vero 20. dies. sed ad veniēdum est tempus arbitrarium, non legale, vt j. patet. §. prox. in prin. ibi, moderandi, &c. Et ell hic arg. quòd iudex pōt arctare, prorogare, & interpretari inducias à lege concessas. de hoc dic vt no. j. de ap. cum sit. Archidiaconus.

¶ *Gl. seq. obicit. & soluit.*

q ¶ *Locorum.*] Sed quo ex distātia locorum aliquod discrimē inducitur, quod lex absurdum reputat. C. de tem. in inte. rest. superuacuam? Sol. lex illa loquitur in eo casu, cū legislator in spectis locorum circūstantiis, certum tempus limitauit quod ad quemlibet locum sufficere reputauit, vt in tempore restōis

3 Vide non refert an infirmor teneat tabernā, vel non. lo. An.

petēdæ, & ad idem. ff. de. inst. ac. cum interdum. vbi locus vendi vel emendi nō mutat causam institoriæ actionis 3. sed quod hic & in simili dicitur, in tempore nō limitato, sed arbitrario, locum habet secundùm Gar. j. de dol. & contu. cum olim. & concord. ff. de eo quod cer. loc. l. ideo. ibi quia scimus quàm varia sint pretia rerum p singulas ciuitates; &c. Io. And. ¶ *Valsutra.*] Idē si hoc dictum non fuisset. C. de ap. ppcipimus.

ADDITIO. Statur enim iuri veteri, nisi muterur.

¶ *Gl. seq. remittit de tribus. secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.*

4 Idē Philip.

s ¶ *Electi.*] De postulatis videbis j. §. deniq; Et quid de quisquis. Dicas idē iuris in illis 4 qđ hic in electionib. statutur. Et quod hic de electis dicitur, etiam de confirmatis intelligas, si à confirmatione appelletur: hoc habes expresse j. eod. si post quam. §. vlt. Et dixit hic Gar. & Gul. quòd hæc constitutio locum non habet in electo in magistrum Hospitalis vel Templi, si appelletur ad Papam: tum quia per mortem talis cathedralis vel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in laicos. j. eo. ia crosancta. i antiq. & quia aliud hospitale, aliud ecclesia. ad hoc j. eod. sciant. & quia milites sunt, quorū, &c. quos arma scire volumus, & non leges. C. de iur. deli. l. sacimus. §. sed & veterem. C. de loca. & cond. l. milites.

† al. ita: & ali

¶ *Gl. seq. soluit duo dubia de mōnasteriis feminarum, & de non principalibus. dignitatibus.*

t ¶ *Regularium.*] virorum intelligas: in monasteriis enim monialium non sibi per omnia locum vendicat hæc constitutio. j. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. Nec habet locū hæc constitutio in dignitatib. ecclesiarum cathedralium vel regularium, quæ sunt sub episcopo. vel Abbate, vel Priore: sicut sunt archidiaconi, archipresbyteri, superiores, vel Priores sub abbatib. vel aliis Priorib. per mortem enim talium non dicuntur ipsæ ecclesiæ viduatæ, quod requirit hæc constitutio. & est simile quod dicimus j. eo. c. ne pro defectu. & c. quia propter. in anti. secundùm Gul. & Gar.

Constitutio, cupientes, an habeat locū in dignitatibus ecclesiarum cathedralium quæ sit sub epo, abbate vel priore.

v ¶ *Quorum.*] electorum. aliàs quarum: sed prima melior, quia respicit electi. quod est supra.

¶ *Gl. seq. reci. per quinque quæstiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui est in schismate. Item quid si partium voluntate, relatione vel renouatione causa deferatur ad curiam.*

x ¶ *Immediata subiectio.*] In hoc casu sufficit adire legatum de latere, qui episcoporum & archiepiscoporum exemptorum electiones cōfirmare poteſt. j. eo. si abbatem. §. huiusmodi. & seruanda erit hæc constitutio: quia satis est illud Apostō. sedis examen, secundùm Gar. Gul. hic non determinat. Dicit enim q̄ alij dicunt contrarium per litteram Apo. sedis, & quia in legato non est distātia viarum: ita quod de facili poterit habere quos volet, sed secundùm istam rōem sequeretur, q̄ ista decr. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. ēt dixit. Gul. fouet contrariū, q̄ si ecclesia nō est aliàs immediate subiecta Papæ: puta qa metropolitanum habet, si Metropolitana ecclesia est schismatica, vel à Sarracenis capta, habebit locū hæc constō: is enim proximus est quē nullus antecedit. ff. de ver. si. l. proximus. ad hoc j. eo. quia diligētia. & bene facit pro Gar. j. de of. del. is cui. quod non credas: verum si solus archiepiscopus ab ipsis Paganis vel schismaticis captus esset: vt j. de sup. neg. prel. si eps. Item scias q̄ si partes sola voluntate vadūt ad Papam, non habet locum hæc constitutio: licet bene faceret si eam seruaret: Ista enim constitutio non astringit, nisi in his duob. casib. sc. cum immediata subiectio, vel appellatio deuoluit: ergo in aliis locū nō habeat secundùm Gul. & Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundùm Gul. Graue enim esset tantas pœnas vel causas imponere in illo casu non expresso. Item dic secūdum eum, si Papa renocat ad se tale negotiū: quia forte coram ordinario pendebat, nisi in renocatione exprimat hanc constitutionem velle seruari, & tunc non ex vi cōstitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruādam. sic. j. de iud. qa V. y. ¶ *Appellatio.*] In hoc casu non sufficit adire legatum secundùm Gul. & Gar. nisi forsan partes concordarēt appellationi renunciando. de of. dele. fluduisti. & c. licet. Et dic appellatio non manifeste frustratoria: quia talis nō deuoluit negotium ad Papam. j. eo. quamuis. & sic non habet locum hæc constitutio, quæ requirit quòd talis sit quæ deuoluat, scilicet interposita i scriptis, & ex causa probabili, vt ibi: & quæ peruenerit ab notitiam appellati. de const. cognoscentes, quod dic vt in clem. eo. tit. causam.

Constitutio, cupientes, an habeat locū in causa pēdente coram ordinario, quam Papa ad se renocauit.

z ¶ *Mensem.*] Iste mensis datur ad parandum se ad iter.

a ¶ *Post consensum.*] Iubendi quādo debito tempore fuerit præsentata electio: aliàs locum habebit sequens hæc clausula.

¶ *Gl. seq. supplet circa id, duas opiniones ponens: secundo obiicit, & soluit.*

a ¶ *Poſt obtentum.*]ſubaudi ſecundùm Gar.& poſt tempus in quo debuit p̃ſentari:& quo debuit deliberari:vel poſtq̃ deliberauit:abſurdum.n.eſſet,q̃ in hoc caſu nó hẽret inducias ſad dliberandum:maxime cum decr.q̃ ſic ſ.e.hoc ſit relemata,vt ſ.vidiſti.quomodo enim veniet,niſi primo deliberat,an conſentire velit,& quo

vel poſt obtẽtam [a] de ipſorum electione notitiam [b] (ſi eam debito [c] tempore non contigerit præſentari(ad ſedem ipſam iter arripiant,& extunc [d], ſiue infra præſcriptum tempus iter arripuerint,ſiue non [e], abſque fraude [f] quãcito poterunt cõmode [g], locorum conſiderata diſtantia,petituri [h] ſuarum electionum confirmationes, vẽl [10] proſecuturi [i] electiones, ſuas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis,iuribus [k],& munimentis [l] ſuis,& proceſſus ſuos contingentibus [m]) coram [n] nobis perſonaliter teneantur.¶ Quòd [o] venit,quod aliàs habebat iudex arbitrari.Et ſcias,q̃ ſi electio facta eſt in ipſa ciuitate,vbi eſt curia,& electus eſt p̃ſẽs: de tempore arbitrario nihil habebit,ſed menſem & illos viginti dies habebit,ſecũdùm Gul.& Gar.Ratio,quia in tempore cẽrto & limitato à iure,locorum varietas varietatem iuris nó inducit.C.de temp.in inte.reſt.l.i.Superuacuam.Sed quæro an iudex arbitrando dare debeat aliquos dies ad quieſcendum:poſſe vnum m ſeptimanas? & vr hic q̃nõ,quia illi 20.dies ob hãc [30] cauſam dati ſint.Sed dic contra,ſecundòm Gar.& Gul.eũ. n. præter menſem,& 20.dies detur hic tantum tp̃s q̃ cum commode venire poſſit,quis impr̃ iudex arbitrabitur,q̃ per qua dragiuta dietas vel plures venire commode poſſit non quieſcẽdo?Nec illi viginti dies ob hoc dati ſunt:ſed quia iudex in peremptorio non multum debet contra abſẽtem feſtinare. ff.de dam.inf.ſi finita.§.ſi forte.Credo quòd propter æquitatem illius legis ſeruandam,illi 20. dies dati fuerunt. ad idem ſ.de re iu.cum Bertholdus.Argum. contra j.de off. or. quamuis.ibi,continuaris,&c.ſed non eſt contra,vt ibi dicam. [40]

Electus an poſſit ſine nota ambitionis perſequi ſuam electionem.

Dies q̃ quieſcendus eſt longum iter facturo.

b ¶ *Notitiam* i.certam & indubitatam,puta quia ibi præſens fuerat forte canonicus, vel homines fide digni referunt pro certo ſic eſſe.arg.de poſtu.ca.r.de cler.excõmu.min. illud. in aut.vel.inde litteram recepit authenticam: nõ enim cuilibet reſcreuit credere,tenetur.ad hoc de do.& contu.cũ olim. & quod ibi not.Quid ſi ſcit ſe electum,ſed neſcit appellatũ? Dic quòd ſi eccleſia non pertinet immediate,non currit iſte menſis:nunquam tenetur ſeruare decr.quàm ſit donec ſciuerit appellatum.l.i.latum, ſecundùm Gar.& Gul.

¶ *Gl ſeq.exemplificat,demum quærit,& ſoluit.*

1 Gl.probat Philip. & al. gl. in cle. eũ. contur.ſpecia. ſup verb.authentica. & gloſſ.l.Titio, vſufructus tamen eſt. l. Titio fund⁹. & de & l. pater decedẽs. aliàs eſt, quidam decedens. §. fi.ff.de admi. ru. lectura ſua eſt corruptiſſima. Font.

[1] Nor. ſecũdũ Pet Phi. q̃ verba legis ſtatuti, quãquam à peritis dicta, capiuntur ſe cundũ rſum vulgi nor. in in ca ex litteris. j de ſpõ.

[3] Vtxx. miliaria computentur pro dieta Io. An

[4] Si exiſtens Bononiæ p̃miſi dare Epheſi, ſi vtendo diplomate veloci illuc peruenì, conſeſtim obligatus ſũ. ripiens.11.die ſit in curia:non tenetur ex citatione illius cano

c ¶ *Debito tempore.*]& infra octo dies poſtquam cõmode p̃ſentari potuit. j. §. ceterum. & ſic iſte menſis non currit niſi à tempore, quo electio præſentari debuit, ſecundùm Gar.

¶ *Gl.ſeq. ponit duas lecturæ iſtius extunc,ſecundam reprobat.*

d ¶ *Extunc*]i. elapſo prædicto meſe, & deſignat extremum tẽpus illius menſis.ff. de cond.& dem.ſi is.ad h. [Lex quarta eſt, quam vide de reſtitu. cogen.c.2.ſuper 1.gl.]Alij exponunt.extunc,id eſt arrepto itinere,quod eſt falſum per id quod ſequitur,ſiue infra p̃ſcriptũ, &c. & ſequeretur ſecundum id, quòd poſt decem annos arripiendo iter,tunc inciperet ſibi currere tempus,quod eſt abſurdum.Ioa.And.

e ¶ *Siue non.*]Et ſic de arreptione itineris non curat,dummodo veniat tempore competenti.

f ¶ *Abſque fraude.*] Si ergo electꝰ duplex habebat domicilium, dico q̃ cõputatio fiet ab eo loco,vbi tunc erat abſque fraude:per hanc litteram:& idem dico ſi extra domicilium eſſet ſecundùm Gar. & Gul.

¶ *Gl.ſeq.reuitetur per q.Primo ſecundũ quas dietas fiat arbitratus.Secundo de electo,qui prius venit quæruntur duo:Tertio quid de electo in curia:ubi;præſente: Quarto an dies aliqui dentur in tempore arbitrario prõ quieſcendo.arg.quòd non,ſoluit contrarium: ſolutioni ſignat contrarium:& ibi remittit:*

g ¶ *Commode.*]22.q.2.faciat.ff.de ver.ſi.nepos[vide de ver.ſi, intelligentia.ſuper glo.3.]Et habet iudex hoc arbitrari inſpecta qualitate perſonarum,locorum,temporum,& ætatum. ff. de ver.ob cõtinuus.§.1.& patet in principio ſeq.§. Et dico q̃ arbitrari debet iudex ſecũdùm vulgares dietas [2]: vt probatur j.de præb.præſenti.§.loca,ſi enim quod ibi dicitur ſpeciale eſt, ergo ipſius contrarium regulare,& quia lex debet patriæ conuenire.4.diſt.erit.& vſui ſtatur etiam contra naturam vocis.ff. de le 3.l.vxori.in prin.& multum operatur regionis conſuetudo.ff.de ſun.inſtr.l.cum de lanionis.§.ſinam.& in arbitrario vulgarium,ſemper reſpiciam conditionem perſonarum & temporis:vt ſ.dixi.Non autem arbitrabitur ſecũdum ſingulares,q̃ ſunt cum quis vtitur diplomate.ff.de ver.ob continuus. §.2.vel ſecundum legales.ff.ſi quis cau.l.1.& ſi habita computatione aliquid ſupereſt:pro illa dabitur vna dies.ff.de ver. ſi. L3.ſi non appareret,vulgares non crederem errariſe ſecũdùm Gul.& Gar.ſi recurreret ad legales 3:dũ tamen qualitas cauſæ,perſonarum,locorum,& temporum id patiatur.Et ſcias q̃ ſi electus venit ante tempus,quod aliàs arbitraretur iudex ſidnum eius arbitrij non propter hoc habet de lucro:qa in eo quod certum eſt,conſentit:is non eſt locus.ff.de ver. ob.l.continuus.§. cum ita.ver.quòd ſi diplomate 4. Si autẽ modicum reſtat de tempore:vtendo diplomate.pœnam euitat: præueniendo vero nil lucratur per prædictum §.Item ſcias,q̃ ſi electus,qui per decem dietas diſtabat in principio mẽſis iter arripuit.

nis(niſi aliàs citetur à Papa)coram Papa cõparere,ſi non velit: niſi primo labatur menſis,& decẽ dies,quib. venire poterat, & 20.quib. poſtea debuit expectari,& hoc ꝓbat littera ſuperior cum dicit,extunc,ſiue infra præſcriptum mẽſem venit ſi ue non:& beneficium iuris nulli eſt auferendum.28.di.de his. j.de re. iur. indultũ cum ſuis concordãtiis.Nec ob. hoc ei, qd dixi ſ. q̃ præueniendo nó lucratur tp̃s:qa illud hẽt locum i ipe qd iudex hẽt arbitrari: vñ præueniẽdo nõ arbitrabitur iudex, niſi tp̃s inquo venit ſecundùm Gar.ſed nũc loquor de certo tempore,& à iure limitato:& de eo i quo

o ¶ *Quòd ſi per viginti.*]Secunda pars:Quicqd dixerit hic Gar. & alij.dic plenius,q̃ iſte §.ponit quinque caſus,in quib. priuatus eſt electus ipſo iure:Primus,cum iuſto impedimento ceſſante infra tp̃s ſtatutũ non venit:Secũdus,cum iuſte fuit impeditus:ſed infra tp̃s debitum impedimentum proponi nõ fecit coram Papa:Tertius,cum bene fecit proponi impedimentũ tẽpore debito:ſed ſtatuto tẽpore non ꝓbauit:Quartus,cũ ſtatuto tẽpore ꝓpoſuit & ꝓbauit, ſed nõ miſit infra illud tp̃s ꝓcuratorem ſufficiẽter inſtructum:Quintus,cum miſit,procuratorem ſufficientem,tñ ceſſante impedimẽto infra tp̃s debitũ perſonaliter non venit.In his caſib.vel altero ipſorum priuatus eſt ipſo iure:ſi autem in neutro ipſorum peccauit, pœnã

non

non patitur priuationis. Vltimo ponit pœnam electi veniẽtes vel mittẽtis eo casu, quo mittere p̃t sine munimẽtis. & sic cõstrue hãc litterã: Quòd si expectati per viginti dies, post lapsum tpis moderãdi ex qualitate locorum contẽpserint personaliter cõparere, & petere suarum electionum confirmõem vel pſecutionẽ, seu executionẽ (siue opponẽtes venerint, siue nõ) electiones de ipſis, &c. vſq; ibi, infra priuatos. hæc vera si cõtẽpserint nulla iusta cã interueniẽte: de qua ꝓposita infra p̃dictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu aliis deputãdo, vel deputãdis à nobis, si videbitur admittẽda, teneãtur infra 15. dies post tps huiusmodi apud sedẽ Apo. facere plenã fidem. subaudi, alioqnin electiones de ipſis, &c. vſq; priuatos, nisi contingeret talia, vel tam verisimilia ꝓponi: vel infra eosdem viginti dies, seu p̃dictos 15. eo casu tm, cum (vt prę dicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam cãm appositã & admissã, q̃ merito excusaret electos ipsos ab infra scripta (ideſt supra scripta secundũ constructũ) pœna: & ꝓ quod videretur forsitan indulgẽdum eidem, sc. electo (si intelligas præfideꝛ cõiunge cum videretur) tempus prolixius ad prædictam comparitionem. insuper eo ẽt casu, quo contigerit proponi: vel pro, ideſt, & admitti aliquam iustam causam ad excusandam personalem comparitionem electorum, nisi tũc infra idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficiẽter instructum ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante. & subdit tunc nihilominus, id est, non obst. quòd procuratorem miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

a ¶ *Post lapsum.*] Rationabilior est hæc computatio, quàm illa, quæ fit per dec. statuimus. ſ. eo. vbi cõputantur dies post aduẽtum partis. Quid enim si pars vratur diplomate? dieta inconueniens sequitur ex eo. Sed nõ mireris. quia hic maior pœna imponitur, vt ibi dixi in gl. æquiori.

b ¶ *Moderandi.*] vt supra dixi super verbo, commode.

¶ *Gl. seq. quærit, & soluit.*

c ¶ *Expectati.*] Sed pone, ꝙ facta computatione recta in oĩb. re peritur vna die veniſſe post terminum, non allegans impedimentum: nunquid moram purgat? Die secundùm Gar. & Gul. ꝙ cum hæc sententia lata sit à canone propter morã, statim elapso termino commiſſa est pœna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non poterit: sicut enim à sententia legis vel canonis non appellatur. ſ. de ap. quia nos. ff. de verb. ſig. fi qua pœna. sic nec purgatur i eo mora: cũ enim statim electio nulla fit, amplius conualescere non poſſet. ſ. eo. auditis. & ſ. de reg. iu. non firmatur. & adde quod dicam ſ. de reg. iu. mora.

moram in pœna incursa à iure purgari non potest.

d ¶ *Eligentes.*] Hoc dicit ne credat aliquis. quòd venientib. eligentibus non teneatur electus venire: hoc ergo remouet.

¶ *Gl. seq. obicit, & soluit.*

e ¶ *Opponentes.*] Quare punitur electus nõ veniens, ex quo nõ venerũt eius aduersarij: cũ in eius aduentu nulla videatur utilitas. ad hoc ff. ſi qs in ius vo. l. 2. ad fi. & no. ſ. de dol. & con tu. c. vl. Dic quòd aduersariis non venientib. ipse venire tenetur: ideo quia in ipſorum absentia procedi potest. ſ. eo. c. i. ſ. de eo qui mit. in poſſ. c. 1. & ſ. vt li. nõ cont. quoniam. & etiam cessantibus aduersariis, ibi locum habet iudicis officium. ſ. eo. cum nobis olim. cum similibus.

Electus adstrictus venire ad curiam ꝙ capiendi, tenetur venire, & si aduersarij sui non veniant.

¶ *Gl. seq. format. & soluit tres quæstiones.*

f ¶ *Comparere.*] Quid si electus venit infra tẽpora constõis, & negotio nondum finito illicentiatus recessit: nunquid incidit in pœnã illius constõis? Die ꝙ sic. ſ. eo. si postq̃. §. 1. Sed pone, non venit electus infra tempus legitimum, nec post: petit ad uersarius pronũciari ipſum in hanc constõem incidiſſe: apparet procurator electi, qui dicit hanc constõem in eo locũ nõ habuiſſe: puta, ꝙa nõ ptinet immediate, vel ꝙa appellatio nõ fuit talis, q̃ deuoluerer: Replicatur ꝙ hoc debuit ꝓponi infra tempus. de quo dictum est supra, q̃ritur quid iuris? Dico secũ dùm Gul. & Gar. procuratorem audiendum: ſi. n. nõ hẽt locũ constõ, satis est clarũ, ꝙ non hẽt locum eius pœna vel tpis aſſectatio: de hoc igitur cognoſcẽdum est 1. Sed pone electum in tps feriatum incidiſſe: cuius temporis si fiat computatio, non venit electꝰ infra tps, venit tñ post tps, anteq̃ iudex sedeat ꝙ tribunali: q̃ritur an incidat in pœnam? & vt ꝙ nõ, ad qd enim prodeſſet veniſſe: ex quo si veniſſet, processum non fuiſſet? Dico tñ secũdùm Gar. & Gul. ipſum in pœnam incidiſſe: debuit enim venire & se præsentare: & taliter potuit libellum offerre. ff. de adult. miles. §. sexaginta. ſi. n. contrarium dicatur: eadẽ rõe sequitur, ꝙ dies festi, & octauæ de tali tẽpore detraherentur. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tẽpore feriato. arg. ſ. de fer. c. vlt. vbi de hoc not. Inn. Nec. ob. ff. ſi quis ius vo. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, ꝙ non committatur pœna: sed quòd prætor eam remittere poteſt, si vult: sic & in hoc casu poterit, si voluerit Papa remittere.

1 Nota secundum Dom. & Phil. quòd non obstãte quòd dispensatur te non audiendum ob solẽnitates omiſſas, audieris tamen, si vis ꝓbare, quod causa tua nõ est contenta sub dispoſitione Fon.

g ¶ *Executionem.*] Forte per hæc verba denotare voluit, electũ præsentẽ esse, debere vsque ad finẽ causæ: vt ꝙ hoc quod dicit, confirmõem, non taret principiũ causæ: ꝙ hoc ꝙ dicit, ꝙ pſecutionem, mediũ: ꝙ id quod dicit, executionem, finem. & est expreſſum. ſ. eo. si postquam. §. 1. Vel forte loquitur cum petitur executio latæ sententiæ super cõfirmatione, à qua appellatum fuit: quia & tunc locum habet constitutio, vt in prædicta decr. si postquam. §. vlt.

¶ *Gl. seq. reci. per quã existens in curia pro procuratore, &c.*

h ¶ *Petere.*] Ex quo ãt personaliter venerit ad curiam, secundũ Gar. & Gul. etiam per procuratorem confirmationem petere poterit. 2 sicut ante constitutionem hanc poterat: cum. n. hoc expreſſe reuocatum nõ inueniatur, antiquo iuri stabitur: vnde notabiliter posuit, personaliter, prope verbum, comparere: & nõ prope verbum, petere. Nec ob. quòd aduerbium, personaliter, intelligatur repetitum: quia per subauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt 3: sed potius concordanda. C. de inof. do. l. vna. & ſ. e. cum expediat.

2 Eadem ratione dicit hic Io. Mona. idem de eligentibus, & vna cum Archid. concor. glo. Io. And.

i ¶ *Iuſta causa.*] puta infirmitatis, aduerſitatis maris, vel hyemis, vel incursus latronum. ff. de excu. tu ſcire. §. aliud autem. ver. obſeruabunt.

3 Est sing. secundum Romanum in Authen. ex testamento. C. de collat. Fonta.

k ¶ *Contempſerint.*] Non facias hic differentiam inter contemnere & negligere: licet alibi videatur fieri. 20. di. fi. decre. siue enim negligat, siue contemnat, punitur. & probatur hoc. ſ. e. §. pe. Gul & Gar. 4.

¶ *Gl. seq. primo ſol. dubiũ, secũdo q̃rit. arg. ꝓ. & cõtra. & soluit.*

l ¶ *Propoſita.*] Si miſit nuncium ad proponendum: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc conſtet, nõ nocebit ei: dummodo postea nõ sit negligens. & probatur hoc ſ. e. ver. insuper. ibi, iusto impedimẽto cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorem habere nõ poteſt: protoſtetur hoc, ne de negligentia notetur: & habetur protestatio ꝙ oppoſitione. ff. de nau. fę. l. 2. Sed soleꝛ quæri, an sufficiat semel protestari. quod vſ: quia vnica protestatio cutrẽtem præscriptionẽ tẽporis interrumpit. ſ. de ap. ſi iuſtus metus. de off. ord. paſtoralis. C. de an. exc. l. vt pfecti* [canonizata. 16. q. 3. dilectio. §. poteſt.] & vnica debiti oblatio vſuras currentes impedit. C. de vſur. ſi per te. Et vnica ſolennis depoſitio impedit iam currẽtes: dũmodo præcedat oblatio & consignatio: C. de vſu. acceptam. Econtra vſ, cum instanter apoſtoli petendi sint. ff. de lib. dim. l. vna. de ap. vt super. & pallium, & litteræ dimiſſoriæ. 100. di. priſca. 61. dil. episcopi. & sollicitus debet esse ad hoc. C. de temp. ap. cum anteriorib. §. in his 5. Credo secũdùm Gar. & Gul. & tutũ esse electũ pluries protestari, ne de negligentia arguatur, & sic do ceat se agere voluiſſe, quod no. Inn. de præſc. ex transmiſſa. ad hoc. C. de vſur. pup. l. ſi. Si tamen hora & loco competentibus Papam requiſiuit, & eius copiam habere nõ potuit: & hoc legitime fuerit, poteſtatus, sibi tẽpus non curret, donec Papa copiam sui fecerit: ga talis licet vnica protestatio cursum tem poris impedit. ff. quan. ap. fir. l. 1. §. biduum. ver. dies. & 2. q. 6. biduum. & arg. in l. vt perfectius. Et si Papa electos ad cameram consuetũ admittere, licet in publico non faciat copiam suiꝰ hoc coram oſtiariis, tabellione, & perſonis quæ occurrerint, protestetur. ſ. de app. ſi iuſtus. & prædicta l. vt perfectius. facit cle. quamuis. 1. resp. de ap. & in scriptis protestatur. vt in Auth. de temp. non ſol. pen. §. constitutionem. col. 7.

5 Loquitur ẽ appellante, qui debet esse hoc. C. de vſur. pup. l. ſi. Si tamen hora & loco competentibus se sollicitus colligẽdo acta, cõferendo illa, & apoſtolos, no tariscausam introducen, do Io. And.

m ¶ *Tempus huiuſmodi.*] viginti dierum.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

n ¶ *Videbitur.*] Quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non, labitur tempus? nunquid nocet electo? Credo ꝙ non ó secundùm Gar. & Gul. ſ. de ap. ex inſinuatione. 2. q. 6. biduum. C. de temp. app. Auth. sed & his [canonizata. 2. q. 6. Idem Io. Mon. & Arch.]

6 Idẽ Dom. & Phil. vide Balin l. 1. in prin C. de in re. cãlũ. Fon.

o ¶ *Apud ſedem.*] Ergo non alibi: niſi forte iuſta causa suaderet contrarium. ſ. eo. ver. electos.

¶ *Glo. seq. ſoluit quæſtionem, an opponens, &c.*

p ¶ *Fidem.*] per teſtes, vel alium legitimum modũ probandi. de reſt. ſpol. cum ad ſedem. & si ex parte electi ꝓbetur iusta causa abſentiæ, & opponens vult contrarium dicere, bene audietur: ne quis per teſtes falsos obtineat. de teſti. præſentium. & quia probare volenti mos gerendus est. ff. de prob. circa. iudex ramen accelerare debet quãtum poteſt, quia hæc est eius constitutionis mens, secundùm Gar. & Gul.

2 ¶ *Niſi*

Dilationes iuris, an possit index abbreviare, vel prolonga re.

† Aliàs ita, quæ in iudicio, &c.

† Aliàs ita: & propter hoc, quod forsitan, &c. ſ3 in antiq. cod. vt plurimum, legitur ita, & propter, quod &c.

† Not. non nuncium, ſ. inſtructum procuratorē mittendum, vbi perſona comparere non pt. Bart. in l. 2. ff. de di. & tem. præ. Phil. Fōt.

Nisi vel[a] infra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim[b] eo casu tantum (cum ad prædictā causam propositā[c], vt prædicitur. & admissam pro bandam conceſſi fuerint) talia, & tam verisimilia[d] proponi contingeret, quæ† iudicio præſidēris[e], electos ipsos ab infra ſcripta pœna merito excuſarent: & propter† quæ forſitan videretur eidem ad prędictam comparitionem[f] tempus prolixius indulgēdum. ¶ Inſuper etiam eo caſu, quo ad perſonam electorū comparitionem excuſandam, aliquam iuſtam cauſam ꝓponi cōtigerit, vel[h] admitti: niſi tunc[i] infra idem tēpus[k] iuſto impedimento[l] ceſſante, per procuratorem[m] ad præmiſſa[n] omnia ſufficienter inſtructum †: & nihilominus[o] ipſa cauſa ceſſante[p] (vt præmittitur) ſe perſonaliter præſētauerint[q]: electiones de ipſis factas, eo ipſo viribus vacuare volēs, quòd electus infra prædictum tempus ratam habebit, de æquitate admittendus eſt: & tunc ſatis eſt electo, ꝙ infra, prædictum tempus ratificet. Ioan. And.

a ¶ *Niſi vel.*] Hīc eſt verſ. & exceptio ab eo, qđ dictum erat, ꝙ dēant eligēti perſonaliter comparere, aliàs cadāt à iure ſuo: & hoc verum eſt, niſi &c. & hoc probat littera ſ. comparitionē.

¶ *Gl. ſeq. quæru & ſoluti.*

b ¶ *Quindecim.*] q dantur ad probandā cauſam ꝓpoſitā. Sed nōq; index dict⁹ à Papa diēs iſtos dies poteſt abbreuiare, vel plōgare? Dic q ñ, ſe cū iūs Gul. & Gar. [& Io. Mo. & Arch.] cum ſit tps limitatū à iure, ſicut nec dies q datur ad appellādū. l. 6. anteriorū. & q dātur ad inſtrūctiōem reſtōem petendā C. de tem. in int. reſt. l. ſiquacuam. & facit eleganter in inte. reſt. ab eccleſia [gl. probat Phi. Bar. in l. 2. de re iu. Fon.]

¶ *Gl. duæ ſeq. ſoluunt tria dubia.*

c ¶ *Propoſitam.* Qui ea proponit, dēt habere mādatū, aliàs nō vī huic cōſtōi ſatis factum: cum ſ. dicatur, ꝙ procuratorē ad ꝓmiſſa, &c. ſi tñ gerēs negotū ſine mādato excuſat, & admittatur; ſi electꝰ ratū hēt infra hoc tps. ſupra qđ ſe dbuit excuſare, credo ꝙ ſufficit, ff. rē. ra. hab. l. pe. & facit quod di xi ſ. e. quàm ſic.

Additio. Itē dicit Gar. Io. Mo. Arch. ꝙ amicus qui proponit exculationem, cauere volēs, quòd electus infra prædictum tempus ratam habebit, de æquitate admittendus eſt: & tunc ſatis eſt electo, ꝙ infra, prædictum tempus ratificet. Ioan. And.

d ¶ *Veriſimilia.*] Si autem proponat cauſam legitimam quo ad ipſum, non tamen quo ad factum: & vult probare, infra tempus debitum audietur, quia plena probatio præſumptioni præferenda ff. ff. de his qui ſunt ſui. l. filium. & pone exemplum ſecundùm Gar. [Io. Mon. & Arch.] quia valde potens homo dicit ſe ab impotente detētum: vel coram iudice impreſſionem paſſum. ff. quod met. cau. non eſt veriſimile.

e ¶ *Præſidentu.*] ſummi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

f ¶ *Comparitionem.*] perſonaliter faciendam.

g ¶ *Prolixius*] arbitrariam habita tamē conſideratione impedimenti, & qualitatis negotij.] Placet hoc. Io. Mon. & Arch.]

h ¶ *Vel.*] pro, &.

i ¶ *Tunc.*] ſc. cum iuſta cā proponitur, admittitur & probatur.

k ¶ *Tempus.*] infra quod debuit electus ꝑſonaliter cumparere.

¶ *Gl. ſe. tractat an ipſo inre. & c. & inſtruit iudicem, ne acceleret.*

l ¶ *Impedimento.*] Ut ſic in pœnam non incidit: ſi iuſtum impedimentum aduentum procuratoris impediuit r. Et credo ſecundùm Gar. [Io. Mo. & Arch.] quòd ſernetur illęſus ipſo iure ſine aliquo reſtitutionis auxilio per hanc litteram. Si autē electus infra tempus nec venit, nec miſit: & aduerſarius præſens petat pronunciari ipſum in conſtitutionem hanc incidiſſe. iudex in hoc caſu bene faciet non multum accelerādo: maxime ſi ſit ipſe de vicino aduentu. ſ. de do. & cōtu. cum dilecti. ſed ſi proceſſerit iudex. & electus veniens probat impedimentū, propter quod nec venire, nec mittere potuit: reſtituetur contra proceſſum. ſ. de re iu. cum Bertholdus. ff. de dam. inf. ſi finita. ſ. ſi forte. [Hoc placet Io. Mon. & Arch.]

m ¶ *Procuratorem.*] Specialis caſus, cum aliàs in arduis impeditis non compelatur procuratorem conſtituere. ſ. de proc. querelam. vbi de hoc. & 5. q. 3. ſi ægrotans.

d ¶ *Ad præmiſſa omnia.*] ſcilicet proponendū, & probandum iuſtam cauſam abſentiæ: & petendam confirmationem, & proſequendam electionem. Et ſic no. quòd proponens cauſas abſentiæ, debet habere mandatum, vt ſ. dixi.

o ¶ *Nihilominus.*] id eſt, nō obſtante quòd procuratorē miſit.

p ¶ *Cauſa ceſſante.*] impedimēti propter quòd [aliàs propter quam] electus ſe perſonaliter præſentare non potuit.

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an habere debeat omne tempus, &c.*

q ¶ *Præſentauerint.*] dato ſibi poſt impediméti ceſſationem ſpatium ſibi quæ ad ſe patandū, & tps arbitratum & adhuc xx. dies: & hoc vocat ſuperior, littera vt ꝓmittitur. Et qđ dico de mēſe, q datur ad iter arripiēdū: intelligo cū tale fuit impedimētū, qđ ñ ſolū iter, ſed paramentū etiam impediuit, ſi cuncùm Gar. [Io. Mon. & Arch.]

¶ *Gl. ſeq. reci. per tres q. quis prouideat, an appelletur, & c. an electus contra cœleſtium audiatur.*

r ¶ *Priuatus.*] Et ptinet ꝓuiſio ad Papā ſecundū Gar. a. cum mēs cōditoris fuiſſe videatur, ex quo ne gotiū eſſet in curia, ꝙ Papa ꝓuidere deberet, aliàs ſi eēt ceteris eccleſiarū expeditio: & ex ptātis ſuæ plenitudine ꝓt facer qđ vult: ſed de iure credo cōtrariū, & dico, ꝙ ſi cāōnici deliq̄rūt in perſonā vel formā, tūc locū hēt dec. ſ. e. q̄q̄. Si āt ſi deliquerit: electio reuertitur ad eoſdē. ſ. e. ſi electio. Nec dicā cōtrariū ī hoc caſu: cō ſi reperiā exꝑſſum: nec ꝑ ſubauditiones ſunt iura reuocāda, vt dixi. ſ. e. §. ī gl. ex quo āt. necob. cle. vt li. pē. ſi duob. q̄ ñ logtur ī electis, vt ibi patet. in pr. & vide qđ ibi no. gl. ſe cus.] Si āt iudex datus à Papa, puniciat electū ſcidiſſe ī hāc cōſtōem, ſi cōſtat eū non incidiſſe, vel eſt dubium, admittetur eius appellatio: ſi autem conſtat eum incidiſſe, non admitteturꝛ quia à pœna legis vel canonis nō appellatur. ſ. de ap. quia nos. ff. de ver. ſi. ſi qua pœna. ſecundùm Gul. & Gar. Et ſi electus priuatus hac conſtitutione opponat ſe alteri electo, vt vnus de capitulo, admittēdus vt: quia excluſus ab illa parte, vnde liberi, admittetur ab illa parte, vnde legitimi. ff. de ſuc. edi. l. 1. §. quib. quod intelligo verum, ſecundùm Gar. ſi in alio capite ſatisfactum eſt cōſtitutioni: quia perſonæ inſtructæ miſſę ſunt priuatus eſt enim ſolum iure ſibi quæſito per electionem, vt dicit hæc littera.

s ¶ *Præmittitur.*] ſcilicet in caſu, in quo mittendo excuſatur.

t ¶ *Eo caſu.*] ſcilicet quando veniunt, vel mittunt ſine actis.

v ¶ *Ex iuſta cauſa.*] vt quia inſtrumentum detulit, & amiſit: vel aliqua de nouo opponuntur, vt dixi ſ. in gl. vt diſpēſatio, quæ eſt gl. vlt. ſ. in prox. parte.

x ¶ *Ad hæc.*] Tertia pars, poſtquam dixit ad quid tenentur electi, dicit ad quid tenentur electores: & dic ad hæc, i. prēr hæc

y ¶ *Electionibus.*] vt ſi forma dec. quia propter. fuerit obſeruata. & quæri debet diſtincte de quolibet ipſius decretalis articulo, de quo dubium reuocatur.

z ¶ *Eligentibus.*] vtrum excommunicati maiori, ab homine ſuſpenſi, priuati à canone: hi enim eligere non poſſunt. ſ. e. cum in cunctis. & c. cum inter R. de conſue. cum dilectus cum ſim. Item de aliis, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

a ¶ *Electis.*] Inquiritur circa hoc de his quæ habes. ſ. e. cum ni cunctis. & 15. diſt. vſque ad 49.

b ¶ *Præmiſſa.*] electiones, electores, & electos.

c ¶ *Plena.*] per hanc litterā, & ſequentē dico ſecundùm Gar. & Gul. [& Io. Mona.] ꝙ ſi mittantur canonici, qui tamen non interfuerunt negotio, quod non ſufficit, cum & infra dicatur, ex ipſis electoribus, &c.

Additio. Tamē vt dicit Archidiaconus, non eſt neceſſe quòd fuerint compromiſſarij, vel ſcrutatores. Ioan. And.

d ¶ *Abſentes.*] quod aliàs eſſe poteſt. ſ. de proc. licet.

e ¶ *proueniſſe.*] Et licet p talem procuratorem poſſet inſtructio proueniſſe: nihilominus veniunt hæ perſonæ, ſecundùm Gul. Gar. [& Arch.] & facit quod dixi in pr. ſuper verb. periculoſis.

¶ *Glo ſeq. reci. per tres quæſtiones.*

f ¶ *Duæ perſonæ.*] hæ pſonę procuratorium ab eligētib. habere debēt ſ: vel aliàs apparere quō tranſmiſſi ſint. arg. ſ. de hæ. cū ad aduerſario, ex iniuncto. & ſi iſtæ pſonæ nō venerint, electus iñ vult plenā ſecundùm inſtructionem facere per alios: ſufficit quòd ad ſe, ſed non quo

† Idē Arc. q dicit, ꝙ ſic ſeruat curia. Ioan. And.

3 Ad inſtructionem pertinet, vel tradicēdum manonēpetē dam, vel con aduerſario, Arch.

ad electores: qa pœnam incurrẽt. j. eo. §. cæterũ. Et si psonæ i structæ venerint, & ante institutionẽ causæ decesserint: postq̃ sciuerint hoc eligentes, tenentur alias personas mittere infra tm̃ tps, q̃tum supᵒius est taxatũ: alias: pp. nouum cõtẽptum pœnã incurrent: licet à principio negligentes nõ fuissent ad instar eius qđ dicitur de electo ꝫ.e. §. prox. ver. insuper.

a ¶ *Præmittitur.*] ergo veniẽt cũ actis, iurib. & munimentis. ad idem j. §. pr.

Additio. secũdum Gar. Idem Io. Mon. & Arch. Posset enĩ cõtingere secundũ eos, q̃ electᵘ nõ deferret munimenta, & sic etiam iſtis nõ deferẽtib. cã instrui non posset Io. And.

b ¶ *Cõcordem.*] licet quidam dicãt electionem cõcordẽ, quę à maiori parte capitu li facta est: Tu dic secundũ Gul. & Gar. [& Ar.] cõcordẽ qñ oẽs cõsentiant nemine discrepãte. Ille. n. intellectus est cõtra significõem vocis: & ꝓbatur hoc j. §. prox. & j. eo. quorũdã.

¶ *Gl. seq. reci. per quæstiones, quid si electus sit remotior, vel ꝓpinquior, vel in curia, vel si sint duo, quorum alter solus sit in curia.*

c ¶ *Idem tempus.* Infra quod electus dẽt personaliter cõparere: & si electus sit remotior q̃ electores, sufficit q̃ persona instructæ veniant infra id tempus, infra qđ electus remotior venire dẽt, secundũm Gul. & Gar. si autem electus esset propinquior: dico eligẽtes habere mensem, & tps arbitrarium, & 20. dies: ad impossibile. n. nõ obligãtur. j. de re. iur. nemo. cũ suis concor. & verba sunt ciuili modo intelligẽda. ff. ad exhi. l. pe. & dico secũdũm Gul. & Gar. q̃ si in curia sit ille, qui est electᵘ vltra montes, habebunt personæ instructæ tps ad veniendum quod haberet electᵘ, si esset in ecclesia, & curreret à die eis notificati consensus exhibitus: tutius tñ esset, q̃ cum mittunt pro consensu, mitterent ẽt personas instructas secundum formã huius decr. tamen licet hoc non fecerint, non incidunt in pœnam. Qualiter enim arctari debent ad prosecutionem causæ donec sciant an electus consentiat. Item dico secundum eosdem, q̃ si duo sunt electi, quorum vnus est in curia, alter in ecclesia: ille qui est in ecclesia, statim post suum consensum exhibitum arctatur hoc tempore: cum enim dẽr. ista dicat: post consensum, &c. stabimus textui: nec dicemus, quòd habeat vel possit expectare consensum alterius electi.

Electio qñ dicit contra.

d ¶ *Expensis.*] necessariis, & moderatis: vt sequitur in seq. §.

¶ *Gl. seq. soluit dubium: secundo quærit & soluit.*

e ¶ *Discreta.* 1.] Si autẽ aliqua sint discreta, aliqua cõiafiant de discretis pertinẽtib. ad Prælatum, si sufficiunt: aliàs qđ deest, ꝓ hãc litteram de communib. suppleatur [secũdum Arch. & Io. Mon.] Sed si de bonis ecclesiæ plus recipit vnus, quàm alter: dabitne tantum vnus sicut alius? Dicas secundùm Gar. q̃ est triplex genus expensarum: inexpensis quæ fiunt in causis vel negotiis generaliter ad vtã ecclesiam pertinentib. fit contributio secundum facultates: vt qui plus habet, plus soluat. de cens. fupite. & c. cum instantia. sicut in naui iactura summam pro pretio rerum distribui oportet: & qui plures res saluabit, plus conferet. ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem. ver. iactura summã. Aliq; sunt expensæ pertinentes tantum ad bona discreta, puta ad dignitatem: tunc de illis bonis discretis fieri debent expensæ, dummodo sufficiant. In expensis vero quæ pertinent ad bona communia: de communibus hæ fieri debent. hoc satis probat hæc littera, secundum Gar.

1 Vide Bart. tolen. in l. 4. §. vlt. ff. de testa.

f ¶ *Alioquin.*] deest, si bona discreta non sunt.

2 Nõ tamen alienabant bona ad episcopi permutatia. 12. statur enim subditorum salus. 61. dist. miramur. q. 2. si quæ de rebus Arch. Io. And.

g ¶ *Aliunde.*] contrahẽdo mutuum 2. cum manifesta sit in hoc ecclesiæ vtilitas. 10. q. 2. precariæ. 12. q. 3. quicunque. vel si id commode fieri non potest à dioecesanis clericis charitatiuũ petant auxilium. de cens. cum Apostolus. §. prohibemus. tranſ

Additio. Idem Ioan. Mon. & Arch. alle. 8. q. 2. c. 1. & 2.

h ¶ *Non possunt.*] commode. ff. de ver. si nepos.

i ¶ *Transmittantur.*] Non ergo sufficit eos eligere, nisi transmittantur. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & transmittant: illi autem electi, qui venire noluerint, hac pœna tanquam culpabiles puniantur. j. §. cæterum. quod enim fit à maiori parte capituli, minor pars sequi tenetur, nisi ratio nabile quid ostendat de iis quæ fiunt à maio. par. ca. c. 1. vnde venire tenebantur: idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autem fratres. & quod ibi notatur.

Additio. Idem Io. Mona. & Arch. Et scias quòd non excusantur pro eo quòd sint alij in ecclesia ad hoc officium digniores: vt no. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. c. vlt. Ioan. And.

k ¶ *Si vero.*] quarta pars ponit quid iuris de missione personarum, quando electio facta est in discordia.

l ¶ *Duæ personæ.*] cõpareant: qđ est j. & si istæ personæ se aduersarios in iudicio cõstituant, nihilominꝰ instruere pñt: cũ & infra dicatur, oppoñtes instruunt, nec sunt isti proprie testes: sed instruũt causam cũ actis, iurib. & munimentis: & p hoc instruetur Papa, vel auditor in facti veritate.

Additio. Idem Ioã. Mon. & Arch. qui dicunt cum Gar. q̃ si omnes instructores vtriusque partis instruunt vt testes: & concordant oẽs, vel maior pars: creditur eis, de testi. c. in nostra. Si vero non cõcordat pars maior, creditur eis contra partem suam, sed non contra partem aduersam, cum sint suspecti. de exc. c. 1. & 2. q. 7. testes. nisi dolose dicerent contra partem suam. ꝫ. de fim. nobis. Ioan. And.

† Hæc periodus vt pluriꝫ in antiquis codicibus ita habetur: capitulum in expensis de bonis ad Prælatum ipsius ecclesiæ, de cuius electione agitur, pertinentibus, si sint discreta, alioquin de communibus, vel ꝓ ipsum capitulum aliunde prouisis, si de ipsis, &c.

m ¶ *Plures.*] electiones. & intelligas siue sint duæ, siue plures: dummodo omnes suas prosequantur electiones [secundùm Gar. Ioan. Mon. & Arch.]

n ¶ *Necessariis.*] quæ sunt illæ, quib. non factis res peritura erat, vel deterior futura: vtiles quæ meliorem causam faciunt, & deteriorem esse non sinunt. ff. de ver. sig. l. impensæ. & dico [secundùm Gar. quod placet. Arch. & Io. Mo. jquòd cõditione ex hac decr. electi non tenebuntur ad vtiles cum de necessariis tãtum dicatur: sed actione negotiorum gestorum bene. ff. de ne. ge. sed an vltro. ꝫ. de proc. cum ꝓto causa.

¶ *Gl. seq. quærit arg. pro. & contra. & soluit.*

o ¶ *Contemperint.*] Sed an teneatur offerre, an sufficiat quòd paratᵘ sit soluere, dubitatur. & videtur quòd teneatur offerre. G. de cohtrah. & com. tip. magnam. ff. de leg. commil. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur, quòd offerre tenetur, aliàs in pœnam incidit. & ꝫ. de loc. potuit. Arg. contra. ff. quor. legat. l. fin. §. 1. vbi dicitur, quòd sufficit si paratus sit satisfacere, nec tenetur offerre: sed moram petenti non facere. ff. de oper. lib. cum patro nus. ff. de dam. infe. l. 4 §. hæc autem. Sol. dico secundùm Gul. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decr. de iureiur. breui. & j. de sent. exc. cum medicinalis. §. quisquis. vers. exemplũ. & per litteram istam, quæ dicit: cum tempserint, quòd sufficit si soluere sit paratus: & contrariz loquuntur, cum statuta est dies, quæ interpellat.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, quis soluat expensas in casu impotentiæ, vel voluntatis.*

p ¶ *Impotentia.*] Et tunc expensas dare tenentur electores: vbi enim ius postulatum excusat: incumbit hoc onus postulãtib. j. §. pe. à simili, vbi ius excusat electum, incumbit onus expensarum electoribus. & satis hoc patet j. §. prox. ver. vel si personas. & idem dico si electi possint, sed nolunt has expensas soluere per alleg. ver.

q ¶ *Priuentur.*] per sententiam, vbi enim vult decr. hæc, quòd fit canon late sententiæ, bene hoc exprimit rita & hic fecisset, si hoc voluisset. ꝫ. de deci. ad audientiam.

Additio. Non tamen punieturꝰ isti vt transgressores canonis pœna depositionis: de qua. 4. dist. denique. §. fi. cum hic sit certa pœna statuta. ff. de pœn. lanistio. Nec debet quis duplici pœna puniri. de iud. at si clerici. in fi. secundùm Gar. & Io. Monachum. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. reci. per q. quid si sint plures electi.*

r ¶ *Vnicus.*] Si ergo sunt plures electi: dico per hanc litteram, & per illam j. §. proximo, opponentis vel opponentium, cum vnicus est electus: quòd opponẽtes venire non tenentur: ista per constitutionem decr. nõ compellit alios venire, nisi electos, postulatos, & personas instructas, & opponentes, cum vnicus est electus: averbis ergo non recedam: immo verbis edicti deferuiam. ff. de leg. 3. non aliter ꝫ. de rescript. susceptum. eo. lib. & hoc iatellexit Gul. & Gar. de his opponentib. qui sunt de electoribus: pro illis enim veniant electi, & personæ instructæ, sed si aliqui sint opponentes præter electores: puta clerici, vel alij quorum interfit, ipsi venire debeant: sed ead. ratione qua supra dici posset, quòd in eis locum non habeat hæc decretalis, sed illa ꝫ. eo. statuimus.

† Hæc periodus vt pluriꝫ in antiquis exemplaribus legitur ita: Et quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt: in expensis ipsorum ꝓpriis eo casu tam opponens, quam opponentes: huiusmodi, si duo tantum, vel si plures duo ad minus ex ipsis opponentibus in expensis ipsorum opponentiũ, plene, &c.

s ¶ *Opponunt.*] in formã vel psonam aliq̃ obliciẽdo. ꝫ. eo. c. 1.

¶ *Gl. seq. quærit quid de episcopo.*

Contemnere non dicitur, qui non interpellatus,

Apostolici, quando sunt plures electi.

2 Oppo-

eo casu tam opponẽs [a], quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo [b] ad minus ex ipsis opponentibus, expensis [c] ipsorum opponentium propriis plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructæ [d] compareant [e]: vt per præmissas personas, vel negotium plenarie instrui [f], vel saltem eadẽ valeat informari [g]: an ecclesiarum vtilitate pensata, & aliis [h] inspectis circũstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunque aliis, sit alibi [i] facienda commissio: vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctãdæ [k]. ¶ Cæterum [l] si eligentes electiones [m] ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, infra octo [n] dies, postquam commode poterunt, electis [o] præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles [p] in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter [q] excludentes [r], omnibus beneficiis [s] suis, quæ ĩ ipsa buntur pp superuenientem casum: si aũt exiuerunt eo tẽpore, quo venire poterant, vtendo diplomate impedimentũ superueniens nõ excusat eos. ff. si quis caut. l. 2. §. si quis. ĩ. e. cum in veteri. secundum Gul. & Gar. [Phi. sequitur glo. Fon.]

¶ *Gl. seq. reci. per q. an sufficiat, procuratori pẽs̃e. & distinguit.*

o ¶ *Electis.*] Si autem præsentarent generali procuratori electi, non sufficit: quia temporalis hæreditas per talem nõ acquiritur. ff. de acq. hæ. per procuratorẽ. multo minus spiritualis. nec matrimonium 3 carnale per talẽ contrahitur. ĩ. de. pc. c. vlt. ff. de ri. nup. generali. ergo nec spirituale: quod est verum, nisi electus ratum haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit præsentari. ff. rem ra. ha. l. pen. Si aũt præsentarẽt procuratori ad hoc speciali, sufficit per eadem iura. ad hoc ĩ. de præb. accedens. 32. q. 2. honorantur. C. de ac. pos. l. j. cum similibus.

¶ *Gl. seq. quarit arg. pro. per vnam legem, & contra per canonẽ. & legem soluit, & contrario respondet.*

p ¶ *Qui culpabiles.*] si hoc ignoreret, quid erit? Videtur quòd nullus incidat in pœnã: quia sanctius est, &c. ff. de pœ. absentem, &c. Arg. contra: quia si plures 4 percusserint, & vnus solus letaliter, & ignoretur quis: omnes de occiso tenẽtur. 23. q. vlt. c. vlt. ff. ad l. Aq. item Mela. §. sed si ferunt plures. Sol. lapsus temporis probat omnes culpabiles, nisi cõtrarium aliqui ostẽdant: puta de sua diligentia, vel q̃ miserunt: & missus fuit impeditus: vel negligens secũdum Gar. nõ tamen videtur q̃ negligentia missi excuset eligẽtes. ĩ. e. si compromissarius. primo resp. nisi hic dicas contra per hoc verbum, culpabiles. nõ obst. contrarium: quia cum sunt plures, & vnus deliquit, q̃ alter non tunc habet locum lex illa, absentem, sed cum omnes deliquerunt, sed non æqualiter: tunc habeant locum iura pro hac parte inducta, nec enim potest aliquis innocẽs appellari, vel absentem, secundùm Gul. & Gar. [Archi. & Io. Mana.] hic autem omnes præsentare debeãt nisi ergo probetur contrarium, dicam omnes in culpa.

Additio. Facit quod scripsi. ĩ. de hom. figu. ficasti. 2. ver. quòd si discerni. Ioan. And.

q ¶ *Totaliter.*] per hanc litteram dico, quòd nec electionem alterius partis poterũt impugnare: aliàs non essent totaliter exclusi. ad hoc i. e. ver. opponentes.

r ¶ *Excludentes.*] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cum eis de facto processum est: si postea excipiatur in medio causæ, de tali processu se iuuare non poterunt: iudex tamen ex illo processu posset animum informare: cum casus sit iste in quo procedit ex officio suo, vt pluries ĩ. dixi.

Additio. Facit cle. eo. constitutionem. in fi. & concor. Ioan. Monachus, Arch. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quatuor dubia, scilicet quid de officiis, & quid si officiare noluit: & an tunc possint eligere, & an eligi.*

s ¶ *Beneficiis.*] nõ ergo officiis, & merito: pone enim q̃ fuissent omnes culpabiles: quis interim officiaret ecclesiæ? Et si nollent isti interim officiare, per priuationem beneficiorum compelleret eos cps, si causam rationabilem nõ allegẽr. ĩ. de cle. non resi. inter quatuor. vel saltem si vult eos ob multitudinem sustinere: secundùm Gul. & Gar. de ipsorũ bñficiis facit ecclesiæ deseruiri: vt de cle. non resi. c. pe. & de ap. peruenit. 2. Et si hac suspensione durante vacat ecclesia, eligere possunt: aliàs decr. cum in cunctis. ĩ. e. o. tit. nõ priuasset eos specialiter hac potestã. ad hoc eo. ti. cum Vintonien. eligi aũt nõ possunt medio tẽpore in illa saltem ecclesia, in qua suspensi sunt. secundùm Gar. & Gul. ĩ. e. tit. per inquisitionem.

a ¶ In

---

f Opponens contra electũ vel postulatũ, si sit eps, an teneatur personaliter cõparere ex mente constitutionis, cupientes.

a ¶ *Opponens.*] Dicit Gul. & Gar. q̃ si archiepiscopus, vel eps se opponit, personaliter venire non tenetur: quia durũ esset, q̃ occasione huius oppositionis suã ecclesiam, vel prouinciã derelinquat: & ideo sufficit si procuratorem mittat sufficiẽter instructũ, tanq̃ iusta & rationabilis cã eum excuset. ĩ. §. prox. ver. vel si pſonas. & ĩ. eo. §. pen. vbi non astringit personaliter venire ecclesiæ alligatum, etsi postulatus fuerit.

¶ *Gl. seq. soluit quid si sint plures: soluto. opponit, & respõ.*

b ¶ *Duo ad minus.* si aũt decẽ sint opponẽtes, & diuersa crimina opponunt: vt pote vn⁹ adulterii, alius homicidii, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficienter instructos, secundùm Gul. & Gar. cũ hæc littera nõ distinguat: & sic satisfactum dicem⁹ huic constitutioni,

& inconueniens esset tot opponentes compelli venire, & electum per tot distringi. ff. de exer. ac. ne in plures. licet sit arg. cõtra: quia si plures de vno crimine accusant, magis idoneus eligitur à prætore: si autem de diuersis, omnes venire tenẽtur: nec admittitur vnus pro alio. ff. de accu. si plures. C. de accu. l. qui de crimine. Sed illud, quia vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator ĩtervenire: sed hic agitur ciuiliter, & ideo secus. de accu. super his.

x Vide Rub. Alex. in tra. de potestate procuratoris in causis criminalibus.

c ¶ *Expensis.*] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. ĩ. §. prox. ver. vel si personas.

d ¶ *Instructæ.*] respicit illud duæ personarũ: aliàs instructi, & respicit illud duo ex opponentibus, &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi ĩ. e. o. cum non deceat.

¶ *Glo. seq. soluit quid si vicissim sibi opponũt electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrarium: & allegationi respondet.*

Electus si obiiciat opponenti, quòd tempora cõstitutionis, cupientes, non seruauit, & opponens hoc idẽ opponat electo, de qua obiectione primo discutietur.

e ¶ *Compareant.*] infra idem tempus, infra quod electi venire tenentur: vt intelligatur repetitum ĩ. de ap. secundo requiris. & si electus obiiciat opponenti, q̃ tempora non seruauit: & opponẽs idem obiiciat electo, primo discutietur de iure opponentis, tanq̃ de præiudiciali. C. de adult. qm. ĩ. de ord. cog. tuam. prius enim opponentium discutiendę sunt. 33. di. illud. de accu. c. 1. & simul de vtroq; cognoscere non dẽt. ĩ. de iud. exhibita. secundùm Gul. & Gar. dico tamẽ, q̃ iudex ex eluso cõtradicẽte, ex officio suo cognoscet vtrum electus tẽpora seruauerit. ĩ. eo. cũ nobis olim. in ant. Quid si opponentes à principio non venerunt infra tempora, sed post: & se petant admitti ad ea quæ de nouo peruenerunt, nũquid admittentur? Videtur q̃ sic. ĩ. e. c. 1. ĩ. 5. qui ma. accu. pos. cum in tua. Et ne per subreptionẽ. & c. ĩ. eo. in ant. cum dilecti. §. nos vero. Sed dic cõtra per hanc decretalem, quæ excludit eum à totali ꝓsecutione processus: & q̃ cõtra te calũniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de acc. si cũ. 3. q. 10. si accusatorũ, non obst. decr. vt circa. punitur. n. ibi q̃ non expressit: sed exprimere non potuit quod ignorabat, hic autẽ punitur quia contempsit: decretalis autem, flatuimus, non obst. quia ibi nõ priuatur prosecutione processus: sed in hoc punitur, q̃ in eius absentia proceditur: veniens igitur admittetur in eo statu, in quo causa repertetur: dicamus igitur hoc per decr. istam specialiter introductum. non obstat decre. cum dilecti. quia officium iudicis non deficiet: vt in prædicta decr. cum nobis.

f ¶ *Instrui.*] ita quòd finiri possit.

g ¶ *Informari.*] quando non est tale quid probatum, per quod negotium decidi possit.

h ¶ *Alia inspectis circunstantia.*] quid enim si per istos informatur iudex, q̃ probationes de facili possunt haberi in curia: vel nõ nisi cum magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionem faciet, vel ad probationẽ faciẽdã in curia cõpellet. Gar.

z Glo. sequitur Phil. & ipsa procedit, nisi testes essent examinati: tũc ꝓducentur attestationes. ca. coram. ĩ. fi. Font.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Alibi.*] Ad quid fiet ista commissio, cum electus & opponentes ducere teneantur omnia munimenta? Dic illud verum de probationib. per instrumenta faciendis: sed ista commissio fit taxatione probationum faciendarũ per testes, quos ad curiam ducere esset difficile. de fide inst. constitutus. 2. q. 2. ca. vlt. Gar. & Gul. & idem posset intelligi si haberet ꝓbare per instrumenta, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegium, ca. coram. ĩ. quod alterius erat, non suum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduersariũ, quo minus habere posset, vel similia. ad hoc de fid. inst. contingit. & c. accepimus, de test. co-

gen. peruenit. 1. Gul.

k ¶ *Arctandæ.*] scilicet testes compellendo ad curiam venire. ĩ. de testi. cog. c. 2.

l ¶ *Cæterum.*] quinta pars.

¶ *Gl. seq. recit. q̃ q. an in aliis electionib. locũ bẽat q̃ hic dicitur.*

m ¶ *Electiones.*] scias secundũ Gar. q̃ hoc quod hic dicitur, habet locũ non solum in electionib. cathedraliũ ecclesiarũ vel regularium, de qb. hic loqtur decr. sed in omnib. aliis electionib. qa ĩ. in pr. dec. Nicolaus corroborat qd statuerat Gregorius cum hac tpis moderõe: Gregorius ãt de qualibet electiõe loquitur: sic i qualibet electiõe locum hẽbit moderõ.

¶ *Gl. se. fol. duo dub.*

n ¶ *Octo dies.*] & si exiuerũt competẽti tpe ad præsentandũ electionem, excusa

Eligentes q̃ non præsentant electionem intra tps debitũ, qua pœna puniantur.

3 de hoc art. quid sit tenẽdum, vide do. in c. vlt ĩ. de proc. & theolog. lib. 4. sent.

4 Vide Ant. Gom. tomo 3. var. resol. c. 3. de hom.

a ¶ *In ipſa eccleſia.*]No.ſuſpenſum à beneficio in vna eccleſia, non propter hoc ſuſpenſum in alia. ad idem j.eo. ſi cõpromiſ farius, in fin.& j.de ẽ.ecch.non alie.hoc conſultiſſimo.& j.de of.ord. ſi canonici.ſecus in excommunicato,vel ab officio ſuſpenſo.4.q.5.quiſquis.7.q.1.ſi quis presbyter.

b ¶ *Extunc.*] l. poſt prædictos octo dies ¶*Gl.ſeq.primo ſoluit duo dubia:ſecũdo q̃rit an abſoluat epiſcopus. ſoluit quod nõ,et reſp. contrario: tertioquæritur,et ſoluit*

c ¶*Suſpenſos.*]ẽ ergo canon latæ ſuſpæ. ſic ẽ.e.cũ i cũctis. & ſi eps eſſet, q̃ vocẽ habet, puta i electione metropolitani 1, euitat hãc pœnam: cũ de ipſo ſi caueatur expreſſe.j.de ſen. exc.qa periculoſũ. & j.e.ſi cõpromiſſarii. §.huiuſmodi.pœnã autem ſuperioré nõ euitat ſ. vt totaliter à profecutione,&c. [Sed ad certum tps, vt per inferiora patet.]Et ſi quæratur,an eps taliter ſuſpenſos poſſit abſoluere?Dicendum eſt ſecundum Gul. & Gar. q̃ nõ. arg.decr.ẽ.e.o.c.1.ibi,nullam,&c.& ẽ.de teſti.tam litteris.ibi, donec noſtrã mereantur,&c.facti.n.quæſtio.in arbitrio eſt in dicãtis:pœnæ vero profecutio,& c.2.q.3.ſi quẽ.§.notandũ.ff. de abol.l.1.§.2.iam.n. ſi diceretur cõtrarium,illuderetur hmõi canonis pœna,& ſimilium:quod inconueniens eſſet.non ob. decr.nuper.ẽ.de ſen.exc. qa loquitur in excõicatione, ſecũdũ Gar.vbi maius vertitur periculũ , & ideo facilius remouetur qa nullus vſque ad certũ tps excõicatur,ſed donec ſatisfaciat, vel caueat.de ver.ſig .ex parte in Chriſto.vſi vere loquẽdo ibi pœna nõ remouetur:ſed qñ ius ſtatuit, adimpletur.Sed qd dices,ſi electio non fuit præſentata tpe debito: electus poſt notitiam iter arripuit,fecit expenſas,poſtea præſentatur ſibi electio:electus reperit eam minus canonicam, non vult cõſenti re:quæro nunquid electores teneantur ei ad expẽſas,quas facturus non fuiſſet, ſi ipſi debito tempore præſentaſſent?Dico q̃ ſic,ſecundum Gar. & Gul.aliàs electo per conſtitutionem hanc laqueus pararetur:ad hoc ff.de peri.& commo.reiven.l. vlt.C.de ind.ſancimus.& j.de of.ord.ſi canonici.1.reſp.§.1.

1 Vt ſuffraganei eccleſiæ Rauenn. de conſuetudine ſecũdum Arch.

d ¶ *Alio quæſito colore.*] puta quia ſe ingerunt de alicuius ſuperioris auctoritate. Vel pone exemplum ẽ. eo. auaritiæ. & quod dixi de ſuperiore,intelligas qui id non poſſit cõcedere.

¶ *Gl.ſeq.ſoluit duo dubia.*

e ¶*Perpetuo.*]intelligebatur,& ſi non fuiſſet appoſitũex quo enim priuantur,perpetuo priuati intelliguntur.C.de pœ. ſeruus.50.di.c.1.qđ dic vt ẽ.de cõſt.in antiq.c.ex literis. & p hãc litteram,perpetuo,dico q̃ ſi epiſcop⁹ ipſis priuatis ea vellet de nouo cõferre,nõ poſſet 2.ad idẽ.ẽ.eo.cũ in cunctis.& c.licet canon.& c.auaritiæ.ẽ.eo.& melius.j.e.cõmiſſa. §. porro.

2 Idẽ de notarius,doctoribus ex deſtio priuatis Balin.ſi manumiſſus. C. de lib. & eo. lib. Font.

f ¶*Vel ſi.*]viſo qualiter puniantur eligentes,ſi electionem tempore debito non præſentant:eſt vidẽdum qualiter puniuntur eligentes , ſi perſonas, non mittunt inſtructas,& hic aſſume quod ſequitur j.ſcilicet,deſtinare neglexerint.

g ¶ *Vt præmittitur.*]in §.ad hæc,& in §.ſi vero.

¶*Gl.duæ.ſeq.quærunt opponendo de duobus ſimilibus.*

h ¶ *Electi.*]Sed ad qd debẽt venire perſonæ inſtructæ,ex quo nõ venit,nec mittit electus:cum ex eo priuatus ſit ipſo iure? Reſp.vt inſtruatur Papa ſuper toto negotio,& forte poſſibile eſt q̃ electus qui non venit impeditus fuit ad veniendum & mittendũ,& ſic non eſt priuatus. ẽ. eo. vet. inſuper. & ſuper hoc ipſo vtilis eſſet inſtructio, & ſuper aliis occurrentibus.

Additio. Idem Arch.& Io.Mona. Item pœna electi locũ non habet, niſi integro tempore elapſo.j.e.eo.cõmiſſa. 1. reſp. & eccleſiæ inſtanti locum habet pœna eligentium.ẽ.§. ad hæc. ſaluo quod ibi not. in gl. infra,quod patet regulariter ex facto electi eligentes excuſari non poſſe.Ioan.And.

i ¶*Miniſtrare.*]& miniſtrabunt tunc electores,quia ipſi tenetur mittere:& miſſi ſu s ſtipendiis non debent miniſtrare. 10. q.2.precariæ. ſed ex quo electi contemnunt miniſtrare expenſas,priuati ſunt.Ad quid ergo veniunt perſonæ inſtructæ?Dic vt dixi.ẽ gl.proxima.

k ¶*Neglexerint.*]aſſume hic litteram,& à totali.quo ad ſc,&c. quæ eſt infra.

l ¶*Eos.*]negligentes,& opponentes.

¶ *Gl.ſeq obiecit & ſol.ſed ſolutionis incidit obiectio & quæſtio, quibus reſpondet.*

m ¶ *Contradicentium paucitas.*]quo hoc,cum non poſſunt cẽ tradicentium m paucitas, ſeu alia iuſta l & probabilis o cauſa euidenter excuſet : in quo caſu procuratorem p ſufficienter inſtructum mittere, & nihilominus q ceſſante cauſa,dictas perſonas dirigere teneantur)& à totali (quo ad ſe) profecutione proceſſus , & à prouẽtuum beneficiorũ, quæ in eccleſia ipſa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur r:opponentis , vel opponentium (cum vnicus eſt electus) contumacia s ſimili pœna t plectenda u , contradicentes non poſſent mittere niſi vnũ, illũ mittere teneantur.arg.ẽ.§.prox.ver.& quando,ad hoc ẽ.de dol.& contu.cum dilecti. Et idem dicunt de perſonis inſtructis,quas eligentes mittere debent:vt ſcilicet ſaltem veniat vnus,& his caſibus mittant procuratorem:vt ſic inquantum poteſt fieri, conſtitutioni ſatisfaciat.Ioan.And.

n ¶ *Alia iuſta.*] puta,incurſus hoſtium,infirmitas,nimia paupertas.ad hoc ẽ.§. prox.ibi, facultatum impoſẽtia. vel eſt obligatus eccleſiæ cathedrali:vt epiſcopus,vel archiepiſcopus,vt ẽ.dixi.Gul.& Gar.

o ¶ *Probabilis.*]infra tempus iudicis arbitrio taxandum probandaex quo nic non determinatur, ſecundum Gul. & Gar. ff.de iur.delibe.l.1.

p ¶ *Procuratorem.*]etiam extraneum, qui non ſit de electorib. nec de opponentibus,vt declarat ſequens littera ibi , dictas perſonas dirigere teneantur.Gar.

q ¶ *Nihilominus.*] ſi vero antequam ceſſaret impedimentum, eſſet negotium in curia terminatum:nõ credo q̃ perſonas dirigere teneantur cum iam inſtructioni vlterius non ſit locus, ad quid ergo inanib.ſumptib.ſe vexarent.ff.de inof.teſta. l.1.

r ¶ *Priuentur.*]per ſniam:& priuabit eos Papa,vel iudex ab eo datus,& hoc idem facere poterit eps proprius, qui debet canones obſeruare,& à ſubditis facere obſeruari:& ſacrorũ canonum eſt miniſter.21.di.§.1.[Et cuſtos.24.q.3.cum quib.in fi. ſecundum Arch.]Et ideo non credo,ſecũdum Gar.qđ ſi in iſto triennio ſe ingeſſerint, qđ ſint priuati perpetuo:vt ẽ.in alio caſu, ex quo repetitum 3 non eſt,cum ſit pœnale,& reſtringendum iudex tã ex eo poterit eos punire. Sed quæritur quare in præcedẽti caſu priuantur ipſo iure,& hic per ſententiam?Dixit Gar.hoc ideo:quia Papa reputauit eos amplius delinquiſſe.& qua hic eſt iam quaſi iudiciale,& ibi quaſi extrajudiciale:& ideo forte iudex non eſſet ita paratus ibi,vt hic.

3 Nor. Phil. qđ in pœnalibus , ſequentia non trahuntur ad præcedentia, nec e cõtra, ſi ſic pœna extẽderetur. Bart.in l.prætor. ff. vi bon. raptor. Font.

Additio. Si quod no.depœ.felicis.in vlt.gl.Ioan. And.

¶ *Gl.ſeq.obiecit & ſoluit.*

s ¶*Contumacia.*]vt quia non venit,cum ſint vnus vel duo:vel quia duos ex ſe non mittunt,cum ſint plures.Sed nonne ex iſtorum repulſione poſſet ſequi iniquitas:pone enim electum indignum?Sol.licet iſti repellantur,officium iudicis non quiſcit:licut & vbicunque periculum animæ vertitur, ſupplet.ẽ. eo.cum nobis.de oxo.exceptionem.& vbi publica offenditur vtilitas,vt in milite procuratore.C.de proc. l. militem. & de his quæ conſtant ſibi tanquam iudici. de poſt.præl. bonæ. 1. vbi de hoc & ſupplet ea quib.omiſſis non valeret proceſſus. de lib.obli.c.1.& de lit.cont.c.vnic.cauere etiam debet iudex ne ſibi illudatur. ff.de iudic.ſi prætor. & ne in vanum partes vexentur.ẽ.deof. dele.ſuper quæſtionum.§.porro.ad fi.

¶ *Gl.ſeq.obiecit,& dupliciter ſoluit.*

t ¶*Pœna.*]Excluduntur ergo à profecutione proceſſus,& beneficiis per triennii priuabuntur:Sed iſti opponentes quare puniuntur in beneficiis,nonne à ſua oppoſitione fine pœna deſiſtere poſſunt?Intellige ſecundum Gar.& Gul. ſidem Mõ. & Arch.]hoc de illis,qui in ſua oppoſitione perſiſtunt.vel recedunt ba ea eo tempore,& modo quo eb ea recedere non potuerunt infra eo.ab eo.ẽ. eo.quamuis.& c.& ſtatuimus.

¶ *Gl.ſeq.ſoluit duo dubia.*

v ¶ *Plectenda.*] Argue ſecundũ Gar. & Gul. q̃ nõ ẽcanõ latæ ſenten-

sentẽtiæ, quo ad hoc. & dixit Gar. q̃ isti opponentes per modum denunciationis possunt dicere electionem nullam. arg. ℨ. de accu. venieus. & c. prælatorum 1. sed per modum oppositionis vel exceptionis non: quia à totali prosecutione, &c. officium tamen iudicis non cessat, vt pluries dixi.

Additio. In duob⁹ quæ ponit hæc glo. concordant. Io. Mo. & Archidiaconus.

Nihilominus [a] tamen in præmissis [b] casibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuãtur [d]) electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum [d] præiudicium generetur. ¶ Denique [e] cum ad postulationem concordem, vel discordem procedi contigerit: & aliqui [f] patientes in ordinibus vel ætate [g] defectum, vel his similes [h], postulentur [i] (non qui aliis ecclesiis alligari [k] liberum non habent sine nostra [l] permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris [m] iuris obseruantia immutamus) postulatos [n] huiusmodi, & postulantes eosdẽ, ea moderata [o] districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare cõsensum [p], nec (vt de electis dictum [q] est) exhibere expensas aliquibus [r] teneãtur: sed postulantes ipsi cõcorditer vel discorditer expensas ipsas personis talibus subministrent [s]: postulatos in veniẽdo (si nõ dissenserint [t]) & postulãtes in mittendo personas instructas [u] (vt in cõcordi, vel discordi electione) per omnia, vt supra premittitur [x], moderatio præmissa constringat & negligẽtes [y] statuta ibidem, similis [z] pœna percellat: nec [a] per hoc q̃ de postulatis pro celeri [b] ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus depẽdere intelligantur à gratia [c], quàm antea dependebant. ¶ Porro [d] in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis [e] expẽsis extenditur. C. de fru. & lit. expen. l. vl t. ℨ. de inu. pet. c. 2.

Postulatus ad ecclesiã quã liter debeat rẽdere ssen tantib. postulationẽ.

Processus agitatus contra eligẽtes nocebit electo, vel an præiudicet electo.

1 Arch. al. de iureiur. ad nostram. 2. ca. & cap. & si Christus. melius facit c quẽadmodum. Ioan. Andr.

2 Quod hic no Io Mon. an doctoris opi. illum excuset, cũ quo q eẽm fuerit dispẽsatũ, ibi dicẽ sup verbo, dispensare. in fi. gl. Ioan. And.

a ¶ *Nihilominus.*] id est, non obstante q̃ illi excludantur.

b ¶ *Præmissũ.*] scilicet cum eligentes excludantur: quia electionẽ non præsentauerũt: vel personas instructas nõ miserunt: & etiam cũ opponentes puniuntur: quia hanc decre. non seruauerunt. Ioan. And.

c ¶ *Priuantur.*] supple vel priuari mandamus, propter casum præcedentem. ¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo. ℨ. denique.*

d ¶ *Nullum præiudicium.*] Et ita extraiudicialis negligentia eligentium non nocet hic electo. Sed nunquid processus eligẽtium habitus contra ipsos nocebit electo, vel aliis qui in iudicio non fuerunt? Dic secundùm Gar. q̃ electo sciẽti præindicabit, ignoráti non. 3. q. 6. hęc quippe. ℨ. de dol. & contu. cum olim. ℨ. de re iud. quamuis. alias autem quorum interest, non quia sint electi: sed aliter nocet & scientib. & ignorantib. vt in actione populari dicitur, in qua processus contra vnum præiudicat aliis etiam ignorantibus: nisi doceãt de collusione, vel de proprio interesse. ff. de accus. si cui. ff. de iureiu. eum qui. ℨ. in popularibus.

e ¶ *Denique.*] Sexta pars. & ℨ. plene dixit qualiter debeãt se habere eligentes & electi, & etiam opponentes: modo vult dicere, qualiter se debeant habere postulãtes & postulati. Gar.

f ¶ *Et aliqui.*] Et, pro idest, vel proprie.

¶ *Glo. seq. dicit quis dispenset.*

g ¶ *Vel ætate.*] Qui patiantur in his defectum, collige. ℨ. e. cum in cunctis. & c. licet canon. ℨ. de æta. & qual. præterea. cum patientib. autem defectum in ordinib. dispẽsant episcopi, in prædicta decr. præterea. & c. tic tuam, in episcopatib. Papa. de off. leg. q̃ translationem. de excess. præla. sicut vnire. [De hoc dixi de ætate & qual. à multis. super 3. gl.] Cum patiẽtib. defectum in ætate quo ad episcopatus solus Papa dispensat. ℨ. eo. tit. in antiq. cum nobis olim. ℨ. fin. quo ad dignitates tene quod habes]. de æta. & qual. ca. vnic. 2. Quo ad parochiales ecclesias, tene quod habes ℨ. eo. licet canon.

h ¶ *Similes.*] vt illegitime nati. ℨ. eo. innotuit, in antiq.

¶ *Gl. seq. recitetur per q. quid si spectet immediate.*

i ¶ *Postulentur.*] Intelligas istum §. indistincte, siue mediate siue immediate pertineat, vel appelletur, siue non: quia ex quo nõ potest alius dispensare, quo ad hoc immediate dicentur pertinere. Itẽ cum postulantur ad regulares ecclesias, & appellatum est, vel immediate pertinẽt ecclesiæ: vel talis est casus, in quo non potest alius quàm Papa dispensare, & quia tunc quo ad hoc immediate pertinere dicentur.

k ¶ *Alligati.*] vt episcopi, archiepi, vel similes. Quid in alligatis inferiorib. ecclesiis, puta abbatib. exẽptis? Olim erat dubitatio, an tales deberẽt eligi vel postulariq̃ terminata est ℨ. eo. si abbatem. scilicet q̃ debent eligi.. & sic non habet locũ iste §. Additio. De episcopis qui renunciauerunt loco, non ordini, an ẽnt eligẽdi vel postulandi: tenẽt hic Gar. & Io. Mo. q̃ sunt eligendi: sed Arch. tenet q̃ sunt postulandi, tene quòd distinguendo dixi ℨ. de renun. post translationem. super gl. 2. Io. An.

l ¶ *Nostra.*] Non ergo loquitur de his qui sunt talibus ecclesiis alligati: quia sufficit alterius licentia.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. quid de opponentibus.*

m ¶ *De veteris.*] Seruent ergo illi decr. ℨ. e. c. j. Et ex quo postulati in hoc casu, non tenentur ad hoc ius seruandum, nisi propter æqualitatem seruandam in iudiciis: dico q̃ nec opponentes venire tenentur: sed sufficit quòd seruent ipsum ius antiquum: nam etiam & priuilegium vnius partis sæpe ad aliam

n ¶ *Postulatos huiusmodi.*] scilicet patientes defectum in ordinibus, ætate vel his similes.

o ¶ *Moderata.*] Hoc dixit ob id quod sequitur: vt eo saluo, &c.

¶ *Gl. seq. quærit, & soluit quæstionem, & duo quæ incidant.*

p ¶ *Consensum.*] Sed ex quo cõsentire nõ debent: qñ incipiet eis currere tempus? Resp. secũdum Gul. & Gar. qñ deliberauerunt de nõ dissentiendo: vel respõderint se nõ dissentire: vnde dixit Gul. q̃ episcop⁹ postulatus

q ¶ *Dictum est.*] supra §. si vero.

r ¶ *Aliquibus.*] vt personis instructis, vel aliis.

s ¶ *Subministrent.*] Jeadem distinctione seruata, quæ supra dicta est in eligentibus, scilicet, an sit celebrata in concordia, aut in discordia, secundum Gar.

Additio. Et secundo casu ministrant de proprio: & si non habent vnde, vt quia sunt regulares, de communi. ℨ. de accus. ex parte. & c. pe. secundum Gar. & Ioan. Mon. & idem Arch. ℨ. §. si vero. & facit quod no. in fi. vlt. gl. Ioan. And.

t ¶ *Non dissenserint.*] Nota medium inter cõsentire & dissentire, scilicet, non dissentire. concor. j. de reg. iur. is qui tacet.

u ¶ *Instructas.*] Et dic secundũ Gul. & Gar. licet hic textus non exprimat, quòd etiam opponentes teneãtur venire: quia propter parem rationem habuit pro expresso. ad hoc ℨ. e. c. 1. &c. vt circa. & eadem est ibi ratio, scilicet ecclesiarum prouisio.

x ¶ *Præmittitur.*] in §. ad hæc. & §. si vero.

y ¶ *Negligentes.*] scilicet postulantes & postulatos, negligentes in veniendo, vel mittendo.

z ¶ *Similis pœna.*] inquantum esse potest: electus enim priuatus est iure iam sibi acquisito: postulatus autẽ solum spe gratiæ quam habebat. & idem dico in eligentibus.

a ¶ *Nec per hoc.*] Ne credat aliquis, quòd quia postulati cogũtur ad veniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.

b ¶ *Pro celeri.*] No. hic mentem & causam huius constitutionis. [secundum Gar. & Io. Mo.

¶ *Gl. seq. recitetur per q. de qua gratia loquatur.*

c ¶ *Gratia.*] scilicet illa generali, de qua dicitur ℨ. de resc. sedes. & c. nõ nulli. & c. vlt. & ℨ. de torne. c. 2. & hoc si postulatio cõcors fuit, vel saltem à duabus partibus facta: in quo casu secundum quosdam potest peti confirmatio. ℨ. e. cum monasterium. & c. officij. §. fi. & si talem admiserit superior, dicetur facere gratiam: & si non admiserit, facit iniuriam. ff. de aq. quot. & æsti. l. 1. §. pen. Si autem nõ fit facta in concordia, vel à duabus partibus, & ex causa: dependet ex gratia speciali. ℨ. ti. px. in anti. c. postulationem. & ca. bonæ. 1. secundum Gar. qui hic prosecutus fuit quandam materiam extraneam de attentatis, quam videbimus j. de ap. non solum.

Postulatio si ñ admittatur à superiori, an ñ admittens dicatur inferre iniuriã postulato.

d ¶ *Porro.*] Septima, pars in qua quia ℨ. dixerat, electos & eligentes, postulatos & postulantes teneri ad quasdam expẽsas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum postea possent recuperare: ideo addit quod sequitur. Gar.

e ¶ *Reddendis.*] Nec dabitur condictio ex hoc canone ad repetitionem ipsarum: quia nulla hic noua obligatio. ff. de con. ex lege. l. vnic. quod enim statutum iã erat, hic obseruari præcipitur: potius ergo dabitur, secundum Gul. & Gar. de conditione ex decr. vt præteritæ. ℨ. eo.

Additio. Idem Arch. qui remittit ad Spe. de expens. §. fi ante litem. Ioan. And.

a ¶ *Eligentium.*]idest,quas fecerunt eligentes in prosecutione electionis:& sic expone sequentia.

¶ *Gl.seq.quærit,&*[b] *soluit distinguendo inter electionē vel postulationem concordem & discordem. & secundo aut maior pars prosequitur aut minor,subdens dictum Innoc.& facti obseruantiam: & excipit casum decr.nihil est.In oppositē distinguit, an prosequatur ius proprium vel commune. & secundo casu, aut succumbit aut obtinet. In fine distinguit regulares à secularib. Domin.*

b ¶ *Iudicabit.*] Sed quid est iustum, vel quid iudicat æqtas canonum?Rūdeo secundum Gar.si electio vel postulatio Pfal. factæ sunt in cōcordia,possunt eligentes & postulantes expensas facere de bonis pertinētibus ad prælatū: & si de suo fecerint,recuperare possunt actas. 1.Dot. 3. §.eo.vt præteritę.& §.eo.c.§.ad hæc.vel

eligentium[a],electorum,postulantium, & etiam postulati,illud seruari decernimus, quod iustum fuerit,seu equitas canonum iudicabit.[b].

¶ Idem.

¶ Gloss.prima diuidit,& summat totum textum:vide eam.Dominicus.

CAP. XVII.

FVndamenta[c] militātis Ecclesiæ in montibus sanctis Propheta[d] rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat,quibus tota huiusmodi ędificij fabrica confidenter innititur[e]:qui firmæ bases[f] Ecclesiæ, super fundamento, præter quod nemo aliud ponere[g] potest,quod est Christus Iesus, vēluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea[h] legis & prophetarum præconio[i] vehebatur[k],per Apostolicam rubam[l] in salutem vniuersitatis exiret sicut scriptum est[m]: In omnem terrā exiuit sonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.Huius autem muneris[n] sacramētum,ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro Apostolorum omnium summo[o] †, principali-

Pfal. 18. Rom. 10.

† Vide Turrecrema. in mina,& senatores incognitos,qui prę fuerunt ipsi ciuitati Romanæ:& maxime tēpore Corradini.In ij. parte principali vo lēs circa futura pericula exhibere salubre remedium,statuit, & 6. vbi hæc ꝙ nullus Imperator,Rex,Princeps,Marchio,Dux,Comes,aut Baro, vel aliquis alius,qui sit notabilis præeminentiæ,dignitatis, potestatis, vel excellentiæ:frater,filius vel nepos ipsorū, possit assumi ad tempus,vel in perpetuum, in senatorem vel rectorem vrbis Romę:quocunque nomine vocetur ipsa rectoria.Item nullus alius præter prædictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annum. Hæc vera, nisi specialis interueniret Apostolicæ sedis licentia, per ipsius sedis litteras exprimenda.Tertia contra facientibus pœnam imponēs statuit, ꝙ nominantes,eligentes vt assumentes,nominati, vel electi, vel assumpti si cōsenserint,& eis obedientes,dātes auxilium, cōsilium,vel fauorē, ipso facto sint excōicati:& ipsi assumpti vel electi ex quo cōsenserint vel se de regimine intromiserit, sint cum suis posteris in perpetuum priuati omnibus feudis, priuilegiis,immunitatib⁹ vel gratiis,& honoribus, quæ à Romana vel aliis habent ecclesiis. & hi ad quos illa pertinent, de ipsis disponendi liberam habeant facultatē.Item statuta, præcepta,sententiæ contractus, & omnia quæ fecerint tamquam senatores vel rectores vrbis,irrita decernit & vacua:iudices & tabelliones q patrocinantur talibus, vel instrumenta conscribunt,iudicatus & rebellionatus priuat officiis:præcipit etiam,ꝙ à supradicta excommunicationis sententia prędicti non possint absolui sine licentia domini Papæ speciali. Quarto dicit,ꝙ Romani origine, vel ibi incolæ ad vnum annum,vel tempus breuius, bene possunt in senatores Romanos assumi,licet supradictorum fratres sint filij,nepotes, aut sub comitatus vel baronię nomine extra territorium vrbis in ꝛisdictionem perpetuam,vel temporalem obtineant:dummodo non sint tantæ præeminentiæ, vel potentatus, quòd cum personis supra prohibitis merito debeant numerari.Io. And.

Pfal. 88. qui incipit:Fundamenta.

e ¶ *Innititur.*] est enim præcipuus in ecclesia prædicatorum & doctorum ordo.de hæreticis cum ex iniuncto.

f ¶ *Bases.*]i.colūnæ:& dici solent columnæ ex petra durissima.

ADDITIO. Dicitur basis quod supponitur vel superponitur columnæ, secundum Hug. Alij dicunt quòd est basis, quod supponitur.Epistilium quod supra ponitur.Ioan. And.

g ¶ *Ponere pt.*]1.Cor.3.1.q.1.cū Paulus,de præsb.ñ.bap.veniēs.

h ¶ *Antea.*]in veteri testamento.

ADDITIO. Et habes hæc verba vsque ibi.cui Saluatoris. 19. dist.ita Dominus.Ioan. And.

i ¶ *Præconio.*]43.dist.sit rector.

k ¶ *Vehebatur.*]i.quasi vehiculo ducebatur, & transfundebatur in orbem.

l ¶ *Tubam.*]Esa.57.in fi.aliàs 58.in prin.Clama,ne cesses:quasi tuba exalta vocem tuam .43.dist.sit rector.Ioan.And.

m ¶ *Scriptum est.*]Psal.18.Cæli enarrant gloriam Dei.

n ¶ *Muneris.*]prædicandi.

o ¶ *Summo.*]administratione, 80. distin.in illis.in fi.ibi:inter Apostolos non fuit par institutio,sed vnus præfuit omnibus: non autem meritis. Nec obstat 7.vbi dicit,pro pari virtute, & 12.Paulus.& 21.dist.in nouo.

Heliat. FVndamenta.] Romanus Pontifex in hac constitutione intendit solum dicere,quòd ad officium senatoris vel rectoris vrbis Romanæ,non sunt vocandi principes & nobiles,vel alij,qui possent superare Papam, & Cardinales:ꝙ si ciues ita sint potētes, similiter in eis habet locū tenor huius constitutionis.No.ibi, vniuerso senatu quòd licet olim essent cētū senatores numero:tamē hodie i ciuitate Romana ē vn⁹ senator.

¶ *Prima gl. diuidit,& ponit casum.*

1 Hæc est j. gl. in qua Ioan.And.diuidit,& summat totā decretalem.

c ¶ *Fundamenta.*]Decretalem 1 hanc,quæ localis est,in 4.partes diuido,quarum prima durat vsque ad §.*Proinde.* Secunda vsque ad §.*Quòd si secus.* Tertia vsque ad §.*Vt autem.* Quarta vsque ad finem.In prima autem parte ponitur constitutionis causa & origo:In secunda ponitur constitutio:In tertia pœna transgressorum:In quarta quædam constitutionis moderatio. Quarū prima subdiuiditur in alias quatuor partes: Prima durat vsque ad §.*Ne autem.*Secunda vsque ad §.*Decet.*Tertia vsque ad §.*Digne.*Quarta vsque ad finem ipsius partis.In prima autem particula dicit Nicolaus & probat auctoritate Psalmi stæ nostram militantem Ecclesiam fundatam esse supe Apostolos & prędicatores:quorum fundamentum & solidatio est in Christo Iesu: horum autem præcipuus fuit beatus Petrus: cui superna Dei prouisio beatum Paulum adiunxit: qui duo sub vno persecutore,eodem die, & loco,ciuitatem Romanā suo glorioso cruore martyrij Christo Domino consecrarunt. Secūdo dicit ipsam Ecclesiam diuino miraculo temporalibus aditutam auxiliis,dum scilicet Cōstantinus Imperator ipsi Ecclesię in persona beati Syluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatem Romanam:vt ibi collocati Petri sedes gauderet plenaria libertate.Tertio dicit,decens esse omnem materiā & modum tolli,per quos metus vel terror aliqs imminere possit ipsi Pontifici Romano, vel suis fratribus in cōsiliis ibi exhibendis, & aliis negotiis Romanæ Ecclesiæ: quæ imminent pro tempore faciēda in creatione Pōtificis, & in promotione Cardinalium, cum occurrerent. Quarto dirigens mētem suam ad vrbem, ad memoriam reducit multa discrimina, magnaque pericula, quæ sustinuit vniuersalis Ecclesia propter peregrina regi

a ¶ *Hunc.*]beatum Petrum.

b ¶ *Vnitatis.*]ipſi Chriſto per vnionem charitatis & gratiæ. ℨ. de ſum. Trinitate damnamus. de cõſe. diſt. 2. in Chriſto patri. Et nota quia vnitatem in militãti eccleſia eſſe voluit, dũ ſuper vnum fundauit. 24. q. 1. loquitur. Schiſmatici autem conantur hanc ſcindere. ℨ. de ſchiſ. c. vnico.

c ¶ *Ipſe erat.*]ſ. Petr⁹, iuxta id, Petra autem erat Chriſtus. Additio. Et de conſec. di. 2. reuera poſt princ. Hieron. ſuper Abdiam: Petra Petro donauit, vt petra ſit. Ioan. And.

Matth. 16. Anacle. Papa epiſt. 3.

d ¶ *Dicẽdo.*]Mat. 16. & 24. q. 1. loquitur. 21. diſt. in nouo.

e ¶ *Petram.*]à ſoliditate fidei ſic dictus. 50. diſt. fidelior.

f ¶ *Cui.*]Petro.

g ¶ *Miranda.*] vt in proœ. huius lib. & ℨ. de rel. & ve. ſan. c. 1.

h ¶ *Dexteras.*] Per dextera pignus pacis & teſtis fidei ſolet dari, aliàs dr manus dextera, quaſi dans extra: vnde ille manu ſolent pingi dona.

† al. ſocietate.

† Hæc ſcribit B. Ambr. ſermon. 66. de natali Petri & Pauli. refert Grat. in c. beati. 2. q. 7. vide B. Auguſt. tom. 3. de ſanctis, ſerm. 3. in feſto Apoſtol. Pet. & Paul.

Additio. Quòd p dexterã pignus pacis, & teſtis fidei ſolebat dari: vt tetigit hic gl. facit 1. Mach. 11. poſt med. vbi plures de dextera reperiuntur, Dexteras dederunt mihi, & Barnabę ſocietatis. gl. ibi, coniunge de dexteras ſolet eſſe ſignum concordiæ, qua ſe inuicem conferebant antiqui. Ioan. And.

i ¶ *Iſti.*] ſcilicet Petrus & Paulus.

k ¶ *Reſplenduit.*]Sed per Euãgeliſtas eluxit. ℨ. de reli. & ven. ſanct. Ioan. And.

l ¶ *Vnadie.*] vt ad Chriſtum pariter peruenirent.

† al. conſpicitur.

m ¶ *Vno loco.*]ne alteri Roma deeſſet.

n ¶ *Vno perſecutore.*]

† Vide Nicephor. lib. 7. eccl. c. 22. 2. q. 7. beati. vbi 33. 34. & 35.

vt æqualis crudelitas vtrũq; ſtringeret. 2. q. 7. beati. vbi ſunt hæc verba. & dic pſecutore, ſ. Cæſare Nerone. 21. diſt. quãuis. & adde hic quod vbi notatur.

o ¶ *Parili.*]Et ſic Petrus Paulo virtute non præfuit: vt ℨ. dixi. & die pro parili virtute, ſcilicet, vt perennem victurem & conſtantiam contra perſecutionem in paſſione videantur habuiſſe.

p ¶ *Conſecrarunt.*]ℨ. de reliq. glorioſus. 21. diſt. quis. 22. diſt. c. 2.

q ¶ *Illam.*] ciuitatem Romanam.

r ¶ *Gens ſancta.*] dic ſancta Apoſtolorum affectu. Ioan. And.

s ¶ *Mater.*]2. q. 6. ad Romanam. de priuil. antiqua. & infra. de pœ. felicis.

t ¶ *Incrementis.*]23. q. 5. prodeſt.

v ¶ *Monarchia.*]ideſt, principis.

x ¶ *A Deo.*]qui omnia quæ fiunt, aut iuſto iudicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri finit. 26 q. 5. nec mirum.

y ¶ *Curata.*]Medicum enim ſe vocat, Luc. 5. c. Sed non ſanis: ſed male habentibus opportunum. de pœ. diſt. 3. adhuc perſidi inſtant. Ioan. And.

z ¶ *Firmitatem.*] iuxta illud Pauli 2. ad Cor. 11. Cum infirmor, tunc fortior ſum. ℨ. de renun. niſi cum pridem. §. alia. plerunq; enim in firmitas corporis fortitudinem cordis augmentat: vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium: vt ℨ. patet.

a ¶ *Satrapis.*]1. ſapientibus: vnde ſolebant vocari ſatrapæ præfecti Perſarum, & ipſorum principes.

1 Satrapę, dictio eſt Perſica, q̃ apud nos pfectum ſignificat. vide Pli. li. 6. ca. 20. & Suidã.

Additio. Vel indicet ſapientes, ſecundum Ioan. Monach. Ioan. And.

b ¶ *Optimatibus.*] quaſi melioribus & ditioribus de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

† Vide Iacobatiſſ tract. de conci. li. 1. artic. 8 adde Couar. li. 4. c. 10. 9a. ref.

c ¶ *Pragmaticum.*] Pragma idem eſt quod cauſa.

d ¶ *Monarchiam.*] Monarchia dicitur à monos, quod eſt vnus, vel ſingularis, & archos quod eſt princeps, vel principat⁹, quaſi vn⁹ & ſingularis principatus. Additio. Et eſt idẽ verbum, 12. q. 1. futuram. Et, ſecundum iſidor. quatuor monarchiæ fuerũt: prima Aſſyriorum: ſecunda Perſarum & Medorũ: tertia Græcorum: quarta Romanorũ. Et prima & vltima fuerunt feliciores aliis.

e ¶ *Declararet.*]Habes plenius in illa Palea. 96. diſt. Conſtantinus.

f ¶ *Arbitrans.*] Conſtantinus.

g ¶ *Vbi.*] Romæ ſcilicet.

h ¶ *Cæleſtis.*] 11. q. 3. Iulianus. in fine. alibi vocatur rex: vt in proœm. decret.

i ¶ *Illic.*]Romæ.

k ¶ *Terrenus.*] quia ℨ terreſtrib⁹ & ſecularibus tũ habet diſpoſuere. 96. diſt. bene quidem. ℨ. de conſtitut eccleſia.

l ¶ *Libertate plena.*] fim. ℨ. de ſponſ. cum locum.

m ¶ *Homini.*] Et in hac parte Papa nõ eſt homo, ſed Dei 2 vicarius, vt ℨ. ſequitur. 33. q. 2. quos Deus expreſſius. ℨ. de trãſlat. quanto.

2 Vide Turrecrem. in ſum. de eccleſia lib. 2. c. 73.

n ¶ *Decet.*]Not. inſpiciẽdum quid deceat. ficℨ. de voto & vo. red. magnæ. circa prin. ℨ. de immu. eccl. decet. & ℨ. cod. cum deceat.

3 Vide not. in c. Raynal. de teſta. ver. dilectus, ſn. O. vbi innecies, quæ ad hunc locum pertinent.

o ¶ *Fratres ſuos.*]Not. quòd quando Papa permixtim de Cardinalibus loquitur, vocat eos fratres. vt hic dicitur. & ℨ. de offic. leg. c. cum ſimil. Sed cum ſpecialiter. epiſcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios 3. ℨ. de crim. fal. quàm grauia.

p ¶ *Ipſius.*]ſcilicet Romani Pontificis.

q ¶ *Vacillare.*]Vt 35. q. 9. Apoſtolicæ. & c. ſententiam. ℨ. de priuileg. ex ore. in princ.

r ¶ *Contingeret.*]quia non compellitur. habet enim in ſe cæleſtis & terreni imperij iura. 22. diſt. c. 1.

Additio. Vide quod dicam infra, de hære. ſuper eo. & quod notatur infra, de re iudicata. ad Apoſtolicæ. in prima gloſſa. Ioan Andr.

s ¶ *Eorum.*]Cardinalium.

t ¶ *Vicarij Dei.*]ℨ. eo. tit. vbi periculum. §. cæterum. vt cel. ben. vt noſtrum. de tranſl. epiſc. quanto. cum ſimilibus.

a ¶ *Electio*

Matth. 16. d ¶ Dicẽdo.]Mat. 16. & 24. q. 1. loquitur. 21. diſt. in nouo.

ter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodã capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet: Hunc[a] enim in conſortium an diuidux vnitatis[b] aſſumptum, id quod ipſe erat[c], Dominus voluit nominari, dicẽdo[d]: Tu es Petrus, & ſuper hãc petrã[e] ædificabo Eccleſiam meam: vt æterni templi ſtructura Deo ædificante conſtructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri conſiſteret firmitate: cui[f] Saluatoris noſtri miranda[g] prouiſio beatum Paulum in Apoſtolatu gentium per dexteras[h] ſocietatis† adiũxit. Iſti[i] ſunt, per quos Euangelium Romæ reſplẽduit[k]: Iſti ſunt eius patres, verique paſtores: Iſti ſunt, qui vna[l] die pro merito †, vno loco[m] pro gloria, ſub vno perſecutore[n], pro parili[o] virtute compaſſi, vrbem ipſam glorioſo cruore martyrij, Chriſto Domino conſecrarunt[p]: Iſti ſunt, quii llã q in hanc gloriã prouexerunt, vt ſit gens[r] ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia: per ſacram beati Petri ſedem caput toti⁹ orbis effecta. ¶ Ne aurẽ ipſa mater[s] Eccleſia in congregatione & paſtura fidelium temperalib⁹ careret auxiliis, quin potius ipſis adiuta, ſpiritualibus ſemper proficeret incrementis[t]: non abſq; miraculo factũ eſſe conc ipitur †, vt occaſionaliter Conſtantini monarchæ[u] à Deo[x] prouiſa, ſed curata[y] † baptiſma libus fomẽtis infirmitas, quan dam quaſi adiceret ipſi eccleſiæ firmitatẽ[z]: qui quarto die ſui baptiſmatis, vna cũ omnib⁹ ſatrapis[a], & vniuerſo ſenatu, optimatibus[b] etiam, & cuncto populo, in perſona beati Silueſtri, ſibi Romanam concedendo † vrbem relinquens, ab eo, & ſucceſſoribus eius, per pragmaticum[c] conſtitutum diſponendã eſſe (decernens in ipſa vrbe vtriuſque poteſtatis monarchiam[d] Romanis Pontificibus) declararet[e]: non iuſtũ arbitrans[f], vt vbi[g] ſacerdotij prĩcipatum, & Chriſtianæ religionis caput Imperator cæleſtis[h] inſtituit, illic[i] Imperator terrenus[k] habeat poteſtatem: quin magis ipſa Petri ſedes in Romano iã proprio ſolio collocata, libertate plena[l] in ſuis agẽdis, per omnia potiretur: Nec vlli ſubeſſet homini[m], quæ ore diuino cũctis dignoſcitur eſſe prælata. ¶ Decet[n] nanque ipſi Romano Põtifici, per fratres[o] ſuos ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales (q̃ ſibi in executione officij ſacerdotalis coadiutores aſſiſtũt) libera prouenire conſilia: Decet ipſius[p] nullomodo vacillare[q] iudicia: vt fratres ipſ⁹ null⁹ ſecularis poteſtatis metus exterreat, nul⁹ ſus tẽporalis fauor abſorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri cõſilij ſoliditate remoueat: quin, cũ per ipſum Romanũ Põtificem in quibuſcũque negotiis cũtingeret[r] eorũ[s] peti conſilia, in cõſulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ p tẽpore imminent, libere cõſulant, & aſſiſtant: ipſaque Romani Pontificis vicarij[t] Dei quæ ſuis temporibus occurre-

a ¶ *Electio.*] faciendo quod est j. & eo modo quo dicitur j. eo. vbi periculū. Ioan. And.

b ¶ *Regimine.*] secundum vt patet per sequentia.

c ¶ *Obduxit*] quasi de mēte subduxit.

d ¶ *Obliuio.*] quæ quandoque fallit. 23. dist. præterea.

e ¶ *Peregrina.*] prohibita: 3. q. 6. peregrina. & c. seq.

f ¶ *Manium.*] idest, ædificiorum. C. de sum. Trin. l. 2. in fi.] Et proprie dicūtur mœnia ædificia murorum ciuitatis: dicta ab eo quòd ciuitatem muniant: & interdum abusiuè dicūtur omnia publica ædificia ciuitatum, & interdum priuata: à Mœnio mœnis, id est, ædificio, ædificas.

g ¶ *Ex ruinis.*] hoc maxime fuit tempore Brancaleonis de Andulo ciuis Bono. qui ciuitatem Romanam multis ruinis reddidit deformem, [cum esset senator Romanus. Io. Monac.]

h ¶ *Non hæc.*] proclamant: quod est j.

i ¶ *Deposita.*] ferunt hæc fuisse tempore Henrici fratris regis Castellæ.

ADDITIO Tūc senatoris Romani cuius tēpore tēpla vrbis fuerunt violata Ioan. Mena.

k ¶ *Speculum.*] ciuitatem Romanā 12. dist. enimuero.

l ¶ *Reprobati.*] j. de re iudicata Apostolicę.

m ¶ *Constituēs.*] ipsa ciuitas Romana.

n ¶ *Debitum.*] j. de off. deleg. c. r.

o ¶ *Periculosos.*] 24. dist. in nomine Domini. & 3. eo. tit. vbi periculum.

p ¶ *Remedij.*] huius noui. Ioan. And.

q ¶ *infallibilem* de consec. di. 2. panem.

r ¶ *Sciētem omnia.*] 22. dist. erubescant. 24. q. 3. Deus quādo.

s ¶ *Quotiescūque.*] positum ne quis crederet solum in prima electione senatoris hanc constitutionem locum habere.

t ¶ *Nomine.*] 3. eod. tit. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. 3. de simo. ea quæ.

v ¶ *Alius Imperator.*] puta Græcorum. Io. And.

x ¶ *Princeps.*] quasi rit electio a, & eorumdem Cardinaliū †(cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant.

¶ Digne itaque ad vrbē ipsam eiusque regimen, a cuius nostræ cōsiderationis extēdimus, vt felici ducta regimine b, p̄seruetur à noxiis, & optatis semper proficiat incremētis. Nūquid obduxit c obliuio d, quæ vrbi, quæ incolis nota dispēdia intulerūt hactenus peregrina e regimina? Nūquid nō hæc destructio mœnium f, deformatio proueniens ex ruinis g, luce clarius manifestant? Nunquid non hæc h fidelium contrectata † deposita i? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis malu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retractatis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuersa est regimine? ipsamque vrbem speculum k fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa, quondam Corradinū, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius Ecclesiæ iudicio reprobati l prodiisse videbatur in regulum: quique ad exterminiū Romanæ matris Ecclesiæ manifestis indiciis vnà cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptū Dei, & suæ matris, ac ipsius vrbis opprobrium parenter recuperet, † recepto faueret, constituens m se per hæc † tam patiētis hostis suæ matris Ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuisi, vt gloriosa ciuitas redderetur in gloria sua stabilitas vocaretur instabilis quæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocāretur infirma.

¶ Proinde officij nostri debitum n circa huiusmodi tam periculosos o euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij appositione præcidimus: ne illorum (qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem q & sciētem r omnia retributorem, de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cū discretio ne solertia, per quam ipsi Romanæ Ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitentur iā experta pericula: & † Romanus populus ab opprimētiū protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinē † Pacis in tabernaculis fiduciæ, & tēporalium requie opulenta: de fratrū nostrorū consilio: hac irrefragabili, & in perpetuū valitura cōstitutione sancimus: vt quādocunque, & quotiescūque s senatoris electio, vel alterius quocūque nomine t censeatur, qui quocūque modo, vel quocūque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit: nullus Imperator, seu rex Romanorum, aut alius v Imperator, vel rex, princeps x, marchio y, dux, comes, aut baro, vel quicunq; alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tēpus, vel in perpetuum z, seu quiuis alius, vltra annale spatium, quouis modo, colore, vel causa, per se, vel per aliam personam quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorē, vel ad eiusdem vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiam assumatur absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis litteras a concessionem licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes b. Quòd si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & nō solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes, c & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis, nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuscunque dignitatis d, vel præeminentiæ, cōditionis, aut status extiterint, eoipso sententiam excōmunicationis incurrant e: ac nihilominus ipsos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum † posteros in perpetuū omnibus feudis, priuilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis, & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenēt Ecclesiis, censemus esse priuatos: ita quòd illi, ad quos eorum collatio, concessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi, seu conferēdi aliis, seu de ipsis etiam disponendi (prout ad eos pertinet) liberam f habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua primum locum capiens: & potest esse † dignitatis & ordinis hoc nomen.

ADDITIO. Vide in Clem. præsenti. de baptis. in glo. simile Ioan. And.

y ¶ *Marchio.*] in lib. feud. ti. qui dicatur marchio, comes, ca pitaneus, vel valuassor, habes ad litteram hæc verba: Qui à principe de ducatu aliquo inuestitus est, dux solito more vocatur: qui verò de marchia, marchio dicitur: dicitur autem marchia, quia cara, id est, collecta, & iuxta mare plerunque sit posita. Qui vero de comitatu aliquo inuestitus est, comes appellatur. Qui vero à principe vel potestate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inuestitus, is capitaneus appellatur: q. proprie maior valuassor olim dicebatur. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuassores sunt. Qui à valuassoribus, valuassini: i. minores valuassores appellantur.

z ¶ *Perpetuum.*] i. vt ad hæredes trāseat: vel id est, donec vixerit. Ad idem 3. eo. lib. de rescrip. si gratiose, & ff. p. soc. l. j.

a ¶ *Litteras.* No. casum, in quo scriptura requiritur. alios no. 3. de cens. Romana. §. postquam.

b ¶ *Exprimētes.*] sic j. de tem. ord. c. r. & de appel. cordi. j. de sen. excom. cum medicinalis.

c ¶ *Intēdentes.*] idē verbum. 3. eod. vbi periculum. §. cæterum. & §. seq.

d ¶ *Dignitatis.*] etiam si episcopi fuerint: nec obstat j. de sen. exc. quia periculosum. quæ in sententia excommunicationis nō loquitur.

e ¶ *Incurrāt.*] & ab soluentur à solo Papa. j. eo. §. contemptores. Ioan. And.

f ¶ *Liberam*] etiam illis non vocatis. j. de præb. lib. episcopus. & hoc intelige saluo eo quod dicitur j. de præscr. c. 2. Ioan. And.

† Al. pulchritudine.

Marchio, comes, capitaneus, valuassor quis dicatur.

† Nepos est descendens ex filio. l. j. §. 2. ff. de grad. sed vius qui sequendus est, etiam in cōstitutione restringibili, secūdum Bart. in l. omnes populi. gl. in c. noualli. de reser. nepos. est filius fratris vel sororis in vñ. feu. qui mo. feu. am. §. item si frater, ita capitur hic. Ioan. And. Dom. Philfont.

† Dicit Pe. de An. nisi hoc fuisset expressum, pœna priuationis feudi nō transiuisset in filium: Quod tamē ipse laxius di stinguit. Font.

† Quales Cardinales eligi debent. l. j. in cōcil. Tri. dēt. sess. 24. de refor. c. j. circa fin.

† Aliàs contracta.

† Hæc periodus in antiquis exemplaribus scribitur legitur ita, sub regentis eo tempore nefando subuersa regimine, ipsam vrbem speculum fidei tanta, &c.

† Al. excipere.

† Al. per hoc al. per hanc.

† Al. ita, & Romanorū populus, &c.

a ¶ *Gloriari.*] 5. de poſtul.c.1.
b ¶ *Iudices.*] i deſit, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, per id quod dicit 5. patrocinari: vel proprie ponitur.
c ¶ *Mortis.*] Iſte caſus ſemper excipitur.ſic.18.q.3.ſi quis ſuadente. & 5.de offi.ord.paſtoralis.2.reſp.
d ¶ *Poſſunt.*] Olim etiam Romani ſpecialia habebant priuilegia. Vñ Paulus aduerſus iniuriosos, ſe Romanũ cinem teſtabatur, Actum 22. 10.dist. ſi in adiutorium.
¶ *Gl ſeq. ſoluit contrarium.*
e ¶ *Excidat.*] Sicut ergo ciuis Romanus ſenator illius ciuitatis eſſe poteſt: ſic & prætor. C. de off.præt.l.2.[facit l. 4.C.de iocol.li.10.] aliàs nõ poteſt quis præſidere, vel aſſidere in prouincia vel ciuitate ſua ſine principis licentia.. C.de cri. ſacri.l.vlt. ffer quib.ca.ma.l. ſi cui. & l.ſeq. & C. de aſſeſſ.l. in conſiliariis.

† Quia tunc nulla eſt cauſam reſeruãdi. & ideo omnes ſicer dotes, quaſi libes pœnitentes à quibuſcunis peccatis, & cenſuris abſolue re pñt.eccll. Trident ſeſſ. 24.c.7.de reformat. reſer nationc.

Verùm quia.] Diuiditur in duas partes principales: Prima loquitur de eccleſiis epiſcopalib. Secunda ibi, *Sicut.* de inferioribus. Dominicus.
ADDITIO. De quo conquerebatur Hoſt.5.de ſup.negl. præl. c. Romana. vt ibi dicã ſuper verborum.in fine. Ioã. And.

† Al. ita, vt autem ciues Romani.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauenſi, vel alia cathedrali, vel metropolitana eccleſia, omnes canonici peccauerũt in materia: ga ſciens ter indignum elegerunt vel ſcienter omnes peccauerũt in forma: certum

† Al, extiterint,

pertinacia, vel contemptu valeant gloriari a: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & ſtatuta, quæ fecerint, omneſque ſentẽtias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, ſeu quibuſcunq; aliis vrbis nomine, vel tanquã ſenatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipſius egerint, irrita prorſus exnunc, & vacua nunciamus. ¶ Iudices b vero & tabelliones, qui ſuper his, aut eorum aliquibus, cõtra præſentis conſtitutionis edictum patrocinari, vel inſtrumẽta conficere forte præſumpſerint: iudicatus, & tabellionatus officiis ſe nouerint eſſe priuatos.
¶ Contemptores quoque, ſeu violatores præmiſſorũ, vel aliquorum, vel alicuius eorũ ab huiuſmodi excommunicationis ſententia (præterquam in mortis c † articulo) abſolui non poſſunt, niſi per Romanum Pontificem: vel de ipſius petita, & obtenta licentia ſpeciali: Non obſtantibus aliquibus priuilegiis, indulgentiis, conceſsionibus, conſtitutionibus, conſuetudinibus, & ſtatutis quacumque firmitate vallatis, quæ in præmiſsis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui ſuffragari: ſed omnia, quo ad illa decernimus non tenere.
¶ Vt † autem ciues Romanorum, qui ex ipſa vrbe naturalem duxiſſe noſcuntur originem, aut quiuis alij, quin in ipſa, eiuſve territorio non aduenæ, ſed continui habitatores extiterant †, quo ad honores ipſius vrbis, aut regimen, gratioſis functionibus poſſint d: non intendimus, quòd præſens conſtitutio rales excludat e, quin ad vnum annum duntaxat, vel ad aliud tempus breuius nominari ad ipſius regimen, & officium eligi valeant, ac aſſumi: etiam ſi prædictorum principium, & aliorum fratres, filij, vel nepotes exiſtant: aut etiam ſi extra vrbem, & ipſius territorium ſub nomine comitatus, baroniæ, ſeu cuiuſcunque alterius tituli, in hominibus †, vel locus aliquibus iuriſdictionem, ſeu poteſtatem aliquam temporalem, vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta iuriſdictio, vel poteſtas extra vrbem & territorium præfata conſiſtens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potẽtatus exiſtat, quòd eam † obtinentes eius occaſione, vel cauſa, cum aliis excluſis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præſentis cõſtitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Canonicis cathedralis eccleſiæ ipſo iure, vel per ſententiam (præter quam in caſu negligentiæ eligendi) poteſtate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus eccleſiis ſemper ad proximũ ſuperiorem deuoluitur hoc dicit.

CAP. XVIII.

QVamquam f in caſu negligẽtiæ ſit ſtatutum à iure g †, vt eccleſia cathedrali h vacante, ſi per eos, ad quos ſpectat i, non fuerit electio de

† Al. ita, in nominibus. alias, in omnib⁹. ſed lectio imperfecta eſt vera.

† Dictio, ei, deeſt in manuſcriptis.

† In generali concil. Later. ſub Innoc.iii. c.13.

effectum, ad quem emanauit præſens cap. videlicet, quòd ſi canonici eccleſiæ cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia: ſunt priuati in ipſo facto poteſtate eligendi pro illa vice: ſi in forma, per ſententiam: & poteſtas proſidendi deuoluitur ad Papam: Nam res de facili reuertitur ad ſuam naturam: Vade in principio eccleſiæ ſolus Papa conferebat epiſcopatus, & alias dignitates maiores & epiſcopi conferebant omnia alia inferiora beneficia: poſtea illud fuit immutatum, & fuit ordinatum, quòd canonici eligerent epiſcopũ vel prælatum ſuperiorem. Ita ſimiliter in aliis inferioribus eccleſiis collegiatis, clerici ſimiliter haberent electionẽ. Item ſi eſſent alia beneficia, & aliqui ea fundarent, quòd ipſi haberent ius patronatus in illis beneficiis: & ad illa poſſet clericos præſentare: ideo ſi canonici eccleſiæ cathedralis, vel metropolitanę, quibus facta fuit illa gratia, delinquant: poteſtas reuertitur ad Papam. Nota vltẽrius, quòd licet in cap. ne pro defectu alleg. eccleſiæ cathedrales & regulares æquiparentur, quia in vtraque eſt electio facienda infra tres menſes, tamen diſcõueniunt. Nam in cathedralibus eccleſiis ſi peccatum fuerit in materia, vel forma, fit deuolutio ad Papam, in aliis autem eccleſiis inferioribus fit deuolutio ad proximum ſuperiorem.

¶ Prima gloſſa ſummat, & dicit quid

declaret, & vnde ſumitur.

f ¶ *Quamquam.*] Canonicis cathedralis eccleſiæ ipſo iure, vel per ſententiam (præterquam in caſu negligentiæ) eligendi poteſtate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: In inferioribus eccleſiis ſemper ad proximum ſuperiorem deuoluitur. hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not.Ber.ſupra eod. bonæ.1.in vlt.gloſſa.& moderni ſupra eod. cum in cunctis. & cap. ne pro defectu.vt infra clarius dicam. Et primum dictum huius decretalis fuit ſumptum ex decretali Alexandri, dilecti.in fine. de qua facta fuit mentio.ſupra eod.quamuis.
g ¶ *A iure.*] 5.eod.ne pro defectu.
h ¶ *Cathedrali.*] Et idem in hoc caſu ſtatutum eſt de regularibus, vt ibi: & de inferioribus omnibus. ſupra de conceſſione præbendar. capit. ſecundo. ſed licet quo ad caſum negligentiæ ſint hæc paria: non tamen quo ad alios caſus, vt infra in fine patebit.
ADDITIO. Vt dixi 5.eod.in antiquis. quia propter. in gloſſa 2. Ioan. And.
i ¶ *Spectat.*] Quocunque modo, ſiue iure communi, ſiue priuilegio, vel præſcripta conſuetudine. 5.eod.cum eccleſia. de cau.poſſeſ. cum eccle.cum ſi.in antiq.

a ¶ *Tempus debitum.*]Trium mensium. 50. dist. postquam. §. eo. ne pro defectu. saluo eo quod dicitur j. de præb. c. 2. & 3.
Additio. Dic vtrubi, in gl. 2. Ioan. And.
¶ *Gl. seq. dat tria similia.*
b ¶ *Aliam.*]A casu negligentiæ: & sic aliud est esse in negligentia, aliud in dolo.

prælato infra tẽpus [a] debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est ad casum alium [b] extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia, vel ipso iure, cum eligũt [c] scienter [d] indignum [e], vel per sententiam, cum formam traditam in generali [f] †concilio non obseruant, eligẽdi potestate priuentur: non ad dictum [g] superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem [h] deuoluetur [i]: Secus [k] autem in inferioribus [l] ecclesiis est censendum.

¶ Idem.

¶ Constitutioni, vt circa. non satisfecit appellans, qui disiunctiue iuranit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.

CAP. XIX.

I S, QVI CON-

† In generali concil. Lateran. sub. Innoc. iij. c. 24.

probatur idẽ j. eo. si compromissarius. sicut & aliud est remitti in vno, quàm in alio. ff. de his qui not. infra. l. 1. & 2. ad idem, ff. de iusp. tu. Hæc enim. §. eo. ti. super eo. in antiq.
c ¶ *Eligunt.*] Hoc intelligo, siue simul & semel eligant, siue separatim. in antiq. §. eo. ti. bonæ. j. licet quidam olim dixerint contra. sc. Lau. sed hoc est tenendum, vt ibi no. i vl. glo. & idem ibi not. moderni omnes.
d ¶ *Scienter.*]secus si ignoranter: quia tunc ad eos rediret electio, & à die cessationis tempus integrum haberent: vt j. e. fi electio.
e ¶ *Indignum.*]§. eo. cum in cunctis, in antiq.
f ¶ *Generali concilio.*]§. eo. quia propter. & idem dico in aliis casibus quibus priuari sunt, vel priuantur. §. eo. quicquid. & §. eo. lib. & tit. c. 2.
g ¶ *Dictum superiorem.*]scilicet proximum.
h ¶ *Potestas eadem.*]eligendi, vel prouidendi in ipsa cathedrali ecclesia.
¶ Gl. seq. primo ponit antiquam et nouam opi. Ber. secundo cõtra nouam allegat: tertio illam fortificat per simile: quarto illam probat per originariam huius iuris causam: quinto quærit, & soluit.
i ¶ *Deuoluetur.*]Vt plene scias hanc materiam, & huius iuris originem, scire debes, q̃ Ber. in quadam sua antiqua gl. quàm hodie nõ habemus per decr. §. eo. ne pro defectu. notabat. eo. bonæ. 1. in vlt. gl. quòd quando canonici eligebant scienter indignum in cathedrali ecclesia, quòd eligẽdi potestas ad superiorem proximũ deuoluebatur. Respondens ad decre. bonæ. quòd ibi non erat alius superior, quàm Papa: sed postmodum cancellata illa gl. in tui additione, quam ibi posuit, dixit contra: & opin. eius hic approbatur: dixit enim quòd quia in decret. cum in cunctis. Papa in inferioribus expleffit ad quos eligẽdi potestas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit: dedit intelligere, quòd ad ipsum in prædictis ecclesiis eo casu potestas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Goffr. & Vin. In contrarium videbatur: quia quasi paria videntur non eligere infra debitum tempus, vel nõ eligere idoneum: ad hoc de transla. inter corporalia, [& ibi vide concor. in verſic. neque. & de ele. non reſi. tuæ. in gl. 2.] sed si illi non elegissent, ad illum superiorem deuoluebatur potestas: ergo, &c. & super hoc vide quod no. Inn. §. de concess. præb. cum nostris 1. Sed vt §. dixi. & j. patebit: aliud in vno, aliud in alio, & merito: Nam dicit lex, quòd si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra centum dies, locum facit sequenti in gradu. ff. de suc. edict. l. 1. §. decretalis. & §. quod dicimus. Si autẽ propter crimen vel indignitatem, bonorum possessionem amittit, applicatur fisco, non sequenti in gradu. ff. de his quib. vt indig. l. Claudius. & l. mulierẽ. & C. eo. tit. l. hæreditas. Sicut ergo succedit fiscus propter delictum vel indignitatem, non pp negligentiam: sic & curia in primo casu, non in secundo succedat. Vt igitur hui⁹ iuris originem scias, veritatem scire debes, scilicet de antiquo iure & dispositione ecclesiæ, potestates conferendi episcopatus ad Papam pertinere. 22. dist. c. 1. conferendi autem inferiores ecclesias ad episcopos. Sed hæc regula fallit in casibus, qui postmodum à iure fuerunt expressi: Voluerunt enim iura, quòd in cathedralibus sibi eligerent canonici, §. eo. cũ ecclesia, in inferioribus etiam collegiatis canonici. 21. q. vlt. congregatio. §. eo. c. 1. statuta fuerunt eis tempora. §. ne pro defectu. & de concess. præb. c. 2. 50. dist. postquam. Scias tamen quòd primo emanauit constitutio illa, nulla. de concess. præb. quàm decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiam post decr. nulla. si canonici cathedralis ecclesiæ non eligebant episcopum debito tempore, deuoluebatur etiam in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papã. vt §. de concess. præb. dilectus. sed postmodum statutum fuit, quòd in illo casu, §. ne gligẽtiæ, bene deuoluatur ad superiorem proximum: vt in c. ne pro defectu. in hoc casu ergo seruabimus illud iuris: sed ad alios non extendemus: vt hic vides: sed antiquo iuri stabim⁹. Refert tamen Compostellanus pluries suis temporibus tractatum fuisse per Papam, quòd hæc potestas archiepiscopis. conferretur, etiã in his casibus: sed finaliter deliberatio in cõtrarium resedit: vt hic vides: Et fuit rõ, quia prompti essent ad electiones in cassandis electionib. vt prouisionũ potestas rediret ad eos. Fuerat etiam olim ista opi. Vin. §. eo. in nouit. & sequũtur eam Inn. & Host. in decr. cum in cũctis. & sic seruabat curia ante istam constitutionem. Et semper intelligas hæc vera, cum omnes scienter eligũt indignũ, siue simul & semel, siue separatim vt §. dixi. Si autem aliqui eligunt tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure: vel per sententiam cum peccant in formam, vt in decr. quia propter. facit §. e. c. 2. Sed pone, pars eligentium peccauit eligendo scienter indignum: remãsit ergo iurisdictio in alios: illi nõ elegerũt infra tẽpus debitũ: quid erit in casu isto, nunquid deuoluetur electio ad archiepiscopum vel ad Papã? Dico secundum Ber. Compost. qui hoc no. §. eo. cum Vintonien. cũ pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi, & §. eo. dudũ. si capitulũ negligat: ad superiorẽ deuoluitur electio p c. ne p defectu. sic & hic, cũ finalis culpa fuerit negligẽtia.
Additio. Et finis est ponderandus. de no. oper. nun. c. 2. in fi. Ioan. And.
¶ Glos. seq. litteram declarat, & rationem reddit, signat contrarium & soluit.
k ¶ *Secus.*]In hoc secus: quia in inferioribus vtroq; casu deuolutur ad superiorem: & est eadem ratio quam §. dixi. ad episcopum enim ex dispositione antiqua pertinebat ecclesiarum suæ diœcesis dispositio: redit ergo res ad iuris naturã. 25. dist. ab exordio. [Et si vacat etiam cathedralis, dicit Ioan. Mon. tenendum quod habetur j. ne se. vac. c. vno. Ioan. And.]No. ergo, quòd pœna decre. cum in cunctis. habet locum in inferioribus dignitatibus ab episcopatibus: & est expressum §. eo. dudum. 1. Contra j. eo. si compromissarius. §. huiusmodi. Sol. ibi loquitur de pœna illa suspensionis à beneficiis per triennium, quæ nõ habet locum nisi in episcoporum & superiorũ electionibus: de qua loquitur decr. cum in cunctis. §. clerici saue. sed hic loquitur de alia pœna, scilicet priuationis potestate eligendi, de qua loquitur ipsa decre. cum in cunctis. in fi. Sed cum pœna suspensionis à beneficiis ibi repetita non sit in illis locum non habebit, vt in contrario dicitur.
¶ Gl. seq. ponit. contrariam obseruantiam curiæ, cui respondet.
l ¶ *In inferioribus.*]quibuscunque ab episcopatibus, etiam in regularibus: olim tamen curia seruabat contrarium inter cũ in regularibus: quia cum decre. illa, ne pro defectu. æquiparet cathedrales & regulares, sicut in cathedralibus §. dictum est: ita videbatur in regularibus dicendum, sed nõ est ita, nec habet locum ratio reddita §. prox. resp. quia sufficit non denegari diœcesano hanc potestatem, cũ in sua diœcesi omnia possit quod non est in archiepiscopis. [In quibus satis est id eis non concessum. j. de sup. negl. prel. Romana. cum suis cõcor.] Et super hoc vide Compost. §. eo. ne pro defectu. ad fi. Approbatur autẽ hic gl. Io. & Hug. 17. q. 2. c. 1. qui ibi no. quòd episcopus alium inducit in abbatem, cum monachi indignum eligunt. & quod no. ipse B. r. in prædicta decr. bonæ. in vlt. gl. [& de excep. significauerunt. in j. gl. Ioan. And.

1 Et ibi scripsi sup. verb. possidebat. tenet tamen ibi q̃ dũmodo talem electum eligerint in quẽ cadere possit ꝺ dignitatis, qualem dixit esse homicidam, non dicerentur negligentes, secus si talem elegissent, in quem tale ius non cadit. exemplificat de omnino illiterato, multere vel infante. ibi vide. Ioa. And.

I S qui.]Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit: ibi, *Cum non.* Ioan. And.
Additio. Dicit Arch. quòd in concilio Bituricen. idem fuerat interlocutus Innoc. v. Ioan. Mon. dicit de quarto. Ioan. Andr. Casvs. Dictum fuit in c. vt circa. §. eo. tit. in ant. q̃ appellans ne aliquis eligatur, postuletur, aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione omnia vitia, quæ opponit tam contra formam electionis vel postulationis, quàm contra personam electi, postulari, vel prouisi. Item quòd debet ipse appellãs iurare, quòd omnia obiecta per ipsum credit esse vera, & se ea posse probare: Sed ponamus, q̃ ipse appellans à prouisione, electione, vel postulatione iurauit sub hac forma, qd ipse credit omnia proposita in instrumento appellationis, vel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad repellendũ electum, postulatum, vel prouisum esse vera: vtrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni, vt circa? Respondet quòd nonnimo debet simpliciter iurare, quòd omnia quæ opposuit in formam electionis, vel personam electi, postulati, vel prouisi credit esse vera: & ea se posse probare: aliàs sua appellatio non valet: nec potest impedire confirmationem electio

nis. Nota primo, quòd appellans in causa electionis ad Apostolicam sedē obtiendo aliqua in formam electionis & personam electi, postulat, vel prouisi, debet iurare expresse, q̄ omnia per eum obiecta credit esse vera: & se posse probare. Not. vlterius, quòd si appellās ab electione, postulatione, vel prouisione, iurauerit omnia per eum posita in instrumento appellationis se credere esse vera, & posse probare, vel aliqua ex his, quę tamen sufficient ad electum, postulatū, vel prouisum repellendum, non est per hoc satisfactum formæ substantiali appellationis, de qua in c. vt circa. ió non est admittendus ad prosequēdum suam appellationem. Heli. Reg.

¶ *Primæ glossa sumat, & dicit vnde sumpta.*

a ¶ *Is, qui contra.*] Constitutioni, vt circa. non satisfacit appellans, qui diuina clemētia iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberēt ex eis.

tra a electionis formam, vel electi b personam aliqua obiiciens c, ad sedē Apostolicam d appellauit, corporali à se præstito iuramento, quòd illa, quę in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare, non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus e. Cum non simpliciter f, sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papę decimi prędecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunēsi g, iurauerit expressa cadē seu obiecta se credere vera esse: & se h posse p̄bare: sed indeterminate illa i, vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem k.

Ortum habuit hæc decre. ex gl. Gar. posita ī. eo. vt circa. super verb. probare, & gl. Gul. ibidem posita, super verb. se posse. & hic ipsorum approbatur opinio.

¶ *Idem*

¶ *Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionem, vt circa. seruare tenetur. Ioan. And.*

CAP. XX.

QVi contra l certam m, & nominatam n † personam ne ab aliis eligatur o, ad sedem Apostolicam p, antequam fiat q electio, duxerit appellādum: debet per omnia in appellando seruare formā constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa r. editæ in concilio Lugdunensi communicatum maiori excommunicationi: quia tunc ignorat electū: sed quando appellat ne talis eligatur, debet omnia in appellatione sua inferre, q̄ intēdit opponere cōtra formam electionis, & personam electi: & iurare q̄ credit illa esse vera, & se posse probare: vt dictum est in d. c. vt circa. & c. prox. ī. eo. Not. primo iuncta gl. q̄ cum ppellatur contra personam incertā, ne persona incerta eligatur: appellans nō tenetur seruare c. vt circa. ī. eo. quia non tenetur aliquos defectus exprimere: sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere: sed non in appellatione sua. No. insuper quòd licet c. vt circa, loquatur in appellato electione secuta: tamē etiam habet locum quando appellatur ab electione facienda.

Additio. Ipse tamē Gul. declarat formā contrariam in Spe. de appe. §. reflat. in prin. Ioan. And.

¶ Istud emanauit ad declarationem c. vt circa. ī. eod.

Casvs. Dictum fuit in d. c. vt circa. q̄ appellans in causa electionis ad Papam, debet in appellatione sua inferere omnia, q̄ intendit obiicere cōtra formam electionis & personā electi: Sed vtrū istud sic verum indistincte: etiam si interponat appellationem contra incertam personam? Respondet q̄ nō: immo si appellat cōtra in certam personam, non tenetur exprimere aliquos defectus: puta si dico, appello ne eligatis ex

† Nota. arg. quòd potest dici persona certa, licet suo nomine non nominetur. ad hoc de testi. licet ex quadam.

† Nota. arg. quòd allegati aliud factum sufficit quòd alleget principium ipsius, absq; eo quòd totum extensū producat. Ad hoc ī. ca. pz. Domi.

¶ *Prima gl. ponit summam, & dicit vnde sit sumpta.*

l ¶ *Qui contra.*] Qui contra certā personam ne eligatur, appellat. constitutionem, vt circa. seruare tenetur. Decretalis tracta fuit de gl. Gar. posita in decr. vt circa, super ver. appellari ī. & Gul. super verbo, facta. & approbatur hic ipsorum opinio.

m ¶ *Certam.*] ergo secus si contra incertā: puta ne fiat electio nisi canonica. ī. eo. cū nobis. vel ne fiat cōtra tenorem priuilegiorū ecclesiæ. eo. c. cōsideranimus. vel ne fiat de aliquo excōicato, vel homicida, vel his similia: [Puta ne fiat nisi duplici voce appellanti concessa. de re iud. cū olim. in prin.] tūc enim non habet locum constitutio: & ratio per se patet. si enī ante electionem, & cōtra incertam personam appello: per tot prouides q̄ contra formā electionis nihil obicere vel exprimere possum. cū adhuc non fit facta: & quod nō est. &c. ī. de desp. impu. ad dissoluendum. Idem in personam: cum enim nullam exprimam personam, quæ contra illam possim exprimere?

§ Vbi dixit Nico. sic intelligendū in causa Frisingen. Idem dicit hic Ioan. Mo. & Cle. vbi dicit, q̄ pronunciatio ista fuit facta secundo anno pontificatus, anno Domini, 1279. Viterbij.

n ¶ *Nominatam.*] intelligo, hoc, siue fit p̄prio nomine: puta ne Paganus de Mutina: vel appellatiuo, puta ne filius P. vel ne archidiaconus: vel ne primicerius: vel his similes: vel alia certa circūlocutio. ad hoc ff. de re. cre. l. certū. ī. ff. de testi. licet ex quadā.

Additio. Facit ī. de sen. exc. constōem. & quod ibi no. Io. An.

¶ *Glo. seq. quæritur soluit.*

o ¶ *Eligatur.*] vel postuletur. de prouisione nō erat dubitatio: quia expressum erat in decr. vt circa. vt iam dicam. Quid si appello, ne ad electionē admittatur? Eodem modo credo distinguendum, vtrum contra incertam: puta ne aliqui excommunicati, irregulares, &c. & tūc non teneantur contra certam, & tunc tenear constitutionem ipsam seruare per hanc decre. p ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] repete quæ dixi ī. c. prox.

Appellans ne certa persona ad electionem admittatur, an teneatur seruare constitutionem, vt circa.

¶ *Gl. seq. recitetur per quæstionem.*

q ¶ *Fiat electio.*] dubitationis causa fuit: quia in decr. vt circa. dicebatur q̄ appellatur cōtra electum: sed hic nō appellatur contra electū, sed contra eligendū: & sic nō vī hīe locum cōstitutio: sed secus est, vt hic vides: & sic dicebam olim per illam litteram, quæ ibi est, prouisio facienda vel facta: qa sicut i facienda prouisione seruanda erat forma in appellatione: sic & in facienda electione: cum illud capitulum illa parificet. ad idem supra eo. c. 1. & c. fi forte. ī. eo. fi postquam.

r ¶ *Vt circa.*] supra eod. tit.

Additio. Et quia tex. nominat decret. facit secundum Arch. quòd

Ex hac glo. Phil. infert, quòd clausa, non se astringens, nō relevat, vbi simpliciter super omnibus iuraretur a. fi enim iurat vera esse, mādatur sim pliciter respōderi. Fort.

Ex hac glo. Philip. quòd nota dispositio in his antiqui declarato ria, habet locum in casu, quo iur anti quum Fort.

quòd nomen canonicis exprimendum exceptione excõmunicationis.de quo dicã j.de excep.pia.sup gl.hoc idoo.Io.An.
¶ *Seq gl.soluit quæstionem.*

a ¶ *Facta.*]cias quòd ita intelligebãt curiales decr.illam cum eadem ratio sit vtrobique.Et not.quòd sicut hæc decr.determinat decr.vt circa ita dico & determinari decr.ẽ.e.c.t.nã licet ibi dicatur electionem,postulationem,vel prouisionẽ factam seruata illius distinctione: idẽ dicam in facti ẽda, per hanc decre.vt ibi etiam dixi. Et sic seruat curia. & facit quod not.Gul.in decret.vt circa,in glo. nota ergo.

b ¶ *Pœne.*]Vt nõ valeat appellatio: nec audiatur etiã super expressis.ẽ. c. prox.

† Vide conclusum Lateran.sub In nouitate.c.14. vbi traditur forma electionum.

S *Sicut cum*] Primo ponit simile,per quod casum decidit. Secundo ponit simile,ibi, *Quamuis*. Tertio decernit,ibi, *Alioquin*.Ioan.And.

¶ Primo pro intellectu huius c.est præsupponendum in quib. electionib.debet seruari forma c.quia propter eo. tit. in antiq. videlicet,quando per formam scrutinij proceditur:nam tunc requiritur,quòd fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelum,meriti ad meritum,numeri ad numerum: postea si appareat in quo maior pars conuenit,quòd ille eligatur simpliciter per vnum ex scrutatoribus,dicendo ego talem eligo, qui fuit nominatus in scrutinio:Et illa forma seruatur in episcopatibus,abbatiis,& electionibus aliorum prælatorũ, quorum morte ecclesia dicitur viduata : sed in aliis inferioribus beneficiis non est opus quòd illa forma seruetur.

Casvs.Vacante ecclesia Pictauien.canonici illius ecclesiæ cõuenerunt in vnum,tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici cum non possent venire ad concordiam:compromiserunt in aliquos:qui compromissarij conuenerunt in vnum & plures eorum conuenerunt in Titium:pura, cũ essent qui que compromissarij,tres conuenerunt in Titium, verum vnus istorum compromissariorum debeat nomine omnium facere electionem per verba singularis numeri:videlicet quod dicat ego nomine meo & nomine talium compromissariorum talẽ eligo, vt in forma scrutinij dicitur, quòd nominatus in scrutinio à maiori parte,debet eligi per vnum:vt d.c.quia propter.alleg Respondet Romanus Pontifex quòd sic.

¶ *Prima gl.summat.& dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Sicut.*]Si compromissum est in plures,vt eligant,per vnũ facienda est electionis pronunciatio, sicut quãdo proceditur per formam scrutinij,aliter electio facta nõ tenet. Ortum autem habuit hæc decr.ex his,quæ not.per Inn.Host. & Comp. ẽ.eo.quia propter.& c.in Genesi.vt j.patebit.

¶ *Seq.gl.recit.per qu. in quibus electionibus,&c.*

d ¶ *Forma.*]No.quòd ista decr.locum habet in his electionib. in quib.debet seruari forma decr.quia propter.& c. i Genesi.

1 Et adde Et secundùm Ber.qui hoc ibi not.in j.gl.1 & Inn.& Comp.in quod ibi dixi j.gl.decre.illa locum habet in electionib. eporum,vel inferiorũ ẽ. vbi virum prælatorum,qui præsunt collegio, & per quorum mortem ecclesia dicitur viduata,in aliis non.Host. autem 2. illam intellexit etiam in quocũque beneficio,vel canonia: cuius electio ad plures,vt ad collegiũ pertinet: vt ibi not.circ. prin.

2 Cuius opinio hic placet Archid. potissime p decret. 1. ẽ. eo.lib.& tit. & decret. vt habẽs secus,secundùm Ber. qui hoc not. in decr.] in Genesi. in gl.super verb.cõmuniter.& ibi etiam de hoc per Inn.& Host.

primos sequor. Secundum hoc ergo dicemus, hoc quod hic dicitur de cõi pronunciatione, habere locum in his,in quib. seruanda est prædicta forma:in canonicis vero vel beneficiis aliis secus,quia ibi sufficient singulares consensus:quod verũ est,si illi sunt capitulum, si consensus præstent in capitulo,alioquin secus,secundùm Ber. qui hoc not. in decr.] in Genesi. in gl.super verb.cõmuniter.& ibi etiam de hoc per Inn.& Host.

Additio. Faciunt etiam not.ẽ.in ant.de consti.cum omnes.in fi.j.gl.concordat quod scripsi in decre.in Genesi.in gl.quamuis facit quod not.63.dist.c.1.2.q.6.c.ei qui. ¶ nominationes. quæ est leg.C.de appella.& 3.q.9.nihilominus.12.q.2.fine. & c.episcopus.§.q manumittitur.ẽ.eo.ecclesia.2. & c.bonæ. & c.cum dilectus.ff.quod cu. vni.no.l.nulli.& l.plane.& de reg. iu.aliud.§.refertur.C.de præd.cur.l vlt.ad fi.de decur.l. 3. in prin.de leg.l.pen.& vlt.lib.x.& de ven.re.ci.l.fi.lib.xj.Io.An.

¶ *Seq.gl ponit opin.quam reprobat.secundo quærit & soluit.*

e ¶ *Per vnum.*]Quod ergo dicit decr.quia propter.vt is collatione habita eligatur:intelligitur per iura postmodum subsecuta,per vnum omnium vice.Notabat tamen ibi Host. quòd licet hoc seruaret curia: tamen satis erat, si omnium vno ore

nẽsi,ac si electione iam facta[a] eum contingeret appellare: Alioquin nõ obseruans,pœnæ[b] constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

¶ Idem.

Si compromissum est in plures,vt eligant, per vnum facienda est electionis pronunciatio, sicut quando proceditur per formam scrutinij:aliter electio facta non tenet.Ioan.And.

CAP. XXI.

S *Icut*[c] † *cum per formam*[d] *scrutinij ad electionẽ proceditur,& per vnum*[e] *pronunciãda & facienda communis*[f] *electio,secundum canonica in*

sermo procederet.ad hoc C.de episc.& cler.l.quoniam venerabilis.ibi,ab omnibus vno ore dãnaretur,&c.nec obstat secũdum id decre.in Genesi.quia ibi singulariter, non vno ore communiter elegerant. Sed hoc est falsum, vt hic videtur.Et quod dicit,vnum, si quæratur per quem,dic per eum qui habet primam vocẽ, vel eum, cui capitulum commiserit:sed si capitulum, vel illi, qui consenserũt, nõ committãt hoc expresse alicui, vnus præsentibus aliis facta collatione eligat vice capituli, vel cõsentientium, & satis est, quia ratihabitio & tacitus mandato comparantur, saltem in re appetibili & meritoria, sicut est q[g] † Aliàs, subper electionem canonicam prouidetur ecclesiæ.ff.man. quòd si fide iussor. & C.manda.si fideiussor.& secus in o-

† Nota argu. pro & contra, quòd leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo ẽ. de nouit oper. nũc. cap. 1. & 2. Domin.

stituta ẽ: sic & per vnũ debet fieri[h], cum per formam procedit compromissi[i]: Quamuis ĩ arbitris compromissariis lex† humana[j] innuat,quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissariis facta simul electio,eo ipso viribus non subsistat[l] †.

¶ Idem.

¶ Decr.ẽ.e.licet canon.in collegiatis paro chialibus ecclesiis & assumptu ad ipsarum regimen,locum non habet.Ioan. An.

CAP. XXII.

S T A T V-

nerosa, vbi requiritur expressus consensus.ff.de proc. filius.§. inuitum.secundùm Inn.qui hoc no.in decr.in Genesi.& Cõpost.in decr.quia propter.

Additio. Et refert Bona.quòd Inno.ita sententiauit:& vide quod post ipsum Inn.scripsi de maio.& obe.c.j.in gl.per hęc. Et quod dicit Gul.in Spec.eo. ti.§.j.ver.publicatione,& quod ibi dicam.Ioan.And.

¶ *Seq.gl. obicit,& soluit.*

f ¶ *Communi.*]Sed nonne sufficiunt singulares consensus. ff. de ser.rust. præd.per fundum ff.com.præd.receptũ.ff. de atq. plu.arc.l.fi autem.Sol.leges istæ loquuntur de actu,qui diuisionem recipit:nec est ibi communio collegiatorum,sed singularium:quod dic vt ẽ.de cõst.in antiq. cum omnes. Sed hic de negotio loquitur,quod diuisionem,transmutationem, vel omissionem non recipit:& ideo secus.ff.de ver.ob.l 2.

g ¶ *Institura.*]ẽ.eo.tit.in Genesi.

h ¶ *Debet fieri.*]& pronunciari communis electio: vt dictum est ẽ.

i ¶ *Compromissi.*]& vtrobique facienda est per verba singularis numeri:vt j.de re.ind.cum ab vno.[Et hoc tenet ibi Arch. quod not.in gl.fi.de episcopo qui locutus est in plurali:& ibi competentius ponitur.]Dicebat decre.quia propter.qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant:vnde videbatur, quòd omnes haberẽt prouidere, quod verum est: sed vnus omnium vice pronunciare,& electionem facere,vt hic.

Additio.Vnde dicit hic Arch.quòd compromissarius pronuncians,potest vti verbo,eligo, & verbo,prouideo. Ad primum ẽ.eo.cum dilectus.& c.cum in veteri.de fortil.ecclesiis. Ad secundum decr.ipsa,quia propter.& ẽ.e.causam quæ.I.A.

k ¶ *Lex humana.*]ff.de arb.Item si vnus.§.item si plures.vbi dicitur,quòd aut omnes sententiam dicant,aut nullus: tamẽ secundùm nos,vnus aliis præsentibus & mandantibus sententiam.per verba tamẽ pluralis numeri poterit recitare : & idẽ in pluribus iudicibus.j.de re iud.cum ab vno,& etiam not.ff. de arb.l.sicuti.

l ¶ *Subsistat.*]ratio:quia tot videntur electiones,quot sunt numero eligentes:vt ẽ.e.in Genesi.

S *Tatutum.*]Primo ponit ius antiquum. Secundo declarationis motiuum,ibi, *Quod cum*.Tertio declarat,ibi, *Declaramus*. Ioan. And.

¶ Canon pœnalis non debet extendi vltra suos terminos.

Casvs. Dictum fuit in c.licet canon.ẽ.e.tit.& lib.quòd ecclesia parochialis non debet conferri,nisi constituto infra ẽ. anno. & quòd ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotium infra annum, alias est privatus ipso iure ecclesia parochiali:ita quòd non est opus sententia privationis,nec aliqua monitione.Sed quid,sanctissime Pater : ponam[m] quòd alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cũ hoc est dignitas in ecclesia collegiata,sicut in ecclesia B.Hilarij ẽ Sella Pictauis,ipsa parochialis ecclesia est dignitas, quia abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ : vnde iste non fecit se promoueri infra annum ad sacerdotium , verum ipso iure fit privatus dicta parochiali ecclesia, ita quòd collator possit illam alicui personæ idoneæ conferre? Videbatur quòd sic,per illud c.licet canon.alleg.hoc tamen non obstante decidit hic Romanus Pontifex contrarium:nec obstat illud c. licet. quia loquitur simpliciter de ecclesiis parochialibus : ideo non est extendendum ad ecclesias collegiatas : sed in ipsis ecclesiis parochialibus collegiatis debent seruari antiqua ins-

videlicet quòd ſuperior poteſt ipſum monere, vt promoueat ad ſacerdotium infra annum, & ſi non promoueatur infra annum, anno elapſo poteſt ſuperior talem priuare, vt in cap. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Hel. Reg.

¶ *Prima gloſſ. ſummat. & rationem reddit.*

a ¶ *Statutum.*]Decr. ſ. eo. licet canon. in collegiatis parochialibus eccleſiis, & aſſumptis ad earū regimen locum non habet. Et not. quòd decr. cum in cūctis. ponebat de dignitatibus, & beneficiis curatis, & parochialibus eccleſiis. decr. ergo, licet canon ſo. dicat, aſſumitur. quod conſtituī debuit: præcipue cum conſtitutio ſit pœnalis, vt ſequitur.

† Vide Card. conſ. 30.

† c. licet canon. locū ſi. qualitercunque ſit promiſſum de parochiali eccleſia, eſt tenus dicat, aſſumitur. quod conſtituī debuit: præcipue cum conſtitutio ſit pœnalis, vt ſequitur.

† Not. iura pœnalia ſtricte eſſe interpretanda. ad hoc regu. in pœnis, ſ. de ſ. eo. licet canon.

b ¶ *Statutū felicis.*] ſ. eo. licet canon.

c ¶ *Parochialium.*] quæ dicuntur paro chiales, dic vt dixi reg. iuſ.

d ¶ *Promouendū ad ſacerdotium.*] hoc verum, niſi in caſu ſ. eo. tit. cum ex eo.

e ¶ *Infra annum.*]nu merandum à die quo poſſeſſionem pacificam habuit, vel per eum ſtetit quominus haberet. ſ. eo. commiſſa. §. 1. ſ. de præb. licet. a. nec currit iuſte impedito, vt in præd. decr. commiſſa.

f ¶ *Aliquin.*]i. ſi ſe non fecerint infra annum promoueri.

g ¶ *Priuati.*]intelligas integro lapſo anno. quod dic vt ſ. eo. commiſſa i. reſp.

h ¶ *Quod.*]ſtatutum,

i ¶ *Reſtringi.*]nam odia reſtringi, & fauores, &c. ſ. de reg. iu. odia. cum ſuis cōcor. & ff. de lib. & poſt. cum quidam: & beni gator *interpretatio faciendæ* eſt in pœnis. ſ. de reg. iur. *in* pœ nis. cum ſuis concord.

k ¶ *Declaramus.*]hoc olim fuerat etiam declaratum per quan dam extrauagantem Alexand. [& Mart. ſecundū Arch.] de qua dixi ſ. eo. quānis. & c. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

¶ *Gl. ſeq. notat. & remitte. quæri & ſoluit, iterum quærit, & ar guit ad negatiuam, & ad affirmatiuam, & ſoluit diſtinguendo.*

l ¶ *Collegiatas.*] Not. ergo, quòd aut ſunt ibi plures vt colle- gium, aut non, ſed vt ſinguli. In primo caſu locum habebit de cre. hæc, in ſecundo non. & ſuper hoc vide quod no. Ber. ſ. eo. tit. c. 1. & d in. pa. poſtulaſti 1. Si quæratur quomodo hoc cognoſcetur? Reſponde, quia ibi eſt rector vt caput, & canonici vt mēbra. Super his tamen vide quod no. de exceſ. prel. dilecta.

x Vide Old. conſ. 161. La pſi alleg. 5. & plene doct. in c. cum nō ignores. ſ. de præb.

Sed quæro, pone, quòd eccleſia fuit collegiata, nunc definit ibi eſſe collegium, quid erit? habebitne locū hæc decretalis? Et videtur quòd non, quia deficientibus perſonis definit eſſe collegium. ff. ad munic. ſicut municipiū. ad hoc ſ. eo. tit. & li. c. 1 10. q. 3. vnio. ff. de ver. ſig. Neratius. & grex eſſe definit, ſi vnum animal tantum remanſit in grege. ff. de le. 1. ſi grege. ar. contra. 19. q. 3. quæ ſemel. 7. q. 1. paſtoralis. cum ſimilib. Dico & breuiter, quòd ſi collegium definat ibi eſſe, puta canonicorum morte, locum habet decr. quia alij habent ſubſtituti: & ſi hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitū tem pus ad ſuperiorem deuoletur: & ſic de ſingulis vſque ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno. quod dic vt no. ſ. d poſtul. gratum. ſi autem deſtruatur collegium ſuperioris au ctoritate, puta quia hoc facit ex cauſa. tunc non habebit lo cum decr. Pone exemplum de no. oper. nūc. c. 2. & ibi de hoc per Ion. & facit quod not. Lan. & Ioan. 16. q. 7 & hic diximus.

m ¶ *Eccleſiæ.*]ſeculares. nam hodie ſecus in regularibus, quod dic vt in cle. de ſtat. reg. ne in agro. §. cæterum.

n ¶ *Antiqua iura.*]ſ. e. ti. in ant. cum in cunctis. §. inferiora. Et de hac cōpilatione ordinum plene dixi. ſ. e. licet canon. in fi.

Si cui.]Primo ponit caſum, quem ſecundo determinat, ibi, *Talis.* motionum interſerens, ibi, *Cum prater.* Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu huius c. eſt præſupponēdum, quod ad hoc vt valeat electio, requiritur q̄ fuerit facta à maiori par te totius capituli: & ideo non ſufficeret ſi eſſet facta à maiori parte per comparationem aliarum partium: puta, cum in ali qua eccleſia eſſent duodecim canonici, ipſi conuenientes in vnum ſuper electione celebranda, diuiſerunt vota ſua in tres partes, ſex elegerunt vnum, quatuor alium, & duo alium: Electus à ſex, eſt electus à maiori parte per comparationem alia-

tum a †felicis b recordationis Gregorij Papæ decimi, præde ceſſoris noſtri de his, qui ad pa rochialium c eccleſiarum regimen aſſumuntur † promouendis ad ſacerdotium d infra e an num, alioquin f eiuſdem eccle ſiis ſint priuati g: Quod h cum ſit pœnale, reſtringi i † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus k ad collegiatas l eccle- ſias m, etiā ſi aliàs parochiales extiterint, & aſſumptos ad ea rum regimen non extendi: ſed antiqua iura n ſeruari debere potius in iiſdem.

¶ Idem.

¶ *Si compromiſſarius ſecundum traditā ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, ſed plu*

rum partium, ſed non per comparationem ad capitulum.

Casvs. Vacante eccleſia Pictauenſi. canonici compromiſerunt in quendam Titium, vt ipſe Titius ſigillatim ac ſecreto exqui reret vota ſingulorum canonicorum, & illis votis in ſcriptis redactis, ipſe eligeret illum, in quem maior pars canonicorum conſentiret, etiam ſi illi non face rent maiorem partem per comparationem ad capitulum: vnde Titius ex quiſitis votis omnium canonicorum reperit, quòd ſex vnum nominauerāt, tres alium, duo alium, & vnus alium: & reperit quòd nominatus à ſex, erat electus à maiori parte per compara tionem ad alias par tes, licet non eſſet electus à maiori par te per comparatio nem ad totum ca pitulum, an valeat talis electio? reſpon det Romanus Pon tifex, quòd non, niſi fuerit obſeruata for ma c. quia propter. ſ. eo. in ant. Nā canonici non potuiſſent eligere niſi il-

† Not. quòd appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte tot?, non autem à maiori parte comparationis aliarum minorum. Dom.

res, aliorum comparatione conſenſerant, non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

CAP. XXIII.

Si cui o eligendi p poteſtas data fuerit ſub hac forma q, vt ipſe ſecreto r & ſigillatim votis ſingulorū de capitulo s exquiſitis, & in ſcriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partium † comparatione minorum t conſenſerint: licet cōſentientes maiorem partem totius capituli non attingant, ipſeque u facto huiuſmodi ſcrutinio, & in ſcriptis redacto, iuxta traditam ſibi formam, eum, in quem non maior x pars, ſed plures ā dicto capitulo, quàm in quēquam alium direxerant

lum, in quem maior pars totius capituli cōſenſiſſet: igitur ip ſi non potuerunt compromittere in Titium, vt ipſe eligeret il lum, in quem maior pars per comparationem ad partem con ſenſiſſet: quia non potuerunt et dare maiorem poteſtatem, q nam ipſi haberent, ideo talis electio eſt nulla. Nota primo ex iſto textu, quòd ius eligendi prælatum eſt delegabile, ſeu tranſmiſſibile in alium, & ille alius in quem tranſmittitur, di citur proprie compromiſſarius. Nota vlterius, quòd cum proceditur ad electionem per viam ſcrutinij, vota eligentiū *debent* ſcrutari ſigillatim & ſecreto, aliàs non eſſet opus publicatione: quia publicare ſcrutinū, nihil aliud eſt quàm ma nifeſtare vota ſingulorum canonicorum. Nota inſuper principalem effectum, ad quem emanauit præſens cap. videlicet, quòd canonici alicuius eccleſiæ non poſſunt compromittere in aliquem, vt eligat illum, in quem maior pars per compara tionem ad partem, & non per comparationem ad capitulum conſenſerit: & ratio huius redditur, quia ſi ipſi per te hoc non poſſint facere, nec in alium poſſunt illam poteſtatem tranſferre: quia nemo in alium poteſt plus iuris tranſferre, quàm ipſe habeat.

¶ *Prima gl. ſummat.*

o ¶ *Si cui.*]Si compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metā (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, ſed plures, aliorum comparatione conſenſerant, non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. Andr.

¶ *Seq. gl. iiij. & v. ſupplendo ſoluit tria dubia.*

p ¶ *Cui eligendi.*]idem ſi pluribus, cum ratio capituli ſemper remanet. & debet iſta dei. i. iūgi cum decr. ſ. eo. cū expediat.

¶ *Seq. gl. reddit rationem.*

q ¶ *Forma.*]quæ non eſt de permiſſis, immo prohibita: vt ſ. eo. in ant. quia propter. & eo. tit. eccleſia veſtra. per hanc enim erat reperire electum non à maiori parte totius capituli præ fici eccleſiæ.

r ¶ *Secreto.*]idem & multo magis ſi non ſecreto: quia tunc eſ ſet obuia concilio, quia propter. & ſemper locum habet ra tio finalis.

s ¶ *De capitulo.*] idem, ſi non eſſent de capitulo, ſed vocem haberent: vt ſ. de cauſa poſſeſſ. cum eccleſia Sutrina. & ſ. eod. Cumana.

t ¶ *Minorum.*]puta, cum ex xij. canonicis v. conſentiunt in v num. iiij. in alium. iij. in alium: electus igitur à v. electus eſt à maiori parte, comparatione partium, ſed non à maiori parte capituli, quia v. non ſunt maior pars de xij.

Additio. Sic exemplificatur ſ. eo. eccleſia. i. Ioan. And.

v ¶ *Ipſeque.*]in quem tradita eſt poteſtas huiuſmodi.

¶ *Seq gl. ſol. q. à contrario.*

x ¶ *Non maior pars.*] ergo à contrario, ſi eligerent illum, in quem conſenſiſſet maior pars, valeret electio. ſ. eod. cum expediat. quia illa forma per concilium ſubſequens, ſublata nō videtur, vt ibi.

¶ *Seq. gl. alleg. vnam concor. & obiicit, & ſoluit.*

2 ¶ *Prater.*]Not. ista duo æquiparari præter, & contra. sim. de fid. instr. pastoralis. Sed nonne nominatus à maiori parte aliorum comparationem ex quo placuit omnibus quòd ipse eligeretur, est nominatus ab omnibus: vnde & in electione Romani Pont. seruatur interdum hoc, q̃ nominatus à maiori quam

hoc est gña le cõcil. Late xañ sub Innoc. iij. c. 24.

à duabus partib. de consensu omnium habeatur pro Rom. Pont. Compost. 5. e. licet. & Gul. 5. e. vbi periculũ: Dic quod iura voluerunt certas formas seruari, & licet omnes consentiant, si non seruantur formæ, non tenet electio 1. Cardinales nec arctan tur, nec de facto seruant formas, sed sufficit q̃ duæ partes cõsentiãt. 5. eo. licet.

s dicetur si eõ cedatur vt eligere possit, neque ei aliqua forma præscribi cur tunc valebit electio ab eo solo facta? hic ex. expresserunt formã cõsuetã iuri, iõ ñ vj: secus si simpliciter delegassent electionem. Phil. Pont.

¶ *Seq. gl. soluit q.*

b ¶ *Cõcilium.*]5. eo. tit. quia propter. Et aduerte, quòd ficut dixi 5. eo. sicut. cum ista decre. fundetur super formis concilij, dicam, quòd vbi cunque non habẽt locum illæ formæ, non habeat locum ista decr. si igitur in dignitatib. per quas viduate nõ sunt ecclesiæ, seruaretur hæc forma, vel beneficiis, vel canoniis, non vitiaretur electio: sup quo vide quod ibi dixi.

† Declara hũc ter. pro ut in cle. q̃ circa de elec.

Luc. 9.

Additio. Quod dixi in j. parte huius glos. idem dicit hic Arch. de transl. voto. quod à certis fieri potest, etiam aliis non facientibus: vbi forma concilij seruanda non est, aliàs secus: & sic intelligitur quod scripsi de ap. constitutus. de ele. scripti. in anti. Ioan. Andr.

c ¶ *Non valere.*]ipso iure.

d ¶ *Firmitatis.*] & sic etiam eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt 5. eo. quia propter.

Quorundam.]diuide, & summa prout in j. gl.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserunt vota sua in tres partes: Ponamus, quòd erant xxiij. canonici, xij. elegerunt quendam Mendicantem, alij iiij. alium, & viij. alium, vtrum Mendicans electus à xij. possit consentire, etiam de licentia sui prælati ista electionem factam in discordia? Respondet quòd non: & istud est speciale in mendicante, quòd si mendicans huiusmodi electioni de ipso factæ consenserit, non iniciatur matrimonium inter ipsum & ecclesiam, nec aliquod ius sibi ex illa electione acquiritur, secus est in aliis, non Mendicantibus. Sed quid si alius non Mendicans fuit electus à maiori parte comparatione aliarum partium, & non per respectum ad maiorem partem totius capituli: vtrũ valeat talis electio? Et dic quòd non, nisi fuerit facta à maiori & saniori parte totius capituli. *Subiugarunt.*]Nam religiosus promittit obedientiam i. abdicat suum velle, & ponit in potestatem sui prælati. secundo promittit paupertatem. tertio castitatem. Not. primo ex hoc textu, quòd Mendicantes possunt per canonicam & concordem electionem vocari ad prælaturas, etiam extra suam religionem ad alias etiam prælaturas possunt vocari per postulationem 2. Not. insuper, quòd ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit consentire electioni de se factæ ad prælaturam extra suam religionem, requiritur quod fuerit facta in concordia, secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta gl. quòd inter Mendicantes primum locum obtineat Prædicatores, quia hic præponũtur aliis, & valet argumentum ab ordine litterræ: Ratio huius est secundùm gl. quia eorum institutio est antiquior, modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. fraternitatis. de ma. & ob. in antiq. & sic in processionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

2 Lege extra nag. Io. xxij. tsc. calumniis. Font.

¶ *Prima gl. diuidit, & summat.*

e ¶ *Quorundam.*]Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam, in secunda constitutionem

vota sua, duxerit eligendum: Talis electio, cum præter [2] formas, quas generale † cõciliũ [b] seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere [c], fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis [d].

¶ Idem.

¶ Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec consentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud c. vnum speciale in Mendicantibus. Ioan. And.

CAP. XXIIII.

QVorundam [e] † oculos [f] sic virium ambitionis excæcat [g], quòd quasi suæ professionis immemores [h], qua contempti s honoribus [i] abiectis [k], spretisque deliciis, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum, manu missam, dum præcipitanter ruunt in litigiorum [n] anfractus, & † causarum strepitibus se inuoluunt [o], & extra administrationes proprij ordinis solium [p] prælaturæ conscendere moliũtur: electionibus [q], postulationibus, seu prouisionibus de se ĩ discordia [r] celebratis, improuide præstandi consensum: præbendi assensum à suo superiore [s] nonnunquam extorta [t] licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia [u] nosc imus prouenisse, & prouentura maiora [x] in antea [y] verisimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus: vt nulli religioso Prædicatorum [z], Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet Mandicantium [a] ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra

† Dictio, &, deest in manuscriptis codicibus.

¶ *Seq. glo. distinguit tripliciter oculum.*

f ¶ *Oculos.*]3 Est oculus mentis, qui purus esse debet. vt hic, & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. q. 5. qui videt. [Vide quod dixi in procem. Greg. super gl. 1. castos. & vide Valer. libr. 4. c. 3. in primo exterorũ exemplo. vbi dicitur, prætoris non solum manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculos à libidinoso aspectu continentes esse debere. Ioã. And. Est oculus ad ministrationis, qui debet esse prouidus. 93. dist. diaconi. 1. & 2. & 6. q. 1. oues. & 5. de of. archid. ad hoc.

3 Multos oculos collegit Bascole. in arb. diuidui. & indiuidui. Font.

g ¶ *Excæcat.*]sic 5. e. auaritiæ.

h ¶ *Immemores.*] mẽs auida pecuniæ, abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cõcessis, nec adhibere pietati cõsensum. 47. di. virum. & j. de conc. præb. detestanda.

i ¶ *Honorib.*]27. q. 1. scripsit. de stat. reg. ea quæ.

k ¶ *Diuitiis.*]1. q. 2. §. verum. retentio enim propriorum monachum est 9. contraria. de stat. reg. c. cum ad monasterii. in fi.

l ¶ *Deliciis.*]12. q. 1. non dicatis. j. eo. tit. si religiosus.

m ¶ *Missa.*]& sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. in fin. & 5. de vot. & vot. red. c. magnæ.

Additio. Exponitur hoc verbum de poe. dist. 2. pennata. I. A.

n ¶ *Litigiorum.*]quæ à monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. 5. de syn. c. vno. cum suis concor.

o ¶ *Inuoluunt.*]& sic oues conuertuntur in lupos. 5. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

p ¶ *Solium.*]5. eo. fundamenta. §. ne autem. in fi.

q ¶ *Electionibus.*]ergo eligi possunt quidlic vt dicã j. eo. nullus.

r ¶ *In discordia.*]Intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sunt electiones, siue vna tantum aliquib. ex his contradicentibus, ad quos spectat electio: vt 5. eo. cupientes. §. si vero.

4 vide B. Th. 2. 2. q. 188. artic. 7. & ibi Caietanum.

s ¶ *Superiore.*]cuius solius licentia aliàs sufficit. j. eo. si religiosus. 2. ref.

¶ *Seq. g. dat tria similia.*

t ¶ *Extorta.*]& sic non valeret si de hoc constaret. 5. de priuil. cum olim. 2. sicut nec confessio extorta. 5. quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. j. de iis, quæ vi, metu. cau. fi. c. vno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. 5. de conuersis coniug. accedens.

u ¶ *Dispendia.*]vitanda. 5. eo. cupientes. 5. de fi. instr. quod super his. j. de vsur. vsurarum. 5. eo. de const. c. 2. j. de sepul. ca. 1.

x ¶ *Maiora.*]sim. de collu. in tantum.

y ¶ *In antea.*]occurrendum ergo fuit. de ser. non or. c. 1. de procur. c. 1. cum suis concor.

z *Prædicatorum.*]Not. semper Prædicatores præmitti: quia antiquior fuit ipsorum institutio 5. Ad idẽ 5. de excess. prælc. vno j. de dec. c. 1. in supericriptione. cum sim. & de rel. dom. c. 1.

5 In anni vers. do. 1216 confirmatus fuit ordo prædicatorũ per Hon. 3. qđ ipsius prædicatores ipsius præcessor promiserat. Io. An.

¶ *Seq. soluit dubium: secundo quæritur, & soluit.*

a ¶ *Mendicantium.*]Mendicantes, qui certas possessiones vel redditus habere non possunt: sed per quæstum publicum eis victum præbet incerta mendicitas. j. de rel. dom. c. 1. Per quẽ decr. §. vlt. patet etiam Carmelitas esse Mendicantes. Io. And. Quid si Mẽdicans eps postuletur ad archiepiscopatũ vel episcopatum aliũ? Satis puto eum sub hac prohibitione includi: quia

quia licet sit eps, nihilominus est de ordine Mendicantium. ADDITIO. Facit j.gl.pe.ad hoc s. de vi. & ho.cle.clerici. in fi. quod ibi not & s. de priuil.cum olim 2.Ioan And.

a ¶ *Ordinis.*] in illis enim [scilicet administrationibus sui dinis] hic nil noui iuris statuitur.Ioan.And.

¶ *Seq.gl.quærit. soluit, ponit opi.contraria, remissionem, & additionem.*

b ¶ *In discordia.*] qd si opponatur aliqd, quod votum discordantium nullū reddat: puta quia tales erant, quòd si consensissent electioni huic, & cum aliis elegissent, non valeret electio, vt excōicati, suspensi, vel irregulares: nunquid † Vide Old. conſ. 103. & cōcil. Trident. ſeſſ. 25. tit. de reg. c. 6. tunc poterit consentire? Satis credendum, quòd in eo casu non obstaret hęc constitutio. arg. s. e. si quando. & pone exemplum j. eo. ex eo. & hoc ante omnia videre est examinandum, cuius euentus, & c. s. e. si forte. & hoc maxime cū supradicta dicūtur notoria, & ꝓbationes paratæ offerantur. ad hoc s. & rest. ipo. litteras. ff. ad ex hi. l. 3. & alij contra dicētes simpliciter debere haberi rationem numeri: & super hoc vide quod dicam j. e. indemnitatibus. §. j. Declaratū est hodie quòd hic simpliciter inspicitur discordia. & j. §. proxim. minoritas, quæ constitit in facto, non in fictione, vel iuris effectu, vt in cle. e. ml. quod circa.

c *Acquiratur.* Ergo confirmatio peti nō poterit, quę ius antiquum habet firmare. s. de fid. instr. inter dilectos.

d ¶ *Prioris.*]Secundùm quòd in diuersis ordinibus diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrum. Minores ministrum, Eremitę Priorem.]Et habes idem j. de pact. quia ex eo. Ioan. And.

¶ *Seq.gl.soluit quæstionem.*

e ¶ *Aliis.*]Not. quòd per hoc verbum dico quòd circa Mendicantes vocatos ad administrationes sui ordinis, non habebit locum iste §. sed stabitur iuribus antiquis.

f ¶ *Numero.*]Not. quia licet minor pars esset sanior, non tamē poterit electioni huic consentire per hanc litteram: credo tamē (vt s. §. prox. dixi) quòd si maior pars priuata esset ipso in re, ita quòd vota recideremt in minorem, quòd tunc poterit consentire: quia non est electus à minori parte immo à toto capitulo, facit quod not. de postul. gratum.

¶ *Seq.gl.ponit vnam opin. & eius contrarium.*

g ¶ *Quælibet.*] siue proprij ordinis, siue alterius, siue seculanium ecclesiarum: & sic generalior est prohibitio hæc quo ad prælaturas, quàm s. proxima. Alij cōtra. f. quòd administrationes proprij ordinis non comprehendat, vt ratio in prin. c. posita sit generalior ad non Mendicantes. primum teneo 1. & si Papa id voluisset, expressisset, vt s. prox. §. ad hoc. de decim. ad audientiam. j. de priuil. si Papa. j. resp. in fi.

1 Idem indistincte. Pha. Font.

h ¶ *Minori.*]numero, vt s.

¶ *Seq.gl.quærit & soluit.*

i ¶ *Prælatorum.*] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopum vel prælatum à minori parte numero, nunquid poterit consentire, vel acquiretur sibi ius? Satis videtur quòd non, per litteram, quæ superius dicit: cuiuscunq; cōditionis vel status existant. licet enim nihil habeant, cū nihil sit cōe. 16. q. 1. ne pro cuiusl. bet. tamen negari nō potest, quin monachus vel religiosus existat. 16. q. 1. de monachis. in fi.

k ¶ *Inane.*]Si igitur supereueniret confirmatio, ideo non conualesceret, cum à principio sit nullum. s. e. auditis. cum simil.

VT ¶ *quis.*]Primo ponit dictum rationem interserens, ibi, *Cum non.* Secūdo illud fortificat, ibi, *Etiam.* Tertio, ibi, *Oportet.* declarat aliam rationem interserens, ibi, *Nec cum.* I. A. Cassvs. Vacante aliqua ecclesia, canonici cōuenerūt in vnum super futuro Prælato illius ecclesię eligendo. qui catholici quendā elegerunt: electione facta dubitauerūt canonici peccasse in forma electionis, ideo reuersi sunt ad capitulū, & aliam electionem de eodem Titio fecerunt: postea illis electionib. præsentatis Titio, dubitauit Titius quæ electio præualeret, & nolebat vnā eligere, sed dixit quòd fuerat electus duab. electionibus, protestando ꝙ non intendebat habere ius nisi in vna: Et est vnus opponēs, qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem, & quancunque eligeret, vult impugnare, an teneatur eligere vnā vel aliam? Resp. Rom. Pont. ꝙ sic. Sed ponamus. ꝙ ipse elegit vnam, vtrum postea poterit ad aliā redire, si videat quòd ius sibi melius acgritur ex obtuncte de alia electione? resp. placem electionē in ea quòd si elegit vnam electionem, ipse nō potest ad aliā redire, quia videtur illi renunciare eligendo primam electionem: ideo debet bene deliberare apud se quam electionē velit acceptare.

† so. ex hoc posse quę ecclesia, cōfirmare nō posse nisi ex vna. Itē non posse aliquē causare ītra lū sup eade re, nisi ex vna cā. vide rex. in c. inter dilectos de fid. instr.

¶ *Prima gl.summat.*

l ¶ *Vt quis*] Non potest electus duas electiones ꝓsequi, petendo confirmationem ex illis, etiā si protestetur se contentum altera, per quam consequi possit effectum suę intentionis: oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ vel (ui aduersarij, si quem habet, discrimine in incerto vagetur x) eligere y quem ꝓsequi velit ex illis: & sit suę intentionis effectum: necesse ergo habet altēram eligere, qua electa ad alteram redire non poterit, Ioan. And.

¶ *Seq gl.quærit & soluit, solutioni obicit & respondet.*

m ¶ *Duas.*]ad qd de facto fuerūt duę electiōes factę de eodē? Forte fuerat electus ab eis ad quos partinebat ꝓprio iure, & quia dicebatur iam ipse elapsum, fuerat idē electus à superiore ex iure deuoluto, & vtrūq; prosequebatur, vel forte fuerāt aliqui contēpti in primacū quib postea processum est ad secundā: vel aliqua alia solēnitas omissa in prima, q restaurata extitit in secūda. Sed dices, ad qd ergo ista bestia prosequitur nisi secundā? Forte aliqui de his q fuerant in prima, fuerūt contempti in secunda: vnde cauteliā faciebat, si id de iure fieri posset, vtráque prosequendo, sed esse nō pt prosequendō quæ sequitur.

n ¶ *Imimul.*]nec etiam dimisim, vt in fine patebit.

¶ *Seq.gl.rationem declarat, signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Ex vna.*]Si enim prima valuit, secūda si valuit: si secūda valuit, ergo prima non valuit. In contrarium videbatur, vt s. de conc. præb. post electionē vbi prosequebatur duplicē confessionē archidiaconatus. Sed non obst. quia ibi non dī, ꝙ fuerit admissus, sed prosequi vnā electionē, quā multiplici iure potuerunt facere eligētes, vt ſæqui eligant consuetudine præscripta, & priuilegio speciali, nō est ꝓhibitum, vt ibi: sed hic duas vel plures electiones diuersas prosequi, prohibiti esta. ¶ *Ratioui.*]quæ idem est quòd lex. j. dist. consuetudo. & consuetudini præualer. 8. dist. frustra & exēplis anteponenda est. 9. d ff. fana quippe. & de hoc j. e. ex eo.

p ¶ *Rationi.*]quæ idem est quòd lex. j. dist. consuetudo. & consuetudini præualer. 8. dist. frustra & exēplis anteponenda est. 9. d ff. fana quippe. & de hoc j. e. ex eo.

q ¶ *Contentum.*]fin. s. e. is qui.

r ¶ *Effectum.*]f. confirmationem.

s ¶ *Protestetur.*]ergo nil operatur protestatio: per contrarium enim factum protestationi videtur obuiare. quod dic vt 27. dist. fin. b. c. 1. de const. cum M. de ele. cumana. cum simil.

t ¶ *Ecclesia.*] ad quam electus est.

v ¶ *Aduersarij.*]coelecti, vel aliās se opponentis. s. eo. cupientes. & j. e. c. vlt.

¶ *Seq gl. alleg. vij. concor. duo infra in contrariū: soluit & remit.*

x ¶ *Vagetur.*]qd si liceat. ff. de iu. fil. ita fidei. ff. d. ed. l. 1. §. edere. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. s. eo. in electionib. s. e. lib. de resc. cū in multis. s. de resc. ad hoc. de ap. ca. 2. cū si. arg. contra ꝙ liceat i incerto vagari. ff. de rei ven. q de tota. §. incertę. ff. com. di. & si nō oēs. §. si incertū. sed specialia sunt: quod dic vt no. de lib. obl. c. 2. Et facit decr. ista ad qōem. quā hoc anno disputaui, an valeat alterutrius appellatio, l'appello ad archiepm, vel ad Papā, sup qd dic. vt ibi dixi. j. de of. del. c. si is cui.

y ¶ *Eligere.*]proponendo ergo nō incurrit pœnā, sed sufficit ꝙ alteram

2 Quia com scripta electi duas vel plures electiones diuersas prosequi, si d; esse inp cert⁹, si isto est incert⁹. ītē incertum ñ cōfirmatur. Do. Fōr. j. vid ad hoc gl. in c. cū M. & cōst. ver. si ne' pīdicio & in c. olim cām. d tend. in verb. protestatus.

Eligere, an & quando dicatur quis ruã ex plurib⁹ actionib⁹ sibi cõpetentib⁹.

alteram eligat, & sic teneatur eligere, vt in actionib. dici solet: aut.n. sum certus quæ mihi competit actio, & tunc eligere debeo. ff. de rei. ac q̃ is heredem. §. eligere. aut incertus, & distinguetunc q̃a aut sum incertus per iuris imperitiam, & tũc nihilominus eligere debeo, q̃a peritiores consulere debui, & ignorãtia iuris nõ excusat, vt l. 9. 4. §. notandum. j. de re. iu. ignorantia. ff. de iu. & fac. ign. l. regula. Aut per errorem facti, & tũc subdistingue: q̃a aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius i cuius locũ successi. si ex error ꝓprij facti, eligere debeo: quia in ꝓprio facto intolerabilis est ignorãtia l. ff. ad Vell. l. q̃q̃. Si pp errorem facti aduersarij, tunc nõ teneor eligere. ff. quor. leg. l. i. §. quod antẽ. Si propter factum eius i cuius locum successi, eligere teneor. ff. de re. iu. qui i alterius. in fi. & j. de re. iu. is qui in ius. & adde qđ dixi. j. de re. iu. abbate. in pr.

1 Si tamen esset excusabilis admitteretur, vt not. in remissione quam ponit finis glo. Io. And.

confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare[2], sibi que ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

¶ Idem.

¶ Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

CAP. XXVI.

ADDITIO Facit ad hanc gl. & seq. quod dicam post Io. Mo. j. d ap. nõ solũ. super ver. ante oĩa. ad fi. gl. ver. ipse Io. Mo. Io. An.

¶ *Gl. seq. arguit ad quæstionem, et remittit.*

2 ¶ *Renunciare.*] & est ratio. quia sibi sunt contrariæ, vt §. vidi fi. & est fi. C. de fur. l. i. ibi, nõ agendo mãdati, approbat factũ furti: ag endo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idẽ C. si fer. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus nummis seruus se mandauit emi, & emptus est: dominus agit ex vendito ad pretium, quia ex illo pretio non competit emptori liberatio, vel agit mandati ad mãcipium: sed vna electa sibi præiudicium facit in alia, ea ratiõe qua supra. ad idẽ C. de cod. l. vl. ff. de le. 2. cũ filius. §. variis. C. de pac. inter em. & ven. l. commissariæ. Quod ergo dicitur, ꝙ edita actio põt mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem cõte. 2. q. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quib. vna nõ collitur per electionem alterius, vt hic, & in prædictis concor. vt no. de libel. obtca. 2. in gl. mag. in fi. De hac tamen materia plene no. ff. de trib. oct. quod in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & quãdo possit mutari.

ADDITIO. Et Ancha. hic, quem vide & modernos in l. i. C. de eden. Fon.

SI *electio.*] primo solnit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rationem interserit. Secũdo solutionem modo deratur, ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio Dom. Heliç.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponitur, ꝙ illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis habent tres mẽses ad eligendum. c. ne pro defectu. eo. tit. in aut. quia c. 2. de concess. præb. non est correctum, nisi in ecclesiis cathedralib. & regularib. immo remanet incorrectum quo ad aliãs. nam ea. ne pro defectu. alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniantur correcta. l. præcipimus. C. de app.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici illius ecclesiæ cõuenerunt in vnum, tractarun de electione futuri prælati, & quẽdam Titium in suum prælatum elegerunt: cui postea præsentauerunt electionem, eum requirẽdo, vt ipse consentiret vel dissentiret. electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit: sed ante cõfirmationem ipse renunciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationem, quæritur vtrum canonici potuerunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? resp. ꝙ sic, ac si vacatio esset noua: tamen nõ est noua: quia adhuc ecclesia non habet prælatum, ex quo matrimonium nõ erat perfectum. ideo canonici ad nouam electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen nõ commiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶ *Prima gl. ponit summam, & quid declarat.*

b ¶ *Si electio.*] Si electus non cõsentit: vel post cõsensum renũciat, vel moritur: vel propter occultũ sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hanc decretalis quod tangebatur per Host. & Compost. §. eo. ne pro defectu. per Vinc. & Abbatem §. de ma. & obe. cum olim.

c ¶ *Effectum.*] confirmationem. §. c. prox. si enim confirmatus esset, & cassaretur cõfirmatio: dic vt. j. eo. si confirmationem. vel consecrationem: si talis est electus. §. eo. cum in cunctis. §. accu. super his.

¶ *Gl. ff. seq. circa renunciationem electi, qui consensit, ponit tres opin. & soluit.*

d ¶ *Renunciat.*] an electus post consensum sine superioris auctoritate posit renunciare electioni de se facte, fuit contẽtio inter doctores, & dixerunt Io. Ber. Inn. Pe. de Samp. & Abb. §. de transl. inter corporalia. ꝙ potest 2. Goff. & Host. ibi recẽt contrarium 3. Dixit igitur Ber. & Inn. §. de resi. in tit. c. 2. ꝙ post consensũ & ante confirmationem sufficit renũciare in manib. eligentium. Tu die secundùm Gul. q̃ hoc no. §. eo. quamuis. ad fi. ꝙ nõ confirmatus, aut renunciat electioni priuatim negotium ad superioris deferatur examen, aut post: prio casu hoc ei licet. §. eo. cũ inter canonicos. de transla. inter corporalia. de resi. in intre. c. 2 7. q. 1. quàm periculosum. Si delatũ est, aut proponitur tale quid cõtra electum quod electionem nullam reddet, & eligentes potestate priuat eligendi: aut nõ. In primo casu licet teneat renunciatio quo ad ipsum, non tamen quo ad superiorem, quin facta renunciatione possit super propositis veritatem inquirere, & si de ipsis cõstiterit, eligere ac prouidere ac si pronũciatum esset. de sup. neg. prælicet. aliàs sibi posset illudi. §. in antiq. de postu. bonæ. 2. §. nec nocebat. & crimina vndecunque, &c. 24. q. 3. cece. de collu. ca. 1. Sicut quandoque de iure defuncti quæritur, vt sciri possit de iure superstitis. §. de arb. ex parte. Item secundus accusator de prioris præuaricatione docens, admittitur. ff. de præua. l. 3. C. de accu. si quis homicidij. In secundo casu tenet in totum renunciatio: in nullo enim præiudicatus superiori coram quo quæstio pendet, puta si dicatur, quòd electio facta sit contra formam concilij, quia propter. Ego dico quod etiam si nõ sit delatum negotium ad superiorem, vel etiam in secundo casu distinctionis cũ delatum est, scilicet & non opponitur id per quod fint priuati, licet teneat renunciatio quo ad electum, secundum opinionem Ber. & sequacium, quam credo veram esse, tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudiciũ: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior tunc prouidere: vt §. eod. quanquam. Dico ergo breuiter, quòd in omni casu ante cõfirmationem tenet renunciatio quo ad electũ: quo ad superiorem in nullo casu sit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argum. j. eo. ti. ab eo. loan. Andr.

2 Arc. hic dicens, quòd si tera hæc loquitur de renunciatione post consensum, & de nullius licentia mentionẽ facit. idẽ Io. Mo. j. vt lit. pen. c. 1. J. A.

† Idem in electo ad seculare officium l. hæc conditio. §. j. ff. de cond. & de. l. filio. §. j. illo tit. Philippus. Font.

¶ *Gl. seq. causam addit litteram exponit, quærit, & soluit.*

e ¶ *Occultum.* Idem si propter superueniens delictum, vel factum. Pone ꝙ peccauit in decre. §. eo. quàm sit. vel in decre. *quicumque, vel in decre. j. eo. si religiosus.* redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerunt: & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent, potestas eligẽdi nõ rediret ad eos. sed ad superiorem deuoluetur secundum distinctionem decre. §. eod. quanquam. & sic non procederet quæstio quãtum tempus deberent habere: quia nullum. Sed pone, quòd scienter elegerunt indignum, ita quòd priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit 4, numquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico quòd integrum per hanc decret. & per decr. de ma. & obe. cum olim in antiq. quia integre restituti intelliguntur. 23. q. 3. notãdum. C. de sen. pas. l. i. & ita notat Vin. Inn. & Abb. in prædicta decr. maio. & obe. cum olim.

Qui tamẽ Host. contraria opin. habet equitate. Sed dicit quòd id interpretatiõ est sua: sed Papæ qui fil. sine leg. per venerabi lem. § rationibus. Io. An.

f ¶ *A dissensu.*] vt §. in primo casu.

4 Nõ fit hic restitutio cõtra lapsum tẽporis, & sic non obstat finis vlt. glos. Ioan. Andr.

g ¶ *Renunciatione.*] scilicet post consensum.

¶ *Gl. seq. litteram exponit & ampliat: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.*

h ¶ *Integrum.*] ic. trium mensium in cathedralibus vel regularibus ecclesiis. §. eo. ne pro defectu. in minoribus. sex menses. de concess. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense qui detur Papæ ad electionem vel collationem beneficiorum in curia vacantium. j. de præb. statuerum. Et intellige hanc decr. in his qui de iure proprio habent eligere: quia secus si ex iure d voluto: secundum ea quæ nõ. Ber. Tan. & Host. §. eo. ne pro defectu. qui dicunt negligentes esse priuatos tantum in prima electione, quę occurrit: vnde secundum hoc si archiepiscop⁹ ad quẽ ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & electus d. fsentit vel renunciat vel moritur: ad canonicos redibit electio. Sed Goff. intellexit negligentes priuatos in tota illa vacatio ne, sed prior opinio verior videtur: quia si culpa ex delicto proueniens, ex prima electione tantum punitur. §. eod. cum re Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quæ prouenit ex negligen-

5 Et idem in parrouis quo ad tempus quadrimestre, vel semestre, de quo j. de iuro. ca. patro. Io. And.

ligentia, cū minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. ſ. e. nihil eſt. de cri. fal. ad falſariorum.

¶ *Gl. ſeq. tex. amplia: ſecundo notat diuerſa tempora.*

a ¶ *Aliam.*] eadem ratione idem dico in tertia & quarta: ſi ſecundus, vel tertius diſſentit, renunciat, moritur, vel occulto ſuo vitio caſſatur: & idem in vlteriorib. No. igitur tempora quæ dantur in expe ctionib. eccleſiarū vacantium: Primo dantur tres 1 mēſes electorib. ad eligendum, vel ſex mēſes ſecūdum diſtinctionem. ſ. e. ne pro defectu. de concel. ꝓb. c. 2. & ſeruata forma iſtius decre. Ad præſentandum datur tē pus quam citius fieri poteſt, & adhuc octo dies. ſ. eo. ti. & li. quam ſit. & c. cupientes. in pr. & §. cæterum. Ad cōſecrationem alij tres, 100. di. quoniam. & 71. di. c. 2. Et ſi debet pallium petere, hoc faciat à tē pore cōſecrationis infra alios tres mēſes. 100. diſt. ca. 11. In cauſis autem regulariū, vel cathedralium, quæ ex immediata ſubiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, ſerua decr. Nicolai ſ. e. cupientes.

1 Idq; ex decreto concil. Lateran. ſub Inn. iij. c. 23.

† Vide decretum concel. de ele. & extrauag. Bened. inci. ſi religioſus. de elect.

ectionem aliam [a] celebrandam: Dummodo nil fradulenter [b] egerint in præmiſſis.

¶ Idem.

¶ Si religioſus non obtenta licentia cōſentit electioni de ſe factæ extra ſuum monaſterium, non valet conſenſus, & irrita eſt electio.

CAP. XXVII.

SI † religioſus [c] (cuiusarbitrium [d] non ex ſua, cum vel le vel nolle non habeat [e]: ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cuius imperio ſe ſubiecit, voluntate dependet) electioni de ſe ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam [f] eccleſiā celebratę, ſui ſuperioris [g], qui dare ipſam valeat, non petita licentia & obtenta [h], præſumpſerit conſentire: conſenſus ſic præſtitus non teneat [i], & in pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

¶ Solus ſuperior ſine cōuentu dare poteſt ſuo religioſo conſentiendi, & trāſeundi

¶ Gl. ſeq. textum exponit, dubium ſoluit, & arguit.

b ¶ *Fraudulenter.*] pone in vltima die trium menſium dixerūt canonici, eligamus talem qui diſſentiet, & ſi à die diſſenſus adhuc habemus tres menſes, & ſic fraudem faciendo reperiebantur ſex menſes habere in cathedralib. vel regularib. vel in inferiorib. annum: quod eſſe non debet. ſ. e. auaritiæ. Et dico, qui fraudem allegat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. quid dolo. Not. ergo hāc decr. quæ facit pro his quæ no. per Inn. & Hoſt. ſ. in ant. de app. ex ratione, qui ibi no. quòd ſi vna die quis fuerit impeditus de anno appellationis proſequēdæ: habebit integrum annum 2 per prædictam decr. & eo. ti. cum ſit. 2. q. 6. ei qui. & in Auth. de his qui ingre. ad appellan. in pr. §. 1. 2. & 3. col. 8. Sed ſi beneficio reſtitutionis ei ſubueniretur tunc non habebit niſi tantum tempus, quantum amiſit. ff. ex qui. cau. ma. in integrum reſt. Lab. hoſtibus. §. fi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris.

2 Ita ſi alia parte anni fuerit ſemp diligens, no. doct. in d. ca. ex rō. legiſt. in auth. ij qui. C. de ſēp. ap. Fon.

Andritto. Facit Clem. ab eccleſia. de reſt. in inte. Ioan. And.

SI *religioſus.*] Sunt duo dicta: Secundum: ibi, *Quia vero.*

Casvs. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monaſterij noui Pictauis, vel alio monaſterio: monachi illius monaſterij, quēdam monachum alterius monaſterij in ſuum abbatē elegerunt: & electione facta ſibi eam præſentauerunt, petendo, vt conſentiret aut diſſentiret: quæritur vtrum iſte monachus poſſit conſentire iſti electioni ſine licentia ſui abbatis, vel requiratur vt petat & obtineat licentiam à ſuo ꝓlato, ſiue abbate? Reſp. Romanus Pontifex, quòd cum monachus cenſeatur mortuus, & non habeat velle neque nolle, non poteſt conſentire electioni de ſe factæ, niſi petita & obtenta licentia à ſuo prælato: tamen ſi ipſius prælatus nollet ei dare licentiam poſſet ipſe prælatus cōpelli per ſuum ſuperiorem. Sed quid? ponamus quòd abbas bene vult ei dare licentiam, ſed conuentus non vult cōſentire: verum ſolus abbas poſſit ei dare iſtam licentiam. Reſpondet quòd ſic, etiam inuito conuentu.

¶ *Prima gl. ſummat.*

a ¶ *Si religioſus.*] Si religioſus non obtenta licentia conſentit electioni de ſe factæ extra ſuum monaſterium, non valet conſenſus, & irrita eſt electio. Secūdo dicitur, quòd ſolus ſuperior ſine capitulo dare poteſt conſentiendi & tranſeundi licētiā.

d ¶ *Arbitrium.*] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e ¶ *Non habeat.*] 12. q. 1. non dicatis. & ſ. eo. tit. quorūdam. ſ. de ſepul. c. vlt.

f ¶ *Suam eccleſiam.*] in aliis ergo non habet locum hæc conſtitutio.

g ¶ *Superioris.*] ſoluit etiam ſine conuentu: vt ſ. proximo reſponſo.

¶ *G ſeq. litteram exponit, notat, quærit, & ſoluit: & opi. ponit.*

h ¶ *Obtenta.*] debito modo, & non per exceptionem: vt ſ. ei quorundam. ad idē. ſ. de his quæ vi metusve cau. fi. ca. 1. Et nota caſum in quo non ſufficit petere licentiam, niſi & obtineatur, interdum ſufficit, vt ſ. de reg. licet 3. Sed quid ſi ſuperior licentiam dare nolit? D. xerūt. Tanc. & Ber. ſ. in antiq. de renun. poſt tranſlationem. in pr. ipſum per ſuum ſuperiorem compellendum, niſi habeat iuſtam cauſam denegandi. ſ. de iure patr. nullus. ſi habeat iuſtam cauſam, non compellitur. 63. d. ſt. litteras 71. diſt. ca. 2. & 3. Sed quia ſolius principis priuilegium videtur priuare aliquem re ſua, dicunt quidam per ſuperiorem, Papam intelligendum: & ſic loquitur illa decre. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. And.

† Not. q; monachi dūr fratres. c. can. fam. ſ. d. iud. Do all. ibi. c. pe. j. eod. de priuile. Fon.

3 Dicit Ioan. Mo. animus hominis generoſus deſe rendit ad alta. ſ. honores & officia, quæ animum reprimunt in ra, vt hic, & ſ. de teſt. c. 2. ſed non ſic homo aſpirat ad onera.

† Vid. ele. eſt rōni. de ele.

4 Andritto. Per ſuperiorem, Papam intelligi dicit Hoſtien. in decret. nullus. de iure patro. & Abb. in decre. admonet. de re nun. quod placet Ioan. Mona. & Arch. ſ. e. quā ſit. Nec obſtat decret. nullus. quia illud cum eſt aliquod in quæſitum: hic de mera gratia. hoc ſemper ſaluo. quod habes in extrauagan. Benedicti, eod. titūl. ſi religioſus. de qua ibi feci additionem Ioan. Aud.

i ¶ *Non teneat.*] ſic ſ. e. quorundam.

k ¶ *Religioſis.*] Mendicantibus, vel non.

¶ *Gl ſeq. alleg. pro & contra, & ponit opinio.*

l ¶ *Sint varia.*] Quòd enim ſolus prælatus illam dare poſſet: videbatur per ca. 58. diſt. cap. 2. ibi, abbas loci. de capitulo nihil dixit. & ſ. de renunc. poſt tranſlationem. ibi, & ſancti Fridiani Priore. & ſ. eod. titu. quàm ſit 4. ibi, ſuperioris. nil de capitulo dixit. In contrarium videbatur ſ. de. ver. ſig. abbate. ibi, abbati & cōuentui placuit, &c. & eſt expreſſum de ſtat. mon. c. 2. in fi. & 19. q. 3. ſtatuimus. & hoc ſecundum litteram, quæ ibi eſt abbatis, ac totuis congregationis: ſed ſecundum aliam q eſt ſine actione, facit in contrarium. Et prælatus non poteſt alienare res eccleſiæ ſine cōſēſu capituli. 12. q. 1. ſine. ergo nec perſonas, cum maior ſit alienatio perſonæ, quàm rerum. ad idem 12. qu. 1. præcipimus. & hanc ſecundam partem tenebat Ioan. And. 58. diſt. ca. 2. & Ber. in prædicta decre. poſt tranſlationem. in 3. gloſſ. prima tamen hic approbatur non tam de iure antiquo, quàm de hoc nouo ob celerem eccleſiarum expedirionem.

4 Arc. Alleg. 16. q. 1. monachi. & ca. cum pro vtilitate. & 18. q. 2. nullam poteſtatem. 20. q. 4. monachum. Io. And.

m ¶ *Tollendam.*] Interpretatio enim & declaratio iurium ad eum ſpectat. 11. quæſt. 1. cap. ſicut. §. ex his. ſ. de ſenten. excō. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et habes etiam de hoc ſ. in antiq. de poſta. ca. 1.

Iurium declaró ad Papam ſpectat.

n ¶ *Tales.*] ſcilicet religioſi, qui non habent liberum arbitrium tranſeundi, vel conſentiendi.

o ¶ *Electi.*] ex multiplicatione huius verbi qđ hic habes, no. quòd religioſi poſſunt eligi: & dicam ꝑ. c. prox.

p ¶ *Electio*] non dixit, eligendi: vnde non valet licentia data religioſo, vt conſentire poſſit electioni futuræ, vel promiſſioni, etiam cum conſenſu ſui ſuperioris: vt in conſtit. Clem. e. ti. cū conceſſa.

Niſi religioſus.] Primo ſtatuit. Secūdo decernit: ibi, *Quòd ſi.* Tertio excipit. ibi, *Ad dignitatem.* fortificationem interferens: ibi, *Ad quam.* Ioan And.

Casvs. Vacante monaſterio ſancti Cypriani Pictauis, in quo ſunt plures monachi: alij ſunt tacite profeſſi, videlicet ꝑ dilationem habitus, vel ſe immiſcēdo actib, profeſſorum: alij aūt ſunt

sunt expresse professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis, & quendam monachum tacitè professum, non autem expresse, in suum abbatem elegerunt: verum ad hoc quòd quis possit eligi in abbatem, requirarur expressa professio? Resp. Romanus Pontifex, quòd sic: ita quod tacita professio non sufficeret, & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in cle.ne s agro. §. sane. de sta. reg. Ex quo dicunt Doctores, quòd monachus, qui fecit tacitam professionem, potest instare, vt prælatus suus ipsum admittat ad professionē expressā, vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad longū Not. primo ex ca. si religiosus. quòd religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle, & illud supponit voluntati abbatis: & hoc verum in licitis & honestis: Nam si abbas sibi præciperet aliqua, quæ essent contra Deum, non tenererur ei obedire, vel etiam si præciperet aliqua, quę sint contra propriam conscientiam ad omnia autem alia tenetur ei obedire.

† ad. nisi fuerit.

† ad. in ad quam fr non ij &c.

giosus [2] ad Abbatiam, seu prælaturam [b] suæ vel alterius [c] religionis de cætero eligatur [d], nisi antea fuerit ordinem regularem expresse [e] professus: Quòd si secus actum † fuerit, eo ipso irritum [f] habeatur.

¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad † quam nouitij [g] eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus vel regularibus [h] ecclesiis, eligi minimè prohibemus.

Idem.

Not. insuper ex dicto ca. si religiosus. quòd religiosus potest consentire electioni de se facta cum licentia sui prælati, & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se transferendi ad aliud monasterium. Not. ex hoc cap. nullus. quòd ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur quòd fecerit professionem expressam. Idem dicendum in quocunque prioratu: vt in cle.ne in agro. §. sane. suprà alle. Nota quòd religiosus potest vocari ad prælaturam episcopalem, posito quòd ecclesia cathedralis sit secularis: nec per hoc dicitur descendere, sed potius ascendere: quia episcopi dicuntur religiosissimi.

¶ *Prima gl. ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Nullus religiosus.*] Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatem autem episcopalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in 1. parte decretalem suprà eodem. cum causam. & reprobat quod no. Naso & Compostel. suprà eodem cum in magistrum. & approbat quod ibi no. Host. & Goffr. & Abbas in decretali, cum causam. in secunda approbat quod not. Ber. de stat. regu. quod Dei timorem. in magna glo. Compostellanus suprà eodem cum causam. & Hostiensis de voto. per tuas.

1 Hic not. Dom. q. Gar. dianus frm Minorū est in dignitate. ió datur de leguus, vide Fel. in cap. o lim. de ma. & ob. Font.

b ¶ *Prælaturam.* puta Prioratum, Guardionatum 1, vel Magistratum, secundum quòd diuersa sunt nomina talium prælatorum, qui religiosis præsunt vt suprà eodem tit. cap. quorundam. ad idem suprà eodem fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratib. monasteriorum habet hoc locum vt in cle. de sta. reg. ne in agro. §. sanc.

c ¶ *Alterius religionis.*] hodie religiosus eligi non pt ad prælaturam alterius religionis, vel habitus. per cle. eo. tit. cum ratione.

ADDITIO. Archidiaconus tenet hic contrarium per hanc litteram, respondens ad cap. 16. quæst. 7. in nona actione. quòd non loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum ad laicos, & sic 19. quæst. 3. monasteriis. loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. suprà in ant. Sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. ostendit hic solui quæstionem, de qua ponit duas opi.*

d ¶ *Eligatur.* Jeligere tamen potest, si tacite sit professus.] eodem ex eodem. quòd in fi. & in cap. indemnitatib. in pr. Not. expresse, quòd monachus vel religiosus eligi potest, nec habet postulari, sed post electionem postulabitur: sine superioris enim licentia, qui eam dare possit, non poterit consentire. suprà eodem cap. prox. per quod idem probatur. & per decr. suprà eodem quàm sit. & suprà eodē quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt & tractabant de hoc Inn. & Host. suprà de renun. post translationem 5. in anti. de vo. per tuas. Compost. 3. in antiq. de postul. cap. 1. Gar. 3. e. quam sit. & dicebant quidam (quib. fauebat Inn. & Compostel.) monachum extra suum monasterium debere postulari non obst. decr. per tuas. vbi dicebant abbatem electum in prælatum, alias in episcopum eligi posse, aliàs extra suum monasterium postulari debebat. Alij dicebant indistincte cum eligendum. Ad decr. post translationem. respondebant illum fuisse postulatum propter ordinem episcopalem: hodie tene cum eligendum per hæc iura.

e ¶ *Expresse.*] ergo non solum secularis eligi non poterit in abbatē vt suprà eodem cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus, vt hic, & infrà eodem. indemnitatib. in pr. vbi in abbatissa, vel prioriſſa idem dicuntur, & tamen per tacitam professionē bene est quis monachus, & vorum solemnizat. j. de vo. cap. vno. non autem solus habitus, sed professio facit monachum suprà de reg. porrectum. talem autem professionem in scriptis [z] facere debent, vt obuiet illis (si postea reclamarent) propria scriptura. 27. quæst. 1. omnes fere. min. 1. quæst. 7. salubertimum.

z Scripti-tamen non est de necessitate professionis, Francus hic.

f ¶ *Irritum.*] olim non erat irritū ipso iure, sed irritandū per sententiam. 3. eod. cum causam.

g ¶ *Nouitij.*] nedum tacite professi. & minus sunt obligati nouitij, quia possunt ad seculū remeare: nisi appareat eos absolute voluisse viram mutare: vt infra de reg. non solum. *Glo seq. quærit. & soluit.*

† Contrarium est vsitatum. & vbi apparet contrarietas, per diuisionem admundste dicit ad concordiam, ad hoc 5. d resti. cū tu. & de resti. spol. ca. litteras.

h ¶ *Regularibus.*] quasi dicat, interdum cathedralis ecclesia secularis est, id est, secularium canonicorum, interdum regularis: vtroque casu tacite professus in episcopum eligi poterit. Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur non professus: in aliis non: prout dixerunt Lan. Tanc. Goff. & Cōpostel. in prædicta decr. cum causam. i. propter excellentiam episcopalis dignitatis & ordinis, vt episcopus etiam secularis immediate præsit monachis. & probatur idem 3. de iud. causam. 3. ne sede vac. c. 1. vbi monasterium erat vnitum cathedrali ecclesiæ, forte seculari, tamen Tanc. & Goff. ibi dixerunt, quòd Bathoniū cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multæ in Anglia. sed Ber. videtur tenere contrarium in tertia gl. vnde in consecratione religiosus dicitur etiam religiosor abbate, & episcopus monachos ad professionem recipit, vt abbas in Auth. de sanct. epis. §. iubemus, col. 9. & facit ad hoc suprà de vo. & vo. redempt. ex multa. & quod no. 3 de capel. mona. c. 2.

† Dictio, licite, deest hic in antiquis cod.

Cum expediat.] Præmittit declarationis causam generalem. Secundo declarat ibi, *Decretalem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponitur primo illud quod habetur in c. cum dilectus. & c. quia propter. ea. tit. in antiqua. Dicitur in c. cū dilectus. q. canonici alicuius ecclesiæ vacātis, possunt cōpromittere in aliquē sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat vota singulorū canonicorū, & eligat illum, in quē consenserit maior pars totius capituli, & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & obedimus tibi potestatem, vt exquiras vota singulorum canonicorū sigillatim & secreto, & si reperis aliquem, in quem maior pars totius capituli consenserit, illum eligas: sed illa forma non est seruanda in electionibus aliarum dignitatum, per quas ecclesia non dicitur viduata. Dicitur in c. quia propter. alle. quòd canonici debent eligere prælatum altera de tribus viis. videlicet per viam Spiritus sancti, vel cōpromissi, vel scrutinij: Per viam Spiritus sancti, videlicet quando concorditer eligunt aliquem, nullo modo habito tractatu inter se. Per viam compromissi, quando eligentes compromittunt in aliquo: vt dictum est in c. per petitionē. 3. eod. tit. & & lib. vnde forma scrutinij est multum difficilis, in qua etiam deficiunt periti, & maxime si non habeant practicam. & in hoc c. decidit vtrum per c. quia propter. sit correctum. c. cum dilectus. videlicet quòd si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligendi. quòd debeant facere compromissum absolutum, non determinatum: vel verum non sit correctum illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere compromissum cum determinatione & restrictione? Resp. quòd per cap. quia propter. non est correctum. c. cum dilectus. Nam c. quia propter. non dicit. quòd illud compromissum sit simplex, & non sit determinatum & restrictum, sed solum ponit vnam formam compromissi: quia dicit, quòd ex altero de tribus modis est procedendum, & si aliter processum fuerit, non valet electio: Forma autem contenta in c. cum dilectus. continetur sub forma compromissi.

¶ *Prima gl. summat. & notat. & exponit.*

i ¶ *Cum expediat.*] forma electionis tradita per decretalem 3. eo. cum. dilectus. non est sublata per sequens concilium, quia propter. hoc dicit. Et not. ex hoc principio inspiciendum quid expedit. de pœn. dist. 1. aliud. 3. de vot. & vot. redem. magnæ. [Vide quod ibi dixi in gl. vt patet in fin.] & proprie expedientia vtilitatem respicit. vt ibi patet. Ioan. And.

k ¶ *Sustineri valeant.*] reprehenduntur hic illi, qui volunt sustinere iura, quæ penitus sunt correcta: vbi ergo apparet de correctione, non sustineantur: aliàs sustineantur. ad idem C. de inoffic. testam. si quando & 3. eo. ecclesia vestra. 2.

ADDITIO. Vide quod 3. de prini. accedentibus. dixi super 1. glo. in fi. Ioan. And.

l ¶ *Decretalem.*] 3. eod. [cum dilecti, aliàs cum dilectus.

¶ Glo

¶ *Gl.seq.declarat,& commendat hanc formam.*

r Ideo nouā quia vbi inter manās cōfurgit ex r. capitulis in-ris antiqui, facit nouum specie. l. Gallus. §. ille capitulus. ff de lib. &post.c.quāto.5. de iud. Pe. de Ancharano. Lateran.sub Innocentio.iij.c.4. refertur de elect.c.42.

a ¶ *Inquisitis.*] Est ergo forma ista partim ex scrutinio,& partim ex cōpromisso:vt hic patet 1, sed principalius dicetur istā forma compromissi,sed determinati.Et si bene aduertatur,ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quā hodie habemus: nō enim volunt canonici liberē ius suum in alios trāsferre, & dare illis potestatē præficiēdi prælatum:per formā scrutinij grane est,procedere,nec oēs hā sciunt illam formā seruāre:immo & boni iuristæ practicā ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

b ¶ *Capituli.*] No. qa sec. ā dicerēt de maiori parte eligētium, & cōpromissarij illū elegissent, quem maior pars numero,non maior capituli nominasset,qa tūc electio esset nulla. ℨ. e.si cui. ADDITIO. Cū qua hæc deberet iūgi:vt ibi dixi,& hic Arch.& Ioan. And.

¶ Gl.se ponit motiua opinionis hic reprobata, & alle.re.

e ¶ *Concilium.*] ℨ.eo-qa ꝓpter dicebant enim quidā, ꝙ forma illa sublata erat per dec. quia propter.& hoc videbatur tenere Host. in prædicta dec.in prin.qui dicebat diuersas electionū formas: vt ℨ.e. cum dilectus,& propterea ibi tres tantum formæ,vel secundū alios duæ approbari videtur,& propterea ibi dicitur, aliter electio facta

s Idē Dom. sed Arch. & Anc. contra. sed opi.gl.est cōior. Pont.

non valeat.sed cōtrarium est verum, vt hic vides, & propterea ista est forma compromissi 2.sed cum certa determinatione,vt ℨ.dixi.

d ¶ *Vt prius.*] id est,sicut poterat ante concilium:quia propter. cōcilium tamen & decr.fuerunt eiusdem auctoris.

Cum non] Primo ponit constitutionis causam generalem: Secundo ponit constitutionem, interserens causam specialem: Tertio tollit obtantia. Secunda : ibi, *Statuimus.* Tertia : ibi, *Non obstantibus.*

CASVS. Dicitur in cap.cupientes.ℨ.eod.tit. lib. quòd si in causa electionis appelletur ad Apostolicam sedem:eligentes debent mittere ad eandem sedem duos ex ipsis instructos, similiter quòd opponentes debent mittere duos ex ipsis : Sed quid si illi qui mittuntur ad Apostolicam sedem sunt de ipsis canonicis : vtrum ipsi canonici debeant reputari residentes : hoc est,vtrum ipsi possint percipere fructus prębendarum suarum ? Resp. quòd cum ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesiæ, debeant censeri & reputari præsentes : ita quòd ipsi percipiant fructus prębendarum suarum : exceptis fructibus , distributionum suarum quotidianarum. Sed ponamus quòd tales canonici quando erant in ecclesia, cuius negotium tractatur , percipiebant fructus prębendæ, quam habebant in alia ecclesia , sicut in abbatia ecclesiæ Beatæ Mariæ maioris Pistauis non potest esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pistauen.& percipit fructus ipsius abbatiæ ? Resp. quòd tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ , fructus non solum suarum prębendarum,quas habent in ecclesia cuius negotium prosequuntur , sed etiā debent percipere fructus,quos perciperent, si non essent absentes : sed residerent in illa ecclesia. No. primo ex hoc cap. illud ad quod allegatur principium cap. quòd officium sunum non debent alicui esse damnosum, siue nociuum.No.viterius, quòd absentes pro vtilitate ecclesiæ censentur residentes, quo ad perceptionem fructuum suarum prębendarum: exceptis quotidianis distributionibus quæ tantum conceduntur interexistentibus diuinis officiis. hoc verum,nisi talis canonicus esset infirmus,quia debent etiā habere quotidianas distributiones, licet sit absens , vt in cap.ii.de cle.gr.in antiq.No.insuper, quòd absentes ab ecclesia, in qua sunt prębendati,de iure communi non debent percipere grossos suarum prębendarum: valet tamen contraria consuetudo vel statutum:vt esset in absentia percipiant fructus suarum prębendarum.cap.cum omnes.de const.in antiq.Nam propter officium,id est ministerium,datur beneficium,id est,fructus.

¶ Gl.prima summat,& notat,allegans quo ad hoc principium sex concordantias.

e ¶ *Cum non deceat.*] Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decr. cupientes. eundo hac de cā

Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decret. Cupientes eundō hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones') percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo.Ioan. And.

CAP. XXX.

CVm non deceat e alicui suum officium esse damnosum: Statuimus , vt ij,qui iuxta f constitutionem g felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri (Cum tales ecclesiarum suarum † prosequentes vtilitatem,censeri debeant residentes h) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis , quarum negotia prosequuntur , & etiam aliorum , quos reciperent , vel possent recipere in † ipsis ecclesiis residendo i , integre (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis k) recipiant ad sedem propterea l veniendo eandem , ibidem hac de causa m morando , & ad ipsas ecclesias redeundo , ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent : Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis , seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus n posset quomodolibet impediri.

†Nor.ꝙ sūpōt dici id, quod est sui parte,& nō in toto: tūm ecclesia non est tota cano nici. vide gl. sūa de prēb. cum ip illis. † al.ita in dictis eccle siis,&c.

† al.ita, non obstantibus quibuslibet aliis consuetudinib. &c.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem, quam Paduæ disputaui de doctore disputante, qui disputare non tenebatur , quam vide infra de reg.in accessorium.Ioan.And.

g ¶ *Constitutionem.*] ℨ.eo.cupientes.

h ¶ *Residentes.*] concor.ℨ.de cle.non resi.ex parte.

i ¶ *Residendo.*] pone:habet ecclesia Bonon.priuilegium, quòd canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorum suorum, quos habent in aliis ecclesiis in Bonon.ecclesia residendo , vel habet ipse qui vadit pro instruendo negotio priuilegium,quòd recipiat fructus tales.ℨ.de ſeseri.c.vlt.hos isto casu percipiat. hoc vult dicere littera ista.

k ¶ *Exceptis.*] quæ nec dantur studentibus 3 in theologia. ℨ. de præb.licet.nec dantur præsentibus qui non interfunt horis canonicis.ℨ.de cle.non resid.c vnico.Et licet ista cōstitutio fingat ipsum præsentem:non fingit ipsum diuinis officiis interesse:tamen habeat ergo quòd præsens haberet,qui diuinis officiis non interesset:vt in prædica.cap.vnic.quod etiam est contra , cum dicat distributiones quotidianas concedi iis,qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

3 vide cōcil. Trident. sess.4. de reforma. c.1.in fi.

l ¶ *Propterea.*]No.legem pro instruendo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem.& facit ad id quod dixi in glo.a.

¶ Gl.seq.reci.per duas quæstiones,& solutiones ipsarum.

m ¶ *Hac de causa.*] Si ergo facta instructione , & finito negotio, sola voluntate, vel pro aliorum suorum negotiorum expeditione maneret in curia : tunc cessabit priuilegium hoc. Et est huic simile quod dicit lex , quòd non valere reipublicæ causa abesse dicitur is,qui proprij commodi causa in legatione est.ff. ex quibus causa maio.non vere.sed postea ex quo redire inciperet , competeret ei hoc priuilegium:redit enim de itinere quod ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum.ff.ex quibus cau.maio.ſi cui.§.tandiu.] Et est simile huic,quod dicitur de teste.ℨ.eo.li.de resc.statutum.in fi.cum suis concor.

¶ Gl.seq.exemplificat,quærit,soluit,solutioni opponit , & respondet:in fine arg.ad quæstionem.

4 gl.fi.in cle. dudum. ver. pacta. de spul.c.constituta. de testi.in anti. & procedit hæc gl.secūdū Phil. & ſi clausula, nō obstāte, potest natur. ſi iure. vide Roma. cōſ.101. Fūr. 5 Idē de elēctib. eo casu,quo remit ad expēſas. Io. And

n ¶ *Effectus.*] puta quia est statutum,consuetudo , vel priuilegium in ecclesia , quòd quacunque de causa quis absit, etiam si vtilitatem ecclesiæ prosequatur , nihil percipiat. Quid si talem consuetudinem vel statutum iurauerit ? Non credo quòd tunc locum habeat hoc priuilegium : quia iuramentum illud potest seruari sine periculo animæ.ℨ. de iureiu.ſi vero. & quia hic non dispensas contra iuramentum : vt de resc.cum aliquibus,supra eo.lib.cum suis similibus. Nec obst. ſi sustulit statutum vel consuetudinem, quod est principale : ergo & iuramentum 4 de illo seruando,quod est accessorium , tolle enim instantiam , supra de iureiu.cum contingat. & quod ibi no. [Aliqui contra per id quod dicit, quibuslibet : & subdit , quibuscunque & quomodolibet , quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionem , de qua quærebat olim Gar.in decret.cupientes , supra eod.lib.an duæ personæ de opponentibus 5, quæ vadunt pro instruendo negotio

ad cu

ad curiam,& contribuere debeant ad expensas:fiat qđ inter eos conuenit.ff.dep.l.1.§.fi.conueniat.si nil erat cõuentum, dicebat iudicis arbitrio relinquendũ,pẽsis labore & facultatib. mittentium & missorum.[Idem Io.A.]cum ista decr.priudicet eos in fructib.percipiendis:fatis arbitratur iudex eos cõferre debere.

Additio. Et facit ad quæstionẽ de damnum passo, nũquid contribuat cũ aliis ciuib. ad emẽdam? Et dic q̃ sicut in Spec. de cens.§.2.ver.quid si damnum.facit ff.ad l.Rhod.de iac.l.nauis ouustæ.§.cũ ât. de hoc.ff.de le.1. ab omnibus.§.si Titio. Ioan. And.

† Nota ista equiparari, emidens, notoriũ, & manifestum. & sic vñr ista synonyma, de quo vide ter.j. de ver. sig. c.1.

A eo qui contra electiũ.]Dicitur i duas part. Secunda: ibi, *Cum enim*.Dom.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauensi vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani:Pictauenses canonici,vel monachi,quendam Titiũ in prælatum elegerunt:fuerunt aliqui opponentes, qui opposuerunt contra electum defectum scientiæ vel morum,vel defectum suorum natalium,& cum qualificabant illos defectus, videlicet, quòd illi defectus erant manifesti: opponentes pœnirentia ducti voluerunt recedere ab illo defectu, vtrum possint? Resp.quòd nó:Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non possunt.Sed ponamus q̃ ipsi nolunt recedere à defectu,sed *solam* à qualitate: vtrũ hi eis permissum? Resp.q̃ nonnimo si recedant à qualitate defectus, sunt puniendi,& si defecissent in probatione defectuum:ideo debẽt persistere & in defectu,& in qualitate defectus: tamẽ si dicti *opponentes recedant* ab ipsis defectib. vel qualitatibus, potest superior inquirere de ipsis defectibus vel qualitatibus: vel etiam opponẽtes,si sint qui prætendant habere interesse.

¶ *Prima glo.fundat.*

a ¶ *Ab eo.*]Is qui opponit euidẽtem defectum scientiæ vel personæ contra promouendum ad aliquam dignitatem. pœnitere non potest. causam reddit.

¶ *Secunda gl.quæstionem soluit.*

b ¶ *Promouendum.*]Ista igitur tria sunt paria.concor.ẽ.eo.tit. vt circa.Et nota quòd dicit,dignitatem:& idem dicit ẽ. eo. si forte.& idẽ j.de ver.si.constitutionem, per quod apparet, qđ decretalia,si forte.si habet locũ in aliis beneficiis, vt ibi dixit.

c ¶ *Manifestum.*]Ista enim quo ad casum nostrum sunt synonyma,& idem designant:vt j.de ver.sig. constitutionem.

d ¶ *Vel eius qualitas.*]hoc vult dicere:si q̃ opposuit, forte vult obiectum reuocare: vnde cum opposuisset euidentem defectum scientiæ vel personæ, dicit quòd vult inflare aliis obiectis,& recedere ab illo,vel non reuocat obiectum,sed qualitatem i. vnde nunc vult simpliciter dicere, quòd patitur defectum : sed reuocat id quod dixerat,quòd defectus erat euidens,istud est reuocare qualitatem tãtum,& neutrum potest: vt hic vides.Ioan. And.

e ¶ *Excludi.*]vt ẽ.eo.si forte.

f ¶ *Defecissent.*]vt ẽ.eo.tit.c.1.

g ¶ *Gl.seq. quæ, arg.negatiue & affirmatiue:& q̃ negatiua soluit.*

h ¶ *Pœnitere.*]vt sic sibi non liceat mutare consilium in alterius detrimentum, j. de regu.iur.mutare. cum suis cõcord. ad idem ẽ.de elect.c.publicato.nam & quod semel placuit,non potest amplius displicere,vbi versatur alterius interesse.j. de re.iur.quod semel.nisi in casibus, in quibus iura pœnitẽtiam & variationem admittunt,quorum aliquos ibi not.& est simile huic ẽ.eo.vt quis duas.[Io,Mo.& Arch.alle.ff.de pact. l. si.depositi.l.1.§.si rem.]Quid dices, pone promouẽdus consentit quòd opponens renũciet obiectui, vel qualitati obiectus: index non consentit, nunquid hoc poterit opponens? Et videtur quòd non:ga quos prætor prohibet,&c.ff.de postu.l.quos prohibet prætor.& cõcor.ẽ.de excep.ca. vlt.maxime cum in huiusmodi electionib.exuberet iudicis officium.ẽ.de electio. cum nobis olim.cum similib.In contrarium videtur per hanc litteram, quæ dicit: in præiudicium eius, contra quem,&c.& quilibet potest renunciare iuri pro se introducto.ẽ.de reg.ad Apostolicam.C.de legi.quod fauore.j.de reg.in.quod ob gratiã.Satis videtur(per prima iura,& maxime ea ratione: quia si probetur talis obiectus: promouẽdus statim debet repelli) quòd ipse huic iuri renunciare nó possit ;cum istud ius licet ei faueat si nó probatur obiectus:tamẽ ei nocet, si fuerit pro batum.& sic videtur renunciare non posse huic iuri inuito iudice,& facit quod dixi ẽ.eo.si forte.

1 Et non pt, quia detractio qualitatis moraret actionẽ: quia istæ exceptiones sapiunt actionem. Dom Font.

2 Adde quod ibi dicam.vide glo.cap. si diligenti. de for.com. Felic. cũ olim. eo.j.de reiu. in ant. Font

3 Idem Arc.

¶ Idem.

¶ Is qui oppo[illegible] r euidentẽ defectum scientiæ vel pers[illegible]s contra promouendum ad aliquam d[illegible]gnitatem, pœnitere nõ potest. 10 *causam r[illegible]ddit.Ioan.And.*

CAP. XXXI.

Ab eo 2, qui cõtra electũ, vel postulatum, seu promouendum b ad aliquam dignitatem,inter cætera quæ obiicit,euidẽtem†, notorium, seu manifestum c sciẽtię,vel alium personæ defectum opponit: ipsius defect[illegible] oppositio, vel eius qualitas d nequeunt postea reuocari: Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi,destitui veritate cõtingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi e, & puniri,perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat, defecisset f:iustum est,vt(post quam ad oppositionem eandẽ procedit) nequeat in præiudicium eius,contra quem opposuit,vlterius pœnitere h.

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ab electionem non vocatus.non ad gita contempt.

CAP. VXXII.

EX eo h quòd ad electionẽ episcopi i,quæ te in pupil

¶Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud, quod habetur in ca. quod sicut.e.ti.in ant. vbi dicitur,q̃ omnes habentes vocem in electione,debent vocari ad electionem faciendam. Item q̃ illi,qui sunt præsentes die electionis faciendæ,non debent vocari: quia frustra vocarentur. sed soli absentes sunt vocãdi ad illã diem, qua debet electio celebrari.si sint in loco propinquo vel remoto,secũdum statuta illius ecclesiæ. tamen si præsentes processerunt in electione absque vocando absentes, valet electio de se:sed absentes poterunt postea facere cessari illam electionem.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauensi,canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum ad electionem futuri pastoris faciendam:in ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure communi vel dispensatiue, qui erat tunc absens:Vnde quando assignauerunt diem ad faciendam electionem, alij canonici non vocauerunt illum impuberem: sed eo spreto ad illam electionem processerunt, vult iste impubes cõqueri de contemptu, & cassare electionem vtrum possit?Respondet Romanus Pontifex quod non: quia cum talis impubes non habeat vocem, frustra vocaretur ad electionem, quia iple impubes caret discretione, quæ requiritur in electione. Sed hodie quantumcũque sint puberes,non habent vocem,nisi sint in sacris constituti:sed impubes non potest esse in sacris:ideo non habet vocem in electione:Secundum vero hæc tempora non requirebatur, quòd quis esset cõstitutus in sacris,quo ad electionem actiuam. Sed sanctissime Pater,ponam[illegible] quòd vacat aliqua ecclesia regularis:in qua sunt monachi professi,& alij non sunt professi:vtrum non professi habeant vocem electiuam,& sint vocandi ad electionem actiuam? Resp. Romanus Pontifex, q̃ non,quia ad electionem actiuam requiritur professio.sed tũc in isto casu,scilicet ad electionem actiuam, sufficit tacita professio: sed ad electionem passiuam requiritur professio expressa,vt in c.si religiosus.ẽ.eo.tit.& in clemẽtina agro. §. sane. de sta.reg.in clemen.Sed quid de conuersis: vtrum habeant vocem in electione,vt communiter in religione Beati Francisci sunt laici conuersi?Respondet quòd tales conuersi non habẽt vocem in electione, quia illi soli habent vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse professi religiosi:ideo cõuersi non habent vocem Nota primo ex isto textu, quòd impubes potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis. Sed quæritur vtrũ istud possit esse de iure communi, vel ex dispensatione? Quidam dicunt quòd de iure communi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit q̃ quis sit egressus infantiam: Communis tamen opinio Doctorum tenet,quòd in beneficio requirente discretionem animi,requiritur quòd quis sit pubes: & quòd perfecerit 14.annum,& attigerit 15.sed in aliis simplicibus beneficiis,in quibus non requiritur discretio animi,sufficit ætas septem annorum. De hoc latius per Panor.in ca. super inordinata.de præben.in antiquis. Nota insuper quòd in electionibus prælatorum regularium soli veri religiosi professi & clerici habẽt vocem electiuam: alij autem,vt conuersi,vel non professi,non habent vocem.

¶ *Prima gl.ponit summam,& quid declaret.*

h ¶ *Ex eo.*] Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu:non professi cum professis,vel conuersi laici cũ clericis, electioni interesse si debent. Emanauit primum dictum ad declarationem eorum, quæ notant Vincẽtius,Tancredus, Goffredus,Bernardus,& Moderni de ætat. & qualit. ex ratione. Secundum ad declarationem eorum, quæ notant Bernardus,Innocentius,& Hostiensis de instit.ca.2. & Abbas ẽ.eo.tit.in Genesi.

¶ *Gl.seq.querit,arg.negatiue,& contrarium soluit.*

i ¶ *Episcopi.*]Quid de inferioribus dignitatib. Ex his vulgarib.iuribus.quib.arguimus à verbis.j.de priui.si Papa.1. resp. in fi. cũ si videretur q̃ in inferioribus sectis:cum si de inferioribus idem voluisset intelligi, id expressisset. ẽ. de deci. ad audiendam

Contra

1 Ratio generalis excedit legem. Dom. Nic. Euerard. in loco à ratione legis ampla. Font.

† Not. quòd fuum pr̃ dici, quod eſt cõmune eſt alias. ad hoc ſ̃.eo.cum nõ decear vide quæ not. ad c pe.ſ.eo. de ſen. exc. Fft.

† Not. arg. quòd ad probandum deciſionem dubij, ſufficit validare deciſionem duplici argumento, vel ratione, vide Ioan. And. in c inquiſitionis. ſ. de ac. Dom.

2 Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 24. & reform. c. 12.

Rõ allegari pr̃ deficiente iure ſcripto.

3 An iſti ob maleficia puniantur, vide doc. in L. excipiuntur. ad Silla. cui ad del. ſi arroga. tiff. de tu. & de malo, qđ faciunt iſti pueri in lado, vide Pet. de Anc. cõſil. 283. Font.

Contra puto, cum ratio c. quæ infra ſequitur, ſit generalis: nec ibi repetatur de epiſcopo, cum dicitur, ad præſtãdum in electione ſuffragium, & c. & hoc bene probatur. ſ. e. indemnitatibus. in prin. Ioan. And.

2 ¶ *In pupillari.* [q eſt in mare minor 14. annis, in fœmina minor 12. nec diſtinguimus an malitia ſuppleat: ſicut nec in finienda tutela. C. qñ tu. vel cu. L. decorã. inſt. qui. mo. finitur tute. in pr. licet ſec'in matrimonio: vt ſ̃. de deſpõ. impuberes. vbi đ hoc, ad idem ſ̃. e. indemnitatibus. in prin.

b ¶ *In tua eccleſia.*] No. q minor 14. annis dr idoneꝰ ad beneficium, etiam ad canonicatũ a cathedralis eccleſiæ. de hoc ſ̃. de præbẽ. ſup ſordinata. [Hoſt. ibi contra & de ętat. & qual. c. 2. & ſ̃. e. li. de reſc. ſi eo tempore.

c ¶ *Contemptu.*] qđ aliàs caſſationẽ inducit, & plus in electione nocet, q̃ multorum cõtradictio. ſ̃. e. venerabilem. & c. bonæ. 2. in ant.

d ¶ *Iuris.*] ſcripti.

e ¶ *Quam rationi*] quæ deficiente iure ſcripto allegati poteſt C. de ſal. mo. l. 1. 3. [De reg. cũ virum. in pr. & c. cum ſimus. in pr. ff. de iud. cum prætor. §. nõ autem.] Et per hanc litteram dico idem de furioſo per prędictũ §. tria. & 15. q. 1. c. nec. is. §. cũ itaque. de ſuc. ab inte. cum dilectus. ff. de intu. l. illud. cum nec cõtrahere poſſint. ſ̃. de ſpon. dilectus. 32. q. 7. neq; furioſus. nec religioné vouere. đ reg. ſicut. 1. 8. diſt. fruſtra. & 9. diſt. ſana quippe. ſ̃. eod. tit. & li. vt quis. lex enim eſt omne quòd ratione conſiſtit. 1. diſt. cõſuetudo. & Seneca in epiſtola 37. ad Lucilium. Si vis tibi omnia ſubducere, te ſubtilitas rationi.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

¶ *Gl. ſeq. quæſtionem ſoluit.*

f ¶ *Diſcretione.*]3. q. 7. c. infamis. §. tria. & ſ̃. de corp. vi. ex parte

g ¶ *Suffragium.*]ff. de in. immu. l. 2. §. impuberes. & dicit lex: In dignum nobis aſſ, eum qui ſtabilem mentem nõdum adeptus eſt, propter priuilegia militum, ſapientum hominum iura tradunt. C. de teſt. mil. l. vlt. & minores ſportulas decurionum accipiunt: ſuffragium tamẽ inter alios non afferunt. ff. de decu. l. ſpurij. §. minores. & ſi princeps det veniam ætatis minoribus, non videtur conceſſiſſe, quòd ſine decreto alienent: vel citra perfectam ætatem liberam adminiſtrationem habeant. C. de his qui ve. ętate. imp. l. eos. 2. iſti enim accuſare non poſſunt, nec teſtificari. 2. q. 1. prohibẽtur. 4. q. 3. c. j. nec teſtam. facere. 2. q. 6. c. ei. qui. §. diffinitiua. & talis ętas prona eſt ad malũ. 12. q. 1. c. 1. & eſt hæc litera [Et decr. indemnitatib. in prin. ſ̃. eo.] contra Tan. & Bar. Brixienſem, qui dixerunt in quæſtione dominicali 77. quę incipit, Tutor cuiuſdam: quòd ſi pupillus patronus maior 7. annis preſentat vnum, & tutor eius alium: præfertur preſentatus à pupillo. pro eis facit. 16. q. 7. decernimus.

h ¶ *Hi qui.*]Sc. fratres vel monachi, nec diſtinguo in his, an ſint clerici, prout diſtinguit in conuerſis. vt ſ̃. dicam in gl. 2.

i ¶ *Tacite.*]In electis autem requiritur expreſſa profeſſio. ſ̃. eo. nullus. ſic ſ̃. e. indemnitatib. in pr. Nouiti. ergo non admittuntur. & ſic tenebat Abbas in gl. in pr. alle. ad hoc ff. de ſtat. lib. l. ſtatu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis, vt ſ̃. de ſen. exc. religioſo. tamen non ſunt veri religioſi, vt ibi.

k ¶ *Conuerſi laici*]de conuerſis ergo hic loquitur: monachi ergo vel fratres ꝓfeſſi, indiſtincte admittũtur. ad hoc ſ̃. de arb. cũ olim. de ſen. exc. canonicà. & 16. q. 1. generaliter. 93. di. à ſubdiącono hodie ſecus, qđ dic vt in Clẽ. de ęta. & qual. vt hi. q.

l ¶ *Dum clericis.*]In plebib. ergo vbi ſunt clerici & laici cõuerſi, non admittuntur conuerſi laici, ergo in hoſpitalib. & locis huiuſmodi, vbi ſunt ſolum laici conuerſiſti bene eligunt ſibi priorem, rectorem, magiſtrum, vel maſſarium. ſ̃. de arbit. cum olim. nec hoc hic ꝓhibetur. ad hoc. ſ̃. eo. indemnitatib. §. pen.

¶ *Gl. ſeq. quæris & ſoluit, & contrario reſpondet.*

m ¶ *Electionibus.*]tale enim ius non cadit in laicum. ſ̃. e. in antiq. Maſſana. & ca. ſacroſancta. etiam conuerſum: vt hic. Quid dices in quæſtione facti in aliquo ordine, puta Humiliatorũ; [vel ſancti Marci.]vel in aliqua eccleſia ſeculari præſcripſerũt laici cõuerſi, quòd debeant ad electionem admitti, & vocari:

Conuerſi an poſſint præſcribere ius eligendi.

lari [a] conſtituto ætate, in tua † eccleſia [b] extitit celebrata, cũ cæteris ciuſdem eccleſię canonicis nõ fuiſti admiſſus: de contemptu [c] conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cum tã iuris [d] †, quàm rationis [e] exiſtat: vt tales (cum diſcretione [f] careãt) ad præſtãdum in electione ſuffragium [g] nullatenus admittantur.

¶ *Non profeſſi cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis, electioni intereſſe non debent. hoc dicit.*

¶ In eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis, hi, qui [h] nõ ſunt tacite [i] vel exꝑſſe profeſſi, nõ debent cum profeſſis, vel conuerſi [k] laici cum clericis [l] electionibus [m] intereſſe.

¶ Idem.

¶Si ab electione cathedralis vel regularis eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam, ea pendẽte, confirmatio facta per ordinarium nõ valet. Requirit decret. cupientes. non ſolum quòd electus veniat, ſed quòd vſque ad finem negotium proſequatur: & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, vel prouiſione. Ioan. And.

CAP. XXXIII.

SI poſtquam [n] ab electione cathedrali vel regulari eccleſia [o] celebrata, fuerit in ſcriptis [P] ex cauſa probabili [q], quę ꝓbata deberet legitima reputari, ad ſedẽ [r] Apoſtolicam appellatum, electionẽ ipſam per ordinarium confirmari contingat: huiuſmodi cõfirmatio, niſi forte vous erat contradicens, & talis ſolenniter appellanti ap pellatione interpoſita, dicti canonici eligentes ipſam electionem præſentauerunt metropolitano, vt eã confirmaret, quod fecit metropolitanus ad requeſtam aliorum canonicorum, non curando de appellatione illius: an valeat talis confirmatio, vt electus virtute iuſtus confirmationi receperit poteſtatem adminiſtrandi? Reſpondet Romanus Pontifex quòd non: nam ex quo fuit appellatum ad Apoſtolicam ſedem, ſuſpenſa fuit iuriſdictio iudicis inferioris: ideo non potuit eum metropolitanus confirmare: & per conſequens ſi iſte electus ſe ingerat adminiſtrationi, perdit ius ſibi quæſitum ex electione, cum non videtur confirmatus: Et iſtud verum, quòd ſuperior videlicet metropolitanus, non poteſt confirmare iſtam electionem pendente appellatione: niſi appellans renunciaſſet ſuæ appellationi, quia tunc per illũ receſſum ab appellatione ſuperior reaſſumit iuriſdictionem virtute cuius poſſet ipſam electionem confirmare. Sed ſanctiſſime Pater, dictum eſt in ca. cupientes. ſ̃. e. quòd ſi confirmatio vel infirmatio pertinet ad Papam, electꝰ tenetur ire perſonaliter ad Apoſtolicam ſedem pro obtinenda confirmatione: Ponamus quòd ipſe electus poſtquam fuit in curia Romana ſine licentia Papæ, poſt aliquos proceſſus receſſit à curia non remanendo vſque in finem cauſæ: vtrum videatur ſatisfeciſſe illi cõſtitutioni, cupientes. allegatæ? Reſpond, quòd nõ: Item dictum fuit in d. ca. cupientes: quòd cũ appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanam, & etiam eligentes & opponentes: ponamus quòd electus, fuerat iam confirmatus, & appellatũ fuit à confirmatione: vtrum electus, eligentes & appellantes teneantur mittere ad Apoſtolicam ſedem, ſecundum diſtinctionem illius c. cupientes? Reſpondet ſ̃ quòd ſic.

4 Gloſſ. & Card. in rap. eccleſia. de inſt. Font.

Eremita eſt perſona eccleſiaſtica, cl. cum ex eo. de ſent. cod. de ſcat. exc. Pet. de Anc. reg. ea quæ ſ̃. eo. hb. enim 2. Font

¶ *Prima gl. ſummat.*

n ¶ *Si poſtquam.*]Si ab electione cathedralis vel regularis eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam: ea pẽdente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decreta. cupientes. non ſolum quòd electus veniat, ſed quòd vſque ad finem negotium proſequatur, & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, vel prouiſione Ioan. And.

o ¶ *Eccleſia.*]No. quo ad cathedralem eccleſiam bene erat ſtatutum, quòd appellatio deuolueret: eoipſo quòd in ſcriptis, & cauſa probabili interpoſita eſſet ſ̃. e. quamuis. ſed de regulari non ſic erat expreſſum, pariſicatæ igitur ſunt regulares cathedralibus. ſic ſ̃. in antiq. ne pro defectu. & ſ̃. e. ti. & lib. c. cupientes. ſecus in caſu. ſ̃. eo. quanquam.

p ¶ *In ſcriptis.*] ſic ſ̃. de appella. cordi. & de hoc ſ̃. eod. titul. quamuis.

q ¶ *Probabili.*]vnde iſtud ſpeciale in iſtis eccleſiis, quòd ſufficit ꝙ appellatio ſit interpoſita ex cauſa probabili. licet cauſa ſit falſa: ad hoc vt deuoluatur, & poteſt eſſe ratio, quia maiora facilius deuoluuntur: vt ſ̃. de app. vt debitus. in fi.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem duplicem: ſcilicet, quid appellatur ad inferiorem, & quid ſi ad legatum.*

r ¶ *Ad ſedem Apoſtolicam.*]ergo ſecus ſi ad inferiorẽ: [vt etiam dicit

dicit Archid.]cum enim ista decre. ponat suum casum specialem contra regulam ꝛ̄.de app.non solu m.2. resp.quo cauetur primo constare debere de veritate causæ, antequem reuocentur attentata post appellationē ante sententiam interiectam: ob hoc igitur à casu expresso non recedam:sed antiquo & generali iuri in aliis stabo.Et potuit esse ró, reuerentia sedis Apostolicæ, & vt melius vsitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam: vt in prędicta decr. vt debitus. in fi. Et si appellet ur ad legatum non puto hanc decr. locum habere:licet dicisoleat, examen legati satis esse examen Apostolicę ledis.Sed video quòd si appelletur ad sedem Apostolicam, non sufficit adire legatum, nisi partes concordarēt appellationi renũciando: de app. constitutus & de of.le.ſtuduisti. & c.licet.& dixi ꝛ̄.e. cupientes.circ. prin. Ioan.And.

† Gesta à iudice incompetenti sunt nulla. vide not.in c. atſi clerici. ꝛ̄. de iudic.

† In antiq. cod. legitur obtinet.

† al. vacuatur.

a ¶ *Canonice.*] sine aliqua prauitate, vt ꝛ̄. eo. libr.quàuis.& ꝛ̄.eo.prouida.& primo inquiratur de recessu:vt ibi.

b ¶ *Non potuit.*] sufficit enim quod appellatio fit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluit: & aliàs competens iudicis inrisdictionem reuocet.

c ¶ *Firmitatem.*]simile ꝛ̄.eo.prouida.& c.seq.& c.vlt.

d ¶ *Si vero electus.*]approbat quod no.Gul.& Gar.ꝛ̄.eo.cupiétes.§.quod si.

e ¶ *Iuxta.*]si ergo talis erat electus,qui venerat ad curiam:nõ adstrictus tamen illa constitutione,licet ante finem causæ recedat:cum non habeat ibi locum hæc constitutio, ergo nec eius pœna.Et facit quod dixi in decr.cupientes.in prin.super ver.immediata subiectio.& ꝛ̄.eo.cum non dꝑceat.

f ¶ *Constitutionem.*]ꝛ̄.eod.cupientes.

¶ *Gl.seq.notat.arg.contrarium, & soluit dupliciter: & contra rio respondet:finis recit.per quæstionem, quam solatt.*

1 Quo colligitur més legis, vide Arc.& Do.

g ¶ *Mente.*] Et ita punitur qui mentem offendit,sicut qui mentem & verba.ff.de iur. om.iud.L.si quis. versi. quòd si dũ proponitur.ff.ad Maced.sed Iulianus.§. mutui.immo præfertur intentio verbis.ꝛ̄.de ver.sig.intelligentia.& c.pęterea.Et in contrarium videbatur:quia cõstitutio pœnalis erat:& ideo restringenda.ff.de pœ.interpretatione. Sufficere ergo videbatur,quòd venerat prout constitutio dicebat.Sed contrarium est verum:Ista enim sunt paria,non venire,& venire,& sine licentia recedere.11.q.3.certũ.ꝛ̄.de iud.c.1.ff.de exc.tu. l. scire. §.aliud autem.vers. obseruabũt.in fi.[aliàs incipit, & sufficit. & C.de decur.li.10.si quis.]videtur etiam talis offendere verba,secundum quod no.ꝛ̄.eo.ti.c.cupientes.§.quòd si per xx.super ver. executionem. Non obstat,quod dicitur,constitutionem pœnalem non extendendam:quia in hoc non extenditur quod erat de mente:nec puto electum puniri, qui eo tempore quo non impeditur processus causæ per xx.vel xxx. miliaria peregrinationis,recreationis,vel simili causa init extra curiam:non enim recessisse dicitur, qui statim est reuersurus. ff.de proc.præsens.& l.seq.ff.de diuort.L.3. Et verba ciuili modo non captiose sunt intelligenda.a.4.distin.crit. ff. de seruit. si cui.& hoc tenet Gul.& Gar.in decret.cupientes.

2 Vide gl. in c.1.ꝛ̄.de tẽp. ord. Font.

Additio. Idem Arch.& Ioan.Mon.qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex contemptu ligari.ꝛ̄.de sen. excom.per tuas.§.nos igitur.Ioan.And.

h ¶ *Ominno.*]quod hic de pœna electi venientis & recedentis sine licentia dictum est: eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium,& personarum instructarum.

i ¶ *Cum autem.*]approbat quod not.Gul.& Gar.ꝛ̄.eo.cupientes.in princ.

k ¶ *Confirmatione.*]in contrarium videbatur:ibi enim non de meritis electionis:sed de iniquitate iudicis agitur.ꝛ̄.de app.interposita.ad fin.ad quid ergo venirent personę instructæ?Sed cõtrarium est verum:licet enim de iudicis iniquitate agatur: nihilominus & de meritis electionis, & sic est necessaria instructio personarum.

¶ *Gl.seq.dupliciter opponit et soluit.*

prius fuerit canonice [a] ab appellatione ipsa recessum(cum sit ab eo,qui non potuit [b] †,de facto præsumpta)nullam obtinebit† roboris firmitatem [c].

¶ Si vero electus [d],qui iuxta [e] constitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertí prædecessoris nostri, ad dictã sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana cutia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat,sed etiam ex sui mẽte [g] exigit, quòd vsque ad finem negotiũ prosequatur) eo ipso viribus euacuatur † omnino [h].

¶ Cum autem [i] ab electionis confirmatione [k],vel facta prouisione [l] per eum [m], ad quem propter inferioritãt negligentiam fuerat deuoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem:constitutionem prędictam in veniendo, & mittẽdo, & aliis,quæ perstringuntur in ea,conuenit obseruari.

¶ Idem

¶ *Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri:ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: alias sunt priuati:Et illo durãte septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus.Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.*

CAP. XXXIIII.

CVm ex eo [n], quod felicis recordationis † Gregori [o]

l ¶ *Prouisione.*]in contrarium videbatur:ga pœnalis erat constitutio,cupientes.[& ideo non extendenda.] & quia si Papa de prouisione voluisset intelligi,id expressisset: sicut fecit de electionibus & postulationibus.de decim.ad audientiã. Sed cum quotidie iura ista parificent electiones,& postulationes, & prouisiones. ꝛ̄. e. l. si quis statuimus.& cap. vt circa. quid iuris de vno & d alio,vt hic patet. sed post prouisionem non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locum constitutio, quæ prouidere intendit ecclesiis vacantibus, vt ibi patet,in princ.sed per appellationem suspenditur confirmationis & prouisionis effectus. de iure iur.venientes. vnde merito locum habet constitutio.

3 Sequuntur Do. & Phil. & vide no.in uo.C. de fur. gl in ca.pñti ꝛ̄ de sent excom. Font.

m ¶ *Eum.*]quod dic vt no. ꝛ̄.eod. ne prodefectu. &c.quamquam.

Cum ex eo.] Primo potuit cõstitutionis causam: in qua ponit ius antiquum, & impedimentũ ex eo prouenies : In secunda cõstitutionem, quæ tria facit:Primo permittit dispensationẽ septennij:iuxta ad subdiaconatum:& causam reddit:Secundo,quidet quomodo interim ecclesiis deseruiatur:Tertio post septennium eum cum quo dispẽsatum fuit reducit ad ius antiquum.Secunda:ibi, *Porro.*Tertia:ibi,*Elapso.*Ioan.And.

† al. ita, dñs Greg. Papa, prædecessor noster, &c.

Casvs.D.ctũ fuit in c.licet canon.ꝛ̄.eo.quòd promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum annumerandum à tempore adeptæ pacificę possessionis:vel à tempore, quo potuit habere pacificã possessionem, & per ipsum steterit.Sed quæritur,nunqd eps possit fauore studij cum tali promouendo dispensare, vt nõ promoueatur ad sacerdotium infra annum?Respondet quòd sic vsque ad septennium:vt promouendus per illud septẽnium non teneatur promoueri ad sacerdotium.Sed nunquid per illud septẽnium infra annum debet promoueri ad ordinem subdiaconatus? Respondet quòd sic:& hoc ne possit redire ad seculum,& per ciperet fructus illius ecclesię:pendente tamẽ illo septennio, debet in ecclesia parochiali idoneus poni vicarius,qui sustentabitur de fructibus illius ecclesiæ:& elapsis illis septem annis,debet ipse rector infra annum promoueri ad sacerdotium: aliàs si nõ promoueatur ad sacerdotium infra annum,ipso facto dicta ecclesia dicitur vacare absque alia sententia vel monitione. Nota primo,quòd promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum,numerandum à tempore adeptæ pacificæ possessionis:vel à tempore quo potuit habere pacificam possessionem, & per eum stetit. No. vlterius,quòd episcopus vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem,quòd vsque ad septennium fauore studij nõ teneatur promoueri ad sacerdotium. Vnde sciendum est,quòd solus episcopus, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis,potest dare istã dispensationem:nõ autem episcopus domicilij:licet per c.nullius episcopus.ꝛ̄.de temp.ord. clericus beneficiatus dicatur habere tres episcopos, quo ad promotionem ad ordines:episcopum domicilij,episcopũ originis,& episcopũ beneficij. No. insuper ibi: litterarum studio insistentes:q licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio:si tamen litteris non insisterent,non prodesset eis ista dispensatio.No.etiam,quòd durante illo septennio,debet episcopus vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum,qui ibi deseruiat in diuinis : & qui sustẽtabitur de fructibus illius ecclesiæ.Tamen hodie aliter fit:nam hodie episcopus dispensando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus,& possit affirmare fructus illius ecclesiæ : sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur. No.finaliter:quòd est prohibitum studentibus,expensis beneficiorum redire ad statũ secularem. de quo hic in glo.Domin.

¶ *Pœna gl.ponit summam,et quid dedit causam.*

n ¶ *Cum ex eo.*]Dispẽsare possunt episcopi & superiores cum habẽtibus parochiales ecclesias sibi subiectas,quod vsque ad septennium studẽdo nõ teneantur ad sacerdotium promoue

ri: ad subdiaco natum tamen debent promoueri infra annum, aliàs sunt priuati: & illo durante septennio, dét in illis ecclesiis idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri. Causam dedit huic constitutioni, quod no. Gul. ẽ. eo. licet canon. in gl. super verb. priuatus.

a ¶ *In concilio Lugdunensi.*] ẽ. eo. licet canon.

b ¶ *Parochialium.*] nõ collegiatarũ, in quibus locũ habet concilium, in collegiatis non: & sic in illis non est hæc dispẽsatio necessaria. ẽ. eo. statutum.

† numerandum.

c ¶ *Tempore.*] i. ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet. j. c. proxi. §. i. & j. de præben. licet episcopus.

d ¶ *Personaliter.* Jergo non p vicarium, nisi in casu decr. de præb. extirpandę. ẽ. qui casus per concilium mutatus non est: vt ibi dixi. & idẽ hodie i casu huiꝰ c.

e ¶ *Resideant.*] dispensari tamen potest super residẽtia: vt i præd. dec. licet. in fi. Ioan. And.

f ¶ *Non fuerint.* Iusto impedimẽto cessante: vt hic in fi. & j. cap. proxim. §. porro.

g ¶ *Extunc.* Idest, post illud concilium.

h ¶ *Acceptare.* Quia nolebant sic statim presbyterari.

i ¶ *Proficiendi.*] de mag. c. i. & c. quia nonnullis.

k ¶ *Partibus.* Iin quibus forte pauca sunt alia beneficia.

l ¶ *Opportunitas.* Jsicut prouident iure, ꝙ opportunitas ad malũ tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus. de coh. cle. c. j. ẽ. eo. fundamenta. j. de sta. reg. c. vnico. i. resp. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum: vt hic, & ẽ. de mag. per totum.

m ¶ *Indigere.*] ẽ. de magistr. c. vlt. vnde de aduocatis dicitur, quòd non minus prouident generi humano, quàm si patriâ armis defenderent. C. de aduo. di. iud. Laduocati. & doctorum scientia mundus illuminatur. ẽ. de hær. cum ex iniuncto. j. de reli. dom. c. vnico.

¶ *Gl. seq. obtinet, & soluit.*

n ¶ *Prouidere.*] sed nõne satis erat prouisum pauperibus. ẽ. de mag. Dic quòd sic circa Doctores: sed circa libros & expẽsas non: circa quæ prouidit ista constitutio.

¶ *Gl. seq. primo soluit dubium: secundo querit, arg. negatiue: alle. viura: affirmatiue alleg. viij. iura. & sic soluit.*

o ¶ *Episcopi.*] Licet igitur inferiores prælati possint ex causa super residentia dispensare. ẽ. de cle. non resi. relatum. & ita ibi sentit Inn. Host. & Gar. ẽ. eo. licet. in vlt. gl. hoc tamen casu non dispensabunt minores episcopis. & in §. porro. j. prox. idem repetitur. Sed nũquid solus episcopus sine capitulo hãc & alias dispensationes facere poterit? Et videtur expressum quòd non. i. q. 5. c. vlt. in fi. vbi etiam de hoc. & 50. dist. ex pœnitentibus. & ad idem j. de excess. præla. c. i. & ẽ. de his, quæ fi. à præla. nouit. & c. seq. In contrarium videtur per hanc litteram: & per decr. si clerici. de iud. cum in his iuribus dicatur de episcopis, nulla mentione facta de capitulo. ad idem de or. ab epi. qui renun. epi. c. i. & 2. de cle. coniugat. 2. de cle. pug. in duello. c. i. ad idem j. de æta. & qual. c. vnico. de fil. presby. c. i. cum multis sim. & hoc vltimum credo: & communiter observatur secundum Host. qui hoc no. de temp. or. dilectus. in fi. ma. gl. & Gul. in Spe. ti. de legato. §. antep. in prin. ipse tamen Host. no. contrarium. de sta. reg. quòd Dei timorem i. tamen posito quòd de iure solus dispensare non posset: de consuetudine præscripta sibi potest hoc ius acquirere. ẽ. de his quæ fi. à præ. noscatur. in fi. & ẽ. eo. lib. de consuet. c. 2.

Dispensare an possit eps sine consensu capituli.

I Semper Anch. c. j. de fil. presb. ad iura quæ nisi de episcopo loquantur supplet eum capitulo, qa dispensatio é

p ¶ *Huiusmodi.*] parochiales scilicet.

q ¶ *Subiectas.*] No. quia licet quo ad dandas dimissorias æquinegotiis: sed parem⁹ episcopum originis, domicilij, & beneficij, vt j. de j. opi. tenet temp. ord. cum nullus. i. resp. quo ad casum istum secus: vnde consuetudo. Dominie. fis epꝰ, non Bononien. habebit dispensare per hanc litteram.

Papa decimus prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi [a], vt ad regimen parochialium [b] ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi commissi regiminis tempore [c] connumerandum †: & personaliter [d] resideant [e] in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint [f], huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint priuati: Nonnullis extunc [g] parochiales ecclesias recusantibus acceptare [h], legendi, & proficiẽdi [i] (cum eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis de aliis beneficiis in plerisque mundi partibus [k] interdum prouideatur eisdem) opportunitas [l] sit sublata, in grãde vniuersalis ecclesię (quæ ad sui regimen viris litteratis permaxime noscitur indigere [m]) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei ecclesia suo tempore afferre valeãt opportunum, vtiliter prouidere [n]: Præsenti constitutione sancimus, vt episcopi [o], eorumque superiores, cum his, qui huiusmodi [p] subiectas [q] † sibi ecclesias obtinẽt [r], vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quòd vsq; ad septennium [i] litterarum [t] studio insistẽtes promoueri minime teneantur. nisi ad ordinem subdiaconatus [u] dumtaxat, ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi [x] patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur [y], à statu retrocedere [z] reuocare? Puto quòd non: per reg. j. de reg. iu. decret. ẽ. de fi. presb. ex rua. vbi de hoc & hoc dico nisi euidens causa inde ret contrarium: & sic potest intelligi de cle. nõ resi. c. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam, de decr. sug gestum. Quid si pendente dispensatione mecum facta de isto septennio, assumor ad aliam parochialem ecclesiam sine fran de: nunquid adhuc poterit in septẽnio mecum dispensari? Et satis videtur quòd non, per hanc litteram: cum videatur inspici tempus ratione personę: & secundum hoc, & per ea quę dixi in principio glossæ, videtur, ꝙ tempus istud incipiat à tempore dispensationis: & secũdum hoc esset reperire quòd per nouem annos, vel quasi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis esset declaratio.

ADDITIO. Si enim septennium inciperet à tempore commissi regiminis, per modum de quo j. c. prox. §. i. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studio integrum septennium. Ioan. And.

† Not. quòd qũ requiritur dispensatio personæ facit ff. d vule. sub. si respecta beata qs substituerit: nec ei, ille §. & ẽ. de of. del. pasto laras. di. ralis. §. i. immo com spensare, qui mendabile est non ecclesiam à principio totum subiectã, redare septẽnium, vt spectu cuius experiatur si proficiant, & tunc detur est dispensatio vlterius tempus, aliàs denegetur. necessaria. Dom.

Sed nunquid eps q dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispẽsationem

s ¶ *Septennium.* No. in septennio schola rẽ esse debere proiectum, studens in theologia in quinquennio. ẽ. de mag. c. vl. & etiam studens in iure ciuili: vt in procœmiorum. ibi, & i quinto anno, &c. & si voluerint episcopi in citeriori tpe dispensare. bene id poterunt. sed in vlteriori non. de re in dic. quod ad consultationem. de appel. oblatæ. j. de reg. iu. cui licet. [Idem Ioã. Mon. & Arch. bene facit ff. d vule. sub. si respecta gs substituerit. nec ei, ille §. & ẽ. de of. del. pasto laras. di. ralis. §. i. immo com spensare, qui mendabile est non ecclesiam à principio totum subiectã, redare septẽnium, vt spectu cuius experiatur si proficiant, & tunc detur est dispensatio vlterius tempus, aliàs denegetur. necessaria. Dom.

Sed nunquid eps q dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispẽsationem

t ¶ *Litterarum.*] cum nõ distinguat, intelligo generaliter: siue in grammatica, siue in iure canonici, vel ciuili [z], vel scientia theologiæ studeat. Et cauent episcopi ne dispẽsent cum his, qui dociles non sunt: iam enim in eis cessat huius constitutionis causa: vnde nec fiat dispensatio. i. q. 7. quod pro remedio. Et habẽtes dispensationem propter studium, studere debent non in castris vel villis, sed in studio generali: vt ẽ. de cler. nõ resi. tuæ. al. ãs priuilegium non habebunt: vt ibi.

z Ista glos. secundum Philip. vult. quòd benefi ciatus in si cus, poterit studere legi.

¶ *Gl. seq. ponit opinionem quam reprobat, et contrario respõdet.* adde quæ dixi j. eo. ne cler. vel mo. na. j. Font.

¶ *Subdiaconatus.*] per hoc dicunt quidam, ꝙ sine dispensatione de communi iure posset in minoribus constitutus eligi ad parochialem ecclesiam. ad idem allegãt j. de præb. si pro clericis. & j. de inst. c. 2. [Hoc placet Arch. & Io. Mon. ẽ. eo. cupiétes. §. pe. in prin. [Sed puto cõtra: & dico ab antiquo iure illi decret. ẽ. de æta. & quali. præterea. non recedi, nisi inquantum reperitur expressum: Nec obstat hæc decret. ponit enim dispensari cum illis per litteras Apostolicas: vel per præsentationem patroni consequi parochialem ecclesiam in minoribus constitutus: & si dispensetur cum tali, necesse habet infra annum subdiaconus fieri: & sic intelligo istum tex. dixi de hoc ẽ. in prædicta decretali, si pro clericis.

x ¶ *Christi.*] Nota dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. c. de verb. sig. causa.

y ¶ *Dignoscitur.*] Nota ex præteritis circa futura cauere. 13. dist. in nomine. de proc. c. 1. & c. eo. fundamenta. §. digne.

z ¶ *Retrocedere.*] militando, negotiando, vel vxorem accipiendo: quod possunt ipsi clerici in minoribus cõstituti. ẽ. de cler. coniug. c. 1. sed qui sunt in sacris, non. j. de voto. c. vnico.

a ¶ *Pœna*

a ¶ *Pœna.*]priuationis ipso iure.
b ¶ *Exerceatur.*] prouidit hæc constitutio ecclesiis & personis. sic ℣.eo. cum nobis olim.in fi.& j.de reg. beneficium.
c ¶ *Ministrentur.*]non enim debent propriis militare stipendiis.12.quæstio.2.charitatem.
d ¶ *Septennio.*]idem est de minori tpe, si ad min⁹ tps dispensatum fuisset: quod fieri potest, vt supra rius dixi.
e ¶ *Alioquin extūc.*] idest.elapso anno à fine septennij.
f ¶ *Pœnam.*] priuationis.

† Regulariter debet clericus per se diuinis seruire. Font.

Omissa tibi.] Quatuor sunt dicta:sed mihi, *Annus autem.* Tertiū tibi, *Porro.* Quartum: ibi, *Cæterum.* & ista decr. est gl. c. licet canon.eo.ti.℣. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit in c.licet canō. ℣. e. ti.q; ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: numerandum à tpe adeptę possessionis: Sed ponam[a], q; aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit promotus ad sacerdotium infra annum: sed annus nondū fuit elapsus:tamen certum est, q; ipse non poterit promoueri ad sacerdotium infra annum:quia de anno solum restant duo mēses: & infra illos duos menses non celebrantur ordines: vtrū ante finem anni vacet ecclesia?Respondet Romanus Pontifex, q; licet sit impossibile, q; talis possit promoueri infra duos mēses tamen ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus infra annum, vel non potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat ecclesiam cum dispensatione: vtrum currat annus?Respondet q; non:sed tamen debet se facere promoueri ad illum ordinem, quem ętas sua patitur:Sed, ponamus q; iste priuatus sit ecclesia sua:qa cum non esset impeditus, nō curauit se facere promoueri ad sacerdotium:nunquid eps potest denuo cōferre illi istam ecclesiam, quam per didit per lapsum anni? Respondet q; non pro illa vacatione: nam ipse est incapax illius ecclesiæ pro illa vice. Sed quid de fructibus?Ponamus q; infra annum ipse nō fecit se promoueri ad sacerdotium:vtrum licite, poterit retinere fructus ecclesiæ, quos percepit durante anno?Respondet q; iste si in principio qū fuit institutus, nō habebat intētionem vt promoueretur ad sacerdotium infra annum:sed solum vt perciperet fructus:tunc tenetur ad restitutionem fructuum:& etiā collator tenetur reddere ecclesiam indemnem:Si vero ille qui habuit ecclesiam parochialem habebat bonam intentionem:quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua cā superueniente nō vult promoueri:qa forte eius frater antiquior vult promoueri:& iste vult remanere in seculo, nō tenetur ad restitutionem fructuum. No.ex tex.ibi *Te nolente.*]arg.q; beneficium qū de necessitate est proximè vacaturum, potest conferri alteri de consensu rectoris:licet aliter nō interueniat renūciatio:& sic ille consensus videtur habere vim renūciationis: de quo vide quod not.j.in regula.beneficium.& de iis quę fiāma.par.ca.ex.ore.super verbo,cōfirmatus. quia istud debet intelligi quando consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

¶ *Prima gl.diuidit,& summat.*

g ¶ *Commissa.*]Quatuor dicit:Primo quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ nō promoti, requirtur q; annus integer sit completus:Secundo, q; annus ille non curit iuste impedito:Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest:Quarto, quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum:Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnem.Ioan.And.

h ¶ *Parochialis.*]non collegiata.℣.eo.statutum.

i ¶ *Tantum.*]quia ammodo ante finem anni non expectamus aliqua tempora statuta ad ordines recipiendos. de quibus ℣. de temp.of.de eo.vel si supereſt vnum tempus,adhuc non est diaconus,vel subdiaconus.

k ¶ *Concilij Lugdunensis.*℣.eod.licet canon.

¶ *Gl.seq.obscuis,& soluit.*

valeāt clericali)omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna[2] contenta in dicto concilio, ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, iidem episcopi & superiores sollicite prouidere procurēt, vt per bonos & sufficientes vicarios †ab eis in huiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur[b]: & deseruiatur laudabiliter in diuinis:quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus, necessaria congrue ministrentur[c]. ¶ Eſapso vero dicto septennio[d]†, hi cū quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annum se faciant promoueri:alioquin[e] extunc dictam pœnam[f] (nisi iusta de causa id omiserint)ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ *Quatuor dicit: Primo,quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti,requiritur quod annus integer sit completus: Secūdo,quòd annus ille non currit iuste impeditu,Tertio, q; post priuationem,ecclesia eidem conferri non potest:Quarto, quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam,vt fructus anni perciperet,tenetur ad restitutionem ipsorum:Et qui ea mente contulit, ecclesiā seruare debet indemnem.Ioan. And.*

CAP. XXXV.

COmmissa[g] tibi parochialis[h] ecclesia, quamquam tantum[i] de anno transierit, quòd infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunēsis[k] ad sacerdotium promoueri: non est nisi tunc demum, cum ex toto fuerit† ipse annus elapsus[l], censenda vacare:nec potest alteri antea, te nolente[m], conferri. ¶ Annus autem huiusmodi (qui à tempore illo incœpit†, quo ipsius ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionē eius pacificā[n] †habuisti: vel per te

l ¶ *Elapsus,*]facta cō putatione: vt dicitur j.℣.prox.In contrarium. videbatur quia lex dicit, q; si promisisti mihi facere iusiulam infra certum tempus:& iam tps tū elapsum est, q; ammodo infra illud tempus fieri nō potest, licet totum tempus non transierit, contra te agere possum. ff. de verb. ob.l.hoc iure.& l. si ita stipulat⁹ essem, vnde ex quo certū erat illū infra diem promoueri non posse, videbatur pœna commissa.Sed contrarium est verum: vt hic patet. & hoc tenebat Gul. 1. & Gar.℣.e. licet canō. per.ff.de ver.obl. l. in illa stipulatione. & l.insulam, vbi expresse dī, stipulationem pœnalem non cōmitti ante diem: etiam si sit certum parere nō posse.Ité licet certum sit conditionē extituram: expectati debet do-

1 Videas qū ipse not. in Spec. de ob. & solu. §. 1. versi. quid si promisisti,vbi tenet pœnā committi: sed ante diem exigi non posse.

†Not. quòd vbi imponitur pœna ex nō facto intra certū tēpus, pœna n cōmittitur, nisi ex toto labatur tempus.

† Aliàs, incipit.

† Parifica possessio quę dicatur, tradit Germinianus consil. 125.versi. Super tertio.

2 De materia glosse, videlicet, quæ dicatur parifica possessio,præter doctores hic vi de Germinianum consil. 82. & 87. & 125. & Paulum de Castro consil. 265.

3 Lapus exponit per mē vel duos. cap.fraternitatis. de frigi. & maleſi. Font.

nec existat.ff.quan.di.le.ce.l.huius legatum. Ad contraria potest respōderi:vt no.in d.l.hoc iure. Vel dic ante diem agi posse,quanti interest opus inchoatum non esse,vt in primis iuribus:sed ad pœnam non, vt in secundus, & hic.

ADDITIO. Quo ad casum nostrum, q; quòd annus integer debet esse completus,sit efficax ratio : quia vltima die posset obtinere dispensationem Papalem vel episcopi : per modum decr.℣.prox. In hoc tamen est opinio, sicut ibi dixi super gl. fi iam, vbi omnino videas.Ioan. And.

m ¶ *Te nolente.*]Et merito non potest conferri:quia non conferuntur beneficia antequam vacēt.℣. de concess.præb.c. 1. & 2. anno elapso libere potest conferri,non obstante illius possessione.℣. de præb. licet episcopus. Idem vides in morte naturali:quia licet certum sit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt j. de concess.præbend.c.1.& 2.

¶ *Gl.seq.quærit,ponit opi.& soluit.Iterum quærit,& soluit.*

n ¶ *Pacificam.*] quid si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum?Dicunt quidam q; nō currit tēpus : secus si maiorem.arg.j.de rest.spol.frequens. Dic secundū Gul. qui hoc no.℣.eo.licet, q; si liberum habet exercitium curæ animarum, tenetur hac constitutione : licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat:quia cura pars principalis est & dignior. de æta.& qual.cum sit.ad hoc de cōse.ecc. vel alt. q; in dubiis.& eius ratione tenetur ad sacerdotium promouerī.℣.de præben.extirpandæ.secus si non habeat liberum curæ exercitium: licet possessionē habeat etiam maioris partis bonorum,ad idem ℣.eo.ti.in antiq.dudū.2.circa prin.vnde dixit hic littera,ipsius ecclesiæ regimen,&c. Quid si postquam nactus est possessionem mouetur sibi controuersia?Dicit Gul. q; si incontinenti in ipta possessione lis sibi mouetur,& possessio continue turbatur, promoueri non tenetur:quia quæ incōmenti fiunt,&c.℣.eo.officij.ff.si cer.pe.lecta. & quia non videtur pacifica fuisse,quæ non duravit.ad hoc ℣.eo.si postquā. §.2.℣. de ver. sig.nam & ego.ff.de in rem ver.si pro patre.§. verſum.de pœ.dist.1.diuortium.& litis euentus dubius est.ff. de pecu.quod debetur. posset ergo esse q; ecclesiā perderet: & sic in presbyterum ordinatus absque beneficio mendicaret.93.dist.diaconi.vlt.Si autem possessionem aliquandiu 3 obtinuit sine litigio,hac constitutione arctatur:& sufficit quòd semel cœpit pacifice possidere.℣.eo.dudum.ff.de act.empt.l. ex empto. in princ.aliàs suo velle quilibet posset sibi litem confingere in fraudem huius constitutionis:nec obstat quòd iste succumbere poterit: quia mala electio est in culpa.C. de acq. pos.l.vlt.C.de iure de lib.sanctimus.

a ¶ *Per te stetit.*]sic ℣.de prēb.licet episcopus.
Additio. Arch.all.℣.de reg.iu.cum non stat,& c..imputa ri.ff.de an.leg.l.Mguia.Ioan.And.
¶ *Gl.seq.explicat,& consilit.*
b ¶ *Iusto impedimento.*]sic ℣.eo.quàm sit.ad fi.Pone quòd toto illo anno ęgrotauit, vel ablens erat eps, & commendatus habere nō potuit,vel eum episcopus ordinare noluit, vel his similia: hæ enim sunt iustæ causæ, quę excusabunt eum,& propter hanc causam dico, quòd licet elapso anno statim illo nō vocato possit alteri ecclesia conferri,vt in præd.decre. licet. tamen tutius & honestiꝰ esset ipsum citari,& facere pronunciari illum priuatum, si non ostenderit dispensationem vel iustum impedimentum: nam si hoc omisso fiat collatio,ipse postea veniens:& de iusto impedimento,vel dispensatione fidem faciens, collationem cassari faciet. ℣. in anti.de re ind. cum Bertholdus. sed qa iudices, vel illi ad quos collatio spectat, nolunt litigare, vel se aduersarios constituere,nec illi quibus facienda est collatio,nisi primo habeant ius in re:ideo communius eligitur altera via,vt sine alia pronunciatione fiat collatio.
c ¶ *Ecclesia ipsa.*]tolle quod est in fi.huius §.ibi,nullatenus ea vice,&c.
d ¶ *Existis.*] quidam habent hic in littera:& 1 ad quam inhabilem reddidisti te.
e ¶ *Ludibrio.*]sic C.de bo. quæ l.l.vlt. §. vbi autem puerilis.
f ¶ *Faciendum.*] vt C.com.de leg.l.2.in fi.magis ergo consideremus sensum,quàm verba.ad idem ℣.eo.fi postquam.§. j. ℣. de verb.sig.intelligentia.& c.propteria.
g ¶ *Ea vice.*]intelligo,ideſt in illa vacatione:aliàs lex esset im posita verbis:facile enim esset sibi conferre vni , quem sciret nolle consentire:& postea reiterato,illam primo conferre. secundum illos , qui habent in textu:& ad quam te inhabilem, &c.non est dubitatio tanta.
h ¶ *Iterato.*] nam qua ratione posset primo anno finito itero eidem conferri:eadem ratione finito secundo:& sic dic de tertio:& sic de singulis:& sic canon frustraretur effectu:vt dictum est.concordat ℣.de testib.licet.3.
Additio. Et ℣.de consan.& affin.tua.in fi. Ioan. And.
i ¶ *Non intendens.*]si ergo intendebat à principio promoueri sed postea mutata voluntate promotus non fuerit : non censetur ad restitutionem fructuum.quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem:in aliis crederem secus eadem ratione.
k ¶ *Postmodum.*]elapso anno.Ioan.And.
¶ *Mutata.*]Nor.quòd fraus purgatur:sic & mora interdū.℣.d loc.potuit.& ℣.de reg.iu.mora.vbi de hoc.& nota exitum spectari,cum vitium consistit in animo ; aliàs spectatur initium.
℣.eo.lib.de refer.si eo tempore.℣. eo.dudum.1.vbi de hoc.
m ¶ *Promotus fueris.*]ad sacerdotium infra annum.
n ¶ *Promouendum.*] & in veritate promotus non fuit:aliàs purgatur vitium in vtroque.
o ¶ *Offensam.*]sic ℣.eo.perpetuæ,cum suis concord.
¶ *Gl.seq.ponit quæstionem,quam soluit.*
p ¶ *Indemnem.*]pone enim illum,qui fructus percepit non esse soluendo:ita quòd inefficax est actio contra eum.℣.de solu. Odoardus.dabitur in conferentem:vt hic vides.Et hic loquitur non solum de obligatione in foro animæ: sed etiam in foro iudiciali:dūmodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: & tamen qui fraudem allegat,illam probabit. ff.de probat. quotiens.§. qui dolo.& ꝓbabitur ad per cōfecturas. ℣.ti.prox.c.2.

Sl abbatem.] Ponit duo dicta principalia : secundum ibi, *Huiusmodi.* Dominicus.
Casvs.Vacante ecclesia Pictauensi,canonici illius ecclesiæ affectantes habere in prælatum abbatem monasterij noui Pictauis,vel alium abbatē exemptum,& immediate subiectum sedi Apostolicæ.dubitauerunt an deberent ipsum postulare, vel vtrum possent illum eligere:super hoc consuluerunt Romanum Pontificem:qui Papa consultus respondit,quòd licet abbas exēptus non possit dimittere suū monasterium sine licentia Papæ: hoc tamen non obstante, ipse potest eligi in episcopū,vel alium prælatū. Sed quid, Fulcinius. ponamus quòd in hoc regno est legatus de latere,ſ.Cardinalis:vtrum potuerit cōfirmare illam electionem? Respondet quòd sic : sed alij legati, qui non sunt de latere siue Cardinales,nō possunt confirmare illam electionem, & dare illi abbati electo licentiam , vt se transferat ad illam ecclesiam,ī qua fuit electus. Not. primo, quòd alligatus inferiori dignitati ab episcopatu,debet eligi,& non postulari. Dominicus. Not. secundo,quòd exempti& immediate Papæ subiecti, nō pōt renūciare beneficio in manib. ordinarij loci.Dominicus.

† Aliàs,legitimo.

† Aliàs,idem

† In vno manuscripto Vaticano , & in altero non manuscripto ita: iam priuat' existis, & ad quam ipso facto te inhabilē reddidisti , &c. quod est diligenter obseruandum, pro eo quod notat glossa hic in verba ea vice.

† De coniemen non obstantibus probā ipse potest eligi in tibus franepiscopū,vel alium dem. vide l. prælatū. pręlati.

† De tripliciter loquitur ℣ reprehēdi nō potest. Com postel. vero dicebat, abbatem exemptum eligendum Io. An.

¶ *Idem.*

¶ Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere.

CAP. XXXVI.

Sl ¶ abbatem r ecclesiæ Romanæ immediate subiectum s in vestrū episcopum t elegistis u ,reprehēdi exinde x nulla ratione potestis : ei tamen ab alio quàm à nobis, vel ab Apostolicæ , sedis legato †, si sit in prouincia y de latere z

¶ *Gl prima summat,& dicit quid declaret.*
q ¶ *Si abbatem.*]Abbas exemptus eligitur in episcopum : sed transire non potest sine licentia Papæ,vel legati de latere. Secundo dicitur,quòd legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum:reliqui nōn, sine speciali mandato.Declarat quod notat Bernardus. ℣.de postu.c. vlt.vltra medium glossæ. Compostel. ibidem in princ. 3 & ea quæ not.moderni de consuet.cum venerabilis.& Gar. ℣.e. cupientes.§.denique.
¶ *Gl.seq.soluit quæstionem.*
r ¶ *Abbatem.*]idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo:quia eadem ratio est.
s ¶ *Subiectum.*]quod cognosci potest per decret. ℣. de priuil.si Papa.idem de subiectis episcopo,quo ad hoc quòd eligi possunt:sed fine licentia episcopi non transibunt.
t ¶ *Episcopum.*]idem de aliis dignitatibus.puta ad aliam abbatiam.℣. eo.c.nullus.cum fi.& eadem est ratio.
¶ *Gl seq.declarat dubitationis causam, & respondet.*
v ¶ *Electis.*]dubitationis fuit causa:episcopus quia non habet liberum volatum,sine licētia Papę, debet postulari ad alium archiepiscopatum vel episcopatum:& si eligatur, nō valet electio.Eadem ergo ratio videbatur in abbate immediate Papæ subiecto,vt per id deberet postulari non eligi.Sed illud speciale in episcopis.℣.d ī rēnunc.nisi cum pridem.non enim quicunque habet potestē licentiam transeundi , postulandus est,vt probatur ℣.eo.si religiosus.& c.nullus.& in his quę no. ℣.de postu.c.vlt.in antiq.
x ¶ *Exinde.*]quia electis,& non postulatis.
y ¶ *In prouincia.*]Si enim legatus esset,sed non in illa prouincia,licentiam dare non potest:licet enim quædam possit,quæ voluntariæ iurisdictionis sunt extra prouinciam sibi decreta eundo & redeundo:tamen ea quæ contentiosæ iurisdictionis sunt,nō potest:vt hic,& ℣.de consu.cum venerabilis.Primum probatur ℣.de off.leg.quod trāslationem.& c.pe.& ℣. de sen. exc.ad eminentiam.cum fm.& quod dicit,si in prouinciam missus:quod est infra:quia licet prouinciam eximisset , dummodo in legatione esset,adhuc licentiam dare potest.℣.de of. reg.nouit.Si autem exiuisset prouinciam,& legationem, secus:& sic posset intelligi hæc littera.
Additio.Idem Archid.qui dicit hic,quòd ordinarius prouinciam exiens,habetur pro priuato.de off.præſi.l. 3. & ideo nō habet potestatem iudicandi,vel ius dicendi.ff.de iur. om. iu. c.vlt.& sic ibi sedere pro tribunali non potest. 9. q. 2. episcopum vbi de hoc.Ioan.And.
z ¶ *De latere.*] scilicet Cardinalis.℣.de offic.legat.c.2.in fi.vbi dicam de hoc.

a ¶ *Missus*

2 ¶ *Missas.*]subaudi,vel ab alio, qui haberet super hoc specia
le mandatum:vt in fi.c.

b ¶ *Deserendi.*]ficut enim inferior non deserit sine superioris licentia suam ecclesiam.ꝛ. de renun. admonet.sic nec iste sine Papæ licentia:qui sibi proximus est superior, vel sui legati de latere suum monasterium deseret.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.dicit opi. Host. reprobatam.& Com post.approbatam.*

c ¶ *Trasseundi.*]quid si abbatia nō sit exempta:sed priuilegium habet, quòd abbas ad episcopatum non possit assumi sine sedis Apostolicæ licentia ex causa forte:quia abbates se videntes recessuros res monasterij disperguntur: & habes de hoc priuilegio 16.q.1. hinc est etiam. Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiam? Satis videtur iſtius decret. arg. ꝙ

nostro missus [2], dari non potest licentia suum deserendi [b] monasterium,& ad vestram ecclesiam transeundi [c].

¶ *Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exẽptorum: reliqui non sine speciali mandato. Ioan. And.*

¶ Huiusmodi [d] vero legatus qui maius [e] omnibus post Romanum Pontificem,in prouincia sibi decreta imperium [f] cẽ setur habere [g]:archiepiscoporum,episcoporum, & exemptorũ electiones potest ex officio [h] confirmare:Alij autem legati [i] hoc [k] nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter [l] sit

gerũt aliquem Titium patientẽ defectum in natalibus:vtrum delictum compromissariorum noceat canonicis,hoc est ꝙ canonici sint priuati potestate eligendi pro illa vice:ac si ipsi in dignum scienter elegissent?Respondet quòd nonimmo electio reuertitur ad ipsos canonicos, ita ꝙ canonici possint alium in suum prælatũ eligere:& istud verum quòd delictum compromissariorum non nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratam habuerint electionem per cõpromissarios factam: puta quia compromissarij retulerunt canonicis, ꝙ Titium in suum episcopũ elegerũt: & canonici scientes illum indignum, approbauerũt electionem.Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignũ elegissent. Sed quid sanctissime Pater:canetur i c.cum

commissum [m] †.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius non eligit infra tempus iuris,ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi:Si eligit,sed indignum,indistincte redit ad cõmittentes: nisi id scienter ratum habuerint:Idem si electus idoneus nõ consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum: ipse solus ab ecclesiasticis beneficiis triennio est suspensus: nisi id committentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idem in beneficiis illius, qui deficit in probatione eius, quod obiicit in personã.*

CAP. XXXVII.

SI [n] compromissarius [o], in quem defunct.o † episco-

1 Not.Phil. post Arch. ꝙ appellatione sedis Apost. venit legatus de latere,nisi apponantur dictiones, tã tum, dumtaxat, & similes, aut materia soli Papæ conueniat. Font.

2 Reprobatat à docto nb. quia legatus potest dispẽsare super his quæ priuilegio Papali permittuntur, licet contra priui legiũ ipsum tollendo nõ posset dispẽsare. Font.

sic 1:quia potest omnia præter excepta.de off.le. quòd translationem.16.q.1.frater.ff.de off.præfe.præt.l.unica.sed ad hoc ꝛ.de ver.sig.c.1.in prin.Vnde no.quòd per hãc decre.reproba ta est opi. Host.no.ꝛ.in ant.de consu.cum venerabilis.dicebat enim ibi,& de renunc.c.vlt.in prin.quòd illi legati habebant speciale mandatum transferendi abbates exemptos : aliàs id facere non possent 2 per decr.de off.leg.quòd translationem. sed Compostel.ibi contradicens,quòd ex generali legatione hoc poterant:& eius opinio hic reprobatur, vt hic vides.

d ¶ *Huiusmodi.*]sumptum ex eo quod not. Gar.ꝛ.eo.cupiétes. circa prin. super verb. examen.& dic huiusmodi,ſ.de latere.

e ¶ *Maius.*]vnde minores legati non exequuntur officium sũ eo præsente.ꝛ. de off.leg.c. volentes.

f ¶ *Imperium.*] quia ordinarium est,nec perit morte mandatis.ꝛ.de of.le.c.2.& in eo pares sunt consulibus:vt ibi. Io. An.

g ¶ *Habere.*]ff.de off. præfect.4.ff.de off. proconſ.& ideo.

h ¶ *Ex officio.*]legationis :quia non requiritur speciale mandatum:& idem dicebamus per decre.ꝛ.eo.quia diligentia.vbi hoc tenet Compost. Item quia non erant hæc specialiter reseruata.

i ¶ *Legati.*]scilicet non de latere,vel qui dignitatem illam sibi vendicant ecclesiarum prætextu.de quibus.ꝛ.de off.leg.c.1.& pen.& ꝛ.eo.tit.c.1.

k ¶ *Hoc.*]scilicet confirmare episcopos,archiepiscopos,& alios exemptos.

l ¶ *Specialiter.*]Nota quòd non tantum valet genus quantum species. de app.c.2.de hoc de off.or.fi sacerdos.ꝛ.in ant.& 23. dist. quanquam.

m ¶ *Commissum.*]No.& breuiter,quòd si exemptus prælatus inferior episcopo eligitur,ad episcopatũ,tenet electio:tamen tranſire non potest sine licẽtia,quam dat Papa vel eius legatus de latere. Si canonicus, vel alius eligitur in eꝑm exẽptũ, vel archiepẽm exemptum, vel ad aliam dignitatẽ exemptam, legatus de latere confirmat:in inferiores legati non sine mandato speciali. Si autem episcopus in ep̃iscopum,vel archiepiscopum postuletur:tunc vt tranſire possit,specialis licentia Papę requiritur:quia casus,Lepiscoporum translatio,est de reseruatis.ꝛ.de off.le.quod translationem.& sic lane decret. iſtam intelligas:vnde non dixi hic,quòd legatus admittat postulationes : sed quod confirmet electiones:episcopi autem non eligantur,vt prædicti.

SI *compromissarius.*] Sũt duæ partes:Prima determinat certos casus dubios circa pœnam priuationis:Secunda, ibi, *Porro.*alios,circa pœnam suspensionis. Ioan.An.Posset etiam quælibet pars subdiuidi,quæ patent. Dominicus.

CASV S. Vacante ecclesia Pictauensi,canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio,conuenientes in vnum, tractauerunt de electione futuri prælati:potestatem eligendi compromiserunt in aliquos compromissarios:qui compromissarij fuerunt negligentes in electione facienda per tres menses:vtrum nõ solum compromissarij,sed etiam ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? respondet ꝙ sic:& sibi imputet canonici,qui desides tales elegerunt : ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximum superiorem.Sed ponamus quod compromissarij nõ fuerunt negligentes in electione facienda.sed tamen in electione deliquerunt, quòd scienter elegerũt indignum:puta scienter ele

in cunctis.eo.tit.in ant.ꝙ eligẽtes scienter indignũ, sunt suspensi à perceptione fructuũ suorum beneficiorum per trien nium:vtrum non solum compromissarij sint suspensi per triẽ nium à perceptione fructuum suorum beneficiorũ:sed etiam tãrum dicit, ipsi canonici? Respondet ꝙ non:nisi canonici electionem de indigno facta scienter ratificauerint:quia cũ ratificatio mandato comparetur:ipsi canonici sunt suspensi per triennium à perceptione fructuum suorum beneficiorum,ꝙ obtinẽt in illa ecclesia:secus est de beneficiis,quę ipsi obtinent in aliis ecclesiis:vt in ſi. huius c.dicitur. Sed quid:ponamus quòd canonici compromiserunt in aliquem episcopum,vel archiepiscopum : qui episcopus vel archiepiscopus scienter eligit indignum:an ipse eligens sit suspensus, à perceptione fructuũ dignitatis,episcopalis,vel archiepiscopalis? Respondet ꝙ non: nam c.cum in cunctis.non facit mẽtionem de dignitate episcopali,vel archiepiscopali,modo canones pœnales non comprehendunt episcopos,vel alios superiores,nisi de eis faciant expressam mentionem:& sic iste vers. Huiusmodi quoque pœna,&c, est declaratiuus illius c.cum in cunctis,etiam illa pœna suspẽsionis à perceptione fructuũ beneficiorũ per triennium,nõ habet locum nisi cum peccatur in electione episcopi vel superioris:& nõ intelligitur de electione abbatum, vel aliorum inferiorũ Sed quid sanctissime Pater:habuimus in c. vt circa.quòd se opponens electioni,& obiiciens aliqua contra formam electionis,vel personam electi: si deficiat in probatione illorum,quæ opposuit in formam electionis,condẽnatur solum in expensis : Si vero deficiat in probatione illorum,ꝙ opposuit in personam electi, nõ solum cõdemnatur in expẽsis, sed etiam suspẽditur à perceptione fructuum beneficiorum suorum:Vellem informari à vobis,de quibus beneficiis intelligatur:Respondet quòd intelligitur de illis beneficiis,quæ opponens habet in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionem, non autem intelligitur de illis beneficiis, quę obtinet in aliis ecclesiis.Hel.Reg. No. optimũ tex. quòd ille ad quem deuoluitur ius eligendi,non habet necesse eligere:sed potest prouideri. de quo ꝛ.eo.ne pro defectu.Dom.

¶ *Prima glossa summat.& dicit quid declaret.*

n ¶ *Si.*] Si compromissarius non eligit infra tempus iuris,ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi:Si eligit, sed indignum,indistincte redit ad committentes : nisi id scierint ratum habuerint : Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius sciẽter eligit indignum,ipse solus ab ecclesiasticis beneficiis triennio est suspensus:nisi id committentes scienter ratum habuerint : Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia,quæ obtinet in ecclesia offensa:Et idem in beneficiis illius,qui deficit in probatione eius,quod obiicit in personam. Declarat hæc decretalis multa infra, & multas opiniones,& maxime ea,quæ notant Vinc.& Bern.ꝛ.de concess. præben.constitutus.in prima gl.& ipse Bern.ꝛ.e.causam.& Innocent. & Hostien.ꝛ.eo.ne pro defectu.& Compostel.eod.ti. in causis.in fine.

¶ *Gl.seq. soluit quæstionem.*

o ¶ *Compromissarius.*] vel compromissarij, cum eadem ratio sit in pluribus:& in vnum, & in plures compromitti potest vt hic,& ꝛ.eo.causam.& c.in causis. & c.cum in iure.cũ simi-

† al. cõcessit

† Not. quòd electio pot tur fieri ante ꝙ episcop' tur datur sepulnium quia quo aliquid ꝛ. eo. ſi electio.& in ea, bonæ.2.ꝛ.c. tit.

a ¶ *Episcopo.*] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferioribus dignitatibus, cum semper inferiores locum habeant rationes.

b ¶ *Eligendi.*]& tunc poterit etiam postulare.vt ꝛ.eo.in causis,de renunc. post translationem.

c ¶ *Negligenter.*] alias non curret tempus.ꝛ.de cõcess.præb. quia diuersitatem. Quid si dolo neglexerit:nunquid habebit locum quod hic dicitur,an quod dicitur j.§.prox.Puto locum habere quod hic dicitur : sufficit enim quòd non eligit. ad hoc j.de appellat.eo.vbi ptermittere facere quod quis debet infra debitũ tps, siue dolo, siue negligẽtia id faciat, æquiparantur. ad idem de testi.p tuas. in fi. & ꝛ.in antiq. & rescript. plerumque. Additio. Quidam resistunt huic gl. dicentes, quod quia negligentia fraudulosa,fraus& dolꝰ est:iudicabitur vt de dolo : & locus erit vt seq.vt hoc casu redeat potestas ad compromittentes:sed hoc est absurdum, vt statim sequitur in gl.poterant.Ioan. And.

† Dictio, ꝑximũ, deest in aliq. cod. quæ ex glos. fuit in text. trãslata.

† al ,eligẽdi.

† Ratio est, quia procurator in committẽdo,domino nocet.l.fi. C. de ac. pos. vbi eius delictũ cõcemit ꝗ cessum , & pœnam. Per. de Anch. Fõ.

d ¶ *Tempus.*]trium mensium.

e ¶ *Statutum.*]o. dist. postquam.& ꝛ.eo.ne pro defectu.

f ¶ *Superiorem.*]proximum,vel ad capitulum in. inferioribus in casu.de concess. præb.c.2.ꝛ.in antiq.

g ¶ *Imputent.*]puniuntur enim ex proprio facto,non ex alieno:quia negligentem elegerunt.

Additio. ff. de minor. cum mandato.in fi.gl.Ioan. And.

h ¶ *In talem.*]negligentem scilicet.

i ¶ *Huiusmodi.*]eligendi episcopum.

¶ Gl. *seq.primo rationem reddit:notat,& remittit:secundo obiicit,& soluit:tertio quærit,& remittit.*

k ¶ *Transtulerunt.*] Poterant enim sibi prouidere sollicitum eligendo t.Item alio modo , l. non dando ei totum tempus quod habebant.ad hoc de ele.eum in veteri.cum fi.Et sic no. quòd negligẽtia procuratoris nocet domino.de hoc ꝛ. vt lit. non cont. c. 1. in gl. vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel per alium debito tempore vti non sunt.ff.quem ad.ser.amit.l.vlt. Ad hãc primam partem contradicit expresse.C.de temp. ap. est nor. in l.fi auth. fi ramen. vbi dicitur,quòd si in causa appellationis eligã tur arbitri, non currit biennium appellationis prosequendæ, pendente coram arbitris causa:etiam si mille anni transirent, sed tunc currit,cum arbitrium defertum fuerit. Solu. ibi compromissum factum est de voluntate præscribentis,& eius cui præscribitur:hic autem de volũtate eius cui præscribitur, secundum Inn.qui hoc no.ꝛ eo.ne pro defectu.in prin. nec per omnia est idem in arbitris compromissariis:& compromissariis datis ad eligendum:vt patet ꝛ.eo.sicut.& j.de re iud.cum ab vno.Si quæratur an compromittentes hoc mandatum revocare possint?Dic vt not.ꝛ.eo.in causis.in antep.gl.

x Qui mandat alteri qd ipse facere debet nõ excusatur text. & §. si tutor. ff. mãdati. Fõt.

] ¶ *Eligat.*]infra debitum tempus.

¶ *Glossæ duæ seq.ostendunt quid approbat,et quid reprobat.*

m ¶ *Imputari.*]In hoc concordabant tupradicti Doctores in gl.ꝛ.in prin. allegatis.c.ꝛ.e.in causis.& Bart.Brix.in q. veneria liquæ incipit , Canonici cuiusdã ecclesiæ. peccata enim suos debent,&c.j.§. porro.cum suis concor.excepto Comp.qui tenebat in totum contra istum §.in decr.ꝛ.eo.in causis.in fi.dicebat enim in hoc casu ad superiorem potestatem deuolui, cum vice capituli compromissarij prædicti fungantur.

n ¶ *Ignoranter.*] Hic olim erant opiniones:Ber.tenebat hanc opin.quæ hic approbata est.ꝛ.eo.causam.& in prædicta dec. constitutus.ꝛ.de concess.præben.& eadem ratione Host.ibi,& Comp.eo.ti.in causis.in fi.dicebant contrarijũ per decr.ꝛ.eo. cum terra, quæ decre.nõ obstat:& intellige eam vt ibi no.Itẽ illã ratione hoc dicebant:quia iste compromissarij funguntur vice capituli,sed capitulum eod casu iterum posset eligere: ergo & iste compromissarius:sed non est verum,vt hic vides.

Additio. Et de hoc 1.q.7.per illicitam.Ioan.And.

o ¶ *Functus.*] sicut in iudice, siue bene,siue male semel iudicante.ꝛ.de off.deleg.in litteris.& c.venerabili.ff. de re iud. l. index. & l.Paulus.cum si.

p ¶ *Scienter.*]bene dicit:quia sicut à principio si ignoranter elegissent,non haberet locum pœna concilij:ita nec si ignoranter ratificent.

po[a] transfertur eligendi [b] potestas,negligenter [c] infra tempus [d] à iure statutum [e] eligere, prætermittat,ad superiorem [f] proximum †potestas deuoluitur prouidendi †: sibique compromittentes imputent [g], qui in talẽ [h] potestatem huiusmodi [i] transtulerunt [k]. ¶ Si vero eligat [l],sed indignum:tũc siue sciẽter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa,nõ debeat imputari [m] †)siue etiam ignorãter [n] (cum suo sit functus [o] officio)eligendi potestas (nisi & ipsi sciẽter [p] electionem talẽ ratam [q] habuerint [r]) libere [s] reuertitur ad eosdẽ [t]. Idem [u] fit cum eligit [x] idoneum [y], sed electus renuit [z] consentire [a]. ¶ Porro eo casu, cũ scilicet indignus eligitur [b] ab eodem : compromittentes (quos illius odio nõ cõuenit [c] prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur [d] ratum habuerint)puniuntur:sed ipse(vt pœna suum auctorẽ teneat [e]) à beneficiis ecclesiasticis [f] triennio,iuxta Lateranense† concilium [g] suspẽditur ipso iure [h]. ¶Huiusmodi [i] quoque pœna, nec in eꝓo,si ad eligendũ [k] fiat cõpromissarius [l] sic peccãte [m]

† Hoc est concil. Lateran. sub Alexan.iij. c.j.

q ¶ *Ratam.*] Trahitur enim ratihabitio retro, & comparatur mandato. ff. de reg.iu.hoc iure.§. deficit.& l.semper.§.t.j. de sen.exc.cum quis.& j.de reg.iu.ratihabitionem.cum suis concord.& bene poterant ratam habere:quia suo nomine id erat factum:aliàs secus,vt in præd.decret.cum quis.j. de reg.iu.ratum quis.

r ¶ *Habuerint.*] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam.ꝛ. eo. quãquã. s ¶ *Libere.*] quia habebunt liberũ tempus,ac si noua esset vacatio:vt ꝛ.e.fi electio.simile de ma.& obed.cum olim.

t ¶ *Ad eosdem.*]probam⁹ hoc olim per decr.de renun. post translationem.in fi. nam ibi non valuit electio vel postulatio facta per compromissarium:& nihilomin⁹ Papa mandat quòd compromittentes eligant.

v ¶ *Idem fit.*]scilicet ꝙ electio libere ad eosdem reuertitur compromittentes.

s ¶ *Eligit.*]scilicet compromissarius.

y ¶ *Idoneum.*]ꝛ.eod.cum in cunctis.

z ¶ *Renuit.*] vel post consensum renunciat : vel diem claudit extremum.ꝛ.eo.ti electio.

¶ *Gloss.seq.ponit quid approbat,et quid reprobat:secundo casum determinat:et subdit duas opiniones.*

a ¶ *Consentire.*]Approbantur hic supradictæ gl. Ber.& reprobatur opi.Host.qui in hoc puncto dicebat contrarium in prædicta decr.causam.in fi.ratione per eum in superiori casu redita:& quia verba cum effectu sunt intelligenda.ꝛ. de cle. nõ resi.relatum. & c.postquam. posset ergo & ille qui ipsius vicẽ gerit.93.dist.c.t.cum si.sed hoc est falsum ꝓ superiorẽ rõem: quia functus est, &c.Et quod dicit iste §. & §. proxi.quo ad secundum casum,verum intelligas,nisi aliud caueretur in mandato:puta ꝙ possit eligere semel,& pluries , &c. & ita terminauit Bart.Brix.in q.dominicali sua, quæ inc. quidã dederunt potestatem.vñ dicebat Damasus ꝛ.in prædecr.causam. vbi electio defertur à iure,ꝓt sæpius fieri & variari:sed vbi ab homine,vnica electione consumitur potestas.ff.de ver. ob.eum qui certarum.§.vlt. Non obstat secundum eum.ff.de opt. le. l.2.vbi electio delata ab homine,vnica electione non consumitur:quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio.Diffinxerunt quidam ², an detur potestas prouidendi.an eligendi:vt in primo casu iterum possit eligere[quia adhuc non est prouisum]& in secundo non : quæ diffinctio fatis æqua videtur:nec ista decret.contradicit:quia de potestate eligendi loquitur:vt patet in ipsius principio.

² Tanere. & Pet. de Sãp. ꝛ. e. cãm. & Abba. hoc recitat ꝛ e. qa pp. Io. And.

b ¶ *Eligitur.*]scienter:quia aliàs pœna suspensionis locum non habet.

c ¶ *Non conuenit.* [24.q.3.fi habes ꝛ.de dolo. & eleganter. C. de inoff.test.fi quis in suo.in fi.C.de pœn.fincimus.j. de iniu. & damn.dat.& fi pignorationes.& j.de reg.iur.non debet.& dic vt ibi.

d ¶ *Præmittitur.*]ꝛ. §. si vero

e ¶ *Teneat.*]ꝛ.de his,quæ ti.à maio.par.cap.quæsiuit.cum suis concordant.

f ¶ *Ecclesiasticis.*]quæ in ipsa ecclesia obtinentur:vt statim sequitur.

g ¶ *Concilium.*]ꝛ.eo.cum in cunctis.

h ¶ *Ipso iure.*]Approbatur in hoc opinio Ber.& Host.qui hoc not.ꝛ.eo.Innotuit. [in glo. sicut ergo] Et opin. Innoc. ꝛ.eod. in cunctis.& reprobatur opinio Tanc.quam not.Ber.in decr. innotuit.qui dicebat, quòd requirebatur sententia. per decre. ꝛ.eo.quisquis.sed non est verum:vt hic patet. & decret.illa in alio casu loquitur.

Additio. Scilicet,in his qui eligunt per secularis potestatis abusum.Ioan.And.

i ¶ *Huiusmodi.*] quod hic dicitur,tenebat Host.de elect.cum in cũctis.& ꝛ.eo.ti.causam.in fi.& dic huiusmodi,scilicet pœna suspensionis per triennium à beneficiis.

k ¶ *Ad eligendum.*]episcopum vel superiorem:per id quod statim sequitur.

l ¶ *Compromissarius.*]ꝛ.e.causam.& idem si episcopus eligeret proprio iure : vt quia habet vocem in electione patriarchæ. vel archiepiscopi,vel alterius episcopi : quia eadem est ratio.

m ¶ *Sic peccante.*]Lin eligendo scienter indignum.

¶ Gl. *seq.*

¶ *Seq.gl.reciteтur per contrarium,& ſolutionem.*

2 ¶ *De iure.*]J. de ſent.exc.quia periculoſum. Not quia licet hoc teneat Hoſt.in ſupradictis gl.& Gar.in decr.cupientes.ſ.eo. §. cæterum.tamen olim dubitabatur ideo,quia decr.illa. quia periculoſum. videtur de ſui mente intelligenda de ſuſpenſionibus ab officio, vel cohærentibus officio, pura ingreſſu eccleſiæ, & ſimilib. ibi, propter executionem Pontificalis officij, &c.Sed laudetur Deus, & dominus Bonifacius, qui dubitationem il lam mihi ſuſtulit p hanc litteram:& po mit eſſe ratio, quia ſpiritualia ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt.quę habent ſe vt connexa. 1. q.3.ſi quis obiecerit. &c. ſaluator. & eſſet verecundum epiſcopos mendicare. ſ. de. renun. ad ſupplicationem.

† Ratio ſecũdum Per. eſt in c.quia periculoſum J. de ſent. exc. & punitur tamen arbitrarie,quia ſecũdum glo.fin. hic, vbi pœna ſtatuta imponi non poteſt, illa mutatur in aliã. l. hos accuſare ¶ in omnibus ff de accuſa. finem litib. de dol. & con. Font.

¶ *Seq.gl. ſignat. contrarium,& remittit.*

c ¶ *Reſtringitur.*]dicebat Hoſt. in decr. cum in cũctis. quòd ſuper hoc puncto neceſſaria erat interpretatio: fouebat tamen contrariam opi. [idem Petr. de Samp. Ioan. Andr.] quia infinite loquebatur concilium:& quia conſtitutio illa fauorabilis videbatur eccleſiis. Concordat autem ad hunc §. ſ. eo. cupientes. §. cæterum. Et not. pœnas reſtringendas. infra de regul.iuris.in pœnis.vbi de hoc.

(cum de iure [2] nullam ſententiam ſuſpenſionis incurrat,niſi de ipſo expreſſa mentio habeatur)† nec in aliorum quàm epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum electionibus, cũ peccatur in ipſis,vendicat ſibi locum [b]. ¶Reſtringitur [c] etiã dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans, in illa obtinet eccleſia,quam taliter [d] eligendo ſpecialiter [e] noſcitur offendiſſe [f]. ¶Et idem in illius beneficiis [g] eſt cenſendum,qui alicuius electionem poſtulationem, aut prouiſionem impugnans in probatiõe deficit eius, quod obiicit in perſonam [h].

¶ Idem.

¶ *Procurator ad appellandum ſecundum formam c.vt circa.nõ eſt idoneus, niſi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur.b.d.ſecundum Pan.*

d ¶ *Taliter.*]ſcilicet ſcienter indignum.

e ¶ *Specialiter.*]quia & generalem offendit eccleſiam, quæ vnã ſola eſt.24.q.1.loquitur.

ADDITIO. 7.q.1.Nouatianus. Ioan. And.

f ¶ *Offendiſſe.*]quantum in eo fuit:licet conatus non habuerit effectum, non tamen fuit voluntas ſuis terminis contenta, & ideo puniенda.de pœn.diſt.1.c.cogitatio.

g ¶ *In illius beneficiis.*]Quæ in ipſa eccleſia obtinet, vt hic vides,& ſic declara decr.j.illius tit. circa fi. & ſic aliquis eſt ſuſpenſus à beneficio in vna eccleſia,non in alia.ſic ſ.eo. cupientes. §. cæterum. J. de off.ord.ſi canonici. & J.de reb.eo. hoc conſultiſſimo. Quid ſi in his caſibus eligens vel opponens non haber in illa eccleſia beneficium? Dic quòd pœna extraordinaria puniri poterit.ſ.de accu.ſuper his.de Iudæ,ad liberandam. C.de ſepul.viol.l.vlt.in fi.cum ſim.

ADDITIO. Idem Ioan. Monach.alleg. ff.de pœn.l.j.ad fin. ff. de in ius vocand.l.fin.& facit ſ. de male.ca.1.cum concordant. Ioan. And.

h ¶ *In perſonam.*] quia à beneficiis eccleſiaſticis triennio eſt ſuſpenſus.

PROCURATOR ad appellãdũ [i] contra electionem,poſtulationem,aut prouiſionem [k] alicuius† nõ aliter idoneus dẽ cætero [l] reputetur, quàm ſi omnia quæ in formam [m] obiicere, vel perſonas [n],& propter quæ appellare intendit, ſingulariter [o] & clare in eius procuratorio ſint expreſſa. Habeatq; ſpeciale [p] mandatũ [q] iurãdi corporaliter in eorũ [r] animas, quòd ipſi credũt expreſſa huiuſmodi vera eſſe,& ſe poſſe [s] probare.

¶ Idem.

¶ *Caſſata confirmatione,vel caſſa nunciata propter defectum iuriſdictionis,vel ſolemnitatem omiſſam,non propter hoc electio caſſata dicetur.Ioan.And.*

SI confirmationem [t] electi ſuper his.de Iudæ,ad liberandam.

i ¶ *Procurator ad appellandum.*] extra iudicium.decr.enim iſta in his caſibus locum habet, in quibus decre. vt circa. ſed decr. illa locum non habet in appellationibus interpoſitis in iudiciis.J.eo.cõſtitutio.ergo nec iſta:licet aliàs dicamus,quòd procurator eſt qui de mandato domini aliena negotia in iudicio [1] adminiſtrat.ff.de proc.L1.ſeq. ad negotia conſtituitur. J.de procurat. qui generaliter.& quod dicit ad appellandum,intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa,ſecundũm Gar. qui in omnibus appellationibus dixit illam decret.locum habere,licet Guli. contra. vt ibi dixi.

[1] Iſtud nõ eſt in textu legis. Ioan. And.

k ¶ *Prouiſionem.*]factã, vel etiam faciendam, ſi contra certam perſonam appellatur. ſ. eod. qui cõtra certam. [idem Archid.]

† Dictio ſuperflua cuius, deeſt in manuſcriptis cod.

l ¶ *De cætero.*] extenditur ergo ad futura.ſ.licet canon.

m ¶ *Formam.*]ſ.eod. quia propter.

n ¶ *Perſonas.*]in plurali dixit, vt comprehẽderet electum & eligentes.ſ.e.vt circa.Ioan.And. [Idem Archid.]

o ¶ *Singulariter & clare.*] per hoc ſatis reputo ſolutam quæſtionem,quam olim formabant Guli. & Gar.in decre.vt efficax.ſ.eod. an ſcilicet ſufficiat opponenti dicere, oppono homicidium, periurium, & ſimoniam, & dico per hanc literam quòd non: ad quid enim in procuratorio ſic ſingulariter & clare fieri deberet expreſſio, ſi in appellatione id idem fieri non deberet:& de hoc dixi in ipſa decret. vt circa.in glo. qui ergo.

p ¶ *Speciale.*] Not.quòd non tantum valet genus quo ad ſpeciem,quantum ſpecies.de hoc vide 23.diſt.quamquam.& ſ. de off.ord.ſi ſacerdos.

¶ *Seq.gl.reci.per quæſtionem & ſolutionem.*

q ¶ *Mandatum.*] non credo 2 quòd in caſu iſto locum habeat decr.illa J.de proc.qui ad agendum: quia caſus iſte eſt ſpecialis,in quo ſemper requiritur expreſſio.Idem credo in matrimonio contrahendo,vt eo.tit.c.vlt.

2 Placet doctorib. & rõ eſt, quia intereſt aduerſarij ſic fieri, ne dominus poſtea dicat ſe non intelexiſſe ita. text. eſt in l. quiita. § 1.ff. ad Treb. ele. non poteſt. de proc.

¶ *Seq.gl.reddit rationem.*

r ¶ *Earum animas.*] bene dicit, aliàs enim non prouideretur malitiæ:poſſet enim eſſe,quòd procurator credit ea vera eſſe, quæ non credit dominus: procurator ergo iurat in animam domini,non in propriam. Super hoc dic vt 63. diſt. tibi domino. & de iur. cal. in pertractandis. De ſacramento autem calumniæ dicam infra de iuramen. calumn. capit. 2. ſecundo reſponſo.

s ¶ *Et ſe poſſe.*]repete credunt.

SI *confirmationem.*]Non diuiditur.Ioan.And.

CASVS. Dictum fuit in c.ſi poſtquam.ſ.eo.tit. quòd ſi ab electione fuerit appellatum ad Apoſtolicam ſedem, ſuperior immediatus non habet poteſtatem confirmandi electionem, pendente appellatione. Et dicitur, quòd ſi ſuperior electionem ipſam pendente appellatione confirmet, quòd non valet confirmatio. Sed nunquid confirmatio ſuperioris facta pendente appellatione præiudicet ipſi electo, ita vt accipiendo confirmationem à ſuperiore perdat ius ſibi quæſitum ex electione? Reſpondet quòd non:& ideo poterit petere confirmationem ſuæ electionis à ſuperiore. Nota primo,quòd electio & confirmatio ſunt partes totaliter ſeparatæ. vide not. per Inoc. de reſt. in 1.reg. c. 2. Not. ſecundo in habentibus cauſam ſeparatam vtile per inutile non vitiari, ad hoc regula, vtile. J. de reg.iu. Dominic.

¶ *Prima glo.ſummat.& allegat duo antiqua iura.*

t ¶ *Si confirmationem.*] Caſſata confirmatione, vel caſſa nunciata propter defectum iuriſdictionis, vel ſolemnitatem omiſſam,non propter hoc electio caſſata dicetur: & probatur quod hic dicitur ſupra de præbend. cum iam dudum. maxime per integrum: quia ibi confirmatus fuit electus,& caſſata confirmatio propter iuris ordinem non ſeruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri, per decretalem ſupra de re iudicata.ad probandum. vbi caſſata eſt confirmatio propter defectum iuriſdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et eſt huius iuris ratio,ſecundũm Ioan. Mo. quia inſeparabile inutile adiectum, non vitiat quod erat vtile. de hoc J.de reg.iu.vtile.

a ¶ *Electioni.*]Si autem cassaretur electio, ſed adnum eſt quod dicatur ſupra eod. quanquam. &c. ſi electio.

b ¶ *Iuris ſolemnitatem.*]ſupra eod. quamuis. & j. eo. prouida. §. verum. & j. eo. c. vit.

c ¶ *Potiſtatem.*] puta quia aliàs non erat iudex, vel legitime appellatum erat ab

† Secundum ipſo, vel Papa inhibendo. iſte text. habet locũ, non ſolum, vel erat etiam in aliis confirmatio nibus. vide Fel. in cap. conſtituto, de reſcr. Fŏſ.

electionis [a] † propter debitam iuris [b] ſolemnitatem in confirmatione ipſa omiſſam: vel ex eo, quia ipſe, qui confirmauit, confirmandi non habuit poteſtatem [c], caſſari, ſeu caſſam & irritã nunciari contingat: non propter [d] hoc præcedens electio (ſi aliàs ſit canonica [e]) intelligitur infirmari [f].

¶ Idem.

¶ Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia, &c. donec plene reſtituant, ab officio, & quibuſcunque beneficiis ſunt ſuſpenſi, non obſtantibus priuilegiis, ſtatutis, & cõſuetudinibus quacũque firmitate vallatis.

CAP. XL.

QVia ſæpe [h] † contingit, quòd cathedralibus, & regularibus, ac collegiatis [i] eccleſiis vacantibus [k], capitula, conuentus, collegia †, & ſinguh ¶ *Sæpe.*]Debuit igitur ius ſuper hoc prodire. ff. de legib. nam ad ea. j. de reſt. ſpol. frequens. cum ſim. & eſt ſimile j. de præb. quia ſæpe. & de hoc ſupra de deſp. imp. litteras. in gl. pen.

i ¶ *Collegiatis.*] in aliis non habet locum hæc decr. ſed illa j. de offord. præſenti. & quæ dicuntur eccleſiæ collegiatæ, dixi ſupra eod. ſtatutum.

k ¶ *Vacantibus.*]principali prælato per cuius mortẽ dicuntur viduare. ſupra e. ne pro defectu. & c. quia propter.

l ¶ *Earundem.*]Nota quòd ad extraneos, & qui non ſunt de collegio, nõ extenditur hæc conſtitutio, vt hic vides.

m ¶ *Dimiſſa.*]de quibus an teſtari poſſint, dicam j. de off. ord. præſenti.

n ¶ *Expẽdi.*]vt 3. e. cupientes. & de of. or. præſenti. §. porro.

¶ *Seq. gl. in princip. cit. per quæſtionem, quam ſoluit, & remittit: ſecundo quærit, ſoluit, & ſolutionem reprobat.*

o ¶ *Reſeruari.*]75. di. quoniam quidã. 12. q. 2. non licet. & ca. illud. Et fiet hæc reſeruatio per œconomũ, ſi eum habeat, vt in prædictis iuribus. vel per v. ſitatorem, vel adminiſtratorem eccleſiæ, ſi quem habet. j. eo. is cui. & de ſup. negl. præla. eccleſiæ. & ſuper hoc adde quod not. Io. in prædicto c. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante ſede, certum eſt, quod capitulum ſuccedit [z] in iuriſdictionem 3. de maio. & obcum olim. & j. eo. tit. c. vnic. & de inſti. c. 2. niſi eſſet viſitator datus à Papa. j. eo. is. cui. ratione iſtius iuriſdictionis aliqua proueniunt: puta ex condemnatione, vel figillo, vel huiuſmodi, nunquid in his locum habet decret. puto quòd non, quia ex quo competit eis iuriſdictio, ergo & omnis iuriſdictionis fructus, qui acceſſorius eſt. de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concor. & hoc forte volnit dicere illud relatum, quę [3] in vtilitatem &c. Archid. contra. [Et Ioan. Monac. in addit. cum capitulum vt ad miniſtrator legitimus alieno nomine adminiſtret. quòd ſi ſuo facere velle, malæ fidei poſſeſſor eſſet, qui non præſcribit. j. de reg. in. poſſeſſ. Ioan. Andr.] quod eſt hodie approbatum per cle. eo. ti. ſtatutum. & ibi vide in gl. hic patet.

p ¶ *Earum.*] eccleſiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

q ¶ *Maneant.*]quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. j. de reg. iu. peccatum. cum ſuis concor.

r ¶ *Officio.*] pronidebitur autem, quòd de ipſorum fructibus of ficietur eccleſia. j. eo. tit. cum ex eo. §. porro. & 3. de ap. peruenit. Ioan. And. [idem Ioan. Monac.

¶ *Seq. gl. allegans duo iura diuerſa, de diuerſitatis ratione quærit, ſoluit, & ſolutionem iuſtificat.*

s ¶ *Beneficiis quibuſcunque.*]aliud in caſu 3. eo. cupientes. §. cæterum. & 3. e. ſi compromiſſarius. §. pen. & vlt. Si quæratur quæ eſt ratio, quare ibi ſolum à beneficiis ipſius eccleſiæ ſuſpenſus eſt, hic vero ab omnibus quæ etiam extra illam eccleſiam habet. Breuis eſt ſolutio, quia hic ab officio ſuſpenſus eſt, ibi vero non: cum ergo ab officio ſuſpenſus ſit, & ab omnib. beneficiis dicitur eſſe ſuſpenſus. 81. diſt. eos. de cler. exc. min. latores. & grauior pœna bene debuit hic apponi, cum poſſit ſtatim ſi bi prouidere reſtituendo, ibi ſuſpẽſus eſt vſque ad triennium.

Additio. Si quæratur quare grauiori pœna punitur violans hoc ca. quàm c. cupientes. §. cæterum. ſupra eod. Reſpondetur quòd hoc eſt propter ſacrocinium, ſecundùm Arc. qui allegat 87. di. itte religioſum. 23. q. 3. iuſtum. 15. q. 2. violatores. ff. de incendi. naui. l. 3. §. ſenatus. Io. Mona. dicit, quòd hic peccat vt iudex vel adminiſtrator legitimus, ibi peccat vt priuatus. Ioan. And.

t ¶ *Donec.*]ipſis igitur reſtituentibus ipſo iure fine alia ſententia reſtituti erunt: vt no. Ioan. 81. diſt. ſi qui. 2. 17. q. 4. ſi quis deinceps. & Ber. 3. de ma. cont. contra interd. eccl. de muliere.

v ¶ *Plene.*]etiam vſque ad ouum. 3. q. 1. redintegranda.

x ¶ *Reſtituerint.*] non credo hic cautionem ſufficere 4. iam enim hoc fuiſſet expreſſum, ſicut j. de vſu. c. 2. ad hoc 3. de deci. ad audientiam. Sic etiam excõicato pro manifeſta offenſa vel contumacia, non ſufficit cauere. j. de ſent. exc. venerabil. bus. Foſt.

z ¶ *Conſ-*

† Quomodo puniatur collegia, vide Bar. in l. aut feſtã. ff. d pœn. ea. ſi ciuitas. de ſent. exc. Petr. de Anc. Foſt.

† Not. ꝙ iura dẽ rad apmulis quę ſæpe contingunt. vide gloſſ. de deſp impu. Litteras.

1 Quia ad nullam d his partib. quas d gnitatis ſibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt diſtinxi ſup ideo hic prouidit, & ſic etiam electioni faciendæ prouidit. idẽ rub. de elect. dico de decr. ſupra eod. ſciant. & c. generali. & facit ſupra eod. 3. Ioan. And. vbi periculum. §. prouiſionis. Ioan. And.

2 Nec poſſet ſecũdum Arc. prælatus remittere. I ẽ iſta pœna eſt iuris, quæ nõ tollitur niſi per imperan- tem Domin. Foſt.

a De hoc art. vide plenius per Hoſt. in ca. ad abolendam ext. de hær.

3 Glo. vult ſecundi Do. & Philip. ꝙ iſtud relatiuũ ponatur hic reſtrictiue. vide glo. in reg. cuncta. j. de reg. iur. Fŏſ.

a ¶ *Consuetudinibus.*] Multum vigebant hæ consuetudines in partibus Gallicanis. [Memor sum ante hanc decr. illarum partium socios habuisse, qui dicebant canonicatuum suorum reditus tripliciari cum vacabant ipsorum ecclesiæ.] Et per hanc decr. & supra eo. cum nō deceat, potes exemplificare id quod dicitur supra c. li. de consuet. c. j. vt ibi dixi. Ioan. And.

b ¶ *Firmitate.*] puta confirmatione inferiorum à Papa, vel appositione pœnę, vel his similibus.

c ¶ *Quæ omnia.*] indulgentias, priuilegia, vel statuta: in aliis autem ecclesiis non sunt reuocata prædicta, seruari tamen debet quod dicitur j. de off. ordin. præsenti. §. porro. & ideo statim sequitur, quo ad hoc.

consuetudinibus [a], cōstitutionibus, vel statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate [b] vallatis: quæ omnia [c] quo ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa. solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura seruanda sunt. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XLI.

COnstitutio [d] felicis recordationis Gregorij Papæ, prædecessoris nostri, edita in concilio Lugdunensi, formam exprimens, secundùm quam ab his, qui in †electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponūt, debeat appellari: locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra iudicium appellatur. Quando vero in iudiciis †, in huiusmodi negotiis [e] appellari contingit, anteriora [f] iura (quæ per eam [g] immutata [h] non fuerint) obseruari oportet.

¶ Idem.

¶ *Habens plenam administrationē cathedralis ecclesiæ in spiritualib. & tēporalib. iurisdictionalia exercere potest, sacramētalia non, nisi episcopus fuerit. h. d. Dom.*

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiæ, plena & libera [i] in spiritualibus [k] & temporalibus à sede Apostolica (cui soli [l] † hoc cōpetit) est commissa: potest (alienatione bonorū immobiliū [m] duntaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quę potest electus exequi confirmatus [n], libere exercere. Illa quippe, quę ministerium cōsecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri [o].

† Dicio, in decr. in manuscriptis. CASVS. Dictum fuit in c. vt circa. allegabat quòd appellans in causa electionis, debet in appellatione sua inferere omnia quæ intendit obiicere tam contra formam electionis, quā personam electi: & iurare se credere omnia esse vera, & illa posse probare: sed verum illud fit verum indistincte, etiam siue quis appellet in iudicio, siue extra iudicium? Resp. quòd non: sed tunc demum habet locum illud capitulum, cum quis adpellat extra iudicium. Si autem appelletur in iudicio in causa electionis, debent obseruari iura antiqua. Nam nos non debemus iura antiqua dicere correcta: nisi expresse in nouis iuris. conderentur. c. cum expediat. supra eod. & l. præcipimus. C. de appel.

¶ *Prima gl. ponit summam, & dicit quid declaret.*

d ¶ *Constitutio.*] Declarat decr. vt circa. dicens, quòd solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet. Habuit ortum hæc decr. ex his quæ not. Gul. supra eod. vt circa. in glo. nota ergo. & Gar. ibid. in glo. sed nunquid. ibi dicebant contrarium eius quod hic dicitur, s. quòd vtrobique decr. illa locum habeat allegabant decr. supra eod. quamuis. & generalem rationem † Not. Dom. & Philip. q lex exordialis non extendi tur ad inclusa sub rhoi is Lex pressa, sed ad comprehensa sub verbis. Pe. de Anc. al. Bart. in L. si res. ff. de aq. re. Fic. 1. Simile j. de fest. exc. solet. in fi. & quod not. in cap. vno. de sponsa. in glo. Ioan. An. 1 decretalis, sc. vt via malitiis præcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, quàm extra iudicium: & ideo maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decret. quamuis. in alio casu loquitur.

d ¶ *Constitutio.*] supra eod. vt circa. aliàs constitutio, aliàs constitutum.

e ¶ *Negotiis.*] electionum, postulationum, aut prouisionum.

f ¶ *Anteriora.*] supra de appel. vt debitus. & j. de appel. cordi. & supra eod. c. j cum mille sim.

ADDITIO. Hoc intendit, quòd si in iudicio appellatur ab interlocutoria, exprimatur grauamen: si à diffinitiua, sufficit dicere, appello ab iniqua sententia. vt ibi Ioan. And.

g *Cum per eam.*] constitutionem, vt circa.

h ¶ *Immutata.*] nota correctionem iurium euitandam. supra eo. cum expediat. cum suis concor.

Idem Per. de Anch. Do. Phil. l. ex quę tutores. C. de admi. tut. gl. fi. in c. j. de elec. extr. procedant vbi vniuersalis prohibetur [2] *alienō. Font.*

i ¶ *Et libera.*] not. argum. quòd prælatus habet liberam & generalem administrationem & hoc not. Ioan. §. quæst. 3. cap. vlt. in fin. mag. glos. alibi not. contrarium. 13. quæst. 1. cap. vlt. pro prima parte facit 7. quæst. 1. cap. j. 16. quæst. 1. & temporis. 11. quæst. 1. relatio. & supra eod. in antiq. cum nobis olim. in fin. Siue dicatur habere liberam & generalem, siue generalem & non liberam, siue econuerso, donare non potest, nisi habeat consuetudo. & modica. de don. cæterum.

† *No. solum Papam dare administratorem ecclesiæ vacanti cathedrali: a-Los casus Papæ reseruatos vide per gl. §. de off. leg. & tractatione. Dom. Prælatus an habeat liberam administrationem.*

¶ *Seq. recitetur per quæstionem.*

k ¶ *Spiritualibus.*] Possunt igitur dare litteras commendatitias ad ordines. j. de temp. ord. cum nullus. §. pe. & puto quòd iste administrator dispensationem decr. cum ex eo. supra eod. ti. & lib. facere possit per hanc decr.

ADDITIO. Idem Arch. alleg. C. de off. eius qui vi. ali. ind. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutel. quæritam. Ioan. And.

l ¶ *Soli.*] præterquam in casu j. de sup. negl. prælatorum ecclesiæ cathedrali.

¶ *Seq. gloss. recit. per quæstionem & solutionem.*

m ¶ *Immobilium.*] puto quòd mobilia etiam pretiosa possit in casu licito alienare 3. De iis enim quæ seruando seruari non possunt, non est dubium. C. de administrat. tut. lex quæ. si voluisset Papa quòd alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset, sicut fecit supra eod. tit. in antiq. nihil est. in fin. & supra de accus. c. vlt. j. c. prox. §. si vero. Aliquid enim debent verba operari. j. de priuil. si Papa. j. resp. in fi. & §. de dec. ad audientiam. C. de cod. si idem. ad hoc verbum istud quod infra sequitur, duntaxat. & sic not. ex hac decr. & ex prædicta decr. nihil est. & j. c. prox. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus à iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

¶ *Seq. gloss. primo remittit, secundo quæris, & ponit opinionem Compost.*

n ¶ *Confirmatus.*] quæ sunt istæ, vide nota. supra eod. transmissam. Dubitari solet, an istius administratoris officium expiret mortuo Papa: & dixit Compostel. supra eod. cum nobis olim. ad fin. quòd non expirat: ordinarium enim potestatem habet. ad hoc ff. de iurisdictio. omn. iudic. l. & quia. & infra de offic. legat. capit. secundo. Nota etiam ibi, quòd eo ipso quod Papa dat administratorem vel visitatorem ecclesiæ cathedrali. si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopū, non tenet electio quasi Papa dando visitatorem ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia, sed non bene probatur iure.

ADDITIO. Alleg. tamen ibi de appel. vt nostrum. ff. de acquir. possessio. qui absenti. infra de concessio. præben. quia enuctis. Ioan. And.

o ¶ *Expediri.*] concordat 7. quæst. 1. pontifices. & sic mādat quòd per se non potest quod dic vt supra eod. in antiq. suffraganeis. & supra de translat. c. i.

Idem.

Idemnitatibus.] Istud c. gratia breuitatis legitur vsque ad fi. ipsius. Primo pro intellectu *eius* præsupponendum est, quod habetur in ca. quia propter. eo. tit. in ant. videlicet quòd circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorum siue mulierum, proceditur vna de trib. viis. Aliquando enim procedi-

¶ Idem.

¶ Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum, & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerit expresse professa. hoc dicit prima pars vsque ibi, Sanc. Ioan. And.

CAP. XLIII.

INdemnitatibus † [a] monasteriorum Monialiũ, quæ [b] frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispẽdia [c] patiũtur, occurrere desideraliter affectãtes [d] Statuimus, vt cum in eis fuerit electio faciẽda, nulla Monialis (nisi duodecimum [e] annum peregerit [f] & professa fuerit tacite [g], vel expresse) ad eligendum cum aliis [h] admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam [i] (vbi per Priorissam monasterium gubernatur [k]) decætero eligatur [l] aliqua, nisi tricesimum [m] annum complerint discordiam inter ipsas moniales, vel etiam qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Consequenter in fi. c. facit quandam protestationem, quòd cum in hoc casu cõtineantur multa specialia, quæ videtur discrepare a regulis iuris communis: quia electiones monialium confirmantur non obst. oppositione vel appellatione. Item secundo, quia monialis electa ministrat ante cõfirmationem, & in multis aliis, vt per videri per discursum huius constitutionis: per hoc tamen Rom. Pont. non intendit ponere aliquas specialitates in monasteriis virorum circa electiones de prælatis suis faciendas, sed vult iura antiqua circa eas disponentia obseruari. Heli. Reg. Not. primo, q iura debent fieri super his quæ frequenter occurrunt, de quo 3. de desp. imp. litteras. Not. secundo duo requisita ad hoc vt moniales habeãt vocem in electione abbatissæ, & sic alterum ex eis non sufficeret, vnde si fecisset professionem ante xij. annum, non esset habilis ad vocem dandam. Dominic.

¶ *Prima gl. dividit, & summat.*

a ¶ *Indemnitatibus.*] Diuidit in decr. in vij. partes 1. In prima ponitur constitutionis causa, & constitutio circa personas eligentes, & eligendas in monasteriis monialiũ. In secunda ibi, *Sane.* ponit quid iuris, cũ in ipsis monasteriis plures fuerint electæ in discordia per formam scrutinij. In tertia q inci. ibi, *cæterum.* ponit quid iuris, cum electæ per formam compromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi, *Porro.* declarat an decr. vt circa & decr. cupientes. 3. e. tit. habeant locum in casibus ipsarum electionum. In quinta ibi, *Postremo.* excõicat aduocatos, & alios, vocatos pro dictis electionibus, qui discordiam seminauerint, vel exortam nutrinerint. In texta ibi, *Supradicta.* fit ampliatio constitutionis ad canonicas non professas, & quę habent proprium. In septima ibi, *Ad hoc.* & quædam protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et j. pars hoc dicit: Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum, & fit tacite vel expresse professa, nec eligitur, nisi peregerit xxx. annũ, & fuerit expresse pfessa.

b ¶ *Quæ.*] scilicet monasteria.

c ¶ *Dispendia.*] 3. eo. in antiq. quia propter.

d ¶ *Affectantes.*] 3. eo. tit. cupientes.

e ¶ *Duodecimum.*] quia tunc dicitur pubes. 3. de desp. imp. puberes. & idem est in viro: quia ante pubertatem ad eligendum non admittitur. 3. eo. ex [illegible] d.

f ¶ *Peregerit.*] sic 3. e. in antiq. cum in cunctis. j. de æta. & qual. c. vnic. 3. de off. del. cum vicesimum.

g ¶ *Tacite.*]idem in monasteriis virorum. 3. e. ex eo quòd. in fi.

h ¶ *Cum aliis.*] professis.

i ¶ *Priorissam.*] idem si alio quocunque nomine vocetur. 2. ad hoc 3. e. tit. & lib. & auaritiæ. & c. fundamenta. §. proinde.

¶ *Gl. duæ seq. soluunt duas quæstiones.*

k ¶ *Gubernatur.*] j. de stat. reg. c. vnic. & per hanc literam puto quòd in priorissam vel superiorissam clausträlem bene possit assumi minor xxx. annis 3. Et de talibus 3. de stat. mon. cum ad monasterium. ver. prior autem.

Aduerte. Licet in ætate differant, in professione conueniunt hodie. Nam & in illis requiritur expressa vel in electione in agro. §. fœmineæ. de stat. mon. Ioan. Mona.

l ¶ *Eligatur.*]eligit prohibet, sed non postulari, sit in episcopo, qui infra idem tempus non eligitur. 3. e. cum in cunctis. sed bene postulatur. 3. eo. innotuit in antiq. Et puto quòd debeat postulari a Papa.]. de æta. & qual. c. vnic.

m ¶ *Tricesimum.*] olim abbatissa debebat esse sexagenaria. 29. q. 1. iuuenculas. Sed non vtebamur illo iure: sed per decr. 3. eo. cum in cunctis. §. inferiora. eligebatur quæ attigerat 4. xxv. annum: nunc autem imposita est certa meta, quam licet in abbatissis seruemus, in abbatibus locum habere nego, vt j. in fi. ca. Abbates. Idem Ioan. Mon. & Archid. Et sic patro specialitatis secun-

† De materia huius j. vide quod notissime diffiniunt cõci. Trid. sess. 25. tit. de Regulari. & Monial. ca. 7. vi. de concil. Agathense, ca. 19.

Casus Iste fuit Dom. Heli.

1 Idem Io. Mon. aliqui diuidunt in 8. faciendo duas partes de prima, ali qui in duas, & secundam in 7. Passer & dimidi i tres. in consilio causam, confirmationem, & constitutionis declarationem: & secunda ipse subdividitur in sex, vel in 5. Ioan. And.

2 Idem Phil. Font.

3 Vide hodie quod ista tuit concil. Trident. sess. de Regularibus & Monialib. c. 7.

4 Quicquid sit de antiq. iurib. hodie id est tenendũ quod statuit concil.

secundum eum fragilitas sexus. Nec ob. C. de iis qui ve. ætat. & quod ibi no. vbi venia datur mulieri, 18. annorum, masculo. 20. quia illud in administratione ꝓpriꝝ patrimonij: hic in ecclesiastica dignitate. Dic quòd hæc dependent à principum vo luntate. Ioannes. Andr.

a ¶ *Expresse.*] Nota ꝙ in eligẽte sufficit ꝙ fit tacite ꝓfessa: ꝙd fit cum maior sciẽs & sponte sumit habitum professorum infra annum, & triduo perseuerat: vel cum stat in religiõe vltra annũ, his modus fit tacita profes sio. & hoc verum in religionibus nõ mẽ dicantib. probatur hoc ꝛ. de reg. ad no strum. & c. ex parte. & ꝛ. e. ti. constitutionem. In electa requiritur expressa ꝓfessio, vt hic. & idem per omnia in monasteriis: vt ꝛ. eo. nullꝰ. & c. ex eo ꝙ in fi.

b ¶ *Sane.* Iscda pars c ¶ *Diuisis.*] quod si est, non est nouum, nec reprehensibile. 63. di. nosse. & c. vlt. & 8. q. 1. nec nouũ.

† De articulo huius §. & seq. vide qd nouissime sãcit concil. Trid. sess. 25. cap. de Regularib. & Monialib. c. 6.

d ¶ *A duabus partib.*] sim. ꝛ. eo. tit. si q̃do.

¶ *Gl. sequentis prima pars recitetur per q. an posit opponi nulli uerit:& expresse* [a] *professa fuerit ordinem regularem.*

¶ *Non obstante cõtradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero cum per scrutinium procedi tur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertãt: eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet, & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectu contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes nec à principio, nec per accessum habet: ante cõfirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur: ipsa tamen (alienatione bonorum & Monialium receptione sibi interdicta) interim ministrabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec alia possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. hoc dicit.*

¶ Sane† [b] si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersa diuisis [c], electionesꝙ† per plures in discordia celebrari cõtingat: ea, quæ à duabus [d] partibus numero fuerit celebrata (exceptione, seu cõtradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obstante [e]) per superiorẽ (prius tamẽ ex officio [f], prout spectat ad ipsam diligenti [g] examinatione præmissa) si aliàs inuẽta fuerit canonica [h], confirmetur: & cõfirmatæ electę, si Abbatissa [i] † extiterit, benedictio impẽdatur. Si autem nulla earundem electionum [k] à partibus fuerit celebrata dua bus: tunc non obstante quòd sit publicarum scrutinium, & ad electionem, processum [l], possint Moniales, quæ in aliam, vel in alias direxerant vota sua: licite per consensum, antequam ad actus diuertant [m] quod c. ex prin. & fi. & per dec. ꝛ. eo. in ant. scriptum, inquãtũ in illis dicitur, quòd contra duplo minorem partem numero potest obiici id quod votum annullat: probati videtur, quòd votum nullum computetur in numero. Et si dicamus vota talium computari, multo fortius vota cõtemptorum: Vnde iam in causis succubuit & iudicio meo non solum vtilis, immo † necessaria esset declaratio, & idem dico circa decret. ꝛ. eo. quorundam. vbi dicit, &c. abs hæc omnia intelligantur repetita. Recepi quod seruat curia, quòd in ista decret. & decre. quorundam præcise stetur nuero: ita quòd non habeatur ratio excommunicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorum, quæ reddunt votum nullum: & audiui Bononię Papam sic in consistorio dixisse. vide in cle. eo. tit. quod circa. & quod ibi not. Quid dicemus si in concordia vel à duplo maiori parte fit de necessitate, quòd proclamatio sit publicarum formam de cre. vlt. ꝛ. eo. ritu. ita quòd aliter non valeat confirmatio? Et procedit dubitatio ita: quia ex eo casu nõ admittitur aliqua exceptio: vt hic. Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium. cum illa decret. indistincte loquatur. Præterea posset esse, Moniales illas non esse professas, vel non esse ætatis legitimæ: & istæ saltem exceptiones non possunt negari, quia admittantur, cum numerum diminuant, vt supra dixi. Item forte de consuetudine præscripta vel priuilegio non ad consentum, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciatur: vel forte tenentur eligere de certo loco. ꝛ. in ant, de consue. cum dilectus. de verb. sig. cum abbate. Item quid dicemus in monasteriis, quę per mares regũtur: Sunt enim quædam monasteria Monialium, quæ per Priorem reguntur. [facit 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima.] & Moniales eligunt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota, habebitne locum ista decret. in talibus electionibus. & per prin. huius ca. vbi dicit: statuimus, vt cum in eis fuerit electio faciẽda, & per finem vbi dicit in §. vlt. in prin. in quibuslibet mulierum monasteriis, &c. Videtur quòd sic: Satis credo quòd inquantum decret. ista inspicit eligentes, & factum earum: etiam in talibus electionibus haberet locum hæc decreta, quòd & tunc eligentes sint professæ, sint ætatis legitimæ, possint accedere, collationem zeli & meriti omittere, & his similia. Sed inquantum constitutio inspicit electam, puta quòd sit 30. annorum, quòd administret ante confirmationem electa à maiori parte, & his similia: forte in illis locum non haberet. Et iudicio meo circa hoc etiam esset necessaria declaratio.

† In antiq. cod. ita, eiciendo declaratio, & idem dico plures circa decret. ꝛ. eo. quorundam. vbi dicitur repetita. Recepi quod seruat curia, quòd in ista decret. & decre. quorundam præcise stetur nuero: ita quòd non habeatur ratio excommunicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorum, quæ reddunt votum nullum: & audiui Bononię Papam sic in consistorio dixisse. vide in cle. eo. tit. quod circa. & quod ibi not. Quid dicemus si in concordia vel à duplo maiori parte fit de necessitate, quòd proclamatio sit publicarum formam de cre. vlt. ꝛ. eo. ritu. ita quòd aliter non valeat confirmatio? Et procedit dubitatio ita: quia ex eo casu nõ admittitur aliqua exceptio: vt hic. Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium. cum illa decret. indistincte loquatur. Præterea posset esse, Moniales illas non esse professas, vel non esse ætatis legitimæ: & istæ saltem exceptiones non possunt negari, quia admittantur, cum numerum diminuant, vt supra dixi. Item forte de consuetudine præscripta vel priuilegio non ad consentum, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciatur: vel forte tenentur eligere de certo loco. ꝛ. in ant, de consue. cum dilectus. de verb. sig. cum abbate. Item quid dicemus in monasteriis, quę per mares regũtur: Sunt enim quædam monasteria Monialium, quæ per Priorem reguntur. [facit 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima.] & Moniales eligunt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota, habebitne locum ista decret. in talibus electionibus. & per prin. huius ca. vbi dicit: statuimus, vt cum in eis fuerit electio faciẽda, & per finem vbi dicit in §. vlt. in prin. in quibuslibet mulierum monasteriis, &c. Videtur quòd sic: Satis credo quòd inquantum decret. ista inspicit eligentes, & factum earum: etiam in talibus electionibus haberet locum hæc decreta, quòd & tunc eligentes sint professæ, sint ætatis legitimæ, possint accedere, collationem zeli & meriti omittere, & his similia. Sed inquantum constitutio inspicit electam, puta quòd sit 30. annorum, quòd administret ante confirmationem electa à maiori parte, & his similia: forte in illis locum non haberet. Et iudicio meo circa hoc etiam esset necessaria declaratio.

Nota opt. arg. ꝙ electa & confirmata appellatur abbatissa etiam ante benedictionẽ.

Electio abbatissę debet cõfirmari secundum formam de mam ca. fin. de elect.

1 Vide quod ibi nota. secundum qd ibi debent alii qui probari contrarium, si excommunicati suppri mantur, depositi delean tur. Sed satis est hoc opi. quòd nomẽ suppriminitur de numero, vt sc. pro eo tempore nõ dicatur ꝺ numero. Jo. An.

e ¶ *Non obstante.*] hoc intelligo, nisi opponatur id, quod eligẽtis votum nullum reddat: ita ꝙ non remanerent duæ partes. arg. ꝛ. eo. si quando. Pone enim ꝙ opponatur, ꝙ eligentes nõ sunt tacite vel expresse professæ: vel nõ sunt puberes. ꝛ. prox. resp. vel quòd in monasteriis non mendicantib. sunt aliquę receptæ, quarũ non valet receptio. ꝛ. de stat. reg. c. vnic. §. sane. Dico tales exceptiones admittendas. ad hoc ꝛ. de of. deleg. ex parte. 2. & facit quod dixi. ꝛ. eo. quorũdam. Vbi ergo de duab. partib. cõstat: nec opponitur aliquid quod illas minuat, aliqua non obstabit exceptio, & sic intelligas hanc litteram. Alij cõtra dicentes, hic speciale in casu nostro, quòd excommunicatæ, suspensæ, & interdictæ, & similes ꝑsonæ, & eligentes sciẽter indignam, admittentur & computabuntur in numero: sed quæ non sunt professæ vel minores, non quia non faciunt numerum. Quidam vero dicunt exceptionem excommunicationis bene admitti contra eligentes: quia excommunicatio priuat voce & numero. 2. q. 1. nomen. ibi. de numero collegarum eius supprimere vel delere, &c. 1 Sed scienter eligens indignam, licet priuetur voce, nõ numero: & ideo non ob. talis exceptio: superioris tamen officium his casib. non deficiet, vt sequitur. Ego iam bis in iudicis conabar defendere, ꝙ eligẽtes scienter indignam: tanquam suspensæ & irregulares repellantur: & vororum suorum nõ habeatur computatio: ita quòd secundum hoc electio à minori parte numero possit valere: quo enim ad illam electionem, dicam illas in numero non computãdas, vt viretur antiquorũ iurium correctio. Si enim ita simpliciter ſtamus numero, quid dicemus si 12. sunt moniales, 7. 70 nolunt eligere: instat finis terminis, aliæ. v. eligunt: quare non valebit electio facta ab ipsis v? Quid si Papa interdixit 7. Monialib. ne eligant, quare nõ valebit electio facta à v. Si hoc est in interdicto hominis: quare non erit in interdicto iuris? Non video. Item pone quòd aliquæ Moniales elegerunt alternatiue, cõditionaliter vel incerte: ita quòd vota earum transferantur in alias. ꝛ. e. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte fit minor numero non valere? Ex his & similib. rationib. videtur non haberi debere rationem votorum illarum, quæ elegerunt scienter indignam. Sed contra hoc facit: quia si non sit collatio in electionibus Monialium, vt ꝛ. e. c. §. vt autem. ergo pœna priuationis in eis locum non habet, sed hoc non est verum, vt ibi infra dicam in gl. nota ex hoc. Item contra id facit finis ca. vbi dicuntur multa ꝙcialia statuta in his electionibus. Sed id nõ obstat: quia præter illud sunt ꝙcialia multa, vt infra patebit. Item obstabit quòd litera dicit, numero: Iste quia secundum hoc nihil esset quo ad hoc nouum in electionib. Monialium: quia id erat statutũ. ꝛ. eo. si quando. ꝛ. alle. per

f ¶ *Officio.*] Jex quo examinare habet, & supplere in his casibetiam de facto. ꝛ. eo. cum nobis olim. in ant. & ibi de hoc. ꝛ. de postu. bonæ. 1. in ant. & 28 dist. priusquam.

g ¶ *Diligenti.*] ꝛ. eo. nihil. & ꝛ de præb. graue nemini enim cito debet manum imponere, vt 24. dist. ca. 1. §. de his ita scribit. 88. dist. quid est cito ꝛ. eo. cum nobis. & ꝛ. eo. c. vlc.

h ¶ *Canonica.*] Jex forma debita, & persona idonea: vnde si sit illegitima, vt ꝛ. eo. cum in cunctis. de fi. presbyt. per totũ, vel corrupta. 10. q. 1. iuuenculas vel aliàs indigna, non confirmabitur.

2 Quare illegitimi repellantur, latet hic Dominic.

i ¶ *Abbatissa.*] No. ꝙ Priorissæ nõ benedicitur, sed abbatissæ, & negligentibus recipere benedictionem infra annum à tempore confirmationis, imponitur pœna per concilium Vienen. ꝛ. de sta. reg. c. recolentes. per totum.

k ¶ *Electionum.*] ad quas processum fuit per formam scrutinij.

l ¶ *Processum.*] hoc est contra iura. ꝛ. eo. publicato. sed est in hoc casu speciale, vt dicitur in fi. idem in electione summi Põtificis. ꝛ. eo. licet de vitanda. in antiq.

3 De hoc vide quod no. per doc. ꝛ. e. c. licet. in princ.

¶ *Gl. seq. ponit diuersitatem, & ipsius rationem.*

m ¶ *Diuertant.*] non sic in electione Papæ: quia ét posṫ diuerterunt Cardinales ad alios actus, pñt accedere. [Si pendeat scru

scrutinio,sup quo vide quod dixi ℣.e. licet.in pr.] Sed hic secus.Et potest esse ratio,quia maior constantia est in viro,quã in muliere.℣.de verb.si forus.in fi.cũ cõcor.Et quia in electione Papæ requiruntur necessario duæ partes:sed hic nõ necessariõ:& adde rationem ipsius dec.licet de vitanda.in fi.

a ¶ *Extraneos.*]Sic ℣.e.ga gp.& c.cũ posset cantam.in ant.Et ẽ simile quod de reste dicitur. de testi. cog. præterea.

Additio. Secũdum illa iura,quia pp. & cum petitã hic alle. intelligendũ est qđ hic dr secundũ Arc. vt sic dicatur actus † al.ita,& cõ firmatur, & bñdicatur. extraneus hic, q̃ est extraneꝰ ab electione,q̃ tũc fit.Io. Mo. p intellectu huius verbi remittit. ff.de † al. expũñ. testa. hæredes palã. §.fin.ff.de duo. re.l. duos.in fi. ff.de ver. ob.cõtinuus.L resp. ad l.Iul.de adulc.qđ ait. §. quod ait lex. C.de testa. cum antiquitas. Ioan. And.

b ¶ *Omni prauitate.*] vt simoniaca datione:vel aliqua pactione illicita, vel coactione, vel extorsione.simile ℣.e.quãuis.& j.& c.prox.

c ¶ *Maiorẽ.*]Sec'd minori.j. e.c.§. si quad ¶ *Computatiũ.*]Illi. n. dissentire non poterunt, cum de illis eaurum non fit.

e ¶ *Benedicatur.*] si fuerit abbatissa, vt ℣.§.prox.in fi.

f ¶ *Ab initio.*]j.de re. iu. ratihabitionem.

† Intellige si cut vulgus, respectu totius, secũdũ docto. & sic est hic text. cõtra Bar. in l. interdum. ff.de hæ.inst. cum suis concor.

g ¶ *Præmissum.*]L cõtradictione, exceptione, vel appellõe partis alterius non ob.præmissa tñ diligẽti inquisitione ex officio suo hoc fuit præmissum.

dicentem, q̃ iura loquẽntia de duab' partib. intelliguntur respectu xii par tis. Petr. & Dom. Foot. † al. ita, sup obiectis partis alterius, si quæ,&c.

h ¶ *Talu.*] si quæ ab initio,vel p accessum habuit duas partes.

i ¶ *Possessionem.*]à qua aliàs non impeditur quis post cõfirmationem, nisi crimẽ cẽm infamia opponatur.℣.de acc.accedẽs.

k ¶ *Facultas.*]fic ℣.de concess.præb.post electionem.in fi.& de app.constitutus. in fi.Et fic no.quòd datur actio, cui denegatur exceptio.cõtra id ff.de re.iu,inuitus.§.cui damus. Sed est speciale.Et adde quod dixi.j.de reg. iu. qui ad agendum.

Additio. Quod hic dicitur,est speciale,sc.q̃ non auditur ante confirmationem, qui auditur post possessionem. hoc dico: quia post confirmationem regulariter non auditur excipiẽs, contra petentem possessionem:qui tamen postea auditur, agens quod dic vt in remissione quæ præcedit.Ioan. An.

l ¶ *Alterius.*] scilicet minoris.

m ¶ *Inquirenda.*] scilicet de forma electionis,& psona electa.

n ¶ *Sine strepitu.*] fic ℣.de accu.olim.vbi de hoc.Verum legatus vel iudex inferior possit committere causam decidendam sine iudiciorum strepitu: & quid importent verba ista, vide quod dixi.j.de hær.ca. vlt.

o ¶ *Interim.*] hac causa pendente.

Electus in certis casib. potest administrare ante confirmationem

p ¶ *Auctoritate.*]no.nouum casum hic,& j.§.cæterũ.vbi electa ante confirmationem administra.alium hẽs.℣.e.nihil est, aliũ ℣.e.licet de vitanda 23.dist.in nomine.alium secundum quosdam in Imperatore:vt sola electiõe administret.93.dist.legim⁹.

q ¶ *Libere.*] vt ℣.eo.cum nobis olim.in fi. & ℣.c.prox.

r ¶ *Rebus.*] strictius loquitur,quam ℣.eo. ca.prox.

s ¶ *Recipiat.*] conuentus tamen recipere poterit secũdum distinctionem,j.ne fed.va.c.vnico. & de reg.c. vlt.

¶ *Glo.seq. quærit,& soluit.*

t ¶ *A minori parte.*]aduerte,dec.ista bene determinat quid iuris,qñ facta ẽ electio à duplo maiori,& à maiori, & à minori.

Quid dices in quarto gradu, cũ electiones pares voces hẽant numero ?Nũquid altera poterit per accessum ratificari?Credo q̃ non accedat.ad hoc quod no.℣. c.ecclesia vestra. 2.ad fi. in ant.Et hoc credo præcipue ista ratione, electio facta à minori parte ad quancunque dignitatẽ, nulla est ipso iure de religioso quocunque. ℣.e.ti.quod ũdam. & infra statim sequitur. Hęc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non p̃t:q̃a quod à sui principio sic nullum fuit, tractu tẽporis nõ convalescit.j.de re.iur. non firmatur. cum suis concord.& ℣.e. auditis. sed electio facta à media parte, ẽt nulla est.℣.e.quia ꝓpter.& c. ecclesia vestra. 1.& 2. ergo p accessum ratificari non poterit: præter ea publicato scrutinio,&c.℣.e.c. publicato.sed iurium correctio est vitanda.℣. e.ti.cũ expediat. ab illo igitur iure nõ recedam,nisi in ẽum expressum inueniõ: sed in electione facta à maiori a parte inuenio expressum, q̃ augetur p accessum:hunc igitur casum non extendam ad hoc.j.in fi. c. dicam ergo secũdum hoc minorem partẽ illam,quæ si est maior: ita q̃ accessus haberi non possit.

a Not. quòd appellatione maioris partis non venit dimidia: de quo per gl. in ver. aliqua,v cle. j. de fo. com. sed sub minori parte bene cõprehederetur dimidia.l do mum. ff. de contrahen. emp. Foot.

v ¶ *Obtinere.*] ℣.eo. quorundam.

x ¶ *Ipsi.*] electæ vel nominatæ à minori parte. Ioan. And.

y ¶ *Quomodolibet.*] vna dictio. sic. j. de cler.ægr. pastoralis. §.pen. Alibi dicitur quolibet modo. 50. di. de his cleticis.& dicit Archidiacon' quòd est distributionum modorum.

Moniales eligentes scienter indigną, an sint priuatæ eligendi pte.

¶ *Gloss. seq. primo docet reprobatam opinionem : secundo ponit aliam opinionem, quam reprobat.*

z ¶ *Collatio.*] No.ex hoc,& superioribus.reprobatam opinionẽ illorum, qui dicebant.℣.e.quia propter.in prin. q̃ dec. illa in mulieribus locum nõ habebat,quib.licebat ignorare iura. ff. de iu.& fac.ig.l.regula.Et ꝓ hanc litteram,quæ dicit,collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum:dicunt quidam, quòd Monialis eligens scienter indignã,non est priuata potestate eligendi,quasi priuatio ex collatione procedat.Sed certum est,quòd tempore dec. ℣ e.cum in cunctis.in electionib.nõ erat necesse collationes fieri:quia adhuc non emanauerat decr.quia propter. & tamẽ tunc sine collationibus eligentes indignos,erant priuati potestate eligendi:ergo bene infertur, quòd ex collationibus priuatio nõ procedit,sed ex electione,vt ℣.eod.titu.perpetuo.nam vt ibi dicitur, etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

a ¶ *Cæterum.*] tertia pars.

¶ ¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

b *Compromissi.*] Quid si procedatur per formã.℣. eo.cum dilectus. & c. cum expediat. habebitne locũ quod hic dr ; vel an qđ dicitur in superiori proxima parte?Credo q̃ locum habebit particula huius decr. quia forma illa potius cõpromissi est quàm scrutinij:vt probatur per ipsam decr.cũ expediat. & dico q̃ illa forma non est forma per se:sed est quædam species formæ cõpromissi. Quòd hoc sit verum:probatur ex eo, ℣ quòd omnes aliæ formæ sublatæ erant per decret. quia propter. Si ergo illa fuisset p se forma,necessariò esset concludere illam fuisse sublatam, sed non fuit : quia species est formæ com-

Electio monialis an possit fieri secũdum formã ca. cum dilectus. de electis in antiq.

compromissi vt dixi r.sicut & cõpromittitur ad aliã certã me-
r Ex hac gl. notan. post Dominicũ, q actus mix-
tus denominandus est ab illo simplici, quem magis intendit agens.
tã.ś.eo.cũ i vecem.in aut.& facit j.c.px.§.porro. & hoc probat rex.ipli' dec.cũ expediat.ibi,i electionib.cõpromitti.Io. An.
¶ *Gl.seq.quæstionem soluit alternatiue.*
a ¶ *Si minor.*]Istis credo,vt dixi in ꝓxima parte:idẽ de media.
& ſecundum hoc di-
camus minorẽ par-
tem illam, q̃ maior non eſt, vel neceſſa-
ria eſſet in hoc pũcto declaratio, vel ſtãdũ antiquo iuri.
b ¶ *Vt in forma.*]infra exponit ibi, partis eiuſdem,&c.
c ¶ *Statuitur.*]Sic qñ à principio, vel ꝑ acceſſum electa eſt a duplo maiori parte. ś.c.§.ſane.& §.ſeq.
¶ *Gl.ſe.rec.p.q.& ſol.*
d ¶ *Confirmetur.*] ad
† al. obiecti huc.
ucrte, qa i iſto caſu & i caſu ś.c. §.ſane. & §.ſeq. nõ cred ꝙ ante cõfirmationẽ adminiſtrare poſſit. Et eſt mirabile:qa ſi ẽ electa à duplo maiori parte:ergo à maiori.ergo. vr ꝙ ante confirmõem adminiſtrare poſſit.ś.e.§. ſi vero. Itẽ ſi minor pars ſe oppõit: multo fortius vr, ꝙ adminiſtrare poſſit, q̃ qñ ſe maior pars opponit vt infra ſequitur.Sed nõ mireris, qa in iſtis caſib. nõ differtur cõfirmatio pp obiecta:&ideo ſi adminiſtrabit ante cõfirmationem, ſed in illis deffertur, & ideo ante confirmationem adminiſtrabit iuris permiſſiõe: & ꝙ hoc fit verum, probo:quia ꝙ electus ante confirmationẽ adminiſtret,eſt cõtra iura.ś.eo.qualiter.& c.noſtri.in anti. à quo iure antiquo dico non recedendum,niſi inquantũ permiſſum inueniamus in aliis ius antiquum ſeruabo,vt in ſi.c.ad hoc.ś.de traſla.c. vit. vbi ad maiorem tranſire permittitur,ſed non ad parem.
ADDITIO. Vide quod ibi dixi ſuper gl 4.Ioan.And.
e ¶ *Benedictio.*]ſi abbatiſſa fuerit ś.eo.§.ſane.in ſi.
f ¶ *Huiuſmodi.*]ſcilicet minoris numero.
g ¶ *Non obſtante.*]expone vt ſupra.
h ¶ *Præcluſa.*]ś.eo.§.verum.
i ¶ *Præmittitur.*]ś.e.§.ſi vero.[ſine ſtrepitu & figura iudicij.]
k ¶ *Differatur.*]hæc eſt ergo ratio quare adminiſtrat, vt ś.dixi.Ioan.And.
l ¶ *Interim.*]nota pro his quæ ſup. dixi.
m ¶ *Prædicitur.*]in d §.ſi vero.ſcilicet,quòd bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo.
n ¶ *Litis euentum.*]qui dubius eſt.ff.de pecu.quod debetur.
¶ *Gl.ſeq.facit duas æquiparationes: & ſolvit quare tertio caſu etiam non ſit æquiparatio.*
Electio per viam ſcrutinij, & electio ꝑ viam compromiſſi quãdoque parificantur.
o ¶ *Expectare.*]No, ꝙ electio facta per formã ſcrutinij à duplo maiori parte,& electio facta per formam cõpromiſſi, cui minor pars conſentus ſe opponit, ſunt paria,qa in eis ſtatim ſi confirmatio cõtradictione partis alterius: vel exceptione, vel appellatione non obſt,& poſt poſſeſſionem adepta vtrobiq; admittitur accuſatio vel denũciatio. Itẽ electio facta à maiori parte ꝑ formam ſcrutinij, & facta ꝑ cõpromiſſum, cui maior pars ſe opponit, ſunt paria.qa vtrobique differtur cõfirmatio: & interim adminiſtrat,exceptis qbuſdam caſib.ſed electio facta ꝑ formam ſcrutinij à minori parte cõuentus,& facta ꝑ formã cõpromiſſi, cui duplo maior pars cõuẽtus ſe opponit, nõ ſunt paria:qa prima nõ valet ipſo iure:nec ratificatur ꝑ cõſenſum,ſecũda poſſet valere.[Etiam ſi oẽs diſſentiret.ś.c.cãm.] ſed non adminiſtrat electus:ſed litis euentum expectat.Si q̃ratur quare ius diuerſum in forma ſcrutinij,& forma cõpromiſſi,ſatis patet per ſe ſolutio:quia in ſecundo caſu oẽs conſenſiſſe vr,eo ꝙ cõpromiſſerunt:[ś.eo.in ant.in cauſis.ver. propter quod.]quod nõ eſt in primo.per formam.n.compromiſſi,

proceſſum, & electæ pars aliqua ſe opponat: Si minor [2],ipſius(vt in forma [b] ſcrutinij ſtatuitur [c])cõfirmetur [d] electio, & eidem benedictio [e] impendatur:partis eiuſdem [f] contradictione,vel exceptiõe,aut appellatione qualibet nõ obſtante [g]:ſed per hoc denunciandi, vel accuſandi eam poſtmodũ ſibi via minime ſit præcluſa [h]: Si maior, eius(donec de obiectis † & aliis, vt in eadem forma ſcrutinij præmittitur [i],fuerit inquiſitum (cõfirmatio vel infirmatio differatur [k]:ſed interim [l] (vt prædicitur [m]) libere adminiſtret:niſi forſan pars opponẽtium extiterit duplo maior:tunc enim adminiſtrare ipſam nolumus, ſed litis euentum [n] potius expectare [o].

¶ Si ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, conſtitutio,vt circa.ſeruabitur:ſed Moniales ad ſedẽ Apoſtolicam per ſonaliter nõ venient,ſed procuratores ſecundum conſtitutionem, cupientes. mittent.hoc dicit.Ioan.And.

¶ Porro [p] ſi in huiuſmodi electionum negotiis contigerit (in illis dũtaxat caſibus, in quibus oppoſitiones iuxta præmiſſa ¶ fuerint admittendæ) ad ſedem Apoſtolicam [r] appellari: appellantes formam [s] conſtitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ prædeceſſoris noſtri, editæ in concilio Lugdunenſi [t] diligẽtius ſeruare teneantur.¶Sed cum eas [u] propter ſexus verecundiam [x] †, ſuæque conditionis ſtatum [y], non deceat [z], nec † ipſis expediat [a] publico cœtui demonſtrari,aut extra ſua monaſteria cuagari [b]:nolumus quòd electæ vel etiam eligentes,aut appellantes, ſeu hæ contra quas appellatum [c] fuerit, ad eãdem ſedem perſonaliter [d] veniant quoquo modo. Sed procuratores ſufficienter [e] inſtructos, iuxta conſtitutionem [f] pie memoriæ Nicolai Papæ tertij, prædeceſſoris noſtri, ad ſedem ipſam tranſmittant:per eos electionum,ac appellationum, & poſtulationum ſuarum proſecuturæ negotia, prout iuſtitia ſuadebit: pœnam [g] in dicta conſtitutione contentam ipſo iure,ſi hoc non fecerint [h], incurſuræ.

p ¶ *Præmiſſa.*]quia non in electione,quo ꝑ formã ſcrutinij à principio,vel ꝑ acceſſum facta reperitur à duab.partib.nec in electione quæ facta fuit per formã compromiſſi. cui minor pars ſe opponit.
¶ Gl.ſeq.arg.pro opi. & reſpondet.
r ¶ *Ad ſedem Apoſtolicam.*]Not.arg.pro opinione Gul.Dur.
ꝙ decr.vt circa.non habeat locum, niſi in appellationib. interpoſitis ad Papã. Sed contrariũ dixi ſequendo Gar.in prædicta dec.vt circa.ſ.ꝙ in omnib.appellationib. locum habeat,& dico ꝙ decre. iſta hic reſpicit c.ſequens.quod loquitur de decre.cupientes.quæ locum non habet, niſi in appellationib.ad Papam interpoſitis.
s ¶ *Formam.*ſ.ꝙ exprimat omnia & ſingula, quæ in formã vel perſonam inten dũt obiicere,& ſingulariter & clare.ś. eo.procurator.& ꝙ iuret ſecundum formam ibi contentã. Et eſt pœna quòd ſuper non expreſſis non audientur, niſi ex certa cauſa, vt ibi patet.
t ¶ *Lugdunenſis.*] vt ś.e.vt circa. Io. An.
¶ *Gl.ſe.dicit vnde ſibi ꝓta ſuerit pars illa.*
u ¶ *Sed cum eas.*] §. iſte tractus fuit ex gl.Gar.poſita ś.eo.cupientes.circa prin. ſuper verb.regularium.vbi dicebat Gar.quòd ſatis credebat de mente conditoris non fuiſſe, quòd fœminæ irent ad curiam: videbatur tamen per verba,quòd ire tenerentur:quia in maſculino genere comprehẽditur fœmininum, ff. de leg.1. ſi ita ſcriptum ſit.17.q.4.ſi quis ſuadente.conſtricto cum dect. ś.de ſen.exc. mulieres.Item per iura antiqua in abbatiſſam electa, perſonaliter ſuam electionem proſequi poterat.ś. de reſc. in anti.cum dilecta.& quod fuerit illa mens conditoris, probat per decr.ś.de ſen.exc.de Monialibus.18.q.2.pernicioſam.& de cohab.cle.per totum.de ſta.mon.c.vlt.§.ſi.
x ¶ *Verecundiam.*]nota meliorem conditionem mulierum,ad idem j.de ind.mulieres.In quibuſdam vero deterior eſt,quod dic vt ś.de pœ.& remi.c.nona quædam.
y ¶ *Statum.*]regularum ſcilicet,& ſic duo concurrunt.
z ¶ *Deceat.*]ſecundum honeſtatem.
a ¶ *Expediat.*]ſecũdum vtilitatem. ś.de vot.& vo.red.magnę.
b ¶ *Euagari.*]j.de ſta.reg.c.vnico,& concor.C.de iis qui ve. ætat.impe.l.a.
c ¶ *Appellatum.*]quæ venire tenebantur ſecundum formam decre.cupientes.
d ¶ *Perſonaliter.*]in hoc ergo ſolo,ſcilicet in perſonali aduentu locum non habet decr.cupientes:aliàs vero bene.
e ¶ *Sufficienter.*]ſi cum omnib.actis iurib.& munimẽtis ad cauſam ſpectãtib.ś.eo.ti.in decr.cupiẽtes. §. quòd ſi per viginti.
f ¶ *Conſtitutionem.*]ś.eo.cupientes.
g ¶ *Pœnam.*]ꝙ electæ ſi infra tempus debitum procuratores non miſerint,ſint priuatæ omni iure ſibi per electionem quæſito:ſi autem miſerint,ſed non cum actis,iurib.& munimentis ſufficienter inſtructis:pro illis exhibendis alibi quàm apud ſedem Apoſtolicam, niſi ex iuſta cauſa,dilationem aliquam non habebunt:eligentes,appellãtes,vel opponentes quo ad ſe à totali ſunt excluſæ proſecutione proceſſus; ita quòd per hoc electis nullum ꝓiudicium generetur.Hæc & alia habes in prædicta decre.cupientes.
h ¶ *Hoc non fecerint.*]ſcilicet procuratorem non miſerint: vel non ſufficienter inſtructum.

† De effectu verecundiæ vide hic per Anchar.
† In quodam manuſcripto ita,nec expediat,ipſis publicis demõſtrari ſpectaculis, aut, &c.

a ¶ *Poſt*

Mulier semi nans discordiam inter moniales super electione facienda excõmunicatio nẽ incurrit.

† Vide cõcil. Trident. s. citatum in hoc cap.

† al. ita, sed & in illis etiam, vbi, &c.

† al. exiſtit.

† In manuſcripti ita, ex certis cauſis & rationabilibus, &c.

† al. maneat

† Dicitio, Apoſtolicæ, deeſt in antiquis cod.

† al. ita, an ita hoc, &c.

a ¶ *Poſtremo.*] quinta pars.

b ¶ *Hi.*] puta religioſi viri. 65. d. obeuntib. vel conſiliarij, vel diſcreti viri ad hoc vocati. Et quod dicit hi, dic vel hæc: qa ſi religioſas vel diſcretas mulieres ad hoc vocarent, ipſæ tenentur hac conſtitutione. & facit quod dixi s. §. prox. s. e. ti. generali.

c ¶ *Deinceps.* Irreſpicit enim futura.

d ¶ *Nutriri.*] no. iſta duo patia eſſe. ad idem de priuil. cum & plantare. in prin.

e ¶ *Snbiacere.*] no. no num caſum: in quo qs excommunicat' eſt ipſo iure, & credo qꝙ epiſcopi tales poſſunt abſoluere, cum Papa ſibi nõ reſeruauerit abſolutionem. s. de ſent. exc. nuper. & adde quod dixi s. eod. tit. ſciant cũcti. Io. An.

f ¶ *Supradicta.*] Hic ſexta pars.

g ¶ *Approbatis.*] j. de reli. do. religionum.

h ¶ *Prouinciarum.*] vt in Theutonia. & vide quod no. Io. 12. q. vlt. c. vlt. & Ber. s. de ma. & ob. dilecta, in glo. pe.

i ¶ *Supra dicitur.*] C in 1. parte capituli.

k ¶ *Nequeat.*] pp fa cũ impoſſibilitate: cũ non profiteãtur, neceſſe ẽ qꝙ eligant, & eligãt nõ profeſſæ.

l ¶ *Ad hæc.*] ſeptima & vltima pars.

m ¶ *In multis.*] vt in electione confirmãda, excepti õe aliqua non obſt. in a'mini ſtrando ante confirmationem, in recedẽdo à cõſenſu poſt publicatũ ſcrutiniũ, & ſecutam electionẽ: & in multis aliis.

ADDITIO. Dic plenius qꝙ ſpãlia huius conſtitutionis ſunt decem: Primum, de ætate illius, quæ in prælatã eligitur. Secundum, qꝙ appellatio duob. caſib. non denoluit: nec impedit officium confirmatoris. Tertium, quòd poſt electionẽ accedunt eligentes ad electam ab aliis. Quartum, qꝙ duob. caſib. exceptio vel contrarietas nõ recipitur: & poſt poſſeſſionem admittitur actio. In hoc vide quod dixi in hoc præſenti ca. §. verum. ſuper vi. gl. Quintum, quòd in duob. caſib. qꝙ editur ſine ſtrepitu & figura iudicij: ſed hoc hodie in aliis electionib. commune per Clem. diſpendioſam. de iud. Sextum, quòd ante confirmationem electa in duob. caſib. adminiſtrat cũ certa moderatione. Septimum, quòd electio per minorem partem numero facta ex fictione aliqua valere non poteſt. Sed hoc commune religioſis non mendicantib. s. e. ti. & lib. quorundam. §. circa. Sed in hoc poſſet eſſe ſtrictior ſpecialitas: quia cum in religioſis Mendicantib. marib. non habeat locum ille §. circa, vt ibi dixi in prima gl. haberet tamen in fœminis locum iſte §. ſi qua. Octauum, quòd non fit collatio zeli & numeri. Nonum, quòd quo ad perſonalem comparitionem non arctat decr. cupientes. electas, eligentes vel opponentes. Decimũ, de pœna vocatorum ad inſtruendum, qui diſcordiã ſeminant vel nutriũt. Et per prædicta coniuncta textui, videre potes, quomodo in aliquib. eſt deterior, & in aliquibus melior, & in aliis æqualis cõditio marium & fœminarum. de quo ſatis in Spe. de proc.

¶ *Ponentes vel nutrientes diſcordiam in electione Monialium, ipſo iure ſunt excõmunicati. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Poſtremo [a] hi [b], quos ad dirigendas in huiuſmodi electionibus Moniales eaſdem deinceps [c] cõtigerit euocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper faciendis ipſis electionib. [d] oriri poſſit diſcordia, vel exorta nutriri [d]: aliàs eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere [e].

¶ *Hæc conſtitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis ſecularibus: hoc excepto, quòd non debeant niſi profeſſæ eligere vel eligi, quod non poteſt ſibi vendicare locum in canonicis ſecularibus: per hoc tamen Papa non approbat ſtatum dictarum canonicarum ſecularium. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Supradicta [f] ſiquidem nedũ in monaſteriis, in quibus ſunt Moniales viuentes ſub aliqua de religionibus approbatis [g] †: ſed etiam in illis, vbi ſunt iuxta quarundam prouinciarum [h] conſuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec profeſſionem faciũt regulare, ſed viuunt vt in ſecularibus ecceſiis canonici ſeculares, volumus per omnia obſeruari: eo, quod ſupra [i] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non profeſſæ: cum in ipſis hoc locum ſibi nequeat [k] vendicare: per hoc tamen earum ſtatum, ordinem, ſeu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

¶ *Iura de virorum electionibus tractãtia, ꝙ hoc capitulũ nõ ſunt mutata. hoc dicit.*

¶ Ad hæc [l] licet præmiſſa, quæ in multis [m] à iure cõmuni diſcrepare noſcũtur, circa electiones in quibuſlibet mulierum monaſteriis faciendas ex † certis cauſis rationabilibus ſpecialiter duxerimus ſtatuẽda: Intentionis tamen noſtræ nequaquã extitit [n] †, per illa, quo ad electiones in aliis virorum monaſteriis, vel qbuſuis eccleſiis celebrandas, aliquid immutetur: ſed iura præcedẽtia in ſua omnino remaneant † firmitate [o].

¶ Idem.

¶ *Si ordinarius poſt receſſum appellationis interiectæ ad curiam, in cauſis electionũ epiſcopatuum, nõ inquiſito an prauitas intercenerit, procedit, confirmat, vel conſecrat: prædicta non tenẽt: & ipſe ab epiſcoporum confirmatione & cõſecratione ſuſpenſus eſt per annum. Dominicus.*

CAP. XLIIII.

PRouida conſideratione generale concilium Lugdunen. [p] conceſſit [q], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [r], ad ſedẽ [s] Apoſtolicam in electionum epiſcoporum, & eorum ſuperiorum [t] negotiis interiectis, per quas ad ſedem ipſam, eadem negotia deferuntur [u]: partes [x] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipſi ſedi Apoſtolicæ † appellationes eædem fuerint præſentatæ: ſed inferiores iudices, quorum eſt (appellatione ceſſante) negotiorũ cognitio eorundem: ſi † in hoc prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant, & ſi eam interceſſiſſe reperierint, ſe non intromittant vllatenus de eiſdem: ſed præfigant ipſis partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repreſentent.

§. 1. ver. addenda ſunt hæc. Ioan. And.

n ¶ *Extitit.*] aliàs, exiſtit.

o ¶ *Firmitate.*] qꝙ fauorabile & expediẽs eſt. s. e. ti. cũ expediat.

¶ *Reuida.*] Primo ponit ius antiquum: Secũdo ipſius tranſgreſſionem: ibi, *Verum.* Tertio, prouiſionem pœnalẽ: ibi, *Nos. Ioan. And.*

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt quod habetur in c. quamuis. s. e. iſto volumine: videlicet, qꝙ ſi in cauſa electionis fuerit appellatum ad Papam, poteſt appellans renunciare ſuæ appellationi, & valet renũciatio: dum tamen renunciet ſine Prauitate ſimoniaca. Inſuper dicitur, qꝙ ſi appellans receſſerit ab appellatione ſua, antequam ſuperior immediatus cõfirmet electionem: ipſe debet primo inquirere, an fuerit receſſum ab appellatione cum prauitate ſimoniaca.

CASVS. Dicitur inter cætera in d. cap. quãuis. qꝙ ſuperior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: ſi appellãs receſſit ab appellatione ſua, debet ſuperior inquirere, an fuerit receſſum ab appellatione ſine prauitate ſimoniaca: Ponamus, qꝙ ſuperior confirmat electionem ſine tali inquiſitione, an valeat conſecratio poſtea ſecuta? Reſp. qꝙ non: immo talis ordo eſt ſubſtãtialis ipſius confirmationis: videlicet qꝙ præmittatur illa inquiſitio. Sed verum confirmãs puniatur, eo qꝙ cõfirmauit & cõſecrauit nõ præmiſſa tali inquiſitione? Dicit qꝙ ſic: nam ſi confirmauit & conſecrauit, eſt ſuſpenſus per annum continuum à confirmatione & cõſecratione epiſcoporum ſuorum ſuffraganeorum. *Verum cum nonnulli.*] Hucuſque ponitur tenor illius c. quamuis. nunc ponitur prouiſio & conſtitutio ſuper inquiſitione. *puniantur.*] Et ſic quis punitur in eo in quo deliquit. Heli. reg.

p ¶ *Lugdunen.*] s. eo. tit. quamuis. Ioan. And.

q ¶ *Conceſſit.*] quia id prius per Alex. prohibitum fuerat: vt ibi dixi.

r ¶ *Extra iudicium.*] latior eſt ergo iſta decre. & illa s. eo. titu. quamuis. quàm illa. s. eo. tit. vt circa. quæ locum habet ſolum *in appellationibus extra iudicium interpoſitis. s. eo. tit. conſtitutio.*

s ¶ *Ad ſedem Apoſtolicam.*] in aliis ſecus, cum cautum non reperiatur.

t ¶ *Superiorum.*] archiepiſcoporum, patriarcharum, & primatum.

u ¶ *Deferuntur.*] nam fruſtratorie non deferuntur. s. e. quamuis. licet olim ſecus, vt ibi.

x ¶ *Partes.*] ergo altera pars tantum hoc non poſſet: quod dic vt dixi s. e. quamuis. & ſequẽtia expone etiam, vt ibi expoſui.

a ¶ *Verum.*]secunda pars.
b ¶ *Abutentes.*]& sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt,vt ſ. de priuilegiis. de ſen. exc.cum illorum. & c.contingit.11.q.3 priuilegium.cum ſim.
c ¶ *Inquisitione.*]an illo recessu interuenerit prauitas nec ne.
d ¶ *Negotiis.*]Ceporum electiõe,& ſuorum ſuperiorum.
e ¶ *Expressius.*]hoc dicit ex eo: q; ſatis erãt nulla, quæ per illos fiebãt p ipſam decr.quamuis. quia ſatis eſt legislatorẽ aliquid p̃hibuiſſe: ſi nõ aduertat, quod contra factũ fuerit, non valere.C. de le gi.non dubiũ. & ex preſſius etiam propter pœnã q̃ addit.
ADDITIO. Vnde dicit Io.Mo.q̃ licet infra dicatur, decæterο,tũ ante hoc cita fuerat diffinitum,vt hic dicitur in facto Ciuitatem.Io. And.
f ¶ *Consecrationes.*] consecrationem. n. precedere debet cõfirmatio:aliàs nõ valet conſecratio.ſ.de do.& coutum. cum olim D. hic aũt confirmatio nõ precedit:quia idem eſt non eſſe,quod nullum eſſe.ſ. de tranſla. inter corporalia.patet ergo quòd non tenuit conſecratio.
¶ *Glo.ſeq.primo ſoluit vnum dubium:ſecundo quærit arg.pro,& contrarium ſoluit.*
g ¶ *Firmitatis.*]electio tamen propter hoc non vitiatur,ſed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius confirmauerat,quia ſuſpenſus eſt per annum cõtinuum à confirmationib.epiſcoporum,vt ſequitur.& ſ.eo.tit.ſi cõfirmationem.quã explicare potes per iſtam:vt ibi dixi.ſed ſi reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt ſ.dixi. Sed nunquid de nouo conſecrabitur:Et videtur q̃ ſic per iſtã litteram:Credo quòd cum character impreſſus fuerit animæ ad inſtar epiſcopi ordinantis quem ordinare non poterat: puta nõ ſuum ſubditum,verus epiſcopalis ordo collatus fuerit, ſed nõ eius executio,& ſic intelligam conſecrationẽ eſſe nullius firmitatis quo ad executionem.ad idem 9.q.1.c.1.& c. ordinationes.& q.2.c.1.& c.epiſcopũ.ſ.de tem.ord. quod trãſlationem.ſecundum hoc ergo illius ordinis ſibi tradetur executio.facit quod no.de renun.poſt tranſlationem.ad ſi.
¶ *Gl.ſeq.ſoluit dubium.*
h ¶ *In quo.*]propter hoc dico,quòd ſi ſolum confirmauit:cõfirmatione tantum ſuſpenſus eſt:ſi conſecrauit & confirmauit,ſuſpenſus erit ab vtraq;.
ADDITIO. Si vero neutrum fecit,licet proceſſerit:neutro ſit ſuſpenſus.Ioan.And.
i ¶ *Puniantur.*]ſ.de temp.ord.litteras.cum ſim.Ioan.And.
¶ *Gl.ſeq.ſoluit dub.*
k ¶ *Annum continuum.*]credo quòd à die confirmationis incipiet annus ſuſpenſionis à confirmatione,à die conſecrationis annus ſuſpenſionis à conſecrationibus.
ADDITIO. Archidiaconus cautius loquitur,qui dicit ab hora.al.le.de app.ſuper eo.2.vide quod dicam ſ.de præb.ſtatum.ſuper gl.eſt ergo.Ioan.And.
l ¶ *Suspensos.*]repete,decernimus.quod eſt ſupra.

Si eo tempore.]Fraudulenta renunciatio ſpectandi nocet. hoc dicit.Duo facit:Primo format caſum dubium, quem ſecundo ſoluit:ibi, *Præſenti.*Ioan.And.
CASVS. Vacante eccleſia Pictauenſi,canonici cõuenientes in vnum ſuper electione futuri Prælati:quendam Titium elegerunt:Papa putans adhuc eccleſiam vacare,reſeruauit eccleſiã Pictauen.ſuę prouiſioni pro illa vice,& inhibuit canonicis cũ decreto irritante,ne ipſi procederent ad electionem: Verum per iſtam reſeruationem retractetur electio prius facta:Reſp. quòd non:Sed ſi electus adiuit ſuperiorem immediatum, & conſecutus eſt confirmationem ſuæ electionis,an teneat cõfirmatio?Dicit quòd non: nam licet electio non ſit nulla, tamen omnia quæ ſequuntur illam reſeruationem,ſunt nulla ipſo iure:ideo ſi electus velit habere confirmationem & conſecrationem:opus eſt,quòd adeat Apoſtolicam ſedem pro habenda confirmatione & conſecratione.
¶ *Prima.gl.ponit. ſummã,quid cauſam dedit, & quid declaret.*

¶ Verum [a] cum nonnulli conceſſione huiuſmodi abutentes [b]†, ſuam (inquiſitione [c] præfata omiſſa,cognitionem in eiſdem negotiis [d] interponant:ad cõfirmandas electiones,& conſecrandos electos temere procedẽdo:Nos ſuper hoc expreſſius [e] prouidere volentes,confirmationes & cõſecrationes [f] huiuſmodi,& quoſcũque proceſſus alios, quos inquiſitione præmiſſa non habita, contigerit decætero in talibus negotiis attentari:decernimus,nulli[g] penit⁹ exiſtere firmitatis [g]: & confirmantes & conſecrantes eoſdem (vt in eo,in quo [h] peccauerint puniantur [i]†) ab epiſcoporum cõfirmatione,ac conſecratione,per annum continuum [k] ipſo iure fore ſuſpenſos [l].

¶ Idem.

¶ Si Papa ſibi prouiſionem eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit, & decreuit: non eſt vitiata electio,quæ præcefferat:omnia tamen quæ reſeruationem ſequuntur carent effectu.Ioan.And.

CAP. XLV.

SI eo tempore [m],quo prouiſionem † alicuius eccleſiæ cathedralis [n], ex quauis cauſa [o], diſpoſitioni, ſeu ordinationi ſedis Apoſtolicę reſeruamus [p], inhibentes, ne ad electionem vel prouiſionem [q] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes ſi ſecus ſuper hoc à quo quam ſcienter vel ignoranter [r] attentatum extiterit, irritum

† Not.quòd vbi iudici datur iuriſdictio ſub certa forma exercenda.ſi ꝑcedit illa forma omiſſa, ſi vj. gereſſus. vide gloſſ. in cle.j. de iur. pat.

Confirmatio ſequitur conſecrationem.

† Videl.j. ff. de diuor. in pr. & Bar. in l. prætor ait. §. hoc quæ in fideicom. ff de ſo. op. nem. Conſecratio nulla ab vitio electionem præfactam.

1 An ſit ordinat epiſcopali imprimatur character, tradunt late doct. Theologi li. 4 ſent. dist. 24. adde Tur tecrem.in c. 1. ſi electos.& ibi firm. & in ca. epiſ. 23. dist.

m ¶ *Si eo tempore.*]Si Papa ſibi prouiſionem eccleſię cathedralis reſeruauit,inhibuit,& decreuit:non eſt vitiata electio,quę præcefferat:omnia tamẽ quæ reſeruationem ſequuntur, carẽt effectu.cauſam dedit huic decr.quia vacante eccleſia Bonon. per mortẽ bonæ memoriæ domini Octauiani ipſius eccleſiæ epiſ.infra biduũ canonici d reſeruatio ne timentes,elegerũt bonæ memorię dominũ Sclatam [2] fratrem ſuum:poſtmodum Papa Boni facius audiens de morte O. reſeruauit,inhibuit, & decreuit: poſt triduũ audiuit de electiõe ſcã de domino Sclata ꝑdicto:ſuis gratum habuit:ſed ab aſtantib.iuriſperitis q̃ſuit, an ad ipſum, an ad archiepiſcopum ipſius electionis ſpectaret confirmatio:quod hic determinat, & determinatur per hãc decr. quæ no.ſ.eo. in anti.innouuit.in fi Io. And. [& vide quod dixi ſuper gl.pe.]
¶ *Gl.ſequit.arg.pro, & contra & ſoluit.*
n ¶ *Cathedralis.*] Quid de inferioribus.

2 al.Selatam.

† Not.quòd verbum, prouiſio,inducit totalem prouiſionem eccleſiæ: & ſic electionẽ & confirmationem. vide gl. in cle.fin. eo. tit. Dom.

Reſeruatio dignitatis in ſeriori ab epiſcopo,interueniens poſt electionem, an afficiat ea quæ ſunt ipſius electionis cõ ſecutiua.

Videtur q̃ in eis locum non habeat:quia fide eis voluiſſet intelligi: illud expreſſiſſet.ſ.de deci. ad audientiam. & ad hoc faciunt omnia argumenta quæ inducuntur à verbis: Contra videtur q̃ idem ſit in aliis,cum eadem ſit in eis ratio:ergo idẽ ius.& eſt ſimile quod dixi ſ.eo.tit.ex eo,quod ſatis poterãt dici,q̃ eſſet ſtãdum litteræ:vt in cathedralib. tantum locum habeat decr.nec eſt verum,q̃ ſit eadem ratio:quia cauſæ epiſcoparum ſunt merito cõnumerandæ maioribus cauſis.ſ.eo. quãuis.in prin.quod non eſt in aliis:& ideo licet iuriſdictio Papæ ſit prægnans:tamen propter maioritatem ſuam deferetur ad Papam:in inferioribus,vero,quæ non ſic cõnumerantur,maioribus ſufficiet præuentio 3: vnde ex quo præceſſerat electio reſeruationem, poterit quicquid faciendem imminet per ordinarium expediri:aliàs graue eſſet q̃ propter reſeruationem, quæ electionem alicuius beneficiati ſequitur,neceſſe eſſet,p cõfirmatione Papam adire:nec hic æquiparabo regulares cathedralib.ſicut nec ſ.eo.lib.quanquam.licet æquiparentur.ſ. eo.ſi poſtquam.vnde ſi poſt confirmationem abbatis het reſeruatio ante benedictionem,benedicet ordinarius:hęcvera, niſi Papa aliud in reſeruatione iuſſiſſet: & ſic non habilitabo verba nec recedam à littera.

3 Ita expreſſe dicit Phil. Font.

o ¶ *Ex quauis cauſa.*]ex ſola etiam voluntate:ſibi enim ſola vo luntas eſt pro rõne.de conc.præb. propoſuit.cum ſuis cõcor. p ¶ *Reſeruamus.*]has reſeruationes legati etiam de latere facere non poſſent.j.de of.leg.deliberatione.in prin.
¶ *Gl.ſeq.quæri, & ſoluit.*
q ¶ *Prouiſionem.*]puta faciendam ex iure deuoluto.ſ.eo. quã quam.Nunquid ſola reſeruatio ſine inhibitione ſufficeret?Credo quòd non ad caſſationem.ſ.de præb.dilectus.puniendi tamen eſſent qui elegerunt, poſtquam reſeruationem ſciuerãt eſſe factam,vt ibi.& j.de concel.præb.ſi ſoli.per quam decr. videtur,quòd inhibitio bene ſufficiat ſine decreto: hoc verũ ad caſſandum ea,quæ ſcienter poſt inhibitionem ſunt facta: ſed ad hoc vt ab ignorantibus facta vitientur, neceſſarium videtur decretum, vt hic.
ADDITIO Non ſto præciſe huic dicto,ſ.quòd ſola reſeruatio ſine inhibitiõe ſufficiat ad caſſationem:nec credo q̃ curia illud recipęret,vt reſeruatio aliquid operetur:facit quod not.j. de concel.præb.ſi capitulo.in tertia gl.Si tamen bene ponderatur illa decr.facit pro gl.ſcilicet,q̃ ſaltem ante tempus ſcientiæ reſeruatio non afficiatnam datio executoris ad prouidendum,ſatis vi habere vim reſeruationis:nec tamẽ ſine decreto afficit ante præſentationem,vt ibi.& ſ.eo.li.de reſcr.tibi q. & plus afficere debet,cum quæritur de iure alterius,pro quo Papa ſcribit,quàm ex nuda reſeruatione,in qua ius non eſt alteri acquiſitum.j.de præb.dudum.facit pro gl. ſylus curiæ ſem per ſubmittrens hanc clauſulam, cum de reſeruatione ſit ſermo,& decr.j.de præb.ſi beneficia.in prin.Ioan. And.
r ¶ *Ignoranter.*]No.q̃ decretũ ignorãtes afficit.ſed notare potes cõtrariũ.ſi.n.ignorãtes afficerent:quare hic addẽdũ fuiſſet, vel ignorãtes: ſupflua ſedm hoc videntur hę littera. In decreto

Reſeruatio ſola ſine decreto an afficiat ignorantes.

Papæ

papæ dicimus, q̃ ignorãtes afficit.]. de concess. pb. qa cunctis.

¶ *Glo. seq. quærit, & solvit.*

a ¶ *Iam.*] Iante tẽpus quo facta fuerit reseruatio. Quid si ea dem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico q̃ si potest apparere quæ primo puta per instrumenta electionis & reseruationis, puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes qui ꝑdictis interfuerũt: hic nullum dubiũ: Si autem hoc nullo modo ꝑ apparere, dico negotiũ ad Papam deferẽdum, vt sua voluntate determinet: per dec. ẽ. de † al. afficiãt. refc. c. pe. e. li. cũ. n. hic de iure Papæ q̃ratur, quod dubium est, non poterit inferior ipso ratificare, & hoc cũ reseruauit tãtũ sed si reseruauit & contradixerit, ꝑferetur datus à Papa in eo casu]. de præb. si à sede. Ioan. And.

Reseruatio & electio si fiant eod. die quæ illarum sit potior.

& inanc: iam a ad electionẽ forsitan sit proœssum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, q̃ licet reseruatio, inhibitio, & decretum b huiusmodi non afficiant electionẽ vel alia c, quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectu d careant ea, quæ postmodum e subsequuntur.

¶ Idem.

¶ Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest insolidum, & nõ aliter: & in altero admittẽdo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominus.

CAP. XLVI.

SI quis f † iusto g impedimẽto detentus h in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio i † generali) sed & pluribus k committere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det insolidum l potestatem: & erit tunc m melior conditio occupantis n. ¶ Verum si ambo concurrant simul o, & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat p, qui primo in instrumẽto procurator exiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos, & sic res non haberet exitũ, & quod fieret, non valeret. si autem non fuerint dati insolidum, tunc neuter admitteretur propter superiorem rationem, & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorem in negotio electionis, ille procurator nomine suo eligit vnũ, & nomine omnium alium eligit: quæritur an possit? Respondetur quòd non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatum. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneum? Et respondetur quòd non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per litteras? & respondetur quòd non: quia votum in ipso scrutinio secreto & figurato tantummodo est exprimendum, & nõ ante scrutinium. Emanauit hæc decr. ad declarationem decre. de ele. quia propter. §. pe. & eorum quæ ibi not.

† In hoc ca. declaratur cõcil. Later. sub Inno. iij. e. 24. ii. § illud pe nitus. refertur in c. quia propter. ex ca de ele.

† In concilio Lateran. sub Inno. iij. c. 24.

¶ Primaglo. dividit, casum ponit, & dicit quid declaret.

f ¶ *Si quis.*] Hanc de electorum diuido in tres partes: Prima durat vsq; ad §. *Porro.* Secunda vsque ad §. *Absens.* Tertia vsque ad finem. Aliquis iusto impedimento detentus, in electionis negotio commisit pluribus vices suas: quæritur an valuerit commissio? Respondetur quòd sic, dummodo insolidum dati fuerint, & erit melior tunc occupantis conditio: si autem nullus occupat, sed ambo simul concurrunt, admittetur ille quem capitulum vel maior pars elegerit: si autem capitulum non concordat, ille admittetur, qui primo in instrumẽto procurator exiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos, & sic res non haberet exitũ, & quod fieret, non valeret. si autem non fuerint dati insolidum, tunc neuter admitteretur propter superiorem rationem, & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorem in negotio electionis, ille procurator nomine suo eligit vnũ, & nomine omnium alium eligit: quæritur an possit? Respondetur quòd non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatum. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneum? Et respondetur quòd non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per litteras? & respondetur quòd non: quia votum in ipso scrutinio secreto & figurato tantummodo est exprimendum, & nõ ante scrutinium. Emanauit hæc decr. ad declarationem decre. de ele. quia propter. §. pe. & eorum quæ ibi not.

g ¶ *Iusto.*] hoc relinquendum est iudici, quia nec numeri possunt exempla tamen habes ff. si quis cau. l. 2.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator.*

h ¶ *Detentus.*]& in loco existens de quo debeat euocari: aliàs locum non habet commissio. ẽ. eo. in antiq. quia propter. §. Denique. 1 Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidem facere debet iuramento, vt ibi, vnde nõ est de necessitate quod iuret in instrumento procurationis ipse dominus: sed cautum est, quòd det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam: quòd ipse tali impedimento detentus est secundum omnes modernos, qui hoc tenent in decretali, quia propter. & est ratio, quia si capitulum requireret iuramentum, procurator iurare non posset, nec præterea vlterius expectaretur. Fuit enim procurator minus sufficiens, & ideo sibi constituẽs imputet. ad hoc]. §. si autem. nec debet dicere procurator, dico dominum in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominum in tali loco & tali impedimento detentum, pura tali infirmitate, vel talibus inimicitiis, & tunc si non admittatur, appellet: secundùm Hostiensem, qui hoc ibi not.

Finite tractat hic Arch. de iure in instrumento procurationis ipse dominus: sed cautum est, quòd det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam: quòd ipse tali impedimento detentus est secundum omnes modernos, qui hoc tenent in decretali, quia propter. & est ratio, quia si capitulum requireret iuramentum, procurator iurare non posset, nec præterea vlterius expectaretur. Fuit enim procurator minus sufficiens, & ideo sibi constituẽs imputet. ad hoc]. §. si autem. nec debet dicere procurator, dico dominum in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominum in tali loco & tali impedimento detentum, pura tali infirmitate, vel talibus inimicitiis, & tunc si non admittatur, appellet: secundùm Hostiensem, qui hoc ibi not.

Casus litteralis Dom. Hostiæ.

SI quis iusto.] Casvs. Dicitur in c. quia propter. e. tit. in ant. q̃ si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest comparere in die assignationis pro electione faciẽda: potest vnum ex canonicis constituere nomine & vice absentis: Sed ponamus q̃ iste absens plures procuratores vult constituere: an possit? Resp. quòd sic, dum tamen istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, verum omnes isti constituti insolidũ admittentur, vel sit tantum vnus admittendus, & quis debeat præferri? Resp. propter rationem prædictam: nec ipsi cõstituti possint eligere diuersas personas nomine ciusdẽ, non sunt plures admittẽdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus quòd omnes cõstituti se simul præsentãt, quis erit præferendus? Resp. quòd erit in optione capituli quem velit admittere, & ille quem admittet capitulum, præferetur aliis. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur quis sit præferendus? Resp. quòd ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus quòd aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter, verum aliquis admittatur ad eligendũ pro absente? Resp. quòd nullus debet admitti, quia nullus habet mãdatum insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum aliis, & sic omnes possent variare & eligere diuersas ꝑsonas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus quòd ille canonicus absens constituit vnum canonicum, verum ille cõstitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Resp. quòd non: quia non potest habere vnã cõsiderationem nomine suo, & aliam nomine alieno. Et illud verũ, nisi in procuratorio caueretur, q̃ ille procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere, & nomine suo alium, si iste videatur magis idoneus. Sed quid si nulli ex canonicis vult admittere procuratorum: nũquid poterit alium extraneum à collegio siue capitulo cõstituere? Resp. quòd sic, consentiente capitulo vel collegio: sed dissentiente capitulo non potest. Sed nũquid ad minus potest ipse absens mittere vorũ suum per litteras? Resp. quòd sic: sed tamen non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum suum ante scrutinium. Not. primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Arch. 93. dist. dominus. & ẽ. qui filij sint legiti. per tuas. No. secundò quòd partes sunt, non cõstituere procuratore, vel cõstituere in forma prohibita à iure, & sic comparẽs cum procuratorio minus legitimo, videtur contumax. ad hoc de ap. Nicolao. Dominicus.

¶ Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest insolidum, & nõ aliter: & in altero admittẽdo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominus.

b ¶ Et *decretũ.*]No. copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi.

c ¶ *Vel alia.*] si ergo confirmatio & consecratio præcessissent decretum, effet electi negotium expeditum: Si autem sola electio, confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit.

Additio. Cum enim ante consecrationem non fit prouisum ecclesiæ. de transl. c. 2. Papa reseruando prouisionem, consecrationem reseruasse videtur, secundùm Arch. Ioan. And.

d ¶ *Effectu careant.*] ẽ ergo ante reseruationẽ electus, & post reseruationem confirmatus fuerit: non valet confirmatio, etiam ab ignorãtibus exhibita & recepta. Electio tamen propter vitiosam confirmationem non vitiatur. ẽ. eo. tit. si confirmationem. quam per hanc exemplificare potes. & adde quod dixi ẽ. eo. ca. proxi.

¶ Gl. *seq. colligit argumentum.*

e ¶ *Postmodum.*] i. post reseruationẽ, inhibitionem, & decretum. Et atque ex hac decr. quòd si Papa quidit alicui de episcopatu, alius quàm Papa sine eius mandato illum non potent consecrare. arg. ad idem ẽ. de accu. meminimus.

Additio. Nisi aliud habeat consuetudo, vbi dixi per decre. ẽ. eo, in au. nihil est. ad finem. Ioan. And.

f ¶ *Si quis iusto.*]Casvs. Dicitur in c. quia propter. e. tit. in ant. q̃ si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest comparere in die assignationis pro electione faciẽda: potest vnum ex canonicis constituere nomine & vice absentis: Sed ponamus q̃ iste absens plures procuratores vult constituere: an possit? Resp. quòd sic, dum tamen istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, verum omnes isti constituti insolidũ admittentur, vel sit tantum vnus admittendus, & quis debeat præferri? Resp. propter rationem prædictam: nec ipsi cõstituti possint eligere diuersas personas nomine ciusdẽ, non sunt plures admittẽdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus quòd omnes cõstituti se simul præsentãt, quis erit præferendus? Resp. quòd erit in optione capituli quem velit admittere, & ille quem admittet capitulum, præferetur aliis. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur quis sit præferendus? Resp. quòd ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus quòd aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter, verum aliquis admittatur ad eligendũ pro absente? Resp. quòd nullus debet admitti, quia nullus habet mãdatum insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum aliis, & sic omnes possent variare & eligere diuersas ꝑsonas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus quòd ille canonicus absens constituit vnum canonicum, verum ille cõstitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Resp. quòd non: quia non potest habere vnã cõsiderationem nomine suo, & aliam nomine alieno. Et illud verũ, nisi in procuratorio caueretur, q̃ ille procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere, & nomine suo alium, si iste videatur magis idoneus. Sed quid si nulli ex canonicis vult admittere procuratorum: nũquid poterit alium extraneum à collegio siue capitulo cõstituere? Resp. quòd sic, consentiente capitulo vel collegio: sed dissentiente capitulo non potest. Sed nũquid ad minus potest ipse absens mittere vorũ suum per litteras? Resp. quòd sic: sed tamen non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum suum ante scrutinium. Not. primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Arch. 93. dist. dominus. & ẽ. qui filij sint legiti. per tuas. No. secundò quòd partes sunt, non cõsti

g ¶ *Iusto.*] hoc relinquendum est iudici, quia nec numeri possunt exempla tamen habes ff. si quis cau. l. 2.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator.*

h ¶ *Detentus.*]& in loco existens de quo debeat euocari: aliàs locum non habet commissio. ẽ. eo. in antiq. quia propter. §. Denique. 1 Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidem facere debet iuramento, vt ibi, vnde nõ est de necessitate quod iuret in instrumento procurationis ipse dominus: sed cautum est, quòd det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam: quòd ipse tali impedimento detentus est secundum omnes modernos, qui hoc tenent in decretali, quia propter. & est ratio, quia si capitulum requireret iuramentum, procurator iurare non posset, nec præterea vlterius expectaretur. Fuit enim procurator minus sufficiens, & ideo sibi constituẽs imputet. ad hoc]. §. si autem. nec debet dicere procurator, dico dominum in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominum in tali loco & tali impedimento detentum, pura tali infirmitate, vel talibus inimicitiis, & tunc si non admittatur, appellet: secundùm Hostiensem, qui hoc ibi not.

i ¶ *Concilio.* ẽ. eo. in ant. quia propter. Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

Additio. Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

k ¶ *Pluribus.*] idem not. Vincent. & Compostella. ẽ. eod. quia propter. & quod dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures, dum tamen insolidum, vt sequitur: quia eadem ratio est.

l ¶ *Insolidum.*] Aliter neuter admitteretur.]. eo. §. si autem.

m ¶ *Tunc.*] cum potestatem habent insolidum.

n ¶ *Occupantis.*] ẽ. de proc. *non iniuste.* vbi de hoc.

o ¶ *Insimul.*] ita quòd non apparet quis primo.

p ¶ *Duntaxat.*]sic tum modo, vnde isto electo alter omnes iusmittit. & est sim. ẽ. in ant. d. resc. c. pe. quod verũ credo: nisi in instrumẽto diceretur, meliorẽ nõ esse cõdõnem occupãtis, & quod

quod vnus incepisset,alter finire posset. arg. ad hoc in prædicta decret.in fi.& j. de procur.si duo.

a ¶ *Pars maior.*]Sic ẽ.eo.lib.de rescr.c.pe.ad idem 56.dist. Apostolica.de elec.in ant.cũ inter canonicos. ff.ad mun. qđ maior.

b ¶ *Elegerit.*]Nec credo quòd variare possint:vt ẽ.eo.tit.vt quis duas.de postu.ẽ. eo. libr.cap. vno. in fin. Ioan. And.

¶ *Gl.seq.soluit vnum quare.*

† Etrõ, quia ex odio verborũ præsumitur ordo intellectus, de cõs. dist. in Christo pr. Ifi fer uus commun. de fii.fer. quoniã abbat. de of. del.Pon.

c ¶ *Nequeant.*] quia nolunt eligere, vel pari numero dissentiunt. Et nota quòd primo recurrendum est ad electionem capituli, secundo ad ordinem scripturæ:Tabelliones enim præponunt quos volunt in instrumentis:& ideo fuit æquius primo recurri ad electionẽ capituli, per quam magis idoneꝰ eligetur,ad hoc j.de proc. si duo. ff. de accusa. si plures. secundo ad scripturæ ordinem in subsidium.

¶ *Gl.seq.alle. concor. quærit,& soluit.*

d ¶ *Nominatus.*] per ordinem scripturæ. concord. optime j. de præb.mandatum. ad idem 43.dist.sit rector.in fi.cum suis concor.& ẽ. de rescrip. in ant. cum dilecta.cum suis concor.& facit ff. de le.2.cum pater.§.pe. Quid si non apparet, puta quia duo sunt instrumenta,nec apparet quod prius:Puto quòd mutuo se impediant ff. de vsufru.Lquotiens.& imputet sibi qui sic eos constituit.

e ¶ *Propter rationem eãdem.*]qui possent voto dirigere in diuersos:& sic res non haberet exitum.

¶ *Gl.seq.quærit & soluit:secundo signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Admittit.*]Quid ergo?nunquid de nouo citabitur ipse canonicus?Nonalias quid sibi imputaret, vt sequitur? Idem enim est non venire,quod non sufficienter venire: cognomax ergo fuit: & prouident ipsius socij.ad electionem. contra j. de proc. si duo. vbi dicitur quòd si in causis electionum sunt dati plures procuratores,sed nõ insolidum : iudex eligat idoneiorem, Sol. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionum & postulationum vel prouisionum:hic de procuratore dato ad negotium, Lad ipsam electionem faciendam:& ibi de re iam nato,hic de nascituro,quod minꝰ fauorabile est.& vtroque vtilis prouiso ob celerem expeditionem.

Canonicus impeditus, q. ad actum electionis procuratorem non legitime constituit,an debeat iterũ citari.

Additio. Dicebat ergo Ioan. Mona. si non assumatur vnus ex duabus, prosequitur electionem iam factam, hic imminet periculum:sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

g ¶ *Indiscrete.*] Mon enim debent stulti melioris esse conditionis,quàm periti. j. de præb.cum qui beneficium.

h ¶ *Porro.*] Secunda pars:Hic approbatur opi.Vinc.& Comp. ẽ.eo.quia propter.& Abbatis.eo.tit.in ant. c. congregato.tamen Goffr. & Hostien.ibi no.quòd satis poterat dici valere, cũ in diuersos consentit:dummodo neuter sit malus, quod falsum est, vt hic vides.

i ¶ *Nihil agit.*]Ratio:quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine : eadem ratione tenetur ad idem nomine domini sui.ad hoc 46.distin.sicut non suo.& j.de reg.iu. quòd alicui.& incerta videntur hęc vota. ẽ.eo. ti.c.2. quod dicit,nihil agit:intellige,quia neutrum votum valet:& est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recipit à socio. ẽ. de off.deleg.super quæstionem.§.si vero.

¶ *Glo.seq.dicit quid approbat, & quid reprobat : secundo quærit & soluit : solutioni obicit & respondet : Iterum quærit & distinguendo respondet.*

k ¶ *De certa.*] No.approbatam opi.Compost.& Inn. & reprobatam opi.Vin.qui dicebat ẽ.eo.congregato. quòd non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa

l Verum est si habet mandatum de certa persona,secus si de incerta. Fonr.

persona:dicebat enim,quòd videbatur singularis electio.& sic non valebat.ẽ.eo.in ant.in Genesi.Item talis commissio est cõtra concilium , quod requirit , quod committat vicem suam: sed iste non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligendo : sed falsum est , vt hic patet:& de hoc per Abbatem. ẽ.eo.cõgregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere?Dic secundum Compost. quòd sic: quia procurator est ad negotium:qui alium procuratorem dare potest.j.de proc.c.1. §. procurator. ff.man.si procuratorem. §. si quis mandauerit.Hic tamen arg.contra j.de of. dele.is cui & ẽ.de of.deleg.c.vlt.§.is autem cui.Sol. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Item quæro nunquid procurator datus ad eligẽdum, compromittere poterit?Dic secundum Compost.quòd si liberum mandatum habuit, compromittere poterit : quia id potest quod dominus:si autem ad certam personam,tunc compromittere non potest:quia sola necessitas forma, scilicet scrutinij,tunc intelligitur demandata.arg. ff. de pœ. licet.§.si seruus.

nisi de certa k eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum : tunc enim in illã l eius,& in aliam suo nomine licite poterit consentire m.

¶ *Canonicus absens(licet nullus de capitulo eius procurator esse velit,et ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest:cum consilium votum sit secretum & sigillatum in scrutinio exprimendum,hoc dicit.*

¶ Absens n †quoque(licet nullus de collegio velit esse procurator o eiusdem,nec ipse, nolente p capitulo,extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votum suum q : quod non est ante scrutinium,sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimẽdum r.

† No. quòd officium procuratoris à principio est voluntarium, & sic non cõpellitur quis illud recipere:secus si illud acceptasset,vide ele. de proc. Dominic.

¶ *Illam.*] certam personam , de qua habuit mandatum expressum.& nota illam, quia aliam eligere nõ potest:quia faceret contra formam mandati. ẽ. de rescri. cum dilecta. & ff.mand. diligenter.& j. de præben. cui de non.

¶ *Glos.seq.arguit, & remittit.*

m ¶ *Consentire.* Nota arg.quòd habens speciale mandatum , id potest quod alias non posset:ad idem j. de procur. c. 1.& vlt.& facit ad quæstionem , quam hoc anno disputauimus de legatus ab alio quàm à principe,habens speciale mandatum subdelegandi , subdelegare possit:& de hoc dicam j. de off.deleg.is cui.

¶ *Gl.duas seq.cum penul.diuunt quid approbat, & quid reprobat.*

n ¶ *Absens.*]Hic in primo dicto approbatur gl. Ber.ẽ. eo. quia propter.in gl.pen.& omnium modernorum idem ibi notatis: sed in secundo puncto reprobatur eiusdem Bern.opinio in eadem glo.& quasi Host. consentiebat,sed idem Ioa. & Ber. & Comp. contra. & eorum approbatur hic opinio , & intelligas hanc litteram de supradicto absente , qui compromittere potest,scilicet iuste impedito,& existente in loco,de quo,&c.

o ¶ *Procurator.*]Dicebat Gof. quòd putabat talem canonicum indirecte contemni:Alij dicebant quòd compelli debebat aliquis de capitulo,vt ab ipso mandatum susciperet : sed non est verum:à principio enim nullus compellitur procuratoriam recipere.C.de proc.iuitus.Inst.mand.§.mandatum.Ioan.Andr. p ¶ *Nolente capitulo.*]Si enim capitulum vellet:bene tunc posset extraneum deputare , sed inuito capitulo non : & sic debet intelligi dec.quia propter. extraneum enim etiam sine mandato admittere posset,& sibi præiudicare:& in extraneum etiam compromittere.ẽ.eo.in ant.causam.cum si.

q ¶ *Votum suum.*]Ber.contradicebat:ita tamen quòd publicatio ipsius voti fieret tãtum cum aliorum fiebat publicatio: sed non inspexit quòd non solum publicatio , sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, vt sequitur.

Additio. Et per hoc patet, quòd neque in littera aperta possit mitti schedula inclusa aperiendæ in scrutinio, contenens nomen eius,in quem ille consentit. & licet Io. Monach. hoc dicat sub dubio forte,tu dicas assertiue,Ioan. And.

¶ *Gl.seq.obicit,& soluit.*

r ¶ *Exprimendum.*]Nota, non sola publicatio inspicitur:sed etiam expressio. Sed contra ẽ. prox. §. vbi exprimit votum consensus ante scrutinium,dando scilicet procuratori mandatum de certa persona eligenda. Sol.falsum est, quod tunc exprimat votum,sed mandatum dat de voto exprimendo: sicut aliud est inuestire,aliud mãdare de inuestiendo. de iis quæ fiã ma. par. cap.ex ore. Vnde aduerte:pone quòd procurator , qui mandatum habuit de certa persona eligenda , non eligit:ille electus fuit à quibusdam aliis:nunquid vox illius absentis & mandantis augebit numerum illius, vt possit dicere quòd electus fit à decem:quia nouem elegerunt,& decimus mandauit de eo eligendo? Absit:Dico ergo quòd aliud est dicere,consentio in talem:& hoc debet fieri in scrutinio & secreto,& sigillatim , vt hic:& tali modo consentit in spirituale matrimonium:& aliud est dicere,do mandatum Titio de tali eligendo:quia illud non est votum,nec per hoc cõtrahitur matrimonium : & ideo ante scrutinium fieri potest:vt ibi.Sic vides in matrimonio carnali, aliud est contrahere , aliud est dare mandatũ de contrahendo

hinc eſt,q̃ qui contrahit,amplius non pœnitet:ſed qui manda tum dedit,pœnitet ante cõtractum.j.de proc.c.vlt.ſic ergo in telligas,nec ſimilitudinem dicas,vbi non eſt.Ioan.And.

Quoniam.] Hæc eſt ſolemnis decret. & quotidie practicatur: Diuiditur autem in tres partes: Primo ponit confirmantium abuſum, quem prohibet cum decreto. Secundo ponit vocationis formam, ibi, *Vocationem.* Tertio ad electionem cõcordem hoc prorogat, ibi, *Quæ etiam.*

¶ Idem.

¶ *Si apparet coelectus vel ſe opponens ei, qui cõfirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in eccleſia cridà generalis, quòd ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aſſignato: aliter confirmatio facta nõ tenet. Ioan. And.*

CAP. XLVII.

Quoniam [a] electione [b] nõ in concordia [c] † celebrata, ſuperior, ad quem electionis ipſius confirmatio pertinet [d], conſueuit interdum ſuæ confirmationis celebritate [e], præferens [f] cupiditatem [g] propriam iuri [h], & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius vel eos, qui ſe volunt opponere, quando electus eſt vnicus [i] incognitus. Item propter reuocandi difficultatem, vt in dandis ſententiis. 2. q. 1. Deus omnipotens. & hic. vel in ipſarum executione. 11. q. 3. cum apud. idem in legibus condẽdis. 4. diſt. in iſtis. Item propter rei dignitatẽ. 61. diſt. miramur. Item propter periculoſam ſacramenti iterationem. de conſe. diſt. 4. cum itaque. Interdũ autem deſideratur acceleratio ꝓpter metum contamniationis. 8. diſt. mala. propter metum defectus. 5. diſtin. baptizati propter metũ vſurpationis. 35. q. 9. loci. propter magnitudinem trãſgreſſionis. 27. quæſt. 1. ſi cuſtos. propter inobedientiæ culpam. 12. q. 2. qui & humanis. proprer debitũ obedientiæ. 93. diſt. c. 1. conſ. 342. & propter rectitudinẽ diſpenſationis. 45. vlt. vol. 4. diſt. diſciplina. propter periculum imminens: vt in vacatione eccleſię ꝛ. eo. in ant. cum inter vniuerſas. vnde & cautio damni infecti celeritatem deſiderat. ff. de dam. infecto. l. 1. & idem in ſimilibus, vt ꝛ. de re iud. c. 2. de reſcrip. in ant. ad hoc. vbi ex certa cauſa idem eſt reperiri.

ſupplantare: dum nullis vocaris, & non diſcuſſo negotio [k] per repẽtinam cõfirmationem cito (contra doctrinam Apoſtoli [l]) imponit manus [m] electo: Nos volentes huic morbo [n] & fraudibus [o] obuiare: præſenti conſtitutione ſancimus, confirmationes tales [p] viribus omnino carere, ipſaſque decernim [q] irritas, & inanes. ¶ Vocationem † aũt huiuſmodi nominatim [r], vbi eſt coelectus, vel apparet oppoſitor †, aliàs generaliter [s] in eccleſia, in qua electio facta eſt, vt ſi qui ſint, qui ſe velint opponere [t], cõpareãt aſſignato peremptorio [u] termino competenti [x], faciendam eſſe

† Quæ electio dicatur concors, & quæ nõ, not. in ca. quoniã dam ꝛ. c. Vide glan. j. ꝛ. eccleſia Pictanen. cap. ſi. de ma. & ob. Barb. conſi. j. vol. j. & late Alex. conſ. 48. inci. in cauſa verſatur. vol. 7.

Pertinere verbum qualiter intelligatur.

Celeritas in quibuſdam caſibus requiritur, & in aliis deſiderarur.

Vide Rom. conſ. 341. & Barb. conſi. 45. vlt. vol. 4.

† Nos, ter & vide Ioan. in c. inter quatuor, de ma. & ob. & do. in l. fin. C. de iur. del.

a ¶ *Quæ*

a ¶ *Quoniam.*]Si apparet coelectus vel ſe opponens ei, q̃ confirmationem petit, ille vocabitur nominatim aliàs fiet crida in eccleſia generalis: q̃ ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aſſignato: aliàs confirmatio facta nõ tenet. ¶ *Glo. ſeq. ſoluit duo dubia: de tertio remittit.*

b ¶ *Electione.*]idem dicam de poſtulatione, cum eadem ſit ratio: quod verum puto in admiſſione poſtulationis, quæ fit à ſuperiore illo, qui poſtulatum admittendo confirmat: ſecus in eo qui poſtulatur à prælato ſuo, vt monachus electus in epiſcopum ab abbate: quia in ea non fiet vocatio. Et idem puto in præſentatione: vt etiam ille cui fit præſentatio, ſeruare teneatur hanc decre. & ſic ſeruatur. De collationibus dicam in fi. c.

c ¶ *Non in concordia.*]idem ſi in concordia quo ad vocationem faciendam: vt dicitur in fi. Ioan. And.

d ¶ *Pertinet.*] verbum hoc late patet. ff. de verb. ſign. verbum pertinere. vnde intelligo ſine pertineat iure communi, vt ad epiſcopum. 16. q. 7. nullus omnino. ꝛ. de hære. cum ex iniuncto. ſi ne iure ſpãli: puta, ex priuilegio vel conſuetudine ſcripta, ſiue iure delegato: quia omnes habebunt hanc formam ſeruare.

¶ *Gl. ſeq. de celeritate ponit quoſdam caſus, quibus approbatur: & quoſdam quibus reprobatur.*

e ¶ *Celeritate.*] Nota quòd hic reprobatur celeritas: & eſt generale in omnibus perſonis promouendis. 8. q. 2. dilectiſſimi. Item propter rei notitiã. 23. diſt. communis filius. vbi de hoc per Archid. 43. diſt. c. 1. vnde Paulus. Item propter reuerentiam ſacramenti recipiendi. de conſecra. diſt. 4. ludęi. Item propter mecum incommoditatis emergentis. 12. q. 2. ſine exceptione. Item propter honeſtatem, vt res carior habeatur. 27. q. 2. inſtitutum. Item propter certitudinem habendam, vt 17. q. 2. ſi quis

f ¶ *Præferens.*]ſic ꝛ. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundam.

g ¶ *Cupiditatem.*]quæ omnium malorum radix eſt. 47. diſt. bonorum de pœn. diſt. 2. quia radix.

h ¶ *Iuri.*] quòd facere non debet. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus. in fi. i ¶ *Vnicus.*]ſim. ꝛ. eo. cupientes. ſ. ſi vero.

k ¶ *Non diſcuſſo negotio.*]male faciunt & puniuntur ſi promouent indignum, vt ꝛ. eo. nihil eſt. & ꝛ. de præben. graue.

l ¶ *Apoſtoli.*]Pauli 1. ad Timoth. 5. c. 24. diſt. ſ. 1. 78. diſt. quid eſt manus cito. ꝛ. eo. in ant. cum nobis olim.

m ¶ *Manus.*]confirmatorias, de quibus loquimur.

n ¶ *Morbo.*]nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotiis: in authent. hæc conſtitutio innouat conſtitut. in princ. collat. 8.

o ¶ *Fraudibus. obuiare.*]quod faciendum eſt ꝛ. eo. auaritiæ. & c. commiſſa. & j. tit. prox. c. 2.

p ¶ *Tales.*] ſcilicet factas non vocatis competitoribus: vel his qui ſe vellent opponere, ſi qui eſſent.

¶ *Gloſſa ſequens ponit quid prius tenebatur: quærit, & ſoluit diſtinguendo.*

q ¶ *Inanes.*] Dicebamus olim: & no. de hoc Inn. & Hoſt. de appel. conſtitutus. 2. de do. & contum. in antiq. c. cum olim. quòd confirmatio facta vocatis his, qui vocandi erant, & cum cauſæ cognitione, habet vim diffiniriuæ? hinc eſt quòd reuocari non poterit. & ſi appelletur, appellari poteſt vt à diffinitiua. Si autem fiat ſine cauſæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoriæ. ibi de hoc plenus per eos videre potes 1. Sed hodie non valet confirmatio ſine vocatione huius decret. vt hic vides. Quid ſi hæc confirmatus adminiſtrat? Satis crederem quòd ſi errauit in facto, quia credidit vocationem factam, quæ facta non erat, excuſetur à pœna decre. ꝛ. eo. auaritiæ. & c. qualiter maxime. cum vocatio & citatio iſta fit ſuperioris officium, & non partis. Sed ſi errauit in iure, eum à dicta pœna non crederem excuſari. ad hoc j. de reg. iur. ignorantia. cum ſuis concord.

r ¶ *Nominatim.*]ſim. j. de ſen. exc. ſtatuimus.

s ¶ *Generaliter.*]& publice: quia talia edicta in publico proponi debent. de poſtul. c. 1. & eſt contra illos qui adhuc frudem faciunt conſtitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.

Additio. Concor. quod not. in cle. eo. tit. cauſam. §. verum in 4. gl. Ioan. And.

t ¶ *Opponere.*]ne electus confirmetur.

¶ *Gl. ſeq. quærit & remittit.*

v ¶ *Peremptorio.*] nunquid poſt hunc terminum veniens audiretur? Super hoc dic vt ꝛ. qui matrim. accuſ. poſt cum in tua. Vide ſecundam quæſtionem quam poſui ſuper regula, mota j. de regul. iur. & ſcripſi in Spec. de citat. §. viſo. in princ. Ioan. And. Officium tamen iudicis in his non quieſcit, vt ꝛ. eo. cum nobis olim.

x ¶ *Competenti.*]ſecundum locorum diſtantiam, perſonarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.

1 In enim te nebant præ dicti doct. ibi, & in de crederem cum dilefi. & ea. nihil eſt. & vide quod ibi dixi in glo. decebat. & Cõpoſt. eo. tit. ꝓ ſicut. ꝙ non erat neceſſe vocationem fieri. & ſuo tempore verum dicebat, & ſic ſeruabatur ꝓpter illa loca, qb. per prouinciales vel ſynodalia ſtatuta erat prouiſum cõtrarium, vt Bono. Ioan. An.

a ¶ *Quæ.*]scilicet dicta de vocationibus faciendis:& quòd non valeat confirmatio aliter facta.
¶ *Gl.seq. quærit & soluit.*
b ¶ *Obseruari.*]Quid in prouisionibus vel collationibus:numquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutũ puto &in his hæc fieri: non tamen credo de verbis vel mẽte huius iuris hoc esse.& facit j. de pręb. cum in illis. & optime. eo. ti. licet epiſcopus. Ioan. Andr.

censemus. Quæ[a] etiam si electio in cõcordia celebrata fuerit, volumus obseruari[b].

TITVTVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Romanus Pontifex potest libere papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

QVoniam[c] † aliqui curiosi[d] disceptãtes de his, quæ non multũ expediunt[e], & plura sapere, quàm oporteat, contra doctrinam Apostoli[f], temere appetentes, in dubitationem sollicitam[g], an Romanus Pontifex (maxime[h] cum se insufficientem[i] agnoscit ad regendam[k] vniuersalem Ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportãda) renunciare valeat Papatui, eiusq; oneri, & honori, deducere minus prouidere videbãtur: Cælestinus Papa quintus prædecessor[m] noster, dum eiusdem[n] ecclesiæ regimini præsidebat, volens super hoc hęsitationis cui iuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum suis fratribus[o] Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus (de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit[p], & decreuit: Romanum Pontificem posse, qui se cum euidenti Ecclesiæ vel animæ suæ periculo, intolerabilem sentit in agendis, vel cognoscit insufficientem, non solum habere facultatem, verum etiam, prout humeros suos videbit, & Ecclesiæ necessitas euidens exigere, aut vtilitas suadere, expedire, licite posse renunciare.

† Vide Lud. Gomez reg. cancellariæ de infirmis resignantibus q. 1.

Rom. 13.

[Q]Voniam.] Diuiditur in iij. partes secundum Ioannes Andr. In prima ponitur causa constitutionis Cælestini: In secunda ipsius constitutionis mens, ibi, *Cælestinus.* In tertia ex duplici causa illam inter has constitutiones interserit, ibi, *Nos igitur.* Ioan. And.

CASVS. Papa videns se impotentem ad regendum vniuersum orbem: vult renunciare Papatui: an possit? videtur quòd non: quia obtinens administrationem ecclesiasticam, non potest illi renunciare & refigurare in manibus superioris. c. admonet. & c. quod in dubiis. eo. tit. in ant. modo Papa nullum habet superiorem. Non obstante tamen ista ratione dubitandi, decidit contrarium: videlicet quòd potest renũciare Papatui: & vacat ipse Papatus, ita quòd Cardinales possunt alium eligere: Et iura loquentia quòd obtinens administrationem ecclesiasticam non potest renunciare, nisi in manibus superioris, intelliguntur quando talis renuncians habet superiorẽ. *Statutum.* j. tenorem: quia ipsum statutum non inseritur hic de verbo ad verbum: sed solummodo tenor ipsius. Nota quòd nimia curiositas est reprobata. 37. dist. sacerdos. Nota reprehensibile esse sapere vltra quàm expediat: & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas commẽdatur. de quo de sum. Tri. c. 1. in ant. Nota insuper, quòd subsistente iusta causa, potest Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto tex. quòd beneficiatus habens superiorem, nõ potest dimittere beneficium, & se exonerare ab obligatione, qua est astrictus: nisi in manibus sui superioris: & tunc requiritur cõsensus superioris: ita quòd superior acceptet renunciationem. Nam superior posset ipsum cogere, vt resideret quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tamen ex postfacto est necessitatis: & istud verum nisi subesset iusta causa: nam tunc posset superior compelli ad acceptandum renunciationem. c. nisi. de renun. eo. tit. in ant.

¶ *Prima gl. ponit casum.*

c ¶ *Quoniam.*]Quia quidam plusquam expediret curiosi, referebãt in dubium, an Papa possit renunciare Papatui: Cælestinus v. dum pręsideret ecclesiæ Romanæ regimini, statuit de cõsilio & assensu suorum fratrum, quòd summus Pontifex libere possit renunciare Papatui: Quod statutum de oblivione daretur, & de prædicto casu dubitaretur vlterius: inter alias huius sexti libri constitutiones de fratrum suorum consilio dominus Bonifacius hic redegit ad perpetuam rei memoriam. Ioannes Andr.

d ¶ *Curiosi.*]qui maiores curas exhibere volunt, quàm res exigat. ad hoc 4. dist. denique. de consec. dist. 5. quinque modis.

ADDITIO. Et ff. de nouat. doli. in fi. 49. dist. c. 1. ver. parùo autem nato. & ẽ. eo. lib. de postul. c. 1. in prin. Ioan. And.

e ¶ *Expediunt.*]quod faciẽdum non est. C. de sum. Trin. l. nemo. & j. de hære. c. 2. & j. de re iud. abbate. ad fi.

f ¶ *Apostoli.*]Pauli in epistola ad Romanos. c. 12. & habes eadem verba. 43. dist. sit rector.

g ¶ *Sollicitam.*]vide j. deducere minus prouide videbantur.

h ¶ *Maxime.*]comparatiuum: vnde etiam si sufficiens sit, renũciare poterit, vt per inferiora patebit.

¶ *Glos. sequens primo ponit dubium. secundo notat, dat simile, & exemplificat.*

i ¶ *Insufficientem.*]propter hoc tamen non posset deponi, quia propter solã hæresim 1 deponitur. 40. dist. si Papa. sed alij prælati propter insufficientiam bene deponuntur, & ecclesiastici & seculares. 18. q. 2. si quis abbas. 15. q. 6. alius. & propter negligentiam. 81. dist. dictum. ẽ. de hæret. excommunicamus. in fi. Et uersus, connota quòd licet omnis sufficientia esse 1 De hoc arti. qui valdi controuersus, connota quòd licet omnis sufficientia esse: Doct. tum dicatur in Papa: ita theologi tũ quòd omnia iura in canonist. pectoris scrinio habeat. ẽ. eo. dit. de constit. c. 1. tamen interdum insufficiens esse potest: vt hic. & interdum eum fallit obliuio. 23. dist. præterea. vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctum inuenit, aut sanctum facit. quis enim sanctum dubitet, quem apex tantæ, &c. 40. dist. non nos. & tamen hæreticus posset esse 2 & 2 Vide Alb. pp hæresim deponi. Pighiũ Caca. distin. si Papa. & pensem li. 4. posset ex multis in c. 8. de eccle. surgere insufficien- hierarc. vbi tia hæc: vt ex defe- late de hoc, ctu litteraturæ, ex senectute, ex infirmitate, vel similibus Ioa. Andr.

k ¶ *Regendam.*] ad quod ex officio suo tenetur: vt in prooem. huius libri.

¶ *Gl. seq. ponit rationes contrarias, & eis respondet.*

l ¶ *Videbantur.*] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat, renunciare debet in manibus superioris: & aliter matrimonium spirituale nõ dissoluitur. ẽ. eo. & renun. admoner. sed Papa superiorem non habet: ergo renunciare non potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic videtur ofibus habere annexas, q̃ à se abdicare non possit. ad hoc de stat. mo. cum ad monasterium. in fi. Multæ aliæ rationes inducuntur: vt scilicet qa Papatus à solo Deo est: & quæ à Deo sunt vel committuntur, ab inferiori tolli nõ possunt: Ergo Papalis dignitas à Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli non potest. Item nullus potest auctoritatem vel potestatem auferre, quam conferre non poterit: sed Papalem auctoritatem nullus conferre potest nisi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret si valeret renũciatio. multas alias rationes vide hic per Ioan. An. in sua nouella.]Sed contrarium verum est, vt hic videtis: & probatur ex eo, quia Marcellinus renunciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist. nunc autem. Item Clemens renunciauit Papatui, cui successit Linus: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterũ successit Clemens: vt in chronicis. & vide de hoc 8. q. 1. c. 1. hinc disputat hic mundus, &c. & hanc opin. approbat Ioan. 7. q. 1. c. non autem. Ad id quod dicitur, quòd renuncia tio fieri debet in manibus superioris: fateor id verum vbi est superior: Sed hic propter impossibilitatem ius illud seruari non potest. & facit optime supra cit. proximus indemnitatibus. §. penul. & supra eod. licet de vitanda discordia. in fi. [Ioannes Monach. alleg. ff. de iis quæ in testamen. delent. l. proxime. melius facit tit. seq. de hær. instit. l. & hoc Tiberius.] Item inferiores prælati à suis prælatis confirmantur & instituuntur: vnde non est mirum si sine ipsorum licentia renunciare non possunt: Sed Papa à nemine confirmatur: vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciet. ad hoc supra de reg. iur. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mon. quòd sicut populus Romanus penes quem erat summa potestas lege lata, illam cranstulit in principem, Instit. de iu. nat. §. sed & quod principi. Sic & Papa qui habet potestatis plenitudinem, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. ponit. differentiam.*

m ¶ *Prædecessor.*]Cum dignitas vacat aliàs quàm per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor: sed dicere deberet præcessor. Prædecessor enim idem quod prædecedens: nisi dici re velis quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7. q. 1. §. ecce in quibus. & 33. q. 2. §. 1.

n ¶ *Dum ipsidem.*] postea enim ipsius constitutio non valuisset: quia pontifex non erat, vt j. patebit.

o ¶ *Fratribus.*]Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipsis permixtim loquitur. j. de off. leg. officij.

p ¶ *Statuit.*]credendum est Papæ hoc referenti. ẽ. de testib. cum à nobis. in fi.

a ¶ *Resignare.*] hoc expresse not. Io. 7. q. 1. non autem, in gl. magn. in fi. & facit quod no. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2. quam sit.

b ¶ *Temporis.*] hinc est quòd antiquorum memoria melius præscripta tenetur, & de hoc vide quod no. ℣. de prob. tertio.

c ¶ *Oblivioni.*] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt ℣. vt ec. ben. vt. nostrum.

d ¶ *Recidivam.*] quod esse non debet, vt ℣. de ver. ſi ex parte. 2. cum suis concor.

e ¶ *Memoriam.*] facit j. de re in. ad Apostolicę in superscriptione. & quod ibi dicã in j. gl.

Si te prębendam.] Fraudulenta renunciatio nõ nocet expectãti. hoc dicit, secundum Zen. Prima prouidet impetrantib. contra fraudes, de quarum conſectaris ponit exempla, ibi, *Et quia.* Secũda, ibi, *Ceterum.* coninicit, & punit fraudulentos.

¶ Prę ſupponendum est pro intellectu hu

† Hodiè gratiis quæ debetur quando scribit pro expectante, aliquo sub ista forsitan ad vacaturam, omnitenus tali prouideas nosub latz de prębenda vacansunt per conte, si quæ vacet in tacil. Trid. ſeſſ. li collatione, aliogn 24. de reformatione. c. 19.

se libere resignare [a]. ¶ Nos igitur ne statutũ huiusmodi per tpis [b] cursum obliuioni [c] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [d] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [e], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ *Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renunciantí illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*

CAP. II.

SI te prębẽdam [f] † vel dignitatẽ, in aliqua ecclesia proximò [g] vacaturam auctoritate Apostolica [h] expectãte aliquis prębendam seu dignitatem [i] tenuem obtinens in eadem [k], fraudulenter ei renunciet, vt il[a] primo sic vacante, præcludatur tibi [n] via per consequens ad obtinendum prębendam, vel dignitatem aliam [l] pinguiorem, quæ per mortẽ alicuius [o], vel aliàs [p] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo [q] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas [r]: vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui prębendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius prębenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullũ tibi volum[9] obstaculum interponi, quo minus (prębẽda vel dignitate prędicta sic fraudulenter renunciata, omissa [s]) possis dictã pinguiorẽ, cum eam, vel aliam [t] si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate prędicta libere petere veluti tibi debitã [u], & habere. ¶ Cęterũ si prędicto renuncianti huiusmodi prębẽda vel dignitas pinguior forsitan conferetur: eo ipso [x] dicta fraus insi tamen quòd non committatur simonia.

ADDITIO. Et hæc qõ iter qões collatas in hoc ſtudio fuit prima in ordine disputata per d. Henric. Anglicum: ponebant tamen terminos q renũciatio & collatio fuerant factæ clandestine: & super hoc fundabat solutionẽ suam, quare dicebat illas non valere. Io. And.

g ¶ *Proximò vacaturam.*] debebatur enim sibi primò vacans, vt j. de præb. ſi clericus. & sic per fraudes videbatur via præcludi ad aliã. secus ſi haberet litteras super ea quam duceret acceptandam: quia tunc fraus ista sibi non præclusiſſet viam, quod est verum nisi acceptaſſet primam, quæ vacaret: quod potest, licet certã & nominatã talis acceptare non possit. j. de concess. pręb. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.

h ¶ *Apostolica.*] quod est et in casu decr. j. de præb. hi qui. & c. ſi eum. & ℣. eo. de rescri. cum aliquibus. cum ſi. Alius enim quam Papa ad vacaturas contra Latera nenſ. concilium ius non tribuit: vt ℣. de concess. præb. c. 2.

ADDITIO. De legatis dic vt j. de of. le. c. 3. & 4. Ioan. And.

i ¶ *Dignitatem.*] singula singulis refert.

k ¶ *In eadem.*] ecclesia ſcilicet, in qua expectãs. & idem ſi expectabat in ciui-

† Ex vicinitate temporis aliquid p sumitur. noc. l. post cõtra ctum. ff. de do. Bald. in l. j. C. de ser. fu. dicit præsumi contra illum, qui secrete locut' est ei qui statim occidit. Phil. Fost.

tate vel prouincia, ſi in ea fieret kalis fraus: cum eadẽ sit ratio.

l ¶ *Renunciet.*] de vacatione p renunciationem dicit: qa de illa ad titulum: sed idem credo r. ſi fraudẽ occideretur, vel depone retur, ſ. qui tenuem obtinebat: vt præcluderetur expectanti via ad pinguem. & secundum hoc dicam q expectãs primam vacaturam, primam ſi vacat in eius frandẽ, recipere non tenetur.

m ¶ *Illa.*] tenui renunciara.

n ¶ *Tibi.*] cui debebatur prima, & non secunda.

o ¶ *Alicuius.*] quia valde senex est vel infirmus valde. Ioan. An.

p ¶ *Vel aliàs.*] puta quia tractat ille qui in sacris non est, de matrimonio contrahendo: vel quia electus est, vel eligi speratur in epm: vel religionem vult profiteri vel de crimine accusatur, propter quod creditur deponendus: vel his similia.

r Idem Philip. Font.

q ¶ *Gl. ſeq. recit. per quæstionem.*

q ¶ *Proximò.* idem credo ſi non in proximò: dummodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id aliàs constare: quia sem per ratio remanet: pone enim quòd litteras habeo ad primam vacaturam, & Titius licet non speretur de prima vacatione. tamen quia odio me prosequitur, renunciat prębendæ, quæ valet vnum florenum, vt sic me impediat in pinguibus, ſi vacarent: certe cum eadem sit ratio, idem credo.

r ¶ *Coniecturas.*] Nota quòd dolus probatur ex perspicuis coniecturis [C. de dolo. l. dolum. cum concor. Ioan. Mon. remittit ad id quod plene no. j. de re in.] dolo. & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de prob. l. quotiens. §. qui dolo.

s ¶ *Omissa.*] non enim debet acceptare ſi hoc sciuit, sed omittere: vt hic vides.

t ¶ *Aliam.*] puta, non vacauit illa, de qua sperabatur, sed alia z vnde ex quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit propter illam fraudem, debebitur ei & tenebitur acceptare ſecundam vacantem. de præb. ſi cui. & c. ſi clericus. eo. lib.

z Quæ sequuntur ab hoc loco vſque ad ſi. h. gl. non reperiuntur in antiquis cod.

v ¶ *Debitum.*] licet enim ista non sit primo vacans, ſed secundo: tamen ratione fraudis primò vacans fingitur. & est ſi. ℣. de reſcr. ſi propter. eo. lib. & in hoc præfertur æquitas rigori propter fraudem. ad idem C. de in. l. placuit. C. de fur. & ſeru. cor. ſi quis ſeruo. & j. de rer. permu. ca. vno. Et sic nota casum, in quo licet scribatur de prima vacatura: debetur ſecunda. alios casus habes ad idem j. de præben. c. 2. in fi. eo. ti. & c. quia ſæpe. & c. cum in ecclesia. & c. ei cui. & j. de re. perm. c. vno.

a ¶ *Hab*

a ¶ *Habita.*] cui ſemel renunciauit: & ſic repetere non poterit. 7. q. 1. quàm periculoſum. cum ſim.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit dubium.*

b ¶ *Ambita.*] ſcilicet per cupiditatem & fraudem: & eſt ſ. ſ. de tranſla. licet. & c. quanto. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus. [Bene facit ſ. de diuor. ſi filia. ff. ſolut. ma. ſi filiæ. Ioan. Mo.] Suis ergo terminis ſi quiſque contentus, nec vltra metas ſuas ſui iuris affectet augeri: vt in prædicto c. ſi quis. in fi. Ambita autem ideo carere debet: quia expectanti debetur: ſed etiam ſi non deberetur: puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tamen non debebatur renuncianti, qui eam adeptus eſt: cum iſte finis non diſtinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

† Hæc ſpectant tradita per Ioan. An. in c. noſtr. & per Feli. in c. paſtoralis. ext. de of. le.

telligatur eſſe probata: & idem renuncians habita [a] omnino careat, & ambita [b].

TITVLVS VIII.

De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ Iuriſdictio ſuffraganei excommunicat ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. nes Andr.

CAP. I.

ROmana [c] † Eccleſia [d]: & infra. ¶ Edictum vero per Remenſem prouinciam publicatum [e], vt à ſubditis [f] epiſcoporum ipſius prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum cauſis & libere ad Remenſem curiã accederatur, penitus reuocamus: Quia etiam ſi tenerentur [h] iidem epiſcopi pro ſuis [i] culpis [k] vinculo excommunicationis aſtricti: non tamen ex culpis ipſis (cum id non inueniatur à iure conceſſum. [l]) ad Remẽſem archiepiſcopum iuriſdictio deuolueretur eorum. Sed alia ſorte pro illis, pœna [m] ipſis canonica poſſet infligi.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugaliæ.

¶ Si ille, qui præeſt, eſt negligens & remiſſus, debet ſuperior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. And.

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ Rubr. iſta poteſt dupliciter continuari: Vno modo ſic: viſum fuit 3. tit. prox. qualiter quis perdat adminiſtrationem eccleſiaſticam per renunciationem: verum quia aliquoties quis repellitur ab adminiſtratione propter ſuam negligentiam: ideo poſt rubric. præcedentem annectitur præſens rubr. de ſuppl. negl. prælat. Alio modo poteſt continuari ſic: Quia prælati quandoque ſunt negligentes in adminiſtratione ſuorum beneficiorum: poſſet dubitari, an aliquis poſſit ſupplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis poſſit ſupplere negligentiam prælati: annectit rubricam de ſupplenda negligentia prælatorum.

ROmana.] Sunt tres partes ſecundum Hoſt. & Ioan. Monac. primo renocat edictum: Secundo cauſam reddit, ibi, *Quia etiam.* Tertio antipophonizat, ibi, *Sed alia.* Secundum d. Hel. Reg hoc c. ſic ſummatur: Excommunicato epiſcopo, iuriſdictio ſua non deuoluitur ad ſuperiorem, hoc dicit.

CASVS. Cum archiepiſcopus Remenſis prouinciam ſuam viſitaret, non fuit receptus debito modo à ſuis ſuffrageneis, vnde eos excommunicauit: Et quia excommunicatum non poterant exercere iuriſdictionem: fecit proponi edictum, vt ſubditi ſuorum ſuffraganeorum pro cauſis ſuis dirimendis adirent ſuum officialem: Vnde ſuffraganei archiep. Remenſis conqueſti fuerunt Romano Pontifici, q archiepiſcus Remenſis vſurpabat ſuas iuriſdictiones, quod facere non debebat. cum iſte caſus non ſit de caſibus enumeratis in c. paſtoralis. de off. or. in ant. vbi enumerantur caſus, in quib. metropolitanus poteſt exercere ſuam iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum: Vnde Papa caſſauit illud edictum, quia iuriſdictio ſuffraganeorum non poterat deuolui ad ipſum archiepm: & ſi ſuffraganei deliquerant, poterat archiepiſcopus ipſos aliter punire: ſed per hoc non eſt auferenda eorum iuriſdictio. Nota primo ex hoc ca. q metropolitanus poteſt cotã ſuam diuine am viſitare, & procurationem à ſuis ſuffraganeis petere: qui ſuffraganei ſi nolint eũ procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excommunicare pro illa inobedientia. No. inſuper principalem effectum, ad quem emanauit præſens c. quòd ſi eps fuerit excommunicatus, iuriſdictio ſua propter hoc non deuoluitur ad ſuperiorem. concor. c. quia diuerſitatem. de concef. præb. in ant. vbi dicitur, quòd epiſcopo excommunicato metropolitanus vel capitulum non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad collationem ſolius epiſcopi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum, niſi negligenti epiſcopo per ſex menſes: modo ſi epiſcopus fuerit excommunicatus, non poteſt dici negligens: quas etiam ſi vellet, non poſſet conferre: ſed metropolitanus debet expectare quòd epiſcopus ſit abſolutus: & tunc poſt abſolutionem incipiunt currere illi ſex menſes: Et iſtud verum, niſi epiſcopus excommunicatus eſſet negligens in petenda abſolutione: quia tunc etiam illi ſex menſes incipiunt currere à tempore negligentiæ.

¶ *Prima gl. ponit caſum litteralem, & ſummarium.*

c ¶ *Romana.*] CASVS. Dum archiepiſcopus Remenſis viſitaret prouinciam Remenſem, & non debito modo fuiſſet à ſuffraganeis receptus, excommunicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remẽſem, quod omnes ſubditi ipſorum ſuffraganeorum adirẽt ipſum pro ſuis cauſis dirimendis: Papa Innocentius renocat hoc edictum: & dicit, q licet ipſi ſuffraganei pro ſuis culpis excommunicati ſint, nõ tamen ad ipſum archiepm iuriſdictio ipſorum deuoluitur: cũ id cautum non reperiat in iure: licet aliàs pro culpis ipſos poſſit debita pœna punire. In ſumma hoc dicit: Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati ad metropolitanum nõ deuoluitur.

d ¶ *Romana eccleſia.*] multas decret. eiuſdem nominis & auctoris, & de eadem cauſa, quæ erat inter Remenſem archiepiſcopũ & ſuffraganeos ſuos, habebis in proceſſu huius libri.

ADDITIO. Nouem ſunt præter iſtam. & Hoſt. & Io. Mon. hic illas enumerant. de of. vic. & de of. de ſo. comp. de teſti. de app. de cenſ. de pœ. de poe. & re. de ſen. excomm. Romana. Ioan. And.

e ¶ *Publicatum.*] ex parte archiepiſcopi Remenſis.

f ¶ *Subditis.*] in quos archiepiſcopus iuriſdictionem nõ habet: niſi in certis caſibus expreſſis à iure. & no. 3. de off. ord. paſtoralis. Et ideo edictum iſtud reuocari debuit, cum vergeret in præiudicium ſuffraganeorum, & aliorum inferiorum iuriſdictionem habentium: & ſuum ins ablaberet, quod eſſe nõ debet: cum non niſi per appellationem ad ipſum quæſtiones tales deferantur: nec ipſe plus iuris ſibi poteſt vendicare, quàm ei per canones ſit conceſſum. de off. ord. c. duo ſimul 9. q. 3. cor queſtus. & q. 2. ca. 2. & 10. q. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. c. 1.

ADDITIO. Caſus in quibus archiepiſ iuriſdictionem habet in ſubditos ſuffraganeorum, vide hic per Hoſt. & Ioan. Mona. qui etiam ponunt hic verſus, quos ipſe Hoſt. ponit & exponit in ſumma: de of. or. §. quid pertinet, quos quia ibi habes, hic dicto proſecutionem ipſorum. Verſus autem ſunt hi,

Officium varium, forma, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, reſ, conſultatio, deſes:
Præſul, canonici tumidi, ſententia nequam:
Viſitat, indulget cultos, quia Papa dat vſus:
Permutat ſocia ſuffectus cumque remittit:
Caſibus his primas ſubiectos præſulis arcet.

g ¶ *Cauſis.*] quas inter ſe habent ipſi ſubditi: non intelligas de cauſis, quas haberent ſubditi contra ſuffraganeos ipſos: quia tunc licitum eſſet edictum. 11. q. 1. peruenit. & c. ſi quis cum clerico. & c. ſi clericus. cum ſi.

h ¶ *Tenerentur.*] hoc dicit quia forte non conſtabat an iuſte fuiſſent excommunicati.

i ¶ *Pro ſuis.*] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. h habes.

¶ *Gl. ſeq. ſignat, & ſoluit duo contraria.*

k ¶ *Culpis.*] No. q licet ex ſua culpa excõicatus ſit eps, ita q iuriſdictionem exercere non poſſit: non tamen propter hoc ad metropolitanum ſuum trãſfertur iuriſdictio, ſ. de cõcef. præb. quia diuerſitatem, ſed propter negligentiam bene transfertur iuriſdictio 3 & præbendarum donatio de epo ad archiepm: vt ibi, & 3. eo. tit. per totum. No. ergo q licet in negligentia epiſcopi archiepiſcopus ſuppleat vicem eius: nõ tamen in delicto. & concordat optime 3. eo. lib. de elect. quamquam. Sed cõtra. j. de temp. ord. ca. 2. vbi vicini epi ſupplent poteſtatem, quam perdidit epiſcopus propter delictum ſuum: & illud ſpeciale propter fauorem ordinum ſuſcipiendorum: in quorum dilatione poſſet eſſe periculum, & procedit ex cõceſſione expreſſa ipſius decr. Item contra. j. de off. deleg. ſi is cui. vbi propter delegati excommunicationem, de ſubdelegato appellatur ad primum delegantem. Sol. nou ſic dependet iuriſdictio epiſcoporum ab archiepiſcopo, ſicut delegatorum Papæ ab ipſo Papa: ad hoc 3. de re iu. duobus, & in appellatione quæ habet fieri in certum tempus, & proſequi etiam imminet periculum, ſi primus delegans non ſuppleret. & ideo aliud ibi.

l ¶ *Conceſſum.*] ſcil. j. de ſent. de excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum quod non eſt conceſſum. de temp. or. dilectus. de tranſla. inter. in ant. vbi de hoc. & facit ad ea quæ notantur de diſpenſatione epiſcoporum. 3. de iud. at ſi clerici. & 50. diſtin. in ſumma. & c. miror.

m ¶ *Pœna.*] ſecundum qualitatem delicti, vel cauſæ. 3. de offic. deleg. ſane.

a Si renouauit ad petitionem ſuffraganeorum, qui excommunicari erãt: hoc fecit ex plenitudine poteſtatis, ſecundũ Boari. vel nõ fuit exceptũ, vel fuerant abſoluti vel forte erant in hoc rei cõtenti, quia non parebãt edicto. Ioan. And.

† Not. quòd quia poteſt plures ſtiri ex eadem cauſa quando perſiſtit in eodem contumacia. ad hoc, vt ſit excõ. quoniam in lite nõ cõtinuatur. Dom.

b Idẽ Philip. q. 4. 5. c. cum ſemus. Font.

c Iuriſdictio epiſcopi non ſta dependet ab archiepiſcopo, ſicut delegatorum Papæ ab ipſo Papa.

GRandi.]De hac decr. facit addit. Gul. in Spec. de feu. §. 2. in fi. Et primo ponit mãdatum: Secundo dat ipsius executores, ibi, *Aliequin*. Tertio protestatur, ibi, *Per hoc*. Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione, & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secũdo sibi pareri: Tertio si sibi suffragari: Quarto de redditibus illi responderi. Io. And.

¶ *Nota primo principalẽ effectũ huius c. videlicet, q̃ si ille qui præest alicui cõmunitati sit negligens & remissus, pt ipsius sup̃ior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator. Nota vlterius cõditiones requisitas in coadiutore, & illo qui præest alicui cõmunitati: quia debet esse devotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mundanus. No. insuper, q̃ officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tñ ne te fallat gl. finalis, quæ dicit, q̃ si ille cui datus est coadiutor, non habeat filios, q̃ ipse coadiutor ei succedet in regnum: Si autem habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua gl. voluerũt quidam dicere, q̃ cõ datur coadiutor alicui prælato in cæsib. in quib. est dandus sibi coadiutor, q̃ prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si epũs Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor. mortuo epo Pictauen. coadiutor succederet in epãtu: sed istud est falsum, quia officiũ coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor sed gl. ista debet intelligi, quòd adiutor illius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: quia iste comes dẽ quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex non habuisset filios etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.*

¶ *Gl. prima ponit casum litteralem, & summarium.*

1 Hic casus Io. And. est, & in antiq̃ cod. reprim.

a ¶ *Grandi.*]CAsvs. 1. Rex Portugalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat: permittebat ecclesias monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virum comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectum, magnanimum, & potentem: & per quem speraret futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronibus & comitibus ipsius regni Portugalliæ, quatenus, dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit, non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagiis, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant: & eum cum omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant, & sibi auxilium contra quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnibus ipsius regni sibi integre respondendo: vt dicto regi secundum quòd decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tamen quòd personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret,) debeat fideliter conseruare. Notificat autem eis, quòd si ipsi prædicta non fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, quòd eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cessante, compellant. Protestatur in fine, quòd per hoc non intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quem habuerit) prædictum adimere regnum, sed solum per prouidentiam ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis. hoc dicit in summa hæc decr. Si ille, quia præest, est negligens, & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem.*

b ¶ *Præfati.*] in decisione, sub illo infra.

¶ *Gl. seq. obiecit & soluit.*

c ¶ *Regis.*]Rex iste dissipator & negligens erat, vt patet per inferiora, & per vtrumque videtur q̃ poterit remoueri: Primum probatur ſ. de ele. quòd sicut. in fi. 11. q. 1. monemus. Secundum

2 Idem in duce, comite & similib. secundum Innoc.

ſ. de off. cuſt. c. 11. q. 1. c. fi q episcopi. §. ecce cũ honoris. 81. dist. dictum. vbi de hoc. & sic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari. & sic ad fratrem ordine genituræ conuerti, cum filios non haberet. ſ. de voto. licet. Dic quòd rex, cui per ſucceſſionem regnum defertur, propter ſupradicta priuari non debuit: ſed curator dari: vt hic factum fuit, ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cur. fur. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eo. tit. l. cõ filio. & satisfiat talis rem eius, cui datur, saluam fore. ff. eo. tit. l. obſeruare. & l. ſeq. & C. de cur. fu. l. vlt. §. ſed cum antiquitas. Papa autem hic non curat cautionẽ requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem ſuum, vel per ecclesiam cũ ſuperiorem non habet. de re in. ad Apoſtolicæ. 15. q. 6. alius. & ſ. de vo. licet. & tunc vel ſuccedet proximus, ſe. cum per ſucceſſionem defertur: vel eligent illi, ad quos pertinet, alium. ſ. de elect. c. venerabilem.

† al. ita, non minus pro ſpedicti regis, &c. al. ita, cũ pro ſpe dicti regis, &c.

ADDITIO. Arch. i materia, in princip. huius gl. tractat, an videlicet rex propter negligentiam remoueri poſſit: all. de off. arch. ea quæ. de reiu. quamuis. in ant. C. de ſtm. pa. l. 2. lib. 11. & remittit ad no. per Goffr. in ſumma huius ti. circa medium. Diſtinguit autem neglectum & negligentiam: de primo 11. q. 3. placuit. & illud poſt monitionem: ſecundum ante monitionem, in quo locum habet. 1. q. 1. quicquid. Ioan. Andr.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium.*

d ¶ *Fratrem.*]contra. ff. vbi pu. mo. vel edu. de l. 1. & pe. vbi dicitur. quòd pupillus apud illas perſonas educari non debet, quæ ad ipſius ſucceſſionem aſpirant: & facit ſ. de conuerſ. in fi. cap. vlt. ſed ſecundum Ber. rex iſte nõ educabitur apud fratrem: ſed per ſe & cum ſua honorabili familia & curia: nec erat iſte frater ſuſpecta perſona.

e ¶ *Deuotione.*]circa Deum ſcilicet, & Romanam eccleſiam.

ADDITIO. Dicunt Pet. & Arch. circa fidem catholicã. Io. An.

f ¶ *Circunſpectione.*]erat enim plenus oculis, ad hoc ſ. de elec. ſcriptũ. & tales debẽt eſſe etiam archidiaconi. 93. diſt. diaconi.

g ¶ *Commendatum.*] multis modis ſumitur commendare: quod dic vt ſ. de acc. ſi conſtiterit. ſ. eo. lib. de elect. nemo.

h ¶ *Legitimus.* Illegitimus enim non ſuccedit, vt ſ. qui fil. ſint le. per venerabilẽ. in fi. nec educari vel ali debet vt ibi. de quo dic vt ſ. de eo qui dn. in ma. quam pol. per adal. cum haberet nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia eccleſiaſtica ſine diſpẽſatione. quod dic vt j. de fi. præſb. c. 1. Ioan. And.

i ¶ *Iure regni.*]quia debebatur ex ſucceſſione: hoc vult dicere.

ADDITIO. Remiſſiones dedi de elect. venerabilem. in fi. quæ eſt contra: ſed loquitur in imperio. Ioan. And.

k ¶ *Quique.*]tolle infra, regnum ipſum reformaturus, & c.

l ¶ *Dilectionis.*] quod enim quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præſens.

m ¶ *Potentia.*] prodeſt potentia, vt hic. & de hoc in ant. de ap. conſtitutus. 1. interdum nocet. ſ. eo. libr. de elect. fundamenta. §. proinde. cum ſi. ſ. de loca. ſanct. cum concor.

Potentia prodeſt, & nocet. Liberam habens adminiſtrationem an poſſit donare.

n ¶ *Liberam.*]licet liberam habeat donare non poteſt. ff. de pact. contra iuris ciuilis. ff. de don. l. filius familias. ſi tamen iuſta ratione motus donauerit, valet donatio: vt in prædicta l. filius. Tenetur autem reuocare ea, quæ male ſunt alienata: vt infra, ibi, de perditorum recuperatione: immo ipſe rex reuocare debet, non obſtante iuramento de non reuocandis. ſ. de inreiur. intellecto. ſecundum Ber.

ADDITIO. Liberam habens adminiſtrationem, de quo ſit mẽtio in princ. huius gl. interdum donare poteſt: quod habet locum præcipue in curatoribus regum ſecundum Innocen. cum regibus ſpeciale & proprium ſit donare ſecundum eum. ff. de admin. tut. cum plures. §. pen. Ioan. Mon. arg. contra. ſupra de inreiurand. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan. Andr.

o ¶ *Defenſionem.*]ad quam tenentur ipſi principes ſeculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum, & c. adminiſtratores. Ioan. And.

§ Eſt verum in materia ſtricta Dom. Fout.

p ¶ *Monaſteriorum.*]Nota arg. nomine eccleſiarum monaſteria non comprehendi. ad idem ſ. de elect. ſciant. eo. li. & j. de ſen. exc. c. vlt. §. adiicimus 3. Contra. 54. diſt. §. hac autem auctoritate. Ioan. And.

q ¶ *Viduarum.*] de quibus an pertineant ad iudicium eccleſiæ dic vt no. ſ. de for. comp. ex tenore. Ioan. And.

r ¶ *Deperditorum.*] propter regimen malum ſ. eo. lib. de elect. fundam

fundamenta 2. §. digne itaque.

a ¶ *Pacto.*] ad idem infra de off. ord. quia plerique

b ¶ *Prohibitione.*] non enim potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent, cum ad hoc procurandum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.

c ¶ *Conseruetis.*] ad hoc supra de iureiuran. petitio.

d ¶ *Honorem.*] vt 7. q. 1. quia frater.

e ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorũ ambitu terminantur, vt infra de sen. exc. ficuitas. Ioan. Aud.

f ¶ *Procuretis.*] hucusque est littera supensa B.

g ¶ *Volentes.*] sic enim iuste bellabit se defendendo 1. 23. q. 2. cap. j. & §. de iureiu. ficut. 3. & sic obedire debent, ex quo constat iustum esse bellum: sed & idem est cum dubitatur an sit iustum, necne, vt 23. quæst. 1. quid culpatur. in fi. cum autem certum est bellum 2 iniustum, secus. 11. q. 3. Iulian⁹, & ca. si dominus. & c. non semper. cũ fi. h ¶ *Redditus.*] generale nomen est: plus enim est in reditu, quàm in fructu, vt partus ancillæ. ff. de vsu. in pecudum. §. partus. ff. ad Treb. de ducta. §. hæreditatem. & dixi §. de ele. generali.

i ¶ *Sine diminutione.*] ad idem §. de ver. sig. cum inter vos.

k ¶ *Excellentiam.*] facit supra de præb. de multain fin. 7. q. 1. quamuis. sed remoto pro crimine sumptus non ministrantur. quia male meriti debent egestate laborare. ff. de posi. bona fides.

l ¶ *Alioquin.*] i. si cum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditib. integre prouidere prædicto comiti contemptus. non

m ¶ *Monitione præmissa.*] quæ semper excõicationem præcedere debet. 12. q. 2. indigne. 24. q. 3. de illicita 2. §. de sen. exc. sacro. cũ fi.

n ¶ *In vita ipsius*] Nota archiadiaconi officium expirare morte eius cui adiutor datus est 3: tunc enim potestas ad capitulum pertinet in ecclesia cathedrali. j. c. 1. & 2. mortuo autem rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat iste. Et si non reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic deficiet iste coadiutor, & idem dicit, in vita.

3 Text. Bal. l. quæsitum. Ederus facit c. coadiu. §. de proc. Pet. Bont.

Si episcopus.] Aliter non diuiditur, quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

Casvs. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectu eorum seruus: vel fuit captus à schismaticis, i. diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice, Quæritur quis administrabit in epatu Pictauen. verum archieps Burdegalensis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauen. Respon. Rom. Pont. quòd cum eps ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis, censeatur mortuus, capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter. Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archieps administraret. c. cum olim. de ma. & ob. in ant. Et illud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret: puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum: tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum. Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare, quia episcopus fingitur mortuus, licet re vera adhuc viuat. Nota primo quòd captus ab infidelibus dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter. Et sic habes hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide gl. o. §. eo. lib. de refer. susceptum. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quòd episcopo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat, sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quòd Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum vicarium ad administratorem, & auferre administratorem ipsi capitulo.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto a, si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ teneminj, aut etiam ipsius regis prohibitione b: dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere cõtigerit, fideliter conseruetis c, debitum eis exhibentes honorem d, nequaquã obstantibus) inciuitatibus e, castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intẽdere absque difficultate qualibet, procuretis f: impendentes sibi cõtra quoslibet repugnantes, ac etiam violẽtos g, consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus h prouentibus, omnibusq; præfati regni iuribus, sine diminutione i aliqua, plenarie respondẽdo: vt de illis dicto regi, sesũdùm quòd suam decet excellentiam k, sibi ac suis, & pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alioquin l venerabilibus fratribus nostris Bracharen si † archiepiscopo, & episcopo Colimbrien si, damus nostris litteris in † præceptis: vt vos ad id monitione m præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellãt,

¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita n ipsius † regis, persollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. Aud.

CAP. III.

Si episcopus o à Paganis p † aut schismaticis capiatur, non archiepiscopus, sed capitulum ¶, ac si sedes per mortem r vacaret illius, in spiritualibus s & temporalibus t ministrare debebit u: donec eum

¶ Gl. prima summat. & dicit vide ortà.

o ¶ *Si episcopus.*] Epõ à Paganis vel à schismaticis capto, non archieps, sed capitulum administrat, nisi Papa quã cito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum † alita, in mã consulendus, aliter dans. ordinare. Habuit ortum hæc decr. ex his quæ not. Host. §. de mato. & ob. cum olim.

† de his epis tib vide Ioã. Vasæum in annalib. Hispaniæ, ca. 10.

† prer doct. hic vide Cy. & Bal. in l. fi viua matte. C. de bo. ma. Are. cõs. 153. Bart. in l. est antiquiori bus. C. de iu. iuris, vt §. de hære. fi dcl. & Gul quis epus. & scismati Monferra, in ci 4 dñt. 24 q. 3. inter tra. succes. hæredum. Ioan. Aud.

† tal. ciusdem. 4 vide Eyme ricum in directorio inquis. par. 2. q. 48. & Torrecr. in Sum. de eccl. lib. 4. par. 1. c. 1. & seq.

† Sacrarum rerum scriptores, Pagatulum cum vacat ecclesia supplet vicem episcopi in iurisdictione, vt j. ca. prox. de insti. c. 1. §. de ma. & obe. cum olim. & j. de ma. & obe. ca. 1. hic & cũ quasi vacat, vt hic. Et sic nota ci

Apposito. Et facit ad ea quæ not. 7. q. 1. pastoralis. in fi. vit. gl. & 71. di. clericos. in gl. 2. Ioan. Aud.

p ¶ *A paganis.*] vel hæreticis, de quib⁹ idẽ bus. C. de iu. iuris, vt §. de hære. fi quis eps. & scismati ci 4 dñt. 24 q. 3. inter hæredum. Ioan. Aud.

q ¶ *Non archiepiscopus.*] cum hoc non reperiatur in iure expressum: vt supra eo. c. 1. j. c. prox.

¶ *Gl. seq. notat & remittit.*

q ¶ *Sed capitulum.*] ipsius cathedralis ecclesiæ, cuius episcopus captus est sic nota, quòd sicut capitulum vacat ec clesia supplet vicem episcopi in iurisdictione, vt j. ca. prox. de insti. c. 1. §. de ma. & obe. cum olim. & j. de ma. & obe. ca. 1. hic & cũ quasi vacat, vt hic. Et sic nota ci

vilem mortem æquiparari naturali. & est simile C. de don. inter vir. & vxor. res vxoris. vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem C. de epis. & cler. l. vlt. De hoc tamen dic vt not. Io. 16. q. 1. placuit. 2. Ioan. Aud.

r ¶ *Mortem.*] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.

s ¶ *Spiritualibus.*] in his quæ requirunt ordinem, vocabunt vicinos epos cum cautela studio. 7. q. 1. pontifices. §. c. lib. de ele. is cui. Beneficia aũt quæ spectant ad collationem solius epi, nõ conferent, vt §. ne sed. vac. c. 2. & j. eo. ti. c. vnic. quia id nõ facerent, si per mortem naturalem vacarẽt, vt ibi, nec dant clerico licentiam transeundi ad aliam diœcesim. 71. di. fraternitatem.

Apposito. Vide quod dixi j. c. prox. in fi. Ioan. Aud.

t ¶ *Temporalibus.*] ita quòd de immobilibus bonis nihil alienẽt. §. eo. lib. de ele. is cui.

¶ *Gl. seq. quærit, arguit negative, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.*

u ¶ *Debebit.*] Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: epõs à schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus, quem capitulum habet eligere, & eps confirmare: eligit sede vacante capitulum T. in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et videtur quòd capitulum talem cõfirmare non possit: mare electio quamuis enim circa inferiores inueniamus permissum capitu ne archidiarimus concessum, immo videtur prohibitum. ad hoc j. de ma. lo supplere epalem iurisdictionem: circa superiores non repeeoni per ipsum capitu & ob. cum inferior. & 21. dist. inferior. quidam dixerunt Papam lum electi. & non alium hunc confirmare posse: ad hoc j. de of. vic. c. 1. Alij de archiepo dixerunt. sed Host. in hac q. not. de ma. & obe. cum olim. quòd capitulum talem confirmabit. licet enim canonici in eo quòd canonici, sint inferiores. tamen in eo quòd capitulum, superiores sunt. ff. quis & à quo ap. sit. l. fi. ad hoc §. de of. ord. irrefragabili. §. excessus. & maxime in eo quòd episcopi vices gerunt. §. de of. del. fate. 2. & 93. dist. c. vlt. & 94. dist. c. 1. & hoc verum credo. arg. j. de ap. c. pen.

Abbatio. Alias sequeretur quod episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

a ¶ *Libertati.*] Iernus enim factus erat. in fin. de iur. pers. §. vlt. ff. de capt. & postl. re. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua, quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. Pastoralis. Instit. quib. mod. ius pat. pot. §. fi ab hostibus.

b ¶ *Consulendum.*] ad idem j. de cleric. ægr. c. vno.

c ¶ *Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt j. c. prox.

Libertati[a] restitui, vel per sedē Apostolicam (cuius interest ecclesiarū prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam[b], aliud contigerit ordinari[c].

¶ Idem.

¶ Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat, nisi archiepiscopum propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causa cognitione deputaret. hoc dixit. Dominicus.

CAP. IIII.

† Vide Martinum Sotum in 4. num. 5. fact. de Casus. Dictum fuit visitatione. 3 c. prox. quòd si e-
† Nota ista duo requisita esse copulativa. Phil. Fo.

ECclesiæ † cathedrali[d] vacanti[e] visitator[f] ab alio, quàm à Romano † Pontifice[g] deputari non potest[h]: *Nisi* forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter[i], aut perperam[k] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato[l], causaque super hoc cognitione præmissa[m]) visitatorem, seu ad ministratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ Huiusmodi[n] quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam[o] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi[p], cōferre non potest[q], si ab alio[r], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus[s].

TITVLVS IX.

De temporibus† ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Clemens quartus.

¶ Episcopus Italiæ vitrum et annum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ, vel per patentes literas episcopi sui, continentes iustam causam quare velit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus, ita quod etiam à pœnitentiario Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioan. And.

† Vide confirmationem Trid. non adiiciat quod contra factum fuerit non valere. C. de legib. non dubium.

† Vide Trid. sess. 23. de reform. ca. 7. & 8. & Gelasij. Papæ 1. epist. 3. ad episcopos Lucaniæ, &c. 13. refert Gratianus in ca. vlt. dist. 75.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶ *Legitimam.*] 61. dist. Cathinen. & c. quoniam. & supra de elect. cum nobis olim. in fi. non enim sequitur, quis habet administrationē legitimam, ergo beneficia confert. vide instantiam in capit. illa. ibi, vacante sede, supra de sede vacan. & sufficit dare instantiam. vt 1. quæstio. 1. sicut vegeti.

p ¶ *Episcopi.*] solus, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt j. ne sed. vac. c. vno. & de reg. c. vl.

¶ Seq. gl. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.

q ¶ *Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. c. cum olim, in antiq. Scire debes, quòd & Ioan. & Hug. tenebāt contrarium: dicebant enim indistincte, quòd visitator poterat beneficia conferre. & hoc not. 61. di. obitum. Lan. contra. Opi. ergo Lan. vera in visitatore dato ab alio, q̄ à Papa: prima in visitatore à Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc j. de præb. si à sede. sicut & delegatus à Papa subdelegare dat, ab alio non. C. de iudi. à iudice. de off. del. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idē j. de præb. hi qui.

r ¶ *Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices, ille diceretur visitator.

Abbatio. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, secundùm Arch. qui potest quod potest archiepiscopus. Nam in prouincia maius habet imperium supra eod. de elect. si abbatem. Ioan. And.

s ¶ *Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. supra eod. lib. de electio. is cui. Ioan. And.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas: posset dubitare aliquis, vtrum omni tempore possint fieri promotiones: etiam vtrum omnes personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quòd ista rub. est generalior nigromanta in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum. Pro quo notandum, quòd minores ordines possunt conferri etiam die festo, sed sacri ordines non possunt conferri nisi certis diebus: videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare: & hoc verum sequendo de episcopis. Nam Papa posset ordinare omni tempore.

Continuatio domini Hostiensis.

Sepe

t Et si prælatus est impotens & senex, dandus est ei adiutor cap. 1. de clericis ægro. Fost.

Abbatio. Alias sequeretur quod episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

a ¶ *Libertati.*] Iernus enim factus erat. in fin. de iur. pers. §. vlt. ff. de capt. & postl. re. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua, quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. Pastoralis. Instit. quib. mod. ius pat. pot. §. fi ab hostibus.

b ¶ *Consulendum.*] ad idem j. de cleric. ægr. c. vno.

c ¶ *Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt j. c. prox.

Libertati[a] restitui, vel per sedē Apostolicam (cuius interest ecclesiarū prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam[b], aliud contigerit ordinari[c].

¶ Idem.

¶ Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat, nisi archiepiscopum propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causa cognitione deputaret. hoc dixit. Dominicus.

CAP. IIII.

† Vide Martinum Sotum in 4. num. 5. fact. de Casus. Dictum fuit visitatione. 3 c. prox. quòd si e-
† Nota ista duo requisita esse copulativa. Phil. Fo.

ECclesiæ † cathedrali[d] vacanti[e] visitator[f] ab alio, quàm à Romano † Pontifice[g] deputari non potest[h]: *Nisi* forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter[i], aut perperam[k] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato[l], causaque super hoc cognitione præmissa[m]) visitatorem, seu ad ministratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ Huiusmodi[n] quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam[o] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi[p], cōferre non potest[q], si ab alio[r], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus[s].

TITVLVS IX.

De temporibus† ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Clemens quartus.

¶ Episcopus Italiæ vitrum et annum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ, vel per patentes literas episcopi sui, continentes iustam causam quare velit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus, ita quod etiam à pœnitentiario Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioan. And.

† Vide confirmationem Trid. non adiiciat quod contra factum fuerit non valere. C. de legib. non dubium.

† Vide Trid. sess. 23. de reform. ca. 7. & 8. & Gelasij. Papæ 1. epist. 3. ad episcopos Lucaniæ, &c. 13. refert Gratianus in ca. vlt. dist. 75.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶ *Legitimam.*] 61. dist. Cathinen. & c. quoniam. & supra de elect. cum nobis olim. in fi. non enim sequitur, quis habet administrationē legitimam, ergo beneficia confert. vide instantiam in capit. illa. ibi, vacante sede, supra de sede vacan. & sufficit dare instantiam. vt 1. quæstio. 1. sicut vegeti.

p ¶ *Episcopi.*] solus, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt j. ne sed. vac. c. vno. & de reg. c. vl.

¶ Seq. gl. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.

q ¶ *Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. c. cum olim, in antiq. Scire debes, quòd & Ioan. & Hug. tenebāt contrarium: dicebant enim indistincte, quòd visitator poterat beneficia conferre. & hoc not. 61. di. obitum. Lan. contra. Opi. ergo Lan. vera in visitatore dato ab alio, q̄ à Papa: prima in visitatore à Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc j. de præb. si à sede. sicut & delegatus à Papa subdelegare dat, ab alio non. C. de iudi. à iudice. de off. del. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idē j. de præb. hi qui.

r ¶ *Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices, ille diceretur visitator.

Abbatio. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, secundùm Arch. qui potest quod potest archiepiscopus. Nam in prouincia maius habet imperium supra eod. de elect. si abbatem. Ioan. And.

s ¶ *Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. supra eod. lib. de electio. is cui. Ioan. And.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas: posset dubitare aliquis, vtrum omni tempore possint fieri promotiones: etiam vtrum omnes personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quòd ista rub. est generalior nigromanta in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum. Pro quo notandum, quòd minores ordines possunt conferri etiam die festo, sed sacri ordines non possunt conferri nisi certis diebus: videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare: & hoc verum sequendo de episcopis. Nam Papa posset ordinare omni tempore.

Continuatio domini Hostiensis.

Sepe

t Et si prælatus est impotens & senex, dandus est ei adiutor cap. 1. de clericis ægro. Fost.

a Quia hic operatur effectum compromissarius. Dom. Fost. pro vtraque parte. eo. titu. quamquam. Ioan. And.

l ¶ *Eo vocato.*] sunt enim vocandi, quia eorum interest. supra de off. archid. ad hæc. de temp. ordin. fi archiepiscopus. & quomodo interfuit, supra dixi.

m ¶ *Cognitione præmissa.*] quod si non fiat, dico visitatoris datationem non valere. ad hoc supra eod. lib. de electio. quamuis. & capit. prouida. Sufficit enim leg. fatorem aliquid

Sæpe contingit.] Primo ſecundum Ioan. Monach. ponit conſtitutionis cauſam impulſiuam. Secundo ſtatuit, ibi, *nos igitur.* Tertio tranſgreſſores punit, ibi, *eos vero.* Quarto pœnam inhibitoriam addit, ibi, *omnibus.* Ioã. Ande.

CAP. I.

Sæpe[a] cõtingit, quòd nũnulli clerici[c] vinculo excõmunicatiõis[d] aſtricti, aut apoſtatæ[e], ſeu irregulares[f], vel aliàs ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam[g], in qua de his habetur notitia[h], fugientes[i], ſe in remotis partibus faciunt ad huiuſmodi ordines[k] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarũ ipſorum periculis obuiare, ſtatuimus, vt nullus epiſcoporum[l] Italiæ[m], decætero aliquem vltramontanum, clericum[n] ordinare præſumat, niſi à nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originem ordinãdus, vel in cuius diœceſi beneficiat[o] exiſtit[o] †: per eius patentes litteras[p] cauſam rationabilem cõtinentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe[q] diſpenſationis, ſuper hoc à ſede Apoſtolica obtinendæ, ſuſpenſos[r], ac ordinantes pœnitentia condigna puniri. Omnibus noſtris pœnitentiariis inhibentes diſtricte, ne abſque licentia noſtra ſpeciali[s], cum taliter ordinatis diſpenſent, vel ſuas eis tradant litteras, per quas cum ipſis debeat diſpenſari[t].

Andr. Caeve. Aliquis citramontanus quantum ad nos forte de iſta diœceſi Pictauen. ſe tranſtulit vltra montes ad ciuitatem Bononien. vel aliam ciuitatem in Italia: vult ordinari ab epiſcopo Italiæ, verum epiſcopus Italicus poſſit talem clericum Pictauenſ. ordinare impune? Reſp. quòd ſic, ſi talis clericus habeat litteras à ſede Apoſtolica, per quas mandatur vt talis clericus poſſit ad ſacros ordines per quẽ maluerit epiſcopum ordinari. Quid ſi non habeat litteras à ſede Apoſtolica, an impune poſſit ordinari ab epõ Italico? Reſp. quòd ſic, ſi litteras habeat ab epiſcopo Pictauen. in quib. declaretur, quòd ipſe clericus eſt idoneus & perfectę ætatis: & contineatur cauſa propter quam non poteſt illum ordinare, tunc enim iſtis interuenientib. poterit Italicus epiſcopus illum clericum Pictauen. ordinare: aliàs puniretur clericus ordinatus, quia erit ſuſpenſus ab executione ſuorũ ordinum: vnde epiſcopus non debet talem ordinare, nec etiam conferre primam tonſuram, ſecundùm veriorem opin. gl. Sed quæritur quis poterit ipſi relaxare iſtam ſuſpenſionem, & dare executionem ordinum? Reſpond. quòd ſolus Papa, & ſui pœnitentiarij, qui habent ſpeciale poteſtatem à Papa: aliàs ſi non haberent ſpecialem poteſtatem non poſſent cum eo diſpenſare, & reſtituere ſibi executionem ordinum, nec per ſe, nec per alios ſuo nomine. *Abſque ſpe.*] Hæc eſt quædam comminatio ad terrorem, aliàs textus eſſet contrarius, quia in fine dicitur, ſi pœnitentiarij Papę habeant ſpecialem poteſtatem à ſede Apoſtolica diſpenſandi cum iſtis, quòd poſſunt cum eiſdem diſpẽſare. *pœnitentiariis.*] qui ſunt numero xij. qui ordinantur ſecundùm diuerſitates linguarum ibi affluentium. Nor. quod duo epiſcopi poſſunt dare clerico litteras commendatitias ad ordines, l. epiſcopus beneficij, &c. ad hoc ĩ c. prox. *Dom.*

¶ *Prima gl. ſummat.*

a¶ *Sæpe.*] Eps Italiæ vltramontanum non ordinet, niſi de ſpeciali licentia Papæ, vel per patentes litteras epi ſui, continentes iuſtam cauſam quare nolit, vel non poſſit illum ordinare: ſi ſecus factum fuerit, ordinans puniretur pœna condigna, & ordinatus manebit ſuſpenſus, ita quòd etiam à pœnitentiariis

1 accipe hoc Papæ ſine ipſius ſpeciali licentia abſoloi non poterit. Ioan. An. dicti glo. ſi- b¶ *Sæpe contingit.*] Fuit igitur prouidendũ. ĩ. de ap. ſæpe. ĩ. e. li- no, mõ. vt p de ele. quia ſæpe. ĩ. de reſt. ſpo. frequens. ff. de leg. nam ad ea.

apoſtata in- c¶ *Clerici.*] Nota pro his quæ infra dicam.

telligamus d¶ *Excommunicationis.*] de talibus in excommunicatione ma- clericos ſecu- iori ordinatis dic vt ſupra de ſen. exc. cum illorum. & diſtingue lares, qui ha- inter regulares & ſeculares, & inter ſcientes & ignorantes ius bita clericali vel factum, vt ibi.

non vtuntur, e¶ *Apoſtatæ.*] qui excommunicati non fuerunt de hoc 23. diſt. ſi qui ſunt ipſo in- quis. ſupra de vi. & ho. cle. ſi quis. de apo. c. 3. niſi in caſu. c. vt re excõcerti, periculoſa. infra ne cle. vel mo. Qui autem in apoſtaſia recipit ſed debet, ſa- facrum ordinem, etiam ſi religioſus ſit, non diſpenſatur cũ eo pientes excõ- per aliud quàm per Papam. ĩ. de apo. c. vlt. [& co. ti. c j. de tri- municari aliſ ſe e- plici apoſtaſia not.] quòd intellige ſi vera erat apoſtaſia. per id mendent ea, quod habes ſupra eod. c. ex parte. & ibi not. apoſtatæ autem in tunc extra de fames iuſt. 6. q. 1. infames. & 3. q. 4. ſi quis à fide. & ſic non proapoſta. cum mouendi. 24. diſt. quando. Ioan. And.

alias in glo ſſ¶ *Irregulares.*] ſine ex crimine, ſine ex defectu, puta bigamia, il citatis. legitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Ioan. And.

¶ *Seq. gl. ſignat contrarium, & ſolutt.*

1 Loquitur g¶ *Patriam.*] de qua inquirere debet examinans ordinandos. I adminiſtra- 24. diſt. quando propter patriam etiam & nativitatem carius tore digoins- vel vilius emi ſolet mancipium. ff. de ædil. edi. quod ſi nolit. §. tus qui pro il qui mancipia. contra. ĩ. de iudi. cum depurati. Sol. non loquitur lis ad agendũ in ordinãndo 2, qui ſubtiliter examinandus eſt, vt ſupra de purg. adminiſtret. can. conſtituimus.

Fone. h¶ *Notitia.*] & ideo in his fieri debet examinatio. ſupra de elect. poſtquam. cum ſuis concordantiis.

i¶ *Fugientes.*] 19. q. 2. duæ ſunt.

k¶ *Huiuſmodi ordines.*] ſcilicet ſacros.

l¶ *Epiſcoporum.*] Jabbates 3 etiã ordines conferunt. 69. diſt. qm videmus. ĩ. de ætа. & qual. c. cum contingat. ſed calib. conferre non poſſunt. quod dic vt ĩ. de priuil. abbates. in fin. Et preſbyteri cõferunt pſalmiſtatum, vt 23. diſt. pſalmiſta.

3 Vide hodie quid circa hoc decreuerit concil. Tridẽ. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 10.

Additio. Quod verum eſt, ſi ipſi preſbyteri habent epiſcopalem iuriſdictionem, vel quaſi, vt in prædicto c. abbates. in fin. & vide quod ſcripſi in prædicto c. cum contingat. ſuper glo. Ioan. And.

† al. exiuit.

¶ *Seq. glo. quærit, arguit contra, & pro, & ſolutt.*

m¶ *Italiæ.*] quod econuerſo, ſi eps vltramontanus ordinet Italicum? non videtur hæc decr. locum habere, quia pœnalis eſt, & ſic reſtringenda: & ſic ĝ. prium non excedit caſum, ĩ. e. li. de ele. ſtatutum. de pœ. di. ĵ. pœnæ. In contrarium videtur, cum per omnia ſit eadem ratio vtrobique, ergo idem iuris nec videtur iſta ampliatio vel extenſio 4, ſecundùm ea quæ vides ĩ. e. de elec. ſi poſtquam. vbi conſtitutio illa, cupientes, licet pœnalis locum habere declaratur in prouiſionib. & appellationib. & confirmationibus, de quib. ibi cauſa non erat. Ad hoc ff. de ver. ob. à Titio. vbi enim eſt eadẽ ratio, & penitus omnimoda ſimilitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iul. de adul. ſi poſtulauerit. ff. de ed. quædam. §. ut immunitatis. tunc enim pœnæ dicuntur extendi, quando ad caſum non omnino ſimilem extenduntur: & ſic intelliguntur contraria. Facit ad hanc q. quod not. mod. & Hoſt. præcipue ĩ. de ele. nihil. & Gul. & Gat. e. tit. anatitiæ. dubitãdo credo per primam rationem, quòd hæc decret. in Italicis vltra montes ordinatis, locum non habeat: & poteſt eſſe ratio, quia vltramontanus citra montes exiſtens, habet duo remedia, vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa ſaltẽ, qui ſibi vicinus eſt, licentiam poſſulet, quod non ſic facile poterit Italicus vltra montes exiſtens: habeant ergo in hoc caſu locum antiqua & moderna iura, ſtud autem ſuum ſcriptum caſum nõ excedat.

4 Vide Iaſonem, & doctores in authent. quas actiones. C. de ſacroſan. eccleſ. & Rue rendum in loco à ratione legis larga. & Francum hic.

¶ *Seq. glo. quarti. arg. negatiue & affirmatiue ſolui, & contrario reſpondet. ponit opinionem contrariam.*

n¶ *Clericum.*] quid dices ſi laicum ordinet in clericum? videtur quòd tunc locum non habeat per iura gl. prox. alleg. & ad hoc ĩ. in prin. decr. Sed contra. ĵ. c. vlt. cum iuris concord. & eadem eſt ratio vtrobique, ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericum ordinato hanc conſtitutionem intell. gi. & facit quod dicam ĵ. ca. prox. & litteram lege punctando poſt vltramontanum, & non poſt clericum: & ſic tunc verum intellectum habebis, & licet procemium de ſacris loquatur, conſtitutio generaliter loquitur, vel dicuntur hic ſacri ordines large, vt comprehendantur minores. ſic ĩ. de biga. c. j. de hoc 32. diſt. in ſumm. Alij contra.

¶ *Seq. glo. recit. per quæſtionem.*

o ¶ *Exiſtit.*] Jubaudi, vel vbi habet domicilium, licet alibi natus fuerit. ĵ. eo. cum nullus. ĵ. reſp. niſi dicere velis hoc ſpeciale in hoc caſu, quod credo verum. 5. Et licet aliàs videam vnum ius ſuppleri per aliud, vt ĩ. e. de ele. is cui. tamen iſtud non credo ſuppleri per aliud, aliàs facilimum erit vltramontano infami ſe facere ordinari, quod vetat hæc conſtitutio.

5 Ioannes Monetus & Archidiaconus contra per rationẽ ſequentem, ad quã allegat Ioannes Mo na. C. de diuerſis referi. l. 1 ff. mand. l. fin. Io. And.

p ¶ *Litteras.*] hic no. duo ſpecialia: Primo caſum in quo ſcriptura requiritur, & habes de hoc ĩ. de proba. c. 3. & dixi ĵ. de cenſ. c. j. Secundo quòd non ſufficit licentia, niſi exprimatur cauſa, & eſt ĝm. ĵ. de ſen. exc. cum medicinalis.

q ¶ *Abſque ſpe.*] Jſi. ĩ. de ele. c. j. in fi. eps ergo ſuper executione ſe cum non poterit diſpenſare, vt olim poterat. 9. q. 2. Lugdunen.

r ¶ *Suſpenſos.*] in caſu iſto celebrans irregularitatem incurrit. & de hoc dicam ĵ. c. prox. Ioan. And.

s ¶ *Speciali.*] ſic ĵ. de of. vic c. 2. & 3. & ĵ. de pœn. & rem. c. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

t ¶ *Diſpenſari.*] quod enim per ſe non poſſunt, nec per alios poterunt, vt 46. diſt. ſicut. 23. q. vlt. his à quibus. ſicut econuerſo. ĵ. de reg. iur. poteſt quis. & ibi plene dixi. Ioan. And.

Eos

EOs qui.[Tria facit. Primo punit ordinantem. Secundo ratificat pœnas ordinati, ibi, *Illi quæ*. Tertio licentiat clericos ordinandos, ibi, *Clericis*. Ioan. And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tempore ordinum celebrandorum se præsentauit episcopo Pictauen. & petiit ab eo ordinari: episcopus Pictauen. fuit incautus, & non periit ab eo clerico Titio, an haberet licentiam à suo episcopo, quem clericũ sciebat ipse episcopus esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum: verũ ille Titius ordines sessio. 23. de receperit? Certũ est reforma. c. 8. quòd sic: sed tamen est suspensus ab exercutione suorum ordinum. Sed verum Episcopus Pictauen. ordinans puniatur? Resp. quòd sic: quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione. Or sanctissime Pater, quæritur, quid interim faciant clerici diœcesis Pictauen. qui durante illo anno volunt ordinari? Resp. quòd ipsi sine licentia proprij episcopi poterunt ordinari à proximis episcopis. *Aliene.*] i. non suæ: nam clericus respectu domicilij habet propriã diœcesim, licet ratione originis sit alienæ diœcesis: ideo gl. exponit alienæ, i. non suæ, nec ratione domicilij, nec rationis originis, nec ratione beneficij: nam clericus quantum ad facultatem recipiendi ordines habere potest tres episcopos, scilicet episcopum domicilij, episcopum originis, & episcopũ beneficij, vt j. c. prox. Hel. Regn. No. primo, quòd ignorantia affectata æquiparatur scientiæ. concor. sunt in gl. Nota secundo ex illo text. ibi, *Clericis quibuscunque.*] quòd quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licentia alterius: pro quo vide not. j. de præb. licet episcopus. Dominic.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Eos.*] Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

b ¶ *Eos qui.*]generaliter loquitur, vt comprehendat quib. competit ordinare, ã. de priuil. quia circa. [placet Dom. Font.]

c ¶ *Clericos.*] de laicis dic vt j. c. vlt.

d ¶ *Parochiæ.*] i. diœcesis. 9. q. 2. Lugduneñ. quandoque econuerso. de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ *Alienæ.*] i. non suæ, siue sit proxima, siue remota. 9. q. 2. ca. 1. & c. episcopum. 71. dist. per totum. ã. eo. quod translationem.

f ¶ *Licentia.*] quam quis dare possit, dicitur j. c. prox.

¶ *Gl. seq. quærit. arg. pro, & soluit.*

g ¶ *Scienter.*]Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare, vide tur quod ignorare. ff. de prob. l. veritas. j. de reg. in. præsumitur. Dic quòd præsumetur scienter, nisi probet ignorantiam 1. Ad hoc ã. de ele. innotuit. ibi, nec probare cogimus, &c. quia quælibet ordinandum scire tutari 2 tenetur: vt 23. dist. qui episcopus. 34. dist. quando. videtur autem ad eam probandam sufficere in 3 ramentum 3, vt ã. c. de ele. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur. ad hoc de fin. iuramentum.

¶ *Glo. seq. allegat. vnam concord. & soluit duo dubia.*

h ¶ *Affectata.*] æquipollent ergo scientia & affectata ignorantia. de clan. desp. cum inhibitio. & dicitur affectata, ex quo scire potuit, sed noluit: immo dissimulauit. C. de inoff. & inut. nup. l. qui contra. Et dico quòd si iurauit se ignorare, vt dixi in prox. gl. altera pars habebit necesse probare licentiam vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. ã. de renunc. c. 2. eo. lib.

i ¶ *Figmento.*]sic supra eo. de ele. anaritiæ. vel quia forte dicit scholaris est, quem bene ordinare possum, vel fingit licentiam datam fuisse, vel dicit episcopum ordinandi amicum suum, ita quòd bene habebit ratam. 9. q. 2. Lugduneñ. vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem cõstitutionis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit, vel ei beneficiũ contulit hæc & similia sunt figmenta.

k ¶ *Ordinare.*] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. in primatus, de ætat. & qual. cum contingat. in antiq. quod dic vt j. eo. c. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones.*

l ¶ *Per annum.*] continuum. supra de ele. prouida. nota ius nouum, quia olim certa pœna contra tales non fuerat statuta secundum quosdam: sed secundum Guil. hic mitigatur pœna. quia olim per annum à celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9. q. 2. nullum. 7. q. 2. episcopus in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. si qui episcopi. supra de his quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. Ioan. And.

m ¶ *Ordinum.*] omnium secundùm Guil. & Gar. & per hanc litteram. & supra e. vel non est compos. vbi punitur in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset, eũ tantum illo quem contulit priuari expressisset, vt supra e. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui debet minoribus, qui minoribus caret. ff. de ser. exp. cui pacto. & de or. ab epi. ca. j. 5

¶ *Gl. seq. quærit, alle. pro. & contra, & soluit.*

n ¶ *Statuunt.*] quòd scilicet ordinatio ratã nõ habeatur quo ad executionem. 9. quæst. 2. per totum. 71. distin. cap. 1. quædam iura dicunt eos deponendos. 7. quæst. j. episcopus in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione, vel an habeat executionem nisi interdicatur? & videtur quòd necessarium sit interdictum. supra eo. tit. quòd translationem. ibi, interdicenda est, &c. Ad idem de off. arch. significasti. Sed contra, sicut non tenet sententia data à non suo iudice, sic nec 6 ordinatio, vt 70. dist. neminem. 71. dist. per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure, sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat: sed suspendendum illa, vt in decr. quod translationem. secundùm Host. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quæ talibus datur ab Apostolica sede dicitur, ipso iure ab ordinum executione suspenso: licet igitur suspensi sint à iure, nihilominus & ab homine suspendentur: quod est verum, nisi in casu ã. c. prox.

¶ *Gl. duæ seq. soluunt duo dubia.*

o ¶ *Taliter.*] quia scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis: & per hoc dico quòd secus erit in aliis casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum. ad hoc supra. titul. proxim. cap. 1. de concess. præbend. quia diuersitatem. *in aut.* ã. de elect. suffraganeis.

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt, sic & sui sine eorum licentia ordinentur. Ioan. And.

p ¶ *Manifesta.*]per euidentiam facti. supra de cohab. cle. c. vlt. vel quia est inris notorium, vt in eod. tit. vestra. & ã. de ver. sig. cum olim. aliàs in dubio à proprio prælato non recedent. 8. q. 4. nonne. Ioan. And.

q ¶ *Licentia.*]quod enim à iure concessum est vlterius non est necesse à iudice postulari. ff. de cond. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. C. de thes. lib. x. l. vna. Ioan. And.

r ¶ *Interim.*]scilicet anno suspensionis durante.

¶ *Gl. seq. ponit opinionem.*

s ¶ *Vicinis episcopis.*] in sua diœcesi: quia non intrabunt absque sua licentia parochiam suspensi. vt credo secundùm Guil.

t ¶ *Canonice.*]scilicet præcedente debita examinatione, & seruatinio, & temporibus debitis. supra eod. tit. de eo. & modo debito, scilicet non furtiue, vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duobus continuato ieiunio. supra eod. litteras. & c. dilectus.

CVm nullus.]Sunt quatuor partes, quæ patent per §. fit de terminat notata per Host. in summa huius §. à quo in prin. & per Ian. de cler. peregr. super rubr. aliàs supra cap. 1. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit supra per discursum huius tituli, quòd clericus promouendus ad sacros ordines non poterit promoueri ad alio, quàm à proprio episcopo, nisi de licentia proprij episcopi: dubitatur quis dicatur proprius episcopus quantum ad dandum facultatem recipiendi ordines ab alieno episcopo, & etiam quantum ad facultatem ordinandi: Respondet, quòd clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres episcopos: scilicet episcopum originis, episcopum dominicilij, & episcopum beneficij: Et omnes isti possunt ordinare, & dare licentiam recipiendi ordines ab extraneo episcopo: & ideo qui libet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de aliis prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiam recipiendi ordines ab alio, quàm ab episcopo? Respondet quòd non, nisi sibi fuerit specialiter concessum à sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos à quo mallet

episco-

† Vide concilium Trident. sess. 23. de reformat. c. 8.

1 Idem Dominicus. Font.

2 Vide concilium Trident. sess. 23. de reforma. ca. 5. & 7.

3 Est verum nisi ius vltra præsumptionem de scientia etiam statueret: nam tunc per iuramentũ nõ probaretur ignorantia. c. viduæ. ã. de regu. Bar. in l. cui. ff. de accu. Philip. Franc.

4 Qualiter episcopi possunt suos familiares ordinare, vide concilium Trident. sess. 23. de reform. cap. 9.

† al. potestatem.

5 Glo. reprobat Dominicus: quia ira indefinite loquentia restringuntur ad casum cui pabilem, ex cõpromissarius. ã. de elect. Font.

6 Intelligenquod exercutionem, vt bene notat. in principio glossæ: nam ordinati à nõ suo episcopo tenent ordines ticum recipiant charasterem.

epiſcopo, dummodo catholicus: Sed quid de officiali epi, vtrũ poſſit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Reſp. q̃ nõ regulariter, eo ipſo q̃ eſt officialis, niſi de hoc fieret expreſſa mẽtio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epiſcopi? Dicendũ q̃ ſi epiſcopus ſit abſens in remotis partib. vicarius ſuus generalis poterit dare illã facultatẽ. Sed quid? ponam' quòd in hac dioeceſi eſt Prioratꝰ dependens à monaſterio Clunacen. abbas Clunacen. contulit Prioratum in hac dioeceſi exiſtentem alicui de illis partib. & iſte prioratus eſt manualis: qa reuocabilis ad nutũ abbatis: verum prior & ſuus cõſocius poſſint ſe facere ordinari ab epo Pictauen. Reſp. q̃ ſic: licet ille Prioratus ſit reuocabilis ad nutum abbatis Clunacen. No. primo q̃ appellatione parochiæ cõprehenditur dioeceſis. ſi. ſ. c. prox. No. ſecũdo quo ad poteſtatem ordinandi poteſt quis habere tres iudices ſuperiores. Dominicus.

† Vide cõcil. Trident. ſeſſ. 7. & reform. c. 10. & ſeſſ. 23. lib.

CAP III.

CVm [a] † nullꝰ [b] clericum [c] parochiæ [d] alienæ, præter [1] ſuperioris ipſius licentiam debeat ordinare [e]: ſuperior intelligitur in hoc [f] caſu epiſcopus [g], de cuius dioeceſi eſt is, qui ad ordines [h] promoueri deſiderat oriundus [i]: ſeu in cuius dioeceſi beneficium obtinetec cleſiaſticum [k]: ſeu habet (licet alibinaꝰ fuerit.) domicilium [l] in eadem [m]. ¶ Inferiores quoque Prælat[i] [n], religioſi, vel alij, niſi eis quòd ſuos clericos, aut ſubditos [o], poſſint à quo voluerint epiſcopo [P] facere ordinari, à ſede Apoſtolica ſpecialiter ſit indultum [q], vel officialis epiſcopi (cum ad hoc ſe ipſius officium nõ extendat [r]) huiuſmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Epiſcopo [s] autem in remotis [t] agente, ipſius in ſpiritualibus vicarius generalis, vel ſede vacante, capitulum [u], ſeu is [x] ad quem tunc temporis ad miniſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere, dare poſſunt licentiam ordinandi.

¶ *Poſſunt epiſcopi ordinare Priores Prioratuum non exemptorum, et ipſorum ſocios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.*

¶ Religioſi [y] vero à ſuis ſuperioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum ſocij [z], poſſunt à locorum dioeceſanis, quandiu morantur in ipſis Prioratibus ordinari licite, licet non ſint de eorum † dioeceſibus oriundi [a].

¶ Idem.

¶ Epiſcopus ſeu alius inferior primam tonſuram infanti nõ confert, niſi religiosum intret: nec homini illitterato, nec homini alterius dioeceſis, abſque ſui Prælati licentia, nec etiam coniugato, niſi religionem intret, aut ad ſacros promoueatur legitime: aliàs contra faciens punitur vt hic. hoc dixit. Zen.

CAP. IIII.

NVllus † epiſcopus, vel quiuis alius [b] infanti [c] (niſi forte religioné intraret [d]) ſeu illitterato: ſed nec abſque ſui iudicio, quis locus dicatur remotus.

† Aliàs, ipſorum.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 4.

Additio. Concor. Hoſtienſis de ſen. exc. relatum. & Arch. ſ. de teſta. c. 2. 2. reſp. Hodie talibus vicariis datur ſuper hoc expreſſa poteſtas: ita quòd etiam epiſcopis præſentibus tales licentias concedunt. Ioan. And.

a ¶ *Cum nullus.*]Eps originis, domicilij, vel eccleſiaſtici beneficij commendatitias ad ordines dare poteſt, inferiores Prælati non, niſi ex priuilegio: nec officiales epiſcoporũ: ſed hi qui habẽt adminiſtrationem ſpiritualium, illas bene concedunt, & poſſunt epiſcopi ordinare priores prioratuum non exemptorum, & ipſorum ſocios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

b ¶ *Nullus.*]generaliter loquitur, vt dixi ſ. c. prox.

c ¶ *Clericum.*]vel laicum. ſ. c. prox.

d ¶ *Parochia.*]id eſt dioeceſis.

e ¶ *Ordinare.*]ſ. c. prox. cum ſuis concor.

f ¶ *Hoc caſu.*]Si in danda tali licentia, hoc dixi, quia multis aliis modis dicitur quis ſubditus alterius, & de eius foro: quod dic vt ſ. de fo. comp. c. vlt. & ff. de iud. hæres abſens. §. 1.

g ¶ *Epiſcopus.*]ergo non inferior. vt ſ. §. prox. & eſt ſi. ſ. eod. de ele. cum ex eo.

h ¶ *Ordines.*]quoſcunque minores, vel ſacros.

i ¶ *Oriundus.*]dicitur enim quis ibi domicilium retinere, vnde oriundus eſt. ff. de ſenat. l. pe.

¶ *Gl. ſeq. ſolvit duo dubia.*

k ¶ *Eccleſiaſticum.*]ad differentiam alterius beneficij vel prouẽ

1 Idem nimẽ tus ſecularis 1: & talia eccleſiaſtica beneficia ſiue inſtitutione ſint in talibus canonica obtineri nõ poſſunt, vt ſ. de reg. in. cap. ſ. cum ſuis glo. ca. quia cõcor. & intelligo ſiue illud ſit beneficiũ propter quod oriundi nouelli de recepit, ſiue non: cum generaliter & non diſtinguendo loquamur. Philip. cum vnde nec diſtinguere debeo. 2. q. 5. conſuluiſti. ſ. de tranſla. Dom. Fonſ. inter corporalia.

l ¶ *Domicilium.*]poteſt quis habere domicilium in plũribus locis ff. ad muni. l. aſſumptio. §. iuris prudentib. de fo. com. ex parte B. in aut. ſ. de reſcr. dilectus. 2. quod verum eſt, ſi in vtroque ſe æqualiter collocauit, vt ibi. & ſ. de ſepul. ca. 2. aliàs ibi dicetur habere domicilium, vbi maiorem partem rerum ſuarum habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi ſe. vel cla. fanatorres. alias ſola domus poſſeſſio, quæ in ciuitate, alia comparatur, domicilium non facit. ff. ad munic. libertus. §. ſola.

m ¶ *In eadem.* ſubaudi, vel dominus Papa. ſ. c. 1. & ſ. §. prox. ipſe enim ordinarius eſt ſingulorum. 9. q. 3. cuncta per mundum. Et Roma cõmunis eſt patria. ff. ad munic. Roma. & ibi poteſt quilibet conueniri, vt ſ. de fo. comp. c. vlt.

n ¶ *Prælati.*]puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi, & habes de his ſ. de of. arch. ſignificaſti. dicit enim cano. litteras epiſcopi neceſſarias, & non inferioris. 71. diſt. extraneo.

o ¶ *Subditos.*]laicos.

p ¶ *Epiſcopo.*]dum tamen catholico: & habes de hoc priuilegio ſ. de præſcr. veniens.

q ¶ *Indultum.*]ſubaudi, vel niſi hẽant ex cõſuetudine deſcripta, vt hoc facere poſſint: in hoc caſu bñ valet conſuetudo ſecundũ Io. q̃ hoc no. 9. q. 2. epm. & facit qđ no. Ber. ſ. de of. arch. ſignificaſti. nec. n. conſuetudo reuocatur per nouam cõſtitutionem. ſ. de conſt. c. 1. eo. li. r ¶ *Non extẽdat.*]niſi habeat ſpeciale mãdatum ad hoc, vt ſ. de of. vic. c. 2. & 3.

s ¶ *Epiſcopo.*] ſuper hoc vide qđ no. Ber. & moderni de off. arch. ſignificaſti.

¶ *Gl. ſe. quærit, ponit opi. & ſolvit.*

t ¶ *Remotis.*]quę locũ dicis remotũ? Dicunt qđ cis de citra & vltra mõtes, p decr. ſ. de elect. nihil. ſed hoc eſt falſum, q̃ ſolũ talis locꝰ dicatur remotus: qa aliud ẽ dicere valde remoti, vt ibi: & aliud remoti: vt hic, ſicut aliud ẽ dicere cautio: qa tunc intelligitur nuda cautio, vt C. de ver. ſig. ſancimus. & aliud ſufficens cautio, & tũc intelligũtur pignora vel fideiuſſores. ff. mand. ſi mãdato. §. vl. Sed vr q̃ remoti dicãtur extra prouinciam. ſ. de reſcr. nõnulli. vel vltra vnam, vt eo. ti. ſtatutum. Satis crederem hoc arbitrarium iudici, quis locus dicatur remotus.

Locus quando dicatur remotus.

A D D I T I O. Concor. Hoſtienſis de ſen. exc. relatum. & Arch. ſ. de teſta. c. 2. 2. reſp. Hodie talibus vicariis datur ſuper hoc expreſſa poteſtas: ita quòd etiam epiſcopis præſentibus tales licentias concedunt. Ioan. And.

v ¶ *Capitulum.*]quod tunc in ſpiritualibus adminiſtrat, vt ſ. tit. prox. c. vlt. & pe.

x ¶ *Is.*]puta viſitator. 61. diſt. qm. ſ. tit. prox. c. vl. ſ. de ele. is cui.

v ¶ *Religioſi.*]etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio, & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio, quia non erant perpetui. & hoc eſt verius.

A D D I T I O. Facit cle. de ſup. negl. prę. l. c. 1. §. pmiſſa. p quam re probatur opinio dicentium, q̃ in beneficiis eccleſiaſticis non perpetuis eps talis beneficij non dat commendatitias. Io. And. z ¶ *Socij.* Juon enim ibi debent eſſe ſoli: quia, vz ſoli, &c. Eccleſiaſtici. 4. 7. q. 1. illud. & de ſta. mo. monachi. & probatur eo. tit. quod Dei timorem.

a ¶ *Oriundi.*]quia tunc poſſent ratione originis, vt ſ. 1. reſ. & ſicut poſſunt ordinare, ita dico quòd commendatitias ad ordines dare, vt ibi.

Nullus epiſcopus.] Duo facit: Primo prohibet, ſecundo punit ibi, *Qui vero.* Dominicus.

¶ Dictum fuit in c. eos. ſ. c. q̃ epiſcopus extraneus non poteſt ordinare extraneos clericos ſine licentia proprij epiſcopi: Sed quid de laico, vtrum extraneus epiſcopus poſſit laico conferre primam tonſuram impune? Reſp. q̃ nonnimmo eſt ſuſpenſus per vnum annum à collatione primæ tonſuræ. *Diffinimus.*] vt ſi vir. velit promoueri ad ſacerdotium, quòd fiat cum conſenſu vxoris ſuæ: quæ ſit antiqua, & velit continentiam: nam ſi eſſet iuuenis, oporteret quòd intraret religionem.

b ¶ *Alius.*]puta abbas 2 vel presbyter, qui pſalmiſtatum conferre poſſunt. 69. diſt. quoniam. 23. diſt. pſalmiſta.

2 Vide circa hoc quid hodie ſanciuerit cõcilium Trident. ſeſſ. 23. de reforma. c. 10.

Additio. vide quod dixi. ſ. c. 1. ſuper gl. puta, abbates. Io. And.

c ¶ *Infanti.*]ſcilicet minori 7. annorum. ſeptenni ergo poteſt cõferre tonſuram. 28. diſt. de his. & 77. diſt. in ſingulis. & facit ſ. de elect. ex de præb. ſuper inordinata. & quod ibi no. Ioannes And.

3 De materia huius gloſſæ vide pleniſſime per B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 6. ad noſtrum. & dic ſ. de regu. quia in inſulis. & 2. q. 1 ſeq. ſ. Ioan. And.

d ¶ *Intraret.*] ergo minor 7. ann. poteſt religionem intrare 3: quod verum eſt. [Saltem per oblationem parentum vel tutorum.] ſed præciſe non obligatur: vt ſ. de regu. quia in inſulis. & c. ad noſtrum. & dic ſ. de regu. is qui. & ea. non ſolum. & c. ſeq. ſ. Ioan. And.

a ¶ *Supe-*

a ¶ *Superioris.*] vt ẽ. c. prox. r. respõso. Ioan. And.
b ¶ *Homini.*] laico: quod apparet, quia confert primam tonsuram. Olim volebant quidam dicere, ꝙ clericum alterius epi qꝫ non potest ordinare, sed laicum sic, & hoc dicebant per decr. ẽ. e os qui. & hoc falsum erat, vt 71. di. primatus. vbi etiam de laico expssum erat.

ADDITIO. Intellige de laico, qui nõ tranſtulit domicilium, vt ibi not. Ioan. And.

c ¶ *Aliena.*] i. nõ ſuæ: quia etiam ſi alienæ eſſent, dummodo & ſuæ, nihilominus poterit ordinare.

d ¶ *Tonſuram.*] per quam immunitate gaudet, & clericalis ordo confertur. ẽ. de æta. & qual. cũ contingat. Ioan. And.

e ¶ *Diffinitum.*] qđ dic vt not. ẽ. de conuer. coniug. coniugatus.

ADDITIO. Et hic terminantur quæ ibi nõ. Ioan. And.

f ¶ *Peccauerit.*] de his quæ ſi. à ma. par. ca. quæſiuit.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & remittit.*

g ¶ *Annum.*] integrum & continuum. ẽ. de ele. prouida. eo. lib. Quid ſi ſit biſſextus? Dic vt no. Io. 55. diſt. c. 2. & Ber. ẽ. de verb. ſig. quæſiuit.

h ¶ *Dantaxat.*] deeſt, tantũmodo. Et no. pro eo quod dixi ẽ. eo. cit. & li. eos qui. quia ſi ibi Papa voluiſſet ſolum illos eſſe priuatos à collatione ordinis, quem iniquè contulerunt, hoc expreſſiſſet, ſicut & hic fecit. Ad idem ẽ. eo. litteras. & c. dilectus. & ẽ. de deci. ad audientiã. n. Et intelligo hoc verum quando ſolam clericalem tonſuram contulit: alias etiam in vlterioribus quos contulit, punietur per iura ſupradicta. & 14. q. 1. ſi qui.

¶ *Gloſſa ſeq. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Suſpenſum.*] ipſo iure. ſed nunquid tonſuram licebit tunc ab alio epiſcopo ſubditis ſuis recipere? Dic quòd cũ. n hoc non reperiatur expreſſum, non videtur ſic licere.

DE ÆTATE, ET QVALITATE & ordine præficiendorum.

Continuatio dom. Helia.

¶ *Dictum fuit ſupra de qualitate & ætate promouendorum ad ſacros ordines: nunc eſt videndum de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum, id eſt, promouendorum ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda: ideo competenti ordine annectitur hæc rubrica de ætate & qualitate, &c.*

Ermittimus.] Non diuiditur, quia breue.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum eſt primo quod habetur in ca. cum in cunctis. §. inferiora. de elec. in ant. videlicet, ꝙ in promouendis ad beneficia eccleſiaſtica etiam ſimplicia, requiritur quòd talis 24. annum compleuerit, & attigerit 25.

Casvs. Vacante aliquã dignitate ſimplici, i. ſine curia, quia obtinens eam non habebat iuriſdictionem in foro pœnitentiali nec contentioſo: epiſcopus illam dignitatem affectabat conferre Titio minori 24. annorum, quæritur an poſſit epiſcopus diſpenſare cum ipſo Titio minori, & ſibi conferre illam dignitatem? Reſpondet Romanus Põtifex quòd ſic: dumtamen non habeat ille Titius alium defectum, quia ſi eſſet illegitimus, habilitatio ſpectat ad Papam quo ad ſacros ordines & dignitates: licet epiſcopus poſſet diſpenſare in minoribus ordinibus, vel etiam ſi ille Titius minor 24. annorum ſit legitimus filius, & in matrimonio natus, ſed pater eius habuerat illam dignitatem. No. primo ex hoc textu: quòd de lege communi minor 24. annorum non poteſt obtinere dignitatem vel perſonatum: etiam ſi ſit ſimplex, hoc eſt, non habeat iuriſdictionem in foro pœnitentiali vel contentioſo. No. vlterius, quòd epiſcopi poſſunt diſpenſare in ſimplici dignitate vel perſonatu ſuper defectu ætatis. No. finaliter, quòd ad hoc vt epiſcopus poſſit diſpenſare, requiritur quòd ille compleuerit annum xx. & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam. c. indemnitatibus. ẽ. de elect. eo. lib.

Glo. prima ponit, quid determinet.

k ¶ *Permittimus.*] Determinatur per iſtud c. notata per Ber. ẽ de ele. cum in cũctis. §. inferiora. & eo. tit. cum dilecti. & ẽ. eo. tit. indecorum. & c. præterea. per ipſum & modernos.

ADDITIO. Et in Specu. titu. 2. §. nunc de epiſcoporum. ver. 53. Ioan. And.

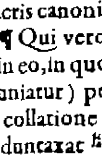
¶ *Gloſſa ſequens tripliciter opponit, & reſpondet.*

l ¶ *Permittimus.*] videbatur permiſſum etiam in citeriori ætate. arg. à contrario illius decret. ẽ. c. indecorum. & arg. directo illius decre. e. tit. ex ratione. & arg. à pari illius eod. tit. præterea. nam in decret. ex ratione. diſpenſant cum decenni, in decr. præterea. diſpenſant in ordine ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Hoſt. Sed ad primum dic quòd arg. à contrario non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet alias ſit fortiſſimum: de his quæ fiunt à prælato cum Apoſtolica. in fin. ſed contrarium reperitur ẽ. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decre. ex ratione. dico illud fuiſſe ex ſpeciali mandato Papæ. Ad decret. præterea. dico valde magis eſſe pari defectum in ætate, quam in ordinibus, vt pertẽ & vides, & probatur de inſtit. cap. † In manuſcriptis ita ſi. 2. j. eod. lib. & de aliud canonicum non obſtat. præbend. ſi pro clericis. noua ſit igitur hæc permiſſio.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Epiſcopus diſpenſat cum maiore xx. annum in dignitatibus & perſonatibus nõ curatis, ſi aliud non obſtet. hoc dicut. Dõm.*

CAP. VNICVM.

Ermittimus † vt epiſcopi [l] cũ his, qui vigeſimũ annum compleuerint [m], ꝙ dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura non imminet [n], valeant obtinere: poſſint (ſi aliud non obſtat canonicum [o]) libere diſpenſare [p].

† vide c. fi. cit. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 12.

† In manuſcriptis ita ſi. 2. j. eod. lib. & de aliud canonicum non obſtat.

¶ *Epiſcopi.*] inferioribus credo vetitum. & facit ẽ. ti. prox. ca. 3. r. & 2. reſp. ẽ. de lect. cum ex eo.

Glo. ſeq. inducit tria ſimilia. ſecunda pars reci. per quæſtionem.

m ¶ *Compleuerint.*] Nota nõ ſufficit attingere, ſicut in epiſcopo. ẽ. de elect. cum in cunctis. & in abbatiſſa. ẽ. de elect. indemnitatibus. r. reſpõſo. & in delegato. ẽ. de offi. deleg. cum vigeſimum. Et quod dixit hic Papa de 20. an. idem, ſi voluiſſet, dicere potuiſſet de citeriori vel vlteriori tempore: quia iſta talia, ſunt illa de quibus dicit lex, quòd non omnium quæ à Principibus fiunt, ratio reddi poteſt. ff. de legib. non omnium, & de hoc ẽ. de reſcrip. ſi quando. tamen ſatis æque concordãdo ad alia iura de 17. an. conſtituiſſet. ſicut in procuratore ad negotia dicimus ĩ. de proc. qui generaliter. §. vlt. & ſicut de aduocato. ff. de poſtu. l. 1. & 3. q. 7. §. tria. ſed vt prædixi, ſic placuit principi, & ſufficit ſic ſcriptum eſſe. ff. qui & à qui. proſperit. 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege. ẽ. de fe. c. 2. in prin.

Rationem de arbitratis reddere non cogimur.

n ¶ *Non imminet.*] in illis ergo ſecus: ſicut & in parochialibus eccleſiis. ẽ. eo. de elect. licet canon. & hoc forte voluit dicere Io. qui no. de elect. cum dilectis. in antiq. quòd in minoribus dignitatibus ſimplex epiſcopus dabit veniam ætatis: vel forte aliter intellexit.

o ¶ *Canonicum.*] quia non ſunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminoſi. Ioan. And.

Glo. ſeq. primo quærit & remittit ſecundo quærit, & ponit duas opin. contrarias.

p ¶ *Diſpenſare.*] Sed nunquid promouendo diſpenſat? de hoc vide 51. diſt. qui in aliquo. 54. diſt. ſi ſeruus. in prima glo. 81. diſt. ſi quis ſine. 16. q. 1. eccleſia. in antiq. de conceſſ. præbend. litteras. de ſchiſ. fraternitatis. & per modernos de fil. presby. venies. & de cleri. coniug. diuerſis. Et ſatis eſt euidens argum. quòd promouendo non diſpenſat: quia punitur promouens. ẽ. de elect. nihil eſt. ſed hic determinatum eſt de patiente defectum in ætate. Quid de patiente defectum in ordinibus ſi eligatur ad tales perſonatus vel dignitates ſine curia, nunquid neceſſaria eſt epiſcopi diſpenſatio, vel an de iure communi ad illa talis eligi poſſit? Tenent Inno. Ber. & Compoſtel. quòd de iure communi ad illa talis eligi poſſit a: argu. à contrario decret. cum in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodem argu. per decret. ẽ. eo. præterea. Ad c. 60. diſt. per totum, reſpondent illa correcta, contraria conſuetudine: vel cum ibi dicatur in archidiaconum non debere quem aſſumi, niſi ſit diaconus, in præpoſitum niſi ſit presbyter: patet illa correctio per decret. cum in cunctis. §. inferiora. quæ de ordine nihil dixit, & per id quod ibi dixitur ſi moniti non fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim. & Compoſt. eo. titu. dudum. t. Ad decret. dudum. 2. dicunt quòd idem iudicium eſt quo ad pluraliratem: vel allegatio fuit illa Hoſtienſis contra. in decre. prædicta, præterea. & in decret. cum in cunctis. pro quo facit quod notat Ber. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. in gl. quia erat. & de hoc opinio expreſſa erat indecila ipſius decre. ex ore. & probatur optime de elect. dudum. t. in antiq. Ad id quod dicitur de capitulis. 60. diſtinct. per totum. in quibus dicitur quòd archidiaconus, diaconus, & præpoſitus presbyter debet eſſe: dico ſecundùm Hoſtien. ibi ſubaudiendum, vel ſub diaconus, cum in epiſcopum etiam poſſit eligi. de æta. & qualita. à multis.

a Idē Archid.

† Si non præcedat cauſæ cognitio. Phil.

DE FILIIS PRESBYTERORVM, ET aliis illegitime natis.

¶ Sub Bulla fuit, & alias non legitime natis: & merito, quia nigrū de primo expresse non loquitur, & propter plura infra dicenda in dispensationis formam quam rescripsit in Spe. eo. ti. in fi. Ioan. And.

Continuatio dom. Helia.

Dictum fuit supra titulis precedentib. de promouendis ad ordines & beneficia ecclesiastica: verum quia posset dubitare aliquis, vtrum filij presbyterorum de lege communi sine dispẽsatione possint pro moueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo competenti ordine ponitur de filiis presbyterorū pro mouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit videamus.

† In aliquot antiqs cod. desunt hæc verba, & alias illegitime natis.

† aliqs: patitur in nata Ebus.

TITVLVS XI.

De filiis presbyterorum, [& alis† illegitime natis.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale, in quo aliis dispensare possint: in aliis dispensatio Papæ requiritur. Ioan. And.

CAP. I.

IS, qui [a] defectum [b] patitur† natalium ex dispẽsatione [c] episcopi [d] licite poterit (si ei aliud canonicum [e] nõ obstat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium [e], cui cura non imminet animarum: dummodo sit talis, super quo per ipsum episcopum valeat dispensari: ¶ Ad ordines quoq; maiores [h], vel † beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispẽsatione sedis Apostolicæ [i] pro moueri non poterit.

¶ Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatū beneficium promoueri præxtu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.

¶ Ille vero, cum quo per sedē [k] dispensatur eādem, vt præmisso non obstante defectu [l], valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit prætextu dispensationis huiusmod is quā exorbitauit in sacris. fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Defectum.* Indistincte intelligo, prout iacet de quocunque defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis, licet aliàs quo ad successiones distinguatur: nec ita de facili dispẽsetur cum vno sicut cum reliquo, & sic intelligatur. ẽ. de renunc. nisi cum prudem. § personæ vero, &c. Est enim dignus venia qui alicuius vitio laborat. C. de nat. lib. l. legem. Additio. Idē Arch. alle. 28. q. 1. idololatria. ẽ. de cle. coniu. c. 2. Idem Ioan. Mo. Ioan. And.

c ¶ *Dispensatione.*] nunquid promouendo dispenset? Vide remissiones, quas dedi. l. c. prox. Ioa. And. ¶ *Episcopi.* Jn contrarium videbatur ẽ. eo. litteras. vbi Papa cum talib. in clericatu dispensat: sed ratio est, quia peritus fuit à Papa: nam & episcopus poterat, vt no. Ber. eo. tit. c. vl. e¶ *Canonicum.* Jacit quod dixi ẽ. c. prox.

f ¶ *Beneficium.*] intelligo simplex: [Etiam si sit canonica ecclesiæ cathedralis, secundum Arch.] quia in persona, vel dignitate etiam sine cura, vt ẽ. cap. prox. non credo quòd dispensare possint. c. ad hoc. 2. eo. tit. & de præben. c. vlt. & de hoc de eleudum. 2.

¶ Gl. seq. ponit tres lecturas, & opiniones circa primam.

g ¶ *Tale.*] quia non paternum 3 immediate, super quo non potest episcopus etiam cum legitimo dispensare secundùm Vincen. ẽ. eo. ex tua. Goffre. in summa huius tit. §. circa aliud. Bart. Brixien. 56. distinct. in summa. Ber. & Pet. de Samp. in prædicta decreta. ex tua. & Innoc. eo. tit. ca. vlt. secundùm Ioan. qui hoc notat 56. distin. in summa. & Tan. in dicta decreta. Sed dixit Vincen. quòd si tamen esset episcopus hoc facere non auderet. Goffr. ẽ. de elect. innotuit. Ray. in summa huius tituli. & Hostien. in dicta decretali tenent contrarium 4. Ad decret. pen. ẽ. eod. titul. respondent, quòd de illegitimo loquitur de tali forte: beneficio loqui voluit hæc littera. Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiam curatam annexam: ad hoc J. de præbend. super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrum ordinem: quia cum in ordine tali dispensare nõ possit: ergo nec in beneficio, quod illum ordinem requirit. de constit. translata. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. si quis præbendas 5. Et est simi. quod dixi ẽ. de reser. si eo tempore.

h ¶ *Maiores.*] hoc intellige de seculari clericorum in regulari secus est, quia de iure talis promouetur ad sacros. ẽ. eo. tit. ca. 1. 56. dist. cap. 1. & ca. nasci. & hoc tenet Ioan. 56. dist. in summa. Ber. ẽ. eo. ca. vlt. Goff. in summa huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligitur dispensatum in episcopatu. arg. de senten. excom. quia periculosum. de concess. præben. dilectus. in antiq. vbi de hoc per Innoc. & Host. 12. distin. nos consuetudinem. & J. c. prox.

Additio. Idem hic Archidiaconus quòd idem Compostel. ẽ. de elect. cum in cunctis. & Gulielm. in Specu. titul. 2. §. final. versi. quid & si dispensatum. Et de his quæstionibus ad materiam, ibi vide in versicu. si præcedentibus. & versi. seq. Ioannes And.

¶ Gl. seq. soluit dubium & remittit: secundo quærit, & dupliciter soluit.

i ¶ *Sedis Apostolicæ.* Hæc sufficit dispensatio legati, vt ẽ. eo. tit. c. pe. & dic vt ibi. Sed quæro quare episcopus dispensat in criminalibus ab adulterio citra, & non in defectu? Sol. 6. Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine: purgatur enim per pœnitentiam: non sic in defectu. 56. dist. deinde. vel maior est irregularitas proueniens ex origine, quàm ex crimine, quia prima ex natura, secunda ex accidenti: sed naturalia immutari non possunt. 6. dist. §. vlt.

k ¶ *Per sedem.*] eadem ratione dico idem de illo, cum quo dispẽsatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficium sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

l ¶ *Defectu,*] propter hoc à seculari b. non repellitur honorib. ff. de decu. l. spuri, & l. generaliter. §. spurias. Ioan. And.

2 ¶ *Odio*

1 Et ratione est secundum Phil. hic, quàs dispensandi, cuius effectus non est in eum, sed in alium deriuatur dēte interpretari.

† In aliquot antiqs cod. quibus nequit, &c. absque illis verbis, curam animarum habentis.

2 Idem Dominic. Font.

3 Vide omnino concil. Trid. sess. 25. de reform. c. 15.

4 Quitamē fatetur, q; curia tenet primum. Io. An.

5 Idem Arch. qui alle. 28. de le. j. sed & si ices. & J. de præb. is cui. Et idem Ioā. Mo. qui dicit idem vbi statutum iuratum per sed. apost. confirmatum, non acquirit illegitimum. Ioan. And.

6 Secundùm Gof. ẽ. ea. ti. & in sum. eo. tit. vers. pen. Ioan. And.

a ¶ *Odiosam.*] ℣. de reg. iur. odia. cum suis concor.
b ¶ *Obtinere.*] Concor. ℣. de præb. non potest. 2. resp. cum suis concord.

Si cum quo.] Decidit casum, & ratione interseritibi, *Cum non sit verisimile.* Io. And. Aliter autem diuidi non potest, quia tota littera pendet. Dominicus.

¶ Dispensatio addita dispensationi nō valentis in dispensatione secunda fiat mentio de prima.

Casvs. Titius illegitime natus à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt posset promoueri ad sacros ordines, & ad beneficium ecclesiasticum etiam curam: deinde affecuto beneficio curato, virtute suæ dispensationis videbat beneficium curatum aliud sibi conferendum: vnde accessit ad Papam, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione nō fecit mentionem, q̄ esset illegitime natus: Papa fecerat ei gratiam ad obtinendum beneficium cum curam: an valeat ista secunda dispensatio, ita vt posset obtinere plura beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Respondet Romanus Pontifex quòd nonimmo est subreptitia, quia tacuit id quod si ex presisset, non obtinuisset secundam dispensationem Papæ, vt saltem cum maiori difficultate: quia verisimile est, quòd Papa non voluisset eum prosequi tanta beneficiorum multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, quòd dispensatio addita dispensationi non valet, nisi in secunda dispensatione fiat mentio de prima. Nota magis specifice, quòd si ille cum quo fuit dispensatum super illegitimitate ad beneficium curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinendorum in futurum tempus debet in secunda dispensatione super pluralitate beneficiorum obtinendorum, in posterum, facere mentionē de prima. Nota vlterius, quòd litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si constiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sunt autem litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratæ tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarum factus, si non excipiatur de subreptione: Nam tales litteræ non sunt nullæ ipso iure, c. si motu proprio. ℣. de præb. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cum quo est dispensatum sub hac forma, videlicet: Sixtus &c. dispensamus, vt duo, vel plura beneficia possis obtinere: Dicendum est, quòd cum dispensatio sit odiosa & exorbitans à iure communi, debet restringi inquantum fieri potest: ideo dicendum est, quòd dispensatio sub prædicta forma, solum extenditur ad tria beneficia. Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma, Dispensamus, vt possis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendum quòd talis dispensatio solum extenditur ad quatuor beneficia, videlicet ad duo ratione dictionis, duo; & alia duo ratione verbi, plura.

¶ *Prima glo. summat.*

c ¶ *Si is.*] Si ille cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

d ¶ *Sedem.*] quia alius non poterat, ℣. ca. prox. & eadem ratione idem credo in episcopo, quòd si dispensauerit cum tali, q̄ possit ad minores ordines & simplex beneficium promoueri, & postmodum tacito defectu impetretur dispensatio super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandem rationem, quia non est verisimile, &c.

¶ *Glo. seq. ponit tres casus prohibitionis.*

Illegitimus & ab ordinum & beneficiorū promotione repellitur.

¶ *Defectu.*] Iste defectus tribus de causis ordinum & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiam. 26. dist. ca. pen. & vlt. de excess. præla. in antiq. inter dilectos. C. de dign. neque famosis. lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punitur in filio, vt per id punitur pater. 24. q. 3. cum ergo. §. sed qui. ff. de eo quod met. cau. l. iste quidem. §. vlt. Tertio propter incontinentiam paternam, quæ timetur in filio. iuxta illud: Sæpe solet similis filius, &c. 6. q. 1. c. sunt plurimi. §. verum. & ideo stylus est curiæ: si paterne non sit, &c. defectus autem est, sed non culpa. 56. dist. nasci. & de purg. canonica, accedens.

Additio. Ex his tribus insurgit quarta scandalum scilicet illorū, inter quos promouetur. Io. And.

f ¶ *Ad omnes ordines.*] caute ponitur hoc in dispensatione 1. & super hoc vide quod not. Ber. & moderni. ℣. eo. litteras.

¶ *Gloss. seq. obijcit, & soluit.*

g ¶ *Defectu.*] natalium super quod dispensationem habuerunt. sed nonne sublatus erat ille defectus per primam dispensationem: perinde igitur debet haberi ac si illegitimus non fuisset, & sic est contra. ff. de ædil. edic. l. quod ita. 50. dist. ferrum. in antiq. de rescrip. eam te. in fin. ff. de nata. resti. l. quæris. Littera ℣. cum non sit verisimile, &c. soluit contra. Nec obstat l. quod ita. quia hic de originis naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali, qui facilius tollitur, vt ℣. dixit. c. prox. Sed c. ferrum. loquitur quoad salutem animæ, & de peccatis quæ [per 2 pœnitentiam] purgantur. [A Deo, quem nil latet. Sed hic prima dispensatio latebat, secundùm Io. Mo.] Et sic ea. eam te. & l. quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

Additio. Non obstat secundùm Ioan. Monachum, *in Auth.* quomod. nat. effi. sui. §. tribus. & §. adoptionis. collat. 7. quia ibi de temporalium bonorum successione: hic de spiritualibus, quæ sunt digniora. de maior. & obed. solitæ. in antiq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones.*

h ¶ *Sede præfata.*] Alius enim dare non posset: ad hoc facit ℣. de præbend. super eo. & cap. non potest. & cap. cum singula. hoc tenet. Ber. de elec. dudum. 2. in antiq. Bart. Brixien. 70. dist. sanctorum. & Inno. ℣. de præbend. de multa. Hostiensis autem dixit, quòd in dispensatione, quæ habet fieri propter necessitatem vel vtilitatem ecclesiæ, eandem potestatem habent episcopi post decret. de multa. quam primo habebant per prædictum ca. sanctorum. sed illam, quæ habet fieri ob prærogatiam personæ, facit solus Papa: & sic intelligit ipse Pet. de Sam. & Abdas dictam decre. de multa. in fi. sed primam seruat curia, & de hoc in prædictis iuribus. 21. q. 2. si quis iam translatus.

i ¶ *Duo.*] ex talis dispensationis virtute prima duo quæ habuit, solum retinere potuit, vt ℣. de præbend. non potest. 2. respon.

k ¶ *Curam.*] in curato enim & simplici, bene dispensant episcopi, secundum omnes, vt no. in decre. dudum. 2. de elect.

l ¶ *Momenti.*] Not. litteras subreptitias ipso iure non valere. de hoc dic vt not. ℣. de reser. ad audientiam. 2.

a Vide cōcil. Trident. sess. 7. de refor. c. 4. & sess. 24. de refor. ca. 17. & cōcil. Lateranē. sub Iulio. 2. in. 5. sess.

b Hæc duo verba, per pœnitentiā, desunt in antiq. cod.

c Quia ſ. non ponitur, veniret solum. minores glo. in ea. litteras. eod. tit. Petr. de Ane. Foor.

DE BIGAMIS.

¶ Visum est supra tit. prox. de fil. presby. qualiter non possunt promoueri ad ordines vel beneficia: verum quia dubitare posset aliquis de bigamis, an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica, de bigamis.

Literationis.] Tria facit: Primo declarat: Secundo reprobat: ibi, *Et correctioni.* Tertio prohibet: ibi, *Ipsis quoque.*

Additio. Quòd Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene. 4. & 31. q. 1. quomodo virginibus. Ioan. And.

Casvs. Certum est quòd promoti ad primam tonsuram gaudent pluribus priuilegiis: nam non tenentur subire onera sordida, nec personalia. l. placet. C. de sacrosanct. eccle. capi. non minus. de immu. eccles. in antiq. Item si committant delictum, non puniuntur per iudicem laicum, sed remittuntur ad iudicem ecclesiasticum: Ponamus quòd aliquis clericus promotus ad primam tonsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue: quia contraxit cum duabus,

vel

CAP. II.

SI is [c], cum quo fuit per sedem [c] Apostolicam dispensatum, vt non obstante defectu [c] natalium, quem patitur, ad omnes [f] ordines promoueri valeat, & obtinere beneficiū, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de p̄dicto defectu [g]) postmodum obtineat à sede [h] præfata, vt duo [i] †, aut plura beneficia similem curam [k] habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispensatio (cum non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, eidē in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per subreptionem obtenta, nullus penitus est momenti [l].

tantem à iure oportet veluti odiosam [a] restringi) nisi vnicum beneficium obtinere [b].

¶ Idem.

¶ Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. And.

TITVLVS XII.

De bigamis.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in cōtrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

CAPIT. VNICVM.

LTERCA-

vel cum vna corrupta:an talis sit priuat⁹ omni priuilegio clericali?Resp.Romanus Pontifex quòd sic:Sed clerici vxorati retinent adhuc duo priuilegia,Lvt non possint distringi per laicũ iudicem:Item retinent priuilegium c.si quis suadente.17. q. 4. Sed verum bigamus possit portare insignia clericalia? Resp. q nõ: ideo non potest deferre tonsurã,nec habitum clericalẽ: Et si deferat, potest moneri sub pœna ex communicationis ne amplius deferat, & si non desistat,est ex communicãdus:immo secundum l.con mittit crimen falsi. l.eos q § q se.p milite.ff.ad l. Corn. de falsis Not. primo q ad Papam spectat de clarare dubia iuris, q sit iter doctores. ad hoc ẽ.de resc. super litteris, & q fil. sint le. per venerabilem.No.secundo, q quis possit dici nudus, q priuatur aliqua qualitate incorporali.ad hoc ẽ.de rest.spo.frequens.Dominicus.

† Vide Anc. cõcil.114.& d multiplici pœna bigamorum agit Ioan. Mõtãi gest.ult. de bigam. q.5.

¶ *Prima gl.summat.*

a ¶ *Altercationis.*]Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,astrictus seculari foro : nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate,ne tonsuram deferat.Ioã. And.

¶ *Gl.seq. ponit epi.quas decre.determinat.*

b ¶ *Altercationis antiqua.*] Hoc ideo dicit,quia olim super hoc erant opiniones:DicebatHug.q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram.ẽ. de vi. & ho.cle.clericus si consura.& erat de foro ecclesiæ.arg.31. di. dictum.& ad minores ordines ascendere poterat.34.dist.si quis viduam.2.in fi.2 contrario sensu.&c.lector.eo.di.t.Io.& alij cõ tra per c.74.di.quisquis.& ibi hæc altercatio,vbi dicitur, quisquis clericus viduam aut secundam vxorem duxerit:omni ecclesiasticę dignitatis priuilegio mox denudetur,laicali sibi tantum communione concessa:& per illud denudetur, videbatur non esse priuatus,sed priuandus:præsens ergo constitutio declarat hoc.si,C.arb.tut.l.veteris. C. de postli. hær. inst. l.quod certatum. C.de fur. apud antiquos.

† Vbi dohoc & plenius ẽ. c.2. Fran. di. p hoc cõcil. cpus etiã in miscrib.difẽre non posse.Io.An.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue,vt quia duas vxores habuit,2 vel cum vidua vel corrupta contraxit.ẽ.eo. de bigamis. 26.di.deinde.& hoc verum est de his,qui sic in minorib.ordinibus contraxerunt:secus si in sacris.ẽ.eo.nuper. à nobis.

2 Et procedit hoc etiã si secuda nõ fuit vxor pp aliqđ impedimentum, quod contra cle.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dici bat: licet Ar & hoc sequetur.

d ¶ *Omni priuilegio.*]quod multiplex est.17.q.4. si quis suadente.ẽ.de fo.comp.c. 2. & hoc quo ad personam. Item quod non vexentur aliquib.vexationib. in persona vel reb. C. de epis. & cleric.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dicitur omni priuilegio,& comprehendit etiam priuilegium fori,

e ¶ *Addictos.*]id est astrictos.C.de epis.aud.l.addictos.

f ¶ *Consuetudine.*]quæ erat in quibusdam locis Franciæ:non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in illis.ẽ. de consue. c.1.& 2.ẽ.tit.de elect.quia ſæpe.de qua dic vt 8. dist. frustra. de consue.c. vlt.

g ¶ *Anathemate.*]interminatio est,non canon latæ sententię,3 quod probatur de iure pat.relatum.de quo dic,vt ẽ. de sagi. c vno.de simo.sicut tuis.& per Ioan.63.dist. Salonitanæ.

ADDITIO. Posset ergo excommunicari,vt hi propter pœnã. 11.q.3.nemo episcoporum. Item extraordinarie puniri. in Authen.de san.epis.§.pen.col.9.C. de epis.aud.l.minime. Inst. de iniu.§.1.Ioan. And.

DE OFFICIO VICARII

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quandoque habent sub se vicarios:ideo ad nos inspiciendum annectitur rubrica de officio vicarij.

Omana.] Sententia excommunicationis in aliquẽ promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendẽda.hoc dic secundum Zen.Et tria facit secundum Io.Non.Primo statuit:Secundo rationem ponit:Tertio tacitæ quæstioni resp. Secunda: ibi,*Cum non.* Tertia:ibi,*Et tamen.*Ioan. And.

Casvs. Cum archiepus Burdegalensis officialem Pictauen. excõmunicat aliqua rõabili causa:officialis Pictauen.non potest excercere iurisdictionẽ episcopi Pictauen. Ponamus quòd officialis ipse excommunicat⁹ aliquem sibi subditum:verum ipse substituat⁹ sit excommunicatus exercẽdo iurisdictionem epi Pictaue. Resp.q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato,c.si concubinæ.de sen.exc.in ant. vbi dicit,q participãs in crimine pp quod aliquis fuit excõmunicatus : incurrit maiorẽ excommunicationem.Sed quid, Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis,an valeant gesta per ipsum officialem?Resp.Romanus Pontifex cum distinctione, quia aut iste substitutus suscepit iurisdictionem ab officiali excommunicato, & tunc nõ valẽt gesta per ipsum substitutum:quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiã potuit aliis committere:aut substituit⁹ ab alio suscepit iurisdictionem, & nõ ab officiali excõicato:tunc valebunt gesta per ipsum.Alij intelligũt q officialis:† Vide cõcil. excommunicatus d Trid. sess. 25. facto substituit aliũ de refor. c.3. officialem, quod facere non pt. l. ptor. ff.de in.om.in.& talis substitutus de facto ab officiali excommunicato non

10

CAP⁹ I.

ROmana b Ecclesia:& infra. ¶ Cũ Remẽsis archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis i sententiam ex aliqua rationabili k † causa protulerit:illos, qui vices ipsius l gerunt,propter m hoc excommunicationis vinculo non astringit: Cum non communicent ob id n officiali eidem in crimine pp quod aliquis fuit excõmunicatus : incurrit maiorẽ excommunicationem.Sed quid, Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis,an valeant gesta per ipsum officialem?Resp.Romanus Pontifex cum distinctione, quia aut iste substitutus suscepit iurisdictionem ab officiali excommunicato, & tunc nõ valẽt gesta per ipsum substitutum:quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiã potuit aliis committere:aut substituit⁹ ab alio suscepit iurisdictionem, & nõ ab officiali excõicato:tunc valebunt gesta per ipsum.Alij intelligũt q officialis:† Vide cõcil. excommunicatus d Trid. sess. 25. facto substituit aliũ de refor. c.3. officialem, quod facere non pt. l. ptor. ff.de in.om.in.& talis substitutus de facto ab officiali excommunicato non

20

30

si iurisdictione solum ab eo recepta.hoc facit.Ioan.And.

est excommunicatus,sed tamẽ non valẽt gesta per ipsum.No. primo ex hoc c.q quis sine causa rõnabili non debet excõicari:vnde excommunicatio non fertur ab homine,nisi pro inobedientia vel contumacia, & licet delictum præcedens sit causa mediata,tamen contumacia est causa immediata excommunicationis.No. insuper ex hoc tex. iuncta gl. q officialis episcopi potest excommunicari sub nomine dignitatis,& tamen excõicatio nõ extenditur ad successores, nisi participarent cum excommunicato in crimine damnato.vt d.c.2.si concubinæ. alle. quia tunc incurrerent maiorem excommunicationem. Not.q episcopus excommunicatus non potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis:& sic non potest conferre beneficia, quia collatio beneficiorum est iurisdictionis. c. transmissam. de elect. in ant.Sed verum capitulum vel superior possit tunc conferre beneficia vacantia?Certe nõ c.quia diuersitatem. de conc. præb. in ant.quia collatio beneficiorum non deuoluitur ad capitulũ vel superiorem,nisi data negligentia:sed modo episcopus excommunicatus non potest dici negligens , quia etiam si ipse vellet conferre,non posset.

40

50

¶ *Prima gl. summat.*

a ¶ *Altercationis.*]Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,astrictus seculari foro : nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate,ne tonsuram deferat.Ioã. And.

¶ *Gl.seq. ponit epi.quas decre.determinat.*

b ¶ *Altercationis antiqua.*] Hoc ideo dicit,quia olim super hoc erant opiniones:DicebatHug.q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram.ẽ. de vi. & ho.cle.clericus si consura.& erat de foro ecclesiæ.arg.31. di. dictum.& ad minores ordines ascendere poterat.34.dist.si quis viduam.2.in fi.2 contrario sensu.&c.lector.eo.di.t.Io.& alij cõ tra per c.74.di.quisquis.& ibi hæc altercatio,vbi dicitur, quisquis clericus viduam aut secundam vxorem duxerit:omni ecclesiasticę dignitatis priuilegio mox denudetur,laicali sibi tantum communione concessa:& per illud denudetur, videbatur non esse priuatus,sed priuandus:præsens ergo constitutio declarat hoc.si,C.arb.tut.l.veteris. C. de postli. hær. inst. l.quod certatum. C.de fur. apud antiquos.

† Vbi dohoc & plenius ẽ. c.2. Fran. di. p hoc cõcil. cpus etiã in miscrib.difẽre non posse.Io.An.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue,vt quia duas vxores habuit,2 vel cum vidua vel corrupta contraxit.ẽ.eo. de bigamis. 26.di.deinde.& hoc verum est de his,qui sic in minorib.ordinibus contraxerunt:secus si in sacris.ẽ.eo.nuper. à nobis.

2 Et procedit hoc etiã si secuda nõ fuit vxor pp aliqđ impedimentum, quod contra cle.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dicitur omni priuilegio,& comprehendit etiam priuilegium fori,

d ¶ *Omni priuilegio.*]quod multiplex est.17.q.4. si quis suadente.ẽ.de fo.comp.c. 2. & hoc quo ad personam. Item quod non vexentur aliquib.vexationib. in persona vel reb. C. de epis. & cleric.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dicitur omni priuilegio,& comprehendit etiam priuilegium fori,

e ¶ *Addictos.*]id est astrictos.C.de epis.aud.l.addictos.

f ¶ *Consuetudine.*]quæ erat in quibusdam locis Franciæ:non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in illis.ẽ. de consue. c.1.& 2.ẽ.tit.de elect.quia ſæpe.de qua dic vt 8. dist. frustra. de consue.c. vlt.

g ¶ *Anathemate.*]interminatio est,non canon latæ sententię,3 quod probatur de iure pat.relatum.de quo dic,vt ẽ. de sagi. c vno.de simo.sicut tuis.& per Ioan.63.dist. Salonitanæ.

ADDITIO. Posset ergo excommunicari,vt hi propter pœnã. 11.q.3.nemo episcoporum. Item extraordinarie puniri. in Authen.de san.epis.§.pen.col.9.C. de epis.aud.l.minime. Inst. de iniu.§.1.Ioan. And.

DE OFFICIO VICARII

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quandoque habent sub se vicarios:ideo ad nos inspiciendum annectitur rubrica de officio vicarij.

Omana.] Sententia excommunicationis in aliquẽ promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendẽda.hoc dic secundum Zen.Et tria facit secundum Io.Non.Primo statuit:Secundo rationem ponit:Tertio tacitæ quæstioni resp. Secunda: ibi,*Cum non.* Tertia:ibi,*Et tamen.*Ioan. And.

Casvs. Cum archiepus Burdegalensis officialem Pictauen. excõmunicat aliqua rõabili causa:officialis Pictauen.non potest excercere iurisdictionẽ episcopi Pictauen. Ponamus quòd officialis ipse excommunicat⁹ aliquem sibi subditum:verum ipse substituat⁹ sit excommunicatus exercẽdo iurisdictionem epi Pictaue. Resp.q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato.

¶ *Prima gl. summat.*

a ¶ *Altercationis.*]Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,astrictus seculari foro : nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate,ne tonsuram deferat.Ioã. And.

¶ *Gl.seq. ponit epi.quas decre.determinat.*

b ¶ *Altercationis antiqua.*] Hoc ideo dicit,quia olim super hoc erant opiniones:DicebatHug.q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram.ẽ. de vi. & ho.cle.clericus si consura.& erat de foro ecclesiæ.arg.31. di. dictum.& ad minores ordines ascendere poterat.34.dist.si quis viduam.2.in fi.2 contrario sensu.&c.lector.eo.di.t.Io.& alij cõ tra per c.74.di.quisquis.& ibi hæc altercatio,vbi dicitur, quisquis clericus viduam aut secundam vxorem duxerit:omni ecclesiasticę dignitatis priuilegio mox denudetur,laicali sibi tantum communione concessa:& per illud denudetur, videbatur non esse priuatus,sed priuandus:præsens ergo constitutio declarat hoc.si,C.arb.tut.l.veteris. C. de postli. hær. inst. l.quod certatum. C.de fur. apud antiquos.

† Vbi dohoc & plenius ẽ. c.2. Fran. di. p hoc cõcil. cpus etiã in miscrib.difẽre non posse.Io.An.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue,vt quia duas vxores habuit,2 vel cum vidua vel corrupta contraxit.ẽ.eo. de bigamis. 26.di.deinde.& hoc verum est de his,qui sic in minorib.ordinibus contraxerunt:secus si in sacris.ẽ.eo.nuper. à nobis.

2 Et procedit hoc etiã si secuda nõ fuit vxor pp aliqđ impedimentum, quod contra cle.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dicitur omni priuilegio,& comprehendit etiam priuilegium fori,

d ¶ *Omni priuilegio.*]quod multiplex est.17.q.4. si quis suadente.ẽ.de fo.comp.c. 2. & hoc quo ad personam. Item quod non vexentur aliquib.vexationib. in persona vel reb. C. de epis. & cleric.l.1.& 2.& l.generali.& ẽ. de vi.& hon.cle.c.vlt.& ideo dicitur omni priuilegio,& comprehendit etiam priuilegium fori,

e ¶ *Addictos.*]id est astrictos.C.de epis.aud.l.addictos.

f ¶ *Consuetudine.*]quæ erat in quibusdam locis Franciæ:non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in illis.ẽ. de consue. c.1.& 2.ẽ.tit.de elect.quia ſæpe.de qua dic vt 8. dist. frustra. de consue.c. vlt.

g ¶ *Anathemate.*]interminatio est,non canon latæ sententię,3 quod probatur de iure pat.relatum.de quo dic,vt ẽ. de sagi. c vno.de simo.sicut tuis.& per Ioan.63.dist. Salonitanæ.

ADDITIO. Posset ergo excommunicari,vt hi propter pœnã. 11.q.3.nemo episcoporum. Item extraordinarie puniri. in Authen.de san.epis.§.pen.col.9.C. de epis.aud.l.minime. Inst. de iniu.§.1.Ioan. And.

DE OFFICIO VICARII

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quandoque habent sub se vicarios:ideo ad nos inspiciendum annectitur rubrica de officio vicarij.

Omana.] Sententia excommunicationis in aliquẽ promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendẽda.hoc dic secundum Zen.Et tria facit secundum Io.Non.Primo statuit:Secundo rationem ponit:Tertio tacitæ quæstioni resp. Secunda: ibi,*Cum non.* Tertia:ibi,*Et tamen.*Ioan. And.

Casvs. Cum archiepus Burdegalensis officialem Pictauen. excõmunicat aliqua rõabili causa:officialis Pictauen.non potest excercere iurisdictionẽ episcopi Pictauen. Ponamus quòd officialis ipse excommunicat⁹ aliquem sibi subditum:verum ipse substituat⁹ sit excommunicatus exercẽdo iurisdictionem epi Pictaue. Resp.q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato,c.si concubinæ.de sen.exc.in ant. vbi dicit,q participãs in crimine pp quod aliquis fuit excõmunicatus : incurrit maiorẽ excommunicationem.Sed quid, Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis,an valeant gesta per ipsum officialem?Resp.Romanus Pontifex cum distinctione, quia aut iste substitutus suscepit iurisdictionem ab officiali excommunicato, & tunc nõ valẽt gesta per ipsum substitutum:quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiã potuit aliis committere:aut substituit⁹ ab alio suscepit iurisdictionem, & nõ ab officiali excõicato:tunc valebunt gesta per ipsum.Alij intelligũt q officialis:† Vide cõcil. excommunicatus d Trid. sess. 25. facto substituit aliũ de refor. c.3. officialem, quod facere non pt. l. ptor. ff.de in.om.in.& talis substitutus de facto ab officiali excommunicato non

si iurisdictione solum ab eo recepta.hoc facit.Ioan.And.

est excommunicatus,sed tamẽ non valẽt gesta per ipsum.No. primo ex hoc c.q quis sine causa rõnabili non debet excõicari:vnde excommunicatio non fertur ab homine,nisi pro inobedientia vel contumacia, & licet delictum præcedens sit causa mediata,tamen contumacia est causa immediata excommunicationis.No. insuper ex hoc tex. iuncta gl. q officialis episcopi potest excommunicari sub nomine dignitatis,& tamen excõicatio nõ extenditur ad successores, nisi participarent cum excommunicato in crimine damnato.vt d.c.2.si concubinæ. alle. quia tunc incurrerent maiorem excommunicationem. Not.q episcopus excommunicatus non potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis:& sic non potest conferre beneficia, quia collatio beneficiorum est iurisdictionis. c. transmissam. de elect. in ant.Sed verum capitulum vel superior possit tunc conferre beneficia vacantia?Certe nõ c.quia diuersitatem. de conc. præb. in ant.quia collatio beneficiorum non deuoluitur ad capitulũ vel superiorem,nisi data negligentia:sed modo episcopus excommunicatus non potest dici negligens , quia etiam si ipse vellet conferre,non posset.

¶ *Prima gl. summat.*

h ¶ *Romana.*]Successor officialis excommunicari,excommunicatus non est,nisi in crimine damnato communicet: illa autẽ quæ exercet illo excommunicato manente,non valent,si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit.Ioan. And.

i ¶ *Excommunicationis.*]maioris:nam excõicat⁹ maiori, ea quæ sunt iurisdictionis exercet, vt ẽ. de cler. excom.mi. si celebrat.

¶ *Gl seq.recitetur per quæstionem.*

k ¶ *Rationabili causa.*]aliter non deber ferri excommunicationis sententia.ĵ.de sen.exc.cum medicinalis.& potuit esse ratio nabilis causa,cum officialis episcopi peccat in his quæ sunt iurisdictionis : quia idẽ est consistorium episcopi & sui officialis, tunc archiepiscopi eos sicut episcopi punire possunt. ĵ. de ap. Romana.1.resp.Si vero officialis epi aliqd posslideret vel faceret vt priuarus:tunc archiepus eum plus punire non posset, nisi sicut alios subditos episcoporum in casib. not. ẽ. de off. ord. pastoralis.& hoc probatur ĵ.de fo.comp.Romana.§.2.& vlt.

¶ *Gl.seq.primo litteram exponit:secundo format duas quæstiones, & illas solvit.*

l ¶ *Ipsius.* Jofficialis vel officialatus,nec putes q officialis alium officialem generalẽ dare possit.4 Ad hoc ẽ.eo. clericos. vbi de hoc per Host.& Gar.licet speciale causam delegare possit,& etiam plures.ff.de iud.l.cum prætor. posito tamen q generalem officialem dederit:sicut interdum fit de facto,ille tamẽ ex communicatus non est,vt hic dicit.Vel hic non dicitur q officialis ipse officialem dederit 5 : sed episcopus alium officialem dedit excõmunicato primo : quæritur an excommunicatus sit secundus?& videbatur q sic,cum lata esset sententia in officialem:ad hoc resp. Quæri solet,quid si quis deleganit cãm , postea excommunicatus:nunquid expirauit delegati potestas ? De hoc recurre ẽ. de of.deleg.licet.& q non expiret, bene facit ĵ. 6.si cui 6.& vero episcopus est excommunicatus , nec ipse,nec ipsius officialis(cum eorum idem sit consistorium)de causis cognoscent:quid ergo tunc fiet?adeatur Papa,vt prouideat ẽ.eo.lib.de suppl.negl. prælat.c. 1.

4 Immo de consuetudine facient, & ad tempus. Phil. Font.

5 Immo hoc dĩ hic. Phil.

6 Posset,retinet.prox.si in cui 6.& vero episcopus est excommunicatus , nec ipse,nec ipsius officialis(cum eorum idem sit consistorium)de causis cognoscent:quid ergo tunc fiet?adeatur Papa,vt prouideat ẽ.eo.lib.de suppl.negl. prælat.c. 1.

m ¶ *Propter hoc.*]scilicet quòd gerunt vices officialis ex commissione episcopi vel ipsius officialis facta ante excommunicationem.Vel dic vt ẽ.

n ¶ *Ob id.*]scilicet,quòd gerunt vices eius.

sponderi , q res non erat integra. Phi.

a ¶ *In crimine.*]quia tunc eadem ſententia ſunt ligati. ſ. de ſen. excom. ſi concubinæ.

b ¶ *Qui.*] ita conſtrue: qui. Officialis non arctatur diſtrictione cenſuræ eccleſiaſticę, & pro eo q ſuum, & ergo ſi ideo eſſent excommunicati, tunc ſucceſſores eadem ſuia ligarentur. Pone in termin is: Excommunicauerat archiepiſcopus epm: monuerat officialem q de cauſis nõ cognoſceret, q nõ deliberabat: excommunicauit eũ, ſucceſſor participauit in crimine dãnato, vnde ligat[a] eſt. [Idem ſecũdum Inn. in illo q in officialatu ſibi deſeruit, vel ſtat iuri coram illo. Io. An.] Alia littera è in plurali, exercent & arctantur: q. d. eo quòd vicegerẽtes exercẽt officialis officium, non ligantur ſententia.

c ¶ *Ipſi.*]C vicarij officialium.

d ¶ *Vices.*] officialis comprehenſam ſub illo, e ¶ *Taliter.*] aliàs tum, aliàs tamen: & dic, taliter, i. etiam proquando eſt date aliquã f ¶ *Tantum.*] ergo ſi ab epiſcopo, ſecus: quia officiali excommunicato, ſi epiſcopus alij committat, tenet commiſſio, vt ſuperius dixi.

† Not. q genius non includit qualibet ſpeciem ſalte tũc excõicati.

ratione, quare non inclu daturad hoc quod no. gl. ℣. de excepia.

g ¶ *Recipiunt.*] i de facto: quia de iure ille iuriſdictionem demandare non poteſt, qui excommunicatus eſt. 24. q. 1. audiuimus. de re iud. ad probandum.

h ¶ *Ægrem.*] non enim potuit excõmunicatus quod non habebat, committere. 1. §. 7. Dubertum. de iur. pat. quod autem. In caſu tamen excommunicatus vtitur iuriſdictione. ℣. de hær. præſidentes. & eſt ſpecialis 2 caſus in odium hæreſis.

1 Placet Dominico.

2 Vide Eymericum in Directorio par. 3. q. 12. & Gondiſſalium tract. de hær. q. 19. num. 8.

L*icet.*]Primo ponit dictum: Secundo excipit: vbi, *Niſi.* Ioan. Andr.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. fecit & creauit ſub terminis generalib. Titium ſuum officialem iuriſdictionis: vtrum Titius officialis virtute generalis commiſſionis recipiat poteſtatem ab epiſcopo inquirendi crimina, & puniẽdi exceſſus? Reſp. q nõ, *niſi* in commiſſione habeat ſpecialem & liberam facultatem corrigendi crimina, & puniendi exceſſus: ſed pro iſtis criminibus eſſet recurrendum ad epiſcopũ: ideo libellans in criminib. qui brigat coram officiali, debet dicere in ſuo libello: coram vobis officiali ſpecialiter conſtituto ad inquirendum exceſſus, puniendum, deponendum, &c. nam iſta tribuunt ſibi poteſtatem. Not. primo, quòd per commiſſionem officij generaliter factam ab epiſcopo, datur poteſtas cognoſcẽdi de cauſis. Nota ſecundo, quòd in generali mandato non includitur poteſtas cognoſcendi de cauſis criminalibus: Ad hoc clc. non poteſt. de procu. Dominicus.

3 Per hanc gloſſ. ſaleo ponere exẽplum in dec. eãm 2. dcim. quòd ſi militudo eam ſz reddit iudicem ſuſpectum quandoque ſe ipſi ſcipſi ſuper verb. pœnæ. Ioan. And.

¶ *Prima gl. ponit ſummam: & vnde tracta, & quid approbat.*

i *Licet.*] Ex generali cõmiſſione non poteſt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. hoc dicit, & fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauaganti Alexandri quarti quæ incipiebat, Dudum. vbi quidam officialis epiſcopi abbatem depoſuerat, qui appellauit ad archiepiſcopum, & officialis archiepiſcopi ſententiam confirmauit: appellatum fuit ad Papam, & Papa prædictis ſententijs infirmatis. ℣. quod hîc dicitur tenebat Hoſtienſis de inſt. ex frequentibus. in antiq.

Officialis epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam.

ADDITO. Et Gul. in Spe. de inquiſi. ad fi. t. col. Ioan. And.

4 Nec etiam ad eos recurritur, ſi appelletur à delegato epiſ. & alias falleat. ponit hîc Philip. Four.

† Dicto, officiis, deeſt 5 antiq. eod.

5 Dic ſimilia vel minora expreſſis, Philippus.

k ¶ *Officialem.*]qui interdum miſſus dominicus appellatur. de reg. c. 1. de ſrig. & malef. c. 1. Officialis iſte ordinariam habet iuriſdictionẽ: interponit enim decretum in alienationib. rerum minorum, & emãcipationib. & omnia, quæ ad iuriſdictionem pertinent, expedit. C. de of. eius, qui vicem al. iu. ob. l. 2. & ℣. de iud. 6. vlt. ſed talia cũ cauſæ cognitionem requirant ſecundum leges, non delegantur. ff. de of. proconſ. nec quicquam. §. 1. ergo ſequitur quòd ex iuriſdictione ordinaria hoc facit, non ex delegata, ſecundum. Inn. & Hoſt. qui hoc no. ſ. e. ti. ſua. & Gul. in Spe. de ord. in prin. Gof. contra in ſumma iſtius tit. Primum tenet: & adde rationem decr. ſ. c. li. de cõſue. c. 2. & quod ibi dixi, licet autẽ negari non poſſit eos iuriſdictionem habere ordinariam: tamen non in omnib. recurritur ad eos ſicut ad dan-
tes: hinc eſt, quòd de cauſib. hîc & ℣. ca. 1. expreſſis, ſine ſpeciali mandato ſe non intromittunt, nec etiam de ſpiritualib. vnde litteras commendatitias ad ordines date non poſſunt, vt ſ. eo. li. de temp. ord. cum nullius §. 1. 4 Nec officialis archiepiſcopi præſeure, vel vicino archiepiſcopo in ſuffraganeum excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ferr ſententiam. ℣. de oſſ. ordi. c. 1. in fi.

l ¶ *Epiſcopi.*] vel cuiuſcunque alterius, cum eadem ſit ratio.

m ¶ *Generaliter.*] non ergo tantũ valet genus quo ad ſingula, quãtum ſpecies. de hoc 23. di. quamquã. de offi. ord. ſi ſacerdos. *in antiq.*

¶ *Gl. ſeq. ſpir. & ſel.*

n ¶ *Committantur.*] Sed pone, epiſcop' dedit vicariam generalem, & in mandato expreſſit aliqd de illis, quod requirit ſpeciale mandatum, ſecuta clauſula generali, & omnia alia, quæ p nos poſſumus, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale, quæritur an talis omnia ſpecialia poſſit? Et dicit Hoſt. ſ. de of. ach. ſignificaſti. per ipſam dec. & *per* decr. *ſedes.* ſ. de reſcr. & per l. ff. ſi quis cautio. ſed & ſi

CAP. II.

LIcet[i] †in officialem[k] epiſcopi[l] per cõmiſſionem officij generaliter[m] ſibi factã, cauſarũ cognitio transferatur, poteſtatem tamen inquirendi, corrigẽdi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos à ſuis beneficiis, officiis † vel adminiſtrationibus amouẽdi, transferri nolumus in eundẽ: Niſi ſibi ſpecialiter hæc cõmittantur[n].

¶ Idem.

¶ *Ex generali commiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Ioan. And.*

CAP. III.

CVm in generali[o] conceſſione nequaquam illa veniant, quæ non eſſet quis verisimiliter[p] in ſpecie conceſſurus[q]: nec regulariter[r] donare §. ſ quæſitum. & per ea quæ no. de commo. ca. vno. quòd omnia poterit[s]: quod ſatis videtur ad inſtar procuratoris, vt ℣. de procu. qui ad agendum. §. 1. ſecus ſi aliquod de ſpecialibus non expreſſum fuiſſet, vt ibi 1. reſponſo.

CVm in generali.] Præmiſſa duplici ratione ponit dictum, à quo ſecundo excipit: vbi, *Niſi.* Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. Titium ſuum officialem ſiue vicarium in ſpiritualibus & temporalibus conſtituit, creauit & ordinauit: Certum eſt quòd virtute generalis commiſſionis ipſe Titius officialis non recipit poteſtatem inquirendi, & puniendi exceſſus, vel deponendi, vt dicitur ſ. ca. prox. Sed nunquid virtute generalis commiſſionis recipit poteſtatem conferendi beneficia ſpectãtia ad ſuam collationem? Reſpondet quòd non: niſi collatio beneficiorum ei ſpecialiter committatur: Nota primo quòd in officialem ex generali commiſſione trãſit iuriſdictio in cauſis ciuilibus: ſed virtute generalis cõmiſſionis non habet poteſtatem inquirendi, & corrigendi crimina, niſi ei ſpecialiter mandetur poteſtas inquirendi, & corrigendi, & puniẽdi exceſſus. Nota vlterius quòd collatio beneficiorum vocatur donatio: ſed contra hoc facit, quia donatio nullo cogente imperio ex mera liberalitate conferuntur: ſed collator compellitur conferre beneficium vacans intra ſex menſes: aliàs primaretur poteſtate conferendi, igitur, &c. Dicendum quòd collatio beneficiorum vno reſpectu eſt donatio, videlicet in cui conferendo: puta mihi, vel tibi, vel illi: ſed alio reſpectu, ſcilicet in conferendo ſimpliciter, non dicitur donatio: cum iſta collatio fiat aliquo cogẽte imperio, ne perdat poteſtatem conferendi elapſis ſex menſibus: ex quo ſequitur, q ſi ille in quem fit collatio, ſit ingratus, non poteſt repelli: licet ſecus ſit in meris donationibus ciuilibus. ca. pe. ℣. de don. l. fin. C. de reuocan. don. Nota quod procurator omnium bonorum cum libera adminiſtratione & generali poteſtate, vt poſſit facere ea, quæ conſtituens faceret, nõ poteſt dare bona ſpectãtia ad dominum: quia in tali generali commiſſione eſt intelligenda iſta clauſula: excepta alienatione bonorum noſtrorum gratuita. Nota principaliter effectum huius ca. quod vicarius epiſcopi non poteſt conferre beneficia, niſi ad hoc epiſcopus dederit ei ſpecialem poteſtatem. Vtrum epiſcopus poſſit alicui dare facultatem conferendi beneficia ad collationem ipſius ſpectantia? Dicendum quòd ſic, vt hic dicitur: ſed non intelligitur, q epiſcopus poſſit dare poteſtatem ad conferendũ beneficia proximò vacatura, quia fieret fraus concilio generali, ne conferantur beneficia proxime vacatura, quod eſt contra vicarios ſpeciales, qui communiter dantur.

¶ *Gl. prima ponit ſummam, & quid declaret.*

o ¶ *Cum in generali.*]Ex generali commiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Declarat notata per Goffr. Innoc. & Hoſt. de præb. dilecto.

p ¶ *Verisimiliter.*] Nota inſpiciendum quod eſt verisimile. concordat ſ. titul. 2. cap. vlt. & habet hoc locum etiam vbi eſt generalitas, vt hic. & vbi eſt obſcuritas, vt ℣. de regu. iur. inſpicimus.

q ¶ *Conceſſurus.*]ad idem ℣. de poe. & remiſſi ſi epiſcopus. & ℣. de reg. iu. in generali. cum ſuis concor. & idem in obligatione. C. quæ res pig. ob. poſ. l. 1.

¶ *Gl. ſeq. ponit tres caſus contra regulam.*

r ¶ *Nec regulariter.*]Iecũda ratio huius dicti: & ideo dicit, regu-

lariter.

lariter:quia casualialiter secus:vt si iusta ratione motus donauerit:vt puta magistro:vel si donare ei permissum sit:vel ratione personæ ipsius,cui cõcessa est administratio:vt si sit filius senatoris.ff.de admin.tu.cum plures. §. cum tutor. ff. de ru. & ra. dist.l.j.§.j.& ff.de dona.l.filius familias x.j. resp. 2. & 3. de hoc vide Bart. in l.filius. allegat.in glos. in rer.libert.ff. de iudic. & grandi. de suppl. negl. præla.collib. Font. † Not.arg.ꝙ & contra,ꝙ idē est dicere officialis, ꝙ vicarius: de quo hic per Dominic.

uo. ff.de pact.contra iuris.in fi.

a ¶ *Libera.*]In conferendis beneficiis est liberalitas in cui dando: sed non in dando,secundum eã quæ not.ẽ. de præb. relatum. & ca. inter cætera.

¶ *Gl. seq. opponit de duobus capitulis, qui bus respondet.*

b ¶ *Non possunt.*] in cõtrarium videbatur per decr. ẽ. de instit. ex frequentib. & ẽ. de præb. dilecto. sed illa iura non obstãt: quia in decre. ex frequentibus.non dicitur, quod officiales possint conferre:sed ꝙ possint confirmare, & hæc sunt diuersa:vt patet in c.sede vacante. quod bene confirmat ab eꝓo confirmandos.ẽ. de ma.& ob.cum olim.ẽ. de inst.c.2. & tamen non confert beneficia ad solius epi collationem spectantia.ẽ.ne se.vac.illa.& j.eo.tit.c. vnico. Addem j. præb.cum in illis.Decret. dilecto. non dicit quòd approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

† In quadã manuscripto ita,Inn. 4. in concil. Lugd.

c ¶ *Commissa.*]No.pro his quæ no.Ioan.Ber.& Host.ẽ. de cõcess. præb.constitutus.dixerunt enim, ꝙ eps non potest specialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quę eondum a vacat:quia id posset fieri in fraudem vacaturarum: quia enim nõ posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo potestatem conferendi primam:& hoc esse non potest:& sic intelligitur decr. præd. constitutus.in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorum ad se spectantium bene potest:vt hic.& 16.q.1.statuimus. [scilicet ei quem facit vicarium.super quo vide quod no. j. ti. 2. c. pe. in fi. antep. gl. & j. de præb. statutum. in gl. §.]Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt ẽ. de instit. cum venissent.vel in specie, vt ẽ. de don. pastoralis. 16.q.2. visis.

2 Vide concil. Triden. sess.24. de reform.c.19.

Additio. Tene quod scripsi de censi. cum venerabilis.in aut. super fi.2.gl.ver. tamen. hoc puto. Ioan. And.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ *Superiori ti. dictum fuit de officio vicarij:verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis,et quodammodo dicitur eius vicarius quãtum ad causam sibi commissam:ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rub. de officio & potestate iudis. deleg.*

Tatuimus.]Sunt duæ partes:In prima permissio:In secunda,ibi,*Nec ad alia.* prohibitio:Ioan. And.

Casvs. Romanus Põtifex aliquos religiosos vel alios exemit à potestate iudicis ordinarij, & eos recepit in suã tutelã,& custodia dando eis conservatores:Quæritur de potestate illorum conservatorum? Respondetur,ꝙ potestas eorum in hoc consistit,vt illos quib.sunt deputati,defendant à manifestis injuriis. Sed qd si iniuria non sit manifesta:sed requirit plenam causæ cognitionem, vtrum conservator possit se impedire?Resp.ꝙ non:sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium.Et ista vera sunt, nisi in privilegiis istorum religiosorum, vel aliorum quibus dati sunt conservatores,aliud diceretur.videlicet,vt possent cognoscere de iniuriis & aliis causis: etiam si requirerent iudicialem indaginem, & communiter in privilegiis apponitur illa clausula. No. primo, quòd officium conservatorum est defendere illos, qui eis committuntur à manifestis injuriis & violentis. Not. insuper, quòd conservatores simpliciter deputari nõ possunt se impedire de his,quæ sunt occulta & dubia.Sed quid si offensa manifesta negetur,verũ conservator possit cognoscere an sit manifesta?Resp.gl. quòd sic,alias quilibet posset impedire iurisdictionem ipsorum conservatorum,quia quilibet cõuentus sem per negaret iniuriam manifestam: Vnde quando dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis,ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet vel non:l. si quis. ff. si quis in jus voc. non ierit.

¶ *Gl. prima summat.*

d ¶ *Statuimus.*]Conservator à manifestis defendit injuriis:& iudicialem indaginem non exercet.

¶ *Gl. seq. recit. per sex quæstiones.*

e ¶ *Conservatoris.*]Quia materia conservatorum in tit. isto hic & j.c.prox.& c. vlt. posita est:nota conservatores delegatos esse 3. & vt dicebat Ber. de istis conservatoribus per iura antiqua parum vel nihil habebamus:Possunt tamen dici conservatores episcopi,qui habent conseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias personas

3 Idē Io. An. & Pe. de An. quia eorum officiũ expirat quo ad non cœpta.

Tatuim⁹ d †, vt cõseruatores e, quos plerũque concedimus, à manifestis iniuriis,& violẽtiis defendere f possint quos eis committimus defendẽdos:Nec ad alia,quę iudicialem†indaginem g exigunt, suam possint extendere potestatem.

¶ Alexander quartus.

¶ *In coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur.*

CAP. II.

QVIA PONTI-

miserabiles 4 ab oppressionibus & iniuriis.de for.comp. ex parte B.& c.ex tenore.in aut.87.dist.c.1. & 2.23. q. 5. administratores.ẽ. de cens. inci. omnino licet.ẽ.eo. c. significantibus. Scire debes [secundum Inno.& Host.]quòd isti conservatores interdũ dantur, vt aliquos defendant cõtra latrones vel prædones, interdum contra eos qui eorum privilegia infringunt, interdum latius, vt defendant ab iniuriis & offensis:& in nullo dictorum casuum habent iudicialem indaginem,vt hic,& j. eo. cap. vlt. De manifestis ergo solummodo fit intellige manifesta illa,quæ notoria sunt,& ita patentia, ꝙ ſ c.j. de post. nulla probabili tergiuersatione celari possunt:vt de ver.sig.ex parte.in aut.de cohab.cle.& mu.c.vlt.Sed quid si negetur offensa notoria?negatione videtur fieri res dubia. C. quib.ad li. procla.non li.l.3.Dic quòd bene probationes recipiet conservator,an factum sit notorium, vt sic videat an sit sua iurisdictio ff. de iudic. si quis ex aliena. ẽ.de rescrip. super litteris. alias enim illorum officium esset inutile:& si inueniet factum notorium, procedet.alias desistet:non enim habet potestatem simpliciter defendendi iniurias, sed qualificatam, notoriam scilicet. habet ergo conservator reuocare reum:& si confiteatur factum,bene quidem:si neget, super notorio probationes recipiat:si autem confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse dicunt quidam,quòd vlterius se intromittere non decet. Alij contra dicentes quòd probatione recipit super notoria offensa 6. Ad hoc ẽ.de elect.bonæ. alias facile esset conservatorum officium deludere:vnde si videatur conservatori probabilis negatio, nõ procedat:alias puniat ficut notorium. Dicebat autem olim Ber.quòd ficut delegatus recusari poterat : sic & conservator: postea mutauit dicens, quòd quia in notoriis non admittitur recusatio vel appellatio: conservator autem non cognoscit nisi de notoriis,ergo recusari non poterit.ẽ. de appell.proposuit. & c.cum sit. Dixit etiam talem conservatorem inuocare posse auxilium brachij secularis.ẽ. de off.or.ca.1. & c.quoniam & 23. q.5.administratores.

4 Quę dicũtur personæ miserabiles tradunt doc. vol.4. †No.quòd data alterũ defendendi, necessariò nõ cõcludit cõcessionem pũtis defendẽdi, cũ indagine iudicialis.Domi.

5 Idē Per. de Anc.Font.

Additio. A tempore Inn.hoc renentis: & hoc placet Host. & Archi. & eadem ratione dicebat Inn.quòd procedere poterit parte per cõtumaciam absente,remittit ad no. de cohab. cle.& mul.vestra.Ioan.And.

6 Idē Per. de Anc. Font.

¶ *Gl.seq.declarat an iniuria commissa excommittenda, &c.*

f ¶ *Defendere.*]hoc intelligi potest de commissa & committenda: pene enim paratos ad exercitum & violentiam inferendam illis, quorum conservator est:prohibere poterit, excommunicare,& punire.de sen. exc.sacro.& j.eo.tit Romana.§.ca ueatur.In commissa defendent per districtionem ecclesiasticam,compellendo iniuriatores vt satisfaciant læso:& etiam seculare brachium inuocando,vt superius dixi.

Cõseruator potest defendere,non tamen ab iniuria cõmissa, sed etiam à committenda.

g ¶ *Indaginem.*]l. causæ cognitionem, seu ipsius examinationẽ: quia dubia sunt, & de talibus se intromittant, pœnam incurrunt,de qua j. e.c. vlt. §. vt autem, nec valet quod agitur: vt ead.dect. §. vlt. quæ est gl. ibi ius.

Quia pontificali.] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat, ibi, *Quòd.* Tertio excipit,ibi,*Nisi.*Ioan And.

¶ Istud emanauit ad declarationem c.sane.& c.pastoralis.ti. in antiq.vbi dicitur,quòd iudex delegatus potest rebelles compримere,& coercere episcopos si non obediant in ius quæ spectant ad suam iurisdictionem : tamen deferre debet dignitati episcopali,& mitigare illas pœnas.Istud.ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

Casvs. Delegatus Papæ caulam subdelegauit episcopo Pictauen.episcopus non vult acceptare: Certum est quòd delegatus potest eum punire : sed tamen debet mitigare pœnam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare? Respondet quòd non debet ab initio episcopum excommunicare,sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiæ: postea si illam pœnam contemnat, debet eum suspendere ab

officio ſacerdotali, poſtea procedere ad pœnas grauioresſtamen ſi delegatus primo proceſſerit ad excommunicationem, tenet excommunicatio, licet non bene faciatquia iſte text. loquitur de honeſtate: verumtamen poſſet eſſe tanta contumacia, quòd delegatus inciperet ab excõmunicatione. Hel. Reg. No. primo arg. q̃ illa quæ exercet eps̃ ratione dignitatis epalis, dicuntur competere ex officio, & nõ ex ordine: & ſic non videtur epatus ordo de quo per gl. & ibi dixi ſ. in proœ. huius libri. Nota ſecundo, quòd appellatione iudicis non cõprehenduntur cõſeruatores: quod no ta pro iunib. loquentibus de iudicibus. Dominicus.

¶ *Prima gl. ſummat. & dicit quid exemplificet.*

a ¶ *Quia pontificali.*] In coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur ẽ eo. ſane. 2. & cap. paſtoralis. in princip.

Additio. Gul. hanc decr. allegabat ſub ti. de prin. in Spe. de ſen. prol. §. vt autẽ. ver. quandoq; Io. And.

b ¶ *Præditis.*] ideſt, præ aliis dotatis.

Additio. Archid. exponit, ſublimatis & ornatis. Ioan. An.

c ¶ *Officij.*] concor. ĩ. de ſen. exc. q̃ periculoſum. & 11. q. 3. abſit.

d ¶ *Decet.*] inſpicimus quid deceat. ſic ẽ. eo. libr. de elect. cum non deceat. cum ſuis concor.

Additio. Et decentia proprie reſpicit honeſtatem. ẽ. de vot. magnæ. Ioan. And.

e ¶ *Iudicibus.*] poteſt referri ad hoc quod ĩ. ſequitur, deputatis. vel pũcta hic, & iudicibus quibuſcunq. Io. And. [Idem Arch.]

f ¶ *Ingreſſus.*] & ſi durante tali interdicto in eccleſia ſolemniter celebrat, irregularis efficitur. ĩ. de ſen. exc. is cui.

Additio. Et ibi dicam quod hic dicit Arch.

g ¶ *Gl. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

¶ *Sacerdotale.*] ſine quo pontificale officium exerceri non poteſt. ẽ. de exceſ. præl. ex litteris. [Scias quòd ſuſpenſus à Pontificalibus tantum, in illis celebrando non fit irregularis, ſecundũ Gul. in Spe. de leg. §. iuſta. verſ. quid ſi quis epiſcopus.] Sed videtur quòd ab ipſo principio iſti arctius quàm reliqui puniri deberent. 5. q. vlt. c. quia iuxta. §. presbyteri. quæ eſt lex C. de epiſc. & cler. l. patri. vbi dicitur, quòd multo maiori pœna ſunt digni, quibus cum plurimum honoris per noſtram iuſſionem delatum eſt, occulto reperiuntur in crimine: lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabatur, ſ. in ſacerdote: qui in teſtimonio dicendo honoratur, vt non torqueatur: & ideo verum tacuit, vel falſum dixit. Vel dic quod minor pœna maior eſt in maiore, ſecundum ea quæ no. de cle. vena. c. 1.

h ¶ *Aliter.*] vt ſcilicet non ſupporterentur tanta modeſtia: vt quia iniurias vel contumelioſa verba proferet in iudicem ẽ. de pœ. di lectus. Quid ſi iudex non ſeruata forma huius decre. ſtatim ex communicet, vel ſuſpendat epiſcopum vel ſuperiorem, teneat ne ſententia? Dic quòd ſic: licet reprehendendus ſit iudex, quòd hanc modeſtiam non ſeruauit. 11. q. 3. c. 1. ẽ. de ſen. exc. facto.

Additio. Vide quod dixi in decr. ſane. ſuper verbo, interdicat. Ioan. And.

Si duo ex tribus.] Non diuiditur: Præmitte quòd ſi delegatus Papæ ſubdelegat non in totum, facit gradum, ita q̃ de eius ſubdelegato ad ipſum ſubdelegantem debeat appellari: vt ĩ. eod. ſi delegatus. & ẽ. eo. ſuper quæſtionum. Sed iſtud fallit in caſu huius decre. Dominicus.

¶ Secundum D. Heliam hoc c. ſic ſummatur: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorum, non appellatur ad duos delegatos, ſed ad Papam. hoc dicit.

Casvs. Papa commiſit cauſam tribus iudicibus delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero. duo fuerunt impediti: vnde ipſi vices ſuas ſubdelegauerunt, qui ſubdelegati proceſſerunt cum tertio delegato in tantum, q̃ deuentum fuit vſque ad ſententiam, quam contra te tulerunt: vis ab illa ſententia appellare, vtrum poſſis appellare ad delegatos? Videtur quòd ſic, quia appellare vis à ſubdelegato: ergo eſt appellandum ad delegatos, ſi in totum vices ſuas non commiſerunt, ſed aliquid ſibi retinuerunt? Reſpondet Romanus. Pontifex, quòd licet delegati ſubdelegauerint vices ſuas, & nõ in totum: eo tamen quòd illi ſubdelegati non proceſſerunt ſoli, ſed cum tertio delegato, qui eſt par illis delegatis: ideo non poteſt appellari ad delegatos: Nam non appellatur à pari ad parem, & ideo à ſubdelegatis eſt appellandum ad Papam: ac ſi omnes delegati ſimul de cauſa cognouiſſent, & ſic ſi delegati in totum ſubdelegaſſent cauſam, non appellaretur ad delegatos. l. vnica. C. qui pro ſua iur. iu. da. vel nõ da. poſ. ſecundum litteram quæ habet, ad nos iure indicia remeabunt, quæ eſt communis, littera, licet aliqui habeant in littera, ad eos. & tunc ille tex. intelligitur quando delegati ſub delegauerunt in parte, & non in toto. Nota primo ex hoc cap. quòd delegatus Papæ poteſt ſubdelegare. l. à iudice. C. de iud. c. paſtoralis. all. ẽ. eo. l. & quia. ff. de iu. om. iu. Nota vlterius, quòd delegatus Papę ſubdelegando poteſt retinere aliquid de iuriſdictione: ita quòd nõ definit omnino eſſe iudex ratione cuius eſt appellandum ad ipſum delegatum: & l. ſi. C. de ca. iſte eſt vnus caſus in quo non poteſt appellari ad Papam omiſſo medio: & illud procedit, ſiue delegatus reſeruauit ſibi ſententiam, ſiue tantum executionem. Nota inſuper principalem effectum huius c. quòd ſi aliqui delegati ſubdelegent, qui ſubdelegati proceduntcum vno ex principalibus delegatis, appellandum eſt nõ adſubdelegatos: ſed ad Papam propter mixturam paris reſpectu illorum ſubdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, quòd vbi duo permiſcentur quorum vnum ſit potentius altero, potentius attrahit ad ſe naturam minus potentis, etiam ſi minus poteos in numero excedat potentius. Ad hoc ẽ. de conſ. ec. vel aqua. Dom.

¶ *Prima gl. dicit quid declaret.*

¶ *Si duo.*] Edita eſt hæc decret. ad declarationem eorum quæ no. Ber. Inn. & Hoſt. ẽ. eo. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. ad ſi.

Additio. Hãc decr. prolixe gloſſauit Arch. de gloſſa decret. ſi per quæſtionũ. & de expeditis ĩ. eo. ſi delegatus. quæ poſtea cancellauit Ioan. An. & Gul. in Spe. de app. §. nunc tractemus. verſ. quid ſi tres. Ioan. And.

k ¶ *Ex tribus.* Idem de vno, & multo fortius: quia maior dubitatio eſt quando duo ex trib. ſubdelegant, quàm quando vnus tantum: videbatur enim inſpici debere maiorem numerum, quia ergo duo erant ſubdelegari, & tertius delegatus: quia maior pars huius iuriſdictionis ſubdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegatem: ſed ſecus eſt, vt hic vides: cum enim in hoc caſu diuerſis reſpectibus emergant aduerſa: eligere debemus quod minus in ſe habet captionis. ff. de re. iu. quotiens. captioſius enim eſſet ſi de pari ad parem appellaretur: ad primum ergo appellari delegantem debebit.

Additio. Dicit Io. Monachus, quòd cum hoc caſu ſimus extra. §. porro. c. cum plures. ĩ. eo. qui eſt exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda eſt regula hoc caſu expreſſe non vitiata. Ioan. And.

l ¶ *A ſede Apoſtolica.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat. ẽ. eo. paſtoralis. & c. vlt. C. de iud. à iudice.

m ¶ *Duobus aliis.*] idem ſi ſubdelegarent illi collegæ: ſed de hoc videbatur dictum ẽ. eo. ſuper eo. §. ſi vero. ſecũdũ vnam lectu-ram, q̃ ibi amplectenda eſt. q̃ ſi ibi quæreretur de eo, q̃ totum ſubdelegauerat, nõ erat q̃õ, quia per præcedentia deciſa erat.

n ¶ *Non in totum.* bene dicit, quia ſi in totum ſubdelegaſſent, non eſſet quæſtio: quia tunc ſemper appellatur ad primum delegantem. ẽ. eo. ſuper quæſtionum. §. porro.

o ¶ *Cum delegato.*] Nota quia ſi in reſcripto eſſet clauſula, q̃ ſi non omnes: & duo cõmitterent, tertius ſe excuſaret, nec committeretur in hoc caſu ab illis duobus ſubdelegatis ad delegatos ſubdelegantes appellaretur, & non ad primum delegantem: ceſſat enim ratio: & x. hoc videtur voluiſſe hæc littera.

p ¶ *Ab ipſis.*] delegato & ſubdelegatis.

q ¶ *Condelegatos.*] quia appellatio eſt de minori ad maiorem prouocatio, &c. hic autem partim appellaretur de pari ad parem: quod eſſe non pt: & adde quod dix. ẽ. eo. ſi de conſue. c. 2.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Delegato procedente cum duobus ſubdelegatis non in totum, ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

SI [i] duo ex tribus [k] à ſede Apoſtolica [l] delegatis, duobus [m] aliis non in totum [n] ſubdelegauerint vices ſuas, ipſiq; † ſubdelegati cum delegato [o] tertio in cauſa proceſſerint delegata: ſi appellatur ab ipſis [p], nõ ad condelegatos [q], ſed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ Tres caſus ponit in quib. ſuſpicionis cauſa coram arbitris non tractatur: Primus, cum recuſatur vnus ex delegatis datis cũ clauſula, q̃ ſi non omnes: Secundus, cum recuſatur delegatus epiſcopi: Tertius, cum recuſatur officialis. Ioan. And.

† No. q. plures diuerſam iuriſdictionẽ habentes, in vna cauſa in ſpicitur dicant, & tũc ad appellationem inter ponẽdam in ſpicitur diſtinctio l. præcipimus. ad ſi. C. de ap. vbi autẽ diſcordant in ſententia, ſtatur numero. ca.

i In antiquis libris ita, & hoc voluit, hæc littera.

Si con-

SI *contra.*]Sunt tria dicta quæ patent:Secundum, ibi, *Cum autem*.Tertium,ibi,*Idem est*.Dominicus.

¶Illud emanauit ad limitationem iurium dicentium, quòd cũ index recusatur vt suspectus,sunt eligendi arbitri : fallit in tribus casibus hic enumeratis.

CASVS.In causa, quã eram tecum habiturus, impetraui à sede Apostolica duos delegatos: videlicet decanum & archidiaconum ecclesiæ Pictauen. cum clausula: quòd si ambo interesse non possunt, alter eorum in causa [d] procedat:à sede Apostolica [e] delegatis, suspicionis causa legitima [f] proponatur:causa ipsa suspicionis coram non recusato conludice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari [g], & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula [h] in rescripto:debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶ Cum autem [i] ipse] delegatus episcopi [k] recusatur:recusationis causa coram episcopo est probanda. ¶Idem [l] est si officialis recusetur eiusdem : licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari [m].

CAP. IIII.

SI contra [a] vnum ex duobus [b] iudicibus cum illa clausula : quòd si ambo interesse non possunt [c], alter eorum in causa [d] procedat:à sede Apostolica [e] delegatis, suspicionis causa legitima [f] proponatur:causa ipsa suspicionis coram non recusato conludice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari [g], & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula [h] in rescripto:debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶ Cum autem [i] ipse] delegatus episcopi [k] recusatur:recusationis causa coram episcopo est probanda. ¶Idem [l] est si officialis recusetur eiusdem : licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari [m].

g ¶ Probari.]bene dicit coram quo habeat probari:& per quem habeat expediri:sed non dicit coram quo habeat pro ponicoră quo ergo ponetur, an coră sando tñ. ambobus:an coram altero tantum? Satis videtur per istã decret.q coram omni bus sit proponẽda: & coră collega probanda:olim dicebat Inn.ã.eo.cum super. Recusatio alicuius de legatorũ, an debeat poni coram omnibus,an coram recusando tñ.

†Dictio,ipse deest in ant. tiq. cod.

quòd licet bonum esset. quòd coram omnibus proponeretur: sufficiebat tamen si proponeretur tantum recusando:cum arbitri deberent cognoscere,quòd hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula,vt j.sequitur. [Vel cum clausula,quòd si non omnes,tu cum altero.& is ad quem seruo dirigitur,recusatur.Et idem in clausula de qua ã.eo.coram Archid. quod placet.]Sed nunquid medio tempore pendente probatione coram collega, poterit ipse collega in principali procedere? & videtur quòd sic:quia medio tempore ille cognoscere non potest:ergo ex vigore clausulę collega cognoscere poterit. Sed dic contra:quia primo cõstare debet de impotentia, antequam solus procedere possit.ã.eo.prudentia. sed pendẽte causa suspicionis ille vult interesse:nec adhuc apparet eum nõ posse : igitur collega in principali non procedet.Sed Ioannes Graz.fecit contra, & dicit, quòd medio tempore est locus dictæ electioni,quòd si non omnes,&c.sed dic q expectari debet finis causæ, ad hoc optime. ff. de exc. tu. diximus.circa prin. Sed nõne honor est iudicem esse:vt ã.d.app. vt debitus. & C. qui prono.non est ne.l.omnem honorem. & maior honor videtur solus iudex esse quàm cum alio. ad hoc j.de concess.præb.c. vlc.videtur ergo collega suspectus in pronũciando facilius illũ suspectum, vt solus iudex remaneat. Sed dic quòd licet iudici debeatur honor,tamen id est onus:vt eo.ã. pastoralis. ibi, exonerare,&c.& ff.de mu. & ho.l.vlt.§. iudicandi.vnde non est ibi tanta suspicio :quia non præsumitur quis appetere onerosa:& ideo taciturnitas in his non habetur pro consensu. ff. de procu. filius fam.§. ipsius.& dixi de hoc j.de reg.in. is qui tacet. Præterea si male pronunciat in hoc casu,non deest appellationis refugium.j.eo.ab arbiteris.

†Nõ.gl.q in dubio iudex non præsumitur se pronũciaturum iudicem, dum vere iudex ã est. Do. Fõr.

ADDITIO. Et si non appellaret grauatus,transiret interlocutoria in rẽ iudicatam:vt scripsi post Inn.& Host.in dec. prudentiam.post prin.super ver.constare.Ioan.And.

2 Idem Per. de Anc. Fõr.

h¶ Clausula.]ex quo enim simpliciter dati sunt:vnus sine altero procedere non potest.ã.eo.causam matrimonij.& c. vno delegatorum, impedito ergo vno,ita quòd non possit committere, alij procedere nequeunt.vt Ioan. And.

3 Per istam rationem dicit Pet.ã An. si ep̃s est procul, absens, eundem esse ad arbitros, facit c. vlua 3.q.3. Font.

i¶ Cum autem.]hoc no.Ber.ã.eo.super quæstionum.§. quem vero.in vlt.gl.& Host.ibidem.

¶ Gl.seq.dat.simile:quæritur de ratione, & respondet.

k¶ Episcopi.]Idem in subdelegato delegati Papæ, qui delegauit non in totum : vt in prædicto §. quem vero. [Vide quod post Inn.dixi in præal.decr.super quæstionum.ad fi.super ver.auditos.Ibi tenet quòd etiam si totum delegauit, antequam subdelegatus citet proponetur:& probabitur recusationis causa coram delegato.bene fac.j.c.2. De materia vide quod scripsi ã.de app.cum speciali.in gl.proprium , & in Spec. de recu. §. 6. in fi.]Si autem ipse episcopus recusaretur, eligerentur arbitri. ã. de app.cum speciali. Sed quare tunc non adiitur superior sicut & hic?Rõ,q iurisdictio ordinaria fauorabilis est.Item non ita de facili potest haberi superior ordinarius,licet interdum possit:sed ad ea quæ frequentius,&c.ff.de legib.nam ad ea. sicut nec sic de facili potest adiri Papa:& ideo si recusatur delegatus ipsius, itur ad arbitros : omni ergo casu Papa laboribus & expensis partium voluit prouidere.j.Ioan.And.

4 Ad hãc gl. dt Pet. ã An. rõem:q appellatio cõtra iurisdictionẽ,quę ẽ ep̃s & vic. rio eadẽ est, ẽ recusatio adhæret per sonæ recusatæ: licet ẽt vicarius sit suspectus,nõ ideo principalis, nec ẽ contra. Bald. in l.j. C. ẽ quæ ea. præ. potest. Fons.

[*Idem.*]scilicet quòd coram episcopo probabitur causa recusationis.& hoc no.Host.j.de app.legitima.

¶ Gl.seq.notat,obiicit,& soluit.

m ¶ *Appellari.*]nec valet consuetudo in contrarium:vt ã.eod. lib.de consue.c.2. Et sic nota, q licet quo ad quædam fit idem conssiliorium epi & sui officialis,non tamen quo ad omnia. ad idem ã.ti.prox.c.2. & 3.Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria ? vt ã. de app.super eo.2. ref. Dic q illud intelligitur quo ad modum;vt ibi nec sicut non admittitur fraterna appellatio-

Suspicio sola habetur recusatoria.

¶ *Causa legitima.*]recusatur iudex propter vnicam causam, ſ. propter suspicionẽ.j.c.proxi.sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum ã.eo.causam quæ.& c.cum R.& c.inquisitionis. de iud.causam quæ.vt lit.non contest.accedens. 1. & 2.de app. ad hæc fi in vna.& c.postremo.cum fi.Ioan.And.

ADDITIO. De quibus vide in Spe.ti.1.§.supereſt.dicit hic Archid. quòd iusta causa esse recusandi, si procurasset sibi causam committi:vel si prius per actorem consultus, respondisset eum ius habere per l.Prætor.ff.de iu.om.iu.all.quòd no.Inn.ã. de atſ.or.irrefragabili.vt ibi scripsi super gl.vel per decanum.& dicam post Host.j.de app.legitima.Ioan.And.

latio,ita nec frustratoria recusatio: vnde recuso & si non grauer,tamen non appello,nisi grauer:appello à iudice, in quem uer,tamen non appello,nisi grauer:appello à iudice, in quem cōsensi, quem tamen non recuso. in multis alijs est dissimile: & quo ad casum nostrum est ratio:quia licet de natura appellationis sit,vt eatur ad maiorem.vt dixi ī.cap.prox.non sic in recusatione:vt patet ī. 1.resp. & in hoc itur ad arbitros,vt ī. eo. suspicionis.& de appel.cum speciali.

Idem.

¶ *Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus cōmittere possit:quia aut non est proposita recusatio. & tūc in totum per eum facta commissio tenet:aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea:& tunc volente recusatore, committere potest,aliàs non: Aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore committere nequit.Ioan.And.*

CAP. V.

IVdex[a] ab Apostolica[b] sede, datus,quanuis legitime[c] recusari valeat vt suspectus, potest licite vices suas committere,antequam recusatio contra ipsum proponatur[d]:Et si in totum commiserit,recusari vlterius,aut facta per eum commissio impugnari nequibit[e]: qđ Proconsul committat causam antequam ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoscere non potest: nec delegatur ab ipso,nisi tunc demum cum ingressus fuerit. ff. de off. proconsul. obseruare.§.vlt. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recusantis.ad hoc ī.de app.sæpe.& c.oblatæ. Item exceptio quæ obstat venditori & emptori.ff. de contrah.empt. l. dolia.§.1. [Facit cle. religiosus. §. 1. de proc.]Pro ista parte facit,quia causa suspicionis personam afficit: vnde contra subdelegatum non competit l. ff. de di. & temp.præscr.l. an vitium. & personales exceptiones personas non egredi untur.ff.de except. exceptiones. vnde mutatione personæ vitiumaboletur. l. q. 1.cito.ī.in antiq.de fil. presby. ex transmissa.ff.vti possid. si duo. §. non videor. Item videmus q̄ ordinarius etiam recusatus delegat. ī. de fo.comp.si quis contra.& dapp.cum speciali.Item licet index sit suspectus,dum tamen non recusetur, tenet eius processus 2. vnde tria tempora distinguens hæc decret. altercationem determinat.

1 Idem Per. de Anc. Fōt.

2 Nota ī cōtrario, q̄ si recusetur,nō tenet. Barro. in l.quia potest. ff. ad Treb. Phil. Domin. hic. fallit tamen si procedatur de cōsens. tex hic: aut si recusatio notorie est mirasta. Philippus hic. Fons.

e ¶ *Nequibit.*]Intellige cum inceperit subdelegatus vti iurisdictione. ī.c.prox.

ADDITIO.Idem Io.Mona. Et respicit gl.verbum,recusari,nō verbum,impugnari.vt sit sensus,q̄ si re integra subdelegatū reuocaret,quod potest vt ibi,adhuc recusari posset.Item & si subdelegatus non recipit subdelegationem.Ioan. And.

f ¶ *Quod posset.*] scilicet recusari,& facta commissio impugnari.Ioan.And.

g ¶ *Aliquid.*] quodcunque sit illud.ad idem ī.c.2. ex quo enim sibi aliquid reseruauit, saltem in reseruato iudex remanet 3. Item de suspicione subdelegati habet cognoscere. Item reuocat ad se iurisdictionem.ī.eo.super quæstionum. ff.de iudi.l.in dicium.vnde adhuc recusari potest, & commissio impugnari.

3 Et sic nocere posset quod considerandū est, de Ancha. l. Labeo. ff. de fund libe. Fonta.

h ¶ *Recusatoris.*]nō est ergo necessarius consensus aduersarij: habet enim delegatus hoc à lege, vt delegare possit:impeditur autem in hoc ex facto recusantis 4:volente ergo illo, hoc potest,etsi aduersarius contradicat.ī.eo.ti.c. vlt.

4 Text. Bar. in l. 1. C. si quæ prædi. pote. Per. de Anch. Fonc.

i ¶ *Super ea.*]ergo ista nō sūt paria per omnia,aliquid esse probatum,& secundum probata esse iudicatum.

ADDITIO.Ad idē ff.de iis qui no.inf.athletas.§. calumniator.& § seq.& l.non alia.1.resp.Ioan.And.ī.de ver.ſi.c. cum olim.

k ¶ *Extunc.*]i.ex quo pronunciatum fuerit illū esse suspectum.

l ¶ *Defecerit.*]ī.eo.in litteris.& c.significantibus.& c.venerabili. ff.de re iud.l.iudex.

m ¶ *Assensu.*]cum enim ibi definat iurisdictio,non est quid progerum 5.de quo dic vt ī.eo. P.& G.

5 Et dicas idem, si iudex se pronūciauit incompetentē. in ea.significantibus. ī. eod. Anchar. Fonta.

Proponatur.] in contrarium videbatur, quia inefficax est apud ipsum iurisdictio,ex quo elidi potest:quia nihil refert an aliquid ipso iure inefficax sit,an per exceptionem.ff. de reg.iu. nihil interest.ff.qui.ex.caus.in pos.ea.l.Fulcinius.§.fi in diem, si ergo inefficax est iurisdictio in delegante, ergo & in delegato,qui vicibus eius fungitur.ff.de iur.om.iud.l.solet Prætor. & ff. de off.eius cui man.est iu.l.1.§.qui mandatam. Item pars iurisdictionis est delegare.ff. de in.om.iud.l.3.in fi. Cum ergo alias partes iurisdictionis aggredi non possit, ergo nec istam: inspicimus enim an delegans cognoscere valuerit: vt sic demum delegatio valeat.C.qui pro sua iu.l. vna.hinc est quòd si possetᶠ, si sibi de iurisdictione aliquid ᵍ reseruasset. ¶ Post recusationem quoque propositam, committere (nisi de recusatoris ʰ procedat assensu) non potest:sed eo volente hoc potest,etiam si iam recusatio eadem sit probata:dūmodo pronunciatum non fuerit super eaⁱ.Extunc ᵏ enim (cum omnino iudex esse desierit ˡ)nulla etiam cum illius assensu ᵐ potest fieri cōmissio per eundem.

Idem.

¶Delegatus subdelegans,etiam in totum, re integra causam reassumere poterit.hoc dicit.Ioan. and.

CAP. VI.

QVAMVIS ALI-

Vamvis.]Ponit dictum,cuius rationem reddit, ibi, *Cum iurisdictio.*Ioan.And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum subdelegauit, potest re integra causam illam reuocare,& alteri subdelegare: Idem si subdelegatus moritur, hoc dicit. Præsupponendum pro intellectu cap. quòd delegatus Papæ subdelegans in totum, videtur à se abdicare iurisdictionem cum limitatione huius cap. si subdelegatus incœperit vti iurisdictione: ita quòd res non est integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum commisi, nihil retinendo de iurisdictione, & ista subdelegatio fuit præsentata Caio subdelegato:tamē non vsus est adhuc iurisdictione:an potero ego reuocare illam subdelegationem?Respondet quòd sic, ex quo res est omnino integra,& non incœpit vti iurisdictione, Sed quid si subdelegatus re integra est mortuus,nunquid potero causam reassumere, vel alteri subdelegare?Respondet quòd sic:quia non est abdicata à me iurisdictio cum effectu: ex quo subdelegatus non incœpit vti iurisdictione sibi subdelegata:& res est adhuc integra.Nota primo ex hoc tex.arg.à contrario sensu, quòd delegatus qui subdelegauit in totum, potest commissionem reuocare:& reuocando extinguitur iurisdictio subdelegati.l. iudicium soluitur.ff. de iudi.Nota vlterius effectum principalem huius cap.quòd si subdelegatus cœpit vti iurisdictione, etiam per citationem decretam, licet reus non sit citatus, ita quòd res desiit esse integra,delegatus non potest reuocare commissionem

ſionem:& in eo non habet locum.l.all.iudicium ſoluitur. ff.de iudi. Et ſic ſolus actus per quem inducitur vſus iuriſdictionis, purpetuat iuriſdictionem.de quo hic aliquid per Dominic.

¶ *Gl.prima ponit quid declaret,& ſummat.*

a ¶ *Quamuis alicui.*]Declarat not.ſ.eo.ſuper quæſtionum.§.ſi vero.in gl.pater. & ſ.e.venerabili.in gl. pen. & vlt. & ibi etiam not.per modernos.& Gul.in Spec. titul.1.§.reſtat. vltra medũ.& Hoſt. plene in ſumma eo. tit. §. delegari. verſic. ſed nũquid poteſt revocare. Et hoc dicit. Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra, cauſam reaſſumere poterit.

b ¶ *A ſede Apoſtolica.*] quia delegatus alius non poteſt.

c ¶ *In totum.*] quod ſi reſeruaſſet, iudex remanebat: vñ non erat ſic dubitandum in eo caſu: videbatur enim in totum committendo ita eſſe officio ſuo functus, quòd reſumere nõ poſſet. ad hoc ſ.c.prox.in fin.cum ſuis concor. & hoc dixit Tanc. & Bern. olim ſecutus eſt eũ, ſed poſtea mutauit: vt patet per ſupradictas gloſſas.

d ¶ *Vſus fuerit.*] quali 1 Dic tu per cautionem. Phi.Font. cercunque 1. ad idẽ ſupra eod.c.licet vndique.

e ¶ *Efficaciter.*]vides enim in caſu converſo: pone quòd moritur ſubdelegans re integra:certum eſt quòd ſubdelegatus non procedet. ſ. eo. licet ergo patet, quòd adhuc efficaciter iuriſdictionem nõ habet:retinet delegatus etiam poteſtatem compellendi,niſi malitioſe ſeipſum,&c. ſ. eo. paſtoralis. Aliud ergo eſt in procuratore qui habet mandatum ad ſubſtituẽdum: quia dando ſubſtitutum, qui mandatum ſuſcepit: amplius re integra nequit cauſam reaſſumere: aliud in delegato,vt hic vides:& eſt expreſſum j.de procur.is qui. & quæ ſit ratio diuerſitatis,ibi dicam.

ADDITIO. Et addam quod hic dicit Ioan. Mon. Ioan. And.

Si delegatus.]Sunt tria dicta. Primo ponit primum dictum cum ſua determinatione,ibi,*Dum tamen.* Secundo ſecundum,ibi,*Idem* cum cauſa additione,ibi, *Nam talis.* Tertium, ibi,*Ad eumquoque.* vbi tria coniungit: quæ in ſi.fortificat, ibi, *Etiam ſi.*

CASVS. In cauſa quæ moueri ſperabatur inter te & me, impetraui iudicem delegatum forte decanum Pictauen. qui decanus conſiderans, quòd non poterat commode cauſam noſtram examinare,alteri vices ſuas committit ſub hac forma:Tibi in tali cauſa vices noſtras committimus, quotiens nos abeſſe contigerit, vel donec duxerimus revocandas:iſte ſubdelegatus incœpit vti iuriſdictione, & cauſam examinare: poſtea delegatus eſt mortuus:vtrum ſubdelegatus poterit cauſam finire & terminare?Reſpond.quòd ſic,ſi ante mortem delegantis res deſierat eſſe integra: hoc eſt, quia ſubdelegatus incœperat procedere in cauſa.Sed quæritur ad quem eſt appellandum:vtrum ad ſubdelegantem,vel ad Papam? Reſpondet cum diſtinctione:quia vel ſubdelegatus ſubdelegauit in totum:tũc non eſt ad ipſum recurrendum, ſed eſt appellandum ad primum delegantem:aut iſte delegatus ſubdelegans ſibi aliquid reſeruauit de iuriſdictione, puta ſententiam vel executionem ipſius cauſæ: & tunc appellatur ad ipſum ſubdelegantem, & non ad Papam. Nota primo quòd delegatus Papæ poteſt vices ſuas committere,etiam ſub conditione:nã iſta verba, quotiens me abeſſe contigerit,habent vim cõditionis,id eſt, ſi me abeſſe contigerit aliquibus affignationibus. Nota quòd delegatus mortuus dicitur abeſſe.Et ſic patet quòd verbum, abeſſe, verificatur in abſentia temporali: & in abſentia perpetua & naturali, quod nota pro ſtatutis, quæ faciunt mentionem de abſentia. Nota vlterius, q̃ morte mandantis expirat mandatum.§.ſoluitur.inſt.de man.l.mandati.C.man. etiam ſi mandans alio reſpectu erat mandatarius. Nota quòd cum appellatur à ſubdelegato principis, appellatur ad ſubdelegantem, niſi ille delegatus ſubdelegaſſet in totum: nam tunc eſſet appellandum ad principem primum delegantem.l.vnica. C. qui pro ſua iuriſ.ſecundum lect. quæ habet, ad nos. Nota inſuper vnum, in quo non poteſt appellari ad Papam omiſſo medio: videlicet cum appellatur à ſubdelegato delegati Papæ: qui nõ ſubdelegauit in totum vices ſuas.

¶ *Gloſſa prima ſummat,& dicit quid approbet.*

f ¶ *Si delegatus.*]Si delegatus ſubdelegauit quotiens abeſſet,vel donec revocaret: & mortuus ſit re nõ integra, ſubdelegatus procedit: & ſemper de ſubdelegato ad delegatum, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit,appellari debet, etiam poſt ſententiam.hoc dicit. Approbat primum dictũ notata per Inn. & Hoſt. ſ.eo.licet vndique.in princ. † No.q̃ executio eſt iuriſdictionis nõ facienda die feriata.ſ fer. Do Font.

g ¶ *Delegatus.*] Apoſtolicæ ſedis:vt ſ.ca. proxim.

h ¶ *Abeſſe.*]idem dicebant prædicti Doctores p l.ff. de verb. ſig.l.mulieris.§. fin. vbi dicitur, abeſſe ea res,quæ in rebus humanis non eſt, ſed non conſeritur:eſt ergo de ſignificatione vocabuli,à qua recedendum non eſt, niſi vbi res aliter ſalua eſſe non poteſt.ff.de leg.3.l.non aliter.immo tunc vere & finaliter abeſt,ſi non reuerſurus.

ADDITIO. Per hunc modum ergo ſi in rebus humanis eſt, nõ abeſt: res enim quæ in rebus humanis eſt, poteſt abeſſe: Sed res quæ in rebus humanis non eſt, non poteſt non abeſſe:ponderatur enim diuerſus modus abeſſendi:vt not.ff. de procur. l. præſens.de quo hic etiam per Arch.Ioan.

i ¶ *Vti.*]qualitercunque: etiam citra litis conteſtat.ſ. eod. relatum.& c.licet.

k ¶ *Idem.*]ſcilicet commiſſum tibi negotium libere diffinire.

l ¶ *Revocandus.*]revocare iuriſdictionis eſt.ff. de iudic. l. iudicium ſoluitur.retinendo ergo revocandi poteſtatem, aliquid de iuriſdictione retinuit.

¶ *Gl.ſeq.ponit contrariam opi. Inn. & rationem quæ movebatur: & ei reſpondet.*

m ¶ *Committi.*]reprobatur lectura Innoc.& Abb.qui no.ſ. eo; ſi pro debilitate. quòd per talem commiſſionem non transferebatur ſententiæ prolatio: quia per illam clauſulam, donec duxero,&c.videbatur ſententiam retinuiſſe:vt illa clauſula aliquid operaretur:quod eſſe debet.de leg.1. ſi quando quis vxori. ad idem j. de priuil.ſi Papa.1.reſp.in ſi.Contrarium tenebat ibi Hoſt.cuius opin. hic approbatur: nec obſtat quod dicitur, quòd clauſula debet aliquid operari:ſatis enim operatur:quia revocare poterit delegans, quod ſimpliciter vel totum committendo non potuiſſet 2. Item quia ex vigore clauſulæ illius ad eum appellabitur,vt dicitur in ſi.c.

2 Adde tu q̃ ſi delegatus aliquid faciat adhuc ſ. vt poteſtetur.ne q; ꝓteſtõ illa eſt facto cõtraria.l. An.ſi reg.ſ.ſignali. Phil.Font.

n ¶ *Gl.ſeq.quærit arg.pro & contra:& ſoluit.*

¶ *Morte.*]Quid ſi delegatus vique ad ſuæ voluntatis beneplacitum ſubdelegauerat? Videretur prima facie per decret. ſ. de reſcr.ſi gratioſe,quòd illo mortuo expiret iuriſdictio.Contrarium videtur per hanc decret. ad hoc ſ.de bap. maiores. C. de vſufr.l.ambiguitatem.Nec obſtat illa decr.quę in odioſis.& reſtringendis loquitur:hic autem favorabile pute, melius eſt enim hunc iudicem procedere,quàm nouo & incogniro cauſam delegare 3.ff.de vac.mun.l.prætor.§. vlr.arg.19.q.3. monaſteriis.& ſ. de renunc. c.1.& licet hoc videatur æquum: primũ videtur verius.ad idem ff.loc.l.4.

3 Not. Dominic. q̃ facilẽda eſt benigna interpretatio ad coſeruãdã delegõem, Dom.& Phil. ꝓbãt gl. ſi tñ clauſula ſonaret actũ poſt tuos nouos vo lunratis, per mortẽ nõ ex tinguit. Font.

o ¶ *Tantum.*] hic reprobatur opinio Tan. qui dicebat delegatum ſibi reſeruare non poſſe tantum ſententiam: tuũ nouũ & reprobatur opi.Ber.& Inn. qui dixerunt, quòd licet executionem reſeruare poſſit: ſi tamen appelletur à ſententia, non appellabitur ad eum, ſed ad primum delegantem. Super hoc pitaret. Font.

CAP. VII.

SI f delegatus g, quotiens eum abeſſe h contigerit,tibi commiſerit vices ſuas, poteris eo rebus humanis exempto (cum & tũc cenſeatur abeſſe) cui a vices tuas in cauſa tibi à ſede Apoſtolica b delegata, in totum c commiſiſſe noſcaris:ſi tamen antequam ille iuriſdictione vſus d fuerit, commiſſio huiuſmodi per te revocetur ab ipſo:vel eum rebus eximi contingat humanis: cauſam ipſam reſumere poteris:Cum iuriſdictio(ex quo ipſa vſus non extitit)non cenſeatur in eum efficaciter e tranſiuiſſe.

¶ Idem.

¶ *Si delegatus ſubdelegauit quotiens abeſſet,vel donec revocaret: & mortuus ſit re non integra,ſubdelegatus procedit: Et ſemper de ſubdelegato ad delegatum, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari debet:etiam poſt ſententiam. hoc dicit.Ioan.And.*

commiſſum tibi negotiũ(dum tamen illo viuente iuriſdictione vti i cœperis) libere diffinire.Idem k poteris quando tibi vices etiam ſub ea forma commiſit, donec eas duceret revocandas l: Nam talis commiſſio,per quam cenſetur etiam ſententiæ prolatio (niſi antea fuerit revocata) committi m,nequaquam morte n committentis expirat:ex quo res in tegra non exiſtit. ¶ Ad eum quoque,qui vices ſuas committit,donec revocet:vel qui executionem ſentẽtiæ † tantum o, aut quicquid aliud de iuriſdictione ſibi reſeruat:non ad delegantem primum appellari debebit: Etiam ſi poſt ſententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ *Plurium delegatorum inſolidum quiſlibet cognoſcit:Et vno cognoſcente, alij niſi ex cauſa,ſe non intromittunt: Et perpetuatio vnius,perpetuat quo ad omnes.hoc dicit.Zen.*

vide quod not.ꝛ.eod.ſuper quæſtionum.§.porro.in gl.a. [& in Spec.de appel.§.nunc tractemus. ver.ſed quid ſi delegatus. & verſ.ſeq.] Approbatur autem opinio Hoſt. qui hoc quod dicitur,ibi not.& ꝛ.eod.quærenti.

Cum plures.] Sunt tria dicta: Secúdum,ibi, *Prore.* Tertiũ, ibi, *Iuriſdictio ne.* Dominicus.

¶ Cum cauſa eſt plu ribus delegata cum *clauſula* : quatenus vos,vel duo, aut vn̄ veſtrũ, quilibet dele gatus recipit iuriſdi ctionem inſolidum: tamen ſi vnus cauſam occupauit, alij nõ poſſunt eum impedire, niſi occupãs *differret* procedere malitioſe.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu hu ius c. quòd cum cauſa eſt delegata ſimpliciter pluribus iudicibus, licet iuriſdictio ſit indiuiſibilis: quia eſt apud quemlibet iudicium inſolidum: tamen exercitium iuriſdictionis eſt apud omnes ſimul. l. duo ex tribus.ff.de re iud.c.paſtoralis.eo.ti.in ant. Veruntamen Papa *conſueuit apponere iſtam clauſulam* : ꝙ ſi omnes intereſſe nequiueritis,alter negotium exequatur: Aliquotiens etiam ponitur iſta clauſula: quatenus vos,vel duo, aut vnus veſtrum negotium exequatur.

CASVS. Cũ prætenderem te debitorem meum,impetraui duos vel tres delegatos ſub iſta forma : Conqueſtus eſt nobis talis, ꝙ Titius ſuper tali re ei iniuriatur : quocirca mandamus,quatenus vos,vel duo, aut vnus veſtrum quod iuſtum fuerit decernatis: vnde præſentaui litteras meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam *citationem*: *verum iſte poſſit procedere aliis inroquiſitis?* Reſpondeꝰ ꝙ ſic: quia forma ſuæ iuriſdictionis hoc habet. Sed quid, ponamus ꝙ vnus iſtorum incœpit procedere in cauſa: verum alij poſtea poterũt implere? Reſpondet ꝙ non, niſi iſte qui cauſam occupauit,non vellet,vel non poſſet cauſam finire: quia forte mortuus eſt, vel eſt occupatus , vel ſi malitioſe differret procedere, volens fauere vni partitunc poteſt dimitti,& alij poterunt adiri, & de cauſa ſe intromittere. Sed quid ſi vnus ſolus incœpit vti iuriſdictione, deinde mortuus eſt Papa,& moritur iſte delegatus, *volo adire alium pro parte tua*,dr,ꝙ non poſſum: quia eſt res integra quantum ad iſtum, modo re integra mortuo mandante expirat mandatum ? Reſpondet Papa,ꝙ iuriſdictione perpetuata per vnum delegatorum,perpetuata eſt etiam quo ad alios : licet non incœperint vti iuriſdictione. Nota primo quòd clauſulæ plurium delegatorum quandoque dantur diſiunctiue: ita vt ex propria voluntate quilibet ipſorum poſſit ſine alio procedere. Nota ſecundo quòd dictio,plures, includit vltra duo, quando ex ſequentibus illam dictionem apparet loquentem illud voluiſſe: limita regulam,pluralis.ĩ.de reg.iu.Dominicus.

¶ *Primo gl.dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum plures*] Declarat & approbat no.per Hoſt.ꝛ.eo.prudentiam.t.reſp.

¶ *Gl.ſeq. diſtinguit inter formas: ponit, & probat opinionem contrariam,& reſpondet.*

x vide not.l. eũ quidã. C. b ¶ *Forma.*] iſta forma eſt bene aduertẽda: aliud enim eſt cum ℔ ver.ſi.& dic ſcribitur cum clauſula, ꝙ ſi non omnes.vel, ꝙ ſi ambo: ita tunc ꝙ diſiũctiua inter perſonas grauatis accipitur pro ſi. Ifi ex toto. de lega. j. ſicut hic: nã iudicatura grauatꝰ eſt gl. inter ver. probati. c. ſi cõtra vnũ. ꝛ. c.ti. ſed inter honoratas capitur cõiunctim.d. l. eſt. aliud de mẽte diſponẽtis expreſſe. l. Titio aut Seio de le.j. aut tacite. l. pater: vnde non ſunt iſtæ alternatiuæ ordinis. ſed præſtationis; eũ pꝛ.de iuj, & eſt regulare : nec poteſt negari quin ſi alter ſolus procedat, Font.

CAP. VIII.

CVm [a] plures ſub illa forma [b]: vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum Apoſtolicum exequantur , aut alia conſimili [c] iudices vel executores à ſede Apoſtolica [d] deputari contingit: ipſorum quilibet iniunctum poteſt libere [e] adimplere mandatum. ¶ Porro vno [f] eorũ negotium inchoan te [g] cõmiſſum, alij nequibũt [h] ſe vlterius intromittere de eodem [i] : niſi vel infirmitate , vel alia iuſta cauſa illum [k] contingeret impediri: aut ſi nollet,vel malitioſe in eo procedere recuſaret [l]. ¶ Iuriſdictiõe vero perpetuata mãdatore viuente per vnum (eo caſu quo [e] poteſt) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

b ¶ *Apoſtolica.*]idem ſi ab alio ꝛ eſt enim quo ad hoc eadem ratio.

c ¶ *Libere.*]i.ẽt nõ requiſito collega: ſimili modo exponimus illud, libere, quod hĩ ꝛ.de præb.de multa. vt patet ĩ. de præb. licet epiſcopus.

f ¶ *Vno eorum.*]idem credo de duob. vel de omnibus , qui ſimul inchoauerunt quo ad quid: ſc. ꝙ omnes incœperũt, omnes finiant, niſi ex cauſa: vt ſequitur. [Vide c.ſi duo, ĩ. de proc. Font.]

g ¶ *Inchoante.*]qualitercunque, etiam ſi lis nondum ſit conteſtata coram eo.ꝛ.eo.gratum.& c.licet.& ꝛ.eo.in ant.quamuis. & ĩ. eo.ſi à ſubdelegato,aliud in procuratore, qui dicitur occupaſſe per litis conteſt. vt ſit melior eius conditio. ĩ. de procur. ſi duo.

h ¶ *Nequibunt.*]ecce aliam differentiam inter clauſulam: ꝙ ſi nõ omnes,& clauſulam: vos vel alter: quia primo caſu quando vno impedito procedit alter, ceſſante impedimento ſimul procedunt: ille enim impeditus poſtea veniens,& cum alio volens procedere, admittetur.

ADDITIO. Vt no.ꝛ.eo.quoniam abbas.in gl.a.& c.coram.in gl.pen. Ioan. And.

i ¶ *De eodem.*]ſic in pluribus procuratoribus datis inſolidum. ff. de procul.l.pluribus. ff. man.l.creditor. §.duobus.ꝛ.de proc.non iniuſte. ĩ.e,lib.e.ti.ſi duo. aliàs ſequi poſſet perplexitas a. ſiquilibet per ſe procedere vellet: quia eodem forte tempore ad diuerſa loca citarent.ꝛ.de reſcr.c.vlt. ibi vnus excõicaret, alter abſolueret. ꝛ. in ant. de reſcr. c. cum contingat. & ſic ſe impedirent: ſicut duo vſufructuarij. ff. de vſufr.l.quotiens. & neceſſe eſſet ad ſuperiorem habere recurſum.ꝛ.eo.c. a. & ſic contra iura ſuperfluis fatigarentur laboribus & expenſis : tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio: vt res valeret, & non periret. ꝛ. de ver.ſi abbate. ad idem ff. de admi.tu.l. decreto. ad fi.

k ¶ *Illum.*]ſcilicet inchoantem.

¶ *Gl.ſeq. ponit vnam differentiam ad proc. & duas conuenientias*

l ¶ *Recuſaret.*]tunc ergo poterũt alius vel alij ꝓcedere: non ſic in procuratorib. datis inſolidum: quia vno occupãte,& poſtea impedito, alij nõ poſſunt procedere, niſi dictum fuiſſet in conſtitutione, ꝙ non fieret melior conditio occupantis. ĩ. de proc. ſi duo. Et quod dixi delegato impedito, collegã hoc caſu procedere poſſe: verum intelligo, niſi ille qui inchoauit ſubdelegatum daret 3. Arg. præd. decr. ſi duo. Puto etiam ꝙ cum collega propter impedimẽtum inchoantis proceditipſe inchoans ceſſante impedimento ſuo, cauſam reſumere non poterit, niſi & ille impediretur, vel procedere nollet, ad inſtar eius quod de ꝓcuratore diximus in prædicta decre. ſi duo.

¶ *Gl.ſeq. ſoluit quæſtionem, quam ſolutionem multipliciter probat. ponit opinionem contrariam, quam reprobat.*

m ¶ *Quo poteſt.*]vt quia ſcriptum erat cum clauſula : quòd ſi nõ omnes. & collega etiam actu perpetuationis impedimẽtum non poterat intereſſe, vel ſcriptum erat cum clauſula: vos vel alter. Et patet per hãc litteram, quòd ſi iudex proceſſerat cum non poſſet per illum actum , non ſit perpetuata iuriſdictio : Vnde per hanc litteram, & per decret. *prudentiam. terminanti* quæſtionem de delegato dato in diem vel ſub conditione: qui forte volentibus partibus ante diem, vel conditionem fuerat vſus iuriſdictione: deinde mortuus fuerat delegans, an per illum actum perpetuata eſſet iuriſdictio : Nonne iuriſdictio vni ſub condicione mandatur per clauſulam, quòd ſi ambo. & ſi antequã conditio ſuperueniat, procedit: nihil reputatur egiſſe. ꝛ. e. prudentiam. in princ. 4 Ergo ſi ille actus habetur pro nullo, non eſt perpetuata iuriſdictio: & ſic perpetuationem inducere non poterit, vnde ſatis eſt ibi caſus. Item ex conditionali demandatione nondum eſt attributa iuriſdictio, ſed ſpes iuriſdictionis : ſicut ex conditionali obligatione ſola ſpes eſt debitum iri. Iuſti de verb.oblig. ſ. ex conditionali. ergo quod ante conditionem facit: vt priuatus facit, non vt index. Item ſi prorogatur iuriſdictio poſt tempus, requiritur quòd actor , reus, & index conſentiant. ff. de indic. l. a. & facit quod no. ꝛ. eo. P. & formam illi C. in prin. vlt. gl. & quod recitatur. ꝛ. eo. de cauſis. ita arguendo monetas: & de poſteriore ad prius in prætentione requiretur conſenſus ſi neceſſe ſit per cenſu iudicis. ſed iſte index non erat. conditione vel die non venien-

1 Immo licet alter habet iuriſdictionem in habitu: ſi tñ procedat: ab ipſo iure. l. 1. ff. de offi. Cõſul. per præterea gationem tñ poſſeat poſſeat pœnã ti vna pœna cedere. Anc. Font.

2 Tunc iſte præcederet collegam, niſi collega eum præmoniret. Philip. & Dom. Fõt.

4 Fa. quod not. in Spec. de cita. §. 1. ver. ſed pone Papa. vb: dicit Guil. pronũciatum ꝓ Papam ꝙ ille cui mãdatur ꝙ Titiũ moneat vt infra decem dies dimittat beneficia, aliàs citet illum ad curiam: ſi ſimul monear & citet, nõ valet citatio. & facit quod not. in clem. attendentes. in glo. pen. de ſtatu reg. & vi. quod dixi ꝛ. eod. lib. de eſe. commiſſa. l. 1. ſpon. Et ſanciunt hæc ad formam illi

seruus, non vt liber. ff. de statulib. l. statuliberum. Item videq̃ terminus hominis non præuenitur. ℈. de appell. oblatæ. & forma mandati exacta diligentia seruanda est, ita quòd ei renunciare non potest. j. de præb. cui de non. Item pendente dilatione, iudicis officium quiescit. ℈. de appel. significantibus. C. de dila. fine pars ad quæstionem bene facit. ff. de verb. obli. cum filius. ff. de cond.& dem. l. multum. ff. de cond. ind. l. sub conditione. Item bene facit j. de sponsa. vno. nam vides ibi, quòd sponsalia nulla inducunt publicæ honestatis iustitiam : & tamen sponsalia conditionalia non: quia ante conditionem consensum non habent: à simili dicam adhuc minus esse de iurisdictione sub cõditione delata ante conditionem, quàm in aliàs nulla: verum est tamen, quod Hostien. no. ℈. eo. licet. quòd ad perpetuationem iurisdictionis nõ requiritur, quòd ille actus de iure teneat: quod non est verum, præcipue in casu nostro: cum non possit perpetuari quod non dum est, sicut nec renasci quod nondum est natum. de const. distin. 4. qui in materiis. nec relabi qui nondum est lapsus. j. de hæret. accusatus.

1 Vide ebell. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 3.

¶Idem.

¶Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And.

CAP. IX.

SI super gratia [a] cuiquam ab Apostolica sede facta [b] executores fuerint deputati: æquũ esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nõdum sit in eius executione processum) morte nõ perimitur concedentis, sic nec etiã re integra perimatur executoribus data potestas, quã [c] veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis [d]. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem [e], vel ipsius effectum in tempus lõgius [f] (cum illius † dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

¶ Idem.

¶Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem, scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est. alios casus ponit j. eod. si à subdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

SI is [g], cui causa (licet proprio nõie non expresso [h]) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegauerit non in totum [i] vices suas alicui à subde

† Alias, ipsius.

legato, ipse subdelegatus, quamuis ad id potestatem habuerit, nisi id ei fuerit specialiter indultum, non potest alium loco sui substituere. Quod si forsan fecerit, is, qui substitutus fuerit, nullam habet iurisdictionem exercendi. Quia vero quidam, cum ad partes aliquas accedunt, ad quas à Sede Apostolica delegati fuerant, ante quam ad exercendum officium, cui fuerant deputati, accedant, decedunt, vel mandatum renunciant, vel ipsum alias quouis modo dimittunt, ne causæ, quæ ad eos fuerant delegatæ, remanentes indecisæ, litigantibus grauamen ingerant, & ipsi delegati, qui ad eas audiendas & fine debito terminandas fuerant destinati, in culpam negligentiæ non incidant, statuimus, vt quicunque delegati, antequam ad partes, quibus fuerant deputati, accedant, vel postquam ad eas accesserint, antequam officium, cui fuerant deputati, exercere incipiant, vel postquam exercere officium incepérint, antequam illud finiant, mandatum renunciauerint, vel quouis modo dimiserint, aut ipsum finierint, antequam ad propria redeant, causas, quas ad finem debitum non perduxerunt, ad nos remittant. Et Et non obstat si dicatur illud rescriptum esse executorum gratiæ : quia si rescripta, quæ causæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis multò fortius videbatur in executoris gratiarum: cum facilius via extraordinaria, quàm via iuris communis tolli debeat. ſin auth. de reb. eccl. nõ alien. ℈. qua vero verisimile, colla. 2. Ioan. Monach. Ad idem C. ad Vell. antiquæ. 2. resp. ff. de milit. test. l. eius militis. ℈. 1.]Et si dicatur quòd gratia posset esse inutilis, recurretur ad ordinarium, sicut in casu j. de præb. si clericus. ℈. verum, sed cõtrarium est verum, & ratio sequitur.

a ¶ *Si super gratia.*] Executor super gratia facta datus à Papa. mortuo Papa etiam re integra, gratiam exequitur. Et declarat hæc constitutio quod not. Goff. & Host. de rescr. constitutus. in prin. & Host. ℈. eo. quoniam. & c. licet.

¶ *Gl. seq. soluit contrarium, & remittit.*

b ¶ *Facta.*] istud est quod soluit contra. de decret. infra de præbend. si cui. vt ibi dixi in vl tima glossa.

Additio. Item Ioan. Monac. & Arch. qui alleg. facilius impediri faciendam, quàm tolli iam factam. 15. q. 1. ℈. de iure in quę admodum. Ioan. And.

c ¶ *Quam.*]scilicet potestatem datam executoribus super ipsa gratia sibi facta.

¶ *Gl. seq. alle. concor. obiecta & soluit.*

d ¶ *Principalis*] ad idem j. de regu. iur. accessorium. cũ suis concord. huius con cratium videtur. qa iura inducta ℈. eo. in distincte dicebant potestatem delegati perire integra morte mandatoris. ℈. eo. relatum. gratum. licet. cum sim. sed executor habet delegatam: quod patet, quia tractatus ipsorum ponitur sub isto titulo, vt dixi ℈. eod. lib. de rescri. tibi qui. ergo eorum potestas expirare videbatur.

e ¶ *Inutilem.*]puta quia gratiam habebat contra ordinarium, & nouos executores non impetrat.

f ¶ *Longius.*]quia necesse habet adire Papam pro consequenda iustitia, vel pro nouis executoribus impetrandis.

g ¶ *Si is cui.*]Ponit dictum, cuius causam interserit, ibi. *Ne absolutionem.* Ioan. And.

h ¶ Præsupponendum primo, quòd cum appellatur à subdelegato Papæ, est appellandum ad subdelegantem, quando non subdelegauit in totum: fallit in casu huius c.

Casvs. Papa causam moueri sperata inter re & me delegauit alicui, puta decano Pictauensi, qui subdelegauit aliquem, reseruando sibi sententiam: subdelegatus incepit cognoscere de causa: tractu temporis subdelegans fuit excommunicatus ex aliqua causa rationabili, vel est mortuus: postea subdelegatus tulit sententiam contra tertium vis appellare, quæritur ad quem est appellandum? Respondet quòd in hoc casu, quando subdelegatus est mortuus, est appellandum ad Papam primum delegantem omisso medio. Nota quòd delegatus Papæ potest subdelegare in totum nihil sibi reseruando de iurisdictione: vel non in totum, sed reseruãdo sibi sententiam vel executionem. In primo casu non potest reuocare subdelegationẽ, nisi re existente integra. Item est appellandum nunc ad Papam, & non ad ipsum subdelegantem. In secundo vero casu potest commissionem suam reuocare, etiam re non existente integra. Item appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam, nisi in casu huius c. quando delegatus est excommunicatus vel mortuus. Nota vlterius ius communemutari propter præiudicium quod verisimiliter litigantibus imminet. j. de re iud. abbate. ad fi. secundùm Ioan. Mon. Not. finaliter, quòd litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. si quis à catholica. & cap. forte. & cap. nimium. in fin. secundùm Arch. Dominic.

¶ *Prima gl. dicit quid declaret, & summat.*

g ¶ *Si is.*]declara not. per Inn. & Host. supra eod. licet. in fin. & duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem, scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est. Alios casus ponit infrà sub delegato.

h ¶ *Non expresso.*]aliàs non erat dubitatio: si enim nomen fuisset expressum, successor non succederet in delegatione. suprà eod. quoniam Abbas.

Additio. Quæ cum ista per ℈. iungi debuisset. Ioan. And.

i ¶ *Non in totum.*]hoc dicit, quia aliàs non esset dubitatio quo ad secundum membrum. Si enim delegatus subdelegasset in totum, indistincte appellaretur ad primum delegantem. suprà eod. super quæstionem. Sed quando aliquid reseruat, appellari debet ad ipsum delegatum subdelegantem, vt ibi, & suprà eod. si delegatus.

ADDITIO. Et quæ ibi dixi post Host. super j. gl. hic ponit Arc. scilicet, quòd quando scribitur dignitati, successor cognoscit, etiam si prædecessori, qui erat tempore datæ, rescriptum præsentatum non fuerit. Ioan. And.

a ¶ *Excommunicari.*] maiori excommunicatione: minori enim excōmunicatus bene exercet ea quæ sunt iurisdictionis. ē. de cler. exc. min. si celebrat.

b ¶ *De medio.*] idest. de hoc mūdo: quod quare dicatur medium, vide 23. q. 4. ē. nō. de hac autem vita.

† Vide Anc. cuius mentē vēr, q̄ cessante ista ratiōe, appelletur ad proximū, p̄ōdeto pro eo. ver. durā re, significās longum tempus. Fonc.

¶ *Gl. seq. primo arg. à contrario, secundo quæstionem solut, & ponit opinio. contrariam: tertio arguit ad aliam quæstion.*

c ¶ *Durante.*] Nota quia sublato impedimentō, id est, ullo absoluto vel confirmato successore, ad primum delegātem appellari nō debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus, credo quòd reueret appellatio alternatiua propter probabile dubiū 1. Ad hoc ē. co. lib. de pōsitū. c. vno. sicut etiam propter dubitationem probabilem formāt actor libellum alternatiuum. ff. quor. leg. l. j. §. qui autem. aliàs non credo, maxime secundùm canones, quòd liceat alter natiue appellari, nec liceat vagari, &c. ē. co. lib. de elect. vt quis duas. ad idem bene facit eo. tī. c. 2. vbi non tenent vota alternatiua, secundùm canones dixi: quia secundùm leges non appellatur ad Imperatorem omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de app. Imperatores. vnde si appelletur ad Imperatorem, vel ad prædictum, tenere posset appellatio ad præfidem præfidem, sed secundùm nos appellari potest ad Papam omisso medio. ē. de app. dilecti. vl. & ad legatum. ē. de of. leg. c. 1. vnde si appellans de episcopo dicat, appello ad archiepiscopum vel ad Papam, non puto appellationem tenere, nisi alterum eligat infra id tempus, infra quod poterat appellari. Arg. ē. de postul. c. j. §. fi. ne cum discrimine appellati liceat fic vagari. ff. de iniur. prætor. licet Gul. foueat contrarium in Spe. de ap. §. nunc tractemus. vers. sed pone aliquis. & vers. quid si dicat. Bene autem facit hæc decr. & illa j. eo. si à subdelegato. ad quæstionem not. ē. de for. compet. si quis contra clericum. in gl. a. scilicet ad quē appelletur de delegato episcopi recusati. Et dicebant Vin. & Tan. quòd appellari potest ad archiepiscopum. non obstat decr. dilecti. cum hic iam per recusationem sublatum sit medium pro quibus in arg. faciunt ista iura.

z Idem ē. du bitatur. an subdelegatus ric totū vel partem, & per iudicem vel aduersa rium, q̄ certificare nō poterit. Io. And.

z Idem Phil. & Ang. Arc. in l. j. §. fi quis ff de ap. Fōr.

d ¶ *Prærogari.*] circa quod debent iudices prouidere. ē. de dol. & cont. facm. j. de of. ord. vt litigantes.

§ Not. hic q̄ isti arbitri in dicit de omnib. emergēnibus. Ang. & Dom. Fonc.

AB *arbitris.*] Non diuiditur: quia tota littera vno constructu clauditur. Dominicus.

CASVS. Causam, quæ inter te & me mouebatur. vel moneri speciabant, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauensi, in volumine recusare iudicem, quia inimicus tuus capitalis: fuerunt electi arbitri ad cognoscendum de ista causa suspicionis, & tulerunt suam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia istud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum) ab ista sententia interlocutoria vel diffinitiua appellauisti: Quæritur ad quem debes appellare, verum ad *iudicem recusatum possis appellare?* Respondet quòd nonnam cum sit suspectus in causa principali, 70 esset similiter suspectus in causa appellationis: sed est appellandum ad Papam. Sed quid sanctissime Pater, habemus in ca. pastoralis, de rescr. in ant. quòd quando sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrum prima commissio reuocetur: vel quid, dicitur ibi, quòd si iudices nolint deferre, debent inter se conuenire: qui si non possint conuenire, debent eligere arbitros ad sopiendum illam quæstionem, an prima commissio fuerit reuocata vel non. Sed quæritur, isti arbitri tulerunt suam sententiam, ad quem erit appellandum? verum appelletur ad ipsos iudices? Respondet quòd non: sed est appel- 80 landum ad Papam. Not. primo, quòd causa suspicionis est proponenda coram iudice, qui recusatur. ad hoc ē. eo. suspicionis. & ē. e. tit. & lib. si contra vnum. & c. iudex. Nota secundo arg. quòd isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali, probat text. quòd dicit de causa suspicionis: de quo in d. c. suspicionis. Dominicus.

¶ *Prima gl. ponit quid approbet, & summat.*

e ¶ *Ab arbitris.*] approbat, quod not. Ber. ē. e. suspicionis. circa princ. in gl. & Gul. in Spe. de appel. §. nunc tractemus. ver. sed ad quem. Et breuiter dicit, quòd ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

f ¶ *Iuris.* 4.] vbi sunt iura, videbis j. & ista est ratio quare debet appellari ad Papam: quia cum isti arbitri secundùm iuris formam sint electi ad ipsum ius, à quo potestatem habent, oportet appellari. & sic ad Papam, qui est lex animata in terris.

4 Ista gl. fatetur quòd debeat appellare ad statutes, quando per istum debeat in arbitros compromitti. Philip. Font.

ADDITIO. In anthe de consulib. ad fin. coll. 4. Ioan. And.

g ¶ *Iudicem.*] delegatum Papæ. ē. eo. tit. suspicionis. quod intellige vt ē. eo. lib. si contra vnum. & idē si recusetur ordinarius. ē. de appellat. cum speciali.

h ¶ *Concordare.*] nec sibi inuicem deferentibus. ē. in antiq. de rescri. pastoralis. in prin.

i ¶ *Grauauerint.*] in

CAP. XI.

AB arbitris e, qui secūdum formam iuris f, vt de proposita contra iudicem g suspicionis causa cognoscant: vel qui cū ad reuocationē ambigitur litterarū, iudicibus nequentibus in vnam sententiam concordare h, adcōcertationē huiusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si grauauerint i) ad sedem Apostolicam appellandum k.

¶ Idem.

¶ *Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. Ioan. And.*

¶ *Executor datus à Papa, vt prouideat per sonā, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum. & causam reddit. Ioan And.*

CAP. VII.

IS CVI i AB APOstolica sede mandatum est, si per se commode non potest, alium loco sui subdelegare non prohibetur, nisi ei fuerit interdictum, vel nisi ab eo, qui mandauit, speciale habeat mandatum, vt per se ipsum causam audiat, vel terminet.

ne in sententia, puta quia iniquè pronunciant illū suspectum: quia suspectus probatus non est, vel econuerso, vel ante sententiam, puta nimis breuem dilationem dando. ē. de dilat. ca. j. quod est ipsorum officium. ē. eo. suspicionis.

¶ *Gl. seq. obiicit & soluit, casum addit, solutionem per similē fortificat.*

k ¶ *Appellandum.*] contra. C. de recep. arb. l. 1, 2. q. 6. à iudicibus. in quibus dicitur, quòd non appellatur ab arbitris. Sol. sunt qui dam arbitri, qui compromissarij vocantur, & voluntate adeuntur: & ab illis non appellatur 5 & sic loquuntur contraria. Sūt alij, qui de necessitate iuris habent assumi, de quibus loquitur hæc decr. & à talibus bene appellatur; vt hic: & sic etiam possent intelligi lex illa C. de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decr. locum habere in arbitris electis ad audiendam causam, quam mouet episcopus contra suum subditum, cum etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 11. q. 1. fi clericus. & de hoc bitus. in fa. ē. de of. or. irrefragabili. in gl. pen. fi. etiam magis fauet lex qui necessariam satisdationem præstare debet quàm ei, qui voluntariam: quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittit, secundum non. ff. qui sa. cog. fideiussor, ad idem C. de reb. creb. gener aliter. in fi. t. resp.

5 Supplicat in pōt. ē. de arbi. fi fine. & not. 2. q. 6. à iudicib.

IS *cui.*] Sunt duæ partes. secunda. ibi, *Sed si.* quæ facit tria. Primo ponit dictum. Secundo rationem interferit, ibi, *Quia cum.* Tertio, ibi, *Nisi.* excipit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt prouideret personæ idoneæ de tali præbenda, quæ vacabat: quia forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiam personarum huius patriæ: vtrum talis executor sic deputatus à Papa, possit vices suas committere alij? Respondet quòd non, nisi Papa daret sibi specialem potestatem, vt prouideret per se vel alium. ca. vlt. eo. ti. in ant. Sed quid si Papa mādauit, vt de illa præbenda prouideret certæ personæ, puta Titio, vtrum possit subdelegare? Respondet quòd sic: nam tunc non est electa industria personæ, ideo potest alij committere: secus est in primo casu, cum est electa industria personæ, circa personam eligendam: tunc enim non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem à Romano Pontifice, vt d. c. præalleg. Not. primo quòd cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certæ personæ, puta Titio, non videtur electa industria personæ executoris: secus si committitur prouisio incertæ personæ. Not. insuper, quòd in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, non potest subdelegare, quia industria eius electa est. Not. hic gl. not. quæ limitat iura dicentia, quòd delegatus alius à principe non potest subdelegare: verū est, nisi detur sibi potestas specialis. subdelegandi: nam delegās dando potestatem subdelegandi, videtur ipsemet delegans subdelegare, sicut etiam dominus dando procuratori suo facultatem substituēdi, & procurator substituit, videtur ipsemet dominus substituere. Hel. Regn.

¶ *Prima gl. tria dicit, vnde sumpta, quid declaret, & summat.*

l ¶ *Is cui.* Sumpta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, quæ fuit à nobis. Et declarat ista decr. & seq. decr. vlt. ē. co. ti. §. is autem. Et in summa dicit, quòd executor datus à Papa vt prouideat personæ, subdelegat. *Si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddit.*

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Anc. & reprobat quod

quod ibi dixit Ian.in gl.fi. qui diffinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris,& tunc non committit:an prouidere facias vel compellas,& tunc committit.

a ¶ *Ab apostolica sede.*] speciale enim est delegati à principe, quòd subdelegare poteſt.C.de iudi.à. iudice.ſ.eo.c.paſtoralis & c.vlt.

b ¶ *Prouiſio.*] etiam ſi committatur ei, quòd inquirat de illius vita & conuerſatione, vt in cle.eo. tit.iudices.

Aposttto. Et hoc eſt quod dixit Ioann. Monach. ita ſeruari in forma pauperſ. Ioan.And.

c ¶ *Prouincia.*] ergo nõrequirimus.quòd beneficium ſit certum:ſufficit quòd ſit certa perſona, licet incertum beneficiũ, vt ſubdelegare poſſit:in hoc caſu non habet locum decr. vlt.ſ.eo.ti.

d ¶ *Non poteſt*]& ſic intelligatur ſ.eo.ca. vlt. is enim cuius in diſtria eligitur, non ſubdelegat , & ibi plene de hoc.

¶ *Gl.ſeq.alleg. vnam concordantiam , & per illam & iſtam quæſtionem ſoluit. ad quam ſol. adducit x. decr. & duas leges.*

† Dic q̃ illa cẽſetur electa i magnis in concerdãtiis publicam vtilitatem, & ſi vltra factum aliqd amplius requiritur, pẽsa examinatio. Bart.in l. inter artifices. ff.de ſo. Ian.in Re. q̃ p aliũ. vide Ang. Fõt.

Ita præcipiens , quia ordinarij delegare cum clauſula, per te, vel per alium, quem ex nũc. Phil. remittit ad Bart.in l.more maiorum. ff. de in. om. iu.& tz Bald. per text.ibi.l. nõ diſtinguemus §. quæſiti, ff.de reſcript. Fõt.

ſtolica [a] ſede committitur certæ perſonæ prouiſio [b] de beneficio in certa eccleſia,diœceſi, vel prouincia [c] faciendaːpoteſt alij cõmittere licite vices ſuas. ¶ Sed ſi non expreſſa certa perſona committatur eidem, vt alicui perſonę idoneæ de certa eccleſia , vel beneficio debeat prouidere:(Quia circa eligendam perſonam eius ;nduſtriaː tunc videtur. electa) prouiſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt [d]:Niſi forma cõmiſſionis habeat , vt per ſe vel per alium [e] id valeat expedire.

¶Idem.

¶ Is , cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum.hoc dicit.Io. And.

CAP. XII.

STatuimus [f] , vt is,per quẽ ab Apoſtolica [g] ſede certo loco inquiſitio fieri, vel quicquid aliud [h] expediri mandatur : ſi propter potentiam , vel malitiam illius,contra [i] quem inquiri debet,ſiue procedi,ſeu fautorumː eiuſdem. non poſſit hoc exequi eo loco ſecure [k], (ne ipſe commodum ex dolo, vel fraude reporter) ad id exequendum locum alium eligat idoneum,& ſecurum. ¶ Idem faciat ſi alia rationabilis cauſa [l] ſubſit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode [m],quod mandatur:ne tali prætextu impediri cõtingat mandatum Apoſtolicum , vel differri [n].

¶ Idem.

¶ Quando à ſubdelegato non in totum appellatur,quia non admittit exceptionem per quam denegatur etiã delegatum, habere iuriſdictionem,ad primum delegantem appellabitur.hoc dicit.Ioan.And.

† Not.q̃ pœnia ſunt impediri p illũ contra quem debet fieri,actus val per alios ei⁹ fautores.vide de teſti conſtitu tus.& de homi.Petrus. & 1.q. 4. quia præſulatus. Dom. Iudex ordinarius ſi nõ poteſt loparti̇um : ſed ſi non cũ maiorum ſubſit iuſta cauſa, nõ mutare , ſ; & delegatus cã ſubſtituere.

Not.q̃ dicio. ſtatuimus,eſt noui iuris ſignũ. gl.in cle. gña lem. de æta. & qual.gl. in ver. ſtatuimus.in cle.fi. de reſc. Do. & volentib. partibus non procederur extra locum aſſignatum: quia forma delegationis alteranda nõ eſt. Pet. de Anc.Fonz.

Idem Arch. per eandẽ rationẽ. I.A. Delegatus ordinarij locum non mutet ſine nouo mãdato.

c ¶ *Per alium.*] ergo quod de iure communi non poteſt, ex poteſtate commiſſionis poterit : ad idem iuſta ea.vlt. §. vices. faciunt hæc ad quæſtionem quam diſputaui , an delegatus ab alio quàm à principe, habeus ſpeciale mandatum ſubdelegandi , ſubdelegare poſſit : Et credo quòd ſic , quia ſicut iſti non habent à lege,quòd ſubdelegare poſſint , tamen ſi ad hoc haberent ſpeciale , hoc poſſent : ſic dicam quòd licet delegatus ab alio quàm à principe,non habeat hoc à lege,& ſic loquuntur contraria:tamen ſi habet hoc ab homine,ſubdelegare poterit.Ad hoc optime facit infra de proc.c.1.2. reſp. vbi procurator ad iudicia ante litem conteſtatam non ſubſtituit ex poteſtate legis,niſi eſſet datus in rem ſuam : tamen ſi habet ſpeciale mandatum,ſubſtituere poteſt.ad idem eo.ti.c.vlt.vbi procurator datus ad matrimonium contrahendum non ſubſtituit, niſi habeat ſpeciale:& compromiſſarius datus ad eligendum, non eligit vnum nomine ſuo,& alium nomine domini ex poteſtate legis:tamen ſi habeat ſpeciale , hoc poteſt ex poteſtate homiuis.ſupra eod.lib.de ele.c.pe.§.porro. ad hoc etiam facit infra tit.prox.c.1.& ſupra tit.prox.c.2.& 3. & infra de reg. iur. qui per alium. & in regula , poteſt quis. Stabo igitur regulæ, cum contrarium non reperiam. Et dicit lex , quòd non refert an ipſe ordo decurionum elegerit,an is cui ordo ipſum negotium dedit.ff.quod cuiuſq. vniuerſi.Item eorum. §. ſi decuriones.ad hoc etiam facit ſupra eod.de reſcr. cum aliquibus.& ſ. de præbend.hi qui.2. reſp.inſtit. de Attil.tuto. §. ſed quod iure veteri.

Aposttto. Et per hoc patet falſam eſſe opinionem Vin. quã vide ſupra de re iudicata.cum L & A. ſuper ver. ad eccleſiam. quam etiam hic reprobat Archid. qui dixerat valere proceſſum factum per delegatum , ex quo non opponebatur exceptio.Ioan.And.

¶ *Gl.ſeq.quærit,arg.pro.ſoluit contrariũm.*

g ¶ *Apoſtolica ſede.*] Quid ſi ab ſuperiori ordinario fiat talis commiſſio,cum eadem ſit ratio?Satis videretur idem. ff. de legi.non omnium.ſupra de tranſla.inter corporalia. Sed contrarium puto 3 , vt iſtud verbum aliquid operetur. ad hoc ſupra de decr. ad audientiam.& ſ. de priuil.ſi Papa. nec eſt eadem ratio:quia non ſic de facili de delegato Papæ per vniuerſum orbem recurritur ad Papam , ſicut ad ordinarium de prouincia vel diœceſi ſua poteſt recurri. Hinc eſt etiam , quòd licet delegatus Papæ recuſetur coram arbitris:quia ibi difficile eſſet recurrere ad Papam, delegatus ordinarij non , ſed recuſatur coram ordinario.ſ.eod.tit.& lib.ſi contra vnum,§. cum autem.Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non poteſt,inſinuet ordinario, qui ſuper hoc ſua deliberatione prouideat, vel expreſſe committendo eidem ,quòd extra locum ſtatutum id poſſit, vel alio modo.

3 Idem Arch. per eandẽ rationẽ. I.A. Delegatus ordinarij locum non mutet ſine nouo mãdato.

*Sta*tuimus.] Primo ponit ſpeciale ſtatutum cum ſua cauſa. Secundo illud generaliter prorogat,& cauſam reddit , ibi, *Idem*.Ioan.And.hic.

¶pro intellectu huius c.præſupponendum eſt,quòd mandatarius tenetur fines mandati obſeruare diligenter, ita quòd ſi fines ſui mandati excedat,non valet,eo quòd exceſſit fines mandati. Secundo præſupponendum,quòd inquiſitor à ſede Apoſtolica deputatus ad inquirendum exceſſus, dicitur delegatus. Tertio eſt præſupponendum,quòd delegatus in certo loco,nõ poteſt cognoſcere extra illum locum.c.ſtatutum.ſupra eod. li. de reſcr.

Casvs.Peruenit ad notitiam Papæ,quòd in monaſterio ſancti Cypriani Pictauis erat magna diſſolutio tam in capite quàm in membris : mandauit Papa archidiacono Pictauenſ. vt ad dictum monaſterium accedens , inquireret de dictis exceſſibus, tam in capite,quàm in membris,& inquiſitione facta , totum proceſſum remitteret ad Papam : archidiaconus delegatus timet , quòd monachi eum male tractent : Quæritur vtrum inquiſitor deputatus ad certum locum, poſſit locum mutare ad faciendum inquiſitionem , ſecundùm quod fuit ſibi mandatum?Videtur.quòd non,per c.ſtatutum.a lleg. Hoc tamen non obſtante reſpondet Romanus Pontifex in contrarium , videlicet,quòd inquiſitor deputatus ad certum locum,ſi ſubſit cauſa rationabilis, poterit locum mutare : & illud c.ſtatutum. intelligitur,quando non ſubeſt rationabilis cauſa , & hoc ne monachi reportent lucrum ex ſuo dolo : nam neceſſitas non habet legem.c.conſilium.de obſer ieiu. in antiq. Nota primò ex iſto text.quòd delegatus à ſede Apoſtolica deputatus : (idem in delegato à quocunque alio, cui eſt iniunctum, vt mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco aſſignato,niſi ſubſit iuſta cauſa , vt hic. Nota ;inſuper, quòd non ſolum iudex ordinarius poteſt mutare locum ſuorum maiorum. l. ſi vt proponis. C. quom. & quan. iud. ſed hoc etiam poteſt facere iudex delegatus cum iuſta cauſa,nec in hoc requiritur conſenſus partium : ſed ſi non conſenſu partium poteſt prorogari iuriſdictio. cap. ſtatutum. ſupra eod. lib. de reſcrip.Nota vltrius. quòd ſi Papa mandauit , vt delegatus aliquam inquiſitionem certo loco faciat,ſi executor timeat potentiam illius contra quem eſt facienda inquiſitio, poterit alium locum idoneum aſſignare, nec poterit excipi cõtra delegatum,quòd procedit extra locum ſibi deputatum.

¶ *Prima gl. ſummat.& dubium ſoluit.*

f ¶ *Statuimus.*] Is , cui aliquid certo loco expediendum committitur , ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Et nota quòd dicit, ſtatuimus 2. quaſi innuat , quòd ante hanc decre.ex quo commiſſum erat expediendum in loco,extra locum expediri non poterat,vt forma mandati diligẽter ſeruaretur.infra de præben. cui de non.ſit ergo hoc de iure nouo.

2 Not.q̃ dicio. ſtatuimus.eſt noui iuris ſignũ. gl.in cle. gña lem. de æta. & qual.gl. in ver. ſtatuimus.in cle.fi. de reſc. Do. & volentib. partibus non procederur extra locum aſſignatum: quia forma delegationis alteranda nõ eſt. Pet. de Anc.Fonz.

¶ Illius contra quem.] idem ſi propter aliam iuſtam cauſam, vt dicitur in ſi.

¶ Secure.]Locus ergo non ſolum debet eſſe ſecurus partibus. ſ.de ap.ex parte j. ſed etiam iudici vel inquiſitori,vt hic.debet ſit tutus , & etiam eſſe idoneus:quia non in taberna, vel in loco inhoneſto expediri id debet,vt hic.

Iudicij locus honeſtus.

¶ Cauſa.]etiam ſine dolo & fraude eius,contra quem id immi net expediendum. Ioan.And.

¶ Commode.]2. quæſtio. 2. faciat.ff.de verb.ſignific.nepos Proculo.

¶ Differri.]prouideri igitur debet non ſolum ne impediatur in totum,ſed etiam ne nimium differatur.& concor.ſupra eod.ti. ſi ſuper gratia.in fin.Ioan.And.

Si à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo prorogat, ibi, *Idem.* Tertio causam reddit, ibi, *Alias.* Ioan. And.

¶ Præsupponēdum est, quòd cum delegatus Papæ causam sub delegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatū subdelegantē: fallit in casu hic expresso.

Casvs. Impetrauit contra te delegatū, cui mandatum fuit in communi fórma, vt vocatis vocandis quod iustum esset decerneret: delegatus iste, quia ist, causa examinandæ non poterat commode vacare, quēdam sub delegauit non in totum, sed reseruata sibi sua vel executione: accidit quòd coram isto subdelegato feci te conuenire in termino assignato comparuisti: comparitione facta tu reus excepisti, quòd non tenebaris procedere coram iudice subdelegato propter defectum iurisdictionis: quia scilicet delegans fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam: tu ab isto interlocutoria appellauisti: quæritur ad quem debes appellare? Respōdet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionem, quia per mortem Papæ non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati, & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem. Idem est in aliis casibus, in quibus negas delegatum habere iurisdictionem, vt in glo. puta si proponēs rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus, & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur illud c. & l. j. C. de furt. & fer. cor. & c. sollicitudinem. de appel. Nor. vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iurisdictio: probat tex. per illud verbum, in aliquo, de quo supra eod. tit. & lib. quamuis.

CAP. XIIII.

SI à subdelegato [a], cui delegatus non in totum [b] commiserat vices suas, ex eo fuerit appellātū, quia exceptionem coram se propositam, quòd antequam per eum, vel per ipsum delegatū in aliquo [c] processum fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionē negatur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idē fiet [d] in aliis casibus [e], in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur. Alias si appellari deberet ad ipsum [f]: esset appellans (qui sic & fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius [h] sibi ipsi.

¶ Idem.

¶ Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum durent eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit. Zen.

CAP. XV.

HAC CONSTITVtione [1] pro tuenda iurisdictione ordinaria, & delegata, & ne per importunitatem impetrantium, aut importunam quorundam conseruatorum sollicitudinem, quæ ad eos non pertinent, ordinarii, & delegati grauentur, & ne ipsi conseruatores, qui ad tuitionem, & defensionem ecclesiarum, & personarum, & non ad earum grauamen, & destructionem sunt deputati, suæ deputationis limites excedant, & ne ipsi, vel alii, qui ad eos non pertinent, de causis, quæ ad eos non spectant, se intromitt

reſcrip. q delegati non debẽt aliquid accipere: verum idem ſit dicendum in conſeruatore? Reſp. q ſic: & in hoc ſimiliter q qui paratur conſeruator delegato. Sed quid ſi conſeruator fecerit contrarium in omnib. caſibus præmiſſis, an valeat proceſſus? Reſp. q non: immo ſinus proceſſus eſt ipſo iure nullus. *Non poſſunt.*]de poteſtate ordinaria, ſed bene de poteſtate abſoluta: nam Papa ſi veller, poſſet derogare huic conſtitutioni. Not. q qualitates requiſitæ in conſeruatore, requiruntur in ſubconſeruatore: ſic ut etiam dicitur in eſtatutum. ſ. e. li. de reſcrip. q qualitates requiſitæ in delegato, requiruntur in ſubdelegato.

Not. vlterius cõſeruatores nõ poſſe ſe intromittere niſi de manifeſtis, de quo ſ. c. i. ſ. allegato. Not. ſi

† Not. Per. de Ancha. q hic & de cõſeruatoribus laicorum: ponderando iſtam exceptionẽ, qa exceptio de regula ff. l. ſimili §. cui dukia. ff. de vi. citti. & oleo legato. Font.

† Aliàs ita: vel reginis.

naliter arg. q appellatione epiſcoporũ non cõprehenduntur habẽtes dignitates ſupiores, de quo j. de ſent. exc. quia periculoſum. Dom. ¶ *Gloſſa ſequentes hunc cap. principaliter inſiſtunt in oſtendendo differentiis inter delegatos & conſeruatores: quas demum colligit. pe. gl.*

a ¶ *Hac conſtitutione.*]Quædam exiſtis ſumpta fuerũt de ex tranſeunti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conſeruatoribus.

Additio. De qua Spe. poſuit eo. tit. §. vl. prope fi. Io. And.

b ¶ *Theatur.*]de hoc ſ. c. i. in gl. a.

c ¶ *Obtinentes.*]ecce vna differentia inter delegatũ & conſeruatorem: quia de legatus poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis, conſeruator non, & in hoc conſtitutio Alex. immutatur, quæ id permittebat.

d ¶ *Conſeruator.*]ecce alia differentia, quia eius qui eſt mihi iudex delegatus, poſſum eſſe delegatus, ſaluo iure recuſationis r. ſed in conſeruatore ſecus, vt hic. quod intellige etiam ſi non opponatur exceptio per ſi. huius c.

r Quæ ſieti poteſt eo caſu ſecundum Gul. in Spe. ti. r. §. ſupereſt. verſi. item q & diceſi poſt Hoſti. j. de appel. legitima Ioan. And.

e ¶ *Exceptis.*]eſt ſim. j. de priui. ne aliqui.

f ¶ *Eccleſiaſtico.*]ſ. vt lit. non conte. accedens. r.

g ¶ *Vel temporali.*]vt lit. non cont. accedens. 2. & ecce tertium: quia (ſaluo iure recuſationis) ſubditum mihi bene poſſum impetrare delegatum, conſeruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præſumant.*]idem in delegato, eo ſaluo, quia delegatus de expreſſo conſenſu partium hoc bñ poſſet. ſ. eo. li. de reſc. ſtatutum. §. in nullo, quod in conſeruatore non credo, quia ſi hoc voluiſſet, hoc addiſſet hic, ſicut ibi fecit, & hoc maxime per ſi. huius ca.

i ¶ *Nulli committere.*]Gul. no. contrarium in Spe. ti. r. ad fi. ver. ſed nunquid conſeruator. ibi dicebat, quòd conſeruator in eo. in quo iuriſdictionem habet, vices ſuas aliis committere poteſt 2. Et ecce quarta differentia inter iſtum & delegatum à prin cipe, qui poteſt in totum & in partem committere. ſ. eo. paſto ralis. & c. fi.

2 Abb. ſ. eo. tit. & lib. ca. 1 dicebat, q conſentiendo cæteris habebat, q cõmittere non poterat. Io. And.

k ¶ *Litterarum.*]ad idem ſ. eo. ti. is cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*]Cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*]ſcilicet in primo reſponſo. & idem in delegato: quia ſubdelegatus talis eſſe debet, cui poſſit delegari. ſ. de reſcrip. ſtatutum. §. in nullo. in fi.

n ¶ *Metu pœnæ.*]ad idem ſ. de elec. cum in cunctis. de vi. & hon. cle. vt clericorum.

o ¶ *Sciener.*]ſi ignorantia eſſet iuris, vel craſſa, vel affectata, idem eſſet. j. de reg. in. ignoranti 2. ſ. eo. lib. de tempo. or. eos. ſ. & de clandeſt. deſpon. c. 3. Ignorantia multiplex.

p ¶ *Officio.*]& à beneficio, quod eſt eius ſequela. 32. diſt. præter hoc. 81. diſt. fi qui.

Additio. Idẽ Io. Mona. & Arch. vide quod no. in cle cupientes. de pœn. in gl. no. nouam. in fi. Ioan. And.

Suſpenſus ab officio eſt ſuſpenſus à beneficio.

q ¶ *Suſpenſ.*] ecce quantum ſpeciale in conſeruatore, quod non eſt in delegato: quia dato quòd delegatus intromittat ſe de eo, quod non eſt ſuæ iuriſdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expreſſa.

r ¶ *Incurrat.*]No. nouum caſum, quo quis excõmunicatus eſt ipſo iure, alios no. j. de ſenten. excom. eos.

s ¶ *De expenſis.*]ad idem j. de immu. eccle. quoniam. in fi.

† Aliàs, ſatisfecerit.

t ¶ *Quorumcunque.*] quaſi diceret, ſiue ſint dati ad conſeruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifeſtis iniuriis, vel alio modo, vt dixi ſ. eo. c. i. Ioan. And.

v ¶ *Ipſo iure.*]vnde ſi poſtea procederet in non cœptis, proceſſus eſſet nullus. ad idem j. in fi. cap. & ſecundùm opi. Goff. Inno. & Bart. Brixi. hic eſt alia differentia. ſed ſecundùm Ber. & Hoſt. ſe cus. de hoc ſ. de reſtib. cum veniſſet.

† Alias ita, decernit.

x ¶ *Expirare.*] ſaluo eo quod dicitur ſ. eodem titul. & lib. cum plures. in fin. ſcilicet, quòd ſi plures eſſent conſeruatores, quo ad negotium cœptum per vnum, perpetuata ſit iuriſdictio quo ad omnes 3. Et not. quòd licet poteſtas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt ſuprà eodem libr. ſi ſuper gratia. tamen poteſtas conſeruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

3 Non in aliis nõdum cœptis. Philip. Font.

y ¶ *Edita.*]ſ. de reſc. ſtatutum. §. inſuper. cum. §. ſeq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conſeruatores: ſicet diſcrepent in quinque ſuperius enarratis, ſcilicet quia canonicus eccleſiæ cathedralis poteſt eſſe delegatus, ſed non conſeruator. Secundo, quia eius qui eſt mihi conſeruator, conſeruator eſſe non poſſum 4. Tertio, quia eius cui ſum ſubiectus eccleſiaſtica vel temporali iuriſdictione, conſeruator eſſe non poſſum. Quarto quia conſeruator non ſubdelegat, niſi ſecundum formam hic poſitam. Quinto, quia conſeruator excedens metas poteſtatis ſuæ, ſuſpenſus eſt ab officio, hæc patent ex textu. Sextum addidi. ſ. in gl. idem in delegato. Septimum, ſecundum opin. in gl. vndè ſi.

4 Quia iſta mutua defenſio eſt iuri infpecta: tamẽ duo poſſunt pro ſe inuicẽ teſtimonij dare. l. qui teſtamento. ff. de teſta. ſimiliter duo tutores pro ſe fideiubere, Bart. in l. Romanus Apulus. ff. de tut. & cura. da. ab hic. 16. quæſtiones per modum ſummæ quas videas per te, ſi ti bi corde ſedet. Anch. Font.

Additio. Octauum, quia cõſeruatores dantur ad futura, delegati non, vt ſcripſi poſt Inn. ſ. de reſtit. ſpol. audita. in prin. Ioan. And.

z ¶ *Omnino.*]ergo ſine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi ſ. eo. lib. de reſcr. c. i. & eo. ti. ſtatutum. in fi.

Additio. Ioan. Andr. circa materiam conſeruatorum ponit hic. 16. quæſtiones per modum ſummæ quas videas per te, ſi ti bi corde ſedet.

DE OFFICIO LEGATI

¶ *Dictum fuit supra de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices Papæ: ideo, &c.*

Continuatur dom. Hęliæ. Diuiſio.

Officij noſtri.] Præſupponitur pro intellectu iſtius ca. illud qđ habetur i gloſſ. 3. huius cap. poſita ſuper verbo, legati, q̃ tria ſunt genera legatorum: Quidam enim ſũt legati Cardinales, qui dicuntur legati de latere, & hoc ideo, quia aſſumuntur de latere Papæ: nam ſicut Imperator & patritij ſiue conſiliarij faciunt vnum corpus, cuius Imperator eſt caput, & conſiliarij qui ſibi aſſiſtunt in ſecretis, dicuntur eſſe membra, ita quòd machinans in mortem ipſorum conſiliariorum commiſerit crimen læſæ maieſtatis: ſicut ſi machinaretur in mortem Imperatoris. l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt. ita ſimiliter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa eſt caput, & Cardinales ſunt membra: ideo quando aliquis aſſumitur de Cardinalib. vt mittatur legatus, dicitur ſumptus de latere, & appellatur legatus de latere. Alij ſunt legati nati, ſicut eſt archiepiſcopus Caturienſis, vt in c. 1. de of. leg. in ant. Alij ſunt legati miſſi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reformẽt, tamen non ſunt Cardinales.

Cassv. Eſt aliquis legat⁹ in his partibus à ſede Apoſtolica miſſus: durante ſua legatione vacant aliqua beneficia, vt ponamus archiepiſcopus Burdegalen. eſt legatus, vacant beneficia *in ſua dioceſi particularia, quæ non* ſpectant ad ſuam collationem. vel vacant beneficia extra ſuam dioceſim particularem, quæ non ſpectant ad ſuam collationem, vtrum poſſit illa conferre? Reſp. quòd non niſi in creatione ſuæ legationis fuerit ſibi à ſede Apoſtolica nominatim data poteſtas, vt poſſit conferre beneficia: Et iſta ſunt vera, tam ip legatis natis, quàm in legatis miſſis ſimpliciter. Sed pone quòd eſt legat⁹ Cardinalis, verum poſſit conferre beneficia vacantia in ſua prouincia? Reſpondet quòd ſic: exceptis aliquibus beneficiis, de quibus in c. præſenti. j. eod. Et iſtud verum: quòd legatus Cardinalis poteſt conferre beneficia vacantia in ſua dioceſi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem ſpectat collatio illorum beneficiorum vacantium. Nota primo ex principio ca. quòd princeps ſuperior ex debito ſui officij debet laborare circa commoda ſuorum ſubditorum: nam ad hoc fuerunt ſibi conſtituta tributa fiſcalia. Nota ſecundo principaliter effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non poteſt conferre beneficia in prouincia conceſſa, licet habet iuriſdictionem ordinariam in tota prouincia ſibi decreta: ita quòd in iuriſdictione concurrit cum ordinariis, & poteſt adiri à ſubditis ordinariorum in prima inſtantia, & iſtud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum eſt iuriſdictionis, ſed Papa voluit expreſſe iſtis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis poteſt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia, etiam poſſet reſeruare beneficia vacatura certæ perſonæ, ſed non poteſt dare ius ad beneficium vacaturum. Ratio diuerſitatis eſt, quia licet reſeruans fecerit mentionem de certa perſona: tamen poteſt variare & conferre alteri, & ſic iſta perſona non habet certam & indubitatam ſpem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium, ſed ſi haberet ſpem indubitatam: puta ſi ſibi eſt datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd exiſtens in maiori dignitate debet magis honorari in conceſſione priuilegiorum, ad hoc de præb. de multa. & ẽ. tit. proxi. c. fi. §. 1. Dominicus.

Legatus non Cardinalis, habet ordinariã iuriſdictionẽ in beneficia conferre non pt.

¶ *Glo. prima ſummat & diuidit.*

a ¶ *Officij noſtri.*] Legati non Cardinales ſiue ſpeciali mandato iure legationis beneficia conferre non poſſunt: Sed legati Cardinales hoc bene poſſunt. Et primo ponit Innocentius prœemium ad dicenda vſque ibi: *Proinde.* Secundo ponit ſtatutum de legatis non Cardinalib. vſque ibi: *Quod in fratribus.* ibi ponit de Card inalibus vſque in finem.

Additio. Scias qu òd auctor huius decretalis Innocentius gloſſauit hanc decretal em, Ioan. And.

b ¶ *Pace.*] ad hoc prœemium concordat prœemium huius libri. & j. de reſt. ſpol. frequens.

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ Legati nõ Cardinales ſine ſpeciali mãdato iure legationis beneficia conferre nõ poſſunt: ſed legati Cardinales hoc bene poſſunt. Ioan. And.

CAP. I.

Officij noſtri [a] debitum remediis inuigilat ſubditorum: quia dum eorũ excutimus onera, dum ſcandala remouemus, Nos in eorum quiete quieſcimus, & fouemur in pace [b]. ¶ Proinde præſenti decreto ſtatuimus, vt Eccleſiæ Romanæ legati [c] quantumcũque plenam legationem obtineãt, ſiue à nobis miſſi fuerint, ſiue ſuarum prętextu eccleſiarum [d] legationis [e] ſibi vendicent dignitatem: ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant poteſtatem [f]: niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus [g] noſtris legatione [h] fungentibus nolumus obſeruari: quia† ſicut honoris prærogatiua [i] lætantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

¶ *Gl. ſeq. de paritatibus legatorum remittit: & ponit quatuor imparia.*

c ¶ *Legati* 2.] Tria genera legatorum diſtinguit hæc decr. & licet quo ad quædam non ſit in illis impartitas, vt dixi ẽ. eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. 1. reſponſo. in gloſſa, quia verbum tamen quo ad alia eſt imparitas, ſcilicet in excommunicatos abſoluẽdo, vt ẽ. eod. c. pe. & eod. lib. de elect. ſi abbatem. & in cognoſcendo de cauſis exemptorum, & illos puniendo. j. de verbo. ſign. cap. 1. & in collationibus beneficiorum, vt hic. Et qui dicantur eſſe legati de latere Papæ not. ẽ. eo. c. pe. Et quòd Cardinales dicantur eſſe de latere patet *infra dum dicit: quòd in fratribus noſtris*, &c.

Legatorum iij. ſunt ſpecies inter ſe differentes. 2 Vide Ant. hic. Font.

† In manuſcriptis ita, q ſicut, &c.

d ¶ *Eccleſiarum.*] ſuarum: ſicut Cantuarien. & Eboracen. j. eod. c. 1. & de app. c. 1. cum ſi.

e ¶ *Legationis.*] quaſi dicat, ſi alio iure hoc eis competeret: legatio illud *non* pãuat.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Poteſtatem.*] contra. ẽ. in aut. de ſupp. negl. præl. *litteras.* vbi legati qui Cardinales non erant (vt ibi patet ex ſubſcriptione) beneficia conferunt: Dic quòd illud fuit ex ſpeciali mandato, & ſic non contradicit, ſed concordat ei quod ſtatim ſequitur, niſi hoc, &c. multa ergo licent ex ſpeciali demandatione, quæ *ex generali virtute legis non licent. de his vide ẽ. ti. prox.* is cui. in fine.

g ¶ *Fratribus noſtris.*] No. quia cum Papa promiſcue de Cardinalibus loquatur, vocat illos fratres 3. Si ſpecialiter, epiſcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. ẽ. de teſti. licet. 3.

3 Et ſic hic intelligitur de Cardinalib. Et ſi epiſcopi dicti Font.

Additio. De præb. dilecto. in princ. Ioan. And.

h ¶ *Legatione.*] repete eccleſiæ Romanæ, de qua ẽ. tractauerat.

i ¶ *Prærogatiua.*] concor. ẽ. tit. prox. c. vlt. §. 1. & j. de priui. ne aliqui.

¶ *Gl. ſeq. litteram exponit, quærit, arg. pro ponit duas opi. contrarias: in fine ponit duo dicta.*

k ¶ *Ampliori.*] vnde beneficia cõferre poterũt, cum reſtrictione tamen & determinatione, quam habes ẽ. eo. præſenti. & ca. ſeq. Sed quid dices: poteſt ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta eſt ad Papam per Lateran. concilium. Videtur quòd ſic 4 per dec. ẽ. de præb. ca. pe. vbi legatus tale beneficium contulit. Dicebat ibi Vin. quòd talis legatus hoc non poterat ſine ſpeciali mandato; & ideo ibi inſtituerat ipſe legatus apud Papam, quòd illam collationẽ confirmaret: & ſic faceret illam valere. Gof. ibi reprehẽdebat. Vin. & Ioan. concor. ibi Goff. & Gul. in Spec. ti. de lega. §. nunc tractemus. circa prin. qui omnes dicũt, quòd legatus de latere bene poteſt conferre talia beneficia per prædictam decret. immo dixit Goff. quòd illa præcipue poteſt conferre, quæ ſunt ad Papã deuoluta: cuius vices gerit in prouincia: allegabat etiam decr. ẽ. e. dilectus. & ẽ. de iur. pat. cum dilectus. pro hoc etiam bene facit. ẽ. e. li. de ele. ſi abbatem. 2. reſp. vbi confirmat electionẽ, quarum confirmatio ſpectat ad Papam. & j. de verb. ſig. ca. 1. j. reſp. Quod ergo petit in prædicta decr. pe. *ille legatus*, quòd Papa collationem per eum factam proſequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem, quia legato non parebatur. Certum eſt 5 autem, quòd legatus etiam de latere non poteſt conferre beneficia vacantia in curia ſine ſpeciali mãdato, vt j. de præb. *licet.* in fi. quod intelligo infra menſem, vt eo. ti. ſtatutũ. Et no. quòd vbi eſt legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens ſpeciale mandatum, poſſent tres concurrere in collatione beneficij: ſcilicet Papa, legatus, & ordinarius 6: & ſi apparet quis primo contulerit, non eſt dubium: ſi vero non apparet quis primo *contulerit*, tene quod habes j. de præb. ſi à ſede. Ioan. And.

4 Trãſit Dominic. cum glo. Font.

5 Idem Doc. Font.

6 Idem Doc. in c. fin. ẽ. de confir. Font.

1 Hæc ceſſãt hodie q̃ cõcil. Trident. ſeſſ. 24. de reforma. c. 19.

Lega

Legatos.]Duo facit præmittit & probat declarationis causam. Secundo declaratibi, *Præsenti.* Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia, accidit q̃ Papa mortuus est, vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita q̃ mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Resp. Romanus Pontifex, q̃ cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparatur proconsuli: Si vero sit legatus natus vel legat⁹ missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incũbunt sibi iure suæ legationis. No. primo, q̃ legati mittuntur vt euellant vitia, & plantẽt virtutes: verumtamen plura alia possunt expedire. Not. secũdo, q̃ legati Papæ habent iurisdictionem ordinariã: & ideo indubitanter verum de his, q̃ eis competunt iure suæ legationis: Sed quid de his, quæ, eis competunt ex speciali facultate? dicendum q̃ communis opinio doctorum est, q̃ ipsi legati habent delegatam iurisdictionem: ideo illa expirat per mortem Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Not. tertio ex suprascriptione, quòd quando Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tamen fallit in Cardinali Basilicæ 12. Apostolorum, vt no. Host. ẽ. de priui. cum olim. Nor. quarto quòd legatio dicitur esse officium. de quo ẽ. c. prox. vbi appellantur dignitatem. Dominicus.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

2 ¶ *Legatos.*]Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decr. quod no. Io. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inn. de of. dele. in ant. licet. Host. de rest. in int. cum ex litteris. & ẽ. eo. c. vl. & Gul. in Spe. eo. ti. § *superest.* ver. quid de sententia. & § *finitur.* ver. pone ergo. & ver. seq. Et no. quia licet decr. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnib. legatis 1. Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatũ quærentem, quod etiam patet ex eo quod ĩ. dicit, cæterorumque præsidum, licet ergo quo ad quædam fit differentia inter eos, vt dixi ẽ. c. prox. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

1 Et sic dixit Fran. ẽ. c. prouisuisset fernatum post monẽ istius

b ¶ *Dissipent.*]vitia.

Clemẽs in c ¶ *Plantent.*]virtutes, & ista proprie sunt ordinariorum. ẽ. de archiepiscopo Rauẽnã. Ioan. And. of. ord. c. 1.

d ¶ *Proconsulum.*]Legatos Cardinales æquiparat proconsulib. relinquos præsidib. Nam proconsul est, qui ex consulib. ab Imperatore ad regẽdam certam prouinciam mittitur. [Aliter dicitur proconsul suffectus loco cõsulis, sic dictus: quia pro consulibus fungeretur. Præsides autem illi dicuntur, qui cum nõ essent prius consules, mittebãtur ad regimina prouinciarum,

2 Sic dicti quia præsunt, & est nomen generale vt ibi: scilicet quando non iniciatur curiæ. prouincias. Ioan. And.

ff. de of. præs. l. 1. 2. vbi de hoc. & l. 2. & ff. de of. quæsto. l. 1. ẽ. ex his. vnde arguendo à nomine legati: Cardinales qui ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistunt enim sibi in secretis consilius. ẽ. eo. li. de ele. fundamenta. ẽ. decet.) mittuntur ad regendam prouinciam: æquiparantur proconsulib. ẽ. de sen. exc. ad eminentiam. ff. de off. proconsu. l. 2. Reliqui autem qui secretis consiliis non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

e ¶ *Pertantes.*] hic incipe constructum: nos reputantes legatos, &c. & merito dicuntur ordinarij: nec expirat eorum officium, faciunt enim statuta perpetua. ẽ. de loc. c. 1. & ẽ. eod. ti. ca vl. & adeuntur per querelam. ĩ. eo. ti. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. ẽ. eo. lib. de ele. si abbatem. ff. de of. proconsu. l. & ideo, ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de off. eius qui vic. alt. in ob. l. 1. & 2.

¶ *Gl. seq. primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrariorationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de nondum ingressotertio quærit an cœtus Cardinalium illum renouet: ponit opi. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*]non est ergo iuris noui promulgatoria, sed veteris declaratoria: quod ergo dicitur in prædicta decr. cum ex litteris. de resti. in integ. in prin. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinate verbum, commisit, quod sequitur: non enim morte Anastasij expirauerat legatio. Notat tamen Goff. in summa istius titu. ẽ. finitur quòd morte Papæ licet expiret legatio: non tamen iurisdictio quo ad exceptas: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirum, legatus enim Papæ dicitur legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur, 12. q. 1. liberti. 2. ẽ. eo. lib. de reser. si gratiosæ. Et nota quòd ista decr. non distinguit an ille legatus tempore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinariis non inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autem vacante sede cœtus Cardinalium libet ad vacã reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatum. not. Host. in prædicta decr. tum ex litteris. & Gul. in prædicto §. finitur. vers. sed nunquid. q̃ ex magna & euidenti causa hoc possent, aliàs hoc non debent 3. De potestate tamen Cardinalium sede vacante, vide quod dixi infra de schism. c. vnic.

† Vide cõcil. Trid. sess. 24. de reform. c. 19. vbi reformationes quæ tuta beneficiorum tollũtur.

3 Idem Philippus, & Dominicus.

ADDITIO. Cle. ne Romani. de ele. & ẽ. eo. de ele. vbi periculum. ẽ. idem quoque. in gl. 1. Fonta.

† Intelligo scilicet re nõ integrum vel integra, an per mortem Papæ ex spirat, legatio, distinguit hic Per. de Anc. Flo.

g ¶ *Expiraſſe.*] idem habes de inquisitorib. hæreticæ pravitatis ĩ. de hær. ne aliquid.

4 *Præsenti.*]Sunt tres partes: Prima in vbo declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secunda: ibi, *Cæterum.* Tertia: ibi, *Quicquid.* Ioan. And.

CASVS. Legatus cardinalis in hac prouincia fuit collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorem certæ personæ, & illi personæ dedit executores ad prouidendum in defectum capituli: postea vacauit præbenda, executor tamen eam non contulit: accidit quòd finita est potestas legati, vtrum expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quòd executor non possit conferre illam præbendam? Respondet quòd sic, si executor nondum processerit ad collationem, sed si processisset, & illam præbendam contulisset, valeret collatio: licet persona illa certa non apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum fit verum indistincte, quòd legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Respondet quòd non: sed in vna ecclesia vnicum potest reseruare beneficium: vel de beneficiis spectantibus ad vnum collatorem, & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationem, & hoc etiam verum de beneficiis spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo argum. quòd quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis, debet dicere quòd faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secundo quòd potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia. ad hoc ĩ. de præbend. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima gl. facit quatuor, dicit quid restringit, quæ pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinet.*

h ¶ *Præsenti.*]Ista decretalis & sequens restringit generalem potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua ẽ. eod. cap. 1. verum est tamen, quòd primum dictum huius decretalis declaratorũ est iuris veteris 4, vt in princ. patet. Et hoc dicit, li. in ver. in finita legatione expirant reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis, nisi tunc illa beneficia iam vacantia fint collata. Demum dicitur, quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius, legatus in eadem ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta, irritum decernitur. Et determinat hanc decretalis notata per Hostiensem ẽ. eo. ca. vlt. & per eum & per Ber. ẽ. de in. par. cum dilectus. & Gul. in Spe. eo. tit. §. nunc tractemus. ver. sed ecce.

4 Vnde Gu. in ver. in finita & Archi. hic dicũt, q̃ curiales hoc tenebant, discentes q̃ sæpe sic fuerat declaratum. Ioan. And.

i ¶ *Sue legationis.*] quia ẽ. ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc infra de præbend. hi qui. secundo respondeo. Et nota quia si legatus non Cardinalis non potest conferre beneficia vacantia iure legationis. ẽ. eod. titul. & lib. capitul. primo. multo minus ergo posset reserua

CAP. II.

LEgatos [a], quibus in certis prouinciis committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus [f] edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquã per ipsius obitum † expiraſſe [g].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnia processus habitus super illis, nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest. & quod sit cõtra prædicta irritum decernit. Ioan. And.

CAP. III.

PRæsenti [h] declaramus edicto reseruationes † quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [i] legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denuntiationes, inhibitiones, & q̃cessus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

seruatem Cardinalibus ergo habet locum hæc decretal.

Abbatto. Idem Ioan. Mon.

a ¶ *Ad collationem.*]ergo non ſufficit ꝙ vacauerint, niſi priorũ beneficiorum vacantium ſit facta collatio: & eſt ſi. ĵ. de conc. præb. c.vl. vbi non ſufficit quòd beneficia vacauerint: & quòd ab executorib. fuit petitum vt illa conferant, ſi ipſorum nõ fuerit facta collatio, immo habuit locum reuocatoria.

† Ancharan' not. ꝙ legatus & vacans ita & vacilla reſeruat: ſimi ſa tamẽ legatione, quo ad vtrunque re ſeruatio expirat indiſtincte: quia cõcedit legato decretũ & alia omnia vt ecceſſores pereunt. Item reſeruationes ex turmo dependent: ergo facilius tollentur. Fon.

† Fallit ſi legatus coeua lerit canonicatũ & prebendã vacaturã reſeruauerit, dato executore: nã talis finita legatione cõferre poterit. Per. de Aſc. Fonta.

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc poteſt eſſe multis modis, puta quia datꝰ fuit legatus ad tempus: finito tempore finita eſt legatio. ĵ. de of. dele. de caſus. Item quando reuocatus eſt. ff. de iud. l. iudicium. Item quãdo eſt egreſſus c legationem animo non redeundi, legationẽ ideo dixi: quia ſi eſſet egreſſus vnã prouinciam, is q eſt legatus in plurib. ex quo nõ eſt egreſſus legationem, adhuc non expirauit eius iuriſdictio. ĵ.e. ti. non nit. ſic enim legatus in qualibet parte legationis exiſtens, iuriſdictionem exequitur ſicut epiſcopus in qualibet parte dioceſis. ĵ.tit. prox. cum eps. Item finitur legatio pſonalis mor te ipſius legati non tamen morte conſtituentis. ĵ.e. prox. perſonalis ideo dixi: quia ſi eſſet realis, puta quæ competeret dignitati, non expiraſſet morte legati, vt ĵ.e. c.t. & ĵ. de of. deleg. quoniam abbas. Et quod ſupra dixi his modis legationem finiri, die verum in ſui perſona, & quo ad non cœpta per delegatos: ſed ſi quas cauſas commiſiſſet, & res non eſſet integra, durat finito eius officio illius delegati poteſtas. ĵ.e.c.vl. Et eſt mirabile: quia iuriſdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum ſed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iuriſdictionẽ executoris hoc & alios proceſſus facientis. Sed reſeruationes beneficiorum ſunt odioſæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas, & quia præiudicant ordinariæ poteſtati: igitur ſunt reſtringendæ, ſed poteſtas executorum datorum à Papa ſuper gratia facta, etiam re integra, & ſup facienda re non integra, bene perdurat poſt mortem Papæ d: quia Papa poteſt ius ad vacaturas dare, ſed nõ ſic legatus. ĵ.e.ti. prox. ſi ſuper gratia. & ĵ. de præb. ſi cui. in fi. bene ergo poteſt legatus donec durat in officio ſuo impedire ordinarii in cõferendo: ſed finito officio nõ, vt hic.

c ¶ *Reſtringere.*] Cauſam huic edicto, & ei quod dicitur ĵ. ca. prox. dare potuit Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, [ſcilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi ĵ.c.t. in fi.] qui in pluribus prouinciis legationis Papali fungens officio, omnes dignitates, perſonatus, & beneficia in legatione ſua vacantia ſuæ collationi reſeruauit: reſtricta eſt ergo hodie eorum poteſtas, vt ĵ. patebit.

d ¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo qua ſolutioni obſtant, reſpondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*] illa igitur ſublata, puta mortuus, vel perſen tentiam debito mõ exclutus eſt is ꝙ quo facta erat reſeruatio: vel iam conſecutus eſt præbendam, vel renocauit legatus reſeruationem 3. tunc bene poteſt in eccleſia eadem facere aliam: quia illa non pendebat: ſi vero illa pendet, aliam non poteſt facere: Sic & pendente dilatione quieſcit officium iudicis. C.de.dil. fine pars. ĵ. de ap. ſignificãte. ſic & pendente lite contra vnum electum, non poteſt alius eligi, quod dic vt ĵ. vt lite pend.c.i. & 2. & ſic attenuata pendente appellatione renouatur per modum attenuati: quod dic vt ĵ. de ap. non ſolum. ſic & is qui contulit alicui beneficium, pendente termino acceptationis, non poteſt illud alij conferre, vt ĵ. de præb. ſi tibi ab lenti. & ſic pendente negotio reſignationis, delegatus nõ ſubrogat cauſam, niſi de recuſatoris aſſenſu, vt ĵ. eo. lib. de offic. dele. iudex. 2. reſponſo. & ſic & accuſatus pendente accuſatione non promouetur. ĵ. de accuſat. omnipotens. nec teſtificatur. quod dic vt ĵ. de teſti. c. vlt.

nem a eorundem beneficiorũ iam vacantiũ† minime ſit proceſſum) eoipſo quòd illius finitur b legatio, viribus penitus vacuati: nec executores eoſdem poſſe vlterius beneficia taliter reſeruata cõferre ſ. ¶ Cæterum reſeruationes huiuſmodi (per quas interdum prælati & eccleſię nimium onerantur) reſtringere c cupiẽtes: Prohibemus, ne poſtquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata eccleſia reſeruationem aliquam duxerit faciẽdam: aliam (illa pendente d) faciat aliquatenus in eadem e. Nec etiam poſtquam alibi reſeruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuſcũque: aliud f quod ad illius g collationem pertineat (quandiu reſeruatio pendet alteri°) ſibi quoquo modo reſeruet. Quicquid autem contra præmiſſa h contigerit attentari, eo ipſo viribus non ſubſiſtat.

10 ¶ Idem.

¶ Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias legati reſeruare vel conferre non poſſunt: Idem in dignitatibus eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt maiores poſt epiſcopos, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi, & contra hoc factum eſt irritum.

CAP. IIII.

20 DEliberatione i quid a duximus inhibendũ, ne aliquis Apoſtolicæ ſedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoſcatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas eccleſias k, ſeu ipſarum eccleſiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eiſdem, maiores in earum capitulis poſt epiſcopos exiſtentes, habent per viam electionis l aſſumi, ſuæ ordinatiõi, collationi, quia ſimilitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

h ¶ *Præmiſſa.*] omnia comprehendit. ad idem ĵ. in ant. de reſc. olim. ſi igitur finita legõe executor cõferat, vel ꝓceſſus faciat, non tenet, vt in 1. reſp. & idẽ in ſequentib. caſib. vt in pr. dixi.

Deliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit ꝓhibitionẽ in quadruplici ſpẽ: Sedò decretũ ibi, *Decernentes.*

Casvs. Diſtum fuit ĵ.c.1. quòd legati. Cardinales poſſunt beneficia cõferre, & reſeruare: vtrum ſit verum indiſtincte, quòd poſſint conferre beneficia quæcunque, ſiue ſit eccleſia cathedralis, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas eccleſiæ collegiatæ, vt decanatus beatiſſimi Hilarij maioris Pictauis, vel prioratus beatiſſimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis poſſit illas conferre? Reſp. ꝙ non: dum tamen ſit principalis dignitas illius eccleſiæ: Aliæ autem dignitates minus principales illius eccleſiæ cadũt ſub poteſtate legati Cardinalis: & hoc verum, niſi ad illas dignitates minus principales aliqui aſſumerentur per electionem: Nec poteſt legatus dare alicui poteſtatem, vt recipiat reſignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem ſimul: ſed poteſt committere ſucceſſiue, vt dicit gloſa. Not. primo, quòd iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc pro com. huius libri. Not. ſecundo argu. quòd in mandato generali, quibuſcunque verbis vtatur, non includũtur requirentia ſpeciale mandatum. ad hoc ĵ. de proc. c. 2. Dominicus.

¶ *Prima glo. ponit ſummam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias legati reſeruare vel conferre non poſſunt. idem in dignitatib. eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt maiores poſt epiſcopos, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi, & contra hoc factum eſt irritum. Secundo dicitur, quòd legatus non poteſt alicui committere, quòd recipiat reſignationem beneficij, & poſtea illud conferat, & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Eccleſias.*] tolle quod eſt infra, ſuæ ordinationi, &c. Et conferre eccleſiam, eſt conferre ipſam principalem dignitatem de eccleſia 6, puta epiſcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratũ: vel *his ſimilia*, & *has hic* prohibet conferri. non prohibet cano nicatus ipſarum eccleſiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ ſequuntur.

¶ Glo. ſeq. querit. epi. ponit. Iterum querit, & ſolut.

[¶ *Electiones.*] aduertẽdum vidi de facto hanc quæſtionem legatus contulit plebaniam, quæ ad collationem epiſcopi ſpectabat: quærebatur, an collatio eius teneret, & dicebant quidam 7 quòd ſic per hanc litteram: ex quo non per viam electionis, ſed collationis aſſumitur ibi prælatus. Sed hoc gl. lo. And. non

† Idem Doctores Phili. Fon.

5 Vide quod not. in cle. de præben. c. 1. in gl. de iſta.

7 Archidia. olim, ſed poſtea mutauit & tenet ꝙd ſequitur in

1 Vide Spec. titu. deleg. ĵ. 5. num. 14. Federeſi de Senis conſil. 197. & Gemi nianum hic.

2 Quod poteſt ante collationem: in dubio tamẽ non præſumitur Dom. Fonta.

3 Nec tenetur facere mentionẽ de prima reſeruatione, vbi eſt clauſula motu ꝓprio ſi illa nõ eſt certe debet: maxime cũ pro eadẽ per ſona reſeruatio. Dom. Fon.

non est verum: quia ista littera quæ de via electionis loquitur, tantum in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquitur. [Aliàs sequeretur, q̃ ēt cathedralem cōferre posset, cui quideretur p collationem, quod aliqui fatentur: sed non est verū. Io. And.] quasi diceret archidiaconatum ſ ecclesia cathedrali legatus cōferre non poterit, si ista duo concurrunt: q̃ ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm, & q̃ p viam electionis archidiaconꝰ ibi assumatur: sed si vtrūque vel alterū de sit, tūc legatus illū cōferre poterit. [a] vsi non sine mysterio sic diuisim summauit intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec ob. ſ. neque aliquod quominꝰ, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitū per præcedentia, & ibi sic locutus est, q̃ eo q̃ id vt plurimum obuenit, & potest etiā respicere quod hic dicit de dignitatib. cathedralium ecclesiarū maioribus post episcopos. Sed cū maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinē secundum quē archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem secundum ſ. Lateran. econuerso, & circa alia quæ no. ſ. i aut. de resi. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic, q̃ de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspiciendā sit consuetudo, dicimus tamen de iure archidiaconum præstare. Is ergo qui præest post episcopum capitulo, & conuocat capitulum, & similia facit, hac prohibitione inclusus est.

y Hæc Philip. Font.

[a] Hoc est vt cōferre poterit: vsi nissimū Philippus Dominicus Font.

† Hoc est cōcil. Lateran. sub Alexan. iij. cap. 8.

Additio. Idem concludit Philip. Fontanus.

a ¶ *Interponat.*] No. quòd ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat, non potest inhibere electorib. ne eligant, enam si sit legatus de latere: multo minus inferior. ſ. de rest. in int. c. 2. vbi de hoc.

Additio. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 1. q. 1. sunt quidam. ad finem quæstionis. Arch. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innoc. & Hostien. ſ. de of. deleg. ex parte. 1.

Additio. Et Ioan. Mon. refert hic se prius sic pronunciasse de Papæ mandato. Ioan. Andꝰ.

Additio. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*. quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species pulchrè notantur: interdum differunt: quod dic vt 23. distinct. quamquam. ſ. de offic. ord. si sacerdos.

¶ *Gl. seq. soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idem ſ. eod. libr. de elect. ca. penult. in prin. & ad hoc de pœn. distinct. 3. adhuc perfidi instant. 96. distinct. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere. vni quòd recipiat, & alteri quòd demum conferat, quia qua ratione committendo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et iste est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: contra regulam Possum per me quod nō per alium. ſ. de regu. iur. potest, vbi tunc & quosdam alios numerauī. Per alia. Ep̃s gatus enim bene potest resignationem beneficij recipere, & ea posita ei postea illud beneficium vacans conferre, sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, quàm per illum. Et est sim. expressum ſ. de concess. præbend. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, quòd conferat certum beneficium cum vacabit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen quòd legatus bene possit committere alicui quòd recipiat resignationem alicuius beneficij, & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri committere, quòd illud beneficium conferat, & per hanc decreta. 3. [Maxime ponderato prin. huius. ſ. ibi in genere. Iattributari post

Ita tenet Phil. & allegat Rotā decisio. 397. tenere hic cū glossa. Font.

esset quòd licet episcopus posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, conferendi beneficia vacatura, ſ. eo. li. de offic. vicar. c. vlt. non tamen alium quàm officialē constitueret.

Additio. Vide quod no. ſ. de præb. statutum. in vlt. glos. ſ. Ioa. And.

e ¶ *Lateranense.*] ſ. de concess. præben. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtranque, de hoc vide ſ. de elect. licet canon.

† Aliàs, fuit.

Additio. In glo. ad futura, quam hic ponit. Archidiac. Io. And.

Collatio.] Non dividitur, quia bene est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam à sede Apostolica: ita vitiat collationem obtentam à legato: Secus esse de collatione obtenta ab ordinario: quia illa taciturnitas non vitiat.

Casvs. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, contulit mihi aliquod beneficium vacans, tacui ei aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe non: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem ei legati à sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo suprà eodem titul. & lib. capitul. primo. Nota secundo, quòd in litteris beneficialibus quæ impetrantur à legato, eadem mentio debet fieri qualitatis & circumstantiarum, quæ requiruntur in litteris à Papa impetratis. Dominicus.

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre non potest. ſ. god. cap. 1. in fin. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus propria motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. ſ. de præbend. si motu proprio? Videtur quod non: quia Papa non est ligatus legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concess. præben. proposuit. vnde aliud in Papa, aliud in legato. Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene teneo collatio hoc tacito: licet vtrū que retinere non possim, vt in cle. de offi. ordi. cap. 2. quæ in hoc reprobat quod hic not. Archidiac. sic & si legatus conferat, tenebit collatio: non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit ſ. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decreta. quòd sicut impetrans beneficium à Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem, sic & impetrans à legato, alias non valebit collatio: quia impetratio est subreptitia: Vbi vero non impetrauit, sed legatus contulit, in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video quod impetrationem impedit facti possessio coloratā, si de illa non fit mentio. supra de concessio. præbend. cum nostris. collationem non impedit. infra de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

[a] Motus propriis legati, an excludat subreptionē sicut motus proprius papæ.

4 Vide Burchardum lib. 11. decret. c. 42. & B. Thomam. 1. 2. q. 96. art. 5.

5 Idem Per. de Anc. Fōt.

6 Quæ proprie sic ab illo, ad quem primo iure non spectat collatio. Io. And.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, prius quam fuerit appellatum.

CAP. V.

COllatio beneficij p legatum ſ sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mētio [b] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innoc. & Hostien. ſ. de of. deleg. ex parte. 1.

Additio. Et Ioan. Mon. refert hic se prius sic pronunciasse de Papæ mandato. Ioan. Andꝰ.

Additio. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*. quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species pulchrè notantur: interdum differunt: quod dic vt 23. distinct. quamquam. ſ. de offic. ord. si sacerdos.

¶ *Gl. seq. soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idem ſ. eod. libr. de elect. ca. penult. in prin. & ad hoc de pœn. distinct. 3. adhuc perfidi instant. 96. distinct. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere. vni quòd recipiat, & alteri quòd demum conferat, quia qua ratione committendo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et iste est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: contra regulam Possum per me quod nō per alium. ſ. de regu. iur. potest, vbi tunc & quosdam alios numerauī. Per alia. Ep̃s gatus enim bene potest resignationem beneficij recipere, & ea posita ei postea illud beneficium vacans conferre, sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, quàm per illum. Et est sim. expressum ſ. de concess. præbend. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, quòd conferat certum beneficium cum vacabit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen quòd legatus bene possit committere alicui quòd

¶ Idem.

¶ Collatio legati per taciturnitatem Prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

COllatio beneficij p legatum ſ sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mētio [b] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, prius quam fuerit appellatum.

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranen. [e] † cōcilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solū ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pēdentia [f] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ Collatio legati per taciturnitatem Prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

COllatio beneficij p legatum ſ sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mētio [b] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, prius quam fuerit appellatum.

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranen. [e] † cōcilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solū ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pēdentia [f] negotia hoc extendi.

Romana.] Sunt quinque partes secundùm Io. Mo. Primo ponit prohibitionem. Secundo ibi, *Nec pro eo.* soluit oppositionem illius phibitionis. Tertio ibi, *Quia in causis.* rõnem solutionis subiicit. Quarto ibi, *Officiales.* quandam moderationem offerta-

lib. Remensib. inũ gnt. Quinto : ib', *Et hoc.* illa ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt fiat solum duæ partes. Ioan. And.

¶ Præsupponẽdũ ẽ, q archiepũs pt̃ committere cãm suffraganeo, vel subditis suffraganei: sed qñ committit subditis suffraganei, non potest eos compellere. Cassv. Archiepiscopus Burdegalensis vult officialem foraneũ i diœcesi Pictauen. deputare ad cognoscendũ de causis per appellationem ad ipsum deuoluẽdis in futurum: vtrum possit? Resp. q nõ: licet causas deuolutas committere sue delegare possit in diœcesi sui suffraganei: sed non causas in futurum deuoluendas. Ratio est: qa post appellationem insidõ est ipsius archiepi, ideo causas pt̃ cõmittere: sed ante appellationem nõ habet iurisdõnem: ideo non põt̃ committere: quia nemo dat qd non habet. Sed ponamus q archiepiscopus per tẽpus sufficiens ad introducendum consuetudinem, constituit officiales ad cognoscendum de causis in futurum per appellationem deuoluendis, vtrum valeat consuetudo? Resp. q sic. Sed ponamus q illud ius sibi competit ex consuetudine, & sic constituit officialem in diœcesi Pictauen. vtrũ possit inhibere officiali Pictauen. vt non attẽtet aliquid, anteq̃ sibi competat iurisdictio? Resp. q nõ, vt in c. Romana. j. de ap. & ibi latius. Sed vtrum officialis iste deputatus ab archiepiscopo Burdegalensi possit excõmunicare, interdicere, vel suspendere epm Pictauen. vel alios suffraganeos? Dicit Rom. Pontifex q non, si archiepiscopus Burdegalen. ſit præsens vel prope locum: ne episcopo fiat quodammodo iniuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis persona, tamen istud procedit de honestate: Nam si officialis archiepiscopi epm suffraganeum excommunicaret, teneret excommunicatio. No. primo, q archiepũs regulariter nõ potest intrare diœcesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua: fallit in aliquib. casib. nam archiepũs potest visitare totam prouinciam suam. de cens. c. 1. eo. li. No. secundo ibi, *Dissonant aliquidve.*] iuncta gl. q archiepiscopus in diœcesi suffraganei non põt sibi ledem constituere, nec ordines celebrare: multo min' põt episcopus particularis in diœcesi alteri' episcopi. No. tertio principale effectũ huius ca. q licet archiepiscopus possit inhibere suffraganeis, ne procedat, vel aliquid attentent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, vt in c. Romana. j. de ap. nõ tamen potest constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondũ sunt deuolutæ: sed si essent iam deuolutæ, posset: quia non tenetur facere inhibitiones personaliter, sed põt alteri cõmittere. No. quarto, q archiepiscop' põt committere causam ad ipsum per appellationem deuolutam alicui de suffraganeis suis. c. pastoralis. eo. tit. in ant. sed non posset compellere subditos suorum suffraganeorum: vt d. c. pastoralis. Not. vlterius, q quandiu archiepiscopus est præsens: suus officialis principalis nõ debet episcopos suffraganeos excommunicare: sed illud reseruare debet archiepiscopo: si tamẽ faciat, tenet excõicatio, quia licet officialis archiepiscopi sit minor q̃tum ad ordines: tamen q̃tum ad iurisdictionem est maior: & ei est honor deferendus sicut suo domino: tamen est puniendus, eo q fecit contra canones. No. insuper in §. *Nec pro eo.*] q officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Not. finaliter eo. §. q judex qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicitur illam habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

¶ *Primæ glo. summar.*

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Archiepiscop' nõ põt sibi cõstituere officiales in diœcesib. suffraganeorum suorum, ẽt pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de cõsuetudine hoc habeat, & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt priusquam fuerit appellatum. Secundo dr, q donec archiepus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excõmunicare, suspendere, vel interdicere non potest pp ordinis episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa.

CAP. I.

ROmana Ecclesia [a]: & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remensis [b] archiepiscopus in diœcesibus suffraganeorum suorum foraneos [c] officiales constituat: quia cum metropolitanis, ne suorum suffraganeorũ ingrediãtur [d] diœceses, vt in eis auctoritate propria iudicent [e], disponant [f], aliquidve aliud agant g. canonica [h] prohibeant institutæ: nequaquam hoc possunt in illis per alios [i] exercere. ¶ Nec pro eo [k] quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt [l] in suffraganeorum suorum diœcesibus delegare [m]: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones [n] faciant, seu compescant in hac parte rebelles: Quia [o] in causis per appellationẽ deuoluris ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscũtur [p]: propter quod licite possunt super illis committere vices ¶ suas. Non sic autem in aliis†, in quibus nondum [r] extitit appellatum: & ideirco non debent aliquos cõstituere pro citationi-

b ¶ *Remensis.*] idem de aliis, vt in fi.

¶ *Glo. seq. tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] q foris in diœcesi constituebantur: qd archiepiscopus facere nõ potest: quia in diœcesi sui suffraganei, &c. vt j. sequitur. Vel, foraneos, i. qui forum teneant. ẽ. de ver. si. c. fo'. Vel foraneos: quia de foris veniũt vt adueniæ, vel peregrini dicantur, quorum sunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina. & c. fe. Io. An.

¶ *Gl. se. objicit & sol.*

† No. q hũs jurisdictionẽ solo habitu & si actu, nõ pt eam delegare. hac tõ, ne reciproca non concedantur sup futuris controuersiis. c. si de rescr. in antiq. quia tractus tps futuri ad iudicem non spectat. ẽ. de proc. auditis. non quemadmodum. ff. de ind. Ff. 1 Contab', quod sequitur. Io. And. a Vide quod dixi ẽ. eo. lib. de temp. ord. cum nullus. Ioan. And.

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo visitabunt & procurationem recipient? & sic est contra ẽ. de præscr. cum ex officij. ẽ. de cens. sopitæ. & c. super. & j. e. ti. Romana. & c. vlt. cum suis simSol. hoc non possunt nisi in casib. permissis, quorum iste vnus est: & vide quod no. Io. 9. q. 3. ca. 1. & c. 2. & Ber. ẽ. de off. or. pastoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali sedendo.

f ¶ *Disponant.*] extra iudicium faciendo coram se celebrari, & ante se recognosci contractus. j. de fo. comp. Romana. §. vlt. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priui. archiepiscopo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines, sacramẽta, & similia faciẽdo. Anton. Vt confecrando ecclesias, vel altaria. Ioan. And.

h ¶ *Canonica.*] loquitur de his canonibus. 9. q. 3. c. 2. & 9. q. 3. nullus primas. & c. conquestus. & concor. l. in Authe. de def. ciu. §. interim. col. 3. vbi præses prouinciæ, qui potest comparari archiepiscopo: non prohibet defensorem ciuitatis, qui potest comparari episcopo, quo minus vtatur iurisdictione sua. non sic autem in episcopo circa subditos suorum subditorum. de hoc ẽ. eo. ti. cum ab ecclesiarum. & probatur in Auth. iam alle. in prin. vbi dicitur, quòd defensor ciuitatis potest de causis in seniorum (prætermissis magistratibus municipalibus) cognoscere. & de hoc 11. q. 1. de persona.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per se non potest, nec per alium. 46. dist. sicut. ff. de admin. re. ad ci. pert. l. 1. §. 1. Argu. contra. 86. dist. non liceat. j. ne cle. vel mo. cap. vlt. cum si. primum est generale: secunda sunt specialia, quod dic vt 88. distinct. episcopus gubernationem. quod etiam est contra. j. de reg. iur. potest quis.

k ¶ *Nec pro eo:*] olim hic erat duplex littera: scilicet hæc prout iacet alia secundum causas per ap. &c. & hanc litteram communiter habebamus, & hanc secutus Ber. posuerat glossam, quæ secundum hanc litteram nec pro eo, falsa est: dicẽs, quòd archiepiscopus poterat tales officiales in causis appel. constituere, sed de illis in quib. appellatum nõ est, nullam habebant potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ *Possunt.*] & debent: quod dic vt ẽ. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamẽ renitentem compellere ad delegationem suscipiendam. ẽ. e. pastorali. 1. resp. & ibi plene de hoc: & j. de for. comp. Romana. 2. resp.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] scilicet indici appella. ne vlterius in causis procedat, vt j. eo. cap. §. à quibus. & j. de appel. cap. Romana. §. si autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt j. eo. non solum.

o ¶ *Quia in causis.*] similitudinem improbat.

p ¶ *Noscuntur.*] No. quòd eo ipso quòd appellatum est, iurisdictionem habet in causa: vnde videtur quòd statim possit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam j. de ap. in decr. Romana. §. fi autem. & in decretali non solum.

q ¶ *Vices suas.*] quia possunt per alium quod per se. j. de reg. iu. potest quis per alium. cum suis concordantiis.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Dathertum. de iur. pat. quod autem. & concor. de of. procons. l. obseruare. §. vlt. de relcr. c. pastoralis. in fi.

Notabilia dom. Helig.

a ¶ *Fu-*

2 ¶ *Futuris.*]tractus futuri temporis, &c. ff. de vſur. l. 1. §. 1. & de hoc ſ. de procur. audiris. in vlt. gl.

ADDITIO. Et ſ. de ſepul. in noſtra. ſ. de homic. c. 2. & de ſen. exc. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b ¶ *Conſuetudine.*]præſcripta ſ. de conſuet. c. vlt. ad idem ſ. eo. lib. eo. ti. c. 3. & concordat ad hanc litteram ſ. eo. tit. vt litigantes. in fi. lo. And.

c ¶ *A quibus.*] ſ. officialibus, & item dic de ipſis archiepiſcopis eadem ratione.

† Nota Dominꝰ & delegare non eſt iuriſdictionis, patet: nam ante appellationem regulariter archiepiſcopus delegare nõ poteſt: quia iniuſtiſſimum vt dicit hic glo. & Doct. nõ habet: & tamen ſtatute conſuetudine poteſt hoc. Font.

ADDITIO. Et ſatis patet ſ. de appell. c. romana. §. ſi autem. & §. ſeq. Ioan. And.

d ¶ *Gl. ſeq. reci. per quæ* *Circa illam.*]puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares. ſ. de reſcr. nonnulli. vel legales, vt ſ. de præben. præſenti. §. loca. Vel dic arbitrarii, & adde qđ dixi ſ. eo. li. de temp. ord. cum nullus. §. epiſcopo.

e ¶ *Extiterit.*]ſcilicet archiepiſcopus.

¶ *Glo. ſeq. recit. primo per obiect. ſecundo quærit. arg. negatiue. ſol. contrarium.*

f ¶ *Non attentent.*]licet de iure hoc poſſunt: quia licet ſint minores ordine, ſũt maiores iuriſdictione: propter eos quorum vices gerunt. 93. diſtin. c. vlt. & 94. diſt. c. 1. ſ. in anti. de off. deleg. ſane. 2. tamen inhoneſtum. erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid ſi excommunicetinũ quid tenere videtur quòd non: quia ſufficit legiſlatorem aliquid prohibuiſſe: etiam ſi non adiciat, &c. C. de legib. nou dubium. Sol. dico cum Ber. quòd tenet: quia ſpeciale eſt in his ſententiis, quòd iniuſte latæ ligant. 11. q. 3. c. 1. ſ. de ſent. exc. lacro. pu nietur tamen qui hoc fecit, vt ibi.

g ¶ *Metropolitanorum.*]vni de iure ſcriptum, omnes inſtruit. 23. diſt. præterea. 61. diſt. miramur. de re iud. in cauſis. in ant.

h ¶ *Reuerentiam.*]ſ. de off. deleg. c. 2. eo. lib.

i ¶ *Obſeruari.*]dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipſorum archiep. eorum? Credo quòd idem, cum eadem ſit ratio, immo multo fortius: quia magis eſt iuriſdictio officialis ſuorabilis: cum idem ſit conſiſtorium. ſ. de appellat. Romana. 1. reſpondo.

SI *canonici.*] Sunt quatuor partes ſecundum Gar. & Ioano. Mon. & Clericũ. Primo ponit ceſſationis formam: Secundo, ibi, *Scituri.* ponit non ſeruantes illam. Tertio, ibi, *Si autem.* ponit illos contra quos canonice ceſſatum eſt: Quarto, ibi, *Cæterum.* improbat quendam abuſum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASVS. Canonici eccleſiæ Pictauen. habent ex priuilegio vel conſuetudine, quòd cum aliquis eos offendit, vel occupat res eccleſiæ: poſſunt ceſſare à diuinis: donec ſit eis ſatisfactum: Accidit quòd quidam offendit vnum ex canonicis, vel aliquod delictum commiſit, propter quod poſſunt ipſi canonici ceſſare à diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipſi obſeruare? Reſpondet, quòd in ſcriptis in inſtrumento publico, vel litteris ſigillatis ſigillo authentico, debent inſerere cauſam ſuæ ceſſationis: & non facere del nqueanti, quòd propter illam causam intendunt ceſſare à diuinis. Quid ſi ipſi non obſeruant? Reſpondet quòd ipſi puniuntur: quia non percipient fructus ſuarum prædendarum, & ſi percipiant, tenentur reſtituere, & ſatisfacere de iniuriis illi, in odium cuius ceſſabant. Poſtea reprobatur quædam conſuetudo: quia ſi delinquens non curabat de ceſſatione, ipſi canonici remouebant imagines à ſuis locis, & ponebant inter ſpinas vel vrticas: Papa mandauit quòd iſta cõſuetudo eſt irrationabilis: quia eſt de decus Dei & ſactorum: *Diuini cultus.*] Iſta emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non eſt applicanda epiſcopo. Nota primo, q canonici de conſuetudine poſſunt inducere ceſſationem à diuinis *in* eccleſia: ſecus ergo de iure communi. Nota ſecundo, q parem vim habet *in* probando inſtrumentum publicum, & litteræ authético ſigillo ſigillatę. ad hoc ſ. eo. lib. de elec. vt circa. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ponit ſummam.*

k ¶ *Si canonici.*]Canonici, qui à diuinis ceſſare poſſunt conſuetudine vel alio iure, ſi ceſſare volũt, cauſam ſuæ ceſſationis exprimãt in inſtrumento publico, vel patentibus litteris ſuo vel alio authẽtico ſigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta legitima, quicquid medio tẽpore perceperint ab eccleſia, reſtituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et ſatisfaciant de iniuriis illi, cõtra quẽ ceſſant. Cauſa legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperiorꝭ taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur conſuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſuppoⁿebantur: Et ſtatuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

¶ *Officiales autem Remenſis archiepiſcopi (quamdiu in ſua prouincia, vel circa illam d exti terit e) in ſuffraganeos interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententias non attentent f. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum g, circa ipſorum ſuffraganeos (quibus ob reuerentiam h põtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obſeruari i.*

CAP II.

SI k † canonici l à diuinis m ceſſare n voluerint, prout in eccleſiis o aliquibus ſibi ex conſuetudine p †, vel aliàs q vendicant: antequam ad ceſſationem huiuſmodi r quoquo modo procedant, in inſtrumento s publico, vel patentibus litteris t ſigillorum † ſuorum, aut alterius u authentici munimine roboratis, ceſſationis ipſius cauſam, & cauſę ceſſationis exprimant: & exhibeant illud vel illas illi contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta † legitima, quicquid medio tempore perceperint ab eccleſia, reſtituant: & ſ. e. tit. & lib. quæ percipere debent, non percipiãt, † & ſatisfaciant de iniuriis illi, contra quẽ ita: conſuetudine, ſeu cõceſſant. Cauſa legitima inuenta tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur cõſuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſuppo-

10 ¶ Gregorius decimus in generali concilio Ludnen.

¶ *Canonici, qui à diuinis ceſſare poſſunt conſuetudine vel alio iure, ſi ceſſare voluerint, cauſam ſuæ ceſſationis exprimãt in inſtrumento publico, vel patentibus litteris ſuo vel alio authentico ſigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi contra quẽ ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta legitima, quicquid medio tẽpore perceperint ab eccleſia, reſtituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et ſatisfaciant de iniuriis illi, cõtra quẽ ceſſant. Cauſa legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur conſuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſuppo-*

nebantur: & ſtatuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.*

l ¶ *Canonici.*]ſeculares: non enim in regularibus locum habet hæc conſtitutio ſecundum Gul. quod eſt falſum 2. ſ. eo. quamuis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc non poſſent facere. ſ. de his quæ ſi. à ma. par. cap. quæſiuit.

m ¶ *A diuinis.*]ſcilicet, officiis.

¶ *Gl. ſeq. recit. per quæſtionem, an ſit interdicta eccleſia.*

n ¶ *Ceſſare.*]de iſta ceſſatione dicitur ſ. eo. irrefragabili. §. cęterũ. nec medio tempore dicitur talis eccleſia interdicta: ſed ſuſpenduntur ſolũ organa luarvnde tali ceſſatione durãte, poteſt ibi materia hoc epiſcopus & alij celebrare ſine irregularitatis pœna 3, vt in præd. §. cæterum. quod non eſſet, ſi eſſet interdicta. de cler. exc. mi, noſtualiſtis. de excel. præl. tanta. ſecundum Gul. & Gar. Nec poſſent ipſi canonici ſine epiſcopo eccleſiam interdicere: de his quæ ſi. à ma. par. c. quæſiuit. de iure communi: quia de ſpeciali non loquor. & ſic poteſt intelligi. ſ. de app. dilectis. & vacante ſede de iure communi hoc poſſent. ſ. de hæret. ad abolẽdam. ſ. de ma. & obe. cum olim. ſ. eo. lib. eo. tit. c. 1.

o ¶ *Eccleſius.*] vt Lugdunenſi Vien. Claremontenſi. Attrebatenſi. & quibuſdam aliis ſecundum Gul. & Gar.

p ¶ *Ex conſuetudine.*]Nota quòd cõſuetudo iuriſdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conqueſtus. de fo. comp. cum cõmgat. de arbit. dilecti. C. de eman. l. 1. & ſi.

q ¶ *Aliàs.*] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. ſ. de ver. ſig. ex parte. vel cõceſſione epiſcopi ſecundum Gabel. vel conſtitutione ſynodali ſecundum clericum, pro quo facit. c. 1. de ſen. exc. Arch. intelligit de priuilegio. Papa. Ioan. And.

r ¶ *Huiuſmodi.*]ſcilicet poſſe à diuinis ceſſare.

s ¶ *Inſtrumẽto publico.*]ad idẽ ſ. e. li. de ele. vt circa. & dic vt. ibi.

t ¶ *Patentibus literis.*]ad idem de temp. ord. c. 1. j. de ſen. exc. cum medicinalis.

¶ *Gl. ſeq. duo notat.*

u ¶ *Alterius.*] Nota ex vi relatiui ſigillum capituli authenti. cum 4. de hoc de prob. poſt ceſſionem. & plene per moderꝭnos de ſi. inſtr. c. 2. & in Spec. de inſtr. edi. §. videndum. ver. 10.

† Nota Dominꝰ & delegare non eſt iuriſdictionis, patet: nam ante appellationem *Gl. ſeq. reci. per quæ* *ſtionem, quam duplicatiter ſoluit, & remittit.* regulariter archiepiſcopus delegare nõ poteſt: quia iniuſtiſſimum vt dicit hic glo. & Doct. nõ habet: & tamen ſtatute conſuetudine poteſt hoc. Font.

† De maledicenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ec in ea quãuis, eccleſia, reſtituant: & ſ. e. tit. & lib. quæ percipere debeant, non percipiãt, † ſatisfaciant de in manuſcripto iuriis illi, contra quẽ ita: conſuetudine, ſeu cõceſſione, vel priuilegio Papæ, vel aliàs vẽdicãt, &c.

† Exponit Anch. ſinguloꝝ. facit l. ad reſtitũ ff. de teſt. l. fin. ff. & albo ſcri ben. vide ea. ſignificantibus. ſ. d app. Font.

1 Idem Dominus notans ex gloſſ. q ſimplici vocabulo canonici veniunt etiã regulares, ſi materia hoc patiat. Font.

2 Vide beatum Thomã lib. 4. ſenteñ. diſt. 18. q. 2. Paladanum eadem diſt. q. 1. arti. 4 & Ricardũ eadem diſtinct. q. 5.

3 Saluo qđ habẽs cle. de ſent. excõ. c. 1. Archidiac. not. de ſent. excom. is q. 1. rñſo. q irregularitas contrahitur, ſi ceſſatio facta erat auctoritate legati, epiſ, & iudicis delegati. Io. An.

4 Ioan. Mona fatet hoc contra ſe. ff. de procura. ſi procuratorem non pe ſe. C. de lib. c. cum preciũ. Ioan. And.

Ex principio iſtius canonis, quòd Papa poteſt ſtatuere formã iſtam formam? Reſpondet quòd ſtatutis, priuilegijs, conſuetudinibus ſernãdis. Per. de Aneh. Font.

Item nota quòd potest quis alieno sigillo signare: sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idem 73. dist. in nomine. ad hoc ff. de re iud. cum inter vos.

Additio. Vbi de hoc in quarta gl. dicit Arch. ℣ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumentis fiat mentio quomodo alieno sigillo signatum est. arg. ff. de his quæ in test. delen. l. j. §. & ideo. Ioan. And.

a ¶ *illud.*] instrumentum publicum.

b ¶ *illas.*]licet patentes litteras.

c ¶ *Hoc pretermisso.*] ideſt, cauſa non expreſſa in patentibus litteris : vel inſtrumento publico, & ſi ſignatione nõ facta.

d ¶ *Cauſa.*]quæ manifeſta, i. notoria & rationabilis debet eſſe. ſ. e. irrefragabili. §. cæterum. Et ſuper ea debet interuenire tractatus, & ſeruari forma decr. j. eod. quamuis. non enim pro penſione ſubtracta, vel minima offenſa fiet ceſſatio: ſed propter grauem iniuriam, puta ſiunt ſtatuta contra libertatem 1, impoſita ſunt tallię vel collecte clericis: determinat Archid. hæc diſcernenda arbitrio boni viri, i. iudicis. ff. de ver. ob. cõmunis. §. cum ita. ℣. in hac de offic. delegat. de cauſis. Ioan. And.

1 Quæ ſtatu ta ſint cõtra libertatẽ eccleſiæ, vide cap. fin. de immu. eccle. lib. 6. de ſentẽ. excõm. Font. P. grauem.

e ¶ *Inuenta.*]per ſuperiorem j. eo. quamuis. ſcilicet per Papam.

f ¶ *Illius eccleſiæ.*]lic ℣ eo. lib. de elect. cupientes. §. cæterum. & ℣. eo. t. ſi compromiſſarius. in fi. & nota pœnas reſtringendas: ¶ *Gl. ſeq. tractat quo iure agatur.*

Conditio ex lege quãdo datur.

g ¶ *Reſtituent.*] conditione ex iſta decr. cum enim per nouam legẽ inducitur obligatio, datur conditio ex lege. ff. de cond. ex le. l. vna. ſic eſt & ſimiliter in canone. [vt no. ℣. de ſepul. cum liberum. in gloſſa 2.] licet ſecundum canones non intendatur actio, ℣. de iud. dilecti. Gar.

h ¶ *Percipient.*]aliàs participent, quia cum contra eos detur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad non ſoluendũ. ff. de uſurpati. l. j. §. quòd ait. ff. de reg. iu. multitus. §. cui damus. j. de reg. iu. qui ad agendum.

i ¶ *Et contra quem.*]epiſcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Gl. ſeq. tractat tria, primo de taxatione: ſecundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de ſuper iniuria iuretur.*

k ¶ *Damna & iniurię.*] & hæc inferioris taxabuntur arbitrio, vt in caſu ſeq. ad hoc ℣. quod met. cauſ. ſuper eo. C. vnde vi. l. ſi quando. Et no. quòd petitio damnorum ſuper diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dãnum. §. 1. Init. eo. ci. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vind. & tam. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna non impedit aliam. ff. de cond. fur. ſi pro iniuria petere. §. cum furẽ. ſicut & aliud expenſæ, & aliud damna. ℣. de iniuria. Damni & iniuriæ differentia ſunt.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concipi.

l ¶ *Tenebuntur.*]In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum reſtitutione: ſecundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expenſarum refectione: cum enim nõ ſeruierint altari, de altari viuere nõ debuerãt. de præb. ſi vnus. de reiud. cum inter vos.

a ¶ *illud.*] inſtrumentum publicum.

b ¶ *illas.*]licet patentes litteras.

c ¶ *Hoc pretermiſſo.*] ideſt, cauſa non expreſſa in patentibus litteris : vel inſtrumento publico, & ſi ſignatione nõ facta.

d ¶ *Cauſa.*]quæ manifeſta, i. notoria & rationabilis debet eſſe. ſ. e. irrefragabili. §. cæterum. Et ſuper ea debet interuenire tractatus, & ſeruari forma decr. j. eod. quamuis. non enim pro penſione ſubtracta, vel minima offenſa fiet ceſſatio: ſed propter grauem iniuriam, puta ſiunt ſtatuta contra libertatem 1, impoſita ſunt tallię vel collecte clericis: determinat Archid. hæc diſcernenda arbitrio boni viri, i. iudicis. ff. de ver. ob. cõmunis. §. cum ita. ℣. in hac de offic. delegat. de cauſis. Ioan. And.

e *Inuenta.*]per ſuperiorem j. eo. quamuis. ſcilicet per Papam.

f ¶ *Illius eccleſiæ.*]lic ℣ eo. lib. de elect. cupientes. §. cæterum. & ℣. eo. t. ſi compromiſſarius. in fi. & nota pœnas reſtringendas: ¶ *Gl. ſeq. tractat quo iure agatur.*

g ¶ *Reſtituent.*] conditione ex iſta decr. cum enim per nouam legẽ inducitur obligatio, datur conditio ex lege. ff. de cond. ex le. l. vna. ſic eſt & ſimiliter in canone. [vt no. ℣. de ſepul. cum liberum. in gloſſa 2.] licet ſecundum canones non intendatur actio, ℣. de iud. dilecti. Gar.

h ¶ *Percipient.*]aliàs participent, quia cum contra eos detur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad non ſoluendũ. ff. de uſurpati. l. j. §. quòd ait. ff. de reg. iu. multitus. §. cui damus. j. de reg. iu. qui ad agendum.

i ¶ *Et contra quem.*]epiſcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Gl. ſeq. tractat tria, primo de taxatione: ſecundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de ſuper iniuria iuretur.*

k ¶ *Damna & iniuriæ.*] & hæc inferioris taxabuntur arbitrio, vt in caſu ſeq. ad hoc ℣. quod met. cauſ. ſuper eo. C. vnde vi. l. ſi quando. Et no. quòd petitio damnorum ſuper diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dãnum. §. 1. Init. eo. ci. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vind. & tam. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna non impedit aliam. ff. de cond. fur. ſi pro iniuria petere. §. cum furẽ. ſicut & aliud expenſæ, & aliud damna. ℣. de iniuria. Damni & iniuriæ differentia ſunt.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concipi.

l ¶ *Tenebuntur.*]In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum reſtitutione: ſecundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expenſarum refectione: cum enim nõ ſeruierint altari, de altari viuere nõ debuerãt. de præb.

cauſam exprimant: & illud [a] vel illas [b] ei, contra quem ceſſare intendunt, affligunt. ¶ Sciturі quòd ſi hoc [c] prætermiſſo ceſſauerint: vel cauſa [d], quam expreſſerint, non fuerit inuenta [e] canonica: omnia, quæ de quibuſcunque prouentibus illius eccleſiæ [f], in qua ceſſatum fuerit, ceſſationis tempore perceperint, reſtituent [g]. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eiſdem, nullo modo percipient [h], ſed ipſi eccleſiæ cedere, ac nihilominus ei contra [i] quem ceſſauerant, de damnis [k] & iniuriis ſatis facere tenebuntur [l]. ¶ Si autem cauſa eadem canonica [m] fuerit iudicata, is qui occaſionem [n] ceſſationi dederat, ad omne intereſſe dictis canonicis, & eccleſiæ, cui debitum officium eius eſt culpa ſubtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertendam, ſuperioris arbitrio [o] condemnetur. ¶ Cæterum deteſtabilem abuſum horrendæ indeuotionis Pilliorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis : aliorumque ſanctorum imagines, ſeu ſtatuas irreuerenti auſu tractantes, eas in aggrauationem ceſſationis huius modi proſternunt in terram [q], & vtricis ſpiniſque ſupponũt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero diſtrictius prohibemus. Statuentes, vt in eos, qui cõtra fecerint, vltrix [r] procedat dura ſententia: quæ delinquentes ſic puniat grauiter, quòd alios à ſimilium præſumptione compeſcat [s].

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios competenter ad hoc ſolliciti, ſuper ipſis dignitatibus & beneficiis, ſeu eorum fructibus, reditibus & prouentibus, ſeruitia debita & conſueta integre faciant, & ſolita onera ſubeant, ſeruitia ſolui, & onera ſubiri faciant, ſeu ipſi ſoluant & ſubeant per ſe vel alios, ſeu ſoluendi & ſubeundi ſolicitudinem habeant, ſeu ſi ſeruitia ſoluta non fuerint, & onera ſubita, ſeu ſolutionis & ſubitionis ſolicitudo habita, ſeu ſi ſeruitia ſoluta

quo iure teneat illa beneficia? videtur q̄ non: quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l. cogi. C. de pe. hæ. hoc tamen nō obstante dicit Papa, q̄ ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l. cogi. all. quia illa loquitur de reb. cōibus, in quib. nō vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius p̄t cogere talē ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispensationem: infra illud tēpus non exhibuit, nec habuit impedimentū: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rūdet q̄ ipso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispēsationem. Sed ponamus q̄ ille infra tempus exhibuit dispensationē: quæritur, quid debet facere epūs? Rūdet, q̄ ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet q̄ ille sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispēsationem: illa verba sciant dispensationē subreptitiam? Resp. q̄ epūs debet referre Papæ, vt ipse interpretetur illa verba. O sanctissime Pater, habemus in c. dudum. 2. de elect. in antiq. quòd qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunque beneficiorum: Ponamus q̄ vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauēn. qui eps affectat cōferre illud beneficium Titio, q̄ obtinet tria beneficia, tñ dispensato ad tria beneficia: verū debeat ei cōferre? Rūdet q̄ nō, nisi eps prius videat suam dispēsationem validā: videlicet verum Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epō de dispensatione legitima: poterit ei istud beneficium conferre: vt si videat quòd erat dispensatus solummodo ad tria beneficia, non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, q̄ loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, q̄ eps potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius commune eis resistat: & sic est casus specialis contra l. cogi. C. de pe. hæ. Ratio specialitatis est favor animarum. Not. insuper modum quem debet obseruare epūs, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminum ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinenda. No. insuper, q̄ eius est interpretari, cuius est condere. Nota q̄ beneficium tertium nō debet alicui conferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, q̄ licite duo prima obtinet. Sed verum sit correctum c. de multa. de præb. in aut. Dicit gl. q̄ sic: quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium: & collatio secundi beneficij valet.

¶ *Prima glossa summar.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendū, dispensationes: quas si non ostenderint, periode procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficiis cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possint illud cum aliis retinere, vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. reci. per q. de quib. ordinarius loquatur, et duas opi. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc quòd dicit, ordinarij locorum: videtur tā tum de episcopis intelligere. ad hoc 11. q. 1. de persona. tamen dic secundum Gul. & Gar. quòd etiam hanc compulsionem facere possunt quicunque inferiores, qui habent institutionem. 63. dist. si in plebibus. de of. dele. super eo. de insti. cum venissent. & desistutionem. de præb. referente. ipse enim ordinarij sunt. de off. or. in antiq. cum ab ecclesiarum. & probatur j. eo. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, quia canonibus inimica; vt 5. de cle. non resi. quia nonnulli. 21. q. 1. per totum. ideo odiosa & restringenda. ff. de liber. & posth. cum quidam. & j. de reg. in. odia. & j. de præbend. non potest.

¶ *Gl. seq. recit per quæstionem quæ de non cursu.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de hisidem: in aliis cum enim pluralitas a sit reprobata in beneficiis, de iure communi potest etiam in minoribus ordinariis id petere. 5. de procur. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure

corum a subditos suos plures b dignitates, vel ecclesias, quib. animarum c cura imminet, ob tinentes: seu personatum d, aut dignitatē cum alio beneficio, cui cura similis e est annexa, districte compellant dispensationes f †, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personat, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate g ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. ¶ Quòd si forte iusto impedimento i cessante, nullam k dispēsationem infra idem † tempus l contigerit exhiberi m: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso n illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere o personis idoneis conferantur.

¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter p appareat: exhibēs nequaquam in beneficiis huiusmodi, q̄ canonice obtinet, molestetur q̄. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura r in eisdem ecclesiis, personati-

† Nota quasi possessionē non sufficere in iis quæ fine priuilegio vel dispensatione obtentum possunt, vbi agitur contra sui potentiorem. vel pare. dec. in l. fin. C. de fide instr. sed meret. interes se pretendentes, sufficit quasi possessio.

1 Quoad id quod sequitur in glossa non quoad alia dicta illius esp. Io. And.

d ¶ *Personatum.*] ergo idē iudicium de personatibus, quod de beneficiis curam animarum habentibus. 3. de elect. dudum. 2. sed non per omnia, vt 3. de æta. & qual. c. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glos. seq. rationem reddit: & obrectionē soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt 3. de elect. dudum. 2. §. insuper. 3. de fil. presb. c. 1 & j.

2 Vide eōdē tit. Trid. sess. 7. de reformat. ca. 4. & sessio. 24. ca. 17.

† Nota Do. vbi lex ipso facto pœnā imponit, suffigat ad se defendendum: qui si non se defendat, absque oī alia sententia pœna incurrit, quod facit ad notā. in ca. cum sicut dum. j. de hæret. Fonta.

de præb. non potest. Nec obstat q̄ beneficium principis, &c. de ver. sig. olim. quia ambitio & odium hoc induunt. de consang. & affi. quòd dilectio. de præb. c. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. j. de præb. quamuis. 1.

g ¶ *Qualitate.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationib. 3. de app. cum sit. si ergo dicetur habere dispensationem in remotis partibus: manus temporis ei dabitur, quam si in propinquo haberet. ff. de eden. Li patium.

¶ *Gl. seq. quæst. soluit, & opi. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum.*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. j. eo. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis episcopatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficiū obtinet, ipsum compellere potest ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. c. 2. Ad hoc 3. eo. lib. de temp. or. eam nullas. Quidam dicunt q̄ ordinarius qui prænenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter episcopus (in cuius diœcesi habet similē beneficium) quasi sit prænentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. arg. 3. de fo. comp. proposuisti. ff. de iu. om. iu. cum quædam. sed primum verius secundum Gul. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

3 Secundum Gar. & Fran. idem Io. Mo. na. & Arch.

† Aliàs ita, prouideat tñ ordinarius ita liter, ne animarum cura, &c.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. 3. de elect. ne pro defectu. & c. quam sit. §. fi. & c. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de pœ. dist. 1. scinditę. de transla. inter corporalia. versi. sed neque. cum concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Gl. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pe. hæ. l. cogi. 2 q. 5. §. sed hoc dicas 3, quòd in his, quæ possunt de iure communi possideri, verum est illud: sed in aliis secus, vt hic. de præb. c. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. fin. de decl. dudum. de procur. ex insinuatione. vbi de hoc. & 100. dist. contra morem. & dixi de hoc j. de reg. in. c. 1.

n ¶ *Eo ipso.*] quòd non ostendit in termino: litteræ enim quæ nō apparent, non sunt. ff. de contrah. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de consec. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] ideſt, non obstante contradictione tenentis illud. Credo tamen quòd si præueniret ipse clericus episcopum: vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, quòd episcopus postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decret. j. de præb. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] ideſt, manifeste. 3. eod. lib. de elect. si forte. & j. de ver. sig. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. cum quem. de calum. c. 1. & 2. de elect. eo. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10. q. 1. regenda. 3. eo. irrefragabili. 3. de elect. dudum. 2. prope prin. & concor. 3. eo. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mon. alleg. 3. de app. peruenit. Et dicit in addi. quòd licet ordinarius in principali potestatem non habeat propter dispensationem: in his tamen quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesiæ, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, secundū istas duas

modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. j. de reg. in. Ioan. And.

2 *Dubitetur.*] probabiliter, de refer. cum cõtingat. prope fi. de appel. consuluit. j. de sent. exc. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] §. de iud. cum venissent. cius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericum. 3. §. ex his. de sent. exc. inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro iis q̃ no. §. de præb. de multa. de ¶ *Felix.*] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ffi. de reg. iu. Nerati⁹. in fi.

c ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit d his quæ obtinere volunt.

f ¶ *Obstādatur.*] quasi propter iuris transgressionem sit inhabilis ab beneficium obtinendum. §. de præben. cum iamdudum.

† al. aliquod.

† Dictio, ani marū, deest in manuscriptis aliquot.

Additio. Et §. de electi. dudum. 2. Et de hoc in Spe. de lega. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps cum tali dispensset: ibi in vers. seq. Ioan. And.

g ¶ *Ea quæ.*] Not. ℣ Dispensatus in plurali dicit, ea ad duo, non quæ: tenetur ergo pōt vnū vel omnia habita renunciare, si vult de nouo aliquo aliud obtinere: ambo cum alio vel aliis permutare. nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio, q̃ odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie j. de præb. non potest. 1. resp. Ioan. And.

h ¶ *Aliter.*] i. dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo non renunciat habitis, cum non extenditur dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Tribus.*] deest, habentibus plura beneficia cum cura, vel dignitates, vel personatus, vel alterum cum altero.

k ¶ *Nullus.*] est ne reuocata decr. de multa 1. vbi dicitur, quòd primum simile vacat ipso iure: sed tenet secundi collatio, hic dicitur quòd non tenet posteriorꝭ collatio: quia prompti est iura iuribus concordare, & expediens. §. eo. lib. de elect. cum expediat. Dic secundum Gar. ℣ decre. de multa, loquitur in eo, qui vnum tantum beneficium obtinebat, quod erat de iure communi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius commune: & qui non est habilis ad aliud obtinendum, nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixit: adde in cle. de præb. si plures. & quod ibi no. in gl. si intelligas. Ioan. And.

Qui vis plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit, ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit, ibi, *Præsumptores.* Ioan. And.

Casvs. Episcopus Pictauen. sciens quòd Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui et iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis, vel episcopus illo excommunicauit casu quo aliqua crimina reuelarent: verum valeant ista? Respondet quòd non, immo excommunicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas, pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliquid, & postea dicant, non propter hoc sunt periuri. No. primo, quòd iura debent adaptari ad id quod fœuius fit. vide §. de desp. impu. litteras. Nota secundo, arg. quòd appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gl. Domin. ¶ *Prima. gl. summat. et dicit vnde sumpta.*

bus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. ¶ Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur a: super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum, cuius est æstimare b quem modum sui c beneficij esse velit d. ¶ In conferendis e insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem ordinarij diligentiam illam obseruēt: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum †, alicui plura similia obtinenti nō ante conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio eui denter sufficiens ostendatur f. Qua etiam ostēsa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea g, quæ sic obtinet, libere ac spōte resignet. Aliter h autem de personatib⁹, dignitatibus, & beneficiis talibus i facta collatio nullius k penit⁹ sit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut aliis pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramēta, promissiones vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri.* Ioan. And.

CAP. IIII.

QVia l plærique m prælati non † sine multa temeritatis audacia n, suis subditis aliquando interdicunt o, ne ip forum superioribus P, aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus q ad inquirendum, corrigendum r, & reformādum s, in eorum ecclesiis t, monasteriis, siue locis, à sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis u, per quas ad notitiā prędictorum valeat peruenire, statum x ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponāt: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferētes: eosque ad hoc celandum iuramēt is †, promissionibus, &† obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ y (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciē dæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiētes: prędicta z, & eorū quodlibet attentari de cętero districtius inhibemus a: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramēta, promissiones vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.

† In antiquis cod. ita, non sine multæ temeritatis, &c.

Additio. De qua faciebat mentionē Gul. in Spec. de inquisit. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tamen loquebatur solum in religiosis: hæc vero latius. Ioan. And.

¶ *Glosæ omnes. seq. sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre §. de acc. olim.

n ¶ *Audacia.*] ad hoc j. de ver. sig. constitutionem. 2. resp. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est 11. q. 3. quisquis. de cri. fal. c. 1.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebant suspectos. §. de testi. constituris. 2. & se ostēdit iniquem causam fouere: vt ibi, & §. de test. co. perueniit. & C. de postul. prouidendum. & 2. q. 7. §. verum. ver. si quis alit.

† Vide Bart. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Fal. & ca. venientes. de iureiu. & l. in conced. do. & l. seq. & ibi Bar. ff. de aq. plu. arc.

† In antiquis exemplaribꝰ ita, & obligationibꝰ aliis, atque pœnis nihilominꝰ. &c.

Ecclesiæ appellatione venit monasterium.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa episcopum, episcopo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt aliis committere vices suas. §. de off. deleg. c. vlt. §. eo. lib.

r ¶ *Corrigendum.*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

t ¶ *Ecclesiis.*] quarum appellatione monasteria comprehendun tur. 54. dist. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

Additio. Vide quod no. & dixi §. eo. lib. de suppl. negl. prælā. grandi. in gl. not. Ioan. And.

v ¶ *Personis.*] Puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes §. de accu. cum dilecti.

y ¶ *Malitiæ.*] si §. eo. lib. de off. deleg. statuim us. 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes aliàs.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est quod dicit lex, quòd domina accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & à quib. ma. li. non fi. l. profecit.

a ¶ *Senten-*

a ¶ *Sententiæ.*] dico hunc casum specialem, in quo nore enec sententia excommunicationis ipso iure: & addendum ad alios qui recitari solent. ℣. de sen. exc. per tuas. & dicam ℣. eo. libr. & eo. tit. præsenti.

b ¶ *Astringi.*] ℣ non tenuit principale nec accessorium. ℣. de reg. iu. accessorium cum suis concor. & mentò hoc ligare nõ debet: ad hoc vt possit veritas reuelari. & concor. ad hoc ℣. de test. cog. c. vl. l. 1 ℣. de reg. iur. non est. obligatum. ℣ de sim. semel. Ioan. Mans. qui. § 1.

rum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quemquam sententiis [a], iuramentis, promissionibus, obligationib[b] vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi [b]. ¶ Præsumptores [c] autem eosdem; ne ipsorũ temeritas quoquo modo trãseat impunita [d]) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna [e] præcipimus [f] castigari.

Expedit enim peccata nocẽtium esse nota. ff. de iniu. eum

c ¶ *Præsumptores.*] ipsos prælatos.

d ¶ *Impunita.*] quod esse non debet. ℣. c. ti. ß canonici. in fi.

ADDITIO. ff. de defensi. l. fi. à reo. ad fi. C. de pœn. l. fi operis. Ioan. And.

e ¶ *Condigna.*] intelligamus arbitraria ex quo certa non exprimitur. ℣. in antiq. de off. del. de causis. ff. d. iu. deli. l. j. & dixi ℣. eo. si canonici. ĩ fi.

f ¶ *Præcipimus.*] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de ver. sig. in h. s. & sunt culpæ, & c. 28. dist. quia sunt.

† Vide notasse Iuniores canonici in concilio Trid. sess. 24. de reformat. 10.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Arch. de app. cum speciali. ver. fi vltra quæ. Ioan. And.

VT † litigantes ℣ releuẽtur à laboribus & expẽsis [h]: ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de ver. sig. in h. s. & sunt culpæ, & c. 28. dist. quia sunt.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Arch. de app. cum speciali. ver. fi vltra quæ. Ioan. And.

VT † litigantes.] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolit. co ad eum pertinẽtium in propria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere v. l commit tere debet, nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit. Primo ponit constitut onis causam: Secundo constitutionem, ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionam, ibi, *Nisi.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram episcopo P. Cham. fi. qui contra te tulit sententiam diffinitiuam, à qua appellauisti ad archiepiscopum Burdegalens. m: archiep iscopus vult causam istam appellationis examinare in diœcesi Xinctonen. an possit? Respondet quòd non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatum: & istud verum, nisi aliud haberet consuetudinem consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, quòd proprie dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. gl. ℣. in ant. de postul. præla. c. 1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Gl. prima dicit quid declaret.*

§ ¶ *Vt litigantes.*] Summam hæc decretalis ad declarationẽ illius verb. ℣. eo. c. 1. ver. nec pro eo, &c. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus non dicebatur, & eorum quæ ibi not. Hostiensis.

ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per D. Alegradum de Lendenaria, demum episcopum Vicentinum: vide aura quæ primo all. gl. inducebat. 9. q. 3. nullus. & c. conquestus. ℣. e. t. in ant. duo simul, per quæ patet metropolitanũ non plus posse in diœcesibus suffraganeorum, quàm alium episcopum: inquantum dimittitur concessum: sed epilcopus non posset. 6. q. 3. scripturum. 13. q. 2. 5. 16. q. 1. c. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decr. Romanã. ℣. de for. comp. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. querit & soluit.*

h ¶ *Expensis.*] ad hoc intendere debet iudex, vt ℣. de dol. finem, cum suis ebdcor. Sed pone, de consensu partium archiepiscopus audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an quod agitur valeat? Et videtur quòd sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg. ad Apostol. cam. cum fi. ad hoc ℣. eo. & item Ar. ibi. de rescrip. Statutum. §. in nullo. & hoc satis verum. puto 1. distinguendo quòd ipse vel delegatus eius habeat licentiam episcopi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: ista quam sunt ratione quæ prohibitionis ratio: quia archiepiscopus non potest ingredi ingio. possuffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel judicet, ius in tit. alleg. 3. casibus concessis. ℣. eo. ti. & lib. c. 1. Si autem causa Bononię deferatur: æquum non est, quod propter illam possit Mutinæ seq. 6. quæ. lo. And. deresi autem Mutinen. episcopus consentit, & ipse partes, sa-

eis credo quòd possit aliàs nõ, vt 9. q. 2. c. 1. & 3. ff. de of. præs. l. 3 ff. de iur. om. iu. l. vlt. & facit de off leg. nouit. & quæ ibi not.

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de fo. comp. in princ. & §. volumus. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. recit. per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret: & per id inferatur ad ill pœnæ præscriptionis.*

i ¶ *Statuimus.*] videtur quòd noua fit constitutio, al às dixisset, innouamus ℣. de treu. & pa. ca. 2. vbi innouatur quod statutum erat. 24. q. 3. fi quis Romipetas. & c. pacem arum. videbatur enim quòd sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: & archiepus posset, sed propter rationem quam dixi ℣. proxi. glos. satis videbatur esse constitutio ipsa, vel eius ratio antiqua 4: quæ idem est quod ius. l. dist. consuetudo. secundum quod restaret quòd legitime debet ipsa consuetudo esse præscripta, scili cet, spatio xl. annorum. vt ℣. in ant. de consue. c. vlt. de cau. posscum ecclesia. nec sufficeret præscripto 2. annorum, secundum quod est in his quæ iuxta præterius, secundum id quod not. 12. dist. consuetudo, & dixi ℣. eo. lib. de consuet. c. vlt.

3 Nota signa constitutionum, & declarationũ. Domi. Fonta.

† Ergo consuetudo tribuit iurisdictionem. glo. in capi. conquestus. 9. q. 4. glo. in cap. dilecti. de arbit. Archidia. in c. placuit. l. 1. 6. q. 1.

k ¶ *Iure metropolitico.*] super quo vide quod not. Io. 9. q. 3. in summa. & Bar. ℣. eo. ti. pastoralis. & aduertẽque quia interdum cognoscit archiepiscopus vt legatus Papæ: vt ℣. eo. irrefragabili. §. cæterum. & in eo casu forte posset dici, quòd eo modo & his personis posset delegare, quo & quib. delegati Papæ: quod dic vt no. ℣. eo. lib. de reser. ff. statutum. & ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur: sed dixit iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hær. ad abolendam. super gl. fi. & quod dicam ℣. di. prox. c. vno. super gl. antep. Ioan. And.

¶ *Vel diœcesi.*] satis per hanc litteram terminatum erat quod di xi ℣. eo. cum episcopus.

4 Nota Domi. 9 sicut consuetudo contra iura expressa debet induci. ita consuetudo, contra rationem in iure expressam. Fon.

m ¶ *Appellatum existit.*] hoc cum causa per appellationem defertur.

n ¶ *Dignoscuntur.*] cum deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

o ¶ *Committat.*] Nota quod non potest per se nec per alium ℣. eo. ti. & lib. c. t. hic econuerso, quod possit per se, & per alium: vt ibi, & ℣. de reg. iu. possit. vbi de hoc.

¶ *Gl. seq. querit, arguit, & soluit.*

p ¶ *De consuetudine.*] hic ℣. eo. c. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest iudicare, vt alibi possit committere & audire hic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt ℣. dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione propter nuptias, vt ℣. de do. post diuort. reff. c. vlt. Quid dices: clericus agit contra episcopum, ad metropolitanum debet quæri. o defer. ri. q. 1. fi. quis cum clerico. non vult, vel non potest committere in sua ciuitate, quicquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius episcopi, secundum id quod dicitur ℣. eo. lib. de rescr. statutum. §. cum vero. & satis id videtur per prædictum §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur: vt dixi ℣. in g. 1.

Archiepus pt delegare eam sam inter episcopũ & clericum extra diœcesim ipsius episcopi.

q ¶ *In hac parte.*] sollicite in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & sic nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. de fo. comp. cum contingat. ℣. eo. lib. de consuet. c. 3. C. de exam. lib. 1. & fi. & ℣. eo. tit. c. 1.

5 Nota quòd ex consuetudine potest dari iurisdictio.

S † *episcopus.*] Primo prouidet: Secundò prohibet, ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expẽsas victualium extra victualia: secundo, ib., *Hi tamen.* circa expensas victualium, & causam reddit. Dominicus.

CASVS. Episcopus Pictauen. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus, infirmitate: vel quia illud habet ex priuilegio. Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare necessaria? Respondet quòd vicario visitanti tenebitur visitati procurare in victualibus: sed si indiget equis, vel conducat famulos, hoc fiet expensis episcopi. Verumtamen hodie episcopi habent ex priuilegio, vt possint visitare per alios: & percipiens integram procurationem, quæ est hodie taxata ad certam summam: vt in extrauag. Benedict. quæ incipit, vas electionis. de censib. Nota primo, quòd delictum est

recipere temporalia pro administratione spiritualium: quod & verum in casu à iure non permisso. No. secundo, quòd episcopus non visitando personaliter, non debet habere procuratiõn respectu personæ suæ. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat., & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si episcopus.*] Si episcopus cum possit suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis prouidere: visitati autẽ in victualibus prouidebunt ipsi vicano visitanti, & nõ episcopo. Emanauit autem hæc decret. ad declarationẽ eorum, quæ not. Host. ℣. eo. inter cætera, super verbo, subministrẽt. & Gul. & Gar. ℣. de cens. exigit. super verb. impensio. qui omnes tenebãt, quod hic dicitur.

b ¶ *Permittitur.*] scilicet cum id personaliter exequi non possit. ℣. de off. ord. inter cætera. & 10. q. 1. episcopum. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus. & duobus. c. seq. & ℣. de off. arch. mandamus. nisi ex causa. & tunc etiam pluries id poterit, vt ℣. de cens. cum venerabilis. & 18. q. 2. visitandi. & c. non semel. cum fim. Ioan. And.

¶ *Gl. sed obstat, & solut.*

c ¶ *Per alium.*] Sed visitans prædicare debet. 10. q. 1. placuit. & ℣. de cens. c. 1. sed officium prædicandi non delegatur, vt ℣. in an eig. de off. deleg. c. vlt. ergo visitatio delegari vel demandari nõ potest. sed d secundum Inn. Gaff. & modernos, qui hoc no. in dict. inter cætera. ℣. eo. in ant. aut hoc pertinet iure ordinario: & tunc bene demandatur, vt ibi, & hic, aut iure delegato: & tunc non demandatur, vt in contrario, nisi haberet ad id speciale mandatum, vt supra eodem libr. de offic. deleg. is cui. & c. vlt. ℣. vices.

d ¶ *Ipse.*] scilicet episcopus.

e ¶ *Illi.* vicario.

¶ *Gl. seq. ponit opinionem.*

f ¶ *Prouidere* 1.]& sic intelligi debet decr. illa, inter cætera. vbi dicit ut episcopi ipsis vicariis cum indiguerint, necessaria cum grue submittrent: scilicet vt parent sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna. [Sicut pararent sibi ipsis si personaliter visitarent] præter victualia: & sic intelligebat Host. Inn. intelligebat etiam de victualibus: & tunc scilicet cum victualia sine scandalo per vicarios à subditis haberi non poterant: prima vera, vt hic vides: nec per hoc secundum reprobo.

g ¶ *Victualium.*]in victualibus enim tantum debet recipi procuratio. quod dic vt ℣. de cens. c. 1. 2. & 3.

h ¶ *Visitanti.*]illi vicario. Ioan. And.

i ¶ *Apostolum.*] Paulum 1. ad Corint. 9. & habes hoc idem ℣. de præscrip. cum ex officij. & ℣. de cens. c. 3. ad fi.

¶ *Gl. seq. obstat, & solut.*

k ¶ *Debebit.*]de hoc quæ tebatur in gl. de quibus in prin. c. dixi. Et videbatur quòd ex quo iure concedente per alia soluere posset debitum, ad quod subditis tenebatur: suum debitum recipere posset. arg. ℣. de elect. significasti. Sed prout dicebat decr. cum venerabilis. ℣. de cens. h. tunc demum episcopus procuratiõnem habebit, cum accesserit, &c, si ergo non accedat, sed mittat non habebit ipse, sed missus, vt hic vides 2. Non enim ferendus est qui lucrum amplectitur, &c. C. de cad. toll. l. vnic. §. ꝓro secundo. & ad quem spectat onus, &c. ex quo charitatem. & c. quicunque suffragio. & c. ecclesiasticis. Ioan. And.

Cum episcopus.] Ponit dictum, cuius rationem præmittit: Secunda, ibi, *Dubium.* Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel eius officialis, vult sedere pro tribunali, & causas examinare in alio loco quàm in sua ciuitate: vtrum possit? Respondet quòd cum episcopus habeat ordinariam iurisdictionem in tota sua diœcesi, potest sedere in quolibet loco suæ diœcesis pro tribunali rexceptis locis exemptis contra voluntatem exemptorum. Sed vtrum episcopus habeat capturam malefactorũ in qualibet parte suæ diœcesis? Respondet quòd sic: nam ex quo habet iurisdictionem *in tota sua diœcesi, videntur illi concessa illa sine quibus, &c.* Arguntur contra tex. de Cancellar. C. de fur. vbi dicitur, quòd de casu non dubitabili non est faciendæ lex. Sol. Ille textus post illam constitutionem est de casu indubitabili: sed ante illam constitutionem erat dubium, an episcopus posset exercere suam iurisdictionem in quolibet loco suæ diœcesis: & vtrum posset capere malefactores in quolibet loco. No. primo, quòd episcopus solus habet iurisdictionem ordinariam generalem in tota sua diœcesi: vnde territorium est solius episcopi & non archidiaconi, vel alterius inferioris prælati. Et prodest istud: nam si quis extraneus commisit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionem: quia territorium est solius episcopi, & non archidiaconi: secus est si talis delinquens esset subditus archidiaconi: quia tunc posset illum punire. Idem est dicendum in abbate: nam illi tales nõ habent proprium territorium, vt dixi Not. secũdo, quòd episcopus potest sedere pro tribunali in quacunque parte suæ diœcesis: & etiam mutato loco suorum maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, quòd episcopus habet captionem delinquentium: & illam captionem potest facere in qualibet parte suæ diœcesis. Nota vnum singulare secundum Dominicum, q locus exemptus, dicitur de diœcesi: & sic patet, q dispositiones & mandata quæ fiunt in diœcesibus, includunt loca exempta: dum tamen fiant per habentem iurisdictionem in exempto. vide no. ℣. de rescri. abbatem. & gl. super verbo, primo anno. in cle. frequens. de exces. præl.

¶ *Glosa prima summat.*

l ¶ *Cum episcopus.*]In qualibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere, & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

¶ *Gl. seq. dat duo similia.*

m ¶ *Episcopus.*]idem est in legato circa suam legationem. ℣. in ant. de offic. leg. nouit. idem in archiepiscopo circa suam propriam diœcesim. ℣. eo. vt litigantes. sed non quo ad prouinciã, vt ibi, & ℣. eo. c. 1. & 9. q. 3. c. 1. 2. & 3.

n ¶ *In tota sua.*]ita quòd nullus alius in tota sua diœcesi sub eo iurisdictionem habeat in parte autem bene, quod dic vt not. 25. dist. per lectis. & facit quod no. Host. de offic. archiepresbyt. cap. vlt..

o ¶ *Habere.*]ita quòd intentio sua fundata est de iure communi: ita quòd qui se dicit exemptum, habet hoc ostendere. 100. dist. contra morem, quod dic vt ℣. de priuil. cum personæ.

p ¶ *Loco.*]honesto tamen, maxime cum tractat causas spirituales. ℣. de app. qua fronte.

q ¶ *Non exempto.*]ad cognoscendum locum exemptum, vide ℣. de priuileg. & Papa. & bene dicit, non exempto: quia in loco exempto cathedram collocare *non potest*, vt iudicia exerceant: vt expresse probatur 28. q. 2. luminoso.

ADDITIO. De celebratione diuinorum, & benedictione populi dic vt in cle. archiepiscopo. de priuil. Ioan. And.

r ¶ *Per alium.*]quod enim potest per se, & per alium. ℣. de reg. iur. potest. dic vt ibi.

s ¶ *Sedere.*]quod requiritur in cognitione & decisione causarum. 3. q. 3. §. spatium. ℣. de re iud. c. vlt. Ioan. And.

t ¶ *Spectantes.*]vt ℣. de verb. sig. super quibusdam. in fi. de foro comp. c. cum sit. vbi de hoc.

v ¶ *Excegerint.*]al. às non debet eos detinere, si de parendo iuri dederint fideiussoriam cautionẽ. ℣. de sent. exc. si clericos. in fi.

x ¶ *Capere.*]idest, capi facere: quia manus iniicere in aliquem non debet episcopus. 86. dist. non liceat. C. de epis. & cle. auth. sed neque. & de ipsius mandato capientes excommunicati nõ sunt. supra de sent. excom. vt famæ. & ℣. eo. lib. & eo. tit. si clericos. Ioan. And.

y ¶ *Carceri.*]qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est pœna ℣. de pœn. quamuis. & supra de verb. sign. nouimus. in fi.

z ¶ *Officium.*]ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.

ADDITIO. Arch. alle. 68. dist. quamuis, quam plura ad officium ordinarij spectantia colligit breuiter Gul. in Spe. eo. tit. §. officium. Ioan. And.

a ¶ *Liber e.*] ac si esset in propria ecclesia, vel palatio iudicio.

ADDI-

Ex Conc. 9.

† *al. visitat.*

a *Nec debet eo ꝙ pl' expediret, si q' personaliter visitaret, illud excessiuum exigere. arg. ff. soluto. §. qui alienum. §. impedia. secundum Io. Mo. Ioan. And.*

Ex Conc. 9.

† *Vide limitationem ad hoc c. tradita ꝙ Dec. in c. cum tẽ. de of. del.*

† *Ita hodie tamen & secundũ esse debet omnib. qui debent in iudicio comparere. Fel. in c. accedẽs. 2. vlt. in fi. nõ cõt. & in ca. cum olim. in pr. de testa.*

Ejus quo ad iurisdictionẽ spiritualẽ habet intentionem fundatam de iure cõi.

Carcer est institutus ad custodiã, siquis ad pœnã

ADDITIO. Archid. exponit, id est, absque alicuius contradictione. Ioan. And.

Quamuis. Sunt tres partes. Prima ponit in genere ius antiquum, & pro constitutione causę ponit trâlgressionem ipsius. Secunda dat formam cessationibus ante factum, ibi, *nos.* Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari, ibi, *parte insuper.* Domin.

CASVS. Dictum fuit in c. fi canonici. ẽ. eo. tit. quam solemnitatem debent. obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda propter iniuriam sibi, vel ecclesiæ illatam. Sed ponamus quòd aliqui canonici sunt absentes, & sunt ĩ loco propinquo in quo essent vocãdi in electiõe faciẽda, nũquid etiã sunt vocãd. i faciẽda cessatiõe à diuinis? Respon. quòd sic. Et ista est vnus casus, in quo canonici absentes sunt vocandi pro negotiis capitularibus: licet regulariter soli præsentes sunt vocandi. Alius casus est in negotio electionis. Alij casus ponuntur in c. præsentium. ĩ. de testib. sed quid si absentes legitime fuerint vocati, comparuerunt, & deliberauerunt, quòd offensa erat sufficiens ad inducẽdum cessationem à diuinis. Quæritur quid debent canonici facere ante cessationem? Respond. quòd causam cessationis debet in scriptis mittere illi iniurianti, & illum requirere, vt satisfaciat pro iniuria cõmissa. Si autem non velit satisfacere, poterunt cessare à diuinis. & tunc ipsi cessantes & delinquentes debent mittere ad Apostolicam sedem. Not. casum, in quo recipiuntur testes lite non contestata, & in absentia partis. Nota primo arg. differentiam esse inter capitulum, conuentum, & collegium. de quo vide ẽ. de resc. c. capitulum sanctæ Crucis. Nota secundo, quòd paria sunt non habere rem, vel per eum stare, quo minus illam habeat. ẽ. eo. lib. de elect. commissa. in prin. Nota tertio, quòd Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo ẽ. lib. de of. leg. c. j. §. quod in fratribus. vbi gl. Dominic.

† De materia cessationis à diuinis vid. Panormitanum & alios in cap. dilectus. extra de appellat. Cal. de immun. ta. & de ecclesiastico interdicto. & interdicto. & Gõ. de iudicium tract. de interdictis. c. 1.

¶ *Prima gl. summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Canonici qui à diuinis cessare possunt, cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberãt cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatã offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos, nisi interim interuenerit concordia inter ipsos. Et continuatis dictis quamcito poterunt se coram Papa præsentẽt, vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium, & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta nõ seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

b ¶ *Innocentio tertio.*] supra eod. irrefragabili. §. cæterum.

c ¶ *Gregorio decimo.*] supra eod. tit. & lib. fi canonici.

d ¶ *Irrationabiliter.*] id est, sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

CAP. VIII.

QVamuis [a] † super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuentibus, siue collegiis secularium vel regularium, ecclesiarũ multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio [b] tertio, & Gregorio decimo [c], prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunque compertum, cessationes easdem irrationabiliter [d] esse factas: Nos ad tam pernicioſum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari, vel regulari [e] capitulo, collegio, seu conuentu [f] ecclesiæ cuiuscunque, cessationes [g] ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi [h]) & deliberatione [i] habita diligenti, ac episcopo, aliove quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadẽ videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem, & deliberationẽ de cessãdo habitam requisito, quòd irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur: neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit [k], quominus habeant competẽtem. ¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesię ad cessationem eandẽ duxerint procedendum: extunc [l] infra vnũ [m] mensis spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter [n] arripiãt † per se, vel per ꝓcuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis [o] dictis quamcito commode poterint, testibus. capit. præsentium.

† Aliàs, arripiat.

† Idem Decretales notat ex glo. ꝙ vbi conuentus disponit in nem, nec ad hanc cessationem vocari debebunt per hanc litteram, quæ dicit. prout sunt, &c. Et not. ex hac littera, quòd in aliis tractatibus ecclesiarum quàm electionibus, non debent vocari absentes taliàs quàm dixisset, prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. quæstio. 2. hoc ius porrectum, & infra de

b ¶ *Innocentio tertio.*] supra eod. irrefragabili. §. cæterum.

c ¶ *Gregorio decimo.*] supra eod. tit. & lib. fi canonici.

d ¶ *Irrationabiliter.*] id est, sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

e ¶ *Regulari.*] Reprobata est igitur opin. dom. Gul. Durand. qui not. ẽ. eo. canonici. quòd decr. illa non habebat locum in regularibus, sed solum in secularibus: quia dicebat, canonici, vt ibi dixit.

f ¶ *Conuentu.*] intelligas quòd sibi vendicet ius cessandi ex consuetudine, vel alio iure: vt supra eod. fi canonici. in princ.

g ¶ *Cessationes ipsæ.*] aliquatenus attententur: quod est infra.

¶ *Gl. seq. ponit opin. quam partim reprobat: dubium soluit, ar. qui, & remittit.*

h ¶ *Euocandi.*] scilicet de prouincia supra de elect. coram. vbi de hoc & 7. quæst. 1. c. 1. factus est Cornelius. In his autem vocationibus, de quam remoto loco fiant, statur consuetudini: vt in antiq. de elect. capit. cum inter Vniuersas. & c. bonæ. 2. sed an vocẽtur vel non, non statur consuetudini: si secundùm quosdam quod non est verum per decretalem: infra de prębend. cum in ecclesiis. vnde credo, quòd si in ista ecclesia esset consuetudo abſentes non vocari ad electionem, vel ad hanc cessationem vocari debebunt per hanc litteram, quæ dicit. prout sunt, &c. Et not. ex hac littera, quòd in aliis tractatibus ecclesiarum quàm electionibus, non debent vocari absentes taliàs quàm dixisset, prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. quæstio. 2. hoc ius porrectum, & infra de

i ¶ *Deliberatione.*] Nota casum in quo præcedere debet tractatus: sic & in alienatione perpetua rerum immobilium ecclesiæ. ĩ. de reb. ec. non al. dudum.

k ¶ *Steterit.*] ſim. ẽ. eod. lib. de elect. commissa. §. annus. & ĩ. de præb. licet.

l ¶ *Extunc.*] id est, post cessationem.

m ¶ *Mensis.*] quot dies computentur in mense, dic vt dixi ẽ. eo. lib. de elect. quàm sit.

¶ *Gl. seq. sequens ponit conuenientiam & differentiam ad cap. cupientes.*

n ¶ *Iter arripiant.*] durat ergo dilatio ad iter arripiendũ: & post ea tempus arbitrarium ad le præfentandum. sic supra eodem libro, de electio. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes. siue arripuerit iter infra mensem, siue non, debet postea ire: & post tempus arbitrarium expectatur per virginti dies. Sed hic ex quo non arripuit iter infra mensem, habent locum pœnæ debitæ: nec post arbitrarium tempus expectatur.

¶ *Gl. seq. soluit dubium & remittit.*

o ¶ *Continuatis.*] Non credo quòd propter hoc compellatur omni die proficisci. & nunquam quiescere 3. Quis enim impius iudex arbitretur, quòd per quadraginta dietas deberet venire non quiescendo? & hoc probatur dum dicit, quamcito poterũt. Et illud dicimur posse, quod possumus de iure & commode. 22. quæstio. 2. faciat. fi. de verbor. significat. nepos Proculo. & de hoc dixi supra de electio. cupientes, in prima particula. super ver. commode.

Et nihilominus ire tenetur, secundũ Archidia. alleg. ĩ. de dolo & contu. cum dilecti. & quod not. Hostien. ĩ. de sent. ex com. cum mediolanẽsis. quantum ergo ad denuntiationẽ partium, nõ nocet si non fuerint tẽpora obseruata. Ioan. And.

Dicitur esse aliquid continuum, etiã si fit internallo, si ibi de continuo fit. dict. 5. sint tibi. alleg. Archi. quod de aqua quotidiana dicit lex ir [illegible] §. 2. & 3. ff. ẽ aqua quotidia. & not. de eam. possess. cum ecclesia. in glo. ex hoc. Ioan. And.

a ¶ *Partibus.*] quarum affertione panduntur merita cauſarum. ſupra de in integ. reſt. cum ex litteris.

b ¶ *Pœna docente.*] 38. diſt. qui ea. de of. leg. niſi ſpecialis in aut.

c ¶ *Et manifeſta.*] ſupra eod. irrefragabili.

d ¶ *In ceſſando.*] ſcilicet vt vocentur abſentes, deliberent, & reuniuant priuſquam fiat ceſſatio.

¶ *Seq. gl. colligit x. quæ præcedunt ceſſationem, & tria quæ ſequuntur.*

e ¶ *Mittendo.*] ſcilicet, iter arripiendo infra menſem, & die tas, prout congrue poterat continuando. Nota igitur in ſumma ad hoc quod fiat ceſſatio, neceſſe eſt hæc interuenire. Primo quòd qui ceſſant, hoc habeãt de conſuetudine, vel alio iure vt ceſſare poſſint. Secundo, ꝙ vocentur abſentes ad tractandum de ceſſatione. Tertio, quòd tractẽ. Quarto, quòd de ceſſando deliberẽt. Quinto, quòd ſit manifeſta offenſa propter quam ceſſant. Sexto, quòd ſit rationabilis. Septimo, quòd ante ceſſationem in ſtrumento publico, vel patentib. litteris authentico ſigillo munitis, cauſam ceſſationis exprimant. Octauo illud inſtrumentum, vel litteras tradãt ei contra quẽ ceſſant. Nono, quòd requirant illum qui emendet competenter iniuriam vel offenſam propter quã ceſſare volant: quod ſi non fecerit [1], tunc locum habet ceſſatio. Poſt ceſſationem pars vtraque debet arripere iter ad ſedẽ Apoſtolicam infra menſem per ſe vel per procuratores ſufficienter inſtructos: extunc continuatis diebus, habet tempus arbitrarium, quo commode poſſit ire. Omnibus his non ſeruatis non ſeruetur ceſſatio: & habeant locum pœnæ. ſ. eo. cit. ſi canonici. & præter illas, arbitraria ſummi Pontificis, vt hic.

[1] Ecce decimum Io. An.

Reſentit.] Partes patent: Prima hic diuiditur *in* prohibitionem, exceptionẽ, & pœnam. Secunda, ibi, *Niſi.* Tertia, ibi, *Alioquin.* Ioan. And.

[2] Principium iſtius c. pecdit etiã ſi iſti ſucceſſores poſſent reuocari ad clauſtrum: quia nihilominus debent habere fructus ꝙ ceptos cẽpore vacationis quos cũ eſſi nec abbates eis detinere poſſit, multominus alij habeantes ius in eccleſia. Phil. Font.

Casvs. Aliquis obtinet beneficium in eccleſia, plura bona ex fructibus prouenientia ſui beneficij reſeruauit, & ipſe dimiſit ea bona: certum eſt quòd iure communi ſui conſanguinei non ſuccedunt ab inteſtato, nec etiam poteſt ipſe teſtari de huiuſmodi bonis. Sed verum fiſcus vel epiſcopus erit eius hæres? Reſp. quòd non, ſed in iſto caſu fiſcus erit ſua eccleſia, ideo illa bona debent cuſtodiri & reſeruari futuro ſucceſſori in illa eccleſia. Idem eſt in canonicis eccleſiarum cathedralium & collegiatarum: & iſtud verum, niſi aliud habeat conſuetudo. Not. primo, quòd appellatione rectorum comprehenduntur etiam habentes dignitatem, vel perſonatum, ſiue prioratum. Not. ſecundo, quòd conſuetudo poteſt diſponere quòd fructus obuenientes tempore vacationis beneficij, applicentur alteri vſui, quàm eccleſiæ de quo in extrauag. Ioan. xxij. ſuſcepti. Dom.

¶ *Gl. prima diuidendo ſummat.*

f ¶ *Præſenti.*] Primo ponit conſtitutionem de bonis dignitatũ, vel eccleſiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præſentatio vel cuſtodia pertinet, niſi de ſpeciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo oſtendit de quib. bonis intelligatur, cum de ſpeciali iure id alicui competit. Tertio decr. quia ſæpe. ſ. eo. lib. de elec. dicit non eſſe correctam. Ioan. And.

g ¶ *Superiores.*] archiepiſcopi, vel patriarchæ.

Additio. Dicit hic Arch. quòd inter archiepiſcopum & metropolitanum eſt differentia. alleg. 21. diſtin. c. j. poſt prin. & in auth. de priuileg. archiepiſcopi. coll. 9. in princ. ibi, *non ſolum metropolitanus.* ſed etiam archiepiſ. Si autem habetur illa rubrica poſt tit. de ſan. epi. quæ non legitur, nec gloſſatur. Io. An.

h ¶ *Eccleſiaſtice.*] in ſecularibus non poſſet habere locum pœna inferius poſita. Ioan. And.

i ¶ *Vacantibus.*] Vacare etiam dicuntur ſi fiat mannalia non demenſa, ſed habentia bona diſcreta: & in his locum habet hæc cõſtitutio, vt in cle. de ſup. ne. præl. quia regulares. quæ determinat quod hic Archid. prolixe. noc.

Vacare dñr beneficia licet ſint mannalia.

k ¶ *Quibuſcunque.*] *in hoc* differt à dec. quia ſæpe. ſ. c. lib. de ele. vt patet ꝛ. in fi.

l ¶ *Collationem.*] inter hæc & ſeq. magna eſt differentia. ꝛ. de præb. cũ in illis.

m ¶ *Cuſtodiam.*] ꝛ. e. ꝛ. de ele. gñali, & 63. di. ſi in plebibus. de inſti. cum veniſſent. de ap. bonæ. in ant.

¶ *Seq. gl. primo dicit per quem ſeruentur & remittit, ſecundo notat ad quæſtionem in qua diſtinguit cũ Hoſt. & Gar. inter clericum adminiſtratorem, & ſimpliciter beneficiatum.*

n ¶ *Reſeruari.*] per œconomum ſi eſt in eccleſia, vel eum q̃ cuſtodiã habet: qã dic vt dixi ſ. de ele. quia ſæpe. [dic ꝙ ét in monaſterio vacãti dare poteſt eps, vt dicit hic Arc. per de cret. cũ vos. ſ. e. & pea q̃ no. Inn. & Hoſt. de ſta. mo. ea. que. §. ſi vero. verſ. quòd ſi abbas. & vide quod ibi dixi ſuper ver. ꝙ uideatur.] Et not. ꝙ dicit, reſeruari: per hoc enim vſ. ꝙ de illis non poſſint decedentes teſtari 3. de hoc no. Gar. de reb. ecnõ al. hoc cõſultiſſimo. & diſtinguebat (prout diſtinxerat Hoſt. ſ. de pecu. cle. ſi quis ſane.) inter clericum habentem adminiſtrationem, & non habentem. nam clericus habens adminiſtrationem, quamdiu viuit & ſanus eſt, dare poteſt, moderate tamen. ſ. de don. cæterum. comparatur enim vſufructuario: quia eius ius morte finitur, ſicut vſufructuarij, vt in præd. decr. ſi qs in ſane. & ſ. de don. conſultationibus. ſ. de pig. ea. vlt. inſt. de vſuf. officiis. ext. §. finitur. poteſt ergo dum viuit voluntatem ſuam facere, dum modo moderate donet. Cum incipit infirmari, cõparatur vſuario, & ita nihil habet niſi vſum tantum, eleemoſynam tamen facere poteſt. ſ. de teſta. ad hoc. teſtari non. c. ti. cum in officiis. cum ſi. Si vero ſit clericus non habens adminiſtrationem, ſed perſonaliter & ſimpliciter beneficiatus, & in morte cõparatur vſufructuario quantum ad f. tendum fructus ſuos, & de ipſis poteſt teſtari: eccleſia tamen ſuccedit ei in iſtis, ſi decedat ab inteſtato. ſ. de teſta. relatum. probatur latis iſta. diſt. ſ. de teſta. requiſiſti. §. illud. & conſuetudo generalis quaſi vbique eam approbat. Et quod dictum eſt de clerico ſimpliciter beneficiato, quòd facit fructus ſuos, intelligendum eſt de perceptis & reconditis: alij vero per iura alleg. ad eccleſiam pertinebunt.

3 Hic tit. vel de frequens eſt, & difficilis, de quo ſterdocto. hic vid late doc. in ca. cum in officiis. ext. de teſta. Pano. in rese. cum eſſet. co. titu. Rot. deciſ. 87. in nouis. Barb. trac. de poſt. Card. part. 1. q. 5. & B. Th. 2. 2. q. 185. artic. 7.

o ¶ *Priuilegio.* ꝛ. e. lib. de reſcr. ſi propter. ꝛ. de præb. ſi tibi conceſſo. & ſ. de ver. ſign. c. pen.

p ¶ *Legitime.*] xl. ann. ſpatio. ſ. de conſue. c. vlt.

Additio. Arch. remittit ad c. nullus. 2. q. 1. & 10. q. 3. quia cognoſcimus. 8. q. 2. ſeruiturum. & ꝛ. de præſcr. c. 1. & pro ſumma circa præſcriptionem remittit. 16. q. 3. in ſumma. Ioan. And.

q ¶ *Alia cauſa.*] puta onere impoſito in fundatione. 18. q. 2. Eleutherius. & c. ſeruitium. ſ. de iur. pat. præterea. vel ſtatuto, vt in præd. decr. quia ſæpe.

Additio. Quod dixi poſt Hoſt. vt ec. bon. c. vnic. ſuper ver. iuſta cauſa. quod hic ponit Arch. Ioan. And.

r ¶ *Eccleſie.*] ad idem ſ. eo. lib. de of. del. c. 2. & ſi ſic ſuſpenſus celebraret in eccleſia, irregularis eſſet, vt ꝛ. de ſent. exc. is cui. ſecus 4 ſi extra eccleſiam, vt ibi dicam.

s ¶ *Ceteri.*] inferiores epiſcopis.

t ¶ *ab officio & beneficio.*] dic quibuſcunque, vt ſ. de elect. quia ſæpe

4 Prius ꝙ facile hoc dicti glo. recipias, conſule doct. tũ in c. is cui. ꝛ. de ſen. tũ alibi.

CAP. IX.

PRæſenti [f] prohibemus edicto, ne epiſcopi, vel eorum ſuperiores [g], aut abbates, ſeu quiuis alij regulares, vel ſeculares prælati, aut eccleſiaſticę [h] quæcunque perſonæ: vacantibus [i] dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel eccleſiis quibuſcunque [k] ſibi ſubiectis, ſeu ad collationẽ [l], ordinationem, præſentationẽ, vel cuſtodiam [m] pertinẽtibus eorũdem bona (morientibus eorum rectoribus, vel miniſtris) in ipſis inuenta, ſiue vacationis ipſorũ tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorũdem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſeruari [n]: occupare, aut in vſus ſuos conuertere quoquo modo præſumant. Niſi de ſpeciali priuilegio [o], vel conſuetudine iam præſcripta legitime [p], ſeu alia cauſa [q] rationabili, hoc eiſdem competere dignoſcatur. Alioquin epiſcopi & eorum ſuperiores ab ingreſſu eccleſię [r]: cęteri [s] vero ab officio [t] & beneficio tandiu eo ipſo nouerint ſe ſuſ-

se Apoſtolico conſpectui repræſentent: vt partibus [a] præſentibus, aut vna præſente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud ſedẽ eandem: pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmiſſis, præter aliàs pœnas à dictis canonibus inſtitutas, ſi Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docẽte [b] cognoſcat quantum excęſſerit, quæ ceſſationi factę rationabiliter cauſã dedit: vel quæ ſine rationabili, & manifeſta [c] cauſa ceſſauit. Parte inſuper à diuinis ceſſante, ſuprafcriptaſtã in ceſſando [d], quàm in veniendo ſiue mittendo [e] ad ſedem Apoſtolicam non ſeruante, non ſeruetur ceſſatio: ſed ea non obſtante (vt prius) in ipſa eccleſia celebretur.

¶ Idem.

¶ Primo ponit conſtitutionem de bonis dignitatum, vel eccleſiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præſentatio vel cuſtodia pertinet, niſi de ſpeciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo oſtendit de quibus bonis intelligatur, cum de ſpeciali iure id alicui competit. Tertio decret. quia ſæpe. ſupra eo. lib. de elect. dicit non eſſe correctam. Ioan. And.

¶ al. ſupradicta.

sæpe.non sic in casu ff.eo.lib.de rele.cupientes.§.æterum.& c. si compromissarius.in fi.& est ratio,quia hic ab officio suspensus est,ibi non,vt dixi in prædicta decr.quia sæpe.

a ¶ *Quousque.*] facta ergo restitutione,non est necessaria aliqua absolutio 1,vt not.Io.81. dist. si qui.& 16.q.7.si quis. deinceps.& Ber. de mat. contract. cont.inter di. eccl. de muliere.

Additio. Vide quod not.in cle.j.de decim. in gloss.sic suspensi. Ioan. And.

b ¶ *Restitutionem.*]& sic non sufficit cautio.[idem Arc.] iam enim hic fuisset expressum:sic j. de vsur. c.2.ad hoc §. de decim.ad audientiam.ff. §.de ver. sig. ex parte.j.de lent.exc. venerabilibus. §. fane. & facit §.de re iudicum aliquibus.ff. de pign.act.non est.

c ¶ *Porro.*]sumptum fuit hoc de eo quod not.Host.§. de verb. sign.c.pen.

d ¶ *Supradicta.*]sc. dimissa tempore mortis, & obuenientia tępore vacationis.

e ¶ *Debitis.*] ad quæ remanet ecclesia obligata, & successor, sicut hæres filius ad paterna. vt §. de sol. cap.1.sic etiam dicit lex, quòd si mulier dedit bona sua in dotem, dedisse videtur quod supereret deducto ære alieno.ff.de iur. dot. mulier. & bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui:quia agris eius sitientibus alios irrigare non debet.C. de fernt. præles.

Additio. Et facit ad ea quæ scripsi post Host.§. de arb. dilectis.in prin.& de ver.sign.cum inter.super 3.gl.Ioan.And.

f ¶ *Oneribus.*]fabricæ,hospitalitatis,receptionis legatorum, & nuntiorum sedis Apostolicæ,& reliquis similibus.21.q.1.c.1. & §.de præb. de monachis. de præscr. accedentes. de cens. cum instantia.

g ¶ *Superesse.*] hodie dic vt in constitutione Ioan..xxij. incip. suscepti regiminis.

h ¶ *Edidimus.*]supra eod.lib.de ele.quia sæpe.

i ¶ *Singulares personas.*]ipsarum ecclesiarum:de quibus loquitur decr.quia sæpe.

k ¶ *Vacantium.*]principali prælato,vt ibi dixi.

¶ *Gl.seq.querit,& solut.*

l ¶ *Derogari.*]sed in quo poterat derogari?Sol.In eo quòd hic reseruantur consuetudines,statuta,& priuilegia,ibi vero reprobantur:& ex hoc forte crediderit aliquis derogatum fuisse.

Additio. Et ideo tam varie,quia ibi læditur caput per membra:hic econuerso, & capitis læsio grauior est. supra de accus. qualiter.ibi,ne concussis,& c.2.c.7.sicut. 2. Ioan. Monach.Vel absurdum est quod filius in parentem, vel subditus in prælatum,vel ipsius res habeat potestatem.de maior. & obed. cum inferior.plus vrget ratio ibi not.in j.gl.Ioan.And.

Continuatio dñi Hostien.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

¶ Superius dictum fuit de variis & diuersis prælatis siue magistratibus: verum quia inter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores,quidam minores,qui minores debent maioribus obedientiam: ideo post rubricas precedentes,ponit rub. de maioritate & obedientia.

Episcopali sede.] Ponit dictum,à quo excipit, ibi,*Nisi.*Ioan.And.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius c.illud quod habetur in c. si episcop⁹, 11.q.3.videlicet,quòd mortuo episcopo successor eius potest absoluere excommunicatos à prædecessore suo mortuo: & sic cum illud c.non loquatur de aliis, videtur eis interdixisse ne possint absoluere:& ista fuit ratio dubitandi ad illud c. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in c.cum olim. eo.tit. in ant.videlicet,quòd vacante sede episcopali, capitulum succedit in iurisdictione, ita quòd potest per se examinare causas.

Casvs.Episcopus Pictauen.vel eius officialis Titium excommunicauit propter suam contumaciam:vel Titius incurrit sententiam excommunicationis propter lenem iniectionem manuum in clericum:antequam Titius esset absolutus episcopus Pictauen.est mortuus, forte proniso ecclesiæ differunt, & Titius excommunicatus petit absolutionem:vtrum capitulum quod succedit loco episcopi, poterit eum absoluere? videtur quòd non per d.c. si episcopus.11.q.3. Hoc tamen non obstante Romanus Pontifex hic decidit contrarium, dicens,quòd sicut episcopus si viueret,posset Titium absoluere:sic etiam capitulum, quod est loco episcopi,potest illum Titium excommunicatum absoluere, per se, vel alium. Idem est dicendum de alio, cui deputatur ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem.Nec obstat illud ca. si episcopus, quia illud ca.non negat quin deputatus à Papa vel capitulum quod succedit possit absoluere:vel dicendum secùndùm gl. quòd capitulum vel ille deputatus à Papa,dicitur successor:& sic continetur sub illo ca.si episcopus. Not. primo ex hoc textu,quòd vacante ecclesia cathedrali, capitulum succedit episcopo in administratione iurisdictionis episcopalis. Not. secundo magis specifice, quòd capitulum sede vacante potest absoluere illos excommunicatos, quos episcopus, cuius capitulum vices gerit,posset absoluere:& sic capitulum sede vacante tantam habet potestatem respectu absolutionis, quantam habet episcopus viuens, & capitulum in hoc succedit ipsi episcopo. Absoluere enim ab excommunicatione dependet à iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom.Not.tertio, quòd episcopus regulariter potest absoluere de omni excommunicatione, nisi in casibus Papæ reseruatis.c. nuper. supra de sentent.excom. Not. finaliter, quòd capitulum est capax iurisdictionis. supra in antiq. de off. ord. c.irrefragabili. de foro compe. c. cum contingat. Habes etiam ex hoc text.ibi,*Seu ù ad quem.* quòd iurisdictio episcopalis potest etiam ad alium deuolui quàm ad capitulum sede vacante,secundùm Dom.

¶ *Prima gl.ponit summam,& quid determinat.*

m ¶ *Episcopali sede.*] Capitulum,vel is,ad quem administratio pertinet, vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret, nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declarationem eorum, quæ notant. supra eod. his, quæ. 2 & reprobat quod tenebat Goff. supra ne sede vacan. illa.

Additio. Et de hoc Gul. nil approbans in Spec.ne sede vac. in fi. Ioan. And.

n ¶ *Vacante.*]idem si episcopus à paganis, vel ichismaticis captus esset,vt supra eod.lib.de sup. negl. prælf. si episcopus.

o ¶ *Is ad quem.*] puta visitator datus à Papa.supra eod.libr. de ele.is cui.vel archiepiscopo in casu.supra eod.lib. de sup. negl. prælf.c.vlt.vel electus ad hoc per capitulum.

p ¶ *Iurisdictio.*]Circa temporalia & spiritualia:vel saltem circa spiritualia,vt supra de temp.ord.cum nullus.eod.lib.

Additio.Vnde in multis ecclesiis Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem temporalium. supra eod. lib. de elect.generali.& certis dignitatibus competit ex speciali in re administratio spiritualium. facit quòd dixi supra eo. lib. de offl.leg.c.pen.super gl. aduerte.Ioan.And.

q ¶ *Tunc temporis.*]vacante sede.

r ¶ *Iuris.*]à qualibet iuris excommunicatione absoluit episcopus,hic absolutio non sit summo Pontifici reseruata. supra de senten.excom.nuper. & dixi supra eodem libr. de elect. sciant cuncti.

Additio. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos, not.hic Arch.quod sic:& ponit id quod dixi de lent.exc.peruenit.Ioan.And.

s ¶ *Hominis.*] puta ipsius episcopi mortui,vel sui vicarij, vel delegati:quod dic vt supra in antiq.de offi.deleg. prudentiam. vel inferioris prælati.Vel dic vt supra de offic.ordinar. cum ab ecclesiarum.

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum,vel is ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret, nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum.Ioan.And.*

CAP. VNICVM.

Episcopali m sede vacante n, potest capitulum, seu is ad quem o episcopalis iurisdictio P tunc temporis q noscitur pertinere,iis,quibus posset episcopus si viueret,ab excommunicationis sententia,siue iuris, r siue hominis s fuerit,absolutionis

1 Immo videtur necessaria, nec tantum est inc. de multa. extra de mat. contract. contra hæred ecclesiæ. vide eam defendere,& ad nobis. 2. extra de sen. excom.

2 Et licet ibi sit decre. non in episcopo, sed in Cardinali loquatur dicit Io.Mo. Papa sibi respondisse, & Cardinales ei fuit ecclesiæ habet ius epi scopale. Et vi de quod dixi post in not. de capel.mo. dilect⁹ in gl. vbi fit hoc ius. Ioā. An. 3 Glo. declarant Philip. & Dom. pro cedere in defectum istorum hic nec nunc hic nominatorum: sed executorem archidiacono suo posset indistincte absolucre. 9. q. 3. nullus Primas. Font.

¶ Gl.

beneficium impetriri [a] : Nisi ei [b] fuerit à sede [c] Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

De pactis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cùm per pactum priuilegio renunciauerint. Ioan. And.

CAP. I.

PActum [d] † cum rectore parochialis ecclesiæ factũ à vobis, ne aliquos vel certos [e] ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam, omninò seruare debetis: Quamquam sepultura libera [f] sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint [g] sepeliri; Cum per dictum pactum indulto huiusmodi de rogetur [h].

¶ Idem.

¶ Pactum factum patri à filia, dum traderetur nupui, quòd dote contenta nullum haberet ad bona paterna regressum: si inuenerit id ipsa filia, omninò seruare tenebitur. Ioan. And.

CAP. II.

QVAMVIS † PActum.] Primo ponit dictum. Secundo soluit obstaculum, ibi, *Quamquam*. Tertio rationem subdit, ibi, *Cum per.* Ioan. And.

¶ Quidam intelligunt, quòd illud pactum de quo in littera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt quòd fuit factum ante priuilegium.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentum intra limites meæ parochiæ, à sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunque eligentes sepulturam apud ipsos: quia de iure communi non possent illos recipere ad sepulturam. Postea tractu temporis orta lite inter religiosos & me rectorem super iure sepulturæ: quia dicebam ego priuilegium eorum non valere. Finaliter conuenimus inter nos, & deuenimus ad istud pactum, quòd decætero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: alios vero ipsi possent recipere: nunc in dubium reuocatur, an valeat tale pactum? respondet quòd sic: nam per pactum fuit derogatum priuilegio: ideo secundùm tenorem pacti tenentur recedere à priuilegio suo. Secundum alium intellectum casus sic figuratur, retento eodem themate: Religiosi & ego fecimus tale pactum, quòd ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: post impetrauerunt rescriptum & priuilegium, vt ipsi quoscunque possent recipere ad sepulturam, & in impetratione sua nullam fecerunt mentionem de pacto inter nos inito & facto, vtrum per illud priuilegium derogetur pacto nostro? Respoud. quòd nonideo priuilegium ipsorum non seruabitur quo ad homines contentos in nostro pacto: & si contra fecerint, & aliqnem recipiant ad sepulturam, tenebuntur restituere corpora, vnà cum emolumentis inde perceptis. Not. primo, quòd solæ ecclesiæ parochiales habent ius sepulturæ respectu aliorum eligentium sepulturas: nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Dominicus super rubr. de paroch. in antiq. Et sic est limitatio ad c. i. de sepult. in antiq. vbi dicitur quòd liberum est cuique eligere sepulturam vbi voluerit: nam illud est intelligendum, dum tamen ille locus habeat ius sepulturæ de iure communi, vel per priuilegium Apostolicum. Not. vlterius principalem effectum huius c. secundùm vnum intellectum, videlicet quòd si religiosi ex priuilegio habeant liberam sepulturam, possunt priuilegio suo renunciare in toto vel in parte. Not. insuper secundùm alium intellectum, quòd si inter religiosos & rectorem alicuius parochiæ, intra cuius limites sunt ipsi religiosi, fuerit factum pactum super iuribus parochialibus: & religiosi postea impetrant priuilegium generale: per illam generalitatem non derogatur pacto speciali: pro hoc facit c. ex multiplici. de decim. in antiq.

¶ Prima glo. ponit summam, & quid declaret.

¶ *Pactum.*] Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt; licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Inno. & Hosti. de sepult. c. j.

d ¶ *Pactum.*] Quid sit pactum, habes ff. de verb. sign. pactum.

e ¶ *Certos.*] puta matriculos, vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archid. alleg. de conf. dist. j. certum. dicit Ioan. Mon. quòd per primum pactum abrogatur priuilegium, per hoc secundũ illi derogatur. ff. de ver. sig. derogatur. Io. An.

¶ *Gl. seq. recenset. per obiect. & solutionem.*

f ¶ *Libera.*] hoc inducebat dubitationem: ex quo enim habebat liberam, videbatur quòd omnes sepelire possent non obstante pacto, sed non est verum 3. Sicut & ille qui liberam habet non donatur ff. eo. li. de of. vic. c. vlt. & de ele. is cui. cum fi. & C. de filiis inofficios. testa. si quando. in princ. & est ratio huius ca. quia per pactum priuilegio renunciauerunt, vt sequitur.

g ¶ *Elegerint.*] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus quàm dimissus, vt j. de sepul. c. i. in fi. sed ex virtute pacti huiusmodi electio prædicta caret effectu. Et not. quòd licet tale pactum inter ecclesias initum valeat 4, non tamen valet pactum quod parochianus promittit, vel obligat, vel iurat se sepulturam electurum, vel electam non dimissurum. j. de sepul. c. j. ad hoc supra eod. plenique.

¶ *Gl. seq. concludit per locum à diuisione.*

h ¶ *Derogetur.*] si pactum secutum est priuilegium, non est dubium, quòd non obuiat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum est per pactum 5. & est casus supra de præsc. cum olim. Si autem priuilegium secutum fuerit compositionem, non valuit contra compositionem, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt supra de deci. ex multiplici. omni ergo casu seruandum est pactum.

QVamuis.] Primo ponit dictum. Secũdo rationem reddit, ibi, *Cum non.* Dominicus declarat not. in Spec. eo. tit. in j. col. vbi etiam datur forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum: quod consilium Cynus attribuit Petr. de Bel. Per. in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiam distinctionem, quam ibi in Spec. scripsi super ver. & not. in fi. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud quod dicitur in l. pactum. C. de collat. videlicet quòd filia quæ nuptui tradebatur, dixit patri suo, quòd pro omni sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote, & renunciauit omnibus aliis bonis, non valet tale pactum, quia est pactum de futura successione: ideo ista filia, mortuo patre suo poterit venire ad successionem cum fratribus, dum tamen ipsa conferat dotem.

CASVS. Titius pater filiæ suæ dedit dotem sufficientem, & fanore liberorum induxit suam filiam ad renunciandum omni paternæ successioni, sed quòd esset contenta sua dote: quid fecit ista filia? nam ipsa bonis omnibus sui patris renunciauit, & vlterius iurauit non venire contra istud pactum: postea pater est mortuus intestatus, filia vult admitti ad successionem patris cum aliis liberis, an debeat admitti? resp. Rom. Pont. quòd ex quo ipsa iurauit nunquam venire contra istud pactum, & iuramentum suum non est contra bonos mores, nec illicitum, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ, ipsa tenetur illud iuramentum seruare: & ideo ipsa debet esse contenta sua dote, nec debet admitti ad successionem cum aliis fratribus, etiam si ipsa vellet afferre suam dotem. Not. primo, quòd quis non potest renunciare futuræ successioni. Not. vlterius, quòd filia non potest cum patre pacisci, vt sit contenta sola dote sibi data, vt renunciet aliis bonis patris. Not. insuper, quòd iramentum præfatum super tali pacto, non est illicitum, ideo est seruãdum. Et sciendum secundùm Archid. quòd ponderari debet verbum, omnino, hic positum: nam excludit dispẽsationem

---

[a] Dicit Io. Mo. quòd in casu istius de exer. & quoli bet alio: in quo episcopus habet generaliter de successor poterit ilgatam iurisdictionem, nõ ibi dicitur, quòd in illa secedit capitulũ, bem. cap. i. in fi. vide quod dixi in prædi. decr. ad abolendam. sup vlt. glos.

† Vide Antonium de Butrio c. statuimus. de iudi. prælat. & Felinum in c. cum sit generale. de foro compet. Idem Arch. cui cæt alle. C. de facto potens no. informare de iud. c. i. ecclesiæ. l. pacta. Nata tamen differentiam esse inter pacta & transactiones: omni nomine. Io. An. que his versibus colligi potest. Incerta de re transactio dicitur esse: Sed sunt certa pacta fauore rei. vide l. i. ff. de transac.

[b] ¶ *Ei.*] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalem habenti.

[c] ¶ *Seq. gl. soluit quæstionem.*

¶ *Sede Apostolica.*] non credo inferiorem hoc posse. 2. Et facit quod dixi supra de sup. negl. præl. c. vlt. & in auth. de def. ci. §. interim, coll. 3. & dixi ff. eo. tit. prox. c. i.]

DE PACTIS.

¶ Dictum fuit ff. de iudicib. & magistratib. nunc vero est videndũ de iudiciis. Verum quia partes litigates in iudicio, timore iudicium conueniunt & transeunt inter se: ideo Romanus Pontifex volens nos informare de istis conuentionib. præmisit rubricam de pactis. Nota tamen differentiam esse inter pacta & transactiones:

Sepulturæ [i] generaliter [g] iunct ad solas [h] c. c. eius parochiales.

[i] Sepulturæ.] Nota quòd ius sepulturæ est de iure communi, & non solum de iure parochiali, vt dicit Ioan. And. & Dominicus in antiq. & Host. in sum. de sepult. in fi. & Io. An. in c. i. de sepult. in antiq. & Inno. ibi

nem: ita q̃ filia non ꝑt habere relaxationem inramẽti ab eꝑo.
¶ *Prima gl. summat.*
a ¶ *Quamuis.*]Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, oĩno seruaꝛ tenebitur. Io. An.
a ¶ *Quamuis pactũ.*] tollẽ, lex ciuilis improbet: quod est ℣. Ioan. And.
b ¶ *Contenta.*] ipsa filia.
c ¶ *Improbet.*] qa est ꝺ futura successiõe, q̃ siue fit de succedẽdo, siue de nõ succedẽdo, nõ valet secũdùm leges. C. de in of. test. h qñ. §. i. C. ꝺ pac. l. pẽm qñ dotali. & l. vl. C. de col. l. pẽm dotali. cum si. ꝺ ¶ *Lex ciuilis.*] prędicta. C. de col. l. pẽm dotali. Sed mirum, quare secũdũ leges non valet tale pẽm: cũ secũdũ eas bñ valeat pẽm ne pr̃ filio suo succedat. ff. q̃si à parente. l. i. §. fi parẽs? Sol. nõ ita debetur pr̃i hr̃editas filij, sicut pr̃is filio. ff. de inof. test. nã & fi. vel verius fi vi pacti ibi repellitur, sed pp de licti, qa prium emã cipationis recepit, vt C. de op. li. l. fi ℣. vel aliter, vt not. in prædicta l. pactum. Additio. Et in prælle. §. fi parẽs. & C. de inof. test. fi quando. §. illud. Ioan. And.
Pactum de succedendo, seu de non succedendo, non valet.
e ¶ *Non vt.*] an infirmꝑ metũ extortum teneat? obliget, dic vt not. Io. 22. q. 4. inter cete ra. & 15. q. 6. auctoritatẽ. & Ber. ℣. de inreiu. fi vero. & ℣. qd me. can. Abbas. Ista littera. & ℣. ꝺ iureiu. cum contingat. & ℣. eo. li. eo. tit. licet. faciũt pro illa opinione quòd nõ obliget. Additio. Tenet qd habes ꝺ iureiu. verum. Io. Mona. dicit hic quòd tenet: sed agitur ad relaxationem. Ioan. And.
1 De hac q. vide B. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3. arg.
f ¶ *Seruari debebit.*] Approbata est ergo opinio Placen. not. in prædicta l. pactum. qui hoc dicebat. sed Accursius ibi contra. per l. C. de legi. & const. non dubium. & C. de nup. Auth. q̃ eis. signata super l. imperialis. sed de turpi iuramento loquitur. Quæ autem ratione secundùm leges teneat contractus puberis, si iurauit, qui aliàs non tenet. C. si aduersus vendit. Auth. sacramenta. eadem ratione tenere debet pactum illud iuratum: & idem in casu ℣. de iurei. cum contingat. & vide quod ibi no. & ℣. e. li. 7o eo. ti. licet. quæ concordat ad istam decretalem: non tamẽ multum faciunt: Et compelli debẽbunt per censuram ecclesiasticam iudices seculares ad hoc ius canonicum obseruandum: per prædictam decretalem, licet ad idem de sententia excommunicationis. decernimus.
2 Hoc nõ est verum, si mr̃ filiorũ moriatur vinente auo, qa filij tunc veniunt iure suo, dum mr̃ habuisset dotẽ. Philip. Vitelles not. ex hac glo. q̃ adest non ꝺf in alteri' detrimentum vergere, nisi principaliter. item secundum Do. & Philip. ista infirmitas ad robur cõtractus obligare hꝛedẽ, sicut defunctum. Font.
g ¶ *Dispendium.*]tunc enim seruãdum non esset. 22. q. 4. per tot. & ℣. de iureiu. si vero. etiam secundum leges. vt in præl. Auth. C. de nup. Auht. quòd eis. ff. de le. 1. fi quis inquilinus. in fi.
h ¶ *Detrimentum.*]scilicet principale: secundario enim ibi posset detrimentum reperiri filiis 2 vel viro, vel veniendo. ab intestato, vel similibus personis.

Quia ex eo.]Secundùm Ioan. Mon. primo ponit factum: Secundo illud decidit: ibi, Nos. Ioan. And.
Casvs. Orta lite inter me rectorem ecclesiæ parochialis, & quosdam Mendicãtes super iure sepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit q̃ consensimus inter nos cum Guardiano vel Priore cum cõsensu fratrum illius cõuentus: & fecimus pactum inter nos: tamen non interuenit consensus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: verum religiosi illi Mendicantes possint refilire à pacto, eo q̃ non intervenit consensus sui Generalis: vel ex eo q̃ ista pactio non fuit approbata in cap. generali? Resp. Romanus Pontifex, q̃ non: sed ex quo interuenit cõsensus Guardiani, vel Prioris, & fratrũ illius conuentus, & hoc seruari tale pactum quantum ad illum conuentũ. No. primo q̃ Prædicatores præponuntur Minoribus. de quo licet in gl. No. secundo, quòd religiosi debẽt abstinere ab his, per quæ daretur aliis malum exemplum, aut detrahetur. Dominicus.
† Vide B. Th. 2. 2. q. 43. per totam q.
† In antiquis codi. conſuetudinibus legitur.
¶ *Prima gl. summat.*
i ¶ *Quis ex eo.*]Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialiũ ecclesiarũ super parochialibus iuribus. fi facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum cõuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel ministri generalis, aut Magistri, vel prouincialis Ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

QVia ex eo [i], quòd fratres Prædicatores [k], & Minores, & alij mendicantes [l], compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus seu habitationes [m] eorum existunt, super iuribus parochialibus [n], vel aliis [o] quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus pacta, siue facta, seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia Magistri, aut Ministri, vel Prioris generalium, seu prouincialiũ eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia: vel prouincialia capitula exiterunt multa in diuersis mundi partibus insurgũt scãdala †, & ipsorum fratrũ (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus†: & ab his abstinere propensius, per quæ possit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. ¶ Nos his occurrere paterne sollicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dum tamen aliàs sint licita q & honesta r) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò † inuiolabiliter obseruari: non obstante quòd Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorũ generalibus vel prouincialibus capitulis exiterint approbata: seu q̃ sedes Apostolica in his, quæ per prædictos fratres Minores s facta fuerint, auctoritatẽ suam non præstiterit, vel assensum.
† Dictio, &, deest in manuscripti.
† No. q̃ tex. in locis factis cũ talia pacta ñ disponant de alienatione in tium, ſ; modicum. Phi. Font.
k ¶ *Prædicatores.*] hi præponuntur: quia antiquior ipsorum institutio, ad idem ℣. de grcef. præl. minis. ℣. de pri. in his. ℣. eo. li. de ele. quorũdam. & ibi dixi.
l ¶ *Mendicantes.*] vt sunt Eremitani sancti Augustini, vel quidam alij.
Additio. Vt Carmelitæ. ℣. de reli. dom. c. vnico. §. cæterum. Ioan. And.
m ¶ *Habitationes.*]quas mutare, vel aliàs de nouo acquirere non possunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre sine speciali licentia sedis Apost. vt ℣. de exce. plã. c. vnic. Additio. Contra faciẽtes excõmunicati sunt per cle. de. pœ. cupientes. t. respo. Ioan. And.
n ¶ *Parochialibus.*]vt exhibitione sacramentorum, decimis, primitiis, oblationibus, iure funerandi, & his similibus. Additio. De quib. plene per Host. in summa de parochiis. ¶ in quibus consistat. & per Rof. in lib. iuris canonici eo. tit. & dicti super rubrica de parochiis. Ioan. And.
o ¶ *Aliis.*] extra iura parochialia: prout multa potes exempla per te videre.
p ¶ *Antecessoribus.*]ad quæ tenetur successor, sicut ipse prædecessor ad hoc de solut. c. i.
q ¶ *Licita.*]aliàs non valent. & facit ℣. de pact. c. vlt.
r ¶ *Honesta.*]scilicet & possibilia: quia nullus ad impossibilia obligari posset. ℣. eo. c. vlt. & ℣. de reg. iur. nemo potest.
¶ *Gl. seq. vsti. per q. secundo illud decidit, ibi, sed hodie.*
s ¶ *Fratres Minores.*]de eis dixit: quia de ipsorum exemptione constabat: vel quia dicebantur priuilegiati, quòd nulla ipsorũ pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papæ. Additio. Vel quia bona quæ tenẽt Minores, sunt ecclesiæ Romanæ. ℣. de ver. sig. exiit. & cle. eo. tit. exiui. §. proinde. Sed hodie dominus Io. Papa renunciauit illi dominio per constitutionem suam quæ incipit, ad conditorem. Ioan. And.

DE PROCVRATORIBVS.

Continuatio dum. Helia. ¶ *Quia partes quæ non possunt venire ad cõcordiam super litibus & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad causas suas defendendas: idcirco post rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.*

NOn indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sunt tria principalia dicta: Secundabi, *Licet*. Tertia: ibi, *Procurator*. Domin.

CASVS. Aliquis meus parochianus cessauit in solutione decimarum dicens, ꝙ forte mihi nõ competebat ius percipiendi decimam de fructib. suis, pp qđ feci illum citari coram iudice delegato, vel alio iudice competente: ad istam causam meam agendam cõstitui meum procuratorem quendam mere laicum, etiam vxoratũ: facta constitutione iste laicus procurator pro me comparuit in termino assignato: pro parte rei fuit exceptum, ꝙ iste laicus non poterat esse procurator in ista causa spiritualiter laici non possunt tractare spiritualia. in c. 2. de iud. in ant. & ꝙ debebã clericum constituere ad istam causam spiritualem tractandam: ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit verum iste laicus censeatur inhabilis ad comparendum pro me in causa spirituali? *Resp.* Romanus pontifex, ꝙ iudex potest & debet istum laicum admittere tanquam procuratorem etiam in causis spiritualib. tam pro actore, quàm pro reo: & iudex hoc faciens non facit indiscrete. Nec ob. c. 2. allegatum: quia bene verum est, quòd laici tanquam actionem habentes & nomine suo non debent tractare res spirituales, vt d. c. 2. sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid sanctissime Pater, vtrũ procurator cõstitutus ad lites possit alium procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt constituta te procuratorem in aliqua causa, in qua non potes interesse pp occupationem aliquam, vtrum possis substituere alium procuratorem? Resp. regulariter ꝙ nõ, nisi post litem contest. sed nõ ante: quia fuisti factus dominus litis per litis contestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialẽ potestatem substituendi, & tunc ego dominus videor substituere. Sed verum ad hoc vt possit dari potestas substituendi, requiritur potestas substituendi certam personam, videlicet talẽ Titium vel sufficiat ꝙ dicam, do tibi potestatem substituendi, non expressa certa persõna? Resp. ꝙ talis potestas valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrũ sit idem in procuratore constituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mandauit vt talem domum meam reparares, vel talem rem meam venderes: vtrum poteris alium loco tui substituere ad illud negotium explicandum? Resp. Romanus Pontifex ꝙ sic. *Non prohibetur.* Ioan. laicus non reperitur prohibitus ad exercendum negotium rei spiritualis. *Antea.*] hoc est, ante litem contest. *In rem.*] id est, nisi fuerit constitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit à domino potestas, vt possit substituere. No. primo ex isto c. ꝙ iudex dicitur discrete agere, cum ipse agit siue procedit secundum dispositionem iuris: Indiscrete autem agere dicitur, cum procedit contra dispositionem iuris. No. principalem effectum in prin. huius ca. ꝙ laicus etiam vxoratus & procurator clerici potest causas spirituales tractare, quia tunc illas *tractat nomine* alieno, *Clericorum*, & non nomine suo: & in cõsistoriis episcopalib. sunt plures procuratores etiam vxorati: sed tamen laicus non posset esse iudex in causis spiritualib. etiam vt delegatus, vt d. c. 2. de iud. in ant. No. vlterius,

Edictum de procuratorib. ꝙ edictum de procuratorib, est prohibitorium, ex quo infertur ꝙ quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendum, ꝙ prima facie videtur, quòd edictum de procuratorib. non est prohibitorium, sed permissorium: nam quod regulariter permittitur, dicitur permissorium: sed hoc non est verum, immo dicitur edictum permissorium quando materia per se est prohibita: sed in certis casib. est permissa, & dr̃ materia prohibitoria quando materia est de se permissa: sed in aliquib. casib. est prohibita: nam edictum prohibitorium vel permissorium recipit denominationẽ à specialitate, & non à generalitate, & sic ex hoc colligitur quòd ius commune est pro comparente, quod præsumitur idoneus: ideo allegans procuratorem inhabilẽ, debet illud probare. No. vlterius quòd procurator datus ad litem exercendam, non potest alium procuratorem substituere ante litem contest. sed post bene ad litem

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Laicus potest esse procurator ad agendũ & defendendum in causis spiritualibus.

CAP. I.

NOn [a] indiscrete [b] iudex censetur egisse, procuratorem laicũ [c] ad agendum vel defendendũ in causis spiritualibus [d] †admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari [e].

¶ Procurator post litem contestatã potest dare alium procuratorem: an re non, nisi datus fuerit in rẽ suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo [f] possit (cum dominus sit litis [g] effectus) dari alius procurator, vtrinde nõ possit euelli: Et si velim cedere, actiones, directæ semper remanent apud me cedentem: sed vtiles transeunt in cessionarium, ideò est in illum cui facta est cessio actionum: & iste laicus cessionarius intentabit exercitium directarum actionum non mine meo, & vtiles nomine suo, quia vtiles fuerunt sibi quæsitæ per cessionem, & quia iste cessionarius est procurator ad suam vtilitatem: poterit procuratorem substituere etiam lite non cõtestata. No. Insuper, quòd licet procurator debeat constitui certus, ita quòd alias non valet talis constitutio, tamen potestas data procuratori de substituendo valet: licet sit incertus is quem vult substituere. Not. etiam, quòd iudex non dicitur facere indiscrete quando facit actum iudicialiter, qui non reperitur à iure prohibitus. No. ibi, *Vel defendendum*. arg. mandatum dicitur legitimum, si datur procurator ad agendum tantum. probat dictio, vel; hic posita ad quod j. eo. qui ad agendum. Dominicus.

¶ Prima glo. summat.

a ¶ *Non.*] Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus: procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, autea non, nisi datus fuerit in rem suam: licet à domino habuerit mãdatum de substituendo etiam non certam personam, procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

b ¶ *Indiscrete.*] simile ẽ. eo. non iniuste. & j. de iur. cal. c. vlt.

c ¶ *Laicum.*] Intelligo qui nullum habeat ordinem, nec sit aliàs ecclesiastica persona. 12. q. 1. c. duo.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit aliud contrarium, cui respondet. adleg. Hosti.

d ¶ *Spiritualibus.* Jcõtra ẽ. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, qui tractãt causas spirituales tuo nomine, quasi ius in eis habeat es, & sic non est contra. Notat tamen Ber. ẽ. de exce. Apostolicæ. quòd quis nõ potest agere pro se vel pro alio, pro eo quòd possidere non potest: sed in actibus spiritualibus tunc id potest habere locum. In judicialibus autem *super spiritualibus* locum non habet, vt hic vides. & super hoc vide quod no. Host. in summa huius tit. §. qui dari. vers. vlt. & Gul. in Spec. e. tit. §. 1. ver. item quod est laicus. & quod no. ẽ. de synd. c. vnico.

ADDITIO. Hug. & Lau. 5. q. 3. c. fi. Arch.

e ¶ *Reputari.*] ff. de procur. mutus. §. 1. & ibi de hoc. & Inst. per quas pers. nob. acqu. §. vlt. & fin. in teste. ff. de test. l. 1. & in contrahendo matrimonio. 30. q. 4. qui spiritualem. ẽ. de spon. cum apud. cum ergo non reperiamus hunc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum secundùm eum modum, quem ẽ. dixit secundùm Ber.

¶ Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit duas opi. recitat & remittit.

f ¶ *Ab eo.*] scilicet procuratore: filergo dominus contestatus litem, dat procuratorem postmodum ad litem: iste sic datus non substituit, vt hic probatur. arg. contra. C. eo. tit. nihil arbitramur interesse. sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi not. Et not. quia approbatam puto opinionem Ioan. quam ibi notat Accursius, scilicet quòd procurator datus post litem, non substituit. Et Gul. in Spec. hujus tit. §. 1. ver. quid si procurator interceſſerit. Accursius dicebat, quòd forte idem vtrobique dici poterat per l. C. de confor. eiusd. lit. l. 2.

g ¶ *Litis.*] & exponunt legistæ, ideò instantiæ, vt C. de iud. proferendum. secundum nos non petit instantia: vnde intelligimus proprie ẽ. de iud. c. pen. Et sic videtur sententia in eum esse formanda non in dominum, de quo dic vt ẽ. in antiq. de elect. querelam.

[a] Per quæ gl. dicebat ibi Pet. de Sara. ꝙ laicus nõ poterat esse procurator in causis spiritualibus nisi in matrimonialibus. Io. An.

[b] Displicet Phil. & ratio. vide intelligi- ti. fonte.

¶ Gl.

¶ *Gl. seq. reci. per q. & fol. secundo recitat opi. Azonis, quam repro ba t: & ipsius rationes respondet.*

a¶ *Procurator.*]vt C. eo. l. nulla. & l. pe. & l. neque. in fi. & ff. e. in c usæ, & ff. de ap. l. ab executore. §. fi. & ff. de doli exc. fi procurator agit. §. 1. Et hoc verũ intelligo, vbi fuerit simpliciter constitutus: vel nõ expſſe prohibitus: aliàs ſi cõſtitutus fuerit vſque ad litem conte. & expreſſe prohibitus, ne vltra procederet, ſecus 1: De quo dic vt not. Innoc. & Hoſt. ſ. e. petitio. pſi ciat ergo dñs per ſe vel p alium litẽ cœptã. Et ad inſtar huius dicit dñs Azo, q̃ delegatus ab alio q̃ à principe poſt litẽ conte. delegare pt, qd ſecundum nos vr non verum, vt ſ. de app. cum cauſam. & de hoc ſ. de re iu. cũ Bertholdus. nec eſt facienda comparatio: quia etiam poſt litem conteſt. ordinarius reuocat delegatum ſuum. ff. de iud. l. iudicium. ſed procurator non, niſi cauſa cognita, vt j. eo. c. prox. & rationem quære. ff. eo. tit. poſt litem.

curator [a]: antea [b] tamen non poteſt [c] niſi in rem [d] ſuam ſit datus: vel à domino ſubſtituendi [e] alium (etiam certa [f] non expreſſa perſona) ſibi fuerit cõceſſa poteſtas.

¶ *Procurator ad negotia, poteſt dare aliũ procuratorem libere, & etiam quãdocunq; hoc dicit.*

¶ Procurator vero datus ad negotia [g], poteſt libere quandocunque alium deputare [h].

¶Idem.

¶ *Procurator ante litem conteſtatam effectu cum ſubeſt iuſta cauſa, poteſt procurator reuocari, etiam lite conteſt. Sed ponamus q̃ non ſubeſt iuſta cauſa reuocandi procuratorem: ſed tamen ego conſtituens habeo ſuſpicionem de colluſione. puta, q̃ procurator meus habeat pactionem cum aduerſario, & omittat proponere proponenda, vel aliqua falſo cõfiteatur in præiudicium mei domini? Reſp. q̃ licet ego dominus non poſſim ipſum procuratorem reuocare: tamen potero adeſſe cauſę cũ meo procuratore, vt videam propoſita allegata & producta, ne fiat colluſio inter ipſum procuratorem & reum. No. ex hoc text. q̃ licet ſit ab initio liberũ ea. ex parte procuratorem. l. fin. C. de decani. ext. proc. ex quo tamen de reſert. dominus ſemel pro curatorem conſtituit, & res non eſt integra: non poteſt procuratorem reuocare, niſi ſubſit iuſta cauſa. No. vlterius, q̃ dominus poteſt ante litis conteſtationem procuratorem reuocare indiſtincte. No. inſuper, q̃ ingreſſus religionis tollit obligationem perſonalem præcedentem, quæ eſt incompaſſibilis cum religione, vt no. de obl. ad ratiocinia. c. 1. Dominicus.*

tiam ſine cauſa reuocari poteſt, poſt litem conteſtatã non, ſine rationabili cauſa: dominus tamẽ bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratore, maxime ſi de colluſione timeat.

CAP. II.

QVamuis [i] † procurator poſſit ante litem conteſtatam [k] etiam ſine cauſa libere à domino reuocari [l], poſt ea [m] tamen ipſo nolente [n] nequibit [o]: niſi eum [p] cum † domino inimicum [q] fieri, vel

† Pro hoc e. vide quæ trãdit Iaſ. conſit. 8. inci. tertiam & rem. No. vocatur in ex hoc text. q̃ licet dubium. vol. 4. & Fel. in conſtituere procuratorem. l. fin. C. de decani. ext. proc. ex quo tamen de reſert.

† Dictio, cũ, deeſt in antiquis codic.

1 Idem ſi datur ad litem conteſtãdam ſ. fi vero datur ad litẽ conteſt. procedit in cã litẽ per ſe cõteſtatã, ſecũdum Inn. & Gul. in Spec. e. tit. §. j. ver. quid ſi dedi, quę vers. ad literã ponit hic Archid. & Idẽ Iaco. de Raim. l. fi pro curator. C. e. & pro rõne ſumit inter eſſe partis ad eſſe, propter d¶ *in rem ſuam.*]vt ſi titulo donationis ceſſæ ſunt actiones mi; qd̃ reuocari hi, & datus ſum procurator ad eas intendendas: iſte eſt caſus non poteſt, C. de don. l. illam ſubtilem.

vt ſcripſi in Addit. 10. Quomodo ex parte rei detur in rem ſuam, no. ff. eo. decr. petitio. l. Plautius. in gl. ſed qualiter. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. arguit ad quæſtionem.*

e¶ *Subſtituendi.*]tunc. n. ſubſtitutus videtur, vel datus ab ipſo domino. ad hoc ff. quod cuiuſq. vni. Litem eorum. §. decuriones. Et per hoc & alia quædam iura ſoluit quæſtionem de delegato ab alio quàm à principe, qui habet ſpeciale mandatum ſubdelegandi, ſcilicet quòd ſubdelegare poſſit. ad idem ſ. eo. li. de of. dele. is cui. vbi de hac. & c. vi. §. vices.

¶ *Gl. ſeq. obicit, & obiectionem optime confirmat: & ſoluit.*

f¶ *Certa non expreſſa perſona.*]iu contrarium videbatur q̃ procurator debet eſſe certus. ff. eo. ti. l. 2. ſicut & arbiter. ff. de arb. item ſi vnus. §. ſi in duos. & ſ. de arb. in notuit. ſ. ſibi propter plures electores timetur diſcordia, qui timor ceſſat in vno ſecundùm Io. Mo. & Arch. & ad hoc ſ. de ele. c. pe. eo. li. per quam de cretalem. §. ſi autem. dicit Io. Mo. q̃ ſi eſſent duo non ſolidũ & diſcordantes, ſibi imponet conſtituens. Ioan. An.]Sicut & tutor. ff. de teſt. tu. tutor incertus 2. & l. duo ſunt Titij. 1. & hoc p prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt not. Gul. in Spe. in ti. 1. §. iam nunc. verſ. quid ſi in delegatione. Et Accur. videtur idẽ tenere. ff. eo. l. 1. in gl. 1. ſed illa gl. & l. 2. eo. tit. poſſunt intelligi de procuratore incerto ſecundum modum illius. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tu. quia plures ſunt Titij, & fecit Titium procuratorem, & non apparet de quo ſenſerit.

2 Vide quod per hanc gl. & l. not. hic Philip. Frãc. ex mente Io. And.

Addit. 20 Datur ſimile de electo, qui debet eſſe certus. ſ. eo. li. de ele. c. 2. & tamẽ procurator datur ad eligendum incertum. eò. tit. c. pe. Ioan. And.

g¶ *Ad negotia.*]& ad vnum etiam negotium dari poteſt. ff. eo. l. 1. de neg. ge. l. 3. §. negotiũ. ad idem. ff. vi bo. rap. l. 2. §. quòd ait.

h¶ *Deputare.*]ff. man. ſic procuratorem. & ſic nota vnam differentiam inter procuratorem ad negotia, & ad iudicia: aliam vi debis j. eo. qui generaliter. in fi. tertiam. ſ. in ant. de relc. ex parte decani. ff. man. ſi mandaſſem. & quod hic dicitur, dic verum niſi in caſu j. eo. ca. vlt.

Quamuis.]Prima pars tractat de reuocando: Secunda de adeſſendo: ibi, *Verum.* Item prima diſtinguit duo membra: Secundum: ibi, *Poſtea.* In quo octo caſus excipit, ſubdens clauſulam generalem. Ioan. And.

Casvs. In quadam cauſa quam coram iudice competente erã recum habitarus, conſtitui creani & ordinaui Titium procuratorem meum, qui Titius recepit mandatum & acceptauit: & anteq̃ proceſſiſſet in cã vſq; ad litis conteſtationem, ipſum reuocaui, & ſibi notificaui reuocationem. q̃ritur an Titius deſinat eſſe meus procurator, & poſſim cũ reuocare? reſp. q̃ ſi nõdum fuit litem conteſtatus, q̃ ſit per rõſionem factam libello, & ſi ad illum ſtatum cauſæ non fuit proceſſum, potero illum reuocare: ſed ſi fuit litem conteſtatus, non potero eum reuocare, niſi ſubſit iuſta cauſa, quia forte poſt conteſtationem litis fuerunt ortæ inimicitiæ inter me & ipſum procuratorem, & timeo, vt aliqua per malitiam in cauſa omittat; vel ſi morbo fuit impeditus, vt non poſſit vacare negotio nec cauſæ, & in

i¶ *Quamuis.*]Procurator ante litem conteſt. etiam ſine cauſa reuocari poteſt: poſt litem conteſtatam non, ſine rationabili cauſa, dominus tamen bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratore, maxime ſi de colluſione timeat.

k¶ *Ante litem conteſtatam.*]vt inſt. mand. §. pe. ff. mand. ſi vero non remouendi. §. ſi mandauero. C. man. ſi patet. ff. de proc. ante litem. ſ. in ant. de ele. in cauſis. ſ. eo. ex inſinuatione. & eſt iſte caſus quo pœnitere licet, quod dic vt dixi j. de re iu. quod ſemel. quæ eſt contra.

¶ *Gl. ſeq. quærit. ponit. duas opin. contrarias, & tertiam Hoſt. quæ diſtinguit.*

l¶ *Reuocari.*]Sed nunquid in hoc caſu reuocatio peruenire debeat ad iudicem, vel aduerſarium? dic vt ſ. eo. mandato. Et vide tur q̃ non: arg. à contrario illius decr. & hoc ibi tenent Tan. & Gof. Bar. & Ino. ibi tenent contra, & ſubaudiunt, maxime: & ita eorum rationes ibi vide. & Gul. in Spe. eo. ti. §. 1. vers. item q̃ mãdatum. Hoſt. no. e. ti. auditis. q̃ reuocatio tenet indiſtincte quo ad præiudicium reuocantis. Si quæratur de præiudicio aduerſarij ſi fit ante litem conteſt. & iudex vel aduerſarius certificatus fuit, vel certificari poteſt de mandato, nõ obeſt reuocatio, niſi ad alterum peruenerit: debet enim ignorantia probabilis eſſe excuſata. de cle. exc. mi. Apoſtolicæ. ff. iud. ſol. ſi ante. multo minus valet poſt litem conte. niſi ad alterum prædictorum peruenerit, quib. ſemel de mandato extitit facta fides. ſ. e. mandato. ff. eo. ſi procuratorẽ. Sed ſi celet procurator, obligatur domino. ff. de do. & eleganter. §. pe. Et ſi non eſt ſoluendo, tenetur aduerſarius, ſi particeps ſit delicti. ff. man. ſi procuratorem. §. 1. Sin aliter ſibi imputet, qui talem elegit. ff. de mi. cum mandato. in fi. vnde ſi reuocatio ad iudicem vel aduerſarium peruenit, id ſuper quo concluſum eſt non impedit aliàs ſic, vt in prædicta decr. auditis. Si autem de mandato non fuit facta fides, & ſine ſatisdatione fuit admiſſus, tenet reuocatio: & ſic intelligatur ſ. e. in noſtra. & c. ex inſinuatione. & ff. eo. in cauſę. & contrarius ſenſus ſ. eo. mandato. & ſibi imputet qui eam non exegit. Si autem ſatisdationem exegit in procuratorem celantem reuocationem redundabit, & aduerſarius erit ſine damnorvnde ſi erat procurator actoris, commiſſa eſt ſatisdatio de rato. ff. rem ra. hab. l. 2. ſi procurator rei ſatisdat iudicatum ſolui: & de dolo committetur. ff. iud. ſol. l. iudicatum ſolui. 2. & ff. eo. l. Plautius.

Reuocatio procuratoris non intimata parti, an valeat.

m ¶ *Poſtea.*]id eſt poſt litem conteſtatam: & intelligas ab ipſo procuratore, vt dixi. ſ. e. prox.

n¶ *Ipſo nolente.*]ſecus ſi volente: & ſic poſſet intelligi ſ. eo. mãdato. vt ibi no. Quamuncunque tamen procurator contradicat, non procedetur cum eo poſt reuocationem, quouſque de cauſa reuocationis cognitum fuerit: non enim debet ſe ingerere procurator, ſed debet ei ſufficere q̃ ſine ſuſpicionis nota remoueatur ff. eo. l. quæ omnia.

o ¶ *Nequibit.*]contra. ſ. eo. ſi quem. Sol. ibi.

p ¶ *Niſi eum.*]hos caſus qui ſequuntur habes ff. eo. ti. l. filius. §. fi. & l. ſeq. vſque ad l. ſed & ex his. & l. poſt litem. vſque ad l. quę omnia. §. 1.

¶ *Gl. ſeq. recit. per q. & ſoluit, cui ſolutioni ſignat contrarium, & reſpondet.*

q¶ *Inimicum.*]& q̃ inimicitiæ hic veniãt, arbitrabitur iudex. facit quod

cit quod diximus de iudice & de reste. 2. q. 5. c. 2. in ant. de fim. p tuas. & de accusa. cū oporteat. Non tamen dico q requirantur capitales: & hoc sonat littera q dicit, vel suspectum: licet vi deatur contra. ff. e. l. filius. ad fi. & l. si post datum. Sed in procu

1 Scienę & nō commodeuente ff. eo. tit. si defunctus. 1. cūso, & vide quod no. ff. eod. fi. lius. § fi. & l. sed hæ. § pra tor. & quod not. eo. tit. e.

tore pro quo 1 promisit dominus iudicatū solui, loquitur qui compelluntur prosequi capitales inimicitiæ interueniant, vel alię iustæ causæ, de quib. ibi dr: & iō lex e. ti. vel exilio. q loquitur de casu nostro, non possuit, capitales, in textu.

2 in gl. præ cisc. Io. And.

¶ *Gl. se. obiicit, & tricpliciter soluit.*

† Alias, cf

2 *¶ suspectum.*] & est suspicio allegāda & probanda sicut contra iudicem ē. de ap. cū speciali, sed hoc ipso q operas ingerit in iniurium, suspectus est. ff. e. ti. l. qui. & sic ē ex falsa causa dominus potest ipsum reuocare, qa contradicēdo suspectus eris, & sic habebit locum hæc littera. sed potest dici vt not. Accur. ff. e. tit. l. quæ *omnia*. q aut pro curator solus resistit, & tunc procedat, & vera sit obiectio: aut aduersarius vel procurator & aduersarius, & tunc secus, & sic possunt intelligi leges prælegatæ, & decr. illa, sed littera illa solum dicit, ipso nolente: vnde & postea dicit idem Accur. dicens suspectum qualitercunque, sed non ita q remoueatur 2. vel suspectus est interim, donec causa remotionis tractatur: aliās enim ad quid remotionis causa tractaretur non video: licet dominus Mar. ibi primum confuenerit approbare.

† An non ētius in religione possit esse procurator, vide glos. sam in c. beneficium. ī. de regul. & an professus vide in Clement. religiosi. de procurat. adde Archidiac. num in cap. nullus ci 2. q. 7.

2 Idem Do. Fonta.

b *¶ Affinitate.*] quia tunc domino timetur periculum. C. de exc. tu. humanitatis.

c *¶ Eius.*] scl. aduersarij: & tūc ipse procurator aduersarius est, & potest dicere contrarium eius qđ primo petebat. Ad hoc 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. si contra patrem. ad idem ff. de postu. l. vlt.

d *¶ Ingredi.*] etiā non profitendo, sed solum probationis causa. 3 ad hoc ī. de sen. exc. religiosi. 2. resp. & ī. de reg. c. 1. in prin.

3 Placet Do. Fonta.

e *¶ In longum.*] arbitrio iudicis credo terminandum, habita consideratione causæ & viarum.

f *¶ Vinculis.*] prædonum vel hostium potestate. ff. eo. tit. item si suspectus.

g *¶ Alia rationabilis.*] vt puta ætas nimis decrepita, vel nimis iuuenis: & tunc remouetur de facto, vt ff. e. tit. l. post litem. in fi. Vel quia latitat. ff. e. l. vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff. eo. tit. l. vel iudicio. & idem in similibus 4. Aupitio. In quib. est par vel maior æquitas sicut in causis expressis. arg. eius quod no. C. de furt. & secundum Cor. l. si quis seruo. in glo. fi. Ioan. Mon. & l. eos. Ioan. And.

4 Aut quia superuenit notitia excōmunicatio. Archid. 3. q. 5 inimicus. Do. Font.

h *¶ Non possit.*] inuitus, vt ī. vidi fi.

i *¶ De collusione.*] sed nonne ex quo de collusione timet, habet cum suspectum, quare ergo non reuocat, vt ī. eo. ca. Sol. timet hoc, sed probare non potest. ad hoc. 2. q. 7. plerique. vel aliter hic non vult dilatare processum causæ, qui esset in cognitione suspicionis, vt ī. dixi. & probatur ff. eo. l. post litem. Io. An.

Adesse licet prodest interessenti in multis.

¶ *Glo. seq. quæritur & soluit.*

k *¶ Adesse.*] sed quid sibi proderit adesse? proderit, quia poterit testes & probationes inducere, quas ille omittebat: vel saltem ille producere tenebitur nominatos à domino, beneficium enim iuris quod adesse possit, interpretandum est late: & vt aliquid conferat de ver. fi. abbate. & de hoc per Accur. ff. de inof. testa. si suspecta. in prin.

suspectum [a] aut aduersario affinitate [b] coniungi, vel eius [c] hæredem fieri †, seu ingredi [d] religionem †, aut in longum [e] peregrinari, vel ęgritudine, aut vinculis [f] detineri contingat, seu alia rationabilis [g] causa sub sit, propter quam sit merito removendus. ¶ Verum quāquam (nisi vt præmittitur) remoueri non possit [h], dominus tamen suæ causę vnà cum eodem procuratore (maxime si de collusione [i] timeat) minime prohibetur adesse [k].

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non fuerit vsus, revocare non potest: nisi & potestatem habuit revocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alia remanet procurator. Ioan. And.*

CAP. III.

IS, qui [l] à procuratore super hoc à domino potestatem [m] habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum [n], etiam si eo vsus [o] non fuerit (Licet in delegato sedis Apostolicæ [p] vices suas alteri committente aliud [q] censeatur) facultas per dominum constituentem in isto procuratorio, vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere. Sed pō namus q constituit Titiū procuratorem meum ad plures causas, cum potestate substituendi. Titius quantum ad vnam causam substituit: vtrū quantum ad alias causas remaneat procurator, non obst. substitutione, quam fecit ad vnā causam? Resp. q sic. Ratio dubitādi in hoc e. fuit qa aliud erat in delegato, videlicet q re existēte integra, potest subdelegatus in totum reuocari, vt dictū fuit in præsuppositione: tamen aliud est in procuratore, vt hic, & ratio nem diuersitatis assignat glo. posita in verbo, aliud.

† De materia reuocationis procuratoris vide Cynum & alios in l. mandato. C. mandati. & Ioannem Andati nō dicitur quis nauia consil. vti mandato: quod 25. incip. vnot. quia facit ad dubium, q susceptio mādati facta per dominum de Cassatro consil. 361. incip. ve notabilis vir.

1 *¶ Is qui.*] Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo nō sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatem habuit reuocandi: Si autem erat procurator ad plures causas, & altera substituit: in aliis remanet procurator. Ioan. And.

m *¶ Potestatem.*] quia alias non poterat, nisi in casibus. ī. e. c. 1.

n *¶ Susceptum.*] & licet dixerit se nolle suscipere: tamen dominō in eadem voluntate manente, adhuc suscipere poterit, vt ī. eod. licet.

Aupitio. Et secundum id oportet intelligi finiri mandatum procuratoris per ipsius renunciationem, re integrare non integra nō, nisi ex causa, vt idem dicatur in renunciatione quod in renocatione. ī. c. 1. Ioan. And.

o *¶ Vsus non fuerit.*] licet ergo dominus renocet procuratorem re integra, vel ante litem conte. inst. man. §. recte. & ī. c. proxi. in prin. cum suis concor. & ipso facto secundum id quod dicitur ī. eod. si quem. procurator tamen datus ad substituendum hoc non potest post susceptum mandatum: iam enim suo functus est officio, & potius hic constitutus à principali domino, quām substitutus à procuratore videtur 5. vt dixi ī. eo. c. 1.

p *¶ Sedis Apostolicæ.*] quia alius non subdelegat. C. de ind. à iudice. ī. de of. deleg. pastoralis. & c. vlt. de ap. cum causam.

¶ Glo. seq. quærit & soluit. m. vnam differentiam, & rationem reddit, sine rect. per quæstionem.

q *¶ Aliud.*] scl. renocare possit antequam ille vsus fuerit. & habes hoc ī. eo. lib. de offi. deleg. quānis. Sed quæro, quare aliud in delegato, quā in procuratore? Sol. credo q sit ratio, quia delegatus principis habet à lege quod committere possit: & ideo donec iudex subdelegatus cępit, reuocare poterit, vt in prædicta decre. quamuis. Sed procurator de quo hic loquitur, habet hoc ab homine: & ideo committendo suscepto mādato per procuratorem, functus est officio suo: & ideo amplius non *reuocat*. [Dicit ibi Io. Mon. & hic Arch. quòd iudicare licet sit onus, tamen est honor: procurare vero est onus tantum, & vile officium. C. de decur. l. si quis procurationem. libro 10. quare non præsumitur quis sic excutere honorem sicut onus, nec sic duos sicut vnum. Ioan. And.] Et nota quia si compromissarius datus ad eligendum eligat, & electus renuit consentire, amplius nō eligit: quia suo functus est officio. ī. eo. lib. de elec. si compromissarius. §. 1. procurator tamen substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatum suscipiat, vt hic vides: & ideo aliud, quia hic procurator causam agere & substituere poterat, ibi solum eligere, & ideo citius illius expirat officium. Et secundum superius dicta nota, quia cum tres casus sint positi ī. e. c. in quibus procurator ad iudicia substituit, hic de altero tantum dicit, de eo qui mandatum habet: vnde de reliquis secus credo, cum habeant potestatem non ab homine; sed à lege, vt superius dixi ex eo quòd factus est dominus litis, vel datus in rem suam: aliās enim quare non sic de aliis expressisset: & facit ī. de decī. c. ad audientiam. & quod recitari solet de eo qui duxit in ma. quam pol. per adult. c. vlt. & de conuers. in fide. c. 1.

5 Idem Philippus. vnde satisdabit dominum ratū habiturum, non substituētem. Phil. Fonta.

Delegatus quare reuocat subdelegatum re integra, & procurator non reuocat substitutum.

a ¶ *Ab illo.*]scilicet subſtituente:à domino autem bene habita diſtinctione, quam habes ſ.c.prox.

ADDITIO. Eadem diſtinctio ſeruabitur in procuratore, q habet mandatum reuocandi ſecundùm Arch. Non.n. plus poterit in reuocatione q̄ dominus:vnde ſubſtitutū à ſe q conteſtatus eſt litem nō reuocabit,

† Tamen habens generale mādatum ad omnia, & curatorē in vna cauſa à ſe ſubſtitutū reuocat ante litē cōteſt. Pe. de Anc. Fōt.

niſi eo caſu quo rebus ſic ſtantibus reuocare poſſet ipſe cuius à ſe. Io. And.

b ¶ *Reuocandi.*]tunc enim nō expirat mādatū, ex quo penes eum poteſtas remanet reuocādi. & facit optime ſ. c. lib. ſi delegatus. d of. del.

ADDITIO. Reuocat ergo quod tráſtulit nō ex ſe vel à ſe ſed ex poteſtate per dominum tradita, ex quo dominus poterat.ſ.c.prox.Io. Mo. Ioan.And.

vlterius reuocari ab illo a †: Niſi reuocandi b poteſtas conceſſa fuiſſet eidem. ¶ Verum ſi cū ad plures, vel ad omnes c cauſas generaliter conſtitutus fuiſſet,in vna tantum ſubſtituerit earundem,in aliis nequaquam prohibetur procurationis officium exercere d.

¶ Idem.

¶ Procurator generalis nō agit exigentia ſpeciale mandatum,niſi cum aliqua illorum ſpecificatione, vel libera poteſtate. hoc dicit. Zen.

CAP. IIII.

QVi ad agendum e & defendendum,ac generaliter ad omnia, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale f cōſtituitur procurator: ea vi generalitatis huiuſmodi ad aliquem articulum,in quo ſpeciale mandatum exigitur, admitti non debet g. ¶ Sed ſi aliquis vel aliqui de articulis ſpeciale mandatum exigentibus ſpecificati † fuiſſent, adiecta clauſula generali: tunc ad non expreſſos h etiam admitteretur i, ¶ Procurator quoque abſque ſpeciali mandato k iuramentum deferre l, tranſigere, vel pacifci m non poteſt : niſi ei bonorum, vel cauſæ adminiſecus ſi dominus detuliſſet.No. quòd tranſactio proprie reſpicit actorem;nam dicitur á tranſigo, quod eſt vltra ago, vel litē decido, actionem ſcilicet remittendo.

† Vide Lap. allegatione 69. & alleg. 82. & Couarruuiam lib. 2. variar. reſolut. c. 5.

† Supplet permiſſum non exceptum: vnd ſi ex procuratoris ad omnia,exceptis pro q nō trāſigas,per exceptionē illa nō poteſt ſub illa generalitate tractare ſpeciale mandatum, qa exceptio diminuit, nō auget. l legata inutiliter. ff. de legg. l. intelligitur de actionibus tempore conſtitutionis competēt. ibi. vide Spe. eo. tit. §. 1. ver. item excipitur quòd licet. Io. And. & ſ ¶ *Speciale.*] vt ſ. §. vlt. cum ſimilibus.

a ¶ *Qui ad agendum.*] Primo ponit de generali procuratorio cum clauſula:Secundo cum illi formæ aducitur ſpeciales: Tertio ponit tria, quæ requirunt ſpeciale mandatum, & caſum excipit:Secundo ibi, *Sed ſi.* Tertia.ibi, *Procurator quoque.* Ioannes And.

¶ Datus procurator ad agendum & defendendum, & generaliter ad omnia alia, quæ mandatum exigunt ſpeciale: nō poteſt agere in cauſis requirentib. mandatum ſpeciale. niſi in procuratorio fuerint expreſſi aliqui caſus requirentes ſpeciale mandatum, ſubiecta clauſula generali: Item ſine ſpeciali mandato non poteſt procurator tranſigere vel pacifci, niſi ſit conſtitutus in rem ſuam.hoc dicit.

¶ Præſupponendum eſt quod habetur in gl. magna huius c. videlicet, quòd ſunt aliqui caſus, in quib. quilibet non poteſt agere pro alio vt procurator, niſi fuerit ſibi data ſpecialis poteſtas in procuratorio ad hoc:ſicut in cauſa reſtitutionis in integrū, quis non poteſt petere releuamentum, niſi habeat mandatum ſpeciale:Item ſunt plures alij caſus, de quibus in gl.

CASVS. Ego Titium cōſtitui procuratorē meum ſub iſta forma Titium procuratorem meum gñalem ad agendum & defendē dum conſtituo, creo, & ordino, & ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia. & ſi talia requirāt mandatum ſpāle. & ſi ſpecificatum in mandato ꝓcurationis illa ſpecialia: q̄ritur an meus ꝓcurator virtute illius ꝓcuratorij ſit admittēdus ad petēdum in integ. reſtitu. & ad explicandum alios actus requirentes mādatum ſpeciale? Reſp. Romanus Pontifex, q̄ non niſi ſpecificatum in mandato illa q̄ requirunt mandatū ſpeciale. Sed ponamus q̄ ego conſtituā ꝓcuratorem meum ſpecialiter ad petendum in integ. reſt. & adūgo in procuratorio, & alia requirentia mandatum ſpeciale, verum ꝓcurator meus poſſit explicare alios actus reqrentes mandatū ſpeciale, poſito q̄ illi actꝰ nō fuit expreſſi in mandato? Reſp. q̄ ſic: Sed ponamus q̄ ego conſtituā ꝓcuratorem meum in aliqua cā, vel cōſtituā procuratorem meum gñalem ad oīa negotia:q procurator meus tranſegit cū debitore meo, i. aliquo ſibi dato remiſſo vel retento, receſſit ab actione mea, an valeat talis tranſactio, & mihi obſtet, ſi velim ſecundo agere? Reſp. q̄ non p̄t ꝓcurator tranſigere, niſi ſit ſpecialiter conſtitutus ad tranſigendum. Sed ponamus q̄ non tranſegit, ſed plus fecit:qa gratis nomine ꝓcuratorio qrtault? Reſp. q̄ hoc non potuit facere, niſi fuiſſet procurator in rem ſuam, qa donauerā ſibi debitū, & in eum tranſportauerā meas actiones:qa tunc exercet actiones meas directas in rem ſuam, i. ad ſui vtilitatem: & ideo poterit trāſigere cum aduerſario, q̄ tranſactio erit in detrimentum ſui & mei. Item fallit ſi fuerit inſtitutus cum libera adminiſtratione, hoc eſt poſſit facere omnia tanq̄ ſi eſſem in propria ꝑſona: tunc nomine meo poterit tranſigere, & valebit talis tranſactio. No. primo, q̄ ꝓcurator q̄umcunq; fuerit generaliter conſtitutus ad omnia negotia, poſito q̄ in mādato fuerit dictum, & ſi talia ſint, q̄ mandatum exigant magis ſpecialemon p̄t petere reſtitutionem in integ. contrahere matrimonium, tranſigere vel pacifci: nec explicare alios actus requirentes mandatū ſpeciale. No. vlterius q̄ ſi quis procuratori ſuo dederit mandatum ſpeciale ad petēdum reſtōem in integ. vel aliquid aliud faciendum q̄d mandatum requirit ſpeciale, & ſuppoſuerit clauſulam generalem, & ſi talia exigant mandatum ſpeciale, illa ſpecialitas operatur, vt clauſula gñalis ſecuta hēant effectū: licet alias non fuiſſet poſita ſpecialitas, nullū haberēt effectum: & iſtud facit ad iura diuersa. Ponamus q̄ aliquis promiſit ſe ꝑſentare certo die in iudicio ſub certa pœna: ſi fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illā pœnā nō reneturinili promiſerit ſoluere pœnam, non ob. impedimēto, talis renunciatio valet, & ſi fuerit impedit' alio impedimento, ſiue alio caſu fortuito non expreſſo:nā poteſt renūciare omni impedimento aliquib. caſib. fortuitis expreſſis, l. ſed & ſi qs. §. quæſitum. ff. ſi qs cau. No. q̄ procurator conſtitutus ad agēdū, non pōt iuramentum litis deciſorium deferre: & ſi detulerit, & ad illud aduerſarius iuramentum ſuſceperit, non p̄iudicat domino:

a ¶ *Deferre.*]ff. de iureiu. iuſiurandum. 1. §. fi.

¶ *Gl. ſeq. arguit pro opinione Bal. & aliorum doctorum.*

i ¶ *Admitteretur.*]Not. pro illa opinione Bulgari, & aliorum doctorum legum, quòd paciſcens, quòd caſum fortuitum nō oppōnetur aliquos expreſſit ſecuta generali clauſula, aut nullum, vt in primo caſu teneat renunciatio, in ſecundo vero nō: & no. hæc materia per Accur. ff. ſi quis cau. ſed. & ſi. §. quæſitū. & recitari ſolet ſ. de dep. bona fides.

k ¶ *Mandato.* Vel eo quòd habeat vim ipſius ſpecialis mandati, vt ſ. proximo reſp.

l ¶ *Deferre.*]ff. de iureiu. iuſiurandum. 1. §. fi.

¶ *Gl. ſeq. ponit xx. caſus computatis quos ponit textus, quibus requiritur ſpeciale mandatum.*

m ¶ *Vel pacifci.*]C. de tranſa. tranſactionis. vbi de hoc. ff. eo. tit. l. procurator cui generaliter libera. & l. mandato. & ſ. de tranſa. contigit. & de arb. per tuas. nec in inte. reſt. pro alio petere. ſ. de reſt. in inte. coram. vbi de hoc. & hoc quando principaliter petitur, ſecus ſi incidenter. ſ. eo. ti. ſuſcitata. C. etiam per proc. cauſam in int. reſt. agi. poſſ. vnic. Item in cauſa ſuſpecti tutoris, ff. de proc. non ſolum. ſ. fi. Item vbi ſunt duo procuratores omnium rerum alicuius: tunc. n. nō poteſt vnus ab alio ſine ſpeciali mandato exigere. ff. eo. l. qui duos. & l. itaque. Item de interdicto de li. exhib. & dedu. ff. eo. l. Pōponius. in prin. Item in acceptilatione. ff. de acce. l. 3. Item in reſcriptorū impetratiōe. ſ. de reſc. nōnulli. & c. ex parte. Item in cā. matrimonali ſecundùm Vin. ſ. q ma. ac. poſſ. c. ex litteris. in parte deciſa [ideſt in compilatiōe antiqua. Jur. cōtra. ſ. e. ti. accedēs, ſed ibi parētib. agentib. de matrimonio filiorū, acceſſit conſenſus, vt ibi no. Item ſecundum quoſdā in voto trālmarino. ſ. de vo. ex multa. in prin. ver. illis. Iē in conſumptorum inſtrumentorū exemplatione. de fi. inſtr. c. vl. Item in his q̄ ſedes Apoſtol. caſib. ſpecialiter reſeruauit, quod dic vt no. in and. de offi. le. q̄ trāſlationem. Item in cōtrahendo matrimonio. J. eo. c. vl. & in ſpōſalib. qui cle. vel vo. veniens. In compromiſſo. ſ. de arb. p̄ tuas. Item in abſolutione petenda ab excōicatione. de ſent. excom. quòd de his. in fi. & arg. de pœ. di. 1. quem pœnitet 3. Item in oblatione filij idolis faciendā. de conſe. diſt. 4. quæris. in prin. Item in cōtrahenda excommunicatione. 24. q. 4. ſi habes. in prin. Item in præſtatione iuramenti de calumnia. J. de iur. calum. c. vl. Iē in caſu ſ. eo. lib. de cle. procurator. & de hoc vide in Spe. eo. ti. §. 1. ver. item. opponitur, quòd licet habeat.

1 Idem Io. Monac. per rationem ibi notatam.

Renuntiatio generalis caſuum fortuitorum an valeat.

Mandatum ſpeciale in multis caſibus exigitur.

2 Azo dicit idem ſub dubio, forte, inſum. huius tit. §. eſt & illud. Io. And.

3 Et examen iudex nō abſoluet procuratorem nomine domini ſed mandabit, alteri, vt dominum abſoluat. Per. Font.

a ¶ *Cons*

a ¶ *Conceſſa.*] vel datus ſit in rem ſuam. Iu trib. ergo caſib. hoc poteſt, quando datus eſt in rē ſuam: hæc probantur. ff. e. l. procurator, cui generaliter libera. ff. de iureiu. Iinſiurandum. §. fi. & l. fe. C. de noua. l. non abſtulit. & ff. de ſol. l. hoc iure. & C. de tranſa. l. tranſactionis.

† Aliàs in, libera.

Qui *generaliter.*] Soluit tria dubia: Primum de forma: Secūdum de perſona: ibi, *Nedū.* Tertium de ætate: ib', *Licet autem.* Ioan. And.

Casvs. Ponamus q̄ ego Titium cōſtituo meum procuratorē ſub iſta forma: Conſtituo Titium procuratorem meum ad oia negotia mea, nō addito, iudicialia vel extraiudicialia: quæro virtute illius procuratiōis Titius poterit agere cōtra debitores meos, & an poterit experiri, hoc eſt, defendere contra meos creditores: vel requiritur q̄ dicā, conſtituo Titium meum procuratorem ad lites præſentes & futuras, & ad negotia? Reſp. q̄ procurator conſtitutus ad negotia poterit experiri vel defendere contra creditores agentes, & agere cōtra debitores. Sed quid ſanctiſſime Pater, habemus in l. filiusfamiliās. ff. e. ri. q̄ filiusfamiliās poteſt eſſe procurator: Sed verum poſſit hoc facere ſine licentia & auctoritate ſui patris; vel verū requiratur *licētia & auctoritas* ſui patris? Videtur q̄ ſic: quia ipſe filiusfamiliās non poteſt ſuſcipere iudicium nomine ſuo abſque auctoritate ſui patris, l. non ſolum. C. de bo. quæ li. in pot. conſt. in gl. magna. ergo ſimiliter nec nomine alieno: Hoc tamē nō ob. Reſp. Romanus Pontifex, q̄ filiusfamiliās poterit agere & defendere pro alio ſine licentia patris. O ſanctiſſime Pater, vellem in formati a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Reſp. q̄ licet in procuratore conſtituto ad negotia, ſufficiat ætas xvij. annorū: tamen in procuratore conſtituto ad lites & ad iudicia, requiritur q̄ iple habeat xxv. annos: & q̄ ſit maior xxv. annis. Not. primo, q̄ verbum, negotia, poſitum in procuratorio, accipitur large, vt comprehendat negotia iudicialia & extraiudicilia, vt in c. forus. de ver. ſi. in aut. vbi habetur, q̄ negotium dicitur in iudicio, & negotiacio extra iudiciū. Not. vlterius, q̄ licet filiusfamiliās non poſſit eſſe ſuo proprio nomine in iudicio ſine auctoritate patris, alàs iudicium eſſet nullum, tamen poteſt eſſe procurator in iudicio nomine alterius ſine auctoritate patris. Vnde ſciendum q̄ filiusfamiliās eſt nomen iuris, & dicitur ille qui eſt in poteſtate alterius: quamuis habeat liberos vel non habeat, quia non refert: pater familiās vero accipitur pro eo qui eſt ſui iuris. Not. q̄ quis non poteſt eſſe procurator ad iudicia, niſi ſit perfectæ ætatis: ideſt, maior xxv. annis. & qui minorem xxv. annis cōſtituit procuratorem, perinde eſt ac ſi nullum conſtituerit. *fallit in caſu l. exigendi.* C. eo. tit. vbi dicitur, quòd filius poteſt ſuſcipere defenſionem pro patre ſuo abſente.

¶ *Prima glo. ponit quid declaret.*

b ¶ *Qui generaliter.*] Non eget ſumma: quia ſatis ſummat ſeipſum. Hoc primum dictum ponebat Gul. pro quæſtione Spe. eod. tit. §. 1. in fi. & ſequente. Vbertus idem dicebat quod dicit hæc decr. & idem no. Hoſt. de proc. petitio. in 1. gl. & facis olim hoc dicebamus per dec. dilectus. in aut. eo. tit. vbi eſt hoc latis expreſſum, ſed gl. videbatur ibi tacite conſentire, quòd generaliter fuerat conſtitutus ad negotia, & ad iudicia.

c ¶ *Generaliter.*] No. quòd generaliter poteſt fieri procuratoris conſtitutio: & dicitur hoc. §. eo. petitio.

d ¶ *Experiri.*] ideſt, defendere. §. de ind. c. 1. alibi ponitur pro agere. §. de cāu. poſ. paſtoralis.

e ¶ *Caſibus.*] exempla vide §. c. prox.

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiectionem & ſolutionem.*

f ¶ *Filiusfamilias* 1.] non dubitamus quin filiusfamiliās poſſet conſtitui procurator. §. eo. nō inuſte. & ff. e. l. filiusfamiliās. §. ipſe quoque. ſed an ſine mandato patris poſſit conſtitui, dubitatur: Et videbatur q̄ non: quia pro ſe nō admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro ſe qui non pro alio. ff. de poſtu. l. 1. §. 2. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & no. de hoc per Accur. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. 1. in fi. ſed quia nil deperit patri, idcirco admittitur ſine mandato, vt hic. & eſt ſimile. §. de ind. ca. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta ad hoc. ff. de Treb. ille à quo. §. fina. ff. de in integr. reſtitut. cum

† Vide Bart. in l. cum ſolum. §. neceſſitatem. C. de bo. quæ lib. Font.

ſtratio liberet ſit conceſſa a.

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia ſe extendit.*

CAP. V.

Qui b generaliter c cōſtituitur ad negotia procurator, agere ac experiri d pōt: exceptis his caſib. e, qui mandatum exigunt ſpeciale.

¶ *Poteſt filiusfamilias eſſe procurator etiā abſque patris conſenſu. Zen.*

¶ Nedum vero ad negotia, ſed etiam ad iudicia poteſt filiusfamilias f abſque patris aſſenſu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari poteſt procurator. in fine.*

Additio. Filiusfamiliās pro ſe non admittitur, etiam contra extraneum, niſi in caſibus quos vide not. in Spec. de actore. §. 1. ver. ſed & filius. & not. ī. de iudic. c. fi. in fi. Admittitur etiam cōtra patrem in caſibus qui no. ff. de iud. l. iis nulla. & in Spec. præalle. §. ver. item qd eſt filius. & an tunc egeat conſenſu ſui patris. in eod. §. verſ. quid ſi filius. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile.*

g ¶ *Decimum ſeptimum annum.* Iuſtit. debet perqui. ex cau. ma. non egiſſe annū licet. §. iuſte. ſic & xvij. aduocatus peregiſſe debet xvij. annum. ff. de poſtu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. capitu. infamis. §. tria. verſi. verumtamen.

Aduocatus

Additio. Quare minor ætas ſufficiat in aduocato & teſte, quām in procuratore ad iudicia; vide in Spe. de ad- † Ad hunc noc. §. 1. verſic. item tex. vide quæ quòd eſt minor. & not. in §. initium. ſtatim allegata. & C. eo. dicit Felin. c. 1. ext. de teſt. er gendi. & ratio eſt: quia obligatur procurator actione mandati. Idem condemnatur: quod non eſt in illis. Ioannes And. & Soz. dē ſi. 11. inci. circa pñtem. lib. 1.

¶ *Glo. ſeq. ponit dictum Hoſt. quod recit. per quæſtionem.*

h ¶ *Ad negotia.*] Nota Hoſt. §. eo. non iniuſte. in quarta gloſſ. quòd procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv. poteſt agere & experiri. quam ex quo procurator ad negotia, agere poteſt, vt ſupra proxim. reſponſo: & minor xxv. annis data ſolum requiritur ad negotia, vt hic. ergo & aget, vt ibi. Ioan. And. 1 Falſum, quia in tali ſitur mandatum generale.

i ¶ *Vigintiquinque.* ff. eo. tit. minor. de his qui ve. æta. impe. l. fi. C. eo. tit. l. exigendi.

Si *duo.*] ex pluribus procuratoribus quando vnus ſine alio admitti debeat, hic habetur. Zen. Diuiditur ſecundùm Io. And. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, *Sane.* ponit de procuratoribus ſimpliciter datis, diſtinguens inter cauſas ſpirituales, & non: Medium: ibi, *Secus.* ponit de datis inſolidum: Primo ſine clauſula, quòd non ſit melior, &c. Secundo: ibi, *Niſi.* quando cum clauſula: Tertio moderationem ſubdens: ibi, *Dum tamen.* Quarto cauſam dubiam circa id ſoluens: ibi, *Cæterum.* ſecundum eum.

Casvs. In cauſa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores conſtitui, non adiecto, quòd eos conſtituebam meos procuratores, & eorum quemlibet inſolidum: Quæritur an alter iſtorum procuratorū ſine altero poſſit cauſam procurare? vel an ſit neceſſe in omnibus actis iudicialibus, quòd ambo procuratores ſint præſentes? Reſpondet Romanus Pontifex, dicens quòd cum duo vel plures procuratores ſunt in vna cauſa conſtituti ſimpliciter, nō adiecta clauſula, & quemlibet in ſolidum: vnus ſine altero nihil poteſt explicare: ſed ſimul debent intereſſe, *fallit in caſu poſito in fine* huius capituli, puta in caſu electionis, poſtulationis, vel prouiſionis: ſecus ſi ſimpliciter adiecta clauſula, & quemlibet inſolidū: tunc enim alter ſine altero poterit negotium explicare: nam tunc cōſtat de mente conſtituentis. Sed ponamus quòd vnus iſtorum procuratorum incœpit cauſam procurare: verum iſte qui incœpit cauſam, erit potior in promotione cauſę & ſolus: ita quòd alius non poſſit de cauſa ſe intromittere? Reſpondet quòd ſi alter iſtorum cauſam occupauerit ſolus ſine alio cum procuratore, tunc ſolus habebit facultatem finiendi cauſam, & non alius: & hoc verum, niſi eſſet dictum in procuratorio, quòd melior non eſſet conditio primitus occupantis, vel deterior ſubſequentis, ſed quod per vnum ipſorum fuerit incœptum, poſſit alter terminare, proſequi, & finire. tunc enim iſto caſu, vno occupante, non erit alius excluſus à promotione cauſæ. immo poterit cauſam aſſumere in eodem ſtatu, in quo alius dimiſit, & ſtare vſque in finem, & iſtud verum, niſi ille qui cauſam primo occupauit, alium ſubſtituerit: quia tunc ſubſtitutus præferetur comprocuratori. Sed ponamus retento eodem themate, quòd in vna cauſa conſtituti duos vel plures, vnus cauſam primo occupat, poſtea lite conteſtata cum aduerſario meo iſte procurator fuit impeditus, & non ſubſtituit: alius comprocurator comparuit pro mea cauſa, poſtea ceſſat infirmitas: vult primus procurator cauſſam reaſſumere, & expellere iſtum, an poſſit? Reſpondet quòd licet ceſſet impedimentum, tamen non poterit iſtum procuratorem expellere. Poſtea Romanus Pontifex, in verſi. ſane. excipit caſus à regula

gula posita in princ. videlicet, quòd cum quis constituit plures procuratores simpliciter, non adiecta clausula, & quemlibet insolidum, in causa requirente celeritatem, pura in causa electionis, postulationis, vel prouisionis: certe valet talis constitutio simpliciter facta, & omnes non admittuntur ad promouēdum causam, sed vnus duntaxat. Sed quis admittetur certe magis idoneus, & istud relinquitur arbitrio iudicis quis dicatur magis idoneus: nam dicit index, gratificio istū, & alios non admitto. Et ratio specialitatis ponitur in textu: quia istæ causæ requirunt celeritatem, & seguius expediuntur negotia commissa pluribus: ideo iura communiter dicunt, quòd in causis istis spiritualibus, quæ requirunt celeritatem, est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. cle. dispendiosam. de iudi. Nota primo, q illa verba, quemlibet insolidum, non sunt verba constitutionis: nam si ponerentur illa verba in constitutione, forte nō valeret constitutio poteſtate & voluntate contradicēntib. c. cum super. in fi. de of. & po. iu. del. in ant. Nota vlterius, q procurator per litis contestationem efficitur dominus litis: & ad hoc alleg. istud c. Nota insuper, quòd vbi exercitium actus duobus simpliciter & eodem tempore committitur, intelligitur factum vt simul procedant: ad hoc ẽ. in ant. de off. del. causam. Not. etiam, quòd vbi duo habiles concurrunt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit. ad hoc ẽ. e. lib. de reſcri c. pe. & sic patet, quòd vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, quòd non sit melior conditio occupantis, in procuratorio posita: quia præfertur poteſtatem procuratoris non occupantis quo ad habitum poteſtatis, non autem quo ad exercitium, nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

¶ *Glo. prima dicit quid determinat.*

a ¶ *Si duo procuratores.*] Emanauit hæc decret. ad declarationem eorum, quæ no. Io. 2. q. 7. §. forma. & Ber. ẽ. eo. ti. non iniuste. & Aecur. ff. eo. ti. l. pluribus. & Innoc. & Hoſt. ẽ. e. in nostra. & Gul. in Spec. e. tit. §. ratione autē. verſ. quid si duo. & verſ. seq.

¶ *Glo. seq. recit. per quæſtionem.*

b ¶ *Simul.*] quia secus si diuersis temporibus. ff. e. l. si quis cum procuratore. §. fi. & ẽ. e. non iniuste. & hoc ideo, quia dādo secundum, videtur primum reuocare, vt in prædictis iuribus: & hoc est verum, nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff. de leg. 1. si pluribus. ad hoc j. e. fi quem. Et hoc verum intelligo, 1, 60 de hoc.
si secundus procurator nolit suscipere mandatum. arg. Inſtit. de adi. le. quib. mo. teſt. infirm. §. posteriore. vbi dicitur, quòd secundum testamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento alius quis hæres factus non sit, vel esse noluerit: sic & hic arg. prædictum. Et hoc tractat Gul. in Spec. e. tit. §. ratione autem. verſ. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super ver. item q licet dixi q sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius a. Addītio. Quòd quis dando secundum procuratorem, videatur reuocare primum; licet secundus acceptare nolit: patet etiā ff. de leg. 1. l. plane. in prin. & Inſti. quib. mo. tol. ob. §. præterea. & vide quod ibi no. in gloſſ. sed quæ. & quod dicam poſt Dy. j. de re. iu. præſtat. contra. ff. de reſc. ven. l. si id quod. 1. resp. Dic vt ibi Ioan. And.

c ¶ *Insolidum.*] aliquid operatur: sed non per omnia, quod sonat, vt j. patet.

¶ *Gl. seq. primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.*

d ¶ *Admitti.*] aliud in executoribus vltimæ voluntatis, vt j. de testam. c. vlt. in fi. & in procuratoribus datis ad iudicia spiritalium causarum, vt j. e. c. §. sane. & in tutoribus. ff. de admin. tu. decreto. in fin. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est ratio dicti: quia hi duo cēſentur pro vno. ẽ. eo. lib. de elect. c. pe. §. 1. 3 Eſt ergo hic neceſſe, quòd vterque admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula. ẽ. in ant. de off. deleg. causam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus confitetur, & alter negat, quid erit? Super hoc fuit diſſensio: dicunt quidam, quòd facta est litis contestatio, & statur confessioni: quod sic

curatores [a] simul [b] (non adiecto, insolidum [c]) deputentur, vnus sine altero non debebit [to] admitti [d]. Secus [e] si sint insolidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis cōtestationem [f] negotium primit [g] occupabit [g] †. Post occupationem autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis [h] dominus sit effectus, nisi dictum in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis [i]: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri contingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio in choatum [k]: dum tamen ab † alio nō fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri [l] debebit eidem.

¶ *Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimēto exclusus, non reassumit, nisi altero impedito hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterum vbi nullo substituto [m], alter [n] suscipit negotium prosequendum: is qui occupauit primitus, ipsum [o] resumere postea impedimēto cessante [p] nequibit: nisi forsan illum contingere † impediri [q].

† De occupatione vide quæ dicit Lap. alleg. 22.

† Aliàs ita ab illo.

4 Alias opi. inuenies de hoc in Spec. de conſt. § fi. ver. si po. ne. Ioan. An.

propter euitanda hæc dicebat Bernar. supra eod. non iniuste, quòd satis erat æquum, quòd siue adiceretur, insolidum, siue non: semper habet eligeret idoneiorem. ad hoc ff. de accuſ. si plures. ff. de admin. tut. si plures. sed non est verum, nisi in casu infra eo. §. sane. Vincen. autem dicebat ob prædictam causam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu supra eod. libr. de elect. c. penul. §. si autem. aliàs non, vt hic vides.

e ¶ *Secus.*] scilicet quia tunc vnus admittitur sine altero.

† Aliàs contigerit.

¶ *Gl. seq. alleg. quatuor concor. ponit duos alios modos occupationis, & casum in quo nihil operatur occupatio.*

f ¶ *Litis contestationem.*] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc supra in antiq. de off. deleg. relatum & de verb. sig. ex parte. 2. & concor. ff. eo. l. pluribus 5. Interdum autem dicitur quis occupare: quia primo ad sententiam deuenit, vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero. ff. de noxal. si quis à multis. quia non præsumitur quis afflictus: & ideo ibi ante se recentiam appellatione non suspensam; nullus occupare videtur. arg. C. de act. & obl. l. negantes. & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum: occupat per quam libet inchoationem iudicialem. supra eo. lib. de off. dele. cum plures. aliquando nil operatur occupatio. ff. de dam. infe. si fi nita. §. Iulianus. & vt in poſſeſſ. legat. l. in cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in poſſeſſionem mittuntur: licet partes sibi faciant per concursum.

5 Et ff. de l. i. § pluribꝰ. in fin. Sed ibi vi occupatio conſtituēdis. quo ad electionem tm faciendā de re legata, vel ſtio. Io. And.

g ¶ *Occupabit.*] in bona significatione. sic 7. quæſt. 1. factus est Cornelius. alibi in mala. supra eod. libr. de elect. generali. vbi

h ¶ *Litis dominus.*] ẽ. eo. c. 1. cum suis concor.

i ¶ *Occupantis.*] & nihilominus contra voluntatem domini melior fiet ipsius occupantis conditio: quia statutum iuris immutare non potuit in totum, ad hoc ẽ. de teſtam. requiſiti. & cap. 6 Nec. q vir tus. ff. de le. 1. l. nemo. Si ergo non valet in totum vt agit, valeat ba ſi operatur pro ea parte, & eo modo quo valere poteſt 6. Ad idem j. de deſp. impe. c. 1. §. 1. [Et bene facit C. de ſideiuſ. non recte. & vide quòd dixi in ant. de ma. & obed. ſolitæ. super gl. q quandoque. facit etiam ff. de vſuf. le. ſi alij. cuius casum vide in decret. de celeb. Miſ. in quadam. super gl. antep.] Et determinatum est hic quod dubie tractabat Gul. in Spec. eo. ti. §. ratione autem. verſ. quid si dictum fuit. vt ſonāt interpretante. Dom. & Pet. de Anc. Fon.

k ¶ *Inchoatum.*] simile ẽ. eo. lib. de off. deleg. cum plures.

l ¶ *Præferri.*] Eſt enim conſtitutus ab eo qui potior est, clausula, non obſtante, vt supra vidiſti: excluder ergo illum cum vices potioris gerat 7. ad hoc 93. dist. c. vlt. & 94. dist. ca. 1. j. de præbend. hi qui. 7 Neque poterit ab altero reuocari, quis ambo habeant poteſtatē ſubſtituendi. Phil. Fōſ. Add ex Bar. in l. ſi añ acceptū. §. fin. ff. ind. ſol. q tunc prior ſi tiſdō enanetur, & dis d nouo. p iſto ſatisfiare d Pe. d An. Fō.

m ¶ *Substituto.*] ab occupante. Nunquid hunc reuocare poſſit. dic vt dixi ẽ. eo. tit. is qui.

n ¶ *Alter.*] collega datus cum eo insolidum.

o ¶ *Ipsum.*] negotium.

p ¶ *Cessante.*] arg. contra. supra, eod. lib. de elect. cupientes. §. quòd si. & j. de sen. excom. eos qui. vbi cessante impedimento tenetur quis ad hoc, ad quod prius tenebatur: sed hic iam alius scit, & occupauit, & eo casu quo potuit: vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

q ¶ *Impediri.*] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus. supra eo. c. 1. §. 1.

3 ff. de cēd. & de cui. fund. lo. Mo. & fa. cit cle. plu. ra. lo. And.

1 Idē Arc. j. ca. prox. alle. ff. de adi. le. quib. mo. teſt. infirm. §. poſteriore. vbi dicitur, quòd secundum l. & si transtestamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento alius quis hæres factus non sit, vel esse noluerit: sic & hic arg. prædictum. Et hoc tractat Gul. in Spec. e. tit. §. ratione autem. verſ. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super ver. item q licet dixi q sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius a.

2 tūc neuter admittēdum, & impunet sibi ſtituens. faciunt not. in ca. duobus. ẽ. de reſcrip. Dom. Font.

a ¶ *Cæsis.*]Secus in negotiis etiam spiritualibus, vt patet. ꝛ. eo. lib. de elect. c. pe. §. si autem, quod est contra. & ibi dixi.

b ¶ *Celeriter em.*]de hoc vide quod dixi ꝛ. eo. lib. de elect. ca. vlt.

c ¶ *Specialiter.*] Nota ergo quòd facit aliquid inducit contra ius positum: quod habuisti ꝛ. in prin. decr. sit nota per hanc literam reprobatã illam opi. quæ videtur æqua Ber. ꝛ. in ant. eo. non iniuste. q. siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere: sed non est verum nisi in spiritualibus: vt hic vides. & facit pro illa opi. ff. de pop. act. l. a. sed non obstat: quia ibi plus tãgitur vniuersitas, quàm priuata persona: & ideo fuit electio magistratus.

d ¶ *Non insolidum.*] si enim insolidum, non esset speciale: quia omni casu iudex eligeret si ambo concurrerent, & simul acceptaret. ad hoc. ꝛ. e. lib. de elec. c. pen. §. i.

e ¶ *Intricari.*] vt ex contrariis responsionibus. Parat igitur vã expeditioni negotij: pridet damino absenti: occurrit partium laboribꝫ. & inutilibus expensis: ad quæ omnia tenetur iudex. ꝛ. eo. l. b. de off. ord. vt litigantes. de reser. statutum.

f ¶ *Idoneiorem.*] ff. de dam. infect. in reficiendo. cum concor.] ff. de admi. tu. si plures. & videtur idoneior magis honestus, & qui melius merita causæ nouit. ꝛ. de in. cal. in pertractandis.

Abbatio. Facit C. eo. tit. l. fi. Ioan. And.

g ¶ *Admittendum.*] scilicet quando non dedit substitutum, & non potest, vel non vult prosequi.

Licet.] Non diuiditur: quia textus sub vno constructu pendet. Dominicus.

Casvs. Ia quadam causa, quam erat mecum habiturus, Titium procuratorem meum constituj, & ei missi litteras procurationis per aliquem nuntium meum: qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras, & cum requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratorium, nec onus assumere, & renunciauit procurationi: postea pœnitentia ductus, vo. me illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua, q Titius non erat procurator meus, eo q renuerat semel accipere procurationem: quæritur an possis eo præterito eum repellere: & an possit Titius procurationem reassumere? Respondet quòd si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, quòd certe ipse Titius pt procurationẽ dictam reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non renuisset. Nota primo, ex isto c. q officium procurationis est officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius. §. inuitus. ff. e. tit. l. inuitus. C. eo. & hoc verũ in officio procurationis singularium personarum. secus est in officio procurationis regiarum onerapublica quis inuitus cogi tur suscipere. Iust. de exc. tu. & ea. circa princ. & cum istud officium sit publicum: ideo quis inuitus illud suscipere compellitur. Et secundum Doct. quando dicitur quòd officium procuratoris est, vile officium, non intelligatis quòd reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: sed dicitur vile, eo quòd viles personæ admittuntur ad exercendum tale officium, & intelligitur de procuratione singularum personarum, non autem de procuratione regia: Nam illud officium est d gratiæ, quia habet iurisdictionem inter priuatum & fiscum: quia iurisdictio habet dignitatem annexam. Nota q licet procurator renuerit acceptare procurationem, & dixerit præcise q refutabat: tamen est locus pœnitentiæ, si constituens perseuerauerit in eadem voluntate: ideo dicit gl. quòd si in constitutione procuratoris dicat dominus, constituo talem: & casu quo nolueris acceptare procurationem, constituo talem: nunc si primus renuerit, non est amplius locus pœnitentiæ. No. vlterius, quòd absens potest constituj procurator. cõcor. sunt in gl. & in c. cupientes. §. ad hæc. eo. lib. ꝛ. de elect. Nota insuper. arg. q voluntas semel posita, semper præsumitur nisi contrarium probetur, vide ꝛ. de bap. maiores. in fi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Licet ii.*]procurator, qui renuit acceptare mandatum, potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.

i ¶ *Procurator.*] ad iudicia vel negotiationem curo, cum non diffingnar, & eadem ratio sit vtrobique.

k ¶ *Absente.*] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eo. l. i. supra de constit. vti. vel inuit. cum dilecta.

l ¶ *Suscipere.*] quòd si scienter illud fuit protestatione recipit, dominum qui pro eo debite curarat, super inclusis in procuratorio defendere cogitur, vt in clem. eo. tit. c. i.

m ¶ *Nolle.*] de nolle & velle quomodo alterum existimuꝫ, alterum non, vide quod not. ff. de verb. obl. si quis stipulatus sit ꝛ.

n ¶ *Nequaquam obstante*]& sic not. speciale contra regulam. j. de regul. in. q semel. cum suis concordan.

o ¶ *Quamdiu.*]si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimẽdo,] secus est: vt dixi ꝛ c. prox. in prin. Ad hoc j. c. prox. Io. And.

p ¶ *Ipsum.*]Smandatum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium: soluit, arguit ad simile.*

q ¶ *Placebit.* Jarg. contra. ff. de suc. ed. l. l. §. qui semel. vbi si ille qui est primi gradus dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secũdi gradus ꝛ. Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullũ alĩ quàm ad dominum ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, quòd de quadã perseuerantia voluntatis & æquitate, ille vel non definit esse procurator, vel si definit, [prout tenet Ioan. M. in. Jure permittente reassumere potest: & forte statutum fuit, ne contingat propter procuratoris defectũ negotia protelari. ad hoc supra c. prox. Credo tamen per prædictam l. & per hanc literam quamdiu, &c, si dominus dixisset, constituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet hunc locum hæc decret. Et not. arg. quòd si electus præsentata sibi electione renuat consentire ꝛ, adhuc electoribus in eadem volũtate manentibus poterit consentire, aliàs non: quod verum est, quia à principio renuit, & quasi inuiti trahuntur. 8. q. i. qui episcopatum. & c. in scripturis. Ioan. And.

Abbatio. Idem in delegato: & multo fortius cum ipsius officium sit necessarium, secundum Arch. alleg. supra de rescript. fuscitatus. ff. de off. præs. l. gatus. C. de exc. mun. libr. 10. l. placuit. §. si quis. Ioan. And.

Si quem.] Sunt duo dicta principalia: Secundum, ibi, *Secus.* Dominicus.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius c. quòd si in aliqua causa mea constituj meum procuratorem, qui causam ipsam incœpit procurare: quia obtulit libellum, sed lis nondum est cõtestata: si ego dominus comparcam personaliter: & aliquem exerceam actum iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.

Casvs. Cõstituj Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem constituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam quòd intendo causam ipsam personaliter promouere, sed Titium procuratorem cõstituo quotiens contigerit me abesse, non potui comparere in primo termino sed Titius meus procurator comparuit pro me: possum in secundo termino comparni personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui, verum eo ipso q comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non. aliàs videretur procurator reuocatus per comparitionem domini. & hoc verum, nisi dominus constitutus faciat protestationem, quòd non intendit reuocare procuratorem: sed q comparet citra procuratorem suorum reuocationem

¶ In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso: hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis a (cum talia celeriore b expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter c obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum d deputati: iudex (non propter eorum concursum negotia eadem intricari e contingat) idoneiorem f ex ipsis eligere valeat: & ille solũmodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum g.

¶ Idem.

¶ Procurator, qui renuit acceptare mandatum, reuocare potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.

CAP. VII.

Licet tis h, qui procurator i constitutus ab absente k, dixerit præsentatum sibi suscipere l nolle m mandatum: hoc tamen nequaquam obstante n, quamdiu o constituens in eadẽ perstiterit voluntate, ipsum p acceptare poterit † quandocunque placebit q.

¶ Idem.

¶ Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit: vt aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.

CAP. VIII.

SIQVEM SVB

† Ad hunc text. vide quæ dic. Ale. consil. 81. incipiens vocatur in dubiis. lib. 5.

† Idẽ sit Pet. de Anch. in omnib. aliis contractibꝫ, inter absentes consensus præsumitur. de quib. in lege. ff. de ac & ob. Fœ. l. Ibi ao. dif. ferentiam inter futurum indicatiuũ, & futurũ cõiunctiuũ in primo eligẽ varie vtque ad fi. conc. in 1. nostra tionem de Dom. Fest. 2. Quod intellige vt ibi & §. seq.

‡ Infra tit. inter dequos. ff. eod. lib. de elect. q fit. & vide qd not. & dicã j. de sponsi. si tibi absenti. sup. gl. pe. q loquit in prouiso, tit. in elect. Io. And.

cationem: nunc enim talis protestatio impedit renocationem. Et si feci constitutionem procuratoris simpliciter, & postea in causa compaream: & aliquid in causa nomine meo exerceam, videor regulariter renocare meum procuratorem: satis si faciam protestationem, q̃ compareo citra procuratorum meorum renocationem.

Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit præsentiam meam: quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendum positionibus: tunc enim comparendo in propria persona non videor procuratorem me m renocare.

¶ *Prima glossa summat. & dicit quid approbat.*

a ¶ *Si quem sub ec.*] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, cum tractando procuratorem non intelligitur renocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, q̃ ipsum renocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Decretalis ista approbat quod no. per Innoc. & Host. ſ. eo. c. petitio. & vide quod no. ff. man. qui mutuam. §. non ideo.

b ¶ *Ab esse.*] sub hac ergo forma potest dominus procuratorem dare: sic & delegatus Papæ subdelegatum. ſ. de off. deleg. si delegatus. eo. lib.

ADDITIO. Et vtrobique si moritur constituens re integra, mandatum expirat: tamé aliter dicitur res non integra in subdelegato quam in procuratore. Item & aliter in procuratore ad iudicia quam ad negotia. de hoc not. C. manda. l. mandatum. Ioan. And.

c ¶ *Assumet.*] sim. C. de curat. fur. l. pen. ff. manid. qui mutuam. §. non ideo.

d ¶ *Secus.*] scilicet quia non assumet, & ſ. declarat quare.

e ¶ *Ante litem contestatam.*] tunc renocatur sine causa & inuitus, vt ſ. eo. ti. & lib. c. 2. cum suis concor.

¶ *Glossa seq. signat contrarium: ponit opinionem quam reprobat: demum soluit.*

f ¶ *Siue post.*] ad hoc ſ. eo. non iniuste. ff. eo. l. pluribus. ff. man. qui mutuam. §. non ideo minus. Sed contra. ſ. eod. ti. & lib. c. 2. vbi post litem contestatam procurator nõ renocatur. Sol. quidam dicunt hunc casum addendum, scilicet quòd procuratorem post litem contestatam à se non renocat dominus, vt det alium procuratorem: sed si causam tractat; bene: sed ad hoc contradicit finis ipsius decr. quæ dicit, quòd adesse potest, sed non tractare. & est expressum C. eo. l. procuratoribus. vbi habes, quòd post contestationem à procuratore factam non habet dominus potestatem prosequendi negotium. Dic ergo & verius, quòd decret. ista & supradicta iura loquuntur quando domino post litem contestatam non contradicitur: huius assumptio, vt legitur & no. ff. e. ti. l. quæ omnia. & ideo illa littera quæ est supra e. tit. & lib. c. 2. ibi, ipso nolente: soluit contrarium: & ita etiam tenent prædicti Doct. in decr. petitio supra eo. Si autem contradicitur, tunc locum habet decre. illa, quòd causa cognita renocabitur, alias non.

g ¶ *Ab ſſe.*] quod potest eo inuito. ſ. e. ti. & lib. quamuis. in fi. ff. e. l. Paulus. ff. de inof. test. si suspecta. Ioan. And.

h ¶ *Manere.*] ad idem supra eo. ti. & lib. si duo. & no. pro protestatione: quia hæc saluat, quòd sine ipsa perderetur. de hoc ſ. in ant. de conſt. cum M. & de elect. Cumana. & 27. dist. c. i.

ADDITIO. Ioan. Monach. remittit infra de reg. iu. in generali. Ioan. And.

i ¶ *Veritatem.*] ff. eo. l. si actor. ſ. de iudi. c. i.

k ¶ *Accidat.*] puta quia vinculis detinetur, supra eo. causis.

l ¶ *Opportuna.*] pone procurator non habeat mandatum iurandi de calumnia, vnde oportuit venire dominum & iurare. infra de iure cal. c. vlt.

PRocura or.] Tria sunt dicta: Secundum, ibi, *Et quamuis.* Tertium, ibi, *Sane.* Dominicus.

CASVS. Ternum feci & constitui meũ procuratorem ad officia negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt fit maior dubitatio, quòd Titium meum procuratorem constitui ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, cum potestate faciendi omnia & singula, quæ facerem & facere possem, si personaliter interessem: quid fecit ille Titius procurator meus? Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de præsenti an sit matrimonium inter me & Bertam? Respondet quòd non: quia ad hoc nõ habeat mandatum speciale, & ista specialitas arctenditur etiã circa personam, cum qua est contrahendum: alias non est mandatum sufficies ad contrahendum matrimonium, puta si dicam constituo Titium procuratorem meum ad contrahendum matrimonium nomine meo cum tali Berta: tunc est matrimonium inter nos. Sed ponamus quòd constituit procuratorem meum ad contrahendum matrimonium cum tali Berta: procurator meus fuit impeditus, & alium substituit: iste substitutus protulit verba apta ad contrahendum matrimonium cum Berta: quia dixit nomine procuratorio meo talis, accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit, accipio te in virum vt procuratorem: talis est matrimonium? Certe non: nam procurator constituti ad matrimonium contrahendum non potest substituere, cum agatur de maximo præiudicio. Sed ponamus quòd constituit Titium procuratorem meum ad cõtrahendum matrimonium cum tali Berta: renocaui procuratorium, sed non notificaui procuratori; nec Bertæ ille procurator contraxit matrimonium cum Berta nomine meo, an teneat matrimonium? Respondet quòd non: licet dicamus regulariter, quòd renocans procuratorem, debet notificare procuratori si fuerit procurator ad negotia: Vel debet notificare iudici & parti aduersæ, si sit procurator ad iudicia: fallit tamen in causa matrimonii: quia quamuis renocatio notificata non fuerit procuratori: tamen non valet quòd procurator egit, nec est matrimonium propter defectum consensus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo casum in quo requiritur speciale mandatum: alios vide per gl. ſ. eo. tit. & lib. qui ad agendũ. Nota secundo ibi §. & quamuis quòd procurator datus ad matrimonium contrahendum, dicitur datus ad negotia. Dominicus.

¶ *Prima glo. diuidit, & summat.*

m ¶ *Procurator.*] Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator nõ substituit, nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quòd si talis procurator renocatus etiã ignoranter contrahit, non tenet matrimonium.

¶ *Glo. seq. ostendit de iureuseri, & c. signat contrarium & soluit.*

n ¶ *Idoneus.*] sic per procuratorem possit contrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem. 32. q. 2. honorantur. ſ. de conuers. coniu. ex parte. 2. & qui cle. vel vo. c. veniens. sed idem de mat. contract. c. 2. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. & ff. de rit. nup. l. mulierem. omnes enim contractus qui consensu contrahuntur, inter absentes contrahuntur. ff. de eõtrah. empt. l. 5. §. ult. sed contra ſ. de spon. duo. c. 2. ibi, cõde tamen & orc, &c. Sed dic quòd satis dicitur ore cõsentire, qui per procuratorem consentit. ff. de reg. iur. qui per alium. Sed an procurator ille debeat ad hoc habere speciale mandatum, dubitatur: Dicebamus autem quòd sic, sicut & in aliis casibus quos not. ſ. eod. lib. & tit. qui ad agendum. § vlt. & ad hoc facit supra de despon. impub. c. 2. & infra de nup. §. 1. & expressum erat. ff. de rit. nup. l. generali. & l. mulierem.

ADDITIO. Vnde dixit Philip. ſ. de restit. in integr. eorum. per ius aliquod non probari, quòd in matrimonio contrahendo per procuratorem interuenire debeat speciale mandatum. Ioannes Andr.

¶ *Glo. seq. ponit dissum cui signat contrarium, & remittit.*

o ¶ *Matrimonium contrahendum.*] nec ad causam matrimonialem agendam: vt dixi ſ. eo. tit. & lib. qui ad agendum. §. vlt. secundum Vincen. Sed ad hoc contra. ſ. eo. tit. 2. cedens. sed sol. vt ibi not. Bern. in fi. vit. glo.

† Nor. Pe. de Ancho. q. vna præsumptio tollit alia. d. ſ. sum. litesus. Rhe. in reg. reus. Ponus. Ro. in reg. reus. Ponus. Ro. in reg. reus. Ponus. Ro

¶ *Glo seq. quærit. arg. pro. soluit contrarium: Iterum quærit arg. negatiue. contrarium soluit.*

2 ¶ *Speciale.*] sed nunquid si habet generale cum quibusdam expressis, clausula subsecuta, vt 3. eo. lib. & tit. qui ad agẽdum. contrahere poterit? videtur quòd sic per illud cap. Sed contrarium credo, vt ibi dixi. Dico enim, quòd illa clausula generalis, quæ sequitur, specialia expressa similia includit, sed non longe maiora 1: vt est in casu nostro, notabiliter enim tali concedi debet: & hoc voluit hæc littera. Ad hoc 12. dist. nos consuetudinem 3. in ant. de rescri. fedes. C. de diuer. rescrip. l. 1. ff. de vi. tri. & olim leg. l. vlt. in fi. & ad hoc facit finis huius ca. maxime cum requiratur speciale mandatum & de expressa persona 2, vt supra dictum: & sic diuortium procedit. Sed quid dices: num quid sufficit speciale mandatum ad contrahendum, vel requiritur speciale de certa persona & expressa? & videtur quòd non requiratur expressa persona 3. arg. 3. eo. tit. & lib. c. 1. 2. resp. Sed dic contra per l. ff. de ritu nupt. l. generali. ad hoc 3. de arb. innotuit. cum suis concordan. & quæ not. 29. q. 1. in summa.

1 Vt in clem. 1. §. 1. c. ti. I. A.

† Et ideo ab decidituri ita tenẽ per Iudicẽ Ecclesiast. Ital. in l. admonendi. Fon.

2 Idem Per. de Suc. Phi & Do. Font.

3 Idem Per. de Anch.

ADDITIO. Idem Dom. Phil. hic Iart. in l. fi. ff. de donat. ad quod facit glo. 32. q. 5. c. nec illud quam vide. Font.

b ¶ *Posset.*] libere & quandocunque. 3. eo. tit. & lib. c. 1. §. procurator. & ff. man. si procurarem.

c ¶ *Tenuerit.*] & sic fallit illa regula. ad idem ff. de rit. nup. generali. in princ.

d ¶ *Commissum.*] concord. 3. eo. tit. & lib. c. 1. 2. resp. 3. de offic. deleg. is cui. & cap. vlt. §. vices quoque.

e ¶ *Sane.*] hoc quod dicitur hic notabat Ioan. 65. dist. tibi domino. & 30. q. 5. nec illud.

ADDITIO. De hoc fi. de spon. sufficit. p Inno. de spon. sub rub. quæ gl. cõmuniter habetur in c. Iudæis. per Host. in sum. de spon. §. qualiter contrahatur. ver quòd si pœnituerit. Ioan. And.

¶ *Glo seq. ponit differentiam carnalis ad spiritale.*

Matrimonii per qd cõtrahitur.

f ¶ *Contraxerit.*] matrimonium dicitur contrahi per mutuum consensum: & est verum in hoc casu: secus in matrimonio spirituali: quia ex quo clerici elegerunt, licet adhuc non sit per mutuum electo consensum matrimonium spirituale contractum, tamen pœnitere non poterunt. supra in antiq. de elect. publicato. & cap. cum inter canonicos. & facit ad hoc de transla. inter corporalia.

Procurator reuocari potest. licet dominus iurauerit nõ reuocare.

g ¶ *Reuocatus.*] vel vetitus ne contraheret. Quid si iurauerat dominus non reuocare vel pœnitere? Idem, licet periurus sit: & de eo debeat sibi pœnitentia imponi. de spon. sicut. & cap. inter. in fine. defuit enim consensus: & sic idem iuris cum eadem sit ratio.

ADDITIO. Firmitas ergo contractus nec per iuramentũ, nec per pœnæ promissionẽ potest haberi: sed sæpius consului, quòd post contractum procuratoris fiat ratificatio constituentis. Ioan. Andr.

h ¶ *Ignoraret.*] speciale in hoc casu, cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipsum procuratorem venire debeat: de quo dic vt 3. in ant. de rescr. ex parte decani 4. De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi 3. eo. tit. & lib. c. 1.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

4 Ibi videas Felin. de ista materia. Fo.

i ¶ *Existit.*] arg. contra ff. de diuor. l. si pœnituit. Reuocatum est ergo mandatum, licet mandatarius hoc ignoret, quamquam agat, ne fine culpa sua damno afficiatur. ff. man. si vero non remunerandi. & l. si mandassem.

ADDITIO. Lex si pœnituit. in princ. huius glos. allegata dicit, quòd si pœnituit me misisse diuortium, tamen nuntius ignorans pœnitentiam meam, libellum dedit, durat matrimonium, in hoc pro. nisi is qui recipit, pœnitentia cognita, dissentire velit: in hoc contra. Solut. in contrahendo requiritur vtriusque consensus: quod non est in diuertendo. C. de repud. consensus. Ioan. Andr.

k ¶ *Requisiuit.*] 17. q. 2. c. 1. & 2. per totum. de spon. cum locum. & cap. tua. & de despons. impub. c. 1. Et est ratio quare furiosus nõ contrahit: quia non potest consentire. 32. q. 7. neque furiosus. & 29. q. 2. sufficiat. & 3. de spon. dilectus.

DE HIS, QVÆ VI METVSVE causa fiunt.

Cõcinnatio do. Helia.

¶ *Visum est 3. de his, quæ geruntur spontanea voluntate agentium: & sic valent & tenent irretractabiliter: vt dicit Iurisconsultus. l. 1. ff. de pact. nihil enim est quod magis humanæ naturæ congruit, quam pacta seruari quando sponte fiunt: Verum quia aliquando accidit, quòd talia fiunt per metum. & dubitari posset vtrum talia teneant irretractabiliter vel non: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricam de his, quæ vi metuue causa fiunt.*

Absolutionis beneficium.] Duæ sunt partes: Secunda, ibi, *Ne autem.*

¶ Absolutio vel relaxatio ab excommunicatione, interdicto, vel suspensione per metum extorta, est nulla ipso iure: & extorquens absolutionem vel relaxationem, incidit in aliam sententiam excommunicationis: & sic est duabus sententiis ligatus, licet prius non esset ligatus nisi vna sententia: & sic habet verum illud vulgare, sæpe iactorem ferit sua sagitta.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd illa quæ fiunt per metum iniustum. qui potest cadere in constantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit consensus, licet coactus, modo coacta voluntas est voluntas: verumtamen probato iusto metu ille actus rescindetur proposita actione quod metus causa, quæ accipit denominationem a capite edicti. l. ff. eo. nam dicit prætor: quod metus causa gestum erit, ratum non habebo. Fallit in casu nostri cap.

CASVS. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (non refert) me excommunicauit iuste vel iniuste, vt sit maior dubitatio. Iuste, quia exigente contumacia & præcedente canonica monitione me excommunicauit: Iniuste, quia non seruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem solum in loco in quo poteram sibi inferre violentiam, & posito gladio ad gutturnabar eum occidere, nisi me absolueret, vel relaxaret ab excommunicatione: iste iudex sola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud quod volui: quia me absolut a sententia excommunicationis iniustæ, vel relaxauit me ab excommunicatione iniusta: quæritur vtrum sim absolutus vel relaxatus? Respondet quòd non: immo remaneo in pristina excommunicatione, & nouam excommunicationem incurro, & sum excommunicatus duplici excommunicatione. Si iste casus non esset casus specialis, absolutio de mero iure teneret: sed iudex posset agere contra me, vt ipsa absolutio rescinderetur, & poneret in pristinam excommunicationem. Idem est dicendum de sententia interdicti vel suspensionis. Nota primo ex cap. isto casum, in quo gesta per metum sunt nulla ipso iure: quod est contra communem regulam, quæ habetur in cap. abbas. supra eod. in antiq. nam si compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri; nec librum à te possum vendicare, nisi talis venditio rescindatur per actionem quod metus causa: fallit in certis casibus, in quibus requiritur consensus spontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium contrahendum, matrimonium est nullum: quia licet ibi sit voluntas, quia coacta voluntas est voluntas, non tamen est voluntas spontanea. Item fallit in absolutione ab excommunicatione, vt hic: nam si excommunicator absoluat per metum, nulla est absolutio: nec est necesse quòd rescindatur absolutio, sed potest publicari pro excommunicato, ac si nullo modo absolutus fuisset. Quæritur quæ differentia est inter absolutionem, & relaxationem: quia prima facie videretur quòd essent idem, & sic iste text. esset superfluus: quia in iure nostro non debet esse aliqua superfluitas? vt 5. in procœ. decretal. ibi. resecatis superfluis. & in procœmio. C. dicit glossa, quòd iste rex, non potuit superfluitatem: nam verbum absolutio, respicit secundum aliquos absolutionem præfixam cum solemnitate, scilicet, cum Psalmo pœnitentiali, Miserere mei Deus: secundum quod ponit Guil. Durandus Speculi. in titul. de imagin. bus. sed verbum, relaxatio, respicit

respicit absolutionem non solemnem: vt dicit gloss. Absolutio respicit iustam excommunicationem, & relaxatio respicit excommunicationem iniustam, quæ tamen tenet: sed venit relaxanda, iuxta c. sacro. ¶. de sen. exc. in ant. Vel absolutio respicit simplicem absolutionem, & relaxatio respicit absolutionem ad cautelam,

Illud c. limitat regulam dicentē gesta p̄ metū rescindi p̄ actionē quod metus cā. alias lim. vide in c. abbas, ¶. e. Fonc.

quando quis negat se excōmunicatum: sed tamen petit absolutionem ad cautelam, vtrumque potest saluari secundū Doct. No. vlterius, q̄ excommunicatus potest iterū excommunicari. Sed quæritur quomodo est hoc possibile: quia excōicatio ponit aliquem extra ecclesiam, hoc est extra communionem fidelium: & si sit extra ecclesiam per primam excommunicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, non potest amplius poni extra cap. cum frequens. de rest. spol. eod. libro. Dicendum est, quòd excommunicatio habet duos effectus: vt dicit gl. notabilis. c. ita quorundam. de Iudæ. in antiq. Primus effectus est, vt ponat excommunicatum extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus: Secunda excommunicatio non potest habere primum effectum, & sic intelligitur contrarium, sed habebit secundum effectum: quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad ipsum effectum excommunicatus potest iterum excommunicari. Nota insuper, quòd absolutio à sententiis censuræ, appellatur beneficium. Nota finaliter textum, quòd canon loquens per verbum præsentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ. vide gl. in c. quàm sit. supra eo. lib. de elect. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat. & quod fuerit dubium declarat.*

a ¶ *Absolutionis beneficium.*] Excommunicationis suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, nō tenet. Secundo dicitur, quòd extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per metum fiunt, valent, & obligant. quod die, vt no. 15. q. 6. auctoritatem. & supra eo. c. Abbas. fallit in casibus ibi no. ad quos adde istum: & quia sicut iniusta excommunicatio ligat, sic videbatur de iniusta absolutione. de pœn. dist. 1. versic. verum.

Excōmunicatus iniuste debet humiliter absolutionē petere.

b *Excommunicationis.*] etiam iniustæ: humiliter enim debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoris siue iusta, &c. 11. q. 3. cap. 1. secundum Guliel. & Gar.

ADDITIO. Idem Ioan. Monac. & Archid.

¶ *Gl. seq. ponit triplicem differentiam.*

c ¶ *Reuocationem.*] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem: & potest dici absolutio solemnis, quæ fit iuxta formam ecclesiæ. [De sent. excommun. à nobis. 2. in fi. Gar. & Archid. remittunt ad no. per Hostien. in summa de sent. exc. §. qualiter hæc absolutio.] Reuocatio verbalis sine solemnitate: Vel vbi tenuit excommunicatio, locum habet absolutio, vbi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio ad absolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de senten. excommunic. sacro. versic. caueant. Ioannes Andr.

d ¶ *Suspensionis.*] intelligo indistincte vt loquitur, Ideſt, ab officio siue à beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ. infra de sent. excommun. is cui.

ADDITIO. De variis speciebus suspensionū not. in clem. de pœn. cupientes. in gl. no. nouum.

e ¶ *Interdicti.*] Istæ tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: vnde sequens appellatio non suspendit earum effectum, ¶. de appell. pastoralis. & cap. ad hæc quoniam. ¶. de sen. excom. is cui. & ipse scriptis ferri debent. ¶. de sent. excom. cum medicinalis. §. & hæc eadem.

Vis quid dicatur. Metus quid sit.

f ¶ *Vim.*] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti. ff. eod. l. 1. in fi. & l. 2. & quot modis sumatur, & quot actiones, vel interdicta inducat, no. supra eo. ad abdicentiam. Alterus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. e. l. 1. & 2. & exigitur quòd præsens sit metus, licet futurum sit periculum. ff. eod. m. l. metum. 2. & quis metus excuset, no. supra eo. cum dilectus.

g ¶ *Extorta.*] sic nec subditi electis à prælatis debent transeundi licentiam extorquere. ¶. eo. lib. de elect. quorundam.

¶ *Glo. seq. remittit. quærit. arg. pro sed contrarium ſalvis.*

h ¶ *Vacuamus.*] ipso iure hic vacuatur quod sit per metum, alibi per actionem quod. metus causa, aliàs per constitutionem principum, aliàs per iudicis officium: quòd dic vt no. ¶. eo. cum dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur quòd idem, scilicet quòd ipso iure non valeat: quia par ius ligandi & absoluendi dominus esse voluit. de pœnit. dist. 3. verbum. ad hoc 31. quæst. 3. iniustum. Sed dic. contra secundum 1 Gul. in q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionem elidi. vt ibi no. arg. ff. de furt. interdictum. ¶.

Excōmunicatio extorta per vim vel metū an teneat.

1 Gl. sequitur Dñcus, sed Phili. teneat. Ioan. Fonc.

i ¶ *Creatur.*] Nam si negligenter ea quæ male, &c. 35. quæst. 9. loci. supra de vita & honest. cleric. vt clericorum.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, & solutionem.*

k ¶ *Extorserint.*] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere nolit, non habet locū hæc pœna. [secundum Gar. Ioan. Mon. & Arch.] quia verba, &c. supra de cler. non resi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de in ius voc. Quamuis aliàs tamen puniretur inferens pro qualitate delicti. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Ioan. Andr.

ADDITIO. Principium huius gl. non loquitur de pœna c. si quis suadente. 17. q. 4. quæ bene posset locum habere. Io. And.

¶ *Glo. seq. arg. remitt. t. & arg. tollit. secundo quærit, & soluit: tertio soluit tres quæstiones.*

l ¶ *Excommunicationis.*] Nota excommunicatum simplius excommunicari: quod dic vt no. 3. q. 4. Engeltrudam. & de Iudæis quorundam. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum huic inferat, non excommunicatus erit: & tunc non sumatur prædictum arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrit hanc pœnam? dic quòd si ei mandauit vel eius nomine factum ratum habuit. ¶. e. lib. de elect. sciant. ¶. de sent. excom. cum quis. Nec dicam istos pœnam euadere: licet absolutor postea ratū habeat illud quod ab initio coactus fecerat: quia statim ab initio ligati fuerunt. [Facit ¶. de sent. excom. cum desideres.] Absolutum tamen poterunt per suum ordinarium: cum conditor canonis sibi non retinuerit absolutionem. ¶. de sent. excom. nuper, & dixi ¶. eod. lib. de elect. sciant. Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amissionis rerum à iure hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt ¶. eod. cap. Abbas.

2 Vel maioris partis debebus l. 2. pp. fi. ff. de excus. tu. Item subtra Gloss magni lucri Cy in l. interpositas. C. de trā. Phil. Anc. Fonc.

ADDITIO. Secundum Gar. & Gul.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

m ¶ *Subiacere.*] quid si compulit per vanum metum, de quo timere non debebat: nunquid tunc locum habet hæc pœna? Dic quòd non, secundum Gar. [& Gul. Fran. & Ioan. Monac.] quia talis metus non inducit restitutionem, nec proprie appellatur metus. ff. eo. l. metum, cum legib. seq. & l. nec timorem. & quis sit iustus metus. not. ¶. cum dilecti. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocandum ea quæ per illum fiunt, ille pœnam constitutionis inducit: alius non.

ADDITIO. Gul. & Arch. dicunt hoc relinquendum arbitrio boni viri. Ioan. And.

Cōtinuatio dom. Heliæ.

TITVLVS XXI.

De restitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, nel contractum, nisi rationabilis alia qua causa hoc suadeat. Ioan. Andr.

DE RESTITVTIONE in integrum.

¶ Dictum fuit ¶. sit. proxi. de restitutione, quæ regulariter petitur iure actionis contra ea quæ per metum fiunt: nunc videndum est de restitutione, quæ fit officio iudicis nobili, vt quòd ad petendum illam restitutionem, non sit inducta aliqua actio à iure: sed sufficit potestas impetrati officium iudicis nobilis. Vnde sciendum, quòd restitutiones petuntur duplici iure: scilicet iure actionis, sicut in materia retroi præced. vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionem quod metus cessit: vel si dolo me induxit ad illud faciendum, habeo actionem de dolo: Aliæ sunt restitutiones in integrum, quæ petuntur officio iudicis nobilis: vt si minor xxv. annis passus fuit rem vsucapi: vel fuit in iudicio auctoritate tutoris, sed per negligentiam omissa fuerunt aliqua acta: vtra nolunt, vt iudex respiciat illum actum vel usucapionem. Idem quando quis est absens causa reipublicæ: nam tunc potest petere restitutionem officio iudicis nobilis. & illud fundatur in quadam æquitate. Idem est si ecclesia si fuerit læsa in aliquo contractu ex negligentia prælati vel canonicorum, intra nolunt vel possit restitui. de hoc latius in cap. fin. de offic. iud. in antiq.

Ecclesia.] Primo ponit dictum; Secundo ponit exceptionem à dicto, ibi, *Nisi.* Ioan. Mon.

CASVS. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis feci quendam aduersarium meum conueniri coram iudice competente ordinario vel delegato, pro iuribus meæ ecclesiæ: in causa mea fui negligens: quia omisi aliquos testes necessarios: & fui exclusus à productionibus, vel forte negligentia mea non produxi instrumentum, taliter q̃ reus fuit absolutus, & ego succubui in causa: non est dubium quin ego possim petere, vt omnes processus & omnia acta rescindantur vsque ad illum statum, in quo erat tempore quo debebam facere istam productionem: Ponamus quòd ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istam restitutionem: quia elapsum est quadriennium numerandum a tempore sententiæ contra quam volo restitui: vel forte ecclesia fuit data *in emphyteusim*, certum est quòd ecclesia potest petere restitutionem per iiij. annos. eod. tit. in ant. sed vtrum possit elapsis illis iiij. annis? Respondet quòd non: quia restitutio solum durat per iiij. annos: de hoc text. in l. fi. C. de temp. in integ. restit. & istud verum, q̃ ecclesia post iiij. annos non debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur: quia forte aduersarius qui obtinuit sententiã contra ecclesiam, fecit cum prælato ecclesiæ, quòd non peteret restitutionem infra quadriẽnium: nam dedit ei intelligere, quòd in perpetuo posset restitui: *tunc si sit causa rationabilis*, quæ debeat mouere iudicem, deberet sibi dare restitutionem: vnde iudices habentes merum imperium, possunt in integrum restituere. l. fi. C. vbi & apud quos in integr. restit. pe. post. Nota primo, quòd ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiã potest minor. C. si aduer. sent. per totum. Nota vlterius, quòd ista restitutio potest peti vsque ad iiij. annos, computando à tempore læsionis in minoribus & ecclesia: sed in minorib. istud quadriennium non currit, nisi demum post xxv. annos, & à tempore perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamentum: & sic in minoribus durat vsque ad xxix. annum ætatis ipsorum. sed in ecclesia currit à tempore læsionis: nam ecclesia semper est censenda minor factus maior. Nota quòd cum subest ista causa, quæ impediuit petere restitutione infra quadriennium, potest peti post illud quadriennium. vnde not. glo. fin. in vno, quòd illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, qui male administrauit, & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris infra iiij. annos. Nota vlterius, quòd appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesiarum ecclesia cum sit res inanimata, non potest petere restitutionem: & sic quandoque pungitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter sumatur, vide glo. ne prælati vices suas. cap. fin. Nota insuper, quòd frans prælati non nocet ecclesiæ. ad hoc reg. delictum. ſ. de reg. iur. Dominus.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit unde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Ecclesia.*] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decret. istã: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fuit, vt hic videtur excepto fine, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quæ no. in glo & omnes antiqui & moderni. ſ. eo. c. 1.

ADDITIO. Host. hanc decret. vsque ad verſaur. posuit & glossauit. eo. tit. cap. 1.

a ¶ *Ecclesia.*] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ 1. quod dic vt not. ſ. eo. tit. c. 1.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super quarta gl. post Inno. & Host. Ioan. And.

b ¶ *Sententiam.*] C. si aduer. rem iud. l. 1. ſ. eo. tum ex litteris.

¶ *Glossa sequens supplet hoc: & de quarto remittit: secundo notat differentiam.*

c ¶ *Contractum.*] C. si aduer. vend. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem ſ. cap. prox. vel aduersus probationem omissam. ſ. eod. cum venissent. & cap. auditis. An autem contra præscriptionem restituatur ecclesia? Die vt not. ſ. eod. audiris. in glo. antepen. [Et de hoc C. de sacrosanct. eccles. Authent. quas actiones.] vel contra lapsum temporis, ex quo læsa est: & tunc restituitur infra quadriennium à tempore læsionis: sed ad idem tempus tantum quo læsa fuit. vt in clemen. eod. tit. ab ecclesia. Nota tamen, quòd quando ecclesia contra contractum restitutionem petit, maius est suum priuilegium, quàm minoris in hoc: quia ē minor iurat non contrauenire, non restituitur. C. si adu. ven. Aut. sacramenta puberum. Si autē prælatus iurat nō repetere vel contrauenire in contractu damnoso ecclesiæ: sic iurando deierauit, & ecclesia eodem petente vel alio ex iudicis officio restituitur. 35. q. 9. quod quis. de reb. eccl. non alien. si qs. de iureiur. ficut. & c. intellecto. de inſtit. cum venissent.

Minor contrahēs & iurās si cōtrauenire, perdit beneficium restitutionis.

d ¶ *Per beneficium restitutionis.*] quia ē per viam iuris communis, secus vt ſ. dicetur infra cap. prox. Et scire debes, quod si præfertur restitutio: quilibet recuperat quod prius suum erat. ff. de min. quòd si minor. ſ. restituto. & l. contra vsile. C. de repu. vnica. & C. si aduer. vtcap. l. vnica.

e ¶ *Quadriennij spatium.*] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet quod assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in clem. eo. tit. ab ecclesia. C. de temp. in integ. restit. l. pretendit. & l. fi. 2. ff. de min. l. Papinianus exulis. nisi per iudicem vel reum, fleterit, vt in d. l. pretendit. in fi. & sic posset intelligi supra eod. tum ex litteris. & supra de reb. eccl. non alien. ad nostrum. vt infra dicam.

f ¶ *Negligenter.*] Nota delictum prælati in omittendo prædicare ecclesiæ, vt no. 16. q. 6. si episcopum. de hoc dicam ſ. de reg. iur. delictum.

ADDITIO. Et qualiter quis agendo dicatur negligens habetur ff. de diuer. & temp. præscr. l. 1. Ioan. And.

g ¶ *Adeo iterata.*] reprobata est ergo opi. Ala. Gal. Na. & Goſſ. qui no. ſ. eo c. 1. & ipse Goſſ. in summa huius tit. ſ. 1. & computario, & ſ. quando autem. quòd etiã indistincte post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probant per decret. præd. ſ. eod. cap. 1. ibi, semper debeat illæsa, &c. & per cap. ſ. eo. tit. tum ex litteris. & ſ. de reb. eccl. non alien. c. ad nostrum. Approbans autem est opin. Vinc. Bern. Ioan. Innoc. & Host. & Abb. qui omnes dixerunt contra. ad iura in contrarium allegata respon. vt in ipsis iuribus not.

h ¶ *Præuaricationis.*] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff. ad Turpil. l. 1. a. q. 3. cap. si quem. ſ. notandum, sed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur, sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraque parte consilit: quinimmo ex altera, sic isti fingunt exterius se bene administrare: & tamen spoliant, vel damna inferunt. Vel dic, præuaricationis, quo ad sententiam: fraudis, quo ad contractum. Ioan. Andr.

Præuaricator quis dicatur.

i ¶ *Manifestæ.*] id est, euidentis: & sic est nomen & casus genitiui. vel est aduerbium, & expone, manifeste, id est, clare.

k ¶ *Probetur.*] quia qui dolum allegat, &c. ff. de probat. quotiens. ſ. qui dolo.

l ¶ *Commentum.*] id est deceptionem, vel occultum, vel malitiosum tractatum. [Vel conflictum machinamentum. 87. dist. c. 2. ſ. de test. cog. peruenit. in fi.] Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium, & dolus culpæ præponderat. ff. ad l. Aquil. item si obstetrix. in fi. in glos. tenebitur.

m ¶ *Aut alia.*] possibile est quòd ista verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erant: vnde credo quòd addita fuerint per Bonifacium, & est sim. de præbend. dilectus filius G. in fin.

ADDITIO. Et ſ. de reg. non solum. Ioan. And.

n ¶ *Causa.*] vt supra eodem titulo. tum ex litteris. vel vixit ille prælatus male contrahens tanto tempore: vnde tunc non currit præscriptio. 3. 16. quæst. 3. si sacerdotes. vt tenet Innocentius *in dicto* cap. tum ex litteris vel mutas nouas mutationes prælatorum habuit ecclesia: vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

Glo. tenet Pe. de Anch. per c. ad nostrã. de reb. ec. non al. l. si ex causa. ff. de mi. Ph. Pont.

CAP. I.

Ecclesia [a], quæ ad retractandam sententiam [b], vel contractum [c], per beneficium [d] restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij [e] spatium post sit lapsum, & negligenter [f] omiserit non est ad beneficium huiusmodi admittenda [g] †: Nisi præuaricationis [h], vel fraudis manifestæ [i] probetur [k] super hoc interuenisse cõmentum [l]: aut alia [m] rationabilis causa [n] subsit, quæ superiorem mouere debeat ad idem beneficiũ concedendum.

† Hæc verba habet etiã locum in aliis personis, quibus ista restitutio cõpetit. Phi. Fon.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: posteà non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.

CAP. II.

SI ADVERſ-

§ Vide quæ dixi ſ. de re iu. inter sup. vic. gloſſ. de quo hic Arch. l. A.

1 In illa l. 6. dicit Doct. quemadmodum ageſio non quæritur restitutio post 4. ann. ita nec excipiendo, quia actio & exceptio idem efficiũt, sunt enim dem vitæ. fi. limitatur. l. licet. C. de exc. D. Font.

ceret sententiam nullam, contractum nullium fuisse: vel in casu infra cap. prox. Et scire debes, quod si præfertur restitutio: quilibet recuperat quod prius suum erat. ff. de min. quòd si minor. ſ. restituto. & l. contra vsile. C. de repu. vnica. & C. si aduer. vtcap. l. vnica.

Sed quæritur vſque ad quòd tempus poterit petere iſtud releuamentum aduerſus illam confeſsionem? Dicit Romanus Pontifex, aut illa eccleſia vult petere releuamentum iure ſpeciali, allegando ſolam confeſsionem, & tunc poteſt petere vſque ad iiij. annos: aut eccleſia petit iſtam reſtitutionem iure communi, ſicut alius priuatus, tunc admittitur quandocunque vſque ad finem cauſæ, puta quia prælatus allegat, quòd per errorem aliqua confeſsus fuit, tunc admittitur etiam poſt quadriennium, probãdo errorem: quia quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: ſed ſi prælatus ſolum fundet ſe in eo quòd eccleſia eſt læſa, & non allegat errorẽ, tunc ſolum debet petere reſtitutionem infra quatuor annos.

Nota primo, quòd quadriennium reſtitutionis petendæ incipit currere à tempore confeſsionis: & ſic facit pro opin. Ioan. And. ℣. c. prox. Nota ſecundò, quòd confeſsio reuocatur, quando errore facti quis fuit inductus ad confitendum: ſecus ergo videtur ſi facta fuit errore iuris. Dominicus.

¶ *Prima gl. ponit ſummam, & quid declaret.*

a ¶ *Si aduerſus.*] Eccleſia contra confeſsionem, qua læſa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium reſtitutionis in integrum: poſtea non, niſi per viam iuris communis. Declarat quod not. Innocent. Hoſtiens. & modern. ſupra eod. titul. auditis.

ADDITIO. Vide clemen. eod. titul. cap. vnic. in 3. gloſſ. & Gul. in Specul. 2. part. eod. titul. §. 2. ad finem. verſicul. ſed nunquid. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. allegat unam concord. obiicit, & ſoluit.*

b ¶ *Confeſsionem.* 1.] Ergo contra confeſsionem datur reſtitutio. ff. de confeſ. cerrum. §. penultim. Sed contra, aut confeſſa eſt veritatem contra quam non datur reſtitutio, aut falſitatem: & hoc probato non nocet confeſsio, vt ℣. ſequitur. Non eſt ergo recurrendum ad extraordinarium, ex quo ordinarium competit. ff. de minoribus in cauſa. 2. Sol. dixit Hoſt. quòd poſſet eſſe, quòd falſitas confeſſa probari non poſſet, vnde expedit reſtitutionem dare. Vel die quòd fuit confeſsa per errorem, vel non poteſt error probari, ſed læſio. Vel fuit confeſsa tempore quo non debuit, vel lata eſt ſententia: tamen eſt adhuc infra quadriennium à die confeſsionis, vt infra dicam. Idem ſi contra ſententiam vel contractum, vel aliam læſionem, vt dixi ſupra cap. prox.

c ¶ *In integrum.*] Ideo dicit quia extra iudicium facta non nocet, quod die vt ℣. de confeſ. c. vlt. Ioan And.

d ¶ *Aſſe.*] vel procuratore, ſupra de re iud. ſuborta. de confeſ. c. vlt. vel ab aduocato parte abſente. ℣. de appel. cum cauſam. de cenſ. olim.

ADDITIO. Idem Ioan. Monach. & Arch.

e ¶ *Læſa.*] Ignorantia: quia pro leui læſione non datur reſtitutio, vt ℣. de reb. eccl. non alien. pen. ff. de in int. reſt. ſcio illud. ff. de min. ſi ex cauſa. 3. reſp. in ſi.

f ¶ *In integrum.*] quid operetur, dixi ℣. c. prox.

g ¶ *Computandum.*] in hoc differt minor a maiore: quia etiam poſt ſententiam infra quadriennium reſtituitur minor contra confeſsionem, maior non niſi ante ſententiam, & oſtenſo de errore.

h ¶ *Negligenter.*] ſecus ſi præuaricatione vel aduerſarij fraude, vt ℣. c. prox.

i ¶ *Rationabile.*] vt dixi ℣. c. prox.

k ¶ *Aliud.*] ſcilicet contrarium.

l ¶ *In facto.*] qui nemini nocet. ff. de iur. & fact. ignoran. error. dummodo propetur negotio nondum finito. ſupra de confeſ. capit. vltim. & hic error autem iuris non excuſat. C. de iur. & fact. ignorant. l. 2. & l. cum quis. & de hoc infra. de regul. iur. ignorantia. Ioan. And.

m ¶ *Iuuare.*] poteſt ergo aliquis contra factum ſuum venire: hoc eſt ratione erroris: quia nil tam contrarium conſenſui, quàm error. ff. de iu. om. iud. ſi per errorem. ſic & in matrimonio. de coniug. ſer. c. vlt.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

n ¶ *Poterit.*] & ſic vna via admittitur ad id, à quo alia prohibetur: quia per formam iuris communis admittitur ad id à quo prohibetur per reſtitutionis beneficium. Sic interdum conuerſo per formam iuris communis repellitur, & per beneficium reſtitutionis admittitur, ſupra eod. titul. coram, vbi de hoc. Ad hoc contra. ℣. de reg. iur. cum quid. cum ſuis concord. ſed ſolue, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Ioan. Monach. quòd vbi via generalis contineret viam ſpecialem actu, & à ſpeciali quis eſſet exclu ſus, per conſequens & a generali. ff. de dol. except. l. 2. §. item quæritur. & §. ſequenti. Ioan. And.

quandocunque poterit n, donec negotium ſit finitum o.

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia: ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.

CAPIT. I.

SI ex tribus p arbitris, re duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet ſententia prævalere legat. ſupra de procur. auditis. de cau. poſ. paſtoralis. & quod not. C. de adult. quamuis. 1. & quia poſt concluſionem non eſt cognoſcere, ſed cognitum eſſe: & ſic non eſt probatio recipienda, quæ neceſſaria eſt circa errorem. Arch. hoc recitans alleg. de fid. inſtr. cum dilectus. ff. de euict. ſi rem. in fin. Tractat etiam hic, an ſit idem renunciare & concludere: de quo ſcripſi in præd. decr. paſtoralis. Ioan. Andr.

o ¶ *Finitum.*] quocunque modo, puta ſententia, vel tranſactione: quod dic vt dicam infra de litis conteſta. cap. exceptionis. & huic decret. concord. infra de appella. concertationi. Finitũ quando dicat negotium.

ADDITIO. Poteſt etiam negotium dici finitum, ſecundùm Ioan. Monach. ſi eſt concluſum: alſi ſit concluſum. 1. & quia poſt concluſionem non eſt

DE ARBITRIS.

¶ Dictum fuit ſupra de iudicibus tam ordinarijs, quàm delegatis, qui cauſas diſcutiunt & examinant: nunc quia arbitri à partibus electi procedunt ad inſtar iudicum tam examinando, quàm diffinitiue: ideo poſt rubricas præcedentes ponit rub. de arbitris. Alij aliter continuant. Dictum fuit ſupra de iudicibus, nunc eſſet dicendum de iudicijs: ſed quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudicorum, ideo ponit rub. de arbitr. Sed ſecundum Modern. dicerem iſta continuatio non eſt bona: nam iſta rubr. deberet ſequi rubricam de iudicijs. Cõtinuatio dicta.

SI ex tribus. 2.] Sunt duo dicta, ſecundum, ibi, Licet. quo ad mentem decret. quamuis quo ad literalem intellectum, diuiſionem non recipiat. Domin.

CASVS. Petebam à Titio xl. aureos: tractantibus communibus amicis, Titius & ego compromiſimus in tres arbitros, qui de cauſa cognouerunt: & fuit taliter proceſſum in cauſa, quòd fuit deuentum vſque ad ſententiam diffinitiuam excluſiuè, quam ſententiam dicti arbitri pronunciauerunt hoc modo: Nam duo ex ipſis condemnauerunt Titium ad ſoluendum ſummam xl. aureorum quam petebam: alius autem condemnauit ſolum in x. aureos: quæritur quæ iſtorum ſententiarum præualeat? Reſpondet, quòd ſententia lata à duobus, & ſic à maiori parte arbitrorum. Sed ponamus quòd iſti tres arbitri fuerunt diſcordes in ſententia: nam vnus condemnauit Titium in lx. alius in xl. alius in xxx. quæritur quæ iſtarum ſententiarum præualeat, vel vtrum neutra valeat, attento quòd in nulla iſtarum ſententiarum concurrit maior pars arbitrorum? Reſpondet quòd valebit ſententia quæ lata fuit ab arbitro, qui condemnauit in minori ſumma, quia omnes concurrunt in minori ſumma. Nam ex quo condemnauerunt in maiori ſumma, bene cõdemnauerunt in minori, quia in maiori ſumma ſemper eſt minor. Nota primo, quòd etiam in pluribus arbitris communi conſenſu partium aſſumptis, habet locum illa reg. quod ſic à maiori parte, valet. Nota magis ſpecifice, quòd ſi fuit compromiſſum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem ſententiam, & alius diſcorder, valet ſentẽtia duorum. Nota vlterius, quòd in maiori ſumma inelt & minor. Nota vlterius, quòd ſi omnes arbitri diſcordant in ſumma, valet ſententia illius arbitri qui condemnauit in minori ſumma: quia in illa ſumma minori omnes alij fuit concordes. Nota inſuper arg. quòd ſi compromiſſum hat ſimpliciter, intelligitur etiam ſecundum vt ſtetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in cauſis, & cap. cum in iure. in antiq.

1 Dom. Phil. vix arguit gl. Pe. de Anſequitur eã ibi (vel die, q̃ fuit cõſeſſa) & ibi later priuilegium eccleſiæ: ſi deberet errorẽ ſuum proba re ante ſentẽtiã, vel infra quadrieñ, nullum habet priuilegiũ, neque dicas ſicut ſpe. ti. de reſti. in integ. §. 1. verſi. ſed nunquid eccleſia. ibi priuilegiũ conſiſtere, quòd ꝓbat errorẽ ſuũ poſt ſentẽtiam: quia hoc erũ facit maior ex clauſula generali, & vo luit Io. And. c. ſi. de conſeſ. Font.

Error eſt cõ ſenſui cõtra rius.

¶ *Prima gloſ. ſummat.*

p ¶ *Si ex tribus.*] Si ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia: ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.

¶ *Glo. ſeq. ponit opin. reprobatam, reſiduum reci. per duas queſtiones, & prima trimembris.*

2 Bal. in Leõ nenſiculam. C. de epiſ. & cle. hic alle. per Phil. diciſti iſtũ text. procedere ſ teſtibus ſed Do. hic dicit ſi pero 15. & vnus teſtis dicat de 10. alijs de §. p non probat: vide ad materiam iſtã Aret. in l. j. §. ſi ſtipulanti ff. de ver. ob. Font.

duorum [a] :licet [b] cum vnus in xv. alius in x. tertius vero in v. pronunciant,illius,qui dixit de [c] summa minori (cum in illa, omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse, duo procedere possunt,ac si ille præsens esset : Circa iudices autem antiquajura seruentur. Ioannes Andr.

CAP. II.

VT quæstionibus [d] (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam [e] absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur [f] : Statuimus,vt si ex tribus arbitris à partibus electis [g] eorum aliquis ab aliis legitime [g] requisitus ad examinandum vel diffiniendum [i] vnà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit compromissum non curauerit (cessante impedimento [k] legitimo) conuenire:duo præsentes, penes [l] quos licet lex ciuilis [m] aliud innuere quid in iudicibus, vt ponamus quòd causa aliqua fuit a sede Apostolica delegata simpliciter tribus iudicibus, non adiecto quòd si vnus nollet comparere,vel etiam non posset,quòd alij duo in causa possent procedere:litteræ fuerint præsentatæ duobus iudicibus qui requisierunt tertium vt conueniret cum eis: ille tertius non vult venire,vel non potest venire,quia aliis negotiis occupatus:vtrum illi duo possint procedere, tertio requisito & nolente venire?Respondet Romanus Pontifex quòd non, sed in ipsis antiqua iura seruantur : nam iura antiqua per istud cap. solum sunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnam differentiam inter ius canonicum & ciuile: nam quando est factum compromissum in tres arbitros simpliciter de iure ciuili, duo sine tertio etiam si fuerit requisitus,nō possunt procedere: secus est de iure canonico, videlicet quòd duo sine tertio poterunt procedere vt hic Nota quòd lex fingit absentem præsentem:& in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus, quòd veritas præfertur fictioni. Nota vlterius, quòd ad esse vniuersitatis requiritur maior pars,& quòd conueniant duæ partes ad aliquid exercendum : & quod fit à maiori parte illarum duarum partium. valet. l. plane.& l. nulli. ff.quod cu. vniuer. & secundum Doct. in cap. cum omnes. de constit. in antiq. Et istud verum, nisi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum : quia tunc si fuerunt conuocati, & non veniant, eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuersitate pro illa vice. & hoc de iure canonico.Nota finaliter, quòd est differentia inter voluntariam absentiam, & malitiosam : & sic probans quem abesse voluntarie, non concluderet absentiam malitiosam.

¶ *Prima glos. summat.*

d ¶ *Vt quæstionibus.*] Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse, duo procedere poterunt ac si ille præsens esset : circa iudices autem antiqua iura seruentur.

e ¶ *Malitiosam.*] vt seruirent, scilicet parti quæ eos elegerat, quam videbant succumbere.

f ¶ *Imponatur.*] ad quod prouidere debet iudex. 3. de dolo & cont.finem.ff.si cert.pet. quidam.& not. quòd hic desideratur acceleratio:quod dic vt dixi 3. de elect.c.vlt.

g ¶ *Electis.*] simpliciter:quia si esset ibi clausula, vos vel alter vestrum, vel, quòd si non omnes, non procederet decretalis dubitatio,sicut nec in iudicibus,sicut diam in fi. Ioan.And.

h ¶ *Legitime.*] per litteras suas, vel nuntium litteratorie destinatum, vel per iuratum nuntium : quod dic vt supra in antiq. de offic.deleg. prudentiam.

i ¶ *Diffiniendum.*] cum scilicet concluſum est, quòd non restat nisi ferre sententiam. supra de fid.instr.cum dilectus.

k ¶ *Impedimento.*] ergo tunc stabimus legi, cum habet impedimentum legitimum : quod referibere debet collegis, vt in præd. decret. prudentiam.de delegato diximus vel pars id coram eis probare debet.

l ¶ *Penes quos.*] decernimus totalem potestatem, &c. quod sequitur.

¶ *Glo. seq. dicit quæ fuerit legis & contrariæ canonis consideratio, remittit ad simile, quærit & soluit.*

m ¶ *Lex ciuilis.*] ff.eo.tit.si in tres. aliàs est.§ sub Litem si vnus. & bona etiam fuit legis consideratio,quæ volunt quòd præsentia, & contradictio non noceret,sed hic absentia:quia forsitan si ille præsens fuisset,traxisset alios in partem suam. [Facit 36. diffin. Nicæna-] Et est simile cum dicimus, quòd alias tenetur consilium requirere,& non sequi,vt not. supra eod. titul. cum olim

---

a Vnde vt dicit Io.Mo.si isti valet sententia duorū cum tertius concrediceret,forti' valeret dēs eum in aliquo cō cordar.

Protestatio impossibilis vel cōtraria actui nihil operatur.

Additio domini Helix.

Casus litera lis dom. Helix.

¶ *Dicerus.*] scilicet qui condemnauerunt in x.Et quidam dicebant contrarium.arg.eius quod statim sequitur:& hoc tenebat Gul.in Spec.eo.tit.§.vlt.in prin.cuius hic reprobat opinio: quia illud verum, cum omnes dicunt de dispari summa. Et sic reprobat quod not. Accur.ff.eo.tit.Idiem.§.si plures. & reprobatur opin.Placent.

b ¶ *Licet cum vnus.*] hoc sumitur.ff.eo.tit.diem.§.si plures.

¶ *Glo seq. rationem reddit. quærit, & soluit*

c ¶ *De summa minori.*] scilicet de v.& est ratio quæ sequitur: plus enim semper in se continet quod est minus.Ad hoc 24.q.1. si quis dederit. & 3. de regul.iur. plus semper, vbi de hoc. & ff.de de reg. iur. in eo quod plus. & in obscuris minimum sequimur. 3. de reg. iur. in obscuris. quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in xv. protestatur quòd ita condemnat in xv. quòd non consentit in minorem summam? licet quidam contrarium dicant, satis credo adhuc tenere sententiam in v. cum illa protestatio impossibilis videatur, & videtur sibi contrarius.de constit.cum M.in antiq.

VT quæstionibus.] Tria facit, secundùm Ioan. Monach. Primo ponit proœmium. Secundo statutum. Tertio tacite quæstioni respondet.Secunda,ibi, *Statuimus.* Tertia,ibi, *Circa.*

ADDITIO. Et determinat secundùm Arch.not.per Innoc. & Host.5.de testa.Raynaldus.in prin.& quod not.Gul.in Spec. de arb.§.fi.in princ.ver. & not.& plenius ibi in ver.quid igitur si fe.& ver.seq.dixit Innoc.in præced.decr.Raynaldus & Host. posuit eius glos.quòd quando omnes arbitri sunt præsentes,& vnus non vult cum aliis concordare, etiam si dicat se non instructum:alij qui cōcordant, pronunciare possunt.ff.de re iud. duo ex tribus.& l.Pomponius. aliàs incipit,si vni. Idem si opinionem suam dixit,& recessit audita opinione aliorum : cessat enim ratio legis qua dicitur,quòd alios in suam opinionē contrahere posset,vt 3.not. secus si illorum opinionem non audiisset,dato quòd malitiosè recederet : licet quidam dicunt, q. ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam, qualitercunque vnus postea recedat, alij præsentes sententiare possunt : quia verum est omnes adiisse ad sententiam ferendam, id est ad diem ferendæ assignatum : bona ergo fuit hæc constitutio, quæ has perplexitates tollit: Ioan.And.

¶ Pro intellectu huius cap.præsupponitur illud quod habetur in l.si in tres.ff.eo.tit. vbi dicitur, quòd si fuit factum compromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto quòd duo ipsorum arbitrorum possent procedere sine tertio:si duo procedant sine tertio, non valet eorum sententia, & licet si tertius esset præsens, & contradiceret duobus, sua contradictio non noceret:tamen eius contemptus & contumacia nocet,& reddit processum nullum : sicut dicitur, quòd vnius canonici absentia nocet quominus valeat electio per alios canonicos facta.cap.1.de his quæ fi. à ma. par.cap.

CASVS. Tu & ego de causa nostra compromisimus in tres arbitros, qui acceptauerunt compromissum, licet nō compellantur acceptare nisi velint: licet sit secus in iudicibus etiam delegatis,quia munus iudicandi est munus publicum:facta acceptatione, duo ex ipsis arbitris erant parati in causa procedere,requisierunt tertium,vt cum eis conueniret ad procedendum in causa : ille tertius licet requisitus noluit venire, vel non potuit venire : vtrum tota potestas illius tertij sit apud duos qui volunt procedere in illa causa? Respondet quòd sic, licet lex ciuilis alleg.aliter dicat : videlicet quòd duo arbitri, absente tertio,licet fuerit requisitus non possint procedere, nisi dictum fuisset in compromisso, q. si vnus eorum interesse non posset,alij duo in causa procedere possent:sed de iure canonico est aliud,quia duo arbitri possunt procedere requisito tertio,& nolente venire,vt hic est text. Sed vtrum istud c. debeat seruari in foro seculari? Respondet gloss. quòd non : nam quando est disconuenientia inter ius ciuile & canonicum, & vtrunque potest seruari sine periculo animæ : tunc ius canonicum seruatur in foro suo, & ius ciuile in suo, nisi laicus esset de terris Papæ, & sibi subiectus : nam tunc etiam in foro ciuili seruaretur ius canonicū, vt tenet Bart. in l.priuilegia. C.de sacrosanct.eccl. & doct. in c. 1. de no. ope.nun.in antiq.& c. at si clerici. de in. in antiq. Secus si ius ciuile nō posset seruari sine periculo animæ, vt in præscriptione xxx. vel xl. annorum cum mala fide, quæ procedit de iure ciuili, sed non de iure canonico.cap.possessor. de reg.iur. 3.cap.fin. de præscr.in antiq. Sed

olim. Sic dicit decr. quòd in electionibus plus nocet contemptus quàm coniunctio. supra de elect. venerabilem. & c. bonę. 2. Sed decr. ista voluit illum fingere præsentem & contradicentem, vt infra sequitur ex consideratione æquitatis, quæ ponitur in princ. & sic diuerso respectu vtriusque bona fuit conciliatio, &c. & est simil. quod not. supra de sponsal. cum contingat. supra de præscr. cap. vlt. Sed quid dices, nunquid seruabitur hæc decret. in foro secularis? Dic quòd non, a in locis quę nō sunt in temporali iurisdictione ecclesiæ: quod dic vt dixi infra de regul. iur. capit. 1.

videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem[a], possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & libere[b] diffinire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare†: vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina[c], eum reputari faciat pro præsente[d]. ¶ Circa[c] iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

† Adde, aut loqui. Pe. de Anc. & Do. & tenet Bar. in l. item si vnus. §. iré si plures. ff. eo. ti. & Phi. hic. Font.

1 Concor. ff. non. ii præcedére. §. Lucius I. A.

1 Idē Pet. de Ant. Domi. & Phil. ponens hic 6. limit. ad diffi. gl. Font.

3 In casu absentiæ malitiosæ, vel voluntariæ.

a ¶ *Potestatem.*] si compromittentes dixissent, quòd si non omnes, &c. hoc possent duo: & hæc decr. (supplet) ac si ipsi dixissent: & est sim. C. de rei vxo. act. l. vna. circa prin. Ioan. And.

b ¶ *Libere.*] vnde si nolit interesse examinationi, non tenentur ipsum in sententiam vocare per hanc litteram. arg. ad hoc infra de dol. & cont. eum qui, sed dic eum ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

c ¶ *Diuina.*] ad hoc C. de iudic. properandum. §. cum autem cremodicium. supra de dol. & cont. veritatis. cum simil. infra de eo qui mit. in pos. c. vnò.

d ¶ *Pro præsente.*] per hoc dico quòd non est idem in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiosè, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars. supra c. prox. Præterea ille absens habetur pro præsente & contradicente, vt hic vides, ergo neutrius valet sententia, supra de re iud. c. vlt. nam tunc valet sententia præsentium in hoc casu, quando valeret eo contradicente, alias non 4. & per hoc dico etiam, quòd si in compromisso hoc actum est, quòd non valeat ipsorum trium arbitrorum sententia, nisi omnes concordent, quòd non habebit locum decr. ista eadem ratione 5. infra de testa. capit. 2. in fin.] vnde tunc locum habet hæc decr. cum simpliciter sunt assumpti, vt §. dixi.

4 Idē Phi & Do. Font

5 Idem Do. & Phi. fallit nisi in iam electis interim in arbitris vnius, & contra ius non pronunciā. Fō.

¶ *Glo. seq. distinguit, demum quærit & soluit.*

c ¶ *Circa iudices.*] protestatio quædam, vel tacitæ quæstionis responsio. Circa eos ergo dic, quòd aut sunt ordinarij aut delegati. Si ordinarij, aut quilibet per se & insolidū iurisdictionem habet: & tunc potest alter alterum præuenire. §. de foro compet. c. pen. & not. supra de app. vt debitus. aut non insolidum, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel his qui audiūt causam presbyteri, diaconi, & subdiaconi: in his casibus omnes citare debent. & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudicat. Pomponius. ff. ad municipal. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Specul. de sent. prolat. §. sequitur. vers. quid si sunt. & §. iuxta. post princip.] ff. quod cuiusque vniuersit. plane. decret. ab ord. faciendū. 3. nisi in prædictis casibus, vbi certus requiritur numerus. 3. quæst. 7. si autem. & capit. felix. supra de re iudicat. non potest. Aut sunt delegati: & tunc subdistingue, aut sunt dati simpliciter, & tūc vnus sine alio non procedit. supra de off. delegat. causam matrimonij. aut cum clausula: & tunc iterum subdistingue, quia aut cum clausula ista, vos vel alter vestrum, aut cum illa, quòd si non omnes. In primo casu tene quod habes supra eodem libr. de off. delegat. cum plures. In secundo quod habes supra de off. delegat. prudentiam. Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic 6 quòd ius quod minus dictum est à partibus, supplet lex. sic alias ff. eod. ti. item si vnus. §. principaliter. Iudices autem re. iori maturitate creantur, vt supra eod. libr. de rescript. statutum. & ideo ius eis supplere nō vult. Item in iudiciis rigor attenditur, quia clementiores lege esse non debent. in auth. de iudi. §. oportet. coll. 6. Arbitri autem prout visum est, pronunciant, & plerūque eliguntur amici & possint viles esse: & ideo ius magis cires illos prouidere & considerare voluit, vt supra in prin. decr.

6 Idem Ioā. Mo. & est. 6 quod not. de off. del. cūm vicesimū. in fi. vii. gl.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER

LIBER SECVNDVS.
DE IVDICIIS.

¶ *Dictum fuit supra de magistratibus & iudicibus, & de arbitris, nunc videndum est de iudiciis, quæ exercentur per illos magistratus.*

ADDITIO. Quindecim significationes iudiciorum not. hic Io. Monac. quas vide J. de reg. iur. in iudiciis. Io. And.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudiciis.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, ut personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioan. Andr.*

CAP. I.

Vris esse [a] atq; buum [b] non videtur [c], iudicem delegatũ [d] (qui à sede Apostolica mãdatũ ad hoc nõ receperit speciale [e]) iubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio [f] comparere nisi causa fuerit criminalis [g], iuris indultum cum suis concordantiis. argumentum contra, quòd personaliter citatus, personaliter venire teneatur. supra de dolo & contumacia. cum dilecti. Dic quòd illud obtinet in Papa, vt ibi notat. & sic etiam supra de maioritate & obedien. humilis. de dilationibus. capit. vltimo. Et habent hæc locum in causis priuatorum. In causis vero ecclesiæ, collegij vel vniuersitatis [1] de necessitate interuenit syndicus supra de iuramento calumniæ. in pertractandis. & capit. sequenti, secundùm Ber.

ADDITIO. Licet hæc gloss. dixerit in principio, secundùm Ber. ordinarium nõ posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudicium possit ipse ordinarius ex causa cogere subditos coram se personaliter comparere: vt si eget ipsorum consilio vel personali auxilio, secundùm Hostien. & alleg. 22. quæstio. 5. de forma. de off. deleg. capit. vltim. Vel vult quòd promoueantur ad ordines. de ætat. & qualitat. capit. 1. Et secundùm eum de consuetudine hoc in diuersis casibus experimur. Constat etiam eis in dubio semper obediendum. 23. quæstio. 1. quid culpatur. in gloss. fin. Addit Ioan. Monach. quòd vocat abbates, presbyteros, & clericos personaliter ad synodum. 18. distinctio. capit. vltim. Item clerum & populum congregar ad sermonem. supra eod. lib. de electione. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiam mittit clericum. 16. quæst. 1. vós autem. in authen. de sanct. episc. §. reuerendissimi. coll. 9. Ioan. And.

[1] Etiã si ipsius cã esset criminalis, vel de criminalibus, vide quod no. & dixi de fin. dilectus 1. Ioan. An.

[a] *Vris esse.*] Primo ponit dictũ. Secundo casus excipit, ibi, *Nisi causa.* ¶ Pro intellectu huius c. habemus præsupponere duo, vnum pro ratione dubitandi, & alterum pro ratione decidendi. Et primo pro ratione dubitandi, quòd Papa potest compellere partes ad comparendum coram se personaliter, licet causa sit ciuilis & pecuniaria. Item quòd delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter in causa sibi delegata potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro ratione dubitandi: videlicet, quòd à iuris beneficio partes habent, vt in causis pecuniarus possint comparere per se, vel per procuratorem. l. in pecuniariis. C. de procurat. Item quod beneficium iuris nemini est auferendum sine causa.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, quia habebam ordinarium loci certa ratione, mihi suspectum: a sede Apostolica impetraui delegatum, cui præsentaui litteras delegatorias: delegatus iste mandauit reo, vt compareret personaliter coram ipso, & tamen causa erat pecuniaria siue ciuilis: & in citatione non exprimitur causa, quare debeat cõparere in propria persona, vtrum Titius teneatur comparere personaliter? Respondet Romanus Pontifex, quòd non, & dicit quòd delegatus suus non potest cogere partes ad comparendum personaliter coram se in causis ciuilibus, quia non potest partibus auferre beneficium iuris: licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiam personæ, & esset causa expressa in citatione, vt in l. ff. de fer. vbi dicitur, quòd si tempore feriarum, vindemiarum, vel messium quis citetur, in citatione debet contineri causam quæ illo tempore possit & debeat expediri. Sic in proposito quando reus est citatus, vt veniat personaliter, debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire personaliter: puta quòd veniat personaliter iuraturus de calumnia, vel responsurus positionibus partis aduersæ, vel ad exequendum alius actum, qui requirit præsentiam personæ, & tunc reus citatus, tenetur personaliter comparere: & si mittat procuratorem, nihilominus reputabitur contumax, ac si nullum procuratorem misisset. Sed quæritur cum illud non esset ambiguum, quare fuit factum istud c. vt in c. cum in iure. de off. del. & l. ancillæ. C. de furt. Dicendum, quòd postquam emanauit præsens cap. illud non erat ambiguum: sed ante bene erat ambiguum: nam cum Papa posset hoc facere, scilicet compellere partes in causa pecuniaria, vt compareant personaliter coram se, videbatur quòd etiam suus delegatus hoc posset facere, vt dictum fuit in ratione dubitandi. Nota primo, quòd per verbum, videtur, respondetur de iure, quod not. pro doctore vel consultore, qui dicit, mihi videtur. & vide text. de appella. præterea requisiti. Not. secundo. quod in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat.*

[1] ¶ *Iuris esse.*] Iudex delegatus non habẽs ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa.

[b] ¶ *Ambiguum*] ambiguum est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur, 5. de sen. exc. inter alia.

Ambiguum quid sit, & vnde dicitur.

ADDITIO. 50. dist. quia sanctitas tua. 5. de rest. spo. litteras. de æta. & qual. quæris. & c. à multis. 5. eod. lib. de cle. si religiosus. & J. de præb. quia sæpe. Deriuatur autem ambiguum ab ambigo, quod componitur ab am, quod est circum, & ago, interposito b, quasi circum agor & voluor. secundùm Ioan. Monac. & de triplici ambiguitate not. 33. distin. c. si. in gl. in ambiguis. Ioan. And.

[c] ¶ *Non videtur.*] Nec est. ff. de arbit. l. non distinguamus. §. quæsitum.

¶ *Gloss. seq. recitatur per quæstionem quid de ordinario, secundo signat contrarium & soluit, tertio textum determinat.*

[d] ¶ *Iudicem delegatum.*] à contrario sensu videtur secus de ordinario. 25 dist. qualis. in gl. pen. de iis quæ fiunt à prælat. cum Apostolica. Sed idem in ordinario, secundùm Ber. non enim potest compellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus. C. de procurat. l. vltim. & ideo de ipso dictum non fuit: quia de ipso non dubitabatur per prædictam legem: sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse idẽ quod Papa quo ad illam causam 1. Liberum enim est cuilibet per se, vel per procuratorem respondere. C. de his qui ad eccl. confugiunt. l. præsenti. §. cum autem. ff. de procur. l. 1. J. de iuram. cal. c. vlt. supra de procurat. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est. 18. distinct. de his. infra de reg.

[1] Hoc verũ quo ad illa, sine quibus cã nõ potest expediri, ẽ. de of. del. t. 1. & c. præterea sed secũdum Inn. & Arc. sed sine hoc expediri p procuratorẽ ergo, &c. sicut ergo si possem illi præcipere q̃ iret ad S. Iacobum, sic nec q̃ ad ip sum p̃sonali ter veniat, secundũ I. A. Etã si ipsius cã esset criminalis, vel de criminalibus, vide quod no. & dixi de fin. dilectus 1. Ioan. An.

[e] ¶ *Speciale.*] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. supra de proc. c. pen. cum suis concord.

[f] ¶ *In iudicio.*] de extra iudicium non dubitabatur. & est simil. supra eod. lib. de rest. in integ. c. 2.

¶ *Gl. seq. certum exponit, secundo querit. arg. pro & contra: ponit opin. Ber.*

[g] ¶ *Criminaliter.*] intelligas criminaliter intentata. Si enim de crimine agitur ciuiliter, bene [1] ... uenit procurator. supra de procuratoribus. tua. de accusationibus. super his. vnde tunc personaliter venire compelli non poterit. Si autem criminaliter intentatur procurator non interuenit, nisi in casibus notat. 2. quæstio. 6. si quando. in gloss. fin. & supra de accusationibus. veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? Et videtur quòd sic, si non opponitur exceptio. C. de procuratoribus. l. ita demum. ff. de procuratoribus. l. filiusfamilias §. veterani. & ea quæ fiunt cum falso procuratore valens, per consensum. ff. de iudiciis. l. licet. ff. rem ratam haberi. l. 3. §. falsus. Sed contra videtur: quia contra legem actum est. ff. de public. iudic. l. penultim. §. ad crimen. & 5. quæstio. 3. capit. in criminalibus. Dicebat Ber. quòd valet quod cum eo actum est Dominica. all. per prima iura, ex quo non fuit obiectum: iudex tamen talem c. qa frustra procuratorem ex officio suo potest & debet repellere. supra de exceptionibus. exceptionem. cum suis concordant. & supra de accusa. cum P. Nec obstat si iudex debet repellere, ergo non valuit iudicium: vide instantiam in excommunicato per totum. in fin. de ele. & ele. cõfirmã. Et hoc concord. Gul. in Spec. procur. §. 1. vers. sed pone quòd in casu tali.

Procurator in cã criminali an dẽat admitti, & an valeat gesta cũ illo.

[1] Idem tenet Dominicalis. per totum. in fin. de ele. & ele. cõfirmã. Et hoc concord. Gul. in Spec. procur. §. 1. vers. sed pone quòd in casu tali. Pe. de Anch. a leg. Barin. d. §. ad crimẽ tenet cõtrariũ Fost.

ADDITIO. Et Ioan. Monach. hic, & Archid. eod. libr. supra de procuratoribus. qui generaliter. & facit q̃ not. C. de admiter. l. quamuis indubitati. Sed vt ibi not. Cyn. Fran. A. cur. restebatur illi glos. quæ innuit hanc exceptionem dilatoriam hac ratione, verba sententiæ referenda sunt ad personam domini. C. de iniur. l. fi. & absens damnari non potest. ff. de pœ. absen-

ten

tem. In procuratorem autem ſententia ferri non poteſt: quia nocens non eſt. C. de ſen. & interloc. l. 1. ergo ſemper opponi poterit. C. de proc. licet. ſecũdum eum, per quod dici poteſt, quòd quo ad fienda repellitur, valebunt tamen prius cum eo geſta per iura præallegata. Ioan. And.

a ¶ *Dicenda.*] Iud poſſandum iuramentũ de veritate dicẽda, quã ſolum olim præſtabatur in ſpiritualib. hodie ſecus. J. de iu. cal. c. 1. in fi. & differt in eo à iuramento calumniæ, q̃a per illud reſp. de eo quod credit & æſtimat. C. de iurei. p. p calum. dan. l. 2. §. fin autem. & p illud iuramẽtum de veritate reſpondetur, vt littera ſonat. ẽ. de ele. dudum. 2.

¶ *G. ſi q. ſcit. per q.*

b ¶ *Iuramẽto calumniæ.*] quod principales ſtare & ſtare bent. C. de iurei. p. p calum. dan. Auth. principales. ẽ. de iu. cal. in pertractãdis. quod verum eſt niſi procurator habeat ad hoc ſpeciale mãdatum. J. de iur. cal. c. vl. in quo caſu dicã q. delegatus principalem ad iurandũ compellere nõ poterit, cum ibi tunc nõ ſit iuris neceſſitas, de qua ſequitur, niſi forte principalis iuſtior ſit quàm procurator, & natura cauſæ hoc requirat: vel ſcit melius veritatem, vt C. de proc. l. vl. Et ſa eſt ad hoc. ẽ. de proc. ſi quem. in fi. e. lib. Ioan. And.

c ¶ *Exegerit.*] quaſi: coegerit. Et tractat hic Io. Mo. quomodo exigere ponitur pro cõplere, pro petere, pro cogere, pro diuidere; pro experiri: ponens verſum:

Exigo perficio. peto. dãdo, cogo repello.

Mulieres.] Primo ponitur prohibitio mulieribus in genere: Secundo: ibi, *Sed cum* prouiſio bimembris circa ipſarum teſtimonia, cum certa prohibitione & pœna: Tertio prohibitio circa religioſas: ibi, *Cæterum.* Quarto decernit in *h.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice: fuit taliter proceſſum, q̃ iis fuit conte. volo probare intentionem meam per teſtes, & dico q̃ teſtimonium aliquarũ mulierũ eſt mihi neceſſarium: & peto q̃ ipſæ mulieres citentur, vt cõpareant coram iudice perſonaliter perhibituræ teſtimoniũ veritatis: vtrum iudex poterit compellere mulieres, vt coram ſe perſonaliter cõpareant, & ſe exhibeant in publico proferendo teſtimonio in aliqua cauſa? Reſp. q̃ non: nam non poſſunt extra domum ſuam vt ſe immiſceant cœtib. virorum: Quid ergo fiet, celabitur veritas? Reſp. q̃ iudex ibit ad ipſarũ domum: & ab eis recipiet iuramentum, & in domib. ipſarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus q̃ iudex eſt gratioſus perſona: quia eſt conſtitutus in dignitate, & non eſt decẽs vt iudex accedat ad domos illarum mulierum baſſe conditionis? Reſp. q̃ tunc iudex vices ſuas committet alicui commiſſario ad illas mulieres examinãdas. Et iſta ſunt vera niſi mulieres iſtæ vellent venire ad iudiciũ, & renunciare huic beneficio: hoc illud capitulum intelligitur, q̃ nõ poſſint compelli, vt veniãt ad iudicium, fallit in religioſis & Monialib. quæ etiã ſi vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, non ſunt admittẽdæ. *Non ſingatur.*] Vnde ſi eſt talis cauſa, in qua debẽt produci teſtes & examinari, debet mittere commiſſarios, & non debet ire perſonaliter fingẽdo q̃ eius præſentia requiratur, & ſi in fraudem faciat, incidit in excommunicationem: puta quia iudex appetit amplexus mulieris, & fingit q̃ teſtimonium mulieris eſt neceſſarium in cauſa, & facit cũ parte vt pars nominet aliq̃ mulierem inter ſuos teſtes, vt poſſit hinc ad ceſſum ad illam mulierem. *Religioſæ.*] Vnde religioſæ hic accipiuntur ſpecialiter pro illis, quæ fecerunt profeſſionem non ſicut in l. 1. C. de ſum. tri. & fide cath. ibi, in tali volumus religione verſari. & ẽ. de cõſt. eccleſia. vbi dicitur, q̃ laici etiã religioſi non habent poteſtatẽ diſponendi in reb. eccleſiaſticis. Not. primo quòd vagatio eſt prohibita mulieribꝫ; & ſimiliter permiſtio earum in cõgregatione virorum. Mo. ſecũdo, quòd mulieres non poſſunt trahi ad iudicium inuitæ perſonaliter, & ſic videtur ſecus à cõtrario de aliis, de quo ẽ. prox. c. Dom.

¶ *Pa. ma. gl ſummat.*

vel niſi pro veritate dicenda [a], vel pro iuramento [b] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas partes corã eo exegerit [c] perſonaliter præſentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Mulieres perſonaliter ad iudicium (quacunque cauſa in iure non expreſſa) inuitæ trahendæ non ſunt: ſed ſi neceſſarium ſit ipſarum teſtimonium in cauſa, iudex expenſis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus eſt. Mulieres religioſæ etiam volentes extra monaſterium ſuum ex aliqua cauſa perſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt: quod contra prædicta ſit, eſt irritum. Ioan. And.

CAP. II.

MVlieres [d] † (quas vagari non cõuenit, nec virorũ, cœtibus immiſceri [e]) auctoritate litterarum [f] ſedis Apoſtolicæ, vel legatorum [g] ipſius, aut alia [h] quacunque, ad iudicium perſonaliter vocari, vel trahi inuitas [i] cauſa ferendi teſtimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur [k]) prohibemus [l]. Sed cum neceſſarium [m] fuerit teſtimonium earundem: iudex (in expenſis partis producentis [n] eaſdem) tabellionem, aut aliam perſonam idoneam [o], ad eas tranſmittat: vel ſi forte talis caſus occurrerit, quo iure prohibente, [p] receptio teſtium alteri cõmitti non poſſit: iudex † tunc propter hoc perſonaliter ad illas accedat [q] †: aut (ſi talis ſit perſonæ [r] iudicantis conditio, quòd id per ipſum non deceat fieri, vel nõ poſſit [s]) mittat [t] ad eas †: prouiſo quod caſus huiuſmodi (videlicet vt iudex vadat perſonaliter, nõ fingatur [u]: de reſcript. ſtatutum.

d ¶ *Mulieres.*] Mulieres perſonaliter ad iudicium (quacunque cauſa in iure non expreſſa) inuitæ trahendæ nõ ſunt: ſed ſi neceſſarium ſit ipſarum teſtimonium in cauſa, iudex expẽſis producentis interdum ibit, interdum mittet, & iudex fraudulẽter vadens, excommunicatus eſt. Mulieres religioſæ etiam volentes extra monaſteriũ ſuum ex aliqua cauſa perſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt: quod contra prædicta ſit, eſt irritum. Ita decreta lis Bonifacij extrauagans erat, quia edita ante compilationem huius Sexti libri. Ioan. And.

¶ *Glomeres ſe, recitãtur in 1 extra. Io. And.*

e ¶ *Immiſceri.*] periculoſa eſt. n. ſexuum commiſtio. 18. q. 2. diſtinimus.

ADDITIO. Archid. alle. C. de arb. l. vl. Ioan. And.

f ¶ *Litterarum.*] generalium intelligas: puta quibus cauſa committitur: ſi erit ſpecialiter expreſſum eſſet in litteris, quòd mulier trahi poſſet, ſecus. ad hoc c. prox.

g ¶ *Legatorum.*] vel delegatorum multo magis. ad hoc ẽ.

h ¶ *Alia.*] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

i ¶ *Inuitas.*] volentes ergo poſſunt: & in hoc differunt religioſæ: vt J. ſequitur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon. & Archid.

k ¶ *Non exprimitur.*] ẽ. c. pro x.

l ¶ *Prohibemus.*] No. meliorem conditionem mulierum quàm virorum: ad idem ẽ. de ſent. exc. mulieres. & c. ea noſcitur. ẽ. de pig. ex litteris. Interdũ eſt deterior: quod dic vt no. ẽ. de poe. & remiſ. nouæ quædam. ad hoc ff. de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriuſque cauſa: & de his not. in Spe. de proc. §. 1.

m ¶ *Neceſſarium.*] quia non ſunt alij qui veritatem ſciant, vel non ita bene ſciunt. 14. q. 2. quamquam.

n ¶ *Producentis.*] 4. q. 3. ſi teſtes. §. liberi. verſicul. venturis. ẽ. eo. lib. de reſcr. ſtatutum in fin. gloſ. à producente. & C. de teſti. quoniam. ficut ergo producens tenetur expenſas miniſtrare teſti producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad eas vadit, vt hic vides.

o ¶ *Idoneam.*] presbyterum, vel alium virum honeſtum corã quo iurent, & ibi etiam erit tabellio, & citabitur pars aduerſa, vt vadat vſuras eas iurare. vt ẽ. de teſti. c. 1.

ADDITIO. Dicit Arch. quòd faceret illum presbyterum vel virum honeſtum iurare, quòd ſuũ officium fideliter adimpleret, vt fic maior & plena fides illi adhiberetur. alleg. de præſumpt. illud. de præſcript. ad audientiam. 1. q. 7. ſanctimus. Aliquando tamen talis perſona nuncius appellatur. ẽ. de teſtib. cog. c. 1. aliquando executor vel auditor. ẽ. de offic. deleg. ſuper quæſtionum.

ADDITIO. Vnde dicebat Io. Mon. quòd melius diceret, perſonas. alleg. ẽ. de prob. quoniam contra. Ioan. And.

p ¶ *Fiat prohibitæ.*] Jvt in criminali criminaliter intentata, vt in Auth. de teſti. §. & quoniam. & §. hæc omnia. & C. de fid. inſtr. Auth. apud eloquentiſſimum.

ADDITIO. Quod dicit hic gl. in criminali criminaliter intentata: intellige vt no. de verbo. ſign. forus. ad fin. & 15. q. 3. ex eo. Ioan. And.

q ¶ *Accedat.*] expenſis producentis, vt not. ẽ. eo. lib. & c. ſuper. ſ. inſuper.

r ¶ *Perſonæ.*] puta epiſcopus vel ſuperior, propter reuerentiã ipſius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non deceret ad hoc ẽ. de of. ord. c. 1. e. lib.

ADDITIO. Vel aliàs religioſus & magnæ famæ. Arch.

s ¶ *Non poſſit.*] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo moratur mulier, vel alia ſimili.

t ¶ *Mittat.*] tabellionem vel perſonam idoneam, vt dictum eſt ſupra. Ioan. And.

u ¶ *Non ſingatur.*] vt iudex poſſet dominam viſitare, faciebat eam nominari in teſtem.

a Hæc glex l. ſed. Io. Andr. hũc eſt. l. affuſa, ca no. 1 habetur ẽ. antiq. cod.

†Vide l. fœminæ. de proc. l. ſeruus. C. de iudi. & l. fœminæ. ff. de reg. iur.

:Et ad reſpõdendum per illud ad, oſitiones vel interr gata & per id poſſet dici idẽ de propoſitione facti per decr paſtoralis. co. nt. quod dic vt ibi. Ioan. And.

†aldra, præfatus iudex propter hoc &c.

†Not. Pe. de Anc q̃cunq; priuilegia ſua ſeruãda ſunt, & potius lædẽdã cauſæ naturam, quàm priuilegia gratium Fior.

†Vide Bald. cõſ. 165. li. 1. & Tiraq. de leg. cõnubia lib. leg. 9.

a ¶ *Incurrat.*]nō reſeruat abſolutionem,ergo aliis concedit.de ſen.excō.nuper.

b ¶ *Moris.*]vt J.de ſta.reg.c.vno.

c ¶ *Cauſa.*]vnde nec ſeruare tenētur decr.Nicolai quo ad perſonalem comparitionem,vt 3.e.lib.de ele.in demnitatib.§.ſed cum eas.

d ¶ *Earundem.*] No. q̄ non poteſt quis renunciare iuri ſuo: ad idem 3. de foro compe. ſi diligenti. & quod ibi not. de ſen. excom. contingit.multos tales caſus quære p̄ Accurſium.C.de pac. ſi q̄s in conſcriben. & ff. de pact.l. pactum in tot hæredes. & per Gof.de regu. ad Apoſtolicam. Sæpe enim procurarēt Moniales ſe ad iudiciū euocari, vt clauſtrū exirent: ad idem 3. de ſen.exc. relatum.

†Alids, accelſerit.

Si autem.] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamiliis:ibi, *Si vero.* Prima rurſum ſubdiuidit: quia primo tractat de minore xxv. qui eſt maior 14.Secūdo:ibi, *Si vero.*de minore 14.qui eſt minor vel maior ſeptennio.Ioan.And.

¶Pro intellectu capituli præſupponendum eſt illud quod habetur C.qui leg.perſo.ſtandi in iud.habeant.v el non. in 1.1.& 2.videlicet quod minor 25.an.non habet perſonam idoneam in qua poſsit fundari & ſubſiſtere iudicium:ſed ſi habet curatorem generalē,debet ingredi iudicium cum auctoritate ſui curatoris:ſi non habet curatorem generalem,debet ei dari curator auctoritate iudicis.

CASVS.Quida Titius cōtraxit matrimoniū cum Berta:contracto matrimonio per verba de præſenti,Berta non vult ſibi adhærere cañ̄ marito:certum eſt q̄ p̄t agere contra ipſam, & petere iudicium,vt iudex compellat illam Bertram ad ſibi adhærendum tanquam marito: Sed ponamus q̄ Titius erat minor 25.an.verū poſsit eſſe in iudicio in iſta cauſa ſpirituali ſine auctoritate curatoris?Reſp.Romanus Pōtifex,cum diſtinctione: aut iſte minor habet 14.annum completum,ita q̄ eſt pubes, & in iſto caſu poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate tutoris, & agere p̄ ſe ſine auctoritate curatoris:& poteſt cōſtituere ſuum procuratorem abſque curatore: Si autem nondum compleuit annum 14.non poteſt agere ſine auctoritate curatoris:& ſi velit conſtituere procuratorem:debet conſtituere cum auctoritate iudicis,coram quo ventilatur cauſa,ſine ſit iudex ordinarius,ſiue delegatus.Idem dicendum eſt in cauſis dependētibus à cauſis ſpiritualib.verbi gratia,Titius minor 25 an.contraxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promiſit ei centum in dotem,certum eſt q̄ iſte Titius minor 25.an.dummodo ſit pubes,poteſt ſine auctoritate curatoris petere iſtam Bertam in vxorem:Sed vtrum poſsit petere dote ſibi promiſſam ſine auctoritate curatoris. Licet ſit minor?Reſp.q̄ ſic.Sed ponamus q̄ aliquis qui vult tractare cauſam ſpiritualem, eſt filiusfamilias, qui non p̄t eſſe in iudicio ſine auctoritate patris,vt in gl. mag. inſt.de pat.pot.Ponamus q̄ filiusfamilias contraxit cum Berta:pater Bertæ non vult dotem ſoluere,vtrum poſsit iſte filiusfamilias tractare cauſam ſine auctoritate patris?Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere in cauſis beneficij ſui: vtrum poſsit ſine auctoritate patris?Reſp.Romanus Pontifex q̄ ſic nam in cauſis iſtis ſpiritualib.non curatur de auctoritate patris: Et ſic filiusfamilias in cauſis ſpiritualis.poteſt agere ſine auctoritate patris. *Infante.*]qui non habet poteſtatem agendi,nec conſtituendi procuratorem:quia non intelligit illa actus quid videat.l.1.C.de fab.mo.No.primo ex iſto cap.q̄ minor 25.an. regulariter non poteſt eſſe in iudicio per ſe,nec conſtituere pro curatorem abſque auctoritate curatoris ſui,vt l.1.& 2. allegatis.No.q̄ quælcunque cauſas ſpirituales vel deſcendētes à ſpiritualia,minor 25. an. ſine auctoritate curatoris poteſt tractare & cenſetur quantū ad illas cauſas maior.No.q̄ idem eſt iudicium de cauſis ſpiritualib.& deſcendentib.ab eiſdem: ſicut dicim⁹ q̄ de cauſis ſpiritualib.& de cauſis annexis ſpiritualib. idem eſt iudicium in c.quanto.de iudi.in ant. vt ius patronatus non eſt merum ius ſpirituale,ſed eſt annexum iuri ſpirituali,puta inſtitutioni,vt hic dicitur. Nor. q̄ impubes non poteſt cauſas ſpirituales tractare per ſe,nec in eis conſtituere procuratorem abſque auctoritate ſui curatoris. Poteſt poni. exemplum in beneficiis dummodo ſint præbendæ:vel ex diſpenſatione apoſtolica:quia in publicari ætate poſſet obtinere beneficium ex diſpenſatione Apoſtolica:ſed tunc debet habere curatorem ad alias lites,vel ſi velit cōſtituere procuratorē, hoc debet eſſe auctoritate iudicis.No.q̄ iudex delegatus pōteſt dare curatorem minori 25.ann.ad lites ventilandas coram ipſo: ſed nō ad cauſas,quæ non vētilātur coram ſe,ſed ordinarius poteſt dare curatorem ad omnes cauſas tā coram ſe mouendas,q̄ alibi. No. vnum caſum in quo filiusfamilias poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate patris:quod eſt contra l.non ſolum. C. de bo.quæ li.puta in cauſis ſpiritua lib. poteſt filiusfamilias eſſe in iudicio ſine auctoritate patris:nam iſta cenſentur peculium caſtrenſe, vel quaſi. No. vlteri⁹ illud ad quod allegatur iſte

†Nota vbi. cliq; minor legitime ſp̄ intereſſe iudiciis tibi ſp̄ conſtituere ꝓcuratorē. c. ex parte. de reſt ſpol. ſi tñ lq̄datur, reſtituetur. gl.in d c. ex parte. & l j. C. ſi de mi pol.Font.

datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiam delegati dati ad cauſas illas:Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem,hoc dicit Ioannes And.

CAP. III.

SI annum e quartum decimum f tuæ peregiſti ætatis: in beneficialibus, & aliis cauſis, ſpiritualibus g, necnon & dependentibus h ab eiſdem, ac ſi maior i xxv. annis exiſteres: ad agendum & defendendum per te vel per procuratorem†(qua ad hoc conſtituendum decreueris) admitti debebis k. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum exiſtas,per te agere, aut defendere non poteri l ſuper ipſis: ſed vel per tuū epiſcopū, vel per officialem eiuſdem m, text q̄ clericus etiam ſacerdos & beneficiatus non liberatur à patria poteſtate:nam nos nō legimus q̄ clericatus ſit modus tollendi patriam poteſtatem:legimus tamen de dignitate epiſcopali.in Auth.ſed epiſcopalis dignitas.C.de epi.& cle.

¶ *Vr ma gl ſummat,& dicit quid declarat.*

e ¶ *Si annum.*]Maior 14.annis,per ſe & per procuratorem poteſt agere & defendere cauſam ſpiritualē:minor 14.per ſe nō agit,ſed per procuratorem,vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiam delegati dati ad cauſas illas : Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem,hoc dicit.Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum,quæ no.Ber. 3. de reſ. ſpol. ex parte. & de æt, & qual.ex ratione.Gof.Inn. & Hoſt. eo.tit. indecorum. & 3.de proc.accedens.

ADDITIO. Et Ioan.15.q.3.in certis. & Accurſius ff. de minō.l.ait prætor.in prin.& principium corrigit quod not.Gul. in Spe.de ſta.mio.ver.31 Ioan.And.

f ¶ *Quatuordecimum.*]In mare hoc intellige, in muliere xij. & ſic intellige prædicta decr.de reſt ſpo.ex parte.& probat 3.e. li.de ele.inde nitatio.1.reſ.3.de deſp.impub.cōtinebat. Io.And.

g ¶ *Spiritualibus.*]puta matrimonio & ſimilibus.

h ¶ *Dependentibus.*]vt dote, quæ dependet a matrimono. de don.inter vi.& vx.& de dote poſt nuor.reſt.c.3.

i ¶ *Ac ſi maior.*]ſine curatore ſicut maior.

¶ *Gl.ſeq.ponit.quatuor opi.*

k ¶ *Debebis.*] in matrimonio hoc erat expreſſum in prædicta decr.ex parte.[Per quam patet in q.1o.de Deo, de qua dicam J.de ſen.exc.c.licet.in vi gl.etiā ſuo tempore non ponderandam ætatem 25.annorum in dependente cauſam matrimonialem.]Sed quia quidam dicebāt id ſpeciale in carnali matrimonio:ideo emanauit hæc k.ta cōſtitutio.Sed quōd idem eſſet in ſpirituali,probatur per dec.de ele. dudum. 1. & de reg.poſtulati.ad hoc facit quia huius voluminis compilatores 1 de tutelis & curis non poſuerunt tanquam de materia nobis non multum neceſſaria. & aduerte,quia quod hic dicitur,quidam tenebant indiſtincte.Inn.dicebat,quod debebat dari curator ſecundum quod in ver.ſeq.de minore 14.dicitur. Hoſt. autem ſuo capite & quadam ſimilitudine diſtinguebat inter maiores 17.an.vt tunc haberet locum prima opi.quia talis prodire poteſt in publicum.3.q.7.c.1.§.tria.ad hoc 3.e.lib.de proc.qui generaliter:in fi.vel 18.ſecundum ea quæ no.de of.del.cum vice ſimum. & minores 17. vt tunc habeat locum opi.Inn. & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de of. dele. quærenti. hæc no.de æt.& qual.in decorum.& in ſumma eiuſdem ti,§.ætas. ſed reprobatur hæc opinio,vt hic vides.Ioa.And.

l ¶ *Non poterit.*]hoc tenet Ber.de æt.& qual.ex ratione.in gl.vl.

¶ *Gl.ſeq. reci.per obiectionem.*

m ¶ *Eiuſdem 2.*] Non enim ſufficit iſſimo nec requiritur patris auctoritas. non enim de patrimonialib. tractamus, in quib.id locum habet.C.de bo.quæ li.cum oporteat. & l.cum non ſolū. & j.in fi.c.nec Imperatoris vel alterius iudicis ſeculariscum ſpiritualis & eccleſiaſtica ſit cauſa.96.di.bene quidē.3.de iud. ar ſi.& de arb.contingit.ar.ff.ad Treb.ille à quo.§. ſi. & l.ſeq.

1Quos vide 3.in ꝓoe. §. nos ad apicē. Io. And.

2 Gl.ſeq. D. Pe.de An.& Phil. not. q̄ tutor teſtamēti⁹ dari n⁹ ñ poſſet litigare pro bñficiis ſui pupilli: qd. not. bñ: ga Per.ñ t q̄ nō eſt alibi.Fō.

Minor p ſe p̄t cās ſpūales,aut abilis dependētes tractare.

a ¶ *Ad lites.*] ad hoc C.de in lit.dan.tut.vel cu.per totum,C.de cura.fu.l.fi.in prin.

b ¶ *Huiusmodi.*]I.spirituales, quasi de temporalib. non dependent.b.se intromittere non debeat.arg.] prox.resp. nisi forte ratione personæ:pura si clericus esset.

¶ *Gl.seq. quærit obiciendo, & solvit.*

c ¶ *Maior infante.*]i. septenio.3. de desp. impu. litteras. & c. accessit. minor enim ætas ignorat quid videat. C.de fal.mo.l. 1.in fin. Sed dices,q̃ cãm spiritualem pt tractare minor infante infirmoniũ. n. vel sponsalia cõtrahere non pt, vt in ꝓdictis iuribus.Saluo eo qđ habetur de sponsalibus. beneficiũ ecclesiasticum habere non pt, vt not.3.de præb.sup inordinata qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione papæ adeptus est beneficium de quo agit vel defendit: vel forte repetit: vel ab eo repetuntur vsuræ 1. Vel dicitur natus de illegitimo matrimonio: de ordine cognitio. tuam vel his similia.

†Nor.Pe.de Ano.q̃ simpliciter dicitur non libere à patria potestate.vi. de Host.e.in decretum.de ætate.& qualiberet tamẽ quo ad persoñ,vt persoñ no pos sit.& ad bona adquisita & acquisita post c.e ricatũ: adeo vt dicens Bar cõsi.65. q̃ filius sacerdotis non tenus possit in testimonio patri adferibere Fõ. 1 Large dicitur hæc.ut sit spiritalis. i. ecclesiastici fori, vt in cle. dispendiosam.e.tr. de quo duc vt tibi no.& dicam j. de vsu.c.j.Ioã. And.Fil.infamia.in qb. cãib. possit esse in iudicio sine consensu patris.

d ¶ *Alterius.*]episcopi scilicet vel officialis.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati,secundùm Archidiaconum.

e ¶ *Ab eo.*] delegato ordinarij,non dicit:quasi ordinarius hoc delegare non possit. ad hoc ff.de of.proconsl.nec quicquam. §. vel decreto & super hoc vide quod no.3.de rest.in integ.c. pe.& quod dixi 5.e.lib de offi.vic.licet.

ADDITIO. Nec etiam dicit,legati,secundùm Archidia.nõ enim emanat à sede. quod emanat à delegato: allegat de fi. presby.dilectus. Graue videtur hoc dicere, quòd delegatus legati non potest quod possit subdelegatus delegati:præderet autem eius dictum, si intellexisset quòd delegatus legati id non subdelegeret.Ioan.And.

f ¶ *Curatorem.*] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.

g ¶ *Procuratorem.*]cum est maior septennio.vt 3.ver.prox.

h ¶ *Ventilandi.*]delegata enim eis causa,& omnia delegata videntur,sine quibus causa,&c.de off.dele.præterea.

ADDITIO. Et c.prudentia.§. sexta. ad causam vero pertinet,quòd persona legitima sit in causa.C.qui da.tut.& cu.l.in vniuersis. ergo possunt per quod perueniunt ad illud. ff. de proc.l.ad legatum Ioan.And.

i ¶ *Huiusmodi.*]scilicet spiritualibus & dependentibus.

¶ *Gl.seq.declarat iter. & ponit 7. casus exceptos.*

k ¶ *Regulariter.*] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bon.quæ lit.cum oportet. & l.cum non solum.Et est hoc verum suo nomine:secus si sit alterius procurator.3.e.lib.de pro curat.qui generaliter.secundo respon.& ff.de min.cum mandaro.Ideo autem dixit regulariter:quia casualiter contra, sicut in castrensi peculio:in quo etiam contra patrem agit.ff.de iud.lis nulla.Item cum impetrat veniam ætatis : dummodo sit maior viginti annis. C.de his qui veniam æta. impetrauerunt. l.2.hæ in momentanea possessione.C.qui legit.persõn.l. vlt. Item cum agit de thoro violato.ff.de adulte.si maritus.secunda.§.lex Iulia.& 1.inter liberas.§.pen.Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibendo. ff. si mulier.Item secundum canones videtur quòd indistincte cõqueratur filius de patre.3.de sponsi.capitu.non est.2.q.7. quæritur.vbi de hoc.& 23.q.4.si ecclesia. Item in casu ff.de iudic. si longius. Ià his & similibus minor & in potestate constitutus agit.

ADDITIO. Materiam glo.vide plene in Spe.de actore.§.1. ver.item quòd est filius. & duabus chartis sequentib. & specialiter de clericis in ver.sed cum clericorum dicto. & per hoc decido quam plures quæstiones huius materiæ ibi positas.& in l.vlt.C.de bo.quæ lib.Ioan.And.

l ¶ *Non habeat.*] habet enim locum illa regula in patrimonialibus,vt 5.dixi.

DE FORO COMPETENTI.

Cõtinuatio Hel.

¶ *Dictum fuit titulo prox. de iudicis : verum quia multotiens accidit, quòd vocati ad iudicium exc.piant de incompetẽti fori,& possit aliquis dubitare quo a dicatur forum competens, & quid inconueniat ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.*

Omana.]Hæc solennis decr.habet vndecim dicta circa forum competens vel incompetens secundùm Host.Boatinum & Io.Mo.Primo enim ponit duo dicta:Secũdo ibi, *Neque.*tria.Tertio ibi, *Nec est am.* dico. Quarto ibi, *Contrahentes.*vnum quinto: ibi, *Nec clericus.* posita tria.

¶ Pro intellectu huius ca. habemus aliqua præsupponere, & primo illud quod dicitur in c. pastoralis.de of.or. in an.q̃ regulariter archiepiscopus non est cõpetens iudex inter subditos suorũ suffraganeorum in prima instantia. Item præsupponẽdũ est, q̃ quando appellatur ab episcopo ad archiepiscopum, si appellatio fuerit legitima causa devoluntur ad archiepiscopum:& archiepiscopus potest retinere cognitionem causæ principas si dictum fuerit bene appellarum & male iudicatum. c. vt deoitus.de appel.in ant.

† In quodã manuscripto tribuitur Inno.iij.

CAP. I.

Omana m *ecclesia:* & infra. ¶ Nec appellationis articulo-

CASVS. Tu & ego litigabamus coram episcopo Pictauen. qui contra te tulit aliquam interlocutoriam, à qua appellauisti ad metropolitanum:videlicet ad archiepiscopũ Burdegal. fui citatus ad procedendum in causa appellationis:in termino mihi assignato comparui: tu & ego conuenimus mutuo consensu, quòd archiepiscopus non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa: an archiepiscopus possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicem sua iurisdictione. Sed ponamus quòd in aliqua causa quę vertebatur inter te & me, & coram episcopo Pictauen. fuit ad archiepiscopum Burdegal. appellatum: archiepiscopus est contentus causam appellationis committere: non est dubium quòd potest, dummodo faciat in diœcesi illius episcopi à quo est appellatum: Sed quid,delegarus non vult acceptare delegationem: an possit compelli? Respondet quòd non. Sed ponamus quod archiepiscopus cognoscit inter partes in prima instantia:altera partium vult producere aliquos testes,qui sunt de isto episcopatu Pictauen.vtrum potent illos facere conueniri coram se? Resp.quòd non: Qualiter ergo prouidebitur parti? Respondet quòd archiepiscopus poterit vices suas committere alicui comissario in diœcesi Pictauen.& poterit archiepiscopus episcopum Pictauen. requirere vt compellat commissarium ad iusciendum delegationem, & testes ad ferendum testimonium veritatis coram ipso commissario. Sed quid habuimus in principio huius capituli, quòd archiepiscopus non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorũ: sed numquid ad nutus habebit in officialem & alios officiarios suorum suffraganeorum, puta archipresbyteros, decanos, & alios? Respondet Romanus Pontifex, quòd non, nisi fit contraria consuetudo. Et ponamus quòd tu & ego qui sumus de ista diœcesi, litigabamus in cura archiepiscopi Burdegalensis: accepimus in causa nostra perorandi procuratores & aduocatos, & cõuenimus cum aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalen. ille aduocatus meus conuenit me pro suo salario:vtrum teneat cõparere? Respondet quòd nonnam pro salariis non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff.de iud.vbi dicitur, quòd si quis tanquam viator contrahat in aliquo loco, licet ratione contractus fortiatur forum, tamen non potest conueniri in illo loco quia esset absurdum quòd quilibet viator posset conueniri in omnibus locis,in quibus contraxit, vt dictal. hæres absens.alleg. modo illi erant ibi tanquam viatores. Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viam appellationis, non potest de causa principali cognoscere, nisi prius discutiat de viribus appellationis:etiam si partes consentiant: & sic patet quòd iudex qui habet iurisdictionem limitatè ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat.Ad hoc 5.de electio.prouida.Nota secunda ex §. neque. quòd quis non potest cõpellere vt recipiatur eius delegatio, nisi illa quę vult cõpellere vt recipiatur ei' delegatio,habeat

Casus §. Nẽque.

Casus §. nec etiam.

Index appellationis de principali nõ cognoscit ante appellationis discussionem.

ratione

ratione illius iurisdictionis subiectum: Nō tertio ex §. nec etiam, quòd quis non posset cōuenirim loco contractus, quando fuit factus per aliquem viatorem de quo in gl.

¶ Gl. seq. determinans textum, potiùs contrarium.

a ¶ *Prætermissis.*] licet per appellationem ad archiepiscopum causa deuoluatur: & de ea cognoscere possit, tamē de principali quæstione cognoscere nō potest, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partib. consentientib.) sine voluntate suffraganei: quia in hoc casu per inde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicem querelam cognosceret: quod non potest facere. eo. li. de of. ord. & sic fraus fieret illi. constitutioni. Et hoc intellige, cum appellatur ante sententiam: nam quando appellatur a sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat 1, de hoc §. de app. vt debitus. in gl. pe. & per hoc probatur opi. Host. qui not. j. eo. lib. de app. cordi. quòd illa decre. locum habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locum non habet, vt hic vides, sic etiam soluitur contrarium illius decr. ad istam. Satis tamen videtur. [secundùm Host. Petr. de Samp. & Arch.] q̄ in quolibet inferiori a Papa locum etiam habeat decret. illa, qui per simplicem querelā posset adiri 2. & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

†al. officiales.

1 Placet Do.

2 Vt est. legas c. j. de of. leg. tñ Dom. 13 q. illa decre. ñ hꝫ loc. ū. c. poenit. 11. q. 3. idē 13 Phil Fonc.

3 Idē Pet. de Anc. ex qua gl. no. Dom. & Phil q. appellōe indicū ū veniūt arbitri. & in rei. tige. glo. qñ compromittitur de primoniali. bus: q. d. ecclesiasticis n possent fine scia epi. gl. fi. c. puer. ñ. de arb. Io. An. Phil. & Dom. Fout.

4 Quid si in tra terminū ad hoc assignatū id nō fecerit? Archiepiscopus fa ciet. f. cūdū Host. alleg. qđ no. S. e. d sup. neg. pl. Romana. hoc si pl. Archi. dicenti, q. l. tūc suf fraganeum coggere pos sit, subiunx ph'. ñ. l. A.

b ¶ *Exiterit.*] & sic aditur per simplicem querelam.

c ¶ *Remen.*] vel alius quilibet. de of. ord. c. 1. 5. c. lib.

d ¶ *Clericorum.*] in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdict. iud. priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon. & Archid. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secundùm Host. alleg. 5. de pœn. & remiss. omnis. & remittit ad id qđ not. de resp. impub. c. 2. & de hoc dixi de offic. delegat. P. & G. super gl. fin. Ioan. And.

e ¶ *Iudices.*] bene dicit: quia tāquam arbitri hoc possent etiam sine episcoporum consensu: sicut quilibet alij: cum hoc prohibitum non sit 3 ad hoc de arb. cum tempore. & c. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc j. eod. in antiq. si diligenti. in fin. 1. gloss. Ioan. And.

f ¶ *De facto.*] quia de iure non possunt in iudicem non suum, etiam ecclesiasticam personam: & sic alias præsit iurisdictioni, sine proprij episcopi consensu: licentia. S. e. in antiq. significatiui. vel de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Host. super prima gl. hic no. Host. & Io. Mo. de nouem, scilicet quæ requiruntur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

¶ Gl. seq. quærit soluit, dat limite, in fi. soluit obiectionem.

g ¶ *Suspendere.*] bene potest archiepiscopus causam vel executionem sententiæ delegare subditis suffraganeorum suorum: sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis: nisi in his casibus a iure inducat consuetudo. Quid ergo fiet mandabit suffraganeo, vt subditum compellat ad testimonium ferendum in causa illa 4. sicut in aliis casibus. & de hoc supra de offic. ord. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes iudex causæ ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat, & ad iudicem ad testationes remittat. C. de fide instrum. iudices. Et not. quod non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in prin. de cre. pastoralis.

4 Vide quæ dicta sunt in c. 1. de sent. excom. lib. 6.

ADDITIO. Et sic non obstat §. de of. del. prudentiam. §. pe. & vl. quæ loquitur in delegato Papæ. Ioan. And. r.

h ¶ *Præcepta.*] vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i ¶ *De consuetudine.*] cōsuetudo ergo in his iurisdictionem tribuit, ad idem §. e. li. de of. ord. c. 1. de for. com. cum contingat. in antiquis. §. e. lib. de consue. c. cum similibus.

k ¶ *Officiales.*] licet enim in episcopum iurisdictionem habeat: non tamen in officialem, vt infra in fi. c. dicitur.

latos: suffraganeorum (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est hoc dicit.

¶ Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales k, aut archidiacones, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis iisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salariis l aduocatorum, & procuratorum m: in causis n (quæ in Remensi ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere o.

¶ Archiepiscopus non compellit inuites contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati nolint comparere: vel malitiose se occultent, ne citentur, in bonis ipsorum suæ diœcesis potest missionem facere, vel eis alia decernere per ordinarios faciendam hoc dicit.

l ¶ *Salariis.*] taxata erant olim ista salaria per decre. de postu. properandum. quam hodie nō habemus. Et de istis salariis habes C. de suffr. l. vna C. man. salarium. & qua actione petantur. C. man. l. 1. in vlt. gl. ff. e. t. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Spe. de sala. §. 2. & 3.

¶ Gloss. seq. qualiter & soluit.

m ¶ *Procuratorum.*] contra, procuratoris officium debet esse gratuitum 5. & si aliquid recipiat, contra bonos mores facit: & redemptor litis esse censetur. C. de procur. litem. C. manda. si contra licitum. ff. manda. si vero non remunerandi. §. vlt. Sed leges illæ loquuntur quando paciscitur, vt habeat certam partem eius de quo est quæstio, quod illicitum est. [De hoc. 3. q. 7. cap. infames. §. tria. vers. arcentur. plenius ff. de pact. l sumptus. Ioan. Andr.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitum est, vt hic, & ff. manda. l. salarium.

5 aduocatus tñ licite vendit patrocinū. 11. q. 3 ñ licet. Io. An.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto aliàs non est mandatum: sed locatio. ff. man. l. 1. in fi. Ioan. And.

¶ Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

n ¶ *In causis.*] licet enim iurisdictionem habeant in causis, non tamen in personas, ratione salariorum ipsorum, cum alia sit causa. Arg. contra. C. de iud. properandum. §. illo proculdubio. vbi dicitur quòd propter salarium aduocatorum omnino debet causæ fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Host. & Archid. post eum, quòd illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causis salariorum, & sic propter illas lis non protelabitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioan. And.

¶ Glo. seq. signat contrarium, quod improbatur soluit. In fine ponit duas opiniones probatas.

o ¶ *Respondere.*] Nota ergo quòd ratione contractus non sortitur quis forum. Contra S. e. c. vlt. cum suis concord. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei. puta cum Bonon. quis appellaverat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennæ initus non fuerat. Vel dic quòd locum habet quando ibi non inuenitur. Vel dic verius, quòd de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit respondere teneatur 6. ff. de iud. l. hæres absens. §. nam vbi sic venit. & hæc vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur 7. iudicium, cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff. de iud. l. hæres absens. §. item sciendum. S. eod. dilecti, ibi enim e contraxisse videtur, vbi se soluere obligauit 8. ff. de action. & oblig. l. contraxisse. & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de reb. auct. iud. possi. l. 4. Et hic reprobari videntur duę opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quòd ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directè dixerunt contra, scilicet, quòd conueniri non posset priusquam inde discedat: sed poterit si illuc postea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistincte quòd respondere non cogitur. Nec obstat. ff. de iud. l. 2. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istæ opiniones: quia in Roma speciale est, quod ibi dicitur, quæ communis est omnium patria. ff. ad municip. Roma. & S. e. c. vlt.

6 Intellige hoc, etiam si post decessū reuertatur. Dom. & Paull. ponēs hic 8. limit. ad gl. Fonc. 7 Intellige hoc per modum seq. §. Ioan. And.

8 Idē doc. ēt si tacite se obligauit mittendo litteras, tñ locus solūis ponatu rex internallo vbique cō ueniēter. gl. Do. in l. exigere. ff. de iudi. Ph. Fonc.

CONTRAHENTES. Sciendū est qñ dicatur quis forum fortiri ratione contractus: nam rōe solius contractus qs non fortitur forum: sed requritur q̄ interueniat aliud, videlicet q̄ ipse cōtractus hēat domicilium in loco, in quo contrahit: & tūc demum fortitur forum duplici rōne, scīlicet rōne contractus, & rōne domicilij: donec manuerit domicilium: sed mutato domicilio, q̄d p̄t, tunc fortitur forum rōne solius cōtractꝰ, q̄ non rōne domicilij: vel ēt fortitur forum rōne cōtractus, licet contrahens nō habeat domicilium in loco contractus: puta si in vno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vtī esset alius vxoratꝰ, qui resideret cū vxore sua Turonis, & haberet ibi factores in hac ciuitate, cum quib. resideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate rōne solius cōtractꝰ fortitur forum. Secus in viatore vt dixi; q̄ rōne solius contractus q̄s nō fortitur forū: sed vltra requritur q̄ ipse hēat domicilium in loco cōtractus, vel faciat residentiam operando mercantias: vnde quandiu ipse habet domicilium, p̄t conueniri in illo loco, vel q̄diu faciat residentiam: sed mutato domicilio, non p̄t amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus contractus. l. iuris ordinem. C. de iu. om. iu. & for. comp. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberem domicilium in diœcesi Burdeg. l. contraxi in ipsa diœcesi, & remansi tibi obligatus ex aliquo contractu: anteq̄ me conuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu q̄ es de diœcesi Burdegal. vis me conuenire coram archiepo Burdegal. vtrū possit archiepus me citare? Resp. Romanus Pontifex, aut possum inueniri & apprehēdi intra limites suæ diœcesis, & tunc auctoritate sua poterit me citare, & ista citatio sua me attabit: aut non possum inuentri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi, & tūc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione contractus: ti sua citatio non habēbit effectū arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanq̄ contumacem excommunicare: sed ti poterit me reputare cōtumacem q̄tum ad effectum missionis ex primo decreto, quia si non comparuero, debit defectum contra me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona, si autem non habeam bona, declarabit missionem esse faciendam, & mandabit ep̄o Pictauen. in cuius ep̄atu sunt mea bona, vt mittat meam partem adneisim, q̄ obtinuit defectum cōtra me, in possessionē bonorū meorū. Or sanctissime Pater, nūquid archiepus Burdegal. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiendis contractib. & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Resp. q̄ nō: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiendis contractib. in diœcesim suorum suffraganeorum, gesta per tabelliones non valēt. Sed ponamus q̄ archiepus Burdegal. fecit citari officialem Pictauen. Resp. q̄ non potest, quia in ipsum nullam habet iurisdictionem. No. primo ex isto §. cōtrahentes. decisam esse quæstionem, quā formauit gl. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. quia si delinquens in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territorio accessit, eum capiat & mittat ad ipsum iudicē in cuius territorio deliquit: sed in contractib. est aliud: quia potest cogere ad litigandum coram se, si in ueniat ad locum contractus: alias non, & sic in contractib. non fit remissio: sed secus fit in delictis, in quib. fit remissio ad loci delicti. No. quòd iudex extra suum territorium non potest citare realiter. Pro quo sciendum est, quòd citatio realis est captio plonæ, q̄ nō debet fieri extra territorium iudicis, sed debet requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitorib. vinctum. No. quòd sicut iudex non p̄t facere citationem realem extra territorium: sic ēt nō p̄t facere eādem ad hoc vt possit iudex contractus excōicare: q̄ excōicatio est pœna afflictiua personæ. No. quòd iudex p̄t facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in contumacia q̄uis ad faciendum missionem realem ex primo decr. Et non intelligatis de p̄cepto de citādo: quod appellatur interlocutoria sententia in diffinitiua extra territorium non posset iudex facere illud p̄ cepeum: sed intelligitur de actu citōis, ideo si eps Pictauē. mādet, vt citetur talis: & in citōne dicatur, datum Turonis, citatio ñ valet. Not. quòd requisitio quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, & vulgariter appellatur rogamus, & si iudex vellet excōmunicationem ferre in aliquē, qui non est suæ iurisdictionis, debet facere istam requisitionem: sed quārum ad faciēdum missionē ex primo decreto, dicit doctores, q̄ illud iuris subsidium nō est necessarium.

a¶ *Contrahentes.*] dicit hic Bar. Brixiens. positā ī. eo. c. vltīmo verb. contractus. intelligendam secundum quod dicitur in isto §. & intelligē istum §. in contractu, quem quis celebrat tanquam domicilium habens, vt cum p̄t pergulam habeat vel armarium: aliàs contradiceret ī. prox. §.

b¶ *Aliarum.*] de prouincia, vel extra prouinciam.

c¶ *Inuitos.*] dicebant enim quidam, quòd remitti debebant ficturin criminib. cum in hoc par. sit contr. in Auth. vt omnes obed. iud. col. 5. in 2. col. In delictis autem id seruatur in Auth. vt nul. iud. §. si quis vero, & §. seq. col. 9. [Et in clem. pastoralis. de re iud. post medium. ver. quòd si punitio. vbi de hoc in gl. sed nunquid.] Alij dicebant, quòd si aberat latirandi animo, in dex vbi reperiebatur, tēebatur remittere: alias debent poss de ri bona. [De hoc ff. de iud. hæres absens. §. 1. Jexpeditum est, vt hic vides.

d¶ *Eorum.* Jarchiepiscopi vel officialis.

e¶ *Nescuntur.* Ipsi contrahentes: Dicebant quidam, quòd nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorum hic reprobatur opi. & de hoc per Host. in summ. eo. tit. §. 2. ver. uem ratione contractus.

f¶ *Ipsorum.* Jarchiepiscopi, & officialis.

g¶ *Fatuet.* Jad idem ī. eo. post l. fi.

h¶ *Pro iuendis.* Jdest faciendis, vel incipiendis.

i¶ *Recognoscendis.* Jtangit consuetudinem Franciæ, vbi sunt tales recognitiones, & concor. ad hoc ī. de iur. pat. relatum.

k¶ *Huiusmodi.* Jquia scilicet inierunt vel recognouerunt contractum coram illis.

Additio. Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepiscopis fierent contractus, non fortiuntur contrahentes ipsorum forum, & quocunque fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inn. Joan. And.

l¶ *Officiales.* Jicet enim idem sit consiliorum episcopi & officialis sui, vt ī. de ap. Romana. in prin. non tamen iurisdictionē habet in officialem episcopi. vt ī. eo. §. 2. & 3.

Additio. Quod intelligas quando petent extra officialatum vtī. eo. lib. de of. vic. c. 1. in 3. Joan. And.

Seculares.] Diuidi non potest: quia clauditur vno contextu, Dominicus.

Casus. Titius prætendebat me clericum sum debitorem in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulam signo meo manuali signatam: fecit me conuenire coram iudice secularī recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositum in tali schedula, & contenta in eadem: comparui, confessus sum signum meum manuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi præceptum de soluendo infra certum tempus, & mandauit cuidam executori, vt ad hoc me compelleret: an valeat tale præceptum? Respondet quòd non: quia iudex

Præsupposito pro intellectu §. contrahentes.

¶ al. faciant.

¶ No. idē qd no. hic in 4. & probatur per ea quæ dē non re nem non est necesse remitto quo te cito, esse mendum. p̄s in arbitrio citā te, qui nullis hꝫ territorium. l. sed in expellatus §. ff. de arb. nec obst. isti c. de. pastora lis. quia ibi vnum domi nium aliud nō recognoscit. Font.

Casus §. contrahentes.

Remissio fit in delictis, sed non in contractib.

¶Contrahentes a vero aliarū b diœcesium, super contractibus initis in Remen. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniatur ibidem) trahere coram se non debent inuitos c licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum d auctoritate citati † comparere contemnāt possint missionem facere contra eos: vel (si forte malitiose se ipsos occultent, ne citatio perueniat ad eos dē) decernere faciēdam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscūtur e: sed tūc loci diœcesanus ad denunciationē ipsorum f faciet g huiusmodi missionem.

¶ *Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam factis approbē tur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illo, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit, ad finem, secundum Dominicum.*

¶Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum† diœceses pro ineundis h vel recognoscendis i cōtractibus corā ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi k iurisdictionis. Neque potest archiepiscopus ipse in suorū suffraganeorum officiales l & subditos (pro eo quod vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censurā.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.*

CAP. II.

SECVLARES † IV-

† al. suorum.

† Vide quæ late tradit Alex. cons. 8. lib. 3.

1 QRo ad sorum sortiendum, non quoad trationem in iudicium, secundum Io. Mon. hic. & probatur hoc ff. de. in ius voc. l. 2. Ioā. And.

2 Et rō est secundum Pe. de Aū. quia ly propter construitur de foo foro, nō tamen eius subditus. gl. in cle. j. eo. & rō non cogit eum coram se litigare, tamē mittit in possessionem rerū alibi sitarū, vt vigor iuris sui conseruetur. no. in fi. ca. pastor. de præb. faciunt por. per Bart. in l. relegatorum. §. inter dictere. ff. de interd. & releg. Font.

iudex secularis non ꝑt ad hoc me compellere: sed istud ptinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit consuetudo, illa potius est corrupte la, q̃ mereatur dici consuetudo: nã statuta laicorũ nõ astringunt personas vel res ecclesiasticas. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. in ant. Not. argu. q̃ debitum probatum per litteras commi-

tétis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dom.

¶ *Prima gl. ponit summã. & vnde sũpta sit.*

a ¶ *Seculares iudices.* iudex secularis, q̃ vult clericũ cõpellere ad debita ẽt liq̃da soluenda, ꝑ ecclesiasticũ iudicem de

† Dicit Pe. de Anch. q̃ isti laici facti huiusmodi probat ꝺ̃b fine suã cõpellebit clericos per sua statuta: vnde nõ ꝙ sicut suã non arbitrat si subditũ, ita ẽt statuta ca. fin. ẽ. de const. eo. lib. Font.

fistere compellatur. Fuit tracta de fine decretalis extrauagãtis, q̃ incipiebat, quia non contingit. Addit. Io. Mo. alle. extrau. q̃ sit grauue. q̃ nõ videtur ratio esse q̃ ille verũ. quia vero, erat pars decr. quia nonnulli. ẽ. de immu. eccle. vt ibi dixi in prin. Ista fuit 7. & vl. prouisio, quã ibi fecerat Alexander. Ioan. And.

b ¶ *Nulla.*] Obsequẽ di. v. est eis necessitas, non auctoritas imperandi. 96. dist. c. 1. §. cumque lecta. de const. ecclesia. & de re. eccl. non alie. cum laicis. cum si.

c ¶ *Ecclesiasticas.* etiam si ordinem clericalem non habeant, vt

1 Adde clericos primæ tõsuræ coniugatos, non bigamos incedentes habitu clericali. Pe. de Anc. Philip. Font.

religiõ & coniug. si 1. 12. q. 1. duo sunt.

Addit. 10. De clericis coniugatis seculs: dummodo non fiat distinctio in persona. ẽ. de cle. coniu. c. vnico. Ioan. And.

d ¶ *Eis.*] secularibus iudicibus.

e ¶ *Earum.*] personarum ecclesiasticarum.

f ¶ *Damnabili.*] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatem. ẽ. de immu. eccl. c. vlt. & pe.

g ¶ *Compellunt.*] de facto. [Forte captis pignoribus. vel satisfit ipsorum bonis. Si distinguerent personaliter locus esset pœnæ. c. si quis suadente. 17. q. 4.] Et est hoc contra Bonon. qui habẽt statutum, quòd omnis contractus factus cum rectore ecclesiæ valeat, & quòd potestas teneatur illud executioni mandare.

Addit. 10. Bononienses statutum illud habebant tempore huius glossæ: sed post traditum scilicet per ciues regimen ciuitatis Domino Host. sublatum fuit illud statutum.

h ¶ *Compescendos.*] concor. ẽ. de iureiu. c. licet. de excep. c. 1. de sent. excom. decernimus.

2 ẽ. isto c. ibi, primere. not. dock. q̃ infra eccumulat forti foro. vide Anto. de Bauer. in 8. effectu infr. in suo tract. de iurꝺ. Fou.

Cvm C. *laicus* 2.] Istud c. potest diuidi in tres partes, licet Io. An. non diuidat: in prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Ipse sum.* In tertia instruit iudicem ibi, *Vt ipse sum.* Dominicus.

Casvs. Ego fideiussi pro aliquo qui promisit mihi quòd me in damnum redderet tactis sacrosanctis Euangeliis: tu creditor eo quòd renuntiauit Authenticæ, fecisti me cõuenire: ego conuentus requisiui illum pro quo fideiusseram, vt me liberaret: noluit facere, & fui condẽnatus tibi soluere: certum est quòd habeo contra debitorem actionem mandati & condictionem certi ex stipulatu, volo eum conuenire, vt me seruet indemnem: vnde feci eum conuenire coram iudice ecclesiastico, ipse citatus in termino comparuit, & excipiendo proposuit, ꝙ erat male conuentus: & petebat remitti ad suum iudicem vna cum expensis: Dicebam ego, quòd in isto contractu interuenerat iuramentum, & ratione iuramenti ipse laicus effectus fuit de iurisdictione ecclesiastica, & sic bene fuit cõuentus: & non remittendus ad iudicem laicum, nunquid bene dico? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic. Nota quòd principalis persona debet seruare indemnem fideiussorem suum: vt hic, & de fideiuss. c. 2. & 3.

¶ *Prima gl. summat, & dicit vnde sit sumpta.*

i ¶ Cum C.] Ratione iuramenti laicus, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. Tracta fuit hæc decretalis de ergo trauaganti Clementis, quæ incipiebat: Sua nobis nobilis vir Henricus. eo. tit.

k ¶ *Solutis.*] An fideiussor qui soluit vsuras illas à debitore repetat: Dic vt not. ẽ. de fideiuss. ca. 3. [Plenius in quæstione quam disputaui, vide super regula, damnum. ẽ. de re. iu. Io. An.] Et an te solutionem agit fideiussor cõtra debitorem, vt ipsum à fide

dices a, qui (licet ipsis nulla b cõpetat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas c ad soluendũ debita (super quibus coram eis d, cõtra ipsas earũ e exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili f præsumptione compellunt g †: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos h.

¶ Idem.

¶ *Ratione iuramẽti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico conuenitur.*

CAP. III.

Cvm C. i laicus (pro quo soluisti k certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras l) te seruare recusẽt indemnem m, contra iuramentum à

fessione absoluat in casib. ẽ. de fideiuss. c. vl. & c. constitutus.

l ¶ *Obligaueras.*] olim erat in optione creditoris, quem vellet conuenire debitorem vel fideiussorem, hodie non: quod dic, vt ẽ. de fideiuss. c. 2. in 1. glo.

m ¶ *Indemnem.*] Et sic sentiebat damnum vnde præmium merebatur: quod esse non debet. ẽ. de fideiussor. c. 2. vbi de hoc.

n ¶ *Iuramenti.*] 22. q. 1. c. vl. ẽ. de iudi. nouit. ver. postremo. de elect. venerabilem, & idem in aliis criminibus ecclesiasticis, quæ not. ẽ. eo. ti. cum sit.

† Non ego põt capere personas extra res earum, Dom. Pe. de An. Phil. Font.

Addit. 10. Facit q̃ not. de purg. cano. c. nos inter. Ioan. And. ꝺ ¶ *Præmissa.*] q̃ sem per censuram habet præcedere: 12. q. 2. in digne. in gl. 2. 23. q. 3. de illicita. de seu. excom. sacro.

p ¶ *Tenetur.*] Ex trib. tenebatur, ex iure communi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo coram ecclesia cõuenitur, vt hic vides.

Addit. 10. Adiectio igitur iuramẽti mutat forum, sicut & quandoque validat contractum. ẽ. c. li. de pac. quamuis. ẽ. de iureiu. licet. quandoque nil operatur. ẽ. de re. iu. non est. secundùm Io. Mo. & Arch. qui ambo sic ad litteram loquuntur: & facit quod post Host. scripsi de ord. cogn. cuam. super vlt. glo. Ioan. And.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ *Dictum fuit supra tit. prox. de fo. cõp. Et quia post disceptationẽ & sententiam interlocutoriam, an iudex sit competens: compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post rubricam de foro competenti, ponitur ista rubrica de litis contestãte.*

Contestatio dem. Helia.

Exceptionis.] Ponit regulam in cuius ventre exceptionem inserit: ibi, *Nisi.* quã regulam exaggerat: ibi, *Licet.* secundùm Io. Mo. Et incipe cõstructum: ibi, *Obiectus.* Ioan. And.

¶ Exceptio perẽptoria regulariter non potest opponi ad impediendum litis contestationem: sed demum opponitur ad merita causæ: fallit in exceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

Casvs. Titium meum debitorem feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato comparuit: comparitione facta obtuli ei libellum, cui petij responderi: ipse accepit terminum ad respondendum libello, die aduenient ipse excipiendo proposuit, quòd non tenebatur libello meo respondere, eo quòd feceram sibi pactum de nõ petendo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptionem, peremptoriam in vim dilatoriæ: qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus: Dico quòd ipse respondeat libello, hoc est confiteatur contenta in libello, vel neget, & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæritur an bene dicam: ita quòd sit compellendus directe respõdere libello meo confitendo vel negando? Respondisset Romanus Pontifex, quòd sic: nam istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed quid sanctissime Pater, an istud sit verum indistincte? Respondet quòd non: sed fallit in exceptionibus transactionis rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponuntur ad impediendum litis contestationem, vñ illis positis non requiritur litis contestatio, id est nec responsio affirmatiua, nec negatiua ad libellum oblatum, vel ad actionem intentatam, eo quòd tales tres exceptiones merita causæ non respiciunt: sed & actionem eliduntꝰ & agentem à limine iudicij repellunt: quod per præsentem textum innuitur: & per textum capitul. proxim. & sequen.

Nota quòd exceptio peremptoria regulariter non potest opponi ante litem contestatam, fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat.*

q ¶ *Exceptionis.*] peremptoria litis contestationem non impediti nisi sit de re semel finita.

Exceptio peremptoria quæ est.

r ¶ *Peremptoria.*] De peremptoriis & dilatoriis dic vt no. ẽ. de excep. c. exceptionẽ. in 1. gl. Et est peremptoria q̃ intentionẽ agẽtis perim

perimit, vt pactum de perpetuo nō petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accuſando. ff. de excep. l. 1. & 3. de acc. veniens. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. ponit differentiam inter exceptionem & defenſionem.*

a ¶ *Defenſionis.*] Differentiam facit inter exceptionem & defenſionem: pactum enim de non petendo ſiue iuramentum, ipſo iure tollit naturalē obligationem ſicut numeratio: ſed non ciuilem ipſo iure, ſed ope exceptionis illam elidit. ff. de ſolution. Stichum. §. naturalis. Inſti. de excep. §. præterea. Defenſiones proprie dicuntur, quæ ipſo iure actiones tollunt: vt ſolutio, acceptilatio: quia ſolutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Inſt. qui mo. tol. ob. in prin. & §. item per acceptilationem. Item renunciatio dicit portā defenſio. de renun. ſuper hoc. 7. q. 1. quām periculoſum. de elect. cum inter. huiſmodi enim defenſiones non proprie dicuntur exceptiones 1, cum non excludant actionem: quia nulla eſt ibi actio, ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excludunt agentem, ſecundum Ber.

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de excep. §. 1. Ioan. An.

b ¶ *Obiectus.* Ideſt, obiectio.

ADDITIO. Ioan. exponit, ideſt, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderato conſtructu. Ioan. And.

c ¶ *De re iudicata.*] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. iudicata efficaciter, tranſacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

d ¶ *Tranſacta.*] C. de tranſact. cauſas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. eleganter. §. ſi quis poſt. vbi gl. alleg. hanc decer. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. exponit hæc tria, & rationem reddit: ſecundo formā, & ſoluit duas quæſtiones.*

e ¶ *Finita.*] Sufficiebat hoc dicere, quòd omnia comprehendit, vt dixi in princip. Et quod dicit 2, iudicata, dic cum Ber. ab eo cui iudicandi ius fuit. [ff. de re iud. l. 4. §. condemnatum. ff. de pœ. l. rei. §. fi. ff. de bo. poſ. contra tab. non putaue. §. non quauis. vnde ſi non fuit iudex, nō tenuit eius ſententia. de iud. ar. ſi clerici. cum cōcor. Item ſi erat excommunicatus vel ſchiſmaticus non habens gratiam ſedis Apoſtolicæ. de off. or. quòd ſedem. de elect. quia diligenſa. de hære. excommunicamus. §. eredem es. de ſen. excō. nouerit. De excommunicato tamen dic vt dixi de re iudicata probandum. de quo hic Arch. Item requiritur quòd iudicatum fit ſeruato iuris ordine: aliàs ſecus. 2. q. 6. ciqui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata eſt ſententia a ſuo iudice non impedito, & iudiciario ordine obſeruato, procedit quod hic dicitur, etiam ſi contra iuris litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. ff. de re iud. cum inter.] Tranſacta bona fide, vt tranſactio teneat 3. ff. de pact. tres fratres. Finita per conſentum vel longo ſilētio. [Non intelligas de præſcriptione. licet Hoſt. hic contra. & male, vt patet C. de præſcr. lon. temp. l. emptor. & vide in Spe. prædicta charta verſ. ſed certe. vbi dicit Gul. q. cum Romana hoc non recipit quòd præſcriptio ante lit. conteſt. poſſit opponi. Quidam dicunt ſilentium hominis legationis arbitrij ex quo paratus actio & exceptio. C. de arb. cum antea. de hoc ff. de arbit. per mas. alij dicunt ſilentium illius qui appellauerat a ſententia, quam appellationem deſeruit ſiquidē, vel nō proſequendo: ſed illud cadit in primam exceptionem, ſcilicet de re iudicata. Et ſumpta fuerit hæc verba ſcilicet iudicata, tranſacta, ſeu finita. Et ad ſenatuſc. Tert. l. 3. §. vlt. ff. de verb. ſig. tranſacta & l. ſeq. & quòd dixi, finita conſenſu, poteſt intelligi per iuramentum delatum à parte: quia tale iuramentum maiorem habet auctoritatem quàm res iudicata. ff. de in rem. l. 2. ff. de in rem. & ſi Chriſtus. Iol. omnis controuerſia, &c. & poſt tale iuramentum nihil eſt quærendum. ff. e. non. erit. §. 7. dominus. verſ. dato. ad hoc de acc. veniens. Merito ergo ita conteſtationem impediunt obligatio enim ſemel extincta, &c. ff. de ſol. qui res. §. aream. de conſecr. diſt. 4. quarto. §. per hanc. in gl. contrahatur. C. de remiſ. pig. cum ex cauſa. nec intendit. Papa lites ſopitas per ſua ſuſcitare reſcripta. ſ. de reſcr. nonnulli. & reſcriptum impetratum tacito de re iudicata à qua non eſt appellatum, non tenet. C. ſeu reſc. non poſ. Item tranſacta. & per tranſactionem à lite recedimus. C. de tranſa. fratres tui. & Ioannes. de tranſact. c. 1. Item per iuſiurandum, vt dictum eſt. finitum & negotium reſtaurari non debet. videtur ita lis conteſtationem impediunt. Sed pone, dicitur quòd ſententia non tenuit: puta quia iudex non fuit qui erat tulit, vel quòd tranſactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium: aunquid audiendus eſt reus dic quòd ſic ſecundum Iac. vt patet per prædictos leges. ff. ad Tert. l. 1. in fi. ff. de ver. ſig. tranſacta. quia prius dicialia fuit illa. & prius tractanda de ordinario. Sed pone, oppoſita eſt res iudicata, vel tranſactio, vel q finita eſt res. & de hoc bene conſtat, quomodo pronunciabit iudex? Super principali non poteſt pronunciare: quia ſuper eo nō eſt accumulec ſuper eo lis conteſtata. ſ. vt lic. non coreſt. per totum. & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de eau. poſſeſſ. cum eccleſia. &c. ſeq.

tum non fuiſſet obtentum i, ſi quæ ſunt impetraturi oppoſita, fuiſſent expoſita k deleganti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Per exceptionem peremptoriam non fit lis conteſtata. Ioan. And.

CAP. II.

SI oblato l ab actore libello m, ex parte rei exceptio

Dic ſecundum Ber. quòd non pronunciabit ſuper principali ſed ſuper exceptione rei iudicatæ hoc modo quia data lis petitio, periti tales rem talem a Titio, quam dicit ad ſe pertinere, &c. cui fuit excipiendo reſponſum, quòd cum alia vice ſuper ipſa petitione iudicatum fuerit contra ipſum, non eſt viterius audiendus contra ſententiam à qua non fuit appellatum. Iudex 4 conteſtata lite ſuper illa exceptione 5 ita procedet: quia conſtitit ſuper eo quod talis petit, q ei obſtat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipſum ſup illa petitione non eſſe viterius audiendum, ſibi perpetuum ſilentium imponendo. Ad hoc de accuſ. veniens in fi. facta quæſtione. Chriſtianis. & ſ. de remiſ. ſuper hoc. in vlt. gl. Si enim hoc fieri poteſt vbi actor probauit intentionem, & reus peremptoriam: fortius vbi ſolus reus probauit.] Vel poteſt delegatus dicere: pronuncio litteras non valere. In his tribus caſibus ſecundum Ber. turius videtur proponere has tales exceptiones lite conteſtata: quia tunc à principali debuit abſolueretur.

4 *De hoc in Spe. de exc. vlt. chart. & ibi videas opi. Roſ. quæ vide. ut mecum, ſaluo q ibi dixi, ſ. vt iudex, primo facit ſic, tenet agendū non admitto, & non admittendum ſtare pro nuncio. Io And.*

5 *Vide quod no. de of. de le. prædicta. §. ſexta. i gl. 2. Io. And.*

6 *Dic ſ per emporia & dilatoria ſimul & mixtim proponantur, non attendatur ordo ſcripturæ, ſicut intelligit principaliter poſſeſſ. quę proponenda erat. Bart. in l. quinq; ſolidi. ff. de reiudi. Phil. Font.*

f ¶ Litigatur.] reus ſcilicet.

g ¶ *Non impedit.*] ergo ſub talem exceptionem non fit lis conteſtata: alias non requireretur an impediret vel non. ſ. c. prox.

h ¶ *Dicit.*] exceptionem peremptoriam opponendo: vt non ſequatur abſurditas de dilatoria, quæ venit ante litem conteſt.

i ¶ *Obtentum.*] Nota quòd peremptoria inter dilatorias proponenda non eſt quia alius eſt ipſarum effectus, altera differt, altera perimit. 6. Io peremptoria enim habet præcedere actio, cui opponatur ipſa exceptio. ff. de excep. l. 2. Ber. Scias autem quòd omnis exceptio peremptoria, quæ perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis conteſtationem. C. poſt. ſi litteras tantum, ante litis conteſtationem. C. de excep. l. vlt. de hoc vide per Innoc. & Hoſt. ſ. de reſcrip. conſiluras.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

k ¶ *Expoſita* videbatur contrarium, quia eadem ratio, &c. ſ. de reſcri. ſuper litteris. in fi. ſed non eſt verum: quia ſecundum id iam omnis peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriæ, & ſi de replicatione diuiſe, nihilominus litteras habuiſſet, vt ibidem recitat ſolet.

ADDITIO. Item cum actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionē, vt no. Inn. de lib. obl. c. v. inuitto minus in reſcripto, q̄ præcedit libellū ſecundū Arch. Io. Mon.

SI oblatū.] Primo ponit deciſionem: Secundo circa illam declarationem ibi, *Nec*, ibi, *Item*. exceptionem litis ſtirentes, ibi, *Niſi*. Dominic.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam ſummam pecuniarum pro qua ſoluenda, Annuntius, ipſum B. in iudicium traxit, & libellum ſuper eadem ſumma obtulit, in quo ipſum B. ad ſolutionem compelli petiuit: Ipſe autem B. contra libellum & petitionem in illo contentam, exceptionem pacti de non petendo obiecit: Conſulcius Romanus Pontifex conſultus quid iuris ſcilicet, an per huiuſmodi petitionem & exceptionem ſic lis conteſtata contrahatur? Reſpondet quòd non: & quòd tali exceptione non obſtante procedendum ſit ad litis conteſtationem, niſi obijciatur de tranſactione, de lite finita, & ſe iudicata, quæ litis ingreſſum impediunt, & licet quidam caſum huius cap. aliter formententes prædicta caſus forma & poſitio plus eſt amica textui, verba ipſius vt iacent intelligendo. Nota primo arguendo quòd copia libelli debet dari ſimplicibus actoris, cum ad eam tenetur ad offerendum, vt hic vult text. & 4. q. 3. cap. indecta. ſ. offeramus. de quo per gloſſin clemen. quamuis. de app. verſ. oblatos. & gloſſin clem. cauſam. de elect. Nota ſecundo, quòd dicitur, niſi, ſequens negationem, ſtat inclusiue. de quo per gloſ. in regula, peccatum. ſ. de regular. Dominicus.

¶ *Ex ma q. eſt ſummas, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si oblato.*] Per exceptionem peremptoriam non fit litis conteſtatio. ſemanuit de teſtibus hæc ad declarationem eorum quæ no. Goffr. de elect. dudum. a. ſ. de dol. & contum. proint. & quæ ibi Hoſt. & Abb. de app. cum cauſam. de excep. cum venerabilis. & ſ. cap. 9. ſ. & Gul. in Spec. de lit. conteſt. §. nunc dicamus. verſ. ſed numquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de excep. §. vlo. verſic. ſed numquid. & reprobat quod tenere videbatur Accurſ. C. ſodalitium. l. vna. in vltr. gloſ. Ioan. And.

m ¶ *Libello.*] qui eſt de ſubſtantia iudiciarij ordinis. 3. q. 3. c. inducias. ſ. offeramus. ſ. de lib. obl. c. quod dicit ibi.

1 *Idē Dom. & Phil. noc. gl. pro ſtatu. cis. vide Bar. in l. 3. ff. quod vi aut cla. dicit tamen Phil. l. 3. gl. fi. in fe verz, tenuit nō cōgruit: qa rex, vult hō ſolutione acceptilatio nē opponi, qa ſum litis finire. Foor. 2 Matrimonia hui⁹ gl. plene requiri in Spe. de excep. §. dicendum. vl. per totum. quorum aliqua hic proſequitur Ar. Ioan. And.*

3 *Niſi ſinū te neret, vt in caſu hoc. in l. poſt ſē. C. de tranſ. nō impediet. Phil. Font.*

ADDITIO. Et ſi cle. ſæpe de ver. ſ. in gl, datur ꝑ hoc Io. An. a ¶ *Exceptio peremptoria.*] de dilatoria non ſic dubitatur: quia per eam non reſpondetur ſic petitioni: & quia de ſua natura conteſtationem præcedit, vt dixi 3. cap. prox.

b ¶ *Proponatur.*] ſimpliciter, & ſolum in modum exceptionis, vt 3. dicam.

¶ *Glo. ſeq. ponit opiniõ contrariam quam corroborat quinque iuribus, in fi. reſpondet: in medio fortificat textũ.*

c ¶ *Facta.*] dicebant quidam contra: & videbat opinio eorum probari ꝑ decr. de dol. & cont. put. de app. cum cautam. vbique videtur conteſtata lis ꝑ exceptionem præſcriptionis: de exceptionẽ venerabilis. per exceptionẽ permutationis. de teſt. Raynutius. per exceptionem annalis præſcriptionis, vſucapionis, &c. Item inſtituta actione, & oppoſita peremptoria exceptione videtur eſſe iudicium. ff. de incer. act. ſi filius. § exceptionibus. Sed contrarium eſt verum: & hoc tenebant omnes ſupradicti Doctores, quod optime probat lex, dicens, quòd qui vult exceptionem doli mali opponere, quæ competit ex tranſactione ante litem conteſtatam facta, eo quòd incidit in tranſactionem, ante litem conteſtatam id facere debet. ff. de cond. indeb. eleganter. §. pen. Item per litis conteſtationem ordinatur iudicium, per peremptoriam exceptionem deſtruitur: ſed eadem res duos effectus contrarios non poteſt parere. 26. diſt. deinde. in glo. pen. §. de bap. maiores. ff. de ſolut. qui hominem probatur idem expreſſe. 3. cap. prox. ſi enim per peremptoriam exceptionem non debet impediri vel retardari litis conteſtatio: ergo per eam non fit, aliàs non proceſſiſſet quæſtio. Ad contraria reſpondetur hoc modo: aut reus directe reſpondet libello, puta cum petuntur ab eo decem ex cauſa mutui: dicit ſe non teneri, & petita fieri non debere: cum pactum de non petendo perpetuo ſibi factum fuerit: & tunc facta eſt litis conteſtatio 1, & ſic intelligũtur cõtraria. [Et ſic intelligatur quod not. Accurſ. in authent. de exhib. & introduc. §. ſancimus. verſi. ſuſcepto. in glo. ſcilicet. collat. 5. Format enim ibi quæſtionem in eo qui excipit negatione præmiſſa: licet in ſolutione videatur generalius loqui.] Aut ſimpliciter excipit de pacto de non petendo præſcriptione vel alia peremptoria: & tunc non intelligatur facta 2, vt hic. Idem ſi excipiendo proponeret ſe non teneri reſpondere libello: eo quod factum fuerat ſibi pactum de non petendo, &c. ad hoc de decim. dudum. Et in iſto caſu ſolemus vocare exceptionem, intentionis excluſionem: & quando proponitur poſt litis conteſtationem, vocatur actionis excluſio. ff. de except. l. 2. in princ. Et hic adde quod dixi 3. de reg. iur. exceptionem.

d ¶ *Impediunt.*] 3. cap. prox.

e ¶ *Oportebit.*] De neceſſitate iuris: quia aliàs proceſſus habitus poſt talem exceptionem non valet, cum lis conteſtata non eſſet. 3. vt lit. non conteſt. per totum. ſicut nec per poſitiones, & reſponſiones ſit litis conteſtatio. 3. de elect. dudum. 2. 3. de lit. conteſt. cap. vno. Ioan. And.

peremptoria [a] proponatur [b]: nequaquam per hoc litis conteſtatio intelligitur eſſe facta [c]. Immo ea non obſtante, (niſi ſit de illis exceptionibus, quæ litis conteſtationem impediunt [d]) fieri oportebit [e] eandem.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Non eſt de ſubſtantia, quòd ſtatim poſt litem conteſtatam iuretur de calumnia. Ioannes Andr.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

¶ Iſta rubr. hac ordine continuatur: quia actione in iudicio edita, & conteſtatione litis facta ex ordine ſuccedit iuramentum calumniæ: Igitur poſt rubr. precedentes ſecundum Guſſr. & alios ſcribentes, mer. to ſubijcitur hæc rubr. ea de iuramento calumniæ.

I de calumnia,] Diuiditur, quia continet tria dicta, quæ patent in rubro: Secunda pars, ibi, *Propter.* Tertia, ibi, *Quamuis.* Dominicus.

CASVS. Propter diuerſitatem & contrarietatem jurium, & opinionum inde reſultantium dubium vertitur, beatiſſime Pater, quando iurandum ſit de calumnia: quidam enim dicunt quòd etiam poſt receptionem teſtium poſſit & debeat præſtari: verum, immo in quacunque parte litis vſque ad concluſionem excluſiue; Alij cõtra, videlicet quòd ſtatim poſt litis conteſtationem, & quinis horum ſuam intentionem iuri-bus ſeu rationibus fundare & comprobare nititur: prout hæc ex gloſ. 1. huius cap. elicimuntur, & habentur: Hinc Romanus Pontifex conſultus quando præſtandum ſit tale iuramentum, ſi quis dicit, quòd ipſum præſtari debeat ſtatim liteconteſtata: an bene dicat? Reſponder Romanus Pontifex quòd non: & dicit, quòd licet iſtud iuramentum fuerit omiſſum: tamen poteſt exigi à partibus in quacunque parte litis: Idem eſt dicendum de iuramento veritatis, quod exigitur in cauſis ſpiritalibus, & dicitur de veritate: quia olim dicebat iudex, iuras reſpondere veritatem dum eris interrogatus? Idem in reo, ſed non iurabatur in cauſis ſpiritalibus de calumnia, ſed ſolum de veritate dicẽda: Hodie autem iſtud eſt correctũ: quia hodie iuratur de calumnia etiam in cauſis ſpiritalibus. Sed ponam quòd iſtud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacunque parte litis, ſed fuit omiſſum: an valeat proceſſus? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſi iſtud iuramentum de calumnia tacite omittatur: nõ propter hoc erit proceſſus nullꝰ, ſecus ſi partes iſtud iuramẽtum de calũnia remiſerẽt: quia tunc proceſſus eſſet nullus: Ex quo ſequitur, quòd cum iſtud iuramentũ poſſit omitti: ꝙ non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij. Sed quid ſanctiſſime Pater, vtrum in cauſis ſpiritalibus ſit iurandum de calumnia? Dicit ꝙ olim de iure decretalium in cauſis ſpiritalibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præſumebant, ꝙ in cauſis ſpiritalibus non committeretur ita cito calumnia, ſicut in cauſis profanis, quia ſpiritalia exiguntur à perſona: Sed dicit Romanus Pontifex, ꝙ experientia docente compertum fuit, plures litigantes commiſiſſe calumniam in cauſis ſpiritalibus: ideo ordinat, ꝙ in ipſis cauſis ſpiritalibus ſit iurãdum de calumnia ſicut in cauſis profanis: Et ſic in cauſis ſpiritalibus præſtatur duplex iuramentum, ſcilicet iuramentum de veritate dicenda, & iuramentum de calumnia. Nota primo, ꝙ exordium litis appellatur litis conteſtatio. Idem dicit gloſ. in l. 1. C. de iud. vbi dicitur, iudiciũ cœptum per litis conteſtationẽ. Quandoque etiam dicitur iudicium cœptum per citationem ſimplicem. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudic. l. ſi quis. ff. de iudic. c. propoſuiſti. de for. comp. in antiq. Nota ſecundo, ꝙ non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, ꝙ iuretur de calumnia. Nota tertio, quòd ſi in exordio litis non iuretur de calumnia, poteſt peti, & debet exigi illud iuramentum in quacunque parte litis: & iſtud verum ꝙ debet exigi non præcipe, ſed cauſatiue, videlicet niſi quis velit perdere ſuam cauſam: Nam hæc eſt pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipſe amittat ſuam cauſam, in c. fin. eo. tit. in antiq. Nota viterius, quòd hodie eſt iurandum de calumnia in cauſis ſpiritalibus, ſicut in cauſis profanis. Nota finaliter differentiam inter iuramentum de calumnia & iuramentum de veritate. ad hoc 3. eo. c. 1. 3. reſp. & 3. de reſtib. præſentium. Quæ autem ſit differentia, vide in Spec. de iur. cal. §. cum autem. verſic. vnde ab huiuſmodi. Dominicus.

¶ Glo. ſeq. prima ſummat & diuidit: ſecundo dicit quid declaret.

f ¶ *Si de.*] Tria dicit: Primo quòd non eſt de ſubſtantia quòd ſtatim poſt litem conteſtatam iuretur de calumnia: Secundo ꝙ non annullatur proceſſus, licet tacite omittatur calumniæ iuramentum: Tertio præcipit, quòd in ſpiritalibus ſimul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit iſta decret. ad declarationem eorum quæ no. Ber. de iureiur. ex litteris. in vlt. gl. Inn. & Hoſt. 3. eo. litteris. Abb. 3. e. c. 3. Gul. in Spec. eo. tit. §. 1. in prin. & verſ. quartum. & §. 2. verſ. quid ſi non. & §. reſtat. & Hoſt. in ſumma eo. tit. §. quando. verſ. vnum tamen.

g ¶ *Calumnia.*] euitanda. ſic 13. diſt. nerui. ibi, vnuſquiſque habeat ſuam propter fornicationem, ſcilicet euitandam.

h ¶ *Veritate.*] quod ſolum olim in ſpiritalibus præſtabatur, vt in fine videbis.

¶ Gloſ. ſeq. obijcit textum fortificat. & obiectioni reſpondet.

i ¶ *Non exiſtat.*] Videbatur contra: Primo, ex ordine rubr. 3. eo. Secundo, ex ordine illius litteræ. 3. de elect. dudum. 2. verſ. lite vero, &c. & erat expreſſum. C. eo. l. 2. in prin. 3. eo. c. 1. & c. cum cauſam. Ad hoc facit lex quæ dicit, quòd procurator ante litẽ conteſtatam præſtare debet cautionem de rato: & tunc ſi præſtita nõ fuerit, poſtea nõ præſtabitur. ff. de proc. l. Pomponius. §. ratihabitionis. Sed contrarium eſt verum: vt hic vides. & ſic prædictorum Doct. comprobatur opinio. Et de iuro de veritate videbatur caſus de iureiur. ex litteris. 4 Ad hoc 3. de fi. inſtr. cum Ioannes verſ. verum. & 3. de teſti. præſentium. ad hoc ff. de dam. infe qui bona §. pen. nec enim ſemper ordinem ſcripturæ ſeruamus. ff. de ſol. l. nec ordo. & 3. de reſcri. cauſam q. [Et vide quod dixi e. tit. cum dilecta. l. ſuper 4. gl.] Et cũ in totum tacite omittatur, vt 3. prox reſp. multo fortius ad tps. Ad contraria rñde, verũ eſſe id fieri debere, vt dicit hæc littera: ſed ſi nõ fiat, non

* Idem Phi. quia ſi loquendo non ſtat in finib. exceptionis, ſed vitra pto cedit.

* Idem Phi. quia lit. con teſtatio ſit p xſitionem ſe quẽtẽ narrationẽ, ſi cet cipiens non rñdet. l. elegãter. § ſigs poſt. ff. de cõ di. ind. Fnt.

3 Etiã de cõ ſenſu ꝓti, ſecũdũ Arc. qui hic tractat id de quo dixi 3. de of. del. de cauſis. ſuper ſi. 3. gl. I. An.

† A cõtrario ſi eſſet ꝺ ſubſtãtia ſupplẽtio poſtea tãta nõ validaret inatili ter retro geſta, ſicut in teſtõ ſupplẽtio ſeptimi teſtis nõ cõ firmat actã cetã ſex teſtib. l. hæredes polã ff. ꝺ teſt. arg. contra ea. de el. per ſal. pro. Pe de Anch. Font.

4 Sed quidã rñdebant ad illam, quod ibi extraordinarie petebatur illius iuramẽti ꝓ ſtatio. I. An.

non propterea vitiatur quia aliis iuribus sustinetur, vt dixi. & facit quòd no. §. de spon. duo. tua. in vlt. gl. [Et ꝯ. de reg. iu. quæ cõtra ius.] Prædicta l. Pomponius. §. rati habitionis. in alio casu loquitur. & est illud quia per contestationem ius factus est procurator dominus lites. ꝯ. de procur. c. i. eod. lib.

a § *Propter.*] Declarat quòd no. ꝯ. de testib. tuis. in vlt. gl. C. de iureiu. prop. cal. dan. l. 2. §. sed quia.

b ¶ *Tacite.*] expresse vero remitti non potest. 1 C. de iurei. prop. cal. dan. l. 2. §. sed quia. [vide de foro comp. si diligenti. in gl. pe.] Nec valet consuetudo de ipso non præstando. de iur. cal. cæterum.

c ¶ *In tota causa.*] nedum in principio causæ, vt ꝯ. proxim. respõso.

d ¶ *Legitime.*] puta libello dato, lite cõtestat. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando: quod dic vt ꝯ. de li. ob. c. 1. ꝯ. de sen. & re iu. c. vlt. & non die feriato. ꝯ. de fer. c. vlt. Io. And.

¶ *Gl. seq. docet quid approbat, & quid reprobat § ſte.*

e ¶ *Annullandus.*] Approbata est ergo opin. Iac. Bal. Io. Cre. Pilei, & sequacium, qui hoc dixerant: quia tũc demum exactum præstari debebat. ff. de no. oper. nun. c. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiu. iusiurandum. 4. §. qui iuraverandum. ad hoc ff. de procur. filiusfamilias. §. veteranis. C. e. ti. in omnium. & ad hoc ꝯ. de prob. quoniam contra. vbi de iuramento nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Host. ꝯ. eo. cæterum. & in prædecr. tuis. dicentium quòd etiam si tacite omitteretur, non valeat iudicium, l. sententia. 2. q. 6. ei qui. §. definitiua. C. de sen. & interl. om. iud. prolatum. quam intelligo cum fuit exactum. & pro eis faciebat prædecr. cæterum. & prædict. §. sed quia. vbi dicitur, quòd ex dissimulatione etiam non potsit omittis: sed expone ibi, simulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

¶ *Gl. seq. ponit rationes antiqui iuris quas impugnat.*

f ¶ *Iuramentum.*] ꝯ. eo. ti. c. 1. Et erat ratio: quis in spiritualibus præsumebatur quòd semper esset Deus in memoria: & sic non calumniaretur litigãtes, & hoc probat littera sequens: Reddebat Inn. in prædicto c. tres rationes: Prima, quia rigor in spiritalibus non seruatur. de dol. & contu. c. 1. Secunda, quia licet iuramentum non sit peccatum 2, tamen ex frequenti iuratione sæpe sequitur peccatum ꝯ. de iureiur. & si Christus. maxime cum de credulitate sit hoc sacramentum: Tertia quia hoc iuramentum est à malo non credentis. de elect. significasti. sed parum valent hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

g ¶ *In ipsis.*] Et sic æquum fuit ex quo cessabat causa, cessaret & constitutio. ꝯ. de app. cum cessante. cum simil.

h ¶ *Vtile.*] i. necessarium. ff. quan. appell. sit. l. 1. & 2. q. 6. biduum. Vel die proprie: vt si iudex videat tales personas, de quibus non sit aliqua calumniæ suspicio: exigat solum veritatis sacramentum. primum tutius & veriusreputo.

i ¶ *Obseruant.*] obseruabat hoc dominus Gul. vt no. in Spec. eo. ti. §. r. versi. quartum no. hoc Ber. æquum esse. ꝯ. eo. c. 2. & in prædecr. ex litteris. de iureiur.

ADDITIO. Et Innoc. ꝯ. de testib. præsentium. circa fi. dicit, quidam iuramento de veritate adiiciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Host. vt ibi dicam in §. præterea. super 3. gl. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. quam & remittit.*

k ¶ *In eisdem.*] spiritualibus causis. Nunquid in criminalib. iuretur de calumnia? dic vt not. C. eo. l. 1. & ꝯ. e. c. 1.

N. appellationis.] Continet tria dicta: secundum ibi procurator es: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit supra eod. c. prox. quòd iuramentum de calumnia debet ab vtraq; parte præstari in exordio litis, idest, statim post litem contestatam: Sed ponamus quòd in prima instantia iuratum fuit per partes de calumnia: vtrum in causa appellationis sit de calumnia iterum iurandum? Videtur quòd non: quia eadem est causa appellationis cum prima instantia, sed in prima instantia iuratum fuit de calumnia: igitur non est amplius de calumnia iurandum in causa appellationis: aliàs in eadem instantia sine causa bis iurareturde calumnia: hoc tamen non obstante respondetur Romanus Pontifex, quòd in causa appellationis iurandum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus quòd partes principales litigantes iurauerint de calumnia, postea constituerunt procuratores suos: vtrum isti procuratores superuenientes debeant iurare de calumnia? Respondet quòd sic, licet interueniant post iuramentum præstitũ à principalibus partibus, alias ipsi procuratores in causa possent de facili committere calumniam. Sed sanctissime Pater, vellem informari à sanctitate vestra, vtrum iudex possit pluries exigere iuramẽtum de malitia, licet fuerit præstitum iuramentum de calumnia? Videtur quòd non: quia iuramentum de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, q licet generaliter in iuramẽto calumniæ

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in rota [c] causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus, aliàs factus legitime [d], non est nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ Præcipit quòd in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.

¶ Quamuis † in causis spiritalibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones non indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipsis [g], vtile [h] reputamus, quòd simul sicut plerique obseruant [k], tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumniis) iurari debeat in eisdem [k].

¶ Idem.

¶ In causa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.

CAP. II.

IN † appellationis causa [l], quamquam in principali iuratum [m] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramentum [n]. Et idem in iuramẽto de veritate dicẽda [o] volumus obseruari.

¶ Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia, hoc dicit.

¶ Procuratores [p] quoque, qui post [q] iuramentum calumniæ deputantur [r], teneri volumus, contineatur iuramentum de malitia: tamen quia solet plus timeri illud quod in specie exigitur, quàm illud quòd solum in genere exigitur: poterit iudex quoties sibi videbitur exigere à partibus iuramentum de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo argum. quòd aliud est causa principalis, aliud est causa appellationis. de quo per glos. ꝯ. de test. cap. fin. Nota secundo ista duo iuramenta quo ad præstationem æquiparari, vnum iuramentum calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandum. ad hoc ꝯ. cap. prox. §. fin. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat. & dividit: secunda dicit quid declaret.*

l ¶ *In appellationis causa.*] In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda. hoc primo. secundo dicit, quòd procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. Tertio, quòd iudex quotiens sibi videtur exigit iuramentum malitiæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Per primum dictum determinatur quæstio per Accurs. C. eo. l. 2. in princ. & per Innoc. & Host. Pet. & Abb. ꝯ. eo. c. 1. super versi. quæcunque causa. Gul. in Spec. eo. tit. §. 2. versi. quid de causa. Bar. Brix. in q. venereali, quæ incipit, quæritur vtrum in causa. Et per prædicta videre potes, quòd hic reprobatur opin. Pla. & Azon. qui dicebant, quòd ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Auth. de iis qui ingred. ad ap. §. fi. coll. 8. & pro eis faciunt omnia iura, per quæ probatur quòd eadem sit causa appellationis cum prima. 16. dist. habeo. 2. q. 6. cap. si autem. §. si quis in quacunque. C. vt in vna & eadem causa. l. ff. de ind. proponebatur Io. Crem. Host. Goffr. & supradicti doctores contra: quorum hic approbatur opinio, pro eis. 6. q. 4. Ofius in glos. 1. & 2. q. 6. si quis episcopus, in glos. 1. C. de iud. properandum. in Authen. vt lit. iur. in princ. ibi tamen Accurs. tenet primam. ff. de damn. infect. qui bona. §. penult. Ioan. And.

m ¶ *Iuratum fuerit.*] propter hoc erat dubitatio: quia non videbatur tunc debere iurari: & quia bis iurandum non est: & quia tunc superfluum videbatur iuramentum, quod faciendum non est. de iureiur. & si Christus. de prob. cap. 2.

ADDITIO. Et hic notat Archidiaconus quod ibi dixi. Ioannes Andr.

n ¶ *Iuramentum.*] sed de calumnia iurari debet statim post litis contestationem, vt ꝯ. prox. Nota ergo argu. quòd faciendum est litis contestatio in causa appellationis 3. de hoc no. ꝯ. de rest. cap. Raynaldus. versi. dilectus. Ioan. And.

o ¶ *De veritate dicenda.*] si talis est causa in qua iuretur de veritate, vt in fin. cap. dicitur.

p ¶ *Procuratores.*] Emanauit iste versi. ad declarationem glossarum prædictarum. Innoc. Host. & Gul. in Spec. eo. tit. §. sequitur. in fin. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Host. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accurs. in Authent. principales. C. eo. tit. in glos. Ioan. And.

q ¶ *Post.*] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandum C. eo. tit. Auth. hoc sacramentum.

r ¶ *Deputatus.*] ab ipsis principalibus, vel à procuratoribus, qui post litem contestatam sustituere poterunt. supra eod. lib. de procur. cap. 1.

¶ Glossa sequens recit. per quæstionem & solutionem.

† Et si petens, postea omitti non debet. Phil. Fôt.

† Circa istud §. no. quòd iuram. de calumnia differt à iuramẽto de veritate dicẽda. §. quod obseruari. C. e. nã iuram. de calumnia est de credulitate, vade si aliud fit, non est ginnus: quemadmodũ dicitur de iuramẽto partis respõdentis articulo per, credit, vel non credit neq; respõdens cõfiteatur, sed solũ relevat adversarium ab onere p bandi. Petr. de Anc. Fũ.

† An iuramentum de calumnia præstari possit per procuratorẽ vide Felyn. in cap. licet ex quadam. extra de cessib.

‡ vide B. Th. 2. 2. q. 89. artic. 1.

§ Idem Phi. Io. Andr. & Barzus. cap. Raynald. de test. Foan.

Iuramẽtum calumniæ in cuius animã per procuratorem præstatur.

2 ¶ *Ab ipsis.*] Nota quòd licet procurator iuret in animam domini. 17. q. 4. metuentes. in gl. pe. & 100. dist. oportarum. in gl. 2. 63. dist. nisi domino. vide de hoc. & 3. e. lib. de ele. procurator. faciat tamen calumniæ & in animam domini, & propriam præbet, vt hic vides: aliàs autem quare iuraret, ex quo dominus iurauerat: & in hoc casu non est necessarium speciale mandatum. de syndico vero dic vt 3. eo. in pertractandis. ADDITIO. De hoc in Spe. e. tit. §. 2. versſed nũquid hæres. & ibi in ver. sed nũquid si iudex matetur. & per Accurs. in l. 2. C. eod. titu. in princ. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem & ponit opin. contrariam.*

b ¶ *Iurauerũt.*] Nota quæstionẽ quã quærit, an hæres vel successor teneatur iurare ex quo defunct' iurauerat? Et dic quòd sic 1, p hanc litteram & per auth. C. e. tit. principales. & per l. ff. de dam. infe. qui bona. §. penul. potuit enim defunct' habere bonam fidem. & hæres vel successor malã fidem. de acc. si cui. C. de reb. cred. generaliter. 1. resp. licet quidam contra: quia hæres & successor eadem persona cum defuncto censetur 2. in Auth. iusiurando. quod à mor. præst. §. 2.

c ¶ *Instructi.*] In hoc casu recitabant prædicti Doctores non debere procuratorem iurare: quia qui facit per alium, &c. de regul. qui facit per alium.

d ¶ *In omnibus.*] declaratur per hoc quod no. 3. de restit. spol. litteram in glo. sancte. rep. & de prob. c. 2. & probatur quod no. de test. præsentium. in gl. iuramentum. in fin.

ADDITIO. Et quod no. Gul. in Spec. eo. tit. § 1. versſecundum. Ioan. And.

e ¶ *Malitiæ.*] licet ergo ex quo iuratum est de calumnia, amplius in eadem causa de calumnia iurandum non sit ab eodem, vt C. eo. Auth. hoc sacramentum. & 3. prox. resp. de malitia tamen bene iuratur: puta cum suspicatur iudex quòd malitiosè proponatur exceptio 3, petatur dilatio. Ad hoc de excep. pastoralis. de testib. vltra tertiam. C. de fid. instrum. l. vlt. 30. q. 5. iudicantem.

¶ Idẽ Phi. & ratio, qa iuramẽti nõ transit de p̃sona in personam, ideo nouari debet. Font.

† De intelle ctu vi de Mart h sing. 149. incl. nota q si dñs. addc Imo & Ale. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dã. infect.

a Hæc ratio non præcedit, quia in veritate sũt duæ personæ, & habent duas animas. Phi. Font.

3 Alia exempla vide in Spe. eo. titul. præsl. vel le §ũdum. LA.

ADDITIO. Quod exponas vt ibi not. 3. Ioan. And.

h ¶ *Aduersarij.*] & sic erat procurator singularis personæ, de syndico enim vniuersitatis, vel collegij non dubitamus quin iuret. 3. eo. in pertractandis, & cap. seq.

i ¶ *Iuramentum.*] dicunt quidam, quòd olim procuratores indifferenter iurabãt. ff. de dam. infect. qui bona. §. pen. sed fuit postea statutum, q̃ solum principales personæ iurent. C. e. tit. l. 2. §. si autem. & 3. eo tit. c. 1. quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum 4: vt hic. & ff. de iurei. iur. l. iusiurãdum & ad pecunias. Alij dicebant, quòd procurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura: sed quia nõ expedit iura corrigi, vt 3. eo. de elect. cum expediat. dic l. qui bona. non esse correctã, sed loqui in casu decre. illius, scilicet. cum habeat procurator speciale mandatum. Alij dicebant, quod cum procurator per litis contestationem factus sit dominus litis, poterat de calumnia iurare: quod verum est 5, nisi habeat ad hoc speciale, vt hic vides.

4 Nõ tenet iurisdictiõ q̃ sic specificata vt de pro curatoribus & futuras hãs in procuratorio q̃ possit iurare de calumnia certe poterit in quacumque cã, licentiãs illã causam specialiter rei non nominatã. & sic practicatum. Ph. I. Font. † vide Mar. de Affli. dec. 19.

5 Supple inquantũ contingit dominũ.

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substantia. vel maiori parte. Exceptio probari debet infra xv. dies, aliàs sit condemnatio expensarum. Ioan. And.

CAP. I.

Requens † &

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ Dictum fuit supra per discussum titulorum præcedentium de armis allatis contra vos: verum quia ipsi rei consueuerunt aliquoties excipere de spoliatione facta ab actore: quandoque à tertio: ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit: annectit rubricam de restitutione spoliatorum.

Requens, &c.] Hæc est notabilis decretal. Et duæ sunt partes: In prima procemium & constitutionis causa. In secunda constitutio, ibi, *Statuimus.* quæ tria facit. Primo prouidet quando obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus: & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis: Secundo soluit scholasticam dubitationem, ibi, *Solet.* Tertio certo casu prohibet exceptionem, ibi, *Ad hoc.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus præsupponere, quòd si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re, quam possidebam ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu, in quo eram tempore illatæ violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi. de ord. cog. in antiq. maxime in cap. fin.

CASVS. Titius vi & violentia te expulit à possessione vineæ vel prati: postea feci te conueniri coram tuo iudice competenti super murto vel alia re, tibi obtuli libellum meum, cui petij per te responderi: tu in die qua eras responsurus libello, excipis, quòd fueras spoliatus à possessione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & quòd non tenebaris respondere libello meo, nisi primo esses redintegratus: vtrum illo medio possis me repellere ab agendo? Certe non, nisi ego te spoliassem. Sed ponamus quòd ago contra te criminaliter: tu excipis, quòd talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus non potes defendere & prosequi causam criminalem, an sis audiendus: & verum ista spoliatio à tertio facta differat processum quousque sis restitutus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel Titius spoliauit te aliqua re, aut omnibus bonis tuis: Primo modo, videlicet quando Titius spoliauit te aliqua re: tunc illa spoliatio non differt processum meum in causa criminali: Si autem spoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorum, tunc differtur processus vsque ad restitutionem. Sed nunquid à iure est limitatum tempus ad probandum istam spoliationem? Respondet quòd sic: videlicet tempus xv. dierum, & si infra illos xv. dies non probes spoliationem, illis xv. dieuis elapsis iudex compellet te ad procedendum mecum. Sed ponamus quòd infra xv. dies tu reus probasti spoliationem: quæritur vsque ad quod tempus erit differendum, siue prorogandum istud iudicium super crimine: quia tu reus possessor

---

(vt calumnia vitetur ab ipsis[a]) ad subeundum huiusmodi iuramentum [b] etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi [c].

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiamsi de calumnia, uel ueritate iuratum sit. Ioan. And.*

¶ In omnibus [d] autem causis, nedum ante, sed etiam postquam lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramẽtum malitiæ [e], quotiens viderit expedire.

¶ Idem.

¶ Procurator habeas speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioan. And.

CAP. III.

NVllam † tibi [f] iudex iniu- riam § feciſſe censetur, qui procuratorem tui aduersarij [h] constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramentum [i].

ces differe restitutionem spoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Respondet Romanus Pontifex, quòd iudex poterit tibi præfigere terminum, & debebit, infra quem tu ages contra Titium spoliatorem: quo termino elapso iudex compellet te procedere mecum in causa criminali: & hoc siue à spolitione fueris redintegratus, siue non: & hoc ne reus de crimine remaneat impunitus. Sed ponamus quòd ego actor te spoliaui à possessione tuæ vineæ: non facta restitutione possessionis tuæ vineæ, volui agere contra te pro iuris. eccleſiæ meæ: qui dicebam quòd eccleſiæ meæ debebas legatum, vel aliquod aliud deuerium, verum possis me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione per me facta, vt differatur processus donec fueris restitut⁹? Certe non obstat mihi ista exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, vt puta si nomine eccleſiæ meæ te spoliani: postea ago nomine meo priuato, non obstat mihi ex ceptio spoliationis. Nota primo ex isto tex. quòd spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo, per quamcunque actionem agat contra me: licet aliqui dicant, quòd solum illum repellit ab agendo contra me super illa re qua spoliani: nec teneris mecũ procedere donec fis restitutus. Nota insuper, quòd violentia alterius non debet aliis nocere: ideo violentia tertij super spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, quod exceptio spoliationis à tertio facta, potest opponi agenti criminaliter quando reus est spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte bonorum: Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & non potest meditari in defensione sua: ideo iura voluerunt, vt processus super causa criminali differatur vsque ad redintegrationem. Nota quòd spoliatio à tertio facta debet probari infra quindecim dies: tamen nõ computatur dies propositæ exceptionis. Idem dicitur in exceptione excommunicationis, quæ debet probari infra octo dies. infra de except. c. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exceptionis, secus est in decem diebus datis ad appellandum: nam illi decem dies currunt appellanti de momento in momentum, secundum communem opin. Doctorum. Nota quod exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, quam super negotio principali procedatur, ad hoc de iudic. prohibita. Nota argu. quòd condemnatio expensarum est pœna. de quo per gl. in l. de elect. ff. eo. lib. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat, & ponit antiquam intitulationem.*

a ¶ *Frequens & assidua.*] In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio, dũmodo sit de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra xv. dies: alias sit condẽnatio expensarum. Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice statuendum, debet restitutionem petere, alias accusabatur exceptione non obstante. Vltimo dicitur, quòd agenti super rebus eccleſiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel ecõueso. Hanc decretalem quidam intitulabant olim sub ti. de excep. alij sub ti. de restit. spol. & bene, vt hic vides.

a ¶ *Frequens & assidua.*] æquum fuit ergo super hoc ius prouisorium emanasse. ff. de legi. l. nam ea.

b ¶ *Circunstrepit.*] id est, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentium venit hoc: vel circum circa strepitum facit, secundum Ioan. Mon.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone 54. dist. frequens.

c ¶ *Calumniose.*] Sic ff. de dolo & contu. finem.

ADDITIO. Ibi tamen peremptoria malitiosè proponitur: hic dilatoria. Ioan. Mon. & Arch.

d ¶ *Exceptionis.*] Spoliationis: de qua supra dictum est.

e ¶ *Intermittitur.*] Id est, differtur.

¶ *Gl. seq. recit. per obiect. & sol. cui solutioni obiicit, & respondet.*

f ¶ *Perimitur.*] De facto intelligas, non de iure: quia multi propter tot impedimenta & timore expensarum sitem dimittunt. Et sic exponunt secundum Ber. quia exceptio spoliationis dilatoria est, non peremptoria. ff. de or. cog. c. 2. & vlt. Non obstat l. C. vnde vi, si quis in tantum, quia licet priuatio dominij insurdat condictione ex illa lege: non tamen ex interdicto vel exceptione, vt no. ff. de cau. poss. pastoralis.

ADDITIO. Propter hoc ꝙ exceptio spoliationis est dilatoria: dicitur ꝙ si ante lit. cõtest. proposita nõ fuerit, postea proponi non potest: quod quidã intelligunt, etiã si nouiter euenerit, vel ad notitiam deuenerit. Sup. hoc vide quod post Inno. scripsi de or. cog. c. 2. in gl. licet ante. & gl. hanc exceptionem, verfi. est autem dilatoria. Ioan. And.

gl ¶ *Laborer.*] Hæc verba fuerit sumpta de corpore auth. vt diu. iur. subsc. ha. gl. quæsto. in princ. col. 9. & pro re publica. Imperator noctes ducit insomnes. in auth. vt iu. sine quo quo suf. in prin. col. 2. & Papa idẽ de se dicit ff. in pœ. huius libri. Ioan. And.

reus asserat à quocunque k, infra quindecim l dies. ff. spatium (post diẽ, in quo proponitur m) quod asserit n †, comprobabit: alioquin o in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione p præhabita, condemnetur: alias (si iudici æquum visum fuerit) puniendus q. ¶ Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia r, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

† Alias, conturbat.

† Nõt. hic ꝙ sunt multi casus in quibus spoliato de negatur restitutio, vt videt ꝙ not. ff. e. ex transmissa in illis ergo casib. in quib. non ãgit, etiã nõ excipit, & il li cui interdicti. ff. ne dev vi, vel vi bona. negatur, non cõpetit etiam exceptio, de qua in text. Pe. de Anc.

h ¶ *Statuimus.*] Hic fit interpretatio canonum antiquorum de hac materia loquentium.

i ¶ *Ab actore.*] Hoc erat iniquum ꝙ reus excipere contra actorem de spoliatione facta à tertio: cum in hoc non reliqueritactor: & ideo factum alterius sibi non debebat obesse. C. de in of. test. si cuis suo. versus finẽ. & j. de reg. iu. non debet. & peccata suos teneant auctores. C. de pœ. sancimus. ff. de his quæ fi. à ma. part. cap. c. quæsuit. & recitat hic Ber. se non meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.

k ¶ *Quocunque.*] Ecce differentiam inter criminalem causam & ciuilem. vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quàm ab actore. In criminali sic, cum moderatione quæ sequitur: & rationes j. sequentur.

l ¶ *Quindecim dierum.*] Arctatur tempus probandi: quia malitiosè ipius proponebatur talis exceptio, vt ff. dixit. sic in exceptione excommunicationis 8. dies sunt dati, j. de exce. pia. ADDITIO. Hic adde quod ibi not. in gl. licet enim in prin. tamen hic Ioan. Mon. & Arch. tenent quod ibi probaui. Dicunt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dat tria similia, & unum dissimile: si recitetur per quem.*

m ¶ *Proponitur.*] quia dies illa non computabitur in xv. l. sic dies in quo ꝓponitur excõmunicationis exceptio j. de excep. pia. sic dies in quo cautum promittitur, & in quo sisti re in iudicio oportet, nõ computatur in vicena millia passuũ. ff. si quis cau. l. 1. & sic dies prælentationis litterarum cum committitur causa infra certum tempus decidẽda ff. de app. super eo. 2. vbi de hoc. Secus in decem diebus, qui dantur ad appellandum, in quibus tempus sententiæ prolationis cõputatur. 2. q. 6. biduũ. vbi de hoc. ff. de re iud. quod ad confirmationem. [Arch. all. ff. eo. ti. audita. vers. mandamus. ff. de cle. non resi. qualiter. 18. q. 2. pridem. ver. admonemus. 2. q. 6. propter 88. dist. per latum 4. q. 5. c. 31. dist. tenere 82. dist. proposuisti.] Et vltimo istorũ xv. dierum 2 probari poterit exceptio, sic ff. ad l. Iul. de adul. l. pater. §. sexaginta. & l. is cuius. §. ex senatusconsulto. Et potest peti bonorum possessio infra centesimum diem: & centesimus in eo numero computatur. ff. de suc. edi. l. 1. §. si intra. ver. quod dicimus. simile ff. de ver. obl. qui ante calendas. Ioan. And.

n ¶ *Quod asserit.*] scilicet se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminalibus à quocunque.

o ¶ *Alioquin.*] id est, si infra illud tempus non probauerit.

p ¶ *Taxatione.*] de qua dicit ff. quod met. cau. c. vlt. in gl. quæ incipit, vltra quam. Ber.

q ¶ *Puniendus.*] pœna arbitraria, ex quo non statuitur hic certa pœna. de of. deleg. de cauſis. §. 1. ff. de in. de lib. l. 1. ADDITIO. Idem Host. & Ioan. Mon. & Arch.

¶ *Gl. seq. reddit causam, & dat similc.*

r ¶ *Substantia.*] Interpretatur & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2. oportet. & 2. q. 2. nullus. vbi sunt hæc verba: Ridiculum enim videbatur quòd criminaliter accusatus accusatorem

† Placet Doctorib. idẽ fi 15. dies simpliciter assignantur: ita intelligitur de proximis. l. eũ qui calẽdis. ff. de ver. ob. j. de præb. nõ potest: in dubio tñ dies termini cõputatur. Bar. in l. 3. ff. si quis cau. in gl. c. anterio rum. 2. q. 6. Paul. Four.

‡ Sed quid si ille vltimus est fertatus? certe tũc in 14. debebat: quia. vltimus dies termini præfixi est feriatus, dẽs illũ sucnire l. 2. in fi. de tẽp. ap. Pe de Anc. Phil. vi de ꝙ dot. in c. cũ dilect. de do o & cont. Four.

ſuum per exceptionem ſpoliationis rei mobilis: & vilis ab accuſatione repelleret: Et eſt ſimile quod dicit lex, quòd tutor à tutela excuſari non poteſt ratione cõtrouerſiæ, quæ eſt inter ipſum & pupillum ſuum niſi forte de omnibus bonis aut plurima parte bonorum ſit controuerſia. ff. de excu. tu. propter litem. Inſtit. eod. tit. §. item propter litem. licet illud iure Auth. immutatũ videatur in Auth. vt hi qui obl. ſe hab. perhibetur mihi. §. 2. & 4. coll. 6.

† In antiq. cod. ita, ſolet enim,

ADDITIO. Vnde ſumpta eſt Auth. minoris. C. q da. tu. poſ. tamen vt dicit Hoſt. ratio legis abrogatæ durat, & allegari poteſt de hoc de iud. nonit. verſic. nec ſit illud in 1. gl. Dicit autẽ Io. Mon. quòd æqua fuit hæc interpretatio: cum accidentia ſubiecta nõ denominent, niſi aſſint in toto vel in maiori parte. alleg. ff. de leg. 3. l. legatis ſeruis. §. ſi vnus. & remittit J. de verb. ſign. ſicut. Io. And.

†eximam.

†glindicat

a ¶ *A tertio.*] id eſt, ab alio quàm ab accuſatore. 3. quæſt. 1. epiſcopi. & quæſt. 2. cum eccleſia.

b ¶ *Tempus.*] arbitrariũm: ex quo certum nõ ſtatuitur, vt dixi ℣.

c ¶ *Sic.*] ſcilicet, ſpoliatus.

d ¶ *Eludat.*] malitiis autem indulgendum non eſt. ℣. qui matr. acc. poſ. ſignificante. cum ſuis concord.

e ¶ *Quod.*] ſcilicet quòd iudex terminum ſtatuat.

f ¶ *Aeſtimamus.*] & alij æſtimare debent. ℣. de re iud. in cauſis. Et ſic compellitur aliquis agere. Ad idem C. de inge. ma. l. diffamari. ſed non præcise, ſed hoc vt excipere poſſit, vt hic vides. Ioan. And.

Agere quis compellitur in multis caſibus,

ADDITIO. xvij. caſus in quibus compellitur quis agere nõ. hic Hoſt. quorum aliquos nõ. Accurſ. C. vt ne. inno. l. vnica. & ponit primo quatuor in perſonis quibus periculum imminet, ſi non agant; vt tutoribus & curatoribus. C. arb. tut. l. nomina. & de admi. tu. l. debitoribus. Secundo negotiorum geſtores, ſi ſint cognati domini abſentis; & facile ſit eis ſatisfare. ff. de negot. geſt. ſi autem. Tertio procuratores. C. man. procuratorem. & l. a procuratore. Quarto, adminiſtratores ciuitatum. ff. de adm. re. ad ciuit. l. vlt. §. 4. & §. pe. Quinto, hæres qui habet neceſſe vindicare mortem defuncti accuſando interfectores ipſius. C. ad Syl. l. 1. Sexto, quicunque litem conteſtatus fuerit, vel libellum obtulerit inſtante reo, in Auth. de lit. §. omnem. colla. 8. Septimo, venditor, qui excepit habitationem domus venditæ, quam alij locauerat: Vnde ſi inquilinus domum dederit, cogitur agere contra ipſum, & emptori reddere quæ fuerit conſecutus. ff. de act. empt. Iulianus, alias incipit, inter eum. §. penult. Octauo, magiſter nauis qui inſolidum reddit vectoribus non detracto damno proportionabiliter. ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. Nono, cogitur colonus in dominum agere in caſu quem habes. ff. loc. cum in plures. §. meſſem. Decimo, in caſu ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. ſi quis in ſuo. verſ. idem Neruа ſcribit. Vndecimo, in caſu ff. de leg. 1. ſi ſit legatum §. fi. Duodecimo, ℣. de offic. ord. ſignificauit. Tertiodecimo, in matre quæ neceſſe habet petere filio tutorem. C. qui pe. tu. l. matris. & Ioan à matribus. Quartodecimo, in appellatione. de ap. oblatæ. Quintodecimo, in impedięte matrimonium. ℣. de clan. deſp. cum inhibitio. Sextodecimo, in nunciante nouum opus de non. oper. nunc. cap. fi. Decimoſeptimo, cum actor malitioſe tardat reum conuenire: pone in ſcholari, de quo no. in præal. Lvnica. C. vt ne. inui. quem conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad receſſum, vt ſic ſe redimat. ℣. de reſcri. nonnulli. hoc ergo præcaueri debet. de ſer. non ord. c. 1. Ad inſtantiam ergo ſcholaris bonus iudex aſſignabit terminum ciui, infra quem agat: & poſt quem ciuem illum non audiet. arg. hic, & l. diffamari. quam all. gl. ℣. de prob. licet J. de app. legitima. C. de re. pig. ſi eo. ff. de op. le. mancipiorum. ſi. de cur. bo. dan. l. 1. ff. de bo. auct. iu. poſ. ſi ſeruus. ff. de car. 80 edi. l. 3. §. cauſæ. Ioan. And.

g ¶ *Poterit.*] aliàs non debet ſibi imputari. ℣. ep. lib. de elect. commiſſa. ℣. de app. ex inſinuatione. cum ſimil.

¶ *Gloſeq. obiectionem duplicitèr ſol. & duplicem rationem ſubdit.*

h ¶ *Opponatur.*] intelligit Ber, hoc quando inter eccleſiaſticas perſonas cauſa vertitur; ne ſit cõtra ℣. de or. cog. cum dilectus.

¶ *Excipiens de ſpoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice ſtatuendum, debet reſtitutionem petere: aliàs accuſabitur excepti. nec non obſtante. Ioan. And.*

¶ Solet autem † inter ſcholaſticos dubitari, ſi ſpoliatus à tertio [a], de ſpoliatione contra ſuũ accuſatorẽ excipiat: an ei tempus [b] à iudice debeat indulgeri, infra quod reſtitutionem imploret: ne forte ſic [c] velit exiſtere, vt omnem accuſationem eludat [d]: quod [e] ſatis æquitati & iuri conſonum æſtimamus [f] †, Quòd ſi infra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam cum potuerit [g] non ducat † ad finem: non obſtante ſpoliationis exceptione deinceps poterit accuſari,

Vel dic quòd ibi de temporalibus contendebatur, quę proprie priuata dicuntur: quia poſſunt à priuato poſſideri. res autem eccleſiaſticæ vocantur hic, quæ non cadunt in laicum, vt decimæ & alia ſpiritalia. ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & eſt ratio huius dicti: quia agens nomine eccleſiaſtico, non agit ſuo iure, ſed nomine eccleſiæ: vnde ſicut procurator agens nomine alieno, de iure ſuo non excipit, ſic nec hic. Ad hoc ff. de do. excep. ſi procurator. Item res eccleſiaſticæ ſunt publici iuris: ſed de publico ad priuatum non fit compenſatio. C. de compenſ. l. 1. & 3.

¶ *Agenti ſuper rebus eccleſiaſticis, non obſtat exceptio ſpoliationis priuatarum rerum, vel econtrario. Ioan. And.*

¶ Ad hoc ſancimus, vt rerum priuatarum ſpoliatio agenti ſuper eccleſiaſticis, vel econtrario, nullatenus opponatur [h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Eccleſia quæ petit reſtitutionem decimarum (quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſedisſe) non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam. Ioan. And.

CAP. II.

AD decimas [i] †, quas canonici [k] † ſancti Nicolai ſe aſſerunt [l] infra parochiam eccleſiæ B. clerici poſſediſſe aliquandiu, & eis p eundem [m] clericum ſpoliatos fuiſſe, nequa-

† Vide Matt. de Affli. deciſ 326.

† No. q iſto verbo, canonici, venit capitulũ in actu in quo requirit capitulum, vel maior pars. Dfiie & Phi. An tunc deicribi debẽt nomina ſingulorum, vi de gl 2 e fi. ℣. de præcur. Font.

alios modos ſummandi generaliter dicam ſuper 4. glo. Et dicitur decr. hæc ſumpta fuiſſe de extrauag. Clemen. iiij. quæ inciebat, cum inter canonicos. ſed illam non vidi. Ioan. And.

CASVS. Canonici S. Nicolai percipiebant decimas de prædiis, quæ prædia erant infra meam eccleſiã parochialẽ: & conſtat q ipſi excedebant fines parochiæ ſuæ, & ſic poſſederunt decimas per magna tempora: hoc facto ego rector illius eccleſiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorũ prædiorum: Canonici voluerunt contra me intentare interdictum vnde vi, pro recuperanda poſſeſſione: quæritur quid debeant probare iſti canonici pro obtinẽdo in poſſeſſorio? Reſp. Rom. Pontifex, q cum ius cõmune ſit cõtra canonicos: nam ius cõmune dicit, q decimæ prædiales ſoluantur illi parochię, infra cuius limites ſunt ſita prædia. Item cum ius cõe ſit pro me rectore: quia cõſtat illa ¶ dia eſſe in parochia mea, certe ante canonici poſſint obtinere in poſſeſſorio vltra ſuã poſſeſſionem debẽt probare titulum medio cuius habuerunt poſſeſſionem: videlicet q dicant, q decimæ illæ pertinent ad ipſos ex donatione epi cum conſenſu capituli, vel ex donatione laici, q habebat illas decimas infeudatas de auctoritate epi. Nota primo, q licet vna eccleſia vel perſona eccleſiaſtica ſit capax iuris decimarum: tamen non poteſt decimas percipere, niſi mediante titulo: nec etiam poſſidere, quod plus eſt, niſi cum titulo, & titulus legitimus poterit eſſe donatio epi de conſenſu ſui capituli: vel legitima præſcriptio per xl. annos, tam de iure ciuili, quàm de iure canonico. De iure ciuili habemus text. in Auth. quas actiones. C. de ſacroſ. eccl. De iure canonico in c. de quarta. de præſcr. in ant. Et ideo dicit gl. quòd laicus quantocunque tempore perceperit decimas in aliqua eccleſia parochiali, ſi rector illius eccleſiæ ſpoliauerit laicum: laicus cõtra rectorem non poteſt intẽtare interdictum vnde vi, niſi alleget titulum, id eſt, infeudationem ante concilium Lateran. non autem auditur, ſi alleget præſcriptionem: quia non poteſt præſcribere, cum non poſſit poſſidere. Nota vlterius, quòd poſſidens aliquid contra iuris diſpoſitionem, præſumitur mala fidei poſſeſſor. Nota finaliter expreſſum tex. q decimæ prædiales de iure communi ſpectant ad eccleſiam ſimplicem parochialem: licet non ſit baptiſmalis. de quo ℣. de deci. cum contingat. Domin.

¶ *Prima gloſ. ſummat.*

i ¶ *Ad decimas.*] Eccleſia, quæ petit reſtitutionem decimarum, quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe: non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam.

k ¶ *Canon. ic.*] nomine ipſius eccleſiæ agentes: quod poſſunt, vt ℣. de prob. ex litteris. de cõceſ. præb. ex parte. vbi de hoc, cũ ſi.

l ¶ *Aſſerunt.*] ex hoc inſultat præſumptio contra eos, quæ eis verſimiliter obſtaret, ſi hoc non conſtaret, quòd illæ decimæ eſſent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam J. eod. lib. de præſcrip. cap. 1.

m ¶ *Eundem clericum.*] No. litteram: quia hoc ius facit pro reo, & contra actorem: Si aũt ſpoliati eſſent à tertio, ius cõe liceret contra actorem, non tamen pro reo: vnde tunc decret. locum habere non puto: & facit quod dixi J. de præſcr. c. 1.

ADDITIO.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Monach. hic patere, q̃ agens restitutorio iudicio contra eum, qui iure communi iuratur, debet docere de titulo: vel dicatur quòd spoliatus petens restitui contra illum, qui iure communi probato iuratur, succumbit: si aliud non ostendat. Ioan. And.

a ¶ *Occupasse.*] in ma. li parte: alibi in bona. 7. q. 1. factus. & ff. ca. di. de proc. si duo.

¶ *Gl. seq. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.*

quam debent restitui, nisi euidenter docuerint, q̃ earum possessionē legitime assecuti fuerint. Quia eas occupasse a iniuste verisimiliter præsumuntur b, cum proueniat ex prædis intra alienam parochiā constitutis. Sicq; manifestum (nisi aliud ostendatur c) eas de iure communi ad eandem ecclesiam d pertinere,

b ¶ *Præsumuntur.*] Not. secundum opi. Ioan. qui no. 14. q. 1. c. 1. in glo. possideri. q̃ laicus restitutionem decimarum petere nō poterat, per decret. ff. de præscr. causatu. Bare. Brixi. no. contrarium, cum laici decimas interdum possideant de facto. Ad decret. illam causam respondebat, quòd decr. ipsa dicit, detinere: non dicit possidere. Satis puto hanc decr. facere pro Ioan. vt nisi laicus probet se legitime assecutum cum sit contra eum præsumptio, non audiatur qui enim restitutionem petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse. ff. eo. c. olim. 1. & 3. Et aliud est possidere, & aliud est in possessione esse. ff. de acq. poss. si quis autem. Et est fin. ff. eo. ex transmissa. & quod ibi no. Hic ergo est præsumptio contra actorem, & ius commune pro reo: possessio ergo & spoliatio probatæ non aduocant vt fiat restitutio, petitorio probato pro reo, ad hoc de cau. poss. cum ecclesia. & cap. cum dilectus. ff. de rei ven. officium. & idem videtur vbicunque factum est pro reo notorium. de dinort. significasti. [& hoc tenet Ioan. Monach.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat. ad hoc ff. de superfic. l. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fin.

Possidere & in possessione esse sunt diuersa.

Spoliat' contra quem notorie cōstat de non iure, nō debet restitui.

ADDITIO. Dicit etiam Archid. hic, quòd propter factam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare. ad hoc ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poss. l. fi. a quo. ff. de act. empt. & ven. l. emptorem. in princ. ff. de probat. circa. in fin. Facit quod dixi post Innoc. & Comp. de consuet. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. And.

c ¶ *Aliud ostendatur.*] Vt compositio, titulus præscriptionis, priuilegium, vel aliud simile. de don. Apostolicæ. ſ. de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. cum fin.

d ¶ *Ecclesiam.*] scilicet B. clerici. Ioan. And.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶ Dictum fuit ſ. tit. præc. de fatigatis ei seu potentia aduersariorum: nunc uero est uidendum de fatigatis aduersariorum dolo & contumacia: ideo emmeflis rubricam de dolo & contumacia.

A *Clor.*] Duplex est prouisio contra actoris contumaciam: secunda prouisio, ibi, *Ad citationem.*

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Monach. prima repetit ius antiquum: alleg. de procur. audiris. C. quome. & quamuis. Authent. qui semel. C. de fruct. & lit expen. non ignoret. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Innoc. alio iure non cauebatur. Sed Host. dicit, quòd satis est quòd cauebatur alio casu quo minus hoc videretur fieri debere, scilicet in Authen. libellum. quæ habetur 3. q. 3. c. 3. inducit. §. libellum. & C. de lit. contest. Auth. libellum. & exponit eam hic totaliter, quod propositio congruit: scilicet quòd sit mens eius, ex quo actor fuit contumax, nec ad libellum porrigendum, nec ad plures rectum prosequendum, nec ad aduersarium citandum admittatur, nisi caueatur eo vel iudici: vt ibi de contestanda lite infra duos menses; supplet etiam quòd in terminis comparebit, vt hic; vel omne damnum refundet. Multum violenta est hæc expositio. Indicit etiam ipse Auth. generaliter. C. de epis. & cler. ex quibus dicit sumpsam hanc decr. quasi per modum innouationis illorum iurium, quæ non seruabantur: vt etiam not. in præalleg. Auth. libellum. 3. q. 3. c. 3. ind. lit. §. libellum. in fi. glos. Quicquid dicat Host. verum dixi Innoc. hoc alio iure non cauetur: vnde dicit hic Arch. illas Auth. loqui etiam nulla contumacia præcedente. Ioan. And.

CASVS. Titius prætendebat me suum debitorem in decem: fecit me conueniri coram iudice meo competente: ego reus in termino mihi assignato comparui: ipse vero actor non comparet, quæritur, quia pœna veniat actor non comparens pro sua contumacia puniendus? Respondet Romanus Pontifex, quòd ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis, quas propter hoc ego feci: Item est puniendus illa pœna, quoniam si velit denuo me conuenire per aliam citationem nouam, quia prima est perempta (l. & post peremptorium. ff. de iud. in fi. l. vbi edictum circunducitur: citatio extinguitur) & est expirata, necessaria est alia citatio: Et ideo si actor velit impetrare nouam citationem, debet mihi cauere sub certa pœna, q̃ in singulis terminis comparebit: & si actor nolit præstare illam cautionem, iudex debet ei denegare citationem: & hoc verum, si requisitus fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, nisi præstet illā cautionem de comparendo in singulis assignationibus: Nam iudex non debet interponere officium suum ad priuandam vtilitatē, nisi requisitus à partibus. l. 3. ff. de dam. infect. cū de iudic. in add. ibi, quem cum petiisset aduersarius introduci. No. primo ex isto c. q̃ cum reus ad instantiam actoris citatur, vt coram iudice comparet ad certum terminum, actori similiter videtur ille terminus assignari, licet iudex non dicat actori, q̃ sibi talem terminum assignat, in tantum q̃ actor non comparens est tanquam contumax puniendus. Nota vlterius, q̃ actor non comparens est condemnandus in expensis, quas reus propter hoc fecit. Quæritur de quibus expensis intelligatur illud? Quidam dicunt vt Dominic. de S. Gemin. q̃ verbum, propter hoc factis, positum in hoc text. refertur ad verbum, veniendo: ita q̃ reus petat expensas ab actore, quas ipse reus fecit veniendo, stando, & redeundo: sed si fecerit alias expensas, puta, pro consilio aduocatorum, illas non poterit petere per modum præiudicij: sed tamen illas poterit postea petere in fine causæ si obtineat. Contra tamen hanc opi. videtur tex. in l. eum quem. temere. ff. de iud. vbi dicitur, quòd faciens aliquem temere vocari ad iudicium, debet soluere viatica & sumptus litis. Item facit l. sancimus. C. de iud. vbi dicitur quòd contumax debet soluere omnes expensas & damna, quæ fecit ipse reus vel actor comparens. Nota insuper, quòd actor contumax in primo termino non debent à iudice obtinere aliam citationem pro faciendo citari reum, nisi præstita prius cautione sufficienti, quòd fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationibus. Et oneratur tali cautione propter præcedentem cōtumaciam suam: quia præsumptio est contra eum, quòd ipse actor non comparebit sicut non comparuit in primo termino. Sed pro intellectu huius cap. & totius materiæ quæritur primo, vtrum tex. ille procedat vt quis condemnetur in expensis pro simplici citatione? Illam quæstionem formauit glo. in c. querelam. de proc. in antiq. & dicit ibi glos. q̃ debet fieri condemnatio expensarū post citationem peremptoriā: ideo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis: Nam dicit illa glos. condemnatio expensarum est pro contumacia: modo quis non dicitur contumax pro simplici & prima citatione. Docto. dicunt contrarium, quòd etiam pro simplici citatione quantum ad condemnationem expensarum est quis censendus cōtumax, etiam virtute vnius citationis: sed non quantum ad sententiam diffinitiuam, vel missionem in possessionem. Quæritur secundo, quid si reus similiter non comparuit: vtrum actor non sit admittendus ad nouam citationem contra reum, nisi mediante citatione, de qua hic? Respondet glo. quòd tunc non habet locum dispositio huius cap. immo contumacia contra contumaciam compensatur: & ita fuit dicit contra glos. l. pen. de eo per quem fact. erit. ff. l. 1. vel 2. ff. si quis in ius. quæ tenet, q̃ licet neuter comparet: tamen iudex debet condemnare partes in multa pro interesse publico, & hanc opin. tenent domini temporales. Pro quo sciendum, quòd contumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rempublicam, pro quo venit condemnandus in emenda, quæ emenda est arbitraria. l. vnica. §. fi. ff. si quis ius dicenti obst. Item cōtumax offendit illam partem aduersam, & ratione illius debet contumax ergā suam partem aduersam condemnari in expensis & interesse. l. sancimus. C. de iudic. Sed tunc ad quæstionem quando neuter comparet: certum est q̃ contumacia compensatur, quantum ad partes. Sed quid quantū ad rempublicam: verum debeat compensari? Gilo. alleg. dicit quòd non: Sed dicunt Doct. quòd cum imponitur multa sit regulanda secundum interesse, & damna partis aduersæ: vt de hoc est text. notabilis in l. 2. ff. si quis in ius voc. & modo quando neutra pars comparet, sic compensatio: & post quam patri non interest, nec reipublicæ debetur multa.

¶ *Prima glos. sumat.*

e ¶ *Actor.*] Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus; nisi caueat de veniendo & comparendo.

¶ *Glos. seq. recit. per quæstionem.*

f ¶ *Ad terminum.*] Cum indistincte loquatur, de quolibet termino, siue peremptorio, siue non; intelligendum videtur

† Alias, Innocentius III. in eo

† Erras in principio ca. fraudem. Host. all. edi. c. de priuil. quia ea ad id ff. de pa. & ratio. Ioan. And.

TITVLVS VI

De dolo & contumacia.

¶ Innocentius quartus †.

¶ Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.

A CAP. I.

Ctor e, qui ad terminum f venire, ad

Sicut & in reo dici ſolet, quòd pro qualibet contumacia etiam ante peremptorium condemnatur in expenſis: licet ſolum poſt peremptorium poſſit excommunicari, vel miſsionem pari. De hoc 74. diſt. honoratus. in gloſ. ſcriptis. 4. q. 5 in ſumma. & 3. de procur. querelam. maior autem eſt contumacia actoris non venientis, quàm rei. 4. q. 4. c. 1.

quem citari aduerſarium fecerat, non curauit [a], venienti [b] reo in expẽſis † (propter hoc [c] factis legitime [d]) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus [e], niſi ſufficienter [f] cauerit, quòd in termino [g] fideliter [h] debeat comparere.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Judex appellantem & recedentem citare ulterius non tenetur, ſi vult in cauſa procedere, niſi forſitan appellationi renunciet. Ioan. Andr.

CAP. II.

EVm, qui [i] à tua interlocutoria, vel grauamine [k], quod per te [l] ſibi proponit illatum, à tua præſentia recedit appellans [m]: Cum proteſtari [n] videatur hoc ipſo [o], ſe nolle coram te de cætero litigare: citare ad alia, quæ poſtea in iudicio facienda incumbunt [p], vel etiam ad ſententiam [q] audiendam [r]: Niſi ſponte appellationi ſuæ renuntiet [s], non teneris [t]. Nec ideo minus quòd in eius abſentia proceſſeris [u], tuus proceſſus validus [x] reputari debebit.

† Intellige de expenſ. quas fecit cõparem ex ſua compatione. Cyn. ¶ *Gloſ. ſeq. unum dubium ſoluit, de alio remittit.*

a ¶ *Non curauit.*] cũ potuiſſet: vnde nota negligentiã vel contemptum. ff. de re iudicata. ad cõparem ex ſua compatione. Cyn. ¶ *Gloſ. ſeq. unum dubium ſoluit, de alio remittit.* Bal. in Lan. decimus. C. de iud. de iuſto. Bal. in Lan. decimus. C. de quod cõparens amittit, die vt no. in c. finem liti bus de do. & contu. Phil. Pong.

b ¶ *Venienti.*] ergo non venienti non condemnabitur. ſed compenſetur contumacia contumaciæ. ff. de dolo. ſi duo. ff. de compen. l. ſi ambo. Si autem actor non venit: & iudex fuit abſens vel præſens. ſed procedere non poterat: an fieri debeat condemnatio? dic vt not. in reo. 3. eod. titu. cap. vlt.

c ¶ *Propter hoc.*] ſcilicet ratione contumaciæ. de proc. auditis. 3. de excep. pia. 3. eo. cum dilecti & c. finem. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt no. 3. e. prout. & c. cauſam.

d ¶ *Legitime.*] quod dic vt no. 2. q. 1. in primis. 3. eo. tit. finem.

e ¶ *Admittendus.*] & ſic punietur in quo peccauit. 3. de temp. ord. litteras, in fin.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſtionem.*

Cautio fuſſiciẽs dicitur, quãdo dãtur pignora vel fideiuſſores.

f ¶ *Sufficienter.*] vt ſic pignora vel fideiuſſores dentur. ff. man. ſi mandato. §. vlt. ſi autem hanc dare non poſſet, det iuratoriam. 3. de do. poſt dotem. reſtit. per veſtras. vbi de hoc. ad idem. C. de epi. & cle. ſi generaliter. Dicit autem Iun. q. ſufficit verbo cauere, quod poteſt verum eſſe ſecuta prædicta oblatione. Ber.

g ¶ *Terminо.*] primo ſcilicet, ad hoc ff. de verb. oblig. cum qui calendis, & 3. de prab. non poteſt. §. cum ſuis concor. Vel dic termino quocunq; quo ad eius petitionem citabitur reus, hæc eſt enim indefinita regis quæ æquipollet vniuerſali, vt dixi 3. eo. lib. de electi. vt circa. ſic & cautio præſtatur de perſeuerantia litis vſque ad fin. C. de epiſc. & cler. Aut in generaliter.

ADDITIO. Dicit Hoſt. quòd ideo loquitur ſingulariter, vt det intelligere, quòd pro defectu cautionis non terminus ſed locus eſt præfixus. Ioan. And.

h ¶ *Fideliter.*] præſumitur autem malitioſe abeſſe, niſi contrarium probetur: ſcilicet, quòd impeditus fuerit, de re iud. cum Bertholdus. de procur. querelam. vbi de hoc.

i ¶ *Eum qui.*] Soluit caſum dubium, & rationem interſerit, dicens, ibi, *Cum proteſtari.* Et vnum caſum excepit, ibi, *Niſi.* Ioan. Andr.

¶ Præſupponendum eſt quod habetur in gl. videlicet, q̃ iudex non poteſt articulum in cauſa expedire, niſi pars fuerit citata: alias ſi expediret illũ articulũ, proceſſus eſſet nullus ipſo iure.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice cõpetenti ordinario vel delegato, (non refert:) qui iudex tulit cõtra te aliquam ſententiam interlocutoriam: quia cum lis eſſet inter nos conteſtata, & vellem producere meos teſtes contra te: tu opponiſti exceptionem, quæ teſtes repellebat ab examinatione & receptione: vnde non obſtante tua exceptione, iudex interlocutus eſt meos teſtes recipiendos & examinandos: à qua interlocutoria appellaſti, & perſiſti. Apoſtolos tibi dari, q̃ iudex dedit tibi Apoſtolos refutatorios: iudex vult procedere in cauſa, & examinare meos teſtes: vtrum poſſit te nõ vocato & non citato? Reſpondet quòd ſic: nam cum recedendo ab ipſo per appellationem videaris proteſtari, quòd non intendis coram eo comparere, fruſtra te citaret: & ideo te non vocato, & non citato, poterit iudex in cauſa procedere, & omnes alios articulos expedire: immo poterit ferre ſententiam diffinitiuam te non vocato ad audiendam ſententiam. Sed ponamus quòd interpoſita appellatione renunciaſti ſponte appellationi: iudex proceſſit ad alios articulos contra te non vocatum, nec citatum forte ad ſententiam diffinitiuam, verum valeant tales proceſſus? Reſpon. quòd non: quia ex quo renunciaſti appellationi tuæ, videris conſiteri, q̃ coram iudice cõparebis. Nota primo, quòd recedens à iudice appellando, videtur nolle coram illo iudice litigare. Nota ſecundo, quòd quando fit citatio ad ſententiam, debet in ea exprimi quòd ad ſententiam audiendam citatur. vide text. & gloſ. in cler. ſæpe. de verb. ſign. Domin.

¶ Prima gloſ. ſummat. & dicit quid determinat.

1 ¶ *Eum, qui.*] Iudex appellante & recedente citare vlterius non tenetur, ſi vult in cauſa procedere, niſi forſitan appellationi renunciet. Et determinat not. per Inn. de acc. ad peritionem. per Gul. in Spe. de citat. §. viſo de temporum. verſ. quid ſi quis receſſerit.

¶ Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem: quia de d ffinitiua.

k ¶ *Grauamine.*] hoc dicit ex eo: quia ſi appellaretur a diffinitiua iam functus eſt iudex officio ſuo. de off. deleg. in literis. ff. de re iu. iudex. Sed & idẽ in illo videtur quo ad executionem, quæ poſt ſententiam imminet faciendã. ADDITIO. Hoc intellige in caſib. in quib. appellatio nõ impedit executionem, quòd dic vt j. de app. Romana. §. ſi autem.

l ¶ *Tibi.*] loquitur iudici. ſic 3. de iureiur. c. vlt.

m ¶ *Appellans.*] fruſtratorie: quia ſi bene appellaret ex cauſa & forma, tunc ille a quo appellauerit, iudex non eſſet. De reuocatione attentatorũ poſt appellationem habebis j. de app. non ſolum.

n ¶ *Proteſtari.*] Nota quòd ius fingit proteſtationem. ADDITIO. De proteſtatione iuris & hominis remittit Io. Monac. j. de reg. in in generali. Ioan. And.

o ¶ *Hoc ipſo.* Appellando, & recedendo.

p ¶ *Incumbant.*] conſiderato eo ſtatu, in quo tunc erat cauſa.

q ¶ *Ad ſententiam.*] pura quia lis erat conteſtata, & liquet de cauſa: vel talis eſt cauſa, in qua ſententiari poteſt lite nõ conteſtata, quod dic vt 3. vt lit. non conteſt. quoniam. & 3. e. prout.

r ¶ *Audiendam.*] ſi non eſſet contumax, expreſſe citari debet ad ſententiam audiendam: alias non valeret ſententia parte abſente. ff. quæ ſent. ſine app. reſc. l. 1. §. item cum ex edicto. & de hoc no. 3. de off. deleg. conſuluit.

s ¶ *Renunciet.*] expreſſe [a], quod poteſt. 2. q. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. C. de app. ſi quis. & tacite etiam litigando coram iudice à quo appellauit: appellationi renunciat. 3. de off. dele. gratum. de teſtib. cum veniſſet. ſi tamen intereſt aduerſarij, ad ipſius intereſſe tenetur: quod dic vt not. 3. de app. interpoſita. §. ille denique.

a Dictio, expreſſe, quam hic habent recentiores codices, deeſt in antiq. exẽplaribus

¶ Gl. ſeq. obſcit de tribus decretalibus, ad quas reſpondet: dicitur quæſit. & ſolutio & hæc decretalis reſpondet.

t ¶ *Non teneris.*] Videbatur contrarium per decr. 3. de of. dele. cum olim. 2. vbi iudices citauerunt appellantem, quem putabant fruſtratorie appellaſſe ad idem 3. vt lit. non conteſt. accedens. 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabant fruſtratorie appellaſſe ad idem 3. e. prout. vbi Papa mandat citari eum qui fruſtratorie appellarat. Sed dic quòd de neceſſitate citari non debet, vt hic. Ad decr. cum olim. & decr. accedens. dic q̃ ibi factum narratur, non ius ponitur 3. Ad decr. prout. dico, quòd pro iſta parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad mali 3 Not. gl. & vide glo. in ver. collatio nẽ. j. de ret. permut. c. j. Dom. Font. Contumax in vno actu iudicij, an ſit citandus ad alios actus.
tiam coniungendam: ergo id de neceſſitate nõ erat, quòd ſcilicet citaretur, & de hoc conſuluit recitari de accu. accedens. & c. ad petitionem. Sed quid dicemus de cõtumace: numquid qui in vno actu iudicij fuit cõtumax, ad alios actus citabitur? Dic q̃ ſic, vt 3. de teſtib. cum olim in fi. vbi citatur contumax ad ſententiam audiendam: quia licet in vno actu contumax ſit, nõ propterea proteſtari videtur q̃ in aliis cõtumax eſſe velit, ſed hoc malum contumaciæ ſub colore boni, ſcilicet remedij, appellationis defendit: quod ſimpliciter contumax non facit.

ADDITIO. Nota quod quando ad certum actum vel articulũ facta eſt citatio, indiſtincte verũ eſt quod dicit glo. Sed ſi citatus eſſet ad totam cauſam, Placet Innoc. (de proc. auditis. vbi ſcripſi ſuper verſic. concluſum. & in decret. conſuluit. de offic. deleg. ad fi ſuper ver. incumbit.) quòd ſine alia citatione ad vlteriora, & ad ſententiam procedi poſſit: quod intellexit Hoſt. quando in citatione cõminatus fuit ſe etiam diffinitiuam ibi videas. Ioan. And.

v ¶ *Proceſſerit.*] alias de iure.

¶ Gloſ. quærit: arguit pro ſoluit contrarium.

x ¶ *Validus.*] quid de iudicibus datis cum clauſula, quòd ſi non omnes? Omnes ſimul non pronunciauerunt, ſed duo vnum: tertius verò aliud, illi duo volunt procedere ad executionem ſuæ ſententiæ: quæritur an poſſint. tertio non vocato? Et videtur tertium ipſum non deberi vocari. arg. huius decret. & ſupra hoc lib. de arbitr. c. i. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipſorum valeat ſententia, ergo & executio. Sed dic

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Innocentius quartus †.

¶ Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei, non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

CAP. VNICVM.

VM †, qui [a] super dignitate, personatu, vel beneficio [b] ecclesiastico [c] obtinendis [d] cum aliquo litigat possessore [e] ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per [f] hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus [g]. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam diuina replente præsentia [h], etiam lite non contestata †, diligenter [i] examinato negotio, ipsum fine debito [k] terminare.

† Verū si in executione sententiæ si cognitio cauſa: si autem nuda exercitio gl. falſa. Phi. Font.

† Alita, Ioan. Imol. in cōcil. Lugd.

† ampliat istud cap. ad fructus beneficiorum, nec fiet eorum sequestrario, nisi in casu. de seq. poſ. Phi. Font.

¶ *Dictum sui supra, tit. prox. de dolo & contumacia; uerum quia propter contumaciam rei actor regulariter mittitur in possessionem: ideo post rubricam de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, annectit rubricam de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.*

Vm qui super.] Primo ponit dictum: secundo ipsius rationem: tertio contumacis punitionem: secunda, ibi, *Me per hoc*. tertia ibi, *Sed liceat*.

CASVS. Secundum intellectū glossæ qui approbatur per doct. Ego existens in præsentia domini Papæ, ipsi Papæ expoſui, q̄ Titius erat intrusus in beneficio sine titulo, & sic vacabat, tanto tempore quòd collatio ipsius beneficij erat deuoluta ad Papam: petebam vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi conferret: vnde Papa mandauit iudicib. vt si constaret quòd talis Titius fuit intrusus in tali beneficio, quòd illud beneficium mihi conferrent: Titius citatus coram iudicib. licet fuerit citatus peremptorio, non comparuit: verum iudices possint me mittere in possessionem illius beneficij? Resp. quòd non, quia cum non habeam titulum, nec institutionem, si mitteret in possessionem ipsius beneficij, haberem ingressum vitiosum: Sed iudices non obstante contumacia Titij intrusi, poterunt cognoscere de defectu sui iuris, & examinare testes, & procedere vsque ad diffinitiuam sententiam, & mihi conferre illud beneficium, si eis constet, quòd Titius intrusus non habeat ius in beneficio. Alij intelligunt quòd istud capitulum loquitur in beneficio iam obtento, sed si possessione ipsius aliquis fuit spoliatus, & secundum istum intellectum casus sic figuratur: Cum essem in possessione alicuius beneficij Titius me spoliauit: ago contra eum interdicto vnde vi: Titius citatus est contumax, non comparet, peto me mitti in possessionem beneficij ex primo decreto, certe non sum audiendus, sed non obstante absentia Titij citati (lite non contestata) potero informare iudicem, & docere de iure meo: & iudex proferet sententiam diffinitiuam lite non contestata, non obstante absentia ipsius Titij citati, & si docuero de meo iure, & iudici constiterit, mittar in possessionem: vel aliàs iudex procedet secundum quod sibi videbitur. Nota quòd gl. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis, & verbum, ingressus: quæ faciunt contra opinionem illorum qui dicunt, quòd istud capitulum habet locum in beneficiis iam obtentis. Nota vlterius, quòd cum agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo, quia de isto non est difficultas, data contumacia possessoris, non fit missio in possessionem ex primo decreto: sed debet executor datus cognoscere de iure absentis, & facere ius isti præsenti, & accusanti contumaciam absentis, aliàs si iste accusans mitteretur in possessionem ex primo decreto haberet vitiosum ingressum: nam adhuc iste non habebit titulum sine institutione, ideo iudex debet cognoscere de iure absentis, & proferre sententiam diffinitiuam lite non contestata, & iste est vnus casus, in quo potest ferri sententia diffinitiua lite non contestata: contra illam regulam positam in capitulo, quoniam frequenter. vt lite non contesta. in anti. Nota 2 vlterius ex primo intellectu huius capituli, quòd regulariter iudex non potest articulum expedire contra absentem nō citatum legitime, & si aliquem processum expediat, ille processus erit nullus. l. i. ff. quæ sent. fine appel. rescind.

2 Istud not. & tribue seq. debuit scribi in c. proxi. ī. e.

Nota quòd vbi constat de intentione absenti, quòd est deliberatus non venire, non est citandus: nam citatio fit ad istum finem, videlicet, ad explorandum animum citati, an velit venire vel non venire. Nota vlterius, quòd iudex dicitur esse certus de intentione absentis, quòd non vult venire si appellet, & à iudice recedat: quia videtur protestari, quòd non intendit amplius coram illo iudice à quo appellat comparere: sed coram superiore. Nota vlterius magis specifice, quòd si quis appellet ab interlocutoria, iudex à quo, potest procedere non citato eo, qui appellauit. Nota argum. quòd personatus non est dignitas. de quo plene Arch. ī. de consue. c. i. e. lib. Nota insuper, quòd iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa contra eum: similis tex. ī. de arb. c. 2. eod. libr. Dominicus.

¶ *Glo. prima summat. & ostendit hic infringi duas regulas: & dicit quid declaret.*

a ¶ *Eum qui.*] quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob cōtumaciam rei nō fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur. Ponit hæc decr. duos casus speciales contra duas regulas: Regulariter enim quando agitur reali ob contumaciam rei, fit missio in possessionē causam rei seruandæ. falsum in hoc casu. Item regulariter non proceditur ad testium receptionem vel diffinitiuam sententiam lite non cōtestata. Fallit in hoc casu, & est ad declarationem eorum quæ no. ī. de do. & contu. contingit.

† Not. q. vbi cōtra contumacem ōdn mittitur in possessionē, & nota est periculosa, procedi tur ad diffinitiuā, dixi de mora periculosa propter d. rur. vt lit. nō conte. Dom. Font.

ADDITIO. Et approbat hæc decr. quæ fuit Vin. ī. vt lit. non conte. rur. item decr. illa vt dixit Boarius non superfluit propter decre. quoniam. ī. porro. vt lit. non conte. quia ille. ī. specialiter tractet de electione. ista decr. generaliter. de causa beneficij. Item illa non expresse prohibebat fieri missionem: quod facit ista Ioan. And.

b ¶ *Beneficio.*] quocunque. [Maxima, medio, & minimo secundùm Hostien.] Ad hoc de præbend. maioribus. de verbor. sig. cap. pen.

c ¶ *Ecclesiastico.*] Secus ergo si super temporali præbēda, vel temporali beneficio agatur, quia cum talia possint sine institutione canonica possideri, non habebit locum decretal.

¶ *Glo. seq. quæst. arg. & soluit: & solutionem improbat.*

d ¶ *Obtinendis.*] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus est qui agit. & in possessionem inductus: & tandem spoliatus est, vt ī. de cau. poss. cum olim. & ca. cum super. vel petit quòd confirmatio ac eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum. de concessio. præbend. post electionem. de appel. constitutis. 2. vel. petit possessionem conditione ex canone, redintegranda. vt ī. de restitu. spol. sæpe. Nunquid in his casibus ob contumaciam rei fiet missio? videtur quòd sic, per hanc litteram, quæ dicit solum de obtinendis. Sed die quòd non fiat hæc missio: tum quia decreta. huius ratio adhuc locum habet, tum quia ago de obtinendo quod non habeo, scilicet detentionem, saltem quæ apud alium est. ff. de rei vendic. officium. Item missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium. quod habet locum solum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in causæ. 2. in princ. sed hic procedi potest ordinario iuris ordine, lite non contestata, vt sequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iud. dispendiosam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores 3 sic teneant, ramen obstat littera hic posita, quæ dicit, ingressus: non dicit, regressus, quasi per id detur intelligi. & per verbum, obtinendis, quòd in recuperandis non habet locum decretalis.

3 recitat hic Ioan. & tamē Host. & Gul. in Spe. de eō tu. ī. seq. mat. ver. illud autē, & ibi refert in hoc concordasse Cle. iiij. & oēs auditores. Idem Io. Mo. & Cōp. ī. de rese. ca. pirulūin fi. vl. gl. vbi dicit sic iudica tum fatetur sñ probabile quod seq̄tur in glo. & illud etiam quod sequitur, tenuit hic Fra. Ver.

¶ *Glo. seq. quæst. & soluit.*

e ¶ *Possessore.*] Quid si nullus possideret sed duo; pone coelecti petunt? Dic iuxta propter eandem rationem. ī. de restitut. cæteras.

f ¶ *Ne per hoc.*] Ratio superioris dicti.

¶ *Glo. seq. resci. per quæst. antem.*

g ¶ *Vitiosum.*] non enim possunt ex possessione haberi: sed solum ex canonica institutione. 2. q. 1. legimus. de instit. ex frequentibus. ī. de regu. iur. ca. 1. ff. de decur. Herennius. Si vero non ageretur de ecclesia tanquam de beneficio, sed tāquam de proprietate. tunc bene haberet locum missio, vt probatur supra vt lit. non contesta. cap. 2. de eo qui min. cap. 1. supra de verb. sig. dilecto.

h ¶ *Præsentia.*] C. de iud. properandum. ¶ cum autem. ī. e. lib. de arb. c. 2. in fi.

i ¶ *Diligenter.*] hoc semper est faciendum. 30. q. vltim. indicantem.

¶ *Glo. seq. resci. per quæst. antem.*

k ¶ *Fine debito.*] vt si liqueat velliquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundum ea quæ no. ī. de dol. & contr. prout. & est necesse, quòd conster de iure actoris, ad hoc vt sibi adiudicetur nec sufficit quòd conster possidentem ius non habere, vt ī. de resc. olim. C. de rei vend. vlt.

VT

VT LITE PENDENTE NIHIL innouetur.

¶ *Superiori tituło fuit dictum de quadam innouatione, quæ fit circa possessionem propter contumaciam rei: nunc quid possit dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari: uel utrum omnia debeant remanere in eodem statu: ideo ad nos informandum de istis, ponitur præsens rubr. ut lite pen. nihil innouetur. Ex qua rubr. colligitur, quòd lite pendente regulariter nihil debet innouari* [1]: *nam rub. quæ habetur ordinationem integram solet facere iuris, ut notant. dec. super rub. ut lite non conte. in antiq.*

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, uel à prosecutione cause excludatur: ſ lite pendente cum eo aliquo fuerit alia electio facta non tenet.*

CAP. I.

DIspendiis [a], quæ [b] propter ellectiones diuersas ecclesiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus [c], vt si aliquibus apud sedem Apostolicam, vel alibi [d] litigantibus [e], super electionibus de se in discordia celebratis, aliquę ipsorum mori [f], uel suo iuri renunciare [g], aut à prosecutione ipsius contigerit quo quomodo excludi [h] ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi [i] pendente) nullatenus procedatur: Alias attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat [k].

¶ Idem.

¶ *Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit uel decedit: ſ alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si uero aliqui (quorum interest) ad defensionem litis uelint admitti in causa, in quo erat causa, admittantur. Ioan. And.*

CAP. II.

SI HI CONTRA

1 Amplia. ſtud cap. ad postulationes, præsentationes Phi. & not. quòd superstes in isto casu nō poterit ab alis parte eligi. Do. Fōt.

Dispendiis.] 1 Tria facit: primo ponit constitutionis causam: secundo cōstitutionem prohibitoriam: ibi, *Statuimus*: tertio decretum: ibi, *Alias*.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia collegiata vel regulari per mortem prælati, canonici vel religiosi conuenerunt in vnum tractaturi de electione prælati, & diuerserunt vota sua in duos: nam vna pars canonicorum vel religiosorum vnum elegit, alia pars alium, quilibet electorum dicebat electionem suam præualere: nam licet vnus esset electus à maiori parte alius a minori: tamē ille qui fuerat electus à minori parte, dicebat quòd plures ex alia parte erant excommunicati: & sic inter istos duos electos erat controuersia de præualiditate electionis pendente processu, vnus istorum electorum mortuus est: vtrum pars canonicorum vel religiosorum, quæ mortuum elegerat, possit alium surrogare in locū illius mortui, & facere nouam electionē? Resp. Romanus Pontifex, q istī canonici vel religiosi nō debent procedere ad nouam electionem, nisi prius constiterit, an electus superstes habeat ius in electione vel non habet, sed tamen ipsi canonici vel religiosi, qui mortuum elegerunt, poterūt assistere processui: & constito q ille superstes non habet ius in electione: ipsi canonici vel religiosi poterunt licite procedere ad nouā electionē. Not. primo ex isto casu, q propter diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiæ sæpenumero patiuntur damna & incommoda, quia non fit confirmatio alicuius, & pēdente processu nullus posset administrare: modo lōgæua vacatio solet afferre damnum ecclesiæ. c. quoniam. vt lit. non conte. in ant. No. q principes debēt obuiare indemnitatib. suorum subditorum, & maxime ecclesiarum. No. vlterius principalem effectum huius c. videlicet, q ſ duo sint electi in discordia, & se opponant ne alia fiat electio, ſ pendente controuersia alter moritur, illi qui elegerunt talem defunctum non possunt aliū eligere donec lis fuerit finita cum superstite, & ſ cēsetur quòd superstes non habeat ius, ipsi possunt procedere ad aliam electionem. Quæritur quæ differentia est inter præsens c. & c. sequens? Resp. gl. quòd in isto c. nullus istorum litigātium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatem, de qua litigabatur. in c. vero sequēti alter litigantium habebat possessione beneficij, postea alius mouit sibi quæstionem super possessorio, & pendente lite mortuus est.

¶ *Prima gl. summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Dispendia.*] ſ ex duob. litigantib. electis alter decedat renuntiet vel a prosecutione causæ excludatur, ſ lite pendente cum reliquo, fuerit alia electio facta, non tenet. Emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Inn. & Host. 5. de arb. ex parte. & de ele. dudum. 2. de rest. in int. c. 2. & Compost. de consti. cum Mad finem.

ADDITIO. Et Gul. in Spe. de ap. §. pe. ver. verum. Ioan. And.

b ¶ *Dispendiis quæ.*] dicitur dispēdiū longum & inutile: Compēdium breue & vtile. de hoc de reser. c. dilpēdia. [5. hoc lib.]

¶ *Gl. seq. dicit hoc ius nouum: abiicit & soluit.*

c ¶ *Statuimus.*] constitutio ista noua est saltem in quantum dicit electionē nullam: maxime non interueniēte aliqua inhibitione, vt 5. de arb. ex parte. Sed dices, nonne secunda electio facta, prima non cassata, cassatur. 5. de ele. conſider auimus. Itē nonne secunda electio facta prima non cassata, valet interdū: secundum ea quæ no. 5. de elect. auditis. scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligēdi: Sol. illa iura & quæ in illis not. locum habent quando secunda electio fit prima non cassata, & nondum in litigium deducta, & sic intelligantur no. in d. c. auditis. Istud c. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta, & tunc secunda electio ipso iure sit nulla.

d ¶ *Alibi.*] Videbatur Host. differētiam facere 5. de ele. dudum. 2. in glo. nunquid in hoc casu. inter causas quæ pendebant in curia, & extra curiam. Arg. decre. de maior. & obed. per tuas. de app. ſ duobus. sed quo ad casum nostrum nulla sit differentia, vt hic vides.

¶ *Glo. seq. respondet quòd quomodo: duas solutiones ponit: primam approbat: in fine mittit.*

e ¶ *Litigantibus.*] Litigiosa est res de cuius dominio quæstio vertitur inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, & per eum futuro reo cognitis. C. de litig. Auth. litigiosa. Dicunt tamen rem litigiosam non esse nisi per litis cōtestationem facit pro eis 3. de ol. dele. relatum. in Auth. de litigiosis. §. omnem. col. 3. & optime. 3. de verb. sig. ex parte. 2. Litis contestatio dicitur litis exordium. 3. de offi. de lega. super quæstionum. §. intentionis. Sed dic contra 2 per supradictam Authen. litigiosa. & probatur 3. de offic. delega. gratum. vt lite penden. ca. 2. & ex iis quæ ibi not. Hostien. 3. de testib. causam quæ. 2. C quando libel. L. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in cle. eo. tit. c. vno. Ioan. And.

2 Idem Do. Phi. vide gl. 11. q. 1. c. fina. Fout.

f ¶ *Alteri.*] 3. de arb. ex parte.

g ¶ *Renunciare.*] 3. de rest. in int. c. 2.

h ¶ *Excludi.*] vt 5. e. li. de ele. ſ forte. & c. quamuis. & c. cupientes. §. quòd ſ per viginti. & §. seq.

i ¶ *Electi.*] & in casu isto quærimus de iure ipsius defuncti, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc 2. q. 1. in primis. licet enim appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem 3. de rescrip. olim.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus quòd etiam propter eligentes ferenda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remaneat electio: an vero fit ad superiorem deuoluta. supra de electio. cum Vintonie. in antiq. & supra eodem lib. & titul. quamquam. Sic & mortuo homine fertur sententia propter bona. C. ſ reus vel accusa. mor. fue. l. secunda. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. format duas quæstiones quas soluit.*

k ¶ *Non subsistat.*] Quid ſ posteā appareat illum superstitem ius non habere: nunquid conualescit dignitas vel beneficium in illo? Dic quòd nō: quia quod ab initio, &c. 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. 3. de elect. auditis. j. de reg. iur. non firmatur. Sed nūquid de nouo poterit eligi? Credo quòd sic per decr. 3. de elec. super eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non est vitium personæ, vt quia electus non acceptauit sciens casum, & se liti non immiscuit: licet enim non sit in causa cassationis primæ electionis, quæ à principio fuerat nulla, hic tamen culpa incidens in facto, iuste faciet cassari secundam. 3. de excēpt. cap. primo. in fine. de concess. præbend. cap. 1. & j. de præben. ſ beneficia. Ioan. And.

S*I hi contra quos.*] Primo ponit statutum prohibitorium interferes causam: secundo decretum: ibi, *Quòd ſ*. Tertio profusionem illius cuius interest, ibi, *Sane*.

CASVS. Titius possidebat beneficiū, quod dicebā ad me pertinere, & spectare mediante iusto titulo & canonica institutione, & dicebant Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde fecit eum citari, & conueniri super petitorio vel possessorio (non refert) secundum Dominicum de sancto Geminiano forte intentaui interdictum vti possidetis, vel vnde vi. & sic possessorium, vel intentaui petitorium: lite pendēte ipse Titius possessor mortuus est: vel renunciauit iuri suo in manib. superioris: Quæritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud præsentare idoneam personam, ſ sit patronus nondū finita lite: qua collator vult cōferre alteri illud ius quod defunctus habebat: An possit? Resp. q nō, lite

lite pendente, & si fiat, non valet collatio, nec præsentatio, nec electio si beneficium sit electiuum: secus si petitor esset mortuus, quia alius posset subrogari loco mortui: Ratio est, quia in perfectis petitoris interest, vt non fiat subrogatio in locum alterius: nam si faciat docere de iure suo, ipse facilius obtinebit possessionem beneficij, quàm si alius esset subrogatus loco illi' qui possidebat: Sed ista ratio cessat in petitore mortuo: nam possessor propter hoc nó amittet possessionem, & ipsius possessoris non interest: quia paria sunt quòd subrogatus litiget cum ipso, vel ipse ordinarius iuxta c. ordinarij. 3. de of. ord. isto mee libro. Sed quid, ponamus q̃ mortuo possessore ordinari' vult suscipere defensionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorum interest, possunt, ad esse causæ, & ipsius causæ, suscipere defensionem? Resp. q̃ sic dum tamen suscipiant defensionem in eodem statu, in quo defunctus eam dimisit. Not. primo est isto tex. ibi: dignitatib. & personatib. q̃ personatus non est dignitas, alias frustra diuersis nominib. appellaretur. l. fi idem. C. de codic. tamen iura vtuntur istis nominibus promiscue, vt in c. cum accessissent. de cõst. in ant. vbi primiceriatus vocatur dignitas, personatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in ca. de nulla. de præb. in antiquis. Not. principalem effectum huius cap. quòd lite pendente inter aliquos super beneficio: si moritur conuentus, non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite: sed hodie impetratur à principe, vt possit fieri subrogatio, non obstante isto c. & hoc quando possessor moritur: secus si petitor, vt dictum est in positione casus. No. q̃ ordinarius licet non possit aliquem subrogare loco defuncti possessoris: pte tamẽ adesse causæ, & tunc summarie debet probare quod sua interest: quo probato admittetur ad defensionem causæ, & tunc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit: non autem potest petere, vt causa de nouo incheetur.

¶ *Prima glo. summat. & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si de contra quos.*] Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur cedit, vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui quorum interfit, ad defensionem litis vel inde admittit: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Emanauit hæc decretalis propter ea quæ 3. prox.

¶ *Glo. seq. diuersitatem præcedentis casus declarat.*

b ¶ *Possident.*] Ista ergo est diuersitas inter istum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: sed de electione litigabant, hic beneficia iam erãt adepti.

c ¶ *Litigantur.*] Expone vt dixi 3. c. prox.

d ¶ *Malitiose.*] hoc fiebat isto modo: litigabatur contra me super beneficio meo: cum ego non possem contra aduersarium me defendere: renunciabam, vt beneficium conferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ *Huiusmodi*] Possessa scilicet per illum cedentem vel decedentem contra quem litigabatur.

¶ *Glo. seq. primo exponit per locum à diuisione: secundo quæst. onem soluit.*

f ¶ *Finita.*] apparuerit illos ius habere, nulla fiat electio: aliàs fiat electio vel præsentatio post sententiam 1, per eos, ad quos pertinet. Et intelligo decretalem istam, cum illi qui contra illos cedentes vel decedentes litigabant, ex eo litigabant: quia dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: aliàs nulla fieri haberet dilatio: Pone enim quòd clericus cõtra clericum agit, petens ipsum ab ecclesia remoueri, quia criminosus vel concubinarius: moritur clericus accusatus lite pendente, cedit, vel decedit: nunquid per hoc impedientur illi ad quos electio vel præsentatio pertinet eligere vel præsentare: Dic q̃ non; quia statim illo cedente vel decedente finita est lis, & sic non habet locum hæc decretalis, quæ dicit expectandum finẽ litis cum superstite, & crimina extinguuntur morte. 23. di. quorundam cum suis concordan. 2 Si autem petit illum ab ecclesia remoueri, & illam sibi assignari, quam dicit ad se spectare: tunc locum habet decretalis ad hoc 3. de resc. olim.

g ¶ *Præsentetur.*] No. differentiã esse inter collationẽ electionem, & præsentationem: quia hæc tria hic ponuntur pro diuersis: habes hoc expressum. 3. de præb. cum in illis. 5. cum autem.

h ¶ *Interest.*] pura qui eligunt cedentem: vel præsentauerunt, vel contulerunt, vel forte quia expectabant primam vocaturam: & sic illud beneficium velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi: vel similes personæ.

¶ *Gl. seq. dicit quid de clarit: & exprimit fraudem antiquam.*

i ¶ *Fuit de statu.*] optima fuit prouisio: & declarat quæ notãt Inno. & Host. de ind. quia V. ducebant enim causam illi beneficiati vsque ad finem: tempore sententiæ cedebãt: subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari, & iudicium incipi 3, qui iterum producebat causam vsque ad conclusionem, & postea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant & sic non erat litium finis, & idem fiebat olim de nouitiis electis vel præsentatis, sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et cõtra hoc non dabat Host. aliud remedium, nisi quòd interpellata sedes Apostolica super his prouideret, & veritatem inquireret: sed hic optimum datum est remedium, vt in eo statu admittantur, &c. & sic erit finis litium. & concor. ad hoc 3. e. lib. de electio. vbi periculum. 5. sane. & 5. de excep. pia.

ADDITIO. Et optime facit ff. de nox. si quis à multis. 5. fi. cum 5 seq. in principio.

DE CONFESSIS.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de aliis rescindentibus ordinationem lite: Nunc vero est dicendum de aliis: quæ rescindunt merita & defensiones causæ, vt sunt confessiones: probationes: quare recte ordine annectitur rubrica de confessis.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ideo melius intitulatam rubricam de confessis, quàm de positionibus: quia positiones non curamus in se, sed propter finẽ: propter respõsionẽ scilicet ex qua habetur confessio: hunc enim finem respicit moralis philosophus, & hæc scientia supponitur ethicæ, id est, morali scientiæ, vt satis dixi in proœ. decr. super 1. gl. Ioan. And.

Statuimus.] Hæc decre. non diuiditur propter breuitatem: Determinat autem nota per Host. in sum. de probus. 5. quis debet probare. ver. nunquid ergo. & in Spe. de posi. 5. septimo videndum. ver. 8. Quæ dat intelligere, quòd dubium non procedebat in negatiua iuris, qualitatis, vel facti prægnantis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione, & per consequens in positione: Remissiones ponit glos. non possunt. Ioan. And.

¶ Decretalis ista secundùm dominum Heliam sic summatur: Licet positio negatiua non possit probari nisi per confessionẽ aduersarij, est tamen ipsa positio admittẽda de æquitate: licet non esset admittẽda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni, quod potest probari.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est quę dicantur positiones: vnde est sciendum, quòd cum actor libellum cui petit per reum responderi, & reus respondit eidem libello facto in prosa: postea lite super eodem libello contestata, actor deducit suum factum quod continetur in libello per articulos: & illi articuli vocãtur positiones: eo quia sic incipiunt, ponit in iure & iudicio, &c. sicut dictum est de articulis probatiuis à libello agentis extractis, qui appellantur, intendit: quia sic incipiunt, intendit talis actor coram vobis. Et fuerunt inuentæ positiones vt ponens retineretur ab onere probandi per confessionem aduersarij: & istis positionibus tenetur pars aduersa personaliter respondere per verbum credit vel non credit mediante suo iuramento. c. 1. 3. e. Item præsupponendum, quòd iudex non debet indistincte admittere omnes positiones, sed debet videre an sint aliquæ captiosæ & impertinentes, & super illis ferre interlocutoriam sententiam, quòd tales positiones, sunt admittendæ: & tales sunt impertinentes & reiiciendæ.

CASVS. Tu & ego litigabam' corã iudice competẽti: lite inter nos cõtestata feci meas positiões, inter quas erat aliqua positio negatiua: ita q̃ illa positio cõtinebat meri & purã fem, quod

beatur. ¶ Sane † si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum interest [b], petierint se admitti: eos in illo statu [i], in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

TITVLVS IX.

De confessis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

Super facto negatiuo per partem improbabili (si. inaici videbitur) est admittenda positio Dominicus.

CAP. I. TATVI-

[2] super dignitatibus, personatibus, vel aliis ecclesiasticis beneficiis, quæ possidẽt [b] †, litigatur [c], lite pendẽte cedãt, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui malitio se [d] interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari contingat: Statuimus, vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi [e], donec contra superstites lis finita [f] fuerit, aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur [g]. Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum ha-

† Not. Phi. & & Pe. de An. q̃ in bñficia lib. est vera possessio, & illa est causa quare i ca lib. iunt possessoria sicut in profanis: & limitat. ffin. ex Anc. & ¶ Dominꝰ. procedere i petitore decedãte, nequi obst. cle. j. §. si vero. J. co. quia illa intelligitur qñ nulla fuit pẽdet mortuo petitore. Itẽ limitat' text. qñ lis est inter quosum à Papa, & cũ ad quẽ spectat ꝓmotio. Phil. hic. Font.

¶ Iste ver. est no. & ratio huius ver. est quia isti. ver. uerent ex psona suj auctoris secus in ignorãte & isto existente extra curiã. Per. & Do. Font.

1 Quę trãsiuit in rẽ in. tunc em est finita l. 3. l. j. ff. de re iudi. Font.

2 Quid autẽ si clericꝰ depositus appellet, vide no in c. non solum. in fi. vel glo. j. de sp. Font.

3 Non enim ex iure primi. sed ex noua collatione secundus sibi ius vẽdicat: vnde licet i beneficiis fit successio, nõ tñ hæreditaria. 8. qõ. 1. Moyses, & ea. seq. Et sic non ob. ff. de iud. tã ex cõtractib. cum sim. secundũ Io. Mo. I. A.

quòd non poterant probare: vtrum iudex debeat admittere talem positionē negatiuam? Resp. Romanus Pōtifex, quod sic: & licet de rigore iuris talis positio non sit admittenda: tamen de æquitate poterit iudex illa admittere: imo secūdum Host. iudex debet illam admittere, & si nō admittat, ab eo poterit appellari: & licet talis sit mere negatiua, & sic non possit probari: tñ pars aduersa forte cōfitebitur illud factum negatiuum. No. primo, quòd litigantes in causa possunt facere positiones: & ante litem conte. & post: licēt aliqui dicant quòd debent fieri post litem cōt. & nō ante: quia bene verum est, quòd in principali negotio debent fieri post lité cont. vt in c. prox. j. sed in emergentib. & exceptionib. quæ opponuntur ante litis conte. possunt fieri positiones lite non conte: No. vlterius principalem effectum huius ca. videlicet, quòd licet mere factum negatiuum non possit probari per testes, tamen illud factum negatiuū potest poni adeo quòd talis positio est admissibilis: & eidem positioni tenebitur pars aduersa respondere: aliàs si nolit resp. talis positio habebitur pro confessata, vt in c. seq. Not. vlterius gl. quæ ponit decem per modum summæ in materia positionis,

† Vide Paul. de Ca. cons. 167. incl. ad primū. vol. 2. & Cy. q2. C. de iur. cal.

Positiones possunt fieri ante lit. cōtestā. & post. Negatiuum factum, licet sit improbabile, est tñ ponibile.

¶ *Gl. s. per modū summæ recitetur sic: Circa materiam positionū quærit de decem: Primo quid sit positio: Secūdo, unde ortum habuit: Tertio, ad quid fiat: Quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, quis respondeat positioni: Sexto, quando fiat: Septimo, qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de positionis effectu.*

a ¶ *Sextumuus.*] Circa positionum materiam, quæ nō habentib. practicā noua & ignota videtur, scire debes primo, q̄ positio secūdum Host. est dictū loco interrogationis positiuū, vt quod olim interrogatiue fiebat, fiat hodie positiue, pone in terminis. dicebat olim actor, ḡrite dñe iudex an sit hæres, & ex qua parte hodie dicitur: pono te esse tale hæredē. Itē pono te hæredē ex asse. Sed hodie etiā fiunt interrogationes, ante litem conte. quod dic vt no. de in. cal. c. pe. & etiam post lit. conte. ff. de interr. ac, vbicunque: etiam si sit conclusum in causa, vt ff. de fid. inst. cū Ioānes. Vnde pōtest describi q̄ depositio est breuis verborum formula, mentem proponentis continens ad veritatē eliciendam concepta. [Vincent. dixi, quòd positio est assertio alicuius dicti vel facti, vt ad ipsum respōdeamus. Io. Mo. dicit, quòd est narratio facti nondū probati ad experientis intentū directe vel indirecte spectātis, quod intēdit probari per respōsionē aduersatis. Cy. in l. 2. de iurei. propter cal. dan. ponit diffinitionem. Io. de Aret. q̄ dixit, q̄ positio est alicuius subditialis vel adminicularis articuli causæ in iure facta expressio seu assertio. Iac. vero de Raneūa diffinit, q̄ est credulitas asserta habēs annexā interrogationē, vel indicis suppletionē cōferēs ad probationem: vel vt ipsum, vel adminiculas. Arch. dicit hic, q̄ positio est assertio alicuius facti quo per respōsionē ad ipsam pertinēte obligatur reus, & actor probādi onere releuatur: Cū positio etiā fiat per reū, incaute expresit de reo & actore in descriptione.] Habuit autē hoc verbū ortū nō solum ex vsu hominum diu in causis inolito: sed ex antiqua lege, ff. de leg. 3. Offidius. §. ex diuerso. ibi, pone (inquit) in credito, & c. ad idē ff. de lit. cōt. c. vno. de cle. dudū. 2. & j. de testi. c. præsentiū. Fiunt autē positiones, vt per cōfessionem aduersarij releuentur ponēs ab onere probandi, vt hic, & ff. de iurei. cū qui. 2. resnā & ad hoc fiunt interrogationes. ff. de interr. ac. l. 2. 3. & 4. Differūt autē positiones & interrogationes: q̄ positiones assertiue fiunt, illæ interrogatiue: positiones à parte, illæ à iudice. Et dicunt quidā, quòd positiones tantum fiunt post litem cont. interrogationes ante tātum: quorum vtrunque falsum est, de interrogationibus ff. dixi: de positionibus infra dicam. Ad positiones ante respondere debet pars, non autem aduocatus: imo solēt cauti iudices tunc respōdentes aduocatos expellere. Scire tamen debes, quòd aduocatus qui docet clientulū falsum respōdere, tenetur aduersario illius dāna refarcire, quæ ob hoc pertulit: puta ex onere probandi vel amissione causæ. 50 di. sæpe. ff. de iniur, c. vl. ff. ad l. Aq. qui occidit. §. vl. finde Iōlent aduocati dicere clientulis, si hoc confitearis, causam perdes: nec dicunt. si negāueris, animam perdes. de fim. Matthæus. in fi. Scire debes quòd positiones fiunt in causa, & ad eas resp. per iuramētū calumniæ vel veritatis in causa præstitum: vnde videtur, q̄ solum post lité conte. fieri habeant, cum post litem conte. iureiur. ff. c. li. de iur. cal. c. 1. Sed dic, q̄ quādocunque faciendæ sunt, p̄bationes, fieri possunt positiones siue ante litis cont. siue post. Nec obst. quod de iuramento dictum est ff. quia iudex ponētem ante litis cont. faciet iurare se crēdere & æstimare verum esse quod ponit: & aduersarū quòd verū respondebit: possunt enim ante litis cont. exceptiones opponi, super quib. facienda est probatio, ad cuius releuationem hāt positiones, pone. n. excipitur q̄ actor excōicatus est, q̄a peussit clericum, & sic ab agēdo repellendus: ponet ipse reus, & hoc modo: Pono q̄ peussisti talē. Item q̄ in tali parte corporis. Item q̄ cūgladio. Item q̄ in tali loco. Ite quòd tali die. Ite quòd talib.

Positionis dē scripcionēs.

Positiones vnde habuerunt ortum.

Positiones quare fuerunt introductæ.

Positio & interrogatio qualiter differant.

1 Verū quādo constat quòd sis admittendus: sicus si hoc non edifaret. Pon.

Positiones quādo possint fieri.

must † a, vt positiones negatiuas b (quæ probari non possunt c nisi per confessionem ad uersarij d) iudices e admittere possint f, si æquitate suadente præsentib. Item q̄ turbatus ex tali causa percussisti illum. Item quòd animo iniuriādi. Item quòd ille tunc erat clericus. Item quòd erat in possessione clericatus. Item q̄ sciebas illum clericum esse. Item quòd vidisti eum tonsuram & habitum clericalem deferentem. his per auctorem confessatis, probata est excommunicatio: aliàs reus hoc ꝓbet mutādo verba & dicendo, intēdi probare, &c. Post litis conte. pone q̄ peto ab ecclesia aliquem, quem contra iura retinet remouerī: dicā, pono ego talis iuramēto meo, quòd talis habet & possidet ecclesiam sancti Petri. Item q̄ habet & possidet ecclesiam sancti Marci. Item quòd quælibet earum habet curam animarum. Ité quòd eas post concilium acquisiuit. hoc confessato succumbit reus: nisi dispensatione vel iustam causam ostendat, & idem in similib. Scias autem quòd positiones fieri debent super cōtentis in libello: & ad ea pertinentib. vel pertinere valētib. ex parte actoris ad intentionem fundandam, ex parte rei ad exeuuandam. 4. q. 4. c. 1. Fieri autem debent de facto rei, quia a factū alterius nō cogitur rādere. ff. pro suo. l. fi. Et sunt in scriptis efferendæ iudici, vt videat an sint impertinentes impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo quod hic dicitur, & sic eas repellat. & de hoc dicam j. prox. quas si admittēdas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciet. de prob. quoniam. ff. e. lib. de referi. cum in multis. ff. de re in. l. acta. ad illas postmodum faciat aduersarium respondere: vel de veritate, vel credulitate 2 habita distinctione an de veritate vel calumnia tantum sit iuratum. j. tit. prox. ca. 2. & respōsiones scribi faciet sic, fateтur, vel negat: credit, vel non credit. Cum autem ex iuramento de calūnia, vel de veritate respondet, an possit dicere, dubito. not. ff. de in. cal. cum causam. in 1. gl. Caueat autem ponens à positionibus suæ intentioni contrariis, vt si agat petitione hæreditatis, vel quorū bonorū, non dicat se post mortem possedisse defuncti: Si agat Publiciana, non ponat se emisse à vero domino: Si agat, Vti possidetis, non dicat aduersarium possidere, & idem in similib. Est autem positionis effectus, vt is qui ponit, quod ponit, confiteri dicatur 3. vt j. de iureiu. c. vlt. vbi dicam de hoc: & an positio vel respōsio ad eam reuocari possit.

2 Et hoc sc. lum hoc hic Inn. s. quod sufficit quādoque respondere de credulitate, remittit ad iur. j. c. 2. Io. And.

3 Sic vt aduersarius nō dēat probare ꝙ pars ponit, nē tū potest ex illa positione tā q̄ ex cōfessione cōdēnari. Dom. hic obstat c. fi. hic all. sed illa positio fuit per partē acceptata: quæ si non fuisset acceptata, poterat reuocari. c. mulieri de iureiu. vide Do. in c. abbate fame. j. e. de re iud. col. 2. Fonf. 4 dicit Host. hoc inductū propter timorē periurij: videt. eū rādere ꝙ probare nō poterat, facile deieraret. Io. An. 5 Hāc ponit per iuramētū de credulitate, sequēte, bene potest poni per iuramētū veritatis. Ioan. And.

b ¶ *Negatiuus.*] quæ est ratio, quare positio de negatiua, quæ aliter probari non potest, fieri non poterat 4. Breuis est solutio, negatiuæ quædam probari non possunt. super quod dic vt no. lo. 6. q. vl. accusator Bern. s. de elect. bonæ. 1. §. contra vero. Accur. ff. de proba. l. 2. sed positio in locum probationis venit: illud ergo in positione debet admitti, quod admitteretur in probatione. de hoc no. Goff. s. de elect. dudum. 2. Item positio negatiua probari debet, sed negatiua non probatur, vt supra, ergo &c. Item negatiua positio non ponit: sed remouetur. Et hoc sine fit negatiua explicata, puta quòd non cognouit Bertram. de frig. ca. 1. vel non fuit citatus. de electio. bonæ, siue implicita, vt pono quòd in electione tantum quatuor canonici præsentes fuerunt: de causa pos. cum ecclesia: positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit, sed æquitas eas admittit, si iudici videbitur, vt hic,

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. negatiua dicit carentiā, & sic non existentiam, & non entis non sunt species nec differentiæ, secundum Philosophum. Cum ergo probatio habeat fieri per principia, sicut causatum habet ostendi per causam, & principiarum, vt species per genus & differētiam, & quia hoc habet affirmatiua & non negatiua: ideo affirmatiua probari potest per rerum naturam, id est, per principia, quæ sunt indu centia naturam rei. propter hoc dixerat Per. de Bellap. quòd ius ciuile talem probationem non nouit, vt ponit Cy. vt C. de non nu. pec. l. 3. in fi. Ioā. An.

c ¶ *Non possunt.*] Pone negio litteras ad lites de mandato domini impetratas 5. Vel negō pecuniam numeratam, quam promiseram in instrumento solenni, & spe futuræ numerationis. [Vel si pono quòd non fuisti institutus ad curitate diocesani. de cler. peregrin. capit. fina. de institu. capit. 3. secundūm Host.] Hæc & similia non possunt probari nisi per confessionem aduersarij.

ADDITIO. Et ideo cum non sit nisi vna species probationis, magis succurrendum est ponenti. arg. s. de testi. c. vlt. j. de testi. cog. di sectorum. de prob. c. 2. & c. ad nostram. ff. de testi. L. curent. C. de reb. cre. generaliter. 1. resp. C. de hær. l. pe. secundūm Host. Ioan. An.

d ¶ *Aduersarij.*] Dicebant quidam doctores antiqui negatiuam positionem admittēdam indistincte. Et quod dicitur, quòd negatiua probari non potest, verum est per testes, per confessionem autem aduersarij bene. & probatur hoc s. de temp. ord. di lectus. de æta. & qual. c. vlt. Ioan. An.

c ¶ *Iudices.*] Ordinarij, delegati, vel arbitri. s. de prob. quoniam. ff. de arb. l. 1.

ADDITIO. Et C. de arb. l. pe. §. vlt. Host.

f ¶ *Possint.*] Non quicq̄d iudicis potestati præsittitur, inde necessitati subiicitur. ff. de iud. l. non quicq̄d. ad hoc. ff. de of. præs. l. fæpe

sepe.& l.se.Per que videtur q optioni iudicis relinquatur pec cat tamē iudex reiciens.ex quo positio facit ad causam & æq tas suadet:cum equitas scripta rigoris iuris ff.ratur.C.de iud. placuit.de fur.& ser.cor.l.si qs seruo,& æquitatem semper ha bere debet præ oculis.vt 4.q.3.c.1.& j.de re.perm.c.vno.ff.de eo quod cer.lo. l. q si Ephesi in fi.nec sic arctanda probandi copia.14.q. 2. quamquam.C.de prob. l. vlt.secundum Host. tenetur 1: & si non admittat,poterit ap pellari.Ioan.And.

1 Idē Io.Mo. & Arc.nō cō dicūt Hosti. & alij præsti di id qđ se quitur de ap pellatione Io.And.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si rens iussus positionibus respondere recusat: uel si contumaciter recedit: habebuntur pro confessatis: secus si prius quam sic iussus esset,contumax fuerat:nam tunc procederetur contra eum, tanquam contra contumacem.Ioan.And.

CAP. II.

SI *post*.] sunt duo ista: Secundum ibi, *Verum*. Dom. CASVS. tu & ego litigabamus corā iudice ordinario vel delegato : lite conte.super meo libello,dedi meas positiones, & asserui eas medio meo iuramento:dicendo,credo illud qđ pono esse verum:hoc facto petij,vt tu respōderes meis positionib.vnde iudex tibi præcepit,vt tu respōderes meis positionib.per verbum credit,vel non credit:tu aurem recusas respondere:quæritur qua pœna venis puniendus?Respōdetur q mæ positiones habebuntur pro confessatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis:nam de petitis constat p tuum confessionem interpretatiuam, i. inductam ex interpretatione iuris,& illud verum,nisi proponas aliquam exceptionem.Sed quid si non cōparuisti in die tibi assignato ad respōdendum meis positionib.an positiones habeantur pro confessatis?Resp.q non sed contra te poterit iudex procedere tanq contra contumacem:nam si non liquet de cā,iudex te excommunicabit,vel mittet me in possessionem.No. primo ex isto c. q facta litis contest.ante quā fiant positiones,debet præcedere iuramentum de calumnia:hoc tamen non est de substantia, vt dictum fuit ē.de iur.cal.c.1. No.q si iurato de calumnia ponens fecit iussum fieri aduersario,vt positionib.respōderet:& aduersarius nolit respōdere,tunc positiones habētur pro cōfessatis: & sic tacens habetur pro confessato,si cōfessio vergat in detrimentum & præiudicium suum : Et si negatio tenderet ad suum præiudicium & incommodū : similiter positiones haberentur pro negatis.No.vlterius,q quis potest respōdere positionib.suæ partis aduersæ per procuratorem:dum tamen ille procurator habeat ad hoc speciale mādatum,& q positiones sint insertæ in procuratorio,& detur mandatum procuratori, vt fateatur talem positionem & talem:aliās non haberet mandatum sufficiens.No.q paria sunt,non venire ad iudicium,vel venire,sed contumaciter recedere.concor.ca.1.de iud. in ant. No.q maior est contumacia illius qui comparuit, & non vult facere illud quod sibi facere incumbit, quam illius q non cōparuit. hoc habet præsens c.nam maior pœna imponitur ei, qui comparuit & contumaciter recessit, quām ei qui nō comparuit.Nor etiam q taciturnitas habetur pro confessione.Ad hoc de postul.præl.c.1.& de ord.cog.c.cum dilectus.No.filialiter quòd recedens à iudicio sine iudicis licentia,punitur tanquam contumax:ad hoc de iud.c.1.ii.q.3. certum. & de elec. si postquam.ē.c.lib.Dominicus.

¶ Prima gl.summat. & dit laudi sumpta.

a ¶ *Si post præstitum.*]Si reus iussus positionib. respondere recusat,vel si contumaciter recedit,habebuntur pro confessatis:secus si priusquam sic iussus esset contumax fuerat,sed tūc procederetur contra eum, tanquam contra contumacem. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Alex.quæ incipiebat,Retulisti alias,Dilectio filio.Ioan.An.

b ¶ *Aut.*] quo ad spirituales causas exponimus pro &,in eis enim in vtroque iuratur,vt ē.de iur.cal.c.1.§.vlt.& sic est sinā. C.de ver.sig.cum quidam.

c ¶ *Iuramentum.*] Not.pro opinione illa quæ habet, quòd solū post litem contest.fiant positiones:Sed dic vt dixi ē.c.prox.& respicit quod communiter fieri solet.

¶ Glo.seq.quærit,opin.ponit,& soluit contrarium.

d ¶ *Reus.*Qui de actore vel eius procuratore? Dicunt quidam quòd cadit ab instituta actione.ē.de iur.cal.c.vl.C.de iur.cal.l. 2.§.quòd si actor.Ad positiones enim respondetur ex vi iuramenti,& ideo pœna iurare nolentis hic locum habeat, quod nō credo:sed dic vt dixi ē.in prox.gl.quòd hic respicit, quod communiter accidere solet,siue posset,scilicet, quod actores probare habent,& sic positiones facere : sed idem econuerso, scilicet vt habeatur pro confesso : cum actoris & rei sit æqua conditio.j.de reg.iur.non licet.cum sim.

e ¶ *Procurator ptes.*] Not.procuratoris contumaciam post litem conte.domino nocere.de hoc ē.vt lit.non conte.c.1.in fi. DDITIO. Hoc etiam probatur de taciturnitate : & facit ff. de proc.nō solū in prin.vbi de hoc,& aliquid dixit Ion. de postul.præl.c.1.& Gul.in Spe.de posi.§.nono post prin. Ioan. An.

¶ Glo.ſ.q.dicit quæstionem solui.

f ¶ *Insuper à iudice.*] Per hanc litteram bene vt determinata illa antiqua altercatio,qua quæritur:si index citat partem, etiam post iuramentum ptium,vt veniat respondere positionib. & citata venire non vultan positiones habeantur pro confessatis? Et licet q dam a dixerunt q sic,puto q nō:Ecce enim q ter.dicit,iussus à iudice:& ne credat aliqs q talis iussus factus p nūtium sufficeret,præmittit,interrogat°:ille igitur licet in iussus p nūtium, non per iudicem:(& hoc cōcesso)non tamen est interrogatus à iudice, quod requirit hæc constitutio:vnde & infra subnectitur(verum si ante q respōdere sic iussus fuerit)sc. ab ipso iudice interrogatione præmissa. Maiorem ergo reputauit contumaciam illius qui interrogatur à iudice.& ab eo iussus respō.non vult:q illius qui citatus per nuntium vel litteras:etiam hoc expresso venire non vult. ADDITIO. Opinionem gl.tenet Arc. & videtur concordare in regula,contra eum.j.de reg.iur.

2 Quæ vide in Spe de po sit.§.3.versi. hic quæritur. & §.9 ver.ve rum.& §.10. versi. potest. Io.And.

† No.Hosti. ē.de præsti. & Arc.hīc,q si is cōtra quē fit positio ad instantiā aduersarij iudicē nō præcipiēte, rūdē as, renet tā sio.ff. de interr.in I.si sine.ē.dol; prout vbi de ho.: Io.And; & Ioā Bar.in l.2.C.de Pan. in c.cū cām ert de iu.ca. Guid. Papæ cōſ.7.& De cis.j.l.ſ.j. de iud.

¶ Glo.seq.rec.i.pro quæstionem,quæ sit rationabilis causa: & ponit 12. exempla.

g ¶ *Absque rationabili causa.*] Pura si positio sibi proposita super qua esset vel impertinens 4, quæ probata non releuaret.C.de prob ad probationem.30.q.vl.iudicantem.iqui, ad rei veritatē, &c.ē.de offarch.vt nostrum.Vel obscura.4.di.erit.de spon. de muliere.C.de transa.vt responsum.Vel generalis.ff.de le.2.Titia.1.resp.Item si fit de facto alieno,vt dixi ē.c.pr. Ité si sit captiosa:puta quæ detegat periurium respōdentis,nō est admittenda : puta paret conuentus iurauit nil esse in peculio :tenetur est igitur exceptione iurisiurādi à parte delati sibi pro rebus postea quæritis:postea in positione dicuntur aliquæ res fuisse in peculio tempore quo iurauit per hanc detegitur periurium eius:vnde respondere non cogitur.ff.de iureiur.duobus. §. fi. Nulli enim inuidendus est laqueus.27.q.1. de viduis. Item si sit multiplex,vt pono q possides talem ecclesiam ad tale monasterium pertinentem.vt pono q Titus filius P. debet mihi x, vel his similia : possit enim alterum esse verum, alterum falsum,& ideo petitur explicari : vel ipse idem explicet dicendo vtrunque falsum:vel hoc verum,hoc falsum. Vel poterit simpliciter positionem negare : etiam si alterum verum sit. ff. de reb.dub.si is qui decem.§.verum.3.q.9. pura.9. dist.si ad scripturas. Vnde videtur q ad multiplicem positionē respondere bene teneatur,cum habeat supradicta remedia. Ad hoc optime j.ti.px.præsertim.§.præterea. Consueuerunt autem aduocari dicere,pono hæc:& si non credis cōiurā,imo,pono disiunctum:ad quam tamen respondere nō compellitur 5, vt qui busdam vī per iura supradicta:nō.n.ponit vt debeat. Item si positio sit iuris,vt pono q impūbes possit condere testamentum:vel his similia:& ad hoc non compellitur respondere 6:communius quis probare non cogatur,sed factum:ergo nec ponere, cum succedat in locum probationis.ē.c.a.prox.ergo tanquam ad superflua non cogitur respondere. item si sit impossibilis vel contra naturam:vt si ponit virginem peperisse vel patrem iuniorem filio.17.q.1.c.decreta. §.cum ergo.ad hoc.ē.de conf.c. vl.& quod ibi nō.ff.de inter.ac.l.confessionib.& l.seq Item si per crimine eius contra quem fiunt,non admittuntur positiones 7, de pœ.di.1.c.quis aliquando.§.item illud Ioannis. versi. non tibi dico.Hæ ergo & similes sint rationabiles causæ propter quas respondere non teneatur. Item si procuratori huiusmodi positiones super aliquo emergenti, de quo probabiliter non imputetur dominio:si non instruxit procuratorem,bene habebit procurator inducias ad consulendum dominum : secus in principali super quo à principio instrui debuit.ē.de iur.cal. in pertractandis.vbi de hoc per Inn.& Host.

5 Verū est si simpliciter dicatur, pcro positionibus fideri,si positio sit cū qualitate in debita:vide si deb tā cōditionale petatur pure, tota positio negat° pōt. arg.l. j. de plus petit. Do. Font.

6 Bene dicit, nisi positio fieret ex iure ſpāli, vt si tutor vel curator, aut de iure dubitabili, vt puta de vsura centesima. Do. Font.

¶ Glo.seq.soluit dubium.

h ¶ *Eisdem.*]Sc.quib.respondere non vult:& per hanc litteram dico,quòd si quibusdam respondeat, & postea alijs respondere noluit,illæ quib.iam responderat,non habebuntur pro cōfessatis:si eas negauerit,pœna enim vlterius non debet extendi,&c.de his quæ fiunt à ma.par.cap.quæsiuit Ioan.And.

7 Fallit ſi crimē ſit notorium de accusato,liter & qđ aut ſi de crimine ſit in fauis Fe. cō cām de testa.lib. Fon.

¶ Glo.seq.quæri an opinio.ponit, & soluit.sine ponit dictum quod additio corrigit.

i ¶ *Pro confesso.*] nunquid ipso iure, aut per sententiam? Videtur quòd per sententiam.[& hoc tenet Io.Mon.]secundum ea quæ no.ē.de iur.calum.ca.vlt.dicebat Tanc. quòd tacens non habetur pro confesso,nec pro negante : per regu. ff. de regu. iu.qui tacet.j.eo.tirat.is qui tacet, ibi dixi.Quid ergo fiet secundum eum compellitur respondere per excommunicationem.a: in possessionem missionem, captionem pignorum, in ultimam

multam,& his similia 2.3.vt lit.non contuæ & c. quoniam. ff. de ven. inspi.l.1.§.cogenda igitur.ff.si quis ius di.l.vna. & facit secundum Host.de ele.bonæ.ver.contra legati.Sed hodie pro confessio haberi debet,vt hic vides.Ad hoc ff.de interr.act.de ætate.§.qui tacuit.& idem iuris de obscure respondente,nisi de claret,vt ea.l. §. nihil.Et quod dicit,qp habetur pro confesso,intellige si cõfessio est dãnosa : aliàs si esset sibi vtilis,haberetur pro negante,vt ff.de interr. act.l.nõ alienum. & l.de ætate.§.1.vsque ad 6. In interrogationibus procedat hoc,in positionibus non credo, in quib. satis sit ponẽti quòd habeat intentum sum.Ioan.And.

1 Ité Host. & Ar.& Gul. in Spe. de po. §. nooõ. ver. item illud.Io.And.

† Hæc duo verba, & attestationib' desunt in plerisque manuscriptis.

† In manuscriptis, reliquis dẽptis, legitur ita, Gregoribus nonus. Cõtinuatio dom.Helig.

antequam respondere sic iussus fuerit,cum cotumaciter absentari contingat,tunc proconfesso non debet haberi:sed est aliàs contra eum, tanquam contra contumacem(prout ratio [a] dictauerit)procedendum.

TITVLVS X.

De testibus[& † attestationibus.]

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugdunen.

ADDITIO. Diuersitatis ratio:quia iudex super dubio interrogat, nec iurat:pars vero ponit super certo,& iurat.Ioan.And.

a ¶ *Ratio dictauerit.*]quod dic vt no.3.de dol.& contu. proue.

DE TESTIBVS ET attestationibus.

¶ *Dictum fuit supra titulo proximo ac confessis, verum quia sæpe contingit, quòd pars aduersa non confitetur positiones actoris, sed illas negat, & sic actor astringitur ad probandum sua facta, quæ potest probare regulariter per testes,ideo post rubricam de confessis, connexum ordine punitur rubrica de testibus.Notanter dicitur, quòd facti a probantur regulariter per testes:quia aliquoties scriptura est de substantia actus:non tamen est de substantia probationis ipsius actus.l.1.C. de fid.instr.um.*

Ediatores.]Ponit dictum,cui subdit duplicem determinationem.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius c. quando dicatur quis agere ciuiliter pro crimine simoniæ:Dicẽdum quòd in crimine simoniæ dicitur quis agere ciuiliter etiam si agat & tendat vt priuetur ordinibus suis, dicitur agere criminaliter.Secundo præsupponendũ est,quod aliquotiens quis est socius criminis & muneris simul:aliquando quis est socius criminis tantum, & non muneris, vt volebam obtinere ab episcopo Pictauen.aliquid spirituale : ego sciens q ipse diligebat temporalia,habui aliquem de suis familiaribus: & conueni cum tertio,vt promitteret aliquem equum episcopo,vt posset habere spirituale:iste mediator nihil accepit, sed gratis fecit:talis dicitur socius criminis tantum,& non muneris:aliquando autem conuenio cum mediatore, & aliquid sibi do pro pœna:tunc talis dicitur socius criminis & muneris simul.

Casus litera lis dom.Helias.

CASVS. Accusabam Vitium de simonia:oblato libello,& super eodem lite negatiue contestata,respõsóque per reũ meis positionibus, petij me admitti ad probandum intentionem meã,& produxi aliquos testes:accusatus proponit, quòd mei testes non sunt admittendi ad testificandum cõtra se:quia fuerunt socij participes criminis:an illa societas criminis repellit eos à testificando? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione:aut ago contra simoniacum ciuiliter, vt ipse priuetur beneficiis suis,& non deponatur ab executione ordinum, & tunc distinguitur, aut accusatus opponit contra meos testes,quòd ipsi fuerunt socij criminis & muneris simul, & tunc dicit Romanus Pontifex quòd isti testes repelluntur à testificãdo:licet super crimine simoniæ agatur ciuiliter,alij sunt socij criminis tantum,& non muneris:quia præstiterunt operam gratis,& tunc admittuntur,& est speciale in crimine simoniæ, vt socius criminis admittatur ad testificandum, & istud est ob deteſtationem criminis:aut agitur contra simoniachum criminaliter ad depositionem ordinum, & proprie ab executione ordinum:quia quantumcumque quis deponatur actualiter, nõ priuatur ordine,b sibi semel collatis:immo si celebraret, conficeret verum corpus Christi,vt tenet gl.in c.degradatio.5. de pœn. ideo propriè agitur contra simoniacum criminaliter ab executione ordinum,& tunc non admittuntur socij criminis ad testificandum in causa criminali intentata criminaliter. No.primo ex isto textu,quòd socius criminis regulariter non admittitur contra socium criminis: quia par delictum testem repellit. Nota vnum speciale in crimine simoniæ : idem in aliis criminibus exceptis,sicut in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, videlicet quòd socius criminis admittitur contra socium in crimine intentato ciuiliter : dum tamen sit socius criminis tantum, secus si esset socius criminis & muneris simul : secus in crimine criminaliter intentato : quia tunc non admitteretur socius criminis tantum;& multo minus socius criminis & muneris simul. Quæritur qualiter accusatus potest opponere contra testes productos quòd sunt socij criminis, nisi ipse accusatus confiteatur crimen:& tunc fi confiteatur,non erunt necessarij testes ad ipsum conuincendum, sed sua cõfessio erit sufficiens ad ipsum condemnandum.c.2. de confes. in antiq.Dicit gl. q potuit accusat' opponere contra testes quòd sunt socij criminis tribus modis:Primo modo accusatus proponet crimen generaliter, dicendo,quòd talis testis é simoniacus, & sic gl. videtur fieri contrarium,videlicet quòd si accusatus simpliciter diceret,quod talis testis est socius criminis , sua confessio esset sufficiens ad ipsum condemnandum.Alio modo dicit gl. videlicet , q accusatus hoc potest contra testes opponere,quòd testes fuerunt socij criminis,nec per hoc videtur confiteri crimen:quia excipiens nihil videtur confiteris de intentione aduersarij,& in hoc remanet gl.Item quia videtur confiteri contrarium actum, tamen si hoc modo responderet, mendacium committeret. No. simpliciter quòd de crimine potest agi criminaliter & ciuiliter & quando dicatur agi de crimine simoniæ criminaliter vel ciuiliter,vide optimum tex.in c.per tuas.1.de simo.in fi. Dom.

¶ *Primo.*] *Summat & dicit quid determinat.*

b ¶ *Mediator.s.*] Socius in crimine simoniæ admittitur in testem,si sit socius criminis tãtum,& agatur ciuiliter, aliàs non. Ita decretalis & sequens fuerant Gregorij,& deberet esse in antiqua compilatione vltimæ in titulo.& per hãc decretalem modo rationem recipiunt glossæ illæ Io.& Ber.4.q.3.§.item in criminali.ver.liberi.in 1.gl. quam quidam non habent.& de testi.veniens.1.in gl.pe.qui indistinctè dicebant,q in hoc crimine socius criminis tãtum admittebatur in testem,criminis vero & muneris non : distinctio enim illa locum habet,cum solum agitur ciuiliter:si enim criminaliter, socius etiam tantum crimini repellitur,vt hic vides.ad hoc 3.e.testimonium.

ADDITIO.Corrigit etiam quod notat Goff.in sum.de fim. in fi.vbi simpliciter dicit hos mediatores à testimonio repellendos.Ioan.And.

b ¶ *Mediatores.*]qui proxenetæ dicuntur. [Canon vocat illos interremptores.91.dist.1.pe.]& salarium quod eis datur, dicitur proxeneticum.ff.de proxen.l.1.& 2.& si in spiritalibus salarium recepit vel aliquam promissionem commodi temporalis,simoniacus est de simo.cum essent. & tunc non admittitur etiam si ciuiliter agatur,vt hic in 2.& 3.e.veniens.1.& infamis est.1.q.1.si quis episcopus.& 1.q.3.si quis præbendas. & beneficiis priuandus.3.de ele.per inquisitionem.& deponendus. de confes.c.2.de simo.non satis.vbi,vel consenserint.

c ¶ *Per quos.*] idest,quorum ministerio.

Testis qui si adamittitur ad probationẽ, admittit ad præsumptionẽ faciendam.

d ¶ *Plerunque.*]ergo non semper,quia interdum sine mediatore inter se componunt simoniaci. de simo.de hoc. & cap. veniens.cum sim.

e ¶ *Ad testimonium.*] Not. quòd ad præsumptionem faciendam. bene admittentur,sed non ad probationem.4.q.3.cap.si testes. §.liberi.quod dic vt no.15.q.3.nemini.de confes.c.1.de testi.veniens.1.Et not.quòd dicit,testimonium,quia circa accusationem nihil hic statuitur,sed statur iuri antiquo,2.q.1. in primis. in fi.15.q.3.sane.de simo.ranta.& c.licet Hely.& ca.per tuas.& ei quod not.2.q.8.in summa.

f ¶ *Auctores.*] Cum interdum etiam per alios conuinci nõ possint.ad hoc 3.de testi.cogen.c.vlt.vbi ad detegendam coniurationem inducuntur socij & iurati.Ioan.And.

¶ *Glo.seq.ponit duas lecturas.*

g ¶ *Criminis.*]Aliàs tanti criminis.& concor. 1.q.vlt.c.vlt.3.de sim.tãta.& c.licet Hely.ibi.cum ad instar criminis, &c. Et per hanc litteram credo hanc decret.intelligendam etiam de mediatore,qui non est emendatus de crimine,aliàs qui esset speciale in hoc,vt 3. e. testimonium. vel potest dici de emendato debere intelligi,& bene est speciale,quod mediator admittatur,vt 3.dicam.

h ¶ *Criminaliter.*]3.e testimonium.

i ¶ *Ciuiliter.*]No.quòd regulare est , quòd in ciuilib. mediator de consensu partium admittatur ad testimonium,aliàs non:in Auth.de testi.§.quoniam vero. col. 7. Et no.Bern.de testi.cog. dilectorum.circa prin.gl. [Et hoc intellige vt ibi dixi] Hic tamen

† Vide c.q. uis ad abolẽdam. tit. de sim.In 2.cõpilã.vñ hæc decr. videtur de sumpta. & ca.g uas. i.cũ ibi not. in hac editione tit. de simo.

men admittitur etiam, parte contradicente, quod intellige secundum distinctionem decr. de simo. per tuas. & c. licet Hely. [secundùm Host.]

¶ Glos. seq. quærit & solut: obiicit & tripliciter solu't, & secundam approbat. Ioan. And.

a ¶ *Assecuti.*] Vides quid iuris in hoc exceptio crimine, li. simoniæ. Sed quid de aliis exceptis. De crimine læsæ maiestatis dic vt 6. q. 1. ca. si quis. vers. sane si qs. de cons. d. 1. De crimine hæresis dic vt 7. de hær. in fidei favorem. Sed aduerte: mirabile em est qd dicit hæc decr. g̃ lo eius 1 criminis repellatur in criminali: criminis & muneris in ciuili: si em qui petit ipsum à testimonio repelli, dicat, socius mihi in crimine fuisti, non egemus vlterius teste: quia ex hac confessione puniendus est. de cons. d. 2. nec permittit canon vel lex, g̃ dicat, hoc non feci, quia mendacium, vel aliud peccatum non permittunt. 23. q. 4. qui peccat. & ff. de trib. illud. §. pe. Sed 2, g̃ dic potest in genere dicere, nõ potest testis esse quia commisti hoc crimen, quod me offero probaturum: & sic repelletur quia par delictum repellit testẽ. s. e. personas. cum distinctione decr. de sim. licet Hely. & c. per tuas. vel dic præcise, g̃ exceptionem obiiciens non fatetur. 7. de re. iu. exceptionem. & ibi dicam. Vel pone g̃ opponatur criminis simonię exceptio contra testem, & ille q̃ produxit, dicit eum q̃ probat, fuisse socium, & sic contra se nil fateretur sed secundum tuam tene: q̃a & hic videtur fateri testem suum simoniacũ. ADDITIO. Quod no. 79. di. c. 2. in gl. pe. C. de lib. can. si filiũ. io vl. gl. per Host. in summa. de sim. §. qui ad accusationem. in fi. Et Spe. de accu. §. 1. ver. caue tamen. & in §. ibi præce. qui incipit, item repellitur qui fuit. inuenies casus exceptos, quib. additur socius contra socium. Ioan. And.

1 Socius criminis qui admittitur cõtra socium, vide Hypp. l. j. §. final ff. de quæst.

2 Secundùm Host. Et sic per hoc pro dictum Tã. in 2. cõpila. de sim. quis. & de hær. ad abolẽ. 2. Io. And.

exinde non fuerint assecuti [a].

¶ Idem.

¶ Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi. & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PRæsentium [b] auctoritate mandamus, quatenus in causa quæ inter abbatẽ & conuentum [c] sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte [d], & Priorem & conuentum de † Paldigen. Lyconen. † diœcesis ex altera [e] (super eo quòd iidem abbas & cõuẽtus, se ab ipsis Priore & cõuentu de Paldigen. possessione [f] subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos: & super irritanda quadam compositione [g] olim inita inter partes: & rebus [h] aliis) vertitur: ab eisdem abbate [i] & Priore nomine suo, & in animas conuen-

† Al. lẽs. de Spaldingen. Lincolnien. diœcesis. † Lingonic. Lincolnen.

bus potest intentari remedium possessorium, non tamen directum, sed vtile: quod remedium possessorium vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis, sed tamen est idem effectus. Nota quòd si subditus recusat obedire superiori per illam recusationem dicitur spoliare superiorem illa subiectione. Nota quòd prælatus agit pro se & conuentu suo: quia forte hæc erat causa ardua, quam non poterat deducere sine consensu rationabili conuentus, in c. 1. de procu. in ant. secus si esset causa levis, vt in cap. edoceri. de rest. in ant. modo quando prælatus agit pro ecclesia, dicitur causa grauis, & tunc prælatus iurat in animam suam & conuentus. Not. quòd sicut reus compellitur respondere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento: sic à similiter actor compellitur iurare suas positiones veritatem cõtinere per verbum, credit: videlicet quòd credit suas positiones continere veritatem, & ista sunt intelligenda nisi esset causa spiritualis: tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quòd credit suas positiones veritatem continere. No. quòd licet regularit sine faciendæ positiones post litem contestatam sint tamen non fuerint factæ, sed actor produxit suos testes: testibus productis & examinatis potest actor petere, vt reus respondeat suis positionibus: nam forte probabit per positiones quod non potuit probare per testes. Mo. quòd cum quis vult producere testes, debet exprimere nomina testium, & secundùm communem opinionem doctorum debet exprimere articulos & testes per quos intẽdit probare. Nota quòd reprobans testes debet dicere in specie crimina, & contra quos testes opponit illa crimina, & per quos testes intendit illa probare. Not. quòd possum testes reprobatorios reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: aliàs esset processus in infinitum. Nota finaliter, quòd in eodem libello possunt accumulari & peti diuerse res & intra: vide de elect. querelam. gl. in verbo personalibus. in c. fi. de reser. & Ino. in c. constitutus. de rest. in Inn. Dom.

¶ Prima gl. summat.

¶ *Præsentium.*] Sunt tres partes. Prima tractat de positionibus iuramento, & responsionib. ipsarum: Secunda: ibi, *Testes*, de testibus reprobatoris probatoriorum. Tertia: ibi, *Si vero*, de reprobatoriis reprobatoriorum.

CASVS. Orta lite inter abbatem & conuentũ sancti Nicolai Andegauẽ. parte ex vna, & priorem & cõuentum Lyconen. in possessorio. nam dicebat Abbas & conuentus sancti Nicolai quòd ille prioratus Lyconen. fuberat monasterio sancti Nicolai: quodque monasterium sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis per tempus sufficiens ad inducendum præscriptionem, & quòd à paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitam obdientiam, & sic intentabant interdictum vtile pro recuperando possessorio: Ista causa fuit euocata ad Papam: quod fieri potest, vt in c. vt nostrum. de ap. in antiq. & fuit processum in causa, interantum quòd fuit facta litis contestatio. Fuerunt factæ productiones testium, quia positiones nõ fuerunt immediate factæ post litem contestatam: nam illud non est necessarium, vt in c. 1. de iura. cal. postea abbas voluit facere suas positiones, vt in illis prior Lyconen. responderet personaliter: vnde Papa cõmisit auditionem positionum archiepiscopo Rothomagen. cui mandauit Papa, vt ipse exigeret iuramentum de calumnia & veritate: quia vtrũque est præstandum in causis spiritualibus, vt d. ca. 1. de iura. cal. & faceret ipsum priorem respondere positionibus figillatim: Et si prior vellet producere testes reprobatorios contra testes abbatis productos in principali, eos reciperet & examinaret: Et sit abbas vellet producere aliquos testes ad sustinendum alios primos testes super principali productos, i. los similiter reciperet & examinaret secundum suos articulos & interrogatoria partium. *Possessione.* id est, quasi possessione: quia vera possessio solum cadit in his rebus, quæ possunt videri oculo corporali, & palpari. modo subiectio non potest palpari: ideo non potest dici vera possessio: sed quasi possessio. *Quam super positionibus.*] Nam partes ante commissionem dederant Papæ suas positiones articulos & interrogatoria: & omnia ista inseruit Papa in sua bulla. *Contradictione.*] Vnde sciendum, quòd licet pars contra quam dantur positiones, possit illas impugnare & dicere captiosas: tamen quia Papa admiserat positiones: ideo mandat archiepiscopo, vt non admittat partes ad impugnandum positione. *Syndico.*] Sed ad quid interrogatur syndicus? Dicendum quòd responsio syndici corroborabit responsionem prælati & conuentus: sed si non sit conformis, sed contradicat: tunc standum erit responsioni prælati & conuentus, & non responsioni ipsius syndici. *Articulus.* Articulus hic dicitur pars intentionis ipsius partis. scilicet actoris vel rei. *Interrogatoria.*] Vnde partes communiter dant interrogatoria generalia: de quibus, in gl. aliquando etiam dant interrogatoria specialia: & ista interrogatoria sunt ad reperiendum testes in variatione & falsitate. *Specificatione.*] Nam ille qui vult reprobare testes contra se productos, debet specificare crimina: & contra quos testes opponit illa crimina, & per quos testes intendit illa probare: quia debet hoc modo dicere: dico talem testem adulterum, & intẽdo probare per illos testes. Nota primo ex isto textu, quòd licet in rebus incorporalibus quę non possunt tangi nec videri, vt inst. de reb. corp. & incorpor. non fit vera possessio: pro ipsis tamen incorporalibus potest intentari remedium possessorium, non tamen directum, sed vtile: quod remedium possessorium vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis, sed tamen est idem effectus. Nota quòd si subditus recusat obedire superiori per illam recusationem dicitur spoliare superiorem illa subiectione. Nota quòd prælatus agit pro se & conuentu suo: quia forte hæc erat causa ardua, quam non poterat deducere sine consensu rationabili conuentus, in c. 1. de procu. in ant. secus si esset causa levis, vt in cap. edoceri. de rest. in ant. modo quando prælatus agit pro ecclesia, dicitur causa grauis, & tunc prælatus iurat in animam suam & conuentus. Not. quòd sicut reus compellitur respondere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento: sic à similiter actor compellitur iurare suas positiones veritatem cõtinere per verbum, credit: videlicet quòd credit suas positiones continere veritatem, & ista sunt intelligenda nisi esset causa spiritualis: tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quòd credit suas positiones veritatem continere. No. quòd licet regularit sine faciendæ positiones post litem contestatam sint tamen non fuerint factæ, sed actor produxit suos testes: testibus productis & examinatis potest actor petere, vt reus respondeat suis positionibus: nam forte probabit per positiones quod non potuit probare per testes. Mo. quòd cum quis vult producere testes, debet exprimere nomina testium, & secundùm communem opinionem doctorum debet exprimere articulos & testes per quos intẽdit probare. Nota quòd reprobans testes debet dicere in specie crimina, & contra quos testes opponit illa crimina, & per quos testes intendit illa probare. Not. quòd possum testes reprobatorios reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: aliàs esset processus in infinitum. Nota finaliter, quòd in eodem libello possunt accumulari & peti diuerse res & intra: vide de elect. querelam. gl. in verbo personalibus. in c. fi. de reser. & Ino. in c. constitutus. de rest. in Inn. Dom.

¶ Prima gl. summat.

¶ *Præsentium.*] Hæc decretalis est practica, & per aduocatos optime scitur. & ponit modum remissionis curiæ, & dat modum super positionibus iurandi, & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi: & modum testes probatorio reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quòd hæc decretalis melius scitur per practicam quam per doctrinam.

c ¶ *Conuentum.*] dic vt 3. de reser. edoceri.

d ¶ *Ex una parte.*] & actores.

e ¶ *Ex altera.*] & reos, vt patet per sequentia.

f ¶ *Possessione.*] id est, quasi possessione 3, quia de incorporalibus agebatur ff. de vsuc. sequitur. §. si viam. & de hoc 3. de for. compet. conquestus. [Vnde canon 16. q. 1. reuertimini §. si quis doctus. dicit, quòd scientia possidetur.] Et not. secundum Inn. quòd hic agebatur possessorio, & tamen iuratur de veritate, quod est contra id quod opponit Bern. 3. de iura. calum. cap. 2. in gl. 1. in fi. & 7. de rest. spol. litteras. sed non prohibet hic iurari. [scilicet de calumnia.] Et hodie iurandum non est per id quod habes 3. eod. lib. & tit. cap. 1. [scilicet de iuramento calumniæ.]

g ¶ *Compositione.*] si amicabilis fuerat, valere poterat: Secus si fuisset transactio. 3. de transa. super eo. de hoc de præb. nisi essent [secundùm Hostiensem.]

h ¶ *Rebus aliis.*] commissio facta cum hac clausula non extenditur ad maiora quod dic, vt 3. de reser. se des.

i ¶ *Abbate & priore.*] vtraq; n. pars perit positionib. suis, q̃ eos q̃ principales erant & melius veritatem nouerant, responderi; & ideo super his scripsit Papa Rothomagen. archiepo. vt sequ-

§ Gl. sequitur Do. Petr. de Ane not. q̃ libellus si variat in quo dicitur possessio, quando dicendum esset quasi possessio. F.

tur

tur.ad hoc ẽ.de iur.cal.in pertractandis.ff.de proc.ſi actor.

¶ *Gl.ſeq.reci.per obtect.& not.duo.*

2 ¶ *Consentaneum.*]i.ſingulorũ de conuentu, vel maioris partis: quia conuentus ſicut vniuerſitas non habet animam. ℣. de ſent. exc.Romana.§.vl. Nouus nouum vt prælatus iuret in animam ſuam & fratrum vel maioris partis:olim ſolus prælatus præſtabat hoc iuramentum d hoc ẽ.de cle. dudum.2. Et nota.ex hac littera,q̃ cõfeſſio ſolius prælati 1 non nocet eccleſiæ: quia nec etiam confeſsio minoris partis,cũ hic dicat, vel maioris,&c.& facit de his quæ ſi.à ma. par.cap.c.1.

¶ *Gl.ſe.reci. per q. ponit epi.Inn. & contrariam Hoſt.primam approbat.*

b ¶ *Ipſorum.*] ibidẽ reſidentium ſecundũ Inno.Ad hoc.10. q.2.c.ea enim.§ hoc ius porrectũ. Hoſt. contra,dicẽs abſentes vocandos,ſi poſſint commode vocari.de elect.quia propter. facit pro eo ℣.de præb.cum in eccleſiis.ſed opi.Inn.credo veram per decr.ẽ.ſi. lide of.or.quamuis ibi,prout ſunt in electionis negotio,&c. Si in omnib.tractatib.vocandi eſſent abſentes,non video quare expreſsiſſet negotio electionis plus quam de aliis tractatib.Speciale 2 ergo videtur in electionib.& receptionib. & in caſu ipſius decr.quamuis.quòd debeant abſentes vocari. alias non.10. q.2.c.ea enim.§.hoc ius porrectum.

ADDITIO. Ad hoc quod no,de ma.& obe.c.ſi.in 3.gl.& vide quod dixi de no.op.nun.c.2.in gl.ſi.ẽ.ver. præſidentes.Inn. (de quo in præ.huius gl.) dicit,q̃ nõ ſufficit q̃ in aliqua poſitione cõſentiat maior pars iuranteumenſi eſſet maior pars cõuentus ibidẽ reſidẽtis.Et eſt hoc ea ratione,quia minoris partis confeſsio nõ poteſt præiudicare toti conuẽtui.Ioan.And.

c ¶ *Ponendo.*] quia etiam ponens contraria periurus eſt.℣. tit. prox.c.vlt.

d ¶ *Tranſmiſſis.*]quib.nil opponi poterit:cum ſint examinatæ & approbatæ per Papam.35.q.9.Apoſtolicæ.C.de teſta. omnium. & hoc eſt quod ℣.ſequitur,nulla prorſus,&c.

ADDITIO. Sic & bulla Papæ omnium ſuſpicionem excludit,vt dicit Inn.de fid.inſtru.ex parte.Archidiaconus.

¶ *Gl.ſeq.ſolvit duas quæſtiones.*

e ¶ *Illæ.*]quia tractabant illas cum conuentu:ſi autem ſcientia prælati eſt contraria reſpõſioni cõuentus:dicat, ex parte conuentus ſic dico:ſed ſic ego credo vel dico.ad hoc ff.de adm.& peri.tu.quotiens.§. ſicut. ſecundùm Hoſt.Si autem eſſet in iudicio tanquam prælatus:habes ẽ. de poſtu. bonæ.2. de præſcr. c.vl.54.diſt.generalis.Sed in caſu præmiſſo cui reſponſioni ſtabitur?Dic q̃ reſpõſioni cõuentus: cum prælatus hoc reſpondeat vt pars conuentus,& maiori parti ſit ſtandum, vt ℣. dixi.

ADDITIO. Secus ſi ſuper his ageretur,quæ diuiſa eſſet ad ſolum abbatem ſpectantia. ẽ. de reſcr. edoceri. ſed hic patet, quòd iſta erant communia ſecundùm Inn.& Hoſt.

f ¶ *Preterea.*]aliàs poſtea,aliàs præterea:quaſi dicat, diximus q̃ reſpõdendũ eſt poſitionib.voluimus inſtruere iudicem quomodo habeat facere reſponderi,& ideo dixit,præterea.

g ¶ *Sigillatim.*]quia poſitio habens plura membra,in vno falſa,in alio vera poſſet eſſe:& ſic copulatiua 3 poſſet hic negari, vt dixi ẽ.ti.prox.c.vl.ff. de reb.dub. ſi is qui ducenta. §. vtrum. Et ponens debet ponere certum,& reſpondẽs reſpondere certum.ff.de confeſſ.certum. Et omnis diſiunctiua eſt incerta. ff. de ver.obl.vbi.§.illud.ff.de iniu.prætor edixit. §. quod autem.

ADDITIO. Inn.hic per litteram,ſuper quolibet.notat non ſufficere poſitionẽ negari, niſi ad ſingula reſpõdeatur in poſitione contenta.Idem Fet.& Ab.& dicit Hoſt. hoc æquum cõtra cauilloſam ſubtilitatem aduocatorum, ſumptam ex dicto §.vtrũ.Dic etiam, quòd forſan cauſam dedit ipſe huic edicto in cauſa quam habuit cum Hoſpitalariis.Ioan.And.

h ¶ *Sufficienter.*]ſcilicet ſigillatim & clare reſponderi,& ſi reſpondere nollent,haberentur pro confeſſatis.ẽ.ti.prox.c.vlt.

ADDITIO. Et dilucide,& nõ ſolum de ſcientia, ſed etiam de credulitate ſecundùm Hoſt. dicentem, quòd quicquid dicatur iurans de veritate,reſpondere debet de credulitate. Inducit iura,quod non credo.Ioan.And.

i ¶ *Contradictione.*]rationem dixi ſuper verbo,tranſmiſſis.

¶ *Gl.ſeq.]ſtatim quæris,& ſoluit.*

k ¶ *Quid ſciat.*] q̃ ſi titubat,habebit diem ad deliberandum.ff. de pet.hær.ſi debitor.& ſi præſumptio 4 eſt de malitia, poteſt iudex exigere iuramentum ab eo,q̃ malitioſe hoc non petit. ẽ.e.li.de iur.cal.c.2.in fi.ſi autem animum ſuum ad aliam partem applicare neſciat:tunc poterit dicere,neſcio vel negatiue reſpõdere,vt ſi quæratur,ſi talis viuat dicat,nõ credo,nõ ſequitur propterea q̃ credat ipſum mortuum, ſecundũ Inn. & Hoſt. tunc enim titubat non credẽs hoc vel illud.

¶ *Gl.ſe.querit & ſolut ſecundum. Bern.*

l ¶ *Inquiras.*]Quid ſi ſyndicus 5 confiteatur contrarium eius quod prælatus cõfeſſus fuerat: licet alij aliter dixerunt. Dic ſecundùm Ber. potius ſtãdum confeſsioni plati & capituli,quam confeſsioni ſyndici quinõ iurauit:ſi vero concordet cũ platõ, ei confeſsio adiuuat, [hoc placet Arch.]

m ¶ *Articulis.*] Articulus vocatur pars intentionis,continens id quod actor probare intendit.facit ẽ.de teſti.veniens.2.

ADDITIO. Vnde ſecundum quoſdam articulus eſt nomen græcum, & ſonat indiuiſionem: inde membra quæ non diuiduntur in alia membra,dicuntur articuli,vt in articulis digitorum.ſic.℣.de hær.accuſatus.in prin.Et ſic hic dicitur articulus: quia arctat,ideſt,arte componitur.Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi de hær. cum Chriſtus. arctat ad reſpondendum.de hoc hic. Aliis modis ſumitur articulus, de quibus dantur verſus:

Articulus color eſt breue membrum, dictio græca.
Articulus numerus per denos multiplicatus:
Momentum articulus:preſſuráque dicitur eſſe Ioan.And.

n ¶ *Producentes.*] iuratos tamen: aliàs teſtimonium ipſorum non valet,etiam ſi eſſent religioſi. ẽ. de teſti.nuper. niſi iramentum remitteretur a patre,vt e.ti.tuis.

o ¶ *Partis alterius.*]ſcilicet,ſancti Nicolai.

p ¶ *Productos.*] coram Papa vel iudice ab eo dato.Et ſic not.q̃ confeſſata erat lis:aliter non valet teſtium receptio. ẽ. vt lit. non cont.in rubro & nigro.Et ſic no.q̃ licet ſtatim poſt litem cõteſtãdũ ſit de calumnia,vel de veritate dicenda,ſecundum quòd requirit cauſa:& faciendæ poſitiones ante probationes:ſi tamen hoc omiſſum fuerit, adhuc poſt probationes fieri poterit.ad hoc ẽ.e.li.de iur.cal.c.1.huc enim poſt teſtes receptos.& de veritate iuratur,& ſiunt poſitiones.

ADDITIO. Vt refert Io.Mo.ẽ.ti.2.c.1.quidam dicebant cõtrarium,quaſi aggrediendo probationem teſtium,ſibi pars præcluſerit viam ponendi.An decre.1.de iura.cal.reſpon.iurari de calumnia non propter partem tantum: ſed propter vtilitatem publicam,cuius intereſt lites dirimi: ſed poſitiones ſunt tantum fauore partium.allegd.de fo.comp.ſi diligenti. cum ſi.Ipſe dicit tenendum cum gl.ne probationis copia fic angustetur. C.de hær.l.pe.in fi.Ioan.And.

q ¶ *Nomina.*]ne eſſe poſsit variationi locus.ẽ. e. de reſcr.c.2.Et continebatur iſto modo: Itendit talis probare talem teſtem adulterum, pro eo quòd talem vxorem talis publice in ſuam tenuit concubinam,& hoc probare vult per A.B.C. Item intendit probare:quòd T.eſt periurus quia deieranit corruptus in tali cauſa,& hoc vult probare per D.E.F. & ſic de ſingulis, quia vnus teſtis neſcit omnes articulos intentionis, ſed interdum alterum tantum:& ſi vellet alios quàm nominatos inducere,vel alios tranſponere,non credo quòd poſsit ſecundùm Hoſt.arg.ff.manda.l.diligenter.ẽ.de reſcript.cum dilecta ℣. de præb.cui de non.

¶ *Glo.ſeq.recitatur per quæſtionem.*

r ¶ *Ad Kalendas.*]& non vltra.ẽ.de prob.licet. nec poſſunt iſti delegati terminos prorogare,niſi partes ambæ in prorogationem termini conſentirent.ẽ.de of.dele.de cauſis.

ADDITIO. Secundum Hoſt.Idem Ioan.Mon.& Arch.

¶ *Glo.ſeq.dicit quid ſit interrogatoria.*

ſ ¶ *Interrogatoria.*] Interrogatoria ſunt quæ facit pars teſtibus productis contra ſe,& dantur ſuper articulis, de quibus præmiſſum eſt, & formantur ſecundùm circunſtantias cauſæ & perſonarum productarum,vt in d.c.licet.§.1.ẽ.de probat.& ẽ. eod. cap. cauſam.1.& cap. per tuas.vnde datis articulis petit pars terminum ad dandas interrogatorias:quia terminus tam ex præ

1 Scilicet nõ habẽtis mãdatũ à capitulo.nunc enim præiudicaret, vt no.17.di. de Cõſtantinopolitana.niſi probaretur error. ℣. de confeſ.c. ſi. Ioan. An.

2 Exẽde gl. ad omnes caſus conſimiles & arduos,vt vult Abb in c.1. de his quæ ſi.à ma. par. ea. vide late Feli. in c.10 omnes de cõſt.& in c. poſtoralis. de reſc.

3 Vide Feli. in c.j.ex. de reiud. & Alex.cõſ.133. co.5.

4 Vide Dec. in c.licet. ex. de prob.

5 An confeſsio ſyndici p̃ iudicet,vide Ale.cõſ.68. vol.2.

6 Non enim ſufficit dicere, excipio cõtra teſtes q̃ ſunt de ca hib. criminibus, &c.ſed ſigillatim & nominatim debet expimere ã quo eaſque. Vnde dicit lex, deſignãdum eſſe dolo ſit factũ.ff. de dol ſi ex dolo.§.vl.ad hoc de cle. per inquiſitionẽ in pri. ℣.de ſen. ex. eqm.cõſtitutionem.cum concor.Ioa. And

prædictis iuribus dari debet, quàm consuetudine generali, quæ est optima, &c. ff. de legi. si de interpretatione. de consuet. cum dilectus Et fiunt interrogatoria hoc modo: Si dixerit testis verum esse quod primo intentionis articulo continetur, quæratur ab eo quomodo scit, & si ibi præsens erat, & ad quid ibi erat, & si vidit: potuit enim præsens esse, & non vidisse. Item quo anno & die id fuit factum: Item in quo loco, qua domo qua parte domus, & an domꝰ illa sit terranea, vel in solario, & qui erant ibi præsentes: Item si cognoscit illum [1] de quo testificatur, & cuius ætatis, staturæ, & coloris: & his similia, secundū quod faciunt ad factum. Et hæc in terrogatoria de consuetudine & de iure non dātur parti aduersæ [2], ne posset super his instruere testes suos, sed iudex per se, vel per assessorem examinat illa: & si quæ reperit superflua [3] vel impertinentia illa resecat: hic autem non habebit locum resecatio cum sit approbata per Papam, vt de articulis superius dixi.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierēt, faciat iudex quæ habentur 5. eo. cum causam. Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ, vide quod ibi dixi super 8. gl. Consuluit Host. quòd potius fiant superflua, quàm omittatur aliquid necessarium, vel vide hoc dicitur propter decret. per tuas. 5. c. quia si fuerit factum interrogatorium, & ipsum negligenter, vel dolose, non obstante publicatione repetetur: secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura resecabit, quam expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notariis & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberent. C. de fideinstru. Auth. apud eloquentissimum. cum ad minus committere deberent personis discretis, idoneis & honestis. 5. eod. si qui testium. de test. cog. c. 1. de confess. & affi. c. 1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia, quam testium examinationem. 42. distin. quiescamus. §. circa maiora. Sed quia id est onerosum, ideo facile cōmittitur: etiam per eos qui spurtulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secundum naturā. de cler. coniug. diuersis. 3. de præb. cum hi. Ioan. And.

a ¶ *Specificatione.*] Nota pro specificatione obiectorum. ad idem 5. eo. lib. de elect. vt circa.

b ¶ *Et aliorum obiectorum.*] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quæ impedibantur testes esse, puta quòd erant vel fuerant aduocati, vel procuratores in causa. 3. c. proxim. vel quòd erant minores. 4. q. 3. c. 2. vel his similia.

ADDITIO. De quibus plene in Spec. de teste. §. 1. Io. And.

c ¶ *Conuentus.*] originales actores.

d ¶ *Producendos.*] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ *Proximo*] intelligebatur si non fuisset appositum. ff. de ver. oblig. cum qui kalendis.

f ¶ *Examinare* 4.] secundum interrogatoria prioris & conuentus Spaldigen. vt 5. in prox. casu dictum est.

g ¶ *Simili.*] de qua dictum est 5. prox. vers.

h ¶ *Obseruata.*] hos autem testes non licebit vlterius priori & conuentui reprobare vt 5. de testi. licet dilectus.

¶ *Glos. seq. queritur, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Iuramento.*] sed quare exigitur iuramentum à procuratore abbatis in hac reprobatione, & non in prima reprobatione, quam fecit prior contra principales testes abbatis? Sol. potius præsumitur quòd hoc fecit abbas ex malitia quam prior, qui primo reprobauit testes 5 super principali productos, quali pronocatus velit vlcisci: & ideo propter illam præsumptionem hoc exigatur iuramentum. finā. de restit. spoliat. litteras. secundum Ber Sed dic quòd hoc est in potestate iudicis per prædictum decret. & per cap. de iuram. cal. c. 2. in fin. 5. eo. lib. vnde & in prima poterit exigere si sibi videbitur, & in secunda omittere si sibi videbitur: iste autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

k ¶ *Precedant*] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non: scilicet, cæterum nobis sub sigillo tuo.

mus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim specificatione [a] criminum & aliorum [b] obiectorum sibi in eisdem articulis contentorū. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus [c] aliquos testes eorum te produxerint cōtra testes † ab eisdem priore & conuentu producendos [d] iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testium productorum prioris & conuentus in eadem causa † produxerint) recipere, ac eos vsque ad kalendas Februarij proximo [e] futuri diligenter examinare [f] procures: simili [g] specificatione criminum, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & conuentus obiecta fuerint) obseruata [h]: prius tamen præstito iuramento [i] à procuratore dictorum abbatis & conuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant [k].

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iudici videatur. Dominic.*

CAP. III.

ROmana [l] ecclesia: & infra. ¶ In appellationis [m] manus Pontifex in contrarium, dicens, quòd ille qui fuit procurator in causa principali, nō potest esse testis in causa appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, q̄ nō potest esse testis in causa appellationis. Sed quid? Ponamus q̄ in causa appellationis ego appellans probaui meū intentum per vnum testem non suspectū, sed omni exceptione maiorem, & sic probaui intentionem meam semiplene: verum iudex in supplementū semiplene probationis debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Respon. Rom. Pontifex, q̄ non: immo est in eius arbitrio. Nota primo ex hoc cap. q̄ procurator nedum in prima instantia repellitur à testimonio: sed etiam in causa appellationis: & ratio est, quia non solum causa principalis in qua fuit procurator, censetur causa sua, sed etiā causa appellationis, & propter affectionem, quam ipse habet ad causam nam ita faciliter deieraret pro commodo partis, sicut p̄ suo: quia procuratores communiter asserunt partibus suis, quæ illos constituunt, quòd ipsæ partes habent bonam causam, & q̄ obtinebunt in causa: Et eadem ratione aduocatus non potest esse testis. Nota insuper, quòd iudex non arctatur ad deferendum iuramentum necessarium habenti præsumptionem pro se. Nota quòd iuramentum in defectum plenæ probationis non debet deferri, nisi primo adsit præsumptio pro altera parte. ad hoc de iureiur. in cap. fin. Nota finaliter quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quàm alteri. de quo plene Ioan. And. in d. c. fin. Dominicus.

l ¶ *Romana.*] duo sunt huius decret. dicta & breuia, & idcirco eam non summo.

¶ *Glos. seq. per recitetur quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa quam exprimit, & ei respondet.*

m ¶ *Appellationis.*] fuit causa dubitationis: quia alia videbatur causa appellationis à principali propter aliū iudicem & alium procuratorem & aduocatum, qui frequenter in ipsa interueniunt: quia non tenentur procurator vel aduocatus principalis causæ defendere causam appellationis, vt no. 5. de procur. non iniuste. & 2. q. 6. cap. si autem. §. secundam, & facit quod dixi 5. de iur. cal. c. 1. resp. sed non est alia. Vel licet sit alia quo ad quid, tamen procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis non debent testimonium ferre: ne memores sui officij forte contrarium asserant veritatis: sicut & aduocatus nequit esse iudex ne affectionis suæ memor, &c. C. de assess. l. nemo. 3. in fi. Et iudex in causa quam iudicauit non potest esse testis 6. 2. q. 6. Statutum. vbi de hoc. quod intellige secundum determinationem decr. 5. c. dilecto. & c. cum à nobis. in vno ergo & eodem negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet. de cle. coniu. diuersis. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. 2. q. 1. in primis. de vers. si. forus. cum simi. in testem ergo multo fortius non recipietur talis in principali per iura prædicta.

ADDITIO. De hoc in Spe. de test. §. illud vers. item q̄ fuit

1 Nam si nō cognoscit, si valet. gl. 1 ca. cū 3. de testi. Philip. & Do. Font.

† Nota q̄ iudex pōt pōgere terminū ad reprobādas personas testiū ante publicationem attestationū: nā attestationes publicatæ si erant, q̄a iudex eas cās tenebatur remittere. Per. de Anc. Fōr. † Dictio, cā, deest in antiq. cod.

2 Tene mentiēdā volunt Inn. in c. per tuas. 5. c. Ph. & Do. Font.

3 In dubio tñ non resecantur superflua, secūdū Doct. de iu. ca. per tuas. Font.

4 Et an sit differētia inter recipere & examinare, vide Dec. in clicet. de prob.

5 Vide Abb. in c. præsi. n. num. 6. 11. de testi.

6 Sec' in alia. ff. eo. ob carmen. § j. Innoc. dicit hic Franc. q̄ notarius qui scripsit acta bene potest esse testis: al leg. q̄ nō. est prohibitum, vt decr. cum Io de fid. instr. Io. And.

in eadem causa. Ioan. And.

a ¶ *Fuerat.*] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum testificari poterit. ꝛ. e. dilecto. Idem in aduocato. & de hoc etiam no. ff. eo. l. vlt.

¶ Gulielmus primo finit duo dubia, quorum secundum incipit primo. secunda quæ t & soluit. Ioan. And.

b ¶ *In testem.*] intelligas pro ipso appellante: nam pro appellato bene recipietur ꝛ secundum Ber. & mod. [& Accursius in præall. l. fi. ff. eo.] Tum quia ratio phibitionis cessat: tum quia non reperitur prohibitum: & edictum de testibus prohibitorum est. ff. eo. ri. l. ꝛ. Et in isto casu quando procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico ꝙ deponat etia pro appellante: quia iurat pro vtraque parte dicere veritatē. ad hoc ꝛ. eo. in c. de testib. & C. de quæst. l. prudē. & dixi j. de regu. iu. quod ob gratia [Pro hoc C. de temp. in integ. restit. l. petendæ. Arch. inducit quod no. Inn. & Host. ꝛ. de excep. cum venerabilis. super verb. instrumentum.] Quid de procuratore ad negotia? Dic secundum Host. quòd in negotio quod procurauit de consensu partis, potest admitti sicut & iste: & sicut mediator in quib. de testi. ꝛ. quoniam vero. colla. 7. in alijs admitteretur etiam parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eo. l. ꝛ.

† intelligē ꝙ appellato nā extra bā posset recipi. not. l. ꝛ. ff. & li & po. facit glo. di scipina. 41. dist. Per. de Ane Font.

ꝛ Idē eōuer so. vt procurator vel aduocatus appellari recipiat pro appellante: & tunc erit pro appellato de ponet. Ioan. And.

† De intellectu vide De ex. in rub. dē consti. j. lect.

† In antiquis codicibus hæc ꝓpositio cōsiter legitur ita, ꝙ ipsarū plati cū primo ad ecclesia ipsi accedunt, vel cū de recipiendis ibidē nouis canonicis agitur, nec ꝑ eos ad mittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipsis nisi iurent, &c.

Cōtinuatio dom Heliç.

ADDITIO. ff. de iur. fisci deferre. ꝛ. Iidē decreuerūt. Io. Mon. nam ve dicit Arch. administrator bonorum ecclesiæ de contractu per ipsum celebrato testificari potest all. 14. q. 2. c. 1. ver. cæterum. & not. Bart. Brix. in q. venerabi. 47. aliquis erat administrator. Ioan. And.

c ¶ *Præsumptione.*] puta quia habet vnum testem. ꝛ. de præs. ex insinuatione. 24. q. 3. si habes. ff. de do. præleg. l. Theopompus.

ADDITIO. secundum Inn. qui etiā ali. ff. quemad. test. aper. l. 2. in fi. & idem Host. Ioan. And.

d ¶ *Inhibetis præsumptum & ipsius causæ circumstantiis.*] quod dic, vt no. ꝛ. de iureiu. c. vlt.

causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat a non recipiatur in testem b †. ¶ Neque indistincte ipsi appellanti (præsumptione c faciente pro eo.) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis d personarum, & ipsius causæ circunstantiis, id fuerit faciendum.

TITVLVS XI.

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ Prælati, canonici rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiæ seruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

CAP. I.

Contingit e † in nonnullis ecclesiis de earum cōsuetudine f obseruari, quòd † nec ipsarum Prælati (cum primo adeccleſias ipſas accedunt g) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis h ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta i & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus k, castris, & terris, in suis potestatibus l, rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa m † iurauerint) nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in statutis & consuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati n †: ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur: cum iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum o, instituturum: Hac generali constitutione animarum vnum in quo iuramentum est permissum: quia regulariter non est permissum iurare sine causa: alias esset iurare temere & in vanum, sed cum iusta causa est iurandum: sicut prælatus in receptione sua iurat seruare statuta illius ecclesiæ ad quam promouetur: & iurando nō peccat, etiam si illa statuta sint irrationabilia: dum tamē non habeat animum seruandi statuta irrationabilia, alias enim ratione deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vtrū, ꝙ iuramentum scholaris vel canonici, vel prælati seruandi statuta, intelligitur de statutis rationabilibus & licitis: nā iuramētum refertur ad licita & rationabilia: tamen si quis referat intentionem suam ad illicita, non tenetur illa obseruare: tamen peccauit mortaliter, temere iurando, & propter intentionem depraua tam. No. quòd appellatione rectorū, cōprehenduntur & illi qui præficiuntur administrationibus laicorū. ad hoc tex. j. de hær. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. ꝙ potestates & officiales dignitatum temporalium non confirmantur: sed administrationem habēt ex sola admissione ad talia officia. probat tex ibi, admittatur de quo aliquid per doc. ꝛ. de iud. c. fi. Dom.

† An sic differēria iurare simpliciter obseruare statuta vel contenta in statutis, vel ꝙ in statutis, vide Fel. in c. cū accessissent. de cōstit.

† Quæ statuta obuiāt ecclesiasticę libertati vide in ca. fin. de ins. eccl. j. e. & ca. grauē. de sen. excō. Font.

¶ Ultima glosa finitur.

e ¶ *Contingit.*] Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiæ seruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

f ¶ *Consuetudine.*] ad hoc ꝛ eod. clericus.

g ¶ *Accedunt.*] in quo accessu antiquas ecclesiæ consuetudines seruare debent, vt ꝛ. de præb. dilecto.

h ¶ *Recipiendis.*] ad hoc vocari debent absentes. j. de præb. cū in ecclesiis. nisi consuetudo esset in contrarium, vt ibi. Io. And.

i ¶ *Scripta* ꝛ.] potes singula singulis referre.

k ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorum ambitu terminantur. j. de sent. excommun. si ciuitas.

l ¶ *Potestatibus.*] qui gladio vtuntur ad malefactorum vindictam & laudem bonorum. de homic. postulasti. & de maior. & obed solitæ. & tunc minister est Dei, vt 23 q. 5. miles. & cap. sequentibus.

m ¶ *Clausa* 3.] in hoc erat morbus. & si iurant solum seruare statuta edita, ad edenda sacraméta non tenētur, vt ꝛ. e. cit. c. pe.

n ¶ *Libertati.*] & ideo statutarij excommunicati sunt si infra duos menses ea de statutis deleri non fecerint, vt & qui tales consuetudines vel statuta seruare faciunt, vt ꝛ. de sent. excom. nouerit. Ad hoc j. de immu. eccl. cap. 3. 4. & 5.

ADDITIO. In quibus consistat libertas ecclesiæ, remittit Arch. ad ibi no. per Innoc. Ioan. And.

o ¶ *Vinculum.*] ꝛ. eo. quanto. 22. q. 4. inter cætera. ad hoc j. de regu. iur. in malis. & c. non est obligatorium. Sed de appellationibus dicitur ꝛ. de app. ad nostram. & cap. cum speciali.

ADDITIO. Prædicta regula, in malis. probat cum suis concord. ꝙ promissio in malis non obligat: ergo nec iuramentum adiectum, vt in regula seq. secundum Io. Mon. remittit Arch. ad eo. comp. si diligenti. ad finem. ꝛ. eo cum contingat. Ioan. And.

ꝛ Do. reprobat gl quia sic referendo esset in contrarium: vnde not. ipse ꝙ scripturā nō est de essentia legis. Font.

ꝛ Phil sequitur gl. dicē si simpliciter iurasset seruare statuta: quia est stricti iuris iuramētū fac. c. veritis. & c. qui contra ꝛ. eo. Font.

periculis obsistere [a] cupientes, præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non præstari. Et talia iuramenta ea intentione [b] facienda vel facta, vt etiam illicita vel impossibilia [c], seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiam sub tali intentione præstari non possint absque diuinæ maiestatis [d] offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruãda duntaxat licita, possibilia, & non obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantium referri debet intentio. ¶ Declaramus [e] † quoque iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercunque, & sub qualicunque † verborum forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ nõ obuiantia † tantum extendi: ipsosque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura iuris canonicum quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.

CAP. II.

LIcet mulieres [f], quæ alienationibus dotium & donationum [g] propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio [h] iuramẽto firmantes seruare iuramentum huiusmodi non [i] vi nec dolo [k] præstitum, de iure canonico [l] teneantur: quia tamen quidam iudices seculares [m] eas contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis constet legitime de huiusmodi iuramẽto †: Nos animarum periculis obuiare [n] volentes, eosdem iudices ad seruandum hoc ius canonicum [o], per locorum ordinarios censura ecclesiastica [p] decernimus compellendos [q].

¶ Idem.

¶ Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directe, (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel rarum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Ioan. And.

† Nec gñalis principis confirmatio trahit ad illicita, & aliàs de quibus in tex. Ale. cõs. 59. volu. 1. & Deci. consil. 17. nõ facit prohibitio iuris canonici: sed obligatio acquisita de d.c. cum contingat, si in c. fi. de præs. in ant. Not. q in materia cõcernente animã si ipse laicus velit seruare leges: recurritur ad iudicẽ ecclesiasticũ, vt eũ compellat ad iudicandũ secundum canones & non secundum leges. Nota q in obseruantia iuramenti attenditur dispositio iuris canonici, & non ciuilis. ratio hic assignatur propter peccatum. Nota finaliter, quòd quis præcise cõpellitur seruare iuramẽtum licitum & obligatoriũ, ad hoc d. c. cum contingat. ne prælat. vic. suas. cap. querelam. Domin.

† Vide no. p Rom. singu. 498. inc. vbi iuramẽtum. & 499. inci. tu scis. & p Io And in c. eum laicus. de fo. comp. adde Feli in c. i. extra. de iu. iu.

† Vide Alb. de Ros. tra. de stat. part. 1. q6. 15. vbi late.

† Alqueunque. i ibi patet q̃ gnalis prohibitio solũ illicita respicit. aliàs dicimus q̃ gen nõ includat, nisi licita, q̃ iura quę all. fi. gl. & per l. ff. de condi. ind. fi procurator. §. pe. ff. ad exhibẽd pe. ff. quæ in fr. cre. si pater, secũdũ Arc. qui remittit ad no. 5. e. venietis. & 15. dist. nequisquis gl. si subditus. Io. And.

[a] ¶ *Obsistere.*] ad hoc ℣. e. lib. de const. c. 1. j. de sepul. c. 1. cum si.

[b] ¶ *Ea intentione.*] dicitur ergo iuramentum illicitum ex animo. sic & sententia excommunicationis. ℣. de sent. exc. per tuas. & c. sacro. vbi de hoc. 11. q. 3. c. non solum. §. cum ergo. Io. And.

[c] ¶ *Impossibilia.*] ad hoc nullus potest se obligare. ℣. de pact. c. vlt. de cond. ap. c. vl. ff. de reg. iu. impossibilium. j. de reg. iur. nemo potest. Et intelligo impossibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regul. nemo potest.

[d] ¶ *Diuinæ maiestatis.*] quam peius est offendere quàm téporalem, vt ℣. de hæret. vergentis. & j. de immu. eccl. clericis. C. de hæret. Manichæos.

[e] ¶ *Declaramus.*] declaratio igitur antiqui iuris est, & hoc ius not. Ber. ℣. de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. in gl. vlt. & Host. eo. c. in glo. pe. vnde dabat ibi consilium Host. quòd iuras sic diceret, iuro seruare statuta & consuetudines iustas, possibiles & honestas, quæ de facto & iure seruari poterũt. Et multiplex est impotentia, vt no. ℣. de rescr. scilicitatus. Posito tamen quòd in genere iuret, fit tamẽ secundum ius commune interpretatio iuramenti. & probatur hoc satis per decret. ℣. eo. ad nostrã. 3. & ℣. de verb. signif. super quibusdam 1. Dic ergo breuiter, q̃ aut quis expresse iurat statuta illicita, impossibilia, inhonesta: & tunc eo ipso largo modo periurus est. sic ℣. eo. sicut nostris. aut generaliter iurat seruare consuetudines & statuta: & tunc distingue, aut tunc sciebat ibi statuta esse illicita, & illa se obligaturum seruare in mente gerebat: & tunc idem quod ℣. aut nesciebat, nec id in mente gerebat: & tũc non peccauit, & solum ad licita obligatur, vt hic & in præd. iurib. ad idem. ff. de transact. qui cum tutorib. §. vlt. ff. de cõd. ind. si procurator. quasi in fi. ff. de cõd. inst. cõdõnes. & l. seq.

[f] *Licet.*] Primo ponit factum reprehensibile: cõtra quod præuidet. Secunda, ibi, *Nos animarum.* Dominicus.

¶ Iudex secularis potest compelli per iudicem ecclesiasticum, vt compellat mulierem seruare iuramentum, quæ iurauit non venire contra alienationem rei dotalis. h. d. Præsupponendum q̃ de iure ciuili si mulier millesies consentiat, & iuret non venire contra alienationem rei dotalis, tamẽ soluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. Ynõ dubium. C. de leg. secus de iure can. cap. cum contingat. eo. tit. in ant. nouo emanauit istud c. pro obseruatione illius c. cum contingat.

CASVS. Titius vxoratus vendidit domũ, vel aliam rem quamcunque ab vxore in dotem [1] acceperat, & ille alienationi consensit sua vxor, & iurauit ad sancta Dei Euangelia non venire contra huiusmodi alienationem, postea tractu temporis Titius maritus viam est vniuersæ carnis ingressus. certum est, quòd dos debet redire ad vxorem regulariter, nisi pater fecisset pactum quòd dos ad eum rediret. nũc mulier vult vendicare illam rem alienatam à possessore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua consensit ipsa mulier. & quod iurauit nõ venire contra: mulier vero replicat in contrarium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius q̃ iramentum non valuit: quia contra legem fuit præstitum. Possessor rei dicit, quòd licet non valeret de iure ciuili, tamen valet secundum canones: Iudex vero secularis super illa causa aditus, vult sequi ius ciuile, & non ius canonicum: vtrum sit possessori prouisum de remedio? Respon. Romanus Pontifex, quòd sicnam adibit episcopum qui monebit iudicem secularẽ sub pœna excõicationis, vt obseruet ius canonicum & non ius ciuile, quod si nolit facere, poterit eps iudicem secularem excõicare. Nota primo ex isto c. vnam differentiam inter ius canonicum & ius ciuile: nam de iure canonico mulier compellitur seruare iuram præstitum in alienatione fundi dotalis. cum contigat. eo. ti. in ant. secus secundum leges: vt d. l. nõ dubium. C. de legi. cum sim. Nota q vbi vertitur periculum animæ, laicus tenet iudicare secundum canones, & ñ secundum leges. sed istud nõ facit prohibitio iuris canonici: sed obligatio acquisita de d. c. cum contingat, si in c. fi. de præs. in ant. Not. q in materia cõcernente animã si ipse laicus velit seruare leges: recurritur ad iudicẽ ecclesiasticũ, vt eũ compellat ad iudicandũ secundum canones. & non secundum leges. Nota q̃ in obseruantia iuramenti attenditur dispositio iuris canonici, & non ciuilis. ratio hic assignatur propter peccatum. Nota finaliter, quòd quis præcise cõpellitur seruare iuramẽtum licitum & obligatoriũ, ad hoc d. c. cum contingat. ne prælat. vic. suas. cap. querelam. Domin.

[g] ¶ *Donationum.*] de his dic vt ℣. de don. inter vir. & vxo. & de uote post diuor. resti. cap. nuper.

[h] ¶ *Proprio.*] intelligo hue iurẽt per se, siue per procuratorem, cui ad hoc speciale mandatum dederint. ad hoc 63. dist. tibi. & ibi de hoc in glo. 2. de iur. cal. c. vlt. & de proc. cap. vlt. cum si.

ADDITIO. Vide quod no. ℣. eo. lib. de elect. vt circa. in glo. pen. & quod super ea dixi. Ioan. And.

[i] ¶ *Non vi.*] ergo iuramentum metu extortum non obligat. de quo dic vt ℣. de his quæ vi metusve cau. fi. abbas. & ℣. e. si vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verum. Ioan. And.

[k] ¶ *Dolo.*] quẽ q allegat, ꝓbare dẽt, saltẽ ex ꝓsumptionibus iudiciis. ff. de ꝓb. quotiẽs. §. q dolo. C. de dol. l. dolũ. ℣. e. li. de renun. c. 1. l. ¶ *De iure canonico.*] vt ℣. e. c. cum contingat. vbi de hoc. secus videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. ex Iulia. Iustr. quib. alie. lic. vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. fin.

[l] ¶ *Iudices seculares.*] q. in hac parte rõne periurij cui cãm dãt, sunt de foro ecclesiæ. ℣. de iud. no. it. ℣. e. lib. de fo. comp. c. vlt.

[m] ¶ *Obuiare.*] ℣. cap. prox. cum suis concord.

[n] ¶ *Jus canonicum.*] li. j. tit. prox. c. 1. j. de sent. exc. decernimus. facit ℣. e. li. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & sic Papa tollit legẽ ꝛ quo ad forũ seculare. de quo dic vt dixi j. de reg. iu. c. 2. Io. And.

[o] ¶ *Jus canonicum.*] li. j. tit. prox. c. 1. j. de sent. exc. decernimus.

[p] ¶ *Censura ecclesiastica.*] quid cõtineatur eius nomine, habes ℣. de verb. signific. quærenti.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, quærit & soluit. Solutioni signat contrarium, cui respondet.*

[q] ¶ *Compellendos.*] est enim superior ecclesiastica potestas: & ideo coercet secularem, vt 23. q. 5. administratores. ℣. de mar. &

[1] De hac differentia vide Bapt. de S. Blas. in repe. rub. de. cõ. q̃. 25. diff. 14.

obed solitæ, qui fi. sint le. per venerabilem cum fi. [Dicit Arch. hoc procedere vbi agitur de periculo animæ; vel vbi est de sua temporali iurisdictione, & vbi mandat suas sententias observari remittit ad no. per Inn. de of. or. c.2.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotem vel donationem propter nuptias, per alienationi consentire nisi ex rationabili causa. & auctorizante iudice: & si consenserit, reuocabit q posse, postea iudice nõ auctorizante consensit, & iurauit non contrauenire. q d erit? Dic secũdum Host. 1 qui hoc no. 3.e. cum contingat. quod primũ seruabitur. ad hoc 3. eo. eam te. & c. intellecto. & in aut. de non alien. §. sanctissimas. coll. 9. Sed cõtra 3. eo. tua nos. Solutibi primum iuramentum illicitum: & ideo secundum primo præiudicat. hic primum licitum: & ió derogat secũdo.

Idē Io. Mo. & Archid. & Guil. in Spe. de empt. & vend. §. tertio loco. versi. & non generale. & vide quod ibi dicam. Et de materia huius decre. & an teneat obligatio prælatis ibi vi. versi. sed pone vtor. cum vers. sequ. De obligatione fideiussoris dixi in decr. cum contin. gat. 2 gl. lõg. And.

† Approbata de iure, vñ no. Ant. & Phil. q cõtra manifestam cõtrarietatem ad mittitur accusatio, vt eruitur per iuriũ & eius pœna. ex. Ei dilecti. 3. de accus. c. cum olim de cleri. Font.

CAP. III.

CVm in positionibus [a] super electionis [b] tuæ negotio (post iuramentum [c] in causa præstitum) à te datis [d], seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignoscaris, reperiatur contrarietas manifesta [e]: tibi tamquam periuro [f] (nisi iusta [g] causa & rationabilis † te excusset) super ipsa electione perpetuum silentiũ imponi debebit [h]. ¶ Idem [i] fiet si (te expresse [k] mandante, vel etiam ex postfacto sciente, ac ratum [l] habente, seu nõ reuocante) positiones, aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine [m] tuus fecerit procurator.

Cum in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda, ibi, *Idem fiet.* & prima loquitur de dominо. secunda de procuratore. Ioan. And.r.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. quod habetur in c. querelam. eo. tit. in antiq. videlicet, quòd periurium est sufficiens causa vt quis repellatur à beneficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

CASVS. Aliquis fuit electus ad prælaturam, antequam esset confirmatus, aliqui se opposuerunt, orta lite inter electum & opponentes iurat. de calum. electus fecit duas positiones contrarias directe: & sic oportet dicere, quòd altera sit falsa: & per consequens, quòd ipse electus in via ipsarũ deierauit, nunquid illud periurium est sufficiens ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Respon. Romanus Pontifex, quòd sic. Idem si pars aduersa dedit positiones de directo contrarias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est. Certe est ipse periurus: quod periurium est sufficiens ad ipsum electũ repellendum à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtento, vt in d.c. querelam. 3. eo. tit. Nota primo, q positiones sunt faciendæ post iuramentum. & vide 3. de confes. eo. lib. c.2. Nota secundo arg. q. ponẽs dicitur confiteri id quod ponit. & sic facit ista ex. pro gl. mag. in fi. 3. de confes. c. 1. e. lib. Domin.

¶ *Prima glos. summat. & dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum in positionibus.*] Electus post iuramentum ponens vel respondens contraria directe (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ not. Host. supra de fid. instrum. cum Ioannes. super verbo, vnica tantum venditio.

ADDITIO. Et quæ not. Gul. de elect. vt circa. in glos. patet ex hoc. per quas glos. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ *Electionis.*] idem videtur si agatur de iam obtento, cum periurium non solum impediat, sed etiam deijciat. 3. e. tua nos. & cap. querelam. & de fideiuss. peruenit.

ADDITIO. Item Ioan. Monach. & idem Arch. qui allegat. 24. q. 3. ecce. Ioan. And.

c ¶ *Post iuramentum.*] quia tunc faciendæ sunt positiones. 3. de confess. cap. 2. & ibi dixi. & eo. tit. c. 1.

¶ *Glos. seq. arguit ad quæstionem.*

d ¶ *Datis.*] Nota ad quæstionem quam disputaui 2, an per instrumentum probetur crimen: quod sic probatur, hic enim per scripturas actorum apparet eum posuisse contraria: & sic periurium. de hoc 3. de ma. & obed. cum in ecclesiis. & per modernos de accus. super his. ad idem 3 de verb. sign. c. 2.

ADDITIO. Vbi de hoc, & omnino vide quæ ibi dicã. Io. And.

e ¶ *Manifesta.*] euidens vel notoria. 3. de verbo. significat. constitutionem.

f ¶ *Periurus.*] periuri sunt infames. 6. q. 1. infames. & ecclesias regere non merentur. 3. eod. querelam. nec ad testimonium admittuntur etiam 3 post pœnitentiam. 12. q. 3. paruuli. in glo. fi. de testib. testimonium.

¶ *Glos. seq. ponit duo exempla: secundo quærit arg. pro & contra, ponit duas opiniones, & soluit.*

g ¶ *Iusta causa.*] vt vnum ex contrariis dictis multipliciter potest intelligi. supra de accus. cum dilecti. Vel probare vult se errasse 4 in altero de contrariis: maxime vbi poneretur vel responderetur de facto alieno: vbi tolerabilis est error. ff. pro suo. Vult supra de confes. ex parte. supra eod. lib. de rest. integ. c. vlt. in fi. [In facto etiam alieno est ignorantia excusabilis. ad hoc ff. de interr. act. de ætate. §. vlt. ff. de coll. bon. nonnunquam. ad idem 2. q. 3. Paulum. & supra eod. lib. de elec. c. 1. in fi. in Auth. de exec. & his qui con. ue. in princ. colla. 7. secundum Archid. qui ponit exẽplum quando electus est de aliena ecclesia, contra quem opponitur cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiã potest probabiliter ignorare numerum canonicorum ecclesiæ. & his similia.] Sed quid dicesi non quid positio vel responsio ad ipsam reuocari poterit? Et videtur q non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbũ. 43. dist. §. vlt in fi. de prob. per tuas. C. de non num. pec. generaliter. Econtra videtur, quòd reuocari possit. 32. q. 2. apud de pœnit. dist. 1. diuortium. de verb. sig. nam & ego. ff. de diuort. si pœnituit 5. Dixit Io. de Deo, si data ut positio in scripturis, non potest reuocari: aliàs potest. ad hoc de elect. scriptum. de confes. ex parte. quod Gul. elm. abhorret in Specul. titul. de positionibus. §. vltim. verticul. item si ponens, dicens quòd ex quo hic iudicio proposita est, siue in scriptis siue non, reuocari non poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. contestat. cap. vno. de elect. eodum. 2. nisi doceret de errore, vt supra dixi. Satis videtur quòd sicut testis à periurio excusatur, si incontinenti se corrigat, vt supra de testib. cogendis, præterea, sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. And.r.

ADDITIO. Idem Io. Monac. & Arch. qui remittit ad no. de app. cum causam. in 5. gl. facit quod no. de elect. scriptum. in 1. gl. & quod dixi post Host. de diuort. ex litteris. super gl. 2. quod facit pro Io. de Deo. Ioan. And.

h ¶ *Debebit.*] nec propter hoc cœlectus confirmabitur. 2. q. 1. in primis. supra de referip. olim. supra cod. lib. vt lit. pen. c. 1. & 2. C. de rei vend. l. vlt. Et sic no quod non inspicitur hic principium. de quo no. supra de elect. dudum 1. Nam non solum antiqua crimina repellũt de electos. supra de remp. ord. c. vlt. sed etiam nona 6. Probatur hoc idem supra de referip. olim. supra eo. lib. de elect. vbi circa. sicut & noua causa non solum antiqua. iudicem appellit. de off. deleg. in fi. nuante.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Mon. quòd sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. pignor. act. l. si rem. §. fi. & facit 3. de re iud. abbate. sic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic. Ioan. And.

i ¶ *Idem.*] scilicet quia tibi silentium imponitur.

k ¶ *Expresse.*] si ergo dedit mandatum ponendi & respondendi positionibus generale sed non expressum, vt sic & sic responderet vel poneret, vt supra eo. lib. de iu. cal. c. 2. 2. resp. in fi. tunc licet procurator ponat vel respondeat contraria, dominus non deierat nisi in casibus sequentibus. & concord. supra eo. lib. de elect. si compromissarius.

l ¶ *Ratum habente.*] & sic in maleficiis dominus habet ratihabitionem expressa, & tacita. 3. de sent. exc. cum quis. & de reg. iu. ratihabitionem. vbi de hoc.

m ¶ *Tuo nomine.*] aliàs ratum non posset habere quod suo nomine factum non est, infra de reg. iur. ratum quis. vbi de hoc. Ioan. Andr.

TITVLVS XII

De exceptionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit: quòd reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem & nomen excommunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si reus obiectum & probatum eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ alia sunt, ualebunt. Quarto, quòd ultra duas uices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus ualet. Sexto dicit, quòd iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

1 Hoc si faciles. gbaxo. in cõfessiõe de libertate. vnde qđ no. de dilor. ex lis. igl 2. vt ec. be. vt oñm. in gle. ũ primæ. Io. An.

2 De hac q. vide Feli. in c. ei in eccle siis. de ma. & obed.

3 Fallit hoc in casu not. vt q. Feli. in c. veniens. 3. de testib.

4 Nec mũs secundũ Io. Mo. & Arc. q res ante fui cõpletiõ̃ peruenit ad eũ casũ à quo si potest hẽre principium. ff. ad l aq. qa in est. & sic qđ dicã 3. d re. iu. facti. sup. 3. gl. Io. Mo. ali ff de fest. pro parte. Io. An.

5 An & qñ̃ us possit positiones reuocare, docet Ale. cõs. 92. vol. 3.

Cõtinuatio dom. Helias.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ Sicut in bello naturali requiritur quòd bellantes sint armati. armes sibi necessarijs. sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis usum fuit de armis aliorum. nunc videndum est de armis reorum. & quamuis exceptiones dicuntur esse arma reorum. idee post rubricas præcedentes ponit rubricam de exceptionibus.

Ia cōsideratione.] Hæc est notab. decret & quotidie practicabilis. (Commendat Abbas hoc exordium vel arengam.] Dividitur in sex partes. Secunda, ibi, *Si quis igitur.* Tertia, ibi, *Si uero.* Quarta, ibi, *Ecce siquidem.* Quinta, ibi, *Sed si post.* Sexta, ibi, *Eo tamen.* Dominic.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum illud, quod habetur in c. intelleximus, de iud. in ant. videlicet, q regulariter excommunicatus maiori excōicatione, nō potest esse in iudicio agēdo ne ex malitia sua reportet commodum, vlterius est præsupponendū, q exceptiones dilatoriæ, q̄ pro ponuntur causa differendi processum, debent proponi regulariter ante litis contest. c. 1. §. de lit. contest. ibi omnes lib.

† De intellectu vide Couar. in ca. quis de pact. li. 6. in 3. par. relectio. §. 3. & Lu. Gom. in reg. cancellariæ de annali possessore. q. 44.

CAP. I.

IA[a] †cōsideratione[b] statuit[c] mater Ecclesia, quòd maioris[d] excommunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita[e], lites differat[f], & repellat agentes[g]: vt ex hoc[h] magis censuram ecclesiasticam timeatur[i], communionis † periculum[k] euitetur, contumaciæ[l] vitium reprimatur, excommunicati (dum à communibus[m] actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed homi- †Al. & communionis.

CASVS. Titius prætendebat me debitorē suum in aliqua pecuniæ summa. fecit me conueniri coram meo iudice cōpetenti, obtulit mihi libellum, cui rndi negatiue. lite contestata & iurato de calumnia, cum ipse Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in suo libello: opposui ei q ipse erat excommunicatus maiori excommunicatione: & sic nō erat admittendus quousque ipse esset absolutus: an bene dicam? Videtur q non: quia cum ista exceptio excommunicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem contest. per c. 1. de lit. contest. §. Hoc tamen non obstante. resp. Rotā. Pontifex in contrarium, dicens, q ista exceptio excommunicationis potest opponi contra actorem ad differēdum processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ego reus compellar communicare cum excommunicato: sic incidam in minorem excommunicationem. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus q̄ eum habeam litem cum aliquo ipse malitiose, vt processus meus differretur, oppositum fuit mihi simpliciter q̄ eram excommunicatus maiori excommunicatione, nihil aliud exprimendo, verum illud sufficiat ad repellendum me agendo? Resp. quòd minimo ipse reus debet exprimere speciem excommunicationis, & nomen excommunicatoris: puta, dicet reus quod nō teneor te cum litigare, quia tu es excommunicatus maiori excommunicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel pro contumacia, per talem iudicē ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excommunicatum maiori excommunicatione? Rādet q reus tenebitur probare illam excommunicationē infra 8 dies per litteras vel testes, vel per alia manifesta dōcumēta: alioquin si non fuerit probata ista excōicatio infra 8. dies, iudex procedet in causa. & reum condemnabit in expensis erga actorē, & compelletur procedere in principali. Sed ponamus q reus opposuit actori maiorem excōicationem: ipse non potuit illam probare infra 8. dies, & sic fuit condēnatus in expensis. & tom pulsus litigare in principali: postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excommunicationem, an sit admittēdus? Certe sic. vt actorem repellat à procedendo in futurū: sed processus prius facti valebunt, & habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat tempore quo reus fuit admissus ad probandum excommunicationem nam excommunicatio non facit processum nullum. Sed ponamus quòd in secunda oppositione reus non probauit excommunicationē, sed fuit condemnatus in expensis: vult nunc tertio opponere exceptionem, an sit admittendus? Respondet quòd non, nisi allegaret causam rationabilem: puta si dicat reus quòd actor cōtraxit excommunicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipsius reiin his enim & similibus casibus posset reus opponere tertio excommunicationem cōtra actorem. Sed quid, ponamus quòd cum haberem tecum litem & essem excommunicatus: non opposuisti mihi excommunicationem nec similiter iudex mihi opposuit, & sic non fui repulsus ab agendo. fuit lata sententia cōtra te reum, quam cum vellem executioni demandari facere, opposuisti mihi quòd eram excommunicatus, & cum probasti infra 8. dies iuxta tenorem huius cap. vtrum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? Respondet q sic: ramen processus facti & sententia pro me lata valebunt, sed differetur solum executio sententiæ vsque post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus nō excipis de excōmunicatione: nunquid iudex ex officio seo poterit mihi obijcere excommunicationē absque requisitione partis? Certe sic: & denegabit mihi audientiam donec fuero absolutus. Nota primo, ex isto tex. quod excōicatus maiori excommunicatione non potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo, ne ex malitia sua reporret commodum, vt in c. intelleximus. de iudi. in anti. quod est fundamentum in hac materia. dicunt tamen aliqui, quòd adhuc reus excommunicatus tenetur constituere procuratorem, cōis tamen opin. est, q reus excōicatus poterit se defendere personaliter: nec communicantes cum eo incurrūt excommunicationem: quia communicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum. Nota ex isto c. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excommunicatio. No. q reus excipiens de excōicatione, non debet excipere i genere, sed debet exprimere ex communicationē in specie: & dicere nomen excommunicatoris. Not. quòd illa exceptio debet probari apertissimis documentis infra octo dies, & dicuntur apertissima documenta, scriptura vel testes. Et licet in sententia excommunicationis ab homine, sit de substantia excommunicationis scriptura: tamen illa poterit prouari per testes. Nota quòd retardās processum ratione processus retardati debet condemnari in expensis. l. non ignoret. C. de fruct. & lit. exp. quę condemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quòd parti condemnatæ in expensis ratione processus retardati denegatur audientia, donec fuerint huiusmodi expensæ solutę. nam sunt præiudiciales, & ideo debent solui ante litis ingressum. l. sanctimus. C. de iud. & illud verum, q denegabitur ei audientia si fuerit actor. sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiens in probatione exceptionis, postea admittitur ad probandum illam exceptionem in alia parte processus. Nota quòd exceptio excommunicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sententiæ. Nota q̄ iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de damn. infect. e. l. de iud. c. 1. de offic. iud. in anti.

¶ *Prima gressa & ajutidit, & summat.*

a ¶ *Ia.*] Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, q reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem & nomē excommunicatoris exprimere, & eam infra 8. dies probare: alias iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertiō statuit quòd si iterum obijciatur & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, quòd vltra duas vices hæc exceptio nō opponatur, nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quòd iudex publice excommunicatum rē non opponentē ex suo officio debet ab agendo repellere. Io. And.

b ¶ *Consideratione.*] quadruplici, vt allegatur, vbi, vt ex hoc, &c.

c ¶ *Statuit.*] 3. eo exceptionem. Ioan. And.

d ¶ *Maioris*] exprimatur ergo ipsius species, vt j. statuitur.

e ¶ *Opposita*] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorio proponendas dilatorias assignati. vt in clem. 1. tit. excommunicationis.

f ¶ *Differat.*] Nota quòd ista decr. loquitur habet solum, cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt j. dicam.

g ¶ *Agentes*] sed non defendentes. 3. de iudic. intelleximus. & 3. eo. tit. cum inter. cum similibus:

ADDITIO. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic nor. Arch. rene quod dixi 3. eo. dilecti.

h ¶ *Vt ex hoc.*] assignat quatuor considerationes illius iuris.

i ¶ *Timeatur.*] ligatur enim quis magis ex contemptu. 11. q. 3. c. non solum. §. cum ergo in gl. h. 3. de sent. excom. per tuas. in gl. pen.

k ¶ *Periculum.*] quod est tam in excommunicato quam in communicante. de cler. excom. mi. illud. & c. si celebrat. eo. tit. cum si.

l ¶ *Contumaciæ.*] ob quam solam excommunicatur quis ab homine. 11. q. 3. nemo episcoporum. in glos. fin.

ADDITIO. De hoc ead. quæst. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

m ¶ *Communibus.*] olim erat duplex littera, alia ciuilibus, alia communibus [Et hæc est melior secundum Hostien. qui dicit, quòd quidam actus sunt publici, vt tutela & cura. Inst. de tutel. circa princ. quidam ciuiles: vt iudicare & arbitrari. ff. de iudic. cum prætor. 1. q. 7. c. 1. §. tria. 3. de arbit. dilecti. quidam communes, vt officium procuratorum & testium, &c.] Et intelligas communibus, non solum iudicialibus sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agaturum est igitur inter homines, & eorum carēbunt suffragiis. C. de apostat. hi qui ad sanctam. In spiritualibus autem non est dubium eos repelli: quia talium capaces non sunt. de ætat. & qualit. cum bonæ. de cler. excom. mi. postulastis. cum si. & hoc secundum Host. innuit littera hæc communibus: quasi dicat omnes actus qui aliis hominibus sunt communes, excommunicatis sint interdicti vbi de

ipſorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam ℑ. de ſentent. excommun. decernimus.

a ¶ *Malitia.*] quæ ſemper creſcit. 12. q. 1. omnis ætas. 20.q.3. procliuius.

ADDITIO. Et in Auth.de nupt.§.mitiores.coll.4. Hoſt.

b ¶ *Prouiſum.*] 45. diſt.licet.

c ¶ *Nexam.*] id eſt, delictum,de hoc ſupra de regula. conſulti.in glo.1.

d ¶ *Eccleſiaſticis.*] & tamen etiã per ciuilem iudicem debet admitti talis exceptio 1, & ſeruari forma quæ ſequitur, vt ℑ.de ſen.excom. decernimus.

e ¶ *Differri.*] contra id eſt ℑ. de do.& cõpetam.finem.ff.ſi cert.pet.l. quidam æſtimauerunt.

f ¶ *Fatigari.*] contra id ℑ.de app.vt debitus.ℑ. eo.lib.de offi. ord.vt litigantes.

g ¶ *Irrepſit.*] id eſt, latenter intrauit. C. de epiſcop. & cleric. repetita.

ADDITIO. 1o.Mon.all.ff.de conſt.pe.qui autem.§.1. Arch. al.48.diſt. c. vlt.50.diſt.quicunque pœnitens.3.q.1. c. Deus ergo.§ patet.ℑ.eo.lib.de pœnit.&c.reſp.Ioan.And.

h ¶ *Medelam.*] Nota quòd medicamina morbis,&c.ad hoc 50. diſt.vt conſtitueretur.ℑ.de iur.cal. cæterum. in Auth. hæc conſtitutio Innoc.conſtit.quæ in princ.

i ¶ *Si quis.*] vel ſi qua.ff.de ver.ſig.l.1.& dixi ℑ.e.li.de ele.gñali.

¶ *Gloſ.ſeq. ſoluit tria dubia.*

k ¶ *Opponit.*] intelligas in vim dilatoriæ 2, quod per ſuperiora & interiora probatur.Si enim in vim peremptoriæ proponatur, vt h dicatur electas excommunicatus excommunicatione maiori, vel ab excommunicatis electus, tunc dabitur competens dilatio:quia hic perit ius opponentis oppoſitione non probata,& econuerſo,vbi autẽ differtur,non petit.ad hoc ℑ.de procur,& econuerſo,vbi autẽ differtur,non petit.ad hoc ℑ.de procur,& econuerſo,vbi autẽ differtur,non petit.ad hoc ℑ.de procur,ex inſinuatione. Et dic opponat coram quocunque iudice ordinario vel delegato,eccleſiaſtico,vel ſeculari,vt ℑ.dixi.Nec intelligo dilationem huius decr.locum habere vbi negatur iuriſdictio,vel ſi dicatur impetratum reſcriptum per excommunicatum.ℑ.eo.lib.de reſcr.c.1.ibi enim non principaliter de actoris perſona, vt hic quæritur,ſed de iudicis iuriſdictione. & ſic decret.dilatio locum non habet.[Item nec locum habet quando excipitur de excõmunicatione iudicis vel teſtis:tunc enim aſſignatur dilatio congrua ponderatis circumſtantiis, ſecundum Argh.alleg.not.de procur.dilectus.] Ioan.And.

ADDITIO. Quæ dicta ſunt locum habent vbicunq; opponatur excommunicatio: etiam ſi in curia Romana, ſecundum Hoſt.lo.Mon.& Arc.& Gul.in præl.ver.ſed & ſi.vbi.& magis pone.ingenies hoc generale in omnib dilatoriis cauſarum,quæ verſantur, quòd non datur in illis dilatio extra curiam.ad proandum.ſit vide etiam quod ſcripſi ℑ. de app.c.1. in princ. alleg.Hoſt.ℑ.de pruiſi.cum olim eſſemus.vel ſecundum eum de hoc non eſt nobis quærendum:quia ſuum ſibi conſilium in hoc ſufficit.de ſent.exc.mulieres.§.1.& c.cum illorum.Ioan.And.

¶ *Gloſ.ſeq. cauſam reddit & notat.*

l ¶ *Speciem.*] hoc ideo dixit:quia duplex eſt excommunicatio, altera autem ab agendo repellit, ſcilicet maior: altera non, ſcilicet minor.3.q.4 Engeltrudam. in gloſ.1.ℑ.de ſent.excom. ſi quem. vbi de hoc. Non ergo ſufficit in genere aliquid proponere, quando quælibet ſpecies generis illum non ſequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet alterius damno in incerto vagari.ℑ.eo.lib.de reſcr c.1.de elect.vt quis duas.ff.de inſtr. prætor edixit. [& ſic dicit lex quòd in tanto crimine (de dolo ſcilicet) non oportet vagari.ff.de dol. ſed & ex dolo.ℑ.fin. & l.ſeq.] ſecus videtur quando quælibet generis ſpecies ſufficit.ff.de pen.hæret. item veniunt. § à quo.ff.de admin. tut. quidam decedens.§.fin.

¶ *Gloſ.ſeq. exponit, reddit cauſam arg.ad quæſtionem, ponit opinionem, & remittit.*

m ¶ *Nomen.*] proprium & appellatiuum.vel ſaltem nomen dignitatis. Nomen autem ideo debet exprimi, ſecundum Ber. vt ſciatur an ſit ordinarius an delegatus: quia ſi eſt delegatus, & excommunicatio illius exhibeatur ſine iuriſdictionis delegatione,non ſtaretur tali excommunicationi.de offic.deleg.cum in iure,ſed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur quòd non ſufficiat opponenti probare quòd actor ſit denunciatus excommunicatus. Tamen not.Hoſt. ℑ. de offic. deleg.prudentiam.quòd credit ſufficere ad excommunicationem probandam denunciationem probari 3. Sed contra hoc eſt littera infra aperti.ſimus documentis. & adde quod dicam ℑ.de ſen.exc.licet in gl.not.

n ¶ *Eamrum.*]deſt,excommunicationem.

o ¶ *Notionem.*]i. iudicialem nuntiam. nomen autem notionis ad eos pertinet qui iuriſdictionem non habẽt:ſed habent de quauis cauſa notionem.ff. de re iu.ait prætor. in prin.tamen nomine notionis accipere poſſumus & cognitionem & iuriſdictionem.ff.de ver. ſig.notionem. vnde expone, notionem, ideſt, cognitionem. & ſumptũ fuit hoc verbum.C.de prob. ſciant cuncti. Ber.2. q.8.ſciant cuncti.

¶ *Gl.ſeq.reci. per obiectũ. quòd probationis copia, & c.ſecundo per q.an maior dilatio da-*

ri poſſit: tertio quærit, & dupliciter ſoluit: & incidit ex hoc quæſtio, quam etiam ſoluit dupliciter.

p ¶ *Octo dierum.* licet enim probationum copia non debeat angustiari.14.q.2.quamquam.quia tamẽ iſta exceptio malitioſe tractaliter opponebatur,& eſt odioſa, ideo reſtringenda fuit poſitio in taxandis.ℑ.de decim.tua.in fi.ℑ.de reſcr.in dub. cum ſuis concor.ad idem ℑ.eo.lib.de reſt.ſpo.frequens.&ℑ. de ſen. exc ſolet.Si ergo non habet probationes, tacebat 4. 2.q.7.plerique.etiam ſi ſit epiſcopus.6.q.2.ſi tantum.& c.placuit.Notate Ber.ℑ.de ſen.exc.ſolet.[& hic Io.Mo.]quòd licet ſine cauſa maior dilatio non debeat dari:in hoc caſu in fi cauſa cognitæ maior dari poterit,ex illa clauſula,ſi qua mihi iuſta cauſa, &c.ff. ex quib.cau.ma.l.1.in fi.Sed primum verius videtur 5, cum non peteratur ius aduerſarij.arg. ℑ. de procu. ex inſinuatione. [Pro hoc facit quia iterato poteſt opponi vt ſequitur, & hoc tenet Franc.in ducens etiam rationem: quia iſtud eſt priuilegium actoris,quòd ſibi reus infra 8 dies non probãs condemnetur in expẽs.quod priuilegium index auferre non poteſt. alleg. 28. diſt.de his.in fi.Simile quod dicam ſecundum eum de ſen. exc. Romana.ſuper gl.antep.& vide quod dixi ℑ. e. lib. de off. ord. Romana.ad fi.ſuper gl.licet.] Sed quæres, quare non dantur hic xv.dies ſicut ℑ.eo.lib.de reſt.ſpo.frequens? Dic quòd in dilationibus quæ dantur à iure,voluitas eſt pro ratione,ſic enim poterat xv.vel x.vel etiam minus dare. & facit qd recitari ſolet ℑ.de reſcr.c.ſi quando.ff.de leg.l.non omnium 6. Vel dic ſecundũ Hoſt.hoc ideo ſtatutum fuiſſe:qua de excõmunicatione homicida ſolet & debet fieri inſtrumẽtum.ℑ.de ſen.exc.cum me dicinalis,ſed de ſpoliatione nõ ideo non eſt mirũ ſi lõgior ibi data eſt dilatio.ad hoc ff.de pig.l.contrahitur.in fi. Sed quare ſaltẽ in excõmunicatione iuris non ſtatuebatur xv.dies,de qua non ſit inſtrumentum minimo eſt neceſſe probare factum? Dic ſecundum eum,quòd idem factum diuerſis menſuris metiri non debet.Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet. ℑ. de conſt.tranſlato.maxime cum circa principale non fiat præiudicium actoris.Vel dic verius,vt primo dixi.

q ¶ *Computato.*]ſic ℑ.eo. lib. de reſt. ſpol. frequens. & ibi vide concor.de hoc.

ADDITIO. In gl.quia dies.Et hic repetas quod no. ibi ſcilicet,vitima dic terminum probationem fieri poſſe.quod hic not. Inn.Hoſt.Ioan.And.

r ¶ *Apoſtolus.*]ideſt,indubitatis & claris 7.C.de prob.ſciant. 2.q.8.quiſquis.& c.ſciant.

s ¶ *Documentis.*]ideſt,inſtrumentis vel teſtibus. ℑ. de teſt. cog. perueniet ff.de fi.inſtr.l.1.

t ¶ *Quod.*]ideſt,quam excommunicationem.

v ¶ *Actor.*]originalis.

x ¶ *Dicetur illic.*]quibus propoſita fuit exceptio quouſque procedit ur in principali.de procur.auditis.

ADDITIO. De dolo & contu.cum dilectis.in fi.Hoſt.

y ¶ *Taxatione.*]iuramento præmiſſo [ſcilicet ante condemnationem.]De hoc de his quæ vi metuue cauſa fiunt.c.vlt.

z ¶ *Condemnans.*]intelligas hoc,niſi errore probabili excuſaretur,vt ℑ.de ſen.exc.ſacro.ℑ.eo lib.de electi.c.1 in fi.

2 ¶ *Iudicij.*] per ſententiam non finiti 8. Ad differentiam eius quod ſequitur ℑ.ſed ſi poſt.

b ¶ *Probetur.*]infra octo dies,vt ℑ.Ioan.And.

¶ *Gloſ. ſeq.ponit diſtum caſum diuerſum, & ius antiquum. ſignat contra*

† Pe.de An. not.legẽ ſe ceſſaria non reuocandã ſi illa aburi cõtingat,ſaltem malitiis occurrendum. Font.

† An & qñ malitioſe excipiẽs admittatur,vel repellatur,docent Abb.& Dec.in c.licet.de prob.

1 Segrm Pe. de Anc.& p iſtũ gl. limitatur glo.in ver.vluris.in cle.diſpẽdio ſam.de iudi. Font.

2 Idem Inn. Petr. Abb. Bon. & Ioã. Ho.& Guil. in Specu.de dil.§ j.verſ. ſed & ſi. ſub verb. iſtud quoq;.& dicebat Abb. hoc poſſe ex eo quia i vim peremptorie non poteſt qñq; proponi.

3 De hac q. vid Ab Fel. & Dec.in c. prudẽtia. §. ſexta.de of. del.& decis. Rot. 400. in nouis.

† Sed ſi vrimus dies eſſet feriatus, an tũc in ter octo cõputãdus, docet Fel.in c.ſi de exce.

4 tũc donec videat ſe habere ꝓbõcẽ, ꝓpras, ꝙ hunc terminũ ſatisfieri poſſit, eũ in qualibet parte litis hoc poſſe, vtſi prin. c.Io.An.

5 Idẽ Phil.ſi mi.es caſus vide ꝙ doc. in c.cũ ſit.ſ. de app.& ꝙ Tra.in l.2. ff. de re in. Fõ.

6 Idẽ volui glo.in l.j. §. puritiã. ff. de poſt.Fõr.

7 an ſufficiat iuſm, docẽt Ab.in c. licet. de ꝓb. & Dec. in rub. de ꝓb.

8 Non enim loquitur de inſtãtia,q ſe eſidã leges petit curia triẽnij,qd ſi hꝫ loci ſecundũ can. ℑ. de iud. c. pe.& ſic hic Hoſti.q 16 inris diuerſi ſumitur ex gl.ſup eo a de app. vt dixi in pdi. dec.pe.l. A.

contrarium. ponit opin. Hostien. cui respondet.

a ¶ *Duraturis.*] etiam si cum publice excommunicato fuerit actum: licet secus in iudice. ꝛ. de re iud. ad probandum. Olim processus habitus cum actore excommunicato non valebat, vt ꝛ. eo. exceptionem. alias quare fieret ibi condemnatio expensarum, & ibi de hoc.

Contra ꝛ. eo. libr. de rescr. c. 1. ibi processus habitus cũ actore excommunicato ipso iure præter aliquod exceptionis auxilium non tenet. Host. intellexit decret. illam in occulto excommunicato. Sed tu solue, (vt ibi plene dixi.) scilicet quòd decre. hæc locum habet in processu habito coram ordinario, vel corá delegato, quando excõmunicatus fuerat actor post impetrationem: illa autem quando actor erat excommunicatus tempore impetrati rescripti.

† De hac re videdos Fel. i c. exceptionem. de excep.

b ¶ *Duas vices.*] sic 1 in reprobationib⁹ testium. ꝛ. de testib. licet. 3. in appellationibus & dilationib. ꝛ. de app. sua nobis. ff. de dilat. l. vlt.

1 De materia glo. vide Ab in c. pastoralis. de cau. pos. & propr.

ADDITIO. Bene facit ff. de bon. auct. iud. post l. vlt. in fi. Ioan. And.

c ¶ *Emerserit.*] supra de offic. deleg. infinuante. & facit quod dixi supra tit. prox. cap. vlt.

d ¶ *Prompta.*] supra de testi. veniens. 2. supra de restit. spoliat. litteras. §. præterea. vnde dicitur, hodie constat, hodie agamus. ff. vt in pos. leg. fi is à quo. 1. resp.

ADDITIO. Nec dilationẽ petit. & idẽ Host. & Arc. Io. And.

e ¶ *Superuenerit.*] & si opus fuerit, de hoc fidem faciet iuramento. ꝛ. eo. lib. de elect. vt circa. §. super huiusmodi. & ꝛ. eod. pastoralis. vel dic quòd non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offert. Host.

† Nota q̃ nõ sequitur, iste est publice excõicatus: ergo index scit. §. notan dum. 2. qũ. 1. Pe. de Anch. Foor.

ADDITIO. Qui alleg. ꝛ. eod. exceptionem. & idem Ioan. Monach. & Archid.

† Vide Dec. in ca. parati. de appel.

f ¶ *Antiqua.*] iam bis proposita. vel dic, etiam non proposita.

g ¶ *Executionem impediet.*] Nota quòd merus executor debet admittere exceptionem excommunicationis. Idem de aliis quę not. ꝛ. de re iud. quòd ad consultationem.

ADDITIO. Quas hic not. Host. & Ioan. Monach.

h ¶ *Obtinebit.*] scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset.

i ¶ *Excommunicatus sit publice.*] Hostien. allegat. hanc litteram pro se, ad probandum quòd decret. illa loquitur de occulto excommunicato. Sed ego dico quòd littera illa facit solum diuisionem inter occultum & publicum quo ad officium iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto 2 notorio non occulto. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens. §. quando autem. C. qui & aduer. quos in integr. restit. l. 1. de hoc ꝛ. de postu. bonæ. 2. in glo. f. In causis autem electionum supplet indistincte de facto, vt 28. distin. priusquam. vbi de hoc. & supra de elect. cum nobis olim.

2 De hoc dicto glo. vide Alex. consil. 186. inci. visis. vol. 1.

k ¶ *Non excipiat.*] hoc forte timore condemnationis expensarum, de qua hic dictum est supra.

ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit: sed protestatur, vel omnino silet, secundum Hostien.

l ¶ *Repellere.*] si duret iudicium. si autem est finitum, ab executione poterit abstinere. ꝛ. prox. resp.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon. sed Host. qui tenet processum habitum cum actore publice excommunicato & notorio non valere dicit quòd etiam si executus esset iudex reuocaret executionem. Hoc non placet, vt no. ꝛ. in gl. etiam fin. Ioan. And.

*C*Vm quidam *seculares.*] Primo ponit factum reprehensibile secularium iudicum, contra quos prouidet, ibi *Decernimus.* Secunda, ibi, *Similiter.* prouidet ad casum conuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli. quam alleg. Spec. eo. tit. §. 2. versi. & not. sub versi. *Porro.* & vide no. ſ. de immu. eccl. c. 1. in princ. Ioan. And.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centũ ex contractum mutuis in contractu ipso interuenerat iuramentum, ratione cuius iuramenti effectus erat de foro ecclesiastico. c. fin. de foro comp. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absolute ab impetitione mea, postea feci eum conueniri coram iudice seculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu aliàs conueniſti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum tecum, sed pero absolui, & te condemnari in expensis. iudex laicus nolebat admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicem laicum? Respondet Romanus Pontifex. quòd sic. nam episcopus poterit monere illũ iudicem laicum, vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eã admittere, poterit ipse iudex excommunicari. Sed quid: econtra ponamus, quòd ego conueni te coram iudice laico, fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice. tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex ecclesiasticus non vult eam recipere: vtrum iudex secularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respon. Romanus Pontifex, quòd non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem, sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ: puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Nota quòd iudex ecclesiasticus potest compellere seculares in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quòd exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quòd sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Dominicus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Ioan. And.*

CAP. II.

*C*Vm quidam *seculares* iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata †, in casu quo ad eum pertinet cognitio [n] de consuetudine [o], vel de iure [p]) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis [q] ecclesiasticæ & contemptum: *Decernimus*, vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi & ad admittendum exceptionẽ eandem (vbi aliàs de iure debet

† Iungendo cum ver. decernim⁹. no. illud q̃ ponitur hic in vlti. no. cui addo Fel. in ca. pastoralis. & exce. col. pe. vers. dũ subdit abbas. Foor.

Similiter prouidet ad casum conuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli. quam alleg. Spec. eo. tit. §. 2. versi. & not. sub versi. *Porro.* & vide no. ſ. de immu. eccl. c. 1. in princ. Ioan. And.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centũ ex contractum mutuis in contractu ipso interuenerat iuramentum, ratione cuius iuramenti effectus erat de foro ecclesiastico. c. fin. de foro comp. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absolute ab impetitione mea, postea feci eum conueniri coram iudice seculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu aliàs conueniſti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum tecum, sed pero absolui, & te condemnari in expensis. iudex laicus nolebat admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicem laicum? Respondet Romanus Pontifex. quòd sic. nam episcopus poterit monere illũ iudicem laicum, vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eã admittere, poterit ipse iudex excommunicari. Sed quid: econtra ponamus, quòd ego conueni te coram iudice laico, fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice. tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex ecclesiasticus non vult eam recipere: vtrum iudex secularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respon. Romanus Pontifex, quòd non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem, sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ: puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Nota quòd iudex ecclesiasticus potest compellere seculares in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quòd exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quòd sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Dominicus.

¶ *Prima glosſa summat.*

[illegible] quidam.] Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum [illegible]m admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.

¶ *Glos. seq. ponit regulam, & tres casus exceptos.*

n ¶ *Cognitio.*] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoscit, pronuncier. ff. de iudi. de qua re. ꝛ. de cau. pos. cum super. vbi de hoc in glo. vlt. [Vbi posui plures alios casus quibus fallit hæc regula. vbi videas.] Tamen interdum cognoscit quòd non pronunciat. pone exemplum. ꝛ. de rescript. cum contingat. In auditore. ꝛ. de testa. Raynutius. Item in casu. 5. q. 4. duodecim. 3. q. 3. accusatus. cum sim.

o ¶ *Consuetudine.*] Nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in glo. antepen. supra de foro comp. cum contingat. supra eod. lib. de offic. ordin. Romana. & de foro comp. Romana. cum simil.

¶ *Glosſa sequens ponit 7. exempla quibus iudex, &c. Secundo addit tertium casum.*

p ¶ *De iure.*] de iure cognoscit ecclesiasticus iudex inter laicos, vbi habet temporale dominium. de iureitur. venientes. ſ. ne cleri. vel monac. c. vlt. Item in matrimonialibus & spiritualibus causis. de ord. cog. tuam. 3. ꝛ. qui fil. sint leg. causam. Et in ecclesiasticis criminibus, vt not. ꝛ. de foro compet. cum sit. ꝛ. eod. lib. de foro compet. c. vlt. Item cum causa delegatur per iudicem secularem. ꝛ. de rapt. in archiepiscopatu. Item per reconuentionem. 3. q. 8. c. 1. §. cujus in agendo. Item inter laicos qui sunt de familia ecclesiæ, secundum quosdam. 89. distin. iudicatum. [in glos. 1.] Vel vbi laicus iudex est negligens. ꝛ. de for. compet. ex transmissa. & cap. licet ex fuscepto. vbi de hoc. [Et vide quod ibi not. in 2. glossa. & quod super ea dixi.] Et quòd dicit de iure, supple vel priuilegio concesso ab eo qui illud concedere possit. ista enim tria æquiparantur 100. distin. contra morem. de offic. ordin. duo simul.

3 Adde Gal. cons. 15. sub tit. de iud. de materia glo. vide not. in c. nos inter. de purg. ca. Pe. de Anch. Do. Foor.

q ¶ *Iurisdictionis.*] quod Papa pati non debet, vt infra de immun. eccles. cap. penult.

admitti[a]) à lococum ordinariis compellantur[b]. ¶ Similiter eccleſiaſtici iudices (ſi corã ipſis excipiatur de re per ſeculares iudicem iudicata[c]) exceptionem ipſam admittant, in his quæ animatum periculum[d] non inducunt per ſuperiores[e] ſuos (niſi fecerint) animaduerſione debita[f] caſtigandi.

a ¶ *Admitti.*] ſcilicet, vbi eſt idem corpus, ſiue eadem quantitas idem ius ſiue cauſa petendi, & eadem conditio perſonarũ. & ille qui abſoluitur poſſideat tempore ſententiæ. aliàs enim

x Quã ſi ex exceptio rei iudicatæ non obſtat. 1. ff. de excep. rei iudic. cum

cepto non quaritur. & l. ſeq. & l. ſi rem meam. & 3. eo. tit. aduerſario. & habeat loci, vide Abb. & doc. in c. no uit. de iudi. & Fel. in c. j. de iureiu. poteſt proponi hæc exceptio ante litis conteſta. & poſt. 3. eo. lib. de lit. conte. c. 1. vbi de hoc.

b ¶ *compellantur.*] ſic 3. eo. lib. tit. prox. licet. de foro compet. c. 1. j. de ſen excom. decernimus.

c ¶ *Iudicata.*] eo caſu quo de conſuetudine, vel de iure ad iudicem ſecularem cognitio ptinebat, vt ſupra in caſu conſuetudinis vidiſti.

d ¶ *Periculum non inducunt*] in his enim canon tollit legem. 3. de præſ. l. c. vlt. 3. eo. lib. ti. prox. licet.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obieſt. quare hæc inæqualitas.*

e ¶ *Per ſuperiores.*] non enim compelluntur per ipſos ſeculares qui tulerunt ſententiam: quia minor in maiorem, &c. 21. diſt. inferior. de mat. & obed. cum ſimil. Minor autem eſt iuriſdictio ſecularis quàm eccleſiaſtica. de de mat. & obed. ſolitæ. 96. diſt. ſi imperator. Ioan. And.

ADDITIO. Et in clem. paſtoralis. de re iud. ad fi. Ioan. And.

f ¶ *Debita.*] arbitraria, ex quo certa non ſtatuitur. de offic. delegat. de cauſis. ff. de iud. delib. l. 1.

ADDITIO. Facit de accuſ. inquiſitionis. 1. reſp. in fi. & tenebitur parti ad intereſſe. 3. de ſent. excom. ſacro. j. de immun. eccleſ. quoniam. Ioan. And.

TITVLVS XIII.

De præſcriptionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ In præſcriptionibus ſufficit bona fides, vbi ius commune, vel præſumptio non eſt contra præſcribentem, aliàs debet allegari, & probari. niſi probet præſcriptionem, & cum hoc probet titulum, qui præbuit ſibi iuſtam cauſam poſſidendi: qa aliàs præſumeretur habere malam fidem: ideo ad tollendum malam fidem, tenetur probare & allegare titulũ. No. q quando ius commune eſt contra præſcribentem, tenetur probare & allegare titulum, & hoc ſiue agat, ſiue excipiat, licet aliqui dicant q iſtud verũ eſt quando qui præſcripſerat cecideret à poſſeſſione, & dicebat res illas eſſe ſuas ex præſcriptione. Nã aliquando præſcriptio lõgi temporis parit exceptionem, ſed non actionem, iuxta l. ſi quis. C. de præſ. lon. tem. in medio legis. cõmunis tamen opin. Doct. eſt, q ſiue agat ſiue excipiat, ſi habeat ius cõmune cõtra ſe, debet ꝓbare & allegare titulum. No. vlterius, q poſſeſſio c. annorũ habetur loco tituli. & ita titulus ſecundum Doct. erit titulus pro ſuo, qui præſumitur ex poſſeſſione tanti tpis. Sed quæritur qualiter poſſeſſor poterit probare poſſeſſionem de tanto tẽpore de quo nõ extat memoria? q a teſtis debet deponere de eo quod percipitur ſenſu corporeo, & tenetur ratione reddere ſu. dicta. in l. ſolet. C. de teſtã. Reſp. gl. quòd teſtes deponẽt de tempore ſuo, quòd tepore ſuo talis poſſidebat talẽ rẽ & ſcimus quòd talis poſſidet, & à iuis maioribus audiuerunt quòd talis poſſidebat talẽ rẽ, & ſic debet fieri probatio aliàs iſtud cap. contineret cõtrarietatẽ. idem econtra aduerſarius poterit probare. Sed quæritur quibus teſtibus ſtabitur? Reſpondet dignioribus. & hoc eſt expeditum, in c. in noſtra. de teſtim. antiq.

¶ Prima gl. ſummat. dicit unde ſumpta. & quid declaret.

g ¶ *Epiſcopum*] in præſcriptionibus ſufficit bona fides, vbi ius commune, vel præſumptio non eſt contra præſcribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari. niſi ſit præſcriptio cuius contrarij non extat memoria. hoc dicit. Tracta. ſuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium. de qua facit mentionem Bernardus. ſupra de præſcript. ſi diligenti. in vltima gloſs. in fine. ad cuius declarationem etiam emanauit, & eorum quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

h ¶ *Eccleſias.*] quo ad proprietatem & iura epiſcopalia.

i ¶ *Decimas.*] ideſt quartam decimarum, quæ debetur epiſcopo. 3. eo. ti. c. de quarta. vel proprie. 3. de deci. quoniam.

k ¶ *Reperis.*] alteri epiſcopo loquitur, vt patet per ſequentia.

l ¶ *Præſumit.*] per exceptionem præſcriptionis non fit litis conteſtatio. quod dic vt dixi 3. eo lib. de lit. conteſt. c. 2.

m ¶ *Tuas ſint.*] & ſic ius commune facit pro actore. 16. q. 7. omnes baſilicæ. 3. eo. de quarta. & de deci. dudum.

n ¶ *Legitime.*] ſcilicet ſpacio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra eccleſiam. 16. q. 3. c. iubemus. §. quas actiones. 3. eo. de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præſcribit eccleſia ſpatio xxx. annorum. Tu dic x. vt dixi 3. eo. illud. ſuper 3. gl. Ioan. And.

o ¶ *Oportet.*] neceſſitatem importat ad idem 3. q. 9. non oportet. licet alibi honeſtatem denotet. 25. quæſt. 1. c. 1. vbi de hoc. [Idem Archid.]

¶ Gloſ. ſeq. ponit 6. opiniones. & ſeptimam dicit approbatam. ſecundo ꝓ dicit & obiectioni reſpondet. ponit opinionem quam improbat & diſtinguit. per id quæſtioni reſpondet.

p ¶ *Titulum.*] circa allegationem & probationem tituli fuerunt opiniones antiquorum & tales. Primo dicit Ioan. circa corporalia neceſſe eſſe allegari & probari titulum: ſed non circa incorporalia. Sed contradicit ſibi decret. ſi diligenti. ſupra eod. vt ioi nor. ad decret. dudum. de decim. reſpondebat etiam vt ibi nor. Alij diſtinxerunt inter corporalia quæ habent cauſam continuam, & quæ non: vt in primis non requiratur titulus, ſed in ſecundis. ſic ſupra eod. auditis. ff. ſi ſeru. vend. ſi quis diuturno. Alij diſtinxerunt: aut quis agit ex præſcriptione, aut excipit. ſi agit, vt 16. q. 3. c. placuit. § poteſt. & C. de præſcript. xxx. annorum. ſi quis emptionis neceſſe habet titulum probare, ſi excipit, vt ſupra. de probat. æ. litteris. tunc non habet neceſſe titulum probare. cum quia nemo cogitur dicere titulum poſſeſſionis ſuæ 2. q. 5. §. 1. [in ſum. in gloſſ.] C. de per. hæred. l. cogi. tum quia non probante actore abſolutur reus. 6. q. vlt. accuſator. vt eccl. benefic. c. vnico. C. de prob. actor. 2. tur. Io. An.

¶ Sed hæc decr. cõtra dicit, vt ſeq.

Alij

vi titulus, & probari. ſi ſit præſcriptio, cuius contrarij non extat memoria. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

Piſcopum[g]†, qui eccleſias[h], & decimas[i], quas ab eo repertis[k], proponit[l] (licet in tua[m] ſint conſtitutæ diœceſi) ſe legitime[n] præſcripſiſſe, allegare oportet[o] (cum ius commune cõtra ipſum faciat) huiuſmodi præſcriptionis titulum[p]†, & probare: Nam licet ei, qui rem præſcribit eccleſiaſticam, ſi ſibi non eſt contrarium ius com-

† De iuriſdictu vide Cayet. in deciſ. Neap. 109. & Cæpol. in trac. de ſcr. vrb. c. 24. & Dec. in c. ne abſentes de conſue.

† An ſufficiat titulus putatiuꝰ, docent Ab. & Feli. in c. de quarta. & in conſultis. de præſcri.

Alij dixerunt q̃ quocunq; modo q̃s præſcriptione oĩciat, ſiue agendo ſiue defendendo, tenetur titulũ ꝓbare, vt ẽ. ſi diligenti. Alij dixerũt, & hæc fuit opinio Goff. in ſumma huius ti. q̃ non eſt neceſſe ꝓbare titulũ, niſi q̃s poſſideat ꝓ hærede vel pro poſſeſſore. C. de pe. hæ. cogn. vel niſi ſit præſumptio contra poſſeſſorẽ. C. de ꝓba. ſine poſſidetis. vel niſi ſe ad hoc obligauerit, vt ẽ. d. ꝓb. licet. & in hoc caſu intelligebã ẽ. de ci. dudum. Alij dicebant q̃ olim ſufficiebat bona fides, per decreta. ẽ. eo. ad aures hodie regitur titulus. ẽ. e. ſi diligẽti. His oĩb. opinionib. reſecatis, tenẽdũ eſt q̃ po. Bar. & moderni ẽ. e. ſi diligẽti. quorum hic approbatur opinio. Sed obiicio, q̃ decretalis ſicta & eius diſtinctio potius ſit de verbo q̃ de re: q̃d eſſe nõ debet. ẽ. e. li. de cle. cõmiſſa. §. porro. Secundum hoc, n. omni caſu neceſſe erit titulum probari, cũ præſcriptio ſp ſit contra ius: & ſic contra præſcribentem ſemper præſumendum. ſed obiectio non eſt vera. non. n. eſt contra ius q̃ aliqs in fundo meo ſeruitutẽ acquirat, immo potius præter ius. licet. n. ſit contra ius meũ, nõ tñ cõtra ius cõmune. vt probatur de ſer. C. & ff. imputetur igitur mihi ſi fui negligẽs & remiſſus. ẽ. e. vigilan. Ite voluerunt quidã dicere q̃ nõ eſt contra ius q̃ vnus eps in dioeceſi alterius ſibi adq̃rat iura epalia: ſed q̃ archidiaconus vel inferior epo ſibi acquirat epiſcopalia, hoc eſt contra ius, & ideo ſine titulo non præſcribitur. Ad hoc 100. di. contra morem. de exce. prælat. cedẽtib. Sed primũ quod de epo dr falſum eſt, vt hic vides. Ad hoc 3. q. 6. per tot. 9. q. 1. per tot. Dic iudicio meo, & ſic breuiter: Interdum ius commune vetat ne præſcriptio ꝓcedat, & hoc facit interdum ratione rei, interdum ratione perſonæ. Et hos caſus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. ẽ. de præſc. cum non liceat. de his nihil ad nos. Interdum ius commune facit pro petitore, & contra poſſeſſorem, vt in exemplis hic poſitis, & in decr. dudum. de deci. & tunc eſt neceſſe allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. di. illud. nemo. n. debet vti illis ornamentis, niſi probet a principe hoc ſibi fuiſſe conceſſum. C. de veſti. olo. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. lib. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & fibulam auream ferre. ſic etiam intelligitur. 100. di. contra morem. quòd verum intelligo tam in excipiente vt hic, & in prædictis iurib. quàm in agente. ad hoc ẽ. de reſt. ſpol. ad decimas. eo. li. idem ſi eſt præſumptio contra ipſum præſcribentem, vt hic. & 10. q. 3. quia cognouimus. C. de prob. ſine poſſidetis. pone exemplum ẽ. e. ſi diligenti. ibi. n. ex confeſſione ipſius archiepiſcopi Piſani inſultabat præſumptio contra ipſum. vbi vero ius commune vel præſumptio non eſt contra ipſum præſcribentem, bona fides ſufficit, vt hic vides. Pone in terminis: Præſcribit eccleſia domum meam vel aliam rem meam. ego repeto rem illam quã ſe iam eccleſia dicit præſcripiſſe. eſt ne inter eo mea iure communi fundata certe non. hic ergo præſcribenti ſufficit bona fides: quia licet illa præſcriptio ſit contra ius meum, non tamẽ contra ius commune. notabiliter. n. ſemper habes hoc verbum, ius commune. ſecus. n. in iure primato. Pone ergo Præſcripſi cõtra priuilegiarum priuilegiatus agit contra me. oppono præſcriptionem. habeo ne eſſe probare titulũ? Certe non: q̃a ille nõ iure cõi, ſed ſpeciali fundat intẽtionem ſuam. Idẽ ſi cõtra eum q̃ cõtra me præſcripſerat, præſcribo. & idem in ſimilib. Cõclude ergo q̃ vbi perito fundat intentionem ſuam de iure cõi, tũc præſcribens habet probare titulũ: aliàs non, niſi præſumptio faciat contra ipſum. Et ſecundum hoc poſſemus dicere, q̃ q̃ vna eccleſia petit decimas ab alia eccleſia, quas poſſidet i tertia parochia, q̃ ibi ſuf ficiat præſcribẽti bonam fidem probare quia licet ius commune faciat contra præſcribentẽ non tñ facit pro petẽte. 1 & ſic forte poſſet intelligi dec. ẽ. e. ad aures. ſecundum illos q̃ dicũt q̃ per iliam decr. ſufficiebat olim bona fides. & facit ad hoc ff. fi ſer. ven. l. loci. § vl. vbi dr, q̃ ſi domus mea quæ eſt iuxta te & Seium debet ſeruitutem Seio altius non tollendi: te inuito altius tollam. nam licet non habeam ius tollendi propter ſeruitutem Seij: tu tamen non habes ius prohibendi. Supradicta ſunt vera, niſi ſit tanti temporis præſcriptio, &c. vt ſequitur.

† Quæ nunquam præſumitur niſi allegetur. ita Fel. in c. afferte. de præſum. & Alex. cõſ. 76. vo. 1. † Vide Abb. in cõſil. ex officij. & Feli. in c. ſi diligenti. eo. tit. & Dec. cõſ. 134. limitantes & ampliãtes ter.

1 Idẽ Do. & in fin. voluit gl. in c. ad decimas. de reſti. fac. text. hic in prin. Fel. Ph. tenet cõtra gl. per text. hic in med. & pro gl. facit Bar. cõſ. 31. li. 3. & Decius conſ. 86.

a ¶ *Cauſam tribuat.*]nõ enim requiritur q̃ ſit iuſtus titulus, vel talis qui dominium tribuat. ad hoc ẽ. eod. veniens. quia quod meum eſt ex vna cauſa, &c. de fid. inſtr. inter dilectos. §. cæterum. in fi. ſed aliquis titulus dat cauſam præſcribendi. de quo dic vt ẽ. e. ſi diligenti.

b ¶ *Niſi.*]Iſtud, niſi venit excepriue ad id quod dixit ẽ. d titulo, non ad id quod dixit de fide: quia non prodeſſet talis præſcriptio cum mala fide. nulla enim antiqua dierum poſſeſsio, &c. ẽ. e. vigilanti. [& c. vlt.]

¶ *Glo. ſcq. notat alle. quinque concor. quæſt. & ſoluit. Et cum incidit quæſtio quam ſol.*

c ¶ *Memoria.*]No. ꝓ iis quæ no. Bern. Io. & Hoſt. ẽ. de ver. ſi. ſuper quibuſdã. cõcor. ff. de prob. ſi arbiter. 65. di. inos antiquus. ff. de aq. quo. & eſtil. hoc iure. §. ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff. d aq. plu. arc. l. 1. §. vl. Sed quomodo probabĩtur tãti ipſi præſcriptio? Dico ſecundũ Hoſt. qui hoc co. de ver. ſi. q̃d per notaie. q̃ dicunt teſtes ꝓ ſcripturis (ſi talem habẽt cõſcientiã) ſemper viderunt & audierunt ita eſſe: nec vnquã viderunt vel audierunt contrarium. & quòd communis eſt & fuit ſemper opinio quòd ſic fuerit, & quòd non exeat contrarij vel ini mẽmoria. ẽ. ſi autem contra hoc aduerſarius probare vellet, teſtes ſui (ſi de ipſorum eſſet cõſcientia) deberẽt dicere quòd viderunt tali tẽpore contrarium, & audierunt à ſuis ſuperioribus contrarium eius fuiſſe. Quid ergo ſi vtraque pars probat? tunc præferuntur teſtes magis idonei. & qui dicunt aptiora. ẽ. de teſtib. in noſtra. vel de hoc. & ſic illi qui dicunt ſe vidiſſe cõtrarium, deberent præferri, cum alij ſatagant negatiuam. 6. q. vlt. accuſator cum ſuis ſim [Materiam huius glo. vide plene in Spe. de præb §. r. ver. vltimo quæritur, vſque ad ſi. §. Ioan. And.

† De intellectu Io. And. inſt. de vluc. §. res fiſci.

† Quid intelligatur hic appellatiõe Eccleſiæ Romanæ docet Pontifex in c. ad audientiam ẽ. eo.

ADDITIO. Pondera verbum, teſtes. ſæpe in hac gl. repetitũ. Nam per inſtrumenta non videtur poſſe probari hæc communis opinio, vel negatiua: cum non ſit res de qua inſtrumentum rogari vel conſici poſsit (licet ſecus ſit in affirmatiua determinata, vt dixi ẽ. de elect. bonæ. r.) Sed ipſius contrarium cum ſit actus affirmatiuus, bene recipit probõem per inſtrumentum, ſeu per quod poterit memoria cõſtrari actus probari. Ioan. And.

a Quæ ſint partes quæ patent. Io. An. prætermittit quòd

S ¶ [.] Quæ ſunt partes quæ patent. Io. An. prætermittit quòd ſi vbi propter crimen quis ipſo iure vel per ſententiam erat priuatus ſuis bonis, ſi per aliquem illa occupabantur vel apprehendebant, præſcribebantur ab illo contra cum cui applicari debebant ſecundum leges: aliquando per annum, aliquando per aliud tempus ſecundum varietatem caſuum, vt patet in legibus hic allegatis in gl. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum, propter quod bona ſua fuerunt confiſcata per ſententiã iudicis, vel ſine miniſterio hominis ipſo iure fuerunt confiſcata. Ponamus quòd Titius tenebatur in feudum ab eccleſia Romana. vel alia eccleſia. (non refert.) Confiſcatis bonis propter delictum ſuum. certum eſt quòd feuda debent redire ad eccleſiam: tamẽ eccleſia fuit negligens in petendo feuda. quæritur infra quod tempus repelli tur eccleſia à petitione feudorum? Reſp. q̃ eccleſiæ Romanæ currit ſolum tempus, & præſcriptio centum annorum. Contra alias eccleſias currit præſcriptio xl. annorum. Sed ponamus q̃ pater meus tempore ſuo fuit hæreticus: ſed tamen hæreſis ſua fuit occulta, certum eſt quòd eſt incapax poſſeſsionis & dominij omnium bonorum, licet eſſet reputatus catholicus poſt mortem ſuam fuit detecta eius hæreſis, & bona ſua fuerunt confiſcata. ego tenui bona poſt mortem ipſius: quia eccleſia non petiit illa bona: verum poſſim me tueri præſcriptione xl. annorum? Certe ſic, & hoc verum, ſiue ſit Romana eccleſia, ſiue alia. Et ſic eccleſia Romana vtitur hic iure communi, videlicet quòd contra eccleſiam Romanam currit præſcriptio 40. annorum. Nota primo hic tex. declarantem quid importent illa verba, ipſo, iure, quia concludunt priuationem rei abſque alia probatione ſententiæ. vide glo. in cap. t. de reſcript. eod. lib. Nota ſecundo, quòd legum humanarum appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide gloſſ. 1. priuil. cap. 2. Dominicus.

¶ *Prima glo. ſumma.*

d ¶ *Si qui.*]Priuatus ipſo iure, vel per ſententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel aliis eccleſiis, illa minori ſpatio centum annorum contra Romanã, vel quadraginta contra alias non præſcribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam & alias eccleſias præſcribunt ſpatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Ioan. And.

e ¶ *Tenent.*] in feudum. vel alio modo, vt dicam infra.

f ¶ *Per ſententiam.*] vt quia propter ingratitudinem reuocata fuit donatio. ẽ. de dona. c. vlt. C. de reuo. dol. vlt. Ad idem ẽ. de pœ. ad aures. ff. de ſcif. c. vnico.

¶ *Gloſ.*

¶ *Gl. seq. allegancio 6. concor. ponit 6. exempla.*

2 ¶ *Ipso iure.*] pone exemplum ꝛ de pœ. in quibusdam. licet ibi quidam dicant contrarium, sc. eos per sententiam ibi priuandos. Ad idem ꝛ. c. li. de ele. vbi periculum. §. ipsos insuper. & c. fundamentum §. quòd si secus. ꝛ. de pœ. felicis. & ꝛ. de sent. exc.

†Not. Pe. de Ancʒ post sententiã iudicis vel aliquis facienda ẽ executio, sed ꝙ declaratoria executionẽ præ dat. ca. eũ secũdum. ꝛ. e. de hær. concernat res, siue personã, vñ in crimine læsæ maiest. retinetur titul' in bonis, arg. nota. in l. is cõsequẽter, ff. fa. er. donec feratur declaratoria. l. eius, q. delatoꝛ. ff. de iu. fisc. & si crimen sit ꝓbatũ & notoriũ, qa ꝓbatio si tã sit sicut sententia, vt no. Pe. de Anc. de of. del. iudex. ꝛ. e. cui addo gl. fin. secũdũ Dñi. Ioan. And.

c ¶ *Centenaria.*] 16. quæst. 3. nemo. de præscript. si diligenti. & capitu. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur talis præscriptio.

d ¶ *Quadragenaria.*] 17. q. 3. capitul. iubemus. §. quas actiones. supra de præscript. de quarta. & capitul. ad aures. cum similibus.

e ¶ *Legitime.*] ꝛ. c. prox.

f ¶ *Completa.*] vt iubducantur tempora schismatum, vacationum, hostilitatum, & similia. ꝛ. e. c. i. & c. ex tráslatis. & c. cum nobis.

g ¶ *Putabantur.*] in aliis igitur hæc præscriptio locum non habet. ad hoc ꝛ. de præsum nonne.

h ¶ *Catholici.*] bene dicit: quia secus si essent hæretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totum. 8. dist. quo iure. ergo nec præscribere: quia præscriptio sine possessione non procedit. ꝛ. de prob. ex. litteris. ꝛ. e. causam. ff. de viu. sine possessione. ꝛ. de reg. iur. c. 3.

i ¶ *Vbicunque.*] dum tamen catholicis, vt supra.

k ¶ *Bona fide.*] credebant patrem vel testatorem fuisse catholicum: & sic iusto titulo in ipsos eorum bona transisse.

l ¶ *In hoc casu.*] Nota specialem casum in quo quadragenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam, & fungitur vice aliarum ecclesiarum. [Vide quod no. 16. q. 4. volumus. in gl. ante pe. & quod not. de cap. mo. dilectus. & quod ibi dixi. per quod decido quod hic no. Arch.] Sic olim omnes ecclesiæ gaudebant priuilegio centum annorum. C. de sacros. eccl. vt inter duumum.

m ¶ *Nunc.*] scilicet tempore quo ecclesia vult bona vendicare, si referatur ad verbum, detegantur. vel nunc, scilicet tempore mortis suæ. si recipiat verbum, extitisse. aliàs est in littera, tũc & clarius.

¶ *Gl. seq. obiicit & soluit.*

n ¶ *Hæretici.*] sed nonne tales damnantur? & ipsorum memoria etiam post mortem, vt hic, & 23. q. 2. ca. vlt. & ꝛ. de hære. si quis episcopus. ergo & bona intelliguntur esse damnata, cum

ꝛ Vide Cart. tra. de hær. 5. quil. tract. de fid. cath. c. 54 & reg. 5 ſ. rum, n ver. bona

iure [a] priuari: Statuimus, vt in apprehendendis † vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tẽpora statuere videantur [b]) ipsis ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria [c], vel contra ecclesias alias quadragenaria [d] præscriptio legitime [e] sit completa [f]. ¶ Si † post mortem hæreticorum (qui dũ viuerẽt catholici putabantur §) bona ipsorũ à Catholicis [h] eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque [i], spatio quadraginta annorum fuerint bona [k] fide possessa: Sancimus † eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam) in hoc casu [l] non esse vlterius molestandos: quamquam illi quorum bona fuerant, nunc [m] detegãtur hærerici [n] extitisse. †

TITVLVS XIIII.

De sententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Iudex, qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel perfidiam: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Ioannes And.

CAP. I.

VM † æterno. partes, secundùm Ioan. Mo. Primo ponit prooemium. Secundo dat formam sententiandi, scilicet, & procedendi: ibi, *Cauteant.* Tertio contra facientem suspenditibi, *Si quis.* Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter: ibi, *Caterum.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est quod habetur. in l. vlt. ff. de var. & extraordin. cogni. & institu. de oblig. quæ ex quasi delict. nascuntur. videlicet, quòd iudex si per imprudentiam male iudicauerit, tenetur parti quam læsit. secundum quòd bonum & æquum iudici videbitur: & dicitur facere litem suam.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, puta in centum. conuenio te coram iudice competenti, super pecuniam, vel preces amicorum tuorum corrupti iudicem, intantum quòd ipse tulit iniquam sententiam contra me, & te ab impetitione mea absoluit: contra tamen suam conscientiam, & iustitiam. quæritur an sit aliqua pœna puniendus? respondet Romanus Pontifex quòd sic. nam vltra pœnas legales, est mihi condemnandus in æstimationem litis: & insuper est suspensus per annum, ab officio, & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem: à qua non poterat nisi per Romanum Pontificem absoluit. Nota primo principium huius capituli, quòd iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem. in capitu. nouit. de iudic. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius principalem effectum huius capitu. videlicet, quòd iudex male iudicans contra iustitiam & conscientiam incurrit varias & diuersas pœnas hic cõtentas. Nota quòd istæ pœnæ imponuntur iudici male iudicanti vltra pœnas legitimas: id est a legib' indictas, vt in cap. ꝛ. si clerici. de iud. in antiq. Nota quòd iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quæ ipsum repellit à testimonio, & à dignitate: ita quòd non poterit esse iudex, nec aduocatus, nec alium accusare. Item non facit querelam vbi aliàs locum haberet. Item locum facit querelæ, vbi aliàs non haberet locum querela. No. quòd iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum: & si pendente illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non potest absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc quòd iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quòd ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quòd ipse iudicet contra cõscientiam. Tertio quòd sciat quòd male iudicat. si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istæ pœnæ: tamen iudex teneretur ad æstimationem litis, vt institu. de oblig. quæ ex quasi delic. nascuntur. circa princi. Quarto requiritur quòd iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in læsionem alterius partis, non haberent locum istæ pœnæ. Quinto requiritur, quod ipse fuerit morus ad iudicandum male per fordes, id est

DE SENTENtia & re iudicata.

¶ Visum fuit supra per discussum tritulorum precedentium, de iudiciis, & præparatoriis iudiciorum, & de allegationibus, & defensoribus partium. Et quia postquam partes allegauerunt & proposuerunt totum id, & quicquid proponere, & allegare uoluerunt, super est solum sententia, & appunctuamentum iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de sententia, & re iudicata.

†Vide Zac. tra. de hær. ca. 24. & 25. Marth. sing. 307. inci. bona delinquẽtis. & Anto. Gom tom. 3. var. resc. c. 14.

†De intellectu vide Ab. in d. ca. 1. co. office. ordi. & Bal. in l. fi. C. de pœn. iud. qui male iu.

Quatuor ista timor odium, dilectio, census.
Ea perfrient vetios hominum peruertere sensus.

ideſt, q pecuniam gratiam, vel ꝑces alterius, vel fauore, vel odio. Sexta requirit, q ipſe grauet partē in faciendo: ſecꝰ eſt in negligendo. Illud q dam notāt in verb. fecerint, q a cum illa cōſiderio ſit pœnalis, debēt ꝑderari oīa verba iphius. Sed eo dicunt q requiritur ſcīa iudicis. Secus ergo ſi iudex aliq d omittat: tūc enim nō teneretur hic cōtentis, licet iudex bene teneretur ad intereſſe partis. Not. vlcerius eſt iſto tex. tuncta gl. q iudex debet iudicare ſecundūm allegata & ꝓbata, verum ât poſſit iudex iudicare cōtra cōſcientiā priuatam, tractatur 1 c. paſtoralis. de off. & pot. iud. defeg. in ant. Et dicunt aliq, q ſi iudex hēat cōſcientiam informatam ex actis, debet iudicare ſecundū illā cōſciam: ſed ſi habeat conſcientiā cōtrariam conſcientię informatæ ex actis: nullo modo debet iudicare ſecūdum illam conſcientiam. Dominus ât Siculus Barbatia tener, q iudex debet ſemper iudicare ſecundum allegata & probata, non ât ſecundum conſcientiam priuatam: ꝙ dicit q ſi iudex habeat conſentiam priuatam contrarium cōſcientiæ informatæ ex actis, debet deponere illa conſcientiam priuatam, & ſe cōformare actis iudicialib. Nam dixit q iudex debet credere, & ſemper gerere in mente. q diabolus fecit ſibi illam conſcientiam priuatam, & q appoſuit ſibi phantaſmata, quæ tamen non ſunt vera, vt ipſe iudicaret. No. q condemnatus iniuſte per iudicem, non cenſetur condemnatus apud Deum. de hoc de ſen. excom. à nobis. §. nos igitur. ibi, propter quod. Et cum hoc nota q licitum eſt arguere à dictis prophetarum. No. q appellatione cauſæ comprehenditur etiam ſententia: quod nota, quia facit q procurator conſtitutus ad cauſam videtur etiam conſtitutus ad ſententiam. Dominicus.

Pſal 36.

† Facit ca. ij. 11. q. 7 & c. de eccleſiaſticis 11. q. 1.

† Prouer. 11.

¶ *Prima glo. ſummat.*

a ¶ *Cum æterni.*] Iudex, qui cōtra iuſtitiam & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamē partis, per gratiam, vel per ſordes: condemnandus eſt parti læſæ in æſtimatio nem litis, & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuo ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi Papa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And.

a ¶ *Æterni.*] id eſt, Dei patris. 3. de ſum. trī. c. 1. in prin.

ADDITIO. Arch. alle. 52. di. erubeſcant. in fi. 11. q. 3. cuſtodi. 9. q. 3. aliorum Ioan. And.

1 Vide B. Th. 3. part. q. 59. art. 1.

b ¶ *Tribunal.*] i deſt, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali ſede iudex, qui aliàs forus vocatur. 3. de ver. ſi forus.

c ¶ *Reum.*] à reatu non enim qui accuſatur ſtatim reus eſt. ſed qui conuincitur criminoſus. 15. q. vl. c. vl. de ver. ſi. forus.

d ¶ *Iudex.*] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, nō eſt iudex: cum non ſit in eo iuſtitia. 23. q. 2. c. 1.

e ¶ *Condemnat.*] fuit hoc ſuū totum 11. q. 3. & fiat tempus. & hoc eſt ideo, quia iudicium Dei inuitur veritati, quæ nec fallit nec fallitur: iudicium hominis opinioni, quæ fallit, & fallitur de ſen. exc. à nobis. 2.

2 Pſal. 36.

f ¶ *Propheta.*] Dauid in pſalmo 2. Noli æmulari.

g ¶ *Damnabit.*] Deus.

h ¶ *Illi.*] id eſt contra illum: ideſt, cum fiet iudicium de illo: & ſunt hæc verba 24. q. 2. non in perpetuum.

ADDITIO. Et ibi exponitur. Ioan. And.

i ¶ *Eccleſiaſtici.*] 1. ſeculares non ligat: cum nec pœna iuſerius poſita illos ligare poſſit. & facit 3. e. li. de ele. inquisitatib. in fi.

k ¶ *Proceſſibus.*] quibuſcunque. 3. de probat. quoniam contra falſam.

l ¶ *Odium.*] priuatum. 3. de teſti. quotiens. [Ad idem 3. q. 7. iudicet. 15. q. 7. c. 1. 23. q. 4. c. 1. & c. ea vindicta. in prin. facit 11. q. 3. ita enim. & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui. ſecundum Arch.] 86. diſt. odio. 23. q. 4. duo illa.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit. 24. q. 1. odi. hæc quatuor iura probant q licet odire vitia. Et dicit Arch. de rali odio loquitur pſalmiſta pſalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittur etiam odium culpæ, quo inducta eſt præſcriptio ad negligentiam puniendam. 3. de præſc. vigilanti. Ioan. And.

m ¶ *Non euertat.*] hæc enim quatuor humanum ſolent peruertere iudicium. 11. q. 3. quatuor. & veritatem in teſte. 3. de teſt. quotiens. & ca. licet ex quadam. [Et illa quatuor his verſibus comprehenduntur.

habeant ſolum Dum r: illius s imitantes exemplum †, qui que relas populi taberꝰ aculum ingreſſus ad Dominū referebat, vt ſecūdum eius imperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex eccleſiaſticus, ordinarius t, aut etiam delegatus ſūmæ ſuę prodigus u & proprij perſecutor honoris, contra cōſcientiam †, & contra x iuſtitiam in grauamē y partis alterius in iudicio z quicquā fecerit per gratiā vel per ſordes a: ab executione officij b per annum c nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit, nihilominus condemnandus d. ¶ Sciat autem ſtatim, q ſi iudex habeat conſentiam priuatam contrarium cōſcientiæ informatæ ex actis, debet deponere illa conſcientiam priuatam, & ſe cōformare actis iudicialib. Nam dixit q iudex debet credere, & ſemper gerere in mente. q diabolus fecit ſibi illam conſcientiam priuatam, & q appoſuit ſibi phantaſmata, quæ tamen non ſunt vera, vt ipſe iudicaret. No. q condemnatus iniuſte per iudicem, non cenſetur condemnatus apud Deum. de hoc de ſen. excom. à nobis. §. nos igitur. ibi, propter quod. Et cum hoc nota q licitum eſt arguere à dictis prophetarum. No. q appellatione cauſæ comprehenditur etiam ſententia: quod nota, quia facit q procurator conſtitutus ad cauſam videtur etiam conſtitutus ad ſententiam. Dominicus.

† An ſit exēplis iudicandū. vide Fel. 2. c. 2. de ſtum. & doct. in l. nemo. C. de ſent.

† Proue. 11.

¶ *Prima glo. ſummat.*

a ¶ *Cum æterni.*] Iudex, qui cōtra iuſtitiam & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamē partis, per gratiam, vel per ſordes: condemnandus eſt parti læſæ in æſtimatio nem litis, & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuo ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi Papa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And.

a ¶ *Æterni.*] id eſt, Dei patris. 3. de ſum. trī. c. 1. in prin.

ADDITIO. Arch. alle. 52. di. erubeſcant. in fi. 11. q. 3. cuſtodi. 9. q. 3. aliorum Ioan. And.

1 Vide B. Th. 3. part. q. 59. art. 1.

b ¶ *Tribunal.*] i deſt, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali ſede iudex, qui aliàs forus vocatur. 3. de ver. ſi forus.

c ¶ *Reum.*] à reatu non enim qui accuſatur ſtatim reus eſt. ſed qui conuincitur criminoſus. 15. q. vl. c. vl. de ver. ſi. forus.

d ¶ *Iudex.*] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, nō eſt iudex: cum non ſit in eo iuſtitia. 23. q. 2. c. 1.

e ¶ *Condemnat.*] fuit hoc ſuū totum 11. q. 3. & fiat tempus. & hoc eſt ideo, quia iudicium Dei inuitur veritati, quæ nec fallit nec fallitur: iudicium hominis opinioni, quæ fallit, & fallitur de ſen. exc. à nobis. 2.

2 Pſal. 36.

f ¶ *Propheta.*] Dauid in pſalmo 2. Noli æmulari.

g ¶ *Damnabit.*] Deus.

h ¶ *Illi.*] id eſt contra illum: ideſt, cum fiet iudicium de illo: & ſunt hæc verba 24. q. 2. non in perpetuum.

ADDITIO. Et ibi exponitur. Ioan. And.

i ¶ *Eccleſiaſtici.*] 1. ſeculares non ligat: cum nec pœna iuſerius poſita illos ligare poſſit. & facit 3. e. li. de ele. inquisitatib. in fi.

k ¶ *Proceſſibus.*] quibuſcunque. 3. de probat. quoniam contra falſam.

l ¶ *Odium.*] priuatum. 3. de teſti. quotiens. [Ad idem 3. q. 7. iudicet. 15. q. 7. c. 1. 23. q. 4. c. 1. & c. ea vindicta. in prin. facit 11. q. 3. ita enim. & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui. ſecundum Arch.] 86. diſt. odio. 23. q. 4. duo illa.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit. 24. q. 1. odi. hæc quatuor iura probant q licet odire vitia. Et dicit Arch. de rali odio loquitur pſalmiſta pſalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittur etiam odium culpæ, quo inducta eſt præſcriptio ad negligentiam puniendam. 3. de præſc. vigilanti. Ioan. And.

m ¶ *Non euertat.*] hæc enim quatuor humanum ſolent peruertere iudicium. 11. q. 3. quatuor. & veritatem in teſte. 3. de teſt. quotiens. & ca. licet ex quadam. [Et illa quatuor his verſibus comprehenduntur.

n ¶ *Staturam.*] 24. q. 1. nō afferamus. q. n. recte iudicat, ſtateram iniuſtam gerat. 49. diſtinctus, qui. & ita magnum iudicabit vt patriarchā iud. nonit. licet in pœnis deferatur dignitati, & perſonæ. 3. e. lib. de of. dele. c. 1.

o ¶ *Librimine.*] ſic & contrahentes iuſtas menſuras & pōdera debent habere. 3. de emp. & ven. c. 2.

p ¶ *Cōcipiendis.*] quo ad ſcripturā, & pronunciationē ipſarū. q ¶ *Foedā.*] hoc quo ad prolēm verbalem. ad hoc 3. e. c. vl. r ¶ *Deum.*] à quo ſicut iudicabūt, iudicabuntur. C. de iud. rem non nouam. & remeticntur in qua menſura fuerint menſi, vt de pœ. & remiſ. cum ex eo.

ADDITIO. De accuſatoribus. 1. Ioan. And.

s ¶ *Filius.*] Moyſi. Exod. 32. & hanes idem 11. q. 3. ſummopere.

t ¶ *Ordinarius.*] fallit in epiſcopis 3 qui aliqua ſuſpenſionis canonis pœna non comprehenduntur, niſi de ipſis caueatur. 3. de ſen. exc quia per. eiuſdem. & 3. e. l. de ele. ſi compromiſſarius. §. huiuſmodi.

3 Licet gratius peccēt c. eſt quidā. de iureiur. c. homo ebriſtianus. & c. ꝙpue. 40. di. & c. quia tua. 1 q. 3.

v ¶ *Prodigus.*] ſic 3. de accuſ. c. vlt. & ſic crudelis eſt, etiam ſi conſcientiæ ſuæ confidat. 12. q. 1. nolo.

x ¶ *Et contra.*] No. illa duo ſic copulata: verunqūe enim requiritur vt locum habeat pœna. Non enim ſecundum conſcientiam ſimpliciter iudicare debet: ſed informare debet eam ſecundū allegata & probata. de hoc 3. q. 7. iudicet. 3 de of. dele. paſtoralis. §. quia vero.

y ¶ *In grauamen.*] ecce tertium quod requiritur, & vt locum habeat pœna.

4 Illā gl. ſequitur. Phi. Do nō in honorabilibus appellatiōe iud. eū venient arbitri. gl. in ver. iudices. in c. j. in princ. 3. e. de confeſ. Pont.

¶ *Gloſeq. quæritur, ponit opi. quam determinat, finit ſoluit aliam q.*

z ¶ *In iudicio 4.*] quid de arbitro: nunquid hæc pœna in ipſo locum habeat? Dic ſecundum Gof. & Ber. q non quia de ordinario & delegato hic tantum cauetur: & hæc eſt pœna, & hic nō amplianda. de pœ. diſt. 1. pœnæ. 3. de re iu. odia. & c. in pœnis, quod eſt verum ſecundum Hoſt. [Io. Mo. & Arch.] ſi fit arbiter compromiſſarius: ſecus ſi in locum ordinarij vel delegati ſuccedat. Ad hoc 3. e. lib. de of. deleg. ab arbitris. Et eadem ratione dixit Hoſt. quòd non credit hanc pœnam in auditore, vel in mero executor locum habere: cum & hi non ſint iudices. 3. de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. 1. & §. verum.

ADDITIO. Idem Io. Mo. & Arch.

a ¶ *Vel per ſordes.*] hoc eſt quartum qđ requirit, vt loci habeat pœna hæc. Et dī fieri per ſordes, ſi prece pretio, timore, vel odio iudex corruptus ſit: & ideo de dis fecit ſuperi⁹ mentionē.

ADDITIO. Apertius dici ꝑt, q ſex ſunt, q requirunt, vt iudex incurrat hanc pœnam. Primo q contra cōſcientiam. Secundo, q contra iuſtitiam. Tertio, q in grauamen partis. Quarto, q in iudicio. Quinto, q faciat per ignorantiam: ſed in hoc opinio, vt dixit circa text. Sexto, q per gratiam, vel ſordes, altero deficiente ceſſat pœna. Arg. ſi. 2 ver. ob. ſi q s ita ſtipularus. Io. And.

¶ *Gloſeq. quærit, & opi. ponit Hoſt.*

b ¶ *Officio.*] quid de beneficio, Dicit Ho. q quia pœnæ ſunt reſtringendæ, hoc ad beneficia non extēditur, ſi enim Papa hoc voluiſſet, in expreſſiſſet: de decim. ad audientiam. In ſuſpenſione autem homicis poſſet habere locum ſuſpenſus ab officio, & à beneficio. Huius directe no. contrarium Io. 32. diſt. ꝓter hoc. & facit quòd dixi 3. e. li. de ele. quia ſæpe. & quod no. de ap. paſtoralis. in fi. plenius in cle. de pœ. cupientes.

ADDITIO. In glo. no. nouam. in fin. vbi etiam inuenies qđ ibi Io. Mo. & Arch. Ioan. And.

c ¶ *Annum.*] ex tunc inchoandum 3. e. li. de ele. cupientes. §. ceterum. Quid ſi annus fuerit biſſextilis? Dic vt no. 57. diſt. c. 2. 3. de ver. ſig. quæſiuit. §. 1.

ADDITIO. Hoſt. & Io. M. hic tenent, quòd ſi incurrat in anno biſſextili abſtinebit 366. diebus. cum hic agatur de facto animæ. vnde ſequendum eſt certus. alle. de ſpon. inuenis. de cler. exc. illud. Ioan. And.

d ¶ *Condemnandus.*] C. de pœ. in, qui ma. iud. l. vlt. & infamis eſt, vt ibi

vt ibi. ff. de iud. ſ. filiusfamilias. & iure Ruthenticorum condẽnatur in triplum, ſi ciuilis ſit cauſi criminalis, punitur in confiſcatione propriæ ſubſtantiæ, & in exilium mittitur. in Auth. vt hi. in exor. li. iurent. §. ſi quis autem poſita. [C. de pœ. iud. qui male iudi. Auth. nouo iure.] Si autem per imprudentiam iudex male iudicauerit, tenetur ex quaſi malificio inquantum bonũ & æquum viſum fuerit iudici. ff. de var. & extraor. cogn. l vr. inſt. de obl. quæ ex quaſi delic. in pr.

† Suſpenſus ingereos ſe diuinis, an & qũ ſit irregularis vi de g. in c. is cui. de ſent. exc. c. lib. & Dom. in c. fi. de elect. exc. & Rot. inti. de ſent. exc. dec. 3. in ag.

ADDITIO. Vide qđ not. 2. q. 6. hoc ẽt. in gl. fi. & an hæc ſecũda pœna locũ habeat in arbitro, vide in Spe. de arbit. §. 1. ver. ſed & ſi. & verſ. ſeq. Ioan. And.

turus, quòd ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit† ſe diuinis[a], irregularitatis[b] laqueo ſe inuoluet ſecundum canonicas ſanctiones: à qua[c] non niſi per ſummum[d] Pontificem poterit liberari, ſaluis aliis conſtitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt[e]. Dignum eſt enim, vt qui in tot[f] præſumit offendere, pœna[g] multiplici caſtigetur.

¶ Idem ſacro præſente concilio, ad memoriam ſempiternam.

¶ *Papa Imperatorem deponere poteſt & cauſa legitima, hoc dicit ſecundum Paul.*

CAP. II.

AD Apoſtolicæ[h] dignitatis & iuſtra. ¶ Sane cũ dura guerrarum commotio nonnullas profeſſionis Chriſtianæ prouincias diutius afflixiſſet, nos ad Friderichũ præcipuũ i principem ſecularem huiuſmodi diſſenſionis, & tribulationis auctorem[i], à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædeceſſore noſtro, pro ſuis exceſſibus[k] anathematis[l] vinculo innodatum, ſpecieles nuntios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Albanen. & H. † Sabinen. epiſcopos, ac dilectum filium Guliẽlmum baſilicæ xij. Apoſtolorũ presbyterũ Cardinalem, ſ qui ſalutem zelabantur[m] ipſius, duximus deſtinandos[n]: facientes ſibi propo-

¶ *Prima glo. diuidit, & ſummat, ſecunda reſpondet per duo ſ quæſtiones, ſcilicet quare dicat ſuperſcripto de præſentia concilij, & quare de memoria ſempiterna.*

h ¶ *Ad Apoſtolicæ.*] Decr. hæc ſ̃t diuidi in quatuor principales part. In 1. præmittit diſſenſionẽ, quæ erat inter eccleſiã, & Friderichum imperatorem, & oblationes per eccleſiã ſibi factas. In 2. quæ incipit: ibi, *Sed licet*, dicit oblationes nõ fuiſſe receptas, per eũ: & quartor, quæ faciebant ad depoſitionem eius enumerat, & quintũ quod faciebat ad priuationem regni Siciliæ. In tertia q̃ incipit: ibi, *Nos itaque*, ipſum deponit ab imperio, fideles abſoluit, fauẽtes excõicat, dat licentiam electoribꝰ eligendi ſucceſſorẽ. Vltimo poteſtatur ſe prouiſurũ regno Siciliæ. Et *no. 1. q. in ſuperſcriptione* dicitur, *ſacro præſente* i cõcilio ad memoriam ſempiternam, quod dicit de cõcilio potius eſt ad honeſtatem, quàm ad neceſſitatem, & ſine ſententia, vel licentia concilij ſententia Papæ ſufficeret contra imperatorẽ, & quemcunque alium. 15. q. 6. alius. ibi non dicitur quòd in cõcilio facta fuerit depoſitio: ipſe enim habet plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. decreto. [ibi, vt in parte ſint, &c.] ſ̃. de vſu pal. ad honorem. [11. diſt. c. 2. & qđ ibi no.] Licet inferiores prælati, qui iudicare debent ſecundum canones, præſentiam ſuorum habere debeant clericorum: 15. q. 7. epiſcopus nullius. de iis q fi. à præla. nouit. niſi eſſet conſuetudo contraria. ſ̃. e. li. de conſue. c. 3. Papa vero non ſubiicitur canonib. 2. nec ab eis auctoritatem habet: ſed econtra. ſ̃. de ele. ſignificaſti. ipſe ergo omnes iudicat, & nullus ipſum. 22. diſt. omnes. 9. q. 3. c. epiſcopo. §. ſola. & cã. nemo. Quod autem dicit, de memoria ſempiterna, non eſt hoc ſpeciale: quia omnis ſententia eſt perpetua. & feruntur ad rei memoriam: & etiam inſtrumenta ad hoc fiunt. 1. q. 7. ſalubertinum. 27. q. 1. omnes fœminæ. [ff. de pig. contrahitur. in fi.] Sed quia hoc negotium grauiſſimum erat, & raro contingit ſententiam depoſitionis contra imperatorem ferri, vt per hoc appareat quanta ſit auctoritas & poteſtas Eccleſiæ, & vt magis timeatur Eccleſia, [merito eſt talis ſententia memoriæ commendanda.] Ad hoc ſ̃. de pœ. in quibuſdam. ſ̃. de chiſin. c. vno. de pœ. felicis. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit hic Inn. q hæc ſententia memoranda eſt, vt ſciant omnes quot, & quantis periculis ſe ſubiecit Eccleſia Romana, vt ſubditis pacẽ procuret, dãs exemplum cæteris præſatis ſubeundi pro ſuarum eccleſiarum defenſione quæcũque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris, terræ, ꝓditionum, aſſaſsinorum, & aliis inſuitis ſubmiſſus fuerit lator huius ſententiæ, vix homo poſſet enarrare. Dicit tamen quòd aliqua in chronicis Romanæ eccleſiæ continentur. Io. And.

ADDITIO. Et c. debent. & in cle. ſi quis ſuadente. de pœn. & quia. Et vide quod dixi ſ̃. de iud. cum nõ ab homine ſiper ver. anatgematis. Ioan. And.

ADDITIO. Et c. debent. & in cle. ſi quis ſuadente. de pœn. & quia. Et vide quod dixi ſ̃. de iud. cum nõ ab homine ſiper ver. anatgematis. Ioan. And.

ADDITIO. Idem dicit hic Inn. De corpore vitiatis, & illegitime natis, & pœnitẽtib. & biganis: & ſic ſeruat Eccleſia Romana ſecũdũ eũ: & hoc dcm̃ poſuerũt Hoſt. & Abbas & Hoſt. alle. de cor. vit. c. 1. de big. c. 1. 2. & 3. li. di. qui in aliquo. de illegitime natis expeditum eſt ſ̃. c. li. de fil. presby. c. 1. Ioan. And.

e ¶ *Infligunt.*] nec mireris, ſi de vno delicto plures pœnas volumus irrogari: dignũ eſt enim, &c. & ita cõtinua. & facit quod no. de iud. ac ſi clerici. in gl. pe.

f ¶ *Tot.*] ſ. in Deum, iuſtitiam, officij debitum, humanam naturam, quia contra proximum eſt corruptus: & ſic nec Deum timet, nec hominem reuerebatur. Et facit ſ̃. de crim. fal. c. 1.

ADDITIO. Et ſ̃. de ap. cordi. in fi. Ioan. And.

g ¶ *Pœna multiplici.*] & ſic ſit approbata illorum dominorum doctorum legum opinio, qui dicebant in præl. li. omnes pœnas habere locum.

ADDITIO Alle. Hoſt. 13. diſt. duo mala. 94. di. ſi quis autem. 4. di. factæ ſũt. de celebra. miſ. de homine. & de vit. & hon. cler. vt clericorum. Ioan. And.

A D. *Apoſtolicæ.*] IC A S V S. Orta fuit controverſia inter Romanã Eccleſiam, & Friderichum Imperatorem. Nam, cum ipſe Fridericus Imperator plures exceſſus commiſiſſet, Papa eum citauit, ſeu citare fecit, vt certa die corã ſe compareret: q Fridericus noluit comparere: quare Papa cum reputauit contumacem, & pro contumacia ſua illum anathematizauit, i. excommunicauit cum ſolennitate. Nam Papa inducit veſtimenta papalia, & coram duodecim epiſs indutis veſtimentis epalib. q hababãt quilibet vnum cereum in manu, protulit ſententiam excõicationis in ipſum Friderichum, & quilibet eps proiecit ſuum cereum in terram, & eum pedib. conculcauit, in ſignum maledictionis æternæ. Cũ iſtud deueniſſet ad notitiam Frideri chi Imperatoris, ipſe indignatus habuit guerram cõtra Romanam Eccleſiam, & prælatos Eccleſiæ. Et cum prælati Eccleſiæ vocarentur ad concilium Papæ, ipſe Fridericus cum ſuo exercitu accepit 22. galeas, oneratas prælatis, q ibant ad cõcilium, quos prelatos idẽ Friderichus incarcerauit, quod cum relatum eſſet Papæ, ipſe Papa miſit ei duos epiſcopos & vnum Cardinalem in textu nominatos, vnã cum articulis, vt in littera continetur. Vnde Friderichus Imperator noluit acquieſcere dictis illorum trium: propter quod indignatus Papa, & habito conſilio cum ſuis Cardinalib. dictum Friderichum priuauit imperio & regno Siciliæ quod regnum dictus Fridericus tenebat in feudum ab Eccleſia, mandando inſuper electoribus Imperatoris, vt alium imperatorem eligerent quod fecerunt ipſi electores. Et ſic durante vita ipſius Friderichi, fuerunt duo Imperatores electi.

ADDITIO. Refert hic Frãciſcus, q ipſe Friderich⁹ poſt depoſitionẽ tenuit regnum, & eo mortuo filius eius Corradus, & eo mortuo alter filius Manfredus. Et hæc fuerunt tempore Alex. 4. & Vrbani. Demum Clemens. 4. dedit regnum domino Carole fratri regis Franciæ, qui bellum habuit cum ipſo Manfredo, in quo mortuus eſt ipſe Manfredus. Deinde Gorradinus filius dicti Corradi, dicens regnum ad ſe ſpectare, intrauit Apuliam viriliter, & potenter: & ibi deuictus & captus per dictum Carolum decapitatus fuit. Ioan. And.

Nota quòd collatio regni Siciliæ ſpectat ad ſolum Papam: prouidet tamen cum conſilio Cardinalium. Dominicus.

i ¶ *Præcipuum.*] poteſt referri ad auctorẽ, & etiam ad principẽ.

k ¶ *Exceſſibus.*] id eſt contumacia exceſſuum 3. quia ſatisfacere nolebat. 11. q. 3. nemo epiſcoporum.

l ¶ *Anathematis.*] i. excommunicationis 4 cum ſolemnitate factæ de qua 11. q. 3. nemo.

m ¶ *Salutem zelabantur.*] quaſi ferebantur amabant: Ad hoc ſ̃. de cuſt. euch. c. 2. Et tales mitti debent: quia cum is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. 3. q. 7. in grauibus. in prin. 49. diſt. in ſum. §. 1.

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtionem.*

n ¶ *Deſtinandos.*] nõ ſolum cum Papa legationem iniungit: ſed etiam cum infertur prælatus canonico ſuo, in vtilitatem eccleſiæ ſuſcipere tenetur. Ad hoc 3. q. 1. nulli. de hoc. 7. q. 1. q. 2. frater. 16. q. 1. c. vos autem. hoc verum niſi rationabilem excuſationem haberet. de iis quæ fi. à ma. par. cap. c. 2. Ioan. And.

¶ *Gloſ.*

1 Non dicit approbante, ſicut ſ̃. de ſent. excom. facto. i ptin. forſan ex eã ne crederet aliquis ſine approbatiõe concilij depoſitionẽ imperatoris q Papã fieri n poſſe. vnde ſ. nos itaq; dicit deliberatione præhabita. Io. And.

2 Sed vt dicit Arc. ſ̃. de offi. or. ſuis. iaſtũ eſt vt quod aliis ſperat, ipſe ſentiet. 11. diſt. iuſtũ. palea eſt. requirat ergo cõſilia præcipue in arduis & ꝑi pue fratꝛ. Io. And.

3 Sup quib. admonitus fuit q Honoriũ iij. ſecundũ dñ Boatinũ. 4 Vide c. cer tũ eſt. 24. q. 3. & Cardin. in cle. j. de pœ. & Fel. c. 2 no bis. de excc.

¶ *Glo seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Proponi.*]credendum erat eis: quia de legatione apparebat, aliàs non.C.de man.prin.l.vnic. Vel dic quia Cardinales & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit.97.dist.nobilissimus.vbi de hoc.[in gl.2.]

b ¶ *Quantum in nobis erat.*] sumptum de verb's Pauli ad Romanos 12.ad Corin.8.si fieri pt, qđ in nobis est cum omnib.hominib.pacem habẽtes.hẽs hoc.27. q.3.inter verba.§.vocandi ver.Paulus.
ADDITIO. Ad idẽ 3.q. 6. hęc quippe.in fi.Ioan.And.

c ¶ *Pacem.*] homini iudicium ad Ecclesiã spectat.3.de iud. nouit.Et nor. q Ecclesia, & q libet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacẽ cũ ipso veniat. idẽ in eo q agit contra Ecclesiã.2.q.7.ac cusatio quoq;.9.vbi ꝺ hoc.ad hoc [in glo. sed si q.s.in fi.]C. de pig.debitore.fed illud de vrbanitate, vt ibi no. ff. de ser. vr.prę.quidã liber⁹.
ADDITIO. Vide de simo. licet. in gl. ex hoc.Ioan.And.

d ¶ *Mundo etiam vniuerso.*]cuius dominꝰ *est.9.q.3.* cuncta per mundũ.& 3.in ꝓœ. huius libri.

e ¶ *In galeis.*] 32 i Ianuẽsium ex qb. eus ferunt duæ secundũ Boatinum, in qb. erãt tres Cardinales legati, qui iuerant p partes diuersa proconuocãdo concilium: & multi Pręlati qui veniebant Romam ad concilium conuocatum p Gregoriũ ix qb. captis, dꝺ Friderich⁹ misit litteras continẽtes duos versꝰ tales:

Omnes prelati Papam andante vocatis
Et tres legati veniant huncusque ligati.

& ita factum fuit. Subdit ipse Boati quòd ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli, galea, nota hunc versiculum,

Arma caput galea, pelagus percurro galea. Ioan.And.

f ¶ *Promisissent.*]credendum est Papæ hoc referenti, 3.de testi. cum à nobis.& dixi.3.de renun.c.1.

g ¶ *Audire.*]non perficere: vnde habebant ad instar auditorum referre.3.de of.dele.super quæstionum.

h ¶ *Corrigere.*] 35. q. 9.sententiam.& c.apostolicæ. 3. de re iud. 70 cum olim.in Auth. de nup.in fi.primæ columnæ,col.4.

i ¶ *Vocare.*]de gratia hoc dicit,& vt euitaret omnem suspicionem.ad idem 2.q.7.nos si incompetenter.in prin.

k ¶ *Totum.*]talem locum assignare debet iudex.aliàs locus est appellationi: etiam si sit scriptum. appellatione remota. 3. de ap.ex parte.& 33.q.2.siue de coniugij.ff.de iud.si locus.

l ¶ *Parata Ecclesia.*]nõ dixit se reuocare:sed reuocare paratam. Et facit ad rõsiones quas faciũt iudices appellantib.ad iteriocutoriis suis.de hoc 3.de ap.cũ cessante.& 5.ti.px.si à iudice.

m ¶ *Misericordia.*] 45.dist.disciplina.in prin.

n ¶ *Quantum cum Deo.*]3.c.prox.

o ¶ *Satisfactionem.*]quam quis non tenetur remittere,etiã quoad Deum:rancorem autem fic. 90. dist.si quis contristatus.vbi de hoc.& 23.q.4.si is qui.& ibi de hoc.

p ¶ *Volebat.*]etiam Ecclesia.Ioan.And.

q ¶ *Pharaonis.*]qui monitionib. & flagellis durior est effectus, nec conuerti voluit.23.q.4.Nabuchodonosor.in pr.& hõs originẽ.Exo.7.vsq; ad 15.&ꝑt dicit de Friderico imperatore, q magnus sine comparatione creatus,sine venia damnatus fuit.incut dubol⁹. ꝺ poe.di.2.principium.[circa prin. ver. ista arbor.]

r ¶ *Aspidis.*]incãtarẽ. q aurẽ alterã calcat in terrã,alterã obturat cauda,vt incantõ nẽ audire nõ possit.
ADDITIO. Hoc ponit Hsid.ery.li. 12. c.8.Ioan.And.

s ¶ *Elata obstinatione.*]16.q. 1. vos aurẽ.

t ¶ *Grauissima.*]bene dixit:q maxima cã subesse debuit impatori. ꝺpositiõi. Nec ẽ similis depositioni clericorũ,q ꝺ quoli bet magno peccato deponi pnt.81. di. c. 1.q.2 vbi maius scandalum & periculum timẽt,agendũ ẽ benignius 50.di.vt cõstitueretur.cum suis fi.hoc ãt insurgit in depositione imperatoris, qui quasi præest omnib. Christianis. 7.q. in apib.Itẽ clerici ministrant sacramẽta:sed non principes.31.dist. tenere.

u ¶ *Negligentiam.*] probauit. ad idẽ 3. de cohab.cle. & mu. c.vlt.Ioan.And.

x ¶ *Detrauit.*] periurium crimẽ ecclesiasticũ.3. de iud.nouit.3.e.li.de fo. cõp. c.vl.Et grauissimum crimen in quolibet: præsertim in plato vel principe: cum eorũ fama trahatur ab aliis in exẽplum.3.de vo. magnæ. & ideo grauius punitur. 11. q.3. c.præcipuæ.
ADDITIO Dicit Inn.q plati & principes vltra debent esse timẽtes.& idem dicit Ioan.And. in 25.q.4. innocens. & 5.pone.Ioan.And.

¶ *Glo.si primo.pacem commendat. secundo ponit sex casus qui pacem impediunt.*

y ¶ *Pacem.*] Christus in morte ait,Pacẽ meam do vobis,pacem meam relinquo vobis:Matth.x.Io.14.facit 23.q.1.nisi bella.Nõ est ergo hæres Christi q pacem eius testõ relictã non habet:principes ãt maxime tenetur ad hãc seruandam.23.q.1.qoſi.de treu. & pa.p to.in Auth.de pa.tenẽdã.in rubro & nigro.col.10.Et q contrã pacem Ecclesiæ sunt:si dignitatẽ aut cingulum hñt,iudicentur eis.24.q.1.q contra ecclesiæ.Et solent reddi sex causæ pp quas nõ *est* pax inter homines.Prima, quia non puniuntur maleficia,Ecclesiastes 8.quia non profertur cito contra malos sñia:[ideo absque timore vllo filij hoim perpetrant mala.] Ad hoc 3.e.li.de of.le.c.1.& 23.q.2.dominus. Secunda,abundantia temporalium.[Hiere.9.c.]& Gen.13.facta *est* rixa inter pastores Abrahaam & Loth.Tertia,q nõ occupamus in pugna contra demones.ad Ephesi.6.Nõ ẽ nobis colluctatio aduersus carnẽ.Quarta,q nõ cõsideramus damna guerræ,in qua diuitias, corpus & animas perdimus.Hiere.46.fortis impegit i fortẽ,& ambo pariter ceciderunt,&c. Quinta q nõ cõsideramus dubiũ euentũ belli.3. Reg.12. varius euentus billi,&c.Sexta,quia non seruamus pœpta Dei.nec decimas soluimus.Hiere.3.Esai. 48.vtinam attẽdisses mandata mea,fcã fuisset sicut flumen pax tua & iustitia tua sicut gurgites maris.16.q.1.reuertimini. vnde quod non accipit Christus,tollit fiscus.17.q.7.maiores.

z ¶ *Sacrilegium.*] quod est etiam crimẽ ecclesiasticum,3.de for. compe.

† Vide Spec. tit. de cõpet. iud.vii. §. j. & Feli.in cap. cũ sit.de fo. comp.

† Aliàs, conueniret.

† al. ab ipso.

† An idẽ iudicãdum de adhærẽtib. qđ de principali, vide Dec.cõs.151. & Soc.cõsil. 27.vol.3.

† Aliàs, obtinantia.

† Aristoteles perinteret⁹, quotiẽs contrauenit iuramẽto. doceat doc. & in c.mittare. 6.qõ. 1. vide Spe.in rubr. de sen.& his quæ ipsam sequ.§.Speciẽs & Abb. & Aret.& alios in ca.fi. eut.de test.

1 Hæc gl. nõ habẽt in antiq.cod. sed ex lectu 20. Io And. hue est trãslata, vt inde apparet.

† In quodã marsupio pro desunt hæc duo verba,cõtra debitum.

2 Ad hãc gl. vide cle.j.de relig. & ve. sanct. Rom. sing.126.in cip. sanctissimi.Dec.cõs. 198 & Rui. cõs.115.li.1.

compe.cum fit.vbi de hoc[Arch. remittit 17. q. 4. sacrilegium. vbi de hoc no.per modum summæ.& per Ioan.de sen. exc. cum pro causa.]Et talium oblationes recipi phibetur.17.q.4.miror. 12 q.2.de viro.Et sacrilegiũ tale in captione clericorum excõicationẽ irrogat.17.q.4.si q5 suadente,etiã in facientes per aliũ & sen.exc. mulieres. in h.tit fi nõ irrogetur ipsis aliàs iniuria.e.ti.nuper.

a ¶ *Cardinales.*]Istud est crimen læsæ maiestatis, & cõtra tales prodita est noua pœna per decr.ĩ.de pœ.felicis. Io. And.

b ¶ *Hæresi.*]pp quod crimen nõ solũ imperator,sed ét Papa de pœnis debet.40.di. si Papa. Iuspectus ét ẽ hæresi si le non purgat, & si p annũ sic steterit,& iurare no fuerit,punitur vt hæreticus:vt 5. de hær. excõicamus.§.fi qui vero. & est idem in excõicato ob contumaciam in causa fidei. ĩ. de hære. cum contumacia.

†Adde cmã data, & ibi doct.de præscri.& c.1.94. dist. & 1 cle. Romani de iureiur.

ADDITIO. De quadruplici pœna hæreticorũ secũdũ canones,s.excõicatione,depositione,bonorũ ablatione,militari persecutiõe,remittit Arc.ad not.p Gof. in sũma de hære.§.punitur hæreticus. & vide plenius per Host. in summa iuris cit.§. qua pœna seriatur. Io.And.

ADDITIO. Habes ex hoc tex. q argumẽta euidẽtia & difficilia, per quæ q5 etiĉtur suspect' de hæresi, inducunt probationẽ sufficiẽta ad condẽnandũ. de quo hic per Dominicum.

c ¶ *Patrimonium.*]93. di.c.in fi.11.q.1.peruenit.10.q.3. relatũ. Ioan.And:

d ¶ *Offendere.*]Offenditur. n. pater in filio.24.q.3.cum ergo. §. sed qui. ff. quod me.cau. l. iffi quidẽ. 5.de præsum.afferre. dominus in seruo.2.q.7.accusatio. Iudex in subdito.23.q.2. c. 2.

March.16.

ADDITIO. Vide quod no. ĩ. de priu.auctoritate.in gl.fi.LA.

e ¶ *Reprehendi.*]quasi ista sit causa qua priuari posset regno Siciliæ,sed non imperio.

f ¶ *Fœtorum.*]genus monetæ.ad idem de confes.c.2.de emp.& ven.ad nostr.im.ad fi.

ADDITIO. 5.de priui.cum olim.2 Ioan.And.

g ¶ *Per nouem annos.*]sufficit quod emphyteuta ecclesiæ cesset per biennium à pensione.de loca.c.potuit.vbi de hoc. [emphyteuta autem priuari per triennium.C.de iu.emph.l.2.§.1. & in gl.biennium.

h ¶ *Vices.*]de transla.quanto.vt eccle.benefi.vt nostrum.

ADDITIO. Et ibi remittit Ber.ad gl.vnde dicitur.LA.

i ¶ *Dictum.*]Matth. 16.& 24.q.1.quodcunque.vbi de hoc.

†Vide gl.in c.si Papa.40. dist.Inn. & docto. in c. nouit ĩ iud. & Feli.in c. ex suscepto de so.com.

ADDITIO. Et q.2.c.2.Ioan.And.

k ¶ *Ligaueris.*]claue non errante.5.c.prox.

ADDITIO.Et 24.q.1.manet & facit de pœ.di.1.quẽ pœnitet. ver.Deus.ibi sed oportet vt iustas misereatur iuste. Ioan.And.

¶ *Gl.seq.ponit sex casus,quib.&c.rationem reddit & remittit.*

l ¶ *Primamus.*]propter crimina:ergo deponit Papa Imperatorem 1. vt hic.Idem cum est inutilis,15.q.6.alius, & dat coadiutores ipsis male administrantibus.5.e.li.de sup.neg.præl.grãdi.

nales a sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarũ prælatos,& clericos religiosos,& seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat cõuocandum:& infra. ¶De hæresi b quoq; nõ dubiis & leuibus,sed difficilibus & euidẽtibus argumentis, suspectus habetur:& infra. ¶Præter hæc regnum Siciliæ(quod est speciale patrimonium c beati Petri †,& idem princeps ab Apostolica se detẽbat in feudum(iã ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutemque redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus,& omnibus exinde fere probis electis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuẽte,ac Romanam Ecclesiam (caius sunt homines principaliter & vassalli) offendere d multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi e, quòd mille quidẽ fartorum f annuam pẽsionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouem annos g & amplius soluere prætermisit.¶Nos itaque super præmissis, & quamplurimis aliis eius nefandis excessibus, cũ fratribus nostris & sancto concilio deliberatione præhabita diligẽti(cum Iesu Christi vices h, licet immeriti teneamus in terris, nobisq; in beati Petri persona sit dictũ i.Quodcunque ligaueris k super terram,ligatum erit & in cælis)memoratum principem,qui se imperio,& regnis †,omnique honore,& dignitate reddidit tam indignum:quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus,suis ligatũ peccatis,& abiectum,omnique honore, ac dignitate priuatum à Domino ostendimus,denunciamus,nihilominus sententiãdo priuamus l:omnes,qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes m: auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquam imperatori vel regi, pareat & intendat. † Des cernẽdo quoslibet,qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto † excommunicationis sententiæ subiacere n. Illi autem o,ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio,eligant p libere successorem.¶De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani in Hispania.& commendatori ac fratribus domus de Curia,hospitalis eiusdem.

¶ *Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet maxime post modum emergentem.* Ioan. And.

CAP. III.
ABBATE S A-

per negligentiam ipsorum iurisdictionẽ assumit.5.de fo. com. licet.Compellit ipsos iniustitiam facere.23. q. 5. administratores. & ius canonicum etiam debitis casib. obseruare. 5.e.li.de for. comp.c.2.de iurei.licet.ĩ. de sen.exc. decernimus. Vnum enim oportet esse principatum ad quem omnes recurrant. 7.q.1. in apib. qui fi.sint leg. per venerabilẽ.[circa fin.versi, is vero, &c.]& de hoc vide qd' no.Inn. & Host. ce fo.comp.licet ex suscepto.

m ¶ *Absoluentes 2.*] 15.q.6.iuratos. 5. de hær.c.vlt.

n ¶ *Subiacere.*]absolutionem sibi nõ reseruat,& sic aliis videtur permittere.5. de sen.exc.nuper.

¶ *Glo.seq.dicit quosint electores:secũdo quærit & sol.*

o ¶ *Illi autem.*] Sarchiepiscop' Magũtin.Colon.Treuerẽ. & quatuor laici, sc. Palatin' comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brãdeburgen. & Rex Bohemiæ,olim dux.Et dicunt quidam,q rex Bohemiæ de necessitate vocandus nõ est, nisi cum alij discordant: nec istud ius habuit ab antiquo:sed hodie de facto tenet.& hoc per Host.de ele,venerabilem.Sed nunq Papa posset principes electione priuare, & per se eligere imperio vacãte? Dicit hic Ber.q nõ: dummodo ipse velint eligere. Secus videtur si nollẽt eligere,vel cõcordare nõ possent.hoc probat per decrp.5.de elec.venerabilẽ.§.obiectioni,vers.nunquid enim & hoc maxime in laicis locum habet.Ad hoc 5.de iur.pa.cum dilectus & quod ibi not.

ADDITIO.Præfati electores Imperatoris his versib.cõtinẽt.

Magna Maguntia,crassa Colonia.Treueris alma:
Atque Palatinus dapifer,dux portitor ensis:
Marchio præpositus camera pincerna Bohemus,
Romanum regem statuendi domibi legem.

¶ *Glo.seq.recitetur per questionem.*

p ¶ *Eligant.*] non statuitur à iure certum tempus principib. ad Imperatorem eligendum.hinc est quòd Papa non potest eligere nisi prius illos admoneat.5.de ele, venerabilẽ.quod non est in ecclesiis,in quibus siue sint cathedrales, siue inferiores, statuta sunt tempora.5.de elec.ne pro defectu.de concess. prẽb. c.2.vide temporis lapsus sufficit:quia dies statuta,&c.5.de locat.c.potuit.

†Not q dignitates seculares ĩ ecclesiis plures simul tenẽti possunt absque dispẽsatione : licet secus sit in ecclesiastic. de quo in c. 1.de cõsuet. & c.de multa.de præbẽ.

2 Idẽ 11.q. 6.c. alius. & c.nos sacrorũ & c.iuratos &de cle. venerabilẽ.

†Aliàs,& de cernendo.

†Id est,absque monitione.ita Dec.in c.repte hẽbilibus. de ap.& consil. 138.

Abbate sane.] Pro intellectu huius c. est præsupponendum, q quælibet actio siue personalis, siue realis,habet duas causas,s.causam propinquam,& causam remotam. Causa propinqua actionis realis dicitur dominium, vel quasi. Causa remota dicitur esse titulus mediante quo fuit acquisitum dominium. Et de hac causa remota loquitur præsens capitulum.

Actio

Actio personalis habet similiter duas causas, videlicet propinquam, & remotam. Causa propinqua dicitur esse obligatio. Causa remota est contractus. De hoc tractat gl. in c. 2. de libel. obl. in antiq.

CASVS. Orta lite siue cõtrouersia inter Abbatem de Bonefacto actorem ex vna, & hospitalarios sancti Ioannis, reos siue defensores ex alia de & super castro siue loco de Rosellis.

† De intellectu vide Io. Fab. instit. de act. §. sic itaque differetus.

dicebat Abbas, pro se & suo conuentu, q̃ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud castrum ad ipsos spectare, & reos condemnari ad illud castrum restituendum vna cum fructib. & emolumentis inde perceptis. & sic Abbas in suo libello exprimebat causam remotam. i. q̃ illud castrum ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragonum, quod tamen non erat necesse: quia in reali actione sufficit exprimere causam propinquam, p̃ parte vero reorum ex aduerso propositum extitit, q̃ ille locus ad ipsos spectabat iure dominij. vnde partes ipsæ inter ipsas negatiue contestata, fuerunt admissæ ad probandum sua facta. pro parte Abbatis & conuentus de Bonefacto fuerunt producta nonnulla instrumenta. & inter cætera vnum instrumentũ in quo cauebatur, q̃ Rex Aragonum donauerat locum in quo erat dictum castrum de Rosellis monasterio Populeti, & postea monasterium de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abbas non probauit donationẽ̃ suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonum: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionẽ donationis monasterij de Populeto cõstitit, q̃ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefac. actori post litem contestatam in huiusmodi causa. his visis pro parte dictorũ reorum dictum fuit, & propositum q̃ ipsi rei debebant absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet quia Abbas non probauerat causam ipsam in suo libello. Et cum quis allegat causam certam, oportet q̃ illam probet: alias cadere debet ab instantia. Item dicebãt illi hospitalarij, q̃ dicto Abbati actori superueneratdominij post litem contestatam, & sic non videtur in iudicium deuenisse. l. non potest. ff. de iud. vnde quidam Cardinalis de causa cognoscens ipsos reos absoluit ab instantia Abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa causa propinqua & nõ remota: & tempore sententiæ ferendæ probauisset, q̃ ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati. & sic est bona limitatio ad Lillam, non potest alle. q̃ non intelligatur in causa propinqua, sed in remota. *Allegabatur.*] Hospitalarij rei dicebant, q̃ longe ante donationem Regis Aragoniæ (de qua loquitur actor) alius donauerat locum, in quo erat castrum, ipsis reis. q̃ parte vero actoris fuit replicatum, q̃ illa donatio nõ valebat: quia tempore donationis ille locus erat inter minus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere huiusmodi donationẽ. pro parte autem reorum fuit responsum illud quod requitur. *Multum quæret.*] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur, q̃ Rex Aragoniæ donauerat castrum monasterio Populeti, & ordinauerat, q̃ monasterium Populeti fundaret aliud monasterium, quod fecit. nam monasterium Populeti fundauit monasterium de bonefa. & ei donauit prædictum castrũ: & sic Abbas de bonefac. probauit aliã causam quàm expreſſerit in suo libello: ideo dicebant rei, q̃ actor non probauerat causam expressam in suo libello, quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condemnandus in expensis. erga ipsos reos. *Pro parte altera.*] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac. nam dicebat Abbas, q̃ actor & reus non debẽt ad imparia iudicari. & certum est, q̃ si reperiuntur possidere tempore sententiæ, sufficit licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis conte. sed illa ratio nõ prosui Abbati, & rationem diuersitatis ponit glo. & latius ponit Cy. in l. r. C. de ali. iu. mu. cauta facta. *Certum.*] vnde si quis in genere formet libellum & non exprimat causam specialem, si reus patiatur, & nõ obiiciat, valebit processus & litis contest. l. fi. C. de an. exce. Tamẽ reus poterit petere vt actor exprimat causam specialem. Not. ex prin. c. q̃ vendicans rem ab aliquo, sufficit q̃ exprimat causam propinquã, licet nõ exprimat causam remotam, tamen poterit exprimere si velit: sed tamen aliquando prodest, aliquando nocet exprimere causam remotã. Nocet, quia si exprimat causam remotam, & nõ probet: etiam si lite cõte. dominium ei veniat, succumbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt contrarium per l. nõ potest. alle. videlicet, q̃ si veniat dominum post litem cont. pro eo potest ferri sententia. & hoc volunt Papa in fi. huius c. dum dixit. Et licet aliquib. curiosis, &c. No. in super principalem effectum huius c. q̃ cum quis egit actione personali vel reali expressa certa causa, debet illam probare: & non sufficit probare, q̃ dominium venerit ad ipsum ex alia causa. No. finaliter, q̃ procedit libellus porrectus per Prælatum, licet non dicatur q̃ agat nomine ecclesiæ sed nomine suo & clericorum quod no. de quo, de dilationibus. c. litteræ. de prob. ex litteris.

ADDITIO. Præmitte q̃ Rex Aragonum castrum Curuariæ cũ suis finib. inter quos erat locus de Rosellis, qui tunc erat in potestate infidelium, donauit hospitali sancti Ioannis, sub cõditione, si ad manus fidelium &c. Demũ mortuo illo rege nepos qui successit in regno illo, de manib. infidelium acquisiuit, & donauit monasterio Populeti, volens quòd in loco de Bonefac. ibi incluso ædificaretur vnum monasterium: de mum cum esset quæstio inter monasterium de Bonefac. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasterium Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefac. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

¶ *Primã gl. ponit diuisionem, & summam.*

a ¶ *Abbate sanct.*] Diuiditur hæc decr. in sex partes. In quarum prima ponitur actorum petitio, & eius causa. In secunda quæ incipit ibi, *Allegabatur*, ponitur triplex defensio reorũ. In tertia quæ incipit ibi, *Pro parte*, ponitur duplex actorum replicatio. In quarta quæ incipit ibi, *Sed ad hoc*, ponitur reorum duplicatio. In quinta ibi, *Præfatus*, ponitur causæ diffinitio per Cardinalem facta. In sexta ibi, *Nos igitur*, ponitur Papæ confirmatio. *Et hoc dicit decretalis in summa: Qui petit rem certã causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem.*

b ¶ *Conuentu.*] quod facere debet quod dic, vt §. de rescrip. edoceri.

ADDITIO. Dicunt quidam, quòd sic agitur, quia locus petitus communiter pertinebat ad Abbatem & conuentum. Item *contra secus vis esse quando simul agunt etiam de propriis.* §. de iud. & causam. licet quilibet pro suis agere possit. Io. And.

Glo. seq. adiect, & dat sex significationes in hac dictione quando competat rei vendicatio. & quando publiciana. & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de Auth. male fidei. & subit.

c ¶ *Dominij vel quasi.*] videtur quòd talis libellus admittendus non sit, cum hæc sint aduersa. Ex iure enim dominij dicit se dominum ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & non dominum & sic quasi contrarius deberet repelli de app. solicitudinem. cum suis concord. nec debet iudicium esse in pendenti vel dubium. ff. de iud. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota q̃ petitio illa petit talem rem iure dominij, habet locum cum quis emit rem ab eo qui illius rei dominus est, & ei rẽ tradit, & sic dominium. ff. de ac. re. do. l. traditio. in prin. [& de pac. traditionibus.] Recte ergo se dominum dicens, dominum sui causam suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dominij locum habet cum quis bona fide rem emit a non domino, & rem sibi traditam bona fide recipit, crediens vendentem rem venditionis & traditionis tẽpore dominum esse. ff. de pub. l. eum qui. §. vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet venditor malam fidem habuerit, & callido cõsilio vendiderit: vt ea. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat à possessione cadit, petit rem à possessore iure quasi dominij & appellatur actio publiciana. Si autem post vsucapionem a possessione cadat, tunc non competit publiciana sed datur ciuilis actio, s. rei vendicatio, secundum quosdam vtilis, secundum alios directa. ff. de pub. l. 4. Dicta est autem publiciana à Publicio auctore qui eam inuenit: vt inst. de ac. §. aliæ. Ad hoc autem vt actor obtineat, oportet eum probare titulum & rem sibi fuisse traditam 4, & bonam fidem habuisse tempore emptionis & traditionis, (quod præsumitur 5, nisi contrarium probetur) & quod credat modo vtilorem vel donantem tempore cõtractus dominum non fuisse, alias publiciana non competeret. Et forma tur libellus: Peto totalem rẽ mihi restitui iure dominij vel quasi hoc est dicere quasi dominij, ac si vsucepissem quod nõ vsucepit & de sola cõsuetudine admittitur talis libellus sub diffinctione vnde dicere deberet, Peto talẽ rem iure quasi dominij: quia mõ certus est reus. In suprà dicto autem libello quãmque partem diffuncte probauerit actor, obtinebit secundum formã petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur rẽ. postea poterit intẽtare alterã partẽ diffuncte, non ob. exceptione rei iudicatæ 6. qa hæc est modo alia causa quàm prima. §. de cau. poss. vlt. & de hoc inst. de ac. §. aliæ. sicut cum in iudicio petitionem turelæ, & prosequor alteram speciem tantum: licet fiat absolutio in illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero. si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iudic. licet. Sed ei quod dictum est, q̃ mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, contradicit. C. de præscr. long. tem. Auth. malæ fidei. quæ dicit, in malæ fidei possessore alienante, cessat longi temporis præscriptio. Dic q̃ licet prædictæ leges corrigantur per Auth. vt bona fides tradentis exigatur: nihilominus quod de publiciana dicitur, locum habet: vt qui rem habuit bona fide & iusto titulo, licet tradẽs habeat malã fidem, & licet

1 De materia istius gl. vide Cotne. cons. j. & 89. lib. 3 & Rui. cons. 25. & 54. lib. 4.

2 Vide Alc. cõsil. 21 vol. 1. & 95. vo. 4.

3 Vide Alc. cõs. 89. vo 5.

4 Alia necessaria iuxta: q̃ sunt animi intentionis gl. in §. aliæ. instit. de act.

5 Quã sufficiat fuisse in recipiẽte, licet nõ tradente, est tũ necessario allegãda sit Phil. citans Aug. in l. super lõgi C. de fisci. lon. temp.

6 Idẽ Doct. hic, & in l. minor. §. j. ff. de eui sup ple qũ alterã expresse prosecutus est. si cũ vtatur gñaliter verbo, petinere, succumbens in probatione dñij non intentabit publicianam. Bart. in l. & an eadẽ. § actiões. ff. de exce. rei iu.

& licet accipiens vſucapere non poſsit pp malam fidē tradētis:tamen a quocunq; poſſeſſore præterquam à dño pupliciana rem vendicabit. Contra dominum ät non currit ꝓſcriptio, licet tradens habeat bonam fidem. Diſtinguitur tñ vtrum dñs ſenerit ſuam rem taliter alienatam, & tūc currit ei ꝓſcriptio lōgi:pis, niſi res eſſet furtiua:quia tūc nō currit ei ꝓſcriptio pp vitiū, quod tradēs habet. Si ignorauit,ꝓſcriptio longi,pis ei nō currit: præſcriptio autem lōgiſſima bene currit,vt in ꝑdicta Authētica malæ fidei. hoc ergo nnn vetat auth. quin locū habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradentis 1. Sed ad hoc lōgi tpis præſcriptio locū hēat, requiritur tradentis & accipientis bona fides ſecūdū leges. ſecūdū canones vero ſola præſcriptio xl annor. locum habet, & ſemper cum bona fide. ſ. de ꝓſcr. ca. vi. Ber. cuius tenor hæc gl. licet nō per omnia ad litteram, q̄ hic pp ſuas rem. ſtiones poſſit, quas alibi facit ad ea. Et videes quod ſentit Ber. talem libellū de cōſuetudine admitti, & ſatis eſſe ꝑt, cum conſuetudo h opti ma legis interpres. ſ. de conſue. cum di lectus, & hoc ēt no. Gul. in ſpe. de cau. poſ. & proprie. §. notandum. ver. aliæ. & ſ. fe. in fi. Alij vt Tan. dicunt, q̄ illi ſubtili tati ciunt, q̄ libellus alternatiuus non recipitur, nō eſt ſtandum ſecundum canonici æquitatem. Ad hoc j. in li. & ſ. de iud. duēcti de in int. reſti. cōſtitut°. §. quare. vbi de hoc p Inn. & Hoſt & p Hoſt. de ele. quęrēdi. Alij dicunt, q̄ hic & ſimilib. nō fuit obiectum, quia bene fuiſſet repulſa talis petitio p p rōnes aſſe. in j rin. gl. & ſic intelligūt ꝑdicta diec. cōſtitutus 2. Alij dicūt, quōd vel actor incertus eſt ex facto alieno, & nil ſibi ꝑt imputari, tunc admittitur alternatiuus libellus. ff. quo. le. l. i. §. qa ät nōnūquā. aliās nō, & ſic ſoluunt contraria. Got. & Inn. dicunt, q̄ vbicūq; q̄s prouabiliter dubitat, nō ſolum rōne alieni facti, ſed ēt propꝛij ꝑt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, ét ſi ſe nō cōpatiantur, & ſic intelligitur nec. cōſtitutus. aliās ſi nō eſt probabile dubiū, eligere cogitur. ff. de tri. q̄ in hæredem. §. eligere. vbi plene de hoc. & adde q̄ dixi ſ. e. li de ele. vt quis duas. Alij dicūt, q̄ licet iſte libellus videatur contrarius, non eſt: quia rei ven. & publiciana non ſunt contraria, ſed diuerſa: cum ad eundem finē tendāt, cū aūt tendunt ad diuerſum finem, tunc habēt locum cōtraria. & hoc tenet Gul. in Spe. vt ſ. & ſuper hoc adde q̄ dixi ſ. de re. iu. nulli° plurib.

ADDITIO. Remittit j. q. ſ. c. induciæ §. offeratur. Ioan. And.

¶ *Giſeq. obiicit & ſoluit.*

a ¶ *Ex largitione.*] ſed per hoc non habebat locum vendicatio: cū non dicatur, quod traditio ſecuta fuerit. C. de rei ven. l. ſeruum. vbi emptor ſeruum non traditum ſibi præſentem vendicare non poteſt. Ad idem C. de hær. vel act. ven. qui tibi. ff. de rei ven. ſi ager. Sed dic illud verū in priuato: ſecus in eccleſia. C. de ſacroſ. ec. vt inter diuinum. vt ſ. de cōſue. ca. 2. vbi de hoc. & ex hac expreſsione ſuccumbit Abbas, vt infra patebit.

ADDITIO. Et ſic expreſſa nocēt. ff. de re. iu. expreſſa. Hanc ät expoſitionē facere nō tenebatur: vt plene no. de li. ob. c. 2. Io. An.

b ¶ *Pertinere.*] hoc verbum late patet. ff. de ver. ſig. verbum illud. de fid. inſtr. inter dilectos.

ne a Regis Aragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere b: petiit adiudicari eidem monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoueri. ¶ Allegabatur c autem pro parte veſtra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat, quamuis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate: quia non ſimpliciter, ſed ſub conditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium deuenirent. In quo caſu conceſſo poterat, & debebat habere vigorem d: quia ipſi donationi rerum donatarum natura e, vel qualitas non obſtabat, & ſalubre ac laudabile f quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chriſtianorum dominio ſubderentur: quare mox g cum peruēnerunt ad ipſos h, fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum i quoque diſtabat, an ipſi monaſterio de Bonefac. vel prædicto monaſterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuiſſet: quia etſi liquebat prædicta monaſterio Populeti ab ipſo Rege, ac ab illo Abbati, & conuentui de Bonefac. fuiſſe collata: non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi monaſterio de Bonefac. illa donaſſe, vel mandaſſe donari.

¶ Nec pro eo quòd voluit & ſtatuit, vt ædificaretur ibi monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruēdo monaſterio donauiſſe k: cum illa potius ſua videretur intentio, vt (quia præfatum monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipſius, pro ſua ſuorumque ſalute monaſterium conſtruere tenerentur, præſertim quia monaſterio, quòd nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat l.

¶ Præmiſſa vero conceſſio facta monaſterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monaſterij Populeti, nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragium, pro eo potiſſime †, quòd poſt litem conteſtatam & proceſſū iudicij facta fuerat: ſicut clare patēbat ex inſtrumento prefato. Vnde cūm ius (ſi quod in prędictis ipſi monaſterio de Bonefac. ex conceſſione huiuſmodi cōperebat) in iudicio minime deduxiſſet: (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit m) pronunciari vtique ſuper petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte n autem altera dicebatur, quòd cum Rex ipſe

1 Idē Doct. hic. Spe. tit. de ean. poſ. §. nec dicendū. verſ. pe. ibi vide de publiciana. Font.

† Monaſterium Populeti à fundamentis erexit & multis diuitiis auxit Alfonſus j. rex Aragonum, & comes Barcinonæ, vt ibi reges Arag. ſepelirentur, ita teſtantur eius regni hiſtoriæ.

2 Ita ſi libellus copulatiue fuiſſet, ō cepiſſet. Raym. ferra. C. de ed.

¶ *Giſeq. ponit dec ſam. quam iure approbat.*

c ¶ *Allegabatur* 3.] Secūda pars: ꝓpoſitū fuit primo ꝓ parte Hoſpitalariorum q̄ auus ipſius regis caſtrū Curuariæ cum ſuis finib. intra quos erat locus de Roſellis, prius Hoſpitalariis contulerat. reſpōſum fuit ꝓ monaſterium, q̄ talis donatio nō valebat: cū fcā fuiſſet eo tpe quo res donata erat in prāte hoſtiū, non in' dñio donatoris. Et pro hac parte facit q̄ liber hō, fundus hoſtium, & q̄ natura fieri nō cōcedit, in ſtipulōnem venire nō poſſunt. ff. d ver. ob. liber hō in ſtipulatum. & l. ſi ſtipuler. & ſi aliquid alicui ſit relictū q̄ propter qualitatem relicti haberi nō poſſit, non tenet legatum: licet interdum æſtimationem hēat cum diſtinctione legis. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. Contra hanc allegationē monaſterij allegabat Hoſpitale vt ſequitur.

3 In hoc §. iuncte finē, ibi, abſoluēdos. not Pet. de Anc. q̄ ſi fetur ſe. rētia ſuper iure rei, per ſe in iudicium deducto, li. d tātū abſoluitur ab aduer ſarij impetitione, poſſit tñ ſuper iure rei pronunciari, & declarari diſm, notant doct. in c. ex conſuetudine. & reſtr. ſpolia. Font.

d ¶ *Habere nigorem.*] ſcilicet aduenientē cōditione, vt ſequitur. Ad hoc ff. de act. emp. & vend. l. vl. & legatum q̄d nō valet pure factū, ſi legetur ſub conditione, valet cōdōne ad ueniente. ff. de le. 1. L cætera. §. 1. ff. de cond. & de. qui hæredi. in fi. & l. q̄ ſub conditione.

† Vide Bart. & Alex. in l. habebat. ff. de inſtitu. & Alex. in l. diuus. ff. de re iu. & Feli. in cap. licet. de prob.

e *Natura vel qualitas.*] quia res donata nō erat liber homo, vel res ſacra, vel religioſa, vel inæſtimabilis. ff. d ver. ob. inter ſtipulantem. §. ſacram. Reges. n. qui ſpiritalia poſſidere non poſſunt, nec illa poſſunt donare: & recipientes ſunt ſacrilegi. 16. quæſt. ſi quis deinceps. Ioan. And.

f ¶ *Laudabilis.*] quaſi diceret: nec ex virtute conditionis debuit infringi donatio: quia erat laudabilis & honeſta.

g ¶ *Mox.*] C. de ſacroſ. ec. vt inter diuinum. vt ſ. dixi in 4. gl.

h ¶ *Ad ipſos.*] ſcilicet Chriſtiano

i ¶ *Multum.*] bonus aduocatus Hoſpitalariorū, primo cōfirmauit ius ipſorum. ſecundo impugnat ius monachorū 4 duplici ronc: & hæc eſt prima. dicebāt Hoſpitalarij, monachi nō oſtendūt donationem Regis vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, ſatis eſſe q̄ oſtendebant donationem factam à Rege monaſterio Populeti, & ab ipſo monaſterio Populeti monaſterio de Bonefac. rndebant Hoſpitalarij multum diſtare, vt ſequitur.

4 Iuxta doctrinā Iſid. prius eſt vt noſtra firmemus, deinde obiecta con futemus. Io. Mon.

k ¶ *Donauiſſe.*] bene dicebat: q̄a ex nullo verbo poſitio in donatione facta monaſterio Populeti patebat fuiſſe hanc voluntatem donantis, quòd locus de Roſellis daretur monaſterio de Bonefac. & ecce quod ſequitur, cum illa, &c.

ADDITIO. Alleg. Inn. C. de do. promiſſ. l. 1. Ad idem ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. Ioan. And.

l ¶ *Non valebat.*] ad hoc de eccle. ædi. ad audientiam. 2. vbi de hoc. de deſpon. impu. ad diſſoluendum. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Ioan. And.

ADDITIO. Dicebant Inn. & Io. Mo. quòd in li. ſi ſeruus. §. fi. ff. de ſer. verb. præb. & li. ſeruos. ff. de li. cau. non quæritur ius in reſſed perſonalis obligatio. Ioan. And.

m ¶ *Accidit.*] & ideo alia interpellatione opus eſt. ff. de iud. nō poteſt. & l. ſolemus. iudex ergo non poſſet ex alia donatione pronunciare, ex qua actum non fuit, vt in prædicta l. ſolemus.

n ¶ *Pro parte aut. in altera.*] L. monaſterij de Bonefac. & hæc eſt tertia pars ſit bene allegaſſent hic monachi, ſi res donatæ non primiſſent ad regnū: q̄a nihil diſponere potuiſſet: ſed quia ad

regnum

regnum pertinebant, licet illa non posideret, ius quod in eo habuit, dare potuit. ff. de fun. dot. si fundum. maxime sub conditione, vt s. & ad hoc obligare potuit successorem. Vel male allegabant monachi, eo q̃ conditionalis obligatio bñ adstringit successorē. Inst. de ver. ob. §. ex conditionali. ff. de prob. si pactū.

a ¶ *Ab infidelibus.*] No. q̃ acquisita 1 ex bello gesto contra infideles, faciuntur capientium. de quo per Ioan. de Ve. quod super his. Et hic q̃ ille rex acquisiuerat ab infidelis. per iustum bellum initum contra ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. i gl. 2. & de hoc per Innocen. t. de restit. spol. & prædic. quod super his. Dominic.

1 An & qñ bona capta in bello fiant ecclesiarium docet Fel. in ca. excõicamus de hær. Bart. & dec. in 1 hostes. ff. de cap. & postli. ter.

b ¶ *Separata.*] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casib. no. ff. de separ. l. 1. Ioan. And. ADDITIO. In c. gl. dicunt quidam, q̃ hic non dicebat impetrata seu facta separatio bonorū, immo quia simpliciter patris hæreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hæreditas. ff. de vulg. & pup. sed si plures. §. filio. Ioan. And.

† Vide decis. Rot. 176. in nouis.

¶ *Glos. segni declarat quod dicitur i e reo. & diuersitatis rationem reddit.*

c ¶ *In reo.*] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tpe huiꝰ fine dolo desiit possidere, absoluitur. Si vero tpe litis contestatæ non possideat, & tpe suæ possidet, condemnatur. ff. de rei ven. finaliter. §. 1. ff. ad exh. 1. digni. §. fi. q. s. ff. de excep. tpe. Sicut ergo ex causa superuenienti post litem contestā. absoluitur vel condemnatur reus: sic vī in actore 2, vt ex causa post litem contest. superuenienti sibi debeat. reus condemnari. sed hoc non est verum, vt ff. patet. Et potest esse ratio: quia qui agit ex certa causa, maxime post litem cōtest. mutare illam non potest, nec aliā allegare: cum super alia contestatio non sit facta. & ita ex causa illa ex qua actum est, debet ferri inia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatæ, hoc dicere debuit, & fuisset auditus si id constitisset: imꝰ. et ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhib. digni. § si quis. & §. ea rerum. & de hoc s. de excep. cap. pen.

† Vide ff hoc Bar in l. pro habere. §. plane. ff qđ vi aut clam. & Rai. cõs. 25. lib. 2.

† In quodã manuscri. pro legitur hic, an & oīno esset, &c. a In casu cõuentionis, cum desinit actor habere ius, quod habebat tpe litis cõtest. dicitur quia aut ex propria, aut rei reus absoluitur: aut ex facto rei, & tunc non absoluitur. ff. de rei ven. si post acceptum. & de cond. furt. si seruus furtiuus. & solutum. §. a.

d ¶ *Sed ad hæc.*] quarta pars. in qua ridetur ad duo prox. dicta.

e ¶ *Cæterum.*] ratio ad tēm de quo dixerat in ver. porro. Io. An.

f ¶ *Speciali.*] in libello expressa. vt hic, pura ex causa donationis factæ à Rege. Ioan. And.

g ¶ *Postea.*] ... eli post litis contestationem ex prædicta causa.

h ¶ *Alia.*] puta quia petebatur res ex causa donationis: modo

sua probitate, ac studio, ab infidelibus [a] loca conquisiuerit supradicta, donatio aut, vel patris ipsius prius facta de illis, cū ad cultū fidei peruenirent, Regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata [b]. ¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causæq; processum interuenerit: prodesse tamē & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quam [3] uis superuenienti † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo [c]) interfit ipsius tempore sententiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc [d] pars vestra respōdit, quòd cum tā supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi teneba tur †. ¶ Cæterum [e] prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxilia nō poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali [f] causa, & postea [g] siue alia [h] siue similis [i] ei, quā exposuit, accidit, videri nō potest illa in iudicio deuenisse: cum iudex tunc [k] prospicere ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino cadē, quæ prius expressa extitit, vtpote quæ tūc etiam cōpeteret, actoris intentio sit fundata. ¶ Secus autem cū egit vel petit in genere, nullius certæ vel specialis causæ faciens mentionē: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium [l] esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rē petitur ex causa venditionis, forte factæ post litem contestat.

i ¶ *Similis.*] vt cum peteretur ex causa donationis factæ à Regemodo sit fides de donatione facta ab alio, pura monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa. sed ab alia persona & aliis loco & tempore, & iis quæ comitantur causam.

k ¶ *Tunc.*] scꝫe litis contest. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. rec. per quæstionē, quā distinguendo soluit & remittit.*

l ¶ *Obnoxium.*] talis generalis libellus in personalib. actionibus non dēt admitti. s. de li. ob. c. vlt. & si valet si recipiat: & sibi imputet reus q̃ causam nō fecit exprimi in libello. C. de an. exc. si ex multis. In realib. cōiter admittitur. ff. de excep. rei iud. si mater. §. eadem. & l. & an eadem. §. actiones. & de hoc plene s. de li. obl. c. 2. & ff. de ædend. l. 1. Ioan. And.

m ¶ *Quoniam & etsi.*] prox. octāb. trib. rōn. probat. Ioan. And.

n ¶ *Tenuit iudicium.*] ac si iuste petiisset, dummodo iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruari dēt, & sua tenet contra eum & pro eo, licet feratur cōtra ius litigatoris, nisi fuerit appellatum. 2. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. s. eo. ti. cū inter vos.

o ¶ *Nec etiam.*] secunda ratio.

p ¶ *Confessus.*] si eñ generaliter dixerint eū obnoxiū, & illū iudex tpe suæ obnoxiū reperit: si eū absoluere t, contra conscientiam iudicaret. & in hoc casu, ex absolutoria si. s. perpetuo, & ex omni ea parata exceptio rei iudicatæ 3. [ff. de excep. rei iud. si mater. §. cadē] sed non sic cum ex certa causa petit: q̃a tunc rñ ex illa cā paratur exceptio de causa poss. c. vlt. & dixi s. in magna gl. Io. And.

q ¶ *Non prodesset.*] tertia ratio.

¶ *Glo seq. arg. & ponit triplicem lectionem.*

r ¶ *Iudicio.*] vē hic, q̃. si iudex condemnat reū, ex superueniēti cā, eædē ꝓbationes habitæ in primo iudicio valeant i alio instituto ex eadem cā: contrariū tenet: quia est noua cā, & nouū est iudiciū: vñ cū sint lite nō contest. recepti, quantū ad hoc si deberēt valere iuxta illā regul. testes recepti lite nō contestata nō valēt. Sup hoc posset forsan dici, vt traditur s. de testi. pñtata. C. e. l. vlt. Ber. Vel dic, q̃ generalis illius negatio qui se negat obnoxiū, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergenti q. Vel dic, q̃ hæc verba sunt allegatio partis: nec ponunt ius. Ioan. And.

s ¶ *Et s.t.*] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Io. An.

t ¶ *Tunc.*] id est tempore litis contestatæ.

v ¶ *Ante.*] scilicet ante petitionē: vel litem sup ea contestatam.

† Aliàs, & tunc etiam. 3 Pꝛæter quā ex cā sup. ue nieti de nouo, secūdum doc. hic, qđ etiam sentit Phi. & hoc ꝫ equitate huius dec licet secus de iure ci. secūdū dost. in l. si mater. Fon. 4 Hoc placet Ioā. Mo. dicit Arc. q̃ secūdū iuris subtilitatem ista non valent quia sup eo, quod non erat, nō vī facta litis contestatio. arg ff. de arbit. l. de his. ff. de excep. rei ind. si ex testō. nec sufficit q̃ sit in potentia vel in habitu. ff. de ind. non quēadmodum. & l. nō potest de an. & arg. l. l. si ita. sed hoc est de equitate, vt dicit text. & co. in fin Io. And.

a ¶ *Præfatus igitur.*] quinta pars.
b ¶ *Alijs.*] hinc elici consueuit instructio iudicantis: scilicet q̃ debet post specialia subijcere clausulam generalẽ, sub qua omnis causa decisionem iusticiens valeat comprehendi. Archi.
c ¶ *Diligenter.*] 30.quæst.5.cap.vlt.
d ¶ *Lance*] 5.e.ti.c.1.
e ¶ *Attenuit.*] repetit quasdam ex allegationibus.
f ¶ *Specialis.*] vt in casu nostro.
g ¶ *Locus & tempus.*] & hoc vult dicere, si peto rẽ ex causa donationis, licet ꝺ tpe & loco non adiecerim, quia cũ donatione necessariò comitantur tps & locus 1: mihi ñ ꝓdest si post litem contesta. mihi conetur eadem res: cum de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si autẽ rem peto iure dñij vel quasi, hic ẽt si post litem contest. ius acquiro, fertur pro me Soria. ff. de rei ven. sin autẽ. resp. & 5.1. 2 cũ enim nullas speciales dñij causas ex pressi. rim, non sunt ibi cõcomitatia certorũ loci & tpis: & ideo non est vis quo loco vel tpe dominium ante sententiã peruenerit ad me.
1 Idẽ Bar. in l. & an eadẽ. ff. de exc. rei iud. Fort.
¶ *Gl. seq. declarat textum, secundo notat locum in instrumento ponendũ. ponit opin. contrariam. tenet primum: quod probat per sex iura & tres rationes.*
h ¶ *Ceseretur.*] scilicet donatio vel venditio, vel alia causa expressa merito censetur inualida: quia in dubio regulariter pronunciatur contra actorẽ. 5. de prob. ex litteris 5.1. cum enim non sit probata venditio certis loco & tpe facta: & sic sit dubium an ante litẽ contest. vel post fuerit facta, succũbet: & sic inualidum est ꝓbare actori causam sine
† Vide ad hoc Bar. in l. j. ff. de eden. & l. hẽbat ff. de instit & l. mo & Felin. c. ex parte j. de reseri.
2 Hoc non ꝓbatur ibi, sed dicitur q̃ possessio post litis cõtest. superuenit ipsi reo. Phil. Font.
tempore. Et nota 3 per hanc litteram, q̃ tabellio in instrumẽto debet apponere locum contractus. Quidam tñ dicunt locum solum de cõsuetudine apponi, cum de iure cautum non sit. Sed die contra per hãc litteram & per decr. 5. de prob. qñ. ibi loca designando, &c. ad hoc 2.q.8. libellorum. [quæ est l.3. in princ. ff. de acc.] C. de contrah. & com. stip. l. optimam. (in glos. in eo die. ad fi. vbi de hoc. & C. de tabul. l. generali. lib. 10. & vide q̃ dixi de fid. instr. inter. super vers. facilius.] 5. de test. ex tenore. 5. qui fil. sint leg. per tuas. video quòd testis deponit de loco. 5. de test. cum causam. 1. & in iurib. superius alleg. sed par est probatio instrumentorum & testium. de fid. instru. cum Ioan. C. eo. tit. in exercendis. ergo & tabellio conscribere debet locũ. præterea forte confecit instrumentum in loco in quo non potuit.
3 An & qñ in instrumẽto publico requiratur appositio loci & tpis, vide gl. in c. quotiens 1.q.7. & c.j. de ꝓba. & in cap. cãm de rese. Ab. in c.j. de ꝓba. Alex. consil. 66. & 123. lib. 1. & Ias. in l. ad ꝓtor. 5. fi iudex. ff. de re iud.
ADDITIO. Super hoc vltimo vide quod no. in Spec. de instru. edi. §. restat. vers. & not. q̃ tabel. & vers. seq. Io. And. Licet l. libellorũ ff. de acc. 5. alleg. in libello accusatoris requirat locum & mensem saltem, in libello conuentionali non sic: vnde dicit hic Innocen. quòd actor non habet exprimere in libello diem aut locum contractus, sicut nec testis exprimit diem. de fid. instr. cum Ioannes. nisi iudex ex causis certis id fieri faceret, vt præall. decr. cum Ioan. in fid. instr. de act. 5. curare. Ioan. And.
i ¶ *Cum tantis.*] scilicet locus & tempus.
k ¶ *Et licet.*] quasi dicat, & si hæc quæ dicta sunt, non possunt colorari de se, tamen sic seruandum est: quia æquum est. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. vlt. Inn. Ad idem ff. quib. mo. pi. vel hy. fol. sicut. §. si debitor. Archid.
l ¶ *Disceptant.*] quod faciendum non est. 5. e. lib. de renun. c. 1. in prin. j. de hære. c. 2. C de sum. tri. l. nemo.
m ¶ *Non expressa.*] scilicet idẽ quod est quando actum est causa expressa 4: vt veniant comitatia ꝑs locus: & licet forte de iure stricto id verũ esset, de æquitate dicamus cõtrariũ. ff. ad l. Aquil. ita vulnerat. ad fi. vers. cum neq; & æqtas scripta rigori præfertur. C. de iud. placuit. arg. bonum de fin. licet Hely. & c. per tuas. Ioan. And.
4 Ad hãc gl. vid. Ale. cõs. 150. vol. 5.
n ¶ *Prorogari.*] ad hoc 5. e. lib. de or. de leg. si is cui. Io. And.
o ¶ *Nescitur.*] pone exemplum. j. de re. pertinac. vnic. &c.
p ¶ *Huiusmodi.*] qua si dicat si ex alia causa agãt rei iudicatę, non obstabit sententia 5. de iudi. examinata. C. ꝺ pe. hæ. hæreditas. fr. de exc. rei iu. si mater. 5.1. & l. & an eadem.
† An & qñ æquitas præferatur rigori, vide C. j. in l. j. C. de legi. Doc. in l. sic fecit. ff. de eo quod cert. loc. & c. fi. de trans. & Felin. in c. cũ illorum. de sent. exc. & c. de re iu. vbi tradit regulam cum limitationibus.
ADDITIO. Et sic vno respectu vtilis est cã exprimere per hæc iuramalio res ꝑ tu vtilius est nõ exprimere per hanc decr. Ioan. And.
q ¶ *Nos igitur.*] sexta pars.
Cum ab uno.] Primo ponit dictũ. Secundo ipsius determinationem, ibi, *Oportet.* Tertio causam determinationi dissimilem, ibi, *Licet.*
CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus controuersiam inter nos, compromisimus in tres arbitros, qui cognouerunt de causa, & assignauerunt nobis terminum ad audiendam sententiam. termino aduenient vnus mandato aliorum recitauit sententiam. An valeat sententia, vel an sit necesse quòd tres simul legant? Videtur quòd sit. l. item si vnus. 5. ité plures. ff. de arbi. vbi dicitur quòd omnes tres pronuncient aut null⁹ non obstante illa ratione dubitãdi, Respondet Ro. manus Põtifex in contrarium, quòd sufficit quòd vnus pronunciet: nec requiritur, quòd omnes simul legant sententiã. Et dicit q̃ sententia ipsa videtur lecta ab omnibus, ex quo vnus pronũciat de cõsẽsu aliorum: quia alij licet nõ pronũciẽt per se, pronũciãt tñ per illum qui recitauit sententiã: & sic intelligitur lex illa, ité si vnus ait. Idẽ dicendũ est in plurib. iudicib ñ sufficit q̃ vn⁹ legat sententiã, sed debet dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, veli udices, &c. Licet sit locus in electione: quia ad denotandũ q̃ electio est vnica & singularis: dicit fieri ꝑ verba singularis numeri. vt si ꝓcedatur ꝑ viã scrutinij, debet dicere ille cui capitulũ cõmittet: Ego tale nomine meo & nomine capituli eligo. Nota q̃ sententia ante ipsius recitationẽ debet redigi in scriptis: aliter sententia esset nulla regulariter. fallit in casib. de quib. ca. seq. in gl. de hoc est tex. in l. a. C. de sen. ex breui. rec. Et primo debet iudex videre an debitus ordo fuerit obseruatus: quo facto debet videre allegationes partiũ, & habere consilium cũ peritis. deinde debet redigere suam sententiam in scriptis & emendare. postea conuocatis debet eam in scriptis legere. Nota quòd cum plures arbitri vel iudices habent sententiare, in causa debent omnes conuenire: & est
† Ad intelligentiam, vide Doc. ac præsertim Arc. cõm. in c. sicut cum per formam. de ele. c. lib. 6.
Iudicis instructio an quam sententiam ferat.

CAP. IIII.

CVM † AB VNO

& eſt in optione ipſorum, an velint committere recitationem, ſuæ vni eorum, ſed mē eſt honeſtius vt recitationem ſuæ vni eorum committant: ne videantur ſimul loquendo aſſumere officium mulierum. No. q̄ recitatio facienda eſt plurali numero. Et ſic per argm̄ à contrario ſenſu iudex vnus nō debet loqui in verbo ſingularis numeri: licet hodie iudices loquantur p̄ verba pluralis numeri quādo loquuntur rōne officij. No. q̄ cum proceditur ad electionem per viam ſcrutinij, vel cōpromiſſi, electio eſt proferenda per vnum: ad denotandū q̄ electio eſt vnica, & cōis. Si aūt procedatur per viam ſpiritus ſancti, illud nō eſt neceſſe: vt puta ſi procedatur per viam compromiſſi, quod eſt factum in tres: & illi conueniunt in vnam perſonā, vnus habet eligere in ſingulari numero. Quid ſi fuerit cōpromiſſum in vnum, puta in epiſcopum Pictauen. ſuper eligendo Abbate S. Cypriani: & epiſcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos exiſtentes epiſcopus Pictauen. eligimus talem, vtrum valeret electio? Certe nonnec per hoc deſinit eſſe vnica electio. Nota finaliter q̄ licet electio conficiatur ex plurium conſenſu: tamen ea deducta in eſſe dicitur actus vnius. Doutific.

¶ *Prima gloſſa ſummat. & dicit quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Cum ab vno arbitrorum.*] Si ex plurib. iudicib. vel arbitris vnus (aliis præſentib. & mandantib.) per verba pluralis numeri ferat ſententiā, tenet ſententia. Electio autem pronunciāda eſt per verba ſingularia. Hoc dicit. Dubitatio decr. huius fuit ex eo, quod dicit lex, q̄ ex pluribus arbitris aut omnes debent ſententiā dicere, aut nulli. ff. de arb. l. item ſi vnus. §. item ſi plures ſed ſatis omnes videntur dicere, cum vſus aliis præſentibus, & mandantibus, per verba pluralis numeri ſententiam dicit: hoc idem tenebat Accurſ. ff. de arb. l. ſicuti. Ioan. And.

ADDITIO. Et de hoc in Spec. de arb. §. fi. verſ. pone ergo. vbi inuenies quod hic poſuit Arch. de Azone & ſocio. Io. And.

b ¶ *Iudicum.*] ordinariorum, vel delegatorum, ſit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros. ad idem de offic. deleg. vno delegatorum. licet interdum ſit grandis differentia. ſ. eo. tit. c. vlt. ſ. eo. lib. de arbit. c. 2. cum ſimil.

¶ *Gloſſa ſeq. dubium ſoluit & conſulit.*

c ¶ *Et mandantibus.*] ergo ſi alij præſentes eſſent: ſed non mandarent ſecus: & ſufficit ita eue ſcriptum. ff. qui & à quib. proſpexit. 6. q. 3. ſcriptum eſt. Et ſic tacituruitas non habetur hic pro mandato. & facit J. de reg. iur. is qui tacet. & quod ibi dixit: nec enim in ſententiis procedit ratihabitio ſicut in aliis actib. de hoc 9. q. 2. c. 1. in gl. 2. ſ. de iis quæ fi. a præla. cum nos. Cante ergo facit is pro quo lata eſt ſententia. ab vno ſolo recitata: ſi de mandato aliorum poſſit fidem facere ſicut de ſententia. & facit quod no. ſ. de offic. deleg. cum in iure. in gloſ. i.

d ¶ *Scripta.*] quod dic, vt J. cap. prox.

e ¶ *Oportet.*] neceſſitatem importat: aliàs enim ſi per verba ſingularis numeri pronunciaret, haberet locum ille §. ſi pluresl. item ſi vnus. ff. de arb. quod verum intelligas, niſi collega, qui tamen hoc poſſent, cōmiſiſſent illi vices ſuas: non ſolum in recitando, ſed etiam in pronunciando. Tunc enim ille verbis ſingularis numeri vteretur. Interdum tamen verbum, oportet, honeſtatem deſignat. 25. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ *Statuimus.*] hoc verbum rem perfectam ſignificat, & habet vim ſiue firmitatē diffinitiuæ ſententiæ, vt ſ. e. de ver. ſi in his.

ADDITIO. Et hic, & ſic verbū præcipitans, vim habet ſententiæ. ſ. de tranſla. quamuis. ſed ſi eſſet tm̄ vnus iudex, & diceret ſtatuo diffinitiuam per verba pluralis numeri, nō vt ex hoc vitiari, cum J. excipiatur tm̄ de electione faciēda. ſ. eod. lib. de elect. ſicut cum. aliàs non valeret electio, vt ibi dicitur. Arch.

¶ *Gloſ. ſeq. mittit quæſtiū ſoluit, contra ſol. alleg. ſolutionem ſortificat conſilium dat. ſecundo quærit & ſoluit.*

g ¶ *Electionē.*] de hoc dic vt ſ. dixi de elec. ſicut cum eo. lib. Sed quid dices: compromiſſum fuit in tres vt deberent eligere, qui ſecedentes in partē, poſtea ſedierunt dicentes, q̄ concordauerunt & commiſerunt vni electionem, & pronunciationem illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo reſiſtūt dicentes, q̄ non de illo, ſed de Seio fuerat concordatum, quæritur an debeat illius duobus credi? Hoſt. qui dicit hanc q̄nem fuiſſe de facto in eccleſia Lugdunenſi. plene eam tractauit ſ. de prob. c. tercio loco. & dixit ibi ſe inter Cardinales obtinuiſſe credendum eſſe illis duobus: tum quia magis credendū eſt duobus quàm vni 3: & quia duobus creditur donec contrarium probetur: & vt fraus euitetur, aliàs qui pronunciaret, ſemper poſſet ius ſuum ſubtrahere illi in quem communiter concordaſſent. & quia facultas probationum non eſt angulanda. ſ. vt lit. non cont. quoniam. & quia impoſsibile eſt alio modo probari. in quo caſu etiam interdum hæretico creditur 4. C. de hæret. quoniam multi in fi. & conſpiratori. J. de teſt. cog. c. vlt. Item cū de cōſcientia alicuius quæritur, creditur vni ſoli, ſci licet quia aliter probari non poteſt. de homi. ſignificati. 1. ver. ſi. [in glan. ep.] & ad hoc bene facit ipſa decr. tertio. Et ſic dixit intelligendam decr. cum dilectus. de elect. vt illi tres vel duo deponant & de conſenſibus aliorum, & de propriis. In contrarium videbatur, ſcilicet quòd credendum eſſet tertio tanquam à duobus ad id officium deputato. 5. argu. ff. ſi men. fal. mo. dict. l. i. ſ. de teſt. cog. præterea. nec videtur credendum duobus, cum videantur in ſuis teſtimoniis ſingulares. 3. q. 9. pura. de elect. cum dilectus. de accuſ. cum dilecti. Item videntur illi teſtificari de proprio facto & ſic non ſunt teſtes idonei. C. de teſti. l. omnib. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item nullus idoneus. Sed negari non poteſt, quin iſti duo poſſint probare ſaltem diſſenſum tertij, ſcilicet quòd ipſe tertius pronuncians non conſenſerat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Conſilium tamē eſt tutum ad has fraudes euitandas, q̄ ipſi compromiſſarij habeant tabellionem, & ſcribi faciant publicum inſtrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi ſocio vt eligat & pronunciet, aut ipſi ijdem ſcribant & ſigilla apponant, vt ſcriptura & ſigillum obuient contrarium aſſerenti. 1. q. 7. ſalubertimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. C. de non nu. pec. Auth. contra qui propriam. Quærebat etiam ibi Hoſt. an ipſi compromiſſarij ex quo deliberaſſent & conſenſiſſent in aliquem, poſſent mutare voluntatem. Et dixit quòd non: quia vicem capituli tales obtinent, vnde talis conſenſus habet ſaltem vim ſcrutinij publicati. ſ. de elect. publicato.

¶ *Gloſ. ſeq. ſuccēſſiue de duobus quærit & ſoluit.*

h ¶ *Singulari.*] Nota ad quæſtionem quæ fuit de facto. epiſcopus compromiſſarius ad eligendum Abbatem ratione dignitatis ſic locutus eſt in plurali: Nos talis epiſcopus Ilononien. compromiſſarius, &c. opponebatur, q̄ non valebat electio, quia facta per verba pluralis numeri. non credo hoc nocere hic, quia vere eſt vnica & communis, ex quo fit per vnum ſolum, nec habet locum hæc decr. vt per te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locum hæc decret. vt ſi ad plures ſpectat collatio neceſſe ſit eam fieri ab vno: & per verba ſingularis numeri? Non credo. Dico enim vt dixi ſ. de elect. ſicut cum. quòd vbi non habet locum decret. quia propter non habebit hæc locum, ſed in collationibus non habebit locum decret. quia propter. ergo nec iſta. Ad idem J. de præb. cum in illis. & quod dixi ſ. de elect. c. vlt. [eo. lib in vlti. gloſ.] Ioan. And.

ADDITIO. Idem ſcilicet quòd collatio non ſit facienda ab vno, &c. tenet Arch. ſ. eo. lib. de elect. ſicut cum. inducit, quòd epiſcopi conſueuerunt ſic de ſe loqui. de conſec. diſt. 2. reuera. verſ. forte dicis. & cap. in Chriſto parce. circa princ. verſ. de natura. & verſ. hoc autem. 13. q. 2. quam præpoſterum. verſic. idem nobis. & 73. diſt. per totum. & facit quod ſcripſi poſt Hoſt. de bapt. c. 1. ſuper verſ. te. & facit J. de præb. c. 2. in fi. Ioan. And.

Et ſi ſententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & caſum exceptum, cui dat ſimile. Secunda ponit regularem bimembrem: ſecunda, ibi, *Sententia*. Ioan. And. Poteſt ſic ſummari ſecundum Zen. Sententia in ſcriptis per iudicem & non per alium, & ſedendo, regulariter debet ferri, hoc dicit. Dominicus.

¶ Iudex debet per ſe ipſum ſententiam recitare: & non per alium, aliàs ſententia eſſet nulla. falſa in epiſcopo qui ſententiam per eum faciendam poteſt per alium recitare, ad exemplū illuſtrium perſonarum. Item ſi iudex tradidit ſententiam in ſcriptis ſine recitatione, non valet ſententia. Idem ſi pronunciat deambulando, & non ſedendo. hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice nō epiſcopo. lite conteſtata concluſo & renūciato in cauſa, iudex aſſignauit nobis terminum ad audiendum ſententiam. Termino adueniente iudex non recitauit ſententiam, ſed tradidit notario recitandam, an valeat talis ſententia? Vel ſit de ſubſtantia ipſius ſententiæ, quòd iudex eam ore proprio recitet? Reſpondet quòd niſi eſſet epiſcopus iudex, per le teneretur ſententiam recitare, aliàs non teneret ſententiam nec eſſet neceſſe ab ea appellare. Sed ponamus q̄ iudex non fecit recitari ſententiam,

† Vide §. ſin electio anth. vtin. nō exp.

† An in ſcriptis ferendis nomē ſuperiorissimi ſit præponendū ſi proprio, vel eccleſiæ, vi e Bal. in l. 2. C. de ſen. ex pe. & Phil Franchum hic.

1 Fac. l. ſicuti. ff. de arbi. vide Bart in l. iuramenti. ff. de reiudi & Bal. in l. fi. C. de ſen. ex pe. recit.

2 Verbum, oportet, q̄n importet neceſſitatē, & quādo honeſtatem, vide Io. And. Arc. & doc. in ca. j. de præſcri. & ſ. fi. de iureiu. & ca. vt quis. de elec. lib. 6 & Bar. & doc. in l. j. ff. de iu. & iu.

3 Placet Phi. ex qua not. q̄ plus creditur duob. te ſtibus ſuper negatiua, q̄ vni ſuper affirmatiua. Font.

4 No. Phi. q̄ ſi tres aliter probari non poteſt, credituri donec teſtē Bart. in l. quoties. C. de nauf. lib. 11. Font.

† Vide Abb. in c. ſicut nobis de ſentē. & re iudi. & Feli. & Dec. in c. ſi ciſcitatus de reſcr. & deci. Rot. 409. iuuenis & Ale. conſ. 215. lib. 2. limitāres iſtū rex.

5 vide Fel. in c. ad audientiā de reſcr. Cy. in l. ſi quis decurio. C. d fal. l. Theopōpus. ff. de dot. prælPe. de. Anc. Fōt.

Electio facta per epm̄ cōpromiſſarium p̄ hæc verba nos talis epūs cōpromiſſarij", &c. an valeat. Vide Arc. in c. ſicut. de el. lib. 6.

nec eam perſonaliter recitauit:ſed eam in ſcriptis tradidit partibus,an valeat ſiſta ? Reſp. q̃ non:quia iudex tenetur eam ore proprio recitare : alias ſiſta eſt nulla. Sed ponamus q̃ iudex legit iſtam proprio ore:ſed tñ illam legit deambulādo, vel ſtando,& non ſedendo pro tribunali in loco maiorum ſuorum,vel

† Falſit text. ſi hoc hāt conſuetudo, & in taquill tore hęreſis. c.vt cōmiſſi. J. de hęr ité in notoris. gl.in Auth. vt iu ſi quo. ſuſ. Pai. Fōt.

i loco mutato ex iuſta cauſa:Reſp. q̃ nō valet talis ſiſta. nam requiritur q̃ iudex eam ,pnuncīet proprio ore ſedendo ,p tribunali.No. primo q̃ ſentētia diffinitiua debet in ſcriptis proferri. illud tñ nō ſeruatur in curia parlamenti, quia corde tenus ſe gunt ſententiam:aly iudices legunt verba diſpoſitiuā,ſicut ſunt condemno, vel abſoluo. No. q̃ iudex dēt ſiſtam diffinitiuam recitare per ſe,& nō per alium, niſi eſſet perſona illuſtris Glo. ponit caſus in quibus non requiritur q̃ ſiſta recitetur in ſcriptis:puta in cauſis ſummariis in quib. poteſt omitti libellus in ſcriptis:immo ſiſta poteſt recitari cordetenus. Nota vlterius, q̃ ad validitatē ſententiæ requiritur q̃ iudex reciteť per ſe,vel ,p alium, qñ eſt perſona illuſtris. Nota q̃ iudex recitans ſententiā debet ,p tribunali ſedere.Quid ſi non pōt commode ſedere:quia dolet in ano?Dicit glo. q̃ debet ſe ponere in tribunali,& ſedere eo modo quo pōt ſedere. Nota q̃ exiſtens in maiori dignitate plus priuilegiatur quàm exiſtens in minori dignitate. vide de præb. de multa. Nota finaliter diffinitiuam eſſe nullam prolatam per iudicem ſtantem: & ſic aliud eſt ſtare aliud ſedere.vide de vit.& hon.cler.c.1. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa arg. à contrario illi argumento: ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Diffinitiua.*] Nota quòd ſecus de interlocutoria. Sed huic contra.ī.de prob.quoniam contra falſam.Solut.interlocutoria bene debet redigi in ſcriptis , vt ibi, ſed non eſt neceſſe quòd proferatur vel recitetur de ſcripto,poterit ergo iudex interlocqui,& poſtea interlocutoriam illā tabellio reuiget in ſcriptis: nec eſt eriā de neceſſitate quòd redigatur in ſcriptis : ſed aliàs non creditur iudici,niſi id pateat per ſcripta actorum,vt ibi.

¶ *Gloſ. ſeq. quæ t. & ſoluit.*

b ¶ *Proferri.*] Quid ſi iudex nouiter excæcatus eſt, vel neſcit legere ? : cum tales iudicare poſſint. ff. de iudic.cæcus. vbi de hoc.C.de iud.l.certi.Sol.vel delegetur cauſę diffinitionem alteri, vel faciat per aliam legi pectionem, & allegationes partium, & per ſeipſum an alio inſtructus proferat verba diffinitionis cauſa,ſcilicet condemno,vel abſoluo,vt facīūt poteſtates Italiæ quod tamen Hoſt.non approbat.in ſum.eod.titu.§.qualiter. Iudices tamen debent eſſe litterati & habere peritiam canonum.ī.de conſang.& athn.cap.1.

ADDITIO. Quòd ſufficiat iudici dicere cōdemno,vel abſoluo,vt facīūt poteſtates Italiæ,placet Accur.C.de ſen.ex bre. rec.l.ſi.in 1.gl.Sed vt dicit Arch.nemfaciunt Cardinales & auditores curiæ:& communiter hodie omnes iudices. Io.And.

c ¶ *Neceſſe.*] 2.q.1 in primis.in fi. & C.de ſent. ex pen.rec.l.1.2. & 3.ff.de arb.l.non diſtinguemus.§.quòd ſi.ī.eo.ti.c.1. nec confirmatetur talis ſententia 2 per appellationem. non obſtat.ff. rem rat.hab.l.3.§.falſus.quod dic vt not.ī.eo.c.1.

ADDITIO. Appellatio vero licet in hoc caſu non habeat effectum ſuſpendendi vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi ſecundum Ioan. Mon.& Arch. De hoc,& an ſimul poſſit appellans proſequi iniuſtitiam vel nullitatem per Inno. & Hoſt.ī.de app.dile.cto. Ioan.And.

d ¶ *Conuenit.*] ī.de offic.deleg.ſane.2.ī.eo.lib.e.tit.c.2.J. de hæret.inquiſitores & cap.vlt.J.de priuil.cap.vlt.J.de ſent.excom. quia periculoſum.cum ſimilibus.

¶ *Gloſſa ſeq. all g duas concord. ponit quatuor caſus quibus valeat ſententia a fini ſcripto: & alios duos in quibus eſt opinio in fine aut. conſ um.*

e ¶ *Illuſtrium.*] C.de ſent.ex per.rel.2.& in Auth.de illuſtri.& qui ſuper eos ſunt §.ſancimus igitur.coll.5.[ibi not.gl. quinq; gradus magiſtratuum:& vide ſatis in Spe.de iur.om.iud.in 1.& 2.col.] Habes ergo caſum in quo iudex non recitat per ſe ſententiam Sunt 3 & caſus in quibus valet ſententia ſine ſcripto, vt cum breues ſunt capiāt & maxime vilium perſonarū. Et breuis poterit dici duorum aureorum.ff.de dolo ma.l.id eſt, & l. præced.in fin. Inſpiciatur autem qualitas perſonarum,& relinquatur iudicis arbitrio.ff.de in.delin.l.1.ī.de offi.uel.de cauſis. vel inſpiciatur conſuetudo loci vel fori. in.dict.conſuetudinis. Item cum epiſcopus de cauſa ciuili iudicat inter clericos ſuos. 11.q.1.ſi quis cum clerico. & hoc habes C.de ſent.ex peri.reci. Authen.niſi. Item in caſu, ſcilicet cum præſes depoſito officio conuenitur, vt reddat adminiſtrationem in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr.§.neceſſitatem.Item cum Papa 4 per ſe pronunciat.valet enim ſententia,licet non tulerit eam in ſcriptis:ipſe enim ſolutus eſt legibus.C.de leg.digna vox.& quia eius præſentia omnem ſupplet ſolemnitatem. C. de teſtam. l. omnium. Item ſecundū quoſdam valet ſententia lata in cauſa matrimoniali ſine ſcripto,per decr.ī.de teſti.Albericus.& hoc videtur ibi tenere Ber.Ioan. Goff.Inn. Sed Hoſt. intelligit quòd ibi bene fuerit ſententia lata in ſcriptis, ſed non publicis. & hoc tencas per cle. de ver.ſig. ſæpe.circa fi. de hoc in Spe. de ſen.prol.§. iuſta. verſi.non valet. Vel dic diſtinguendum, an iudex procedat ex officio,an in figura iudicij, vt primo

ua a (poſtquam ſcripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio † de ſcripti recitatione proferri b (aliàs nec nomen ſententiæ mereatur habere, nec ab ea ſit appellare neceſſe c) epiſcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit d honore fulgere) ſententiam ab eo ferendam licebit (ad inſtar illuſtrium e perſonarum)per alium recitare.

¶ Sententia , quam ſcriptam edi f , à iudice litigatoribus non recitari , vel quam ab ipſo ſtando g non ſedendo h proferi contingit, nullius penitus eſt momenti i.

caſu teneat ſentētia ſine ſcriptura,in ſecundo non:vel an procedat in figura iudicij vtraque parte præſente,an altera contumaciter abſente,vt in primo valeat,in ſecundo non: & hoc dixit veriſſimum.ali. 5.vtlit.non conteſt.c.1.& c.quoniam . Item ſecundum Ioan.& Laurent.qui hoc no.2.q.1.in primis. in fi. de conſenſu partium poteſt ſententia ferri ſiue ſcripto.Sed Bern. & Hoſt.contra,vt ī.de offic.de leg.de cauſis.fatetur tamen ibi Hoſt.quòd partes 5 bene poſſent iudiciario ordini renunciare,ità,quòd nec locus eſſet libello, nec prolationi ſententiæ: & de plano inquireretur veritas,& mandata ſua daret,vel aliter vt ſibi videtur ordinaret. ff. de offic. proconſul. nec quicquam §.de plano.& C.de temp.apd. fi. ſed quòd iudicando & pronunciando omittatur ſcriptura:dicit fieri non poſſe.Et dāt Doctores conſilium quòd iudex in ipſa ſententia dicat, in his ſcriptis.C.de teſtam.Auth.hoc inter.3.niſi forte. C. de fi. inſtr. contractus.Et dicunt quidam aliter latam ſententiā non valere.C.de ſent.ex peric.recit.l.2.& vlt.quod non eſt verum 6. Sufficit enim quòd in ſcriptis feratur,vt hic argu. C. de teſt. l. cum antiquitas.§.fi.

5 An & qualiter partes poſſint renunciare ordini iudiciario , vide Doc.in aut. offeratur.C. de lit eōr & l.properandi C de ind.

ADDITIO.De hoc Spe.de ſen.prol.§.iuſta.ver.nō valet ſententiā & an præſumatur in ſcriptis lata, ibi no.Et vices etiā quoque no in Spec.de app.§.1.verſ.& notabiliter.Ioan.And.

& c in litteris de of del.

f ¶ *Edi.*]Nō cures ſi aperta ſit vel clauſula:& habes hoc C. de ſen.ex peric.rec.l.1.Arg.contra.J.ti.prox. appellatio. for ſoluitur.Ioan.And.

Vide Ale. cōſ.90.lib.2.

g ¶ *Stando.*]In caſibus in quibus proceditur ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, dic vt in clem. de ver. ſig. ſæpe.circa fi.gl.Ioan.And.

¶ Gloſſ.ſeq.textum fortificat.alleg.quinque iura.quærit,& ſoluit, & ex eo infert ſolutionem.ad ſimile ponit opin.contrariam.finis recit.per quæſtion.m.

h ¶ *Sedendo.*] Sedere enim debent iudices 7 non ſolum cum diffinitiue pronunciant,ſed etiam cum res quæ agitur plenam cognitionem deſiderat.ff.quis or.in bon.poſ.ſeru.l.2.§. eties in Authen.vt ab illuſtri.& qui ſuper eos ſunt. §. ſancimus igitur. coll.5.in Authen.de iud.§.dedebunt.coll.6.23 q.1. paratus. ibi, ſedes,me iudicare,&c.3.q.3.c.inducię.2.§.à iudice. Quid ſi ledebat in alta turri vel palatio : & partes erant inferius ? Dic quòd valet ſententia.Potuit enim tuitionem ſibi loci prouidere,ſi forte timebat.argum.ſupra de ſponſal.cum locum, de ele, bona.1 ff. de acq.poſſeſſ.l.quod meo.§.ſi venditorem. [De hoc C.de ſent.ex peric.recit.l.1.& in Spec.de ſent. prola. §. iuxta. verſic.quid ſi pronunciat.& omnino vide quod ibi dicam , & verſ.ſeq.& per Hoſt.in prælleg.§ qualiter. eod. tit. poſt princip.]& arg.C.vbi ſenat.vel clar.l.3.ante medium. ad hoc ſupra eod.lib.de offic.deleg.ff.cuimus.& J. de hæret.c. vlt. Et idem poſſimus dicere de eo qui ſuper equum ſedendo tulit ſententiam,ſcilicet quòd ſententia valeat 8 . licet enim non videatur ſedere:videtur tamen quaſi ſedere.ff. de ſeru.ruſt.prædior.l.qui ſella.de homic.dilectus.& c.ſignificaſti. Alij contra. C.de ſent.& interlocut.prolatam.2.q.6.ei qui. §. diffinitiua. in princ.Talis enim non videtur ſedere,ſed balnlari. C. de offic. eius cui mand.eſt iur .l.honorati.Et no. quod dicitur de ſedēdo intelligunt Doctores , quòd iudex in ſede ſua ſedere debeat,& non ſtare.[Anima enim ſedendo & quieſcendo fit prudentior.& Hieronymus ſuper Danielem 8.c.ibi antiquus dierum ſecit.ſic dicit:Sedens deſcribitur,vt maturitas ſententiæ comprobetur.] Vnde quid ſi in culo doleret, quòd ſedere non poſſet?Item quid ſi in ipſa ſede nec ſederet,nec ſtaret ; ſed iaceret?Satis forte fiuit de mente iuris q̃ ſedere intelligatur : & ſit in ſede ſua de plano iudicando quocunque modo ibi moretur. [Dedi remiſſiones ſupra de dila.c.2. ad Lvoluit.ff. de interrog.act.& ad Spe.de dilat.ad fi.]Tamen primum tunc:quia minime ſunt mutanda.quæ interpretatione certam ſemper habuerunt.ff.de legib.l.minime.Ioan.And.

7 Ad hāc gl. vide Bar.in l.1. C.de ſen. & Bal.in l.j. C.de ſen.ex pe & Spe. ti. de ſent.prol. §.iuſta.

i ¶ *Momenti.*]Ita quòd nec eſt appellare neceſſe, ſupra proximo reſponſo.

8 Idē gl.in l. j. C.de ſent. ex pe. & gl. in c. poſtula ti.3.q.7.Fōt.

1 Ad hāc gl. vide Spec. de ſent.pla. §. ſequitur. & Fel.in ca ſeiſe tit. de reſc. 3 c.qñ cōtra,de proba.

2 vide Fel.in c.j de ſen & re iu & dilecto.de app.

3 Vide Ro. ſing 5 inci quod ſenten tia Felin. & Dec.in c.ſci ſcirit.de re ſcr.& ea qñ cōtra,de proba.Ab.& doct.in eade appellatiōibus de.p.& Phi Fā hic.

4 Idē in Imperatore tenet Dec.cōſi.198.

DE APPELLATIONIBVS.

¶ Dictum fuit 5 sit. prox. de sentent. & re iud. Verum quia aliquotiens partes grauantur in huiusmodi sententijs & interlamentis iudicis: & dubitaret aliquis an possit pars grauata appellare, & quomodo sit appellandum: ideo annexit rubricam de appellationibus.

TITVLVS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Appellans ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in scriptis, & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia diffinitiua interposita, nil mutatur. Demum utrique contrafacienti imponitur pœna. Ioan. Andr.

CAP. I.

Ordi nobis a est lites minuere b, & à laboribus relevare subiectos c. Sancimus† igitur vt si quis in iudicio d vel extra e sup

† Ad intelligentiam vide abbreuiare: nam de iure appellas habet annum ad prosequendum suam appellationem, & ex causa biennium. cap. cum in Romana. eo. tit. in antiq. & hoc verum respectu appellationis prosequendæ: non autem respectu appellationis finiendæ. Nam iudex à quo cum sit inferior, non potest ligare manus superioris. Nota quòd si appellatus petat, vt iudex à quo, remittat totam causam principalem ad sedem Apostolicam: debet tam appellatus quàm appellans mittere procuratorem sufficienter instructum non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis. secus si appellatus non petit istam remissionem. fieri tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendum eandem appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos. Nota in super quòd archiepiscopus cognoscens de causa appellationis non potest retinere causam principalem. in c. 1. de fore comp. isto libro. nam archiepiscopus nō potest de principali negotio cognoscere, etiam de consensu partium, nisi finito articulo appellationis dicat, bene appellatum & male iudicatum: quia tunc posset articuli principalis causæ retinere, secus in Papa: quia potest retinere causam principalem, etiam si dictum sit, bene iudicatum & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibere iudicibus, vt non se intromittant amplius de causa: sed ipsam causam vna cum partibus remittant ad Papam. cap. vt nostrum. eo. tit. in ant. Iudiciium soluitur ff. de iud. vnde istæ euocationes quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius iudicium soluitur ff. de iud.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum, feci te conuenire coram tuo iudice competente ordinario, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum: cui petij per te responderi. captalli terminum ad respondendum meo libello. quo termino adueniente, cum deberes respondere libello: tu excipiendo proposuisti, q̃ libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis. ego autem dico in contrarium. super quo iudex tulit sententiam interlocutoriam: & dixit libellum meum esse admisibilem, & te debere eidem respondere. à qua sententia appellauisti verbaliter, an valeat tua appellatio? Resp. Romanus Pontifex, dicēs quòd si quis appellauit à sententia interlocutoria: debet appellare in scriptis. Et istud non sufficit: sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem: talem videlicet q̃ si esset vera, deberet legitima reputari: & quæ si esset vera, necessario inferat appellantem fuisse grauatum. Item appellans debet requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Sed verum appellanti remanet iudex à quo libertas dare apostolos: vtrum possit appellanti assignare terminum infra quem dabit sibi apostolos? Resp. Romanus Pontifex, quòd iudex nō compellitur istam, & illico dare apostolos: sed potest petere terminū ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: vtrum reuerentiales vel refutatorios. sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat. quæritur vtrum iudex à quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendū appellationem? Respondet quòd sic, & terminus iste assignabitur per iudicem à quo, considerata qualitatibus personarum & negotij: & etiā considerata distantia locorum. Sed ponamus quòd appellatus petiit, vt iudex à quo remittat totum negotium ad curiam Romanam: vtrum sufficiat quòd appellatus mittat procuratorem instructum in causa & negotio principali, vel in causa appellationis solum? Respondet quòd appellatus debet mittere ad Apostolicam sedem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa procedere in negotio principali, & hæc eadem quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria, sunt similiter intelligenda si quis appellet à grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis à diffinitiua sententia: vtrum appellans teneatur obseruare ista? Respondet quòd non: sed tunc seruantur iura antiqua, videlicet quòd appellans nō tenetur appellare in scriptis, nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione, quæ si esset vera, deberet legitima reputari: sed sufficit appellare verbo, & iudex à quo tenebitur deferre isti appellationi. cap. cum sit. de app. in antiq. postea Romanus Pontifex in fin. huius c. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex princ. huius c. quòd iudex debet laborare inquantum potest vt lites abbrēuiet. l. quidā existimauerunt. ff. si cer. per. c. finem. de do. & cont. in ant. Nota vlterius, q̃ appellans à grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et iste est vnus casus in quo scriptura est de substātia: alios casus ponit gl. in c. r. j. de cens. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur. ff. de pig. vbi dicitur, quòd scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuēta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quatuor requisita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali. Primo enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur quòd ipse exprimat causam suæ appellationis. Tertio, quòd illa causa sit rationabilis, id est talis quæ si esset vera, necessario inferret istum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem à quo, vt det apostolos. Nota q̃ apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tamen incontinenti: sed potest petere terminum ad deliberandū quos apostolos ipse dabit an reuerentiales, dimissorios, vel refutatorios. Vnde sciendum q̃ plures sunt apostoli: quidam enim sunt reuerentiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de quibus videas ff. de per. han. in c. cum cessante. eod. titu. in antiq. Nota quòd iudex à quo appellatus, potest terminum

¶ Prima glos. diuide & summa.

a ¶ *Corde nobis.*] Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis & causam exprimere, & apostolos petere. si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato cōstitutionem non seruantibus imponitur pœna. Et potest dividi decretalis in 4 partes, in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna. Ioan. And.

ADDITIO. Sic incipit l. 1. C. de emen. Iust. Cod. & idem verbum C. de iudic. aperti simi. circa fin. Ioan. And.

b ¶ *Minuere.*] sic ff. si cert. pet. quidam æstimauerunt. in fin. de rescript. nonnulli. de dolo. & contu. finem. cum suis concor.

c ¶ *Subiectos.*] 3. in proœ. huius lib. & de offic. leg. c. 2. de offic. ordin. c. vt litigantes. 3. eo. lib.

d ¶ *In iudicio.*] quod habet locum postquam quis creatus est. 3. de fo. comp. pro posuisti. 3. de offic. deleg. gratum. & cap. licet. Holti. & dic in iudicio, id est ab actu iudiciali in quo est iudicium, id est iuris partium disquisitio. Arch.

¶ Glos. sig. recitat pro quæstionem an in appellatione extra iudicium non à iudice interiecta, locum habeat hec constitutio? & ponit duas opiniones, & secundam dicit tutiorem.

e ¶ *Vel extra.*] hoc debet intelligi quando extra iudicium appellarur, tamen à iudice: quod parer per id quod de apostolis sequitur secundum Inn. [Ioan. Mon. & Arch. & facit cle. eo. tit. appellanti.] Ad hoc j. vers. his quæ in appellationibus. ibi enim excipitur sed alias non esset vera exceptio, si non includeretur sub præcedentibus. ff. de penu. le. nam quod §. fin. Et secundum hoc quod infra dicit, interlocutoria, ad actum iudiciarium referas, quod dicit, grauamine, ad actum extraiudicialem referas: tamen per iudices illarum. Sed alij contradicentes cum appellatur extra iudicium etiam si non à iudice, seruari debere 1. arg. j. eo. concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Ioan. Monach. super gl. a.] Ad id quod dicitur de apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur. [Tutum est etiam cum appellatur extra iudicium, pura in electionibus apostolos petere secundum Brancis. & ita seruatur. vnde dicit appellans: apostolos pero si sic

1 Et istos sequitur Do. & Phi. Font.

qui eos dare posset. & not. 7. eo. vt super.] Ad id quod dicitur de verific. his quæ. respondetur. quòd illa non est exceptio, imo determinatio vel protestatio quædam: & hoc est tutius. & tenet hoc Ber. s. de elect. considerandum. in 1. glos.

¶ *Glos. seq. notat ponit duas opiniones Goff. & contrarias Ber.*

a ¶ *Interlocutoria.*] Nota ius nouum, appellantem ab interlocutoria debere in scriptis appellare 1. & requiparatur appellationi interpositæ à diffinitiua ex intervallo vsque ad decem dies: tunc enim est appellandum in scriptis: sed si incontinenti appelletur, sufficit viua voce appellari. ff. de appellat. l. 2. & 2. q. 6. ad fi. § litigatoribus. Sed ab interlocutoria inconsinenti, & ex intervallo appellandum est in scriptis, vt hic. & dicit Goffr. & Hostien. post eum, quòd aliud etiam ius nouum hic inducitur, quòd qui appellat, causam cur appellat debet exprimere in appellatione: sed per vetera iura sufficiebat dicere, appello ab iniqua interlocutoria: sicut in diffinitiuis. & induxerunt ad hoc supra de elect. cum dilectus. de test. significauerunt. versic. mandamus. s. e. dilectio. & cap. dilecti. & cap. ex parte. Sed Bernard. contra, dicens hoc nouum non esse: dicens quòd in illis decretalibus bene exprimebatur causa appellandi, & cum Bern. credo per decretalem, s. eod. vt debitus. Item dixit Goff. quòd olim extra iudicium non compellebatur quis causam exprimere: vnde & quo ad hoc istud ius nouum dicit. Sed Bern. contra 2: dicens quòd secundum antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat, causam exprimere. & de hoc not. s. eo. cum causam. in glos. vlt. & cap. seq. in vnica glos. Istud ergo solum dicit Ber. hic quo ad ius nouum inducì, quòd in scriptis appelletur in iudicio & extra. Causa autem ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio, an iusta fuerit, vt sic appellantem admittat vel repellat. vnde semper Papa in committendo appellationes à grauamine interpositas, scribit, si est ita.

1 An idē sit in interlocutoriis habenda vim diffinitiuæ, vide Decis. Rotæ 23 in omn. & Im. & Angel. in l. ff. de ver. ob.

2 Etiā secundū ius ciuile. Rain. in l. cuius. ff. de app. vtiles deliberet, vt non vigeret pars. & late ne tu contra glo. in l. 3. ad ff. e. & vid Ang. Are. in d. l. 3. Fort. Idem tenet gl. in d. c. vt debitus. ver. rationabili. Bart. in 1 ei' qui. & l. ff. de ap. re. Ph. Font.

ADDITIO. Concordantias vide 7. eod. cap. non solum. 2. resp. in 1. glos. Ioan. And.

¶ Glossa seq. recitat per quæstionem an in appellationibus ad alium quàm ad Papam, locum habeat hec constitu. & ponit duas opiniones contrarias, quas in fine determinat.

b ¶ *Ad hoc.*] maxime secundum quosdam. [Videlicet Petr. de Samp. & Boatin. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum pertinentem, non quo ad deuolutionem, vt sequitur.] Secundum Hostien. 3 in his quæ de nouo inducit hæc constitutio. locum non habet, nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur. & cum sit pœnalis, & sic restringenda. [& supra de elect. cap. statutum. sic etiam priuilegia restringuntur secundum Hostien. de priuileg. fauc. de offic. leg. quòd translationem.] Et quòd solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur: satis probatur per decretalem de fo. compet. Romana. 1. respon. vbi habes, quòd archiepiscopus de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso: ergo necesse est dicere, quòd decretalis ista loquatur in Papa. Sed secundum primam opinionem posset dici idem in quoliber alio iudice ordinario, qui per simplicem querelam cognoscere posset, vt legatus, vt cap. 1. de offic. leg. Sed archiepiscopus per querelam cognoscere non potest, & ideo primo est sibi videndum an appellatio deuoluat.

3 Et Are. quē vide 1. q. 5. ita sus. tenet. & hæc vera quo ad deuolutionem negotij principalis, hic probat quod sequit in gl. Ipse tñ Hostiēsis non intell. sic, vt patet in glo. 3. Io. And.

c ¶ *Appellandum.*] verbo, quia adhuc hodie secundum Hostiens. poterit facto appellare, vt supra eod. meminimus. & cap. suggestum. & cap. ad hæc sicut. de hoc supra de appellatio. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Innoc. quòd facto appellans prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro quibus vadit, vel nuncium mittit. Nam si quando appellat viua voce, ad hoc tenetur vt sequitur: quare non quando facto. & hoc idem not. in c. vt debitus. facit quod no. s. eo. dilecti. in gl. quoniam plus dicit Archid. quòd dato quòd appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in istam constitutionem. & ponderat quòd Innocen. dixit eum prudenter facere, quasi non necessario. Ioan. And.

¶ Glos. sic. pen't dubium: secundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio signat contrarium. quod quadruplicter soluit.

d ¶ *In scriptis.*] Istud speciale in appellatione ad Papam interposita. Alij contra: & facit pro eis supra de probationibus. quoniam contra, ad quod dicit Hostien. quòd licèt non fuerit in scriptis redactum, poterit fides fieri. [Per alia documenta. vt ibi patet in fine. & dicit sic determinandum. quod not. in summa. eodem titul. § qualiter. fatetur tamen Hostien. quòd contraria opinio est expediens; non tamen sic astringit quòd

interlocutoria[a], vel grauamine aliquo ad eos[b] duxerit appellādum[c]: causam appellationis in scriptis[d] assignare deproperet[e] †, petat apostolos[f], quos ei præcipimus exhiberi g. In quibus appellationis[h] causam exprimat, & cur appellario non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris[i] reuerentia fit delatum[k]. ¶ Post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto[k], si voluerit appellatus & petierit[m], principi

ad non scribentem pœnam huius constitutionis extendat.] Sed nunquid quælibet scriptura sufficiet? Dicit Innoc. quod sic satis enim est quòd forma qua appellatum est in scriptis probari possit. Expedientius tamen est & melius, quòd scriptura sit publica, vel authenticum sigillum. supra de fide instrumentorum. c. 2. & facit supra eodem libro, de election. vt circa.

ADDITIO. Vnde secundū Innoc. priuata scriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formam: cum tamen scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obtinet ap-

pellanti si variare vellet. 1. quæst. 7. saluberrimum. 27. quæst. 1. omnes fœminæ. & quod not. 20. quæst. 1. vidua. Dicit. Hostien. quòd licet consuetudo habet quòd priuata scriptura sufficiat, non tamen per id satisfactum videtur menti huius constitutionis, quæ vult varietatem euitatis quare tutius dicit quod sequitur in glo. allegat etiam infra de sent. excommun. cum medicinalis. § exemplum. vide in Specul. 4. parte. eod. tit. § 1. versic. & notabiliter.

e ¶ *De properet.*] scilicet festinet 4, vel valde properet: præpositio de, hic auget. sim. C. de iud. properandum. [ff. de posit. l. 1. in princ. & vide quod dixi post Hostien. de confess. ad nostram. Ioan. And.]

f ¶ *Petat apostolos.*] instanter 5 & infra tringinta dies. infra eod. ab eo. & in clement. quamus. eodem titul. [Dixerat hic Innocent. quòd non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum velle prosequi appellationem, vt fiat illam prosequendam mittat. hoc reprobatur in prædicta decret. ab eo. Et non intelligas de Apostolis Petro & Paulo: sed de literis dimissoriis. ff. de lib. dimiss. l. vnica. ff. de verb. signif. dimissoriæ.

ADDITIO. Dicit Host. & Petr. quòd dicuntur apostoli ab apo, quod est de, & stolon, quòd est missio: quasi missio quam facit vnus iudex ad alium. sic etiam de apostolis dicimus, quòd à Deo vel de cælo missi fuerunt. vide in Specul. quarta part. eodem titul. § sequitur. vbi ponit. Guliel. quinque species apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipsarum formas. Ioan. And.

g ¶ *Exhiberi.*] quod si non exhibeatur, & postea 6 iudex in causa procedat, nisi appellationi renunciatum esset, inualidus est processus. infra eod. vt super quod est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat: vel infra debitum tempus negligenter vel malitiose tradere prætermittit. infra eod. ab eo. 2. respondeo. Et nota quòd iudex tradendo apostolos, videtur appellationi deferre. supra eod. tit. dilectis. ad finem. quod est verum, quando tradit dimissorios vel reuerentiales. secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini dario debet vim delationis, vt dicam infra eodem tit. cum appellationibus.

h ¶ *Appellationis.*] admittendæ vel non: & tunc sequentia veniunt expositiue ad causam ob quam appellatum fuit.

i ¶ *Superioris.*] non dixit Papæ. Et sic not. pro his quæ supra dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Hostiensis per hoc satis patere qđ de Apostolis dicitur in omnib. iudicibus locum habere. Ioan. And.

k ¶ *Delatum.*] solet fieri in dubio cum dubitatur 7 de veritate appellationis. aliàs caueant pœnam. supra tit. prox. c. 1.

ADDITIO. Secundum iura dicit Host. quòd illā pœnā non incurrit: dummodo id non fecerit in grauamen alterius partis per gratiam vel per sordes, vt ibi not. Ioan. An.

ADDITIO. Potest dubitari vel de veritate appellationis, vt dictū est: Vel de iusticia, pura propter dubium opinionum secundum Abb. qui ponit exempla per no. in decretali, vt debitus. eod. tit. Ioan. And.

l ¶ *Indulto.*] à iudice à quo 8 est appellatum. de quo dic vt s. eod. tit. cum sit Romana.

m ¶ *Petierit.*] quia non sufficit, quòd hoc gerat in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verb. oblig. l. quidquid astringendæ. in prin. Et nota quòd secundum iura vetera, aut recipiebatur appellatio à iudice vel à parte, aut non: nec statuebatur terminus. In secundo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. In primo debet mittere procuratorem ad prosequendam causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura. hodie autem si hoc petit appellatus tenetur mittere non solum ad prosequendam causam appellationis, sed etiam principalem, vt hic vides. si huius constitutionis pœnas euitare voluerit: & sic addit solum ista consti

4 Infra quārū tempus assignanda sit appellationis cā. Ruin. cōs. 3. 18 lib. 5 Quomodo & quādo pœnā sint apostoli, docet Felin. in ca. cum te. de of. del.

6 Id est ex quo petiti fuerint apostoli secundū Hosti. Et not. qa hęc pars vult pōderari tēpus petitionis ā denegatione. cōtrariū no. s. c. vt super. in gl. antep. & vide qđ ibi dicā. Ioan. And.

7 Ad hoc s. eo. cū spāli. § excessu. Ioan. And.

8 Vide c. 6. & accuf. & Roma. sing. 165. inc. index à quo. & Felin. in c. cū Bertholdus. de re iud.

constitutio 1, & non derogat. Sed contra 3. eo. qua fronte, vbi hoc videtur esse in optione appellantis. Solut. Quidam exponunt ibi, si maluerit aduersarius, scilicet appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, quòd decret. illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit 2, non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic quòd ibi datur optio an velit coram eo ad quem appellauit litigare, vel delegatum impetrare: & hoc cum appellatus non contradixit, vt hic.

1 Dic rex. p cedere an. e quam literæ sint per appellatē impetratæ, vel non. ius miſſos, aliàs re non integra ſó procedere Phil Fon.
2 Plurib. iudicib cōcurrentibus ad quos appellare licet.

a ¶ *Per ſe.*] Non datur optio vt personam trahere possit, sed causam. vnde istud, vel, quod sequitur, non retertur ad potestatem appellati, sed appellantis. ADDITIO. Aliàs secundùm Petr. & Ab. vilis clericus litigans cum episcopo, ipsum episcopū litigantem vrgere posset ad personale iter ad curiam. Idem de milite, vel alio litigante cum rege, quod esset absurdū. Ioan. Andr.

b ¶ *Munimentis.*] id est, priuilegiis, & instrumentis, & omnibus his per quæ potest causa muniri. ſ. de dolo & contum. cap. fin. de el. & cupientes. supra eod. lib. ADDITIO. De testibus ēn hic non intelligitur. ſ. de fideiuſ. conſtitutus, verſ. præterea licet causam mutarit. In Arc. Io. An.

c ¶ *Et n. t...*] per approbationem vel cessationem appellationis, quod est officium iudicis appellationis. ſ. q. 6. ad ſ. Ioan. And.

d ¶ *Omiſſo.*] q^d^ nō posset archiep^s^. ſ. de fo. cōp. Romana. i. resp.

3 De priuilegiis antiquitatis vide Fe. in ea j de ma. & ob. & ciſi qui teſtium. ext. de teſtib.

e ¶ *Antiquitas.*] reuerenda 3. supra de trāslat. quanto. §. i.

f ¶ *Statuit.*] scilicet quod appellans in eis appellationis causam non teneatur exprimere sed sufficit dicere, appello ab illa iniqua sententia. & iudex debet appellationē deferre, & potest statuere terminum appellāti ad appellationem prosequendam. eo. tit. cap. cum sic.

4 Vide Dec. Roc. 156. in notis.

g ¶ *Quæ præmiſſa ſunt.*] id est, si causam appellationis non expresit in scriptis, & Apostolos non petit, & instructus nō venit, vt hic dicitur [vel non misit.]

ADDITIO. Secundùm Inn. cuius est gl. quam posuit Ber. in additionib. & tamen in alia gl. tenuit Inn. quod prædixi. Io. An.

h ¶ *Condemnandus.*] non dixit, condemnatus. vnde dicit Hoſt. quòd iudex 4 principalis causæ habet condemnationem facere. Sed dic quòd etiam iudex appellationis ipsam potest facere. ſ. eo. cum appellationibus. i. resp. in fin.

i ¶ *Contempſerit.*] quare hoc dicit, cum in voluntate appellantis resideat ire vel non ire? Hoc intelligitur secundùm Bernar. cum appellatus hoc approbauit, scilicet; cum volebat coram superiore causam prosequi. Si igitur postea non seruauerit hoc statutum, id est, si non veniat instructus vt debet contra ipsum tamquā contra contumacem procedetur tam in expensis quàm in causa. Et qualiter procedatur contra contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel non contestata, vel quasi contestata, plene not. ſ. de dolo & contum. prout.

ADDITIO. Arch. alleg. quod not. ſ. eod. ſæpe. in gloſ. vt ſis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not. Inno. & Ioan. Monach. Ioan. And.

5 An verò teneatur notificatio ſu per principali, vide Abb. in c. ſæpe. de app.

k ¶ *Procedatur.*] 5 per illum ad quem est appellatum. supra eod. ſæpe. & cap. pertuas. nec est mirandum, si tales taliter puniantur. iuſtum est, &c.

l ¶ *Ius.*] supra eod. in princ.

m ¶ *Iudicem.*] qui appellationē recepit, & terminū aſsignauit.

n ¶ *Partem.*] quæ venit instructa coram Papa.

o ¶ *Eludit.*] quod reprobatur. ſ. de aliud. mut. cauſ. facta. c. i. de poſt. præl. bonæ. i. §. nec nocebat. ff. de iud. ſi prætor.

ADDITIO. Et ſic ne quid in loc. pub. l. ſi. Ioan. Mon. & C. de ſport. l. vlt. in fin. Ioan. And.

L *Egitima.*] Primo ponit factum ſæpe contingens, cui secundo prouidet, ibi, *Volentes.* Hoſt. facit tres partes, dicens, quod in prima ponitur dubitatio. In ſecunda ſolutio. In tertia dicit, quòd iudex procedat, partes iſte patent. Sed Io. Mon. dicit aliter, quòd primo narratur iuris antiqui prouiſio. Secundò, ibi, *Volentes.* ponitur noua iuris adiectio. Vel dic quòd prima pars ponit morbum, & ſecunda medetur. Ioan. Andr. Præmitte quod habes in c. ſuſpitionis. i. resp. ſ. de off. deleg. ſcilicet, q vbi iudex recuſatur, eligantur arbitri, qui de cauſa ſuſpitionis cognoſcunt. Dominus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa. tu eum vis recuſare vt ſuſpectum: quia dicis, quòd ipſe est affinis meus. certum est q^d^ debemus eligere arbitros ad cognoſcendum de illa cauſa ſuſpicionis, coram quibus arbitris teneris probare iſtam cauſam ſuſpicionis. Sed ponam quòd iudex recuſat' timet quòd arbitri ſint negligētes in finiendo iſtam cauſam, numquid poterit præfigere arbitris terminum ad finiendam cauſam ſuſpicionis? Reſpōdet Romanus Pontifex, quòd ſic. & ſi arbitri non finierint cauſam recuſationis infra iſtum terminum, poteſt iudex recuſatus reaſſumere iuriſdictionem. Nota primo, quòd iudex potest aſsignare arbitris terminum intra quem cauſam decidant. quod intelligo de arbitris iuris, de compromiſſariis non loquitur iſte rex. Nota ſecundò, quòd quando ſunt electi tres arbitri, videtur data poteſtas duobus vt quod maior pars ipſorum fecerit, valeat. Ad hoc ſ. de arbit. c. ii. eo. lib. Dominus.

† Al. illudit.

† Ampliatur ad exceptionē competentē in dicta fama, vt ſi dicatur infamis, excōicat. Ver. de An. cōra Ion. in c. qui ſuper. abbatia de of. de. Fon.

† No. q̄ iuris dictio extenditur ad ea quæ nō includuntur reſcripto: quia impediunt illud propter q̄ reſcriptū cōceſſum est. Pe. de Anch. Font.

p ¶ *Legitima.*] Iudex, qui recuſatur, ſtatuit competens tempus arbitris ad finiendam cauſam: quo elapſo ſi finita non fuerit, in principali procedit. Euangelium ad ſupplētionem decret. ſ. de offic. delegati ſuſpicionis. Ioan. And.

ADDITIO. Et in Spec. de reg. ſ. ſi. ver. ſed q̄d ſi actoris. I. An.

¶ *Gloſ. ſeſq; quart. & ſolut.*

q ¶ *Legitima ſuſpicionis.*] de veritate cauſæ non dubitatur quia habeat arbiter cognoſcere. Sed quis cognoſcet an cauſa ſit legitima dicit quòd idem arbiter, 6 vt nō. ſ. e. cum ſpeciali in 3. gl.

ADDITIO. Et in c. ſuſpitionis. ſ. de offic. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recuſ. ſ. qualiter. in princ.

6 Niſi ſint notoriæ iniuſtæ quas iudex repellere pōt. vide Lap. alleg. j. & Fran. hic.

r ¶ *Iudicem.*] ordinarium vel delegatum à Papa. ſ. eo. cum ſpeciali. de offic. dele. ſuſpicionis. Si autem eſſet delegatus epiſcopi vel eius officialis, vel eſſent plures delegati cum clauſula, q̄ ſi non omnes. & vnus ex his recuſetur, tunc non itur ad arbitros, quod dic vt not. ſ. eo. lib. de offic. deleg: ſi contra vnum. Et coram ipſo iudice qui recuſatur, dandus est libellus recuſatorius. ſ. eo. ſecundo requiris. C. de iudic. aperiſſimi.

ADDITIO. Libellus recuſatorius dandus est coram recuſato iudice, ſi ſit ordinarius vel delegatus, vt in præſcripto cap. cum ſpeciali. & cap. ſuſpicionis. Hoſt.

7 Idē Arc. de hoc in Spec. de recuſ. ſ. ſi. ver. & nunquid. Io. An.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quatuor q̄ requiruntur in arbitro.*

s ¶ *Formam iuris.*] ſ. eod. cum ſpeciali. & nōn debent eſſe laici tales arbitri: quia cum habeant teſtes compellere, & alia facere quæ pertinent ad hanc artem ſpiritalis iuriſdictio nō caderet in eos, ſecundum Bern. ad hoc 96. dist. Bene quidem. de iudic. decerninus. Item non debent eſſe ſuſpectiales aliàs poſſent ſicut iudices recuſari. Item nec debent eſſe multum remoti. ſ. eo. ſecundo requiris. & cap. cum ſpeciali. Item debent eſſe in locis competentibus, vbi poſsit haberi copia peritorum. ſ. e. lib. de reſcrip. ſtatutum.

8 Verbū cognoſcant eſt iuriſdictionale, vide Car. in cle. j. quo. de offi. dele. & Dec. conſ. 189.

t ¶ *Cognoſcant.*] & pronuncient. ff. de inſt. de qua re. ſ. de cau. poſ. cum ſuper. & j. patet. Ioan. And.

u ¶ *Proferat.*] quod poteſt. ſ. de offic. deleg. ſuſpicionis.

x ¶ *Odium.*] caueat tales arbitri iuris à pœna. ſ. ii. prox. c. licet arbitri compromiſſarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hoſt. q̄ arbitri iuris pœnam d. c. incurrunt, faciendo, vel omittendo aliquid per gratiam vel per ſortes, faciendo. vel omittendo, ſicut peccare facientes. Nam deſinere poteſt omittendo, ſicut peccare facien-

do. supra de excep. dilectæ. & cap. significauerunt. de rescript. significante. Ioan. Andr.

2 ¶ *Vilipendunt.*] & ex eo magis ligantur. ff. de fen. exc. p tuas.

b ¶ *causa ipsa.*] scilicet recusationis 1.

1 Causæ recusationis fo nitur p Dec. in ca. postremo. de appel.

ADDITIO. Decem & octo iuris recusationis causas not. hic Host. vide plenius in Spe tit. 1. §. si peresl. & per ipsum Host. in sum. de offi. del. § quæ sunt iustæ causæ. Ex illis 18. vide sex not. de offic. deleg. causam. in gl. 1. & vide quod not. 3. eo. lib. de off. dele. si contra vnum iuris. 6. glos. & quod super ea dixit Ioan. Andr. qui hic in nouella peculiariter explicat ipsas causas incipiendo à septem vsque ad 18. inclusiue.

propter fauorem partium diutius vilipendunt [2]: quare causa ipsa [b] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo [c] huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem [d] competentem [e] terminus præfigatur [†], infra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent,

†Nō tñ cessat remedii antiquum, si cōstitio. l. quoties ff. & auth. & obtinentes. c. venit. ad fortificādum ius antiquū non ad corrigendum facit l. j. §. diuersi aliquis ff. de Anc. Foun. 2 Ad hæc gl. vide Abb. in c. secūdo, te quiris. de ap. & Feli. in c. pastoralis. & excep.

c ¶ *Aperta.*] supra eod. libr. de except. pla.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum vbi de hoc in glo. a. & dicit Archid. morbum dictum quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Ioan. And.

¶ *Vide seq. signat. cum arium. opin. penit. & solut.*

d ¶ *Per iudicem* 2.] ipsum recusatum ordinarium vel delegatum contra. 3. de offic. deleg. suspicionis. Sol. ista corrigit illam secundum Bern. & sic O. reuocauit ad A. id est, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decret. suspicionis. Sed dic q decret. illa non corrigit illam. Illa enim decr. loquitur in termino partibus assignando ad probandum, id est, parti quæ suspicionem vult probare: quem non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi. Ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Ioan. And.

ADDITIO. Idem Host. Petr. de Samp. & Abbas.

e ¶ *Competens.*] quid si minus competentem terminum assignet, locus esset appellationi. 3. de dilat. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Secundum Boatin locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur, non per arbitros, quod intelligi, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum nō diffinissent, tunc eorum interesset appellare. Ioan. And.

f ¶ *Aliquin.*] scilicet si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

g ¶ *Non omittat.*] videtur quòd constitutio illa sit iniqua, sic probo: Pone quòd iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur contra ipsum: arbitri in fauorem partium vel partis, non finiunt negotiū in termino: iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponitur recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur coram iudice inspecto reus litigare? Dicunt quidam [Petr. de Samp. & Abb.] quòd pars petet a iudice, vt secundum acta coram arbitris negotium finiat. ad hoc §. deretrib. præsentata. & si male pronunciauerit, appellet. Vel dic quòd si arbitr. non sunt pronunciare, vel male pronunciant: appellandum est ad Papam. 3. eo. lib. de offi. deleg. ab arbitris. Ioan. And. [Idem Archid.]

Omnino.] Hæc est famosa & notabilis decret. quæ (omissa prohibitate Host. & diuisione Ioan. Monach. quæ nimis est confusa) potest sic dividendo summari sic. Hæc decr. de duobus tractat, scilicet de appellationc ad archiepiscopum interponenda: & de ipsius potestate circa eam interiecta. Circa primum decidit tres casus quib. dubitabatur an posset vel deberet ad archiepiscopum appellari. & hoc in 1. & 2. resp. & in §. *Debet.* Circa secundum facit quinque. Primo, decidit quando citare possit vel delegare, ibi, *Cum autem.* Secundo, ibi, *Si vero.* quando possit inhibere: distinguens circa hoc tres casus. Tertio, ibi, *In aliis.* de ipsius potestate in aliam personam, vel aliam causam. Quarto, ibi, *Sententias.* de potestate reuocandi censuram. Quinto & vltimo de necessitate remittendi male appellantem. Dominicus.

Casus amplissimus & peculiaris dom Helir. comprehendens partic lariter singulos. §§.

CASVS. Officialis Pictauen. cognoscit de aliqua causa inter duos subditos suos. tulit sententiam diffinitiuam: vel interlocutoriam, non refert. vna partium vult appellare: quæritur ad quem iudicem sit interponenda appellatio: hoc est, vtrum possit pars appellans appellare ad episcopum Pictauen. dominum ipsius officialis? Resp. Romanus Pontifex, quòd certe non. & licet episcopus sit maior suo officiali: tamen quia idem est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad episcopum: nec appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo. cap. 2. §. de consuet.

Casus §. ab archidiaconis.

¶ Sed quid, ponamus q aliquis prælatus inferior, puta archidiaconus, vel archipresbyter existens sub episcopo tulit aliquā sententiam interlocutoriam vel diffinitiuam: vna pars vult appellare, quæritur ad quem sit appellandum? Certe appellandum est ad episcopū: nō autē ad archiepiscopū omisso medio. valeret tñ contraria consuetudo, vt quis appellaret à prælato inferioris episcopi ad archiepiscopum: cū cōsuetudo det iurisdictionē nō habēti, magis multo potest iurisdictionē p rogare habenti.

cum quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin [f] iudex extunc in principali negotio procedere non omittat [g].

¶ Idem.

¶ De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.

CAP. III.

ROMANA ECCLE-

¶ Sed ponamus, q fuit appellatum ab officiali episcopi ad archiepiscopū, vel ab inferiori prælato episcopi ad episcopū, an iudex appellationis ad solā assertionē partis appellātis posset decernere citationē, ad citādā parte appellante, & iudicē a quo est appellatū priusquam sibi constet q appellatio fuit interposita ex causa probabili: hoc est, vtrum antequam iudex appellationis decernat citationem suam, debeat sibi liquere quòd fuerunt obseruata omnia illa quæ requiruntur ad deuolutionem causæ ad superiorē per appellationem? Resp. Rom. Pont. q sic. & ideo appellans debet comparere coram iudice appellationis, vt cū informet de omnib. iustis: aliàs iudex appellationis non deberet decernere suam citationem. hoc dicit præsens tex. vsque ad §. *Si vero.* in quo sic figuratur.

Casus §. cū autem.

CASVS. Certū est q iudex appellationis cōsueuit inhibere iudici à quo ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

¶ Sed ponamus, quòd pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, quod appellans non appellauit infra decem dies: vel aliquid omisit propter quòd reputatur nō appellans: nunquid debet iudex appellationis antequam decernat citationem prius de istis cognoscere, & super his interlocutoriam ferre? Respondet quòd sic. ita qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus illegalis §. si vero.

¶ Sed ponamus, quòd pars appellata non proponit non fuisse appellatum infra decem dies: ideo dicit quod causa infra in appellatione non est de causis insertis & approbatis à iure, dicit appellans, quòd licet causa non sit inserta in corpore iuris: tamen est similis vel maior quam sint causæ insertæ in iure. nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an illa causa inserta in appellatione sit iusta vel non, antequam faciat inhibitiones iudici à quo? Respondet quòd sic. & non intelligatis quòd iudici ad quem debeat constare de veritate appellationis: sed intelligitur sibi constare an causa inserta in appellatione sit rationabilis vel non.

Casus §. q obijciatur.

¶ Sed ponamus, quòd fuit appellatum à sententia diffinitiua: vtrum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici à quo, non præmissa cognitione? Rādet quòd non, nisi fuerit appellatum à sententia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio: puta quia aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione, & appellauit. tunc enim debet inferi iusta causa in appellatione, & debet fieri fides iudici ad quem, an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus §. in alium.

¶ Sed quid, ponamus quòd erat quæstio super prædio q̄ possidebas. lata est sententia contra te: & ab ea appellauisti, postea quidam tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis possis eū facere cōueniri: Certe non, sed debet conueniri coram suo iudice immediato. Et istud verum, nisi per illam turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis, hoc dicit vsque ad §. *Cum vero.*

Casus §. cū vero.

¶ Sed ponamus, quòd pendente appellatione conueni te coram iudice à quo, super alia re, vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici à quo, ne cognoscat de iusta causa? Certe non, verumtamen posses ipsum iudicem à quo recusare vt suspectum, probato grauamine quod tibi intulit in alia causa à quo appellasti.

Casus §. debet.

¶ Sed ponamus, quòd episcopus Pictauen. habet iurisdictionē temporalē in aliquo loco suæ diœcesis: tulit aliquam sententiā p se, vel per auditorē suum: vtrum debeant appellare ad metropolitanū, puta ad archiepiscopū Burdegalen. vel ad præsidem prouinciæ: puta, Senescallum, vel eius locum tenentem? Resp. dicit quòd est appellandum ad Metropolitanum: & sic ad iudicē ecclesiasticū, nisi episcopus teneret in allodium illam iurisdictionem non faciendo aliqua impensionem domino temporali. secus si teneret in feudum. nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in gl.

Casus §. sententias.

¶ Sed q̄d, ponamus quòd iudex a quo, excōmunicauit appellātem, ipsum reputādo contumacem: vtrum iudex appellationis possit relaxare, vel declarare nullas istas sententias, antequam cognoscat vtrū bene vel male fuerit appellatū? Resp. quòd nō,

& istud

& istud verum, nisi immineret periculum animæ: quia tūc posset illas relaxare: sed non declarare nullas.

Casus § finalis.

¶ Sed ponamus q̄ iudex appellationis pronunciauit bene sententiatum, & male appellatum: quale debet esse officium iudicis ad quem? Resp. q̄ ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicē a quo, vt ipse cognoscat a principali cū. *Idem cōsistorium.*] Per hoc.n. excluditur officiales foranei, q̄ sunt delegati Episcopi. licet.n. ipsi habeant iurisdictionem aduniuersitatē causarum: tñ ab eis appellatur ad Epm, & nō ad metropolitanū. *Quid si.*] sed qualiter pars appellata poterit opponere, q̄ iudex applōis cognoscat an causa inserta i appellatione sit iusta vel non?

†Decretum hoties c. confirmat cōcilium Ttidē. sess. 24. de ref. c. 7.

†Per istā rationem dicit Pe. de Anch. istud c. posse in quocunq; gradi ter alterius vices gerentē, vt non ad ipsum cuius vices gerunt: *sed an supposita* possit, vide no. in c. 1 ti. de in integ. rest. Fon.

Dicendum q̄ aliquæ sunt causæ, quæ non sunt expressæ in iure: puta q̄ sunt similes vel maiores: & in illis debet iudex appellationis cognoscere an illæ causæ sint iustæ vel non. si autē causa inserta in appellatione esset vna de causis insertis in iure: tunc nō haberet iudex appellationis cognoscere an illa cā esset iusta vel nō. Vnde sciendum q̄ iudex appellationis haberet ferre duas sententias: vnum interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta, vel non: aliam diffinitiuā respectu articuli appellationis: videlicet an bene fuerit appellatū vel male: & an bene iudicatum vel male. No. primo ex principio c. q̄ ab officiali Epi nō p̄t appellari ad ipsum Epm nec valeret contraria consuetudo, vt c. 2. ti. de consue. & istud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principaliquia si appellaretur ob officiali foraneo, esset appellandū ad Episcopū.* No. q̄ non p̄t appellari omisso medio regulariter nisi ab Archipresbytero non potest appellari ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed q̄ si Archipresbyter est sub Archidiacono: an possit appellari ad Epm omisso Archidiacono? Communis opinio Doctorum est, q̄ sic. nam concurrit cum quibuscunq; inferiorib. Prælatis: exceptis Abbatib. respectu suorum religiosorum. e quanto. de of. or. in ann. Nota vlterius, q̄ valet consuetudo vt omisso medio possit appellari. No. q̄ iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi q̄ appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili. & istud verum, quando causa est exprimenda in appellatione: videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua in casib. in quib. phibetur appellatio à iure. Et si iudex appellationis videat, q̄ causa inserta in appellatione nō sit iusta, debet denegare audientiam appellanti. Not. vlterius ibi, q̄ si obiiciatur, q̄ nō solum potest appellari propter causas insertas in iure: sed etiam propter alias causas maiores, vel æquales, puta nos non habemus in iure, p̄ iudex posset reculari vt suspectus propter compaternitatem, si tamē de iure patriæ sit tanta amicitias inter compatres sicut inter consanguineos: illa est sufficiens causa recusandi iudicem, vt suspectum. No. q̄ si pars appellata proponat, q̄ causa inserta in appellatione nō est rationabilis: iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non. No. q̄ quando appellatur à diffinitiua in casib. à iure prohibitis: ne cesse est vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem: vt puta si confessus in iure appellet: debet inserere in appellatione sua, q̄ confessus fuit per errorem, vel metum, & debet de errore & metu fidem facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. No. q̄ iudex appellationis nō recipit iurisdictionem nisi inter partes: puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum est: nisi ille tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis. ca. 1. de of. & pote. iud. delegati in antiq.

Appellans à diffinitiua i casu prohibito debet causam inferre, &c.

¶ *Prima gl. diuidit & summat.*

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Huius Decretalis vndecim sunt partes: sicut & vndecim eius dicta. Primum, q̄ de officiali episcopi non ad episcopum sed ad archiepiscopum appellatur. Secundum, q̄ de subdito episcopi ad ipsum nō ad archiepiscopum appellatur, nisi aliud esset de cōsuetudine. Tertium, q̄ archiepis causam appellationis ab eo interpositæ non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa. Quartum, q̄ si negetur per appellationem negotium deuolutum, nō inhibebit Archiepiscopus iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. Quintum, q̄ si dicitur ex iniusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest, nisi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoscere de causæ veritate. Sextum, quòd licet dicatur appellatum a diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. Octauum, quòd Archiepiscopus appellantem in aliis causis à iurisdictione Episcopi, non potest, eximere. Nono dicitur, quòd ab Episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalē habent, & de iure debet ad Archiepiscopum appellari, nisi speciale ius aliud inducat. Decimo, q̄ censuram ecclesiasticam in appellantem, prolatam per Episcopum, Archiepiscopus reuocare non potest, nisi

landum.

¶ De subdito Episcopi ad ipsum non ad Archiepiscopum appellatur: nisi ultra esset cōsuetudine. hoc dicit.

¶ Ab Archidiaconis vero aliisque inferioribus Prælatis[b] suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & nō ad eandē curiam[i] (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine[k] competat in hac parte.

partibus vocatis, & de causa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quòd ex quo Archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere.

¶ *Glo. seq. notat officialem ordinarium, reprobans opinionem Goffr. & excusans opinionem Bernardi.*

b ¶ *Generalitē.*] Nota per hanc litteram, quòd officialis est ordinarius non delegatus, & sic est reprobata opinio Goffr. qui not. in sum. de off. vic. §. item dubitari. quòd officialis Episcopi delegatus est, non ordinarius, & ob hoc dicebat de ipso ad Episcopum esse appellandum, & hoc idem videbatur tenenere Bern. ti. ne prælat. vic. suas. c. 2. in gl. 2. vbi dicit, quòd Episcopus non potest de iure ordinarium dare: sed solum principes vel lex. Vel dic. i posset, quòd per hoc non negat officialem esse ordinarium: quia dici posset, quòd habeat à lege. Vnde ipse Bern. hic & Ian. Host. & omnes. Io. Mo. l. & Arc. no. officialem ordinarium esse quod ex hoc dicto necessario concluditur hic & probatur hoc, vt dixi ti. e. lib. de of. vic. licet. ad hoc ti. de of. vic. sum. in Auth. de iud. circa prin. col. 6. [& §. illud custo diendo. & C. e. ti. §i quando. Ioan. And.]

1 Officialis episcopi an sit ordinarius, vel delegatus, & quid de vicario, vide decis. Rot. 379. in nouis.

c ¶ *Idem.*] non tamen per omnia 2. vt ti. e. lib. de of. del. si contra. §. vlt.

ADDITIO. Et ti. e. lib. de of. vic. c. 2. & 3. vnde dicebat Inno. Episcopum posse prohibere officialem ne iudicet, sed non ecōuerso. ff. de iudic. iudicium. & in multis aliis differunt. Dicit Host. quòd illa diuersitas habetur ti. e. lib. de of. ord. Romana. in fine. Ioan. And.]

2 Ad hāc gl. vide gl. in c. non pōt. de præb. e. li. & ca. significamit. de sent. exc. & Phil. Fran hic.

d ¶ *Suffraganeos.*] eriam si cōsuetudo esset, quòd appellari posset ad eos vt ti. de consue. c. 2. e. lib. & vide quod ibi dixi.

3 Istū glo. cōtex dic. pcedere, etiā de iure ciuil. Bar. in l. j. §. j. ff. quis & à quo per Lēcipimus. C. eo. Phi. Fon.

e ¶ *Ad sensum.*] quod esse nō potest: appellatio enim est de minori ad maiorem, &c. Si autem appellatur de officiali ad episcopum, nō appellatur de minori ad maiorem imo de eodem ad eundem: & sic non potest dici appellatio.

f ¶ *De iure.*] quasi diceret, de consuetudine posset secus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: quòd falsum est, vt ti. de consuetud. c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Bernar. & Host. per §. proximum tenent talem cōsuetudinē posse induci, & vltra id inducit Host. quòd licet si per errorem de superiore ad inferiorem appelletur, nulla sit appellatio, non tamen nocebit error, si appelletur ad maiorem quām debuerit, vel ad parem. ff. eo. tit. l. i. §. pen. valeat ergo consuetudo quòd ad parem: licet nullo modo valere possit quòd ad minorem, cum sit irrationabilis & inepta. 22. distin. inferior. de consuetud. cap. fina. secundum eum. Et licet hæc procedere possent in parī (quem consuetudo quo ad hoc facere maiorem) non tamen procedunt in eodem: vt ibi. Ioan. And.

4 Ad hāc gl. vide gl. in c. dilecti filij, eo. ti. & doct. in c. j de off. del. & Bar. & Imo. in l. j. §. pen ff de ap. j Es ā pscriptio. ne fieri posset. ité si mediat non esset catholicus. c. si is, cui. de offic. del. ti. e. ité si nō opponatur excepti. Phil. Fonr.

g ¶ *Curiam.*] nisi appellare vellet ad Papam: ad quem omisso medio 4 appellatur. 2. q. 6. Romanam. & c. si quis puruenerit. & idem in legato. de of. leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. secus secūdum legem. ff. de ap. Imperatores.

ADDITIO. Si ad Imperatorē per saltum appellatū fuerit remittit ad illum quem ex ordine debuerat appellari. Ioan. And.

h ¶ *Prælatis.*] qui iurisdictionem habent. quod dic, vt ti. de off. ord. cum ab ecclesiarum.

i ¶ *Curiam.*] Remen. de qua ti. dixi.

k ¶ *Consuetudine.*] y quæ dat iurisdictionem ti. de fo. com. cum contingat. ti. e. li. & ti. Romana. de of. ord. Romana. & in hoc ea fu possimus intelligere ti. de præb. referente, de nou. op. nunt. significantibus. idem si de priuilegio, cum illa sint paria. 9. q. 3. conquestus. ti. de of. ord. duo simul. §. debet. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Ioan. And.]

a ¶ *Qui*

a ¶ *Qui pro tempore.*] quasi diceret, illud non est ius speciale & personale, quod extinguatur cum persona, immo perpetuum est. C. de transac. de cætero. & in aliis archiepiscopis etiam seruandum est. C. de lib. de of. ord. Romana. ad fi.

b ¶ *Diffinitiuam.*] quia in appellationibus à diffinitiua, non est necesse causam exprimere, vt dixi. C. de cordi. & sic ibi non habere locum quod sequitur.

† De intelligentia vid. Fel. in c. pastoralis. §. qm. de reser.

¶ *Glo. seq. recitat per. quæst. an adhuc citatio contra hæc facta. soluatur, dum generalem dat. &c. remittit.*

c. ¶ *Citent.*] & si citauerint, impune non paretur. ff. de iu. om. iudi. l. vlt. [Nam ius dicenti extra territorium, vel supra iurisdictionem suam, impune non paretur.] Et hoc intelligas vbicunque quis citatur ab aliquo, & constat, quòd citatus non est de iurisdictione citantis 1, non tenetur comparere, nisi causa talis in citatorio exprimatur per quam appareat illum iurisdictionem habere 2, si vera sit illa causa. ff. qui sat. cog. si vero. [vbi dicitur, q̃ si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari debet: cuius si euidenter est locupies.] facit etiam ff. de fer. l. 1. [vbi non tenetur venire citatus ad diem feriatam etiam fauore hominum.] In dubio melius est comparere. 23. q. 1. c. quid culpatur. ff. de iudi. si quis ex aliena. & adde quod not. 3. q. 2. si episcopus. [in gl. 2.] de acc. veniens. [in gl. vlt.]

1 Et satis est, q̃ sit de iurisdictione, licet non sit de foro, secundum Inn. Io. An. 2 Quia & in re communi iurisdictionē nō habet homo, dicit exprimere vnde habeat, Rom. cons. 483. per l. fed si hæc. § prætor. ff. de iniust. voc.

d ¶ *Expressa.*] dupliciter potest intelligi, i. quòd archiepiscopus nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic [secundum Inn.] expressa in citatorio, vel commissione: quia in commissione vel citatione exprimet probabilem causam ob quam fit appellatum 3. Sed contra. C. e. ti. si duobus. vbi archiepiscopus causam in citatione non expressit, & tamen tenuit citatio. Sed illud per illud supplendum est. [vel nondum statutum erat quod appellaretur expressa causa secundum Inn.] Vel citare non debet vt hic; si citauerit, expressione non facta, tenet, vt ibi, quia multa heri, & secundum Host. [Alleg. de iureiur. quemadmodum. ver. quòd si post, melius habes de reg. ad Apostolicam. Ioan. And.]

3 Ad hāc gl. vide omnino Fran. hic.

Gl. seq. arguit, declarat. & rem. tit.

e ¶ *Interlocutorium.*] ergo interlocutoria transit in rem iudicatam nisi ab ipsa infra x. dies fuerit appellatum. 5. de elect. cum dilectus. in fi. quod verum est quo ad partem, sed non quo ad iudicem: quod dic vt C. e. ti. cum cessante. & 7. e. c. vlt.

¶ *Gl. seq. ponit tria exempla.*

f ¶ *Simile.*] vel si dicatur appellationi renunciatum tacite 4 vel expresse. C. de of. deleg. gratum. Vel dicatur ex probabili causa non appellatum. 7. prox. resp. Vel dicatur non appellatum in scriptis, eo casu quo debuit in scriptis appellari. C. eo. c. 1. ante ergo quam de his constiterit, priorum iudicum non impediet officium.

4 Explū in diffinitiua & re iud. quod ad consultationē. I. An.

ADDITIO. Vide in Spe. de exce. §. dicto. vers. sed pone, q̃ in causa. vbi soluitur, quòd opponitur has exceptiones percuptorias esse differentias post litem cōtestā. de quo hic Archid. quasi ad litteram ponens illius verba & ideo hic decido. l. An.

g ¶ *Totaliter.*] talem fuisse appellationem, quæ deuoluat negotium licet forte causa sit falsa [secundum Inn. & Host.]

h ¶ *Ne in causa illa.*] i. quando appellatum est ante sententiam.

i ¶ *Sententia.*] i. quando appellatum est a diffinitiua.

k ¶ *Non præsumant.*] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. C. de reser. super litteris. ad fin. Innocentius.

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interpositæ non debet committere, nisi partes citare, & in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad prefatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorum officialium audientia fuerit appellatum: Remens. archiepiscopus (qui pro tempore a fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam b sententiam citent c partes: nec etiam aliis illam cōmittant, appellationis eiusdem causa probabili, seu legitima nō expressa d.

¶ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudici principali causæ procedere, nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.*

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nō infra decem dies post interlocutoriam e, vel diffinitiuā sententiā appellatum fuisse, seu aliquid aliud f, sicq̃ nō esse per appellationē ad eum dē archiepiscopum, vel eius officialem deuolutū negotium proponatur: iidem (nisi prius ipsis cōstiterit causam ipsam ad eos totaliter g fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa h, vel ne ad executionem procedatur sententiæ i non præsumant k.

¶ *Si dicitur ex iniusta causa appellatum, archiepiscopus inhibere non potest, nisi prius recepta appellatione ut probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. h. d.*

¶ Quòd † obiciatur ex iniusta causa, seu minus l legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere m, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera n.

¶ *Licet dicatur appellatum à diffinitiua in casu prohibito d. iure, ex quo de hac archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.*

¶ Si autem post sententiam in casibus à iure prohibitis o vtpote à sententia super manifesto, & notorio p † crimine, vel de quo q quis in iure r confessus extitit, promulgata) vel consimilibus s appellatum fuisse dicatur: possunt: ne sententia executioni mandetur, nec processus quilibet occasione huiusmodi appellationis quouis modo impediri, seu differri, aut ad eos deuolui quomodolibet, seu auocari, sed ipsi archiepiscopus, vel eius officialis, non obstante appellatione huiusmodi, ad quam non admittitur, ad causæ principalis, & appellationis huiusmodi, cognitionem procedere, & in causa definitiuam sententiam ferre libere valeant, & debeant.

1 ¶ *Iniusta legitima.*] cum causa non est in iure expressa 5. ff. de lega. non possunt. 5. e. pastoralis. in prin. & hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui sat. cog. arbitrio. & l. seq. Si autem causam in iure expressam negaret esse legitimam, non audietur. ff. de probat. ab ea parte.

ADDITIO. Vel si reprobare vellet dicere ligitimā. Innoc. & Host.

m ¶ *Prohibere.*] partibus, vel iudici a quo fuit appellatū, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum.

ADDITIO. Vt adaptaretur, intelligēdum videtur de interlocutoriis, aliàs melius adaptaretur. §. præced. Ioan. An.

n ¶ *Vera.*] licet 6 enim quo ad commissionem faciendam sufficiat, quòd probabilis sit causa, vt §. cum autem. probari tamen habet veritas causæ appellationis, nisi se offerens probaturū coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus. vt. 5. e. o. interposita. & dic vt ibi.

o ¶ *Prohibitis.*] multo ergo fortius hoc in non prohibitis locum habebit. arg. à minori. 5. de elect. cum in cunctis.

p ¶ *Notorio.*] in quo non admittitur appellatio. 5. e. cum sit Romana. & c. perue lib. 1. Feli. in nit. & ca. consuluit. c. exceptio- & dic, notorio per euidentiam rei, vt differat ab eo notorio ius per confessionem de quo sequitur.

¶ *Glo. seq. tradit an sola confessio impediat appellare, ponit opin. Azonis & contrariam quam approbat.*

q ¶ *Vel de quo.*] Nota alteritiuam, nam videtur quòd tria cōcurrere debeant ad hoc, quòd in crimine nō habeat appellari, s. quòd sit confessus, testibus contictus, & argumentis superatus. 2. q. ei qui. §. sunt etiam quorum. vers. nullus. C. quor. app. non recip. l. 2. & dixit dom. Azo. quòd nisi omnia ista tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi. [Dictum Azonis 7 quidam intelligunt, cum criminaliter agitur, contraria cum ciuiliter. Alij dicunt & forte bene, quod confessus in iure, non auditur appellans. si tamen ita sit confessus quòd standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus, & hoc tam in ciuili quam in criminali, nisi vellet allegare se sic errore facti confessum in quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem. ff. ad Turp. l. j. §. vlt. & hæc opin. per litteram satis probatur; quæ desiunctiue loquitur, [Ad hoc facit quia quod quisque sua voce, &c. 5. de probat. per tuas. C. de non nume. pec. generaliter. & pro hoc 2. q. 6. quicunque. vbi de hoc.] Nec posset negari crimen per confessionem fore notorium. 5. de cohabi. cle. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in prox. gl. & not. Ioan. & Arc. 2. q. 6. quicunque & 2. q. 1. in primis.

7 Intelligo Azo. si quis est argumentis superat', post à testib. cōuict', sed nō cōfessus, appel. l. sciāt cuncti. C. de proba. Dom. Hip. in 1. re peti. ff. de q. & vide Ro. sing. 9. inci. de iure ciuil. & qd limitatur dictū ibi a gl.

ADDITIO. De hoc in Spec. de app. §. in quibus. post prin. & de confes. §. fi. ver. sed nunquid confessus. Ioan. And.

r ¶ *In iure.*] alias nō præiudicaret confessio super crimine. 5. de conf. c. vlt. saluo eo quod habes de excel. præl. quam sit grauc.

s ¶ *Consimilibus.*] 8 puta. si appelletur ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hæres in possessionem mittatur. [vide 2. q. 6. in summa. & c. ei qui. §. sunt etiam quorum. & §. seq.] ff. de ap. recip. vel non. l. pen. & vlt. 5. e. constitutis. 2. vel per contumaciam in non veniendo, vt 24. q. 3. de illicita.

8 In quibus casib. appellare non licet, vid Spec. de app. §. in quib. enumeratē. 37. casus & l. gl. in summa 2. q. 6.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:

Ap̃ellare nefas, excellentia, pactum,
Contemptus, minima res, mors, dictio falsa,
Ap̃ellatio, res qua pertit & si longius absit, protelat. I. A.

¶ *Glo.*

¶ *Glo. seq. obticit & falsit.*

a ¶ *Mandetur*] ergo notorius criminosus & confessus in iure auditur appelans contra iura superius signata? potest dici, q notorius criminosus appellare potest, sed iudex non tenetur appellationi deferre: vt in contrarium. ad id ẽ. de appellationibus. nisi exprimeret causam rationabilem, puta se timore tormentorum confessum, vt superius dixi, vel per erroré. ff. de confes. i. vlt. & pe. aliàs ergo antequam superior de appellatióe cognoscat & inhibeat, potest iudex sententiam exequi, postea non. j. e. non solum

b ¶ *Aliam.*] z ab appellante, appellato, & iudice. ille enim alius non transtulit ad Archiepiscopum causam suam: & ideo simpliciter potest aduersarium coram suo iudice conuenire 3, & nõ corã archiepiscopo, cum nullam habeat potestatem in ipsum. de of. or. pastoralis. ẽ. e. rit. & lib. Romana. in prin. ad hoc ẽ. e. cũ teneamur. tales ergo citare non potest. quod verum est, nisi iurisdictionem suam impediret. j. de præu. Romana. [secundùm Inno. & Host. & de hoc per eos. ẽ. de of. dele. c. r. Ioan. And.

c ¶ *Huiusmodi.*] Cũ casus iste nõ sit expressus in iure. ẽ. de of. ord. pastoralis.

d ¶ *Aliqua causa.*]in qua tantum est exemptus appellans à iurisdictione sui iudicis. archiepiscopus ergo ẽ aliis causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullam habet potestatem. vt hic dicit. ad hoc ẽ. eo. proposuit. vbi de hoc. licet enim ipse subditus appellans fortassis posset illum recusare vt suspectum, vt ẽ. eod. ad hæc si in vna archiepiscopus tamen de hoc se intromittere non habet, vt hic.

e ¶ *Eos.*]scilicet archiepiscopos.

f ¶ *Temporalem.*]quam in criminibus per alios exercent quod dic vt j. e. lib. ne clericos. vel monac. c. vlt. Et hoc quod hic dicitur, probabamus olim per decretalem. ẽ. de delic. puer. ca. 2. vbi de hoc. ẽ. de maio. & obe. solitæ. & ibi etiam de hoc. & vide quod no. Host. in sum. e. ti. §. de quo ad quem. & ver. sed pone. & ver. seq. sin Spe. eo. tit. §. nunc tractemus. in fi. vbi dicitur in regno Franciæ hoc non recipit. Ioan. And.

g ¶ *De consuetudine.*]præscripta: aliàs non valeret. ẽ. de consuetud. c. vlt.

h ¶ *Iure alio.*]puta in causa feudi 4. ẽ. de for. comp. ex transmissa. & c. verum. de ma. & obe. solitæ.

ADDITIO. Vel secundum Boati. reseruauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) episcopus ius appellationis: quod potuit. facit ẽ. de iurepat. præterea. 2. 18. q. 2. Eleutherius. ẽ. de cond. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Ioan. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] in hoc sunt ista paria. ad hoc. j. de sen. excom. is cui. in fi.

k ¶ *Vocatis partibus.*]ẽ. e. c. §. si vero. nam merita causarum. &c. C. si per vim, vel alio modo. vlt & concor. ad hoc ẽ. de of. or. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Reuocent.*]vel absoluant 5, & intelligo hoc verum, vbi periculum non est in mora, quia tunc bene possent absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare. ad hoc ẽ. e. qua frõte. §. i. de sen. exc. sacro. ubi, absque periculo, &c. Et j. de sen. exc.

cutioni mandetur a (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest, hoc dicit.*

¶ In alium b quoque qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum cõtrouersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi c iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellatem in aliis causis à iurisdictione episcopi non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum veros is qui ad Remensem curiam super aliqua d causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarij sui iurisdictioni subiici tur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionem ipsam in aliis impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter exi mant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari, nisi speciale ius aliud indicat. hoc dicit.*

¶ Debet autem ad eos e, ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem f iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine § †, aut priuilegio, siue iure alio h speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest, nisi partibus vocatis, & de causa leg time cognito. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis i in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi vocatis k partibus, & de appellatione legitime cognito, reuocent l aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam m appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito n constiterit eam minus rationabilem o extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere p non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus, & si renunciatum fuisset appellationi. Ioan. And.*

CAP. IIII.

VT † super q appellatione nullos voluit dare apostolos, sed contra me tanquam contra contumacem processit: verum valeat eius processus post appellationem & requisitionem apostolorum, supposito q appellatio fit fruſtratoria? Resp. Romanus Pontifex, q vt faciatur beatur instructio apud iudicem appellationis, scilicet vt iudex à quo, det apostolos etiam si appellõ sit fruſtratoria: aliàs sunus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret, in c. non solum. j. e. *Requisitus.*] nam à iudice à quo, debent peti apostoli cõgruo tempore. c. ab eo. j. e. ti. No. primo causam propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi, etiam si appellatio sit fruſtratoria, & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatoriis inseritur causa quare fuit appellatum, & quare iudex non detulit appellationi. No. viterius quòd iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde secundum quòd requisitio apostolorum sit necessaria quantum ad pœnam huius c. & c. ab eodem. j. e. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. No. insuper principalem effectum istius capituli: Si iudex à quo requisitus dare apostolos, illos non det, sed in causa ipsa procedat, processus eius erit null': & retractabitur per iudicem appellationis, secus si dedisset apostolos: quia tunc non retractaretur eius processus, nisi ille quem fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

¶ *Prima glo tria facit ponit summam, diuisionem, & quid supplet.*

q ¶ *Vt super.*]Si iudex requisitus nõ tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum in secunda pœnam iudicis non seruantis. Et emanauit suppletorie ad decretalem. ẽ. e. cordi.

2 ¶ *Cum*

---

3 Ad hãc gl. vide Abb. in cap. nostrã. & consuluit de appel. Felin. ca. de sen. & re in. & Rom. cõ. 19. incip. de iure ciuili.

5 Vide Dec. in cap. cum tenearnt. de app.

3 Præfabiti quidem possessori, q̃ obtineat, illi defendentem obtinere, ff. de reiudicis à quo ff. de pe. hæ. per. secũ dem Ber. Jo. And.

† Vide gl. in c. fi. de conf. li. 6. & Rnin. conf. 119. li. 4.

4 Vide Bec. in c. cæterũ. de iudic.

5 Vide Ab. in c. qua frõte de ap.

† Dicitio, nisi laten. quod importat, vt de per gl. in cle. j. de seq. pos. & p Gui. man. conſi. 3.

† Hæc dect. vt sup. olim recipiebat, vt probatio. Et in c. causam quare iudex dẽt esse apostolos, q̃ per illos sciliis iastruit eã appellationis concord. text. C. de ap. eos. §. super his.

a ¶ *Causa.*]debet enim apostolis causa appellationis exprimi, & causa dilationis vel repensionis, ſ.e.ci.

b ¶ *Facilius*]concord. ſ.e.lib.de eleuipientes, ſ.ad hæc.

c ¶ *Ille.*]Iudex.ſ.quãdo extra iudicium appellatur, conſueuit appellans dicere: & apoſtolos peto, ſi fit qui ipſos dare poſſit & debeat.

d ¶ *Conſtitutionis.*] ſ.e.ſi.cordi.

e ¶ *Requiſitus.*]cum debita inſtantia, loco tẽpore congruo: aliàs pœna ſequens locum non habet. ſ. e.tit ab eo.a.reſp.

f ¶ *Et tunc.*]i.ex quo negauit expreſſe, vel infra tempus debitum negligẽter vel malitioſe non tradidit ſ.eod. tit.ab eo. in fi.

ADDITIO. Hoſt. ſ.e.cordi.dicit, qđ ſi ex quo petiti ſunt apoſtoli, index in aliquo procedat antequam ſint exhibiti, irritus eſt proceſſus: allegat hanc decr. & ſecundum hoc deberet exponi, ex tũc ex quo requiſitus fuerit: quod non placet. & itud, ex tũc, reperitur in decr.ab eo. Io.And.

g ¶ *Renunciauerit.*]tacite vel expreſſe. ſ. de eo. dele. gratum. deceſſ. cum venerint. Ioan. And.]Idem Archidiaconus.

¶ *Glo.ſeq.ſoluit dubium.*

h ¶ *Irritus.*] a poſito, quòd aliàs valeret de iure: puta quia fruſtratoria eſſet appellatio cui deferendum non eſt. ſ.e.proxim. [Arch.tenet idem.]

Cum appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui non deferetur: Secunda ibi: *Si uero.* de illa cui deferetur: Tertia proteſtatur ibi, *Saluis.* Ioan.And.

¶ Emuauit itud c.ad declarationẽ c.vt debitus honor, ſ. co. ti.in ant.& c.Romana. ſ.e.ti.iſtonet lib.in fi.c.vbi dicitur, q̃ ſi iudex appellationis dicat bene iudicatum, & male appellatũ, debet partes remmittere ad iudicem à quo: & appellantem cõdemnare in expẽſis. Iſtud ca.limitat illa iura: videlicet quòd intelliguntur quando iudex à quo, non detulit appellationi: quia ſi detulerit, non tenetur iudex appellationis facere remitionem, niſi velit.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoriam, à qua appellauiſti inſerta cauſa in tua appellatiõe, quam iudex a quo, ſciebat falſam: vel forte illa cauſa expreſſa non erat falſa: ſed tũ nõ erat rationabilis: Certum eſt, q̃ iudex à quo, nõ deferet huic appellationi: nec debet timere, quòd iudex ad quẽ, retineat cognitionẽ cauſæ principalis. Sed ponamus, quòd iudex à quo, dedit apoſtolos reuerentiales vel dimiſſorios, & ſic admiſit appellationem, poſtea iudex applòis pronũciauit male appellatũ, & bene iudicatũ, certũ eſt, quòd debet te appellantẽ condemnare in expẽſis: Sed vtrum teneatur remittere cauſam principalem ad iudicem à quo? Reſp. quòd non: nã ex quo iudex à quo, detulit appellationi friuolæ, vr abdicaſſe à ſe cognitionẽ cauſæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere cauſam principalem: ſi velit, remittet ad iudicem à quo. Quando iudex à quo, præſumit appellationem friuolam: non deferat appellationi, ſed det appellanti apoſtolos refutatorios. *Facies expenſarum.*]quæ condemnatio expenſarum eadem die fieri debet, in l.Paulus.alle.in gl.vel etiam poteſt fieri condemnatio expenſarum, ſicut profertur ſententia: nam condemnatio expenſarũ fit officio iudicis mercenario, quod inhæret actioni, ideo finita actione non durat. No. primo, qđ iudex à quo, non debet deferre appellationi friuolæ, quæ interponitur ſine cã, vel cã eſt irrationabilis, aut eſt falſa, imo ſi deferat, peccat moraliter. No. 2 q̃ ſi iudex appellationis pronũciat bene iudicatũ & male applatum, debet remittere negotium principale ad iudicẽ a quo, qđ eſt verũ in alio iudice a Papa: nã Papa poſſet retinere negotium principale, licet pronũciet bñ iudicatum & male appellatum. No. vlterius, q̃ iudex appellationis q̃ pronũciauit male appellatum & bene iudicatum, debet appellãte in expẽſis condenare, ſed condẽnatio debet fieri tẽpore ꝓlationis ſ.ſi ſ.vel ad minus eadẽ die, quia expenſæ non petuntur, niſi officio iudicis mercenario: quod non ꝓ implorari, niſi durante eã. Et ſi fiet condẽnatio expẽſarum eadẽ die, dr fieri durante inſtãtia. nam q̃ incontinenti fiunt, ineſſe vr. l.lecta. ff. ſi cer. pet. ſectus de expenſis, quæ petuntur rõne contumaciæ iam illæ petũtur iure actionis in factum deſcẽdente ex edicto, ſi q̃s in ius vocatus nõ ierit. de quo in l.ſancimus. C. de iud.c.a. d ꝓ.in ant. No. quòd ſi iudex à quo, iuſte admittat appellationẽ, ꝓ iudex appellatiõis eſt ab initio attẽ cognoſcat de meritis cauſæ appellationis retinere cãm principalẽ: & ſibi imputet iudex à quo; quare detulit appellõi frioolæ: multo magis ſi iudex appellationis cognouerit de articulo applõis poterit retinere cognitionem cauſæ principalis. Nec ſimiliter, q̃ ad iudicẽ ad quem pũnet cognoſcere de legitimitate appellationis: ad hoc ſ.de reſcr. dilectus. ſecundo. in pri Dominicus.

¶ *Prima glo.ſummat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*]Iudex appellationis iniquę appellantem ante ſententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expenſis condẽnare, & hoc ſi principalis iudex nõ detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fiet remiſſio de neceſſitate: ſi appellationibus interpoſitis à diffiniriua, antiqua iura ſeruantur. Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.reddit cauſam, & dat ſimile.*

k ¶ *Deferendum.*]habet enim iudex iuſtitiam imitari. de ver.ſi. forus. in fi. & merito non eſt deferẽdum appellationi friuolæ: non enim fuit inuenta, vt eſſet ibi iniquitatis defenſio, ſed innocentiæ præſidium. ſ.e.ad noſtram. & cã. cum ſpeciali. §. porro. ſic & iuramentum, non fuit inuentum vt eſſet vinculum iniquitatis. ſ.e.lib. de iurein.c.ſi. cum ſuis concor.

l ¶ *Iudex inferior.*]à quo appellatum fuit ante ſententiam.

m ¶ *Non admittat.*]tradere tamen apoſtolos non eſt deferre vt dixi ſ.e.concordi.

n ¶ *Canonicas.*]ſ.e.vt debitus. & e.ti. & li. c. Romana. in fi. hoc verum niſi iudex deferat, vt ſ.e.c.a.in fi.

o ¶ *Eadem die.*]ea enim quæ ſententiam concomitantur, eadẽ die qua principale expediri debent: ſicut fructus & expenſæ. ff.de re iu.l.Paulus. de hoc ſy.q.9.c.loci.§. quia ergo, aliàs incipit, his ita. & dicam ſ.de ren. contra eum.

p ¶ *Eandem.*]ſcilicet triuolam appellationem.

¶ *Glo.ſeq recit. per queſtionem, & ſolutionem diſtinguentem.*

q ¶ *Refutari.*]per hanc litteram dico, quòd ſi iudex detulit appellationi fruſtratoriæ, & ſuperior ad quem appellarum fuit, remiſit eo non ob. quòd detulerat, q̃ ipſe cognoſcit ex priori iuriſdictione ordinaria, ſ.el delegata quam habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationem: ergo ille remanet iudex qualis erat. 3 Hęc vera, niſi ſuperior hoc expreſſe ageret, ſcilicet, quòd delegatũ eum ad cauſam daret: quod poſſet, cum ipſius cauſæ ſit iudex, vt ſequitur.

r ¶ *Inſe.*] Nota pro iis quæ no. ſ.de ren. quod in dubiis. & ca. vlt. in gl.a.

s ¶ *Deferens.*]& male. & talis reatus merito debuit ab ipſo honorem excludere iudicandi. C. vbi ſena. vel cla.l.i. de neceſſita te ergo non fiet ad ipſum remiſſio. ff. ſo. mat. ſi ab hoſtib. §. 1. ff. de pac. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ſ.de hær. vt commiſſi. in fi. & c.a. §. ad hoc. Io. Monachus.

¶ *Glo.ſeq.litteram exponit. & dat ſimile, ſecundum queſtionem ſoluit quatuor rationes inducens, ſed primam impugnat.*

t ¶ *Remit eadẽ.*] ad ipſum iudicem qui detulit, voluntarie autem poſſet ipſe iudex ſuperior remittere ſi vellet. & eſt ſimi. de renun. ca. vlt. Et nota 4 per hanc litteram terminam quæſtionem quæ quæritur, an termini aſſignatio, quam facit iudex à quo appellatum eſt, habeat vim delationis, videtur enim quòd ſi detulit, non reaſſumit iuriſdictionem, etiam ſi fruſtratoria fuerit appellatio, ſed elapſo termino aſſignato, & appellatore negligente, reaſſumit iudex iuriſdictionem.

ſ.eo

---

x Non à indicc. & vide q̃ no. ſ.e.cordi. in 4 glo. Ioan. And.

† Ante proceſſũ iudicis, quia ſi poſt renunciaret, illa nõ valeret. Io. An. Petr. de Ant. Fot.

† Vid Peruſ. in c de prioré ext. d ap. & Cap. canſel. 45.

x Et ita tanquã ab extrũ dẽt remoueri, ita tenet Rot. in ti. deciſ. 3. in nouis. ſed limita prout in deciſ. Rotæ, 18.c. tit. eũ in nouis.

† Et ratio, quia culpa alicuius non debet alium plus grauare, quam velit. nec in l.ſi quis plũ ff. de le. j. Ancli. ſicut perſuris non prælatus iuramentum hominis ſed oneris, ne cui pa. ſua aliis grauet. Fot.

3 Idem Arc. alleg. no. per Inn. de reſc. ab excõicato. in glo. ſ. inducit eũ ſua litterã, remittẽda. quę ſequitur. cum enim poſſit voluntarie remitti, ergo remiſit iuriſdictio apud eũ. ad hoc ſ. eo. ti. de offi. del q̃us. de proc. is qui. ſecũdũ hoc ergo intelligenda eſt litera, trãsfuſa, qđ ſequitur. Io Andr.

4 Idem hic Arc. Io. And.

a ¶ *Cauſa.*]deber enim apoſtolis cauſa appellationis exprimi, & cauſa dilationis vel repenſionis, ſ.e.ci.

b ¶ *Facilius*]concord. ſ.e.lib.de eleuipientes, ſ.ad hæc.

c ¶ *Ille.*]Iudex.ſ.quãdo extra iudicium appellatur, conſueuit appellans dicere: & apoſtolos peto, ſi fit qui ipſos dare poſſit & debeat.

d ¶ *Conſtitutionis.*] ſ.e.ſi.cordi.

e ¶ *Requiſitus.*]cum debita inſtantia, loco tẽpore congruo: aliàs pœna ſequens locum non habet. ſ. e.tit ab eo.a.reſp.

f ¶ *Et tunc.*]i.ex quo negauit expreſſe, vel infra tempus debitum negligẽter vel malitioſe non tradidit ſ.eod. tit.ab eo. in fi.

ADDITIO. Hoſt. ſ.e.cordi.dicit, qđ ſi ex quo petiti ſunt apoſtoli, index in aliquo procedat antequam ſint exhibiti, irritus eſt proceſſus: allegat hanc decr. & ſecundum hoc deberet exponi, ex tũc ex quo requiſitus fuerit: quod non placet. & itud, ex tũc, reperitur in decr.ab eo. Io.And.

g ¶ *Renunciauerit.*]tacite vel expreſſe. ſ. de eo. dele. gratum. deceſſ. cum venerint. Ioan. And.]Idem Archidiaconus.

¶ *Glo.ſeq.ſoluit dubium.*

h ¶ *Irritus.*] a poſito, quòd aliàs valeret de iure: puta quia fruſtratoria eſſet appellatio cui deferendum non eſt. ſ.e.proxim. [Arch.tenet idem.]

Cum appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui non deferetur: Secunda ibi: *Si uero.* de illa cui deferetur: Tertia proteſtatur ibi, *Saluis.* Ioan.And.

¶ Emuauit itud c.ad declarationẽ c.vt debitus honor, ſ. co. ti.in ant.& c.Romana. ſ.e.ti.iſtonet lib.in fi.c.vbi dicitur, q̃ ſi iudex appellationis dicat bene iudicatum, & male appellatũ, debet partes remmittere ad iudicem à quo: & appellantem cõdemnare in expẽſis. Iſtud ca.limitat illa iura: videlicet quòd intelliguntur quando iudex à quo, non detulit appellationi: quia ſi detulerit, non tenetur iudex appellationis facere remitionem, niſi velit.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoriam, à qua appellauiſti inſerta cauſa in tua appellatiõe, quam iudex a quo, ſciebat falſam: vel forte illa cauſa expreſſa non erat falſa: ſed tũ nõ erat rationabilis: Certum eſt, q̃ iudex à quo, nõ deferet huic appellationi: nec debet timere, quòd iudex ad quẽ, retineat cognitionẽ cauſæ principalis. Sed ponamus, quòd iudex à quo, dedit apoſtolos reuerentiales vel dimiſſorios, & ſic admiſit appellationem, poſtea iudex applòis pronũciauit male appellatũ, & bene iudicatũ, certũ eſt, quòd debet te appellantẽ condemnare in expẽſis: Sed vtrum teneatur remittere cauſam principalem ad iudicem à quo? Reſp. quòd non: nã ex quo iudex à quo, detulit appellationi frioolæ, vr abdicaſſe à ſe cognitionẽ cauſæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere cauſam principalem: ſi velit, remittet ad iudicem à quo. Quando iudex à quo, præſumit appellationem frioolam: non deferat appellationi, ſed det appellanti apoſtolos refutatorios. *Facies expenſarum.*]quæ condemnatio expenſarum eadem die fieri debet, in l.Paulus.alle.in gl.vel etiam poteſt fieri condemnatio expenſarum, ſicut profertur ſententia: nam condemnatio expenſarũ fit officio iudicis mercenario, quod inhæret actioni, ideo finita actione non durat. No. primo, qđ iudex à quo, non debet deferre appellationi frioolæ, quæ interponitur ſine cã, vel cã eſt irrationabilis, aut eſt falſa, imo ſi deferat, peccat moraliter. No. 2 q̃ ſi iudex appellationis pronũciat bene iudicatũ & male applatum, debet remittere negotium principale ad iudicẽ a quo, qđ eſt verũ in alio iudice a Papa: nã Papa poſſet retinere negotium principale, licet pronũciet bñ iudicatum & male appellatum. No. vlterius, q̃ iudex appellationis q̃ pronũciauit male appellatum & bene iudicatum, debet appellãte in expẽſis condenare, ſed condẽnatio debet fieri tẽpore ꝓlationis ſ.ſi ſ.vel ad minus eadẽ die, quia expenſæ non petuntur, niſi officio iudicis mercenario: quod non ꝓ implorari, niſi durante eã. Et ſi fiet condẽnatio expẽſarum eadẽ die, dr fieri durante inſtãtia. nam q̃ incontinenti fiunt, ineſſe vr. l.lecta. ff. ſi cer. pet. ſectus de expenſis, quæ petuntur rõne contumaciæ iam illæ petũtur iure actionis in factum deſcẽdente ex edicto, ſi q̃s in ius vocatus nõ ierit. de quo in l.ſancimus. C. de iud.c.a. d ꝓ.in ant. No. quòd ſi iudex à quo, iuſte admittat appellationẽ, ꝓ iudex appellatiõis eſt ab initio attẽ cognoſcat de meritis cauſæ appellationis retinere cãm principalẽ: & ſibi imputet iudex à quo; quare detulit appellõi frioolæ: multo magis ſi iudex appellationis cognouerit de articulo applõis poterit retinere cognitionem cauſæ principalis. Nec ſimiliter, q̃ ad iudicẽ ad quem pũnet cognoſcere de legitimitate appellationis: ad hoc ſ.de reſcr. dilectus. ſecundo. in pri Dominicus.

¶ *Prima glo.ſummat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*]Iudex appellationis iniquę appellantem ante ſententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expenſis condẽnare, & hoc ſi principalis iudex non detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fiet remiſſio de neceſſitate: ſi appellationibus interpoſitis à diffiniriua, antiqua iura ſeruantur. Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.reddit cauſam, & dat ſimile.*

k ¶ *Deferendum.*]habet enim iudex iuſtitiam imitari. de ver.ſi. forus. in fi. & merito non eſt deferẽdum appellationi frioolæ: non enim fuit inuenta, vt eſſet ibi iniquitatis defenſio, ſed innocentiæ præſidium. ſ.e.ad noſtram. & cã. cum ſpeciali. §. porro. ſic & iuramentum, non fuit inuentum vt eſſet vinculum iniquitatis. ſ.e.lib. de iurein.c.ſi. cum ſuis concor.

l ¶ *Iudex inferior.*]à quo appellatum fuit ante ſententiam.

m ¶ *Non admittat.*]tradere tamen apoſtolos non eſt deferre vt dixi ſ.e.concordi.

n ¶ *Canonicas.*]ſ.e.vt debitus. & e.ti. & li. c. Romana. in fi. hoc verum niſi iudex deferat, vt ſ.e.c.a.in fi.

o ¶ *Eadem die.*]ea enim quæ ſententiam concomitantur, eadẽ die qua principale expediri debent: ſicut fructus & expenſæ. ff.de re iu.l.Paulus. de hoc ſy.q.9.c.loci.§. quia ergo, aliàs incipit, his ita. & dicam ſ.de ren. contra eum.

p ¶ *Eandem.*]ſcilicet triuolam appellationem.

¶ *Glo.ſeq recit. per queſtionem, & ſolutionem diſtinguentem.*

q ¶ *Refutari.*]per hanc litteram dico, quòd ſi iudex detulit appellationi frioolæ, & ſuperior ad quem appellarum fuit, remiſit eo non ob. quòd detulerat, q̃ ipſe cognoſcit ex priori iuriſdictione ordinaria, ſ.el delegata quam habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationem: ergo ille remanet iudex qualis erat. 3 Hęc vera, niſi ſuperior hoc expreſſe ageret, ſcilicet, quòd delegatũ eum ad cauſam daret: quod poſſet, cum ipſius cauſæ ſit iudex, vt ſequitur.

r ¶ *Inſe.*] Nota pro iis quæ no. ſ.de ren. quod in dubiis. & ca. vlt. in gl.a.

s ¶ *Deferens.*]& male. & talis reatus merito debuit ab ipſo honorem excludere iudicandi. C. vbi ſena. vel cla.l.i. de neceſſita te ergo non fiet ad ipſum remiſſio. ff. ſo. mat. ſi ab hoſtib. §. 1. ff. de pac. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ſ.de hær. vt commiſſi. in fi. & c.a. §. ad hoc. Io. Monachus.

¶ *Glo.ſeq.litteram exponit. & dat ſimile, ſecundum queſtionem ſoluit quatuor rationes inducens, ſed primam impugnat.*

t ¶ *Remit eadẽ.*] ad ipſum iudicem qui detulit, voluntarie autem poſſet ipſe iudex ſuperior remittere ſi vellet. & eſt ſimi. de renun. ca. vlt. Et nota 4 per hanc litteram terminam quæſtionem quæ quæritur, an termini aſſignatio, quam facit iudex à quo appellatum eſt, habeat vim delationis, videtur enim quòd ſi detulit, non reaſſumit iuriſdictionem, etiam ſi fruſtratoria fuerit appellatio, ſed elapſo termino aſſignato, & appellatore negligente, reaſſumit iudex iuriſdictionem.

ſ.eo

---

x Non à indicc. & vide q̃ no. ſ.e.cordi. in 4 glo. Ioan. And.

† Ante proceſſũ iudicis, quia ſi poſt renunciaret, illa nõ valeret. Io. An. Petr. de Ant. Fot.

† Vid Peruſ. in c de prioré ext. d ap. & Cap. canſel. 45.

x Et ita tanquã ab extrũ dẽt remoueri, ita tenet Rot. in ti. deciſ. 3. in nouis. ſed limita prout in deciſ. Rotæ, 18.c. tit. eũ in nouis.

† Et ratio, quia culpa alicuius non debet alium plus grauare, quam velit. nec in l.ſi quis plũ ff. de le. j. Ancli. ſicut perſuris non prælatus iuramentum hominis ſed oneris, ne cui pa. ſua aliis grauet. Fot.

3 Idem Arc. alleg. no. per Inn. de reſc. ab excõicato. in glo. ſ. inducit eũ ſua litterã, remittẽda. quę ſequitur. cum enim poſſit voluntarie remitti, ergo remiſit iuriſdictio apud eũ. ad hoc ſ. eo. ti. de offi. del q̃us. de proc. is qui. ſecũdũ hoc ergo intelligenda eſt litera, trãsfuſa, qđ ſequitur. Io Andr.

4 Idem hic Arc. Io. And.

ab eius cauſa a inſtructio facilior b valeat in proceſſu haberi: diſtricte præcipimus, quòd ille c à quo appellatur, apoſtolos appellanti (iuxta tenorem conſtitutionis d noſtræ ſuper hoc editæ) tribuat requiſitus. e Si vero non exhibuerit ex tũc f ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renunciarum g fuerit) † eius inualidus & irritus h ſit proceſſus.

¶ Clemens quartus.

¶ Iudex appellationi iniquæ appellantem ante ſententiam remittere debet, ad iudicem principalem, & in expenſis condemnare: & hoc ſi principalis iudex nõ detulerat appellationi: ſed ſi detulit non fiet remiſſio de neceſſitate. In appellationibus interpoſitis à diffiniriua, antiqua iura ſeruantur. Ioan. And.

CAP. V.

CVm † appellationibus i friuolis nec iuſtitia deferat, nec ſit à iudice deferendum k: ſi iudex inferior l appellationẽ minas legitimam non admittat m; eam appellatore nihilominus proſequenter, ſuperior de ipſa cognoſcens cauſam ad priorem iudicẽ (iuxta ſanctiones canonicas n) ſine difficultate remittat, eadem die o condemnationem faciens expenſarum. ¶ Si vero iudex admittat eã idem p, licet tam appellatio, quam ipſius iudicis delatio à ſuperiore valeant refutari q †: quia tamẽ iudex ipſe quantum in ſe r fuit, à ſe iuriſdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens s minus iuſte, totius cauſæ deciſio in ſuperioris eſt poteſtatem tranſfuſa: nec eſt illi cauſa de neceſſitate vlterius remittenda t: Saluis iis, quæ ſuper appellationibus poſt ſententiam interpoſitis mercenario: quod non ꝓ implorari, niſi durante eã. Et ſi fiet condẽnatio expẽſarum eadẽ die, dr fieri durante inſtãtia. nam q̃ incontinenti fiunt, ineſſe vr. l.lecta. ff. ſi cer. pet. ſectus de expenſis, quæ petuntur rõne contumaciæ iam illæ petũtur iure actionis in factum deſcẽdente ex edicto, ſi q̃s in ius vocatus nõ ierit. de quo in l.ſancimus. C. de iud.c.a. d ꝓ.in ant. No. quòd ſi iudex à quo, iuſte admittat appellationẽ, ꝓ iudex appellatiõis eſt ab initio attẽ cognoſcat de meritis cauſæ appellationis retinere cãm principalẽ: & ſibi imputet iudex à quo; quare detulit appellõi frioolæ: multo magis ſi iudex appellationis cognouerit de articulo applõis poterit retinere cognitionem cauſæ principalis. Nec ſimiliter, q̃ ad iudicẽ ad quem pũnet cognoſcere de legitimitate appellationis: ad hoc ſ.de reſcr. dilectus. ſecundo. in pri Dominicus.

¶ *Prima glo.ſummat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*]Iudex appellationis iniquę appellantem ante ſententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expenſis condẽnare, & hoc ſi principalis iudex non detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fiet remiſſio de neceſſitate: ſi appellationibus interpoſitis à diffiniriua, antiqua iura ſeruantur. Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.reddit cauſam, & dat ſimile.*

k ¶ *Deferendum.*]habet enim iudex iuſtitiam imitari. de ver.ſi. forus. in fi. & merito non eſt deferẽdum appellationi frioolæ: non enim fuit inuenta, vt eſſet ibi iniquitatis defenſio, ſed innocentiæ præſidium. ſ.e.ad noſtram. & cã. cum ſpeciali. §. porro. ſic & iuramentum, non fuit inuentum vt eſſet vinculum iniquitatis. ſ.e.lib. de iurein.c.ſi. cum ſuis concor.

l ¶ *Iudex inferior.*]à quo appellatum fuit ante ſententiam.

m ¶ *Non admittat.*]tradere tamen apoſtolos non eſt deferre vt dixi ſ.e.concordi.

n ¶ *Canonicas.*]ſ.e.vt debitus. & e.ti. & li. c. Romana. in fi. hoc verum niſi iudex deferat, vt ſ.e.c.a.in fi.

o ¶ *Eadem die.*]ea enim quæ ſententiam concomitantur, eadẽ die qua principale expediri debent: ſicut fructus & expenſæ. ff.de re iu.l.Paulus. de hoc ſy.q.9.c.loci.§. quia ergo, aliàs incipit, his ita. & dicam ſ.de ren. contra eum.

p ¶ *Eandem.*]ſcilicet triuolam appellationem.

¶ *Glo.ſeq recit. per queſtionem, & ſolutionem diſtinguentem.*

q ¶ *Refutari.*]per hanc litteram dico, quòd ſi iudex detulit appellationi frioolæ, & ſuperior ad quem appellarum fuit, remiſit eo non ob. quòd detulerat, q̃ ipſe cognoſcit ex priori iuriſdictione ordinaria, ſ.el delegata quam habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationem: ergo ille remanet iudex qualis erat. 3 Hęc vera, niſi ſuperior hoc expreſſe ageret, ſcilicet, quòd delegatũ eum ad cauſam daret: quod poſſet, cum ipſius cauſæ ſit iudex, vt ſequitur.

r ¶ *Inſe.*] Nota pro iis quæ no. ſ.de ren. quod in dubiis. & ca. vlt. in gl.a.

s ¶ *Deferens.*]& male. & talis reatus merito debuit ab ipſo honorem excludere iudicandi. C. vbi ſena. vel cla.l.i. de neceſſita te ergo non fiet ad ipſum remiſſio. ff. ſo. mat. ſi ab hoſtib. §. 1. ff. de pac. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ſ.de hær. vt commiſſi. in fi. & c.a. §. ad hoc. Io. Monachus.

¶ *Glo.ſeq.litteram exponit. & dat ſimile, ſecundum queſtionem ſoluit quatuor rationes inducens, ſed primam impugnat.*

t ¶ *Remit eadẽ.*] ad ipſum iudicem qui detulit, voluntarie autem poſſet ipſe iudex ſuperior remittere ſi vellet. & eſt ſimi. de renun. ca. vlt. Et nota 4 per hanc litteram terminam quæſtionem quæ quæritur, an termini aſſignatio, quam facit iudex à quo appellatum eſt, habeat vim delationis, videtur enim quòd ſi detulit, non reaſſumit iuriſdictionem, etiam ſi fruſtratoria fuerit appellatio, ſed elapſo termino aſſignato, & appellatore negligente, reaſſumit iudex iuriſdictionem.

ſ.eo

ſ.e.ſæpe. Vel ſatis poſſet dici, q̃ dec. iſta locum habet cum appellans proſequitur: ſin. non proſequeretur tunc non ob. dela tione reaſſumet iudex iuriſdictionem per iura prædicta: & q̃ hanc litteram q̃ dicit ſupra, appellatore nihil dominus, &c. ad hoc facit quod no. Bern. de ma. contrac. contra inter. ecc. c. 1. in 4. gl. ſed ꝑ hatur id optime q̃ decr. ſ. e. obla tæ. pr. vbi deferre, & terminum ad pro ſequẽdũ aſsignare, ponitur vt diuerſa. [In dicto c. oblatæ. remiſi ad Spe. eo. ti. §. nunc dicamus. in fi. vbi no. q̃d iuris, ſi notarius ſcripſit, q̃ index benigne rece pit.]Itẽ vr, quòd alter debeat mittere appellans, q̃n delatum eſt, & aliter q̃n ſol⁹ terminus eſt ſpi xus. q̃ dic vt no. ſ. de ren. veniẽs. in gl. ſed non vr & patet ſ.e. ſæpe. Item ſi cõtrarium diceretur, iã ſequeret, q̃ ol appellõi deferretur à iure: ſi ab ipſo iure ipſi ꝓſequẽti ſtatur⁹ fit termin⁹, i. q. 6. ei q. ſ. eo. cũ ſit. & c. ex rõne. ſicut ergo ius terminum ſimpliciter ſtatuendo nõ de tulit, & ſic de iudice eadem ratione eſt dicendum. vide Arch. 2. q. 6. appellatore.

† Præſumptione iuris & de iure, dicit Phi contra, quã non audiunt glo. in c. 1 is qui. de ſpon. niſi fuiſſet impedimẽtũ ſuperueniens. ſ. qui matr. accu. poſ. Fort.

terpoſitis ſunt ſtatuta [a].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si Appellans infra xxx. dies inſtanter non petit apoſtolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea ꝓcedit, non valet eius proceſſus. Ioan. And.

CAP. VI.

A B eo [b] qui appellat infra tinginta dies [c] inſtãter [d] Apoſtoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præſumitur † appellationi ſuæ renunciare appellans, ſi eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam ſi vadat [e] aut mittat ad appellationem huiuſmodi proſequendam. ¶ Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa iiij. prædeceſſor noſter ſtatuendum decreuit [f], vt ſi is à quo appellatur, apoſtolos appellanti non tribuat requiſitus, extunc ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus ſit proceſſus: tunc demum obtinet, cum iudex ſuper hoc cum debita inſtantia loco [g], & tempore congruo requiſitus, eos expreſſe [h] denegat, vel infra præmiſſum tempus malitioſe aut negligenter [i] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ Innouata per iudicem poſt diffinitiuam ſententiam à qua appellatum extitit, reuocantur ſtatim per iudicem appellationis, etiam ſi ante appellat onem fuerint in nouata. Ad tentata uero poſt appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur niſi primo de uerita e conſtiterit: nec ſi poſt interdictum eis ꝓ uocatum attentata fuiſſent. Ioan. And.

CAP. VII.

NON ſolum [j] à tempore ſententiæ. Et ſimiliter quod no. ff. de excu. tut. l. quinquaginta. Sic etiam no. in clem. 1. c. 1. in 3. gl. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. allegat aut ſimilia ſecundo quærit, ar. g. pro, & pro hac parte opinionẽ multi tat. & ſolit contrarium.*

d ¶ *Inſtanter.*] ſic Ioan. diſt. priſca. ſ. de renun. quidam. Quid ſi quis dicat, apoſtolos peto, & iterum peto, & cum inſtantia peto, nunquid dicetur inſtanter petiuiſſe? Videtur quòd iterationes illæ habeantur ſolum pro vna petitione: ſicut cum quis dicat, appel. o, appello: vnica eſt appellatio. 3. q. 3. Lotharius. § præterea 2. Conſentendo quæ eſt optima legum interpres. ſ. de conſue. cum autẽ tus, interpretatur talem petitionem inſtantem dici quod tenet Gul. in Specu. titu. de appel. § ſequitur. ad findi. eos, quòd hoc nunquam vidit oppoſitũ & quòd ſatisfacit, qui inſtanter in ipſo actu appellandi illos petit. Tu dic ſecum Archidiac. quòd debet illos iterum petere, cum textus di. ac eos inſtanter & ſæpius petendos. [2. q. 7. ſi quis ergo. exponitur ſæpiſſime. in eſt tertio]. q. 6. poſt appellationem. & j. dicit, cum debita inſtantia. & ad hoc j. de ſent. excom. conſtitutionem. in fin. hodie die, vt in clemen. eo. titu. quamuis. i. reſponſo. Iudex tamen etiam non petenti apoſtolos dare debet C. de appel. quoniam. & melius. l. eos. in fin. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tunc non det, non habet locum pœna de qua j. ſecundo reſponſo.

ADDITIO. Vide quod dixi poſt Hoſt. ſ. e. cordi. ſuper ver. præcipimus. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. obtinet, & dupliciter ſoluit.*

e ¶ *Vadat.*] ſed nonne iter arreptum habetur pro appellatione. ſ. e. dicẽti filij. 1. Forte, illud hodie correctum eſt per decret. vt debitus de appell. Vel licet habeatur pro appellatione, cum tamen appellarum eſt verbo, non habetur pro apoſtolorum petitione, vt hic. [Idem Archidiaconus.]Et fuit hoc ſtatutum, vt facilior inſtructio per apoſtolos habeatur. ſ. e. vt ſuper. ſimile eſt vbi non ſufficiat factum: quia requiritur verbum. ſ. de electo. eccleſia veſtra.

ADDITIO. Cum concordantiis quas ibi dedi ſuper gloſſ. 2. Ioannes Andr.

f ¶ *Decreuit.*] ſ. e. tit. & lib. vt ſuper. Ioan. And.

g ¶ *Loco* ſ. Quia non eum equitat vel per viam pergit. & quod dicit, tempore, id eſt infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum eſt in prandio, vel ſuſſi.

h ¶ *Expreſſi.* Hoc eſt aperta vel manifeſta rebellio. ad idem j. de ſen. excõ. venerabilibus. §. ſecus.

i ¶ *Negligenter.*] hic dolus & negligentia æquiparantur. & facit ad ea quæ dixi. ſ. eod. lib. de electi. ſi compromiſſarius. Ioan. And.

Non ſolum.] Hæc eſt ſolemnis dec. & habet materiam vtilem & quotidianã. Sunt duæ partes. Prima loqtur de appellatione interiecta à diffinitiua, ſecũda de interiecta peſt. ibi *Ita*. In qualibet harum à ſuo gñali dicto vnus cautus excipitur. In prima ibi, *Excepto*. In ſecũda ibi, *Niſi*. Prætmittet q̃ ſit remedium

† De intellectu vide Al. cõſ. 89. vo. j. & Im. in cle. j. d cau poſ. & pro verſ. nota bonum dictum.

Iterata petitio hĩ pro vna ſola. vide de Felin. in c. ſi cautio. & c. ex literis. de fi. inſtru.

2 Et facit q̃ non de illo qui vno inſtanti ter ſolue. ff. de pig. ac ſi & ueuert. in gl. ſi. Io. And.

ADDITIO. Item iudex pro refrenanda malitia appellantis reſtringit ſibi terminum iuris quòd poteſt. ſ. e. cum ſit. ergo nõ poteſt dici, quòd per id illi faueat, eum à ſua iuriſdictione laxando. ſ. de tranſla. c. 2. ver. nec quòd. & facit quod hic dixi in tex. in gl. dubitatur. ad fi. 2. quæſtionis. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. reddit rationem diuerſitatis, & in fi. quærit, & remittit.*

a ¶ *Statuta.* Ieſt autem ratio quare illud in appellationib. à diffinitiua interpoſitis, quia iuſte potuit iudicare ille ex l. ſecundum allegata & probata, & iuſte poſſet ipſius contrarium iudex appellationis pronũciare propter nouas probationes. C. de temp. repa. ap. per hanc de teſtib. fraternitatis. ſ. de fi. inſtr. cum Ioannes. & ideo deferendo appellationi à diffinitiua interiectæ, non potuit increpari iudex: Sed ſecus in appellatione ante diffinitiuam interpoſita: quia ibi fit quærela tantum de iniquitate iudicantis, ad hoc ſ. e. interpoſita. §. vlt. An autem ſi iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatum: ipſe idem vel primus iudex habeat exequi ſententiam. no. ſ. de of. dele. paſtoralis. §. præterea. in gl. vlt.

ADDITIO. Et vide ſ. e. Romana. §. ſi. ſuper. 1. gl. Ioan. And.

A eo.] Primo ponit tẽpus petendorum apoſtolorum: Secundo declarat capitulum, vt ſuper ſ. e. Secunda ibi, *Illud autem*. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice: q̃ tulit aliquã ſententiam contra me, à qua appellauiſti in ſcriptis, inter ta cauſa rationabili in tua appellatione, certum eſt, quòd teneris petere apoſtolos iudicis à quo. c. 1. ſ. e. Sed vtrum teneris petere ſtatim? Reſp. quòd non: ſed illos debes petere inſtanter & ſæpius infra xxx. dies: qui xxx. numerantur à tempore ſententiæ latæ, quando fuit appellatum infra x. dies: ſi autem appellatum fuit poſt x. dies: tunc iſti xxx. dies currunt à tempore ſecutæ ſententiæ. l. 2. & 3. C. quo. & quan. iu. & nõ à tempore notitiæ, puta ſi fuerit lata ſententia contra abſentem, & appellauit forte à die ſententiæ poſt xv. dies. Sed ponamus, quòd appellans non petiit apoſtolos? Reſp. Romanus Pontifex, quòd habetur pro non appellante, & videtur renunciare appellationi: ita quòd iudex à quo, procedat ad vlteriora ac ſi non eſſet appellatum. Sed quid appellãs petiit apoſtolos ſed iudex noluit dare? Dictum fuit ſupra, quòd non valet proceſſus. Sed vtrum illud ſit verũ indiſtincte poſito quòd ſemel requiſiti fuerint apoſtoli? Reſp. quòd non: ſed debet iudex requiri inſtanter iteratis vicib. congruo loco & tempore, aliàs perinde eſt ac ſi non eſſet requiſitus. Nota primo, quòd apoſtoli ſunt petendi per appellantem, non per appellatum. No. ſecundo quòd non eſt neceſſe, quòd apoſtoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: ſed poſſunt peti ex interuallo: dum tamen infra xxx. dies. & idem not. gl. in clemen. 2. e. ti. quæ incipit, lex dicit, in fi. Dominicus.

¶ *Prima gl. ſummat.*

b ¶ *Ab eo.*] Si appellãs infra trigiuta dies inſtãter nõ petit apoſtolos, appellationi renũciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea ꝓcedit, non valet eius proceſſus.

¶ *Gl. ſeq. allegat concordantias, dicit quid de iure notori. ſoluit dubium & ſolutionem declarat.*

c ¶ *Xxx. dies.*] 2. q. 6. ei qui. §. iudicib. & C. de ap. iudicib. olim dabantur ſolum q̃ que dies. 2. q. 6. ab eo. Et currunt illi dies à die ſentẽtiæ, vt in prædicto §. iudicio. & prædicta l. iudicib. quod verũ intelligo quãdo eſt appellatum infra x. dies, cum enim non teneatur quis appellare niſi à tempore ſententiæ ad hoc j. e. cõcertationi. pone, quòd poſt xxx. dies appellerur: tũc impoſsibile fuit tẽpora à die ſentẽtiæ computari, & tunc puto illos xxx. dies à die ſentẽtiæ computari. ad hoc C. de temp. ap. l. 1.

ADDITIO. Determinat j. & determinatio hoc intendit, q̃ tempora petẽdorum apoſtolorum currere incipiunt vna cum tempore appellationis interpoſitæ, & ſic

dium attentati, & in quo differat ac interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inn. in c. ex parte. 3. de resc. de maio. & obe. dilecti. per glo. in cle. 2. vt lite pen. Dom. Ioc.

¶ Præsupponendum est quod habetur in l. quæ incipit, præses. C. ut. videlicet, q̃ cum appellatur à diffinitiua, si iudex à quo, aliquã attentauerit, forte exequendo sententiam, vel aliquid innouando post sententiam iudex appellationis ante oĩa debet illa cassare & reducere ad primũ statum. Istud ca. declarat de quib. attentatis intelligitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã ordinario iudice vel delegato, q̃ tulit alĩ quam sniam contra me, a qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit post istam, ante appellõem, & post appellatu, reuocatu, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attẽtata ante appellationẽ meã: vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Resp. q̃ sic. Nam ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: etiam ante appellationẽ. & post sententiam, & non solum post appellationem. Sed quid de attentatis post appellationem ab interlocutoria? Num iudex ad quem, debet illa reuocare vt attẽtata: antequã cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit q̃ nõ, sed cognita de meritis causæ appellationis, & pronũciato bene appellatum, & q̃ male fuit interlocutum: reuocabit attentata, & hoc verum, nisi attentata de quorum reuocatione quæritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas, quia iudex ad quem, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici a quo, ne procederet in causa, & si hoc non ob. iudex à quo processit, tunc illa attẽtata debẽt reuocari antequam cognoscatur de meritis causæ. Nota. primo q̃ ad officium iudicis ad quem, spectat cassare, reuocare, annullare attentata post sententiam diffinitiuam, etiam post appellationem, & hoc principaliter incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis, an bene vel male iudicatum fuerit. Nota. q̃ gesta per iudicem a quo, post appellationem ab interlocutoria non reuocãtur: sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis, videlicet, q̃ probatum sit, q̃ causa inserta in appellatione sit vera. Nota. q̃ iudex appellationis non põt inhibere iudici a quo, nisi in principali procedat, quoniã cõstituit iudici appellationis, quòd negotium sit ad ipsum deuolutum. & hoc per instrumentum appellatorium. & hoc verum, loquendo de interlocutoria. ca. Romana. 3. e. tit. & lib.

¶ *Prima g. summat. & dicit quid declaret.*

a ¶ *Non solum.*] Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam, a qua appellatum extitit, reuocantur latius per iudicem appellationis, etiam si ante appellationem fuerint innouata. *Attentata* vero post appellationem ante diffinitiuam, *non* reuocantur, nisi primo de veritate cõstiterit, quòd post inhibitionẽ debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quæ no. Inn. & Host. 3. e. bona. de of. dele. pastoralis. § præterea. de excess. dilecti. de ele. dudum. 2. & plene per Gar. de ele. cupientes. §. pe. in fi.

b ¶ *Ad diffinitiua.*] distinguit igitur hæc decr. inter appellationẽ à diffinitiua & ab interlocutoria interpositam: vt etiam prædicti doctores dicebant: & ratio infra patebit.

¶ *Gl. seq. exemplificat, & rationem reddit, secundo quærit, & distinguendo soluit.*

c ¶ *Cassibus.* 1] vt quia contumax fuit in nõ veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius. ad hoc. 3. e. ti. & li. Romana. § si autem. 3. e. proposuisti. 14. q. 3. de illicita. & idem in aliis casibus quos habes 2. q. 6. ei q. § sunt et quorũ. C. quo. ap. non rec. l. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de appell. vel non. libe. & vi. 3. e. constitutis. 2. in his casibus esset iniquum, q̃ appellatio executionem sententiæ impediret: cum tali appellatione non sit deferendum, vt in prædictis iuribus. Sed quid dicemus, si pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit: & ideo talis appellatio nis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati? appellans contradicit: ponit interim⁹, dicit enim fuisse vere contumaciam in non veniendo, appellãs negat: quid erit in dubio? nempe reuocatio? Dixit in hac quæstione Gar. [& Io. Mo.] fore distinguendum, vtrum pars appellata velit in continenti probare illam contumaciam: dicens, hodie constat, &c. an dilationes longiores expetat. In primo casu non fiat reuocatio: secundo sic. Ad hoc facit ad exhi. l. 3. §. ibidem. de rest. spo. litteras. 3. e. lib. de excess. pia. 3. de testi. veniens. 2. ff. vt in poss. de. si is a quo. cum si. alias semper contumax negaret se contumacem, & idem in similibus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium. & soluit.*

d ¶ *Ante omnia.*] & sic nõ expectabitur euẽtus litis, vt in proximo casu Sciasci, q̃ de hoc primo cõstare necesse est, si q̃ fuerit diffinitum, & appellatum, & post attentatum: vnde vides q̃ supra ponit pro constanti: sc. q̃ sint innouata. Sed cõtra vt dicere lex ff. de ap. cum ex causa. quæ dicit, q̃ extunc reuocabitur. qđ factum est p appellationẽ, cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quinetiam ante reuocari possit 2, quod conceditur per alias leges. ff. nil in ap. pen. in rubr. & nigro. & sic vacat ibi arg. à contrario, sicut & C. de epis. & cle. l. communiter.

e ¶ *Infra secundum.*] secus si post, quia tunc non teneret appellatio, nec ipsius prætextu fieret attẽtatorum reuocatio. 3. e. ti. & lib. Roma. na. §. si vero. Sunt autem isti dies vtiles à principio & in progressu continui, & strictissimi computatio de momento ad momentum. quod dic vt plene no. 2. q. 6. anteriorum. in gl. i. & 2.

f ¶ *Innouata.* hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si, &c.

¶ *Glo. seq. reddit rationem textus.*

g ¶ *Innouata fuissent.*] Et est ratio, quia sicut post appellationẽ a diffinitiua nil attentari debet, vt 3. i. resp. sic nec pendente lite, quod competit condemnato ad appellandum, sc. vsque ad decem dies. Indultum enim à iure beneficium, &c. 3. de re. in. indultum. 2. di. de his in fi. [Vnde sicut ius alicui nõ debet auferri, ita nec dies ad ius. ff. vlti. quemadmodum caue. l. si vlti. fructus mihi. in prin. ff. de adul. si vxor. §. j.] Tunc enim proprie dicitur iudicatum, quando infra illud appellari nõ potest. 3. de re iu. quòd ad consultationem. Et ad hoc habeat locum in sententia excommunicationis, vide quod dixi 3. de sen. excom. venerabilem. Item. & notabatur quod hic dicitur. ff. nil inno. ap. pellatione. prin. & gl. ff. de ver. si. si qua pœna. circa medium.

ADDITIO. Hæc ap. constitutiones. & per Gof. de accu. ad petitionem. Io. in. And.

h ¶ *Ex diffinitua.*] I. ab interlocutoria vel grauamine. huiusmodi autem dicti ẽ ratio: quia in casu isto appellatio debet in eodem expressa causa probandi. [Et ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non potest, vt in clem. e. ti. appellanti.] Nec *sufficit* causam esse probabilem, nisi sit vera. 3. e. interpositam in prin. Est igitur necesse, q̃ prius *conster* de veritate. 3. *In euentum ergo litis scietur* an attẽtata veniunt reuocanda nec ne. & est simile 3. de frig. fra. ernitatis. Nec est hoc ius nouum: immo probatur expresse per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationib. ante sententiam interiectis mandat. si ita, reuocato in irritum, &c. 3. de rele. significante. & duobus c. seq. 3. de ind. exhibita. 3. e. significantibus. cum multis similibus.

ADDITIO. Alleg. Arch. de dilat. c. 1. 3. e. sæpe. ver. quòd si. & c. ex parte. 2. & quod no. 54. dist. quis autem. Ioan. And.

i ¶ *Glo. seq. addit alium casum.*

i ¶ *Nisi iudex.*] ponit vnum casum exceptum à primo generali dicto. Asium casum posses addere, quando scilicet iudex ipse detulerit appellationi. 3. e. ti. & lib. cum appellationib. Io. And. [idem Io. Monac.

k ¶ *Deuolutum.*] Alias inhibere non posset. 3. e. ti. & lib. Romana. §. si vero. & § seq.

¶ *Glo. seq. recit. & q.*

l ¶ *Quicquid.*] intellige, quòd per ipsum iudicem attentari nõ possit. hoc dico, quia quædam possunt iudices à quibus appellatum est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit: omittere tamen debet articulum super quo appellatum est. 3. eo. ti. cum teneamur. [Vide quod ibi dixi. remittendo etiam ad xvj. tales casus, quos colligit Gul. in Spec. 2. par. eod. ti. §. pen. [Item si appellans nimis prolixum terminum assignauit, potest moderari. 3. e. cum sit Romana. & c. cõsuluit. in fi.

m ¶ *Causa.*] propter quam appellatum extitit.

¶ *Glos.*

† Aliàs, contigerit,

1 Idẽ dãt Io. Andr. Do. & Phil tenẽtes q̃ ista attentatorũ reuocatio petitio test semper ante conclusionẽ in cã. & vide Feli. de istis antẽtatis in c. di lecti. de ma. & obe. Font.

2 Ad hãc gl. ibi per Fran. hic vid. Old. cõs. 18 & no. q̃ Bal. in l. ad dictos. C. de epi. au. &c. l. fi. C. si à non comp. iud.

3 Gl. sequitur doct. & ꝓcedit ẽt si iudex à quo sciret, q̃ iudex ad quẽ incœpisset cognoscere & ei hoc intimasset: qa intimatio sine expressa prohibitione eum non ligat. Font.

¶ *Glo. seq. tractat quid de attentatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimembrem distinctionem ad primum membrum obiicit, & dupliciter soluit. In secunda distinguit hæc membra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum. & si licitum, aut appellatio est extrajudicialis, aut judicialis, in fi. quærit. & sol.*

3 ¶ *Reducendum*] decretalis ista loquitur in iis, quæ sunt attētata per judicem, & hoc apparet ex eo, q̄ dicit, inhibeat canonice iudici, &c. Si autem aliquid attētaretur à tertio, i. q̄ non fuit pars vel iudex in cā illa: attētata non reuocatur p̄ modum attentati a iudice ad quem fuit appellatum, sed p̄ suum proprium iudicem cognito de causa, seruato iuris ordine. ff. e. ti. & li. Romana. ff. in alium. ff. de rei vendi. a quo. non enim præiudicat aliis res inter alios acta. ff. de re iu. quamuis. quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illam iurisdictionem iudicis impediret. ff. de of. del. c. 1. Non obstat ff. e. bonæ. vbi videtur attētatum à tertio, reuocari per modum attentati: ibi enim fuit generaliter appellatum nequis sup possessione, &c. & ideo molestāri non potuit dicit tertius, sed potius pars appellata. Alij dicunt, q̄ illud reducitur in pristinum statum per interdictum vnde vi, non per modum attentati, & secundum hoc non ob. Idem & per eadem iura intellige si tertius aliquid attentat literlocutione, vel consultatione pendente. Hæc tamē omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit hre. [Ad hoc ff. de excep. rei iu. si à te. §. fi. in prin. & l. exceptio. Ioan. Jalias secus. ff. de cōst. cum M. in fi. vt lit. pend. ecclesia. 2. Si autem aliquid attentetur à parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsalibus eorum cum ea per verba de præsenti contraxit, etiam post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, scum perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. ff. de matr. contract. contra interd. ecc. c. 1. & vl. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitum, vt quia ap. pen. pars spoliat partem, reuocatur per modum attentati. de appellatio. bonæ. ff. de ædi. edi. diles. §. ité sciendū. [Et ff. de ap. plu. arc. l. supra iter. §. officium.] Et sit talis reuocō & restitutio ex solo iudicis officio: vt lite pend. c. 1. & per totum. [Fit inquam de plano, & sine libello. facit quod no. ff. de inter. act. super rubricam.] Tenetur tamen duo probare, quòd innouarū fuerit, & quòd lite pend. vel appellatione, vt lite pend. per totum. Si vero aliquid attentetur, quod aliàs esset licitum, vt si quis facit quæ de iure communi sibi competunt. puta ap. pen. colligiū eligit vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio 2, talia attentata non reuocantur per modum attentati, sed pendent ex euentu futuro. ff. de ele. cum inter. & c. cōsideramus. C. de rei ven. si fundum. Si autem in iudicio fuerat interpositahic fuerunt opiniones nōn. de in int. rest. c. 1. de iu. pat. ex literis. Dic tamen secundum Gar. quòd si lite vel appellatione pend. q̄s vtitur possessione eo modo quo ante, nihil innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 8. q. 4. nonne. immo circa ipsum fieret innouatio. quòd prohibitum est, vt in prædictis iurib. Si autē dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc ff. e. bonæ. de iur. pat. ex literis. aliàs pendēt ex futuro euentu. de rest. in int. c. 1. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat ff. de præb. inter cætera. ff. de despon. impub. ad dissoluendum. ff. ne quid in loc. pub. l. vlt. Vnde vnum scias, quòd si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex à quo appellatum est, perinde ac si non fuisset appellatum. ff. e. an sit. secundum casum Inn. Sed re deundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciet male appellatum, nunquid illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respō. non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionem appellationis, cum processus in ipsius appellationis cōremptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis persequeret. C. de adul. Gracchus. Item illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. ff. de ele. cum dilectus. de re iud. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendeat ex euentu appellationis: sed sola dependentia appellationis; ad reuocationem sufficiat, vt hic, & ff. de iureiu. veniētes. q. quid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatum, pronuncia igitur appellatione legitima, de nouo iterū procedetur. de accusa. ioānibus qualiter & quando.

ADDITIO. Nam vt dicit Ioā. de exceptionib. dilecte, nulla absurditas, si quod male factum est, reuocatur, & illud idem legitime repetatur. facit ff. de ele. dudū. 2. vers. idem. de re iu. ad probandum. ff. e. li. de ele. si confirmationem. Ioan. And.

Per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum a.

¶ Idem.

¶ *Qui appellat extra iudicium, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur: sed non per appellationis remedium. Ioan. And.*

CAP. VIII.

COncertationib. † antiquæ finem imponere presenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionib., postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus c actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum se reputans, per appellationem contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatum, pronuncia igitur appellatione legitima, de nouo iterū procedetur. de accusa. ioānibus qualiter & quando.

ADDITIO. Nam vt dicit Ioā. de exceptionib. dilecte, nulla absurditas, si quod male factum est, reuocatur, & illud idem legitime repetatur. facit ff. de ele. dudū. 2. vers. idem. de re iu. ad probandum. ff. e. li. de ele. si confirmationem. Ioan. And.

† Vide Dec. in c. cum sit Romana. & Petrus. in eā. cōstitut. extra de ap.

Concertationib.] Primo ponit materiam constitutionis. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutionem, quæ distinguit an p̄ appellationem vel aliter petatur reuocari grauamē. Et secundum membrū:

Sed si. cui determinationem interseritibi, *dummodo.*

CASVS. Perueniat ad notitiam meam, q̄ episcopus Pictauensi cōtulit alicui beneficium tamq̄ vacans, quod dicebam meum, & non vacans, & sic dico, q̄ collatio est facta in præiudicium meum. volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tamen appellem infra decem dies numerandos a tempore notitiæ meæ: postea non possum appellare. Sed per hoc tamen nō video eor renunciare iuri meo, quin via iuris cōis possim prosequi ius meum, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel etiam manutentionem ipsius beneficij petere. vel potest poni casus in electiōe hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vna excepto elegerūt quendā simoniacum. certum est, q̄ vnus poterit appellare: & pro cā appellationis dicere, q̄ ille est incapax, dummodo appellet infra decem dies. si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere, ne talis simoniacus confirmetur, sed aliquius non audietur p̄ viam appellationis. No. primo ex principio capituli, q̄ altercatio quæ fuit inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, pt dicit concertatio, quia simul pugnāt iaciēdo iacula & rationes: & de hac concertatione loquitur præsens capitu. Nam de hoc fuit cōcertatio inter doctōs antiquos, vtrum ab actib. extra iudicialib. debeat appellari infra decem dies. Not. vlterius, q̄ ab actib. extraiudicialib. potest quis appellare. sed tamen proprie loquendo dicitur prouocare & non appellare. ea. cum sit Romanæ. ff. in antiq. No. q̄ ab actib. extraiudicialib. debet appellari infra x. dies, qui currunt a die notitiæ grauaminis, & nō a die notitiæ actus, vt hic tenet Dominicus de sancto Geminiano, & ponit eperemptum. Ponamus, q̄ episcopus Pictauensis contulit tibi beneficium quod erat mihi debitum, & ignorabam, quòd esset mihi debitum, cum sciebam collationem esse tibi factam, post sciui q̄ illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certum est, quòd possum appellare infra decem dies, qui numerantur a die notitiæ grauaminis, quo sciui, quòd collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Cōcertatio quandoque est inter dēcto.

Appellandū est ab actib. extraiudicial.

¶ *Prima glo. summat. & dicit quid declaret.*

1 vt appareat hic ex doct. molestāri. pt dici pars qui habet cām à iudice, vt si bannitus appellet, & ego cū offendi, fūdo me sup bāno lu dicis à quo: iō iudex ad quē me competet, Bart. in l. j. ff. ad mu. Phil. Fōr.

2 De hac plene scripsi de ma. & obed. dile. 1. gl. sed q̄ prodest. cum remiss. quæ ibi fusc in fi. gl. Io. And.

3 Sim. ff. e. li. vt lit pē. c. j. & 2. & q̄ di ni ff. de ord. co. c. fi. I. An.

b ¶ *Concertationi.*] Qui appellat extra iudicium, infra decem dies, ex quo sciuit grauamē, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur. sed non per appellationis remedium. Emanauit hæc decret. ad declarationem eius quod notat Ioannes 2. q. 6. biduum. & Host. de ap. vt debitus. & Inn. ff. e. bonæ.

ADDITIO. Et Gul. in Spe. de ap. §. restat. vers. sed quid dices. 2. Ioan. And.

c ¶ *Extraiudicialibus.*] siue fiant à iudice, siue à primato. ff. eo. cap. 1.

¶ *Glo. seq. fortificat textum. & ponit opi. Host.*

d ¶ *Grauatum.*] Not. q̄ decretalis ista locum habet appellatione interposita à grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cum ex probabili causa timetur, & interponitur appellatio. Vnde ad nerte, q̄ infra decem dies appellandum est à grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio: si appellari posset vndecimo die, eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime non creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus contradicat. ff. de decur. Imperatores. §. fi. & infra id tempus infra quod appellandum est. argumentum C. eod. lii qui ad ciuilia. & l. nominationes. 2. q. 6. cap. ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententiis attenditur, attendi debet & in iis quibus non profertur sententia. ff. quan. app. sit. l. 1. §. quod in sententiis. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Host in decret. vt debitus. ad finem de appellatio. quòd in electionibus ante & post, etiam post decem dies poterit appellari: sed hoc modo, quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa probata iuri tabitur electio postea secuta. ff. de ele. considerauimus. & ff. e. constitutis. alias non reuocabitur: vt supra dixi. c. prox. post electionem & ante confirmationē, appellatur etiam

post

post decem dies ne fiat cõfirmatio. & sic posset intelligi quod no. Inno. in decr. bonæ. q. extra iudicium appellatur post decem dies 1. cum enim extraiudicialis appellatio non sit aliud quàm ad causam prouocatio. 5. e. cum sit, sicut læsus quandocunque potest lædentẽ ad iudicium vocari facere: sic cum potest prouocare ad causã extraiudicium appellando: nõ enim trãsit grauamẽ in rem iudicatam sicut sententia, vt 5. e. ti. & li. Romana. §. si vero. In iudicialib. autem actib. vel quasi, necesse est infra decẽ dies appellari. 2 & sic intelligũt leges pri' inducta: loquitur. n. in electionib. in quibus decretum decurionum, quod ẽquasi iudiciale vel prælidis, interponitur. ad hoc ff. quando appellãdum sit. Li. Sed decretum canonicorum aliquorum nõ est iudiciale vel quasi; immo omnino extraiudiciale. Expeditum ergo sit per hanc decretalem q̃ a grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decẽ dies appellari, & sic intelligatur 5. de ele. c. 1. & ca. vt circa. & c. cupientes. alias appellatio non deuoluerit. 5. e. Romana. §. si vero. Iuris autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

1 Docto, dñe verum si index exmi diciũ habeãdo vel faciẽdo me grauet diem ei q̃ renocet: si nolit, tũc appellabo. j. e. c. si a iudice. Ité ti præscripsit soluere x. dicã ci q̃ hoc renocet offerendo me iuri si nolit, appellabo. Io. And. Font.

2 Et ẽt infra illos dies debet fieri adhæsio tacita bitio. gl. in ver adhærẽtes. c. vt circa. 5. eod. li. Phi. Font.

† De de Ancon. hic cõmeniẽtia inter appellationem iudicialẽ & extraiudicialẽ & ponit sex pulchras differenc. Fon.

† al. aſſertis

a ¶ *Scienti.*] est enim tempus vtile a principio, licet continuũ in progressu. & de hoc plene no. 2. q. 6. anteriorũ. & fit de momento ad mo. nẽtum computatio. vt ibi. Et intelligo sciuerit, non solum actum illum factum: sed per illum se grauatum. Quid enim si scimi te electum: & post decem dies scimi quòd prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? nonhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo: quia modo scio me grauatum. & hoc sonat hæc littera.

ADDITIO Ad hoc 5. e. li. de reſcr. c. gratia. Ioan. And.

b *Debitum.*] vt si coram superiore excipiatur, vel cassatio petatur: vel his simil.

ADDITIO. Ioan. Mon. ponit exemplum per decretal. licet episcopus. j. de præb. quando scilicet prouisum est tibi de beneficio quod possidebam, possum appellare. Item expectare quòd vocet propter possessionem quam habeo. Ait autem secundum eum huius iuris ratio, quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptum in vna vtili via appellandi, non propter hoc præscriptũ est in alia: vt in via cõtradicendi. ff. de ap. si expressum. Ioan. Andr.

3 Et sponte secũdũ Ard. all 33. q. 5. no tificasti. & quod ibi no tat. Io. And.

c ¶ *Non consuluerit.*] Scienter 3 propter ea quæ 3. dixi: nil enim tam contrarium consensui, sicut error. ff. de iur. omn. iud. si per errorem. & intellige si absenserit etiam tacite. de off. dele. gratum de his quæ fiunt à ma. part. cap. ex ore. cum suis concordantiis.

d ¶ *Non obstitat.*] Optime concordat 5. e. li. de rest. in integ. c. 2. [Idem Archidiaconus.].

Appellatio.] Quia breue est, non summatur, neque diuidatur.

¶ Appellans in scriptis non tenetur legere appellationem iudici a quo: sed sufficit quòd appellet, vt in littera continetur, hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum, appello: sed sufficit ostendere chartam iudici a quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice competẽti, qui tulit aliquam interlocutoriã contra me, à qua appellat in scriptis ex causa rationabili, & appellationem meam redegi in scriptis, quam infra decem dies exhibui & præsentaui iudici à quo, sed tamen eam non legi: vtrum vitietur mea appellatio? Videtur quòd sic: nam iudex tenetur legere sententiam suam, alias sententia sua non valet. c. ti. 5. e. li. de re iu. ita videtur, quòd in appellatione requiratur recitatio, & vt appellans legat suam appellationem iudici. Hac tamen ratione dubitandi nõ ob. dicit Romanus Pontifex, q̃ ego appellans non teneor legere appellationem iudici a quo, sed si petat duplũ appel. debeo ei tradere: si autem non petat, non teneor illi tradere. Ex quo paret, quòd nõ sunt necessaria illa verba, quæ po nunt communiter notarij in instrumentis appellationis, quòd ipse appellãs fecit lectura. Not. primo, quòd licet iudex à quo, teneatur sententiam diffinitiuam legere partib. ita quòd non sufficit si eam tradat partib. tamen secus est in appellatione, vt est hic textus. No. quòd apellatio est interponenda coram iudice à quo: non autem sufficeret si interponeretur corã aduersario. & hoc verum, si possit haberi tutus accessus, ad iudicẽ: nam secus si quis commode non habeat tutum accessum, vt in c. 5. e. ti. in ãrt. No. vlterius, quod appellatio est porrigenda iudici, non appellato quantum ad validitatem appellationem: sed quantum ad denominandum causam, an sit porrigenda appellatio? Dic vt in clem. causam. de ele. Nota finaliter quòd impugnatio & exceptio, quæ non est rationabilis, non est admittenda Dominicus.

¶ *Prima glo. dicit quid appellet.*

e ¶ *Appellatio.*] Hoc notat Gul. in Spe. e. ti. §. qualiter autem. in prin.

† De intimatione appellationis vide Lap. alle. 39. incip. an valeat. & alleg. 119. inc. quãtum.

f ¶ *In scriptis.*] sic enim est appellandũ ante sententiam; & a sententia ex interuallo. quod dic vt not. 5. e. ti. & lib. c. i.

¶ *Glo. seq. recit. per q. an coram iudice necesse sit appellare.*

g ¶ *Iudici.*] Nota appellandum coram iudice, de hoc per Ioan. a q. 6. biduum. §. adeundi. in glo. i. & per Bern. 5. eod. gestium. indistincte

† Vide Rot. dec. 7. & 74. in notis.

teneras (cum in iudiciis. vel extra a iudice appellatur) coram iudice appellandum. 5. e. li. cordi. 5. e. vt debitus. ibi, coram eodem iudice, &c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publi common in ortis vel villa suburbana. 2. q. 6. otdtdum. §. adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excuset. 5. e. ti. c. vlc. Si vero sint plures iudices: dic vt in clemen. eod. tit. si à iudicibus. Ioan. And.

ADDITIO. Hanc opi. gl. de appellando coram iudice, &c. tenet Arch. qui etiã alle. ff. quan. appel. sit. l. i. §. dies. & §. si quis. C. e. tit. in offerendis. in Auth. de appel. §. 5. col. 4. Recitet tamen opi. Goff. qui dixit quòd appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulenter, vt dixi in decre. suggestum. 5. e. quod vitetur placere Inno. in decre. dilectis. eod. tit. ad fin. vbi dicit quòd per appellationem etiam factam in absentia iudicis, appellans est exemptus ab ipsius iurisdictione. tamen ipsi. Inn. placet in decr. si iustus. quod sequitur in gl. Dicit etiam Arch. quod si bene videtur decr. si duobus 1. reip. in fi. satis demẽtitur quòd appellatio non protegit appellatem à iudice suo, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur. & idem ibi Pet. de Samp. Ioan. And.

h ¶ *Proponit.*] & probas 5. de concess. præb. cum super quæstione. ergo vt dixi 5. e. 1. non est necesse quòd scriptura appellationis sit authentica 4. dummodo possit probari: tutum est tamen quòd per notarium de hoc fiat scriptura publica: quia quod continetur in charta difficile est probare.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & solut.*

i ¶ *Lecta.*] Videbatur contra arg. eius quod dicitur. 5. ti. prox. c. vlt. in fine cum suis concord. sicut enim requiritur quod sententia legatur per iudicem, nec sufficit quòd in scriptis edatur vt ibi: sic etiam videtur non sufficere quòd appellatio in scriptis edatur, nisi etiam legatur. Sed non tanta solennitas requiritur in appellando, quanta in diffiniendo: aliàs sequeretur quod die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet sedere & non stare, & hæc sunt falsa. cum ergo decretal. vt debitus. & decretal. cordi. hoc solum requirant, quòd assignetur vel exponatur causa probabilis, & in scriptis: assignare autem sit verbis, nutu, testamento vel codicillis. ff. de ver. sig. assignare. [Et inst. de assig. li. per totum. Io. Mon.] ff. de assigna. lib. l. 1. §. assignare. ergo & in scriptis assignãdo & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc. 5. eod. lib. de offic. ordin. si canonici 5. Sicut enim ibi sufficit causam cessationis scribere, & scripturam assignare ei contra quem cessatur: sic & hic in appellatione. Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellum repudij, quod sufficiebat: licet non legeret, de quo dicitur in prooemio decret. probatur hoc etiam 2. q. 6. ca. ei qui. versi. si quis libellos appellatorios ingesserit. & l. biduum. §. adeundi. versicu. si quis ipsius. ibi, vt ci libellos daret. Et quod hic de appellationibus dicitur, de exceptionibus intelligo, vt sufficiat illas dari in scriptis: licet non legantur. ad hoc 5. de probat. quoniam contra. Ioan. And.

4 Quis sic q̃ lũmodo ad intimãdũ actum p̃sentem. Si autẽ scribereẽ ad probandũ actum p̃teritum, illa scriptura debet esse authentica. de. can. sam. de ele. Ane. Fon.

I à iudice.] Glo. non summat. Diuiditur autẽ istud c. in duas particulas. Prima ponit thema, cuius duo dubia soluit: vtriusque reddens rationem: ibi, *Nec coram.* Secunda particula quæ est ibi, *Nisi ad hoc solum*: secundum dubium terminat, & declarat. Ioan. And.

5 Dicit Ioã. Mo. q̃ ista decre. & illa probãt q̃ assignare & porrigere idẽ est q̃ 5. e. ti. præsentario vero nõ requirit lecturam. hoc possit Ane. in decr. cordi.

¶ Pro intellectu istius c. habemus præsupponere, q̃ licet iudex non possit renocare suam sententiam diffinitiuam. l. 2. C. de sẽt. ex breuic. recit. potest tamen renocare interlocutoriam sententiam. l. quod iusse. ff. de re iu. c. cum cessante. eo. ti. in antiq.

Secun

CAP. IX.

Appellatio e †quã in scriptis f iudici g (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis h: non potest ex eo quòd coram ipso lecta i nõ fuerit, rationabiliter impugnari.

¶ Idem.

¶ Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius renitentem prosequi, licet citare possit ad ipsius renocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. hoc dicit. Zanz.

CAP. X.

Si † A IVDI-

Secundo habemus præsupponere, quòd appellans per appellationem eximitur à iurisdictione iudicis à quo appellauit, quantum ad illam causam. c.Romana.5.eo.tit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriã contra me, à qua appellaui solemniter, & in scriptis, iuxta tenorem c.i.5. eo.ti. Officialis fecit me citari vt coram eo compărerem, facturus fidem de grauamine: an tenear comparere? Respondet quòd non: nam iudex debet esse certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus quòd iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic: & si non compaream, & iudex reuocet suã interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquam contra contumacem: quia reuocato grauamine est extincta appellatio mea. *Reuocauerit cum effectu.* & realiter, non verbo: & hoc si grauamen sit realiter illatum. Nota primo, quòd iudex à quo potest suam interlocutoriam reuocare, & sic est vna differẽtia inter sententia diffinitiuam & interlocutoriam. Nota quòd si iudex à quo citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans comparere: quia iudex debet cognoscere vtrum appellantem grauauerit, secus si appellans esset citatus ad videndum reuocari grauamen: quia tunc teneretur comparere coram iudice à quo. Et si citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndum reuocare grauamen, tenetur comparere, nõ ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota quòd cessante causa finali, cessat effectus: secus est de causa impulsiua. l.1.§.ferum.ff. de postul. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum à postulando. Item illud intelligitur, quòd cessante causa finali cessat effectus, quando est vnica causa finalis: secus si essent plures, quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Instit. de nupt. §. affinitatis. de hoc per Doct. in cap. etsi Christus. de iureiur. in antiq. in fi. c.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, & exponit.*

a ¶ *Si à iud'ce.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Bern. & Mod. 5. eo. cum cessante. Et dic, iudice ordinario, vel delegato: & idem si esset arbiter iuris à quo potest appellari. 5. eo. lib. de offic. deleg. ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul. de except. §. viso. versic. sed si iudex. & seq. & corrigit quod not. Bern. 5. eo. lib. de re iud. ad Apostolicæ. versic. eratque parata.

b ¶ *Grauamen.*] secus enim si à sententia diffinitiua, quam iudex reuocare non potest: functus est enim officio suo semel iudicando, siue bene, siue male. ff. de re iud. iudex. 5. de off. deleg. in litteris. & ca. venerabilis. intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriam siue præter interlocutoriam inferatur.

c ¶ *Per se.*] Debet enim esse de facto suo certus. 5. de rescript. ab excommunicato. C. de rescript. vend. quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt 5. eo. tit. & lib. Romana. & cap. cum appellationibus. ergo non coram iudice à quo appellatur: saluo eo quod dicitur 5. eo. tit. interposita.

¶ *Glos. sic. quærit. argũ pro & contra. soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.*

d ¶ *Teneris.*] Quid si compareat, & corã iudice ipso à quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur t recessisse? Videtur primo quòd sic, per decret. 5. de off. deleg. gratum. 5. de testi. cum venisset. in quibus dicitur, quòd si appellans post appellationem probationes inducit coram illo a quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, quòd per appellationem suspensa sit iurisdictio iudicis. si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, aliegat contraria, & sic non auditur. ad hoc 5. eo. solliciti dinem. cum his concord. contra 5. eo. interposita. vbi dicitur, quòd appellans potest probare, si vult veritatem causæ coram iudice à quo appellat. Sed responderi potest decret. illam locum habere ante appellationem 2. Satis credo cum per actum illum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam 3, quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera quæ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur quod dicitur de allegãte contraria, cum ista non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi 7. de reg. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & c. cum venisset. respondetur, quòd ille probationes hebãt super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi: quia contrarius sibi, sed hic secus. facit pro hac parte quòd ille pronocatus est. ad hoc ff. de cond. fur. & ideo in princ. 5. de except. cum inter priorem. & accedant quæ no. 3. q. 5. c. inducias. 2. §. offeratur. 5. de re iud. c. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali expediri compendio, quàm p exactam subtilitatem longo prorogari dispendio. 5. tit. prox. abbate. sane. in fin. præterea legitime tenetur comparere ad id quod sequitur, & tamen comparendo non renunciat appellationi.

e ¶ *Cum effectu.*] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt 5. de cler. non resid. relatum. cum suis concord. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi reuocet. ad hoc 5. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. c. 1. & ad hoc supra tit. prox. ad Apostolicæ. verberantque parata. Item si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis, si reale, non sufficit verbalis, nisi re etiam reuocetur.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionib. vbi not. quòd non sufficit quòd iudex dicat, ergo reuoco, nisi recedat à grauamine interlocutionis. Ioan. And.

f ¶ *Non fuisset.*] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. 5. eo. cum cessante. Ioan. And.

Collatione.] Duo facit, quia circa vnum thema distinguit: Primum, ibi, *Non ad ipsum*: Secundum, ibi, *Aliàs si.*

¶ Appellans à collatione facta per episcopum & capitulum, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus, secus si vt canonicus: quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. quòd quis potest appellare etiam collatione continuata in præiudicium alterius. c. 1. eo. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quòd quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appelliet infra decem dies numerandos à tempore notitiæ suæ. cap. concertationi. 5. eod. tit. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in cap. 2. vt lit. pend. ibi tamet lib. vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, non debet alius subrogari in locum defuncti, donec sic cognitum de iure superstitis, & sit fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata, sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

CASVS. Tu possidebas beneficium quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te conuenire coram iudice competenti: pendente controuersia, ita, vt es mortuus: Episcopus Pictauen. & capitulum ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationem de illo beneficio: non obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiũ, volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quem debeam appellare, vtrum ad archiepiscopum, vel ad ipsum episcopum? Respondet cum distinctione, aut episcopus interfuit collationi vt prælatus, aut interfuit vt simplex canonicus: si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopũ, vel ad Papam, & non ad episcopum: quia tunc appellarem ab eodem ad eundem: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli. Nota primo, quòd à collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. e. tit. in antiq. Nota quòd episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numerum. Item potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, quod repræsentat mediam partem capituli, & quòd ipse & vnus canonicus faciunt maiorem partem capituli. de hoc in c. propositum. de concess. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet quòd non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem concludendi secundum maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad quod emanauit præsens capitulum, videlicet quòd cum appellatur à collatione facta communiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopum si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum subest episcopo, & appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt

CAP. XI.

A COLLATIONE

1 Vide Alex. cõsi. 30. vol. 4. & Dec. in ca. gratũ. no. 4. en. de of. deleg.

2 Hic colligit Dom. q licet p actũ corã iudice à quo renuncietur appellationi interposite, non tñ interponendæ Fon.

3 Hoc est verũ si per viã simplicis informationis agat: secus si agat tanquã corã iudice constituto, vt inrib. con tr aries. Do. Font.

simplex canonicus? Doctores hanc materiam tractant in c. postulastis. de concess. præb. Et dicunt quòd si in ecclesia sit statutum, quòd ordinet, vt sit in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto: si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus non tenet primum locum & honorabiliorē censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabilio rem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

† Inducunt Jo. An. & Pe. de Anch. ad quæstionem an donata ambasiatoribus acquirantur sibi, vel illis à quib' mittuntur. vide Bart. in l. vero. ff. soln. matr. & l. locium qui. §. fin. ff. pro so. †on.

† Al. interfuit.

¶ *Prima glo. dicit quid approbat.*

a ¶ *A collatione beneficij.*] Hoc no. Hostiensis de excessib. prælat. cap. 1.

ADDITIO. In c. postulastis. de concess. præben. & forte corrigitur quod ibi no. Innoc. qui dicit de electione episcopi & capituli ad episcopum appellandum: qui licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione, forte dixit quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. Andr.

b ¶ *Præiudicium.*] Aliàs appellare non licet. 2. q. 6. non solent. §. de elect. cum inter R. ff. de app. l. 1.

¶ *Glos. seq. soluit dubium, & quærit & soluit.*

Qualiter cognoscatur an eps sit in ecclesia vt eps, an vero vt canonic⁹.

c ¶ *Prælatus.*] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo constabit an sit ibi vt prælatus, & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet §. de concess. præb. postulastis. Si est in primo loco, & ei primo scribitur, tunc apparet eum esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse vt canonicum, ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio. & obed. statuimus.

d ¶ *Superiorem.*] Papam vel proximum. §. eo. tit. dilecti. vit.

e ¶ *Vt canonicus.*] §. de concess. præb. postulastis. j. de præb. cum in ecclesia, ne sede vac. c. 1. cum simil.

¶ *Glos. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.*

f ¶ *Potuisti.*] sim. 17. dist. multis. vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepiscopus ad idem ff. quan. ap. sit. l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad præsidem. Et quod dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam, cum gradarim sit appellandum. §. eo. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare 1, cum satis sit suspectus 2: ne velit venire contra factum suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum, qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum. de hoc. §. q. 7. infames. §. item si contra partem. §. de elect. querelam. in 1. glo. & C. de app. eos. in princ.

x Cōcor. In. & Hostie. de of. cc. irrefragabili I An. 2 Vnde in simili Arct in c. insup. cxt. de testi. & Gem. in ca. auditor. opposit. de sent. lib. 6.

Licet.] Sunt quo dicta, secundum, ibi, *Vbi vero.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: dilatione inter nos negatiue contestata, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello. probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: pura exceptionem de non petendo, vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere illam exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit; ego non appellaui ab ista interlocutoria; hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, verum in causa appellationis possim repetere illi exceptionem peremptoriam, quæ fuit mihi repulsa? Videtur quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante resp. Romanus Pontifex, quod illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo: quia per appellationē fuit causa reducta ad illum statum, in quo erat immediate post litem contestat. sed non ante. Licet demum. C. de proc. Sed quid ponamus quòd in causa principali proposui aliquam exceptionē dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis, verum possim? Resp. quòd non, quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponēda ante litis contestat. vel d. Licet demum. sed solum illa quæ erāt proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictū, In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex isto cap. bonum arg. q. si actor dicat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc habet interloqui, an illa exceptio peremptoria sit admissibilis vel inadmissibilis: Et ideo est cautela aduocatorum peritorum, dum volunt appellare ab interlocutoria, quòd petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant illi cautelæ dicendo, admittimus illam exceptionē inquantum de iure est admissibilis. Hanc cautelam ponit gl. in c. cùm contingat. de of. dele. in ant. Nota quòd si iudex non admisit exceptionem peremptoriam & pars à appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet à diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peréptoriā repetere: neq; dicitur repulsio nāsse in rem iudicatam, vt hic est tex. No. quòd exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non pt appellans repete in causa appellationis.

† Habes hic dictū Lap. limitatū, qui dixit in c. j. §. e. de resc. quòd si iudex interlocutus quatur reiecerit scriptum nō esse impertinentum post ex cōmunicationē, videlicet iudicij, quia hoc nō procedit si appellerur à diffinitiua Dom. Font.

¶ *Prima gl. summat, & dicit quid determinat.*

g ¶ *Licet.*] per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, aliàs non. Et determinatur hic alterio Ioa. & Host. no. per eos §. de re iud. quod ad consultationem. & §. quod met. can. c. vlt. & Innoc. opinio approbatur.

h ¶ *Pathi.*] de perpetuo non petendo. vel similis.

i ¶ *Prærudicans.*] quod in peremptoriis regulariter est videre. ADDITIO. De quibus vide saris §. e. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

k ¶ *Reddens.*] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet. §. de exce. cum venerabilis. §. de procur. in nostra. vel exceptio contra referentem quod ab excommunicato fuerit impetratum. §. eo. lib. de refer. c. 1. cum simil.

l ¶ *Non fuerit.*] secus si à repulsione fuisset appellatum secundo, & succubuisset appellans: quòd dic, vt in clem. eo. tit. cum à repulsione.

m ¶ *Appellatum.*] Et sic videatur transisse in rem iudicatam. §. de elect. cum dilectus. in fi. de testi. significauerunt. cum si.

¶ *Gl. seq. quatuor opi. recitat, quarum tertia hic approbatur.*

n ¶ *Vltra decendium.*] Hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebāt enim quidam, quòd si nō fluxerat decendiū cum appellauit à die interlocutoriæ, tunc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opi. tali modo: Certum est, q̄ aliter appellatur ab interlocutoria, quā à diffinitiua & etiam à diffinitiua cōtinēte plures articulos in vno pōt appellari, in alio nō: de testa. Raynaldus. cum si. Et ob hoc dicebant secundi, q̄ ex quo appellatum erat à diffinitiua indistincte, omnes exceptiones admissas & nō admissas, siue fuerit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint, siue non repetere licebit. Et videtur hoc satis expressum. ff. de ap. l. 1. §. & in vlt. & l. 2. & 3. & ff. quādo ap. sit. l. 1. Ex quo enim admittitur ad decendium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas enim semper est iuuanda. §. de iureiu. ex litteris. & in cle. sepe. de ver. sig. præterea iudex appellationis succedit in locum principalis. l. cum apud. ff. ind. sol. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo neq; quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetēdi. Innocen. vero tenebat opi. hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur satis in sum. de sent. §. qualiter proferri debeant. sub à. 1. ver. veruntamē si appelletur Ioan. And.] Iudicebat quòd cum secundum leges 3. regulariter ante sententiam non appelletur. §. eod. super eo. 2. C. quor. ap. non rec. l. ante. Ioan. An.] omnia grauamina illata in causa habent reuocari per appellationem interpositam à diffinitiua. Sed secundum canones à qualiber interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quantumcunque à diffinitiua appelletur, firma manet interlocutoria, qua infra decem dies non fuit appellata.

ADDITIO. Circa secundam opi. prius tactam, dicebat Io. Mo. ante sententiam non est quis læsus, sed in tentētiando, cum totus processus oriuetur ad diffinitiuam: & ideo cum lassy consumetur per diffinitiuam, appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. no. ca. l. j. §. si quis sub conditione. ff. si quis cau. l. si cum. §. qui iniuriam. ff. de tu. & ra. dist. si cum. Ioan. And.

o ¶ *App. ilari.* Iosra decem dies à die sententiæ, vel ex quo scitū. §. eod. concertationi.

a ¶ *Emendari.*

3 Per quas quis deiperetur si grauā ēt ante diffinitiuam illatū per appellationem à diffinitiua reuocari nō posset, quod esse nō debet. C de iis qui vendita. l. j. Io. Mo.

a ¶ *Emendari.*] ſicut enim concluſio facta in principali non parat præiudicium, quominus noua iura poſſint in appellationis cauſa produci. 3. de reſtib. fraternitatis. & de fide inſtrumentis inter dilectos. C. de temp. app. per hanc. ita nec interlocutoria præiudicium parat, quo minus vetera iura repeti poſſint; vt hic. aliàs enim quid prodeſſet ſuper diffinitiua appellaſſe?

b ¶ *Non parat.*] ſicut eſt videre in dilatoriis, vel in condemnationibus expenſarum ſuper eo, quòd in exceptione ſuccubuit: vel propter aliam cauſam ſimilem.

c ¶ *Vel.*] repetere ſuper eo quod non.

d ¶ *Appellatum ab ipſa.*] quid ſi lata tali interlocutoria iudex ſtatim vult procedere in cauſa: petit pars contra quam lata eſt interlocutoria, non proceda infra decem dies, vt deliberet ab ab ipſa interlocutoria appellare velit necne, quæritur 1, an ſit audienda? & videtur quòd ſic: quia beneficium, &c. 48 diſt. de his. ad fi. 3. de reg. iur. indultum. cum ſuis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorum. vbi dicitur quòd decem dies dantur ad appellandum, vt liceat infra ipſum ſpatium pleniſſime deliberare an appellandum ei ſit, vel quieſcendum: ſeq; ille litigando & procedendo ſuper principali, ſic pleniſſime deliberare non poteſt. Sol. dico quòd non eſt audienda. 2. & hoc no. Gul. in Spec. tit. de app. §. reſtat videre. in fi. & eſt eius ratio: quia quòd ad iudicem non tranſit in rem iudicatam ſententia, & ideò cum poſſit eam reuocare, non omittit proceſſum. Et in hoc dicit ibi prima illa examinatione omnes doctores Bononiæ concordaſſe. & vide eius rationem, ſi contrarium dicerem; nunquam eſſet litis finis, in qualibet enim interlocutoria, termini aſſignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quieſcatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quòd eſſet abſurdum.

e ¶ *Infra eſſam.*] Intelligo etiam ſi infra decem dies à die ipſius interlocutoriæ à diffinitiua fuerit appellatum propter rationes quas dixi 3. in glo. hoc dicitur principio. Ioan. And.

f ¶ *Reuocari.*] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium tranſit, de iis quæ principale non impediunt, intromittere ſe non debet.

ADDITIO. Multum ergo eſt præiudiciale impedire appellationes interponendas ante ſententiam. Ioan. And.

1 De hoc aſſide Abb. in c. licet iudicem, in fin. de app.

2 Idē dicunt Do. Phili. & Anc. neq; p actum partis videtur ipſa pars renũcia re appellationi interponendæ, & boeum eſſet q̃ proteſtaretur. Fort.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.
DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

¶ *Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum; nunc videndum est de eorum vita & honestate: ideo annectit rubricam de vita & honestate clericorum.*

¶ *Opponitur quòd rubrica de vita & honestate clericorum non fuit bene formata: quia sufficiebat alterum ex illis, dicendo, de vita clericorum: vel de honestate clericorum: quia quidquid attribuitur vitæ, spectat honestatem, & quicquid honestati attribuitur, pertinet ad vitam: quia honeste vivere, respicit etiam vitam arg. in prooem. compil. Gregor. & sic habet rubrica superfluitatē, contra id quod Papa præfatur in prooemiis libri. Solut. dicit Joan. And. quòd Host. in summa huius tit. dixit istam rubricam, per quod intendit docere duo. Primum, qualiter clerici vivere debeant: Secundum in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Joan. And.

CAP. I.

Clerici [a], qui clericalis ordinis dignitati [b] non modicum detrahentes †, se ioculatores [c] seu goliardos [d] faciunt, aut bufones [e], si per annum [f] artem [g] illam ignominiosam [h] exercuerint, ipso iure [†]: si autem tempore breviori [i], & tertio moniti [k] non resipuerint, careant [l] omni [m] priuilegio clericali.

† Ideo dic. doc. quòd & singuli clerici ea pœna tales accusare. & extendit studet. ad monachos. cap. duo sunt genera. 12. q. 1. Host.

[a] *Clerici.*] Duo membra distinguit: Secundum mentorum prosequitur, ibi *Si autem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in glos. 5. de big. cap. vnico.

CASVS. Certum est quòd clerici non debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorum, ioculatorum, & histrionum. cap. clerici. 5. eo. in antiq. Sed ponamus quòd aliqui exercuerunt illas artes: puta quia fecerunt in publico spectaculum thi corporis, an sint puniendi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, quòd si clerici exercuerint illas artes per vnum annum: sunt ipso iure, id est, ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Seu ponamus, quòd isti clerici non exercuerunt illas artes per vnum annum integrum: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium, an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet quòd non, sed requiritur quod episcopus illos moneat primo, secundo, & tertio, & hic canonice & competenter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, episcopus per suam sententiam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta glos. quòd clericatus dicitur esse dignitas, hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia: nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius, quod clerici exercentes artes istas de quibus in text. priuantur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si quis fuderit diabolo. 17. quæst. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba: omni priuilegio. Nota insuper, quòd clericatus dicitur dignitas. concord. iuncta glos. Nota sic aliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione, Dominicus de sancto Geminiano.

¶ *Prima glos. summat. & dicit quid declarat.*

[a] ¶ *Clerici.*] Clericus ioculator anno, vel tertio monitus non desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem & approbationem eorum, quæ de quadam æquitate dicebat Host. 5. de sent. excom. perpendimus. in summa eo. tit. §. quis possit. versic. quid. & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

[b] ¶ *Dignitati*] Nota quòd clericatus est dignitas. ad idem 4. dist. in. denique. vbi de hoc. & de cler. non resid. cap. 3. Si ergo detrahunt dignitatis merito priuilegium perdere debēt, quod non personæ, sed dignitati conferuntur. 5. de foro comp. ii diligenti. & de sent. excom. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam contra tales allegat cap. si apud. 23 q. 5. Ioan. And.

[c] *Ioculator.*] quasi ioci latores in publicum. 5. eod. tit. cum decorem faciunt enim. spectaculum proprij corporis. ad hoc ff. de iis qui not. infam. l. 2. §. fin. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod no. Ioan. de Cisharistis, & ils qui vtriis vtuntur instrumentis. 86. dist. donare. in 1. glos.

ADDITIO. Et Accurs. in prælleg. l. 2. §. fin. ff. de infam.

[d] ¶ *Goliardos.*] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dictos: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

[e] ¶ *Bufones.*] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Cæterum tales vocat histriones. 4. q. 1. ca. de consecr. dist. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. cap. 2. circa medium. versi. verum. & vide quod dixi supra eod. clerici. in princip. aliàs bufo idem est quod rana terrestris. Ioannes Andr.

[f] ¶ *Annum.*] ad hoc 3. de hæret. cum contumacia supra de regular. statuimus. in Authen. de sanctiss. episcop. §. interdicimus. colla. 9. & hoc est ius nouum: cum aliàs nisi monitione trina præmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale. vt 5. de sen. excom. in audientia. & cap. contingit. 2.

[g] *Artem.*] Nota actum damnatum appellari artem. sic vsura ars appellatur. 47. distinct. sicut. 2. & cura animarum. supra de ætate. & qualitat. cum sit. in princip. 39. distinct. Petrus. & C. de maleficis. artem. sic etiam officium procuratoris ars nuncupatur. 5. quæstione 3. quia episcopus. in fine. & magicam artem exercentes. 1. quæst. 1. Petrus. & C. de malefic. & mathematic. l. 2. & 4. & multis aliis legibus sequentibus. eod. titul. & coqui dicuntur habere artem. de coniecrat. distinct. 5. ne tales. Archidiaconus.

[h] ¶ *Ignominiosam.*] ff. de iis qui not. infam. l. 2. §. ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus, & histrionibus. supra eo. clerici. 1. respon. [54. distinct presbyteri. de consec. distin. 5. non oportet. 1. C. de epis. & cler. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debēt. ad hoc 44. distinct. non licebat. vbi dicitur, quòd non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere 2, vtilitas ergo vitæ tales nō patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium. in fine. 5. de apostat. c. 1. 46. distinct. clericum scurrilem. ne cler. vel monac. capi. 2.

[i] ¶ *Breviori.*] Nota infra annum dici breue tempus: post annum longum, vel vetus. ad hoc 35. q. 8. c. 2. vbi de hoc. & supra de ver. sig. quid per nouale.

[k] ¶ *Moniti.*] hoc de veteri iure. sed per quem monebuntur? Dic quòd per suum prælatum vel iudicem, vt 5. de sen. exc. in audientia. ibi, si à prælatis suis, &c. & cap. contingit. secunda ibi, si à tertio.

[l] ¶ *Careant.*] repete, ipso iure,

[m] ¶ *Omni.*] hoc dicit: quia, cum pleniplex est clericorum priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de big. am. altercationis. vbi idem est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secundum Archidiac. alleg. quod littera indistincte loquitur. & quòd illi plus peccant. 5. quæst. 6. presbyteri. 40. distinct. homo. de iureiurando. cum quidam. Sed Ioan. Monach. hic contra, dicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, clericaliter viuere tenentur propter caracterem impressum. al. supra qui cle. vel vouen. c. 1. & 2. & supra de cleric. coniug. sane. 2. prima placet. Ioan. And.

† Illud verbū pōderandū dicit Phi. cōcretius aliis, q̄ desistere ab istis retinb. recipere priuilegiū facit eam, in quāl. de sen. epi. 5. in terdicimus.

† Et tales de lucris hominī artifi gebellī solūt. Do. And. tamen vex. in fi. est cōtrarius huic ad diffinā. Fōc.

* Qualiter hoc possit procedere, vide late hic per Phil. Fran.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Joan. And.

DE CLERICIS coniugatis.

¶ Dictum fuit 5. tit. prox. de clericis & eorum vita. nerum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit rubricam de clericis coniugatis.

Lerici.] Prima pars reſeruat clericis coniugatis duo priuilegia cum certa moderatione. Secundum, ibi, *Et cum.* Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, ſi moderatio non ſeruetur. ibi, *In cæteris.*

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimoniũ cum quadam Berca virgine, quæ non fuerat corrupta, & prius ñ contraxerat matrimonium cũ aliqua, quæritur, vtrũ amittat priuilegia clericalia? Reſpondet q̃ ſic, exceptis duob[a]: videlicet q̃ adhuc retinet priuilegium c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Nam ſi quis weberaret talem clericum, manus violentas injiciẽdo, incurreret ſniam excõicationis in qua nõ poſſet abſolui niſi à Papa, ſi iniuria eſſet grauis. Itẽ aliud priuilegium retinet, vt non poſſit cõueniri coram iudice ſeculari. Sed vtrum iſta ſint vera indiſtinctè, vt quilibet clericus coniugatus gaudeat iſtis duobus priuilegiis? dum tñ contraxerit cum vnica & virgine? Reſpondet q̃ non, ſed præmiſſa ſunt intelligenda, ſi iſte clericus coniugatus deferat veſtes clericales & tonſuram. nam ſi non deferret, priuaretur iſtis duobus priuilegiis, videlicet c. ſi quis ſuadente. & pro ſuis exceſſibus puniri poſſet per iudicem ſecularem. Sed quid, habemus in ſa. C. de epiſc. & cle. & c. ſi. 5. de vi. & ho. cleric. ant. q̃ clerici nõ debent vexari collectis, talliis, nec aliis exactionibus & multa alia priuilegia habent, vt dicit gl. in c. vnico. 5. de biga. Vtrũ clericus coniugatus gaudeat iſtis priuilegiis? Reſpondet q̃ non: ſit poſito caſu, q̃ deferat habitus clericales, veſtes iſtis omnibus eſt nudatus. Et ſic clericus coniugatus ſolum retinet duo priuilegia, ſ. priuilegium c. ſi quis ſuadente. & priuilegium ne conueniatur coram iudice ſeculari, p̃ delictis. Nota q̃ clericus coniugatus amittit omnia priuilegia clericalia, exceptis duobus, de quib. in littera. No. q̃ clericus in minoribus ordinibus conſtitutus & contrahens matrimoniũ, ſi eſſet in ſacris ordinibus poſitus. De hoc habemus rub. ſpecialem, qui clericus vel voma. contrahi poſſit ant. No. q̃ clericus coniugatus dẽt deferre habitum clericalem, qui comitte in duob. ſ. in habitu & tonſura: & ſi non deferat, ſibi priuilegia clericalia perdit, & iſta duo poſita in textu: nam tunc reputatur laicus, & vt laicus poteſt puniri. Nota, ibi, *Veſtes* q̃ coniugatus clericus non ſolũ debet deferre habitũ clericalem in veſte ſuperiori, ſed & in inferiori, & alias. & illud verum, niſi illa veſtis ſic latens, & non appareat, & in hoc ponderatur verũ, veſtes talias ſi ſit indecẽtia in veſte inferiori, cenſetur laicus, & tanquam laicus poteſt puniri, ideo Tholoſa quidam clericus coniugatus eo q̃ habebat caligas vibertitas, reputatus fuit laicus: & p̃ crimine tanquã laicus fuit condemnatus: nam fuit laqueo ſuſpenſus. Nota q̃ clericus coniugatus in aliis omnib priuilegiis reputatur laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones, & alia munera, ad quibus eximuntur clerici. Sed verum ẽt talis clericus coniugatus poſſit eſſe vicarius epi? Reſp. q̃ non: nam iuriſdictio eccleſiaſtica non cadit in laicum, c. 1. de iud. & ant. & iſte clericus coniugatus, exceptis duobus priuilegiis reputatur laicus. Not. arg. à contrario ſenſu (quod eſt fortiſſimum in iure, c. cum Apoſtolica. §. pen. in glo. 1. de his quæ fiũt a prælat. in ant. li. ff. de offi. eius cui mand. eſt iur.) quòd bigamus eſt priuatus omni priuilegio clericali, etiam iſtis duobus priuilegiis. Nota quòd tonſura hic accipitur pro clericatus proprie tonſura eſt illa abſciſsio capillorum, quæ eſt in parte inferiori, vt aures pateant: ſed clerica eſt abſciſsio capillorum in parte ſuperiori, & circuitus abſciſsionis illorum capillorum vocatur corona.

¶ *Prima glo. ſummat: dicit unde ſumpta, & dicat quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Si clericus coniugatus ferat habitum & tonſuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Et ſunt tracta de hac cuiuſdam extranganus, quæ incipiebat, ad quorundam. Et emanauit ad declarationem eorum, quæ not. 23. diſtin. clerici. in 1. glo. & eo. tit. cap. Ioannes.

b ¶ *Vnicis*] quia ſi bigami eſſent, omni priuilegio clericali exuti eſſent: nec poſſent etiam portare tonſuram. 5. eod. lib. de bigamis, alterc. actionis.

c ¶ *Vi. g. nubus.*] ſecus ſi cum corruptis 1, vel viduis contraxiſſent, & eas cognouiſſent, vt 33. diſtinct. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quã in viro, quære de big. debitum in glo. penu.

¶ *Gloſ. ſeq. aig. pro opin. rect. contrariam, quam approbat.*

d ¶ *Contraxerunt.*] No. pro opin. Hug. & Hoſt. quòd mulier debeat eſſe deſponſata in virginitate, vide ſi primo defloraut quis mulierem, & poſtea cum illa contraxit, non videtur quòd promoueri poſſit. ad hoc 30. q. 5. qualis. vbi de hoc [in gl. 2.] & 32. diſt. nemo. Præterea carnis commiſtio conformitatem deſignat humanæ diuinæque naturæ quæ p̃ incarnationis myſterium fuit in vtero virginali contracta: oportet ergo q̃ conſummatio, quæ illud deſignat, fuerit facta in vtero virginali: q̃ ſi ante illam corrupit, eſſe non poteſt, & bene facit ad hoc 33. diſt. maritum. ſed contrarium credo à ſecundũ Tan. & Goff. qui hoc not. in ſum. huius tit. de biga. §. item quid ſi quis. Licet Ber. contrarium no. de cle. coniu. ſane 3. Bar. Brix. in q. dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginem. Bern. 5. de biga. debitum. in glo. vlt. tum quia non diuiſit carnem ſuam in plures, vt ſibi tum quia ſequens matrimonium fingitur præceſſiſſe, vt 5. qui fil. fuit leg. tanta.

ADDITIO. Quomodo hanc rationem Hoſtien. impugnat, ibi dixi in gloſ. per hanc.

e ¶ *Veſtes.*] 21. q. 4. omnis iactantia. [in text. & gloſ.] & per totam quæſtionem. & 5. de vit. & honeſt. cler. clerici.

f ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

¶ *Gloſ. ſeq. quæſi) & ſolut*

g ¶ *Clericalis.*] huic ergo fauori clericus renunciare nõ poteſt, de ſent. ex com. contingit. 5. de ſo. compet. ſi diligenti. Sed numquid talis clericus ſi habebat reſcriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, ſi poſtea vacat illa præbenda, poteſt illam petere? Terminauit Bar. Brix. in prin. quæſtionum ſuarum, quæſt. quæ incipit, quidam impetrauit. [& eſt 9. dominicalis,] quòd non: quia contrahendo matrimonium renunciauit per ipſum factum 4, & animum depoſuit. [Quaſi diceret, habuit pro derelicto. & pro derel. l. 2. & vlt.] Et hoc eſt verum. Nam tunc etiam perdidiſſet ius in iure; multo fortius ergo ad rem, ſecundũ ea quæ not. 5. eo. c. 1. ad hoc 5. de conceſſ. præb. c. vlt. [& in cler. de reſcript. gratiæ.] Item contrahendo voluit perpetuo adhærere vxori, 32. q. 2. ſolet. ibi, & poteſt quidem 5. de cond. appoſi. c. 1. & eligendo alterum de contrariis; alteri renunciauit. 5. eo. lib. de poſtu. prælat. vnico. in 6. de elect. vt quis duas. ad hoc 5. eo. c. vbi dicitur cæteris, &c.

h ¶ *Contilium*] 5. de for. compet. c. 1. quod habetur pro palea. 9 q. 1. c. 2. Ioan. And.

i ¶ *Clericus.*] cuiuſcunque ordinis 5. 5. de iud. cum non ab homine & pater in cap. de quo hic mentio 5. de for. comp. c. nullus. Archidiac. onus.

¶ *Gloſ. ſeq. non opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam ob. & triplic ter ſolui.*

k ¶ *Declarans.*] Ex hoc & ſuperioribus no. approbatam opin. Ioan. no. 23. diſt. clerici. & reprobatam opi. Bar. Brix. ibi no. qui dicebat, quòd clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantuncunque in habitu & tonſura incederet: quomodo ergo reſpondebitur ad decr. 5. c. Ioannes? Triplex eſt ſolutio: Prima eſt, quòd ex ſola delatione tonſuræ ſiue habitu [ſupple, & econuerſo] non ſequitur priuilegium. Vel ibi cum vidua vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerit. Vel quia hoc eſt diminare, dic tertio & verius, quòd de alio priuilegio loquitur, & ſic concordat, vt 5. eo. §. cæteris autem,

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionem gloſ. iſta in princ. dixit approbatam) intellexiſſet quòd gauderet omnibus priuilegiis, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. cæteris. Tripliciter ergo opin. in hoc not. & media hic approbatur, quòd in omnibus gaudeat incedens vt clericus: & hoc placuit Gul. in Spec. eo. tit. poſt princ. Secunda, quòd in nullo. Tertia, quòd in quibuſdam. Ioan. And.

l ¶ *Coniugates.*] deferentes tonſuram vel habitum, vt infra dicitur.

m ¶ *Denegatur.*] 5. de reg. iur. cum quid. vnà cum ſuis concord. ibi vide de hoc Ioan. And.

n ¶ *In cæteris.*] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de epiſc. & cler. l. 2. 5. de vit. & hone. cler. cap vlt. Ioan. And.

o ¶ *In præmiſſis.*] priuilegio ſcilicet canonis, Innocentij, & priuilegio concilij Pariſien. Ioan. And.

p ¶ *Clericali.*] & ſic inter intelligatur decret. 5. eo. Ioannes.

CAP. I.

Lerici[a] †, qui cũ vnicis[b] & virginibus[c] contraxerunt[d], ſi tonſuram & veſtes[e] deferãt clericales, priuilegiũ tẽnebãt † canonis[f] † ab Innocentio Papa iij. prædeceſſore noſtro editi in fauorem totius ordinis clericalis[g]. ¶ Et cum (iuxta Pariſienſe concilium[h]) nullus clericus[i] diſtringi, aut condemnari debeat à iudice ſeculari: Præſenti declaramus[k] edicto, huiuſmodi clericos coniugatos[l] pro cõmiſſis ab eis exceſſibus vel delictis, trahi non poſſe criminaliter aut ciuiliter ad iudicium ſeculare: nec ab ipſis ſecularib. iudicib. eos debere perſonaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eiſdẽ iudicibus, quòd per aliam denegatur[m]) vllatenus cõdemnari. ¶ In cæteris[n] autẽ, vel niſi (vt præmittitur) tonſuram, vel † veſtes deferãt clericales: etiam in præmiſſis[o] eos gaudere nolumus priuilegio clericali[p].

†Vide cõci. Trid. ſeſſ. 23. de refor. c. 6.

†al. retinet. †Vide Ale. cõſi. 8. vol. 1. & Rot. deci. 201. in nouis.

1 Et bĩ gl. 5. debitum. de biga & Sicibi. & in c. ſane. 1. de cle. coniu. vide Thol. deciſ. q. 119. Fonc. †Aliàs, &.

†Et ibi plenius ſcripſi ſuper vlt. gl. rones, quas inducit Hoſti. 10. And.

2 Et bĩ gl. 5. debitum. de biga & Sicibi. & in c. ſane. 1. de cle. coniu. vide Thol. deciſ. q. 119. Fonc. †Aliàs, &.

3 Etiam quis credebat vir ginis vt no. 3. c. 1. tia. ne mo. Io. And.

4 Et facto renũciat quis iuri ſuo. de iis quæ ſi. à ma. part. ca. ex ore. C de in. do. im. l. 2.

5 Etiã primę tonſuræ aut ſeruitio eccleſiæ deputati. c. 2. 11. q. de Anc. For.

DE CLERICIS NON RESIDENTI BVS
in ecclesia, vel præbenda.

¶ *Dictum fuit* 3. *de clericis & coronat: verum quia clericis dantur stipendia, ut melius vacent diuinis: quæ stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, utrum clerici teneantur residere in suis beneficijs: ideo ad nos infrascriptus ponit rescriptum de clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.*

TITVLVS III.

De clericis † non residentibus in ecclesia vel præbenda.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Distributiones quotidianas solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Ioan. And.

† Vide cōcil. Trid. sess. 6. de reform. c. 1. & sess. 21. c. 3. & sess. 24. ca. 12.

CAP. VNICVM.

COnsuetudinem [a], quæ in quibusdã partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarũ, distributiones [b] † quotidianas (quæ aliàs manualia [c] beneficia seu victualia [d] nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes [e], licet diuinis officiis non intersint, ex integro percipiunt †, ac si continue ipsis ecclesiis in eisdem officiis deseruirent, penitus improbaptes [f]: Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscũque rebus cõsistant, canonicis ac aliis beneficiatis & clericis ecclesiarũ ipsarum [g], qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis ad fuerint [h], tribuantur iuxta ecclesiæ cuiusliber ordinationem i rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. ¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam exceperit (exceptis illis, quos infirmitas [k] † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas [l] excusaret) rerum sic receptarum dominium nõ acquirat, nec faciat eas suas [m], imo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem recepit [n], tenore reciperet. Sed si diceretur in gratia quòd reciperet ac si præsens esset, & diuinis officiis interesset, tunc secus ratione prædicta. Sit igitur impetrans in hoc cautus, vt secundum hãc formam impetret, si potest.

ADDITIO. Non tñ memini vidisse talem formam ab Apostolica sede manasse: si tamen daretur, tũc haberem [o] quartum casum excepti, scilicet qñ per apostolicũ priuilegium illa perciperet. Exigens tamẽ in seruitio Papæ illas nõ percipit, vt not. 3. e. cum dilectus fructus tamẽ præbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur esse in seruitio Papæ, & quid de illo qui residet cũ Cardinali, dixi post Host. super ver. circa nos. & super gloss. vlt. quod hic ponit Arc. Ioan. Auer.

† Alias, participant.

† Vide Dec. cõst. 180. vbi late de his quoordinatis distributionibus.

a ¶ *Consuetudinem.*] distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersariis defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decreta. 3. de præb. licet.

b ¶ *Distributiones.*] 3. de præben. licet.

c ¶ *Manualia.*] vt 3. de verb. signific. olim.

d ¶ *Victualia.*] 3. eod. de cæteris.

e ¶ *Præsentes.*] Quid enim prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adiunt propter quæ sunt beneficia constituta.

f ¶ *Improbantes.*] Licet igitur de consuetudine corpus præbendæ deberi possit absentibus, qui diuinis non interiunt. 1 Hoc non adoerunt hic, nisi, vt hic. 3. e. cũ dilectus in gl. 2. nec Host. in e. ad liberandã de iudæo. And.

g ¶ *Ecclesiarum ipsarum.*] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ *Adfuerint.*] Nota q̃ si quis impetrat q̃ in absentia percipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispensatio hæc faciet cum illis 1. sed si præsens esset, & officiis non interesset, has distributiones non perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore reciperet. Sed si diceretur in gratia quòd reciperet ac si præsens esset, & diuinis officiis interesset, tunc secus ratione prædicta. Sit igitur impetrans in hoc cautus, vt secundum hãc formam impetret, si potest.

i ¶ *Ordinationem.*] vt puta, quòd tantum detur ei qui interierit in Missa, & tantum ei qui interierit in matutino. & sic de singuli horis.

ADDITIO. vide quòd not. in clem. vt lis qui de ætat. & qual. in gl. nota pro consuetudine. & in clem. 1. de relig. in fi. Ioan. And.

k ¶ *Infirmitas.*] quæ à celebratione diuinorum excusat, vt 3. de præben. fignificatum. alias clerici ad omnes tenentur. quod dic, vt 3. de celebr. Miss. cap. 1.

† Not. hic Dem. & Ph. quod infirmitas nõ priuat stipẽdio debito, sic fames, imulus ægrotus habebit. Idem. alle. g. in l. arbor. §. de illo. ff. vs. Bar. in l. cũ de. §. fin. ante. ff. solma. vide decis. Thol. q. 359. Four.

l ¶ *Vtilitas.*] hæc duo solẽt dispensatione inducere. 3. de præb. exposuisti. Et figuratur huic contra. 3. go. lib. de elect. cum non deceat, vbi illi qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones non percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi, tã si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alij dicunt hoc loqui in præbendis, illud in absentibus: vt præsentes qui prosequũtur vtilitatem ecclesiæ, distributionis percipiant, absentes, non vt ibi. Primum credo. ADDITIO. Arch. dicit hanc loqui in ecclesiis, in quibus est consuetudo, q̃ absentes ista percipiant, quæ toleratur in casibus hic expressis: contrarium in ecclesiis in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente à diuinis, potest cõuenire litteræ, aliàs non. Ioan. And.

m ¶ *Suas.*] de his ergo non potest fieri eleemolyna. quod dic, vt no. 14. q. 5. in fum. & 3. de dec. ex transmissa. Quid si illi quorum lucro prædicta cedebant remittant, nunquid est canonicus absolutus? Satis videtur, quòd sic. Inst. de re. di. §. per traditionem. cum hic non sit additum remissionem non prodesse, 3. eo. lib. de resc. Itarutum. §. antep. & 3. de cens. exigit. in fi.

ADDITIO. Archid. dicit, q̃ forte cõtrarium est verum: ex quo non potest illas recipere, vt hic, nullo modo suæ fieri poterunt, quin ad restitutionem teneatur, cum illas recipiat contra mentem, & prohibitionem huius constitutionis.

n ¶ *Receperit.*] dicunt quidam etiam in præteritum: vt sic constitutio ista præterita comprehendat, maxime cum videatur in antiquum. 3. de præb. licet. Sed contrarium credo. [Idem Arch.] Item ex eo quòd 3. dicit, statuimus, tum ex eo quod dicit hic, contra huiusmodi nostram cõstitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionẽ recepit, contra hanc constitutionem non recepit, q̃ pœna legis ex tempore legis 32. q. 4. dicit Sara. Præterea licet statutum esset has distributiones solum iis qui diuinis intersunt officiis dari: non tamen erat expressè statutũ, consuetudinem contrariam non valere. Item nec pœna addita, quod facit constitutio hæc. Sed quid dices de ecclesiis, qui non habent aliquo modo distinctas præbendas, sed tenuis singulis diebus dãtur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot mensuræ vini, & sic de singulis? Credo quòd de illis non loquatur decret.

decret. cum illæ potius sint præbendæ, quàm distributiones, aliàs esset canonia sine præbenda in talibus ecclesiis: quòd esse non debet 1. 2. q. 3. si quis obiecerit. ℣. de præb. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decr. ℣. de ver. si. olim. certum enim est, quòd quotidianæ distributiones non dantur absentibus, etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decret. licet. & tamen in talibus ecclesiis dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prædicta decret. olim. qui verus est decr. intel lect*, aliàs nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in præd. decre. licet. de præben. plus dico q̃ in ecclesiis in quibus sunt distinctæ præbendæ, & postea est mensa communis grossa & postea distributiones, solum in his distributionibus, & non in illa mensa grossa locum habeat hæc decret. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianę. & ℣. dum dixit, quæ tantum residentib*, &c. [Hoc ergo tenendum q̃ priuilegiati sup percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononiæ, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residentes) totum illud percipient, q̃ perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod no. ℣. in gl. no. quòd.] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia, qui vadit ad talem horam tàrum habebit, &c. vadit canonicus ad horam principaliter pro denario 2 nunquid simoniam committit? Videtur q̃ sic, arg. de sim. suam nobis, & c sicut pro certo. Contra ℣. de præb. significatum. Solvit secundum Host. qui hoc no. ℣. de verb. sign. olim. q̃ talia nõ committunt veram simoniã: cum nulla expressa pactio intercedat peccant tamẽ grauiter & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. ℣. de simon. tua nos. & cap. vlt.

1 Vnde dicit Arch. secundum Bonagui. cartã tenere, q̃ literæ impetratæ super habendis distributionib nõ extẽdantur ad illas. l. A.

¶ In versione ibi cod. constanter legitur, Clemes quartus.

† al. per quæ

2 De hac q. vide B. Tho. quod libeto 8. q. 6. Decia. in 1. ex parte. 3. de offic. del. & Sum. mistas verb. simonia.

a ¶ *Idem.*] scilicet quòd hi, qui non intersunt, nil habent, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Cõmentario do. Helia.

¶ *Dictum fuit ℣. de clericis, & eorum vita: nocum quia præbendæ & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi præbendis & dignitatibus, ideo annectitur titul. de præbend. & dignitatibus.*

TITVLVS IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus †.

¶ *Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioan. Andr.*

CAP. I.

SVscepti regiminis b nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorũ in illis præcipue, per † quas animarum c saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione d solicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt diœcesani locorum ad præsentationem religiosorum e nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum f, vnde iura episcopalia possint soluere g, & congruã sustẽtationem habere. ¶ Verum (sicut nobis querela multorum frequẽs insinuat) religiosi exempti h de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari i, & episcopalia iura persoluere, tarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat, verum notarius commiserit crimen falsi? Videtur quòd sic, quia si verbum, admittere; non sit idem quòd recipere, talis est falsarius. si autem admittere sit idem quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quòd instituere. Dicendum quòd aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit episcopus, soli operabatur approbationem personæ præsentatæ, non autẽ institutionem; & ideo instrumentum illud est falsum. Nota principalem effectum huius cap. q̃ diœcesanus non tenetur aliquem instituere, immo, nec admittere ad præsentationem religiosorum, nisi prius fuerit assignata certa portio personæ præsentatę, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen cõmuniter religiosi sustinent onera, & assignant præsentato certam portionem pro victu & vestitu. clem. 1. ℣. de iu. patro. in cler. Nota quòd episcopus nõ tenet recipere præsentatum, nisi prius facta assignatione congruæ portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicendum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruam portionem, vt d. clem. 1. etiã si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesiæ quãdoque conferitur non idoneo. facit cap. extirpandæ. ℣. eod. cum simil. Nota finaliter casum in quo exempti subijciuntur ordinariis, alios casus vide enumeratos per glos. in clem. 1. de pœnis.

¶ *Primæ gl. of. sinuat & diuidit.*

b ¶ *Suscepti regiminis.*] Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo. Et diuide in quatuor partes: in prima arrogat; in secunda antequam constitutionem recitatim tertia ipsius transgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

c ¶ *Animarum.*] ℣. eo. lib. de consti. c. 1. ℣. de sepult. c. 1.

d ¶ *Innouatione.*] nunc antiquorum declaratione. ℣. in prooe. huius libri ad finem exordij.

e ¶ *Religiosorum.*] de monachis statutum fuerat. ℣. eo. de monachis. de aliis religiosis eadem ratione idem dicemus, per decr. ℣. eo. auaritiæ. & cap. in Lateranen.

f ¶ *Assignatum.*] quod per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Arch. supra eod. auaritiæ. & habent circa hæc prouidere diœcesani etiam quo ad exemptos, vt in cle. de sup. neg. prælatis quia regulares.

g ¶ *Soluere.*] hospitalitatem tenere. vt in præd. decr. de monachis. & dic, vt ibi. & 21. q. 1. c. 1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.

h ¶ *Exempti.*] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exempta. 3 aliàs non intromitteret se episcopus. supra de priuileg. quoniam. & de supra. neg. præl. sicut. hodie secus: vt in clem. eod. tit. quia regulares.

3 Idd. Io. Mo. & Arc.

¶ *Glos. seq. exponit. ponit opin. & declarationes iuris noui.*

i ¶ *Sustentari.*] forte dimittebant quartam quartæ, id est, sextam decimam decimarum. ℣. eod. tit. extirpandæ. in princ. solebant quòd eis generarentur podagræ. de consecrat. dist. 5. legimus quoddam. Notauerunt autem Tan. & Gosfr. & Ber. ℣. eod. de monachis. quòd si monachi hanc portionem assignare nollent, elapsis sex mensibus episcopus ordinaret ecclesiam. allegdecret. de sup. neg. præl. in antiq. sicut. Idem notauerunt Inno. & Host. Sed Arch. hic reprehendit: dicens quòd decr. sicut. loquitur de defectu personæ præsentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quòd hoc casu episcopus non ordina

grauabit, sed coget illos ad portionem assignandam. Dic vt J. dicam in additione. Hodie dicerem standum ad hanc assignationem faciendam statuet eis terminum, infra quem si non fiat, præsentatum admittere: & postea faciet hanc assignationem in qua taxam in pluri vel minori non debet excedere. quod dic vt in cle. de iur. pat. vt constituto.

a ¶ *Onera*] hospitij receptionis nuntiorum Apostol. sedis, & simil.

b ¶ *Animarum.*] quarum regimen est ars artium. s. de ætat. & qual. cum sit in ant. est enim anima pretiosior corpore. 12. quæst. 1. præcipimus. Ioan. Andr.

c ¶ *Alios.*] clericos intelligo: quia laici nihil percipiunt. s. in ant. de iur. patr. præterea. & sic etiã intelligitur. s. eo. tit. extirpandæ in prin. ADDITIO. Intelige clericos patronos: scilicet de quib, hic loquitur secundum Arch. per decr. statim alleg. hic aũt intelligit de habentibus ius instituendi. sed saluã pace non adaptat litteræ, nisi dicatur per eos fieri præsentatio solũ ad cura populi de tam instituto per ipsos ad regimen Ecclesiæ: vt scripsi de præbend. de monachis. super fi. gl. Io. And. d ¶ *Consuetudine.*] cum enim animabus sit periculosa, vt s. probarum est, ergo extirpanda. s. eo. tit. extirpandæ de consuet. in ant. c. vlt. & de hoc ibi plene. Io. And.

x Not. Dom. lectio a Ilius nõ includit dicer fa. vide Fel. in c. fedes. de rescr. in ant. Pont.

† Alios casus quib. exẽpti subsunt ordinariis. vide. J. eo. c. 2. de pœ. & re. P. gl. ubi Ph.

ac alia incumbentia eis onera a supportare: propter quod sæpe contingit, quòd non inueniuntur personæ idoneæ, quæ huiusmodi ecclesias velint recipere: sicque frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum b.

¶ Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhiberi: Præsenti decreto statuimus & mandamus, constitutionem huiusmodi quo ad omnes patronos † ecclesiarum religiosos tam exemptos, quàm non exemptos, & alios c inuiolabiliter obseruari, consuetudine d contraria non obstante.

¶ Idem.

¶ Beneficia vacantia in curia allius quàm Papæ conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio. Ioan. Andr.

CAP. II.

Licet ecclesiarum e, personatuum, dignatum f, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanũ noscatur Pont. ficem pertinere g, ita quòd nõ solum ipsa cum vacant potest de iure conferre, verum † etiam ius in ipsis tribuere vacaturis h: collationé tamen ecclesiarum, personatuũ, dignitatũ & beneficiorum apud sedem i Apostolicã vacantiũ, specialius cæteris antiqua consuetudo k † Romanus Pontificibus reseruauit. ¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadẽ auctoritate statuimus l, vt ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem m ipsam deinceps vacare n contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorum electio, prouiso seu collatio o ad eum pertineat, siue litteras super aliquorũ prouisione generales vel etiam speciales sub quacunq; forma † verborũ receperit, (nisi ei sit super conferẽdis eisdem in curia Romana vacantibus specialis nisi Papa, post mensem vero alij concurrunt cum Papa, & est locus præuentioni. Nota quòd ille mensis currit à die vacationis, nec computatur dies vacationis: & ideo illud non statuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc non curret mensis ille nisi à die notitiæ, sed statuitur illud tempus in fauorem ecclesiarum, ne[l] diu maneant sine præsidio: ideo currit ille mensis, a die vacationis, vt dictum est: secus in aliis temporibus relictis cæteris prælatis in odiũ negligentiæ eorũ: quia illud tempus currit à die notitiæ ipsorum.

¶ *Prima gl. summat.*

e ¶ *Licet Ecclesiarũ.*] Beneficia vacantia in curia alius quam Papa conferre non potest: quòd si fecerit, irrita & collatio. ¶ *Gloss. seq. quære & solue.*

f ¶ *Dignitatũ.*] quid de episcopatib, num quid comprehenditur hac constitutione? Cleri. Py. J. cap. proxt. tenuit quod sic propter verbum, ecclesias, quod hic ponitur quod cathedrales comprehendit. s. de ver. si. cum clerici. Io. An.] Satis videtur quòd non: quia ea quæ specialia nota sunt digna, nisi specialiter nominentur, neglecta intelliguntur. ff. de in integrum apud. §. hoc edictum. J. eod. tit. quamuis. J. de sent. exc. quia periculosum. cum si. & facit

† Etiam ius ad ea tribuere vacatura.

† Quæ facit ne Papa non ceat ordinari præsectio, vnde infert Dom. & Pe. de An. ẽ consuetudinem fortificare ius cõmunem & hæc fortificatio sumit sibi nomẽ à consuetudine, nõ à iure eõ, per l. iure ciuile. ff. de iust. & in. & hic. Font.

† Procedit ẽ si habeantur clausulæ, nõ obstãte, q̃ oportuit expr̃ s̃ mẽtione de verbo ad verbũ fieri literalis Apostol cis Pe. de Ane. Dom & Philip. Font.

a Facit cle. ẽ ren. c vno & dicit Gar. J. c. g. hoc q̃ bari per lrã ibi, cõferre valeãt de episcopatib. enim nõ sic loquerentur, & dicit Nic. iter prætus est in ecclesia Bracharen. Io. An.

1 Idẽ Io. Mo. dicit tñ Ar. q̃ Papa illa reseruare potuisset, si vo luisset. I. A.

I. Dicit clericus quòd iecido anno Pontificatus Clementis emanauit hoc cap. & simul cum hac decret. legere soleo decret. sequentem, & decret. b *Apostolica* quæ hanc restringunt, & decret. præsenti quæ hanc exponit, vt patet in gl. Ioan And. Facit tria: Primo recitat antiquam consuetudinem. Secundo, ibi, *Nos itaque*, illam approbat & inhibet. Tertio, ibi, *Nos eam* decernit. Ioan. And.

CASVS. Titius tenens beneficiũ canonice, quod spectat ad collationem episcopi Pictauen. mortuus est in curia Romana: episcopus Pictauen. ad quem spectabat collatio huius beneficij, sciens illam vacationem, quia forte erat in curia, verum poterit conferre illud beneficium ac si vacasset extra curiam? Respon. quod non: & dicit quòd licet prouiso quorumcunque beneficiorum spectet ad Papam: specialius tamen antiqua consuetudo voluit ad ipsum spectare collationem beneficiorum vacantium in curia: quam cõsuetudinem approbat hic Papa, & constituit vt nullus talia beneficia vacantia in curia audeat conferre. Et illud verum dummodo Papa conferat infra mensem: quo elapso poterunt episcopi ad quos spectat electio, conferre per se vel per vicarios suos generales in spiritualib. & temporalibus in sua diœcesi dimissos. Tamen si Papa immemor illud beneficium vacans, etiam elapso mense poterit conferre: si non fuerit facta collatio per episcopum, vel suum vicarium dimissum in partibus. Hoc dicit præsens c. Nota primo, quòd Papa habet plenam dispositionem beneficiorum in quacunque parte orbis sitorum: nam ipse fuit vocatus in plenitudinem potestatis, vt ipse concurrat cum omnibus aliis prælatis: ideo inter ipsos est locus præuentioni. Nota quòd beneficia vacantia in curia sunt reseruata dispositioni Papæ. Nota vlterius quòd ius commune potest disponere illud quod antea disponebat consuetudo, & sic de consuetudine fit ius commune: vnde Papa ponderat hic consuetudinem ad se excusandum: videlicet ne videretur ordinariis collatoribus, quòd esset causa auferendi ab eis collationem istorum beneficiorum: tamen cessante consuetudine istud idem potuisset ordinare. Nota ẽtiam in quo beneficium debet conferri per Papam infra mensem, aliàs perdit qualitatẽ collationis: Nã ante nullus alius poterit conferre

s. de proc. c. vlc. & quod ibi dixi s. de fil. presb. c. 1. Est enim non dignitas, sed dignitatum culmen. s. eod. venerabilis. & c. cum olim. & hoc seruat curia 2. quæ reseruationes in his cum vacant facere consueuit quod etiam interdum in abbatiis facit, vt sic per illam comprehendantur solum prouisa per concilium Lateranen. nõ per generale. s. de elect. ne pro defectu. ad hoc s. de concess. præb. dilectus.

ADDITIO. No. Io. No. J. de hær. inquisitores. quòd declarari vidit appellatione dignitatis abbatia non contineri. facit 16. q 7. si quis deinceps. Et secundum hoc dicit Arc. idem de prioratibus per quos principaliter regnatur monasteria: sicut sunt prioratus de Bosco, & sancti Ioannis in monte. in quibus eadem est ratio, nec per variationem nominis ius immutatur: sed quantum percipio curia hoc non reuepit. Ioan. And.

g ¶ *Pertinere.*] 32. dist. omnes. & vide quod dixi s. eod. lib. de elect. quamquam. Ioan. And.

h ¶ *Vacaturis.*] quod alius non potest. vt s. de concess. præb. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt s. eo. tit. dilectus filius T.

i ¶ *Apud sedem.*] quæ dicantur apud sedem ipsam vacare, dicetur J. eod. præsenti.

k ¶ *Consuetudo.*] patet ex facto. s. de acc. accedens.

l ¶ *Statuimus.*] fit ergo de speciali consuetudine ius commune. ita s. de clan. despon. cũ inhibitio. & est ff. de fideiuss. quod quibusdã de priuil. quòd nonnullis. Allegatur tamen Romanæ ecclesiæ consuetudo pro iure in ant. s. de constit. ex litteris.

m ¶ *Sedem ipsam.*] non vacantem, aliàs parochiales ecclesiæ conferuntur per illos ad quos collatio pertinet: quod dic vt J. eo. si Apostolica.

n ¶ *Vacare.*] an beneficium dicatur in curia vacare cum duo bus. ibi super eo sibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clem. vt lit. pen. si duobus.

¶ *Gl. sequentis dat quia de præsentatione.*

o ¶ *Collatio.*] Inhibit de præsentatione: vnde sæpius reperitur receptum in curia 3 Papam posse non conferre beneficia, quæ pertinent ad præsentationem laicorum. Sed eadem ratione non conferret quæ pertinent ad præsentationem ecclesiarum, vel monasteriorum, vel monachorum. s. cap. proxi. pro hac parte facit J. eod. cum in illis. §. cum autem. ad hoc s. de iu-

de iu.pat.cum dilectus. Sed per litteram quæ supra dicit, quacunq; auctoritate:& per id quod dicit,prouiso.[Et quia præsentatio Patroni clerici habet vim electionis,vt no.Inn. de iu.patronat. cum autem.secundum Archidiacon.] satis videntur comprehendi prædicta.

ADDITIO. Cõprehenduntur etiã illa quæ posset laici conferre ex priuilegio Papali:secundum Arch.

a ¶ *Expressa.*] Nota vnum casum,in quo vacat præbenda in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacatura, non consequitur illam. alium habes j.de rerum perm.c.vnico.

ADDITIO.Adde qđ no.j. e. quia sæpe.in vlt.gl.io.And.

b ¶ *Conferre.*] infra mensem à die vacationis numerãdum: qa post illũ possunt ea conferre, quod dic vt j.c.prox.

Tantum.] Ponit constitutionem Clementis,cuius moderationem subdit ibi, *vt j.* quã postea restringit ibi, *Tantummodo.* Dominicus.

CASVS.Pro intellectu huius c.presupponẽdũ est illud quod habetur c.præcedenti, videlicet, quòd ecclesiæ, dignitates, personatus,& beneficia quando vacant in curia,conferri non possunt per alium, quàm per Romanum Pontificem.Hoc præmisso dicit c.præsens,quòd si Romanus Pontifex beneficia in curia vacantia infra mensem à tempore vacationis numerandum,non conferat, illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio spectat,mense elapso illa conferre poterunt ßtanto Clementis j.c. immediate proximo nõ obstante,dummodo ipsi collatores per seipsos illorum collationem faciant.Sed quid si ip si à suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferet? Respondetur,quòd eorum vicarij generales qui erunt in ipsis diœcesibus collationem facere poterunt dummodo habeant speciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, quòd appellatione Romanæ curiæ venit sedes Apostolica: hic enim dicit,in curia Romana.& j.c.prox.dixerat,apud sedẽ Apostolicam.Nota secundo,quòd ista decret.modificat c.præcedens. Sed quæstio est an habeat locum in beneficiis electiuis? Vt q nõ:ga tex.dicit collatio: sed collatio & electio diuersa sunt, vt c.cum in illis.j.e.appellatione igitur vnius alterum non cõprehenditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet contrarium, quia istud c.venit ad limitationem præcedentis:ergo debet habere locum in illis,in quibus.j. proximum. Sed præcedens c.habet locum in electiuis,vt patuit ibi,electio,prouiso,seu collatio, igitur istud in illis locum habere debet.Nota finaliter effectum huius c.quòd nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in curia vacaturo ordinarius poterit conferre. & ex hoc elice quartor specialia,quæ hic ponit gl.est ergo expressum,&c.

¶ *Prima gl.o summat.*

c ¶ *Si statutum.*] Si Papa beneficia vacãtia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat poterunt illa conferre.

d ¶ *Statutum felicis.*] supra c.proximo.

e ¶ *In curia.*] & sic idem est dicere in curia,quod apud sedem Apostolicam,vt j.c.prox.& quando ibi vacare dicantur,videbis.j.c. præsenti.

f ¶ *Moderandum.*] hoc arctationem respicit,non augmentum. j.de verb.sig.c.vlt.

ADDITIO.Interdum ponitur pro gubernatione:vt ibi dixi super gl.pen.Ioan.And.

g ¶ *Mensem.*] De huiusmodi computatione dicitur j.e. lib. de elect.quàm sit.

¶ *Glo.seq.allg.contrarium & ep.ad illud ponit opin.contrariam, quã approbat:& respondet ad contrarium:secundo tractat an tempus currat sede notanter vacante: tertio notat quatuor specialia.*

h ¶ *Numerandum.*] est ergo expressum istud tempus non à tempore scientiæ,sed vacationis currere,licet videatur cõtra. j.de concess.præb.quia diuersitatem.ad ſi.j.de supp.neg. præl. licet.is enim qui nescit potestatem experiendi non habet.x. q. 6.biduum.ff.de cal.l.annus.& hoc tenuit hic Gul. Sed contrarium credo secundum ; Gar.quia hoc statutum fuit in fauorem ecclesiarum,ne contingeret beneficia diu vacare,non autem in odium summi Pontificis negligentis : quia tũc non nisi à re scientiæ cessat præceptio, vt in contrariis. Item per hanc reditur ad ius cõe: extendenda est igitur,vt de facili ad statum naturã redeat. 35. quæst. ab exordio. ff.de pactis. si vnus. præterim, vbi statues cõtra se statuit.alias enim quare non sic expressisset à principio scientiæ.de decim. ad audientiã. ad hoc j.de reg.iu.contra eũ qui. Vnũ scias,licet istud tempus currat ignoranti,non tñ sedi vacanti ; quod satis probatur.j.e.si Apostolica. si enim ibi specialis est casus ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressisse illud nõ. Et sic nos. specialia in hoc casu: Primũ, q cum in aliis detur maius tps de conc. præb, c.a. hic datur solũ mensis. Secundum, q istud tẽpus curtz ignoranti. Tertium q nõ fit computatio de momẽto ad momentum,sed dies vacationis nõ cõputatur in mense 3. vt hic patet,dum dicit, à die,&c.& si ſ. de except.pla.de resti.pol. frequen. Et cle. sicut appellatione.de ap.& vnde quod dixi j.e.lib.de elect.prouida. in gl.pe Quartum q cũ alias cõiter præs deferatur ad superiorem,nic tenet ad inferiorẽ& hoc facit impossibilitas casus.ad hoc j.de elect.licet.in ſi.& j.e.lib.& eo. ti.indemnitatio. in ſi. ADDITIO.Tenuit Gul.ips istud de quo mẽtio in prin.huius gl.ut rete a tempore scientiæ.qui etiam dicebat,q nouo Papæ currebat a tempore electionis vel immunitatis : non à tempore coronationis,cum ex electione competat illi plena iurisdictio.ſ.de cle. ti.licet.& de facto patet, q ante coronationem beneficia confert,& quandoque si non vult cõferre, reseruat. Et quomodo sciuit ante coronationem, & qualem bullam det, no.in fi.huius libri super data.Ioan.And.

¶ *Glo.seq. dicit quid dicit causam constitutioni,secunda querit , & soluit.*

i ¶ *Per ipsos.*] habebant ẽpi ante constitutionem Clementis procuratores in curia:qui statim cum vacabat beneficia, conferebant illa, & sic præueniebant Papam : vñ motus Clemens promulgauit cõstitutionem. j. c.prox demum Gregorius quia multum præiudicialis erat constitutio illa 4, in concilio Lugdunen.moderatus est eam-Sed nc adhuc exerceret illas malitias , scilicet quòd haberent procuratores in curia, qui statim mense elapso illa conferrent,id circo hoc addidit Papa enim etiam post mensem posset conferre si vellet , dummodo prænuntius non esset ſ. j.c.prox.in prin. Sed littera ista dicit , per seipsos. Numquid si præsentes sunt per alios conferre poterunt? Dic quòd per alios conferre non poterunt, nisi in casu qui sequitur: potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere:& legem quam voluit 6. 18. q.2. Eleutherius.ff. de pact.in traditionibus.de cond.ap.verum.

ADDITIO.Inquantũ hæc gl.dicit q ẽt præsentes per alios cõferre non poterunt tria specialia no.secundũ Gar.& Arch.ſ. q possum per me,quod nõ possum per alium. Item q possum per alium,quod non per me,cum horum contrarium sit regulare. j.de reg.iu.potest.vbi de hoc.Item quòd potestas conferendi redit non libera,sed onerata,vt hic patet.Ioan.And.

¶ *Glo.seq.ponit opinionem quam reprobat.*

k ¶ *In remotis.*] sic j.e.lib.de temp.or.cum nullus. §. episcopo. Et dixerant quidam per hanc litteram, q quis extra suam diœcesim existens beneficia conferre non poterat.sed hoc est falsum 7, licet in hoc casu posset concedi : & probatur hoc olim.j.de concess.præb.post electionem.in parte decisa. & hoc. no.Ioan.& Ber.j.in ant.de off.leg.c.nonn.

¶ *Glo.seq.ponit duas lecturas,& primam approbat.*

l ¶ *Jd canonice.*] dicebant olim quidam,id,scilicet vicarius non eo ipso quòd vicarius generalis erat,beneficia conferre poterat. sed hoc est falsum, vt j.eo.lib.de off.vic. cum in generali. In talium ergo collatione per ordinarium faciendã,requiritur quòd mensis elapsus sit; quòd per seipsos conferant, si præsentes sunt: vel quòd per generales vicarios non speciales, & quòd

& expressa [a] ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre [b] alicui,seu aliquibus non præsumat. ¶ Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ Si Papa beneficia vacantia in curia nõ conferat infra mensem à die vacationis , illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illi conferre.Ioan.And.

CAP. III.

STatutum [c] †felicis [d] recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri de dignitatibus,& beneficiis in curia [e] Romana vacantibus nequaquam per alium,quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum [f]. ¶ Vt ij,ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio †(statuto non obstante prædicto) demum post mensem [g] à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum [h], ea conferre valeant tantummodo per seipsos [i], vel (ipsis agentibus in remotis [k]) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice [l] fit commissum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ In beneficiis,uel dignitatibus ad beneficia per præsentem ſyno ad eccl.am summam pensio non debentibus.Per ecclesias intitatus uel diœcesis non comprehenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouincie metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur.Ioan.And.

† Vide extra tag.Bonifacij viij.inci.Pie sollicitudinis, habemus inter communes tit. de præb.& dig.

1 Idẽ Pet. de Ane. Dom. Gl.Foan.

† Largecipiunt.Doct. hic habet enim locũ in omni casu quo præcedens.facit §. fi.in auth.de fil. ante do. instr.Font.

2 Placet Do. Foan.

3 Idẽ dicit Pe. de Ane, Do.Ioãnes ferãbetes de ista pr,positione.à Foan.

4 Quod patuit ex dictis vacatiõe ecclesiæ Ro.post obitũ Cle.iij.secundũ Gul. 5 Placet Phi. & Domi. in reseruatis, & quibusdam aliis ordinarius non dispouit glo. in cle. ſ. de bened.eficio.de præb. Foan. 6 Sequitur Dom. Foan.

7 Idem Gul. & Gar.

Vicarius ipsi scopi an & qñ possit ea conferre beneficia vacantia in curia Romana.

& quòd habeant ſpeciale mandatum beneficia conferendi, & ſic expone, ſc. ſcilicet beneficia conferre.

ADDITIO. Arc. (cuius dictum vt curius conſulo ante factũ, poſt factum ſto gl.) exponit, id eſt collatio beneficiorum ſic in curia vacantium. Adde quintum, quòd infra diœceſim conferant. Ioan. And.

CAP. IIII.

† Vide Old. conſ. 68.

Quamuis.] Primo ponit regulam, ſecundo inſtantiam, ibi, *Et ideo* Tertia, ibi, *Quamquam*. decidit, ecundum dicta inſtantiam, & quos casus ſuſcipit. Quarta ibi *Secus*. contra inſtantiam alium caſum ſuſcipit. ecundum Io. Mo Io. An.

CASVS. Papa voluit mihi facere gratiam & mandauit epiſcopo Pictauen. vt pro iuſtitia & opere meæ vitæ mihi prouideret vſq; ad ſummam 50. librarum: verum virtute iſtius gratiæ poſſit aſſignare vſque ad iſtam ſummam in penſione ſuper aliquo beneficio? Reſpõdet quod non, niſi in litteris meæ gratiæ fiat expreſſa mentio de pẽſione, ſed virtute illius gratiæ ſolũ mihi fiat prouiſio vſque ad ſummam 50. librarum in beneficiis eccleſiaſticis, & non in penſione, & rationem ponit: nam litteræ iſtæ ſunt odioſæ: & ideo ſunt reſtringendæ. Secundo quid, ponamus quòd Papa mandauit ſub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbenda vacante, vel proximò vacatura in aliqua eccleſiarum ciuitatis Pictauen. vacauit aliqua præbenda in eccleſia cathedrali Pictauen. an virtute meæ gratiæ poſſim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, quòd non intendit quòd mea gratia extendatur ad eccleſiam cathedralem: licet in fauorabilibus ſub nomine eccleſiarum ciuitatis Pictauenſis contineatur cathedralis eccleſia. Sed quid ſi Papa mandauit mihi prouideri in aliqua eccleſiarũ prouinciæ Burdegalenſis: verum eccleſiæ cathedrales comprehenduntur ſub mea gratia, ideo quod poſſit mihi prouideri de beneficiis eccleſiæ cathedralis Pictauen. vel aliarũ eccleſiarum cathedralium prouinciæ Burdegalenſis? Reſpõdeo quòd ſic: Et non ſolum eccleſiæ cathedrales ſuffraganeorum cõprehenduntur ſub mea gratia, ſed etiam eccleſia metropolitana: nam videtur mihi feciſſe vberiorem & pleniorem gratiã, quam quando mandat mihi prouideri in in eccleſiis alicuius ciuitatis: & ideo appellatione eccleſiarum in hoc caſu continentur eccleſiæ cathedrales. No. primo, quòd verba inferta in diſpoſitionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus ſunt interpretanda largiſſime: ad hoc de don. cum dilecti. No. ſecundo quòd verba reſcriptorum beneficialium ſunt interpretanda ſtrictè, Dominicus.

¶ *Primo gloſſa facit ſumma, dicit unde ſumpte, & quod declaret.*

a ¶ *Quamuis.*] In beneficiis vel impetrationibus ad beneficia per prouiſionem vſque ad certam ſummam penſio non debetur, per eccleſias ciuitatis vel diœceſis non comprehenditur cathedralis, ſed per eccleſias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extranuganti [Innocentij iiij.] breui reſponſo. & c. licet in beneficiis. Et etiam nauit ad declarationem eorum, quæ not. Tan. Ber. & moderni. ſ. in ant. de æta. & qual. accepimus. in fi. de præb. pro illorum. in princ. Ber. & Compoſt. de reſcrip. c. ſanctæ crucis. in gl. quia quæſtiones. §. item quæritur. de hac forma. & §. ſeq.

ADDITIO. Et per Inn. & Hoc. ſ. de iure patr. cũ dilectus. I. A.

b ¶ *Preciſſima.*] ſ. de don. cum dilecti. in fi. ſ. de ver. ſig. olim. ff. de conſt. prin. beneficium. [vide quod plene dixi. d. c. olim. ſuper vl. gl. Arch. remittit ad no. de conſtã. & ad. quod dilectus.] Et debent eſſe menſura. ſ. de reg. iu. decret. cum ſuis concord.

c ¶ *Reſtringi.*] Sic ſ. eo. lib. de fi. preſb. c. 1. & 2.

d ¶ *Vſque ad certam.*] aliud puto cum Papa ſcribit vt prouideatur impetranti vſque ad talem ſummam: aliud dum Papa ſcribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel ſummæ quia in primo caſu poteſt prouideri de minori de nõ de maiorem ſecundo vero de maiori, ſed nõ de minori, qa forma mandati eſt ſeruanda 1. ſ. de. ti. cui de non. Et cum iſtud, vſque, ponitur in litteris, intelligo q; veniat alcenſiue: quaſi Papa ſcribendo quòd prouideatur vſque ad ſummam centum librarum, velit quòd prouideatur de ſumma à lx. vſque ad centum: ſed non vltra id ſ. eo. lib. de arbit. c. 1. cum ſuis concord.

ADDITIO. Arch. alleg. ff. de ver. ob. Io. §. ſtipulanti. & l. inter ſtipulantẽ. ff. de leg. 1. ſi ſeruus legatus. §. qui quinq;. Io. An.

¶ *Glo. ſeq. rationem reddit.*

e ¶ *In penſione.*] Papa videtur mãdaſſe ei prouideri de eo quod thedralem eccleſiam (quam propter ipſius honorem, ſub hac generalitate nolumus hoc caſu includi g) ſe mandatum huiuſmodi non extendit h. Secus † autem cum mandamus in aliqua eccleſiarum prouinciæ i prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales eccleſiæ includuntur ſub tali mandato: cum vberiorem k hoc caſu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

prouiſens ſe non poterit retinere ſicut beneficia: Quia licet ibi ſit liberalitas, non tamen eſt in collatione ſed in eo quòd magis iſti quàm illi cooperatur, qđ dic vt ſ. de præb. relatum. probatur hoc ſ. de inſti. c. vlt. ſit licet in fauorem eius hoc dictum videatur, non tamen illi fauori renunciat propter intentionem Papæ, quæ talis fuit: & propter formam mandati, quæ ſeruanda eſt ſ. eo. ti. cui de non.

† In antiquis cod. ita Sec⁹ eſt cum mãdamus.

ADDITIO. Per beneficia quis intitulatur & obligatur eccleſiæ, & tenetur ad continuam reſidentiam. ſ. de cler. non reſi. c. fi. ſed per penſionem nõ intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur. 16. q. 1. poſſeſſiones. & q. 6. illud, cum illa poſſit etiam laico concedi, vt ibi. Ioan. And.

Penſio non obligat ad reſidẽtiam.

¶ Idem.

¶ *Impetranti beneficium ſeculare prouidetur de beneficio per ſeculares clericos uſque ad præſcriptionem legitimam poſſeſſo. hoc primo. Clerico ſeculari prouentus impetranti ſimpliciter, non prouidetur de conſuetis per religioſos gubernari. hoc dicit ſecundo. Dominicus.*

f ¶ *Ab eis.*] vt 100. diſt. palliũ. de aut. vſu pal. c. 1. [vbi de hoc per Hoſt. ſ. de reſta. reg. ſiſti. ad hoc de ver. ſi. cũ tibi. imo & interdum ſolũ cathedralis comprehenditur, vt ſ. de ver. ſi. cũ clerici.

ADDITIO Quod eſt ſpeciale propter periculum, quod in minere poteſt ex periurio, vt dixi. Ioan. Aud.

¶ *Glo. ſeq. alleg. nuam concord. & ponit opi. pro ſecundo ponit opiniõ. contrariam quam ſalutt.*

g ¶ *Includi.*] Sic ſ. de ſen. exc. quia periculoſum. & hoc tenebat Cõp. in ſuprædicta gl. (Et fac. C. de aquæd. l. eos. li. 11. Io. Mo. & Arch. ibi di q; habentes aquæductum non attentent matrices fiſtulas. Sed Ber. & Tan. videbantur tenere contrarium in prædicta decr. accepimus. in ant. in gl. pe. Sed forte bonum habuerunt intellectum ſi ad caſum decr. ſe retulerunt. Sin iis qui primo erant obligati prouidere: obligauerat enim ſe epiſcopus ordines conferendo, vt ſ. e. in ant. cum ſecundum Apoſtolum. ad fi. prouidere vel in cathedrali vel alia. litteræ igitur ibi impetratæ fuerũt litteræ inſtitiæ: ſed hic de litteris gratiæ loquimur. vnde in hoc caſu per eõem formã in cathedrali vel aliis prouidere tenebitur 2. & ſic decr. illa loquatur in ſuo caſu nec ſit correcta per iſtam. ad hoc ſ. e. lib. de elect. cum expediat.

¶ *Glo. ſeq. quæri, q. pro ſolus contrarium ſecundo quærit & ſol.*

h ¶ *Non extendit.*] quid ſi mandetur ſub hac forma: nũquid in capellania vel manſionaria maioris eccleſiæ cathedralis poterit prouideri? Et vſ Papa ſolum canonicos & ipſorum excepiſſe præbendas. ad hoc ſ. in text. vbi dicit, propter ipſius honorem. ad hoc ſ. e. lib. de reſcr. ſtatutum. & ſ. de ver. ſi. cum clerici. Satis credo, cũ hæc littera ſic indiſtincte loquatur: q; in nullo beneficio cathedralis eccleſiæ poterit prouideri: non enim dicit, q; non includatur canonicatus eccleſiæ cathedralis: ſed q; non includatur eccleſia: ergo nullum ipſius eccleſiæ beneficium includetur. ad hoc optime ſ. de priuile. per exẽptionem. & ſ. 1. reſp. [Hanc opi. tenet Arch. qui refert ſic pronunciatum per archiepũm Rauen. de mandato Papæ in forma pauperum. inducit etiam ad hoc ſ. de ſen. exc. c. vlt. §. adiicimus.] Sed pone, impetraui prouideri mihi in eccleſia S. Petri Bononien. nõ eſt alia S. Petri eccleſia quam cathedralis: nunquid in ea prouidebitur mihi? Videtur propter ſtylum curiæ; gratia ſurrepticia: quia in cathedralibus eccleſiis nõ ſolet exprimi nomen ſanctæ: ſed inferioribus ſic. quòd credo, niſi aliter per litteras appareret Papam de cathedrali intellexiſſe per illud c.

i ¶ *Prouinciæ.*] & in hoc caſu loquitur decret. ſ. eo. ti. pro illorum vnde non aduertebant qui decre. iſtam allegabant, q; per litteras quibus prouideri mandabitur in aliqua eccleſia ciuitatis, poteſt prouidere in cathedrali, cum ibi archiepiſcopo de eccleſiis ſuæ prouinciæ ſcriberetur.

k ¶ *Vberiorem.*] Si ergo quæratur diuerſitatis ratio, ſufficiat iſta: licet quo ad metropolitanam eccleſia non multum efficax videatur: ſed ſufficit ſic per Papam declaratum in antiq. de reiud. in cauſis.

ADDITIO. Vide quod not. Hoſt. ſ. e. pro illorũ. poſt prin. & in fin.

† Per iſti reſtringẽ Dom. & alij ſepro tion gl. quia prouideri ñ poteſt. niſi ſ expreſſa. Fon.

§ Qui patet de ele. i ant. duũ. i. & 2. & c. Cumana & ca. Sicroſancta. cum ſim. Io. And.

§ Traſit De mil. cum gl. o. Font.

sum.de ver.sig.§.à quo fieri,post prin.ver.quid si præcipiatur. vbi dicit,q̃ ciuitas & diœcesis sunt correlatiua,sicut pater & filius:& sic vnum non est reliquum:sed prouincia non est correlatiua ad ciuitates, sed illarum collectiua vel conclusiua,ita q̃ etiam ciuitatem propriam concludit.facit 6.q.3.scitote.3.q. 6.non liceat. & seq. c.Ioan And.

CAP. V.

CVm† de beneficio eccle-
siastico consueto clericis
cularibus assignari, prouideri
mandatur,de illo debet intelli-
gi,quod tanto tẽpore ab vno [a]
vel pluribus secularibus cleri-
cis institutis [b] in eo rectoribus
extiti continue ac pacifice gu-
bernatum, vt præscriptio legi-
tima [c] sic completa,etiam si ante
[d] vel post [e] † religiosi quan-
doque †ministrauerint in eodẽ.
¶ Quando vero scribitur, vt
prouideatur de aliquo priora-
tu † alicui clerico seculari,& pro
uideri non potest de prioratu,
qui per religiosũ (iuxta mo-
dum [h] præmissum) est solitus
gubernari: Nisi hoc in litteris
caueatur expresse.

†Vide cle.j. de sup ne. pla ver prio ratus. & late Felt.in ca.in nostra. extra. de reser.

†Tene mẽti istũ text. cũ sua glo. in si varie per di uersos bene ficiũ sic gu bernati, ac tendiru ftatus vltimus. Do. & Phil. Font.

† Ergo si tẽpore impetrationis religiosi bona fide illud be neficiũ possiderit, non valet Literæ, nisi mentio fiat de possessione.c.fi.de deci.Phi.Pe, de Anc, Fõt.

CASVS.Papa mãdauit episcopo Pictauen.vt mihi ꝓuideret de beneficio, quod consueuit assi gnari clerico secula ri:Erat aliquod beneficium quod fuerat regulare, tamen fuerat possessum p seculares clericos p spatium xl.annorũ, sufficiens ad induc̃endum præscriptionem: vtrum videatur mutatum beneficium? Resp.q̃ sic: nam ex spatio tanti temporis præsumitur mutatio status talis beneficij,ideo cõtinetur in gratia mea, ac si semper fuisset seculare,& non regulare.Sed q̃d pone q̃ Papa mandauit vt mihi ꝓuideretur de prioratu quæritur de quo prioratu intelligatur? Resp.quòd de prioratu seculari cõgruo meo statui, nisi in gratia mea contineretur expresse, vt mihi prouideretur de priorato,etiam si illud esset regulare No.primo q̃ appellatione cõsuetudinis intelligitur de præscriptione vt not.in c.Cumana.de elect.in ant.Nota.secundo quæ possessio inducat præscriptionem,quia requiritur quòd sit continua & pacifica.ad hoc de præsumpt.illud.Dominicus.

a ¶ *Ab uno.*] Nota pro iis quæ no.Ber.ẽ.de cau.possess.& prop. cum ecclesia Burrinã.in gl.ex hoc videtur[facit ẽ in ant.de fil. presb.constitutus.

b ¶ *Institutis.*]ergo si de facto tantum occupatũ esset per eos, non haberet locum præscriptio: vel si ibi non vt rectores,sed vicarij vel conductitij seculares clerici resẽssent.

ADDITIO.Idem Io.Mon.& Arc.qui ponderat,quòd hic requiritur præscriptio,non consuetudo tantum: propter ea quæ dixi ẽ.e.iio.de consue.c.finã 3.glo.Ioan.And.

c ¶ *Legitima.*] scilicet xl.annorum in ant. de præscr.de quarta. de cau.poss.cum ecclesia.de consue.c.vlt.[idem arch.]

d ¶ *Ante.*] inceptam præscriptionem: sed secus si post inceptam,& ante completam;& ideo dixit ẽ.in tex.continue.

e ¶ *Post.*] non tamen continue & pacifice spatio xl. annorũ. & ideo dicit,quandoque.illa igitur administratio præcedentis tẽporis tollitur per præscriptionem sequentem.administratio autem præscriptionem sequens illam non tollit, nisi alia interuenirent,quæ ius aliorum haberent perimere.

ADDITIO.Idem Ar.chid.

f ¶ *Prioratu.*]Prioratus est generale verbũ, quod ad priorarum secularem, vel regularem potest extendi,ad ratione personæ impetrantis, qui clericus secularis est,sibi regularis prioratus conferri non potuit, vt arcterur id solum ad seculares: nam graue est inexpertos,&c.19.q.3.monasteriis.in antiq. de elect. cum ad nostram.& c.officij.

g ¶ *Seculari.*]quid si tempore impetrationis secularis erat imperatus,modo factus est regularis: nunquid de tali prioratu fi bi poterit prouideri? Credo quòd non ꝛ per decret.ẽ.e.lib. de rescrip.fi eo tempore.

h ¶ *Iuxta modum præmissum.*]ẽ.prox.resp. scilicet per xl. annos continue & pacifice ab vno vel pluribus institutis in ipso.

Vper eo.] ¶ Non diuiditur dici tamen potest, quòd decidit casum,& rationem interferit,ibi,Cum hoc.Io.And.Præmitte, quòd pluralitas beneficiorum curatorum est prohibita.ẽ.e.iio.ca.Dominic.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c.illud quod hĩ in c de multa.e.eum ant.videlicet,q̃ si quis obtineat dignitatem vel personatum, & ei conferatur aliud beneficium humile, vel ecclesia parochialis:primum vacat habita possessione secundi beneficij:& si contendat retinere primum,vacat vtrunque.

CASVS.Cum obtinerẽ dignitatẽ vel personatũ,eps Pictauẽ. mihi contulit præbendam,cui erat annexa ecclesia parochialis:acceptaui præbẽdam eũ sua annexa,& apprehendi possessionem an vacet mea dignitas vel personatus? Resp.q̃ non: q̃ ecclesia parochialis est simplex beneficium & cõpatibile cum dignitate vel personatu:ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica:sec.si ecclesia parochialis esset per fesga tunc esset necessaria dispensatio à sede Apostolica.Ratio diuersitatis est:q̃ ecclesia parochialis est annexa pbẽdæ,& esse suppressa & extinctaideo cessetur simplex beneficiũ. *Personatibus.*]nõ intelligatis q̃ vn⁹ & idẽ possit obtinere plures personatus: sed loquitur iste tex.de plurib.beneficiis ex plurib.ꝓbis quib. conferuntur.No.primo,q̃ magis dignũ ꝓ annecti minus digno: Nam magis est digna animarũ cura q̃ canonicatus.de æta.& qual.cũ sit.in ant. No. secundo q̃ est possibile ex consuetudine ecclesiæ retinere in eodem corpore personatus curam & præbendam: etiam si præbendæ sit annexa ecclesia parochialis.de consue.c.i.eo.lib.Domin.

¶ Idem.

¶ *Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est parochialis ecclesia non est contra concilium generale. Ia..sit.*

CAP. VI.

SVper eo quod i præben-
das,quibus parochiales ec-
clesiæ sunt annexæ [k] †,in qui-
bus spiritalem iurisdictionem
secundum ecclesiæ vestræ con-
suetudinem approbatam,& sic
secundum aliquorum interpre-
tationem curam animarum ha
betis,simul cum personatib⁹ [l]
(quorum aliquibus cura immi-
net animarum) in eadem [m] ec-
clesia obtineris, vobis (cum
hoc generali concilio [n] † non
obuiet [o])dispensatio[p] necessa-
ria non existit.

¶ Idem.

¶ *In impetratione beneficiorum inspicitur de ta..non præsentatio vel receptio. Ia..Ax.*

†Vide quod de ista vltima ne no. cle.fi vna ẽ re.ec. nõ al. & ea vtire,& exe. præl.Petr.de Anc.Font.

†Hoc est generale ecclesiæ Lateranẽ. sub Inn.iij.c.xj.

¶ *Prima glo.summas,& dicit quid declarett.*

i ¶ *Super eo quod.*]Habere personatum cum cura,& præbẽdam cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale Et reprobatur per istam decret.opi.Ber.ẽ.e.ti.extirpandæ.§.qui vero,cui fauet Gul.in Spe. ti.de legato. §. videndum.ver.quid si habeo;& approbatur opi.Inn.& Host.

ADDITIO.Et dicit Arch.quod hoc dicebat constitutio extrauagãs Inn.iij.salubricer.& dicit,quòd audiuit à Spec.quod vidit illam sub bulla.In vers.tamen præall.dicit,quòd nunquã vidit hoc diffiniri,quod tamen vidit sæpius agitari:nec ego vidi illam constitutionem,Ioan.And.

k ¶ *Annexæ.*] in quibus detenire debet per vicarium perpetuum,vt in præd.§.sed an ipse vicarius, vel ipse prębendarius curam animarum illius parochiæ habeat. de hoc iuerũt opin. diuersæ, vt sequitur: vicarius enim curam animarum habet 3. quod probatur ẽ.in ant.de off.vica ex parte,sed vt vicarius: vt ibi no.Ber.cum ergo rector spiritualem iurisdictionem ibi habeat,& super vicarium existat:quia excommunicare potest, & similia facere: ergo quin curam habeat negari non potest 4.ẽ. de elect.dudum.2.

l ¶ *Personatibus.*]& sic videtur quòd vnus possit plures personatus,& præbendam etiam cum parochiali annexam in ecclesia obtinere sine dispensatione Papæ: vnde contradicit aperte ẽ.e.o.lib.de consuet.c.j.Sed hic Papa pluribus loquitur, vt vides j. vbi dicit,obtinetis.vnde pluribus canonicis eiusdem ecclesiæ de hoc quærentibus consultus Papa respondit: & sic non est contra.

m ¶ *Eadem ecclesia.*]idem & multo fortius in diuersis.ad hoc ẽ.de concef.præb.litteras.

n ¶ *Concilio.*]ẽ.e.de multa.

o ¶ *Non obuiet.*] cum enim accessorium habeat sequi naturam principalis.ẽ.e.lib.de off.deleg.si super gratia.j. de reg.iu. accessorium.cum suis concord. & de præbenda non est cautum quòd vacet, ergo nec vacabit capella accessoria ad præbendam. ad hoc ff.de ser.rust.prædi.l.vna est via.ff.quemad.ser. amit.si communem.ad hoc j.eo.quia sæpe.præterea cessat rario prohibitionis. quia in ecclesia annexa præbendæ non tenetur residere,vt ẽ.eo.c. extirpandæ.ergo constitutio, de multa hic locum non habeat.

p ¶ *Dispensatio.*] intelligo Papæ, de qua loquitur concilium, de quo mentionem fecit aliàs in præbenda & dignitate bene requiritur dispensatio episcopi,nisi consuetudo ecclesiæ aliud induceret, vt illa sine dispensatione simul possint de iure teneri j. ad hoc ẽ.eo.lib. de rescrip.gratia.& quod ibi dixi. Dicebant ergo Inn.& Host.ẽ.eo.extirpandæ hunc esse casum, in quo de iure communi,vel saltem de cuiuslibet superioris dispensatione secundum diuersas opiniones,quas no.ẽ.e.ti. cum iam dudum,quis plures curas habebat.

cum

Vide cle.j. de sup ne. pla ver prio ratus. & late Felt.in ca.in nostra. extra. de reser.

Priorat⁹ est duplex.

Phi.transit ẽ gl. Font.

Placet Phi. quem vide. Ant.

3 In actu, quo ad fori ꝓcreriale. Do.Ph.Fon.

4 Verum est in habita. Do.Ph.Fon.

5 Placet doctio.Font.

Em cui.] Decidit casum, cuius dubium fortificat, ibi, *Licet i-* ¶. Ioan. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauē, & mandauit decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt de facto me reciperent in fratrem & canonicū, & me installarēt: postea Papa in eadem ecclesia Pictauensi fecit tibi similem gratiam quia te creauit canonicum ecclesiæ Pictauen. & mandauit decano & capitulo ipsius ecclesiæ, vt de facto te reciperēt in fratrem & canonicum. tu fuisti diligentior me: quia licet essem prior in impetratione, tamē tu primo præsentauisti literas tuas decano & capitulo, q te receperint in fratrem & canonicum: ego postea præsentaui litteras meas: & secundo me receperūt in fratrem & canonicum: Accidit quòd statim post vacauit quædam præbenda: quæritur. cui nostrum debeatur? Respōdet quòd mihi qui primus fui in impetratione: licet fuerim posterior in

CAP. VII.

EVm, cui [a] canonicatus alicuius ecclesię à sede† Apostolica est collatus [b], licet nondum sit in ea receptus, decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suę prouisionis ordinem) omnibus præferendum [c] †, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis [d] gratia est concessa: Licet isti [e] primo suas litteras præsentauerint: & primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem.

¶ *Per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: & an ordines tamē se facient proximis temporibus promoueri. I. d.*

CAP. VIII.

SI pro clericis & pauperibus, vel aliis [h] nostras litteras, vt eis de beneficiis, quibus eas, etiam si animarum [i] cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eisdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licite prouidere [l], nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit [m] tamen, vt ipsi ad ordines, quos requirunt [n] †, collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure [o] temporibus promoueri [p].

¶ Idem.

¶ *Mandato alterius super prouisione faciendo Papam in plen. promissi aut oritate Papæ intelligitur esse facta, hoc dicit secundum Zin.*

CAP. IX.

SI EVM SVPER

† Not. hoc, q. si à capitulo nō impetraret præbenda. nota. ibi. Io. And. † Et si illorū executores scripta illum fulminarent censuras, non ligarentur, quales censuræ nō ligat. nisi iniusta & de facto, resiles. s. e. p. il. Iosu. Perz. de Anch. & vide hic Fel. in c. eam te. de rescr. Font.

collatione acquiritur ius etiam sine alia receptione in canonicum. ad hoc ℣. eo. si clericus. Nota secundo, quòd idem ex prouisio quòd collatio: patet hic: quia dicit, iuxta suæ prouisionis. & S. dixit de collatione. Dominicus.

¶ *Primo gl. ponit summam. & quid declarat.*

a ¶ *Eum cui.*] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ not. supra de rescript. capitulum. & reprobatur communis opinio.

b ¶ *Collatus.*] longe diuersum est conferre, & mandare conferri. ad hoc ℣ eo. lib. de rescr. ubi qui. & c. duobus.

ADDITIO. Et plene not. infra de concess. præb. si foli. in vlt. gl. Ioan. And.

c ¶ *Præferendum* 1.] nisi in casu ℣. eo. si clericus. §. verum ad hoc. S. eo. lib. de rescr. ibi qui. in fi.

d ¶ *Similis.*] ideo dixit, quia secus si maior: vt puta quòd omnibus prioribus præferatur: vt ℣. de concess. præb. auctoritate. ad idem in casu ℣. eo. quia sæpe.

e ¶ *Isti.*] posteriores impetrantes.

¶ *Gl. seq. sufficit textum.*

f ¶ *Primo.*] approbatur ergo illa lectura decr. capitulum. quòd ibi, prius. sit nomen non aduerbium: & certe sic erat abutendum dicere 2, quòd per cursum tuum tu me præuenires in iure iam mihi acquisito. Et scire debes, quòd sicut primo impetrans præfertur omnibus secundo impetrantibus in hoc casu: sic præfertur omnibus quibus præbenda vacans etiam ab ignorantibus confertur, vt ℣. eo. si postquam.

Item no. in cap. decre. ibi qui. decreti Io. And.

Si pro.] Primo decidit casum, quem secundo determinat. ibi, *Oportebit.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus præsupponere illud quod habetur in c. cum in cunctis. de elect. in aut. Videtur quòd ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatum, quatuor sint requisita: videlicet ætas, scientia, certus ordo: licet de ordine non fiat mentio in d. c. cum in cunctis. Item quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas illorum quatuor, vel alicuius illorum quatuor, reddit litteras subreptitias.

CASVS. Papa fecit tibi gratiā, & mādauit episcopo Pictauē, vt de beneficio spectante ad suam collationem tibi prouideret, si quod vacaret alioquin de proximo vacaturo: etiam si illi beneficio immineret cura animarum: & in literis Papæ nihil dicebatur de defectu ordinis: vtrum virtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato, ita quòd taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas subreptitias? Respondet Romanus Pontifex, quòd licet patiaris defectum ordinis: tamen litteræ tuæ non sunt subreptitiæ: posito quod in eis nulla fiat mentio de defectu ordinis: Nam sufficit quòd possis promoueri ad beneficium curatum infra annum. c. licet canon. de elec. ℣. eod. lib. & c. cum in cunctis. alleg. secus si patiaris defectum in ætate, vel scientia: nam tunc litteræ tuæ essent subreptitiæ, & virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota text. iuncta glo. quòd in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur quatuor, sc. ætas, scientia, morum honestas, & ordo: patiens defectum in tribus primis non promouetur auctoritate Apostolica: secus si pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. No. quòd beneficium curatum potest conferri nondū promoto ad ordinem: sed sufficit quòd promoueatur infra annum.

¶ *Firma glosa summat. & dicit unde sumpta.*

g ¶ *Si pro clericis.*] per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se facit proximis tēporibus promoueri. Tracta fuit de extranagāti, quæ incipiebat, venerabil: b. fratrib. alias, super prouisione. & fuit Alexandri.

† Vide cōcil. Triden. sess. 22. de reform. c. 4.

¶ *Glo. seq. dicit quare illud, alias, fuit additum. & quod declarat, & bene facit.*

h ¶ *Aliis.*] hoc fuit non sine mysterio dictum, quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant secus in aliis. & declarat hic quod not. Compost. in ant. de rescr. capitulum. in gl. quia quæstiones. §. item quæritur an collatio. Et no. quòd quatuor requiruntur in promouendo, scientia, ætas, mores, & ordo. in primis tribus patiens defectum, auctoritate litterarum sedis Apostolicæ non promouetur, nisi fuit mentio. S. in ant. de ætat. & qual. eam re. & c. seq. in quarto sic, vt hic vides. & sic caute decr. illa quarum omiserat.

i ¶ *Animarum cura.*] alias enim nisi hoc esset expressum, de curato prouideri non posset. ℣. de præb. c. vlt. ℣. eo. ti. cum in illis.

k ¶ *De defectu ordinum*] secus in defectu ætatis. S. e. lib. de rescript. si eo tempore. Et nota quòd bene probat ista littera, & inferior, quæ idem repetit: quòd promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur. & facit ad id quod dicam ℣. eo. proxima.

¶ *Glo. seq. non topin. omnium quam non approbat.*

l ¶ *Prouidere.*] olim de iure communi tales ad talia beneficia non poterant assumi. S. de ætat. & qual. præterea. hodie dicunt quidam 3 indistincte, quòd possunt. ad hoc S. eo. lib. de elect. cum ex eo. ℣. de milit. c. 2. & hic. Sed non sum autius corrigere decretal. præterea 4. & dico ab ea recedendum: solum in casibus, in quibus hoc expressum inuenio, vt hic, & infra de instit. c. in aliis salua maneat: & secundum hoc intelligo decretal. cum ex eo.

3 Et hoc placet Arc. I. A.

4 Sulē quo ad parochiales ecclesias de quib. loquitur. Io. And.

ADDITIO. Vt ibi no. in gl. per hoc vide quod dixi de elect. dudum. 1. super ver. vel ordinibus. Ioan. And.

m ¶ *Oportebit.*] vnde solet exprimi in litteris, secundum stylum curiæ: ita tamen quòd idem clericus se faciat statutis a iure, &c. & personaliter, &c.

n ¶ *Requirunt.*] de iure communi, consuetudine, vel statuto ecclesiæ. ad hoc quod dixi S. de fil. presb. c. 1. 2. resp.

o ¶ *A iure.*] vt in quatuor temporibus anni, & in sabbato sancto, & sabbato mediæ quadragesimæ. in Ant. de tempo. ord. c. 2. & 3. minores autem conferri possunt in festiuis diebus, vt ibi, & eo. tit. c. 1. Ioan. And.

Ordines gb. tēporib. possint cōferri.

¶ *Glo. seq. distinguit. & in secundo membro tres casus excipit.*

p ¶ *Promoueri.*] quòd si moniti non fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet. S. in antiq. de elect. c. cum in cunctis. §. inferiora. [Hodie imponitur noua pœna reseruatis antiquis per clem. vt hi qui. a. respōnio. de ætat. & qualit.] Si autem beneficium sit curatum 5, priuatus est ipso iure, nisi facerdos fuerit infra annum. ℣. eo. li. de elect. licet canon, nisi esse ecclesia collegiata, vt eo. tit. [iam alleg.] c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum. eo. ti. commissa. §. 1. vel secum fuerit dispensatum. eo. tit. cum ex eo.

5 Caueas ne aliquis paro chialis eccle sia. Io. And.

Si eam super cuius.] Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alternus, ibi, *Et ideo.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponēdum, q. cum in aliqua ecclesia sint plures expectantes: si quis auctoritate Apostolica, si

ca, alius auctoritate ordinaria beneficium: primum vacās non potest deoeri omnibus: nam beneficium debet esse vnius, sed expectanti auctoritate Apostolica est conferendum: quia ille præ cæteris est præferendus.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauen. auctoritate sui ordinarij receperūt quēdā Titium in fratrē & canonicū: & ei promiserūt prębendam primo vocaturā: tamen ista promissio nō est obligatoria: Ite legatus Cardinalis mādauit canonicis ecclesiæ Pictau. vt quendam Caium reciperent in fratrē & canonicū, & sibi reseruauit primam vacaturā: iste Caius litteras suas præsentauit canonicis ecclesiæ Pictauen. qui ipsum noluerūt recipere in fratrem & canonicū: vñ accessit ad Papā, qui mādauit ipsis canonicis sub hac forma: Mādamus, quatenus ralē Caium pro quo scripsit talis Cardinalis legarus, recipiatis in fratrem & canonicum: & ei prębendam primo vacaturā conferatis secundū continentiam litterarū ipius legati: quæritur vtrum iste videatur receptꝰ auctoritate Apostolica vel legati? Ridet ꝙ vī receptus auctoritate Apostolica, & non legati: & ideo præfertur omnibus aliis habentibus milem gratiam in ea ecclesia. No. primo iuncta glo. quòd Papa potest dare ius ad beneficium primo vacaturum legatus: vero non ꝓt: licet possit reseruare beneficiū primo vacarurum in fauorem certæ personæ: Ratio diuersitatis est: quia ille non tā procurabit mortem viuentis, sicut si haberet ius ad beneficium primo vacaturum: nā licet legatus reseruauerit tale beneficium primo vacaturum, in fauorem illius: si ꝑt legatus ille recedere à reseruatione, & illud beneficium alteri conferre: & ideo non ita procurabit mortem viuentis. No. ꝙ si Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorē litterarum sui legati, licet Papa se referat ad litteras sui legati: si ille talis dī receptus auctoritate Papæ, & nō auctoritate legati. Et ad hoc emanauit præsens c. & istud verū, nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud c. fuit: quia dicebat Papa recipiatis talem Caium iuxta tenorem litterarum talis legati. Sed rō decidendi: quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt iste Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota vlterius, ꝙ inter receptos auctoritate Apostolica qñ hñt similes gratias, qui prior est tempore, potior est iure: sed illa prioritas attenditur à tempore impetrationis litterarum, & non à tempore præsentationis earundem. ī. eo. ti. c. cum cui. Nota etiam quòd litteris legati creditur super collationibus beneficiorū ad eum iure legationis pertinēcium materiam vide de probat. c. post cessionem. Nota finaliter quò verbum, auctoritate nostra, induncie actum delegationis. vide ī. eo. lib. de rescript. cum aliquibus. Dominicus.

¶ *Prima glo. dicit unde sumpta sit. & quid declaret.*

a ¶ *Sine eum super eius.*] Tracta sunt de extrauag. quæ incip. dilectus filius. Emanauit ad declarationem eorum, quò no. Cōp ī. de resc. capitulum. in gl. quia quæstiones. ver. sed pone quod prior. & Gul. in Spe. ti. de leg. §. nunc tractemus. ver. q d si per.

b ¶ *Litteras.*] Reseruationis: nam legatus vacaturam nō confert. vt ī. e. ti. in aut. c. dilectus filius T. sed bene reseruat collationi suæ: & super ea conferenda cum vacabit dat executores, vt ī. eod. lib. de off. leg. c. 3. & 4. & j. eo. tit. si Apostolicæ.

c ¶ *Auctoritate nostra.*] Litteræ igitur gratiosæ sic ista fiunt illum censeri auctoritate Apostolica receptum, ex quo sic exprimitur. ad hoc ī. eod. lib. de resc. cum aliquibus. in fi.

d ¶ *Receptus.*] Post impertitam enim auctoritatem à Papa, talis gratia Papalis intelligitur. j. eod. si Apostolicæ 1. & C. de vet. iu. enunc. l. 1. ante medium.

e ¶ *Eadem.*] Nam si minori præfertur, ēt prioribus, vt j. e. hi qui,

Mandato nostro 1.] Ponit themat, cuius dubiū soluit distinguendo: primum membrum, ibi, *De beneficio*. Secundum, ibi, *Siuero*. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. sub hac forma: Mādamus vt tali cōferas beneficium proximo vacaturum, spectans ad tam collationem, vel alterius prælatis: nunc vacat beneficium spectans ad collationem episcopi Lemouicen. illud voluit mihi conferre episcopus Pictauen. Dicit episcopus Lemouicen. non conferatis, quia Papa mandauit nobis alternatiue: ideo expectetis quod prius vacet beneficium spectans ad vestram collationem: an bene dicat? Certe nō: sed poterit epūs Pictauen. mihi conferre beneficium spectans ad collationem episcopi Lemouicen. Sed ponamus quòd eodem tempore vacaui beneficium in diœcesi Pictauen. & aliud beneficium in diœcesi Lemouicen. quod illorum beneficiorum mihi conferet? Respondet ꝙ ex eo ꝙ epūs Pictauen. prius fuit nominatus in litteris Apostolicis, debebit seruare ordinem litterarū, vt primò cōferat beneficium spectans ad collationem suam. Sed quid si in litteris dicatur, ꝙ epūs Pictauen. conferat mihi beneficium spectās ad collationē episcopi Lemouicen. vel suam: certe licet tunc vacent duo beneficia, vnū in diœcesi Lemouicen. aliud in diœcesi Pictauen. poterit cōferre illud beneficiū quod vacat in diœcesi Lemouic. quod spectat ad collationem epī Lemouicen. No. ꝙ beneficium primo vacans debetur ꝑcise qñ Papa mādauit de beneficio proximo vacaturo. Et illud verum, nisi primum beneficium fuisset vacans in fraudem: quia tunc possum omittere primum, & petere secundum. Sed cessante fraude debeo acceptare primum, ꝙ si omittam petere primum, nō possum postea petere secundum. Et verum nisi in litteris meis diceretur hęc modo: mandamus quatenus conferas tali primum beneficium primo vacaturū, si illud duxerit acceptandū: aliàs eidē cōferas primum beneficium qđ ipse acceptandum duxerit. ꝙ verba hodie cōter ponit Papa in suis litteris. Nota insuper, ꝙ qñ Papa scribit de beneficio spectāte ad collationem vnius vel alterius, ita ꝙ sunt duo grauatitunc beneficium spectans ac collationē primo nominati, debetur illi, ꝙ quo Papa scribit. Et hoc verum, sine ille cui scribitur sit primo notatus, siue alter. No. vlterius in alternatiuis dispositionibus illud adimplendum, quod prius peruenerit ad casum in dispositione inclusum. No. finaliter, ꝙ in alternatiuis prælationibus est seruandus ordo scripturæ, quando qualitas secunda iuncta alternatiuæ additur in defectum vel subsidium primæ. vide glo. fi. 63. dist. metropolitano. & glo. in regula, in alternatiuis. j. de reg. iur. Dominic.

¶ *Prima glo. dicit unde sumpta sit, & quid declaret.*

f ¶ *Mandato.*] Hæc decret. satis plane tracta fuit de extrauag. Alexandri iiij. quæ incipiebat: Sua nobis 2. Et emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Compost. ī. de rescrip. capitulum. in glo. quia quæstiones. §. fed quid si in hac forma:

ADDITIO. Ibi ponit de duab. formis: scilicet tuā, vel alterius, & tuā alioquin ad cuiuscunque collationē spectante. Et dicit hic Arc. ꝙ ista secūdum forma hic nō corrigitur dictū Alex. de quo præmisi: quasi intendat ꝙ plus importat illud, alioquin, quàm alternatiua. vel Gul. poluit secundam formam tantum in Spe. de act. & pet. §. super actionibus. ver. item si scribitur. Io. And.

g ¶ *Ad collationem.*] de illo igitur quod pertinet solum ad præsentationem vel institutionem, non poterit talis prouidere: nec econuerso. j. e. ti. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ *Primo vacabit.*] Intelligo sine fraude. per decr. ī. eo. lib. de renun. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

i ¶ *Adillius.*] ratio; quia de primo prouidendum est, aliàs eadem ratione de centesimo, ad hoc ff. de ver. ob. eum qui calendis. de illo igitur prouideatur, ne videatur extingui gratia. ī. e. ti. & lib. eum cui. & §. c. prox. quod verum est, nisi in litteris esset clausula: quod duxerit acceptandum. j. de concess. præben. quia cunctis. & c. ne captandæ.

k ¶ *Simul autem.*] Pone mortuus vel promotus est clericus qui habebat illa duo beneficia, vel duo clerici simul mortui, vel promotiuel renunciauerunt, nec apparere potest quis primo. ad hoc ī. eo. lib. de reser. duobus.

l ¶ *Scripture ordinem.* 3.] & est si. ī. eo. lib. de elect. si quis iusto. §. 1. in fi. 43. dist. sit rector. in fi. ff. de vsuf. quotiens. i. respon. ad hoc facit quod dixi. j. de regul. iur. in alternatiuis. & facit ff. de le. 2. cum pater. §. vlt. & ff. ad Treb. Lhæredes §. fi. & vide quod no. ī. in anti. de reserip. cum dilecta.

¶ *Glo. seq. ponit septem & duos casus soluit.*

m ¶ *Ad tit.*] aliàs esset in potestate illius cui scribitur se exonerare

†la contrariū adducit Pet. de Anc. l. fi. seru. ff. de hæred. inſt. & Roum ex familia ff. de le. 1. fol. vincerēt contrarium: si g refertationem legatalteri acquirerēt, sed nō. Fon.

Ratio dubitandi & decidendi.

1 Quod hic no lo Mon. ibi dicā sup glo. ō in for ma lo. And.

2 Qui dixerat ex quo is cui scribitur habet beneficia ad suam collationem spectātia, & si non vacēt qđ de aliis quidere hō poterit quod hic reprobatur. Io. And.

3 Ordo scripturæ seruādus est: vide late Dec. in c. cum abbas. de of. deleg.

Supple & alibi onerare, & hoc fieri nõ debet. ff. de eo quod certo lo. l. 3. in pr. Arch. Ioan. And.

rare ꝛ. Dico tñ, quòd idẽ iuris esset in ordine conuerso, si quando scribitur ad alterius, vel tuam, &c. quia tunc etiam à simul vacat, prouidebit de spectante ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruando, vt ꝛ. dixi. & expone, ad te, i. ad tui collationem. Et quod dicit decr. hic, per omnia, verum intelligo, cum etiã tertiæ persõæ scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectante ad collationem talis aut talis, nã tibi de primo vacante prouidebo, alias scripturæ ordinem obseruabo eadem ratione. [Idem Archid.]

¶ Idem.

¶ Si clericus. Ipse mandabatur prouideri de prebenda primo vacante, negligit petere prebendam sibi debitam, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit vel eandem, cum nullus est ibi expectãs auctoritate Apostolica. Ioan. And.

CAP. XI.

SI clericus[a], pro quo à sede Apostolica recepisti mãdatum, vt de prębenda † proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea [b] in canonicũ ipsius ecclesiæ recipi faceres [c] & in fratrem, prębendam sibi debitam [d] quando vacat petere negligenter [e] omittat: aliam [f] postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. ¶ Verum [g] si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus [h] ab initio canonicus in ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia [i] non obstãte, ac per consequẽs ratione canonicatus sit in alia præbẽda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vocaturam: dummodo [k] in canonicatu: tunc idem quod secundo casu.

† vide cõcil. Trident. sess. 24. c. 12. & c. 19. vbi mãdata de prouidendo tol Iunctm.

† Pe. de Ancha. hic fingendo hæc verba postea in canonicũ notat, q̃ collatio prębẽdę nõ inferne cessario ius canoniæ. c. cũ in ecclesia. 3. c. vnde mandati de conferenda prębenda nõ confert ius canoniæ. principale enim ab accessorio non vestitur. Lpetẽs. C. de pa. 3. de cõs. ec. c. j. sed Arc. quẽ sequitur Phil. no. contrarium. Font.

¶ Prima gl. summat. & dicit quid declaret. Si clericus.

a ¶ *Si clericus.*] Si clericus cui mandabitur prouideri de prębenda primo vacante, negligit petere prębendam sibi debitam, extincta est gratia: Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit prębendã, dum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corrigũtur quę no. Compost. de resc. mandatum. in gl. in fi.

ADDITIO. Et d. cebat Archid. quod vsque ad §. verum. sumpta fuit de quadam decr. Nicolai tertij. postmodum disputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando ista dictio non esset in rescripto executor cui scriberetur sub hac forma, posset illũ recipi facere antequam vacaret prębendã: & soluendo tenuit, quòd non. allegatiura quæ probant formam mandati & ordinẽ scripturæ seruãdos; sufficit ad primum. 3. e. cui de non. ad secundum. 3. ca. prox. cum concor. lo. And.

b ¶ *Postea.*] si prouisio sibi de prębẽda. & hæc est noua forma, quæ non multũ habet vsum cutiã. a De hac & aliis formis dicẽdi. 3. de cõcess. prąb. si solũm pr. Io. And.

c ¶ *Facere.*] erat ergo datus in hoc ad compellendum. de quo dic vt dicam 3. de concess. prąb. si capitulo. & c. si soli.

d ¶ *Debitam*] scilicet proxime vacaturam, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

¶ Glo. seq. explicat. & dubium soluit.

e ¶ *Negligenter.*] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius, quia credebat illam prębendam deberi primo recepto per auctoritatem capituli vel inferioris à Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat à mente, vel captiuatus, vel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat qui mortuus tunc erat 3, vel his similia: tunc hoc casu prębendam non perdit, ad hoc supra eodem lib. de elect. commissa. non enim potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit, ad hoc supra in antiq. de elect. capitu. vltim. & de concess. prębend. quia diuersitatem. Quando dicatur negligens, arbitrio boni viri est iudicis relinquendum credo 4. ff. de verb. obl. continuus. §. cum ita. Nec enim dico quòd statim post mortem necesse habeat petere: immo aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet ac prębenda sibi debeatur de iure vel non. ad hoc 3. eod. lib. de consuetud. capitul. vltim. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij, personarum & loci. ad hoc 3. e. lib. de ele. cupientes.

Negligens qũ dicat impetrans primam vacantem.

3 Cui per. tur. l. com. à matribus.

f ¶ *Aliam.*] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto: sed si neglexi petere debitã, tamen adhuc non est alij collata, dico quòd illam adhuc possum petere, ad hoc. 3. si tibi absenti. in fi.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra mensem. an post mensem accepter adhuc vacatemino. in clem. de concess. prąb. c. 1. in gl. ibi terminus. Ioan. And.

¶ Glo. seq. fortificat textum & ponit opi. contrariam.

g ¶ *Extincta.*] & sic extincta debet esse potestas executoris, secus econuerso. de off. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc. 3. eo. titu. & lib. super eo. & 3. de reg. iur. accessorium. cum suis concord. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptum super vno beneficio tãtum, scilicet primo vacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. dele. ex parte. 3. ex quo igitur scimit rem suam agi, & se non oppositi, sibi imputet. in antiq. de re ind. quamuis. alias sequeretur, quòd ius haberet in pluribus prębendis, quod est absurdum. Quidam tamen dicebãt olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illum prębendam habere: vnde si non habet primam, habeat secundam. ad hoc. 3. eo. dilectus. 3. 3. de concess. prąb. cum super. nec dicitur ius habere in duabus prębendis: quia desinit ius habere in prima. & hoc putauit Compost. in prædicta gl. magn. æquum. Ioan. And.

Canoniã habẽs, licet nõ petat primã prębẽdã, nõ ob id perdit ius suum.

ADDITIO. Quod tamen hic diffinitur ibi placuit Inno. in 1. glo. Ioan. And.

h ¶ *Effectus.*] quia Papa contulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia. quod factum fuit.

i ¶ *Negligentia.*] qua neglexit petere prębendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

¶ Glo. seq. quæstionem soluit.

k ¶ *Dummodo.*] per istum versiculum probo, q̃ non præfertur expe

expectantib.qui impetrauerunt post negligentiam: nã de iis q̃ ante negligẽtiã impetrauerunt dẽtm erat s.ibi,nulli alij de iure debita superfluerer ergo hæc littera, nisi & de posteriorib. intelligeretur.hoc sonat ergo littera, q̃ quandiu erit ibi aliqs expectans auctoritate Apostolica siue prius,siue ante negligentiam impetrãs, siue post, ille negligens non hẽbit præbendam.[Idem Arch.]

2 ¶ *Eadem auctoritate.*]præfertur igitur receptis auctoritate inferiorũ.j.c.px.

b ¶ *Mandatis.*]cuius fines diligenter seruandi sunt.j.eo. tit. cui de nõ. sed illud esset mandati fines excedere.

c ¶ *Spellat.*] quocũque iure communi vel speciali 1. j. ne se.vac.c.vnico.j. de reg.c. vlt. cum simi.

d ¶ *Prouiderit.*]sc. de præbenda, de qua scriptum non fuit.

e ¶ *Debebit.*]idem dicebãt olim quidam in casu decr. 3.e.lib. de of.del.si super.vt ibi dixi. Ioan. And.

f ¶ *Non subsistat.*] intelligas nisi etiã negligens esset in ipsa petenda, quia & tunc perderetius in illa 2, sicut & in superiorib.casib.dẽtm est.No.igitur q̃ plenior est gratia secũdi ref. ripti quam primi. Secundus ergo negligens in præbenda, non propterea amittit canonicatum,quem iam habuerat:sed amittit potioritatem in præbenda respectu Apostolicorum,qui duplici iure iuuantur,non autem respectu aliorum,vt vidisti.

H*i qui.*] Sunt duo dicta, quæ satis patent. Primum diffinit de prærogatiua receptorum: Secũdum,de ipsorum qualitate.secundum ibi,*Eum quoque.*

CASVS.Canonici ecclesiæ Pictauẽsis auctoritate sua ordinaria receperunt aliquem in fratrem & canonicum sub expectatione prębẽdæ,postea auctoritate legati Cardinalis in his partib.destinati, receperunt aliquẽ in canonicum sine expectatione prębẽdæ:postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterio , nunc vacat prębenda , quæritur cui debeatur?Resp.q̃ debetur illi qui est receptus auctoritate Apostolica:nam talis est cæteris præferẽdus,licet fit posterior receptus.Sed qd,ponamus q̃ Papa mãdauit suo legato Cardinali,vt faceret recipi Titium in canonicum ecclesiæ Pictauẽn. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicæ mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt Titium reciperẽt in canonicum:Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica,vel auctoritate legati?Resp.q̃ dicitur esse receptus auctoritate Apostolica.Et hoc verum , quando legatus habebat speciale madatum à Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiæ Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum,censeretur receptus auctoritate legati,& non auctoritate Apostolica,licet legatus habere potestatem generalem à Papa. No.primo,q̃ vbi concurrunt diuersi habentes ius à Papa & inferiore,non procedit regula,q̃ ille qui est prior tempore sit potior in iure:quod est verum quando agitur de iure ad rem:secus,si agatur de iure in re.etiam ita procedit.j.e.si à sede.No.secundo,q̃ gestum à legato. non dicitur gestum Apostolicæ sedis,vt 3.e.ti.& lib.fi cum.Dom.

¶ *Prima gla.dicit quid declarat.*

g ¶ *Hi qui.*] Decretalis ista emanauit ad declarationẽ eorum, quæ not.Inn.& Host.& moderni.3.e.relatum.Ber.Compost.3. de rese.capitulum. in gl.magna. §. item si vnus primo. & probabatur hoc olim per decretalem de accusa.accedens.in parte decisa,& tunc ponebatur de concess.præb.

¶ *Glo.seq.ostendit hic exponit regulam illam qui prior,&c.*

h ¶ *Antea.*] No.quòd regula illa,qui prior est tempore,potior est iure:hoc cum habet in ns quorum par est causa, quod probatur.ff.de re. iu. quotiẽs vtrinsque. & dixi j.de re. iu. qui prior. ad hoc 3 e.tit.& li eum cui.Si autem dispar est causa , non habet locum regula, vt hic.hinc est, q̃ lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore,q̃ ex causa.ff.de priuile.l. priuilegia.& creditor deralis præferetur quibusdam creditorib.etiam anteriorib. non tamen filius expriori matrimonio , qui agunt de dote materna.C.qui po.in pig.ha.l.vlt.vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.obiect. nem soluit.*

i ¶ *Spec.aliter.*]auctoritate ergo huius specialis mandati fungitur potius delegatus,quàm legatus,& sic delegantis auctoritate videtur esse receptus.Sed tempore Alexandri q̃dam contrarium dicebãt,dicentes quòd speciale mãdatum legato directum non inducit nouam auctoritatem Papę , sed veteris potestatis legati prorogationem. Arg.ff.de præca.sed & si manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati prorogata receptus videtur 3. vnde post ponitur secundo auctoritate Papæ receptus,& hoc videbatur dicere constitutio Alexandri, execrabilis.Sed contrariũ est verũ , vt hic. vides. Nec ob.l. sed & si manẽte.quæ loquitur , cum prima & secũda concessio sunt eiusdem naturæ & formæ:sed hic potestas legationis est p se, & potestas prouidendi vel conferendi auctoritate Apostolica postea concessa eodẽ modo per se:& gratiosa data vel fauore legati,vel eius pro quo scribitur. Constitutio,execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali , cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerũ 4, vel in legato Cardinali,qui conferebat iure legationis, vel fit correcta.3.in fin. prouemij huius tiori.

I posty sum.]Primo diffinit casum:secundo rationem reddit, ibi,*Nam corpsa.*Ioan.And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canonicæ in ecclesia Pictauẽsi,& mandauit canonicis. vt me reciperẽt de facto,& installarent cum assignatione prębẽdæ vacantis,alioquin proximo vocaturæ:antequam prælentassem litteras meas canonicis Pictauensis ecclesiæ , & sic antequam essem certificati de gratia mihi facta,vacauit prębenda,quam tibi contulerunt & tu similiter ignorabas gratiam mihi factam:nũquid valet tua collatio?Resp.quòd non : nam gratia mihi facta ex qua sum creatus canonicus,ligat manus collatoris,vt non possit prębendã alteri conferre etiam ignoranti , & si alij conferat , non valet collatio.Not. quòd gratia per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione prębendæ,ligat manus ordinarij etiam ante sciẽtiam ordinarij.Et ille est principalis effectus ad quẽ emanauit præsens cap.Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canonicæ?De hoc in c.si capitulo.& c.si soli.de concess.præbent.j.eo.lib.

¶ *Prima gla.summat. & dat finale.*

k ¶ *Si postquam.*] Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & prębenda Bonon.canonici hoc ignorantes & ignoranti prębendam conferunt post vocantem, non tenet collatio. No. ergo q̃ sicut inspicitur tẽpus datæ,quo ad secũdum impetrantem à Papa 3.e.ti.& li.eum qui.]sic etiam inspicitur, quo ad illum , qui postmodum recipit à capitulo etiam ignoranter.Ioan.And.[Idem Arch.]

¶ *Glo.seq.querit & remittit.*

l ¶ *Contulimus.*] quid si non contulit , sed conferri mandauit? Dic vt j.de concess.præb.si capitulo.& c.si soli.

ADDITIO.Dicit Archidiaconus,quòd fortius in illis procedit hoc,quod dicit per hunc textum clare patere. vide quod not. in clemen.vnica.de concess.præben. in glo. hic determinabat. Ioan.And.

¶ *Glo.seq.querit arg.pro:soluit contrarium.*

m ¶ *Postmodum.*] quid 5 si tunc temporis vacabat prębenda,q̃ datur de prima vocatura prouideri, sed illam vocabat , ergo non debetur,vt c.si clericus.in fi.3.eo.ti.& li.Et ideo est stylus curiæ, prębendam si qua vacat, vel quæ primo vacauerit, &c. Satis credo idem per rationem quæ infra sequitur:nam eo ipso,&c.ad hoc.j.e.si beneficia.Ioan.And.

n ¶ *Motu proprio.*]quia secus si consulissent expectanti auctoritate Papæ.j.e.c.proximo.

1 Et ille confert vt ordinarius: quia nisi aliud ex primatur, in præfictio data à lege dicunt ordinaria.e.cum ad ecclesiarũ.1 tit.de offic. ordi.Bonif. Font.

2 Remanet tamẽ sibi ius saluũ in tertio,& cũ effecta dec.se cidam Arc. † Quia isti non habent ius in vacaturis ꝓpter Lateranense cõciliũ, sed Papa hẽt,quia Papa consilio non ligatur, de elect. significasti. in antiq dat ius in vacaturis,q̃ legatorum referuatio nõ impedit exquo Papa eos cõtra se nõ protulerit. de cens.cum in studio.l.amicissimos. §. fi.ff.de excu. tu.Pe.de Ancha.Font.

3 In eo vero quod facere vt legatus,delegatus esset.potior. de of.le.studuisti in antiq. Io.And.

†In antiquorib.libris cõstanter legitur, vacauit.

4 Hoc intelliges per id quod sic.ibi super. si.pal. verb.de illo. Io.And.

5 Hãc gl.seqꝫitur doc. cõiter. vide glo.in cle.j. vers.notitia. & oõcess.pb. & gl.in c.di le.tus. 2. eo. rum.& Ruin. consi 81. nu. 16.lib.3.

2 ¶ *Vica*

a ¶ *Vacaturam.*] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, quam in vacāte. ℨ. de conc. præb. nulla. ℨ. e. ti. dilectus filius T.

b ¶ *Nequiuit.*] ille tñ cui sic collatum fuerat, si dimiserit aliquod bñficium p̄p illud habēdum, recuperat illud, si sine difficultate cognito p̄bēdā illi deberi, eam sibi dimiserit: alias non. ℨ. e. ti. si beneficia.

Vnā.] Primo ponit mentem duarum gratiarū Apostolicarū: Secundo ibi, *Cumque*, ponit p̄cess' habitos p illas. Tertio ibi, *Ex his igitur*, multis argumentis ostēdēs partē alterā potiorē illi dare iudices. Vel sūt duæ partes tm̄, & primę duę cōtinentur sub q̄rela camerarij: quod plus placet. Io. An.

CASVS. Papa distinauit legatum suum in his partib. cū prāte, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorūcunque bñficiorū libere fictas in manib. suis, & illa beneficia cōferre personis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidā camerario de p̄benda primò vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, q̄ quidā canonicus resignauit suam p̄rbendam simpliciter, & non causa permutatiōis in manibus ipsius legati, qui legatus recepit illam resignationē, & dictam p̄rbendam contulit fratri suo, qui legatus ignorabat gratiā factam camerario: Postmodum camerarius sciens illam p̄rbendam vacare per resignationem factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiam canonicorum illā p̄rbendam camerario cōtulerunt. Collatione facta, cum camerarius vellet accipere possessionē illius p̄rbendæ, iste cui legatus p̄rbendā ipsam contulerat, dictum camerarium impediebat, quare camerarius accessit ad Papam, supplicans sibi de remēdio prouideri opportuno, qui Papa mādauit certis iudicib. vt eisdē constet de gratia camerario factam, compellerunt illum cui legatus p̄rbēdam cōtulerat, vt dimitteret camerarium in pace: Nam dicit Papa, q̄ camerario competit p̄benda, & non illi cui legatus p̄bendam contulit, & hoc ꝓbat Romanus Pontifex per aliquas rōnes, quæ clarę sunt in textu. *Calendario.*] hic recitatur effectus. Leius qui. ff. si cer. pe. videlicet q̄ si q̄s proposuerit seruū suū calendario. i. certæ negotiationi pura ad mutuādum pecunias, & dñs seruum suū reuocauerit, postea vero seruus ipse mutuat pecunia, nō trāsfert dominium pecuniæ in accipientē, licet accipiens ignoret reuocationē. Nō. primo, q̄ legatus nō Cardinalis, sed alius, puta legatus missus vel legatus natus, nō habet p̄tātem recipiendi resignationes bñficiorum vacantiū in sua prouincia, neq; illa cōferre personis idoneis: sed legati Cardinales habēt illā p̄tātem ex sua generali legatione, primi vero nō nisi habeāt mādatum speciale à Papa. No. insuper, q̄ si legatus missus, vel legatus natus habeat specialē p̄tātem recipiendi resignationes bñficiorum inter manus suas, & illa bñficia cōferre personis idoneis, si Papa postmodum facit alicui gratiam cum decreto irritante, poterit ille expectās petere bñficium vacans per resignationem inter manus legati factam, nec poterit legatus illud bñficium cōferre in p̄iudicium expectantis. No. ad quod allegatur p̄sens c. videlicet, q̄ generi per speciem derogatur, licet in specie nō fiat aliqua mentio de genere. concordat. c. 1. de resc. in ant. No. vlterius, quòd decretum irritans appositū in reseruatione, ligat ignorantes, nec est necessariū quòd gratia cum decreto notificetur collatori: sed ablque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatæ, quòd bñficiū vacās non p̄t alij conferre. No. quòd vbi agitur de p̄iudicio reuocandi gratiam alteri datā, nō est necesse quòd gratia alteri notificetur. No. quòd si q̄s ꝓposuerit seruum negotiationi ad mutuandum & numerandum pecuniam, ꝓ morte dñi expirat effectus ptās: nā seruus ñ p̄t mutuare pecuniam sine voluntate dñi, q̄ est extincta p̄ mortem ipsius dñi.

¶ *Prima glo. summat.* ¶ *Dudum.*] Si papa det licētiam legato suo recipiēdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legōnis suæ libere in manib. suis factas, & illa beneficia cōferēdi, secūdo Papa de p̄dicta p̄tāte nō habita mētione canonicatum & p̄rbendā si vacat, vel q̄ primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi cōferat, tertio canonicus ipsi' ecclesiæ renūciet, & legatus ētignorās collationē mihi factā cōfert tibi p̄rbendā prædictā, non tenet collō legati, sed mihi illa p̄rbenda habetur hoc dicit. Io. And.

ADDITIO. Et p hāc decr. terminata fuit qō de legato, cui Papa cōmisserat, vt sibi rebelles i pace faciēda vel cōser uāda priuare posset bñficiis. & illa aliis cōferre, qui priuauit ꝓpter caulam illam Titium, q̄ in p̄iudicium expectantis in illa ecclesia primam vacaturam nō posuit illud alteri conferre: vt sic illa cōmissio intelligatur sine p̄iudicio iuris alieni: cui. ff. de vacatiōis, vel priuationis, bñficium esset affectum prius vel post commissionem prædictam. ℨ. e. li. de re. se. quamuis. hodie tamen in terminis prædictis vel de quib. loquitur dec. vel similib. ponitur in litteris clausula derogatoria, per quam quo ad bñficia illa p̄iudicatur expectantib. cum protestatione quòd in aliis non fiat eis p̄iudicium. finale quod dixi ℨ. c. prox. in fi. Ioan. And.

¶ *Gloamnes huius capituli recitantur in textu.*

d ¶ *Auctoritate nostra.*] hoc fortificabat dubium: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat, in secundo mandato de illa prima potestate mentio fieri deberet: aliàs enim si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubium terminatum. ℨ. eo. tit. c. prox.

e ¶ *Beneficia.*] sumitur hic beneficium large, vt ad beneficia ecclesiarū cathedralium extendatur, vt per inferiora patet. Arg. contra. ℨ. e. ti. & lib. quamuis.

ADDITIO. Vltimus ℨ. illius decr. est pro: & sol. contra. Io. An.

f ¶ *Libere.*] non enim pactio vel condītio in his locum habet. ℨ. de transl. super eo. & facit de ele. cum inter R. & quod ibi not.

g ¶ *Idoneis.*] & sic non pueris, vel aliis beneficiatis. ℨ. e. in ant. super inordinata. ℨ. e. ti. is cui.

h ¶ *Potestate.*] hanc potestatem legatus non demandat ex se. & est casus in quo potest quis per se, quod non per alium, in ant. de ofi. dele. c. vlt. in fi. & est ratio, ne detur via ad vacaturā, vt ibi no. Ioan. And.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decr. is cui. de of. del. ℨ. eo. li. puto quòd nec ille legatus ꝓtestatem hanc coniunctim de legare posset. Ioan. And.

i ¶ *Canonicatum.*] & sic affecta erat p̄rbenda primò vacans sine alio decreto, vt ℨ. c. prox. & ℨ. sequitur.

k ¶ *Lexo.*] Lexon. ecclesia, &c. Ioan. And.

l ¶ *Illis.*] scilicet Gallicanis.

m ¶ *Eisdem.*] scilicet canonicatu & p̄rbenda.

n ¶ *Talis.*] scilicet canonicalis, & nulli alij de iure debita,

duxerint conferendā: talis collatio in tuum p̄iudicium attētata nullam obtinet firmitatē: Nā eo ipso quòd canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum p̄bendam proximò vacaturam [a] ibidem tibi acquisitum extitit, cādemque quam cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere †posuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit [b].

¶ Idem.

¶ Si Papa det licentiam legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & p̄rbendam si vacat. vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi confirmat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus eam ignorans collationem mihi factam confert tibi p̄rbendam prædictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa p̄rbenda debetur. b. d. Ioan. And.

CAP. XIIII.

DVdū [c] venerabili fratri nostro S. episcopo Prēnestrino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate [d] nostra resignationē ab obtinentibus beneficia [e] ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere [f] in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis [g] cōferendi per nostras litteras potestatē [h] concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nō habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatum [i] Lexon. eccle [k] siæ, quæ [k] in partibus illis [l] existit †, & p̄rbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus [m], & sibi prouidimus de eisdem [m]. Si vero nulla talis [n] p̄rbenda vacabat ibidem, nos p̄rbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandam: decernentes extunc irritū & inane, si secus super hoc à quoquā contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & p̄rbendam, quos in dicta Lexo. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset,

†Cōditiōe ex c. relatu. in antiq. de p̄b. vel officio iudicis. & ratione, quia ad rē si in rems habet. ca. fi. ℨ. d conc. p̄b. cōc. fus. auctoritate nō capiet. ñ ex stipulatione. ff. de ad. po. de priuil. pastoralis. Pe. de Anc. Fōt.

†Al. Palestri.

†Al. exhibit.

†Al ita, cercetis sibi ſuperuāda priuare posset hoc, &c.

a ¶ *Prædicta.*] facta à legato ipſi G. vaſſalli.
b ¶ *Presbyter.*] G. vaſalli.
c ¶ *Pacifice.*] ſi igitur prębenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur ſe facere promoueri. ẽ. eod. libr. de elect. commiſſa. §. r. &c.
d ¶ *Eadem.*] eſt maior & eadem diuerſo reſpectu.
ADDITIO. Ordinaria enim delegato commiſſa maior eſt in delegante, & minor in delegato. Ioan. Mon. dicit Archid. fons ſcaturiens maior eſt quàm riuus inde procedens. Ioan. Andr.
e ¶ *Præoccupauimus.*] ſic ẽ. de procu. non inſte. eod. lib. eod. tit. ſi duo. & de offic. delega. cum plures.
† Aliàs occaſione.
f ¶ *Sanctiones.*] ſupra de reſcrip. c. r. & c. paſtoralis. [in antiq.] & de officio, leg. ſtuduiſti. [in antiq.] j. de regiur. generi. & ibi vide de hoc. & ff. de reg. iur. in toto optime concor. j. eod. quamuis. r. & r. reſponſo.
ADDITIO. Archid. alleg. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. feliciſſimo. & l. ſeruis vrbanis. §. vlt. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. baſilicæ. & l. Stichus in principio. Ioan. Andr.
g ¶ *De ipſa.*] ſcilicet poteſtate data legato. valent. r. ergo litterę cum non ſit talis veritas tacita, qualis expreſſa, nihil ominus litteras habuiſſet. ẽ. eo. tit. [ſcilicet de reſcrip. alleg. in gloſ. proxima.] c. ſuper litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis generaliter nõ ſit verum: vt j. eo. tit. ſi mortu. &c.
† Aliàs ita: eo præſertim quòd ſecũdũ &c.
1 Vide Felinum in ca ſuper litteris extra de reſcript.
h ¶ *Abſurdum.*] Nota bonum modũ argumẽtandi ex ſequela abſurditatis. ſic ẽ. [in ant.] de excepti. eum inter priorem.
† Iſta regula nõ eſt generalis in litteris ad beneficia, vt vult glo. hic faciunt notata in cap. ex parte. §. de foro cõpetẽ. & in Speculi. de lib. concedẽdo. §. ad hanc. vtrũ i conſummationem. ver. cũ ſit. actor. Pet. de Anchara. Fõta.
ADDITIO. Adidę ff. de neg. geſt. Pomponius ſcribit. ff. ſol. matr. l. diuortio. ibi, alioquin ſi collectis vindemiis, &c. de leg. 3. l Aufidius. ff. de contrahen. empt. l. in lege, in fi. Io. And.
i ¶ *Noſtra.*] Papa non debet iuſtitiam ſuam negligere, qui alios in ſua iuſtitia fouet: vt j. de immu. eccle. quoniam.
k ¶ *Incerto.*] ſicut cum ſcribitur alicui prouideri de beneficio quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, vt ẽ. titul. & libro, quamuis. incertum eſt quod beneficium impetrans ſit habiturus, ſed hic certum eſt de canonia Lexoſi.
† Aliàs late.
l ¶ *Acceptandi.*] vt j. de conceſ. præb. quia cunctis, & cap. ne captandæ, &c.
m ¶ *Renocaſſe.*] licet enim eandem retinuerit poteſtatem: & tamẽ maiorem ſcilicet reuocandi etiam tacite, vt hic vides.
n ¶ *Lucro.*] de damno enim eius non agitur quia ſi dimiſit priora beneficia, recuperat illa ſecundum formã decre. j. eo. ſi beneficia,
o ¶ *Ad inſtar.*] coadiuuat proximam rationem per duo legalia argumenta. ſic j. de conceſ. præben. quia cunctis. de ſenté. excom. ſi iudex.

& dictę poteſtatis prętextu eos idẽ eps (collationis, prouiſiõis, reſeruationis, & decreti pdicto rũ forſan ignarus) Guilielmo vaſſalli psbytero contuliſſet, dicti executores (collatiõe nõ obſtãte pdicta a) literarũ noſtrarũ auctoritate, præbendã candẽ dicto camerario velut ſibi debitam contulerunt, quem dictus presbyter b (prætextu † collationis per dictum epiſcopum ſibi factæ) quod pbendã ipſam pacifice c poſſidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis ſupplicauit humiliter, vt prouidere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendentes, q̃ etſi memorato epiſcopo prædictã cõceſſimus poteſtatẽ; penes nos tamen nihilominus remãſit maior, licet eadem d poteſtas etiã in prædictis, propter quod noſtra, q̃ eãdem præoccupauimus e poteſtatem, potior debet eſſe cõditio præſertim † q̃ ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones f per ſpeciẽ generi derogatur, quamquã de genere in derogãte ſpecie mẽtio nulla fiat. Conſiderantes quoque, quòd nos expoſito nobis de poteſtate prædicta, nihilominus litteras gratioſas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipſa: g † quia foret abſurdum, h ſi tam lata † noſtra i impediretur poteſtas: & ſi in omnibus prouiſionũ noſtrarum litteris, quas concederemus in partibus ſupradictis, oporteret nos de ſæpedicta poteſtate ſpecialem facere mentionẽ: Et quòd decretum noſtrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictã renuntiationem per nos erat Lexonien. effectus canonicus) ſtatim ignorantes ligauerat, cum ſuper incerto k non eſſet editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiuſuis, qui acceptandi l poteſtatẽ haberet: & idcirco per illud etiã expreſſiſſe videmur, ne alius poſſet cõferre: & poteſtatẽ prædictã quantum ad præſentẽ ſpeciẽ reuocaſſe m, q̃ in hoc caſu, vbi de lucro n dicti G. tantũ agitur, & nõ de prędicio epiſcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec poteſt reuocationẽ huiuſmodi ius per eum in alium etiã ignorantẽ, in te reuocata transferri. Ad inſtar o etiam ſerui p kalendario q præpoſiti, qui poſt mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipiẽtis nõ r facit, licet inter contrahentes mors domini præpoſitum reuocans s fuerit ignorata. Et domini t, qui peculiũ quod proprio ſeruo conceſſerat ſtatim perimit, cum in eo ſuam mutauerit voluntatem. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmiſſa u, per cenſuram eccleſiaſticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prędictis per dictum epiſcopum ſibi facta (quæ nulla extitit) nõ obſtante dicto camerario præbendã ipſam omnino dimittat, & eum ſuper ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ *Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui ſolum præbendam impetrauerat. ſi præbenda dignitati eſt annexa: alias non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

QVIA SÆ-

p ¶ *Serui.*] habes hoc ff. ſi cert. pet. l. eius qui in prouincia. hic enim non agitur de damno ſerui: & ſic ab ignorante ſeruo poteſtas reuocatur. ſic inducit ad propoſitum.
q ¶ *Kalendario.*] id eſt, nominibus faciendis. ff. de leg. 3. qui filium.
ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.
r ¶ *Non facit.*] debitorem tamen ſoluentem ſibi, & hoc ignorantem liberat, vt in prædicta l. eius qui. & ff. de ſol. ff. quis ſeruo. & l. cum quis. §. r.
s ¶ *Reuocans.*] ſic ẽ. eo. lib. de reſcr: ſi gratioſe. r. reſponſo. vbi de hoc j. ne ſede va. c. vnico. in. ſi. ff. loc. l. 4. Inſt. man. §. recte.
t ¶ *Et domini.*] repete ad inſtar. & habes hoc ff. de pecu. l. non ſtatim. ff. de opt. leg. apud Auſidium. [& ff. de manu. vin. ſi pater. Archid.] & eſt hoc caſu quoddam ſpeciale contra regulã. ẽ. de reg. iur. c. r. ff. eod. nihil. quia peculium re non tantum verbis conſtituitur. ff. de pecul. peculium r. ſi vero nominatz. & tamen verbis tollitur: vt hic, & in prædicta l. non ſtatim. Ioan. Andr.
u ¶ *Præmiſſa.*] ſemper enim præcedere debet. 11. q. 3. indigne. ſ. de ſen ten. excom. ſacro. cum ſimilibus.

QVia ſæpe.] Primo ponit dubiũ, qã ſecundo diſtinguendo declarat: ibi, *Nos dubitationem.* Et ſecundum membrum: ibi, *Niſi.*

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius c. q̃ quando ſunt plures expectantes in eadem eccleſia, & habent ſimilem gratiam, habet locum illa regula, qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

CASVS. Papa creauit me canonicũ eccleſiæ Pictauen. & mandauit canonicis ipſius eccleſiæ, vt me de facto reciperent & inſtallarent cum aſſignatione præbendæ vacantis, ſi qua vacaret; alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturã: Anno ſequenti Papa fecit tibi ſimilem gratiã, videlicet quia conceſſit tibi ius canoniæ in eccleſia Pictauen. & mandauit canonicis, vt de facto te reciperẽt in fratrem & canonicum: & præbendam ſi qua vacaret, tibi aſſignarent: aliàs præbendam proximo vacaturam: & ſi ipſi non conferrent tibi primam vacantem, q̃ ipſi conferrent dignitatem cum præbenda: poſtea vacauit præbenda & dignitas: quæritur quis noſtrum habebit præbendam? Reſpondet Romanus Põtifex cum diſtinctione: quia vel præbenda eſt annexa dignitati, & tibi debetur prębenda & dignitas, aut non eſt annexa: & tunc mihi debetur & non tibi, licet tua gratia poſſit nunc in totum impleri. Et iſta fuit ratio dubitandi ad iſtud cap. nam cum tua gratia poſſit nunc in totum impleri, videbatur q̃ tibi deberetur præbenda & dignitas. Sed ratio decidendi in contrarium fuit; quia cum præbenda ſit ſeparata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi.

Nor. primo q̃ inra fiunt de iis quæ ſæpe accidunt: vt glo. de deſpon. impu. in antiq. c. litteras. in principio. Nota ſecũdo quod de

iure anterioris consequitur quis id quod principaliter obtinere non posset, ad hoc facit ℨ. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Quia sepe.*] Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam præfertur priori: qui solū præbendā impetrauerat, si præbēda dignitati est annexa, alias non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorū, quæ not. Innocentius & Host. ℨ. eod. ti. cap. vlt. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compostel. de rescrip. capitulum. in glos. magna. §. vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebāt licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præferri: & sic dicebat Compostel. se de mādato Papæ pronuntiasse in Bonoñ. ecclesia, in dignitate archipresbyterali: approbata est autem opinio Hostiensis.

† Cuius officij huic capax non est: quia præcedentia minuunt significationem sequentiū l. fi. §. cui dulcia de vitri. & oleo le. l. Seiæ. §. Cato. de fund. inst. vel instru. leg. Pet. de Anch. Fō.

ADDITIO. Quo ad not. in prædicta decret. statuimus. facit hæc decret. pro Innoc. & cōtra Host. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum præferri secūdo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. ℨ. & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ *Dubitatur.*] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic ℨ. no. lib. de elect. quia sæpe. ℨ. vt lit. non contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiam hæc dubitatio nostris temporibus in Bonoñ. ecclesia.

c ¶ *Præbenda.*] tantum.

d ¶ *Officio.*] perpetuo in ecclesia: vt ℨ. eo. lib. de consue. c. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. And.]

e ¶ *Vacat.*] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ *Declaramus.*] Nota: quia ius nouum non facit, sed verus declarat. Facit quod dixi ℨ. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ *Anterior.*] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi ℨ. eod. tit. & lib. hi qui.

h ¶ *Præiudicari.*] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris præiudicio. ℨ. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ *Apparet.*] quia tunc secus ℑ. eod. c. penult. & de concef. præb. auctoritate.

¶ *Glos. seq. ponit rationem inducens duo iura: demum ponit decē casus, quibus secundo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primam expectans, illam non consequitur.*

k ¶ *Annexa.*] ex quo enim habet vnum cōnexorum, & reliquum habere debet. de constitu. [in antiq.] c. translato. ad hoc ℨ. eod. tit.

Impetrans secundus præfertur primo impetranti in multis casibus

super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti præfertur. Alium habuisti ℨ. eo. si clericus. Aliū ℑ. eod. c. penult. Alium ℑ. de concef. præbend. cap. penult. Interdū habes quòd vacat præbenda, & ille qui expectat primā, illam non consequitur. vnum casum habes ℨ. eod. tit. cap. 2. in fine. Alium ℑ. eod. cum in ecclesia. Tertium ℑ. eod. tit. ei cui. Quartum ℑ. de rerū permu. cap. vnico. Quintum ℨ. eod. lib. de renun. cap. 3. Et alii habes in clem. gratiæ. de rescript.

Cum in.] Hæc est notabilis decret. Sūt quatuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratiis Apostolicis appellatione beneficiorū & etiam dignitatum non includūtur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatum vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas quis consueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnum appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandetur aliquibus prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam sub hac forma: quia mādauit episcopo Pictauēn. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad eius collationem, siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficiū curatū: vtrum sit cōprehensum sub mea gratia? Respōdet ℘ non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mētio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficiū curatū: ideò non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, ℘ mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate, aut personatu, etiasi illi beneficio immineat cura animarum. ¶ Sed quid? ponamus ℘ Papa mandauit epō Pictauēn. vt mihi prouideret de dignitate vel personatu vel officio in ecclesia Pictauēn. vacauit dignitas ad quam quis cō suenit assumi per electionem: vtrum comprehendatur sub mea gratia: Respōdet ℘ non, nisi fiat expressa mentio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi cōferretur dignitas, vel personatus, vel officiū: etiam si ad illam dignitatem, personatum, vel officium quis consueuerit per electionem assumi. ¶ Sed quid? ponamus ℘ Papa scripsit epō Pictauēn. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationem, vacauit beneficium spectās ad suam collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficiū pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respōdet ℘ nō: Nā differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsētationis nō venit collatio, nec institutio. ¶ Sed qd ponamus ℘ Papa mandauit episcopo Pictauēn. vt mihi conferret beneficiū spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauēn. vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tātum, puta ad collationē decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauēn. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, cōmuniter vel diuisum. Sed quid? ponamus ℘ Papa mandauit prouideri de beneficio spectante ad collationem episcopi Pictauēn. vacauit beneficium quod spectabat ad collationē episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauēn. vtrū de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur ℘ de beneficio spectante communiter ad collationem epi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa non intendit per meā gratiā grauare nisi solum episcopum Pictauēn. Not. primo ℘ in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quam in promonendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei cōmittuntur corpora, sed animæ. Not. vlterius, ℘ in gratiis expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia: & hoc propter rationem positam in principio huius cap. Not. ibi, *Illis vero.* ℘ appellatione dignitatis comprehenduntur solum dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem: non autem comprehenduntur illæ dignitates, ad quas quis consueuit assumi per electionem: nisi in litteris expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, ℘ differūt præsentatio, collatio, & institutio: ℘ verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter cōstaret de mente superioris: quia tunc non esset curandum de verbis. ca. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, ℘ presentatio dicitur dilectio personę, vt præsentetur superiori: & instituatur: & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istā præsentationē non acquiritur ius in beneficio: sed solum acquiritur ius in hoc, vt patronus non possit variare si fit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dicitur, quæ fit ad præsentationem patroni, quæ alio modo dicitur cōfirmatio. Sed collatio dicitur quando prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tñ communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. Not. quod si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectāte ad collationem duorum non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectante ad collationem alterius tantum nisi in litteris gratiæ dicatur, cōmuniter vel diuisim. Not. ℘ Papa non intendit grauare nisi illum de quo fecit mentionem in gratia.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

l ¶ *Cum in illis.*] Declarantur hic, quæ not. per Ber. Innocentiū, & Hostiensem ℨ. eod. c. vlt. per Compostel. supra de rescrip. capitulum, in glos. magna. §. sed quid in his.

m ¶ *Requiratur.*] est enim ars artiū, regimē animarū. ℨ. de ætate & quali.

Casus §. Illis verò.

Casus §. Cū autem. † Vide concilium Trident. sessio. 7. de reformat. cap. 3. & B. Thom. 2. 2. q. 2. artic. 6.

Casus §. Si vero.

quali. cap. penult. ad hoc ẽ. eod. graue. & c. seq. in antiq. & supra eodem tit. & libro c. 1.

ADDITIO. Dicit Archi. quod quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur. 63. dist. si in plebibus. 95. dist. ecce ego. Ioan. And.

2 ¶ *Intentionis.*] ad quã recurrendum est, vt ẽ. eo. c. vlt. 1. & ẽ. de deci. ex multiplici. vbi de hoc. Illa autem intẽtio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & de legati. ẽ. [in an.] de resc. super literis. in fin.

1 Hic ponit Archi. quod ibi dixi de sententia, vel processu delegati cõtra intẽtionem delegantis. Ioan. Andr.

b ¶ *Cura.*] etiam si in literis prouideri mandetur, quod animarũ cura non negligatur, si qua imminet dignitati. qđ dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatẽ. 1. respõso.

¶ *Glosſ. sequens fortificat textum per simile, & per rationẽ: secundo quærit. arg. negatiue, contrarium ſoluit.*

c ¶ *Prouideri.*] hinc est ꝙ cum patientibus defectum in ætate dispensant epi in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: ẽ. eod. libr. de æta. & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. ẽ. eo. lib. & est hoc propter beneficiorum impetrationem, quæ dr ambitiosa & restringenda. ẽ. eod. tit. & libr. quamuis 2. cum alias nomine beneficij dignitates & beneficia includãtur, vt ẽ. de verb. sig. c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio. nunquid poterit executor de tali bñficio prouidere quod requirat ſcrum ordinem? Vt ꝙ non. arg. huius cap. Ad hoc ẽ. eo. lib. de fil. presby. c. Sed dic contra. j. eo. ẽl cui. Ad idem ẽ. eo. ſi pro clericis 3. ni ſi pateretur in ætate defectum, ita ꝙ ad illum ordinem promoueri non posſet: vt ibi, & ẽ. eo. lib. de rescrip. ſi eo tempore. Ioan. And.

† Hic comprehenditur etiã vniuersitas Io. An. Pet. de Anc. eũ enim ista iura in vniuersitatẽ cadunt: ergo ipſa cõprehenditur. facit l. 1. §. fin autem. & l. omnibus. ff. ad Treb. Fontã.

2 Et sic respõderur ad id quod dicitur nil ex cellentius dignitate. C. de con ũl. 1. 3. lib. 12. Ioan. Andr.

d ¶ *Electionem.*] electio igitur non concluditur sub verbo prouiſionis vel dispoſitionis: tum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est ſi. ẽ. eo. lib. de offic. leg. deliberatione. 1. respõſo. & facit quod dixi ẽ. eod. lib. de elect. c. vlt. & j. c. proxi. 2. respõſo. in glos. ſed nonne.

3 Vide qđ ibi diri post Ioan Mo & idem Archi, cum hic ab ab illa generalitate excipiat solum beneficia curata. Io. An.

e ¶ *Eis.*] ſcilicet prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus.

f ¶ *Aſſumuntur.*] etiam si inhibeatur in litteris, ne electores eligant. vt in clemen. eo. tit. ſi dignitatem. 2. respõſo.

g ¶ *Noſcatur.*] hinc est ꝙ capitulum vacante sede non cõfert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi. ẽ. ne ſe. va. c. 2. & j. eod. li. eod. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituẽdos ab episcopo. j. eo. lib. de insti. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario. ẽ. de insti. ex frequentibus. ẽ. eo. lib. de offic. vica cap. vlt.

h ¶ *Non adiecto.*] ex quo Papa hoc non adiicit, alterũ tantũ grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis j. eo. tit. c. vlt. & fuit hoc ſumptum ex quadam extrauaganti, quæ incipiebat, Cõtingit interdum sicut te, &c.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Cum alio.*] absurdum enim esset illũ grauari, de quo Papa non intellexit. In cõtrarium videbatur: quia ad collationem ſuam spectat, licet & alterius: nam, & qui iurat ſuum non esse, iurat & ſibi commune non esse. ff. de ver. ſig. pupillus. §. vlt. [cum ſua gl. & vide quod dicitur j. de verbo. ſig. c. vlt.] Et qui legat ſeruos ſuos, & qui in totum, & qui pro parte ſui ſunt, videtur legaſſe. ff. de leg. 3. l. ſi quis ſeruos. Sed hoc facit contraria intentio Papæ. idem est ergo dicere ad collationem talis, & ſolius talis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. 2. legatis. vbi legatum factum vxori de iis quę sunt parata ad ipſius vſum, non intelligitur de paratis ad communem vſum ipſius & viri. Dicebat Io. Mo. quod est commune mihi & alteri, proprie nõ est meum. ff. de rit. nup. illud. & verba generalia proprie non impropriè ſumi debent. alleg. eod. tit. de libr. cum de beneficio. in fine. & remittit ad regulam in generali. j. de regu. iur. Ioan. And.

† Si autem ad ſuam collationẽ ſpectet, & ſimul ad præſentationem alterius patroni clerici, tes est dubia: quia Papa hõ videtur cogitaſſe de beneficio, in quo commu habeat cum altero: vt in ſi. j. eo. ſi autẽ alter esſet laicus patronus, clarum est, ꝙ non posſet. de offi. del. g. dilectus. Io. And. de Ancha. Fontã.

uideri non poterit †, nec etiam econuerſo: expreſſo enim vno casuum prædictorum, mandatũ ſuper hoc factum (quod debet de ſui natura reſtringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mãdatum ſimpliciter duos includit, alterum ſolum non adſtringit: & econuerſo directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorũ collationẽ vel præſentationem ſpectante (non adiecto h communiter vel diuiſim) prouiſio iniungitur faciendã: in beneficio quod ad collationem vel præſentationem alterius ipſorum tantũ pertinet, adimpleri non poteſt. Sicuti ſi de beneficio ſpectante ad collationem vnius prouiſio iniuncta fuiſſet, impleri non posſet in beneficio, cuius collatio ad eum ſimul cum alio i pertineret.

¶ Idem.

¶ Beneficium mihi collatum ante diſſenſum meum alteri cõferri non poteſt, niſi terminus mihi datus ad cõſentiendum esſet elapſus: & tunc etiam poſt terminum antequam alteri conferatur, potero conſentire. Ioan. And.

CAP. XVII.

SI tibi k abſenti per tuum

¶ Si tibi abſenti.] Circa beneficiũ collatũ abſenti nondum acceptatum ſoluit quinque dubia: Primum, an ſit illius: ibi, *Licet*. Secũdum an poſſit alteri conferri: ibi, *Ipſe tamen*. Tertiũ, an ſi conferatur, valeat collatio: ibi, *Quod ſi*. Quartum, quid ſi lapſus ſit terminus datus ad acceptandum: ibi, *Sed ſi*. Quintum, quid ſi prouiſus poſt terminum præueniat collatorem: ibi, *Antequam*. Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Pictau. alicui Titio abſenti & ignoranti contulit aliquod beneficiũ: non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationẽ pro Titio abſente: an valeat collatio? Certe ſic, adeo ꝙ collator non poterit amplius variare, nec illud beneficium alteri cõferre. Sed vtrũ Titio abſenti & ignoranti per illam collationem ſit acquiſitum ius in beneficio? Reſpondet ꝙ non, niſi Titius illud beneficium acceptauerit: ſed facta acceptatione eſt ſibi ius acquiſitũ ſine corporali apprehenſione, licet ſic ſecus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus ꝙ Titius poſtquam ſciuit illud beneficium ſibi collatũ, differt acceptare collationẽ: an epiſcopus collator poſſit illud beneficium alteri conferre? Reſpondet ꝙ nõ ſtatim: ſed poterit Titio aſſignare certum terminum, intra quem tenebitur ſuam declarare voluntatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapſo poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus ꝙ collator elapſo termino illud beneficium non contulit: vtrum poſſit Titius tale beneficium acceptare an requa verus collator alteri contulerit: ita ꝙ per illam acceptationem acquiratur ſibi ius in beneficio: Certe ſic. Not. primo, ꝙ beneficium poteſt conferri abſenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, ꝙ ille cui conferitur beneficium, illud accepter. Not. ſtatim ꝙ ſi abſens ſciuit beneficium ſibi fuiſſe collatum, & acceptauit: ſtatim ſibi ius est acquiſitum in beneficio: & poteſt lato modo dicere illud beneficium ſuum ratione cuius poteſt agere rei vendicatione lata. Et ſic etiam ſolo titulo acquiritur ius in beneficio & dominium: ſecus in rebus profanis: quia in illis ex ſolo titulo non acquiritur dominium. Idqđ l. quotiens. C. de rei ven. non habet locum in beneficiis. Not. vlterius, quod in iure non est aliquod certum tempus præfixum ad acceptandum beneficium collatum, ſecus in acceptatione vel repudiatione electionis: & id. o collator poteſt præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. inſuper, quod non est neceſſe eſſe per præſentem cui beneficium conferitur: nec etiam alia perſona quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc ẽ. eod. lib. de reſcrip. gratia. Not. finaliter caſum in quo vacat beneficium, tamen conferri non poteſt: Nam non dicitur beneficium hic iſtius, & tamen dicit ꝙ non valet collatio. Alios caſus vide de conſti. cum acceſſiſſent. Dominicus.

¶ *Gloſſa prima ſummat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & ſoluit quæſtionem.*

k ¶ *Si tibi.*] Beneficium mihi collatum ante diſſenſum meũ, alteri conferri non poteſt niſi terminus mihi datus ad cõſentiendum

esset elapsus:& tunc etiam post terminum:antequam alteri cōferatur potero cōsentire. Emanauit hæc decr.ad declarationē & approbationē eorum quæ not. Inno. & Host.& moderni ī.eo. accedēs.& Host.in sum.de instit.§.quis institui.sciebamus enim quod absenti poterat beneficium conferri,& absens inuestiri, vt ibi:sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur & quod dicit, absenti,idē & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit.Ioan.And.

† Quod potest etiā uel medio tempore. Pet. de Anc. sec^n in aliis contractib^s, inter absentes fiunt: nisi ibi interueniat aliquid. not in l.cōsensu. ff. de acti & obli. Contra.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]:ipse tamen episcopus, vel quicūque alius [d] de ipso beneficio (nisi cōsentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendū terminū [f] competentē assignet,nisi cōsenseris, poterit eo lapso ꝑ beneficiū libere (cui viderit expedire) conferre. Antequā tamen ipsum contulerit, tuū poteris (non obstante quod lapsus sit terminus) præstare consensum [h]:& ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo,vel ad illud habebat.hoc dicit.Ioan.And.

a ¶ *Episcopum.*] factum ponit nō ius:quia idem si per alium [idem Ioannes Monachus, & Archid.]

b ¶ *Habueris.*] acceptēdo,vel consentiēdo,vel ratum habendo,si negotiorum gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum, quod dic vt not.ī.eod. accedens. Ad hoc ff. de negot.gest.si ego.ff.de solut.ratum.ff.de acquiren. possessio. qui absenti.Ioan.And.

Beneficium non acquiritur mihi per consanguineū ante acceptationē.

ADDITIO. Potest etiam cōsanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus,qui consensu electium & electi acquiritur.ī.in ant.de elect.cum inter canonicos.ī.de spon.cum locū. licet talis pro tali agere possit.ff.de procurat.sed & hæ.vnde dicit Host.licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem.ff.iud.sol.l.3.§.1.ff.de procur.non solum.§.fi de dote.Ioan And.

¶ Glos.seq.ponit tres opi.quē olim erant de materia.

1 Scilicet quia priusquam agnoscat, ꝑ potest repudiare. quod aūt dicit, acquiri dominiū.dic vera adita hæred.Ex fictione tamē dī acquisitū post mortē. ff. de furt si insſu. §. vlt. & l à Titio & ff Equimo. ser. ami. si partē. §. vlt ff de condi instit. l. si quis ita hæreditatem.

c ¶ *Non acquiras.*] secus in legato speciei: quia tunc acquiritur dominium legatario ignoranti:licet commutabiliter 1.ff.de leg.2. cum pater.§.surdo.facit ff.de cōd.& demōst.l.legata.per quæ iura dicebāt quidā quod hic dī. Item per id quod habes ī. de elect. cum inter canonicos,&c.publicato.Ad hoc ī.de reg.iur.quod semel.cum suis concor. Alij dicebant ꝑ si secūdo prius fieret traditio,vel prius cōsentiret:bene tenebat collatio per.l.C.de rei ven. l.quotiens.in prin.& in fi.vbi dī,si res vendita fuerit duobus,ille potior est,cui prius fuerit tradita.& vide quod dixi ī.de reg. iu.ꝙ prior. Tertia opinio erat.ꝑ aut secūdus scienter recipiebat beneficium,aut ignoranter:in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualéti beneficio.ad hoc ī.eod.inter cætera.ī.de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem.ī.de concess.præben. quia cunctis.ff. de vsufr.l.fi.Sticho.

ADDITIO. Archid.attribuit hanc tertiam opinionē Hostiēsi, & verum est ꝑ Hosti.ponit illam in decre.accedens.tū recedit ab illa inhærendo Innocentio,qui simpliciter dixerat collatorem nō posse à proprio facto recedere.Ioan.And.

d ¶ *Alius.*] puta legatus de latere, qui confert beneficia vacātia. ī.de off.leg.c.2.illud autem cōferre non poterit:quia licet vacet, non tamen est liberum,vt ī.sequitur.

Beneficium collatū absenti an possit alteri conferri sub cōditione,si ille non acceptauerit

¶ Glossa sequens format,& soluit duas quæstiones.

e ¶ *Personam.*] Sed nūquid poterit alteri sub cōditione conferri:licet ꝙ ille non acceptauerit?Not.ī.eo.lib.de elect.c.2.& ī. de reg.iur.actus.sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit.ī.de concess.præben.c.2.ad hoc.ī.de refer. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non cōferēdo personæ.sed aliàs puta vniendo, vel religiosum locum constituendo?Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem ratiō.ī.de.eccl.ædi.ad audientiam 2.ī.eo.exposuisti.12. q.2.c. antepenult.& etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

¶ Glossa sequens obicit & soluit.

f ¶ *Terminum.*] sed nōne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet,scilicet vnus mensis.ī.eod.lib.de electio.quàm fit.nec vī ꝙ de beneficio iuris possit episcopus diminuere.ī.de regulis iuris indultū. cum suis concordantiis?Dic decret. illā loqui in electis,qui adhuc habent confirmationē petere:istam in iis quibus fit collatio:in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra,cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret.quàm sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire:hic autem etiam post terminum cōsentit,dummodo res sit integra:vt sequitur.

¶ Glossa sequens soluit quæstionem.

g ¶ *Eo lapso.*] quasi dissensisse videatur. sic ī.eod. lib. de apel.ab eo.vbi etiam ista ponuntur vt paria.Et per hanc litteram vī idem dicendum si dissenserit, scilicet ꝙ adhuc re integra possit consentire.quod verum est conferente in eadem voluntate manente.Ad hoc ī.eo.lib.de procur.licet.vbi de hoc dixi.

ADDITIO. Ibi tamen glos. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso.Ioan.And.

h ¶ *Consensum.*] ad hoc ff.de opti. leg. l. mancipiorum.

CAP. XVIII.

EVM † multa.eod tit.in ant.& hodie in extrau.Io.xxij. quę incipit, execrabilis.vbi dī,ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem,personatum,vel officium, cōferatur aliud simile beneficium: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis,vel dignitas,vel personatus,aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primum beneficium:& si contendat habere,caret vtroque.

† Vide extrauag. Io. xxij. incip. Execrabilis, eo. tit.& cōcilium Trident. sessiō. 1. & reform. ca. 2. & seq. & sessiō. 24. de reforma. cap. 17.

CASVS. Secundum communem intellectū huius cap.mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauē. contulit aliam ecclesiā parochialem:quidam tertius intrauit in possessionē ipsius beneficij collati:ego non expectaui ꝙ episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primū, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet ꝙ sic:aliàs sequeretur, ꝙ vir stultus esset melioris cōditionis quā sapiens. Sed quid,sanctissime pater,ego sciens nō habere ius in aliquo beneficio,me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo?Respondet ꝙ sic,ac si habuissem titulum in secundo beneficio:& adeptus fuissem pacificam possessionem:secus si credebam habere ius in beneficio,& tamē nullum habebam.c.si beneficia.ī. eod.tit.Sed nunquid per istam violentiam vel intrusionem debeo carere iure,quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba,eo ipso. Not. primo ꝙ non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam,in quo vel ad quod habet ius:sed debet expectare inductionem superioris,quæ inductio in possessionem beneficiorū de iure communi spectat ad archidiaconum,qui hoc facit auctoritate episcopi: tamen hodie Arch.istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus,& non in paruis beneficiis.Not.quòd quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati:sed auctoritate sui superioris,nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, ꝙ institutio est tituli collatiua:postquām dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei:& per illam inuesturam non transfertur possessio:nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij:sed solum per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua.simile dī in l.1.ff.de acqu. vel amit. poss. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionē rei venditæ. Et sic intelligitur tex.tamen etiam potest intelligi,si per violentiam fuit intrusus in beneficio,in quo non habebat aliquod ius. Not.ꝙ per adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum.ꝙ licet istud cap.non loquatur nisi in ecclesiis parochialibus:tamen communis opinio doctorum est,ꝙ etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus:nam istud c.venit limitatiue ad illud c. de multa.alleg. ideo secundum illud ꝙ debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi.ꝙ constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas cōstitutionis declaratæ,nisi aliud dicatur in cōstitutione declaratoria. Not.vlterius ex hoc tex. ꝙ lex, si quis in tantam. C. vnde vi.& similia iura etiam habent locum in eum,qui expulit à beneficio,videlicet quòd talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quòd iste textus in prima parte non habet locum nisi in beneficio curato. Not. finaliter quod sicut non est possibile duo curata simul retinere

quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actum: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide ꝛ. de sentent. excom. statutum. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat. & dicit quid declarat.*

a ¶ *Eum qui.*] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat est ipso iure priuatus in re, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorum, quæ not. Innocẽtius & Hostiensis supra eo. tit. de punitionem multa.

† Not. hic q̃ ad delicti punitionem sufficit aliquid fieri de facto. ca. cũ super. de biga. not. in c. plerúque. de don. inter virum & vxorem. & Hippol. in l. cùm. ff. de fic arg tamẽ ad iacrũ nõ sufficeret aliquid fieri de facto. l. hæc conditio. ff. de condit. & demonstra. dct. Arch.

ADDITIO. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate inuasit secundum curatũ, & arguebant quod ipso iure videatur renũtiasse primo. 21. q. 2. fiquis. iã recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens arg. à contrario: secundo querit & soluit.*

b ¶ *Cura.*] aliàs non haberet locum pœna decre. ꝛ. eo. de mult. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primũ, sed perdit ius q̃ quod habebat in secundo: vt ꝛ. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbẽdam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic q̃ non: sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. ꝛ. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: aliàs non. Et est ſ. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna] quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. soluit dubiũ per contrariũ litteræ, sed cũ distinctione.*

c ¶ *Scienter*] ignoranter igitur non tenebit pœna, ad hoc. ꝛ. eod. tit. ſ. beneficia. [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. ꝛ. de regu. iur. ignorantia. cũ suis concor.

¶ *Glos. seq. per hoc i. soluit tria dubia.*

d ¶ *Obtinebat.*] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa, dicam idem de decre. cum in cunctis. ꝛ. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, puta. litre pendet te: q̃ vacẽt priora beneficia sua, ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum r propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, q̃ si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, q̃ litteræ non valeant: ne fit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc ꝛ. eo. tit. & lib. quamuis. & sic intelligẽtur. ꝛ. eod. si motu. & idẽ etiã secundum id dici potest de decre. non potest. ꝛ. eo. scilicet, q̃ si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnũ erat occupatũ: & tacito de illo sup aliis impetrauit dispẽsationẽ, dispẽsatio nõ valet.

r Sic refert Ioan. Monachus Archidiaconus. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. q̃ eum interdictum erat regnum (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibirum eligere, multi tamẽ eligebantur in episcopos, & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant arguebat tamen quòd elapso tempore de consecrandis, vacabant ipsorum priora beneficia per l. 3. §. videamus. ff. de don. inter. virũ & vxo. in Authen. de restitu. & ea quæ pa. §. fin. ꝛ. de excess. prælа. tanta. ꝛ. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentij. Ioan. And.

e ¶ *Existat.*] 16. q. 1. legi epistolã. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nã & si seruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionem suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. ꝛ. de senten. excom. si vere. Nec melior esse debet contumacium quam obediẽtium conditio. ꝛ. dẽ postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

Intrusus & violentus differunt.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei vt pater ex not. ff. de reiven. rem §. fin. Ioan. And.

f ¶ *Violenti.*] Not. q̃d latius loquitur pars prima q̃ hęc secũda: qa loquitur hic solum in violento, non in alio se iniuste intrudente: vt in prima parte, & innititur iste §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Ioan. And.

qui [a] beneficium, cui animarũ cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat [e], vel quòd inuasor† eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quęcunque ęcclesiastica beneficia non verentur [g], & si non virturis amore, pœnę saltem formidine [h] à suę temeritatis audacia refrænentur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficiis occupatis taliter [i], vel ad ea [k] ipsis forsitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habẽs potestatem Apostolicam personã idoneæ de beneficio prouidẽdi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinẽti prouidebit. Si vero coeditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum hoc dicit. Dom.

CAP. XIX.

I S cui [l] conceditur, vt auctoritate sua quemlibet clericum in subdiaconum, diaconum, vel presbyterum ordinare valeat, non ideo ipsum ordinare debet, nisi eum de vita & moribus, ac scientia, & fide, ac cæteris, quæ in ordinandis requiruntur, plenè cognoscat. Quòd si secus fecerit, & ordinatus postmodum in aliquo deliquerit, ordinans ipse, quia ordinationis suæ culpam non euitauit, ab officio suo per annum suspendatur.

g ¶ *Non verentur.*] vereri deberet, cum fine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt ꝛ. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantiis.

¶ *Glos. sequens tractat de triplici timore.*

h ¶ *Formidine.*] 62. dist. docendus de elect. cum in cunctis. de vi. & hocle. vel clericorum. Ad idem. C. de emen. propin. l. vna. accedat quod dicitur, Oderunt peccare, &c. i Et vocatur talis timor seruilis: qui per se præmium non habet, nisi quis solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeretur opus si sperareturimpunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & proprie ad filium pertinet.

i Vide hoc versiculi. ordi. irrefragabile. in vlt. gl. 10. A. ꝛ Vide B. Thomam 2. 2. q. 22. arti. 2. & ibi Caietanum.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. sicut sera. Ioan. And.

i ¶ *Taliter.*] ſ. violenter. facit pro eo quod ꝛ. dixi, &c.

k ¶ *Ad ea.*] differentia est inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem: vt videbis ꝛ. de concess. præben. c. vlt.

l *Is cui.*] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. ꝛ. eod.

te.cap.vlt.in fine.& reprobatur opinio Innocẽtij ibi not.& Cõpostellani.not.supra de reſcript.cum adeo.in fine.Et fuit de facto in Mediolan.archiepiſcopo hæc quæſtio primi diſt.

¶ *Gloſſa ſequens dubium ſoluit.*

a ¶ *Idonea.*] & ſi non apponatur:hoc idẽ intelligo ꝛ.de elect.cauſam quæ.ꝛ.de reſcri. cũ adeo. Ad hoc de præſum.c.vlt.

† Hæc ſi-ctio determinat ly prouidere: ergo ſi conceſſione huiuſmodi fit expreſſum. & idem hic ſit gratia prouidenti, ideo eſt in ſuum fauorem ampliãda. Per de Anch. Foot.

ADDITIO. Ad hoc littera.ꝛ. ibi, vel niſi in Hoſt.in prælleg. decr. vlt.eo.tit.Ioan.And.

¶ *Gloſ. ſequens arg. à contrario, & remittit.*

b ¶ *Sufficiens.*] ergo ſi non eſt ſufficiens, ſecus ex.t.Ad hoc.ꝛ.de reſcr. poſtulaſti. [& cap. cum adeo.ꝛ.eod.cum teneamur.& c.dilectus. ff. de ven.inſp.l.1.in fi.] Quid autẽ veniat in hac ſufficientia,not. per Io.ar. q.1.c.1.& per Ber.ꝛ.eo. tit.de monachis. Ioan. And.

¶ *Gloſ.ſequẽs ponit motiuum opi. contrariæ.*

c ¶ *Non poteſt.*] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione:quia hoc caſu non fiebat gratia prouiſo,ſed prouidenti: nec poterat ſecundum eos prouiſus hoc caſu ambitioſus dici:cum ad ſui inſtantiam nihil fuerit obtentum.ꝛ.eod.tit. & lib.quamuis. ꝛ. eo. ſi motu proprio.Sed contrarium eſt verum;quia

† Vide Dominicũ cõſi. 78. incip. formantur. & Lapũ alle gatiõ 120.

beneficiatus idoneus nõ eſt.ꝛ. eo. ſuper inordinata. & iure cõmuni beneficiarus beneficiari non mandatur.ꝛ.eo.tit. quia in tãtũ. Ioan.And.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quòd genus facilius patitur debilitatẽ vel annihilationẽ quàm ſpecies:quia genera ſunt intelligenda ciuiliter.ff.de ſeruꝰ.ſi cui ff. ad exhi.l.pe.vnde verbum perſonæ,idoneæ,debet intelligi ſecundum ius commune,de quo ꝛ. Ioan. And.

¶ *Gloſ.ſeq.ponit differentiam inter duas formas.*

d ¶ *Dimittat.*] ſi ergo dimittit, tunc ſibi poterit prouideri. & in hoc eſt differentia inter iſtam formam,& illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur:quia in illa non ſufficit modo beneficium primum dimittere,ſi tunc tacuit.ꝛ.eo.ſi motu ꝛ. Hic ſufficit nunc dimittere,licet in conceſſione gratiæ nihil fuerit dictum.

ADDITIO.Quia nulla poteſt notari ſurreptio impropriſo. Dicit Io.Mo.per reſcriptum nihil habetur actualiter,ſed potentialiter;& ideo ſatis eſt quòd ſit habilis perſona, quando potentia explicatur ad actum.Ioan.And.

e ¶ *Tunc cuim.*] Not.interpretationem ſtrictam.Ad idem ꝛ. eod. cum in illis.Ioan.And.

f ¶ *Sine cura.*] ſi igitur vtrunque vel alterũ ſit curatum,tali nõ poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio nõ eſt vaga ; immo potius arcta & reſtringenda : ſit ergo contenta duorum numero. ꝛ.de regul.iur.pluralis.cum ſuis concordantiis.

g ¶ *Non ſubſiſtat.*] poterit igitur illud beneficium alteri cõferri; ſed ſi ille poſſidet. non poterit ſine cognitione cauſæ de poſſeſſione repelli.ꝛ.eo.licet.

Si beneficia.] Decre. iſta ſuccurrit ignorantiæ.Et primo primi gradus.Secundo ſecundi & vlteriorum:ibi, *Eundem.* Et pars prima fuit tria, quia primo ponit caſum:Secundo rationem prouiſionis;ibi,*Ne talis*:Tertio prouidet parẽtibi,*Statuimus*.Quarto vero reſiſtendi:ibi, *Alioquin.*

CASVS.Cum obtinerem aliquod beneficiũ incompatibile,epiſcopus Pictauen.contulit mihi aliud beneficium, & non eram diſpenſatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia,tamẽ Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiũ mihi collatum alteri contulerat,qđ tamen ignorabam;ego videns ꝙ non poterã habere plura beneficia dimiſi primum beneficium, & acceptaui ſecundum:poſtea ſecundum fuit euictum per illum cui Papa cõtulerat : an poſſim redire ad primum beneficium?Rñdet ꝙ ſic, cum ſtatim fui debite informatus ꝙ in ſecundo beneficio non habebã ius, nõ expectato exitu cauſæ,dimiſi illud ſecũdum beneficium : poſſum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate;& ſic fiet noua collatione:& hoc habet verbum,libere, poſtum in tex.idem eſt de omnibus aliis, qui illo modo dimiſerunt beneficiã : nam poterunt ad illa redire ſua propria auctoritate.Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris etiam ignorantis illam;ita ꝙ collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit.& lib.ꝛ.c.ſi poſtquã. Not. ſecundo quòd vbi ex vna cauſa fit deciſio caſus in primo gradu; eadem cauſa decidũtur caſus occurrẽtes in ſecundo & cæteris gradibus ſequentibus. Dominicus.

¶ *Prima gloſ. decretalẽ ſummat, & commẽdat: & gloſſæ reliquæ ſunt textuales.*

h ¶ *Si beneficia.*] Si quis ignorans recipiat beneficium prius reſeruatum vel alteri collatum per Papã : ſi ex quo ſciuit illud ſine difficultate dimittit , recuperat priora bñficia pp illud dimiſſa , aliàs non. Hæc decretalis ſummæ innititur æquitati;& iuſtæ ignorãtiæ prouidet.

i ¶ *Per ſedem Apoſtolicam.*] idem ſi per alium qui conferre poſſet:puta per legatum.ꝛ.eod.tit.ſi à ſede.quia non ius ponit,ſed factum.[Idem Archidiaconus.]

k ¶ *Ab iis.*] ſciẽtibus vel ignorãtibus:nõ curo:vnde ſi bene aduertis,hæc decre.nõ requirit ignorãtiã in cõferẽte, ſed ſolũ in eo cui cõfertur.Præſumitur autẽ ignorãtia,niſi probet ſciẽtia.ꝛ.de regu. iur.præſumitur.[Idem Io.Mo.& Archi.] quod intellige vt ibi dixi.

l ¶ *Dimiſſa.*] vel iuris neceſſitate,vel ignorantia,vel ſola voluntate.Ioan.And.

m ¶ *Aliis aſſignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, ſi nõdum non fine aliis aſſignata,vt ꝛ.eo.tit.& lib.ſi tibi.in fin.

n ¶ *Sine culpa.*] & ſic deberent eſſe ſine pœna.de conſt. [in aut.] cognoſcentes.ꝛ.de reg.iur.ſine culpa.ſi ergo ſciuiſſent,fuiſſent in culpa,& ſic tali priuilegio nõ vterẽtur.Io. And.Hoc placet Arch.

o ¶ *Certiores.*] & ſic cuilibet referẽti credere nõ tenẽtur.de ſimonia p tuas.2.3.Sed nõ debet ſe dicere dubitare vbi certus 4 eſſe debet.de reſcri.in an.c.cũ cõtingat.& eſt ſi.33.diſt.habuiſſe.in prin.

ADDITIO.Ibi,te cõcubinã manifeſta veritate cõperimus.ad idẽ 2.q.1.Deus.ver.mala.not.30.q.vlt.nullũ.alibi dr clara ꝓbatione vel cõpetẽtibus indiciis.ꝛ.de reg.nõ ſolũ.alibi manifeſtis.ꝛ.de hær.accuſarus.§.licet.ſecũdũ Arc.Dat tũ dimittẽdi cõfiliũ,vt ſibi taliter ꝓuideat,ꝙ clare oſtẽdere poſſit bñficiũ dimiſſũ ad aliũ ꝓueniſſe p inſtrumẽta publica vel inſinuata, vel alio modo. Io.And.

p ¶ *Omnes alios.*] hoc vult dicere,beneficia iſtius A. fuerunt collata B.iſte B. dimiſit quæ prius habebat, & fuerũt collata C. cuius priora beneficia fuerunt collata D.aget A.contra B. qui ſi dimittat in pace,ager contra C.qui etiam ſi ſine difficultate dimittit,repetet à D.& ſic de ſingulis.

reſeruationem ignorãtibus de facto conferri,& beneficia quæ illi tenebãt antea,& † poſt prædictorum adeptionẽ dimiſſa l per eos aliis aſſignari m : Ne talis ignorantia eis (cum ſint ſine culpa n) præiudicialis exiſtat: ſtatuimus, vt ſi ipſi de collatione ſeu reſeruatione prædicta poſtea certiores o effecti, ſublata difficultate quacunque omnino dimiſerint beneficia ſibi de facto collata , ad beneficia ſua priora (collatione quibuſcunque perſonis facta de ipſis nequaquam obſtante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (ſi difficultatem adhibuerint in aliis dimittẽdis) ſit ipſis penitus interdicta facultas. ¶ Eũdem quoque modum in dimittendo recepta,& recuperãdo dimiſſa quo ad omnes P alios , qui forſan occaſione prædicta ſua dimiſerint beneficia , & dimiſſa per alios fuerint aſſecuti,per omnia decernimus obſeruandum.

† Dictio, & deeſt in aliquibus codicibus.

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reſeruatum vel alteri collatũ per Papam ſi ex quo ſciuit illud ſine difficultate dimittit,recuperat priora beneficia propter illud dimiſſa,alias non. Ioan. And.

CAP. XX.

SI † beneficia h , quæ per ſedem i Apoſtolicam conferuntur,aut decreto interpoſito reſeruantur, interdum contingat ab iis k ad quos aliàs pertinet collatio eorundem , aliquibus huiuſmodi collationẽ ſeu

† Archid. remittit ꝺ clem. excom.miſſi.ſi illud verſi. licet autẽ. Ioan. And.

4 Certus quis dicitur cum animus non poteſt aliqua ratione in contrarium inclinari: ſ Gozadinus cõſil. 13. nu. 32.

Non

NOn poteſt.] Diuiſio patet: quia ſunt tria dicta per §. diuiſa. Secundum ibi, *Illud*. Tertium: ibi, *Cum vero*. rationem ſui ſubdens: ibi, *Hoc enim*.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium ſimplex, impetraui à Papa vt poſſem retinere plura beneficia: tamen tacui & obtinerem aliud beneficiū: vtrum litteræ meæ diſpenſationis ſint ſubreptitiæ? Reſpondet Romanus pontifex, & ſic. Sed pone & aliquis à ſe de Apoſtolica obtinuit diſpenſationem, vt licere poſſet retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit quòd iſti diſpẽſato fuerunt collata duo beneficia curata: poſtea dimiſit vnum illorū beneficiorum, & fuit ſibi collatum aliud beneficium curatū: vtrum poſſit illud recipere virtute ſuę diſpenſationis? Reſpondet Romanus pontifex & non: nam litteræ diſpenſationis ſunt odioſæ & reſtringẽdæ: modo diſpẽſatio ſua fuit purificata in duobus primis beneficiis: Ideo non poterit virtute eiuſdẽ diſpenſationis retinere aliud beneficium, niſi aliud dicerẽtur in diſpenſatione: Nam in iſtis odioſis inſpicienda & attendenda ſunt verba gratiæ ſecũdum eorum proprium ſignificatum. Sed quid ſi mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt poſſem obtinere aliud beneficium: verum per hoc videatur Romanus pontifex mecum diſpenſaſſe ſuper pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo ſeruit mihi impetratio mea? Reſpõdet Romanus pontifex, & ſeruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nõ erunt ſubreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio & obtinebam aliud beneficium: ſed tamen propter hoc non ſum diſpenſatus ad obtinẽdum plura beneficia. Not. primo arg. & ſubreptio in diſpenſationibus beneficiorum vitiat gratiã ipſo iure ad hoc ꝛ. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. ſecundo, & in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expreſſa nihilominus litteras habuiſſet vitiat litteras: nam ſi expreſſiſſet minimũ beneficium, obtinuiſſet diſpenſationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc ꝛ. eo. ſi motu proprio. vide quod dixi ꝛ. eo. dudum. Domi.

¶ *Prima gloſ. dicit quid declaret.*

a ¶ *Non poteſt.*] Emanauit hæc decretal. ad declarationẽ eorum quæ not. Innocẽt. ſupra de elect. dudum 2. in gloſ. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hoſtienſis. & de reſcript. poſtulaſti. & de præbend. ſuper inordinata. in fine, & Compoſtel. in decre. capitulum. de reſcript. ad finem glo. magnæ. verſ. Item quæritur de hac. & c. in noſtra. in gloſ. pen. & Gar. ſupra de offi. ord. ordinarij. in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum ſequen. ad finem.

¶ *Gloſ. ſequens fortificãt tex. & circa duo remittit.*

b ¶ *Modicum.*] ſi enim in impetratione hoc locũ habet ꝛ. de reſcr. ſi proponente. ꝛ. eo. ſi motu. multo fortius in diſpẽſatione locum debet habere, cum etiam ipſæ diſpenſationes ſint ambitioſæ & reſtringendæ. ꝛ. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autẽ ſuper pluralitate beneficiorum diſpenſare poſſit, vide 70. diſt. ſanctorum. & 21. q. 2. ſi quis iam translatus. & ſuprà eod. titul. de multa. An autem de iure ſine diſpenſatione teneri poſſint, vide quod dixi ꝛ. de reſcri. gratia.

c ¶ *Apoſtolicæ ſedis.*] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, & ſolus Papa diſpenſet in curatis.

¶ *Gloſſa ſequens quærit: arguit pro: ſolvit contrarium.*

d ¶ *Curam animarum.*] Pone, habens eccleſiam curatam, diſpenſationem obtinuit, vt liceret ſibi recipere aliud beneficium, etiam ſi ſit perſonatus ſimilem curam non habens, & cum priori tenere: confertur ſibi Archidiaconatus: quæritur an poſſit illum retinere? Et videtur quòd ſic: quia licet Archidiaconus curam habeat, non tamen curam ſimilem curæ parochialis eccleſiæ: vt ꝛ. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc ꝛ. qui ſi. ſint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam poteſt dici ſimile, vbi eſt aliqua diſſimilitudo. 28. q. 1. ſic enim. ff. de iniuſto rup. teſta. l. 3. & expreſſa ſimilitudo requiritur. ꝛ. de transla. inter corporalia. Item verbum ſimile, in indulgentia poſitum, gratioſe interpretandum eſt. ſupra de verb. ſig. olim. Sed hic contra. ſecundum Guli. qui hoc not. in Spe. titul. de lega. §. videndum. ver. quid ſi habens eccleſiam. & ꝛ. de offic. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad ſpecies, ſed ad genus refertur: & ſufficit qualitercunque curam habeat; cùm talis indulgentia velut ambitioſa ſit reſtringenda: vt hic vides. ꝛ. eod. lib. de reſcr. ſi gratioſe. de fi. presby. c. 2. C. de ſenatuſ. conſul. l. 1.

ADDITIO. Dicit Boetius ſuper Topica Tullij, lib. 3. quòd ſimilitudo eſt rerum ſingularium vel differẽtium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota ſit tori rei ſimilis, ſed in eo ad quod confertur. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui ſi. ſint legi. per venerabilem. poſt princip. & verſi. verum. ſi. ff. de admi. tut. ſi pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recuſare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. cauſam quæ 2. de conſti. tranſlato. ſuper vlt. glo. & de tranſla. c. 2. ſuper glo. arg. quòd. Ioan. And.

† Vide Felin. in c. in noſtra. extra de reſcrip. & Panormitanum in c. ad aures. in 2. no. de reſcri.

† Vide concilium Trident. ſeſſio. 7. de refor. mat. ca. 2. & ſeq. & ſeſſio. 21. de reformat. c. 7. 17.

CAP. XXI.

NOn † poteſt [a] diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorū conceſſa impetranti prodeſſe, qui aliquod quantũcunque modicum [b] beneficiũ ſubticuit in eadem. ¶ Illud autem Apoſtolicæ ſedis [c] indultum, vt quis duo beneficia curã [d] animarum habentia †, ſi aliàs canonice [e] conferantur eidẽ, poſſit recipere, ac ſimul licite retinere [f], intelligitur de duobus primis [g] beneficiis, quæ cũ cura poſt dictũ indultũ obtinere cõtingit eundẽ [h]. ¶ Cum vero tibi (non obſtante quòd aliud beneficium obtinere noſcaris) à ſede prædicta de aliquo beneficio, prouideri cõtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum ſecundo retinere valeas, nõ intelligitur diſpenſatũ. Hoc enim ſolum prædicta operatur expreſſio, qđ facta tibi gratia nequeat ſubreptitia [i] iudicari.

¶ Idem.

¶ Mandatum legati ſuper faciẽda proviſione per Papam confirmatum, Papalis gratia eſt cenſenda. Zenze.

CAP. XXII. SI APOSTOLI.

¶ Gloſſa ſequens de duobus quærit, & ſolvit.

f ¶ *Retinere.*] quæro de duobus: primo: Numquid per talem indulgẽtiã videatur cõceſſum, & in neutro reſidere a teneatur? Videtur quòd ſic, ne inutilis ſit indulgentia. & hoc videtur tenere Io. 7. q. 1. ſi quis in clero. in glo. 2. cauſa enim prohibitionis eſſe videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia reſidere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, & ad hoc non tenetur. Dic ſecũdum Gul. qui hoc notat in præd. §. ver. quid ſi indulgetur. quòd tenetur in altera reſidere, niſi illud expreſſe in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitioſæ enim ſunt tales indulgentiæ & reſtringendæ: vt ꝛ. dixi. Videat ergo in altera quã vult: vel nũc in iſtã, nunc in illa: & ſic vtrique ſatisfier. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clauſula: dũmodo in beneficio, in quo non reſidet, faciat canonice deſeruiri: nunquid ſi hunc modũ non ſeruauerit, valet diſpenſatio & beneficiorum retentio? Reſpondeo ſecundum Innocẽt. & Hoſt. & Compoſt. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præſum. c. vlt. & Gul. qui hoc not. in præd. §. 1. verſ. ſed quid ſi indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vni eo] quòd bene tenet diſpenſatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: ſed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tut. l. muto. C. commi. epiſt. per totum. & vide quod dixi ꝛ. de reg. iur. actus. poterit tamen propter ſeruitij negligẽtiam eo inſte priuari. ꝛ. de cleri. non reſi. relatum.

a De hoc articulo præter doctores hic, vide Archidiaconũ in ca. ſi quis in clero. 7. q. 1.

¶ Vide duo ſimilia quæ ſcripſi ſupra de elect. co. lib. licet canon. Io. An.

g ¶ *Primis.*] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi quis decẽ. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. ſign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. eũ qui calendis. & idem erat ſatis expreſſum per dict. ꝛ. eo. lib. de offic. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur, vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

h ¶ *Eundem.*] per receptionem ergò tertij vacant duo prima: vt in cle. eod. tit. ſi plures.

ADDITIO. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in gloſ. fin. telligas. Ioan. And.

g Beneficium tertium recipiens facit duo prima vacare.

i ¶ *Subreptitia.*] quod fieret exceptis duobus caſibus ꝛ. de reſcri. gratia. & ꝛ. eod. ſi motu proprio. Not. ergo quòd ſufficit huic clauſulæ quòd ſunum conſequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI Apoſtolica.] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secũdo: ibi, *Certum eſt*. ſolvit dubium inſurgens ex facto, rationem interſerens & dubium fortificans: ratio: ibi, *Cum ipſa*. fortificatio: ibi, *Etiam* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum, quòd quando in aliqua eccleſia ſunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apoſtolica, & habent ſimiles gratias: expectans authoritate Apoſtolica, licet ſit posterior in impetratione, eſt præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in eccleſia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam ſi qua vacaret de præſenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: poſtea accedi ad Papam, & petij vt ipſe confirmaret geſta per ſuũ legatum, videlicet vt mihi cõfirmaret gratiam à ſuo legato factã: vnde Papa auctoritate Apoſtolica confirmauit illam gratiam mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi aſſignarent præbendam ſi qua vacaret, alioquin proximo vacaturã. Deinde Papa ſcit tibi ſimilẽ gratiã: Nã cõtulit tibi jus canoniæ in eccleſia Pictauen. & mãdauit canonicis vt te reciperent in canonicũ cum aſſignatione

præbendæ postea vacauit quædã præbenda, quæritur cui nostrum debeatur? Tu pro parte tua allegas q̃ tibi, non mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autẽ est auctoritate legati, & nõ Papæ: Ego autẽ dico q̃ ex quo mea gratia est cõfirmata per Papam, q̃ à tempore cõfirmationis dẽ gratia Apostolica, & non solum gratia legati, q̃ritur an hũ dicit? Rñdet q̃ sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbẽda mihi & nõ tibi debet. Nota primo q̃ legatus in suis actibus gestis virtute legationis nõ debet dicere: auctoritate Apostolicæ sedis: sed auctoritate legationis, qđ nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, q̃ executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debẽt esse certi. de quo p̃ glo. in cap. tibi qui. de rescrip. ℨ. eo. lib. vni habetur quid de Apostolis. Domi.

¶ *Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.*

a ¶ *Si Apostolicæ.*] Quod hic dicitur, habuisti ℨ. eod. si eũ. & emanauit ad declarationem eorum quæ ibi dixi; nec est differẽtia in iure: licet in facto videri possetibi, non fuerat obtẽperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canoniã statim conferri. præbendam autem cum vacaret: hic canoniam & præbendam conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

† Hæc duo verba ipsius legati : desunt in manuscriptis codicibus.

b ¶ *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim nec conferre, nec reservare posset. ℨ. eo. lib. de offic. lega. c. i.

c ¶ *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc faceret, non esset alia cõfirmatio necessaria. ℨ. eo. lib. hi qui. 2. respõso.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.*

d ¶ *Ecclesia.*] in qua eiusdem legati alia reservatio non pẽdebat. quod dic vt ℨ. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt ℨ. dicitur.

e ¶ *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, q̃ legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem ℨ. eo. lib. de offi. lega. præsenti. & dicam ℨ. de concess. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg. §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f ¶ *Eor.*] scilicet canonicatum & præbendam.

¶ *Glossa seq. exponit, quærit, & soluit.*

g ¶ *Confirmamus.*] non in forma communi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. ℨ. de cõfir. vtil. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliqs proprio motu capituli: impetrat confirmationẽ à Papa per formam ne inane canonici nomẽ, &c. in qua cõfirmatione Papa quod de ipso factũ est cõfirmat auctoritate Apostolica: cũ clausula, si est ita, mandãs etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbẽdã, &c. post impetrat aliquis canonicatũ & præbendã nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum; vacat modo præbenda, cui debeatur, q̃ritur? Super hac quæstione multotiens fuit à me petitũ consiliũ & sigillum: & dubitãs de ea plura lucra respui. Sed cõmuniter tenẽ. doctores per hanc. decr. & per decr. ℨ. eod. tit. & lib. si cum, quòd præferatur receptus & confirmatus 1. & bene facit pro eis ℨ. eo. lib de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. An.

h ¶ *Conferendum.*] quod plus est, quàm mandare conferri: vt ℨ. eo. lib. de rescri. duobus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

i ¶ *Præferri.*] præfertur ergo: & hoc consequitur q̃ gratia sua est perpetua: cũ aliàs si cõfirmatio Papæ non interueniret, expiraret finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum nõ fuisset. ℨ. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, q̃ cũ per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, q̃ talẽ

cæ a sedis legatus b volens tibi suæ legationis c auctoritate in certa ecclesia d prouidere, cano nicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collatio ni suæ reseruet, & decernat e irritum & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos f tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus g, & eisdẽ executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedãt iuxta ipsius legati cõtinentiam litterarum: Certum est, quòd (cum ipsa prouisio [ipsius legati]) post impertitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatũ ipsius ecclesiæ duxerimus conferẽdum h eisdem) de iure præferri i debebis in præbẽda postmodum k inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ *Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modicum, nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit Zen.*

CAP XXIII.

SI motu† proprio l alicui aliquod beneficiũ m obtinenti conferamus aliud de illo non habita mentione: non ob hoc n gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius prẽ eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcunpetrationem tacui q̃ haberem aliud beneficium, vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa cõtulit mihi aliud beneficiũ motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi cõtulit beneficium suo proprio motu, tũc litteræ meæ nõ sunt subreptitiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficiũ vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionẽ meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia; nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego q̃ facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respõdet Põtifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio, quãdo in collatione nostra exprimimus, q̃ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nõ ad petitionem suam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur q̃ fuit facta ad petitionem alterius. Nor. primo collationem beneficij posse fieri etiam non potenti. Ad hoc ℨ. eo. tit. & lib. fi tibi absenti. Not. secundo arg. q̃ quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mãdato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nõnulli. in anti.

¶ *Prima glos. commendat, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si motu proprio.*] Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de resc. si proponente.

¶ *Glos. seq. quærit, ponit opt. contrarium soluit.*

m ¶ *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidã [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed q̃ sequitur: vt multi tudo beneficiorum viterur. Sed credo 3 contrariũ: cum ratio prohibendi motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio; & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nõ propterea poterat beneficia retinere: cũ per hoc secum dispensatum nõ sit. ℨ. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit ℨ. eo. lib. de rescript. gratia. Et per istã & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

n ¶ *Ob hoc.*] scilicet, q̃ mentio non fuit habita.

ADDITIO. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exẽpla đ defectu natalium vel ætatis, vitio corporis, bigamia & similibus, q̃ licet p viã subreptionis parti opponi nõ possint: opponuntur tñ per viam iuris cõis, cũ proprius motus taliũ dispẽsationẽ nõ faciat. Et decr. eã te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales p litteras Apostolicas nõ recipiẽdos, non distinguẽdo an fuerint vel nõ ꝓprio motu datæ; & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioã. And.

¶ *Glos.*

1 Ita tenet Per. de Ang. quia clausula de qua in glo. multum confirmat receptionẽ canonicorũ: immo facit illam cẽseri papals. arg. l. quærebatur. ff. de mili. cẽsta. idẽ Do. & Phil. Fonta.

2 Vt etiam not. Archid. infra c. proxi. vbi dicit Bonifacium sic respondisse ab audi toribus eorũ sultũm. Ipse tamen ibi prius tenuerat contrariũ. Io. And.

† De clausula, motu proprio: vide Felinum in ca. ad aures. & in c. fi quando extra de rescrip. & in c. causam q. el 2. de testi. & in c. cum inter priorẽ de excep.

3 Idem Ar. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*] Opinio ergo Ber. quã cõsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiã approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inno. & sequaciũ, qui ibi not. distinguendũ inter tacẽtem & mentientẽ: vt in primo casu valerẽt litteræ, si modicum erat beneficium: in secũdo non. Vinc. & Gof. distinguebant 1 ẽ. eod. cũ teneamur. ẽ. de rescr. postulasti. inter tacentẽ tale beneficium per simplicitatem: vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decr. de rescri. [in anti] super litteris.

1 Dic tu simpliciter quia rescriptum non valet, ex quo taceatur illud, quod iure subtende exprimendum est. not. c. dudum. supra eo. Do. Fõt.

¶ *Gl. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*] Indistincte intelligo: cum enim ius non distinguat nec ego distinguam: vnde siue per malitiam, siue per simplicitatem taceat a locũ habeat hæc decret. illam tamen distinctionem approbant Inno. & Compost. ẽ. de rescr. postulasti. per decre. eo. tit. super litteris quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

2 Non dicit per ignotãtiam propter decr. gratia. supra. eo. li de rescrip. Ioan. And.

c ¶ *Expresse.*] concor. ẽ. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. ẽ. eod. tit. & lib. c. 2. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locum habet secundum dictum, & non primũ. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo, sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à qui. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

ADDITIO. Et è conuerso: quia si Papa exprimit q motu proprio, quantũcunq; aduersarius velit probare, q ad impetrãtis vel alterius instantiã hoc fecit Papa: non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papã arguere de mendacio, quod non licet: & vide qđ not. in cle. de proba. litteris. in glos. antepen. Ioan. And.

Si pluribus.] Primo ponit thema: ex quo dubium oritur, qđ distinguẽdo soluit: ibi, *Gratium.* Secũdum membrum prosequitur: ibi, *Si vero.* & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro.*

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tẽpore illo vacauerunt tres vel quatuor dignitates: certũ est, q nõ possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi cõferre vnam: ego autem peto aliã: quæritur cui debitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sunt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiã motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad mei postulationẽ, vel alterius, tunc mihi nõ debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione episcopi quam voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papã ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quam voluero: & isti decem dies nõ currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currũt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa cõferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primus in illo alteri competebat. ẽ. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorum alterum tantum est debitum: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit, Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret. que modicum a beneficium taceatur b in ea, ipsam veluti subreptitiã vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoq; proprio tunc solũ gratia fieri censeatur, cũ hoc expresse b cautũ fuerit in eadẽ.

¶ Idem.

¶ Collatio facta motu proprio Papæ plurib. beneficijs in eadẽ ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eũ spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficiũ restringitur: si sint æqualia, eligit qui aliàs cõferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXIIII.

SI pluribus d simul in aliqua Ecclesia vacantibus e dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti f, dignitatem g vel præbendam (quã nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu h proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio pleniſſima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbẽdam, quæ inter illas maioris i censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam k duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius l ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuris m congruit, restringatur) ad illam, quæ minoris n valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eã quã is, ad quem ipsarũ spectat collatio infra dictum tempus o elegerit p, postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eum pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad aliũ ex tunc electio libere deuoluatur q.

¶ Idem.

¶ Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. b. d. secundum Zenze.

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

ADDITIO. Et scias quod bona fuit sed non sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam. super vers. cuiquam super 2. gl. Ioan. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quãdo scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quòd neutra primo.

f ¶ *Incerti.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

ADDITIO. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatẽ vel præbendã.*] nõ sunt ista verba litterarum 3 Sed mãdauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de præbenda: & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

3 Est ergo hæc alternatiua canonis nõ hominis. fini. ff ex quib. cau. ma. l. fi quis stipulatus. in princ. Io. An.

h ¶ *Motu proprio.*] qđ non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt ẽ. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*] Maioritas cõsistit in multis. quod dic vt ẽ. de testi. super eo. 2. & not. ẽ. de reseri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatem valoris. scit enim q clerici hoc magis cupiunt. ẽ. d cleri. nõ resi. quia non nulli. ẽ. eod. auaritiæ, excecantur ergo auaritia. vt ẽ. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

k ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorãti, sicut nec decendium datum ad appellandum. ẽ. eo. lib. de appel. cõcertationi. simi. de concess. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit: vel alterius, vt ẽ. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] ẽ. eod. tit. & lib. quamuis. &c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] ẽ. de reg. iur. in obscuris. ẽ. de censi. ex parte. ff. de leg. 2. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus*] scilicet decem dierum.

¶ Glos. seq. allegat tres concordantias, & soluit.

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quã vult, & sic liberatus: vt ff. manda. l. fideiussorem. ff. de leg. 1. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & ẽ. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secundo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quãdo est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: periode enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secũdo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non possit. infra eodem. cui de non. ita nec hic 4: cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

4 Placet doctoribus. Fonta.

p ¶ *Elegeric.*] simi. supra de rescrip. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuet. c. vlt. in fine.

ADDITIO. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. Item liberũ. §. Stichũ. & quod not. de rescrip. inter cætera. in glos. pen. Ioan. And.

CVm in ecclesia.] Decidit casum dubiũ, duplicẽ rationẽ interferẽs. Et prima ratio ibi, *Necõtra.* secunda ibi, *Et dicitur.* Io. An.

Pro intellectu istius cap. est præsupponẽdum illud quod habetur in c. à collatione. ẽ. de appel. istomet libro: videlicet, q episcopus potest esse in capitulo tanquã canonicus, & habere vocẽ in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus q in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, q episcopus haberet vocem in capit. tanquã canonicus, licet non esset canonicus: & q haberet vnam præbẽdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiij præbendæ, licet non essent nisi xij. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possum

sum illā præbendā petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa nō intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ: & cum per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro ejus, non possum illā petere. Nota primo q̄ ecclesia potest dici epi: qđ intelige quo ad administrationē, nō quo ad ꝓprietatē. de dona. c. 2. Nota secundo arg. q̄ consuetudine induci potest, vt quis habeat principalē prælaturam ecclesiæ, & canonicatū in eadem. de quo aliquid ℸ. Dom. ¶ *Prima glo. dicit quid approbat, aut & remittit.*

† Hęc mandata de proximo dando (ut blata sunt p Concil Trid. sessio. 24 de reform. c. 19.

a ¶ *Cum in ecclesia.*] Approbatur qđ no. Hostien. ℸ. de concess. præb. postulastis. ℸ. fi. & ponit terminos in ecclesia Ebredun. [Vide qđ not. 13. dist. c. 2. de canonico electo in episcopū, qui retinet præbendā. quod secūdū Lau. seruatur in ecclesia Cōpost. & vide quod not. Host. in sum. eo. ti. ℸ. cui sit. versi. beneficium seculare. Archid.] Habes hic casum quo vacat præbenda, & nō debetur primo expectanti. & de hoc dixi ℸ. eod. quia sæpe. in fine.

b ¶ *Xiij. præbendarum.*] Est ergo in ecclesiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & ℸ. de mag. c. penult.

ADDITIO. Sic è cōuerso. de constit. cū M. ℸ. eo. relatū. Io. A.

c ¶ *Consuetudinem.*] valet talis consuetudo, vt in prædicta decr. postulastis. & ℸ. eod. lib. de appella. à collatione.

¶ *Gloss. seq. format quæstionem, arguit negative, contrariū soluit.*

d ¶ *Dictam consuetudinem.*] not. argu. ad quæstionē Mediolan. Consuetudo est Mediolani, q̄ archiepiscopus cōfert beneficia omnium clericorum vacantia per vxorationem vel interfectionē ipsorum clericorum: Vel pone, est consuetudo in aliqua ecclesia, q̄ canonicus electus in episcopū conferat canonicatum suū & præbendā: est expectans auctoritate Apostolica; vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo casu: vel ꝓmouetur canonicus in episcopum, vt in secundo: executor confert expectanti præbendā, archiepiscopus vel episcopus confert: quæritur quis sit potior? Vt q̄ Papa nō intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic non valet executoris collatio 1. Ad hoc ℸ. de constitu. capi. 1. Sed certe satis credo q̄ valeat: quia Papa intendit ipsi prouidere de prima vacante ad quemcunque spectet collatio siue iure, siue consuetudine, sine ꝓuilegio: quod probatur ℸ. eo. dudum. & ℸ. eod. quamuis tibi. hic autem duo cōferebantur: quia infringebatur consuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo. ℸ. eod. quia sæpe. Credo autem suris probari per hāc decret. q̄ si xiij. sint præbendæ in ecclesia, & xiij. canonici: quia alteri annexū est onus magistri, q̄ si illa præbenda vacat, non debeatur expectanti. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nō derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate nō scribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem tit. cap. vlt.

S *I tibi.*] Diuisione non eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Æquum est.* Et pro declaratione textus præmitte quod habes ℸ. eo. de multa. Dom.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. ℸ. videlicet q̄ si alicui obtinenti beneficium curatum conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet: post adeptam pacificam possessionem, ipso iure vacat primum: ita q̄ episcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum episcopus Pictauen. esset grauatus mole debitorū, accessit ad Apostolicam sedem, & à Papa impetrauit gratiā, vt ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantiū in sua diœcesi: vt inde ex illis fructibus posset soluere sua debita: accidit q̄ vacauit ecclesia parochialis episcop' Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit istā ecclesiam parochialem, quam acceptaui & adeptus fui possessionem: nunquid pendente anno quo episcopus Pictauen. percipit fructus illius ecclesiæ, cēsebitur meum primum beneficium vacare, ita q̄ possit alteri conferri per episcopum? Respondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati cōsonum est, vt pēdente anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiā fructus istius beneficij, non dicor plene habere possessionē illius secūdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficium. & sic istud cap. declarat c. de multa, alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegiis appellatione beneficiorum comprehēduntur etiam curata. vide de verb. sig. c. pen. in antiq. Nota secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorum beneficiorum curatorum absque dispensatione. Domi. ¶ *Prima glos. summat. & dicit quid declaret.*

† Et appellatione beneficiorū an comprehendantur prębendæ, pensiones, & ptimonia vide Felinum in c. postulasti. extra de rescript.

e ¶ *Si tibi.*] Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primū. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. supra eod. titu.

¶ *Glos. seq. not. duo. ex secundo infert obiectionem, & remittit.*

† Nota bene secūdum Host. quod in veritate vacet, per c. de multa supra eod. non poterit ergo istud secundum beneficium à se reiicere. arg. regulæ qđ semel. Fōn.

f ¶ *Fructus.*] Not. quia alia est ista concessio ab illa quam habes ℸ. eo. li. de rescrip. si gratiose. ibi enim concessum fuit de beneficiis; hic autē de fructibus. hoc dico: quia in illo casu virtute indulgentiæ nō vacant beneficia: hic vacant; & necesse est illa debito repōre cōferri: aliàs locum haberet Lateran. conciliū. vt ℸ. vt eccle. benefi. vt nostrum. & not. de magistris c. penul. in vlt. glo. & Host. in decre. ℸ. de verb. signif. c. penul. Et intellige q̄ si aliqua sint onera 2. incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa subire. quod dic vt ℸ. eo. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro. [Et per extrauag. Ioan. suscepti. de quo ibi dixi. Ioan. An.] Quos autem fructus talis habere debeat: & quod dies habeat annus hoc casu. dixi. ℸ. eod. lib. de reseri. si propter. Et per illam §. porro. satis videtur ista decre. & eius ratio esse superflua: cum minister debeat expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secūdo recipit saltem victum. Sed potuit esse ratio, quam dixi in glo. quia non est.

g ¶ *Debitis.*] ad idem ℸ. de verb. sig. c. pen. ℸ. eod. lib. de rescrip. si propter. & idem si propter aliam causam.

ADDITIO. Etiam si non respiciat ecclesiam, sed nobilitatem vel prærogatiuam personæ. facit ℸ. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exēplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. ℸ. de cēsi. cum Apostolus. de dona. Apostolicæ. de relig. do. ca. 2. 16. q. 1. & temporis secundum Host. Ioan. And.

h ¶ *Onerata.*] ad quæ soluenda tenebatur ecclesia: ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. ℸ. de sol. ca. 1.

i ¶ *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem sit ratio. & facit quod dixi ℸ. eo. rit. si tibi.

¶ *Glo. seq. rationē reddit, dat simile, subdit cautelam, deinde quærit, arg. negative, soluit contrarium, ad quæstionē obiicit & soluit.*

k ¶ *Vacare.*] quia non est adhuc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & sic non videtur plene trāslatus. 21. q. 2. si quis iam trāslatus: nam licet res data sit, vacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1. respōso. & sic ad plenū recepisse non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. respōso. Et idem credo. de decr. cum in cunctis. scilicet quòd si elapsum est tempus de consecrandis episcopis, vel iam est cōsecratus, beneficia propria tenebit, si fructus episcopatus alteri ex causa debeantur eadē ratione. Et cauete ꝫ faciet episcopus qui talem indulgentiam habet, si beneficium vacans conferat alias beneficiato; pone enim q̄ habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus secūdi beneficij: secundo anno vocabit primum, & tunc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iste teneatur infra annū promouere? Et videtur q̄ non, per istud cap. nec videtur possessionē adeptus vsquequaque: nec integre, & facit ℸ. de elect. cum in cunctis. §. cum verò. Et hoc quidam 4 tenēt asseruire. Sed contrarium credo, & dico q̄ bene currit tempus, ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad hoc

† Hoc tenet Io. Mo. di. 65 fi. hic in secūdo casu sententi. ille, al. leg. ff. de cōtrahen. emp. fistinus § fi. C. de fe. omnes iudices in fi. ff. ad Trebell. de ꝓcern. c. vno hoc. & olim tenuit Archi. sed postea mutauit, tenens quod sequitur. Io. And.

1 Facit extrauagans Ioan 22 quę incipit Suscepti tit. de elect. & 1. electi pote. state.

2 Non dicit recte faciet, sed caute, ab hac. n. & similibus cautelis abstinendum est virtus pīs.

3 Ioan. Monachus hic & ibi.

hoc [.eod.lib.de elect.commissa.§.1.1 propter illud enim ordinari debet. Ad decre. cum in cunctis.§.cū vero.ibi, ecclesiasticorum bonorum administrationē, &c. dico, quòd administrationem iste habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte ẽ. eod. lib. de elect. licet canon: ibi, vt gregis sibi crediti, &c. Item quid dices in parochiali ecclesia, vbi non esset aliquis reddi-

CAP. XXVII.

CVi[a] † de non[b] sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mãdati huiusmodi cõferre nequibit. ¶ Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ [c] præbendæ habentur, mandetur † integra [d] conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri[e]. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda [f] certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter [g] seruari oportet debent ad casus alios, quàm expressos extendi.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primũ consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

CAP. XXVIII.

LIcet[h] † episcopus[i] beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem[k]) possit alteri de iure conferre[l]: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato[m] (cum tibi

† Vide Felin. num. in c. si, extra de præscrip. & Hyp. post. singulari. 19. princip. nemo prouandus est.

† Idem Do. facit glo. cãnum nostris. de concess. præb. Fonta. § Cognoscet. quẽ debeat de canonica collatione petens, & re iniusta detenta non possit. sicut supra de rescript. olim. & scripsi in præd. decre. cum nostris. super glo. Ioan. And.

† Idem ibi Archidiaconus.

† Vide regulam, quam hinc colligit Archianus consil. 311. incip. Ex testamento.

† Aliàs, mandatur.

Promotus ad vacatum debet infra annũ ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos habeat reditus.

Cvi de non.] Tria sunt dicta quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendũ ꝙ in quibusdã ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliæ subdiaconales: & istud fuit introductũ vt melius posset deseruiri diuino cultui; hoc est, aliquæ sunt præbendæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundò, ꝙ in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendę: quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen. accidit ꝙ vacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum eps virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit epo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam præbendam? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus, ꝙ Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex: nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum nõ debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, ꝙ quandoque in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis. ad hoc cle. vt hi qui. de ætat. & qualit. Not. secundo, ꝙ in mandato cuius forma est obseruanda, non põt illa omitti. etiam de partiũ cõsensu. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cui de non.*] Cum mandatur alicui non sacerdotali, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ *De non sacerdotali.*] istud videbatur in eius fuorẽ appositũ: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorqueretur, ita ꝙ etiam si volet, sacerdotalem habere nõ poterit. & ratio est in fin. c. & vide quod dixi ẽ. de reg. iur. quod ob gratiam.

c ¶ *Dimidiæ.*] si vna præbenda diuideretur in duas: quælibet per se diceretur integra. ẽ. eod. maioribus. &c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem reddituum forte habebant respectu integrarum.

d ¶ *Integra.*] quid si simpliciter mandetur prouideri de præbẽda? Dic 2 si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars à toto iã separata, nõ est pars, sed totũ: tunc de dimidia poterit prouideri 3: vt sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc ẽ. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederẽ, cũ tũc non de præbẽda, sed de dimidia prouideretur.

ADDITIO. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

e ¶ *Prouideri.*] vide ẽ. in tex. ibi, Non enim, &c.

f ¶ *De præbenda.*] & tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo. tit. & lib. quamuis. 1. responso.

g ¶ *Diligenter.*] ff. mã diligenter. & ẽ. de rescrip. cum dilecta.

ADDITIO. Allega. Ioã. Mona. ff. de acquir. hær. l. si quis mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. & restit. spol. c. si. Io. And.

Licet *episcopus.*] Primo dicit beneficiũ de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in danda possessione dicit illum vocandum: ibi, *illum tamen.* Ioan. And.

¶ Præmitte quòd habẽs beneficium curatum, & obtinens secundum, ipso iure est priuatus primo, & libere potest cõferri. ẽ. eod. de multa. hic declarat ꝙd importat verbũ, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anti.] vbi vt ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatẽ, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dꝰ in cap. commissa. de elect. ẽ. eod. isto lib. ꝙ etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiũ ac si apprehẽdisset possessionẽ pacificã: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eps possit illum, cui cõtulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ? Rñdet ꝙ non, immo debet eps facere citari primũ possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primũ beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficij: quia nisi alleget aliquam eandem rationabilem, poterit eps inducere istum (cui secundo cõtulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficij. Not. primo, ꝙ per solam beneficij collationem non dꝰ quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, ꝙ licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamẽ nõ potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

h ¶ *Licet episcopus.*] Edita fuit ad declarationem decretalis de multa. ẽ. eod. tit. & ad probationẽ eorum, quæ ibidem not. Inno. & Hostien. quæ not. Guil. ẽ. de elect. licet canon.

ADDITIO. & Compostel. de rescript. capitulũ. in glo. magna. vers. Item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Ioan. And.

i ¶ *Episcopus.*] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem fit ratio: & concilium in distincte loquitur, iis quoq; ad quẽ prioris decr. &c. cui verbo declaratiue venit hæc decr. vt ẽ. dixi.

k ¶ *Eandem.*] sic ẽ. eod. lib. de elect. commissa. §. 1.

¶ *Glossa seq. dubium soluit, & rationem reddit.*

l ¶ *Conferre.*] Not. ex hoc tex. ꝙ decret. illa ẽ. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides ꝙ non facta aliqua vocatione, poterit fieri collatio. ad idẽ facit ẽ. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure cõferre: quia ista est regalare, 4 ꝙ rẽ ad collationem meam spectãtem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quicunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante, ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff de cõtrahen. emp. qui tabernas. ad hoc ẽ. eo. venerabilis. ẽ. de feud. c. 2. de possessione autem fieri qđ sequitur.

¶ *Glos. seq. fortificat textum.*

m ¶ *Teneo vocato.*] nõ ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione 5: ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de cõcess. præb. cum nostris. de restit. spol. in litteris. de cau. poss. c. 1. [in anti.] & expressim C. de rei vendica. l. fin. Hinc est ꝙ vsufructuarius vsufructu finito non potest à quasi possessione expelli: immo contra eũ agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita. ff. si vsufruct. petar. l. vti frui. 1. respon. ff. vsufru. quemadmodum caue. l. 1. §. hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedetur summarie possessore vocato. C. si per vim

a Idẽ Ioan. Mo. qui dicit se hoc scio esse tenuisse. & idem Archidia. non.

3 Placet Dõ. si illa diuisio fit facta ante datam litterarum, secus si post: quia litteræ bene fiunt, secus si extẽduntur ad creata post datam vt sic aliud fit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc ẽ. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederẽ, cũ tũc non de præbẽda, sed Fonta.

vim vel alio modo.l.vlt.[Alleg.Archi,ſ. de reſt. in integ, cum ex litteris.ad fi.ff.de requir.reis.l.2 & 3.q.9.iudicas.Ioan.And.] Nemini enim licet (em etiam ſuam ſua auctoritate occupare. C. vnde vi.ſi quis intentã.16.q.6.placuit.ſ.eod.tit,& li.eſi qui.2.reſpõſo.ad hoc ſ.de diuor.porro.Et quod hic dicitur,idem intelligo ſecundum prædictos doctores in omni eo caſu, in quo priuat' eſt quis ipſo iure.pone in termiis.ſ.de elect.licet canon.licet vtilis eſſet declaratio.vt ſ.dixi eo.ti. commiſſa.

ADDITIO. Vide qđ dixi per Inno. & Hoſt. de cõceſ.prẽb.cum noſtris.in anciq.ſuper glo. pen.ad fi.Ioan.And.

a ¶ *Retinendi.*] vt ſi ſufficienter ſecum diſpenſarum eſſet.ſ. eo.tit. & lib. non poteſt. vel ad tempus hoc cõceſſum: vt ſ.eod.lib.de reſcrip. ſi gratioſe. vel ex cauſa non percipit fructus ſecundi beneficij.ſ. eod. tit.& lib.ſi tibi cõceſſo. vel habet commendatam eam.ſ.de elect.nemo eo. lib.

† Hic eſt vn' caſus quo primus impetrans non obſtante primõ vacans' alios vide glo. quia ſæpe. ſupra eod.tit.& li. Dom. Font.

† Mãdat' prouidendo ſuſtulit conciliũ Trid. ſeſſio 24 de refor.c.19.

Et cui.] Decretalis tria facit. Primo ponit formam prouiſionis: Secundum ibi, *Sacerdotalis.* Tertium ibi, *Sed aliam.* Io. And.

CASVS. Cũ in eccleſia Pictauenſi eſſent aliquæ prębendæ ſacerdoales, aliæ non; ſed erant diaconales, vel ſubdiaconales. Papa ſcripſit mihi gratiã ſub hac forma: quia mandauit epõ Pictauenſi.vt mihi prouideret de præbẽda in eccleſia Pictauenſi. ſimpliciter abſque alia ſpecificatione: vacauit præbenda ſacerdolis: vtrum epõ illam mihi non promoto ad ſacerdotium poſſit conferre? Reſpondet qđ non. Sed quid ſi nondũ fui promotus ad ſacerdotiũ; ſed tamẽ ſum in ætate legitima. puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad ſacerdotium: an de illa præbenda ſacerdotali vacante poſſit mihi prouideri? Certe ſic. Et iſta ſunt vera: niſi aliàs conſtaret de mente Papæ, puta ſi in litteris Papæ diceretur, non obſtantibus quibuſcunque, per quę effectus litterarum noſtrarum poſſet impediri aut differri: nam tunc etiam de præbenda ſacerdotali poſſet mihi prouideri: licet nondum eſſem ætatis legitimæ, in qua poſſem promoueri ad ſacerdotium. Not. primo argu. quòd mandatum directum ſimpliciter ſuper præbenda, includit ſacerdotalem & non ſacerdotalem. Not. ſecundo ſecundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de individuis non poteſt impleri, implebitur in alio.ſ. eod. tit. & lib.cũ in eccleſia.& vi.concor.in diſt.c.quia ſæpe.in gl. fi. Domi.

¶ *Prima gloſſa ſoluit dubium.*

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non ſine myſterio dictum fuit: ſi enim in litteris continereturnon obſtãtibus aliquibus,&c. per quæ effectus gratiæ noſtræ impediri valeat,vel differri; hic ſecus: quia patet qđ Papa vult ſibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptæ. & ſuper hoc vidi declarationem ſub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modum conſtitutionis; ſed in quadam cauſa,vt mihi videtur. Nonatienſ. præbẽdæ obtinuit impetrãs contra opponentẽ: quia ipſe nõ habebat ętatẽ ad ſacerdotiũ, quam requirebat præbenda. Iſta ratione expreſſa in Papalibus litteris ſuper ſententia editis,qđ impetrans habebat in litteris gratiæ clauſulam,*non obſtantibus his per quæ effectus*, &c. Ioan.And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio conſuetudine,vel ſtatuto eccleſiæ.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in eccleſia Bonoñ. iamdudum in ipſa eccleſia contrariũ cõſului, ſcilicet in ea tunc non eſſe præbẽdas ſacerdotales: vnde ex eo quia non erat expreſſe onus ſacerdotij,vel alterius ordinis præbendis annexum: licet ibidem bene fuerat ſtatutũ quòd eſſent tot diconi, tot presbyteri, &c. Ioan.And.

¶ *Gloſ.ſeq.ſignat contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo non inſpicimus tempus datæ,ſed tempus vacationis: vt ſi tũc eſt in ętate, bene quidẽ: aliàs ſequentẽ expectet. Sed contra ſ.eo.lib.de reſcrip.ſi eo tempore.vbi non inſpicitur tẽpus, quo vacat beneficium cum cura: immo ſolum tempus datæ. Sol. In curatis beneficiis & in ipſorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in ſacerdotalibus prębendis.ſ. eo. tit. & lib. cum in illis, ſ. de elect. iſto lib. ſtatutum. & ideo fauorabilior eſt hæc gratia quàm illa, præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter eſt intelligendum 1 ff.de ſeruit.ſi cui præterea gratia illius decret. ſaltem in altera parte eſt duratura. hic autem poſſet gratia in totum extingui. Pone enim qđ omnes præbẽdæ ibi eſſent ſacerdotales: ſi ergo ille qui impetrauit ſibi prouideri de beneficio cum cura vel ſine cura, tunc non erat ætatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expreſſit: ſunt litteræ vitioſæ: ſi antẽ ſimpliciter impetrauit ſuper primo beneficio, curatſi non debebitur. ſ. eo. cum in illis. ſed ſecus cũ impetro prouideri de prębẽda: vt hic vides. Io.

¶ *Gl.ſeq q̃rit,arg.& ſoluit. Iterũ q̃rit,arg,pro & cõtra,& ſoluit.*

e ¶ *Ætate.*] quam dicis hic congruam ętatem? Dicendum videtur qđ ætas 30. annor. 78. diſt. c.1. & 3.vbi eſt expreſſum. [Et hoc tenet hic Archid. ſequẽs Hoſtien. cuius opinionem poſui in §. inferiora.ſuper glo.2.] Sed hodie ſi attigerit xxv. annum, ſatis eſt in ætate legitima: per decret. ſ. de elect. cum in cũctis. & 78. diſt.c. vlt.& hoc approbat clemẽ.de ęta. & quali. generalem. & nõ dico hodie ſeruanda interſtitia temporũ. de quibus habes 78.diſt. ca.2.& 3.& per totum. Sed quid dices ſi iam erat ſacerdos, licet non eſſet in ætate legitima: nunquid debebitur ſibi prębẽda? Videtur quòd non: quia non eſt in legitima ætate quod requirit hęc littera: & nõ debemus reſpicere quid factum ſit, &c. vt ſ. de elect. cum cauſam, cum ſuis concord. [bene facit ff. quando dies lega. cedit. l. penulti ma. ff. qui ſatisda. cogan. l. quotiens. cum ſuis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus eſt iam, quid quærimus ętatẽ ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non eſt compos [in ant.] Primum credo 3. cum tali intercedenda ſit executio ordinis ſic ſuſcepti: vt in prædi. decre. vel non eſt compos. & quia non debet eſſe melior conditio eius qui deliquit. ſ. eo. titu. & lib. cum qui.

† Multis modis quis dẽ pauper. vide Alexandrũ conſil. 37. incip. cõſultus ſum. lib. 7. adde Bartolum in l. ſi cõſtante. ff. ſolu. mat.

1 De ętate ordinandorũ vide quæ demum ſancit concil. Trident. ſeſſ. 24. de reforma c. 12.

f ¶ *Aliam.*] non ſacerdotalem, vlt. etiam ſacerdotalem, ſi tunc per egerit ætatem idoneam, vt ſ. dixi. Ioan. And.

Si pauper.] Decidit caſũ dubiũ, rationẽ interſerẽs: ibi, *Cũ ceſſet.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quòd hic datur inſtantia ad regulam factum, legitimæ. ſ. de reg. iur. & ibi remittit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauenſi. in forma pauperũ, vt Titio clerico prouideret de beneficio cõpetenti ſecundũ merita ipſius Titij, vt inde poſſet ſuſtentari: antequam epiſcopus Pictauenſi. illi prouideret de beneficio competenti, ipſe Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat ſuſtentari: poſtea vacauit beneficium in collatione epiſcopi Pictauenſi. vtrum de illo poſſit prouidere eidem Titio? videtur quòd ſic: aliàs ſua gratia ſibi de nihilo ſeruiret. Non obſtante iſta ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrariũ: videlicet quòd epiſcopus Pictauenſi. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius eſt: quia cum modo habeat beneficium ex quo poteſt viuere: & ſic ceſſet cauſa ſuæ gratiæ, debet ceſſare effectus. Nota primo quòd pauper dicitur non habens beneficium eccleſiaſticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes; quod intellige vt ſit pauper reſpectu bonorum patrimonialium. Nota ſecundo quòd ceſſante cauſa mandati, ceſſat mandatum: etiam ſi non fuerit adimpletum. vide de appel. ceſſante. in anti. Domi.

2 Idem hic Archid. qui etiam inducit quod talis cum velit vti falſo diplomate, puniendus eſt. ff. ad l. Cor. de fal. l. eos. §. fin. Ioan. And.

¶ *Gloſ. prima reci. per quæſtionem, quam diſtinguendo ſoluit.*

g ¶ *Pauper.*] nota, quia non ſine myſterio dictum puto: ſi enim in gratia ſpeciali prouiſum ſit alicui: & poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficium, non expirat gratia. Hæc enim decretalis loquitur de forma, quæ prouidet neceſſitati pauperum, quæ eſt iuſtitia 4, vel quaſi. in an.ce prębẽn. cũ ſecundã. Prouiſione igitur facta impetrati, ceſſat cauſa iuris: & ſic ipſius executio. & facit infra. eod. ſi epiſcopus 1. reſpon. in fi. ibi per eum vel alium, &c. ius enim beneficiatum non beneficiat. ſ. eo. quia intantum. Et hoc verũ puto, niſi adeptum beneficium ſe non compatereturſ. cũ prima gratia, ſi iam haberet effectum: vt in duobus curatis. ſ. eod. de multa. cum enim in eo caſu periret ius in re: multo fortius ad rem. ſ. de conceſ. prębẽn. c. vlt. & hoc approbat clemen. de reſcrip. gratiæ.

4 Iuſtum eſt clericum beneficiari in vico potiſſime de quo eſt C. de epiſco. & cleri. in eccleſiis. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd gratia ſpecialis alicui facta non expiret ſi poſtea ante vacationẽ adipiſcatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in ſua q.23. primi lib. vbi dicebat, quòd ſi in litteris continebatur cum nullum habere beneficium: & ſic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronũciabit illud beneficium ſibi deberi. Ego non curo de illa clauſula: & tene quod dictum eſt in glo. Ioan. And.

5 [Facit qđ de litigante dixi poſt Inno. ſupra de reſcript. in noſtra Io. A.

h ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiæ non extenditur ad hoſpitalia, vel loca ſimilia, vt in cle. eo. tit. per litteras.

¶ *Glo. ſeq. exponit, quærit, & ſoluit etiam diſtinguendo.*

a ¶ *Ceſſet.*

§ Idem vt ſcribit Do. examinans gl. & Pauor. ea. cum dilectus. ſ. eod. quia hic nõ fuit ſuſtentatio. ſecus in d. capit. ſi eo tẽpore. Fon.

a ¶ *Cesset causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa quam nullum habebat beneficium 1: & sic causa iustitiæ potius quàm gratiæ, vt 3. dixi. cócor. de ap. cum cessante. in ant. cũ fi. Sed quid dices. pone, est illi prouisum de vicaria: nũquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. 3. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & 7. de reg. beneficium. 3. de appel. peruenit 2. [3. de vo. c. fi. 3. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt 3. eo. ex tirpandæ. tunc secus. 3. de referipti. postulasti. [Idē Archidiaconus.]

1 Ergo si habet pensionem in titulum, illa cessat gratia non valeret. Font.

† Vide Alexandrũ consi. 19. incip. admodum lib. 2. & late Philippum Probum in ca. cum cui. supra hoc eod. tit.

Si à sede.] Soluit casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetrauit illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadẽ die episcopus Pictauen. tibi cõtulit illud beneficiũ: quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficiũ: vtrum ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi? Respondet Romanus pontifex cum distinctiõe: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ. & non tuam aut cõtra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus quòd neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respõdet q ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tamen non possit apparere per testes vel alia probationũ genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadem die: tñ poruit esse quòd eps Pictauen. fecit tibi collationẽ istius beneficij tali die de mane: & quòd legatus fecit mihi collationẽ hora vesperarũ: tunc enim fi de hoc posset cõstare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet quòd fi eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita quòd non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationem illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius, quòd factum legati non dicitur factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. 3. eo. tit. & li. si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter q in collatione beneficij eodem tẽpore possunt cõcurrere tres potestates cõferẽdi. Domi.

¶ *Glo. prima soluit quatuor dubia.*

2 Vide qd not. de offic. leg. cap. peruenit. in gl. 2. Ioan. Andr.

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere 2: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. 3. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa. vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit 3. vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi supra eo. lib. de referip. duobus. vbi idem verbum habes.

3 Vterque ergo probare poterit, & obtinebit, q melius probauerit. de renun. super hoc. de proba. ex litteris. Io. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. 7. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

ADDITIO. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totum. Ioan. Mo. alleg. vt eccl. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor: cuius casum pono 7. de reg. iur. cum sunt. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. supra de rescrip. duobus. 2. respõso. in princip.

cessset causa [a] mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, dein de maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXI.

SI † à sede Apostolica, vel lẽgato [b] ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodẽ die idem beneficium conferatur, nec appareat [c] quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidẽtis [d] †. Si vero neuter [e] possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter cõferentis ampliorem prærogatiuam [f]) erit alteri [g] præferendus.

¶ Idem.

¶ Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.

CAP. XXXII.

CVm † singula [h] officia sint tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tanquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesiis curatis per seipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. tit. in ant. fallit si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tũc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Põtifex q non: nisi cũ auctoritate Apostolicæ sedis, quod verũ est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personæ idoneæ ad obtinendũ illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneæ, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licẽtia Papæ: verumtamẽ securius esset, q requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus q de facto factum fuit contrarium, vtrũ cõtra facientes, & non obedientes huic cõstitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui cõtulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria fint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondetur sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficiis facta. Nota ex principio cap. quòd singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distinct. c. r. in principio. Nota insuper quòd cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesiis parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc nõ dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. cap. dudum. de elect. Nota vlterius quòd religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratũ alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt cõtra istam constitutionem. Nota etiam quòd pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiari. Nota finaliter quòd religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argum. quòd aplã dilatione monachorum non comprehendantur alij religiosi. Domi.

¶ *Glo. prima summat, & dicit quid declaret.*

† Vide conc. Trident. sessio. 7. de reform. cap. 2. & sessio. 7. de reform. cap. 17.

Casus §. prohibemus.

† Not. beneficij tria limitata adinuicem: possessio: iusta dilectio: meritus eius. C. de probationibus & sufficit possessori ét semiplene probare, q petitoris ius reddat dubium. not. l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. Fon.

a ¶ *Cessat causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa quam nullum habebat beneficium 1: & sic causa iustitiæ potius quàm gratiæ, vt 3. dixi. cócor. de ap. cum cessante. in ant. cũ fi. Sed quid dices. pone, est illi prouisum de vicaria: nũquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. 3. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & 7. de reg. beneficium. 3. de appel. peruenit 2. [3. de vo. c. fi. 3. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt 3. eo. ex tirpandæ. tunc secus. 3. de referipti. postulasti. [Idē Archidiaconus.]

1 Ergo si habet pensionem in titulum, illa cessat gratia non valeret. Font.

† Vide Alexandrũ consi. 19. incip. admodum lib. 2. & late Philippum Probum in ca. cum cui. supra hoc eod. tit.

Si à sede.] Soluit casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetrauit illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadẽ die episcopus Pictauen. tibi cõtulit illud beneficiũ: quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficiũ: vtrum ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi? Respondet Romanus pontifex cum distinctiõe: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ. & non tuam aut cõtra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus quòd neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respõdet q ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tamen non possit apparere per testes vel alia probationũ genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadem die: tñ poruit esse quòd eps Pictauen. fecit tibi collationẽ istius beneficij tali die de mane: & quòd legatus fecit mihi collationẽ hora vesperarũ: tunc enim fi de hoc posset cõstare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet quòd si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita quòd non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationem illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius, quòd factum legati non dicitur factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. 3. eo. tit. & li. si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter q in collatione beneficij eodem tẽpore possunt cõcurrere tres potestates cõferẽdi. Domi.

¶ *Glo. prima soluit quatuor dubia.*

2 Vide qd not. de offic. leg. cap. peruenit. in gl. 2. Ioan. Andr.

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere 2: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. 3. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa. vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit 3. vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi supra eo. lib. de referip. duobus. vbi idem verbum habes.

3 Vterque ergo probare poterit, & obtinebit, q melius probauerit. de renun. super hoc. de proba. ex litteris. Io. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. 7. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

ADDITIO. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totum. Ioan. Mo. alleg. vt eccl. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor: cuius casum pono 7. de reg. iur. cum sunt. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. supra de resc rip. duobus. 2. respõso. in princip.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic 3. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri*] cui contulit ordinarius.

CVm singula.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionẽ circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secũdo ibi, *Circa.* prouidet circa præterita sub eadẽ pœna: Tertio: ibi, *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nõ cõmittẽda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committenti & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum, vtrum talis monachus possit illud secũdum beneficium absq; auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nõ: aliàs ipso iure vocat primum beneficium: &

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic 3. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri*] cui contulit ordinarius.

CVm singula.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionẽ circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secũdo ibi, *Circa.* prouidet circa præterita sub eadẽ pœna: Tertio: ibi, *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nõ cõmittẽda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committenti & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum, vtrum talis monachus possit illud secũdum beneficium absq; auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nõ: aliàs ipso iure vocat primum beneficium: &

centia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur: qui contra fecerint sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes sunt ineligibiles ipso iure. Emanauit ad declarationē eorum, quæ not. Hostiensis. ℣. eo. de multa.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. quòd hæc decretalis obuiat ambitioni Monachorum, & eam multiplicibus pœnis astringit. Ioa. And.

† Aliis, aliis singulis cōmittenda personis [a], & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda [b]: præsenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij† pluribus prioratibus [c], vel ecclesiis curā habentibus animarū, etiam si eadē cura non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationē per episcopos institutos habeat exerceri, absque [d] sedis Apostolicę auctoritate præesse præsumat: nisi † forte vnus ex eis ab alio dependeat, vel adinuicem sint annexi [e] †. Statuētes, vt quicunque ipsorum prioratum vel ecclesiam talē obtinens alium receperit: primum, quo sit ipso iure priuat [g], statim omnino dimittere teneatur [f], per eū ad quē pertinuerit liberē [g] alteri conferendum. Quod nisi fecerit [h]: extunc eo ipso efficiatur ineligibilis [i] †, & tanquam ambitiosus ab vtroq; penitus repellatur. ¶ Circa eos autem, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt infra mensem [k] postquā præsens cōstitutio peruenerit [l] ad eosdē, vnum ex ipsis quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere [m] tenēatur: alioquin extunc [n] pœnis subiaceant supradictis [o].

¶ *Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad Diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (aliis eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.*

¶ Prohibemus insuper, ne prioratus, vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda [p], nec hactenus cōmissa dimittantur eisdē: sed per eos ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasteriis [q], quorum vnum ab alio nō dependet [r], nec aliorum monasteriorum (nisi canonice [s] transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionem præsentem prædicta de cætero alienis monachis commiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice [t] ordinandi de ipsis sint potestate priuati, &† de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alio quin per sedem [u] Apostolicam ordinentur †. Ii † autem qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure [x].

¶ Idem.

¶ *Contemptum possunt prosequi, si ad receptionem vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur. nisi consuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXIII.

CVM IN ECCLESIA [1] fra duos menses, adhuc tempus non currit. & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs constitutio principis ex quo fuerit publicata post duos menses omnes adstringat [2]. in Authen. vt factæ nouæ consti. circa princip. ad hoc ℣. de postu. cap. 1. & dicam in fi. huius libri super data. Ioan. And.

a ¶ *Personis.*] 89. dist. c. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent: vt ibi ad idem. 16. q. 1. presbyteros. ℣. eod. tit. quia intantum. C. de assess. l. nemo.

b ¶ *Auferenda*] ad hoc ℣. eod. lib. de elect. si religiosus. 1. responso. & cap. quorundam. & c. indemnitatibus. §. sed cum eas. ℣. de sta. reg. c. vnico. ℣. ne cler. vel mo. c. 2. monasterium enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit 2. de senten. excom. vt famæ [in ant.]

† In quodā manuscripto codice itam h forte cap. quorundam. & c. vnus vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios cæsus quibus recipientur plura beneficia, dicit glo. 21 q. 1. in sum vide quæ dixi in c. gratia. ℣. de restitut. Fonta.

c ¶ *Prioratibus.*] potest dici etiam non curatis. & quod ℣. dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de ecclesiis: per decre. ℣. eod. de multa. ℣. de elect. dudū 2. & hoc approbat concilium vienn. de supplen. neg. præl. quia regulares. in fine. In causa autem est dissimilitudo inter personatus & parochiales ecclesias: quam habes ℣. ne cle. vel mo. cap. 1.

† Ergo prior erat eligibilis. vide glo. 16. q. 1. in sum. & cler. de elect. Philip. Font.

ADDITIO. Idē Io. Monac. & Archidiacō.

d ¶ *Absque sedis Apostolicæ.*] Nota. arg. pro illa opinione, quòd in duobus curatis 1 solus Papa dispēset. ad idem ℣. eod. tit. & lib. non potest.

ℑ Vide quid de hoc articulo sancitū sit nouissime in concilio Trid. sessio. 7. de reformat. ca. 2. & seq.

e ¶ *Annexi.*] in his casibus nullius dispensatio est necessaria: cum hæc duo pro vno reputentur. ℣. de elect. dudum 2. vbi de hoc. ℣. eo. tit. super eo. &c. extirpandæ. §. qui vero.

f ¶ *Teneatur.*] inquantū possidet de facto: quia de iure priuatus est.

g ¶ *Libere.* ℣. eo. tit. & lib. licet episcopus.

h ¶ *Quod nisi fecerit.*] id est si statim omnino non dimiserit.

¶ *Glos. sequens obiicit, & soluit.*

i ¶ *Ineligibilis.*] ad idem ℣. de elect. quisquis. & ℑ. in fi. cap. exaggeratur igitur pœna in religiosis & merito, vt ℣. in princ. ad hoc 16. q. 1. alia est causa. Sed nunquid hoc [scilicet quòd vacaret primum] 70 erat statutū per decretalē, de multa. Dicebat ibi Host. q in prioratibus conuentualibus vel curatis bene habebat locum decreta. de multa. vt religiosos resp iceret in iis à quibus ad voluntatem abbatis [r] ℣. uentur 2 videtur q plures possent habere: cū potius quasi comodes essent, quàm priores. Indistincte autē intelligo hāc decretalem etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur: & approbatum est hoc hodie per concilium Vienn. de supplen. neglig. præla. quia regulares in fine. & hoc non erat ita clare statutū per decreta, de multa. & pœnæ etiam sunt additæ vt hic vides.

1 Idem not. ℣. de stat. mo. cap. 2. in glo. pen. & quæ scripsi ℣. eo. lib. de offi. or. præsenti in 1. gl. ver. quærit demum, Ioan. And.

k ¶ *Mensem.*] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio: dixi de elect. quam sit. ℣. eod. lib.

l ¶ *Peruenit.*] & sic si perueniat ante duos menses à tempore publicationis statim incipit eis tēpus currere: & si non peruenerit in 80

m ¶ *Eligere.*] ad idem. ℣. eod. referente. & c. præterea.

n ¶ *Extunc.*] id est, post mensem.

o ¶ *Supradictis.*] vt scilicet fiant inelligibiles: & tanquam ambitiosi repellātur ab vtroque. Ioan. And.

¶ *Glos. sequens quærit, & soluit.*

p ¶ *Gubernanda.*] quid si in ipso monasterio nō est aliquis idoneus? Tūc satis credo q aliunde posset assumi. ad hoc ℣. de elec. ne pro defectu. & cap. indemnitatibus. eod. lib. de elect. ℣. in fi. & ℣. de verb. sig. c. abbate, in fin. satis tamen tutum esset auctoritatē Papæ requiri per superiorem litteram.

q ¶ *Monasteriis.*] ℣. de relig. do. c. vlti. in fi. sicut nec diuersorum monasteriorum abbas esse, vt ibi. & 20. q. 4. monachū. vel esse monasterio & ecclesiæ seculari. 16. q. 1. presbyteros.

r ¶ *Non dependet.*] nec adinuicem sunt connexa, vt ℣.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionem & solutionem, cui signat contrarium, & respondet.*

s ¶ *Canonice.*] vt si trāseat ad strictiorem 5 religionem, sufficiat licētiam sui prælati requirere; etiam si non obtineatur. ℣. de regu. licet. Sed si tranfiret ad laxiorem sine causa, solus Papa dispensat: cum fit contra iura. ℣. de concess. præben. propositum. Si ad parem, ex causa tranfire poterit de licētia abbatis & conuentus 19. qu. 3. statuimus. & non obstat supra de electio. eo. lib. fi religiosus. 2. respōso. quia illud locum habet cum transit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Innocen. supra de renun. c. filio, dicit quòd quando vult religiosus transire ad parem, requiritur dispensatio & auctoritas episcopi. quod placet hic Ioan. Mona. & Archid. in decre. si religiosus. in fi. vide quod nota. in Spec. titulo 2. §. sunt quoque. versi. 24. & quod dixi de regu. non est. super 1. glossa. Ioan. And.

t ¶ *Ea vice.*] id est, in prima ordinatione. supra de elect. cum in cunctis. & cap. cum Vuintoñ.

u ¶ *Per sedem Apostolicam.*] vel legatum de latere. si fit in prouincia. ad hoc ℣. eo. lib. de elect. si abbatem. 1. & 2. responso. Ioa. And.

x ¶ *Ipso iure.*] & collatio non tenet, vt ℣. eod. ibi. & per eos ad quos pertinent, &c.

ADDITIO. Et facit ad not. in clemen. eo. tit. si plures. in glo. fi intelligas. Ioan. And.

Cum in ecclesiis.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, *Nisi*. exceptionē: Tertio: ibi, *Alioquin*. pœnā. partes patent. Io. An.

CASVS. Vacante succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauen. canonici cōuenerunt in vnū, & ad succentoriam vel aliam dignitatem quendā Titium elegerunt: veruntamē erant aliqui absentes: quæritur, nunquid debebant ipsi absentes vocari ad ele-

1 Vide 8. Thomam 1. 2. q. 90. art. 4. Scotum ii. 1. de inst. & iure q. 1. art. 4. Decium & alios in c. cognoscentes. extra de constit.

2 Vide concilium Trid. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. c. 7.

† Aliàs hac & de ipso.

† Aliàs, ordinarum.

† In manuscriptis exemplaribus hic additur quòd si autē qui ea susceperint, vel susceptā præsumpserint, &c.

5 Vide 8. Thomam 2. 2. q. 189. art. 8. & Hostiensem in summa titu. de Regularib. §. & quæri.

ad electionem? Ronſpondet Romanus pontifex q̃ ſicſi ipſi cõmode poterant vocari: & hoc ſiue fiat in prouincia, ſiue extra, dummodo commode poſſint vocari. Sed ponamus q̃ per longum tempus & ſufficiens ad inducendum conſuetudinem fuit obſeruatũ, q̃ in electionibus faciendis de ſuccentoria & aliis dignitatibus ecclesiæ Pictauen. ſoli præſentes eligebãt: nec erat neceſſe vocare abſentes: an valeat talis conſuetudo? Reſpõdet Romanus pontifex, q̃ ſic: ſecus ſi non eſſet talis conſuetudo: Nã tũc canonici abſentes poſſent allegare & dicere q̃ fuerũt neglecti, occaſione cuius ipſi poſſent per iudicem competentem facere caſſari electiones iſtas: veruntñ ſi ipſi abſentes nihil opponerent contra iſtas electiones, nec perſonas electorũ: ipſo iure valerent electiones factę per præſentes: Nam vocario abſentium non eſt de ſubſtãtia electionis. c. eccſa 2. de elect. in antiq. No. arg. q̃ quãdoque collatio beneficiorum vel canonicatuum ſpectat ad ſolos canonicos, de quo ſupra de elect. cum eccleſia Vulterana. Dom.

† Not. hic eſſe differẽtiam inter receptionẽ canonicorũ & collationem canonicatus vel præbendæ. Et ſic videtur q̃ ſola q̃ fuerũt neglecti, occaſione cuius ipſi poſſent per iudicem competentem facere caſſari electiones iſtas: veruntñ ſi ipſi abſentes nihil opponerent contra iſtas electiones, nec perſonas electorũ: ipſo iure valerent electiones factę per præſentes: Nam vocario abſentium non eſt de ſubſtãtia electionis. c. eccſa 2. de elect. in antiq. No. arg. q̃ quãdoque collatio beneficiorum vel canonicatuum ſpectat ad ſolos canonicos, de quo ſupra de elect. cum eccleſia Vulterana. Dom. receptio nõ inducat collationẽ de teſcript. eam tc.

¶ *Prima gloſſa dicit, quid declaret.*

a ¶ *Cum in eccleſiis.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni ſupra de re iudic. cum olim. in fine.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit opinionẽ contrariã, & eius motiuũ, cui reſpõdet.*

b ¶ *Facienda*] de electione eorum per quorum mortem eſt eccleſia vidnata tantum habebamus in decr. quia propter in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi, plena omnium qui præſentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficiis non vocando abſentes: quod hic reprobatur 1. vnde intelligimus ibi præſentes, qui ſunt in loco, vnde debent vocari. C. de præſcrip. long. temp. l. vlt. ℨ. de ma. & ob. c. vlt. vel ibi conſuetudo erat abſentes ad talia non vocari, vt ſequitur.

ADDITIO. Et ſic dicit Archid. ſe habuiſſe à canonico illius eccleſiæ. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit dictum, & opinionem illi contrariam, quam improbat per hãc decr. adiũgit tres rationes. demũ quærit, & ſolvit.*

c ¶ *Si commode.*] ſic ℨ. de elect. quia propter. ſiue ergo ſint in prouincia, ſiue extra prouinciam, ſi commode vocari poſſunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ℨ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Hoſt. quæ placet Archid.] Sed de quãm remoto loco vocentur, ſtatur conſuetudini. de elect. in antiq. in Geneſi. & dicebant quidã, quòd an vocarentur vel non, non ſtabitur conſuetudini: quod nõ eſt verum, vt hic patet. Sed poſſes dicere quòd hic non loquitur de electione prælatorũ: & dicit littera, ad talia, &c. Sed dico quòd conſuetudo dat ius eligendi, & ita poteſt intelligi de cauſa poſſeſſionis, cum eccleſia. Item dat iuriſdictionem iudicandi: ergo & ſine abſentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum ſimilibus. Item vocatio abſentium non eſt de ſubſtantialibus formæ. ℨ. de elect. eccleſia 2. Sed nunquid in alienatione & aliis tractatibus vocari debent abſentes? Credo quòd non. 10. q. 2. §. hoc ius poteſtum. vbi de hoc. per decreta. ℨ. eod. lib. de offic. ordina. quamuis. vbi dixi de hoc. & ℨ. de teſti. cap. præſentium.

d ¶ *Eis inſtantibus.*] poterunt ergo contemptum 2. proſequi, & collationem illam facere caſſari: ratificari etiam poterunt, ſi volent. ℨ. de elect. quòd ſicut.

PRæſenti.] Diuiſio patet: quia ſunt quinquẽ dicta, & tertium reſpicit prima duo. Secundum: ibi, *Idem eſt.* Tertium: ibi, *Loca.* Quartum: ibi, *Sane.* Quintum: ibi, *Porro.* Dominicus.

Iſtud cap. venit limitariue ad cap. licet. ℨ. eod. tit. iſto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. alleg. ℨ. q̃ ſolus Papa poteſt cõferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus q̃ nũtij ſedis Apoſtolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in ſua legatione mortui ſunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen deceſſerunt in curia: vtrum comprehendantur ſub

ſiis [a] canonicorum receptio, † aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet faciẽda [b], abſentes canonici (ſi commode [c] fieri valeat) ſunt vocandi: Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit: eis inſtantibus [d] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanę per duas dietas legales, vel ſede ipſa vacante ibi cauſam, domicilium vel originem nõ habentiũ, vel etiam habentium ſed curialium, & ibi cauſa Romanæ curię morantium, vel tranſlata curiæ eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde receſſit curia in quo remanſerant infirmi: conferri nequeunt per alium quàm per Papam hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRæſenti [e] declaramus edicto ſtatutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficiis

apud ſedem Apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis: quę legati aut nũtij ſedis eiuſdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipſa obtinere noſcuntur: ſi eos in locis vicinis [i] †ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco vbi eadem curia reſidet, morerentur. ¶ Idem eſt ſi aliquis curialis (etiam Eccleſiæ Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quauis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedẽs: in huiuſmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam ſi erat ad ipſam curiam reuerſurus) eius domicilium [l] ſeu domus [m] propria non exiſtat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmiſſis, quæ remota vltra duas dietas

† No. et loci vicinitate contrahi cõtra municipem Romanus pontifex, q̃ quãdã etiã in iſto caſu illa loca q̃ peſſamus vicina curiæ Romanæ, quæ diſtant à loco vbi eſt Papa cum ſua curia per duas dietas legales: hoc eſt per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. ſi quis cautionibus. Sed ponamus q̃ aliquis clericus habens domicilium Pariſius, cũ curia ibi eſſet rẽſidens, ſ. fi eam vicinum ff. de mortuus eſt: vtrum beneficia ſua dicãtur vacare in curia Romana? Reſponder quòd ſic: & per conſequens ſolus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tamen conferat infra vnum menſem, vt dictum eſt. Not. primo appellatione prædeceſſoris cõprehenditur prædeceſſor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpoſitus fuit Greg. x. vt patet in c. ſtatutum. ℨ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. ſecundo argu. differentiam eſſe inter nuntium ſedis Apoſtolicæ, & eius legatum. ad hoc ℨ. de præſcrip. accedens. de cenſi. in antiq. cum inſtancia. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa dicit quid declarat.*

e ¶ *Præſenti.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Guil. & Gar. ℨ. eod. tit. ſtatutum. Ioan. And.

f ¶ *Statutum.*] ℨ. eod. tit. c. 2.

g ¶ *Alij.*] curiales vel non.

h ¶ *Recedentes.*] dicebat Gar. quòd cum appellatione verbis verbs. tantum & ſuburbia intelligantur. ff. de verb. ſign. l. 2. ſic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum ſuis ſuburbiis intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel illicenciati receſſerant: in aliis ſecus. Ioan. And.

i ¶ *Vicinis.*] dicitur præſens ille qui eſt in hortis. ff. de procur. l. præſens. vel qui eſt in prouincia. C. de præſcrip. long. temp. l. vlt.] determinabit quæ intelliguntur loca vicina.

k ¶ *Decedat.*] hoc dicebat Guli. ſi receſſerat animo cito redeundi vt de pœn. diſt. 1. diuortium.

l ¶ *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi poteſt. ff. ad muni. aſſumptio. ſupra, de reſcript. dilectus 2, de ſo. compe. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in 3. gloſſ. & de paroch. c. fin. in 1. gloſſ. hic ponit Archid. Ioan. And.

¶ Gloſſa ſequens notat, quærit, ſolutioni obiicit dupliciter, ſecundæ reſpondet, in ſecunda remittit.

m ¶ *Domus propria.*] ergo licet ſola domus poſſeſſio in ciuitate. indic. l. Incomparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. ſo. Iuuus ait ſia. tamẽ quantũ ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices ſi eſt in domo ſibi & aliis communis? Idem credo ac ſi eſſet in domo ſolum propria. ad hoc ℨ. de poſtu. c. 1. Et res communis omnium illorum eſt. ff. de ritu. nup. illud §. Et qui iurat ſuum non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de verb. ſig. pupillus. §. vlt. Et cũ qs legat ſeruos: & qui in toto, & qui in parte ſui ſunt, legati intel-

ł Tamẽ fallit in receptione ſtacenda ad ẽpcrum ſuperioris, qñ maior pars, aut duę partes præſentes ſũt ſcito tamen quòd in caſu quo iſti non ſunt vocandi, poterunt contra teſcripti & perſonam obiicere. Phili. Font.

a Facit l. filio præteriro cum notatis ibi in glo. in verbo, ruebitur. ff. de iniuſto, rup. & irri fac. teſta.

b Facit ff. de indic. l. Incomparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. ſo. Iuuus ait ſia. alter. vbi ẽa quiparantur domus & domicilium. Quid dices ſi eſt in domo ſibi & aliis communis? Idem credo ac ſi eſſet in domo ſolum propria. ad hoc ℨ. de poſtu. c. 1. Et res communis omnium illorum eſt. ff. de ritu. nup. illud §. Et qui iurat ſuum non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de verb. ſig. pupillus. §. vlt. Et cũ qs legat ſeruos: & qui in toto, & qui in parte ſui ſunt, legati intel-

intelligitur. ff. de leg. 3. si quis seruos. Nec obstat 12. q. 2. c. episcopi. §. qui manumittitur. & ff. de in ius vocan. l. sed & si hac. §. qui manumittitur, quia ibi erat commune plurib⁹, vt collegio. probatur hæc solutio ff. eod. tit. communium. Item non obstat 12. q. 1. §. vlt. quia ibi soluitur. Ioan. And.

a ¶ *Legales.*] secundum quas xl. milliaria computantur pro die. ff. si quis cautio. l. vicena milia. & si modicum etiã superesset, non includeretur sub loco. ff. de verb. sign. l. 3. Ioan. And.

b ¶ *Specialiter.*] si hoc est speciale: ergo ipsius contrarium est generale. & facit ad ea quæ not. ☞. de rescrip. nonnulli. & quæ dixi eod. lib. de reseri. statutũ. §. cũ ita. de elect. cupientes. 1. responso. Io. An. ¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

c ¶ *Originis.*] certe satis idem puto si ibi habet continuum domicilium: licet inde non sit oriundus. ad hoc 10. dist. in adiutorium. & optime ☞. de elect. eod. lib. fundamẽta. §. vlt. §. eo. lib. de temp. or. c. 3. 1. respon. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi senato. vel clarissi. l. senatores. nec rationem diuersitatis video. Et idẽ dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conduxam: cum eadem sit ratio ad hoc ff. de legib. non possunt. vnde quod dicit, originis suæ domum, & de domo propria, & de domo habitationis potest intelligi. Io. And.

d ¶ *Moraretur.*] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solũm conferri per Papam.

ADDITIO. Est simi. quod scripsi post Vin. ☞. de offi. deleg. eo. lib. c. si. super verbo, non possint. scilicet quòd multũ præiudiciale esset clericis prouinciæ, si prosecutores ipsorũ possent absolui per legatos perpetuos, ratione ecclesiarũ habẽtes officium. Io. And.

SI *Apostolica.*] Ponit duo dicta, secundum: ibi, *Idem.* & rationem interserit: ibi, *Ne ipsarum.*

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacantes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 2. eo. tit. quòd solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana. dũ tamen illa beneficia conferat intra vnũ mẽsem. Sed ponamus q⁹ Apostolica sede vacãte ali quis clericus habens ecclesiam parochialem, vel aliud beneficium curarum decessit in curia: vtrum ad ecclesiam Romanã spectet solũ collatio huiusmodi beneficij curati: ita quòd prouisio huiusmodi ecclesiæ parochialis seu beneficij curati debeat differri vsq; ad futurum successorem, qui eligetur in Romanum Pontificem? Respondet Romanus Pontifex quod cum vacatio ecclesiæ parochialis, & beneficij curati sit periculosa animabus subditis: præcipit Papa, quòd si sede Apostolica vacante vacet huiusmodi beneficiũ curatũ in curia Romana, vel in locis proximis curiæ, q⁹ ordinarius possit huiusmodi beneficium conferre: non obstante dicto cap. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficiis curatis. Sed ponamus quod vacauit istud beneficiũ curatũ adhuc viuẽte & superstite Romano Põtifice, accidit quòd Papa est mortuus antequã prouideret alicui de isto beneficio curato: vtrũ ordinarius possit illud conferre, etiam si nondum sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat prouidere? Respondet quòd sic: quòd verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortem.

Nota primo quòd Apostolica sede vacãte possunt ordinarij cõferre ecclesias parochiales etiam si vacauerint in curia: nõ obstante c. 2. ☞. eod. & istud est speciale in ecclesiis parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarũ: vt dicit principiũ textus. Et quod sequitur, quòd cum istud sit speciale in ecclesiis parochialibus, q⁹ ius cõmune seruatur in aliis beneficiis ecclesiasticis. l. r. ff. ad. municipal. Nota quod mensis qui conceditur Papæ ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

¶ *Prima glossa arguit à contrario.*

e ¶ *Parochiales.*] speciale sit in eis propter curam: in aliis ergo ius antiquum remanet. Ad idem ☞. eo. lib. de elect. nemo. Et per hoc satis patet, quòd in aliis non currit mensis sede vacante, curric tamen ignoranti: vt ☞. eod. tit. & lib. statutum. dixi [in glos. est ergo.]

ADDITIO. Quòd speciale sit in parochialibus ecclesiis quod hic dicitur, tenet Archi. vt de licet posset vrgere eadem ratio in aliis ecclesiis curatis nõ parochialibus: detractio iuris veteris nõ habet locum in illis: super qua vide infra de verbor. signifi. cõstitutionem. & quod ibi not. in quarta glossa. Ioan. And.

† Vide Decium in cap. bonæ. in principio, extra de appellat.

f ¶ *Ne ipsarum.*] ratio nem hic ponit. & est simi. ☞. eo. lib. de offic. de leg. si is cui. & j. ne sede vacan. c. vnico. in fine.

g ¶ *Afferre.*] supra eo. tit. c. 1.

h ¶ *Alia.*] vt ☞. eod. tit. statutum. & ☞. c. proxi.

i ¶ *Obitum.*] scilicet cũ decessit infra mensem: aliàs non esse quæstio. ☞. eod. statutum.

ADDITIO. Quia scilicet etiã Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. And.

SI *cui.*] Sunt duæ partes, secunda: ibi, *Secus.* Prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti: ibi, *Quam cum.*

CASVS. Papa concessit episcopo Pictauen. facultatem, vt forte in ecclesia sua cum ad ipsum non spectaret collatio præbendę, sed ad decanum & capitulum: vel etiã in alia ecclesia, posset prouidere personis idoneis: Antequam episcopus Pictauen. prouidisset illis personis, Papa mortuus est: vtrum illo mortuo expirauit gratia data episcopo Pictauen. vel vtrum non obstante morte Papæ possit dictus episcopus prouidere personis idoneis? Respondet quòd si antequã episcopus Pictauen. prouideret personis idoneis: & sic reipsa existente integra Papa mortuus sit, non expirat mandatum: ideo non obstante morte Papæ poterit prouidere personis idoneis: quod verum est quando in gratia nõ fuerunt expressæ certæ personæ. Sed quid si gratia prouidendi in aliqua ecclesia respiciebat fauorem certæ personę: & antequam episcopus prouideret, mortuus est Papa: vtrũ expirauerit gratia? Respondet quòd tunc per mortẽ cõcedẽtis expirata est gratia. Nota primo ex principio capitu. q⁹ gratia iã facta per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vteretur: & ista finit ratio dubitandi ad istud capitu. secus est in gratia alicui concessa: & sic cessat cõtrarium glossæ. de cap. si super gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secũdo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto cap. si super gratia. quòd mortuo Papa antequam vacet præbenda, non expirat potestas executoris: quia non expirat gratia: ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiã. Sed ibi iam iamque erat facta gratia: hæc autem in secundo dicto huius cap. non erat facta, sed mandabatur fieri. sed in primo dicto gratia erat facta: quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiam: & ideo quantum ad ipsum dicitur facta gratia.

Nota arg. quòd inferior à Papa nõ potest conferre beneficia ad Apostolicam sedem deuoluta: vt in clemen. si de beneficio. eo. ti.

Nota quòd gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam si nondum eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Si cui.*] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

¶ *Expressione.*] multum ergo operatur expressio personæ: & facit infra cap. proxi. & supra de offic. deleg. is cui. eod. lib.

a ¶ *Idoneis.*]

† Aliàs, vbi degit ipsa curia, &c.

† Aliàs, hæc iudicatur.

a ¶ *Idoneis.*] vt ℨ. eod. tit inordinata. & c.is cui.eo. lib.

1 Vide præ aliis Philip. Franc. hic.

b ¶ *Legitime.*] scilicet secundum statuta Lateranensia: vel generalis cõcilij. ℨ. de concess. præbend. c.2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, qui sunt in prouincia, conferre possunt. ℨ. eod. venerabilis.

ADDITIO. Et no. ℨ. eo. lib. de offic. leg. cap. r. in vlt. glo. & vide qđ ibi dixi. Ioan. And.

c ¶ *Decet.*] ℨ. de reg. iur. decet. cum suis concor. d ¶ *Suam.*] quando ergo est gra eius cui scribitur, non expirat, vt ℨ. secus qñ alterius, puta pro quo scribit, vt hic.

† De hac clausula vide Zabarellã in clemen. 2. §. contradictores. de rescrip. dem. & Felin. in ca. super c. extra de offic. deleg.

¶ *Glo. seq. amplificat tex. obicit, & soluit: solutioni opponit, & respondet.*

e ¶ *Moriatur.*] vel renũtiet. ℨ. derenũ. c. 1. eo. lib. Ad hũc finẽ expresse cõtradicit ℨ. eod. lib. de offi. de leg. ſi super gratia. vbi dicitur, qꝙ executorũ potestas datorũ su per gratia alicuius non expirat re integra: sicut nec gratia, cũ sit accessoria ad gratiã: hic cõtrariũ dr. Solutio 2. Facli diuersitas soluit cõtrariũ: ibi loquit de gratia iam facta: hic de facienda per executores:

2 Idem ibi Ioan Moua & Archid.

se concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis a in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, f quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime b deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per censuram ecclesiasticam cumpescendo: huiusmodi cõcessio (quam cum specialem gratiam contineat, decet c esse mansuram) non expiret etiã re integra per obitum concedentis: Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam d, sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidẽ expirat omnino, si concedens re integra moriatur e.

¶ Idem.

¶ *Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, ea tenetur prouidere. Dans licentiam promouendi, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc licit. Zen.*

vnde ibi dixit text. gratia facta, &c. hic dicit prouisione facienda. ſi ergo Papa concedat canonicatum & præbendam ſi vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & super hac gratia per se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus, & iam sit facta gratia: potestas executorũ velut accessoria, non expirat. 3. ſi Papa non facit gratiam, sed mandat fieri: puta prouideri mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est, & expirat re integra. Sed quare nõ expirat in ℨ. proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda: Solu. ibi etiã iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

3 Vide text. not. in capi. auctoritate. infra de cõcess. præb. de materia istius glos. vide Phil. hic remissiue. Fõt.

SI episcopus.] Sunt tres partes quarum prima decidit quid iuris cum per proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de personis data est prædicta licentia. Secunda: ibi, *Si verò.* Tertia: ibi, *Eis autem*, harum quælibet exprimit suã causam. Prima: ibi, *Cum in culpa.* Secunda: ibi, *Tu qui.* Tertia: ibi, *Cum eam.* Ioan. And.

¶ Si episcopus alteri episcopo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posſe ordinare, & fuerunt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & non dans potestatẽ, incurrit pœnam. c. cum secũdum Apostolum. eod. tit. in antiq. nisi dans potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos: nam tunc dans potestatẽ, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est quòd habeatur in c. alleg. cum secundum Apostolum. videlicet qꝙ episcopus non deber aliquem clericũ ordinare ad sacros ordines, nisi constet sibi qꝙ talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & ſi contrarium fecerit, tenetur eps illi dare necessaria vnde possit viuere, donec fuerit assecutus sufficiens beneficium, ne cogatur mendicare.

CASVS. Episcopus Pictauen. dedit episcopo Angolimen. potestatẽ, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauen. eps Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quæritur, quis eporum tenebitur ordinato ministrare necessaria vitæ donec habeat vnde possit sustẽtari? Rñdet Romanus põtifex cum distinctione: aut eps Pictauen. dedit potestatem epo Angolimen. celebrãdi ordines in diœcesi Pictauen. non facta expressione personarũ: & tũc eps Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personam expressam: tunc per se eps Pictauen. illi tenetur ministrare necessaria: quia tunc vt dedisse potestatem episcopo Angolimen. vt istum ordinet: siue fuerit idoneus, siue non: sed in primo casu vt dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei: non autem dicitur idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid, Sanctissime pater, ponamus qꝙ eps Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines à quocunque mallem epo (quia de iure communi non possum recipere ordines nisi à proprio epo) non habebã aliquem titulum ecclesiastic ũ: vnde cum istis litteris accesſi ad epm proximum, & ab eo recepi ordines: quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet qꝙ meus proprius epus: quia non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico. Hodie tñ epi dant istas litteras licentiæ nõ facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciunt mentionẽ: dum tñ vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiã nostram exonerando.

Nota primo iuncta glos. qꝙ quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine li- † Vide consentia proprij epi, nec ilium. Tripposset in sua diœcesi dent. sessio. ordinare clericos alte- 21. de reformat. cap. 2. rius diœcesis: nũ teneret ordinatio si fieret de facto: sed ordinãs esset suspensus, & ordinatus non haberet executionem ordinum. Nota principalem effectũ huius cap. quòd ordinans debet diligenter iniquirere an promouendi habeant titulum ecclesiasticum: nam si ordinet absque titulo, incurrit † Alias eam pœnam c. cum secundũ missiles. Apostolum. alleg.

Nota qꝙ cũ proprius eps cõmittit alteri epo ordinationem certorũ clericorum & nominatorum: eps cui facta est commissio, non tenetur inquirere an nominati sint idonei vel non: sed debet præsumere qꝙ committẽs præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandũ cõmittenti, & non ordinanti.

Nor. vlterius qꝙ eps non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio epo. nisi constet sibi qꝙ tales habeant titulum.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

f ¶ *Si episcopus.*] Emanauit ad declarationem decretalis ℨ. eod. non liceat. & c. episcopus si. & c. cum secundum Apostolum.

ADDITIO. Et eorũ quæ nor. Inno. & Host. de ætat. & qualit. c. ante penult. & penult.

g ¶ *Commisisti.*] quod aliàs sine pœna facere nõ posset, vt ℨ. eod. lib. de remp. ordi. c. 2.

h ¶ *Ad sacros.*] ideo dicit quia pro ordinatis ad minores nõ scribit ecclesiæ, vt ordinatores compellat, vt not. ℨ. eo. tit. c. 2.

¶ *Glos. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.*

i ¶ *Titulum.*] saltem patrimonij 4. Vnum scias quod Ioan. Gos. 4 Circa hoc & Inno. tenent ℨ. eod. eps. qꝙ quantuncũque clericus habeat patri- vide qđ fan monium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet ciuit concilium Trid. actionem cõ ordinantem ad ea quæ dicuntur ℨ. Tan. & Host. ℨ: di- sessio. 21. de certes eum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij reform. c. 1. §. ordinarum, ita qꝙ deficiet actio: quibus ego consentio per prædi- patrimonij. ctam decre. eps ſi. aliàs illud, nisi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptiue veniret: & per decre. tuis. eod. tit. in antiq. Et de hoc habes per Host. ℨ. de rescrip. postulasti.

ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. super ſi. vlt. gloſſ. per quod videbis qꝙ licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Host. non tamẽ dico patrimonium esse titulũ, nisi expresse fuerit sic actum. Ioan. And.

k ¶ *In culpa fuerit.*] & sic esse deber in pœna, vt 38. dist. qui ea. & 29. dist. quia sunt. Ioan. And.

l ¶ *Taliter.*] scilicet sine certo titulo.

¶ *Glos. seq. obijcit, & soluit.*

m ¶ *Ministrare.*] Videbatur quòd puniri deberet ille qui mandauit: & imputare sibi debuit qꝙ talẽ elegit, & per aliũ fecit, gnde idẽ ac ſi p seipsum elegisset. de re. iur. q per aliũ. sed hæc vera, v. mãdanit de certo, vt statim sequit. & facit ℨ. de elect. ſi cõpromissari.

ADDITIO. §. 1. Alleg. Ioan. Mo. ff. de cond. indeb. ſi procurator. in princip. vbi generali mandato non committo procuratori, 5 Philip. & quòd soluat indebitum. Ioan. And. Dom. not. qꝙ vbi requiritur certa & expressa mẽtio, debet ſieri per verba specialia nõ generalia. Fonta.

n ¶ *Alium.*] Not. pro iis quæ dixi ℨ. eod. tit. & lib. ſi pauper.

o ¶ *Certas.*] & expressas intelligo: quia ſi commisisset ei ordinare clericos talis villæ vel loci: adhuc est hic genus & non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certum & expressum. 5. facit ℨ. de consess. præben. ne captandæ.

ADDITIO. Per quod pater, qꝙ aliter sumitur hic expressio. & ℨ. eod. lib. de rescrip. c. 2. quàm ℨ. eo. lib. & tit. c. 2. ad fin. Ioa. And.

ad prædicta [2], donec per te [b] beneficiatus fuerit, obligatus existis. ¶ Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint à quo voluerint [c] episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa [d], si titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta. secundo aliquod de his conferat specialiter. vel cōferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVauis tibi [e] nuper in genere [f] potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum [g] cedentium [h] vel decedentium auctoritate nostra personis idoneis [i] cōferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post [k] prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nūc defunctus, cōferre non potes, cū illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat [l] posterior specialis, licet de illa nō fecerit mentionem. ¶ Simili ratione si post facultatē tibi concessam à nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicam deuolura) nos eorum aliquod antequā tu conferas, conferamus [m] specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

¶ Idem.

¶ Renocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærēdum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærēdum annexum iuri dignori iam quæsito. hoc dicit secundum Zenze.

SI CAP. XXXIX.

Si [n] clericus ordinatus sine titulo ad sacros, promisit ipso & eū super his non inquietare: nūquid tali renuntiatione non obstāre agere poterit? Vī & non, ex quo renūtiauit. 7. q. 1. quàm periculosum. de elect. cum inter R. in ant. Econtra: quia istud vī ius publicum, quod remitti non potest. de fo. comper. si diligēt. de sent. excom. cōtigit. [etiā in antiq.] Et beneficio quod nondum habebat, renūtiare non potuit: sicut nec hæreditati nondum delatæ. ff. de acqui. hære. l. qui superstitis. & alimenta 1. pacto alimentarij non tolluntur 2. ff. de transact. cum hi. dixit Da. & valet pactum. Bart. Brixien. dixit hoc verum, si post ordinationem intemenerit: sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus. supra de simo. cap. penult. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto quòd episcopus ordinet.

Quamuis.] Sunt duo dicta. secūdum ibi, *Simili*. Et in fine primi reddit rationem vtriusque ibi, *Nam primæ*. Ioan. And.

CASV S. Papa dedit ergo Pictauen. facultatem conferendi beneficia sex clericorum cedentium vel decedentium: & isti clerici possidebant beneficia spectātia ad collationem alterius episcopi quam epi Pictauen. & ita ista facultate vacauit beneficium comprehensum sub tali facultate: forte per decessum vel renuntiationem illorum clericorum: vnde postea Papa fecit collationē de vno illorum beneficiorum, vel dedit facultatem conferendi speciale beneficium: licet non fieret mentio de generali potestate epi, an valeat ista specialis collatio? Respondet Romanus Pontifex & cum generi derogetur per speciem, valet illa specialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo quòd in beneficiis conferendis Papa habet plenā potestatem: & ideo potest conferre beneficia in quacunque parte orbis sita: nam concurrit cum quibusliber ordinariis: immo posset reseruare dispositioni suæ beneficia ad alios spectātia cum decreto irritante. Not. ad quod allegatur præsens capitulū quòd generi per speciem derogatur. cōcordat cap. 1. de rescrip. in antiq. Not. principaliter effectum huius cap. quòd si Papa alicui dederit generaliter facultatem conferendi beneficia: postea alteri dederit specialem potestatem conferendi certum beneficium sub generali facultate congruum: valet collatio specialiter facta.

¶ Bona glossa summat, & dat concordia.

Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter, vel cōferri mandet species generi derogat, ita quòd secundo beneficiū debetur. Ad hanc decretal. concordat eod. tit. dudum.

In genere.] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit, tunc secus: quia vtrumque speciale; & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & idem est si ante secundam specialem gratiam iam erat decessum ad speciē ex virtute primæ generalis. 3. Ad hoc 3. de fi. presby. extra. de offic. dele. ex parte 3.

[1] Idem Io. Mona. Io. A.

[2] Futuraescus in præteritis. C. de transact. de alimentis. Ioan. And.

[3] Sine præiudicio auctoritate & intelligitur de relictis testamento, vel causa mortis, alias secus: vt ibi §. plane. & de hoc in Specul. qui fil. sint leg. versic. sed quæritur verum.

[4] Idē Arch. de ver. signi. c. fi. Io. And.

[5] Verum, si ordinario præiudicatur. c. sane. supra de priuileg. Si soli cōcedenti. secus Inno. c. cum dilecti. supra. de donat. Phil. Fo.

[6] Immo patet, si conferendo soli Papæ præiudicetur. Philip. post Dom. Font.

[7] Immo de rigore sic intelligēdū est. c. pōt. §. 1. supra eod. l. nec conditio. ff. de condi. & demō. aliud de æquitate, vbi de paruo agitur præiudicio. Font.

[a] *Ad prædicta.*] scilicet vitæ necessaria.

[b] *Per te.*] vel per alium: 3. proxi. respōso. nec poterit sibi indignitatem ad beneficium obiicere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. 3. de ætat. & qua. accepimus. quod dic vt ibi.

[c] *A quo voluerint.*] dum tamen catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit. 3. de præscript. veniens.

¶ *Glos. seq. exponit, quærit, arg negatiue & affirmatiue, & duas opin. ponit.*

[d] *Ad præmissa.*] scilicet vitæ necessaria, donec eis de competenti beneficio fit prouisum: & trāsit talis obligatio ad successorē, vt 3. eod. tit. cōsecundū Apostolum. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros, promisit ipso & eū super his non inquietare: nūquid tali renuntiatione non obstāre agere poterit? Vī & non, ex quo renūtiauit. 7. q. 1. quàm periculosum. de elect. cum inter R. in ant. Econtra: quia istud vī ius publicum, quod remitti non potest. de fo. comper. si diligēt. de sent. excom. cōtigit. [etiā in antiq.] Et beneficio quod nondum habebat, renūtiare non potuit: sicut nec hæreditati nondum delatæ. ff. de acqui. hære. l. qui superstitis. & alimenta 1. pacto alimentarij non tolluntur 2. ff. de transact. cum hi. dixit Da. & valet pactum. Bart. Brixien. dixit hoc verum, si post ordinationem intemenerit: sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus. supra de simo. cap. penult. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto quòd episcopus ordinet.

[e] *Quamuis tibi.*] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter, vel cōferri mandet species generi derogat, ita quòd secundo beneficiū debetur. Ad hanc decretal. concordat eod. tit. dudum.

[f] *In genere.*] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit, tunc secus: quia vtrumque speciale; & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & idem est si ante secundam specialem gratiam iam erat decessum ad speciē ex virtute primæ generalis. 3. Ad hoc 3. de fi. presby. extra. de offic. dele. ex parte 3.

[g] *Tuorum.*] qui dicantur sui clerici hoc casu & similibus, habes. 3. de verbo. signifi. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens notat, quærit, & soluit: secundo quærit, arg pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.*

[h] *Cedentium vel decedentium.*] ista duo sunt diuersa, maximè in impetrationibus vel gratijs: vt probatur 3. de rescript. susceptum. 2. respōso. Sed nunquid si clericus suus cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius beneficium conferre? Dic & non 4, nisi haberet ad hoc mandatum expressum: vt 3. eo. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices? Ille cui facta est talis gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationē clerici sui; vel per adeptionē episcoparus, vel secūdi beneficij curati: nunquid poterit? Et videtur & fictiam enim tacite ipso facto renuntiasse videtur. ad hoc 3. de iis quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. de offic. deleg. gratum. Credo [Idem Archid.] & cum tales indulgentiæ restringantur. 3. eod. titul. & lib. 1. cui. & c. quamuis. & talia beneficia conferre non poterit 5, cum potius priuatione iuris, quàm renuntiatione vacent. quod patet ex eo de & compelluntur ad illa dimittenda: vt 3. de cleric. cōiug. c. 1. 3. eod. de multa, & c. licet episcopus. & cap. cum singula. 3. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis susceptum. nam similiter posset dici, quod cedens esset mortuus quo ad beneficium cui cessit. 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. §. 1. Sed pone, iam cōtulit beneficia quinque clericorum, moriuntur duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, vult pinguius conferre, nūquid potest? Videtur distinguendum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut non: vt primo casu possit pinguius conferre, secundo non 6. vt 3. eod. titul. & lib. si pluribus. Sed dic quod illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorum suorum decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictum 7. vnde quod beneficium voluerit cōferre, poterit, dominus Ioan. And.

[i] *Idoneis.*] supra eod. lib. & tit. is cui.

[k] *Post.*] aliàs non fuisset tanta quæstio ex quo primum mandatum speciale genus præcessisset. Ioan. And.

[l] *Derogat.*] vt infra de regulis iur. generi cum suis concordan. Ioan. And.

[m] *Conferamus.*] penes Papam enim remansit eadem potestas, & maior etiā in prædictis: vnde ex quo ipse præoccupauit, melior est ipsius conditio, vt 3. eod. dudum.

[n] *Si is cui.*] Circa reuocatoriam gratiarum decidit tres casus dubios: Primum, contra expectantem in eo solū, quod expectat secundum & tertium, pro expectante: ibi, *Non sic.* & ibi, *Sed & si.* vtriusque rationem ponit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in glos. posita super verbo, verba: videlicet quòd Bonifacius viij. cōditor huius voluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Cælestinum: & verba illius constitutionis erant ista: Gratias factas per tales, & per quas ius non est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

CASVS. Nicolaus quartus vel Cælestinus quintus cōtulerat Titio canonicatū: & mādabat canonicis, vt sibi prouiderēt de præbēda, canonicatu, dignitate, vel officio: virtute suæ gratiæ Titius assecutus fuit præbendā, & expectat dignitatē vel officium: Pendente illo tēpore Nicolaus quartus mortuus est: & ei successit Bonifaci⁹ octauus, qui reuocauit gratias factas p prædecessores suos: postea vacauit dignitas illā petebat Titius virtute gratiæ sibi factæ p Nicolaum

colaum quartum: dicebat capitulum ꝙ non tenebitur sibi illã dignitatem conferre: quia gratia sua fuerat renouata per Bonifaciũ octauum: Dicit Titius ꝙ cõstitutio reuocatoria intelligitur dumtã non fuisset sibi acquisitum ius in re: & quia fuerat præbendam assecutus, ideo dicebat suam gratiam non esse reuocatam: Ecõtra allegabat capitulum, ꝙ cum ista dignitas esset separabilis à canonicatu: & licet Titius consecutus fuisset præbendam, tñ nõ habebat ius in re quantum ad dignitatem: nunquid capitulum bene dicat? Respõdet quòd sic. & ideo dicit Romanus põtifex, ꝙ sua gratia erat extincta quantũ ad dignitatem, personarum, vel officium. Sed pone ꝙ Papa creauit me canonicum, mandauit mihi conferri præbendam, & etiam vt conferretur mihi dignitas vel officium: vacauit præbẽda, quæ cõsueuit assignari soli canonico: assecutus fui dignitatẽ, sed adhuc sum sub expectatione præbendæ: pendente tempore fuit reuocata mea gratia, postea vacauit præbenda: nunquid illã possum petere? Respondet, quòd sic: licet gratia mea fuerit effectum sortita quantum ad canonicatum & dignitatem. Sed quid si Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: postea vacauit dignitas quæ consueuit assignari simplici canonico: & fuerunt reuocatæ gratiæ: vtrum ista videatur reuocata, ex quo non sum adhuc adeptus præbendam? Respõdet Romanus Pontifex quòd non. Nota primo quòd per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re existente integra: ideo est opus reuocatione. Nota ꝙ si in ecclesia sit statutum quòd dignitas non conferatur nisi canonico: sufficit ꝙ talis habeat ius canoniæ, licet non habeat præbendam. Et hoc nisi statutũ magis specifice loqueretur: quia diceret, nisi canonico præbẽdatorum: tunc essent obseruanda verba statuti: vt hic est textus.

† Dicunt Pet. de Ancha. & Archid. quòd rescriptum impetrantis à papa dignitatem, non facta mentione consuetudinis, de qua non obtineret per l. honores. §. ff. de decu. est subreptitium. Ponta.

Nota ꝙ ius reuocatorium superueniẽs, tollit ea quæ sunt in fieri: non autẽ illa quæ sunt in perfecto esse. Nota in §. non sic. quod consuetudine induci potest in ecclesia, quòd quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc ꝛ. eo. cum in ecclesia. & de consuetud. c. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit vnde habuit ortum*

a ¶ *Si is.*] Habuit ortum ex constitutionibus reuocatoriis, quas fecit Bonifacius statim post promotionem suam, de gratiis factis à Nicolao iiij. & Cælestino v. per quas ius quæsitum erat ad rem, non in re. Renouatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. illa vero cælestini incipit: Dudum circa promotionis, & de his etiam constitutionibus tractat j. cap. proxi. & j. de concess. præben. cap. vlt. plenius.

b ¶ *Nicolai.*] quarti.

c ¶ *Cælestini.*] quinti.

d ¶ *Non annexam.*] quasi in annexis. secus ꝛ. eod. tit. & lib. super eo. & c. quia sæpe. & j. proxi. responso.

¶ *Glossa sequens, ponit verba reuocatoria.*

e ¶ *Verba.*] quorum mentem habes j. de concess. præben. c. vlt. sed ad litterã erat hæc: Omnes collationes, prouisiones, reseruationes super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbẽdis, officiis, portionibus, præstimoniis, ecclesiis parochialibus, ruralibus, vel aliis: nec non super quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, cũ cura vel sine cura, in quibus non sit ius quæsitum in re, licet ad rem per dictum antecessorem nostrũ seu eius auctoritate factas, concessas, seu commissas: & ea quæ ab ipso super his, vel circa ea quomodoliber processerunt, Apostolica auctoritate in fratrũ nostrorũ præsentia v j. Kalẽdas Ianuarij cũ adhuc) sicut præmittitur) essemus Neapoli, omnino cassamus, irritamus, & vacuamus, cassas, irritas, & vacuas nũtiamus, nullius etiam decreuimus fore firmitatis: & quod extunc secus à quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari: & cætera. ideo igitur dixit ista verba: quia per verba illa cassatur ius æquæsitum ad rem: sed ius in re non sic intelligitur reuocatum.

is[a], cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai[b] vel Cælestini[c] prædecessorũ nostrorum litteras, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tẽpore canonicatum & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam[d] erat adeptus, licet dignitatẽ, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus nõ intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonice assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidẽ, iuxta verba[e] dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. ¶ Non sic autẽ si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantũ canonico consuetis[f] †, fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cum ius magis dignũ §, quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidẽ sãlum remanet ad præbendam nulli alij debitã, Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. ¶ Sed & si[h] ex episcopi vel alterius cuiuscũque[i] collatione vel prouisione, adeptus fuerat in eadẽ ecclesia dignitatẽ, personatum, siue officiũ cõferri tantũ canonico cõsueta, præfatus, qui canonicatũ auctoritate Apostolica iã habebat: idẽ[k] erit cõsẽdũ.

¶ Idem.

¶ Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiã ignoranti. hoc dicit. Zen.

CAP. XI.

QVodam[l] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione† vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Cælestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiã ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri[m] †, cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra cõstitutio[n] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima

ADDITIO. De reuocatione aliorũ priuilegiorum Cælestini vide in cõstitutione Ioannis: sancta Romana. & dicam j. tit. 2. cap. vult. f ¶ *Consuetis.*] per hoc non reuocatur gratia: est enim æquius, ꝙ propter ius in re seruetur ius ad rem in hoc casu, quàm propter ius ad rẽ extingueretur ius in re contra mentem constitutionis.

† Expectatiuas ad vacaturas, omnino sustulit cõcilium Trideñ. sessio. 24. de reformat. cap. 19.

ADDITIO. Et si. ff. de lib. & posthu. si ita. §. regula. cuius casum vide de de offi. deleg. præterea. super gloss. vlti. Ioan. And.

† De clausula, anteferri, videlicet per Fedinum in ca. capitulum. extra de rescriptis.

g ¶ *Magis dignum.*] ꝛ. de consecrat. eccle. vel alta. quod in dubiis. cũ suis concor.

ADDITIO. Pro & ꝛ de offic. delega. super quæstionum. §. si vero. in antiq. vbi de hoc. Ioan. And.

h ¶ *Sed & si.*] tolle, qđ est infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem ecclesia ex episcopi, &c. Ioan. And.

i ¶ *Cuiuscunque.*] ad quem pertinebat collatio: vel forte legati.

k ¶ *Idem.*] scilicet quod canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Q *Vodam.*] Decidit dubiũ exortũ ex duabus gratiis Nicolai & Cælestini: & processu facto per primã secuta post reuocatoria, & decisionis causam exprimit: ibi, *Prima enim.* Ioan. And. CASVS. Papa fecit mihi gratiã in ecclesia Pictauensi: quia cõtulit mihi ius canoniæ, & mãdauit canonicis, vt mihi cõferrẽt pbẽdã si qua vacaret, alioquin proximo vacaturã, cũ decreto irritãte: datis mihi executoribus: postea Papa fecit tibi similẽ gratiã cũ clausula, anteferri: quia voluit te præferri quibuscũque prioribus, quibus facta erat similis gratia: vacauit præbẽda: certũ est ꝙ tibi debebatur virtute clausulæ, anteferri: tũ meus executor cõtulit mihi præbendã vacantẽ: quia forte ignorabat tuã gratiã: postea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tunc executor tibi cõtulit istã præbendã: quæritur cui debeatur præbẽda? Rñdet ꝙ nulli nostrũ debetur: primũ nõ mihi debetur, pp clausulã de anteferri. Itẽ nec tibi: quia tẽpore quo fuit tibi collata pbẽda, iãque tua gratia fuerat renouata: Ideo nullus nostrũ habet ius in illa præbenda. Not. primo limitationẽ ad regulã illã, ꝙ in gratiis expectatiuis habet locũ illa regula. Qui prior est tẽpore, potior est iure: fallit illud quãdo apparet de ꝓia volũtate ipsius mandãtis: quia voluit ꝙ secũdo receptus omnibus prioribus præferretur. sed quando aliter non apparet de volũtate Papæ, habet locũ illa regula: Qui prior est tẽpore, potior est iure.

l ¶ *Quodam.*] aliàs hoc erat de iure cõmuni. ꝛ. eo. tit. & lib. hi qui.

m ¶ *Anteferri.*] ad idem j. de concess. præben. auctoritate.

n ¶ *Constitutio* reuocatoria.] de qua vidisti ꝛ. proxi. cap.

a ¶ *Ignoranti.*] §. eo. tit. & lib. 6. postquam. & c. dudum. & c. si beneficia, &c.

ADDITIO. Hęc iura aperte probant decretum Papę ligare ignorantes. ad idem ℣. de concess. prębend. quia cunctis. & vide quod dixi §. eod. tit. & lib. 6. Apostolicę. Ioan. And.

b ¶ *Collatio.*] quia si pręcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic non fuisset renocatum per constitutionem renocatoriam. c. proxi. de cõcess. pręb. c. vlt. Et sic nota ℣ quis impedit alium in eo quod per se non consequitur. ad idem ℣. de concess. prębend. auctoritate. sed ibi aliquid consequitur, quia habet secundam prębendam: aliàs solum habiturus esset tertiam. Ioan. And.

Andatum.] Tres casus dubios cum scribitur ad collationẽ capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secũdus: ibi, *Ad beneficia.* Tertius: ibi, *Idem.* exceptio: ibi, *Nisi.*

CASVS. Papa mãdauit episcopo. Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in ecclesia Pictauen. cuius collatio spectat ad ecclesiã Pictauen. vacauit nunc beneficium, cuius collationem habet canonicus solus, & non omnes canonici simul: verum illud beneficium comprehendatur sub gratia mihi facta? Rñdet Rogerẽt vices manus Pontifex cum distinctione: aut iste canonicus fecit collationem illius beneficij vice & nomine totius capituli: quia forte propter discordias euitandas fuit factũ statutum, vt vnus solus canonic', puta antiquior cõferret beneficia vacantia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada: & sic de aliis: & tunc comprehẽditur sub gratia mea: quia tunc idẽ est ac si totum capitulũ conferret: Si autẽ iste solus canonicus, non habet facere collationẽ vice & nomine capituli, sed ratione suæ prębendæ: tunc non cõprehenditur sub gratia mea, nisi diceretur in litteris meis aliud: puta quia apponeretur clausula ista: de bñficiis spectantibus ad ecclesiam Pictauen cõiter vel diuisim. Et sic est intelligendũ capitulũ, cũ in illis, alleg. videlicet, ℣ cũ madatur alicui prouideri de bñficio spectãte ad capitulũ alicuius ecclesiæ, nõ potest prouideri de bñficio spectãte ad collationẽ singularis canonici: Nã hoc intelligit verũ, nisi singularis conferret vice & nomine capituli. Nota primo ℣ qñqs collatio bñficiorũ põt spectare ad solũ capitulum. Not. ſcdo ℣ mandatũ factũ vniuersitati cõiter vel diuisim, cõprehẽdit materiã spectãtem ad eos vt collegium: vel ad eos vt singulares. Domi.

¶ *Primagloſſa dicit quid declaret.*

c ¶ *Mandatum.*] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalem §. ℣. tit. & lib. cum in illis. in ſi.

ADDITIO. Tolle litterã ℣. merito cõprehẽdit bñficia. Io. And.

d ¶ *Beneficio.*] de curato non prouidebitur. §. eod. tit. cum in illis. in fine, nec de dignitate. §. eod. tit. cap. vlt.

e ¶ *Collationem.*] de spectante ad præsentationẽ, institutionẽ, vel electionẽ, non poterit prouideri. §. eod. cum in illis. §. cum autem.

f ¶ *Capituli.*] idẽ enim est facere per aliud quod per se. ℣. de reg. iur. qui per alium. cum suis concord. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. si decuriones. [Vbi dicitur quòd nõ refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine. Ioan. And.]

g ¶ *Statuto.*] est forte consuetudo vel statutum; ℣ beneficia vacãtia primo mensẽ pertinentia ad collationem capituli cõferat primus canonicus; vacantia secundo, secũdus: tertio tertius: & sic de singulis. Vel ℣ beneficia familiarium suorum spectantia ad collationem capituli vacantia canonici conferant. tales consuetudines & statuta sunt in multis ecclesiis Gallicanis.

ADDITIO. Idem secũdum Archid. sic capitulũ communiter ordinat: ℣ quisque canonicus dum viuit, conferat certa beneficia: sicut suo tẽpore dicit factum in ecclesia Bononien. Ioan. And.

h ¶ *Extendit.*] quia Papa non intendebat grauare alteram dignitatẽ capituli, sed totum capitulum. §. eod. cum in illis. ad fin.

i ¶ *Singulariter.*] quasi non vice capituli, vt in primo respõso. Io. And.

k ¶ *Prębendarum.*] vel digniatum, vel officiorum ipsius ecclesiæ, vt in secundo respõso. Et nota ℣ dicit, ratiõe huiusmodi prębendarum: quasi dicat, si pertineret ob aliam causam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia ecclesia mandatum, tunc non comprehendit illa.

DE CLERICO ægrotante, &c.

¶ *Visum est de clericis non residentibus, & de prębendis non cõferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus vel debilitatis sunt prouentus ecclesiæ subtrahendi: ideo post præcedentia subiicit istam rubricã.*

Astoralis.] Primo declarat cuius sit dare coadiutores eporum & superiorum. Secundo prouidet, cum episcopus coadiutorem vult: ibi, *Verum.* Tertio: ibi, *Si vero.* cum est demẽs. Quarto: ibi, *Si autem.* cum eps coadiutorem non vult. Quinto: ibi, *Præsenti.* de coadiutorum expensis & potestate. Sexto: ibi, *Cæterum.* ad superiores prorogatur, quod de episcopis dixerat. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur, ℣ si eps sit taliter impeditus, vt nõ possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidendũ: Sed quæritur ad quẽ spectat prouidere de isto coadiutore: vtrũ est metropolitanũ, vel legatum, vel solũ Papã? Rñdet Romanus Põtifex, ℣ datio coadiutoris eporum, archiepporum, & aliorũ superiorũ, est de maioribus causis reseruatis Papæ: ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Põtifex, ℣ ipsis prælatis inuitis poterit puidere de coadiutore. Sed quæritur, nũqd eps vel superior alius senio confectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rñdetur ℣ sic: de cõsensu tñ sui capituli, vel maioris partis capituli: sed non posset accipere coadiutores dissentiẽte capitulo vel maiore parte. Sed ponamus, ℣ eps est demens vel furiosus, certum est ℣ non potest sibi eligere coadiutores. Sed nũquid suum capitulum poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Respõdetur ℣ sic: dum tñ totum capitulũ consentiat: vel saltem duæ partes capituli. Sed ponamus ℣ eps dicit ℣ nõ indiget coadiutore: nũquid capitulũ suũ eo inuito poterit dare coadiutorẽ? Rñdet ℣ nõ: sed Papæ debebit capitulũ notificare statũ epi & ecclesiæ: qui Papa, uidebit ecclesiæ, & dabit coadiutorẽ, si videat id fieri debere. Sed vtrũ coadiutor tenebit pstare officiũ coadiutoris: expẽsis suis, vel plati cui est dat' coadiutor? Rñdet Romanus põtifex, ℣ coadiutor accipiet sumptus moderatos de pẽtibus ipsius plati, cui est dat' coadiutor: nec poterit alienare bona ecclesiæ; q̃ seruãdo seruari possũt; licet possit alienare bona mobilia; q̃ seruãdo seruari nõ possũt: ad similitudinẽ tutoris dati pupillo vel

enim collatio post & contra decretum à dicto Cælestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti a) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secundo ad prębendam, non in prębenda huiusmodi competebat (cum nostrã renocationem eius collatio b non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

¶ Idem.

¶ Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. XLI.

MAndatum c Apostolicũ tibi directum, vt T. clerico de beneficio d spectante ad collationem e Narbon. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli f, siue dentur in cõmuni per ipsum, siue per canonicos eiusdẽ ecclesiæ singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto g merito comprehendit †. Ad beneficia tamẽ ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia, mandatum huiusmodi minime se extẽdit h. ¶ Idem esse censemus, si ratione prębẽdarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter i pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationẽ Narbon. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficiis, quę ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi prębendarum k poteris prouidere.

† Petrus de Anchara. notat mandatum etiã adstringere vices eius cui mãdatur. simili ter mandatũ factum vicem gerenti: quia defecit principalis, debet poni stea per principalẽ commoda recipientem impleri. l. secũdũ naturã. ff. de reg. iur. neque poterit per vicẽ gerentẽ impleri. in his enim mãdatis intelligitur testãte in eodem statu. l. 1. ff. si ex noxa. cau. agat. Fonta.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante, [vel † debilitato.]

c

¶ Bonifacius octauus.

¶ Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solũ Papam: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de cosensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulũ aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus cõtradicit: tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouẽtibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

DAstora-

1 Et an mandatũ generale extendatur ad singulos, vide Abbatem & alios i. c. cum te extra de rescriptis.

† Hæc duo verba: vel debilitato, de sunt in vetustiorib' exemplaribus etiã impressis.

2 Ista rubrica est nigro generaliter: tamen huiusmodi rubricæ nõ restringuntur à specialiori nigro Iason in l. 1. ff. si cert. pet. Dosto. supra e. de sum. trini. Fonta.

vel curatoris adulto. Sed nũquid coadiutor qui leganit fructus ec clesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum administratorum? Respondet ꝙ sic: non solum in foro pœnitentiali, sed etiam in foro contentioso: & poterit compelli ad reddendum rationem siue computũ ipsi prælato, cui est datus coadiutor, vel successoribus suis. Nota primo quòd datio coadiutoris episcoporum vel aliorum prælatorum superiorum est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequitur, ꝙ legatus Cardinalis non potest dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialem potestatem à Papa. c. quod translationem. ℨ. de offic. leg. in antiq. Nota vlterius, ꝙ contra Romanam ecclesiã non currit præscripto in his quæ sibi reseruauit in signum generalis dominij. Nota insuper quòd eps senio confectus, vel alio impedimento perpetuo detentus, potest sibi assumere vnum coadiutorem, vel plures: dummodo consenserit suũ capitulum, vel maior pars. Nota quòd si episcopus non possit eligere coadiutorem: tunc capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostoliça sibi data per istud cap. sed tunc requiritur quòd omnes de capitulo cõsentiant, vel duę partes capituli.

† Quam auctoritatem habeant coadiutores dati episcopis senibus, vel infirmis, late docet Oldradus consilio 44.

Nota quòd alius à Papa nõ potest episcopo inuito dare coadiutorem. Not. ad quod allegatur præsens c. quod quis non tenetur militare suis propriis expensis: Nam hic dī ꝙ coadiutor debet habere expensas moderatas de prouentibus epi cui est datus coadiutor. Nota quòd coadiutor non potest alienare bona ecclesiæ. & hoc verum de immobilibus vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

¶ *Prima glossa dicit quid declarat, & summat.*

a ¶ *Pastoralis.*] Emanauit ad declarationem decretalis ℨ. eod. ex parte in fine. & eorum quæ ibi not. Hostien. & eod. tit. de rectoribus. in fine. & hoc dicit: Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maiorib. causis, & spectat ad solum Papã: potest tamẽ episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus cõtradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And

b ¶ *Maioribus.*] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notata ℨ. de translat. c. 1. de offic. lega. quod translationem, de excess. prælat. sicut vnire.

1 Vide Felinum in c. cũ dilectus. de fide instru. & Abbatem in e. cum contingat. de for. comp.

c ¶ *Non obstante.*] Nota per hanc litteram, ꝙ contra Romanã Ecclesiam non currit præscripto 1 in his, quæ sibi in signum specialis priuilegij reseruauit 2 sicut nec contra priuilegiũ prælationis. de hoc supra de præscript. cum nobis.

¶ *Glossa sequens dat simile: exponit, & contrarium soluit.*

d ¶ *Tantummodo.*] sic ℨ. eod lib. de supplen. neglig. prela. ecclesię. ergo non ab archiepiscopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia non transeunt. in prædicta decretali, qđ translationem. Ad decretalem ℨ. eod. ex parte. in fine respondetur, ꝙ illud fuit de speciali auctoritate vel mandato domini Papæ. & ꝙ ita esset per antiqua iura, probatur per cano. 7. q. 1. c. 1. & c. quamuis sit triste. cum multis capitulis eiusdem quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ. & in antiq. de regul. licet. verficul. illa semper. de renuntiatio. nisi ad finem.

2 Quæ sint Romanæ sedi specialiter reseruata tradit Hostiensis in summa tit. de offi. lega. §. quod pertinet. & Tur recremata in c. huic soli 17. dist.

ADDITIO. Archiepiscopus, vt tetigit hic glos. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum potest in prouincia sibi decreta, quod à iure reperitur concessum, vel ex prisca cõsuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus. ℨ. eod. lib. de supplen. negligen. præla. cap. Romana. Ista ergo potestas cõcessa epo & capitulo maiori parti, seu soli capitulo, metropolitano non competeret episcopo viuente: licet datio visitatoris quandoque competat eo mortuo. ℨ. eod. lib. de supplen. negligen. prela. ecclesię. Ioan. And.

e ¶ *In remotis.*] his enim præcipue prouidendum fuit. Ad hoc ℨ. de elect. nihil est. ad finem.

[1] Officij debitum exequẽtes: Declaramus, atque statuimus, coadiutorũ † episcoporũ & superiorũ prælatorũ dationẽ intelligendã esse de causis maioribus [b], & referendã ad sedem Apostolicã, ac ab ea (consuetudine non obstãte [c] cõtraria) tãtummodo [d] postulandã. ¶ Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes precipue in remotis [e]) dispendia patiantur: nos earũ in hac parte indemnitatibus præcauere volẽtes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiã aliàs adeo impeditus perpetuo [f], vt officium suum nequeat exercere: possit de sui cõsilio & assensu capituli, vel maioris [g] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate [h] Apostolica coadiutores assumere, ad dictũ officiũ exequendũ. ¶ Si vero episcopus demens [i] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nescíat, vel non possit: tũc eius capitulũ, vel duæ ipsius partes [k] eadem auctoritate, vnum aut duos [l] coadiutores assumát ido neos, qui eius officium [m] † exequátur. ¶ Si autẽ episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimẽto detentus, ad sui executioné officij reddatur inutilis: & coadiutorẽ assumere vel habere noluerit [n], licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitã asserẽdo: tũc nil per capitulũ innouetur, sed hoc casu, & etiã proximo [o] idẽ capitulũ episcopi & ecclesiæ suæ cõditionem, & statum, ac facti circunstantias [p] vniuersas, quam cito poterit fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter imple-

10 20 30 40

f ¶ *Perpetuo.*] & sic nota ꝙ licet ægrotans laboret, infirmitate incurabili, non remouetur, sed datur coadiutor. ad idem ℨ. eod. tit. ex parte. & sic reprobatur opin. Bernard. de qua not. ℨ. eod. tua.

† Generaliter in omnibus quæ sũt iurisdictionis dicœsanæ & dignitatis episcopalis item beneficia conferet, item cognoscet de causis delegatis sub nomine dignitatis. Do. no. in c. fi. supra eod. Pet. de anch. Font.

ADDITIO. Dicit Archid. respondeti posse ꝙ hic in epo loquitur. Ioan. And.

g ¶ *Maioris.*] regulariter enim tenet quod facit maior pars. de iis q fi. à maio. par. cap. c. 1. & dī totum capitulum fecisse. 56. dist. Apostolica. cum simili. sed hoc fallit ℨ. proxi. casu.

h ¶ *Auctoritate Apostolica.*] sunt igitur isti delegati papæ in hac parte. & cõcor. ℨ. de offi. ordi. irrefragabilis. ℨ. de hære. ad abolendã. in fine. & ℨ. de statu reg. c. vnico. & in cle. de sup. neglig. prælat. quia regulares. cum concord.

i ¶ *Demens.*] de hoc. ab interest. cum dilectus. ℨ. q. 9. indicas. & est sinn. qđ dicit lex, ꝙ quando pater est furiosus, filius datur curator patri. C. de curat. furio. l. si pater. ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubescit lex filios esse castigatores ℨ parẽtum. in Authen. de nup. §. si qđ sanctũ. colla. 3. de maior. & obed. cũ inferior. hinc est ꝙ ipsi inuito coadiutorem non dabũt, vt in seq. responso.

ℨ Vide D. Thomam 2. 2. q. 33. art. 4.

¶ *Glossa sequens dat quatuor similia, & ponit regulam.*

k ¶ *Duæ ipsius partes.*] sic non sufficit maior pars, & est speciale: ad idem in antiq. de elect. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem ℨ. eod. tit. allegat. cap. scriptum. vbi in postulatione quæ concurrit cũ electione, duæ partes etiã requiruntur. ad idẽ ℨ. eo. lib. de elect. si qñ. & cap. indẽnitatibus. §. 1. licet autem hoc sit speciale, ꝙ duæ partes debent cõsentire: regulare est qđ duæ partes collegij vel vniuersitatis debẽt esse pñtes. ff. qđ cuiusque vniuer. l. plane. ff. de decret. ab ord. fac. l. 3.

ADDITIO. Vide qđ no. de maior. & obe. c. fi. in 3. glo. & de iis qua fi. a maio. par. cap. in glos. penul. & qđ sup ea dixi. Ioan. And.

l ¶ *Aut duos.*] hanc litteram, quam ℨ. habueras, hic videas repetitam: per quã litterã credo quòd si plures dare vellet, nõ possent. & potuit Papa ad hoc motus esse ex eo ꝙ coadiutores debẽt sumptus habere ab ecclesia, vt ℨ. eod. §. præsenti. Item us ergo scripturæ 5: quia Papa fi de pluribus voluisset. hoc expressisset. de decid. ad audientiam. in fi. tit. & sufficit ita scriptum esse. 6. q. 3. scripti. ff. qui & à quibus. l. prospexit. cum etiam isti nõ ordinaria, sed delegata potestate fungantur: vnde habent seruare metas mandati. ℨ. titulo prox. cui de non. ℨ. de rescript. cum dilecta.

4 Idem phi. lip. k Domi. Font.

m ¶ *Officium.*] est ergo coadiutoris 6 officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus est.

5 Nota formam datam ab homine seruandam, sicut formã datam à iure. Dom. Font.

¶ *Glo. seq. not. differentiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.*

n ¶ *Noluerit.*] non est ergo idem tacere quod contradicere, quia si ꝺdicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet secus, vt in proxi. casu. ad hoc facit ℨ. de reg. iur. is q tacet. vbi dicã de hoc. Et no. arg. ex hoc textu, quòd coadiutor nõ datur inuito. ad hoc 7. q. 1. scripsit. & c. quahiter, & c. quãuis. §. cæterũ. sed hoc est falsi: quia inuito datur. ad hoc de eccle. ædifi. ad audiẽtiam 1. in fi. & not. ℨ. eo. ex parte. in vlt. glos. Et iura illa nõ in coadiutore, sed in statuto loquuntur, qui non dantur inuito. coadiutor autẽ in casu isto ꝙ capitulũ inuito epo nõ datur: aliàs autem per eum ad quem pertinet, bene datur inuito, vt ibi dixi, sed hic Apostolica auctoritate datur: sed hoc casu non dabitur: quia capitulum in hoc casu mandatũ non habet à Papa, ad quẽ datio eius pertinet, vt in principio.

6 De potestate coadiutoris vide Oldradum consilio 44.

o ¶ *Proximo.*] scilicet quando demens est episcopus, & nescit vel non potest exprimere quid velit.

p ¶ *Circunstantias.*] aliter enim ad veritatem peruenire non posset. 23. q. 8. occidit. ℨ. de testi. cum causam.

a ¶ *Moderatos.*] ad idem ℨ. eod titu. de rectoribus. & c. seq. non enim coguntur propriis militare stipendiis. 10 q. 2. precarie. 12. q. 2. charitatem.

¶ *Glos. seq. tres concor. alleg. & quæstionem soluit.*

b ¶ *Abstinentes.*] ad idē ℨ. de elect. nihil est. & eod. lib. & tit. in cui. & c. indēnitatibus.

§. si vero. Et intellige de alienatione immobiliū vel mobilium pretiosorum: aliàs mobilia quæ seruando seruari non possunt, alienare poterunt ad instar tutorum. C. de admi. tutor. lex. quæ tutores. Ioan. And.

DE INSTITVtionibus.

turi, quod super hoc per sedem ipsam cōtigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adiicimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouētibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos [a], ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinentes [b]: rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prælatorum succesoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur, ad superiores etiā prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra de prębendis: verū quia posset dubitari ad quem pertineat collatio & institutio prębendarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informandum annectitur rubr. de institutionibus. Pro quo sciendum, quòd institutio hic accipitur large: & sub se cōprehēdit collationē: Nam collatio proprie dicitur quando beneficium est liberum & in mera dispositione episcopi, ita quòd disponit de illo beneficio iure suo ordinario absque aliqua præsentatione: Sed quando beneficium non est liberū, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni episcopus instituit: illud proprie dicitur institutio. Prouisio vero dicitur quando sit iure deuoluto: s. quādo superior quidet in refutationē inferioris.*

TITVLVS VI.

De institutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum sede vacante, licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamē ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit Zen.

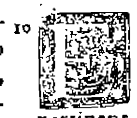

Tsi capitulum.] Sede vacante capitulum succedit episcopo in potestate instituendi, sed non in potestate conferēdi beneficia. hoc dicit secundum Ioan. de Fan: Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, *Præsentatos.* quod dubium fortificatur ibi, *Licet.* Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c. cum olim. de maior. & obe. in antiq. videlicet quòd capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per aliū, puta, per aliquem episcopum. Item est præsupponendum, ℭ conferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exerceri extra territorium. in cap. nouit. de offic. lega. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. per mortem prælati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua beneficia spectantia ad collationem episcopi: certum est quòd capitulum succedit loco episcopi: sed vtrum ista beneficia vacātia poterit capitulū conferre? Respondet Romanus Pontifex ℭ non: sed collatio istorū beneficiorū reseruabitur futuro episcopo: nec valet contraria cōsuetudo: vt tenēt doctores in dicto cap. cum olim. alleg. Et rationem assignant: quia capitulum non potest incipere præscriptionem: cum præscriptio nō incipiat, nec currat cōtra ecclesiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum potest instituere præsentatos? Respondet q licet capitulum non possit conferre beneficia vacantia (vt dictum est) tñ poterit instituere ad præsentationem patroni. Not. primo vnum casum, in quo capitulum sede vacante non exercet iurisdictionem episcopalē, scilicet in collatione beneficiorum spectante ad solum episcopum, sed poterit instituere ad præsentationem patroni, id est, in confirmandis electionibus: vt in iure alleg. in glos. Nota ibi, *Admittere.* ℭ differunt admittere & instituere. Et per hunc textum decidit vna quæstio, quæ est in facto: Nam quidam patronus quendam clericum præsentauit vicario episcopi: & rogauit illum, vt illum admitteret: vicarius respondit, placet: vnde notorius instrumento suo inseruit qualiter vicarius illum admisit & instituit: nunc redarguitur instrumētum de falso: quia vicarius epi admittendo personam, non per hoc instituit. Ille tex. facit ℭ instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non vi vf illum instituere.

CAP. I.

T si capitulum [c] † sede vacante bene ficia, quæ ad collationem episcopi [d] pertinent, cōferre non possit [e] Præsentatos [f] tamen à patronis potest admittere, si sint idonei [g], & eos instituere in beneficiis, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad episcopum [h] (si supereesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret †.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. hoc dicit. Zenze.

CAP. II.

SIis [i], ad quem rectoris præsentatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertinere, quempiā non constitutum in sacris præsentet ad eā ipsum † (dummodo aliàs sit idoneus, & infra tempus à iure statutum [k] ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

Not. casum prohibitum capitulo sede vacante. Alios vide per Ioā. And. in c. 1. ℨ. de mai. & obed. eod. lib.

Not. ℭ potestas instituendi in beneficiis deuoluitur sede vacante ad habentem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

c ¶ *Et si capitulum.*] Emanauit ad declarationem eorū, quæ not. supra de maior. & obedient. his quæ. & cap. cum olim.

d ¶ *Episcopi.*] solius. qđ dic vt ℨ. ne sede vac. c. vnico.

¶ *Glos. seq. alleg. concord. abscit & soluit.*

e ¶ *Non possit.*] vt ℨ. ne sede vac. c. illa. 1. Sed obiiciens, si potest confirmare quod est plus: quare non conferre? Solu. est falsum, quòd confirmare sit plus: quia q confirmat, non donat. de fide instru. inter. sed qui confert donat. ℨ. eo. libr. de offic. vica. cap. vlti.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Præsentatos.*] quid de electis per clericos ad quos electio spectat? Dic idem. sed de illis erat expressum in prædicta decret, cum olim. de maio. & obe. ideo de præsentatis solum hic dixit: & poterat de præsentatis dubitari: quasi præsentatio inniteretur gratiæ, & non iuri communi: vt sic potestas huius gratiæ vacante sede in capitulum non transiret.

g ¶ *Idonei.*] intelligitur si non sit appositum. de elect. casum quæ. in antiq.

ADDITIO. Arguit hic archid. per c. 28. dist. priusquam. & per not. 63. dist. c. 1. in fi. quòd si cōfirmator, q episcopus, capitulum, vel confirmator ipsorū dicit: talem non debuistis eligere: per idipsum reprobasse videtur. Ioan. And.

h ¶ *Episcopum.*] solum 2. ea enim quæ sunt iurisdictionis, trāsiit in capitulū sede vacante: vt in iuribus superius allegatis. ad idem de hæret. ad abolendā. in antiq. quod verū intelligas, nisi interdictū eis effet à Papa: vt ℨ. eo. lib. de maiorita. & obedię. capi. vnico.

Iis.] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali patronus illius ecclesiæ præsentauit Titium clericum constitutum in minoribus ordinibus, diœcesano: qui clericus erat aliàs idoneus: vtrum propter istud defectum, ℭ non est promotus ad sacerdotiū, sit repellendus à beneficio? Respondet, ℭ propter defectum sacri ordinis non est à beneficio repellendus: dum modo aliàs fuerit idoneus, & possit promoueri ad sacros ordines intra annum. Nota primo ℭ appellatione rectoris comprehenditur ille, qui præficitur parochiali ecclesiæ. vide in clemen. dudum. de sepul. Not. secundo ℭ idoneitas in præsentato ad ecclesiā requiritur tempore præsentationis quo ad alias qualitates quàm ordinum sacrorum. Domi.

i ¶ *Siis.*] quod in decret. ℨ. de æta. & qualita. præterea. de dispensatione olim fieri poterat: est hic hodie ius cōmune. quod verum intellige in hoc suo casu: scilicet cum præsentatur quis ad rectoriam ecclesiæ parochialis per patronum. Dic autem vt dixi ℨ. eod. lib. de præb. si pro clericis pauperibus.

ADDITIO. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudū. 1. super verſic. vel in ordinibus. Ioan. And.

k ¶ *Statutum.*] ℨ. de elect. eod. lib. licet canon. [vide glos. fi. c. ℨ. de rescrip.]

† Varias significatiōes huius vocis, capitulum, ponit Ioan. And in c. capitulum. supra de rescr.

† Alias, pertinerent.

† Hæc duo verba in eodem, nō sūt in manuscriptis codicibus.

1 Opinio Guil. Spec. de præsentatione non faciendā per capitulum vacante sede, & quomodo commendam facere potest secundum Vinc. quas ibi scripsi, hic ponit Archidiaconus. Io. And.

† Not. idoneitatem & tempus hic per copulā poni: vnde non sat est quod intra tēpus iuris possit promoueri: sed debēt etiam alię idoneitates cōcurrere. Dom. & Pet. de Ancha. Font.

2 De articulo huius glvide late per Hostien. in ca. ad abolendā. vers. sede vacāte. etiā de hæret.

DE

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Ecclesiæ non vacantis.

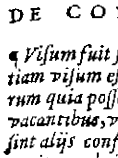
¶ Visum fuit supra de præbendis & aliis beneficijs ecclesiasticis: etiam visum est de institutionibus ad illa beneficia ecclesiastica: verum quia posset aliquis dubitare quid iuris sit de beneficijs non vacantibus, vtrum possint alijs conferri: ideo ponitur rubrica, de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

TITVLVS VII.

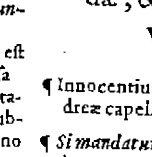
De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano nostro.

¶ Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius cõfert, tenet ipsius collatio: etiam si executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.

Via cunctis.] Hæc est famosa decretalis, & copiosa, & subtiliter glossata per Innocẽtium. Abbas sic summat: quòd executor datus sub forma, quòd cõferat tali qđ duxerit acceptandum: ante acceptationem nihil facere potest. Sed dicit Ioan. And. ꝙ istud non vt bene dictũ. Sed dic quòd intellexit illud nihil, ꝙ afficiat: & sic debet intelligi glos. in §. *Subiungitur.* infra, q̃ incipit, *Nota quòd quando* Dom.

CAP. I.

Via cunctis: [a] & infra. [b] ¶ Proponebatur itaque pro parte tua, quòd cum prædicta [c] prępositura, dum vacabat [d] tibi per eum [e], qui conferre potuit ipsam, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maximè cum nulla per Priorẽ [f] ipsum, quę illam impedire posset [g] inhibitio prędicessisset. Dicebat autem pars altera, quòd cum prędicta [h] litterę sedis Carnotẽn. vacante fuissent in capitulo publicatę [i], ac prędictus episcopus tunc de capitulo ipso esset [k], ibiq; prędictus existeret, ignorare non potuit mãdatum Apostolicũ (super cõferẽda memorato D. prębenda vel dignitate sine cura, [l] quam ipse dum vacaret in ecclesia Carnotensi, quã ducerẽt acceptandam dato sibi Priore quodã in executorem: vt in litteris suis erat decretum: Prior ille accessit ad ecclesiam Carnotẽn. q̃ tunc vacabat: & ibi in capitulo, in quo erat subdecanus, gratiam publicauit: & contulit ibidẽ illi D. dignitatem sine cura, vel prębendã, quæ ibi primo vacaret, quã duceret acceptandã: inhibens ne quis veniret cõtra suã collationem, & pronũtians irritum q̃ eius factum: Post hoc prępositus Normaniæ in vltra marinis partibus decessit, prius electo & confirmato subdecano ipsius ecclesiæ Carnotẽn. in episcopũ Carnotensem: prępositura autem illa erat dignitas sine cura in ecclesia Carnotẽn. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partibus illis legatus supplicauit eỹ, vt dignitatem illam conferret Andreæ nepoti domini Papæ, eỹs ille commisit illi Cardinali, vt cõferret: qđ factum est. Prior autem ille executor Draconis audiens dignitatẽ illam vacasse, commisit cuidam archipresbytero, ꝙ illum Draconem, qui ipsam dignitatem acceperat, deberet de ipsa inuestire: qđ factũ est. Modo inter D. & A. super hac dignitate q̃stione subborta, partes fuerunt coram Papa: & primo allegauit A. vt sequitur hæc patent in decisa, & ex iis quæ sequẽtur infra. Et diuide in sex partes: In prima quæ durat vsque ibi, *Dicebat autem:* ponitur Andreæ petitio. In secunda quæ durat vsque ibi, *Ex parte:* ponitur Draconis defensio. In tertia quæ durat vsque ibi, *Sed extitit:* ponuntur replicationes A. In quarta quæ durat vsque ibi, *Ecõtra vero:* ponuntur replicationes Draconis. In quinta quæ durat vsque ad §. *Nos itaq;* ponunt triplicationes A. In sexta ꝓ A. sníа fertur.

ADDITIO. Hostien. qui facit nouem partes in hoc capitul. de secunda facit tres: dicẽs ꝙ cõtra A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro D. alia ratio inducitur. Item de tertia dr, ꝙ quinto replicatur: Sexto, replicationi additur. hoc nõ placet: quia potius sunt partium diuisiones, quàm partes. Ioann. And.

Istud cap. diuiditur in sex partes: vt in gl. Nam in prima petitur actoris petitio: In secunda exceptio rei: In tertia ponitur agentis replicatio: In quarta parte ponuntur duplicationes: In quinta triplicationes: In sexta & finali parte ponitur sententia. Prima est in prin. Secũda: ibi, *Dicebat autem.* Tertia: ibi, *Ex parte.* Quarta: ibi, *Sed extitit.* Quinta: ibi, *Econuerso.* Sexta: ibi, *Nos itaque.*

CASVS. Innocentius quartus fecit gratiam cuidam Draconi in ecclesia Carnotẽn. sub hac forma: quia mandauit canonicis illius ecclesiæ, vt Draconem reciperent in canonicum & in fratrem, & prębendam vel dignitatem si qua vacaret eidem cõferrent, quam duceret acceptãdam, alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante, & datis sibi executoribus ad compellendum: Draco iste præsentauit gratiam suam executori: qui executor accessit ad illã ecclesiam in qua erat subdecanus illius ecclesiæ; & ipsi Draconi contulit prębendam proximo vacaturam: & sic contulit antequã Draco illã acceptaret: Deinde in ipsa ecclesia vacauit prępositura Normaniæ, quæ erat dignitas sine cura. qua vacante quidam legatus Cardinalis in illis partibus existẽs, rogauit episcopum. vt de dicta prępositura prouideret cuidã Andreæ nepoti dñi Papæ: Episcopus respondit quòd quantum ad hoc cõmittebat vices suas illi legato: Cardinali: qui legatus pręposituram cõtulit Andreæ nepoti domini Papæ: postea Draco acceptauit illam dignitatem: Modo fuit orta controuersia super illa dignitate inter Andream nepotẽ Papæ, qui habuerat collationem à legato nomine ordinarij: & dictum Draconem qui habuerat collationẽ à suo executore: fuit dubitatum quis haberet potius ius in ipsa dignitate: vnde fuerunt allegatæ plures rationes hinc inde: tandem auditis allegationibus hinc inde per partes propositis, Papa tulit sententiam diffinitiuam pro suo nepote contra Draconem, & ipsi Draconi imposuit perpetuum silentium: Ratio motiua Papæ fuit: quia Draco acceptauerat dignitatem istam post collationem ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicam concipiendi libellũ, cum agit quis pro beneficio, quod dicit ad se pertinere: nam non sufficit dicere quòd habuit collationẽ à tali: sed vlterius addat in libello, & qui habebat potestatem conferendi. Not. principalem effectum huius cap. ꝙ si mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quam ipse pro quo scribitur, duxerit acceptandam: potestas ordinarij nõ est ligata, nisi is pro quo scribitur accepauerit: nam executor non potest facere collationẽ nisi facta acceptatione: sed facta acceptatione potest executor suam potestatẽ exercere, etiam priusquam vacet dignitas. Nota quòd *in iudiciis* non est facienda acceptatio personarum: qđ est contra aliquos iudices, qui grauant suos cõsanguineos, vt videantur iustiores: tamẽ prudentes iudices se exonerant à talibus causis, ne videantur hominibus iudicasse affectione carnali. Nota quòd decretũ irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatum: quod purificatur dum gratia est purificata. Et non dicitur purificata gratia, nisi ipsa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ est facta de beneficio vacante: & per illum qui potestatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet non sit necesse in libello tollere defensionem partis aduersæ, vt not. Inno. de re iudic. cum Bartoldus. tamen ex illa non vitiatur libellus: vt pater hic dum dicebat ꝙ nõ erat facta inhibitio. Dom.

¶ *Prima glos. summat, & ponit prouisionẽ inuentã cõtra casum.*

a ¶ *Quia cunctis.*] Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandã, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius cõfert, tenet ipsius collatio: etiam si executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Contra hunc casum stylus curiæ clausulam adinuenit, qua statuit terminum acceptandi, inhibens infra illum tollationẽ fieri cũ decreto. quod dic vt in clemen. eo. tit. cũ ei quẽ. 2. ríso. ADDITIO. Formã illius clemen. ibi vide notatam in glos. ifde terminus. Ioan. And.

¶ Secunda glos. supplet decisum, & dividit decretalem.

b ¶ *Et infra.*] sub hoc infra, intelligas factum: scilicet quod Inno. 1. dedit gratiam Draconi super prima prębẽda vel dignitate sine cura, quæ vacaret in ecclesia Carnotensi, quã ducerẽt acceptandam dato sibi Priore quodã in executorem: vt in litteris suis erat decretum: Prior ille accessit ad ecclesiam Carnotẽn. q̃ tunc vacabat: & ibi in capitulo, in quo erat subdecanus, gratiam publicauit: & contulit ibidẽ illi D. dignitatem sine cura, vel prębendã, quæ ibi primo vacaret, quã duceret acceptandã: inhibens ne quis veniret cõtra suã collationem, & pronũtians irritum q̃ eius factum: Post hoc prępositus Normaniæ in vltra marinis partibus decessit, prius electo & confirmato subdecano ipsius ecclesiæ Carnotẽn. in episcopũ Carnotensem: prępositura autem illa erat dignitas sine cura in ecclesia Carnotẽn. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partibus illis legatus supplicauit eỹ, vt dignitatem illam conferret Andreæ nepoti domini Papæ, eỹs ille commisit illi Cardinali, vt cõferret: qđ factum est. Prior autem ille executor Draconis audiens dignitatẽ illam vacasse, commisit cuidam archipresbytero, ꝙ illum Draconem, qui ipsam dignitatem acceperat, deberet de ipsa inuestire: qđ factũ est. Modo inter D. & A. super hac dignitate q̃stione subborta, partes fuerunt coram Papa: & primo allegauit A. vt sequitur hæc patent in decisa, & ex iis quæ sequẽtur infra. Et diuide in sex partes: In prima quæ durat vsque ibi, *Dicebat autem:* ponitur Andreæ petitio. In secunda quæ durat vsque ibi, *Ex parte:* ponitur Draconis defensio. In tertia quæ durat vsque ibi, *Sed extitit:* ponuntur replicationes A. In quarta quæ durat vsque ibi, *Ecõtra vero:* ponuntur replicationes Draconis. In quinta quæ durat vsque ad §. *Nos itaq;* ponunt triplicationes A. In sexta ꝓ A. sníа fertur.

ADDITIO. Hostien. qui facit nouem partes in hoc capitul. de secunda facit tres: dicẽs ꝙ cõtra A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro D. alia ratio inducitur. Item de tertia dr, ꝙ quinto replicatur: Sexto, replicationi additur. hoc nõ placet: quia potius sunt partium diuisiones, quàm partes. Ioann. And.

c ¶ *Prædicta.*] in decisa. sic infra. de reb. eccl. non alien. dudum.

d ¶ *Vacabat.*] notabat factũ partis alterius: quasi dicat, illi D. fuit collata prębenda seu potius dignitas per executorem suum, ante quam vacaret: sed mihi vacans collata fuit.

e ¶ *Per eũ.*] scilicet per eỹm seu eius auctoritate, vt 3. dixi. interdum etiam solus eỹs talia confert: interdũ cum capitulo secundũ diuersas consuetudines. quod dic vt not. de elect. cũ ecclesia Vulterana. 3. ne sede vac. c. vnico. & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio non valuisset, quia pro nõ dato habetur, quod ab illo datur, &c. de iure patr. quod autem in antiq. ibi de hoc.

f ¶ *Priorem.*] qui fuerat executor Draconis, vt 3. dixi.

g ¶ *Posset.*] Nota quòd aliqua præcesserat: sed non talis, quæ impedire posset. & erat ratio: quia fuerat facta ante acceptationem, vt patet 3. versi. subiunctum.

h ¶ *Præmisse.*] in decisa impetratæ per illum D. ad Priorem executorem suum.

i ¶ *Publicate.*] vnde per hoc videbatur dignitas affecta, vt 3. eo. si capitulo. sed non est verum hoc casu, vt ibi dicam.

k ¶ *Esset.*] sic 3. de rescript. eam te. & licet hoc non ignoret: non tñ ignorabat collationẽ ꝑ Priorẽ factã ante vacationẽ & acceptationẽ nõ valere: & ideo istę allegationes ignorãtiæ, parũ prosunt.

l ¶ *Sine cura.*] etsi hoc non fuisset adiectum, de tali intelligendũ erat,

[a] Quæritur & dicit decret. dicit Hostiẽ. & Boati. post eũ, qui sẽper fuit nobilibus gratiosus: & iste Draco fuit ille dominus de Borbonio Io. And.

[b] Dicit Ioã. Mona. quod hic non fuit disputatum an esset dignitas, vel officium: tamen, vt dicit ipse Inno. de prębẽ. de multa, in fin. ꝙ pręposituræ ecclesię Carnoten. sunt officia, non dignitates. Ioan. And.

erat, vt ſ. eod. lib. de præbend. cum in illis. 1. reſponſo.

a ¶ *Videbatur.*] male intelligentibus: ſubtiliter autē intuentibus hoc non videbatur. ſupra de tranſlation. inter corporalia. §. 1.

b ¶ *Allegabatur.*] pro parte ipſius D. ad corroborandam exceptionem, vel defenſionem ſuam.

c ¶ *Non poſſit.*] vt j. de priuileg. volentes talia th priuilegia non extendūtur ad ſententias ordinariorum, niſi in caſibus, vt j. eod. tit. [iam alleg.] ne aliquid.

d ¶ *Similiter.*] parū valet hæc ſimilitudo: quia alia ratio reformat patū, vt patet j. §. exparte

e ¶ *Poſt tempus.*] quod eſt duorū menſū à tempore publicationis. poſtea vero non valebit ignorātiā allegare: vt in Auten. vt ſa. no. conſti. col. 5. circa prin. & ſ. nec le. vel mo. ſuper ſpecula. Et hic adde qđ dixi in ſi. huius lib. ſup data Rom. in vlt. glo. Io. And.

ADDITIO. Facit etiam ſ. de ſenten. excō. nouerit. dicit Hoſtien. q̄ putat ibi ſpeciale in conſtitutionibus principis: aliās autem hoc tempus erit abitrariū. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & ideo ſufficit q̄ ſit publice promulgata ad hoc vt omnes aſtringat. ſ. de poſtulat. prælat. c. 1. 26. diſt. q̄ dicitis. de conſtit. c. 2. de hac materia, & quæ ſit ratio diuerſitatis, plene not. in ſum. de cōſtit. §. quando conſtitutio. in princi. Hoſtien. cuius dictum ponunt. Ioan. Mo. & Archid. Opinionem autem Ioan. quam ponit. Arch. vide in remiſ. quæ ſequitur in gl. Subdit autem Archid. quòd mandatum ligare non debet, niſi ex quo pervenit ad eos, quibus mittitur. ff. de acquirenda poſſeſſione. qui abſenti. Et not. Innocēs. ſ. de elect. innotuit. in vltima gloſ. ſua. & vide quod dicam ſuper gloſ. ſequenti. Io. And.

Conſtitutio noua 1 gat poſt duos mēſes à tempore publicationis. de quo articulo vide B. Thomā: 1. 2. q. 90. arti. 4 & Sotum lib. 1. de iuſt. & iure, q. 5. arti. 4.

† Vide Decium & doctores in ca. cognoſcentes. extra de conſtitut. & Turrecremata in ca. in iſtis. §. leges. diſt. 4.

f ¶ *Priuilegijs.*] Hęc allegatio intelligitur ſecundum reſponſionem aduerſæ partis. j. eod. §. ex parte. & poterat eſſe ratio: quia conſtitutiones ſunt pœnales: & ſic ex ſe odioſæ: priuilegia gratioſa, & ſic fauorabilia. ad hoc j. de reg. iur. odioſa. ſed licet hoc probabile videatur ſecundum prædictum §. deber intelligi.

ADDITIO. dicunt Innocen. & Hoſtien. q̄ hæc ratio, ſcilicet, qa conſtitutiones ſunt pœnales: non eſt perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis conſtitutionibus non agitur de pœna infligenda, dicit ergo q̄ quia lex omnibus eſt communis, & omnes aſtringit. ſ. de conſtitu. cap. fin. C. de leg. leges ſacratiſſimæ. ideo ibi eſt tempus vniforme. Sed indulgentia eſt lex priuata. 3. diſ. priuilegia. quam ſola concedentis intentio contemplatur. Ioan. And.

g ¶ *Speciale.*] quaſi ſecundum intentionē allegantis littera pro D. directa priuilegium eſt cenſenda: & ſic non requiratur epiſcopi ceret acceptandā, cū primo in eccleſia ipſa ſ̄dicta vacaret (alij fuiſſe directū, & ſic p cōſequēs facultatē ſibi eſſe ſublatā conferēdi huiuſmodi dignitatē, ꝓpter quod videbatur, a quod nec per ſe nec per aliū præfatā præpoſiturā, curā nō habentē animarū annexā (quæ primo poſt mandatū ipſum in eccleſia prædicta vacauit) poterit alicui perſonæ cōferre. Præſertim cū iam dictus Prior, eodem publicato mādato mox præfato D. præbēdā vel dignitatē curā huiuſmodi nō habentē, quā primo in ea dē eccleſia vacare cōringeret, cōtuliſſet: nec alias etiā (prout allegabatur b) prodeſſe poterat ipſius epiſcopi ignorātia in hac parte. Nā ſi alicui à ſede Apoſtolica cōcedatur, q̄ excōmuni cari non poſſit c: licet id forſan ſuus ignoret epiſcopus, non tñ propter hoc eius ligatur ſnīa, ſi quā proferat in eundū. Similiter d ſi alicui conferendi præbendā aliquā tribuatur à ſede Apoſtolica poteſtas: ex hoc ipſo videtur, q̄ ſit epiſcopo cōferendi tunc eā penitus interdicta facultas. ¶ Nec obſtaret ſi forte obiiceretur, q̄ lex ſeu conſtitutio & mādatū nullos aſtringunt, niſi poſtquā ad notitiam † peruenerint eorūdem, aut niſi poſt tempus e infra quod ignorare minime debuiſſent: quia in priuilegiis f, & indulgēſ tiis ſeu cōceſſionib. ſpecialib. ſe cus exiſtit, in quib. ſufficit, q̄ ad illorum, quib. conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cū indulgetur alicui, q̄ excōmunicari non poſſit: ſicut ſuperius eſt expreſſum. Et quidem cum tribuitur alicui poteſtas conferendi præbēdā: videtur procul dubio ei concedi aliquid ſpeciale g. ¶ Adiicebatur inſuper q̄ cū ſentētia ſtatim arctet etiā ignorantē: quoniā ſi cōtra præ-

latū aliquē abſentem h depoſitionis i ſententia proferatur, cōtractus, quos init ignorāter poſtea vt prælatus, nullū robur obtinent firmitatis: & in ſupradictis litteris irritū decernimus & inane, quidquid ſuper huiuſmodi præbēda vel dignitate cōtra noſtrū contigerit attentari mandatū: collatio, quā idē epiſcopus poſt tale noſtrū decretū (ſiue illud ignorauerit, ſiue nō) de præfata præpoſitura, per ſe vel per aliū fecerat, nō valebat k ¶ Ex parte vero tua extitit replicatū, quòd hæc ꝺ illis priuilegiis & indulgētiis (æquitate ſua denſe) debēt intelligi, quæ vim ſuā l habent mox cū ad illos, quib. cōcedūtur peruenīūt: ex quorū tenore liquido noſci poteſt, q̄ talis circa ea fuerit intētio cōcedentis: vt pote cū alicui conceditur, q̄ excommunicari nō poſſit. ex † hoc enim euidenter apparet aliis ipſum excōmunicandi ademptā eſſe penitus facultatē: nō ſic autē ſi alicui cōferendi præbendā, ſiue certam m, ſiue incertam n tribuatur poteſtas nō. n. tūc eſſe videtur tribuētis intētio, vt p hoc ei (ad cuius donationē præbenda ipſa p tinet) conferendi poſſibilitas adimatur o: niſi prius ille ſibi notificet, quòd eam velit per huiuſmodi poteſtatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel poſtquam illi notificauerit talem poteſtatem fore ſibi conceſſam, vacuum decernat & irritum p, ſ̄ ſecus de ipſa præſumat. Quia q cum illi nō amplior detur poteſtas, quàm ipſe Romanus Pontifex habeat in hac parte, ſicut per eam, quam obtinet ipſe Romanus Pontifex facultas conferendi beneficium vel præbendam niſi ſuam inſinuet voluntatem (alicui nō aufertur, ſimiliter & per eam quæ taliter

beneficij. Sed Hoſtienſis intelligit hæc verba quando in reſcripto eſt clauſula, decernentes, &c. ſupra de præbendis, inter. & refert quod alij generaliter intelligunt. & Archid. dicit opinionem Hoſtien. confundi. j. eod. ſi ſoli. Ioan. And.

h ¶ *Abſentem.*] contumaciter aliās. contra. 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. ſ. de maio. & obedié. inter quatuor. Archid. remittit. 3. q. 9. in ſum. de dolo & cōtumac. veritatis. in antiq. Ioa. And.

i ¶ *Depoſitionis.*] idem in inhibitione, ſuſpenſione, vel excommunicatione vī. ad hoc de dolo & contumac. 1. ca. veritatis. in fine.

K ¶ *Non valebat.*] hoc verum eſſet, ſi de certa præbenda vel dignitate mandatum fuiſſet: vel in caſu iſto poſt acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioānes And.

l ¶ *Vim ſuam habent.*] priuilegium enim datum alicui ſtatim vim ſuam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, q̄ ſi ſcripſi ſeruo meo, vt in libertate moretur: non ſtatim liber eſt: ſed tunc cum littera ad ipſum peruenerit. ff. de acqui. poſſ. l. q̄ abſenti ſeruo. in princip. 1

ADDITIO. Quę dicitur certa p tāto, quia refertur ad vnicā: veretamen prius eſt incerta

m ¶ *Certam.*] expreſſam vel non expreſſam: puta primam, quæ vacauerit.

n ¶ *Incertam.*] ſicut cū dī, præbendam conferas, quam duxerit acceptandam: vt in caſu noſtro.

o ¶ *Adimatur.*] ſ. de præbend. dilectus. 2.

p ¶ *Et irritum.*] Nota quòd executor qui habet poteſtatem conferendi, poteſt interdicere collationem ei ad quem pertinet de iure, & reſeruare ſibi collationem, & decernere irritum quod poſtea fieret, ſicut & legatus. de iure patr. cum dilectus. & not. de hoc de præben. c. vlt. & ſic habes hic tres caſus, in quibus ſ̄benda afficitur. de his videbis j. eod. ſi capitulo. &c. ſi ſoli. Io. And.

ADDITIO. Quòd poſſit executor talis ſibi reſeruare, & decernere, &c. not. Innocen. qui dicit ſatis hic patere, q̄ executor ſuſpēdit ordinariū à collatione

q ¶ *Quia cum illi.*] optima reſpōſio, & ſecundū Innoc. Papa enim præbēdas omnes & dignitates conferre poteſt. ſ. de præbēdis. c. 2. & ſi illi ad quos collatio ſpectat, poſſunt illas conferre: niſi Papa prius inſinuet illis q̄ non conferat cum decreto, ſic per talē poteſtatem datam executori non aufertur ei ad quē pertinet cōferēdi poteſtas, niſi in litteris id dicatur: ſcilicet q̄ conferre non poſſit.

a ¶ *Illi.*]

Hoſtien. dat hic aliud ſimile, quod vide not. de præben. accedens. ad fin. gl. Ioan. An.

† Aliàs, ita: ex hoc enim euidēter apparet alios excommunicandi eum ademp am, &c.

Executor habens poteſtatē conferendi, poteſt interdicere ei ad quem alias de iure pertinet conferre.

illi [a] ab ipso [b] conceditur ei, ad quã ipsius prębẽdæ ſpectat collatio, priuſquã inſinuet ille ſibi q̃ eã velit cõcedere, vel etiã cõferat (ſi forte vacet) poteſtas nõ tollitur cõferendi: niſi forſan, q̃ conferre nõ poſſit, exprimatur ipſam in cõceſſione huiuſmodi poteſtatis: tũc enim licet talem cõceſſionẽ fortaſſis ignoret, ſua tamẽ collatio, ſi poſtmodũ præbendã ipſam conferat, nihil valet: cum ſatis ſuper hoc concedẽtis intẽtio agnoſcatur: ſicut cũ indulgetur alicuique, q̃ excõmunicati nõ valeat, vt in ſuperioribꝰ eſt præmiſſum. ¶ Sub iunctum [c] etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas litteras mandaſſemus, [z] vt memorato D. præbendam vel dignitatem ſine cura, quam acceptandam duceret, ſi vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in eccleſia prædicta cõferret: idẽ prior prouidẽdi ei de præbẽda vel dignitate ipſa (niſi poſt [d] acceptationem ipſius) † non habebat aliquam poteſtatem. Vnde cum ſępe dicta prępoſitura fuerit ibi (antequam illam idem D. acceperet [e],) præfati epiſcopi auctoritate collata, huiuſmodi collatio taljs [f] mandati noſtri prætextu (etiam ſi prius illud epiſcopus ipſe ſciuiſſet) non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretũ ad præbendã ſeu dignitatem, quã prædictus D. acceptaret, referri [g] de

a ¶ *Illi.*] executori.

b ¶ *Ab ipso.*] Romano pontifice. Ioan. And.

c ¶ *Subiunctum*:] pro parte ipſius Andreæ cui ſcribitur.

d ¶ *Poſt acceptationem.*] Intelligitur autẽ acceptare petendo per executorem ſuum ſibi conferri beneficium, quod poterat accepta re: vel recipiendo illud ſibi præſenti collatum: vt in cle. eo. tit. cum ei quem. 2. reſponſo.

Acceptare dicitur quis beneficium, eo ipſo qđ petit illud ſibi cõferri.

e ¶ *Acceptaret.*] Not. q̃ qñ ſcribitur ſub hac forma, quam duxerit acceptandam: decernentes. irritum & inane, executor tunc ante illã acceptationem nil poteſt facere: & ſi fecerit, nõ valebit tanquam ſuper incerto prolatum. arg. ff. q̃ cuiuſque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de prębenda, quam duxerit acceptandam, ſine clauſula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequam ei nũtietur 1. de acceptatione. Si autem Papa mandat alicui prouideri de prębenda, quam acceptauerit cum clauſula, decernentes: tunc acceptatione facta, ſtatim executor interponit auctoritatem ſuam, prohibendo ne contra prohibitionem ſuam aliquid diſponatur de illa prębenda, decernendo irritum & inane quicquid poſtea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam ſic ei ſit conceſſum: nec valebit prouiſio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius prębendæ collatio, etiam ignoranꝛte huiuſmodi acceptationem & decretum. Bernar.

3 Facit, (inquit) nihil nũtietur 1. de acceptatione. ſupra de appel. cap. fi. & co. 2. Fon.

† Do. not. hic, q̃ executus ad cõferendum beneficium, quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, inanna no, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinariũ: q̃ poteſtas in eventum conditionis non exercetur ante purificatamcõditionem. ſi certa. ſi pro te, ſupra. de reſcrip. Fon.

f ¶ *Talis.*] ſcilicet quã duxerit acceptandam.

g ¶ *Referri.*] licet igitur dicatur in litteris, decernentes, &c. nihil operatur decretũ priuſquam fiat acceptatio, aliàs decretum eſſet ſuper incerto: prout ſequitur: Papa enim non vult q̃ ſtatim aſſumat illud decretum ſuũ vigorem: ſed tunc cum acceptauerit, valet: etiam ſi ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: quia tunc decretum ſumit viġorem, & ligat ignorantes: vt hic, & ſ. de prębend. eod. lib. dudum. Secus enim eſt in caſu vel decreto, quod prohiber aliquid fieri: & quod cõtra factum fuerit, caſſat: quia ſtatim ligat. 35. q. 3. contradicimus. & ſ. de elect. quia propter. ver. aliter, &c. quã do non apponitur clauſula illa, decernentes, ſæpe locum habet regula illa, Multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. de regula. ad Apoſtolicam. in antiq. ſecundum Ber.

h ¶ *Aſtrinxiſſet.*] concor. clem. eod. tit. cum ei quem. 2. reſponſo.

i ¶ *Ex aduerſo.*] ſcilicet ex parte Draconis.

k ¶ *Archipresbyterũ.*] cui Prior qui erat executor Draconis cõmiſerat collationẽ prępoſituræ, vt patet in integ. & dixi in princ.

ADDITIO. Alij dicũt, q̃ ille Prior factus erat archipresbiter: & ſic erat eadem perſona quæ prior: per hoc ius non variatur: tũ ex integrã patet contrarium. Ioan. And.

l ¶ *Legatur.*] ponit tenorem legis. ff. de optio. leg. ſi cum optio. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Hoſtien. q̃ fortis eſt allegatio, quæ locũ habet, ſiue homo indiſtincte legatus ſit, ſiue plurium data ſit optio: quia ſinguli ſub conditione videntur legari. ff. qui & à quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cũ dominus. §. fin. ff. de optio leg. ſi tibi. §. fin. & l. ſi optio. & ſi lapſi ſint anni xx. videtur quòd optare poſſit: & quòd beneficium ei debeatur. Arg. expreſſum. ff. de condi. & demonſtr. l. ſi. Ioan. And.

m ¶ *Elegerit.*] Not. q̃ in legato generis data optione eligendi ſpeciẽ, nõ põt fieri alienatio alicuius ſpeciei ante electionẽ legatarij.

n ¶ *Ceditque ille.*] ſcilicet ſeruus manumiſſus vel alienatus, antequam legatarius elegerit. legatarius ergo poterit illum ſeruum manumiſſum, vel alienatũ vendicare ſi voluerit: † forſitan ſeruus ille aliis ſeruis melior erat, & hæc allegãdi vires legatario electionem auferre nõ potuit. eodem modo videbatur q̃ epiſcopus non poſſet auferre electionẽ &c. Et hoc eſt dubium: & ſic collatio archipresbyteri valere debebat. hoc intẽdit hæc allegatio: ſed non eſt vera. Bernard. o ¶ *In vltimis voluntatibus.*] cõmunis reſponſio aduocatorum noſtri tẽporis ad leges Inſortiati, ſpeciale in vltimis voluntatibus. Sed dicant, quare? Vnde admirando dicebat Hoſtien. Domine dominus noſter, &c cætera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus eſt adhuc plenior interpretatio faciẽda. ſ. de dona. cum dilecti. Sed nõ aduerit quòd iſta non ſunt talia beneficia, quæ ſic large ſunt interpretãda, vt notauerat de elect. dudũ. & habes ſ. de prębend. eo. lib. quamuis 1.

† Not. tanquam modũ ſeruis melior erat, & hæc allegãdi vires legatario electionem auferre nõ potuit. eodem modo videbatur q̃ epiſcopus non poſſet auferre electionẽ &c. Et hoc eſt dubium: & ſic collatio archipresbyteri valere debebat. hoc intẽdit hæc allegatio: ſed non eſt vera. Bernard. o ¶ *In vltimis voluntatibus.*] cõmunis reſponſio aduocatorum noſtri tẽporis ad leges Inſortiati, ſpeciale in vltimis voluntatibus. Sed dicant, quare? Vnde admirando dicebat Hoſtien. Domine dominus noſter, &c cætera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus eſt adhuc plenior interpretatio faciẽda. ſ. de dona. cum dilecti. Sed nõ aduerit quòd iſta non ſunt talia beneficia, quæ ſic large ſunt interpretãda, vt notauerat de elect. dudũ. & habes ſ. de prębend. eo. lib. quamuis 1.

ADDITIO. Hoſtiẽ. qui dicebat in beneficiis pleniorem interpretationem faciendam, addebat, q̃ princeps non debet in facto ſuo fraudem aliquam adhibere. ſ. de donatio. per tuas. ne aliquẽ propter beneficium ſuum decipere. C. de iis qui ve. æta. l. 1. nec alicui injicere laqueum. 17. q. 1. de viduis. 2. nec verbũ ſuũ variare. 23. diſt. pſalmiſta. Nec primo impetranti præiudicare, vt nota. de reſcrip. c. 1. & cap. litteris. de iure patr. cum autem. in fin. Et dicit quòd neſcit ſi prædictis omnibus conſideratis, ipſe pro nepote ſuo indicaſſet. Honeſte & iuſte hoc tenuiſſet, ſi ponderaſſet quod ipſe nor. in princ. ſummæ. Ioan. And

o ¶ *Voluntatibus tenet.*] nec præmiſſa in legatis futuris, P quemadmodũ in extantibus habent locũ: qa nec etiam ad optandum ſeu eligendum ex illis, q̃ ſicut ex iſtis poteſt terminus aſſignari. Et grauis ineſſet conditio, quoddamque incongruum [r] videretur, ſi quando mandaretur alibebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editũ, nec aliquẽ aſtrinxiſſet [h] ¶. Sed extitit ex aduerſo [i] reſpõſum, quòd & ſi † præfatus Prior iã dicto D. prębẽdã vel dignitatẽ huiuſmodi cũ vacaret, ante huiuſmodi acceptationẽ cõferre nequiret: idẽ tamen D. prębendã vel dignitatẽ talẽ licite poſſet & libere acceptare: quare prædictus epiſcopus præfatã prępoſituræ cum non prius eum requiſierit an acceptare vellet eandẽ) cuiquam conferre nõ potuit: quin imo ipſius collatio (cum idẽ D. prępoſituram ipſam poſt modum acceptauerit) irritati debebat, & conceſſio per iam dictum archipresbyteriũ [k] ſibi facta debet ſtabilis permanere. Sicut cũ legatur [l] alicui vnus ex ſeruis, quem elegerit, [m] vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profecto manumiſſio vel alienatio irritatur, ceditque ille [n] legato, ſi legatarius eũ duxerit eligendum. ¶ E contra vero pro parte tua propoſitũ extitit quòd in vltimus [o] voluntatibus tenet, nec præmiſſa in legatis futuris, [p] quemadmodũ in extantibus habent locũ: qa nec etiam ad optandum ſeu eligendum ex illis, q̃ ſicut ex iſtis poteſt terminus aſſignari. Et grauis ineſſet conditio, quoddamque incongruum [r] videretur, ſi quando mandaretur alicui iniicere laqueum. 17. q. 1. de viduis. 2. nec verbũ ſuũ variare. 23. diſt. pſalmiſta. Nec primo impetranti præiudicare, vt nota. de reſcrip. c. 1. & cap. litteris. de iure patr. cum autem. in fin. Et dicit quòd neſcit ſi prædictis omnibus conſideratis, ipſe pro nepote ſuo indicaſſet. Honeſte & iuſte hoc tenuiſſet, ſi ponderaſſet quod ipſe nor. in princ. ſummæ. Ioan. And

ADDITIO. Hoſtiẽ. qui dicebat in beneficiis pleniorem interpretationem faciendam, addebat, q̃ princeps non debet in facto ſuo fraudem aliquam adhibere. ſ. de donatio. per tuas. ne aliquẽ propter beneficium ſuum decipere. C. de iis qui ve. æta.

p ¶ *Legatis futuris.*] vt lego Titio vnũ fœtum naſciturum de grege, quem eligere voluerit. & fuit huius mãdati forma ſimilis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, quam duxerit acceptandum. Legatum de præſenti eſt, lego tibi vnũ de ſeruis meis, quem elegeris. in his a tempore aditæ hæreditatis intelligitur rei legatæ dominiũ fuiſſe legatarij: vnde nec ſeruum legatum ſub cõditione hæres manumittẽdo facit liberum. ff. de manumiſ. l. ſeruum.

Legatum eſt de futuro & de præſenti.

ADDITIO. ff. qui & à quib. l. cum is. & vide quod dixi ſuper glo. poſt. & quod ibi dixi in texu. Ioan. And.

q ¶ *Illis.*] legatis de futuro: ibi non poteſt ad eligendũ terminus aſſignari vt ſequitur: Sed in legatis de præſenti bene aſſignatur terminus legatario ad eligendum. Aſſignabit enim ſibi prætor terminum, vt eligat: quod ſi non fecerit, hæres poterit ſeruos vẽdere. ff. de optio. lega. l. mancipiorum & l. ſi tibi. in prin. & l. ſi optio. §. vlt. ad hoc facit de reſt. ſpol. frequens. §. eo. lib.

Legata de futuro, & de præſenti differunt.

ADDITIO. Facit. §. eod. ſi pluribus. & cap. ſi tibi. & ſ. eod. lib. de conſue. cap. fin. Ioan. And.

r ¶ *In congruum.*] ſ. eod. executor.

a ¶ *Periculo.*] In beneficiis ergo læditur res publica: in legatis priuatam quibus & testator quam vult legem sine alicuius iniuria potest imponere. C. de sacrosanct. eccle. l. 1.

b ¶ *Tales.*] scilicet sine cura.

c ¶ *Acceptaret*] No. ℣ ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptādo sine præsentia & collatione executoris impedire collationē epi: quod verū est, si est ibi clausula, decernentes, &c. vt superius dictum est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando præueniat. Ad idem ff. eod. ne caprandæ. in fine. & ff. de iis quæ in frau. cre. l. pupillus. in fin.

† Aliàs, ita: oportet eum.

† Hic notat Philip quòd ordinarius, cui mandatur conferre beneficium Titio qd dum tulerit acceptādum: pōt beneficium ante acceptationē alteri conferri nisi in litteris est terminus Titio præfixus ad eligendum. etc. l. §. fecus. in fi. eod. Fōt.

cui de beneficio, quod duceret acceptādū in aliqua prouincia, quā primo illud vacare cōtingeret, prouideri: oporteret ipsum † in singulis beneficiis postmodū inibi vacātib⁹ (prorogata nō absque periculo [a] forsitā ipsorū collationeç) requiri. vnde cū sæpe præfato Priori fuisset iniunctū, vt dicto D. præbēdā vel dignitatē, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbendas vel dignitates tales [b] ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quādo vacarēt, collatio impediri: nisi forsan cū aliquā ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret [c]: vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa [d] vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret.

¶ Nos itaque tam tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis: quia sæpedictā præposituram ad te nouimus [e] pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus [f]: ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

CAP. II.

DEteſtanda [g] † iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis [h], digne plerunque officium excitat præsidentis ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda [i]. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum [k], quòd † hi, qui promittūt aliquibus de beneficiis ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas [l] se obtulerit, aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautū: tamē doctores communiter insequuntur Innocētium, qui hoc not. in tit. de maiori. & obe. in anti. Not. vlterius, quòd importunitas petentium inducit hominē ad concedendum id quod non concessisset. concor. sunt in glo. No. finaliter quòd extorqueri dicitur illud, quod obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

† Aliàs, ita: memorato D. super ea, &c.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de refor. ca. 19.

† Aliàs, vt hi.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid corrigit, & declaret.*

a ¶ *Periculo.*] In beneficiis ergo læditur res publica: in legatis priuatam quibus & testator quam vult legem sine alicuius iniuria potest imponere. C. de sacrosanct. eccle. l. 1.

b ¶ *Tales.*] scilicet sine cura.

c ¶ *Acceptaret*] No. ℣ ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptādo sine præsentia & collatione executoris impedire collationē epi: quod verū est, si est ibi clausula, decernentes, &c. vt superius dictum est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando præueniat. Ad idem ff. eod. ne caprandæ. in fine. & ff. de iis quæ in frau. cre. l. pupillus. in fin.

† Hic notat Philip quòd ordinarius, cui mandatur conferre beneficium Titio qd dum tulerit acceptādum: pōt beneficium ante acceptationē alteri conferri nisi in litteris est terminus Titio præfixus ad eligendum. etc. l. §. fecus. in fi. eod. Fōt.

ADDITIO. Quod possit impediri collatio epi acceptādo sine præsentia & collatione executoris tenēt Inno. Io. Mo. & Archid. adhiberi tamen debēt testes idonei. secundum Host. alleg. de offi. ord. pastoralis. in fi. melius facit de sent. excomm. sacro. in prin. in anti. Sed Compost. vī velle ℣ coram executore faciendā sit acceptatio ℨ. de referi. capitulum. in gloss. magna. ad fin. vers. quid si litteræ, & vers. seq. Sed vt dicit archid. hoc non est iure cautum, immo ℨrium hic apparet: cum sic indistincte loquatur, non dicendo corā quo acceptet. Ioan. And.

d ¶ *Causa.*] ergo sine causa non potest, vt dixi ℨ. eod. ne caprandæ. & vna acceptata non poterit aliā acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Anfidium. nisi fuisset deceptus: vt quia debeatur alij, & ignorabat: vel pro *dignitate simplex* beneficium acceptauit.

ADDITIO. Idem no. Inno. & Host. post eum alleg. ff. de opti. lega. l. 2. & ℨ. de præsum. quia verisimile. vide quod not. ℨ. de elec. causam. & quod scripsi. ℨ. eod. lib. de rescrip. cum in multis. super vlt. glo. quod dicam ℨ. eo. ne captandæ. ad fi. Io. And.

e ¶ *Nouimus.*] Ipsum ergo mouit iustitia, nō carnalitas: & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronuntiant contra suos.

ADDITIO. Vt dicit Hostiēsis de quodam Parisiensi scholari, qui rediens ad patriam, pronuntiabat contra suos iustas causas fouentes pro extraneis, vt iustissimas videretur. Ioan. And.

f ¶ *Curauimus.*] quia collatio tibi facta præuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

D *Eteſtanda.*] Primo ponit secundum Ioan. Mona. harengam vel exordium: Secundo ius antiquum, & sequelam ipsius: ibi, *Sane.* Tertio illud reuocat ibi, *Nos.*

¶ Præsupponendū est illud quod habetur in c. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet ℣ licet nō valeat promissio ista, promitto tibi beneficiū cū vacabit: vel promitto tibi beneficiū vacaturū per mortē: valet tamē ista promissio, promitto tibi de beneficio ℣uidere, cū facultas se obtulerit: quia nō est tūtū votū mortis alteri⁹ captā dē sicut in prima promissione: nā multis aliis modis q̄ per mortē possunt beneficia vacare: puta cū facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ iuxta cap. cum M. Ferrariēsis. de consti. in antiq. ideo emendauit præsens capitulū ad declarationē illi⁹ capituli, accedēs. VASVS. Epūs Pictauensis, ad quē spectat collatio præbendarum ecclesiæ Pictauensis, promisit mihi assignare prabendam cum vacaret: vtrum ista promissio sit obligatoria, ita ℣ possim agere contra epūm Pictauēn. ad suam promissionem: & si nō adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & interesse, si propter hoc feci aliquas expensas? Rīdet Romanus pontifex, ℣ illa promissio non est obligatoria. Sed ponamus ℣ epūs Pictauēn. fecit mihi promissionē sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium, cū primum facultas se obtulerit: nunquid valet ista promissio? Rīdet ℣ olim valebat ista promissio: & virtute illius poterat agi cōtra promittentem ad damna & interesse sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortem proximi: nec virtute illius potest agi. No. primo ex hoc textu, quòd abusus est iusta causa cassandi illa quæ aliàs iusta erant. Nam propter abusum multotiēs princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iustitiarij regij huius regni: qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegiis nobis cōcessis. Not. principalem effectum huius c. ℣ beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Not. quòd ℣ missio continens turpitudinem, non est obligatoria: & sic promissio beneficij vacaturi non est obligatoria: vt qui in uitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo censetur promissio ista impossibilis impossibilitate iuris. No. id quod est *prohibitum directe, nō* poterit promitti ℣ obliquum. verum ℣ istud sessio. 24. de c. sit correctum cap. relatum. de præb. in anti. Rīdet gl. & bene, quòd non: immo receptus in canonicum potest licite petere præbēdam ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed quid si conferatur præbenda alij: vtrū teneat collatio? Respondeo ℣ sic: sed tamen iste in canonicum receptus, potest agere ℨ capitulum, vt sibi ℣uideat de redditibus cōbus, donec fuerit sibi ℣uisum de aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautū: tamē doctores communiter insequuntur Innocētium, qui hoc not. in tit. de maiori. & obe. in anti. Not. vlterius, quòd importunitas petentium inducit hominē ad concedendum id quod non concessisset. concor. sunt in glo. No. finaliter quòd extorqueri dicitur illud, quod obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid corrigit, & declaret.*

g ¶ *Deteſtanda.*] Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura est reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionem decretal. supra eod. accedens. & ad declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.

ADDITIO. Et exponit Archid. deteſtanda, ideſt, abominãda. & execranda. Sic etiam ſumitur ſupra, de fil. presbyt. ex trāſmiſſa. in fi. & ℨ. de ſepul. c. 1. in fin. & ℨ. qui fil. ſint leg. per venerabilem. in fine. Alibi ſumitur pro denuntiatione. ff. de verb. ſign. ſubſignatū. §. deteſtari. & l. ſeq. quæ dicit, ℣ deteſtatio eſt denuntiatio facta cum teſtatione. Ioan. And.

h ¶ *Conceſſis.*] Fuerunt hæc verba ſumpta de canone 47. di. virum catholicum. ibi dicit, mens auida potentiæ nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſſis, nec adhibere pietati conſenſum. nā (& vt dicit canon) mens cupiditati alligata cito deuiat à vero. 83. diſt. nihil. & 96. diſt. bene quidē. & alibi, Omnium malorum radix eſt cupiditas. 47. diſt. bonorum. de pœni. diſt. 2. quia radix. ad hoc de conſt. nam concupiſcentiam.

i ¶ *Reuocanda.*] ad hoc optime 63. diſt. §. verum. ℨ. de conſang. & affin. non debet. de deci. ſuggeſtum. vbi & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam r [& 12. quæſt. 1. certe. ℨ. eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. in princip.

k ¶ *Decretum.*] ℨ. eod. tit. accedens.

¶ Glo. ſeq. ponit dictum Hoſt. quod improbat.

l ¶ *Facultas.*] antiquis iuribus generalior viſa fuit hæc forma, q̄ illa cum vacabit: quia multis caſibus poteſt ſe facultas offerre, ℣ non eſt mors canonici expectanda, ſed vt dicebat Hoſtien. in decreta. accedens. etiā poteſt beneficium propter mortem vacare: puta renuntiatione, depoſitione, præbendarum diuiſione, & ſimilibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intētio eſſe poſſe. vnde volnit dicere quòd voluntas ibi erat ℣ ratione: ſed hæc littera ſupra-

† Vide notata in c. qd per nouale. extra de verbor. ſignifi.

suprapositâ, iusta fuerunt consideratione, &c. dicit contrarium, vn de oportet dici, q̃ ratione generalitatis licebat olim, quod speciaLiter & expresse non licebat. ad hoc de offic. ordi. si sacerdos. in antiq. & quod ibi not. & 23. dist. quanquam. & j̃ cap. proxi.

a ¶ *Experientia.*] quæ est efficax magistra rerum. de elect. quàm sit. ꝫ. eod. libr. cum suis concordantiis.

ADDITIO. Et 50. dist. vt constitueretur. & ꝫ. eod. lib. de rescrip. statutum. in principio. Ioan. And.

b ¶ *Conceduntur.*] ꝫ. de rescrip. c. vlt. eo. lib. & ꝫ. de pur. cano. cum in iuuentute. j. de relig. dom. c. 1. C. de peti. bono. sub. l. 1. libr. 10. & est ibi importunitas ambitiosa, & non ambitiosa, vt dixi de rescript. cavlti.

† Nota q̃ cõtrauenies iuri peccat glo. de pœn. dist. 1. in sũma. immo incurrit notã inf. miz. ꝫ. eod. accedens.

c ¶ *Lateranense.*] ꝫ. eo. cap. 2.

d ¶ *Forma verborum.*] puta, cũ in genere promittitur ecclesiastic̃um beneficium, vt notatur ꝫ. eod. accedens.

cap. illud de maio. obedi. Bartol. in l. si quis pro eo. ff. de hæreti. vide glos. in c. 1. de sepult. in ord. faci. vide q̃ dixi ego in c. per petuæ. supra de ele. Foat

e ¶ *De cætero.*] ad præterita, ergo non extenditur hæc constitutio: tum quia non est iuris veteris declaratio, immo correctio, tum quia de præteritis non cauet in ea. ad hoc ꝫ. eo. lib. & consue. c. 1. de offi. leg. c. penult. ad fin. ad hoc 32. q. 4. dixit Sara. de constit. c. 2. in antiq.

¶ *Glossa sequens quærit, & distinguendo soluit.*

f ¶ *Indirectè.*] nunquid omnia indistincte reuocata dicentur, per quæ via paretur ad vacaturas, sicut receptiones canonicorum: & sic fit reuocata decre. ꝫ. de præben. relatum. de concess. præb. cum super. & reseruationes. de iure par. cum dilectus. Dico 2. q̃ non. Vnde breuiter dic, q̃ aut recipitur quis in canonicũ simpliciter, aut recipitur & promittitur sibi de præbenda, cum se facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur. sed solum promittitur sibi de præbẽda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbẽda cũ primo se facultas obtulerit: vel cum poterit, vel simpliciter. In primo casu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendam 3. Quod est verum nisi sit ibi expectans auctoritate Papæ ꝫ. eo. lib. de præben. hi qui. In secundo casu etiã debet habere præbẽdam nõ ex virtute promissionis, sed ex virtute receptionis: & sic intelligantur contraria, relatum. & cum super. In tertio casu, scilicet cum non recipitur: sed simpliciter prouideri promittitur de præbenda cum vacabit, non tenet promissio, vt ꝫ. eo. ex tenore. & c. 2. Si verò non recipitur, sed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittens secũdum iura antiqua obligatus erat: secundum hæc noua, nõ, vt hic vides. Et q̃ per hoc verbum indirecte, non sit reuocata expectantium receptorũ prouisio, probatur ex eo, quia vitanda est quantum fieri potest iurisdictionis correctio. ꝫ. eo. lib. de elect. cum expediat, cum suis cõcordantiis. hic autem nil de expectantibus, sed solum de promissionibus dicitur: quod etiam quadruplicatum est in textu. & sic hoc ins correctorium non dilatemus. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionum emanare à curia sicut olim: licet à quibusdã audiuerim quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iustitiæ, nisi eas Papa concedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & per formam iustitiæ saltem iudices cõcedi deberent, scilicet cum clausula: ne inane canonici, &c. [Vide quod dixi post Io. Mona. ꝫ. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. super glo. nõ in forma. Ioan. And.] Tertio, quia eadem ratione sequerentur reseruationes legatorum sublatas. quod est falsum. ꝫ. eo. lib. de offi. lega. c. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex sola promissione quis expectat, non valet promissio, vt hic. sed vbi ex receptione vel reseruatione, secus: vt in prædictis iuribus: quia casus illos non tangit hæc decretalis.

g ¶ *Eas.*] scilicet promissiones.

Ne captandæ.] Præmittit cõstitutionis causam. Secundo sub dit constitutionẽ; ibi, *Declarandum.* in qua ponit thema de quo soluit duo dubia affirmatiuè: & tertium negatiuè. Primum: ibi, *Licet.* Secundum; ibi, *Aut.* Tertium: ibi, *Certum.* Tertium prosequitur: ibi, *Quod si.* Ioan. And.

lerit, prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen (sicut experientia[2] docuit) per promissiones huiusmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiens conceduntur [b]) & per ambitionem improbam vt plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damna bilirer † contra Lateranense [c] concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nôs malis huiusmodi & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascumque sub quouis modo, aut forma [d] verborũ decætero [e] faciendas, per quas directe vel indirecte [f] aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolica penitus reprobamus, & omnino vitibus vacuamus: decernentes per eas ß, vel ipsarum aliquam ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Idem.

¶ Habens literas Apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quod vacabit, vel ex causa secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta cõtra hoc facta non valent. Ioann. And.

CAP. XL.

NE captãdæ [h] alienę mortis occasio ex benignitate gratiarũ sedis Apostolicę tribuatur [i]: Declarãdũ duximus, quòd is, cui ab eadem sede, vt ei prouideatur de prębenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in † aliqua prouisione processus inde factis: veruntamen si acceptet certum beneficium, & postea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, sed virtute gratię sibi factæ.

† Ponit differẽtiam inter istas ꝓpositiones ī, & de de quare vide Bartol. in l. 1. ꝫ. plures. ff. de exerci.

Nota. quòd multa licent in genere, quę licent in specie. Nota vlterius vnum casum, in quo excommunicatio est nulla ipso iure vi delicet si meus executor promulgauit excommunicationem post meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea est nulla ipso iure, non valent processus inde secuti: & per consequens non valet excommunicatio. Not. q̃ quando Papa scribit vt tali prouideatur de beneficio, quod duxerit acceptandum: manus ordinarij non sunt ligatæ ante acceptationem.

Not. q̃ ille pro quo scribitur, debet acceptare primum beneficium, & non secundum, nisi subsit iusta causa: puta quia dubitatur an possit illud acceptare: & an sibi debeatur, vel non: tñ (vt dictũ est) manus ordinarij sunt liberæ ante acceptationem. quod verum est, nisi apponeretur ista clausula: præfigẽdo tibi terminum vnius mensis ad acceptandum à tempore vacationis inhibendo collatoribus & aliis quibuscunque. q̃ pendente illo termino non conferant decernentes id irritum, &c. Not. insuper quòd per concessionem beneficiorum vacaturorum datur occasio & votum mortis alienæ, & sic est hic tex. pro dicto Gof. ꝫ. eo. proposuit.

Nota finaliter, q̃ expectans virtute sui rescripti, potest iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, si prima acceptatio fuit nulla. de quo. ꝫ. eo. tit. & lib. c. 1. circa fi. & de reser. cũ in multis. etiam eod. libro Domi.

¶ *Prima glos. summat. dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

h ¶ *Ne captandæ.*] Habens litteras Apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda quod duxerit acceptandũ: certum acceptare non potest, sed primum quod vacabit, vel ex causa secũdum vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent, & fuit tracta hæc decre. de decre. extranaganti. eod. tit. quæ incipiebat: licet. aliàs, audiuimus. & ver. licet. in genere additus est. [Vt sciatur quid posset facere executor: vt dicit Archi. se habuisse à domino Bittelesi. Ioan. Andreas.] Et emanauit hæc decret. ad declarationem decret. ꝫ. eod. titu. & lib. quia cunctis. ꝫ. penult. in fi. & eorum quæ ibi nõt. Inno. & Hosti. & quæ not. Compost. de rescrip. capitulum, versus finem. in ꝫ. item quæritur qualiter fiat, & quando fiat acceptatio.

ADDITIO. Et ibi not. in ver. sequentibus. Hic not. Archid. scilicet, q̃ is pro quo scribitur cum priuilegio acceptandi in prouincia: acceptare potest in certa diœcesi vel ecclesia, in qua Papa id facilius concessisset. Ioan. And.

i ¶ *Tribuatur.*] contra concilium Lateranense, & contra decret. proximam supra.

a ¶ *Quem.*]

† Nota q̃ cõtrauenies iuri peccat glo. de pœn. dist. 1. in sũma. immo incurrit notã inf. miz. ꝫ. eod. accedens.

1 De materia hiñ glos. fa vide glos. & doctores in c. licet ea non verbo, decætero. supra de electio. hoc eodem libr. & Bartolum & doctores in Lita stipulatus. ff. de verb. oblig.

2 Idem Archidiaconus & quoad reseruationes. idem Ioãnes Monachus. Io. Andr.

3 Non intelligas quòd ita sit debita, quòd sit affecta: vt no infra eo. si soli. in gl. vlt. vltra medium versic. vtique. Io. And.

a ¶ *Quem.*] scilicet personatum : aliàs quam, scilicet præbendam vel dignitatem. Ioan. And.

b ¶ *Quod.*] scilicet beneficium.

c ¶ *Executoribus.*] siue ad prouidendum, siue ad compellendum, non curo: licet aliàs distinguatur. ℣. c. proxi.

d ¶ *In genere i.*] & sic licet in genere, quod non licet in specie: & interdum est econuerso. quod dic vt supra de offic. ordi. si sacerdos. 23. dist. quamquam.

¶ *Glossa sequens notat, quærit, & soluit.*

e ¶ *Causa subsit.*] Nota ergo q̃ ille pro quo scribitur de præbenda accepta[n]da, potest primã acceptare: sed non vltra iorem nisi ex causa, vt ℣. eod. titu. & libr. quia cunctis. circa fi. & ℣. c. proxi. Sed quæ potest esse causa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fin.

ADDITIO. Idẽ hic Archid. & idem Inno. & Hosti. ℣. ca. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

f ¶ *Careant.*] Nor. casum in quo sententia excommunicationis non ligat. alios videbis ℣. de sen. excom. præsenti.

g ¶ *Taliter.*] scilicet, certum & expressum, vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. And.

h ¶ *In ipso.*] super hoc vide quod habuisti ℣. eo. lib. de præbend. si is cui. & cap. seq. & ℣. eo. cap. vlt.

i ¶ *Prouideri.*] non ergo necesse habet expectare, q̃ ille accepter: vel sibi terminum ad hoc concedere, vt ℣. eo. quia cunctis. §. penult.

Executor.] Primo ponit dictũ negatiuum: & ipsius casum exceptum; ibi, *Nisi.* Secundo ibi, *Potest.* ponit affirmatiuum cum suo decreto: ibi, *Quod autem.* Ioan. And.

¶ Executor deputatus super alicuius prouisione facienda sibi in certa prouincia, non potest prælatus, ad quos beneficiorũ spectat collatio, facere inhibitionẽ generalẽ, donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionem autem specialem facere potest de primo, secundo, vel tertio beneficio vacaturo: & si fieret collatio q̃ huiusmodi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. hoc dicit.

CASVS. Papa mãdauit Decano ecclesiæ Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, si vacaret in prouincia Burdegalen. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis litteris executor videt nullũ beneficiũ vacare: vult inhibere archiepiscopo Burdegalẽsi, & quibuscunque aliis prælatis prouinciæ Burdegalensis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum: verum possit facere istam inhibitionem generalẽ? Respondet q̃ non. Sed ponamus q̃ Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptãdum: acceptaui beneficium primo vel secũdo loco vacaturũ: nunquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouinciæ Burdegalensis ne tale beneficium cõferant? Respondeo quòd sic. Et si prælati fecerint aliquam collationẽ contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Not. primo principalem effectũ huius capituli, q̃ executor deputat[us] per litteras generales, vt prouideat alicui in aliqua prouincia, nõ potest ipse executor inhibere prælatis generaliter ne beneficia in prouincia vacantia conferant, sed bene

† Aliàs, itaq̃, seu qd duxerit, &c. quam varietatem etiam agnouit gl. hic.

ℓ Vide clemen. cum ei. de concess. præbend. & Rotam decisio. 411. in antiquis,

cia, diœcesi, vel ecclesia, quẽ † seu quod duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia no scitur esse facta. Licet in genere primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturũ: Aut secundum seu vlterius (si rationabilis causa subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum priusquã vacet, acceptare non potest. ¶ Quod si fecerit, etiamsi per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerint reseruatio, inhibito, variique processus, ac sententiæ promulgatæ: tã acceptatio† ipsa, quàm processus viribus careant, f nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptator ille dignitatem, præbẽdam, personatum, seu beneficium taliter g acceptũ & reseruatum per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipso h fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, præbẽdæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri i.

¶ Idem.

¶ *Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato nec tunc tenet collatio cõtra factã. hoc dicit. Domi.*

CAP. IIII.

EXecutor k † super prouisione alicui[us] à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia l deputatus, prælatis & aliis, ad quos beneficiorum in eadẽ prouincia spectat collatio, ne ad prouisionem aliquorũ procedãt, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, non potest generaliter inhibere: Nisi expresse m in ipsis litteris facultas huiusmodi n inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem o reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

¶ Idem.

¶ *Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo, id exequi potest. Ioan. And.*

CAP. V.

SI CAPITV-

† Philip. & Dom. notãt q̃ non valet actus fructẽpore, phibito: licet conferatur i tempus promissum. faciunt not. in ca. bonæ 2. supra de elẽctio. ratio huius est legis prohibitio. de eo qui dux. in matr. quam pollu. c. 2. & in l. per fundum. ff. de ferè. rustico. prædi. neque dicas (ait Superantius) fiet do. Philip. de prin. actus: quia beneficij acceptatio cen sẽtur vnus & individuus actus. Font.

† Nota q̃ executor datus ad prouidendũ, seu conferẽdum non potest reseruare, vel inhibere in genere, sed in specie: & ratione ponit hic. Io. And. & Innocentius in c. cũ dilectus supra de iure patron. Frãcus.

k ¶ *Executor.*] Fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, quæ incipiebat eod. tit. sicut ex parte. & §. potest tamẽ. additus fuit. Et emanauit ad declarationem eorum quæ proxi.

ADDITIO. Et eius qd̃ not. Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. pen. & vlti. & eius qd̃ not. Inno. & Host. ℣. de iure. pat. cum dilectus. Et vide qd̃ scripsi post Cõpost. de rescrip. pastoralis. super vlti. glo. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in prouincia, expiret per mortem Papę. Ioan. And.

l ¶ *Prouincia.*] idem a putato de ciuitate, diœcesi, vel ecclesia, ppter eandẽ rationem. ad hoc ℣. eo. c. prox. & ℣. proxi. respõso. Sed dic contra vt hoc verbum inferius etiã repetitum aliquid operetur. ℣. de deci. ad audientiam. ℣. de priuileg. si Papa. §. 1. & in fi. ad idem ℣. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. nec est eadẽ ratio: cum grauius sit totam prouinciã impediri, quàm diœcesim vel ecclesiã. 6. q. 3. scitote. ad hoc ℣. eo. lib. de præben. quanuis 1. & 2. respõso.

2 pro hac gloss. vide quod plenissime hic tradit Philip. Franc.

m ¶ *Expresse.*] ratione ergo expressionis hoc tunc poterit. ad hoc ℣. eod. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. vices. & de procu. c. 1. & vlt. ℣. eod. lib. Ioan. And.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet generalis. de qua ℣. dixerat.

o ¶ *Talem.*] scilicet specialem: de qua dixit in proxi. respõso: nã q̃ fieret contra generalem, valeret: cum illa non teneat, vt ℣. dixit. ad hoc ℣. cap. proxi.

Si capitulo.] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formam gratiæ: cuius duo sunt dubia: Primum, quando afficit secundum, quod sit officium executoris. Primum soluit: ibi, *Per solam.* & solutionem exponit: ibi, *Absque.* Ad secundum respondet: ibi, *Immo.* & incidens dubium soluit: ibi, *Etiam sine.* Ioan. And.

CASVS. Papa mãdauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperẽt in canonicum & fratrem: & præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore ad prouidendum negligente capitulo: Præsentani litteras meas Decano & capitulo Pictauen. ecclesiæ: Insinuatione facta mens executor non notificauit potestatem suam, nec fecit reseruationem: neq; etiã inhibitionem secundum communem opinionem: licet glossa in hoc laboret: sed solum stetit in simplicibus denuntiationibus meæ gratiæ: postea vacauerunt canonicatus & præbenda: Decanus & capitulum huiusmodi canonicatũ cũ præbenda contulerunt alteri: nunc requisiui Decanum & capitulum, vt mihi prouiderent secundum q̃ eis mandatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor illo

illos monuit, vt mihi canonicatum & præbendam conferrent: ipsi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere? Non est dubium q̃ sic: nam per præsentationem fuit effectum mihi beneficium & mihi debitum, ita q̃ non potuit alteri conferri. licet meus executor nullam fecerit reseruationem nec prohibitionem. Et adhuc non vacante præbenda, poterit meus executor monere Decanum & capitulũ ecclesiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrem & canonicum: qđ si recusent facere, poterit meus executor mihi conferre canonicatũ in ecclesia Pictauen. sub expectatione præbendæ: Et cum vacabit præbenda, poterit præbendam conferre capitulo nõ monito: & hoc ideo, quia capitulum fuit cõtumax in prima monitione: ideo ius præsumit q̃ adhuc esset contumax in secunda monitione: Nam qui semel malus, semper præsumitur malus, in eodem genere delicti. Not. primo, q̃ de iure speciali donatio præbẽdarum potest spectare ad capitulum sine cẽso: & ecõtra. Sed quæritur ad quem de iure communi pertineat? Communis opinio doctorum est, q̃ ad eũm & capitulũ simul in ecclesia cathedrali: collatio vero aliorum beneficiorũ spectat ad eũm: de cõsilio tñ sui capituli. De hoc latius per doctores in c. cum ecclesia Vulterana. de elect. i antiq. Not. principalem effectũ huius c. q̃ per præsentationem factam ordinario est effectum beneficium comprehensum sub gratia, absque eo q̃ executor infinuet suam potestatem: quod verum est, dummodo in gratia fiat mentio de potestate executoris: vt quia dr̃, noueritis nos tali executori dedisse in mãdatis, &c. Not. vlterius ex fine capituli, q̃ si ordinarius cui scribitur vt prouideat de canonicatu & præbenda, fuit contumax in prouidendo de canonicatu: postea vacante præbenda non est necessario monendus vt præbendam conferat: quia ius præsumit q̃ postquam semel fuit contumax, q̃ etiam sit cõtumax in assignatione præbendæ. Not. q̃ quandoque ad capitulum spectat collatio canonicatum. Ad hoc ꝛ. eod. lib. de præben. cap. fin.

¶ Prima glossa dicit quid declarat, quid reprobat, & approbat, secunda summat.

a ¶ *Si capitulo.*] Hic determinatur decretalis ꝛ. eod. proposuit, & corrigitur opinio glossæ ibi not. in glos. quæ incipit, Innocen. in fine. in qua glo. dicebat Ber. quòd Cælestinus illis fecit iniuriam: cũ collatio præbendæ per capitulum sibi facta valeret: potuit tamẽ id facere de plenitudine potestatis. Approbatur autem opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hostiẽsis & opinio Pet. de Sam. & Abbat. qui posuerunt in illo cap. casum secũdum istud ca. & Compestel. etiam dicebat hunc verum intellectum. ꝛ. de reseri. capitulum. in glos. magna. vers. si vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc in summa. Si mandetur capitulo, vt me recipiãt in canonicum, & præbendam conferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factam capitulo, effecta est præbenda: & executor ſ negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam cõferre) non reuocato capitulo, id exequi poterit.

¶ Glossæ duæ sequentes, & glos. secus. cum duabus sequẽtibus. & glos. penul. & vlt. possunt recitari per 7. contraria: & vnam quæstionem, quæ incidit secundo contrario glos. nota. quarta & sexta formant & soluunt tres quæstiones.

c ¶ *Pertinebat.*] de speciali priuilegio, vel præscripta consuetudine. ꝛ. de elect. cum ecclesia. j. tit. prox. c. vnico. in princip. j. de reg. cap. vlt. aliàs secus [supra de iis quæ fiunt à præla. quanto. & cap. ea noscitur. Ioan. And.]

c ¶ *Exequatur.*] istud est quod soluit contrarietatem. j. proxi. decre. quia hic executor datus fuit ad prouidendum: ibi ad compellendum tãtum. Et si quæras quæ ibi sit ratio huius diuersi iuris: Sol. est in promptu 1: quia in primo casu cum dat Papa executorem ad prouidendum, videtur ad se, vel ad suum executorem prouisionẽ reuocare: & sic per consequens ordinario adimere. ad hoc de appel. vt nostrum. Sed vbi dat solum ad compellendũ, tũc potestatem ad se nõ reuocat, nec adimit: immo potius penes ipsum permittit, dum vult ipsum ad prouisionem compelli. Ioan. And.

1 Secundum Compost. in præalle. ver. & idem Archid. infra c. proh. Io. An.

d ¶ *Illorum.*] nũquid requiritur q̃ scripta directa executoribus, præsentẽtur capitulo: an sufficit q̃ præsentẽtur ipsius capituli litteræ, id est, sibi directæ? Licet sit cautius & illa præsentari: puto tũ sufficere, si ipsi capitulo præsententur litteræ ad ipsum directæ hoc vers. si de intẽtione Papæ per ipsas patet litteras ꝛ. puta quia in litteris directis capitulo dr̃, noueritis nos T. mandasse, vt vobis negligentibus mandatum nostrum exequi nõ postponat. in hoc casu vel simili credo sufficere si hæ litteræ fuerint præsentatæ. Si autem per litteras captuli de datione executoris, & quòd sit ad prouidẽdum non apparet: tunc credo necessariũ executorum litteras capitulo præsentari. hoc vr̃ sensit se Compost. in versicu. supradicto, & vers. seq.

2 Facit cle. vt lite pen. ca. 2. In fin. Ioan. And.

e ¶ *Capitulo.*] Nota q̃ si fit præsentatio litterarum capitulo, & postea vacet, vel tũc vacabat præbenda: ita est affecta etiã antequam executoribus fuæ litteræ præsententur. hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Patet etiã per hãc litteram, q̃ præsentatio facta solis executoribꝰ, nõ afficit: & secundum id intelligo quod not. de præbend. c. fi. in glos 2. & Inno. & Hosti. de iure patr. cum dilectus. Ioan. And.

f ¶ *Factam.*] Quæro quomodo fiet hæc præsentatio capitulo? Requirat illum qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel per sonum campanæ, vel per alium modum in ecclesia solitũ. si autem se includerent, vel impedirent ne fieret præsentatio: perinde est ac si præsentatio esset facta ad instar eĩ qui latitat, vel impedit quòd citari nõ possit. ꝛ. vt lit. non contesta. quoniã. §. porro. Poterit etiam compelli; per executorem ille qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel ipse idem cõuocare: licet primum turius sit. ad hoc de offi. deleg. prẽterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic quòd sufficit præsentare Decano, vel ei qui ibi est maior: & his canonicis qui cum eo sunt præsentes, ad hoc vt capitulo adimatur potestas: vt hic dr̃. nec requiritur q̃ probet, q̃ maior pars præsens ibi fuerit. In dictis eñ citationibꝰ, & denũtiationibus vniuersitati faciendis, sufficit q̃ in loco cõgruo coram maioribus & aliis ibidem inuentis publice proponãtur. 16. dist. qđ dicitis. ꝛ. de postu. ca. 1. & in hoc concordant doctores. ꝛ. de elect. bonæ. 1. [vbi de hoc. in glo. 1. soli.] Et sic diceres, quòd de necessitate haberet probare, quòd maior pars ibi fuerit præsens: pone quòd maior pars nolit cõuenire, qui nec libenter ad talia cõueniunt, iis ergo qui vocati veniũt: fiat præsentatio, & satis est. Sed quid si collatio pertinet ad duos, puta ad episcopum & ad capitulum: nunqd per præsentationem alteri factã adimitur vtriq; potestas? Dic quòd sic: secundum Compost. qui hoc not. in prædicta gloss. vers. item quid si collatio. ex quo enim potestas adimitur vni sine quo alius cõferre non potest, ergo & alteri: sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij procedere nõ possunt. ꝛ. de offi. deleg. vno. ff. de arbit. si in tres. & l. seq. ad hoc facit lex quæ dicit, quòd sufficit denuntiatio facta vni ex illis qui habet domũ cõmunẽ. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo. §. si plurimum res. Ioan. And.

Capitulo qualiter præsentabuntur litteræ Apostolicæ.

3 Vide quod dixi d. maio. & obe. ca 1. in gloss per hoc. Io. And.

Præsentatio mandati Apostolici facta vni ex collatoribꝰ, an afficiat alium.

g ¶ *Conferendo.*] secus si fuisset scriptum de eo quod duceret acceptandum. ꝛ. eo. quia cunctis, & c. ne captandæ.

h ¶ *Affectum.*] licet sit affectum, non tamẽ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbẽdarius dici possit. ꝛ. eo. lib. de præben. si tibi absenti. sed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. j. eo. tit. c. vlt. Ioan. And.

i ¶ *Firmitatem.*] Contra. ꝛ. eo. lib. de rescrip. tibi qui. 1. respon. in fi. Sol. Ibi non scribebatur capitulo, sed soli executori, qui etiã partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero scribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operatur hic quàm ibi simplex præsentatio litterarum. Ioan. And.

k ¶ *Terminum competentem.*] aliàs posset appellari. vt ꝛ. de dila. c. 1. Et sic not. executorem præfigere terminum. si. ꝛ. de præben. si tibi absenti. eod. lib.

l ¶ *Poterit.*] vt nunc recipiant in canonicũ: cum poterunt, prouidebunt de præbenda.

m ¶ *Extunc.*] extremum tempus designat. ff. de condi. & demon. l. si is. §. cum ita & hoc intelligo de executore, qui hoc habebat in mandatis, vt capitulo negligẽte exequeretur. Si autem simpliciter esset datus: puta quia 4 soli executori esset scriptum: tunc nõ habet necesse negligentiam expectare & facit quod dicã j. c. prox.

4 Vide Abbatẽ & Decium in cap. super eo. de offi. deleg. item Decius consil. 116.

n ¶ *Vocatione.*] hoc tenebat Compost. in prædicta glos. vers. sed quid si postquam executor. Et licet de canonicatu hoc satis videretur, tamẽ de præbenda contrariũ videbatur: quia licet capitulũ consil.

fuerit

fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuersa sunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & cõtu. cum dilecti. & de hoc ẽ. de rescrip. constitutus. sed ex quo fuit negligens in vno, iam præsumitur in reliquo. ad hoc de præsump. scribam. & optime ẽ. eod. lib. de dolo & contu. eum qui.

ADDITIO. Facit ff. de suspect. tut. l. 3. §. quæri potest. quæ quid dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus. in glo. 4. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Si soli ordinario vel soli executori ad compellendũ, vel ordinario & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur præbẽda, nisi in litteris esset decretũ, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.

CAP. VI.

SI soli [a] ordinario [b] † pro te beneficiando executore nõ dato, Vel ordinario & executori (vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat [c]) aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, dicecesi, seu prouincia prouideri [d]) mãdarũ Apostolicũ sit directũ: per talis præsentationẽ mãdati ordinario ipsi factã, licet si contra faciat puniẽdus [e] existat, ei tamen potestas sic non adimitur [f] conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane, quod fieret cõtra [g] ipsam: Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans [h] potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati Apostolici prouidendum (interdixisset [i] eidẽ: præsertim cum interpositione decreti: Vel nisi tu iuxta dictum † mandatum esses in canonicum iam [k] receptus: tunc [l] enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem [m] aliquam non haberet.

† Nota primo quandoque Papa scribit ordinario, vt cõferat sine aliis executoris dutione ad hoc de rescript. eam te Not. secundo argu. quod in impetratione debet fieri mẽtio de canonicatu & præbenda. Et sic videtur quod non sufficeret expressio tantum alterius. Domi.

a ¶ *Si soli.*] Emanauit ad declarationem decre. ẽ. de præben. dilectus 2. & 3. & eorum quæ ibi not. per Berd. & modernos: & eorũ quæ plene not. Compost. ẽ. de rescrip. capitulum. in glo. magna. ad princ. [& Inno. & Hosti. ẽ. c. quia cunctis. & ibi Per. & Abb. in distinctionibus. & ipse Host. in sum. de præb. §. & à quo. ver. ad horum solutionem.] Et ad correctionem pro parte eorum quę no. ẽ. de præben. c. vlt. Et hoc dicit in summa. Si soli ordinario, vel soli executori ad cõpellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum, per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretũ, aut executor ille insinuasset, & interdixisset maxime cum decreto, vel ratione mãdati iam esset facta receptio ad canonicatũ. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet.

b ¶ *Ordinario.*] per ordinariũ intellige illum, ad quem collatio pertinet 1. Et in hoc casu intellige supra de præbendis. cap. dilectus 2.

c ¶ *Compellat* 2.] secus si fuisset datus ad prouidendum. ẽ. ca. prox.

d ¶ *Prouideri.*] De hac forma not. ẽ. de rescrip. abbatem. ẽ. de præb. & illorum. de concess. præben. cum nostris.

e ¶ *Puniendus.*] de præben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam. §. adiicimus.

f ¶ *Non adimitur.*] rationem dixi ẽ. ca. proxi.

g ¶ *Contra ipsam.*] & tũc etiam ante præsentationem litterarum affecta est in casu. ẽ. eo. lib. de reser. tibi qui. §. quinimmo. aliàs nec per præsentationem afficitur, vt hic. Ioan. And.

h ¶ *Insinuans.*] ẽ. eo. lib. & tit. quia cunctis. ẽ. ex parte.

¶ *Glos. seq. ponit opi. reprobatam: & approbatam: pro approbata inducit decret. cui respondebatur: deinde inducit rationem.*

i ¶ *Interdixisset.*] Not. reprobatam opinionem Ber. not. ẽ. de præben. c. vlt. vbi dicebat, quòd executor datus ad compellendũ poterat interdicere 3. Compost. contra in prædicta glo. allegabamus decret. quia cũctis. §. ex parte. c. tit. & lib. sed in prouisore loquitur: sed illud vicinum est mandato, vnde satis mandatum intelligitur. ẽ. de elect. in causis. ff. iudi. fol. iam tamen. §. in hac.

k ¶ *Iam receptus.*] tunc enim negotium prouisionis faciendæ de præbenda post receptionem vacante est denolutum ad Papam, & si capitulo ademptum. 3. q. 6. dudum. de appel. vt nostrum. de off. leg. licet. de præben. inter cætera. vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam denoluto, non valuit collatio ordinarij de præbenda, quæ permutari debebat.

l ¶ *Tunc enim.*] scilicet in his tribus casibus, vel altero eorum: scilicet cum erat decretum, cũm executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

¶ *Gl. seq. 4. habet duas principales partes: secunda ibi,* Videndum. *Prima habet duas principalia membra: secundum ibi,* Si autẽ canonicatus. *quorum primum distinguit duo: secundũ, alia duo: primum quorũ subdividit in tria. tertiũ distinguit in alia tria. Secũdum principale primi membri distinguit quatuor. tertium principale distinguit tria. Pars secunda principalis habet duas partes: secunda ibi,* Si autẽ non contulit. *quæ subdividitur in duo: & huius secunda distinguit quinque: ibi,* Si autem de canonicatu.

m ¶ *Firmitatem.*] Ad plenam & breuem indaginem veritatis huius materiæ primo videndũ est de expectantibus quis alteri præferatur secundo, quæ gratiæ præbẽdas afficiant. Ad primũ distingue, aut vterque expectat auctoritate Apostolica, aut alter tantũ, aut neuter. In primo casu subdistingue: quia aut vtrique collatus est canonicatus à Papa, aut vtrique mandatur conferri, aut alteri est collatus: alteri cõferri mandatur. Si vtrique collatus est canonicatus à Papa: si apparet quis primo impetrauit: ille pferetur quãcunque secundo impetrãs primo suas præsentet litteras, & primo recipiatur. de præben. eo. lib. cum cui. & sic debet intelligi de rescrip. ca. capitulum sanctæ crucis. hoc fallit in casibus 5, in quibus præferetur secundus impetrans: Primo, si primus fuit negligẽs petere præbendam sibi debitam. ẽ. eod. lib. de præben. si clericus. §. verum. de rescrip. tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur digniras secundo, quæ habet præbẽdam annexam. ẽ. eod. lib. de præben. quia

1 Vide quod not. de offic. ord. ordinarij. in glo. 2. Ioan. And.

† Alias prædictum.

2 Vide Petrum de Ancharano. consil. 154. incipie. quia primo inquirendum.

3 Idem Hostien. in decret. pro illorum. Sed Innoc. dicit ibi quòd interdicere & reservare pertinet. Ioan. Andr.

4 Est magistra. Dom. & Petr. de Ancha. & ordinaria ac singularis secũdum Philip. Fonta.

Impetrans à sede Apostolica, an & quando præferatur aliis impetrantibus.

5 In quibus casibus secundus præfertur primo, vide Felinũ in ca. capitulũ. extra de rescriptis.

ben. quia sæpe. Tertio, quando secundus ex se habuit prærogatiuã. ℨ. de præben. c. penult. Quarto, quando secundus non ex persona sua, sed ex persona tertij impetrãtis super primum prærogatiuam habet. ℨ. cap. proximo. Quinto, si vacauit sacerdotalis prębenda, & secundus est in ætate, & non primus. ℨ. eod. lib. de præben. si cui.

quod tñ sane intelligas prout ibi dixi. Idem putãt quidam in casu decre. eod. tit. sit pauper. 1 sed dic vt ibi dixi. hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autẽ nõ apparet ex data vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit, in præsentando, aut ambo concurrunt: si alter præuenit: ille præfertur: si autem ambo concurrũt: ille vel illi vel ipsorum maior pars ad quos collatio & receptio spectat, alterum eligere tenẽtur: & ille solus admitteretur, vel alteri præferetur: nisi Papa vtrique voluerit prouide re: vt ℨ. eod. lib. de rescrip. duobus. 1. respõso. Si autem neutri collatus sit canonicatus: sed vtrique conferri mandatur: aut constat quis primo impetrauit, aut non: Si non constat, tunc dic vt ℨ. prox. dixi, quando vtrique collatus erat per decr. de rescrip. duobus. 2. respon. ℨ. eod. lib. Si constat: aut mandatur vtrique pure conferri, aut alteri sub conditione, alteri pure, aut vtrique sub conditione. Si constat quis primo, & mandatur vtrique pure conferri, datis executoribus ad prouidendum: si primus primo præsentauit, & primo receptus fuit, hic nulla est ꝗstio. Si vero secũdus primo præsentauit, & primo fuit receptus adhuc indistincte in prębenda vacante post receptionẽ primi, vel etiam ante si adhuc non erat collata secundo præfertur primus impetrans. de rescrip. tibi qui. 1. respon. ℨ. eod. lib. si autem tempore receptionis primi iam erat præbenda collata secundo: aut in litteris primi erat decretum, & tũc indistincte prębenda illa primo debetur. ℨ. eo. lib. de rescrip. tibi qui. §. quinimo. aut non erat decretum in litteris: & tunc aut executor insinuauit, reseruauit, & inhibuit maxime cum decreto: aut non: In primo casu prębenda vacans post reseruationem & insinuationem collata secundo, primo & non secundo impetranti debetur, vt supra eod. cap. § idem quoque. In secundo casu potietur prębenda sibi collata secundo impetrans, primo præsentãs: vt eo. tit. tibi qui. 1. respõso. in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo casu præferri: intelligas sane, vt etiam præferatur secundus in casibus, quos ℨ. proxi. parte notaui. Si vero mandatur alteri sub conditione, alteri pure cõferis si prima est pura, secunda cõditionalis: idem quod ℨ. si vero prima gratia est conditionalis: puta vt prouideatur si accesserit cõsensus capituli: si secundus pure impetrans priusquam consensus accedat, à Papa vel executore suo obtineat canonicatũ, præfertur primo: aliàs præfertur primus. ℨ. eod. lib. de rescrip. si pro te. 2. Si verò vtrique mandatur sub conditione cõferri: puto in hoc casu, ꝙ qui primo ad prouisionem & conditionem peruenerit, ille præferatur in assecutione prębendæ tunc vel post vacantis. arg. prædictæ decret. si pro te iam enim dies datæ ad diem conditionis refertur. ad hoc ℨ. de appella. præterea. de voto. licet. de condi. appo. super eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit: satis esset seruandum quod di ℨ. de rescript. capit. penult. Si autem canonicatus alteri collatus est, alteri cõferri mandatur, aut primo impetranti collatus est: secundo vero cõferri mandatur, aut econuerso, aut ignoratur quis primo impetrauit: In primo autem casu dubium non est primo impetrantem præferri. ℨ. eo. lib. de prębeneum cui. In secundo adhuc primum impetrans præferetur secũdo. ℨ. eod. lib. de rescrip. tibi qui. de præben. si Apostolicæ. ad fin. quod verum puto, nisi in casu in quo supra dixi ex duobus, quibus mãdatur conferri, secundum primo præferri. ℨ. eod. lib. de rescrip. tibi qui. 1. respõso in fin. si autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit, indistincte tũc præfertur cui collatus est canonicatus. ℨ. eod. lib. de rescript. duobus. 1. respõso. Si vero alter tantum Apostolica auctoritate expectat: iste siue primus siue secũdus, præfertur inferiorum legatorum vel quorumcumque auctoritate receptis vel expectantibus. ℨ. eod. lib. de præben. hi qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habẽris speciale mandatum à Papa, auctoritate Papę receptus intelligitur: vt ibi 2. respõso. Interdum etiam recepti per litteras facultatis, intelligũtur recepti auctoritate Apostolica. qđ dic vt ℨ. eo. lib. de reseri. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, secũdus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus cõfirmationem & executores à Papa, adhuc præfertur secundus: sed ille primus præfertur omnibus post suam confirmationem impetrãtibus à Papa. ℨ. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. & cap. si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica, aut vterque ex reseruatione legati, aut vterque ex receptiõne capituli, aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem, & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt ℨ. eod. lib. de offi. lega. præsenti. §. cæterum. aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quæstio, quia ex quo ad collationem iam vacantium processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eod. c. 1. respõso. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo prębenda: si tamẽ capitulũ eam secundo vel neutri, sed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus. ℨ. eod. cap. 2. & de hoc. ℨ. de pręben. relatum. per Inno. & Hostien. Et dicunt quidam: ꝙ tales receptiones non valẽt hodie per decr. supra eod. de restanda. quod nõ credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto ꝙ siue sit primus siue secundus: illi pro quo reseruata est à legato, debetur: quia cum potuerit reseruare prębendam nulli debitam, vt ℨ. de iur. patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli conferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si cõtra illam inhibitionem, reseruationẽ & decretũ, alteri conferatur, nõ valet, vt in prædicta decre. cum dilectus. ℨ. eod. lib. de offi. leg. præsenti. 1. respõso. Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ prębendas afficiant. Et dic breuiter, ꝙ si Papa contulit canonicatum ℨ. statim affecta est prębẽda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij de iure debita ℨ. eod. lib. de præben. si postquam. & c dudum. ita quod si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, nõ valet collatio, vt ibi. Si autem non contulit canonicatum statim, sed mandauit conferri: aut mãdauit conferri primam, quàm acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo casu non est affecta prębenda quantumcunque fiãt inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantis, vel primę vacaturę, vel ex causa secundæ vel vlterioris, vt ℨ. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. pen. ad fin. certam autem & expressam anteqũ vacet, talis acceptare nõ potest, vt ℨ. eo. tit. & lib. ne captandę. & si talem accepteat, per talẽ acceptationem prębenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & prębenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mãdat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vr compellat, aut illi & executori vr cõpellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarum nõ afficitur prębẽda, nisi in tribus casibus, vel altero ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum: tunc enim statim per præsentationem litterarũ est affecta prębenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus: tunc per receptionem affecta est prębenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cũ decreto & hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quãdo scribitur illi, ad quẽ pertinet collatio, dato executore, vt prouideat, hic per præsentationem litterarum factã collatori, afficitur prębenda, ita ꝙ collatio postea alteri facta non tenet. ℨ. c. proxi. & sic intelligi debet. ℨ. eod. propositum. quod quidã verum putant, nisi executor ille pronunciasset se executorem nõ esse: per decre. ℨ. de præben. dilectus. 3. quod verum non puto 4: nam affectio prębendæ, quæ per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniquã pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlti. glossæ si executor datus fuerat ad prouidendũ, vt ℨ. c. proxi. dico tamẽ tutum impetranti, ꝙ ab illa pronũciatione appellet 5. In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solã insinuationem executoris, & notificationem eius quòd vult prębendam non indicè, per illam potest eam conferre, etiã si non interdicat, puto affectã prębendam. ℨ. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. ex parte 6. & sic erit ista differentia, quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vr afficiatur prębenda, habet insinuare & interdicere, vt hic: secũdo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex iis quæ dixi ℨ. proxi. in glos. 2. Ioan. And.

Auctoritate.] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadẽ ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primũ: ex quibus quæstionem formar: secundo ibi, *Cum igitur.* soluit rationem reddens, & argumentum inducens: ibi, *Licet enim.* facit quod not. ℨ. de rescrip. capitulum. in 1. glos. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem ecclesia diuersis temporibus, & virtute gratiæ debet præferri secundus: ipsis conferentur prębendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

CASVS.

¶ Idem.

¶ Si tres expectantes sunt in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: prębendas hi conse-

quentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

CAP. VII.

AVctoritate Martituli ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus. ℨ. eod. cap. 2. & de hoc. ℨ. de pręben. relatum. per Inno. & Hostien. Et dicunt quidam: ꝙ tales receptiones non valẽt hodie per decr. supra eod. de restanda. quod nõ credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto ꝙ siue sit primus siue secundus: illi pro quo reseruata est à legato, debetur: quia cum potuerit reseruare prębendam nulli debitam, vt ℨ. de iur. patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli conferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si cõtra illam inhibitionem, reseruationẽ & decretũ, alteri conferatur, nõ valet, vt in prædicta decre. cum dilectus. ℨ. eod. lib. de offi. leg. præsenti. 1. respõso. Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ prębendas afficiant. Et dic breuiter, ꝙ si Papa contulit canonicatum ℨ. statim affecta est prębẽda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij de iure debita ℨ. eod. lib. de præben. si postquam. & c dudum. ita quod si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, nõ valet collatio, vt ibi. Si autem non contulit canonicatum statim, sed mandauit conferri: aut mãdauit conferri primam, quàm acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo casu non est affecta prębenda quantumcunque fiãt inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantis, vel primę vacaturę, vel ex causa secundæ vel vlterioris, vt ℨ. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. pen. ad fin. certam autem & expressam anteqũ vacet, talis acceptare nõ potest, vt ℨ. eo. tit. & lib. ne captandę. & si talem accepteat, per talẽ acceptationem prębenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & prębenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mãdat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vr compellat, aut illi & executori vr cõpellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarum nõ afficitur prębẽda, nisi in tribus casibus, vel altero ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum: tunc enim statim per præsentationem litterarũ est affecta prębenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus: tunc per receptionem affecta est prębenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cũ decreto & hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quãdo scribitur illi, ad quẽ pertinet collatio, dato executore, vt prouideat, hic per præsentationem litterarum factã collatori, afficitur prębenda, ita ꝙ collatio postea alteri facta non tenet. ℨ. c. proxi. & sic intelligi debet. ℨ. eod. propositum. quod quidã verum putant, nisi executor ille pronunciasset se executorem nõ esse: per decre. ℨ. de præben. dilectus. 3. quod verum non puto 4: nam affectio prębendæ, quæ per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniquã pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlti. glossæ si executor datus fuerat ad prouidendũ, vt ℨ. c. proxi. dico tamẽ tutum impetranti, ꝙ ab illa pronũciatione appellet 5. In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solã insinuationem executoris, & notificationem eius quòd vult prębendam non indicè, per illam potest eam conferre, etiã si non interdicat, puto affectã prębendam. ℨ. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. ex parte 6. & sic erit ista differentia, quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vr afficiatur prębenda, habet insinuare & interdicere, vt hic: secũdo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex iis quæ dixi ℨ. proxi. in glos. 2. Ioan. And.

Auctoritate.] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadẽ ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primũ: ex quibus quæstionem formar: secundo ibi, *Cum igitur.* soluit rationem reddens, & argumentum inducens: ibi, *Licet enim.* facit quod not. ℨ. de rescrip. capitulum. in 1. glos. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem ecclesia diuersis temporibus, & virtute gratiæ debet præferri secundus: ipsis conferentur prębendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

1 Scilicet quando primus cõfecutus est aliud beneficium. Philip. Posth. in Font.

2 Vide not. ibi, & per glo. in verb. executorẽ. ibi. ea. cle. Ioan. Andr. Phil. Fonta.

3 Idẽ si conferat aliud beneficium vt cũ beneficia. supra eo de præb. ibi vide plura. Philippum. Font.

4 Not. Do. quòd index delegatus p suam interlocutoriam nũquã tollit effectum lis decisum deducti in esse dem c. fi sup. gratia d offi. deleg. supra eo. Fonta.

5 Nota ꝙ sententia, qua index pronuntiat se non indicè, non extinguit iurisdictionem & licite ab eadem appellatur. cap. significationibus supra de offi. deleg. ibi. Font.

6 Vide c. 1. supra eod. in glos. 1 Philip & de rescrip. tibi q. 2. respõso.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in ecclesia Pictauiensi antequam gratia esset effectui sortita, Martinus mortuus est: succeſſit ei Bonifacius, qui non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiam in ipsa ecclesia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula prælationis: quia volebat eũ præferri omnibus receptis auctoritate suorum prædecessorũ, non autẽ sua: postea vacauit præbenda: quæritur cui debeat, vtrũ Titio primo expectanti? Respõdet Romanus Pontifex q̃ nõ: quia clausula prælationis facta tertio, Titiũ excludit: nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipsum præcedit: & Bonifacius noluit Sempronium præferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorũ: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius secundã, & primus habebit tertiã. Et sic Caio consequitur per alium, scilicet p̃ tertiũ, quod per se non posset cõsequi: quod probatur per simile: Nam si quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre suis superstitibus: si pater tẽpore mortis defuncti dicitur esse agnatus, quia se dederat alicui in adoptionẽ, tunc frater qui est agnatus, succedet: cum pater amplius non sit agnatus, sed frater. Et quia remãsit mater quæ est cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc secundum iura antiqua: quia illud est immutatum per iura noua Codicis & Authenti. Et sic si fuisset tãtum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam si se dedisset in adoptionem: sed quia reperitur agnatus, scilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponamus q̃ moriar relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionẽ: si dimisissem solummodo patrem & matrẽ, pater mihi succederet, nõ mater: Sed cum frater meus excludit patrem, ideo nũc mater mea excludet fratrem: & sic mater per meum fratrem consequitur, quod per se non fuisset cõsecuta. Similiter hic Caius secundus consequitur per tertium, scilicet Sempronium, quod per se non posset consequi. Not. primo, q̃ cum in eadem ecclesia sunt plures expectantes in ordine consequendi præbendas: debet attendi & seruari voluntas Papæ. Not. magis specifice, q̃ si in eadem ecclesia sunt plures expectantes, & vltimus habet prærogatiuam: ille præfertur primo, sed non secundo, si secundus sit receptus auctoritate eiusdẽ Papæ. Not. ad quod allegatur iste textus, q̃ quis per alium consequitur quod aliàs per se non posset consequi. Not. si iste ordo nõ seruaretur, tũc intẽtio Papæ esset violata.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret, & corrigat, & summat.*

a ¶ *Auctoritate Martini.*] Pulcher casus illius decretalis similis illi, quem habuisti §. de præb. c. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorum, quæ not. Compost. §. de rescript. capitulum. in glo. magna. §. item si duo recepti sunt. & breuiter dicit capitulum, quòd si tres expectantes sunt in vna ecclesia; vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine; quia primam habebit secundus: secundam tertius: tertiam primus. quod probatur argumento legali.

a ¶ *Martini.*] Ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cælestini non procedebat dubitatio, propter reuocatoriam Bonifacij, de qua dicitur infra c. prox. & §. de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ *Similem.*] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ *Præferatur.*] in illa præbenda.

d ¶ *Voluisse.*] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum. §. eo. lib. de præben. cui de non cum similibus.

e ¶ *Primam secundus.*] contrariè dicebat Compost. in prædicto loco in simili, vel eadem quæstione, quæ talis est, primus receptus fuit per litteras generales, secundus per speciales, tertius per speciales, cum hac clausula, quòd deberet præferri omnibus receptis in ecclesia auctoritate generalium litterarum: quærebat secũdum quẽ ordinẽ deberẽt prædicti p̃bendas assequi: & dicebat Cõpost. quòd tertio excludebat primũ: sed quia primus excludebat secundũ, q̃ secundus postponebat tertiũ ex persona ipsius secundi, & si nõ ex sua, primus debebat habere primam: secũdus secundã: tertius tertiam: secundũ regulam, si vinco vincentem 1 & c. ff. de diuer. & temp. pſcr. l. de acceſſionibus. ibi, nam qui me. ad hoc §. de offic. lega. dilectus. sed hoc est falsum, vt hic vides? & satis id patet per cõsiderationem intentionis Papæ, vt dicit litteram: intẽtio enim eius fuit secundũ præferri tertio 2: & tertium primo 3: & sic seruetur ordo: & sic etiã fallit hic, nec locum habet regula illa, si vinco, &c. de qua not. 34. q. 1. rogamus. & fallit etiam illa regula in casu l. §. postr. ff. ad Tertul. æquissimum. §. si ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. in Auth. de æqua. do. §. is. ff. qui por. in pig. ha. l. Claudius Felix.

ADDITIO. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus post Per. sic solnic Brocardicum: aut quæritur de diuersis casibus: & tunc licet vincam vincentem te, non propterea vinco te: vt in hac Authen. & l. 3. & §. prox. alleg. Aut. de eodẽ: & tunc refert an sit eadẽ causa vincendi te: qua vinco vincentem te, aut non: primo casu vera est regula, vt in l. de acceſſionibus. secundo casu non, vt in l. Claudius. infra alleg. Ioan. And.

1 De qua re quia Oldra. consil. 198. in folio 63. post mediũ. Font.

2 Quia prior in data secundum Do mio. post Io. de Lig. Fon.

3 Quia in literis tertij est clausula derogãs primo, non secũdo. Domi. post Io. de Lig. Font.

4 Secũdum iura Digestorũ, vt patet per secũdam: q̃ etiam secundum iura illa in fratre procedere nõ videtur, vt dixi in tex. Io. And.

5 Ne credas tamen illud antiquũ ius per hanc decretalẽ renouatũ etiam in terris ecclesiæ Pet. de Anch. & alij post Archid. vnde notant ex iure correcto posse argu. vt not. in ca. nouit. supra ſ. iud. glo. in l. 1 ff. de coniug. cum eman. lib. & tradũt Doctores in §. 1. Institut. de testamẽ. ordinan.

† Alias fuit hæc.

† De clausula anteferri, vide Felinũ in c. capitulũ extra de reſcr. priu.

† vacat, legitur in antiquioribus libris.

† Nota, q̃ mens & tenor gratiæ est obseruandus. ad hoc de præbend. cui ue non. supra eo. tit. Do. vnde si diceret clausula, præfertur omnib' auctor. tate nostra receptis: ex mente Papæ primus habebit primam, tertius secũdam, & secũdus tertiam. Philip. post Ioan. And. dicentẽ textum procedere in similibus casib' vt si dicatur præferatur omnibus vltra tale tempus expectãtibus. Iouc.

QVO- CAP. VIII.

ni a Papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendam primo in Parmẽsi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitã in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem b † gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmẽsi ecclesia in canonicum & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbẽdæ debeat anteferri †: post hæc autem quædam vacauit † præbenda in ecclesia memorata: quæritur quis eorum alteri præferatur c, & secundum quem ordinẽ præbendas assequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio à nobis concessæ appareat euidenter nos voluisse d primo tertium, & secũdũ tertio anteferri: Decernimus q̃ primã e secundus, secundã tertius, & tertiã primus debet obtinere præbendã: aliàs forma mãdati minime seruaret f. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet: Sicut cõtingit g in successione illius, qui ab intestato relictis patre h (in adoptiua familia cõstituto) matre i atq; fratre decedit, in qua successione pater k ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus l, materque vincit agnatũ: mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

¶ Idem.

¶ Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant, distributiones quotidianas, secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deuentum ad collationem. hoc dicit secundum Dominicum.

f ¶ *Minime seruaretur.*] quæ tamen diligenter est seruanda. §. eo. lib. de præben. cui non. cum suis concord.

g ¶ *Contingit*] ponit casum l. ff. ad Tertul. l. 2. §. obiicitur. verſic. sed si sit agnatus. aliàs est ibi §.

h ¶ *Patre.*] carnali, sed adoptato, vt sequitur.

i ¶ *Matre atque fratre.*] non constitutis in adoptiua familia: & de carnalibus intellige.

k ¶ *Pater.*] carnalis, constitutus in adoptiua familia: vnde desinit esse agnatus.

ADDITIO. Inst. de leg. agn. tu. ad finem. & tit. seq. de ca. dimi. §. minima. vbi patet per minimam capitis diminutionem (quæ est cum is qui fui iuris erat, alieno iuri subiicitur, ciuitate & libertate retenta) quem definere esse agnatum. Ioan. And.

¶ *Gl. ſe. exponit ponẽdo tres regulas: ſecũdo notat, & dat ſimile.*

l ¶ *Agnatus.*] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas: Prima, quòd pater carnalis adoptatus excludit matrem carnalem: Secunda, q̃ mater excludit agnatum 4. quod hodie secundũ iura Cod. & Aut. locũ nõ habet 5. C. ad Tertul. i. vls. & Auth. cum solis. & Auth. de funct. Tertia, quòd agnatus excludit patrẽ carnalem in adoptiua familia constitutum. Pone ergo patrem primum impetrantem; matrẽ secundũ, agnatũ tertium, cũ prærogatiua: & sic intelliges. Et sic no. quòd in assecutione primæ præbendæ tertius nocet primo, & sibi quo ad illam non prodest: tamen sibi prodest in hoc, quia citius suam consequitur. Et est simile, vxor legitima excludit naturales non legitimos: quia aliàs si nõ esset proles vel vxor legitima, succederent in duabus vncis: & tamẽ ipsa vxor excluditur ab agnatis. C. vnde vir & vxor. l. 1. sed si ipsa non supereſt, naturales excludũt agnatos in duabus vnciis. hæc probantur C. de natu. lib. Aut. licet & in Aut. quib. mo. nat. effi. leg. §. si quis autẽ coll. 6.

ADDITIO. Host. in sum. qui fil. sint legi. §. an vtrumque genus succedat. ver. quod autem dixi. Ioan. And.

Q*Voniam.*] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo: ibi, *Præsenti.* declarat quinque dubia circa illam, primo, tertium: secundo, quartum, ibi, *In illis.* tertio, quintum: ibi, *Sane.*

Et hic

¶ Et hic iunge litteram, quæ est infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multæ dubitationes insurgunt ex constitutione.]

¶ Istud capitulum emanauit ad declarationem constitutionũ reuocatoriarum, quas fecit Bonifacius: de quibus dictum fuit ꝛ. de præbend. cap. fi is. &c. quedam.

CASVS. Paulus vltimo mortuus fecit gratias in aliquibus ecclesiis: cui successit Sixtus, qui reuocauit & cassauit gratias factas per suum prædecessorem, per qua ius in re non fuerat quæsitum, licet bene ius ad rem: vtrum per istam constitutionẽ sint reuocatæ gratiæ sui prædecessoris, etiam si expectantes erant recepti in canonicos, licet sub expectatione præbendæ? Respondet Romanus Pontifex, q̃ si solum erant recepti in canonicos: illæ gratiæ sunt reuocatæ. Sed quid? ponamus q̃ fuerant recepti in ecclesia, in qua erat certus numerus canonicorum, sed nõ erat certus numerus præbendarum: & sic iste supernumerarius recipiebat præbendas cum aliis: mortuo vno de numerariis canonicis, portio sua erat augenda, sicut portio aliorum canonicorum: vt ponamus q̃ in illa ecclesia sunt viginti canonici, & diuisio præbendarum fit in viginti partes: recipitur alius canonicus supernumerarius, tunc fit diuisio xx. & vnius præbendarũ: moritur vnus de numerariis: certũ est quòd augmẽtatur portio istius canonici supernumerarij: verum per constitutionẽ reuocatoriã cassetur ista gratia reuocatoria? Rñdet quòd nõ: Causa dubitãdi in isto primo casu fuit: q̃a præbendæ iam erant affectæ per adoptionẽ canonicatuum facta auctoritate Papæ. Ratio vero decidendi: quia de mẽte iuris & reuocatorũ est quòd tollãtur intra ad rem, sicut hic erat ad p̃bẽdas vel portiones priuilegiatas secũdũ Io. de lig. Dominicus.

† Vide Rotã decisione 9. de concessio. præbend. in nouiss. & decis. 244. in numerarius recipiebat portio. & Felinum in cap. cum quę & in cap. in nostra, extra de rescript.

Not. primo quòd ante collationẽ beneficij nõ dr̃ ius quæsitum in re sed ad rem. ad hoc tex. hic in fine. Not. secũdo, quòd in reuocatione priuilegiorum Pontificum Romanorum Papa non requirit consilium Cardinalium: cum hic dicat tãtum de præsentia. Dom.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

a ¶ *Quoniam.*] Emanauit declaratoria ad reuocatorias, de quib. dixi supra de præbend. c. penult. & antepenul.

c ¶ *Constitutione.*] a principio, dum erat Neapoli forte vacca fuit constitutio, postmodũ fuerunt duæ: vna super gratiis Nicolai, alia super gratiis Cælestini, vt dixi de præben. fi is cui. ꝛ. eo. lib.

c ¶ *Paulo post.*] scilicet, sexto calendas Ianuarij, vt ibi dixi, ideſt, quinto die exeũnte Decembri. & super hoc vide quod dixi in fin. huius lib. super data.

d ¶ *Apicem.*] sic ꝛ. in proœmio huius li. §. fane. & 40. dist. nõ nos.

ADDITIO. Vide q̃ dixi in cle. Romani. de iure. in prin. Io. A.

e ¶ *Procedat.*] 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. de sen. excom. inter alia. §. vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habes in prædicto §. ex his. & de postu. c. 1. Ioand. And.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd illa decre. 1. contradicit, sed ibi de interpretatione iudicis, hic de interpretatione principis.

f ¶ *Locum habet.*] habes igitur primũ casum declaratorium, scilicet in his receptis vltra numerũ expectãtib. portiones vel præbẽdas.

g ¶ *Huiusmodi.*] scilicet auctoritate Nicolai vel Cælestini.

h ¶ *Decessum.*] vel depositionem, vel iuris priuationem. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu. veritatis.

¶ *Glo. seq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartã Host. quam probat, & respondet quatuor obiectionibus.*

i ¶ *Distinctio* 1.] Nunquid impetrans in tali ecclesia, vt sibi prouideatur de canonicatu & præbenda si vacat, vel quam primo vacabit, vel se facultas obtulerit in tali ecclesia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidam quòd non: quia cõditio nõ est exprimenda. ibi præbenda non vacat, nec vacare pót. de præb. dilecto. quia ꝛ. talia rescripta vt ambitiosa, sunt restringenda. de elect. dudũ. ꝛ. e. lib. de præben. quamuis. 1. Alij dicunt, quòd si simpliciter scribã vt recipiatur, non obstante certo canonicorum numero, sed nõ adiiciatur: quòd prouideatur sibi de p̃benda si vacat, vel q̃ primo vacauerit, tũc statim recipietur: etiã si numerus canonicorum, ibi statutus nõ esset, q̃a illud, nõ obstãte, nõ minuit, sed addit scilicet, quòd statim recipiat, licet ibi certus sit numerus: sed ex quo adiicit, de p̃benda si vacat, &c. patet quòd de tali ecclesia non pót intelligi, vt superius dictũ est. Tertij dicũt, quòd si nõ est distinctus numerus canonicorũ, nec præbẽdarũ, tali impetranti non prouidebitur: sed si numerus canonicorum statutus est, vt in quæstione propositã, & in casu nostro: per cõsequẽs statutus itelligitur certus numerus portionũ. ad hoc de consti. translato & idẽ dicunt ecõuerso. hoc poteris videre per Inno. ꝛ. eo. tit. ex parte. & per Compost. de rescr. capitulũ. in glo. magna. §. item quid si, papa mãdat aliquẽ &c. constitutis. in fi. Host. autem in decr. prædi. ex parte. dicit indistincte, quòd etiã si non sit certus numerus canonicorũ, nec præbendarum: etiam si rescripto caueatur, quòd assignetur præbẽda vacãs, vel quãprimum se facultas obtulerit, & non obstãte certo canonicorũ, &c. valet rescriptũ. sequitur enim secundũ eũ, q̃ si Papa intendat prouidere in ecclesia, in qua certꝰ numerꝰ est. q̃ est minus impetrabile, quòd multo fortiꝰ in ecclesia in qua nõ est certus, quod magis est impetrabile. allegat. ꝛ. de deci. ex parte. 3. qui filij sunt legi. per venerabilẽ. de transla. c. vlt. 3. in cle. litteras. de rescri. in glo. fin. nec obstat quòd talis statim canonicatum & præbendam habebit: quia & si hoc durum sit, obediendum est. de rescr. si q̃s. nec obstat quòd nõ exprimit cõditio, si vacat: quia illud, de non facer si vacat, nõ fuit appositũ, vt receptionẽ cõditionalẽ reddat, vel vt impedimẽtũ indicat. facit ꝛ. de rescri. cõstitutus. sed vt impedimẽ remoueat, si quod esset. 4. Et quæ causa dubitationis tollendæ in rescripris inferũtur: ius eius nõ lædet, nec mãdatũ impediẽt. ff. manda. qui mutuã. in prin. ff. de mili. testa. si miles. nec ambitiosum est pauperem clericũ sibi beneficium impetrare. de æta. & qualitam. de præb. cũ secundũ. Non obstat decr. ex parte. & decr. dilecto. quia licet in tali ecclesia (in qua nullus est numerus) Lateran. ucis cum pecóciliũ locũ non habeat, vt ibi: prouiso tamẽ Papalis locũ habet. vt ibi ad hoc 9. q. 3. cuncta per mundum. &c. per principalem. fatetur tñ quòd obstabit impetranti penuria ecclesiæ: 5, si tanta fit quòd nõ sufficiat pluribus, non qualitercũq; sed quòd quilibet honeste de sua portione viuere possit secundum consuetudinẽ prouinciæ, vel in eadem ecclesia antiquitus obseruatam. supra de instit. cap. 1. &. 2.

ADDITIO. Vide quod not. de vita & honest. cle. quoniam. in fi. 1. glos. & quod ibi dixi. Ioan. And.

k ¶ *Portiones.*] de consti. cum M. in principio.

l ¶ *Istos.*] tales q̃ p vacationẽ nil recipiũt, nisi portionũ augmẽtũ,

m ¶ *Vel eos.*] Tacite aggreditur alium casum, quem reuocatoria non comprehendit.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

n [*Litteras facultatis.*] cõcessas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautũ erat litteris illis, quòd auctoritate Apostolica id facere possent. hoc dico per decret. ꝛ. eod. lib. de rescri. cum alii quibus. & per verba ipsius reuocatoriæ, quæ scripsi in prædicto capitulo, si is cui. vbi dicitur per dictum antecessorem nostrum, seu

† Vide Pan normitanũ & Felinum ī c. cõstitutus. extra de rescript.

ꝛ Quamuis doctores sequãtur Host. rationem sua ratio non videtur bona, quia non arguitur sic in beneficialibus, vt no. de rescrip. postulasti. c. cui de non facer dotali. supra de præbend. Contra.

3 Facit ff. de leg. 1. l. fi. cui ser. vbi legatis ser. uis cum pecuilio, eulio, & hi debẽtur, qui non habens peculium. Ioan. And.

4 Sic quandoque ponũtur clausulæ ad exequendã gratiam, & non ad agendã vt in clem. 1. in fi. de præbend. Ioan. And.

5 Idem do. mi. & Philippus Font.

eius auctoritate factas, concessas, seu commissas, & cætera.

a ¶ *Præfatam.*] ratio, quia non sunt ipsorũ Pontificũ, sed recipiẽtium auctoritate recepti, vt dixi in prædi. decret. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio est huius tertij casus: primos enim duos non respicit. Ioan. And.

b ¶ *Non exiſtit.*] ista igitur est differẽtia inter hunc casum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis: hic certam præbendam vel portionem dandam solum iis, qui erant de numero: ad illam igitur expectationem reuocatoria nõ extendit: ad istam sic. Ioan. And.

c ¶ *Erant factæ.*] Nota ꝫ regulã, qđ per me non stat, &c. ℣. de eo, q mit. in poſſ. cap. 2. vbi de hoc. nã per me nõ stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorẽ, & tñ reuocatoria habet locum. & est iste excogitatus casus propter reuocatoriam, quæ reuocauit omne ius ad rem: sed per petitionem ad rem, non in re ius habebã. & sæpius habes simile, qđd nõ sufficit quid petere, nisi obtineatur. ℣. de requem. ℣. per. nun. quidam. & eo. lib. de elect. si religiosus. cum similibus.

NE SEDE VACante aliquid, &c.

¶ Visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nũquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: merito hinc sumpta occasione compilator posuit hic rubricam generalem, ne sede vacante.

Sed ad.] Sunt tres partes: secunda: ibi, *Cum vero.* tertia ibi, *Vbi vero.* Prima cum collatio est communis, soluit dubium quod fortificat: ibi, *Etiamsi.* Secundo conuertit: ibi, *Idem.* Secunda principalis (cum collatio est solius episcopi) soluit dubia, & à solutione excipit: ibi, *Nisi.* Tertia principalis soluit duo dubia: secundum: ibi, *Nec etiam,* & vtriusque rationem subdit: ibi, *Quia* Ioan. And.

¶ Præmitte quod habes ee. rit. illa. videlicet ꝙ non reperitur iure cautũ ꝙ sede vacante capitulum succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, ꝙ quandoque ad solum eũm spectat collatio præbendarum, quandoque ad solum capitulum, quandoq; simul, quandoque cõi consensu, quandoque cum cõsilio. de quo de elect. cum ecclesia. Itẽ ꝙ suspensus, vel excõicatus non potest cõferre præbẽdas. de concess. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbendarũ alicuius ecclesiæ pertinet ad episcopum & capitulum simul: moritur epus, vel est suspensus: & sic vacat epalis dignitas: postea moritur aliquis canonicus, & sic vacat præbenda & canonicatus: vtrum capitulum poterit conferre huiusmodi canonicatum & præbendam? Respondet ꝙ sic. Et idem viceuersa impedito capitulo potest epus præbendas conferre, licet collatio spectet ad eũm & capitulum simul. Sed ponamus ꝙ collatio præbẽdarum spectat ad solum eũm, licet teneatur requirere cõsensum sui capituli: vtrum impedito epo vel suspenso possit capitulum præbendas conferre? Respondet ꝙ non, nisi episcopus esset in mora perendi absolutionem vel relaxationem: quia tunc inciperet esse in negligentia, & tunc collatio inciperet cõpetere ad capitulum, vt in c. 2. de cõcess. præbẽ. in antiq. Sed ponamus qđd de consuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius ecclesiæ cathedralis, tñ debet requirere consilium epi: nunc vacat præbenda, tñ non est epus, cuius consiliũ possit requiri, quia sedes ipsa vacat, vel eps est absens: vtrum iste talis possit cõferre præbendas non expectata cõfirmatione epi, vel non expectato ꝙ episcopus fuerit reuersus? Respondet Romanus Pontifex qđd sic: & rationem ponit, ne periculum immineat beneficio. Not. primo iuncta glo. qđd donatio prebendarum ecclesiæ cathedralis quandoque spectat ad episcopũ & capitulũ simul, & tũc vn* sine altero nihil põt facere: & sic eps posset differre collationem si vellet: quandoque collatio spectat ad solũ eps, quãdoq; ad solum capitulum. Sed de iure cõi spectat ad epm & capitulũ simul. glo. tñ hic tenet, ꝙ spectat ad solum epm, de consensu tñ capituli. Sed in hoc est magna differentia: Nam primo modo quando collatio spectat ad episcopum & capitulum simul, potest capitulum cõferre sede vacante: sed secundo modo nõ posset. Not. vlterius ꝙ capitulum vel vniuersitas non debet excommunicari per modum vniuersitatis: sed si singulares delinquãt, sunt particulariter excommunicandi. Not. ꝙ sede vacante capitulum non potest conferre beneficium spectans ad solum episcopum, licet collatio ad eũm spectet cum consensu capituli. Idem si eps fuerit suspensus quod verum est, nisi eps esset negligens in petenda absolutione. Ratio est, quia quando eps est suspensus, non potest dici esse in negligentia: quia si vellet, conferre non posset: ideo ꝫ ipsum non currunt sex menses, nisi (vt dictum est) esset in negligentia se rehabilitãdi: quia tunc inciperent currere sex menses: quibus elapsis posset capitulum illa conferre. Sed quæritur quo tempore incipiunt currere sex mẽses? Dicendum ꝙ à tempore vacationis, & non à tempore negligentiæ. Aliqui tñ intelligũt, ꝙ si fuerit negligens per sex menses (licet à tempore negligentiæ non vacet beneficium) ꝙ lapsis sex mensibus potest capitulum cõferre beneficia. Sed tñ dicendum est, ꝙ non dr negligens quando beneficiũ nondum vacat: ideo sex menses solum computantur à tempore vacationis. Not. qđd collatio aliorũ beneficiorũ spectat ad eũm cum consensu sui capituli. c. quãto. &c. nouit. de iis quę fiunt à ma. parca. & hoc de iure cõi: nã de iure speciali potest spectare ad alium quàm ad episcopũ. Not. ꝙ quando quis conferre debet beneficiã cum consilio epi: intelligitur si consilium episcopi possit haberi.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

d ¶ *Si ad episcopum.*] Emanauit ad declarationem decretal. ℣. eo. illa. & ad declarationem, & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Hostiensis de concess. præbend. quia diuersitatem.

e ¶ *Mortuo.*] idem est si quocunque alio modo vacet sedes: renuntiatione, & depositione, vel quouis modo. ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

f ¶ *Suspenso.*] pone qđd peccauit. in decre. ℣. de præben. graue.

¶ *Glo. seq. exprimit opiniones.*

g ¶ *Etiamsi.*] hoc dicit propter dominum Inno 2. & Hostien. qui dicebãt, qđd si episcop' interierat in capitulo vt canonicus, propter mortẽ eius non impediebatur capitulum conferre, nisi sicut per mortem alterius canonici: si autem vt prælatus, eo mortuo conferre non poterat: non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Vincẽti? de quo ℣. in decr. 2. eo. tit. dicebat ꝙ siue ad solũ eũm, siue ad eũ cõiter cum capitulo spectaret collatio: vacante sede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inno. est corrupta: ipse enim Inno. in decr. quia diuersitatẽ. non distinguendo dicebat, ꝙ si ad episcopũ & capitulũ simul spectat electio, suspenso epo solum capitulum eligeret. Sunt enim vnum corpus capitulum & eps quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Hosti. determinabat in glos. Ioan. And.

h ¶ *Vt prælatus.*] Interdũ enim est vt canonicus. de concess. præb. postula

TITVLVS VIII.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorum effetto inhabili, alter confert. hoc dicit vsque ad §. cum vero. secundum Domi.

CAP. VNICVM.

SI † ad episcopum d & capitulum communiter pertineat † collatio præbẽdarum: mortuo e episcopo, vel à beneficiorũ collatione suspẽso f, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: etiam si ꝫ episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus h.

† Domin. not. ꝙ sola collatio tribuit ius in beneficio nõ reseruato, nõ processus in de secuti. Imo ait Ancha. nec sententia §. fin. Inst. de offic. iudi. neporro. ff. de fũ. instr. ad hoc ca. cũ aliquib'. de re iud. & Philip. assentit. Pet. de Anch. si sentẽtia dicat beneficiũ esse debitum per glo. in clem. audita. de rescrip. secus si sententia dicat beneficiũ esse fusi. e. t. supra eo. Fõta.

† Ad intellectũ huius ca. vide. Panormi tanqm in ca. ex parte. extra de constitut.

† Nota, illud dicitur communiter pertinere quãdo æquale ius quęlibet pars habet i actu. Not. secũdo istud dictũ. ꝙ appellatio ne prębendarũ (late sumpto vocabulo) cõprehenditur alia beneficia ecclesiastica, quãdo ratio est eadem in omnibus. facit quod not. in ca. 1. de electio. eod. lib. vbi idem dicitur de canonia. Domi.

1 Vnde per illam videor acceptasse. cit. eum ci. quem. ℣. per. Ioan. Andr.

2 Aliàs, Vincentium. Et hæc est vera littera: vt patet in additione posita in fine huius glosæ.

postulastis. de præbend. cum in ecclesia. de appella. à collatione. supra eod. lib.

a ¶ *Singulariter.*] hoc dicit: quia capitulum, vel vniuersitas, vel collegium excommunicari non debet. ℨ. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem.

ADDITIO. Io. Mo. & Archi. alleg. ff. de admin. tut. quidam decedens. §. Papinianus. & l. Titium. in prin. & § 1. Ioan. And.

b ¶ *Maioris.*] si enim minoris, eligere posset: de cleri. exco. mi. si celebrat. Suspensi autem vel maiori excommunicatione ligati, non eligunt, nec eliguntur, ve de elec. cum inter. & de consue. cum dilectus.

† Ad hunc rerum vide Felin. in ca. c ¶ *Assensu.*] hoc dixit eam te. extra de rescriptis. Cõpo. esse de iure communi in ipsis præbendis cathedralis ecclesiæ, vt not. ℨ. de elect. cum ecclesia Vulterana. Scire debes ꝙ cum eps habet cõferre præbendã cum cõsensu capituli, si sunt viginti canonici & decem consentiant, non valet collatio: quia non habet maiorem partem capituli: sed si haberet vocem in capitulo vt canonicus: tunc diceretur facta ab xj. & sic à maiori parte capituli.

† Alias ita, de cõsilio episcopi. Et vide Bartolum in l. 1. §. si plures. ff. de exerci. & Albertinum citatum super glos. in verb. cum cõsilio episcopi.

Idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspẽdi contingat, vel singulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excommunicationis vinculo innodari.

¶ Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) nõ confert capitulum. hoc dicit.

¶ Cum † vero ad solum episcopum præbendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu [c]: defuncto episcopo vel suspenso (nisi [d] episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora [e]) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶ Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit Domi.

¶ Vbi [f] vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad alios ita, de concess. præben. postulastis. Inter ista autẽ duo, scilicet consilium & assensum est magna differẽtia. quod dic vt not. ℨ. de arbi. cum olim. de elect. cum in veteri.

d ¶ *Nisi.*] istud nisi, venit exceptiue à suspenso.

ADDITIO. Ac si dicat, ꝙ ad partem, quæ loquitur de episcopo defuncto, non competit exceptio. Ioa. And.

¶ Glo. seq. not. à contrario: quærit, arg. pro & contra: soluit: itevum quærit & soluit.

e ¶ *In mora.*] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere capitulum. Sed quæro nunquid capitulum hoc casu canonias statim ex quo eps fuerit in mora, possit cõferre: vel an post moram petendi sex menses habeat expectare? Et vt ꝙ ex quo fuit in mora peteret absolutionẽ, demum post sex menses & non ante cõferre possit: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: postea incipit currere. de cõcess. præben. quia diuersitatẽ. de elec. c. vlt. si eps simpliciter sine consensu capituli haberet conferre, locũ haberet quod ℨ. dixi, sed hic de consensu capituli habet conferre, vnde vi à contrario sensu istius litteræ, ꝙ statim ex quo fuit in mora, capitulum possit conferre. Sed cum hic æquiparet consilium & consensum, verum puto quod prius dixi. Sed quando dicetur esse in mora? Hoc ipso quod quàm cito potuit, licentiã non petiit. ff. ad Tertul. l. 2. §. confestim. non tamen amara faciẽda est interpretatio. ff. de dona. inter virum & vxo. si id quod. §. si quis secũdum operas. nec calumniosa. ℨ. de priui. in his. ff. ad exhi. l. pen. Arbitrabitur ergo hic bonus iudex 2. ff. de iure deli. l. 1. Si autem malitiose impediatur ne petere possit, subuenietur ei: quia non est in mora. de conce. præben. postulastis. nisi ipse hoc procuraret. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. pastoralis. §. fin.

ADDITIO. Casum vide ℨ. & concor. cle. multorum. de pœn. ver. illis pœnam. Ioan. And.

f ¶ *Vbi vero.*] facit ad ea quæ not. Hosti. de elect. c. vlti. in fine. & Vincen. & Compost. de instit. c. vlti. in fi.

¶ Glo. seq. quærit, arg. pro: soluit contrarium.

g ¶ *Cum consilio 3. episcopi.*] quid si cũ consensu: Idẽ vi, cũ eadem sit ratio vacationis diutinæ in hoc casu. & ad hoc ℨ. de preb. si Apostolicæ. & aliquando consilium ponitur pro cõsensu. ℨ. de offic. dele. venerabili. de foro competẽ. c. 1. Contrarium credo: quia cum habet eligere de consensu, non sic liberam habet potestatem, sicut de consilio: vnde minus habet expectare hoc casu, quàm in illo: dico tamen quòd non curret sibi tempus, cũ non possit eligere: de cõcess. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. præterea ponamus in requisitione consilij absentiã pro contradictione. ad hoc supra de arbi. c. 2. eod. lib. quod in consensu esse non potest. & facit pro hac parte quod dixi ℨ. eo. lib. de rescript. pro te. in glos. sed pone.

h ¶ *De medio.*] id est, de hac vita, & expone vt dicitur 23. q. 4. hæc autem vita in prin. & quare dicatur media, ibi not. in g. o. 1.

i ¶ *Ab eo.*] simile ℨ. eo. lib. de rescrip. si gratiose.

ADDITIO. & de pœn. dist. 1. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. item à mortuo. velut ab eo qui non est perit confessio. Ioannes And.

quem cum † consilio episcopi g noscitur pertinere: sublato episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tunc peti ab eo [i]) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis [k], ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere [l].

k ¶ *In remotis.*] arbitrium erit hoc terminare secundum considerationem temporis, quæ sequitur infra.

¶ Glo. seq. alleg. simile obicit, & soluit.

l ¶ *Imminere.*] habes similem casum ℨ. de offic. deleg. si is cui. eo. lib. Et not. ꝙ difficultas præstationis reddit obligationem inutilem. ℨ. id. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. Item nec seruatur forma quæ inerat collationi: ergo non valet quod agitur. ff. de arbi. l. primi. Sol. licet in ℨctibus grauis vel impossibilis modus vel conditio vitiet ℨctum, secus in spiritualibus. ℨ. de condi. appos. cap. vlti. reiicitur ergo, nec rem inutilem reddit. Item periculum vacationis quæ imminet. immutat ius quod aliàs esset. seruandum. sic ℨ. de testa. cap. 2. eod. lib. de offi. deleg. si is cui. eodem lib.

TITVLVS IX.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.*

CAP. I.

VDum.] In hoc cap. sunt tres partes: In prima, actoris decisa petitio in secũda, rei defensio ibi, *Dictus vero.* In tertia ibi, *Quia vero.* Papæ diffinitio tribus fulcita rationib'. Secũda ibi, *Quia etiã.* Tertia ibi, *Præsertim.* Ioan. And.

DE REBVS ECCLESIAE. &c.

¶ Dictum fuit supra de præbendis & aliis beneficiis ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, vtrũ res beneficiorũ deputatæ pro sustentatione clericorũ beneficiorũ possent alienari: sicut res aliorũ priuatorũ, cũ quilibet sit legitimus administrator suarũ rerũ: ideo ad nos informãdũ ponitur rubrica, de rebus ecclesiæ nõ alienãdis. Continuatio domini Henrici.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali in diœcesi Pictauensi, episcopus Pictauen. cum consensu sui capituli donauit decimas illius ecclesiæ parochialis archidiaconatui suæ ecclesiæ: quia redditus archidiaconatus illius ecclesiæ erant ita tenues, quòd non poterat archidiaconus ex illis substentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo præcedente tractatu: postea illa ecclesia parochialis fuit alicui collata, qui petiit decimas à dicto archidiacono: quas cum recusasset soluere, fecit archidiaconum conueniri coram iudice competenti: & in suo libello petebat, vt iudex declararet illas decimas spectare ad rectorem illius ecclesiæ, & imponeret perpetuum silentium ipsi archidiacono: archidiaconus excipiendo proposuit, quòd decimæ fuerant sibi donatæ per episcopum cum consensu sui capituli: Econtra replicabat rector illius ecclesiæ, quòd donatio huiusmodi non valeret: eo quia tempore donationis ecclesia ipsa vacabat, & nullum habebat defensorem. Item dicebat rector, quòd non fuerat iusta causa alienandi decimas. Item quòd dicta donatio non fuerat facta solenniter, id est, tractatu præcedente: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hinc inde, declarauit decimas spectare ad ipsum rectorem: & imposuit silentium archidiacono. [*Et infra.*] Sub hoc infra, cõtinetur qualiter rector ecclesiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petiit ꝙ iudex declararet decimas spectare ad suam ecclesiam: quo facto imponeret silentium archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerso pro se fuit excipiendo, vt sequitur. [*Concessit: & infra.*] Sub hoc infra, ponitur replicatio rectoris allegantis donationem factam Archidiacono per episcopum non valere, propter causas prædictas in positione casus: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partiũ sententiauit vt sequitur: Nam decimas ipsas adiudicauit dicto rectori: & perpetuũ silentium imposuit archidiacono

1 Idem Archid. dicens quòd l. vinc. & Hosti. hoc tenent in de cler. vlt. de elect. quæ in ista allegatur. Ioan. And.

2 Idem Archidi. post Hostien.

3 De materia huius glossæ vide plenissime per Albertinum tract. de agnoscendis assert. catho. & hæte. q. 26.

chiãdiacono. Nor. primo duos casus, in quibus est præmissa alienatio rei ecclesiasticæ, videlicet euidens necessitas, vel ecclesiæ vtilitas. vide 12.q.2.in summa. Nota secundo optimũ text. quòd licet in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ narretur vtilitas vel necessitas alienandi subesse: nisi aliter probetur, non adhiberetur fides: Nam supra dr, ꝙ in instrumento hoc continebatur: & tñ Papa dicit, quòd non subesset. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat.*

† Petrus de Ancharano. & Dom. not. in alienatione rerum inferioris ecclesiæ requiri cõsensum capituli ecclesiæ cathedralis: quod non seruat dicit Phili. consuetudo valida ¶ secundum cum Jarg. ea. 3. supra de consuetu. eo. lib. & glos. in verbo, consentiẽte, cle. 2. eo. ti. Fõm.

† Vide Oldradũ in cons. 160. cum duobus sequent. hoc eod. tit.

dum [a]: & infra [b]. ¶ Dictus vero archidiaconus ex aduerso [c] respõdit [d] illas decimas illi ecclesiæ restitui nõ debere [e]: ꝓterẽs [f] in mediũ [g] ordinationẽ quandã episcopi Dulmeñ. de cõsensu capituli [h] † sui factã, inter alia cõtinentẽ, ꝙ idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues [i] & exiles, quòd non sufficiebant ad eius onera [k] † supportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato cõcessit: & infra. ¶ Quia vero in concessione [l] huiusmodi prædicta ecclesia [m] (cum vacaret) legitimo caruit defensore [n], qui sibi prius ab eo

a ¶ *Dudum.*] perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis, & nõ præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet.

b ¶ *Et infra.*] Intelligas quòd quidã rector cuiusdam ecclesiæ diœcesis Dulmeñ. petebat sibi & ecclesiæ suæ restitui & adiudicati decimas, quas archidiaconus Dulmeñ. percipiebat in sua parochia, quæ de iure & consuetudine antiqua pertinebant ad ipsam ecclesiam: dicitus vero, &c.

c ¶ *Ex aduerso.*] ad petitionem ipsius rectoris.

d ¶ *Respondit.*] contestando litem. & facit quod dixi de lit. contest. cap. 2.

e ¶ *Non debere.*] nec adiudicari, vt in decisione dixi: & patet in fine: nam sententia, &c. de or. cog. cum dilectus.

f ¶ *Proferens.*] Archidiaconus excipiendo ꝫ intentionẽ actoris.

g ¶ *In medium.*] id est, in iudicium: vbi est medium inter actorem & reum.

h ¶ *Capituli.*] Per hoc videbatur valere de his quæ fi. à præla. c. 2. & 3. sed hoc non sufficit, ex quo dirigens forma seruata non fuit: nec causa fuberat, & vacabat ecclesia, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit: solutioni obiicit & respondet.*

i ¶ *Tenues.*] Iusta videbatur causa: sed non apparuit vera, vt dr in fine. Sed nunquid dices istam iustã causam indistincte, si aliàs fuisset tũc veram: Certe sic. ẽ. de præbẽ. expositi. nam etiam capellas posset annectere ob hanc causam, vt ibi dr. eps enim de consensu capituli sui potest ecclesiam & res suas ex iusta & honesta causa alteri dare. de his quæ fiunt à præla. c. 3. & c. pastoralis. sed contradixit expresse. 16. q. 1. ecclesiæ. vbi dicitur, quia antiquæ ecclesiæ decimis priuari nõ debent, vt nouis oratoriis tribuãtur: per quod ea indistincte dicebat Hug. ꝙ epus inuito sacerdote nõ poterat de iure vnius ecclesiæ alteri dare. Sed non est verum, vt ibi notatur. & de hoc per Bor. de relig. domi. constitutus. in glos. à quocũque. Dic ergo quòd cap. illud loquitur quando iusta causa non subest, vel potest loqui quando ipsa ecclesia in nullo sibi abundat. ad hoc ẽ. de præben. cum causam. pro ista parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam. 1. & c. tua nos.

k ¶ *Onera.*] scilicet congruæ sustentationis archidiaconi, hospitalitatis, & episcopalium iurium. ẽ. de præben. de monachis.

l ¶ *In concessione huiusmodi.*] facta, scilicet de decimis ecclesiæ tunc vacantis: secus si concederetur vel vniretur ipsa ecclesia vacans: quod dic vt in clemen. eod tit. fi vna.

m ¶ *Ecclesia.*] quæ agebat. Et not. quòd non solum in cathedrali ecclesia locum habet, ꝙ sede vacante, &c. sed etiam in minoribus ecclesiis. de offi. ordi. cum vos.

ADDITIO. Idem secundum Host. in qualibet dignitate vel personatu, qui remittit ad sum. ne sede vacan. §. & de qua sede. & vide quod not. ẽ. de excess. prælato. cap. 2. in 1. glo. Ioa. And.

n ¶ *Defensore.*] Si igitur ecclesia 1 caret prælato, debet episcopus sibi alium deputare defensorem vel œconomum, qui res eius colligat, cõseruet, & gubernet. 75. dist. quoniam quidam. ibi, redditus vero. de offic. ord. cum vos. C. de episco. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio: & si fiat propter soluenda debita, an pecunia possit haberi aliũde, an de fructibus satisfieri posset, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, quàm distrahere: an de minus vtilis possessionis pretio liberari posset. & caueat iudex ne talis possit corrumpi. ff. de rebus eorum. magis. §. non passim. & §. seq. His omnibus consideratis defensor rem distrahere poterit: & nihilominus episcopus suam interponit auctoritatem. ẽ. eo. tit. c. 1. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Si vero episcopus rem mensæ suæ alienet, hoc faciat de consensu capituli sui, & archiepiscopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. cap. 2. 96. dist. bene quidam. circa fi. secundum Host.

ADDITIO. an hoc fit necessarium, vide quod dixi de his quæ fiunt à præl. c. 1. in fi. Inno. hic dicit hoc secũdum quosdam. & pro hoc not. facit quod ipse Inno. notat. eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archid. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittens ad not. per se. ẽ. eo. lib. de sup. negli. prælq. Romana. quæ videas in sum. de off. ord. §. quid pertinet. verfic. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. §. 3. verfic. res autem. Idem Ioan. Mona. Ioan. And.

dẽ episcopo debuerat deputari. Quia etiã tractat° o solẽnis & diligẽs, qui in talibus cõcessionib° ppetuis P, & alienationib° rerũ ecclesiasticarũ exigitur, nõ fuit habitus in eadẽ ordinationẽ & cõcessionẽ quam (præsertim q cũ euidẽs necessitas quare fieri ꝺberet, vel vtilitas † nõ subesset) de fratrũ nostrorũ cõsilio decernimus nõ valere dictas decimas ipsi ecclesiæ r tãquam pertinentes s ad eam sententialiter adiudicare curantes.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdun.

¶ *Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis, absque*

† Vide Hostiensem in summa. hoc eo. tit. vbi assignat quinque causas alienationis rerum ecclesiasticarum.

o ¶ *Tractatus.*] secundum quod not. de his quæ fiunt à præla. tua. & debet diligenter fieri, & vtile 2 est sæpius id facere, ne decipi possit. dẽ probat. tertio. ibi, quotiens, &c. Solet dubitari, Nunquid valeant consensus canonicorum non habiti in communi? Et dicit Lau. ꝙ non. ad l. ff. de serui. rust. prædi. per fundum. Respondetur illud verum in re cõmuni pluribus vt singulis. & idem tenet Host. in dicta decret. tua. & approbare videntur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Hosti. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. & in sum. ipsius tit. circa princip. dicit contra. nam licet inueniatur in electione ꝙ requiratur communis consensus. de elect. in Genesi. secus in alienatione. in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. si qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. qui dixit, ꝙ speciale erat in electione, quod à principio erat nullum, postea non cõualescebat. ẽ. de elect. auditis. In alienatione tamen quod à principio non valet, conualescit subsequenti cõsensu exnunc, non vt extunc. Dici potest, ꝙ vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic: sed si præcesserit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consentiãt, valeat consensus: & locum habeat secunda opinio. Sed quærit hic Ber. nunquid solẽnitas authenticę, hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. in alienatione rerum ecclesiæ locum habet? Et dixit Ber. 3. ꝙ non de necessitate dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat ꝙ sit incorporatum in canonibus [id est, in volumine decretorum. vide quod dixi de rescrip. c. 2. super glo. penul.] Quia alij canones de eo non faciunt mentionem: & fuit positum vt sciretur affectus principum ad ecclesiam. Host. contra, propter rationem supradictam [Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesiis onerosa: & sic tollenda de consuetud. c. 1.] Sed tanta solennitas in desuetudinem per vsum contrarium abiit. 4. dist. c. in istis. §. leges. Distinxerunt autem hic Inno. & Host. inter decretum, auctoritatẽ, & consensum siue collaudationem. Decretum est sententia qua iudex contractũ futurum iusstum fore decernit, auctoritatem suam interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. fi finita §. Iulianus. & §. si forte. & interponitur ante contractum. ff. de rebus eorum. l. magis. §. non passim. & §. seq. Auctoritas autem est auctorizabilis cõsensus, qui cõpetit fibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores & curatores. ff. de auctori. tu. in rubro & nigro. Consensus autem siue collaudatio, est multorum voluntas, ad quos res pertinet simul iuncta. Et dicunt quidam, ꝙ in alienatione rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo ẽ. dictum est, sed causæ cognitio, auctoritas episcopalis, & consensus cleri.

1 Non dicit necessarium quod patet hic per singulare: nõ enim dicit tractat° solennes & diligẽtes: Sed ponit singulare: & est sim. quod no. in clemẽ. de ele. causi. §. verum. in glo. licet ergo. de hoc tractatu & forma vide in Specul. de locato. §. sequitur vers. & scias. Io. An.

2 Et Inno. hic concor. Ioan. 12. q. 1. videntes in 1. glo. & facit quod not. 1. q. 2. §. ꝙ si 12. quæ. 1. in fi. & 17. q. 1. nulla. & Franc. hic dicit, ꝙ ibi la solennitas de facto non seruatur. Io. And.

p ¶ *Perpetuis.*] Nota quòd in temporalibus, in quibus non ita lædit ecclesia, sufficit tacitus consensus. ẽ. de his quæ fiunt à præl. c. 2. in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2. fine. secundum Ber.

q ¶ *Præsertim.*] Ecce tertium propter quod non valuit concessio.

r ¶ *Ecclesiæ.*] 4 Nota formari sententiam in personam domini. de hoc ẽ. de elect. querelam.

4 Aliàs, hæc glossula legitur ita: non formatur sententia in personam domini, &c.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

s ¶ *Pertinentes.*] de iure communi. ẽ. de deci. cum contingat. & c. in tua. contra eo. tit. dudum. dic vt ibi.

HOc *consultissimo*.] Diuiditur in quatuor partes: Secũda: ibi, *In §. contractus*. Tertia: ibi, *Et nihilominus*. Quarta: ibi, *Ex contractibus*. Garsias diuidit in quinque, faciens quartã: ibi, *Laici*. Boatinus diuidit in septem, faciens secũdam: ibi *Non concedendo*. sextam: ibi, *Laici*. septimam: ibi, *Qui vero*.

ADDITIO. Et dicit Ioan. Mo. ꝙ hic, & ſ. de immunita. eccleſ. c. 1. prohibentur quidã modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus. de mobilibus (vt dicit) certa regula dari non poteſt: quia ſecundum ꝙ donum eſt paruum vel magnum, tenet vel non tenet: & ſi dator eſt paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. ℨ. de dona. c. 1. & 3. 12. q. 2. terulas, 16. q. 1. poſſeſſiones. Io. And.

† Not. inſta glo. inter immobilia cenſeri iura incorporalia maximè ſi ad hæreant immobilibus. Bar. l. 2. in 2. col. C. vbi in rẽ actio. per l. ſi alien. ff. de vſuca. Fonta.

¶ Perſonæ eccleſiaſticæ non poſſunt ſe ſuppone re laicis ſine ſpeciali licentia Papæ, hoc dicit ¶ Præſupponendum eſt primo ꝙ intellectu huius ca. quòd habetur in glo. poſita ſuper verbo, ſpeciali. Secundo præſupponẽdum eſt, ꝙ nos habemus ℨctum allodia lem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuerium. Et in his partibus nullus poteſt rem tenere in allodium, niſi ſit nobilis perſona eccleſiaſtica: immo ſi alia perſona teneat rem aliquam, & pro illa re non ſoluat aliquod ius, poterit caſtellanus loci petere ab illis perſonis à quo tenent illam rem: & ſi à nullo tencant, poterit imponere certum ius & deuerium.

CASVS. Aliqui caſtellani certarum caſtellaniarum conceperant odium ℨ perſonas eccleſiaſticas, eas grauando & opprimendo, ſicut fit hodiernis temporibus: quia mittunt milites ad poſſeſſiones perſonarum eccleſiaſticarum: vnde perſonæ eccleſiaſticæ videntes ſe opprimi, aſſerebant tenere ſuas poſſeſſiones ab illis caſtellanis, & aliis perſonis laicis potẽtioribus, vt defenderentur ab eis. Iſtud capitulum hoc prohibet, ne fiat ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ. Nota primo argu. ꝙ iura incorporalia poſſunt concedi in emphyteuſim ſicut bona immobilia. Nota ſecundo ꝙ recognoſcere, & tenere rem ab aliquo, idem importat quod confiteri rem eſſe illius. ad quod ℨ. de elect. venerabilem. Domi.

¶ *Prima gloſſa diuidit & ſummat.*

a ¶ *Hoc conſultiſſimo*.] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarũ prima, quæ durat vſque ad §. ℨctus, prohibet ſubmiſſionem eccleſiarum, ſuorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis abſque conſenſu capituli & licentia Papæ. In ſecunda vſque: ibi, *Et nihilominus*. caſſat ℨctus quacunque firmitate vallatos ℨ hæc de cætero faciendos. In tertia vſque: ibi, *Ex contractibus*. punit prælatos ℨ facientes, & clericos non ℨdicentes: & laicos, qui ipſos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta vſque ad finẽ, præcipit laicos per tales ℨctus eo caſu quo valent, vltra debitum non vſurpare: & pœnam apponit.

a ¶ *Conſultiſſimo*.] id eſt, cum multo cõſilio facto: ſic fieri debent iura. 35. q. 9. Apoſtolicæ. & C. de legi. humanũ. vel, id eſt, per quod eccleſiis valde conſulitur.

1 De hoc articulo vide plene per Docto. in c. cum in officiis. & glo. & Docto. in c. quia nos. ex ura de teſta.

b ¶ *Vniuerſos*.] & fœminas comprehendit. De hoc dixi ℨ. de elect. generali.

ADDITIO. in gloſ. 1. Et per hoc vi ꝙ eccleſia iura ſua, vel nomen debitoris non cedat ſine decreto: de minore vide in Spe. de ceſſ. act. §. 1. verſ. ſed nunquid minor. Ioan. And.

c ¶ *Gloſſa ſequens notat à contrario, quærit & remittit.*

c ¶ *Immobilia*.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non conſueuerũt tales fieri ſubmiſſiones, non extenditur: licet tã mobilia quàm immobilia prohibeantur alienari. ℨ. eod. c. 1. niſi quæ ſecundo ſeruari non poſſunt. C. de admini. rut. lex quæ. Quærit hic Garſias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus ſuos 1 & teſtari & donare poſſit? Dixi de hoc ℨ. eo. lib. de offi. ordi. c. præſenti.

2 Vide Bar. in l. monetiũ. ff. de verb. ſigni. & Alexand. conſil. 16. & cõſi. 31. lib. 2.

d ¶ *Iura*.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia 2 bona: hic enim in vtriſq; idem ius ſtatuitur. ad hoc C. de longi. temp. præſcr. l. vlt. incorporalia enim præſcribi habent vt immobilia, vt ibi. ad idem C. de ſacroſ. eccle. iubemus. 2. §. 1.

ADDITIO. Et in Authenti. de non alie. §. vult. enim colla. 2. facit quod not. in Spec. de reſt. ſpol. §. nũc dicamus. ante ſi. 16. And.

e ¶ *Ipſarum*.] ſcilicet eccleſiarum. Et not. bonorum eccleſiaſticorum dominium penes eccleſiam eſſe. de quo dic, vt not. 16. q. 1. c. vlt. 12. q. 2. expedit. de verbo. ſignific. cauſa.

tendo ab illis ea tanquam à ſuperioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem aduocando m, prout in quibuſdam partibus n vulgariter dicitur, auoher, vel ipſos patronos, vel aduocatos eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo, aut ad tempus non modicum o ſtatuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti p pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus ſine huiuſmodi licentia & conſenſu cõtigerit celebrari) & quicquid ex eis ſecutũ q fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuãt, nec preſcribendi r etiam cauſam parent. Et nihilominus prælatos, qui ſecus fecerint, ipſo facto ab officio s & adminiſtratione t, clericos

ADDITIO. Dicit hic Gar. & poſt. eũ ſeq. Mo. ꝙ Eccleſia, id eſt, congregatio fidelium, cui Chriſtus eſt caput, habet dominium: Sed pauperum ſunt quo ad ſuſtẽtationem, & clericorum quo ad adminiſtrationem. & ſic dicit concordari contraria. Ioan. And.

f ¶ *Supponere*.] pro eodem ponũtur, vel ſingulis ſingula referas.

ADDITIO. Scilicet ſecundum ordinem litteræ ſubmittere eccleſias, ſubiicere bona, ſupponere iura. Ioan. And.

g ¶ *Conſenſu*.] Iſte requiritur regulariter in alienatione, & etiã præter hãc conſtitutionẽ requirebatur in hoc caſu.

h ¶ *Speciali* 3.] nõ ſufficit hoc caſu generalis, & hoc eſt ius nouum & ſtatutum: quia in talibus ſubmiſſionibus maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in aliis alienationibus eſt agendum. 42. diſt. quieſcamus. ibi, circa maiora. de elect. vbi periculũ. in prin. ℨ. eod. lib. ff. ad Carbo. l. 1. §. ſed & ſi quis. quia quædam ſeruitus erat [Facit ℨ. de accuſ. veniens. de iureiu. nituis. & humanioris eſt. & c. 16. q. 2. circa medium.] Et vt laici qui ſæpe vexabant, vel vexari permittebant eccleſias, vt eis fierent tales ſubmiſſiones, videntes illas vlterius fieri non poſſe, deſiſtant à talibus. ad hoc ℨ. eod. lib. de cõceſſ. præben. dereſtanda. ℨ. de immu. eccl. aduerſus. Ioan. And.

3 Ex expreſſa. l. negotiũ. C. de negoceſt. vñ. oportet ꝙ Papa ſciat quare & de quibus rebus ſit licẽtia concedenda. ff. de reb. cor. l. magiſtratum. §. non tantum. & C. de præſcm. l. ab eo. c. qui ad agẽdum. ſuper verbo. generali. ſupra de procur. Fontanus.

¶ *Glo. ſeq. ponit vnam opi. quam reprobat.*

i ¶ *Non concedendo*.] quidam [vt eſt cleticus Piſanus] male intelligentes dicunt hic prohiberi emphyteuſim, & alios ℨctus à iure permiſſos: ſed non eſt verum, & ſ. eſt poſita diſiunctiua: ſed huic intellectui ꝺdicit: neque enim credendum, & c. de electio. eccleſia veſtra 2. circa finem. ℨ. eod. lib. eo. tit. cũ expediat. hoc ergo ſonat littera: quia non prohibet Papa bona ipſa alienari forma & caſibus aliàs à iure permiſſis, ſed 4 prohibet ſubmiſſiones fieri.

4 Domi. & Phili. not pro reſcriptis & ſtatutis, ꝙ ſed, poſitum in materia ꝙ habitua poſit orationẽ negatiuã, ſtat in clauſula: ſic vt poſitiũ in oratione negatiua, ſtet exclusiue. Font.

ADDITIO. Idem Guli. Gar. Ioan. Mo. & Archidiaconus.

k ¶ *Alienando*.] vendendo, permutando.

l ¶ *Caſibus*.] caſus habes not. 12. quæſtione ſecunda in ſumma.

ADDITIO. Qui licet ſint multi, reducuntur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ *Aduocando*.] id eſt, tanquam ab aduocatis recognoſcendo. [aliàs aduohando.]

n ¶ *Partibus*.] Gallicanis.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. in qua duas opi. ponit.*

o ¶ *Non modicum*.] ad modicum ergo tempus poſſunt vocari in patronos vel defenſores: quia tunc in modico tempore non eſt periculũ. ff. de iudi. l. ſi debitori. in fi. Poteſt autem dici modicum tẽpus infra decem annos, vel ſecundum Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic nõ determinatur, inſpecto ſtatu eccleſiæ & imminenti periculo & conditione perſonarum, vt ℨ. de offi. delegat. de cauſis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archid. vide quod not. in clem. eod. tit. monaſteriorum. in glo. fi. Ioan. And

p ¶ *Iramenti*.] non enim debet eſſe vinculum iniquitatis. ℨ. eo. lib. de iureiur. c. 1. §. quia vero cum ſuis concor.

q ¶ *Secutum*.] ſ. de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concord.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. & contrarium ſoluit.*

r ¶ *Præſcribendi*.] C. de agri. & cen. quemadmodum. in fi. lib. 11. & eſt hoc ſpeciale: cũ aliàs 5 ex inutili ℨctu transferatur dominium: & minus iuſtus titulus det cauſam præſcribendi. & de hoc not. de præſcri. ſi diligẽti. in glo. fi. ff. de dolo. & elegãter. C. de ſuffra. l. vnica.

5 Vide Baldum in l. fi. C. ſi quis alteri vel ſibi. & Bar. in l. 1. §. ſi vir vxori. ff. ne acqu. poſſe.

s ¶ *Officio*.] id eſt, officij ſui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] ꝙ & à beneficio eſt ſuſpenſus. de app. paſtoralis. vbi de hoc.

ADDITIO. Vide qđ no. ℨ. eo. lib. de re iud. c. 1. ſup. ver. officij.

t ¶ *Adminiſtratione*.] temporalium, de ſolu ſi quorundam.

z ¶ *Denuntiare.*] sumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Authen. colla. 2. de non alie. aut permu. re. ec. §. 2. qui incipit, œconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere denunciare debet: quod si non fecerit, punitur, vt hic. & si iurasset non accusare, nihilominus z denuntiat. ẽ. de iureiur. quemadmodum. in

Vide B. Thomam 1. fin. & non obstante pro 2. q. 70 arti. 2. ad secundū argumentū.

eriam qui scientes, cõtra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare [a] neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata [b], triennio [c] statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi facien das hactenus [d] compulerũt, nisi post cõpetentẽ [e] monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerãt) ecclesias, & bona ecclesiastica eis sub missa taliter in sua libertate dimittant [f]: illi vero qui de cætero prælatos, vel personas easdẽ ad talia faciẽda cõpulerint, cuiuscũque sint cõditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex contra ctibus [g] præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum; laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege [h] per-

mittitur, aliquid non vsurpent: ¶ Qui vero secus [i] egerint (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo [k] etiam ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, libere procedatur.

TITVLVS X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus [Bitereñ. † epis.]

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest Io. And.*

CAP. VNICVM.

[I]Licet † in tua [l] dioc. cesi [m] aliqui auctoritate [n] Apostolica beneficia proximo [o] vacatura expectent; illos tamen qui secũdum formã iuris [p] sua beneficia [q] in eadẽ dioc. ad tuã collationẽ [r] spectantia permutare volentes, libere [s] ac sine fraudẽ aget is non extẽdit extra suã intẽtionem. l. certi. ff. si cer. pet. Nec vlterius, q̃ æquitas est præferenda rigori in l. placuit. C. de iudicis.

¶ *Primaglossa summat, notat, & remittit.* † Dictio, ea, deest in antiquioribus codicibus

l ¶ *Licet in tua.*] non obstantibus expectationibus beneficiorũ permutatio fieri põt. Nec vlterius, q̃ æquitas est præferenda rigori in l. placuit. C. de iudicis.

¶ *Glo. seq. ponit dictũ, ad quod allegantur quatuor concord. & soluit vnum contrariũ: secundo ponit secundum, ad quod allegãtur duo concor. & vnũ contrariũ soluit.* † Hæc duo verba: Bitereñ. episcopo, desunt in antiquioribus exẽplaribus.

m ¶ *Diœcesi.*] Non excludit, immo includit ciuitatem 3. Ad idem 63. dist. sanctorũ. ẽ. eod. lib. de temp. ord. cũ nullus. 1. responso. de offi. ordi. cum eps ad hoc: ff. de ser. expor. cui pacto. Non obstat de rescrip. Rodulphus. quia in rescriptis ad lites loquitur, quæ sunt odiosa. Et includatur etiã ecclesia cathedralis. ad hoc. ẽ. de ver. sig. cũ clerici. Non obstat. ẽ. eod. lib. de præb. quãuis. 1. §. 1. quia ibi est ambitio.

† Vide elementum tit. de rerũ permut. & de materia Bellamerata tract. de permutatiõe beneficiorum, & Decisi eorũ fil. 141 lib. 1. incip. ad plurima dubia. & cõsil. 210. ca. incip. visa puncto li. 2.

n ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Idem puto & multo fortius si expectat Auctoritate reseruationis legatorũ, vel receptionis capituli. Ioan. And.

3 Idem Ioã. Mo. & hic etiam posuit Archid. qđ postea cancellauit propter opinionẽ suam: de qua dicã super gl. quod si. nec posset opponi qđ ampliare verba textus.

o ¶ *Proximo.*] idem & multo fortius puto si expectarent, quã ducerent acceptandam: nam plus afficitur præbenda per istam gratiã, quàm per illam: vt dixi ẽ. eo. lib. de cõc. cess. præben. si soli. ad fi.

p ¶ *Iuris.*] ẽ. eod. quæritur.

q ¶ *Beneficia.*] hic large intellige: vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiam comprehendat. 1. q 3. si quis dator. ẽ. de concess. præbend. c. 2. ẽ. de verb. sign. tua. quod optime etiam probatur. ẽ. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit de tribus: arguit negatiue: soluit contrarium.*

r ¶ *Collationem.*] Quid si nõ spectãt ad collationẽ, sed ad cõfirmationẽ tãtũ: Itẽ quid si pertinẽt ad collationẽ sui & alterius: vel sint illa in diuersis dioc̃esibus: In his q̃tionib⁹ primo vr̃ q̃ non habeat locũ hæc decre. 4 ratio: quia p permutationẽ nõ possumus negare quin vacẽt b̃ficia: debetur ergo expectãti prima vacatura de rigore & veritate iuris: sed æqtas scripta vult q̃ non debeatur: est ergo tenẽda regula, nisi in ea parte q̃ vitiata reperitur. C. de appel. 5ci. pimus. & sic nõ vr̃ à littera recedẽdũ: & nisi casus mutet, regula nõ vitiet. Ad hoc facit. ẽ. eo. lib. de ꝑben. cũ in illis. vbi aliud est dicere ad collationẽ: aliud, ad cõfirmationẽ. ad idẽ eo. c. in fi. & eo. tit. c. vlt. vbi aliud est dicere, ad collationẽ tuã: aliud, tuã & alterius. Satis potest dici 5 ꝓrium: & de hoc dictum fuit: quia sic fuit quæsitũ: vnde per illa verba potius factum vr̃ narrari, quàm iuris diuersitas poni. In prima igitur quæstione impeditur expectans. Sed ad hoc vt teneat permutatio, erit necesse q̃ intercueniat illorũ consensus, qui habent eligere. ad hoc de offi. archid. ad hæc. in fi. In 5cdo casu fiet in manibus vtriusque libera resignatio, vel quilibet in manibus sui epi: vel alter alteri committet: quod melius vr̃. ad hoc de sen. excõ. cũ illorũ. nec video quare aliud in casibus istis, q̃ in expresso. Inspiciamus ergo solũ an licite fiat permutatio, vt per expectationes nõ impediat. hoc dicit decr. ad hoc facit finis huius cap.

4 Et hoc recte Archid. per rationẽ quę sequitur. Ioand. And.

5 Idem Ioã. Mon. & sic seruatur. Io. Andr.

s ¶ *Libere.*] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

a ¶ *Sine*

Coadiuuat'o doctrini Hostiẽsis.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de rebus ecclesiæ non alienandis: Et quia dubitari posset, vtrum vna ecclesia posset cum alia permutari: ideo ponitur rubrica, de rerum permutatione.*

DE RERVM PERMVTATIONE.

Licet.] Nõ diuiditur: Ponit tñ primo thema de permutare volentibus vbi sunt expectantes: quod definit: ibi, *Nolumus*. exponit motiuum: ibi, *Æquitatem*. & eius rationem: ibi, *Quæ aliàs*. & hic ponitur, licet pro quamuis. Ioan. And.

CASVS. Papa Titio fecit gratiam: & mandauit episcopo Pictauen. vt beneficium cum cura vel sine cura, etiam si esset dignitas vel personatus Titio conferret, si de præsenti vacaret: alioquin proximo vacaturum, dato certo executore ad compellendum: hoc facto volumus permutare nostra beneficia: vnde causa permutationis fiendæ & non aliàs nec alio modo resignaui meum beneficium in manu episcopi Pictauen. Facta resignatione Titius venit ad epm, & petiit sibi conferri illud beneficium ranquam vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebã ego, quòd meum beneficiũ nõ resignaueram nisi causa permutationis: & sic non vacabat simpliciter: nec continebatur sub gratia sua: vnde epus Pictauen. dubitans an illud beneficium caderet sub gratia sibi facta, consuluit Romanum Pontificem. Qui consultus rñdet, q̃ licet de rigore iuris ista beneficia resignata cadant sub gratia Titio factã: tamen de æquitate præcipit, q̃ huiusmodi permutationes nõ impediantur per expectantes: Et ponit rationẽ: nam isti permutãtes non essent beneficia sua resignaturi, nisi causa permutationis. Et istud verũ, nisi per fraudem fieret huiusmodi permutatio & resignatio: q̃a probata fraude, expectãs posset petere istud beneficiũ: ac si vacasset per mortem vel resignationẽ, nõ causa permutationis. Not. primo, quòd potest fieri permutatio beneficiorũ nõ obstantibus gratiis expectatiuis: &

a ¶ *Sine fraude.*] Pone in terminis per decre.3.eo.lib.de renun.c.2.ſcilicet cum permutatur beneficium,quod ſperabatur in proximo vacaturum,vt præcludatur via expectanti.
b ¶ *Reſignant.*] & ſi reſignata conferantur aliis quàm permutare valentibus,non valet collatio,vt in cle.eod.tit.c.vnico.
c ¶ *Rigori.*] ſic C. de indi. placuit. C. de fur. & ſer. cor.l. ſi quis ſerno. de hoc 3. de tranſact.c.vlt.
d ¶ *Minime.*] Iſtud facit pro eo qđ 3.dixi: nã inſpicit Papa, ꝙ nil deperit expectanti: quia aliàs non reſignaſſet.

de [a] in manibus tuis ipſa reſignant [b]: Nolumus occaſione præmiſſa(æquitatem præferentes in hac parte rigori [c]) circa faciendam permutationem beneficiorum huiuſmodi, quæ alias minime [d] reſignaſſent, vllatenus impediri.

DE TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

TITVLVS XI.

De teſtamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Bonifacius octauus.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Superioribus titulis dictum fuit de cõtractibus inter vinos:nũc videndum eſt de cõtractibus celebratis à defunctis:ideo ponitur rubrica, de teſtamentis & vltimis voluntatibus: vnde ſub clauſula, & vltimus voluntatibus, comprehenduntur codicilli & donationes cauſa mortis.*

S*I pater.*] Iſtius decr.duplex diuiſio. Prima in quinque partes, ſecundum quam ponit primo teſtamentum patris tria continens: inſtitutionem filiorum, [†]xoris legatum, & ſubſtitutionem, quam fecit filius. Secunda: ibi, *Teſtatore mortuo.* narrat quæ poſtea emerſerunt. Tertia:ibi, *Abſque.* ſoluit dubium ex teſtamento & emergentibus prædictis exortum. Quarta: ibi, *Præmiſſa.* ponit ſolutionis rationem,& rationis expreſſionem. Quinta:ibi, *Licet.* reſpondet obiectioni quæ cõtra ſolutionem fieri poſſet.Sed quia ponderato quòd propter dictionem monoſyllabam, *Si*, quæ ponitur in prin. c.tota littera pendet vſque:ibi, *Præmiſſa.* vt diuidenda ſolum in tres partes,vt ſic primæ tres coniungantur ſub vna:ſecunda & tertia tunc vbi ponebantur quarta & quinta. Et eſt huic ſimile quod dixi 3.eod.lib.de elect. generali.ſuper 1. glo. ¶ Pro clariori intellectu iſtius capit.eſt præſupponendum quod habetur in gloſſa poſita in verbo. *Abſque deductione.* in verſic. *Ad clariorem* autem intellectum:videlicet, ꝙ multiplex eſt ſubſtitutio:de quibus dſ in gloſſa.Aduertẽdum tñ eſt,quòd in ſubſtitutione breuiloqua quando fit impuberi, comprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares.Si autem fiat puberi,comprehenduntur ſolum duæ vulgares. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ ſubſtitutio nihil aliud eſt quàm ſecunda inſtitutio. ¶ Caſus ſecundum gloſ. ſic figuratur: Quidam Ioan.habebat filium & filiam impuberes:filiam ſuam inſtituit hæredem in certa pecunia.filium autem in cæteris bonis:& vxori reliquit vſumfructum quorundam bonorum (ſed iſtud non facit ad caſum iſtius capituli) vnde iſte Ioannes filium ſuum inſtituit in cæteris bonis, vt dictum eſt:& adiecit:quòd ſi iſte filius ſuus moreretur ſine liberis,ꝙ moreretur ad vtilitatem filiæ ſuæ, hoc eſt,ſororis ipſius filij:Et ſi filia moreretur ſine liberis,ꝙ moreretur filio,id eſt, ad vtilitatem filij:Et ſi vterque moreretur ſine liberis, pauperes inſtituit hæredes;& dedit executores:Mortuus eſt teſtator: deinde mortuus eſt filius impubes : & filia ſimiliter impubes abſque liberis:Executores petierunt hæreditatem nomine pauperum à matre:Dicebat mater, ꝙ ſubſtitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicommiſſaria : Et dicebat, ꝙ de ſubſtitutione facta de filio ad filiam debebat modo deducere quartam debitam iure naturæ: & ſimiliter quartam Trebellianicam. Similiter à ſubſtitutione filiæ ad pauperes, eaſdem quartas volebat detrahere:Dicit executor,ꝙ iſta ſubſtitutio erat directa: & ꝙ non habebat locum detractio iſtarum quartarum. Super hoc conſultus Romanus Pontifex reſpondet, ꝙ non debet fieri aliqua detractio quartarum;ſed bona debent reſtitui paupereribus.Not.primo ꝙ filius non poteſt priuare matrem ſua quarta : tũ ipſa priuatur ſi pater faciat teſtamentum pupillo. Not. quòd ſubſtitutio dſ fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum teſtatoris. Et dſ fieri per verba *obliqua*, quando habet hæreditatem per manum hæredis vel alterius. Et dſ fieri per verba communia,quando illa verba ſunt communia ad verba directa & obliga, vt hic, dum dicit teſtator, quòd filia moreretur filio ſuo.

Addito domini Heliæ.

Caſus littera lis domini Heliæ.

Nota ꝙ dictio,*Et cetera*,ſcripta extenſe,eſt apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur.Not.arg.ꝙ appellatione cæterorum bonorũ,veniũt mobilia & immobilia,de quo vide eo. tit.relatum.2.in prin.& ff.de verb.ſig.bonorum.Nor.ꝙ ſubſtitutio põt dici inſtitutio,vt patet hic,de ſubſtitutione pauperũ.Et ſic omnis ſubſtitutio dſ inſtitutio ſub conditione. ff. de vulga. & pupil. ſubſti.q liberis.in prin. & not.ff.de lib. & poſth. Gallus.in prin.ſecundũ Archidiaconũ.Not.ꝙ hæredi inſtituto in re certa poteſt fieri ſubſtitutio Not.vlterius ꝙ hic agitur de ſubſtitutione cõpẽdioſa,vnde ſi talis fiat à milite,valet iure directo,etiam ſi filius deuenerit ad pubertatem, & poſtea mortuus ſit, niſi mater ſit in medio. l. precibus. C. de impub. & aliis ſubſtit. & ibi per doctores iuris ciuilis: nã tũc valet ſubſtitutio iure fideicõmiſſi. Si autem fiat à pagano,certe valet iure directo,ſi nõ ritur in pupillari ætate: ſed ſi deuenerit ad puberratẽ, expirat ſubſtitutio pupillaris, vt hic. ¶ *Prima glo.facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit ſumpta: ſecũdo ponit caſum litteralẽ: tertio ſummariũ.* ¶ *Si pater.*] Tracta fuit hæc decr. de extranagãti Inn.iiij.qnę incipit.Ioan. Frangiapani:& forte nimis fuit deciſa 1. Et ſic pone caſum.Ioan.Frangiapani habeat vxorem nomine Sarracenã.& ex ea 1 filiũ & filiã impuberes,Petrũ & Philippã.in extremis poſitus condidit teſtamentũ,& filiã ſibi hęredẽ inſtituit in certa pecuniæ qnãtitate:filiũ vero in cęteris bonis ſuis:& vxori vſumfructũ quorũdã bonorũ ſuorũ ſub certo tenore reliquit:& adiecit,vt ſi decederet filia ſine liberis, moreretur filio ſuo:& ſi filius ſine liberis decederet,moreretur filiæ:ſi autẽ vterq; ſine liberis decederet, pauperes hęredes inſtituit, & executores teſtamẽto reliquit:Mortuꝰ eſt 1ó. ipſe teſtator:demũ mortuus eſt Petrus filius ſuus adhuc impubes: & demũ filia etiã impubes,ipſa ſcilicet matre ſuperſtite,3 quã agebãt executores,& ab illa domina,vel eiꝰ procuratore petebãt corã Papa bona,quæ fuerant teſtatoris & filiæ,ſub qbus & bona filij cõprehẽdebãt:dicebat ꝓcurator dominæ,ꝙ ſubſtitutio facta de filio ad filiã,& ꝺ filia ad pauperes,fuerat fideicommiſſaria:vñ in ſubſtitutione filiæ ad filiũ debebat deducere tertiã iure naturæ debitã filio,& quartã Trebellianicã.Itẽ in ſubſtitutiõe pauperũ ad filiã ꝓ reſiduo noſe filiæ eaſdem tertiã & quartã habebat.Pro parte vero executorũ allegabatur,ꝙ ſubſtitutio fuerat directa & pupillaris,& cõueniebat talis ſubſtitutio pſonis & verbis: vñ nõ habebat locũ quartarũ deductio.Itẽ ꝙ pater in teſtamẽto qđ faciebat impuberi filio,matrẽ portione iure naturę debita priuare poterat,licet filius id ſuo teſtamẽto facere nõ poſſet. Per has vltimas allegationes ꝓnuntiauit Papa bona illa deferri pauperibus abſque aliqua deductione tertiæ vel quartæ partis.hoc dicit.Vnde ſic ſumma:In fidei cõmiſſariis ſubſtitutionibus locum habet quartarum deductio, in directis non.Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas,dũmodo conueniant verbis & perſonis inſtitutis.

¶ *In fideicommiſſariis ſubſtitutionibus locum habet quartarum deductio:in directis nõ. Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas, dũmodo conueniant verbis & perſonis inſtitutis. Ioan. And.*

* CAP. I.

I pater [e] † filium & filiam habens impuberes [f], & vxorem [g], filiam in re certa [h], filium vero in cæteris bonis ſuis vniuerſãlem hæredem inſtituit [i], & vxori aliqua in

† De matertera huius c. præter Doctores hic, vide interpretes in c.Raynutius. extra de teſta.& in l. precib. C. de impub. & aliis ſubſt. & alibi.

1 Induxit Ioan. Mona. verba Horatij:Obſcur⁹ fio dũ breuis eſſe volo. vide ad id de pœn. ſignificauit. poſt prin. Ioan.And.

2 No.Domi. & Philip. hic & in rubrica. 4. col. quod ætas non anticipetur in teſtamentis: ramẽ ait Ancha.ſi impubes gigneret, expirat pupillaris Fonta.

3 Vide quod not.Hoſti. in ſum.huius ti. §. qualiter.ver.datur autẽ. & ver. ſeq.Ioan An.

4 Reprobãt Bald. Aneba. & Philip.immo diciſſet nullũ Fonta.

5 Placebat hoc domino meo in legibus:& placet Ioan.And. de Ra⁹n. & Per⁹n.

modo. & l. cum quæritur. & Auth. nouissima. per Authen. illa posteriorem esse correctas. Alij ꝫ, per prædictas leges & per decr. Raynutius. vbi nihil dr ꝙ Alterocha fuerit instituta. Azo distinxit. an testator voluerit solenniter testari, vt quia vocauit testes, septem signacula & subscriptiones rogauit: & tunc est necesse, ꝙ in alio instituat vt in Authen. vt cum. de appel. cog. colla. 8. aut non solenniter, sed cupatiue: & tunc sufficit quocúque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dicit alij, ꝙ si relinquat in testamento, necesse est iure institutionis relinquisi in codicillis, sufficit quocunque relinquat titulo. & de hoc no. C. de inoffi. testam. Auth. nouissima. Alij dicunt ꝙ secundum canones sufficit quocúque relinquat titulo, vt in decre. 2. Raynutius secus secundum leges & hoc ibi tenet Hosti. vt talis pena 3 subtilitas euitetur. Alij distinguunt 4, ꝙ aut testator inter filios tantum testatur: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocúq; relinquat titulo, vt in antiq. legib. quia inter ipsos imperfecta simplex & plena voluntas sufficit, dummodo de ipsa appareat. C. eo. tit. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. & C. fa. erci. l. fi. & Authen. ibi signata. In secundo casu, scilicet cum extraneos instituit, non sufficit quocunque relinquere titulo, nisi fiat institutio. & sic intelligitur Authen. vt cũ. de appell. cogn. Sed vt ꝫ. dixi, primum tutius. & ideo tenendum vr. de pœn. dist. 7. nullus. & verbum illud, relinquit, in decre. Raynutius. non vr ponit 5 proprie, vt paret etiam ex institutione Adiectæ. idem in decre. Raynaldus.

suo testamento legauit [a], adiiciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio [b], & si ipse absque liberis [c] obiret, filius prefatæ filiq [d] moreretur, Christi pauperes [e] instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis

mori contingeret filiorum: testatore mortuo [f], ac deinde filio subsequenter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione g Trebellianicæ [h], siue partis iure naturæ de

alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff. de vulgari substitutio. iam hoc iure. scilicet cum testator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes instituo, & eos inuicem substituo: habent enim hæc breuia verba in personas cuiusq; duas substitutiones, vulgarem & pupillarem: alia compendiosa. de his prosequere, vt no. ꝫ. eo. Raynutius. circa prin. Sed ad vltimam, & ad propositum veniamus: Compendiosa, quæ fit his verbis, quandocúque filius meus decesserit: vel fine liberis decesserit, filia sit hæres; hæc fi fiat à milite; siue fiat puberi, siue pupillo, iure directo valet quandocunque decedat institutus, sicut verba sonant. ff. de mil. testa. l. in fraudem. §. miles & l. miles ita hæredem. §. 1 C. de testa. mili. l. in testamento. hoc verum: nisi miles hanc substitutionem filio fecerit, cuius mater est in medio: quo casu valebit iure fideicommissi, si iam factus pubes filius decedat. C. de impu. & aliis subst. l. precibus. Si autem paganus eam per superiorã fecerit verba: & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure directo admittitur substituta: vbi autem iam pubes factus moritur, substitutio omnino extinguitur 10: & venientes ab intestato succedunt in totũ. ff. de vulg. subst. l. verbis ciuilibus. & in l. pupillari. & l. Centurio. Si autem testator sic dixisset: quandocunque decesserit filius, vel fine liberis decesserit, filiam substituo: vel volo quòd ei filia succedat: tunc licet directe non valeat, valet tamen indirecte iure fideicommissi. ff. ad Treb. Scæuola. & l. hæredibus. C. de inst. & substit. l. generaliter. §. vlt. Hoc viso satis paret, ꝙ hæc substitutio, quæ forte 11 compendiosa dici potest, admittit substitutos iure directo: ex quo instituti decesserunt in pupillari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuissent locum habere matris allegationes.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, an cũ hæreditas per fideicommissum restituenda sit pauperibus, detrahatur Trebellianica: & facit tres partes: in prima arg. quòd sic, per contrarium huius litteræ: secundo inducit vnam legem: tertio rationem. In secunda allegatur in contrarium inducens duos. §. de corpore. secundo rationem tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primũ dictum, qd coadiuuat p simile: & respondet ad rationem inductã in cõtrariũ.*

h ¶ *Trebellianicæ.*] Ergo quia substituti veniunt iure directo, non fideicommissario, non habet locum deductio Trebellianica: argue per ꝫrinm: ꝙ si locus esset fideicommissariæ substitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in iis quæ legantur pauperibus, vel ad pias causas. C. de episco. & cle. si quis ad declinandam. & C. ad l. Falci. Authen. similiter 12. secus vr in Trebellianica per hanc litteram. ad hoc ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. ad nunicipium. si enim conditor legis in Trebellianica id voluisset, sicut expressit de Falcidia, ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audientiã ad hoc ꝫ. de priuil. si Papa. & quod non est sanctorum patrum decreto, &c. de trãsla. capit. 2. §. sed neque. ad fi. §. ff. de publi. in rem actio. l. de pretio. [Et casus omissus iure authenticorum relinquatur iuri antiquo. Ad hoc ꝫ. eod. lib. de rescrip. susceptum. ff. de liber. & posthu. commodissime.] In ꝫrium vr in Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres, ibi: omni Falcidia vacante. collat. 9. Sed dixit Azo in sum. de hæred. & fal. ꝙ Trebelliana continetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit 13: nam nil excipit qui omnia dicit. de maio. & obedien. solitæ. §. non autem. in fin. & satis. vr terminari per dictum §. fi autem hæres. si coniungatur cum §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum: nec occurrit inter ista ratio diuersitatis: vnde idem ius censebitur. supra de transla. cap. 2. [§. sicut. versi. sed.] ꝫ. de rescrip. inter cæteras. ff. de legi. non possunt. ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. ꝫ. de sepul. cap. 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam, Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperũ institutionem filij non priuantur 14: nam qui vult exhæredato filio ecclesiam hæredem facere, aliũ quærat quàm Augustinum: & Deo propitio neminem inuenies. 17. q. vlt. c. vlt. & sic etiam not. Accursius in l. fi quis ad declinandam. C. de episc. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinandam, non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec est per omnia eadem ratio in vtraq; quia si rogatus restituere non

detrahit

---

1 Quod non debuit. Philip. Fonta.

2 Sic videtur ibi tenere Bar. Fon.

3 Immo est vtilissima pro tegendo ratio ibi per Philip. & Domi. hic ponitur. Fontanus

4 Quod Philip Bal. non placet. Font.

5 Phili notat quod relinquere rẽ singularem, nõ est instituere: secus si relinquãtur omnia bona. glo. in Auth. de hær & Falcid § si vero nulla. hic de verbo, relinquit. Philip. & ibi Barb. Fonta.

6 Sed tunc esset instituta sub condicione casuali quæ pendẽte censetur pro tetita, & sic nullũ est testamẽtum. l. si pater. C. de condi. insti. Pet. de Ar. h. & Philip. Fon.

7 Idem de filio nisi quo ad excludendum creditor. nou. l. fi. quis priore. ad Trebel. Docto. Fonta.

8 Facit ff. de reb. dub. qui duos. post pupillo. ibi, quia si vtrique vltimi sibi succedisse. vide Auto. Ioan. And.

9 Male videbat, et, quia filia debuit succedere cum matre Auth. defunctu. C. ad Tertu. vn de legitima matris compatari debebat respectu eius quod haberet frater ab intestato. Auth. nouissima. Domin. & Philip. Font.

10 Et communis opinio Bar. in l. Centurio. & ibi Galiaula Ful. in l. precibꝰ. Solerio hic tenet cõtra Fonta.

11 Archid. hic dicit asserens sed verũ præmissa dicit eos directe pupillares, res sed intelligatur secundum emergentiam casus, cum scilicet decesserunt intra pubertatem.

12 Ibi Lud. Romanus latissime loquens dicit hanc glo. in rubricã idem Arch. cui hærendum est secũdũ Old. consil. 248. Fonta.

13 Im Bar. in l. Marcellus. ad Trebel. Domi. & Philip. dicit hoc verum, etiam si mediate soluta fieret restitutio. arg. l. cũ dotem. ff. ad leg Fal. Fonta.

14 Immo patre substituente filio pauperes quandoeum que decedat: ex quo ista substitutio est pro anima patris. gl. in l. fi qs Titio. de lega. 1. pauperes nisi quam habebant bona filij: quia illa non possunt animæ patris. Galiaula in l. Centurio col. 65. adde ꝙ ista iura non militãt in legatis piis facta ꝙ defunctum in peccato mortali: allegant Bal. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. Font.

detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fecit multa legata, & inter alia quædam ad pias causas: & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit d aliis: & sic nō erit hæres in vanū.

a ¶ *Debitæ.*] de his quartis dic vt not. ℨ. eod. Raynutius. in gloss. nota ergo quòd quartarum-

b ¶ *E contra.*] scilicet de filia ad filium.

¶ Glossa seq. dicit quo modo fiat pupillaris substitutio: & quomodo exemplaris: & quæ fuerunt inuentæ.

c ¶ *Pupillares.*] quæ expresse sit per hęc verba: si filius meus decesserit infra tempora pubertatis, filia sit hæres. Instit. de pupil. sub. ℨ. responso. & expirat statim, cū ad pubertatē peruenerit, vt ibi. Fuit autem inuenta hęc substitutio: quia cum multum prosit hæredem habere, & pupillus testari non possit, vtile fuit pupillis modū inuenire ne deterent intestati, vt in p̄dicto loco. Inst. de pup. sub. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. & aliis substi. l. humanitatis.

bitæ [a] facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Prœmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra [b], & de illis ad pauperes: directę debent intelligi pupillares [c]: Cum in substitutionibus semper fit interpretatio facienda [d] (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis [e] & personis [f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua [g]: quanquam directa interdū [h] ad fideicommissum ex causa trahatur. ¶ Licet [i] autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit [k]: patet tamen in testamento quod filio imp̄beri facit, potest [l]: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius

ADDITIO. Differt etiam exemplaris à pupillari in aliis, quæ dixi in decre. Raynutius. super 2. gloss. Ioan. And.

d ¶ *Facienda.*] Vide quod est ℨ. vt substitutio, &c. postea videas, dummodo. & cætera.

¶ Gl. se exponit & fortificat tex. & dicit reprobatā gl. Accursii.

e ¶ *Verbis.*] Dixit testator, si sine liberis decēdat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est q̄ non designat certam ætatem: nam & ante pubertatem, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo patet q̄ substitutioni pupillari bene conueniūt verba 1. immo maxime pupillari: cum tunc liberos hābere non possit. Et vide q̄ expressa vulgaris habet tacitam pupillarem: dum modo personis conueniat. ff. de vul. substi. l. 4. multo potius verba quæ sapiunt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referēda: & sic reprobatur quod not. Accursius C. de impub. & aliis substi. l. precibus. in glo. pen. [& Inno. ℨ. eo. Raynutius. Ioan. And.

1 Non expresse, sed interpretative. arg. de Solerio notās ex hac glo. iuncta textt. verba sui natura non directa interpretari directa ad seruādam vltimam voluntatē. Philip. declarat hic quid sit familia, genus, stipes, & familia. vide Bart. in l. liberorum. de verb. sign. Oldr. Cromm in l. filiusfamilias. ℨ. diuus. de legat. 1. Font.

f ¶ *Personis.*] quia vterque impubes erat: & ante pubertatis tempora decessit, vt supra vidisti.

g ¶ *Obliqua.*] scilicet, indirecta, vel fideicommissaria.

h ¶ *Interdum.*] vt ff. ad Trebel. l. Scæuola. ff. de vulg. sub. l. Centurio. ℨ. verbis. C. de impu. & aliis substi. l. precibus.

i ¶ *Licet autem.*] Respondet obiectioni, quæ fieri posset ex eo q̄ filius non potest matrem priuare debita portione: ergo portio illa matri debetur, non substituto.

k ¶ *Non possit.*] C. ad Tertul. l. matri. & l. vlt. & Authen. in testamento ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato: hic istis filiis non succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

ADDITIO. Quod dictum est filium non posse priuare matrē portione iure naturæ debita: verū est, nisi ex causa, vt in prælleg. Auth. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum. de appel. ℨ. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ *Potest.*] Est expressum. ff. de inoff. test. l. Papinianus. ℨ. 1. vbi dicitur quòd mater non impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ *Censendum.*] Vt in prædicta l. Papinianus. & Instit. de pup. sub. ℨ. liberis. ff. de vulg. & pup. substi. l. qui plures liberos. in fin.

Religiosus.] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Sane.* Prima ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Cum velle.* Secunda vero vno themate casum diffinit trimembrem, & rationem reddit: ibi, *Ne voluntatem.* & casum excipit: ibi. *Nisi.* Ioan. And.

CASVS. Titius veniens ad mortem, suum vltimū condidit elogium, & plura legata dimisit: ad melius implendum suā voluntatē deputauit executores suos aliquos religiosos: nūquid religiosi possunt suscipere huiusmodi onus, & exequi testamentum siue vltimam voluntatem defuncti? Respondet q̄ non: quid religiosus nō habet velle neque nolle: sed volūtas sua est posita in potestate

sui superioris. Sed ponamus q̄ testator deputauit simpliciter plures executores: vnus moritur vel se absentat: verū vnus sine altero possit exequi volūtatem testatoris? Ridet Romanus Pontifex, ne differatur voluntas testatoris, vnus solus poterit voluntatē defuncti exequi: qđ verū est, nisi aliàs constaret de mēte testatoris: pura quia voluit q̄ alter executor sine altero non procederet. Nota primo, q̄ executor vltimæ volūtatis dicitur habere officium. Nor. secundo, quòd vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actū p̄cedere. Ad hoc de reg. licet. & cle. fi. de elect. Dominicus.

¶ Primaglos. dicit quid declaret.

n ¶ *Religiosus.*] Emanauit ad declarationem decre. ℨ. eod. tua. & eorū, quæ plene not. Guil. in speculo. d̄ instr. edit. ℨ. nunc vero. vers. sæpe etiam quæritur.

ADDITIO. Aliàs est vers. sub ℨ. compendiose. Ioan. And.

¶ Glo. seq. primo soluit dubium: secūdo quæritur. & consuetudinem inducit.

n ¶ *Religiosus.*] intelligam indistincte, siue sit monachus, vel regularis canonicus, mendicans vel non. Et de claustralibus intelligo, in quibus sequēs ratio locū habet. Sed quid de minore xxv. annis vel de muliere: nunquid possunt deputari executores, & q̄ maior xvij. annis potest procurare negotia, vt ℨ. eo. lib. de procu. qui generaliter. in fi. Vt q̄ possit esse executor. Cōtra, quia nō habet personam standi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc ℨ. de æta. & quali. c. Indecorum. C. de legiti. tul. vlt. Item de fœmina. ff. de proc. l. neque fœmina. C. eod. tit. de procu. l. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. ℨ. tria. Quicquid sit de iure, consuetudo optima interpres legum habet, quòd tales exequi possit. Ad hoc facit hæc decre.

† De mātia huius ca. vide Vitalem Neapolitan. in repet. ca. Ioannes. extra eod. tit. Decium cons. 494. incip. Quod supra. & cons. 499. incipie. In causa. & Felinum in ca. etiam quæritur. extra de offic. deleg.

ADDITIO. Et ℨ. de arbi. dilecti. & de his in Spe. prælleg. ℨ. circa finem. vers. quid de minore. & ver. seq. Ioan. And.

o ¶ *Ab aliquo.*] clerico vel laico.

p ¶ *Non habeat.*] ℨ. eo. lib. de elect. quorundam. & c. si religiosus. 12. q. 2. non dicatis. ℨ. tit. proxi. c. vlt.

ADDITIO. Allegat Arch. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 1. Io. And.

q ¶ *Officium.*] Hodie rationem huius officij ordinarius loci exigit à religiosis etiam exemptis: & si circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eod. tit. religiosus.

¶ Glo. se. rationem reddit per quam soluit contrarium, & alle. pro.

r ¶ *Obtenta.*] Ergo tunc potest 3: misericordiæ est enim tale officium. 86. dist. non satis. Sed videbatur ℨ. per c. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. vbi dī duo requiri, scilicet q̄ exposcat vtilitatis monasterij, & q̄ abbas imperet, pro ista parte faciebat decre. tua. ℨ. eo. tit. & extranuagans Io. Frangipani. de qua fuit tracta. proxi. decr. vbi quidam frater Prædicator fuit executor. hoc expeditum est.

3 Vide quod per hāc glossā notat hoc loco Philippus Francus.

s ¶ *Sane.*] Hoc tractabat idem Guli. in eo. ℨ. ver. sed si alter. cum vers. seq. & versic. quid si sint plures. Ioan. And.

t ¶ *Simpliciter.*] sine clausula, vt ipsi vel eorum alter: & si non omnes, aliàs non esset quæstio.

¶ Glo. seq. vel. p. q. quam soluit: & duas opinio. subdit.

u ¶ *Mortuo.*] No. 5 ex littera q̄ mortuo executore, eius officium non transit in hæredem [Et de hoc in prælleg. ℨ. circa fi. vers. in sup.] Vim enim industria & amicitia eius electa. Ad hoc ℨ. de of. deleg. c. vlt. ff. pro socio. l. actione. ℨ. morte. ff. mādati. l. mandatū. in fi. [& ff. de tut. l. antepe. in fin. vbi idem not.] Quidam dicebat tale officium transire in hæredem executoris per l. ff. de alimen. & cib. leg. l. cum vnus. & l. à filio. in princ. & l. alimenta. in princ. [Vide quod ibi not. quòd non transeat officium, licet ibi transeat munus non personale] Alij distinguebant, an res esset integra vel non: sicut ℨ. de elect. in causis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi non transire in hæredem, verum est, nisi testator expresserit, sicut de compromisso dicimus. ℨ. de arbit. ca. vlt. quid autem tunc fiet, dixi ℨ. in glo. vt quia. Ioan. And.

4 Vide Ioannem Calderinum cons. 45. hoc eod. tit.

5 Vide Bart. in l. à filio. ff. de alimen. & cibā. leg.

6 Quod tertium tantum arbitio boni viri, secundū Archid. & facit quod no. supra eo. lib. cum nullus. ℨ. penul. in gloss. 2.

x ¶ *In remotis.*] Si ergo non multum distat, vocabitur: & si in termino assignato non venerit, procedit *socius* sine illo: si autem remotus est 6, nec vocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia

propter. & c. cum inter vniuersas. & c. quod sicut.

a ¶ *Contingat.*] fi. ſ. eod, lib. ne ſede va. ca. vnico. ad fi. de offic. deleg. iis cui.

¶ *Glo. ſeq. exponit & notat: ſecũdo ponit & ſoluit duas quæſt.*

b ¶ *Expreſſerit.*] vt quia veruit ne alter ſine altero procederet [Bene facit ff. de exer. l. i. §. ſi Plures.] Aliud eſt ergo tacere, aliud expreſſe vetare. ad hoc de bap. maiores. §. ſed adhuc. & §. ſeq. ſ. de reg. iur. is qui tacet [Ioan. Mo. allegat. C. de negoc. geſt. l. fin.] Quid ergo tũc fiet ex quo alter nõ vult exequi, vel mortuꝰ eſt? Siteſtator ſibi prouidet, illud ſeruabitur? alioquin eſs exequatur. ſ. eo. ſi hæredes. & ca. tua. Quid ſi abbas ſancti Proculi datus eſt executor, & mortuus eſt: nunquid hoc officium tranſibit ad ſucceſſorẽ? vꝰ diſtinguendum, an fuerit propriũ nomen expreſſum, nec ne. ſ. de offi. deleg. quoniam. quod ſatis poſſet dici in extraneo: ſed in propinquo vꝰ, q licet nomen non fuerit expreſſum, tñ affectione perſonæ hoc factũ fuerit: vnde non tranſeat ad ſucceſſorem. ad hoc 11. q. 3. Pontifices. de teſta. requiſiti. [De hoc plenius in prædicto §. circa finem. vet. quid erit. Ioan. And.

c ¶ *Adimplere.*] eſt ſi. ſ. eod. lib. de procu. ſi duo. §. ſane. & ff. de a. mi. tut. decreto. §. vlt. & eſt in his ſpeciali fauore teſtantium, cauſarum, & pupillorum.

exequi forte nolente: Ne voluntatem teſtatoris Kꝰ impediri, vel nimium differri contingat [a]; poterit alius (niſi teſtator aliud expreſſerit [b]) officiũ executionis iniũctæ libere adimplere [c].

TITVLVS XII.
De ſepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Hic prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Nõ obſtante pacto de ſepultura eligenda, vel electa non mutanda. ſepeliendus eſt quis vbi aliàs erat de iure ſepeliendus. & aliàs ſepultus cũ omnibus ſepulturæ obuentibus reſtituendus eſt: aliàs pœna incurritur hic contenta. hoc dicis ſecundum Zen.

CAP. I.

ANimarum periculis [d] & ſcãdalis, quæ frequenter ex his prouenire obuiare volentes [e], vniuerſis religioſis & ſæcularibus clericis, cuiuſcunque ſtatus vel conditionis exiſtant †, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ [f], diſtrictiſſime prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita, ſue aliàs promittendum [g] inducant, vt apud eorũ eccleſia ſepulturam [h] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (ſi ſecus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas eccleſias vllatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra vorum, iuramentum, aut promiſſum huiuſmodi à ſe factum, materiã habeant veniendi, [i]) poſſint eligere [k] ſepulturam: ſed contradictione quacũque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas eccleſias, apud quas [l] ſepeliendi de iure fuiſſent, ſi aliàs ſepultura non electa fuiſſet [m] ceſſiſſent. ¶ Si vero iidem religioſi vel clerici, prædictos [m] in ſuis eccleſiis vel cæmeteriis præſumpſerint ſepelire: ad reſtitutionem tam ſepulturæ quam obuentionum, quæ ratione ſepulturæ percepta fuerint, ſine mora faciendam, ſimiliter teneantur. Nos autem ſepulturam ipſam, ſi ſic electa fuerit, ſeruari volumus, & ſic in his ſpeciali fauore teſtantium, cauſarum, & pupillorum.

† Plures modos quibus Papa præcipit, vbuit Domi. & Ancha. & iſti præſenti contra faciens. licet nõ excõmunicetur, grauiter peccat. cap. 2. de maiori. & obed. §. q. 3. ſciendũ. Similiter ille modus, indignationem Dei, Apo. Pet. & Pau. ſolũ arbitrariam pœnam. notat Bal. in l. 1. C. de ſacro ſan. eccle. Superattius allegat etiã Bal. in c. 1. §. porro. [ſuit prima cauſa beneficij amittendi Fonta.

Continuatio domini Helie.

DE SEPVLTVRIS.

¶ Viſum eſt ſupra tit. proxi. de teſtamentis: verum quia teſtator in teſtamento quandoque eligit locum ſuæ ſepulturæ: ideo annectitur rubrica, de ſepulturis.

Nimarum.] Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, *Nos enim.* Secunda punit eligentem: ibi, *Statuentes.* Tertia punit inducentem: ibi, *Si vero.* & pœnam aggrauat in non parentem: ibi, *Quam niſi.* Ioan. And.

¶ Pone caſum per te, quia textus clarus eſt. Nota primo ex princ. tex. quòd officium prælati eſt obuiare periculis animarũ ſuorum ſubditorũ. No. ibi, ſub interminatione maledictionis æternæ, q veniens contra iſtam conſtitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, quòd religioſi inducentes aliquem ad promittendum, iurandum, vel vouendum, quòd eligat ſepulturam penes ſe puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes. de pœnis. in cle. Sed quid ſi induxerunt ſolum ad eligendum: vtrum puniantur iſta pœna reſpondet quod non: nam licet per votum, iuramentum, vel promiſſionem tollatur libera facultas, non tamen per electionem: quia licet elegerit quis ſepulturam in vno loco, poteſt poſtea eligere in alio. Nota ſi quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret ſepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem ſepulturæ decedit inteſtatus. Idem dicendum eſt, ſi nulla promiſſione, voto, vel iuramento præcedente elegerit ſepulturam in vno loco: & poſtea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio ſepulturæ caſſatur. Nota iuncta gloſſ. quòd ſi quis non eligat ſepulturam, tunc eſt ſepeliendus in loco ſuorum maiorum, ſi habeant certum locum pro ſua ſepultura. Si autem certum locum non habeant, tunc eſt ſepeliẽdus in cœmeterio eccleſiæ parochialis, in qua recepit ſacramenta. No. quòd ſepelientes aliquem indebite, tenentur reſtituere quicquid exinde receperunt, etiam ſi non fuerunt requiſiti. Not. quòd tenentur reſtituere oſſa cadaueris, ſi fuerint requiſiti & moniti ab eccleſia: aliter non. Not. quod ſi requiſiti & moniti non reſtituant oſſa defuncti intra decem dies, eccleſia ipſa facto ſupponitur interdicto. Not. q Papa poteſt decernere iurantem non obligari iuramento, quando cauſa legitima ſubeſt. Ad hoc ſ. eod. lib. de reb. eccle. non alie. c. 2 de elect. vbi periculum. §. penult. Dominicus.

¶ *Glo. ſeq. exponit, quærit, & ad vtranque partem arguit.*

d ¶ *Animarum periculis.*] Emanauit ad ſuppletionem decretal. ſ. de pacto. plærique. & propter ea quæ in fine not. Hoſtien. dicens, o, quot & quantorum animas conſtitutio hæc aſtringit, nam quaſi omnes ſibi talia attrahunt & tales alliciũt, vt infirmare contingat medicos, q ſanare debuerãt.

e ¶ *Volentes.*] ad hoc ſ. de offi. lega. officij. f ¶ *Æternæ.*] hodie trãſgreſſores excommunicati ſunt ipſo iure: nec abſoluuntur ab alio q à Papa, niſi in mortis articulo. per cle. de pœnis. cupientes. in fi. quæ etiam reſeruat pœnas infra poſitas.

g ¶ *Promittendum.*] nõ enim facit Deus differentiam inter iſta. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide qđ ſcripſi de iureiur. debitores. ſuper verb. cogendi. & quod not. eod. tit. c. vlt. in vlt. gl. Io. And.

h ¶ *Sepulturam.*] cum enim hoc ſit ſpeciale, pactio interueniri non debet. 1. q. 2. quàm pio. §. cauete ergo. de pact. pactiones. [quod intellige eum ſepeliẽdo. Inter duas enim eccleſias bene valeret pactum, quod dic vt ſupra eod. lib. de pact. c. 1. Ioan. And.] Sumitur autem ſepultura multis modis. quod dic vt not. 13. q. 2. cap. clerici. § item quæritur. & ſ. eod. cap. penult.

i ¶ *Veniendi.*] licet non teneat principale, tenet acceſſorium quo ad quid: & eſt ſpeciale. ad idẽ de iureiuran. debitores, vbi de hoc & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.

k ¶ *Eligere.*] punitur ergo in quo deliquit. de tempo. ordi. litteras de his quæ fi. à mai. par. cap. quæſiuit.

¶ *Glo. ſeq. exponit, quærit, & ad vtræ. que partem arguit.*

l ¶ *Apud quas.*] ſcilicet vbi ſunt maiorum ſuorum ſepulchra. 13. q. 2. Ehron. cum c. ſeq. & ſ. eod. c. 1. in prin. 1, quod de inteſtato debet intelligi. Quid ſi eccleſia iſta 2 de qua pmiſerat, ſit illa in qua ab inteſtato ſepeliri debebat? declarari debuiſſet: quia ſi dicamus quod ibi non debeat ſepeliri, vbi ergo ſepelietur: & littera dicit, non apud illas, &c. vnde poſſet dici, q ibi ſepelietur non obligatione promiſſionis, ſed poteſtate iuris: ſicut cum ex duabus ſeruitutib' remittit altera, altera remanet ad hoc de v ſu. pal. ex tuarũ, ff. de ſerui. vrb. præd. ſi domus tua In ꝓrium vꝰ quod ſ. dixit, nec apud electas eccleſias vllatenus ſepeliri. præterea ſecundum hoc ſemper illi apud quos eſt ſepulchrum maiorum etiã ex electione vel promiſſione, quia priuati erunt poteſtate eligendi, habebunt obtentum: quod eſſe non debet, 33. q. 5, hæc imago. ſ. de procu. tuæ. ſ. de reg. iur. cum quid.

m ¶ *Prædictos.*] quos ſic induxerunt; non ergo prohibet decre. quin poſſint eligere: ſed prohibet inductiones & promiſſiones

ADDITIO. Et ſit ratio ſecundum Ioan. Mona. quare nõ poſſũ voto firmare id quod licet facere: quia electio ſepulturæ eſt pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de ſacroſanc. eccle. l. 1. argua. de ſpon. Gemma. cum concord. Item cum prouiſum ſit à iure non eligenti: illa iuris prouiſio impediri non debet, niſi mera liberalitate teſtantis. Et adde quod not. ſuper 5. gl. Addebat ipſe Ioan. q electio ſepulturæ eſt ius ſpeciale inductũ ꝓ ius commune, vt ſ. verſi. prox. & tale ius ſolus princeps qui ſupra ius eſt, poteſt inducere: quare ſicut alius à principe non poteſt tollere ius commune: ſic nec ad ius ſpeciale adiicere, quo arceatur ius cõmune: & ex hoc dicit concludi quare hic punitur deceptus, ſicut attentans contra iura. Ioan. And.

1 Et ibi dixi quid iuris ſi de ſepulchro maiorum non apparet, de quo hic Archi. Ioan. An.

2 vide Feſinũ in c. nonnulli. col. 3. ver. ſed contra iſtam. extra de reſcript.

a ¶ *Sepul-*

a ¶ *Sepulcrorum corporum.*] ℨ.eo.ex parte.[&c.fraternitati. & c. cum liberum. Ioan And.]

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.*

b ¶ *Decendium.*] Iſtud decendium in reſtitutione corporis currit ex quo petitum fuerit: ſed in reſtitutione rerum credo q̃ ſtatim currat: & ideo in rebus non fuit additum ſi petantur. Iſta enim conſtituio nõ intẽdit minuere, ſed addere ad decere. plerique. ℨ.de pact. Sed ibi ſine aliqua petitione dicebat eos obligatos ad reſtitutionẽ: iſta imponit tps & pœnam.

¶ *Gloſſa ſeq. recitetur per quæſtionem.*

c ¶ *Faciendam.*]non dicit cui eccleſiæ: credo q̃ eccleſiæ cui facta eſt iniuria, videlicet apud quam ſepeliri debebat: parochialis eccleſia iã habuit ſuam canonicã, & ſic non obſtat ℨ. capitoli. quæ in alio caſu loquitur. Si ergo ipſa eadem fuerat dimiſſa, cui ſoluetur pœna? vnde extincta vẽ actio, ſicut cum creditor ſuccedit debitori. ff. de ſol. Stichus. §.à diuo.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

d ¶ *Interdicto.*] Ergo ꝓpter tranſgreſſionem vnius fratris eccleſia tota & cœmeterium punietur: ſufficit ita ſcriptum eſſe, & poteſt eſſe ratio: quia ex quo illum ſciebant ſuum non eſſe, inueſtigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C.vnde vi.cum quærebatur.

Cum.] Diuiſio patet per paragraphos: Præmittit q̃ canonica debetur eccleſiæ, in qua defunctus exſtiti pabulo retiri cõſueuit. ℨ.eod.c.r. Et per hoc videbatur quòd parochiali. Item ei à qua corpus aſſumitur. ℨ. eo.de his & prouidebatur quòd ei in qua ſunt ſepulchra maiorum. Domin.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius c. illud quod habetur in ca. certificari. eo.tit. in antiq. videlicet. q̃ quando quis eligit ſepulturam in aliqua eccleſia dimiſſa ſua parochiali eccleſia, illa eccleſia debet habere canonicã portionẽ, quæ ceſſante cõſuetudine eſt quarta pars omnium illorũ, quæ obuenerũt occaſione funeris. CASVS. Prædeceſſores cuiuſdam Titij conſueuerunt ſepeliri in eccleſia fratrum Minorum: quia ab antiquo habẽt ibi ſepulturam. Titius autem elegit ſuam ſepulturam in quadam tertia eccleſia, non in propria eccleſia parochiali nec in eccleſia fratrum prædeceſſorum: vnde illi tertiæ eccleſiæ plura obuenerunt occaſione ſepulturæ ipſius Titij: Certũ eſt, q̃ illa tertia eccleſia debet canonicam portionem. Sed quæritur cui eccleſiæ: vtrum eccleſiæ parochiali Titij, vel eccleſiæ prædeceſſorum ſuorum? Rñdet Romanus Pontifex, quòd iſta portio canonica ſoluẽda eſt eccleſiæ parochiali ipſius Titij, in qua audiuit diuina, & non alteri eccleſiæ vbi sũt ſepulti maiores. Nã iſta canonica portio datur in recõpenſationẽ laborum: quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrãdo diuina, & miniſtrando ſacramenta defuncto, tẽpore ſuæ vitæ. Sed quid ponamus quòd Titius habeba: duo domicilia, in vtroque ſe collocabat pariter, puta in ætate faciebat reſidentiam in vno domicilio, in hyeme in alio: quę domicilia erãt in diuerſis parochiis: iſte Titius mortuus eſt electa ſua ſepultura in quadã tertia eccleſia: dictũ fuit ℨ. q̃ eccleſia ſepulturę debet canonicam portionem: ſed quæritur quæ iſtarum eccleſiarum habebit canonicam portionẽ: vtrũ illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuus, vel alia? Quidã dicunt quòd illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuus: Verumtñ Romanus Põtifex decidit hic ꝑ ium, videlicet, quod illæ duæ eccleſiæ parochiales diuidant inter ſe illã canonicã portionẽ. Aliqui dicebãt, quòd quilibet poterit eligere ſepulturã dimiſſa parochiali eccleſia, dummodo eligeret in loco magis religioſo, hoc eſt, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit ſi aliquis eligit ſepulturam in loco minus religioſo, & dimiſit locum magis religioſum: puta quia elegit ſepulturam ſuam in vna capella, in qua forte ſemel in anno celebrãtur diuina. Rñdet quòd quis poteſt eligere ſepulturam in loco minus religioſo dimiſſo loco magis religioſo, licet olim eſſet ℨ rietas inter doctores. Nota primo quòd quis poteſt eligere ſepulturam dimiſſa eccleſiæ parochiali, & etiam dimiſſa eccleſia, in qua ſepulti ſunt ſui maiores. Et canonica portio eſt ſoluenda eccleſiæ parochiali, in qua recepit ſacramenta, & nõ eccleſiæ in qua eſt ſepultura ſuorum maiorũ: & ſic non eſt ſoluenda canonica portio illi eccleſiæ, in qua fuiſſet ſepultus, ſi non elegiſſet ſepulturam: nam ſepulchrũ maiorum nõ præferſ eccleſiæ parochiali. cap. proxi. ℨ.eod. Nota quòd iſta canonica portio non ſoluitur eccleſiæ parochiali, eo quòd eccleſia eſt dimiſſa: ſed ſoluitur in recompenſationẽ laborum, quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrando diuina, & adminiſtrando ſacramenta ipſi defuncto: ideo ſolui debet eccleſiæ parochiali, & non eccleſiæ, in qua eſt ſepultura ſuorum maiorum. Nota vlterius, quod quis poteſt habere plura domicilia: & tunc ſi eligat ſepulturam in aliqua tertia eccleſia, debet ſolui canonica portio ambabus eccleſiis, in quibus ipſe defunctus habebat domicilia. Quid ſi haberet vnum domicilium ſolũ quod partim eſſet de vna parochia, & partim de alia: cui eccleſiæ eſt ſoluenda canonica portio? Dicit gloſſ. q̃ idem, videlicet q̃ ſoluatur duabus eccleſiis per mediũ. Cõiter tñ ſeruatur, q̃ ille eſt cẽſendus parochianus illius eccleſiæ in qua fouet larem. Nota quod quis poteſt eligere ſepulturam ſuam in loco minus religioſo: cautius tñ faciet ſi eligat locum magis religioſum: nam plus proficiſſt ſpeciales orationes quàm communes. & licet in vniuerſo mundo fiant orationes communes pro omnibus defunctis, tamen ſpecialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius eccleſiæ.

¶ *Prima gloſſa dicit quid declaret.*

e ¶ *Cum quis.*] primum dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Ber. & moderni ℨ.eod. de his. & approbatur opinio Innocentij, & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f ¶ *Sepeliri.*] Vnde ſi inteſtatus deceſſiſſet, ibi ſepeliri debuiſſet, vt dixi ℨ.e. prox. & ℨ.eod. ſi. c.r.

¶ *Glo ſeq. recitetur per quæſtionem.*

g ¶ *Canonica.*] ſaltem quarta, vel ſtetur conſuetudini. ℨ.eo. certificari. in iis qui eligunt ſepeliri apud Minores vel prædicatores taxata eſt quarta per extrauag. Bonifacij, quæ incipit, ſuper cathedram. in tit. de ſepultu. quæ fuit reuocata per Benedictum. hodie innouata per clem. eod. tit. duduum.

ADDITIO. In quarta, vt in minori, oẽs canones concordant. facit. ℨ.eo. lib. de arbit. c.r. & ibi concordantiæ. & vide quod not. eo. tit. certificari. in vlt. glo. & quod ſuper ea ſcripſi. Ioan. An.

h *Duntaxat.*] quia etiam ſi apud debitum ſepultus fuiſſet, habuiſſet parochialis eccleſia canonicam. ℨ. eod. ca. 1.

i ¶ *Domicilia.*] quod eſſe poteſt. de reſcrip. dilectus. 2. ff. ad municip. Aſſumptio. Item poſſet quis eſſe ſine domicilio, vt ſi relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quæ tẽs quo ſe collocet. ff. ad municip. l. Labeo. in pr. in. & l. eius. & quod dicit hic de diuerſis domiciliis, ſatis putarem eſſe æquũ in vno, quod æqualiter eſſet in duabus parochiis, vt puta inhabitat quis domum in confinio duarum parochiarum, vel duas domos cõiunctas habitat, quæ ſunt in duabus parochiis, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.

ADDITIO. Facit quod poſt Inno. ſcripſi. ℨ. de parochiis. ſuper eo. in glo. limes. & quod not. 23. q. 3. licet. in gl. pone q̃. Ioan. An.

k ¶ *Diuidere.*] li. ℨ. de teſta. relatum. 2. ad fin.

l ¶ *Si quis.*] hic terminantur quæ not. 23. q. 2. ca. 1. §. nunc autem quæritur. & ℨ.eod. fi. aterniratem. & approbatur opinio Lan. Vin. Ioan. & Gof. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Bernar. quam etiam Hoſti. magis dicebat iuri conſonam.

Si quis.] Partes patent: Secundaribi, *Mulier.* & prima ſoluit dubium, & ſolutionem moderatur ibi, *Dummodo.* Ioan. And.

¶ Si ciuis alicuius ciuitatis tempore æſtiuo, vt fructus colligat, ac-

cedat

1 Cõparato die præceptionis, ſecundum Archid. & intelligo de momento ad momẽtum. Ipſe autem remittit ſuprallegata. quæſtiõ. requiés. Ioan. And.

† Vide concilium Trid. ſeſſ. 21. de reform. c. 13. & Cardinalem conſi. 30 incip. epiſcopus. Felicius.

† Notã Dominicus & Philip. quòd aſſignans cẽſum ro certo actu facie do, & plures faciunt aſſi ſimul: diuidentur dicta centum inter eos. exẽplum primo intrant aræ ſimul: diuidentur ſi tres intrant ſe diuidunt illa centum. Imo. in cle. & ſi principalis. de reſcrip. Bart. in l. hoc art. ff. de hære. inſti. Ang. de ſucceſ. § proximus. Fonta.

† Vide Cõradum Brun. lib. 4. de cæremẽtis. c. 4. circa fi.

a Vide quæſtionem, quã hic diſputat Francus de decedẽte miſerio infra cenũ probationis. an rite eccleſia parochialis debeat habere canonicã.

cedat ad suam coloniam, & ibi mortuus est: non sepelietur in ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam ecclesiam parochialem. hoc dicit.

CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis, qui habebat mediatariam, vel coloniam, tempore æstatis ad illam accessit pro recolligendis fructibus, vel forte pp pestem, & ibi mortuus est intestatus quantum ad sepulturam: vtrum sit sepeliendus in ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe non: sed est portandus ad suam ecclesiam parochialem, si cómode fieri possit. Sed quid sanctissime pater, certũ est q mulier vidua sepelienda est cum suo marito: Ponamus q aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur cum quo sit sepelienda? Respondet cuin vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatẽ ex vltimo marito. l. fœmina. ff. de senatoribus. vbi mulier habet dignitatẽ ex persona sui mariti. Et ſ mulier q nupsit senatori, postea nubat plebeio, perdit dignitatem primi mariti. Not. quòd in iure villa accipitur dupliciter, vt in gl. de re. diui. Instit. circa princ. Vno modo accipitur pro cõgregatione ædificiorum, non fortificata muris: quia si esset fortificata muris, diceretur castrum vel ciuitas. No. quod ex sola mora facta in loco quis non censetur parochianus illius loci: sed oporteꝛ q animo sit perpetuæ morꝛ, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiam, nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tamẽ censentur domiciliarij illius loci. Nota quòd cùm quis decessit non electa sepultura, est sepeliẽdus in loco suorum maiorum: aliàs mulier est sepelienda cum viro suo, & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Nor. differentiam inter ciuitatem, castrum, & villam, de qua j. de sentren. excom. ſi ciuitas. Nota finaliter quòd dictio, potius, ſtat correctiue, secundum Archid. Dominicus.

doque ad villam ruralem se transfert recreationis causa vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa [a] sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorũ ipsius ab antiquo [b] sepultura extitit, sepeliri debebit: Dũmodo absque periculo ad ipsam valeat deportari [c].

¶ *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur.*

¶ Mulier [d] † autem, quæ plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat [e], est cum viro [f] vltimo, cuius domicilium retinet & honorem [g] †, tumulanda.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pubes autẽ eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quo ad titulum: sed non quo ad textum. vnde posset addi, Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrasien. Dominicus.*

CAP. IIII.

Licet [h] † pater minores filios, qui nequeunt antequã ad annos pubertatis [i] peruenant, eligere [k] sepulturam, possit (si consuetudo [l] terræ id habeat) quò voluerit sepelire: hoc tamen non potest, vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parochiali [m] ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis [n] autem filiusfamilias [o] absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam [p], pro anima tamẽ sua † præter ipsius assensum (nisi peculium castrense [q], aut quasi castrense [r] habeat) aliquid iudicare [s] nõ potest [t].

† Vide Antonium de Butrio in c. de vxore. extra de sepulturis.

† De hoc articulo vide late Philippum Franciscum supra eodẽ tit. in rebri. tit. de testa. nu. 46. ver. sexto queritur. & Bar. in l. qui in potestate. ff. de testa.

† Si vxor prius moriatur quã vir, vbi sepelitur, debeat, præter Francum hic, vide c. quis conuincit, &c. vna quæque 13. q. 2. & ca. de vxore. extra de sepult.

† Vide abbatem in c. super eo. extra de testib.

† Hæc duo verbalia eodem: desunt in antiquioribus codicibus. ſi

† De hac ſ ſtione vide Abbatem in c. 1. extra eodem tit.

a ¶ *Non electa.*] aliàs non esset quæstio: quia apud illam sepelietur. ſ. proxim. ca. in fin.

¶ *Glossa secunda quærit, quæstionem declarat: pro vtraque parte arguit & soluit.*

b ¶ *Ab antiquo.*] qd dices? annus proauus & alij ab antiquo sunt sepulti in aliqua ecclesia: pater elegit sepulturam in alia, & ibi sepultus est filius decedẽs intestatus sepelietur in sepulchro patris vel in sepulchro aui & aliorum? & intelligo vt bene procedat dubitatio, q potest sepeliri commode in vtroque: pro vtraque parte inuenies rextum. 13. q. 2. vnaquæque. §. Ioseph. & ver. ecõtra, qui aliàs est §. Per istam litteram, quam etiam habemus ſ. ca. proxi. in prin. satis videretur habendam rationem antiquæ sepulturæ aui, proaui, & aliorũ, potius quàm paternæ. Ad idem ſ. eo c. 1. in prin. &c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorũque parentum copulatine dictum: quasi non sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item viuente patre sepelietur in sepulchro aui. j. cap. proximo.

c ¶ *Deportari.*] simile j. e. c. vlt. imminens ergo periculũ immutat. ius cõmune, vt hic vides. Ad idem ſ. e. lib. de procu. ſi duo. §. sane.

ADDITIO. Archid. allegat. ff. ad munic. eius qui. §. pen. ff. de iudi. hæres absens. ibi: nam vbi se venit, &c. & ſ. de eccle. ædi. ad audientiam. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dicit quid declaret pars vltima.*

d ¶ *Mulier.*] hic terminat qđ not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.

ADDITIO. Et corrigit quod no. Vin. ſ. eo. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quàm viri sequendam: allegat quod de onere sepulturæ dixi in textu, super versi. vlt. Ioan. And.

e ¶ *Eligat.*] eligere enim potest cum quo voluerit, vel cum nemine sepeliri ſ. eod. de vxore.

f ¶ *Viro.*] si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fi. [Idem Io. Mo. & Archidiaconus.]

g ¶ *Honorem.*] ff. ad municip. l. filij. §. 2.

ADDITIO. ad idem. l. vlt. e. tit. §. qui §. dicit mulierẽ quandiu nupta est, incolam esse ciuitatis mariti. facit ff. de iudi. exigere. ff. de fœna. fœminæ. C. de nup. cum te. C. de dig. mulieres. & patet ſ. de foro compe. ex parte. C. de incolis, l. fi. Ioan. And.

Licet.] Sunt duæ partes, quæ patent.

¶ Pater potest filio impuberi eligere sepulturã, si hoc habeat cõsuetudo. Item filiusfamilias potest eligere sepulturam sine consensu patris, licet non possit testari. hoc dicit.

CASVS. Certum est quòd impubes non habet rationem: ideo non potest eligere sepulturam. Sed quid, mortuus est impubes, in quo loco erit sepeliendus? & vtrũ pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturam, & eligere aliam? Respondet quòd sic: & hoc habeat cõsuetudo, aliàs nõ. Sed quid, vtrũ filiusfamilias possit eligere sepulturam? Ridet quòd licet filiusfamilias non possit testari de peculio profectitio vel adventitio, tñ poterit sibi sepulturam eligere sine consensu patris. & sic p anima põt testari sine consensu patris: sed non pro aliis rebus l. fi. C. qui testa. fac. possunt. Nota primo quòd consuetudo quandoque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Nota secundo arg. quòd filius moriens ante patrem, necessario non est sepeliendus in sepulchro patris. probat tex. qui vult quòd pater non possit sibi eligere sepulturam. vnde dato q pater eligat alibi pro se, non tamen potest pro filiis.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

h ¶ *Licet.*] Emanauit ad declarationẽ decr. ſ. eo. de vxore. 2. rñso.

i ¶ *Pubertatis.*] scilicet xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic videtur ſ. dixi de testa. cap. 1.

k ¶ *Eligere.*] sicut nec aliàs testari. ff. de testa. qua ætate. aliàs, in qua. 2. q. 6. cap. ei qui. §. item si sententia. C. quando prouoca. non est necess. l. 2.

¶ *Glossa sequens dat duo similia.*

l ¶ *Consuetudo.*] sicut ergo consuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi prælatum, de for. comp. cum contingat. de cau. pos. cum. ecclesia. sic etiam dat ius eligendi sepulturam, vt hic vides.

ADDITIO. Et si dicas hanc consuetudinem esse ǯ ius cõmune, per quod diffinita sunt loca sepulturarum: satis est quòd ius assistat. de quo plene dixi de consue. c. fi. super glo. penult. Ioan. An.

¶ *Glos. seq. quærit, alleg. pro & contra: ponit consuetudinem.*

m ¶ *Vel in parochiali.*] hæc est disiunctiua. Nunquid ergo datur electio? quod vſ j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis cõcor. Econtra videtur ordinem scripturę seruandum. 43. dist. sit rector. ad fin. in gl. pen. ſ. e. lib. de ele. ſi quis iusto. §. 1. & ſ. de præben. mandato. & hoc tutius 2. Ad hoc ſ. cap. proxi. nec semper in alternatiuis est electio; vt dicam in prædicta regula, in alternatiuis. consuetudo tñ habet, quòd parentes vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt: & graue videtur puerum octo dierum semper in antiquis tumulis solenniter sepeliri.

n ¶ *Quamuis.*] De hoc tractabat Hostien. in sum, huius tit. §. & apud quam. ver. si vero is.

o ¶ *Filiusfamilias.*] maior tamen pubere. & est huic ſi. ſ. eo. lib. de procura. qui generaliter. §. 1.

p ¶ *Sepulturam.*] quia electio refertur ad id tempus, quo solutus est à patria potestate. ad hoc ſ. eo. de vxore. 1. responso.

q ¶ *Castrense.*] [scilicet quòd à parentibus vel cognatis in militia gẽtibus donatũ est, vel quod ipse filius familias in militia acquisiuit qđ acquiritur nõ fuisset, nisi militasset. ff. de castro. pec. l. castrẽse.

r ¶ *Quasi Castrense.*] vt quod acquirit filius familias aduocatus in postulando: Nam & ipsi aduocati militant. C. de aduo. diuer. iudicio. l. aduocati.

ADDITIO. Vide quod not. e. tit. l. fori. & quod dicam in Spe. de actore. §. 1. ver. super. ſ. Item quod agit de peculio. Ioan. And.

s ¶ *Iudicare.*] id est, in vltima voluntate relinquere: iudicium enim hic sumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis. qđ dic vt dicam j. de reg. iur. in iudiciis.

t ¶ *Non potest.*] ff. de dona. cau. mor. l. tam his.

† De hoc articulo vide late Philippum Franciscum supra eodẽ tit. in rebri. tit. de testa. nu. 46. ver. sexto queritur. & Bar. in l. qui in potestate. ff. de testa.

1 Et placet Archidia.

2 In alternatiuis cõsensus semper datur electio, de quo vide Felinum in cap. cum dilecta. extra de rescrip.

3 Non tamen in testamento super quo vide qđ scripsi supra eo. lib. de testa. si pater. in principio. Io. And.

Religiosi.] Ego sequor intellectum Ioānis And. secundū quē potest sic summari: Religiosi sunt sepeliendi in suo monasterio, nisi in remotis moriantur. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius ratione interserit ibi, *Cū velle.* Et exceptionē præmittit ibi. *Nisi.* Do. CASVS. Aliquis religiosus sub potestate abbatis existens habebat denotionem ad aliā

† Hæc duo verbacin eodem, desunt in manuscriptis exemplaribus.

ecclesiam: ipse veniens ad mortem vult eligere sepulturam in alia ecclesia, an possit? Respondet, nō potest quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi commode potest apportari ad locū monasterij sui: & sepeliendus est cum suis fratribus: secus si esset in loco remoto. Not. primo, quod religiosus nō pōt eligere sepulturā, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam q̄ sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Cōmunis opinio doctorū est q̄ sepeliendus est in ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est. Nec obstant iura dicentia, q̄ religiosi sepeliendi sunt in monasterio vbi degunt: Nā iura intelliguntur quando religiosi moriuntur in loco proximo non multum distante à suo monasterio; vel si fuerunt missi in aliquo monasterio causa perpetuæ residentiæ: sed aliàs, vbi moriūtur in locis remotis non electa sepultura, certe sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriuntur. Nota quòd eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.

† Alias, possunt.

† In antiquioribus conditionibus desūt hæc verba: primitiis, & oblationib'.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, approbet, vel reprobet.*

a ¶ *Religiosi.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ no. Inno. & Host. 3. de excess. prælat. nimis iniqua. & Host. supra eo. tit. de vxore. & approbatur opinio Inn. reprobata opinione Hostiensis. ADDITIO. Dicit Archid. quòd per distinctionem hic concordātur istæ opiniones: qđ nō placet: qđ collige ex vlt. glo. Io. And.

b ¶ *Commode.*] Nota ratione in commoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur. sic supra e. lib. & tit. is qui. Item causa in commoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. q. 2. terrulas.

c ¶ *Non habeant.*] sic 3. tit. proxi. c. vlt. cum suis concord. ADDITIO. Et per hoc intellige de clausurali, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

d ¶ *Sepulturā*] hoc renebat Innocētius, sed Hostiēsis contra p̄ decre. 3. eod. tit. de vxore. scilicet q̄ talis electio ad illud tempus, scilicet post mortem, refertur, quo solutus est monachus à iugo, vt ibi dicitur de vxore. Ad idē supra c. proxi. respōso. & hoc etiam probabat per decret. præced. de excess. prælat. nimis iniqua. & per decr. dē. priuil. vt priuilegia. vbi dī, q̄ illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primū respondeo, quòd licet vxor vel filiusfamilias sint in potestate viri vel patris, non tñ intantum quin aliquid habeāt & velle & nolle: qđ non est in monacho. & facit supra eo. li. de p cu. qui generaliter. §. 1. Ad decret. nimis. &, vt priuilegia. die quòd non loquuntur in veris religiosis, sed in iis qui assumuntur in confraternitatem. vel intelligatur secundum istud, scilicet quando à monasteriis sunt remoti. Ioan. And.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, &c.

Continuatio domini Hel.

¶ *Superiori tit. visum est de iure sepulturæ, quod est vnum de iuribus parochialibus. verum quia ius dicimandi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informandum, de isto iure decimandi siue decimabili, annectitur rubrica de decimis, &c.*

Iscretione.] Hic in suprascriptione Prædicatores præmittuntur. de quo hic Archid. vt not. supra eod. li. de elect. quorundam. Et primo inhibet: secundo præcipit: ibi, *Inno.*

CASVS. Episcopus & capitulum Pisanum exposuerunt Romano Pontifici grauamen & querimoniam de prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus coram multitudine populi, quòd soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, quòd soluere aliquam quoram quantumcunque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahebantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ vt dignaret de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibendo, ne decætero prædicent aliqua, per quæ populus retrahatur à solutione decimarum sed vt suadeant & moneant populum ad solutionem decimarum. Nota primo ex superscriptione, quòd Prædicatores præferuntur Minoribus, de quo hic Archid. vide quod not. eo. lib. de elect. quorundam. secundū Ioa. And. Nota secundo prædicantem populo abstinere debere ab his quæ inducūt corruptionem animarum. Dominicus.

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Populus vt ecclesiis iura debita persoluat, est in prædicationibus & aliis exhortandus. hoc dicit secundum Zenzel.*

CAP. I.

Iscretioni e † vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia quæ audientes à decimarum f, seu aliarum g rerum ecclesiis debitarum solutione retrahant, vel aliàs animissi fiebāt remissiores.) Scribit Grego. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non cōpetit recipere decimas, vt in clemen. de pœnis, cupientes. 2. responso. Ioan. And.

† Vide concilium Trident. sessio. 25 de reformat. cap. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.

¶ *Glossa sequens circa decimas ponit quinque opiniones, & secundam & vltimam improbat.*

e ¶ *Discretioni.*] Decret. est Gregor. ix. decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat. Grauamen nobis. Et prout ibi habetur, ex querela archiepiscopi & capituli Pisani peruenit ad Papam, quòd prædicatores & Minores prædicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo contingebat q̄ laici remissi fiebāt remissiores.) Scribit Grego. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non cōpetit recipere decimas, vt in clemen. de pœnis, cupientes. 2. responso. Ioan. And.

f ¶ *Decimarum.*] In decimarū solutione an debeantur ex præcepto, an consuetudine tollantur, diuersæ fuerunt antiquorū sententiæ. Et dixerunt quidam quos secutus est Inno. in glos. quā posuit super ista rubrica 1, quòd decimæ indistincte debētur & p̄sonales & prædiales: probat per auctoritates veteris & noui testamēti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ. & q. 7. quicunque. & c. per iura c. vnico. quædā mystica. & hæc sunt sacrificiorum præcepta, quorum non verba, sed mens seruanda est. & sic dicunt in decimis, vt scilicet sint mystica, vel partim moralia, vt sufficiat aliquid dari p̄ decima ex vigore consuetudinis: puta centesimam: vel vlteriorē, vel citeriorem partem. ad hoc 5. dist. in princ. 6. dist. §. vlt. 3. eod. commissum. & in c. in aliquibus. in fine. & c. ad Apostolicæ. cum simil. Sed hæc opinio est falsa & reprobata per omnia iura, & per cōciliū generale. 3. eod. in aliquib⁹. vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alii theologi dicunt q̄ hodie decimæ nō debentur: quia olim iussæ erant dari clericis, qui nihil aliud habebant, vt Numeri 19. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse contentos: hodie vero habent prædia: vnde eis decimæ nō debētur. & hæc opinio reprobatur 3. e. tua nobis. Alij dicūt q̄ decimæ in illis regionibus, in quibus nō est consuetudo vt soluantur, nec exiguntur, nec prædicantur, non soluere non sit peccatum: quasi ex tolerantia Papa dispenset. quod vt posset secundum ea quæ not. 3. eo. à nobis. vbi autem exiguntur & prædicantur, non soluere est peccatum. quæ opinio per hanc decret. & per omnia concilia 3 & alia & primitias tuas non tardabis offerre. Hostien. not. 3. eod. in aliquibus. & cap. à nobis. q̄ prædiales decimæ debentur lege diuina, personales vero non: & ideo in primis non admittitur consuetudo. In secundis vero sic: vnde si consuetudo est personales non præstari, nō debentur: & sic intelligit finē ipsius decret. Sed hoc Innocent. execratur, vt dixi in princ. & eius in hoc opinio tutior est: & ideo tenenda esset. de pœn. dist. 7. nullus.

1 Aliàs est gloss. illa super iura 16. q. 1. per illa de cens. vlt. de paroch. Io. And.

2 De materia huius glossæ, vide quæ plenissime scribit B. Thomas, & ibidem Caietanus 2. 2. q. 87. art. 1.

3 Multos patres & multa concilia hoc dicendo pumerat hic Archi. & post eum Io. And. & paulo antea citatum.

ADDITIO. Et penitus vide quod dixi in quæstione posteriori. in quarta parte. & quod scripsi 3. e. à nobis. in magna suppletione quæ medium. ver. aduenient autem tempore gratiæ: Ioan. And.

ALIA ADDITIO. Dicit Archid. q̄ opinio Hostiensis scilicet q̄ prædiales decimæ debeātur de lege diuina, personales vero nō fuit opinio fratris Hug. de sincera mg̃istri in theologia.

4 De materia glossæ vide de beatum Thomam, & ibidē Caietanū 2. 2. q. 86. per totā quæstionem.

g ¶ *Aliarum rerum.*] puta primitiarum 4. oblationum, canonicarum portionum debitarum ex funeribus, & eorum quæ debentur propter suas laudabiles consuetudines de fimo. ad Apostolicam olim soluebantur quatuor genera decimarum. 3. eod. c. 1. & ideo quæstionem homines

homines bonis omnibus abundabant. 16. q.7. maiores. nunc nec vna bene ſoluitur: & ideo homines ad decimam cõuertuntur. 16. q.1. decimæ. & ideo dñs locuſtas non increpat, nec plagas amouet. 16.q.1. reuertimini. & tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus: vt in prædicto cap. maiores.

ADDITIO. Hæc tria per gloſſam tacta bene experiuntur Itali ci decimas nõ ſoluẽtes. Econtra quadruplex eſt remuneratio bene ſolũtium: fructuum vbertas, corporis ſanitas, remiſſio peccatorum, & acquiſitio cælſtiũ præmiorũ, vt in prædicto c. decimæ. Ioan. And.

a ¶ *Animas.*] alias animos ad hoc ẽ. eo. quamuis. de nat. ex lib. vent. c. vnico.

b ¶ *Sermonibus.*] tale officium priuilegiatum eſt de ſta. monac. quod Dei timorem [ad finẽ. & in glo. penult.]

c ¶ *Vel alibi.*] puta in collationibus, diſputationibus, vel in cõfeſſionibus, in quibus ſiniſtre debent confitentibus, ꝙ aliena reſtituãt: quia non dimittitur peccatum, &c. ẽ. de reg. iur. peccatũ. cum ſuis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemoſynas recipiũt. de ſent. excom. cum voluntate. §. 1. priuilegium ergo illud merentur amittere ẽ. rium ſuggerendo. 11. q.3. priuilegium. cum ſuis ſimilibus.

d ¶ *Voluntatis.*] Voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus. 15. q.1. non eſt quod cuiquam. 33. q.5. qui fitir. in fin.

Statuto.] Ponebatur olim hæc decret. vt dicit Archid. ſub tit. de ſtatu mona: & incipiebat, *Cum perſonæ.* Guli. alleg. *Quia perſonæ.* qui fere totam hanc decret. poſuit in Spec. de dec. ver. in ſumma. Scias quòd quæſtionem (quæ habet an priuilegium de decimis non ſoluendis certis religioſis conceſſum, extendatur ad decimas, quas laici per antiquum feudum poſſident) plene tracta ui ẽ. eo. cap. penul. vbi ad probandum, quòd non extendantur, per quinque modos, hanc. pen. vbi ad probandum, quòd non extendatur, per quinque modos, hanc decr. induco. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius ca. eſt præſupponendum, ꝙ aliqui religioſi percipiunt decimas ex donatione laicorum, quas laici habebant infeudatas cum conſenſus epi, etiam ſine conſenſu capituli, ca. ad Apoſtolicam. de iis quæ fiunt à prælato ſine conſenſu capituli: & tunc religioſi qui ſolum habent iſtas decimas ex donatione laicorum, non percipiunt decimas noualium, ſed ſolum illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religioſi impetrabant à ſede Apoſtolica priuilegium, vt ipſi poſſent percipere decimas noualium pro illa portione, pro qua ipſã percipiebant decimas antiquas.

CASV S. Monaſterium S. Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici ſibi facta ex cõſenſu epi: vnde abbas ipſius monaſterij impetrauit à ſede Apoſtolica priuilegium, vt in mea parochia poſſet percipere & leuare decimas pro illa portione, ꝙ qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector eccleſiæ parochialis erã in poſſeſſione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij ſui poſſit percipere decimas in quarum poſſeſſione erant tempore impetrationis priuilegij? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium ſuum non ſe extẽdit ad illas decimas, in quarum poſſeſſione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus ꝙ dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ quæ erat circa flumen: poſtea à ſede Apoſtolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea: vtrũ poſſit virtute ſui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua non percipiebat antiquas? Reſpondet ꝙ non: ſed priuilegium ſuum reſtringitur ad loca in quibus percipiebat antiquas. Sed quid ſanctiſſime pater, ponamus ꝙ abbas ſancti Cypriani non erat in poſſeſſione niſi percipiendi tertiam partem decimarum antiquarum, licet re vera ad ipſum ſpectarer media pars: acceſſit ad Papã, & impetrauit priuilegium, vt poſſet percipere decimas noualium in parochia mea. Pro illa parte, pro qua percipiebat antiquas, vtrũ priuilegiũ ſuum ſe extendit ad mediam partem quæ ſibi debetur: vel ſolũ ad tertiam partem, ſicut eſt in poſſeſſione percipere? Reſpõdet ꝙ priuilegium ſe extendit ſolum ad tertiam partem quã poſſidet, & non ad aliam partem quæ ſibi debetur. Sed ponamus ꝙ abbas percipit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit reſcriptum, vt perciperet decimas noualium pro ea parte, pro qua percipiebat decimas antiquas: vtrũ virtute priuilegij ſui percipiat omnes de

mas a corrumpant audiẽtium, in ſermonibus b veſtris, vel c alibi proponere de cætero præſumatis. Immo verbo & opere informetis eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis d animo ſint intenti.

¶ Alexander Quartus.

¶ Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiquæ, & ad portionem antiquam. hoc dicit vſque ad §. ſtatuimus. ſecundum Dominicum.

CAP. II.

STatuto e †perpetuo declaramus f, quòd adultum illud Apoſtolicum (quod pleriſque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, quæ veteres eos contingunt g, ad illas noualiũ decimas (quas tempore h illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alij † poſſidebant i, cum de hoc in ipſo mentio nulla fiat) nullatenus ſe extendit: nec ad alias k eriã, niſi in his tantum locis, vbi ve-

† Pro marcetia vide Socinum conſil. 169. in. cip. in præſenti conſultatione.

† Nota ꝙ priuilegium mihi conceſſum vt percipiam decimas & ſimilia de aliquo loco, eſt ſubreptitiũ non facta mentione de alio exiſtente in poſſeſſione iſta percipiẽdi. l. impuberi. ff. de ad mi. tut. ẽ. de priuil. dudum. ſecus ſi nemo iſta perciperet. Per Anch. Font.

niam ſi videat epiſcopus, ꝙ rector eccleſiæ parochialis non habet aliunde ex quo poſſit ſuſtentari: tunc compellit iſtos Ciſtercié. & Carthuſiẽ. ad faciendũ rectori congruam portionem vnde poſſit ſuſtentari, & onera parochialia ſupportare. hoc dicit præſens tex. vſque ibi, *Sane quamuis.* Not. primo quòd ad ſolum Papã ſpectat declarare verba ambigua ſuorum priuilegiorum. Ad hoc ẽ. de offic. ordin. Not. ſecundo, ꝙ quantum ad vim comprehenſiuam priuilegij, attendimus tempus datæ: & ſic priuilegium non extenditur ad futura. Ad hoc de priuileg. cum capella. Domi.

¶ *Prima gloſſ. diuidit & ſummat.*

e ¶ *Statuto.*] Hic Alexander in prima parte ponit quaſdam declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus, vt noualiũ percipiant decimas pro ea portione, qua percipiebant antiquas. Et à quibuſdã ex ipſis declarationib' duos excipit ordines hic vſque ad §. *Vbi.* ibi, *Prouidet parochiis pauperibus.* quarũ decimæ aliis debentur, vſque ad §. *Sane.* Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vſque ad §. *Diœceſani.* Quarto prouidet circa decimas ſoluendas à religioſis, & circa diœceſanorum poteſtatẽ ſuper his, vſque ad §. *Nec pro eo.* vbi ſtatuit noualium decimas religioſis non accreſcere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

f ¶ *Declaramus.*] Not. quia hic Alexander non ſtatuit ius nouum, ſed antiquum declarat: vnde primum dictum habebamus in caſu ſupra de priuil. cap. antepenult. quod incipit, dudum.

Declarans non dicitur ius nouum edere, ſed antiquum declarare.

g ¶ *Contingunt.*] forte priuilegio, vel compoſitione, vel fundatione vel præſcriptione vel, receptione dę manibus laicorũ, vt dicit in fine: vel alio quocunque modo. iure communi non eſt reperire ſimpliciter, ꝙ debeatur certa pars, niſi forte in epiſcopo, qui iure communi petit quartam. ſupra de offic. ordin. conquerente de præſcriptio. de quarta.

h ¶ *Tempore illo.*] ſic in his inſpicitur datæ tempus. Ad idem ẽ. de reſcrip. eam te. cap. ſi eo tempore. eo. lib. de elect. dudum 1. in antiq. vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

i ¶ *Poſſidebant.*] iure ſuo tanquam ſibi debitas. [Idem Archidiaconus] tunc non debet illis obeſſe priuilegium hoc tacito impetratum. ſupra de priuil. dudum. Idem poteſt dici ſi bona fide poſſidebant, ſed proprietatem iuris non habebant, vt ſola bonæ fidei poſſeſſio vires priuilegij impediat. Si autem eſſet violenta, vel malæ fidei poſſeſſio vires priuilegij non impediret 1, ſecundum Innoc. & Hoſtien. qui hoc not. in prædi. decre. dudum. allegant, de reſtitut. ſpoliat. grauis. de præſcriptio. cap. vltimo. de donatio. inter virum & vxorem. & ſi neceſſe. ob hoc etiam ibi dicunt, quòd ſi abbas impetrat priuilegia exemptionis pro ſe & capellis ſibi ſubiectis: quòd ſi aliqua capella ſua ſub alio monaſterio bona fide poſſideatur, impedientur vires priuilegij, aliàs non per eadem iura.

Poſſeſſio ſola bonæ fide impedit vires priuilegij. vide Abbatem in ca. venſem. de præſcript.

1 Die quæ ad illam. Io. And.

ADDITIO. Sic vt ſola litis pendentia, (etiam ſi doloſe non taceatur), impedit vires priuilegij, vt lit. pendent. capitu. finali. Ioannes Andr.

k ¶ *Nec ad alias.*] Secũda declaratio. Pone, debebatur mihi medietas decimarum antiquorũ prædiorum certæ parochiæ: impetrauit vt perciperem pro eo parte noualia, pro qua, &c. tépore impetrationis non in tota parochia, ſed ſolum in certa parte: pone citra rium percipiebam partem illam decimarum: in illa ſolum parte recipiam noualia non in vlteriori.

2 ¶ *Et pro-*

a ¶ *Et pro ea.*] Tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, sed non dabatur nisi tertia: impetrauit priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiã in noualibus habebo.

b ¶ *Statuimus.*] Sequentur adhuc duæ declarationes. Ad earũ intelligẽtiam scias, quòd aut ille qui impetrabat tale indultum, percipiebat integras decimas, aut plus quàm dimidiam, aut dimidiam, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram vel plus quam dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solã habebit dimidiam si percipit dimidiã vel minus antiquorum, tantundem percipiet noualium.

c ¶ *Vltra medietatem.*] Nomine portionis dimidiæ 1 continetur. ff. de verbo. signific. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. etiam. ADDITIO. Quandoque propter incertitudinẽ appellatio partis comprehẽdit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in princ. quid dicat Bern. vide de rescript. nonnulli. super 4. glo.

1 Portionis appellatione media pars continetur. vide Decium consilio. 69.

d ¶ *Quia nõ est.*] ratio.

e ¶ *Cum non sit.*] diceret aliquis, quare sit tã stricta interpretatio & aspera? Respondet.

f ¶ *De medietate.*] bene ergo comprehenduntur tribus declarationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus istius §. statuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. si ergo pcipiant integrã vel plus quàm dimidiam in antiquis: & in nonalibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

g ¶ *Congrue.*] quod dic vt 3. de præbend. de monachis. 21. q. 1. cap. 1. in glo. penult.

† Aliàs, gratumina.

h ¶ *Illarum.*] decimarum parochiæ suæ.

† In manuscriptis, & aliis codicibus impressis paulo antiquioribus constanter legitur: districtione. Et pro, possit, manuscripti habent, posset.

i ¶ *Onera.*] legatorum, nuntiorũ sedis Apostolicæ, collectarum, & similium. ad idem supra eodem lib. de præbend. cap. 1. ADDITIO. Io. Monachus & Archid. allegant de supplen. negligen. prælat. sicut. & de præbend. de monachis. & c. auaritiæ. Ioan. And.

¶ SAN Et Pro intellectu istius §. est præsupponẽdum primo, q͡ si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante concilium: & ideo illas iuste tenet secundum communem opinionem doctorũ, potest ipse laicus istas decimas restituere ecclesiæ parochiali sine consensu diœcesani: sed si vellet dictas decimas alteri ecclesiæ donare, non posset sine consensu episcopi. secundo est præsupponendum, quòd si laicus teneat decimas à religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque consensu episcopi.

¶ Casus hoc præsuppositio in isto §. sic figuratur: Quidam religiosus ab antiquo, scilicet ante concilium, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, à quo nõ tenebat dictas decimas: certũ est quòd illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, à qua tenebat dictas decimas etiã sine cõsensu episcopi: sed alteri ecclesiæ vel loco religioso non posset donare sine consensu episcopi. Sed vtrũ episcopus debeat immediate præbere consensum huic donationi? Respondet Romanus Pontifex q͡ nonnimo antequam episcopus cõsentiat donationi, debet inducere laicum ad reddendum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si per monitionem suam non posset laicum inducere vt reddat decimas ecclesiæ suæ parochiali, poterit præbere consensum, vt illas donet alteri ecclesiæ parochiali, vel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus q͡ religiosi aliqui exempti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet ecclesiæ parochiali. faciebant quòd ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re vera non teneret. vtrũ ista ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, vt decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respondet quòd non. Sed ponamus quòd religiosi monasterij noui, qui sunt exempti à iurisdictione episcopi Pictauensis acquirũt de nouo alias terras existentes in mea parochia, ipsi recusant soluere decimas ex illis terris: nunquid potero tales exemptos facere cõueniri coram episcopo Pictauensi, vt ipse compellat eos ad soluendum decimas ex illis terris? Respondet q͡ sic: & sic iste est vnus casus in quo exempti possunt conueniri corã ordinariis, videlicet si exempti recusent soluere decimas ecclesiæ parochiali: sed tunc non possent conueniri per citationem communẽ, sed oportet q͡ citatio fuerit formalis, & specialiter faciat mẽtionẽ quòd veniant responsuri tali rectori ecclesiæ parochialis super iure decimandi. Sed ponamus quòd de consensu episcopi laici donauerunt decimas aliquibus religiosis exẽptis, quas habebãt infeudatas ante concilium Lateranẽ. vtrũ dicti religiosi exẽpti possint percipere decimas noualiũ: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantũ tẽpus de cuius initio memoria hominũ non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturam, fuerunt seminata aliqua noua semina in illa terra: vtrum ex fructibus super excrescentibus possint religiosi exempti percipere decimas virtute donationis à laicis sibi factæ? Respondet quòd non. Nota q͡ laicis est prohibitum recipere decimas in feudum perpetuum post Lateranen. concilium: ergo videtur secus in temporali, vt not. in c. cum Apostolica. 3. de iis quæ fiunt à prælat. Dominicus.

† Per. de Ancha. notat post Io. And. obscurius tamen, loquendo ex donatione priuilegiata Papæ nõ auferetur ecclesiæ priuilegium, ne contineat vltra id quod facere potest. l. in condemnationem. inter eos. ff. de reg. iur. Fontanus. c.

† Hoc est cõciliũ Lateran. sub Alexan. 3. cap. 9.

k ¶ *Assensu.*] laicus habebat decimas quas religiosis donare volebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum, vt sic quasi restituerer ipsas eisdem sine consensu episcopi: sed talis fictio non proderit, vt hic vides.

l ¶ *Lateranense.*] de priuile. cum & plantare. 1. responso.

m ¶ *Perpetuo.*] secus si ad tempus. & concor. de his quæ fiunt a prælat. cum Apostolica. in fine.

ADDITIO. Et si non appareat an ante vel post concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioannes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Host. Ioan. And.

a ¶ *Exem-*

teres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea [a] solummodo portione qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percibebãt antiquas.

¶ *Priuilegium decimarum noualiũ limitatum ad mensuram antiquarũ, non potest vltra dimidiam includere: fallit in Cistercien. & Carthusien. hoc dicit.*

¶ Statuimus [b] præterea, quòd idem indultum obtentum ab iis qui tẽpore impetrationis to taliter vetereꝰ percipiebãt decimas, vltra medietatẽ [c] decimarũ noualiũ nullatenus extendatur: quia [d] non est verisimile, si tũc de plena & integra perceptione veterũ fuisset expressũ. quòd Apostolica sedes pariter, & similiter noualium decimas, in tã graue parochialiũ ecclesiarum dispendium indulsisset, quodq; ratione talis indulti siue impetrandi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel percipi plus quàm medietas decimarum ipsorum noualiũ: etiam si amplius in veteribus habebatur: cum non sit [e] dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualiũ contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamẽ Cistercien. & Carthusien. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate [f] decimarum noualium comprehendi nolumus vel constringi.

¶ *Priuilegiati super decimis recipiendis ecclesiis parochialibus gratis assignare debẽt portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dom.*

¶ Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum redditibus congrue [g] sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eisdem rectoribus tantum de illarum [h] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere †, & episcopalia iura soluere valeãt, aliaque onera [i] debita supportare.

¶ *Decimæ per laicos ante Lateranen. cõcilium in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ in feudum, nõ possunt ipsis religiosis concedi sine diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domi.*

¶ Sane quamuis forte à religiosis exemptis & aliis, fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & iidẽ laici quod illas ab ipsis religiosis in feudũ teneãt, recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationẽ, vel recognitionem sic de facto præsumptã, huiusmodi decimas de manibus laicorũ ipsorũ acquirere vel recipere, absque diœcesanorũ episcoporũ assensu [k]: illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranen. [l] † concilium ipsis laicis in feudũ perpetuo [m] fuere concessæ.

a ¶ *Exemptis.*] id eſt, de ipſis decimis vel decimis exemptorum prædiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, id eſt de decimis pertinentibus ad eccleſias exemptas. Ioan. And.

b ¶ *Iure.*] ſup. eod. ex parte. 1.

¶ *Glo. vltima ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Eorũdẽ.*] ſicut enim ipſi laico non accreſcebant noualia: vt ſupra eodem. tua. 1. ſic nec ipſis religioſis, qui à laicis percepernnt. ad idẽ 3. eod. cum contingat. Argum. contra infra de iure patro. cap. 1. Sol. *ibi res à laico donata mutat naturam in nullius præiudicium*: hic fieret præiudicium eccleſiæ parochiali, ad hoc ſupra §. 1. in fine.

¶ *Diœceſani compellunt religioſos exemptos ſoluere decimas parochialibus eccleſiis, ſi non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domi.*

¶ Diœceſani vero parochialiũ eccleſiarum ad requiſitionem rectorum earundem, de ipſis religioſis ſuper decimis, quas habent vel eos habere continget: quæ quidem alias ad ipſas ſpectauerunt eccleſias (niſi de rebus exemptis [a] agatur) exhibeant inſtitiæ complementum.

¶ *Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis & acquirendis, eccleſiis parochialibus ſoluere debent decimas, ſi priuilegiati non ſunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterũ iidem religioſi, tam exempti, quàm non exempti, de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſoluant illis eccleſiis, quibus eædẽ poſſeſſiones & terræ prius fuerant decimales: niſi ſuper hoc ſpeciali iure [b] vel priuilegio ſint muniti.

¶ *Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales ſuperueniẽtes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.*

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochiis omnes maiores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, poſſunt pro eadem vel ſimili portione (ſi de nouo poſt modum fiant noualia:) in eiſdẽ petere vel percipere noualium decimas corundem [c]: niſi rationabilis, per quam hoc facere valeant cauſa ſubſit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus, † & transeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv anno profeſſionem fecerit, vel habitum profeſſorum receperit, vel expreſſe ætatem habuerit profeſſionem prius à ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tanta ſit indiſtinctio, quòd viuentes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Ioan. And.*

CAP. I.

DE REGVLARIBVS, & transeuntibus ad religionem.

IS qui.] Prima pars tractat de impubere monaſterium ingreſſo. Secunda de pubere: ibi, *Qui vero.* Tertia declarat diſtinctionem habitũ: ibi, *Diſtinctos.* Prima diſtinguit, an egrediatur ante finem decimi quinti anni an poſt: & primum permittit, ſed tres caſus excipit. ſecundum prohibet: ibi, *Quod.* ſi ſint habitus in diſtincti, ſecus ſi indiſtinctiſſimi. Secunda principalis puberẽ profeſſum eſſe dicit, ſi per annum tulit habitum indiſtinctum; etiam ſi ſit indiſtinctiſſimus; & diuerſitatis rationẽ reddit ibi, *Quoniam.* Ioan. And.

ADDITIO. *Guli.* in Spec. eod. tit. ver. & ſcias. dicebat hãc decretũ fuiſſe Greg. ix. ſed fuit Innocentij., vt hic apparet.

CASVS. Aliquis minor. xiiij. annis intrauit aliq religionem, puta, religionem ſancti Benedicti: poſtea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno aſſumpſit habitum profeſſorum: vtrum videatur feciſſe tacitam profeſſionem: Reſpõdet quòd ſic: quod verum eſt, ſecuto poſtea triduo: ideo non poteſt redire ad ſeculum. idem dicẽdum ſi fecerit profeſſionem expreſſam: vel ſi ante xiiij. annum fecit profeſſionẽ expreſſam: poſtea ipſo facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam profeſſionẽ. Sed quid, *ponamus quòd nouitius non accepit profeſſorum*: ſed *alium* habitum portauit per totum annum xv. quia incepit ſextumdecimum annum: an videatur feciſſe profeſſionem? Reſpondet quòd ſi in tali religione habitus nouitiorum ſunt diſtincti à profeſſis: & iſte nouitius portauit habitum nouitiorum & non profeſſorũ: nõ videtur feciſſe tacitam profeſſionem: Sed ſi habitus nouitiorum non ſunt diſtincti ab habitibus profeſſorum: tũc per delationem iſſius habitus per totum xv. annum videtur feciſſe profeſſionẽ taciram: quod verum eſt: niſi conuerſi & donati portarent eundem habitum. Sed quid, *ponamus* q̃ erat aliqua religio, in qua non ſolum erant *nouitij*, ſed etiam conuerſi & donati: aliquis poſt xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per vnum annum integrum ſine reclamatione: vtrum videatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpondet q̃ ſic: licet ſecus ſit ſi talem habitum accepiſſet ante xiiij. annum: & ſic ante diſcretionem animi. Sed ſanctiſſime pater, vellem informari à vobis qualiter dicantur habitus diſtincti? Reſpondet Romanus Põtifex, quòd intelliguntur habitus diſtincti, ſiue diſtinctio ſit patẽs, ſiue non: quia habitus nouitiorũ non ſunt benedicti: & habitus profeſſorum ſic: & tunc eſt diſtinctio latẽs: multo magis ſi diſtinctio illa eſſet patẽs in ſciſſura, colore, vel aliàs. Not. primo ex principio cap. q̃ durante anno probationis nouitius poteſt facere profeſſionem expreſſam vel tacitã.

Sed ſciendum q̃ quando facit profeſſionem expreſſam, obligatur illi monaſterio, in quo fecit profeſſionem: ſed quando fecit tacitam profeſſionem, ipſe ſolũ obligatur religioni in genere: ita q̃ põt transire ad religionem laiorem. Fallit iſtud in Mendicãtibus: quia q̃s non poteſt profiteri intra annum, & ſi faciat expreſſam profeſſionẽ, eſt ſolum obligatus in genere religioni. Not. alterius q̃ impubes nõ poteſt facere profeſſionem expreſſe. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non poteſt contrahi in ætate impuberi: quod verum eſt, niſi malitia & vigor naturalis ſupplereat ætatem: quia tunc ante xiiij. annum poſſet quis matrimonium contrahere: ſed in religione, hoc eſt in matrimonio ſpirituali, requiritur q̃ quis compleuerit annum decimumquartum. Not. q̃ ſi impubes non fecerit profeſſionem poſt xiiij. annum: non obligatur religioni, niſi fecerit expreſſam profeſſionem: vel ſi ſe ingeſſerit actibus cõuenientibus profeſſis, vel profeſſionem prius factam ratificauerit. Not. vlterius, q̃ ex delatione habitus profeſſorum per annum, inducitur tacita profeſſio: & hoc quando in monaſterium non ſunt conuerſi: vel ſi ſint conuerſi habentes habitum diſtinctum. Not. q̃ ſi habitus profeſſorum & nouitiorum ſint omnino diſtincti, ſi impubes ante xiiij. annum accipiat habitum profeſſorum, ex delatione habitus per annum non inducitur tacita profeſsio: ſecus ſi accipiat poſt xiiij. annum: q̃hia tũc ex delatione ipſius habitus per annum inducitur tacita profeſſio. Nota vlterius iuncta glo. q̃ impubes maior ſeptennio dicitur habere intellectum, non tamẽ plenum: minor vero nullum dicitur habere intellectum: nam vt dixit l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas quid videat. Not. inſuper, quòd quantum ad obligandum quem religioni, requiritur q̃ annus pubertatis ſit completus: & ſic nõ ſufficit annus cœptus. No. finaliter, q̃ profeſſio ante annos diſcretionis, non ligat profitentem, ſed põt ex poſt facto ratificari. Et ſic vt q̃ id qđ eſt à principio nullũ, poſſit ratificari: qđ eſt verũ virtute noui cõſenſus: & ratificatur vt exnunc, & nõ vt extunc. de quo ꝛ. in regula, ratihabitionẽ. Do.

¶ *Prima glo. ſummat.*

d ¶ *Is qui.*] Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, *in xv. anno liber exit*: niſi in ipſo xv. anno profeſſionem fecerit, vel habitũ pfeſſorũ receperit, vel expreſſe ratã habuerit profeſſionẽ pri' à ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tãta ſit indiſtinctio q̃ viuẽtes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: ſi portat habitũ per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur pfeſſus. In fine declarat q̃ ſint habitus indiſtincti. I. A.

e ¶ *Annũ.*] ꝑ ſũmatũ. q̃a ſi ſufficit incepiſſe. qđ dic vt ꝛ. e. ad nĩam.

ADDITIO. Hoſtien. hic ponit quatuor caſus quibus pubes, & quatuor quibus impubes obligãtur religioni. & poſt eũ hic. Io. A.

f ¶ *Ingreditur.*] hic tolle quod eſt. ꝛ. in text. in verſi. libere poteſt.

† De materia huius tituli vide quæ nouiſſime ſanciuit concilium Trident. ſeſſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus.

† Videtcõcil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. c. 15. vbi de tẽpore profeſſionis aliud quàm hic ſtatuitur.

a ¶ *Sequen-*

a ¶ *Sequenti.*] scilicet in xv.anno.sic 20.q.1.illud.
b ¶ *Vel.*] repete eo completo,&c.Ioan.And.
c ¶ *Prius.*scilicet ante xiiij.annum.
¶ *Glos.seq.ostendit quid approbat,& quid reprobat.*
d ¶ *Expresse.*] & sic reprobatum est quod Ioan.not.20.q.1. illud. & Ber.ꝛ. eod. significatum. qui dicebant, ꝙ si professionem fecerat ante xiiij.annū: tacite ibi moram trahendo post xiiij.annū, vī eam ratā habere. argu. de despō. impu. litteras. & c. accessit. in anti. Hostien. autem qui hanc vidit decret.[& glossauit vt patet ex superioribus.] in decret.significatum. tenebat quod hic dicitur.
e ¶ *Sequentem.*] scilicet xv.ætatis suæ.
¶ *Glos. seq. exemplificat,querit & soluit.*
f ¶ *Videtur.*] ecce ergo quartū casum post xiiij. annum. ergo bene habet ratam professionem factam ante illud: sed tunc demum cū lapsus fuerit ann' xv. & in ipso portauerit habitum distinctum.
g ¶ *Communem.*] vt seruientes capellani & seculares clerici: & si habitus ille religiosus non esset, sed forte secularium clericorum: id esset per episcopum corrigendum. de testa. c.1. in antiq.ꝛ. eo. sicut nobis. Sed nunquid compellitur talis profiteri non præcise, sed causarie, vt vel profiteatur, vel exeat, vt ꝛ.de elect. cū causam.in fi. ad hoc ꝛ.eod.vt clerici.
h ¶ *Annum.*] ad idem ꝛ.eo.ex parte.
i ¶ *Dissimilitudine.*] patenti in colore, scissura vel forma: secus quo ad hunc casum de alia latenti. de qua loquitur hic finis, vt in clem.eo.tit.eos qui.& vide quod ibi not.in gl.1.& glo.licet ergo.
¶ *Glossa sequens obicit & soluit.*
k ¶ *Dissinguntur.*] sed nonne ibi recipiendo habitum qui datur professis videtur tacite professus, vt ꝛ.Illud verum est quando distinctus est habitus:vbi vero non est distinctus,secus,vt hic vides. & sic intelligas sane quod not. Ber.ꝛ. eo. ex parte.in vlt. glos. ad fin.& probatur idem ꝛ.eod.statuimus.
l ¶ *Etiamsi.*] propter hoc aduersatur illud, qui vero:quod in principio §.positum est.
m ¶ *Agnoscit.*] id est cognoscere debet.
ADDITIO. Vel præsumitur.ꝛ.de sentent.excō.cum illorum. in fin.Ioan.And.
n ¶ *Plenum.*] maior septennio impubes intellectum habet, sed non plenum,vt hic vides.minor autem septennio ignorat quid videat ignorat.C.de fal.mo.l.1.
ADDITIO. C.de iu.delib.si infanti.ff.de ali.iudi.mu.causa fac. nam & si.de conse.dist.4.eos. in fi. secundum Archid. qui dicit ꝙ §.quōd vero reprobi.de pœ.dist.1.vbi dicitur,quōd neque virtus neq; vitium in nobis locum obtinet vsque ad certum tēpus, quo grauat infirmitas.de tali tempore vel ætate intellige, quæ non est capax.15.q.1.firmissime.in fin.& cap.seq.Ioan.And.
o ¶ *Aliud.*] vt quia dentur à certis personis,vel in certis diebus, vel formis.
ADDITIO. Vel secundum Hostiē. & Ioā.Mona. non ponitur supra chorum, vel non habet vocem in capitulo, nisi sit professus. Sed ista exempla non placent:quia non sonant indistinctionem habitus,sed actum.& de hoc vide ꝛ.eod.vidus.Ioan.And.
¶ *Glos.seq diuidit,& dicit hic poni exceptionem à regula.*
Non solum.] Duo principaliter facit,Primo ponit prœmiū siue causam constitutionis.Secundo ibi,*Vobis.*ponit constitutionem,in qua primo inhibet,Tertio:ibi,*Quod si forte.*ponit triplicem pœnam. Præmitte ꝙ ingredienti religionem datur annus

† In antiquioribus codicibus cōstanter legitur infra ipsū sequentē annum &c.

professionem faciat in sequenti [a],vel [b] habitum religionis susciat, qui dari profitētibus cō [10] sueuit, seu professionem à se prius [c] factā ratam expresse [d] habeat:libere potest infra† sequentem [o] annū ad seculū remeare.
¶ Quòd si per totum sequentē annū in monasterio permanserit, vbi professorū & nouitiorū sunt habitus indistincti, profes- [20] sionē per hoc feciſſe, vel si quā prius fecerat, ratam habuisse videtur [f]:nisi tāta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi,& nouitij, ac etiam alij cōmunem [g] vitam cum eis docentes simili penitus habitu induā- [30] tur. ¶ Qui vero post quartumdecimum annū [h] habitum religionis assumpserit:si per annū† illum gestauerit,extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouitiis dissimilitudine [i] habitus minime distinguuntur [k], etiam [l] si alij degentes cū eis similibus vestibus contantur: quoniam cū iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit [m]: & ideo

† Continuū scilicet, per not.in Rubrica ff. de diuer. & tēpo. præscri. item præpositio, per,notat cōtinuationem.l verbana.§. per nostare. ff. de verbo. signifi.

ad probandum regulam.17.q.1. Gonsaldus. Sed huic anno potest ingrediens & recipiens renunciare, & statim profiteri.ꝛ.eo.tit. ad Apostolicam.Sed istud vltimum hic prohibetur in duabus religionibus,Dominicus.
ADDITIO.Et hæc suprascriptio est talis qualis.ꝛ.eo.ti. prox. c.1. sed alterius auctoris. Ista vero decret. nō fuerat inter Innocentianas,sicut nec præcedēs: sed extranagabatur, & qui glossauerunt Innocentianas, non glossauerūt istam partem: tamē eam posuit & exposuit Hostiensis in decret. sta tuimus. supra eod.titu. Ioan.And.
CASVS. Dictum fuit supra capitu. proximo. quòd quis in anno xv. & sic in anno probationis potest facere professionem tacitam vel expressam:sic quæritur an istud sit verum indistincte in qualibet religione? Respondet Romanus Pōtifex quòd non: sed fallit in ordinibus Mendicātium:nam Prędicatores, & Minores intra annum probationis, nō debent aliquem recipere ad professionem.Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ ipsi fecerunt cōtrarium pura quia intra annū xv. & sic intra annum probationis admiserunt aliquem ad professionem scribendi, vt sui ordinis: an sint puniendi aliqua pœna, & qua pœna debent ipsi puniri? Respōdet,quòd ipsi puniuntur, quia ipso facto sunt suspensi à receptione aliorum religiosorum ad professionem.Item debēt puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis secundum consuetudinem vel ordinationem suæ regulæ:& receptus sic ad talem professionem intra annum probationis,non est obligatus ipsi religioni in specie,in qua fecit professionem: est tamen bene obligatus religioni in genere,ita quòd tenetur profiteri aliquam religionem approbatā.Sed quid de Eremitis sancti Augustini & Beatæ Mariæ de Carmelo:vtrum sit idem dicendum,vt non debeant aliquem recipere ad professionem intra annum probationis : & ꝙ si ꝛrium fecerint,puniantur dicta pœna?Respondeo ꝙ sic: [*Dispendium.*] Erant nonnulli Mendicātes, qui quadam leuitate ducti faciebant professionem : & cum sentiebant duritias religionis, dimittebant religionem,& efficiebantur apostatæ & ideo ordinatū fuit, ne decætero Mendicantes reciperent aliquos ad professionem suæ religionis intra annum probationis:qui annus probationis fuit introductus in fauorem vtriusque, videlicet in fauorem monasterij, vt monasterium cognoscat mores intrantis:& in fauorē intrantis, vt ipse videat an poterit sustinere duritias religionis.cap.ad Apostolicam.eod.tit.in antiq. Nota primo, ꝙ Mendicantes non possunt aliquem recipere ad professionem durāte anno probationis. Notvlterius differentiam inter tacitā professionem & expressam:quia expressa professio in aliquo monasterio facta obligat illi monasterio in specie.quod verum est,nisi quis vellet trāsire ad strictiorem religionem:sed ad laxiorem non potest,nisi petita & obtenta licentia:sed tacita professio obligat solum in genere:sed tunc adhuc requiritur ꝙ sit ætatis perfectæ:& ꝙ fecerit professionem si iēter:& ꝙ perseuerauerit per triduum. Nota insuper, ꝙ ex professione facta in religionibus,dē anima ingredientis sacrificeri Domino. quod est verum,si regula obseruetur.Sed si nō seruatur, perditur anima & corpus.ad hoc 47.dist.quantūlibet.Not.finaliter ꝙ conscientia non regulata ratione,inducit dispendium salutis æternæ.quod facit ꝛ illos qui ex quolibet momēto vel instinctu mouent conscientiam suam ad aliquid agendum.vide de simo.per tuas.Dom.
¶ *Prima glossa summat, & dicit hic poni exceptionem à regula.*
p ¶ *Non solum.*] Prædicatores & Minores infra annum proba-

CAP. II.

NOn† solum [p]:&

† De materia huius §. vide clemē. eos qui. tit. de regularibus.& ibi late Zabarellā Imolam, & alios.

† Aliàs ita: Idem scilicet Innocentius quartus, cuius est antecedens decretalis,& omnino videtur Innocēto ad quem ad professionem scribendi, vt indicat initio sequētis decretalis ibi, cōstitutionē Innocentiānar

† Vide omnino quod nouissime sancit concilij Trident. circa professionem emittendam. sessio. 25.tit.de Regularibus & Monialibus.

tionis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi, pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consuenit infligi. excipit decretalis ista à regula quam habuisti ℣. eod. ad Apostolicam.

a ¶ *Et infra.*] decisum hoc fuit: quia habebatur ℣. eod. ad Apostolicam & c. statuimus.

b ¶ *Zelum.*] quasi dilectionis feruorem. ad idē ℣. eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. in princ.

c ¶ *Expedit.*] de baptismo. maiores. ℣. eo. lib. de elect. cum expediat. & c. cum non deceat. Ioan. And.

d ¶ *Rationis* 1.] ratio enim ea à discretione procedit, non debet de esse. est enim omnium virtutum mater discretio. 1. q. 3. præsentium. ℣. de offic. custo. cap. 1. Ioan. And.

e ¶ *Subsequatur.*] ad idem de decim. quamuis. de hære. cum ex iniunctio. in antiq.

f ¶ *Sub pœna.*] contrafaciens nō erit propter hoc excommunicatus: vt ℣. de iure patronat. relatum. quod dic vt not. 63. distin. c. Salonitanæ. de simo. sicut 2. de sagit. cap. vnico.

g ¶ *Annum.*] Interdū inuenitur de biennio: interdum de triennio. & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Gonsaldus. ℣. eod. ad Apostolicam. 1.

h ¶ *Recipere.*] præsumatis, quod est in fine.

i ¶ *Transeat.*] sequebatur in antiqua: sicut de sua voluntate, & c. quod est infra. iste igitur versiculus qui sequitur vsque ibi: sicut. additus est per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quòd talis non posset redire ad seculum: quia solum dicebatur, ad religionem, &c.

k ¶ *Quod tamen.*] ad declarationem eius quod habes ℣. eod. consulti. & c. statuimus.

l ¶ *Indiciis.*] vt si beneficio renuntiauit, vel de bonis propriis verbo & re disposuit: vel similibus modis.

ADDITIO. Dominus Aluarus Hispanus decretorum doctor de bonis propriis re & verbo disposuit, cum ingressus fuit ordinem Minorum: de quo sic refert Archid. & mihi constat. Ioan. And.

m ¶ *Recipere.*] ſ. ad professionem infra annum probationis.

n ¶ *Vestro ordini.*] Nota quia professio tacite vel expresse facta infra annum probationis non obligat ordinis: tamen obligat religioni. vt supra.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

o ¶ *Suspensos.*] dixit Hostiensis q superior qui non peccauit, potest ipsum absoluere. Arg. de sent. excom. nuper. in antiq.

ADDITIO. Dicit Archid. q hoc vix credit, cū hoc nō fit concessum: & ideo absolutionem reseruat illi, qui ligauit. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.*

p ¶ *Et super.*] Nota quòd quis multiplici pœna punitur: ratio, quia altera per se non sufficiebat, vt not. ℣. de iud. at si clerici. in fi.

q ¶ *Consuevit.*] ipsa consuetudine inspecta, vel ordinationibus, quæ sunt sequendum regulam.

Constitutionem.] Pars prima de Mendicantibus: Secunda de non Mendicantib*: ibi, *In aliis*. Iterū prima facit duo: Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem: ibi, *Vnde*. Secunda etiam facit duo. Primo ponit regulam, quam distinguendo duo membra declarat. Primum: ibi, *Sed expresse*. Secundum: ibi, *Tacite*. Ioan. And.

Præmitte quod habes in c. præcedenti. Domi.

CASVS Litteralis huius cap. patet. in c. ℣. prox. quoniam casus ibi positus hoc & illud comprehendit. Not. primo quòd appellatione cōuersorum possunt comprehendi illi, qui sunt in religione ad probationem regulæ. Nota secundo quòd ad solum Papam pertinet extendere legem exorbitantem ad alios casus non expressos. Dominicus.

r ¶ *Constitutionem.*] ℣. cap. proxi.

s ¶ *Declarauit.*] eius declarationem hodie non habemus.

ADDITIO. Idem Ioannes Monach. & Archidiaconus.

t ¶ *Inducti.*] ℣. de transla. inter corporalia. de rescrip. inter cæteras. in antiq. C. ad l. Fal. l. vlti.

u ¶ *Prorogamus.*] prima facie ista decret. videtur facere ad quæstionem, qua quæritur an constitutio, Super cathedram: extrauagans Bonifacij: quæ habetur in cle. de sepul. dudum. extendatur ad alios Mēdicantes, quàm prædicatores & Minores: & videtur q sic, per hanc litteram. Sed contrariū pronuntiani 4, vt dixi ℣. de regu. iur. quæ à iure. & ibi vide. & decre. ista facit pro hac parte. Dico enim quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: sed dixit, prorogamus: vnde licet eadē ratio esset in aliis Mendicantibus, quæ in Prædicatoribus & Minoribus: tamen constitutio illa non extenderetur ad illos, nisi hic per Bonifacium prorogata fuisset: vnde Alexander declarauit: sed Bonifacius prorogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri standum est, nisi inquantum reperimus recessum: vt in prædicta regula dix.

ADDITIO. Facit ℣. de pœn. cap. Romana. de hære. statum. 2. in fine. 1. respons. Et facit quæstio canonici Mutin. in fin. argumentorum. & in principio solutionis, quam vide in regula, odia. infra de regu. iuris. Ioan. And.

x ¶ *Religionibus.*] scilicet non Mendicantium.

y ¶ *Licite.*] In Mendicantibus etiam potest fieri, sed non licite: vt ℣. c. proxi. dixi. [Idem archidiaconus.]

z ¶ *Non mutato.*] ad idem ℣. eod. sicut nobis. habitus enim non facit monachum, sed professio regulæ. ℣. eod. tit. porrectum.

a ¶ *Infra probationis.*] ergo de illa tacita quæ fit per lapsum non loquitur hic de qua. ℣. eod. c. 1. §. qui vero. & ℣. eo. ex parte. in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in ista: quia non reperitur de illa hic statutum.

b ¶ *Habitus.*] hoc vbi distincti non sunt habitus professorum à nouitiis: vt ℣. eod. c. 1. dixi.

ADDITIO. Hoc sonat, quòd si habitus est communis & indifferens: tunc requiritur perseuerantia animi tridui tantum: vt ℣. tit. proxi. post princ. Ioan. And.

c ¶ *Obligat.*] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non Mendicantes: vt supra eodem cap. proxi. sed sic in expressa: quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus: in Mendicantibus solum religioni in genere: vt ibi & hic.

d ¶ *Aetatis.*] maior 14. in mare. 12. in fœmina.

infra [a]. ¶ Licet zelū [b] animarū habētes, eas lucrari Domino sollicite cupiatis: qa tñ decet & expedit [c], vt cōscientię puritati nō desit iudiciū rationis [d], ne vnde spiritualis profectꝰ quæritꝫ, salutis dispendiū subsequatur [e]: Vobis de fratrū nostrorū cōsilio in virtute obedientiæ, & sub pœna [f] excōmunicationis auctoritate p̄sentiū districtius inhibemꝰ, ne ante annū [g] probationis elapsum (q est maxime in subsidiū fragilitatis humanæ regulariter institutus) quēquā ad p̄fessionē vestri ordinis, seu †renūtiationē in seculo faciendam recipere [h], nec constitutū infra huiusmodi annū aliquatenꝰ impedire quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat [i]: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut euidenter constet illum vitā voluisse mutare: quod [k] tamen nō præsumitur, nisi clara probatione, vel competētibus indiciis [l] ostendatur) omnino ad seculū redeat, sicut de sua volūtate processerit, præsumatis. ¶ Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionem quemquam recipere [m] præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro [n] esse ordini alligatum: vosque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdē ordinis fore ipso facto suspensos [o]: & insuper [p] pœnæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit [q].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Decretalis, Non solum extenditur ad omnes Mendicātes: in aliis vero professio expressa, religioni cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum hoc dicit secundum Zenze.

CAP. III.

CONstitutionē [r] †Innocentianam, quę prohibet conuersorum professionem recipi ante annum probationis elapsum: piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædecessor noster, ad fratrum Prædicatorum & Minorum ordines duntaxat dec*rauit [s] extendi: Vnde nos pari † similitudine rationis inducti [t], declarationem eandem ad aliorum Mendicantium ordines prorogamus [u]. ¶ In aliis autem religionibus [x] professio expresse vel tacite fieri potest licite [y] infra annum. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non mutato [z]) illi religioni precise obligat, quam professus est professus: Tacite vero facta infra [a] probationis annum per susceptionem habitus [b], qui professentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat [c]: si ætatis [d] aptæ sit: si

† Hic quoque tenendū quod fuit concessum Trident. sess. 25. de Regular. & Monialib*. c. 15.

† Alias, ita: paris similitudine ratione, &c.

¶ Hodie prorogata est per Clementem ad Eremitas sancti Aug. & per D. nostrum Papam Io. ad Carmelitas & hoc eodē. Ioā. And.

1 Vide B. Thomam 2. 2. q. 49. art. 5. vbi rationē numerat inter partes prudentiæ.

† In manuscriptis, & aliis etiam impressis ita scilicet renūtiationē sæculo faciēdam, & c. ab sque dictione, in.

2 Sine protestatiōe q nō intendit per id dimittere seculum: ne obstet supra de renuntia. ex trāsmissa. Ioan. And.

3 Vide concil. Trident. initio cap. cū tantum, cuius verba contrariū indicant.

a ¶ *Sciens.*] secus non intelligens, vt si furore laborat. ẽ. eod. sicut tenor.

ADDITIO. Nisi postea ratificet. & hic ponit Archid. obiectionem de simulante, quam post Inno. scripsi. ẽ. eo. tit. in antiq. cap. 1. super ver. per vim. quod ibi decido. Ioan. And.

b ¶ *Voluntarius.*] secus si inuitus. 20. q. 3. præsens. ẽ. eo. cum virum.

¶ *Glo. seq. recitat tres opi. antiquas.*

c ¶ *Triduo.*] terminata sunt varie notata ẽ. eo. tit. ad nostram. Quidam dicebant ꝙ istud dispensatiue loquebatur: alij, ꝙ illud speciale propter electionem: alij, ꝙ quinque ibi concurrebant, propter quæ pœnitentia tridui locum habuit. Primum, quòd sine deliberatione intrauit: Secundum, quòd illectus: Tertium, quia sine probatione suscepit habitum professorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduũ pœnituit. [Non perseuerando in habitu: aliàs secus: vt hic in fin.] Et hoc tenuit ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vides quod hodie ius esse commune declaratur, scilicet quòd per professionem tacitam factam per receptionem habitus professorum infra annum probationis, quis non obligatur, nisi triduo perseueret. similis dilatio temporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

1 Hug. plus dicebat, ꝙ non habebat illam pro decretali. hoc 20. 17 distin. quod interrogati & Ioan. ponit eius dictum 20. q. 3. c. 1. Ioa. And.

Beneficium.] Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo ibi, *Nisi.* quatuor casus exceptos: Tertio ibi, *Sed interim.* prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionẽ, & accepit habitum, tñ non fecit adhuc professionem tacitam vel expressam, sed adhuc in anno probationis est: Eps ad quem spectat collatio illius beneficij vult illud conferre durante anno probationis: an possit? Respõdet Romanus Põtifex ꝙ nõ. quod verum est nisi in casibus certis: Primus casus est, si intrãs religionem infra annum probationis cõsentiat, vt eps possit tale beneficium cõferre: quia tũc eps posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renuntiatione: Secundus casus est, si intrans religionem durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiam si illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat ꝙ intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere seculum: & tunc statim ꝙ constaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed, sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet ꝙ illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis: & pro sustentatione vitæ habebit congruã portionem ex redditibus beneficij. Not. primo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. ꝙ pendẽte anno probationis non vacat beneficium intrantis religionem: ideo eps illud beneficium conferrẽ non poterit, nisi in casibus hic expressis. Not. ꝙ si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare, quia declarauit animum suum ꝙ nunquam rediret ad seculum: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius. ꝙ cũ beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, diœcesanus debet prouidere cõstituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario assignabitur cõgrua portio, & residuum reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrans religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Rñdet ꝙ non: sed fructus conseruabuntur: & si intrãs religionem reuertatur ad seculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipse intrans duráte anno probationis. Ratio est: quia existens in anno probationis, debet esse in summa paupertate: aliàs non posset experiri asperitates religionis.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & quid ponit.*

d ¶ *Beneficium.*] Emanauit ad declarationem decre. ẽ. de renun. e. transmissa. & eorum quæ not. Ber. & moderni. ẽ. eod. statuimus. & Ioan. 27. q. 2. desponsatam. & 17. q. 2. Gonsaldus. Et ponit hæc decret. regulam & quatuor casus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Parisien. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Prædicatorũ, cuius præbenda fuerat infra annum collata: & fertur ꝙ prius eps per procuratorẽ vocato notario illum requisiuerat, ꝙ expresse profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui respondit, in hoc ordine profiteri non licet, scilicet infra annum. ẽ. c. 2. renũtiare non placet, exire non decet. Et ista dictio, bũficium, fumitur hic large, vt cõprehendat etiã maiora. facit ẽ. de ver. sig. c. pen. & de hoc ĵ. de reg. iu. c. 1. Io. And.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem.*

e ¶ *Probationis annum.*] per hanc litterã credo ꝙ si minor xiiij. annis ingrediatur religionem, ꝙ ante finem xv. anni beneficium suum non poterit 2 conferri: quia xv. annus est annus probationis illi. ẽ. eod. tit. & lib. c. 1. quod verum est, nisi post annum xiiij. aliquod de iis quę sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

2 Idem hic Archidiaconus.

¶ *Glos. seq. primo signat contrarium: quod dupliciter soluit: secundo soluit dubium: tertio quærit & soluit: quarto quærit, soluit, & solutionem declarat: quinto quærit. arg. pro & contra, & soluit.*

dem substituto congrua portione, vnde viuere possit. hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. IIII.

B Eneficium d illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis e annum alicui conferendum f: Nisi ad

a sciens 2, & voluntarius b, ac triduo c perseueret.

¶ Idem Parisien. capitulo.

¶ Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata ei-

f ¶ *Conferendum.*] ẽ vt in prædicta decre. ẽ. de renun. ex transmissa. vbi tenuit collatio facta infra annum probationis. sed dic secundũ Host. ꝙ ibi cũ recuperauerat bona sua, renuntiauerat 3 † Vide concilũ Tridẽt. sessio. 25. de reformatione, ca. 15.

tur sub tit. de renunt. Vel dic, ꝙ illa intelligitur fm primum casum inferius exceptum 4. Secundum alios non põt intelligi: quia Papa non mandasset postea illũ de nouo recipi. Si igitur beneficiũ tale non est conferendũ: ergo tempus non currit ei ad quẽ spectat conferre. in antiq. de concess. præben. quia diuersimodè. de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tempus: cum nõ nisi à vacatione currat. ẽ. de elec. ne pro defectu. de cõcess. præb. c. 2. Sed quid dices, si non habebat ius in re, sed ad rem: nunquid perit infra probationis annũ ius illud? Credo eadẽ ratione ꝙ non 5: & in decr. de concess. præb. c. vlt. illud fuit propter renocatoriã & eius verba. ad idẽ de præb. cap. antepe. Sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? Puto ꝙ nõ: quia dubius est status, & iam fingitur ibi religiosus quo ad priuilegium immunitatis. ĵ. de sent. excõ. religioso. 2. responso. & statu dubius non ꝓmouetur ad militiam. ff. de re. mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate. & iã per hoc inducereturad religionem dimittẽdã, quod esse nõ debet. ẽ. de elect. quorundã. 12. q. 2. bonæ rei. nam plantare religionem, & plantatam fouere debemus. ẽ. de priuileg. cum & plantare. & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri nõ possit. ad ę patum autẽ in seculari & regulari ecclesia talis eligi potest. ẽ. eo. lib. de elect. nullus. Sed nunquid canonicus ecclesiæ cathedralis, qui est in probatione habitus & regulæ in alio monasterio, vocari debet ad electionẽ epi, quæ tunc imminet faciendæ & dicamus monasteriũ esse in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet; & quòd nõ apparet illũ viram voluisse mutare? Et vĩ ꝙ sic 6 per istam decre. retinet enim beneficium suum: ergo & iura ex eo prouenientia, nec enim ex eo quòd ad bonũ aspirat, & viram religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior. 15. q. 1. sunt nonnulli. Item video ꝙ ẽ hit matrimonium carnale: ergo & spirituale contrahere poterit: licet esset de vno ad reliquũ arguere. 21. q. 2. sicut de translat. per totum. Item eligere prælatum ecclesiæ etiam epm, cadit in religiosum etiam professum. ẽ. de elect. Cumana. immo & religiosi ad talia sunt vocandi. 63. dist. ob euntibus. Item video ꝙ in statu libero inspicimus statum pristinũ. ff. de statu liber. l. statuliberũ. & l. statuliberi à cæteris. sic & in nouitio pristinum, & non statum regularem, qui forte erit, forte non erit, & cõsiderare debemus, maxime cũ præcedens status certus sit, & sequẽs incertus. ad hoc de pe. dist. 7. c. vlt. Itẽ iacens hæreditas obtinet vicem defuncti, qui certus fuit, non hæredis, qui est incertus: quia licet certus sit institutus, forte repudiabit. insti. de hære. insti. §. seruius alienus. Item appellatione, denuntiatione, & lite pẽdente nil debet innouari in præiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 1. q. 6. c. post appellationem. §. appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. ẽ. de no. oper. nũt. per totũ. ẽ. vt lit. pẽd. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in præiudicium nouitij, eo absente non fiet electio. Item dato ꝙ nolle, vel non posset venire, pcurator constituere poterit per cõciliũ: quia pp. de elec. in anriq. ꝙ hac parte facit. ff. de bo. poss. ex testa. mili. l. vnica. in fi. & ff. d̃ le. 3. l. quæstũ. 2. tũso. & ff. de fun. instr. & in ttu. leg. l. Scir. §. Pamphilæ. & l. prædia 7. In ꝙrum vĩ: quia in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. de sta. mona. cum ad monasteriũ. & ex extu clausiri timetur periculum. de pœnit. dist. 5. c. 1. ad fi. & qui simile cum aliis vitam susciptiunt, &c. de sta. mon. recolentes. & talis quis esse putatur, qualem habitũ ostendit. ĵ. de sent. excõ. si iudex laicus. & dissimiliter viuere debet nouitius, ne videatur seculum mutare, non fugere. 53. dist. legẽ. & pp similitudinẽ cõpetatur quis in eorũ numero: in quorum numero in veritate non est. ẽ. de biga. nuper. Itẽ talis quo ad immunitatem religiosus cẽsetur. ĵ. de sent. excõ. religioso. 2. rñso. & bene [illegible] littera ipsius decretalis, quę dicit talẽ nõ esse religiosum cũ effectu: quasi diceret eũ religiosum g sed reuocabiliter, ad instar eius quod dr̃ de tacite professo, qui pœnitet infra triduũ. ẽ. eo. tit. & lib. cõstitutionẽ. & in antiq. c. ad nostrã. vñ iura. ẽ. eo. ſup eo. consulti postulasti. statuimus. & ẽ. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicũt talẽ redire vel remeare ad seculũ: patet igitur ꝙ seculũ exiuerat, aliàs redire nõ posset. & est simile de cõsec. dist. 3. qui in maternis. & ẽ. de hære. accusatus debet. ergo iste nouitius

4 Protestando, vt supra. Dom. Font.

5 Ita Do. ga nõ professus illi non rensuat. Font.

6 Archid sciliçet quem mihi videtur approbare Petr. de Anchar. & Phil. dõ reprobat rationẽ Do. tenentis glo. Font.

7 Ista motiua Arch pertinacius defegarentur si quærerentur vtrum nouitius teneat ad electionẽ faciendus. hoc voluit Ioan. And. in nouel. sibi nota quia quæstio non auditẽ volait approbare Archid. sicut Philip credit. Font.

8 Pure Ioan. And Do. al. leg. l. cum pactet §. 2. dedleg. 2. sed Antch. dicit ꝙ tra tus trãsiens in religionẽ est cõditionalis: quia si às omnia sua in rerim esset monasterij. Anchon. inexcõ. religioso. 2. rñso. & bene [illegible] littera ipsius decretalis, quę dicit talẽ nõ esse religiosum cũ effectu: quasi diceret eũ religiosum g sed reuocabiliter, ad instar eius quod dr̃ de tacite professo, qui pœnitet infra triduũ. ẽ. eo. tit. & lib. cõstitutionẽ. & in antiq. c. ad nostrã. vñ iura. ẽ. eo. ſup eo. consulti postulasti. statuimus. & ẽ. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicũt talẽ redire vel remeare ad seculũ: patet igitur ꝙ seculũ exiuerat, aliàs redire nõ posset. & est simile de cõsec. dist. 3. qui in maternis. & ẽ. de hære. accusatus debet. ergo iste nouitius

aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, sicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia respuere. ff. de admin. tut. cum quæritur. ad idem de consec. dist. 2. comperimus. Item dato q in aliis tractatibus capituli absentes nō debeant vocari secundū ea quę not. 10. q. 2. hoc ius. & dixi 3. de testi. præsentium. tamen non potest negari, quin debeant vocari ad receptiones canonicorū: & ad cessationes diuinorum faciendas. 3. eod. libr. de præbend. cum in ecclesiis. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionē prælati, & ad prædicta vocabitur, & sic sæpe discurret, quomodo monasterium prohabit mores eius? Forte tunc inhoneste viuet cū exibit claustrum: & sic infringentur decr. ad nostram. 3. eo. tit. in antiq. Item iste incertus ā statu suo, certam legem dicere non potest 1 ff. de testa. l. qui in domini. & l. seq. & idem in eo qui ignorat an sit captiuus, an à latrunculis captus. ff. de leg. 3. l. 1. 1. responso. ergo nec electionem facere, quæ debet esse certa. 3. eod. lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleric. vel vouen. consuluit. vbi dī q habitus sine professione impedit ne contrahatur. ad idem 3. de offi. dele. iudex. eod lib. vbi per solam q professionem recusationis etiam ante causam finitam impeditur delegatus Papæ facere qđ aliàs sibi de iure competit, scilicet delegare, nisi voluerit recusatore. sic dicā quòd ante professionem per solam probationem impeditur talis eligere, nisi de gratia per capitulum vocaretur 2. ad idem bene facit 3. eod. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fi. & 7. de priuileg. cap. 1. in fi. vbi qui renouabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime 3. eo. lib. de procurat. c. 2. duobus modis: Primo, quia ibi ingressus religionis, intelligo etiam causa probationis, vt ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparatur: sed si in remoto loco iste esset absens, non deberet vocari: ergo nec ingressus religionem. Item ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit vsum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere vsum vocis, quam in capitulo habebat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem. C. de curat. furio. cum aliis. & hoc verum credo: puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Quia propter. volunt & possunt, & c. quasi iste sic in probatione manendo interim videatur nolle. Nec obstat hæc decr. non enim simpliciter ex iure beneficij procedit ius eligendi: quod probatur 3. de elect. cum in ciuitis. & c. cum Vincentien. & 3. eod lib. eod. tit. ex eo quòd. cle. vt hi qui. de ætate & quali. cum si. Secus crederem in parrono, vel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari: quàm quod spectat iure collegij: & facilius euellitur secundum, quàm primum: vt patet per not. de consti. cum omnes. in prima glos. in anti. hinc est etiam quòd ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. 19. q. 3. si qua. Ioan. And.

a ¶ *Assensus.*] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri conferetur, & sic intelligatur decr. 3. de renunt. ex transmissa.

b ¶ *Aut constet.*] secundus casus. dic, constet, clara probatione, vel competentibus indiciis. 3. eo. tit. & lib. non solum.

c ¶ *Vel professionem.*] tertius casus intelligo alicui de approbatis religionibus: vt 7. tit. proxi. c. vnico.

d ¶ *Seu.*] quartus casus.

e ¶ *Scienter.*] 3. eod. sicut tenor. & 3. c. proxi.

f ¶ *Professorum.*] vbi distinctus est, vt dixi 3. eod. tit. & lib. c. 1.

¶ *Glos. seq. dubium & obiectionem soluit.*

g ¶ *Sed interim.*] prouidit personis: modo prouidet ecclesiis. ad idē 3. de elect. cum nobis olim. & c. cum ex eo. eod. lib. & prouisio executioni mandabitur per epm: vt in prædict. decre. cum ex eo. §. porro. sed sponsæ non sic est per vicarium prouidendū: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ *Debebit.*] in officiis diuinis, etiam in cura, si curatum effet beneficium.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem.*

i ¶ *Portione.*] & reliqua portio cōseruabitur [ipsi eidē. Ioa. And.]

† Aliàs, consensus.

id ipsius accedat assensus [a] †, aut constet [b] quod iam voluerit absolute mutare, vel professionē [c] expressam fecerit, seu [d] scienter [e] habitum receperit professorum [f]. Sed interim [g] eidem beneficio per alium † deseruiri debebit [h], assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione [i].

† Ab episcopo deputandum. cōcilij. Trident. sess. 6. de reform. c. 2.

¶ Idem.

¶ Secundum votum solenne religionis derogat priori simplici. hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. V.

† Vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. ar. 3. & q. 189. art. 4. & 8.

QVi † post [k] votum à se de certa religione intrāda l emissum, religionem aliam vel in vtilitatem ecclesiæ expendetur. 3. eod. lib. de elect. quia sæpe. de offic. ord. præsenti. §. porro. eod. lib. 3 Nec credo q dari debeat ipsi qui est in probatione: iam enim non bene probaret, si tales redditus interim haberet. Barth. Brixi. contradicens q Tanc. sic tenebat, scilicet q interim debeat habere fruct*: quia adhuc nō est monachus, & potest reuerti. hoc dixit in quę stione, quidam clericus, circa finem quæstionū suarum [Et venerealis. 69.] Fatetur tñ ibi quòd consuetudo se habet in contrarium.

3 Archidi. qui tenet cū Tan. & Bart. tho. Brixiē. respondet ad hæc duo capitula, quòd loquuntur in ecclesiis vacantib' sed istud autē non vacat, vt hic patet. Io. And

etiam laxiorem [m] ingreditur, & profitetur in ipsa: potest (voto non obstāte priori, cui tamquam simplici per secundum solenne nosci tur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia [n] imponenda.

¶ Idem.

¶ Vacante monasterio cōuentus nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. hoc dicit Dominicus.

CAP. VI.

QVI.] Simplex votum de certa religione intranda tollitur per sequens solenne alterius religionis & laxioris. hoc dicit. Et ponit dictā, cuius ratione inserit: ibi, *Cui tamquam.* & subdit de pœna: ibi, *Pro voto.* Præmitte qđ est dare votū solenne, & votum simplex: de quibus. 7. titu. proxi. cap. 1.

CASVS. Ponamus q ego feci votum de intranda religione sancti Benedicti: & steti in simplicibus finibus voti: postea voto non cōpleto intrani religionem laxiorem, puta religionem sancti Augustini, & feci votum solenne: nunquid per istud votum solenne est ruptum primum votum simplex? Respondetur q sic: tamē peccaui rumpendo primum votum simplex: & pro illo peccato debeo confiteri & agere pœnitētiam: Secus si primum votum esset solenne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam solenne.

Nota primo q vouens expresse intrare etiam certam religionē, dicitur vouere simpliciter, & non solenniter. Nota secundo quòd non adimplenti votum simplex, imponitur pœnitentia: licet alio simili voto se adstrinxerit, minori tamen. Domi.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

k ¶ *Qui post.*] Emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. 3. eod. porrectum.

ADDITIO. Et secundum Archid. eorum quæ not. 27. q. 1. in sum & cap. 1. Ioan. And.

l ¶ *Intranda.*] Nota verbum: quia aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando vel profitendo. In primo casu non loquitur hæc decre. quia talis etiam sęculari habitu non mutato iā monachus illius religionis dicitur. 3. eo. sicut vobis. & c. cōstitutionē. [isto titulo. & lib. supra] quia habitus. & c. 3. eo. porrectum. In secundo casu loquitur decret.

m ¶ *Laxiorem.*] quia de ſtrictiori non dubitatur: quia etiam si esset professus, posset ad ſtrictiorem tranfire. 3. eod. licet. sed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori: & ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Professus si ad ſtrictiorem tranfiret, non esset locus imponendę pœnitentiæ: de qua finis loquitur, secundum Archidia co. qui allegat quòd votum vel propositum nō infringit, qui commutat in melius. supra de iureiur. peruenit. supra de voto. scripturæ. supra de regula. licet. Ioan. And.

n ¶ *Pœnitentia.*] tanto durior, quanto manifestius fuit votum. 7. tit. proxi. cap. vnico in fine.

SI *ad solum abbatem.*] Distinguit duo membra: secundum ibi, *Alias.*

CASVS. Ponamus q de consuetudine vel priuilegio creatio monachorum monasterij sancti Cypriani spectat ad solum abbatem: quia de iure communi spectat ad abbatem & conuentum mul: ita q solus abbas de iure communi non posset creare monachos sine consensu sui conuentus: Accidit q abbas est mortuus: vtrum mortuo abbate possit conuentus solus creare monachos? Respondet q non: Secus si creatio monachorum spectaret ad abbatem & conuentum simul: nam in isto casu mortuo abbate posset solus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo quòd monachus ad monachatum nō eligitur, sed creatur. vide glos. quæ incipit, nunquid. in cle. dispendiosam. de iudi. Not. secundo q congregatio monachorum appellatur conuentus. vide in antiq. de reser. capitulum. Dominicus.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

o ¶ *Si ad solum.*] Emanauit ad declarationē decre. supra de elect. officij. & eorum quæ ibi not. Monach. & Guil. in specu. de stat. mona. vers. 21.

p ¶ *Pertineat.*] de consuetudine præscripta vel priuilegio: aliàs de iure

¶ Sequitur Ioan. And. Do. per l. 1. §. largius. ff. de succes. edict. l. 1. 1. respon. de leg. Font.

2 Istæ rationes pertinent ad quæstionem glos. Font.

de iure pertinet simul ad vtrumque. supra de iis quæ fiunt à præ-

1 Idem Io. Mo. & Archi. Io. And. lat. ea noscitur.

¶ *Glossa sequens dat simile.*

2 ¶ *Creari.*] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert. ℨ. eod. libr. ne sede vacan. cap. vnico. quod cum isto concordat.

ADDITIO. Et secundum illam intelligas istam, quòd scilicet vbi solus abbas hoc facit, licet de cõsensu vel consilio monachorum: illo mortuo non transit in capitulum. Ioa. And.

¶ *Glossa vltima soluit dubium.*

† In antiquis codicibus, constã ter legitur, spectet.

b ¶ *Ad vtrũque.*] multo fortius si ad conuentum tantum: & quia de hoc non dubitabatur, ideo fuit omissum.

† Abbat, it episcopo Bitu riensi.

eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari[a]: Aliàs poterit, si eorum creatio spectat† insimul ad vtrumque[b].

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Bitteren. † episcopo.

¶ Votum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum: aliàs solum impedit & non dirimit. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. VNICVM.

Vod† votum[c] debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium effi-

Cõmunio.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de voto in specie puta de voto religionis: nunc videndum est de voto in genere: ideo post rubricam præcedentem annectitur rubrica, de voto & voti redemptione.*

† Vide S. Thomam & ibidem Caiet. tanum. 2. 2. q. 88. art. 7.

Vod votum.] in prima ponitur consultatio; In secunda responsio: ibi, *Nos igitur*. quæ præmittit motium. secunda: ibi, *Præsentis*. ponens solennis voti duas species: secunda: ibi, *Ant.* tertia: ibi, *Reliqua*. ponit de non solenni, & pœna transgressoris.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in gloss. magna, in cap. rursus. qui cle. vel vo. in antiq. videlicet quòd votum castitatis solenne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autem sit votum simplex, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Illud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum solenne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidam dicebant quòd votum solenne dicitur, quando quis promittit ex nunc continentiam: Sed votum simplex dicitur quando quis exnunc vouet quòd post annum vouebit perpetuam continentiam.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Episcopus Bitteren. in præsentia Papæ constituens quæsiuit ab eodem: Sanctissime pater, iure cautum reperio, ℘ votum castitatis solennizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero simplex nõ dirimit matrimonium iam cõtractum: licet veniens cõtra, peccet mortaliter. Item reperio altercationem inter doctores, quòd votum dicatur simplex, & quòd vorũ dicatur solennizatum: occasione huius vellem informari quod votum appellatur simplex, & quod solenne? Respondet Romanus Pontifex, ℘ omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de præsenti, siue de futuro: dummodo nõ sit solemnizatum per professionem tacitam vel expressam: quia tunc diceretur votum solenne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis susceperit sacros ordines, puta subdiaconatus; dicitur votum solenne: aliàs autem dicitur votum simplex, siue quis dicat, extunc voueo castitatem: siue etiam dicat, promitto ℘ post annum vouebo castitatem: & sic patet ℘ istud capitulum non facit ius nouum: sed solum declarat illa quæ notantur in dict. cap. rursus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex isto cap. ℘ solennitas voti est inducta ex constitutione Ecclesiæ: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: sed est ipsa constitutio ecclesiæ. Ex quo patet, ℘ constitutio ecclesiæ potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra potest inhabiles habilitare. Nam de lege diuina quando aliqui erant in dispari gradu distante æqualiter à stipite, non poterãt contrahere, vt pro hoc est glo. not. in cap. litteras. de restit. spol. in antiq. Nota ℘ matrimonium fuit instituta in statu innocentiæ: quia secundum doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocentiæ ante peccatum primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad euitandum fornicationem: & illa fuit facta post peccatum. Adæ: & sic intelliguntur iura facientia pro contrario. Not. vlterius, ℘ vinculum matrimonij est indissolubile: Sed vtrum istud intelligatur ℘ vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel non consummato: Communis opinio doctorum est, ℘ matrimonium non consummatum potest Papa rumpere: licet Panor. teneat contrarium in c. ex publico. de conuer. coniug. in antiq. & monetur per istam rationem: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. Sed ad istam rationem respõdent doctores, dicendo, ℘ illud intelligitur de copula carnali: ita vt sit sensus, quos Deus coniunxit copula carnali, & post matrimonium cõsummatum homo non separet.

Not. vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, ℘ votum castitatis dicitur solennizatum quantum ad dirimendum matrimonium iam contractum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitam vel expressam. Ex quo patet, ℘ sacer ordo habet annexum votum continentiæ, licet expresse non dicatur in susceptione sacri ordinis quòd ipse suscipiens vouet castitatem. Nota quòd ad hoc vt votum religionis obliget professum, oportet quòd faciat professionem alicui religioni approbatæ.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

c ¶ *Quod votum.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio. & cap. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes rursus.

ADDITIO. Et Innocen. de regular. porrectum. de frigid. fraternitatis. super vers. aliquin. Ioan. And.

d ¶ *In statu innocentiæ.*] id est, ante peccatum. Et nota cõtra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per hæc verba 2 Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genes. 2. cap. in fin. & 27. q. 2. lex diuinæ.

1 Quãdo & quibus fuit matrimonium institutũ. vide Magistrũ lib. 4. dist. 26. §. cõiugij autem. & §. seq. & ibi latissime doctores Scholastici. adde concilium Trident. sess. 24. de sacramẽto matrimonij. in principio.

ADDITIO. Vide quod dixi supra de frigid. cap. fin. super glos. similc. Ioan. And.

¶ Glo. sequens recitetur per quæstionem ad quam arg. pro. & soluit contrarium per text. per cuitationem absurditatis, & per rationem addens illum approbatum: & huic decre. respondet.

e ¶ *Sacri ordinis.*] vt ℨ. qui cle. vel vo. c. 1. & 2. In minoribus autẽ licite contrahitur, vt ℨ. in anti. de cler. coniug. ca. 1. Et ex eo quòd hic æquiparat professionem religionis & sacrum ordinem, videtur quòd sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de præsenti: sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur: sic & alibi æquiparantur ista 20. q. 2. c. 1. & ℨ. de vira & honesta. cleri clericus. Sed iam disputaui & terminaui contrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis; antiquæ: scilicet sponsalia de præsenti nõ dissolui per receptionem sacri ordinis: per decr. ex parte 2. de cõuer. coniug. vbi etiam de hoc [in glos. penul. super qua scripsi opinionem Host.] & 27. q. 2. desponsãtam. non enim recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in seculo: & tamen tale votum castitatis in seculo seruandæ nõ dissoluit sponsalia de præsenti, vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito: quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. q. 1. alia. in solo ergo casu ex presso dicamus separari: quod enim non est sanctorum patrum decretis, & c. ℨ. de transla. inter. Et si diceremus ℨ. ium, iam hic nõ esset æqualitas: quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere non potest. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis: quia mortui sunt mundo. 16. q. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone: de conuersio. coniuga. verum. & cap. ex publico. quæ ratio deficit in clerico seculari. Non obstat hæc decret. immo, potius concordat: quia æquiparat illa quo ad dirimendum matrimonium post contractum, quasi quo ad dirimendum prius cõtractum paria nõ sint: immo disparia rationibus prædictis: plura enim profitendo promittit monachus, quàm recipiendo sacrum ordinem clericus.

3 Habetur hodie inter extrauagantes Ioã. xxij. tes Ioã. xxij. cod. tit. & in cipit: Anti- q. æ concertationi.

f ¶ *Tacitam.*] quæ fit cum maior spõte & sciens recipit habitũ, p-

fessorum, vbi est distinctus. ℨ. tit. proxi. c. 1. & cap. constitutionem. vel cum habitum indistinctum 1 ferr per annum, vt ℨ. eo. tit. c. ex parte. & c. 1. eo. lib.

1 Vel distinctum distinctione latenti, vt in clem. de reg. con qui. Io. And.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] aliàs enim non potest, vt ℨ. de relig. domib. c. vlt. & eo. tit. c. vnico.]. eo. lib. Ioan. And.

Glossa sequens soluit duas quæstiones.

b ¶ *Approbatis.*] ergo si professurus religionem non approbatam: si postea contrahit, tenet matrimonium: quod verum puto etiã si quando professurus credebat illam approbatam, & eadem ratione dico quòd si recipit quis subdiaconatum ab eo quem credebat episcopum, sed non erat: si postea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixiensis secundum Taoc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

c ¶ *Contrahendum.*] vt supra qui cler. vel vouẽ. rursus. Ioan. And.

d ¶ *Debeatur.*] ex manifestatione igitur grauius fit peccatum. ad hoc ℨ. de pœnitent. & remiss. cap. 1. de hoc dic vt not. 32. quæstio. 4. nemo. 81. distin. clericus solus. & supra de celebratione Missarum. de homine.

† Hanc constitutionem renouat concilium Trid. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus cap. 5.

ADDITIO. Et 19. distinctio. Anastasius. Archid.

cã [a] approbatis [b]. ¶ Reliqua vero vota & si quandoque matrimonium impediant cõtrahendum [c]: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplum, durior pœnitentia transgressoribus debeatur [d]: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu regularium.

¶ Bonifacius octanus.

¶ Moniales tacite vel expresse professæ, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licẽtia interueniat. hoc dicit.

CAP. VNICVM.

Periculoso [e] † & detestabili quadam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis [f] & monachali modestia sexusque verecundia [g] impudenter abiectis [h], extra sua monasteria nonnunquam per hæbitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra † eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea [i] deuouerunt grauamen, offensam [k], in † religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes [l]: Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus vniuersas & singulas Moniales præsentes [m] atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus [n] existentes, sub perpetua [o] in suis monasteriis debere decætero permanere clausura: ita quòd nulli earum religionem tacite vel expresse professæ [p], sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum

† In antiquis legitur, infra.

† Dictio, in deest in vno manuscripto. in alio item manuscripto ita: & religionis opprobrium, & scandalum plurimorũ.

e ¶ *Periculoso.*] In quatuor partes diuido hanc decretalem. 2 In quarũ prima quæ durat vsque ad §. sane. ponit causam constitutionis, & constitutionem de clausura monialium: In secunda præcipit vltra facultates monasteriorum non Mendicantium nullam recipi: & contra factum irritum decernit, vsque ad §. verum. In tertia pronidet quid iuris quãdo Moniales habent facere fidelitatem vel homagium temporalibus vel secularibus dominis; & quando in ecclesiastico, vel seculari foro causas habent: & hoc vsque ad §. & quoniam. In quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, protestando quòd per hoc in ipsis exemptis quo ad alia nihil iurisdictionis sibi vendicent.

4 Io. Mon diuidit in septem. de prima, tertia & quarta quilibet ipsarũ faciens duas. Ioan. And.

ADDITIO. Et vt infra dicit gl. præmitte hic litteram illam, cupientes salubriter prouidere. Et Archid. exponit, periculoso, pernicioso, detestabili, execrabili. Ioan. And.

f ¶ *Laxatis habenis.*] similitudinarie ad equum, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dilectus. in antiq.

g ¶ *Verecundia.*] 30. q. 5. nec illud. & 33. q. 5. hæc imago.

h ¶ *Abiectis.*] sic ℨ. eod. lib. de electione. c. quorundam.

i ¶ *Spontanea.*] aliàs non obligarentur vt 20. q. 3. præsens clericus. ℨ. de regula. cum virum. in fine.

k ¶ *Offensam.*] 27. q. 1. nec aliqua.

l ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

¶ Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

m ¶ *Præsentes.*] sed quomodo præsentib⁹ Monialibus districtior vita imponi potuit contra id. 15. q. 1. nec is. 32. q. 1. integritas. 20. q. 3. præsens. cum & nemo crescere compellatur. 74. dist. gesta. & ibi de hoc? Potest dici quòd illud verum de regulis: sed hic ad regulam nihil adiicitur: sed modus habitandi secundum naturam rei taxatur. [Idem Ioannes Monach⁹.] Vel dic supradicta vera in clericis secularibus: In religiosis qui velle vel nolle nõ habent, secus: quia illis potest strictior vita indici etiam ex regula secundum Innocentium, qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & elementi. eo. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod omnes.

3 Religiosis an possit imponi asperior status p Papã, de quo vide Abbatẽ & alios in c. ad nostram extra de appellation.

ADDITIO. Et per hæc iura patet Papam circa professos multum posse in cibis, vestibus, modo manendi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ: reseruata tamen naturali sustentatione & substantialibus regulæ, de quibus dicitur ℨ. eo. cum ad monasterium. in fine. In bonis autem naturę, gratiæ, vel gloriæ, non est ita Papæ potentia: quod per se patet: Illa enim Deus cuius vices gerit, non transfulit in eum. Ioan. And.

le Turrecremata in summa de ecclesia lib. 2. c. 114.

n ¶ *Partibus.*] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrum restitut. l. superuacuam. Et nota q⁹ dicit mundi. totius enim orbis Papa tenet principatum. 4. nona quæstione tertia, cuncta per mundum. & in procemio huius libri, cum suis concordantiis.

5 Eiusdem religionis & habit⁹. quod dic vt in cle. 1. de electio. Ioan. Andr. Et vide concil. Trid. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus cap. 7.

¶ Glo. seq. soluit duo dubia.

o ¶ *Perpetua.*] non credo [Idem Archidia.] quòd decretalis ista tollat, quin possent si vellent ad strictiorem religionem humilitatis & puritatis causa transire. ℨ. de regu. licet. petita licẽtia, vt ibi. Item quin vna Monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi 5. ℨ. eo. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper enim erunt in clausura.

p ¶ *Professæ.*] quod dic vt ℨ. tit. proxi. c. 1. & c. constitutionem. si

ergo

DE STATV REGVLARIVM.

¶ Dictum fuit supra de religiosis & monachis: verum quia posset aliquis dubitare de eorum statu & vita: ideo ad nos informandum ponit Romanus pontifex rubricam de statu monachorum. Helias.

Periculoso.] CASVS. Quidam constitutus in præsentia Bonifacij octaui quæsiuit ab eodem, Sanctissime pater, vellem à vobis informari in quo statu debeant viuere Moniales? Respõdet Romanus pontifex, q⁹ cum sit inhonestum & multum periculosum, q⁹ mulieres admittãt in monasteriis suis viros, statuit q⁹ decætero Moniales maneant sub perpetua clausura, & non recipiant viros in suis monasteriis, etiã si fine viri religiosi, contra quos non est præsumptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiam statuit q⁹ si Moniales debeant facere homagium, q⁹ illud faciant per procuratorem si possit fieri: sed si dominus nolit eas recipere per procuratorem, debent ire ad ipsum dominũ in decenti comitiua: & facto homagio debẽt redire ad monasteria. [Bonis siue prouẽtibus.] ne Moniales habeant occasionẽ exeundi monasteria, nõ debent in monasterio suo recipi aliquæ Moniales, nisi quot possint viuere ex redditibus & prouẽtibus ipsius monasterij: & si recipiantur vltra, non tenet receptio: licet fit secus in monasteriis virorum: quia licet etiã non deberent recipi viri: nisi quot possent viuere ex redditibus monasterij, tamẽ si recipiãtur, tenet receptio: quia in illis cessat ratio, de qua in hoc cap. [*Porro ne Moniales.*] In aliqbus partibus erat talis cõsuetudo, q⁹ quis in causa sua vel suæ ecclesiæ tenebatur litigare per se vel per procuratorẽ, constitutum apud acta corã iudice: & q⁹ veniret semel in causa personaliter coram iudice, vnde ne derur Monialibus occasio vagandi, Papa deprecatur indices laicos, & dominos temporales, vt ipsi admittant procuratores Monialiũ, licet non fuerint cõstituti apud acta, sed intra monasteria. [*Diuini iudicij.*] Et sic executores negligentes peccant mortaliter. hoc habent ista verba, obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ. [*Ordinario iure subiectis.*] Not. q⁹ archiepiscopi & Primates sunt executores huius cõstitutionis: & ideo Moniales sibi subiectas & non exẽptas poterũt cõpellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exẽptas cõpellent auctoritate Apostolica sibi cõmissa per istud capitulum. Nota q⁹ corrumpens Monialem professam dicitur grauem offensam inferre Deo, & religioni opprobrium. vide textum in capitulo, nec aliqua. 27. q. 1. Nota quòd etiam legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialium sine speciali licentia superioris. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

ergo profeſſa non erat huius conſtitutionis tempore, non tenetur.
a ¶ *Honeſtæ.*] vnde nec monachi ad eas accedere debent, vel cum eis colloqui: niſi in præſentia abbatiſſæ per modica verba. 18. q. 2. diffinimus. nec debent eſſe monaſteria duplicia, vt ibi. & in c. ſeq.
b ¶ *Cauſa.*] ſicut in medicis, barbitonſoribus, ſartoribus, carpẽtariis cum egerint, & his ſimilibus.
c ¶ *Opportunitate.*] 18. q. 2. diffinimus.
¶ *Glo. ſeq. quæſtionem de facto ponit, & ſoluit.*
d ¶ *Abſq; penuria.*] Nota nõ dixit, cõmode: nam in quadam quæſtione de facto opponebatur contra quaſdam Moniales quòd earum receptio nõ tenebat, quia facultates non ſufficiebant: & formatus fuerat articulus in hæc verba: Intendit probare, quòd ex facultatibus monaſterij ſancti Petri non poſſunt tot commodè ſuſtẽtari. Oppoſui quòd intẽtio probata [1] non releuabat: quia poſſet eſſe quòd non poſſent commode: tamẽ poſſent abſque penuria: iam enim dico quòd eſtimendum: nonicus Bononienſi. de centũ florenis non poſſet commode ſuſtentari: & tamen de xxv. ſuſtentaretur abſque penuria. Idem dico de meipſo: nam in illa commoditate inſpicitur conſuetudo regionis, & qualitas perſonæ: vnde licet nõ poſſum commode ſuſtentari, tamen poſſum ſine penuria. Penuria enim ſecundum detiuatores habet in ſe egeſtatem, indigentiam, & defectum neceſſariorum. Hoc ergo voluit conſtitutio, quòd conſtitutæ in monaſterio non Mendicantium, non haberent neceſſe mendicare propter neceſſariorum defectum. Si autẽ conſiderato antiquo ſtatu monaſterij, vel aliis monaſteriis ciuitatis nõ poſſunt commode ſuſtentari, tamen poſſunt abſque penuria tenebit receptio: hoc enim ius nouum quod receptionem vitiat, extendẽdum non eſt: & ſic obtinui.
ADDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formant in ponderando verba. & facit quod dicam ff. de homi. capitu. 1. ſuper verſi. Chriſtianorum. & cap. 2. in prin. & de vſu. c. 2. in prin. Ioan. And.
e ¶ *Suſtentari.*] de inſtit. cap. 1. & cap. auctoritatem. de vita & honeſt. cleric. quoniam vt ait in antiq.
¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, & ipſius ſolutionem.*
f ¶ *Irritum.*] hoc ſpeciale dictum videtur in talibus monaſteriis fœminarum: Secus puto in monaſteriis virorum. [Idem Ioan. Monac. & Archid.] licet enim & in illis vltra quàm ſuſtentari poſſunt recipi non debeant: ſi tamen fuerint recepti, tenebit: quia & homini cœtibus ſe immiſcere, & ſibi vitæ neceſſaria acquirere poſſunt. de conſecra. diſt. 5. nunquam.

Receptio monachorũ facta vltra ſuſtentationem conuentus an valeat.

1 Incautum enim eſſet hoc ante probationem ponere ad arbitrium iudicis.

† Vide concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. cap. 3.

aliquam laborare conſtaret, q̃ non poſſet cũ aliis abſque graui periculo ſeu ſcandalo commorari) monaſteria ipſa deinceps egrediendi facultas: nulliquè aliquatenus inhoneſtę perſonæ, nec etiam honeſtæ [2] (niſi rationabilis & manifeſta cauſa [b] exiſtat, ac de illius ad quẽ pertinuerit ſpeciali licẽtia) ingreſſus vel acceſſus pateat ad eaſdem: vt ſic à publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſeruire Deo valeant liberius, & laſciuiendi opportunitate [c] ſublata, eidem corda ſua & corpora, in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

¶ In monaſterio non Mendicantium tot ſorores debent recipi, quot poterunt ſine penuria ſuſtentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane † vt hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſeruari, diſtrictius inhibemus, ne in monaſteriis ordinum non Mẽdicantium aliquæ recipiantur decætero in ſorores, niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis ſiue prouentibus abſque penuria [d] ſuſtentari [e]: ſi ſecus actum fuerit, irritum [f] decernentes.

¶ Abbatiſſæ principibus ſecularibus ad fidelitatis ſacramentum præſtandũ aſtricte, ſi non poſſunt per procuratorẽ iurare, perſonaliter exeundo monaſterij iurabunt, abſque dilatione ad monaſterium redituræ. Dominicus.

¶ Verum quando Abbatiſſa vel Prioriſſa cuiuſuis monaſterij, pro feudo, quod monaſterium ipſum tenet ab aliquo principe ſeu domino temporali [g], ſibi debebit homagium [h], vel fidelitatis ſacramentum præſtare (niſi q̃ per procuratorem illud præſtet [i], poſſit efficere apud eum [k]) de monaſterio cũ honeſta & decenti ſocietate [l] exire poterit eo caſu licenter: homagio facto, quamprimum commode poterit, ſeu fidelitatis præſtito ſacramento ad ipſum monaſterium à veſtigio [m] reuerſura: ſic quòd in fraudẽ [n] reſidentiæ, ſiue moræ clauſtralis, nihil fiat omnino.

¶ Cõpelluntur domini temporales per cenſuram eccleſiaſticã, vt in ſuis curiis admittant abbatiſſas per procuratores litigare: Eccleſiaſtici vero in temporalibus & ſpiritalibus earum procuratores admittere debent. Domi.

¶ Porro ne Moniales cauſam ſeu occaſionem habeant euagandi, principes ſeculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, & obſecramus † per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, eiſdem in remiſſionem peccaminum nihilominus ſuadentes, quòd Abbatiſſas ipſas, ac Prioriſſas, ac Moniales quaſcunque monaſteriorũ ſuorum curam, adminiſtrationem, negotiaue gerentes, quibuſcũque nominibus cenſeantur, per procuratores in ſuis tribunalibus, ſeu curiis litigare permittant: nè pro conſtituendis procuratoribus (qui adornari in aliquibus partibus [o] nuncupantur) ſeu aliis huiuſmodi, eaſdẽ oporteat euagari. Si qui vero contra præſumpſerint, exhortationi huiuſmodi rationabili atque ſanctæ obtemperare nolentes: com ſit iuri contrarium, quòd mulieres (præſertim religioſæ) per ſe ipſas litigare cogantur, & à via deuiet honeſtatis, & periculum animarum inducat [p], ad hoc per ſuos ordinarios eccleſiaſticos cenſura eccleſiaſtica compellantur. Epiſcopis autem & aliis prælatis ſuperioribus & inferioribus quibuſcunq; iniungimus, quod & ipſi cauſas, ſeu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipſis, aut in curiis eorundem: ſiue ſint homagia, fidelitatis ſacramenta

ADDITIO. Bene facit quod not. 81. diſt. c. penul. Et facit iſte §. per Ioan. de Deo, qui lib. 3. q. 10. tenuit, q̃ ſi virgines dicẽtes ſe meretrices ingrediuntur monaſterium inſtituũ ad recipiendas ſolas meretrices pœnitentes & non alias, non tenet receptio: nec poſſunt ibi ſaluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioan. And.
g ¶ *Domino temporali.*] in eccleſiaſtico enim ſecus: quia ille de neceſſitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet ff. eod. §. epiſcopus.
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*
h ¶ *Homagium.*] contra 3. de regul. iuris c. vltim. Sol. pro ſpiritalibus non præſtatur homagiũ: quia illud eſt ſimoniacum. ſuprà, de ſimonia. ex diligenti. ſed pro temporalibus in riſdictionibus vel ſimilibus bene præſtatur: & ſic intelligitur hoc. ad hoc 18. diſtin. ſi epiſcopus. & 3. eodem libro de appel. Romana. §. debet. in Authenti. quomodo oport. epiſcopos. §. illud. collat. 1.
i ¶ *Præſtet.*] & ſic iuratur per procuratorem: vt 63. diſt. tibi domino. vbi de hoc.
k ¶ *Eum.*] dominum tẽporalem.
l ¶ *Societate.*] habebit ſecum duas vel plures ex antiquis monachab', & capellanos ſuos, & incedat honeſte. Ioann. Andr.
ADDITIO. Abbatiſſa igitur non exeat ſine ſocietate: Valet enim ſocietas ad ſuſpicionẽ tollendã. 18. q. 2. diffinimus. in fine. & 34. diſt. fraternitatis. vide quod dixi poſt Hieronym. de præſump. cum in iuuentute. poſt princip. Sicut & ad informationem morum. 12. quæſt. 1. cap. 1. poterit & ſecum habere ſuum ſpiritalem patrẽ. 18. quæſtio. 2. in decima. Archidiac.
m ¶ *E veſtigio.*] id eſt, ſtatim, vel continuo.
ADDITIO. Idẽ verbum ff. de nego. geſt. di nortio. poſt princip. Ioã. And.
¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionẽ de ratione diuerſitatis quam ſoluit.*
n ¶ *Fraudem.*] ſic ſupra eodem libro de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quam ibi magis delinquitur.

† Nou. Dom. & Phil. quòd verba rogati ua in materia præcepti ſtant præceptiue. gl. 11. q. 3. ca. rogo. not. in l. age. C. de tranſact. de quo vide Tiraquellũ tract. de pœnis temperãdis aut remittendis cauſa. 35. Societas tollit ſuſpicionem, & mores informat.

o ¶ *Partibus.*] Anglicorum & Normannorum. Et volebant forte q̃ licet poſſent per procuratorem agere, tamen illos haberent cõſtituere in præſentia iudicis, & releuare & cauere. Ioan. And.
p ¶ *Inducat.*] merito igitur potuit Papa ſuper hoc legem dare. ad idem 3. eod. lib. de foro compet. cap. vlt. & de iureiuran. licet ff. de ſentent. excommunica. decernimus. Ioan. And.
¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Tractari.*] sed nonne hoc est ius commune omnium mulierũ, & personaliter non trahantur ad iudicium. 3. eod. lib. de iudic. mulieres. sic & non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi in §. cæterum, & hic.

¶ Not. glos. referendo ad rex. & ordinarij locorũ possint facere statuta ad obseruãdam iuris cõmunis. no. c. vt singulæ. de offic. archipresby. c. administratores. 21. q. 5. Docto. Fõt.

b ¶ *Demandarent.*] 1 3. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

c ¶ *Patriarchis primatibus.*] ista sunt nomina diuersa, tamen idem est officium. 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Archid. satis hic instat in his, repetens quod legitur. & notat. 21. dist. cleros. post princ. dicit autem & de illis patriarchis loquitur hic, de quibus 3. de priuileg. antiqua. de primatibus autem habetur 18. dist. 1. c. 15. distin. de persona. 3. q. 6. hæc quippe. 6. q. 4. si inter. 24. quæst. 4. sicut excellentiam. de maior. & obed. capitu. fin. de dilat. c. fi. in antiq. Ioan. And.

d ¶ *Sua.*] auctoritate quod est. Ioan And.

e ¶ *Clausura.*] facienda. quod est. Ioan. And.

f ¶ *Secularis.*] 23. q. 5. prodest. & exhibebitur non ad præiudicandum sed ad ea quæ Deo sunt placita exequendum. 3. de offic. ord. c. 1. in antiq. & possunt ad hoc compelli 34. q. 5. administratores.

g ¶ *Per hoc.*] protestatio quædam simile 3. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & 3. de hæreti. ad abolendam in fi. saluo eo quod habes in cle. eo. tit. attendentes. in prin. Io. And.

Continuatio domini Heliæ.

DE RELIGIOSIS domibus.

¶ Dictum fuit supra per discursum tituloꝝ præcedentium de regularibus & religiosis, qualiter obligantur religioni per tacitam vel expressam professionem, & de eorum statu. Nunc videndũ est de ipsorum domibus: ideo ad nos infra mandum ponitur rubrica de religiosis domibus. vel sic: Vt sum fuit supra de personis & statu religiosorũ tanquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorum domibus, ideo ponitur rubrica, de religiosis domibus.

Religionum.] Istud cap. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Pontifex repetens ius antiquum & ordines Mendicantes non confirmatos per Papam inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte ibi, *Confirmatos*. prouidet de ordinibus approbatis & professores eorum possunt remanere loca non vendendo, nec aliquid innouando. Tertio ibi. *Sane*. dicit & ista constitutio non extenditur ad Mendicantes, qui præcesserunt concilium. In quarta parte quæ incipit ibi, *Ad hæc*. concedit personis ad quas ista constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos.

Casus litteralis domini Heliæ.

CASVS. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quæ diuersitas erat tam in modo viuendi, quã in diuersis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerũt: Vnde Papa statuit vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicã, & professores in illis ordinibus remanerent quam diu viuerent, sed & nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professoribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, & isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruaret Papa suæ dispositioni. Circa vero alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post concilium, statuit Papa, & professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam. vt possint trãsire ad aliam religionem etiam laxiorẽ, & volnit Papa, & ista constitutio non comprehenderet Prædicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses: sed vult Papa, quòd illi possint noua loca acquirere: nam longe ante istam constitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes suarum religionum; sed erant alij Mendicantes, qui de nouo inuenerant nouum ordinem, & nondum obtinuerãt approbationem à sede Apostolica: vnde isti qui erant recepti ad istos nouos ordines, non habebant facultatem recipiendi aliquem ad sepulturam, nec prædicandi publice. Nota primo, quòd diuersitas religionum inducit confusionem. Nota secundo, & propter importunitatem petentium quandoque conceduntur non concedenda. concord. sunt in glossa & pondera text. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta: quod not. pro statutis quæ requirunt liberam concessionem: quia ista non videtur esse libera. Dominicus.

¶ Et quoniam parum esset cõdere iura, nisi essent qui ea executioni debitæ demandarẽt [b], Patriarchis [c], Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasteriis Monialium sibi ordinario iure subiectis sua [d], in iis vero quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti, quàm nõ exẽpti prælati ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcunque in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura [e] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expẽsis, & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialibus includendis quam primum commode poterunt prouidere procurent: si diuinæ, ac nostræ ta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant, & tractari [a].

¶ Ordinarij locorum in subiectis monasteriis propriis, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in aliis casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Non liceat nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis de nouo & assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.

CAP. VNICVM.

Religionum [h] diuersitatem nimiam [i], ne confusionem induceret, generale cõciliũ [k] † consulta prohibitio ne vetauit †. Sed quia non solũ importuna [l] petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verumetiã aliquorũ præsumptuosa [m] indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censurã ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis [f]. Per hoc & autem in monasteriis exempris ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributam.

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunẽ.

† Cõcilium Lateranense sub Innocentio tertio cap. 13.

† Alias, reuocauit.

h ¶ *Religionum.*] In prima parte repetens ius antiquũ 2 ordines Mendicantes inuentos post concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerũt de facto, reuocat. In secunda parte quæ incipit: ibi, *Confirmatos*: de approbatis prouidet, & professores illorum possint in ipsis remanere nullum ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo sine licentia Apostolicæ sedis: irritans contra factum, & excommunicans facientes contra. In tertia parte quæ incipit: ibi, *Sane*. constitutionem dicit ad Prædicatores & Minores non extendi propter euidentem vtilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas vel Eremitas; quia concilio præcesserunt. In quarta parte quæ incipit ibi, *Ad hæc*. concedit personis singularibus ordinum, ad quos constitutio extenditur, vt possint tranire ad ordines approbatos, sed non conuentus ad conuentum sine licentia Papæ. Ioan. And.

i ¶ *Niniam.*] pene nil immensum bonum. Authen. vt determinatus sit nu. cle. in princi. collat. 1. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus. 14. q. 5. scriptum. de consec. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quàm multos malos habere militiros. 3. de æta. & quali. c. penult. ad idem 3. eod. lib. de rescrip. c. 1. cum suis concordan. Ioan. And.

k ¶ *Concilium.*] 3. eod. tit. c. vltimo.

l ¶ *Importuna.*] 3. eod. lib. de rescrip. c. vlt. de concess. præben. detestanda. de pœn. dist. 1. importuna. in Auth. vt differ. iudic. in principio, &c.

m ¶ *Præsumptuosa.*] reus enim violatæ legis habetur, qui contra legem ausus fuerit sperare quod licitũ nõ est. C. de peri. bon. subl. 1. 1. in princip. lib. 10. contra legem autem est absque licentia principis nouum ordinem vel collegium 3 instituere, vt in prædicto c. & 3. eo. c. vlt. ff. de col. illic. l. 1. & 3.

Gar. faciẽs se partes, hoc solũ ponit. pro prima, & tertia diuidit in duas. Sed de iure Pisanus & Io Mona, facũt quinque & diuidunt solum tertiã in duas. in prima cõcor. cum glo. c. 1. de ac. fa. ... de parte. inde secunda enim facit tres ibi, si vero, & ibi, personis. & duas de tertia, vt 3. Ioan. And.

3 An autem scribendo illi tanquam collegio videat illud approbare vide Felinum. in Rubrica de Rescriptis Gregoriani.

a ¶ *Repetita.*]

a ¶ *Repetita.*] sic C. de epis. & cleri. repetita. C. de emen. Iusti. C. 1. 1. in medio.

b ¶ *Habitum.*] hoc intelli ge in pluribus simul in eodem collegio habirantibus, & eandem religionem profitentibus: aliàs singularis persona sectas non inueniens; & seorsum habitans, nouum habitum inducere sibi posset 41. dist. parsimoniã.

c ¶ *Affatim.*] id est generaliter [Alleg. Guli. 23. dist. præterea. in fin. & hymnum, Primo dierum omnium, & Summe Deus clemen iæ. Eius significatio patet in his versibus.]

Si dicas affatim tunc significabis abunde:
Affatim dicens, fatunde significabis.

¶ In anti quio ibus co dicib' vt plu rimum legi tur ita: Cunctos affatim religiones, & ordines, &c. quidam manuscriptus habet ita: Cũctos affatim religiosos, & ordines Mendicantũ, &c. † Aliàs, processerunt.

temeritas diuersorum ordinum præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinẽ adinuenit: repetita [a] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis decætero nouũ ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum [b] nouæ religionis assumat: Cunctas † affatim [c] religiones & ordines Mendicantes [d] post dictũ concilium adinuentos, qui nullã confirmationẽ sedis Apostolicæ meruerũt, perpetuæ prohibitioni subiicimus, & quatenus processerant † [e], reuocamus.

¶ Religiosi Mẽdicantes per Papam post concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, cofessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere Et contra factum no tenet: & contra faciens excommunicatus est. hoc dicit. Domin.

¶ Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamen concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio [f] siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstũ publicum [g] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere [h] infrascripto: vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere si velint [i], quod nullum deinceps ad eorum professionem [k] admittant [l], nec de nouo domum [m] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca [n] quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios [o], vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio [p], nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque [q] bonorum alienatio valeat: & nihilominus cõtrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorũ ordinum omnino interdicimus quo ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam [r].

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatorum, Minorum, Eremitanor. & Carmelitas non comprehendit. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane ad prædicatorum, & Minorum ordines [s] (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali prouenies perhibet approbatos) præsentem nõ patimur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorũ institutio dictum

a Qualiter pauperes si bona, vel ma li, vide beatum Thomã lib 2. cont. Gentiles. ca. 433.

b Vide Alexandrum in l. apud Iulianum §. constat ff deleg. l. Baldum in l. cõquestio. de legat & Abbatem in Decium in c. in præsentia. extra de probation.

c ¶ *Processerant.*] de facto.

d ¶ *Mendicantes.*] reprobatur mẽdicitas. 93. distinctio. diaconi. vltricet paupertas 1 non sit de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fin.

e ¶ *Professio.*] id est, religio vel regula quam profitetur. vnde quod sequitur, venit exposicius: & hæc sunt reperire in Minoribus & Prædicatoribus. ẽ. de excess. præla. nimis 2.

f ¶ *Publicum.*] id est, publicè faciendũ ad idẽ de men. vali. l. vnica li. 11. habent igitur eleemosynas quærere vnde viuant: quia certos redditus vel possessiones non habent, vnde sequitur incerta mendicitas.

g ¶ *Subsistere.*] Aliàs subsidere.

h ¶ *Si velint.*] quasi ad religionem aliam transire poterunt, vt in fin. c. dicitur, [1] seculum non poterunt redire. secundum Guli. ad hoc ẽ. tit. 2. non solum, & c. constitutionem.

i ¶ *Professionem.*] hic habes q Papa per suam prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Hosti. de regular. quia in insulis. in antiq. Domin.

k ¶ *Admittant.*] & sic definent in se ipsis. in Auth. vt decer. sit nu. cler. §. sancimus igitur. colla. 1.

ADDITIO. Alleg. etiam Guli. in Auth. coll. 3. de mensu. ordi. cle. §. sancimus. Qui dicit, q ne ecclesia videatur laqueum iniecisse ex quo fuerant confirmati, omnes in vnum ordinem conflari [2] potuissent, vt sic non exterminaret quod fecerat: subdit quòd hoc aliàs factum fuit: puta quòd loquatur de ordine Eremitarum sancti Augustini, qui ex pluribus ordinibus factus fuit. Ioan. And.

¶ Glo. seq. soluit duo dubia.

l ¶ *Domum.*] veterem ecclesiam bene poterunt reficere. ẽ. de Iudæ. c. Iudei. & c. consuluit. & si legetur eis domus vt vendãt, bene poterunt recipere a: ex eleemosynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, nõ dicitur ad eos venisse, quia nõ dicitur versum, &c. ff. de in rem ver. si pro patre [§. versum. ad idem ẽ. de verbo. sig. nam & ego] secundum Guli. & Gar.

ADDITIO. Vide quod ipse Guli. no. generaliter de Mendicãtibus in Spec. eo. tit. §. 1. ver. 3. & versi. 4. & quod scripsi post Innoc. & Host. de proba. in præsentia. super ver. minor annis. & de hoc per Cynum C. de episc. & cleri. Deo nobis. in vlt. q. de fratribus Minoribus dic vt in consti. Nicolai. Exiit. §. ad hæc cum fratres. de ver. sign. lib. 6. & in cle. exiui. eo. tit. § cupientes. Ioan. An.

m ¶ *Loca.*] profana de aliis non erat dubium. ẽ. de rerum permut. mancipia. Instit. de rerum diui. §. fœra.

n ¶ *Ordinarios.*] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mandato vel licentia, per id quod ẽ. dixi. in text. ibi. dispositioni sedis Apostolicæ.

¶ Glo. seq. recitetur per q. & duplicẽ solutionẽ.

o ¶ *Receptio.*] quo ad recipientẽ, sed forte fic quo ad receptũ, vt aliàs laxiorẽ ingredi debeat. ad hoc ẽ. tit. 2. non solũ. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. 6. hæc consultissimo. §. eó tractus. Vel dic, quòd si hunc tantum ordinem intendebat p̃fiteri, non est obligatus, aliàs sic: & crederetur ei: quia non est verissimile q̃ sit immemor salutis suæ. 1. q. 7. sancimus. secundum Guli.

ADDITIO. Et remittit ad Spec. de stat. mo. ver. 19. & ver 40. Archi. alleg. quòd Deus cor interrogat. 14. q. 4. si quid. & decre. cum voluntate. ẽ. de sent. excom. Ioan. And.

¶ Glo. se. recit. per q. in qua alleg. pro & contra.

p ¶ *Cæterorumque.*] satis videtur quòd cãtum de mobilibus deberet intelligi: quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata permittunt. de fide instru. inter dilectos ad fi. & tales partes in substitutione fieri intelliguntur quales in institutione præcesserunt. Instit. de vulg. & pupil. substit. §. & si ex disparibus. & p̃ misso eis manere in ordine. & ea fine quibus ibi esse non possunt 3.

† In manuscriptis ita: ac etiam sepulturam.

3 Remittit Guliel. ad Specul de statu mona. ver. 4. Ioan. And

Cum autem interdicatur eis officium prædicandi, & reliqua vt sequitur, de quo viuent, nisi interdum ornamenta & libros & similia vendant. In ẽrium vt quia verbum cæterorum, omnia comprehendit. ff. de verb. signifi. l. cæterorum. & per verbũ cætera. in omnibus fit institutio hæredis. ẽ. de testamen. c. Raynutius. Item verbum, loca, comprehendit immobilia. ff. de verborum significa. Iocus. ad quid sequeretur cæterorum. si immobilia etiam sola cõprehenderet? Et præterea possunt sibi prouidere ordinẽ exeundo. secundum Guli. necessaria fuisset declaratio. [quod nio. 26. dist. deinde. in prima glo. & ff. de procura. non solum. §. quæritur. Ioan. An.

ADDITIO. Quod verbum, cæterorum, comprehẽdet omnia, placet Archidia. qui etiam allegat quinquagesimam dist. vt constitueretur: & quod ibi not. de pœni. dist. 3. adhuc perfidi inflãr. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

r ¶ *Sepulturam.*] prædieare 4 in aliena parochia non licet, nisi licentia habita à rectore de hæret. cum ex iniuncto. in antiq. absolucre alienum parochianum non licet sine proprij sacerdotis licentia. ẽ. de pœnit. & remiss. omnis. nec ipsum ad sepulturam admittere, nisi elegerit & tunc parochiali reliquetur canonica. ẽ. de sepul. c. 1. inter se autem ista omnia poterunt exercere: cum litera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo isti habebant priuilegium, vt quoslibet possent ad sepulturam admittere, illud cessat, &c.

4 Vide cõcil. Trident. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 14. de reformat. cap. 4.

ADDITIO. Quod probat littera, omnino. Ioan. And.

s ¶ *Ordines.*] per hos duos ordines fides illuminata est: & dicitur ecclesia exaltata. de excess. præla. nimis.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiũt, verbo, opere, & exẽplo. secundũ Gar. facit ẽ. de vo. §. fi. Ioan. An.

a ¶ *Præsessit.*]

a ¶ *Præcessit.*] vnde tangi non debent, cum concilium. ne nimia. futura respiciat. ibi, ne quis decætero [in textu. §.]

b ¶ *In solido.*] aliàs solito: & hoc detulit Bonifacius de concilio Gregorij: sic enim dicebat littera, in suo statu volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: intendimus siquid eum tam de illis quàm de reliquis etiam non Mendicantibus ordinibus, prout animarum saluti, & eorũ statui expedire videbimꝰ, prouidere hoc est decisum, & dicebatur quòd Gregorius volebat aliquem Mendicantium dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de non Mendicantibus tres, Cistercien. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalarijs vnum ordinem facere.

cõcilium generale præcessit [a], in solido [b] statu volumus permanere.

¶ Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ad hæc [c] personis ordinum, ad quos constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter [d] transferat, † sedis eiusdẽ super hoc permissione specialiter nõ obtenta.

c ¶ *Ad hæc.*] id est præter hæc.

ADDITIO. sic 32. dist. ad hæc. alibi exponi tur id est, contra hæc. 14. q. 1. § ad hæc. alibi, id est, circa hæc. 16. q. 3. §. potest. ad finem. verficu. ad hæc. Archid. Io. And.

† Aliàs, transferant.

d ¶ *Totaliter.*] Not. non idem in toto quo ad totum. quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo sacrorum vel comẽtus ipsius ordinis ad aliũ ordinem vel conuentum se transferre non poterit.

ADDITIO. Not. etiam Gul. licere singulariter, quod non licet vniuersaliter. alleg. ad idem ff. de rebus dubiis. cum seratus. C. de Iudæis. l. 1. Ioan. And.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Institutis in ecclesiis monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituẽdi. hoc dicit. Dominicus.

CAP. VNICVM.

DE CAPELLIS MONACHORVM.

Continuatio domini Helie.

¶ Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorum domibus: nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur rubrica, de capellis monachorum.

RResbyteri qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit ibi, *Cum debeant.*

CASVS. Ponamus q͗ abbas sancti Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopũ Pictauen. cum consensu sui capituli, & illæ capellæ siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad episcopum: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus quòd abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ necesse est quòd institutus adeat episcopum pro committenda cura animarum: vnde ad aliquam illarum ecclesiarum abbas instituit aliquem, & episcopus sibi commisit curam animarum: Or accidit q͗ institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: verum abbas possit illum priuare? Respondet quòd non: sed illud spectat ad episcopum, qui sibi commisit curam animarum: quia episcopus poterit eum priuare, si subsit iusta causa. Ex his patet, quòd abbas vel inferior prælatus potest præscribere institutionem tituli collatiuã. Sed vtrum institutionem auctorizabilem possit ipse prælatus inferior præscribere? De hoc est magna controuersia inter doctores. Not. primo ex isto cap. quòd beneficia secularia debent esse perpetua: & quis non potest remoueri à beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Not. q͗ licet de iure communi dispositio beneficiorum in dioecesi episcopi pertineat ad eũm: tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & episcopus instituit ad præsentationem alterius. Not. fuꝛcta gloss. q͗ licet institutio tituli collatiua, vel præsentatio pertineat ad inferiorem prælatum ab eo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum episcopum: ideo solus eps potest prima re institutum de beneficio ecclesiastico. Not. arg. q͗ quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Not. quòd illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit ff. pro soc. l. 1. & vide. §. de rescript. cap. fin. eod. lib. Dom.

¶ *Prima gl. dicit quid declaret.*

c ¶ *Presbyteri.*] Emanauit ad declarationem decret. supra eod. c. 1. & eius quod ibi not. Inno. & Hostien.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.

f ¶ *Præsentantur.*] præsentationes tales fieri debent à prælato & conuentu de iure communi: cõsuetudo tamen potest contrarium inducere, vt §. de his quæ fiunt à prælato. ea nosci tur.

g ¶ *Ipsis.*] s. episcopis: & sic non pleno iure habẽt illas, cum ad eas nõ spectet institutio [ad curam populi] de priui. cum & plantare.

ADDITIO. Dato etiam † q͗ institutatur ad regimen ecclesiæ. de quo satis dixi de præbend. de monachis. Ioan. And.

† Dictio, q͗ petens, quid significet, vide Fulgosij consil. 157. incip. in ci. Benedicti. & Alexandrum consil. 60 in cip. omissa multiloquio in 1. volu.

¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcord. & remittit: & subdit tria similia.*

h ¶ *Perpetui.*] non enim beneficia dantur ad tẽpus. 55. dist. præcepta. 70. dist. sanctorum. & de hoc de fil. presby. veniens. in antiq. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale. de condi. appos. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem. §. de regu. iur. actus. nec moribus nostris expedit tẽporales habere filios. ff. de adop. l. si tibi. aliàs quæritur [vt ibi in glo. dicitur] Papa tamen potest dare prælaturas ad tempus, vt 7. q. 1. Pastoralis. immutat 1 enim substantialia rei. de concess. præbend. proposuit.

† De materia huius tituli vide quæ nouissime decreuit concilium Trident. sess. 25. de reform. cap. 9.

¶ *Glo. seq. dicit quid reprobat, & dubium soluit.*

i ¶ *Consuetudine.*] contrarium not. Innoc. & Hosti. in prædi. decr. qui dicebant quod ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not. q͗ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.

1 Intellige hoc dictum glossæ suo modo, sicut nostrum est in c. 3. extra de translatio ne. in glossa. super verbo: veri Dei vicem. in hac editione.

ADDITIO. & Prænonstrantensibus: & hoc dicto placet Arch. ¶ *Per episcopos.*] Intelligas remoueri per episcopos, quãdo per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouentur: vel per delegatos. §. eo. lib. de offi. vic. licet. §. de reg. iur. qui per alium.

l ¶ *Causa rationabili.*] 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis pernersum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. c. inuentum. & 68. distin. cap. 1.

ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro graui, quæ in populi notitiam nõ peruenit. 30. q. 1. c. vlt. Ad hoc 50. dist. sacerdotes. &c. Ioan And.

DE IVRE PATRONATVS.

Continuatio domini Helie.

¶ Dictum fuit supra. de præbendis & dignitatibus & aliis beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quàm regularibus. verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata: & dubitaret aliquis d' effectibus iurispatronatus, & de ipso iure patronatus: ideo ponit rubricam, de iure patronatus.

I *laicus.*] Duæ sunt partes: secunda ibi, *Verum.* Prima ponit dictum: Secunda protestatur: ibi, *Per præfatam.* Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat: ibi, *Et omnino.* Ioan. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua ecclesia: quia forte eam fundauerat, id est, donauerat fundum ad eam ædificandam, vel eam ædificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul: iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi ecclesiæ, & eam quietare, vt de cætero sit in libera dispositione dioecesani: vel vult donare alteri ecclesiæ: vtrum possit sine auctoritate dioecesani? Videtur quòd non: quia si laicus detineat decimas: tamen non potest illas donare alteri ecclesiæ sine consensu episcopi: cap. cum Apostolica. de his quæ fiunt à prælatis sine

sine consensu capit. licet in proposito videbatur, q laicus nō posset iuspatronatus transferre in ecclesiā sine consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, q laicus potest alteri ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani; tamē per hoc non fit præiudiciū ipsi diœcesano: & ideo ecclesia habebit collationem & præsentationē: sed diœcesanus habebit institutionē. Sed ponamus q laicus donauit iuspatronatus alicui ecclesiæ: vacat nunc ecclesia patronata: vtrum ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum sicut laicus? Vel q laicus habet tantum quatuor menses ad præsentandum: similiter ecclesia debet solū habere quatuor menses: quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pōtifex ista ratione dubitandi non obstāte decidit in ōrium: videlicet, q ecclesia habebit sex menses ad præsentandū: quia mutata persona, mutatur etiā qualitas ipsius bñficij: Et sic ecclesia habebit sex menses: licet patron' laicus, in cui' locū succesit ecclesia, habet solū quatuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. No. primo q laico pōt competere iuspatronatus. qđ verum est ex dispensatione iuris, sed non de mero iure: qa iuspatronatus est annexū iuri spirituali, id est, institutioni quæ est ius spirituale: & de spiritali & eius annexis est idem iudicium: sed illa facultas fuit concessa laicis vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas, vel dotādas: vnde istud iuspatronatus cōsistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam: quia patronus pōt eligere personam, dummodo eligat ideneam. Item istud iuspatronatus cōsistit in alio, videlicet in processione: quia cū patronus primum venit ad ecclesiam patronatā, ministri ecclesiæ debent illi ire obuiā processionaliter, & eū in ecclesia recipere processionaliter. qđ verum est, qñ status suæ personæ illud requirit: puta, quia est rex vel dux: aliàs si status personæ non requirit, nō deberet recipi processionaliter: nec ministri ecclesiæ debent illi obuiam ire. Item in alio consistit iuspatronatus: quia patron' in ecclesia patronata est præ cæteris honorādus in sessionibus & sepultura. Ité si patronus deueniat ad paupertatē, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessariis pro ministris ecclesiæ. Not. q laicus pōt iuspatronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. Not. q laicus patronus ad præsentandum habet solum quatuor mēses: sed persona ecclesiastica habet sex menses: & ideo epis non potest instituere absque p̄sentatione: nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est: quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulative: & sic potest variare: & diœcesanus potest acceptare quem voluerit: ideo debet in alio grauari q non habet nisi quatuor menses ad præsentandum: sed cleric' patronus nō potest variare: & sic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dī fieri præsentatio ad hoc vt cleri cus patronus non possit variare? Dicendum q sola datio litterarū patroni non dicitur præsentatio: sed requiritur q fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationem corporalem poterit variare. Hoc tenēt doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur, q si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis: si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illum restituere. No. q patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesiæ, cuius est patronus, ad hoc ff. de testi. significauit.

¶ *Prima glossa dicit quid approbat, & quid reprobat.*

a ¶ *Si laicus.*] Hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, Bartholomæi Brixien. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innoc. & Hosti. qui hoc not. ff. eod. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in prædicano. & Goffre. & Bernard. no. ff. eod. illud. & c. cura. & in multis aliis capitulis.

ADDITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius ca. nemini. 16. q. 7. ff. allegati, vbi etiam remittit in quantum de commutatione loquitur: quòd si laicus habet communionem cum ecclesia patronatibus, poterit cōmutare, vt ratione societatis liceat, quod aliàs non licere. allegg. 23. q. 2. non potest.

¶ *Glo. seq. dat simile, quærit, & soluit.*

b ¶ *Eidem.*] & sic ecclesia erit patrona sui ipsius: & sic in aliis casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus. ff. e. tit. quia clerici. de pœnis, in quibusdam. cum similibus. Sed pone q capella est vnicū habēs presbyterum: quis præsentabit ibi presbyterum cū vacabit? Dico q si non est ibi alius patronus, episcopus, q debebit ecclesiæ: hoc enim dicim' regulare, cum ecclesia patronum non habet per c. 16. q. 7. omnes basilicæ. & c. seq.

† In antiquis tribus codicibus est ita est laico iuris collatio patronatus.

ADDITIO. Si donetur episcopo iuspatronatus capellæ filij subiectæ. vide quod scripsi. e. significasti. in fi. vbi concordando opiniones cōtrarias Goff. & Hostien. distinguo, an episcopus habeat compatronum necne. Ioan. And.

1 Videnota ta per Archidiaconum in ea frater 21. q. 4.

c ¶ *Vel alteri.*] sufficit q redeat ad ecclesiam. ad idem. ff. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. 16. q. 1. c. vlti. & res ad sui naturam redit de facili. 55. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus. §. quòd si non vt totum.

¶ *Glo. seq. allegat vnam concor. signat contrarium: dupliciter soluit: solutionem impugnat, & respondet.*

d ¶ *Censenda.*] ff. eo. illud. Contrarium videbatur per decre. ff. eo. nullus. vbi dī q nihil ecclesiastici is sine consensu epi transfert in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decre. illud. Vnde de spiritalibus intēdebat prohibere; sed non de spiritalibus annexis: sicut iuspatronatus. ff. de iudi. quanto. secundum Host. sed quia decre. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum: satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum concedi sine auctoritate episcopi: sed satis facit ad titulum, inquantum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu episcopi.

e ¶ *Derogari.*] aliàs derogaretur, si assensum prohibuisset, secundum formam, quam habes. ff. de dona. pastoralis.

ADDITIO. Dic vt ibi: & hoc teneas, quod vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus episcopi illi donationi præstitus, in nullo lederet ius episcopale. Ioan. And.

f ¶ *Quadrimestre.*] nō habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. ff. eo. c. 3. & c. cum præterquæ tū hoc expresse non dicebant: habebamus gl. ff. de offi. ordi. cum vos.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. & solu. demum soluit q. contra solu. allegg. vnam decret. soluit. allegg. aliam, & remittit.*

g ¶ *S. mestre.*] de concess. præb. in antiq. c. 2. Et sic not. q qui in ius alterius succedit, nō vtitur eodem iure: ff. regulam j. de reg. iur. is qui in ius. & ff. eod. tit. is qui in ius. & est hoc ideo: quia ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri. Et idem dicebatur olim per decr. de præben. dilectus. vlti. in antiq. & per ea quæ ibi not. sic est etiam videre in conuentionibus: vbi ex persona successoris forus mutatur, vt in prædicta regula dixi. & bene facit hæc decre. ad quæstionem de excommunicato, qui donando cessit actiones sibi competentes: an ille cui facta est cessio, possit illo excommunicato manente illas intentare, & terminauit Barth. Brixie. in quæstione venerialī: quidam cum esset. secundum Tanc. q sic: quia illud vitium excommunicationis personæ adhærens, ad successorem non transit: per l. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. an vitium. & C. de acqui. poss. l. vitia. & idem Guli. in spec. de procu. ff. vlt. circa princ. & ad hoc optime facit ff. qui maccu. pos. cum in tua. in fi. Arg. contra ff. de testi. licet ex quadam. sed illud in teste, vt ibi not. Item contra ff. eo. lib. de deci. c. 2. in fi. vbi soluitur in vltima glossa.

¶ *Glo. seq. ponit primatria exempla: secundo quærit, & soluit.*

h ¶ *Ecclesiasticus.*] vnde legatus posset illas cōferre. ff. eo. cum dilectus non poterunt variare. ff. eo. pastoralis. priuatur si præsentatus indignum, quod dic vt not. ff. de offi. ord. cū vos. Quid dices si ecclesia & patronus laicus simul habent præsentare: nunquid habebunt sex menses, vel quatuor tantū; vel alter sex: alter quatuor? Dico q habebunt sex menses: ita q ratione communionis similiter eo quo habet rem communem cum pupillo. ff. quemadmod. ser. amit. l. si communem. ita quòd per ecclesiam consequetur, quod per se assequi non posset. fin. ff. de concess. præben. cap. penult.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius quartus.

¶ Archiepiscopus volens prouinciā visitare, prius debet visitare ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriā, clericos & laicos eorundem. hoc dicit. Dominic.

2 Vide Iasonem in l. pactio. C. de transact. in l. no. & in l. si emancipati. C. de collat.

DECENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Cõtinuatio. ¶ *Dictum fuit supra titulo proximo de quodam iure competente in beneficiis & ecclesiasticis: verum quia episcopi in beneficiis ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura: ideo ad nos in formandum de istis in ribus committitur rubrica, de censibus, exactionibus, & procurationibus.*

† De materia huius decretalis præter statuta in e Sect. Latera. sub Alex. iij. c. 4. & in concil. Lateran. sub Inn. iij. e. 3. vide omnino quæ nouissime sanxit concilium Trident. sess. 24. de reform. cap. 3.

CAP. I.

ROmana a † Ecclesia: & infra. ¶ Statuimus, vt quilibet archiepiscopus suam volens visitare b prouinciam, prius c ecclesiæ suæ capitulum, ac ciuitatem & diœcesim propriam plene d visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum e ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate f accedere g ad vnanquanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum h clericos & laicos i studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ *Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Deinde liceat ei per totã prouinciam k, vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarum capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa, & pia l loca in quo scriptura est de substantia actus: regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ, vt in l. pactũ. C. de pact. Fallit in casibus hic enumeratis per glo. & ad eã quotidie recurritur. Postea Romanus Pontifex in §. *Procurationes* inhibet sub pœna maledictionis æternæ, ne archiepiscopus visitans audeat recipere procurationẽ in pecunia numerata: etiam si procuratores & visitati voluerint eum procurare in pecunia numerata: sed ꝙ solũ ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item præcipit Romanus Pontifex, ꝙ ipse archiepiscopus à visitatis non accipiat aliquod munus: ꝙ si ꝛrium fecerit, ipse tenebitur restituere duplum illius muneris qđ receperit. Not. primo archiepũm non posse visitare generaliter prouinciam, nisi primo incipiat à propria diœcesi. Not. secundo, ꝙ si epũs nõ potest accedere particulariter ad quemlibet locũ, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruũ locũ illius viciniæ. Do.

¶ *Prima glo. diuidit.*

a ¶ *Romana*] In prima parte dr quomodo & qñ archiepiscopus possit suam prouinciam visitare. In secunda parte quæ incipit: ibi, *Sane*: dicit, quid in visitando facere debeat, & quæ crimina punire possit. In tertia quæ incipit: ibi, *Procurationes*. dicit, quomodo & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. In quarta ibi, *Hanc autem*: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostien. autem & Boatinus diuidunt decre. in ix. partes, faciẽdo scilicet de quolibet §. partẽ. Sed Io. Mon. diuidebat in duas partes: dicens, quòd primo tangit formam visitationis per archiepũm faciendæ: secundo: ibi, *Hac autem*. formã illã ad alios prælatos extendit: Prima iterũ in duas: qa primo tangitur modus circa visitationẽ faciẽdã secũdo, in §. *Procurationes*. circa procurationẽ recipiendam. Iterũ prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secũdo in §. *Sane*. modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinem visitandi capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatem & diœcesim: secundo. §. *Deinde*. tangit ordinem visitandi prouinciam. Ioan. And.

b ¶ *Visitare*.] per se vel per alium, cum per se id non possit. ꝛ. de offi. ord. inter cætera. 10. q. 1. epm. & quomodo tunc debeat solui procuratio. dic vt ꝛ. eod. lib. de offic. ordi. episcopus.

c q *Prius*.] à capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & qui alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regu. ea quæ. §. si vero. in antiq. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. exponit: quærit, arg. pro & contra, soluit contrarium.*

d ¶ *Plene*.] ita ꝙ nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hęc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed nunquid sufficiet synodum conuocare & plene inquirere? videtur ꝙ sic. ꝛ. de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic ꝙ: quoniam in tam breui tempore non posset singulorũ inquisitio fieri: tũ quia ibi nõ cõueniunt oẽs clerici, & laici qui sunt visitandi, vt j. patet. tum quia subiicienda est res oculis: & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. fi irruptione. §. ad officium. ꝛ. de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

ADDITIO. De his in arbore consang. post prin. Ioan. Andr.

e ¶ *Minorum*.] ad hoc de appel. cap. de appellationibus. in antiq. cum suis concor. de præbend. maioribus.

f ¶ *Difficultate*.] forte propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de eccles. ædific. ad audientiam. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis iudicio.

g ¶ *Accedere*.] patet ergo quòd iure tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

h ¶ *Congruum*.] id est honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. ꝛ. de fide. instru. accepimus. j. de priuil. cum personæ.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Laicos*.] nunquid populus procurabit? Non: vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.*

k ¶ *Prouinciam*.] hoc intellexit Ber. 1. verum, si suffraganei erant negligentes; aliàs secus. Sed dic contra, vt j. eo. c. vlt.

l ¶ *Pia loca*.] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

Hostien. hic contra. quod videtur placuisse. Inno. Ioan. And.

ADDI-

ADDITIO. Grangias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit ℨ.eod.cap.fi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Et populos.*] non simul, sed separatim, cum talium vita sit separata. 12.q.2.duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbãda. C. de testa. consulta. & melius procedit inquisitio qñ fit sigillatim. de accu. inquisitionis. §. tertiæ. in antiq. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: aliàs in genere fiat inquisitio. ℨ. eod. sane.

† Aliàs, clericos.

b ¶ *Libere.*] scilicet ℨ. dictione, præscriptione vel appellatione nõ obstante. de præscriptione. in antiq. ca. cum ex officij. & ca. accedens. ℨ. eod. cap. vlt.

ADDITIO. Et supra de offi. ordi. licet. Ioan. And.

c ¶ *Visitatis.*] loca intelligo visitata: siue sint illa quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. ℨ. proxi. respõso. in fine.

d ¶ *Caperit.*] caueat quod compleat: aliàs in illa visitatione non poterit reuerti: vt sequit.

ADDITIO. Per qđ not. Hostien. cœpta cõplenda. C. de emen. Instin. co. l. cordi. ad Sillania. l. vlt. in fin. fac. ℨ. de rescript. litteris. Ioan. And.

† Not. hic quod casu superior potest iudicare inferiores subditi sui ō illius consensu quãquam illi inferiores non consentiant: dummodo iudicet superior in diœcesi subditi. quia extra fines cõsensu inferiorum iudicare nõ posset. glo. in c. vt ligátes. supra eo. de offi. ordina. Do. & Philip. Font.

e ¶ *Sua denuo.*] vt sic secũdum modum superius dictum visitationẽ secundam incipiat.

f ¶ *Requisitus.*] ergo non aliter cũ per exitũ renuntiauerit visitationi illius anni [facit ca. quod ad consultationẽ. de re iud. in antiq.] nisi in casu qui sequitur. si autem maior pars episcoporũ prouinciæ consentiret ipsum reuerti, & diœcesanus episcopus contradiceret: ad hunc reuertetur archiepiscopus, vt sequitur.

ADDITIO. 65. dist. c. 1. & 2. Host. & archidiaconus.

g ¶ *Malitiose.*] qui allegat fraudem, probare debet illam. ff. de prob. quoties. §. qui dolo. sed eo quod indigẽtia est notoria, fraus præsumitur. ad hoc supra de renunc. c. 2.

h ¶ *Consilio.*] in consilio quod annuatim facere debet. de accusa. sicuto lim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. ℨ. prox. respõso. quia siue concordent siue discordent, hoc diffinire ad ipsum pertinet, vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

i ¶ *Ipsius.*] scilicet archiepiscopi.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

k ¶ *Diffinitione.*] dicit Inno. quòd hoc modo fiet diffinitio: diffinimus per nos procedendum ad visitationem prouinciæ nostræ. & dixit quod à tali diffinitione cum sit super executione officij sui. non poterit appellari. de officio ordin. irrefragabili.

1 In quibus casibus scriptura requiratur præter doctores bic, vide Abbatẽ inc. 2. de pb. Imolã & Barbat in c. cum iure de offic. deleg. Felinũ I Rubrica de constit. & Alexandrum cõsil. 95. l. 4.

ADDITIO. Idem & Host. & Archid. qui etiam dicunt non requiri quòd hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.*

¶ *Inscriptis.*] Not. casum 1 in quo scriptura requiritur. Alius, cũ quæritur de antiquissimo facto quod testibus probari non põt. ff. de prob. census. de præscr. ad audientiã. in anti. de probatio. cum causam. Tertius, in priui. ℨ. de priui. porro. Quartus, in dimissoriis. 70. dist. extraneo. Quintus, in redeunte ad hæresim. 1. q. 7. faluberrimum. Sextus, in professione. 27. q. 1. omnes fœminæ. Septimus, in electione. de election. quia propter. in antiq. Octauus, in emphyteusi. C. de iu. emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticę 12. q. 2. sine. 10. q. 2. hoc ius. de iis quæ fiũt à præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. ℨ. eod. lib. de appellatio. cordi. vndecimus, quando quis variat circa procurationem cõstitutum. ℨ. de procur. ca. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat

ca, cleros† & populos [a] libere [b] visitando, ac procurationes à locis tantũ recipere visitatis [c].

¶ Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliã, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.

¶ Exquo tamẽ aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit, [d]: nunquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua [e] denuo fuerint visitatæ. Quòd si forte eadem diœcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarum visitatione intermissa, redeat ad eandem, si à loci diœcesano† requisitus [f] extiterit, vel de omnium, aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod iidẽ se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitiose [g] in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licentiam super hoc à sede Apostolica postulet confidenter.

¶ Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & diffinitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit. Dominicus.

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suę diœceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio [h], & ipsius [i] diffinitione [k] super hoc habitam coram eis, quæ in scriptis [l] redigi volumus, vt post sint† aliis esse nota) visitationẽ per eandem reiterare prouinciam iuxta modum superius adnotatum: etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati [m]: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

† Aliàs, post.

¶ Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento. infamatos ordinariis denuntiet, & notoria crimina puniat. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane huiusmodi impensurus officium proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officiũ ipsum spectant absque coactione [n] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita †: nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi à Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si

† Vide omnino concilium Trident. sess. 1. de reform. c. 1.

fic. delega. cum in iure. in antiq. C. de mand. princ. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali vel ciuili. ℨ. de libel. obl. c. 1. 2. q. 2. legum. Vicesimusseptimus, in causa. ℨ. de tempo. ordi. c. 1. & 2. q. 1. legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. ℨ. eod. lib. de re iud. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus. de pœn. & recum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu extrauag. Boni. proinde. in fine. tricesimusprimus, in alia extrauaganti eiusdem quæ incipit, iniunctæ. & hos duos addit Ioan. Mona. Tricesimussecundus, in casu de elect. causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudũ. Tricesimusquartus, in constitutione Io. execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis & testibus probari potest. supra de fide instrumen. cum Ioannes. sit tamen probatio leuius, facilius, & securius per scripturam. ff. de pignor. l. contrahitur.

2 Ad illam glossã vide not moderna. n. fine apud acta. C. de transa. & Hip. in rub. C. de prob. Font.

m ¶ *Visitati.*] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. ℨ. in §. quòd si forte.

n ¶ *Coactione.*] à principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere constringatur: ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hostien. Ioan. Mona. & Archid. & vide in Spec. de inquisitio. §. 2. versi. licet autem. & versic. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

a ¶ *De ali-*

a ¶ *De aliquibus.*] de quibus interrogati de plano nil dicunt: & tunc denuntiabunt episcopis, vt inquirant secundum formam de cre. de accu. qualiter 2. in antiq.

b ¶ *Negligentia.*] 18. dist. peruenit.

c ¶ *Debitam.*] scilicet statutam in iure, nisi ex causa fieret commutatio aliàs arbitraria infligatur. 3. de offi. deleg. de causis.

d ¶ *Canonibus.*] 10. q. 3. relatum. 3. eo. cum Apostolus. & cap. sopitæ. & cap. cum super.

e ¶ *Officij.*] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.

ADDITIO. Allegat Hostien. de simo. cap. 1. & 1. q. 2. sicut episcoporum. in Auth. vt iud. sine quib. §. hæc omnia. & §. ficigitur. colla. 2. Io. And.

f ¶ *Aliquod munus.*] ex hoc textu. nota, q vis- 2 Ex fine hu- ius glossæ cō stat eam non esse Ioan. An. sed ex lectura Dominici hunc esse trāsitum.
tis non potest recipere aliquod munus: cōcordat in delegato quo ad non esculenta: sed quo ad esculenta quæ paucis possent consumi dignis, discordat: vt 3. eo. lib. de rescrip. statutum. §. in nullo. Dominicus.

g ¶ *Liberetur.*] additur pœna. 3. c. proxi.

† Hostanenses habet in concilijs Laterancn. initio capitis 2 tatis.

h ¶ *Alijsque.*] scilicet archidiaconis, & plebanis. 3. eo. cū Apostolus.

i ¶ *Saluis.*] ad hoc 3. de sta. monac. in singulis.

Exigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda: ibi, *Constitutionem.* finē decre. 3. c. prox. repetit addens mēsem, Tertia: ibi, *Alioquin.* pœnam apponit, distinguendo

† Aliàs, deest dictio, Iesu. status delinquentium. Ioan. And.

¶ Episcopus vel alius ad quem pertinet visitare, non potest procurationē recipere in pecunia, etiam à volentibus: nec etiā in victualibus à locis non visitatis: nec etiam dona recipere debet: quòd si contrarium fecerit, punitur pœna hic contenta. hoc dicit. Istud capi. emanauit ad declarationē illius q̄ dicitur in ca. præcedenti, in fi.

CASVS. Dictum fuit in §. procurationes. 3. c. prox. quòd exigentes procurationem pro visitatione in pecunia à volentibus, vel in victualibus à locis non visitatis: & recipientes aliqua munera à personis visitatis, quòd ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperunt sub pœna maledictionis æternæ: à qua absolutionem sunt, nisi prius restituerint duplum illius quod acceperūt: Vnde multi non curabāt de illa maledictione: Ideo Romanus pō. risex per istud ca. aggrauat illam pœnam: videlicet quòd exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius quod acceperūt intra mēsem: aliàs elapso mense sunt interdicti: & si decederent durante tempore dicto, essent sepeliēdi in terra profana, & nō in cœmeterio. Et habet locum hæc pœna in episcopis & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspensi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplum. Et posito quòd dantes munera vellent eis remittere: nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum. Not. primo ex princ. cap. rationem quare fuerunt pœnæ inuētæ à iure, videlicet vt delinquentes abstineāt à malo saltē formidine pœnę. cap. felicis. infra de pœn. Not. quòd visitans non debet recipere procurationem in pecunia, sed in victualibus: nec debet exquirere delicatas epulas: sed cōmunibus epulis debet esse contentus. Not. quòd visitans non debet recipere procurationē etiam in victualibus à locis non visitatis. Not. q̄ delinquens 3 tenorem ca. 1. 3. eo. tit. & lib. in 3. procurationes. tenetur restituere duplum illius quod accepit. Nor. vlterius iuncta glo. q̄ vbi venit imponenda pœna affligens personam, mitius puniuntur existētes in dignitate quàm alij inferiores; & hoc quando afflictio venit imponenda in pœna corporali: secus si imponeret pœna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus q̄ pro eodē delicto grauius puniuntur archipresbyteri quàm episcopi. Not. vlterius, q̄ istud cap. quantum, ad pœnā corrigitur per cap. seq. No. insuper quare addatur pœna legibus prohibitiuis: videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Not. finaliter quid sit exigere: quia non est recipere à volente, sed potius extorquere ab inuito.

† Aliàs, subditos.

¶ *Prima glo. ponit constitutionis causam.*

K ¶ *Exigit.*] quia decretalis Innocentij iiij. 3. prox. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus, non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis; illam confirmat, pœnas adiiciens. Et bene dixit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideiuss. si à reo. §. id quod. & fuerunt sumpta hæc verba ex Authen. de depo. §. sed ne per hāc. colla. 6.

† Vide conci. Trid. sess. 24. de reform. c. 3. §. quod si quispiam.

l ¶ *Audacia 2.*] in mala parte ponitur. sic 4. do audacia dist. factæ. C. de sepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona. vt 8. q. 1. audacter. C. de iudi. rem non nouam. in fin.

2 An & quando audacia sit peccatū, vide B. Thomam 2. 2. q. 127. arti. 1.

ADDITIO. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit Ioan. Monac. q̄ audacia proprie est vitium: cuius vitij contrarium vitium est pusillanimitas, quorum medium est fortitudo. Ioan. And.

m ¶ *Imponamus.*] vt quos Dei timor, &c. de vi. & honestat. cleri. vt clericorum. 82. dist. plurimos. in fin. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercet. 3. de pœ. felicis. 3. in præmissis.

¶ *Glo. seq. specificat tria repetita hic.*

n ¶ *Constitutionem.*] 3. cap. prox. §. 1. & §. procurationes, vbi 1. ia statuta erant, quæ hic confirmantur apposita pœna. Primum, quòd procuratio recipiatur solum à locis visitatis; Secundum, quòd solum in victualibus: Tertium, quòd visitantes vel familiares munera non recipiant.

o ¶ *Præterire.*] maledictionis pœnam ibi appositam non curantes: nec excusantur quia multi: quia non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi.

p ¶ *Statuentes.*] quod 3. c. prox. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare,

q ¶ *Visitationis.*] in aliis ergo procurationibus, quæ debentur legatis vel nuntiis Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione vel consecratione appositi, non habent locum ex decret. de quibus habes supra eod. quanto. & cap. procurationes. & cap. cum nuper. & 18. quæst. 2. Eleutherius.

Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij; nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

¶ Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus d † constitutū: nullam tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij e, aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quispiam suorum aliquod f munus quodcunque sit, & qualitercūque offeratur, præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu † Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur g, volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ *Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis & aliis prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hanc autē visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis, aliisque h prælatis ordinario iure suos subiectos † visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis i super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ Quia decret. Inno. iiij. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Ioan. Andr.

CAP. II.

EXigit k peruersorū † audacia l, vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus m. Constitutionem n itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prędecessoris nostri editā super non recipiēdis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire o, volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione inuandam: Statuentes p, vt vniuersi & singuli, qui ob procurationē sibi ratione visitationis q

a ¶ *Exige-*

a ¶ *Exigere.*] id est, ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fideicommissa. § si rem.

b ¶ *Pecuniam.*] secundum Innoc. 1. Host. Guil. & Gar. pro vectu-ris & ferraturis equorum pecuniam exigere possunt, si indigeant. ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit glos. de regulis iuris. quod non est. in antiq. Ioan. And.

debitam exigere [a] pecuniam [b], vel etiam à volente [c] recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera [d], siue visitationis officio [e] non impẽso [f] procurationem in victualibus, aut aliquid aliud [g] procurationis occasione violare præsumpserint: duplum [h] eius quod receperint, ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur [i]. Alioquin extunc [k] Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tẽpus restituere differẽtes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant †interdictum [l]. Inferiores [m] vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos [n], quousque [o] de dupl' huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura [q].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis: Sed vna die vltra vnam procurationem nõ recipiet, licet plura visitauerit loca. hoc dicit. Dominicus.

CAP. III.

FElicis [r] recordatiõis Gregorius Papa x. prædecessor noster prohibuit in concilio Lugdunen. [r] ne aliqui [s] ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere [t] pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente [u]. Verũ quoniam rerum experientia [x] nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia [y] prouenire: concedimus [z], vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij quibus ex officio [a] cõpetit visitare, à volẽtibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adiicientes, quod non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit siue plura †: etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationẽ integram persoluendam [b]: cum eiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: cum eiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: cum eiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: cum eiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: cum eiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: cum eiuit tolli per contrariam dispensationẽ: licet non deberet fieri sine iusta causa. No. primo quòd Papa est ille, qui facit constitutiones in concilio. No. secundo quòd quandoque ex antiqua constitutione inducitur incommodum: sed illa constitutio debet mutari. ad hoc de consangui. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit † Vide concilium Trid. 3 cap. proxi. quod habens visitare, poterit à sessio. 24 de locis visitatis recipere procurationem in victualibus, sed non in pecunia, etiam à volentibus soluere in pecunia: Sed vtrum istud sit verum indistincte? Rõdet Romanus Pontifex dicens, quòd illa constitutio verebatur in grande detrimentum prælatorum, & etiam soluentium procurationem: ideo statuit, vt si quis velit conuenire cum prælato, poterit vt pro procuratione recipiat aliquam certã pecuniam: sed si velit procurare prælatum visitantem, non tenebitur dare pecuniam. & quo ad cætera remanet ca. præcedens incorrectum. Veruntamen dicit Romanus põtifex, quòd si eps velit visitare vna die plura loca, poterit: sed non exiget nisi vnam solã procurationem: sed hodie prælati habent dispensationem à Papa visitãdi plura loca vna die: & à qualibet recipere integrã procurationem: & ista prohibitio cum sit à iure positiuo, potuit cognitum. 3. cap. proxi. & §. sane.

f ¶ *Non impenso.*] ille cui ex ordinaria potestate competit visitare, impeditus per aliũ visitare poterit: & ille visitans procurabitur, non ille qui commisit. quod dic vt 3. de officio ord. si epis. eod. lib.

g ¶ *Aliud.*] 14. q. 3. plerique. de simo. intantum.

h ¶ *Duplum.*] 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 1. concussionis. & c. sequen.

i ¶ *Teneantur.*] saluo eo quod dicitur. 3. c. prox. [Et vide quod ibi not. in 1. gl.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum 76. dist. an putatis. 3. eod. lib. de elect. generali. §. vlt.

k ¶ *Extunc.*] elapso mense.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

l ¶ *Interdictum.*] nouerunt: quod est. 3. à tali pœna incipit cum istis maioribus: vt 3. eo. lib. de offi. de leg. cap. 2. & si durante interdicto isti moriantur, non sepeliuntur in cœmiterio: & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiuntur: vt 3. de senten. excom. is cui.

m ¶ *Inferiores.*] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. dist. homo christianus. & 3. de iureiur. cum quidam.

n ¶ *Suspensos.*] si interim celebrent vt prius, sunt irregulares: nec poterunt ab alio quàm à Papa absolui. 3. de re iudi. cum æterni. 3. de senten. excom. cum medicinalis.

o ¶ *Quousque.*] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. dist. si qui. cum suis concor. de sponsa. non est. in antiq.

ADDITIO. Propter dubium satisfactionis faciendã esset declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. capi. 1. ad fi. in glo. sic suspensi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionẽ, & solutionẽ, & remissionem.*

p ¶ *Valitura.*] Not. casum vbi rem meam vel mihi debitam remittere non possum licet nil fit tam naturale, quàm voluntate domini rem suam in alium transferri. insti. de re di. §. p traditionem. & de hoc dic vt dixi. 3. eo. lib. de rescrip. statutum. §. si quid autẽ.

Felicis.] Sunt quatuor dicta: Primo recitat ius antiquũ: Secundo ibi, *Verum.* Illud tẽperat in parte secũda: Tertio ibi, *Adiicientes.* addit & declarat: Quarto ibi, *Cætera*, in reliquis ius antiquum conseruat. Ioan. An. procuratio potest licite recipi in pecunia, sed non exigit. hoc dicit. Et sic per istud ca. est correctum cap. præcedens.

q ¶ *Felicis.*] Ortum habuit ab his, quæ not. Guil. supra ca. proximo: vbi dicebat se à domino Gregorio audiuisse, de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo renoluebat litteram, vt hunc saperet intellectum, vide ibi super verbo, non impenso.

r ¶ *Lugdunen.*] 3. cap. proxi.

s ¶ *Aliqui.*] Inno. iij. 3 in archiepiscopis prohibuerat principaliter: & demum ad omnes extenderat. 3. c. 1.

t ¶ *Exigere.*] circa hoc nil corrigitur vel mutatur.

u ¶ *A volente.*] hoc est quod infra recipit mutationem.

x ¶ *Experientia.*] sic 3. eo. lib. de elect. quàm sit. cum suis concor.

y ¶ *Dispendia.*] presbyter ruralis, qui non habent nisi vnum gausape forte sine manutergio, & vnicum lectulum: quomodo procurabit, & hospitabit epm, cum nec forte domus sufficiat, posito q abundarent reliqua, & epus quomodo in vili domo manebit? Vtilis ergo fuit hæc constitutio, quæ tollit hæc dispendia.

¶ Glo. seq. ostendit quomodo ius antiquum renouatum est.

z ¶ *Concedimus.*] hic O. relenauit ad A, id est, extremitas ad principium. 55. dist. ab exordio. Olim enim ab iis qui procurationem victualium parare debebant inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat. 10. q. 1. relata. sed volẽtibus bene poterat in pecunia recipi, & certa summa taxari. 10. q. 3. relatum. idem est hodie per hanc decre. & est æquissimum, vt dixi in proxi. glo.

a ¶ *Officio.*] satis hoc puto locum habere non solum in ordinario officio, sed etiam delegationis: cum vtrobique eadem sit ratio, non obstat quod 3. dicitur, personaliter: quia intelligo q cum personaliter visitant, pro suis victualibus à visitatis pecuniam recipiant: cum autem per alios, nõ ipsi sed illi victualia vel pecuniam pro eis recipient: vt 3. eo. lib. de offi. ord. si episcopus.

b ¶ *Persoluendam.*] aliàs enim posset totam ciuitatem vna die visitare: & tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiæ, quod esset

1 Bene tenuit hic Innoc. procurationes, eo. tit. vt ibi scripsi super ver. & curationum sed ipse intẽdit de ea parte quę de delegans & nũ tius loquitur. Ioan. And.

2 Exportandi non tunc reddum, vel bibendum: quia nõ esset dubitatio essetunc procurator, puta si portet aliquos capones, caseos vel flascos vini bene facit, si etiam abstinet, & vide quod dixi supra c. proxi. §. caueãt. super verſic. quodcunque Ioan. And.

3 Legẽdum hic videtur Innoc. iij. cuius est cap. 1. hic citatum à glossa. in manuscripto exemplari simpliciter legitur. Innocentius.

4 Portatio etiam victualium ad locum competentem esset onerosa. Ioan. And.

¶ In veteri exemplari deest, sentiant. Et abesse ponte indicar glossa. hic in verbo interdictum.

† Per hunc textum nota prouisionem pro exercitio diei affig. ta, nõ multiplicari, quamuis vno die facias & alius faciendo occuparet duos.

esset absurdum. [Et esset accessorium maius principali : vt dixi in rex.] Numerus ergo procurationum non excedat. numerum dierum. ℨ. eod. procurationes.

a ¶ *Cætera vero.*] scilicet circa exactiones statuta: & circa procurationes etiam in victualibus nō recipiendis à locis non visitatis: & circa munera nō recipienda à visitantibus, vel eorum famulis cum pœnis superi' statutis.

Quamquam.] Primo ponit exordium: Secundo prohibitionē: ibi, *Cum igitur.* Tertio pœnas trāsgressorib. ibi, *Quia vero.* Et hæc decret. plenius prouidet quàm Alexandrina. ca. quia nonnulli. infra de immunitate eccle. prouidisset: vt ibi dicam in princ. Ioan.

Pro intellectu huius c. est præsupponendum quid sit pedagium & guidagium: de quo in glo. in ca. super quibusdam de verborum signi. sic inanti. Vnde sciēdum ℣ pedagium dicitur illud tributum, quod soluitur ℣ rebus quæ trāsferūtur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal. Guidagium vero dicitur illud tributum, quod datur pro salariādis hominibus, qui secure cōducunt transeuntes extra loca periculosa.

† Vide cōcil. Lateran. sub Alexan. iiij. c. 2. & concilium Tridēt. sess. 25. de reform. c 20.

CASVS. Certum est ℣ tam constitutione diuina quàm humana clerici, ecclesiæ, & res clericorum sunt exemptæ, & immunes à prestationibus exactionum, & tributorum, quæ consueuerunt præstari per homines seculares: Sed ponamus ℣ aliquis fecit ℟ prium: quia ℨ talē prohibitionem, quæ est tam à iure diuino, ciuili, quàm canonico, fecit indebitam exactionem, & compulit clericos ad soluēdum pedagia, guidagia, & alias exactiones pro se vel pro rebus suis: quæritur, quia pœna veniat puniendus? Rūdet & si sit persona singularis, quæ fecit istas exactiones: tūc ipso facto incurrit sententiam excōicationis: si autē sit vniuersitas vel collegiū, puta cōitas vel vniuersitas scabinorum alicuius ciuitatis, tunc illa vniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico: non autē incurrit excōicationem. Hodie autē emanauit cle. præsenti. eo. tit. quæ præcipit epis & aliis locorū ordinariis, vt ipsi publicent istas pœnas & sententias: & præcipit illis sub pœna excōicationis, ne sint remissi in publicādis istis pœnis. Nota. ℣ si clerici transferant personas suas de loco ad locum, licet faciant causa negotiationis: tñ pro persona sua nō tenētur soluere exactiones vel alia tributa: nec etiam si transferant res beneficiorum. Sed si transferāt fructus patrimoniales causa negotiationis, tenēntur soluere pedagia & alias exactiones; secus si necessitate sua: quia tunc non tenerentur soluere pedagia neque alia tributa.

† Non patrimoniales Philip. cum glo. ipsarum in fine, per gloss. in d. l. 3. Lod. Ro. in l si publicanus 6. de rebus. ff. de publ. Fonta.

† Ergo eas facient probabit hoc fieri, infra cap. 2. de immu. eccle. l. 1. C. vect. & Philippus.

b ¶ *Quamquam.*] Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis nō deferunt, vel pro personis; singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quòd diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. præsenti. Ioan. And.

dem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro die' quibus eis spiritualia subministrat. Cætera a *vero in eiusdem prædecessoris constitutione contenta, in suo volumus robore perdurare.*

¶ Idem.

¶ Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas cōpulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiōes pro rebus suis quas causa negotiationis nō deferunt, vel pro personis; singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quòd diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. præsenti. Ioan. An.

CAP. IIII.

QVamquam b † pedagiorum c exactiones tam iure canonico d, quàm ciuili e regulariter merito sint damnatæ †, tanto tamen districtius ne ab ecclesiis & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maioris f inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidētior comprobatur. ¶ Cum igitur ecclesiæ, ecclesiasticæque personæ, ac res ℣ ipsarum g non solum iure humano h, quinimo & diuino i, à secularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem k felicis recordationis Alexādri Papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluēdum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi l deferunt, vel deferri faciūt seu transmittunt: Volētes propter multorum insolentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuare, m adiicimus districtius inhibendo contraria cōsuetudine n quorumcunque, quæ dicenda est corruptela veriūs, nō obstante) vt nec collegium o, nec vniuersitas: nec aliqua etiā singularis persona cuiuscūque sit dignitatis, conditionis, aut status, à præfatis ecclesiis, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis p talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium q, suo nomine vel etiam alieno r, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. ¶ Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares s, excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas t ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenarie restituerint †, & de transgressione satisfecerint u competenter.

¶ Idem.

¶ Archiepiscopus visitare potest prouinciam, ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere. hoc dicit. Dominicus.

ADDITIO. 16. q. 1. c. generaliter. §. placet. aliàs sub §. nouarum. Ioan. And.

f ¶ *Maioris.*] scilicet quàm si exigātur à laicis [Idem Archidiacon'.]

g ¶ *Ipsarum.*] scilicet ecclesiarum & ecclesiasticarum personarū: nam res clericorum eodem priuilegio gaudent, quo res ecclesiarum: vt 16. q. 1. similiter. & rationē ibi not. Ioan. & Ber. ℨ. de pigno. ex litteris. in glo. penul. nec est illud vniuersaliter verum: vt not. Ioan. 15. q. 4. cap. 1.

h ¶ *Humano.*] positiuo: vt dictum est ℨ.

i ¶ *Diuino.*] legitur Ge. 47. vltra mediū. Subiecit Ioseph omnē terram Ægypti Pharaoni, & cūctos populos eius à nouissimis terminis Ægypti vsque ad fines eius præter terram sacerdotum. & sequitur sic: ex eo tēpore vsque in præsentem diem in vniuersa terra Ægypti, quinta pars regib' soluitur: & factum est quasi in lege præter terram sacerdotalem, quæ libera ab hac conditione fuit. Item Esdræ 1. vij. vltra medium, vbi dixit rex Artaxerxes sui ministris: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & Leuitis, cātoribus, & ianitoribus & ministris domus Dei: vt vectigal & tributū & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & concordat ad hoc ℨ. de immu. eccl. non minus.

1 Esdræ 1.

k ¶ *Constitutionē.*] quā requirihabes. ℨ. de immu. eccle. cap. 1. & pro parte eius cut dignum. de homi. ad hoc de hæret. quicunque. in fin. Fontanus.

† Per ipsam copulatiuam notār doctores nos suffi cere restitutionem (quę cui fieri debeat die vt Domi. hic,) sed requiri- rit etiā pœnitentia. c. fi- mērem vide hic decisā.

l ¶ *Negotiandi.*] ad hoc de vi. & ho. cle. c. vlt. Et not. in iis quæ negotiationis cā portātur, nō in propriis, vel in iis quæ portātur, ad vtilitatē fisci soluunt exactiōes istæ. C. de vect. & cōmis. l. vniuersi.

m ¶ *Adiuuare.*] ℨ. eod. exigit. in princ.

n ¶ *Consuetudine.*] ad idem. ℨ. eod. tit. & lib. Romana. §. procurationes. ℨ. de capel. mona. cap. vnico. cum simili.

o ¶ *Collegium.*] ex quibus hæc cognoscantur: vt not. ℨ. de excess. præla. dilecta.

p ¶ *Prædictis.*] propriis scilicet, quas causa negotiationis non deferunt.

q ¶ *Per Alium.*] ℨ. de reg. iur. qui per alium.

r ¶ *Alieno.*] 47. dist. sicut non suo. ℨ. de reg. iur. quod alicui.

¶ *Glo. duæ seq. recitari possunt per duas quæstiones.*

s ¶ *Singulares.*] etiā epi: quia decre. quia periculosum. de sententiis suspensionum & interdicti loquitur [Idem Archidiaconus.]

t ¶ *Vniuersitas.*] in collegium ēnim vel vniuersitatem excōicationis sententia proferri non debet. ℨ. de sentētia excōicationis. Romana. §. in vniuersitatem. vbi de hoc. & intelligo hoc etiā de vniuersitate vel collegio ecclesiastico [Idem Io. Mo. & Archid.] vt ℨ. de personis dixit in proxima. gl. & facit. ff. si ser. vendi. l. altius. & de nat. ex lib. ven. c. vnico. de deci. quamuis. in antiq.

u ¶ *Satisfecerint.*] ad instar excōmunicati pro manifesta offensa.

ℨ. de

§.de verb.signifi.ex parte.1.& c.seq.§.de sen.excom.solet.&c.venerabilibus.

Perpetuo declaramus.] Sũt duæ partes. Secũda:ibi,*Potest etiã.* Et prima ponit dictũ de visitatione,iteratione, & procuratione. Secunda vitiat consuetudinem contrariam:ibi,*Consuetudine.*

CASVS. Dictum fuit §.eod.titu. & lib.c. 1.q archiepiscopus non solum potest visitare totã suã diœcesim,sed etiam suam prouinciam, id est, diœceses suorum suffraganeorum: vtrum istud sit indistincte verum, etiam si episcopi adhibeant diligentiam in visitando suas diœceses? Respondet Romanus Pontifex q sic: & dicit,q licet episcopi non sint negligentes in visitandis suis diœcesibus:tamen nihilominus poterit archiepiscopus illas diœceses suffraganeorum suorum visitare:& non solum semel, sed pluries, & iterare secundum quod dictum fuit §.eod.in cap.1. Sed vtrum archiepiscopus visitando prouinciã suã suam possit audire confessionem subditorum suorum suffraganeorum, & ipsis confessionibus auditis imponere pœnitentiam salutarem? Respondet q sic. Et iste est vnus casus in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum:alios casus habes in c.pastoralis.de offi.ord. in anti. No. primo q ille dicitur libere exercere actum,qui potest alterius negligentia non expectara. Nota secundo casum,in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum, videlicet quo ad forum pœnitentiale: sed tamen hæc potestas est limitata ad certum tempus. Domi.

† Vide concil. Trid. sess. 25. de refor. c.3.§. Ametropolitanis vero. vnde intelliges qualiter hodie q cedat dispositio huius ca.

† Nota argumentãdo ex ordine litteræ, q confessor debet absoluere eõ fratrem, & ipse sibi imponere penitentiam. Et sic ẽ hic text. contra glo. in verbo nudare,in clem. dudum de sepult.

¶ *Prima gl.dicit quid declaret,& corrigit.*

a ¶ *Perpetuo.*] Emanauit ad declarationem decret. §. eod. Romanam. & correctionem eorum quæ ibi not.Ber.& §. eod. nupet. & supra de accusat.sicut olim.

ADDITIO. Et Ioan.9.q.2.nullus primas.& facit eadem causa & q.vlt.§.vlt.Ioan.And.

b ¶ *Constitutionis.*] §.eod.c.1.

c ¶ *Negligentes.*] contrarium not.Ber.in prædictis locis:sed aliud est visitare,aliud de criminibus inquirere,vt dixi §.c.1.

d ¶ *Et iterare.*] repete,secundum constitutionem, &c.quod est §. & idem repetas in proxi.ver.

e ¶ *Ab aliis.*] puta subditis suffraganeorum.

f ¶ *Præmissis.*] visitationi,iterationi,& procurationi.

g ¶ *Obstante.*] ad idem.§.c.proxi.cum suis concor.

¶ *Glo.seq.dat vnum simile:de aliis remittit.*

h ¶ *Absoluere.*] Not.casum in quo archiepiscopus in subditos suffraganeorum iurisdictionem habet. Item per totam prouinciã dat litteras indulgentiarum. §. de pœnit. & remiss. nostro. alios casus habes 9.q.3.in summa.§.de offic.ordi.pastoralis.

i ¶ *Salutares.*] non nimium austeras.26.q. 7. alligant. & in eis imponendis consideret quæ leguntur de pœnit.dist.5. consideret. & §.de homi.sicut dignum.

DE CONSECRATIONE ECCLEsiæ vel altaris.

¶ Visum est supra de censibus:sed quia in consecratione ecclesiæ solent dari immunitates, & census imponi: ideo post rubricam præcedentem subjicit istam.

I *ecclesiam.*] Determinat quatuor casus. Secundus:ibi, *Secus.* Tertius:ibi,*Non sic.* Quartus:ibi, *Non vnum.* Ioan.Andr.

CASVS. Certum est quòd si quis per iniuriam alium verberet in ecclesia, & effundatur sanguis in ecclesia: item si effundatur semen hominis: quòd ecclesia est censenda polluta. Sed quid de cœmiterio, ponamus quòd ecclesia aliqua fuit polluta: est aliquod cœmiterum prope ecclesiam; vtrum fuerit cœmiterium pollutum? Respondet quòd sic: quia est accessorium ad ecclesiam: & ideo antequam cœmiterium illud fuerit reconciliatum, non debet in eo aliquis sepeliri. Sed quid econtra,cœmiterium aliquod fuit pollutũ:vtrum ecclesia quæ est iuxta cœmiterium est polluta? Respondet quòd non: quia ecclesia non est accessorium ad cœmiterium; & maius dignum non trahitur ad minus dignum. Sed quid,ponamus retento priori themate, q aliquod cœmiterium fuit pollutum; est aliud cœmiterium illi cohærens,quia est ibi quidam paries diuidens vtrumque cœmiterium: vtrum istud cœmiterii censeatur esse pollutũ? Rñdet q nõ. [*Sanguinis.*] requiritur q sit effusio sanguinis humani iniuriosi: ideo si me defendendo effundam sanguinem in ecclesia: non propter hoc dicitur ecclesia polluta:immo si quis se defendendo, suũ aggressorem in ecclesia occiderit, non est irregularis censendus. [*Cõtiguum.*] id est, sine medio: quia contigua sunt, quæ duobus extremis se contingunt. Nota primo q ecclesia vel cœmiterium pollnitur effusione sanguinis humani: & hoc quando effusio illa sanguinis est iniuriosa: secus si iuste vel iocose fuerit facta: vel etiam si euenerit naturaliter sine aliqua percussione. Item requiritur q illa effusio sanguinis fuerit facta in magna abundantia: ideo si solum essent effusæ duæ vel tres guttæ non diceretur ecclesia polluta. No. vlterius,q etiam cœmiterii vel ecclesia dr pollui per effusionẽ seminis humani. Et dicũt aliqui q requritur q illa effusio fuerit adulterina:secus si matrimonialis.Hãc opinionẽ tenet Archidiaconus. Et rationẽ ponit ipse Archid.quia reddere debitũ est meritoriũ: sed gl.ista cõcludit contrariũ:quia aliqua sunt illicita ratione loci,quæ aliàs de se sunt licita.nec obstat ratio Archid. q reddere debitum vxori est meritorium:quia bene sequitur, reddere debitũ vxori est meritorium: ergo nõ meretur pœnam:sed nõ sequitur quin ecclesia sit polluta. Itẽ dicit Dominicus de sancto Geminiano q in omni loco non est reddendũ debitum carnis.Nota q in cœmiterio polluto non sunt sepelienda corpora ante reconciliationẽ debito modo factã.Nota q polluta ecclesia etiã dicitur pollutũ cœmiteriũ,si sit contiguum ecclesiæ:ideo aliquis nõ debet in eo sepeliri:tamen nõ est necesse q recõcilietur cœmiteriũ:qa venit accessorie ad ecclesiã:ideo per reconciliationẽ ecclesiæ videtur cœmiteriũ esse reconciliatũ.No. vlterius q paries intermedius diuidit res diuersas, vt censeantur res diuersæ.Nor.q porta,ingressus,vel aditus nõ facit propter hoc cõtigua.Et istud facit ad quæstionem: & ponamus q habeo vnum domicilium,porta domicilij est in vna parochia,& residuum est in alia parochia,quantum ad iura parochialia nõ sum parochianus illius ecclesiæ in cuius parochia est porta domicilij: sed sum parochianus illius ecclesiæ in cuius parochia est residuum domus.

¶ *Prima gl.dicit quid declaret,& ponit differentiam.*

k ¶ *Si ecclesiam.*] Emanauit ad declarationem eorũ, quæ no. Host. §.eo.tit.c.1.proprie ecclesia dicitur consecrata: basilica non consecrata.de religio.dom.c.1. Sed contra non consecrata polluitur, sed aliter reconciliatur.§.eo.c.vlt.

ADDITIO. Quòd proprie ecclesia dicitur consecrata, patet hoc de consec.dist.1.nõ oportet.16.q.5.possessio. quãdoque ecclesia vocatur oratoriũ.ea.q.Iator.41.d.c.pen.& vlt. quãdoq; vocatur domus orationis 16.q.7.& hoc diximus.& §.de immu.eccl.cũ ecclesia.quãdoq; dicitur cęplum,vt ibi,& 88.dist.eiiciens.1.q.3.ex multis. 2.q.7.accusatio.2.responso.Alibi tabernaculum.de cõsec. dist.1. c.1.36.dist.c.vlt.quandoque domus Dei.1.q.3.non solum. & §. tit. 2.decret.& est ratio: quia specialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit:dicitur enim domus esse tutissimum refugiũ. ff.de in ius vo.l.plerique.secundum Archid. And.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionẽ & solutionẽ: secunda pars per quæstionem & solutionem:& solutionis contrario respondet.*

l ¶ *Pollui.*] quo ad opinionẽ hominum,qui eã polluunt quantũ in eis est:quæ enim sunt sancta cõinquinari non possunt.15.q.vlt. c. 1 vl.de cohab.cle.& mu.vestra.& quid firmum erit aut stabile, si sanctitas incorrupta corrumpatur.C.de episc. & cle.fi quẽquã. & ob hoc dico,q si pollutio fuerit occulta,nõ debet recõciliari. Dicunt enim theologi,q ideo recõciliat ecclesia,vt videntes laici ecclesiã sic lauari quæ nõ peccauit,cogitent intra se quantũ pro lauatione peccatorũ laborãdũ sit.& probatur hoc iure:quia ecclesia nõ iudicat de occultis.32.dist.erubescãt.de simo.tua.non obstant de adult.

Ereſt hoc expressum 1. in fi. Io. An.

† De materia huius de crematis vide plene Turre crematam,&. alios in c. ecclesiis.de cõsecrat.dist.1.

TITVLVS XXI.

De consecratione ecclesiæ vel altaris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Polluta ecclesia pollutũ est cœmiteriũ illi contiguum.sed non remotum.Pollutio cœmiterij ecclesiam non pollut,licet cõtigua existat.Polluto vno cœmiterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus.h.d.Dominicus.

CAP. VNICVM.

I † ecclesiam [k] pollui [l] sanguinis vel seminis humani, vel quælibet alia immunditia intra ipsam ecclesiam fuerit irrationabiliter perpetrata, ipsa ecclesia non reputetur ideo polluta, nisi in ea sanguis humanus per violentiam fuerit effusus, vel corpus humanum sepultum, aut nisi infidelium vel excommunicatorum publicorum aut interdictorum ecclesiasticis non communicantium, qui nominatim sunt excommunicati vel interdicti, aut manifestorum vsurariorum vel vsurariarum, qui post conuictionem aut confessionem suam, vel manifestationem propriam, aut per testes idoneos legitime conuictos, vel per famam publicam, quæ tacere non permittit, ad ecclesiam accedere præsumpserint, aut nisi in ea canes vel alia animalia immunda ad manducandum vel bibendum fuerint introducta, aut nisi ibi fuerit commissum homicidium, vel furtum manifestum, vel rapina, vel aliquod aliud crimen enorme, quod sit ad grauem scandalum multorum. Quæ omnia, si contigerint, ecclesiam ipsam reputamus pollutam, donec reconciliationis gratia reparetur. Et si quis ecclesiam ipsam violauerit, vel in ea violentas manus iniecerit, excommunicationis sententiam incurrat. Si quis autem clericus in ea violentas manus iniecerit, deponatur.

¶ *Prima gl.dicit quid declaret.*

k ¶ *Ecclesiam.*] Emanauit ad declarationem decret. §. eod. Romanam. & correctionem eorum quæ ibi not.Ber.& §. eod. nupet. & supra de accusat.sicut olim.

ADDITIO. Et Ioan.9.q.2.nullus primas.& facit eadem causa & q.vlt.§.vlt.Ioan.And.

l ¶ *Pollui.*] quo ad opinionẽ hominum,qui eã polluunt quantũ in eis est:quæ enim sunt sancta cõinquinari non possunt.15.q.vlt. c. 1 vl.de cohab.cle.& mu.vestra.& quid firmum erit aut stabile, si sanctitas incorrupta corrumpatur.C.de episc. & cle.fi quẽquã. & ob hoc dico,q si pollutio fuerit occulta,nõ debet recõciliari. Dicunt enim theologi,q ideo recõciliat ecclesia,vt videntes laici ecclesiã sic lauari quæ nõ peccauit,cogitent intra se quantũ pro lauatione peccatorũ laborãdũ sit.& probatur hoc iure:quia ecclesia nõ iudicat de occultis.32.dist.erubescãt.de simo.tua.non obstant de adult.

Ereſt hoc expressum 1. in fi. Io. An.

ſi ſignificaſti. quia dico q̃ adulterium ibi publicum erat: quod patet ex eo quòd adulterio indicta fuit purgatio.

¶ *Gl. ſeq. prima ſoluit 7. dubitatiõ ſine q. arg. pro & cõtra, & ſoluit.*

a ¶ *Sanguinis.*] humani & iniuriosi. [Facit de priuil. ruarum. in princ. in antiq.] Vnde ſi ibi occidatur canis, vel humanus ſanguis caſu effundatur, vel ſi

1 Idem ſi occidatur ſub lapide aut huiuſmodi cadente per eccleſiis. de cõſe. diſt. 1. Fon.

nis [a] aut ſeminis [b] effuſione cõtingat, ipſius cœmiterii ſi contiguum [c] ſit eidem, cẽſetur eſſe pollutum [d]: vnde antequã reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis ſepeliri: Secus ſi remotum fuerit ab eadem. ¶ Non ſic quoque in caſu conuerſo ſentim⁹, vt videlicet polluto [e] cœmiterio quamuis eccleſię contiguo, debeat eccleſia reputari polluta: ne minus dignum, maius [f], aut acceſſoriũ principale ſ ad ſe trahere videatur. ¶ Non vnum, ſed plura cœmiteria eſſe noſcuntur; quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete [h] tamen medio ſeiunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur acceſſus) non propter hoc reputabitur violatum [i].

2 Et Idem Aſcni. hic & ibi vt remit. Ioan. An.

2 Secundum Vincen. qui ſanguinem colligit in hoc nor. 3 ſcutella. Si autem ſupra eo. propoſui. in 1. gloſſ. allegg. ff. ad legem Aqui. hanc ſcripſerũt. Ioan. An.

TITVLVS XXII.

De reliquiis & veneratione ſanctorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Feſtæ xij. Apoſtolorum, quatuor Euãgeliſtarum, & quatuor doctorum & confeſſorum eccleſiæ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi, ſub officio duplici debent ſolenniter celebrari. Ioannes.

CAP. VNICVM.

Lorioſus [k] † Deus in ſanctis ſuis, & in maieſtate mirabilis, cuius inæſtimabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehẽſa, recti cenſura iudicij cœleſtia pariter & terrena diſponit: & ſi cunctos eius miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cœleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit inſigniis dignitatũ, & præmiorum vberiori retributione proſequitur, quos † digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum. ¶ Sic & alma mater Eccleſia eius ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuerſos in regnis cœleſtibus cõſtitutos ſtudiis honorare ſollicitis & ſonoris efferre præconiis non deſiſtat: glorioſiſſimos tamen Chriſtianæ fidei principes, athletas Dei electos, iuſtos ſeculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Chriſti redẽptoris Apoſtolos numero duodeno [l] cõtentos, qui viuẽtes in carne prædictam Eccleſiã ſuo pretioſo ſanguine rubricarunt, ſpecialiter honorare debent, & ſolenniter celebrare. Ioannes.

† Vide Caſſaneũ in catalogo gloriæ mũdi par. 3. conſideratione 49. & multis ſequentibus.

Cõtinuatio. † Not. hic Pet. de Anch. quòd in papiſtico ſunt etiam ordines digitatũ, Videtur. 89. diſt. ea. ad hoc & Ioan. And. hic. Fõt.

Lorioſus.] Primo Boniſacius ponit exordium de diuina prouidentia, quæ digniores extollit. Secũdo ponit imitationem eccleſiæ militantis: ibi, *Sic & alma.* vbi facit tria: Primo commendat Apoſtolos, Euangeliſtas, quatuor doctores Eccleſiæ diuiſim. Secundo: ibi, *Ideóque.* ponit præteritam prouiſionem Eccleſiæ circa ipſorum excellentiam. Tertio: ibi, *Nos itaque.* ponit ſuam additionem de feſtis illorum ſub officio duplici celebrandis. Ioannes Andreas.

¶ Iſtud capitulum ſolum habet quòd feſta principalia xij. Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor doctorũ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi debent celebrari ſub duplici ſolennitate: Vnde dicunt aliqui, q̃ feſtum alicuius ſancti dicitur celebrari ſub duplici ſolennitate, quãdo in principio pſalmi dicitur tota antiphona, & iterũ in fine pſalmi dicitur ſimiliter tota antiphona. Et dicitur celebrari ſub ſimplici officio & ſolennitate quando antea pſalmum dicitur ſolum principium antiphonæ. Et dicitur Miſſa celebrari ſub duplici officio, quando in Miſſa dicitur, Gloria in excelſis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrum exordium, in quo potes notare, q̃ Deus in retributione meritorũ magis amplificat illos qui plus meruerunt ex ipſorum operibus: & ſic paret, q̃ in gloriã paradiſi eſt differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

k ¶ *Glorioſus.* [Feſta duodecim Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor doctorum, & confeſſorũ eccleſiæ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi ſub officio duplici debẽt ſolenniter celebrari.]

¶ *Glo. ſecunda ponit nomina xij. Apoſtolorum.*

l ¶ *Duodeno.*] hoc dicit propter Paulum, & illos qui non fuerunt de numero. Hi autem ſunt xij. Petrus, Ioannes, Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus, Iacobus Alphæi, Simon, Iudas Iacobi: Et Matthias qui fuit in locum Iudæ Iſcariotis.

ADDITIO. Matthæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocatur Thaddæus. Et de his omnibus habetur Lucæ 6. Ioan. And.

a ¶ *Quatuor.*]

* Seneca lib. 5. declamat. etiam vbi remedium eſt mori. ſeclus eſt occidere. Ioan. And.

a ¶ *Sanguinis.*] humani & iniuriosi. [Facit de priuil. ruarum. in princ. in antiq.] Vnde ſi ibi occidatur canis, vel humanus ſanguis caſu effundatur, vel ſi

b ¶ *Seminis.*] humani, non canum. Et intelligunt hic quidã de ſemine fornicario: vnde ſi vir cognoſcit vxorem in eccleſia, nõ reconciliabitur, hoc tenet Hug. cuius gloſſas poſuit Ioannes de cõſecra. diſt. 1. eccleſiis. Vin. & Gandolphus. Sed ipſe Ioannes cõtra. quod verũ puto, allegabat ff. de ſolu. l. quod dicimus. & hoc nor. 31. diſt. quoniam. 68. diſt. eccleſiis. 33. q. 4. Apoſtolus. nam multa licita, ex loco ſunt illicita. 22. q. 7. accuſatio. de immu. eccle. c. 1.

ADDITIO Archidiaconus etiam tenuit, q̃ coitus coniugalis non polluit eccleſiam: qui dicebat q̃ licet in eccleſia non debeat regulariter debitum reddi vxori: ſi tamen petat & reddatur, non poteſt dici adulterium vel fornicatio. Facit de conſecra. diſtin. 1. ſi motum. Ioan. And.

c ¶ *Contiguum.*] cõtigua dicuntur quorum extrema ſe cõtingunt.

ADDITIO. Fuit dictum Ariſtotelis. 5. Phyſi. qui ſubdit illa eſſe contigua, quorum terminus eſt vnus, & idem datur exemplum de aqua in vaſe: eſt.n. vaſi contigua, ſed in ſe continua, &c. Io. And.

d ¶ *Pollutum.*] concor. ff. de ſent. excom. ſi ciuitas. vbi idẽ de eccleſia interdicta diſtinguitur. Ioan. And.

e ¶ *Polluto.*] ſanguinis vel ſeminis effuſione, vt ſupra. vel quia ibi fuit aliquis excommunicatus ſepultus. 3. eod. conſuluiſti. [Idẽ hic Archidiaconus.

f ¶ *Maius.*] ad ſe trahere videatur: quod eſt ff. & hoc eſſe non debet. 3. eo. quod in dubiis. vbi de hoc. ad idem 3. eo. lib. de præben. c. antepenult.

g ¶ *Principale.*] quod eſſe non debet: immo potius ecõtrario. ff. de reg. iur. acceſſorium. cũ ſuis concord.

h ¶ *Pariete.*] paries igitur diuiſionem inducit. ad idem 3. eod. libr. de electio. vbi periculum. 6. in eodem.

i ¶ *Violatum.*] Nota q̃ licet acceſſoriũ ſequatur principale contiguum: non tamen ſequitur acceſſorium etiam contiguum, vt hic: multo ergo minus principale ſequetur acceſſoriũ, vt 3. proxi. reſponſo.

DE RELIQVIIS & veneratione ſanctorum.

¶ *Dictum fuit ſupra de cõſecratione eccleſiæ vel altaris: verũ quia in eccleſiis conſecratis ſolent poni reliquiæ ſanctorũ: ideo ad nos informandũ ponit rubricam de reliquiis & veneratione ſanctorum.*

Lorioſus.] Primo Boniſacius ponit exordium de diuina prouidentia, quæ digniores extollit. Secũdo ponit imitationem eccleſiæ militantis: ibi, *Sic & alma.* vbi facit tria: Primo commendat Apoſtolos, Euangeliſtas, quatuor doctores Eccleſiæ diuiſim. Secundo: ibi, *Ideóque.* ponit præteritam prouiſionem Eccleſiæ circa ipſorum excellentiam. Tertio: ibi, *Nos itaque.* ponit ſuam additionem de feſtis illorum ſub officio duplici celebrandis. Ioannes Andreas.

¶ Iſtud capitulum ſolum habet quòd feſta principalia xij. Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor doctorũ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi debent celebrari ſub duplici ſolennitate: Vnde dicunt aliqui, q̃ feſtum alicuius ſancti dicitur celebrari ſub duplici ſolennitate, quãdo in principio pſalmi dicitur tota antiphona, & iterũ in fine pſalmi dicitur ſimiliter tota antiphona. Et dicitur celebrari ſub ſimplici officio & ſolennitate quando antea pſalmum dicitur ſolum principium antiphonæ. Et dicitur Miſſa celebrari ſub duplici officio, quando in Miſſa dicitur, Gloria in excelſis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrum exordium, in quo potes notare, q̃ Deus in retributione meritorũ magis amplificat illos qui plus meruerunt ex ipſorum operibus: & ſic paret, q̃ in gloriã paradiſi eſt differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

k ¶ *Glorioſus.* [Feſta duodecim Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor doctorum, & confeſſorũ eccleſiæ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi ſub officio duplici debẽt ſolenniter celebrari.]

¶ *Glo. ſecunda ponit nomina xij. Apoſtolorum.*

l ¶ *Duodeno.*] hoc dicit propter Paulum, & illos qui non fuerunt de numero. Hi autem ſunt xij. Petrus, Ioannes, Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus, Iacobus Alphæi, Simon, Iudas Iacobi: Et Matthias qui fuit in locum Iudæ Iſcariotis.

ADDITIO. Matthæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocatur Thaddæus. Et de his omnibus habetur Lucæ 6. Ioan. And.

a ¶ *Quatuor.*]

2 ¶ *Quatuor.*] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.

¶ *Gloss. seq. primo probat quinque rationibus, quòd solus Papa canonizat: allegat duo iura in contrariam, & soluit: secundo tractat quid per canonizationem consequitur sanctus: & an prius possit ad eum orari? Tertio quid in canonizatione sit inquirendum, ponens quatuor quæ in miraculo requiruntur.*

b ¶ *Sedis Apostolicæ.*] solus 1 Papa habet non solum certos de sanctis præ aliis extollere: sed etiam eos canonizare, multiplici ratione: Primo, quia ista est vna de maioribus causis, quæ inter Christianos proponi possit: & sic est ad sedem Apostolicam referenda. de baptis. maiores. Secundo, quia miracula attribuuntur fidei: hæc igitur quæstio cũ sit de fide, præcipue est ad sedem Apostolicam referenda. 24. q. 1. quotiens. Tertio, quia ad Papam spectat declarare dubia scripturarum. qui fil. sint legi. per venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculum versatur: ideo, &c. ℨ. de elect. vbi periculum [eod. lib. 3.] Quarto, ne propter multorum episcoporũ simplicitatem, populum decipi contingat. ℨ. eo. tit. cap. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum cõtingat sanctos multiplicari; & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere. 80. dist. episcopi. videtur tamen ad id cõtra. ℨ. de feriis. cap. vlti. de consec. dist. 3. c. 1. vbi videtur quòd episcopi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis: non enim omnium festa vbique coluntur. Hoc autẽ cõsequitur sanctus per canonizationem: ℘ Ecclesia pro eo solenniter & pro aliquibus solennius dicit officium, vt hic. Item inter alios sanctos in litaniis nominatur & inuocatur: & si ecclesia in canonizatione erraret 2 (quod non est credendum: licet accidere posset. de sententia excommu. à nobis 2.) nihilominus preces in honorem talis, accepte & gratæ sunt: per fidem enim Christi omnia purgantur. de cohabi. cleri. & muli. vestra. & esto, quòd veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapti. debitum. de presby. non bapti. cap. 2. & 3. Dicimus enim quòd cuilibet licet in secreto alicui defuncto quem sanctum credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat: licet solennes preces publice emittere, vel solenne officium publice dicere nequeat, vt dixerunt Innocen. & Hostien. ℨ. eod. tit. c. 1. Ad canonizandum autem sanctos inquirendum est 33. an illi de quo canonizando quæritur, prior vita testimonium præbeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strenuis. 61. dist. miramur. Oportet enim hoc præsenti testificatione prædicari: & bonæ famæ præconiis non taceri. 12. q. 2. quatuor. & maximè quærendi debet de simplicitate & humilitate: quia superbis Deus resistit: humilibus autẽ dat gratiam. Item debet quæri, an in vita persecutionibus passus fuerit. 7. q. 1. omnis qui. &c. ibi, adunati. & an passus fuerit: ex charitate. 1. quæst. 1. vide. Quærendum etiam est de miraculis factis in vita & post mortem. Et quantum ad hoc quòd sit miraculum, quatuor requiruntur: Primo quòd ex Deo, non ex arte contingat, nec ex diabolo: nam miracula quandoque fiunt per malos 4. 1. quæstio. 1. teneamus. & capitu. prophetauit. necesse est enim martyres à Deo impetrasse quæ mandant. 50. distinct. si quis præpositera. Secundo, ℘ fit contra 5 naturam; sicut de virga Moysis mutata in colubrum: & de asina loquẽte ad Balaam. ℨ. de hære. cum ex iniuncto. Tertio, quod non ex vi verborum, sed hominis merito id contingat, nam panis & vinum potestate & virtute verborum transubstantiantur in corpus & sanguinem. ℨ. de cele. Mis. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Quarto, ℘ fiat ad corroborationem fidei: herba enim ministerio hominis transit in vitrum: sed hoc nil ad corroborationem fidei. & ideo ad canonizationem (nisi hæc quatuor concurrant) miracula non prodessent, secundum summistas, qui hoc not. ℨ. eod. tit. [portorum.] & moderni. in prælectione testa. cap. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, ℘ fiat in instanti, & an sit contra rationem miraculi liberatum in liberatione dolere: tractat Archid. 56. q. 5. nec mirum. versicu. nec ideo. Ioan. And.

c ¶ *Duplici.*] Dicunt quidam officium duplex cum tota antiphona dicitur ante psalmum, & tota post psalmum: cum aliàs non tota, sed solum principium dicatur ante psalmum: alij aliter; clericis hoc remanentibus.

ADDITIO. Remittit Archidia. ad Rational. Guliel. lib. 7. Rub. de festiuitatibus sanctorum. ver. quędam autem festa. Ioan. And.

guine plantauerunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerẽdissimos etiam patres, virosque clarissimos quatuor 2 Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoq; ipsius doctores Ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis b Apostolicæ curã gessit, Augustinũ & Ambrosium venerandos † antistites, ac Hieronymũ sacerdotij præditum titulo, eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documẽta prædictam illustrarũt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardẽtesque lucernas super candelabrum in domo Domini positas, errorũ tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tamquam sydus irradiat matutinum. Eorũ etiam fœcunda facundia cœlestis irrigui gratia influente scripturarũ enigmata referat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaq; declarat: profundis quoq; ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari † gloriosius sublimata, coruscat. ¶ Ideoq; circunspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intẽta salubribus, & operibus expolita pietatis, libenter & solerter exequitur quæ sunt Dei) præmissa sollicite digneq; cõsiderãs, & debita meditatione pluſtrans, ad diuini nominis honorẽ & gloriã, exaltationẽ catholicæ fidei, salutemq; fideliũ, merito cẽsuit ritèq; prouidit Apostolos, Euãgelistas, & Cõfessores eosdẽ in vniuersali Ecclesia honorificentiæ potioris impendiis attollẽdos, vt ab ea tãto propẽsius honorari se sentiant, quãto ipsam præ cæteris excellentius illustrarũt. ¶ Nos itaque piis ducti consiliis, digniſq; studiis excitati, nõnullos † prædecessores nostros Romanorum pontificũ (qui specialis deuotionis prosequentes affectũ, aliquorum festa sanctorũ sub duplici ordinauerũt officio celebranda) imitari sollicite intendentes: eorundẽ Apostolorum, Euangelistarũ, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrũ nostrorũ consilio & assensu) sub officio duplici c per vniuersos orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebrari.

1 Quod ad solum Papã spectet canonizatio sanctorũ docet plene Turrecremata in c. 1. de consecrat. dist. 3. q. vlt. & Troiã Maluecti in tracta. de canonizatione sanctorũ dubio 1.

† Alias, reuerendos.

† Alias, secularii.

2 Vide B. Thomam quodlibeto. 9. artic. vlt. & B. Antoninũ 3. par. tit. 12. ca. 8. §. 3. 2. & Melchiorem Canum lib. 5. de locis Theolog. c. 5.

3 De hoc articulo vide Troiũ Maluetium trac. de canonizatione sãctorum dubio 3. & Cassanæum in catalogo gloriæ mundi par. 3 consider. 49. & 50.

TITVLVS XXIII.

De immunitate † Ecclesiarum, cœmiteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

¶ Alexander quartus.

¶ Seculares Potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirẽdis exigere nõ præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum, suam ponendum h. d. Ioan. And.

CAP. I.

VIA † NON-

† Vide cõcil. Lateran sub Alex. iij. c. 19. & cõcil. Lateran. sub Leone x. sess. 9. ti. de refor. cum à iure.

† Vide cõcil. Trid. sess. 25. de reform. c. 20. vbi priuilegia & immunitates ecclesiarum, & personarum ecclesiasticarum innouantur & confirmantur.

† Aliàs ita: nonnullos ℘ decessorũ nostrorũ Romanorum Pontificum, &c.

4 Vide omnino B. Thomam part 1. q. 11. arti. 4. & 2. 2. q. 178. artic. 1.

5 Expone sano modo, id est, ℨ. naturã. vel præter ordinem cursus naturæ B. Thomas part 1. q. 110. artic. 4 ad 1. argumẽtum.

† Aliàs impronunllos ℘ decessorũ nostrorũ Romanorum Pontificum, &c.

7 ¶ *Dictũ fuit ℨ. de beneficiis & ecclesiis tam secularib. quàm regularib. & etiam dictum fuit ℨ. de censib. & exactionib. & procura. in cap. quanquam ℘ ecclesiæ & ecclesiastice personæ sunt immunes à pedagiis, guidagiis, & aliis exactionib. secularib. verum quia posset dubitari an alia immunitate gaudeat ecclesia: ideo ad nos 9. ti. de refor. cum §. Et informandum amectitur rubrica generalis, de immunitate ecclesiarum. Vel sic potest continuari: Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: versum, quia ecclesia post consecrationem gaudet immunitate: ideo ad nos informandum, ponit rubricam de immunitate ecclesiæ.*

Continuatio dñi Heliæ.

Q*Via nonnulli.*] Tria facit secundum Ioannem Monachum. Primo recitat in genere tyrannidem secularis potestatis. Secundo ibi, *Sane*, narrat in specie. Tertio prouider contra istam ibi, *Volentes*.

ADDITIO. Scire debes, ℘ Alexand. quartus cuius

fuit hæc decretalis prouidit contra septem grauamina, quæ laici inferebant ecclesiis & clericis: Et quod hic habetur, fuit primum. De secundo formata fuit decret. quamquam .5. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omissum ex causa: continebat enim q̃ de legatis ecclesiæ vel ad pias causas, vel pro male ablatis nil posset diminui per cõmunitates occasione alicuius impositionis factæ post mortem testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudẽ. Quartum habetur J. de senten. excommu. decernimus. De quinto, formata fuit decre. cum quidam .5. de exceptio. eo. lib. De sexto, decret. licet .5. eod. lib. de iureiurando. De septimo, decret. .5. de foro compe. Ioan. And.

† Aliàs, opponatur. ¶ Præsupponendum est illud quod habetur in l. placet. C. de sacrosan. ecclę. per quam Imperator exemit quascunque ecclesias à solutione tributorum sordidorum & extraordinariorum, & quorumcunque superindictorum.

† Aliàs, locentur. CASVS. Certum est q̃ per illam l. placet. allegatam, ecclesiæ sunt immunes à quibuscunque muneribus sordidis & aliis exactionibus: facta tali constitutione per Imperatorẽ, ecclesię acquisuerunt de nouo aliquas possessiones: vnde laici dicebant quòd ecclesia soluere tallias respectu illarum possessionum de nouo acquisitarum post illam l. placet. vel q̃ illas possessiones poneret ecclesia extra suam manum: Istud fuit notificatum summo Pontifici, qui ordinauit, quòd quæcũque potestates seculares, vel quicunque iudices laici non compellerent personas ecclesiasticas ad soluendum tallias pro possessionibus nouiter acquisitis; nec etiam compellant ecclesias vel ecclesiasticas personas ad ponendum extra suas manus possessiones de nouo acquisitas. Nor. primo illud ad quod allegatur principium huius cap. quòd ecclesia Romana non solum est mater aliarum ecclesiarum, sed etiam ipsa est tutrix & curatrix aliarum ecclesiarum. Ex quo infertur quòd Papa concurrit in administratione cum quibuscunque aliis administratoribus. Idem dicendum in episcopo respectu ecclesiarũ suæ diœcesis: & ideo potest episcopus agere vel defendere pro ecclesiis suæ diœcesis: quia sua interest, licet nõ immediate, sed mediate interest ipsius administratoris immediati: puta rectoris ecclesiæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quæritur quis etiã erit præferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarum? Communis opinio doctorum est, q̃ administrator immediatus erit præferendus, & hoc quando administrator immediatus est bonus administrator, non suspectus: & licet episcopus cum eo concurrat: tamen est præferendus ipsi episcopo. Nota vlterius id ad quod principaliter emanauit præsens cap. videlicet q̃ clerici non debent soluere aliquas exactiones vel tallias pro suis possessionibus de nouo acquisitis: quia aliquibus videbatur q̃ de possessionibus de nouo acquisitis post dictã l. placet. allegatã, ecclesię tenerentur contribuere pro solido & libra. Vnde sciendum secundum doctores, q̃ quãdo taxantur tallię, quilibet debet tradere veram æstimationẽ rerũ suarum: & si probetur & possit inueniri q̃ res suæ plus valẽt, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponent cuilibet suã taxam pro solido & libra: tamen istud in his partibus nõ seruatur. Sic isti laici volebãt imponere tallias suas super nulli [a] habentes tẽporale [b] dominum, vel potestatis gerentes officium secularis, libertatẽ & immunitatẽ ecclesiasticã lædere ac minuere tãquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit q̃ per diligentiam & auctoritatem sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarũ omnium & tutelam) contra taliũ ausus & conamina opportunũ remedium opponatur †: vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur †, ac detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas propulsetur. ¶ Sane intelleximus q̃ in regno Franciæ [c], cõmuniæ Scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij qui iurisdictionem in ipsis communiis, ciuitatibus, castris, & villis tẽporalem exercent, vel quibus in illis cõmissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus, & infesti: & inter cætera nituntur & studẽt, vt illis collectas †, & tallias, & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum [d], quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volẽtes itaq; super his omnib. (prout expedit) sollicite prouidere, torq; temerariis ausib. cõgruis præsidiis obuiare: auctoritate Apostolica, præhabita cũ fratribus nostris diligenti deliberatione: decernimus, nõ licere præfatis communis, Scabinis, & iis, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiã temporalẽ † exercẽt, tallias vel collectas, seu exactiones [e] quascunq;, ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdẽ pro domibus, prædiis, vel quibuscũque possessionib. ab eisdẽ ecclesiis, vel personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterũ acquirendis: etiã si ipsæ ecclesię vel personę, vel res huiusmodi sint infra illorũ districtum vel territorium constitutæ. Nec etiã liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manũ suam ponendum [f] † acquisita iam, vel quæ deinceps acquirẽt, aliquatenus coarctare.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insistiꝫ exclusis clamoribus & seditionibus, consiliꝫ vniuersitatis laicorũ, & eorum publicis parlamẽtis, vanis colloquijs, negotiationib. & nundinis ac iudicijs secularibus, & maxime criminalibus .h.d. vsque ad §. ordinarij. Dominicus.

CAP. II.

DECET DOmus domini templum orationis, in quo omnes Deum in spiritu & veritate adorare debent, & ipsum humiliter & deuote exorare, vt ad illud ingredientes, non solum corpore, sed etiam animo, ipsius domini templum ingredi videantur. Quia igitur nonnulli [a] ¶ Secularem, legitur constanter in veriorib. codicibus. seculares potestates ab ecclesiis, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones, pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suã ponendum. hoc dicit. †Hoc verbũ latius patet q̃ alienare: vnde non potest eõcedere: similiter ponere in manu, larũ verbum est Bal. consil. 167. 2. volumi. Dom: Fõn.

b ¶ *Tempore.*] quod ecclesiastico minus esse, dubium non est. 96. dist. si imperator. .5. de maio. & obed. solitæ.

¶ *Gloss. seq. soluit dubium.*

c ¶ *Franciæ.*] accidentiam facti exprimit 1, non localem decretalem facit: vnde eam generaliter prosequitur J. & .5. de censi. c. 1. eodem libro.

1 Idem Io. Mona. & Archid.

d ¶ *Bonorum.*] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur ecclesia ad tributum? Dic q̃ sic: quia res transit cum onere suo. 10. q. 2. c. enim. §. sicut autem. & §. seq. 16. q. 1. §. si quis laicus. de deci. cũ in tua. in antiq. ad hoc .5. de censi. c. 1. vbi de hoc.

ADDITIO. Archid. alleg. J. de hæreti. accusatus. §. si vero. in fin. Ioan And.

e ¶ *Exactiones.*] adhuc prouidetur. J. eo. c. clericis.

f ¶ *Ponendum.*] dicitur de Iudæis q̃ tenentur ad decimas prædiales: quia si ipsi non colerent, alij colerent. .5. de decimis. de terris. sic dicebant isti laici: aut extra manũ vestram ponatis hæc prædia, aut exactionis soluatis .5'. vt vel à vobis vel ab aliis collectas & tallias de ipsis possessionibus habeamus.

2 Idem Ioan. Mo. qui inde cebat etiam quod concedens nouiꝫ detur concedere nisi in quod habet in [illegible] & decõ trat. [illegible] ea em pcio. [illegible] bernas [illegible] Ioan. Andr.

Decet domum.] Istud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda parte: ibi, *Sit itaque*: ostendit qualiter homines debeant se habere in ecclesiis: Nam istruit primo qualis debeat esse ingressus ad ecclesiam: Item docet illa à quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens quòd quis debet intrare ecclesiam cum deuotione, & humilitate: Et quòd quis in ecclesia non debet exercere deambulationes & cauillationes: nec in loco in quo debet obtinere veniam peccatorum: ipsa peccata committat. Item statuit, vt iudices seculares non exerceant iudicia in ecclesia, nec contrahentes celebrent contractus in ecclesia: tamen valent contractus, sed contrahentes peccant. In tertia parte: ibi, *Ordinarij.* præcipitur ordinariis locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, *Qui vero*: comminatur pœnam contra facientibus. hoc dicit in longum. Nota primo

3 Videtur ergo quòd aliquis cedẽdo rei pp quam obligatur liberetur ab obligatione, de quo [illegible] Bar. in l. is cũ quo. ff. de aqua pluuiali arcen. Anch. Fontanus.

qualis

qualis debet esse ingressus ad ecclesiam: quia debet esse cum signo humilitatis & deuotionis. Et quis per exteriora debet ostendere signa humilitatis, ad informationem & instructionem aliorum: licet in animo suo non gerat deuotionem neque humilitatem. Nor. q̃ homines non debent conuenire in ecclesiis pro suis negotiationibus exercendis. Nota vlterius q̃ homines existentes in ecclesia debent cessare à confabulationibus rerum secularium, maxime turpibus & inhonestis. Et si velint aliqua tractare de secularib. negotiis quod ipsi exeant ecclesiam, & intrent locum profanum. Nota quòd iudex secularis non potest sedere pro tribunali in ecclesia: & si faciat actum iudicialem, non valet: ideo si in ecclesia det præceptum de citando alicui clienti, non valet citatio, sed iudex ecclesiasticus potest sedere pro tribunali in ecclesia capit. qua fronte. de appellat. in antiq. Nota quòd volentes contrahere non debent celebrare contractum in ecclesia, si tamen de facto contrahant: tenet contractus, sed contrahentes peccant mortaliter, quia ista constitutio respectu nullitatis loquitur de processibus iudicum secularium, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, q̃ actus intrinseci ostenduntur per signa extrinseca: patet hic, quia dicit quòd genua flectantur cordis, & per inclinationem capitis illud ostendatur. Nota finaliter quòd appellatione causæ comprehenditur criminalis & ciuilis. Dominicus.

Psalm. 92. Psalm. 75.

† al. placida.

† Vide B Chrysostomum super c. 1. epistolæ Pauli ad Galatas.

† Ad Philippenses ca 2

† Alias, mysteria.

† Alias, conciba.

¶ *Prima glossa dividit.*

a ¶ *Decet domum Domini.*] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: vsque ibi, *Sit itaque*. In secunda qualiter homines debeant se habere in ecclesiis: & à quibus abstinere: vsque ibi. *Ordinarij*. In tertia q̃ ordinarij per se vel per alios hoc faciant obseruari: vsque ibi, *Qui vero*. ibi comminatur pœnam in contrafacientes.

ADDITIO. Et decētia proprie respicit honestatem. ℨ. de vot. magnæ. post prin. Ioan. And.

b ¶ *Sanctitudo.*] sumptum ex psalmo: Dominus regnauit, decorem.

ADDITIO. Et composita fuit secundum stylum legis C. de feriis, dies festos. secundum Archidiaconum.

c ¶ *In pace.*] ex psalmo, Notus in Iudæa.

d ¶ *Cultus.*] Nam erit cultus iustitiæ silentium. 5. q. 4. in loco.

ADDITIO. & C. de iis qui ad ecclesiā confu. l. denuntiamus. ex qua etiam sumi potuerunt aliqua de iis quæ ex textu sequuntur. Ioan. And.

e ¶ *Pacificus.*] Est enim rex pacificus, & venit pacem docere. 22. q. 1. c. nisi bella. Ioan. And.

f ¶ *Instruat.*] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cum vero. [& 61. dist. §. his omnibus. Ioan. And.]

g ¶ *Reficiat.*] per doctrinam. 36. dist. si quis vult. nam anima cibo spirituali nutritur. ℨ. de offi. ord. inter cætera.

h ¶ *Ibidem.*] Attollant, quod est infra.

i ¶ *Iesu Christi.*] Iesu Hebraice, dicitur latine Saluator. Christus Græce, Latine dicitur vnctus. Christiani à Christo. de sacra vnctione. c. vnico. §. in fronte. & primo apud Antiochiam fuit nomen illud. 22. dist. c. sacrosancta.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, secundum Isidorū, q̃ Salua tór græce dicitur Soter: vere autem dicitur Saluator qui cunctis salutifer venit. Ioan. And.

mū [a] Domini sanctitudo [b], decet, vt cuius in pace [c] factus est locus, eius cultus [d] fit cū debita veneratione pacificus [e]. Sit itaque ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus: sit in eis quieta cōuersatio, Deo grata, inspiciētibus placita †, quæ cōsiderātes nō solum instruat [f], sed & reficiat [g]. Cōuenientes ibidē [h] nomē illud, qđ est sup omne nomē (à quo aliud sub cœlo non est datū hominibus, in quo saluos fieri credētes oporteat, nomen videlicet Iesu [i] † Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis [k] eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur †, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in se ipsis implentes (præcipue dū agunturMissarum sacra ministeria †) gloriosum illud nomē quandocunque recolitur, flectant genua cordis [l] sui, quod vel [m] capitis [n] inclinatione testentur. attendātur in locis eisdē intentis [o] præcordiis sacra solennia, deuotis orationibus insistatur: nullus in locis eisdē, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationē moueat, impetumve cōmittat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatū quarūlibet cōciliat, cōciones, & publica parlamēta [p]. Cessent vana, & multo fortius fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare [q] officiū, aut oculos diuinę maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorū est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata cōmitti [r]. Cessent in Ecclesiis earumque cœmiteriis [s] negotiationes [t], & præcipue nundinarū, ac fori cuiuscunque tumultus: omnis in eis secularium [u] iudiciorū strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maxime agitetur, sint loca eadem à laicorū cognitionibus aliena.

¶ Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contrafacientes puniri debent. h. d. Dominicus.

¶ Ordinarij locorū hoc faciant obseruari: suadenda [x] suadeāt: interdicta huius canonis auctoritate compescant [y]: ad hoc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus [z] iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint; præter processum ordinariorum & deputandorum [a]

k ¶ *A peccatis eorum.*] Neminem enim vult perire. de baptis. maiores. §. caute.

ADDITIO. 3. q. 4. qui. de pœni. dist. 1. quia diuinitatis. 23. q. 8 his à quibus. in fine. Io. And.

l ¶ *Cordis.*] Ad cor enim respicit Deus. 14. q. 5. §. quid inueniſti.

m ¶ *Vel.*] id est, saltem.

ADDITIO. Sic de pœni. dist. 4. benedictus Deus. ℨ. de consecrand. c. ſi. de præb. extirpandæ. Ioan. And.

n ¶ *Capitis.*] 50. dist. in capite.

ADDITIO. Ad hōc de consecra. distinct. 1. Apostolica.

o ¶ *Intentis.*] vt nil animus cogitet, quàm precetur: ad quod sacerdos populum excitat, Sursum corda, dicendo. de consecra. dist. 1. quando.

ADDITIO. Dantur versus:

Non vox, sed votū: non chordula musica: sed cor.

Non clamor: sed amor clamat in aure Dei.

Ioan. And.

p ¶ *Parlamenta.*] Nor. cōtra vniuersitates Italiæ, quæ frequenter faciunt in ecclesiis talia parlamenta.

ADDITIO. Dicit Valerius lib. nō. 1. q̃ Caius cōsulatu Galliæ, & Scipio consulatu Corsicæ priuari fuerūt: quia parlamenta faciebant in cōplo. Ioan. And.

q ¶ *Turbare.*] ad hoc ℨ. de sen. excom. veniēs. in Auth. de sanc. epiſc. §. ſi quis ram sacra. colla. 9.

r ¶ *Committi.*] nō enim debent ibi misceri scelcribus, vbi de peccatis est venia postulanda. in Auth. collā. 8. vt licc. matri & auiæ. §. quia vero ita. & ℨ. eo. rit. immunitatem. ad idē de accusa. qualiter. & C. vnde vi. meminerint.

s ¶ *Cœmiteriis.*] ℨ. eod. cum ecclesia.

t ¶ *Negotiationes.*] nam Dominus negotiatores eiecit de templo: & mensas nummulariorum euertit. 1. quæſt. 3. ex multis. 88. dist. nec eiiciens. palea est, & est ratio: quia talia difficile fiunt sine peccato: vt ea. distinct. quoniam non cognoui. & de pœnitentia. dist. 5. qualitas.

Negotiationes non debent fieri in templo.

v ¶ *Secularium.*] idem ℨ. eod. cap. 1, ecclesiastica vero iudicia ibi tractari possunt. 11. q. 2. cap. vlt. & ℨ. de appellatio. qua fronte. Ioan. Andr.

x ¶ *Suadenda.*] quæ scilicet dicta sunt vsque ad ver. nullus.

y ¶ *Compescant.*] per censuram ecclesiasticam, vel aliam arbitrariam pœnam. ℨ. de offic. deleg. de causis. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit & solvit.*

z ¶ *Processus.*] quid de contractibus initis in ecclesia, nunquid valebunt? Dic quòd non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tūtum processus & sententias iudicum irritet: & pœnalis sit constitutio, pœnam non extendam. ℨ. de regulis iuris. in pœnis. cum suis concordantiis.

Contractus celebratus in ecclesia an valeat.

ADDITIO. Idem Guliel. Garz. Ioan. Monach. & Archid.

a ¶ *Deputandorum.*] id est, illorum quos debet ordinarius deputare assiduos, & ad ista idoneos.

a ¶ *Acrimoniam.*] id est, acrem pœnam & dicitur quasi aeris monitio. Vel, id est, pœnam excõmunicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.
ADDITIO. Vel fit arbitraria, secundũ Gulielmum, & idem, ver. ℨ. eo. lib. de statu. reg. c. vnico. ad finem. & ibi concor. Ioan. And.

b ¶ *Abstinere.*] Hæc est vera pœnitẽtia. de pœni. dist. 3. c. 1.

Clericis.] Benedictus in sua extrauaganti q incipit: Quod olim, restrinxit hanc decre. ad exigentes tantũ: sed Clemens reuocauit hanc decretalem cũ suis declarationibus, ita q voluit haberi pro non facta per suam extrauagantem, quæ incipiebat: Pastoralis. quæ est inter clement. eod. titu. & in c. j. eod. quoniam, & vide quæ ibi dixi in 1. gloss. Circa istam igitur instãdum non est. & Archid. etiã non glossauit. Ioan. Andr.

† Quærebat Io. Mon. in isto ca. Quid si ñar imp si tio talis non eccl fisticis personis, sed eorum hom nibus: num quid esset c. cus pœnæ huius ca. Et dicebat, q sic: quia sic fratres legi. de quo infra de tran. in c. 6. & de priuil. quanto fratres. eo. ca. eos, secũdũ Lap. Abba. Dom. Phil. dicit q in illo casu habebit locum hæc constitutio quia penitus reuocata cum suis declarationibus nec vllo doctorum cã legit. Font.

† Alias, dolentes.

¶ Pro intellectu huius capit. præsupponendum est quod habetur in c. non minus. & c. aduersus. eod. tit. in antiq. Dicitur in c. non minus. q clerici propter necessitatem laicorum possunt eis subsidium spõte cõferre. In cap. aduersus. dicitur, q laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia: sed clerici gratis per modũ doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tamen sui episcopi. Sed clericis per illud capit. non erat imposita aliqua pœna: vnde eueniebat q multi clerici plus timẽtes homines quàm Deũ, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc cap. dicitur, q si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ: q ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autem sit vniuersitas, quæ facit illam contributionem: tunc est suppositа interdicto ecclesiastico. Item addit istud cap. quod laici compellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excommunicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiam canonis. Item quòd non possint ab homine excommunicari: Dicit Romanus Pontifex quòd exigentes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiæ, incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto: non obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius cap. q laici clericis sunt infesti, & communiter ipsos odio prosequuntur. Not. insuper principalem effectum huius cap. q clerici etiam cum auctoritate diœcesani non possunt contribuere ad tallias laicorum, etiã per modum doni absque licentia Papæ: & contra facientes incurrunt excommunicationem ipso facto: à qua non possunt absolui nisi à Papa, præterquam in articulo mortis. Et istud fuit introductũ in fauorem clericorum.

¶ *Glo prima summat simul & diuidit.*

c ¶ *Clericis.*] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis ab ipsis, diuinæ vltionis & nostrę poterũt acrimoniã [a] formidare: donec suũ cõfessi reatum à similib. firmato proposito deliberauerint abstinere [b].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus cõsentiebant.

CAP. III.

Clericis † [c] laicos infestos oppido [d] tradit antiquitas [e]: quod & præsentiũ experimenta tẽporum [f] manifeste declarant, dum suis finibus non contenti [g] nituntur in vetitũ, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt quàm sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas [h]: Ecclesiarum prælatis, Ecclesiis, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigũt, & extorquent, cosque moliuntur multifarie subiicere seruituti, suæque submittere ditioni [i]: & (quod dolenter † referimus) nonnulli Ecclesiarũ prælati ecclesiasticæq; personæ trepidante. vbi trepidandum nõ [k] est, transitoriam pacem [l] quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam [m], talium abusibus nõ tam temerariè, quàm improuide acquieuerunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ Præcipit personas ecclesiasticas pro reb. suis vel ecclesiarũ nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiãt, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus Papa absoluit, præterquam in mortis articulo. h. d.

¶ Nos igitur talib. iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque prælati, ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis, seu status collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore [n], absque auctoritate sedis [o] eiusdem: necnon Imperatores, Reges, seu principes, duces, comites, vel barones, Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine [p] censeantur, ciuitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint vel recipiant nec occupent quocunque modo deposita Ecclesiarum vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares cõtra faciẽtes excommunicat, vniuersitas interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem si postmodum soluantur vel recipiantur, & ab his sententiis solus Papa absoluit præterquam in mortis articulo. Tertio, in ver. *Nõ obstantibus.* omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

Prælati sint imitatores Nabuthę qui similes Naboth & Ambrosio.

d ¶ *Oppido.*] id est valde.

e ¶ *Antiquitas.*] 2. q. 7. laicos. & c. laici. & antiquitati credulitas & reuerẽtia debetur. 11. dist. catholica. & c. ecclesiasticarum. ℨ. de transla. quanto.

f ¶ *Temporũ.*] ℨ. eo. lib. de cens. felicis. & de elect. fundamenta.

g ¶ *Non contenti.*] & male. 13. q. 1. c. 1. de sepul. cap. 1. in antiq. ℨ. de priuileg. c. 1.

h ¶ *Potestas.*] 96. distin. bene quidem. de consti. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.

i ¶ *Ditioni.*] vt prioris conditionis sit sacerdotium quàm fuerit sub Pharaone. ℨ. eo. non minus.

k ¶ *Non est.*] de rescr. cum contingat. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vlt. ad fin. Ioan. And.

l ¶ *Pacem.*] huius seculi.

m ¶ *Æternam.*] & male, cum potius contrarium facere debeant. ℨ. de hære. vergentis. cum suis cõcor. Faciant prælati Ecclesiarum, q sint imitatores Nabuthę qui fuit similes Naboth & Ambrosio. 23. quæst. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem: Si vultis corpus occidere occurram; vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem tamen fugere poterit seruata distinctione, quam habes 7. q. 1. ℨ. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. ℨ. propter malitiam. in antiq.

1 Vide B. Thomam 2. 2. q. 188. art. 5. vbi plene de hac re.

n ¶ *Colore.*] qui non excusat, vt ℨ. eo. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. de simo. intantum.

o ¶ *Sedis eiusdem.*] nunquid correcta est decre. ℨ. eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero insipienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic q decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decret. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, q etiam illo casu id facere non possent præter licentiam Apostolicæ sedis: non ergo corrigit istã, sed pœnam adiicit.

p ¶ *Nomine.*] sic ℨ. eod. lib. de elect. fundamenta.

a ¶ *Inter*

a ¶ *Interdicto.*] In vniuersitate non fertur sententia excõicationis, vt j. de sen. excom. Romana. §. in vniuersitatem.

b ¶ *Prælatis.*] hucusq; dixit de iis, q̃ post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de iis qui ante constitutionem vel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

c ¶ *Mortis articulo.*] ille semp excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ *Dissimulatione.*] dissimulatio est peccatũ mortale in prælato. 44. dist. sit rector. & c. Ephesis. & 47. dist. c. vlt. & j. de offi. ord. irrefragabili. Ioan. And.

e ¶ *Non obstantibus.*] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excõ. c. vlt. in fin. de priui. ne aliqui. & sic regula illa, decet concessum, &c. j. de reg. iu. nõ habet locũ in ipso principe. vt ibi dixi.

† Aliàs, fiat. — † Aliàs, fiant. — † Aliàs, fiata.

† In manuscriptis constanter legitur: & cõcessionis.

† Aliàs, pertenorit.

† In articulo mortis nulla est causa, reseruato, & tunc omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunq; peccatis & excessibus absoluere possunt conciliũ Trid. sess. 14. cap. 7. & causam referendo.

QVoniam, *vt intelleximus.*] Primo recitat abusum secularium potestatũ. Secundo contra illum statuit: ibi, *Nos iustitiam.* Tertio transgressoribus pœnã imponit: ibi, *Si quis vero.* secundum Ioan. Mo. Ioan. And.

CASVS. Aliquis laicus debebat mihi aliquã pecuniæ summam, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicem ecclesiasticum. cap. fina. j. de foro compet. istomet lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectum: à sede Apostolica impetraui delegatum: volui laicum ipsum conuenire corã iudice delegato, vel forte coram episcopo: Vnde laicus istud notificauit iudici seculari, qui iudex præstat impedimẽtum, quominus ipse laicus conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum conueniam coram iudice ecclesiastico, vel faccando bona mea, vel parentũ meorum: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquam incurrat pœnam, & quam? Respondet, q̃ ipso facto incurrit sententiam excommunicationis: & non solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excõmunicationis: sed etiam laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniam perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sunt excommunicati: à qua excommunicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. Nota primo casum in quo faciens injuriam laico, incurrit excommunicationẽ ipso iure. Alium vide §. de electio. sciant cũcti. eo. lib.

† Quæ sint illę causę no. in c. licet. de foro cõpet. in antiq. Bar. in extraug. ad reprimendam; in verbo denuntiatione. Anto. Burgus Hispanus colligit 8. notab. casus c. t. de emp. & vendi. & vide ali quid per Oldra. cons. 16. & an in talibus ecclesiastica exequatur suam sententiam pulchre Io. Lupus Hispan. in ca. per vestras. 2. not. de do. inter virum & vxo. Font.

¶ *Prima gloss. summat.* ¶ *Quoniam.*] Excommunicati sunt qui impediunt super causis quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de cõsuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis corã ordinariis vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.

f ¶ *Quoniam* (vt intelleximus) quorundã iustitiariorũ, balliuorum, iudicumve secularium ac temporaliũ dominorum in quibusdam partibus & præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtib. litteras Apostolicas impetrãres, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrẽtes super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine [h] ad forum † ecclesiasticũ [i] pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas litteras iustitiæ cõplementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa, seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus [k]: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarũ nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicium ecclesiasticorum, vel impetrantium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum [l] ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve aliis quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum [m]) a ¶ *Ab-*

g ¶ *Partibus.*] sicut olim erat in ciuitate Pisana. j. de sent. excom. grauem.

h ¶ *Consuetudine.*] quæ dat iurisdictionẽ. 9. q. 3. conquestus. de for. cõp. cum cõtingat. in antiq. ad idem j. eo. lib. de excep. c. vlt.

i ¶ *Ecclesiasticum.*] de secularibus non intromittit se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus j. de foro compe. licet ex suscepto.

k ¶ *Confouemus.*] sic j. de supplen. negl. prælat. licet. nã & ordinata charitas 1 à scipsa incipit. 23. q. 5. si nõ licet. de vsu pal. nisi specialis.

ADDITIO. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectãtibus quàm de aliis. 1. q. 1. multi. in princip. C. de fer. & aqua. l. præses. j. eo. lib. de offic. ord. præsenti. §. porro.

l ¶ *Propinquorũ.*] Nota casum in quo laico iniurians excommunicatus est. sic j. eod. libro de electio. sciant. j. de senten. excomm. quicunque.

m ¶ *Satisfactum.*] ergo non sufficit cauere immo debet præcedere satisfactio: sicut cum quis excõicatus est pro manifesta offensa. j. de verbo. signifi. ex parte 1. & cap. seq. vel pro manifesta contumacia, vt j. de sententia excommunica. venerabilibus. §. secus.

[1] Vide D. Thomam 2. 2. q. 26. ar. 4. & 5.

[2] Vide Decium in ca. 1 in gloss. in verbo donec. de iudic. in 2. lectura.

a ¶ *Absoluatur.*] tunc demũ poterit ab ordinario absoluí: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sent. excom. nuper.

EOs qui.] Ponit dictum, cuius rationem interferit ibi, *Cum talia.* Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit supra cap. clericis. quòd laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias siue collectas. Etiam dicitur in cap. quoniam. 3. eod. quod non possunt compellere laicos ad litigãdum coram eis, si velint litigare coram iudice ecclesiastico, vel si reus nollet litigare corã iudice ecclesiastico, sed tamen actor vult litigare, & causa est ecclesiastica vel mista. Sed quid, num aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sint sartores, carpẽtarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellũt clericos ad soluendum tallias: nam sine obsequiis illorum non possent clerici viuere: vtrũ sint puniẽdi aliqua pœna? Respondetur quòd sic: nam ipso facto sunt excommunicati. Nota quòd prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte pendicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

† Vide Anc. consil. 111. incip. factum fuit quo pe titur cõsilio. & Lapum al legatiõe 91. incip. inspeximus.

¶ *Prima clo dicit quid declaret.*

b ¶ *Eos qui.*] Contra hos, contra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto. in gl. 1. in fine.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Subditis.*] Licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum consequendum: quę competit quotiescunque aliquid dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo. l. 1.

ADDITIO. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

d ¶ *Libertatis.*] Isti licet quo ad verba nõ viderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem, faciendo fraudẽ de persona ad personam. de quo dic vt 14. q. 3. plerique. 3. de priuile. quanto. ff. de legi. contra. 7. de reg. iur. c. vlt. & cõtra tales habebas prouisum. 3. de sent. excom. grauem.

ADDITIO. Hic vt dixit gl. fiebat fraus de persona in personã. Concordat ff. si quis aliquẽ test. prohi. l. 1. & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem ff. de itine. actuque. l. veteres. vbi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioan. And.

e ¶ *Subiacere.*] In statutariis, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ: dic vt 3. de sent. excom. nouerint.

ADDITIO. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innoc. Ioan. And.

NE CLERICI VEL MONACHI SECVlaribus negotiis se immisceant.

Continuatio domini Henrici.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegiis: verum quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se secularibus negotiis: ideo ad nos informandum ponit Romanus Pontifex rubricam: Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant.*

STatutũ.] Ponit declarationem veteris iuris, primo dãs regulam: secundo casum exceptum: ibi, *Nisi.*

CASVS Dicitur in c. super specula. eo. titu. in antiq. q. clerici obtinentes dignitatẽ vel personatũ, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum parochialium: vt nullatenus absoluatur a.

¶ Idem.

¶ Dominitemporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.

CAP. V.

EOs † qui b tẽporale dominiũ obtinentes, suis subditis c, ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquã vendant, aut emant aliquid ab eisdẽ, neq; ipsis bladum molãt, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquãdo interdicunt (cũ talia in derogationẽ libertatis d ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere e.

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum, Super specula. prohibens audientiam legũ vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habẽtes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. hoc dicit. Dominicus.

CAP. I.

STatutum f † felicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis g, Cãtoribus, & aliis clericis habentur personatus audire leges h vel physicam i interdicit: ad eos qui paro hiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis k Papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, declaramus l præsentis constitutionis oraculo ratione m ecclesiarum huiusmodi rectores parochialium ecclesiarum qui audiunt leges vel physicã, incurrerent pœnam capituli, super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Respondet q non: sed solum intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, id est, quæ sub se habent capellas: in quibus capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam. Nota primo, quòd non est licitum decanis, archidiaconis, præpositis, cantoribus, & aliis obtinentibus dignitates audire leges vel physicam: tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispensat. Nota quòd rectores ecclesiarum parochialium qui sub se non habent capellas, dũmodo non sint sacerdotes, licite possunt audire leges. Quæritur, quare isti qui habent dignitatem, vt sunt decani, præpositi, archidiaconi, non possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, q istud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quàm leges vel physica: vt dic super Specula. Nota quòd rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotium, & non promouendi ad sacerdotium.

† Vide doctores & in primis Panormitanũ in c. non magnopere. & in c. fi. extra. ne clerici vel monachi. & Innocẽtium in c. firmiter extra de fum. trinit. & fide catho.

f ¶ *Statutum.*] 3. eo. super specula.

g ¶ *Plebanis.*] quod intellige vt dicitur.

h ¶ *Leges.*] non enim debent velle videri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de episcopis & clericis repetita.

i ¶ *Physicam.*] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum. 3. eod. magnopere.

k ¶ *Clementis.*] quam non habemus, sed eius mentem hic inferit: & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

¶ *Glo. seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respondet.*

l ¶ *Declaramus.*] Nota approbatam opinionem Gof. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & concordat. Pet. de Samp. & Abbas. & est ratio: quia constitutio illa pœnalis erat, & ideo restringenda, infra de regulis iuris. in pœnis. cum suis concordantiis. non obstat supra de electio. dudum 2. vbi dicitur quòd idem iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. Item quo ad ordines: vides enim quòd archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatum. de electio. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam animarum: sed hoc est falsum, vt supra eod. lib. de electio. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Innoc. secundum quosdam libros, & Hostiẽsis qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo quòd quis habet curam, facerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curam habentes. Item ex eo quòd constitutio fauorabilis erat: & fic ampliandа. 7. de reg. iur. odia. Item ex eo quòd prædicare tenetur: vt in Clementina dudum. 5. huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos. 16. quæst. 1. adiicimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura, comprehenduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum: vt 3. eo. lib. de elect. statutum. vel pone quòd annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. 3. eo. lib. de elect. cum ex eo.

l Vide doctor. eod. tit. ca. super specula. & ibi Panor. nam ista glossa ratio tantũ valet si sciret d. c. super specula. immo propter regimen temporalisi, quod habet ecclesia, est vtile scire leges. arg. ca. fi in aduersariis. 10. d. & gloss. c. hoc. 38. d. nulli sacerdo tum. & qui scit canones & leges, ille vere scit iura. Bal. c. cum causam. de test. in 2. col. Fort.

m ¶ *Ratione.*] quasi diceret: si haberẽt dispensatiue vel alio modo perso-

personatum cum illis ecclesiis, bene tenentur constitutione: vel si essent presbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

Leges an fit licitum audire clerico ob bis, saltem duæ debent iuncti eccle- esse. ad hoc ff. de reg. iu. siâ parochia- pluralis. cum suis lem habenti cord. ad hoc de deci. ad sub se vnicâ audientiam. tutius vi- capellam tm. detur contrarium tenere. ad hoc ff. vi bonrapt. l. prætor ait 1. §. homines. insti. eod. titulo in prin. ad idem ff. eod. lib. de elect. cap. penult. 1. respon. ff. de priuile. vt priuilegia. ibi, aperiãtur ecclesiæ, id est, ecclesia. 1. distinct. omnes leges. cum suis concord. & 2. quæst. 1. in primis. nec obstat argu. à verbis: quia non dicit hoc nisi fuerit plebania habens capellas, sed dicitur in plurali plebaniæ habentes capellas: & non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas [a] habentes, in quibus instituantur clerici perpetui [b] ne queuntes ab ipsis [c] absque causa rationabili [d] amoueri.

¶ Idem.

¶ Excõmunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & cõuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

CAP. II.

† Multa huc spectãtia vid per Calderi- num, consil. 2. tit. de magistris, & per Abbatẽ cõsil. 84. lib. 1.

VT † periculosa [e] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quancũque [f] religionem tacite vel expresse [g] professus [h], in scholis, vel alibi temere [i] habitũ religionis suæ dimittat: nec accedat ad quęuis studia litterarũ, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus [k], vel maioris partis eiusdẽ, sibi eũdi ad studium licentia [l] primitus sit cõcessa. Si quis autem horum [m] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto [n]. ¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso [o] leges vel physicã audientes sciẽter [p] docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere [q]: simili [r] eo ipso sint sententia innodati.

¶ Idem.

¶ Clericus in loco tẽporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.

ADDITIO. Hoc videtur tenere Guli. in Spe. eod. tit. post princ. vbi dicit, quòd plebania est habens diuersas capellas, in quibus, &c. Ioan. Mona. dicit hic ex quo plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archid. nil dicit de hoc. Ioan. And.

b ¶ *Perpetui.*] ff. eod. lib. de capel. mona. c. vnico.

c ¶ *Ab ipsis.*] scilicet plebaniis, vel capellaniis, & melius.

d ¶ *Absque causa rationabili.*] de capel. mon. c. vnico. vbi de hoc.

e ¶ *Vt periculosa.*] Primo causa præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorũ: ibi, *Si quis.* Tertio: ibi, *Doctores.* illam declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. ff. de reg. c. fin. Est etiam periculosa propter exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in antiq. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasterium sua auctoritate priuata (vetitus magis temeritate) & iuit ad studiũ generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studiũ? Respondetur quòd non: quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiã cũ consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodẽ themate, q religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale: ipse autem dubitans q non admitteretur nisi ostenderet licẽtiam sui prælati, dimisit habitum suum vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. q sic: nã ipso facto incurrit sententiam excõmunicationis. Et etiã doctor qui illũ admittit in auditorio suo, & illum nõ expellit, est ipso facto excõmunicatus. Nota primo ex isto c. q religiosus fauore studij nõ potest dimittere monasterii sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istã licentiam dandã: vtrum suus episcopus? Dicendum q non, licet dicamus, q episcopus regulariter cõcurrit cum inferioribus prælatis, vt in c. cum ab ecclesiarũ. de offi. ordi. in anti. & l. fi. C. de iurisd. om. iud. vbi dicitur, q quodlibet collegiũ potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tamẽ datur actori optio cõuemendi reum coram illo rectore collegij, vel corã ordinario loci: ideo ad dandã istã licentiam abbas dicitur prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiã, an possit recursus haberi ad episcopũ? Respondetur, q sic: si abbas nõ sit exẽptus à iurisdictione episcopi: si autẽ sit exemptus, recurrendũ esset ad Papam. immo dicunt plus doctores q episcopus vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: q nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, q tempore illo elapso episcopus conferet.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

e ¶ *Vt periculosa.*] Tracta fuit de extranaganti grauis. & dolore non vacua.

f ¶ *Quamcunque.*] dum tamen approbatam. ff. de vo. c. vno. eo. lib.

g ¶ *Vel expresse.*] ff. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. & in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. ff. eo. lib. de elect. nullus. & eindamnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. ff. eod. c. 3. vtrumquer: scilicet vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione adstringatur introductũ in fauorem religionis & animarum salutem. Ioan. And.

h ¶ *Professus.*] Nã professus non potest redire ad seculum: quod dic vt ff. de regul. consulti.

i ¶ *Temere.*] Ex causa enim licet habitũ transformare, si iusta sit, puta timor. ff. de vita & honestate cler. clerici. in antiq. in gl. clerici arma.

¶ Gl. seq. recita, potest per obiect. & solutionẽ.

k ¶ *Conuentus.*] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione cõuentus. ff. eod. lib. de elec. fi religiosus. 2. respõso. sed illud fauore ecclesiarũ vacãtium. ad idẽ ff. de testa. c. vl. & illud fauore vltimarũ voluntatũ: & quia piũ executionis testamentorum onus.

l ¶ *Licentia.*] & tũc potest omnia fine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt no. 2. q. 7. cũ pastoris. de accu. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in fi. penu. glo. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligit Archid. nisi actum fuisset q alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus, &c. Ioan. And.

m ¶ *Horum.*] id est, q apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

n ¶ *Ipso facto.*] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata [1] nõ est excommunicatus [1], sed excõmunicandus, secundum q no. Inno. Ber. 23. dist. fi quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. fi quis ex clericis. de apost. c. 3.

¶ Glos. seq. quærit, arguit negatiue, solu. contrarium.

o ¶ *Dimisso.*] quid si non dimiserit habitum? Videtur q tunc doctores nõ sint excommunicati: quia hæc pœna non est ampliada. ff. de reg. iur. in pœnis. Dic cõtra, quia cõmunicant in crimine: & sic ea- dẽ & non minori excõmunicatione ligantur. de senten. excõ. nulla per. & c. fi concubinæ. & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quàm nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet q doctores, ipsos religiosos docẽtes & retinentes habitu etiam nõ dimisso sine excommunicari, sequitur Archid. & hoc teneat saltem postquã monachus incidit, vt sic cõmunicet iam excõmunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de senten. excomm. contingit. 1. Io. And.

p ¶ *Scienter.*] vbi incederent in habitu, non haberet locum ignorantia verisimiliter. Sed vbi dimiserant habitum, probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholariũ & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarum loco manentis, q licet in habitu intraret, excusaretur doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo. ff. eod. lib. de reg. c. 1. vbi in fin. Ioan. And.

¶ Glos. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit & soluit tertio iterum quærit, & soluit.

q ¶ *Retinere.*] Not. officium doctoris scholarẽ de scholis expellere. & per id quod dicit, retinere, dicas q licet doctor sciat a monachũ habentẽ domũ iuxta scholas doctoris, in domo propria quã inhabitat, audire: excõicatus nõ est: ia enim inhibere nõ posset q hinc in domo propria. & facit quod dixi ff. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus non vult exire scholas? Videtur per hãc litterã q licite vi possit expelli. ad hoc de sent. excom. veniẽs. in antiq. & hoc maxime si vera esset opinio, q excõicatus non gauderet priuilegio canonis: quod non est verum, secundum Ioan. Ber. & Hosti. qui de hoc not. 17. q. 4. fi quis deinceps. de senten. excom. contingit 1. Quid si nũ potest expelli? Ereat scholas doctor ad instar eius quod dicimus: cum excõmunicatus intrat ecclesiam: vt not. 11. q. 3. sicut Apostoli. & per modernos. ff. de senten. excom. nuper.

r ¶ *Simili.*] quia communicant in crimine, vt dixi. & quia condi-

1 Similis gl. supra hoc lib. ca. 1. de temp. ord. verbo, apostata. & intelligo hoc dictum prout in dicta glos. fusa notatũ est.

1 Idem Ioan. Mon. & Arc.

2 Ipse doctor, secus enim in monacho cui ip hinetur audi tus & studiũ. supra eod. c. fin. Io. And.

tor ſibi non reſeruauit abſolutionem, aliis indulſiſſe videtur. ℨ. de ſent. excom. nuper. & facit quod not. ℨ. eod. ſuper ſpecula.

E*Piſcopus.*] Ponit dictum cuius cauſam reddens ſoluit obſtaculum: ibi, *Nam licet.*

CASVS. Epiſcopus Pictauen. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iuriſdictionem temporalem, depurauit aliquem ballinum vel iudicem ad illam iuriſdictionem exercendam: deinde cum dictus ballinus vel iudex haberet in ſuis carceribus vel vinculis aliquem malefactorem: ipſe prælatus clericus dicto iuduci vel ballino mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iuſtitiã: vnde iudex ille vel ballinus ſecularis magis excitatus ex iuſſione domini ſui, talem reum & criminoſum condemnauit vltimo ſupplicio: vtrum epiſcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Reſpondet ℣ non, dummodo non mandauerit, vt illum condemnaret vltimo ſupplicio: ſed ſolum mandauerit, vt faceret bonam iuſtitiam: Nam ſi iudex ſecularis exceſſit, non eſt imputandum ipſi epiſcopo vel prælato. Not. primo hic optimum text. ℣ delegatus *inferioris à principe*, poteſt exequi ſententiam ſuam, ſi hoc in cõmiſſione exprimatur. de quo de foro competen. in antiq. ſi quis contra clericum. Nota ſecundo caſum, in quo quis poteſt per alium, quod non poteſt per ſeipſum. de quo ℨ. de reg. iur. poteſt quis. Domi.

¶ *Prima gloſſ. dicit quid declarat.*

a ¶ *Epiſcopus.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ notant Ber. Innoc. & Moderni. ℨ. eod. clericis. vbi videbatur glo. & Hoſti. ſentire, ℣ generalem vicarium vel ballium poſſe dare ad talia: ſed non ſpecialem. Sed ex verbis ipſorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt quòd ſi appelletur in tali cauſa, debet appellari ad ipſum prælatum, & ipſe alij delegabit: ergo etiam ſecundum eos ſpecialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iuriſdictionem habentibus, habes hic, & quomodo eam

† Præter doctores hic vide notata in capitul. ex literis. extra de exceſſib. & in c. in archiepiſcopatu. de raptoribus.

CAP. III.

EPiſcopus [a]†, ſeu quicũque alius prælatus vel clericus iuriſdictionem obtinens temporalem: ſi homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iuriſdictione ſua commiſſo, balliuo ſuo, aut alij cuicunque iniungat, vt ſuper hoc [b] veritatem inquirens iuſtitiæ debitum exequatur: irregularis cenſeri non debet: quamuis ipſe balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit iuſtitia [c] mediante. Nã licet clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat [d], eas tamen (cum iuriſdictionem obtinent temporalem) debent & poſſunt [e] metu irregularitatis ceſſante, aliis delegare.

commitere poſſint. Quid iuris de clericis iniuriam paſſis, & quomodo de ipſa conqueri poſſunt, habes ℨ. de homi. prælatis.

ADDITIO. Cõformiter ad gloſam & Hoſt. ℨ. eo. clericis. dicebat Goſ. de Rapto. in archiepiſcopatu, ℣ conſulebat prælato habenti iuriſdictionem temporalem, quòd non committat in ſpecie laico puniẽdum corporaliter, ſed generaliter deleget cauſarum vniuerſitatem, quæ ſunt ad pœnam ſanguinis. Et ſi Goſſ. intellexit ℣ non exprimat de pœna corporali inferenda in ſpeciali conceſſione, hæc decretalis non reſiſtit huic conſilio. Ioan. An.

¶ *Glo. ſeq. infert & ponit dictum Hoſtienſis.*

b ¶ *Super hoc.*] maleficio. ergo & ſpecialiter committit: dicit Hoſt. ℨ. eod. clericis. quod ſibi placeret, quòd aut daretur clericis licentia tales cauſas iudicandi per ſeipſos, aut talium cauſarum poteſtas ipſis clericis tolleretur, cum commiſſio ſit contra ius. ff. de offic. eius cui man. eſt iu. lib. 1.

Prælatus iuriſdictionem obtinens temporalem, poteſt etiam ſpeciliter cauſam criminalem delegare.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id quod not. de rap. in archiepiſcopatu. in vlti. gloſſ. nam ſaltem vltimum ſupplicium & *membri mutilatio non delegantur etiam iure authenticorum.* & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in text.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit, & argumento contrario reſpondet. Ioan. And.*

c ¶ *Iuſtitia mediante.*] Quid ſi contra iuſtitiam? Dic idem 1. Nam epiſcopus qui mandauit iuſtitiam fieri, non eſt in culpa ſi iuſticiarius delinquat, & abſit quòd ea quæ propter licitum & bonum, &c. 23. q. 5. de occidendis. non obſtat ℨ. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præceſſit: & caſus qui culpam ſequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. ficut dignum. in antiq. hic nulla culpa præceſſit.

1 Contra. Archi. alleg. quòd in generali mandato non venit aliquid il licitum, con cord. quod ſcripſi ℨ. tit. r. e. vlt. citra medium ma quæ gloſſe. Ioan. And.

d ¶ *Non liceat.*] ℨ. eod. clericis. & c. ſententiam.

e ¶ *Poſſunt.*] Ergo poteſt quis per alium quod non per ſe. de hoc dixi ℨ. de reg. iur. poteſt quis. Ioan. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.
DE SPONSALIBVS ET matrimoniis.

Continuatio dñi Helie.

¶ *Visum fuit supra in tribus libris precedentibus de illis quæ spectant ad clericos: nunc videndū est de illis quæ spectant ad laicos: videlicet de matrimoniis: ideo merito annectitur rubrica de spōsalibus & matrimoniis.*

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimoniis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non precedentia.

CAP. VNICVM.

† Vide cōcil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij. ca. 3. confert enim multū pro textu & glossis.

EX spōsalibus [2] † puris [b] & certis [c] etiam si consanguinitatis [d] affinitatis [e], frigiditatis [f], religionis [g], aut alia quauis [h] ratione sint nulla, dummodo nō sint nulla ex defectu consensus [i]: oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad precedentia dissoluendum [k], impedimentum iustitiæ † publicæ honestatis [l]. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem [m] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur [n]) nauit ad declarationem eorum quæ not. 27. q. 2. si quis desponsauerit 2 ℨ. eod. tit. ad audientiam.

† De impedimento iustitiæ publicæ quid sit, & vñ proueniat, vide B. Thom in quæstionibus ad diis ad tertiam partem q. 55. artic 4. & doctores scholasticos lib. 4. sentēn. dist. 41.

[b] ¶ *Puris.*] conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam, vt dicitur in fine.

[c] ¶ *Certis.*] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij: incerta sunt quando promisit ducere vnum ex filiabus Titij. ad hoc ℨ. eod. cap. ex literis 2.

[d] ¶ *Consanguinitatis.*] scilicet intra gradum quartum. ℨ. de consan. non debet. & iste erat casus. ℨ. eod. ad audientiam.

[e] ¶ *Affinitatis.*] in primo genere & quarto gradu, vel citeriori. ℨ. de consan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando præcessit: secus si secuta fuerit: de eo qui cogn. consang. vxo. suæ. discretionem.

[f] ¶ *Frigiditatis.*] ℨ. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et vide distinctionem quam scripsi eod. tit. de frigid. cap. fraternitatis. in fine. Ioan. And.

[g] ¶ *Religionis.*] præcedentis. ℨ. de vo. c. vnico. quia tunc nullū est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia: vt ℨ. de conuer. coniu. ex publico. & c. 2.

[h] ¶ *Alia quauis.*] sicut dicebat prædictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multæ aliæ causę reperiuntur. puta votum solenne, cognatio spiritalis & regalis, & reliqua impedimenta: vt dixi in summa. 4. lib.

[i] ¶ *Consensus.*] puta cōtracta ab infante vel furioso. ℨ. eo. dilectus, & de despon. impu. litteras. & c. accessit.

ADDITIO. Vel pōr iocū, vbi iocus est potens, secūdum Vin. qui sic not. eo. titu. ad audientiam. & Archi. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne quis. versi. illud autem. facit ℨ. de sent. excom. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. duo pueri. super 5. glo. Ioan. And.

[k] ¶ *Dissoluendum.*] bene ergo 1 dicebant Hug. Io. & sui sequaces: qui dicebant monachum, sacerdotem, frigidum, & similes personas contrahendo cum aliqua impedire omnes consanguineos cōtrahere cum eadem: vt not. in prædi. ca. si quis desponsauerit.

1 Sequitur Petrus de Anchar. Font.

[l] ¶ *Publicæ honestatis.*] ℨ. eod. sponsam. Publicæ enim honestatis est, ex quo consanguineus meus viuens vel mortuus consenserit in Bertam, quòd ego illam habere non possum.

ADDITIO. Vide quod scripsi de hoc impedimento publicæ honestatis in tractatu super ipso habito in cōcilio Lugdunensi. in decr. non debet. de consangui. & affi. super glo. vt melius.

[m] ¶ *Idem fecit.*] scilicet quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarum promissio. ff. eo. ti. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo cō. traxit, & secundam cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatem superuenientem: quæ soluit sponsalia de futuro, vt ℨ. de eo qui cogno. consang. vxo. suæ. veniens 1. & c. ex literis. secundam habere nō poterit: quia publicæ honestatis iustitia illum contractum impedit & dirimit, vt ℨ. prox. responso.

Spōsalia qd sint, vide per Theologos libr. 4. sent. dist. 27.

¶ *Glo. seq. reci. per obiectionem.*

[n] ¶ *Derogatur.*] No. q. licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de

salia de futuro: superueniēs tamen iustitia publicæ honestatis ipsa non dissoluit, & merito: secunda enim sponsalia tolluntur per publicæ honestatis iustitiam ex primis inductam: non ergo ex secundis potest esse honestas, quæ tollat primam. & est fi. 57. dist. fi quis.

a ¶ *Obligatus.*] nisi cum alia non ipsius consanguinea contraheret per verba de præsenti. ꝛ. eo. si iter. vel superueniret aliquod de iis impedimentis, quæ dixi in summula, circa principium.

¶ Glossa sequens dicit quid approbat & reprobat ille §.

b ¶ *Ille vero.*] reprobatur opinio Inno. nor. de spon. duorum. cap. 1. vbi dicebat q̄ per sponsalia sub cōditione contracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Hostien. contra supra eod. ad audientiam. Ioan. And.

† In manuscriptis exemplaribus & vetustioribus impressis cōstanter legitur ita: si cui ex consensum non habentibus. &c.

c *¶ Ante.*] Secus si post: quia tunc non deesset cōsensus, sed esset per inde ac si à principio pura contraxisset.

¶ Glossa sequens quærit & soluit.

d *¶ Præsenti.*] quid si contrahit cum consanguinea primæ, de qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia conditionalia? Credo quòd sic: si enim prima sponsalia inducunt publicæ honestatis iustitiam, per iustitiam publicæ honestatis superuenientem, ex secundis non soluuntur, vt infra proxi. respōso. sed si per primā non inducitur iustitia, puto, quòd per iustitiam superuenientem ex secundis bene soluantur prima, licet in veritate prima sponsalia dicenda non sint ex quo consensus defecerat, vt hic. sic enim est in aliis impedimēt is. ꝛ. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. veniens. cum si. vnde si post secundum contractum superueniat conditio: dico quòd primum matrimonium consummare non potest: publica enim honestas non insurgit à die contractus, sed à die conditionis, & ideo publica honestas quæ præuenit conditionem, habet matrimonium impedire & dirimere. vt supra primo respon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiuran. quemadmodum.

¶ Glo. seq. primo soluit duo dubia: demum ponit opin. Host. quæ recitetur per quæstionem.

e *¶ Conditionem.*] Hæc vera intelligas nisi interueniat carnis copula: quia tunc receditur à conditione. de condi. app. de illis. Et de hoc satis eo. tit. per tuas. Et sic esset ibi consensus & matrimonium: vnde cum pp affinitatem, cum pp iustitiam nō teneret matrimonium postea cum consanguinea contractum: & intellige de conditione honesta, non de tali quæ habeatur pro non adiecta. ꝛ. de condi. c. vlt. quia illa inducerent publicam honestatem, ac si pure contracta fuissent. ꝛ. & no. Hostien. ꝛ. eod. ad audientiam. q̄ si quis sub tali conditione contrahat cum aliqua, promitto q̄ te ducam in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum cōsanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam si non apponatur: tamen quando non exprimitur, consensus purus remanet: conditiones enim tacitę non faciunt obligationem conditionalem. ff. de condi. & demonst. l. conditiones extrinsecus. & not. de iureiur. quemadmodum. tacitam tamē si exprimatur, facit rem conditionalem 3. ff. de leg. 1. si ita legatum. §. 1. vbi conditio si volet, posita in persona legatarij facit conditionale legatum. vide quod not. ff. de condi. & demon. l. aliquando. Et expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa.

a Idem intelligas de conditione de futuro, non de præsenti, vel præterito. quod probat Ioan. Mo. per hanc litteram quę dicit, ante conditionem, &c.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

3 Sequuntur doct. legitur tractant in l. item aliqui. ff. de cond. & demōstra. glo. in l. item quia. ff. de pact. Font.

¶ Dictum fuit supra titu. proxi. de quodam impedimento quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimento publicæ honestatis: nunc videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti sine sponsalia de præsenti: ideo ponitur rubrica, de desponsatione impuberum. Vnde sciendum quòd sponsalia dicuntur à spondeo, spondes, quod est promitto. l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie sponsalia: sed matrimonium impropriè appellatur, sponsalia: sed ideo appellatur sponsalia: quia sponsus promittit contrahere matrimonium carnaliter.

I infantes adinuicem.] Sunt tres partes. Prima tractat de sponsalibus contractis per infantes ambos vel alterū: Secunda: ibi, *Idem quoque.* de matrimonio contracto per impuberes. Tertia: ibi, *Porro.* de spōsalibus contractis per parentes pro filiis, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30. q. 2. cap. vnico. & ꝛ. eo. litteras. aliæ diuersæ determinationes ꝛ. ponuntur. in glo. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes cōtraxerūt spōsalia per verba de futuro: puta masculus promisit q̄ fœminam acciperet in vxorē, & fœmina promisit q̄ masculum acciperet in virum: certum est q̄ non tenent sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus q̄ ipsi infantes fierent vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu temporis validentur sponsalia? Rñdetur quòd ex solo cursu temporis sponsalia nō assumunt vires, nisi verbo fuerint validata: vt quia masculus vocat eam sponsam, & econuerso illa vocat masculum sponsum: & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partibus spōsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & istud faciebant isti iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Item dicendum est de impuberibus respectu matrimonij quādo isti impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimonium: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorem vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solēt facere vir & vxor: tūc, enim ex illo actu matrimonium assumit vires. Sed quid? ponamus q̄ pater Titij contraxit spōsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & vtrū ex illis sponsalibus oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respōdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum pūblicæ honestatis, ac si idem filius personaliter contraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expresse nec tacite, & tunc non est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. Not. primo quòd minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere possunt. Et ratio huius est: quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habent cōsensum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescūt per diuturnitatem temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quòd impuberes non possunt cōtrahere per verba de præsenti: fallit si malitia supplet ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci q̄ malitia supplet ætatem? Dicit Hostien. q̄ requiritur q̄ se cognoscant carnaliter. sed istud non placet glosæ nec doctoribus: quia potest esse q̄ aliquis iuuenis intra xiiij. annū cognouit alias mulieres carnaliter, & illa sponsa fuit cognita ab aliis masculis: & sic constat quòd isti iuuenes sunt potentes ad coitū: nec refert an sponsa fuerit cognita per sponsum vel non. Not. q̄ matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. quòd si pater contrahat matrimonium pro filio prę sente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacēs videtur consentire: licet agatur de actu oneroso. Regulariter autē in actu oneroso tacens non habetur pro cōsentiente. l. filiusfamilias. ff. de procura. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro cōsentiente. Vnde sicut exilēs in mari exponit se infinitis periculis, similiter contrahentes matrimoniū exponūt se infinitis periculis. Not. quòd pater nō potest filium ignorārem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. Not. quòd vbi datur permissio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur cōcursus habilitatis in vtroque. de quo ꝛ. in reg. vtile. de reg. in. Not. tres modos quibus ptobantur minores ratificare sponsalia, quæ non tenuerant. Domin. f *¶ Infantes.*] 4 hi sponsalia contrahere non possunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc supra eodem lib. de

† Vide B. Thomam in quæstionib' additis ad 3. partem q. 43. arti. 1. & 2. & doctores lib. 4 sent. distin. 27. & Dominicum consil. 24. incip. Quia dissa-

4 De ætate infantili seu de prima hominis ætate vide Io. Anaxiam in rubrica de decrū. Baldum in repetitio. c. si puero. & testa. lib. 6. & Cynum in l. si infanti. C. de iure de liber.

lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure delibe. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.*

a ¶ *Septennio.*] Not. q licet quo ad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum, ẽ. eod. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiam secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & supra eod. litteras. & cap. accessit.

ADDITIO. In sexu est differẽtia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim non est in sexu differẽtia. In vtroque enim sexu finitur xxv. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma alie. fac. fine decre. ratã habe. l. fi. insti. de cura. in prin. Ioan. And.

b ¶ *Eis.*] ignorantibus vel scientibus non curo: sed aliter in maioribus: vt ĵ. §. porro. Ioan. And.

c ¶ *Verbo.*] quia post septennium adinuicem vocant se sponsos.

Sponsalia contracta ante septennio ratificantur verbo vel facto.

d ¶ *Vel facto.*] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & sic non refert an quid fiat verbo vel facto. de app. dilecti 1. & c. nostrum. & ad hoc concor. de restitu. spol. ex parte.

e ¶ *Conualescunt.*] ĵ. de reg. iur. nõ firmatur. & intellige per hoc c. solutionem. quam dixi ĵ. de reg. iur. non firmatur. eod. libro scilicet q solo temporis tractu nõ firmatur quod à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

inuicẽ, vel vnus maior septennio [a] & alter minor spõsalia cõtraxerint ipsi, vel parentes pro eis [b], nisi per cohabitationẽ eorum mutuam, seu alias verbo [c] vel facto [d] ipsorum liquido appareat eosdem in eadẽ voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime cõualescunt [e]: & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiã non inducunt [f].

¶ Spõsalia per verba de præsenti contracta inter impuberẽ & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. h. d. Dominicus.

¶ Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætate malitia non supplebat [g], per verba contraxerint de præsenti: sponsalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro [h] (licet verba consensum exprimentia de præsenti haberẽt, & matrimonium [i] cõtrahere intenderent cõtrahentes) per aduẽtum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate nõ tenuit prohibẽte) per lapsum dicti tẽporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum [k] alium cõtrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis [l] tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictũ tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

¶ Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex post facto. h. d. Dominicus.

¶ Porro [m] ex sponsalibus, quæ parentes pro [n] filiis puberibus vel impuberibus plerunq; contrahunt, ipsi filij si expresse cõsenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cõtradixerint [o] obligãtur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. ¶ Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorãtes eadẽ sponsalia [p] post scitẽtes ratificauerunt tacite † vel expresse: aliàs ex sponsalibus cõtractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filij obligantur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit [q].

Sponsalia de futuro quandoque sine copula trãsiunt in matrimonium.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro trãsire in matrimonium præter carnalem copulam, contra de matri. contract. cap. 1. Archidiaconus signat, sed eum in manon soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. q sponsalia de futuro verbis & mente contrahentium per amplexus, oscula, & his similia, non transeunt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt. vt ẽ. de spon. c. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu cõsensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

† Intellige tamen quod aliud factum cõcurrat: cui illa taciturnitate, scilicet copula, aut aliud simile. Ioan An. de Ancha. ad ie notata. Bart. ĵ. quo cum. ff. rem ra. habe. Font.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto. allegat ff. loca. item quæritur. §. fi. & l. seq. Ioan. And.

f ¶ *Non inducunt.*] ẽ. eod. cap. proximo.

¶ *Glo. seq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tancre. quam etiam improbat per rationem.*

g ¶ *Supplebat.*] ẽ. de spon. veniens. &c. ad id quod. ẽ. eo. puberes. & c. de illis. Et sic not. q si malitia suppleat ætatem, cõtrahere poterunt matrimonium. & cõcord. ẽ. eo. c. vlt. & c. de illis. & est hoc contra opin. Tan. & Host. 1 qui dixerunt in prædic. decre. de illis. q ad hoc vt teneat matrimoniũ contractum inter minores, in quibus malitia supplet ætatem, requiritur q inuicem se cognouerint, cum de hoc aliter constare non possit, ex quo sunt minores. Sed Gof. ibi contra. cui concor. Bernar. Innoc. & Abbas. & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij. annis à pluribus est cognita? Hi cõtrahunt matrimonium. [Simul vel cum diuersis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere? Ioan. And.

1 Quæ adhuc hic placet. Archid. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dist. approbat, & illud coadiuuat.*

h ¶ *De futuro.*] Approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Inno. & Host. ẽ. eod. à oobis. Probabatur olim hoc per decre. c. attestationes. & cap. vlt. & ẽ. de condict. appo. super eo. Sæpe enim extra id quod agitur tacita nascitur obligatio. ff. commo. si is qui commodatum. §. vltimo.

ADDITIO. Ad supradicta inducitur q non semper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan. And.

i ¶ *Matrimonium.*] & non sponsalia. vnde non videbantur sponsalia. ad hoc ẽ. de offi. deleg. cum super. in antiq. ff. de sponsa-quæsitum. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. nec matrimonium: quia ætas prohibebat: sed primum falsum, vt hic vides. Et sic not. illud generale: Si non valet vt ago, valeat vt valere potest. ẽ. eod. à nobis.

k ¶ *Modum alium.*] vt quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur vt coniuges.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro trãsire in matrimonium præter carnalem copulam, contra de matri. contract. cap. 1. Archidiaconus signat, sed eum in manon soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. q sponsalia de futuro verbis & mente contrahentium per amplexus, oscula, & his similia, non transeunt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt. vt ẽ. de spon. c. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu cõsensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

l ¶ *Pubertatis.*] Statim ergo fugere debet quãciro potest. quod dic vt ẽ. de spon. ad id quod. & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. ẽ. eo. tit. c. vlt. per Abbatem.

ADDITIO. Vt ibi scrip. in fin. Ioan. And.

m ¶ *Porro.*] Declarat notata per Inn. & Host. ẽ. de restit. spolia. ex parte.

n ¶ *Pro filiis.*] non eis mandantibus: quia tunc idem est ac ipsi contraherent. ẽ. eo. lib. de procura. c. vlc.

o ¶ *Contradixerint.*] Ergo qui tacet, hoc casu non cõsentit. ĵ. de regulis iuris. qui tacet. cum suis concord.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Monach.

¶ *Glo. seq. recitatur per q. & ponit opinionem Host. & contrariã Innocen. & primam approbat.*

p ¶ *Sponsalia.*] contracta per parentes. & idem eadem ratione intelligas de quolibet alio ẽ. de spon. ad id quod. & ẽ. de matrim. cõtract. contra interdic. eccle. c. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Host. sed Inno. ibi not. contrarium: dicens speciale in patre, vt nomine filiæ præsentis & non contradicentis & possit sponsalia contrahere. ff. de sponsa. sed ea quæ patris, & l. seq. C. de nupt. viduæ. secus in tutore. ff. de spon. si puella. & non obstat de spon. ad id quod 2. quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundũ eum. sed verius videtur quod dicit Host. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inno. & q decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inueninus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quàm in præcedentibus casibus.

2 Hæc loquitur in virtico, sequens fratre. decret. ex parte superius allegata in patruo. Io. And.

q ¶ *Svrgit.*] Reprobatur opinio Raynutij in summa, de sponsal. §. pone q. & Petri de Samp. & Abbatis supra eodem titulo, capitulo 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur quòd pater filium non adultum potest cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalibus contractis à patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia, & nitebantur idem probare per decretalem supra eodem, accessit. ad finem. quæ non facit, vt ibi not. approbatur tamen opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notant. & erat casus expressus vigesimaoctaua quæstione secunda. l. diuinæ. palea est. Ioan. And.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Visum est supra de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: ideo annectit rubricam, de cognatione spirituali.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Inter baptizatum & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem susceptí: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. hoc dicit vsque ad §. ex confirmatione. Dominicus.

CAP. I.

NEdum [a] † inter baptizatum & illum, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientis filios & vxorem [b] ante susceptionem carnaliter cognitam [c] ab eodem: immo etiam inter suscipientem [d] patremque baptizati & matrē [e], cognationem spiritualem [f] in baptismo contrahi iure cōstat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum [g]. Et eadem [h] quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

¶ Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ex cōfirmatione quoque seu frontis [i] chrismatione spiritualis cognatio eisdem [k] modis cō trahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.

† Vide eōcil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij. c. 2. & D. Thomas in quæstionibus ad diuis ad 3. partē, q. 56. per totum. & theologos lib. 4. sent. distī. 42.

Nota cognatio spiritualis.

Cognatio spiritualis quid sit vide per theologos scholasticos li. 4 sent. dist. 42.

1 Vel ipsius vxor prius cognita. Ioā. And.

CASVS. Titius Bertā leuauit de sacro fonte: nō est dubium quōd inter leuantē & Titium suscipiētem, & Bertam leuatam, id est, suscepta contrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrū inter alias psonas contrahatur cognatio spiritualis: scilicet inter baptizatum & filios leuātis patrini. Item inter baptizatum & vxorem leuantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: immo contrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellē informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur q effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent cōtrahere: & si de facto contrahant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest contrahi matrimoniū inter filiolum & vxorem patrini, nec inter compatres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Respondet Romanus Pontifex q sic: dicens q illa quæ fuerunt dicta de leuante & leuato, debent etiam intelligi de baptizante & baptizato: vt ponamus q laic' in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idem dicēdum est de sacramento confirmationis: vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicendum in aliis sacramentis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. Nota quōd cognatio spiritualis cōtrahitur inter leuantem & leuatum: vnde iura communiter vtuntur istis verbis, leuans, leuatus: quia olim quādo pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantē in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum quōd plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum quōd aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Nota quōd inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis contrahitur: ita quōd vxor leuantis dicitur matrina leuati: nam vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizātis. Nota quōd ex sacramento confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. Nota quōd leuatus de sacro fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filiis leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum. de quo ī. eo. cap. 1. & ca. super eo. Nota quod iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos, contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Domi.

1 De hoc articulo præter doctores hic, vide interpretes in ca. Martinus, extra de cognat. spirituali.

a ¶ *Nedum inter baptizatum.*] cognationem spiritualem, &c. quod est infra.

b ¶ *Vxorem.*] nunquid idem de concubina leuantis prius cognita. de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlt. glo.

ADDITIO. Et dixi post Inno. ī. eo. Martinus. vbi ipse recitat opiniones cōtrarias nil approbans. Archid. hic tenebat q non cōtrahatur per rationem quam ponit in gl. fin. Ad decre. contracto. ī. eod. respondendum. quōd loquitur secundum opinionem mulierum: vt ibi dixi. Ad id quod dicitur de affinitate, respondendum, quōd illud in vinculum carnale: quod per carnalia & illicita contrahi potest. Ioan. And.

c ¶ *Cognitam.*] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor, post & nō primo carnaliter fit cognita: quia per vnionem carnis sequentem non potest transire in vnionem spiritus precedentem. 30. q. 4. post vxoris. vir ergo & vxor sibi communicant actiones spirituales. 30. q. 4. si quis vnus. ī. eo. ti. Martinus. licet non passiones. vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuans alteri cuius filius non est, compater non est: vt ī. eod. probatur. quod dic vt not. ī. eod. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. q illud qđ agit pars corporis, æquum est vt alteri parti communicetur: sed non sic communicatur alteri, quod in persona filij alterius tantum agitur: & ista sit ratio. Vel dic quōd satis est leuanti habere cōmatrem, matrē ipsius leuati. Et not. quōd si leuans primo cognouerat vxorē, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel non: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ *Suscipientem.*] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitam. 30. q. 4. si quis vnus. ī. eod. tit. Martinus.

e ¶ *Et matrem.*] Not. non dixit, patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem. si igitur de prima vxore vel concubina vir procreet filium; ille qui leuat filium est compater concubinæ, & viri: sed non eius vxoris, vt ī. dixi.

f ¶ *Spiritualem.*] quæ dignior est quàm carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spiritualis, attinentia proueniens ex sacramenti datione, vel ad id detentione. est etiam cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

g ¶ *Contractum.*] si igitur leuans & leuatus, vel leuatus & filius leuantis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans 2 & parentes leuati contrahunt, non tenet matrimonium. Scire debes quōd pater spiritualis si copuletur sorori filię spiritualis, bene tenet matrimonium. 30. q. c. vlt. & vt ibi not. Io. bene potest pater sumere filiam spiritualem filij carnalis, & econuerso, scilicet filiā carnalē filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat: vt ī. eod. ca. 1. & c. super eo. non tamen ascendit, cùm cautum non reperiatur: & dictum de matrimonio prohibitorium est. supra de spon. cum apud.

h ¶ *Eadem.*] vt scilicet si baptizatus & baptizatus, vel baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizātis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat. ad hoc. ī. eod. tit. c. vlt. & non est ita in eo qui recipitur ad pœnitentiam: vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & est expressum ī. eod. c. vlt. in fin.

ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

i ¶ *Frontis.*] hoc fit à solo episcopo 3 de consec. distin. 5. manus. ī. de confuetu. quanto. in vertice autem chrismant presbyteri. de consecra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramento confirmationis non dicitur quis verus 4 Christianus. de consec. dist. 5. c. 1.

3 Vide ōcil. Trid. sess. 24. de confirma. cano. 3. & sess. 23. ī prin. c. 4.

ADDITIO. Confirmatio ista debet fieri in fronte, vt hic. locus est enim de substantia sacramenti. remittit Archidiaconus de consecra. dist. 5. nouissime. Ioan. And.

4 Melius, dixisset, plenus Christianus, quam verus Christianus, vt haberetur in c. 1. de consecrat. dist. 5.

k ¶ *Eisdem modis.*] scilicet inter confirmatum & suscipientem, & confirmatum & filium suscipientis, & confirmatum & vxorē suscipientis prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem suscipientis prius cognitam. Item inter ipsum confirmantem & confirmatum: & cōfirmatum & filios confirmantis, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parētes confirmati. hoc vult dicere, eisdem modis. vnde xx. sunt casus prohibiti ex cognatione, quos numeraui in summa quarti libri.

ADDITIO. Nec est plures reperiri qui dirimant. ī. cap. prox.

Iſti

Iſti autem omnes pertinent ad paternitatem, & filiationem, aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus conſiſtit omnis cognatio ſpiritualis: non enim habemus auos vel nepotes ſpirituales. & vide quod ſcripſi ſ. eod. titu. ſuper rubrica. & cap. Martinus. in fine. Ioan. And.

Per catechiſmum.] Ponit dictum quod ſecũdo probatibi, *Vt ex prædeceſſoris.* tertio illud determinat: ibi. *Per illam.*

† Vide theologos ſcholaſticos lib. 4. ſicut dict. 42 & B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. partem. q. 59. artic. 2.

Per catechiſmũ contrahitur cognatio ſpiritualis, eius tamen effectus eſt impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractum. Vnde ſciendum, quòd catechiſmus eſt inſtructio, quæ fit communiter hodie ante fores Eccleſiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri ſolis adultis.

CASVS. Ego tenui puellam ante fores Eccleſiæ antequàm porteretur ad fontes: poſtea quando fuit baptizata non tenui eam ſuper fontes: vtrum inter me & Ipſam & filios meos ſit contracta cognatio ſpiritualis? Reſpondetur quòd ſic: ſed non eſt tanti effectus ſicut illa cognatio ſpiritualis, quæ cõtrahitur in baptiſmo: quia iſta impedit matrimonium contrahendum: ſed non dirimit iam contractum: hoc eſt, non debemus contrahere: & ſi durantibus bannis aliquis ſe opponeret, & allegaretur cognatio ſpiritualis, impediretur matrimonium: ſed ſi non allegaretur iſta cognatio ſpiritualis: & ſi de facto contraheremus, non dirimeretur poſtea iſtud matrimonium. Not. q baptiſmus eſt fundamentum & ianua omnium ſacramentorum. c. veniens. de presbytero non bapti. in anti. Not. q baptiſmus eſt fundamentum aliorum ſacramentorũ. concord. ſunt in gl. quem tamen præcedere debet catechiſmus. Not. q illud dicitur euidenter probari, quod colligitur ex determinatione iuris. Dominicus.

¶ *Prima glo. tria facit, ponit ſummam, dicit quid determinat, & quid ſit catechiſmus.*

a ¶ *Per catechiſmum.*] terminatur not. 31. q. 1. c. 1. & ſ. eod. tit. contracto. Et dicit in ſumma, q compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium, ſed non dirimit. Catechiſmus dicitur à catechizo, quod eſt idem quod inſtruo. vnde ante baptiſmum inſtrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de cõſecrat. diſt. 4. ante xx.

ADDITIO. Secundum Hug. catechizare græcum, idem quod adiurare: ſicut de exorciſmis dicimus quòd in eis fit adiuratio. de conſecrat. diſt. 4. ſiue paruuli. & c. ſicut noſtris. Ioan. And.

b ¶ *Et ianuam.*] 32. diſt. §. verũ. ſ. de presb. non bapti. cap. veniens.

c ¶ *Decretali.*] ſ. eod. contracto.

d ¶ *Res vix*] ſcilicet compaternitas in catechiſmis contracta.

CAP. II.

PEr † cathechiſmum [a], qui præcedit baptiſmum ſacramentorum fundamentum, & ianuam [b] reliquorum, cognatio ſpiritualis contrahitur: per quã contrahendum matrimonium impeditur: Vt ex prædeceſſoris noſtri Clementis Papæ iij. decretali [c] colligitur euidenter: dicendo enim quòd talis res [d] vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non exiſtit [e]. Per illam tamen cognationem matrimonium poſt eam contractum minime [f] ſeparatur.

¶ Idem.

¶ Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de ſacro fonte vel chri

ADDITIO. De hoc. 93. diſt. miratus. in princ. & 12. q. 2. hoc huius. iuxta fin. ſic ponitur. 19. diſt. in memoriam. in prin. de cle. non reſi. conquerente. Ioan. And.

e ¶ *Non exiſtit.*] ff. de iud. l. vix certis ex cauſis. ad idem. 15. q. 1. merito quæritur. Ioan. And.

ſmatione frontis: tamen ſi plures interueniunt, cognationem contrahunt ſpiritualem. Et ex aliis ſacramẽtis cognatio non contrahitur. h. d. Dominicus.

CAP. III.

QVamuis & † non plures quàm vnus [h] vir, vel vna mulier accedere debeant ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, iuxta ſacrorum canonum inſtituta [i]: ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritualis cognatio inde contrahitur [k], matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſoluens. De confirmatione inſuper, quantum ad hoc, idẽ [l] iudicium eſt habendum. Ex datione vero aliorum ſacramentorum [m], cognatio ſpiritualis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat, vel diſſoluat.

f ¶ *Minime ſeparatur.*] Ad idem. ſ. eodem lib. de vot. cap. vnico. ſ. de iureiurand. quemadmodum. cum ſimilibus. Ioannes Andr.

QVamuis.] Sũt tria dicta, quæ ſatis patent.

CASVS. Duo aliquam puellã ſuper ſacros fontes tenuerunt, cum baptizãs proferret iſta verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, cũ aſperſione aquæ: Vtrum inter omnes iſtos contrahatur cognatio ſpiritualis? Reſpondetur q ſic. Idem eſt in ſacramento confirmationis: licet ſufficeret, quòd vnus leuaret: ſecus eſt in aliis ſacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptiſmi, & quòd mulier poteſt leuare infantem. Not. etiam quòd licet prohibeatur actus à iure, tamen factus tenet. ad hoc ſ. c. proxi. Dominicus.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matrimonij. c. 2.

¶ *Prima glo. dicit quid determinat.*

g ¶ *Quamuis.*] notat hoc Hoſtienſis ſ. eod. Martinus.

h ¶ *Vnis.*] Immo ſi vrgeret neceſſitas in catechiſmo, & baptiſmo & confirmatione, vnus poteſt eſſe patrinus: licet hoc non habeat cõſuetudo Romana. de conſecra. diſt. 4. in catechiſmo.

i ¶ *Inſtituta.*] de conſecra. diſt. 4. non plures. & potuit eſſe ratio, quę redditur in adoptione, vel cognatione legali, quę imitatur naturam: & ſic ſpiritualis cognatio habet imitari naturã: vel cognationem carnalem: ſcilicet vt vnus ſolus ſit in ſacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. vt ibi not. & ſ. eo. tit. c. vlt.

k ¶ *Contrahitur.*] ſcilicet cũ omnibus: & ſic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. ſ. eo. c. proxi.

ADDITIO. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt cõtra prohibitionem canonis, non plures. & iſtius decretalis, ſecundum Archid. puto q vbi conſuetudo non reſiſtit, & fortius ſi aſſiſtit, leuis ſit culpa: & ſic leuiter indulgẽda. de accuſ. cum dilecti. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] ſ. vt plures in confirmatione tenere non debeant: tamen ſi teneant, omnes ſunt compatres vel comparini.

¶ *Glo. ſeq. enumerat ſacramenta & rationem reddit.*

m ¶ *Sacramentorum.*] ſcilicet pœnitentiæ [1]. corporis Chriſti, extremæ vnctionis, ordinis, & coniugij. Renaſcimur enim in baptiſmo: & chriſmatio frontis illam confirmat: quod non eſt in aliis ſacramentis: & ideo per iſta ſpiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. quæſt. 1. omnes. & ſ. eod. cap. vlt. Ioan. Andr.

1 vide B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. partem. q. 56. art. 2.

LIBER QVINTVS.
DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Cõtinuatio domini Hostiensis.

¶ *Dictum fuit ꝛ. quo ordine sunt tractandæ & definiendæ causæ pecuniariæ & etiã spirituales: Verum quia etiam sunt causæ criminales: ideo de ipsis est nunc videndum. Et quia in causis criminalibus solet procedi quandoque per viam accusationis, quandoque per viã inquisitionis, & per officium iudicis, quandoque etiam per viam denuntiationis: ideo ponit rubricam de accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus.*

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus †, inquisitionibus, & denuntiationibus.

† De materia huius tituli vide plene per Hostiensem in summa, eod. tit.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex confessione coram delegato inquirẽte super certis criminib. deputato facta, punitur cõfitens, licet dicat se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. h. d. Dom.*

CAP. I.

POstquã [a] † corã eo, qui contra te super certis criminibus, inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus [b], frustra confessionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iustitia [c] suadebit) eo ꝓtextu impugnare contendis, quod super eisdem criminib. non fueras antea diffamatus: Vel ꝙ per eundem inquisitorẽ capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt [d].

¶ Idem.

¶ Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. h. d. secundum Ioan. And.

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat [e] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante [f], aut quicquid rationem decretalis. ꝛ. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigũtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 1. gl. vltra vnã columnam, ver. quid si inquisitor. & in 2. gl. & quod not. in c. cũ oporteat. super verbo, subdito. ver. quæritur si inquisitor. similiter & in secũdo, qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guli. in spe. tit. de inqsit. §. nunc tractemus. versic. quid si inquisitor permisti m. Ioan. And.

b ¶ *Confessus.*] nullæ [1] igitur sunt partes iudicis, nisi vt ferat sentẽtiã qđ enim quæremus de infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. de elec. per inquisitionem. de confes. cum super. in ant. ff. de iudi. si debitor [2]. Iam enim est notorium crimen. de coha. cleri. & mu. vestra. & c. fin.

ADDITIO. De reuocanda cõfessione, dixi in text. in princ. magnæ gl. Ioan. And.

c ¶ *Iustitia.*] Cimponẽdo pœnã à iure statutã, vel arbitrariam si nulla pœna est statuta. ꝛ. de off. dele. de causis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. §. notandũ. & de pœn. dist. 1. mẽsuram. Ioan. And.

[1] Vide l. 1. & 2. ff. de cõfessis. Felinũ in cap. 1. de exceptionibus. & Hyppolitũ in Rubrica de probationibus.

[2] Vide Perusinum in cap. delicto. de appellat. & Alexandrum consil. 42. lib. 3. & Felinum in c. 1. de except.

Postquam.] Tollit duas exceptiones inquisiti, qui confessus est crimen. Secunda: ibi, *Vel quod.*

¶ Pro intellectu huius capit. est præsupponendum illud quod habetur in capit. qualiter & quando. eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ antequam iudex ex officio suo cõtra aliquem procedat per inquisitionem, debet primo ille contra quem proceditur esse diffamatus: quia infamia debet præcedere inquisitionem, sicut monitio charitatiua debet præcedere denunciationem, ita ꝙ si iudex procedat per viam inquisitionis contra aliquem non diffamatum, potest ille contra quem proceditur per inquisitionem, dicere: Domine iudex non potestis procedere contra me per viam inquisitionis: quia non commisi tale crimen: & posito & non confesso ꝙ tale crimen commissem, adhuc non potestis procedere cõtra me: quia de tali crimine non sum diffamatus. Item dicitur in d. c. qualiter, ꝙ iudex debet exhibere capitula super quibus vult inquirere: ita ꝙ ille contra quem proceditur, non tenetur respondere ad interrogationem iudicis, nisi prius sibi traditis capitulis super quibus fuit diffamatus.

CASVS. Cum non essem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: immo istud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incepit inquirere contra me, & pro faciendo inquisitionem fecit me vocari & citari ex officio, vt comparerẽ personaliter in die assignata: cõparui personaliter: iudex me interrogauit super crimine furti vel homicidij: illud crimen fui confessus: postea cum iudex vellet me punire secundum exigentiam criminis, proposui ꝙ non eram diffamatus de illo crimine: item ꝙ ipse non exhibuerat mihi capitulum: verum sim nunc admittendus ad proponendum ista? Respondetur ꝙ non: quia antequam iudex me interrogasset, debebã ista proponere: & si noluisset me admittere, debebam appellare: & sic forma tradita in capitulo, qualiter, non est substantialis: ideo potest omitti tacite vel expresse, vt hic text.

Not. primo ꝙ in confessum nullæ sunt partes iudicis, quod verũ est in cognoscendo: sed bene in condemnando. Not. ꝙ contra cõfitentẽ est ferenda sententia in scriptis. quod verum est si lis fuerit contestata, vel oblatus libellus in scriptis: sed si solũ fuit proposita petitio, bene ferenda est sententia: sed non in scriptis: sed secundũ formam traditã in l. 2. C. de sent. ex breuicu. recit. sed dixi, nõ est ferenda in scriptis nec solenniter: sed sufficit si verbo feratur: & in iure vocatur præceptũ de non soluendo, vt est glo. notabilis in l. si debitori. ff. de iudiciis. Not. effectum principalem huius c. ꝙ iudex non debet contra aliquẽ inquirere, nisi sit de crimine diffamatus: & potest ille cõtra quẽ inquiritur allegare & proponere, ꝙ non est diffamatus: & hodie cõmuniter prius aliquis citatur ex officio super crimine, & fit inquisitio & examinatio siue informatio secreta, & factis informationibus, si cõstet iudici ꝙ talis est diffamatus super illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum personaliter: & si compareat debent illi tradi capitula super his super quib. debet fieri inquisitio: iuxta c. qualiter. alleg. Not. vnũ præambulum requisitũ ad inquisitionem, vt videlicet primo discutiatur super infamia. Ad hoc ꝛ. eo. tit. qualiter 2. & c. inquisitionis. §. ad hæc. & c. licet Hely. de simo. cum similibus.

¶ *Prima gl. dicit quid declaret ista decretalis & sequens.*

a ¶ *Postquam.*] Decretalis ista & sequens emanauerunt ad declarationem decretalis. ꝛ. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigũtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 1. gl. vltra vnã columnam, ver. quid si inquisitor. & in 2. gl. & quod not. in c. cũ oporteat. super verbo, subdito. ver. quæritur si inquisitor. similiter & in secũdo, qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guli. in spe. tit. de inqsit. §. nunc tractemus. versic. quid si inquisitor permisti m. Ioan. And.

d ¶ *Fuerunt.*] Si infamatus nõ erat ad inquisitionem procedi non debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: sed ille debuit appellare & non respondere. vnde imputet sibi 2. idem dico de capitulis, quæ tradi debuerunt. ꝛ. eo. qualiter 2. §. debet. si petita non fuerunt, & confessus est crimen, sibi imputet: potuit enim iuri pro se introducto renuntiare, & tunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. Põponius. §. rari. Sed Host. contra, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de ꝓcur. fili. §. inuitus. & hũc dicebat casum ipse decre. & decr. eo. tit. ad petitionẽ. nã ibi ꝑsente & non ꝛdicẽte illo ꝛ quẽ inqrebatur, non fuerat seruatus ordo, q debuerat seruari, vñ ꝓcessus cassari mã da t: sed de alio ordine intelligat [vt ibi not. in fi. 4. 3. gl.]

Si is.] Non diuiditur.

ADDITIO. Et vt dicit Io. Mo. istius. c. & præcedentis eadẽ est ratio: quia vtrobique renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. And.

CASVS. Papa cõmisit alicui inqsitionẽ simpliciter faciẽdã super aliquo crimine: & fuit facta inquisitiõ ad requestã alterius, nõ autẽ ex officio: certũ est ꝙ ille inqsitor debet facere duos ꝓcessus: Primũ sup infamia, an ille sit diffamatus, & si ꝙ inquisitionem reperiat eũ nõ diffamatũ, nõ ꝓceder ad inqrẽdũ de veritate criminis: Si vero reperiat eũ diffamatũ: tũc ꝓceder ipse ad inquirẽdũ & interrogandũ de veritate criminis. Sed ponamus ꝙ inquisitor omisit istũ ordinẽ: qa primo fecit inquisitionẽ sup veritate criminis, & criminosus nõ opposuit ꝙ debebat primo facere inquisitionẽ sup infamia: postea inqsitione facta sup veritate criminis, ipse ꝛ quẽ facta fuerat inquisitio, voluit allegare ꝙ primo debebat iudex inquirere sup infamia, q̃ super veritate criminis: an sit admittẽdus ad probandũ & allegandũ ꝙ processus non valet: quia fuit omissus primus ꝓcessus sup infamia? Rñdetur ꝙ nõ: qa est sibi imputãdũ quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquã cõstaret de infamia: qa cũ istud fuerit introductũ in fauorẽ sui, potuit illi fauori renũciare. Et sic ista forma nõ est de substãtia ꝓcessus: quia licet debuerit seruari si tamen nõ opponatur, non minus valet processus. Nota. ꝙ licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo: si tamen non seruatur, & pars tacet: valet processus de quo ꝛ. c. proxi. super gl. fi.

¶ *Prima gl. distinguit, quærit, & remittit.*

c ¶ *Fuerat.*] ad petitionẽ alicuius: qa si Papa ꝓprio motu cõmittit inquisitionẽ criminũ alicuius: iã illũ approbat infamatũ: cum epis & metropolitanus ꝓcedãt etiã ad inquisitionẽ omisso tali art. 1. q. 3. omnib. ꝛ. eo. tit. sicut olim 4: sed si ad petitionẽ alterius commiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inn. ꝛ. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrat sit excommunicatus. Dixi ꝛ. eo. lib. de rescrip. c. 1. & c.

¶ *Glo. secunda ponit dictum Hostien. quod improbat.*

f ¶ *Reclamante.*] Dicebat Host. in supradictis gloss. ꝙ taciturnitas habe-

[1] Vide l. 1. & 2. ff. de cõfessis. Felinũ in cap. 1. de exceptionibus. & Hyppolitũ in Rubrica de probationibus.

[2] Vide Perusinum in cap. delicto. de appellat. & Alexandrum consil. 42. lib. 3. & Felinum in c. 1. de except.

[3] Idem Domi. Font.

[4] Vide ibi de hoc, & in esp ex parte. in glo. fin. supra eod. de offic. ordin.

habebatur hic pro diffensu & contradictione quod nō est verū, vt hic videsimmo tacendo tacite iuri suo renunciat. ℣. de reg. iur. qui tacet. & dixi de hoc eo. tit. is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri super Inquisitione infamiæ: & si hoc nō fieret, debuit appellare, vt dixi ℣. c. proxi.

a ¶ *Primitus.*] id est antequam quæreretur de veritate.

b ¶ *Nequibis.*] Nō ergo ordo ille ita est de substantia, q̄ ei renuntiare non possit. Facit. ℣. de fer. c. vlt. & quod not. ℣. de offi. deleg. de causis.

DE HAERETICIS.

¶ *Dictum fuit ℣. de modis quib. procedit ad inquirendā de veritate criminis: nūc videndum est de ipsis criminib. verum quia inter crimina crimē hæresis est maius: quia per ipsum offenditur diuina maiestas: ideo primo de ipso est videndū. Nam illud crimē est grauius crimen, quā sit crimen læsæ maiestatis, quia grauius est lædere diuinā maiestatem, quā humanā in Authent. vt nō luxurientur homines contra naturam. §. i. Instit. collat. 6.*

Veniam.] Præmittit causam ioris noui, quo statuitur: ibi, *Concedimus.*

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. q̄ cum quis presbyter perpetrauit aliquod delictum dignum degradatione, puta quia commisit homicidium per insidias pensatas, q̄ est dignū degradatione, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. vel commisit aliud crimen quod est dignum degradatione, certum est q̄ episcopus solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiendo de fide, & sic est hæreticus. Pœna hæresis est, si nunquam aliàs incidera. in hæresim, q̄ degradetur, & postea perpetuo immuretur, vt agat perpetuam pœnitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris: Si autem postea liberetur: forte propter iucundum aduentum principis, & labatur in hæresim, est dandus curiæ seculari, vt ignibus subiiciatur. Sed vtrum ad degradationem sacerdotis sufficiat solus proprius episcopus? vel vtrum requiratur q̄ vocentur sex episcopi? Respondet Romanus Pontifex q̄ solus proprius episcopus cōuocatis abbatib. & aliis honestis personis suæ diœcesis potest talem sacerdotem hæreticū degradare, & dare curiæ seculari, si iterū incideret in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim potest eum degradare & perpetuo immurare. & istud est speciale in crimine hæresis. Secus est in aliis criminib. requiritur q̄ intereuniant sex epi. Not. 1. iuncta gl. & iurib. quæ allegat, q̄ si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, nō autem debet tradi curiæ seculari: sed est immurandus. id est perpetuo carceri tradendus, vt agat pœnitentiā in pane tristitiæ & aqua doloris. Vnde iste carcer non debet esse ita arctus quod abbreuiet dies istius incarcerati: quia satis est q̄ viuat in pane tristitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, q̄ prælati qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis.

Nota q̄ vbi clericus est relapsus in hæresim, est tradendus curiæ seculari vt comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 5. C. de hæreti. Nota casum in quo solus episcopus potest presbyterum vel clericum in sacris constitutum degradare, ita q̄ non tenetur secū adhibere numerum episcoporum requisitorum ad degradationem clerici, veruntamen debet secum adhibere suum capitulum, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt sunt abbates. Not. q̄ clericus pro hæresi degradatur: etiam si non sit tradendus curiæ seculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Quoniam.*] Incipiebat: Et si contra. & bene de medietate decurrata est.

d ¶ *Canonibus.*] 15. q. 7. si quis tumidus. & duobus cap. seq. & debēt esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi, & ita de subdiacono videtur, vt ℣. de fer. non ordi. miramur.

e ¶ *Facili.*] Bene est possibile: sed non facile. lex enim nō debet esse impossibilis. 4. dist. erit autem.

f ¶ *Pro hæresi.*] In aliis igitur criminibus si immineret degradatio facienda, seruētur antiqua iura: quia in hoc crimine hoc introductum est speciale. Ad idem ℣. eo. in fidei.

g ¶ *Relinquendus.*] Quod dic vt ℣. de verbo. signi. nouimus. & ℣. de pœn. cap. 2.

h ¶ *Immurandus.*] ℣. eo. excōmunicamus 2. [infi. & ℣. eo. accusatus. in fi. &c. vt commissi. ver. & illorum. Ioannes Andreas.

i ¶ *Solus possit episcopus.*] Excludit episcopos, non capitulū suum. Ad idem 15. q. 7. si autē. & §. seq. &c. episcopus. 18. q. 2. cap. nullam.

ADDITIO. Idem s. quod non excludatur capitulum, tenet Ioānes Monac. sed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & definitione causæ: in actu degradationis sufficiat seruare quod hic dicitur. circa hoc vide quod satis dicam in decretali 2. ℣. de pœn. super ver. numero. Ioā. Andr.

Vicūque.] Quinque sunt partes, quæ patent per partes. Prima imponit pœnam scienter sepelientibus hæreticos. Secunda aggrauat ibi. *Nec absolutionis.* Tertia accumulat ibi. *Et locus.* Secunda duo facit. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnā: ibi, *Qui vero.* Tertio etiā duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit: ibi, *Quod si.* Quarta priuat, & distinguendo aggrauat ibi, *Volentes.* Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit ibi, *Velut.* Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit. ℣. tit. proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus q̄ aliquis meus parochianus lapsus est in hæresim, & ego illud sciebam, non fuit accusatus: postea morte præuentus decessit in errore suo: hoc tamen nō obstante eū tamquam verū catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniendus aliqua pœna? Rādet Romanus Pōtifex q̄ sic: quia incurro sententiā excōicationis, à qua non sum absoluendus. nisi prius meis propriis manibus ipsum extumulauero publice & non occulte: sed cunctis volentibus videre. Et hoc facto potero obtinere absolutionem. Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ: nunquid etiā punietur locus ipse. Rādetur q̄ sic: quia ille locus reputari debet & cēseri profanus: & in eo nō sunt amplius corpora fideliū sepelienda. Idem dicendū est de fautorib. & receptatoribus hæreticorum, & eis credentib. hoc est si sepeliui fautores vel receptatores hæreticorū, vel eis credentes: hoc est, qui publica voce dixerunt q̄ credebāt errorem talis hæretici: tunc enim incurro sententiā excommunicationis. Sed vtrū sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rādetur q̄ non. De hoc legistæ habent propriā rubricam de sum. tri. & fide cath. & ne liceat de fide catholica publice disputare. Sed verū filij hæreticorum aliquā pœnam incurrant? Rādet Romanus Pont. q̄ sic: Nam suppositō q̄ hæreticus nō fit de hæresi accusatus: tamen ipse & filij sui sunt incapaces quorumcunq; beneficiorū ecclesiasticorum: & quorumcunq; officiorum publicorum: ideo non possunt esse iudices, nec notarij, nec tabelliones. [*Laicæ personæ.*] Dicunt quidam q̄ nō est licitū laicæ personæ, id est illiteratæ de fide catholica publice disputare. & istud est vulgare Gallicorū, qui hominem litteratum appellāt magnum clericum. & iste tex. loquitur ſm vulgare Gallicorum. Alij dicunt q̄ nō licet laicis, quātumcunq; litteratis, disputare de fide catholica. Et hæc est verior opinio. [*Ad hæc.*] Si scia q̄ hæreticus pro me preces emisit apud prælatum, vel pro me intercessit pro aliquo bñficio habendo, nō debeō illud beneficium acceptare, nec tenet collatio mihi facta: & si cōtendam illud retinere, sum illo priuandus: & insuper sum incapax ad obtinendum quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Et sic argumēto à cōtrario sensu possunt emitti preces pro digno: dum tamen fiant à digno. [*Emancipationē.*] eo ipso q̄ pater labitur in hæresim, statim filius est sui

1 Vide quod dixi supra ca. proxi. super vlt. g. ℣. Ioan. And.

† Et qualiter probari debeat infamia alicuius, vide Romanū consil. 267 & Cardinalem cons. 3. de testibus.

† Vide omnino constitutiam Tridē. sessio. 13. de reformat. ca. 4. & A. b. rtinum in repetitione huius cap. & ibidem doctores in ca. degradato. infra eo. lib. tit. de pœnis.

1 Hodie fidum est decreto concilij Tridētini sess. 13. de reform. c. 4. per quod cessat huius glossæ opinio.

† Vide Turrecrematam in summa de Ecclesia. li. 4. par. 2. ca. 21.

est sui iuris: ideo si filius emancipetur à patre, nõ renet emancipatio: quia iam erat sui iuris: nam statim quòd pater labitur in hæresim, perdit ius patriæ potestatis, quod habebat in filios suos. Nota differentiam esse inter credentem, receptantem, defendentem, vel fauentẽ: & sic facit quod si imponatur pœna exbannitis quòd non includerẽtur taliter secum communicantes, nisi exprimeretur. Nota q̃ quinque ex delicto punitur res inanimata. concord. sunt in glossa.

a ¶ *Scienter.*] Ignorantia ergo probabilis bene illos excusat. ẽ. de cleric. excommu. mini. Apostolicæ.

† Aliàs præsumpserit.

† al. nouerit.

† Aliàs, mereantur.

† Aliàs, extumulet.

¶ *Glo. secunda dat duo similia, & remittit.*

b ¶ *Sepulturæ.*] Sic & manifesti vsurarij non traduntur sepulturæ. 1 ẽ. de vsu. quia in omnib. & qui moriũtur in torneamentis. ẽ. de tor. c. 1.

† al. ptiriat.

† Aliàs, perpetuo.

1 Et eo etiam casu sunt hodie excõicati contra faciẽtes, per cle. 1 sepult. eos. Ioan. And.

& de hoc de sepul. ex parte. in vlt. gl. Dicitur autem sepultura multis modis, vt not. 13. q. 2. §. item quæritur. & ẽ. de sepul. c. penult.

c ¶ *Vsque.*] Hic licet satisfaciant, sequi debet absolutio, vt patet per id quod sequitur.

† Vide Gaietanũ apud B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 7. & Conradum Brunũ ẽ. 5. de hæres. c. 4. & lib. 6. ca. 2.

d ¶ *Propriis manibus.*] Nota 2 casum, q̃ possum per me quod non possum per alium. de hoc dixi ẽ. de regu. iur. potest. sicut enim exhibuerunt membra sua seruire iniquitati ad iniquitatẽ, sic exhibere debẽt illa seruire iustitiæ ad iustitiã: sicut dicit Apostolus ad Roman. 6. c. & sunt hæc verba in canone 47. distin. omnes huius.

2 Vide Gonsalũ tra. q. 13. num. 7. † Vide Gonsalũ tra. de hæret. q. 22. & Repertorium Inquisitorum ver. filij.

e ¶ *Publice.*] quia quæ publice peccantur, publice emendentur. de pœni. & remiss. c. 1.

f ¶ *Extumulent.*] hoc verum intelligo, quãdo ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni: aliàs secus. ẽ. de sepul. sacris. Ioan. And.

g ¶ *Locus.*] Punitur res inanimata. sic ẽ. de pœ. in quibusdam ẽ. de elect. vbi periculũ. §. ciuitas. & ĵ. de pœ. c. vlt. in fin. 15. q. 1. mulier. ADDITIO. Archidia. alleg. 1. q. 4. §. econtra. & §. seq. Io. And.

¶ *Gl. seq. recitetur per quæstionem, scilicet de quibus laicis, &c.*

h ¶ *Laicæ.*] Forte intellexerũt de laico ad modũ vltramõtanorũ, q̃ illiteratos laicos vocãt, & litteratos clericos vocãt. 88. dist. inutile. quid enim est dicere q̃ ruralis clericus disputando de fide non incidat in hanc pœnam, & doctor decretorũ laicus incidat? tamen sufficit ita esse scriptum, & solum duo sunt Christianorum genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo sunt. & cõcor. ad hoc. C. de sum. tri. l. pe.

¶ *Glo. seq. querit. arg. pro & contra.*

i ¶ *Innodetur.*] Nunquid per sententiã vel ipso iure? videtur q̃ ipso iure per id quod dicit, laqueo quasi ipsum factum damnatum illaqueet. In contrariũ videtur, quia in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt ĵ. de reg. iur. in pœnis. cum suis concor. est igitur. benignius vt intelligamus canonem esse ferendæ sententiæ, quàm iam latæ: ergo est hæc pars amplectẽda, vt ibi. Ad hoc 9. distin. sanã quippe. Præterea si voluisset q̃ esset canon latæ sententiæ, dixisset sit innodatus: vel, eo ipso: vel similia verba.

ADDITIO. Ista vltima opinio placet Archid. alleg. ẽ. eo. excõmunicamus. §. quia vero. & dicit monitionem præmittendam. 12. q. 2. indigne. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obiectionẽ soluens dicit cõtrarium regulare, & hoc casuale cui dat casũ simile, & rationẽ reddit: in fine textũ exponit.*

rum scienter [a] præsumpserint † ecclesiasticæ tradere sepulturæ, [b] vsque [c] ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint † subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, † nisi propriis [d] manibus publice [e] extumulent [f] †, & proiciant † huiusmodi corpora damnatorum. Et locus [g] ille perpetua † careat sepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte disputantes de fide. hoc dicit Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cui quam laicæ [h] personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero cõtra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur [i].

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credẽtium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica vel officia publica. b. d. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credẽtes, receptatores, defensores, & fautores eorũ, ipsorumque filij [k] † vsque ad secundam [l] generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium, [m] seu officium publicum, [n] admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.*

k ¶ *Filij.*] No. casum in quo pro delicto paterno punitur filius: hoc etiã procedit in crimine læsæ maiestatis: quod est minus hoc crimine, quo læditur æterna maiestas. ẽ. eo. vergentis. & si contra homines illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt, multo magis qui ipsum dominum blasphemat dignus est supplicia sustinere. in Auth. vt nõ lux. ẽ nat. 1. responso. & §. 1. colla. 6.

3 Vide glossam in extra vaganti. Io. xxij. incip. Diarum. tit. de pœnis. in verbo. quomodolibet. adde terminum in c. nisi cum pridẽ. §. psona. extra de renunt.

¶ Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates [o], personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus [p] taliter acquisitis: volentes quòd tales & habitis careant perpetuo: & si receperunt † illa scienter [q], ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur.

¶ *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autẽ filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam [r] huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cum dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorũ desierint [s] potestate.

¶ Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationẽ, non admittuntur ad probandum quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominicus.*

† Aliàs, receperint.

CAP. III. FILII,

ADDITIO. Idẽ Io. Monach. & Archid. & sic ad proximum fiet relatio. allegat. ff. de post. l. 1. §. deinde adiecit.

l ¶ *Secundam.*] hoc intellige secundum determinationem decret. ĵ. eod. tit. statutum 2.

m ¶ *Beneficium.*] large sumitur. de hoc dixi ĵ. de reg. iur. c. 1.

n ¶ *Publicum.*] vt iudicatus, notariatus, & his similia. ad idẽ ĵ. de pœnis. felicis. §. q̃ si quis. in principio.

¶ *Glo. seq. quærit, argu. pro & contra.*

o ¶ *Dignitates.*] Nũquid & Pontificalis dignitas includitur pro & cõtra, ĵ. de pœnis, felicis. §. q̃ si quis. in princip.

ADDITIO. Crederem non ineludi. vide ẽ. eo. lib. de præb. c. 2. in gl. 2. Ioan. And.

¶ *Gloss. seq. soluit contrarium.*

p ¶ *Priuamus.*] Nota speciale: quia aliàs non refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offi. l. vniuersis.

4 Dignitatis epãs. hoc volunt consecrantiæ. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. q̃ hoc facit criminis immensitas. ſi. ẽ. de elect. ſi alicuius. vbi etiam non prodest ignorantia.

q ¶ *Scienter.*] ſſciendo illos qui preces offerebant esse tales.

r ¶ *Etiam.*] quia maior est dubitatio, quàm si ante emancipationẽ hoc apparuisset. Ioan. And.

ſ ¶ *Desierint.*] Not. ergo q̃ crimen hæresis paternum, etiam antequàm per ecclesiam fuerit declaratum, liberat à patria potestate filium & sic interdum paternum odium, interdũ filij fauor vinculum soluit. 54. dist. ſi seruus. ẽ. qui filij sint leg. per venerabilem. post princ. versi. per simile. Ioan. And.

Filij.] In casu dubio distinguit: & secundum membrum profequitur: ibi, *Alioquin.* quod determinat: ibi, *Non tamen.*

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd aliquis, hæreticus potest accusari de crimine hæresis etiam post mortem non vt condemnetur ad sustinendum aliquam pœnam: sed vt memoria eius condemnetur: & bona eius sibi auferantur, & applicentur fisco. Secundo est præsupponẽdum, q̃ regulariter quis admittitur ad probandum contra illud quod aduersarius suus probauit: vt si actor proponat aliquod factũ, & reus similiter proponit aliud factum contrarium: tunc admittuntur probationes hincinde. fallit in casu huius cap. & iste est principalis effectus ad quem emanauit præsens capit. Tertio est præsupponendum, q̃ inter illos qui dicũtur credẽtes hæreticis, & sunt hæretici cẽsendi, vt in c. proxi. ẽ. eo.

non ſolum ſunt illi qui aperta voce fatentur errorem hæreticorũ: ſed etiam illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiunt manus impoſitionem Verumtamen quando infirmus recipiebat conſolationem ab hæreticorũ ipſe infirmus propter infirmitatẽ iamque pernam diderat iudicium rationis: tunc nõ puniebatur tali pœna quali puniuntur recipientes cõſolationem ab hæreticis: ſi nondum perdiderat iudicium rationis.

CASVS. Aliquis accuſauit patrẽ meum de hæreſi, dicendo ℣ in infirmitate ſua more hæreticorum recepit conſolationem ab hæreticis cum manus impoſitione, & platione aliquorum verborum: & ſic dicebatur ℣ pater meus erat hæreticus: & fiſcus percebat bona ſua. Vel cum vellẽ obtinere aliquod beneficium eccleſiaſticum, vel officium publicum, fuit mihi obiectũ, ℣ pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate ſua receperat cõſolationem ab hæreticis cum manus impoſitione & prolatione certorum verborum: & ℣ tunc erat ſanæ mentis. Probatum fuit ℣ pater meus erat ſanæ mentis, volo nũc probare factũ contrariũ, videlicet ℣ erat inſanæ mẽtis. an ſim admittendus ad probandũ iſtud factũ contrarium? Videbatur ℣ ſic: quia regulariter quis admittit ad probandũ factum contrarium, vt dictũ fuit in ſecunda præſuppoſitione: iudex dubitans an eſſem admittendus ad probandũ iſtud factum cõtrarium: conſuluit Romanum Pontificem. Qui Romanus Pontifex conſultus reſpõdet cum diſtinctione: Aut pater meus in vita ſua erat diffamatus & ſuſpectus de hæreſi, & tunc nõ ſum admittẽdus ad probandũ ℣ nõ erat ſanæ mẽtis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæreſi, & tũc debeo admitti ad illud factũ ꝓbandum: dum tamen nõ producam teſtes familiares, ſed alios teſtes fide dignos: & maxime Chriſti fideles, & zelatores fidei Chriſtianæ. No. 1. principalem effectũ huius c. ℣ infirmus qui ab hæreticis recipit conſolationẽ ſuo more: videlicet per manus impoſitionem cum prolatione certorum verborum: & qui erat diffamatus de hæreſi tempore quo vixebat, hæredes ſui nõ admittuntur ad ꝓbandum factum cõtrarium: videlicet ℣ ille perdiderat iudicium rationis: nec erat ſanæ mentis quando recepit cõſolationẽ ab hæreticis. & ſic nota ℣ præſumptio excludit probationẽ faciendam in ℣rium. Et iſtud eſt ſpeciale fauore fidei: ſed regulariter nõ excludit probationem faciendã in cõtrarium. ſed aggrauat: quia requiritur ℣ proberur clariorib. probationib. Not. vlterius, ℣ vxor non admittitur ad reſtificandum in cauſa maritj: nec filius admittitur teſtis pro patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela eſt, quando quis vult producere aliquos familiares ſuos in teſtes: ℣ illos expellat à domo ſua antequã producat: tunc poterunt admitti, dum tamen nõ fiat in fraudẽ. Et eſt præſumptio fraudis qñ ſtatim poſt productionem & teſtificationem ipſi familiares reuocantur. de quo videatis latius per doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de teſtib. Not. arg. ℣ filij neceſſario non ſemper dicuntur hæredes: quia poſſunt ſe abſtinere ab hæreditate illam repudiando: non eſt ergo bona conſequentia, iſte fi'ius: ergo eſt hæres. Nota ℣ conſuetudines introductæ per hæreticos nõ inducunt vinculum. quia dicuntur peſſimæ, vt dicit hic textus. Domin.

¶ *Timaglo. diuidit & dicit vnde ſumpta, dupliciter exponit, & recitari poteſt per quæſtionem.*

a ¶ *Filij, vel hæredes.*] Decurtata eſt de narratione facti, & incipiebat olim: Ex parte. & dic, filij, licet hæredes non ſint: intereſt enim eorum, vt ſuprà capit. proximo, hæredes. eriam ſi filij vel propinqui non ſint, & iſtorum intereſt propter vitandam confiſcationem bonorum, vt ſ. de hæret. vergentis. ℣. eod. titu. cum ſecundum leges.

b ¶ *Non ſanæ.*] vnde quod tunc faciebant, eis nõ debet imputari: quia nullum maleficium ſine conſenſu. 14. q. 5. ſi quid. 15. q. 6. cap. 1. in fin. ſed furioſus non habet conſenſum, vt ſ. de ſpon. dilectus. 15. q. 1. illud. ſ. de ſucceſſ. ab inteſtato. cum dilectus. & ſ. de reg. iur. ſicut tenor. Ioan. And.

c ¶ *Viuebant.*] illi parentes, vel teſtatores conſolati.

d ¶ *Legitime.*] igitur nota caſum in quo probatio non admittit ꝓbationem in cõtrarium.

ADDITIO. Aliàs regulariter fundata intentione actoris, reus probat peréptoria de do. & cõtu. finem. de teſtib. c. teſtib. probationẽ tamẽ directe probationi primæ non facit per teſtes, primis atteſtationibus publicatis, vt in cle. 1. de teſtib. Ioan. And.

e ¶ *Alioquin.*] id eſt, ſi hoc legitime non conſtat: nec ipſi dum viuebant infamati erant, vel ſuſpecti.

f ¶ *Præmiſſa.*] ſcilicet quòd tũc non erat ſanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

g ¶ *Fide dignos.*] hæc clauſula quæ olim erat obſcura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

Vper.] Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos itaq;*. Dicebat Io. Monac. ponitur duorũ iurium aduerſio: ſecũdo ipſorum interpretatio.

¶ Iſtud c. emanauit ad declarationem duorum iurium, quæ videbantur inuicem contraria.

CASVS. Dicitur in aliqua parte iuris, ℣ ſi quis labatur in hæreſim, & poſtea errorem ſuum abiurauerit, id eſt illi errori ſuo renũtiauerit cũ iuramento de non redeundo: ſi poſtea incidat in hæreſim, dicitur relapſus quantumcũque vellet errorem ſuum deponere & abiurare: ita ℣ eſt tradẽdus curiæ ſeculari, vt ignib. ſubiiciat. Item in alia parte iuris dicitur, ℣ Eccleſia nõ claudit gremiũ redeunti. Quæritur qualiter poſſunt intelligi iſta duo iura? Reſpõdet Roman' Põtifex, ℣ primũ ius intelligitur de ſalute corporis: aliud vero ius intelligitur de ſalute animæ: hoc eſt quantumcunque aliquis ſit relapſus in hæreſim, & recognoſcat ſuum peccatum: ſi petat ſacramenta eccleſiæ, ſunt ſibi danda ſacramenta pœnitẽtiæ & Euchariſtiæ: ſed per hoc non euitabit pœnam corporalem: quia ſi relabatur in hæreſim, tamquam relapſus eſt puniendus: hoc eſt: quia debet tradi curiæ ſeculari, vt ignibus ſubiiciatur. Nota 1. ℣ ad Papam ſpectat cõcordare duo iura, quando videntur ad inuicem cõtrariari. quod verum eſt de generalibus iuribus: quia iura particularia poſſunt interpretari conſuetudines illorum iurium.

Nota quòd relapſo in hæreſim, & condemnato per curiam ſecularem: ſi apparent ſigna contritionis & pœnitentiæ, non ſunt ei deneganda ſacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ. De aliis autem ſacramentis fruſtra quæritur: quia illa ſacramenta non poteſt habere, nec etiam extremam vnctionem: quia illa ſolis tendentibus ad mortem datur. c. vnico de ſacra vnct. in antiq. Nota argu. quòd ſola apprehenſio inducit probationem delicti, de quo de iudic. cũ non ab homine.

¶ *Prima gl. dicit quid declarat.*

h ¶ *Si per eo.*] terminantur quæ not. ſ. in c. ad abolendam. §. illos. & c. penult. §. ſiqui.

i ¶ *Legitur.*] 23. q. 4. duo. & C. de ſum. tri. l. vlt. ad fin.

ADDITIO. Archi. alleg. 42. diſt. quieſcamus. 86. diſt. non ſatis. & c. qui clementiam. 16. q. 1. ſi cupis. Hinc eſt quòd Romana Eccleſia dicitur liberalis. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſedes. in princip. vbi de hoc. Ioan. And.

k ¶ *Redeunti.*] vel redeundi: hinc eſt quòd omnibus dicitur liberalis. ſ. eod. de reſcrip. ſedes.

l ¶ *Quodque.*] repete, & ſuper eo quod ſcriptum legitur, quòd hi qui poſt.

m ¶ *Relinquendi.*] vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

n ¶ *Per ſedem.*] ad quam in talibus recurrendum ſit: vt ſupra, qui fil. ſint leg. per venerabilem.

per teſtes alios fide dignos g, & ſpecialiter fidei zelatores.

¶ Idem eiſdem.

¶ Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſeculari, licet pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis ſacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

SVper † eo h quod ſcriptum legitur i, Eccleſia nulli claudit gremium redeunti k: quodque l hi, qui poſt abiurationem erroris, vel poſtquam ſe proprij antiſtitis examinatione purgauerint, ſi deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari decernuntur iudicio, ſine vlla penitus audientia † relinquendi m: cum ſcripturæ huiuſmodi videantur ſibi inuicem aduerſari, quid tenẽdum ſit per ſedem n edoceri Apoſtolicam poſtulaſtis. ¶ Nos itaque inquiſitioni veſtræ de fratrum noſtrorũ cõſilio reſpondemus, quòd taliter deprehenſis, etiã ſi

† Vide Zanchinum trac. de hær. c. 16.

† Alios ex quibus auferat ille, ponit gl. c. 1. 13. diſt. Fon.

a ¶ *Deneganda.*] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute animæ. Secunda in corporali pœna.

ADDITIO. Animæ quã creauit Deus, nõ vult mortẽ. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis. & cap. sicut primi. in fin. vbi etiam patet ꝙ propter peccatum Deus homini mortem inflixit. A corporali ergo pœna nõ liberat in hoc casu quo loquitur secunda auctoritas. Ioan. Andr.

IN *fidei.*] Primo ponit cõstitutionis causam: Secundo constitutionẽ: ibi, *Concedimus.* quã fortificat: ibi, *Præsertim.* & moderãda determinat: ibi, *Et ex numero.* Dominic.

CASVS. Ad notidam Inquisitoris fidei Christianæ à sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: vnde ipse Inquisitor fecit Inquisitionem, & vocauit testes ad præsentiam suam: qui testes vocati dicebantur participes criminis: Dictũ fuit pro parte istius Titij, contra quem fiebat Inquisitio, ꝙ tales non erant admittendi ad testificandum contra ipsum, quia erant participes criminis: *alij* erant infames, alij erant excõmunicati: vtrũ infames, excõmunicati, vel participes in crimine sint admittendi ad testificãdum contra ipsum? Respondet Romanus Pontifex quòd sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius istud crimen possit detegi, isti infames, excommunicati, & participes criminis admittuntur ad testificandũ contra ipsum hæreticũ, licet fit secus in aliis criminib. si procederetur per viã accusationis: quia accusator debet quærere testes omni exceptione maiores. No. vnũ speciale in crimine hæresis, ꝙ infames, & excommunicati admittuntur ad testificandum. Simile est in crimine læsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excõmunicati, & infames. Idem in crimine simoniæ: regulariter autẽ in aliis criminib. non admittuntur isti ad testificandum. Ratio autẽ specialis in crimine hæresis redditur in principio huius cap. No. ꝙ isti infames & excõmunicati non admittuntur indistincte ad testificandum in crimine hæresis: sed quando est præsumptio ꝙ ipsi dicunt verum. Not. ꝙ propter fauorem fidei multa statuuntur cõtra iura cummunia. Not. ꝙ circunstantiæ sunt considerandæ ad hoc vt fides adhibeatur testi maxime inhabili. Dominicus.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *In fidei.*] decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat: Consuluit.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.*

c ¶ *Inquisitionis.*] quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: nunquid admittentur tales? Videtur ꝙ sic 1: quia eadẽ ratio, ſ. fidei fauor & odium criminis verſatur vtrobique: ergo idem ius. de rescript. inter cæteras. cum sim. cõtrarium credo, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimonium admitti non debere, non recedã, nisi inquantum inueniam permissum. qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas nec est accusatio fauorabilis vt Inquisitio. ad hoc 2. q. 7. si quis episcopus. Et verbum istud debet aliquid operari: aliàs quare fuisset expressum ad hoc de deci. ad audientiam. cum suis conc. & ſ. de priu. si Papa. 1. respondeo. in fi.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquisitoribus. Ioan And.

d ¶ *Excommunicati.*] fi. ſ. c. prox. tales aliàs nõ admittũtur immo etiam iudices seculares censura ecclesiastica compelluntur tales à testimonio in suis foris repellere. ſ. de sentẽt. excom. decernimus.

¶ *Glo. seq. de duobus remittit.*

e ¶ *Participes.*] quid de aliis exceptis criminibus: an scilicet tales admittantur? Dic vt ẽ. eo. lib. de testib. c. 1. ẽ. de cõfeſ. c. 1. & 6. q. 1. §. verum. Quid de periuris? habebis ſ. eo. accusatus. §. licet.

f ¶ *Coniecturis.*] quas ipse iudex examinans melius scire poterit. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Et pone exemplum ẽ. de præsump. literas. & concor. ſ. eo. accusatus. §. licet. Ioan. And.

g ¶ *Deponitur.*] vt facilius credatur ipsis deponentib. ꝛ infamatũ, vel suspectum de hæresi, quàm contra non infamatum nec suspectum, ad idem ẽ. eo. filij.

¶ Idem eisdem.

¶ Ordinarij vel eorũ delegati & Inquisitores sine pœna excõmunicationis iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. b. d. Dominicus.

¶ Idem eisdem.

¶ Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. b. d. Dominicus.

CAP. V.

IN fidei [b] † fauorem, concedimus, vt in negotio Inquisitionis [c] hæreticæ prauitatis excommunicati [d], & participes [e], vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum: si ex verisimilibus coniecturis [f], & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quam eorũ contra quos deponitur [g], qualitate, ac alijs circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

† De intellectu vide Fræcisum Ariet. in c. fin. extra de testib. & Paulum Rubiam in allegatione de hæresi. §. 16.

CAP. VI.

PRęsidẽtes [h] † regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci licet excommunicati [i], vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales [k], ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum aut Inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine moræ dispendio [l] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime [l] locis ipsis possint iustitiã exequi, possunt & debent contra hęreticos, credẽtes, fautores, receptatores, & defensores eorũ, iustitiam & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis [m] incurrunt. Non tamen pręsidentibus potestatem illius iudicis secularis excõicatitũ timet ꝙ participãdo cum ipso incurrat minorem excõicationem: nunquid licite potest inuocare brachiũ iudicis secularis absq; eo ꝙ incurrat sententiã minoris excõmunicationis? Respondet Romanus Põtifex ꝙ sic, & hoc verum si excõicatus non habeat superiorẽ. Idem est de tyranno qui occupat aliquod regnum vel prouinciã: & de facto habet iurisdictionem, non autem de iure: sed tñ per illam inuocationem non acquirit ipse tyrannus aliquã iurisdictionem in dicto regno vel prouincia. No. 1. casum in quo valet processus habitus per iudicem excõmunicatum. vide materiam de re iudica. ad probandum. in antiq. Not. secundo, ꝙ Papa potest statuere, ꝙ participans excommunicato non incurrat excommunicationem. ad hoc ẽ. de sent. excom. si vero. & c. Inquisitionis. Dominicus.

¶ *Glo. prima dicit vnde sumpta.*

h ¶ *Præsidentes.*] Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuistis.

i ¶ *Excommunicati.*] maiori excommunicatione, & publice. [Idẽ Archi.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. [de cler. excom. mini. si celebrat. Ioan. And.]

¶ *Glo. seq quærit & remittit.*

k ¶ *Officiales.*] Nunquid officiales excommunicati iudicare possunt? Dic vt ẽ. eo. lib. de supplen. neg. præla. Romana.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

l ¶ *Dispendio.* [qũ ergo sine moræ dispẽdio hæc possunt, tũc essent excõicati eos requirendo: quia excõicans cum excõicato, excõicatus est, seruata dist. de sentẽt. excom. nuper. in antiq. fallit hic vbi ergo non est casus iste, ergo nec fallit regula.

ADDITIO. Idẽ Archid. alleg. 6. q. 3. sicut Apostoli. cum tribus cap. seq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

m ¶ *Excommunicationis.*] minoris. & si intelligeres ꝙ isti essent excõicati, qa iurisdictionẽ illam exercẽbat: tunc qui cõicauerũt illis in iurisdictiõe, excõicati essent excõicatione maiori. ſ. de sent. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est: quia illã pœnã euitant. & sic dicamus excõicationis, scilicet etiã maioris 2 vel minoris. & facit quod dixi ẽ. eod. lib. de sup. negli. præl. Romana.

¶ Vide glossam fin. in c. 1. de offi. vicarij hoc eo. lib. & Gõdisalvum trac. de hæret. q. 19.

1 Et hoc tenet Arch. alleg. eiam 2. q. 7. & hæreticos. quę tamen non tenet, vt ibi notat quod patet: quia aliis nec fuit facta accessaria constitutio ista. Ad ratio nẽ vero quæ sequitur in gl. respondet per. not ẽ. de reg. cõstitutionẽ. eo. lib. Ioan. And.

2 Vide glossam in Clement. 1. de primileg. & in c penul. extra de sententia excom.

a ¶ *Prælibatis.*] ſ. excommunicatis, vel tãtum de facto iuriſdictionem habentib. & eſt ſimilis proteſtatio. ẽ. eod. lib. de ſta. reg. c. vnico. [Et ibi concor. in vlt. glo.]

Cvm.] Præmittit conſtitutionis cauſam: & conſtitutionem ſubdicibi, *Si ſuſpectus.*

¶ Et dicit Ioannes Monachus, quod deciditur hic dubiũ. not. 11. quæſt. 3. rurſus. Et quomodo multis modis contrahitur contumacia, remittit Archid. 11. q. 3. certũ. & vt dicit, eſt graue peccatum. 8. q. 1. ſciendũ. & not. 4. q. 1. in ſum. Ioan. And.

CASVS. Aliquis denuntiauit epiſcopo, ꝙ quidam Titius erat hæreticus: vnde epiſcopus fecit fieri ſecretas informationes per quas legitime ſibi conſtitit, ꝙ Titius erat ſuſpectus de hæreſi: fecit ipſum citari ex officio ſuo citatione formali, vt veniret de fide reſponſurus: in termino ſibi aſſignato non cõparuit: quare epiſcopus reputauit eum contumacem, & illum tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit. Iſte Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: ſed corde & animo induratus pertinaciter ſuſtinuit per vnum annum: vnquid cenſetur hæreticus, vt tamquam hæreticus poſſit condemnari? Reſpondetur quòd ſic: quia per informationes erat præſumptio vehemens vt citaretur perſonaliter reſponſurus de fide: & ſua contumacia facit præſumptionem vehementem tranſire in præſumptionem violentam ſufficientem ad condemnandum de crimine iuxta ca. afferte. de præſump. in antiq. Nota differentiam inter præſumptionem & ſuſpicionem. ſuper quo vide not. per dominum Anto. in repetitione cap. veſtra. de coha. cler. Nota quòd malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: ſecundum Ioan. Mona. Dominicus.

¶ *Prima glo. dicit vnde ſumpta.*

b ¶ *Cum contumacia.*] olim incipiebat: Conſultationi.

¶ *Glo. ſeq. not. in præſumptione tres ſucceſſiuos gradus.*

c ¶ *Vehementem.* [Nota ex hac decretali ſuſpicionẽ vehemẽtem, præſumptionem violentam. propter ſuſpicionem citatur vt veniat reſponſurus: ſi contumax eſt, iam dr vehementer ſuſpectus & excõicatus. ſi per annum in illa perſiſtit: iam iſta quæ erat vehemens præſumptio tranſit in violentam: vnde extunc vt hæreticus condemnatur, vt hic. Inde eſt quòd not. Ber. ſ. de præſump. litteras. in glo. penult. ꝙ non vehemens præſumptio, ſed violenta cõdemnationẽ inducit. [Allegat Arch. de pur. cano. inter. ver. attendentes. & ſ. c. proxi. in prin.] Et eſt ſi. ad hoc quod no. de ſimo. inſinuatũ. in vlt. gl.

d ¶ *Reſpondeat.*] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur ꝙ hoc expreſſum ſit in citatione, vt ſ. de fide veniat reſponſurus, ſicut & in ſententia requiritur ꝙ citata fuerit pars, vt veniat auditura ſententiam: aliàs ſine appellatione reſcinditur. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. 1. §. item cum ex eo.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura ſententiam, etiam ferendam in caſibus, quib. proceditur ſimpliciter & de plano, vt in cle. de verb. ſign. ſæpe. §. penul.

e ¶ *Hæreticus.*] ſic & in aliis crimib. excommunicatus: quia non venit reſponſurus de crim. ae, ſi in excommunicatione ſtat per annũ: poſt annum habetur pro conuicto. 11. q. 3. rurſus. & c. quicunq;.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus. ſ. eo. §. qui autem. in anti. in gl. videtur. in ſi. Ioan. And.

Accuſatus.] Iſtud c. legitur vſq; ad §. *Eum.* Et pro intellectu ipſius eſt primo præſupponendũ, ꝙ alia pœna imponitur lapſis in hæreſim: alia pœna relapſis. Nã lapſis in hæreſim imponitur pœna degradationis, cũ perpetua immuratione, vt vitam agant in perpetua pœnitentia, cũ pane triſtitiæ & aqua doloris: ſed quãdo ſunt relapſi, debẽt tradi curiæ ſeculari, & ſunt ſubiiciendi ignibus.

CASVS. Aliquis fuit accuſatus de hæreſi, vel quia erat ſuſpectus de hæreſi: eius ſuperior cœpit cõtra eum inquirere: iſte non potuit cõuinci per ſufficientes probationes & teſtes ad illum cõdemnandũ de crimine hæreſis: tamen quia erat ſuſpectus de hæreſi, fuit ſibi indicta purgatio ad iudicium epiſcopi: vnde ipſe ſuſpectus de hæreſi, ſuã hæreſim abiurauit, id eſt, illi penitus renunciauit cum iuramẽto: poſtea fuit repertus in huiuſmodi hæreſi quã abiurauerat: vtrum ex abiuratione cenſeatur relapſus: ita ꝙ ſit puniendus tamquam relapſus: nam non eſt dubium ꝙ ſi de prima hæreſi fuiſſet conuictus, ꝙ puniretur pœna relapſorum: ſed de prima hæreſi non conſtabat ad plenum: Rñdet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut de prima hæreſi erat vehemens ſuſpicio contra ipſum, & illam purgauit ad iudicium epiſcopi cum abiuratione: tunc ſi poſtea reperiatur in eadem hæreſi, cẽſetur relapſus, & tamquã relapſus debet puniri: quia debet tradi curiæ ſeculari, vt ignib. ſupponatur: Aut erat modica ſuſpicio, & hæreſim ſuam abiurauit cũ purgatione ad iudicium epiſcopi: & tunc non cenſebitur relapſus, ſed ſolum lapſus, & tanquã lapſus eſt puniẽdus: quia debebit degradari, & perpetuo immurari. Not. ibi, *cenſeri.* ꝙ talis non dicitur vere relapſus: quia non erat conuictus de prima hæreſi ad plenum: ſed ius fingit ꝙ eſt relapſus, eo ꝙ nunc conuincitur iuxta præſumptionem vehementem primæ hæreſis, eo ꝙ inuenitur in eadẽ hæreſi. Not. ꝙ ius fingit quandoque id eſſe quod tamen vere non conſtat. vide quod not. 50. diſt. ferrum. & de ſpon. is qui. in antiq. Not. ꝙ delictũ non dicitur plene probatum, etiã ſi conſtet de plena præſumptione vehemẽti: quod nota pro iuribus & ſtatutis, quæ requirunt plenam probationem. Dominicus.

¶ *Prima glo. diuidit.*

f ¶ *Accuſatus.*] Diuide decretalem in tres partes: In quarũ prima ponuntur tres caſus, quib. quis dicitur relapſus. & durat vſq; ad §. *Licet vero.* Ibi ſecunda, in qua dicitur ꝙ periurus in cauſa hæreſis certis caſib. teſtimonium perhibet. & durat vſq; ibi, *Sane.* Ibi tertia in qua ponuntur ſex caſus olim dubitati, an ad officium inquiſitorum ſpectarent, vſque ad §. *Religioſi.* Ibi quarta in qua dicitur religioſos in hæreſi delinquentes grauius aliis puniendos.

ADDITIO. Idem Io. Mo. & in ſubdiuiſione nõ inſto, quæ per prædicta ſatis patet. Et dicit Arch. ꝙ olim incipiebat. Quod ſuper. ſed illã non vidi. & dicit §. eũ ero. additũ per Bonifaciũ. Io. And.

g ¶ *Vehemens.*] non violenta. de præſump. litteras. & facit quod dixi ſ. c. proxi. [Idem Archidiaconus.]

h ¶ *Fictione.*] ideo dicit, quia vere non poteſt dici relapſus, de quo non conſtat an fuerit lapſus: ſicut dicit canon, ꝙ nõ poteſt dici renatus, qui prius non fuit natus. de conſe. diſt. 4. qui in maternis. & c. ſi baptizata. Neque enim dici in eum regeneratio poteſt, quem generatio non præceſſit, vt ibi dicitur. propter vehementem ergo ſuſpicionem fingitur ; lapſus: ita quòd poſt abiurationem rediens, fingitur relapſus: ſæpe enim iura talia fingunt. de hoc. 50. diſtinct. ferrum.

i ¶ *Ex hoc.*] ſ. quia poſt abiurationem reperitur lapſus.

k ¶ *Grauius.*] ſ. quàm ſi nunquam abiuraſſet.

l ¶ *Pœna.*] ſ. eo. ad abolendam. §. illos quoque. & ſ. eo. ſuper eod.

¶ EVM VERO. Iſte §. legitur vſque ad §. *Licet vero periuri.* Caſus in eo ſic figuratur: Aliquis Titius fuit accuſatus de hæreſi, & de vna ſecta hæreticorum (Quot autẽ & quæ ſint ſectæ hæreticorum, habetur in c. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit accuſatus de hæreſi, fingit eo ꝙ errabat in vno articulo fidei, vel in vno ſacramẽto Eccleſiæ: abiurauit generaliter omnem hæreſim. poſtea incidit in aliam ſectam hæreticorum, vel errauit in alio articulo fidei vel ſacramento Eccleſiæ, vtrũ cenſeatur relapſus, vel tantummodo lapſus: Reſpõdet Romanus Pontifex diceus, ꝙ licet iſte, prius fuerit conuictus de vna ſpecie hæreſis, vel in vna ſecta, vel in vno articulo fidei, vel in vno ſacramento Eccleſiæ errauit ſi abiurauerit hæreſim ſimpliciter,

labitur (licet non fuiſſet probatum plene) relapſus dicitur: ſecus ſi leuis erat præſumptio. h. d. vſque ad §. Eum vero. Dominicus.

CAP. VIII.

Accuſatus f † de hæreſi vel ſuſpectus, cõtra quem de hoc crimine magna & vehemẽs ſuſpicio orta erat, ſi hæreſim in iudicio abiurauit, & poſtea cõmittit in ipſa, cenſeri debet quadam iuris fictione h relapſus, licet ante abiurationem ſuam hæreſis crimẽ plene probatum nõ fuerit contra ipſum. Si autem leuis & modica ſuſpicio illa fuerit †, quamquam ex hoc i ſit grauius k puniendus, non tamen debet in hæreſim relapſorum pœna l puniri.

¶ Culpabilis in vno articulo hæreſis. generaliter poſtea abiurando, relapſus dicitur ſi commiſit etiam in alium articulum ſeparatum. h. d. Domi.

¶ Eum vero qui in vna hæreſis

† Olim incipiebat: Quod ſuper nonnullis. & habetur impreſſa in Bullario litterarum Apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, pag. 121. in de hoc c. magnam: accipietis ibi.

† Alias, fuit.

† De intellectu vide Albericũ. tract. de agnoſ. aſſer. q. 30. nu. 73.

† Dicitio, ſi deeſt in antiquioribus codicibus etiam impreſſis. & ſeries orationis indicat abeſſe oportere.

3 De materia huius gloſſæ vide Eymeri cum in directorio Inquiſitorum par. 2. q. 53. & 55.

2 Idem Archid. & facit elemen. vt lite penden. c. 2. Ioan. And.

3 Idem Ioa. And. de verbũ, fictio, fuit ita ponatur. cap. ſi Papa. de priuileg. bene facit. l. ſi quis adulterij. C. de adulte. ibi ius fingit adulterium cõmiſſum, & punit, qui prius propter allegatam conſanguinitatẽ tranſiit impune. Font.

pliciter, non restringendo ad illam sectam, vel ad illum articulum fidei, aut sacramentum Ecclesiæ, censetur relapsus: Secus autem si ipse tantummodo abiurasset suam hæresim in illa secta. vel in vno articulo fidei: quia si postea relaberetur in alia secta vel alio articulo, cēseretur lapsus, nō autem relapsus. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q̄ aliquis fuit cōuictus de hæresi, & illam abiurauit: postea non incidit in illum errorem saltem aperte, sed fuit fautor vel receptator hæreticorum, qui in illo errore errat, vtrū censeatur lapsus vel relapsus, Respondetur q̄ censeri debet relapsus: & ideo pœna relapsorū erit puniendus. Nota primo, q̄ hæreticus dicitur cōmittens in vnum articulum fidei tantum. Nor. secundo, quòd dispositio generalis posita post enumerationē speciei alicuius, includit etiam alias species separatas. ad hoc supra eod. libro de procura. qui ad agendum. Dominicus.

† In impressis recentioribus legitur, accepter.

† Aliàs, ita si extunc in alia ctiā hæresim speciē, siue secta, aut alio arti. &c.

specie vel secta [a] commisit, aut in vno fidei articulo [b] seu Ecclesiæ sacramento erauit, & postmodum hæresim simpliciter [c] vel generaliter abiurauit, si† extunc in aliam etiam hæresis speciem, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari [d].

¶ *Qui post abiurationem hæresis de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis: relapsus dicitur. h.d. Dominicus.*

¶ Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiurationē constiterat, vel nunc cōstat: si post illam hæreticos receptet †, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel muneta [e] eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impēdat, qui excusari nō possit [f], etiam sine adoratione: (vt verbis & vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus, cum illū ex approbati† à se prius erroris consequentia non sit dubium id [h] fecisse.

¶ *Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatē continere. h.d.*

¶ Licet† verò periuri à testimonio etiam post pœnitentiam repellantur [i]: si tamen ij qui corā inquisitoribus iurantes tā de se, quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eam celando [k] delerent, & postmodum [l] velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponēdo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis [m] apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ: sed zelo fidei orthodoxæ dictū suum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerant, reuelare: in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit [n], stari debet tam contra se, quàm cōtra reliquos attestationibus eorundem.

¶ *Inquisitores super hæresi deputati, nō se intromittant de diuinationibus vel sortilegijs nō sapientibus hæresim manifestam. h.d. Dominicus.*

¶ Sane cum† negotium fidei, quod summe priuilegiatū [o] existit, per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ, à sede Apostolica [p] deputati, de diuinationibus aut sortilegijs (nisi hæresim saperent [q] manifeste [r]) intromittere se non debent. Quia vero nonnulli fautores hæreticorum, vt se tuos reddant, & ab eis recipiantur, ipsos in suis domibus recipiunt, & eis victum & alia necessaria ministrant, & cum eis participant in crimine, & pœna participationis huiusmodi incurrunt, vt infra de hæreticis, c. excommunicamus. Et ideo omnes tales, qui post publicationem huius constitutionis, per spatium vnius mensis, postquam ab Inquisitore fuerint requisiti, hæreticos receptatos à domibus suis, & à locis suis, & terris, & districtibus suis non expulerint, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant. Et si per annum in excommunicationis sententia steterint, extunc contra eos tanquam contra hæreticos procedatur.

† Vide Zanchium tract. de hæret. c. 21.

† Deintelligi est, concurrentibus vera fide Arrisimilibus circumstantiis, de quibus in litteris repetitione ra, videlicet si appareat q̄ isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater, vellem informari à vobis, verum Inquisitores speciales à sede Apostolica deputati ad inquirendum & puniendum de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationibus & sortilegiis? Respondet q̄ non. quod verum est: nisi istæ diuinationes vel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorū: dæmones consulere, & eorum responsa suscipere: tunc enim de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Ité non possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris: Et hoc ideo: quia si Inquisitores haberent examinare istas causas, possent retardari causæ inquisitionē fidei tangentes: cum aliæ causæ sint à fide extraneæ. Nor. q̄ periurus repellitur à testificando etiā post peractam pœnitentiam. ad hoc ſ. de test. testimonium. Nota

† In recētioribus impressis legitur, approbata, cōtra veterum codicum fidem.

1 Sic vult gl. & doc. ibi in versi. fictionē. ſ. facit c. ad abolēdā. ſ. ro. tamen consuetudo habet q̄ suspectus in vno articulo gitur omnem hæresim generaliter abiurare. Fort.

2 Placet Ioā. And. Fort.

3 Idem Ioā. Mona. allegat 26. q. 2. sed & illud ibi dicitur, q̄ per nū mērum in totum corpus diffunditur macula. Ioā. And.

[a] ¶ *Secta.*] multas potes videre 24. q. 3. capit. penulti.

[b] ¶ *Fidei articulo.*] quos habes explicatos ſ. de sum. tri. firmiter in ant.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionē: secundo quærit, remittit, & arguit.*

[c] ¶ *Simpliciter.*] per hæc verba puto q̄ si ab iurasset solū in illo capitulo. licet laberetur in alio, non diceretur relapsus 1. Et nota q̄ inde finita æquipollet vniuersali. Ad idem de priuileg. ſ. quia circa. Et nunquid de vno articulo infamatus se teneatur de omnibus expurgare, notatur de cōsec. dist. 3. ego Berēgarius. & puto hanc litteram pro illa parte facere, q̄ non teneatur: tamen si id faciat, valet: & habebit postmodum locum pœna relapsorum 2, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

[d] ¶ *Iudicari.*] contra. C. de transactio. si de certa. ff. de transact. qui cum tutoribus. §. 1. vbi generalis transactio restringitur ad id de quo specialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis 3: sed hic omnes hæreses sunt connexæ: quia habent caudas adinuicem colligatas: & de vanitate conueniunt in id ipsum. ſ. eod. excommunicamus 1. & 2. vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæresim, in quam prius fuerat lapsus: sed quærimus, an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus.

[e] ¶ *Munera.*] Differentia est inter donum & munus. Munus enim ex causa datur: donum ex causa & fine causæ. ff. de verbo. significatio. inter donum [l. munus. eo. tit. ad principium tituli, dicit q̄ munus sumitur tribus modis: pro dono, pro onere, & pro officio. Ioan. Andr.]

[f] ¶ *Non possit.*] puta propter necessitatem famis. 42. dist. quiescamus. 76 dist. non satis. vel ignorabat illos hæreticos: & sic per ignorantiam excusatur. ſ. de reg. iur. ignorantia. [Ioan. Mona. allegat. de consti. c. 2. in antiq. Ioan. And.]

[g] ¶ *Verbis vestris.*] sic supra de rebus ecclesiæ non alienandis. hoc consultissimo. [& clemen. de priuil. c. 1. de pœniten. & remissio. c. 2. Ioan. Andr.]

[h] ¶ *Id.*] ſ. receptare, deducere, visitare, associare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iste §. legitur vsque ad §. porro si propter huiusmodi. & in principio huius paragraphi, Casus secundum veriorem intellectum sic figuratur: Titius fuit accusatus de hæresi: fuerūt producti testes ad ipsum conuincendum: qui testes (vt moris est) iurauerunt deponere veritatem: ipsi tamē testes falsum deposuerunt, dicentes q̄ nesciebant istum hæreticum: postea pœnitentia ducti, reuersi fuerunt ad iudicium: & voluerunt deponere contra illud quod prius deposuerunt: dicendo quòd sciebant istum hæreticum, vtrum sint admittendi? Videtur q̄ non: quia deponendo falsum, cōmiserunt periurium: modo periuri repelluntur à testimonio. Hac ratione non obstante respondetur, q̄ ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & istud est fauore fidei: quod verum est, concurrentibus veritatis circumstantiis, de quibus in litteris repetitione ra, videlicet si appareat q̄ isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater, vellem informari à vobis, verum Inquisitores speciales à sede Apostolica deputati ad inquirendum & puniendum de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationibus & sortilegiis? Respondet q̄ non. quod verum est: nisi istæ diuinationes vel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorū: dæmones consulere, & eorum responsa suscipere: tunc enim de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Ité non possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris: Et hoc ideo: quia si Inquisitores haberent examinare istas causas, possent retardari causæ inquisitionē fidei tangentes: cum aliæ causæ sint à fide extraneæ. Nor. q̄ periurus repellitur à testificando etiā post peractam pœnitentiam. ad hoc ſ. de test. testimonium. Nota q̄ testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictū suum. Quid aūt aliis causis, vide ff. test. cū clamor. & ff. test. cog. præterea.

[i] ¶ *Repelluntur.*] 6. q. 1. quicunque. & ſ. de testi. testimonium.

ADDITIO. Arch. alleg. 22. q. 5. paruuli. de accusa. cum oporteat. de testi. sicut. in fine. Nor. etiam q̄ ferre testimonium dignitatis est. 33. q. 5. præceptum. vbi de hoc & no. in c. testimonium. in gl. 2. Ioan. Andr.

[k] ¶ *Celando.*] Duplex est forma iurandi. quod dic vt ſ. de accusa. qualiter 1.

[l] ¶ *Postmodum.*] Ex interuallo: vt sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: aliàs nihil esset hic fauoris, vt ſ. de testib. cog. præterea.

[m] ¶ *Indicijs.*] sic ſ. eo. in fidei. & sic per indicia statur probationi. & de hoc. ſ. qui si. stint legi. transmissæ.

ADDITIO. Et ſ. eo. excommunicamus. §. vlt. de cleri. pere. inter quatuor. de homi. pro humani. in fin. Ioan. And.

[n] ¶ *Aliud obstiterit.*] scilicet quàm prædictum petiurium: vnde si de falso redarguerentur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

[o] ¶ *Priuilegiatum.*] No. magis priuilegiatum anteponi. ſ. de offic. lega. volentes. 11. dist. denique. ff. de offic. procon. l. vlt.

[p] ¶ *Apostolica.*] multo minus alij [Idem Archidiaconus.]

[q] ¶ *Glo. seq. reci. per q.*

[r] ¶ *Manifeste.*] In dubio ergo hoc casu non habent iurisdictionē: & licet aliàs iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionem habere. ff. de iudi. si quis ex aliena. quæ in ordinario loquitur: hic tamē nisi id manifeste appareat, se non intromittit. & est ſ. eo. lib. de consi. c. 1. §. notoria. & ſ. de pœ. c. 1. ſ. de offic. deleg. c. vlti. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

Hæresim fauere manifeste quæ dicatur.

De materia vide Oldradū consi. 210. incip. Regularis habet tradu uo.

5 Vide Felinum in c. si clericum laicum. de foro comp. & Arelatanū erasm. de hæret. notab. 5.

a ¶ *Etiam contra illos.*] quasi dicat multo minus si contra alios.
b ¶ *Offendiculum.*] Pluribus intentus minor est ad singula sensus. & sæpe qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de assesso. nemo.
¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*
c ¶ *Hæreticos.*] Contra 5. eod. tit. c. pen. vbi defensores & fautores hæreticorū hæretici sunt. Solu. non in fauente & defendente: sed in credente loquitur ibi.
ADDITIO. Idē Ioā. Monachus.
† Aliàs, ita: de quæstionibus præterea vsurarū motis, & contra illos, &c.
d ¶ *Ad salutem.*] vt puta vt fundaret, vel ædificaret Ecclesiam: hospitale, vel alium pium locum, vel faceret simile pium opus: vt in Authen. de eccle. titu. §. si quis ad ædificationem. collat. 9.
e ¶ *Temporalibus.*] hoc dicit quia secus si in ieiuniis, vigiliis, orationibus, vel similib. constiterit illa pœnitētia. idē esset si non posset illud iniunctum licet saluriferum, expleri per alios: sicut esset theologiam audire, vel similia.
† In vetustio nibus codici. b ra: Si vero his, &c.
ADDITIO. Licet ieiunia de quibus 7. per cognatos possunt impleri, vt dicit Ioan. Mona. 13. q. 1. animæ. nō tamen sunt in bonis temporalibus exequenda, vnde bis competit hoc exemplum.
f ¶ *Hæredes.*] 12. q. 2. episcopus q filios. de sepul. c. vlt. de rap. in litteris. [& de sen. excom. à nobis. & in his omnibus. de hoc. Ioan. And.]
g ¶ *Onere.*] 16. q. 1. si quis laicus. de decim. pastoralis & c. cū non sit. C. de serv. & aqua. l. & in prouinciali. 3. de pig. ex litteris.
Casus litteralis dñi Helię. ¶ PORRO. Iste §. legitur vsque ad finē capituli, & in eo casus sic figuratur: Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel aliàs eis auxilium præstitisse: si non erat hæreticus: certū est quòd venit graviter puniendus: vt per totam rubricam. C. de receptatoribus quia (vt ibi dī) fini illis latrones diu latere non possunt. Or ponamus quòd ipse receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quæ consistebat in temporalibus, puta quòd ipse ædificaret ecclesiam nondū ecclesia ædificata, sed tñ incœpta, ipse receptator mortuus est: verum sui hæredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pœnitentiam, quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic. nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendam dictam pœnitentiam: ideo si quis fuit accusatus de hæresi, & pendente accusatione moritur, non est extinctum crimen: sed 3 hæredes potest causa prosequi ad finem, quòd bona sua fisco applicentur: nam ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incœpit esse dominus. Item ad alium finē, vt memoria ipsius defuncti damnetur: immo si durante vita hæretici, non fuisset incœpta accusatio: post mortem eius posset accusari ad istum finem, vt memoria eius dānetur, & bona eius fisco applicentur. Postea in fine ca. dī ꝙ clerici non debent dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi rñdebunt ad singula capitula sibi ꝓposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterunt Inqsitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire sed'm quod eis videbitur. Nota primo ex isto cap. iuncta gloss. quòd aliquis nō dicitur relapsus in hæresim, nisi cōstet eū plene & perfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed nō dicitur vere relapsus, si prius erat solūmodo præsumptio 3 ipsum: sed dicitur fícte relapsus, tamē est puniendus pœna relapsorum, ac si esset vere relapsus. No. vlterius ex §. *Cum vero.* ꝙ si quis errauerit in vno artic. fidei, vel in vno sacramēto Ecclesiæ, vel in vna secta hæreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter: puta qa abiurauerit suam hæresim in vno articulo fidei, aut sacramēto Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labatur in alio articulo, vel sacramento: vel in alia secta hæreticorum, non dicitur relapsus, sed tātummodo lapsus: secus si abiurasset generaliter & simpliciter suā hæresim. Nota ibi, *Ille quoque.* quòd si quis fuit conuictus de hæresi, & illam abdicauerit: si postea recepeat hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, ꝙ credat eorū errorimā ex consequentia prioris erroris præsumptio est quòd credit errori ipsorum, & censetur relapsus. Nota in §. *Licet.* quòd testis nō solum deierat dicendo falsum: sed etiam celando veritatem. Item nota casum, in quo testis periturus admittitur ad testificandum. Item nota casum in quo testis ex interuallo potest dictum suum corrigere, licet regulariter contra: sed istud est fauore fidei. Nota ibi, *Si vero.* ꝙ res transit cum onere suo reali ad quemcunque possessorem vel successorem peruenit: & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata & hypothecata: licet rem illā alienes, tamen remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.
† Aliàs, ita: ipsos ea facere, &c.
† Quæ sit illa, dixi supra eo. c. 1. & ista pœna ē à cā. non legibus inuēta. l. aut damnum. ff. de pœn. c. quāquis. de pœn. infra eo. Ana. ea à nobis in 1. colla. de apostā. Fōr.
h ¶ *Extinctio.*] crimina extinguuntur morte: vt 33. dist. quorundam. 23. q. 2. admonere. ff. de iis qui mor. si consci. l. vlt. ex quo igitur extinctum est crimen, & pœnitentia non est imposita pro crimine iam extincto, non imponatur vlterius.
i ¶ *Casu.*] scilicet quia non fuit reincorporatus vnitati Ecclesiæ.
k ¶ *Post mortem.*] 24. q. 2. sade 2 & C. ad l. Iul. maiest. l. vlt. 2. intelligē hoc vsque ad xl. annos. nam postea abdicari non poterunt, quantūcūq; veriam à Romana ecclesia à filiis catholicis: qui illa tanto tempore bona fide possederunt. quod verum est, si parentes catholici putabantur, vt 3. eod. lib. de præscript. c. vlt.
l ¶ *Impedire.*] manifeste vel non manifeste: dummodo hoc constare possit.
m ¶ *Castigari.*] sic 7. de pœ. Romana.
ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. caueant tamen episcopus & Inquisitores ne impedimentum officij falso imponāt alicui. quod dic vt in cle. eo. tit. c. 1. §. pen. Ioan. And.
n ¶ *Delinquentis.*] nam grauius delictum est grauius vindicandum. 24. q. 1. non asseramus. 3. de excess. prælā. tanta. & in æqualibus delictis æquales sint pœnæ. 7. tit. proxi. c. vnico. in fi.
o ¶ *Religiosi.*] isti si reperiantur hæretici, non sunt dicendi religiosi, sed religionis obumbratione fuscati. 3. eod. titu. ad abolendam. §. 1. & c.
p ¶ *Immuratione.*] 3. eod. tit. ca. penult.
1 Crimina regulariter morte delicti quantūcūq; extinguntur l. 2. & 3. cap. si reus vel accu. mor. sit. fallit in crimine hæresis. vide doctores in ea. filij. 3. eod. & Constātiusis. de hæreti. q. 22.
2 Hæres. probat idē in crimine læsæ maiestatis. Ioan. And.

a ¶ *Seculares.*] ſ. clerici vel laici, & concor. optime ẓ. ne clericis. mona. c. ſed nec.

b ¶ *Conſimilibus.*] de quibus vidiſti ẓ. proxi. §.

Statutum.] Primo irritat ſtatutũ per quod directe vel indirecte impeditur vel retardatur inquiſitionis officium. Secundo ibi, *Ipſiuſque* officiales ad quos ſpectat, inbet excõicari, ſi illud nõ reuocent vel temperent. Dicit Archi. ꝙ olim incipiebat, multorum. & fuit multum abbreuiata. & aliuc hic nõ gloſſat. Ioan. Monac. dicit, ꝙ inter terminos iſtius decre. & ẓ. proxi. §. ſacerdotes. non cadit iuris diuerſitas: eũ rã laici ſeculares [a], ſi inuenti fuerint in hæreſi, vel conſimilibus [b] deliquiſſe.

¶ Vrbanus quartus.

¶ Non valent ſtatuta per quæ inquiſitoris hæreſis officium impeditur, vel retardatur.

CAP. IX.

STatutũ † ciuitatis, caſtri, villæ, vel alterí⁹ loci per quod negotium inquiſitionis hæreticæ prauitatis directe [c] vel indirecte [d], ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodoliber retardari [e], nullius exiſtere firmitatis: ipſiuſq; ciuitatis vel loci dominum, Poteſtatem, Capitaneũ, Conſules vel rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas ſeu loc⁹ regitur, quocunque nomine [f] cenſeantur ad ſtatutum huiuſmodi loci diœceſano vel eius vicario, aut inquiſitori, ſeu inquiſitorib. labis præfatæ, ſine morę [g] diſpendio † exhibendũ: & ſi tale [h] inuentum fuerit, reuocandũ omnino, vel ſaltẽ eatenus moderãdũ, quod per illud inquiſitionis proceſſus nõ impediantur, vel aliquatenus retardentur [i], per cenſuram eccleſiaſticam decernimus compellendos [k].

† Cõcordat reſcriptũ Innocẽtij iiij. incip. Ad extirpanda. §. ceterum teneatur. & aliud reſcriptum Alexã. iij. incip. impetrata relatio. quæ habẽtur impreſſa ī bullario Litterarum Apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

† Facit not. ꝙ Doct. ca. ſin. ẓ. eod. de iniuſt. &c. dicentes, ꝙ epiſcopi cogit laicos facere qđ non poſſunt ſuis prædeceſſ. arg. glo. 1. c. quæſtit. de arbi. & quæ no. Are. 2. q. 1 quę Lo tharius. Fóc.

CAP. X.

NE † aliqui [l] dubitationem ſollicitã excitantes in dubium reuocent, an officium inquiſitionis hæreticæ prauitatis ſollicitudini veſtræ infra certos limites ab Apoſtolica ſede cõmiſſum expiret [m] per mortem Romani pontificis qui cõmiſit: Præſenti declaramus edicto, ipſum officium nõ ſolum quo ad negotia viuente mandatore incœpta [n], immo etiam quo ad integra & nõ cœpta [o], & quod plus eſt, quantũ ad ea quæ tunc nequaquam emerſerant [p], in fauorem [q] fidei poſt committentis obitum perdurare.

¶ Idem eiſdem.

¶ Informat inquiſitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo ſimul vel ſeparatim contra hæreticos, & ſuos fautores: & etiam in eos abſoluendo cum vere redierint.

CAP. XI.

VT † OFFI-

¶ Clemens quartus inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

10 *¶ Officii inquiſitoris hæreſis morte cõcedentis nõ expirat: etiam quoad negotia prius non cœpta vel exorta.*

† Vide Decium in c. cauſam ſtatuit & ordinat, vt per mortem Papæ non ſit extincta iuriſdictio inquiſitoris, etiam ſi crimen hæreſis nondũ erat ortũ: puta quia tempore mortis Papę Titius non erat hæreticus, poſtea mortuo Papa incœpit eſſe hæreticus male ſentiendo de fide: certe Inquiſitor poterit inquirere de iſto crimine & Titium punire. & hoc eſt fauore fidei. Nor. 1. arg. quòd conceſſio facta ſub nomine ſummi Romani Pontificis videtur facta contemplatione dignitatis & non contẽplatione nominis proprij, de quo ẓ. eod. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. Nota ſecundo, quòd multa ſtatuuntur pro fauore fidei contra regulas iuris cõmunis. Dominicus.

¶ *Prima glo. dat ſimile, & ſummat.*

l ¶ *Ne aliqui.*] Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, vt ẓ. de offic. legat. c. 2. ſic & officium Inquiſitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, vt hic.

ADDITIO. Et intellige de Inquiſitore dato ſimpliciter. nam ſi cum clauſula: & vſque ad voluntatis beneplacitum, diſtingue vt ẓ. eo. lib. de reſcript. Si gratioſe. Ioan. And.

† Cõcordat reſcriptum Vrbani. iiij. incip. Licet ex omnibus. vide hoc ca. accipiet iuxtà habetur impreſſum in bullario litterarum Apoſtolicarũ pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

m ¶ *Expiret.*] ſicut poteſtas delegatorum datorum ad cauſas: ẓ. de offi. deleg. licet vndique. & c. gratum. & c. relatum.

n ¶ *Incœpta.*] de quibus nõ dubitabatur per iura proxime inducta. & not. incœpta: quia per quemlibet iudicialem actũ etiam præter citationem iuriſdictio perpetuatur, vt dici ſolet in decret. de offi. deleg. licet ibi vti non cœperit.

Nota ad quæſtionem, Iuriſdictio perpetuata in vno articulo, an cenſetur perpetuata in aliis articulis.

o ¶ *Non cœpta.*] Nor. quia ſi hoc eſſet ſpeciale fauore fidei catholicæ. vt ẓ. dicitur ergo vbi no. eſt fauor eius, contrarium eſt regulare: & ſic nota terminatam quæſtionẽ nor. ẓ. de offi. deleg. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in aliis per eaſdem litteras delegato commiſſis. ad idem ẓ. eo. lib. de offic. deleg. c. vlt. §. officium. & eſt in hoc differentia inter iſtum Inquiſitorem & conſeruatorem, vt ibi patet.

p ¶ *Emerſerant.*] vt ſi tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: poſtea lapſus ſenſerit hæreſim: de hoc poterit cognoſcere Inquiſitor.

q ¶ *Fauorem.*] ſic ẓ. eo. in fidei fauorem. & ẓ. eo. accuſatus. §. licet. cum ſ. in hoc tit.

VT *officium.*] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia ibi, *Compeſcendi.*

ADDITIO. Et dicit Archid. ꝙ olim incipiebat, licet. Ioã. And. Ioan. Mon. qui diuidit decret. in quatuor partes, de hac facit partẽ ſecundam: ibi, *Si vero.* in aliis concord. Ioan. And.

¶ Præſupponamus primo illud quod habetur in c. cum cauſam. de offi. deleg. in antiq. videlicet, ꝙ ſi à ſede Apoſtolica cõmittatur aliqua cauſa ſimpliciter duob. iudicib. delegatis, vnus nõ poteſt procedere abſque alio: & ſi procedat, ſuus proceſſus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegaleſi. deputauit duos vel tres Inquiſitores

CASVS. Papa deputauit aliquem Inquiſitorem in prouincia Burdegaleſi. iſte Inquiſitor cœpit inquirere cõtra aliquos qui erãt ſuſpecti de crimine hæreſis: vel non incœpit inquirere nec exercere ſuam iuriſdictionem delegatam: poſtea hoc pendẽte Papa mortuus eſt: nunquid eſt expirata iuriſdictio Inquiſitoris ad minus quo ad cauſas nõ incœptas? Videtur ꝙ ſic per dictũ cap. grauatum. allegatum in præſuppoſitione. Reſpõdet Romanus pontifex dicens, ꝙ fauore fidei ipſe

Inquisitores fidei simpliciter: vnus illorum inquisitorum alio non cõsulto, cœpit inquirere contra aliquos hæreticos, vel fautores, & receptatores hæreticorum: pro parte illius contra quem inquirebatur, fuit oppositum & allegatum, ꝙ ipse solus non poterat procedere: quia ipse & alij duo Inquisitores fidei fuerant simpliciter deputati: & sic non potest procedere solus absque aliis per cap. cum causam. alleg. & quòd si vellet procedere ad vlteriora contra ipsum, ꝙ ipse appellaret: Vnde cõsultus Romanus Pontifex respondet, ꝙ fauore fidei ordinat, si committeatur officium Inquisitionis fieri duobus vel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorum fautores siue receptatores: omnes Inquisitores simul vel separatim potent procedere, secundum ꝙ eis videbitur ꝙ causa hæresis potetit melius tractari. Sed ponamus ꝙ aliquis suspectus de hæresi, vel fautor & receptator hæreticorum, non potuit ad plenum conuinci de hæresi: verumtamẽ erat suspectus: Inquisitor indicit sibi purgationem: ipse autem ad iudicium Inquisitoris se purgatuit cũ abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatem Ecclesiæ: verum sit recipiendus? Rũdet ꝙ sic tamen Inquisitor debet esse cautus, & videre an tales redeũtes ad vnitatem Ecclesiæ fingant se redire, & ne decipiant ipsos Inquisitores sub specie agni. hoc dicit vsque ad §. *Verum*. Not. primo ꝙ si aliqua causa à sede Apostolica committatur pluribus simpliciter: vnus delegatus non potest in causa procedere sine alio: & si procedat, potest pars aduersa appellare. Istud colligitur ex isto argu. à speciali: quia si speciale sit fauore fidei, vt in causa hæresis vnus Inquisitorum deputatorum simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius commune est in contrarium. Not. quòd si hæreticus abiuret hæresim, & velit redire ad Ecclesiam: Ecclesia non debet sibi claudere gremium. Not. quòd talis hæreticus rediens ad Ecclesiam est absoluendus secundum formam traditam in ca. cum desideres. de sent. excom. in antiq.

¶ *Prima glo. diuidit, & summat.*

a ¶ *Vt officium.*] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat Inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui ante ponant in procedẽdo simul vel separatim cõtra hæreticos & suos fautores, & etiam in eos absoluendo cum vere redierint; & durat vsque ibi, *Verum quia*. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in modo examinationis testium, & in personis, quę testificata scribere debeant, vsque ad §. *Compescendi*. Ibi incipit tertia pars, in qua eos instruit circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

b ¶ *Prouincia.*] inspicit factum; quia idem in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco.

c ¶ *Vbique.*] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire, & pro tribunali sedere. ẽ. eod. lib. de offi. ordi. cum episcopus. ad idem de offi. leg. nouit.

¶ *Glossa sequens ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.*

d ¶ *Separatim.*] regulariter contra, nisi ex forma cõmissionis id habeat. ẽ. de offi deleg. causam. & c. cum plures. ẽ. eo. lib. Sed hoc speciale fauore fidei, vt efficacius, &c. vt ẽ. dixi. & æquiparantur in hac parte ordinariis, quorũ quilibet per se procedere potest. ff. de offi. proconsul. l. 1. quod de ordinariis intellige, qui insolidum, iurisdictionem habẽt: sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne fil. pro patre. Authentica, habita. secus in iis, qui non habent insolidum, sicut est cum capitulum cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex. ad hoc quod not. 15. q. 7. episcopus nullius. & de offi. ord. irrefragabili. & concord. ad hanc decr. ĩ. eod. per hoc. Ioan. And.

e ¶ *Diuino.*] 11, q. 3. Iulianus. sic ẽ. eod. lib. de immuta. eccle. clericis, ad idem ẽ. eod. vergentis.

ADDITIO. Et c. à nobis 2. in fin. Archid. hic tractat an valeat absolutio non seruata forma, & tenet quòd valet. & vide in prælleg. c. cum desideres. Ioan. And.

f ¶ *Procedatis.*] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo. tit. multorum.

g ¶ *Labe.*] generaliter vel simpliciter. Vel dic ea de qua suspectus vel conuictus erat. de hoc dixi ẽ. eod. accusatus. §. 1. Ioan. And.

h ¶ *Formam.*] 11. q. 3. cũ aliquis. ẽ. de sent. excõ. cum desideres.

i ¶ *Ecclesiæ.*] quæ gremium non claudit, ẽ. eod. super eo.

k ¶ *Consueuit.*] 1. q. 7. quotiens cordis. & cap. saluberrimum. de consecrat. distin. 2. ego Berengarius.

l ¶ *Simulata.*] 27. dist. quod interrogasti. 1. q. 1. sicut ficti. 12. q. 5. cauete. est tamen interdum vtilis simulatio: 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 24. q. 1. officij.

m ¶ *Fallentes.*] mentiri Deo possunt: fallere autem ipsum nõ possunt. de consecra. dist. 2. panem de altari.

n ¶ *Lupum.*] ẽ. de renũnisi. §. propter malitiã. & 23. q. 4. tres personas. & 81. dist. oportet. Ioa. And.

o ¶ VERVM QVIA. Iste. §. legitur vsque ad §. compescendi. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis Inquisitor hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de hæresi cœpit inquirere: ipsum vocari fecit ad comparendũ coram se responsurum de fide: qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinãdo testes, vtrum possit illos examinare in præsentia solius notarij, vel loco eius in præsentia duarum honestarum personarum, quem admodum fit in aliis causis: vt in c. quoniam contra falsam. de proba. in anti. vel vltra illas duas personas debeat adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in crimine hæresis debent examinari testes in præsentia notarij, vel loco eius in præsentia duarũ personarum: & vltra debent adhiberi duæ aliæ honestæ personæ: ita ꝙ notarius postquam legerit depositiones testium, debet legere, coram illis personis attestationes & dicta testium: quæ personæ habebunt approbare quòd ipse fideliter redegit in scriptis dicta ipsorum testium. Or sanctissime pater, dicitur in cap. sicut. ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant: quòd si notarius vel tabellio efficiatur religiosus, non debet amplius exercere officium tabellionatus vel notariatus. Sed vtrũ in negotio fidei possit religiosus exercere officiũ notariatus, hoc est, vtrum possit redigere in scriptis dicta & depositiones testium examinatorum in causa hæresi? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: non obstante quocunque statuto vel iure suæ religionis seu ordinis, puta si habeãt statutum quòd nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij vel tabellionis. Not. ex hoc §. *Verum*. ibi, [*Religiosas & discretas.*] quòd ista coniunctio copulatiua, &, ponitur expositiue pro, id est: nam non requiritur quòd illæ personæ sint religiosæ, dummodo sint discretæ & honestæ. Nota vlterius, quòd acta iudicis non requirunt testium inscriptionem. cap. quoniam contra falsam. de proba. in antiq. Secus esset dicendum in actis extraiudiciariis: quia subscriptio est de substantia instrumenti. veruntamen in actis extraiudiciariis quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia vnus notarius æquippollet duobus testibus. l. dominæ. ff. de testi. Nota quòd ratione fidei testes in causa hæresis sunt examinandi in præsentia duarum honestarum personarum. Ratio specialitatis est, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela est procedendum. Nota si notarius efficiatur religiosus vel presbyter, non potest exercere officium notarij: quia istud officium est seculare: nam specialiter fauore fidei religiosus vel presbyter potest exercere officium notarij in causa hæresis: ergo ius commune est in contrarium.

p ¶ *Duas.*] Integrum enim est iudicium: quod plurimorum sententiis confirmatur. ẽ. de offic. deleg. prudentiam. & ad idem. 20. distin. de quibus.

q ¶ *Discretas.*] Semper enim qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. ẽ. de consang. & affi. c. 1.

a ¶ *Idoneos.*

† In plerisq; codicib. mẽdose legitur ita: *diuinoque timore postposito.* Lũ in quodã manuscripto habetur nominũ metu, Domini non timore postposito, procedatis.

a ¶ *Idoneos.*] sic ꝛ. de proba. quoniam contra falsam. & die vt ibi. ADDITIO. Et in extraug. debent. quam allegat sequens glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. not. ad quæstionem de tabellione facto monacho, &c. & ponit opinionem Guli.*

b ¶ *Præmissa.*] Per hanc litteram bene patet, ꝙ tabellio factus monach' nō potest exercere quo ad alia tabellionatus officium, & hoc etiam bene patet ex extravagan. ti Bonifacij, Debent superioribus. de offi. ord. circa medium decr. & idē probabamus olim per decr. ꝛ. ne cler. vel mo. sicut. per l. C. de sacrosanct. ecc. l. antepen. in. q. 1. §. nouarum. C. de epis. & cleric. l. placet. no. tamen Gul. in Spec. de statu mona. versi. 17. ꝙ veteres rogationes cōplebit: sed nouas non assumet. ff. fami. ercis. alienationes. ff. de postulan. l. 1. §. casum. ff. de neg. gest. nam & ferius. §. fi vno. ad idem ꝛ. de Iud. Iudæi de ciuitate. cum similibus.

† Vide rescriptum Alexā. iiij. incip. ne commisse & rescriptum Pij. iiij. incip. Pastoralis officij. cuꝛa habentur impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis.

c ¶ *Canonis.*] ꝛ. ne clerici vel monachi. sicut te.

†‡ Aliàs ita: habuerint & exercuerint.

¶ COMPESCENDI. Iste §. legitur causa brevitatis vsque ad finem capituli. Et in eo casus sic figuratur: Papa deputauit inquisitorem in ciuitate Pictauen. est aliquis hæreticus, qui fuit conuictus de hæresi: vnde Inquisitor conuocauit populum ad prædicandum hæretico: superuenerunt quæstores qui portabant indulgentias & voluerūt facere quæstam illo tempore, quo populus erat congregatus ad prædicandum hæretico: nunquid Inquisitor potest inhibere quæstoribus, vt tempore illo nō exerceant officium quæstuꝛæ, quousque sit finitus sermo Inquisitoris? Respondet Romanus Pōtifex ꝙ sic: & illos quæstores ad hoc faciendum poterit compellere censura ecclesiastica, remota appellatione. Sed ponamus ꝙ Inquisitor non potest capere aliquem hæreticum propter impotentiam: quia sunt aliqui qui impediunt ne hæreticus possit capi: nunquid Inquisitor poterit inuocare brachium seculare ad capiendū istos impedientes ne hæretici possint capi? Respōdet quòd sic: dicēs vltērius, ꝙ ipse ordinet vt Potestates seculares obseruēt & faciant obseruari à suis subditis constitutiones factas cōtra hæreticos vel eorū fautores, vel receptatores: & ꝙ ad istud faciendū ordinārij locorum vel inquisitores hæreticæ pravitatis cōpellant ipsos iudices vel potestates seculares mediante ipsorum iudicum secularium & Potestatum iuramento. Sed quid si ipsi Potestates & iudices seculares noluerint præstare huiusmodi iusiurandum, quod obseruabunt, & à subditis suis facient obseruari constitutiones factas per sedē Apostolicam cōtra hæreticos vel fautores eorum vel etiam constitutiones à sede Apostolica approbatas? Respōdet ꝙ ipsi sunt priuandi officio & regimine suæ dignitatis, &

† Prædicatores quæstuarios, omnino sustulit cōcilium Triden. sess. 5. de reform. ca. 2. §. vlt. & sess. 21. de reformat. ca. 9.

ne os [2], fideliter eorundem de positiones testiū cōscribantur. ¶ Ad cōscribendas † quoq; huiusmodi depositiones testiū, & ad faciēdum omnia quæ in cōmisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officiū pertinēt, teneri districte præcipimus, cū per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dū essent in seculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscuntur: & illos etiā quib. idem tabellionatus officium ratione prefati negotij fidei fuit ab Apostolica sede cōmissum, & in posterum committetur: Cōcedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dū essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt † & exercuerunt, quibusuis etiā clericis secularib. officiis, ipsum habētib. (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinib. constituti) exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa [b], nō obstante statuto aliquo contrario canonis [c] vel ordinis quocunque vallato munimine, potestatem.

¶ *Instruit Inquisitores circa personas, per quas impediri posset vel differri inquisitionis negotium. hoc dicit.*

¶ Compescendi præterea monitione præmissa [d], per censurā ecclesiasticā, appellatiōe postposita [e], prædicatores quæstuarios † (vbi cōtigerit proinquisitionis seu fidei negotio cōgregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentū aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos [f] nullatenus pertinet (quorū interest tantum. charitatiua subsidia dupliciter perere, ac indulgentiā si forte habēt exponere) liberā vobis & singulis vestrū cōcedimus auctoritate præsentiū facultatē [g]. ¶ Deniq; vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrū coercionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas; volum[9] vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio [h] brachij secularis, cōtradictores per cēsurā ecclesiasticā, appellatione postposita, cōpescēdo: Non obstātib. aliquib. priuilegiis vel indulgētiis, quibuscūq; personis cuiuscuis cōditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, comitatib. † vel vniuersitatib. ciuitatū & locorū specialiter vel generaliter, sub quacūq; verborū expressione vel forma à memorata sede cōcessis, vel in posterū † cōcedendis: cū ex huiusmodi vel aliis priuilegiis & indulgētiis, nullū vobis, in tātæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & cōstitutione de duab. [i] dietis edita in cōcilio generali. ¶ Statuimus insuper, vt Potestas, Capitaneus, seu rector, vel cōsules, seu quiuis alij, qui ciuitati p̄sunt, vel loco alteri ad p̄sens, aut p̄erunt † in futurū, ad requisitionē dioc. cesanorū, vel vicariorū suorum, seu Inquisitorū hæreticæ prauitatis iurent præcise attēdere inuiolabiliter & † obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis in terris suæ iurisdictioni regiminiue subiectis [k], cōstitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum ipsorumque filios & nepotes à sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas [l] quas qui iurare noluerit & seruare, vt infamis, & tam tamquam infames & fautores hæreticorum sunt habendi. hoc dicit longum. Nota ꝙ quis non est trahendus extra suam dioc̄esim vltra duas dietas. c. nonnulli. ꝛ. de rescrip. Sed vtrum sit correctum cap. statutum ꝛ. eodem lib. de rescrip. quod capitu. loquitur de vna dieta? Dicendum est ꝙ non: nisi in quantum ad istum articulum, & hoc fauore fidei. & est speciale hic in fide: nam illud capitu. statutum. loqtur generaliter. Nota. vlterius quale debet esse officium quæstoris: videlicet quòd non debet prædicare, sed simpliciter debet exponere suas indulgentias: & requirere à populo charitatiua subsidia. Et istud verum, quòd quæstor non debet prædicare, nisi alio iure esset sibi permissum. Nota quòd Inquisitor hæreticæ prauitatis potest quæstoribus inhibere ne faciant quæstam tempore quo vacat pro fide: & ipsum oportet facere congregationem populi. Nota. ꝙ Inquisitor potest inuocare brachium seculare ad capiendū illos, qui impediunt ne hæretici possint cap. Nota. ꝙ si iudices seculares nolint præstare auxilium Inquisitorib. ad capiendum hæreticos, vel eorum fautores: sunt ipsi iudices suspecti de hæresi, & priuantur iudicatura.

† In manuscriptis legitur, cōmunitatibus.

† Hic Papa videtur imponere legē successori, contra ca. fi. de rescri. supra eod. & loquitur hic textus de priuilegio personæ & ordinis, secundū Lapi allegatione sua. 206. citatum per Philippū. Fcur.

† Aliàs, præfuerint.

† Aliàs, ita seruare.

d ¶ *Præmissa.*] hoc est regulare, vt dixi, vt ff. q. 2. c. indigne. de sent. excom. facro in an. Ioā. Andr.

e ¶ *Postposita.*] quid hoc operetur, habes ꝛ. de appell. pastoralis. & nor. eo. tit. vt debitus.

f ¶ *Ipsos.*] scilicet quæstuarios.

g ¶ *Facultatē.*] hoc vult dicere, ꝙ si facta per Inquisitores congregatione pro negotio fidei veniant aliqui. de Rungualli, vel alij quæstuarij, & velint ibi prædicare: possunt cōpelli per censuram ecclesiasticā desistere.

h ¶ *Auxilio.*] 23. q. 5. prodest. de offi. ord. c. 1.

¶ *Gl. seq. allegat quærit. arg. pro. soluit contrarium.*

i ¶ *Duabus dietis.*] ꝛ. de rescrip. nonnulli. Quid dicemus de noua decre. ꝛ. eo. lib. statutum. de rescrip? Vides ꝙ ista decre. fuit Clementis: & sic quo ad hoc videtur ista decre. per illā correcta, cum sit posterior ad idem ꝛ. eo. lib. de consti. cit. cum suis concord. Contrarium dico 1, quia decre. illa locū habet in litteris imperratis à parte contra partem: licet in conseruatoribus locum habeat, vt ꝛ. eod. lib. de offi. deleg. c. vlt. ꝛ. conseruatores. Sed istud est quoddam speciale fidei fauore. quod non tollitur per generalē constitutionem, licet postea subsecutam 2. ad hoc ꝛ. de reg. iur. teneri. & quod ibi dixi Ioan. And.

Idem Ioā. Monach. & Hidiacon.

1 Ratio est quia inter istas constitutiones non est prioritas neque posteritas: simul. n. approbatæ sunt, facit ad hoc secundū Dom. text. & glo. l. 2. C. de testa. tut. Fonta.

k ¶ *Subiectis.*] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de consti. c. 2. ꝛ. eo. lib. ff. de iurisdi. om. iud. l. vlt. & hoc quod hic dicitur habebamus ꝛ. c. excommunicamus. 1. §. moneantur.

l ¶ *Approbatas.*] omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimur. C. de vet. iur. enuc. lib. 9. sed neque [& ꝛ. eo. lib. de

lib. de preben. ſi Apoſtolicæ. Ioan. And.

a ¶ *Publicam.*] ſic. ℣. de pœ. felicis. & ℣. c. proxi.

Vt commiſſi vobis.] Ponit ſeptē vtilia pro exhibendo officio inquiſitorū. ſecūdū: ibi, *Aduocādi*. Tertiūibi, *Conuocandi*. Quartūibi, *Et contra illos*. Quintū: ibi, *Necno*. Sextūibi, *Primādi*. Septimūibi, *Sunt autē*. Dom.

CASVS. Papa deputauit Inquiſitorem hæreticæ prauitatis in prouincia Burdegaleñ. quæritē de poteſtate ipſi⁹ inquiſitoris: vtrū poterit publicare & publicari facere excōicatiōes, quas protulit in hæreticos & eorum fautores: puta ꝙ aliquis hæreticus fuit citat⁹, vt veniret perēptorie & perſonaliter rēſurus de ſide corā tali Inquiſitore in die aſſignata nō cōparuit: vnde Inquiſitor reputauit eum cōtumacē & tāquam contumacē excōicauit: *nunquid Inquiſitor iſtā excōicationem poterit* publicare in prouincia Burdegaleñ. in qua eſt deputat⁹ inquiſitor? Rñdet Romanus Pontifex dicēs, ꝙ vt facilius cauſa hæreſis poſſit examinari, & veritas ſuper crimine hæreſis poſſit haberi; ſtatuit & ordinauit, vt Inquiſitor poſſit hæreticos citari facere per alios, & ſententias à ſe latas poſſit exequtioni facere demandari: & vlterius ꝙ poſſit vocare peritos vt ſibi aſſiſtant, & præbeant ei conſilium, qualiter ipſe debeat procedere ad prolationem ſententiarū ℣ hæreticos. Item ꝙ inquiſitor habeat poteſtatē conuocandi populum ad prædicandum ℣ hæreticos, vel eorum fautores. Sed ponamus ꝙ aliquis hæreticus incidit in hæreſim in prouincia Burdegal. poſtea ſe tranſtulit ad prouinciam Turoſi. nūquid iſte Inquiſitor deputatus in prouincia Burdegaleñ. poterit ipſum proſequi etiam in prouincia Turoſi? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ſic, & vt facilius poſſit veritas criminis haberi, poterit Inquiſitor præcipere quibuſcunque perſonis, vt apud eum producant & exhibeant libros ſiue proceſſus & regiſtra facta ℣ hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorum, qui fuerunt condēnati ad perpetuā immurationē vel aliā pœnā, ſcđm ꝙ videbitur ei expediēs. Sed ponamus ꝙ aliquis clericus beneficiatus incidit in hæreſim, & coram Inquiſitore fuit cōuictus, nunquid Inquiſitor poterit talem hæreticū priuare quibuſcunque beneficiis ſuis? Rñdet ꝙ ſic: dum tñ illud faciat cum conſilio epi ſue dioceſani. Vel ſi dioceſan⁹ fuerit abſens, ꝙ faciat illā priuationē cū conſilio vicariorū ipſius epi. Et iſtud verum, ꝙ requirendi ſunt epi vel eorum vicarij in priuatione hæreticorum vel eorum fautorum & recepratorum à beneficiis & aliis dignitatibus eccleſiaſticis; niſi dicti epi vel vicarij ſcienter contuliſſent huiuſmodi beneficia prædictis hæreticis vel eorum fautoribus & recepratoribus: nam tunc non eſſent requirendi, immo abſque conſilio eorum poſſet inquiſitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficiis & dignitatibus eccleſiaſticis. Nota ꝙ inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt committere aliis vt ipſi publice denūtient ſententias excōicationis, q⁹ ipſe Inquiſitor ℣ hæreticos protulit. Ratio dubitandi fuit; quia videbatur ꝙ Inquiſitor hoc facere nō poſſet; eo ꝙ vt electa induſtria ſuæ perſonæ, c. vlt. ℣. de offi. deleg. Sed ratio decidendi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dī. No. ꝙ vbi cri minoſus inuenitur, poteſt ibi de crimine cognoſci. l. 1. C. vbi de crimine agi opor. No. ꝙ cum inquiſitor priuat hæreticum & filios hæreticorum beneficiis & dignitatibus eccleſiaſticis, requiritur conſilium dioceſani: quia ſicut inſtitutio in beneficiis eccleſiaſticis fit cum auctoritate epi: ita ſimiliter deſtitutio debet fieri cum conſilio ipſius. c. cum ex iniuncto. eod. tit. in ant. Secus eſſet dicendum cum Inquiſitor priuat aliquem officiis publicis, quia tūc non requiritur conſilium epi. Not. vlterius, ꝙ ſi epſ ſcienter contulerit beneficium eccleſiaſticum alicui hæretico vel eius filio: poterit Inquiſitor fidei talē hæreticū vel eius filiū priuare dicto beneficio abſque conſilio epi. Verum tñ dicit glo. ꝙ non præſumitur ꝙ epſ ſcienter contulerit beneficiū ec cleſiaſticum tali hæretico: immo præſumitur ꝙ ignorabat ipſum fuiſſe hæreticum. ca. præſumitur. ℣. de reg. iur.

¶ *Prima gl. ſuperſcript. nē exponit & ſummat.*

b ¶ *Vt commiſſi.*] Hic incipiunt decret. Bonifacij, & habent quidam hic rubricam de Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis; ſed non debet hic eſſe rubrica: & fuit error ſcribentium ex ſuperſcriptione prouenies: qui putauerunt ꝙ Bonifacius viij. eſſet ſuperſcriptio: & reſiduum eſſet rubrica. Et comprehendit iſta decret. plura vtilia pro expediendo officio inquiſitorū: dat enim eis poteſtatem cō mittendi citationes, & ſententiarum denuntiationes: dat poteſtatem vocandi peritos, clerū & populum vt eis aſſiſtant; dat poteſtatē procedendi cōtra illos, qui de ſua in aliam prouinciam ſe trāſtuleruntdat poteſtatem repetendi libros & proceſſus: commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nuntiandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum; ita tamen ꝙ hoc fiat de dioceſanorum, vel in eorum abſentia, vicariorum ſuorum conſilio: niſi iidem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. hoc dicit. Ioan. And.

c ¶ *Veſtigiis.*] in diuerſis commiſſionibus, quas ſuis temporibus fecerant Inquiſitoribus hæretic. prauitatis. Ioan. And.

d ¶ *Singulis.*] poſſunt enim procedere ſimul & diuiſim. ℣. c. prox. in prin. Ioan. And.

e ¶ *Sententiarum.*] has etiam commiſerunt conſeruatores; ſed de Inquiſitoribus maior erat dubitatio: quia illorum miniſterium videtur electum. ℣. de offi. delegc. vlt.

f ¶ *Tuleritis.*] Vide ℣. circa fi. c. ibi, plenam concedimus facultatē. & hoc idem repetas in fine. cuiuſlibet *verſiculi*.

g ¶ *Expedierit.*] ſic ℣. c. 1. & c. proxi. §. verum. & ℣. eod. cap. vlti. Ioan. And.

ADDITIO. Cum enim ibi dicatur quòd oportet cum multa cautela procedi: ad tantam cautelam ſunt peritorum conſilia opportuna. Ioan. Monachus.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

h ¶ *Procedendi.*] Quid in caſu conuerſo, in eo ſcilicet qui alibi crimen hæreſis commiſit, & modo eſt in prouincia huius inquiſitoris? Dic ꝙ poterit cognoſcere: quia vbi inuenitur, conuenitur qs de crimine. C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & ſic ſecundum hoc eſſet reperire ꝙ interdum duo Inquiſitores cognoſcerent. Pone, peccauit in Rauennati, & trāſiuit ad Mediolanū, ſcđm hoc Rauēnas & Mediolanenſis poterit cognoſcere: nec eſt mirum, vt ℣. eo. c. per hoc.

ADDITIO. forſan peccauit adorando vel degradizando. hoc dico quia vbicunque ſit male credens, ibi peccat, & vide quod poſt Ia. & Pet. not. Cy. C. de ſum. tri. l. 1. in fin. Ioan. And.

i ¶ *Quibuslibet.*] ſiue ſint ipſi ſcribentes, vel alij ad quos quomodocunque

† Alias, ad aliquam, &c.

† Vide re ſcriptum Vbani. iuſd. incip. Licet ex omnibus. §. vt ergo. extat in præſum pto Iuris Apoſtolici pro officio ſanctæ Romanæ Inquiſitionis.

CAP. XII.

VT b † commiſſi vobis officij debitū vtilius & vberius exequamini, ſanctæ memoriæ Innocētij, Alexandri, & Clementis prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis c inhærentes, vobis & veſtrū ſingulis d committendi citationes, & denuntiationes ſententiarum e, quas in quoſlibet hæreticos credentes, recepratores, defenſores, & fautores eorum tuleritis f: Aduocandi quoque prout expedierit g, peritos quoſlibet, vt vobis aſſiſtant, & in huiuſmodi ferendis ſententiis præbeant cōſiliū opportunum: ac eis, quòd ſuper his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatum, caſtrorum, aliorumque locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquiſitionis officium eſt cōmiſſum, hæreſis crimen conſtiterit cōmiſiſſe, licet ad alias partes ſe transferendos duxerint, procedendi h: Necnon faciendi à quibuſlibet i aſſignari vobis libros, ſeu quaternos, & alia ſcripta, in quibus Inquiſitiones factæ, ac proceſſus per quoſcunque auctoritate ſedis Apoſtolicæ, vel legatorū eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui veſtris mandaris obedientes humiliter ſtāt propter hæreſim in carcere vel muro recluſi, pœnam, vnà cum prælatis, quorum iuriſdictioni ſubſunt, mitigandi

¶ Bonifacius octauus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ Comprehendit iſta decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquiſitorum: dat enim eis poteſtatem committendi citationes, & ſententiarum denuntiationes: dat poteſtatē vocandi peritos, clerum & populū vt eis aſſiſtant: dat poteſtatem procedendi contra illos: qui de ſua in aliā prouinciam ſe tranſtulerunt: dat poteſtatem repetendi libros & proceſſus, commutandi & mitigādi pœnas: priuandi & priuatos nuntiandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum: ita tamē quòd hoc fiat de dioceſanorum, vel in eorum abſentia, vicariorum ſuorum conſilio: niſi iidem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. hoc dicit. Ioan. And.

docunque deuenerint dicta scripta.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium, & sol.*

a ¶ *Vel mutandi.*] Regulariter contra. ff. de regul. iur. l. Paulus. l. acta. §. 1. & 3. de off. deleg. in litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene vel male, vt ibi. Ioan. And.

¶ *Gloss. seq. exponit distinguendo.*

b ¶ *Honoribus.*] Nota in ea parte qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus ecclesiasticis & ecclesiasticis bñficiis, requiritur cõsiliũ diœcesani, vel eo absente eius vicarij: qa sicut institutio fit eis auctorizantibus: sic etiam debet fieri destitutio. de insti. ex frequentib. de hæreticis. cum ex iniuncto. in fi. Sed cũ priuat officiis publicis & honoribus, non requiritur consilium eorum, vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo quia cessat in illis superior ratio. Ioan. And.

ADDITIO. Sed hodie dic vt in clem. eod. tit. multorum. Io. And.

c ¶ *Scienter.*] simile §. eo. c. 2. ad hoc. & 3. eod. decreuit. & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. 3. de regu. iuris præsumitur. ff. de proba. verius. quod sane intelligas, vt nor. in dicta regula. præsumitur.

d ¶ *Puniendos.*] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de lega. 1. fi seruus plurium. §. 1. & 2. in fin. 16. q. 1. cap. legi. cum similibus.

Contra.] Primo soluit dubiũ, quod secũdo fortificat: ibi, *Etiãsi.* Tertio illud ampliat: ibi, *Et sicut.* Præsupponẽdum pro intellectu huius c. q; si quis baptizetur coacte: quia per violentiã fuit portatus supra fontes, & fuit immersus cum prolatione verborũ; Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: talis nõ recipit sacramentum baptismi. Secus si coactio esset condirionalis: puta propter metũ mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc enim licet fuerit coactus: tamen recipit sacramentum baptismi. Idem est præsupponendum q; per sacramẽtum baptismi obligantur infantes, & etiam ignorãtes, vt in c. maiores. de baptismo. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana se transtulit ad ritũ Iudæorũ: vnde Inquisitor fidei fecit ipsum cõuenire coram se citatione formata, vt veniret responsurus de fide: & fuerunt cõtra eum producti testes qui deposuerunt, q; aliàs susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renuntiauerat, & se transtulerat ad ritum Iudaicum: ipse autem ad sui excusationem proposuit, q; per coa ionem fuerat compulsus suscipere sacramentum baptismi: & q; ob hanc causam non fuerat obligatus fidei Christianæ: Vnde Inquisitor dubitauit vtrum contra ipsum posset procedere tamquam cõtra hæreticum: Consuluit Romanum Pontificem qui cõsultus respondit cum distinctione: Aut iste dũ fuit baptizatus: fuit præcise coactus ad suscipiendũ baptismi: tunc nõ est procedendũ cõtra talem vt hæreticũ: Aut non fuit præcise coactus, sed metu mortis suscepit sacramentũ baptismi: & tunc dicit Romanus Pontifex, q; tã ipse quàm eius fautores, & receptatores sunt tamquã hæretici condemnandi. Idem dicendũ est de infante minore septennio, qui à parentib. suis vel aliis fuit portatus supra fontes, vt baptizaretur: nã si renuntiet fidei Christianę, ꝫ ipsum & suos fautores poterit Inquisitor fidei procedere tamquam contrã hæreticum. Not. principalem effectum huius c. quòd Christiani transeuntes ad ritum Iudæorum, sunt hæretici censendi: & tamquam hæretici sunt puniendi. Not. vlterius, q; infantes baptizati ante septennium, licet ignorent quid agant, tamen per sacramentum baptismi obligantur ad fidem Christianam obseruandã: & sic ad sacramentum baptismi obligantur etiam ignorantes.

e ¶ *Redierint.*] fortè prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani: sic dicuntur redire: hi qui nunquam fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

ADDITIO. Et sciendum q; contra secundos habetur in officio Inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij, pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque litteram Gregorij 10. data Lugduni, suo anno secundo: & vtraq; incipit: Turbato corde. & ambæ mandabãt Inquisitorib. quod hic dicitur. Item in vtraq; sequebatur sic: Iudæos autem qui Christianos vtriusq; sexus ad eorũ ritũ execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenieritis decætero inducentes, pœna debita puniatis: cõtradictores, & c. inuocato, & c. Cõstat autem q; decre. vlti. 3. eo. tit. in fi. reseruat mãdata prædecessorum istius libri constitutionib. non obstantia: vbi autẽ prædicta littera non esset, videretur q; Iudæi talia facientes non caderent in officium Inquisitorum. Sicut enim non cadunt propter hæresim, cum constet eos large hæreticos: quia non credunt articulos fidei, maxime respicientes humanitatem Christi, vt not. 24. q. 3. c. illi qui 5. quia vero. sic nec proprie cadit in eos fautoria, &c. Ioã. Andr.

¶ *Secunda gl. obiicit & soluit.*

f ¶ *Infantes.*] s. minores septennio: vnde videbantur non obligati ad fidem: quia ætas illa ignorat quid videat. g. C. de fal. mone. l. 1. vnde nec sponsalia tales contrahere possunt. 3. eo. lib. de spon. c. vnico. sed contrarium est verum: quia tali sacramento obligati sunt, etiam ignorantes. 3. de bap. maiores. de cõse. dist. 4. quæris. [Et ratio ibi patet in parte prima: & nor. de hoc ea. glossa vide dist. nihil.] Sicut & punitur etiã ignoranter rebaptizatus ead. dist. qui bis. & c. seq.

ADDITIO. Per baptismum obligantur non solum ignorãtes, sed etiam furiosi: dummodo non obstet præcedens contraria voluntas, vt ibi. Ioan. Andr.

¶ *Tertia gl. respondet per distinctionem & quæstionem.*

g ¶ *Absolute.*] ergo absolute coactus 2 non recipit sacramentum baptismi: sed cõditionaliter, & metu mortis coactus bene, 45. dist. de Iudæis. 3. de bapt. maiores. coacta enim voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quæritur. Est autem absoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes: & eum verborũ prolatione immergitur. & est si 50. dist. presbyteros. 3. quod metus causa. c. sacris. [vbi de hoc. in 1. gl. Ioan. And.

h ¶ *Iudæos.*] nõ ergo possunt isti se iuuare per professionem quam contempserunt. C. de apostat. l. hi qui sanctam. licet aliàs infidelis non recipiatur ad testimonium. 3. de testi. c. 1. Ioan. And.

¶ *Vltima gl. quærit, arguit negative, soluit contrarium.*

i ¶ *Procedendum.*] erit ne per istud capitulũ canon ille correctus 1. q. 4. Iudæi. vbi dicitur, q; bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios, sed bona hæreticorum sunt cõsiliata. 3. eo. cum secũdũ quia correctio iuriam est vitanda. Dicendum vt q; non, vt istud c. loquatur de pœna personali, non de damnatione bonorum: maxime quia hæc noua iura quando corrigere intendunt, hoc exprimunt. 3. de concess præben. c. 2. 3. de sen. excom. c. vlti. Cõtra videtur cum aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipsorũ bona non deuoluuntur ad filios. 3. eo. cum secundum. quod tutius videtur 3. Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. 3. eo. de consti. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Quod ibi loquitur de Iudæis prauaricantibus in Christum, intelligitur de alia prauaricatione, non de ista, de qua loquitur hoc c. Ad id 11. q. 2. relatum. & 3. existimant. secũdum Archidiaconum.

Decreuit.] Ponit dictum quod secundo determinat: ibi, *Quod intelligendum.*] Ioan. And.

CASVS. Innocentius quartus in quibusdam suis commissionib. dicebat, q; propter hæresim maritorum non debent doles mulierũ confiscari: Quæritur vtrum istud sit verum indistincte? Respondet Romanus Pontifex q; non: immo fallit quando mulier scienter cõtraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos sua debet confiscari: immo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hæresi suspectam potest cõtra ipsam procedi. Not. primo q; si maritus cõmittat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehenditur

vel mutandi [a], cũ videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiãdi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorũ, vel eis absentibus, vicariorum suorũ consilio & officiis publicis, ac honoribus [b] quibuscunq;, eosdem hæreticos credẽtes, receptatores, & defensores ipsorũ, eorumque filios & nepotes, plenam cõcedimus facultatẽ. Sunt autẽ diœcesani in priuando tales, vel nũtiando priuatos beneficiis huiusmodi requirendi: Nisi forte cõstaret legitime quod iidem sciẽter [c] huiusmodi personis ea dẽ beneficia cõtulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos [d].

¶ Idem.

¶ Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur. d. h. secundum Zen.

CAP. XIII.

CContra † Christianos, qui ad ritum trãsierint, vel redierint [e] Iudæorũ, etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes [f], aut mortis metu, nõ tamen absolute [g] aut præcise coacti baptizati fuerunt, erit † tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi: aut per Christianos, seu Iudæos [h] conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est † procedendum [i].

¶ Idem.

¶ Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorũ. d. h. secundum Zen.

CAP. XIIII.

DECRE-

† Vide Albertinum tract. de inquis. hæretic. & hæret. q. 23. nu. 59. & q. 25. nume. 14.

† Alias, est.

† Verbum, est, deest in nonnullis exemplaribus.

1 Quo ad hoc, q; non puniantur vt maiores: dic ic Ioan. Mõta.

2 De materia huius glossæ vide theologos scholasticos lib. 4. & 5. & B. Thomam par. 3. q. 69. art. 9. & 10.

3 Idem Archid.

ditur dos mulieris sed à bonis ipsis deducenda est ipsa dos. No. vl terius, ꝙ mulier contrahens matrimonium cum hæretico, est suspecta de hæresi: ideo contra ipsam vt contra suspectam de hæresi est procedendum: & ideo ipsa perdit suam dotem.

† Vide Zanchinum tract. de hæret. ca. 15.

a ¶ *Decrevit.*] in commissionibus per eum factis super hæretica pravitate.

b ¶ *Confiscari.*] vt sic mulier mariti odio non grauetur. ff. de reg. iur. non debet. cū suis concor. quia nec vxor pro marito connititur. C. ne vxor pro mari. per totum. nisi in causa ptimipilarij. C. in quibus cau. pig. vel hypo. contra. l. sacris.

ADDITIO. Vide de consue. ca. pen. in antepe. glo.

¶ *Ista glossa soluit duo dubia.*

1 Idem Archidia. qui etiam alleg. de elect. dudum. & facit hoc ad not. in de. de cōsan. & affinit. eos quibus 3. glo. loan. And.

c ¶ *Tunc.*] scilicet tempore contractus. ergo si tunc ignorabant: licet postea sciuerint, nō habet locum pœna, vt sic inspiciatur initium. 3. de emp. & ven. cum dilecti 1. Præsumuntur autem ignorare, nisi prohibentur scire. ff. de proba. verius. de hoc 3. c. 2. & 7. de re. iur. præsumitur. Ioan. And.

† Vide Gōdissalum tract. de hæret. q. 23. & Zanchinum de hæret. ca. 24.

Statuit.] Primo ponit ius antiquum. Secundo duas determinationes ipsius. Prima: ibi, *Primum*. Secunda: ibi, *Hoc sane*. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum est, ꝙ si quis efficiatur hæreticus, ꝙ filij sui puniuntur pro delicto patris: ita ꝙ ipsi filij sunt incapaces quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum etiam secularium: & hoc vsque ad secundam generationem: Quæritur qualiter illud intelligatur? Respondet Romanus Pontifex ꝙ intelligitur in descendentibus per lineam masculinam, ꝙ sunt incapaces beneficiorum ecclesiasticorum vsque ad secundam generationem: sed alij liberi non descendentes per lineam masculinam non sunt incapaces vsque ad secundam generationem: sed solum vsque ad primam generationem. Et secundum glo. est sensus: Titius est de hæresi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia sit incapax beneficiorum ecclesiasticorum vel dignitatum secularium? Ridet ꝙ non: sed solum nepos descendens ex filio est incapax illorum beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum secularium. Vel etiam ponamus ꝙ mulier hæretica habet filium, & ex eo nepotem: certe solus filius est incapax: & ideo nepos non subiacet prohibitioni. Sed vtrum istud sit verum indistincte, ꝙ filij hæreticorum puniuntur vsque ad primam vel secundam generationem, siue pater eorum decesserit in errore suo, siue sit emēdatus & correctus, & sit incorporatus Ecclesiæ? Ridet ꝙ non: sed illud intelligitur de illis qui in errore suo decesserint, non autem de illis, qui fuerunt emendati & incorporati Ecclesiæ. Nota primo vnum casum in quo filius punitur pro delicto patris: puta quādo pater fuit hæreticus. Idem est in crimine læsæ maiestatis. in l. quisquis. C. ad lege. Iul. maie. vbi dicitur, si quis committat crimen lesæ maiestatis: quia machinatus est in mortem principis vel suorum consiliariorum, qui sunt pars lateris ipsius principis, debet decapitari: & bona sua debent cōfiscari & applicari fisco: & filij sui puniuntur: quia sunt incapaces cuiuscunque doni, sicut doni legati etiam passiue: quia vt ibi dicitur, debent esse fœtidi, & debiles, vt vita sit eis tædium, & mors solatium. Simile est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt hic. No. vlterius quòd dictio, *Vsque* stat inclusiue: quia dicit, vsque ad secundum gradum: & tamen ipse secundus gradus comprehenditur. Et istud aliquando est in facto, vt si vendam tibi aliquam petiam terræ vsque ad talem arborem: aliquando est quæstio vtrum arbor sit inclusa vel exclusa.

¶ *Prima glo. respondet per quæstionem de quo Innocentio.*

d ¶ *Innocentij.*] si loquatur de quarto, habebamus id in cōmissionibus per eum factis, vt dixi. 3. c. prox. Si dicamus de tertio, posse loqui de decre. 3. eod. vergentis. & cap. excōicamus. §. credentes.

e ¶ *Alexandri.*] iiij. 3. eod. tit. & lib. quicunque. §. hæretici.

¶ *Gl. se. dicit quid declarat: secundo littera exponit & declarat:*

uit [a] † felicis recordationis Innocentius Papa quartus, quòd propter hæresim maritorum, vxorum catholicarū dotes non debeant confiscari [b]. Quod intelligendum fore censemus nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia cōtraxissent, quos hæreticos tunc [c] sciebant.

¶ Idem.

¶ Filij hæreticorum vsque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam sunt inhabiles ad beneficium ec clesiasticum vel officium seculare, si patres ante mortem Ecclesiæ reincorporati non fuerint. hoc dicit. secundum Dominicum.

CAP. XV.

STatutum † felicis recordationis Innocētij [d] & Alexandri [e] prędecessorum nostrorum ne videlicet hæretici credentes receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundum generationē, ad aliquod beneficiū ecclesiasticū, seu publicū officiū admittantur [10]: quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane [f]: Primum & secundum gradū [g] per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternā vero ad primum duntaxat volumus [h] hoc extendi. ¶ Hoc sane de filiis & nepotibus hęreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi. qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse [i] videtur: non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos [k] Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mādatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quam ipsi vel iam per fecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt [l], vel parati [m] fuerint, ad recipiendam eandem.

Mulieris hæreticæ filij puniuntur, non autem nepotes.

vt 7. de pœ. vbicunque. sed ꝙ filij etiam filiarum includerentur, vt probari per decre. 3. de pœnis. in quibusdam. §. sacri. vbi punit posteritates. & 7 tit. prox. cap. vnico. & videbantur illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia sunt descendentes: & à verborum significatione non est recedendum. ff. de leg. 3. l. non aliter. & differentia agnationis & cognationis hodie sublata videtur: in Authen. coll. 9. de hære. quæ ab intesta. defer. & de mente idem videbatur: quia voluerat constitutio punire hæreticum in filiis. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui. & ff. quod me. cau. l. isti quidem. si enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios. idem videtur de mēte: ideo ne quis ducat filiam hæretici in vxorem: sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem, sic & damnari posset. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mācipia, de origine solet quærere. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia. sed de iure secus est, vt in prædicta decre. vbicunque. 7. de pœnis. nisi vbi aliud caueatur, vt hic. & bene facit. ff. de senat. Liberos. vbi dicit senatores vocari debere ipsos senatores & filios eorum & nepotes natos ex eis: nepotes vero ex filiab' nati, senatores non dicentur, sed patris sui cōditionem sequentur. g ¶ *Primum & secundum gradū.*] id est, filios & nepotes. & hoc patet etiam ex §. seq. & 3. eo. tit. & lib. vt commissi. ad finem. & est casus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi 3. eo. tit. & lib. c. 2. §. hæretici [in glo. filij.]

¶ *Glo. seq primo facit vim in verbis tex. secundo arg. ad quæst.*

h ¶ *Volumus.*] 3. dixit, declarauimus: hic dicit, volumus: quia in quātum punit descendentes per masculinū, declarat ius vetus: inquantum descendentes per fœmininum, statuit ius nouum. ad idem. 7. de pœ. vbicunque. Et bene facit hæc littera ad quæstionem, qua quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione? & videtur quòd non: quia non sunt in patris potestate. insti. de nupt. circa finem. sed ꝙ potestas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit descendentes per maternam lineam primi gradus, cum tamen filius in potestate matris non sit. & hoc 2 æquum ne plus habeat luxuria quàm castitas. in Authen. de restit. & ea quæ pa. in fin. coll. 4. licet interdum secus. 3. de biga. quia circa. verum est tamen quòd isti alio capite prohibentur, & à successione, vt 3. qui fil. sint legi. per venerabilem. in fin. & ab honoribus. 56. dist. per totum. 3. de fil. presbyte. per totum.

2 Idem Io. And. Philip. notantes ex gl. quodque appellatione filiorum venire illegitimos. Bald. in l. pronuntia. ff. ō ver. sign. Imol. in l. ex facto. §. fi quis rogatus. ff. ad Trebel. pulch. Hipp. infans ff. de ficar. sont.

i ¶ *Esse.*] nunc quia viuunt.

k ¶ *Reincorporatos.*] quia lapsi fuerant simpliciter, non relapsi. de quo dic, vt 3. eod. tit. & lib. accusatus.

l ¶ *Insistunt.*] ad hoc 3. de tempo. ordi. ex tenore. & 3. de fur. c. vlt.

m ¶ *Parati.*] ex quo non stat per eos, non eis debet imputari. de hoc 3. de oo. qui mit. in pos. c. 1. & 2.

IN quisitores.] Primo ponit dictum, à quo vnum casum excipit ibi, *Nisi*. Secundo Inquisitores informat, quando exceptio locũ non habeat: ibi, *Si tamen*. Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit aliquos Inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma: Mãdamus, vt authoritate Apostolica positis inquirere de prauitate hæretica ℨ quascũque personas cuiuscunque dignitatis, auctoritatis, vel prærogatiuæ existant: vtrum Inquisitores virtute istorũ verborũ generaliũ possint inquirere cõtra episcopos? Rñdet ꝙ non: nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi contra eos: ita ꝙ non sufficiunt verba quantũcunque generalia: ideo licet Inquisitores sciant aliquem eṗm hæreticũ, nõ poterunt virtute suæ commissionis inquirere ↄtra eṗm: sed poterũt & debebunt illud denuntiare Romano Põtifici, vt det eisdem Inquisitorib. facultatem specialẽ inquirendi contra epis copos: vel vt alijs committat illud negotium: vel vt aliàs faciat secũdũ quod sibi videbitur. Not. primo ꝙ in constitutione odiosa non cõprehenduntur episcopi, nisi fiat expressa mentio de ipsis. Not. ꝙ vbi requiritur expressa mẽtio alicuius, nõ sufficit mẽtio generalis quantũcũque fiat per verba generalia, quæ videntur comprehendere personam de qua debet fieri expressa mentio.

† Vide concilium Trid. sess. 24. de reforma. c. 5. & Repertorii Inquisitorũ, verbo, Episcopus.

¶ Idem.

¶ Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit cõtra Episcopum: sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ. b. d. Ioan. And.

CAP. XVI.

INquisitores [a] †hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alio vel aliis quibuslibet [b] deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in litteris commissionis Apostolicæ [c], quod hoc possint, contineatur expresse [d]. Si tamen Inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel in uenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare [e].

¶ Idem.

¶ Non derogatur ordinariis sup. processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordant, debent Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum Inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XVII.

PEr † hoc quod negotiũ hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica sede gene aliter [f] in aliqua prouincia, ciuitate, vel dioecesi delegatur, dioecesanis, episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata [g] (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. ¶ Verum vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quòd per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim [h]: & si diuisim processerint, teneantur [i] sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri [k]: & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione dioecesanis vel econtra duxerint deferendum [l], per vtrosque simul sententia [m] proferatur: in qua ferenda si non cõuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructũ ad sedem apostolicam

† Declaratur hoc cap. per extrauagantem Benedicti inci. Ex eo habetur tit. de hæret.

remittant, quia generi per speciem, & c. j. de reg. iur. generi. cum suis concord.

ADDITIO. Idem cum gl. tenet. Archid. & idem Ioan. Monac. licet prius effuderit multa verba, &c. Ioan. Andr.

¶ Prima gl. summat.

a ¶ *Inquisitores.*] Inquisitor Papæ super hæresi sine speciali mãdato non inquirit ℨ eṗm: sed si eum culpabilẽ sciuerit, nuntiabit Papæ.

b ¶ *Quibuslibet.*] de quibus minus dubitatur.

c ¶ *Apostolicæ.*] Not. hanc litterã non dicit in litteris cõmissionis Apostolicæ, vel aliorum à quib. deputati fuerint, secundũ quod dixerat in princ. per quod omissum videtur ꝙ Inquisitor deputatus ab alio quàm à Papa, etiam si habeat expressum mandatum, inquirere non possit contra episcopũ. & licet antiqua iura dicant ꝙ syndicus audit causam criminalem episcopi, licet definitionem Papæ reseruet. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. tamen committere non potuerunt in hoc casu: & isti Inquisitores non poterunt inquirere, etiam vt instructam [1] remittant causam ℨ. de app. constitutis. quia non solum definitio, sed processus & inquisitio est ipsis interdicta per hoc cap.

1 Et simile in clemen. de prebend per litteras, vt ibi not. in gloss. antepe. & ibi idem Io. Monac. & Arch. Ioan. And.

ADDITIO. Concor. j. eod. vt inquisitionis. §. prohibemus. & quod ibi not. in gl. 2. in fi. Ioan. And.

2 Vide Gon dissalvum tract. de hæ. q. 7. num. 15.

d ¶ *Expresse.*] quantuncunque igitur sint verba expressa generalia puta vt inquirere possit contra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, non inquireret contra episcopos: nisi id exprimatur propter prærogatiuam episcoporum. ad idem j. de sent. ex commun. quia periculosum.

e ¶ *Nuntiare.*] quàm cito poterunt propter periculũ quod ex facto posset insurgere. concor. ℨ. eo. lib. de cleri. ægro. e. vnico.

PEr hoc quòd negotiam.] Tres sunt partes quæ parent: Secundo ibi, *Verum*. Tertia ibi, *Sine*. Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit Inquisitorẽ in dioecesi Pictauen. committendo sibi facultatem inquirendi generaliter contra quoscunque hæreticos: vtrum Papa per illam commissionẽ videatur ademisse potestatem ordinario iudici, vt non possit inquirere contra hæreticos? Videtur quòd sic: per cap. studuisti. de officio legat. in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causæ spectantis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illã ademere à iudice ordinario: ita quòd manus ipsius ordinarij sint clausæ, vt non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur in negotio fidei: cum Papa committit alicui inquisitori negotium fidei, ꝙ videatur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tamen nõ obstante respondet Romanus Pontifex in contrariũ, ꝙ per hoc nõ est suspensa negligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos nũ est locus præventionis: immo quilibet ipsorũ poterit per se cognoscere cõtra c. dispẽdia. ℨ. de rescriptis. ipsomet libro. & istud fuit ordinatum in fauorem fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere contrà aliquẽ hæreticũ: vtrum contra eundem & eodem tempore possit Inquisitor inquirere & procedere? Respondet ꝙ sic. & si velint, possunt simul procedere: sed si velint, possunt separare & separatim procedere. Sed dicam concluso & renuntiato in causa, debent Inquisitor & ordinarius conuenire in eodem loco, & communicare suos processus. Et si possunt conuenire in eadẽ sententia: certum est quòd habent ferre sententiã: si vero non possunt cõcordare, debent referre ad Papam. Not. ibi, *Sede Apostolica.* ꝙ ordinarius procedens contra aliquem hæreticum, debet obseruare illum ordinem, quem obseruaret Inquisitor deputatus à sede Apostolica. Sed quæritur, quis est ille ordo, quem obseruaret inquisitor Papæ? Rñdet ꝙ partim est expressus in corpore iuris communis: & partim est expressus in sua commissione. No. vt dicitur in c. ad abolendam. eo. tit. in antiq. ꝙ si exempti sint suspecti de hæresi, Papa facit ordinarios suos delegatos tamquam ad aliud crimen hæresis, vt authoritate Apostolica non ordinaris procedant contra tales exemptos: sed quantum ad non exemptos, ipsi procedãt authoritate ordinaria.

¶ Prima gl. notat à contrario.

f ¶ *Generaliter.*] Bene dicit: quia secus esset, si fieret de certis criminibus & personæ specialis commissio quantum enim ad illã causam præiudicaretur ordinariæ potestati, vt ℨ. de offi. deleg. finduisti. quia

3 Vide Philippum Decium consil. 137.

g ¶ *Delegata si habent.*] forte habent delegatã ab homine: quod accidit in ordinario cum Papa sibi committit crimen: secus si eum mortet ad suum officium exercendo. quod dic vt ℨ. de offic. ordi. licet. & c. graue. vel habent delegatam à iure: secus est videre. in hoc crimine super exemptos. ℨ. eo. tit. ad abolendam. in fiñe.

4 Quis possit vti ordinaria & delegata potestate & an quãdo iurisdictio data inferiori intelligatur data priusquam vti possit accumulative, vide late Felinum & Decium in cap. ecclesiarum de iudic.

h ¶ *Diuisim.*] & sic plures Inquisitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. ℨ. eo. tit. & lib. vt officium. saluo eo quod dicitur j. eo. multorum. in clement.

i ¶ *Teneantur.*] Not. ꝙ non dicit, possint. vnde non relinquitur coram voluntati cum ius hoc necessitati subiiciat. Ioan. And.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. quærit, & soluit.

k ¶ *Veritas inueniri.*] ad quod elaborare iudex debet. 14. q. 1. quãquam. ℨ. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus ipsi inueniantur esse contrarij? tunc ipsi considerabunt, qui vero proximiora loquantur: & per ipsorum dicta se iudices informabunt ℨ. de restit. in nostra. ff. de restit. l. 3. §. 9. dist. ego solus. Si autẽ episcopus secundum suum pronuntiare velit processum, inquisitor secundum suum: quid iuris. j. sequitur.

l ¶ *Deferendum.*] ad idem ℨ. de rescrip. pastoralis.

¶ Glo. seq. soluit contrarium.

m ¶ *Sententia.*] licet ergo de vnius delicto inquiratur per plures etiam diuisim: vnica tamen sententia fertur. Et sic non obstat ℨ. de offic.

offi.leg.licet.ff.nau.cau.fta.licet.vbi dicitur quòd de delicto vni' sæpius non quæritur: quia illa loquuntur qñ iam pronunciatũ est. quod dic vt not.2.q.5. habet hoc propium. & ꝛ. de accuſ.de his.

ADDITIO. Idem tenet Ioan.Monac.& Archid.qui alleg.no. per Innocentium de pur.cano.c. penul. Ioan. And.

† Vide Zanchinum mac. de hæret. ca. 35. & Reperiorũ inquiſi. torũ verbo, Epiſcopus.§. quando epiſcopus.

a ¶ *Remittatur.*] quid iuris aliàs cum indices diſcordant, habetur ꝛ. de re iud.c.vlti.

b ¶ *Iura communia.*] ꝛ. & ℣. hoc eod.tit.

c ¶ *Ordinationes.*] etiam hoc volumine non inſertas, dummodo non his cõſtitutionibus contraria. ℣.eo.c.vlt.in fin. ſunt enim ibi reſeruate; & de his loquitur prœmium huius lib. in fin.

VT inquiſitionis.] Iudices ſeculares tenentur obedire in negotio fidei epiſcopis & inquiſitoribus, ꝓcipue in iis,de quibus in litteris. Item crimen hæreſis eſt mere eccleſiaſticum; ideo iudex ſecularis de eo nullo modo poteſt cognoſcere:nec principaliter nec incidenter. hoc dicit.

† Hæc Fedelici Imperatoris leges, quarum hic meminit Bonifacius, ipſo Illuſtriſſimorum Cardinalium Inquiſitorum generali in vniuerſa repub.Chriſtiana, ſunt impreſſæ inter litteras Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, Romæ anno Dom. 1578.

CASVS. Eps Pictauen, vel Inquiſitor à ſede Apoſtolica deputatus vult ꝛ aliquẽ hæreticum procedere: forte ad ipſius captionem & incarcerationem: videt ipſe eps vel Inquiſitor ꝙ non eſt ſufficiens ad ipſum capiendum, requirit iudicem ſecularẽ vt ſibi præbeat auxiliũ: vtrũ iudices ſeculares teneantur obedire epo vel Inquiſitori ſedis Apoſtolicæ in captione & in incarceratione ſuſpectorum de fide? Reſpondet Pontifex dicens,ꝙ leges factas à Federico Imperatore,inquantum reſpiciunt fauorẽ fidei illas approbat:poſtea præcepit,vt iudices ſeculares in prædictis pareãt & intẽdant epiſcopis & Inquiſitoribus fidei à ſede Apoſtolica deputatis. Sed quæritur vtrũ iudices ſeculares poſſint de iſto crimine cognoſcere ſaltem ꝙ mere laicum? Reſpondetur ꝙ non: quia crimen hæreſis eſt mere eccleſiaſticum:hòc eſt, crimen hæreſis eſt mere de foro eccleſiaſtico:& ideo iudices ſeculares nõ poterunt de eo cognoſcere,nec principaliter neque incidẽter.Poſtea imponitur pœna poteſtatibus ſecularibus facientibus ℣iſtã conſtitutionem. [*Olim.*] Not.ꝙ Federicus fuit aliàs Imperator Roman',ſed poſtea per Innocentium quartum fuit depoſitus eo ꝙ erat ſchiſmaticus.c.Apoſtolicæ.ꝛ.de re iud.eo.lib. [*Terminetur.*] Si eps vel Inquiſitor habeat carcerẽ põt eligere vt ſuſpect' de hæreſi reponat in ſuo carcere,vel in carcere iudicis ſecularis.& pro captione & cõductione hæreticorum põt requirere poteſtatẽ ſecularẽ, vt ſibi præbeat auxilium circa ſuſpectos de hæreſi: ſed tñ poteſtas ſecularis non adhibebit cuſtodiam ad cuſtodiendũ iſtos ſuſpectos: ſed ipſe eps vel inquiſitor. [*Indilate.*] Vnde ſententia lata in cauſa criminali poteſt mandari executioni ſtatim nõ expectato lapſu decem dierum;ideo dicit textus, *Indilate.* Verumtamẽ tenet Panor. ꝙ etiam in cauſa criminali nõ debet ſententia exequi, nisi prius lapſis decem diebus; licet iſtud non ſeruetur, immo illa die qua fuit lata ſententia demandatur executioni [*De hoc crimine.*] Iſtud crimen eſt mere de foro eccleſiaſtico:ſacrilegium eſt miſti fori:ideo ſi laicus ſit ſacrilegus poteſt accuſari coram iudice eccleſiaſtico vel ſeculari:ſed inter eos eſt locus præuentionis: iuxta notata in capi. cum ſit generale.de fo.compe. Not. ex iſto capitulo principalem effectum, ad quem emanauit præſens cap. videlicet, ꝙ ſi eps vel Inquiſitor prauitatis hæreticæ cognoſcat ſe impotentem ad capiendum ſuſpectum de hæreſi,vel alium malefactorem, poteſt requirere iudicem ſecularem:& quod plus eſt, poterit eum monere ſub pœna excommunicationis: & poteſtas ſecularis tenetur ſibi impertiri auxilium. Idem dicendum eſt ꝙ, vt ſi poteſtas ſecularis habeat aliquem ſubditum quem non poteſt cõprimere, ſi ille ſubditus poteſtatis ſecularis timeat excommunicationem, poteſt iudex ſecularis requirere iudicem eccleſiaſticum vt talẽ ſuum ſubditum excommunicet; & hoc facere tenebitur ipſe iudex eccleſiaſticus. ca.r. de offic. ordi. in antiq.

Not. vnum caſum in quo iudex ſecularis nõ poteſt ſuum ſubditum, puta mere laicum condemnare: videlicet qñ crimen eſt mere eccleſiaſticum, vt ſi ſit crimẽ hæreſis. Not. vlterius ꝙ iudices ſeculares facientes contra iſtam cõſtitutionem ſunt excõmunicati: tamen ab illa excommunicatione poterit iudex ordinarius abſoluere, ex quo Papa non reſeruauit ſibi abſolutionem. cap. nuper. de ſen.excom. in antiq.

Not.ꝙ iudex ſecularis ſi illam excommunicationis ſententiam ſuſtinuerit per annum, corde & animo induratus,eſt cenſendus hæreticus:& tanquam hæreticus poterit cõdẽnari. ¶ *Prima.gl. diuidit & ſummat.*

d ¶ *Vt inquiſitionis.*] Primo approbat,& ſeruari præcipit leges canonibus nõ contrarias per Federicum contra hæreticos promulgatas. Secundo ꝓcipit rectoribus locorum parere Inquiſitoribus, ordinario, vel alteri eorum in inueſtigatione,captione,cuſtodia,& punitione hæreticorum,& fautorum ſuorum:eorum proclamationibus vel appellationibus nõ obſtantibus;ita tamen quòd de illo crimine (cum ſit mere eccleſiaſticũ) nec iudicent nec cognoſcant [nec ob hoc captos ſine licentia relaxent,nec exequi detrectent, vel ipſorum proceſſus impediant] Contrafacientes,& non parentes, & eorum fautores excommunicat:quam ſi per annum ſuſtinuerint, vult eos vt hæreticos condemnari. hoc dicit.

e ¶ *Leges quaſdam.*] has leges fertur ꝙ Clemens ſub bulla redegerat:ſed eas aliter non habemus quo ad verba, habemus tamen quaſdam authenticas Federici: de quibus etiam forſitan intellexit hic Bonifacius.C.de epiſc.audi.Authen.ſtatuimus.ſignata ſuper l.iubemus.C.de hære.& Manichæ.Authen. credentes, Auth. ſi vero dominus.& Auth. Gazaros.habebamus etiam olim quandam ipſius conſtitutionem in quarta cõpilatione, quæ incipiebat: Hac edictali.aliàs hac decretali. & erat ſub tit.de cõſti. & eadem compilatio quæ incipiebat,Gazaros.ſub tit.de hæreticis.

f ¶ *Tunc.*] hoc dicit: quia poſtea receſſit à deuotione Romanæ Eccleſiæ:& per Innocentium quartum in concilio fuit depoſitus ob certas cauſas.ꝛ.eod.lib.de re iud.ad Apoſtolicæ.

g ¶ *Quatenus.*] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor.10.diſt.c.1.& facit quod not.37.diſt.ſi quid veri.19. diſt. c.1.

h ¶ *Nominibus.*] concor.ꝛ.de elect.fundamenta.eod.lib.

i ¶ *Fideles.*] quis enim fidelis qui non doleat fide læſa? ℣. de pœnitentiis. ad fin.

k ¶ *Catholicos.*] vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta ſuſpecti ſunt.& eſt ſi.ꝛ.de Iudæis.c.penult. & §. ſeq.

l ¶ *Vel eorum aliquo.*] hodie dic vt in cle.eo.tit.multorum.§.fine.

m ¶ *Indilate.*] No.ꝙ ſententia lata ſuper crimine, ſtatim dilatiõe poſtpoſita mandanda eſt executioni. qſ idem probatur. 2.q.1.ſicut. de

Sententia ſuper crimine lata, ſtatim executioni mandanda.

cur. de pœni. dist. 1. Adam. fallit in casibus not. 11. q. 3. cum apud. Quid iuris de aliis sententiis satis super personalibus vel realibus actionibus, not. ẽ. de offic. deleg. quærenti.

1 De hoc ar ticulo vide citatos in ca. proxime præcedenti circa finem.

a ¶ *Puniendos.*] quid si Inquisitor & ordinarius discordãt in mandato: quia vnus mandat puniri per se cõdemnatũ, alter mandat relaxari per se absolutum? satis videtur supersedẽdum donec consulatur Papa. ẽ. c. proxi.

ADDITIO. Vide qđ hic dixi super versi. alterius. Ioan. And.

b ¶ *Ordinationem.*] de ordinationib. loquitur Inno. Alex. & Clemens, quæ sunt reseruatæ j. c. vlt.

c ¶ *Imperialem.*] ipsius Federici, quã non habemus: sed approbata est ẽ. in prin. Ioan. And.

d ¶ *Quoquo modo.*] id est, principaliter, vel incidenter. concor. ẽ. de ord. cog. tuam. ẽ. qui filij sint legi. lator. cum si. aliàs tamẽ cognoscit incidenter, quod nõ cognoscit principaliter. C. de iudi. quotiẽs. ẽ. de resti. in integ. cap. pen. cum suis concord.

† Aliàs in se capax: quem facit incapacem magnitudo causæ, secundũ Io. Mona. vide Abbatem in c. cum sit. de foro compe.

e ¶ *Cognoscãt.*] Nota q̃ licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronuntiare debeat. ff. de iudi. de qua re. ẽ. de cau. pos. cum super. tñ hoc fallit interdum: sicut cũ

† In antiquioribus constanter legitur, de uncti.

delegans reseruat prolationem sententiæ. ẽ. de offi. deleg. super quæstionũ. synodus cognoscit de causa criminali episcopi, & non pronũtiat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. idem in casu ẽ. de rescript. cum contingat. vbi ad sui instructionem de iurisdictione cognoscit is, qui super illa non pronuntiat. Hic tamẽ vtrunq; expresse vetatur, s. cognitio & pronuntiatio: quia iudex huius rei nõ est capax, & concor. j. de sentẽ. excõ. si iudex. [& ẽ. eo. inquisitores. vt ibi not. in fine tertiæ glos.]

f ¶ *Indirecte.*] ad idem ẽ. eo. tit. & lib. statutum 1. Ioan. And.

g ¶ *Scienter.*] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem ẽ. eo. tit. & lib. c. 2. in prin. & c. vt commissi. in fi. & c. decreuit.

h ¶ *Percussum.*] Nota canonẽ latæ sniæ: & qa nõ reseruat absolutionẽ Papæ, ordinarius absoluere poterit. de sen. excõ. nup. in ant.

i ¶ *Condemnetur.*] ad idem ẽ. eo. tit. & lib. cum contumacia.

CVm secundum.] Duæ sunt partes. Prima loquitur de cõfiscatione. Secunda de apprehensione: ibi, *Confiscationis.* Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, *Bona.* Secundum argumẽtum: ibi, *Et mulier.* Tertium: ibi. *Ac etiam.* Quartum: ibi, *Aut rerum.* Ioan. Andr.

¶ Præmitte pro euidentia, quod habetur ẽ. eo. titu. excommunicamus. 1. & 2. respon. vbi dicitur quòd bona hæreticorum confiscantur. Dominicus.

CASVS. Aliquis Titius, q̃ plura bona possidebat in diuersis territoriis, diabolo suggerente & instigãte fuit lapsus in hæresim: nũquid ipso facto perdit dominium suorũ bonorum, & dominiũ ipsorum transit in fiscũ? & q̃ istud sit verum, ostendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quib. ipso facto fit cõfiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine hæresis: quod est maius crimen, quam sint illa tria crimina. Sed sanctissime pater, vtrum fiscus possit capere illa bona tãquam sua antequam Titius sit de crimine condemnatus? Respondetur q̃ primo oportet q̃ ipse Titius per suum iudicem ordinarium, qui est suus iudex competens fuerit hæreticus declaratus: & tunc demũ facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo

bita puniendos a: Nõ obstantibus appellationib.b seu proclamationib. prædictorũ nequitiæ filiorũ: cũ tã secundum ordinationẽ b prędecessorum nostrorum, quã secundum legem imperialẽ c, appellationis & ꝓclamationis beneficium expresse sit hæreticis, & credẽtib. ac eorũ receptatorib. fautoribus, & defensorib. interdictum. ¶ Prohibemus quoq; districtius Potestatib. dominis temporalib. & rectorib. eorumdemq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticũ) quoquo modo d cognoscãt e, vel iudicent: siue captos pro eodẽ crimine absq; dictorũ episcoporum siue Inquisitorũ, aut saltem alterius eorundẽ licentia vel mãdato, à carcere liberent: aut executionẽ sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel Inquisitorib. seu Inquisitore iniunctam, prõpte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent †: vel aliàs diœcesanorum, aut Inquisitorum iudicium, sententiã seu processum, directe vel indirecte f impedire præsumant.

¶ Si quis verò de prædictis Potestatib. dominis tẽporalib. rectorib. vel eorum officialib. seu balliuis cõtra prædicta fecerit, aut ꝓfato fidei negotio sæpe fatis diœcesano eõ vel Inquisitorib. incũbẽti se opponere fortè ꝓsumpserit, vel ipsum aliquatenꝰ impedire, necnon & q̃ scienter g in ꝓdictis dederit auxiliũ, cõsiliũ vel fauorẽ, excõicationis se nouerit mucrone ꝓcussum h: quã si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur i.

¶ Idem.

¶ Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumẽto legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. Andr.

CAP. XIX.

CVm secũdũ leges k ciuiles, nefarias, naturæ l contrarias incestas nuptias cõtrahentes, eo ipso m suarum dominium rerum perdant n: Et mulier o humanam p legem trãsgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris † nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obuenerãt à raptore, ac aliis cõsortibus q raptus, ipso iure r amittat: certoque s casu deferantur in fiscũ: Ac etiam illicitas t species transuehens: Aut rerũ vectarũ professionẽ †omittens u, earundem specierum & rerum

¶k ¶ *Cum secũdũ leges.*] Bona hæreticorum ipso iure sunt ꝓfiscata: quod probatur triplici argumẽto legali. Sed apprehensio bonorũ fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticũ, qui hoc possit. Ioan. And.

l ¶ *Naturæ cõtrarias.*] in quibus sexus perdit formam: & sceluest tale q̃ non proficit scire: Venꝰ mutatur in aliam formam. C. de adult. l. cum vir. & omniũ carnalium criminum pessimum 3 est vsus contra naturam. 32. q. 7. adulterij. & si totus mũdus vteretur illo vitio, non excusat. cad. cau. & q. flagitia.

3 Peccatum contra naturam est omnium carnalium pessimũ, de quo vide plene B. Thomam 2. 2. q. 154. art. 12.

m ¶ *Eo ipso.*] propter hoc facit ad propositũ. 2. q. 1. 4. art. n ¶ *Perdant.*] C. de incest. nup. l. cũ ancillis. & l. seq. & l. si quis. ff. de rit. nup. l. incestę. & inst. de nup. §. si aduersus.

o ¶ *Et mulier.*] repete, & cum secundum leges ciuiles, mulier, &c. quare hoc dicam, videbis j. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virg. l. vnica. §. & liquidem. in ancillis enim & libertinis non habet locum pœna malorum, vt ibi.

† Vide cõcil. Trid. sess. 24. de reformat. matri. cap. 6.

p ¶ *Humanam legem.*] C. de raptu virginum. l. vnica. & bene dicit humanam, id est, ciuilem: quia secundum canonũ legem secus: rapta enim

† Aliàs, prouehonem.

secundũ nos licite contrahit cũ raptore, si prior dissensus transeat in consensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & ẽ. de rap. c. penul. & vlt.

q ¶ *Cõsortib.*] delicti, vt qa comitati sunt raptorẽ in inuasione vel rapina, vt in ꝓdicta. l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. §. pœnas autẽ.

r ¶ *Ipso iure.*] propter hoc facit ad propositum: & habes hoc in Auth. de rap. mu. quæ ra. nu. in fi. coll. 9.

¶ *Gl. seq. 1. exponit litteram: 2. q̃rit. ponit opi. 10. & cõtrarium fol.*

s ¶ *Certoque casu.*] cũ parẽtes mulieris nõ supersunt, nec alter eorũ: vel supersunt ipsi, vel alter ꝓsenserit talib. nuptiis, hoc casu bona deuoluuntur ad fiscũ, vt in prædicta Auth. de rap. mulie. in fin. Sed nunquid de iure canonico habebit locũ hæc pœna: cũ secundũ canones licite cõrrahat, vt ẽ. dixi? Notat Ioã. 4. 36. q. 2. de puellis. aliàs §. quib. q̃ pœna ista locũ non habebit secũdũ canones, secundũ quos cessat interdictum: nisi cum sponsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutũ. & accedat quod not. 2. q. 3. §. notandũ. in fin. de secun. nup. c. pen. & vlt. & secundũ hoc bene dixi. ẽ. repete. & cũ secũdũ leges ciuiles: qa secundum canones j. Sed satis videtur, q̃ licet secundũ nos teneat matrimoniũ, pœna legis habeat locũ in iis quæ nõ essent de tẽporali iurisdictione ecclesiæ: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij: & pœna illa sibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare nõ potest? & accedat quod dixi j. de reg. iu. c. 2. sec' forte in pœna, de qua in prædicta decre. vlt. de secun. nup. ibi enim priuat lex eo quod non contulit. [Facit ff. de adop. si arrogator. Ioan. Andr.]

4 Quod hic videtur placere Archid. Ioan. And.

t ¶ *Illicitas.*] vt is qui defert arma, ferrum, & ligamina Sarracenis, de Iudæis, ita quoruudam. Ioan. And.

5 Quasi sub conditione tulerit si ratpton non nubat.

u ¶ *Omittens.*] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. fi. §. diuus. in milite non, vt C. eo. tit. l. 3. & habes hoc quod hic dicitur. ff. eo. tit. l. commissa. C. eo. tit. l. omnium. & l. si quis. cum simil.

a ¶ *Bona hæreticorum.*] secus in bonis Ecclesiarum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, vt in cle. eo. titu. volentes. post principiū. Ioan. Andr.

b ¶ *Grauius.*] ergo sunt grauius puniendi. 24. q. 1. non afferamus.

c ¶ *Quā prædicti.*] s. contrahentes nefarias nuptias; rapta quæ cū raptore cōtraxit: transuehens illiciras species: vel rerum vectarū professione omittens. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. dicit determinari antiquum dubiū: & dicit à quo tempore, causam prorogat. arguad quæstionem, & remittit.*

d ¶ *Ipso iure.*] determinatū sit ergo quod olim dubitabatur per decre. ē. eo. communicamus 1. 2. responso. vbi dicebatur: ita q bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur. intelligamus ergo confiscentur ipso iure, vt hic vides. & intelligo ipso iure confiscata à tempore commissi criminis. C. eo. tit. l. 4. Idē dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de donā. l. donationes. secus

4. Si tamen alienato fœdo esset per volentem cō currere ma leficiū, quod

proprietate hoc ipso priuetur: & fisco terum & specierū dictarum proprietas acquiratur: Bona [a] hæreticorū (qui grauius [b], horribilius, ac detestabilius quā prædicti [c] delinquunt) ipso iure [d] de fratrum nostrorū cōsilio decernimus cōfiscata. ¶ Cōfiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorū ipsorum occupatio fieri nō debet per principes, aut alios dominos tēporales, (iuxta Gregorij Papę prædecessoris nostri declarationē [e]) antequā per episcopum loci, vel aliā personam ecclesiasticam [f], quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodē crimine fuerit promulgata.

¶ Idem.

¶ *In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. hoc dicit secundum Zenzelinum.*

CAP. XX.

STatuta [g] quædam [h] felicis recordationis Innocētij Alexandri, & Clementis [i] prędecessorum nostrorum quibusdā declaratis & additis recensentes: Concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio [k] procedi possit l simpliciter & de plano†, & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura [m]. ¶ Iubemus tamen, quod si accusatoribus vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas tradat nomina accusatoris, vel testium episcopo, vel eius vicario, si ipse episcopus fuerit absens, & aliis personis honestis. Sed ponamus q inquisitor timet q episcopus vel eius vicarius, aut illæ personæ honestæ reuelent parentib. & amicis hæretici nomina accusatoris & testiū, vel alia secreta? Respondetur, q Inquisitor poterit in eos ferre excommunicationē casu quo reuelabunt secreta, dicēdo hoc modo: Profero in vos sententiam excommunicationis, quā incurretis ipso facto, quoties reuelabitis secreta ista. Si autem episcopus vel Inquisitor videat periculū non imminere, poterit exhibere accusato nomina accusatoris & testium: & etiam dicta & depositiones testium: & sic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculum esse vbi est, & non esse vbi non est: videlicet cum videat q non imminet periculum, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem videat imminere periculum, non faciat exhibere. Nota primo, q declarans non dicitur addere: cum hic ponantur ista verba tamquam diuersa. vide tex. in clemen. 2. de elect.

† De ista clausula vide Laufrancum clem. sæpe. in 11. 1. 2. 3. & ibi alios doctores & Rat tolum in Extrauagāti. Ad reprimendū. in verbo Sūmarie.

Not. secundo arg. q in causis vbi proceditur simpliciter & de plano non admittuntur aduocati: & sic à 3tio: secus vt in plenariis, cum text. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitū. Nota ex §. iubemus. q in causis debet fieri publicato nominum testium, etiam si immineat periculum graue 3 tales personas: quia est speciale in causa inquisitionis: contrarium est regulare.

¶ *Prima glossa diuidit & summas.*

g ¶ *Statuta.*] In prima parte vsque ibi, *Iubemus* concedit in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione nominum accusatorum & testium ipsis periculum immineret: & quid si non immineret: & fictiones 2 vitare præcipit, ne dicatur periculum vbi non est: vel econuerso. In tertia: ibi, *Constitutiones.* statuta prædecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus nō aduersa, corroborat. Ioan. And.

1 Ioan. Mo. facit quatuor partes, & hanc partē facit tertiam. Ioan. And.

h ¶ *Quædam.*] aliàs quorundam: aliàs quædam.

i ¶ *Clementis.*] iste 3 & alij hic expressi mulrum ampliauerunt officium inquisitionis: intantum q quia tēdebat ad noxam, habuit restringi per *alium Clementem in cle. eo. tit. c. 1. & 2. Ioan. Andr.*

3 Hæ duæ glossulæ desunt in antiquioribus codicibus, & ex lectura Ioan. And. hic fecerant trāsferę.

k ¶ *Negotio.*] idem 3 in aliis quatuor casibus, qui habentur in cle. men. de iudi. dispendiosam.

l ¶ *Possit.*] non dicit, per quos: intelligo ergo & per Inquisitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eod. tit. per totum. in fin.

¶ *Glo. seq. 1. ponit distinctionem modernorum hodie terminatā per cle. secundo quærit. arg. pro & contra, & soluit.*

4 Argu. hoc tractat supra eo. lib. de cle. indemnitatibus. §. si vero. & Ioan. Mona. hic quæ omnia recido propter Clementinā Io. And.

m ¶ *Figura.*] distinxerunt moderni qui notant istam materiam. 3. de accus. olim. Inno. & Host. Guli in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur 4. si autem detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbum, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciarium ordinem seruari teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione, iuramenti, & testium receptione, & sententiæ prolatione, & aliis: sed operabuntur illa verba, q si aliquid omittatur, non ideo vitiabitur processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilē strepitum refrænare: tñ omittere non poterit lit. contesta. vel aliud substantiale, quod etiā de consensu partium omitti non posset, vt not. 3. de offi. deleg. de causis. 3. eo. lib. de re iudi. c. vlt. In secundo casu quando additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur. arg. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similiq; modo 2. tunc enim sufficiet sententia, quamuis omissa solemnitate, vt probatur & not. C. quorū leg. l. vnica. hodie dic in clem. de verb. sign. sæpe, & vide quod ibi no. in 5. gl. Sed dubitari solet 5 an inferior à Papa etiam legatus in casu aliàs non permisso à iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam committere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vī q non 6. absurdum enim esse dicere q minor legem maiorum tot vigiliis & laboribus adinuentam tol-

5 De hoc in Spe. tit. 1. §. superest. in fin. 1. col. Io. And.

6 Idem Do. Phil. l. nec quicquā. ibi Bald. ff. de offi. proconsu. Immo. c. fin. de confir. vti. vel inuti. Font.

1 Vnde infert Phili. q̃ non ponet clausula non obstãte. glo. in cle. 2. in fi. de rescr. quia illa ponitur à solo principe. Baldin l. rescripta. C. de precibus imper. offer.

† Hodie sẽper præsumitur imminere tale periculum, & ideo indistincte solet obseruari, vt in crimine hæresis nunquã publicentur nomina accusatorum, vel testium, vide extrauagantem Innocentij Papæ, quã asseri Reperti inquisitorum verbo, nomina.

† Dictio, p, solẽnitates quo ad hoc deest in manuscriptis codicibus.

a Præsumitur ñ q̃ id faciat ex iusta causã. vide Baldum tum. de allodijs, in vsibus feudorum, & Garsiam in l. Gallus. §. & quid si tantum ff de liber. & posth.

tam tollere possit r. de elec. c. ecclesiastica vestra 2. 21. dist. inferior. C. de inoffic. testa. si quãdo. Et in cle. de elect. ne Romani. in prin. licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, illã tollere possit. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. C. de elec. innotuit. ẽ. eo. lib. de concess. præben. c. 2. & ipse idem cõditor qui cõdidit. inquiritur) videant episcopus vel Inquisitores graue periculũ a imminere†, si cõtingat fieri publicationẽ nominũ eorum: ipsorum nomina nõ publice, sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente b ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus corã Inquisitoribus, si haberi c commode possit copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus, siue Inquisitores processerint aliquib. aliis personis prouidis & honestis, iurisq; peritis (quas ad hoc vocari, & eis per †totũ processum super quo deliberandũ est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimãtur: sicque (non obstante q̃ illis, cõtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorũ nõ fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionẽ iudicis instruendã plena fides depositionib. testium eorundem. ¶ Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cauti[o] in inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel Inquisitores secretũ possint indicere illis, quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus sibi sub secreto ab eisdẽ episcopo, vel Inquisitorib. patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare d: sic tamen q̃ Inquisitores episcopum e, vel episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa: sed ipsi ex iniuncto exnunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur.

¶ Cessante vero periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis f) publicentur. ¶ Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculum esse dicant g: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculũ immineret, super hoc eorundem conscientijs h onerantes.

¶ Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis † super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere i.

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In prima parte ponit hæresim vsque ad versũ. Iacobum videlicet in qua dicit. quòd Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriã futurorum hic inserit. Secũdo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobũ & Petrũ, vsq; ad versũ. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios, & posteros dicti Ioannis, vsque ad versũ. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cætero deliberate dictos Iacobum & Petrũ pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorẽ præbuerint, vsque ad versũ. Hæc & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. h. d. Ioan. Andr.*

C. VNICVM.

D succidendos. Hodie non legitur, cum in parte reuocata fuerit per extrauagant. Benedicti, quæ incipit: dudum bonæ memoriæ. vbi restituit istos ad omnes pœnas hic infectas & non infectas, præterquam à depositione Cardinalatus, beneficiorum, & ecclesiarum, & inhabilitate ad Papatum: & ad bona confiscata, quæ

D succidendos. Hodie non legitur, cum in parte reuocata fuerit per extrauagant. Benedicti, quæ incipit: dudum bonæ memoriæ. vbi restituit istos ad omnes pœnas hic infectas & non infectas, præterquam à depositione Cardinalatus, beneficiorum, & ecclesiarum, & inhabilitate ad Papatum: & ad bona confiscata, quæ

a ¶ *Periculum.*] timetur mors, vel detruncatio ipsorum filiorum, vel parentũ suorum, vel denastatio substantiæ ipsorum, vel his similia.

b ¶ *Absente.*] ergo dicœcesano præsente coram officiali non fiet: nisi forte vt coram honesta persona, de qua sequitur. Ad idẽ ẽ. eod. vt cõmissi. ẽ. eo. lib. de offi. ord. c. 1. in fi. de rẽp. ordi. cũ nullus. §. 2.

c ¶ *Haberi commode possit.*] 22. q. 2. faciat homo. ff. de verb. signifi. l. nepos. Ioan. And.

d ¶ *Promulgare.*] vbi ergo nõ fiet talis promulgatio, licet indicatur secretum revelans excommunicatus non esset.

ADDITIO. Idem Archid.

e ¶ *Episcopum.*] fi. ẽ. eo. tit. Inquisitores.

f ¶ *Iudicijs.*] ẽ. de accusa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debent nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: nisi si hoc omitteretur parte tacente, nõ puto vitiari processum. ad hoc ẽ. eo. lib. de accusa. c. 1. & 2.

g ¶ *Dicant.*] fini. supra de rescrip. cum contingat.

h ¶ *Cõscientias.*] fi. ẽ. eo. lib. de rescript. statutũ. §. assessorem.

i ¶ *Permanere.*] nõ obstãte eo q̃ in huius sexti libri volumine insertæ non sunt. sunt enim reseruatæ per hunc textũ: & de his exemplifica quod dicitur supra in procemio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

† In antiquotibus constãter legitur, suprædictis.

DE SCHISMATICIS.

Cõtinuatio dñi Helias.

¶ *Dictũ fuit ẽ. tit. prox. de hæreticis. verũ quia schismatici incidunt in hæresim, vt cinter hæresim, & schisma. 24. q. 3. ideo post rubricam de hæreticis, annectit rubricam de schismaticis. Sed pro declaratione rubricæ quæritur qui dicantur schismatici? Dicendum quòd schisma accipitur dupliciter, prout ad propositum sufficit. Vno modo stricte, & tũc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures. Et licet sciat vnum esse Papam: putat tamẽ alium habere potestatẽ. Et sic diuidendo Ecclesiam venit contra illum articulum, vnam sanctã Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus large pro illo qui non diuidit potestatem Ecclesiæ, ita quod non putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere potestatem. Helias Regnier.*

Nota quòd schisma in diuisit vnitatem Ecclesiæ: & sic diuisit vnitatem communicare communicationi fidei, & vnã sanctã. vide quæ differentia sit inter schismaticũ, & hæreticũ, 24. q. 3. inter hæresim. fol.

quæ erant aliis concessa. Sed post eum Clemens quintus clemēter illos ad Cardinalatū restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sunt. ¶ Et post Clemētem dominus Io. Papa xxij. iuxta interpretationē nominis gratiosus, ad Cardinalatum gradiose promouit reuerēdū in Christo patrem (quem dignitatis altitudine cōmendatum, commendari non expedit) dominū Ioannem natū ex milite, in quo virtutum vīget acervus dominus Stephano illius dominī Ioannis filio: q̄ cum posthumis fuerat hic damnatus: ac demū ipsius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobū qui hic licentiatus in legib. vno anno in eis exercuit ordinariam sedem texit, ecclesiæ Lōbarien. præfecit episcopum.

† Huius appellatiōe nō veniunt bartol. Anc. Phil. dixi supra tit. proxi. c. Statutum. addo glos. in cle. 1. de bap. Ni. de Vbal. in tractatu d successi. ab intest. Font.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebant alium fuisse canonicē electum: & fic erant vere schismatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma: vnde ipsi noluerūt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti processus contra eos: videlicet quia fuerunt principes & nati honore Cardinalatus, & quibuscunq; bonis mobilibus & immobilibus, & beneficiis ecclesiasticis, & effecti fuerūt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorū similiter fuit priuatus quibuscunque bonis & quibuscunque dignitatibus. Et sic istud c. solū ponit processum, qui fuit habitus contra istos duos Cardinales,

† Aliàs ita: in verba blasphema & schismatica.

dos [a] infructuosos [b] palmites pestiferos & nocuos, quos (quasi fiscus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, nescientes [e] in semitis iustitiæ [f] dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pœnitētiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobū videlicet de Colūna & Petrū neporē ipsi[g], olim sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinales §, & filios quondā Ioannis de Colūna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorū) in virtute altissimi exurgentes, spiritaliter & tēporaliter cōtra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descēdētib. in profundū [h] malorū, & mo lientib. incōsutilē tunicā [i] Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere vnitatē, & vt gladiū [k] acuentib. linguas suas, & prorūpentib. non tam in verba † blasphemiæ & schismatica, quā insana [l], quæ in scriptis redacta sub sigillis, quib. antequam essent depositi, vtebantur [m], per vrbē & diuersa mundi climata destinauerūt, æstimantes loquacitatē, facundiā, & maledicere conscientiæ bonæ signū [n], & confecta materia disputādi, quia veritate non poterāt, nos saltē lacerare [o] conuitiis præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationib. cōfutare. duximus eorū latratib. non dare responsum [p], vt cōtrita eorū rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patens veritas [q] per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamē cōtra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus temporales pœnas & sententias continentes, & mulctas: quorum quia † torum tenorem constitutionis ꝓ ꝑsenti inserere longum esset, ex eis quædam cōpendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserēda, ad certitudinē ꝓsentium, & memoriam futurorum: videlicet quòd ex causis [r] quæ rationaliter nos mouerunt, de fratum nostrorū consilio deposuimus dictos Iacobū & † Petrū à Cardinalatib. eiusdem Ecclesiæ, & ab omni Cardinalatus cōmodo & honore, ipsosque iudicauimus schismaticos & blasphemos, & tāquā hæreticos puniēdos expositis [s] personis eorū à fidelib. capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum: hoc dicit. Ioan. And.

† Aliàs ita: quia torū tenorem constitutioni ꝓnec dixit Pſal. id optandi sentiendo, seu iudicando 37. re, &c. dist. cap. ideo prohibentur. §. vt itaque.

† Propter istam copulatiuam dicit de Anch. pœnam nō committi, si faciē solum alteri: per not. in l. si seruus. §. pen. ff. si quis caut. & circ. l. demonstratio. ff. de cond. & demon. Font.

b ¶ *Infructuosos.*] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi & in ignem mitti censetur, vt terra, quæ sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebatur, per nouā plantationē ad fructificandū cultura recipiat congruentem, vt supra de dolo & contu. veritatis. in prin. in parte decisa.

c ¶ *Ficus fatua.*] Matthæi vij. Lucæ vij. Cum esuriens, veniens ad ficum non inuenisset ibi fructum: perpetua sterilitate, sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ *Domus.*] non damnat totum domum: sed quosdam infructuosos palmites ex domo, vt ꝛ. dixi. & qui sunt illi. ꝛ. dicet.

e ¶ *Nescientes.*] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorū ne videant: & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. id optandi sentiendo, seu iudicando 37. re, &c. dist. cap. ideo prohibentur. §. vt itaque.

f ¶ *Iustitiæ.*] cum sederit iustus super sedem, non aduersabitur sibi quicquā malignum. C. de sum. tri. in epistola, inter claras. vnde Psal. Fiant viæ eorum tenebræ & lubricū: & Angelus Domini persequens eos. 23. q. 4. cap. Nabuchodonosor. §. item qui per prophetam.

¶ *Glo. seq. primo exaggerat: secundo tractat quo numero testiū damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic seruatus.*

g ¶ *Cardinales.*] quāto maiores erant, ingrati beneficiorū se contra Ecclesiā erigendo & malignando, grauius puniri debebant. de pœ. dist. 2. principium. & non debent Cardinales damnari, nisi certo numero testiū: episcopus Cardinalis 72. presbyter Cardinalis. 64. diaconus Cardinalis. 27. 2. q. 5. ꝓsul. 1 & forte hunc numerū seruauit hic Papa: & forte non: nec enim adstringebatur: lex enim indicari sibi potuit, sed imponi non potuit. ꝛ. eo. lib. de referi. c. vlt. C. de leg. l. digna vox. ꝛ. de elec. innotuit.

§ De intellectu cap. ꝓsul. 2. q. 7. vide B. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 3. argu.

h ¶ *Profundum.*] ꝛ. de iudi. cum non ab homine.

i ¶ *Tunicam.*] inde Domini vestimentum scissum nō fuit, sed super eum iactauerunt sortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. sicut Domini vestimētum. per quod denotatum fuit, ꝙ Ecclesia scindi non debet, quæ in vnitate tota consistit, vt ibi not. & 24. q. 1. per totum.

k ¶ *Gladium.*] sumptū de Psal. Miserere mei Deus. & habes in canone de pœn. dist. 1. periculose. vnde & sicut gladio, sic & lingua quis occidit. 50. dist. si quis vidiam. Ioan. And.

l ¶ *Insana.*] de sum. trini. damnatus. in fi.

m ¶ *Vtebantur.*] primo sigillo post depositionem vti non debebant. Ad hoc ꝛ. de appel. vt nostrum.

n ¶ *Signum.*] cum potius sit cōtrarii æstimādum. 24. q. 3. cū sanctis.

o ¶ *Lacerare.*] habet enim hoc proprium antiqui hostis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente deiicere non valet: opiniones eorum falsas simulando dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.

p ¶ *Responsum.*] ſi. C. ſi quis Impera. maledix. l. vnica. [vide de clema. c. 1. in gl. 2.] de pœn. dist. 2. ſi enim inquit.

q ¶ *Veritas.*] quæ semper vincit. 8. dist. veritate.

r ¶ *Ex causis.*] eas non expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem ꝛ. de re iudi. sicut.

s ¶ *Expositis.*] ad idem ꝛ. de Iudæis ita quorundam.

Sequitur textus. [*De columna.*] hodie nō sunt nisi duæ domus antiquorum ciuium, ſ. domus de Colūna, & domus de Vrsinis. [*Spiritualiter.*] eos excōicando. [*Temporaliter.*] eos multando. [*Ex causis.*] Istas causas non exprimit: ex qua infertur ꝙ index in sententia sua nō tenetur exprimere causas suæ sententiæ: licet sic honestū ꝙ exprimat. [*Perpetuo.*] Isti perpetuo non poterunt obtinere aliquod beneficiū in curia Romana, nec extra curiā vsq; ad quartā generationē, vt sequitur. [*Non inueniat successores.*] Hic ponitur principalis effectus huius c. videlicet, vt similes excessus perpetrantes puniantur simili pœna. No. principalem effectum ad quē emanauit præsens c. videlicet ꝙ schismaticus perseuerans in rebellione Ecclesiæ. quia scindit & diuidit vnitatē Ecclesiæ: est priuandus quibuscunque honoribus & beneficiis ecclesiasticis: & est inhabilis ad beneficia obtinenda. Item punitur confiscatione bonorum. Item præstantes ei auxiliū, consilium, vel fauorem, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis.

¶ *Prima glo. diuidit & summat.*

2 ¶ *Ad succidendos.*] In prima parte ponit harēgam vsque ad versi. *Columnam videlicet.* in qua dicit ꝙ Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioānis, fratres ſ. dicti Petri diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorū descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad versi. *Contra natos.* Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad versi. *Omnē.* Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cætero deliberate dictos Iacobū & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis patis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versi. *Hæc & alia.* Ibi quinto & vltimo ratificat, inanuat, & confirmat prædicta, & ea

¶ *Glo. seq. adiuuat tex. soluit dubium, quod remittit.*

a ¶ *Publicatis.*] labores ergo impiorum iusti edent: & thesaurizabunt iustis eorum diuitiæ. Sapientiæ xj. Prouerbium 28. & 13. q. 7. quemadmodum. & c. 1. & redeuntes non recuperarent bona sua: ex quo sunt expresse damnata. de hoc ꝛ. de cle. coniug. ꝙ à re-

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem, quam soluit duplici ratione.*

b ¶ *Contra natos.*] cõtra hos licet laici essent, procedere potuit tum ratione ecclesiastici criminis. tum propter temporalẽ iurisdictionem, quam habebat in eos: & habet in vrbe per cõcessiones Lodouici & Constantini. 65. dist. ego Lodouicus. 96. distin. Constantinus palea est. ꝛ. eod. libro de elect. fundamenta. Ioan. Andr.

† Aliàs item eorum bona & iuribus etiam confiscatis.

c ¶ *Alibi.*] s. extra Romanam Ecclesiam & eius curiã. & sumitur hic Ecclesia Romana stricte.

d ¶ *Futurum.*] si. ꝛ. eo. ne aliqui.

e ¶ *Cardinalis.*] episcopi bene comprehenduntur: quia constitutio ꝛ. de sen. excõ. quia periculosum. de excommunicatione non loquitur.

f ¶ *Habuerit.*] Nota casum in quo punitur deliberata cogitatio ‡, cum aliàs cogitationis pœnã nemo mereatur. de pœnis. dist. 1. cogitationis. de hoc ea. dist. §. cogitatio. Ioan. Andr.

‡ Et facit ad nota. in cle. de hæretic. multorũ. ad fi. in glo. hic parti. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. arg. pro & contra, & remittit. demum id prosequitur per modũ quæstionis ponẽs opinio. & rationes Hostien. demum soluit, & obiectioni respondet in fin. allegat ius nouissimum.*

g ¶ *Sede vacante.*] Nor. 2 arg. ꝙ collegiũ Cardinalium vacante sede non fungit iurisdictione Papæ. Et contrariũ arg. etiã posset sumi, quasi si hoc non vetuisset Papa collegium id potuisset. & de hoc not. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius. Host. de pœ. & remiss. cum ex eo. in fi. in antiq. Sed quid dicemus: succedet collegium in iurisdictione, & eius exercitio necne? Dixit Hostien. quòd sic, saltem in iis quæ de grandi necessitate euidenti & imminenti expediri oportet. pro eo facit quo ad hoc decre. ꝛ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. idem quoque 3. quod etiam multum facit contra. monebitur autem Hostien. his rationibus: dicebat enim, alia collegia hoc habent. de maio. & obe. his quæ. & cap. cum olim. & ꝛ. eo. lib. eod. titu. c. vnico. tum quia sic vruntur Cardinales. argu. ꝛ. de elect. venerabilem. §. obiectioni. ver. quòd autem. ꝛ. de offic. ordi. irrefragabili. §. excessus. de foro compe. cum contingat. tum quia alius iudex non superest. ꝛ. de elect. licet. in fin. in quo casu conceduntur, quæ aliàs non concederentur, vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff. de iis quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. tum quia necessitas non habet legem. ꝛ. de reg. iur. quod non est. tum quia non est verisimile, quòd Deo placuerit contrarius intellectus, ne videatur gregem suum & Ecclesiam sine pastore reliquisse. ꝛ. titu. prox. c. 1. Nec obstat secundum eum, quòd aliqui dicunt, quòd Cardinales sunt sine capite: hoc enim non est verum: immo habent caput Ecclesiæ generale & proprium, s. Christũ: immo illud sentire ab hæresi non est longum. 4. 22. dist. c. 1. & 2. & esset res monstruosa. de offi. ordi. quoniã in plerisq. Nec obstat quod dicitur ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diutinam

2 Vide Felin. in c. ex litteris. extra de constit.

3 Vide quod ibi nota. in glos. Io. An.

4 Idem Do. Philip. & Inno. in c. eum nõ ignores. supra de præbenda.

suscitari, quia id posset esse verum, si indistincte concederetur: sed restringi debet ad necessaria vel vtilia Ecclesiæ seu reipublicæ, quibus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo debent nimis laxent habenas. ff. de offic. proconsul. nec quicquam. §. vbi decretum. & §. de plano. & §. seq. Præterea ad potestatẽ Cardinalis spectat, vacante sede delinquentes anathematizare. 79. dist. si quis peccunia. & anathema, maioris est episcopalis. 16. q. 2. c. 1. & maior pœna in ecclesia. 24. q. 3. corripiantur. in prin. vnde si possunt maiorem pœnã imponere, ergo & minorem. ꝛ. de deci. ex parte 3. Itẽ canon dicit ꝙ episcopi Cardinales vacante sede vicem metropolitani obtinent. 23. dist. in nomine Domini. & exponi debet, id est, Papæ, qui & metropolitanus est. ꝛ. de offic. vicarij. & sua. nec alius posset Romanæ Ecclesiæ metropolitanus esse. nec debemus omniũ quærere ius expressum: multa enim supplentur, ꝙ patet de celeb. miss. cum Marthæ. §. 1. & concedi oportet, ꝙ saltẽ illa iurisdictionẽ habet collegium, quam & legatus Apostolicæ sedis, quæ nõ expirat mortuo Papa. ꝛ. de offic. lega. c. 2. eod. lib. non enim illa duraret, nisi collegiũ sedes Apostolica cẽseretur. & post. ser dici, quòd Cardinales habent potestatis plenitudinem habitu tunc in quantũ Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12. q. 2. liberti 2. ꝛ. eo. lib. de rescrip. si gratiose. etiam si vnus tantũ Cardinalis collegij supereesset. 65. dist. si forte. ꝛ. de postu. gratum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictum. Quicquid Cardinales de facto obseruent, videtur ꝙ vacante sede non debeant se intromittere, nisi de prouisione, & iis quæ ad prouisionem pertinent: nisi ex grandi causa & imminenti periculo: per prædictam decre. ꝛ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. Nec obstat si minora collegia possunt, ergo & illud: quia ob accelerandã prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. & est si. ꝛ. eo. lib. de hære. accusatus. §. sane. dic vt in cle. ne Romani. de elect.

† Aliàs, decernimus.

h ¶ *Aliàs.*] s. etiam extra Cardinalatus officium.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

i ¶ *Excommunicationis.*] quia istius excommunicationis sicut superioris absolutionem sibi non reseruauit, intelligatur illam ordinariis concessisse. de sen. excom. nuper. in antiq.

k ¶ *Oblitionem.*] si. ꝛ. de testi. significauit. & cap. Albericus.

l ¶ *Similes.*] in æquali delicto similes sunt pœnæ. in Auth. vt fra. filan fi. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22. q. 1. non asseramus. Ioan. And.

† In antigonibus libris ita: eademq; de nouo, &c.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi.

¶ Per assassinos faciens, vel tantũ mandans aliquem interfici, tãquam ab omnib. diffidatus absque alicuius prolatione sententiæ incurrit excommunicationis, & depositionis ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen.

DE HOMICIDIO.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

¶ *Dictum fuit ꝛ. de hæreticis & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ: verum quia homicidæ, maxime de quib. in 1. c. huius tituli, committunt offensam in fidem Christianam, videlicet cum infideles occidunt Christianos: ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de homicidio.*

PRo humani.] Et est præmittendum, q̃ hanc decr. non glossarunt (quod constat) Innocen. Ber. Petrus, & Abbas, qui tamen Innocentianas alias glossauerunt: Fran. autem & Bona. scripserunt, sed nihil vtile. Host. autem satis prolixe prosecutus est istam. & (vt dicit Hostien.) hoc prooemium ponit quare Dei filius fuit incarnatus: quomodo & quare beatum Petrum reliquit ouium suarum pastorem: & quomodo summus Pontifex successor est Petri, & Deiloco in terris tenet. per quod sollicita cura Dominici gregis ad eum pertinet. Ioan. And.

† De intellecta vide Albericum in repet. c. 1. de hæret. lib. 6 adde multa hac de Anania Capycium in decisione Neapolit. 155. incip. Notarius Marcus.

¶ Istud capitulum est locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. secũdo ibi, *Cum igitur*. ponit maleficium assassinorũ. In tertia partibi, *Sacri*, proferuntur plures pœnæ cõtra istos assassinos.

CASVS. In quadam Montana eundo ad ciuitatem Romanam erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui nõ timebant mortem: vnde erant complures, qui cum sciebant Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanam, mandabãt illis assassinis, vt istos occiderent: qui assassini multos Christianos occidebant: Romanus Pontifex volens obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanam occiderentur. [*Nos.*] Innocentius iiij. [*Animarum.*] quia plures Christianos repetiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. [*Impetrare.*] id est, saluum conductum accipere à domino istorum assassinorum: & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluum cõductum ab istis assassinis. [*Non sequatur.*] & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. [*Diffidatus.*] quia quilibet Christianus poterit ipsos diffidare, & bona sua occupare: & erit iustum bellum. Not. primo q̃ redemptio facta per Christum, non concernit omnia animalia, sed tantum humanum genus. Not. secundo, q̃ solus Petrus habuit à Christo generalem curam totius gregis. 21. dist. in nouo. Dom.

¶ *Prima glosſ. dixidit.*

CAP. I.

PRo humani a redẽptione generis, de summis cœlorũ ad ima mũdi descẽdẽs, & mortẽ b tandem subiens temporalẽ Dei filius Iesus Christus, ne gregẽ sui pretio c sanguinis glorioſi redemptũ ascensurus post resurrectionẽ ad patrem, absq; pastore desereret d ipsius curã beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate e fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera, suæ accederet f deuotionis ardore) commisit. vnde nos eiusdẽ Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti g) successores †, & ipsius redemptoris locum in terris (quãquam indignæ) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solicitis excitati vigiliis h, & animarum saluti iugis attentione cogitationis intẽdere summouendo noxia, & agendo profutura debemus i, vt excusso à nobis negligentię somno k, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantib. animas Deo l lucrifacere sua nobis cooperãte gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaq; sæuitia

a ¶ *Pro humani.*] In tres diuide partes: In quarũ prima ponit prooemiũ vsque: ibi, *Cum igitur*. ibi ponit horrẽdum assassinorum factum vsque: ibi, *Sacri*. ibi imponit pœnã multiplicem illis, qui per tales quẽquam Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. hoc facit.

b ¶ *Mortem.*] vere igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. 5. de cele. Miſ. cum Marthæ. circa medium. fuit enim verus homo, de sum. tri. c. 1. 5. de hære. cum Christus.

c ¶ *Pretio.*] vnde dicit canon, quis nos potest amplius amare, quã Christus, qui animã suam posuit pro ouibus suis? 32. q. 4. quis nos.

d ¶ *Desereret.*] Not. cõtra prælatos se etiam ex nulla causa absentantes, qui non dimittunt vicarios: & sic dimittunt gregem suum sine pastore. & per hanc litteram satis patet q̃ potestas Petri trãsiit ad posteros: aliàs post Petrum sine pastore remansisset Ecclesia quod non est verum, vt j. sequitur. Ad idem. 43. dist. c. 1. & idem potest hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat sedes, vt dixi 5. tit. prox. c. vnico. Ioan. And.

e ¶ *Stabilitate fidei.*] hac debemus amari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fi.

f ¶ *Accenderet.*] verbo, opere, & exẽplo. 8. q. 1. qui episcopatum. & c. seq. 43. dist. sit rector. [5. de vo. magnę. 5. 1. de sacra. vnct. c. vnico. 5. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan. And.

g ¶ *Immeriti.*] humiliat se, vt Aug. in canone dicens, Secundus, locus gubernaculorum traditus est mihi, qui remum tenere non noueram. 40. dist. ante omnia. in fin. Ioan. And.

h ¶ *Vigiliis.*] 5. in prooemio istius libri. 5. de offi. lega. c. 1.

i ¶ *Debemus.*] ad idem 5. de priui. cum & plantare. in prin.

k ¶ *Somno.*] 86. dist. fratrem.

l ¶ *Deo lucrifacere.*] 5. eo. lib. de regu. non solũm ¶ *Animarũ.*] quod pl' est. 12. q. 1. præcipimus.

n ¶ *Præmuniti.*] Et ideo dat canon consilium, q̃ nullus expecter in vltimis pœnitere. de pœni. dist. c. 7. vlti.

† Alias ita: & tãm nefarios præsumptores.

o ¶ *A domino.*] Potestates igitur sunt à Deo. vnde Christus Pilato, Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, &c. Et canon, Qui resistit, potestati, Dei ordinationi resistit. 11. quæst. 3. qui resistit. Et vniuersitas non posset aliqua ratione cõstare: nisi tantus eã differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

ADDITIO. Illud quod Christus dixit Pilato, Nõ haberes in me potestatẽ, &c. secundum. Arch. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: † quasi diceret, super me nullam potestatẽ habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiã illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 1. c. mouete. §. sic etiam. siue iubente, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur. iuxta fi.

† Hæc aũt qualitas probari debet, vt eleganter tradit Alexãder cõsil. 172. & consilio Felinus in c. ita quorundam in principio extra. de Iudæis.

moꝛtem sitiunt aliorum, vt ipsos faciãt per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortẽ procurent etiam animarũ m: (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritalibus præmuniti n) ac omnis potestas tribuatur à Domino. o ad iustitiã rectumque iudicium exercendum. Nos tãto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire: vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat: præsertim p cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes q, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare: sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam: Sacri approbatione concilij statuimus, vt quicunque princeps, prælatus r, seu quæuis alia ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum † per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit s (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit t, vel defenderit, seu occultauerit, excõmunicationis u & de-

m ¶ *Animarum.*] quod pl' est. 12. q. 1. præcipimus.

n ¶ *Præmuniti.*] Et ideo dat canon consilium, q̃ nullus expecter in vltimis pœnitere. de pœni. dist. c. 7. vlti.

o ¶ *A domino.*] Potestates igitur sunt à Deo. vnde Christus Pilato, Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, &c. Et canon, Qui resistit, potestati, Dei ordinationi resistit. 11. quæst. 3. qui resistit. Et vniuersitas non posset aliqua ratione cõstare: nisi tantus eã differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

ADDITIO. Illud quod Christus dixit Pilato, Nõ haberes in me potestatẽ, &c. secundum. Arch. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: † quasi diceret, super me nullam potestatẽ habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiã illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 1. c. mouete. §. sic etiam. siue iubente, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur. iuxta fi.

† Hæc aũt qualitas probari debet, vt eleganter tradit Alexãder cõsil. 172. & consilio Felinus in c. ita quorundam in principio extra. de Iudæis.

2. q. 4. quæritur. Ioan. And.

p ¶ *Præsertim.*] pro maxime.

q ¶ *Formidantes.*] probabiliter. maxime propter qualitatẽ assassinorũ, qui nõ timẽt mortẽ, & dicũtur esse del Vezo de la Mõtagna.

ADDITIO. Iste est quidam baro Sarracenus: & prout dicitur, sunt illi sui ſerui ita nutriti, q̃ rẽdo mandato domini sui credunt saluari. Et dicit Host. q̃ multi Christiani principes per tales mortui sunt. Et dicit Archid. per hanc particulam probari decretalem non loqui de iis, qui non sunt sub alicuius dominio: sed pro pecunia homines occidunt: qui vulgariter assassini dicũtur, facit pro eo littera, per prædictos, quæ sequitur. Ioan. And.

r ¶ *Prælatus.*] etiam episcopus. quia decre. quia periculosum. de sen. excom. j. eo. lib. nõ eximit illos à pœna excommunicationis.

¶ *Glo. seq. recitet. per obiect. & solutionem.*

s ¶ *Mandauerit.*] Si mandauit, ergo cogitatio nõ stetit in suis finib. & ideo non est mirum si puniturialiàs secus. de pœ. dist. 1. cogitationis. mitius procedirur cum mandante in casu. j. eo. lib. de sententi. excom. quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto q̃ etiam si reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex solo mandato iã prius ligatus esset. & ad hoc facit quod statim sequitur.

ADDITIO. Quod ligatus esset ex solo mãdato patet: quia hoc ipsum mandare est delictum consummatum. super quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: sed nõ perfecit, ad finem quæstionis quã posui j. de reg. iur. in pœnis. in Mercu. Ioan. Andr.

t ¶ *Receptauerit.*] tenentur receptatores, vt aggressores. C. de iis qui la. occu. l. 1. & 2. pessimi enim sunt receptatores, fine quib. delinquens diu latere non potest. ff. de rece. l. 1.

u ¶ *Excommunicationis.*] ex quo Papa nõ reseruauit absolutionẽ, puto q̃

puto ꝙ ordinarius possit absoluere. ꝛ. de sen. excom. super. ad hoc ꝛ. titu. proxi. c. vnico.

a ¶ *Libere.*] etiã illo nõ vocato si possideret. ꝛ. eo. lib. de preb. licet. ADDITIO. Host. exponit, id est, non obstante appellatione vel contradictione cuiuscunq; Ioan. Andr.

PRælatis.] Primo ponit dictum, quod secundo probat per cuitationem absurditatis: ibi, *Alioquin.*

CASVS. Aliquis laicus famosus latro furripuit clerico siue sacerdoti bona sua, & sic tenebatur ipse latro actione furti, quam clericus poterat intentare criminaliter vel ciuiliter: vnde clericus deposuit querimoniam de ipso latrocinio coram iudice seculari, nõ accusando directe ipsum laicum, vel secundum Dominicũ de sancto Geminiano etiam accusando directe: sed protestando ꝙ solum tendebat ad recuperationem bonorum sibi surreptorum, non autem ad pœnam sanguinis, vnde iudex examinauit illud negotium, & per confessionem ipsius laici famosi latronis: siue per testes fide dignos & omni exceptione maiores sibi iudici legitime constitit, quod ipse laicus commiserat sacrilegium, vel aliud crimen commiserat, quod erat dignum vltimo supplicio: ideo ipse iudex secularis eum condemnauit ad mortem, vt suspenderetur ad patibulum: verum clericus qui accusauit ipsum, fit effectus irregularis, licet expresse protestatus fuerit, quòd nõ tendebat ad pœnam sanguinis; Respõdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse clericus absque nota irregularitatis potuit talem laicum accusare coram iudice seculari: aliàs sequeretur quòd clerici non possent conqueri de iniuriis latronibus.

Nota primo ꝙ appellatione prælatorum non comprehenduntur inferiores clerici. Nota secundo ꝙ iudex potest pronunciare etiam super iniuria de facto non inferenda. vide de sepult. in nostra. Dominicus.

¶ *Primã glo. ponit summam, & quid declaret.*

b ¶ *Prælatis.*] Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminib. ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, ꝙ ad pœnã sanguinis non intendunt. Et emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum solum. & ꝛ. eo. titu. postulasti.

ADDITIO. Et ad quæstionem venerialem 11. & 14. eo. titu.

c ¶ *Laicis.*] Si enim de clerico vel ecclesiastica persona coram iudice laico conqueretur, habet locum pœna. ꝛ. de for. compe. si diligenti.

d ¶ *Secularem.*] poterunt etiam conqueri coram ecclesiastico iudice. ꝛ. de foro compe. cum sit. dic vt ibi.

e ¶ *Emendam.*] Licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. dist. si quis contristatus. de hoc 23. q. 4. si is qui.

¶ *Glo. seq. dat tria similia, & obiect. dupliciter soluit.*

Iudex an possit prouidere circa ea quæ habet tractũ de fauore.

f ¶ ¶ *Prouideri.*] Prouidet ergo iudex in futurum, sicut & in seruitutib. ff. si ser. ven. l. egi. & l. harum. sicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. si quis. §. alimenta. & circa futuras expensas. ꝛ. de procura. auditis. in fin. vbi de hoc. [Et ꝛ. de sen. excom. Romana. §. cauendum, Ioan. And.] & ꝛ. de sepult. in nostra. licet dicat lex ꝙ tractus futuri tẽporis non spectat ad iudicem. ff. de vsur. l. 1. §. 1. illud enim locum habet in vsuris quæ sunt odiosæ, vel non spectat, ita ꝙ statim detur exactio. hic autem prouidebit statuendo, pœnas comminando, vel pœnam malefactoribus imponendo, & sic metus pœnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio, ꝛ. c. proximo.

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Ioan. And.

g ¶ *Protestando expresse.*] Not. requiritur expressum, vbi nõ sufficit tacitum. ad id. ꝛ. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatib. in princ. & caute facit clericus si de hac protestatione confici faciat publicam scripturam. ad idem ꝛ. de sent. ex diligenti. in fi. de cle. excom. mini. proposuit. & quod not. de offi. delega. cum in iure.

h ¶ *Irrogari.*] In casu quo non debebat irrogari, habebamus casum ꝛ. eo. postulasti.

¶ *Gl. seq. reci. per obiect. & solutionem.*

i ¶ *Iustitia.*] Idem si contra iustitiam, cũ clericus nõ fuerit in culpa, & absit vt ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. 23. q. 5. de occidendis. & facit quod dixi ꝛ. ne cle. vel mon. c. vltim. quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionem habentibus. nec obstat ꝛ. c. proxi. vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decret. vltim. ne cleri. vel mon. Ioan. And.

† al. possit.

k ¶ *Taliter.*] cum expressa protestatione, vt dictum est supra.

l ¶ *Materia.*] hoc ide dicebatur in prædicto canone. 23. q. 5. vnum solũ. in fine.

ISs qui.] Ponit dictum cuius causas, subdit ibi, *Cum mandando.*

CASVS. Ego clericus vel sacerdos cœpi odio contra aliquẽ, volens de eo assumere vindictam, conueni cũ aliquibus familiaribus meis, vel cum aliis, vt ipsi eum verberarent, tamen eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum alicuius, vt ipse eum verberarent, & ipsorum bona libere deprædandi.

¶ Idem.

¶ Mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur. h. d. secundum Zen.

CAP. IIII.

ISt qui m mandat aliquem verberari, licet expresse n inhibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius o fines mandati quod amputarent. Isti acceptauerunt istud mandatum damnatum, & eum taliter verberauerunt, ꝙ mors est inde secuta vel decruncatio membrorum: vtrum sim factus irregularis? Videtur ꝙ non: quia illis inhibueram, ne eũ taliter verberarent ꝙ mors posset inde sequi, vel membri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitãdi respondetur, ꝙ nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo sunt mihi omnia imputanda quæ possunt sequi ex illa re illicita: qa debui cogitare ꝙ inde sequeretur mors vel membri mutilatio: Nam debui cogitare, ꝙ alius se defenderet, & ꝙ isti sunt animati contra ipsum, & inde eum taliter verberarent, ꝙ sequeretur mors vel mutilatio membri. Et istud verum: quia propter mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio, ꝙ inde facta fuerit separatio membri. Nam si quis clericus verberet aliquem intantum ꝙ reddat membrũ inutile, non propter hoc efficitur irregularis, nisi fiat decruncatio alicuius membri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? Ista quæstio præsupponit aliam, videlicet vtrum digitus sit membrum hominis: Vnde dicendum secundum doctores, ꝙ digitus non est membrum, sed officium membri. ff. de statu ho. l. non sunt. §. partus. ideo si quis alicui amputat digitum, non propter hoc efficitur irregularis.

Nota ꝙ quo ad pœnam irregularitatis paria sunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem. 1. eo. titu. & ibi gl. quæ alleg. concor.

¶ *Primã glo. dicit, quid declarat.*

m ¶ *Is qui.*] Determinat notata per Innocentium & Hostiensem supra eodem titu. ad audientiam. & per Hostiensem. eod. titu. Petrus.

ADDITIO. Guil. de hoc tractat in Spec. de lega. §. iuxta. versi. sed quæritur quando. sed non exprimit de illo, qui expresse prohiberat. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. obicit.*

n ¶ *Expresse.*] Per hoc videbatur non teneri: qua plus est expresse contradicere, quã minime consentire. ꝛ. de bap. & eius effe. maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. [Facit eo. tit. dilectus. &c. significasti 2. de cleri. pug. in duel. c. 2.] ergo multo minus expresse contradicens. Ioan. And.

o ¶ *Mandatarius.*] iste etiam teneretur. quod dic vt no. ꝛ. de sentẽ. excom. mulieres.

† Diffidare, quid sit per doctores hic, vide Petrum Godofredum. in Auth. Gazaros. C. de hær.

† Vide Dec. cons. 189 & Ecl. in cap. rum, non autem ad pœ- nam sanguinis, vnde iudex de præsump. afferte extra

† Præter doctores hic, vi de Felinũ in c. querelam. extra de iureiuran.

† De loco lecto vide Antonium Gomezium tom. 3. varia. resolut. c. 3. d homicidio nu. 18. adde Decium in c. 1 de offi. deleg & Alexãdrum consil. 140. lib. 2.

a ¶ *Culpa.*] istud est regulare, ꝙ vbi culpa præcessit, quis tenetur de casu, quod dic vt plene not. 3. eo. titu. sicut dignum. sicut & quãdo culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod met. cau. l. si mulier. fallit in matrimonio. 3. de spon. veniens 2. [Et per hanc litteram patet decre. locum nõ habere in illo qui licite verberari mandabat.]

ADDITIO. Ista duo, s. culpa, & mora adstringunt ad casus qui sequũtur. C. de cond. ob. tur. cau. l. fin. C. de cond. fur. l. 3. Io. Mon. hoc patet de commo. c. vnico. de depos. c. 2. Ioan. And.

b ¶ *Cogitare.*] 3. eod. de cætero. c. continebatur. ff. ad legem Aquil. l. qui occiderit. §. in hac.

excedens mutilet vel occidat: Cum mandando culpa [a] fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare [b].

TITVLVS V.

De vsuris.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. concilium contra vsurarios editum vsque ad versi. Et quia. Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere: & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet, vsque ad versi. Qui vero. Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vsque ad versi. Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis, & hoc facit vsque in finem. Ioan. Andreas.*

Continuatio domini Helie.

DE VSVRIS.

¶ *Dictum fuit 3. tit. prox. de homicidio: verũ quia vsurarius est homicida suipsius & animæ suæ, vt in c. 1. 3. eo. iuncta glo. ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica, de vsuris.*

CAP. I.

Surarum [c] *voraginem* [d], (quæ animas [e] deuorat, & facultates [f] exhaurit) cõpescere cupientes, constitutionem g. Lateranensis † concilij contra vsurarios editam sub diuinæ maledictionis [h] interminatione præcipimus inuiolabiliter obseruari. Et quia quo [i] minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo [k] magis adimetur [l] fœnus exercendi libertas: Hac

† Lateranen. concilij sub Alexandro iij. cap. 16.

† Vsurarij manifesti?

Surarum voraginẽ.] Dicit Franc. ꝙ hæc constitutio facta fuit propter Florẽtinos, Senenses, Pistorienses, Lucanos, Astenses: qui circuibant diuersas prouincias ad exercendum vsuras immoderatas: & quia per multos prælates & principes recipiebantur, ideo hic prouisum. Ioan. And.

CASVS. Statutum fuit in concilio Laterã. quod habetur in c. quia in omnibus. eo. titu. in antiq. ꝙ vsurarij manifesti in vita non debent admitti ad communionem, & post mortem nõ debent admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Item ꝙ rectores ecclesiarum parochialium nõ debent admittere oblationes talium vsurariorũ manifestorum. Vlterius dicitur ꝙ clerici admittẽtes vsurarios manifestos ad communionem, vel ad ecclesiasticã sepulturam, vel recipientes eorum oblationes, sunt suspensi ab officio suo. Sed vtrũ puniantur alia pœna? Respondetur ꝙ sic, s. pœna maledictionis æternæ: quia peccant mortaliter: Mandat enim Papa illam constitutionem concilij Lateranensis obseruari sub interminatione æternæ maledictionis: hoc est, sub pœna peccati mortalis. Et sic presbyter admittens vsurarium manifestum ad communionem altaris, vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum sint alia remedia inuenta ad compescendum istud crimen vsurarum? Respondeo ꝙ sic: nam vt cesset istud crimen vsurarum, statu[unt]: Romanus Pontifex, vt nulla persona ecclesiastica siue sit collegium vel vniuersitas, vel etiam persona particularis, admittat vsurarios manifestos, nec patiatur ꝙ ipsi exerceant vsuras in suis locis & terris, siue in eis collocent locum ad exercendum vsuras: si vero clerici cõpellent tales vsurarios infra tres menses: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam si sint episcopi, sunt ipso facto suspẽsi. Si vero sint inferiores prælati, incurrunt sententiã excommunicationis, nisi eos expellant infra tres mẽses à suis terris. Si autẽ illæ terræ pertineant ad collegiũ vel ad vniuersitatẽ ecclesiasticã, sunt interdictæ quousq; fuerint expulsi dicti vsurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum tẽporalis dominus non debeat permittere tales vsurarios manifestos, vt ipsi locent domos in suis terris? Respondet ꝙ illud quod dictum fuit de sententiis suspensionis, interdicti, vel excommunicationis habet locum in personis ecclesiasticis: sed laici non incurrunt illas pœnas ipso facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vsurarios à suis terris expellant: aliàs poterunt illos excõmunicare. Et excommunicatio respectu laicorum non est canon latæ sententiæ, sed ferendæ, secundum communem opinionẽ: Nam dictio, *Cæterum*, est aduersatiua, quæ nõ esset nisi sic intelligeretur. [*Alienigenas.*] id est, alios non oriundos de terris suis. [*Conducere.*] Et sic non prohibet quin vsurarius possit locare domum: dummodo non exerceat vsuras in illis terris: licet alibi per suos fautores exerceat. [*Cæterum.*] ponit qua pœna puniendi sunt laici, qui tolerãt alienigenas exercere vsuras suas in sua iurisdictione. [*Ordinarios.*] id est, diœcesanos. [*Compescantur.*] id est moneãtur, & excommunicentur, vel etiam suspendantur. c. qui per censuram. de verb. signi. in antiq. Not. primo ex isto c. iuncto c. quia in omnibus. allẽg. ꝙ recipiens vsurarium manifestum ad communionem altaris, peccat mortaliter. Idem est dicendum de illo qui vsurariũ manifestum tradit ecclesiasticæ sepulturæ: vel qui oblationes suas recepit. vnde illud c. aggrauat pœnam illorum, qui admittunt manifestos vsurarios ad communionem altaris vel ecclesiasticam sepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem: quia dicit ꝙ peccant mortaliter. Et sic addit ad c. quia in omnibus. allegatum. Sed qualiter istud intelligitur, ꝙ clerici non debent recipere tales manifestos vsurarios ad communionem? Aliqui exponunt, ad cõmunionem, id est, non debent eis tradere corpus Christi. Alij dicunt, ꝙ non debent recipere ad communionẽ, id est, ad audition[em] diuinorum seruitiorum, sed eos debent ab ecclesia expellere quando dicuntur diuina officia, sicut expelluntur excõmunicati. Dicit Panor. ꝙ iste intellectus est verus, & de iure procedit. Sed quæritur qui dicuntur vsurarij manifesti? Glo. dicit ꝙ vsurarius manifestus dicitur ille, qui de illo crimine fuit conuictus vel confessus, & sic manifestum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notorium crimen dicitur, quando quis illud crimen fuit confessus indifferenter, vel de illo fuit conuictus. Vel dicendum est, ꝙ manifestus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancam publicam ad vsuram, & offert se quilibet volenti recipere pecuniam sub vsuris. Not. ibi, *aderit.* ꝙ legislator debet subditis suis tollere libertatem delinquendi. quod est cõtra plures, qui per statuta sua diminuunt pœnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia statuta nõ debẽt valere: quia inuitãt homines ad delinquendum. Nam quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tanto homines habent maiorem libertatem delinquendi. Nota principalem effectum huius cap. quòd habentes temporalem iurisdictionem, siue sint clerici, siue laici, non debent permittere, quòd in terris suis alienigenæ locent domos ad exercendum vsuras: immo si sciant tales iam conduxisse, debent expellere infra tres menses. Quid de indigenis? Respõdet gl. ꝙ cũ istud cap. sit pœnale, non se extendit ad indigenas, sed solum ad alienigenas. Rationem diuersitatis ponit glo. ꝙ indigenæ expellerentur cum maiori scandalo: nam eorum parentes scandalizarentur. Item ꝙ alienigenæ nõ habent talem affectionem ad illos inter quos se collocauerunt: ita ꝙ inhumanius consueuerunt ab eis extorquere pecunias, quàm indigenæ. Ex hoc tamen non sequitur quin aliæ pœnæ possint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. cap. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

¶ *Primo glo. diuidit & summ-.*

c ¶ *Vsurarum voraginem.*] Primo innouat, & obseruari præcipit Laterañ. concilium contra vsurarios editum, vsque ad versi. *Et quia.* Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendũ fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos nõ locet, vsque ad versi. *Qui vero.* vbi imponit pœnam clericis cõtra facientibus, vsque ad versi. *Cæterum.* vbi imponit pœnam laicis, & hoc facit vsque ad finem.

d ¶ *Voraginem.*] lex dicit vsurarum dulcedinem 1 ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. si quid in fraudem. versi. si vero.

e ¶ *Animas.*] recipientium. & bene deuorat 2 animas ipsorum: quia prohibitæ sunt vsuræ in nouo & vetere testamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. 3. eo. per totum. & forte hodie iure ciuili secundum ea quæ not. 3. eo. quia in omnibus.

1 Dulcedo dicitur in recipiente, voracio dicitur in soluente.

f ¶ *Facultates.*] soluentium. 3. eo. tit. quanto.

2 Bucinor Hinc vsura vorax, quidũ que in tempore fœnus. Io. And.

g ¶ *Constitutionem.*] 3. eod. tit. quia in omnibus. quæ prohibet vsurarios manifestos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat ecclesiasticam sepulturam: & clericos contrafacientes punit. & 3. de sepult. eos. in clement.

h ¶ *Maledictionis.*] id est, pœnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ *Quo.*] id est, quanto.

k ¶ *Eo.*] id est, tanto. sic 3. de consti. cum M. in prin.

Occasio delinquẽdi tollenda est.

l ¶ *Adimetur.*] Nota ꝙ tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsufructu,

fructu, l. æquissimum & vtilius esurienti panis tollitur, &c. 5. q. 5. non omnis. ad idem. ℨ. de cohabita. cler. & mulie. c. 1.

ADDITIO. Et ℨ. eo. lib. de statu mona. vnico. in fi. r. respō. Io. Mona. alleg. C. de lati. lib. tol. l. 1. ℨ. sed nec furandi. Archid. alleg. 14. q. 4. nec hoc prætereundum quoque. Ioan. And.

Collegium vnde dicitur.

a ¶ *Collegium.*] dictum à colligendo. & de hoc ℨ. eo. de elec. c. 1. de excess. prælа. dilecta. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. ℨ. quibus.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionē rationis secundo per q. quid si sit ciuis vel incola. tertio quis dicatur oriundus in fi. de differēcia quinque verborum remittit.*

b ¶ *Alienigenas.*] hæc ergo constitutio nō extenditur ad indigenas: & tamen illi sunt aliàs pœnis vsurariorum puniendi. & potuit esse ratio: quia maius scandalū est in alienigena vsuras exercente, quam in indigena: & minus scandalum in expulsione illius quàm ipsius: & magis consueuerunt vereri inter suos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum. & dato q̄ isti alienigenæ essent ciues vel incolæ, locū habet hæc constitutio in eis [secundum Guliel. idem Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios nō oriundos, vt dicamus alienigenas etiam si sint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dicitur is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico, vel etiam si pater eius inde originem duxit. C. eo. tit. l. assumptio. ℨ. filius. & C. lib. 10. de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autem differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. r. & C. de inco. l. cines. lib. 10. [Archi. alleg. ff. de verb. signi. pupillus. ℨ. incola. & ℨ. aduena. & C. de la. lib. tol. l. 1. in princ. Ioan. And.

1 Secundum Guli. & Gar. & dicit Fran. se habuisse à compositoribus huius constitutionis apud Lugdunum. Ioan. And.

†Aliàs alios.

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dicitur qui ibi ortus est; vel cuius pater inde originem duxit. Non sic in auo: aliàs inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, vt not. in prælleg. ℨ. filius. & in prælleg. l. filios. & vide ℨ. eo. lib. de sepul. is qui. super gl. 2. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. qui sint manifesti.*

c ¶ *Manifestos.*] manifesti dicuntur illi de quibus notorium est de iure, vt quia confessi vel condemnati, vel de facto; vel quia habeant operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, vt quia tenet altare suum paratum. poterit autem episcopus eos publicare si conuicti fuerint, vel confessi coram ipso: vel si contra eos fiat probatio testium; vel sint certa argumenta cum fama. ℨ. eo. cum tu. & c. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Archid. sufficere quo ad constitutionē istam per eadem iura. dat simile in hæreticis. de hære. excōicamus. ℨ. r. & in adulterio. ℨ. de adult. maritis. Ioan. And.

d ¶ *Tres menses.*] ergo tempus duorum mensiū quo tēpore publicationis regulariter ligat constitutio. de hoc. ℨ. de postu. c. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & ℨ. eo. lib. de præben. cum singula. de hoc. ℨ. in fi. lib. super data.

¶ *Glo. seq. dat tria similia, reliquum per quæstionem.*

e ¶ *Expellant.*] sic doctor monachū audientē leges vel physicā de scholis suis expellere debet. ℨ. eo. ne cle. vel mona. c. 1. in fin. sic & lenones debēt ē ciuitatib. expelli. in Auth. de lenonib. ℨ. sancimus igitur. colla. 2. & leprosi. de cōiugio lepro. c. 1. & propter simplicē alicuius denuntiationē non debet dominus terræ eum qui dicitur esse talis, expellere: sed tunc debet inquirere: & si verum esse reperit, expellere. ℨ. de offi. ordi. c. 1. ff. de offi. præs. l. præses. prouideat autem in his conscientiæ suæ. fi. ℨ. de hære. c. vlt.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus q̄ permitti posset bannū, q̄ omnes fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terrā sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio. qui mac. pos. qui in tua. Ioan. And.

generali cōstitutione sancimus, vt nec collegiū [a], nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, cōditionis, aut statꝰ, alienigenas [b] & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrē pecuniam exercentes, aut exercere volētes, ad hoc domos in terris suis cōducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittāt: sed huiusmodi vsurarios manifestos [c] omnes infra tres mēses [d], ꝺ terris suis expellāt [e], nunquàm aliquos † tales decætero admissuri. Nemo illis ad fœnus [f] exercendum domos locet vel sub alio titulo [g] quocunque concedat. ¶ Qui vero contra fecerint [h], si personæ fuerint ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi [i], suspensionis: minores [k] vero personæ singulares, excōmunicationis: si autem collegiū seu alia vniuersitas, interdicti [l] sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam [m] si per mensem animo sustinuerint [n] indurato, terræ ipsorum [o] (quādiu [p] in eis iidem vsurarij commorantur) extunc [q] ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterū si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante [r] priuilegio, per cēsuram [s] ecclesiasticam compescantur.

¶ Idem †.

¶ Manifestis vsurariis licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos cōtra hanc cōstitutionem, Lateran. concilij pœnā incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere. b. d. Ioan. And.

CAP. II.

QVAM-

f ¶ *Ad fœnus.*] quid ergo si aliquis locauit domum alicui vsurario quem vsurarium ignorabat: vel non locauit ad exercēdum fœnus? Dic quòd probabilis ignorantia illū excusabit. ff. loca. si quis ignorans. ℨ. de sent. excom. si vero 2. & 5. in dubio tamen præsumuntur ad hoc conducere, si consueuerunt vsuras exercere 2. ff. de accusa. l. si cui. quia semel malus, &c. ℨ. de reg. iur. semel. & quo scit, debet eum ex quo scit, debet eum locet vsurario, non propterea quia perterrefacere conuersantur in ea, vt ibi, &c.

2 Sentit glo. secundū Phi. si sciēter locet vsurario, non potest eum expellere idē si interrieris. vide nota in l. non aliter. ff. de vsu. & habita. tamē g ¶ *Titulo.*] puta pigno expellent viris, commodati, depositi, precarij, & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi fineret esse. 45. distin. recedite. sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbū, concedat: quod solus vsus concessionem, non dominij trāslationem notare videtur ℨ. Sed Gul. dixit idem si manifeste apparet, q̄ ad exercendū fœnus vult accipere: quia præsumitur etiā in fraudem agi. ℨ. de pigno. illo. & de empt. & vēd. ad nostram, nam verbū concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus qui

¶ *Glo. seq. exemplificat, prorogat in q. ar. negatiue & ponit opin. Gul. g ¶ Titulo.*] puta pigno expellent viris, commodati, depositi, precarij, & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi fineret esse. 45. distin. recedite. sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbū, concedat: quod solus vsus concessionem, non dominij trāslationem notare videtur ℨ. Sed Gul. dixit idem si manifeste apparet, q̄ ad exercendū fœnus vult accipere: quia præsumitur etiā in fraudem agi. ℨ. de pigno. illo. & de empt. & vēd. ad nostram, nam verbū concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus qui

3 Ad idem relatium alio, nisi dicas quod am pliat per ll. ad. quocunque facit qđ not. ī eo. lib. de reli. do. c. vnico. super verb. cęteronum. Io. An.

† Aliàs ibi. Idem in eodem.

adiicitur. arg. ff. loca. l. si vno. & hi etiam sunt tituli ff. & pro emptore & pro donato.

ADDITIO. Hoc quod tenet Gul. placet Archid. qui dicit q̄ idem tenuit Io. de Gersona magister suus. Ioan. And.

h ¶ *Contrafecerint.*] scilicet locando, vel permittēdo habere domos conductas vel non expellendo infra tres menses. nec obstat verbum, contrafecerint. quia & qui non facit, facere videtur. ff. de reg. iur. qui non facit.

ADDITIO. Concor. ℨ. eo. lib. de hæret. vt inquisitionis. §. vlt. in princ. Ioan. And.

i ¶ *Episcopi.*] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pœnam. ℨ. de sen. excom. quia periculosum.

k ¶ *Minores vero personæ.*] repete ecclesiastici.

l ¶ *Interdicti.*] in vniuersitatem enim vel collegium non fertur excommunicationis sententia, ne contingat innoxios irretiri. ℨ. de sent. excom. Romana. §. vniuersitatem.

Excōicatio non fertur in collegium.

m ¶ *Quam.*] intellexit Gul. sententiam excōmunicationis, suspensionis, & interdicti.

n ¶ *Sustinuerint.*] scilicet prælati, singulares personæ, collegiū, seu vniuersitas.

o ¶ *Ipsorum.*] scilicet prælatorū, clericorū, collegiorum, seu vniuersitatū. & dic, id est ipsorū iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alter q̄ alterius delicto. quod dic vt 1. q. 4. in fin. 24. q. 4. in summa.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

p ¶ *Quamdiu.*] illis ergo recedentibus cessabit interdictū. 81. dist. si qui. de hoc ℨ. de ma. contra. c. vlti. ℨ. de spon. non est.

q ¶ *Extunc.*] extremum tempus mensis designat. ff. de cōd. & demon. l. si is. §. si ita. Ioan. And.

r ¶ *Cessante.*] sic ℨ. de hæreti. ad abolendam. in fi. C. vbi de crimi. agi. & por. Authen. qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 1.

[¶ *Censuram.*] ℨ. de verb. sig. querenti. sed quia à capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legē quā ipse tulerit. ff. quod quisque iuris. l. 1. ℨ. de consti. cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua curia facere obseruari. decet enim eum secundum leges 4 viuere. C. de legi. digna vox.

4 Vide Burchardum lib. 15. decreto. rum c. 42. & B. Thomā 1. 2. q. 55. artic. 3.

ADDITIO. Secundū Gul. qui alle. quod de Christo legitur, q̄ legem quam dederat, carnaliter impleuit. 15. q. 1. c. ideo. §. si ergo. circa medium: subdit q̄ sæpe subditi conqueruntur q̄ alligantur eis onera importabilia, quæ imponentes digito suo tangere nolūt. 26. q. 7. allegat. Ioan. And.

QVamquam.] Tres partes secundū Gar. & Ioan. Mona. primo prouidet quando sint sepeliendi vsurarij manifesti. secundo ibi.

dos ibi, *Omnes*. punit facientes contrarium. Tertia ibi, *Nullus*. ponit duas prohibitiones, & irritat teſtamenta.

ADDITIO. Et dicit Boati, q̃ præcedens reſpicit alienigenas: iſta vero omnes. Dic ſecundum Fran. q̃ decre. præcedens prouidit ne exigantur vſuræ: iſta prouidet vt exactæ reſtituantur. Et ſubdit q̃ hæc conſtitutio, vt effectus eſt obſeruanda, per quam ad reſtitutionem vſurarũ inducuntur Io. An. Do. aduocatus ne in iſto caſu ſimplices formet articulũ, q̃ requirantur ad vſuras: quia in mortuarijs tãtum, quia in omnibus. eod. tit. in antiq. videlicet quòd vſurarius manifeſtus non debet tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ: ſecus ſi vſuras reſtituerit, vel reſtitui mandauerit in teſtamento.

† Supple. cũ effectu: ideo ſtitutionem vſurarũ directe vſurarij compelluntur. & repere q̃ dixi ſ. eod. lib. de foro compe. Romana. ſ. concrahentes, in prin. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſtius cap. eſt præſupponendum quod habetur in cap. præterea. & in ca. feſtus non debet tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ: ſecus ſi vſuras reſtituerit, vel reſtitui mandauerit in teſtamento.

CASVS. Titius vſurarius manifeſtus veniens ad mortem, in teſtamento ſuo ante mortẽ præcepit hæredibus ſuis, vt ipſi reſtituerent vſuras illis perſonis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus eſt: eo mortuo hæredes ſui voluerunt eum tradere ſeu tradi facere ſepulturæ eccleſiaſticæ: dicebant creditores vſurarij, à quibus ipſe Titius acceperat vſuras, q̃ erat ſibi deneganda eccleſiaſtica ſepultura, donec & quouſque ipſi hæredes reſtituiſſent vſuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris ſit: Vnde conſulitus Papa rñdet, q̃ ipſe defunctus nõ debet ſepeliri neque tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec ſui hæredes tradant & reſtituant vſuras illis perſonis, à quibus fuerunt extortæ: vel præſtent cautionẽ cum fideiuſſoribus vel pignoribus*: & ſic reddãt creditores certos de pecuniis recuperandis & habendis. Sed quibus præſtabitur iſta idonea cautio? Rñdet q̃ illis à quibus fuerunt extortæ vſuræ, ſi ſint præſentes. Sed quid ſi ſint abſentes? Reſpõdet q̃ tũc pſtabitur iſta cautio epõ vel eius vicario: vel rectori eccleſiæ parochialis, qui ſtipulabitur pro abſente de vſuris reſtituendis ita q̃ abſenti acquiretur actio ac ſi ipſe præſens ſtipulatus fuiſſet vſuras ſibi tradi. Sed vellem informari, quam ſummam debebit continere iſta cautio? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut certum eſt quantum à quoliber eſt receptum pro vſuris: & tunc illud debebit continere iſta idonea cautio. puta promitto reſtituere tali decem ſcuta, quæ talis pro quo fideiubeo accepit pro vſuris: & tali quinque ſcuta: & ſic de cæteris. Aut non eſt certum quantũ à quolibet fuit receptum pro vſuris: tũc cautio iſta debet cõtinere ſummam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris eccleſiæ parochialis: & debet ſcribi quot annis ipſe exercuit vſuras & quantum ſingulis annis potuit accipere pro vſuris. Saluo, quòd ſi appareat plus vel minus receptum fuiſſe pro vſuris, illud plus vel minus reſtituetur. Poſtea ſtatuit, q̃ nullus vſurarius poſſit teſtari: nec aliquis in teſtis eorum teſtamentis, niſi facta fuerit ſatisfactio vſurarum, vt dictũ eſt. [*Seruo publico.*] id eſt, notario, [*Arbitrio.*] ſi male arbitrentur dictæ perſonæ, tunc tenebitur de malo arbitrio: & male arbitrantes de ſuo reſtituere tenebuntur. [*Subiacere.*] non intelligitur q̃ ſi religioſi admittant vſurarium ad eccleſiaſticam ſepulturam, q̃ ipſi ſunt priuati communione altaris: ſed ipſi incurrunt pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis editas per ca. quia in omnibus. eo. tit. in anciq. vt iſtud cap. addat ad illud c. quia in omnibus. vide licet, q̃ ſi vſurarius ordinauerit vſuras reſtitui, non debet ſepeliri, niſi prius præſtita cautione cum fideiuſſoribus vel pignoribus. [*Nullus interſit.*] in teſtamento vſurariorum. Not. primo, q̃ hæc decre. non habet locum niſi in manifeſtis vſurariis. Not. ſecundo quòd indiſtincta dicitur diſpoſitio, quæ fit in genere, non expreſſa certa ſpecie. ad hoc de reg. iur. cap. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glo. ſummat.*

a ¶ *Quamquam.*] Manifeſtis vſurariis licet mãdauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi primo ſatisfiat: vel ſecundum formã huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem, Lateran. concilij pœnam incurrunt. Teſtamẽta ipſorũ aliter facta nõ valet, nec debet eis aliquis intereſſe vel eos abſoluere, vel ad cõfeſſionem admittere. hoc dicit. Io. An.

¶ *Glo. ſecunda de q. remittit, & ſoluit.*

b ¶ *Manifeſti.*] qui dicantur vſurarij manifeſti, dixi ſ. c. prox. Tamen quo ad caſum noſtrum ſatis poſſet etiam dici manifeſtus, ſi coram ſacerdote 1 & teſtibus publice fatetur 2 ſe vſurarium, & vſuras reſtitui mandat: forte libros rationum tradens ſecundum Guli. [ad quos edendos, cum de vſuris agitur, hodie cogi poteſt per clem. ex graui. eod. tit. §. cæterum. vide quod dicam. J. ſuper glo. antepen. Ioan. And.]

ADDITIO. Vſurarius poteſt dici manifeſtus, ſi fatetur ſe vſurarium publice cor̃ teſtibus & ſacerdote, qui eſt iudex illius, quo ad reſpiciendum forum animæ. de pœn. diſt. 1. quẽ pœnitet. vltra medium. verſic. quare qui. & diſtin. 6. cap. 1. vltra medium. verſic. caueant. 11. quæſtio. 3. abſit.

c ¶ *Satisfieri.*] debet autẽ ſatisfieri ei à quo pecunia eſt extorta, vel eius hæredi: illis non extantibus, [vel non petentibus, vel non curantibus] pauperibus erogabitur. ſ. eo. cum tu. & c. Michael. dicit rñ Gul. q̃ hoc caſu debet publice proponi edictum in locis à quorum incolis ſunt extortæ, quòd omnes à quibus extortæ ſunt, veniant: & ſi aliqui appareant, quibus fides eſt adhibenda, potius reſtituetur illis, quàm pauperib⁹ erogetur. ad hoc facit de homicid. ſicut dignum. §. eos.

d ¶ *Indiſtincte.*] id eſt non expreſſa aliqua quantitate: quia mandauit in genere reſtitui quæcunque extorſerat per vſuriam prauitatem.

¶ *Gloſſ. ſeq. primo ponit quid dedit cauſam conſtitutioni: ſecundo de vſurario non mandante notat duo.*

e ¶ *Mãdauerint.*] dicebat Lateran. concilium. ſ. eod. c. 3. q̃ vſurarij ſi in hoc peccato decedebant, non admittebantur ad eccleſiaſticam ſepulturam: ex quo autem mandauerant de reſtituendo, non decedebant *in illo peccato*: & ſic non habebat locum pœna conſtitutionis. huic ergo eluſioni 3 prouidit hic Gregorius. Et ſcire debes, q̃ daro q̃ vſurarius de reſtituendo non mandet, hæres nihilominus reſtituere tenetur ſ. eod. tua nos. vbi de hoc retiã ſi ad hæredem de vſuris nihil peruenerit: tenetur tamen in quantum ſe extendũt vires hæreditatis. quod dic vt 12. q. 2. epiſcopus qui filios. ſ. de ſepul. ca. vlt. ſi autem vſurarius reſtitui non mandet, licet hæres paratus ſit reſtituere: denegabitur illi ſepultura, cum in peccato deceſſerit: niſi alias de mortui contritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. ſ. de ſent. excom. à nobis 2.

3 Dicebat hic Guli. q̃ iſti fœneratores de Tuſcia dicebant, quòd Iolſi vltimus de genere dã habitat. ex quo oẽs fere ceſſores mãdauerant vſuras reſtitui. Ioan. And.

ADDITIO. Hæres vſurarij tenetur ſecundum vires hæreditatis & non vltra: ſi fecit inuentarium. C. de iure delibe. ſcimus. & in Aachen. ac hæres. & ſal. ſ. hinc nobis. ſecundum Guli.

¶ *Glo. ſeq. notat inducẽs duo iura: ſecundum duplic. obiicit & ſol.*

f ¶ *Denegetur.*] eſt ergo hic opus facto, ſcilicet reſtitutione vſurarum in cautione. nec ſatis eſt hic bene velle. 86. diſt. non ſatis. quia & verba ſunt cum effectu intelligenda. ſ. de cle. non reſi. relatum. Sed nonne quia mãdat, ſoluere videtur. ff. de ſolu. l. qui mandat. ergo mandatum hoc ſufficere deberet? ſed illud locum habet facta ſolutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per ſe facere vſ. j. de reg. iur. qui per alium. ſed videtur q̃ ex quo iſte [de quo loquitur text. qui ſcilicet mandauit vſuras reſtitui] peccatum cõfeſſus eſt: & ſic diuino iudicio iam relictus, ſepultura priuandus non ſit. 50. diſt. ponderet. ibi, peccator in quacunque die, &c. ſed imponitur hoc pœna: non quòd de ſalute ipſius deſperetur propter hoc: quia ſepultura nec prodeſt 4 nec nocet quo ad Deum. ſ. de ſepul. ſacris. & eſt fin. ſ. de rap. ſuper. eo.

4 *Similis gl.* in ca. felicis. de tornead. & in ca. ſuper eo. de raptor. intellige tamẽ eam prout docet B. Auguſtinus in libro de cura pro mortuis geréda, & B. Thomas lib. 4. ſent. diſt. 45. q. 2. artic. 3. q. 3.

¶ *Glo. ſeq. declarat tex. ſecũdo quærit, opinionem ponit, & ſoluit.*

g ¶ *Facultates.*] pauperes igitur excuſat. quod verum eſt, ſi ſit nota. ſ. eo. cum tu. vnde ſi nihil poteſt reſtituere, nihil reſtituat: ſi partem, illam reſtituat. Et totam, non habita ratione ne egeat, vt not. eod. tit. cum tu. in glo. antepen. & ibi dixi qui concordant illi glo. quod hic Archid.] Vnde prius deducentur vſuræ tamquam res alienum, quàm ſoluantur legata: & alia quæ relicta ſunt titulo lucrationis. intelligitur enim hæreditas ut e alieno deducto. C. de leg. l. ſi vniuerſæ. Quæri ſolet an hæres vſurarij, quando hæreditas nõ ſufficit ſatisfacere debeat primo venientibus? Dixit hic Gul. 5 q̃ non: immo fiet eis & aliis ſatisfactio pro rata vnumquemque contingente. arg. ſ. de teſta. relatum. 2. in fi. ff. de pact. l. ſi plures, ſatis videretur hoc caſu haberi debere conſiderationem temporis, vt ille qui prius ſoluit vſuras, recipiat quod ſuum eſt integraliter: & ſic de ſingulis ſecundum regulam. ſ. de reg. iur. qui prior. cum iſtorum par- fit cauſa, vt ibi dixi. & in hypotheca hoc conſideramus. C. qui pot. in pig. ha. l. ſi fundus. ſed videtur eſſe bona vſurarij hypothecata. ſ. eod. cum tu. [Et not. ſ. eod. tua. in prima glo. Io. And.]

5 Idem Cleonicus Piſan⁹ & Archidia.

h ¶ *Vel illis quibus.*] tolle hic litteram, quæ eſt J. bene per 12. lineas ibi idonee de reſtitutione facienda ſit cautum illis, quibus, &c. vſque de ipſa parochia. poſtea accipe quod eſt infra, aut ſeruo publico de ipſius ordinarij mandato. deinde redeas, ſupra quibus quidem, &c.

i ¶ *Si præſto.*] id eſt præſentes.

¶ *Gloſſa ſequens primo exemplificat: ſecundo quærit. argu. pro & contra. & ſol. diſtinguendo.*

k ¶ *Poſſint acquirere.*] vt ſerui proprij filij in poteſtate patris, ſerui in quibus habemus vſum fructum, ſerui alieni bona fide poſſeſſi, & liberi homines, quos bona fide poſſidemus vt ſeruos. Inſtit. per quas perſo. nobis acqui. per totum. ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino abſente hanc perſonã ſibi obligationẽ acquiret? Et videtur q̃ ſic: quia procurator q̃ ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. 1. In contra-

† Idem ſi coram notario. Phil. Font.

2 Quia aliud ſi eſt de ſtatu perſonæ. Philip. Fo.

riam

rium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiussores recipit, domino non acquiret personalem contra fideiussorem: nisi dominus sit priuilegiata persona. ff. si cert. pet. l. pecunia. Item si procurator stipulatur de euictione non acquirit. ff. de acq. pos. l. possessio quoque. §. & si possessio. Dixit Gar. x sic

x Et post eū Ioan. Mona. Guliel. remit. ad not. in prædi. l. procurator. ff. de procur. & in Specu. de procura. §. vt autem. verific. & non quòd lar. Io. And.

distinguendū: aut procurator stipulatur in iudiciis, aut in contractibus: Si in iudiciis, semper acquirit domino absenti vtilem. ff. de procur. l. si procurator: Si in contractibus: aut præsente domino, aut absente: Si præsente, acquirit vtilem. ff. de verb. obliga. procuratori præsenti. Si absenti aut ex re domini, vt quia stipulatur pensionem domus domir', & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. l. quod procurator. Si autem extra rem domini, aut dominus est persona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus, & tūc acquirit vtilem. ff. si cert. petat. l. si pecuniam. Aut non est dominus persona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, sed tenetur per actionem mandati cedere actionem. ff. de acqui. possess. l. possessio quoque. §. & si posse. io. Et dicitur procurator tunc ex re domini stipulari, quando accessoria prouenientia ex re domini stipulatur, vt pensionē domus, fructus, & similia. Extra rem, quando stipulatur ipsam rem, vel aliquid extraneum non proueniens ex re. in hoc ergo casu secundum eum cum stipuletur rem ipsam principalem domino debitar. s. vsuras: quæ licet sint accessoriæ quo ad recipientem, quo ad soluentem & postea repetentem sunt ipsa res principalis, quæ sunt ipsa res debita repetenti: procurator non acquiret domino, per d. l. possessio quoque. §. fin.

ADDITIO. In fructibus de quib. loquitur hæc gl. quin procurator possit illos stipulari domino, non dubitatur. Sed de pensione quæ non germinat, sed ex cōtractu debetur, communiter legistæ contra: nisi in subsidium. alleg. ff. de insti. l. 1. & de exer. l. 1. §. sed ex contrario. & idem Franc. Accursius in l. Iulianus aliàs, inter eum. §. si procurator. ff. de act. emp. simile quod scripsi de decī. pastoralis. super 1. gl. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia: scilicet de quo loco, & quo ordinario.*

Ordinarius quis dicatur.

z ¶ *Loci ordinario.*] intelligas de loco in quo degit vsurarius. Et per ordinarij intelligas episcopum de iure: licet idem in Decano, archipresbytero vel abbate: quia aliàs de cōsuetudine iurisdictionem haberet in spiritualib. secundum Guli. & vide quod scripsi de testa. cap. Ioannes. super ver. diœcesanum. Et non est mirum si per ordinarium vel eius vicarium actio acquiratur, cum etiam si ipse det aliquem qui recipiat cautionem, vtilis actio acquiratur per illum. ff. rem pupil. fal. l. 3.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. reddit rationem, & prorogat.*

Rector parochialis dicitur publica persona.

b ¶ *Parochiæ.*] sic s. de conuer. coniu. dudum. Est enim illa publica persona. 1. dist. ibi publicum. c. quod dicit de rectore parochiæ in qua testator habitat, intelligas idē multo fortius de rectore parochiæ illius, cui facienda est restitutio: ei enim acquirit, cum quasi iudex & minister suus sit, secundum Gar. [Io. Mona. & Archi.] ff. de in ius voc. l. eum pro quo.

c ¶ *Parochia.*] quia magis creditur indigenis notis, quàm extraneis ignotis. in Auth. colla. 6. ff. de testi. §. si vero ignoti. s. de elec. postquam. & erunt saltem duo. j. de regu. iur. pluralis. vt per eos si opus fuerit, cautio probari possit.

ADDITIO. Dicit Archid. q̄ sint de parochia, non putat de substantia, sed de bene esse: vnde sufficiet q̄ sint idonei: allegat ad hoc 4. q. 3. c. si testes. §. ad fidem. 3. q. 9. cap. testes. §. si debitum. & quod not. 3. q. 5. canonica. in 1. gl. Ioan. Andr.

d ¶ *Quibus quidem.*] Interpositio est, quæ circa tabellionem non ponitur. quia de illo non dubitabatur.

e ¶ *Illis.*] à quibus scilicet vsuræ fuerunt extortæ, vel eorum hæredibus, vel successoribus.

f ¶ *Perinde.*] id est, ex tali stipulatione: aliàs perinde, scilicet ac si ipsi idem stipularentur.

Tabellio dicitur seruus publicæ.

g ¶ *Seruo publico.*] id est, tabellioni, sic dicto, quia publicum exercet officium, non q̄ sit seruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l. 1. §. pen. cum concor. Ioan. And.

h ¶ *Mandato.*] Ergo tabellio hoc casu non acquirit actionē extraneo ex sua stipulatione, nisi eā faciat de ordinarij mandato. & idē videtur dicere antiqua lex. ff. rem pup. sal. fo. l. 2. ibi, profecto dicemus seruum publicum apud prætorem stipulari debere.

¶ *Glo. seq. primò soluit duo dubia, quæ cautio sit idonea, & quid si idoneā dare non possit: secūdo soluit: tertio soluit alia duo dubia.*

i ¶ *Idonee.*] Nomine idonee, pignora vel fideiussores intelligas. ff. manda. si mandato. Titij. §. fin. alias verbum, cautionis, nudam promissionē designat. C. de verb. sign. sancimus. si autem pignora vel fideiussores dare non potest, iuret se pignora vel fideiussores dare non posse, & se facturū quod cauet. C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. supra de dona. inter virū & vxo. per vestras. insti. de satisda. §. sed hodie. j. de senten. excom. c. vlt. §. illis eriā. hoc maxime quando sic est verisimile. cum s. aliam dare non posse. Sed cum solucntes vsuras habeant

† Aliàs, satisfactionē.

actionem ad repetendum: quare sic sol'citus fuit hic Papa prouidere illis per cautionis remedia? Sol. ideo vt haberēt plura auxilia. ff. de libe. leg. l. 3. Item quia magis sunt securi per fideiussores vel pignora. ff. qui satisd. cogan. l. 1. & sit hoc non tantum in fauorem illorum, quantum in odium vsuriarorum. Et scire debes, q̄ si recepta huiusmodi cautione nomine eorum quorum interest, vsurarius manifestus vsuras repetit, non audietur. s. eo. quia frustra. Et posset in animarum fauorem episcopus [illegible] vsuras recipere, & soluere illis à quib. iste petitor extorserat. [Alleg. Ioan. Monac. ff. de nego. gest. si liber homo. in fin. de pigno. act. l. solutum. §. solutam.] Et idem secundum Gul. & Gar. z si non esset manifestus, & hoc probare posset petitorem, s. vsurarium. si autem iste vsurarius qui sic satisfecit, consuluit: tenebitur ex satisdatione secundum eos: quia quia frustra. & si non satisdedisset, tenebatur. s. eod. cum tu. & si petitor esset notorius vsurarius, etiam si hæres non exciperet, dixerunt prædicti doctores quòd ex officio suo iudex eum repelleret. s. de excepc. exceptionem. ff. de postu. l. quos prohiber. secus si notorius vel manifestus non esset.

z Idem Bern. eod. tit. ad finem. a. gl. Io. And.

k ¶ *Illam.*] s. quantitatem manifestam.

¶ *Glo. seq. exponit, quærit, & soluit.*

l ¶ *Alioquin.*] id est, si quātitas manifesta non apparet. & repete, exprimi volumus aliam. Sed quomodo fiet expressio & moderatio de qua loquitur iste versiculus. Respondeo cōsiderabit iudex quāto tempore ille vsuras exercuit, & quantum nūc habet in bonis, & quantū habebat tempore quo fœnerare incepit. & super hoc considerabitur fama vicinię, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei prospere cesserit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. Hæ & similes circunstantiæ sunt circa hoc considerandæ: & secundum eas magis vel minus arbitrandum. C. de bonis quæ libe. cum oportet. §. 1. 22. q. 5. hoc videtur.

m ¶ *Teneatur.*] propter sui malitiam parti læsæ resarcire tenetur. C. si tu. vel cu. inter. l. etiam. & facit item suam. s. eo. lib. de re iud. cum æterni. Insti. de obli. quæ ex quasi delic. in princ. Et si nullam quantitatem moderatur, tunc tenetur in totum, nam & restitui cōmoratio torum admittit. C. de hære. insti. l. 1. ff. de verbi. sig. l. cæterorum. caute ergo faciet si in cautione certā verisimilem exprimit quantitatem: & adiicit q̄ etiam vltra illud satisfiet, inquantū constabit eum vsurarum ratione teneri.

Vsurarij quandiu nō restituūt vsuras, non debent ab aliis peccatis absolui.

ADDITIO. Idem consuluit Guli. Cleri. & Archi.

n ¶ *Pœnæ.*] supple statutæ in Lateranensi cōsilio edito supple cōtra vsurarios: hoc dico, quia hic non habet locū pœna contra vsurarios statuta, sed habet locum pœna statuta in recipientes eos ad oblationes & ecclesiasticam sepulturam.

o ¶ *Subiacere.*] hodie sunt excommunicati ipso facto, non obstantibus exceptionibus vel priuilegiis. per cle. de sepul. eor. qui.

p ¶ *Absoluat.*] etiam ab aliis peccatis. 24. q. 2. legatur. quod patet: quia nec ad confessionem debent admitti, vt s. dixi. Nec dimittitur peccatum, &c. j. de regu. iur. peccatum. cauenti ergo religiosi qui interdum de præda plus quàm de anima sollicitati sunt.

¶ *Glo. seq. exponit litteram: secundo quærit. a'g. pro: & soluit cōtrarium: tertio soluit obiectionem: quarto quærit: ponit opi. sed aliter soluit.*

a ¶ *Aliter*

a ¶ *Aliter facta.*] scilicet non facta satisfactione, nec præstita idonea cautione. Quid dices de condicillis? Vt ꝙ valeāt: diuersa enim sunt. C. de codicil. l. 1. si idem. & hæc constitutio est pœnalis: ergo est restringenda. ℨ. cod. lib. de ele. statutum. & prohibitis maioribus minora petere non prohibetur. ff. de seruis. expor. l. cui, qui filij sint legi. per venerabilem. circa princ. Dic. ℨ secundū Guli. & Gar. [Ioan. Mo. & Archid.] Et hoc patet ex principio vbi dixit, in vltima voluntate. & Arg. ℨ. de testa. cū esses. quia large codicilli sunt testamentum: quia mentis testatio. 13. q. 2. c. placuit. ℨ. sed aliud. insti. de testa. in prin. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. & ibi intestato. aliàs facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem 1 de qualibet vltima voluntate: & qa alius fonta- ilud crimen ecclesiasti- a Secundum cū est: potuit Papa irri- Guliel. & tare testamenta laico- Gar. & idem rū, per ꝙ in alios transferebantur bona, & fiebat durior conditio exactorū: erit ergo qđ cuincere volebant & habere, ℨ. vt lit. pen. ecclesia 1. in fi. habet enim ratione huius criminis iurisdictionem in talibus. ℨ. de jud. nouit. ℨ. qui filij sint legi. per venerabilem. ℨ. eo. lib. de fo. compe. c. vlt. Quid si primo testamentum fecit, postea c..uit? Dixit hic Gar. [& etiam Io. Mo.] ꝙ non firmatur per hoc testamentum: quia ab initio non valuit, vt]. de reg. iur. non firmatur. cum suis concor. 3. Satis videtur sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur. ℨ. de celebr. Miſ. cum Marthæ. Nec obstat regula, non firmatur. quæ de solo tractatu temporis loquitur.

† Hæc duo verba: & sub dicorum: de- ſta. in prin. ff. de iure coquis codi- dicil. l. conficiuntur. & bus, & in re-]. ab intestato. aliàs facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem 1 de qualibet vltima voluntate: & qa alius fonta- ilud crimen ecclesiasti- a Secundum cū est: potuit Papa irri- Guliel. & tare testamenta laico- Gar. & idem rū, per ꝙ in alios transferebantur bona, & fiebat durior conditio exactorū: erit ergo qđ cuincere volebant & habere, ℨ. vt lit. pen. ecclesia 1. in fi. habet enim ratione huius criminis iurisdictionem in talibus. ℨ. de jud. nouit. ℨ. qui filij sint legi. per venerabilem. ℨ. eo. lib. de fo. compe. c. vlt. Quid si primo testamentum fecit, postea c..uit? Dixit hic Gar. [& etiam Io. Mo.] ꝙ non firmatur per hoc testamentum: quia ab initio non valuit, vt], de reg. iur. non firmatur. cum suis concor. 3. Satis videtur sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur. ℨ. de celebr. Miſ. cum Marthæ. Nec obstat regula, non firmatur. quæ de solo tractatu temporis loquitur.

† Specialiter allegat Gar. & Io. Mo. ff. de testa. l. 3. & l. eius qui apud hostes, per leges. ff. de testa. superius alleg. & hoc est in testamentis: in codicillis bene. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. & vide quod ibi not. & ff. de bo. familiæ. fos. possess. secundum tabu. l. 1. §. exigic. Ioan. And. An. vide quæ por. ele. 1. de sepul. Fonta.

Item quoque manifestorum vsurationum aliter [a] facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum [& †subditorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Mendicantes nō possunt acquirere noua loca ad habitandū, vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licentia Papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

CVm ex eo [b] quòd Prædicatores, Minores, & religiosi alij Mendicātes [c] in ciuitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum [d] domos vel loca de nouo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala [e] quandoque proueniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto ne deinceps [f] aliquis, vel aliqui de prædictis quibuscunque super hoc priuilegiis muniti existant (quæ ipsis contrateno rem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari §) † in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis [h] titulo quocūque in alios transferre præsumant, & in locis non populosis. Not. principaliter ꝙ Mendicātes licet eorum religio sit approbata, tñ non possunt nouū conuentū ædificare sine speciali licentia Papæ; nec noua loca acquirere: & hoc propter scandala, quæ ex huiusmodi noua acquisitione oriebantur inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialiū quibus appropinquabant. Not. vltrius ꝙ mēdicantes non possunt antiqua loca sibi à sede Apostolica cōcessa mutare trāsferendo de vno loco ad alij absque speciali licentia Papæ: non est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam cōstitutionem? Hæc constitutio fuit disputata Bonoñ. nam Bonoñ. habent de more, ꝙ qñ insurgit aliquod dubium super aliqua re, tenētur illud dubium disputare publice: nam fratres Minores de obseruantia inceperūt ædificare ad latus cuiusdam montis, qui dr mon beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & inceperunt ædificare in parte montis vbi vigebat ventus Australis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatū fuit an possent: Dicit Dñicus de sancto Geminiano, ꝙ ille qui disputauit illā quæstionem, tenuit ꝙ ipsi Minores de obseruantia non poterant transire ad illā partē montis sine speciali licentia Papæ: sed tñ iste tex. facit ℨ. qa dicit, *Hactenus*. id est, vsque ad hāc constitutionem: & cum ista constitutio sit pœnalis, debet intelligi in suis ꝓpriis terminis: ideo putat Dñicus de sancto Geminiano, ꝙ absque licentia Romani Pontificis ipsi Minores possunt mutare locum de vna parte montis ad aliam partem. [*Eremitam.*] & sic Mendicantes possunt eligere viram eremiticā, de consensu tñ suorum prælatorum: ac requiritur consensus conuentus, & in eremo possunt acquirere nouū locum: nec requiritur licentia Papæ: quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat scandalum in litera. Not. etiam ꝙ ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non vt prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tñ posset induci ih cōtrariū cum hic ista æquali prohibitioni subiaceant.

† Dominic' no. hic, quòd non valet priuilegiū contra ius cōe, nisi adiecta derogatoria Feli. ℨ. de reſcri. nonnulli. col. 12. Fontanus.

Not. finaliter hic tres titulos, qui concludunt alienationem rei: vide de rebus ecclesiæ non alienan. nulli. Dominicus.

¶ *Prima gl. fumnat, & dixit quid determinat.*

b ¶ *Cum ex eo.*] Mendicātes non possunt acquirere noua loca ad habitandum vel antiqua alienare, vel mutare absque speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionē. in acquirentibus tñ loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio, hoc dicit. Determinat autem hæc decre. no. ℨ. eo. nimis. 2. in verſ. ad hoc.

c ¶ *Mendicantes.*] hi dicuntur mēdicantes quibus victū tribuit in certa mēdicitas: & qui redditus aut possessiones ex regula, vel cōstitutionibus habere nō possunt. ℨ. e. lib. de reli. do. c. vnico. & quo ad casum decre. nostræ in omnibus Mendicantibus idem ius. conco. ℨ. e. lib. de Regula. constitutionē. q enim similē cū aliis vitā suscipiūt, similē sentiāt in legibus disciplinā. ℨ. de ſta. mo. recolentes.

¶ *Glo. seq. notat, quærit, & remittit.*

d ¶ *Ad habitandum.*] Not. quia de locis acquisitis ad habitandum tantum fit hic prohibitio: ergo aliàs quàm ad habitādum bene possunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo sunt Mendicantes? Dic vt dixi ℨ. eo. lib. de relig. do. c. vnico. in glo. veterem.

e ¶ *Scandala.*] bene ergo fecit hic prouidendo: quia sui officij est scandala remouere. ℨ. eod. lib. de offi. leg. c. 1.

f ¶ *Deinceps.*] futura igitur comprehendit hæc constitutio: olim enim hic prohibitum licebat, vt ℨ. eo. nimis 2. ver. ad hoc.

g ¶ *Suffragari.*] ergo Papa priuilegium suum reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse manſurum. ℨ. de reg. iur. decet. vbi de hoc.

h ¶ *Alienationis.*] intelligo etiam per quem non transferatur dominium: Alienatio qd continet.

minium: cum sic large loquatur, dicendo cuiuslibet. ad idem ff. de reb. eccle. nō alie. nulli. & C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. licet interdum sumatur solum pro eo contractu, quo transfertur dominium. C. de fūn. do. l. 1. Ioan. And.

a ¶ *Mentionem.*] Ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic vt ff. eo. lib. de consti. c. 1. in gl. quæ incipit, est contra.

† Per istud credidit hic legatus dela terre. Philip. Ioan.

ADDITIO. Ibi etiā de hoc. not. Archid. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de instrum. edi. §. nunc autem. ver. & scias. vbi de priuileg. loquitur & de rescript. vide de rescrip. præsenti. §. ratione causæ. versi. itē quòd est contra ius. Ioā. Andr.

b ¶ *Decernentes.*] Hodie transgressores sunt ipso facto excōmunicati per cle. de pœnis, cupientes. 1. responso.

c ¶ *Eligendam.*] Isti sunt digni conuenienti honore. 16. q. 1. qui vere & pure. & an tales subsint episcopo, ibi not. & possunt eremitæ aliàs non religiosi habere proprium. 19. q. 3. §. econtra Paulus.

Religiosus mendicās de licentia sui prælati pōt vitā eremiticam eligere.

d ¶ *Licentia.* Ergo not. q religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest vitam eremiticam eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in tit. de reg. sanc. in fin. v. lim. gl. Ioan. And.

e ¶ *De propinquo.*] De hoc ff. de verb. signifi. c. penult. Ioan.

absq; sedis Apostolicæ licētię † speciali plenā & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mērionem a: si secus egerint, irritū decernentes b: ¶ Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticā seu solitariā eligendam c, de maiorum suorum licentia d, quin cellas, mansiones, seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominū habitatio de propinquo e, possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS.

¶ Dictum fuit ff. de excessib. Prælatorum: verum quia multotiens excessus Prælatorum præstant causam, vt subditi obtineant à Papa priuilegiū exemptionis, eo q prælati grauāt subditos: ideo post rubricā de excessib. prælatorum, annectit rubricam de priuilegiis. Vnde hæc rubrica nō solum tractat de priuilegiis exemptionis, sed de plurib. aliis: sed occasione sumpta à priuilegiis exēptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegiis.

Olentes.] Primo præmisso procemio vel exordio ponit declarationem circa priuilegium exemptionis, & declarationi obiicit, & soluit, & protestatur. Secūdo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna censuræ. Secūdatibi, *Et idipsum.* Tertiatibi. *In eos.* Sed Ioan. Mon. quidiuidit in quinque partes de exordio facit primā, de obiectione & solutione tertiam.

CASVS. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictaui. obtinuerūt priuilegium à sede Apostolica, vt essent exempti à iurisdictione episcopi Pictauensis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanæ, datis sibi certis conseruatorib. Isti exempti perpetrauerunt delictum in dioecesi Pictauēsi in loco non exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti coram episcopo Pictauensi vel eius officiali habente ad hoc specialem potestatem. Nam ex generali cōmissione non posset officialis episcopi inquirere de criminib. nisi haberet ad hoc specialem potestatem ab episcopo: Iste cōuentus coram officiali Pictauensi proposuit, q nō tenebatur litigare coram officiali Pictauensi, eo & pro eo quòd erat exemptus à iurisdictione episcopi Pictauēsis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & cōseruatorem suorum priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, q non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatū fuit, an deberet remitti ad suū iudicem: Vnde Papa consultus respondet, q non: sed tenetur litigare coram episcopo, & puniri secundum ordinationem episcopi. Idem si exemptus cōueniatur pro cōtractu celebrato, vel pro re existente extra locum exemptū. Sed quid sanctissime pater, vtrū ex istis trib. modis priuilegium exemptionis de nihilo sibi seruiat? Respōdet q non erit priuilegium inutile, sed de multis sibi seruiet: Nā posito q exemptus deliquit vel contradixit in loco exempto, qui locus est intra limites dioecesis episcopi, & exemptus habet domicilium intra dioecesim Pictauensem: & ita tamen deliquit vel contraxit in loco exempto: licet ratione domicilij posset aliàs conueniri coram ordinario: tamen non poterit propter priuilegium suum. Item ponamus q exemptus deliquit, vel cōtraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiam extra dioecesim illius episcopi, intra cuius limites habet domicilium. tunc ratione domicilij posset coram illo episcopo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requiratsed tamen quia est priuilegiatus, non poterit cōtra illo episcopo cōueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione cōtractus, vel rei existētis extra locum exemptū, & dioecesim intra quam habet domicilium. Sed si deliquit extra locum exemptum, s. in dioecesi, in qua habet domicilium, si ista duo concurrant, cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quòd aliquis impetrauit priuilegium à sede Apostolica, vt non posset conueniri, nec teneretur respondere, nisi sub certo iudice, verum in tribus dictis casibus posset conueniri coram alio iudice? Respondet quòd sic, videlicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, vel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quòd aliqua ecclesia obtinuit priuilegium, vt religiosi illius ecclesiæ non possent à quocunque iudice suspendi, interdici, decretalis in vel excommunicari: verum possint suspendi, interdici, vel excommunicari ab ordinario si conueniantur pro delicto, contractu, vel prore? Respondet Romanus Pontifex, q non, ad quemcunque locum se transferant. nisi se transferrent ad certum Prioratum: tunc possent ab ordinario suspendi, interdici, vel excommunicari, quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus sint renouabiles ad nutum prælati. [*Volentes.*] Textus exigit, vt si delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, si autem non habeat certam pœnam, imponatur p na extraordinaria: vel sicut ius exigit, vt si contumaces fuerint, excommunicentur, vel mittātur in possessionem: iuxta illa quæ habentur in c. quoniam frequēter. ff. vt lit. non contest. [*Non vtique.*] Id est, nō curent omni cōmodo exēptionis. & respondet tacitæ quæstioni, quasi dicat, nō carebit omnino commodo exemptionis, vt dixi in casus positione: videlicet si domicilium sit in dioecesi, & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij: licet aliàs cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra dioecesim & extra locum exēptum: si domicilium sit in dioecesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra dioecesim domicilij: si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset, si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, vt faciat citari talem, vt comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis: & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis. Not. primo quòd si exemptus delinquat extra locū exemptum, potest conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in dioecesi ordinarij. & istud verū, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis. Nam iste text. intelligitur quando Papa dixit in priuilegio suo: Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus à iurisdictione ordinarij. Sed vt dicit Ioānes And. in nouella, plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia: videlicet vt non possint conueniri coram ordinariis, nisi coram certo iudice etiam pro delicto vel contractu, vel re existente in dioecesi ordinarij, tūc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istam constitutionem. Sed adhuc est quæstio, vtrum sufficeret, si Papa diceret, non obstante constitutione Innocentij quartī? Quidam dicunt q non: quia illa constitutio aliàs prohibuit illud quod ista prohibet: sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere, non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunēsi.

¶ *Prima gl. summat. q subdit quid declaret.*

f ¶ *Volentes.*] Exempti vel priuilegiati vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non. Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint: cessat in illos ordinariorum iurisdictio quoad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quoad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuse not. 6. q. 4. cap. vlt. & supra eod. titu. ex tuarum.

TITVLVS VII.

De priuilegiis.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunēsi.

¶ Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniantur coram ordinario: sed ratione domicilij non.

CAP. I.

† Vide cōcil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 14. vbi hæc nouatur.

ADDITIO.

ADDITIO. Et quæ not. Innoc. ℨ. eo. recipimus. & Hostien. in summa huius tit. §. final. sub §. sed & dici posset. & eius excusat pro litigatem ibi ponit: dicens q̃ ante hanc constitutionem, totum illud scripserat: & se extollit quod innouauit pro magna parte suas opiniones approbant. Ioan. And.

¶ *Glo. secunda reci. per duas q. in quarum prima remittit.*

a ¶ *Exemptionis.*] Per quæ verba dicatur data exemptio, videbis ℨ. eo. tit. Papa. & proprie Apostolicæ sedis est eximere. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc vero.

¶ Not. quòd priuilegiatus non debet ex eodem metu priuilegiorū. ad hoc supra eo. ca. fauc. & cap. porro.

ADDITIO. Vnde Iacobus etiã de lapere hoc non posset. ℨ. de confirmati. c. fi. vt dicit Abbas. Nec oẽs. ℨ. excess. prælat. c. 1. nec archiepiscopus. eo. tit. sicut vnire. I. An.

† Aliàs ita: quod quantascũque, &c.

b ¶ *Infringant.*] isti seueritate ecclesiastica coercentur. ℨ. eo. quanto. & Papa solet taliũ privilegia decurtare. ℨ. eo. dilecti.

† Aliàs ita: & illi quod hæc.

c ¶ *Exedant.*] ℨ. eod. porro. & c. patentibus, ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3. priuilegium. ℨ. eo. tuarum. limites enim transgrediendi non sunt. ℨ. de sepul. c. 1.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. q. 1. quę ad perpetuam. & 9. q. 2. cap. 1. Ioan. And.

d ¶ *Aut rei.*] hæc vera, si contractus sit initus, vel maleficium factum in loco nõ exempto, & res litigiosa non exempta, vt ℨ. patebit.

e ¶ *Ad hoc.*] tria superius enarrata. Ioan. An.

¶ *Glo. seq. declarat ob & sol. quã facit textus.*

f ¶ *Nunquid ergo.*] quia videretur aliquibus, q̃ per hoc exempti æquiparẽtur non exemptis, vt distincte possent coram ordinariis conueniri: ideo de hoc obiicit & soluit: & hoc dicere intendit, quòd indistincte ratione domicilij non sunt exempti, vt iudex domicilij nec potestatẽ habeat cognoscẽdi, nec remittendi: & tñ ille est vnus modus sortiendi forum. ℨ. de fo. compe. c. vlt. Item si delictum, q̃ctus, aut res litigiosa sint in loco exempto, gaudebunt exemptione. si enim Anglicus delinqueret Bonoñ. nõne puniretur per iudicem Bononien. Fingamus ergo & æquiparemus Anglicum exempto a, vt sicut ille qui aliàs non est de iurisdictione, ratione delicti efficitur de iurisdictione; sic exemptus qui aliàs de iurisdictione non est, ratione delicti efficitur de iurisdictione. idem in contractu & re.

¶ Hoc & qđ sequitur declarat textus super verbo, nec vbi.

a In quo tamen plus hæ dicerentes, quàm in Anglico propter causas ipecia les, quibus subest, vt g ipsa glossa. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. reci. per q. & solutionem.*

g ¶ *Exempto.*] dicit hic Ber. q̃ monasterio exempto ecclesia, cœmiterium, domus monasterium, atria, hortus, arez, q̃ sunt iuxta ecclesiam, intelliguntur exempta. 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniũt. & c. id constituimus. ℨ. de immu. eccl. c. 1. & de cens. c. 1.

Exẽpto monasterio glos. Ioan. And.

h ¶ *Insti tuta.*] vt ℨ. de hær. ad abolendam. in fin. ℨ. eod. lib. de præben. c. 1. de ista. reg. c. vnico. in fi. Idem si capellas haberent nõ exemptas. ℨ. e. ex ore. & c. cum capella. sic ℨ. de consue. c. cum inter vos. ℨ. de sen. ex com. nonnulli. & ℨ. eo. tit. auctoritate. [Vide qđ not. in cle. de sepul. dudum. in gl. multotiens. & de pœ. & re. c. 2. in gl. pe.

ADDITIO. Bene facit ad propositum huius gl. decret. veniens. ℨ. de præscrip. vers. chrisma, per quam patet q̃ chrisma, oleum sanctum, consecrationes basilicarum, & ordinationes clericorũ, & his similia, sunt à diœcesanis eps postulanda: nisi aliud ipsorum priuilegiis concedatur. & alleg. etiam Host. q. 1. interdicimus. Ioan. An.

i ¶ *Et idipsum.*] scilicet quod dictum est de exemptis.

ADDITIO. Tam circa comẽtiones, quàm circa remissiones. Io. And.

k ¶ *Illos.*] non exẽptos, sed priuilegiatos tantum, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. reci. per obie. & duplicẽ solutionem.*

† De intellectu vide Dec. in cap. tuarum. nu. 49. extra de priuileg.

l ¶ *Certo.*] istud soluit ℨrium de decre. ℨ. de rescript. ad hæc. quia hic certus iudex datus fuerat à Papa, ibi incertus, quem Imperator duceret eligẽdum: præterea ibi per modum rescripti & iuris cõmunis facta fuit interpretatio: hic in modum gratiæ & priuilegij. quod etiam apparet ex titulo, & ex littera quæ sequitur, Apostolico priuilegio.

m ¶ *In eos autẽ.*] Istud qđ sequit intelligas sane, sm determinationẽ decr. ℨ. eo. tit. ne aliqui.

n ¶ *Quantum ad ista.*] scilicet interdictum, suspensionem, & excõicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere nõ possint ordinarij, possunt tñ causam eorũ audire & indicare: si non pareãr, poterũt in possessionẽ mittere, & similia facere.

† al. illorum.

ADDITIO. Dicit Host. q̃ etiam deponere illos poterũt, & i arctũ monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati enim ordinariorum non detrahitur, nisi inquantum est expressum: sicut & de ꝓscriptione dr ℨ. de præscriptionibus, auditis, & c. cum olim. Io. And.

† al. ita; aliquẽ sic vtrobique, &c.

† al. monasterium.

o ¶ *Residεant.*] ad idem ℨ. eo. quoniam. & c. cum capella. & nota literam. quia si irent illuc causa visitandi, vel causa solatij, vel vt viatores: illos quo ad ista non coercẽt ordinarij. ff. de iud. l. hæres absens.

¶ *Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari no possint, cessat in illis ordinariorũ iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tũc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quandiu ibi manent. hoc dicit.*

¶ In eos m † autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultum: sicut sunt religiosi quã plures, in quorum priuilegiis continetur, ne quisquã Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorũ suorum monachos pro vlla causa, vllove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: iidẽ ordinarij iurisdictionem suam quantum n ad ista vbicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorum Prioratus ordinariis cisdem subiectos (vt vel gerant eorum † regimen, vel in eis tamquam proprij locorũ ipsorũ monachi residεant o) fuerint destinati: tunc enim & si libere possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuũ monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem † vtrobique locum habere monachicum †) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso nosci dependere P ratione tamẽ eorundem Prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictiõe in ipsis, etiam quo ad præmissa q, quãdiu r morantur in illis, licite vti possunt.

† al. illorum.

† al. monachum.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes And.

Priores non habẽt ius eligendi prælatũ in maiori monasterio, quo prioratus eorum dependent.

ADDITIO. ver. nam vbi. & procedit hoc etiam si ibi delinquant tunc vel contrahant. secundum Inno.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. soluit cõtrariũ: finis reci. per qõnem.*

p ¶ *Dependere.*] concor. ℨ. eod. lib. de præb. cum singula. & si. ℨ. de præben. extirpandæ. §. qui vero. nec obstat decret. de elect. constitutis. quæ loquitur cum monasteria non sunt annexa nec pendentia. Et talis habebit vocem in vtriusque prælati electione, si est consuetudo: aliàs conuentus eligeret. 16. q. vlt. c. vlt. ℨ. de elect. c. 1.

ADDITIO. secundum Host. Idem Ioan. Mona. & Archid. Vide à quo prioratus eorum dependent. quod dixi post Inno. de reli. do. c. fi. §. vlt. qui distinguit, an habeat electionẽ superioris: & an prioratus bona sint distincta. Ioan. And.

q ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet suspensionẽ, excommunicationem, & interdictum. & intelligas hoc quando prioratus ille tale privilegium non habet nec ex se, nec ex superiori monasterio: quia si maius monasterium haberet priuilegium, quòd monachi sui & prioratuum sibi subiectorum à quoquam excommunicari non possent, & c. tunc secus.

ℨ. Cui resistere non possunt. de stat. mo. cum ad monasteriũ. Io. ver. tales. Io. And.

r ¶ *Quandiu morantur.*] ergo post renocationẽ ℨ eorum ẽps quo ad prædi

ad prædicta in eos iurisdictione vti non poterit [nisi præueniatur. de fo.compe.proposuisti.secundum Host. & Ioan.Monachum.]

Cum de.] Præmissa causa prouidet, & prouisionem declarat: ibi, *Vnde*. Hic priuilegiatur locus studij.de priuilegiis doctorum habetur C.de profes.& medi.l.medicos.lib.10.ff.de exc. tu.l. sed & reprobari.§. vlti. Ioan.And.

CAP. II.

CVm de diuersis [a] mundi [b] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi matrem [c].Nos ad cõmunem [d] tam ipsorum, quàm aliorũ omnium commodum & profectũ paterna sollicitudine intendentes, vt sit eis mora huiusmodi fructuosa,prouidim[e], quòd ibidẽ decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet [e] & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem [f] eandem, talib.priuilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis,vbi generale regitur studium,ac recipiant integre [g] prouentus [†] suos ecclesiasticos,sicut illi.

¶ Alexander quartus [†].

¶ Dicit quomodo intelligatur priuilegium,quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. And.

CAP. III.

ABBA-

¶ *Prima gloss. summat.*

a ¶ *Cum de diuersis.*] Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia.hoc dicit.

b ¶ *Mundi.*] Bene dicit:quia Apostolicus totius orbis est dñs.ꝛ.de foro compe.c.vlt.& ꝛ.in prœmio huius lib.cum suis concor.

c ¶ *Quasi matrem.*] 2.q. 6. ad Romam. 19. dist. in memoriam. & quasi ideo dicit:quia Ecclesia iam genitũ natura, gignit per gratiam:vnde debet dici renatus.ideo dixit, quasi: quia mater proprie dicitur,quæ parit.

ADDITIO. Idem Io.Mo.qui dicebat ꝙ Ecclesia de nõ esse(cũ essemus natura filij iræ,ad Ephes.2.) ducit ad esse spirituale per sacramentũ baptismi. vnde ille iam natus est autus per gratiam, quæ gratia non destruit naturam, sed perficit, secundum Augusti. Ioannes And.

d ¶ *Communem.*] debet enim lex esse cõis.4.dist. erit autem.& ꝛ. in prœmio huius libri.

¶ *Gloss. seq. ponit duas lecturas.*

e ¶ *Videlicet.*] Istud posset venire expositiue ad verumque. q. d. diuini, id est,canonici,humani, id est,ciuilis: sed melius est [Idem Ioan.Mo.] ꝙ veniat expositiue tantũ ad verbum, humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis.& quod dicit diuini,intelligatur proprie de sacra pagina.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit secundum & tertium dictum reci.per duas quæstiones.*

f ¶ *Sedem eidem.*] Nunquid intelligimus quod hic de sede Apostolica dicit,late,vt comprehendat etiam loca vicina per duas dietas legales:prout dicitur ꝛ.eo.lib.de præbend.præsenti?Nõ credo:sed intelligam per sedem ciuitatem, vel locum vbi est curia cum suis suburbiis tantum.ad hoc ꝛ.de sen.excom. si ciuitas. aliàs sequeretur,ꝙ curia vel studio existente Bonoñ.studentes Imolæ vel Mutinæ gauderent priuilegio:quod esset absurdũ.ꝛ.de cle. nõ resi. tuæ. prorogatio igitur illius decret.præsenti.suum specialẽ casum contingat.& puto ꝙ Viterbien.studens Viterbij,veniente curia & permanẽte,gaudebit hoc priuilegio.Sed curia recedente cessabit gaudere:sicut & ego studẽs Bonoñ.gaudeo priuilegio studij : & si cras tolleretur Bonoñ.studium,vel eius priuilegium,gaudere cessarem. Non obstat prædicta decre.præsenti.§.sane. quia ibi odium [1] : hic fauor.& horum diuersa est ratio ꝛ.de regul.iur.odia. cum suis cõcor. Si verò aliquis existens in curia pro impetratione faciẽda, vel ibi procurator vel aduocatus existens, in fraudẽ scholas intraret, vt huius constitutionis beneficio gauderet: fraus sibi non proderit ꝛ.de renunc.c.ꝛ.cum suis concor. Sicut nec vere causa reipublicæ abesse dicitur,qui causa proprij commodi in legatione est.ff.ex quib.caus.maio.l.non vere.& facit quod ibi not.& quod not.moderni.de magistris.c.vlti.in antiq.

[1] Per quod præiudicaretur ordinario collatorio fauor enim respicit studentem : vt hic in princi. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.reci.per duas quæstiones.*

g ¶ *Integre.*] quotidianis distributionibus exceptis.ꝛ.de magistris, cap.vlti.ꝛ.de præben.licet. illæ enim non dantur etiam præsentibus qui non interfunt diuinis. ꝛ. eod. lib. de cle.non resi.c.vnico. Nec intelligas quòd de iure communi existentes in studio percipiant corpus præbendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus : sed hic intendit dicere ꝙ si ex dispensatione,consuetudine,vel statuto ecclesiæ exiens in studio potest percipere præbendam,hoc potest studendo in curia.

[2] Idem Ioã. Monac. qui dicit ꝙ tale denominatur ab eo in quo se plus occupat, & remittit.] de verb. signifi. c.ſi. Ioan. And.

ADDITIO. Pro existentibus in studio quòd percipiant corpus præbendæ,est arg.81.dist.proposuisti.in glo.sufficit. & 37.distin.de quibusdam.Contra eos est quod not.12.q.2.Vulteranæ.& 16. q. 1. generaliter.

Abbates.] Sunt duæ partes.Prima tractat de benedictione super populo fienda , & per abbates super hoc priuilegiatos. Secunda:ibi , *Nec eis*. De collatione tonsuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tẽpus.Secunda:ibi, *Alibi*. ponit quid non liceat.& exceptionem subdit: ibi , *Nisi*. Secunda principalis miscendo quid liceat,ponit quid non liceat , à quo excipit:ibi,*Nisi*.Ioan.And.

¶ Si Abbas à sede Apostolica obtinuit priuilegium , vt possit impertiri solemnem benedictionem : istud priuilegium restringitur quamdiu est in monasterio,vel in capella sibi pleno iure subiectis. hoc dicit.Præsupponẽdum est,ꝙ simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni:soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem,quæ fit dicendo:Sit nomen Domini benedictum.Humiliate vos ad benedictionem.93. dist.c.occe ego dico.

CASVS.Aliquis abbas obtinuit à sede Apostolica priuilegium, vt posset impertiri solemnẽ benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco:sed simpliciter fuit ei concessa facultas,vt posset impertiri

[†] Vide concilium Trid, sess. 5. de reform.ca.1.in fine.

[†] In manuscriptis ita Alexan. iij.

[1] Cur Ecclesia dicatur mater fidelium luculenter docet Turrecrema in summa de Ecclesia, lib. 1. ca. 40.

impertiri ſolemnem benedictionem. Iſte abbas inuitatus ad funus cuiuſdam defuncti voluit impertiri iſtam ſolemnem benedictionem: aut cum eſſet in aliqua proceſſione, voluit impertiri benedictionem ſolemnem: vtrum poſſit? Rñdet Romanus Pontifex dicés, q̃ niſi aliud fuerit dictum & nominatim expreſſum in priuilegio ſuo, non poterit impertiri benedictionem ſolemnem niſi in monaſterio ſuo, & in capellis ſibi perpetuo iure ſubiectis: in quibus ipſe abbas eſt tanquã epiſcopus. Sed vtrum ſit permiſſum abbati conferre primam tonſuram extraneo non ſuis conuerſis? Rñdet q̃ nonetiam ſi illi extranei conuolarent ad monaſterium animo conuertendi ſe vt fierent monachi. [*Inſignauit.*] ſcilicet ſimplices. [*Elargiri.*] quia in his tribus conſueuerunt epi benedictionem ſolemnem impertiri populo. Nor. primo quòd benedicere populũ benedictione ſolemni, cõperit ſolis epis, qui tenent locum Apoſtolorum, & alij inferiores prælati, puta rectores eccleſiarum parochialium tenent locum lxxij. diſcipulorum. Not. q̃ abbates de iure cõi non habent facultatem impertiendi benedictionem ſolemnem; ſed poſſunt à ſede Apoſtolica obtinere priuilegium, vt illam benedictionem ſolemnem poſſint impertiri.

† al. expreſſe.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 23. de reformat. ca. 10.

Not. tres horas, in quibus eps poteſt benedicere populum benedictione ſolemni: videlicet poſt laudes, poſt Miſſarum ſolennia, & poſt veſperas. Not. quòd abbates poſſunt conuerſis ſuis conferre primam tonſuram, per quam confertur ordo clericalis. Not. q̃ ſi Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione ſolemni: iſtud priuilegium non extenditur extra monaſterium ipſius abbatis, & loca ſibi pleno iure ſubiecta: nam iſtud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epalis: ideo debet ſtricte interpretari, vt minus lædat. Et ſi abbas daret benedictionem populo extra monaſterium vel loca ſibi pleno iure ſubiecta, ipſe delinqueret, & poſſet eum eps punire non obſtante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum valẽt quantum ſonant.

¶ *Prima glo. ſummat.*

a ¶ *Abbates.*] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus poſſint Abbates conferre tonſuram. Ioan. And.

¶ *Secunda glo. req. per quæſtionem.*

a ¶ *Abbates.*] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, vel aliis quibus hoc priuilegium conceſſum eſſet, cum eadem ſit ratio: iſta autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat: Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in ſpe. co. tit. Ioan. And.

ADDITIO. Opinionem gl. tenet Archid. propter identitatem rationis, alleg. ſ. de contti. tranſlato. bene facit j. eod. vt Apoſtolicæ. Ioan. And.

b ¶ *Pleno iure.*] ſcilicet in ſpiritualibus & temporalibus. ſ. eo. cum & plantare. §. in eccleſiis. & ſ. cap. quoniam per confeſſionem.

Eccleſia q̃ habetur ſpe pleno iure ad monachos.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alarum ſcripſiſſe, q̃ tunc eccleſiæ pleno iure pertinent ad monaſteria, quando in eis ſacerdotes inſtituunt, & omnes obuentiones percipiunt præter ſtipendia miniſtrorum. de præb. quaritur. & cap. de monachis. vbi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in ſumma. Ioan. And.

Benedictio ſolẽnis quãdo fiat.

c ¶ *Solemnem.*] ſcilicet quam faciunt epiſcopi ſolemniter dicendo: Sit nomen Domini benedictũ, & c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri ſimplices. 95. diſt. ecce ego dico.

ADDITIO. Non tñ præſente epo. 21. diſt. denique. Ioan. And.

d ¶ *Alibi.*] ſcilicet extra eccleſias ſibi pleno iure ſubiectas.

ADDITIO. Dicit Archi. quòd multi priuilegiati hoc male obſeruant propter quod eſſet eis priuilegium auferendum. 47. diſt. vbi iſta. & c. ſeq. Ioan. And.

e ¶ *Expreſſo.*] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: niſi id in priuilegio ſit expreſſum, & c. ſi ſ. eod. lib. de hæret. inquiſitores.

f ¶ *Conuolauerint.*] vt ibi conuertantur & fiant monachi.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat. datur conſilium q̃ hoc non fiat intra annum probationis: quia certum eſt, quòd poſtea exire poſſet, & fraus fieri, quæ præcauenda eſt. de ſer. non ordi. c. 1. pro & contra. ſ. de ſent. excom. religioſo. Ioan. And.

tes [2], quos Apoſtolica ſedes in exhibitione benedictionis ſuper populum ſpeciali priuilegio inſigniuit: in eccleſiis, quæ ad eos pertinent pleno [b] iure, quando in eis diuina officia celebrant: poſſunt poſt Miſſarum ſolemnia, & veſpertinas, ac matutinas laudes, benedictionem ſolemnem [c] ſuper populũ elargiri. Alibi [d] autem publice, aut per vias, ciuitates, caſtra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant: Niſi hoc eis expreſſo [e] † Apoſtolico priuilegio ſit conceſſum. Nec eis † licitum ſit aliis, quàm monaſteriorum ſuorum conuerſis, & qui ad illa conuolauerint [f], & in quos eccleſiaſticam, & quaſi epiſcopalem [g] iuriſdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonſuram [h]: Niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto [i].

¶ Idem.

¶ Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas ſine diœceſanorum licẽtia conſtruere non poſſunt; nec in exemptis ſine licẽtia Papæ. Nec poſſunt exẽpti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominum in ſe, etiã ſi illi ſint ſui cenſuales. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

AVCTORITA-

g ¶ *Quaſi epiſcopalem.*] Hoc dixit, quia vere epalem habere non poſſet, ſ. vt poſſet ſchiſmare, & alia facere, quæ ſunt epalis ordinis. ſi igitur abbas in parochia ſua vel alio loco habet iuriſdictionẽ in ſpiritualibus q̃ aliàs de iure debet habere eps: etiam puros laicos nec cõuerſos, nec cõuertendos poterit clericare: aliàs nõ. ſicut enim eps laicum non ſuæ iuriſdictionis ordinare non poteſt abſque licentia ſui epiſcopi. ſ. eod. lib. de tempo. ordi. c. vlt. ſic nec iſte abbas talem poterit ordinare.

h ¶ *Tonſuram.*] Confertur [1] enim per ipſam clericalis ordo. ſ. de æta. & quali. cum contingat. & hoc intellige ſecundũ determinationẽ illius de abbate benedicto & presbytero, ſaluo eo quod habes de ſup. negli. præl. ca. 1. & poſſunt tales abbates cõferre etiam ſuperiores ordines vſque ad lectoratum inclusiue. 69. diſt. cap. 1. in prædi. ca. cum contingat.] Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Roa. & hic Archid. quòd alteri conferens imprimit characterem. Ioannes And.]

[1] Vide omnino Turrecrematam in ca. clerici. 23. diſtin. vnde intelligeres an prima tonſura ſit ordo.

ADDITIO. Faciunt hæc quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, veſtes ſacerdotales, cruces, & ſimilia. de quibus ſ. de ſacra vnctio. c. vnico. ante finem. de conſe. diſt. 1. veſtimenta. nam ſi benedicunt & conſecrant perſonas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. A conſecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico. abſtinere debet in aliis ſuperioribus & ſimilibus, vbi fit ſolum verbalis benedictio, ſuſtineri poteſt, quando ad opus ſuarum eccleſiarum id aguntur: aliàs abſtinere debent. cum nec ſolẽniter benedicant populum, vt hic, nec aquam etiam benedicant ſolemniter. §. de conſe. eccle. vel alta. aqua. maxime quia eorum benedictio ſimplex eſt, vel ad plus miſta. vt nor. in cle. de ſta. monac. attendentes. §. ſtatuimus. De mitratis dicam j. eod. vt Apoſtolicæ. ſ. 2. glo. Ioan. And.

i ¶ *Indulto.*] puta quia habent priuilegium: quia quoſcũque etiam non ſubditos volẽtes ab eis ordinari, clericare & ordinare poſſint. tenor etiam priuilegiorum ſeruabitur ſ. eod. porro.

AVctoritate.] Sunt tres partes. Prima ponit triplicẽ prohibitionem contra exemptos. Secunda ꝫ facientes iubet compeſci per ordinarios: ibi, *Quòd ſi.* Tertia prouidet ordinariis ꝫ cõſeruatores: ibi, *Et ſi quæ.* Secũda principalis: ibi, *Inhibemus.* ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, *Cauſas.* ponit illam inhibitionem, quam declaratibi, *Etiam.* Ioan. And.

¶ Præſupponendum eſt illud quod habetur in cap. cum olim. §. in ſuper. eod. tit. in antiq. videlicet, q̃ nullus debet ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eam dotare, vel altare nouum exigere ſine licẽtia diœceſani: & ſi quis contrariũ fecerit, tam capella. ſeu oratorium, vel altare, quàm fructus ſui cedunt diœceſano: non vt percipiat fructus tamquam ſuos, ſed vt in tali eccleſia vel oratorio poſſit inſtituere clericum abſque conſenſu fundatoris.

CASVS. In diœceſi Pictauenſi eſt monaſterium exemptum vel eccleſia exempta: iſti exempti ædificauerunt vel dotauerũt de nouo aliquam capellam aut oratorium ſua propria auctoritate: vtrũ licite fecerint? Reſpondet q̃ non, ſi ſine licentia diœceſani illam capellam de nouo ædificauerunt in loco non exempto. Sed vtrum in loco exempto poſſint capellã erigere ſua auctoritate propria? Rñdet q̃ non abſque auctoritate Papæ qui habetur loco diœceſani: alioquin perderent capellam cum fructibus: ita q̃ ſi patronus diceret. ex quo nõ vultis vt habeamus iuſpatronatus in tali capella, recuperabo dotem, nõ eſt audiẽdus: immo illã dotem iãque aſſignatam nõ poterit recuperare. Sed quid ſanctiſſime pater, ſunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis poſſeſſiones, ſed tamen ipſi homines ſunt domini directi: quia illas poſſeſſiones tenent ad aliquem cenſum annuum: iſti homines conueniuntur coram ordinariis, vtrũ exempti poſſint petere, vt iſti ſui homines remittantur ad ſuos conſeruatores? Reſpondetur q̃ non: ſi cauſa ſuper qua fuerunt conuenti, ſit commodum ipſorum hominum: ſecus ſi eſſet cõmodum exemptorum, & tangeret ius ſuorum exemptorum, & dominium directum illarum poſſeſſionum eſſet apud exemptos: quia tunc pro hominibus conuentis poſſent ſuſcipere defenſionem, & petere remiſſionem ad ſuos conſeruatores: ſed quando commodum poſſeſſionem ſpectat ad ipſos homines, non poſſunt exempti

pro eis

pro eis suscipere defensionem: nec petere vt causa remittatur coram suis conseruatoribus. [*Causas.*] Et dicuntur causæ suorũ hominum quando commodum & incommodum spectat ad ipsos homines: ita q̃ ex fine litis non sunt exempti consecuturi aliquod commodum vel incommodum. Not. primo. quòd exempti delinquentes in locis nõ exẽptis, puniri possunt per ordinarios. ad hoc eod. tit. & lib. c. 1. Not. secũdo q̃ legati excommunicatio lata in casu non fil. 4. Felinũ. sibi commisso est nulla. ad hoc 3. de prœben. c. fi. Domini.

† Vide Romanum cons. 409. Lapum allegatione 42. Caldarinum cõsil. 30. & ex quibus cognoscere an liceat oratoria edificare diœcesano inconsulto.

¶ *Prima gl. summat.*

a ¶ *Auctoritate.*] exẽpti in locis non exẽptis oratoria vel capellas sine diœcesanorũ licẽtia construere nõ possunt: nec in exẽptis sine licẽtia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominũ in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. Andr.

b ¶ *Oratoria.*] oratoria debent esse id quod verbũ sonat. 42. dist. c. vlt. & penul. & ista publica oratoria sine diœcesanorum licentia nõ construent in loco non exẽpto. & de his oratoriis habetur supra de cẽsib. c. vlt. 3. eo. patentibus. priuatim autem orare in domo sua cuilibet licet: non erigendo ibi altare, nec missam celebrando.

1 Intellige de altari cũ ara consecrata: nõ enim prohibet aliàs erigi altaria cum imaginibus sanctorum ad ornatum.

ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod dic vt de consec. dist. 1. vltimique. & duobus c. seq. Ioan. Andr.

c ¶ *Non exemptis.*] sicut enim si Anglicus in ciuitate Bonoñ. vellet ecclesiam erigere, hoc nõ posset sine diœcesani licentia: sic nec exemptus habita comparatione, vt dixi 3. c. 1. ad idem. de cõsecr. dist. 1. nemo ædificet. in Authen. de eccle. tit. §. si quis autẽ voluerit. colla. 9. in Auth. vt nullus sa. orato. do. colla. 5.

ADDITIO. Vide eo. tit. cum olim 2. super gl. nota q̃ & idem §. seq. Ioan. And.

d ¶ *Constructis.*] tolle quòd est 3. celebrent vel faciant celebrari.

e ¶ *Interdicti.*] hodie religiosi etiam exempti violantes generale interdictũ, quod seruat mater Ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de excess. præla. ex frequentibus.

f ¶ *Exceptis.*] 3. eo. vt priuilegia. & c. q̃ nonnullis. 3. de senten. excom. permittimus. hodie dic vt 3. de sen. excom. c. vlt.

g ¶ *Compescantur.*] ecce ergo q̃ exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario. 3. c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exempto quo ad tertium membrum, q̃ de celebrat. ibus loquitur. Ioan. Andr.

h ¶ *Reuocamus.*] conseruatores enim priuilegiorũ ad hunc casum iurisdictionem suam exercere nequeunt: cum se ad hunc casum priuilegia non extendant: supra cap. 1. nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniuriis. supra eod. libro de offic. delegat. cap. 1. & vlti.

2 Hinc notant doctores Papam esse diœcesanum & indicem ordinarium exẽptorum, vide Gloss. not. in cap. nulla, 93. dist.

i ¶ *Sedis Apostolicæ.*] quia 2 sicut episcopus est diœcesanus in loco non exempto: vt 3. sic & Papa est diœcesanus in loco exempto: puto tamen q̃ hoc casu sufficeret licentia legati de latere. arg. 3. de verb. signifi. veniens. in prin. & 3. de ele. fi abbatem. & ad hoc facit quod dixi 3. eo. lib. de elec. cupientes. circa prin. in glo. in hoc casu.

k ¶ *Causas quoque.*] & facit iste §. ad ea quæ notant Innocentius & Host. 3. de appel. dilectis.

l ¶ *Propriis.*] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. ff. quando appellandum sit. l. 1. §. 2. q. 6. hidium. ver. palam.

m ¶ *Liberorum.*] in seruis enim secus: & in hoc nulla dubitatio. ¶ *Glo. seq. recitetur per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & istud.*

n ¶ *Pertinent.*] dicebant Inno. & Host. in prædi. decre. q̃ si aliquis turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, cõtra illũ datur mihi vtile interdictum, Vti possidetis: & etiam actio iniuriarum, si iniuriam meam illud factum sit. arg. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente. & ff. depositi. l. 1. §. si quis tabulas. De furto tamen eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodierunt: nec iniuriarum, si non fit factum in iniuriã 3 domini, sed propter speciale odium subditi.

pti suo nomine, siue vt actores, siue vt defensores aliquatenus nõ assumant: Etiã si sint ipsis dicti homines censuales: cũ id nequaquam licitum sit eisdem.

¶ Clemens quartus.

¶ Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegii sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filiis, vel religioso loco, vel ordini. b. d. Ioan. Andr.

CAP. V.

NE aliqui o de indultis Apostolicis cõfidẽtes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias † & priuilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque p sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, quòd interdici à quocunque q vel excommunicari

† De differẽtia inter indulgentias & priuilegia vide in ca. cũ personæ. 3. e. q̃ priuilegium de quo hic loquimur, Inno. iiij. Archidiacono concesserat multis laicis, clericis & religiosis. Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit

¶ Dicit tamẽ hic Archidia. quòd iudicio nomine subditi domini agere non potest, vt eis se possint, satisfieret, cũ nec istud eius principaliter interfit, nec sit eius procurator, alioquin eadem ratione ius subditi remittere posset: isti autem exempti, forte vt duriorem causam aduersariorum illorum hominum redderent, assumebant in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

NE aliqui.] Præmittit duplicem constitutionis causam. & constitutionem subditi: ibi, *Omnes.* in qua exceptionem interserit: ibi, *Illis.*

Dicit Fran. 3. eod. cap. 1. q̃ priuilegium de quo hic loquimur, Inno. iiij. Archidiacono concesserat multis laicis, clericis & religiosis. Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit

præter concessa regibus, reginis, regum filiis, & fratribus, vel similibus personis, quæ antiquitus talem gratiã à sede Apostolica habuissent & incipiebat illa constitutio. Ad perpetuam rei memoriã. item de Apũ Clemens cuius fuerat hæc constitutio clementior Alexandrõ, sic ita in cap. ex temperauit, vt §. præter exceptos non extenderetur ad sententias infinuatioe. ordinariorum: & temperationis causa pulchra fuit & formosa, quã de fimo. ponit exordium: & eiusdem Clemen. fuit decr. ne aliquis. 3. eo. lib. de hære. Ioan. And.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi concessum fauore meæ personæ, vt à quoquã nõ possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus q̃ in priuilegio meo nõ fuit facta expressa mẽtio de meo ordinario. quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari, suspẽdi, aut interdici à quocunque etiã diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictũ, vt nõ possem à quocunque excõmunicari, suspendi, vel interdici: verum per huiusmodi priuilegium adimatur meo diœcesano potestas, vt non possit me excommunicare, interdicere, vel suspendere? Respondet Romanus Pontifex q̃ non: quia meum priuilegium nõ extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt vera quando priuilegium tale fuit cõcessum certæ personæ particulari: secus si esset concessum alicui ordini vel loco religioso, puta tali monasterio: tunc enim religiosi illius monasterij non possunt excommunicari, suspendi, aut interdici à quocũque iudice etiam ab ordinario: sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorũ filij: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspendi, nec interdici à suis ordinariis. Not. primo, q̃ quãdoque priuilegia tribuunt priuilegiaris materiam aliis iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Not. secundo differentiã esse inter indulgentiam & priuilegium. vide de sepultur. in nostra. vide Ioan. And. de verb. sign. cum olim. Domi.

¶ Prima glo. summat dicens quomodo olim incipiebat.

o ¶ *Ne aliqui.*] Priuilegium Papæ, quod quis excõicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorũ: nisi tale priuilegium fuit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filiis, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretali. ista extrauagans erat, & incipiebat: Quia pro qualitate. aliàs, Quoniã.

p ¶ *Cuiuscunque.*] 3. moderabitur istud verbum.

q ¶ *A quocunque.*] Intelligas nisi à Papa vel legato de latere. 3. de verb. sign. veniens 1. respon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi. si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti. 3. eo. fi Papa. §. similiter.

a ¶ *Conceſſa.*] tolle quod eſt ℣. de fratrum noſtrorum &c. redeas. ℣illis. & tolle quod eſt ℣. dumtaxat exceptis, per quæ, &c.

b ¶ *Filiis.*] eſt ſimile quod habes ſupra eod. lib. de offic. deleg. cap. vlt. 1

1 An priuilegium cõceſſum vnius vxoris do: quia decre. vlr nil dicit de filiis. & decre. præſenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

ADDITIO. Et in cle. de bap. præſenti. Eſt tñ etiam diſſimilitudo: quia decre. vlr nil dicit de filiis. & decre. præſenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

Hic Io. And. Franc. & alij. faciunt ſ. intelligatur ℣. eo. titu. & ſic ſunt. ſupra de foro com. §. loquatur de priuilegio conceſſo religioſis, non propter perſonam, ſed propter locum, vel ordinem, vt ſi ordo Prædicatorum vel Minorũ ſit in hoc priuilegiatus, vel monaſterium ſancti Proculi. Si autem religioſus aliquis ſuæ prærogatiua perſonæ haberet hoc priuilegium, ſecus eſſet.

c ¶ *Ratione.*] ſic ergo nulla correctio, vt ille non poſſint: nec terræ vel eccleſiæ ipſorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunque forma verborum conceſſa [2]: (Illis per quæ regibus & reginis eorumque filiis [b], necnõ & religioſis quibuſcunque non perſonarum tantum, ſed ordinum priuilegiatorũ vel locorũ ratione [c], in hoc immunitas huiuſmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum noſtrorum conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

¶ Idem.

¶ Inferiores prælati, quib. per priuilegium conceditur vſus mitræ: ſi ſunt exempti in prouincialib. & epiſcopalibus conciliis, vti poſſunt mitris aurifriſiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et ſi non ſunt exempti, albis & planis vtentur, in aliis locis vtantur vt indulta permittunt.

CAP. VI.

VT Apoſtolicæ [d] ſedis benignitas: quæ nonnullis Abbatibus †, aliiſque prælatis, quibus non competit [e] ex propria dignitate, conceſſit in eccleſiarum [f] ſuarum gloriam & honorem, quod mitra † & aliis pontificalibus vti poſſint: prout ſi meriti cum fortiora ſint priuilegia data perſonis eõtemplatione eccleſiarum q̃ contemplatione ipſarũ. ſupra c. proxi. Ioan. An.

non poſſint: nec terræ vel eccleſiæ ipſorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunque forma verborum conceſſa [2]: (Illis per quæ regibus & reginis eorumque filiis [b], necnõ & religioſis quibuſcunque non perſonarum tantum, ſed ordinum priuilegiatorũ vel locorũ ratione [c], in hoc immunitas huiuſmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum noſtrorum conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

¶ Idem.

¶ Inferiores prælati, quib. per priuilegium conceditur vſus mitræ: ſi ſunt exempti in prouincialib. & epiſcopalibus conciliis, vti poſſunt mitris aurifriſiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et ſi non ſunt exempti, albis & planis vtentur, in aliis locis vtantur vt indulta permittunt.

CAP. VI.

VT Apoſtolicæ [d] ſedis benignitas: quæ nonnullis Abbatibus †, aliiſque prælatis, quibus non competit [e] ex propria dignitate, conceſſit in eccleſiarum [f] ſuarum gloriam & honorem, quod mitra † & aliis pontificalibus vti poſſint: proſ uideat, ne inde ſcandala oriantur: ſic tamen ℣ quod ipſi priuilegiati ſuorum priuilegiorũ nõ fruſtrẽtur effectu & ex maioritate ac decore maiori ornatuũ, maioritas appareat dignitatũ [h]: De fratrum noſtrorum conſilio præſenti decreto ſtatuimus, vt Abbates, & alij, quibus mitræ vſus eſt ab eadem ſede conceſſus: Exempti quidẽ in prouincialibus conciliis, & epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenẽtur [i]) mitris tantummodo aurifriſiatis, non tamẽ aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, vti poſſint: Non exempti vero ſimplicibus [k], & albis ac planis vtantur. In aliis [l] vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis vti, prout cõceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt [m].

¶ Bonifacius octauus.

¶ In prima parte demonſtrat quid iuris cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda ibi: Si autem. quid iuris cum ſuper hoc præſcriptionẽ allegat. In tertia ibi: Quòd ſi tales quid iuris cũ allegat vtrumque. Ioan. Andr.

CAP. VII.

CVM † PER.

2 Et merito cum fortiora ſint priuilegia data perſonis eõtemplatione eccleſiarum q̃ contemplatione ipſarũ. ſupra c. proxi. Ioan. An.

† Abbates an dicantur eſſe prælati, vide c. eſt præſupponendũ, q̃ Geminianũſ epiſcopus dicitur celebrare in veſtimẽtis epiſcopalib. quãdo eſt idutus ornamentis Pontificalib. quæ ſunt quatuor: ſ. mitra, baculus paſtoralis, annulus, & cõpagus, Vnde mitra, quæ habet duo cornua deſignat duo teſtamenta, veru ſ. & nouum. Et fuit ordinatum q̃ epiſcopi haberent mitram ad inſtar Moyſi, qui reuerſus fuit cornutus à monte vbi accepit legem Dei, & ignorabat q̃ eſſet cornutus. Aliud veſtimentum eſt baculus paſtoralis, qui dicitur croſſa. Aliud eſt annulus, qui datur epiſcopis in ſignum matrimonij inter ipſos & eccleſiam. Aliud dicitur compagus ſiue calligæ epiſcopales, quæ alio nomine dicuntur ſandalia.

† Vide Barbariã in cap. volentes. extra de offi. de leg.

CASVS. Aliquis abbas à ſede Apoſtolica obtinuit, vt poſſet vti mitra & aliis ornamentis epiſcopalib. ille abbas cõparuit in ſynodo epiſcopali, vt tenebatur: quia nõ erat exemptus: vel erat exemptus, tamen habebat populũ nõ exemptum, ratione cuius tenebatur cõparere in ſynodo: & certũ eſt, q̃ iſte abbas debet eſſe in eodem ſtatu, in quo celebrat Miſſam, & ipſe fert mitram pretioſorẽ mitra epiſcopali, puta quia ſua mitra in medio habet lapides pretioſos. Itẽ habet laminas aureas vel argenteas: vtrum poſſit vti illa mitra? Reſpõdet q̃ non poterit vti tali mitra, quantumcunque ſit exẽptus. Vtrum autem exemptus poſſit vti mitra aurifriſiata non habente laminas aut gemmas? Reſpõdet q̃ ſic. ſi autem nõ ſit exemptus, vtetur mitra alba & plana non aurifriſiata, quandiu erit in ſynodo & in concilio. Et iſtud ordinatũ fuit ne detrahatur auctoritati & honori epiſcopali: quia ignorantes putant q̃ ille qui habet maiores ornatus, ſit maioris auctoritatis iuxta illud: Huic homines decorantur, quẽ veſtimenta decorant. [*Eccleſiarum ſuarum.*] vnde matrimoniũ cõtrahitur ſolum inter eſm & eccleſiam: ideo eſs debet portare annulũ. Ex quo ſequitur q̃ alij inferiores prælati non debent portare annulũ: ideo dicit Ioan. And. q̃ clericus annulatus aut eſt eſs aut fatuus. quod verum eſt, niſi habeat aliam dignitatẽ, vt quia eſt doctor: tunc enim in ſignum matrimonij inter ipſum & ſcientiã, poteſt deferre annulum. [*Aurifriſiatis.*] id eſt, non habẽtes laminas neq; lapides pretioſos. Not. primo q̃ de iure cõmuni abbatibus & aliis inferioribus prælatis ab epiſcopis non competit vſus mitræ ratione ſuæ dignitatis. Nota ſecundo, quòd priuilegium licet ſit ſtricte interpretandũ: tamen debet taliter intelligi, vt totaliter non fruſtretur ſuo effectu. Dominicus.

¶ *Prima gl. ſummat decretalem, & illam commendat.*

d ¶ *Vt Apoſtolicæ.*] Inferiores prælati, quibus per priuilegiũ conceditur vſus mitræ, ſi ſunt exẽpti in prouincialib. & epiſcopalibus cõciliis vti poſſunt mitris aurifriſiatis, nõ habentibus laminas aut gẽmas: & ſi nõ ſunt exẽpti albis & planis vtantur: in aliis locis vtãtur vt indulta permittũt. Aequiſſima fuit huius decretalis prouiſio, vt ℣. patebit.

e ¶ *Non cõpetit.*] quia ſunt ipſi prælati inferiores epiſcopis.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit quæſtionem.*

f ¶ *In eccleſiarum ſuarum.*] Idem puto 2 ſi alicui inferiori prælato perſonaliter propter ipſius perſonæ prærogatiuam fuerit priuilegium tale cõceſſum: quod interdum contingit, vt ℣. de præſumpt. cum in iuuẽture: vbi propter prærogatiuam perſonæ, cõceſſum fuit epiſcopo ornamentum archiepiſcopale.

g ¶ *Sic tamen.*] concor. ℣. eo. c. r. in principio.

h ¶ *Dignitatum.*] 100. diſtin. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas diſſimilis in hoc priuilegiatus ad conciliũ epiſcopale, habens pulchriora ornamẽta & mitram epiſcopo: ita quòd ipſe per inſpectionẽ ornatuum videbatur epiſcopus. idem in prouinciali: ibi enim in ornamentis præcellebat aliios epiſcopos: quod ſatis erat indecens, & ſcãdalizabantur epiſcopi: promidere ergo æquiter voluit, ita quòd ſcãdalum tolleret, & priuilegium aliquod conferret. Et nota quòd nõ eſt pompoſitate reſpuendũ, immo rationẽ defendendum q̃ doctores togati, variati, & ornati incedãt, vt per illa dignitas doctoratus ℣ appareat: ſed ſunt ſcholaſtici reprehendendi, qui ſibi veſtes doctoribus ſolum congruentes aſſumunt.

† Vide Antonium Cupycium deciſione Neapolit. 209.

℣ Quæ ſint inſignia doctoratus, vel militiæ vide per Signor. de Homodeis conſil. 23. & conſil. 129.

i ¶ *Teuentur.*] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

k ¶ *Simplicibus.*] vt non ſolum non habeant laminas vel gemmas, ſed etiam nec aurifriſiaturas.

l ¶ *Aliis.*] à prouincialibus & epiſcopalibus ſynodis & conciliis. puta cum celebrant in eccleſiis ſuis vel alienis.

m ¶ *Permittunt.*] Inſpiciendus eſt igitur tenor priuilegiorum, & ſeruandus. ℣. c. proxi. ℣. eo. porro.

CVm perſonæ.] Hæc eſt prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars poteſt ſubdiuidi: qa primo tractat quando priuilegiũ ſufficit: vel dat cauſam præſcribendi: Secũdaibi, *Si vero* quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In dioceſi Pictauen. ſunt aliqui, qui dicunt ſe habere priuilegium, vt ſint exempti à poteſtate ordinarij: prætextu quorũ priuilegiorum plura nefanda cõmittunt, confidentes de ſuis priuilegiis: ita q̃ ſæpiſſime exinde oriuntur plura ſcandala: vtrũ epiſcopus poteſt eos cõpellere & monere, vt ſibi oſtendant ſua priuilegia, vt videat an ſint taliter exempti à ſua iuriſdictione, q̃ nõ poſſit eos punire pro ſuis criminib⁹? Reſpõdet q̃ poteſt eos tales exemptos cõpellere, vt oſtendant ſua priuilegia ſibi eſo, vel ſuis cõmiſſariis: & q̃ eos vel eius cõmiſſarius poſſit legere priuilegia integra liter: etiam ſi petatur q̃ priuilegia illa exhibeantur occaſione articuli ſuper quo eſt controuerſia: ſed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorum, non habebit copiã omniũ, ſed ſolum illius articuli, de quo eſt controuerſia. Sed quæritur vltra, nunquid eps pendente iſta exhibitione, an priuilegia ſua ſint ſufficientia ad impediendum ſuam iuriſdictionem, poterit in eos exercere ſuã iuriſdictionem? Rñdet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut enim iſti pri-

ſti priuilegiati ad fundandam ſuã intentionem, id eſt ad probandum ſuam exemptionem allegant priuilegiũ exemptionis tantũ, aut priuilegium & præſcriptionem ſimul: aut allegant ſolum præſcriptionem, & ſunt in poſſeſſione exemptionis: tunc pendẽte litigio ſuper exhibitione priuilegiorum ſuorum, non poterit eps eos turbare in ſtã poſſeſſione exemptionis: neque in eos poterit exercere ſuam iuriſdictionem: Si autem allegãt ſolũ præſcriptionem, quia dicũt præſcripſiſſe libertatem, nõ extinctiue, ita q̃ nulli ſubſint: quia non poſſunt eſſe acephali, ſed dicunt præſcripſiſſe libertatẽ tranſlatiue: hoc eſt non ſubſunt ordinario naturali, ſed alteri: & in iſto caſu quãdiu probabitur præſcriptio, reputabuntur ſubditi epiſcopi: ita q̃ epiſcopus poterit in eos exercere ſuã iuriſdictionem. Ratio diuerſitatis ſter priuilegiũ & præſcriptionem: quia priuilegium eſt plus fauorabile, quã ſit præſcriptio, quæ eſt mere odioſa: ideo pendente iudicio ſuper præſcriptione, epiſcopus vtetur iuriſdictione ſua ordinaria? quamquã reuera talis nõ ſit ſibi ſubditus. [*Infamiã.*] quandoque infamiã iuris: nã quædã ſunt delicta, quæ ipſo iure irrogant infamiam, ideſt, ipſo facto. de quib. in l. 1. ff. quib. irrogatur infamia. Alia ſunt delicta, quæ non irrogant infamiã ipſo facto: ſed per ſententiam iudicis. [*Loco ſecuro.*] vbi epiſcopus non poſſit exemptis inferre violentiã. quia forte epiſcopus ſibi remoueret eorum priuilegia, & ea contingit illa nõ poſſent recuperare ſine magnis laboribus & miſeriis. [*Intẽgraliter.*] Licet pro præſenti nõ ſit controuerſia de omnib. articulis, ſed de vno ſolo tantũ. Not. primo q̃ exemptus à iuriſdictione ordinarij dicitur habere libertatem. ad hoc. ſ. eo. tit. & lib. c. 1. No. ſecundo arg. differentiã eſſe inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc. ſ. eo. tit. & lib. c. ne aliqui. vide not. 22. q. 2. in ſumma. & de ſepul. in noſtra. in princ. Dominicus.

ſonæ [a] eccleſiaſticę tã religioſę, quã ſeculares plura præſumãt, quæ ipſis infamiam [b] patiunt, & aliis inferũt læſionẽ [c], prætextu exẽptionis vel libertatis, quam aſſerunt ſe habere: ordinatiorũ correctiones & ordinationes ſubterfugientes, ac eorum forũ ſiue iudicium declinantes: Nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio prouidere, ſtatuimus, vt hi qui ſe aſſerunt, per priuilegia ſeu indulgentias Apoſtolicæ ſedis exemptos: à locorum ordinariis † requiſiti, huiuſmodi priuilegia vel indulgentias, quibus ſe dicunt fore munitos, ipſis ordinariis in loco cõgruo & ſecuro [d], aut aliquib. prudẽtib. [e] viris omni ſuſpicione carentibus [f], ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem [g] pro facti qualitate ipſorum ordinariorũ, vel delegatorum ſuorum arbitrio moderandum [h], iuſto impedimento [i] ceſſante oſtendere, ac ad legendum integraliter [k] † exhibere: necnon de articulis, de quibus controuerſia fuerit, tranſcriptum tradere [l] teneantur. ¶ Si autẽ ad fundandam intentionem ſuã ſuper huiuſmodi libertate ſolũmodo [m] præſcriptionem canonicam [n] duxerint opponendã: eiſdẽ ordinariis [o] vel delegatis ab eis viris prudentibus nõ ſuſpectis, de præſcriptione huiuſmodi [P] facere debent fidem. ¶ Quòd ſi tales priuilegio & præſcriptione aſſerant ſe munitos [q]: priuilegium quidẽ ipſum exhibeant, vt in primo huiuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi priuilegiũ exhibitum nõ ad plenum per ſe [r] ſufficiat ad exẽptionem ſeu libertatẽ huiuſmodi comprobãdam, ſed tale eſt, quod ſaltem cauſam præbeat præſcribendi: corã perſonis prædictis [s] annorum [t] quadraginta præſcriptionem teneantur probare: præſcriptionisque probatione pẽdente, licet ordinariorũ intentio de iure communi fundetur, tamẽ quia de priuilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis poſſeſſione, non violenta [u], non

† Supplent Domin. & Philip. ſeu alij, quorum iuriſdictio fundata eſt iure communi, aut ſtatuto, priuilegio notorũ: quia notorũ facti, vt iure Anchar. hic, operatur idẽ quod notorium iuris. Font.

† Tã non eſt danda copia rotulo, ſed illius ſolũ articuli, ſup quo contenditur, ea contingit. de ſide inſtr. Per. de Anch. alleg. Bart. in rubr. ff. de noui. ope. nunt. vnde legatis pereunti copiam in ſtrumẽti, tradetur ſola particula ad ipſum facies l. peçor. ff. de edẽn. Font.

a ¶ *Cum perſonæ.*] In prima parte demonſtrat quid iuris cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda: ibi, *Si autem.* quid iuris cũ ſuper hoc præſcriptionem allegat. In tertia: ibi, *Quod ſi tales.* quid iuris cum allegat vtrumque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars ſubdiuidirur: quia prima tractat quando priuilegium vel ſufficit, vel dat cauſam præſcribendi. Secunda: ibi, *Si vero.* quando neutrum horũ occurrit. Et pro parte ſumi potuit ex Extrauaganti Alexandri iiij. quæ incipit: Quia perſonæ. de qua etiam mentionem facit Guil. in ſpecul. de appellat. §. reſtat. verſi. ſi autem iudex, & hoc eo. tit. verſi. & not.

b ¶ *Infamiam.*] ſ. eod. titu. proxi. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudeles erant negligendo famam ſuam. 22. q. 1. nolo.

c ¶ *Læſionem.*] meus enim priuilegiorum ſuorum ſeruare debent. ſ. eo. tit. & lib. c. 1. in principio.

d ¶ *Securo.*] ad idem ſ. de fi. inſtr. accepimus. vnde ſi locus non eſt ſecurus, licet parti appellare. ſ. vt lit. non conteſt. accedens 1. ſ. de appel. ex parte 1. & j. de ſent. excõ. venerabilibus. §. & hoc ipſum. alia littera eſt, ſeereto 1.

ADDITIO. Sed prima verior, ſecundum Ioan. Mo. & Archid.

e ¶ *Prudentibus.*] ſ. de conſan. & affi. c. 1.

f ¶ *Carentibus.*] 3. q. 5. q̃ ſuſpecti. vnde bonum eſt, q̃ de ipſorum conſenſu aſſumantur. de offi. deleg. ſuper quæſtionum.

g ¶ *Competentem.*] ſ. de dila. c. 1. aliàs poſſet appellari, vt ibi. conſideranda ſunt circa hoc quæ habentur ſ. de appellat. cum ſit.

h ¶ *Moderandum.*] ſic ſ. eo. lib. de appel. legitima.

i ¶ *Impedimento.*] ſic ſ. eo. lib. de electio. quam ſit. & cap. cupientes. §. q̃ ſi. & c. commiſſa. §. 1.

¶ *Glo. ſeq. rationem reddit dicens opi. Inno approbatam, & Hoſt. reprobatam, ad ipſius rationem reſpondens.*

k ¶ *Integraliter.*] ne præcedentia vel ſequentia arctent articulum de quo contendit. ff. quemad. teſta. ape. l. 1. §. diem. & à capite edẽda eſt ratio. ff. de eden. l. argẽtarius. §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere nõ videtur. & approbatur hic opinio Innocentij qui hoc quod hic dicitur, notabat. ſ. de fi. inſtr. cõtingit. in fi. 2. Et reprobat opinio Hoſt. qui ibi not. contrarium: q̃ priuilegium erat legendum exhibendũ ſolum in illo capitulo, de quo erat quæſtio: nam ſi totus tenor legeretur, poſſet lectio dare litigãdi materiã ſicut editio: quod eſt contra mẽtem ipſius decret. cõtingit. quæ debet verbis præferri. de verbo. ſigni. intelligentia. ſed non ſtatur huic, ſed primæ rationi: nec ita ex ſimplici lectura oritur litigandi materia ſicut ex trãſcripto, quod pluribus diebus & noctibus videntes & prælegentes aduocati litigia inde ſumunt, vt ibi. & licet vtraque opinio ſatis habeat æquitatem, prima tamen magis ratione & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

2 Vide quod ibi notatur in vlt. glo. & quod ibi dicam. Io. And.

¶ *Gl. ſeq. obiicit & ſol.*

l ¶ *Tradere.*] ſed quare reus probare compellitur & edere propria inſtrumenta contra ſe: cõtra id ſupra de proba. c. 1. C. de eden. l. qui accuſare? Dic q̃ iſte priuilegiatus ſiue agat ſiue excipiat, habet probare ex eo quod de iure communi intentio epiſcopi eſt fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata vel propria ſcriptura, qua quis vſurus non eſt: porro in communi vel propria ſcriptura, qua quis vſurus eſt, locum non habet. quod dic vt not. in prædicto c. 1. de proba. & ſ. de fi. inſtru. G. perpetuus. ff. de eden. l. 1. §. editiones. & in clem. de vſu. ex graui. in gl. vide quod ibi. Ioan. Andr.

m ¶ *Solummodo.*] quia non ſimul allegant priuilegium & præſcriptionem, de quo in ſeq. §. tractabit.

n ¶ *Canonicam.*] xl. annorum, vt j. ſequitur cum titulo: quod dic vt ſ. eo. lib. de præſcrip. c. 1. Ioan. Andr.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & dupliciter ſoluit.*

o ¶ *Ordinariis.*] Mirũ eſt quomodo ordinarij cognoſcũt in cauſa ſuã: contra id 4. q. 4. c. 1. C. ne quis in ſua cauſa. in rubro & nigro. Sol. ordinarius bene cognoſcit de cauſa Eccleſiæ 3 licet nõ de p. priata. q̃ dic vt no. 2. q. 7. ſi quis erga. de cle. male. c. 1. & j. de pœn. Romana. Itẽ ordinarius dicit ſuam eſſe iuriſdictionem, & ſubditus hoc negat: & bene cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio 4. ſ. de reſcr. litteris. ff. de iud. ſi quis ex aliena. Sed ad omnem ſuſpicionem vitandã melius videtur id expediri per delegatos, vt ſequitur. ſ. de foro compe. ſi quis contra. & ff. de iuriſdict. om. iudi. prætor.

3 Placet Philip. etiam ſi allegetur ſcripto Dõ. Vide tamen Ian. c. venerabili. de verbo. ſignifi. Font.

ADDITIO. Idẽ Io. Mo. Archid. remittit ad not. per Inn. de dilat. præterea. de cenſi. venerabili. de verb. ſig. ex parte. Ioan. And.

p ¶ *Huiuſmodi.*] canonica ſ. nec poteſt ſubditus obedientiam præſcribere contra prælatum: quod dic, vt ſ. de præſcrip. cũ nõ liceat.

4 Hoc verſi ſi quæſtio ſit tantum inter iudicẽ & partem: & hoc põt quia ius ſuum de ſenſu. cap. delicto. & ibi Ian. de ſen. excommunica. ſi autem eſſet quæſtio inter partes index tãquã alteri fauens non ſe ꝓnuntiabit compe tentẽ ſecun-

q ¶ *Munitos.*] & ſic allegans hæc duo ſimul, auditur, vt ſ. de præſcri, auditis. [Vide de hoc de verb. ſig. abbate.] Contra eo. titu. veniens. dic vt dixi j. de regiur. nullus pluribus.

ADDITIO. Archid. remittit ad not. 23. diſt. quamquam. in gl. ſic ergo. Ioan. Andr.

r ¶ *Per ſe.*] ſine præſcriptione.

ſ ¶ *Præditis.*] 3. 1. & 2. reſponſo.

t ¶ *Quadraginta annorum.*] quia minor non currit cõtra Eccleſiã. 16. q. 3. c. placuit 2. ver. quas actiones. ſ. de præſcrip. de quarta.

u ¶ *Violenta.*] ſic poſſidentes cum pati debeant pœnam, ergo non præmium. j. eo. licet. ſ. eo. lib. de præben. eum qui. 16. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioan. Monach. allegat de tranſla. inter corporalia. dum Domi-

§.sed neque.ff.sol.mar.si ab hostibus.Ioan.Andr.

¶ *Gl.seq.allegat vnam concor.signat vnã contrariũ, & remittit.*

a ¶ *Precario.*] sic ℨ.de restit.spo.olim 1.licet enim ista sit iusta causa possidendi:nõ dat tamen titulum præscribendi, ne ille qui precario concessit, ex liberalitate sua illiberalitatem recipiat contra naturam contractus. ff. de preca.l.1.

b ¶ *Turbentur.*]hoc idẽ si solum priuilegium allegarent, vt probatur in sequenti §. in principio.

c ¶ *Iure communi.*] 16. q.7.omnes basilicæ.

d ¶ *In eosdẽ.*]No. quantus fauor priuilegio debeat: *est* etenim priuilegium ex se fauorabile,sed præscriptio odiosa.ℨ.de decim.tua.& c.ex parte. & dixi de hoc ℨ. de reg.iur.odia.

E *Piscoporum, & aliorũ.*] Primo ponit quadruplicé prohibitionem:Secundo pœnam adiicit pœnis antiquis:ibi.*Qui vero.*

CASVS. Propter delictũ comitis Pictauen. fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauen.in quo comitatu Pictauen.sunt aliqui exempti, secũdum veriorem intellectũ: qui putantes se non teneri ad interdictum , quod diœcesanus imposuit, eo quia sunt exempti, cõtemnunt illud interdictum,& celebrant diuina officia ianuis aperis & alta voce:Certum est q̃ à iure antiquo sunt aliquę pœnę introductę cõtra non obseruantes nobis. exim interdictum: Sed verum de exepto. vltra illas pœnas sunt aliæ pœnæ introductæ?Respondet q̃ sic:quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec fuerit satisfactum ad arbitriũ episcopi. : Et notãter dicitur,ad arbitrium : quia nõ tenẽtur satisfacere ad dictũ episcopi:nisi vt bonus vir fuerit arbitratus. Sed quid, pone q̃ episcopus Pictauen.protulit in aliquos suos subditos sententiã excõmunicationis,& mandauit episcopus, vt tales subditi non reciperentur ad diuina?Certum est q̃ tales nõ debent ad diuina admitti. Sed quid:quia licet episcopus mandet subditis, vt illos nõ recipiẽrent ad diuina,nõ tamen mandat exemptis: nũquid exẽpti possunt tales excommunicatos admittere ad diuina?Respondet q̃ non : & si contrarium fecerint, *incurrunt prædictam pœnam:* quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ,& efficiũtur irregulares.in c. is qui. de sent.excom.ℨ.eo.lib. [*Conceditur.*] vt in c.alma.ℨ.de sent.excom.eo.lib.scilicet,basſa voce,& ianuis clausis. Not. primo q̃ diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis:& celebrantes in locis interdictis incurrunt graues pœnas & maiores pœnas incurrunt exempti quàm non exempti.l.presbyteri. C. de epiſc.& cler.vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimum honoris à principe susceperunt:ideo si exempti delinquant,grauius sunt puniendi quàm cæteri.Item quia isti priuilegiati confidentes de suis priuilegiis,plus cæteris violabant interdictum : ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit,q̃ plus cæteris punirentur. Nota vltimus iuncta gl. q̃ celebrans præsente excommunicato non est irregularis:sed est ei interdictus ingressus ecclesiæ: tamẽ est proximus irregularitati:qa si se immisceat diuinis , efficitur irregularis, c.is qui.de sent.excom.isto met lib.o. Nota vlterius,q̃ appellatione sacramentorum ecclesiæ nõ venit sepultura.Not.insuper,q̃ decreti appellatione comprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum,vide glo.ℨ.eo.lib. de reb.eccle. non alie.c.1.Not.finaliter,q̃ eadẽ pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans,ad hoc cle.grauis. de sent.excom.Dominicus.

¶ *Prima gl.summat.*

clandestina, nec concessa precario [a], de qua fides corã eisdẽ fecerint,non turbentur [b]. ¶ Si vero priuilegiũ per se sufficiẽs quãdo solo priuilegio se defendunt,vel saltem tale quod præscriptioni canonicæ causam præstet, cũ præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum: cum de iure cõmuni [c] ordinariorum intentio sit fundata, sua iurisdictiõe vti possint libere in eosdem [d]: donec de præscriptione canonica(vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Idem.

¶ Interdictus est ingressus ecclesiæ regularib. vel secularib. quamuis exemptis,qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatib. vel locis interdictis,nisi secundum permissionem iuris:vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia.sacramenta,vel sepulturam admittũt. h.d. Ioan. Andr.

CAP. VIII.

E Piscoporũ [e] † & aliorum prælatorũ querelis frequẽtibus,& querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuẽdum , ne aliqui seculares aut regulares quantũcunque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicæ priuilegiis communiti [f], cuiuscunque ordinis , religionis , status , vel cõditionis existant,scienter celebrent , vel faciãt celebrari diuina in ciuitatibus †, castris,villis,(nisi quatenus eis à iure cõceditur) seu locis aliis interdictis [g] ab ordinariis [h] siue delegatis [i] iudicibus , vel à iure [k]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia [l],seu ecclesiastica sacramẽta, vel ecclesiasticam sepulturam [m] admittant. Qui vero cõtra præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas [n],ingressum [o] ecclesię sibi nouerint interdictum , donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius,cuius sententiam contempserũt [p] †, satisfecerint competenter.

¶ Idem.

¶ Primo ponit,quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo quando ipsius canonici.Tertio quando clerici. Et ista ordinate declarat,in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquẽdo, secundum Ioan.Andr.

CAP. IX.

PER † EXEMPTIONEM. [p] Eximitur quandoque ecclesia, quandoque ipsius canonici,quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat.Et tria facit hæc decretalis,quæ satis patent.Secundaribi,*Verum.* Tertiaibi,*Si autem.*

CASVS. Papa per suum priuilegium vel indultum exemit aliquã ecclesiam à iurisdictione diœcesani , per vnam de formis in capit. sequen. quia dicit Papa:talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij:vtrũ per hoc videatur Papa non solũ exemisse ecclesiam à iurisdictione ordinarij , sed etiam ministros ipsius ecclesiæ? Rñdet q̃ non. Vt ponamus q̃ est aliqua ecclesia conuentualis , vel collegiata, & ipsa habet certos canonicos, & certos clericos, & certos alios ministros, vt sacristam, & alios, & ipsa ecclesia habet certa iura, vt decimas, & alia iura, & habet certa bona, vt agros, & alia bona, & habet certa onera, vt hospitalitatem, & alia onera, & habet certa priuilegia, vt libertates, & alia priuilegia, & habet certa ornamenta, vt calices, & alia ornamenta, & habet certa ædificia, vt ecclesiam, & alia ædificia, &

collegiata, in qua est rector habens administrationem: Papa illam ecclesiam exemit à iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem ecclesiam eximimus, vel per aliam formam: verum videatur tantum modo locus exemptus, vel verum cũ hoc videantur monachi exempti, & etiam rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Respondet ℣ per illud priuilegium videtur solum exemisse ipsius monasterij religiosos, clericos, & conuersos: sed nõ videtur exemisse vicariũ perpetuum, neq; populum ipsius parochiæ: & ideo ipse vicarius remanebit sub iurisdictiõe episcopi. Sed quid, ponamus ℣ Papa per suum priuilegium exemit canonicos eccle | sic Pictauen. in qua sunt ministri diuersi status: quia ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici: verum videatur exẽpti cappellani? Respon- | der ℣ nonetiam si essent ministri habentes dignitatem: dum tamẽ non haberent canoniam in ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit. Nos eximim⁹ à iurisdictione ordinarij clericos ecclesiæ Pictauen. quia tunc videtur exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nor. primo ℣ exẽpta aliqua ecclesia à iurisdictione episcopi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ita exemptio ecclesiæ dicitur exemptio realis. & se extendit ad personas. Nor. ℣ quando eximitur ecclesia, videtur locus exemptus, & etiam ministri illius ecclesiæ: non tamen vicarius perpetuus depuratus ecclesiæ parochialis: nec ne parochiani illius ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti à iurisdictione diœcesani. Nota ℣ appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Not. ℣ appellatione clericorum veniunt omnes ministri ecclesiæ.

¶ Nota. ergo post Per. Acha. & alios hic quòd per istam exemptionem episcopus nihil scit, vtrum videatur exẽpti in parochianis. Item nec etiam ista priuilegia quæ aliis quoad iudicat, restringuntur: ideo laici nõ veniunt hoc quàquis hæc a in fala, quæ omnes ℣ epo adiudicatur, secũdum Io. An. hic Fõt.

¶ *Prima gl. diuidit. dicit quid declaret, & vnde sumpta.*

a ¶ *Per exemptionem.*] Tria dicit hæc decretalis, quæ latis patent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Inn. & Host. ℣. eo. cum canonici, & cap. recepimus. Et fuit sumpta de extrauagãti Innocentij. quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. ẽs in Spec. eo. tit. ver. Item licet. allegabat, cum super. quæ in summa dicebat, ℣ Abbas cõtra eum agens super exemptione ecclesiæ monachorum & parochianorum succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. An.

¶ *Glo. secunda soluit quæstionem & remittit.*

b ¶ *Ipsa ecclesia.*] cum ario, secũdũ ea quæ dixi secundũ Ber. ℣. eo. c. 1. & subintelligatur exempta. & bene patet per hoc c. & per decre. illã. ℣. eo. lib. de præben. quãuis 1. ℣ eximit ecclesiam cathedralẽ, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ *Non autem.*] subintelligitur exempti, &c.

d ¶ *Curam habet.*] Vnde tales presbyteri habent institui ab epõ, & intelligũtur esse perpetui, quia nequeunt absque rationabili causa remoueri ab epis amoueri. ℣. eo. lib. de capel. monach. c. vnico. & hoc casu pp hanc curam & populũ non exẽptũ, prælatus exẽptus vadit ad synodum episcopalem. ℣. eo. tit. & lib. vt Apostolicæ.

¶ *Glo sequens dat simile secundo, obiicit & soluit.*

e ¶ *Parochiani.*] Sicut aliud est clericus, aliud est populus. ℣. eo. ex parte 1. & ℣. de sent. excom. si sententia. 1. respon. sed huic 1. respõso videtur cõtradicere ℣. de verb. sign. cum clerici. vbi nomine vel clerici vel conuersi sed ibi de iuramẽto loquitur, quod stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, ℣. de iureiur. c. pe. iurisdictio autem ita pendet penes epm & capitulum, ℣ non penes inferiores clericos. intelligatur ergo iuramentũ ibi secundum formam iuris cõmunis. ad idem ℣. de iureiur. ad nostram 1. ℣. de verb. signifi. super quibusdam.

¶ Deuarijs significationibus, quæ habet ecclesia, vbinot. & ita consent. Io. And.

ADDITIO. Concordat Archid. ℣. eo. lib. de præbend. quamuis 1. sed Ioannes Monachus quid voluerit non capio. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. arg. pro Ioan. & Ber.*

f ¶ *Non autem ecclesia.*] Bene ergo dixit Ioan. & Ber. qui not. ℣. de testa. requisiti. in glo. hic respondent. ℣ si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum ecclesiæ. per l. ff. de reb. du. l. cinibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super gl. præalleg. Ioan And.

¶ *Glo seq. quærit. arg. affirmatiue & soluit contrarium.*

g ¶ *Alij eius clerici.*] Sed nunquid per hoc erunt exempti Conuersi & oblati non clerici? Arg. ℣ sic. 12. q. 1. duo. Cõtrarium credo per hoc. c. ℣ stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis vt soenam. & quia non repetit de Conuersis & oblatis, vt ℣. 1. respõso. quod si voluisset intelligi, expressisset. ℣. de deci. ad audientiam. Ad idem ℣. eo. lib. de elect. ex eo quòd. Ioan. And.

SI Papa] Hæc est optima decr. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguẽs inter verba narratiua & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exẽptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit: Secunda: ibi. *Et est idem.* ponit alias octo, & sic quatuordecim: vsque ibi, *Non sic.* Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio: vsque ibi. *Licet.* vbi de formis aliis protestatur. Ioan. And.

¶ Istud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Epus Pictauen. vel eius officialis volebat punire & corrigere Titium de aliquo excessu: vnde fecit ipsum citari ad comparẽdum personaliter ad se purgandũ super tali excessu: Titius cõuentus in termino sibi assignato comparuit, & opposuit, ℣ erat exemptus à iurisdictione epi: & ideo petebat remitti ad suum iudicem siue conseruatorem suorum priuilegiorũ: Certũ est ℣ intentio epi, siue eius officialis est fundata de iure cõi: ideo iste Titius tenetur probare suam exemptionem. ℣. eo. tit. & lib. c. cum personæ. vnde Titius ad probandum suam exemptionẽ produxit quoddã instrumentum delegatorium, in quo dicebatur: Conquestus est nobis talis Titius Romanæ Ecclesiæ immediate subiectus, verũ fuerit sufficienter probata exemptio? Rãdet ℣ non: quia illa verba narratiua nõ faciunt fidem, sed solum verba dispositiua: nisi in verbis dispositiuis continerentur, ℣ talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sint necessaria ad hoc, ℣ aliquis dicatur eximi à iurisdictione ordinaria: & per quæ verba potest probari exemptio? Rãdet ℣ pluribus modis potest probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis quæ sequuntur in litera: videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis: Nos talẽ ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij. vel sic: Dicimus talem ecclesiam pertinere ad proprietatem beati Petri. vel sic: Dicimus vel declaramus talem ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere, vel, asserimus talem eccl. siam nullo medio ad Romanã Ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus ℣ in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia. Nos talem ecclesiam asserimus exemptam à iurisdictione ordinarij. vel, asserimus talem ecclesiã spectare ad ius & proprietatem beati Petri: vtrum sufficienter probetur exemptio? Rãdet ℣ sic: Nã omnes ecclesiæ de iure cõi spectant ad Romanã Ecclesiam: ideo si Papa in priuilegio suo, vel sententia apposuerit ista verba, in verbis dispositiuis vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed q. 1. quia Papa dixit in suo priuilegio, ℣ talis ecclesia potiuntur libertate Romanæ Ecclesiæ, vtrum sit probata sufficienter exemptio? Rãdet ℣ sic. Idẽ si dicat Papa, talis ecclesia in signum libertatis soluet annuũ cẽsum. Secus si diceret solum Papa indefinite. ℣ talis ecclesia soluet annuum cẽsum Ecclesiæ Romanæ. Idẽ si dicat ℣ in tali ecclesia non audeat ordinarius collocare suam sedẽ: tunc enim videtur talis ecclesia priuilegiata. Sed quid, ponam⁹ ℣ Papa dixit in aliqua sententia vel priuilegio: Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros, ppios & specialiter subiectos Romanæ Ecclesiæ. an videantur isti exempti à poestate ordinarij? Rãdet ℣ sic: Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios & speciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non possint excõicari vel suspendi: & ℣ in signum huius soluant Ecclesiæ Romanæ annuum cẽsum: nã per illa verba nõ videntur exempti à iurisdictione diœcesani. Postea dicit Romanus Pontifex in fine ℣ pro præsenti non potuit cogitare omnes formas quib. potest cõferri exemptio; Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo cõstet de mente Papæ. Not. ℣ posita in lege gratia exempli, non restringunt legẽ ad casum expressum; sed extenduntur etiam ad alia similia. Not ℣ exemptio appellatur libertas, & ℣ illam allegans debet eam probare. vide ℣. eo. tit. & lib. c. cum personæ. Dominicus.

¶ *Prima gl. summat. & dicit quid declaret.*

h ¶ *Si Papa*] Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Et de hoc not. per Inn. & Host. ℣. eo. recepimus. & per Host. ℣. eo. cum capella.

¶ *Glo secunda exemplificat.*

i ¶ *Principaliter.*] puta impetrat litteras prælatus sup reuocatio-

ne rei ecclesiasticæ male alienatæ: quibus dñ, conquestus est nobis T. prælatus talis ecclesiæ nobis immediate subiectæ, q̃ prædecessor eius, &c. vnde talia verba solemus vocare narratiua, non assertiua, vnde j. sequitur, talia verba narret. ad hoc bene concor. j. q. 6. hæc quippe. & quod ibi not. in 1. glossa.

ADDITIO. Vide not. in cle. de probat. litteris. in glos. narratiuis. Archid. remittit ad sum. Azo. de fal. cau. ad. & 19. diff. c. 1. ver. itaque. in glo. est hic arg. subdit etiam hic tolli opinionem quã not. Bernard. de rescrip. nonnulli. in glo. sic ergo, vltra medium. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Tenebat.*] Contra vt quod not. Ber. ẽ. de cons. cum olim. in 1. gl. vbi dicit, quòd statur publicæ scripturæ in qua continetur de finibus episcopatuum: licet illa sint facta ob aliud: sed illud habet locum in ipsa probatione finium, quæ fit per argumẽta. ẽ. de probat. cum causam. & cui ius commune non est contrarium: sed hic ius commune est contrarium: & sequerentur hoc casu plenæ probationes, & ideo secus.

b ¶ *Asserat.*] Nota quia ẽ. dixit, narrer. ergo hic de assertiuis, ibi de narratiuis. hodie plene pro habent narratiuæ litteras Papalium, si sunt de suo facto, & super his funderetur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de proba. litteris. & vide quod ibi not. in glo. antepenul.

c ¶ *Ecclesiæ.*] ẽ. de rest. in integ. ca. 2. de arbi. cũ tempore.

d ¶ *Sine medio.*] ẽ. eo. cum olim. 1.

¶ *Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.*

e ¶ *Debeant.*] Optime concord. ẽ. eod. in his. [Et concor. quas hic al leg. Archid. ibi inuenies in vlt. glos. Et nota arguendum à verbis. ẽ. de decci. ad audientiam. de quo dic vt no. 22. q. 5. humanæ. & supra de verb. sig. propterea. lex tamen non debet imponi verbis, sed rebus, supra eo. lib. de elect. commissa. ad fin. Ioan. And.

f ¶ *Et est idem.*] scilicet quod ecclesia debet plene iudicari exempta.

g ¶ *Libertate.*] supra eod. cum olim 2.

h ¶ *Indefinite.*] quia secus si post determinationem alicuius certæ libertatis concessæ, vt infra §. idem.

i ¶ *Collocare.*] in locis enim exemptis hoc non possunt episcopi. 18. q. 2. luminoso. ẽ. eod. lib. de offi. ord. cum episcopus.

¶ *Glos. seq. vera per duplicẽ obiec. prima ad quid valeat concessio: secunda de duabus legibus, & vtrique respondet.*

k ¶ *Non existunt.*] sed sunt priuilegiati, vt j. de verb. sign. veniens 1. respon. recipiendo ergo illos in filios, vt illos recipere in amorem filialem: sicut subdiaconus ordinatus à Papa non in exemptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos quos in patres elegit, nõ vult aliis subiici, vt in Authen. consti. quæ de digni. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suũ filium, dñ ei libertatem concessisse. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. simi: lique modo. sed ibi sibi soli fit præiudicium: hic autem fieret præiudicium ordinario, cuius iurisdictioni potius est faciendum. ẽ. eod. tit. & lib. cum personæ 11. q. 1. perueniet. vbi ergo Papa exprimit aliquos speciales subiectos: si essent subiecti: alij non essent speciales subiecti: & idõ illa verba exemptionem faciunt, vt §. proximo responso. [Hoc patet etiam ẽ. in quarto exemplo: sufficit enim q̃ dicatur: specialiter ad Romanam Ecclesiã pertinere, vt ibi.] Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quòd sit specialis subiectus: quia vnius potestatis filius, alteri potestati posset esse subiectus 1. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

1 Sicut & filius meus mihi & alteri sic esse seruo. ff. ad leg. Fal. l. prena. fo. A.

l ¶ *Censum.*] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluũt censum: nec omnes quæ censum soluunt, sunt exemptæ. ẽ. sic seruus eo. tit. recepimus. vnde probat hoc esse, &c. C. de proba. ad probationem. ẽ. de offi. deleg. cũ contingat.

† Aliàs, iudicium.

† Aliàs ita articulis. Aliàs ita: sic in certis priuilegiati articulis, &c.

m ¶ *Idem dicimus.*] scilicet quòd non propter hoc exempta censebitur.

n ¶ *Non possint.*] de quo dic vt ẽ. eod. tit. & lib. ne aliqui. Ioannes Andr.

¶ *Glos. seq. notat, alleg. concor. & dat simile.*

o ¶ *Subiecti.*] ergo not. q̃ vnum & idem verbũ diuersificatur secũdum adiuncta 2. ff. de contrahen. emptio. l. q̃ sæpe. §. dum mateveneni. & ff. de verb. signi. l. qui venena. vnde si indefinite dicatur, q̃ ad iudicium percepræ libertatis soluat cẽsum, exempta dicitur, vt ẽ. §. & est idem si post certam libertatem: nõ propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic. & est simi. ẽ. de dona. pastoralis.

2 Et secundum materiam: vt dicitur. l. qui venena. vnde j. de sentent. excom. si clericus in fi. t. respon. Ioan. And.

tione, † vel sententia exemptionis, seu etiã libertatis, aliqua ecclesiã ad ius & proprietatẽ Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: nõ propterea illius ecclesiæ exemptio est probata [a], nisi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autẽ ecclesię vel monasterio exẽptionis priuilegiũ concedendo, vel super ipsius exemptione sentẽtiando (cũ de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat [b] ipsam ecclesiã fore exemptam: aut eã iuris beati Petri existere: siue ad i° & proprietatem Romanę Ecclesiæ [c], vel ad Romanã Ecclesiam specialiter, aut sine medio [d], vel etiam simpliciter pertinere per hoc plene debet exempta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure cõmuni omnes ecclesiæ per orbẽ diffusę ad Romanã Ecclesiã pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea p sententiã iudicetur, ex hoc ipsi [e] comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil aliàs allatura concessio, ei cui conceditur, & sententia nullũ aliter datura subsidiũ ecclesiæ, pro qua fertur, prorogatiuã (cum verba aliquid operari debeant [e]) conferat gratiæ specialis. ¶ Et est idẽ [f] si priuilegiũ contineat, vel ipse Papa per modum exprimat supra scriptũ, q̃ ecclesia sit libera: seu q̃ potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate [g]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat in definite [h], quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad percepte iudiciũ libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quòd non audeat illic episcopus cathedram collocare [i] aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquã potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos censentur exẽpti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt [k]. Si vero dicatur simpliciter, q̃ aliqua ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum [l] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem [m] dicimus si circa aliqua per priuilegiũ concedatur libertas, & clausula de cẽsu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus quòd ab alio quàm à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint [n], vel aliquid aliud specialiter à sede Apostolica sit indultũ, vel etiã dicatur, q̃ in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quòd Ecclesiæ Romanæ ad indiciũ † libertatis percepræ annuũ censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti [o]. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorũ, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litiũ materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus talite priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictũ. hoc dicit. Dominic.

CAP. XI.

LICET † VO-

† De materia vid. latissime in c. alma mater. j. de sent. excom.

Licet.] Sãt quatuor dicta per §§. diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASVS. Ponamus q̃ aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excõicatis: verum poterunt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Ridet Romanus Pontifex q̃ nõ si ẽ. rium fecerint, incurrunt pœnas à iure indictas. Et istud verum nisi transeuntes vel peregrini haberent

haberent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus q̃ ista persona priuilegiata vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum possit secũ introducere suos familiares, vel vtrum possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Respondet Romanus Pontifex, q̃ sic: secus autem esset dicẽdum in familiaribus conuentus: & hoc verũ nisi in casu necessitatis: puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto: tunc ista persona priuilegiata posset talem sanum facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus quòd ista persona sit priuilegiata: vtrũ possit facere celebrari in locis interdictis, & possit secum introducere eius † familiares: habet enim plures ministros siue familiares: sunt aliqui, qui non audierunt Missam: vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, q̃ de iure tempore interdicti non est licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma. infra de sent. excom. Nota secundo quòd priuilegium non extenditur principaliter ad aliàs personas quàm expressas. Dominicus.

† Familiares & domestici ¶ dicuntur, do ces Specialiter familiares.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

a ¶ *Licet vobis.*] Declarat norata per Ber. Innocentium & Host. ℣. eod. quod nonnullis.

b ¶ *Existat.*] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum. [Idem Archidiaconus.]

¶ *Glos. sequẽs aperit dubium quod recit. potest per modum obiect. secundo opponit, & dupliciter soluit.*

c [*Exclusis.*] Istud erat quod inducebat dubitationẽ per eius contrarium, quasi à contrario non excommunicatos, nec interdictos, & aliunde venientes admittere poterant. & arg. à contrario fortissimum est. supra de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica in fine. sed hoc non est verum, nisi illi super hoc fint priuilegiati, vt patet: quia ex quo locus interdictus est, vt omnibus interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegium vnius alteri penitus prodest. ad hoc ℣. eo. sane. & præterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & ideo amplectendum erat. de homi. ad audiendam. de sponsa. inuenis. Sed oppono quòd hæc decretal. est super casum hodie sine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt infra de sent. excom. cap. vlt. Potest dici, quid iuris in concessione per priuilegium dictum est, idem in concessione per ius commune, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, supra concessum, non dicens qualiter. Vel dic quòd etiam per priuilegium posset habere locum casus noster, & subaudirus primæ glos sellæ. Pone enim quòd Papa interdicendo locum vetuisset celebrari, etiam secundum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam illius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilem ad litteram. Contra istam decretalem vidi olim seruari in ciuitate Bononiensi, tempore generalis interdicti: quia religiosi sic priuilegiati admittebant forenses ad diuina.

1 Vide extra d ¶ *Priuilegiati.*] vt si accipientes signum † crucis pro subsidio terræ sanctæ in hoc essent priuilegiati, vel quinis alij.

ascendi iiij. Mistia huius tẽporis extra. impressa in littera Apostolica pro officio Inquisitionis.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de sent. excomm. cap. fin. in fine. Ioan. And.

e ¶ *Personæ.*] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

f ¶ *Modo præmisso.*] scilicet ianuis clausis, &c.

g ¶ *Domestici.*] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumpti, vt ℣. de verb. signi. c, vlt.

h ¶ *Admittuntur.*] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium 2. vbi si quis precario rogauit vt in fundo morari liceat, & de suis quoque cõcessum videtur. ad idem ff. de vsu & ha. l. 2. §. 1. & l. seq. & ff. de verbo. oblig. l. si filiusfamilias fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ, vbi df concessum primatibus intelligi concessum & iis qui sub eis sunt. ad idem. ff. de condi. & demonst. l. municipibus.

¶ *Glossa sequens reddit diuersitatis rationem: quærit & soluit.*

i ¶ *Non debent.*] Et est ratio diuersitatis: quia in primo casu alias priuilegium esse posset inutile: quod esse non debet. ℣. eod. in his. sed in hoc secũdo casu † Alias, siue conuentus potest fine familiaribus per se celebrare diuina, & ideo priuilegiũ priuilegiũ a est restringendum ℣. eod. vt primo. versus fin. Quid dices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi? nunquid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. quòd sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius quod dicitur de singulari persona supra §. proxi. ADDITIO. Dicit Archid. q̃ nõ audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de inclusis not. de consecr. dist. 1. hoc quoque. Ioannes And.

† Alias, siue ecclesias. † Priuilegiũ, priuilegii a est restringendum ℣. eod. vt primo. versus fin. Quid strictè interdices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi? nunquid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. quòd sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius quod dicitur de singulari persona supra §. proxi. ADDITIO. Dicit Archid. q̃ nõ audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de inclusis not. de consecr. dist. 1. hoc quoque. Ioannes And.

a Priuilegiũ, & quãdo strictè interdices ℣. eod. vt primo. versus fin. Quid strictè interdices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi? nunquid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. quòd sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius quod dicitur de singulari persona supra §. proxi. ADDITIO. Dicit Archid. q̃ nõ audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de inclusis not. de consecr. dist. 1. hoc quoque. Ioannes And.

vide Felinũ & Decium I. cessi ordinã. de rescript.

† Etiam appellationes episcopi veniat electus, vide Felinũ in ca. Archid. de testa. cum. ser. Testatio restringitur.

† Alibi ius nullis die.

K ¶ *Causa.*] ad idem ℣. eod. quod nonnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum: tamen prohibentur appropinquare altari. ℣. de sentẽ. excom. ca. vl. §. penul.

Quoniam.] Primo præmittit constitutionis causam: Secundo concedit episcopis priuilegium altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu cap. quòd diuina officia, maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

CASVS. Aliquis episcopus proficisceur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum est q̃ qualibet die debet celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus quòd non potest commodè ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet quòd sic, dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. quòd Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Quoniam episcopi.*] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

m ¶ *Absentare.*] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. ℣. de cleri. non resi. ex parte. peregrinari tamen ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papæ. de consec. dist. 5. non oportet 2. de vo. & vo. redemp. magnæ. n ¶ *Commode.*] Et sic dicuntur tunc posse. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos Proculo.

ADDITIO. Vide de verb. signific. intelligentia. super 3. glos. Ioan. And.

o ¶ *Non decet.*] Inspiciendum ergo est in concessione priuilegij quid deceat. ad idem §. eod. libr. de electio. cum non deceat. cum suis concor.

¶ *Glo. seq. facit quatuor. primo ponit septem indulgentias episcoporum: secundo alios habent eo hoc priuilegium: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia.*

Episcopi habent multa priuilegia & iure communi & eis concessa.

p ¶ *Indulgemus.*] Ista est igitur iuris indulgentia, quam habent episcopi: aliam habes ℣. eod. q̃ nonnullis. aliam ℣. de pœnit. & remiss. ca. vlt. aliam ℣. eo. lib. de offi. dele. c. 2. aliam de sent. excom. quia periculosum. aliam ℣. de iur. calum. c. fi. adde aliam per cle. de cele. Miss. dignũ. [Et de priui. c. 2.] Eandem indulgentiam habent Prædicatores & Minores, vt ℣. eod. in his 5. & ista indulgentia possunt vti episcopi absq; diœcesanorũ vel parochialiũ presbyterorũ licentia absque tũ parochialis iuris præiudicio, vt ibi dicit. Cum isto autem altari viatico poterit epis (pone vadens ad curiam) de mane ante casam dici, dicere vel facere dici Missam, & pergere viam suam:

3 Ibi dixi an episcopus hanc indulgentiam cõcedere possit. ser. Io. And.

& si non impedietur in dicta: quod fieret si haberet necesse expectare diem & horam solitam, & opportunitatem ecclesiæ.

a ¶ *Transgressione.*] Licet enim possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictum violando. 3. eod. quod nonnullis

DE INIVRIIS & damno dato.

¶ Dictum fuit supra de delictis & criminibus publicis: nunc videndum est de delictis privatis, cuiusmodi est iniuria: ideo post rubricas præcedentes annectitur rubrica de iniuriis & damno dato, id est de damno, quod punitur per legem Aquiliam.

Tſi.] Primo ponit prohibitionis causas. Secundo ibi, *Verum.* prohibitionem. Tertio ibi, *illi autem.* cum moderatione temporis adiunctione infligit pœnam Dominicus.

¶ Pro intellectu huius est sciendum quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vide pignoratio hic accipitur qñ aliud pro alio exigitur, & appellatur represalia, vt qñ est guerra inter duos principes & fiunt treugæ, si aliquis subditus vnius principis delinquat, & nõ possit haberi iustitia de eo apud suũ dominũ, princeps alterius dabit ei represalias, id est, dabit ei potestatẽ accipiendi aliquẽ de illa societate seu patria, & illud appellamus hic chãcas. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi intulit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiam ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illum retinerem donec esset mihi satisfactũ: Hoc facto reperiẽtur vel clerici de illa patria: Ridet Romanus Pontifex, q si impliciter ꝫ homines illius regionis fit mihi represalia marcha, non possum illam extendere, ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona. Sed ponamus q de facto accepi aliquam personam ecclesiasticam, vel princeps concessit mihi expresse marchiam ꝫ personas ecclesiasticas, quæritur quæ pœna sum puniendus? Ridet q vltra pœnas à iure ciuili introductas sum excõcatus: si autem esset vniuersitas, tunc esset interdicta [*Pignorationes.*] Istæ pignorationes concedebãtur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regem Angliæ.

Nor. q vulgaris loquutio est attendenda seu considerãda, & debet proferri proprio significato: maxime qñ verbum profertur ab habẽte imperiũ. Et dicitur vulgaris loquutio illud quod dꝫ à plebe & populo. Et secundum Ioan. And. debet scribi loquutio per litteram q, sicut eloquens, non autem per c, quia descendit à verbo loquor, quod per q, & non per c, scribitur. Nor. quòd pignorationes regulariter sunt prohibitæ, accipiendo pignorationes prout hic accipiuntur, scilicet cum aliis pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus pro vxore, nec vxor pro marito. Nor. quòd represalia concessa homini alicuius regni nõ debẽt extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus: vtrũ possint se extẽdi ad scholares? Certe nõ: Auth. habita. ne filius pro patre. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili est eadem ratio in studentibus in aliis facultatibus, maxime in iure canonico. Nor. pœnam quã puniuntur concedentes pignorationes ꝫ personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendentes ad personas ecclesiasticas. Nota quòd vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et quòd quandoq; attendimus vulgarem modum loquendi. Alibi dicitur quandoque vulgaris quæstio. de pœ. distin. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis: quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

¶ *Prima glossa summat. & construit.*

b ¶ *Et si pignorationes.*] Represaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi contra facientes nisi renouentur infra mensem, singulares sunt excõmunicati, vniuersitates interdictæ. hoc dicit. Et sic construe: Et si, id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat represalias, in quibus aliud pro alio prægranatur, vt tamen, &c.

c ¶ *Eloquutio.*] intelligas quorundam locorum, & not. considerandum qualiter vulgus loquatur. ff. de fun. instruc. & instr. leg. l. cum de lanionis. §. afinam. 5. eod. lib. de reb. eccles. non alie. hoc consultissimè. & 5. de spo. ex litteris. 1.

¶ *Glo. seq. inducit primò tres conc. secundò soluit tria obstantia: tertio quærit & soluit distinguẽdo: quarto tertiũ quærit, & soluit.*

d ¶ *Prægrauatur.*] quod esse non debet. 5. de iis quæ fiunt à maior. par. cap. quæsuit. C. de inoff. test. si quis suo. J. de reg. iur. non debet. cum hem de Lisiis concor. 1. Non obstat quòd hæres bonorũ possessor cõuenitur pro defuncto: quia eadem persona censetur, Idem in successore ad prædecessorẽ. 5. de sol. ca. 1. C. certum per. l. 1. nec ob stat de fideiussore, qui ratione suæ obligationis conuenitur: tamen conuenitur seruato tenore illius authen. C. de fideiuss. authen. præsente. & quod not. J. de fideiuss. c. 2. in 1. glos. sed quærebat hic Gar. an condẽnato debitore in 1. Per quæ telligatur cõdẽnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu cõdemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. §. si cum fideiussore. ibi enim dꝫ quòd agitur cum vtrisque: si enim condemnato debitore cõdamnaretur & fideiussor, ad quid tur. Gul. hageretur, cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti, condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit quod promisit? videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. si autem iudicatum solui promisit, condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Gul. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt cõcessæ, captus est, an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decret. locum non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tum quia constitutio pœnalis est, & restringenda. ad hoc 5. eo. lib. de elect. statutum.

e ¶ *Legibus.*] C. ne vxor pro marito. per totum. ne si. pro pa. per totum. [Et authent. & omnino. ibi posita sumpta de corpore, vt non si. pigno. §. 1. collat. 5. Ad idẽ. ff. quod met. caus. l. extat. C. de act. & obligat. authẽ. immo.] & C. vt nullus ex vica. pro alie. vica. debi. teneat. 1. 1. libr. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare. ff. de pœnis, absentem. Bene est tamen interdum reperire quòd legẽ permittente punitur aliquis sine culpa, sed non sine causa: quod dic vt infra de reg. iur. sine culpa.

f ¶ *Naturali.*] Concor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est quòd alter alterius odio non [illegible]uetur: & quòd quis non locupletetur cum alterius iactura. J. de reg. iur. nõ debet. & c. locupletati. & quod quis alteri non faciat, & c. 1. dist. in princ. 5. de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant. 5. eod. lib. de re. peimu. cap. vnico. cum suis concor. [& ff. qui & à qui. l. profexit. quæ quid dicat vide de fer. ea. 2. super 1. glos. Ioan. And.]

g ¶ *Ecclesiasticis.*] Clericis, Templariis, Hospitalariis, Conuersis, & Deo deuotis. 12. q. 1. duo. 5. de sentent. excom. parochianos. 5. lib. de elect. sciant.

h ¶ *Specialius inhibemur.*] Tolle quod est J. præsenti decreto districtius inhibemus. & redeas supra, eas concedi, &c. solet enim plus timeri quòd specialiter, & c. 24. distin. quamquam. & 5. de hære. si aduersus.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.*

i ¶ *Concedi.*] pro credito clerici vnius diœcesis contra clericos alterius diœcesis in qua fit debitor, constituti: seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis contra laicos, & clericos alterius diœcesis, quod grauiùs esset. Dicunt tamen doctores. 5. illud 23. q. 2. dominus. non esse correctum, tunc, scilicet quando dominus vel ciuitas requisiti non vult alias iustitiam facere: ita quòd & tunc ad clericos non extendantur.

k ¶ *Abusum.*] quia ꝫ libertatem ecclesiasticam. 5. de iurei. c. 1. l ¶ *Extendi.*] Facit differentiam inter concedi & extendi: quia ciuitas vel superior dꝫ concedere ille cui conceduntur dicitur exte-

derc:

1. De materia huius 5. cap. quæsuit. C. de inoff. test. si quis suo. J. de reg. iur. non debet. cum hem de Lisiis concor. 1. Non obstat quòd hæres bonorũ possessor cõuenitur pro defuncto: quia eadem persona censetur, Idem in successore ad prædecessorẽ. 5. de sol. ca. 1. C. certum per. l. 1. nec ob stat de fideiussore, qui ratione suæ obligationis conuenitur: tamen conuenitur seruato tenore illius authen. C. de fideiuss. authen. præsente. & quod not. J. de fideiuss. c. 2. in 1. glos. sed quærebat hic Gar. an condẽnato debitore in 1. Per quæ telligatur cõdẽnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu cõdemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. §. si cum fideiussore. ibi enim dꝫ quòd agitur cum vtrisque: si enim condemnato debitore cõdamnaretur & fideiussor, ad quid tur. Gul. hageretur, cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti, condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit quod promisit? videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. si autem iudicatum solui promisit, condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Gul. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt cõcessæ, captus est, an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decret. locum non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tum quia constitutio pœnalis est, & restringenda. ad hoc 5. eo. lib. de elect. statutum.

Aliàs, ipsa rum. an condẽnato debitore in 1. Per quæ telligatur cõdẽnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu cõdemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. §. si cum fideiussore. ibi enim dꝫ quòd agitur cum vtrisque: si enim condemnato debitore cõdamnaretur & fideiussor, ad quid tur. Gul. hageretur, cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti, condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit quod promisit? videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. si autem iudicatum solui promisit, condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Gul. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt cõcessæ, captus est, an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decret. locum non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tum quia constitutio pœnalis est, & restringenda. ad hoc 5. eo. lib. de elect. statutum.

decret. dicit Card. Archi. & episcopũ non posse eõ cedere, vt clericus pro clerico pignore detineat hoc pro dubio. Ioan. And.

Clericus occasione cuius represaliæ fuerunt concessæ, an si ea plagiatur, cessat pœna ea prædicta iniuriæ.

1. Vide B. Augustinum in lib. 8. quæstion. ſ. 1. & B. Thomã 2. 2. q. 40. artic. 1.

dere: puta quia ciuitas Bonon. dedit represalias ciuib contra Florentinos, quas ille extendit contra clericos.

a ¶ *Districtius.*] id est, stricte, vel proprie, scilicet quam per ciuilem constitutionem inhibitum esset.

b ¶ *Præsumptionem.*] id est, concessionem vel extensionem represaliarum.

¶ *Gl. seq. primo remittit: secundo quærit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.*

c ¶ *Mensem.*] Quot dies habere debeat mensis, dixi 3. eod. lib. de elect. quam sit. Quid si infra mensem istum processum fuit ad actū quia fuit persona ecclesiastica pro alia pignorata: nunquid habebit locum hæc pœna infra mensem? Dic secūdum Gar. quòd in statum pristinū reuocandum erit infra mensem. 3. de sent. excom. quicunque. vel secundum Guli. reuocatio re integra fieri debet antequam procedatur ad actum: aliàs locū habet pœna. arg. ff. mā, si mandasset. ff. ad Maced. si tamen. & l. filius 3. de rescri. ex parte decani. sed si ante istam cōstitutionem cōcessę erāt vel extensæ represaliæ contra clericos, non habet locum pœna: quia constitutio futura respicit. 3. de cōsti. c. vlti. nō tamen amplius vteturillis, nec eas extendet, aliàs huius constitutionis pœna locū habebit, q̄ est latę sentētię, vt patet ex verbo, subiaceat.

ADDITIO. Idem Gu. Archid.

DE POENIS.

¶ *Visum fuit supra tit. proxi. de pœnis in specie: verum quia non est nouum vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus. 3. inquit ff. ad l. Aquil. ideo posst rub. præcedentem ponit rubricam de pœnis.*

Romana.] Primo cum duplici modificatione declarat ius verus: & exceptionem subdit: Secundo ibi, *Sibi etiam.* illud prorogat, secundam moderationem gerens, & forsan tertiam temperans. & dicebat Host. quòd hic erat vnum mirandum, quòd primum dictum statim corrigitur per secundum. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd regulariter archiepiscopus in sua prouincia non potest exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorum suorum, scilicet suffraganeorum per viam simplicis querelæ, nisi esset legatus natus, vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Item est præsupponendum, quòd regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocare nisi in sua particulari diœcesi.

CASVS. Archiepiscopus Remēn. visitat suam prouinciam: infertur sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suæ familię inferuntur iniuriæ: vel etiam ipse Archiepiscopus non visitat suā prouinciam: sed suum mittit nuncium ad citandum suos suffraganeos, vt tali die compareant in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nuncio iniuria, vtrum archiepiscopus possit punire inferentes iniurias? Ridet Romanus Pontifex, q̄ olim de iure antiquo poterat punire: si impediebatur eius iurisdictio: aliàs non, nisi consuetudo magis tribueret. Sed hodie etiam cessante consuetudine potest archiepiscopus punire tales iniurias, etiam si per eas non impediatur ejus iurisdictio.

d ¶ *Romana.*] De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suā exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntiis, & familię suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

decreto districtius inhibemus. Illi autem qui contrafecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas nisi præsumptionem b huiusmodi reuocauerint à concessionis vel extensionis tempore infra mensem c, si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si vero vniuersitas ecclesiastico subiaceat interdicto.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionē suā exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntiis, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

CAP. I.

Romana d † Ecclesia: & infra. ¶ Licet e autem Remēn. Archiepiscopo suam prouinciam visitanti f eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut aliàs non nisi consuetudo amplius tribuat, sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

e ¶ *Licet.*] id est, licitum est.

f ¶ *Visitanti.*] Quod singulis annis facere potest seruata forma decre. 3. eod. lib. de censi. Romanæ etiam si epi non sint negligentes.

aliis & quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiam quando concilium conuocat eos qui nuntiis suis, quos pro illo h, vel aliàs per prouinciam ipsam sua debita i iurisdictione vtendo transmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire k, nisi amplius ei de Remēn. ecclesiæ consuetudine competere dignoscatur. ¶ Sibi etiam & metropolitanis aliis l i suis prouinciis, dum sic in illis iurisdictionem exercent, puniēdi manifestas & m notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiā si exinde n impediri iurisdictionem huiusmodi non cōtingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶ Bonifacius octauus Bitereñ. episcopo.

¶ Docet hæc decret quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.

CAP. II.

DEGRADA-

g ¶ *Alias.*] quibuscunque, etiam si de familia, sui non sint.

h ¶ *Illo.*] trāsmittit quod est infra.

i ¶ *Debita.*] quod dicunt not. 9. q. 3. ca. 3. de offi. ordi. pastoralis.

ADDITIO. Host. remittit ad decre. Roman. 3. eod. li. de sup. neg. prælat. Ioan. And.

¶ *Gl. se. alle. quam concord. obiicit per quatuor iura: remittit: & soluit distinguendo.*

k ¶ *Punire.*] Et sic est iudex in causa sua, ad idē 23. q. 4. Gulifarius. Sed contra: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. nica. 33. quæ. 4. inter querelas. & quæst. 5. de occidendis. & 4. q. 4. c. 1. de hoc vide 2. q. 7. si quis erga. 3. de clerici. maled. cap. 1. [Hostien. alleg. C. de his qui ad ecclę. confu. l. denuntiamus. ff. de iud. l. Iulianus. quorum leg. l. 1. respon. de iur. omn. iud. qui iurisdictioni de offi. præf. senatus.] Dixit hic Bernar. quòd si iniuria illata prælato ipsum tantum cōtingit, nō potest aliquem pro iniuria illa punire: si vero tangit ecclesiam, vel publicam vtilitatem: potest iniuriantes punire: immo nec talem iniuriam remittere posset, 63. dist. Salonitanæ; ad instar filij familias, qui potest remittere iniuriam sibi factam in quātum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi vel suis illatam, per quā eius iurisdictio impeditur, poterit punire.

l ¶ *Aliis.*] Ad idem 3. eod. lib. de offi. ordi. c. in fine.

m ¶ *Et.*] pro, id est. Vel secundum alios: proprie, vt scilicet etiam manifestos per publicam famam, extra de accu. qualiter 2. punire possint.

n ¶ *Exinde.*] id est, ex iniuriis suprædictis.

Egradatio qualiter.] Duo facit principaliter, In prima ponit circūstantiarum. In secūda respōsionibi, *Super quo.* Et hæc duo facit. Primo tractat de verbali. Secūdo de actuali ibi, *Actualia.* Item rum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam fabrefactionis insignium. Secundo formam verborum ibi, *Poterit autem.* Et determinat not. per Guli. in Spe. de accu. §. secundo loco. ver. & nota. & versi. seq. & §. quarto. per totum. §. & per Frac. Versch. 3 eod. lib. de reiudi. ad Apostolicæ sumpta occasione. & de postulatione iudicum.

¶ Istud capitulum ponit formam, quam debet obseruare eps in degradatione actuali.

CASVS. Iure cautum reperitur, q̄ clericus etiā sacerdos, potest non solum deponi verbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & defectis, sed etiam degradari actualiter vt in crimine hæresis, qui homicidio per insidias pensatus, nam si clericus aliquem per insidias pen-

† Vide Alexandrum consil. 133. lib. 1. inciditca primum dubium vndecimo limitat. quādo q̄s possit esse iudex in propria causa.

dibus penitus occiderit, eum ab altari euelles, vt in c. 1. de homicidio, in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed dio, in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Rñdet Romanus Pōtifex, q̄ eo modo, quo princeps secularis cōsueuit exauctorare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more qui exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaria, & postea deponuntur gradatim secundum quòd eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradādo vel alio clerico: quia debent eidem ornamenta sibi tradita in promotionē; & postea debet illa gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuslibet vestimenti verba contraria verbis prolatis in promotione. [*Ordinibus.*] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia volens ordinari debet per gradus, non per saltum ordinari. Vel ideo dicuntur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [*Numero.*] Sex in degradatione episcopi, & tres in degradatione presbyteri vel subdiaconi. [*Castris.*] id est, exercitio seu collegio aliquorum militum, vt dicit Ioan. Andr. in nouella. [*Vas.*] id est, calicem. [*Tunc.*] id est, remotis vestimentis. [*Poterit.*] tamen non est necesse. Not. primo q̄ verbum, degradatio, in genere sumptum, potest comprehēdere degradationem & depositionem. Nec. secundo, q̄ licet Papa simpliciter consulatur; nihilominus respondet quandoque distinguendo: ramē quandoque non vult rñdere, vt in c. de muliere, de spon. Dominicus.

¶ *Primaglo. ponit constitutionis causam, & summat.*

a ¶ *Degradatio.*] Bene sciebamus qualiter clericus degradat[a] tradendus erat curiæ seculari, supra de verb. sign. nouimus, sed prius erat sciendum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicens in summa quibus assistentibus fieri debeat degradatio, quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat hæc spoliatio; & quibus verbis vtatur ipse degradans,

b ¶ *Canonibus.*] 15. q. 7. felix. & §. si autem. & c. seq. adiunget enim sibi episcopus in causa presbyteri sex: episcopos, in causa diaconi tres, vtrobique & dicamus q̄ eod. iure censebitur subdiaconus. 3. de ser. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in casu. 3. eod. lib. de hæret. ca. 1. & sic verum est dicere, quòd spiritualia facilius construuntur, quàm destruantur: quia solus episcopus dat ordinem, quem solus tollere non potest. 15. q. 7. episcopus sacerdotibus. 3. de transla. inter corporalia.

c ¶ *Præsentia.*] Requiritur tamen præsentia capituli 2. 3. de accu. qualiter 2. de excess. prælat. c. 1. 15. quæstio. 7. episcopus nullius diœc. 3. eo lib. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. 3. eodem lib. de consue. ca. 3.

d ¶ *id est clerici.*] 3. de cleri. ægro. c. 1. [& ibi concordātiæ, Io. An.]

e ¶ *Insignia.*] ff. de iis qui not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, vt ibi. Ad idem ff. de re mili. l. 3. §. pœna, &c. Auth. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlt. coll. 9.

ADDITIO. Talis cui militaria detrahuntur insignia est infamis, etiam si non exprimatur causa, ex qua exauctoratur. secus si simpliciter mitteretur, vt ibi. Ioan. And.

f ¶ *Speciem.*] super quo vide. 24. dist. episcopus. cum c. seq.

ADDITIO. Ioan. Mona. & Archid. remittunt ad quartū sent. dist. 24. & ad librum pontificalem, quem allegare licet, vt scripsi de ser. non ordi. consulnit. Ioan. And.

g ¶ *In eodem.*] Ita faciunt monachi apostatæ. faciunt enim se in toto tondere, ne appareant vestigia monachatus.

vestimēto seu ornamēto, quod datum vel traditum fuerat vltimo, inchoando, & descēdendo gradatim degradationem cōtinuet vsque ad primam vestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodem g. ¶ Poterit autē episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus; sicque in remotione reliquorū insignium similibus verbis vtens, In ablatione vltimi quod in collatione ordinum fuit primū, infra scripto vel alio simili modo pronūciet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & filij, & Spiritus sancti, ac nostra tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio h clericali,

¶ Idem,

¶ *Quamuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tempus. Io. And.*

CAP. III.

QVAM-

Arch. fit ratio: quia Deus non vult mortē peccatoris, & ca. Ezech. 18. & 3, q. 4. hi qui, 23. q. 8. his à quibus. in Authen. vt non luxu. contra nat. in princ. coll. 6. Ioan. And.

CASVS. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictū, propter quod si esset laicus esset sibi imponenda pœna mortis: Episcopus videns non posse eum punire pœna mortis, quia non habet sententiam sanguinis; & dē q̄ tale delictum non est dignum degradatione; vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus: verum possit? Vī q̄ non: quia carcer fuit inuentus ad custodiam reorum, non autem ad pœnam. l. 1. & 2. C. de custodia reorum. non obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet q̄ eps vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium potest aliquem condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus. Nec obstat q̄ carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice, qui potest condemnare ad mortē: sed episcopus vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ, poterit cōdemnare ad perpetuos carceres, vel ad certum tempus: puta ad septem annos, vel aliud tēpus. quia iudex ecclesiasticus non potest aliquem condemnare ad mortem. [*Reorum.*] non conuictorum, sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus; & causam debet dicere in vinculis, nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus. Not. primo, q̄ licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pœnam. Nor. magis specifice, q̄ iudex ecclesiasticus potest subditos suos condēnare ad agendum pœnitentiam in pane tristitiæ, & æqua doloris ad perpetuos carceres.

¶ Glo. *seq. ostendit quæ oppi. approbata, & quæ reprobata: secundo arg. ad opi. & contra opi.*

h ¶ *Priuilegio clericali.*] Approbata est igitur opinio Alani & Barth. Brixien. & reprobata opinio Hug. Io. & Ber. qui dixerunt, q̄ percutiens degradatum incidit in canonem propter characterem, quem ille retinet: & in memoriam tuæ pristinæ dignitatis, ff. de decu. l. vlt. de conse. dist. 3. ostenditur. not. ante hoc 50. distin. accedens. & 54. dist. ca. 2. 82. dist. dictum. 3. de hæret. ad abolendam. §. 1. 3. de sent. excom. contingit, quæ opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, de loquitur principium, & in actualiter degradato habeat locū iste finis: sicut & in ipsorum restitutione est distinctio inter eos, vt no. 2. q. 6. ideo 2. facit etiam hæc littera pro opinione Bart. Brixien. not. 2. q. 1. in summa. & contra opinionem Ioan. ibi positam; & contra opinionem Lan. Alia. Tan. & Ber. not. 3. de cle. excom. mini. c. 2. qui dixerunt degradatum conficere 3 verum sacramētum Eucharistiæ,

† Alias, ma ditur.

3 Hæc ista est vera & catholica, & cōtraria est extra, vt docet theologi vno consensu lib. 4 sen. dist. 13. & B. Thom. 3. par. q. 82. art. 3. degradatus enim vere cōficit, neque hic textus est in contrariū vt hic videtur sentire glossa: quæ omnino est reijcienda.

Quamuis.] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secundo ampliat: ibi, *Non tamen.* Vel præmittit quid de ciuili iure, cuius contrarium submittit de iure canonico. Et secundum Ioan. Mo. &

¶ Qualiter hodie fieri possit degradatio vide con. Trid. sess. 13. de reform. c. 4. & de crimen. c. 1. & de hæret. eo. libro.

† Alias, fortasse.

1 Tene hoc dia qd nouissime sanxit concilium Trid. sess. 25. de reformat. c. 20. vide hoc in ca. 1. de hæret. eo. libro.

2 Archid. refertur qd in c. 1. post est ca. 3. eo lib. de hæret. ca. 3. super vlt. glo. Io. And.

cères, vel ad tempus: tamen communiter boni prælati in præcipuis festis cõsueuerũt captiuos suos visitare, & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pœnam? Dicendũ quod omnis iudex habens merum imperium.

¶ *Primagl summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Quamuis inuétio carceris fuerit ad custodiam: tñ potest quis puniri pœna carceris perpetuo, & ad tempus. hoc dicit.

† Vide Io. Anania in c. à nobis. de pœnis. & Felinum. in ca. cum sit. de foro compet.

b ¶ *Noscatur.*] C. de custo. reorum. l. 1. & vlti. vbi dicitur de iis quos carcer tenet inclusos, aperta definitione sancimus, vt aut conuictos, velox pœna subducat: aut liberandos custodia diuturna non commaneret 1. ad idem. ff. de pœn. l. aut damnum. §. solent.

ADDITIO. Ad idé 19. dist. in memoriam, in agro fuere 2. q. 5. Mennam. vide sarcel. in sermonem ff. & cõ. & in sum. de accu. §. qualiter. & in vlti. col. Ioan. Andr.

¶ *Gl. seq. cum sequenti bus duabus vsq. possit per tres quæstiones.*

c ¶ *Tibi.*] Cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum in episcopo, sed etiam in quocunque qui iurisdictioni præest, & de licta punire potest. ad idem ff. de sentent. excommu. si clericos. & quod ibi dixi. [Idem Archidi.]

d ¶ *In perpetuum.*] Si hoc exprimatur, an in perpetuum, an ad tempus, stabitur expresso: si simpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non temporaliter damnatus. C. de pœn. l. seruus. de quo dicit 50. dist. cap. 1. ẽ. de consti. ex littẽris. ff. de postu. l. puto. §. 1.

ADDITIO. Archid. remittit. 81. dist. dictum. 20. q. 1. sicut qui. Ioan. And.

e ¶ *Expedire.*] Sicut in carcere quo ad custodiam non debet fieri mistio sexuum, vt C. de custo. reo. l. 3. sic dico quod in carcere quo ad pœnam non fiet mistio. & est simile quod dicimus de monasteriis, quod non debent esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est enim talis commistio. ẽ. eod. lib. de statu. reg. c. vnico.

f ¶ *Peragendam.*] Hoc idem probatur ẽ. de hæret. cap. penul. in fin. ẽ. de verbo. signi. nouimus. in fin.

† Præter doctores hic, vide de aliqua q Decio in ca. nouit. ẽ. indi.

Vbicunque.] Ponit regulam cum sua exceptiõe: ibi, *Nisi.* Nec vt ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi, fit aduerbium loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicũque sepeliamur. Est enim etiam aduerbium temporis: tam vbicunque, ideſt, quamdocũque facit ẽ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. penule. cum concor. & c. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis, quæ non prosequor. & dato quòd dicamus vbicunque: in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur in pluribus locis, q pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pœna non solũ delinquenti, sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet q intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam fœmininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor cõstitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dominicus.

g ¶ *Posteris.*] pone exemplum ẽ. eod. tit. in quibusdam.

h ¶ *Masculinam.*] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit fœminas. ff. de mune. & hono. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. [Vult glo. quòd tales nõ gaudeãt priuilegio: ergo non arcentur pœna.] Præterea ex quo quis de nuptiis natus est, patrem sequi debet, & nõ matrem. ff. de stat. ho. l. cũ legitime. quod omnino verum est, & qñ agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus. & l. fi ille. lib. 10. & C. de pœn. l. decurionum filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. & decurio. l. fi. §. in filiis. & est ratio: quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. [De hoc ẽ. de conuer. in fin. c. 2. supra 3. glo.] Et nobilitantur ipsi filij radiis patrum, sicut & vxores radiis maritorum. in Authẽ. de consul. circa medium. col. 4. ff. de sena. l. 1. & fœminæ. & l. liberos. & adde quod dixi. ẽ. eod. lib. de hæreti. statutum 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit ff. de ven. in poss. mit. l. 1. §. 1. i ¶ *Iure.*] ẽ. eo. lib. de hæret. cap. 2. & ca. statutum 2.

¶ Quia ista māsio est magis hominem ff. depositi. & est dictum ibi: sed ergo de pœn. l. 19. dist. in memoriam, in agro fuere 2. q. 5. Mennam. vide sarcel. in sermonibus ff. eo & cõdemnatus carceribꝰ ad tempus, intelligitur ad 2. annos de Ancha. allegat. per tres quæstiones. Ifine. ff. eo.

¶ *Gl. seq. cum sequenti bus duabus vsq. possit per tres quæstiones.*

¶ *Gl. seq. quærit, & opinio, quæ determinat. ad quod vsq. per contrarium, & solvit.*

k ¶ *Sententia.*] ẽ. eod. lib. de schismat. cap. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradũ iure vel sententia damnata est vtraque linea masculina & fœminina: ego non damnatus cum filia sic damnati contraho matrimonium, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien. ẽ. eod. ti. in quibusdam. & dixit distinguendum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij vsque ad expressam lineam: aut ignoranter, & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolem legitimã; aliàs de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. ẽ. de clan. despon. cum inhibitio. ẽ. qui filij sint legit. ex tenore. ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eum. ca. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombard. quod dic vt not. ẽ. de ser. non ordi. c. vlti. quod dicit de sciente, præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verum in ignorantia facti, scilicet q nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia nesciebam illum talem esse, sed ignorabam quòd ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc ẽ. de reg. iur. iuris ignorãtia. sed in ignorantia facti videtur ẽ. sicut si quis credens ẽhere cum libera, contrahat cum ſerua: tamen filij sunt serui domini ancillæ 2. 1. Vide quod dixi ẽ. qui filij sint legi. ex tenore ſu per 2. gloſſ. Ioan. And. Sed ibi non est mirum si ignorantia nõ excusat: per quam ipsi dominio fieret præiudicium si excusaret. sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

Felicis.] Diuiditur in nouem partes, quæ satis patent. Secunda in §. *Quòd si quis.* Tertia ibi, *Præsenti.* Quarta ibi, *Cum autẽ.* Quinta ibi, *illud.* Sexta ibi, *Cæterũ.* Septima ibi, *Præmissis.* Octaua ibi, *Si quis.* Nona ibi, *Per hoc.* Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septẽ faciens vnam partem, dicens, q tractat de insecutoribus Cardinalium & eorum complicibus citra mortem: & hãc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam: ibi, *Quapropter.* Dicit Archid. q sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat ẽ. eod. lib. de cen. felicis. Ioan. And.

CASVS. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando, sed forte in loco honesto: vel insecutus est eum hostiliter, licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniendus? Respondet q ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, & sic efficitur inhabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum, siue domus debent destrui, & nullo tempore debẽt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores nõ tenẽtur eis respondere, nec debita sibi soluere. Itẽ si ab ecclesia obtineant aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficiis: sita q ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus q iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotem vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem: an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Rñdet q sic: Nã dicit Romanus Pontifex, q ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus

---

Vbicunque.] Ponit regulam cum sua exceptiõe: ibi, *Nisi.* Nec vt ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi, fit aduerbium loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicũque sepeliamur. Est enim etiam aduerbium temporis: tam vbicunque, ideſt, quamdocũque facit ẽ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. penule. cum concor. & c. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis, quæ non prosequor. & dato quòd dicamus vbicunque: in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur in pluribus locis, q pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pœna non solũ delinquenti, sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet q intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam fœmininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor cõstitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dominicus.

g ¶ *Posteris.*] pone exemplum ẽ. eod. tit. in quibusdam.

h ¶ *Masculinam.*] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit fœminas. ff. de mune. & hono. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. [Vult glo. quòd tales nõ gaudeãt priuilegio: ergo non arcentur pœna.] Præterea ex quo quis de nuptiis natus est, patrem sequi debet, & nõ matrem. ff. de stat. ho. l. cũ legitime. quod omnino verum est, & qñ agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus. & l. fi ille. lib. 10. & C. de pœn. l. decurionum filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. & decurio. l. fi. §. in filiis. & est ratio: quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. [De hoc ẽ. de conuer. in fin. c. 2. supra 3. glo.] Et nobilitantur ipsi filij radiis patrum, sicut & vxores radiis maritorum. in Authẽ. de consul. circa medium. col. 4. ff. de sena. l. 1. & fœminæ. & l. liberos. & adde quod dixi. ẽ. eod. lib. de hæreti. statutum 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit ff. de ven. in poss. mit. l. 1. §. 1. i ¶ *Iure.*] ẽ. eo. lib. de hæret. cap. 2. & ca. statutum 2.

¶ *Gl. seq. quærit, & opinio, quæ determinat. ad quod vsq. per contrarium, & solvit.*

k ¶ *Sententia.*] ẽ. eod. lib. de schismat. cap. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradũ iure vel sententia damnata est vtraque linea masculina & fœminina: ego non damnatus cum filia sic damnati contraho matrimonium, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien. ẽ. eod. ti. in quibusdam. & dixit distinguendum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij vsque ad expressam lineam: aut ignoranter, & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolem legitimã; aliàs de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. ẽ. de clan. despon. cum inhibitio. ẽ. qui filij sint legit. ex tenore. ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eum. ca. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombard. quod dic vt not. ẽ. de ser. non ordi. c. vlti. quod dicit de sciente, præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verum in ignorantia facti, scilicet q nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia nesciebam illum talem esse, sed ignorabam quòd ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc ẽ. de reg. iur. iuris ignorãtia. sed in ignorantia facti videtur ẽ. sicut si quis credens ẽhere cum libera, contrahat cum ſerua: tamen filij sunt serui domini ancillæ 2. 1. Vide quod dixi ẽ. qui filij sint legi. ex tenore ſu per 2. gloſſ. Ioan. And. Sed ibi non est mirum si ignorantia nõ excusat: per quam ipsi dominio fieret præiudicium si excusaret. sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

Felicis.] Diuiditur in nouem partes, quæ satis patent. Secunda in §. *Quòd si quis.* Tertia ibi, *Præsenti.* Quarta ibi, *Cum autẽ.* Quinta ibi, *illud.* Sexta ibi, *Cæterũ.* Septima ibi, *Præmissis.* Octaua ibi, *Si quis.* Nona ibi, *Per hoc.* Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septẽ faciens vnam partem, dicens, q tractat de insecutoribus Cardinalium & eorum complicibus citra mortem: & hãc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam: ibi, *Quapropter.* Dicit Archid. q sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat ẽ. eod. lib. de cen. felicis. Ioan. And.

CASVS. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando, sed forte in loco honesto: vel insecutus est eum hostiliter, licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniendus? Respondet q ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, & sic efficitur inhabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum, siue domus debent destrui, & nullo tempore debẽt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores nõ tenẽtur eis respondere, nec debita sibi soluere. Itẽ si ab ecclesia obtineant aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficiis: sita q ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus q iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotem vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem: an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Rñdet q sic: Nã dicit Romanus Pontifex, q ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus

---

uis a † ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer speciali ter deputatus esse noscatur b: Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi c clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cæterisque circũstantiis prouida deliberatione pẽsatis) in perpetuum d, vel ad tempus prout videris expedire e, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam f.

¶ Idem.

¶ Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ fœminæ, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. hoc dicit. Zen.

CAP. IIII.

VBicunque † alicui & eius filiis seu posteris § vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantùm afficit, qui per masculinam h non per fœmininam lineam descendere dinoscuntur: Nisi aliud in iure i vel sententia k sit expressũ.

¶ Idem.

¶ Primo, punit insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio, ipsis insectatoribus pœnam addit. Quarto, quam satisfactionem cum absoluuntur facere debeant: & quid per absolutionem consequantur: Quinto, de nudis consiliariis, vel simpliciter fauentibus huic criminis. Sexto, ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo, ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papæ, vel Cardinalium. Octauo, ponit de occidentibus Cardinales. Nono, dicit Potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contrafacientibus pœnam imponit. Ioan. And.

CAP. V.

FELI-

natus quibuſcunque beneficiis & dignitatibus, etiã ſi eſſet præſulatus dignitate epiſcopali, vel alia maiore aut minore dignitate: & vlterius factus eſt incapax cuiuſcunque beneficij eccleſiaſtici decæteto obtinendi in eccleſia: & non ſolum efficitur talis filius vel nepos incapax beneficiorum eccleſiaſticorum, ſed etiam quoruncunque officiorum publicorũ vel ſecularium; nec poteſt admitti ad teſtimonium. Poſtea dicit Romanus Pontifex, q non ſolum perſequentes, & detinentes vel inſectatores Cardinalium puniũtur prædictis pœnis, ſed vltra has pœnas incurrũt ipſo facto ſententiam excõicationis, à quo nõ poſſunt abſolui, niſi à ſolo Papa. Et hoc verum, niſi in caſu neceſſitatis, puta in articulo mortis; nam tũc poſſent abſolui etiam à ſimplici ſacerdote, præſtita tñ prius ſufficienti cautione & idonea, q ipſi facient pœnitentiã, quæ eis imponetur pro huiuſmodi exceſſu. Sed quid ſi aliquis non perpetrauit iſtos exceſſus circa perſonas Papæ, vel Cardinalium: veriſimile tamen dedit conſilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis, an ſit aliqua pœna puniendus? Rñdet q ſic: quia erit punitus de hom. puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis ſecundum exigẽtiam criminis. Sed ponamus q aliquis non tenuit Cardinalem, neque illum fuit inſecutus, ſed in odium ipſius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de ſuis familiaribus: vel etiam fuit aliquis qui hoſtiliter inſecutus eſt aliquos clericos: nunquid eſt puniẽdus aliqua pœna? Certe ſic: nam iudex illos punire debet ſecundum ſui criminis exigentiam. Poſtea Romanus Pontifex in fine oſtendit quas pœnas debent pati illi, qui occidũt Cardinales. & q iudices ſeculares vltra iſtas pœnas in hoc capitulo contentas debent iſtos maleſiatores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel in carcerantes punire pœnis legalibus, ſecũdum q leges ciuiles diſpoſuerunt. Item præcipit Papa hanc conſtitutionem obſeruari, & contrafacientibus pœnam imponit. ſequitur textus. [*Læſæ maieſtatis.*] Crimen læſæ maieſtatis committit non ſolum machinans in mortem principis, ſed etiam machinans in mortem ſuorũ conſiliariorum ſibi aſſiſtentium. l. quiſquis. C. ad legem Iul. maieſtatis. Ideo machinans in mortem Cardinalium, eſt reus iſtius criminis. [*Diffidatus.*] & ſic auctoritate iſtius cap. conſtituitur iuſtum bellũ inter ipſum criminoſum & Chriſtianos reſpectu Chriſtianorum, non autem reſpectu ſui. [*Inteſtabilis.*] actiue & paſſiue. id eſt, non poſſit facere teſtamentum, nec aliquid accipere ex teſtamento, vt ſequitur. [*Deſertæ.*] id eſt, debent manere in perpetua ruina, vt ſit perpetua memoria de ipſo, vt ſequitur. [*Poſtulandi.*] Nã aduocatus eſſe non poteſt infamis: quia aduocandi officium, eſt laudabile officium. l. laudabile. C. aduocatus diuerſorum iudicum. Secus eſt de officio procuratoris. Nam infamis poteſt eſſe procurator, [*Diſpenſationis.*] quædam cõmination: nam Papa non poteſt ſibi imponere legem. [*Incurrat.*] Et itte eſt caſus ſpecialis, in quo quis in curit ipſo facto ſententiam excommunicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter contra. cap. ſi quis ſuadente. deci maſeptima q. 4. [*Accenſis.*] & extinctis: ac in ſignũ maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. [*In mortis articulo conſtituti.*] Nã in articulo mortis poſſent abſolui à ſimplici ſacerdote. [*Idonee.*] id eſt, cauere debent q̃d æquo animo ſuſtinebunt pœnam ſibi impoñendam. [*Non negetur.*] licet dictum ſit, q nullus debet ſibi in iudicio reſpondere: tñ implete pœnitentiæ poterit proſequi iniuriam ſuam, vel ſuorum, vel pro contractibus poſt pœnitentiam celebratis poterit conuenire ſuos debitores. [*Suadebunt.*] Dictum fuit ſ. quod non ſolũ cõmittentes prædicta puniuntur iam dictis pœnis: ſed etiam eorũ poſteriores deſcendentes per lineam fœmineam. Sed quid de linea tranſuerſali, vt ſunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnam extendere ad collaterales? Dicit q ſic: ſed collaterales non incurrunt pœnam ipſo facto. [*Ediderunt.*] l. ſi quis in hoc genus ſacrilegij. C. de epiſc. & cleric. [*Priuata.*] vult dicere ſi delictum ſit perpetratum: immediate debent eps & rectores ciuitatis inſurgere ã tales, ſecũdum quod leges ordinauerunt, vt in dicta. l. ſi quis. alleg. Et ſi non fecerint, incurrunt ipſo facto ſententiam excommunicationis, & vltra debent priuari ſede epiſcopali, vel archiepiſcopali, & nihilominus ſit interdicta ciuitas.

¶ *Prima glo. ſummando diuidit.*

a ¶ *Felicis.*] In prima parte punit Bonifacius inſequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis ſocios vſque ad §. *Quod ſi quis.* vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vſque ad §. *Præſenti.* ibi ipſis in ſecutoribus pœnam addit vſque ad §. *Cum autem.* ibi ponit quam ſatisfactionem cum abſoluuntur facere debeant, & quid per abſolutionem conſequantur vſque ad §. *Illud.* vbi tractat de nudis conſiliariis vel ſimpliciter fauentibus huic crimini vſq; ad §. *Cæterum.* vbi ad collaterales permittit has pœnas extendi vſque ad §. *Præmiſſis.* ibi ponit de inſequentibus clericos vel religioſos familiares Papæ, vel Cardinalium vſque ad §. *Si quis.* vbi ponit de occidentibus Cardinales vſque ad §. *Per hoc.* vbi dicit nihilominus poteſtates ſeculares pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc conſtitutionem etiam facere obſeruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

b ¶ *Inhærentes*] ad idem ſ. de iura. calom. c. 1. cum ſi.

c ¶ *Detractis.*] ad idem ſ. in proœmio huius lib.

d ¶ *Sacrilegij.*] quod tanto maius eſſe cenſetur, quanto perſona quæ patitur maior eſt, de pœniten. diſt. 1. aut facta. C. de epiſco. & cle. l. ſi quis. in hoc. & ſ. eo. §. præmiſſis. [Alleg. Archid. quod not. 22. quæſtio. 5. cap. 2. & quod haberur ea. cauſa. q. 1, mouet.] De multiplici ſacrilegio tractatur 17. quæſtio. 4. cap. ſacrilegium, & cap. ſequentibus.

ADDITIO. Et notarur ſ. eod, cap. ſacrilegium. & quamplures ipſius ſpecies ponit hic Archid, quem vide. Ioan. And.

e ¶ *Cardinalem.*] Contra percutientes, capientes, & bannientes epiſcopos prouiſum eſt hodie per clement. de pœnis, ſi quis ſuadente.

f ¶ *Percuſſerit.*] Hoc intelligo in illo, qui non iure hoc facit, quia non ſe defendendo: tunc enim ceſſaret pœna. ſ. de homi. ſignificaſti. 2, de ſent, excom. ſi vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat, 23. q. 4. qui peccat.

g ¶ *Socius.*] Cum enim eum comitetur per facinus, pari pœna punietur C. de epiſco. & cleri. l. ſed quemquam, in fi. & de hoc. 2. q. 1. notum. & ſ. de offic. deleg, cap. 1. ſ. de ſenten. excom. quantæ. 23. q. vlti cap. vlt.

¶ *Glo ſeq. ponit duas lecturas, & primam approbat.*

h ¶ *Ratum habuerit.*] Intelligẽ hoc ſi eius cõemplatione vel nomine fit factum, vt ſ. de reg. iur. ratum quis, & ſ. de ſenten, excom. cum quis. 2. reſpon. Alij 1 contra, dicentes hoc ſpeciale, q pœna lo cum habeat in ratificante, licet non fuerit ſuo nomine geſtum, ſed credo ſtandum regulæ. 1 Vt Ioan. Monac.

ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe proſequitur.

i ¶ *Fauorem.*] non nudum nec ſimplicem; quia de illis oſtendet ſ. §. illud. [Idem Archid.]

k ¶ *Receptauerit.*] pari enim pœna ſunt puniendi peſſimi receptatores, ſine quibus delinquentes diu latere non poſſunt. ff. de recep. l. 1. C. de his qui la. occul. l. 1. & 2. niſi 2 eſſent conſanguinei vel affines. ff. eo. tit. l. 2. 2 Excipit à pœnæ. nam vt dicit lex illa non abſoluũtur nec tam ſeuere puniuntur, Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

l ¶ *Damnentur & ſua.*] regulariter contra: quia bona damnatorum tranſeunt in hæredes, & non in fiſcum. C. de bonis damnatorum. Authent. bona. ſed hic fallit in hoc crimine læſæ maieſtatis. C. ad legem Iuliam maieſt. l. quiſquis & eſt canonizata. 6. quæſtione capitul. quæro ergo. §. verum. & in crimine hæreſis ſupra eodem libr. de hæreti. cum ſecundum, & in caſibus ibi poſitis.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q propter immenſitatem criminis non putat locum eſſe diſtinctioni. l. 3. ff. de in-erdict. & relegat. quæ diſtinguit inter paterna & acquiſita. Ioan. And.

a ¶ *Diſponant.*]

† Vide proceſſum bullæ in cœna Domini. §. Hieronimi ũ de Portis cõ filio quẽdã reperies in fine conſ. Anto. de Butrio, & Butrio.

† Vide Per. de cap. 1. de offic. delegati.

† Diffidare, & hanc q circa perſonas Papæ, ſignificando Angelum de Perulio conſil. 13. Ceſarinum in ſ. de homi. lib. 6. & tiam criminis. Petrus Gol. fredus in Arath Gazo. ſos. c. de hæ.

a ¶ *Dissonant.*] illis nō vocatis, etiam si de facto possideret. ℨ. eo. lib. de præbē. licet 2. & hoc sonat versi. libere. ℨ. posito.

b ¶ *Per rectam lineā.*] De collateralibus enim tractat. ℨ. § cæterum.

c ¶ *Pontificalem.*] Aliàs enim tales non includebantur, nisi fuisset de ipsis expressum. ℨ. de conces. præbē. dilectus. ad idem. ℨ. eo. lib. de hæreti. Inquisitores. & ℨ. de sentēn. excom. quia periculosum. Ioā. Andr.

d ¶ *Virili.*] Intelligebatur nisi aliud fuisset expressum ℨ. c. proxi.

e ¶ *Beneficium.*] De dignitate supra dixerat, hic de beneficio dicit idem.

f ¶ *Insecutione.*] De percussione & captione non erat dubium: sed de insecutione hic specialiter statuitur hæc pœna.

† In vulgatis codicibus legitur, notorie.

ADDITIO. Et facit ad not. de pœnit. distin. prima. si quis pulsatus. cum enim in specialem pœnā hoc inducatur, ꝙ insequens sit excōmunicatus: eius contrariū est regulare, quòd insequens & vibrans nō tamen percutiens clericum, excommunicatus non sit, & idem Archi. 16. q. 4. sicut qui. Ioan. And.

† al. absit.

† al. omnino.

¶ *Gloss. seq. quæstionem solvit.*

g ¶ *Vicinarum.*] Quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquendum. &, possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. ℨ. de reser. nonnulli. vel legales. ℨ. eod. lib. de præben. præsenti. §. locati. vel non distantia vltra vnam dietam. ℨ. eo. lib. de rescrip. statutum. vel ℨ. prouinciam. ℨ. de elect. coram arbitretur ergo in hoc bonus iudex.

† Loca vicina quæ dicā tur vide per Aler consil. 57. lib. 3.

ADDITIO. Vel ℨ. finitima & propinqua, secūdum Archi. facit pro eo de pœn. si quis suadente. versi. quod si terra. in cle. ipse autē alleg. 2. q. 5. si episcopus. 65. dist. c. fi. Ioan. And.

† Aliàs, non tenentur.

h ¶ *Articulo.*] simile 17. q. 4. si quis suadente. de offi. ord. c. pastoralis. cum si. Ioan. And.

† Quoniam in mortis articulo nulla est reservatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet ubique absolvere possunt. Aliàs verbum cautionis nudam promissionem continet. C. de his qui absolvere verborum significatio.

i ¶ *Et idonee.*] scilicet per pignora vel fideiussores. ff. man. l. si mandato. §. Paulus respondit. aliàs verbum cautionis nudam promissionem continet. C. de fis obtinet, sit eis ipso iure privatus: quę sic libere ad ecclesias reuertātur, ꝙ ecclesiarū rectores de ipsis pro sua voluntate disponāt [a]. ¶ Quòd si quis prędictorū filium vel filios habeat, neporē vel nepotes per rectam lineā [b] descendētes, beneficiatū seu beneficiatos quouis beneficio, eriā si pontificalē [c] adeptus vel adepti fuerint dignitatē, sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præterea taliū filiorum atq; nepotū ex virili [d] sexu descendētium ab eisdē, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mūdani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulādi negata facultas: sit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicū interdictum. In iudiciis eorū assertio contra quemquā nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddātur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficiū [e] vel officium ecclesiasticum denegatus accessus †, & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdē super aliquo præmissorū, omni † spe dispensationis adepta. ¶ Præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione [f] prædicta, sicut ex iniectione manuum violēta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tā insecutor, quàm alij supradicti tāti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdūrarint, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis cāpanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatū, nec non ciuitatum & diœcesum vicinarum [g] † excōmunicati publice denuntientur †: nec ab alio, quàm à Romano Pōtifice possint absolutionis beneficiū obtinere: nisi dūtaxat in mortis † articulo [h] cōstituti. ¶ Cū autē fuerint absoluendi primo sufficienter & idonee [i] caueant, ꝙ inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiā peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi corā populo, femoralia tātum habētes, & ferulas deferentes in manib. cum quib. per easdē ecclesias publice fustigentur: ituri postmodū vltra [k] mare, & ibidē acturi pœnitentiā per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque sedis Apostolicæ licēria speciali. Verum cū talis gratiā reconciliationis meruerit beneficio absolutionis obtēto, indulgeatur ei licētia, vt suā & suorū iniuriā ꝓ sequatur [l]: & debitorum illorum, quæ cōtracta fuerint † de postmodum acquisitis [m] repetitio nō negetur. ¶ Illud autē nō duximus omittendum, ꝙ si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici [n] fauore culpabilis, iudex in talē pœnā metiatur ex culpa, vt secundū ꝙ excessus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignū est, vt nefandi ratiōe flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatē culparū, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes taliū possit [o] extēdere pœnas in huiusmodi nostra cōstitutione cōtentas circunspectio Romani Pontificis, prout circūstantiæ rationabiles suadebūt. ¶ Præmissis etiam diligentius consimus annectendū, vt si quisquā aliquo prædictorum [p] excessuum quēquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere fortè præsumpserit, proportionaliter pœna delicto ita ꝙ vindicta ex æquo excessu respōdēre, ab offensa nostrorū cohibeātur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu tratrū nostrorū reuerentia non coercet [q]. ¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalē (quod absit) vel dederit causam [r] mortis: vltra quā præmissa cōrineant, sic in eū potestas iuridictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, ꝙ cōtra vitæ subsidium mortis solatiū inuocet, viuens pœnę non culpæ, vindictæ speculum non offensæ. ¶ Per hoc quoque secularibus potestatibus non adimimus [s] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes possunt. ita cōcilij Trid. sess. 14. cap. 7. tit. de casibus reservatis.

fancimus. sed si hoc casu sufficientem cautionem dare non posset, dabit iuratoriam: vel cauebit sub hypotheca suarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de episco. & cler. in Auth. generaliter. & ff. vt leg. not. caue. l. filio. in fin. & facit quod dixi supra eodem lib. de vsu. cap. secundo. & quod not. ℨ. de dote post diuor. resist. per vestras. Ioannes Andr.

k ¶ *Vltra mare.*] & si Christiani nihil haberēt vltra mare, esset hæc pœna in aliā cōmūtāda. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. 1. respōso. ff. ad l. Pōpe. de parri. l. pœna.

† al. fuerūt.

ADDITIO. Idē Archidiacon. allegat not. 82. distin. presbyter. de vo. cap. 1. Ioan. Monac. dicit idem & alleg. ff. de admini. re. ad ciui. pert. legatum. Ioan. And.

l ¶ *Prosequatur.*] 4. q. 6. omnibus.

m ¶ *Acquisitis.*] quia prius acquisita erant confiscata.

ADDITIO. Ad hoc ff. manda. si mandauero. §. si is cuius. Io. Monac.

n ¶ *Simplici fauore.*] nudum consilium, vel simplex fauor intelligitur illius qui ad maleficium faciendum nihil adiicit. 1.

1 al. itanihil adducit.

o ¶ *Possit extendere.*] quædam iudicatio. ff. ℨ. eo. lib. de reser. c. fi. nam & præter hanc permissionem Papa eo modo id poterat, cum non habeat imperium par in parem. ℨ. de electio. in notuit. Ioan. And.

p ¶ *Aliquo prædictorum.*] f. infecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horum criminum.

q ¶ *Coercet.*] ℨ. de vita & honest. cleri. vt clericorum.

r ¶ *Causam.*] proximā, non remotam: quod dic vt ℨ. de hom. de cætero. de testibus. ficut. [Idem Archid.]

¶ *Gloss. seq. alleg. vnam concor. obiic. & soluit, & arguit.*

s ¶ *Adimimus.*] cōcōr. C. de sacrosanctis eccle siis. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi principes ecclesiasticum iudicem, secundo per secu-

2 Aliàs lo laicis, videt esse ordo cō uenēdus. 17. q. 2. de presbyterorum. 23. q. 5. sint quædam. Io.

q. 5.

¶. s. habet hoc proprium. sunt enim paria, aliquem esse absolutum ad condemnatum, & solutum ff. de except. rei iud. si quis cum totum. §. plane. & facit hæc decre. ad id quod not. ꝛ. de iud. at si cleri ci in glo. penult.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. & specialiter duas rationes reddit.*

a ¶ *Priuata.*] simile 25. q. 2. ita nos. & ꝛ. eo. lib. de elect. vbi periculum. § ciuitas 1. excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: si enim ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiam inferiores ecclesiæ: cum totius orbis episcopus sit Romanus Pōtifex, & præterea ibi promptiorem habemus iudicem, scilicet Papam, qui huic rei potest adhibere remedia, & pœnas imponere. ad hoc optime C. de iis qui ad eccl. confug. l. vlt. in principio.

† Alleg. de hæreti. ad abolēdum in fi. sed ibi nō est priuata sed priuari habetur. lo. And.

DE PŒNITENTIIS & remissionibus.

Continuatio dñi Helie.

¶ Dictum fuit supra ti. proxi. de pœnis imponē. in foro contentioso: nunc autem dicendum est de pœnis imponend. in foro pœnitentiali: verum quia pœna in foro pœnitentiali remittuntur per pœnitentias & remissiones: ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de pœnit. & remiss. Quæritur quæ pœna, veniat imponēda pro quolibet peccato mortali? Dicendum quòd licet olim illæ pœnæ essent taxatæ à canonibus: tamen hodie istud est relictū arbitrio confessorum seu presbyterorum in c. Deus qui. eod. tit. in antiq. tamen non debet confessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponēda pœnitentia: quia pœnitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri, & non pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte de confes. in anti. & c. Quia tualis de iureiur. in antiq.

pes ediderunt: Quis enim locus regiminis poterit esse rutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponēte Domino caput est & magistra) casibus istis subiicitur? si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa, lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus, siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius infra mensem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia præter vrbē, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consiliū, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata[a], & nihilominus remaneat interdicta.

TITVLVS X.

De pœnitentiis & remissionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Quæstores nō citent aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

CAP. I.

ROmana Eccle-
sia: & infra.

¶ Quæstoribus† autem fabricæ[b] Remen. eccle-
siæ, Remensis archiepiscopus, seu eius officiales citādi suffraganeorū ipsius ecclesiæ subditos (quos iidem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt super hoc[c] compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem[d]. Super benigna vero ipsorum[e] receptione, ac subeentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remensis prouinciæ[f] charitatiue monere ꝫ. In concedendis quoque indulgentiis non ex

† Prædicto res quæstua. isti quæstores compa-reant debito modo cum sustulit conlitteris Apostolicis, vel dioœcesani loci: & hoc quando faciunt quæstū aliis: secus si pro se. c. fin. de rescr. ex eo. eod. tit. in apr. cilium Trid. sess. 5. de reformat. ca. 2. in fine. & sess. 21. de reformat. ca. 5.

Not. ꝙ archiepiscopus non potest indulgētias concedere vltra numerum taxatum in concilio generali: videlicet in d. c. cum ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi qui habent speciale priuilegium & indultum, vt possint cōcedere indulgentias vltra xl. dies; Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgentias vsque ad centum dies.

Et dicit Pano. in dicto cap. cum ex eo. eod. tit. in antiq. ꝙ quando quis lucratus fuit indulgentias, est in arbitrio suo an velit interpretari istas indulgentias in hoc seculo, vel reseruare in futuro: vt ponamus ꝙ pro excessibus meis est impositta mihi pœnitentia, vt ieiunarem xl. diebus: episcopus contulit xl. dies indulgentiarum omnibus porrigentibus manus adiutrices ad tale opus: possum in hoc seculo accipere istos xl. dies, v non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnæ sunt multo graniores, quàm sint pœnæ huius seculi.

¶ *Primæ glo. principium & finis respondet per quæst. vel obiect.*

b ¶ *Fabricæ.*] quia conferentibus ad opus fabricæ dari solent remissiones: ideo de his quæstoribus in hoc ti. posuit. Quis autem teneatur ad opus fabricæ, dic vt ꝛ. de eccl. ædi. c. 1. & c. de his. sed cū quarta fabricæ & clericorum subsidia non sufficiunt: fieri solet ad prædicta sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc ꝛ. eod. lib. de sta. reg. cap. vno. ad fi.

ADDITIO. Quarta fabricæ pertinet ad ordinationem episcopi. 21. q. 2. vobis. & c. vulteranz. 10. q. 3. vnio. vbi de hoc, secundum Archid. Ioan. And.

c ¶ *Sui*[illegible] quod resistunt, vel parere nolunt.

d ¶ *Po*[illegible] licet nec possint foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt ꝛ. eod. lib. de offi. ordi. Romana.

e ¶ *Ipsorum.*] quæstorum.

f ¶ *Prouinciæ.*] quasi velit notare, ꝙ indulgentia non profit iis, qui subiecti non sunt, quod dic vt ꝛ. eod. tit. quod autem.

g ¶ *Monere.*] & remissionum & indulgentiarum litteras concedere, vt ꝛ. eod. nostro. Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorum. alij not. de of. ord. pastoralis. & 19. q. 3. c. 2.

ADDITIO. Dicit hic Archid. ꝙ cōfirmatus in episcopum non sacerdos, istas indulgentias concedere non potest, nec capitulum vacante

Romana.] Sunt tria dicta: Primum & tertium inhibitorium; Secundum commissorium; ibi, *Super benigna.* Tertium; ibi, *In concedendis.* Ioan. And.

¶ Licet archiepiscopus possit remissiones seu indulgentias concedere non solū iis qui sunt in dioœcesi sua particulari, sed etiam illis, qui sunt in tota sua prouincia: non tamen potest excedere numerum indulgentiarum sibi à iure taxatum.

CASVS. Cum ecclesia Raueñ. magnis ædificiis & structuris indigeret: archiepūs Raueñ. videns ꝙ fructus ecclesiæ Raueñ. non sufficerent pro isto ædificio complendo, voluit mittere quæstores per totam suam prouinciam pro colligendo eleemosynas fidelium; & vt Christi fideles essent magis inclinati ad dandum & contribuendum illi ecclesiæ, voluit ipse epūs eis impertiri de thesauro ecclesiæ, remittendo partem pœnitentiarum iniunctarum omnibus & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complēdum: f sed timens ꝙ suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officium quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis dioœcesibus: vtrum possit? Rñdet ꝙ non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducāt populum ad porrigendum manus adiutrices pro isto opere pio complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerum dierum poterit indulgere archiepiscopus, vtrum possit dare indulgentias pro libito suæ voluntatis? Rñdet ꝙ non: sed solum secūdum ꝙ est statutum in concilio generali in cap. cum ex eo. eod. titu. in antiq. videlicet remissionem xl. dierum. & in hoc æquiparantur epi & archiepiscopi: nam epūs potest similiter concedere xl. dies indulgentiarum. Not. ꝙ carens iurisdictione, nō potest committere potestatem citandi sibi non subditos: nam hic archeps non est iudex

vacante sede. In contrarium alleg. ℨ. eo. lib. de sup. negl. præla. si episcopus. & c. ecclesiæ. vbi dicitur ℘ capitulum vacante sede administrat in spiritalib. vide quod scripsi de excess. præla. accedentibus, in antiq. Ioan. And.

a ¶ *Remensis.*] vel alius quilibet. ℨ. eo. lib. de offi. ord. Romana. in fi. ℨ. tit. prox. c. 1. in fin.

b ¶ *Generalis.*] ℨ. eo. cū ex eo. & si excesserit, nō valet. ℨ. eo. c. vlti. Ioan. And.

† Scilicet cō cilij Lateranen. sub Innocentio iij. ca. 62. refertur in 6. cum ex eo. extra de pœnit. & remis.

SI *episcopus.*] Primo ponit dictum, cuius ratione subdit ibi, *Cum in generali*. Secundo consuetudinē reprobat: ibi, *Nulla quoque*. Ioan. Andr.

¶ Si episcopus subdito suo contulerit facultatem eligendi confessorem doctum & idoneū, qui eū possit absoluere ab omnibus peccatis nō poterit confessor à casibus episcopalibus absoluere: nec valet consuetudo, vt quis pro libito suæ voluntatis sibi eligat confessorem.

† Vide concilium Trid. sess. 14. de sanctissimo pœnitentiæ sacramento. cano. 11.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. omnis vtriusque sexus. eo. tit. in antiq. licet olim omnes sacerdotes receperint eandem potestatem & missā, ita ℘ non erant parochiæ distinctæ: tamen propter quasdam diuisiones inter Apostolos & discipulos, & postea inter sacerdotes fuerunt diuisæ & distinctæ parochiæ, & territoria in foro pœnitentiali, sicut in foro contentioso.

¶ Item secundo est præsupponendum, ℘ postquam fuit facta illa distinctio parochiarum, fuit ordinatum ℘ quilibet teneretur confiteri proprio sacerdoti, & non alteri: & si alteri confiteretur, non teneret absolutio: quia sententia à non suo iudice, est nulla. cap. ac si clerici. de iud. *in* antiq.

¶ Item tertio præsupponendum est, ℘ quis dicitur habere plures proprios sacerdotes, s. rectorem ecclesiæ parochialis, episcopum legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Christianorum: & sufficit habere licentiam ab altero istorum: Mendicantes vero sunt delegati à sede Apostolica, per cle. super cathedram, de sepulturis, in clement.

CASVS. Cū haberem meum curatum suspectum ex certa causa: vel videbam imperitum, & nolebā sibi confiteri, accessi ad episcopum meū, vt daret mihi potestatem eligendi cōfessorem: vnde episcopus dedit mihi facultatem eligendi cōfessorē sub hac forma per verba generalia, Damus tibi facultatem eligendi confessorem idoneum, qui te possit & valeat absoluere de quibuscunque peccatis tuis: non tamen apposuit istā clausulā, etiam nobis reseruatis: vtrū per istam facultatem videatur episcopus dedisse licentiā absoluēdi de casib. episcopalib.? Respondetur ℘ nō: sed iste cōfessor meus habebit illam potestatem, quā haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ℘ longo tempore fuit obseruatum, vt quilibet sibi eligeret confessorem pro libito suæ voluntatis: an valeat talis cōsuetudo? Respondetur ℘ non. Nota ℘ quis tenetur confiteri proprio sacerdoti: nec valeret contraria consuetudo: & in hoc addit istud cap. ad cap. omnis vtriusq; sexus allegat. s. vt non valeat cōtraria consuetudo. Nota ℘ episcopus est generalis rector suæ diœcesis, ideo potest concedere facultatem alicui, vt possit eligere sui confessorem: quia concurrit cum quibuscunque rectoribus suæ diœcesis. Nota ℘ episcopus cōcedendo facultatē, vt possim eligere cōfessorem idoneum, qui me possit absoluere de quibuscunque peccatis meis: non videtur dedisse potestatem eligendi cōfessorem, qui me possit absoluere de casibus episcopalibus. Sed quid de rectore parochiali? ponamus ℘ meus rector parochialis dedit mihi facultatē eligendi confessorem idoneum: vtrum possim eligere simplicem sacerdotem, vel vtrum sit necesse vt eligam sacerdotem habentem simplicem potestatem, videlicet curam animarum? Respondetur ℘ si rector meus parochialis det mihi simpliciter facultatem eligēdi confessorem, tunc non possum confiteri simplici sacerdoti: sed requiritur ℘ talis habeat curā animarū. Sed quando meus rector dat mihi licentiam confitendi tali sacerdoti, quem sibi nomino, tunc possum tali sacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. c. fin. de offi. & pote. in. deleg. in antiq. cap. omnis vtriusque sexus. allegato. Nota quòd potestas dandi licentiam confitendi peccata, dependet à superioritate: vnde concedens debet esse superior illius, cui cōcedit. ad hoc eo. tit. u. omnis. Nota finaliter, ℘ habens auctoritatē eligendi confessorem, debet eligere idoneum:

cedat Remensis [a] archiepiscopus statutum concilij [†] generalis [b].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Concessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtenu cōsuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. b. d. Zen.

CAP. II.

SI episcopus suo subdito [c] cōcesserit, vt sibi possit idoneum [d] eligere confessorē: ille, quē is elegerit, in casib. qui eidem episcopo specialiter reseruantur [e] †, nullam habet penitus potestatem: Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus [f]. Nulla quoque potest consuetudine [g] introduci, quod aliquis præter su. superioris licentia [h], confessorem sibi eligere [i] valeat, qui eum possit soluere, vel ligare.

¶ Idem.

¶ Decretalis, cum ex eo. in plurib. episcopis indulgentibus locum habet. b. d. Zen.

CAP. III.

INDVLGEN-

& si non eligit idoneum, videtur esse in culpa. Dominicus.

¶ Glo. prima exponit, quærit arg. negatiue, & soluit contrarium.

c ¶ *Suo subdito.*] puta archidiacono, archipresbytero, abbati, priori vel similib. personis, quę immediate subsunt episcopis. Quid dicemus de inferioribus. puta laicis parochianis certæ parochiæ: nunquid illis episcopus potest licentiā dare, vt sibi cōfessorem eligāt? Videtur ℘ nō. ℨ. eo. omnis de pœni. dist. 6. placuit. de paro. nullus. Dic cōtra 1: quia quilibet de diœcesi potest recurrere [j] ad pœnitentiā, & ad propriū sacerdotem, & ad episcopū, vel archipresbyterum cathedralis ecclesiæ: qui quo ad hoc est sepulcrale quæ[1] vicarius episcopi: vt ℨ. de offi. archipresby. offici. [vide qd ibi dixi.] Vnde credo ℘ sufficiat alterius licentia: s. vel episcopi, vel parochialis sacerdotis.

1 Idem Pet. de Ancha. & expresse Do. & Phil. sectidum quę benefacit clem. dudum. §. in ecclesiis. de cleric. qui quo ad hoc est sepulcrale quæ[1] cūque. 10. q. 1. c. licet. sicut de fer. do ctores in ca. omnis vtriusque sexus.

ADDITIO. Vide quod not. in cle. de priuileg. religiosi. in gl. pu-

d ¶ *Idoneum.*] qui sciat circunstantias considerare, & diuersis medicamentis vti ad sanandum ægrotum. ℨ. 50. omnis. de pœ. dist. 6. qui vult. de homicidio. sicut dignum.

¶ Glo. seq. quærit qui sunt casus & oēto exprimit.

e ¶ *Reseruantur.*] sed qui sunt isti casus? Dic ℘ absoluere excōmunicatos maiori excōmunicatione, nō cōpetit simplici sacerdoti, sed episcopo, vt ℨ. de sent. excōm. nuper. Imponere pœnitentias blasphematorib. Dei & Sanctorum. ℨ. de cle. male. c. 2. sortilegis. ℨ. de sortile. c. 2. Commutatio quorum[1] vel votorum, vt ℨ. de vot. & vo. redemp. c. 1. Dispositio male ablatorum incertorum vel certorū, quando nō extant hi quib. facienda est restitutio. ℨ. de iudæ. cū sit. [Et ibi hoc tenet Host. secundū Archid. Contra ℨ. eo. lib. de testa. c. 2. vt ibi dixi super ver. libere.] Pœnitentia matrimoniorum clandestine cōtractorum, vel cōtra interdictum ecclesiæ per episcopos solet imponi ℨ. de clā. despon. cū inhibitio. & de matrimonio cōtracto cōtra interdictum eccle. c. 1. & vlti. Solent episcopi reseruari pœnitentiæ omniū publicorum enormiū criminum, oppressionis filiorū ex ꝓposito vel ex casu, cuiuscūq; homicidij, falsi testimonij, vel falsi instrumēti, periurij, incestus, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. ad hoc 50. dist. miror. & c. in capite. 33. q. 2. quicunque. cum fi. casib. vt not. Host. in sum. huius tit. §. cui confitendum sit. in fin. 2. colum.

2 Casus episcopales reseruatos referunt communiter Summarum compilatores.

ADDITIO. Vide per Ray. in sum. huius tit. §. item nunquā parochialis. per Guli. satis in repertorio. eo. tit. §. sequitur videre. Io. Monac. tract. in decre. super cathedram. hodie innouata in cle. de sepul. dudum. & vide quod ibi not. ver. per huiusmodi. in gloss. hoc intendit. Ioan. And.

f ¶ *Concessurus.*] vt ℨ. de reg. iur. *in* generali. cum suis concor. ad idem ℨ. eo. lib. de offi. vica. c. vlti.

g ¶ *Consuetudine.*] est enim onerosa ecclesiis: ideo non valet. ℨ. in antiq. de consuetu. c. 2. & ex ea frangitur ecclesiasticæ disciplinæ nervus. ℨ. de consue. cum venerabilis. etiam esset hoc contra obedientiā principis præscribere: quod esse non potest. ℨ. de præscrip. cum non liceat.

h ¶ *Eligere.*] epi, & archiepiscopi, & superiores, & inferiores ab episcopis exempti, habent à iure licentiam ꝙ idoneum confessorem sibi eligunt: qui potest eos soluere & ligare. ℨ. eo. titu. c. vlti.

i ¶ *Ligare.*] ideo dixit: quia cuicunque volo possum confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animæ cōsilium: sed ille non potest ligare vel soluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: ꝙ possumus ei confiteri, sed ipse non potest soluere: quia non habet claues. de pœ. dist. 1. quem pœnitet [ver. ranta. & eadē verba habentur dist. 6. c. 1. post princi.] Et not. de offi. ordina. pastoralis. Ioan. Andr.

Indulgentiæ.] Quia breue est, non diuiditur, & sic summat.

¶ Et dicit Archid. ℘ quādoque indulgentia demonstrat remissionem pœnæ. 1. q. 3. c. fi. in fi. Quandoque concessionem gratiæ. ℨ. vt lit. pen. c. fi. de priuil. dudum. Quandoq; dispēsationem. 77. dist. c. vlt. in fi. & ℨ. de elect. dudum. Quandoque ius commune. 33. q. 2. interfectores. & 35. q. 3. de incestis. vbique de hoc. Quandoque ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur. Indulgere gulæ nolī, quæ veritus amica est. Ioan. Andr.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat concilium generale, non valent indulgentiæ hoc dicit.

CASVS.

CASVS. Certum est, ꝙ epi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarum: quia aliqui erant ita largi, ꝙ clanes ecclesiæ contemnebantur: vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesiæ omnes qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur vnum annum indulgentiarum: sed aliàs nõ possent epi concedere nisi xl. indulgẽtiarum dies. Sed ponamus ꝙ eps alii quis fecit cõtrariũ: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarum: vtrum valeant dictę indulgentiæ [2] †, quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarũ dedicationibus, vel aliis quibuscunque casibus [b] concedũtur: vires non obtinent [c], si statutum excesserint concilij [d] † generalis.

† Vide R. Th. in quæstionibus additis ad 3. part. q. 26. artic. 3.

† Scilicet Laterañ. sub Innocentio iij. cap. 62. & referetur in cap. cum ex eo extra de pœnit. & remiss.

TITVLVS XI.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

CAP. I.

CVM † MEdiocrem. Videamus primo de excommunicatione, secundo de suspensione, tertio de interdicto. Excommunicatio est quædam sententia, qua quis a communione fidelium separatur. Et est triplex: minor, maior, & maledictio. Minor est, qua quis a participatione sacramentorum excommunicatur. Maior est, qua quis a participatione sacramentorum & fidelium excommunicatur. Maledictio est, qua quis a participatione sacramentorum & fidelium & ecclesiæ excommunicatur. Et hæc est maior excommunicatio. Et hæc est triplex: quia aliquis excommunicatur ab ingressu ecclesiæ, aliquis a communione fidelium, aliquis a participatione sacramentorum

ptis: tñ iſtud non eſt de ſubſtantia excõicationis, ſed eſt de iuſtitia. Nam teneret excõicatio, etiam ſi non eſſet lata in ſcriptis: Secus eſt de ſententia diffinitiua: quia de ſubſtantia ſententiæ diffinitiuæ eſt, q̃ feratur in ſcriptis: aliàs non valeret ſententia, niſi in cauſis ſummariis, in quibus valet ſententia: licet nõ feratur in ſcriptis. l.1. vel 2. C. de ſenté. ex breui. recit. in Auth. niſi breues. eod. ti. in cle. ſæpe. de verb. ſig.

Not. q̃ excõicator debet in excõicatione inferere cauſam, propter quã excõicat: & in hoc differt ſententia excommunicationis à ſententia † Aliàs, eſt, diffinitiua: quia in ſententia diffinitiua nõ tenetur iudex exprimere cauſas mouentes ipſum ad ſententiandum: licet ſit honeſtum vt illas exprimat. Not. q̃ excõicator tenetur infra menſem tradere exemplum excõicationis excõicato ſi requiratur. Idẽ dicẽdum eſt de aliis actis cauſæ: videlicet vt exẽpla tradãtur partibus originalia tñ debent remanere apud notarium. cap. quoniam ſ. falſam. de proba. Not. quòd ſententia excõicationis lata ſine ſcriptis, vel ſine cauſa rationabili expreſſa, tenet de mero iure, licet ſit iniuſta. Hoc probat iſte textus dũ dicit, q̃ ſi excõicator violauerit iſtam cõſtitutionem, q̃ ſuperior relaxabit excõicationem: ergo talis excõicatio tenebat. Nota ibi, ſuperior vero ad quem. q̃ vbi notoriè conſtat de iniuſtitia excõicationis, ſuperior non debet excõicatum remittere ad excõicatorem ſed poteſt eum abſoluere non facta remiſſione: ſecus ſi notorie non cõſtaret: quia tũc deberet ipſum remittere ad excõicatorẽ. Sed quæritur conſtabit de iniuſtitia excommunicationis? Dicendum q̃ apparebit de iniuſtitia excõicationis ex lectura ſententiæ, ſi non lata fuerit in ſcriptis: vel ſi in ſcriptis, tñ eſt lata abſque expreſſione alicuius cauſæ rationabilis: vel per inſtrumentum publicum: per quod habetur q̃ iudex noluit excommunicato tradere copiam excommunicationis: aliàs ſuperior non abſolueret, niſi eſſet appellatum. Nota quòd ſi ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ diuinis ſe immiſceat, cõtrahit irregularitatem, à qua non poterit abſolui niſi per Papam.

¶ *Prima glo. ſummat.*

a ¶ *Cum medicinalis.*] Index qui excommunicat, ſuſpẽdit, vel interdicit, in ſcriptis hoc faciat: & cauſam conſcribat, & requiſitus exemplum ſententiæ tradat infra menſem. Qui contrafecerit, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ & diuinis eſt ſuſpenſus: & relaxabitur illa ſententia per ſuperiorem abſque difficultate, & condemnabitur lator in expenſis, & aliàs pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant vt prius, ſunt irregulares: nec abſoluuntur ab alio quàm à Papa.

b ¶ *Non mortalis.*] vt 2. qu. 1. multi. & 24. qu. 3. notandum.

c ¶ *Non contemnat.*] & tunc amplius ex cõtemptu ligatur. 24. q. 3. notandum. 11. q. 3. ſ. cum ergo. & 3. eod. tit. per tuas, Creſcit igitur homo per meritum obedientiæ parendo iniquæ ſententiæ. 8. q. 1. ſciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d ¶ *Corrigentis.*] ſiue plectendo, ſiue ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, vt 23. q. 5. prodeſt.

e ¶ *Medentis.*] ſanabit & medẽbitur quantum in ſe exiſtit: aliàs non erit quid ſibi imputetur. 43. diſt. c. Epheſis. 47. diſt. c. vlt. Faciat igitur quòd ſententia ſit iuſta ex animo, ex ordine, & ex cã, de quibus dicitur 3. eod. ſacro.

f ¶ *Excomunicat.*] ſuſpẽdit, vel interdicit. j. eo. c. §. & hæc eadẽ.

¶ Et an ſcripta ſit neceſſaria vide Felinum in Rubrica de conſt.

g ¶ *In ſcriptis 1.*] Nota caſus in quibus ſcriptura requiritur. de his plene dixi 3. eo. lib. de cenſi. c. 1.

¶ *Gloſſa ſequens exemplificat: ſecundo quærit: ponit opinionem, & ſoluit: tertio notat duas differentias.*

h ¶ *Cauſam.*] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit comparere, & de iuſtitia reſponſurus: vel quia iuſſus, vt infra talem diem centum Titio ſolueret, ad quæ ſibi ex cauſa depoſiti tenebatur, facere recuſauit: idcirco, &c. & eſt hic ordo retrogradus: quia primo debet cauſam exprimere, & poſtea excõicare. Sed nũquid hæc conſtitutio locum habet, cum excõicatio ferat ſ̃ incertam perſonam, vt 5. q. 1. quidam. & 3. de offic. ordi. ſi ſacerdos? Dicunt quidam quòd non. [Et hoc placet Ioan. Mo. & Arch.] ad hoc 3. eod. lib. de elect. qui ſ̃ certam. Sed tutius à eſt tenere ſ̃ium: tum quia hæc conſtitutio generaliter loquitur: tum quia certam perſonam, ſed non expreſſam ligat ſententia, quæ tñ poſtea exprimetur, ad hoc j. eo. Romana. §. caueant. Et nota ex hac littera duas differentias inter ſententias excõicationũ & aliàs diffinitiuas: quia vtraque debet ferri in ſcriptis, ſed ſi diffinitiua non feratur in ſcriptis, non tenet, vt 3. eod. lib. de reiud. c. vlt. ſententia autem excommunicationis licet non ſit lata in ſcriptis, tenet: ſed locum habẽt pœnæ, quę infra ſequũntur. Item in definitiuis non eſt neceſſe exprimere cauſam. 3. de reiudi. ſicut ſed in ſententia excõicationis ſecus, vt hic vides.

i ¶ *Propter quam.*] & licet falſa ſit cauſa: ligat tñ excõicatio 11. q. 3. c. 1. & 3. 3. eo. ſacro. de abſolutione dic vt 3. de offi. ord. ex parte.

k ¶ *Exemplum.*] totale: aliàs non eſſet exemplum, ſed pars. Io. And.

ADDITIO. Vnde dicit Hoſti. q̃ continere debet excommunicationẽ de verbo ad verbum, & annum & diem. argu. de reſcri. eam te. 2. q. 8. per ſcripta. §. libellorum. Io. And.

l ¶ *Excommunicato.*] per hoc videtur loqui, cum excommunicatur certa perſona: fateor hoc quo ad traditionem exẽpli.

ADDITIO. Quaſi diceret, nihilominus ferri debet in ſcriptis. & exprimi cauſa, q̃ ita conueniat generali ſicut ſpeciali ſententiæ: immo plus generali q̃ non debet ferri niſi ex cauſa. j. eo. Romana. §. caueant. plus dixit Hoſt. q̃ ſi innominatus qui comprehendi poterat ſub generali, petat exemplum, debet ſibi cõcedi. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens circa requiſitionem hanc quattuor dicta ponit.*

m ¶ *Requiſitus.*] aliàs ergo non habebit locum pœna quæ ſequitur. & eſt ſ. 3. eod. lib. de app. vt ſuper. & c. ab eo. & intelligo quòd requiſitio fiat loco & tempore competentibus. arg. prę. c. ab eo. & 3. de elect. cum in veteri. & intelligo menſem à die ſententię, non à die requiſitionis. ſic 2. q. 6. c. vlt. §. diffinitiua. & ea. q. & eo. c. ver. ſi iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. ſi autem requiratur poſt mẽſem, non habet locum hæc conſtitutionis pœna: ſed nihilominus illam dare tenetur, ſicut & cætera acta cauſæ. de proba. quoniam contra. ad hoc de do. & contu. cum dilecti.

¶ *Gloſſa ſequens allegat duas concordantias: quærit, argum. affirmative, & contrarium ſoluit: ſecunda pars ſoluit quæſtionem.*

n ¶ *Authẽtico.*] iſta ſunt paria. 3. de fid. inſtru. c. 2. ad idem 3. eod. lib. de offi. ord. ſi canonici. Sed nunquid ſufficerent teſtes? Vt quòd ſic. C. de fid. inſtru. l. in exercendis. 3. de fid. inſtrum. cum Ioan. die illud regulare: ſed hoc ſpeciale 4, ſicut & alia q̃ dixi 3. de cenſi. c. 1.

ADDITIO. Holt. Ioan. Mo. & Archid.

o ¶ *Iudicum.*] quorumcunque, vt etiam ſacerdotes excommunicantes hoc ſeruare debeant 5. 3. de offic. ordi. cum ab eccleſiarum. Pœna tamen ſuſpenſionis, de qua infra loquitur, in epiſcopis locum non habet, vt j. eod. quia periculoſum.

p ¶ *Temerarius.*] nũquid requiritur quòd ſit in dolo? Quod vt per hãc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2. §. doli mali. Dic ſ̃: quia ſufficit quòd negligentia, ſtulitia, vel fatuitate hoc fecerit. 6. ad idem ff. de iudi. cum quem temere. & eſt ſ. 3. eo. lib. ne cle. vel mo. c. 2. & per litteram iſtam puto, quòd ſi excõitor non fuit in aliqua culpa: puta non erant neceſſaria ad ſcribendum, & periculum erat in mora: credo 7 quòd non habeat locum pœna. ad hoc ff. de vſufructu. æquiſſimum. & 3. eod. lib. de elect. indemnitatibus. in ſi.

q ¶ *Per menſem.*] quo lapſo ipſo iure reſtituetur. eſt. 81. diſt. ſi quis amodo. & 3. de ſpon. non eſt nobis.

ADDITIO. Dicit Hoſti. hoc verum, ſi ſententiam ſeruauit: & peccatum confeſſus ſit, & pœnituerit: aliàs ſemper quo ad ſe ſuſpenſus remanet. 3. de cõſta. cle. & mu. c. ſi. Ioan. And.

r ¶ *Ab ingreſſu eccleſiæ.*] de hac ſuſpenſione habes j. eod. is qui. & adde quod dicam j. eod. is qui.

ADDITIO. Innocentius in decretali, ſacro. 3. eod. in antiq. recte tenuit, quod terminatum eſt in d. c. is cui. 1. & 2. reſpõſo. hic. ſi innuere ſ̃ium: quòd ſic ſuſpenſus celebrans non ſit irregularis, cũ ſuſpendere ab ingreſſu eccleſiæ non ſit ſuſpendere ab officio: cum etiam extra eccleſiam celebretur. Et Hoſt. ponendo hoc dictũ Innocen. expreſſe ponit de eo qui celebrat in eccleſia. ipſi tñ ſ̃ium tenuerunt in decretali, ſacro. & hic loquitur Inno. opinionem recitando quorundam, vt pater ex eius verbis. Ioan. And.

s ¶ *Superior.*] iſtud ſatis habebamus 3. eod. ſacro.

t ¶ *Difficultate.*] ſcilicet cautionis exigendæ, vel remiſſionis faciendæ.

ADDITIO. Vnde dicunt Ber. Hoſtien. quòd ſine mora ſine

dicinalis [a] ſit excommunicatio, non mortalis [b]: diſciplinãs, non eradicans: duntaxat mentis, in quem lata fuerit, non contemnat [c]. ¶ Caute prouideat index eccleſiaſticus, vt in ea ferẽda oſtendat ſe proſequi quòd corrigentis [d] fuerit † & medentis [e]. ¶ Quiſquis igitur excommunicat [f], excommunicationem in ſcriptis [g] proferat, & cauſam [h] excommunicationis expreſſe conſcribat, propter [i] quam excommunicatio proferatur. Exemplum [k] vero huiuſmodi ſcripturæ teneatur excõmunicato [l] tradere infra menſem, ſi fuerit requiſitus [m], ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel litteras teſtimoniales cõfici ſigillo authentico [n] conſignatas. ¶ Si quis autem iudicum [o] huiuſmodi conſtitutionis temerarius [p] extiterit violator, per menſem [q] vnum ab ingreſſu eccleſiæ [r] †, & diuinis officiis nouerit ſe ſuſpenſum. ¶ Superior [s] vero ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate [t] relaxans † latorem excommunicato ad expenſas, & oẽ intereſſe condẽnet, & aliàs puniat animaduerſiõne conueniente.

† Nota hic ex mẽte Domin. q̃ non poterit dom. in oratorio celebrare. Font.

† Ergo ſi ſit excõicatio lata contra formam iuris, tenet. Phi. & ſic limita. l. proponam. C. de ſenten. & interlocu. omnium. Fõt.

1 Vide Abbatem in capit. ad noſtram. el. 1. de iureiuran.

2 Idẽ Dom. Phili. Font.

3 Idem Hoſti. & eum ſequitur Io. Mo. & Archid.

4 Sequitur Dom. Phili. Ioan. And.

5 Idem credit Phi. p. & procedit glo. ſecundũ Io. An. & Philip. etiam ſi excõicatio iſta non tenuit. Font.

† Secundum Hoſtien. qui etiam hanc opinionem attribuit Innocentio. Ioan. And.

ſatisfactione, ſine cauſæ cognitione, & ſine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cum euidenter appareat contra hanc conſtitutionem latam fuiſſe. Ioan. And.

a ¶ *Paria.*] ſic ff. de aucto. & vſu pal. niſi ſpecialis. 38. dist. §. qui ea. b ¶ *Obſeruari.*] & ſic iſta tria ſunt paria. & habes ff. eo. tit. is cui, ad idē ff. de app. ad hæc quoniam. & cap. dilectus. de conſue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum ſi. & intelligas de interdicto vel ſuſpenſione etiam à ſpiritalibus prolata: ſecus ſi interdiceretur ingreſſus ciuitatis vel pomerij. ff. de ſer. expor. cui pacto. ff. de inter. & releg. per totum. ſecundū modernos qui de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

I nterdictum ſpirituale diff. ab interdicto alterius rei temporalis.

c ¶ *Sicut prius.*] quaſi in officio ſuo agens, vt dicit cano. 11. q. 3. ſi quis epſs in concilio. Et ff. eo. is qui. in fi. 1. reſpon. qđ verum eſt in quocūque officio cantando & in quibuſcūq; horis officiet eccleſiā, vt in ꝓdicto ca. ne. & cōcor. ff. eo. li. de re iud. cū æterni. ADDITIO. Idem hic Ber. & Hoſt. dicebat Frā. ꝙ ſi intrat chorum cum aliis legēdo & cātando, locus eſt irregularitati: & ſic intelligitur illud quod prius poſitum eſt in c. ſiquis epſs. Ioan. And. d ¶ *Irregularitatem.*] quod ergo in antiquis canonibus ſtatutum erat de excōicatis, extendit ad ſuſpenſos. 11. q. 3. c. ſi quis epſs damnatus. & c. ſi quis epiſcopus concilio. & ff. de re iudi. cū æterni.

e ¶ *Summum.*] Nota caſus ſpecialiter reſeruatū Romano pontifici, alios habes de offi. leg. quod tranſlationem. & de excepti. præ. ſicut vnire in antiq.

f Multos caſus Romano Pontifici reſert Hoſti. in ſum. tit. de offi. leg. §. qđ pertinet. & ſuperemma in cā. huic ſimilē 17. dist.

Solet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex quæſtio. ſecūda: ibi, *Et an.* In ſecunda: ibi, *In prima.* ad vtramque reſpōſio. Et primo ſoluit primam: ſecūdo excipit: ibi, *Niſi.* tertio exceptio nem moderatur: ibi, *In quo caſu.* Secunda ſecundæ diſtinguit iudicialia & extraiudicialia. ſecundum: ibi, *Extra iudicium.*

CASVS. Certum eſt cum quis prætendit excōicationem in ſe latam eſſe nullam aliqua rationabili cauſa, (quia prætendit appellaſſe legitime, antequā in ipſum proferretur excōicatio: & ſic erat exemptus à iuriſdictione excōicatoris. Vel dixit, quòd in excōicatione fuit expreſſus error intolerabilis: quia continebat præceptū qđ erat ff. Deum & conſcientiā illius, cui præcipiebatur) poteſt petere abſolutionem ad cautelam (ſi & inquantum indigeat) ad tollendum murmur & ſcandalum populi. Sed ponamus ꝙ excōicator vel aduerſarius ſe opponit, ne iſte abſoluatur ad cautelā: vtrū ſuperior debeat illum abſoluere non obſtante oppoſitione? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut opponēs dixit, quòd iſte fuit excōmunicatus pro manifeſta offenſa, & offert probare infra octo dies: tunc differenda eſt abſolutio per illos octo dies: & ſi probatū fuerit quòd ipſe fuit excōicatus pro manifeſta offenſa, *non abſoluetur niſi* præmiſſa ſatisfactione & cautione de ſtando iuri. Si autem opponens non offerat ſe probare infra octo dies, ꝙ ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa: tunc ſuperior eum abſoluet ad cautelā. Sed quid, ponamus quòd ille qui fuit excommunicatus, dixit excommunicationem eſſe nullam propter aliquam cauſam: & non petit abſolutionem ad cautelam, ſed vult admitti ad probadum illam cauſam, vtrum pendente illo articulo probationis ſit euitandus tamquam excommunicatus? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic in iudiciis: nam non poterit ſuos debitores conuenire pendente illo articulo probationis: & de facto ſi conueniat, poterunt excipere debitores ꝙ nō tenētur, cum ipſo præceſſum facere, eo quòd eſt excommunicatus: nam eſt ſibi imputandum quare non petiit abſolui ad cautelam: ſed in aliis actibus extraiudicialibus, puta in electione & poſtulatione, non euitaturideo probatione iſta pendente poterit eligi in prælatū alicuius eccleſiæ: ſed ſi poſtea appareat excommunicatum eſſe, nō tenebit electio de ipſo facta [*Immodatum.*] & ſic excommunicationem nullam. [*In prima.*] ſequitur reſponſio ad vtramque quæſtionē. [*Emenda.*] id eſt, ſatisfecerit, vel ſi proponatur quòd fuit excōmunicatus pro manifeſta offenſa, abſoluetur præſtando cautionem de ſtando iuri. Nota primo ex prima parte huius capituli, quòd dicens excommunicationem *in ſe* latam eſſe nullam, poteſt petere abſolutionem ad cautelam: nec in hoc eſt ſibi ipſi ꝛrius, qa per hoc non fatetur ſe excommunicatum: ſecus eſt de illo qui petit directe abſolutionē; quia tunc fatetur ſe excommunicatum. Nota vlterius iuncta glo. ꝙ ſententia excommunicationis lata poſt appellationem in appellantem, eſt nulla: & hoc verū poſt appellationem legitimam interpoſitā ex cauſa rationabili, & veraciter exprimendo mendoſe cauſam rationabilem quilibet poſſet ſe eximere à iuriſdictione ſui iudicis. Nota vlterius quòd ſententia excommunicationis dicitur eſſe nulla, quando in ea fuit appoſitus error intolerabilis: puta, ſi in excommunicatione dicat iudex; cum aliàs monuerimus talem Titium vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemoſynā daret: ipſe tñ nihilominus noluit ipſum occidere, vel noluit furtum facere: vel eleemoſynā dedit, ob quam cauſam eum in his ſcriptis excommunicamus: verū tamen reſpectu eleemoſynæ non eſt verum indiſtincte, vt excommunicatio dicatur continere errorē intolerabilē.

excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcūque contradictione non obſtante niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excōmunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudiciis euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

SOlet † à nonnullis g in dubium reuocari, an cum aliquis per ſuperiorem h abſolui poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullā †, ſine contradictionis i obſtaculo munus ei debeat abſolutionis aliouis fuit excommunicatus eo ꝙ dedit eleemoſynam: nam ſi aliq. pauper ſit contumax: & noluerit iudici obedire: poteſt iudex monere ſuos ſubditos ne illi pauperi tradant eleemoſynam; ſed prima facie præceptum de non dando eleemoſynam eſſet irrationabile: niſi aliàs qualificaretur. Nota quòd dicens excōmunicationem eſſe nullam, ſi petat admitti ad probandum cauſam nullitatis pendēte probatione nullitatis eſt vitandus in iudiciis, ſed in extraiudiciis non eſt vitandus: imo ſi ſciat pro certo ſe non eſſe excommunicatum, licite poteſt Miſſam celebrare. Nota. etiā ꝙ abſolutio ad cautelam petitur quando dicitur nulla excommunicatio, ad hoc de off. deleg. cum cōtingat. Nor, finaliter duos caſus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

† Vide Abbatem, Felinum, & alios in c. Apoſtolicæ. extra de except. vbi multa tradit de abſolutione ad cautelam hic ſpectantia.

† Dicit Frā. (Sed male) ꝙ idem ſi iniuſtā. quod eſt falſū, qđ patet ff. eod. p tuas. quod fatius hic refellit. Io. An.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

f ¶ *Solet.*] Qui petit abſolui ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudiciis euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioannes Andr.

g ¶ *A nonnullis.*] ſcholaſticis, vel iure peritis conflictum rationū habentibus. ſic ff. de reſti. ſpo. frequens.

ADDITIO. De quibus philoſophus: Dubitare de ſingulis nō eſt inutile. Ioan. Andr.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an etiam delegatus abſoluat ad cautelā: ponit duas opi. contrarias: ad ſecundā obijcit, & reſpōdet dupliciter.*

h ¶ *Per ſuperiorem.*] excōmunicatoris: quod dic vt ff. eo. per tuas. Et per hanc literam, quæ ſic generaliter ſequitur: dixit Bernard⁹ ꝙ quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc abſolutionem impertiri poteſt. Innocen. & alij contra in delegato, dicētes, ꝙ delegatus etiam Papæ non abſoluit ad cautelam ex generali cauſæ commiſſione: delegata enim poteſtas eſt ſtricti iuris, & id ſolum poteſt, quod ei ſpecialiter eſt commiſſum, & ſine quo cauſa expediri non poteſt. ff. de offic. deleg. cap. 1. & cap. prudentiam. ſed ſine abſolutione ad cautelam bene poteſt cauſa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam abſolui, vt in cap. prudentiam. ſed ꝙ delegatus Papæ abſoluat ad cautelam, vt expreſſum ff. de appella. ad præſentiam. Sed qui tenent contrarium, dicunt, ꝙ illud fuit propter ſpecialem commiſſionem. Vel illud in auditoribus; ſecus in delegatis: quaſi auditores habeant ordinariam. de hoc de reſcript. auditor. in clemen. in 1. gloſſa.

ADDITIO. Ber. de quo in prin. huius gl. in duobus errauit: Primū dixi in textu ſuper verſ. nullam. Secundum ſumpſi ex eo ꝙ decre. per tuas. eod. tit. in antiq. dixerat, ꝙ ſedes Apoſtolica cōſueuerat concedere abſolutionem ad cautelam: & quaſi intelligeret id inferioribus non licere: dixit hoc nouum per hanc decre. inductum, quòd quilibet, &c. vt ſequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad deſignandum aliquid ſpeciale in Papa: ſed ad inſtruendum quale remedium poſſet haberi in illo dubio. Ioan. And.

i ¶ *Contradictionis.*] ipſius excommunicatoris vel aduerſarij, qui illum fecit excommunicari, vt ſupra de appella. qua fronte. & infra ſequitur.

§ Ioan. Mo. & Hoſtien. ſed *Arch.* nō vult accedere huic dicto. Ioan. And.

a ¶ *Et an*

c ¶ *Et an ante.*] secunda quæstio.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet ad cautelam. Idem puto etiam si non peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt ꝛ. eod. per tuas.

c ¶ *In iudicio.*] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de proba. l. quinquaginta. ꝛ. eo. lib. de resc. statutum. §. cum vero. cum sim.

d ¶ *Errorem.*] pone exemplum. ꝛ. eo. venerabilibus. §. potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in aliis quos dicam. ꝛ. eod. præsenti.

e ¶ *Cæteris.*] iudicibus, &c.

f ¶ *Illius.*] scilicet de præcedente legitima appellatione.

g ¶ *Petenti.*] humiliter. ꝛ. eod. per tuas. de offic. deleg. cum contingat. Potest etiam nō petens absolui. 2. qu. 5. quantō.

ADDITIO. Vid' qđ not. de eo qui dux. in ma. significasti. in vlti. glo. Ioan. And.

h ¶ *Opponat.*] quia periculum est in mora: iam enim fic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem qs facilius moriatur. 11. q. 3. episcopi. ad idem ꝛ. de app. qua fronte. ff. de app. reci. vel non. l. vlt.

¶ *Glossa sequens exponit: prorogat dubium, quod per quatuor iura exemplificat.*

i ¶ *Manifesta.*] id est, notoria. quod dic, vt ꝛ. de verb. signifi. cum olim. & cap. ex parte. vbi de hoc idem manifesta contumacia, vt ꝛ. eod. venerabilibus. §. fecus. & idem putarē si peteret absolui ad cautelam à sententia excommunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionē, vt ꝛ. eo. lib. de offi. dele. c. vlt. §. pars vero. & ꝛ. de cens. quāquam. in fi. & de immuni. eccle. quoniam. in fi. & de hære. quicunque. in princ. cum suis similibus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionē, an ex causa augeatur dilatio.*

k ¶ *Octo dierum.*] dixit Ber. q hic & ꝛ. de resti. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tamen dic vt ibi dixi in gloss. licet enim) & vbicunque certus terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet. Cod. de temp. integ. restitu. l. petendæ. & sic in his casibus auditetur infra dies statutos: & post etiam si postulat per prædictam legem petēdæ. immo etiam post terminum ipsi reo datum: per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

ADDITIO. Dixit Innocen. idem dicendum in exceptione spoliationis & aliis, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum. Ioan. And.

l ¶ *Sic.*] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.

m ¶ *Relaxetur.*] etiam ad cautelam. vt formata fuit quæstio.

n ¶ *Emenda.*] in spiritualibus non semper habet locum, quod ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia vel offensa. Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Innocentium, & modernos supra de præbendis. pro illorum [vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.)

o ¶ *Dubia.*] & sic non ostendit de nullitate, prout dicebat. Io. An.

p ¶ *Ad probandum.*] de nullitate scilicet quòd sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel quòd continet intolerabilem errorem, &c.

q ¶ *Vt actor.*] secus sit vt reus. supra de iudic. intelleximus. de exceptio. cum inter. ꝛ. eod. lib. de rescrip. c. 1. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. ꝛ. de exceptio, exceptionem.

¶ *Glossa sequens de ratione quærit, & tres reddit.*

r ¶ *Extra iudicium.*] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber. 2. super hoc tres rationes: Prima, quia in iudiciis non tollitur actio, sed differtur. ꝛ. eod. lib. de excep. pia, & sic. non est multum præiudicium. Cod. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. q. 5. c. 1. sed in extraiudicialibus magnum est præiudicium; quia non sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodum testa. aper. l. sed si quis ex figuratoribus. Secunda, quia facilius interdicuntur iudiciales. [C. de hereti. quoniam] quàm extrajudicialia. [ff. de procura. murus. 1. respon. cū concor.] & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam seruū. Tertia, quia in iudicio vbi alium imperimus, leuius imperari debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iuri nostro inimicamur.

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium non est paratus iudex medius sicut in iudicio facit. ꝛ. de appellatio. ꝛpe secundū Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. Andr.

s ¶ *In officijs.*] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione constat, secure celebrat, vt prius. ꝛ. de appel. ad præsentiam nostram. & c. dilectus.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem an statim efficax sit admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.*

t ¶ *Admittatur.*] nō statim est efficax admissio, sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: finaliter apparebit tūc illum excōicatum: & sic non valere vocem suam. vel dic vt not. ꝛ. de appel. pastoralis. in glos. penulti. contra. ꝛ. eod. licet. ibi soluitur in vlt. glos.

Tatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secundo dat modū quo ferri potest: ibi, *Quod si.* Tertio vitiat sententiam aliter latam, & cōminatur ferenti: ibi, *Aliter.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: Ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excōmunicationis, sed est injusta: ideo venit relaxandus. in cap. sacro. eod. tit. in antiq.

CASVS. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum: certum est, q non potest talem excommunicare nisi monitione præmissa videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare. Or ponamus q aliquis eps vel alius iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum iuste excommunicauit: certum est q Christi fideles debent istum excommunicatum euitare in locutione & aliis actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris ecclesiæ, & bonum obedientiæ: & si faciant contrarium, incurrunt sententia excommunicationis. Eps videt aliquos fideles, qui istum excommunicatum non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis dicendo: excōico tales, eo q cōicant & participant cum tali excōicato: vtrū teneat excōicatio? Videbatur q sic: quia fuit excōicati minori excōicatione: Respondet Romanus Pontifex, q cum quis vult excōicare maiori excōicatione participantes cum excommunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excōicatio. Et istud fuit specialiter ordinatum ad refrænandum motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicādum participantes cum excommunicatis. Sed vtrum illud sit verum indistincte, q iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respōdet quòd nō: sed fallit in iis qui participant in crimine dānato. Forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus cōqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excōicata: hoc non obstante, aliquis

nis impendi? Et an [2] ante absolutionem huiusmodi [b] is, qui se offert in iudicio [c] probaturum se post appelationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorē [d] in sententia fuisse patenter expressum: si in cæteris [e] (excepto probationis illius [f] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti [g] absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat [h]: nisi eum excommunicatū pro manifesta [i] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum [k] indulgebitur sic [l] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur [m] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda [n]: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia [o] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is qui ad probandum [p] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor [q] † in iudiciis attentauerit, interim euitetur. Extra [r] iudiciū verō officiis [s], postulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur [t].

¶ Idem in eodem.

¶ Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Ioan. And.

CAP. III.

STATVI-

1 Et quando incipit currere, vide Rotam decisione 108. in nouis.

2 Erhie Inoc. & Hostiensis.

† Vide Decium me, in tellerinus. extra de iudiciis.

sciens eam esse excõicatam vel suus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipse participans est excommunicatus ipso facto. cap. si concubinæ. 5. eo. tit. in antiq. & vltra iudex potest illum excõicare absque canonica monitione præmissa: & sic est excõicatus duplici excõicatione, scilicet à iure, & ab homine. [*Ab eo.*] Secus si ab alio: quia monitio non est de substantia excõmunicationis, sed de iustitia: ideo si eps vellet excõicare participantes cum excõicatis ab alio, quàm à se sine monitione, teneret excõicatio. Ratio est: quia iudices sunt magis inclinati quando auctoritas eorũ contemnitur, quàm qñ contemnitur auctoritas aliorum. [*Et aliis.*] scilicet in mensa in osculo, in salutatione, in choro, & in aliis tẽdẽtibus ad commodum excõicati: quia permissum est participare cum excõicato in damnũ ipsius: aliàs excõicatus ex dolo suo perciperet commodum: quod est ꝯ cap. intelleximus. de iud. in antiq. [*Damnato.*] non præmissa monitione, quia ipso facto incurrunt excõicationem maiorem, & indigent solemni absolutione: vt in dicto cap. si concubinæ. [*Inde vescat.*] Nam cum excõicatus videt se admitti ad omnes actus, non curat de excõicatione, quia excõicatio non aggranat ossa: ideo contemnit auctoritatem & claues Ecclesiæ: sed quam videt se vitari, vt leprosum: dimittit inobedientiã, & reuertitur ad gremium Ecclesiæ. Not. primo ex isto c. quòd excõicatus maiori excõicatione, vitandus est in locutione & osculo, vt si forte aliquis canonicus excõicatus sit in ecclesia dũ offertur pax non debet ab aliis canonicis scilari: aliàs osculans incurrit excõicationem minorem. Not. quòd licet participans cum excõicato maiori excõicatione, ipse incurrat minorem excõicationem: tñ non potest excõicari maiori excõicatione, nisi prius fuerit monitus, vt desistat ab ista participatione: sed monitione facta si non desistat, potest excõicari. Ex quibus sequitur quòd participãs cũ excõicato maiori excõicatione peccat mortaliter? & hoc quando quis fuit publicatus & denuntiatus: sed ante denuntiationem non peccaret mortaliter, sed solum venialiter: nisi acciret in contemptum auctoritatis ecclesiæ. Nota ꝙ participans cum excõicato in crimine dãnato pro quo fuit excõicatus, potest excõicari sine monitione. Not. vnum casum in quo monitio debet præcedere sententiam: dicet regulariter monitio non sit de substantia sententiæ, sed solum de iustitia. Ratio est: quia multotiens iudices vidẽtes se turbatos, indiscrete & iniuste excõicabant participantes, licet de participatione non plene cõstaret: ideo ad refrenandum istud, fuit ordinatum ꝙ monitio non solet esse de iustitia, excommunicationis, sed de substantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excõicatis nõ debet excõicari maiori excõmunicatione, nisi monitione præmissa, vtrum excommunicator possit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per presentes omnes & singulos Christi fideles, ne cũ tali excõicato cõicent seu participare præsumat, edendo, & bibendo, loquendo, sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna excõicationis, quam elapsis sex diebus in his scriptis proferimus, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secũdo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino essẽ assignamus. Vel vtrum ad hoc quod participantes cũ excõicato maiori excõicatione sint excõicati, requiratur ꝙ fuerint particulariter moniti, videlicet quòd moneat Petrum: & si monitione facta non assistat, quòd illum excõicet. Cõis tñ opinio doctorũ est, ꝙ si iudex intendat excõicare generaliter omnes participantes cum excõicato, debet esse monitio generalis: si vero intendat excõicare particulariter, debet fieri monitio specialis. Nota quòd est dare duplicem speciem excõicationis, scilicet maioris & minoris, vide de excep. à nobis. Nota finaliter hic tex. expressum, quòd faciens actum ꝓ legem, punitur debet: licet actus per eũ gestus non teneat. ad hoc. 5. de regul. non solum. eod. lib. de reli. do. cap. vnico. eo. lib. Dominicus.

¶ *Prima gl. tria facit, po. summã declarationẽ, & prorogationẽ.*

a ¶ *Statuimus.*] Excõicatio lata in participante excõicatis in locutione, & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Declaratur autem hęc decretalis J. eod. constitutionem. Et ad sententias interdicti & suspensionis extenditur. J. eod. statutum. ADDITIO. Et illæ duæ sunt in scholis cum ista legenda: q & coniuncta fuissent, nisi obstitisset diuersitas auctorum. Ioan. And.

b ¶ *Excommunicatis.*] Maiori excommunicatione.

† De pœnis pœnalibus cum excõicatis vide cap. licet Apostoli. 11. q. 3. & ibi le. Turrecremata & Thomam in quæstionib. additis ad 3. Ber. q. 43. art. 3. 2. & 3.

mus [a] †, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis [b] ab eo in locutione & aliis [c], quibus ligatur participãs excõmunicatione minori, ante monitionem [d] canonicam excommunicare maiori excõmunicatione præsumat: saluis constitutionibus [e] contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. ¶ Quòd si ex locutione & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius inducat [f]: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes [g] consimili [h] damnare cẽsura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat [i]: & proferentes pœnam [k] legitimam poterunt formidare.

¶ Idem in eodem.

¶ Episcopi nullã intendiũt vel suspẽsionis incurrit sententiã, nisi in sententia sint expressi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

QVIA †

c ¶ *Aliis.*] puta osculo, salutatione, mensa, choro, & similibus. [Dabat Hostien. versum. *Si pro delictis anathema quis efficiatur, Os, orare, vale, communio, mensa negatur.*] Sic enim scienter cõmunicantes excommunicato, sunt excommunicati minori excommunicatione ipso iure. 11. q. 3. cum excommunicato. & cap. qui communicauerit, & à quibus repellant hæ excõmunicationes, habes 3. quæst. 4. Engeltrudã. & de excep. à nobis. de cleri. excommu. mini. si celebrat. Sunt autem quædam personæ exceptæ, quę sine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. qu. 3. quoniã multos, de senten. excom. quod in dubiis. & capit. inter alia.

ADDITIO. Plenius per Host. in remiss. quas dedi in cap. cum desideres in 4. glos. eod. tit. in ant. ad sum. eo. tit. §. fi, sub §. vtile. Ioan. And.

† An dispositio huius ca. habeat locũ in Cardinali non ẽpo, vide de Felinum 1 ca. cum in re. extra de offi. deleg.

d ¶ *Monitionem canonicam.*] hoc est regulare in excommunicatione hominis, vt semper præcedat monitio 1, vt 5. eo. tit. de sent. excõ. sacro. 24. q. 3. de illicita. & dr quo ad hoc monitio canonica, vt moniri exprimatur nominatim, & tribus monitionibus inroneãtur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: nisi necessitas aliud suadeat. J. eod. constitutionem.

¶ Glossa sequens allegat tria iura: tractat quæstionem de episcopo communicante excommunicato per se: ponit opinionem Ber. & contrariam in fi. allegat pro prima.

e ¶ *Constitutionibus.*] 5. eod. nuper. & c. si concubinæ. & interdũ qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus est excommunicationi maiori, vt 5. eo. significauit. quod verum est si quinq; concurrant, quæ ibi in textu notantur. Not. autem hic Ber. ꝙ si episcopus communicat in crimine cum excommunicato à se, ꝙ non incurrit maiorẽ excõicationem: quia sic cõicans peccat in eũ qui damnauit, & ab eo est absoluẽdus. 5. eo. nup. sed iste sua sententia se ligare non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iud. l. Iulianus. tñ dicit quòd minori excommunicatione ligatus est 2, quæ à iure ꝓhibetur. Alij ꝓ dicentes, ꝙ & minor & maior excõicatio, scilicet per communionem in crimine & in locutione contrahitur à iure, non ab homine. & hoc tenet Host. 3. 5. eo. nuper. ꝓbat hoc per verbum, quamuis enim & tunc, &c. quod bene facit pro prima parte: quia absoluitur ab excommunicatione cõmunicãs in crimine: ergo nõ est sententia canonis; quia tunc absoluetur à proprio ordinario.

2 Non fic in Papa. vt not. 5. eod. nulli. Ioan. And.

3 Et Ionoc. ibi. & eo. tit. quod in dubiis. & hoc mihi placet, vt scripsi sup. glos. colligitur idem hic Io. Mo. & Archi. Host. remittit ad sum. eod. tit. §. & quæ sit pœna. sub §. qd si episcopus Io. And.

f ¶ *Indureſcat.*] quia videt se habere cõmunionem hominum, quã nõ haberet, & inter homines esse est grauis pœna. C. de apostat. hi qui sanctam.

g ¶ *Participantes.*] scilicet in locutione & similibus.

h ¶ *Consimili.*] scilicet maiori.

ADDITIO. Vt sic contumacia crescente crescat & pœna. 31. dist. quoniam. in fi. vt lit. non contesta. quoniam. §. vlti. Ioan. And.

i ¶ *Non teneat.*] Nota casum in quo non tenet ipso iure excõmunicationis sententia. & fuit hoc statutum propter episcopos, qui statim excõmunicabant cũ participibus: alios dicã J. eo. præsenti.

k ¶ *Pœnam.*] 5. eo. facto. vbi puniũtur qui admonitione non præmissa excommunicant subditos.

ADDITIO. Host. & post eum Io. Mo. & Archid. dicit, ꝙ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. &c. teneriarũ. Et de sacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum. & carebit ad tempus arbitrium communione hominum & ingressu ecclesiæ. ca. qu. de illicita. & ad has pœnas contra eum agetur coram ipsius superiore. J. eo. venerabilibus. §. 2. Ioan. And.

QVIA.] ¶ Tria facit. Primo præmittit cõstitutionis causam. Secundo constitutionem ponit priuilegiantem episcopos: ibi, *Nos.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Et illud verbum, *Quia*, est redditiuũ rationis & causæ. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit 5. eo. tit. proxi. c. 1. quòd iudex volẽs sunm subditum excõmunicare, debet caute & discrete procedere: quia debet proferre sententiam excõmunicationis in scriptis, nõ verbo tenus, & in excõmunicatione debet exprimere causam rationabilem: & dare copiam ipsius excommunicationis intra mensem excommunicato si fuerit requisitus: aliàs est suspensus à diuinis: Sed vtrum illa constitutione ligetur episcopus, qui excommunicauit suum subditum sine scriptis, vel si in scriptis, excommunicauit sine causa rationabili, vel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Respondetur quòd non: quia in constitutione pœnali ponitur, vt aliquis faciat tale quid: & quòd non faciens incurrat

incurrat pœnam suspẽsionis, vel interdicti, aut excõicationis: eps non incurrit illam pœnam, nisi de ipso fiat expressa mentio in constitutione pœnali, puta si dicatur ꝙ faciens tale quid, vel non faciens, incurrit sententiam excõicationis vel suspẽsionis: etiam si fuerit eps: non tñ negar, quin sententia illa fuerit iniusta, & debeat epi excõmunicator cõdemnari in expensis, & nõ possit declarari nulla vel relaxari per superiorem: sed epi non incurrunt pœnam excõicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi de ipsis fiat expressa mẽtio. Nota primo, periculosum esse epos impeditos fere circa illa, quæ concernunt pontificale officium. Nota secundo, ꝙ in generali suspensione non includũtur epi, si non exprimãtur. Dominic.

† Etiam si essent verba generalia, ꝙ quis, quilibet. Io. And. Plus. de quo vide not. c. 2 de præben. ℣. cod. lib. 2. ita tamẽ pœnalis constitutio ligaret episcopos. glo. c. sciant. c. cupientes §. cæterum, in v. suspẽsos. ℣ eo de elect. Host.

† Alias ita: Ide in cod. alias sic: Innocẽs quæstus in concilio Lugdunẽsi.

¶ *Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.*

a ¶ *Quia periculosum.*] & ideo vitandum. 42. dist. quiescamus. ℣. eod. lib. de elect. vbi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 2. [vel 3. vide de iurisdict. c. 2. super gl. 1.] Quia igitur officium eporum & superiorum communius & generalius est: & plures grauarentur si illud impediri contingeret: ideo Papa non tam epis, quàm subditis per hanc constitutionem voluit prouidere: consistit enim istorum officium in chrismatis cõfectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium consecratione: & sic multum periculum in suspensione ipsorum.

b ¶ *Superioribus.*] Archiepiscopis, Patriarchis, & primatibus 1. 40

¶ *Glo. seq. recitetur per q. ponit opinionem antiquam & moderna non contrariam, & pro ratione remittit.*

c ¶ *Officij.*] per hanc litteram non credebam olim ꝙ constitutio ista haberet locum in pœnis suspensionum à beneficio: licet Host. ℣. de elect. cum in cunctis. & Gar. eod. tit. cupientes. ℣. eo. lib. tñ hodie non dubito, ꝙ etiam in suspensionibus à beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio: hoc probatur ℣. eod. lib. de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. & quæ potuerit esse ratio ibi dixi.

1 De Cardinalibus vide Felinũ in ca. quod super his, extra de fide instrument.

d ¶ *Suspensionis.*] secus 2 in excommunicatione: quia in illa privilegiati non sunt. & nãluit Papa eos intantum priuilegiari, ꝙ toleret quo ad eos canonem, si quis suadente. & alios similes, [vt ℣. eod. lib. de homi. pro humani.]

2 Vide Decium in ca. præterea, in vlt. not. de offi. deleg. & Felinum in c. quod super his. de fide instrument.

ADDITIO. Idem tenent Innocent. Host. Ioan. Monac. Fran. & Archid. Ioan. And.

e ¶ *Constitutionis.*] ℣. eod. sacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de solu. c. 2. de elect. cum in cunctis. cum similibus.

f ¶ *Sententiæ.*] aliud est constitutio, aliud sententia, vt ℣. proxi. c. §. cæterum. si ergo Papa, vel legatus, vel alius ferat aliquam sententiam suspendendo ℣ facientes: hæc non comprehendet episcopos. 60

g ¶ *Mandati.*] vbi si mandat Papa quòd omnes prælati & clerici soluant tantam pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminum assignatum: per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata episcopi non comprehenduntur: neglecta enim huiusmodi maiora videntur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniur. Item apud Labeonem. §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de rescrip. sedes. super 3. glo. in antiq. Io. An.

h ¶ *Ipsis.*] constitutione, sententia, vel mandato.

¶ *Glo. se. ponit antiquã litterã. & opinionẽ Host. quam improbat.*

i ¶ *De episcopis.*] Nota ꝙ caute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, ℣ sic dicebat: de epis & eorũ superioribus expressa, & capit quã dicebat Host. ꝙ licet in sententia diceretur de epis, ꝙ non cõprehendebantur archiepi: plus dicebat, quòd si dicebat de epis & superioribus, nomine superiorum intelligebantur archiepi, sed non patriachæ. Ad hoc de rescript. sedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura restringenda. Sed dic ℣ 3: quia nõ est superiorem ordinem epo reperire: & ob hanc causam Papa se vocat epm: vnde eo ipso ꝙ de epis exprimitur, veniunt superiores: quia non inspicimus dignitatem, sed officium Pontificale, vt in prin. c. Idem Ioan. Monachus.

k ¶ *Habeatur.*] hic erat olim plus de textu: & erat quædã declaratoria illius décret. solet. quæ non habebat rationẽ: vñ fuit sublata. ADDITIO. Dicebatur ibi, quòd id quod dicit finis illius capituli, solet. non extenderetur ad sententias episcoporum vel archiepiscoporum: vt ibi etiam dixi in fin. Ioan. And.

periculosum a *est* episcopis & eorum superioribus b *propter executionem pontificalis officij* c, *quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis* d *incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati nullius constitutionis* e *occasione, sententiæ* f *siue mandati* g, *prædictam incurrant sententiam* † *vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis* h *de episcopis* i *expressa mentio habeatur* k.

¶ Idem †.

¶ Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum, quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium quod pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, absens lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

Not. primo quod prælati inferiores, ab epis. postea proferre sententiã in subditi de quo dep. dicit. 1. Not. secundo, ꝙ excommunicatio lata ab homine de certo non valet per prolationem. Dominic.

CAP. V.

ROmana l Ecclesia: & infra ¶ Cæterum interdicti, suspẽsionis, vel excõicationis sententias latas ab officialib° archi-

¶ *Romana.*] Partes patent: per §. Ioan. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius prælatus subditus epo Pictauen. protulit in aliquem subditum sententiam excõicationis: qui subditus excõicatus dixit excõicationem iniustam: & per hoc adiuit metropolitanũ omisso medio, videlicet epo Pictauen. vtrũ archiepiscopus Burdegalensis, qui est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia vel iniustitia ipsius excõicationis? Dicit ꝙ nõ, quia non est iudex excõicationis, nec excõicati in prima instantia: nisi sit cõsuetudo, vt possit adiri metropolitanus omisso epo. c. cum contingat. de foro. compe. l. more maiorum. ff. de iur. om. iudi. l. 1. C. de eman. lib. Sed qđ sanctissime pater, ponamus ꝙ archiepiscopus fecit statutum proferendo sententiam excommunicationis generaliter in quoscunque violantes illud statutum: Quæritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrum ad illos qui sunt de sua particulari diœcesi tantum, vel ad alios? Rñdeo quòd se extendit solum ad illos, qui sunt de sua particulari & propria diœcesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suæ prouinciæ & diœcesim suorum suffraganeorum, nisi in negotio cõmuni, & de consensu suorum suffraganeorum. Sed vtrũ epi, vel alius iudex possit ferre sentẽtiã excõicationis in aliquem non præcedente canonica monitione, vt aliquis perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absque monitione? Respõdetur ꝙ non: & si de facto excõicet, illa excõicatio est iniusta, & relaxabitur per superiorem: tñ tenet excommunicatio. Et hoc verum, quando lata fuit pro criminibus seu excessibus præsentialibus: sed pro futuris culpis nõ poterit ferre excõicationem, nisi culpa vel mora præcesserit: vt iudex in actio ne personali condemnauit aliquem reum ad soluẽdum actori aliquam pecuniæ summã infra certum tempus, reus nõ satisfecit: certum est ꝙ eps poterit illum excõicare extunc, nisi soluat intra tale tempus: vel vider ꝙ clerici sunt negligentes & remissi in diuino officio: vel si est alia iusta causa vt excõicator datus in defectũ ordinarij, poterit excõicare hoc modo. Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis infra tale tempus: aliquin, id est, si cõtrarium feceritis: vos exnũc, prout extunc & econuerso, exnũc prout exnũc vos excõico. Sed vtrum iudex possit excõicare collegiũ vel vniuersitatẽ? Rñdetur ꝙ non: sed si sint aliqui in vniuersitate culpabiles, sunt excõicandi nominatim: aliàs si vniuersitas esset excõicata, quicunque subrogati postea essent excõicati: licet non essent culpabiles, quod esse non debet. Nota primo ex isto c. ꝙ archiepiscopus non põt relaxare sententiam excõicationis latam à subdito sui suffraganei, etiam si notorie appareret iniusta: quia non est iudex excõicatoris. Not. ꝙ valet consuetudo, vt possit adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excommunicato potestatem adeundi superiorem omisso medio. Nota quòd iudex nõ debet subditum suum excõicare pro delicto, nisi prius ipsũ monuerit, vt desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illum excõmunicare: & tunc excommunicatio erit iusta, & tenebit: aliàs esset iniusta, & debebit relaxari per superiorem sine difficultate. Not. ꝙ pro futuris culpis non debet quis excommunicari: nisi ex causa rationabili, quæ debeat monere iudicem. Nota ꝙ non potest ferri sententia excõicationis in corpus vniuersitatis vel collegij. Sed quid si de facto excommunicetur collegium vel vniuersitas, vtrum vniuersitas sit excommunicata vel collegiũ excommunicatum? Aliqui dicunt quòd non: quia collegium non est capax illius censuræ, vt hic dicitur. Sed dicit glossa, tenẽdum est ꝙ collegium vel aliud corpus est excommunicatum: & omnes de collegio sunt excommunicati. quod verum est quantum ad istam ecclesiam militãtem: & illi qui erunt postea subrogati, debent se tenere pro excommunicatis: & petere relaxationem à dicta excommunicatione.

¶ *Prima glossa diuidendo summat.*

l ¶ *Romana.*] Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet.

secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartũ, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciãt, excommunicare non debent nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem, vel collegium non ferant excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterint. Ioan. And.

a ¶ *Archidiaconorum.*] vel ipsis archidiaconis: & sic nota inferiores ẽpo iurisdictionem habere. de hoc 24. dist. per lectis. 3. de offi. ordi. cũ ab ecclesiarum.

ADDITIO. Et hic p Archidiaconum.

b ¶ *Non relaxent.*] qđ si fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excõmunicatrium, nec excommunicatorum sint iudices, vt 7. eod. ritul. venerabilibus. 1. respon so. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudine.*] & sic consuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem 3. eo. lib. de offic. ordi. Romana. & de so. compe. Romana. §. 2. [Ioan. Monac. allegđ no. ope. nunc. significantibus magis proprie facit de præben. referẽte. quæ loquitur de Remẽs.] Idem intelligas, si haberet priuilegium super hoc à Papa: ista enim sunt ad hoc paria, priuilegium & consuetudo. 9. q. 3. constitutus. 3. de officio ordi. duo simul, cum similibus.

¶ Dictio, ex cõ canonis deest in sequentibus exemplaribus etiam impressis.

¶ *Glo. seq. ponit differentiã inter canonẽ archiepi & eius sententiã.*

d ¶ *Sententiæ.*] canon quem facit archiepus in concilio prouinciali, ille ligat subditos totius prouinciæ. 18. di. c. vlt. ad hoc de præb. grãe. de accu. sicut olim. 1 sententia autem lata ab archiepo, puta, quicumque fortum fecerit, fit excõicatus: ista nõ cõprehendit sub ditos totius prouinciæ, sed solius diœcesis suæ. & de hac loquitur hic: nec etiam ipsi subditi probabiliter ignorantes ligãtur, vt 3. eo. lib. de consti. cap. 2. intelligo tñ delinquentes in diœcesi ipsius archiepiscopi scienter illa sententia ligari: quia iam per delictũ effecti sunt subditi. de so compe. c. vlt. de rap. c. 1. Ratio autẽ huius dicti est: quia sicut in specie non potest ligare subditum suffraganei sui: sic nec in genere, immo multo minus arg. de reseri. pastoralis. e ¶ *Subiectos.*] & de hoc demum cum in sua diœcesi delinquunt.

¶ Idem Inn. Host. Ioan. Mo. Arch. & Franc. Fa 8 dist. q excõrra, vbi vide quos hic ponit et ea hoc Archid & in §. e. de sent. ex. & nota vt 3 de constitu. c. 2. 2. respõso.

f ¶ *Specie*] excõico P. quia furtum fecit, vel sacrilegium cõmisit.

ADDITIO. Vel dicit excommunico P. quia ædificat vel ædificauit in cœmeterio ecclesiæ: secundum Innocen. qui idem repetit de generali. de qua in seq. glos. Ioan. And.

g ¶ *In genere.*] excommunico omnes qui sacrilegium cõmiserũt.

h ¶ *Competenti*] 3. eo. sacro. & statuimus.

ADDITIO Et 7. eo. cõstitutionem. & ibi dicam quod hic not. Host. de nõ ferenda sententia, quã iudex credit nõ proficere. Io. An.

i ¶ *Iniustas.*] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata nõ præmissa monitione fallit in casu 3. eod. statuimus. incurrit ergo excõmunicator pœnam constitutionis 3. eo. sacro. saluo eo quod habuisti 3. cap. proxi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit. Iterum sic signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Futuris* 2.] quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsu. l. 1. 3. ff. si seruꝰ ven. l. egi. cum ff. de libe. agnos. l. si quis. §. alimenta. Dic. q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ita q statim detur exactio. Vel dic q lex loquitur in vsuris, quæ sunt odiosæ, scilicet q non condẽnabit ad futuras vsuras, quæ committuntur ex mora: aliàs bene prouidet iudex in futurum. C. de vsur. l. in bonæ fidei sicut in alimentis, vt in prædicto. §. alimenta. Vel loquitur lex cum non est obligatus: si vero est obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præsentem contumaciam condemnat ad futuras expensas, vt 3. de

¶ Vide Alexandrum in l. filiusfamilias. §. diuus de leg. 1. & Abbatem in cap. P. & G. de offic. de leg. & in cap. ex litteris el. 3. de sponsal.

diaconorum [a], seu quibuslibet aliis iurisdictionem habentibus suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditis, Remẽn. archiepi scopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent [b]: salua contraria super hoc cõsuetudine [c] si quam habent. ¶ Porro excommunicationũ sententiæ [d] à Remẽsi archiepiscopo suisq; officialibus generaliter promulgatæ, subiectos [e] eiusdem iurisdictioni archiepi scopi tantum ligant. Sed nec in specie [f], nec in genere [g] pro culpis, & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti [h] monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas [i] nouerint esse illas. ¶ Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis †, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris [k] culpis, videlicet si tale quid secerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma: de illis infra [l] tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumãt: nisi mora [m] in exhibenda satisfactione vel culpa [n] seu offensa [o] præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa [p] subsit. ¶ In vniuersitatẽ vel collegium [q] proferri excõmunicationis sententiam penitus [r] prohibemus: volentes animarũ periculũ vitare, quod exinde sequi posset, cũ nonnũquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri [s]: sed in eos dũtaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles [t] esse constiterit, promulgetur †.

¶ Idem [in eodem†.]

¶ *Præl. as contra potentiã temporalem etiã spiritali gladio, scilicet ecclesiastica cẽsura, se tueri potest. hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

DILE-

† Dicendo secundũ Io. And. & Phil. excõico ofs illius vniuersitatis, qui meo mandato rebellauerunt. & nota hic excõicationem differẽ ab interdicto quo iuste innocentes [illegible] non est. 3 de sponsa. vide Io. Calder. in tractatu de ecclesiastico interdicto. Font.

† In manuscriptis desunt hæc duo verba in eodem.

3 Dẽ motoso: puta, p missi restitue re centũ, qũ creditor petieret, q prius in iudicio petiit & confessus fuit. Ioã. And.

disis, poterit iudex dicere, excommunico omnes qui non interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præcessit casum.

¶ *Glossa sequens ponit exemplum: quærit obijciendo, & soluit.*

o ¶ *Offensa.*] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, separetur ab ea, & excõicetur si vlterius redeat ad ipsam 3. eod. si concubinæ. Sed dices quando erit reperire casum, in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa? Sol. si statim post cõdemnationem factam 3 in personali iudex præcipit, quòd soluat infra certum tempus ferẽdo sententiã excõicationis: hic non præcessit mora: vadit ad ecclesiam, inuenit clericos solicitos circa horas: hic nõ intercessit culpa: vel inuenit clericos bene cõtinentes: excõicat eos qui non seruant continentiam: hic non præcessit offensa.

p ¶ *Causa.*] pone exemplum 3. de testi. constitutis. sed ibi præcesserat offensa pro parte. sed potest poni in executoribus, qui excõicant conferentes beneficia: quia præiudicari posset ei qui debet acceptare ẽm formam decret. de concess. præben. quia cunctis.

ADDITIO. Vel pone per decre. ad nostram 1. de iureiur. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inn. dicit & Host. q iusta causa esset si excõicaret cruce signatos non portantes publice crucẽ: non enim debet subtrahere bonum exemplum, fupple nec se celare. vel secundum eos excõicat tolerantes hæreticos vel consimiles. 3. de hære. excommunicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

q ¶ *Collegium.*] an vniuersitas vel collegiũ possint accusari de crimine. not. 12. q. 2. eps qui mancipium. & 3. de simo. c. dilectus 2.

ADDITIO. Ibi dedi aliàs remissiones, vbi etiam scripsi an possit vniuersitas de publico crimine per syndicum accusari. & vide qđ dixi 3. tit. 2. cap. vlt. super glos. pe. de singulari. an puniri possit vniuersitate punita. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. reci. per. q. & ponit duas opiniones.*

r ¶ *Penitus.*] per hanc litterã dicunt quidã [scilicet Host. Io. Mo. Archid. & Fan.] q nõ tenet sententia: & pòt esse ratio: q a vniuersitas vel collegiũ nõ est materia capax ad recipiendũ talẽ sententiã. Ber. 3 dicens, q si sententia fuit lata, bene tenet: & hoc est tutius.

s ¶ *Irretiri.*] Intelligas quo ad ecclesiam: secus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fallitur. de sen. excom. à nobis 2.

t ¶ *Culpabiles.*] sicut prælatus, vel consules, & huiusmodi maiores, vt 3. de simo. dilectus.

Dilecto.] primo ponit allegationem & conclusionem generalem, ex qua secundo infert specialem: ibi, *Et quoniam.* quam in tertia fortificat per argumentum à minori: ibi, *Et quidem.*

¶ Et

¶ Et dixit Host. q̄ hæc decret. dirigebatur cuidam fratri Minorū & pœnitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabatur frater Ioannes Lemouicensis, qui super hoc Papam consuluerat, an Decano liceret vtroq; gladio se tueri. Cōquestus enim fuerat secundū Hostien. & Boa. balliuus corā eo, q̄ ipse Decanus omnia Cæsar erat: quia vt presbyter, & vt miles, nunc censura, & nunc armis procedebat cōtra ipsum, & eius terram. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. quēdam. Titiū dām temporalem, puta balliuū, vel aliū dominū temporalē propter aliquod crimen vel cōtumaciam excommunicauit: ipsumque pro excōmunicato in tota sua diœcesi fecit publice denuntiari: vnde ipse balliuus videns se à populo vitari vt leprosus, in corde suo fuit ira cō motus contra episcopū Pictauen. & ipsum episcopū Pictauen. in odiū huiusmodi excōicationis spoliari fecit aliquibus bonis suis, & illa bona violenter occupauit tanquā sua: Episcopus Pictauen. videns se spoliari bonis suis, & illa per violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini tēporalis, & mandauit illud interdictum seruari vtrum licitum fierit episcopo Pictauen. pro iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terrā domini temporalis bona occupantis? Respōdet Romanus Pōtifex q̄ sic: nam cuicunque est permissum à iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriā. ff. de iusti. & iur. & quia episcopus non erat potens ad se defendendū defensione tēporali contra potestatem illius dñi tēporalis: ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totā terrā ipsius dñi. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenetur) defendere suum proximū cū sibi infertur iniuria: aliàs si negligeret ipsum proximum defendere, videretur esse particeps & fautor iniuriantis: ergo multo magis permittitur alicui se defendere cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis. Nota primo ex hoc cap. effectum principalem huius cap. q̄ prælatus ecclesiasticus gladio spirituali potest se defendere contra potētiam tēporalem: ideo si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, potest ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriātem excōicare, vel terram suā supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus. & ad hoc allegatur semper prǫsens capitulum. Nota vlterius ex principio capituli illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not. q̄. excōicatio, interdictum, & aliæ censuræ dicuntur esse propria arma Ecclesiæ. Nota q̄ Ecclesia habet apud se gladium temporalem & spiritualem, sed habet gladium spirituale actu & habitu: gladium autem temporalē habet solum in habitu. Not. q̄ quilibet tenetur defendere suum proximum ab iniuria eidem proximo illata. Not. insuper, quòd negligentes defendere proximum iniuriatum, videntur esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriantem. Not. vlterius, q̄ sociis & vicinis licet de iure defendere iniuriam cōsocij & vicini. Nota finaliter, quòd licitum est spiritualem potestatem iuuari temporali. & sic econuerso, temporalem spirituali. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Dilecto.*] Prælatus contra potentiā temporalem, eriā spirituali gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri pōt. hoc dicit.

¶ *Glos. secunda reci. per obiect. de cap. quæsiuit.*

b ¶ *Decano.*] Decanus iste de consuetudine vel priuilegio habebat ordinariam, vel saltem potestatem fulminandi censurā. & con cor. ℨ. de ap. dilectus. de off. ord. irrefragabili. §. excessus. ℨ. de ver. sig. ex parte 1. aliàs secus de his quæ fi. à maio. par. ca. quæsiuit. de hoc ℨ. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

c ¶ *Vim vi.*] ℨ. de homi. significasti 2. vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in gl. magna, quæ posset hic repeti 2. Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: ac si diceret, quædā leges & quædam iura, scilicet de hac materia loquentia. Ber. d ¶ *Præditus.*] in parte decisa sub illo infra.

e ¶ *Bonis.*] ergo licet defendere non solū per sonam: sed bona: tamen pro defensione bonorū non licet sic fœuire, sicut pro defensione personæ. ℨ. de homicid. c. 2. ibi te tuaque. eo. tit. sup cepimus. & dic vt eo. tit. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & qu. 3. in principio.

f ¶ *Occupare.*] vt non sit geminatio verborū, spoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ *Superius.*] in parte decisa.

h ¶ *Nimiā.*] respectu temporalis potētiæ ipsius decani nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. l. 3.

i ¶ *Ecclesiastico.*] dicit Ambrosius 2 & ex nimia humilitate loquitur, quòd arma sua sunt lacrymæ 23. q. vlti. conuenior. gladius autem hic continet quod censura. ℨ. de verb. significa. quærenti.

k ¶ *Propter hoc.*] scilicet quia tēporalis defēsio sibi non aderat.

l ¶ *Munimine.*] Nota q̄ non loquitur hic de prælato, qui vlciscitur, qđ vtrum facere possit. not. ℨ. de maledic. c. 1. 2. q. 7. si quis erga. sed solū de eo q̄ se defēdit.

m ¶ *Prouocatus.*] id est, turbatus vel commotus. ad idem ℨ. de offic. deleg. ſuſpicionis. aliter sumitur ℨ. de ap. cum sit Romana.

ADDITIO. Scilicet prouocatione ad cansam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat Ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Archi.

n ¶ *Eisdem.*] contra tales prodita est pœna per constitutionem. ſ. eq. quicunque. quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ *Vicino.*] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum suum defendere, vt 23. q. 3. non inferenda. & c. fortuito. 83. distin. error. & ℨ. eo. quæstr. vbi de hoc [& C. de commer. & mer. l. 2. vbi plures concor. de hoc] multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

¶ *Glos. seq. obiicit & soluit per diuersitatem vsus.*

p ¶ *Sibimet.*] quia ordinata 3. charitas à se incipit. 23. q. 5. si non licet. Sed videtur q̄ hoc nō liceat isti Decano, excessit enim moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. ℨ. de resti. spo. olim 1. 3. eo. si vero. & de homi. significasti 2. ad fin. maior enim est pœna spiritualis quę ligat animā, q̄ temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima præciosior est corpore. 11. q. 1. præcipimus. ad idē. 11. q. 3. nemo. 24. q. 3. corripiātur. & hæc forte fuit dubitatio decretalis. sed Papa hic approbat hanc defensionē: & ita quocunque modo licitum est defendere, dummodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sententiæ sunt medicinales. ℨ. eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fin.

q ¶ *Vtrumque.*] ergo duplici defensione pōt quis vti, vt ſ. de reg. iur. nullus pluribus. cum suis concordantiis.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. quòd ista non sunt aduertaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia, vt hic. Ioan. And.

r ¶ *Suffragari.*] 23. q. 5. pro dest. ℨ. de offi. ord. c. 1. tamē 4 videtur q̄ temporali gladio vti non potuerit. quia post aduentum Christi fuerunt gladij & potestates diuisæ. 10. dist. quoniam. 96. dist. cum ad verum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modū iustitiæ, sed hic loquitur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non nisi iudici: & sic non obstat.

1 Quod facit Host. & si quē addit, vide vbi supra remissum. Io. And.

2 Epistola 33. ad Marcellinam sororem.

3 Vide B. Thom. 2. 2. q. 66. arti. 4. & seq.

4 Vide Turrecremata in c. cum ad verū. 96 dist.

† Vide Decium in cap. cum nō ab homine. in primo not. de iudic. & in ca. significasti. de offi. deleg.

† Hæc verba ab eodem Decano: desunt in manuscriptis.

Venerabilibus.] Aliàs incipit, Caterū. & sic alleg. eā Ioā. Mo. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsq; ad §. *Porro.* ostendit quādo habeat vel non habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluēdi excōicatos à subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsq; ad §. *Sed si.* ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendā nisi in casib⁹. Tertio ibi, *Sed si.* & §. pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelā danda, qñ de nullitate sententiæ dubitat. Quarto in §. *Sane.* qd. qñ non de nullitate, sed de iniustitia quæritur. Quinto inde in §. *Denique.* quādā cōsuetudine approbat. Summabitur autem secūdum has partes. Dicunt Io. Mo. & Archid. quod inter archiepiscopum Rothomagen. & eius suffraganeos grandis fuit quæstio coram Inno. iiij. & vt dicunt ex registro patere. Primo proponebant suffraganei contra archiepm querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi respondebat ad illa; & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Inno. fuit sententiatum & constitutum vt hic: & quàm plura etiam de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis, & de eodem Rothomagen. & suffraganeis loquitur decre. ad reprimendā. de offi. ordi. Dicit autē Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet quòd Guli. in Specu. de comp. iud. ad §. sequitur. in fi. male dicebat hanc decre. fuisse Alex. iiij. Suspicor autem q hic in principio decisum continebat id quod ibi habetur ante finem vers. item not. & propter id allegabatur pro rubrica, de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archiēs non est competens iudex, cum excōicatus ad petitionē partis sine appellatione petit absolui vel aliàs de parte conqueritur, cum non suffraganeus, sed is pro quo lata est sententia illam defendere debeat; Si vero petat suffraganeum pro iniusta excōmunicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui à sententia lata per suffraganeum procedentē ex officio. Io. An.

¶ Istud cap. legitur vsque ad §. porro.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel archipresbyter, vel abbas monasterij S. Cypriani subdicus episcopo Pictauen., ptulit in subditum suum sententiam excōicationis; excōicatus dicit sētiam excōicationis iniustam, v. non dicit iniustā: sed adiit metropolitanum archiepm Burdegalen. vel eius auditorē omisso epo Pictauen. verum posset metropolitanus cognoscere an sententia sit iusta vel iniusta, vel absoluere ipsum excōicatū? Respondet q non; quia non est iudex, nec excōicatoris, nec excōicati. Idem si epūs Pictauen. vel eius officialis excōicauit aliquem subditum suū: nam tunc archiepūs Burdegalen., nō posset talē subditū absoluere: & hoc verum est. nisi fuerit appellatum ad ipsum archiepm: nā tunc posset eū absoluere. Et iste est vnus casus in quo archiepūs habet iurisdictionem in subditos suorū suffraganeorum. Sed quid si nō fuit appellatū ad superiorem: vtrū possit metropolitanus cognoscere de iustitia vel iniustitia excōicationis? Respondet q non: nisi in duobus casibus, quando aliquis subditus suffraganei fuit excōicatus ad instantiam partis: sed corā archiepo petiti suffraganeum puniri de iniustitia iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Alius casus est, quando epūs suffraganeus non processit ad instātiam patris, sed ex suo officio: in his enim casibus potest excōicatus conqueri de iniusta excōicatione suffraganei coram archiepo. Not. primo quòd archiepūs non potest absoluere excōicatum à subdito suffraganei: quia non est iudex nec excōicati, nec excommunicatoris. Nota insuper tres casus in quib⁹ metropolitanus cognoscit inter subditos suorū suffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum à suffraganeo, vel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit à suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicatoris apud metropolitanum, vt metropolitanus illum puniat iuxta capi. sacro. eo. titul. in antiq. Tertius casus est, quando subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota vlterius, quòd archiepiscopus non potest adiri per viam querelæ à subditi suffraganeorum. & sic patet, quòd aliud est via querelæ, aliud via appellationis. de quo de offic. leg. ca. 1. Not. finaliter quòd archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per viam querelæ, & sic proprie loquitur iste textus. Dominicus.

CAP. VII.

VEnerabilibus: [a] & infra. ¶ Caterū Rothomagensi [b] archiepiscopo vel eius officiali, nō licet excōicatis ab archidiaconis vel aliis subditis [c] suffraganeorū ipsius archiepiscopi (cum nec excōicātiū, nec excōicatorū sint iudices) absolutionis bñficium impertiri [d]: excōicatos autē ab ipsis suffraganeis, vel eorū officialib⁹ possunt absoluere, si ab ipsis litigātibus ad eos fuerit ꝓpuocatū [e]. Neutra vero partiū appellāte, si qua ipsarū p archiepiscopū vel eius officialem ab excōicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel aliàs coram eis de parte [f] aduersa querimoniam sine appellationis [g] interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis [h] (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna, [i] & p suo interesse super iniusta excōicatione querelam, audire vtique debent [k] eum: secus autē si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio [l] promulgata: quoniā tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione [m] iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio †, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam [n].

† Ampliat in alio casu nō. vt per Abbatem in cap. Litteris. de offi. deleg. vbi vide omnino Decium.

† Not. text. bene secundum Dom. & Philip. facit. 3. c. prox. & not. in ca. venerabili 3. de cens. vnde inferunt, qđ tunc posset excōicare extra territ., vide not. in ca. nouit. de offic. leg. & Inoc. ca. ex parte. 3. de verb. sig. Fonte.

a ¶ *Venerabilibus.*] Excommunicatos à subditis suffraganeorū, archiepiscopi nō possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bñ, si ad eos apellatū fuerit. hoc dicit principiū.

b ¶ *Rothomagēsi.*] idē in aliis archiepis. 3. eo. lib. de pœnis. Romana. & 3. eo. lib. de offi. ord. Romana. in fine.

c ¶ *Subditis.*] ergo inferiores epis bene possunt excōicare. qđ dic vt 2. q. 1. nemo. 3. de off. ord. cum ab ecclesiarū.

d ¶ *Impertiri.*] nisi hoc habeat de cōsuetudine. 3. eod. tit. & lib. Roman. 1. respon. in fine.

e ¶ *Prouocatū.*] seruato tñ eo qđ habes j. §. sed si ex causa. & §. sequen.

f ¶ *De parte aduersa.*] non dicit de iudice, qa tunc secus vt patet per sequentia.

g ¶ *A appellationis.*] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est enim vnus de casibus in quo iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum. not. 3. de offi. ord. pastoralis.

h ¶ *Ipsis.*] archiepiscopo vel officiali eius.

i ¶ *Pœna.*] 3. eo. sacro. & c. cum medicinalis. [eo. tit. & lib. 3.]

ADDITIO. Vide quod dixi 3. eod. statuimus. super vlti. glos. Ioan. And.

k ¶ *Debent eum.*] quia tunc archiepiscopus est competens iudex, scilicet rei: & sic vna via permittitur quod alia prohibetur. quod dic vt j. de reg. iur. cum quid.

l ¶ *Pro alio* 1.] secus enim si ex officio, vt patet in proxi. §.

m ¶ *Defensione.*] vt 3. c. proxi. & est similis distinctio. 3. de appellat. cum speciali.

ADDITIO. Vide quod ibi not. in glo. sed qualiter. & 3. eod. sacro. ver. cumque eod. in 1. glo. Ioan. And.

n ¶ *Causam suam.*] & ante omnia ille absoluetur. j. §. 2. nisi in casu ibi posito.

¶ PORRO. Iste §. hoc dicit. In casibus in quibus supra fuit dictum, iurisdictionem deuolui ad archiepm: archiepiscopus absoluit excōicatum antequā de causa incipiat cognoscere: & hoc nisi dicatur excōicatus pro manifesta offensa: tunc non absolvitur nisi facta satisfactione. hoc dicit. Iste. §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima. & in eo casus sic figuratur. Dictum fuit 3. q. si suffraganeus subditum suum excōicauit iniuste: iste excommunicatus potest conqueri de iniustitia corā superiore excōicatoris in aliquib⁹ casibus, videlicet cū sit appellatum ad superiorem: vel quando nō fuit appellatū, sed epūs procedebat ex officio suo non ad instantiā partis, vel si ad instantiā partis: sed petit excōicatorē puniri de iniustitia, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrum archiepūs antequā excōicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia vel iniustitia excommunicationis; puta si iudex à quo, dicit excommunicationem iustam; ita quòd pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Romanus Pontifex, quòd archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressum debet excōicatum absoluere recepta prius ab eodē cautione idonea de stando & parendo iuri. & hoc verum: nisi excommunicator vel actor diceret excōmunicatū pro manifesta offensa: quo casu differtur absolutio vsque ad octo dies infra quos probaretur quòd est excōicatus pro manifesta offensa: tunc enim nō absoluitur, aliàs absolueretur: & hoc quando fuit appellatum à definitiua, vt mens episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam infra octo dies: Certum est quòd episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet: tamen si lapsis octo diebus me excommunicet, tenet excommunicatio: lapsis octo diebus

† Not. quod quando agitur de iniusta actus gesti per iudicem ex officio procedentem: tunc ipse, cum eius principaliter interfit, erādus est. glos. circa fi. c. cū speciali. 3. de appella. vide Inno. ca. humilis. de maiori. & obe. Bar. in l. 1. ff. de adul. Fōe. barem & Felinum in ca. dilectus. el. 1. extra de rescript.

c Vide Abb.

diebus appellaui: volo dicere quod iniuste fui condemnatus, & iniuste excommunicatus: peto coram archiepiscopo me absolui: Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis: vel quando fuit appellatum ab interlocutoria ante diffinitiua, vt episcopus me excommunicauit pro suo iure defendendo, vt in cap. prox. vel me monnit vt soluerem procuratori meo aliquam pecuniæ summam: adeo superiorem, peto absolui: certe sum absoluendus in principio causæ. Idem si fui excommunicatus pro contumacia dubia: & appellaui à sententia ad metropolitanum tãquam à sententia iniusta: quia volo probare quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudicium, & sic non fui contumax: peto vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiendus. Secus si pateret me esse contumacem: vel mea contumacia esset manifesta: tunc enim non essem absoluendus nisi solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid, ponamus quod iudex fecit me citari vt comparerem in certo loco: sum certus q̃ inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri vnde misi procurarem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminum ad illud probandum: quia in termino non comparui, iudex me excommunicauit: ego appellaui ab excommunicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinenda absolutione, & peto absolui, non sum audiendus. Sed ponamus q̃ iudex habuerit in se istam cautelam: quia pronuntiauit illum locum esse tutum: nõ appellani ab interlocutoria infra decẽ dies: postea reputauit me contumacem, & vt contumacem me excommunicauit: volo nunc adire metropolitanum pro obtinenda relaxatione ab excõicatione: & dico q̃ locus non erat mihi tutus: Certe non sum audiendus: quia per interlocutoriam à qua non appellaui, fuit decisum & terminatum principale, scilicet q̃ locus est mihi tutus, & etiam accessorium, & teneor soluere expensas ante quam sim absoluendus. [*Forman.*] quæ olim erat vt excommunicatus veniret ad episcopum ante fores Ecclesiæ, qui episcopus haberet secum duodecim sacerdotes: & debet excommunicatus se prostrare ad terram. Postea dicit episcopus psalmum pœnitentialem, Miserere mei Deus, &c. Huiusmodi psalmo dicto & totaliter finito episcopus accipit excommunicatum per manum, & ponit eum infra ecclesiam à qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus à communione fidelium: nam ecclesia dicitur communio fidelium in gratia existentium. Hodie autem non seruatur hæc forma: sed sufficit si episcopus dicat, Ego te absoluo ab ista excõmunicatione absque aliqua alia solẽnitate. [*Appellatũ.*] vt in notoriis, quia si in casu prohibito appellaretur, non fiet absolutio ante examinationem causæ. [*Offerat.*] infra octo dies. ℨ. cod. c. solet. in antiq. & durãtibus illis octo diebus debet differri absolutio. [*Protinus.*] id est prius cognoscatur an sit contumax vel non. [*Minime.*] nã quis non dicitur verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, non comprobo. Sed si in iudicio dixerit, non comparebo: tunc est verus contumax. Not. primo, quòd cum excommunicatus dixit excommunicationem iniustam: & pro relaxatione excommunicationis adiuit superiorem: antequam probet excommunicationem iniustam, est absoluendus in principio causæ: nisi excommunicator vel aduersarius offerat se probaturum infra octo dies, q̃ ipse fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & si probetur q̃ fuit excõmunicatus pro manifesta offensa, non relaxabitur, nisi prius satisfecerit. Not. q̃ citatus non comparens dicitur contumax præsumptus: quia præsumptio est q̃ spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tamen dicitur contumax manifestus: quia admittitur ad probandum contrarium, videlicet q̃ fuit impeditus & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. q̃ ille dicitur manifestus contumax, qui in iudicio dixit iudici quòd non compareret: & ideo non est amplius citandus: quia citatio fit vt habeatur cõiectura de animo citati an velit comparere vel nõ: Secus si diceret extra iudicium, puta nuntio q̃ non compareret. Sed quæritur, quia certum est q̃ nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse. Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius q̃ habuit præceptum à iudice viua voce super præcepto iudicis: an credatur nuntio? Dicit Ioan. An. in nouella, q̃ nõ: nã põderare debemus illa sup quibus iurat: qa iurat fideliter exeq̃ mãdata iudicis & illa referre: non autẽ iurat aliud: ideo non est iuratus, nisi iudex dederit sibi præceptum. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, q̃ faciat illam redigi apud acta. Item ponamus q̃ nuntius siue executor dixit q̃ citauit cum verberauit: vel citatus dixit q̃ non comparet: vtrum de istis gram, credatur nũtio siue excõicationis. Doctori? Dicit Ioan. An. non: quia quãtũ ad ista non est iuratus: & sic regulariter creditur nuntio in his quæ concernunt executionem suam, super qua est iuratus: in aliis autem nõ. ei creditur: ideo cautela est quando citatus infert iniuriam nuntio citanti, q̃ vocentur testes, & petat instrumentum sibi fieri. Not. q̃ si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus; poterit coram iudice ad quem, probare illã dilatoriam. Et sic habet locũ etiam in interlocutoria illud commune dictum: non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: non probata probabo: & non solum quando appellatur à diffinitiua.

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestæ ponit exẽpla. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porrò archiepiscopus, vel eius officiales excõmunicatos à suffraganeis, semper antequã audire causam incipiant, in casibus in quibus eis iurisdictio competit, iuxta Ecclesiæ formam [2] debent absoluere: vtpote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos † fuerit appellatũ [b]: exceptis casibus [c], in quibus iura prohibent post sententiã appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quòd pro manifesta offensa ex communionis cum vinculo innodauit [d]. Idem est [e] etiã si quemquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non compatuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia† petat ab archiepiscopo se absolui, siue quãdo suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, q̃ absoluẽdus nõ sit, nec pãdi ei debeat iudicia [d], nisi pri[o] expẽsas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionẽ: ipseq; nõdeat q̃ recte cõtumax reputari nõ debet, pro eo q̃ in itinere capt[o] [f], vel ẽt alio modo impeditus, & petat instrumentum sibi fieri. Not. q̃ si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus; poterit coram iudice ad quem, probare illã dilatoriam. Et sic habet locũ etiam in interlocutoria illud commune dictum: non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: non probata probabo; & non solum quando appellatur à diffinitiua.

† Aliàs, ipsos.

† Per viam supplicationis.

a ¶ *Formam.*] ℨ. cod. cum desideres.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem contrariam.*

b ¶ *Appellatum.*] post diffinitiuam sententiam, & post excommunicationem 1. Et hic terminari puto dubitabilem quæstionẽ, quæritur ex decret. non solum. ℨ. eo. lib. de ap. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet per modum attentati excommunicationem medio tempore inter sententiam & appellationem latã, sicut reuocat alia attentata? Et per istã litteram ℨ. de offic. ord. ad repriendum. Io. And. tali enim sententia loquitur iste §. & quod ita sit verum, patet: qa excommunicatio aut statim valet, aut statim non valet; sed ponę q̃ post latam diffinitiuam sententiam infra decem dies iudex excommunicat partem non parentem: post ea illa pars nõ appellat: non est dubium q̃ bene ligat sententia speciale ergo fit in illa, q̃ offic. ver. si per appellationem sequentẽ non annulletur: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excommicando: cum tollere ibi beneficium iuris, scilicet appellandi: quod esse nec debet. ℨ. de reg. iur. in dubitum. Alij dicunt 3. hoc esse immutatum per decret. non solum. quæ est posterior: quod non credo ratione prædicta.

Quia per appellationẽ non suspendi tentati excommunicationem medio tempore inter sententiam tur excõica- & appellationem latã, sicut reuocat alia attentata? Et per istã litteram ℨ. de offic. ord. ad repriendum. Io. And.

1 Idem Gui. in Specu. de appell. §. de vero post. Io.

c ¶ *Casibus.*] quos vide supra eodem lib. de appella. Romana. §. fi. autem.

2 Io. Mon. hic. & ℨ. eo tit. is cui. §. fina.

ADDITIO, dicit Ioan. Monac. quòd licet illis casibus nõ relaxent excommunicatio: iudex tamen appellationis postquam cognoscere incepit, an sit recipienda appellatio, inhibere poterit ne dicta excommunicationis sententia executioni mandetur, vt ibi,

d ¶ *Innodauit.*] ℨ. eod. solet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, ibi.

e ¶ *Idem est.*] scilicet q̃ primitus debet absolui, vt dicitur in fine.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an captus à priuato, &c.*

f ¶ *Captus.*] ℨ. de pig. cap. significante & quod dicit captus, intelligere possumus etiam à priuato: quia ex quo venire nõ potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. quæstio. 3. nemo episcoporum. sed quo ad restitutionem expensarum bene distinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo casu non condemnetur ad expensas: secundo sic: quia habet regressum contra illum priuatum capientem. ff. si quis ea. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas captus, non sui procuratione. & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

ADDITIO. Et probatur per clem. de pœ. multorum. ver. illis. Ioan. And.

a ¶ *Impedimento.*] puta valetudine, tempestate, vi fluminum. [sicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currētibus annis Domini Mcccxxv. quod ita creuit, ꝙ plu ribus diebus transiri nō potuit.] Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio. l. 2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimentum subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ℣. de in integrum restitu. ex litteris.

x Per. de Achar. remit rit ad nota cle. 1. de do. & contra. no. in autē. qui semel. C. quomodo & quando iud. gi. probat. Felic. cōsulnit. 5 col. de off. deleg. Font.

impedimento [a] detentus in termino comparere nequiuit: tūc protinus sibi iuxta formam. Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio [b] quòd minime compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa [c]) non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. ¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum [d], & iudex postea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est procul dubio audiēdus: cum præsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excōmunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decennium [e] prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata post appellationē interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri*

b ¶ *Iniudicio.* 1] quia si extra iudicium hoc dixerit, secus: sicut nec nocet cōfessio extra iudicium facta, quod dic vt ℣. de confes. c. vlt. vnde per hoc videtur, ꝙ si nuntio citanti dixerit se nolle venire, & nūtius sic retulerit: non propterea dicatur vera contumacia. & facit qđ dixi ℣. de confes. c. 2.

2 An negās velle compa rere semper dicatur contumax, vide Decium in c. consuluit. de offi. deleg. & Abbatem & alios. in cap. personæ. cum sim. [℣. eo. lib. de priuileg. cum lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.]

c ¶ *Offensa.*] ℣. de ver. signifi. ex parte. & cap. cum olim.

d ¶ *Tutum.*] Iusta erat excusatio, si vera fuisset. ℣. de appel. ex parte. ℣. eo. lib. de priuileg. cum persone. cum sim. [℣. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.]

e ¶ *Decennium.*] sic ℣. de cle. cum dilectus. ad fi. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si infra decem dies non fuerit appellatum quo ad partem: sed non quo ad iudicem. quod dic vt ℣. de appel. cum cessante. Ioan. And.

¶ SED SI. CASVS. Dictum fuit ℣. ℣. proxi. quòd si quis dicat excōmunicationem iniustam, & petat absolui à superiore; est statim absoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt comparerem in aliquo loco mihi non tuto, quia ibi sunt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tamen scio veraciter ꝙ statim sunt reuersi: misi procuratorem meum ad me exonerandum & proponendum istam exceptionem declinatoriam, quòd locus non est mihi tutus: iudex affigunauit mihi in personam procuratoris mei terminum peremptorium ad probandum illam dilatoriā: produxi aliquos testes, & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locum esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excommunicauit: vel forte me excommunicauit ante appellationem, sed in excommunicatione sua expressit errorem intolerabilem: ego adiui superiorem [f], & coram eo petij sententiam excommunicationis declarari nullam: vtrum iudex superior debeat statim me absoluere & dicere sententiam nullam? Respondet quòd non: sed debet me absoluere ad cautelam: & si quatenus absolutione indigeam. Nor. quòd excommunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. Not, cum quis dicit sententiam nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione potest excommunicatus absolui ad cautelam.

f ¶ *Illico.*] ante enim quàm de nullitate pronuntiet, oportet quòd doceatur de veritate causæ appellationis: nec sufficit ad hoc pronunciandum quòd ostendat se ex causa legitima appellasse, ad idem ℣. de appel. interposita, in princ.

¶ SANE. CASVS. Iste ℣. legitur vsque ad finem cap. & in eo casus sic figuratur: Episcopus Pictauen. excommunicauit aliquem subditum, & excommunicatio est iusta: quia fuit excommunicatus pro manifesta offensa, excommunicatus vult adire archiepiscopum Burdegalensem pro obtinenda eius absolutione: vtrum

Casus litte ralis domini Heliz.

potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per simplicem rabilem errorem: & in contrariū error ille probabiliter defendatur. Io. And.

¶ Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus, & post appellationē huiusmodi excōmunicatione ligetur, ac deinde constet superiori quòd ad ipsum ex tali causa extitit prouocatū, non tamen illico [f] pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eā ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ relaxare.

3 ¶ *Si certum est excommunicationē esse iustam, sit remissio: si certum est eam iniustam, non fit: si est dubium, fieri potest relaxatio: sed honestius est remittere et tunc relaxatio vbi archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse [†] iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excōmunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet, nec debet ℣ eum absoluere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficiū deneget exhibere [h]. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quòd si dubiteturr, vtrum iusta sit vel iniusta, superior archiepiscopus Burdegalen. possit talem absoluere, ac si excommunicatio esset iniusta? Respondet quòd non, sed debet eum remittere ad excommunicātem episcopum, vt eum absoluat, facta prius satisfactione. Si autem constaret archiepiscopo, ꝙ dicta excommunicatio esset iniusta, tunc statim deberet absoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum est, nisi talis remissio fieret ad cōfutationem excōmunicatoris: quia aliqui indices malunt sententiam suam iniustā retractari per alios, quàm per se. Sed si dubitetur an sit iuste vel iniuste excōicatus, debet eū relaxare: nec tenetur remittere ad excommunicatorem, nisi vellet deferre excommunicatori: quia posito quòd aliquis est cōtumax, iudex potest illum excommunicare. Sed vtrum poterit † Aliàs foro. eum multare & punire pœna pecuniaria? Respondet ꝙ sic. & iste est verior intellectus: licet aliqui dicant, ꝙ iudex ecclesiasticus non debet imponere multam nisi id habeat consuetudo: sed consuetudine nō potest aliquem multare. Communis tamen opinio doctorum est, ꝙ iudex potest contumacem multare: siue id habeat consuetudo, siue non: tamē non debet esse facilis ad imponēdam multā: sed illā debet conuertere in pios vsus. Sed ponamus ꝙ excommunicatus dixit archiepiscopo, ꝙ sententia excommunicationis à suo suffraganeo lata est nulla: quia continet errorem intolerabilem: vt si dicat excommunicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemosynā tali pauperi, cum excommunicamus: excommunicator vero asserit illam excommunicationem esse iustam: vtrum archiepiscopus statim debeat excommunicatum absoluere priusquā sibi constet de nullitate sententiæ? Respondet ꝙ non: sed cum potest absoluere ad cautelam. Idem dicendum, si excommunicatus dixit se excommunicatum post appellationem legitime interpositam: tūc archiepiscopus illum absoluet ad cautelam, si & in quantum absolutione indigeat, prinsquam cognoscat de meritis causæ. [*secundū consuetudinē.*] Istud nō refertur ad emendā, sed ad casus in quib⁹ iurisdictio pertinet ad archiepiscopū siue de iure, siue de consuetudine. [*tribuebat.*] puta si dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus sub pœna excōmunicationis canonice, & competenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemosynam: hoc tamen non obstante dedit eidem pauperi eleemosynam: ex propter ipsum Titium ob hanc causam in his scriptis excommunicamus. Verūtamen licet istud prima facie appareat iniustum, potest tamen esse iustum: quia iste pauper forte est rebellis, & non potest conuinci nisi illo modo, scilicet necessitate famis.

g ¶ *Nec debet.*] tamē si absoluerit, tenet absolutio, vt ℣. ℣. vbi autē.

h ¶ *Exhibere.*] ℣. eo. ꝙ tuas. ℣. de off. dele. cū pringat. & c. prudēti.

1 Vide Petr. de Anch. hic remit. ad 23. q. 5. cap. si vos. 23. q. 5. si quis. quod non est in libro meo. & an eccles. possit exigere pœnas conuent. ordin. ff. de arbi. ea. dilecti. Fort.

2 ¶ *Competit.*] Si igitur ei non competeret, nō teneret absolutio propter defectum iurisdictionis; vbi cōpetit, tenet: licet iniusta sicut & iniusta excōicatio. 11. q. 3. c. 1. par enim ius dominus esse vult ligandi & absoluendi. de pœni. dist. 1. verbum.

b ¶ *Constitutionis.*] ad idem 2. qu. 6. §. diffinitiua. & ff. de re iudic. cum inter.

ADDITIO. Io. Mo. alleg. ff. quæ senten. sine app. re. l. 1. §. item cum. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. scire. Ioan. And.

c ¶ *Immodare.*] excommunicatio enim nō est pœna, sed medicina quædam. ff. eod. capit. 1. ante ergo quàm excommunicet pro satisfactione delicti in absolutione vel post pœnam pecuniariā imponere poterit. & facit ad quæ not. ff. de pœnis. licet. Ioan. And.

ADDITIO. Pœnā pecuniariam imponere post absolutionem, est honestius quàm id facere in absolutione: ne obsteret decret. ad aures. de simo. & vide quod ibi dixi super verbo, cō trariū. vbi etiam allego 49. constitutionem concilij generalis, cuius mentem posui de accu. sicut olim, Ioann. Andr.

d ¶ *Intolerabilem.*] 11. qu. 3. fi is qui præst. & quomodo hoc intelligatur, vide ff. eo. per tuas.

e ¶ *Iustitia.*] sicut si præcepisset, vt hominē percuteret: & dicit se hoc fecisse pro exequēda iustitia: vel propter delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc quis prohibetur ab oblationibus. 17. q. 4. ca. micor. vel propter delictum illius cui eleemosynam tribuere volebat: quia vtilius panis esurienti tollitur, quàm & c. 1. q. 5. nō omnis. Io. And.

f ¶ *Absoluere.*] aliàs vbi ita replicatur, denuntiaret sententiam nullam. ff. eod. per tuas.

g ¶ *Similiter.*] quod hic dicit, dixerat ff. eod. §. sed si ex causa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in textu, in vlti. glo. Ioan. And.

2 Et qđ ille qui dicit se excōicatum post appellationē, debeat hoc tempus probare, vide per Arcinū & Felinum ff. eo. tu. de testibus.

h ¶ *Postquam.*] De hoc not. q̄ necesse est prius constare 2. appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excōmunicatione, quæ dicitur lata post: & per hoc iam obtinui in causa qua petebatur absolutio ad cautelam excommunicationis, quæ dicebatur lata post appellationem legitimam: & eodem die lata fuerat excōicatio & interposita appellatio: nec apparebat quæ primo dicebant enim q̄ petens habebat hoc necesse probare, scilicet quòd prius appellatum fuerat: licet non habeat necesse probare veritatē causæ: quia illa probata non absolueretur ad cautelam, immo pronuntiaretur nulla sententia. ff. eod. per tuas. de offi. deleg. cum cōtingat. & ita est verum per hanc litteram. tunc ergo iudex appellationis absolut ad cautelam, quando constat, q̄ post appellationem lata ex sententia excommunicationis: nec adhuc constat de veritate causæ.

ADDITIO. De hoc per Inn. & Hostien. eo. ti. per tuas. Io. And.

i ¶ *Priusquam incipiat.*] Plus ergo potestatis habet in hac absolutione ad cautelam, quàm in inhibitione, quā facere non possunt, nisi prius incipiāt cognoscere de veritate causæ appellationis interpositæ autem diffinitiuam. qđ dic. vt ff. eod. lib. de appel. Romana. §. quod fin.

Not. primo q̄ iudex ecclesiasticus

Decernimus.] Commode non diuiditur secūdum Ioan. And. Decernit tū qui sunt cogendi, qua pœna, per quem, qua forma, & ad quid, & hoc trimembre est.

¶ Et de hac decre. (eam tamen non allegando) fecerat mentionē Abbas de excep. pia. dicens, q̄ Alexander quartus statuerat etiam in seculari foro tales repellēdos. & hæc decr. fuit pars illius, quia nonnulli. supra de immu. eccle. eodem libr. vt ibi dixi. in princ.

Ioan. And.

¶ Iudex ecclesiasticus per censuram ecclesiasticam potest iudicem secularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum observet, & faciat obseruari. hoc dicit.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsuponendū

q̄ cum excōicato maiori excōmunicatione nō est communicandū: & peccant cōicantes quādoque mortaliter, q̄q; venialiter: mortaliter quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, qñ nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, in quātum actor. c. intelleximus. de iudi. in antiq. in. c. pia. de excc. eod. lib. Item repelli tur à testificando ab officio aduocationis, & aliis actis quibuscunq; tendentibus ad sui honorem & commodum.

CASVS. Titius excōmunicatus maiori excō municatione: fecit me conuenīri coram iudice seculari (q̄ forte erā laicus, coram quo iudice seculari mihi obtulit libellum in scriptis concludentem: cui per me petiit responderi: die aduenīente ego excipiendo proposui, q̄ eidem libello non tenebar respondere, eo & q̄ eo quia Titius actor erat excommunicatus maiori excommunicatione: Titius excommunicatus repliçādo pro-

† Vide Felin. in cap. si tu. exta de excep.

posuit q̄ ista exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro seculari: vnde iudex secularis nō curat de ista exceptione: excep. sed nō obstante ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excōicati: nunquid est mihi prouisum de aliquo remedio? respondetur q̄ ficinam debeo adire iudicem ecclesiasticum, scilicet eṕm loci, vt ipse moneat sub pœna excōicationis dictum iudicem secularem, vt admittat istam exceptionem in foro seculari: & si non admittat monitione præmissa, ipsum excommunicabit. Idem de aduocato, vt si aduocatus mei aduersarij sit excommunicatus maiori excommunicatione, possum ꝫ eum proponere exceptionē excōicationis: & si iudex secularis nolit illam exceptionē admittere, possum adire eṕm, vt illum moneat, quatenus in suo foro seculari admittat istam exceptionem. Not. primo ex hoc capit. q̄ excōicatus nō potest esse in iudicio vt actor. de hoc in dictis c. intelleximus. & cap. pia. alleg. In aliquibus tū casibus potest esse in iudicio tamquam actor, vt qñ dicit se iniuste excōicatum. Not. q̄ excōicatus non potest esse aduocatus. capit. possessionem. ff. de proba. nec procurator, nec notarius. & in effectu in quibuscūque actis iudicialibus repellitur. Not. q̄ excōicatus non potest ferre testimoniū. Not. quòd exceptio excōicationis potest etiā proponi in foro seculari: non solum in iudicio ecclesiastico. Et istud non solum procedit de iure canonico, sed etiam de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de sacrosanc. eccl. sed tamen hodie in foro seculari istud non seruatur. Sed non video quomodo iudex secularis, qui potest repellere actorē excōicatum ab agendo, & nō repellit, sed cum eo cōicat, possit euitare maculam peccati mortalis. Glo. hic quærit, vtrum excōicatus possit facere testamentum. glo. arguit pro & ff. postea inclinat in hanc partem, quòd excommunicatus

post cōpellere iudicē laicū vt ferueat ira canonica contra laicos disponē. ia in materia peccatis quia peccatum est communicare excōicatis. No. secundo hic tres actus in quos cadit, qui sunt prohibi excōicatis.

† Et quando quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, absolui ad qñ nondum fuit publicatus. cautelam, vide per Abbatem in cap. veniens. de testibus.

municans non potest facere testamentum: quæ decisio glossæ nō placet Doctoribus. sed cōis opinio Doctorū est, q excōicatus maieri excōicatione potest facere testamentum: quia speciale est in aliquibus casibus à iure cōi expressis, vt quis non possit facere testamentum: ergo ius cōe est in cōtrariū. Vtrū notarius excōicatus possit conficere instrumentum testamenti? Respondetur quòd non.

a ¶ *Glosia prima fortificat textum: & allegat tria similia.*

Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica.

a ¶ *Seculares.*] certum est quòd potestas secularis minor est ecclesiastica. 3. de maio. & obedien. solitæ & ei subest: vt ipsi, & 96. distin. duo sunt. [& clementina de iureiu. Romani. de re iud. pastoralis. ad fin. versic. nos tam.] & ideo censura ecclesiastica coercere potest, vt sequitur. Et quid continetur nomine censuræ, habetur 3. de verb. signifi. querenti. & ccor. ad hanc decre. 3. eo. lib. de so. compe. c. 2. & de iureiur. licet. 3. de excep. cap. 2. Ioan. And.

b ¶ *Canonica.*] 24. q. 3. de illicita. 12. q. 2. c. indigne. 3. de sent. excō. sacro. & illa recte dicet canonica, de qua cauetur 3. c. prox. 2. resp.

¶ *Glo. seq. ampliat textum: & vno in secundo remittit.*

c ¶ *Agendo.*] & reconueniendo: quia sicut nec agere, sic nec recōuenire potest. 3. de excep. cum inter priorem. A defendendo autem non repellitur, vt 3. de iudic. intelleximus. ratio ibi patet. Et quid de impetrando, vidisti 3. eod. lib. de rescrip. c. 1.

d ¶ *Patrocinando.*] ecclesia ergo priuat aliquem (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi. & concord. 3. de hæret. 6 aduersus. & c. excōicamus. §. credentes. 3. eod. lib. de pœnis felicis. §. quod si quis. ad fi. & procedit hoc etiam interdū ex alieno delicto, vt ibi. & sunt istis partim de ordine non postulantium: quia etiam pro se postulare non possunt in agendo, de quo dic vt 3. q. 7. & §. tria. Est autē postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere: vel alterius desiderio contradicere, vt ibi. & ff. de postul. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed etiam in procuratore. 3. de prob. post cessionem. si enim non auditur pro se, multo minus pro alio. 4. q. 6. omnibus. ad hoc 3. eod dilecto.

¶ *Glo. seq. primo tex. coadiuuat: secundo quærit, & circa id dat quatuor remissiones. arg. pro opi. ponit. ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & contra, & tertiam distinguentem.*

e ¶ *Et testificando.*] excōicatus ergo (maiori intelligas) testificari non potest 1. 3. de testi. veniens. 2. in fi. vnde si dicatur excommunicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerunt absolui ad cautelam: vt ibi vides q non potest testificari. Sed nunquid excōicatus poterit testari? De hoc p Inn. de do. & cōtu. veritatis. per Host. [& Archi.] & excep. pia. per Gar. [& Io. Monac. de sent. quamquam. per Guil. in Spec. de instrum. edi. §. compendiose. circa prin. & vt q licet ista iudicialia prohibeantur, extra iudicialia non sicut 3. eod. solet. ad fin. secundum Host. & Gar. testari. non potest: quia separatus est à cōione ecclesiæ: & separato à cōione ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur. & Gul. sequens Innocen. & Pet. de Semp. tenet. 3. de excep. pia. q potest testari. & Pet. de Vndalla tenuit opinionem Host. & Gar. & hoc propter periculum cōionis cum excōicato, cui communicandum non est, denegatur. in Authent. de priuileg. do. hære. mo. non præstan. §. antepenul. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic. & est similis secundum eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa. eius cui. §. 1. arg. pro & contra. 3. de hære. excōicamus. §. credentes. Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum cōfectum per excōicatum valet? Videtur valere. arg. prædi. §. credentes. vbi dicitur de excōicato quòd si satisfacere cōtempserit infra annum, ex tunc instrumenta per ipsum confecta non valent: ergo à contrario prius, id est, ante annum confecta valebant, licet esset excōicatus. Alij cōtra: pro quibus optime 3. q. 4. nullus. ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conscribuntur. 3. eo. nouerit. Alij, vt Hostien. & Gul. dicunt q quamdiu eius excōicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectum: vel si sit manifesta: nec potest probari. arg. ff. de offic. præfi. Barbarius. 3. q. 7 §. tria. C. de testa. l. 1. 3. de re iud. ad probandum. de excep. pia. §. si vero. secus si sit notoria. de excep. exceptionem. de cohabita. cle. & multi. vestra. sicut enim ibi notorius concubinarius suspensus est quo ad se & quo ad alios: ita notorie excōicatus tabellio, & prætor publice nūciatus repellitur etiam ab extraiudicialibus. 3. eo. licet. Ioan. And.

¶ Etiam contra excommunicatum. de hoc in Spec. de instr. § 1. ver. sed nunquid excommunicatus. & vers. seq. Io. And.

Vide Antonium Gabrielem. lib. 4. communem opinionem, et de testamen. cōclusio. 1.

Excommunicatus an possit instrumenta conficere.

ADDITIO. Excōicatus an post absolutionem testificari possit

prolixe tractat hic Archid. de quo satis. 4. q. 1. in sum. & dixi plenè post Inno. 3. de testi. testimonium. cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi vide quod hic dixit. Ioan. And.

Constitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat cōstitutionem Inno. Secundo ibi, *Statuimus.* dat formā monitionum, & vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Emanauit præsens c. ad declarationem c. statuimus. 3. eod. tit. & lib. vbi dicitur, quòd licet participātes cum excōicatis maiori excōmunicatione, incurrant minorem excōicationem, & peccent mortaliter: tamen non possunt ratione illius peccati excōicari, nisi prius fuerint moniti canonici & debitè, vt desistant à participatione. Istud c. declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

† Etiam litteris, vt vult glossa hic, & vide Fran. Aret. l. 1. ff. de verbo. obl. cap. lex diuina. 27. q. 1. & nutu dicimus loqui etiam vbi lex expresse mentionem facit de verbis. c. cum apud de spon. Fōt.

CASVS. Dictum fuit in d. c. statuimus. q antequam excōicator excōicet participantes cum excōicatis à se, debet illos monere canonice: aliàs nulla esset excōicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Ridet q illa monitio dr canonica in illo casu, qñ fuerunt participantes moniti nominatim, vt desisterēt à participatione: & sic non valeret monitio generalis: Nam dicit textus, q monitio debet fieri nominatim. Item debet esse trina, id est, facta tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus: & illæ trinæ moniciones debent habere interualla aliquorū dierū, & non incontinenti: nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absque aliquo interuallo dierū, vt si quis moneatur, vt restituat vxorē alicuius, vel desistat à participatione ipsius: si daretur interuallū dierū, ille dominēs vxorē interim teneret eandē, licet iniuste: & infra illud tēpus non posset excōicari: ideo debet arctari tēpus, vt infra diē ne tempus restituat forte intra xxiiij. horas: vel aliud diem ne tempus. [*Nun tenere.*] huc usque durat tenor illius cōstitutionis. [*In hoc casu.*] pondereris ista verba in hoc casu, qa facit ad multa, vt dicā statim. Not. primo ex hoc, vt dicatur monitio canonica in casu c. statuimus. alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Ridet Host. q intelligēdū est qñ monens intendit aliquos excōicare nominatim, debet etiā illos monere nominatim, vt si iudex intendit excōicare Petrū, debet illū nominatim monere: sed si iudex nō intendit excōicare nominatim, sed solū in genere; sufficit monere in genere hoc modo, Monemus sub pœna excōicationis oēs parochianos talis ecclesiæ, ne tali excōicato maiori excōicatione participent seu cōicent. Si postea inuenio Petrū participasse cū ipso, non possum excōicare nominatim, sed solum generaliter & in confuso. Verum si glo. tenet ōrium: & mouetur per hæc verba hic posita: in hoc casu: quia textus intendit inducere specialitatē in hoc casu: & tñ nō esset alia qua specialitas in hoc casu, si prædicta opinio esset vera. ideo dicūt moderni, quòd in hoc casu, siue excōicator intendat excōicare generaliter siue nominatim, debet nominatim monere. hoc modo, Moneatis tales vt desistant à participatione. Not. q tres monitiones quæ debent præcedere excōicationem, debent habere interualla: nec possunt fieri continue: & ad minus inter quālibet monitionem debent esse duo dies: ex quo iste textus loquitur in plurali. & si fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet continere sex dies. pro hoc est glo. in l. properandum. C. de iudiciis. l. ad peremptorium. ff. de iud. posset tñ excōicator ex causa abbreuiare illud tempus: vnde potest dicere, Moneo te vt infra tres dies desistas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & si nō desistas, moneo te secūdo vt desistas: & elapso termino poterit dicere: Noneo te tertio, vt desistas. Quibus trib' terminis elapsis, poterit illum excōicare: vel si velit se expedire vnico cōtextu, poterit dicere, Monemus omnes & singulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro omnibus, vt desistant infra sex dies à participatione. Quorū sex dierum duos pro primo, duos pro secūdo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino affignam[us].

Not. arg. q allegans statutum in iudicio, debet totum illud edere: sic facit hic Grego. de decret. Inno. Not. effectum declarationis: quia tollit dubium quod erat in dispositione præcedenti: & sic declarans nihil addit. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat.*

¶ *Constitutionem.*] Non valet excōicatio lata in participātes, nisi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dr, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit.

tim. Et canonica monitio dicitur quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Io. And.

CAP. IX.

CONstitutionem f felicis recordationis Innocentij g Papæ quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione h, quæ solam mi-

f ¶ *Innocentij.*] 3. eod. statuimus.

¶ *Gl. se. distinguit duplicem participationē: & soluit quæstionem.*

h ¶ *Participatione.*] denotat q est quædā participatio, quæ inducit maio

cit maiorem, scilicet quæ in crimine fit. ℣. eod. si concubinæ. & cæ. nuper. & alia quæ inducit minorem, vt cum quis participat scienter excommunicato maiori in locutione, osculo, mensa, & similibus. Et ab hac excipiũtur certę personę: vxor, filius, seruus, & alij, de quibus. 11. q. 3. quoniam multos. ℣. eod. quod in dubiis. & capit. seq. Et secundum Guli. & Gar. [& Ioan. Mo. & Hug. in dicto c. quoniã multos.] incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nũtium vel litteram excõmunicato, ac si ille personaliter loqueretur. ad hoc ℣. eod. lib. de elect. vbi periculũ. §. nulli 1. Ipse enim loqui vł nũtium mittendo vel litteras. ff. de consti. pecu. l. & licet.

ADDITIO. Fac. 27. q. 2. lex diuinæ. in prin. palea est. Ioan. And.

a ¶ *Minorẽ.*] de ipsius effectu habetur 3. qu. 4. Engeltrudam. & ℣. de excep. à nobis. Io. And.

b ¶ *Non tenere.*] idem in suspensione & interdicto. ℣. eod. statutũ.

c ¶ *Scrupulum.*] hoc dicit; quia ante istam cõstitutionem si iudex monebat in genere, ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicam; alij contra; quod dubium hæc constitutio declarat.

d ¶ *In hoc casu.*] scilicet quando propter participationẽ vult participantes excommunicare maiori.

ADDITIO. Quasi diceret, ꝙ aliàs bene potest fieri monitio generalis. ℣. de offic. ord. si sacerdos. ℣. de Iudæ. & si Iudæos. ℣. si. de vsu post miserabilem. vide concor. ℣. eod. tit. & lib. Romana. §. caueant. super glo. pone exemplum. Ioan. And.

e ¶ *Seruatis.*] scilicet ꝙ inseratur causa super qua fit monitio: & quòd sint præsentes per quos possit probari: & ꝙ sint ibi interualla. ℣. eod. sacro. & ℣. eo. cap.

¶ *Glo. seq. dicit primo quæ sit nominalis monitio: secundo ponit opinionẽ quã nõ approbat: tertio quærit. arg. pro, & soluit ꝓrium.*

Monitio quã dicatur nominatim facta.

f ¶ *Nominatim.*] scilicet propriis nominibus expressis, vel aliis indubitabilibus circũstantijs, quæ habeant vicẽ proprij nominis. ff. si cer. peta. l. certum. ℣. de testib. licet 2. ℣. eod. lib. eod. tit. c. 2. Id& si dicat, moneo filium Petri: cum ille vnicum filium habeat. ff. de lib. & postu. l. 2. & infrà. de exhære. liberorum. §. nominatim. secus si duos haberet: quia tunc neuter eorum monitus vł vt ibi. Dicunt tamen quidam 2, quod hæc decretalis locum habet quando singulares & nominatæ personæ excommunicantur: quia tunc requiritur monitio specialis: si autem generaliter ferretur sententia, tũc dicunt sufficere generalem: & sic adhuc remaneant antiqua iura. sed tutius est dicere quòd hodie in genere excõmunicatio in participantes ferri non possit: & sic fit sublatum quod dicitur ℣. eod. quod in dubiis. in fi. Sed valebit ne monitio, si iudex generaliter monet omnes de collegio vel vniuersitate? Et vł. ꝙ sic: quia tantũ valet generalis monitio quo ad omnia, quantum specialis quo ad quædam. ff. de admin. tut. si duo. in. in. & quia semper generalibus specialia insunt, vt ff. de reg. iur. semper in generalibus. sed contrarium est verum. Guil. hic per hanc constitutionem; & secundũ eum si ignorat nomina illorum de conuentu, cogat rectorem conuentus vel vniuersitatis ad indicandum sibi illa nomina. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. fi.

1 Scilicet Host. ℣. eod. tit. & lib. statutum. quæra excuso: quia non vidit hanc decretalem. Sed Gar. etiã super hoc ea. dicit hãc opinionem ſi. fectionẽ Io. And.

ADDITIO. Simile quod not. ℣. eo. lib. de concess. præben. si capitulo. in prin. 6. glo. Ioan. And.

g ¶ *Statuimus.*] Sic construe: statuimus quoque vt iudices siue monitionibus vtantur, siue vna pro omnibus, obseruent aliquorũ dierũ competentia interualla in monitiones, quas iura permitti faciunt, vt sententia excommunicationis canonice promulgetur.

Ponit tres formas tiuę monitionis.

h ¶ *Vna pro omnibus.*] dicit ergo iudex interdũ: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, &c. Interdum vna monitione facit tres: monemus te ꝙ vsque ad diem talem pro primo: talem pro secundo: talem pro tertio, &c. Interdum vnam tantum dat dilationem, vt monemus te, ꝙ vsque ad talem diem pro primo, secundo, & tertio, peremptorio à communione talis, &c. & hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam.

ADDITIO. Secundũ Guli. & Gar. & Archid. Sed Ioan. Mon. dicit, ꝙ hoc non consonat litteræ. Ioan. And.

i ¶ *Competentia.*] hoc iudex moderabitur pro personarũ & negotij qualitate. ℣. de appel. cum sit Romana. de offi. deleg. de causis.

k ¶ *Necessitas.*] vt quia partes sunt ad dixã vel arma paratæ: nec curant monitiones epi[illegible]copi. ff. de vsuf. l. æquissimum. interdum enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare consilium. ff. de extr. act. l. 1. 1. respõso.

ADDITIO. Et quandoque res celeritatẽ desiderat. ff. de dam. infect. l. 1. Ioan. And.

norem [h] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere [b]: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum [c] declarantes: Decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc [d] casu, si aliis rite seruatis [e] eos qui monentur, exprimat nominatim [f].

¶ Statuimus [g] quoque, vt inter monitiones, quas [i] vt canonice promulgetur excõmunicationis sententia, statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna [h] pro omnibus, obseruẽt aliquorum dierum competentia [i] interualla: Niſi facti necessitas [k] aliter ea suaserit moderanda †.

¶ Idem in eodem.

¶ Relaxatio ad cautelã, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Dominicus.

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus [l] edicto, beneficium relaxationis ad cautelã [m], quò

PRæsenti.] Breue est, nec eget diuisione vel summa: licet multum egeret notione rationis, vt in glo. Et est sciendũ quòd Guli. hic quasi videtur integram, & Archid. post eum dicunt, ꝙ quidam asserunt se post appellationem excommunicatum, & † interdictum in vxorẽ, familiã, & terram suam prolatum: petiit sibi cautelam absolui ab excõmunicatione, & prædictum interdictum relaxari. Respondetur quòd generale interdictũ in loca vel terram, non relaxatur ad cautelam. Et ex hoc not. Guli. specialiter in vxorem & familiam relaxari posse, vt in glo. pen. Ioan. And.

† Text. pro Innoc. 3. de consti. dicentem, ꝙ ob eas ic. emergentes, licet transgredi liceat; quæ dictum allegante Bal. l. 1. de prec. Imper. offer. Dom. Four.

CASVS. Dictum fuit ℣. c. venerabilibus. isto tit. & lib. & quando quis dixit excõicationem ℣ se latã esse nullã, & petit relaxari ab excommunicatione ad cautelam, quòd ipse est audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, non autem excommunicatus; & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Rũdet quòd non: quia relaxatio ad cautelã non habet locum in interdictis, sed solum in sententia excõicationis: sed differetur relaxatio interdicti vsque ad finem causæ. Not. primo quòd relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & sic non videtur ꝙ iudex necessitetur ad hanc relaxationem, de quo ℣. eo. solet. Not. secundo, ꝙ interdictum dł generale qñ refertur ad locum generalem. vide de ver. sig. cum in partibus. Dominicus.

¶ Glossa prima obiiciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.

¶ *Declaramus.*] Not. quòd quidam olim contrariũ dicebant, & pro eis faciebat: quia excõmunicatio & interdictũ paribus passibus ambulare videbantur. ad hoc ℣. de appel. ad hæc quoniam. ℣. eod. cum medicinalis. ℣. eod. Romana. in princ. & cap. venerabilibus. in princip. isto eod. tit. & lib. ℣. eod. statutum. & c. is cui. cum similibus. vnde sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, vt ℣. cap. solet. & c. venerabilibus. §. sed & si. §. penult. & vltim. sic de interdicto videbatur: immo multo magis: quia per interdictũ plurimum puniuntur non obnoxij: sed per excommunicationem nõ sic. ℣. eo. tit. & li. Romana. in fi. vnde potius videbatur in eo, quàm in excommunicatione subueniendum: quia etiam plures ligat, & plura bona rollit: & quia aliàs sunt pari... ℣. eo. is cui. ℣. eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reprobaris aliorum solutionibus: quorum quidã dixerũt, sic placuit Gregorio, quæ reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerunt hoc factum, vt magis timeretur censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij, alterius sit exordium. C. de fruct. & lit. expen. terminato. [Vide de do. & cõtu. c. finem. in fi. glo. sed nunquid.] cum hæc ratione non roborẽtur. Dic; ꝙ hoc statutum est propter communionis periculum in eum in cap. excommunicato: ergo ad aliorum cautelam si; hæc absolutio: sed in participatione interdictorũ non est tantum periculum, & ideo secus: vnde etiam interdicti tẽpore quædam sacramenta ministrãtur, & interdum celebrantur. ℣. de sponsa. non est vobis. de pœnit. & remiſ. ꝙ in te. ℣. eod. respõso. & cap. permittimus. ℣. eod. quoniam. & c. vlti. Sed contra ℣. de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic ꝙ ideo aliud in excõicatione quàm in interdicto: quia excommunicatio est mortis æternæ damnatio: & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excõicationem, redintegretur Christo per absolutionem. Maioribus enim malis debet succurrere charitas subuenire. 50. dist. vt constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tantum periculum, & ideo nec tantum festinandũ. Ea etiã ratione: quia in interdicto volunt iura vnum pati pro reliquo: in excommunicatione secus, vt ℣. dixi. Præterea excõmunicatio non potest suspendi: niſi in totum relaxetur; & ideo in ea locum habet absolutio ad cautelam: interdictum potest suspẽdi: & ideo non est necessaria relaxatio ad cautelam, supra de appel. ad hæc quoniam.

Relaxatio interdicti ad cautelã, quare non habet locum sicut relaxatio excommunicationis.

3 Vide Felin. in cap. Apostolicæ. extra de excep.

[Excõicationis sua in quibus casibus dicatur nulla.

¶ Glo. seq. ponit 12. casus in quibus est excommunicatio nulla.

m ¶ *Ad cautelam.*] quod sic in excommunicationis sententia tunc quando dicitur nulla, vt si post appellationem legitimã. Secundo, si con

si continet intolerabilem errorem, vt ſ. eod. tit. & lib. venerabilibus, cum ſi. Tertio in caſu ſ. eo. tit. & lib. ſtatuimus. Quarto ſi dicatur quòd iudex non erat is qui tulit ſententiam, de conſue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, ſi à iudice ſuo lata eſt, ſed excõicato. 11. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum quis excõicatur à delegato ſ. delegantis intentionem. ſ. de præbend. cap. vlti. & ſ. de priuileg. auctoritate. eo. lib. Septimo, ſi ab intruſo, vel à iuriſdictione ſuſpenſo. 12. quæſtion. 2. cap. alienationes. Octauo, ſi feratur à violante interdictum hominis, ſ. de exceſ. præla. tanta 7. Nono, vbicunque prælatus ſubditum excommunicat contra priuilegij ſui tenorem ſ. de priuileg. cum capella. Mo. & Franc. & c. quarto. Decimo, addebat ceſum ſ. eod. ſequor in caſu ſ. de excel. præla. cum ad quorundam. Plures ex his caſibus comprehenduntur ſub quarto. Vndecimo, ſi feratur à delegato impetrato ab excõicato in caſu non permiſſo. ſ. eod. lib. de reſcr. c. 1. Et adde nouum caſum ſ. eod. lib. de of. ordi. quia plerique.

¶ *Gloſſa ſeq. remittit, quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Generaliter.*] quid ſit generale, habes ſ. de verb. ſig. cum in partibus. Quid ſi feratur non generaliter in loca, ſed ſpecialiter in perſonam? Dic q̃ bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Arg. à 3 rio iſtius litteræ: quia ſpeciáliter interdicto omnia ſacramenta negantur ante abſolutionem & ſic idem quod in excõicato.

ADDITIO. Idẽ ſcilicet q̃ tunc poſſit fieri abſolutio ad cautelam, tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Io. Mona. & Archidia. Ad hoc ſ. eod. venerabili, per quam decre. hoc tenuit Inno. ſ. de appel. ad hæc quoniam. in 1. glo. ſcilicet q̃ fiebat abſolutio ad cautelam in interdicto, ſicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto perſonæ, non loci per hanc decreta. Ioan. And.

b ¶ *Non habere.*] vnde ſi id fiat, non valebit relaxatio: per hanc literam. & eſt ſimile ſ. de iis quæ vi metuſve cauſa fiunt. ç. vnico. eo. lib. ſidem Gar. Ioan. Mon. & Archid.]

Q Vicunque.] Iſta decretalis, vt dicit Io. And. habuit breuiloquum dictatorem, ita q̃ multa ipſius mẽbra vix poſſunt brẽpius ſummari: propter quod gloſſam non ſummauit. tamen ipſam diuidendo poteſt dici vt in rubro.

ADDITIO. Et dicit Franc. q̃ quia multi prælati timebant quãdoque exercere cenſuram propter grauamina quæ eis vel ſuis inferebantur: ideo edita fuit hæc conſtitutio. Io. And.

¶ Dans licentiam occidendi, vel capiendi, vel grauandi excommunicatorem, vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excommunicatio, incurrit ſententiã excõicationis ipſo facto, niſi re integra licentiam datam reuocare: & ſi excõmunicationem ipſam per duos menſes ſuſtinuerit: ab ea abſolui non poterit, niſi à Papa. hoc dicit. CASVS. Aliquis iudex ſecularis eo q̃ perturbabat iuriſdictionẽ eccleſiaſticam fuit excõicatus auctoritate iudicis eccleſiaſtici: ipſe ex hoc indignatus dedit mandatum ſubditis ſuis occidendi excõicatorem, vel eum incarcerandi, vel ipſum aut parentes ſuos ſeu amicos grauandi: vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excõmunicatio: verum ex dictione huius præcepti incurrat aliquã pœnam? Rñdet Romanus Pontifex q̃ niſi præceptum ſuum reuocauerit re integra: ipſo facto incurrit ſententiam excõicationis: & ſi per duos menſes illam ſuſtinuerit, non poterit abſolui niſi à Papa: & ſi proceſſum fuerit ad captionem bonorum (niſi reſtituerit infra octo dies) incurrit ſententiam excõicationis. Quid de illis qui acceptant licentiam: vtrũ incurrunt aliquam pœnam? Reſpondet Romanus Pontifex q̃ ſic: Nam incurrunt excõicationem ipſo iure: & ſi illam per duos menſes ſuſtinuerint, non poterunt abſolui niſi à Papa. Idem ſi ſuo proprio motu volentes complacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excõicatio: vel eorum conſanguineos & affines vel amicos: nam

ad interdicti ſententias, in ciuitates, caſtra, vel quælibet alia loca, ſiue terras aliquas generaliter[a] promulgatas, locum aliquatenus non habere[b].

¶ Idem in eodem.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis vel rebus ſuis vel ſuorũ exercentes contra aliquos eccleſiaſticam cẽſuram, vel exerceri facientes, vel illam ſeruantes. Secundo ibi, Eadem. pœnam prorogat ad vitẽtem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem, pœnam aggrauat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XI.

QVicunque[c] pro eo quòd in reges[d], principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoſliber miniſtros[e] eorũ, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata; licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu aliàs in perſonis, aut bonis ſuis vel ſuorum[f] †grauandi § eos, qui tales ſentẽtias protulerunt, ſiue quorũ ſint occaſione[h] prolatæ, vel eaſdem ſententias obſeruantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolẽtes (niſi licentiam ipſam re integra[i] reuocauerint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licẽtiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum[k] ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa[l]) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant[m]. ¶ Eadem[n] quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prędicta licentia data vti[o], vel aliquod præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias? commiſſo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio, extunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem Apoſtolicam abſolutionis beneficiũ obtinere ¶.

1 Iſtos octo notauerat Holt. ſ. eod. ſolet. duos ſequẽtes poſueram hic Gar. & Ioan. Mo. & Franc. ſecundum quoſdã quos ſum ſ. eod. ſequor in caſu ſ. de excel. præla. cum ad quorundam. Plures ex his caſibus comprehenduntur ſub quarto. Vndecimo, ſi feratur à delegato impetrato ab excõicato in caſu non permiſſo. ſ. eod. lib. de reſcr. c. 1. Et adde nouum caſum ſ. eod. lib. de of. ordi. quia plerique.

§ Idem ſi generaliter, puta in vniuerſitatem vel collegium, ſecundũ Font.

† Vli ſi propter iniuſtũ factum alterius aggrauẽtur, non cõtra aggrauãtem dicit Pe. de Anchar. agent, ſed contra illum cuius occaſione grauati ſunt. allegat Bald. in l. his rebus. ff. ſolo. matri. Bar. in l. nam & ſereina. ff. de ne. geſſãt. cit. l. quoniã multa. C. ad legem Iul. de vi & ca. ficut hic Archid. tamen vt dicit Guli. ſignũ vniuerſale quandoque ponitur pro particulari. 1. q. 7. ſi quis omnem. 15. q. 1. molier. Ioan. And.

3 Idẽ Philip. Adde doct. c. omnes. de ma. & obedi. glo. 73. cap. Valentinianus. Font.

4 Vide quæ ego ibi nota ad principium text. & ratio eſt quia fit occaſione clericorum iſta pœnſio. Pet. de Anc. Font.

Mandãs & mandatarius pari pœna puniuntur.

a ¶ *Si iudex.*]

a ¶ *Generaliter.*] quid ſit generale, habes ſ. de verb. ſig. cum in partibus. Quid ſi feratur non generaliter in loca, ſed ſpecialiter in perſonam? Dic q̃ bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Arg. à 3 rio iſtius litteræ: quia ſpeciáliter interdicto omnia ſacramenta negantur ante abſolutionem & ſic idem quod in excõicato.

ADDITIO. Idẽ ſcilicet q̃ tunc poſſit fieri abſolutio ad cautelam, tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Io. Mona. & Archidia. Ad hoc ſ. eod. venerabili, per quam decre. hoc tenuit Inno. ſ. de appel. ad hæc quoniam. in 1. glo. ſcilicet q̃ fiebat abſolutio ad cautelam in interdicto, ſicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto perſonæ, non loci per hanc decreta. Ioan. And.

b ¶ *Non habere.*] vnde ſi id fiat, non valebit relaxatio: per hanc literam. & eſt ſimile ſ. de iis quæ vi metuſve cauſa fiunt. ç. vnico. eo. lib. ſidem Gar. Ioan. Mon. & Archid.]

Q Vicunque.] Iſta decretalis, vt dicit Io. And. habuit breuiloquum dictatorem, ita q̃ multa ipſius mẽbra vix poſſunt brẽpius ſummari: propter quod gloſſam non ſummauit. tamen ipſam diuidendo poteſt dici vt in rubro.

ADDITIO. Et dicit Franc. q̃ quia multi prælati timebant quãdoque exercere cenſuram propter grauamina quæ eis vel ſuis inferebantur: ideo edita fuit hæc conſtitutio. Io. And.

¶ Dans licentiam occidendi, vel capiendi, vel grauandi excommunicatorem, vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excommunicatio, incurrit ſententiã excõicationis ipſo facto, niſi re integra licentiam datam reuocare: & ſi excõmunicationem ipſam per duos menſes ſuſtinuerit: ab ea abſolui non poterit, niſi à Papa. hoc dicit. CASVS. Aliquis iudex ſecularis eo q̃ perturbabat iuriſdictionẽ eccleſiaſticam fuit excõicatus auctoritate iudicis eccleſiaſtici: ipſe ex hoc indignatus dedit mandatum ſubditis ſuis occidendi excõicatorem, vel eum incarcerandi, vel ipſum aut parentes ſuos ſeu amicos grauandi: vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excõmunicatio: verum ex dictione huius præcepti incurrat aliquã pœnam? Rñdet Romanus Pontifex q̃ niſi præceptum ſuum reuocauerit re integra: ipſo facto incurrit ſententiam excõicationis: & ſi per duos menſes illam ſuſtinuerit, non poterit abſolui niſi à Papa: & ſi proceſſum fuerit ad captionem bonorum (niſi reſtituerit infra octo dies) incurrit ſententiam excõicationis. Quid de illis qui acceptant licentiam: vtrũ incurrunt aliquam pœnam? Reſpondet Romanus Pontifex q̃ ſic: Nam incurrunt excõicationem ipſo iure: & ſi illam per duos menſes ſuſtinuerint, non poterunt abſolui niſi à Papa. Idem ſi ſuo proprio motu volentes complacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius inſtantiam fuit lata excõicatio: vel eorum conſanguineos & affines vel amicos: nam incurrunt excõicationem: quam ſi per duos menſes ſuſtinuerint, non poterunt abſolui niſi à Papa. Not. primo q̃ licitum eſt re integra reuocare qđ quis fecit, vide in reg. quod ſemel. ſ. de reg. iur. Not. ſecundo, quòd aliud eſt ſatisfacere pro re, aliud rem reſtituere: & ſic obligatus ad rem reſtituendam non adimpleret ſatisfaciendo pro illa. Dom.

¶ *Glo. prima dicit vnde orta: ſoluit dubium, & ſolutionis obſtaculum.*

c ¶ *Quicũq;.*] oriri potuit ex facto decre. ſ. e. dilecto. & dic, quicunque etiam epi. Nec obſtat ſ. eod. quia periculoſum. quia non loqui, tur in ſententiis excommunicationis.

ADDITIO. Dicebat Guliel. q̃ vniuerſale, quicunque, ſingulos comprehendit. ff. de inſti. l. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. de offic. præ. l. 3. ſ. de ma. & obedien. ſolitæ. ad finem. q̃ quod patet etiam imperatorem includi, vt dicit hic Archid. tamen vt dicit Guli. ſignũ vniuerſale quandoque ponitur pro particulari. 1. q. 7. ſi quis omnem. 15. q. 1. molier. Ioan. And.

d ¶ *Reges.*] eſt autem ordinarius regis is eps in cuius dioeceſi deliquit, vel domicilium habet 3. 96. diſtin. ſi Imperator. & c. duo ſunt. vbi de hoc. [& ſupra de maiori. & obed. omnes.

e ¶ *Miniſtros.*] ad clericos poteſt referri; & ſic proprie ſequitur verbum, ſuſpenſionis.

f ¶ *Suorum.*] conſanguineorum vel familiarium. & ſic nota caſum in quo percutiens & mandans percuti laicum, excõicatus eſt. ad idem ſ. eo. lib. de elect. ſciant cuncti 4. & de immu. eccle. quoniã.

g ¶ *Grauandi.*] puta ne quis emat ab eis, vel eis vendat: vel his ſimilia. concordat ſ. de priuileg. quãto. de immu. eccl. c. vlt. eod. lib.

h ¶ *Occaſione.*] quorum intereſt principaliter defendere ſententias ipſas in iudiciis. ſ. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2. in fi.

i ¶ *Re integra.*] littera ſequẽs ꝺicit iſti: vbi dñ: q̃ licet res non ſit integra, infra octo dies poteſt fieri emendatio. Poteſt dici q̃ hoc locum habet in iniuria perſonali, illud in reali, vt in prima ſtatim fit excõicatus: in ſecunda tunc quando infra octo dies non reſtituerit. [Idem Archid. & hoc videtur voluiſſe Guli. qui dicit rem integram hic dici priuſquam ad grauandum perſonas proceſſit ſic. Sed Gar. & Io. Mo. exponunt, re integra id eſt, iniuria nondum illata in perſonas vel rebus.] Vel ſic quod id qđ ſequitur, reſpicit tẽpora iſtius conſtitutionis, vt ſi tempore iſtius conſtitutionis præterea illius licentiæ aliqua erãt occupata: niſi infra octo dies reddantur, habeat locum pœna. & eſt ſi. ſ. de re. eccle. non alie. hoc conſuliſſimo. §. laici. vbi in cõpoſitionibus iã factis datur tẽpus ad reuocandũ: in faciendis ipſo facto imponitur pœna. primũ verius.

k ¶ *Octo dierum.*] ſimilis dilatio temporis. ſ. de excep. pia. & ſ. eo. tit. & lib. ſolet.

l ¶ *Impenſa.*] ſcilicet cum res non extat, vel placet læſo. Simile ſ. eo. lib. de vſu. quamquam. ff. commo. l. 3. §. 1.

m ¶ *Incurrant.*] & ſi prius excommunicati erant, modo duplici funiculo ſunt ligati: quod eſſe poteſt, vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. ſ. de Iudæ. ita quorundam.

n ¶ *Eadem.*] ſcilicet maioris excommunicationis.

o ¶ *Vti.*] & ſic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur. ſic ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. quotiẽs, nec excuſat hic iuſſus maiorẽ qđ dic vt dixi ſ. de reg. iur. qđ quis. ff. ad legẽ Aquil. liber homo. 2.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

p ¶ *Aliàs.*] id eſt, præter aliquam licentiam. Sed nunquid ille tũc ratam habens excommunicatus erit? Diſtingue, vt ſ. eo. cum quis.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile.*

q ¶ *Obtinere.*] ſimile in incendiariis eccleſiarum; qui ex quo denũtiati fuerunt, non poſſunt abſolui ab alio quàm à Papa. ſ. eod. tua. & ſi Papa hoc non expreſſiſſet, perpetuo potuiſſet ordinarius ipſum abſoluere, vt ſ. eod. nuper.

Si iudex. ¶ Hic incipiunt constitutiones Bonifacij, & ista prima est expedies & vtilis valde, & frequentissime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit q̃ ad iudicē ecclesiasticū pertinet cognoscere (tñ parte vocata) de clericatu, quē allegat captus per iudicem laicū: & causam reddit: Secūda pars: ibi, *Et si notorium*. Prima subdiuiditur in tres: Primo ponit tres casus, quibus ante cautionem fit remissio: Secundo ibi, *Idem* addit quartū, quē probat tripliçi argumento legali. Tertio ibi, *Non sic* ponit quintum quo non fit remissio ante cognitionem: index tñ laicus interim non procedit.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticū spectat. Et si notorie vel publicæ famæ, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, nō fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim cōtra eum index in nullo procedet. hoc dicit Ioan. And.

CASVS. Aliquis Titius erat suspectus vel diffamatus de aliquo delicto: propter illam suspicionem fuit per iudicē secularem captus, & incarceratus: postea eū index secularis vellet de crimine cognoscere, & ꝑ eū procedere: ipse excipiendo proposuit, q̃ erat clericus, & q̃ cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum: quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum: vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit, iudex vero secularis noluit eum remittere: sed dicebat quòd ipse non erat clericus. Ex isto themate oriuntur tria dubia. Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, verum ipse criminosus sit clericus vel non: hoc est, verum iudex ecclesiasticus cognoscit de ista causa, vel ipse iudex secularis. Secundo quæritur, supposito quòd cognitio huiusmodi causæ spectet ad iudicem ecclesiasticum: an remaneat ista sub custodia iudicis secularis, vel fit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quæritur, supposito quòd iste debeat remanere apud vnum istorum iudicum: an debeat iudex secularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quòd eum in casu isto agatur de re spirituali, iudex secularis non potest cognoscere de ista causa: nec fiet probatio coram iudice seculari. Ad secundam quæstionem respondetur: aut iste detentus per iudicē laicum reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi: & pro clerico se gerebat ante captionem: & in isto casu fiet remissio ad iudicē ecclesiasticū: & si postea appareat q̃ sit laicus: iudex ecclesiasticus illum remittet ad iudicem secularem. Si aũt eōi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis secularis. Sed vtrum pendēte ista cognitione an sit clericus vel non, verum iudex poterit procedere ad cognitionem causæ principalis: Rñdet q̃ illa quæstio est præiudicialis: & facit sopire quæstionē principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicē ecclesiasticū: vocato tñ iudice seculari, & illo cuius interest: qa forte fuit captus ad instantiā partis. Et causa quare isti sunt vocandi est ista: quia forte iudex ecclesiasticus pronunciaret istum clericum, & forte esset clericus qui esset degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorum interest, sunt vocandi q̃s cognoscitur an iste sit clericus vel nō. [*Vestes.*] Non dicit vestem in singulari: quia in vestibus inferioribus non debet habere habitū differmem: ideo iura loquentia de ista materia loquuntur semper in numero plurali. Not. primo quòd index secularis sine metu excōicationis potest capere clericum in delicto deprehensum: licet rextus hoc non dicat. Sed vtrū istud verū sit, etiā sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dicūt, q̃ si iudex secularis videat q̃ clericus criminosus non sit in periculo recedendi: & possit habere licētiam à iudice ecclesiastico, non debet talem clericū capere auctoritate sua propria: aliàs incurreret excōicationē: Sed si videt q̃ periculū sit in mora: & quòd talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitū: potest talem clericū capere absq; metu excōicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniēdi de crimine: sed ad finem ipsum remittendi suo iudici ecclesiastico. Et quāuis iura dicāt, quòd qs quis temere iniecit manus violētas in clericū, incurrit sententiam excōicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit excōicationē. Not. q̃ quando clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem: & petebatur remitti ad iudicē ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrū talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticū. l. omni innouatione cessante. C. de sacrosanc. ec. vbi dī, q̃ si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. No. q̃ pendente quæstione ista, an sit clericus vel laicus, non debet iste remanere sub custodia iudicis secularis, sed ecclesiastici: si ante deprehensionem reputabatur clericus. Item nota q̃ si ante captionem gerebat se pro laico, non debet remitti ad iudicem ecclesiasticum; donec fit cognitum an sit clericus. Not. quòd licet captus ante captionem gerebat se pro laico: tñ q̃æstio an sit clericus vel non, est quæstio præiudicialis: & facit dormire & quiescere causam principalem.

¶ *Prima glossa ponit summā, & qd declarat.*

a ¶ *Si iudex.*] Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel cōi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idē si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio donec fuerit de clericatu probatum: sed interim ꝑ eum iudex in nullo procedet. hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea quæ not. Innocentius & Hostien. ꝑ eod. vt famæ.

¶ *Glo. seq. inducit tria similia.*

b ¶ *Repetat.*] sic & ciuitas reperit sunum ciuem. ff. de rei vep. l. 1. §. 1. ff. ad munt. l. de iure. sic & petie suo cui iustitiam fieri, & violenter ablata restitui. 33. q. 2. dfis. sic & pater repetit filiū, quod dic vt ꝑ. de conuer. in fin. cap. vlti. sic & miles armatę militię per magistrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iurisd. om. iud. l. magisterix. sic & clerici coram suo iudice. ꝑ. de iudi. ar si clerici. Ioan. And.

c ¶ *Iudice.*] seculari, qui malefactorem detinet.

d ¶ *Ecclesiasticum.*] vide quod est infra, cognitio pertinebit in textu.

e ¶ *Spirituali.*] de qua nec principaliter nec incidenter habet secularis iudex se intromittere ꝑ. de ord. cog. tuam. qui fi. sint legi. per venerabilem. & c. lator. cum similib⁹.

f ¶ *Interest.*] puta aduersario, qui illū fecit detineri: & pro malefitio fecit puniri: & sic hi sunt vocandi quorum interest. sic ꝑ. de cōdicto. de maio. & obed. inter quatuor. C. de exhic. emptor fundi. & ff. de re iud. de vnoquoque. & ꝑ. de empti. & ven. c. fi. si autem non est aduersarius: puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex, vt ꝑ. dicit. & concor. ꝑ. eod. tit. & lib. venerabilibus §. 2.

g ¶ *Notorium.*] facti, scilicet quod nulla possit tergiuersatione celari. ꝑ. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur q̃ clericus, vt archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter. Bos. vel his similes: vel si est notorium iuris. ad idem ꝑ. de verb. signific. cum olim.

h ¶ *Debeat.*] hoc ideo dicit: quia si esset clericus bnfo vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non desistisset: vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus, vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet, vt ꝑ. eod. lib. de vita & honest. cle. cap. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. vt. de cle. coniug. c. 1. de biga. cap. vnico. de pœnis. c. 2. in fi.

ADDITIO. Idem Archid. hic. vide quod scripsi ꝑ. eod. tit. pendimus. & c. contingit 2. super glo. & per hoc fine distinctione prolixitate videre potes casus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

i ¶ *Vel.*] repete, si [Et dicas, vel si fama, &c.]

k ¶ *Aut.*] repete [iterum præfatam conjunctionem] si.

l ¶ *Habebatur.*] sic ff. ad Maced. l. 3. ff. de offi. præto. Barbarius. ꝑ. de iure patro. consultationibus.

m ¶ *Cognitionem.*] scilicet cum est fama vel communis existimatio: quia si est notorium, ibi non est necessaria cognitio.

ADDITIO.

¶ Vide Alexandrū cons. 83. lib. 1. & cōs. 61. lib. 4. Baldum in l. 6. qua per calumniam. C. de epis. & cler. Canonistas in ca. cum non ab uit, iudex. de iud. Couarruuiam in practicis quæsti. c. 33. & Grammaticum de cisone 81.

1 Et in dubio ecclesiastic⁹ est iudex. ita Petrus ius in Decisionis de dicto. de maio. & obed. inter quatuor. C. de exhic. emptor fundi. & ff. de re iud. de vnoquoque. & ꝑ. de empti. & ven. c. fi. si autem non est aduersarius: puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex, vt ꝑ. dicit. & concor. ꝑ. eod. tit. & lib. venerabilibus §. 2.

2 Salr q̃ not. ꝑ. eod. de vita & honest. cle. cap. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. vt. de cle. coniug. c. 1. de biga. cap. vnico. de pœnis. c. 2. in fi. lib. de biga. c. vno. in glo. pere. Io. And.

ADDITIO. Vnde §. dixit, absque alla cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

a ¶ *Clericales.*] §. de vita & hone. cleri. vt clericorum: & c. clerici.

b ¶ *Reputare.*] vt in quo statu reperitur, in eo iudicetur pro præsentilicet posset inquiri de alio statu. ff. de iniur. ité apud. §. si quis virgines. & §. in fi. ca.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. distin. qualis. 24. q. 2. nec quisquam. & §. eod. in præsentia. Ioan. And.

c ¶ *Legalis.*] C. de lib. cau. et quæ. ff. de lib. cau. liberis. §. fin. & l. cum necessitas. ff. de probat. circa.

d ¶ *Comprobatur.*] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum solent clerici esse: vnde iste putatur clericus sicut habitus demonstrat: vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, & c. §. de statu mona. recolentes.

e ¶ *Ex stigmate.*] idem verbum habes 33. q. 2. hoc ipsum.

‡ Vide Alciatum lib. 1. præsumptionum, regula militia.

f ¶ *Agnoscitur.*] hoc habes. C. de fabric. l. stigmata. lib. 11. Et de Fabricensis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio qui reponat in publicis armamentis. Et est stigma instrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impressum nomen Imperatoris: facies vero non figurabatur. C. de pœn. si quis. & est §. huic. §. de crimi. fal. ad audiendam.

‡ Ex isto vide quod ex præsumptione aliquæ actione pœnæ, principali, per mora quæ fieri ea tuam de ordi. cog. l. præsens. C. ad leg. Fabiã, de plag. nec poterunt laici clericũ relegabit. Inno. ex fame vt fame Per. de Apu. Foo.

ADDITIO. Dicit Archid. quod stigma est cicatrix igneorum vulnerum. Dicunt derivatores quod est signũ, character, cicatrix, cœtura, inustio, quæ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata domini mei Iesu in corpore meo porto. Ioan. And.

g ¶ *Signati.*] C. de aquæduc. l. decernimus. ad fin. & annotatio est: quia singulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces autem dicuntur ab hydria quod est vas vbi aqua defertur: vel hydro, aqua, philattein, id est, custodire, inde Hydrophilaces, id est, custodes aquarum. & est fi. quod de gazophylacio dicitur. §. de proba. c. 1.

‡ Vide Alciatum in 1. decernim. C. de aquæduct. lib. 10.

h ¶ *Clericali.*] multo ergo fortius si etiam deprehensus sit in habitu laicali. & hoc denotat quod dicit, quauis, & c. & licet dicamus q vltima mora nocet. ff. de peri. & commo. rei veh. l. illud. hæc vltima possessio non releuat in hoc quòd fiat remissio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. q est ratio digna not. quia hic plura faciebat contra ipsum quàm pro ipso, vt patet in textu: & ideo à pluribus denominabitur, etiam secundum illum indicabitur, vt pot. §. tit. prox. c. vlt. Ioan. And.

¶ Glo. seq. primo signat contrarium, & soluit: secundo quærit opponendo: & dupliciter soluit.

i ¶ *Fecerit.*] coram iudice ecclesiastico. [Idem Io. Mo. & Archid.] vt §. 1. respondeo. & sic continentia causæ diuiditur §. id §. de sequestra. ca. 1. & est ideo: quia natura causæ requirit alium iudicem. de ordi. cog. tuam. qui fil. sint leg. lator. cum fi. Sed detentus in seculari curia quomodo litigabit coram ecclesiastico? Dic q forte relaxabitur datis fideiussoribus: sed non propter hoc remittetur. §. eod. si clericos, in fin. vel litigabit per procuratorem: natura enim facti hoc habet, q interdum per alium quis prosequatur causam. §. de iudi. mulieres. de statu reg. c. vnico. ff. de custo. reo. l. diuus. hanc autem fidem faciet per publicũ instrumentum ordinationis fuæ. 2. q. 1. legũ. per testes poterit & hoc probare §. de cle. pereg. tuę.

ADDITIO. Idẽ Arch. vide qđ dixi i regula, nõ licet. §. d. re. iu. I. A.

blice se nõ gerẽs, deprehensus fuit in habitu clericali: tõ suram videlicet & vestes deferens clericales [a]: nũ tale debemus clericum (donec constet de cõtrario) reputare [b]. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis [c] sanxit auctoritas, vt probãdi necessitate nõ ipse, sed aduersarius astringatur. Iustum est enim vt ipse talis, quẽgestat ex habitu (quousque apparẽt aliud) præsumatur, qualis is esse cuius fert habitum, cõprobatur [d]. Ex stigmate [e] hãque consueto Fabricensibus † imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur [f]. Et custodes aquarum (quos hydrophylacas nominãt) quæ eis infigit solet annotatione signati [g] manifesti sunt omnibus & angariarũ nomine non tenẽtur. Isque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur †. ¶ Non sic autẽ volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali cõmuniter habebatur, quamuis deprehensionis tempore reperius fuerit in habitu clericali [h]; tunc enim restituendus nõ est, quousque fidem de titulo fecerit [i] clericali, cuius eidẽ probationis onus incũbat propter præsumptionem [k], quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eum tamen interim quiuis processus [m] iudicis penitus conquiescat.

¶ Idem.

¶ Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XIII.

STatutum [n] Gregorij [o] Papæ decimi factum ad declarationem constaturionis Innocẽtianæ [p], quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum minorem inducit [q], maiore excommunicatione ligari mõnitione canonica [r] non præmissa in suspensionis & interdicti ferrentis (quæ pro huiusmodi participatione plerunque ab ordinariis, vel delegatis † iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obseruari †: Decernentes eadẽ sententias non tenere aliter [s] promulgatas.

¶ Idem.

¶ Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post ea lata non conualescit: sed poterit tunc denuntiari, & debebit vitari donec de sententiæ nullitate docuerit. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XIIII.

LIcet.] Primo obiectioni respondet. Secundo quæstionem soluit ibi, *Excommunicetur.*

CASVS. Pone q fui conuentus coram iudice ecclesiastico, coram quo proposui aliquam exceptionem declinatoriã: forte quod erat consanguineus aduersarij mei: vel aliquam exceptionem dilatoriã proposui: iudex noluit admittere istam exceptionẽ: sed pronunciauit q ea non obstãte procederet in principali: vnde appellaui in scriptis, & legitime expressa causa rationabili in mea appellatione. & sibi petij cũ debita instãtia, vt mihi daret apostolos: qui iudex dedit mihi apostolos refutatorios, assignando mihi terminũ ad prosequendũ corã ipso in principali: qua die adueniẽte nõ comparui: ideo tamquã contumacẽ me excõicauit: certũ est, q si causa inserta in mea appellatione sit vera, non sum excõicatus. Accidit q non fui prosecutus meã appellationem: sed ipsa mea appellatio fuit

k *Præsumptionem.*] Nor. qñ præsumptio est, non sufficit possessio: nisi fiat fides de titulo. & concor. §. eod. lib. de præscr. c. 1.

l ¶ *Interim.*] Id est, pendente próbatione de titulo clericali: est enim hoc præiudiciale, de quo primitus debet cognosci, vt sciatur, an vt clericus ab ecclesiastico, vel vt laicus à laico puniri debeat. & est fi. C. de ord. cog. l. vlti. §. q. fi. in fi. Ioan. And.

m ¶ *Processus.*] Ergo nõ solũ iudicare prohibetur, sed etiam procedere. ad idem §. eod. lib. de hæret. ca. vt inquisitionis. §. penult.

Statutum.] Duo facit: Primo ponit constitutionẽ pro ante: cui secundo decretum adiicit: ibi, Decernentes. Et vide quàm difficile est prouidere malitiis: quia facilẽs erant iudices excõicare eũ participibus, emendatur decretalis, Statuimus, quæ verùt participantes excõicari maiori, nisi monitione præmissa. Faciebant indices fraudẽ faciendo monitionem generalem: & §. hos prouidi. Greg. in c. constitutionem. Sed demum iudices q excõicare non poterant participantes, nisi nominatim monitos; sine monitione direbant, excõico talem, & suspendo à diuinis omnes vbi participantes: vel faciebant generalem monitionem de non participando sub pœna suspensionis vel interdicti. Ioan. And.

† Alias, solũ poterant excõicare, suspendere, interdicere: quamquam hoc in fine. Delegationis nõ extimatur secundum dicta vide not. §. eod. statuti Pont.

† Si tamen iudices procedant contra istos aliter quam per eũ iurat. tex. nõ procedit secundum dictores post. Io. An. quia supsunt alia remedia. Fõ.

CASVS. Dicitur Delegatis in fine. §. eod. tit. & iudex non potest excõicare participantes cũ excõicatis à se maiori excõicatione, nisi præmissa monitione canonica. cessauerit canonica monitio: Sed nunquid fine † canonica monitiõe põt suspendere vel interdicere participantes cum excõicatis à se maiori excõicatione? Rñdet quòd nõ: quia idẽ est dicẽdũ in istis duabus sententiis, sicut dictum fuit in sententia excõicationis: videlicet, vt non possit iudex suspendere, vel interdicere participantes cum excommunicatis, nisi præmissa monitione canonica.

¶ Prima glossa summat.

n ¶ *Statutum.*] Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

o ¶ *Gregorij.*] §. eod. tit. & lib. constitutionem.

p ¶ *Innocentianæ.*] §. eod. tit. statuimus. istomet lib.

q ¶ *Inducit.*] dic vt dixi §. eod. constitutionem.

r ¶ *Canonica.*] quod dic vt §. eod. constitutionem.

s ¶ *Aliter.*] scilicet non præmissa canonica monitione & nominatim: participata igitur sunt in hoc excõicatio, suspensio, & interdictum. ad idẽ §. eo. is cui. in fine. & concor. §. eo. tit. c. 1. §. hæc eadẽ.

fuit deserta, quid debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorem ad procedendum in principali. Sed ponamus, quòd causa inserta in appellatione mea propter quam appellaui, erat vera, & non fui prosecutus meam appellationem: licet causa quare appellaui sit vera, tamen præsumitur falsa: ex quo non sum prosecutus meam appellationem, vt est veri simile, quòd causa ista est falsa, & iudex debet me (hoc non obstante) publicare excõicatũ. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare quòd ex cõmunicatio est nulla, quia appellaui ex causa legitima? Certe sic: non tamen coram iudice ad quem appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excommunicatum, nisi petam beneficium absolutionis ad cautelam. Nota ex hoc, quòd quantumcunq; quis appellauerit à sententia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione, videlicet tali, quæ si esset vera, deberet legitima interpretari, propter hoc non est suspensa iurisdictio iudicis à quo, sed ea appellatione non obstante poterit in principali negotio procedere. Nota insuper principalem effectum ad quem emanauit præsens cap. videlicet, quòd si appellans per negligentiam suam non prosequatur appellationem, sed appellatio efficiatur deserta, non propter hoc conualescit excommunicatio contra eum lata post appellationem legitimam: tamen est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

† Vide Abb. in c. tasimonium. extra de testib.

¶ *Prima glos. non. t quid declarat, & summat.*

a ¶ *Licet*] E manuit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tanc. Ber. & Moderni. ẽ. de appel. sæpe. Et hoc dicit, per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata, non conualescit: sed poterit tunc denuntiari; & debebit vitari donec de sententiæ nullitate docuerit.

¶ *Seq. glos. recit. per quæstionem & solutionem.*

b ¶ *Excommunicationis.*] licet de excommunicatione exprimat: Idem puto [Idem Archid.] de sententia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio ad hoc ẽ. cap. prox. & ẽ. eo. c. 1. & j. eo. is cui in fin. & ẽ. de appel. ad hæc quoniam. & idem in qualibet sententia, quæ nulla est ipso iure ita quòd non esset necesse appellare. ẽ. eo. lib. de re iud. c. vit. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc conualesceret sententia eadem ratione: quod dico verum, nisi talis esset casus, quo ratificaretur per appellationem sententia nulla, vt lata cum fallo procuratore. ff. rem rat. hab. l. 3. §. fallus. de quo vide ẽ. de re iud. cap. 1.

c ¶ *Legitimam*] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sententia est nulla. ẽ. eo. per tuas. sed nisi prius appareat de eius veritate, non poterit denuntiari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam. ẽ. eo. tit. & lib. venerabilibus. §. sed si ex causa. & §. vlc. si ergo fuit nulla, solo tractu temporis non potuit conualescere. ẽ. eo. lib. de desp. imp. c. vnic. & j. de reg. iur. non firmatur. cum suis concord.

¶ *Seq. glos. obijcit & soluit.*

Infamia retrò notatur ille, q appellationẽ interiectã non prosequitur.

d ¶ *Conualescat.*] contra ff. de his qui no. infam. l. furti. vbi retro notatur infamia condemnatus de furto, qui appellationem non prosequitur. sic videtur retro debere censeri excommunicatus ex quo appellationem non prosequitur. Sed non obstat; quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sententia: hic de appellatione emissa ante sententiam, vnde ibi appellatio suspendit effectum sententiæ iam latæ. ẽ. de iureiur. venientes. hic ante sententiam iurisdictionem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

ADDITIO. Idem Arch. qui alleg. ẽ. de consuet. ad nostram. & C. si à non comp. per totum. Ioan. And.

Excõmunicatio aliqñ fertur in personã incertã.

e ¶ *Si perse.*] interdum enim fertur sententia excõicationis in personam incertam. §. q. 1. quidam. ẽ. de offic. ord. si sacerdos.

f ¶ *Ab homine.*] de quo dic vt not. ẽ. de appel. cum sit Romana. Ioan. Andr.

¶ *Seq. glos. arcui negatiue: ponit opin. contrariam, quam confirmat, & confirmatum respond. t.*

Denũciatio

g ¶ *Nunciatus.*] Nota non sequitur, iste denuntiatus est excommunicatus: ergo excõicatus est. hic enim denuntiatur qui forte excommunicatus non est. & facit ad quæstionem de qua dixi ẽ. eo. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denuntiationem excommunicationis? Videtur enim q; non, per hunc text. & per rationem dictam superius, cum illa decret. piæ. dicat id probari debere apertissimis documentis. Hostiẽ. tñ not. contrarium [& ibi Arch.] vt ibi dixi. & pro parte illa facit hæc decr. nã hic per talem denuntiationem vitatur à iudicialib. & extraiudicialib. & legitimis actib. vt sequitur: licet forte excõicatus nõ sit, vt prædixi. sic dicam, q ex quo de denuntiatione non dubitatur, vitatur & repellatur ab agendo, donec ostendat se absolutũ, vel sententiam nullam. sed si volum[a] tenere primum huic respõdetur, q hic non solum de denuntiatione, sed etiam de sententia excommunicationis constabat.

excõmunicationis non reddit quẽ excõmunicatum. Vide Ab. & alios in c. prudẽtiã. §. sexta. de offic. del. & c. pastoralis §. verum. de appel.

† Vide Alc. cõl. 8. li. j. in cip. videtur super j. dub. & conf. 149. lib. 6. inc. in causa inquisitionis.

h ¶ *Legitimam.*] id est, ex legitima & vera causa interpositam, vt superius dixi.

ADDITIO. Hæc glossella procedit in appellatione interposita ante sententiam. Ioan. And.

i ¶ *Ali. &.*] tolle exempla quæ dixi ẽ. eo. tit. & lib. præsenti.

¶ *Seq. glos. refert per contrarium, quod duplicitèr soluit.*

k ¶ *Docuerit.*] potest exponi, id est docere cœperit: quia pendente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur: & sic cessabit contrarium decr. ẽ. eo. tit. & lib. solet. in fin. vel dic illud habere locum in eo qui debito tempore appellationem prosequitur, illud in eo qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam cuitabitur ab extraiudicialibus, donec docuerit, &c. & sic stabit propriæ hoc verbum.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam dicebat, quòd pro denuntiatione iudicis prima facie præsumitur. de renuntiat. in præsentia. de elect. boux. versic. & pro his. licet per illam amplius non ligetur de appel. pastoralis. in fin. Ioan. And.

Ad hoc qui ma. ac. pos. insuper. & quod ibi no. in 2. gl. Ioan. And.

SCAP. XV.

SI † CLERICI.] Sunt duæ partes. Secunda, ibi, *Eosdem.* Prima facit tria, soluit dubium, quod dupliciter fortificat, ibi, *Etiam per.* & ibi, *Licet.* causam reddit, ibi, *Cum in his.* Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit, ibi, *Nisi.*

¶ Et nota quòd dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacrisiis modo tamen capiendi & detinẽdi debet in his haberi distinctio. 45. dist. cum beatus. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. at si clerici. de iudic. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum spectat ad iudicem ecclesiasticum & non secularem. Et præsupponendum quòd iudex ecclesiasticus non debet clericum detinere in vinculis.

CASVS. Est aliquis clericus qui est suspectus de delicto, non tñ est incorrigibilis: iudex ecclesiasticus videns q; non potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra sepia domus episalis, mandauit iudici seculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus, quod fecit ipse iudex secularis: vtrum capiens & etiam eps mandans, & executores mandati sint excommunicati? videtur q; sic: quia injiciens manus violentas in clericum, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante resp. Rom. Pont. dicens, quòd tales non incurrunt sententiam excõicationis. Sed ponamus q; ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex secularis cepit talem clericum. & eum incurserauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici eum sibi restituit: istè clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti, vtrũ iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respon. quòd sic: nisi crimen esset adeo graue, quòd verisimiliter timeretur de absentia istius clerici, q; dimittat istos fideiussores & fugiat: quia tunc non esset liberandus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili: quia criminosus non est detinendus in carceribus si offerat fideiussores, nisi crimen esset tam graue, quòd timeretur de fuga criminosi. Nota primo, q laicus capiens clericum de mãdato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excommunicationis, quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Nota illud ad quod alleg. præsens c quòd detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excõicatio-

nis:& pauci iudices in hoc euadunt sententiam excommunicationis,quia multiores propter malitiã detinent clericos coporaliter in carcerib. suis,& sic incurrunt sententiam excommunicationis. Not.quòd criminosus captus pro delicto suo,si offert dare fideiussores,est dimittendus.

¶ *Prima gl.summat,dividit,& dicit quid corrigit,& declarat.*

a ¶ *Si clerici.*]Prælatus capi faciẽs,& includẽs etiam per laicos, clericũ nondum incorrigibilẽ, excõmunicatus non est, nec etiã ipsi capientes. Secundo dicitur : Talis si dat fideiussores de parendo iuri, detineri nó debet,nisi iusta causa id suadeat.Et corrigit prima parsquæ not.Ber.3.e.vniuersitatis.in vlt.gl.& c. vt famæ. & declarat quod ibi no.Moder.

¶ *Secunda gl. respondet per quæstionem.*

b ¶ *Tuæ iurisdictioni subiectos.*]cui loquatur nó apparet:ideo dico decr. locum habere in quolibet iurisdictionem habentẽ,siue de cõmuni iure,siue priuilegio vel cõsuetudine. Adidẽ C.de spor.l.vlt.& facit quod dixi 3.e.lib.de pœn.quamuis.

ADDITIO.Intellige de habẽte iurisdictionẽ puniendi crimina,vt j.4.gl.& in remissionequam dat fi.gl.& facit cle. j. j. de cel.Mis.ad fi.Ioan.And.

c ¶ *Pœna.*]quia carcer non est pœna.quod tamen dic vt 3. co. lib.de pœn.quamuis.

d ¶ *Incorrigibiles illos esse.*]Huius contrarium not.Ber. in præd. gl.dicens,quòd fi apparebat clericum incorrigibilem capi posse per laicos sine pœna,alias con.& sic etiam soluebat contrarium de decr.vniuersitatis.ad decr.vt famæ.3.e. tu dic vt in seq.glo.

¶ *Seq.alleg.septem concordant unũ contrarium:ponit duas opin.quas reprobat:demum solvit.*

e ¶ *Nodari.*]Concor.3.e.vt famæ.contra 3. e. vniuersitatis. vbi excõmunicatione incurrit abbas & laici,qui de ipsius manda ro monachum verberabant. Ber. & Host. soluebant, vt dixi ingl.prox.quod est falsum,vt hic vides. Alij dicunt, quòd decr. vt famæ.loquitur in eso,decr.vniuersitatis.in abbate : sed hoc patet falsum per istam decr. quæ loquitur in quolibet iurisdictionem habente,vt dixi 3.gl. 2. Dic ergo quòd decr. vt famæ. & ista loquuntur in captione & inclusione, quæ de mandato prælati cuiuscunque,qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos,licet ille nondum incorrigibilis appareat : decret.vniuersitatis.de verberibus loquitur,quæ si prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat,sed iniuriose, non est dubium,si in modum iustitiæ, vel disciplinæ (de reg.c.vlt.) hoc tamen per laicum faceret debuit,sed per clericos,vel per semetipsum,si erat minor episcopo : & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt,vt ibi.

Io.Mon.olim hoc tenuit,sed postea addidit, vt sequitur in gl.Io.An.

f ¶ *Excedatur.*]Ad idem 3.de rest.spol.olim.j. in fi. & hoc vult dicere,si clericus captus quiete se duci permittit,& ducentes eum non resistentem calce,pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto,isti bene sunt excõicati,hoc sonat littera.

Quientibus imponenda est temperies fræni.

ADDITIO. Imponenda ex enim tẽtentibus frænã temperies.C.de cust.reo.l.2.in fi.Ioan.And.

¶ *Seq.gl.alleg.duo iura arguens ad quæst.& ponens tres solutiones.*

g ¶ *Iniuria.*]17.q.4.si quis suadente. & 3.de sen.exc. contingit & facit hæc littera ad quæstionẽ dominicalem de illo qui fugiens inimicos obuiauit clerico equitanti à quo equum petiit vt fugere posset:quem cum ille negasset, sibi per vim abstulit & postea remisit,an talis sit excõicatus?Barth.Brix.in q. dominicali.82.quidam cum fugere.opin.posuit,quarum vna fuit,talẽ excommunicatum non esse,quia id non fecerat diabolo suadente,ad causelam tamen ab eso absolui poterat : alia fuit talẽ excõmunicatum,sed mitius puniendum.50.dist.presbyteros 3.quod me.cau.sacris.Tertia fuit Tan.quam ibi sequitur Bar.ta. Item excommunicatum,sed propter id nulla pœna puniendũ.

h ¶ *Clericos.*] idem in laicis,& bene etiam eodem modo dicit lex.ff.de cust.reo.l.dinus.

¶ *Gl.penult.refert.per quæstionem.*

i ¶ *Fideiussoriam.*]ergo non nudam tantum.idem & multo fortius si pignora darent 2, cùm sit melius pignori incumbere

idem Arc.

quàm in personam agere(insti.de obl.quæ ex del.§.furti. & ff. de re.iur.plus cautionis.Et qui se promisit satisdaturũ,satisfaciat si pignora vel fideiussores det.ff.de const.pe.l.promissor. in fi.

k ¶ *Causa rationabilis.*] cum plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestarent alios capere posse.

ADDITIO. fa. 23.q.vl.c.vlt.3.de cõfes.c.1.3.e.lib.de hære.in fidei.& c.accusatus.3.licet. Io.An.

¶ Idem.

¶ Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso,interdicta ciuitate,propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. interdicto populo,singulares de populo intelligitur interdicti.h.d.I.A.

CAP. XVI.

SI sententia l interdicti proferatur in clerũ,nõ intelligitur,nisi aliud sit expressũ in ea, interdictus populus, nec etiam econuerso n. Vnde vno interdicto ipsorũ, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterũ cũ propter delictũ dominio vel rectoris, est ciuitas interdicta, ciues eiusdem(qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint

Sf sententia.] Sunt duæ partes quæ patent. Prima soluit dubium & excipit, ibi, *Nisi.* & solutionem declarat, ibi, *Vnde.* secunda, ibi, *Cæterum.*soluit secũdum dubium, duas limitationes interferens, ibi, *Qui culpabiles.* & ibi, *Dumodo.* Tertio. ibi, *Cum uero.* soluit tertium, rationem interferens, ibi.*Ne sententia.*

Not. primo quod opere tur interdictũ prolatũ in hominẽ, quia talis ñ debet recipi ad diuina

Not.2 q la terdictũ potest proferri in vniuersitatẽ,licet sens sit in excõmunicatione 3.e.ti. & li. Romana.§. in vniuersitatem. Dom.

CASVS. Ponamus quòd clerus ciuitatis Pictauen. est interdictus, verũ etiã populus?resp. quòd non. Sed ponamus quòd propter delictũ domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta: nunquid ciues qui non sunt culpabiles possunt audire diuina extra ciuitatem?Resp.quòd sic,non autem in ciuitate. Sed ponamus quòd episcopus Pictauen. supposuit interdicto ecclesiastico populum istius ciuitatis:verũ sola vniuersitas videatur interdicta,vel etiam omnes particulares de populo sint interdicti?Resp. quòd non solum tota vniuersitas videtur interdicta, sed etiam omnes particulares ciuitatis. Not.primo, quòd licet de iure communi sententia excommunicationis nõ possit proferri in collegium siue vniuersitatem tamen potest proferri sententia interdicti: & in hoc differũt sententia excommunicationis & interdictũ.Not.q interdicto clero alicuius loci,nõ videtur interdictus populus:nec econtra,interdicto popalo non videtur clerus interdictus:Nã licet appellatione populi comprehẽdatur omnes ciues, non tamen comprehẽduntur omnes homines alterius professionis, vt sunt clerici:Nam duo sunt genera hominum:quidam sunt clerici,alij, sunt laici. No.quòd interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti:ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina.No.effectum interdicti quando profertur in personam videlicet,vt illi personæ denegetur auditio diuinorum officiorum,& etiam denegentur sacramenta:tamen sacramentum baptismi,confirmationis,& pœnitentiæ possunt recipi ab interdicto.& etiam in loco interdicto.

¶ *Prima gl.summat,& dicit quid approbet,& declaret.*

l ¶ *Si sententia.*]interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina.interdicto populo,singulares de populo intelliguntur interdicti.h.d. Et approbat primum dictum quod not.Host.3.de priuil.ex parte.si per verbo,populum. Secundum & tertium declarant not. per Ber.Inn.& Host.3.de priuil.quod nonnullis.

Interdicto clero alicuius ecclesiæ propter hoc nõ intelligitur ecclesia interdicta.

m ¶ *In clerum.*]interdicto clero alicuius ecclesiæ,non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta:vnde alij clerici licite celebrant in illa.ad hoc 3.e.lib.de priuil.per exemptionem.in fi.

ADDITIO. Sed per eandem decr.videtur quòd interdicta ecclesia,interdicti sint eius clerici,sicut exẽpti sunt exẽpta ecclesia.Sed contrarium fumitur.j. §. prox.quo ad non culpabiles.& ad decr.per exemptionẽ.respondeper regulam, in pœnis.j.de reg.iu.& per decr.statutum.3.de ele.e.lib.Ioan.And.

¶ *Seq.gl.fortificat text.per tria iura sibi contraria,& soluit.*

n ¶ *Econuerso.*]hoc idem probabatur olim per decre. præd. ex parte. vbi lata fuit sententia interdicti in clerum & populum. sed ibi vnum esset superfluum si interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum.& ad idem 3. de præb. c.1. 64. dist. nosse. cum fi.videtur tamen arg.contra.inst.de iu. na. §. plebiscitum. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, etiam connumeratis patritiis & senatoribus : sed illi eiusdem professionis sunt,isti vero alterius. ad idem 12. q.1. duo sunt. licut & expresso laico in rescripto per generalem clausulam,nõ conuenitur clericus,vt not.3.de rescri.fedes.

o ¶ *Domini.*] Not. quia secus si propter delictum ciuium: & hoc etiam patet 3.dum dicit,qui culpabiles non existunt.

2 ¶ Inter

a ¶ *Interdicti.*] aliud ergo eſt interdicere ſolum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues[*aliud ciues tantum.*] Et non. quòd pœna ſpiritualis, ſcilicet interdicti bene punitur vnus pro delicto alterius. de hoc j.q.4. in ſumma. 24. q. 3. in ſumma. ſi igitur ſunt

b ¶ *Extra ipſum*] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. j. e. prox.

c ¶ *Careat.*]& ſic violaretur nerus eccleſiaſticæ diſciplinæ, quod eſſe non debet. 3. de conſuet. cum inter vos. & ſic not. intelligendum, vt res potius valeat quàm pereat. 3. de ver. ſig. abbate. ff. de re. du. l. quotiens.

d ¶ *Non competant.*] quia vniuerſitas eſt res inanimata, in quam non cadunt talia. 3. e. ti. & li. Romana. in fi. 1 vbi autè tractemus de his q vniuerſitati competunt: ita dicitur illud eſſe penes vniuerſitatē, quod non penes ſingulos. ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. canonizata. 12. q. 2. qui manumittitur, populus autem eſt idem hodie, qui fuit ante cētum annos: vnde tunc interdicto populo & nondum relaxato, qui nunc eſt, dicitur interdictus. 7. q. denique. 16. diſt. habeo. ff. de iud. proponebatur.

e ¶ *Alicubi.*] etiam in loco non interdicto.

f ¶ *Expreſſis à iure.*] j. eo. c. vlt. quo ad diuina quo ad ſacramenta habes 3. de pœn. & rem. quòd in te. & j. eo. quoniam.

Nam licet.] Sunt duæ partes. Secūda, ibi, *Ratione.* Prima ſoluit dubium, & obiectioni reſpōdet, ibi, *Nam licet.* Secunda pars diſtinguit ſecundum membrum, ibi, *Secus.* Ioan. And.

CASVS. Ponamus q. Papa vel legatus vel alius iudex eccleſiaſticus ſuppoſuit hanc ciuitatem ſub interdicto eccleſiaſtico, non facta mentione de ſuburbiis, & burgo S. Hilarij, quod non eſt de ciuitate. verum interdicta ciuitate dicatur ſuburbia eſſe interdicta? Reſp. q. ſic, ita q. non eſt licitum populo audire diuina in ſuburbiis, alias interdictum eſſet minoris effectus: nam habitatores de facili haberent acceſſum ad ſuburbia. Sed ponamus q. aliqua eccleſia eſt ſuppoſita interdicto, vtrum capellæ ipſi contiguæ ſint interdictæ? Reſp. q. ſic, & non ſolum capellæ, ſed cœmeterium proximum. Nota primo, q. differentia eſt inter ciuitatem, caſtrum, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dicitur ciuium vnitas, & ſic ædificia & ſtructuræ murorum non dicuntur ciuitas, (ſed congregatio hominum appellatur ciuitas) ſed appellatur vrbs, nec eſt de ſubſtantia ciuitatis q. ibi ſit epiſcopus. Nam antequam eſſent epiſcopi, erant ciuitates, & adminiſtrabant epiſcopi communiter, ſed voluerunt contendere inter ſeideo fuerunt diſtincti, ita q. vnus adminiſtraret infra certos limites, & ſede. eius collocaretur inter ciues. Caſtrum dicitur quaſi caſa arcta: nam non debet eſſe diffuſum, ne tempore guerræ egeat magna cuſtodia hominum & victualibus. Oppidum dicitur magnum & amplum caſtrum, & neceſſe eſt quod ſit amplum, vt homines tempore guerrarum poſſint in eo retrahere bona ſua. Villa ſtrictè accipiendo, accipitur pro illa parua caſa, quæ eſt in rure ordinata ad reponendum inſtrumenta agri, vt ſunt aliqui in agris & vineis ſuis, qui habent aliquam paruam caſam in qua reponunt inſtra ſua: ſed large accipitur pro congregatione hominum ſe collocantium infra ædificia, quæ non ſunt vallata muris, nec clauſa murorum ambitu. Nota quòd in loco interdicto non eſt quis ſepeliendis.

¶ Prima gloſ. ſimmat.

g ¶ *Si ciuitas.*] Interdicta ciuitate, ſuburbia, & continētia ædificia dicuntur interdicta: Et interdicta eccleſia, capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. h. d.

h ¶ *Suburbia.*] ad idem ff. de verb. ſignifi. l. 2. & l. ædificia. & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

i ¶ *Prædicta.*] ſcilicet ciuitas, caſtrum, vel villa,

k ¶ *Vilipendi.*] ad idem 3. c. prox. in fi. & 3. de conſ. cū inter vos.

ADDITIO. In c. 3. prox. interdictum enervabatur, vel effectu carebat. Hic aliqualem effectum habebat, ſed vilipendebatur. & concord. 3. de priuil. vt priuilegia. in fin. Ioan. And.

l ¶ *Continentibus.*] ſatis videtur iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia. & non dicit, contigua, vt in prox. reſp.

Nam licet prædicta i videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen caſu ne vilipendi k valeat ſententia interdicti (quod fieret, ſi poſſet in ipſorum ſuburbiis, vel continentibus l ædificiis incite celebrari vt prius m) expedit interpretationem fieri latiorem.

¶ Ratione quoque ſimili, ſi ſit eccleſia interdicto [ſuppoſita†, vel] ſubiectanec in capella eiꝰ celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem eccleſiæ contiguis n poterit ſepeliri o. Secus ſi ei contigua non exiſtant p.

¶ Idem.

¶ Celebrant ſcienter in eccleſia polluta, vel præſente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domi.

CAP. XVIII.

IS quis q in eccleſia ſanguinis r aut ſeminis effuſione polluta, Vel qui præſentibus maiori excommunicatione nodatis s,

m ¶ *Vt prius.*] h. d. quia celebrari pōt, licet non vt prius. j. c. vlt.

n ¶ *Contigua.*] cōtigua ſunt quorum extrema ſe inuicem contingunt.

ADDITIO. vide quod dixi eo. lib. de conſec. eccl. vel altā. c. vnic. ſuper gl. cōtigua. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. dat ſimile, quærit, & ſoluit.*

o ¶ *Sepeliri.*] eſt ſi. j. eo. is cui. 2. reſpon. ſi enim alicui interdicitur ingreſſus eccleſiæ, & ſepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi ſepultum, & poſtea relaxatum eſt interdictum, nunquid talis exhumabitur? nōn, ſi pœnitens deceſſerit, ſecundum Inno. qui hoc no. 3. de exceſ. prælā. c. vlt. quia res deuenit ad eum caſum, &c. Holt. no. cōtra 3. de conſ. eccle. vel al. cōſulnſti.

ADDITIO. facit qd no. etiā nobis. 2. p ¶ *Exiſtant.*] idem habemus in poſſeſſione. 3. e. lib. de conſec. eccleſ. vel alt. c. vnic. Eſt autem ſecus e contrario, vt ibi, ſcilicet quòd cœmeterio interdicto, non dicitur interdicta eccleſia etiam contigua, & ibi patet ratio.

Is qui in.] Duæ ſunt partes. Secunda, ibi, *Item.* Prima ſoluit duo dubia. Secundum ibi, *Vel qui.* & rationem interſerit, ibi, *Cum id.* Secunda ponit pœnam violantis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

CASVS. Aliquis Titius in eccleſia aliquem iniuriose verberauit vſque ad ſanguinis effuſionem: vel aliquam mulierem cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & ſic eccleſia eſt pollura, nunquid celebrātes in tali eccleſia pollura efficiuntur irregulares? Reſp. quòd nonnam celebrantes in loco polluto non contrahunt irregularitatem, niſi fuerit cautum m iure & expreſſum. Idem dicendum eſt de illo, qui celebrat ſcienter præſente excommunicato maiori excommunicatione. Sed ponamus q. aliqua eccleſia eſt ſuppoſita interdicto eccleſiaſtico, aliquis in ea celebrauit, vtrum efficiatur irregularis? Reſp. q. ſic, niſi impetret à Rom. Pont. vt poſſit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrantem in loco interdicto ſolus Papa poteſt abſoluere, & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & paſſiue, hoc eſt non poteſt eligere nec eligi. Nota primo, q. effuſione ſanguinis humani iniuriose facta, polluitur eccleſia. Nota quòd in eccleſia polluta non debent diuina celebrari, ſed prius per epiſcopū debet talis eccleſia reconciliari. Nota quòd celebrans diuina in eccleſia pollura, eſt puniendus ad arbitrium ſuperioris. Nota quòd celebrans in loco interdicto contrahit irregularitatem: puta quòd irregularis efficitur ineligibilis actiue & paſſiue. Nota quòd celebrans præſente excommunicato, non contrahit irregularitatem, ſed eſt proximus irregularitati, quia eſt ſuſpenſus, & durante ſuſpenſione non debet celebrare, & ſi faceret, eſt puniendus.

¶ Prima gloſ. dicit quid declaret.

q ¶ *Is qui.*] Declrat & approbat quæ not. Ber. 3. de priuil. tuarum in 2. gloſ. Innoc. & Holt. de exceſ. prælā. tanta.

ADDITIO. Et Holt. de conſe. eccl. c. fi. Pet. & Abb. de præb. in Lateran. Gul. in Spec. tit. 2. §. iuxta. verſ. illud quoque. vbi etiā dicit idem de celebrante in eccleſia, cuius oſtia clauſit epiſcopus, & reliquias ſuſtulit propter diſcordiam patronorum. de iur. patr. cap. 1. & 2. Ioan. And.

r ¶ *Sanguinis.*] intelligas humani & iniurioſi. de ſemine etiam intelligas humano etiam vxorio. & de hoc vide plenius 3. eo. lib. de conſecr. eccl vel alt. cap. vnic.

s ¶ *Nodatis.*] iſtis interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ. 3. eo. lib. de priuileg.

1 Nam vt ibi ſatis ſcripſi, iſta cadūt in animam rationalem, & perſonā veram non repre. cnt. tā. Io. And.

† Et an appellatiōe ciuitatis veniant ceræ ſibi recōmendatæ, vide Anc. in cle. ne Romani. §. ſane. de elect. vbi aſſerit nō venire, & quæ ſit ratio, vide Curtiu cōſi. 104. lib. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis, tradit Fel in c. Rodulph. extr. de reſc.

† Hæc duo verba, ſuppoſita, vel, deſunt in manuſcriptis codicibus. Not. j. duos actꝰ, p quos eccleſia poluit, de quo 3. de cōſe. ec. ca. vni. eo. li. Not. q. ille dicitur temerarie agere, qui ſcienter facit actū à iure ſibi prohibitum. de hoc 3. de ele. ſuperitiæ. eo. lib. Domini.

priuileg.episcoporũ[vide quod ibi dixi super gl.pe.]Vnde caueat,quia proximus est irregularitati.ff.e.tit.is cui.l.resp.l.And.

a ¶ *Tam n.*] alias, inde. alias, tamen.

b ¶ *Ex iure*] Suspensi ergo à confessoribus suis ab officio ad certum tempus, eadem ratione si celebrant,non incurrunt irregularitatem,

ADDITIO. Idē Host.de cle.exc.mi. c.fi.& Gul.in præl. §.iusta.verſic. in ſuſpenſis.Ioan.And.

c ¶ *Scienter.*] secus ergo si ignoranter, nisi talis esset ignorantia,quæ excusare non deberet. ſ. de cle.exc.mi.apoſtolicæ.ſ.de poſtu.c.1.

d ¶ *Ex iure.*] ff.e.c.vlt.

e ¶ *Liberari.*] Ad idē ſ.d cle.exc.mi.Apoſtolicæ. ſ.e.de reiu. c.1.& ſ.e.ti.& li.c.1.

f ¶ *Inelig ibilis.*] & etiam impoſtulabilis. ſ.de poſtul.cap.1. quia violans interdictum,etiam poſtulari non poteſt,vt ibi.

g ¶ *Cum a'ys.*] Amittit ergo poteſtatem eligendi actiuam & paſsiuam. & de hoc ſolet recitari ſ. de cle.ne pro defectu.

† Vide tem. & ibi do. in c.non eſt.in fin.extra. de ſponſ.

Q *Voniã* 1.] Ponit dictum, cuius rationem vrgentem præmittit. Io.And.

¶ Pro intellectu c. est præſupponendũ primo, quòd ſacramentum baptiſmi & ſacramentum confirmationis tẽpore interdicti licite conferũtur. Item præſupponitur ſecundo, quòd in his duobus ſacramentis vtimur chriſmate:nam in ſacramento baptiſmatis imponitur per presbyterum in vertice capitis, & in ſacramento confirmationis per epiſcopum. Item eſt præſupponendum, quòd chriſmate veteri non eſt vtendum: nam chriſma debet comburi in fine anni.

CASVS. Certum eſt, q̃ ſacramentum baptiſmatis & confirmationis poſſunt conferri tempore interdicti: Or ponamus, quòd ciuitas Pictauen. fuit ſuppoſita interdicto, vtrum chriſma tempore cœnæ poſsit confici in ciuitate Pictauen. Reſp. quòd ſic: quia in die cœnæ Domini pro exercitio illius anni debet confici chriſma propter indigentiam, quia non vtimur chriſmate veteri poſt annum. Nota quòd permiſſo tempore prohibito, vſu rei, intelligitur eſſe permiſſa creatio illius rei: Et ſic permiſſo, conſecutiuo,neceſſario videtur permiſſum antecedens. Dominicus.

¶ *Pr.ma glos. ponit ſummam & quid declaret.*

h ¶ *Quoniam*] Tempore interdicti chriſma die cœnæ Domini confici poteſt,& cauſam reddit.Et declarat not.per Host.ſ.eo. per nuntium. per quam olim probabatur quod hic dicitur.

i ¶ *Sapuſmo.*] poſt baptiſmum enim ſacerdos vngit chriſmate in vertice nõ in fronte,quod eſt ſolius r epiſcopi. ſ.de conſu. quanto. primum patet de conſ.dist.4.poſtquam.& duob.c.ſeq. & cap presbyteris. & cap.nullus miniſtrorum.

r Vide cõcil. Trulé ſel.7 de conſt.ca 30.3.vbi ſerbitur ita. Si quis dixerit ſanctæ cõfirmationis ordinariũ miniſtrum non eſſe ſolũ epiſcopum ſed quẽuis ſimplicem ſacerdotem,anathema ſit.

k ¶ *Quæ.*] ſcilicet baptiſmus & confirmatio.

l ¶ *Adultis.*] idem hodie in pœnitentia. quod dic vt ff.e.c.vlt.

m ¶ *Interdicti.*] vt ſ.eo.reſp.& ſ.de ſpon.non eſt vobis.

ADDITIO. Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi poſt Innoc. Tamen eſt aduertendum, quòd illa iura loquebantur de baptiſmo paruulorum tantum, hic exprimitur de adultis,quod placuerat Vin.in decr.reſponſo.in antiq.Ioan.And.

¶ *Vlt. glos. inſtificat textum.*

n ¶ *Dubium non eſt.*] quaſi dicat, conceſſo baptiſmo & confirmatione tempore interdicti, ſatis eſt cõceſſum confici chriſma. Et eſt ratio, quia vetus chriſma non debet eſſe vſui, nec de illo veteri chriſmate debet quis chriſmari:& deponitur ſacerdos qui de illo veteri chriſmate vngit baptizatum, niſi in mortis articulo. de conſecr.diſtin.4. ſi quis de alio. vnde omni anno in die cœnæ debet chriſma confici, & vetus vremari. de conſe.diſt.3.litteris. vere ergo inſurgit huius decr dictum:quia ſi tempore interdicti permittuntur ſacramenta, in quibus vtimur chriſmate, & vetus chriſma non debet eſſe vſui: ergo reſcienter celebrare præſumit:licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen a (cum id non ſit ex preſſum in iure b) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis & ineligibilis eſt, hoc ...cit. Dominicus.*

¶ Is vero qui ſcienter c in loco celebrat ſuppoſito interdicto, (niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat,aut à iure d ſit conceſſum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari e:& adeo efficitur ineligibilis f, quòd nec ad eligendum cum aliis g debebit admitti.

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti chriſma die cœnæ Domini conſic. poteſt. hoc dicit.*

CAP. XIX.

Q Voniã h † in baptiſmo i & cõfirmatione (quæ k nedum pueris, ſed & adultis l propter moræ periculum exhiberi poſſunt licite tempore interdicti m) chriſmatis vtimur vnctione:poſſe(licet terra interdicta exiſtat)chriſma die cœnæ Domini confici, dubium n non exiſtit.

¶ Idem.

¶ *Suſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ,in ea diuina celebrans,eſt irreg.laris. Et mouens impœnitens ſuſpenſionẽ illa durante, caret eccleſiaſtica ſepultura. Et ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ vel officio, per appellationem ſequentem non ſuſpenditur,hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XX.

I S cui o eſt eccleſiæ interdictus p ingreſſus(cum ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta(irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea ¶ ſe ingeret,in ſuo agens officio ſicut prius. Talis quoque ſi hoc interdicto durante deceſſerit,non debet in eccleſia,vel cœmeterio q eccleſiaſtico(niſi †pœnituerit) ſepeliri.

¶ Sane ſicut excommunicato, ſic ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ lata ſuſpẽſio,aut ipſius effectus, per appellationem

† In manuſcriptis codicib ita,niſi pœnituerit &c.

in cœmeterio eccleſiaſtico, niſi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus,quòd aliquis fuit ſuſpenſus vel interdictus: ille appellau t,vtrum per appellationem ſit ſuſpenſa ſententia interdicti vel ſuſpenſionis? Reſp. quòd non. Nota primo, quòd vbi interdicitur principale, cenſetur interdictum conſequens & prouenions ex illo. Nota ſecundo, quòd ſuſpenſus efficitur irregularis,quæcũque diuina officia celebret.de quo per.Inn. cap.fin.de exceſ.præl.Dominic.

¶ *Prima gl.dicit quid approbet.*

o ¶ *Is cui.*] Approbatur quod not. Innocen. & Hoſtien. ſ.eo. ſacro.

ADDITIO. Quia Inn.videbatur contrarium dicere in decret.cum medicinalis.ſ.eo.& ideo vide quod ibi ſcripſi ſuper gl.de hac.

p ¶ *Interdictus.*]ab homine vel à iure.ſ.eod.ſacro.ſ.eod.tit.& lib.c.1.§.ſi quis.& ſ.eo. [lib.de priuileg.epiſcoporum. cum ſimilibus.

q ¶ *Ex ca.*] Ergo ſecus ſi extra eam:& hoc not. etiam ſ. vbi dixit,in ipſa.ſi igitur ſub arx,vel ſub tentorio,vel in domo priuata celebret vel concelebret, forte celebrantibus cum altari viatico,vt ſ.de priuileg.in his.& ff.eod.tit. cap.vlt. irregularis non erit.

ADDITIO. Idem Inn. Host.in dec.ſacro. & Gul.in Spe. de legat.§.iuxta.ver.quid ſi quis ſuſpenditur.& Arc.hic, & ſ. de off.leg.c.1. Ioan.And.

¶ *Seq.gl.dat ſimile & queſtionem ſoluit.*

r ¶ *Cœmeterio.*] Sicut ergo interdicta eccleſia, interdictum eſt cœmeterium,ſuprà, eodem. ſi ciuitas. in fine [iſto libro.] ita interdicto mihi ingreſſu eccleſiæ,& cœmeterij,vt hic. nec hic diſtinguendum credo,an cœmeterium ſit contiguum vel non, vt ibi diſtinguitur: quia illa diſtinctio habet locum vbi res interdicitur, ſcilicet,eccleſia: quia res eccleſiaſtica contigua ipſi eccleſiæ interdictæ, eſt interdicta,vt ibiſſed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non ſit contiguum vel ſit? & per hoc illudentur cenſuræ ſi poſſet in illo, licet non in illo cœmeterio ſepeliri.

ADDITIO. Et talis illuſio reprobatur ſ.eo.tit.& lib. ſi ſententia.§.vlt.& cap.ſeq.reſp. cum concord. & ff. eod. eos qui. Ioan.And.

¶ *Seq.gl.allegconcor, ſecundo ſoluit queſtiunemtertio quærit & remittit,duas opiniones ponit, & ſoluit.*

a ¶ *Seq.*

a ¶ *Sequentem.*] iſta ergo ſunt paria quo ad hoc. ſicut quo ad id 5. eo. tit. c. 1. & 5. eo. ſtatutum. illo lib. cum ſi. & concord. ad hoc 5. de app. ad hæc quoniam. Et intelligas proprie de ſuſpenſione ab ingreſſu eccleſiæ, vel diuinorum, vt ſonat littera: quia in ſuſpenſione à temporalibus puta ingreſſu poſſeſſionis vel pomerij, vel interdicto aqua & igni non haberet hoc locum. ff. de app. l. non tantum. talium enim ſuſpenſionũ vel interdictorum effect⁹ bene ſuſpenditur appellationem ſequentem: niſi eſſet caſus in quo damnatum publice intereſt ſtatim puniri. ff. eod. conſtitutum. Quid in ſuſpenſione à beneficio? de hoc per Inn. & Hoſt. in præd. decret. ad hæc quoniam. & plenius Innoc. 2 quòd in omni ſuſpenſione eccleſiaſtica non ſuſpendat appellatio. Hoſt. diſtinguit: aut ſuſpẽditur à beneficio: & tunc cum ipſum beneficiũ ſpirituale ſit, vera eſt hæc opin. aut ſuſpenditur à perceptione beneficij, de qua conſtat quòd eſt temporalis: & tunc bene ſuſpendet appellatio eius effectum. idem ſecundum eum ſi dicat, ſuſpendo te à præbenda: ſecus ſi dicat, ſuſpendo te à canonia: quia illa ſpiritualis eſt. ſatis videretur 3 per hanc decret. quòd ſuſpenſio à beneficio bene releuetur per appellationem ſequentẽ: cum hic dicat, ab officio & ab ingreſſu eccleſiæ, &c. ſi idem eſſet in ſuſpenſione beneficij, & hoc expreſſiſſet. Puto igitur ſolum in his mere ſpiritualibus, per quæ ligatur anima, decret. hanc locum habere.

1 ff. de ſent. excom. cui parallelo ff. de inter. & rel. per tot. l. A.

2 Licet Arc. contrariam opinionẽ tenuerit. Ioan. And.

3 Idem hic Arc. eod. ratione. l. A.

Religioſo.] Diuiſio patet. Secunda, ibi, *Quamuis*. Et ſatis ſe ſummat. Ioan. And.

CASVS. Habemus quòd ſi religioſi alicuius monaſterij ſe verberauerint in clauſtris monaſterij, quòd abbas illos poteſt abſoluere in illis caſibus, in quibus epiſcopus poteſt abſoluere. Item habemus, quòd ſi religioſus iniecerit manus violentas in clericum, debet abſolui à Papa: & non poteſt abſolui ab alio quam à Papa. Sed vtrum hoc ſit verum indiſtincte, ſiue iniectio violenta ſit leuis vel atrox? Reſpondet quòd iura hoc dicencia ſunt intelligenda in his caſibus, in quibus quis injiciens manus violentas in clericum non poſſet abſolui à ſuo epiſcopo: Nam etiam ſi ſit inops religioſus, vel detentus infirmitate, vel alia cauſa legitima poſsit excuſari, vt non accipiat iter Romanum: poteſt eum epiſcopus abſoluere etiam de caſibus reſeruatis ſedi Apoſtoli. Sed ponamus quòd quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapſo anno probationis faceret profeſsionem: accidit quòd durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum ſit excommunicatus? Reſpondet quòd ſic: eo quòd erat ſpes de clericatu & religione. Nota quòd religioſus eſt interdicta vagatio. ad hoc 5. ne cler. vel mon. c. 2. eod. lib. Domin.

¶ *Prima gloſ. dicit quid declaret, & approbet & reprobet.*

b ¶ *Religioſo.*] Prima pars declarat decr. 5. e. cum illorum. verſ. quod ſi clericum. Secunda reprobat quod no. Inn. & Abb. 5. de reg. iur. ſtatuimus. & approbat quod ibi not. Hoſt. & 5. eo. c. 2.

4 Non ergo reſtringo ad leuiſſimam. ſuper quo vide quod ibi ſatis not. ſuper 5. j. gl. Ioan. And.

c ¶ *Eo caſu.*] puta qua leuiter 4 percuſsit. 5. eo. peruenit. Vel eſt debilis vel delicatus. 5. eo. mulieres. & cap. ea noſcitur. Vel eſt æger, vel in mortis articulo. 5. eo. quod de his. Vel habet inimicitias capitales. 5. eo. de cætero. idem in ſimilibus.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Exhiberi.*] Contrarium videbatur per decr. prædictam cum illorum, vbi dicitur, quòd ſi clericum percuſſerit ſecularem, non niſi per ſedem Apoſtolicam (vt ſcandalum euitetur) abſolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur quòd indiſtincte monachus percutiens clericum abſoluendus eſſet à ſolo Papa propter ſcandalum, quod eſt cum monachus clericum percutit: cum dignior ſit coctus clericorum. 16. q. 1. legi. ſed textus ille ſane debet intelligi ſecũdum determinationem huius decr. nec enim pro eo quòd monachi ſunt, debet eorum conditio eſſe deterior. 16 q. 1. ſunt nonnulli. in fi. Et puto quòd ſi monachus non habet vnde vadat: & monaſterium etiã pauperrimum, ſibi prouidere non poteſt: abſoluet illum epiſcopus eo iure quo abſoluit inopes. 5. eo. c. quod de his.

5 Similis gl. ſequat. ter. 1. exc. de acc. ſed qualiter hoc poſſit intelligi, vide 8. Th. 2. 2. q. 184 per tot. & q. 186. ar. 3.

¶ *Gloſ. ſeq. vec. 1. per contrarium.*

e ¶ *Seculari clerico.*] ſupple vel laico.

f ¶ *Non poſſit.*] & ob hanc cauſam dicebant Inn. & Abb. contrarium in præd. decr. ſtatuimus. & pro eis facit lex. ff. de ſta. lib. l. ſtatuliber. vbi ſtatuliber quæ facit medio tempore, facit vt ſeruus, non vt liber, ſed contrarium eſt verum, vt hic. Nec obſtat quòd eras poterit laicari: quia idem in clerico ſeculari in minoribus ordinibus; & præterea tunc eſt eccleſiaſtica perſona. 18. q. 4. quiſquis.

g ¶ *Violentas.*] idem puto ſi volentes in caſu. 5. e. cõtingit. 1. h ¶ *A canone.*] 17. q. 4. ſi quis ſuadente. quo priuilegio etiã interdũ gaudet clericus coniugatus. 5. eo. lib. de cle. coniu. cap. vnico.

†Vide Fel. cum deputati extr. de in. & Iaſi. pen. ff. de in iud.

Eos qui.] ſunt duæ partes, quæ patent. Secunda ibi, *Idem.*

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponẽdum, quòd incidens in canonem: ſi quis ſuaderet diabolo. 17. q. 4. non poteſt abſolui à ſuo epiſcopo, ſed à ſolo Papa, ſi iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui etiam ſi iniectio fuerit mediocris: & hoc niſi in articulo mortis, vel niſi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non poſſet ire ad Papam pro obtinenda ſua abſolutione.

CASVS. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & ſic ſum excommunicatus, à qua excommunicatione non poſſum abſolui niſi à Papa: ſed eo quòd eram in periculo mortis conſtitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij beneficium abſolutionis à meo dioceſano vel ſimplici ſacerdote: fui abſolutus, lapſo impedimento perueni ad ſanitatem, vel fui regreſſus à bello vel mari, nunquid tam cito quàm potero debeo adire Papam pro obtinenda abſolutione: quia me abſoluens abſoluit cum hac cautione, vt parerem mandatis Papæ? Reſpondet quòd ſic: & ſi non fecero, ipſo facto incido in priſtinam excommunicationem. Sed quid, cum incidiſſem in excommunicationem priſtinam, acceſſi ad Papam & obtinui abſolutionem ſub hac forma, quòd Papa me abſoluebat: ſed quia ignorabat qualitatem meã & meas facultates, remiſit me ad meum dioceſanum pro pœnitentia ſuſcipienda & ſatisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menſes præſentarem me conſpectui dioceſani: intra illum terminum non præſentaui me coram meo dioceſano: nunquid reincidam in priſtinam ſententiam excommunicationis? certe ſic. Nota primo quòd conſtitutus in periculo mortis poteſt abſolui à ſententia canonis vel hominis; & à ſimplici ſacerdote: etiam ſi abſolutio ſit reſeruata Romano Pontifici. Nam in reſeruatis Apoſtolicæ ſedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis poteſt quis abſolui à ſimplici ſacerdote à quacunque excommunicatione. Nota duos caſus in quibus abſolutus ipſo facto incidit in priſtinam excommunicationem regulariter contractam: Primus caſus quando fuit abſolutus propter imminens periculum, qui ceſſante periculo non potuiſſet abſolui niſi à Papa: & ſe præſentare debet coram Papa quàm citius poteſt ceſſante periculo. Alius caſus eſt, quando quis abſolutus fuit à Papa, qui Papa eum remiſit ad dioceſanum vel ad aliũm: ſi non repræſentat ſe intra tempus, ipſo facto incidit in priſtinam excommunicationem. Nota inſuper quòd quandoque ſententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo quòd abſolutio facta ab excommunicatione per illum qui non eſt iudex propter periculum imminens, non eſt apta durare perpetuo, ſed tantum limitatur ad tempus impedimenti. Dominicus.

¶ *Gloſ. 1. dicit quid corrigit, & ſummat.*

i ¶ *Eos qui.*] Corrigit notata per Ber. & alios. 5. eod. de cætero. Et hoc dicit: Abſolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo à quo alias non poterat: ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat cum commode poteſt, ei à quo alias debebat, recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicuius conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat.

¶ *Gloſ. 2. enumerat 32. caſus excommunicationum huius lib. & remittit ad ly. caſus Clementinarum.*

k ¶ *Canone.*] multi ſunt caſus 6, in quibus eſt quis excommunicatus à canone: & quidam ſcilicet 32. inducuntur per conſtitutiones huius ſexti 17 libri, quos hic omnes ordinatim enume-

6 Xxx. caſus iuris veteris colligit Hoſt. in ſum. e. ti. §. 3. in pr. Io. And.

7 De inſertis loquitur gl. hoc dicendo: quia vna reſeruata addit aliũ caſum. ſ. j. ti. prox. exiticin. duos etiã induxit Bonif. poſt cõpilationẽ huius lib. per extrauagantes, de tẽpore. c. ſt. tuimus. Io. An.

CAP. XXI.

REligioſo [b], qui manus violentas in clericum ſecularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab epiſcopo eo [c] caſu abſolutionis beneficium exhiberi [d], quo ſeculari clerico [e] poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet.

¶ Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XXII.

EOs qui [i] à ſñia canonis [k] vel hominis (cum ad illũ, ſequentem [2] minime ſuſpenduntur.

¶ Idem.

¶ Religioſum clericum uerberantem. abſoluit epiſcopus eo caſu quo abſoluere clericum, hoc dicit. Dominicus.

¶ Quamuis † autem is qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit [f], donec ſit tacite vel expreſſe profeſſus: ſi quis tamen violentas [g] manus in eum injiciat, excommunicationis latæ à canone [h] vinculum non euadit.

¶ Idem.

¶ Abſolutus propter mortis periculum uel aliud impedimentum ab eo, à quo alias non poterat: ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat cum commode poteſt, ei à quo alias abſolui debebat: recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicuius conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat. Io. And.

rabo:Primus ℣.eo.lib.de elect.vbi periculum.§.nulli. Secundus eo.c.§.quòd si præmissa. Tertius,eo.tit.sciant cuncti. Quartus, eo.tit.generali. Quintus,eod.tit.in fundamenta.§.quòd si secus. Sextus,eo.tit.in dominatibus.§.postremo. Septimus de offic. deleg.cap.vlti.§. pars verò. Octauus, ℣.de his quæ vi metusve cau.fin.c.vlt.Nonus, de iud.mulieres. Decimus, de re iud. ad Apostolicæ. in fin. Vndecimus,℣.de re. ec.non al. hoc consultissimo. §. laici. Duodecimus, eo. c. in fin. Tertiusdecimus,de rel. do.cap. vnic. Quartusdecimus, de cen. quamquam. §. qui vero. Quintusdecimus de im.ec.clericis.§. nos igitur.in fin. Sextusdecimus, ea.dec.rer. prælatis.in fi.isti duo hodie sunt sublati per cle. de im ecclquoniam. Septimusdecimus, eo.ti.quoniam. Octauusdecimus, eo.tit.cap. vlt. Nonusdecimus,℣.ne cler.vel mona.c.2.in prin. Vigesimus, eo. cap.in fi. Vigesimusprimus, de hær. c.2. respon. Vigesimussecundus, eo. cap.2. resp. sed potius credo illum canonem ferendæ sententiæ: vt ibi dixi. Vigesimustertius,eo.tit.vt inquisitionis.in fi.Vigesimusquartus, de schisma.cap.vnic.vers. omnes. Vigesimusquintus,eo.c.vers.& nihilominus. Vigesimussextus,de hom.pro humana.ad fin. Vigesimusseptimus, de iniuriis & damno dato. c. vno. Vigesimusoctauus,de pœn.felicis.§.præsenti.Vigesimusnonus,eo.c.ad fin. Trigesimus,℣.eo.quicunque. Duo autem inueniuntur per hanc decr. qui de iure veteri non erant, vt no.℣. eo. de cætero. Casus quem habuimus ℣. eo.cap.prox.& quem habeomus. J.c.prox.sunt declaratorij veteris iuris,& non noue promulgati:& ideo inter eos non computantur Quinquaginta tales casus expressos & duos tacitos inductos per cle.not.in cle.1.J.eo.tit.in glo.est sciendum.

ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi no. 16.sunt Papales, id est reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi. in suprascriptis vero pauci sunt Papales,scilicet quintus.23.& 28. Item trigesimus post perseueratiam duorum mensium,sed non prius.decr.clericos.de im.ec.omitto:quia est renouata. Ex his etiam casibus quatuor requiritur satisfactionem ante absolutionem,quos vide ℣.eo.fole.in glo.id est,notoria.Ioan.And.

a ¶ *Legitimum.*] aliqua exempla posui ℣.cap.prox.

b ¶ *Decernimus.*] Non dicit declaramus.& sic suo tempore.vera fuit 1 opinio Goffr.Ber. & Host.qui dicebant eum non recedere. dicebat tamen Host. hoc prætexto multi illudunt censuræ,vnde prouidendum esset,modo igitur est prouisum.

1 Idem Ioã. Mon.hic in prin.Io.An.

c ¶ *Formam.*] scilicet quòd in sententiam recidant ipsò iure.

d ¶ *Hæc*] scilicet duo superius dicta,scilicet præstentare pœnitentiariis,& satisfacere iniuriam passis. Ioan.And.

Cum quis absque.] Sunt duo dicta. secundum ibi, *Si verò.* & verunque subdit rationem sui ibi, *Cum ratihabitio.* Secundum ibi, *Cum quis.* Do.

CASVS. Titius me offendit:aliquis meus familiaris volens mihi cõplacere & vindictã sumere, nomine meo sine mandato Titium verberauit injiciendo in eum manus violentas: certum est quòd ipse est excommunicatus: sed vtrum sim excommunicatus?Respondet Romanus Pontifex cum distinctione,aut habui ratam iniectionem? quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudando factum:& tunc incurro sententiam excommunicationis:aut non habui ratum illud factum,& tunc non sum excommunicatus. Sed quid: ponamus quòd non fecit nomine meo,sed alio nomine:tamen postquam sciui quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratũ,& gaudius sum:vtrum incurram sententiam excõmunicationis?Certe non:quia quod nomine meo non fuit gestum,ratum habere non possum. Sed quid in primo casu quando ex ratihabitione incido in excommunicationem: vtrum sim excõicatus à tempore ratihabitionis,vel à tempore iniectionis? Resp. q̃ à tempore ratihabitionis,& non à tempore iniectionis:nam ratihabitio retrotrahitur,& mãdato, æquiparatur,id est,sum excommunicatus ac si mandassem. Et secundum doctores ratihabitio habet suum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. No. primo quòd si quis nomine meo delinquat,non sum puniendus, nisi illud delictum factum habeam ratum. Not.magis specifice, quòd si quis nomine meo iniecerit manus violẽtas in clericum,non sum excommunicatus,nisi illã iniectionem ratificem.Quæritur de qua ratificatione intelligitur: vtrũ necesse requiratur,quòd fit ratificatio apparẽs:vel sufficiat q̃d fit ratificatio non apparens: Puta aliquis meum inimicũ verberauit nomine meo : ego postquam sciui factum, illum celaui in domo mea:certũ est quòd sum excommunicatus,quia illa ratificatio est apparens: Sed quid si nõ ratificauit per exteriora signa : sed in corde meo fui contentus,& ipsum laudaui:sed per exteriora dixi quòd nõ ratificaui:ita tale factum,& illum repuli à domo mea? Respondet gl. q̃ quantum ad Deum sum excõmunicatus, & peccaui mortaliter:sed quantum ad ecclesiam militãtem, quæ non iudicat de occultis,non sum excommunicatus. Not. q̃ ea quæ non sunt gesta nomine meo,nõ possum rata habere. No. quòd si quis verberauit inimicum meum, licet habeam ratum dummodo non fit nomine meo : non sum excommunicatus. Not.quòd ratihabitio retrahitur retro, & operatur idem ac si in principio actus interuenisset.vide in reg.ratihabitionem.J. de reg.iur.Not.quòd dictio. *Si vero,* est aduersatiua & aduersatur in facto & in iure:q̃a in pari ver.ligatur,& in seq nõ.Dominic.

¶ *Prima gl. dicit quid declarat, & quid approbat.summat, & subdit exemplum regularum.*

c. ¶ *Cum quis.*]Declarat & approbat not.per Io.17. q. 4. omnes ecclesiæ.per Ber.& modernos ℣.e.mulieres.Et hoc dicit:si per confessionem in clericum fine meo mandato tamen nomine meo factum ratam habeam,excommunicatus sum: secus si meo nomine non fit facta.Et per hanc decretalem exemplificamus regulas J.de reg.iu.ratum quis.& regulam ratihibitionem.

¶ *Glo.2.quæritpoint opi.contra quam alleg. duo iura:demum subdit alias duas opiniones,& secundam approbat.*

f ¶ *Mandato.*]Quid si quis mandauit clericum verberari:& postea ante manuum iniectionem reuocauit mandatum : demum mandatarius percussit antequã reuocatio peruenire ad eum? In hac quæstione videtur tenere Ber.℣.eo.mulieres.talem esse excommunicatum,ad quod bene faciunt iura ibi per eum allegata:& idem per eadem iura ibi tenet Host. est tamen ar contra.ff.de acq.hæ.si quis mihi bona.ad fi.& ℣.e.li. de proc. c. vlt. in fi.Inn.ibi dixit talem excommunicatum non esse 2 : teneturtamen de culpa de qua aliã punire possit : canon enim dolum requirit.Bart.Brix.in fi.q stionum suarum venerialiũ,in quæstione quæ incipit.aliquis mandauit [& est 89.] dixit quòd talis quo ad Deum non tenetur,tamen quo ad ecclesiam excommunicatus est.quod verum videtur.

2 Host. hic posuit dictũ Inn. sed ipse Inn. videtur hic non esse ausã tale pœnitentiariis, q̃ non potuit reuocare aliàs secus hæc dist. coll.citur ex prin.& si sup gl Io And.

ADDITIO. Quosdam casus quibus pœnitentia liberat à pœna,posuit de iure patro.cum laici.super j.gl.Ioan.And.

g ¶ *Clericum.*]latge sumitur,vt 12.q.1.duo sunt.

¶ *Glseq.exemplificat,quærit.& opi.ponit.*

h ¶ *Tuo nomine.*]puta tui 3 cõtemplatione seruitor vel amicus tuus clericũ qui tibi iniuriã realẽ vel verbalẽ intulerit,percussit quẽ tu postea ratũ habendo receptasti,& magis amicũ habuisti.Sed quid dices retento hoc themate: si ille amicus vel seruitorem talem non receptauit,vel illũ expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere q̃ ratum habuerit:sed tñ in veritate ratum habuit in corde?Dixit Host.℣. eo. mulieres. talem quo ad Deum esse ligãtũ,non tñ quo ad ecclesiam militãtem, quæ nõ iudicat de occultis.de sim.sicut nobis.& ℣.e.à nobis.2.

3 Observa ex hac glo. modũ probãdi ratificatione actus per aliũ gesti de quo vide no.in J.3. ff adi.leg.& J quo enim. §. J ff. rem rat.ha.

¶ *Glseq. per quæstionem.*

i ¶ *Secundo.*] Ex ratihabitione prædicta.dico ergo cõ excõicatum ex nũc,℣.ex quo ratum habuit, non ex tunc quo fuit facta iniectio

à quo aliàs de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum,aut aliud impedimentũ legitimũ [a], pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur : si cessante postea periculo,vel impedimento huiusmodi, sc illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quamcito commode poterunt, contempserint præsentare,mandatum ipsius super illis,pro quib excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi † prout iustitia suadebit : Decernimus [b] (ne sic censuræ illudãt ecclesiasticæ) in eandem sentẽtiam recidere ipso iure. ¶ Idẽ [c] statuimus de his,quibus (cum à sede Apostolica vel à legatis ipsius absolutionis beneficium à quibusuis sentẽtiis consequuntur iniungitur, vt ordinariorum suorum,vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam ab eisdem,se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati exsiluntsatisfactionem exhibeãt competentem:si hæc [d] cum primum commode poterunt,non curauerint adimplere.

¶ Idem.

¶ Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum : secus si meo nomine non fit facta.Ioan.And.

CAP. XXIII.

CVm quis [e] absq; tuo mandato [f] manus iniicit † in clericũ [g] tuo [h] nomine violentas:si hoc ratum habueris, excõmunicationem latã à canone incũctãter incurris [i]. Cũ ratihabitio retrotrahatur,& mandato

† Supple iuxta proprias facultates, secundũ Anc. per c.ea noscitur.℣.e in antiqua. quæ sequunt hic do.q̃a de facultatib ecclesiæ , quas ad vsum habet ad hoc ñ tenetur.Phi. all.16.q.3 §. vlt.quero.q. 6.e fi.y.finavnde inferunt, q̃ fructus ecclesiæ capi nõ possunt pro delicto clerici. c.2.℣.de iol. dixi in repe. mea.c.si iudex laic. de sen. exc. lib. 6.Font.

† Aliàs,iniecerit.

iniectio: licet ℣. dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia satis trahitur ad tempus anteriùs cùm ex facto anteriori ligat, licet ex nunc: nec enim sententia excommunicationis trahitur retro, sicut aliæ sententiæ, ſ. eo dicet. quæ statim ligat, aut non ligat, nec suspendit effectum suum. ſ. de appellat. pastoralis. & veneranbilib. §. porro. in gl. post diffinitiam. Ioan. And.

a ¶ *Comparari.*] vt ℣. de reg. iur. ratihabitionem. & dic. vt ibi not.

† Al. illius.

b ¶ *Non sit facta.*] puta inimicus inimicum sibi clericum percussit: ego gaudeo, & forte illum postea recepto, & illi communico.

ADDITIO. Tùc tamen incurro minorem: & secundum hoc exemplũ quod dixit text. vilius. intelligendum esse de maiori. Ioan. And.

c ¶ *Gestum.*] ℣. de reg. iur. ratum quis. & dic vt ibi.

Alma mater.] diuide prout in prima glos.

¶ Et circa hanc dictionem, alma, vide quod dixi de off. cu. c. 2. super eo verbo. & haberur idé verbum ſ. e. lib. de reli. & ven. sanc. c. 1. post princ. Ioan. And.

CASVS. Vidimus ſ. per totum discursum huius tit. maxime in cap. si sententia. & in c. si ciuitas. & in pluribus aliis c. quòd tempore interdicti diuina officia non debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramenta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat dengari sacramentum pœnitentiæ iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt: Respondeo Romanus Pontifex, q. non solùm morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ, etiam tempore iuberi dicti, dummodo non sint excommunicati. Item dummodo non sint illi propter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed verum sit in diuinis de hoc verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quòd non; sed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice, apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non cantando, sed submissa voce: & præbendari non interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarentur alta voce: sed istud fallit in quatuor festiuitatibus: videlicet in festo Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ virginis: in illis quatuor festiuitatibus, licet locus sit interdictus, poterunt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce: & etiam admissis interdictis in audientione diuinorum officiorum: & cum illis qui sunt causa interdicti, sed debent remotius stare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Pontifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantibus illis, quæ in contrarium statuuntur. Nota primo, quòd interdictum quandoque refertur ad locum, & non ad personas loci: quandoque sit econuerso, vt ſ. eod. tit. & lib. c. si ciuitas. Nota secundo, quòd ex non celebratione diuinorum & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

¶ *Prima glos. summat. & dividit.*

d ¶ *Alma mater.*] ¶ Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius verus, vt ℣. patebit, & dicit hoc, Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. Item illo tempore Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum, sicut prius in ecclesiis celebrãtur ianuis clausis: plane sint excommunicati & interdicti, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum. Et reuocata sint priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dixit. Ioannes Andr.

CAP. XXIIII.

ALma mater d Ecclesia plerumque nonnulla ratione debent comparari a. Si verò iniectio eadem tuo nomine non b sit facta: tunc licet peccet ratum habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum c.

¶ Idem.

¶ Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. Item illo tempore Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum, sicut prius in ecclesiis celebrãtur ianuis clausis: plane sint excommunicati & interdicti, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum. Et reuocata sint priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dixit. Ioannes Andr.

habiliter ordinat & e consulte, quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius ac rationabilius reuocat †, in melius ue commutat c. ¶ Sane à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis f exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarũ insurgunt g, ac Ecclesiis sine culpa h earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure i prolati, non tantùmodo morientes, sed † etiam viuentes, tam sani k etiã quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandi supra de hær. contra Christianos.) quod constitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verum exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & ſ. eo. lib. de refeript. statutum. ſ. de concess. præben. cap. 1. de consil. felicis. licet hoc non sit necesse, vt ſ. eo. lib. de constit. cap. 1. est tamen vtile. vnde non debemus esse faciles ad dicendum per suas constitutiones veterem iura esse correcta, vbi id non exprimitur quia si hoc intenderet, in illis expressisset, vt in illis. ad hoc ſ. de celeb. Miss. cum Martha. vers. Ioannes. cum suis concord.

¶ Clos. sig. specificat sacramenta permissa.

f ¶ *Sac. ammin.*] permittebatur enim baptisma paruulorum, pœpitentia morientium, & viaticum, confirmatio in fronte. ſ. de spon. non est 1, de pœn. & remi. quòd in te. ſ. eo. resp. permittebatur etiam confectio chrismatis. ſ. e. tit. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro conficiendo corpore Christi pro infirmis. ſ. eo. permittimus. renet etiam matrimonium cõtractum tempore interdicti. cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori. ſ. de eo qui duxit in matr. quam pol. per adult. significatã, licet enim illud sit sacramentum: non tamen sic confertur gratia per illud, sicut per alia ſ. de hoc. n. q. 1. quicquid.

g ¶ *Insurgunt.*] & omnibus his fuit prouisum dum ſ. de constit. cap. 2. de sepult. c. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tempore steterat interdictum, quòd facta relatione homines illius loci xxx. & xl. annorum qui nunquam audiuerant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

ADDITIO. Simile quod dicit Hieron. ad Asherachiam, vbi loquitur de naris in obsidione, qui non desiderabant quam nõ nouerant libertatem. Ioan. And.

h ¶ *Sine culpa.*] quod regulariter esse non debet. ℣. de reg. iur. sine culpa. cum suis concord.

i ¶ *A iure.*] pone exemplum ſ. e. lib. de ele. vbi periculũ §. ciuitas. de cens. quanquã. de im. ec. clericis. de vsu. c. 1. de pœ. c. vlt.

k ¶ *Sani.*] vide quòd verificatur hic falsa opin. quam posuerat Goffr. ſ. de spon. non est nobis. in fin. vbi dicit text. pœnitentias moriẽtium, dicebat Goffr. [Tanc. & Vin.] & etiam viuorum. quoniam nulli deneganda est pœnitentia. allegat. de pœ. & re. quòd quidam. de pœ. dist. vlt. c. vlt. prophetanit. & suo tempore falsum dixit, licet hodie per hanc decret. sit verum.

† Nor q. tõnabiliter facta non mutatur. l. C. de ea. tol. vbi dicit Bal. q. si erat medicus sectiõ tempora alterãt medicinas ita legistas. leges. p. rex. hic, &c. nõ debet. de obs. & tf. q. eius probat. Litrologus. ff. de pœn.

† Alias, sic, sed & viuentes.

AA 4 2 ¶ *Ad*

1 Ibi dixit de sacramento ordinis post Inn. Io. And.

2 Facetur et. gõglo. q. in matrimonio cõferri gratia. & cõtractum asserere est hæreti cum concil. Trid. sess. 24. de sacramento matrimonij. cap. 1. aut in matrimonio tã cõferatur gratia, quãta in reliqs. sacramẽtis cõfertur Theologos. i. 4. sen. dist. 26.

a ¶ *Ad peccandum.*] & naturæ imitatrix est vitiorum. 20. quæst. 3. proclivius. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum 32. quæst. 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delictum in authen. de monachis. §. si vero his. collat. 1. vnde est pœnitentia secunda 1 post naufragium tabula, qua sustinemur post casum. de pœn. dist. 1. secunda post naufragium. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. 3. de sum. trin. firmiter. ad fin.

¶ *Glo. quærit arg. pro, solvit contrarium.*

b ¶ *Admittantur.*] sed nunquid talibus finis post pœnitentiam dari posset Eucharistiæ & videtur quòd sic: cum ipsa per pœnitentiam in celligatur. supra de pœn. & remiss. quod in te. Sed dic contra 2: nam licet eo casu per pœnitentiã intelligatur viaticum, vbi ibi. non tamẽ simpliciter Eucharistia: nam ilta est regula à canone tradita, quòd nulli pœnitenti ẽ denegandum in morte viaticum 3. 50. dist. pœnitentes. in fin. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tempore permittatur his qui sunt in via huius sæculi, non tamen finis reperio permissum: & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appellat. præcipimus. ad hoc 3. §. prox. in fi. vbi dicit, solummodo.

ADDITIO. Sic circa sacramenta nihil fit immutatum, nisi quo ad pœnitentiam. & idem Archid. Ioan. And.

c ¶ *Articulo.*] tunc enim ipsi pœnitentes absolui possunt à sacerdote. 3. de sepult. cap fin. etiam si tale esset excommunicationis genus quod non possent absolui nisi à Papa. 17. quæstio. 4. si quis fundente.

d ¶ *Idoneam.*] ergo non nudam, sed pigoora vel fideiussores cõprehẽdit, nõ nudã promissionem.

e ¶ *Juraverint.*] ad idem 3. de don. inter vir. & vxor. per vestras. C. de episc. & cler. auth. generaliter.

f ¶ *Relaxatio.*] facit ad ea quæ not. de pœn. & remiss. quod in te. in fin. 4 igitur si is propter cuius culpam latum est interdictum, satisfacere vult, tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius ipse punitur, eius satisfactio non requiritur. supra eod. tit. & lib. si sententia. §. 11. si autem culpabilis fuit, puta consiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pœnitentia, nõ relaxabitur interdictum.

g ¶ *Ecclesiis.*] non intelligas de ecclesiis interdictis, sed fieis in loco interdicto. quod patet 3. 11. ibi, terris seu locis. ad idem 3. de verb. signific. cum in partibus. sic etiam loquitur 3. de pœn. & remiss. quod in te. de priuil. quod nonnullis. ibi, cum communi

1 Vide cõcil. Trident. sess. 6. c. 14. de lapsi. & cõti reparatione.

† Nã in mortis articulo nulla est cessatio, neq; ipso omnes licet doctores quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis & censuris, absolvere possunt: ita cõcil. Trident. sess. 14. c. 7. de casuum reservatione.

2 Idem Arc.

3 Quid sit sustinere viaticũ, Pan. ponit ea. quod in te hic allegat. in c. interrogo. j. q. j. Foro.

Cautio idonea pigoora vel fideiussores cõprehẽdit, nõ nudã promissionem.

4 Et vide ibi quod post. In dixi iup. si. vt. glo. lo. And.

dum a, summe necessaria est) licite admittantur b: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquam in mortis† articulo c) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciẽdo idoneam d dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare, iurauerint e, quòd cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionẽ huiusmodi per eum vel per eos qui facere ipsam debent & possunt, præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio f interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pœnitentia salutaris. ¶ Adijcimus præterea: quòd singulis diebus in ecclesiis g & monasteriis h Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut i prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis k exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quàm clericis ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis 10 tribuuntur l: si ad officia non venerint supradicta, distributiones eisdem amittant: sicut interdicto perderent non extãre, si diuinis officiis non adessent. ¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pẽtecostes, & Assumptionis m Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatus prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum, excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent n.

¶ Cæteris quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibuslibet priuilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quauis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis o, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cùm quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent supradictis.

ADDITIO, vide no. & dict. §. lib. de sup. neg. præl. grandi. ver. præsertim. in gl. no. & super ipsa. Ioan. And.

i ¶ *Sicut prius.*] hoc statim determinat per sequentia.

¶ Et ex per hoc dic. q̃ non solum Missæ ordinariæ poterunt dici, sed etiam peculiares & pro pecunia. ¶ *Seq. gl. quæris arg. affirmative seq. contrarium solvit.*

5 Hæc verba vsq; in fi. huius gl. nõ sũt de gl. Io. An. nec habẽtur in vetustiorib. cod. Illa autẽ verba, & pro pecunia, intelligo quod potest recipi pecunia nõ tãquã præmiũ, sed ad sustentationẽ & pro eleemosyna.

† Aliàs effectum.

k ¶ *Interdictis.*] quid de non interdictis? Videtur à contrario quod eis præsentia possit celebrari: sed dic cõtrarium, quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina nihil super hoc exprimitur. priuilegiatur. & videtur ex relatione. 5. e. lit. de priuil. licet quæ dec. etiam videtur superflua p ilkam. Sed dic vt dixi in princ. immo si decr. illa intelligere tur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hãc decretal. non esset talis.

l ¶ *Tribuuntur.*] & illis tantùm, non aliis tribui debent: & cõsuetudo cõtraria nõ valet. 5. e. lib. de cler. non resi. c. vnic.

¶ *Seq. gl. defin. taliter cationem: secundo quærit & solvit.*

m ¶ *Assumptionis.*] Not. terminata altercationem quærentium quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis 6 Virginis gloriosæ: habet enim Ecclesia, q̃ fit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides: & 5. de obser. iejun. c. j. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic, q̃ in vigilia festi ad vesperas? quia tunc quo ad officiorum celebrationem incipit dies. 77. dist. quod dic. & 5. de fer. c. 2. & credo quòd continuare poterunt officium vsque ad vesperas festiuæ diei inclusiue, completorium autem & reliqua post vesperas cantare non poterunt, secundum hanc formam per iura prædicta.

6 Vel annũciationis, de quo plus videbatur. Ioan. And.

7 Idẽ Arc. & fac. cle. j. de rel. & ve. in obseruantia est indubitatum. Io. An.

8 Dicit Io. Mo. gratia est fusa plus vel minꝰ affert prout subiectum gratiæ plus vel minus se coaptat influẽti. allegat. c. 16. q. 1. petitiones. & ff. de vit. & hon. pleriq; §. j. & §. equitij.

n ¶ *Appropinquent.*] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quam ij qui peccauerunt 8: & merito: nam & speciale est in hac sententia contra ratione iuris quòd alius pro alio puniatur. 5. de iniur. & dam. dat. cap. vnic.

¶ *Seq. gl. exemplificat secundo solvit duo dubia.*

o ¶ *Concessis.*] Erant fratres Minores, Prædicatores & quidam alij priuilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata, & puto [Idem Archid. Jetiam per hęc verba generalia reuocatũ priuilegium Templariorum & Hospitala

ſpitalariorum, quo in eorum iocundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna eccleſia in loco eorum interdicti, & celebrabantur diuina. ſ. de primile. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegiis, quę reſpicit hęc conſtitutio, non de poſterioribus, cum ſibi vel ſucceſſoribus legem imponere non poterit: licet indicare potuiſſet.

Cont. ſ. li. de reſcr. c. vlt. C. de ll. dignavox. C. de cle. innotuit. in ant.

DE VERBORVM ſignificatione.

Continuatio dom. Helię.

¶ *Dictum fuit ſ. per diſcuſſum titulorum precedentium de variis conſtitutionibus editis ſeu factis circa iudices, circa iudicia circa clericos, circa matrimonia, & circa delicta: nerum quia aliquotiens dubitatur de ſignificatione verborum poſitorum in dictis conſtitutionibus: ideo annectitur rubrica preſens, de verborum ſignificatione.*

TITVLVS XII.

De verborum ſignificatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ Declarat hic Innocentius quid ſignificet verbum priuilegij, : Recepimus nos in proprios filios Eccleſię Romanæ. & quis locus dicatur eſſe deſertus hoc dicit. Ioan. And.

CAPVT I.

Veniens [a] : & infra. *Veniens.*] Illa decr. diuiditur in quinque partes: Primo declarat quid conferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, *Illum.* quis locus dicatur deſertus, & circa eccleſias talium locorum quatuor articulos declarat. Tertio in §. *Ceterum.* diffinit articulum decimarum. Quarto ibi, *in aliis.* ſit reſeruatio iuris epiſcopalis & parochialis. Quinto ibi, *Per declarationem*, fit proteſtatio de iure vtriuſque. Et ſcias prout ſ. tangit gl. incip. *Sed in quo.* quòd fratres Templi & Hoſpitalis in quæſtione quam habebant cum epiſcopo Tyberiacenſi produxerunt quaſdam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur quid ſignificarent: quòd hic in principio diffinitur. ſed Inn. tangit, & Abb. clarius, quòd hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur S. Iacobi, & eſt in Hiſpania: & ſunt laici vxorati certis diebus in ſeptimana abſtinentes à thoro vxorum, habent tam. eo clericos in ſuo ordine: & ſic legendo ceſſarent aliquæ obiectiones, de quibus ſ. dicetur. Et quod in cap. ſequitur, ideo non ſummatim, quia non reſpicit titulum. Ioan. And.

CASVS. S. Romanus Pontifex Hoſpitalarios S. Ioannis recepit in ꝓprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ, ſecundum eorum intellectum huius c. & ſuper hoc fuit confectũ inſtrumentum authenticum ad idem ſuper hoc faciendam: poſtea accedit, q̃ aliqui illorum Hoſpitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta ratione quorum fuerunt conuenti coram ordinario loci in cuius diœceſi perpetrauerant delicta: qui Hoſpitalarij conuenti excipiendo propoſuerunt, q̃ non tenebantur litigare coram diœceſano, quia erant exempti à ſua iuriſdictione, & produxerunt dictum inſtrum: Ad illud probandum dicebat diœceſanus q̃ per illa verba, *Recepimus nos in proprios & ſpeciales filios*, non erant exempti à iuriſdictione ordinarij, & per conſequens tenebantur coram eo litigare. Conſultus Romanus Pontifex interpretando ſeu declarando illa verba, reſpõdit, q̃ per illa verba non videtur data fuiſſe eis exemptio à iuriſdictione ordinarij: quid ergo important illa verba? Reſp. Rom. Pont. q̃ illi qui ſic ſunt recepti in ꝓprios & ſpeciales filios Rom. Eccleſiæ non poterunt excõicari, ſuſpendi, vel interdici à quoquam iudice, quàm à Papa, vel eius delegato, & hoc importãt illa verba: ſed per hoc non ſunt exempti a iuriſdictione ordinarij. Sed ponamus q̃ Rom. Pont. Hoſpitalariis S. Ioann. dedit priuilegium, vt ipſi in locis deſertis ad ipſos ſpectantibus poſſint capellas ędificare ſine licentia diœceſani: item q̃ poſſent præſentare diœceſano clericos idoneos ad ſeruiendum in illis capellis: Dubitandum fuit de iſto vocabulo, *Deſertis*, quis locus diceretur deſertus? Conſultus Rom. Pont. reſp. q̃ ille locus dicitur deſertus in hoc caſu quantum ad propoſitum noſtrum, qui nõ fuit cultus à memoria hominũ à Chriſtianis, vel Sarracenis, vel etiam ſi fuit cultus à Sarracenis, non tamen à fidelib. a memoria hominum: tunc ille locus dicitur deſertus quantum ad effectum priuilegij, vt ipſi Hoſpitalarij poſſint in eo ędificare capellas, & vti priuilegiis à ſede Apoſtolica ſibi conceſſis in locis deſertis. [*Recepimus*] hucuſque durant illa verba. [*In præmiſſis*] quia in aliis caſibus dicitur deſertum à tempore quo quis renuntiauit appellationi: licet non ſit lapſum tempus memoriam hominũ excedens. [*Subiecti.*] licet dicti fratres haberent facultatem conſtituendi eccleſias in locis deſertis, & inſtituendi clericos ibi: tamen quia non eſt commiſſa cura animarũ ipſis clericis, ideo debent præſentare diœceſano, vt committat illis curam animarum. Et licet illi Hoſpitalarij poſſint inſtituere clericos in illis capellis, inſtitutione quæ dicitur inſtitutio collatiua tituli: non tamen poſſunt inſtituere inſtitutione auctorizabili, ſed requiritur quòd adeant diœceſanum, vt dictum eſt. [*Reſeruato*] quia ſi iſti Hoſpitalarij habeant proprias poſſeſſiones in locis deſertis, quas poſſeſſiones ipſi colunt propriis manibus vel propriis ſumptib. coli faciunt, ipſi ſoluunt decimas iſtis clericis ſui ordinis, & non parochialibus eccleſiis. Sed vtrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant ſoluere quartam epiſcopo? Reſpondet quòd nouiſſimo in hoc ſunt priuilegiati, vt non ſoluant al. quam portionem epiſcopo pro iure decimandi: ſed de aliis poſſeſſionibus quas non colũt, nec coli faciunt propriis ſumptibus, debet ſoluere decimas epiſcopo. [*Diuagat.*] Hoc refertur ad primum dictum capitulũ: hoc eſt, per illa verba, *Recepimus nos in ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ*, non probant exemptionẽ: tamen dixit Rom. Pontifex quòd ſi iſti fratres obtinuerunt à ſede Apoſtolica exemptionem, nõ intendit per hoc præiudicare aliis ſuis defenſionibus, per quas poſſent probare exemptionem maiorem, ſed ſolum intendit declarare, quòd per illa verba, *Recepimus nos in proprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ*, non probatur plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius capitulũ: videlicet, quòd per illa verba, *Recepimus nos in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ*, non probatur plena exemptio: ſecus ſi Papa dixiſſet, recepimus vos in proprios & ſpeciales ſubiectos Romanæ Eccleſiæ: vt in caſu Papa de priuileg. Nota vlterius quid importent illa verba, *Recipimus nos in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ*: nam important, vt illi fratres non poſſint excommunicari, vel ſuſpendi, aut interdici ab alio quam à Papa, vel legato de latere. Et licet textus non faciat mentionem de ſuſpenſione, tamen eſt idem dicendum ſicut de interdicto: nam ſuſpenſio eſt quoddam interdictum, vt dixit gl. Nota quòd locus dicitur deſertus, qui à memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellatur nouale. Et dicitur nouale terra de nouo reducta ad agriculturam, quæ non fuerat culta à memoria hominum. Et ponderanda eſt dictio, *Hominum.* per hoc enim ſoluitur quæſtio vtrum illa terra dicatur noualis, quæ non fuit culta à centum annis, nec fuerunt percepti fructus, ſed tamen apparent ſulci, & apparet quòd alias fuit culta? Dicendum, quòd nihilominus dicitur talis terra noualis, quia ſulci non ſunt in memoria hominum. Et ſic licet in aliqua terra apparent ſigna, dum tamen non fuerit culta à memoria hominum, illa terra dicitur noualis. Nota quòd quis non poteſt ędificare eccleſiam in loco non exempto ſine licentia diœceſani. Quid ſi de facto ędificauit abſque licentia diœceſani? Dicendum q̃ locus ille nõ debet deſtrui, ſed dos applicabitur epiſcopo, qui poterit de illa eccleſia diſponere, & in ea clericum inſtituere, non ad præſentationem ędificantis, & illi clerico aſſignare illam dotem. Nota quòd fratres S. Ioannis non ſunt à iuriſdictione diœceſanorum exempti priuilegio clauſo in corpore iuris: quia dicit textus quòd bene apparet quòd fuerint recepti proprios & ſpeciales filios Romani Pontificis, ſed proteſtatur Papa, quòd non intendit derogare eorum priuilegiis, ſi habeant ampliora priuilegia. Nota vnum caſum, in quo decima non ſoluitur eccleſiæ parochiali, ſed clericis illius ordinis: vt ſi fratres S. Ioannis habeant poſſeſſiones, quas excolunt vel excoli faciunt propriis ſumptib. non ſoluunt decimas eccleſiis parochialibus, ſed clericis ſui ordinis. Nota caſum, in quo epiſcopus non conſequitur quartam decimarum: videlicet à clericis fratrum S. Ioannis. & hoc verum de decimis receptis à terris, quas excolunt propriis manibus, vel propriis ſumptibus excoli faciunt: ſecus ſi dederint illas poſſeſſiones aliis excolendas, vel in emphyteuſim. vel ad perpetuum cenſum: ideo fratres S. Ioannis, qui tradunt aliis ſuas poſſeſſiones ſub hac qualitate: tradimus tibi tales poſſeſſiones quittas & exemptas à ſolutione cuiuſcunque decimæ, male faciunt: nec illo modo poſſunt tradere ſuas poſſeſſiones, & hoc verum niſi habeant amplius priuilegium minus priuilegium tantum valet quantum ſonat. Nota etiam, quòd per receptionem in proprios filios, non conceditur exẽpto. de quo vide ſ. de priuil. ſi Papa. Nota finaliter arg. quòd legatus de latere, poteſt ſe intromittere de reſeruatis Romano Pontifici. de quo ſ. de off. del. quod tranſlationem. Dominicus.

¶ *Prima glo. ſummat.*

[a] ¶ *Veniens.*] Declarat hic Inn. quid ſignificet verbum priuilegij, Recepimus vos in proprios filios Eccleſiæ Romanæ. Et quis locus dicatur eſſe deſertus.

[b] ¶ *Per illa verba.*] quaſi dicat, poſſent illi habere alia priuilegia, per quæ eſſent exempti, ſed per illa non ſunt: eſt enim quędam declaratio, per quam non præiudicatur aliis defenſionibus, vt dicit in fin.

[c] ¶ *Non intelligi.*] idem habes ſ. eod. libr. de priuileg. ſi Papa. §. ſimiliter. & vide ſ. de hoc in gloſ. ſedin quo ſunt iſti priuilegiati.

[d] ¶ *Latere.*] Nor. igitur differẽtiã inter legatos de latere & reliquos

¶ Per illa verba priuilegij, in ſpeciales & ꝓprios Eccleſię Romanę filio vos recepim⁹. nõ intelligi, & ipſos ex illo in ꝓprios eiuſdem Eccleſię filios fuiſſe reptos, q̃ ab alio quàm à Ron. Põtifice, vel legato ab eius latere [d] †

† Pe. de An. negat per hãc text. probari legatos cognoscere poſſe de cauſis exẽptorũ: quia hic eſt priuilegiũ, non ius cõmune nẽ æquiparatur ordinariis, qui exẽptos nõ iudicant: no. ſ. de off. le. tranſlatio nem. Fonc.

quos ad idem ꝛ. de of. le. c. pe, & ꝛ. e. ti. c. Satis est ergo hic quòd verba aliquid conferant & aliquid operantur. ꝛ. eo. ti. Abbate.

¶ *Glosa solut duo dubia.*

a ¶ *Interdici.*] Latis puto idem in suspensione: cum illa sit quoddam interdictum 1, & omnia ea continentur sub appellatione

1 Hoc patet ꝛ. e. ti. ꝛ. cui cõiun. lo 4. resp. cũ & 2. Ad idẽ ꝛ. ti. c. j. qs cũiunctis. cũ illa decr. sicro. ec. ti. & decr. episcoporũ. s c. n. de priuil & decr. ꝛ. eo. li. de of. del. Joan. And.

censuræ. ꝛ. eo. ti. quæ rem. Et quod dicit, a quoquam, intelligo etiam ordinario. Nec obst. ꝛ. e. lib. de priu. nec aliqui, quia vt ibi dicitur, illa decr. non habet locũ in religiosis, quibus concessum est priuilegium tale ratione loci vel ordinis. ad idem ꝛ. eod. lib. de priu. c. i. §. in eos.

b ¶ *Penitus.*] Scilicet quia non est memoria quòd habitarus vel cultus fuerit à Christianis vel Sarracenis, & idem in sequẽti casu, si quando habitatus vel cultus fuerit, scilicet à Sarracenis: nec est contrarij memoria, scilicet quòd à Christianis fuerit habitatus vel cultus.

c ¶ *Detentus.*] ꝛ. de re iud. abbas, c. hb.

d ¶ *Construendas.*] petita licentia à Papa, vt ꝛ. verb. quas in locis.

e ¶ *Legis diœcesanæ.*] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis de quib. plene not. 23. q. j. in summa. & ꝛ. de off. ord. dilectus.

destinato, interdici [a], vel excommunicari à quoquam non valeant, declaramus. ¶ Illum locum desertũ in præmissis intelligimus, qui nõ habitatus penitus [b] neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum (secundum indulgẽtiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus [c]: cẽsentes ecclesias in talibus desertis locis à fratribus ipsis constructas, seu etiam construẽdas [d], in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgẽtiam Lucij, nihil ab ipsis legis [e] diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) nõ possunt interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeãt potestatem (petita [f] à sede ℊ Apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos, gubernent, qui ratione plebium examinandi [h] episcopus præsentetur: vt ab eis [i] curam recipiant animarum, cum plebes episcopis sint subiectæ [k]. ¶ Cæterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos ꝓpriis manibus aut sumptibus excolũt, & aliis bonis [l] sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus [m] quarta vel tertia nulla tenus exigatur) cum integritate persoluant [n], salua moderatione concilij generalis [o]: In aliis [p] eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesiis parochialibus & diœcesano episcopo reseruato.

Per declarationem ¶ autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

¶ Nicolaus tertius †.

¶ *Declarat man. f. ſtum & euidens esse ſ. no. nyma, & ideò ſignificare quo ad caſum de. orta. de cleri. ſi forte. Joan. And.*

CAP. II. CONSTITV-

Subeunt ergo lege iurisdictionis: præter id quòd sunt exempti per priuilegium Alexandri vt sequitur.

ADDITIO. Vnde sub diœcesanis poterunt conueniri secundũ Ioan. & vide quod no. ꝛ. e. lib. de priu. c. i. §. in eos. in gl. 2.

f ¶ *Petita.*] inteligas & obtenta: confidenter autem postulet, quia illam obtinebunt. ꝛ. e. lib. de censi. Romana ver. si vero.

g ¶ *A sede Apostolica.*] alias sufficit licentia diœcesani. 22. q. 5. c. fin. ibi quo ad hoc dicit. Quæritur inter loca exempta & non exempta.

h ¶ *Examinandi.*] ne ad animarum regimen promoueantur indigni. cum hoc casu promoueri intelligatur pœna. ꝛ. de ele. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. ꝛ. de ætа. & quali. cum sit.

i ¶ *Ab eis.*] scilicet diœcesanis episcopis.

k ¶ *Subiectæ.*] c. cor. ꝛ. de præb. in Lucerãé. & c. de mopachis. & e. li. & e. ti. c. r. ꝛ. de pri. cum & plantare. §. cum in ecclesiis. Et tales rectores sic instituti sunt perpetui vicarij, nequeuntes absque causa rationabili remoueri. ꝛ. e. lib. de capel. mo. c. i.

l ¶ *Bonis.*] vndecunque prouenant, licite tamen acquisitis. de hoc 14. q. 5. in summa. ꝛ. de decim. ex translatis.

m ¶ *A quibus.*] clericis scilicet ordinis sui.

n ¶ *Persoluant.*] sed in quo sunt isti priuilegiati quo ad hoc: nõ ne isti fratres de iure sunt priuilegiati, q̃ non teneantur ad decimas laborum & noualium. ꝛ. de decim. ex parte. 1. sunt enim isti de quib. hic Papa loquitur Templarij, Hospitalarij, Hierosolymitani: qui cum Tyberius, an episcopo quæstionem habebãt super diuersis articulis: in qua causa profuxerũt priuilegia superius dicta. Sciendum est q̃ isti fratres laicales sunt ex ordine: qui ordinem clericalem non habent, quidam ex eis sunt milites, ꝛ. de sen. exc. canonica. alij sunt clerici. isti igitur fratres de laboribus & noualib. quæ colunt, solent decimas sibi ipsis 2, id est, clericis fratrũ ordinis sui, q̃ clerici de his decimis episcopo nõ dabunt quartam, quam aliàs de iure communi deberet habere. ꝛ. de of. or. conquerente. de præscr. de quarta. est enim quarta de lege diœcesana. ꝛ. de of. or. conquerente. à qua nulli sunt exempti vt ꝛ. vidist. Si igitur bene aduertis per hæc sua priuilegia, isti obtinent prius in eo: quia ex quo sunt proprij & speciales Ecclesiæ Romanæ filij: ab ipso episcopo interdici vel excommunicari non possunt. Item q̃ ratione ecclesiarum per eos constructarum in locis desertis nihil lege diœcesana debent episcopo. Tertio, quòd propter eas excommunicari vel interdici non possunt. Quarto quòd solum per suos clericos eas gubernant. Quinto quòd decimas laborum & noualium, & alia quæ colunt, clericis sui ordinis, & sic sibi ipsis solunt. Sexto q̃ de illis decimis quartam episcopo nõ soluunt. lo. An. o ¶ *Generalis.*] ꝛ. de deci. nuper. scilicet quòd de possessionibus quæsitis post concilij soluat decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Iunoc. q̃ hoc vult ista moderatio, quòd iste ordo S. Iacobi de quæsitis post concilium integras decimas soluat, intellige parochiis quibus debentur. Ioan. And.

2 Dicebat ergo Host. & post eũ Io. Mo. & Arc. q̃ isti grauãtur in vno: quia soluit ad quod nõ tenẽtur per priuil. decr. ex parte. Sed statim reclamatur in alio quia soluunt clericis ordinis sui. in. ꝛ. g. ꝛ. de paroc. c. j. & ff de iudi. cũ qui. in prin. Io. And.

p ¶ *In aliis.*] scilicet quas aliis colendas tradunt, vel ab aliis colendas recipiunt: Vel de quibus ante quam fierent noua lia magni prouẽtus proueniebant: Vel quæ sunt ipsorum quo ad primæuum & directum dominium: tamen parochiani eas possidẽt & tenent: pone habentes eas per emphyteusim. ad hoc ꝛ. de decim. dilecti. & c. licet. & ꝛ. eo. quid per nouale. ad fi. de acquisitis post consilium dixerat ꝛ. px. ¶ *Glo. ſeq. vsci. per obiec. & ſolutionem.*

† In plerisq; antiqs cod. etiã impressis it, Nicolaus quart'.

q ¶ *Per declarationem.*] No. verbum si ageretur de exemptione, & exemptio non probaretur, & pronuntiaretur contra opponentem, bene ficret præiudicium saltem quo ad eum, licet no quo ad superiorem. ꝛ. de priui. cũ olim. de rest. in integ. c. 2. quia à non appellatur à sententia pretexta priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. ꝛ. de re iudicata. monasterium. & c. subortã. sed hic non difficultatem pronuntiat: sed declarat quodãmodo interloquendo quid importent verba priuilegij, vnde licet per illud priuilegium qui sunt recepti in finos, non sint exempti: si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti, vt dixi in pr. non enim pronuntiat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in aliis casibus, de quibus ꝛ. dicitur.

Constitutionem.] Continet tria dicta, quę patent in rubro. Secundum ibi, *Cæterum.* Tertium ibi, *Statutum quoque.* Et olim incipiebat, *Coniuratorum*: & fuit multum decisa. Ioan. And.

¶ In hoc q. ponuntur duæ declarationes: Primò quòd quantum ad materiam ꝛ. si forte. ꝛ. de elec. non est differentia inter euidens & manifestum, sed idem significant. Secundò ponitur, quòd illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesijs, & sunt vt conspiratores puniendi.

CASVS. Dicitur in c. si forte. allegato si inter cætera, quæ opponũtur electo, opponatur euidens defectus, qui concernit personam suam: puta quia caret oculo, vel quia patitur defectum scientiæ, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius, punitur ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidẽs, sed manifestum: & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur quod semel factũ semper durat. c. euidẽtia. de accu. in antiq. sed manifestum dicitur quod non durat: in apparẽti, sed tamẽ potest probari de facili) verum sit idem. Resp. Romanus Ponti fex. q̃ sic: quia quantum ad hoc euidens & manifestum idem significant. Sed pononus q̃ canonici ecclesiæ Pictauen. simul conuenerunt, & admiserunt prouiserunt mediante iuramẽto, & sic est coniuratio: vel sine iuramẽto, & sic est simplex conspiratio. q̃ non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent: verum, tanquam conspiratores sint puniendi. Resp. q̃ sic. Et si per modum statuti hoc fecerint, non valet huiusmodi statutum. Not. primo inuicta gl. differentiam inter euidens & manifestum: nam euidens accipitur pro notorio facti euidentis, quod cunctis apparet. No. vltrius quòd licèt cap. si forte. allegatum dicat, quòd si opponatur contra electum

electum euidens defectus, q̃ de illo eſt prius inquirendum: & deficiés in probatione puniatur ac ſi in probatione omnium defeciſſet. Idem eſt dicendũ de defectu manifeſto: ſed hoc poterat colligi in d. c. ſi forte, quia ibi fit mentio de defectu ſcientiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, ſed manifeſtus: quia, pbatur faciendo debitam examinationem. No. q̃ differentia eſt inter cõiurationem & conſpirationem: q̃ cõiuratio eſt, quando plures ſimul conueniunt de ſtãdo contra aliquem, & ſuam conuentionem firmant iuramẽto: Sed cõſpiratio eſt quando plures faciunt monopoliũ, & conueniunt de ſtando contra aliquem, ſed conueniunt ſine iuramento. Et dicitur conſpiratio à con, q̃d eſt ſimul, & ſpirio, quaſi ſimul, id eſt, vna ſpiratio. Vel dicitur à con, quod eſt contra. Et tales cõiurationes & cõſpirationes tam ſecũdum leges, quàm ſecundum canones ſunt prohibitæ. ſecũdum leges eſt lex in l. denũtiamus. C. de his qui ad eccl. cõfug. vnic. C. de monopo. & imponitur ſecũdum leges grauis pœna. Nota etiã tres modos quib. poteſt prouideri digniratib. per electionẽ videlicet, promotionem, & poſtulationem. No. finaliter q̃ patiens defectum in memoria vel intellectu eſt inhabilis ad dignitatem. Et pondera quia vult textus quòd talis defectus poſsit eſſe euidens & manifeſtus. Dominicus.

§ Prima gloſſa diuidit & ſummat. & dicit quid primo declarat.

a ¶ *Conſtitutionem.*] Primo declarat manifeſtum & euidens, eſſe ſynonyma, & idem ſignificare quo ad caſum decr. de elec. ſi forte. ſecundo declarat conſpiratores & coniuratores, qui iurauerunt & ſtatuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec poſſent reſiſtere. Tertio declarat tale ſtatutum ipſo facto irritabile & illicitum multis ex cauſis. Secunda ibi: *Certum.* Tertia ibi: *Statutum quoque.* Et declarat primum dictum vt ſupra dixi decretal. ſ. e. lib. de elect. ſi forte. Et quæ ibi no. Gar. & Guil.

b ¶ *Lugdunenſi.*] ſ. e. lib. de ele. ſi forte. cuius verba ad litteram. infra ſequuntur vſque ad verbum, in illo. vbi ponit declarationem & hæc omnia vſque ibi expone, vt ibi dixi.

c ¶ *Defeciſſet.*] vt ſ. e. lib. de elec. c. j.

¶ *Glo. ſeq. abiicit, ſolutionem for. ficat.*

d ¶ *Manifeſtum.*] videbatur contra: quia conſtitutio, ſi forte. loquebatur in euidẽti & non manifeſto: & aliud videtur euidẽs, & aliud manifeſtum. Euidens enim eſt quod ſemper palam eſt & euidenter apparet 1. Arga. q. 1. vt euidenter. & ſ. de acc. euidentia. ff. de contrah. emp. l. ea quæ. quod enim eſt in euidenti, nulla poteſt reperi cerſatione celari. ſ. de coha. cle. & mul. c. vlt. ſ. de off. or. c. ordinarij. §. cæterum. e. li. Manifeſtũ verò aliquãdo probatione indiget. 11. q. 3. eorum. de hoc no. 2. q. 1. manifeſta. ſ. de coha. cle. & mu. veſtra. Sed contrarium eſt verum per hanc cõſtitutionem, & merito: nam conſtitutio, ſi forte. requirit probationẽ examinis in euidenti defectu. & probatur manifeſtum ſ. de elect. bona. 1. C. ſi minor. ma. di. l. 3. ibi: Niſi palam & euidenter ex inſtrumentorum probatione, &c. & præterea hæc duo videntur ſynonyma. ſ. e. ti. cum olim. Nam & ſi oppoſitum. quæ euidens defectus ſcientiæ, non palam hoc apparet: ſed eſt neceſſe examinationem fieri. examinatione autem hoc fiet certum. 2. ff. ſi certum petit. certum immo etiam no. Gul. in decre. ſi forte. q. ſi obiiciatur contra electum q̃ eſt omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter vel manifeſtum exceptione habebit locum decret. ipſius forma: quia idem eſt verborum ſenſus, & ideo idẽ ius eſſe debet. ſ. de conſti. tranſlato. ff. ad l. Aquilliã. & ad hoc facit inſt. de excu. tu. §. ſimiliter eum qui litteras neſcit, &c. & formulæ verborum hodie ſunt ſublatæ. inſt. de ver. ob. §. 1 C. de formu. & imper. act. ſubl. l. 1. & 2. & verba nõ debent prauale re ſenſuiſſed econtra

1 Macrobius ſup ſomnio Scipionis, li. 1. charta 13, negari non poſſe quod viſus affirmar Io. And. 2 Sunt ergo paria aliqd eſſe vel non poſſe fieri certũ ff. d dam. inſt. l. j §. Sabin. C. de dol. quã ſis Io. An.

3 De materia huius gl. vide Felic. cum omnes. ext. de cõſti.

4 Quid de aliis, vide de re iudi. cum l. & A. vl. gl. & quod ſupra dixi.

tionem [a] felicis recordationis Gregorij Papæ prædeceſſoris noſtri editam in concilio Lugdunenſi, [b] vt ſi forte inter cætera quæ obiiciuntur electo aut poſtulato, ſeu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoſcatur: & ſi opponentem inuentum fuerit deſtitui veritate, à cauſæ illius proſecutione totaliter ſit excluſus, & aliàs puniatur ac ſi in obiectorum probatione omnium defeciſſet [c]: In illo qui manifeſtum [d] defectum in viſu [e], audiru, & aliis corporis †ſenſibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu [f], opponit electo locum habere: ac quo ad intentionẽ [g] cõſtitutionis ipſius, manifeſtũ & euidẽs, idem ſupponere declaramus.

†Aliàs, corporis.

¶ Declarat conſpiratores & coniuratores eos iurauerunt & ſtatuerunt & de nõ recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec poſſent reſiſtere. Ioan. And.

¶ Cæterũ canonicos cuiuſuis eccleſiæ, qui ſtatutum [h] fecerunt ſolemniter, & iuramento firmarunt, quòd eccleſiã ſuam & ſeipſos contra omnes impetrantes canonicatum in ipſius eccleſiæ defenderẽt vſque ad ius vel ſententiam, quantum poſſent ad iudicium domini Papę vel ſpecialis mandati eiuſdem: & quod communibus expẽſis, ac cum procuratorio ſigillo capituli ſigillato eadem defenſio fieret: & quòd quandiu aliquis de canonicis eiuſdem eccleſiæ defenſionem huiuſmodi, & oppoſitionem vellet prædicto modo ĩ ſubire, alij canonici non poſſent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: Conſpiratores & coniuratores contra ſanctam Romanam Eccleſiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipſius, decernimus, & eoſdem tanquam conſpiratores ac coniuratores, ſecundum ſanctiones canonicas [k] puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum multis ex cauſis deteſtabile & illicitum, hoc dicit.

¶ Statutum quoque ipſum ta facere non poteſt, quæ tangant generalem ſtatum eccleſiæ, vel tangant epiſcopum, vel eius iura. ſic intelligatur de conſue. cum conſuetudinis. ſ. de iis quæ fi. à præl. nouit. eſt enim prælatus caput, a quo non licet membrum recedere. de præſcr. cũ non liceat. & hæc vera ſint, etiam ſi capitulum talia ſtatuat cum Archidiacono ſuo, vel præpoſito, vel alio, qui poſt epiſcopum præſit capitulo. Si vero ſtatuant ſuper iis quæ non tangunt epiſcopum, vel ſtatum eccleſiæ, ſed ſua ſingularia negotia: puta q̃ certis modis quotidianas obuentiones deſtribuant. vel quòd certo modo ad capitulum vocentur: puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his ſimilia: ſatis poteſt dici, quòd ſuper his tenet ipſius capituli conſtitutio ſine epiſcopo aliàs licita & legitima. ad hoc ſ. de reſcrip. edoceri. ſ. de conſt. ex litteris. ff quod cuiuſque vniuer. nom. l. 1. §. 2.

ADDITIO. Et de hoc ſcripſi poſt Compoſt. Innoc. & Hoſtien. de conſtitu. cum omnes. in prin. & ibi videatur quomodo reſpondetur ad decr. cum dilectus. de clerico non reſidente. vide quod ſcripſi de reſcri. conſtitutus. ſuper ver. per decanũ. Ioan. And.

i ¶ *Prædicto modo.*] ſcilicet cum procuratorio capituli & communibus expenſis.

¶ Gl. ſeq. pr. mo ponit pœnam conſpiratorum. & tres actus à quibus repelluntur. & unde dicantur. Secundo tractat de prælato abſtinente. Tertio notat ad quæſtionem.

k ¶ *Canonicas.*] In. q. 1. coniurationum. & cap. conſpirationum. capit. ſequenti. & eſt pœna talium depoſitio, vt ibi. Item conſpiratores repelluntur ab accuſatione, denuntiatione & teſtimonio contra eos 4 contra quos conſpirauerunt. 3. q. 4. conſpiratores. ſ. de accuſatio. qualiter & quando. & capi. cum oporteat. de ſimon. licet Hely. & cap. per tuas. & capit. cum oporteat. Eſt autem coniurare ſimul vel in vnum iurare. Conſpirare ſimul vel in idem ſpirare. credo autem quòd prælatus qui huic conſtitutioni per capitulum factæ auctoritatem interpoſuiſſet, eadem pœna puniretur: omnia enim noſtra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de veteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & ſ. eod. libr. de præbend. ſi eum. & capitu. ſi Apoſtolicæ. Per hanc decretalem probatur quòd

Oculo prinatus non promouetur.

per

per instrumẽtũ probatur crimẽ: p ducitur enim publicum instrumentũ, in quo cõtinebatur q̃ tales canonici tale statutum fecerint, per q̃d probabitur illos esse conspiratores. Adidem 5.e. lib. de iureiu. cum in positionib. [Vbi etiam de hoc j 6.gl.] 2.q.7. ca. ei qui. §. distinctiua, ver. nullus. §. de iis quæ fiã præl. quanto. in fi.

†Aliàs ita & Põtificis Romani, &c.

ADDITIO. Et facit q̃d no. ff. ad Tur. in senatus. in 1. gl. & C. ad L. Aq. contra negãtem. in 1. gl. vide disputationẽ in reg. semel malus. Io. An. 2 ¶ *Libertatem.*] exhibendi, quod est j. b ¶ *Laudabile votũ.*] 3. de fynd. c. vnic. vnde nec dolum facit qui rẽ deferit, vt litem effugiat. ff. de al. iud. imm. cau. fa. l. itẽ si res. in fin. & magnum est cõmodum à lite recedere propter quod indebitũ per trãsactionẽ ibi lutũ nõ reperitur. C. de transac. 2. ff. de cõd. inde. in summa. c ¶ *Ad percæ dum.*] Ad quod statuto. cõ suetudine, vel iuramento adstringi nõ possumus. 3. de consue. c. pe. & vlt. 22. q. 4. in malis. & c. si aliquid & per tot. j. de reiu. non est obligatorii. & c. in malis. 3. e. li. de iureiur. c. 1. ADDITIO. In d. c. nõ est obligatorii, habes casũ legis obuenire. ff. de pac. do. quam hic alle. Ioan. Mon. & Arc. Io. An.

† Alias ita & Nicolaus quartus. Et videtur hæc decreta lis Nicolao quarto tribuenda, vt colligitur ex extrauagãti Ioannis. 22. incip. Gloriosam Ecclesiã quę extat impssa inter liter as Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis.

† In antiqotib. codicib. etiã impressis ita: Exiit qui seminat: & j. & mox subsequitur decretalis: Primi egiũ. ex prima ẽt gl. hic, constat olim nõ fuisse solitũ apponi inter gram: sed de cisse, idest inirium tãtum.

† Lucæ 8.

(quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatẽ [a], obedientiã eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exxibendi saltẽ vsque ad sententiã & † Pontificũ Romanorum iudicium seu speciale mandatũ liquido interdicit, promptũ futurorum grauaminũ & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile[b] votum execrantium lites vt at in iustam litem mouere compellit, iniquæ cõtrouersiæ seu liti cedendo: bonam fidem seu cõscientiã agnoscere prohibet, & adigit ad peccandũ [c] (conspiratione & coniurationem contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifeste, ac aliàs detestabile prosusq; illicitum reputamus.

¶ Idem†.

¶ Constitutio amplissima pene cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legataque sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic loculentissime resolutis.

CAP. III.

EXiit qui seminat [d] † seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus verbũ Euangelicũ saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetã colonus futurus, in terra semen suum doctrinam Euãgelicã sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se omnes saluare venerat. qui tandẽ seipsum Deo patri pro salute omniũ in redẽptionis humanę pretiũ immolauit. ¶ Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit † secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus conculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum vero legitur in ordinatis sollicitudinibus suffogatum. Aliud tamen mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi cõfessorem Franciscũ radicata religio: qui ex illo vero semine germinãs, germen illud per regulam sparsit in filios quos sibi & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij genauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternũ Dei filium insitum humanę naturæ in horto virginalis vteri potẽs saluare animas, in mãsuetudine susceperũt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio †: vitæ Christi roboratur exemplo, fundatoris militãtis Ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusq; firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens à patre luminum, per eius filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritũ sanctum beato Francisco, & eum sequẽtibus inspirata, totius in se quasi cõtinet testimonium Trinitatis. Hæc est cui (attestante Paulo Apost.) nemo decætero debet esse molestus, quã Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volẽs institutorẽ ipsius passiõis suæ signis notabiliter insigniri. ¶ Sed nec sic cõtra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius cõtra eos nitens superseminare zizaniam, interdũ æmulatores agitatos inuidia, iracũdia, & indiscreta insciti cõcitauit: mordẽtes fratres & eorũ regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes: nõ attendẽtes hanc sanctã regulam (vt prædicatur) præceptis ac monitis salutaribus institutã Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nõnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti veritate, quam de ipsa consequitur vniuersalis Ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei processe res: quia ipse Deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruantia mandatorum. ¶ Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filiis Generali & nonnullis aliis Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia cõstitutis, cum ad plenam obserua

Iacob. 1.

† Non tamẽ per omnia, vt in extrauagan. Quia quorundam. §. Adhuc. Fontanus.

Galat. 6.

† Quos ponit Antoninus circa fi. 3. partis suæ chronicæ.

† Vel potius decimum. Ille Gregorius decimꝰ cõciliũ Lugdun. celebrauit in quo fuerunt quingenti episcopi, 24 c. abbates, & alij plati circa mille, vt patet in chronicis.

seruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum seruare noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata, pleniori claritate differere: in aliquib. etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. ¶ Nos autem qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros† ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris sociis, quib. eius vita & conuersatio nota erat super ipsa regula, & sancta ipsius B. Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatur officio, tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur, quàm etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nonnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus: plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur. ¶ In primis quia (licut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis tam ad consilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est, scilicet Domini nostri Iesus Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo quòd in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba, paupertatem & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet felicis recordationis Gregorius Papa ix. prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquib. semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatem ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Decernimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorũ fratrum hæc est, scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, prómittentes viram istam semper & regulam obseruare, & quod in fine subiungitur, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quòd firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur, videlicet ad obseruantiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere. Et veriusque iuris argumenta nos doceant†, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium, & ea quæ in fine, ad vtrunque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato quòd absolutè diceretur, omnino promitto sanctum Euangelium obseruare: cum† prof ssor huiusmodi intenderet se ad omnem consilio rum obseruantiam obligare (quod vix aut nunquam posset ad litteram obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur) clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur.

Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem B. Franciscus in serie sui processus in regula parenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij, nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio†, quòd fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbi æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenarie serenandas: declaramus, quòd ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie seu sub verbis æquipollentibus exprimentur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data consilia eò magis secundùm exigentiam sui status renentur pluſquam ceteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Dominio holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula cõtinentur tam præcepta quàm consilia, quàm cętera, ex voto professionis

† Idem dicit Io. 22. in extrauag. quorũdam. vers. nunc vero post pr. Font.

Regulã diui Fráncisci Nicolaj declarare incipit & primo an illius profes sores teneãt ad Euãgelij cõsilia obligati, vide hic clementin. 1. §. cõ igitur. cõsit Font.

Declaratio regulę S. Francisci.

† Quæ vide in glossul. Ioãnis de reg. iuxta pr. Font.

† Alias ita; non professor, &c.

An Cordigeri sint obligati ad obseruationem omnium consiliorũ Euangelij.

† Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.

sionis huiusmodi nō taliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis inducuntur.

Cæterorum vero obseruantiam, quæ sub verbis monitoris, exhortatoriis, informatoris, & instructoriis, seu quibuscunque aliis continentur: eatenus magis decet de bono & equo eos prosequi, quò imitatores tanti patris effecti, Christi lemitas elegerunt. ¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domū, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum & nonnullos alios hoc seruare debere tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonib. laceretur: Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfectæ viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. ¶ Nec his quisquam putet obsistere quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdū infirmorum imperfectionib. condescendens & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas lemitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: & sic in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum in carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga pater, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque. ¶ Nec quicquam ex his insurgat erroneum †, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, viuendi discrimini se committant. Sic † enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de iis quæ offeruntur liberaliter, vel de iis quæ mendicantur humiliter, vel de iis quæ conqueruntur per laboricium, sustententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) nunquam deficiet fides Ecclesiæ per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur †: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris sic nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema † necessitas sit exempta, nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renūciationem vsus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsum fructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tāquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium nulla prorsus potest esse professio, quę à se vsum necessariæ sustentationis excludat, verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte denouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc quòd proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renūciasse conuincitur: qui inquā vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habēs, quod facti est tantum, in vendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimmo necessariarum rerum tam ad vitę sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodā concessus est fratrib. quibus rebus fratres licite vti possent durante cōcedentis licētia, & iuxta id quod in præsenti serie continetur: Nec his obuiare dinoscitur quod ciuilis prouidētia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse vsum vel vsum fructum à dominio perpetuo † separari: quod ne dominium dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino: cum sit meritoria ad æterna. & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non sunt confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimmo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quod clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent vsum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, q Ministri & Custodes pro necessitatib. infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos spirituales sollicitam curam gerant. Secundum loca & tempora, & frigidas regiones sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum, dicit, quòd de mercede labore pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quòd in prædicatione quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatē & ædificationem populi: annuntiando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam. Sed constans est quòd hæc præsupponūt scientiam, scientia requirit studium, exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorum †. Ex quibus omnibus satis claret ex regula, ad victum, vestitum, diuinum cultū, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratrib. esse concessum. Patet naque sanc intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur. ¶ Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat: quàm sedes

Fratres Minores an possint habere aliquid proprij.

† Vide extra. de.g. Io. xxij. inter q̄a quorundam. ri. de v. s. fi. & Turrecrema. in summ. de eccl. li 2 c. 112. ad 10. argu.

† Omnium. ff. de vsufr. l. antiquitas. C. e. Font.

† Aliàs. erronec.

† Vide etiā B Th. 2. 2. q. 186. artic. 3 & lib. 3. contra Gent. c. 131. & aliquot sequentibus.

† Immo possent tales cōpelli ad. eleemosynas facere. gl. c. j. d. j. c. dño facto. 60. d. c. exigunt. j. q 7. Abb. a. 1. de emp. & ven. Font.

† De cōs. di. 1. licet. & j. c. di. 4 c. sanctum. ea. q̄ non est vsus glo. de regul. Font.

† Vide cōcil. Trident. sess. 5. de refor. c. 1.

† Libri sunt ad scientiam necessarij, vt de Old cāp. 84. incip. an expediat habere multos libros.

des pręfata, vel perſona Rom. Pont. Chriſti vicarij, q̃ pater eſt omnium & fratrum Minorũ nihilominus ſpecialis. Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium cũ patri filius ſuo modo, ſeruus domino & monachus monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas vel donatas acquirant omnium vtentium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorũ quæ & quorum vſumfructum, ſ. ordinib. vel fratrib. ipſis licet habere, proprietatẽ & dominium† (quod & felicis recordationis Innoc. Papæ iiij. prædeceſſor noſter feciſſe dinoſcitur) in nos & Romanam Eccleſiam plene & libere pertinere hac præſenti conſtitutione in ꝑpetuum valitura ſancimus. ¶Prætereà loca empta de eleemoſynis diuerſis, & oblata ſeu conceſſa fratrib. ſub quacunque forma verborum (licet fratres ſibi cauere debeant, q̃ huiuſmodi verbis ſtatui ſuo incõpetentib. non vtantur) à diuerſis ſeu pro indiuiſo poſſidentib. ſeu certas partes in ipſis locis habẽtib. in quib. ipſi poſſidẽtes pro indiuiſo, ſeu certas partes habentes, nihil ſibi in oblatione ſeu conceſſione huiuſmodi reſeruarint: ſimiliter & in ius & dominium ac proprietatem noſtram & Eccleſiæ prædictæ eadem auctoritate ſuſcipimus. Loca vero ſeu domos pro habitatione fratrum à ſingulari perſona vel collegio, vel ipſis fratrib. ex integro concedenda, ſeu etiam offerenda (ſi talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter eccleſiam & oratoria ad eccleſiam deſtinata, & cœmiterium (quæ tã ad præſentia quàm ad futura in ius & proprietatem noſtram & prædictæ Rom. eccleſię ſimili modo & autoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratrib. patefacta dimittant: in quorum locorum dominio ſeu proprietate nihil nobis vel præfatæ Rom. Eccleſiæ retinemus omnino, niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Rom. Eccleſiæ recipiantur aſſenſu. & ſi in eiſdem locis reſeruauerit dominium ſibi in concedendo concedens præter inhabitationem fratrum, ſpeciale† dominium in ius Eccleſiæ ſæpedictę nõ tranſeat, ſed potius plene liberum maneat concedenti.

¶In ſuper nec vtẽſilia, nec alia ꝓter eorum vſum ad neceſſitatem & officiorum ſui ſtatus executionem (non enim omnium rerum vſum habere debent, vt dictum eſt) ad vllam ſuperfluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo vt ea diſtrahant ſiue vendant recipiant, nec ſub colore prouidentię in futurum, nec alia occaſione: quinimmo in omnib. appareat in eis quo ad dominiũ omnimoda abdicatio & in vſu neceſſitas. Hoc autem ſecundùm exigentiam perſonarum & locorum, Miniſtri & Cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationib. & cuſtodiis cum diſcretione diſponant: cum de talib. interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorũ conditio, & nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minuſve ac aliter prouideri requirant. Iſta tamen ſic fiant, q̃ ſemper in eis & eorum actib. paupertas ſancta reluceat: prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta. ¶Cæterum cum in eadem regula ſit ſub præcepti diſtrictione prohibitum, ne fratres recipiãt per ſe vel per alios, denarios vel pecuniam vllo modo: idǽque fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & velut iniunctũ neceſſe habeant adimplere, ne ipſorũ puritas in huiuſmodi obſeruatione pcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conſcientiæ aliquib. aculeis ſtimulentur: articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius quàm noſtri prædeceſſores fecerint, aſſumentes, ac ipſum clariorib. determinationib. proſequentes: Dicimus in primis, q̃ fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere (ipſorum ſtatu cõſiderato) non liceat†: poſſint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatib. quæ pro tempore occurrerint (ceſſantib. eleemoſynis, de quib. ſatisfieri commode tunc non poſſet) citra cuiuſlibet obligationis vinculum dicere q̃ per eleemoſynas & alios amicos fratrum ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendãt fideliter laborare. Quo caſu procuretur à fratrib. q̃ ille qui dabit eleemoſynam, per ſe vel per alium non nominandum ab ipſis, ſi fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta ſuum beneplacitum aſſumendum, huiuſmodi ſatisfactionem faciat in totum vel in partem, prout ſibi Dominus inſpiraverit. Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel nõ poſſet, vel quia receſſus eius immineat, aut quia quib. hoc velit committere notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, q̃ in nullo regulæ putetur infringitur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia maculatur ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curẽt dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam pſentare, cui vel quib. ſi eleemoſynam facienti placuit, cõmitti poſſit executio prędictorum, ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationib. infraſcriptis: Ita tamẽ, q̃penes ipſum dantem, dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ cũ libera poteſtate reuocãdi ſibi pecuniam ipſam ſemper vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatã, plene, libere, ac integre remanentib. in ipſa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec adminiſtrationem, ſeu diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuſcunque conditionis exiſtat, in iudicio, vel extra, actionem, perſecutionẽ, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunq; perſona prædicta in commiſſione huiuſmodi ſe habeat: licet tamen fratrib. ſuas neceſſitates inſinuare ac ſpecificare vel exponere perſonæ prædictæ, ac eam rogare quod ſoluat†. Poſſint etiam perſonam eandem exhortari ac inducere, q̃ ſi deliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione prouideat: Ita tamen, q̃ ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione ſeu diſpenſatione, & contra prędictam perſonam actione ſeu perſecutione (vt prędictum eſt) fratres abſtineãt omnimodo. Si vero perſonam huiuſmodi nominatam vel nõ nominatam à fratrib. (quo minus per ſe poſſit exequi quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, voluntatem, ſeu locorum diſtãtiam, ad quæ ipſa nollet accedere, in quib. eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio faciẽda, vel per occaſionem aliam impediri: liceat fratrib. cũ conſcientię puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando, & aliis (ſi ad primum dantem nõ poſſit vel nolint habere recurſum) cũ iſta perſona facere, ſicut ſupra proxime declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim perſonarũ miniſterium per viam ſubrogationis (vt dictum eſt) communius & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere: cum prædicta ſatisfactio pręſumatur poſſe celerius expediri. Si tamen (vt interdum dictum eſt) propter locorum diſtantiam, in quib. eſſet ſatisfactio faciendа, & conditiones ſeu circunſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurium perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunũ: liceat ipſis fratrib. in hoc caſu iuxta negotij qualitatem (ſeruato modo prædicto) plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu pſentare ad iſtud miniſterium exequendũ. ¶Et quia oportet & expedit fratrũ neceſſitatib. non ſolum illis pro quib. iam eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda (vt ſuperius proximè dictum eſt) ſed etiam imminẽtib. ſiue tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, ſiue tales (licet paulò comparatiue) quarum prouiſio ex ſui conditione neceſſario tractũ temporis habet, vt in libris ſcribendis, eccleſiis ſeu ædificiis ad vſum habitationis ipſorum conſtruendis, libris & pannis in locis remotis emẽdis, & aliis ſimilib. ſi quę occurrerint, cum moderamine ſuprædicto ſalubriter prouideri: Sic in iſtis neceſſitatib. clare diſtinguimus, ſic in eis fratres poſſe tũc & ſalua cõſcientia procedere

declar

† De hoc dominio vide extrauag. Ioan. xxij. inter. ad cõditorẽ canonũ. tit. de verb. ſig. & extrau. quotandã. e. tit.

† Aliàs, tale.

† Quia ibi ẽ meo ut cui, q̃ pro nomẽ ferre. Minori nõ cõuenit. & hãc prouiſionẽ circa pecuniã approbat Vic. exiſt. ibi vide à ſ. porro. vſq; ad ſ. proinde. Ioan.

† Quid de hęreditib. talis perſonæ, vide j. eo §. eo caſu. Fõt.

declaramus: videlicet vt ingruẽti vel imminẽti neceſſitate, quæ breui tẽpore, vel quæ interdum ex aliquib. circunſtantiis non ſic breui (vt ſupra in proximo caſu dictum eſt) valeat expediri, tam quò ad dantem eleemoſynam, quàm quò ad nominatum vel ſubſtitutũ, in omnib. & per omnia, (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatib. præter, iis faciẽdæ ſupra proxime declarauimus) procedatur. In ea vero neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum †: quia in eo caſu veriſimile eſt, q̃ tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui cõditione requireret: tum etiã circunſtãtiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata, frequẽter caſus acciderent: in quib. ad expeditionẽ neceſſitatis huiuſmodi oporteret quòd per diuerſas manus & perſonas tranſiret pecunia neceſſitati huiuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem, ſeu etiam ſubſtitutũ ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto (ſi caſus talis accideret) poſtea ſubrogatũ, habere notitiam: declaramus & dicimus, q̃ in hoc artic. præter dictos duos modos in neceſſitatib. præteritis & ingruentib. quæ poſſint breui tempore, vel interdũ non breui (vt ſupra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obſeruandos, ad obſeruãdam ipſius regulę, ac profeſſorũ eius omnimodã puritatẽ: Quòd ſi præſto ſit eleemoſinæ huiuſmodi elargitor, vel eius nũtius, qui poſſit hoc facere & velit: expreſſe illi prędicatur à fratrib. quòd ſibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam, penes ipſum ſemper vſq; ad cõuerſionem † ipſius in rem deputatam libere remanente, vt in aliis duobus caſibus ſuperius dictum eſt) per quorumcunque manus pecunia ſeu eleemoſyna ipſa tractetur, ſiue perſonas ab eo vel à fratribus nominatas, totum ſuo conſenſu, voluntate ac auctoritate procedat: quo aſſenſum ſuum præbente prædictis, ſecure fratres re empta vel acquiſita de illa pecunia, per quemcũque (iuxta modum annotatum ſuperius) vti poſſint. ¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouiſionis ſerie declaramus, quòd fratres (præfatis modis, vt prædicitur, circa pecuniam in ſupportandis eorum præteriti, & ingruentib. neceſſitatib. obſeruatis) nõ intelligãtur nec dici poſſint per ſe vel per interpoſitã perſonam pecuniam recipere contra regulã, vel profeſſionis ſui ordinis puritatem: cum manifeſte pateat ex præmiſſis, ipſos fratres non ſolum à receptione, proprietate, dominio ſiue vſu ipſius pecuniæ, verumetiam à correctione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero caſu quando (ante quam ipſa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ commercium ſit conuerſa) ẽcedentẽ pecuniam mori contigerit: ſi cõcedens dns in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium vſum fratrum expenderet: quidquid de ipſo concedente viuendo vel moriendo contingeret, ſiue concedens huiuſmodi hæredem reliquerit, ſiue non: poſſint fratres ad perſonam deputatam (non obſtante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipſa pecunia expendẽda recurrere †, ſicut poterant ad ipſum dominum concedentem. ¶ Quia vero puritatẽ ipſius ordinis intima cordis affectione zelamus: cũ in prædictis caſib. ad determinatam neceſſitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniã rogari poſſit à fratrib. quòd ſi quid de pecunia ipſa (habita neceſſitate determinata) ſupererit, conſentiat ipſe cõcedens, quòd reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipſorũ fratrũ prædictis neceſſitatib. conuertatur: quo non conſentiente, prædictis, ipſum reſiduum (ſi quod fuerit) reſtituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd ſollicite ſe coaptent, vt non plus ſcienter concedi conſentiãt, quàm veriſimiliter æſtimari poſſit rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur, valiturã. ¶ Et quia † prædictorũ ſerioſa expoſitione à dante vel recipiente de facili poſſet errari: vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis ſimplicitati aliquorum ſimplicium, ſaluti animarum hinc inde ſecurius cõſulatur: intellectum illũ, qui ſatis in hoc caſu à ſane intelligente percipitur, præſentis ac in æternũ valituræ conſtitutionis ſerie lucidamus, volentes illum ad cõmunem deduci notitiam: videlicet quòd ſemper quãdo pecunia fratrib. ipſis mittitur vel offertur (niſi expreſſe per mittentẽ vel offerentem aliud exprimatur) prędicti modis prorſus oblata intelligatur & miſſa. Non enim veriſimile eſt aliquẽ eleemoſynæ ſuæ ſine expreſſione modũ illũ præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum neceſſitatib. intendit per domum huiuſmodi prouideri †, vel effectu doni, vel ſuæ cõſcientiæ puritate fraudẽtur. ¶ Adhæc quia fratrib. ipſis interdũ in vltimis voluntatibus ſub diuerſis modis nonnulla legantur, nec expreſſe quid de his agendũ ſit, in regula vel prædeceſſorũ noſtrorũ declarationib. continetur: ne in ipſis dubitari contingat in poſterum, prouidendo legantib. & fratrum conſcientiis præcauendo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quòd ſi teſtator modum ſecundum quem fratrib. (eorũ conditione inſpecta) recipere nõ liceret, exprimat in legãdo, vt ſi legaret fratrib. vineã vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilib. proferret, aut modos ſimiles in relinquẽdo ſeruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modũ fratres abſtineant.

Si vero modum licitum fratrib. in legando teſtator expreſſerit, vt ſi diceret: lego pecuniam pro fratrum neceſſitatib. expendendam, vel domum, agrum, vineam, & ſimilia, ad hoc quòd per certam perſonam vel perſonas idoneas diſtrahãtur, & pecunia de reb. ipſis accepta, in ædificia vel alia fratrum neceſſaria conuertatur: aut in legando ſimilib. modis vel verbis vtatur. In hoc caſu illud in omnibus & per omnia (conſideratis eorum neceſſitatibus & moderaminib. ſupradictis) quantum ad fratres ſeruari decernimus, quod per nos eſt ſuperius in conceſsis pecuniariis eleemoſynis declaratum. Ad quę legata ſoluẽda tam hæredes teſtatorum

† Al. inuentũ.

† Quomodo probatur ista, vide Bart. in l. cicinas. ff. ſi cer. pe. doc. aut hoc ius pone. ſtũ. C. de ſacro. ec. Fon.

† Al. ita: Et quia prędictorũ, &c.

† Al. & illi.

† Al. prouidere Legata ſibi relicta an poſſint fratres Minores agnoſcere. vide §. ad noſtram in cle. exiui. & quæ ibi dicat Card. in ſua gl. verſ. 2. quæro. & Bart. in ſuo tract. Mino. Fon.

† Obſeruatis modo & forma §. ita tñ. ſ. eod. Fon.

† Nota quòd index ſecularis interpoſuit ſe citra legata pia.

ſtatorum, quàm executores ſe liberales exhibeant †: Et etiam prælati & ſeculares, quibus de iure vel cõſuetudine prouiſio iſta competeret (cum expedierit) ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates defidentium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, q̃ hæredũ cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorũ deſtituantur intentio: ac ipſi fratres pauperes oportunis auxiliis non fraudẽtur. Si vero fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur: in hoc legato ſic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac ſeruari volumus, & in perpetuũ præſenti cõſtitutione iubemus, q̃ ſupra in pecunia ſeu eleemoſyna fratribus indeterminate oblata vel miſſa, volum⁹ ac expreſſimus obſeruari: videlicet, vt ſub modo licito fratribus intelligatur eſſe relictum: ita q̃ nec legans merito, nec fratres ipſi effectu relicti fraudentur. ¶ Quia vero libros & alia mobilia, quibus tã ordo quàm fratres vtuntur, quorũ dominiũ cũ nõ ſint dominij aliorũ ad præfatã Eccleſiã ſpecialiter ſpectare dinoſcitur, interdum cõtingit ſeu expedit vẽdi, vel etiam cõmutari: fratrũ vtilitatibus & corũ cõſcientiis prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerũ, & ad eas res, quarũ vſum fratrib⁹ licet habere, de Generaliũ, & Prouincialium Miniſtrorum in ſuis adminiſtrationibus coniunctim vel diuiſim auctoritate procedat: quibus etiam de diſpoſitione vſus talium rerum concedimus ordinare: Si vero res huiuſmodi æſtimato pretio vendi contingat: cum fratribus ipſis per ſe vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinam⁹ & volumus, quod talis pecunia ſeu pretium recipiatur & expẽdatur in rem licitam, cuius vſum fratrib⁹ licet habere, per † procuratorem à præfata ſede vel à Cardinali gubernationem per ipſam ſedem gerenti eiuſdem ordinis deputandum iuxta modum in ſuperioribus neceſſitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parũ vetuſtis liceat ex præſenti noſtra cõceſſione fratribus (pietatis ſeu deuotionis intuitu, vel pro alia honeſta & rationabili cauſa) obtenta ſuper hoc prius ſuperiorũ ſuorũ licẽtia, iuxta q̃ inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tã de ipſis rebus vilibus ſeu patum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, ſcilicet à quibus & qualiter ſit habẽda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem aliis elargiri. ¶ † Liceat autem contineatur in regula, quòd fratres habẽãt vnam tunicã cũ caputio, & aliam ſine caputio, & videri poſſit illa fuiſſe inſtituentis intentio, quòd neceſſitate ceſſante pluribus non vtãtur, declaramus, quòd poſſint fratres de licentia Miniſtrorũ & Cuſtodũ cõiunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi cõmiſſis, cum eis videbitur (pẽſatis neceſſitatibus & aliis circunſtantiis, quæ ſecundum Deum, & regulam attendendę videtur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cũ etiã in ipſa dicatur expreſſe, quòd Miniſtri & Cuſtodes de infirmorum neceſſitatibus & fratribus induendis ſollicitam curam gerant, ſecũdum loca, & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & neceſſitatibus infirmorum Miniſtri tantum & Cuſtodes ſolliciram curam gerant: & dictio illa, tantum †, adeo Miniſtros & cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen, ſollicite conſiderare nos conuenit & tempus regulæ inſtitutæ, quo fratres iſti ad comparationem præſentium numero pauci erant, & forſan Miniſtri & Cuſtodes videbantur tunc ad iſta procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec ſit veriſimile beatum Franciſcum inſtitutorem regulæ vel ipſis Miniſtris & Cuſtodibus impoſſibilitatis iugum voluiſſe prafigere, vel ex ipſius impoſſibilitatis conſequentia fratres ipſos ſuis neceſſitatibus velle carere: concedimus, quòd ipſi Miniſtri & Cuſtodes poſſint per alios huiuſmodi curæ ſollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiuſmodi, quæ præfatis Miniſtris & Cuſtodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum ſibi ab illis commiſſa fuerit, gerere diligenter. ¶ Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuote: Ita quòd (excluſo otio animæ inimico) ſanctæ orationis & deuotionis ſpiritum non extinguant. Quia veroex verbo iſto fratres ipſos de otioſitate vitæ, & de regulæ tranſgreſſione improbe notare interdum hactenus aliqui ſunt conati: nos morſus hmõi nefarios reprimẽtes: Declaramus, q̃ cõſideratis verbis prædictis, & forma ſeu modo loquendi, ſub quib⁹ fratres ad hmõi exercitiũ inducuntur, nõ vt ea fuiſſe inſtituentis intẽtio, quòd vacantes ſtudio, vel diuinis officiis, & miniſteriis exequendis, manuali labori ſeu opationi ſubiicerẽtur, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Chriſti, & multorum ſanctorum patrum, labor iſte ſpiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ ſunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui ſe in prædictis ſpiritualibus operibus non exercent †, niſi tales aliorum fratrum licitis ſeruitiis occupẽtur (ne otioſe viuant) verba prędicta declaramus extẽdi Niſi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis exiſterent, quòd merito propter hoc non eſſent à tanto bono pro hmõi exercitio ſubtrahendi. fratres enim quicunque ſtudio vel diuinis miniſteriis nõ vacantes, ſed aliorum fratrum ſtudio vel aliis diuinis officiis & miniſteriis vacantium ſeruitiis inhærentes tantum, pro ſeruitiis eiſdem cum ipſis quibus ſeruiunt, ſuſtentari merentur: quod aſtruitur illa æqua lege, qua ſtrenuus pugnator ille Dauid iuſte decreuit, videlicet quòd deſcẽdentium ad pręliũ & remanentium ad ſarcinas, portio æquaretur. ¶ Verum quia expreſſe continetur in regula, quòd fratres non prędicent † in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cũ ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apoſtolicæ plenitudinis conferẽtes, dicimus, quòd prædictum verbum ad litteram ſicut regula ipſa protulit, obſeruetur: niſi per ſedem Apoſtolicã circa hoc pro vtilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum vel ordinatum aliud, vel in poſterum concedatur, ſeu etiam ordinetur. Et quia in eodẽ capitulo regulæ immediate ſubiũgitur, quòd nullus fratrũ populo penitus audeat prędicare, niſi à Miniſtro Generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ab eo prædicationis officium ſibi ſit cõceſſum: Nos & ſtatum præteritum ipſius ordinis in paucitate ſui, & modernum in ampliato fratrũ numero, ac vtilitatem ãimarũ (vt condecet) aduertẽtes: concedimus nedũ Generalem examinare & approbare fratres pdicaturos in populis, ac illis concedere licentiam

† Tales procuratores rẽ nocãtur per extrauag. ad conditorẽ §. ruſticis. Font.

† Quomodo conſideratur vel tas rei, gl. cũ in verbo, vilitas. Tclc. extrau. eo. Fõt.

† Videdem. extrũ § præterea. & extrauagãſ quo rundam § in primis. Font.

† Nota q̃ cõſtituto ex cuſtode ſe perpetuari impluerat.

Nota ſecundo illud: cõcorda tẽpora & mores: & concordabit ſcripturas. ſa cit §. nos. & ſtatutum ſ. cod. Font.

Fratres Minores, ad laborem pertinent an. labor rare teneantur. Et an religioſi manibus operati teneantur. vi de omnino S. Thomam 2. 2. q. 187. arti. 3.

† Hoc eſt, nõ concionãtur ad plebẽ, nõ pſallunt, nõ legunt. Font.

† Vide omnino concil. Trid. ſeſſ. 5 de reform. ca. 2. & ſeſſ. 24. de reform. c. 4.

centiam prædicandi quatenus personæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regulâ continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegiis continetur. Quam quidem licentiam præfati Ministri reuocare, & suspendere valeant & artare, sicut quando id eis videbitur expedire. ¶ Sed quoniam in deliderijs nostris hoc geritur vt ad Dei gloriã salus proficiat animarum: ac dicte ordinũ, per quem iugiter ad amorem diuinũ affectio Christianæ religionis accẽditur, meritum & numerus augeatur: cõcedimus & præsenti statuto firmamus licere nõ solũ Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ Ministrorũ Prouincialiũ licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit artari. Vicarijs vero Prouincialiũ Ministrorũ ex officio vicariæ licẽtiam hanc sibi nouerint interdictam, ne per Ministros eosdẽ (quibus hoc posse cõmittere Vicarijs & aliis licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter cõmittatur. Caueant rũ ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscrete, nõ passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi cõtigerit, fidelibus consilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant: Nec indifferenter omnes admittãtur ad ordinẽ, sed illi tantũ, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel aliis circunstatijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac aliis profi re per exemplum. ¶ Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, à Prouincialibus Ministris & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodũ multitudinẽ oporteat ad generale capitulũ cõuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouinciis qui vocem habeãt aliorum, intersint: Taliter respõdemus, vt scilicet singularũ prouinciatũ custodes vnum ex se cõstituãt, quem cum suo Prouinciali Ministro proseipsis ad capitulũ dirigãt, voces aut vices suas committẽtes eidẽ. Quod etia cõstituerint p seipsos, statutum hmõi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu hmõi dicitur respõdisse. ¶ Denique† quia cõtinetur in regula supradicta, quòd fratres nõ ingrediãtur monasteria monacharũ, præter illos quibus à sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasteriis pauperum monialium inclusarũ fratres attentius intelligendum esse crediderint, cũ eorũ sedes præfata curã habeat specialẽ, & intellectus hmõi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasteriis monialium prædictarum debeat intelligi? Nos vtique generaliter id esse prohibitum de quarumlibet cœnobijs monialium respondemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere: iis quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasterij inclusarum ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregorius nonus, in eo casu dicitur respondisse. ¶ † Cæterum sanctę memorię confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimũ vitæ suæ (cuius mandatũ, ipsius dicitur testamentũ) q verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdẽ) quod sic vel sic intelligi debeat, nõ dicatur: adiiciẽs quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petãt: & alia quædã interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari; propter quod fratres hęsitãres, an tenerentur ad obseruantiam testamenti prædicti, dubitationẽ huiusmodi per eundẽ prædecessorẽ nostrũ Gregoriũ nonũ petierũt de ipsorũ cõscientiis amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculũ animarũ, & difficultates quas propter hoc possent incurrere, dubietatẽ de ipsorũ cõscientijs amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mãdati obseruantiã nõ teneri: quod sine cõsensu fratrũ, & maxime Ministrorum, quos vniuersos tãgebat, obligare nequiuit, nec successorem suũ quomodolibet obligauit: cũ nõ habeat imperium par in parem. Nos aũt circa præsentẽ articulũ nihil duximus innouandũ. ¶ † Ad hoc nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Põtificibus circa declarationẽ ipsius regulę, & ipsam regulã cõtingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorũ contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus, nec per ipsas litteras statui fratrum prouidere † in multis, in quibus de nouo vel alitr necessario prouidendum esse multorum postea casuũ contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litteratum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prędictorũ obseruatione fratrũ animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorũ statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulãtur in omnibus & singulis illis articulis, quos cõstitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis litteris Apostolicis supra dictis: Hanc nostram constitutionẽ, declarationem, seu ordinationẽ tantum à fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruãdam. ¶ Cum igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, dispositа, decreta, declarata etiam, & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis: In virtute obedientiæ districte præcipientes, quòd hæc constitutio sicut cæteræ constitutiones, vel decretales epistolæ, legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam, in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus depranare: & opinionum diuersitas ac distortio intellectus multorũ pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorũ corda subtrahere: taliũ detrahentium vitandã peruersitas cogit nos viã ipsis ad prędicta precludere, & certũ procedẽdi modũ hãc constitutionem legentibus præfinire. ¶ Itaque sub pœna excommunica-

Ad ordinem B. Francisci recipiendi quales esse debeant.

Ministro Generali decedente qui debeat ad electionem cõuenire.

¶ Vide cõcil. Trid. sess. 25. cap. de Regularibus & Monialibus, vers. & extra pagarte Pij Papæ 4. incip. E. si Mediolanensium.

† Franciscus hæredes prohibuit in exercitu suam regulã glossari, & litteras Apostolicas super ipsius relaxationes impetrari.

† Hanc §. & §. quia sub colore, silegat Pal. referẽte hic Phil. in Authen. si quis mulier. C. de sacrosan. eccle. & statutis vetãtibus se glossari idẽ Bald. l. non dubiũ de leg. Fons.

† Alias, prædiderat.

Excommunicatio fit

minatur eō ra glōſſatēs iſtam decre talem nō ob ſtātibus qui bufcunque priuilegijs crātes excō municatiōis abſolutionē ſibi Papa re ſeruat.

Priuilegium.] Non diuiditur: quia pendet vſque ad vltimam dictionem.

CASVS. A ſede Apoſtolica fuit conceſſum priuilegium quibuſdam religioſis: videlicet ꝙ fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipſę cellę non poſſent excōicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inſerto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij. Rñdet quōd cella in hoc caſu accipitur pro loco ſolitario ſegregato à cōſtæ hominū ideo ſi fratres illi' ordinis haberent Prioratus in loco populoſo, priuilegium ſuum non ſe extenderet ad tales religioſos, ſed ſolum ad illos, qui habēt cellas ſeparatas à cōi victu hominum. Nota primo quōd in materia priuilegiorum, per quæ conceditur exemptio religioſis habitantibus in cellis monaſterij, appellatione cellæ veniunt ſolummodo loca ſolitaria: largo tñ modo accipiendo cellam, appellatione cellæ venit parua camera, quam non debēt habere religioſi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodem dormitorio, & debent omnes eſſe in aperto, & dī cella à celando: quia vnus religioſus non debet celari ab aliis nec occultari, & vnus religioſus debet videre alios religioſos in dormitorio & refectorio.

Nota ſecundo optimum tex. quōd idem eſt dicere fratres, quod monachi. vide de iudi. cauſam. Nota vlteri', quōd excōicatio & ſuſpenſio referuntur ad homines: interdictum ad loca. 11. q. 3. nemo eſtorum. de cle. exc. min. poſtulaſti. 2. ñ, Io. Mo. & Io. And, Dominicus.

¶ *Prima gl. ſummat.*

a ¶ *Priuilegium.*] Exemptis cellis alicuius monaſterij, quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtendit.

¶ *Gloſſa ſeq. ſoluit dubium.*

b ¶ *Legato.*] Intelligo generaliter, ſicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & eſt ſimile quod dixi. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. 1. reſpon. in glo. quia verbum.

1 Ateinus mechanc gl. in capellan. de accuſ. ad probandū quod etiam in materia priuilegiorum ille dicatur habitare, qui eſt perpetuo: interdum ad loca ad tē tempus: interdum ad ſpa. allegat Baldum in l. 2. ff. de ſtatu hom.

c ¶ *Commorantes.*] Large loquitur 1: quia interdum ſunt inſtituti ad loca ad tē tempus: interdum ad ſolam moram ibi trahendam. de ſta. mona. ca. 2. ad fin. ſupra eod. lib. de temp. ordin. cum nullum aliqb' in præmiſſis quo modolibet ſuffragari) excōmunicationis ſententiæ, quā nūc in ipſos proferim', ſe nouerint ſub iacere: à qua per neminē niſi p Romanū Pontificē poſſint abſolui. Inſuper † tā iſtos, contra quos per nos excommunicationis eſt prolata ſententia, quàm alios (ſi qui fuerint) contra præmiſſa vel eorum aliquod veniēt, ad ſedis memoratæ volum' deducinoritiā: vt quos prouiſus modus æquitatis nō arcet à vetitis compeſcat rigor Apoſtolicę vltionis. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginā noſtræ declarationis, ordinationis, cōceſſionis, diſpoſitionis, ſupplectionis, approbationis, confirmationis, & cōſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contrarie. Si quis aurē hoc attētare prę ſumpſerit: indignationē omnipotētis Dei & beatorū Petri & Pauli Apoſtolorū eius ſe nouerit incurſurum. Datum Siriani xvii). Calend. Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exemptis cellis alicuius monaſterij quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtenditur. Ioan. And.*

CAP. IIII.

PRiuilegium a monaſterio tuo cōceſſum, vt monachi ſiue fratres in cellis ad monaſterium ipſum ſpectantibus habitantes, ab alio quàm à Papa, vel eius legato b excommunicari, aut ſuſpendi, vel ipſę cellæ interdicto ſupponi non poſſint: non fratres in Prioratibus, eccleſiis, ſeu capellis eiuſdem monaſterij cōmorantes c, aut ipſos Prioratus, eccleſias, vel capellas ab ordinariorū iuriſdictione in aliquo d. ſed reſidentes tantum in cellis, & cellas ipſas (hoc eſt e loca ſecreta f & ſolitaria, quæ ab hominum ſeparata conuictu g ſunt ad contemplandum h, & Deo vacādum ſpecialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiato aliquo, vt poſſit conferre beneficia clericorum ſuorum: quid appellatio clericorum ſuorum deſignet, oſtendit. Ioan. And.*

CAP. V.

SICVT † NOS

d ¶ *In aliquo.*] Tolle, defendat, quod eſt in ſi. & iterū repete, ſed defendat reſidentes tantum, & cætera.

e ¶ *Hoc eſt.*] Propter hoc facit ad titulum noſtrum de verb. ſigni.

ADDITIO. Aliàs locari potuiſſet. ſ. proxi. vel ſub tit. de priuileg. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. declarat textū.*

f ¶ *Secreta & ſolitaria.*] Cella dī à celando & occultando, & ſic hoc caſu locus ſolitarius: & talem vitam ducentes digni ſunt conuenienti honore. 16. q. 1. q. vere. & ad has cellas religioſi etiam Mendicantes de prælatorū licētia tranſire p. ſunt. 3. eo. lib. de excel. prælā. c. vnico. Aliàs autem large ſumendo dicimus cellas quę ſunt etiam infra clauſuram monaſterij: vnde ex cauſa, puta propter infirmitatē monachi, diſpenſat abbas cum eo, vē habeat ſuam cellam extra cōe dormitorium: tamen infra monaſterij ſepta. 20. quæſt. 4. c. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegium intelligitur.

g ¶ *Conuictu.*] id eſt, cōmuni victu.

ADDITIO. Dictio compoſita à con, & victus: vnde & ſimul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ *Contemplandum.*] de vita contemplatiua 2 & actiua dī 3. de renū, niſi cum pridem. ad fi.

ADDITIO. Archi, inducit illud Gregorij ꝙ quies ex corde nobis eſt appetenda 8. q. 1. in ſcripturis. verſic. quies. per quod vī cōtemplatiua præcellere. Ad idē ea. q. qui epiſcopatum, quod dicit verū, ſecundum Aug. nam duodecim ſunt in quibus vita contemplatiua præmi net actiuæ, vt dicitur in fum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuam. & vide quod ſcripſi de reg. ſane. in magna glo. Ioan. nes. And.

Sicut nobis.] Cōmunis diuiſio: quia in prima conſultatio à ver bis duplicis gratiæ cauſata: In ſecunda latior reſpōſio: ibi, *Verum.* Vel ibi, *Breui reſpondemus.* laritudo reſpōſionis pater in verſi. ſimilibus. & in verſi. etiam ſi. Dominicus.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. à ſede Apoſtolica impetrauit priuilegiū, vt poſſet cōferre beneficia ſuorū clericorū

† ſu iſto ver ſi. not. quōd Papa poteſt ſibi rebellantes excōmunicare, & adhuc dicantes de prælatorū licētia tranſire p. ſunt. 3. eo. lib. de excel. prælā. c. vnico. Aliàs autem large ſumendo dicimus cellas quę ſunt etiam infra clauſuram monaſterij: vnde ex cauſa, puta propter infirmitatē monachi, diſpenſat abbas cum eo, vē habeat ſuam cellam extra cōe dormitorium: tamen infra monaſterij ſepta. 20. quæſt. 4. c. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegium intelligitur. Fōtanus.

1 Vide omnino S. Thomam 2. 2. q. 182. art. 2.

† Nos quo ad proprietatem. c. cum olim. 2. ſ. de priuileg. ſed quo ad cōtractionē monachorū. eſt in eccleſiis, de ma. & obed. quia ad miniſterium eſt educti & ſeruipt. nec quo ad rem, ſuper dominium importat. Archi. cap. ſeq. infra eod. Fons.

† Nos dicit Archi. iſtud c. procedere ſi quis cunque habente gratiam de qua hic, ex quo nullitenus dirigitur. Fons.

cedentium & decedentium: episcopus habet clericos beneficiatos in aliis diœcesibus: dubitabatur quid cõtioeretur appellatione clericorum suorum? Rñdet, quòd appellatione clericorum suorũ continentur illi soli clerici, qui sunt in cõtinuo seruitio epi, & viuunt expensis propriis epi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo epi, sed viuebant expensis suis, & non expensis epi priuilegiati: illi non sunt censendi sui clerici quantũ ad materiam priuilegij. [*Oraculo.*] vnde oraculum dr responsio facta ad interrogationem alterius. Not. quòd si alicui à sede Apostolica cõcedatur priuilegium, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium: appellatione clericorum suorum veniunt soli illi, qui sunt in continuo seruitio priuilegiati, & viuunt expensis suis propriis; & hoc versũ in priuilegiis, quæ sunt odiosa: alias vero appellatione clericorum suorum veniunt omnes subiecti. ẽ. eod. cum tibi. in antiq. Not. q gratia quandoque fit alicui, vt non effectus gratiæ deriuetur in eũ, sed vt ipse aliis conferat vtilitatem. Ad idem de præbend. si cui. & c. iis cui. eo. lib. Not. vbi supra, q breuitas desideratur etiam in iuribus condendis. Ad hoc ẽ. de iureiur. breui. & de breuitate vide no. de pœn. & remiss. significauit. & ẽ. eod. lib. de testa. si pater. super 1. glos. Ioan. And. Domi.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Sicut nobis.*] Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostẽdit, & cætera.

b ¶ *Decedentium.*] Nunquid talis posset conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentiũ in curia Romana? Item nunquid posset conferre beneficia clericorũ suorum alio modo vq̃ quam dixi ẽ. eo. lib. de præben. quãuis 2. [in gl. ista duo. Io. And.]

c ¶ *Residerent.*] Ex sola residentia si non interessent diuinis, non percuperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. ẽ. eod. lib. de cleri. non resi. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. not. quòd si quis dominus.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

d ¶ *Respondemus.*] Per hoc vt q̃ ista decre. fit veteris iuris declaratoria, non noui promulgatoria: licet arg. ẽ. j. dum dicit, volumus, & q̃ sit declaratoria patet: quia tractat de verbi significatione. ad hoc ẽ. eo. c. 2. respon. 1. in fi. nec bene occurreret ratio quare hoc esset ius nouum, & non vetus, præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papam circa priuilegium prius concessum: sic est responsum. per quod patet quòd à concessione priuilegij eriam antequam emanasset hæc decre. priuilegium sic erat intelligendum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exemplificat, obijcit, soluit, & rationem reddit.*

e ¶ *Similibus.*] Pone conceditur ei priuilegium, vt cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, vel dignitatum dispensare possit: vel eis conferre ius ad vacaturas, vel similia. Et bene dicit, in his, & similibus: quia in aliis casibus dissimilibus argumentatio clericorum omnes subiectos clericos cõprehendit. ẽ. eod. cum tibi. & potest esse ratio; quia hic de priuilegio loquitur odioso, quia per primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus: & non deseruiens ecclesiæ recipit stipendium: ergo bene ambitiosa & restringenda sunt talia indulta. ẽ. eo. lib. de præben. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Ioan. And.

f ¶ *Quæsiti propterea.*] Sic ẽ. de elect. c. officij ẽ. eo. lib. de referi. statutum. & insuper de iudi. mulieres. & de renun. c. 1. sic & affecta tutela immunitatem non præbet. C. de iis qui spon. munc. subeũt. lib. 10. l. 1. & 3.

g ¶ *Continue.*] ciuili 4 modo intelligendum est verbum. ff. de ser. fi cui. de consecra. dist. 1. nunquam. sicut & seruitus dr continua, & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. prædi. l. foramen. ff. de aqua quotidi. & æsti. l. 1. §. quòd autem. & fluuius dr continuus, qui quãdoque exarescit. ff. de flu. [& ne quid in flu. pub.] l. 1. responso.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

h ¶ *Pro iure.*] ẽ. de cle. non resi. ex parte. Et si ægrotaret, seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hæres. §. Stichus. Nec sumo ita amarè verbum, quin etiam pro suis propriis interdum possit abesse. Ad hoc ẽ. eo. lib. de præben. præsenti. 1. & 2. responso. sicut iudex propter iũa propria negotia differre potest & dimittere causam. ff. de iudi. si longius.

ADDITIO. Quod clericus pro suis propriis negotiis possit abesse, tenet etiã Archi. qui tñ signat ẽ. lib. de elect. si post quam. §. 1. non soluit. Tu dic q̃ illud speciale, ne propter eius absentiam procederetur vacatio. Item ibi fibi potuit prouidere si iustã causam habebat absentiæ obtinendo licentiam. item nec ille textus amarissime sumitur, vt ibi not. in gl. & ita. in fin. Ioan. And.

bis a significate curasti, tibi grarioſe conceſſimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentiũ, vel decedentium b possis conferre: quodque iidem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, aq̃ si in suis eccl. ſiis perſonaliter reſiderent c: Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui reſpondemus d oraculo, quòd illos in his & ſimilibus e caſibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæſiti f propterea vel recepti ſine fraude & fictione qualibet, vere tui clerici familiares exiſtunt, & in tuis expenſis continue g domeſtici commenſales: etiam † ſi quos ex illis aliquando pro tuis h gerendis negotiis abeſſe contingat.

† Alias ita: etiã ſi ex illis aliquos aliquando, &c.

De regulis iuris.

SEQVVNTVR regulæ iuris.

¶ Quarum cognitio cum vtilis & neceſſaria ſit teſte Alberico in rubri. ff. eo. dãnetque Sali. eos in l. quod te. ff. ſi cer. pe. l. quod Nerua. ff. depeq. qui ſolis ſingularibus doctrinis ſtudet: Quas & ſine vituperio ipſe Pontifex neſcit. gl. ca. penitẽs. de præſcr. negligentes interim iura regularia: quarum ignorantia nullo modo excuſabilis eſt. l. is nõ. ff. de cõſeſ. gl. l. profeſſio. C. de mu. pa. lib. 10. Ideo adnotaui tibi ad glo. quicquid melioris doctrinæ eſt in Marcu. Io. An. commentarijs Phil. Petri de Anchar. Dyni, Alberici Roſatis. Ioan. Fankel. Iaco. Fon. Burgen.

¶ Glo. iſta primo continuat rubri. Secundo ad ſituationem opponit, & dupliciter ſoluit. Tertio per modũ ſummæ de regula quærit quinq; ẽ, & de iure tria.

NOn eſt nouũ, vt aliquib' ſpecialiter enumeratis gñalis clauſula ſubſequatur, quæ omnia cõprehẽdat, vt 42. diſt. p rorum. 23. q. 5. de occidẽdis. ẽ. de proba. quoniã q̃ falſam. ẽ. eod. lib. de procu. qui ad agendũ ff. ad leg. Aq. i. ſi ſeruus ſeruũ. §. inquit lex. in fi. C. de ſacroſ. eccle. l. generali. Idcirco poſt rubricas ſupra poſitas, q̃ ſecundũ ſuas materias iuris regulas cõprehẽdũt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuerſas: De regu. iur. Si quæratur quare in principio cõpilationis nõ poſuit Bonifacius hãc rubricã, cum ſæpe permittatur clauſula generalis ſecutis poſtmodũ ſpeciebus, vt ẽ. de ꝓb. cũ rubricis ſequẽtibus 6. de reb. eccl. nõ alie. cũ rubricis ſequẽtibus, de reg. cũ rubricis ſeq. ff. de ſerui. cũ rubricis ſequẽtibus? Poſſet dari coloratiua reſponſio, quia quæ vltimo dicuntur, melius memoriæ cõmendãtur. de conſecra. diſt. 2. liquido: Eſt autẽ vera ſolutio, ideo hunc ordinẽ obſeruatũ, vt oſtenderetur ius nõ ex regula, ſed regulã ex iure. ſi enim à principio poſita fuiſſet, forſitã crederet aliquis q̃ ius ſequẽ regulas, ex regulis ſumeretur: in fine igitur ponitur, vt appareat ex iure qđ poſſit, regulas ſumi. ff. eo. l. 1. Videndũ eſt igitur primo qđ ſit regula, vſi dicatur, qualiter cõſtituatur, & qđ ſit eius officiũ, & quæ ipſius ſit poteſtas. Secũdo videndũ quid ſit ius, vnde dicatur: & quomodo hic ſumatur. Tertio q̃ ſunt hæ iuris regulæ, ſingulariter & clare eas proſequendo videbimus. ¶ Circa primũ, Regula ſecundũ Grãmaticos, eſt multorum ſimilium collectio. Lex autem deſcribit regulam eam eſſe, quæ rẽ cur. quæ eſt, breuiter enarrat. ff. eod. l. 1. Dr autem regula, quia regit vel normã recte viuendi præbet, & ab hac regula quæ dr norma recte viuendi, dr regularis. Dicitur etiam regula eo q̃ recte ducit, nec aliorſum trahit, quaſi à rega, vel regula, quæ idem eſt quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit ſcriptor modum recte ſcribendi: ſecator modũ recte ſecandi, & ſic de ſingulis; ita per has regulas modum recte iudicandi cognoſcimus, ad hoc. 3. diſt. regula. Fit autẽ regula latine, idem quod canon græce. 3. diſt. canon. Et dicitur regula proprie quaſi regulariter vera. quamuis patiatur exceptiones in ſe. Quæ an contineantur ſub regula, fuerunt opiniones, q̃ not. ff. eo. l. 1. 8. & facit quod not. dj. 3. regula. Subtilitatibus iſti circa hoc omiſſis, breuiter & groſſo modo ſic dico, q̃ quo ad poteſtatem verborum, quæ in ea proferuntur, vniuerſaliter vel ſaltem indefinite affirmando vel negando comprehẽdit exceptiones: aliàs non diceretur exceptio: ſicut ſi dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij, hæc enim non eſt exceptio: quia equus non comprehendebatur ſub illa propoſitione, omnis homo: ſed ſi dicerem, omnis homo currit excepto Titio, tunc propria eſt exceptio, quia propoſitio, omnis homo, bene cõprehendebat Titium. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam de qua fit ſermo, vt ſcilicet dicatur non currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehenditur ſub regula: quia ẽria ratio: & plus eſt in exceptione q̃ in regula. hoc ergo operatur exceptio, vt illud quod alias ſub verbis regulæ comprehendebatur, ad determinationẽm regulæ exceptionis virtute tollatur. Conſtituitur autem regula (vt ſupra dixi) per verba quæ de ſui natura omnia comprehendant: id eſt, per ſigna vniuerſalia affirmatiua, quæ omnia comprehendant. ẽ. eo. c. omnis res. & c. deſideat. ff. eo. l. omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia ſere. & l. omnia quæcunque. Itẽ per verba negatiua, quæ vniuerſaliter negando excludunt omnia, vt ẽ. eo. nemo poteſt. 1. & 2. ẽ. eo. nullus. 1. & 2. ff. eod. l. nemo. & l.

Exceptiones an ſub regula cõtineantur.

Regula per quæ verba cõſtituatur.

1 De hoc hic Arch. tenẽs, quod nõ poteſt: vt ibi dixi. Io. And.

2 Idem Ioã. Mo & eadẽ ratione. Io. And.

3 Cum tonſurati ſint fauorẽ officij, clerici priuilegiati, ſunt odioſa, ergo priuilegia ſunt odioſa, ex ſupra dictis de regu. iur. c. 1. & ſuper hoc vide glo. ſeq. in 1. glo. Ioan. And.

4 Vide Bart. in l. 1. ff. ſolut. mat. glo. vltiñ in prohemio Decret. & in cap. ex lecto de teſtib.

5 Hoc tacitus intellige per nota ẽ. de voto q̃ ſæpe his. in 3. glo. Io. And.

6 Illud decla rat Anchar. hic. Fonſ.

7 Idem do ctores, Fonſ.

8 Ibi Deci⁹, Dynus. Fonſ.

9 Bart. in l. fi. §. qui iuriſd. ff. ſi quis cau. Fõſ.

nemo. & l. nullus. Item per verba indefinita, quæ simpliciter prolata æquipollẽt vniuersalibus l. 19. dist. c. l. 3. de priuileg. quia circa. C. de hære. ven. vlt. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affimatiua vel negatiua, vt 3. eod. & j. eod. & ff. eo. titu. satis apparet. Officiũ autẽ regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, vt ff. eo. tit. l. 1. Quæ sit potestas regulæ, an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum reciret, dubitatur: & vt ꝙ ius de nouo nunquam constituat: quod iure & ipso facto probatur. Iure, ff. eo. l. 1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis non est vnam etiam solam inuenire, quæ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit. Ecõtra vt: quia regula Catoniana de nouo statuit, ꝙ legata quæ sunt inutilia ratione legantis tantum, vel ratione legantis & legatarij, vel legatarij & eius à quo legatum est præstandum, vel ratione rei tantum, vel mista ratione rei legatæ & personæ legatarij, tractu temporis non constituatur; etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg. Catoni. l. 1. in princi. ff. de lega. 1. l. cætera. § 1. ergo ipsa regula constituit ius de nouo. Ad hæc faciũt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, vt 3. de constitu. c. 2. de rescrip. c. 1. & ca. pastoralis. de iudi. nouit. 3. de foro compe. si diligenti. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & de præsump. dudum. de excep. cum venerabilis. de reg. ad Apostolicam. de consang. & affi. c. vlt. cum mille similibus. ex quibus vt ꝙ ius sumatur ex regula. Subtiliter dixerũt doctores, ꝙ tres species casuum est considerare: quidã sunt iam determinati, & in illis regula non constituit ius, quia inuenit iam constitutum. Item sunt quidam excepti à legis determinatione & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidã sunt in quibus est eadem æquitas, quæ est in casibus à iure determinatis, nec tñ reperiuntur in iure positi: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis ius similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 2. ꝙ aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur: & tunc pronũ prie habet locum distinctio prædictorum casuum, vt videlicet in iam determinatis & exceptis non faciat ius; in non determinatis in quibus est eadem ratio, ius constituat: sed vbi non est ius constitutum ante regulæ dispositionẽ, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ, tũc ipsa regula est ius vel iuris cõstitutio: & nõ ab alio sed à constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc satis per antiquas regulas. 3. eo. tit. quas veritate inspecta esse inuenire præcessisse iuris traditionẽ; vides enim pro maiori parte ꝙ vbi sunt decre. Alexandri iij. sunt primæ in titulis, maxime post concilia antiqua, vt 3. de rescrip. de renun. cum duabus rubricis sequenti. de offi. vica. cum duabus rubricis sequen. de iis quæ vi metusve cau. fiunt. cum duabus sequen. de dolo & contu. cum duabus seq. & multis aliis: & tñ omnes regulæ 3. eo. tit. præcesserunt Alexand. iij. excepta vltima, quæ fuit Lucij iij. qui ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula 3. eo. tit. exempli ficetur per decre. 3. de sponsa. præterea 1. secunda per decret. & si quæstiones, de simo. tertia per decre. de voto, magnæ. & sic de singulis, dico ꝙ regulæ illæ dicta iura præcesserant, vnde regularum dispositio non potuit ex ipsis iuribus fiumi quæ nondum erant; immo potius vt determinatio ipsorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ, in quibus Papa pronuntiat per regulas, Ego tñ non recedo à verbis legis, & dico ꝙ per regulã non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video quo modo posset dici, regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire, lignum scilicet, vel ferrum, ad hoc ꝙ disponatur ex eis regula: sic in regula iuris necesse est ius. quod est ibi materia, præuenisse, ad hoc, vt regula possit inde disponi: & tunc proprie loquitur dicẽdo de regulis iuris, aliàs dicere debuisset de iure regularũ. Et si dicatur quòd in casibus non expressis à iure, vbi est ratio similis, regula facit ius: hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt de resp. inter cæteras. de transla. inter corporalia. ff. de legi. non possunt. cum similibus. Et si obiiciatur de regula Catoniana, dico quòd non proprie; dr regula, nec inter regulas ponit. ff. eo. tit. Et si dicatur quòd aliquę regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem: dico ꝙ ius quod est idem qđ ratio. vt 1. dist. consuetudo. 9. distin. sanna quippe. ab exordio rationalis creaturæ præcesserat. 5. dist. in prin. vel saltem dispositione concedentis regulam, ius præcesserit; videlicet enim formator regulæ sic esse debere de iure, quod in eius saltem mẽte sedebat, formauit regulam. allegatur tñ regula pro iure, nõ tã ex origine, quàm ex forma, & potior est eius causa pro. quo facit regula 4: habet enim aduersarius necesse ostendere rationẽ quare in illo casu regula non loquatur. & facit qđ dicã. 3. eo. vtile. Ad secundũ, quo quæritur qđ sit ius, & vñ dicatur, & quomodo hic sumatur: dicendũ est breuiter, ꝙ ius est ars boni & æqui, &c. ff. de iustitia & iure. in prin. & dr à justitia, vt ibi, & 3. de verb. sig. ius autẽ quam summum in rebus bonum est colere. 12. q. 2. cum denotissimam 5. Ius autem est generale nomen, habẽs multas species. 1. dist. ius generale. cuius species diuidas & subdiuidas. vt ibi per totum, & ff. & inst. de iusti, & iure, per totum. Sumitur autẽ hic ꝓ nostro iure canonico, nec à autẽ pro iure ciuili, vt probatur 3. eo. in secunda regula, quæ de iure ciuili non procedit, quòd dic vt ibi dicam.

Tertio autem ordinate has regulas est videre, & primo primam, *Beneficium*.] Casus in hac regula potest figurari per casum quis deinceps. 16. q. 7. & primo in actore; Cum ego actor tenuissem aliquod beneficium per spatium x. vel xx. annorum, cecidi à possessione mei beneficij: feci te nouum possessorem conuenire coram iudice competente intentando petitorium: videlicet quòd illud beneficium ad me pertinebat & spectabat; quare petebam & supplicabam & requirebam, vt iudex compelleret ad restituendum mihi beneficium vnà cum fructibus: tu possessor negasti contenta in meo libello: ad probandum intentionem meam, super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt, quòd tenui illud beneficium quiete & pacifice per decem, viginti, vel triginta annos; tamen de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum quòd viderunt me illud beneficium possedisse per x. xx. vel xxx. annos: vtrum illud sufficiat ad probandum quòd beneficium est meum? Respondetur quòd beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum: Ego tenui aliquod beneficium per xx. vel xxx. annos; quidam alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri coram iudice competente, & fecit fidem de sua canonica institutione: Ego autem allego & dico ꝙ tenui illud beneficiũ per spatium xxx. annorum pacifice & quiete, & sic præscripsi quamuis non sim canonice institutus, vtrum bene dicis? Certe non: quia non sufficit detentio beneficij sine canonica institutione. Sed hodie ex tat regula de triẽnali possessore, in quem cauetur, quòd si quis per triennium possederit beneficiũ ecclesiasticũ pacifice & quiete, potest se defendere 3 quécunque, quãuis non ostendat de canonica institutione. ¶ Pro expeditione glos. quæritur qualiter hic accipitur beneficiũ. Dicendũ ꝙ beneficiũ iure accipitur multis modis. Nam aliquoriens appellatione beneficij veniunt simplicia beneficia vt capellaniæ: aliquoriẽs appellatione beneficij veniũt omnia beneficia ecclesiastica. Et dicit glos. ꝙ beneficium hic accipitur largè pro quocunque beneficio ecclesiastico, & sic quodcũque beneficiũ siue sit simplex, siue aliud, nõ põt obtinere sine canonica institutione, qđ verũ est, qñ illud beneficiũ habetur in titulũ: secus si non haberetur in titulum: Nã præbenda aliqua, id est, grossum aliqñ attingatur paruulis: aliqñ vero laicis, vt pulsatoribus campanæ: & in illis non requiritur canonica institutio. Sed quia hic fit mentio de institutione: quæritur quid dicat institutio? Rñdet ꝙ institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere. Sed quæritur, ad quem pertineat institutio? Rñdet gl. quòd de iure cõi pertinet ad epm. in c. conquerente. 3. de offi. ordi. in antiq. glos. opponit de c. ad hæc. 3. de offi. archi. in antiq. vbi institutio pertinet ad archidiaconũm. Dicendum ꝙ triplex est institutio: Quędam est institutio tituli collativa: Alia est institutio auctorizabilis quo ad cõmissionem curæ animarum: Alia est institutio realis & actualis: quę vocatur inuestitura vel inductio in possessionem realem & corporalem: duæ primę pertinent ad epm. sed tertia pertinet ad archidiaconum: quia qñ eps instituit aliquem debet mandare archidiacono, vt illum inducat & ponat in possessionẽ corporalẽ. Post ea quæritur glos. an sit differentia inter institutionem, & collationem, & præsentationem? Rñdetur quòd sic. Vnde præsentatio dr illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico, sed solum à patrono præsentatur persona idonea, & illud ꝙ patronus facit, dr præsentatio. Institutio vero stricte sumpta dr dupliciter: videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanum ad præsentationẽ patroni: & sic eps instituẽs dat titulum in beneficio: Alio modo accipitur pro confirmatione, qñ superior confirmat electũ. Collatio autem dr quæ fit de beneficio non patronato: qđ spectat ad epm pleno iure sine præsẽtatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positæ in verbo, obtineri, opponitur contra textum: & vt ꝙ beneficium ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione. c. cura. in tit. de iure patrona. in anti. Glossa soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis, tamquam proprietarius: aut iure administrationis, tanquam administrator: In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo, vt monasterium percipit bona temporalia beneficij faciendo certam pensionem vicario perpetuo: si possidet longo tempore sine titulo, potuit præscribere iure proprietatis. In secundo autem casu qñ possidet beneficium tamquã administrator, nõ potest beneficium acquiri sine titulo. Et iste textus intelligitur de isto titulo administrationis, qui nõ põt acquiri sine canonica institutione. ¶ Quæritur insuper vtrum existẽs in pacifica possessione beneficij teneatur facere fidem de sua canonica

Bonifacius octauus †.

REGVLA I.

Beneficium [a] ec-

Casus sunt triplices.

1 Vide Dynum hic & Bart. in l. si plumbus. ff. de legat. 2. & Albericum l. de pupillo. § qui nitrar. ff. de noui oper. nunt.

† Alias, ita: Idem.

2 Idem Dynus & male secundũ Philip. dicentem Bart. in rub. ff. eod. tenere hãc glossam, ego tamen non recedo, Font.

Regula ex iure sumitur.

3 Hoc est eo modo quo iura isto titulo posita vocantur regulæ. Font.

4 Idem Philippus. similis glos. in l. omnis definitio. ff. eod. allego c. 2. in fi. de coniu. leprof. Font.

5 Philip. quærit an nomine iuris veniat statutũ, consuetudo. vide Lud. Rom. ff. de arbit. receptores. c. fi. de cõsue. Font.

Beneficium multis modis capitur.

Institutio qđ dicatur.

Institutio est triplex.

Præsentatio qđ dicatur.

Institutio qđ dicatur.

Collatio qđ sit.

nica institutione: vel vtrū sit defendendus in sua pacifica possessione absq; eo q̄ probet q̄ fuit canonice institutus? Rñdetur q̄ ad instantiam dicētesani cuius interest scire an possidēs beneficia possideat iniuste absque periculo animarum, & etiam ad instantiam subditorū beneficiati, si exigunt, vt ipse faciat fidem de titulo administrativo, tenetur facere fidē: sed nō ad instantiā alicuius priuati præcedētis ius in beneficio.

¶ Vtrū quis possit obtinere beneficium ecclesiasticū respectu iuris possidēdi, absq; eo q̄ probet canonicā institutionem, vt si quis dicat se possedisse & expulsum fuisse, an sit necesse q̄ probet canonicā institutionem? Quidā dicunt q̄ sic per istud c. Ex quo sequitur q̄ quis non pōt probare possessionē, nisi probet titulum & institutionē. Et simile est in viro repetente vxorem: quia licet homo non possit possideri: tū cum titulo matrimoniali possidet: ideo si vir dicat possedisse vxorem & se spoliatum fuisse, non admittetur, nisi probet matrimoniū præcessisse. Sic in spiritualibus beneficiis doctores formant istam quæstionem in c. litteras. de restit. spol. in antiq. & sunt varij: Nam qui dam dicunt q̄ petens restitutionem beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id est institutionem & collationem: Alij dicut q̄ nō tenetur allegare nec probare titulū, sed sufficit q̄ alio modo coloret suam possessionē. Alij dicunt q̄ non requiritur q̄ coloret suā possessionem: sed sufficit probare q̄ ipse exercuit actus cōuenientes tali beneficio: puta q̄ habuit stallū in choro, & vocē in capitulo: & sic de aliis. Cōis conclusio doctorum antiquorum & dominorū de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorum opinione) est, q̄ ille q̄ agit possessorio pro recuperatione beneficij, nō tenetur de necessitate probare canonicā institutionem: sed tenetur colorare suā possessionem vno de tribus modis: Primo probando q̄ habuit possessionem illius beneficij auctoritate superioris: & non per dictā institutionem, sed per testes vel instrumentum in quo cōtinetur quia liter eōs mandauit alicui talī, vt poneret me in actualē possessionē, vel quia intrauit possessionē sciente superiore, vel quia possedit longo tempore. Alij dicebant q̄ tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet q̄ non est necesse probare, allegare, nec colorare titulū prædictum cap. litteras. de resti. spo. in fine illius cap. & cap. in litteris. eo. tit. vbi dz, quòd prædo venit etiam restituendus: Nam ex quo quis fuit spoliatus, est restituendus: veruntamen, vt dixi, semper nō admittitur nisi colorauerit titulū alterō de tribus modis.

¶ *Glosse primo ponunt exempla, & ius nouū super huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant causam impræscripti: ibi: Item, & de similibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem significationem beneficij. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat: & circa illud duas obiectiones soluendo. Quinto de dictione, potest, ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuam locutionem. Sexto signant & soluunt tria contraria loquentia in proprietate ecclesiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæstionem de clerico, à quo titulus petitur, arguunt pro & cō tra: ponunt duas opiniones, quas distinguendo concordant.*

a ¶ BENEFICIVM ECCLESIASTICVM. Pone casū per c. 16. q. 7. si quis de inceps. 3. de insti. ex frequentibus. ff. de decurl. l. Herēnius Modestinus. Super ratione autē huius regulæ fundantur decr. 3. eo. lib. de eo qui mit. in poss. c. eū qui. quia procedit cū agitur de beneficio ecclesiastico in absentia partis lite non cōtestata: nec fit missio in possessionem causa rei seruandæ: quia sic sine institutione canonica beneficium obtineret. Consideratur igitur in beneficiis canonica institutio, nō antiqua possessio: & sic nō ita casum in quo non currit præscriptio. idē est in matrimonio carnali, 34. q. 1. quod Deo. 3. de consan. & affini. non debet. & idem in aliis casibus, qui not. 16. q. 3. clerici. & 3. de præscrip. cū nō liceat. Sumitur autem hic beneficium largo modo, vt comprehendat dignitates, personatus, ecclesias omnes cum cura & sine cura, quæ cum eis habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. 3. de concess. præbē. nulla. ff. de ser. expor. l. seruus. Sumitur autem interdum stricte, vt distinguatur à præbenda. 12. q. 2. alienationes. de concess. præb. ex parte. aliàs includit præbendam 1. q. 3. ca. vlt. de verb. signi. tua. in antiq. Alibi stricte sumitur pro solis simplicibus beneficiis sine cura. 3. de præb. c. vlt, & 3. eo. tit. & lib. cū in illis. & ibi ratio patet in littera. *Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica institutio*, vt hic videndum est quid sit institutio. Instituere autem est ius canonicum in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere quod dic, vt not. 3. de instit. auctoritate. in antiq. Et iure cōi ad eum spectat, 16. q. 7. nullus omnino. de hære. cū ex iniuncto. in fi. Non obstat de offi. archi. ad hoc. q̄a institutio ibi sumitur pro inuestitura, & sic intelligatur decre. de instit. cum venissent. & quod ibi not. Vt q̄ etiā capitulum vacante sede instituere possit. arg. 7. q. 1. pontifices. de hære. ad abolendam. 3. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. Arg. 3. 24. dist. presbyteri. 71. dist. fraternitatē. ne sede vac. c. 2. Dic, vt not. 3. de maio. & obe. cū olim. & terminatur hoc 3. eo. lib. de insti. ca. 3. inter collationem autem, præsentationem, & institutionem magna est differentia, vt 3. eo. lib. de præb. cum in illis. §. cum autem.

ADDITIO. Sciendum est q̄ Dynus nō fuit canonista: vnde dicebat glossam Bern. in cap. auctoritate, de institu. superius allegatam esse in decre. ex frequentibus. de insti. & de casu decre. quæstionem formabat. 3. eod. indultum. volens hāc regulam (quia prima erat) copiose glossare. sicut de prima filia patres familiās facere cōsueuerunt se cōtulit ad summam Host. de inst. & aliquid vltra, & contra ibi descripta subtiliter possuit. Ioa. And.

¶ Idem.

REGVLA II.

POSSESSIONEM ecclesiasticum non potest [2] licite [b] sine institutione canonica obtinēre [c].

a ¶ *Non potest* 1.] Hæc dictio, potest, negatiue posita, vt hic, necessitatem importat: cum autem affirmatiue ponitur, necessitatem nō inducit. Ad primum 2. q. 1. c. 1. 3. de accu. de his. Ad secundum 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. potest. de præbe. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad finem. ff. de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex quòd verbum potest, necessitatem non importat, ff. de offi. præsi. fine. & l. sequen.

1 Potest verbū negatiue positum, necessitatem importat. Quod nō est intelligēdum indistincte verum. l. 3. dies. ff. de re iudi. cap. qui. de præscrip. Corsex. in tract. iudicipien. verbum pōt.

b ¶ *Licite.*] Superabundat. id enim dicitur posse, quod licite possumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potentia. & 3. de rescrip. scitatus. per Ber. & Inno. de cancel. præben. accedens.

c ¶ *Obtineri.*] Contradicit hic regulæ. 3. de iure pa. cura. Sol. ibi non præscribitur ecclesia tamquā beneficiū, sed vt proprietas. Itē necessitatis causa vel pietatis, vel causa impēsi obsequij fine canonica institutione possidet quis ecclesiasticos puentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus proprie dr. 12. q. 2. quicunque suffragia. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si eps. 3. de magi. quoniā. Eo dem modo respondetur ad c. 31. diſtin. si qui vero. 12. quæst. 1. quia 50. dist. studeat. de cleri. pug. in duel. Henricus. Item. arg. contra. 3. de electio. in Genesi. 3. de iure parr. consultationibus. vbi possessio dat ius eligendi & præscribendi. 3. de causa posses. cum ecclesia. Sol. per possessionem acquiritur ius eligendi & præsentandi: quia procedit ex actibus nostris. ff. de acquirenda posses. l. 1. Institutio q̄ aut̄ procedit ex actibus aliorum, quæ ad hoc, vt valeat, debet esse canonica, vt hic, in qua præcipue quatuor requiritur. Primo quòd persona sit quæ instituere possit. 16. q. 7. nullus. Sc̄o q̄ institutus sit talis qui possit institui. de institu. c. fina. quia non laicus, vt ibi, vel ipse idem instituens. eod. tit. c. vlt. Tertio, q̄ illius beneficij in institutio ex iure proprio, vel deuoluto vel delegato ad instituentē pertineat. eod. tit. c. 3. [Vnde secundum Dynum icarius epi vel capitulum vacante sede, id non posset. qđ dic, vt 3. eo. lib. de offic. vica. c. fi. de insti. c. r. ne sede vacan. c. vnico.] Quarto, q̄ seruetur forma constitutionis illius. 3. eod. lib. de elect. c. vlt. 3 [Dic, vt ibi not. in vlt. glo. in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi. Item dat exemplum per decret. 2. eod. lib. de elect. & per regulam actus. hoc eo. tit.] Et not. q̄ hæc regula est in argumentum q̄ clericū, qui est in quieta possessione beneficij sui, & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio. quòd teneatur illam ostendere: nā & libertus Ecclesiæ licet sit in quasi possessione libertatis, probat manumissionem suam. 12. q. 2. c. longinquitate. & cap. seq. & hoc probat decre. de appel. personas. in parte decisa: vbi de hoc per Lau. nam & possidens pro hæredē vel possessore, cogitur probare titulum. C. de peti. hære. l. cogi. ad hoc facit quod not. de dolo & contuma. contingit. in glo. vlt. circa medium. In contrarium vt argu. 20. q. 1. quem progenitores. 3. de reg. vidua. & ip prædicta. l. cogi. 2. q. 5. §. 1. & pro hoc facit q̄d not. Inno. de p curato, ex insinuatione. & Ber. Compo. de reser. capitulum. in glo. 5. §. item quæritur an executor. ver. sed secundum hæc. primam opinionem tenebant Mel. & Ber. lic. per iura prædicta Ioan. & Lannot. 100. dist. contra morem. quòd clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum: habenti autem vnum solum, sufficit possessionem ostendere. arg. ad hoc 3. eod. lib. de rescri. c. 1. & de offi. ordi. eo. lib. c. ordinarij 4. Dici potest 5 primam partem veram cum episcopus ex suo officio vult videre institutionem clerici, hoc probatur de præben. dilecto. vt eccl. benefi. c. vnico. Secundam cum alius agit, forte dicēs se ius habere in præbenda; tunc actor quod asseruerat, & ca. 6. q. vlt. actor. & *in præal. c. vnico.* vt ecclesia. benefi. & C. de proba. actor. & hoc probatur ex iis quæ not. Inno. Ber. Compost. in prædict. glo. & per Host. & de hoc de fino. licet Hely. super ver. officij sui debitum. [Cuius verba posuit Archid. in decre. ordinarij. Ioan. And.]

2 Dicebat Ioan. Mona. contraria loquitur in potestate actiua hic loquitur de passiua & ibi differunt. facit de cler. exco. m. si clericus. brat. 3. eod. lib. & electio. null. in principio. & ca. ex eo q. in fi. Ioan. And.

3 Idem Dynus fallit à leuicula ecfensa omissa. ff. de vsucap. inspici. l. in fi. Font.

4 Et ibi de hoc per Archid. & licet plura ibi recitet, omnia habentur per remissiones huius glossæ. tenet autem q̄d sequitur in glossa. cum moderamine. q̄ statim subdam. Ioan. And.

5 Videbis Panor. c. accedens. numer. xiij. de ac. Pet. de Anch. num. 9.

Possessor.] Illud capitulum habet duos intellectus secundum duos modos punctuandi textum: Nam quidam faciunt punctum post dictionem fidei; Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in glos. posita super verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides: & quis dicatur bonæ fidei possessor, & quis malæ fidei possessor. vnde fides hic accipitur pro conscientia, vt dicamus possessor malæ fidei, id est, conscientiæ, vllo tempore non præscribit. quis autem dicatur bonæ fidei possessor, illud colligitur ex cap. si virgo. 34. q. 2. & l. apud antiquos. circa medium. C. de fur. & ser. corru. nam ille dicitur bonæ fidei possessor, qui putat se dominum rei, quàm possidet: & ignorat rem esse alienam: Econtra vero is dicitur malæ fidei possessor, qui habet conscientiam rei

Possessio in beneficiis nō præsumitur. Beneficium cōprehendit dignitates, personatus, ecclesias omnes cum cura & sine cura, quæ cum eis habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. 3. de concess. præbē. nulla. ff. de ser. expor. l. seruus.

Instituere quid sit.

tiã rei alienæ. ¶ Casus ſcẽm ptimũ intellectũ ſic figuratur: videlicet faciendo pactũ poſt dictionẽ fidei. Aliqs Titius vẽdidit mihi rẽ q̃ non erat ſua: puta, vineã, domũ, pratum, vel aliquã aliam rẽ: ſed erat cuiuſdã alterius, & illã mihi tradidit: ego emptor ab initio bene ſciebã rẽ eſſe alterius, & non vendentis: & ſic q̃ res fuit apud me, ſciebã illã eſſe alterius: hoc tñ nõ obſtante ſor * malæ fidei [b] vllo tempore vel xxx. annos. Elapſo illo tpe dñs rei vẽdicauit ſibi illã rẽ, & fecit me cõueniri, petẽdo, vt iudex declararet illã dñm eſſe ipſius rei, & me cõpelleret ad ſibi reſtituẽdũ vnà cũ fructibus: Ego autẽ excipiẽdo propoſui, q̃ illã rẽ poſſederam per longũ tempus, videlicet per xxx. annos: & quòd illo medio præſcripſeram: ille replicando propoſuit, quòd non poteram præſcribere propter malam conſcientiam: quia ſciebam rem eſſe alienam: & illud probauit. Quæritur qd iuris: verum poſſum me tueri præſcriptione? Ridet q̃ non, eriã ſi longiſſimo tempore poſſedero: quia poſſeſſor malæ fidei nõ præſcribit vllo tempore: ſupplearis, nec longiſſimo: quia poſſeſſor malæ fidei eſt continue in peccato mortali: & diuturnitas tẽporis nõ diminuit peccata, ſed auget: c. fi. de præſcri. in antiq. ¶ Alij faciunt punctum poſt dictionem, tempore. Et ſecundum hunc intellectum caſus ſic figuratur: Titius vendidit mihi rem alienam: puta pratũ, vel vineam: putabam illũ eſſe dominum tempore traditionis: in iſta bona fide perſeueraui per magnum tempus, ſed non per totũ tempus præſcriptionis: poſtea ſuperuenit mala fides, id eſt, ſciẽtia rei alienæ antequam compleuiſſem præſcriptionẽ, vtrum poſſim præſcribere? Ridetur q̃ non poſſum complere huiuſmodi præſcriptionem: quia requiritur q̃ habeam bonam fidem in omni tempore præſcriptionis: Nam malæ fidei poſſeſſor vllo tẽpore, id eſt, q̃ in aliquo tẽpore præſcriptionis habet malam fidem, non præſcribit. ¶ Pro expeditione primæ gl. vi q̃ poſſeſſor malæ fidei poſſit præſcribere longiſſimo tempore, & arguitur de l. cum notiſſimi. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum: ibi præſcribitur res longiſſimo tẽpore & cum mala fide. Gl. facit differentiam inter ius canonicũ & ciuile: & dicit q̃ ſrium procedit de iure ciuili, quod non habuit reſpectum ad ſalutem animarum: ſed ad bonum cõe dumtaxat: & ideo cum mala fide procedebat præſcriptio lõgiſſimi temporis: ſed ius canonicum habuit reſpectum non ſolum ad bonum cõe, ſed etiam ad ſalutẽ ani. arũ: Nam ſubiectũ ſcientiæ iuris canonici eſt homo dirigibilis non ſolum in bonum cõe, ſed in Deum: & ius canonicũ conſiderauit q̃ poſſidens cum mala fide eſt continue in peccato mortali: & tanto aggrauatur peccatum, quãto diutius infelicẽ animam detinet alligatam: ideo voluit, vt poſſeſſor malæ fidei poſſet præſcribere. ¶ Sed vtrum leges ciuiles ſint correctæ per ius canonicum. gl. exorditur materiam, vtrum leges ſuccũbant canonibus, & hoc in terris imperij? Ridet q̃ vbi verſatur periculum animæ, leges ſuccũbunt canonibus: ideo leges illæ ſunt correctæ, ita quòd eſt iudicãdũ ſcẽm iùs canonicum, & nõ ſcẽm leges: ſed in materia non concernente periculum animæ, leges ſunt ſeruandæ in foro ſuo, & ius canonicum in ſuo: Nam Papa nõ poteſt tollere leges quo ad iudicium ſeculare: niſi in iis in quibus vertitur periculum animæ: cum poteſtates ſint diſtinctæ: videlicet eccleſiaſtica à poteſtate ſeculari: Ideo dicit Ber. q̃ præſcriptiones lõgiſsimi temporis quæ procedunt ex ſola negligentia nõ perentis, & nõ ex facto poſſidentis præſcribuntur cum mala fide, vt puta, debeo tibi decem ſcuta ex aliquo contractu: tu non petis illa decem ſcuta per ſpatiũ xl. annorum: iſta præſcriptio currit mala fide, licet ſciam me eſſe debitorem tuum: ideo ſi poſtea facias me conuenire, potero me tueri præſcriptione lõgiſsimi temporis: quia iſta præſcriptio eſt ex ſola negligentia tui creditoris: de qua in c. fin. de præſcr. in antiq. Vtrũ in præſcriptione requiratur bona fides durante toto tempore præſcriptionis: an ſufficiat habere bonam fidem ab initio præſcriptionis, licet poſtea ſequatur mala fides? Ridet q̃ in omni tẽpore præſcriptionis requiritur bona fides, vt eſt hic tex. ſcẽm vnum intellectum. Sed quid erit ſi completa præſcriptione ſuperuenit mala fides, ve ponamus quòd aliquis vendidit mihi rem Titij: putabam vendentem eſſe dominum rei, & ſic habebam bonam fidem, & cũ iſta bona fide tenui iſtam rem vſque ad præſcriptionem completam: Completa præſcriptione ſciui q̃ res erat Titij: verum teneor ſibi reſtituere & facere conſcientiam? glo. in dicto c. ſi virgo. 34. q. 2. concludit quòd non teneor ſibi reſtituere, licet ſuperueniat mala fides: quia ex quo cõpleta eſt præſcriptio, per præſcriptionẽ res eſt facta mea. ſaltem quantũ ad dominium vtile: & ſcẽm alios quã tum ad dominium directum: ſed in vſucapione res efficitur mea completa vſucapione quãtum ad dominum directum: de hoc per Panor. in c. fin. de præſcri. in antiq. Quæritur, vtrum ad hoc, vt quis poſſit alienam rem præſcribere, ſufficiat bona fides? Ridet q̃ non ſed vltra bonam fidem requiritur titulus: & hoc in præſcriptione longi temporis. x. vel xx. annorum: vel in præſcriptione longiſſimi temporis, cum quis præſcribit rem eccleſiæ: vel eſt præſumptio contra ipſum: vel ſibi reſiſtit ius commune, niſi allegaret præſcriptionem centum annorum, vt in cap. 1. de præſc. eod. lib. vt quando quis præſcribit decimas in parochia mea, non ſufficit probare poſſeſſionem per xl. annos: ſed requiritur q̃ ipſe alleget & probet titulum, vel alleget poſſeſſionem centum annorum, alias nõ requiritur titulus. cap. de quarta. de præſcri. in antiq. Quæritur quid ſit vſucapio: & quid ſit præſcriptio. Glo. remittit ad ea quæ habẽtur in ſumma. 16. q. 3. vbi dicit glo. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem temporis poſſeſſionis: lege definiti. quam definitionem accepit à l. 3. ff. de vſuca. Sed præſcriptio eſt, exceptio ex tempore ſubſiſtens iam capiens: quæ actione perſonali vel in rem, id eſt, reali opponitur. ¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo ꝓſcribit. vi quòd quis præſcribat cum mala fide: & arguitur de cap. placuit. 16. q. 3. c. 1. de præſcr. 3. in antiq. vbi dr, quòd ſi populus alicuius dioceſis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapſus in errorem hæreſis, ſi eps proprius ſit negligens in reuocando populũ ab errore, ep̃i vicini poſſunt illum requirere, vt adhibeat diligentiam pro reuocando populo: & facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapſo ſi vicinus eps reuocauerit huiuſmodi populum: & populus ſibi obediuerit per tres annos, præſcribit, licet ſciat populum alienum: & ſic præſcribit cum mala fide. Dicit glo. quòd regulariter præſcriptio non procedit cum mala fide, ſed eſt ſpeciale in illo caſu fauore fidei contrà regulam communem, vt vicini epiſcopi ſpelucri reuocent populum ab errore hæreſis.

¶ Glo. prima ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere ſecundum leges niſi dicantur correctæ: circa quod ponit duas opiniones contrarias, & tertiam quæ diſtinguit. Tertio ponit aliud diuerſum inter leges & nos. Quarto dat remiſſionem de mala fide, quæ præſcriptionem ſequitur. Quinto ſubdit etiam titulum requiri: ſignat contrarium & ſolvit. Sexto remittit de præſcriptione, vſucaptione, & interruptione.

a ¶ *Poſſeſſor*] pone caſum. 34. q. 2. ſi virgo. 3. de præſcri. c. vlt. Hæc regula ſecundum leges vera eſt in præſcriptione x. vel xx. annorum. C. de præſcr. long. temp. auth. malæ fidei. In præſcriptione autem xxx. vel xl. annorum non requiritur bona fides. 16. q. 3. c. placuit. vt §. poteſt. 3. de præſcri. vigilanti. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum, cum notiſſimi. Niſi velis dicere leges eſſe correctas per prædi. decret. de præſcrip. c. vlt. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non poſſe tollere leges, niſi quo ad ſuum fõrum. Alij vero dicunt Papam indiſtinctè quo ad vtrumque forum poſſe leges tollere. de hoc. 10. di. conſtitutiones. de teſta. cũ eſſes. In his autem tenens medium, credo q̃ Papa vbi non habet temporalem iuriſdictionẽ, non poſſit tollere legem quo ad forũ ciuile, niſi in his in quibus vertitur periculũ animæ: cum poteſtates diſtinctæ ſint. 96. diſtin. cum ad verũm. 10. diſt. quoniam. vbi de hoc. l. fi. vide Spe. & qui filij ſint legit. cauſam 2. In his autem in quibus periculum animæ vertitur, quo ad vtrumque forum tollit legẽ. probatur hoc de iudi. nouit. de præſcri. c. vlt. & de ſecun. nup. cap. pen. & vlt. 3. eod. lib. de foro compe. cap. vlt. de iureiur. cap. 2. eo. lib. de excep. cap. 2. de ſenten. excommu. decernimus. nam in his leges ſacros canones imitari non dedignantur. 3. de iudi. cleric. in Authẽ. vt non lux. contra nau. propterea. colla. 6. in Authẽ. vt clerici apud proprios epos. §. fi vero eccleſiaſticum. ex quibus ſatis poſſet inferri idem de iure canonico circa hoc quòd de iure ciuili. Sciendum eſt autem, quòd ſecundum nos nõ ſolum ab initio, ſed in qualibet parte præſcriptionis [3] debet præſcribens etiam agnoſcere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in quibus etiam ſecundum leges requirebatur bona fides, ſufficiebat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vt in prædicto §. poteſt. & l. cum notiſſimi. Si autem quæratur, de eo qui cõpleta præſcriptione incipit habere malam fidem, an teneatur rem reſtituere? Dic 4. vt not. 14. quæſt. 6. c. 1. & 34. q. 2. ſi virgo. & 3. de præſcri. vigilanti. non ſolum autem in præſcriptione requiritur bona fides, vt hic: ſed etiam [5] titulus, qui det cauſam præſcribẽdi. de hoc. 10. q. 3. quia. 16. q. 3. dilectio. de præſc. ſi diligenti. Arg. contra. eod. titu. de quarta. & cap. ad aures. & c. vlt. vbi non fit mentio de titu. Sol. dic breuiter, q̃ ſi ius commune vel præſumptio non eſt contra poſſeſſorem, ſufficit bona fides: aliàs neceſſe eſt allegari titulum & probari, niſi allegetur præſcriptio tanti temporis, cuius contrarij nõ ſit memoria. 3. eod. lib. de præſcri. c. 1. Quid autem ſit præſcriptio, quid vſucapio, quæ in eis requirantur, quis eorum effectus: plene not. 15. q. 3. in ſumma. Quomodo interrumpatur, ea. q. §. poteſt. ver. hæc de præſcriptionibus. & 3. de præſcr. c. illud.

ADDITIO. Quòd in præſcriptione ſufficiat ab initio bona fides agnouiſſe, vt q̃ melius dicant leges quàm canones: cum à principio legitimè factũ vitiari nõ debeat per illud ſuperueniens, à quo non poterat inchoari. 3. eo. factum legitimè. ff. eo. tit. in ambiguis. §. non eſt nouũ. Sol. vt dicit hic Dyuus regulæ illæ ſoquuntur in actibus perfectis: ſecus in inchoatis tantum, vt hic: & probatur ſolu. ſecundũ eum. ff. de verb. obl. ſi ſub vni. §. 1. & l. pluribus. & de ſer. l. pro parte. de ſer. ruſt. prædi. l. via. §. quæcunque. Ioan. An.

¶ Secunda gloſſa de ſignificationibus fidei remittit.

b ¶ *Fidei.*] multis modis ſumitur fides: quod dic, vt not. 3. de fide catho. in rubri. & 22. q. 1. monet, hic ſumitur pro conſciẽtia. ſic 18. q. 1. omnes delinquẽtes. §. ex his. ſi de præſcr. c. vlt.

¶ Tertia glo. ponit duas lecturas.

Iuris canonici ſubiectũ dicitur eſſe homo dirigibilis in Deũ & in bonum commune.

Dominium quale quæritur per vſucapionẽ, & præſcriptionem.

1 Habita diſtinctione inter præſentes, vel abſentes & q̃ quo ad hoc dicãtur præſentes: & quid de illo qui nullũ habet domicilium, vel habet plura: nota. C. de præſcr. lõgi. tempo. l. fi. vide Spe. de præſcrip. ver. quando aliquis. Ioan. And.

x Dicit Dyuus, & ratio eſt ſecũdum Per. & Anch. peccatum.

3 Item doctores.

4 Albe. & Anchar. dicunt q̃ nõ: etiam in foro conſcientiæ.

5 De hoc & an ſit neceſſe ſalem allegare titulum, & an præſcribendo vſufructum vel habitatẽ alicuius ſcrmonis ſit titulus neceſſarius, hic q̃ Dyuus. Ioan. And.

a ¶ *Illo tempore.*] pores facere punctum ante & post: & sic habebis duos intellectus: Primus est quòd nulla antiqua dierū possessio, & c. 3. de præscri. vigilanti. Secundus, quòd nullo tempore præscriptionis debet agnoscere malam fidem. 3. eo. c. vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

¶ Col. vlt. signat prius: & dupliciter solvit. Secundo signat aliud, in quo remittit. Tertio quærit & remittit. Ioan. And.

re a non præscribit b.

¶ Idem.

1 Ratio secundum Io. Mon. quia peccat, & ex eo mereatur pœnā: ergo eod. lib. de hæret. c. 1. & 4. C. de epis. audien. l. nemo, cum simi. Præ nō præmitt. de cruda. prælat. c. 2.

a ¶ *Non præscribit.*] si ergo possidens conscientiam habet rei alienæ *non præscribit. Contra 16. q. 3. placuit*, vt quicunque. 3. de præscri. c. ibi præscribit, qui certus est rem esse alienam. Sol. illud speciale in fauorem fidei catholicæ, sicut alia. 2. q. 7. si quis hæreticus. 3. reres saris vt suam conscientiam purgasse, & bonam fidem agnoscere, qui rerum dñm requisuit. arg. eod. scienti. cū suis concor. & sic auctoritate canonis excusat. sic ff. de noxa. l. generaliter. vbi vsucapit qui scit seruum alienum, qui sibi ab alio bonæ fidei possessore fuerat datus pro noxa: ex quo verus dominus requisitus noxam emendare non vult. Item contra 3. de iure pat. cura. Sol. vt ibi, & 16. q. 3. si sacerdotes. in 1. glos. vltra medium, quod etiam vt contra. Si quæratur quis dicatur bonæ fidei possessor & male a dic. vt notatur de præscrip. si diligenti. in glos. penul.

2 Ad mercu. respōdet Anch. num. 18. q. p̄ istum præscribatur, de hiro certo tē pore non petito.

ADDITIO. Et hic per Dynum repetentem quò ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

Sine possessione.] Casus in hoc capitulo figuratur pluribus modis: Et primo per capitulū, causam. de præscri. in anti. Vnde scié dum, q̄ iura spiritualia non cadunt in laicum, nec respectu habendi, nec respectu possidendi: hoc est nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana. de elect. in anti. c. determinus. de iudi. Sed est præsupponendū, q̄ ius decimādi est ius spirituale: & sic non cadit in laicū: licet fructus decimales sint res temporales.

¶ Casus hoc p̄supposito sic figuratur: Quidam laicus de facto emit ab eo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo ētu lo percepit decimas cū bona fide: quia credebat tenulum valere. Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & proposui in meo libello q̄ eram rector talis ecclesiæ: & in ea fueram canonice institutus: & q̄ eram fundatus de iure cōi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia: & q̄ iudex condemnaret talem laicum ad restituendum mihi decimas per eum perceptas, & ad cessandum in futuro: Laicus cum deberet respondere meo libello, excipiendo pro posuit, q̄ illas decimas perceperat p. xx. xxx. xl. annos: & sic illas præscripserat. Ego rector replicando proposui, q̄ ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatē: quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, numquid bene dicam, ita q̄ non obstante decentione facti nō possit se tueri præscriptione contra me: Respondetur quòd laicus se non pōt tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem animiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitut. ff. eo. & primo per dictum capitulū, porro. certum est q̄ hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis, & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: numquid pōt præscribere res quas apud se detinet bona fide: Respōdetur. q̄ nō, quia præscriptio non procedit sine possessione: & cum hæreticus nō possit possidere, ideo nō potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certū est q̄ seruus nomine non potest aliquid possidere suo: sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiam non potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

Possessio duplex.

¶ Prō expeditione primæ glos. positæ in verbo, *Sine possessione.* quæritur quotuplex est possessio? Dicendum est q̄ duplex est possessio: Nam quædam est possessio quæ habet plurimū iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima possessio est, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. cap. cum nostris. 3. de concess. præbend. in antiq. nam ista habet plurimum iuris & parum facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factum hominis, & illa possessio non parit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, raram habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris: sicut illa quæ per nosmetipsos acquiritur. Et illa dī habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrum ad præscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris: Rñdetur q̄ non sufficit possessio facti, quæ dī quasi pedū positio: sed requiritur possessio iuris, id est, quod habeat adminiculū iuris, id est, q̄ præscribēs sit capax possessionis, vt in primo exēplo dictum est: videlicet de laico respectu iuris decimandi.

¶ Vtrum ad hoc q̄ quis possit præscribere, requiratur q̄ possideat continue per tempus sufficiēs ad præscriptionē, vel sufficiat possidere per interualla: licēt non continuē? Dicendum q̄ possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx. annos: si requiratur ad præscriptionem spatium x x x. annorum: ita q̄ non fiat coniunctio tempo-

rum: & non interuenerit interruptio: quæ interruptio quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aquis infidatus: & ista interruptio prodest hominibus quorum interest: & pluribus aliis modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam: quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscri. xxx. vel xl. annorum. Et ista interruptio ciuilis nō prodest omnibus quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamen credebam esse ipsius Titi, & nō alienam: & sic habebam bonam fidē; nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus: & sic interrupit meam præscriptionem: ista interruptio non proficit vero domino, nec eius hæredibus: sed solum interrumpenti.

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tū habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis: verum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo. respondet q̄ de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis: sed si actor dimittat processum puta quia renunciat instantiæ, & reus acceptat istam instantiam, vt in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, si remanet effectus, vt nō possit currere præscriptio: & sic debet incipere præscriptionē de nouo: sed de iure canonico non potest præscribere, q̄ incipit esse malæ fidei. Sed ꝫ istam regulam arguitur de cap. cū ecclesia. de causa poss. & proprie, vbi dī, q̄ ius eligēdi potest præscribi, & tñ non pōt possideri: quia est incorporale: & res incorporales non possidentur: ergo male dī in regula nostra: quòd fine possessione præscriptio non procedit. Glos. metu contrarij subaudit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione, & licet iura incorporalia non possideantur, tamen quasi possidentur: & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio: quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione glos. sinī. positæ in verbo, procedit, vī q̄ quis potest præscribere sine possessione: Et arguitur sic: Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio: & qui possidetur, nō possidet. l. qui in seruitute. ff. eod. & tñ captus ab hostibus præscribit. l. iusto. §. vltimo. ff. de vsucap. Rñdet glossa, quòd captus ab hostib non possidet per se: sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos, suos vel familos, vel filios suos, durante captiuitate possidenti: ipse reuersus recuperat possessionem: & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo q̄ possidebat à tempore captionis: secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere: Item secus si non possidebat per seruos vel alios quos habet in potestate, sed per seipsum, possidebat ante captionem: quia tunc perdit possessionem: & sic non posset præscribere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: & ponit & specificat exempla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto de quasi possessione.*

c ¶ *Sine possessione.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in seruitute. est. per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3. porro. & 3 de præscr. causam quæ. Seruus cū ab alio possideatur, nō possidet, vt in primo casu: hæreticus & Paganus, vt in secundo: laicus spiritual. 2. vt in tertio. Sciendum est autem q̄ possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti: & hæc interdum habet plurimum iuris & minimum facti: interdum ēō, quod prosequere, vt not. 3. de concess. præbend. cum nostris. & C. de acquiren. possess. l. 1. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure. de facto planū est: quia qui nō possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret. 16. q. 3. cleri. de restitu. spolia. cum ve nisset. in fine. de præscr. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod quem vide. meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionē requiritur ciuilis possessio 3, id est, q̄ talis sit ꝑsona, in quā cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in priuilegio gl. 4 ad hoc etiam 14. q. 1. in princ. Et quod ibi not. & de proba. ex litteris in fine. ff. de vsucapion. sine possessione. hoc dico: quia laici de facto interdū possidēt decimas & spiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14. q. 1. in prin. 1. glo. magnæ, & in fine. ad hoc 3. eo. lib. de restit. spo. ad decimas. nam, vt ibi pater, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not. q̄ hæc possessio facti debet esse ptinua: quia si aliquando interrumpatur possessio, interrupta est ꝑscriptio. 16. q. 3. c. placuit. vt §. potest. de præscr. illud. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. cū notissimi. si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, secùm canones vī, q̄ amodo non curret præscriptio: quia præsumit titubare, & malam fidem habere 4. sed leges quæ de mala fide non curant, nouos xl. annos requirunt, vt in prædicto §. potest. & l. si fundum. hoc not. Ioan. 16. q. 3. c. 1. Et quod dicit regula de possessione, hoc C. de rei vē intelligas, vel de quasi possessione: quia incorporalia non possi-

1 Prolixe tractat hic ad præscriptionem requiritur ciuilis & naturalis possessio: vel ciuilis tantum: sessionum alia iuris, alia facti: ali. iuris & facti: animo retinetur. Sed naturalis tantum nō sufficit vbi ali ciuiliter posset, &c.

2 Verum si actum sit in iudicio glossa. quoniam frequēter vt lite non con. penul. exitā iudicia ante præscriptionem incepta, constituit reum in mala fide. Dyn*, quod

dētur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ff. de acqui. poss. l. 3. in princ. & tamen præscribuntur. 5. de cau. poss. cum ecclesia.

ADDITIO. Idem Dynus, qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide Ioan. And.

a ¶ *Præscriptio.*] nec vsucapio. ff. de vsuca. l. 3. & l. fine.

præscriptio [a] non procedit [b].

¶ *Gl. vel. præmissa ratione regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. abitat de decr. contingit. & tripliciter soluit.*

¶ Idem.

1 Exponit Dynus, id est, non incipitur: licet quinque in ciuitate fuerit possessione continuerit. Ioan. And. 2 Ioan. And. in reg. poss. l. fin. 3 col. fin. tenet cum Io. vide Dynam ibi. Felin. in rub. de præscrip. dicentem do minium non acquiri præscribendo. qđ fallitin nouē casibus.

3 Idem Dynus.

4 Idem hic Dynus Ioan. And.

b ¶ *Non procedit 1.*] præscriptio est verbū iuris: parit etiam actionē vel exceptionem ex tempore: & ex eo acquiritur dominiū: etiā directum secūdum Martin. Lo. p. de hoc 16. q. 3. §. potest. circa principium 2. Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsuca. l. 3. ex quibus satis paret ratio regulæ, quæ sic patitur de lege dicente, q̄ captus ab hostibus vsucapit. ff. de vsuca. l. iusto. §. vlti. & thuhil possidēti cum ab alio possideatur. ff. de acqui. poss. cum hæredes. §. in his. Sed lex 3 intelligit, q̄ vsucapit per alium quem habebat in potestate tempore quo captus fuit: vnde rediēs postliminio recuperat possessionem, quam eius fictione vī continuasse, & sic vsucapione dūm quæsiuisse: sed si per se possidebat, perdit possessionem: & licet postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur ad possessionem, quæ consistit in facto. & sic nec ad vsucapionem quæ ex possessione procedit. ff. de capt. & postli. reuer. in bello §. facta. & de vsucap. l. fi. is qui pro emptore. vbi de hoc. Itē opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui. poss. l. licet. & l. quemadmodum. & tñ ignorans præscribit. ff. pro soln. l. 2. §. Celsus. 5 Solus, 4 ignorans per se possessionem non quærit, tñ bñ pōt ignorans quærere possessionem ministerio filij vel serui quem habet in potestate, vt in cōtrario, & sic vsucaperet, vt ibi. Item opponitur de dēcre. 3. in an. de dolo & contu. contingit. ibi enim præscribit aliter ille qui non possidet. Sed potest illud dici specialē in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandæ: vel iam in illum expulsum sit melioris conditionis conti nax q̄ obediens, vt ibi. nec debent stulti esse melioris conditionis quàm periti. 16. q. 1. legi. 3. eod. lib. de præben. eum qui beneficiū. ff. quod vi aut clam. seruus vel aliter ibi loquitur de quōdā temporis lapsu qđ habet aliquem constituere possessorem tantū: hic aut̄ loquitur de quodā tēporis lapsu, qđ p̄ præscriptionē inducit dñium, vt 3. dixi. & sic non obstat. Vel dic q̄ canon fingit illum possidere in odium illius contumacis, vt 3. dixi. ad hoc. ff. de bo. au. iudi. poss. l. quamuis. sæpe enim iura fingunt ex causa quod non est. 50. dist. verum. vbi de hoc. de trāsla. inter corpotalia. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium. & de hoc 5. de spon. is qui.

P *Peccatum non dimittitur.*] Illud capitulum potest intelligi de remissione peccati quo ad Deum. Item quo ad ipsam Ecclesiā, 50 id est, de absolutione facienda à sacerdote. Itē potest intelligi de vitio reali: id est, de vitio afficiēte rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: itę q̄ illa vitia reddūt rem furtiuā impræscribilem vel inusucapibilem. Et secundum illum intellectū pōt figurari casus per l. sequitur. §. quod aūt. ff. de vsucap. Ponamus q̄ Titius furatus fuit mihi rē meam: certū est q̄ illam rē ipse non possit vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malam fidem: Secundo quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed quid iste fur rem ipsam furtiuā vendidit cuidā bonæ fidei emptori: rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bonæ fidei: Vtrū iste secūdus emptor possit rem vsucapere, ita q̄ sit purgatū vitium furti: attento q̄ bona fides reperitur in alienante, & in illo cui est alienata? Rñdetur q̄ non: quia furtum est vitium reale quōd affecit rē furtiuam, & eam sequitur quocunq; vadat: sicut lepra sequitur leprosum: nec purgatur illud vitium, nisi res fuerit restituta dño cui fuit subtracta, intantum q̄ ipsum vitium reddit rem furticam inusucapibilem: quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatum, id est vitium furti donec restituatur ablatū, id est, donec res furtiua fuerit restituta dño cui fuit subtracta.

Fur, res per eum subtractas, duplici de causa non vsucapit.

Secundus casus.

¶ Secundū alīū intellectū casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rē alienā sciēter facta subtractione. ipse forte ad cor rediēs, habuit displicentiā de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionē suo sacerdoti: vult remanere in simplicib' cōfessione & confessione apta satisfactione & restitutione: licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere: & petit impendi sibi beneficiū absolutionis. vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Rñdetur q̄ non: quia non dimittitur peccatū nisi restituatur ablatum. ¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Rñdetur q̄ non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. quod est verū si ipse habet facultatem restituēndi. cap. si res aliena. 14. q. 6. [*Peccatum.*] secundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quascunque manus ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño cui fuerit subtracta. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucapi. sed facta restitutione dño tunc dī purgatum vitium. Vel secundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, id est, non debet dimitti à sacerdote per canonicam absolutionem, nisi restituatur ablatum. cap. quamquam. 3. de vsur. isto lib. Et dicit Panormita. in cap. cum tu. de vsur. in antiq. vbi dī, q̄ quis non debet admitti ad confessionem. & absolutionem: ille textus loquitur copulatiue. ideo dicit Panormita: quòd non debent impediri ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue: sed potest tñ admitti ad confessionem. & si nolit facere, non est absoluendus.

Decreto,

¶ Pro expeditione glo. quæritur quæ differentia est inter peccatū, delictum, & crimen? Rñdetur q̄ peccatum consistit in faciendo, quia dicitur ptatus actus: sed delictum dī de sertio boni, & dī delictum quasi derelictum. Sed crimen est peccatum grauē accusatione & damnatione dignum. & dī illud quod potest duci in publicā accusationem: & in foro contentioso potest puniri. ¶ Vtrum sit verum indistincte q̄ non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Rñdetur q̄ non: sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituendi: sed si non habeat facultatem restituendi quia est inops: si habeat propositum restituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Peccatum, delictum, & crimen differunt.

¶ Sed quid ponamus q̄ res est perempta: & sic eam non potest restituere quia fuit combustus liber furatus, vtrum sutripiens liberetur vel vtrum teneatur restituere æstimationē? Rñdet gl. quòd si nō habeat facultatem restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua: quia eo ipso quòd subtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad se periculum interitus: & ideo tenebitur soluere æstimationem rei: secus si non posset restituere rem, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrum propter paupertatem sit omnino liberatus? Rñdetur cū distinctione: aut ipse sustinuit pœnam corporalem: quia cum esset debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipse lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciendam cessionem bonorum, si pars requirat vt puniatur in corpore: & inde illum punire debet corporaliter. & si postea peruenit ad pinguiorem fortunam, nō tenetur satisfacere: secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel est debitor ex delicto: & tunc potest facere cessionem bonorum. l. 1. C. de cess. bono. capitu. Odoardus. de solu. & cum pernenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur satisfacere. ¶ Alia glo. in verbo, restituatur: quærit vtrum admissionem peccati requiratur actualis & realis restitutio rei subtractæ: & q̄ non sufficit obtinere remissionem ab illo cui facta est subtractio. Panor. formatistam quæstionem. ca. cum tu. de vsur. in anti. & Dynus hic. Sed dicit glo. q̄ nō requiritur realis siue actualis satisfactio: sed sufficit q̄ alio modo satisfaciat, quàm per realem & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum est verbū, liberaliter. secus ergo si torqueretur remissio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicunt: subtraxi tibi talem rem: remittas si velis: sed debet esse liberalis restitutio, vt si dicat: subtraxi tibi rē tuam: sum paratus tibi restituere: si alius dicat, dono vel remitto: ista restitutio dicitur fieri liberaliter: & habet pro actu & reali restitutione. Et intelligitur q̄ remissio generalis prodest, nisi in casibus in quibus quis nō potest remittere, vt in iuribus alle. in gl. in quibus debet interuenire realis restitutio. §. Quæritur cuius expensis debet mitti res subtracta ad eū cui est subtracta, si non fit in eodem loco: glo. non soluit: sed remittit ad notata in cap. epi. §. sed notandum. 3. q. 1. Sed Panor. in cap. cum tua. de vsur. in anti. concludit, q̄ ille qui rem subtraxit, se absentauit à loco, & rem secum transtulit: tunc suis expensis rēdebet mittere illi cui est subtracta: secus si ille cui facta est subtractio, se absentasset à loco. ¶ Sed quæritur cui est facienda restitutio: indebite subtractorum? Rñdet q̄ illi cui est facta subtractio, vel eius hę redibus: ita q̄ non sufficeret si elargiretur pauperibus: nam facere eleemosynam de alieno est species furti. sed si non sint hæredes, debet dari pauperibus. ¶ Vtrum sit verum indistincte q̄ indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtracta, si sit præsens, vel eius hæredibus: & potest haberi copia sui vel hæredum? Rñdet glo. q̄ si in subtractione sit turpitudo ex parte subtrahētis tantū: tūc est faciēda restitutio illi cui res est subtracta, vel eius hæredibus si possit haberi copia ipsorum. sed si sit turpitudo ex parte vtriusque, vt in eo quod quis est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non potest licite retinere, nec restituere illi à quo lucratus: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 4. non sane. vel ecclesiæ, si illi fuerit subtractum. quia in iniuria. 3. de simo. c. de hoc in antiq.

Fur an soluatur si res subtracta sibi remittatur.

¶ *Gl. prima ponit exemplū: Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quid si restitui non possit.*

c ¶ *Peccatum nō dimittitur 5.*] Hic ponitur pro regula verbum Augustini quod habet. 14. q. 6. cap. 1. 3. de vsur. cum tu. Et per hoc potest ponere casum per l. ff. de vsucap. l. sequitur. §. quod autem. Et 1. & 2. Ioan. And.

5 Dicit Ioan. Mon. quòd acquiras hanc regulæ q̄ illud erogatur pauperibus. 14. q. 4. non sane. vel ecclesiæ, si illi fuerit subtractum per eum quinam, quę dātur de restitutione cō tractus. C. qđ licet ab emptio. di. 1.

Augusti. hæc est differentia: quia peccatum est idem quod prauus actus: Delictum vero boni desertio, quasi derelictum: Crimen vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum. 8. dist. c. 1. in fi. de hoc nor. de pœnit. dist. 1. fi peccatum [& dist. 3. ille tex. ad fin. & de hoc. C. fi aduer. deli. super rubrica. aliàs l. 1.]

Peccatum, delictum, & crimen differunt.

Quod autem dĩ in hac regula, verũ intelligas: si illud ablatum restitui potest, vt in prædictis iuribus: si autem restitui non potest, restituetur eius æstimatio: etiam si res illa casu perierit sine culpa sua: quia in ipso instanti fuit in mora. ad hoc 16. q. 1. decimæ. 3. de commo. c. vnico. C. de fur. fabrica. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops: tunc bene dimittitur peccatum, remanet tũ obligatio: & si postea ad pinguiorem fortunam perueniret, tenetur. Argu. 26. q. 6. si quis. 3. de solu. O doardus. ff. de cessio. bon. l. is qui. Nota tamẽ q̃ inops qui debet ex q̃ctu, sufficit si bonis cedat. C. qui bo. ced. pos. l. vlti. inops qui debet ex maleficio, castigatur verberibus. 12. q. 2. fraternitas. quod ergo ꝫ dixi, q̃ tenetur si peruenerit ad pinguiorẽ fortunam; verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit: aliàs secus, vt not. Bar. secũdũ Lau. de homici. sicut dignũ. §. eos. in 3. gl.

nisi restituatur [2] ablatum [b].

¶ Idem.

REGVLA V.

PEccati [c] venia non datur

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum. Secundo dicit cui fieri debeat restitutio. Tertio quærit, & remittit, & soluit.*

[1] Vide Abbatem in ca. 1 de iniurian. telligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. vbi ait posse] item liberatus. in prin. ff. de accu. si rem. §. satisfactum. licet proindiscrete ex officio cogere detentorẽ ad restituendũ rẽ; quã si ne peccato retinere non potest.

[a] *Restituatur* 1.] quod dicit de restitutione, intelligas nisi is cui faciendæ est restitutio, liberaliter remitteret. quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. vbi ait posse] item liberatus. in prin. ff. de accu. si rem. §. satisfactum. licet proindiscrete ex officio cogere detentorẽ ad restituendũ rẽ; quã si ne peccato retinere non potest. verb. sign. si cum prætor. & l. plus est. & l. restituere. Et quod dico de remissione, verum intelligo, nisi in casibus vbi remissio non liberat, vt 3. de rescrip. eod. lib. c. statutum. §. si quidem. & 3. de cens. C. de solu. inuito. Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sine remoti, not. 4. q. 1. §. sed notandum. & in prædic. decre. cum tu. & tene quod ibi no. Host. his autem non extantibus soluetur pauperibus, vt ibi: & eis extantibus pauperibus soluens non liberatur: quia quos non remittitur. & c. 14. q. 5. forte. de iureiur. eam te. ff. de consti. pecu. l. si vero. & expressum est de homici. sicut dignum. §. eos. Et quod 3. dixi, restituendũ ei à quo fuit extortum: intellige si fieri potest. Si vero nescitur à quo: pone casum de Iudæ. cr. cum si pauperibus erogabitur prouidentia eſpi, vt ibi. Item dico id verum cum turpitudo versatur ex parte recipiẽtis tantum si vero ex parte vtriusque & transfertur dhium, nec repetitio competit, nec restitueretur dari, sed pauperibus erogabitur. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si sibi facta esset iniuria. 3. de simo. de hoc. Arg. 3. 5. eo. tit. veniens. Sol. vt not. in prædecreta. de hoc. 1. q. 3. fi quis dator. vbi de hoc. Pone q̃ supereſt ille à quo extortũ, excõicatus tñ est: nũ quid ei debeo restituere? super hoc vide quod not. 15. q. 6. nos sanctorum. & 3. de hæreti. c. vlt. Satis posset dici deponendum in ædẽ sacram. Arg. C. de iur. emphy. l. 2.

ADDITIO. Hoc quod dixit hæc gl. 3. in prin. de liberali remissione, intelligit Dynus cum res est restitutioni parata, quasi tunc fingatur restituta, & postea restituent donata. arg. ff. de donat. inter vi. & vxo. l. 3. in fin. de iure do. l. vir ab eo. fi certum peta. singularia. circa fi. & de solut. l. proculo. vel nõ remittitur peccatum ei qui restituere potest propter rationem positam in glo. multum puto in his animum ponderandum: nec tutum illum puto qui gerit in mente non restituere remissione non facta. Io. And.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

[b] *Ablatum.*] pone, nihil abstuli, sed iniuste damnũ dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idem. teneor enim damnum passo: aliàs non remittitur peccatum. 12. q. 2. fi quis de clericis. de iniur. & dam. da. c. 1. ff. de elect. & effu. l. vlti: Teneri etiam hæres meus: licet ad me vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio, secundum canones. qđ dic vt not. 12. q. 2. eſs qui filios. de sepul. c. vlti. secundum leges 3. C. ex delic. defun. inquantũ hæ. con. l. vnica. Hæc regula sic exposita non patitur instantiam: & adde quod dicam. 3. 6. prox.

PEccati venia,] Præsupponendum est q̃ istud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autẽ de venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc sęculo: quia dimittitur talis pœna qñq; non correcto, vt in iuribus allegatis in glo. Casus in hoc c. potest figurari per c. vnicum. de schismati. eod. lib. & c. quod quidam. de pœni. & remiſ. q̃ quidã. Titius perpetrauit aliquod peccatum: quia forte tenuit aliquã concubinam, & tenet adhuc: tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse, non est correctus nec emendatus de crimine: quia non habet propositum abstinendi se in futuro: quæritur vtrum ista confessio sit fructuosa? Respondet q̃ non quantũ ad vitam æternam: quia peccati venia non datur nisi correcto. Verumtñ quantuncunque appareat sacerdoti aliquem esse in peccato, si velit confiteri, nõ debet ei denegari confessio, vt in dicto cap. q̃ quidam. de pœni. & remiſ. Sed audita confessione debet eum inducere ad debitam correctionem, & propositum non redeundi. Si autem non possit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet nec potest eum absoluere, sed tñ debet sibi iniungere pœnitentiam: quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam: quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei: & non potest mereri quo ad vitã æternam, sed proficiet sibi ad multa bona, videlicet ad minus supplicium patiẽdum. Item ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad verã pœnitentiam: Item quia dæmon habebit minorem potestatem in eo, quàm si esset vacuus omni bono. Item vt ipse reddatur affuefactus in bono. Arguitur ꝫ textum de c. denique. 4. dist. vbi dr̃ q̃ plures faciebant magnos excessus circa vsus carnium in diebus dñicis, quadragesimæ, & eis videbatur q̃ nisi facerent istos excessus, non possent peragere tempus quadragesimæ, vnde plures fuerunt moniti per superiorem vt desisterent ab istis eſcis: Dicit ibi textus, q̃ cum venia relinquantur: & sic datur venia non correctis. Gl. rñdet, quòd ibi accipitur venia pro impunitate, quæ est imponenda in hoc sęculo, & talis dimittitur non correcto propter scandalum euitandum: sed venia culpæ non dimittitur nisi correcto.

nisi correcto.

¶ Idem.

REGVLA VI.

NEMO PO-

¶ *Prima glo. facit quatuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio succesſiue. signat, & soluit duo contraria. Quarto iustificat cõtrarium regulæ.*

[c] ¶ *Peccati venia.*] Colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. 3. eo. lib. de schisma. c. vnico. C. de hære. Manichæos. per quæ ponescasum. Ad huius autem regulæ euidentiã scire debes, quòd peccator non solum delinquit in Deum, sed etiam in ecclesiam: per contritionem autem, quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatum quo ad Deum, & per pœnitentiam susceptam à sacerdote ostenditur deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pœni. dist. 1. per totũ. licet tñ per contritionem deletum sit quo ad Deum: tñ adhuc de crimine accusari potest. 33. q. 2. admonere. vbi de hoc. & de accusatis. ad hoc ff. de ædi. edic. l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel confessus & pœnitet, vlteriꝰ nõ cogetur pœnitere: si in iudicio accusatus absoluitur, vlterius non poterit accusari, nisi in casibus notatis. 2. q. 5. habet hoc proprium & in prædicto c. de his. Remiſsiones ergo quæ fiunt ab Ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, vel alia pia loca, nõ prosunt nisi correctis. de quibus dic vt plene not. de pœni. & remiſ. quòd autem. Signatur 3. ium ad hanc regulam. 4. fi dist. denique. ibi enim datur venia non correcto. sed ibi exponitur venia, id est, impunitas loquitur ergo hæc regula de venia culpæ, nõ pœnæ: quod patet dũ dixit peccati venia. ꝓpter scandalũ enim vitandũ interdum relinquuntur peccata impunita. 50. dist. vt constituerentur. 23. q. 4. quidam. cum similibus. pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet & temporalis. de pœnit. dist. 1. fi peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex causa: & sic loquitur 3. ium: interdũ sine causa. 27. q. 1. fi qua. æterna autem non: & in hoc dicit hæc regula. Item 3. de pœni. & remiſ. q̃ quidam. & c. officij. vbi datur pœnitentia non correcto. Sed dic q̃ licet ibi imponatur pœnitẽtia, nõ tñ datur remiſsio: & ideo pœnitentia illa inutilis dr̃ quo ad vitam æternam. de pœnit. dist. 3. ad finem. & dist. 5. falsas. Merito ergo dr̃ quòd peccati venia correcto: quia correctionem necessariò habet do & canone 9. lor peccati præcedere: Nam vt dicit Augustinus 3 in canone: Quomodo gaudebis te fore correctũ nisi te primo doleas fuisse peruersum? 25. q. 7. ca. vlt. Correctus autem vlterius peccator dicendus non est. 50. dist. ferrum. 32. q. 1. apud misericordem.

1 Caute intellige hoc dictum glosſæ, nec inde inferas non esse necessariam confiteri: nã quãtumuis quis sit contritus si habeat copiã sacerdotis, tenet de hoc tempore confiteri & virtualiter saltem confiteri. & c. 4. & 5. de pœnitentiis & remiſ. & canone 9. & 8. Thomas lib. 4. sen. dis. 17. q. 3. artic. 1. q. 1. & seq.

ADDITIO. Ad propositum materiæ de peccato tacto in princ. huius. glo. dicit Ioan. Mon. q̃ omne peccatum committitur in Deum, vt in psalmo, Tibi soli peccaui. propter quod necessaria est ipsius remiſsio, est etiam necessaria peccantis dispositio: cum actus actiuorum secundum philosophum sint in patiente prædisposito. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens: Instrumentale in hoc est homo pœnitens: quia gratia diuina præueniente fit aditus Dei secundum Apostolum. 1. ad Corint. 3. inducit illud Aug. Qui fecit te sine te, &c. & si soli cõtrito daꝫ venia. Io. An.

1 Id habet S. Augustinus epistola 50. Bonifacio.

Nemo potest.] Casus variatur multis modis secundũ q̃ multiplex est impossibilitas: de quibus impossibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impossibilitate iuris, secundum l. interstipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli. Aliquis Titius mihi stipulanti promisit dare rẽ sacrã; puta ecclesiã vel caliçẽ: certũ est q̃ istud est impossibile; quia dare est accipientis facere, & res sacra est in bonis Dei: vtrum valeat talis stipulatio? Rñdetur q̃ non: quia est impossibilis de iure, & nemo potest ad impossibile obligari. Vel aliquis promisit mihi liberũ hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti; aliquis promisit transferre ecclesiam Pictauen. ad ciuitatem Parisien. vel ad alium locũ. talis promissio non valet: quia continet impossibilitatem

Iuratem facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia ipsum est impossibile: etiam si apponatur pœna, non est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

¶ *Prima gl. Primo ponit vnde sumpta: & triplicē impossibilitatē & cuiusq; exēpla: Secūdo ponit triplicē rationē regulæ: Tertio in quib⁹ locū habeat: Quarto supplet de turpi.*

a ¶ *Nemo potest.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. cod. tit. l. impossibilium. Sciredebes, q; impossibilitas propriè tri- plex est: iuris, & facti, naturæ 1. De prima pone casum. 54. dist. abbati. de pact. cap. vlti. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secunda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si id promitto quod impossibile est de facto vt montes Alpium vltra mare deferre. ff. de statuliber. l. cum hæres. §. 1. Itē si dare promitto quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunam, & Stellas: Vel facere quod natura est impossibile fieri, vt cælum ascendere, vel digito tangere. ff. de verb. oblig. l. si stipuler. 1. & 2. ibi. 2. Huius autem regulæ ratio satis paret: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. sed quod non est nec esse potest, dari vel fieri nō potest: ergo ibi constitui nequit obligatio. Item obligatio actionē parit. ff. de procu. licet. §. eo. sed quod non est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequendi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 2. ibi. De- bere autem est de alio habere: sed quod non est nec esse potest de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio. & sic nec obligatio. [Idem Ioan. Mon.] Not. tñ q; hæc regula locum habet in matrimonio, & vltimis voluntatibus 3, & singulis ꝯctibus, in sententiis, & 3 præceptis. ff. quę sen. sine appel. l. vlti. 1. & 3. reñse. in confessionibus. ff. de inter. act. l. confessoribus. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius. §. vlti. not. 3. de confes. c. vlti. Item in legibus 4. & constitutionibus quæ debent esse possibiles. 4. dist. erit. Est tñ in hoc differentia, q; impossibilis conditio appōsita in ꝯctu, viciat ꝯctum, vt in ꝑ allegatis legibus. ff. de actio. & obli. l. non solum. & insti. de inuti. stipu. §. impossibilis. In testamentis tñ & matrimonio ob ipsorum fauorem habetur pro non adiecta 5. de cōdi. app. c. vlt. vbi de hoc. & C. de insti. & substitu. l. reprehendenda. Et quod dicit hac regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi. & de hoc dicam. ꝯ. eod. non est obligatorium. & c. in malis.

1 Io. Mon. ad dic impossibile moris. d iureiuran. Quintanal. lis. ff. de cōd. insti. filius cō munis. impossibile includit naturam, & mores. d facit q; dixi in c. fin. de pac. insti. Ioan. And.

2 Postquam promisisti sembere libram, manus amputatur. Pet. de Anch. remittit ad Bart. l. continuus. §. illud. ff. de verbo. obl. Item per statutum esse croculādus: sedes cæcus, quid fiet vide Ioan. An. Philip.

3 Verum si adiicia impossibilis modus: secus si cōditio. Dynus Pet. de Anch.

4 Idem Dynus hoc tractans in simili quæstionis: & puto q; canonē, q; sequitur intendebat allegare, dum dicit, vt in cassicta. ꝯ prin. decre. Ioan. And.

5 Distinguit Dynus quę hic vide. Io. And.

6 Idem Pet. tenet ibi glo. & nic Dynus Ioan. And.

7 Idem Pet. de Ancha. in principio allegans. d. ca. dilecti.

8 Idem vide tur si dies est festus Ioan. And.

ADDITIO. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, &c. antiqui dabant versus.

Vltra posse meum non lex me iusta coegit.
Nec putat esse reum, qui totum posse peregit.

¶ Glo. secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promissione. Secunda pars respondet per quæstionem, quā negatiue soluit præter certum casum: Solutioni opponit: & dupliciter respondet, subdens opinionem.

b ¶ *Obligari.* Etiam iuramento: quia temerarium est. 22. q. 4. per totum. & ꝯ. de iureiura. 1. sicut ꝯ. de appel. quæstioni, nec obligatur etiā naturaliter. vnde dicit lex. ff. eo. tit. Impossibilium nulla est obligatio. vniuersale igitur negatiuū omnem obligationem denegat, nec committitur stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. oblig. si homo mortuus 6. Nota ergo q; si Bononiæ constituas, promittā centum hodie Romæ me tibi datutū: quia impossibile est promissum, non nascitur obligatio, vt hic: & est expressum. insti. de ver. obli. §. loca. præterquam in casu ff. de verb. obli. l. vlti. §. si inter eos. scilicet qñ stipulator & promissor Bonon. constituti notificauerunt dispensatoribus suis Romæ constitutis stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori vt solueret: & stipulator suo, vt reciperet ea die. Argu. ꝯ. de dolo & cōtu. cum dilecti. ff. de arbi. Celsus. ff. man. l. si mandato 2. §. Paulus respondit. Die solu. ibi est vnum mandatum duo possibilia continens 7: & ideo ad vtrūque obligatum: & si de facto primū, tenetur ad ſcm. hic autē vna est obligatio tantū, & tota impossibilis, vel ad minus primū impossibile: ex quo sequitur ſm. Præterea ꝯctus sunt volūtatij. C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium autē redditur in iniuriū. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. & ob hoc etiam noluerunt Goff. & Host. in dicta decre. cum dilecti. q; si index citet aliquem eo die, quo impossibile est eū comparere 8, q; non est omnino inutile mandatum: immo licet non teneatur comparere in die propter impossibilitatem, tñ tenetur comparere post diem: & potest esse ratio huius: quia principale est ibi q; veniat accessorium, quòd veniat tali die: & principale non vitiatur propter accessorium, sed potius econtra vt dicam ꝯ. eod. accessorium. Ioan. And.

ADDITIO. Pet. de Bellaper. contra. super quo vide Cynum C. de fer. dies festos. in q. 2. in fi. & quod dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fi. Ioan. And.

P *Riuilegium personale.*] Casus in hoc capitulo figuratur per c. 2. ꝯ. de aucto. & vsu pallij. Romanus Pontifex alicui archiepō cōcessit pallium; quod est insigne ornamentū assumptum de corpore, hoc est, de altari beati Petri: quia consueuit Papa ibi celebrare: & quandiu celebrat, illud pallium est supra altare: postea Romanus Pontifex assumit illud, & tradit archiepō, si est præsens, vel nūtiis, si est absens. Ponamus quòd Papa dedit vni archiepō pallium: vtrū suus successor possit eo vti, vel vtrum requiritur q; successor obtineat aliud pallium? Ridet Romanus Pontifex, quòd cum istud

REGVLA VII.

P Riuilegiū c personale per- priuilegiū sequatur per sonam, & extinguatur cum persona: quia etiā archiepūs sepelitur cum isto pallio ideo requiritur q; suus successor obtineat aliud palliū.

¶ Vel potest poni exemplum in viro qui habet priuilegium, vt non conueniatur à muliere pro dote, nisi inquātū facere potest, vt puta ꝯ. matrimonium cū Berta per verba de præsenti, & recepi dotem ab ipsa Berta, vt possem sustinere onera matrimonij: postea solutum fuit matrimonium: soluto matrimonio, mulier vult repetere suā dotē, quā mihi dedit. Certū est quòd non sum excutiendus in solidū: quia habeo istud priuilegiū, vt non conueniar nisi inquātum facere possum: & hoc ne compellar egere. Sed quid verū mei hæredes habeant istud priuilegium: videlicet vt non cōuēhiantur insolidum, sed de ducta ratione ne egeant: quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Rñdetur q; hæredes mei non habebunt istud priuilegium: quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

¶ *Prima gl. primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit regulam non procedere in iure cōmuni: sed bene cōuenire re- scripto, pacto, & compromisso personali: Tertio diffinguit duplex personale priuilegium, dicens quid de reali: Quarto dicit priuilegium prius quandoque extingui, & remitti: Quinto successiue significat duo contraria: & vtrumque dupliciter soluit.*

c ¶ *Priuilegium personale* 9.] Hæc regula sumpta ex l. ff. eod. l. priuilegia quædam & l. in omnibus causis. Pone casum. 7. q. 1. persisti. de auctori. & vsu pal. ca. 2. C. de legi. leges. in fi. ad idem. ff. de consti. princ. l. 1. in fi. ff. de cēsū. l. ꝛatem. in fin. & ff. solu. mat. maritus 2. & l. seq. vbi hæres mariti extraneus cōdemnatur in solidū, scripsi. Ioan. Aod. non habita ratione ne egeat: secus maritus cōdemnaretur inquā- tum facere potest habita ratione ne egeat 11. Item in personali priuilegio quod datur patri, patrono, & militi 12, vt condemnētur in quantum facere possunt: quod cum persona extinguitur. ff. de re iudi. l. sunt qui in id. & l. patronus. & l. item miles. Et nota, q; dicit priuilegium: quia ius cōe ad vtram personam directum ad omnes extenditur. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. ff. de iuris & facti ignoran. l. regula. §. vlti. Et idem in rescriptis directis ad personas: quia cum personis extinguūtur. ꝯ. de offi. dele. quoniam. sic & de pacta personalia personas non transgrediuntur. ꝯ. de transactio. de extero. & c. veniens. ff. de pact. iuris gentium. §. pactorum. & compromissum non extenditur ad hæredes, nisi de ipsis caueatur. ꝯ. de arbi. cap. vlti. Et intelligitur hæc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso. Idem si esset personale ex parte concedētis, vt ꝯ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Priuilegiorum ergo aliud personale, aliud reale, vt ꝯ. de præsum. mandata. si autem simpliciter visque ad finem concedantur, an dicantur personalia, an realia? Dic vt notatur 25. quæstio. secunda. in summa. 16. q. 1. possessiones. & ꝯ. de institu. cū venisset. & quod dñ hic, q; priuilegium personale extinguitur cum persona: intelligas idem in reali, vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium. 16. q. 7. & hoc diximus. de verborum significatio. Abbate. in fin. ff. qñ dies lega. ced. l. si ususfructus. quod dic verum, qñ ipsæ res vel loca, puta ecclesia, ciuitas, vel loca alia sacra vel profana destruuntur superioris auctoritate, secūdum Io. & Lau. qui hoc not. in prædicto cap. & hoc diximus. ad hoc de consecra. dist. 1. placuit. de noui operis nuntia. cap. secundo. & in prædic. l. si vsus fructus. non ergo vltra ius vocandus erit aliquis clericus illius ecclesiæ vel municeps illius loci. Si autem destruatur ab hostibus, retinet omnia sua priuilegia: & remanent ibi clerici. 7. q. 1. pastoralis. 19. q. 3. qui semel. Item si auctoritate superioris transferatur ad aliū locum, vel alij vniatur. 16. q. 1. & temporis. & cap. seq. de relig. dom. quia monasterium. ff. de ꝯhend. empt. l. si de. secundum Inn. qui ad hoc bene not. ꝯ. de noui operis nuntia. ca. 2. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona: interdum etiam ante extinguitur, vt cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui. 21. q. 3. priuilegium. & in casibus ibi. not. & 22. dist. cap. reuocantes. & de constitu. cum accessisset. & de priuileg. ac- dist. addo. ticedentibus. & de deci. suggestum. Ad hoc autem quod dñ hic, quòd priuilegium sequitur personā, contradicit ꝯ. de vsu pal. ex tuarū. Solu. priuilegium indeterminate concessum personā sequitur præcise, vt hic: priuilegium autem vsu pallij conceditur cum determinatione loci & temporis: & ideo extra locum personam nō sequitur 13. tenor enim priuilegiorum attendendus est & seruandus. ꝯ. de priuileg. porro. & cap. recepimus. Vel dic vt ꝯ. dicam ꝯ de priuileg. antiqua. 21. dist. denique. ff. de offi. proconsul. l. vlt. vbi præsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu. speciale est ob superioris reuerentiam: & dic vt ꝯ. Vel dic q; sequitur personam semper habitu, licet non actu. sic est vbi ad tempus suspenditur iurisdictio. 81. dist. § quis. vel ob reuerentiam superioris. ꝯ. de offi. leg. volentes

9 Bene facit ꝯ. eod. lib. de priuileg. cap. 1. §. vlti. ibi, vbicūque illi fuerint vt ibi notat.

10 De hoc supra d. don. inter virum & vxo. ca. 1. Ioan. And.

11 Vide Alexan. in l. maritum. ff. sol. matri. Iaſ. §. de act. adde Cachpegium in tractatu de dote in 3. part. à quæstione 2. ꝯ. nem.

12 Etiā exemptis militiæ. gl. in l. miles. ff. de re iudi. vide tamen Matheſilanū sing. 61.

13 Facit ca. quoniam. ꝯ. de priuileg. Philip. alleg. Bal. l. nō speciali. C. de teſt. tenetem contra gloſſ. text. & gl. in c. illa. 12. dist. Rocum Cur. o. fin. de conſue. ponē tem an Cathelani extra ſnam dioceſim veſcentibus ſabbati.

volentes, vel ob cauſam, C. de cura. fur. l. penult. §. 1. de hoc dicam 7. eod. quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio perſonali, id eſt perſonæ conceſſo, ita ꝙ perſona ſit proxima cauſa priuilegij, vt in dictis exemplis. & ſic ſolui quod opponitur de in integrũ reſtitutione minoris, quæ tranſit ad hæredes. ff. de in integrum reſtitutione, non ſolum. ff. de minori. l. interdum. Et de Velleiano, quod etiam tranſit ad hæredes. C. ad Velle. hæredes: in his enim perſona non eſt proxima & immediata cauſa priuilegij: ſed læſio, &c. Ioan. And.

ſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

¶ Idem.

REGVLA VIII.

SEmel [2] malus, ſemper præſumitur eſſe malus.

[2] *Semel malus* 1.] Caſus in hoc capitulo formatur multis modis: Vno modo per capitulum, paruuli. 22. q. 5. hoc modo. Quidam Titius fuit in aliqua cauſa productus in teſtem: qui productus iuraſt deponere meram & puram veritatem ſine falſitate: poſtea depoſuit falſum, & ſic deierauit: quo facto in aliqua alia cauſa fuit in teſtem productus: fuit ꝫ ipſum propoſitum pro parte aduerſa, ꝙ non erat admittendus ad ferendum teſtimonium in illa cauſa: quia in quadam alia cauſa deierauerat: & præſumptio erat ꝙ adhuc deieraret in iſta cauſa: an ſit admittendus? Rñdetur ꝙ nõ: quia ex quo eſt conuictus de periurio, non eſt admittendus ad teſtimonium ferendum: nec recipitur eius iuramentũ, quod tẽdit ad ſuum commodum: ſecus ad iuramentum oneris. Alio modo poteſt figurari caſus per capitul. ſcribam. de præſumptio. in antiq. quod capitulum habet duos intellectus, vt ibi dr, & per cap. nouit. de iudiciis. in antiq. vbi dr, ſi q̃s videat fratrem ſuum in peccato: debet ire ad eum, & illum monere ſecundum doctrinam Euangelicam, vnde lotio exterior non delet maculam, ſed interior: & appellamur omnes fratres: ideo ponamus ꝙ videat fratrem meum peccantem: monuit eum ſecundum quòd dicitur in d. c. nouit. videt quòd mea monitio non proficit, ſed ficitur deterior: vtrum teneat eum amplius monere? Rñdetur ꝙ non: quia ex prima monitione neglecta apparet, quòd ſecundam negliget monitionem, vt dicitur in d. c. ſcribam. ſecundum vnum intellectum ideo nõ teneor eum amplius monere: quia ex quo ſemel malus, & contumax, præſumptio eſt ꝙ adhuc erit malus: quia ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere delicti: & hoc verum, quando quis fuit malus in fine actus: quia qui fuit malus in aliquo actu, & tandem ſe maxime correxit, & fuit bonus in fine illius actus præſumitur bonus. Nam qui exercuit actum bonum, præſumitur bonus, niſi ſciat actum contrarium: ſed ſi fecerit actum contrarium, præſumitur malus, do nec de emendatione appareat.

¶ *Prima gloſſ. ponit exempla. Secundo quomodo hæc præſumptio poteſt dici bonitatis, facti, & iuris, ſed non de iure, interferens circa præſumptionem duas remiſſiones, & conuertens regulam ſubdit vndè procedat hæc præſumptio. Tertio dat ſimile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præſumptionem quandoque ad filios tranſire. Ioannes Andr.*

a ¶ *Semel malus* 2.] Pone caſum in ſemel periuro. 22. q. 5. paruuli. in ſemel contumace. 3. de præſump. ſcribam. In ſemel calumniãte. ff. de accu. l. 2. ad hoc. 25. diſt. c. vlt. 3. de elect. ſuper eod. ff. de decur. l. eos. Hic ergo præſumitur eum qui ſemel malus fuit, ſemper malum eſſe. & poteſt hæc dici præſumptio hominis: quia ꝫ hominem ſic præſumitur. Poteſt etiam dici præſumptio facti: quia ex ſemel facto ſic præſumitur. Poteſt etiam dici præſumptio iuris: quia ius ſic præſumit ex facto, vt hic vides, & in iuribus 3. ſignatis, de quibus diuerſis præſumptionibus ꝑſequetur vt no. ꝑ Io. 50. diſt. ferrum. 53. diſt. fraternitatem. per Bernar. de ſpon. is qui. per Accur. ff. quod inet. cau. l. non eſt verifimile. Hic ergo vides ꝙ præſumitur ex præterito circa preſens & futurum: interdum præſumitur ex præſenti circa præteritum, interdum circa præſens: interdũ circa futurum: quod proſequere vt no. 44. diſt. multis. 34. q. 2. cum per bellicam. de præſum. ſcribam. & in prædi. c. is cui. Licet autem vt 3. dixi. hæc poſſet dici præſumptio iuris, non eſt iuris & de iure: admittit enim probationem in 3rium: & probato ꝙ pœnituerit, vlterius malus non dicetur. 50. diſt. ferrũ. de conſecra. diſt. 4. ca. 2. de reſcri. eam te. de teſt. teſtimonium. ff. de æd. edic. quod ita. ſaluo eo quòd dr de hære. ad abolendam. §. illos quoque. 3. eod. lib. eod. tit. ſuper eo. No. ergo ꝙ ſi ſemel fuit bonus, ſemper præſumitur bonus. 6 1. diſtin. miramur. & 3. de præſump. mandata. & prima facie quis præſumitur bonus. 11. q. 3. in cunctis. de præſump. dudum. ff. de lega. 2. cum pater. §. rogo. Qui autem ſemel malus, ſemper præſumitur malus 3, vt hic, & ff. de re milit. l. non omnes. §. à barbaris. C. de ſuſcep. & arca. l. ſi aliquid. lib. 10. Et procedat hæc præſumptio, tum ex præſumentis natura corrupta: tum quia natura humana prona eſt ad delicta. 12. q. 1. omnis ætas. in Authen. de mona. §. ſi vero his coll. 1. Item in ſimili quilibet præſumitur pauper: quia nudus natus fuit. 47. diſt. ſicut hi. C. de proba. l. ex perſona. ff. de magiſtra. conue. l. 1. §. ſi magiſtratus. vbi tñ probatur ſemel eſſe ſoluendo: adhuc idem præſumitur 4, & ſic intelligitur lex. ff. de priuileg. cred. l. ſi creditores. in fine. Quæritur autem quare quis præſumatur virtutibus plenus, & non diuitis? vide per Ber. & Hoſtiẽ de ſcru. c. vnico. Et not. ꝙ hæc præſumptio interdum tranſit ad filios: quia qui patrem incontinẽtem habuit, incontinens præſumitur, & ob hoc illegitimus non ꝓmouetur. 56. diſt. per totum. & metuitur crimen parentis in filio. 6. q. 1. ſi quis cum. ad hoc 3. eod. lib. de hære. ſtatutum. de ſchiſma. ca. 1. ad hoc. ff. de ædili. edi. ꝙ ſi nolit. aliàs, ſi ſeruus. §. qui mancipia.

ADDITIO. Facit hæc regula, ſemel malus, & c. ad quæſtionem de notario, qui fecit vnum inſtrumentum falſum, an valeãt poſtea confecta per ipſum: quam ponit Gul. in Spe. de inſtru. edi. §. ſi reſtat. ver. quid ſi tabellio. Ioan. And.

4 Anchar. remittit ad gl. l. ſi fideiuſſor. volui. allegate in l. ſi vero. in verſ. dubitetur. ff. de iis qui faciũt. cogan.

† Vide Ruinum conſil. 27. lib. 4. & conſil. 119. eod. libro.

1 Ioan. And. Anch. Philip. dicũt hic crimen directe nõ ꝓbari in inſtrumento, ſed bene indirecte.

REGVLA IX.

RAtum [b] †quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.

[b] *Ratum*.] Caſus poteſt figurari multis modis: Primo, per cap. cum quis. de ſenten. excom. Aliquis Titius verberauit quendam clericum, meum inimicum, non tñ nomine meo: poſtea ſciui quòd illũ clericum verberaueratillud mihi placuit in corde meo, & laudaui, & ratificaui quod fecerat, vtrum incurram ſententiam excommunicationis? Certe non: quia non poſſum habere ratum quod nomine meo non eſt geſtum.

¶ Alio modo poteſt poni caſus per l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ff. de negot. geſt. Filius meus exiſtens in mea poteſtate habebat peculium: quidam Titius geſſit negotia in illo peculio non nomine meo: ſed nomine filij mei, & expoſuit in adminiſtratione aliqd de ſuo: poſtea ratificaui iſtam geſtionem, vtrum geſtor debeat agere contra me peculio tenus vel inſolidum: quia non eſt dubium ꝙ ſi geſſiſſet illa negotia nomine meo, eſſem ei obligatus inſolidum ad illa quæ expoſuit de ſuo? Rñdetur ꝙ hic non tenẽor niſi peculio tenus: quia ex quo non geſſit nomine meo, non poſſum habere ratum.

¶ Pro declaratione iſtius regulæ opponitur ꝫ textum de capitulo Lugduneñ. 9. q. 2. & c. quod ſicut. de elec. in antiq. Dr in d. c. Lugduneñ. ꝙ quidã epũs promouerat ad ordines clericos alterius diœceſis proprio epõ non conſentiente: poſtea proprius epũs ſciẽs ratificauit illã ordinationẽ: dicitur ibi ꝙ iſti ordinati remanebunt in ordine ſuſcepto: & tñ non fuerant ordinati nomine proprij epi. Dicitur in c. ſicut. 3. de elect. ꝙ ſi canonici alicuius eccleſiæ procedant ad electionem aliquo canonico ſpreto: ſi canonicus ratificet illam electionem per alios canonicos factam, illa electio aſſumit vires: ergo male dr ꝙ quis nõ poteſt habere ratum illud quod nomine ſuo non eſt geſtum. Rñdet gloſſ. ad cap. Lugdupen. quòd ille epũs alienus ordinauit clericos nomine proprij epi, & ſub ſpe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipſos epiſcopos. Vel melius dicendum eſt ꝙ illa ratificatio non validat collationem ordinationis, quia de ſe valeat: quia epũs alienus poteſt ordinare clericos alienos, & recipiunt ordinem, ſed non ordinis executionem: ſed vbi proprius epiſcopus ratificauit & diſpenſauit cum eis. Et ad c. ſicut. dicendum, quòd loquitur de conſenſu confirmante.

¶ *Prima gl. ponit exempla. Secundo allegat 5. iura in contrarium: & ponit tres ſolutiones: quarum primam reprobat, & demũ ſoluit. Tertio ſignat contrarium de mal. & ſoluit. In fine remittit.*

b ¶ *Ratum*.] pone caſum. 9. quæſt. 2. cap. 1. ſupra eodem libr. de ſenten. excommunic. cum quis. 2. reſpon. ff. de negot. geſt. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. vbi ſi liber homo geſſit negotium filij vel ſerui peculiare tantum, contemplatione ipſius ratihabitio ſequẽs patris vel domini nihil operatur: quia per ratihabitionem nõ tenetur vltra id ad quod prius tenebatur, ſcilicet ad quantitatem peculij 5. Contradicit ad hanc litteram. 9. queſtio. 2. Lugdunen. 16. q. 1. c. vlti. 3. de elect. quod ſicut. de iis quæ fi. à præla. cum nos. de iure pa. cura. in his iuribus habet quis ratum quod ſuo nomine non eſt geſtum. Sol. dixerunt quidam, quòd ſecundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non eſt geſtum, per iura prædicta, vt not. de reſti. ſpol. cum ad ſedem. in glo. penult. ſed hæc ſolutio extirpatur per hãc regulam. Alij dixerunt hoc fallere in ſpiritualibus, in quibus ratum habeo quod meo nomine non eſt geſtum, per iura prædicta, & hæc not. in prædi. decre. quod ſicut. in glo. ſic pater. Vel quòd in capitulo Lugdunen. fuit ordinatio facta nomine proprij epiſcopi: & ſpes in eo poſita, quòd ratum haberet, vt ibi not. Verius dic, quòd ordinatio facta à non proprio epiſcopo bene tenet quod ad ordinem, licet non quo ad executionem. 3. de tempo. ordi. quòd tranſlationem. ſupra eod. lib. tit. ca. 1. & 2. ibi igitur epũs proprius nõ ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem quia non erat neceſſe: ſed executionẽ illi diſpenſatiue contulit, quã nõ habebat. Alia etiam iura non propriè loquuntur de ratihabitione, ſed de quodam nouo conſenſu: quæ ſunt valde diuerſa, & ſuper hoc vide quod dicam 7. eod. non firmatur. Item 3. C. ad Macedo. l. vltim. vbi ratum habet pater contractum filij ſuo nomine non geſtum.

5 De hoc ſatis etiam per Dyn. per te videas: qui etiam ponit exemplũ. l. ſi ſeruus. ff. ſi prec. vbi ſi filius meus ſuo nomine rogauit rem precario tam habendo: nõ plus tenetur ꝙ prius, ſcilicet de peculio. Ioan. An.

2 Vide ſingu. Filipp. 74. gl. in ca. propoſuit. de elec. excom. mini.

3 Pet. de Anchar. dicit regulã velle ꝙ ſemel peccauit in aliquo actu, repellat poſtea ab eodem: non vt puniatur, ſi in aliquod crimen factũ eſt, quale ip ſe prius commiſit.

Præſumptionũ, alia facti, alia iuris.

stum. Sol. dupliciter potest esse gestum meo nomine: vocaliter, vt ff. eod. lib. de ꝓcur. excom. cum quis. & realiter, ad mei præiudicij: vt qñ filius meus mutuum ꝓhit sine meo assensu, sit in mei præiudicium. ff. ad Mace. l. 1. & hoc possum ratum habere: quia quod ibi ius reprobat per dissensum, approbat per cõsensum. An autẽ vnus iudex possit ratã habere sententiam latã per alium? Dic vt not. 9. q. 2. c. 1. de his quæ fi. à præla. cũm nos. de offi. deleg. prudentiam. in glo. 2. in fin. per Barto. Brixien. in quæstione vereneali, quæ incipit, episcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod j. dicam. cap. proxi.

¶ Idem.

REGVLA X.

10 RAtihabitionem † [a] retrotrahi. & mandato non est

† Vide Bar. in l. si pupilli. ff. de negot. gest. Salicet. in l. non ideo minus. C. de accusa. vbi docet qualiter hæc regula procedat in delictis. add. Rom. in fin. l. 11. Matthæus. fin. qui. 180

ADDITIO. De quatuor modis quibus negotiorum gestorum actio competit, notatur ff. de neg. gest. si pupilli. §. quid ergo. vide Ibal. in Spec. de iudi. §. 2. versi. ex prædictis. & vide quod dixi super glo. in regula, Ratihabitionem. Ioan. And.

20 *Ratihabitionem.*] Casus in hoc c. sic figuratur per c. vlti. ff. de iureiuran. & l. licet. ff. de iudiciis. & habet locũ in iudiciis. Ponamus sic casum per dictam l. licet. Quidam Titius asserens se esse meum procuratorem cum non esset, quãdam actionem deduxit in iudicio nomine meo ꝑ meum debitorem: nõ fuit ei oppositum ꝙ non esset procurator meus: certum est ꝙ processus factus cum falso procuratore non tenet. Sed quid ponamus ꝙ postea ratificaui, approbaui, & laudaui gesta per ipsum, verum valeat processum ac si ab initio mandassem ei, vt nomine meo prosequeretur ꝑ meum debitorem? Rñdet ꝙ fic: non ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ¶ Alio modo potest figurari casus per c. fi. ff. de iureiuran. eod. lib. Fgo habebam ꝓtẽ aliquam causam: lite contestata inter nos & iurato de calumnia. seu veritate dicenda, si cessarat spiritalis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: in quibus positionibus asserui duas positiones ꝓrias: numquid sum periurus? Rñdet ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illas positiones de dicto ꝓrias: sed procurator meus illas fecit, & postea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an sim periurus? Certe sic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo potest poni casus per capitulum, cum quis ff. de sen. excom. istomet libro: Cum quidam clericus intulisset mihi iniuriam, quidã Titius meus familiaris volens mihi complacere, absq; mandato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violentas iniecit nomine meo: postea cum sciuissem istud factum, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur numquid sim excõmunicatus, ac si mandassem illum clericũ verberari? Rñdet ꝙ sic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ¶ Alio modo potest casus figurari per. l. finalem. C. ad Maced. Filius familias existens in potestate sui patris recepit pecunias mutuo in casibus non permissis: & sic ꝑ senatusconsultum Macedonianum: Certum est ꝙ pater suus non poterat conueniri à creditoribus pro illis pecuniis. Sed quid? Pater postea ratificauit, & approbauit ꝓctum filij sui: numquid poterit conueniri pater ac si mandasset filio suo, vt cõtraheret? Certe sic: & hoc per rationem istius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere cõcurrere, & ad secundum signat contrarium: Tertio successiue exprimit quatuor casus exceptos, & ipsorũ rationẽ reddit: Quarto ponit simile. Quinto soluit vnum dubium. Io. And.*

1 Idem hic Dynus allegat. ff. si ta. sed nul. ex. l. 1. §. ita autẽ. & in Authẽ. de iis q. ingr. ad app. §. si vero. C. de rescind. vend. & ff. commu. fineg. l. de diuisione. §. vlti. Ioan. And. Paul.

a ¶ *Ratihabitionem.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. hoc iure. §. de iecit. & l. semper qui. §. . Pone casum in iudiciis 2. q. 6. nõ solẽt. ff. eo. lib. de iureiuran. capit. vlt. ff. de iudi. licet. In maleficiis. ff. eod. lib. de sent. excommunica. cum quis. 1. respondeo. [Et intellige de maleficiis, quæ per alios fieri possunt: secus in iis quæ personæ cohærent, vt in adulterio & similibus, vt not. in §. de iecit. & hic per Dynum.] In ꝓctibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hæc regula in casu. ff. cap. proxi. scilicet qñ meo nomine gestum est: quia tunc ratum habere possum: & ratihabitio retrotrahetur, & mandato comparabitur. Vnum nota, ꝙ si infra certũ tempus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebam, debeo illud ratum habere: alias ratihabitio non prodesset. 2. q. 6. non solent. ibi, quod mox reus ratũ haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis 1. Arg. ff. eo. lib. de præb. si tibi 1. Hæc autem regula fallit in casu. ff. de iis q not. infa. l. quid ergo. in prin. nõ enim notatur infamia pater, qui non iussit filium ꝓhere cũ muliere, quæ erat infra tempus luctus, licet postea consenserit: vel ratum habuerit. Ratio: quia ibi ſpectatur initium: vt ibi. Vel est ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mandato, vt hic, non tñ iussui, vt ibi. iussus enim necessitatem imponit, mandatum non, vt not. ex l. ff. qđ iussu l. 1. §. sed ego quæro & ff. quod cum eo. l. 1. & l. fi mandator. Nec comparatur mãdato quo ad speciem actionis quia datur actiones negotiorum gestorum 2. ff. de nego. gest. l. ait prætor. & l. si pupilli. §. idem ait. vbi mandando datur actio mandati. ff. de procurato. l. licet. §. ea obligatio. comparatur autem quo ad effectum: & ideo nõ dixit ꝙ ratihabitio fit mãdatum, sed ꝙ mandato comparatur. Item fallit in casu. ff. de offi. proconsul. & lega. l. obseruare. in fine. proconsul enim dando legatum antequam ingrediatur, prouincias, nil agit: si autem postquam ingressus est, dationem illam ratam habuit, valet: non tñ retrotrahitur ad totum tempus, sed ad id tantũ qñ ingressus est prouinciã. vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non potest, nisi quod posset mãdatum expressum. Item fallit in casu. ff. de acquiren. hæreditate. si quis mihi bona. §. iussum. vbi rationi tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur. & esse idem inuenit in omnibus in quibus consideratur initium: & sic non est contra 16. q. 3. §. potest. ff. eodem quod iudicio. & infra. eod. non firmatur. & ibi dicam. & de hoc per Ber. ff. de pact. cap. 2. & per Goffredum ff. qui ma. accu. pos. insuper. Item fallit in casu. ff. de rescrip. nonnulli. vbi de hoc. & cap. ex parte decani. in fin. vbi non valet rescriptum impetratum sine mandato: licet ille, cuius nomine impetratum est postea ratum habeat. & hoc facit ius acquisitũ illi ꝑ quẽ facta est impetratio: quod auelli ab ipso inuito ꝑ nõ potest. ad hoc ff. eod. lib. de elect. ab eo qui ꝑ. Et est simile huic regulæ in eo quod dicit, ꝙ ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, quod appellans condemnatus de futuro, si non prosequitur appellationem, retro notatur infamia: videtur enim ratam habere sententiam. ff. de iis qui no infam. l. furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione post appellationem lata. sed dic vt ff. eod. lib. de sent. excom. licet. Et fãre debes quod si faciens condemnatus est, & satisfecit sententiæ: non igitur amplius cõtra ratum habetur ad interesse: sed ad pœnam bene. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quotiens. ff. de admin. tuto. l. tres tutores. ff. de iurisdi. om. iud. l. adeo.

ADDITIO Idẽ hic Dynus, qui etiã prolixe prosequitur. I. A.

Cum sunt.] Casus in hac regula sic figuratur per capitulũ, in nostra. de testi. & attesta. in antiq. Tu actor & ego reus habemus litem inter nos coram iudice competente: proposuimus facta ꝓria & fuimus admissi ad illa probanda: tu actor ad probandã tuam intentionem produxisti quatuor testes: ego etiã reus ad probandum meum factum ꝓrium produxi alios quatuor testes: Illi nostri testes sunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponunt æque verisimilia: & in effectu sunt omnino æquales: & sic iura nostra videntur esse dubia: quæritur quorum testium dicta debeat iudex in sequi: & pro qua parte debet ferre sententiam? Rñdetur ꝙ sententia est ferenda pro me reo ꝑte actoris: quia cum partium iura sunt obscura, reo fauendum est potius quàm actori: & hoc verum in decisione causæ: nã ab initio potius fauendũ est actori quàm reo. ideo si actor in suo libello posuerit verba ambigua, potest illa interpretari secundum vnum intellectum. l. si quis. ff. de iud.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regulam. Quarto distinguit, opponit, & soluit.*

b ¶ *Cum sunt.*] Hæc regula sumpta est ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores. Pone casum. 3. q. 9. indicas. ff. de fide instrum. inter dilectos. ff. de act. & obliga. Arrianus. Hæc autem regula vera est, nisi actor foueat fauorabilem causam: puta matrimonij, libertatis, testamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauendum est actori. 33. q. 1. si quis acceperit. ff. de probat. ex litteris. ff. de manumiss. l. antepenult. Et habet hæc regula locum non solum in sententia ferenda, vt ff. sed etiam in iam lata: puta à duobus. ordinariis: vno ab soluente, & altero condemnante: tenet enim sententia pro reo lata, nisi in supradictis casibus. ff. de re iud. c. vlti. ff. de re iudi. inter pares. Et not. ꝙ dicit obscura: si enim certum esset reum esse obnoxium puniretur: quia culpa est relaxare vindictã. 28. distinctio. qa sunt. & hoc dico, cum est certum iudici vt iudici: secus si vt Deo. ff. de offi. ordi. si sacerdos. vel vt homini. 3. q. 7. iudicet. de offi. dele. pastoralis. §. quia vero. si certum est eum non esse obnoxium, absolui tur idem si dubium. vt hic vides sanctius est enim nocentem absoluere: quàm innocentem condemnare. ff. de pœnis, absentem. & sic in re dubia fertur certa sententia. Contra 11. q. 3. graue. & de spon. de muliere. ad hoc C. de transact. vt responsum. sed hic non est dubium, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus absolui. 6. q. vlt. actor 4. vt ecclesia. beneficia. vt nostri. C. de probat. actor, sic notat Ber. de sponsalitiis. Et vide quod ꝺ. triplici ambiguitate no. 33. dist. c. vlti.

ADDITIO. Not. ꝙ dicit, partium, in plurali. Fortius autem si iura actoris tantum: non sic si iura rei tantum, vt in fi. Dicit I. Mon. quod huius regulæ, triplex est ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit. alleg. infra. de interdic. §. commodum. C. de dila. ff quando. Secunda, quia nullus præsumitur obligarus, vel obnoxius, in Authent. collat. 6. quib. mod. natu. effi. sui. §. natura. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur clienꝰ debitoris. C. de nouat. l. 3. & Prouerb. 22. qui mutuum

2 Et qui gessit pro absente tenetur ꝓ præsenti eque, ac si gereret actio mãdati, vt no. in l. semper qui. alleg. in prin. ff. & his per Dynum Io. And.

3 Idem Io. Mo. & doct. docent quod sola lata pro vel cõtra de iure non queritur. operetur in mandatario tum habere. Ancha. ponit de procuratore eiusdẽ in persona cui quã cõtraheret matrimonium: cui factum dãs ratificat, post quã ratificationẽ mulier dissentit.

4 Alias ac

tum accipit, est seruus fœnerantis. Ioan. And.

a ¶ *Reo.*] sic dicto à re quæ petitur, vel super qua impetitur. 3. de verb. signif. forus.

¶ *Glo. secunda signat contrarium: soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.*

1 Idem hic Dynus, & est rario, quia reus semper negatur se sic confiteri, quod tamen admittit. Io. And.

b ¶ *Auctori.*] 5. ff. de re iud. si quis intentionem vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretatur. Sol 1. Illud in principio litis in quo sanè actoribus hoc in fine in quo fauetur reo, qd dic vt not. de restit. spoliato. cum ad sedem. in gloss. 2. in fi. In summa igitur not. q in obscuris potius fauetur reo quàm actori, nisi fauor causæ aliud inducat, vt 3. dixi. Hinc est q cũ semiplene probauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramẽtum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de probat. sciant cuncti. C. de dolo. dolum. & C. quod met. cau. l. metum. absoluitur reus. Si autem talis est causa, in qua sit deferendum, deferri debet reo, nisi ex circumstantiis personarum & causæ videatur iudici illud deferẽdum actori. de iureiur. c. vlt. [Vide & adde quod ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam 3. eo. contra eum. Ioan. And.

obscura, reo[a] fauendum est potius quàm actori[b].

¶ Ide 1.

REGVLA XII.

IN † iudiciis [c] non est acceptio personarum habenda.

¶ Idem.

† Vide quæ ad D. Thom. 2. 2. q. 63. ar. 1. & 4. adde Hippolitũ Marsilũ singul. 158. inci. qualibet semper seruanda.

In iudiciis.] Casus figuratur in capitulo, necesse. 3. q. 9. Certum est quòd accusatus de aliquo crimine coram iudice comperẽti, repetitur cõparere personaliter ita q non admittitur ejus procurator l. fi. C. de procura. cap. cuæ. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen ff. de public. iudi. Sed quid de accusatore: vtrũ accusator debeat etiam comparere personaliter? Rñdet q sic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudiciis non debet esse acceptio personarum. ¶ Alio modo potest poni casus per capitul. nouit. de iudi. in antiq. Ponamus q coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) cõuenitur aliquis constitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimicus: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere à debita iustitia, ita q fauore personæ possit aliter iudicare, quàm in persona alterius, in quo non est illa prærogativa? Respondet q non: quia in iudiciis non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare vt parvum.

¶ Item potest poni casus per cap. statutum. §. insuper. 3 de rescriptis. isto met libro, vbi dr: si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expẽsas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet esse acceptio personarum. ¶ Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus quòd si arbiter assignauit partibus locum ad audiendum sententiam: si partes non possunt honeste accedere ad locum: non tenentur comparere: & si non comparent non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere: altera autem non poterat honeste comparere: ista pars quæ poterat comparere, non comparuit. vtrum sit commissa pœna? Respondetur q non, vt seruetur æqualitas & non sit acceptio personarum. Glo. format plura contraria: sed in hoc remanet, q quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudiciis, non debet esse acceptio personarum: sed in multis aliis potest esse acceptio personarum, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obe. in antiq. Nam in aduentu episcopi vel imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & sic quantum ad honores est habenda acceptio personarum. Itẽ est habenda acceptio personarum in impositione pœnæ, quia quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cum persona constituta in dignitate quàm cum alia persona c. 2. de off. deleg. 3. eo. lib.

¶ *Prima gl. ponit exemplo. Secundo signat in 3rio quatuor canones, 4. decret. & 2. leges solvit, & dat 3 similia. Tertio ponit 4. modos quibus dicitur iudicium. Quarto & vltimo notat, & instruit.*

c ¶ *In iudicio.*] Pone casum. 3. q. 9. necesse. 3. de iudi. nouit. & 3. eod. lib. de rescr. statutum. §. insuper. & §. seq. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Aliorum enim honores aliis non debent esse occasio nocendi. C. de sta. & imagi. l. vlt. ad hoc 11. q. 3. si quis vero. Signanter contraria ad hanc regulam. 40. dist. ca. 25. dist. cum beatus. 97. dist. nobilissimus. 24. q. 1. qui 5 pacẽ. 3. de off. delega. sane 2. eo. lib. de off. deleg. c. 3. & de senten. excom. quia periculosum. ff. de pœnis, aut facta. C. de mo. mul. eos in fin. & 3. de simo. per eas 1. vbi de hoc. Sol. in pœnis defertur dignitati & personæ 2, vt ibi. & de hoc de transac. c. vlti. Arg. contra 3. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in sedendo vel assurgendo. 93. dist. non oportet. & not 3. q. 9. c. vlt. In iudiciis autẽ vel in sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas est seruanda. C. de procu. fac. scri. l. in sacris. lib. 12. [Et l. vnicque. lib. 12. vnde & priuilegiũ vnius litigantium transit ad alterum. C. de fruct. & liti. ex pen. l. fi. Signatur ad hoc 3 rium Insti. de iure natura. §. sed & quòd

2 Adde glo. fall. quibus non est permissa facere ea §. præterea.

† Præter doctores hic, vide Alexandrum consil. 165. inci. dubitatur an mulier rusticana, lib. 6 & Mariani Socini consil. 51. volum. 4.

principi, vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pœnitentiæ exhibitione: 26. q. 7. sacerdos. in princ. in fide Christi suscipienda. de consecra. dist. 4. nec quemquam. & aliis sacramentis. de coniug. seruo. cap. 1. Et in pauperum susceptione, cum sufficere possumus. 42. dist. quicumque. & aliis operibus pietatis. 16. q. 1. fi cupis. hoc ergo quod dicit, in iudiciis, soluit contraria. Et nor. quòd iudicium 3 interdũ ponitur pro eo quod præcedit sententiam, vt hic. & 2. q. 1. sicut sine iudicio. & cap. in primis. Interdum pro condemnatione. de consecr. dist. 2. timorem. Interdum pro discretione. 3. q. 7. §. tria. Interdum pro vltima voluntate 3. eo. lib. de sepul. c. penult.] Io. Mo. ponit 15. significationes super rubr. de iud. quas dat per hos vers.

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle:
Quæstio, discre. sen instan disceptio. posse.
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Et nor. q licet iudex vti non debeat in iudiciis acceptione personarum, vt hic, & in concor. tamen vtile est in arbitrariis iudicem gratiosum habere. 3. de offi. deleg. ca. consuluit. & facit de accusatio. nulli. & quod ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat pœnam constitutionis. de re iud. cum æterni. 3. eod. li. Joan. And.

REGVLA XIII.

IGnorantia [d] † facti, non iuris, excusat.

Ignorãtia facti 4.] Casus in hac regula primo potest figurari per capitulũ, si sacerdotes. 26. q. 3. secundum tertium casum, qui ponitur in dicto cap. si sacerdotes. hoc modo: Ponamus q quidam laicus donauit monasterio sancti Cypriani aliquam ecclesiam: quæ donatio non valuit: quia laicus non potest donare ecclesiam, sed eps cum consensu capituli accidit q prælatus ecclesiæ monasterij sancti Cypriani, qui recepit donationem, mortuus est; cui alij successerunt, qui credebant illam ecclesiam monasterio suo donatam ab epo cum consensu sui capituli: nunquid isti potuerunt præscribere illam ecclesiam? Rñdetur q sic: quia ipsi præsumpserunt ignorantiam facti quia putabant ecclesiam illam donatam esse ab habente potestatem: sed prædecessor prælatus cui donata fuit illa ecclesia non posset præscribere: quia habebat ignorantiam iuris.

4 Ioã. And. Albe. Vad. intelligunt textum de ignorantia probabili, nõ supina. & dicit Ioã. And. & alij quod restitutio non valet vbi tenetur expectare gratiam aut reseruatio: q ita in nostra. 3 reseruationibus. de præben. lib. 6.

¶ Item potest poni casus per cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. & etiam per cap. si beneficia. 3. de præben. eod. lib. Cum eg. teneremen canonice aliquod beneficium incompatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reseruatum per Papam, qđ ignorabam: dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionẽ secundi: eo q illud secundum beneficiũ erat magis pingue quàm primum: postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papæ, & fuit à me ejectum: volo nunc redire ad primum: quæritur an possim? Rñdetur q sic: quia ignorabam illud beneficium esse reseruatum Papæ: & sic errabam in facto: secus si errassem in iure, quia sciebam reseruationem Papæ, sed ignorabam q illa reseruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illã regulam sequitur quòd qui habet iustam causam litigandi, licet postea condemnetur in principali: nõ tñ in expensis, vt not. Bar. in l. destitisse. ff. de iudi. vbi habetur quòd si quis credebat habere bonã causam litigandi, & pendẽte lite superueniat mala fides, & si desistat à lite seu instantia, non debet condemnari in expensis. Sed vtrũ habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi euitet expensas? Quidam dicunt quòd non: quia esset ignorantia iuris: nam in causa appellationis ex actis principalis causa iudicandum est. Glo. respondet quòd si fuit iudicatum ex eisdem actis, procedit illa opinio, vt in causa appellationis quis debeat cõdemnari in expensis: licet habuerit iustam causam ignorantiæ. Sed si fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condemnari in expensis; quia potest prætendere iustam ignorantiam.

¶ *Prima glo. ponit exemplo. & remittit. Secundo ponit, & exponit vnum notabile. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria.*

d ¶ *Ignorantia facti.*] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à simoniaco. 1. q. 1. fi qui à simoniacis. In eo qui ignorabat beneficium reseruatum per Papã, vel alij collatũ. 3. eo. lib. de præben. si beneficia. simile 3. eod. lib. de reseri. gratia. In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca. l. si ignorans. non enim disciplinam cõrumpit qui militem ignoranter, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum. 1. q. 4. §. notandum in fi. supra eod. lib. de præben. eum qui ibi titulus, &c. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. Hæc regula non indiget glossis: cum eius materia plenissime habeatur. 1. q. 4. §. notandum in textu & glo. 38. distinct. in summa. & de hoc dic vt ibi. Vnum tñ quòd cùm quæritur de condemnatione expensarum, dicimus quòd in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione. 2. q. 3. cap. Paulum. de electio. cap. 1. in fi. supra eod. lib. sed in causa appellationis indistincte victus condemnatur victori in expensis. 2. quæstio. 6. omnimodo. supra de appel. eos. §. ne temere. Ratio autem huius diuersi

5 Hanc glo. communiter doctores ibi, vnum nor. & Dynus hic ponit multiplex ignorantiæ & eius effectum in damno vitando, capitulo lecto, in pos. & dicit Philip. ignorantiam iuris ab excusare rusticos sic gerentes. l. Ashetes. §. de rusticis. ff. de exercitoria.

iuris

1 Fallit, si per aliquam legem vel statutum vniformitas seruatur. Bal. l. nemo. 3 principi. C. de sum. trini. Philip.

iuris colligitur per hanc regulam. in principali enim causa est error facti: quia in ea ex probationibus, quæ in facto consistunt, proceditur: sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causæ: vnde ibi est error iuris: & ideo non excusat à condemnatione, vt hic. Et ideo not. Inno. & Host. 3. de dolo & contu. finem. q. fi in causa appellationis non proceditur per sola antiqua acta, sed inducantur probationes nouæ, per quas pronuntietur, tũc probabilis error benè excusat victum à cõdemnatione expensarum. quod verum puto: & videtur casus prædictæ decr. 3. eo. lib. de ele ctio. c. 1. in fi. Ad primum dictum huius regulæ signatur 9. ium. 34. q. 2. in fectum, vbi imponitur pœnitentia probabiliter ignoranti factum: sed illud ad cautelam. Item cõtra de consecra. dist. 4. qui bis.

Error probabilis excusat à cõdemnatione expensarum in causa principali.

† Dicit hic Ioan. And. & Alb. & alij, quod clericus cognoscens B. solum, sua tñ & aliorũ opinione manifesta, punitur vt adulter: de culpa in opere, dolo animo, episcopo in qualitate, præsertim veritate per de sententia. et cum si tũ pœna statuti grauior esset pœna iuris cõmunis non puniretur illa.

¶ Idem.

REGVLA XIIII.

CVm † quis [a] in ius succedit alterius iustam ignorantiæ causam censetur habere.

¶ Idem.

vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa: subest tamen causa, scilicet iniuria primi sacramenti. Vel dic vt ibi not.

ADDITIO. Item contra. ff. de fideiussor. l. 3. vide quod ibi not. in glo. fina. Ioan. And.

Cum quis in ius.] Casus figuratur per capitulũ. si sacerdotes. 16. q. 3. pront dictũ fuit in primo casu præcedentis ca. qui. ca. sus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap. cura. de iure patrona. in antiq. Ponamus q̃ quidam obtinuit per sententiam rem alicui nam non spectantem ad illos, qui fuerunt mihi condemnati, sed ad alios: tenui istam rem per tempus sufficiens ad p̃. scriptionem: verum potui præscribere? Rñdetur q̃ non: quia habui malam fidem. Sed quid ponamus, ego fui mortuus: verum me⁹ successor poterit illam rem præscribere? Rñdetur q̃ sic: quia ipse habet iustam causam ignorantiæ: Nam qui in locum alterius succedit habere iustam causam ignorantiæ.

¶ *Primo gl. dicit vnde sumpta: & ponit exẽpla: Finis dicit quod exemplificat præcedentem: Secundo dicit duo, scilicet regulam loquitur quando cum successore agitur. & de quolibet successore. Tertio soluens vnum contrarium distinguit.*

b ¶ *Cum quis. ius.*] Hæc regula sumpta est ex lege. ff. eod. tit. l. qui in alterius. Pone casum 16. q. 3. si sacerdotes. sed vertum casum ibi nota & de iure patro. cura. & ff. de depos. l. 1. in fine. & l. 2. ibi. enim hæres vendens rem depositam credens illam fuisse defuncti. non tenetur ad rem, sed ad pretium. Quod autem in hac regula dicit, verum est, si cum ipso successore agatur: secus si ipse agat: quia certus debuit esse de facto suo cum ad iudicium pronocaret, vt in præ-

c Et ideo per ea nunc committitur effectus: nisi successor fuerit pupillus. ff. de verbo. oblig. si eum filius. §. in hac iliqui. Dynus. Ioan. And.

dicta l. qui in alterius 1. Et est simile, quia deliberatoriæ dantur reo sed non actori: quia certus debet esse ad iudicium prouocandum. de hoc dicam 7. eod. nõ licet. cũ etiam fiagat, probabilis posset esse ignorantia. Intelligitur autem hæc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de quibus dicam 7. eod. is qui in ius. quæ vt contra ius non est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæreretur de præscriptione, in qua sufficit bona fides: quod dic vt not. 3. go. lib. de præscriptionib. ea. 1. præscriberet a successor bonæ fidei: quod non præscriberet prædecessor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustum titulum habuit prædecessor, talem qui non det causam præscribendi: successor qui eodem iure vtitur, non præscribit ff. de diuer. & tempo. præscriptioni. l. cum duobus. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificative ad præcedentem: ignorantia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius succesit alterius, vt hic.

a Imbaldo præscriptionem Philip. Io. And. Sed vide Inno. ca. si diligenti. col. 5. de præscr.

Dia restringi.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per cap. quædã lex. §. quod scripsi. 35. q. 3. & per capit. tua 1. 3. de deci. in antiq. Dr in d. §. quod scripsi. q̃ Anglici erant non uiter conuersi ad fidem catholicam: vnde à sede Apostolica obtinuerũt priuilegium, vt possent contrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: & Papa concessit eis istud priuilegium generaliter vt possent 3here matrimonium cum suis affinibus: postea quidam alius populus fuit de nouo cõuersus ad fidem catholicam: dubitabitur vtrum priuilegium Anglicorum esset extendendum ad istum populum de nouo conuersum? Respõdet quòd non. ¶ Vel dr in dicto §. quod scripsi. q̃ Anglici postquam fuerunt roborati in fide catholica, voluerunt vti dicto suo priuilegio, & cõtrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis, verum possint vti tali priuilegio? Rñdetur q̃ non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium quod fuit eis concessum ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum cap. tua. 1. de deci. in antiq. hoc modo: ante concilium Lateranense decimæ fuerunt laico concessæ in feudum: & erant aliquæ terræ steriles, quæ postea fuerunt redactæ ad agriculturam. & sic fuerunt factæ noualiæ: Laicus voluit percipere decimas in illis noualibus, vtrum possit? Rñdet, q̃ non: sed solum percipiet decimas in terris, quæ erant arabiles tempore infeudationis, non autem in terris de nouo redactis ad agriculturam: quia istud priuilegium est restringendum in odium laici, qui licite non potest percipere decimas. Vel potest poni exemplum in præscriptione: Aliquis in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas præscribit: Postea aliquæ terræ steriles fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualiæ: vtrũ de illis noualibus possit iste qui præscribit, petere decimas? Rñdetur q̃ nõ. quia præscriptio est odiosa. C. de in ius vocando. & in l. sed si lege §. vlt. ff. eo. tit. & per Bar. in l. vlti. ff. ad Treb. & in l. maxime vtrũ. ¶ Item potest poni exemplum per c. 1. 3. de filiis presby. hoc modo: Aliquis clericus qui patiebat defectũ natalium, à sede Apostolica obtinuit priuilegium seu dispositionẽ, vt posset obtinere beneficiũ ecclesiasticum etiã curatum: virtute suæ dispẽsationis obtinuit vnũ beneficium: postea dimisit illud beneficiũ per renũtiationem, & vult obtinere aliud beneficium virtute suæ dispensationis: vtrũ possit? Rñdetur q̃ nõ: quia ista dispensatio restringitur ad vnicum beneficiũ, cũ sit odiosa: nisi diceretur in dispensatione, q̃ posset obtinere aliud beneficiũ vno demisso. Sed si simpliciter fuit dispensatus ad beneficiũ ecclesiasticum etiam curatum: virtute suæ dispẽsationis nõ pót obtinere aliud beneficiũ: quia ista dispensatio est restringenda vel si fit dispensatum cum aliquo, qui patitur defectum natalium, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum: virtute suæ dispensationis nõ poterit obtinere plura beneficia: quia ista dispẽsatio est odiosa, ideo debet restringi: secus est in fauorabilibus, vt in iuribꝰ allegatis in glo. & in c. ii. et. 2. nisi. de priuileg. eo. lib. vt ponamus q̃ alicui ep̃o fuit concessum priuilegiũ à sede Apostolica, vt possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum istud priuilegium restringatur ad personã suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina in loco interdicto? Rñdetur quòd cum istud priuilegium sit fauorabile: ideo non solum ep̃s, sed etiam familiares sui poterunt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nã tale priuilegium cum sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

¶ *Primo gl. ponit exempla, & prosequitur illa. Secundo adijcit regulam ad solutionem vnius contrarij. Tertio ad quæstionem.*

b ¶ *Odia restringi* 3.] Pone casum in primo dicto 35. q. 3. qd̃ scripsi. vbi priuilegium odiosum de 3hendo, scilicet in gradu prohibito, restringitur. 3. de decimis. 1. vbi decimæ noualiũm non accrescũt laicis habentibus decimas in feudum, vt 3. eo. lib. de filiis presbyte. cap. 1. & vlti. In secundo pone 16. q. 1. c. 1. 3. eod. lib. de priuil. licet. 2. nisi. C. de sent. pas. & restit. l. 1. quæ canonizata est 2. q. 3. in dixi supra e. ff. & concor. ad hanc regulam 16. q. 3. §. potest. 3. eod. lib. de priuil. eg. ne aliqui. ff. de libe. & posth. l. cum quidam. si ergo ius vel privilegium odiosum est, restringendum est 4: si fauorabile ampliandum, vt 3. ff. fauorabile & odiosum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: quia illi iuri non potest renuntiari. ff. ad Macedonia. sed & si patet. in fine. Item extenditur non solum ad pecuniam, sed ad rem aliam datam in fraudem. ff. eod. tit. sed Iulianus. §. mutui, & l. 3. §. 1. Et per hanc regulam soluunt contrarium decre. de decl. ex parte 3. ad decreta. eo. tit. cum contingat. In decre. enim. ex parte, erat fauor, scilicet priuilegium: & ideo concessis decimis, intelliguntur concessa eriam noualiæ: sed in decreta. cum contingat: erat odium. scilicet præscriptio. 3. de præscriptio. vigilanti. & ideo licet præscripserim decimas: non videor præscripsisse noualiæ: posita in surgentia, vt ibi. Et facit ad quæstionem quam not. Hostien. 3. de præscriptio. cum ex officij. de prælato qui præscripsit visitationem, & nunquam fuit procuratus: modo petit procurationem: an sit audiendus? Et dicit q̃ non. Præscriptio enim odiosa est: & ideo vnum sine altero acquiri potest per eam, nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cõe fauorabile: & ideo visitationi, quæ de iure communi sit annexa est procuratio, ve ibi. odia igitur restringẽda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. 7. eo. cap. non debet. & adde hic quod ibi dicam. Ioan. And.

Ioã Mar. ponit hic exemplũ per id quod post ea de dictione beneficii. Item per l. ff. 3 leg. nus ponit p̃ decret. fiatur tum supra e. lib. & electio. Ioan. And.

4 Nisi respicere vilitatem publicam. l. 1. §. exercet. & Dynus Philippus.

Decet concessum.] Casus in hac regula figurat multis modis. Primo figurari potest per capitulũ si cui de præben. eod. lib. Papa alicui ep̃o concessit, vt ipse posset de aliquibus beneficiis prouidere idoneis personis, ita quòd istud priuilegium fuit cõcessum ep̃o in fauorem ep̃i conferentis beneficia, nõ autem in fauorem personarum quibus conferebantur: accidit q̃ re existente integra, antequam ep̃s contulisset illa beneficia, & sic antequam ep̃s fuisset vsus suo priuilegio, Papa mortuus est: vtrũ per mortem Papæ sit extinctum & expiratum priuilegium? Rñdetur q̃ nõ: & hoc per rationem istius regulæ, quia indultum principis debet esse perpetuum. ¶ Item potest figurari casus per Authẽ. constitutio, quæ de dignitatibus, colla. 6. Filius aliquis familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patricij: certum est q̃ liberatur à patria potestate: postea perdit illam dignitatẽ: quia fuerat assum

assumpcos ad certum tempus: verum remaneat in potestate sui patris? Respondetur quòd non: sed debet esse sui iuris: quia concessum beneficium debet esse permansurum.

¶ Ex hac regula colligitur primo, q̃ priuilegium principis alicui concessum debet esse permansurum, & hoc intelligitur, vt dicit glos. de priuilegio reali, & non de priuilegio personali, quod personam sequitur, & cum persona extinguitur, vt in regula priuilegium, ff. eod. tit. Not. vlterius, q̃ licet priuilegium principis debeat esse permansurum: perditur tñ certis ex causis: scilicet per abusum, non tamen ipso iure: sed abusus est iusta causa inducendi principem ad reuocandum suum priuilegium aliquibus concessum: ideo iura dicũt quòd qui priuilegio abutitur, meretur priuilegium perdere. Itẽ perditur priuilegium per non vsum. C. de nundi. vbi dicitur q̃ si quis à principe impetrauit nundinas, & non vtatur, perdit nundinas per non vsum. Item perditur priuilegium, si post concessionem incipiat esse grande præiudicium alterius. cap. suggestum. de deci. in antiq. vbi priuilegium concessum Cistercien. de decimis non soluendis, quia incipit esse in grande præiudiciũ ecclesiæ parochialis, fuit reuocatum. Item aduertendum est ad illud quod dicit glo. si. q̃ verbum, decet, quantum ad principẽ ponitur proprie: & quantum ad subditos ponitur improprie. & est sensus, q̃ imponitur necessitas subditis seruandi priuilegium: sed princeps sine iusta causa non posset illud priuilegium reuocare: & hoc quãdo fuit concessum subdito principis: secus si esset concessum nõ subdito, vt sunt priuilegia quæ principes & imperatores concesserunt ecclesiis: quia tale priuilegium concessum non subdito, est contractus ab initio voluntarius: sed ex post facto est necessitas.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de personali & temporali priuilegio & dato ab alio quàm à principe. Tertio ponit quinque casus quibus perditur priuilegium: & vltimum declarat.*

a ¶ *Decet concessum.*] Pone casum 25. q. 2. ca. 1. & 2. ẽ. eod. lib. de præben. si cui nulla. in Authen. coll. 6. constitutio quæ de dignitat. in fi. vbi filius familias per dignitatẽ sibi delatã factus sui iuris, dignitatis suæ administratione finita remanet sui iuris 1. ad hoc ẽ. eod. lib. de priuileg. cap. 1. in principio. Priuilegio ergo principis sunt perpetua, & hoc verũ in realibus: personalia enim extinguuntur cum personis. quod dic vt dixi ẽ. eod. priuilegium. idem dico de priuilegio ad tempus dato. Pone casum de verborum significatione. rua. ẽ. eod. lib. de rescrip. si propter. & licet hic exprimatur de principe, idem in beneficiis aliorum. 12. q. 2. si episcopus de instit. cũ venissent. possunt enim epi dare priuilegia. de re iudi. cum inter vos. de hoc 25. q. 2. in summa. Et not. q̃ licet priuilegium debeat esse perpetuum, vt hic: extinguitur tamen propter abusum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & superueniens enorme præiudicium. quod dic vt not. 22. distin. renouantes. 11. q. 3. priuilegium. de deci. suggestum 2. Vnde dico quòd ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt, ita q̃ alteri enorme præiudicium non afferant. ẽ. de verborum significa. quid per nouale. Si autem ex post facto superueniat præiudicium: pone casum per decreta. suggestũ. de deci. hic, eum sit necesse directe venire contra verba priuilegij, crederem proponendam principi quæstionem de priuilegio, quòd de nouo tendit ad noxam: & contra illud non deberet 3 propria auctoritate veniri, secundum Lau. qui hoc sentit. 25. quæst. 1. cap. vlt. in fin. & Ber. in prædi. decreta. suggestum. in vltima glossa.

ADDITIO. Beneficium in ista regula positum large sumitur. & vide quod scripsi de verborum significatio. olim. super glo. fina. Et dic mansurum, etiam si cessat causa concessionis priuilegij: dummodo illa causa fuerit impulsiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlti. & l. seq. ff. de postu. l. 1. §. sexum: vel fuerit finalis, sed aliquæ reliquiæ illius causæ remanentes: vt patet in quodã seruo. ff. de quæst. l. vnius. §. seruus. & in illo qui fuit decurio, qui nõ torquetur. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ desiit esse vxor, contra quam turpis actio non instituitur. ff. eorum annotatum. l. 2. & 3. & idem cum dubitatur an fuerit impulsiua, an finalis. ff. de condi. & demonstra. l. cum tales. §. falsa. & l. Titio. §. sed cũ. Secus qñ causa fuit finalis, & nullæ reliquiæ remanent. facit ẽ. e. li. de præb. si pauper. ff. de act. & oblig. qui cũ hæc. de inoffi. testa. Papinianus. §. nec impuberis. Dynus Io. And.

b ¶ *Principe.*] qui solus secundum quosdam potest priuilegium in alterius præiudicium conferre. 9. q. 3. nunc vero. & ca. seq. ẽ. de concess. præben. proposuit. C. de quadrien. præscri. bene à Zenone. quod non est verum, vt not. 25. q. 3. in summa, in princip.

ADDITIO. Dic vt not. & dixi ẽ. de relig. domi. constitutus. in glo. hoc videtur. Ioan. And.

¶ *Glo. vltima ostendit istud, decet, esse æquissimum.*

c ¶ *Mansurum.*] & omni malitiæ & diminutioni ꝑnum. in Authe. constitutio quæ de dignita. & in fi. coll. 6. Et not. quòd hoc verbũ, decet, qđ ponitur in hac regula, quãtum ad ipsos subditos necessitatem importat: & quantum ad ipsum principem, potestatem: ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Primum probatur ẽ. eodem libr. de deci. cap. 2. & de sta. reg. cap. vnico. de priuile. cap. 1. & cap. ne aliqui. & cap. seq. Secundum probatur ẽ. eod. lib. de elect. quia sæpe. de immuni. eccle. clericis. de sen. excom. cap. vlti. in fin. Ad hoc 63. dist. ca. verum. C. de legi. l. digna vox.

ADDITIO. Clementinas, quæ idẽ probant, vide de sepul. dudum. in princip. in glo. multotiens. Ioan. And.

REGVLA XVII.

Indultum d † à iure beneficiũ, non est alicui auferendũ.

d ¶ *Indultum à iure.*] Casus figuratur primo per capitulum, de his. 28. dist. in licentia nubendi data ab Apostolo: Licet iure ciuili cauetum sit quòd vidua debet abstinere per annum numerandum à tempore mortis mariti, qui dr annus; ita q̃ si mulier infra annum luctus ẽhat, incurrit graues pœnas, vt C. de secun. nupt. verumtñ ab Apostolo & etiã iure canonico fuit data potestas mulieribus, vt possent ẽhere matrimonium infra annum luctus mortuo primo marito, cum sint solutæ à lege viri: verum eps vel alius possit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annum luctus? Rñdet q̃ non: quia istud fuit concessum mulieribus à iure: & sic non eis est auferendum. ¶ Item potest casus figurari per cap. licet canon. ẽ. de elect. eo. lib. Certum est q̃ clericus promotus ad ecclesiam parochialem, habet annum à iure infra quem debet promoueri ad sacerdotium: si infra annum non promoueatur ad sacerdotium est priuandus sua ecclesia parochiali: Sed verum eps possit præcipere tali clerico sub pœna priuationis, vt ipse promoueatur ad sacerdotium intra dimidium: & sic abbreuiare tempus sibi indultum à iure? Rñdet q̃ non: quia indultum est tali clerico à iure vt habeat annũ ad promouendũ ad sacerdotium: ergo episcop⁹ non potest sibi auferre illud tempus. ¶ Item potest poni casus in quadrimestri dato condemnato in actione personali ad soluẽdum. l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudi. Conueni Titium super actione personali coram iudice competente: fuit mihi condemnatus: certum est q̃ ipse habet quatuor menses ad soluendum. l. 1. & 2. C. de vsuris rei iudica. sed vtrum iudex possit illud tempus abbreuiare? Rñdet q̃ non: nisi subsit iusta causa per rationem huius litteræ: quia indultum à iure concessum nemini est auferendum. Et si iudex sine causa abbreuiauerit illud tempus, illud supplebitur à iure. l. 4. ff. de re iudica. ¶ Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

¶ *Gloss. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo & exemplificando. Tertio induxit regulam ad solutionem quæstionis.*

d ¶ *Indultum à iure.*] Pone casum in licentia nubẽdi data ab Apostolo. 28. dist. de his. In anno dato ad promotionẽ sacerdotij. ẽ. eod. lib. de elect. commissa 4. In quadrimestri tempore dato condemnato in personali actioni ad soluendũ. ff. de re iud. l. 4. §. si quis cõdemnatus. Contra ẽ. de re iudic. quod ad consultationem. ẽ. de appel. cum sit. & ca. oblatæ. ff. de re iudic. l. 2. cum suis similibus. Sol. quoddam est iuris beneficium quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum 5. 3. q. 6. anteriorum. Induciæ iiij. annorum ad petendam restitutionem ẽ. eod. lib. de in integ. restit. cap. 1. Et illud verum est in istis & aliis induciis, quæ dantur à lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est quod sine causa auferri non potest: & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum sit. & illud verum in induciis: quæ licet dentur à iure, interuenit tñ eis tacitum vel expressum ministerium iudicantis, vt in deliberatoriis xx. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab homine, & sine causa cognitione: alio enim iure interdum tollitur alterius iuris beneficiũ. Pone exemplum in solẽniter vouente qui non ẽhit. ẽ. eod. lib. de vot. & voti redemp. c. vnico. In contumace. in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellãte, qui non auditur appellantes. 24. q. 3. de illicita de appel. proposuit. & c. sua nobis. C. ne lice. in vna & eadem causa ter. app. per totum. sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre 6, cessat regula: sicut est videre in patre qui à iure habet vsumfructum in bonis aduenticiis filij C. de bon. quæ lib. l. cum oportet. & l. vlt. & ti. aufertur propter relinquentem ea cõditione, ne ad patrem perueniat vsusfructus. in Authen. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Itẽ à lege datur marito administratio bonorum paraphernalium: & tñ potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. cõuen. l. hac lege. Sed ista quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legẽ permittentem. Et hæc est regula pro clerico electo, qui cõfirmationem debet petere infra tres menses, vt ẽ. de elect. quàm fit. post præfixum consensum, vt ibi. eps ei mãdat quod petat confirmationem infra mensem: videtur enim quia non possit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure non cauetur, quòd hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ ẽ. dixi. Ioan. And.

† Secundum Alberi. hanc regu. fallit in duobus, indultis: nam tunc priuilegiator auferre debiliori sui indultum. l. verum. ff. de mi. Item fallit qñ obligatio principalis & accessoria concurrunt in eadẽ persona. l. generaliter. ff. de fideiussoribus.

1 Et retinet omnia cognatorũ & agnatorum iura. Dynus.

2 Vbi ex à requisi ad Specu. de instru. edito. & nec quidem in fi. vbi plures casus tales narrantur. Io. A.

3 Not. Philippo casu requiri recolligam.

4 Hoc intellige quo ad pœnã iuris, si qua ibi loquitur. Hoc dico propter id quod notauit cod. tit. licet canon. in glo. antepenũl.

5 Idem hic Dynus per modum quæstionis. Ioan. And.

6 Idem dicit Dynus vnde dicebat Ioã. Mo. regulam præcedere vbi iuris beneficium fit in indulto, nec vltra procedit. Item nulla extinsece reperitur, &c.

Non.

Non firmatur.] Casus primo figuratur per capitulum, principatus.1.q.1.vbi dr,quòd aliquis fuit promotus ad principatū,hoc est ad prælaturam simoniace. Certum est quòd ista promotio est nulla,qa simonia est tāri effectus,vt reddat ꝓmotionē nullā; postea accidit q iste ꝓmotus simoniace administrauit irreprehensibiliter, & fuit toleratus in sua administratione p aliqua tēpora:vtrum ꝓmotio valideſ, ita quòd assumat vires? Rndetur quòd non;qa ab initio nō valuit, tractu tēporis non conualescit.

¶ Idem.

REGVLA XVIII.

NOn firmatur [a] † tractu tēporis,quod de iure ab initio non valuit, tractu tēporis non conualescit. ¶ Item potest poni casus per cap.si eo tempore.3. de rescrip. eod. lib.Ponamus quòd aliquis à sede Apostolica impetrauit gratiā expectativam,per quam Romanus Pontifex mandabat canonicis ecclesiæ Pictauensis vel alicui prælato,vt ipſi de beneficio ecclesiastico prouiderent si quod vacaret,alioquin de proximo vacaturo: & si illud beneficium esset dignitas, personatus, vel officium,aut illi immineret cura animarum,& ponamus quòd tempore impetratio nis impetrans non habebat perfectam ætatem requisitam ad eccle fiā:Accidit quòd antequam vacaret ecclesia parochialis, effectus perfectæ ætatis:vtrum illa gratia expectativa reassumat vires: & sic iste impetrās virtute suæ gratiæ possit promoueri ad ecclesiam parochialem? Rndetur quòd non;quia quod ab initio nō valuit tractu tēporis non cōualescit.Item potest figurari casus per l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verborum obligat.Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram,puta calicē sacratum:certum est quòd ista stipulatio non valet;quia res sacra non cadit in commercio hominum:Accidit quòd ista res sacra desiit esse sacra:forte calix fuit cō flatus:vtrū virtute stipulationis prædictæ, quæ erat nulla, possim petere,vt ipse compellatur ad tradendū mihi illā rē, quæ ampliùs non est sacra? Rndetur quòd non;quia quod ab initio nō valuit,tractu tēporis non conualescit. ¶ Item potest poni exemplum in homine libero,& in aliis rebus quæ cadunt in commercio hominum.

¶ *Prima glo. dicit vnde regula sumpta:ponit exempla:& remissiones de initio ſpectando:& quòd in annullandis non loquitur regula.Secundo allegat in contrarium duos canones.5. decre. & duas leges,& dat vnā ſolutionem ſpecialem,ſecundo generalem cui ſolutioni opponit decre.rura. & tripliciter ſoluit. Iterum opponit de decr.2.de eo qui dux.Soluit,& principalē ſolutionem declarat.*

a ¶ *Non firmatur.*] Hæc regula sumpta est ex l.ff.eo.tit.l.quod ab initio.Pone casum.1 q.1.principatus.vbi non conualescit simonia cus ingressus.3.eo.lib.de rescri.si eo tempore.vbi spectatur impetrantis ætas,quām habebat impetrationis tempore. ff. de verborū oblig.l.inter stipulantem.§.sacram.vbi nō valet liberi hominis stipulatio:licet postea seruus fiat. Vel rei sacræ,licet fiat profana. Ad idem.3.eo.lib.de sent. excom.licet.ff.qui & à qui.ma.li.l. si seruo.

† Si tam ex nō constet de re principi propter tempus immenorabile, sequitur Ioa. An. Philip. l. hoc iure. §. ductus aquæ.ff. de aqua quo. & aſti. & per hāc reg. dicunt, si ar. presbyter prope mortuus renunciet suæ dignitati mihi presbyteri acceptāti nomine episcopi,electionis à canonicis factæ, confirmari non valet.

1 Per hoc tol vbi libertas data seruo alieno,non valet:licet postea efficiatur seruus meus.Ad idem infrī.quibus non est permiſ.fac.testa.§. præterea vbi testamentum furioſi vel impuberis non valet: licet postea efficiatur maior vel sanæ mentis.Concor.ad hoc 16.q.3. §. potest, versi. quod ab initio.3.de elect.auditis.cum ſi. [Quod dictum est de furioso vel impubere dicit idem Dynus de seruo, ſi postea fiat liber:de filiofamilias,ſi postea fiat ſui iuris:de capto ab hostibus, ſi postea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium ſpectandum. alibi habes, de fine: ſed prosequere hoc brochardum,vt not.supra de elec.dudum 1.Item not.quod à principio nullum est ipso iure, tractu temporis non conualescere:secus autem si non esset nullū, ſed annullandum 1.3.de postu.bonæ 2.de elect.quòd ſicut. Expreſſe contra.12 q.2.ſi quis de rebus.16.q.1.c.vltimo.de iis quę ſi.à prælatis.cum nos.& ibi de hoc de regula.ſi unificatum.de iure pat. cura. de despon.impub.de illis.de coniug.ſer.ꝓ.opposuit.ff de ritu nup.l. ſi quis in senatorio 2.C. de nup. & ſi cōtra.in his omnibus dr.quia conualescit quod à principio nullum erat. Solut.ad prædict.cap.ſi qua de rebus.dic qđ nō obstat.ſm Ioan.qui ibi not. quòd ꝑctus factus per clericos vacante ſede,tener ipſo iure:ſed restituitur ecclesia.Sed Hyap.ibi, Tancre. & Goff. & Bel.extra ne sede vacante.c.1. dicunt ꝓtium,ſcilicet quòd non tenet ipſo iure:& dicunt ibi reſcidi quantum de facto processit:& quòd pōt postea haberi ratum,dicunt esse ſpeciale fauore ecclesiæ.Vel dic generaliter ad illud, & ad omniā ꝓria ſupradicta,quòd illud quod ad initio nullum est, nō firmatur ſolo tractu temporis,vt hic. Sicut enim tempus nō est modus inducendę obligationis.10.q.3.quia cognouimus.de censi.per uēit.C.de pac.ſi certis annis.nec rollendæ ꝛ.de præſcrip. cauſam. ff.de actio. & obligat.l.obligationum fere.§.placet. ſic nec reparādæ,vt hic.Ad idem.ff.de ſer.expor.l.ſi minor.sed nono subſequēti consensu interdum tacito,interdum expreſſo ſublata causa impedimenti bene,vt per contraria probatur 3.Ad hoc.C.ſi ma.fac. ratum habue.l.1.& 2.Probatur hoc optime 3 eod.lib.de deſpōſa.impubę.c.1,valeam ergo ex subſequenti consensu exnunc,non vt ex tunc.Simile ff.de officio.proconſulis.l.obſeruare.in fine.Speciale tamen est ſecundum Ber.in contractum minoris:vbi non tenet cōtractus, niſi tutor vel curator ibi ſit præſens: licet postea consentiat. Inſtit.de auct.o.§.tut.or.ff.eo.tit.l.obligari. Item in electione, quæ ſi nulla est,ſubſequenti consensu non confirmatur. 3. de electis.ſ.cundum Ber.qui hoc no.3.eod.lib.de reb.eccle.alie.vel non dudum.in glo.magna.in fin.Sed adhuc obstat & ſolutio contradicit prędic.decre.3. de iure patro. cura. Ibi etiam tractu temporis confirmatur, quod ab initio non valebat. Solut.ibi non fuit ſolus tractus temporis,ſed bona fides cum tempore legitimo,quod præſcriptionem inducit & facit quod dixi 3.eod. cum quis.vel fuit illud propter ſcandalum:vel fuit ibi etiam tacitus cōſenſus epi,vt ibi not.Item ſolutioni ādicit.3.de eo qui dux.in matrimo.quam polluit per adulte.c.2.vbi matrimonium ꝺctum cum ſecunda viuente prima,mortua prima ex nouo consensu cōfirmatum non potest. Sol.illud est propter impedimentum perpetuum,ſcilicet adulterium cum ſponſalibus de facto,vt 3.eod.tit.c.vlti.licet ergo ſuperueniat caſus,ſcilicet mors primæ, à quo potuerat cum ſecunda matrimonium inchoari; remanet illud impedimentum prædictum,pp quod nouus consensus non pōt inducere matrimoniū.licō ſecunda:& ibi de hoc 4.Illa ergo quæ de necessitate deficerant ſum initium,vel quæ ideo non valent,quia ſubeſt in eis perpetuum impedimentum,nec tractu tēporis, nec nouo ſubſequenti cōſenſu confirmantur,vt hic & ibi;ſed ea quæ de necessitate non reſpiciēt initium:nec ſubeſt in eis perpetuum,ſed temporale tantum impedimentum;& ſi non ſolo tractu temporis confirmantur vt hic, tamen ſublato impedimento nouo ſubſequenti consensu interdum tacito interdum expreſſo bene, vt in contrariis:& ſic ſolutionem intelligo ſupradictam.Ioan.And.

1 Dicit Ioan. Mo. ibi est multi qualitatis, qua ſublata tenet qđ est actū. hic vitium in facto. Ioa. An.

2 Vide Dynus dicta glo. aut dic causa impediens, aut cessat, & nulla ſi potest confirmans: aut cessante & superueniēte, primo & ſecundo casu, locum habet regularia tertio casu & hoc ſecundū & hoc reddit in i-

10

REGVLA XIX.

NOn † [b] est sine culpa, qui timo,quod præſcriptionem inducit & facit quod dixi 3.eod. cum quis.vel fuit illud propter ſcandalum:vel fuit ibi etiam tacitus cōſenſus epi,vt ibi not.Item ſolutioni ādicit.3.de eo qui dux.in matrimo.quam polluit per adulte.c.2.vbi matrimonium ꝺctum cum ſecunda viuente prima,mortua prima ex nouo consensu cōfirmatum non potest. Sol.illud est propter impedimentum perpetuum,ſcilicet adulterium cum ſponſalibus de facto,vt 3.eod.tit.c.vlti.licet ergo ſuperueniat caſus,ſcilicet mors primæ, à quo potuerat cum ſecunda matrimonium inchoari; remanet illud impedimentum prædictum,pp quod nouus consensus non pōt inducere matrimoniū.licō ſecunda:& ibi de hoc 4.Illa ergo quæ de necessitate deficerant ſum initium,vel quæ ideo non valent,quia ſubeſt in eis perpetuum impedimentum,nec tractu tēporis, nec nouo ſubſequenti cōſenſu confirmantur,vt hic & ibi;ſed ea quæ de necessitate non reſpiciēt initium:nec ſubeſt in eis perpetuum,ſed temporale tantum impedimentum;& ſi non ſolo tractu temporis confirmantur vt hic, tamen ſublato impedimento nouo ſubſequenti consensu interdum tacito interdum expreſſo bene, vt in contrariis:& ſic ſolutionem intelligo ſupradictam.Ioan.And.

† Io.An.tangit hic an clericus patronus coram ſeculari in criminali, ſit irregularis, morte ſecuta. plenius c. 1.de poſtu.c. ſententia ne cle. vel mo. Item de teſte iuriato falſa apud acta deponente, qui omni iure punien dus est ſecūdū cum pœna falſi: q̄ proſequitur Hippolin l. 1. ff. de fal. Bal.in l.iuriſ iurandi in fi. C. de teſti. dicit talem puniendum, vt d crimine ſtellionatus.

[b] *Non est ſine culpa.*] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico faciente lapidem,per cap.clerico.50.diſt.iuncto ca. nec is.§.cum itaque.15.q.1.Et primo pro intellectu huius c.eſt prę ſupponendum.quòd est permiſſum hominibus exercere ludos causa virtutis exercendæ,ſicut proiicere lapidem: vel exercere alios ludos ad exercēdum fortitudinē corporis. Ponamus quòd aliquis clericus inter laicos dimiſſa veſte & habitu clericali proiecit lapidē,& aliquē hominem ibidem transeuntem occidit, nō propoſito deliberato:quia non fuit in culpa quantum ad homicidium:vtrum ſit cēſendus irregularis? Rndetur quòd ſic;quia iſtud.ſcilicet proiicere lapidem,non cōpetebat ſuo ſtatui.& ſic fuit in culpa,quæ præcessit caſum.¶Item potest poni caſus in clerico ſagittante per dictum c.clerico.Qeidam clericus cum ballista miſit aliquā ſagittā, & hominem transeuntem occidit non propoſito deliberato; vtrū ſit irregularis? Certe ſic;qa culpa præceſſit caſum: & ſe immiſcuit actui,qui non competebat ſuo ſtatui. ¶ Item potest poni exemplū per c.tua. de homici.ſ.in monacho chirurgico: Certum est quòd ars chirurgica est monachis prohibita:Accidit quòd aliquis chirurgicus monachus alicui infirmo dedit medicinam iuxta artem chirurgicam:iſte infirmus mortuus est:vtrum monachus ſit in culpa? Rndetur quòd ſic;quia immiſcuit ſe actui non conuenienti ſuo ſtatui. ¶Item potest poni exemplum in furę: Ponamus quòd aliquis Titius furripuit mihi aliquas res;iſtas res postea perdidit p caſum fortuitum;quia cum eſſent in domo ſua,per incendium fuerunt cōbuſtæ:verum ſit teneatur mihi reſtituere illas res,licet ſint perditę per caſum fortuitū? Rndetur quòd ſic;quia ſur ſemper est in mora reſtituendi rē.¶Ex hac regula colligitur, quòd regulariter quis nō tenetur de caſibus fortuitis,niſi culpa vel mora præceſſerit caſum.

¶ *Prima glo.dicit vnde ſumpta: & ponit exempla in prin. & in fi.ex quibus infert hunc de caſu tenere:in medio obiicit, & ſoluit.*

b ¶ *Non eſt ſine.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l.ff.eod.tit.l. culpa est. Pone caſum in clerico faciente lapidē:& exco ſagittante.50. diſt. clerico.15.q.1.§.cū itaque.in monacho chirurgico.3.de homi.tua, 1.reſponſo. Scire enim debet quod ſuum non eſt,ad alios pertinere.C.vnde vi.cum quæreb atur.Si hæc regula vera eſt,ergo est culpa gerere aliena negotia. & ſic est contra.ff.de ne.geſt. L 2. & per totum.vbi prodica eſt actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem conſequi.22.q.4.ſi ad peccatum.3.de cōſuetu.c.penul.ff.de fur.itaque fullo. Solut.officium hoc debet homini. 14.q.4.c.2.3.de teſta.cum in officiis.ibi,primo loco,& ca.ff.de ſer. export.l.ſeruus.Et nota quòd proprie loquēdo inter Deum & hominem est religio:in decre.instrumenti religio.52.q.4. vnuſquiſque. Inter prælatum & ſubditum obedientia.2.q.6.qui ſe ſcit.Inter maiorem & minorem reuerentia.3.eod.lib.de offi.deleg.c.2.Inter patrem & filium dilectio.5.q.5. non oſculatur. Inter conſanguineos pietas.Inter dñm & ſeruum,ſeruitium.Inter patronum & liberū, obſequium.Inter hominem & hominem, officium. C. de ne.geſt. officio.ff.de inoffi.teſt.l.4. Non potest ergo dici ad eum nō pertinere:nam vides qđ olim appellans pro cōdemnato habebat biduū vel in propria cauſa,non triduū vt in aliena.ff.de appel.non tātum. ff. quando appel.ſit.1.2. Ad hoc 2.q.6.nō ſolent. Exemplificare potes

Religio est inter Deū & homines: Obedientia est inter prælatum & ſubditum: Reuerentia inter maiorem & minorem.

¶ Placet Dyno per l. ſi expreſſam.ff. de appel.

rei quæ ad eum non pertinet a se immiscet b.

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus † c pluribus vti de-

fensionibus prohibetur.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

QVOD †.

hanc regulam etiam in imperito medico, & iudice 1, qui per imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum in quantum religiosi iudicantis videbitur æquum. ff. de var. & extraor. cogni. l. 1. iudex. Instit. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. quia imperitia culpæ cõparatur. 1. q. 1. nõ est putanda. in fi. 19. dist. c. vlt. ℨ. de æta. & quali. ad aures. de homicid. cua. ff. eo. tit. l. imperitia. si ergo est in culpa se miscendo, ergo tenetur de casu: quia semper si casum culpa præuenit, tenetur quis de casu. 3 de homici. presbyterum, & c. continebar. & c. ad audientiam. & ℨ eod. lib. eod. tit. c. vlt. ℨ hoc 50. dist. de iis. ℨ. de homic. sicut dignum. in gl. pennl. Ad hanc regulam concor. ℨ. de sent. excom. perpendimus. Io. And.

a ¶ *Non pertinet.*] 3 dicit Ioan. Mo. ratione facti vel modi, ad primum allegat de homi. continebatur. ad secundum eod. tit. ad audiē tiam. ff. ad legem Aquil. sed & si. §. fi. cum l. sequen. Ioan. And.

b *Se immiscet.*] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico, & tenetur. ℨ. eo. lib. de sent. excom. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in princ. & ff. de re mili. omne delictum. §. qui præpositum. Sed ve dicit, contrarium npr. ff. eod. tit. l. culpa. Tamẽ vt dicit textus illius legis facit pro à contrario. Item facit ad Sylla. l. 1. §. eo. autẽ. pro gl. facit ea. l. 1. §. sed in eo. de hoc ℨ. de sent. excommu. quinæ. Ioan. And.

c ¶ *Nullus pluribus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 1. quisquis, vbi negat August. quod dicebat Vincen. eum facere: dicens quòd posito quòd verum esset, id fa cit ex causa. de præscript. auditis. vbi allegatur exemplo & præscriptio, C. de de transactio. interpositas. vbi dr transactionem non tenere, tum quia metu interpositas, tum quia facta cũ seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiã cõtrariis. 13. q. 2. in prin cipio. vbi de hoc ff. de excep. l. nemo. nisi forte specialiter ius impediat, vt prædic. l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. impedit enim ius interdũ cõtrarias defensiones proponi. Pone casum ff. de noxa. l. quoties §. prætor. ibi conuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mendacio tenetur insolidum, nec pœnitere potest. Idem in conuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. 1. §. interdum. Idem in eo qui negat pecuniam numeratam: conuictus de mendacio, non potest dicere se soluisse. C. de non nume. pecu. Authen. cõtra qui propriam. [Vide de hoc in Spec. de exceptio. §. viso. versic. sed quid si debitor. & ibi in versic. si tractatur de cre dicore qui negat, se numeralle: & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetitur.] Idem in eo qui negat se socium, amittit priuilegium, vt conueniatur in quantum facere potest. ff. de re iudica. sed hoc ita. §. 1. idem in eo qui negat sibi pecuniam fœneratam: si conuincitur de mendacio, amittitur priuilegium, per quod aduersarius cõpellebatur probare indebitum: sed ipse compellitur probare debitum. ℨ. de solu. is qui. ff. de probatio. cum de indebito. in princ. Item impedit. ff. de rei vend. l. vlt. C. qui potio. in pig. habe. Authenti. si possessor, nam conuentus rei vendicatione vel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, commodum possessionis amittit, vt ibi: & Aquilia inficiatio ne crescit in duplum.

† Io. And. hic dicit necessarium hominem specificare, negante, si cõtinetur, excipere posse de sua defensione, nisi eam negatione iurauerit. Philip. per Bart. in Authen. cõ pra. ℨ. penũ. ego allego lex. in §. item si vasallus. ff. de pœnis. cõtrouer. pe que debet. cers. necess. pis, sicut vult Lot. ff. de Inf. §. fi. quis. Iulli de acti.

† Io. And. hic vacat. tenet secundũ hæc testamẽtum non obstante primo iuramẽto: neque tenetur eo esse periturum se cundum Philip. sed videtur Imolam to ca. cum contingat. de iureiuran.

† Dicunt cõmuniter doctores ꝙ in his omnibus est ratio specialitatis, vt puniatur mẽdacii. Io. A.

1 Et assessor. ff. ꝙ quisque iuris. l. 3. Ioan. An.

2 Verum est si ex culpa verisimiliter sequitur casus, aliàs nõ docetores l. ℨ. si vero. ff. si quis cau. Philip.

3 Hæ duæ glossulæ ex festate Ioannis An. sunt hic præsentandæ habentur in sanctionib' posteriorib' sic dictis & impressis.

4 Vide Dynum hic, & vide in officioso testamen. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in reo autẽ. edita. C. de non habet locum, vt ℨ. probani. Sed huic opinioni ℨ dicit prædic. decret. veniens. nam ibi erat mutuæ petitiones: & super eo super quo se defendebat abbas, non auditur ibi allegans contraria: præscriptionem scilicet & priuilegium. Et ideo dixerunt ꝙ non auditur allegans ℨria in eadem instantia iudicij, vt in ℨriis: sed in diuersis bene: & ideo dixit lex, ꝙ qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, vt C. de inoffic. testa. l. ℨ maiores 7. Sed huic ℨ dicunt de præscrip. auditis. & ea. cum olim, vbi in eadem instantia proponitur. Vnde dixerunt alij quòd secus, sub cõditione licet proponere ℨria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem, facit de excep. cum venerabilis. & quod ibi not & sic intelligunt 8 dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gof. seruari in curia. Sed hoc nõ colligitur ex ipsis decre. & vt quoddam diuinare. Vnde verius dicas, ꝙ aut sunt ℨria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt ℨria; sed ad vnum finem tẽdunt: pone casum in prædicta decret. au litis. & in decre. cum olim. & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia. & vnum non præiudicat alteri 9. Si autem ad finem ℨrium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinem. tunc simul vel in eadem instantia nõ proponũtur, vt ℨ. dixi. Nec credas ꝙ in prædic. decre. veniens. priuilegium in eo ꝙ priuilegium sit ℨrium præscriptioni in eo quòd præscriptio; sed tenor priuilegij erat ℨrius præscriptionis per præscriptionem enim ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epõ: sed per priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas: si epõs catholicus non esset, &c. Dicunt tñ quidam referre in verbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem; & tunc deber audiri. an dicat, allego præscriptionem & priuilegium: & tunc non auditur quia ponit carrucam ante boues. & sic intelligunt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens tanq; tenor est. Et nota ꝙ exceptionem obijciens non contestatur lite. ℨ. eo. lib. de iti. cõtest. l. 2. nec fatetur, vt ℨ. eo. exceptionẽ. & ad de quo ibi dicam. & concor. ad hanc regulam de appel. cũ parati.

5 Ego ibi dixi cùm post Par. de Asch.

6 per Dynus hic, & vide ea. de li. obligatione.

7 Idē Dynus & est ratio quia contra manet ori gine non es olim, vbi in eadem instantia proponitur. Vnde dixerunt alij quòd secus, sub cõditione licet proponere ℨria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem, facit de excep. cum venerabilis. & quod ibi not & sic intelligunt 8 dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gof. seruari in curia. Sed hoc nõ colligitur ex ipsis decre. & vt quoddam diuinare. Vnde verius dicas, ꝙ aut sunt ℨria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt ℨria; sed ad vnum finem tẽdunt: pone casum in prædicta decret. au litis. & in decre. cum olim. & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia. & vnum non præiudicat alteri 9. Si autem ad finem ℨrium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinem. tunc simul vel in eadem instantia nõ proponũtur, vt ℨ. dixi. Nec credas ꝙ in prædic. decre. veniens. priuilegium in eo ꝙ priuilegium sit ℨrium præscriptioni in eo quòd præscriptio; sed tenor priuilegij erat ℨrius præscriptionis per præscriptionem enim ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epõ: sed per priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas: si epõs catholicus non esset, &c. Dicunt tñ quidam referre in verbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem; & tunc deber audiri. an dicat, allego præscriptionem & priuilegium: & tunc non auditur quia ponit carrucam ante boues. & sic intelligunt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens tanq; tenor est. Et nota ꝙ exceptionem obijciens non contestatur lite. ℨ. eo. lib. de iti. cõtest. l. 2. nec fatetur, vt ℨ. eo. exceptionẽ. & ad de quo ibi dicam. & concor. ad hanc regulam de appel. cũ parati.

8 Vide qd ibi dixi, fin. anteper. glo. Io. And.

9 Est de mẽte Dyni. per leg. scio. §. vlt. ff. de appella.

Quod semel p. acuit.] Casus sic figuratur per capitulum primũ de iudi. i. antiq. Quidam Titius fuit conuentus corã aliquo iudice sibi suspecto: fuit petitum à iudice vtrum vellet eũ recusare tamquam suspectum: & dicit illi; Si tu velles, posses me recusare, vt suspectum pp talem causam; verumtñ si velis corã me litigare, ego ministrabo tibi bonam iustitiam; & deliberabam velis corã me litigare: Ille ridit; ego confidens de legalitate vestra, sum contentus coram vobis litigare; & sic semel sibi placuit litigare corã eo. Postea pœnitet eum ea ductus voluit illũ recusare, vt suspectũ; vtrum possit

possit? Rñdet quòd non: quia quod semel placuit, amplius displicere nõ potest: & hoc verum, nisi superueniat aliqua causa de nouo. ¶ *Prima glossa ponit exẽpla quatuor specierum. Secũdo ponit 23. casus, qui plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulã: de quo generali remittit. Quarto ponit quatuor quæ requiruntur ad regulam: scilicet quòd placitũ non sit à iure reuocatũ: quòd scienter placeat. quòd nõ sola mente & quòd alteri⁹ interfit.*

a ¶ *Quòd semel placuit.*] Pone 1 casus in matrimonio 32.q.5.horrendus. de iureiuran. quẽ admodum. ff. de adulter. si vxor. in fin. In electo. 8.q.2. dilectissimi. 3.eod.libr. nulli. de electio. ff. si decuri. l. penulti. in fin. In indicẽ. 3.q.3. offeratur. de cau. poss. cum olim. C. de iudi. apertissimi. Idẽ in aliis omnibus. 4. dist. in istis. 3. de proba. per tuas. ff. de neg. gest. Pomponius. 2. Fallit interdũ hæc regula ex causa superueniẽti: vel de nouo ad notitiã perueniente. 3. eod. lib. de electio. vt circa. & c. nulli. 3. de except. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. 3. de offi. delega. infinuante. ff. de interrog. act. de ętate. §. ex causa. Itẽ fallit in casu. ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterũ reprobatur; & est illud speciale propter hominum sanitatem: ne vniuersitatis mẽbra malo medico corrumpantur. Item fallit in omnibus casibus in quibus à iure permittitur pœnitere vel variare: sic in appellatione à qua licet appellãti recedere. 2.q.6. si quis libellos. de offic. delegat. gratum. 3. eo. lib. de electi. quãuis. & c. prouida. & 3. de appel. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulãdo. 3. de iu re patro. quòd autem. & c. pastoralis. In Cardinali qui variat in causa. 3. de elec. licet. In monialibus 3. eo. lib. eo. ti. indemnitatibus. §. si autẽ. Et in testamento qđ mutari potest vsq; ad supremũ vitæ exitũ. 13.q.2. vltima volũtas. de celebra. missa. cum Marthæ. ff. de adi. leg. l. 4. Nõ obstat pactũ de non mutãdo. C. de pactis. l. pactũ quod dotali. ff. de leg. 3. si quis in principio. 1. nisso. & in libello qui vsq; ad litis contestationem mutari põt. C. de eden. l. edicta. de hoc de libel. obla. c. 2. & accusans ante inscriptionem pœniter. de accusa. cap. licet. Item iudex morat interlocutoriã suam. 3. de appella. cũ cessante. & dic, vt ibi. ff. de re iudi. quod iussit. Item in mãdato, societate, & depositio licitũ est pœnitere. Institit. mandati. §. recte. 3. eod. lib. & procurato. c. 2. & penul. ff pro socio. sed & socius. §. vlt. ff. de depo §. l. 1, §. penult. & regulariter in 3ctibus innominatis. quod dic vt plene not. ff. de condi. cau. da. causa non se. si pecuniã. Itẽ precariũ ad certum tẽpus cõceſſum, etiam ante tẽpus reuocatur. ff. de preca. l. cum precario. ratio: ga certi temporis adiectio est ꝓ naturam illius 3ctus. Itẽ soluuntur spõsalia de futuro per secuta spõsalia de præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annũ vel professionẽ pœnitet. & de regu. ad nostri. & professus vnam religionẽ, eriam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eo. tit. licet. Et à simplici voto recedit ur per sequẽs matrimoniũ. 3. eo. lib. de vot. & vo. redem. c. vnico. ratio ibi. Itẽ à voto de certa religione profitẽda recẽditur per ingressum etiam regulæ laxioris. 3. eo. lib. de reg. qui post vorum. Item fallit in casu in quo licet infra triduum pœnitere. 3. de regula. ad nostrum. & eod. lib. & tit. constitutionem. in fine. Item in electo qui consentit electioni de se factæ: q propria auctoritate pœniret ante cõfirmationẽ. de transla. inter corporalia. 6. Per. In his igitur & similibus casibus qđ semel placuit, adhuc poterit dissicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, q nullus potest venire ꝑ factum suum. de quo dic vt not. 55. dist. pœnitentes. de elect. nosti. & de cleri. cõiuga. diuersis fallaciis. Et not. q hæc regula non habet locũ in iis quæ improbantur à iure 2. vt in prædic. 6. pœnitẽtes. 55. dist. 3. de pact. c. vlt. 3. de foro cõp. & diligenti C. de arbi. l. penul. vbi licet partes faciant pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renuntient: nihilominus recedere possunt. [Expone & remitte vt dixi de arb. cum dilectus. 1. per fi. vlt. glo.] Item habet locum in iis quę scienter placent, & non per errorem facti 38. dist. quamuis. 12. q. 2. in quibus. & 3. de elect. cũ in cunctis. & de sol. 5. vlt. de cõiug. 7o iud est speciale. Facit ad hanc regulam 3. eod. dominum quod quis. & quod ibi dicam; & satis continuatur hæc regula cum 3. proxi. per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propositum. 56 dist. superius al leg. & vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus. de purga cano. accedens. & secundum eum intelligitur regula, q nõ impingitur in toro, licet in tanto. Illegitimi sit alieno vitio laborant: & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. 1. legem. Ioan. And.

Sine culpa 5.] Illud capitulum cõtinet duas regulas. Prima est, q non debet quis puniri sine culpa: Secunda regula est, qđ punitur quis sine culpa, qñ subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum pót figurari per 1. si putatur. ff. ad legem Aquil. Aliquis Titi⁹ putabat frondes alicuius arboris existẽtis in suo fundo: accidit q genito-

semel a placuit, amplius displicere non potest.

¶ Idem.

REGVLA XXII.

NOn debet c aliquis alteri⁹ odio prægrauari.

¶ Idem.

REGVLA XXIII.

SINE CVLpa 5 nemo debet damnum sentire, nisi culpa sua. Et qui sine culpa sua damnum sentit, non videtur damnum sentire.

† Io. An hic mouet quæstionẽ an inridiculum in tum contra vniuersitatẽ, cõprehendat absentes vel contradicentes, remittit ad not. per ea. si sententia de sent. excom. 3. eo. & an virtute reprehensarũ capeta cõ bona cõfictis tracti pos sint. Io. And. & Alber. late disputant.

Ioan. Mo. dicit exempla supponenda per c. de illis. 3. ad fi. de de spon. impub. per ff. de in offi testa. l. si ff. de aqua pluuia arce. in diem. ff. ea. mul. præ tor. §. si post, &c. Io. An.

a Vnde dicit Io. Mo. q ma lum culpæ remittit, & ordinari potest in bonã pœnã. vel vt dicit, homo ignorans in peccatum non reſarget nec ex se nec à se sed gratia præueniente. Ioan. And.

3 Dynus ponit exẽplũ. ff. de bonor. pos. contra tab. le. 3 § si emancipatus. & ff de pœnis. Lucumen, vel ꝙma, & de decurionibus l. 2. §. in fi. iis. & examinat an ex hæredatio hæredis ꝓ bi remitta excludat nepotem. Bart. in l. si quis posthu. ff. de li. & posthu. Sali. l. si quis finum. C. de in ffi rest.

4 Vide omnino Alfonsũ, castrũ lib. 2. de iusta hæret. punitione. & vbi p̃ce dit me de hac difficultate.

5 Ioan. An & Phil. examinant: scolastes bene fecisse, to filio ex conc bina ger nit alterum ex legitima vxore qua mentua ipse in extremis, cum ea In concubina matrimonium fuit: & ille filio debeatur hæreditas quam consuetudo, defert primo

aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur I. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa *in ipso* putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum. & non præclamauit antequam proiiceret frondes, & tunc tenetur I. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cogitare q̄ ibi aliquis transiret; quia alicui non erat licitū trānitum facere per suum fundū: & sic non tenetur, quia nō est *in* culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus. ¶ *In secundo dicto figuratur* casus per ca. si cuius. 33. distin. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dī ibi q̄ sic: & nō poterit promoueri ad ordines: & nō *punit ex culpa sua*: sed q̄ habet iustā causā, videlicet propter defectum sacramenti. ¶ Item posset poni exemplum per c. tua. de cleri. ægro. in antiq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in leprā, vtrum possit priuari redditibus saltem parte reddituum sui beneficij? Respōdet quòd sic & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

¶ Primagloſſa ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit.

a ¶ *Sine culpa.*] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. dist. satis peruersum. ī. de constit. cognoscentes. ff. ad leg. Aquil. si putator. In exceptione pone casum in marito corrupto, qui à promotione sine culpa repellitur: nō ex causa propter sacramenti defectum. 34. d. ō. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesiis. de cleri. ægro. cap. tua. q̄d dic, vt ibi scripti. Item in domino seruij, qui noxam dedit, qui compellitur *emendare noxam*, vel dare seruum pro noxa. Insti. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. q. 7. inuentum. de homi. Ioannes. & c. vlt. C. de pœnis, sanctimus. ī. de constit. c. penul. & ī. regula proxi. cum suis concor. Et est ratio: quia pœna est mensura culpæ: ff. de officio. deleg. sine 2. de transact. c. vlt. de homi. sicut dignum. vbi autem non extat mensurandum, mē sura locum non habet: ergo vbi nō est culpa, nec pœna. Bene tamē ex causa punitur quis sine culpa. ī. vt lit. non contesta. quoniā frequenter. ī. si verò in fine. Et hæc materia plus glossa non indiget: prosequerę enim eam, vt not. 23. dist. renouantes. ī. de constit. cognoscentes. & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exē. lū in hac regula cū fauore publicæ vtilitatis res auferitur possessori, & dat militi, qui virtuose se habuit. ff. de euict. Lucius. de rei vēdi. item si verberatū. ī. 2. Io. An.

¶ Vid. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. 2. col. de constit.

Vod quis mandato.] Casus figuratur primum per capitulum milites. 23. q. 5. & aliqui intelligunt *in milite*: sed idem *in* executore sententiæ.

¶ Bart. in l. cum verberatum.

CASVS. Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus per iudicem secularem: quia talis Titius erat laicus: & quia iudici cōstitit de crimine perpetrato per ipsum Titiū, eundē condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionē sententiæ, vt illum Titium laqueo suspenderet: iste miles paruit iudici, & Titiū laqueo suspendit: vtrum iste miles censeatur homicida & tanquam homicida sit puniendus? Respondetur q̄ non: quia nō est in dolo, nec in culpa, eo quòd necesse habuit iudici parere.

¶ Alij intelligunt istud capitulum in aliis militibus, & non in executoribus sententiarum: & tunc secundum istum intellectum casus sic figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionē contra rempublicam: & fuit ordinatum q̄ bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum q̄ alij milites istum militem & alios rebelles occiderent: qui milites parendo mandatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tanquam homicidæ puniendi? Rñdet q̄ non: quia non sunt in dolo, eo q̄ istos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis.

¶ Item potest casus poni per cap. si clericos. ī. de sentent. excom. Ponamus q̄ eps Pictauen. eo quia non habet territorium: nec potest capere malefactores, nisi infra sepia domorum episcopalium: vnde eps præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperent, & ad se adducerent: ad præceptum epi illi laici talem clericum ceperunt, & epo adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrum ipsi incurrerint aliquam sententiam excommunicationis? Respondet quòd non: quia mandato licito epi obtemperauerunt: & hoc facīdo non fuerunt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. ſi quis. §. doli mali. ff. de iurisdict. omnium iudic. hoc modo. Ibi enim dī: si quis album prætoris positum causa perpetuæ iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorum: Accidit q̄ prætor alicui iniunxit vt ipse corrūperet album suū: iste ad mandatum prætoris corrupit album: vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? Rñdet q̄ non: quia antequam quis incidat in illud edictū, requiritur quòd ipse commiserit dolum: & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

¶ Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exēpla: secundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.

b ¶ *Quod quis mandato* 2.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non videntur data. §. qui iussu. Por

casum in milite, qui de mandato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato episcopi capit clericū. ī. eo. lib. de sen. excōm. si clericos. Et in eo qui iussu prætoris corrupit album: qui excusatur à pœna. ff. de iurisdict. omnium iudi. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo 3. ff. ad Trebel. seruio. §. cum prætor. Et causa quare tunc excusatur pareus, est iudicialis auctoritas, vt ibi secundo, ne contra publicam vtilitatem impediatur punitio maleficiorum, vt ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Si verò non exercet officium suum: non est parendum nisi forte ex reuerentia exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam in terdum resistere debēt officiales 4. de pœnit. dist. 1. nemo. supra de elect. fundamenta. §. iudices. Apertius eod. lib. de pœnis, felicis. ad fin. C. de appel. quoniam. & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendum est. 11. q. 3. si dominus. de sent. excommu. inquisitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, etiam extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et not. quòd sicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerso, dolo non caret qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eod. titu. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

ADDITIO. Facit hæc regula, quod quis, &c. ad quæstionem de bitonis, qui de mandato iudicis vel curiæ ei soluit quod debebat creditori. quam vide in Specul. de solu. §. nunc aliqua. verſic. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

¶ Secunda glossa not. à contrario: dat similia: arguit ad quæstiones, & remittit.

c ¶ *Cum habeat.*] reddit iuuum causæ. in his ergo in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo non caret, vt ī. dixi. & facit de sententexcommu. ī. eo. 2. col. vniuersitatis. vbi verberās monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mandato abbatis sui, excommunicatus est. Et nota quòd dicit; cum habeat parere necesse: sicut enim necessitas excusat à furto, vt de consecrat. distin. 5. discipulos. ī. de fur. ca. 3. ad hoc ff. ad leg. Rhod. de iac. l. §. cum in eadem naui. sic & à dolo, vt hic vides. cū ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltē culpa quæ dolo comparatur 5. 15. q. 1. aliquos. de sent. excom. c. 1. ff. de iniur. l. illud, ergo & à quolibet maleficio excusat necessitas. quod intelligas vt supra dixi. Est autem regula hæc in argumento ad quæstionem, de eo qui ad mandatum ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de *hoc* not. 34. dist. si cuius. de coniug. ser. proposuit.

Mora sua.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum, decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochian⁹ tempore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimam, sed illam retinuit apud se: accidit quòd aliquo casu fortuito decima periit sine culpa sua: quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui: inimicitia tamen cōtracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi soluere æstimationem decimæ peremptæ? Respondet quòd sic: quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitulum vnicum, de commoda. ī. Sed pro intellectu huius casus est præsupponendū, q̄ commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: veruntamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo sic casum: Commodaui tibi librum meū ad vsum tuū: certum est quòd si liber meus non perierit culpa tua, sed casu fortuito, tu es liberatus: Sed ponamus quòd commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum: lapso tempore isto interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi restitueres, quòd facere recusasti indebite & iniuste: & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meum: postea liber meus aliquo casu fortuito periit apud te: nunquid teneris mihi soluere æstimationem libri? Certe sic. Item potest poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rem surreptam: si res pereat perit periculo suo: ideo tenetur soluere æstimationem.

¶ Prima glossa dicit primo vnde sumpta, et ponit exemplaria: secundo ponit tria quæ requiruntur ad morā: et quo tunc tenetur de casu et naturali: tertio prosequitur de mora aliena: et de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro et contra, et soluit.

d ¶ *Mora sua.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. in condemnatione

1 Dynus etiā ponit exemplum per l. ff. de aqua plu. arc. u. l. quāquam. in fi. ff. de soluti. si stipulatus. §. si lanem. Io. And.

2 Dynus tradit de inter esse & Io. Ian. quæritur ff. de reg. iur. & Io. A. per tot. an post assignatū tempus emptoris augeatur pretio.

3 Distinguit hic Dyn⁹, vt not. supra de tempor. ordi. ad aud. glo. 2. Ioan. And.

4 Pet. Ancha. reg. ea quæ. ī. eo. 2. col.

5 Do. tex. in l. est aut, §. capitalem. ff. de ædil. edic.

tione.§.vnicuique.Pone casum in eo qui est in mora soluendi decimas:quia perent periculo suo,etiam casu fortuito.16.q.1. decimæ.Idē in cōmodatario vel depositario, qui fuit in mora, de commoda.c.vnico.de depositi.bona fides.Idem in fure, qui statim est in mora.C. de fur.l.subtracto.Circa hanc tñ regulā not. quòd ad hoc

Morosus q̄s dicatur.

quòd quis dicatur morosus,requiritur q̄ sciat se debere, vel scire debeat quòd interpellatus

† Facit hæc regula, vt ciuitas coram iudice incompetenti nō teneatur cōparere,si cōstat de non iurisdictione. Bal. do' in Lecta macia.§ cōsumax. ff. de iudiciis & quasi. Hic per Francum.

fuerit à die vel homine: & quòd habuerit possibilitatem dandi, hoc habes ff.de reb, credit.l. q̄ re. & tunc tenetur morosus de casu fortuito: etiam si eodem modo fuisset res apud dominum peritura; ſm Accursium, licet Martin' ā, vt not.in dict.l.quod te.& probatur ff.de leg.1.cū res.§.vlt. fortassis enim dominus rem vendidisset: & apud alium periisset.& hoc tenet Ber.ē.de commod. c. vnico,& de depositi.bona fides. Et not. quòd dicit, mora fit;nam in duobus reis debēdi altero interpellato alter liberatur interitu speciei: sed interpellatus tenetur ff.de vſur.l.mora.in fine.Item mora fideiussoris sibi nocet,nō reo, quominus liberetur interitu speciei; secus econuerso. ff. de verb. oblig. cum filius.& l.mora. & hoc quia fideiussor habet causam à reo, non reus à fideiussore. Et impuret filii qui alterius obligationem in se suscepit.Vnū not.quòd si debitor primo fuit in mora soluendi,& postea creditor in mora recipiendi,vel contra;quòd vltima mora nocet,vt ff.de vſuris.l.debitor.& vide quod not.de deci. cum homines.De mora autē & multiplici eius effectu, plene not, ff. de vſur.l.mora.[Et per Hosti.in sum.de vſur.§.ex quibus causis, sub §. & mora,& per ipsum & Inno.de loca.propter. per Dynum eod.tit.poruit.] Sed numquid mora semel cōmissa purgari potest

¶ Idem.

REGVLA XXVI.

EA † quæ fiunt a à iudice, si ad eius non spectant b officium, viribus non subsistunt.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

SCienti c & consentienti nō fit iniuria, neque dolus.

1 Et sic sibi non nocet,& hoc verū nisi effēt socij. ff.de duo. reo del.pe.secundū Dyn. secundū quē sibi imputet casus in societate participando, debuit enim eo cogitare hoc euenire pos se.ff. de condicione.l. in debitam. ff. loca.l. si quis domū. Ioan. And.

2 Videtur q̄ nō.12.q.2.longinquitate.10.q.2.puella.de elect.cū in cunctis.ibi,decurso tēpore.de supplen.negli.prælā.licet, & 2.vlti. ff.de actio,& oblig.l.traiectitiæ.C. de contrah. & commit. stipul. magnam. Contra quòd possit purgari.18.distin.cap.1.vbi de hoc.& 100.dist.quoniam.de supplen.neglig.prælā.litteras.de elect.quòd sicut.in fin.de rebus eccle.nō alie.si quis presbyterorum. de loca, & cōduc.propter.in fi.& c.potuit.in fi.vbi de hoc.& de elect.ca. vlt.ff.si quis cau.l. & si post tres.ff.de peri. & commo,rei vend.l.1. C.de fideiuss.sancimus,ē.eo.lib.de præben.si tibi.Sol.dic quod vbi dies præfigitur à canone vel lege pœnū imponentre, mora purgari non pōt:pœna enim semel cōmissa nō purgatur.& sic intelliguntur prima iura & hæc regula. & hoc est verum, nisi eadem lege vel alia,vel canone caueatur in eo casu morā posse purgari,& pœnam euitari:& sic intelligantur ğria. Lex autem illa, & si post tres. loquitur de præparatoriis iudiciorum, in quibus mora bene purgatur;vt ibi,cum suis similibus:sed post litem contestatā non purgatur.ff.de verb.oblig.l.si insulam.multo ergo minus purgabitur pœna semel cōmissa,nisi forte fingeretur non fuisse in mora.2.q.6.bidnum.de iudic.cum Bertholdus.ff. de in integ. restī. l. diuus. sicut enim à pœna canonis non appellatur,ē.de appella.consuluit.3.& cap.quia nos.nec à pœna legis, vt ff. de verb. sign. si qua pœna. si nec purgatur,vt ē.dictum est,& hoc not. Gar.ē. eod. lib. de elect.

2 Bart. l. si in fulam. ff. de verb. obli. c. potuit. de lo cap.

3 Vide quæ ibi notant in glo. priuato.

cupientes.§.quod si per 20.3.Ioan.And.

EA quæ fiunt.] Casus figuratur primo per capitulum, quorum vices.67.dist.hoc modo.Ponamus q̄ aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate;puta Archidiaconus, decanus, vel cantor,non tamen episcopus,ordinauit aliquem in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinem:vtrum iste sic ordinatus receperit talem ordinem?Respondet quod non: quia potestas ordinandi clericos nō dependet ab ordine sacerdotis,nisi fuerit episcopus.Vel sic:Ponamus quod aliquis simplex sacerdos non episcopus protulit illa verba apta ad ꝓficiendum chrisma:vtrum conficiat?Respondet q̄ non.Idem est de confectatione monialium:&, generaliter cum quis facit ea quæ non spectant ad officium suum: illa per eum facta viribus non subsistūt.Item posset poni aliter casus:videlicet per cap.indulgentiæ.de pœniten. & remiſ.eod.lib.ē. Aliquis episcopus vel archiepiscopus concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus,centū dies indulgentiarum:vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium episcopi vel archiepiscopi spectat solum dare 40.dies indulgentiarum,& non centum.

¶ *Prima glo.dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla:secundo dicit regulam etiam in bono quod fit,locum habere:& quòd loquitur in aliàs iudice:tertio quærit,& ponit duas opiniones contrarias:quarto signat contrarium,et soluit:quinto dicit regulam non loqui in spiritalibus,quæ dependent ab ordine.*

a ¶ *Ea quæ fiunt.*] Hæc regula sumpta est ex l.ff.eod.tit.l.factum à iudice. Pone casum 68.dist.quorum vices.vbi simplex presbyter ordines conferendo,chrismando, virgines consecrando, nil agit. Itē ē.eo.lib.de pœni.& remiſ.indulgentiæ.vbi non tenet indulgentia data ab ep̄o vltra tenorem concilij generalis.Ad idem ff. de iurisdict.omniū.iudi.l.vlt.vbi dicitur, extra territoriū ius dicenti nō pareatur impune.idem si supra iurisdictionem suam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum etiā cū bonum est id quod facit iudex:tñ ex quo ad eius non spectat officiū,viribus non subsistit,pone exemplum. 96. dist. bene quidem, bonum enim est statuere res ecclesiæ alienari non posse,12.q.per totum.2. de rebus eccle. non alien.per totum.tamen statutum Imperatoris super hoc non valuit. quia ad eius non pertinebat officium,vt ibi. Ad idem de appel.dilectus. ibi enim officialis archiepiscopi bonum & æquum decreuerat:tñ quia id ad suū nō pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam,nō valuit quod fecit:generale enim est q̄ non sufficit bonum facere,nisi & bene id fiat.16.q. 1.monachi 2.de postu.cap.2.ff.de re milit.l.3.§.in bello. & facit 23. q.5.relegentes.& de colluſi.c.1.& quod ibi not. Et quod dicit regula,ea quæ fiunt à iudice:aliàs subaudi:nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, non dicitur iudex. sicut ergo procurator fines mandati non debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis.& hoc dico,siue sit ordinarius, siue delegatus,siue arbiter:saluo eo q̄d de prorogatione not.ē.de offi.deleg.P.& G. Quæri solet si iudex, qui de decem tantum potest iudicare, iudicat de 20.an valeat sententia in decem. Dixit Ioan, quòd non 4: quia res iudicata non pōt pro parte tenere,& pro parte non tenere.ff.fam. ercis.in hoc iudicio.& hoc ipse not.2.q.6.§. diffinitiua.ver. cū certa ratione.in fi.Ad contrarii ibi signata 12.q.2.si quos de seruis.C. de dona.sancimus,potest respōderi id speciale fauore donationū. Ad decre.de arbi.cum tempore. de præbend. dilectus.' potest dici quòd ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere,in alio non:hic autem continebat vnum tantum. & cum Ioā. concor.Accur.ff.de iurisdict.omnium iud.l. vlt. Hug. rñ & Lau. tenent primum,scilicet quòd sententia bene tenet indecē,& dicunt dicta l. cōsulta dialia. C. de testamen.

4 Videtur de mente Philip. hic, cum quantitates sint diuisibiles. addo l.1. §.si stipulanti. ibi Franc. Aret. & eum

5 Qui tamen contrarium not. C. de re iudi.l.2. Ioā. And.

6 Vide ē.cit. Tri. sessi 7. de confirma tione can. 3.

7 Hæc glosſula ex nouella Ioan. And. hue fuit transfata.

8 Philip. hic docet præſumptionem doſli. Dynus Ioan. An. petūt an compromittentes possit contra pactū petere reductionem ad arbitriū boni viri,quærit Ioan. Andr. an notorium priuilegium sit allegādū, & quid de re nunciante foro ordinario. Nota.

9. Dynus do iniuria ponit exemplū per l.1.ff. de iniurijs. §. vsque adeo. de dol. ponit per l.3. ff.ad leg.bom. ex hi. §. si qs volentem. Ioan. And.

Et concordat ad hāc regulā 7.20.eum qui certus. Et qđ dicit hæc regula, scienti. dic vel scire debenti.ff.de ædil.edic.

l.1.§.fi intelligatur. Ad hoc 26.dist. quod dicitis.ꝛ.de cleric.excom muni. Apostolicæ.ꝛ. quod met.can.c.penult.in fi. Item dic scienti à principio: secus si ex post facto 1. ff. de ædil. edic. l. iustissime. §. Et no. ꝙ dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita, sm Labeonem. ff. de do. ma l.1.§.1. sed scienti nō circumuenitur, fallitur vel decipitur: ergo sibi non infertur dolus. Ergo indultus ad clericatum vel monachatum, nō dicitur dolō passus, quia non est deceptus, 22.q.5. constituit. vbi de hoc: & de conuer. coniug. dudum. in fi. & quod dicit hæc regula. non inferri dolum scienti & volenti: verum est, vt ex eo agi possit: infertur tamen ita ꝙ nascitur ex eo actio ꝙ exceptionem elidēda. ff. de fur. inter omnes. §. vlt. & penul. Et not. ꝙ hæc regula formata est copulative, & nō disiunctiue: vnde hæc duo coniūctim requiruntur, scilicet ꝙ sciat & consentiat: scienti enim & non consentienti bene infertur iniuria & dolus. 15.q.1. illud. cum similibus. ad hanc regulam signatur ꝛ. de sentent. excom. contingit. 1. ibi. huius manus iniectio & si non violenta, tamen iniuriosa nascitur. Sol. non est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic. sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item ꝛ. C. de rapto. vir. l. vnica. vbi si rapio virginem etiam volētem, teneor. Sed hoc ideo: quia id voluit persuasione dolosa, qđ plus est quàm violentia. ff. de ser. cor. l.1.§. persuadere. Item ꝛ. C. de fur. & ser. corrup. l. si quis seruo. ibi sciens & consentiens agit furti & serui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi scienti & cōsentiēti nō fuit facta iniuria tamen de quadam æquitate agit, ac si iniuria vel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtum fuit ibi factum, nec seruꝰ

¶ Idem hic Dynus.

corruptus. ex æquitate tamen agitur de vtroque. & facit hæc regula ad id quod dixi ꝛ. eod. possessor male fidei. ad fin.

3 Propter de cruptus. & quia res est pericolosi exēpli. & ibi vide Dauum de Castro.

Q *Vę dantur.*] Casus figuratur per capitulum, quātō. ꝛ. de iudi. in antiq. Laicis concessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis & ei annexorum, vt possint iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesiis possint præsentare diœcesanis, ꝙ diœcesani ad præsentationem patroni illos instituerent. Sed vtrum laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi textus ꝙ non: quia illa concessio facta laicis est exorbitans à iure cōi: Et illa quæ exorbitant à iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

¶ *Prima glo. dicit primo vnde sumpta & ponit exemplas: secundo dicit idem in ampliando: tertio soluit quæstionem.*

a ¶ *Quæ à iure.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod contra rationem. Pone casum 16.q.1. hinc est etiam. ꝛ. de priuileg. sane. ff. de cōsti. prin. l.1. in fin. Et concordat ad hāc regulam ꝛ. eo quod alicui & cap. in argumentum. Pores igitur intelligere hanc regulam in priuilegio, vt ꝛ. qa singulorum priuilegia legi m cōm non faciunt. 16.q.1. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano, nam regulariter quilibet intercedēdo obligatur: fallit in muliere.

4 Scilicet ad viros in quibus esset eadem facultas quæ in mulieribus. Ipa. And.

hoc ergo non trahitur ad consequentiam 4. Et idem in similibus. & vide quod dixi ꝛ. eo. priuilegium. & quod not. de priuil. sane. & nota ꝙ sicut ea quæ exorbitant à iure cōi, ad consequentiam trahenda non sunt, vt hic: sic nec ampliāda, sed restringenda, vt ꝛ. eo. lib. de filiis presbyteris qui, in fi. 5 ad idem ꝛ. eod. odia. Idem licet favorabile priuilegium amplietur vt ibi; nō tamen ad cōsequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæstionem quæ quæritur

5 Per quam nouebat hic Dynus exēplum, sed impropric, vt patet ex glo. Ioan. And.

an fratres eremitani, vel fratres sancti Augustini, & alij religiosi Mendicantes & non Mendicantes comprehendantur cōstitutione illa extranaganti nouiter edita per Bonifacium Papam octauum, quæ incipit: Super cathedram præeminentiæ Pastoralis. quæ habetur in cle. de sepul. dudum. in qua exprimuntur solummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij dicant, dicendū est quòd nō extenditur ad alios religiosos Mendicantes v. l non Mendicantes, vel ad seculares clericos; sed solum Minores & prædicatores amplectiuntur quia intentio Papæ vt hæc fuisse, vt per verba ipsius constitutionis apparet: tum quia exorbitans est à iure cōi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec ampliāda, vt hic, vult enim illa constitutio dari quartam, etiam de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis pro fabrica, anniuersario xx. xxx. & sic de singulis: puta relictis pro luminaribus vel certis personis, de testa. c. vlt. de verb. sig ex parte ꝛ. dicam ergo illa iura mutata & correcta per constitutionem c solum quo ad expressos in ea: quo ad alios remaneant adhuc ipsa iura.

¶ Vbi de hac in 3 gl. & in præl. feg. clem. du. §. hac. Correctio enim iuris est vitanda. ꝛ. de elect. ecclesia vestra. 1. c. cū iusmodi. in gloss. vt pa. ecclo. Aud. ſi. In talibus enim non arguimus de similibus ad similia. & concordat quod dicam ꝛ. eod. in pœnis. & facit ad hoc optime ꝛ. eo. lib. de elect. statutum. & de reg. constitutionem. & ita pronuntiatum fuit per profundissimæ scientiæ, & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Mudo: & per me in quadam quæstione, in qua fuimus ad consulendum assumpti.

b ¶ *Exorbitant.*] quasi 7 deuiant vel discordant: & idem verbum in decretali prima, de illis presbyterorum. ꝛ. eodem lib. quam allego gloss. Ioan. And.

7 Hęc glosa, ex nouella Io. An. huc fuit usilata.

sequentiam sunt trahenda.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

Q *Vod c † oēs tangit, debet ab omnibus approbari.*

† Ion. Andr. & Philippus Quarrus. An valeat ibi tum non vocatis absentibus, illis tamen præiudicabile.

Q *Vod oēs tangit.*] Casus figuratur multis modis sm glos. Primo, per c.1.66 dist. Ponamus quòd aliquis fuit electus & confirmatus in archiepm alicuius prouincię: qui qdē electus & cōfirmatus petit munus cōsecrationis: quæritur ꝙ debent esse præsentes in consecratione faciēda? Rsidet ꝙ omnes suffraganei suæ prouincię, quia illud negotiū omnes tangit: ideo debebat omnib⁹ approbari. Item potest poni casus per c. quia propter. de elect. in antiq. Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesię voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur, qui debent adesse in electione faciendā? Dicitur ibi quòd omnes canonici illius ecclesię: & si fiat aliqui absentes, debent vocari: quia cum illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari. ¶ Pro declaratione istius regulę vī quòd illud quod omnes tangit, non debet ab omnibus approbari. Et arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio. par. cap. in antiq. vbi dicitur, ꝙ talia pos sunt expediri per maiorem partem capituli: & tamen tale negotiū tāgit omnes. Item arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dicitur, ꝙ si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorum, sed sufficit ꝙ vna pars conueniatur: & alia parte creditorum inuita admitteretur ad cessionem bonorum faciendam. Glossa soluit dicēs, quòd aliqua sunt quæ pertinent pluribus vt vniuersis: & in istis ea quæ fiunt à maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: nisi cōtradicatur ex aliqua causa rationabili: secus si illa essent explicanda ex mera voluntate: quia tunc deberent omnes consentire: in c. cum omnes. ꝛ. de consti. in antiq. Alia sunt quę pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent consentire. l. si per fundum. ff. de seruit. rustic. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit compromissum in plures arbitros, valet sententia facta à maiori parte. Item si pluribus patronis cōpetat iuspatronatus, præsentatio facta à maiori parte valet propter fauorem ecclesiæ: nec ecclesia patitur detrimentum propter longam moram & vacationem.

¶ *Prima glossa primo ponit exempla, & in fine resumit primum exemplum: secundo signat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quæstionem: ponit opiniones contrarias, & secundum reprobat.*

c ¶ *Quod omnes tangit.*] 8 pone casum in archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66. dist. c.1. In electione faciendā ab omnibus canonicis. de elect. quia propter. in antiq. in concedēdo hausflum aquæ: in quo omnes vocandi sunt qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 54. dist. c.1. q.1. licet. de tempo. ord. si archiepiscopus. C. de auchen. præstā. l. vlt. ff. de adopt. l. nam ita diuus. nam sic qui lædūtur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. quòd dicit id quod tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars: & sic contra 65. dist. cap.1. ꝛ. de his quæ fiāt maio. par. cap. 1. ff. ad munici. quod maior. Solu. 9 Aut competit vt singulis, aut vt collegio: quod prosequere, vt not. per Ber. & Innoc. de consti. cum omnes. Fallit autem hæc regula in casu. Instit. de re. di. §. religiosum. versi. in commune 10, vt not. in prædic. decret. cum omnes. Ad id quod supra dixi, quòd sufficit quod facit maior pars collegij, contradicit decret. de re iudic. cū olim. in fine. ibi, plena omnium qui præsentes fuerint, &c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlt. glo. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars 11.56. dist. Apostolica. de elect. cū inter canonicos. in princip. ff. ad munici. quod maior. interdum tamen requiruntur duæ partes. de elect. licet. & eo. tit. scriptum cum similibus. ꝛ. eo. lib. de clerico ægro. cap. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorum dignitatum vel canonicorum vocentur absentes: & videbatur quòd non per prædict. decret. cum olim. in fin. hodie determinatum est. ꝛ. eod. lib. de præbend. cum in ecclesiis. Item est arg. ad quæstionem, an Papa possit statuere inuitis acolythis, quòd ipsi contineāt. nec: & hæc quæstio not. 82. dist. proposuisti. & dixit ibi Ioan. quòd non: quia castitas suaderi potest, nō imperari. 32.q.1. integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austeriōr regula posset indici: etiam ipsis non approbantibus, secundum Inno. qui hoc not. de regula. super eo.

8 Idem Dynus.

9 Idem Dynus.

10 Ad idem ff. de relig. §. plures facit etiam ff. de pact. maiorem. de ea. fur. consilio. §. fin. vt sufficit dicerius auctoritas. Dynus.

11 Nisi dicatur nemine discrepante Car. in cle. 1. de rebus ecclę. nō alienandis.

Et est

Et est satis expressum ꝛ. eod. lib. de statu regula. cap. vnico. ibi Monialibus indicitur auctior vita: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his quæ vi metusve. cau. fi. c. penul. Et not. quòd secundum primum casum quem posui, archiepiscopus de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis. Papa tamen sibi hoc vsurpat. 1 secundum Ioa.

qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. dist. qui in aliquo.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † obscuris a minimum est sequendum.

¶ Idem.

† Dynus declarat hanc regulam in cõstitutionibus, te. ꝛ. de censibus. & per vltimus volũtatibus, & in delictis, q vltimũ pro sequitur Philippus.

1 Rectius dixisset hoc Papa cõpetere inquisitore, & eius auctoritate cõcessa suffraganeis vt ipsi Archiepũs consecret vt patet ꝫ cap. fi archiepiscop. extra de tempo. ord. nec. c. qui in aliquo. 51. distin. & c. pudenda. 24. q. 1. dicunt cõtrarium.

IN *obscuris.*] Casus in hac regula primo figuratur per cap. ex parte. ꝛ. de censibus. & per vltimus volũtatibus, te. ꝛ. de censibus. & per l. nummis. ff. de leg. 3. in cap. ex parte. dſ. Ponamus q in ciuitate Pictauen. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum quòd tali ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit aliter animũ suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte: Quæritur ad quam mẽsuram debet solui huiusmodi frumentum? Rñdet q ad minimam mẽsuram: quia in obscuris minimum est sequendum. ¶ Item potest poni casus per dictam l. nummis. Ponamus q in aliqua regione habẽt locum nouæ scutæ & antiquæ: aliquis in testamento suo legauit Titio decem scuta: quæritur quæ scuta videantur legata ad hoc q hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Rñdet quòd videntur legati nũmi minoris valoris: & sic legata videntur scuta nouæ: & non vetera: nisi aliàs appareret de voluntate testatoris tacite vel expresse: quia tunc ad ipsam esset recurrendum: sed quando non potest cõiecturari mens ipsius testatoris, i dubio habet locum ista regula. ¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rationem. Tertio signat contrarium de mediocritate sequenda: Remittit, soluit, solutioni obiicit respondet, & declarat.*

a ¶ *In obscuris.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. semper in obscuris. & l. semper in stipulationibus. Pone casum ꝛ. de censibus. ex parte. vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximam, sed ad minimam mensuram. ad idem. ff. de leg. 3. quum. s. vbi numis fic in genere legatis, debentur minimi. Circa hanc regulã not. q in obscuris non statim inspicimus q̃d est minimum: immo inspicimus primo quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit

2 Idem hic fieri, vt ꝛ. eo. inspicimus. cum suis cõcor. & ff. eod. tit. l. in obscuris Dynus p me obiectionis. Io. And. inspici. & si hoc sciri non potest 2, tunc inspicimus quod est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus quod expresse agitur: puta x. lib. Bonoñ. vel q̃ agitur tacite ꝛ. Tacite dico, vel ratione rei quæ venditur x. lib. vel ratione personæ, vel ratione cõsuetudinis. vltimo, q̃d est minimũ, vt hic. & est simile quòd dixi ꝛ. eo. cum sunt partium. Et potuit esse ratio huius regulæ: quia de minimo non est dubiũ sensisse: quia fi intellexit de maximo, ergo de minimo: ꝙ plus includit sub se minus: sed non econuerso. & de hoc dicam ꝛ. eod. ſ. o.

3 Vide quod post Dynum dicam ꝛ. eo. inspicimus. in text. & super ſ. fi. gl. Ioa.

plus semper. Alibi tñ habes argumenta de mediocritate spectãda. 10. q. 2. hoc ius. de offic. custo. c. 1. & est expressum. ff. de leg. 1. l. legato. in princ. vbi de hoc 4. ff. de auro & argento leg. qui lancẽ. C. de dona. ſ. quis argentum. ſ. fi. vero. & ſ. feq. cum ſ. vide de cens. quã to. in 3. glo. & de fil. presby. litteras. in vlti. glo. Et potest dici quòd in speciebus & artificiis medium inspicimus, vt not. ff. mãda. l. fideiussorem. & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus quod est minimum, vt ꝛ. dixi: & in prædi. l. fideiussorem. & ff. de lega. 1. apud Iulianum. ſ. scio ex facto. quæ videtur contraria ad supradictam solutionem: nam ibi legato fundo. ſi duos fundos habebat testator, debetur minimus, ſi non apparet de quo senserit: sed ibi non erat medium. Et aduerte: quia vilissimum hominem habere non expedit: & ideo legato vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prædic. l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit: vnde etiam bagatinos, vt in prædic. l. nummis. & vile triticum, vt in pdicta l. fideiussore. & ideo in his debetur minimũ. Itẽ habet locũ hæc regula in pœnis, vt ꝛ. eod. in pœnis. vt ibi dicã.

4 Et distinctionem ibi positam plene prosequitur hic Dynus tractans etiam plene quãdo in cõtractibus & quãdo in delictis locum habet hæc regula, &c. Io. And.

EVm *qui certus.*] Casus potest figurari primo per c. ſi duobus. de appel. & per l. 1. in fi. ff. de actio. emp. & vendi. Dic in illo c. ſi duobus. ꝙ duo litigabant coram epo Pictauensi vel eius officiali: qui tulit sententiam diffinitiuam in causa huiusmodi: à qua sententia ambæ partes appellauerunt (quod potest fieri: quia forte reum condẽnauit in principali, & ipsum absoluit ab expensis: & sic actor appellat: eo ꝙ iudex reum nõ condemnauerat in expensis: & reus appellauit, eo ꝙ iudex eum condemnauerat in principali:) Vnde appellauit ad archiepum Burdegalen. alius ad Papã: ille qui appellauit ad Papam, appellationem suam reuelauit coram Papa, alius coram archiepiscopo: ille qui reuelauit appellationem suam cora archiepo Burdegalen. fecit citare suam partẽ aduersam, & archiepus sciebat, & ipsa pars aduersa appellauerat ad Papam: hoc non ob- 8 stante, quia ipsa pars non comparuit, archiepus illã excommunicauit: vtrum valeat sententia archiepiscopi? Rñdet q nõ iquia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus: secus si signaſſet. Ex hoc colligitur qd prodest mittere exoniatorem: quia ſi aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum ꝫ impeditum & exoniatũ, non valet processus: aliàs ſi non misisset exoniatorem, teneret processus: sed postea, probato legitimo impedimẽto veniret rescindendus. c. venerabilibus. ꝛ. de sent. excom. eod. lib. ¶ Item in l. ff. de actio. empt. dſ. quòd ſi quis vendit mihi aliquam rem debẽtem seruitutem vel alia onera, do, ibi denũdebet me emptore certiorare de omnibus oneribus ordinariis: aliàs

† Nota hanc regulã quod vbi dat scientia necessaria, ꝺ quã vide plura hoc loco ꝑ Philippũ Frãcum.

5 Dynus ponit exemplũ l. 1. ff. de ædi. edict. ſ. aliqui. & ſ. fi intelligatur. & ſi tamen. ſ. ci qui seruum. vbi eum vel scire debet rei vitiũ, p quod cõtrahens non est. Ioã. And.

6 Quando venditor debet emptorẽ de seruitute certificare, vtrum est. & ibi Bar. ff. de euictio. Philip.

7 Vocandus est vt eligat vbi enim vltra scientiam requiritur facti allegatio, ei dentiãdũ est. Bar. l. 2. ſ. fin. ff. ſol. matrimo. Phil.

8 Ioan. Vnd. & Philip. dicunt captum in habitu lancali cõtinue gesto produ centem litteras quib' vocatur clericus & canonicus nõ ꝙ necessitãs habere clericatum. Albe. in l. non debẽt. ff. eo. cõtra: secus ſi habitum clerici non gessit. ex iste-

ret pers

sua per te, rum rñdere meo libello, voluisti me reconuenire: & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa reconuentionis: & concluso & renuntiato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam ꝫ me ad tuum commodum & vtilitatem: volui appellare: vtrum possim, & an ste appellationi meæ deferendū

Rñdetur q̃ nō: quia non debet licere actori qđ reo licitum non existit. ¶ *Prima glos. primo dicit vnde sumpta: & ponit exẽpla. Secundo dicit quare sic formatur regula. Tertio ponit quasdam differentias.*

cer [a] actori, quod reo licitum non existit.

¶ Iden.

REGVLA XXXIII.

Vtare [b] cõsiliũ quis non

[a] *Non licet actori.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit: l. non debet actori. Pone casum 4. q. 4. c. 2. ibi, accusatores & accusati ęqua audiantur ratione. 3. de mu. pet. prudentiam. vbi remotio appellationis prodest reo, vt actori. ad hoc C. de proxi. saer. scri. in fi cris 3. §. & quoniam. lib. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicationem attestationum non producit testes. Item post litis contestationem nõ reuocatur procuratoris ergo nec actor. in Auth. de test. §. illud. coll. 7. ff. de procur. post litem.] Et facit ad hanc regulam 3. eo. in iudiciis. & quod ibi dixi. Formata autem fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei quàm actores: vnde si quid actori licet, multo magis reo, qui fauorabilior est, vt §. eod. tit. cum sunt. sed ea ratione qua paritas est seruanda in iudiciis, vt in prædic. l. in sacris. & 3. eo. in iudiciis intelligatur idem iuris, & econuerso, vt non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ q̃ reus maiores habet dilationes quàm actor, vt ff. de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in Auth. C. de lit. con test. Auth. offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios, actor elegit vnum: saluo eo quod de scholari per has dñs in cõstitutione Friderici. C. ne fil. pro patre. Anth. habita. & x Istud est regulare per l. ẽs clericis. sic actor recusat ordinarium: quod nõ potest reus ẽm leges. de hoc C. de epis & cle. gli in ver. eligat. cũ no. ẽ. de offi. de leg. l. 3. ff. de eo quod cer. Io. Philip. C. de iud. apertissimi. & C. de iurisd. om. iu. l. nemo. sed ẽm canones bene recusatur ordinarius. 11. q. 1. peruenit. de fo. comp. si quis contra clericum ẽm formam decr. de appel. cum speciali. adhuc remanet differentia quo ad hæc: q in prædicto casu actor vnum eligẽdo: reliquum sola voluntate recusat, quod non potest reus 3: immo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in y Vel delega prædict. decr. cum speciali. & à principio habet proponi exceptio cum impetra de suspecto. de hoc plene 3. q. 3. offeratur. de re iud. inter monasterio. Ex superuenienti autem causa recusatur per actorem & reum. de offic. deleg. causam quæ &c. insinuante. cum simil. Item reus de maiori excõicatione excipit ꝫ actorem, sed non actor contra reum. de iudi. Iuste leximus. de excep. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris quàm rei. quod probatur 3. de dolo & contu. causam quæ. & 3. eod. tit. actor, qui. & idem in similibus. Et not. quòdsi reus vult se onerare superflua probatione, mos prin. Io. And. ei gerendus est, vt ff. de proba. l. circa. & facit hæc regula.

do recusat ordinarium: tñ & quęque reus impetrat ẽ. de rescriptis. & ibi dedi. concor. z Et sic eo casu fallit regula. ff. eo. omnis definitio. in fin. Ioan. And.

[b] *Vtare.*] Casus in hac regula potest poni primo per cap. publicato. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda: & ordinauerunt, q̃ ipsi procederent ad electionem prælati per formam scrutinij: & elegerunt duos vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum: scrutatis votis & publicato scrutinio, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquã causam, volunt recedere à sua deliberatione, & volunt mutare consilium: Quæritur an possint: certe non: & hoc per rationem huius regulæ: quia quis mutare consilium non potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de seruit. rustic. prædio. Ponamus quòd sint plures habentes aliquem fundum cõem, qui volunt imponere aliquam seruitutem super suo fundo: certum est q̃ antequã valeat impositio seruitutis, requiritur quòd omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus q̃ aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis: cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum consilium, & alij postea consenserunt: verum possint mutare suum consilium in præiudicium fundi dominantis? Dicitur ibi quòd nõ, per rationem istius regulæ.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: & remittit ad regulam, quòd semel. & ad casus ibi exceptos, alium addens.*

[b] *Mutare,*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 8. q. 1. dilectissimi. 3. de electio. publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo qui seruitutem cessit, qui mutare nõ potest: licet nõdum socij cesserint. ff. de seruit. rustic. prædi. l. per fundum. ad idem C. de nego. gest. l. vlt. ff. quorum lega. l. 1. §. prodest. Illa igitur regula 3. eo. quod semel. intelligitur secundum istam, scilicet quando ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimẽtum vel detrimentum affertur, vt dixi: & fallit in casibus ibi not. Item fallit in suo hæredẽ abstinente vel repudiante; qui re adhuc in eodem statu manente adire potest: vel tempus ad deliberandum potere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. deliber. si quis suus 4 ¶ Ro-

4 Glo. sequitur Philip.

dem modo respondetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquam] Et facit hæc regula ad ea quæ not. 3. de elect. in causis.

c ¶ *In alterius, &c.*] à contrario 5 vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem domini mei, quam scripsi 3. eod. lib. de renun. c. 2. in glo. exquisite. in fi. Ioan. And.

potest, in alterius [c] detrimentũ.

¶ Iden.

REGVLA XXXIIII.

[d] Generi †per speciem derogatur.

5 Hæc glosula de nouella Ioan. And. hoc est transfare.

[d] *Generi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. cap. vlt. in diacono q̃ est minor presbytero nisi in illo speciali. c. in quo obtinet vices epi. Itẽ 3. de offi. leg. studuisti. ctio legum. vbi de causa cognoscit delegat⁹ specialis, nõ legatus generalis. ff. d ff. de penis

† Ista regula nõ procedit in specie sub ictiua, quia illa exempli causa posita vide. Barto. in l. quæsiti. §. vlt. ff. de fund. instru. Item regula nõ procedit vbicunq; per genus quæ rium est ius parti innatæ inseribile l. singulariter. C. qui potiores.

pœnis sanctio legum, quæ nouissime certam pœnam generaliter irrogat his qui legis præceptis non obtemperant:ad eas species pertinere non vſ,quiqus specialiter ipſa lege pœna addita eſt.con cor.ff.de leg.3.l.vxorē.§.cedicillis.supra de reſcript.paſtoralis. §. 1.& de hoc eod.tit.c.1.& 25.q.2.in ſumma. Hæc regula habet locū in reſcriptis ſiue primū ſit generale, & ſecundū ſpeciale, vt in prædict. c. paſtoralis. ſiue primū ſpeciale, & ſecundum generale.vt eo.tit.abbas rem. ſiue eod. tempore datum ſit generale & ſpeciale.ad hoc ī.eo.lib.de reſcrip. c.penul. de reſcrip.autem ſpeciale non tollit priuilegium generale,vt eod. tit.cum ordinem.quod eſt contra:niſi de ipſo priuilegio fiat mentio in reſcripto,vt ibi. Voluerunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt ſecundum ſpeciale deroget primo generali:ſed hoc eſt falſum,quia ſemper valet primum,ſiue ſit generale ſiue ſpeciale,ſi in ſecundo non tollatur expreſſe.§.de præſcri.c. ve niens.ī.eo. decet. cum ſuis ſi. Ratio diuerſitatis eſt:quia per primū priuilegium etiam generale conſequitur quis ſtatim plenum ius: ſed per primum reſcriptum generale non conſequitur quis plenā iuriſdictionem in ſpeciebus.de reſcrip.paſtoralis.& ca. ad hæc. & ideo ſtatim tollitur facilius. Contra.ī.de offi.deleg.ex parte.vbi ſecundum ſpeciale non derogat primo generali: ſed ibi ſi bene intueamur,vtrumque fuerat ſpeciale: & dic vt ibi : [Et vt dixi]in prædict.decr.ī.de reſcrip.ſuper ſi.vlti.gloſſ.] Notauit igitur Goff. ī.de offi.leg.c.1.quòd hæc regula fallit in tribus caſibus:In priuilegiis,vt de reſcrip. cum ordinem. & cum genus ad vnicam rem refertur,vt in hac decre.ex parte.& cum ſpeciales litteræ non exhibentur re integra.ī.de fil.presby.ex tua.Nota ex hac regula quòd non tantum valet genus quo ad ſpeciem,quantum ipſa ſpecies.ad idem ī.de appel.c.1.eo.lib.de procur.qui ad agendū.ff.ſi quis cautū.& ſed & ſi.§.quæſitum.cum ſi.de hoc 23.diſt.quamquam de offi. ord. ſi ſacerdos.Item nota quòd licet per ſpeciem generi derogetur, vt hic.& ī.eo.lib.de prębend.dudum.tamen ſpecies ſub genere beneficiali non continetur,13.q.1.non æſtimemus.& prædicta decr.dudum.& optime.ff.de leg.3.hoc legatum.vbi generale verbum, quæ vxoris causa parata ſunt,ſingulas continet ſpecies.& ff.quæ in frau.cre.l. vlt.§.1.& ff.eo.tit.l.ſemper in generalibus ſpecialia inſunt. Contra.ff. de dona.l.filius familias.vbi dicitur, quòd ſi filio conceſſum eſt donare,non poteſt mortis cauſa donare:niſi id ſpecialiter fuerit permiſſū:& ſic generali verbo,donatio,ſpecialis donatio mortis cauſa nō continetur,quæ ſpecies eſt,vt Inſtit.de dona.in prin. & eſt ſpeciale q̄ ibi non tantum valet genus quo ad ſpeciē, quantum ſpecies,vt ī.dixi.& poteſt eſſe ratio : quia de his non videtur actum vel cogitatum.C.quæ res pig.oblig.poſſ.l.1. vel quia quādo que genus,vt proprium attribuitur ſpeciei.ff.de adop.l.1.

ADDITIO. Dynus qui materiam huius regulæ,generi, & c. ſatis plene hic notauit,dixit eā exēplificari,poſſe in legatis, in ſubſtitutionibus,in cōtractibus,in legū latoribus,& in reſcr. quē vid.I.A.

Pluſ ſemper.] Caſus in hoc c.figuratur primo per ca.ſi quis dederit.24.q.1.vbi dicitur q̄ inter ſcholaſticos erat controuerſia quæ pœnitentia eſſet imponenda pro certo crimine,de quo in dicto cap. Aliqui dicebant q̄ erat imponenda pœnitētia v. annorū. alij vij.alij x.annorum : Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant,q̄ pro illo crimine debebat imponi pœnitētia quinque annorum:quia illa pœnitentia imponenda plus continet in ſe id quod eſt minus.Item figuratur caſus per c.r.de arb. eo. lib. Tu ego litigabamus ad inuicem : vide compromiſimus in tres arbitros,qui cauſam examinauerunt:& concluſo & renuntiato in cauſa,ipſi tulerunt diuerſas ſententias,nec poterant concordare in vnam ſententiam:quia vnus te cōdemnauit in xl.alius in xxx. alius in xx.quæritur quæ iſtarum ſententiarum valeat? Reſpondet quòd ſententia illius qui cōdemnauit te in minori ſumma, id eſt, in xx. quia omnes alij videntur conſenſiſſe in illam ſummam:& hoc per rationem huius litteræ:quia in maiori ſumma minor inelt.

a ¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta,& ponit exempla, & commentat duas alias regulas : Secundo ſucceſſiue ſignat duo contraria, & ſoluit : Tertio ponit caſum exceptum , & exponit de quo pluri intelligitur regula.*

a ¶*Pluſ ſemper.*2] Hęc regula ſumpta eſt ex l.ff.eod.tit.in eo quòd plus. Pone caſum 24.q.c. ſi quis dederit. vbi quidam imponebant dimidiā, de-pœnitentiā x.annorū,alij vij.alij v.& ibi canon hanc vltimā ſequi tur. Item in arbitris pronuntiantibus quilibet diuerſo numero. ī. eo.lib.de arbit.c.1.& ff.de arbi.l.diem.§.ſi plures.& facit Inſtit.& ſi intendens ſeru.§.actus.vbi qui actum habet,ſcilicet ius ducendi hominē vel iumentum,vel vehiculum,habet & iter.ſed non econtrario.Et eſt quæſtio: hæc regula ratio quare in obſcuris ſequimur minimum: quia plus, continet in ſe minus:ſed non econtrario,vt dixi ī.eo. in obſcuris. Et concor.ad hanc regulam ī.eo.cui licet.Contra ī.eo.lib.de prębend.cum in illis.§.vlt.vbi dē q̄ ſi mandatur prouideri de beneficio quod ſpectabat ad collationē alterius de capitulo.Sol.illud facit forma mandati , & intentio ſcribentis,qui alterum ſolum grauare nō intēdebat.Item contra hanc regulam & illam ī.eod.cui licet.& illam ī.eod.quod ob gratiam.& ī.eo.in toto.& ī.eo.lib.de prębend.cui de non sacerdotali.vbi ſimādatur alicui prouideri de prębenda integra,etiā eo volente ſibi nō poterit de dimidia prouideri:vel ſi mandatur prouideri de prębenda certi valoris, de certi valoris, & c.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

PLus [2] † ſemper in ſe continet quod eſt minus. 16

† Regula glo. credit ſi affirmatiue proferatur:ſi negatiue , dicit per ſtatuto. l.1.ff.de verbo. obligat. Philip.

Priuilegium ſpeciale non tollit generale de quo expreſſe mētio fit.

1 Dic licet primum erat generale vel ſpeciale effectu ad hoc l. bona. §. hoc ſermone. ff de v.rb.ſig. non poteſt eo tēp.& eſt generale vbi habens ſpeciem nō vitat ſpeciē. l. adoptio. ff de adoptio.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

PRo poſſeſſore [b] † habenti 17

† Ioan. And. natura rei, quæ inter diuidi, quidem vel ſi mā & Dynus & materia regula.

Plus in qualitate, non in quantitate.

ADDITIO. Et ſic ſoluitur contrariū de l.ſolemnis.ff.iudi.§.latrunculator.vbi conceditur.merum imperiū, & denegatur cognitio ciuilium:Nā illæ ſunt ſpecies diſtinctæ,vt not.ff.de iuriſd. om.iud.l.imperium.& ſic vna conceſſa nominatim, denegata ſit altera.arg.C.de præcur.maiorus.Dynus.

Pro poſſeſſore.] Caſus in hac regula figuratur multis modis. Primo per c.eccleſia ſanctæ Mariæ.ī.vt lit.penden.in an.l. q̄ ſi dolo.ff.de rei ven.Tu poſſidebas rem quam aſſerebā ad me pertinere: non eſt dubium q̄ poſſum agere contra te rei vēdicatione.Sed quid ponamus q̄ tu deſiſti illam rē poſſidere dolo tuo , quia data opera ſcienter ad me fraudandū deſiſti illam rem poſſidere : numquid poſſum agere contra te rei vēdicatione, & tecum agere ac ſi adhuc poſſideres?Reſpondetur q̄ ſic:quia pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere:ideo poſſum te conuenire vtili rei vendicatione,& in ea veniet reſtitutio rei,ſi poſſis rem recuperare à nouo poſſeſſore:Si autem reſtitutio non ſit poſſibilis,iudex te condēnabit ad æſtimationem rei : quæ æſtimatio fiet per iuramentum meum:veruntamē ſi taxauero exceſſiue,iudex poterit reſtrigere taxationem meam etiam poſt iuramentum , quia iſtud iuramentum eſt iuramentū affectionis:quia iurabo q̄ nollem carere illa re pro decem ſcutis, & non eſt iuramentum veritatis:ideo non poſſum redargui de periurio:ſed ſi eſſet iuramentū veritatis, iudex nō poſſet amplius reſtringere illam taxationem vel reſecare,vt in Auth.poſita ſuper l.properandum.C.de iud.Item poteſt caſus figurari per l. ſed & ī.§.quod ait.ff.de pet.hęr.Poſſeſſor pro hærede qui dolo de fit poſſidere certe poteſt conueniri ac ſi adhuc poſſideret.ſecus ſi non deſiit dolo poſſidere, ſed caſu fortuito res periit: & hoc verū niſi eſſet in mora reſtituendi,vt in fine.

¶ *Prima glo.dicit vnde ſumpta,& ponit exēpla.Secundo dicit regulā intelligi non taliter,ſed in tantū.Tertio dat ſimile , ſubdit de fictione. Quarto notat tria. Primo , hoc caſu quandoque iurati in litem. Secundo , regulam etiam in prælato locum habere , tamen quo ad propria.Tertio notat contra regulam : & de probatione remittendi dicit illum verum in eo,qui à principio ſine dolo poſſedit.*

b ¶ *Pro poſſeſſore.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l.ff.eo.tit.l. qui dolo deſierit.& l.parē eſſe.& l.ad ea.§.ſemper.Pone caſum ī.vt lit. pēdente:eccleſia ſanctæ Mariæ.1.ff.de rei ven. q̄ ſi dolo. & l. ſi autem. §.ſed & is.vbi conuenus rei vēdicatione,ſi dolo deſiit poſſidere, haberur pro poſſeſſore.Idem in conuento petitione hæreditatis.ff. de peti.hære.ſed & ſi.§.quod ait.& §. perinde inquit. Idem in conuento noxali.ff.de noxa.ſi bonæ fidei.ff.ſi ex noxa.cau.aga. l. 2. §.1. Idem in conuento q̄ vi aut clam.ff.quod vi aut clam.l. ſemper. §. antepen.& idem in ſimilibus. Hæc autem regula vera eſt quo ad hoc, vt in tantum teneatur qui dolo deſiit poſſidere , inquantum poſſidens:non tamen teneatur taliter:nam contra poſſidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vt ff.de noxa. l. electio. §. vlt. [Et quia iſtæ nō differunt in ſubſtantia.ff.de nego.geſt. actio. ideo effectualiter habetur pro poſſeſſore Dynus. & vide quod not. in Specu.de interro.§.2. verſi. quid ergo ſi egis.] Quid ſit dolus dixi ī.eo.tit.ſcienti.E. eſt ſi ad hanc regulam ī.de dolo & contingit.vbi ille qui cauſa rei ſeruandæ non poteſt adipiſci poſſeſſionem ob dolum vel pœrentiam rei,elapſo anno efficitur verus poſſeſſor,ac ſi poſſediſſet corporaliter. ad idem ff. de dolo. & elegan-ter.§.ſi dolo.Et not.hic de fictione:quia ius fingit eū poſſidere , qui non poſſidet in veritate.& Imperator:Conſentaneū eſt nobis eſt, vbi nulla ſtipulatio fuit interpoſita,intelligi eā adhibitā.C.de rei vxor. act.circa princ.ad idem ff.de adopt.ſi arrogator.16.q.3. ſi ſacerdotes.de tranſla.inter corporalia.& facit quod dixi ī.eo.ſine poſſeſſione.Dixit etiā lex q̄ per fictionē iuris veritas nō cōfundit nec delet ur.C.de iure dot.in rebus.Et not.q̄ contra eum qui dolo deſiit poſſidere,& fecit vt non haberet poſſibilitatē dandi,iuratur in litem ad æſtimationem rei : & ibi præcedit iuramentum , & ſequitur iudicis taxatio,& eſt ſpeciale: quia illud iuramentū eſt de affectu

affectu non de veritate, quod dic vt plene not. ff. de in lit. juran. videamus. §. jurate, item not. q̄ hæc regula locum habet in priuato, & etiam in prælato quō ad bona propria. Si autem ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in ecclesia iste rigor quia delictum personæ, & c. vt j. eo. delictum cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lan. §. vt lit. pen. eccle. fia. 1. in vlt. gl. Item not. quod regula dicit, dolo: quia sine dolo tempore quo mota est lis, vel res judicatur, desinit possidere, absoluitur. §. de exceptio. aduersario 1. ff. de rei ven. finaute circa princ. §. sed si rerum incipiat possidere, & rerum agatur contra eum, non obstat exceptio rei iudicatæ vt ibi dr. Si agens dicat rem dolo desisse possidere, reus autem dicat q̄ desiit sine dolo: quis habeat probare, quæri solet. de quo dic vt not. per Ber. in prædic. decre. de excep. aduersario. & quod §. dixi, q̄ qui sine dolo possedit. Si autem a principio dolose possedit: pura per vsuras, furtum, vel rapinā, vel similiter quantitatem vsurarū & non vltra. & C. de secun. nup. hac edictali. §. si vero, vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. præter. vel ex hæc. Auth. ex causa, vbi dr ex causa præteritiōis vel exheredationis irritum est testamentum quantū ad institutionem: cætera namque firma permanent; per quæ & similia probatur vtile per inutile non viciari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur. 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c. quorundam. 4. q. 9. puta. §. de offi. deleg. cum super. & c. super quæstionū. §. si vero. dere iudi. ad probandum. ff. de aqua quotid. & æstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. aliàs incipit, parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum, non tenet. ff. de transactio. cum hi. §. prætor. vbi requiritur rorum vtiliter gestum. & Instit. quib. mod. tol. obligar. §. præterea. vbi prior stipulatio vtilis viriatur prætextu sequētis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixien. & hoc not. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: aliàs nō. Vel dic plenius, q̄ regulariter 4 vtile nō vitiatur per inutile, vt hic patet: vides enim q̄ hæc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ nisi specialitatis ratio, vel casus specialis §̄ regulam appareat, vt dixi §. in rubrica. Fit autem §̄ hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari p inutile, vt in §̄iis. Et est specialitatis ratio, quia vtile & inutile sunt inseparabilia §., vt vides in ca. quorundam. in decreta. cum super. & in l. Pedius. & in decr. super quæstionum. & in decre. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus contrariis probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. ité quæritur. dicitur enim in §. Trebatius. q̄ si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum, pecorum, si plus ducā, superflua poterit dñs remouere. & in §. ité quæritur. dr, quod si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod à toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista inseparabilis: ideo in primo prohibeor solum à superfluo, in secundo à toto. Item probatur optime. ff. de ædilit. edict. l. plenumque. & l. ædiles. §. cum autem. & §. seq. vbi si difficilis est separātio, redhibibito vno, redhibentur & reliquum. ad idē ff. de leg. 2. plane. in princi. ff. de verborum obliga. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ. 1. rūso. in vlti. glo. Arg. contra ff. de dona. inter virum & vxo. §. sponsus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item §̄ prædicta. ff. cōia prædia. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatē præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidā si vtile & inutile sunt inseparabilia, & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc §̄ria, Sed hæc solutio reprobari vī per prædi. decreta. de offic. delega. cum super. & ideo posset rñderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi not. Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim præstiterunt; & ideo cum actus commissui non fuerint, vtile non habet per inutile separari. ad l. propriū. ff. cōia prædi. bene fateor q̄ seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens seruitutem integram sibi & integram vicino acquirere voluit 6. Seruitus autem vicini bene est separabilis à seruitute vendentis: & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio. cum hi. §. si prætor. dico q̄ ibi non erant duo quorum alterum vtile esset, alterum inutile: sed vt vnum solum, scilicet transactio super alimentis in secundo casu in qualida: quia nō quærierat prætor de secundo quæ mandat orator. in primo casu vnum fuerat comp. omissum, & nō duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio. Videtur tamen fallere prædicta solutio in casum. ff. de fideiusso, l. Græce. §. illud. vbi dicitur quòd si fideiussor obligatus est in duriorem causam quàm principalis, omnimodo non obligatur: sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo scilicet quod excedit, non contradicit.

Ex eo non debet.] Casus figuratur per l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. Pater meus instituit extraneū hæredē suū, q̄ me filium suum exhæredauit, tñ per suum testamentum legauit mihi aliquam rem: puta prasum, vineā, vel domum; hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem; hæreditate adita conueni hæredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento? Respondeo quòd non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

¶ *Prima gl. ponit exepla. Secundo dicit tria debere cōcurrere: scilicet quòd pseueret, quòd nō ratione officij id faciat, & quod idem sit capitulū. Tertio inducit concor. & simile. Quarto cōmittit regulā.*

c ¶ *Ex eo non debet.*] Pone casum in eo qui dicit decretales epistolas non esse Authn. quia nullam debet pro se allegare. 19. dist. si Romanorum. ad idem 8. dist. quo iure. Item pone in eo qui impugnat compositionem, qui ex ea beneficium non consequitur. supra de censi

---

† Vltra D. hic de gratiarum re quo res judicatur, desinit possidere, absoluitur. §. Philippus ponentem vinum. Innocentius & Ioannes Do. meus § q. 6 quis. Iuli. de reg. iur. ff. pu. & Panor. c. dile. Ecclesiam. 6. de præbend. doctores ea. purbat. esp. si quid. 37. dist.

‖ Idem.

REGVLA XXVII.

VTile, b † non debet per inutile vitiari.

betur ‡, q̄ dolo desiit possidere.

‖ Idem.

REGVLA XXXVIII.

EX eo non c debet quis fructum cōsequi, quod nisus

† Idem Accursius in præallegat. l. Pedius. Sed dicebat Dynus solutionem non sufficere, nisi casuum esset ptorum specialis ratio reddatur. Io. And.

‖ Idē Io Mo. hic, & Phili.

1 Ibi dicit Bernar. q̄ de possessori cauetur, non ei qui dolo desiit. ff. de rei vendi. l. hæc si si possidere res. & lis qui dolo. Ioan. And.

2 ¶ *Hæbetur.*] quòd ad sui damnum, non quòd ad commodum; vn-

3 Quia in illis nihil debemus dare, ficut per iuramentum & appellationem cæterorū cōtinuentur fi-ctionis formula, fabula pupilli hæres: dum post ignem, legem Pacta. Authen. ex causa. C. de lib. præte.

Vtile non debet.] Casus primo figuratur per l. sancimus. C. de dona licet quilibet sit moderator rei suæ, tñ iura volūt vt q̄ non possit facere donationē vltra summam centum aureorū absq; infinuatione, & donans immense, ius præsumit quòd ibi sit aliqua circumuentio: ideo iura volunt, vt antequā fiat talis donatio, quòd denūtietur iudici. Sed ponamus q̄ donaui alicui summā mille aureorum vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet; & hoc per rationem huius literæ, quia vtile non debet vitiari per inutile: quod verum est quando vtile separabile est ab inutile. Item potest casus figurari per ca. si quos. 12. q. 2. Dicitur ibi q̄ eps vel alius prælatus ecclesiæ, seruum ecclesiæ bene meritum potest manumittere licet manumissio sit alienatio: & prælatus ecclesiæ non possit quid. in alienare res ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus quòd præpos. in l. 1. latus ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatē, & vltra dedit sibi aliquā possessionem ecclesiæ: certum est quòd donatio illius possessionis ecclesiæ non valet: sed verum propter adiectionē illius donationis inutilis vitietur manumissio? Respondet q̄ non: & hoc per rationem huius literæ: quia vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

¶ *Prima glo. ponit exempla; Secūdo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. xxiij. iura scilicet ix. can. iiij. decr. & ix. ll. Ad partem contrariam alleg. iij. can. ij & decre. & iiij ll. ponit solu. Barth. Brixien. demum plenius soluit respondens ad contraria.*

b ¶ *Vtile non debet.*] Pone casum. 12. q. 1. si quos de seruis. vbi eps manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra xx. sed illud amplius tantum seu ocabitur supra de præbend. dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo & non alio. C. de do. sanctimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet. [Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de lega. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum damnatus est hæres & non hæres.] Et not. q̄ hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura §. inducta. ad idem 37. dist. turbat, & c. si quid veri. 12. q. 1. nōne Sodoma &c. & c. dominus declarauit. 12. q. 1. quia. 17. q. 4. quæst. 12. q. 4. inter cætera. 33. q. 4. quid ergo, de consec. distin. 4. si non sanctificatur. §. de arbit. cū repore. de do. Apostolicæ, & quod ibi not. de test. Raymundus & c. Raynaldus. Instit. de inuti. stipu. §. quod si quis. vbi si stipulor mihi & alij, tenet stipulatio pro dimidia non. ff. de vsur. vsuras. vbi illicitæ vsuræ etiam mistæ sortі non viciant sortem. & eod. tit. l. placuit. vbi stipulatus vsuras vltra modū licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff. de iu. do. l. sue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialiter dotis dandæ causa constituens amplius quàm fuerint huiusmodi facultates promiserit: non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitū modū bñ, & C. de transact. si ex falsis. vbi transactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsu. cum allegas. C. si certum petā. si pro mutua, vbi pœnæ præmissio tenet vsque ad legitimam quantitatem vsurarū & non vltra. & C. de secun. nup. hac edictali. §. si vero, vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. præter. vel ex hæc. Auth. ex causa, vbi dr ex causa præteritiōis vel exheredationis irritum est testamentum quantū ad institutionem: cætera namque firma permanent; per quæ & similia probatur vtile per inutile non viciari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur. 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c. quorundam. 4. q. 9. puta. §. de offi. deleg. cum super. & c. super quæstionū. §. si vero. dere iudi. ad probandum. ff. de aqua quotid. & æstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. aliàs incipit, parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum, non tenet. ff. de transactio. cum hi. §. prætor. vbi requiritur rorum vtiliter gestum. & Instit. quib. mod. tol. obligar. §. præterea. vbi prior stipulatio vtilis viriatur prætextu sequētis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixien. & hoc not. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: aliàs nō. Vel dic plenius, q̄ regulariter 4 vtile nō vitiatur per inutile, vt hic patet: vides enim q̄ hæc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ nisi specialitatis ratio, vel casus specialis §̄ regulam appareat, vt dixi §. in rubrica. Fit autem §̄ hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari p inutile, vt in §̄iis. Et est specialitatis ratio, quia vtile & inutile sunt inseparabilia §., vt vides in ca. quorundam. in decreta. cum super. & in l. Pedius. & in decr. super quæstionum. & in decre. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus contrariis probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. ité quæritur. dicitur enim in §. Trebatius. q̄ si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum, pecorum, si plus ducā, superflua poterit dñs remouere. & in §. ité quæritur. dr, quod si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod à toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista inseparabilis: ideo in primo prohibeor solum à superfluo, in secundo à toto. Item probatur optime. ff. de ædilit. edict. l. plenumque. & l. ædiles. §. cum autem. & §. seq. vbi si difficilis est separātio, redhibibito vno, redhibentur & reliquum. ad idē ff. de leg. 2. plane. in princi. ff. de verborum obliga. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ. 1. rūso. in vlti. glo. Arg. contra ff. de dona. inter virum & vxo. §. sponsus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item §̄ prædicta. ff. cōia prædia. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatē præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidā si vtile & inutile sunt inseparabilia, & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc §̄ria, Sed hæc solutio reprobari vī per prædi. decreta. de offic. delega. cum super. & ideo posset rñderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi not. Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim præstiterunt; & ideo cum actus commissui non fuerint, vtile non habet per inutile separari. ad l. propriū. ff. cōia prædi. bene fateor q̄ seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens seruitutem integram sibi & integram vicino acquirere voluit 6. Seruitus autem vicini bene est separabilis à seruitute vendentis: & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio. cum hi. §. si prætor. dico q̄ ibi non erant duo quorum alterum vtile esset, alterum inutile: sed vt vnum solum, scilicet transactio super alimentis in secundo casu in qualida: quia nō quærierat prætor de secundo quæ mandat orator. in primo casu vnum fuerat comp. omissum, & nō duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio. Videtur tamen fallere prædicta solutio in casum. ff. de fideiusso, l. Græce. §. illud. vbi dicitur quòd si fideiussor obligatus est in duriorem causam quàm principalis, omnimodo non obligatur: sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo scilicet quod excedit, non contradicit.

6 Sed in l. Pedius. nō fiebat insolidū cōpromissū, quia ibi secus in l. seq. sed cum in. Ioan. And.

Ex eo non debet.] Casus figuratur per l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. Pater meus instituit extraneū hæredē suū, q̄ me filium suum exhæredauit, tñ per suum testamentum legauit mihi aliquam rem: puta prasum, vineā, vel domum; hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem; hæreditate adita conueni hæredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento? Respondeo quòd non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

¶ *Prima gl. ponit exepla. Secundo dicit tria debere cōcurrere: scilicet quòd pseueret, quòd nō ratione officij id faciat, & quod idem sit capitulū. Tertio inducit concor. & simile. Quarto cōmittit regulā.*

c ¶ *Ex eo non debet.*] Pone casum in eo qui dicit decretales epistolas non esse Authn. quia nullam debet pro se allegare. 19. dist. si Romanorum. ad idem 8. dist. quo iure. Item pone in eo qui impugnat compositionem, qui ex ea beneficium non consequitur. supra de censi

de cenſi.cum olim.Item in eo qui impugnat teſtamentum, dicens illud inofficioſum:qui ſi id improbe dixit & ſuccubuit 1, quicquid ex teſtamento capiebat,perdit.ff.de inofficio.teſta. Papinianus. §. meminiſſe.ad idem 13.q.2.quàm præpoſterum.ſ.de teſti. præſentium. C.de iis quibus vt indig.l.alia cauſa eſt.Et dicit lex,abſurdum eſt quem redire ad id q̃ ſemel renuntiandum put. tauit. C. de re. credi. ſi quis iuſiurandum.Et facit ad hanc regulam ſ. eo.quod ſemel. & quod ibi dixi.Et quod hic dicit: niſus extitit. dic cũ effectu,ſaltem quantum in eo fuit:quia perſeuerauit:Si autem ſimpliciter proteſtaretur,ſecus eſſet,vt intelligit Ber. prædict.decret.deſti. præſentium. Idem ſi inciperet agere vel excipere,& deſiſteret ante ſententiam a, vt probant prædictæ leges.§. meminiſſe. & l. alia cauſa eſt. & hoc not. Be. in prædicta decret.de cenſi.cũ olim. [Et hic Ioan Mo.allegat verba intelligenda cum effectu.de cleric.non reſiden.relatum.hæc a legatio non vt bona:quia effectum non habuit qui ſuccubuit,ſed intellexit effectum ex perſeuerãtia.] Et ad dicit hæc regula,verum intelligo niſi forte ex neceſſitate officij habuerit impugnare 3:nam tunc proprio nomine fructum conſequi poſſet.hoc probatur 3 q.7.§.tria.& cap.infames. verſi. ſi cõtra patrem pupilli.ff.de poſtu.l.vlti.ff.de iudi.Iulianus ait. & melius C. de admini.tuto.vel cura.cum quædam.vbi filius prætextus à matre,tutor vel curator inſtituti hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli ſibi non præiudicat.ad hoc ſ.eod.lib.de elect.c. penult. §.porro.Item licet quis impugner ſententiam in vno c.ex alio c.cõſequitur fructũ.de teſta.Raynutius.& c. Rayhaldus.& facit quod dixi ſ.regula proxi.Et concor.ad hanc regulã 1.q.7.c.1.& 9. dist. ſi Imperator.de poſtul.c.vlt.Et ſimile eſt quod dĩ,Fruſtra legis implorat auxilium,& c.de vſu.quia fruſtra.Item not. q̃ ſicut non debet quis conſequi fructum ex eo quod impugnat, vt hic:ita eonſ. de iureiur. nerſo non debet quis impugnare id ex quo fructum conſequitur. ſ. eo.item reprobans, & tũ ſuccubẽs, venit tenendus ſui aduerſarij.exẽplum,ex poſitione negata c.denique.quòd omnes Chriſti fideles ieiunarẽt diebus quadrageſimæ,& ſic abſtinerent ab eſu carnium:Ex qua conſtitutione inſurgebat dubium, vtrum diebus quadrageſima eſſet licitum vti ouis, caſeo, lacte,& aliis lacticiniis:deciditur in illo c.q̃ non quia cum prohibitus ſit eſus carnium,videntur prohibita quæ trahunt originem ſementinam à carne:nam cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ ſequuntur ex illo. ¶Item poteſt poni caſus per ea. eos. 81.dist.ſic.Ponamus q̃ aliquis in pœnam ſui delicti fuit ſuſpenſus ab officio:vtrum in conſequentiam videatur etiam ſuſpenſus à beneficio? Ridetur quòd ſic:quia propter officium datur beneficium. Et cũ quid prohibetur,prohibentur omnia quæ ſequuntur ex illo: ¶ Ité figuratur caſus per c. paſtoralis.de app.in anti. Alicui ꝓpter contumaciã ſuam vel delictum ſuũ eſt prohibita cõio Eccleſiæ, in qua eſt ſtipendiatus:vtrum videantur ſibi prohibita ſtipendia ordinaria illius eccleſiæ? Reſpondeo q̃ ſic,per rationem huius regulæ.

¶ *Glo.ſeq.ponit exempla.*

a ¶ *Cum quid.*] Pone caſum in prohibitõ à carnibus:qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt ſementinam originem.4.dist. denique.Et prohibita cõcupiſcentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala quæ ſequuntur ex illa.de conſti. nam concupiſcentiam.Item prohibita alienatione,prohibita intelliguntur vẽditio,donatio,manumiſſio,& c.C.de reb.alie.nõ alie.l.vlti. ad idẽ de rebus eccle.non alie. nulli.Item prohibito officio & beneficiũ. 81.dist. eos. Item & furto prohibito, prohibetur omnis rei alienæ illicita vſurpatio: & prohibita incẽchia; omnis illicit[a] cõcubitus prohibetur.14.q.5.pœnale.32.q.3.meretrices.Et cui prohibetur ecclesiæ communio,& eius ſtipendia prohibita intelliguntur,de appel.paſtoralis.in fine.ad idem ff.de ſer.expor.l. cui pacto. Et cor.ad hanc regulam j.eo.acceſſorium.

ADDITIO. Eſt regula huic ſimilis:Aliquo prohibito, omne id prohibetur,per quod peruenit ad illud.& hæc loquitur de conſequentia prohibitionis mediorum,per quæ peruenitur ad extremũ, Ita vero loquitur de conſequẽtia prohibitionis extremorum,quæ procedunt ex primo prohibito.Et in hoc ſimili pone exemplum. ff.de ſponſa.l.oratio.& ibi concor.Ioan.And.

P *Luralis locutio.*4.] Caſus in hac regula poteſt figurari per c. hoc quoque.de conſec.diſt.1.Iuꝛe cautum reperitur, quod cũ ſacerdos Miſſam celebrat,de honeſtate debent eſſe plures audientes, vt illa verba, Dominus vobiſcũ:poſſint verificari,Sed quæritur quot debent eſſe præſentes? Reſpõdetur q̃ ſufficit q̃ ſint duo:quia pluralis locutio,duorum numero eſt contenta. ¶ Item poteſt caſus figurari per c.is cui.§.1.de præb.ſ. eo.lib.Papa diſpẽſauit mecum, vt poſſem obtinere plura beneficia,aliter non declarando: Quæritur quot beneficia poſſem obtinere virtute diſpẽſationis? ibi dĩ q̃ virtute illius diſpẽſationis poſſem obtinere duo bñficia: quæ cũ diſpẽſatio ſit odioſa, eſt reſtringenda:& in odioſis ſufficit quòd verba poſſint verificari: & illa verba verificabuntur in duob⁹ beneficiis: quia pluralis locutio, duorum numero eſt cõtenta. ¶ Item poteſt caſus figurari per l. libertas. §. poſt annos. ff. de manumiſ.teſtamen. Aliquis Titius veniens ad mortem ſuam condidit teſtamentum, & in teſtamento ſuo cuidam ſeruo legauit libertatem poſt annos:quæritur poſt quot annos ſeruus conſequatur libertatem? Reſpondetur poſt duos annos, quia verbum, annos,verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

¶ *Primo glo.ponit exempla.Secundo opponit de vna.l. & duplici ter ſolut.Tertio dicit in teſtibus regulam procedere:vbi numerus non adiicitur,opponens 16.caſus vbi plures quàm duo requiruntur.Quarto dicit regulam in pronominibus locum non habere.*

b ¶ *Pluralis locutio.*] Pone caſum de conſec.diſt.prima.hoc quo que.ibi,Dñs vobiſcum,duos numero comprehẽdit.Item ſ.eo.lib. de preben.is cui.§.1.vbi beneficiorum nomine duo tantum beneficia continentur.Item per l.ff.de manumiſ.teſta.l.libertas.§.poſt annos.nam ſi legetur libertas ſeruo poſt annos,de duobus intelligetur.Item ſi promittitur vel legatur poſt dies,de duobus intelligitur.ff.de ver.ſignifica.l.inter illam.§.ita de itam.ltẽ per l.ff. de teſti. vbi numerus,vbi ſunt hæc verba,& 4.q.3.vbi numerus.Contra.ff. de opt.leg.l.1.vbi dicitur,quòd ſi alicui legata eſt ſeruorum optimus eligat.Solu.ſpeciale eſt in ſeruorum vltimæ voluntatis, vt ibi potius ſequamur quoddam medium, quàm minimum: quia ad minus de duobus intellexit,ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus:ſequamur ergo quoddam medium,& ſic optet tres. Vel dic,vt ibi nor.quod ibi legatus fuerat equus vel ſeruus,quem ſerui teſtatoris elegerint:quot ſeruos legatarius optare debeat:tunc optabit tres ſeruos qui eligent ſibi equum vel ſeruum legatum: & ideo tres,quia duo de facili diſcordarent.8.q.1.nec nouum.ſ. de arbit. cap.1.ff.de arbi.item ſi vnus.§. principaliter. Et quod hic dicit, q̃ pluralis locutio eſt contenta duorum numero, verum eſt regulariter, & vbi eodem vel alio iure nõ addiicitur numerus,vt in prædicta.l.vbi numerus, canonizata.4.q.3.c.vbi numerus. In cauſis igitur & inſtrumentis regulariter duo teſtes ſufficiunt: interdum tamen vnus ſufficit,vbi ſcilicet nulli ſit præiudiciũ. de conſecra. dist. 1.ſed 4.placuit.& multi ſunt caſus in quibus requirũtur tres ad minus. Primo in depoſitione pecuniæ. in Authen. de fide inſtru. §. ſi quis igitur.coll.8.item qñ imperitus litterarũ ꝟhit in ſcriptis.C. ſi certũ peta.l.vlti.5 In inſtrumẽto de quo fit cõparatio.C.de fide inſtr. l.penult. Qũ pater legitimat filium naturalem in inſtrumento publico.in Authen.vt liceat matri & auiæ.§.ad hæc.coll. 8. Quando mulier fatetur ſe pro interceſſione aliquid recepiſſe:C.ad Vell. an tiquæ. Quando quis vult infirmare teſtamentum quod facit poſt tranſcurſum decennij:C.de teſta.ſancimus. In inuẽtario.C.ad leg. Fal.Authen.ſed cum teſtator.In priuata ſcriptura, vt fidem faciat. C.qui po. in pig.ha.l. ſcripturas. Item quinque requiruntur dum ẽctus excedit libram auri in ciuitate.C.ſi cert. peta.Authẽ.ſed nouo.& in codicillis.& donatione cauſa mortis ſimiliter quinque.C. de dona.cau.mor.l.vlti.Item in teſtamentis,cõiter ſeptem in teſtamento cũ exci,octo.C.qui teſta.fa.poſ.hæc cõſulti ſſima. aliquãdo quinque,vt in teſtamento ruſtici,vt in municipiis, & villis,vbi eſt hominum raritas.C.de teſta.l.fin. Aliqñ ſufficiunt duo vel tres, vt in teſtamento facto inter filios & nepotes.C.de teſta.hac cõſulti ſſima.item interdum requiruntur xv. teſtes.C.de proxi.ſacro.ſcri. l.vna.Interdum plures.2.q.4.præſul.& ca.ſeq.Vide plenius de his in Specu.de teſta.§.reſtat de numero.Et not. q̃ id quod hic dĩ de plurali locutione,non habet locum in promotionibus,vt nos,vos, veſter.& c.nam vnus præſatus ſcribit & ei ſcribitur in plurali: & Papa ſemper de ſe ſcribit.ſic ſ. de cri.fal.quàm grauí.

I *Mputari non debet 6.*] Caſus figuratur per ca.cum ſit Romana. de appel.in antiq.Certũ eſt quòd appellans debet appellationẽ ſuam proſequi infra annum: & ſi non fuerit appellationem proſecutus infra annũ, appellatio ſua efficitur deſerta:Sed ponamus q̃ non ſteterit per appellantem quo minus proſequeretur ſuã appellationem:vtrum appellatio ſua efficiatur deſerta,vel debeat ſibi dari alius annus? Ridetur q̃ ex quo fecit diligẽtiam ſibi poſſibilem, & alius annus debet ſibi dari alius annus:& ſi in ſecundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure ſua appellatio ſit deſerta, tñ per beneficium reſtitutionis conſequetur aliud tempus ad proſequendum ſuam appellationem. ¶ Item poteſt caſus figurari per c.commiſſa. §. 1. ſ. publi. de elect.

1 Hoc dicitur: quia ſi obtinuiſſet, certum eſſet ex illo legata non deberi,vt in l ſta tio allega. §. ſi ex cauſa.& l.Titia. Ioan. And.

2 Et ſic etiam videtur ad. poſt legatũ. ff. de iis qui. vt indi. Ioan And.

3 Vel dic q̃ licet dicere, teſtamẽtum falſum,aliud inofficioſũ: quia ſic perdunt legata.ſi autẽ deberent minus ſolemne, legata nõ perdĩt. Dyo. Ioan. And. c

4 Facit hæc ſen. quod p quos teſtes reprobetur inſtrumentum optimum. C. de contra.& ADDITIO. Eſt cõmuni.ſtipe la.Phi.citat c. tertio loco.& tũ ſib. dic de prob. vide do ctos.l. in exer ff.de ſponſa.l.oratio.& ibi concor. Ioan. And. cẽdis.C.de ſi de inſtru. Io. And.hic.

5 Hic lex Cõdias requirit tres teſtes: nouo.ibi poſita requirit quinque & dicit ibi notat Ioan. An.

Teſtes requiruntur in dicto numero ſecũdum diuerſitatem caſuũ, vt iure cauctur.

6 Per hãc regu. dicũt Io. An & Philip. quòd Dinco differẽs ſe vſque anũ ſi ordinatus fuit ſimpliciter ſine cõditione,& ſi non fuit ordinatus, ſed poſſit:nõ habet locũ c. li c. canon. ſu pra de elect.

Teſtis vbi ſufficit vbi nulli fit præiudicium.

de elect. Certum est de iure, q promotus ad ecclesiā parochialem debet promoueri infra annum ad sacerdotium: & si nō fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia: & poterit ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri cōferre: Sed ponamus q non stetit per istum, sed ob defectum diœcesani: quia est suspensus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: verū elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Rñdetur q nō: quia ex quo per ipsū non stetit, non debet sibi imputari. Glos. tamē dat cōsilium, quòd quando non stat per ipsum debet intra illud tempus facere protestationē qualiter nō stat per eū: & de hac protestatione habere actū siue instrumentū: tamē hoc nō est de necessitate: sed glo. dat illud cōsiliū.

ri [a] non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

¶ *Prima glo. ponit exēpla. Secūdo æquiparat impossibilitatem à principio, & ex post facto proueniente, dicens illa adhuc obligatū, cui signat cōtrariū & remittit, allegans duas concord. Tertio querit, allegat pro et contra: & soluit respondens ad contraria.*

a ¶ *Imputari non debet* 1.] Pone casum in eo qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur si per eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo qui debet promoueri ad sacerdotiū infra annum: cui non currit annus ipse si iusto impedimento detētus promoueri non potuit. 3. eod. lib. de elect. commissa. §. 1. In eo qui rem emit sub pacto legis cōmissoriæ, scilicet quòd infra certum tempus pretium solutum non esset, res foret inempta: & emptor in termino soluere volens si non habuit cui solueret, sibi non imputatur. ff. de lege. commissio. l. lege commissoria. in fine. [Aliàs incipit, si fundus lege cōmissoria.] ad idē 44. dist. Ephesiis. 3. de eo qui mit. in pos. c. 2. vbi de hoc. & facit C. de condi. infer. l. vlt. Et not. q dicit, per quem non stat: quia nō sufficit velle, nisi ad opus procedat quantum in eo est. 3. de eo qui mit. in posses. capitu. 1. *Impossibilitas ergo facti sicut à principio annullat obligationem. supra eod. nemo potest: ita & ex post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamen post tempus tenetur. de do. & contma. cum dilect. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamē quòd si potest, in fra tempus de impotentia protestetur. 2. q. 6. post appellationem. de hoc de appel. c. vlt. & C. de iure emphy. l. 3. in fine. cū suis concord. Ad id qd dixi, quòd post terminū tenet. 5. 3. de spon. sicut. ff. de leg. 3. lea tamen adjectio. Solu. vt not. in prædicta decre. sicut. & vt dixi 3. eo. nemo potest. Et concor. ad hanc regulam de elec. c. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui nō potest eligere, nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idē de cōcess. præben. quia diuersitatem. Quid dices 2 de eo qui *sua culpa incidit in casum, propter quem postea facere non potuit quod per eū fuerat faciendū? Vī primo quòd sibi sit imputandū: quia regulariter quis de casu tenetur qui sequitur culpā. 50. dist. sæpe. & c. studeat. de rta. & quali. c. 1. & quod ibi not. & facit 86. dist. non satis. & qui ma. accu. poss. ca. 1. & quod ibi not. & ff. quod met. cau. l. si mulier. vbi metus illum non excusat qui sua culpa incidit in metum. In contrarium vī per prædicta iura, de elect. c. vlt. de conceff. præbend. qui ad diuersitatē. arg. de pig. significante. ibi, in captione, &c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, q iniuriose vel libidinis causa inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent, *non tenetur furti. ff. de fur. l. verū. & l. qui iniuriæ. in prin. præterea deportatus, si non posuerit procuratorem dimittere, bene restituitur. & tamē culpa sua absens erat. ff. de minō. l. Papinianus. Item debitor *propter inopiam excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit. de solut. Odoardus. ff. de dolo. nā his. Satis vē dici posse, quòd imputā dum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si g deiussor. vbi dī, quòd si reus non pōt satisdationem dare vbi cōuenitur. & in alio loco eiusdem prouinciæ dare velit: si satisdatio necessaria erat, audiendus est, si voluntaria nō: quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idē ff. si quis cau. l. 2. §. si quis tamen. vbi dicitur quòd qui in iudicio comparere debebat: si quid est qđ ei impediret, tempestatem vel vim fluminis prætēdere nō poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta respōdeo & dico, quòd decret. vlt. de elect. & decre. de cōcessio. præb. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solū contra negligentes: vnde ibi culpa siue negligentia non ponitur. hoc satis patet ipsa decre. 2. a. Vel dic, quòd si ex culpa imponit aliqua pœna, vt suspensio, vt in prædicta decre. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus. tunc culpa illa vltra ius puniri non debet. ad hoc 13. q. 2. c. vlt. de iudi. at si clerici. aliàs enim sequeretur quòd suspēsio idem esset quod priuatio: & deportatio, idem qđ bonorū adēptio: quod esse non debet. [Vide quod dixi in prædicta decret. quia super gloss. sic patet. & qđ dicā post Dynum 3. eod. quod ob gratiā.] Ad decreta significante. dico q forte sine culpa sua erat in captione, & ibi etiam est alia ratio: scilicet quòd primo pecuniam miserat cum quem fidelē nūtium credebat. Ad prædict. l. verum. & l. qui iniuriæ. dico q verum est q non tenetur furti; tamē conuentus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occasionem damni, &c. de iniuri. & dam. dato. cap. vl. Ad hoc quod dicitur *de inope, dico quòd impossibilitas casus hos inducit. *Cessorium* 3.] casus figuratur per c. de prudentia. 3. de dote post dinor. restit. in ant. Sed pro intellectu huius casus est primo præsupponendum, q dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet posset esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo q ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mea affinis, & istud ignorabamus; ipsa dedit mihi centum aureos in dotem: postea mulier fuit certiorata de impedimēto, vnde accessit ad Papā & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis: istis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimento, separent matrimonium: non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem: mulier in suo libello petiit separationem matrimonij & restitutionē dotis: Ego excipiendo proposui, q super restitutione dotis iudices delegati nō possunt se impedire: cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendātur ad alias res nō expressas in scripto: Mulier replicabat q ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: & commissa causa super matrimonio, vī data commissio super dote: Dī ibi q delegati poterunt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Item potest casus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. si diligenti. 3. de foro cōpeten in antiq. dī in illa l. non dubium. q *contractus contra legem celebratus est nullus. Sed quid? Ponamus q in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum cōtractum: an valeant? Dī *in illa* l. q. non: *iuramentum est accessoriū ad contractum. & istud verum, q non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est verum indistincte, si illud iuramentum sit fine interitu salutis æternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo. si diligenti, de foro competen. in antiq. dī, q clericus nō potest cōsentire in iudicem laicū: nec prorogare eius iurisdictionem etiam de licentia sui proprij episcopi. Sed quid? ponamus q aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari: & iurauit seruare illum consensum, an valeat iuramentum? Dī ibi q non: quia iuramentum est accessorium ad consensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo significat & soluit sex contraria. Tertio ponit quandam distinctionem Accurs. & subdit duas concordantias.*

b ¶ *Accessorium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. cum principalis. & l. nihil. dolo. §. cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dī destructum & accessorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item si causa principalis scilicet matrimonij cōmittitur: sic & accessorij, scilicet dotis. de dote post dinor. testi. de prudētia. [Ratio, vt dicit Ioānes Monachus, quia dos nō potest esse sine matrimonio: licet matrimonium possit esse sine dote, patet: quia dos accedit *matrimonio. ff. de iure dot. l. 3.] Idem si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi. non dubium. concor. de foro competen. si diligenti. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. de fide instrum. inter dilectos. ad finem. 3. eod. lib. de recrip. c. 1. & c. penult. [& de præbendis, super eo.] Et optime per decretalē 3. eod. lib de offic. deleg. si super gratia. vbi potestas exeçutorum datorum ad gratiam non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia: quia potestas illa accessoria est ad gratiam. & de præscript. cum ex officij. vbi sicut non præscribitur vsificatio, nec prouisio ratione vtilitationis debita. 5. Cōtra 3. de inreiur. debitores. & c. cum contingat. vbi de hoc. & 3. eod. lib. eod. tit. licet. vbi tenet accessorium, & nō principale. Sol. illud propter apimæ periculum, quòd eueniret, si nō seruaretur iuramentum. & dic, vt in prædicta decreteli, cum contingat. Item 3 C. de episcopali audientia. Authent. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu. illud speciale in odium filiorum, 6 qui contemserunt patrē, vt not. Ser. in prædicta decretali inter dilectos. Item 3, C. de iuris. pig. l. intelligere: vbi sublata personali, remanet hypothecaria. Sed dic, vt ibi: quia nō fuerat sublata personalis pacto, sed tempore: & personalis tollitur spatio trigintā, hypothecaria spatio quadraginta annorum: Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decē annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi. secus si pacto vel alio modo, vt 3. dixi. Item 3. C. de prædi. mino. l. & si is, vbi qui desierat esse curator, vendidit rem minoris. & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamen quo ad illum curatorem olim: & ideo cum quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet

¶ Idem.

A REGVLA XLII.

A Cessorium [b] natu-

1 Ad hanc regulam con cor. regula eum nō stat. eod. tit.

Impossibilitas viriato obligationem à principio, & ex post facto elidit.

2 Culpa sua si quis incidit in casum propter quem non fecit qđ facere debuit: an sibi imputādum sit. Per. de Ancha. in hac re. 42. docet cognoscere ecclesiaria, & quid de iure fori ordinario accedentibus ad delictum, de quib? Hipp. dinus. in. 175. Item tractat materiam applicationis, rebus, iuribus accessoris, & de personis accedentibus ad delictum. de quib? Hipp. dinus. in. 175. Item tractat materiam applicationis: ibi vide dq dubbus q promiserunt renunciare capatui.

3 Ibi glos. & Philip. dinus nō obstant ad principale tenuit ad principale accessorium faciendo principium. Item proteſtatio ſi mitat voluntatem. l. 2. Si quis eau. Per. de Anch. tenet contra.

4 Ibi glos. dicit q ecclesia nō cognoscet de re ꝑtinente per l. in cōtractibus, in fin. C. de non num. pe. ex reno re. supra de foro compe. Camp. in 1. par. q. 30. tract. de dote.

5 Per quæ iura patet, vt etiam dicit Dyous regula habere siue loquatur de principali in ducendo, siue tollendo siue confirmando. Io. And.

6 Quod non militat in cessoris legatis sicut institutione principali: et go nō sequitur principale. & ista est ratio in iuramento accessorio. Hippo. fing. 116.

si tenet accessorium. Item ℨ.C.si aduersus vendi.l.prima.& Auth. sacramenta.die vt ℨ. Item ff.quibus modis vsusfruct. amitt.l. quid tñ.in principio.& l.precc.ff. de fideiussoribus. l. generaliter. Sed illa sunt specialia. Item not. Accursius. C.de pactis l.pacta, quæ cõtra.& ff.ad legem Falcidiã.quod de bonis.§. 1. quòd in pactis quæ fiũt præter legem, tenet accessoriũ, & non principale: in his quæ fiunt secundum legem, vtrũque: in his quæ contra neutrum. Concordat ad hanc regulam ff. de pecu.leg.l.prima,& secunda.vbi dicitur ꝙ perẽpto principali perimitur accessorium.

a ¶ *Naturam.*] Regulæ iuris ciuilis, vt vides super glo. & antiquę concor. non potuerunt hanc dictionem quam tamẽ possit nõ dicere sta. si super quam alleg. glo. Ioan. And.

1 Hæc glossa ex nouella Ioan. And huc est translata.

QVi tacet.] Casus figuratur per c. nonne. ℨ. de præsum. hoc modo: Dicitur ibi ꝙ Christus fuit à Iudæis de duobus interrogatus siue accusatus: Primo ꝙ erat Samaritanus: Secundo, ꝙ dæmonium habebat: Christus riidit ad vnum illorum, videlicet ꝙ ipse dæmonium non habebat: de alio tacuit, an esset Samaritanus: nũquid videtur consentire quòd erat Samaritanus? est ibi textus quod sic. Item potest casus figurari per l. 2.§. voluntate. ff. soluto matrimonio. Dr ibi ꝙ si filiafamilias contrahit matrimonium cum aliquo, constituta sibi certa dote, & fiat dissolutio matrimonij per mortẽ mariti, vel per repudium: quòd actio competens pro dote reperẽda, est communis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus ꝙ pater solus egit sciente filia & tacente: nunquid filia vr consentire? Est ibi textus ꝙ sic: quia qui tacet, consentire videtur. Qualiter autem intelligatur ista regula, habebimus in regula sequenti, is qui.

¶ *Prima glo. ponit exemplà: secundo ponit septem effectus taciturnitatis, & remittit.*

b ¶ *Qui tacet.*] Pone casum 54. dist. si seruus 2. ℨ. de præsumpt. nonne. ff. soluto matrimonio. l. secunda. §. voluntate. vbi dicitur, ꝙ pater agẽs de dote filię, de ipsius volũtate videtur agere, si filia nõ ꝙdicat. Et nota ꝙ qui tacet, interdum consentit, vt hic, & in supradictis iuribus. votum emittit. 27. dist. c. 1. & simulatur. 65. dist. si forte. impunitatem promittit. 43. dist. sit rector. offert. 20. q. 2. cap. 1. eccidit. 43. dist. Ephesiis: est contumax 65. dist. cap. vlt. interdũ nec consentit, nec contradicit. ℨ. cap. proxi. & dic vt ibi statim dicam.

ADDITIO. Vt dicit Ioan. Mo. ad hanc regulam. qui tacet, & c. facit ff. eod. tit. semper qui non prohibet. & facit ℨ. de excef. præla. ex litteris. & ff. de fer. l. 1. Ioan. And.

IS qui tacet.] Casus potest figurari per §. anteriorum. 2. q. 6. Ponamus ꝙ Titius conuenit me coram iudice competente: inde tulit sententiam diffinitiuam vel interlocutoriam ꝓ me: ab ista sentẽtia ego nõ appellaui, sed tacui, quia non dixi ꝙ ꝓdicebam vel ac quiescebam: an videar per taciturnitatem acquiescere sentẽtię vel differe? Certe non: immo est in optione mea, an infra decẽ dies velim appellare vel non. licet aliqui ad maiorem cautelam protestentur de appellando: sed illud non est necesse. Sed quomodo cõcordantur istæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet consentire vr. Glo. dat duas doctrinas: Primo dicit glo. ꝙ aliqui sunt actus qui possunt explicari sine consensu meo, & ꝓ eam voluntatem, vt qs potest vendere rem alienam contra voluntatem dñi in præiudicium ℨhentis. l. rem alienã. ff. de ℨhe. emp. & ven. Si dñs illius rei taceat in venditione suæ rei, non sibi præiudicat tacitus cõsensus: Alij sũt actus qui non possunt explicari sine consensu meo: & tunc si tacẽ habeor pro consentiente, vt in regula præcedenti. Glossa dat aliã doctrinam, videlicet, ꝙ vbi agitur de commodo & honore tacentis, tacens vr consentire: Sed si agatur de suo incommodo: puta de persona obliganda. nõ habetur pro consentiẽte. l. filius familias. §. inuitus. ff. de procura. sed prima doctrina est verior & securior.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta. & ponit exemplà Secundo alleg. 10. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8. quibus fallit secunda, remittens ad alia, & dans triplicem solutionem.*

c ¶ *Is qui tacet.* [Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. qui tacet. Et not. ꝙ tacere est quoddam mediũ inter expressam voluntatem, & expressam ꝓdictionem. Pone ergo casum in eo ꝓ quem fertur sententia: qui tacens non habetur pro consentiente. nec pro cõtradicente infra decem dies, infra quos semper appellat. 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex causa, puta propter scãdalum. ℨ. de præscri. nihil prodest. de cog. spiri. super eo. de iureiur. mulieri. Item pone secundum Accursium in tributoria: nam si seruus ℨhit dño ꝓdicente, tenetur de peculio tantum: & deducitur ꝙ debetur dño. ff. de pecu. si quis seruum. §. etiam. si eo expresse volẽte, tenetur quod iussu insolidum. ff. quod iussu. l. 1. vbi autem scit & tacet: tenetur tributoria, & sic non insolidum: nec deducit sibi debitum. ff. de tribu. l. 1. §. scientiam. ff. de exer. l. 1. §. sed his Prima regula fallit. 27. distin. c. 1 54. dist. si seruus. 20. q. 2 cap. 1. de præsum. nonne 2. ℨ. de iur. calum. c. vlti. in fi. ℨ. eo. lib. & de confes. si post præsentium. ff. soluto matri. l. 2 §. volũtatem. ff de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de locã. item quæritur. §. qui pro impleto. & vbicunque tacitum pactum inducitur à lege. ff. de pa. ℨ. qui in futurum. Secunda fallit in eo qui tacet verbo, sed contradicit facto vel signo. 74. dist. ca. Item in ẽpo ꝙ tacet cõmonitus à vicinis epis, qui habetur pro contumace. 61. distin. si forte. Item in his in quibus requiritur expressus consensus, vt in adulto qui catechizatur. de consecr. distin. 4. cum pro paruulis. & in seruitute imponenda. ff. de seruit. vrb. præd. l. inuitum. & in procuratore constituendo. ff. de procura. l. iudicantibus filiũ. §. inuitum. & in furto. ff. de fur. qui vas. §. verare. & in solẽnitate matrimonia. ff. de ritu nup. in eo iure. §. deinde. & expresse debet testator nomiẽ hæredis dicere. C. de testa. iubemus. item in causis not. 2 q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nunquid tacẽs habebitur pro consentiente, an pro ꝓdicente? Sol. Dicunt quidam ꝙ regulariter tacens habetur pro consentiente. facit ad hoc ℨ. regula proxi. Fallit in casibus supradictis. Vel dic secundo ꝙ aut est tale factum quod fieri non potest me prohibente. Pone casum 54. dist. si seruus. & tunc taciturnitas habetur pro consensu. Fallit in casibus supradictis: aut est tale ꝙ fieri potest me ꝓdicẽte. Pone casum ff. de ℨhen. emp. rem alienam. & tunc taciturnitas non obest: nam dicit regula iuris: culpa caret qui scit, sed prohibere non potest. ff. eo. l. culpa. Secundum Ioan. qui hoc not. 2. dist. c. 1. & Ber. de præsumpt. nonne, Vel dic tertio ꝙ in facto concupiscibili, honorabili, & meritorio taciturnitas habetur pro consensu, vt in primis iuribus. [Et not. ff manda. qui patitur.] In facto autem quod nõ est cõcupiscibile, honorabile, & meritorium, sed onerosum, necessarius est expressus consensus: sicut est ꝙ quis alliuat procuratoris officium, ꝙ res sua seruiat vt in secundis iuribus secundum Inn. qui hoc no. de elect. in Genesi.] Et Io. An. in in regula, ꝙ tacet.] Quod verum puto, hoc addito, ꝙ vbi ius in pœnam statuit quem tacentem haberi pro consentiente vel confesso 4, sic habebitur: licet factum sit onerosum. exemplifica per decret. de iura. calum. c. vlti. in fin. & ℨ. eod. lib. de confes. si post præfatum. cum similibus. Concordat autem ad hanc regulã lex. ff. cõi diui. l. Sabinus. vbi socius patiens habetur pro consentiente quantum ad hoc: quia non agit ad demolitionẽ, & sic quòd ad hoc habetur pro consentiẽte: agit tñ ad interesse: & sic quòd ad hoc habetur pro ꝓdicẽte, & veritate contiderata racẽs nõ loquit, & sic nec ꝓdicere nec cõsentire vr. Huius & aliarum varietatẽ 5 videre potes p solutiones superiores simul iunctas. de ℨnon fatetur.] Nota 5 quia non dicit, non consentit. & sic non ꝓdicit regula, qui tacet, super confessione enim vel negatione non super consensu & dissensu fundatur hæc regula, & regula iuris ciuilis: propter attinentiam autem, quam habet confessio ad consensum, & negatio ad dissensum. glossatores iuris ciuilis & nostri illã materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ propric spectat ad regulam, qui racet, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

NOn speremus 7.] Casus primo potest figurari per c. si quis accepe rit. 33. q. 1 Ponamus ꝙ aliquis Titius cõtraxit matrimonium cũ aliqua muliere corrupta: fuit longo tempore cum illa muliere: tractu temporis mulier perijt separationem, dicendo ꝙ cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & ꝙ maritus eius nõ erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, ꝙ immo erat potens, & eã cognouerat: Certum est quòd mulier est corrupta: & sic non potest cognosci ex aspectu corporis an fuerit cognita vel non: Ponamus ꝙ vir prima inspectione appareret potens ad coitum, quid tũc præsumemus? Respondetur quòd si maritus prima facie appareat potens, præsumemus cognouisse vxorem: quia in obscuris præsumitur quod est verisimilius.

¶ Item potest figurari per cap. 1. de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit se virginem, illud faciliter potest perpendi ex inspectione corporis: quia deputabuntur aliquæ matronæ mulieres honestæ, quæ videbunt in locis, in quibus cognoscitur virginitas, an talis sit virgo an corrupta. Sed quando mulier dicit se corruptam ab alio, tunc potest perpendi ex inspectione viri, virum habuerit genitalia arida vel vitiata: & si vir habet genitalia vitiata, tunc in dubijs præsumitur quòd eam cognouit.

¶ Item potest casus figurari per c. inter dilectos. de fide instru. vbi erat contentio de nomine, cuius erat sigillum appositum in instrumento: quia aliqua pars sigilli erat deleta: Dicebatur ꝙ in scriptura sigilli debebat esse Lotharius: & tamen nõ erat verisimile quòd inter l, & t, poster poni o, propter parvum spatium: Dicitur ibi quòd præsumptio est quòd debet esse i, quod occupat minorem locum: quia indubijs inspicimus quod est verisimilius.

¶ Item potest figurari in filio dicente se exhæredatum ex iniusta causa, & agente querelam ꝓ testamentum patris, vt testamentum rumpatur

2 Et Vide quid ibi scripsi super vlt. gl. contra opinionẽ, quæ habet apud in obligationibus, ne cui alteri. q. quam in vendicione. de qua scripsi & transfa. ex literis. super gl. 2. Ioan. And.

† Si nacta fuerit collegiatam. licet de præsentibus iuramentum præstiterit & collegium, taciturnitas tua tacere cõsensu. Ioan. p. not. c. 1 de his q fiã. a præsu.

3 Fallit in ecclesia reipublicæ, & pupillorũ in casibus quos scripsi in regula, qui tacet. super gl. Ioan. And.

4 Et istud proprie facit ad reg. cui iuris quæ sequentur, ne id præsumpt. & qui tacere pro negatio, vt not. in decre. si post præsentium. in fin. penul. gl. Ioan. And.

5 Aliàs, vel matrem.

6 Hæc glossa ex nouella Ioan. And. huc fuit translata.

7 Verisimile colligitur excellatione rerum admirandarum. l. 1. ff. de rebus dub. ex præsumptis. l. eorem ferro. §. fin. ff. de pœnis. & vect. ex dignitate personæ. l. Tutor & arg. & arg. ex amore personæ. l. si seruus plurium. de le. 2. à cõsuetudine. Dynus & Philippus.

rumpatur & redeatur ad causam intestati: si hæres scriptus dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum: quæritur, cui incumbit onus probandi? Certe in dubio præsumitur pro filio: quia plerunque filij consueuerunt esse grati & obedientes parentibus propter affectionem sanguinis: & in dubio præsumitur quod est verisimilius: ideo illa præsumptio transfert onus probandi in heredem.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: ponit exempla, & remittit.*

a ¶ *Inspicimus*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. in obscuris inspicimus. Pone casum in vico, qui erat cum vidua, & longo tempore habitauit cum ea: illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita: quod est verisimilius. 33. q. 1. si quis acceperit. Item cancellatæ vel obscuratæ litteræ nominis, præsumitur ibi illam litteram fuisse, de qua est verisimilius. de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filium iniuste exhæredatum. C. de inoffic. testam. Authen. non licet parenti. [Quia verisimile est quòd ingratitudinem non commisit, vt in hoc ad propositum.] Hic autem repete quod dixi ff. eod. tit. in obscuris.

ADDITIO. Quæ est contra, cum dicat spectandum quod est minimum: & ibi soluitur: quæ solutio etiam patet ex textu. l. eod. tit. semper in stipulationibus, quem ibi vide. Ioan. And.

mus a in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerunque fieri consueuit.

¶ Idem.

REGVLA XLVI.

IS qui b in ius succedit alteri, eo iure, quo ille vti debebit.

1 Dicit hic Ioan. And. q. inramẽ tũ quòd quædam mulier fundauit monasteriũ de licentia diœcesani, in cuius diœcesi erigebatur illud monasterium: & ipsum dotauit redditibus in die dedicationis ipsius monasterij inter episcopum & religiosos fuit facta conuentio, videlicet quod oblationes quæ euenirent in festi. dedicationis & martyrum, quorũ reliquiæ erãt in monasterio, episcopus haberet medium partem, & abbas & religiosi aliam medium: Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas, qui noluit seruare illam conuentionem: Dubitatum fuit vtrum ipse teneretur vti eo iure, quo vsus fuit prædecessor? Respondetur quòd sic, per regulam huius textus.

Postolicus pantis seus ne statura nõ extenditur ad illa, quibus litteræ fiat specialiter d rogant.

¶ Item in cap. dilecti. dẽ. Impetrauit aliquod rescriptum delegatorium cõtra te an: cquã vterer meo rescripto es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere conuenire tuos hæredes? Dẽ q sic, nec obstat c. P. & G. de offic. deleg. in antiq. vbi dicitur q rescriptũ delegatorii non extenditur ad personas in rescripto nõ expressas: quia illud intelligitur qñ sunt omnino aliæ personæ: secus si sint eædem personæ vere vel iuris fictione. Et istud verũ, qñ rescriptũ est impetratũ cõtra aliquem expressum in rescripto: secus si solum esset comprehensus virtute clausulæ generalis, & quidam alij: quia tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula generali non possent conueniri virtute clausulæ generalis illius rescripti.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta ponit exempla: secundo ponit sex casus exceptos: tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in priuilegiis personali vel pacto locum non habere.*

2 Aliàs, in. spice ſi quis. l. aliud. §. fi. & l. non debeo] pone casum in pacto: quia eodem vtetur litigans successor quo prædecessor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur successor per rescriptum impetratũ q prædecessorem. 3. de foro compe. dilecti. de hoc de rescri. significauit. Itẽ pone in hærede q nõ vsucapit qđ nõ vsucapiebat defunctus. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. cũ hæres. quod dic vt dixi ff. eo. cum quis in ius. hæres enim successor est iuris. Hæc regula fallit ff. de probat. l. Procula. vbi illa Procula fideicommissum quod compensare potuisset cum testatore in hæredibus non compensat 3. Item fallit vbicunque morte defuncti confirmatur donatio: ibi enim non pœnitet hæres. C. facti. circumscun. l. filiæ. item in casu. ff. ad leg. Falc. reperitur. Item fallit in conuentionibus, vbi ex persona successoris mutatur forus: hinc est q clerici etiam in ciuilibus & patrimonialibus conueniuntur coram suo iudice. 11. q. 1. nullus epũs. & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro compe. cum sit. & c. fi diligenti. Item fallit in casu. ff. eod. lib. de iur. pat. c. vnico. vbi ecclesia, quæ succedit laico patrono, habet sex menses, cum tamen ipse laicus solũ quatuor habeat. Itẽ legatarius legatũ acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere: si tñ de eodem pluribus relictis hæredibus, vnus pro sua parte potest acceptare: & alter pro sua respuere. ff. de leg. 1. legatarius [aliàs incipit, pro parte.] Et est ratio huius regulæ: quare eo iure vti debet: quia plus iuris habere non potest: quia nemo plus iuris, &c. ff. eod. nemo potest. cum similibus. minus non: quia hæres censetur eadem persona cum defuncto, successor cum prædecessore: patet ergo idẽ ius vtriusque. Et not. q dicit, eo iure: quia non eo priuilegio ex sui persona: si personale 4 fuerat prædecessoris priuilegium, vt 3. eod. priuilegium. cum suis concor. Item dico de pacto personali 5. de transact. decretro. & 5. de præben. nisi cum similibus, & facit hæc regula ad ea quæ not. de præben. tuis.

Ratio est: præsumptiones enim facti debent nũquã à peritis reprobari.

4 Idem Dynus per modũ obiectionis declarãs concor. ad quæ remittit hæc gl. per quod concludit reg procedere in iure cohærente personæ. Ioan. An. Philip.

P *Præsumitur ignorantia.*] Casus potest figurari per cap. si vero 2. de sent. excom. in antiq. vbi dicit si clericus nõ incedat in habitu clericali: & aliquis iniiciat manus violentas in eum: non incurrit excõicationem, si ipse ignoraba: talem esse clericum: secus si sciebat. Sed quid in dubio præsumemus, vtrum præsumetur q ipse sciebat talem clericum vel q ignorabat, & si fit præsumptio scientiæ, q sibi incumbebat onus probandi? Rñdeo q præsumitur ignorantia: quia habitus demonstrabit illum laicum: ideo illa præsumptio trãsfert onus probandi in clericum. ¶ Item potest figurari casus per l. verius. ff. de probatio. Sed pro intellectu istius casus est præsupponẽdum, q si testator legat rem suam vel alienam, valet legatum: & si legat testator rem alienam, hæres tenetur illam redimere, si possit, vel tradere æstimationem. & hoc verum si testator sciebat rem alienam: secus si ignorabat: quia credebat rẽ esse suam. Sed ponamus quòd aliquis Titius testator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini sui: postea mortuus est testator: eo mortuo egi ꝓ hærede scriptum: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, quòd illud legatum non valebat ex eo quòd testator legauerat mihi rem alienam: Ego eũ replicando allegaui: quòd licet testator legasset mihi rem alienam, tamẽ ipse sciebat rem alienã: & sic petebam vt hæres illam redimeret, & mihi traderet: vel mihi daret æstimationem, vtrũ hæres teneatur probare quod testator ignorabat illam rem alienam? Respondetur quòd non: sed ego legatarius teneor probare quòd ipse testator sciebat rem alienam: quia in dubio præsumitur ignorantia: quæ præsumptio transfert onus probandi in me legatarium.

¶ *Prima gl. ponit exempla. Secundo signat contraria, & soluit remittẽdo. Tertio dicit regulã cessare in his quæ quis scire vel indagare tenetur, in his quæ sunt iuris naturalis, intermixtis de virtute huius præsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiã.*

c ¶ *Præsumitur ignorantia.*] 5. Pone casum 82. dist. proposuisti. in fi. secundum q ibi iacet lictera. de sent. excom. si vero 2. & ff. de probat. l. verius. [Sic & dñs præsumitur ignorasse cum seruus ejus suscepit militiam. C. qui milita. non pos. super seruis. Dynus.] contra. 16. dist. quod dicitis. 1. q. 1. si quis à simoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 34. q. 2. in lectum. 3. de elect. innotuit. cum si. in quibus iuribus dr, quod non præsumitur ignorantia, sed potius scientia. Sol. dic vt not. de postu. c. 1. in 3. glo. de consti. c. 2. & in prædict. ca. 82. dist. proposuisti. quòd circa ea quæ publice fiunt, præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia: circa ea autem quæ fiunt occulte, præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, vt hic. Et scias quòd hæc regula vera est in his quæ quis scire vel indagare non tenetur. In his autem quæ quis scire vel indagare tenetur, non habet locum: sicut in eligendo prælato. 62. dist. c. 2 8. q. 2. dilectissimi. de elect. cũ in cunctis. & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorãtia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc est quod dicit lex, quòd magistratus teneatur de idoneitate tutoris vel curatoris, quẽ nominauit, inquirere. & ideo imputatur ei, si idoneus non est. C. de magistra. conue. l. penultimo. & per totum 6. Et illud q hæc regula dicit, præsumitur. Est autẽ huius virtutis hæc præsumptio, vt transferat onus probandi in aduersarium, vt 3. dixi. & idem est in aliis casibus qui not. 6. q. vl

5 Et vt dicit Dynus ad quorũtiã facit restringitur hæc reg. & secũdũ eã põt poni casum de tutore qui præsumit ignorasse seruitutẽ datum. ff. de admi. tut. l. hoc autem. Ioan. And.

6 Ad idem 3. de crim. fal. ad falsarium. in princi. Ioan. And.

tiã. ff. de iudic. 3. vt ecclesiast. benefi. vt nostrum. Item not. q ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramentum: & sic probo in veritate me ignorasse. de sent. excom. si vero 2. de excep. pastoralis 3. eod. libr. de elect. vt circa. & tunc demum admittitur probatio hæc, cum est probabilis, vt not. in prædict. cap. proposuisti. Secundo qñ probatur id ex quo necessario 7 sequitur me ignorasse: puta me tunc anniculum, vel furiosum. 3. q. 9. indicans. de succes. ab intesta. cum dilectus. Tertio qñ probatur id ex quo non necessario, sed verisimiliter sequitur me ignorasse: puta me tunc absentem fuisse. & hoc dicere voluit Ioan. 1. q. 1. si qui à simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia, vt 34. q. 2. in lectũ. probabilior tñ in alieno. ff. pro suo. l. vlti. quod dic vt not. 1. q. 4. §. notandum. & quia ignorantia iuris præcipue naturalis non excusat: quod dic vt not. in prædi. §. notandum. de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi par sit pœna scienti & ignoranti. 16. q. 1. si cupis. C. de in ius vo. l. 2.

7 Ad hoc exempli & q̃s facit ff. de iis qui vel alicui. sunt. l. fi. Ioan. An.

L *Oupletari.*] Casus primo ponitur per l. naturaliter. in fi. cũ l. seq. ff. de condi. inde. sic. Ponamus q alicui pupillo mutuaui pecũniam sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam nõ consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita quòd ex illa est factus locupletior: ipse illam pecuniã mihi restituit: postea vult repetere tanquam indebite solutam: an sit audiendus? Certe nõ: nã ex quo constat q ex pecunia mea fuit factus locupletior: esset

esset ꝫ natura. a quòd ipse locupletaretur cum damno meo. ¶ Item potest poni casus per l.vlti.C.de vsuca.pro emp.Ponamus ꝙ à pupillo emi aliquam rem, quam mihi vendidit sine auctoritate tutoris:ipse tradidit mihi rem:solui ei pretium:modo ipse vult repetere rem ipsam rem & retinere pretium quòd apud se habet,salté.ex quo factus est locupletior: an sit audiendus? Rsidetur quòd non.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus in quibus fallit,rationem reddens,* † Hic adde quod ibi in dubio venitur fauor animę,durior pœna imponitur. argu. not.c.ad audientiam. de homicid. vñ Ancha. cons. 179. interfatur eñ qui confiterur se vsurarium fuisse talem tota vita sua,

rari [a] non debet aliquis cum alterius iniuria,vel iactura [b].

¶ Idem.

REGVLA XLIX.

IN pœnis [c] † benignior [d] est interpretatio [e] facienda [f].

¶ Idem.

REGVLA L.

ACtus [g] legitimi conditionem nõ recipiunt, neque diem.

& exponens hic distinctam pro coniuncta. Tertio allegat concor. signat contraria & soluit;etiam regulam exponit de enormi iactura.

a ¶ *Locupletari,*] Hæc regula sũpta est ex l.ff.eo.tit.l.iure naturæ. Pone casum 17.q.vlti.ℨ de dona. Apostolicæ.vbi non datur monasterium cum iactura cathedralis ecclesiæ.ff.de condic.indebi. l. naturaliter.in fi.& l.seq.vbi si pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus soluit, non repetit. Et emens à pupillo sine tutoris auctoritate,si ex sua pecunia locupletior factus est pupillus, cum post puberratem agentem exceptione repellit.C.de vsuca.ꝓ emptore.l.vlti.& concor.99.dist.ecce.12.q.2.bonæ rei.11.q.3.fi q.5 vero 14.q.5.denique.22.q.3.primum.in princ.C.de episc.& cler.si quis presbyter.& ℨ.de pœ.suam.vbi sunt hæc verba:& ideo priuilegium interpretamur ne alteri enorme præiudiciũ afferat. dẽ verborum sign.quid per nouale.9.q.3.nunc vero.25.q.2. de ecclesiasticis.de cõsue.cum olim.in fi.cum similibus.Hæc regula fallit in ꝓscriptionib⁹ & vsucapionibus,vt per te vides, [Vt dicit Io.Mona. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff. de vsucap.l. 1. vt sit finis litium.ff.pro suo.l.fin.ℨ.de præscrip. vigilanti.] Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitum tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura.C.de non numera. pecu.l.in contractibus. Item in expensis factis in re aliena. ff. de do. exceptio.l.Paulus.sed vbi est auctoritas iuris, non potest dici iniuria.23.q.4.qui peccat. Quod ergo hic dicit,iniuria vel iactura: expone vel,pro &.sic 87.dist cap.1.ℨ.de foro cõpe.dilecti.C.de verborum signific.l.penult.& ideo etiam prædict.l.iura naturæ.ff.eo. tit.vnde hæc sumpta fuit,dixit detrimento,& iniuria 1,& cautius. Concord.ad hanc regulam.ff.de seruit.rustl.prædio. l.imperatores in fine.vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur,si sine alterius iniuria id fiat.ad idem ff.de seruit.vrba.prædio.l.fistulam.C.de seruit.l.vlti.in fi.cum similibus.ex quib' probatur, quòd etiam in meo facere non debeo quod noceat in alieno.contrarium tamen probatur.ff de damno infect.l.fluminum.ℨ.vlti.& l.Proculus.ff.de aqua pluuia arcen.l.1.§.denique. Dici solet,cum facio alii quid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienum, vel opus facio;& tunc non licet,vt ff.si seruit.vendi.l.sicuti.§.Aristo.& l.restatrix,aut non immitto,nec opus facio in alienum: & tunc aut id dolo facio,vt noceam alteri: & tunc prohibeor:aut non facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor.ff.de aqua pluuia arcen.l.1.§.denique.cum suis concor.& facit ad hoc quod noc.11.q.3.si quis vero. de aucto. & vsu pal.cap.3.Et quod dicit hæc regula,iactura:intelligas enormiter:nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormem inferre non debeat. de hoc 25.q.1. rescripta,de verborum signifi. olim. ad hoc C.de preci.imp.offer.l.quotiens.

b ¶ *Iactura.*] Large sumitur ꝓ omni damno. de pœnis,suam.

ADDITIO. Dicebat Dynus,ꝙ regula iuris ciuilis,scilicet. l. iure naturæ.ff.eo. vnde hæc sumpta fuit, vbi dicitur detrimẽto & iniuria;propter copulam ponebat vnũ casum:Ista videtur ponere duos propter disiunctam. Ad primum alleg. ff. de condi.& demon. cum pupillus.§.disiunctiue. Ad secundum eod.tit.si hæredi plures.

IN *pœnis.*] Casus figuratur per ca.ex litteris.ℨ.de const. & l.hæ enim.§.1.ff.de suspec.tut.primo. per c.ex parte. Quidã doctor Parisien. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regentiæ pro sua contumacia,eo ꝙ nolebat obedire statutis illius collegij;& fuit priuatus simpliciter,non dicendo in perpetuũ, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur,vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua inobedientia:Rsidetur ꝙ in dubio præsumitur ꝙ illa priuatio est tamen poralis:quamdiu ipse perseuerabit in contumacia sua. ¶ Item potest casus figurari per l.hoc enim,alleg. Pro cuius intellectu est primo præsupponendũ,ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum,efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam vel negligentiam, non efficitur infamis. Infti. de suspec.tut.circa medium tit. Hoc præsuppositio ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis:sed in sententia iudicis non dicebatur quòd erat suspectus, eo quòd infidus pensatis in tali re pupilli damnificaueret, vel quia erat negligens in administratione: sed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab administratione,eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsumẽdum quòd fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Rsidetur quòd præsumitur quòd ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpam:& sic non est infamis quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla:secundo arguit:tertio specificat quinque modos circa regulam.

c ¶ *In pœnis.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod.tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice qui ita pronuntiauit:temere accusasti: calumniatorem non pronunciat.2.q.3.cap.si quem.§.notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo,sed temporaliter priuatus intelligitur.de constitu.ex litteris. Tutor remotus non expresso,an propter dolum,an propter culpam,remotus intelligitur propter culpam.ff.de suspect.tut.l.hæc enim.§.1.concor.de pœni.dist.1.§.pœnæ.ℨ.eod.lib.de elect.statutum.ff.de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo quod dixi,est arg.ℨ quòd in dubio præsumitur cassatio electionis facta non vitio personæ, sed electionis modo.& sic addi potest ad decret.de elect.super eo.vt ibi not.per Compost.nam etiam iudice pronunciante ꝙ vim fecisti,de priuata intelligitur,vt in prædicta l.si præses, & l.penul.Et not.ꝙ hæc benigna interpretatio fit in multis:Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem.50.dist.eos.24.quæst.1.si quis dederit.Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem,eligimus tẽporalem.33.q.4.non oportet.2.saluo eo quod habes 50.dist.cap.1. & ℨ.de constit.ex litteris.per Ber.& modernos,& per Accur.ff.de postu. puto. §. 1. Item quia de pœnis non arguimus ad similia 4: qui pœnæ non excedunt proprium casum.de pœni.dist.1. §. pœnæ.Item vbi est tale verbum,puniantur,priuentur:intelligimus ꝙ sententiam,non ipso iure.de elect.cap.quia propter.nisi ibi essent verba quæ aliud saperent:puta,ipso iure,vel eo ipso.ℨ.eod. lib. de elect.quàm sit.in fine.licet ibi Gar contra. sed primum credo secundum Guli.Item quia in dubio mitiorem casum eligimus.ff. de suspect.tut.l.hæ enim.& ℨ.dixi. An iudex possit pœnas moderari, not.2.q.3.c.si quem.§.notandum.in glossa,quæ incipit,vt ℨ.3.q. 4 *Benignior.*] Dicit canon:illa digniora sunt imitatione,quæ sunt excellentiora pietate.9.dist.c.vlti.

e ¶ *Interpretatio.*] De multiplici interpretatione vide quod not.11. q.1.c.clericum nullus.§.ex his omnibus.de postu.præla. c.1.

¶ *Glo.seq.ponit rationem.*

f ¶ *Facienda.*] Ratio:quia odia restringi,& fauores conuenit ampliari.ℨ.eod.odia.cum suis concor.

¶ Actus legitimi.] Casus ponitur per cap.in electionibus. ℨ. de elect.eo.lib hoc modo: vacante ecclesia Pictauen.canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum,tractaturi de electione futuri pastoris:tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis consensetunt in aliquem Titium vsque ad certum tempus:vel in ipsum cõsenserunt casu quo nauis veniret ex Asia; an valeat talis electio? Rsidetur ꝙ nõ:quia actus legitimi non recipiũt diẽ neq; cõditionẽ ¶ Iré potest poni casus per c.solet quæ.32.q.2.in matrimonio carnali hoc modo: Aliquis Titius ℨxit matrimoniũ cũ aliqua Berta vsque ad certam diem an valeat matrimonium? Rsidetur quòd non, per rationem huius regulæ:quia actus legitimi.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exẽpla:secundo signat successiue sex contraria, & soluit:tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.

g ¶ *Actus legitimi.*] Hæc regula sumpta est ex l.ff.eod.tit.l.actus legitimi,vt emãcipatio,acceptilatio,hereditatis aditio,serui optio, tutoris datio,&c.per quàm exemplificate potes hãc regulam. [Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris:quæ si interponatur sub conditione,interpositio est nulla.ff. de aucto.tutor. l. 1. & sic conditionalis.] Item exemplum pone in sententia,quæ non debet ferri sub cõditione.2.q.6.biduũ. Item electio vel postulatio non debet fieri sub conditione. ℨ. eod. lib. de elect.in electionibus. Item matrimonium nõ contrahitur in dic.32.q.2. solet quæri. ℨ.de condi.appo.cap.vltimo. Contra 18.dist.c.vlti.86. dist. tanta. 10.q.3. vnio. in fin.in quibus excõicatur quis vsque ad duos menses. Sol.ibi sumitur excommunicatio pro remotione à sacramentis:excõmunicatio enim debet esse perpetua.10.q.1. quia sacerdotes.exponimus eã perpetuam,id est,donec pœnituerit.27.q. 1. de viduis,1.respõso.quia pro contumacia fertur. facit ℨ. de cõsti. ex litteris.Item p̃ §.de elect.cum in veteri. vbi eligendi potestas incertum tempus confertur. Sol.electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem:vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prælatũ vsque ad festum Resurrectionis,vt hic:sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tempus,vt ibi:nam & procurator datur ad tempus.ℨ.eo.lib.de procura.si quem sub ea. hinc est quod etiam de iure communi tempora ad eligendũ sunt taxata. de

1 Idem Io. Mon. dicit tamen,quod non discretur dubium qñ ex actis apparere possit cassationis causa. C. de seco. quæ sine certa quanti. l.3. ff. de re. milit. militem.§. missionum & dixi in decr.super eo. Ioan An.

2 Hæc glos. sola ex nouella Ioan. An. huc fuit translata.

3 Idem Areti. in prædictis, tribus vel quatuor casibus: & idem Dynus per modum obiectionis. Ioan. And.

4 Quæ non sunt de mente, nec habẽt eundem effectum. super quo vide qñ scripsi ℨ.eod. lib. de elec. si postquam. §. 1. super glo. A. ita. & re rsponsa quas ibi cedi, &c. Ioan. And.

ta de elect. ne pro defectu. de concess. præben. c. 2. ℨ. eo. lib. de iure patr. cap. vnico. cum simi. Item ℨ. 7. q. 1. pastoralis. ℨ. de fi. presby.

1 Et ꝑter mandata Pape dicit Phi. Ma. allegans Inno. Ant. de cer. de bene ficio. de præb. ℨ. eo.

veniẽs. vbi prælatura ecclesiæ dari videtur ad tempus. Sol. vt ibi noca. in vlti. glo. 1 Item ℨ : quia matrimonium licet non recipiat dies. vt ℨ. recipit tñ cõditionem. de condi. appo. super eo. Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non intercenit purus consensus, vt ibi patet, imo nec sponsalia : vt ℨ. eod. lib. de ſpon. c. 1. in fi. Item contra ad id q̃ ℨ. dixi de donatione turoris. infic. qui testa. tur. da. pos. ℨ. ad certum. vbi turoris datio diem recipit. Sol. quod dixi, habet locum in tutore dato à iudice: secus ℨ si à testatore, vt in prædic. ℨ. Item. ad idem ℨ. ff. de tutelis. l. muto. ℨ. penul. vbi datur à iudice sub conditione, si fuerit dederit: & illo, si fuerit dederit, pura est. Et facit quod habes ℨ. de elect. significastis. Et not. q̃ sicut hi actus non recipiunt conditionẽ vel diem, sic nec disiunctionem, vt in prædicto c. in electionibus. Et eod. tit. vt quis suas. Item nota q̃ regula ista indistincte loquitur de actibus legitimis, qui non recipiũt conditionem nec diem: lex autem strictius dixit, Actus legitimi qui non recipiunt, & c. quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt contractus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem. ff. de contrahen. emp. l. hæc venditio. Et sic etiam potest solui id quod supra dixit de matrimonio, secundum Lau. Gof. & Ber. qui hoc not. de condi. appo. super eo. in prin cip. & facit ℨ. eod. contractus.

2 Etiam ex dispensatione Pape secundum Io. An. licet multi dicant contra.

3 Quere secun. Io. C. de pœna. ru. l. vbi iuris rationes ista die glo. addi tur tertia q̃ omissum a testatore propter diẽ vel cõditionem supplent eo est. Per iudicẽ quod non conuertitur. Ioan. And.

ADDITIO. Ad probandum q̃ actus bene recipiunt conditionẽ, allegat Dynus infti. de emp. & ven. ℨ. emptio. ff. de in diẽ addi. l. a die peri. & com. rei ven. l. necessario. pro empto. l. 2. ℨ. fi sub condi tione. vnde locatio, societas, mandatum, & similia qui sunt legitimi actus, certum est q̃ conditionem & diem recipiunt. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LI.

SEmel [a] Deo dicatum, non est ad vsus humanos [b] viterius transferendum [c].

¶ Idem.

Semel Deo.] Casus in hac regu. figuratur multis modis. Primo per c. ligna. de conse. dist. Ponamus q̃ aliqua ecclesia vetusta ꝛe consumitur, ita q̃ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto. de quibus ligna antiqua : vtrum sit licitum de illis lignis adhibere domum priuatam? Rñdetur q̃ non. quia ex quo illa semel fuerunt Deo dedicata, non debent redire ad vsum hominum.

Item potest poni casus in c. vestimenta. ea. dist. Ponamus aliqua ecclesia vel aliud ornamentum eccl'siæ est de panno aureo: istud ornamentum vetustate consumitur, sunt aliquæ petiæ integræ: vtrum ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominum? Rñdetur, q̃ non: quia ex quo semel illæ petiæ fuerũt dicatæ Deo, ex illis non debet aliquid deri ad vsum priuatorum hominum. ¶ Vel potest poni casus sic, Ponamus quòd aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem: qui calix est in dãno illius qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus quòd iste calix cecidit inter manus ejus, qui illum conseruauit: vtrum ejs teneatur reddere calicẽ illi cuius erat ante consecrationem? Rñdetur quòd non: sed tenetur soluere pretium calicis illi cuius erat antequam esset cõsecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

¶ Prima glo. ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadem forma tertio dicit, quòd in non dicatis non præcedit: signat contrarium & remittit: quarto notat nedum dominum, sed etiam vsum prohibitum.

a ¶ *Semel Deo.*] Pone casum. 12. q. 2. nulli. ℨ. de relig. do. ad hæc. ff. de reli. & sum. fu. l. si quis sepulchrum. ℨ. 1. ad idem 19. q. 3. quæ semel. de conse. dist. 1. ligna. & cap. vestimenta. de foro competen. cõ quæritur. de rerũ permuta. mancipia. C. de sacrosan. eccle. Authen. præterea. Et habet locum hæc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata: vnde si aurifaber habebat calicem, quẽ episcopus consecrauit: amplius non reddetur aurifici calix ipse, sed eius æstimatio. & est casus specialis, in quo priuatur quis re sua. 14. q. 6. comperimus. Et quod dixi in calice, idem est in qualibet re inanimata: secus autem in animata, pura in seruo. & sic non est. ℨ. 54. dist. frequens. & ca. seq. ratio est, quam ibi not. Io. in præ. d. c. comperimus. & Ber. in prædi. decr. de reli. do. ad hæc, quia res animata, scilicet homo, delinquit permittendo se consecrari: inanimata vero nõ. Et est fi. 7 q. 1. episcopus in diœcesi. & ff. de acquir. pos. si rem mobilem. & l. Pomponius. in princ. Et hoc quod hic dr, intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorum vel vrgentia debita, calices, & vasa alia ecclesiastica vendi possunt & laicis, constata tñ & minuta. 10. q. 2. hoc ius. & prædi. authen. præterea. Item not. quòd dicit, dicatũ: quia bona ecclesiæ non dicata vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus, etiam serui eccle siæ venduntur vel donantur laicis etiam ad seruiendum. 12. q. 2. ecclesiasticis. Arg. contra de re. permu. c. 3. dic vt ibi. Itẽ not. quòd dicit ad vsus: quia non solum in dominium laicorum, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatæ: ad idem confer. dist. 1. vestimenta. ne vitio quæ Balthasar, &c. vt ibi. [& Danielis.]

2 Dynus ponit exẽplum. in æde sacra quæ si destruatur vel corruat locus tñ remanet sacer. Iusti. de rer. diui. ℨ. locus. ff. de rei vin. d. a. in tantum ℨ. est autem. & c. sacræ. & c. contrahen. empto. l. res sacræ. Io. And.

b ¶ *Humanos.*] id est, seculares, id est, secularium personarum, ad idem 1. dist. c. 1. 2. q. 2. qui diuinis & humanis. de testa. cum esset. Hoc dico: quia ad vsus clericorum qui & homines sunt, bene possunt reduci. de conse. dist. 1. ligna. Alibi sumitur humanum pro humili, 50. dist. eos. 24. q. 1. si quis dederit. 33. q. 2. latorem. in fine.

ADDITIO. Humanꝰ accipit etiã ꝓ benigno, mansueto, & misericordi : & inhumanitas eſt, ꝓ feritate, & crudelitate, & impietate. ℨ. de pœn. cũ ex officij. in prin. de cen. licet. & in cle. de reli. do. quia contingit. post princ. Ioa. And.

† Par hanc rega. dicunt Philip. Ioan. An. non tolli sponsalia per matrimonia ob consanguinitatẽ relatorum : & fallit hæc regu. in iis quibus recita vo iuntas sufficit de lege. 1. plane. 1 prin. Ange. Fab. ℨ. poſtremo. qui modis infirm.

REGVLA LII.

NOn † præstat impedimẽtum [d], quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LIII.

CVILI-

c ¶ *Transferendum.*] Adde quod dixi ℨ. eo. priuilegium. Ioan. An.

Non præstat impedimentum.] Casus figuratur per c. si vers. 31. q. 2. hoc modo: Titius ℨxit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita quòd matrimonium non tenet, obstante impedimento : postea ℨxit cum alia, in qua non erat impedimentum: vtrum valeat istud secundum matrimoniũ? Rñdetur quòd sic. nec obstat primũ matrimonium, quòd fuit nullũ, & quòd de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum : Canonici ecclesiæ Pictauen. vacante sua ecclesia celebrauerũt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem: vtrũ prima electio quæ fuit nulla (non tñ fuit cassata) præstet impedimentum secundæ electioni? Dr quòd non. Contra istam regulam opponit glo. de c. 1. ℨ. de spon. eo. lib. vbi sponsalia quæ sunt nulla, præstãt impedimentum matrimonio ℨhendo: vt cõtraxi sponsalia cum Berta, quæ non tenuerunt propter impedimentum religionis vel consanguinitatis: vtrum postea contrahere matrimonium cum cõsanguinea Bertæ? Dicitur quòd non. Dicendum quòd illud intelligitur quando sponsalia sunt nulla non ex defectu consensus: sed si essent nulla ex defectu consensus, possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertæ, vt dicitur in d. c. 1.

¶ Prima glo. primo ponit exẽplas secundo quinque casus exceptos, & quintũ nõ approbat: tertio notat in maleficiis regulã nõ loqui.

d ¶ *Non præstat impedimentum.*] ℨ pone casum in matrimonio q̃ non tenet: quòd non præstat etiam impedimentum secundo. 31. q. 2. si verum. In electione quæ non tenet ℨ. de elect. cõgregato. In stipulatione quæ non tenet. ff. de verb. oblig. si dari stipuler. Vides tñ hic circa matrimonium quòd sponsalia, quæ sunt nulla ꝓp affinitatem vel consanguinitatem, præstant impedimentum in consanguineis alterutrius, ex publicæ honestatis iustitia. Ratio est : quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu: vnde ex quo sunt ali qua ex consensu, licet aliàs sint nulla, inducitur publicæ honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus, non induci tur, ℨ. eod. lib. de sponsa. c. 1. sicut & impedimentum affinitatis inducitur etiam per illegitimum coitum. 35. q. 3. de incestis. Circa electionem etiam vides, quòd electio q̃ nulla est, secundam impedit. ℨ. de elect. audiris. quod non profequor: sed dic vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis quæ siue sit iusta, siue iniusta, impedimentum præstat futuro ædificio. ℨ. de noui ope. nun. c. 1. & ff. eod. tit. l. 1. in prin. Item etiam in appellatione, quæ & si ex falsa causa sit interposita, dum tamen probabilis: tali quæ si foret probata, debeat reputari legitima : ea interposita nihil est innouandum. 2. q. 6. appellatione. Item in litteris Papæ per mendacium impetratis, quæ licet sint nullæ quo ad iuris effectum præstãt impedimentum aliis impetrandis, si de eis mentio non fiat. ℨ. de rescrip. cæterum. & c. ex parte. secundũ Goff. qui hos quatuor casus quo ꝓmissi not. de despon. impub. litteras. Sed Ber. in hoc vlt. contra. ℨ. de rescrip. ex tenore in glo. 1. in fin. & per decre. de confir. vti, vel inuti. bonæ. Et not. hanc regulam veram, nisi in pœnam aliquibus prohibeatur: hoc dico propter maleficia, quæ non sortiuntur effectum à iure: & tñ impedimentum præstãt promouendis. 50. dist. c. 1. 2. & 3. Interdũ matrimonio ℨhendo iuxta ea quæ not. 33. q. 2. hoc ipsum. ℨ. hoc autem quamquam. & ℨ. de pœnit. & remiſ. qui presbyterum. & est ſimile quod not. C. de legi. non dubium. habetur enim pro infecto quod contra ius fit. 10. dist. vides. vbi de hoc, & ℨ. eo. quæ contra ius. & ibi dicam. Et quod dicit, non sortitur effectum: dic à principio vel ex postfacto. quod dic vt dixi ℨ. eod. non firmatur.

† Ioan. Mon. allegat pro exẽplis malesiciis. quæ hic vide per Ioan. And. in meten.

ADDITIO. In hac regula, non præstat, & c. Dynus ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi; sed electio non habuit effectum: iterum eligam. ff. de opt. leg. l. 2. ℨ. 4. Item ponit per l. quod pupillæ. ff. quando di. leg. ced. de cond. & demon. hæc conditio. Ioan. And.

Ciuilitet.] Casus primo figuratur per ca. ecce. 95. dist. vbi quæritur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populũ in fine missæ? Rñdetur quòd sic: quia licitum est sacerdoti qđ est plus, scilicet conficere corpus Christi: ergo est ei licitum quod est minus, scilicet benedicere populum in fine Missæ. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, non autem de benedictione solemni, quæ de iure com

§ Vide quod ibi dixi, & de hoc in ſ. alleg. decret. & nostra. & concel. præben. in 4. & Ioan. And.

iure cõi ſpectat ſolis epiſs & aliis ſuperioribus: licet ex priuilegio ſpectet aliquibus abbatib⁹: quæ benedictio ſolemnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Miſſa, & in Veſperis. ¶ Itẽ pót caſus figurari per c. ex parte 3. de deci. in antiq. Papa cõceſſit priuilegiũ aliquibus religioſis, vt ipſi poſſint percipere decimas in certa parochia: poſtea fuerunt facta noualia: vtrũ ex illis noualibus ipſi percipiũt decimas? Rñdetur ꝙ ſic, per rationẽ huius regulæ: qa ſi fuit eis conceſſum qđ eſt plus, vt eis conceſſum illiud quod minus. Secus ſi illud priuilegium eſſet conceſſum alicui laico, per c. tua. eod. titu. Item ſecus ſi religioſi præſcripſiſſent decimas antiquas: quia cum præſcriptiones ſint odioſæ, non poſſent percipere decimas de noualibus: nam præſcriptio non currit ſine poſſeſſione, quia iſti religioſi non poſſent dicere ꝙ habuerunt poſſeſſionem iſtorum noualium.

† Nota licti eſſe in licitis & permiſſis urgueré à maiori. de quo plene Baldus in l. cõuenticiũ. C. de epiſco. & cleri.

† De materia regulæ vi de quæ plenißime tradit Caſſane⁹ in catalogo glorię mũdi par. 12 cõſideratbe. 99.

¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta: & ponit exempla: ſecundo ponit brocharda: tertio ſucceſſiue ſignat, & ſoluit ſeptem contrarias: quarto ſignat contrária ad negatiuam.*

a ¶ *Cui licet.*] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. non debet cui plus licet, quod minus eſt non licere. Et fallit hæc regula in caſib⁹ ibi not. Pone caſum: Presbyter in Miſſa cõficit corpus Chriſti, qđ maius eſt; bene ergo poteſt benedicere populum, quod eſt minus. 95. diſt. ecce. Item conceſſis decimis laborum, quod maius eſt, & noualium quod minus eſt. 3. de decim. ex parte 3. Item cui conceſſum eſt teſtari, puta filiofamiliàs in peculio caſtrẽſi: ergo & donare cauſa mortis. ff. de dona. cauſa mortis. l. ramis. cõcor. 12. q. 1. præcipimus, cui committuntur animæ, & res eccleſiæ etiã 3. de donẽ poſt diuor. reſti. per veſtras. cui cõmittit vxor corpus, bene pót cõmittere dotem. Et not. quòd iſtud eſt vnũ brocharduũ: cui licet plus, & minus. Aliud quod licet maiori, & minori. 95. diſt. illud ſuperfluũ. Aliud negãdo; cui nõ licet minus, nec maius. de ſent. excom. cum illorum. & quod non licet in minori, nec in maiori. de elec. cum in cunctis. vbi de hoc. Contra ad hanc regulam. ſupra eod. lib. de præben. cui de non ſacerdotali. Solu. illud facit forma mandati. & eodem modo rãde ad c. eod. tit. cum in illis. §. vlti. & facit quod dixi 3. e. plus ſemper. Item 3 de conſecra. diſt. 2. cõperimus. Sed illud ſpeciale propter vnionem. Et ſic etiam reſpondetur ad l. ff. de admini. tut. cum quęritur. Nam pupillus poteſt omnia nomina quæ facit tutor reſpuere: ſed non quædam reſpuere & quædam approbare. Item 3. de tranſla. c. vlt. vbi permittitur trãſire ad maiorem dignitatem, ſed non ad minorẽ. Solue vt ibi not. in glo. penul. Item 3. 33. q. 2. latorem. vbi poteſt communicare, ſed non oblationem dare. ad idem. 17. q. 4. miror. Item 3 de torneamẽtis. c. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pœnitentia & non ſepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare eſt qđ hic dr; niſi à minore prohibeatur ex cauſa, vel vt conſultatur viuis, vt ibi, vel ob aliam cauſam. Item ad negatiuam 3. 36. diſtin. qui eccleſiaſticis. & 1. q. 1. ſi qui epi. vbi qui iniuſte ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis; ſed non minoris: vel maioris, ſecundum Ber. licet Hugo contra. ſed dic vt 3. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, ſed non ſemper, vt 3. ſicut plus quantitate non ſemper includit minus, vt dixi 3. eo. tit. plus ſemper.

1 Eadem reſponſio ad l. in cauſa. vbi licet ync. ff de procuratore, in toto quoniam, nõ in parte, ſecũ dum Dyną.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponẽdum exemplũ per §. is qui exequitur. Inſti. manda. vbi ſi mãdaui fundũ emi pro centũ, mãdaſſe videor ꝙ ematur pro minori ſi haberi pót: & remittit ad regulam, plus ſemper. Dynus ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumeliis afficere. ff. de adult. nec in ea. §. ius occidendi. Itẽ iudex poteſt deferre actori iuramentum in litẽ, quod eſt plus; poterit ergo taxationem iurisiurandi adiicere, quod eſt minus. ff. de in lit. iuran. videamus. §. penul. Ioan. And.

Vi prior eſt tempore.] Caſus figuratur per c. vl. 17. diſtinct. o. c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus ꝙ inter canonicos alicuius eccleſiæ eſt contentio, quis debeat primo ſe ſubſcribere in inſtrumento, in quo cõtinetur actus capitulares. vel eſt contẽtio inter canonicos in ſeſſionibus, quis debeat eſſe in loco honorabiliori: vel in optione præbendę eſt contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur ꝙ antiquior canonicus eſt cæteris præferendus: quia qui prior eſt tempore, potior eſt iure. ¶ Item poteſt poni caſus in plurib⁹ expectantibus auctoritate Apoſtolica, quorum vnus ſpecdit in data, vt ponamus ꝙ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in eccleſia Pictauenſi. quia mandauit canonicis illius eccleſię vt conferrent mihi præbendam ſi qua vacaret, aliàs primo vacaturam: poſtea Papa in dicta eccleſia fecit tibi ſimilem gratiã; quæritur quis noſtrũm ſit præferendus in aſſecutione præbendæ? Rñdetur ꝙ ego, qui ſum prior in data: quia qui prior eſt tempore, potior eſt iure. ¶ Item poteſt poni caſus in pluribus creditoribus, vt ſi ſint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipſius debitoris: quæritur quis debeat eſſe prior in debito conſequendo? Reſpondetur idem, quòd ille, qui eſt prior in tempore.

¶ *Prima gloſ. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplũ ſignat contrariũ & ſoluit: ſecũdo dicit regulam procedere in his quæ pendent à voluntate duorũ, nõ in legibus vel teſtamẽtis: ſignat cõtrarium & remittit: Itẽ procedit cũ par eſt ius vtriuſque.*

b ¶ *Qui prior eſt tempore.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eod. titul. l. quotiẽs vtriuſque. Pone caſum in iure ceſſionis & ſubſcriptionis.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

Vi prior† eſt tẽpore b, potior eſt iure.

REGVLA LV.

Vi cſentit onus, ſentire debet & emolumẽtum.

17. diſt. c. vlt. ibi ꝓponitur prius ordinatus. [3. de ma. & obe. c. 1. vbi de hoc. Din' alleg. ff. de albo ſcri. l. 1. 2. & 3. & C. d. cõſu. l. 1. lib. 12.] In aſſecutione præbendæ qui primo impetrauit 2. 3. eo. lib. de præbẽ. eſt cui. ex duobus emptoribus vel donatariis præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C. de rei ven. quotiens. plane 3. eod. in prin. & in fi. Sed quare in hoc vlt. caſu præfertur ille, cui fuit prius tradita, & nõ ille cui primo fuit vendita vel donata: quod eſt præb. ſi mo res tradita, & nõ ille cui primo fuit vendita vel donata: quod eſſe deberet ſcđm hãc regulã? Sol. hæc regula locum habet in iis quorũ vtriuſque par eſt cauſa, vt in prædi. l. quotiens. ff. eo. tit. ſed poſt vendirionẽ quis remanet dominus. vendendo ergo & tradendo ſecundo, potior eſt cauſa ſecundi, vt ibi 3. hoc probatur C. de hære. vel act. ven. l. qui tibi tenetur. tñ priori exempto quanti ſua intereſt, vt ibi; ſed per litteras Papæ quis ſtatim eſt canonicus: & ideo in eis arrendinus datam, vt in prædicta decre. eũ cui. & facit quod not. de ſpon. duorũ. c. vlt. in 1. gl. Et nota ꝙ hęc regula locum habet in 3. tibus, & in iis quæ duorũ voluntate dependent: ſed in legibus & conſtitutionibus quæ pendẽt ex vnius voluntate, neque cat poſterior priorem. Idẽ in teſtamentis eadem de cauſa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conſe. diſt. 1. c. vaſa de cogna. ſpiri. c. 1. ff. de leg. non eſt nouum. & 3. eo. lib. de cõſtit. c. 1. vbi etiam de hoc. Ad ſcđm 13. q. 2. vltima volũtas. Et 3. de celebra. Miſ. cum Matthæ. & ff. de legat. 1 ſi mihi. Ad primum 3. 33. q. 2. hoc ipſum in fi. 50. diſ. Domino ſanct. vb. dr, ꝙ potius ſtamus antiquo iuri quàm nouo. Sed dic vt ibi, & vt 3. dixi. Hæc regula in his locũ haber quæ per ius habent; nam priuilegia cõſeruantur non ſolũm ex tpe, ſed ex cauſa. ff. de priuil. cred. in priuilegia. hinc eſt ꝙ recepta auctoritate Apoſtolica præfertur omnibus etiã ante receptis aliorũ auctoritate. 3. eo. lib. de præb. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur etiam quibuſdam anterioribus creditoribus, nõ tñ filiis ex priori matrimonio qui agunt de dote materna. C. qui pot in pig. hab. l. vlt. & ibi de hoc plene per Azo. in ſumma eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dinum cuius diſtinctionem vide.]

2 In pari fort ma. & d hoc plane 3. eod. 3 Niſi prius ſe cõtrauiſſet prioris nõ mine poſſide re: vt ſcripſi in Specul. de emptione & vendi. cap. 2. vbi gloſſatur verbum, cõſtituit poſſidere. Io. An.

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exẽplũ in creditoribus, quibus res ſunt obligatæ, vt potior ſit qui prior eſt tempore. ff. qui por. in pign. l. potior. & l. creditor. & C. eo. l. ſi fundum, &c. Ioan. And.

Vi ſentit onus.] Caſus primo figuratur per cap. de lapſis. 16. q. 6. Ponamus ꝙ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictũ p. opter quod fuit condẽnatus agere pœnitentiã in aliquo monaſterio: nunquid bona ſua tranſeunt in monaſterium, vel monaſterium teneatur ipſum alere expẽſis monaſterij? Rñdetur ꝙ ſi fuit condemnatus ad agendum perpetuam pœnitentiam in monaſterio, bona ſua tranſeunt in monaſterium: quia ex quo monaſterium ſentit onus, etiam debet ſentire emolumentum. ¶ Item poteſt poni caſus per c. 1. de ſepul. 3. eo. lib. vbi dr, ꝙ ſi parochianus eligat ſepulturã alibi quàm in ſua eccleſia parochiali: ex illis quæ obuenerũt ratione ſi neris, eccleſia parochialis debet habere quartam, vel aliã portionẽ, ſcđm conſuetudinẽ regionis. c. certificari. eo. tit. in antiq. quia ſicut eccleſia parochialis ſuſtinuit labores adminiſtrando & celebrando diuina ita ſimiliter debet eſſe particeps in emolumẽtis. ¶ Itẽ poteſt poni caſus per c. filiis. 16. q. 7. Certum eſt ꝙ patronus in eccleſia patronata ex iure patronatus conſequitur aliqua emolumenta: quia ad illam eccleſiam poteſt præſentare virum idoneum. Item in ſeſſionibus & ſepultura eſt præ cæteris honorãdus. Itẽ ſi patronus deueniat ad paupertatem, eccleſia tenetur ſibi ſubuenire præ cæteris egentibus. Sed quid? ponamus ꝙ eccleſia opprimitur: nunquid patronus tenetur eandem defendere? Rñdetur ꝙ ſic: quia ex quo ſentit commodũ, ſentire debet onus. ¶ Item poteſt figurari caſus per c. ſignificatum. de præb. in antiq. vbi dr, ꝙ ex quo clericus percipit fructus & emolumẽta eccleſiæ; ita ſimiliter tenetur & debet eam officiare, & facere diuinum ſeruitium: quia ex quo conſequitur emolumentum, etiam debet habere onus: quia beneficium datur propter officium.

4 In hac re Gulterer Io. And. declarat⁹ per Phil. quod monaſterium primitus ſtitutum pri- legiatum tempore in- terdicti ad- mittere fa- miliares di- uinis: admit- tet receptos poſt priuile- gium. Idem de epiſcopo priuilegiato vt quatuor ſui familia- res abſentes recipiat fru-

¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta: & ponit exempla in vtroque dicto: ſecundo ponit quatuor caſus quibus fallit regula.*

c ¶ *Qui ſentit onus* 4.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. ſcđm naturã cuiuſque rei. Pone caſum in clerico, qui pp. lapſum detruſit in monaſterio ad pœnitentiã peragẽdã: quia res eius proficient monaſterio. 16. qu. 6. de lapſis. Ad idem 5. de ſepul. cap. 1. ibi, ſint beneficio ſũ.

cõsolationum socij.&c.& C.de fur.& ser.cor.l.vlt.§.sed cũ in secunda vbi cõmodatarius si furtiue rei eo surripiatur res cõmodata, & agens furti cõsequatur pœnã à fure pœnã ipsam non restituit dño,ne sic dãno tantũmodo dedit⁹ qui rẽ cõmodatã accepit; sed dicet cẽ lucrũ sperare.In fine dicto ibi.s.& econtra:pone casum in patrono qui desistere debet ecclesiã. 16.q.7.filiis.in clerico q̃ officiare debet ecclesiã de preb.si nificatũ. Et dicit lex, non est ferendus qui lucrum amolediri, onus autẽ subire

debet cõmodum, & ecõtra [2].

¶ Idem.

REGVLA LVI.

In re [b] communi, potior est conditio prohibentis [c].

recusat.C.de cad.tol.l.vnica.§.pro secundo.in fi.Cõcor.ad hanc regulam.7.q.1.c ibi.22.q.2.c.caritatẽ.cũ suis concor.& J.eo.rõni. & J.eo.lib.de elect cum nõ deceat.ff.de peri.& cõmo rei ven.l.id quod post.Et not.q̃ hæc regula fallit interdum rõne ætatis vel persõnæ:interdum rõne naturæ contractuũ:interdũ ex speciali pacto Primum patet.C.de leg.tut.l.vlt.in fi.ibi enim minores licet ad tutelæ grauamen non veniant, successionis emolumentũ non amittunt.insti.de leg.tut.in fi.ibi dicit textus, plerunq; vbi successionis est emolumentũ,ibi & onus tutelæ debet esse:ideo autẽ dixi nus,plerunq;quia si fœmina impubes manumittitur,ipsa ad hæreditatẽ vocatur,cũ alius tutor fit. Secundũ patet.ff.pro socio.l. q̃ illo.& l non ob eã.ibi.n.non fit cõpensatio emoluméti q̃d socius attulit societati dãno quod intulit;immo eo non obstante dãnum emendare tenetur.& est ratio,vt dixi,natura contractus: cõtrahitur.n.societas tñ ob lucrũ. [Vide quod not.ff.de neg.gest.l. si negotia absentis.] Tertium patet.ff.de pac.do.l.familiæ.ad idẽ.ff. fa. ercis.l.licet.Ad hoc ẽ no.lib.de pac.c.1.& vlt.Itẽ fallit vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento,licet onus habeat:sicut in iudice qui nihil à partibus debet exigere, nisi expensas moderatas cũ præstiterit pro causa.nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt.J.eo.lib.de resc.rip.statutum.§.insuper.& §.seq.& idem in similibus.Et concor.ad regulam ea.decre.§.assessorem.

[a] ¶ *Et contra.*] Vnus intellectus est,qui sentit commodum, sentiat onus.& hunc glo.prosequitur. Alius sensus est:qui non sentit onus,non sentiat commodum.& pro hoc 33.dist.præter hæc.J.eo.lib.de elect.generali.§ illos,&c.Ioan.And.

[b] ¶ *In re communi.*] Casus in hac regula figuratur primo per c.r. 33.q.5.hoc modo:ponamus q̃ Titius cõtraxit matrimoniũ cum Berta:contracto matrimonio & consummato, alter coniugũ vult intrare religionẽ alterò inuito,& in præiudiciũ alterius? Rñdetur quod non potest:quia in re cõi potior est conditio prohibentis.

¶ Item potest poni casus per ca quia propter de electio.in antiq. Vacante ecclesia Pictauensi canonici ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non consenserunt:sed dicunt q̃ volunt habere vocẽ: vtrum possint impedire potestatem trãslationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Respondetur q̃ sic: quia in translatione potestatis in arbitros requiritur cõsensus omnium:& hoc per rationẽ huius regulæ: quia in re cõmuni potior est conditio prohibẽtis.

¶ *Prima glo.ponit exempla, & remittit:& vj.casus excipit.*

[b] ¶ *In re communi.*] Pone casum in duobus coniugatis:quorum vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis.33.q.5.c.1.Item vno prohibente ne prædatur per viã compromissi potior est ipsius cõditio.J.de elect quia ppter.ibi, vice omnium.Itẽ duobus cõem habẽtibus parietẽ,alter nõ pot destruere & reficere altero prohibente.ff.de ser.vrb.præd.parietẽ, & fuerãt hæc verba l.ff.cõi di.l.Sabinus.& ibi de hoc.Et fallit hæc regula in casibus ibi not.Primo qñ nõ interest socij: puta quia incrustare vult vel depingere ff.de ser.vrb.præd.l.quidã Hiberus.§.parietem. vel vult scalas iuxta parietẽ ponere,vt co.tit.fittulam.in fi.Secũdo qñ ob hoc ꝗsita est vt opus fiat.ff cõi di.fi.ades.[Et sic loquitur ff.pro socio,cũ duob⁹.§.item Mela.] Itẽ qñ ædificiũ reficeret.C.de ædi. priua.& vt ꝑponis.ff.de dam.infe.fi ædibus.& l.in reficiendo.[Intellige q̃ in his casibus quibus reficere vel facere licet,nõ velit socius facere iure seruituris:quod nõ liceret.præalleg.l.parietem.de ser.vrb.præd.sed iure cõionis licet.& sic intẽdit gl.Et facit ff pro socio,cũ duobus.§.idẽ rñdit.] Itẽ religionis fauore, vt si ibi sepelire velit,vt ff.de reli.si plures. vel in cõmune sepulchrũ aliũ mittere.inst.de rer.di.§.religiosum:vel in cõmune. Itẽ cum donator rem cõem habet cũ donatorio. C.de don.sancimus.§.ne autẽ. Accur.Et scire debes aliquid esse cõmune vt singulis:aliquid vt collegio,vt regi J.eo q̃ oẽs.& habes J.de consti.cum oẽs.Ioan.And.

¶ *Glossa sequens ponit rationem regulæ.*

[c] ¶ *Prohibentis.*] quia volens non solũ dominus est, vt in prædi. l.parietem.ff de ser.vrb.præd.Ioan.And.

¶ *Contra eum.*] Casus in hac regula primo põt figurari per c. in præsentia.de proba.in antiq.hoc modo:Ponamus q̃ dicebat ab aliquibus q̃ intrauerã aliquã religionẽ,& in ea faceram ꝓfessionem:ego antẽ excipiendo ꝓponẽbam,q̃ eo tpe quo intraui religionẽ, erã minor annis,& sic ꝓfessio nõ tenebat:ꝓpterea nõ erã obligat⁹ religioni. Ad ꝓbandũ meã intẽtionẽ,videlicet q̃ erã minor annis, feci meos articulos,in quibus cauebatur,q̃ erã minor annis: & nõ dicebatur vt⁹ essem minor annis xiiij.vel xxv.vnde iudex examinauit meos testes, qui oẽs deposuerunt,q̃ quãdo intraui religionẽ erã minor annis:publicatis attestationibus,ego cũ testiũ, pars aduersa contra me proposuit, q̃ nõ probaueram sufficienter meã intentionem: quia solum probaueram, q̃ erã minor annis,& non q̃ erã impubes & minor xiiij. an da sunt consilia: est ibi textus q̃ fiet interpretatio contra me,vt ꝓsumatur q̃ volueram dicere,quòd eram minor xxv.annis.¶ Item potest poni casus per l.cum in lege. ff.de contrah.emp.& vend.Ponamus q̃ habebam duas ædes vicinas & contiguas:quælibet ipsarũ erat altior diuersis respectibus: quia in vna parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnam istarum domorum, & in venditione apposui istud pactum, stillicidia vt nunc sunt ita erunt in futurum: vtrum videar apposuisse seruitutem domui retentæ,vt non possim eã eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? Respondetur q̃ in dubio præsumitur q̃ apposui seruitutẽ domui retentæ,vt nõ possem eã altius eleuare in illa parte,in qua recipit stillicidia domus venditæ:quia fuit in potestate mea apertius declarare.l.veteribus.C.de pac.Bar.in l.Labeo.ff. de contrah.emp.& vend.Et hic est etiã glo.satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione.ff.de act.empt.& vend.vbi textus in contrariũ:quia ibi dr cum fundus venderetur:seruus Stichus accederet,id est venditus fuit seruus Stichus cum fundo: & venditor habebat duos seruos Stichos:inbitratur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dicitur ibi q̃ est in potestate venditoris retinere quẽ voluerit:& ibi illa verba fuerunt dicta non à vẽditore,sed ab emptore.Ideo dicũt aliqui,q̃ si verba fuissent prolata à vendẽtore, q̃ fieret interpretatio contra emptorẽ:quia verba sic proferrẽtur in cõtractu:nec inspiceretur à quo fuerunt prolata, sed cuius fauore ꝓferuntur:ita q̃ si illa verba apponerentur gratia venditoris,fiet interpretatio contra emptorem. Tamen illud non placet Io.nec Barto. in d.l.veteribus.immo dicunt,si cõstet quis protulit verba,fiet interpretatio contra eum.sed in l.illa non constabat à quo fuerant illa verba prolata:ideo est in optione venditoris tradere quem Stichũ voluerit, Vel dicit glossa quòd ista regula fallit in iudiciis,quia nõ fit interpretatio ꝑ proferentem.l.si quis. ff. de iud.Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non sic reum faciatoris libellatis,reus diceret quòd de illa re nõ intellexerat.¶ Itẽ fallit hæc regula quando aliàs contractus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo,Promittis mihi dare centum calendis Iulii: non dico proximis:quæritur de quibus calendis intelligitur: vtrũ de proximis vel de aliis? est ibi textus quòd intelligitur de proximis,& interpretatio fit pro me stipulante;quia si attenderetur tua intentio,tu diceres quòd tu intelligeres de vltimis,quę sunt circa iudicium finale,& sic stipulatio esset inutilis.

¶ *Glo.seq.dicit vnde sumpta,& ponit exempla.& ad alterũ remittit.Secundo succincte signat,& soluit septẽ contraria: tertio distinguit principaliter v.membra:sextũ & septimum addit in fi.*

¶ *Contra eum* J.] Hæc regula sumpta est ex l.eo.tit.l. in contrahenda venditione. Pone casum in dicto testis cuius interpretatio fit contra producentem.J.de proba.in præsentia. Item per l.ff. de cõtra cõtrah.emp.l. Labeo.vbi obscuritas pacti nocet venditori qui legem apertius dicere potuit,ad idem ff.de pact.l.veteribus.vbi plene de hoc.Contra ff de iud.si quis intentione.Sol.illud in iudiciis, hoc in contractibus.Sed adhuc contra.J.eo.cum funt partium iura obscura.Sed ibi solui.Item contra.ff.de contrahen. empt. si ita distrahatur illa,aut illa res quam elegerit vẽditor,hæc erit empta. Sol.verba illa fuerunt dicta ab emptore;vel naturale est in alternatiuis q̃ fit debitoris electio.J.eo.in alternatiuis, cũ suis cõcor.Item contra eo.tit.si in emptione.in prin.vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruum: accedit ille de quo venditor intellexit.Sol.hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil est.vnde dic ibi verba prolata fuisse ab emptore Item cõtra ff.de ser.vrb.præd.si seruitus.ibi,ne luminibus officiatur:intelligitur de p.æsentibus & futuris.Sed ibi non est obscuritas,sed generalitas ad idem de priuileg.qa circa.vbi generaliter remittens dicimus,futuras & præsentes intelligitur remisisse.Item cõtra.ff. de qualitat. verb.oblig.l.eum qui.vbi intelliguntur calendæ primę ad voluntatẽ stipulantis. Sol.inutilis esset stipulatio,si ad voluntatẽ deberetis quinde vltimi mũdi calendis intelligeret & diceret. Itẽ cõtra. ff.eo.tit.l.in ambiguis.vbi statur animo proferẽtis.Sol.illa in testamentis,rescripris,& legibus,vt ibi not.hic autem in contractibus. Vt igitur plene liqueat,hęc materia:licet de ipsa tractetur de spõsa. ex literis r.ff de pact.l.veteribus.tu tamen nota quòd obscuritas,de. quia cui vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in con-

[1] Nota q̃ verba obscura vel dubia interpretanda sunt contra proferentem,q̃ apertius dicere potuit.ad hoc c. ẽ dilectus.de cõ suetud.

[2] Circa istã glo.ibi.cum dubitaret qd si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti,& non sic reum faciatoris libellatis,reus diceret quòd de illa re nõ intellexerat.¶ Itẽ dicit Philip.interpretandũ secundum ea quæ fuerunt ex ordinario cõcedentibus, aut se necessaribus cõstet, aliter Dynus, pronunciandũ q̃ fit debitoris electio.J.eo.in alternatiuis, cũ suis cõcor.Item contra eo.tit.si in emptione.in prin.vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruum: accedit ille de quo venditor intellexit.Sol.hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil est.vnde dic ibi verba prolata fuisse ab emptore Item cõtra ff.de ser.vrb.præd.si seruitus.ibi,ne luminibus officiatur:intelligitur de p.æsentibus & futuris.Sed ibi non est obscuritas,sed generalitas ad idem de priuileg.qa circa.vbi generaliter remittens dicimus,futuras & præsentes intelligitur remisisse.Item cõtra.ff. de qualitat. verb.oblig.l.eum qui.vbi intelliguntur calendæ primę ad voluntatẽ stipulantis. Sol.inutilis esset stipulatio,si ad voluntatẽ deberetis quinde vltimi mũdi calendis intelligeret & diceret. Itẽ cõtra. ff.eo.tit.l.in ambiguis.vbi statur animo proferẽtis.Sol.illa in testamentis,rescripris,& legibus,vt ibi not.hic autem in contractibus. Vt igitur plene liqueat,hęc materia:licet de ipsa tractetur de spõsa. ex literis r.ff de pact.l.veteribus.tu tamen nota quòd obscuritas,de. quia cui vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in con-

[a] Hæc glossata c no uelle.Io.A huc fuit trãslata.

[1] Vide Decium consil. 51.

[2] In præsentia, dicit obscuritas casus possibilis, ꝓpositum, declara. ter.

uentionibus fact's in iudicio, aut in cõfessionibus, aut in cõtractibus & pactis, aut in sententiis 1. Si in vltimis voluntatibus subdistingue: quia aut cõstat de voluntate expresse vel tacite. Si expresse, illa seruatur: quia nihil est quod tã debeatur hominibus, quã q̃ vltimæ voluntatis libere fit stylus. 23. q. 2. vltima voluntas. de test. officij. de condi. apost. in ma. ca. 2. C. de sacrosan. eccle. l. 1. Si constat tacite, vt per coniecturã illa seruatur. ad hoc 26. q. 6. qui recedunt. de test. requisti. ff. de leg. 1. si seruus plurium, in fi. nisi dicta voluntas turpis esset, vt ff. de cõd. instit. l. quidam. vel aliàs q̃ ius. Pone exẽplũ. ff. de test. tua. c. Raymundus in fi. ff. ad leg. Fal. Titia. quia priuata dispositio testatoris, &c. de testa. requisiti. ff. de leg. 1. l. nemo potest. si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamẽti. ad hoc 22. q. 2. is autẽ. de celebr. Miss. in quadã. de spon. ex litteris 1. ff. de exer. l. 1. §. fi is qui nauem. ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autẽ verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimũ. ff. de leg. 3. l. nummis. ẽ. eo. in obscuris. cũ suis cõcor. & sic esset hæredis electio. C. de condi. indeb. l. si quis seruũ. ff. de leg. 1. legato. Et lex. ff. eo. tit. si domus. & l. qui duos. loquitur cum hæres est in mora, vt not. de test. indicante. ad hoc. Inst. de leg. §. si generaliter. Si vero nõ apparet quæ pars sit benignior vel minor, neutra tenetur. ff. de test. tut. l. duo sunt. ff. de manumiss. test. l. cũ ex pluribus. ff. de libe. & posth. nominatim. Si quæratur ad quẽ spectat indagatio? Dic q̃ ad iudicẽ. C. de fideicommiss. l. voluntatis defuncti. Si in iudiciis fit ambiguitas, fit interpretatio pro proferente 2. Ratio: quia debitor semper negaret se de hoc fuisse. C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. ob. inter stipulantẽ. §. 1. arg. ff. de tribu. l. illud. §. 1. & ff. de eo quod cer. loc. l. nõ vtique. §. domus. & hoc in litis exordio. de hoc de test. spo. cum ad sedem. Si vero in probationibus fit ambiguũ, interpretamur ẽ. producentẽ. de cõsi. apposi. per tuas de proba. in præsentia. de testi. cum tu. de fid. instr. inter. in fi. debent enim ꝓbationes esse claræ. de præscr. auditis. sal no eo q̃ possent testes obscure deponẽtes interdũ iterũ interrogari. de testi. cũ clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eo. ti. p tuas. & in prædic. de cr. in præsentia. in 4. glo. In confessionibus fi confiteatur quis incertum, certificare cogitur. ff. de confess. l. certũ. alioquin accipietur quod magis expediet aduersario, vt ibi: & ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. Ad hoc ẽ. de accusa. cũ dilecti. ẽ. eo. lib. de confess. c. 2. In ẽ. tibus aut est certũ de cõsensu, aut de dissensu, aut est dubiũ. In primo statur ei quòd sensserunt. ff. de reb. dub. l. in ambigua. de sponsa. c. 1. Secundo nil val't. 27. q. 2. sufficiat. 30. q. 2. c. vnico. ẽ. de rapt. cũ causa. de pigno. illo vos. 29. q. 1. §. 1. ff. de contrah. empt. l. in venditionibus. & ibi error non solum corporis, sed etiam materiæ venditionem impedit: nil enim tam ẽ. trium consensui sicut error. ff. de iurisd. om. iud. si per errorem. ff. de iud. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 37. dist. quamuis. & 22. q. 2. in quibus non tamen omnis error 3 matrimonium impedit, sed error tantum personæ & conditionis. quod dic vt 29. q. 1. §. 1. & in summa tenet etiã pignus. cum obligatur æs pro auro. ff. de pign. act. l. 1. In tertio casu, s. cum est dubiũ: subdistingue, aut pót valere secundũ vnius intellectum, tm̃, aut secundum vtriusq; : si secundũ vnũ tm̃, valeat ẽm quẽ valere potest. ff. de verb. ob. l. quotiens. Et habet hoc locũ etiã in ẽctu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ stare tur ei qui dissensisset in tali dubio, vt ẽ. de spon. tua nos. si secundũ vtriusq; intellectum pũ valeré, valeat quod est verisimilius. ff. de verb. ob. l. eum qui in stipulatu. ff. eo. tit. l. in obscuris. & de verb. sig. abbate. & ẽ. eo. inspicimus. cum suis cõcor. Sed si dubitatur qđ eo est verisimilius, seruetur quod in hac regula dẽ. ff. de verb. oblig. l. quicquid. & l. si quis ex pluribus fundis. Et hæc vera, cum neuter dolum cõmittit. Si autẽ alter dolum committat, ꝑ eum fieret interpretatio. 22. q. 5. c. qui peierare. §. ex his. & c. quæsiti. si vterq; ttic ad cõmen significationẽ recurreretur, vt in dicta decre. ex literis. vbi de hoc. 22. q. 5. c. hoc videtur. §. si ergo. & idẽ reperitur in iuramẽtis, vt ibi not. In sententiis suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris. ff. de app. ab executore. in prin. minor nõ. C. de sent. ex breuic. rec. l. 2. vbi de hoc. ff. de re iudi. l. index. functus est enim officio suo, fue bene siue male iudicãdo, qđ intellige in diffinitiua. secus in interlocutoria. quod dic vt not. de appe. cum cessante. & ibi plenius scripsi. De fructibus tñ & expensis supplere potest eadem die ff. de re. iudi. l. Paulus. & ẽ. eo. lib. de app. cum appellationibus. & de hoc not. 35. q. 9. c. loci nostri. §. qa ergo. aliàs incipit, his ita. in 1. glo. 11. q. 1. c. clericũ nullus. §. ex his. de postula. præla. c. 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum; quia in eis nihil est obscurum vel ambiguum. 4. dist. c. erit. & in proœmio decretalium. C. de nouo Cod. com. in 1. consti. ibi, erit. lex certa & breui sermone cõscripta. Si tamẽ ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condentem: quia ille solus interpretari potest, qui condere. 11. q. 1. §. ex his. de iudi. cum venissent. de sent. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et idem in primis legiis, quæ sunt leges primatæ, per eadem iura. [& ẽ. de offi. ordin. §. si vero. & ff. eo. tit. l. Neratius. & vide quod dixi post Inno. Host. & Compost. de rescrip. causam. super glo. penult.]

ADDITIO. Per l. veteribus. ff. de pact. superius circa prin. huius glo. allagatam. & ff. de ser. verb. præ. si arborem. §. hæc lex. & de contrah. emp. cum in lege. & l. Labeo. ponit Dynus in eo qui vendens & tradẽs domum dicit, Stillicidia vti nũc sunt, ita sint, videtur dicere q̃ domui venditæ debeatur à vicinis seruitus stillicidiorum: nõ econtra q̃ domus vendita debeat seruitutem vicinis. Ioan. And.

1 Aut in stipulatione ꝓtoris. & tunc ꝓtoris erit interpretatio. ff. de ꝓtostipul. 1. §. fi. & l. prætoris. Dynus.

† Vide B. Thomam. 2. 26. q. 6. qui recedunt. de test. requisti. ff. de leg. 1.

2 Sic actor vel reus secundum Dynum, qui allegat quod not. in l. si qs intentione. Ioan. And.

3 Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimonium, vide Magistrum, & ibi dilate theologos Scholasticos lib. sen. 4. dist. 30.

Sententiam suam an possit index interpretari.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

NOn † est [a] obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

DOdita debeat seruitutem vicinis. Ioan. And.

Non est obligatorium.] 4 Casus in hac regula potest figurari multis modis: primo per l. contractus. ver. excepto. ff. eod. Ego deposui apud te libros meos, vel aliam rem, & fuit appositum pactum inter nos, quia volui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eã venderes, q̃ non possem agere contra te actione depositi, & iurauit ille, videlicet q̃ non agerem contra te, etiam si in re deposita dolum committeres: vtrum valeat tale pactum iuramẽto firmatũ, vt non possim agere contra te? Respondeo quòd non: quia istud iuramentum est contra bonos mores, & inuitat te ad delinquendũ: & non est obligatorid contra bonos mores iuramentũ. ¶ Item potest casus figurari per c. 1. 22. q. 4. Ego promisi tibi occidere patrem meum: & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi & iurauisoluere centum: non occidi patrem meum: verum possis agere contra me etiam condictione ex stipulatu ad centum? Certe non: quia istud iuramentum est contra bonos mores, & ideo nõ est obligatorium. ¶ Item figuratur casus per cap. Quintaullis. de iureiur. in antiq. Vxor & filiæ Quintaullis, id est, illius hominis sic vocati, habuerunt verba, immo verbera cum vicinis suis: vicinæ fecerunt conuenire vxorem & filias Quintaullis super actione iniuriarum: Quintaullis promisit & iurauit q̃ erat contentus stare ordinationi & voluntati vicinæ iniuriatæ: ipsa vicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata: sed voluit pro omni emenda quòd Quintaullis expelleret à se vxorẽ, & filia exhæredarer, si vnquam verbũ iniuriosum proferrent contra ipsam vicinam: accidit quòd vxor & filiæ Quintaullis protulerunt verbũ iniuriosum contra vicinam, aliàs iniuriatam: dubitauit Quintaullis vtrũ esset obligatus ad repellendum à se vxorem, & exhæredandum filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificem: qui consultus respondit quòd non: quia suum iuramentum erat contra bonos mores: & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

4 Vide hic tractatum reg. Iuramentum Soto.

Cap. Quintaullis. de iureiur. peculiariter declaratur.

¶ *Primaglo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit fallere regulam decre. si vero. tertio istius regulæ dat concor. & assignat duplicem rationem.*

a ¶ *Non est obligatorium.*] Hæc regula sumi potuit ex l. ff. eo. tit. l. contractus 5 quidam. verſi. excepto. per quam pone exemplum: nam non valet pactũ quòd dolus futurus non præstetur, vt ibi. Itẽ pone in eo qui iurauit patrem occidere, vel simile quid facere. 22. q. 4. c. 1. & per totum. In eo qui iurauit vxorem & filios expellere. de iureiur. Quintaullis. & per l. ff. de leg. 1. si quis inquilinos. in fi. vbi quod scriptum est in testamento contra bonos mores & iuramẽtum, nullius est momenti. ad idem de pac. dot. l. conuenire. vbi pactum ne cum vxore agatur rerum amotarum: non valet: quia ꝑ illud inuitantur mulieres ad furandum. Non est ergo præcise vera regula, quæ dicit, q̃ iuramentum seruandum est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari. ẽ. de iureiur. si vero 6. nam si est contra bonos mores, non obligat, vt hic, & in supradictis iuribus. Idem in qualibet temerario. eod. tit. si cur. & c. tua nos. & qñ vi vel dolo præstitũ est. ẽ. eo. lib. de iureiur. licet. quod dic vt ẽ. quod met. cau. abbas. & 15. q. 6. c. 1. Et facit ad hãc regulã. ẽ. eo. in malis [Facit etiã ẽ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quid aũt. &c. quia sæpe. de reb. eccle. non alie. §. cõtra cus.] Et habuisti idem de impossibili. ẽ. eo. nemo potest. [vt ibi dixi, hoc est impossibile moris vel iuris: & vt hic dicit Dynus q̃ contra bonos mores sunt, impossibilia dicunt de iure. ff. de cõdi. inst. filius. & l. cõditiones. & l. quidẽ ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum vel contra bonos mores. ẽ. de pact. c. vlt. ergo nec iuramentum quod accessorium est. & facit ẽ. eo. accessoriũ. & vide quod ibi dixi. Et not. quòd debemus rebus vti eo modo ad quem sunt institutæ, vt 22. q. 2. is autem. Sed iuramentum non est institutum, vt sit iniquitatis vinculum. 22. q. 4. inter cætera. ergo iniquitatem non vinculat vel obligat, vt hic vides.

5 Ibi vide do. Philip.

6 Hic intelligit Phil q̃ non solũ mores qui iure canonico reprobantur, dicuntur mali, sed etiam illi, qui iure ciuili. ramen Ioan. And. c. quemadmodum. supra de iureiu. ver. vel nasum. valt quod iuramentũ cõtra mores à iure ciuili reprobatos non sit nullum, nisi reprobetur etiam iure canonico, sed de isto latius ibi I u mo. char 12. & 13. Philip.

ADDITIO. Loquitur ergo regula, cum dicit ẽ. bonos mores: in prohibitis pp turpitudinem sui. In prohibitis vero fauore personæ, iuramentum illius cuius fauorem respicit, facit valere quod nõ valebat secundũ Dyn. vt in Auth. sacramẽta. C. si aduer. ven. ẽ. eo. lib. de pact. c. 2. de iureiur. c. 2. cum suis concor. Ioan, And.

Dolo facit.] Casus figuratur per c. nullus. 14. q. 4 iũcto c. debitores. de iurei. in antiq. & l. dolo. ff. de exce. doli. hoc modo: Ponamus quod Titius mutauit mihi sub vsuris aliquam pecuniæ summam, & fuit facta pactio vallara stipulatione: quia ex nudo pacto etiam iuxta ẽctum non oritur actio, nisi fit vallatũ stipulatione.

l.1.C.de vsur.ergo Tirius mutuauit mihi pecuniam sub vsuris:satisfeci de forte principali, de vsuris non satisfeci:vult agere cõtra me ad vsuras, dico ꝙ non teneor:quia etiam si soluerem vsuras, possem eas repetere tanquam in debitas,& esset illas mihi restituturus,& sic dolo petit illud qđ est mihi restituturus:vtrum bene dicam? Respondetur ꝙ sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberẽ soluere, vt seruarem iuramentum, non autẽ virtute obligationis & exactionis: sed ideo quia possum seruare iuramentum sine interitu salutis ęternę: ideo debeo vsuras soluere vt seruem iuramentum: sed postea potero illas condicere tamquam indebite solutas.

lo a facit,qui petit quod restituere oportet eundem.

¶ Id. a.

REGVLA LX.

NOn b est in mora, qui potest exceptione legitima

10

se tueri.

¶ Idem,

REGVLA LXI.

QVod ſ ob c gratiã alicuius cõceditur,non est in eius dispendium retorquendum.

† Nota ꝙ in ducta in alicuius fauorem, vel vtilitatẽ non debet in eius odiũ vel lęsionẽ retorqueri. Philippus.

¶ *Prima glo.dicit vnde sumpta,& ponit exempla:secundo notat duo necessaria vt procedat regula.*

a ¶ *Dolo facit.*] Hæc regula sumpta ex l.ff.eo.tit.l.in condemnatione §.dolo facit. Pone ergo casum in vsurario qui non petit vsuras à debitore: ipsas enim restituere cogeretur.14.q.4.nullus. ad idem de iureiur.debitores.1.respõ.ad idem.ff.de excep.do.l.dolo. vbi hærede damnato à debitore debitor non potest ex testamẽto agere:& doli mali exceptione vti potest,& ibi etiam sunt hæc verba,duo autem nocantur circa hanc regulam: Primo ꝙ hic dicitur locum habere qñ restituenda est res ei à quo petitur:commodatarius enim reperit rem à fure quam restituere eum oportet domino.C.de fur.& ser.corrup.l.vlt.§.sed cũ. Vir soluto matrimonio petit dotem à socero, quam vxori & eius liberis eum restituere oportet.ff.sol.matr.si socer.§.Lucius.[Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis.si enim restituturus esset socero à quo petit,locus esset regulæ.] Idem in vsurario qui vsuras reperit quas aliis solvit,si non est soluendo: præstita cautione de ipsis restituendis ei à quo percepit.arg.de resti.spo. olim 2. & not.de vsu.quia frustra.Secundo nota hanc regulam non habere locum in possessoriis iudicijs, sed in petitorijs.& hoc etiã.not.Gof.de offi. deleg.venerabili,& Ber.de resti.spo.in litteris.& probatur ff.quo.lega.l.1. in prin.vbi dr quòd hæredi restituitur quod legatorũ nomine prẽter eius voluntatem per legatarios possidetur.3.q.1.cap.2.de ord.cog. c.vlt.& in prædict.decre.in litteris.& in c.seq.& C. de rei vend. ordinarij cum suis concor.& ff.de iudi.si de vi.Ioan.And.

Regula dolo facit. in possessoriis locum non habet.

Non est in mora.] Casus,in hac regula figuratur multis modis:Primo modo per c.incognitus.17.q.2. Pro intellectu huius regulæ est præsupponendũ,ꝙ si seruus alicuius domini dominio ignorãte efficiatur monachus,& faciat professionẽ: non tenet professio:sed dñs potest illum repetere.quod verũ est,nisi dñs tacuerit per triennium:vnde ꝙ per lapsum illius tpis triennij cum taciturnitate validatur ingressus.& hoc facit tacitus cõsensus resultans ex ista taciturnitate.Hoc præsupposito pone sic casum.Habebam aliquẽ seruũ,qui me dño ignorante intrauit aliquã religionẽ, & in ea fecit professionẽ:infra triennium non reuocauit seruũ meũ: sed etiã per me non iterum:quia non poterã ire ad loca longinqua pp infirmitatẽ,vel aliud iustum impedimentũ:vtrum debeat mihi imputari,vt non possim seruũ meũ repetere obstante lapsu triennij? Rñdetur ꝙ non:sed ipse seruũ possum repetere nõ obstante lapsu triẽnij: quia non fui in mora. ¶ Item potest casus figurari p c.de quarta.de præscr.in anti. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis non solui quartã diœcesano, quia prædecessores mei præscripserant:vtrũ dicar esse in mora,& sim puniendus tanquã morosus vt incurrã pœnã impositam contra morosos per diœcesanũ? Rñdetur ꝙ non:quia possum me tueri defensione legitima. Item põt poni casus per l.lecta.§.sed cũ sortis ff.si cer.pet.Vsurę nõ currunt qñ quis nõ est in mora:Pone ꝙ promisi tibi reddere centũ cũ vsuris:postea feci tibi pactũ de forte principali soluẽda:verum durante tpe currant vsuræ? Rñdetur ꝙ non: quia poterã me tueri exceptione legitima:ide propter exceptionem non sum in mora.

¶ *Prima glo.primo dicit vnde sumpta,& ponit exempla: secundo reddit rationem,& ponderat quòd dicit,legitima.*

¶ Ioan. Mo. dicit ponendum casum per l. ff. de infra triẽnium seruũ suũ fugitiuũ monachũ factũ:dr.n.fuisse in mora:quæ est verũ, nisi tueri se possit exceptione legitima:puta lõginquitate loci.17.q.2.si quis incognitus.Itẽ pone in clerico qui non dr in mora soluendi quartã decimarũ:si tutus est exceptione præscrip.§.de pscri.de quarta.Item pone per l.ff.si cer.pet.l.lecta est, §.sed cũ sortis.vbi sunt hæc verba:vbi ille qui tutus erat exceptio ff. de vsu. est ne dilatæ sortis,per tertiũ pactũ non dr in mora,& sic non veniũt quidam §. si vsuræ,vt ibi,ad idem vt lit.non cõtest.quoniã.§.fi vero aliter.in fi. pupillo. loã. Pores ẽt exẽplificare per ea ꝙ dixi §.eo.imputari non debet. Et quia vt dixi §.eo.mora sua cuilibet.vt quis dicatur morosus necesse est ꝙ sciat vel scire debeat se debere:sed ille qui tutº est exceptione legitima,nescit se debere,vel nescire debet: ergo nõ est in mora.Sita ꝙ aut dicit Dynus ab omnibus effectibus morę, quos post eum scripsi in regula, mora. super 1.glo. exemptus erit & indemnis.] Item not.ꝙ dicit, exceptione legitima, quæ est cum est obligatus iure naturali & ciuili: sed obstat exceptio:puta pactum de non petendo, vel similis. vel est obligatus iure naturali tantũ. Et facit quod circa indebitum no. 4.q.4.ii, fi.& ff.de sol.is qui. Et intelligitur exceptio illa legitima quæ replicatione nõ eliditur: pone exemplũ, Debebas mihi decem: tibi feci pactum de non petendo: sed per metum vel furoris tempore hoc feci: tunc exceptio pacti nõ est legitima:quia eliditur replicatione furoris vel motus: & ideo diceris in mora fuisse. & idem in similibus.

Exceptio dicitur legitima,quæ non eliditur replicatione.

ADDITIO. Idem Dynus ad hoc.ff.eo.nihil.ff.de except. l.2. De replicatione pleue scripsi de excep. à nobis. Ioan. And.

Quod ob gratiam.] Casus in hac regula pot poni multis modis: Primo modo per c.ad Apostolicã.de regu.in antiq.Intrauit religionem non Mendicantiũ:nondum lapso anno volo facere professionẽ solemnẽ.i. promittere in manibus plari seruare obedientiã, paupertatẽ, & castitatẽ:conuentus autẽ cõsentit: vtrũ possim facere talem professionẽ probationis? Dr ꝙ sic:quia annus probationis fuit introductus in fauorẽ intrãtis, vt experiatur ne assumat onus importabile.Itẽ in fauorẽ monasterij, vt possit experiri mores intrantis:ideo nõ debet retorqueri in eorũ lęsionẽ.Itẽ potest figurari per l.nõ eo minus. De proc.Certũ est ꝙ si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris,& feratur sniã ꝓ ipsum:non tenet sniã. Sed ponamus quòd minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris vel curatoris.licet aliqui teneant quòd si litiget per se, non tenet sniã...ceus si per procuratorẽ.Ponamus ergo quòd minor constituit procuratorẽ sine auctoritate curatoris:qui procurator fuit admissus, quia non fuit ei oppositũ ꝙ ipse fuerat cõstitutus à minore sine auctoritate curatoris,fuit deuẽtum vsque ad sniam diffinitiuam,quæ fuit lata pro minore vsque ad suam vtilitatem:an valeat talis sententia? dicitur ꝙ sic:ne illud quod est introductum in fauorem minoris,vertatur in eius detrimentum:quia fuit introductum in fauorem minoris,vt interueniret curator,ne minor decipiatur.

† Nota ꝙ in ducta in alicuius fauorem, vel vtilitatẽ non debet in eius odiũ vel lęsionẽ retorqueri. Philippus.

2 Hic vide Iasonem, & omnes in l. qđ fauore. ff. de legi. Fac.intellexerunt. de iudi. cap.dilectus. de restitu. 2. col.ver.octaua cõclusio.

¶ *Prima glo.ponit exempla:secundo succesiue signat & soluit septem contrariatertio conuertit regulam.*

c ¶ *Quod ob gratiam.*] Oeconomus qui in fauorẽ ecclesiæ cõstitutus est,ecclesiã vacantẽ grauare non debet.12.q.2.charitatẽ. Itẽ pone ꝙ decr.de regu.ad Apostolic. In religionibus non Mendicãtibus,per decre.eo.tit.non solũ.3.eo.lib.& ca.seq.Itẽ pone per l. C.de procu.nõ eo minus vbi sniã pro minore lata qui sine tutore causam egit,bene tenet.vnde dicit ibi textus, minoribus ætas in damnis subuenire,non in rebus prospere gestis obesse consueuit. & habes idem C.de legi.l.quod fauore.ff.de legi.l. nulla iuris ratio.& prosequere vt ibi vbique.& facit in Auth. de Illustri. & qui sperillustres sunt.colla.5.vbi licet cõcessum sit clarissimis, ꝙ p procuratorẽ agere possint,nihilominus & per se agunt si volũt: nec cogere põt aduersarius minorẽ vti beneficio restitutionis in integrũ sibi concesso ꝑ ẽ.tum.ff.de mino.l. fi iudex. [Dat Dynus aliud exemplũ per l.3.§.dux.ff.ad Cur.Dicit ẽt quòd confirmatur hæc regula & ipsius exempla traduntur.ff.de leg.commi.l. 2. de in diem adiec.Sabinus.de fide instru.l.plures.de secun.nup. generaliter.§.in his.] Contra.ẽ.eo.lib.de pręben.cui de non sacerdotali. Sol.illud facit forma mãduri.& fa.ꝛ quod dixi ẽ.eo.plus semper, Item ꝓ ẽ.de mu.pet,prudentiam.vbi clausula,appellatione remota,impetrantis fauore apposita,in lęsionem retorquetur ipsius.Sol. ibi:quia id locum habet, cum princeps aliquid concedit ad istantiam petentis,hoc cum motu proprio: puta minoribus vel ecclesiis ẽ.Et sic etiam rñdetur ad decre.de consti.cum omnes.ff. quodquisq; iur. l.1. & probatur eo.tit.l.& facit optime ad hanc solutionem,ẽ.eo.lib.de præb.si motu proprio.Itẽ ꝓ.ff.de iur. au.annu. l.2.vbi lata sententia pro me super ingenuitate,perdo ius annuorum;sed hoc non inducit sniã,sed tacita mea renuntiatio quia eligendo vnum ex contrariis,alteri renuntio.ẽ.de elec.vt quis.C.de fur.l.1.4.Item contra.C.da quæst.l.pridem.vbi seruus pro domino non torquetur.Sol.non posset torqueri pro domino quinetiã torqueretur contra eum:quia pro vtraq; parte testis iurat dicere veritatem.Item ꝑ.C.de Iudæ.l.die sabbati.vbi præcipitur, quòd Indæi non cõueniantur:nec cõueniant in solẽnitatibus suis.Sol.speciale est pp festiuitatem.Vel posset dici,quòd processio illius privilegij nõ stetit in finibus propriis[propter æqualitatem in iudiciis seruãdam.5] Item contra.ff.de peri.& com.rei vend.si vina.vbi in fauorem emptoris vina ementis excepta fuerunt acida & mucida, & tũ ipse emptor illa inuito venditore habere non posset. Sol.ibi nullus fauor sed ius commune:hic autẽ de gratia vel fauore loquitur, quod est proprie contra ius cõe,secundum Accursium. Item signatur §.ff.de auct.tut.l.obligari.§.hæreditatem.& instit. de Attilitu.§.neq; 6.vbi dr,quòd pupillus non potest adire hæreditatẽ etiam

3 Placet Philippo & Dyuno.

4 Idẽ Dynus.

5 Idẽ Dynus & Philippus.

6 Ibi vide dum mem Nico. Brux.

etiam locupletem sine tutoris auctoritate. Sol. in his quibus certū est condicionē pupilli effici meliorem, valet factum à pupillo et sine tutoris auctoritate, vt si feratur pro eo ssse, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorē constitui, vt si alicui se obliget, vel actionē cedat: factum sine tutoris auctoritate non tenet. C. de auct. præst. l. 2. & 3. In his vero quibus dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior vel deterior: vt in hæreditatis additione, quæ potest habere latentia onera: factum à pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis contrariis: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur. ff. de acqu. hære. l. more. & l. pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui contrario, scilicet quòd pœna vel odium nō debet conuerti in præmium. 16. q. 1. legi. 3. de sen. excom. si verē. cum suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. qui autem.

Pœna vel odium non debet conuerti in præmium.

¶ Idem.

REGVLA LXII.

NVllus [a] ex consilio, dum modo fraudulentum non fuerit, obligatur.

ADDITIO. Dynus etiam allegat. ff. de inter. & releg. relegatorum. §. vlt. & l. seq. & quod not. in Authen. de hære. & fal. §. si vero. colla. 1. Ioan. And.

NVllus ex consilio.] Casus figuratur p l. 2. in fi. ff. de mand. Cū Titius haberet aliquā pecuniā, & erat dubius an deberet illā fœnerare, i. mutuare sub vsuris, vel exponere in emptionē prædiorum, ipse petiit à me consilium: ego dedi consiliū ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quàm in emptionem prædiorum collocaret: quod fecit insequendo consilium meum: postea sui debitores, quibus pecuniam fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ pertinebant ad alios mercatores; ipse videt se deceptum ex consilio meo: vult agere contra me actione mādati, vt restituam sibi damna & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo: vtrum possit? Respondet quod non: nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei: & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent: tunc ex consilio dolose renerer.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta: ponit vtrū regule & exceptionem: secundo distinguit. tertio ostendit quid differt consiliū à mandato.*

a ¶ *Nullus ex consilio.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. cōsilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone 14. q. 1. quod præcipitur. ex decre. de arb. cū olim ex l. ff. man. l. 2. in fi. per quā exēplificare potes. & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe. in fi. & Inst. de obl. quæ ex deli. §. ope. Nullus. n. tenetur ꝓsiliū sequi: immo explorare & deliberare debet apud scipsum, an sibi expediat, necne, vt in p̄dictis iuribus. Si autē consiliū sit fraudulentū, bene obligatur consulens: licet durer ratio supradicta, & hoc ratione fraudis. exēplifica per canonē 86 distin. tanta. 3. de renun. sane. ff. de dolo. ꝙ si cū scires. Nota igitur & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa ꝛctum vel quasi, aut circa maleficium vel quasi; Primo casu subdistingue, aut tale consiliū non est fraudulentū, & tunc nō tenetur 1, vt hic, & in supradictis iuribus. ff. de dolo. eleganter. in fin. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi cui ꝓsilium dedit, vt in prædict. l. ꝙ si cū scires. vbi ille qui dolose mihi cōsuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori nō idoneo: tenetur mihi actione de dolo. ad idem ff. de proxenetis. l. 2. in secundo casu. si cū datur circa maleficium: tunc tenetur cōsulens, non tñ illi cui, sed illi ꝙ quē consiliū dedit: nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius. Philip. maleficij nomine, nā si cōsuluit occidi, homicida est. 50. dist. si quis vbicunque cadit in nomen maleficij: ipsi autem cui dedit consiliū non tenetur: tum quia scire debebat id sibi nō expedire, vt 3. dixi. tum quia ex improbitate sua nullus consequitur actionem, ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum & cōsilium: nam mandator obligatur mandando: sed non consulens consulendo. ff. man. l. 2 & Inst. man. §. tria genera. vbi de hoc.

1 Stetit Bart. hoc solum §. si mādato. ff. de iniur. circa fi. & l. fi. remunerādi. §. si tibi tu mandato nō cōsilio loqui illi ꝙ quē consiliū dedit. nec tunc tenetur actione de dolo. sed eius.

2 Non tamē vidua. de homi. sicut dignū. Si consuluit seruo vt fugeret, vel furtū faceret, tenetur furti 2 vel serui corrupti. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Si cōsulit Titium mihi iniuriā facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pœn. dist. 1. non solum. ff. de iniur. l. nō solum. Idem not. & præd. i. sæpe. Ioan. And.

EXceptionem.] Casus figuratur per c. illud. 3. de præsc. hoc modo: Titius detinebat rem ad mę pertinentē: feci eum aueniri cora iudice cōpetente: obtuli ei libellū, cui petij rñderi: Cū restaret per ipsum rñdere meo libello: Titius excipiendo proposuit, ꝙ ipse possederat illam rē per tps sufficiens ad ꝓscriptionē petebam vt ipse probaret se præscripsisse illam rem: Dicebat ipse, probato primo ꝙ res fuerit tua, dixi ꝙ sufficienter probaui meā intentionē peremptoriam: & ꝙ aliter nō teneor probare rē ad me pertinere: quæritur an bene dicā? Rñdet ꝙ non, quia teneor probare me esse dominum illius rei, quam peto: quia exceptionem obiciens non vī aliquid de intentione aduersarij cōfiteri. Vel pone ꝙ à te petij centum scuta, & per libellum meū dicebam, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certum tps: & petebam te condemnari ad reddendū & tradendū illa centum vnà cum expēsis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centū, vel tibi fecerā pactum de non petendo: vtrū per illā confessionē videaris mihi consfieri quod mihi promisisti, vt sim relaxatus ab onere probandi meā intentionem? Rñdetur ꝙ non. Et glo. ponit tres rationes illius dicti: quia potest fieri ꝙ dicas, ꝙ fecissem tibi pactū de non petendo, licet non esses mihi obligatus. Item si dicat reus rem præscripsisse, non vī confiteri ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur quis rem restituere actori: nisi probet suā esse. l. ij. C. de rei vendi. Item opponens exceptionē peremptoriā vī negare intentionē actoris: & si ex ꝓpositione huiusmodi exceptionis resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus contrarios, s. affirmationem & negationem: quod est contra l. qui hominē. §. vlt. ff. de solu. Et obiiciens exceptionē peremptoriam videtur negare intentionem actoris. Pro hoc facit l. vnica. C. de lit. constet. vnde tria sunt de substantia ordinis iudiciarij: videlicet quòd offeratur libellus. Item ꝙ fiat litis cōtestatio: & feratur sententia in scriptis. vt gl. in d. c. de causis. de offi. & potesta. iudi. deleg. in antiq. & in l. prolatam. C. de sent. & interlo. om. iud. Quæritur vtrum per propositionem exceptionis peremptorię fiat litis contestatio? Dicit Cynus in d. l. vnica. de litis contesta. quòd sic: quia si quis negaret intentionem actoris, videtur facta litis contestatio: modo proponendo exceptionem peremptoriam reus tacite videtur negare intentionem actoris: Nam exceptio peremptoria tacite habet negationem inclusam. Sed habemus contrarium in c. 2. de litis prest. ut omet lib. & Bar. in d. l. vnica. alleg. respon. ad illud. cap. dicit. quòd procedit opinio Cyni. quando oblato libello peractorem, reus incontinenti proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus caperet terminum ad respondendum libello, & termino aduenient reus proponeret exceptionem peremptoriam. Panor. in c. vnico. de lit. cōte. in antiq. concludit ꝑ Bar. quia c. 2. de lit. contest. ut omet lib. Ioquitur indistincte ꝙ per propositionem exceptionis peremptorię non fit litis contestatio, non distinguendo vtrum illa propositio exceptionis peremptoriæ fiat ex intervallo vel incontinenti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad contrarium effectum litis contestationis. & iura allegata pro alia parte non faciunt contra: quia respondendo ad factum siue narrata vel ad ius fit litis cōtestatio: & sufficit rñdere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera: vel ad ius dico petita in libello non debere fieri: tamen practici communiter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrumque, scilicet ad factum & ad ius. de hoc per glo. in c. allegatam.

¶ *Prima glossa ponit exempla et remittit: secundo obiicit: ponit opinionem, quam non approbat, et soluit reddens triplicem rationem regulæ, et supplēti cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad replicationem.*

b ¶ *Exceptionem.*] Pone casum 3. de ꝓscr. illud. ff. de excep. l. non vtique. & habes hæc verba 3. de excep. cum venerabilis. Et prosequere hanc materiam, vt ibi not. Et aduerte quia mirabilis vī hæc regula. nam si ego excipio de pacto de non petendo, videor confiteri debitum fuisse. si dico interrupi præscriptionem, videor fateri te præscripsisse. si dico ꝙ te præscripsi 3: ergo primo id tibi debitū erat quod præscripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tantum. & facit ad hoc 3. de transact. prætera 4. & ideo dixerunt quidam 4 hic loqui de exceptione nō numeratæ pecuniæ, & similibus. 5 Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti vel interrionis.] in quibus reus nil fatetur, vt not. in d. l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vī hæc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Dic ergo ꝙ huius regulę ratio triplex est. Prima, quia licet dicā, fecisti pactum de non petendo: poterat esse, ꝙ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitum tantū, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte non erat completa præscriptio: immo hoc dicere videor, quòd completa ōn fuerit dicendo me interrupisse, vel si completa fuerat, sine titulo fuerat & bona fide. Idem in aliis exceptionibus. Secūda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris dicere confiteri, eadem exceptio duos ꝓrios effectus haberet: quod esse non debet. ff. de sol. qui hominem. §. vlt. de baptis. & eius effectus mei iares. Cum igitur per exceptionem neget intentionem aduersarij, non est congruum me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur. ff. cōmo. si is. §. vlt. sit speciale propter iuramentū ꝓsertim cū ne sit in damno solum. Tertia quia reus ꝓsuplegiatus est, vt possit proponere duas exceptiones etiā ꝓrias, vt dixi 3. eo. nullus pluribus. Sicut ergo expresse dicere posset, nego rē præscripsisse: & postea si præscripsisti, interrupi: vel nego me promisisse, & postea pactum opponere de nō petendo. sic dicendo tuam præscriptionē interrupi vel pactū de non petendo feci sti, vel his simile, intentionem aduersarij non fateur: cū adhuc dicere possit, nō promisi, non præscripsisti: & sic de singulis. Tutius tñ esset ipsi reo sic dicere 5: Nego me ꝓmisisse: & posito ꝙ ꝓmiserim, mihi pactū de nō petēdo fecisti: & sic de singulis. Ad hoc 15. ꝙ 2. in prin. & not. in prædic. decre.

3 Not hoc & remissionem quā fatim dabo. Io. And.

4 Vt not. in Spec. de exc. §. vlo. post prin. & ibi vide qđ ꝓscriptio ne ibi scripsi super prima forma. Ioan. And.

5 Et hoc ca su intelligit cōdo. l. si qui dem. C. de excep. 2. & 3. respōsio quod non placet vī sequitur in gl. Ioan. And.

cus venerabilis, & in præd. l. non vtique. Sed quia hæc forma verborum docet mentiri, vbi conscientia & veritas est in contra-

1 Nec est rimari, non est amplectanda: cum prius animas, deinde linguas necesse sit, ne ita fieri erudiras, vt in proœmio. ff. in fin. Et facit quod dixi d. l. in fi. ff. de stat. hom. & confer. c. 1. in gl. 1. ver. ad positiones. Vnum no. quia idē quod dicit hæc regula in exceptione, in replicatione vnde sic d. l. dicit excipiens non contra. c. sit curatio. & ita nec. in gl. ad repe. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVæ [2] contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

ceptionis: intelligas & de qđ non in replicatione: quæ non excipiens non continet exceptionē: ita nec replicatis exceptionem, eadem de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem: ita replicatio ad exceptionem: & triplicatio ad replicationem. & hoc satis probatur d. de excep dilecti. [ff. de excep. l. 2.]

2 Et fortius, vt dixi de exceptionibus, in sum. replicationum in 4. membro. Ioan. And.

Quæ contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per cap. non solum. d. de regu. iure prohibetur Mendicantibus religiosis ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendum infra annum probationis: Sed pone quòd ipsi fecerunt contrarium: vtrum teneat professio? Et ibi textus quòd non: quia talis professio est facta p̄ ius. ¶ Item ponitur casus per ca. 2. de testi. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiāt aliquos testes parte nō vocata. Sed pone quòd cum litigatem contra te coram iudice cōpetente: lite contestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato neque citato recepit & examinauit meos testes: an valeat receptio & examinatio testiū? Respondetur quòd non. ¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistente & sine auctoritate superioris fuerit alienata, non valet alienatio.

¶ Prima glo. remittit ad exēpla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obiicit in specie & in genere de prohibitis, quæ facientes vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: tertio obiicit de maleficiis, & soluit.

a ¶ *Quæ cōtra.*] Pone exemplū quæ dixi d. eod. non præstat impedimentum. Item 15. q. 2. imperiam. vbi sunt hæc verba. & d. eod. lib. de reg. non solum. & d. de testi. c. 2. & C. de leg. nō dubium. vbi de hoc. Obiicitur ad hanc regulam de matrimonio ꝓcto post simplex votum, q̄ tenet. d. eod. lib. de vot. c. vnico. & de matrimonio ꝓcto post interdictum ecclesiæ. d. de ma. ꝓct. ꝓ interdi. eccle. per totum. & inter compatres ex catechismo. d. eo. lib. de cogna. spi. c. 2. & de sponsa sub pœna iurata, quæ tenet. 2. q. 6. biduum. & in ecclesia cōsecrata p alienū epm, vt 7. q. 1. episcopus. in diœcesi. & de omnibus quæ fieri prohibentur: tū facta tenent. Item obiicitur de iis quæ fiunt p̄ ius, & postea q̄ firmantur: quæ allegani d. non firmatur. Sol. generaliter dici potest sm Ioan. qui hoc not. to. dist. vides. & Ber. qui idē not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. gl. & Accur. in prædic. l. non dubium: hanc regulā habere locum in iis quæ perpetuam habent ꝓhibitionis causam: Contraria in iis quæ temporalē. Vel dic hanc regulā esse veram nisi eodem vel alio iure tolleretur & sic intelligūtur ꝓria. Et de hoc in Spec. de dispu. & alleg. eo. tit. §. post hæc. ver. vel illud ius, &c. Vel dic q̄ illa nō sunt directe p̄ ius: quia licet ius non assistat, non tū ei resistit. Quidam tū distinguere voluerunt, dicentes, q̄ aut ius prohibet, & addit, q̄ si p̄ prohibitionem fiat, nō valeat aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis concor. In secundo habeant locū ꝓria & sua similia. & facit ad hoc d. de reg. ad Apostolicam. sed hæc distinctio reprobatur per ꝓdict. l. non dubium. vbi habes expresse, q̄ sufficit legislatorem aliquid prohibuisse, licet non adiecerit, & pœna facti fuerit, non valere. Idē vi. tenere Gul. d. de offi. ordi. Romana. iuxta §. Item obiicitur de maleficiis, q̄ pœna ius fiunt, nec tū habentur pro infectis. Sol. hæc regula habet locum in iis q̄ de iure sortiuntur effectum. id est, aliàs sortiri possunt. Et facit quod dixi d. eo. tit. non præstat impedimētum. & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: immo præstat impedimentum secundo. & electio nulla interdum præstat impedimentum secunda: quod dic vt not. de elect. auditis. Ioan. And.

3 Dat Dynus exemplū ad l. relegatorū. §. ad rēpus. ff. de inter. & releg. ad idē ff. de fer. Ioā. And.

4 Ad annullandum certa actio vel exceptio paretur, vt in iis quæ fiunt dolo vel metu. Dynus quia factum tenet, licet ꝓ tenet cō sideratio esse ficta. ff. eo. ni hil interest. Ioan. And.

Non pari.] Casus figuratur primum per cap. nō sane. 14. q. 5. Cum haberem lite cum Titio, fuit taliter processum, q̄ fuit deuentū ad renuntiationē & conclusionē: visis meis actis & attestationibus cessimus, vidi quòd habebā cām iniustam, vidi iudicē corruptibilē: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sniam pro me: iudex illā pecuniā recepit: non est dubium q̄ ipse iudex illam pecuniam turpiter recepit, & ego similiter illam turpiter dedi: volo postea repetere illam pecuniā sic per me traditam, dicēdo q̄ ipse illam recepit ob turpem causam: vtrum possim? Respondeo q̄ nō: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: si pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illā habere: sed si solum promisissem, non posset iudex agere q̄ me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per cap. quia frustra. §. de vsur. hoc modo: Exercui vsuras per aliqua tēpora: postea deueni ad paupertatem, & illas vsuras non restituo. Et ponamus q̄ eriam accepi pecuniam sub vsuris: illas vsuras cū sorte principali solui creditori: volo illas vsuras repetere tamquam indebite solutas: fuit pro parte aduersa oppositum, q̄ à pluribus aliis debitoribus acceperam vsuras: dī ibi quòd nō possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, à quibus recepi. ¶ Item potest poni casus per l. vbi autem. ff. de condi. ob turp. cau. Aliquis Titius dedit pecuniā alicui virgini ob stuprum quotiens. C. cōmittendum cum ea; ista mulier recepit illā pecuniam: Titius vult eam repetere, dicendo quòd mulier illam recepit ob turpem causam, vtrum possit? Et ibi text. quòd nō: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit glo. in pari turpitudine, vel in pari causa. ¶ Et respectu causæ potest poni exemplum per c. si à sede. §. de præben. eo. lib. Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi contulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior, quia non apparet de prioritate collationis? Dicitur quòd ille est potior, qui possidet: & si neuter possidet, ille est potior qui habet causam à Papa.

† De cōmodo possessionis vide doctores in l. cui virgini. C. de rei vend.

¶ Prima glo. dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusque membri ponit exempla: obiicit ad vnum exemplum, & soluit: secundo notat. signat contrarium, & ibi remittit.

b ¶ *In pari.*] Inquantū hæc regula dicit de delicto, sumpta est de l. ff. eo. tit. l. cum par delictum. in quantū dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. ti. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. q. 5. nō sane. In eo. q̄ qui repetit pecuniam quam dedit pro iniquo iudicio. Item in eo qui vsuras quas soluit repetit: cum ipse sit in pari delicto 5. ae vsur. quia frustra. Item per l. ff. de cond. ob turp. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes q̄ non repetitur quod pp stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decre. d. eo lib. de præben. si à sede. & per l. ff. de verb. oblig. si seruū. aliàs incipit, si Stichum. §. sequitur, vbi dī, q̄ cum quæritur de damno, & par est vtriusq; causa, potior est qui tenet, quàm qui prosequitur. Et aduerte: quia male videor exemplificare per decre. illam, si à se. nam ibi non erat par causa: quia fuerat vni collata per Papam alteri p ordinarium. Sed nō quæritur de paritate quo ad potestatē conferentium: sed de paritate quo ad tēpus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur. & ideo in hac pari causa tpis, potior erit conditio possidentis 6. Et nota quia hic exhibetur fauor reo: quia absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condi. ob turp. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, q̄ in pari delicto vel causa, potior sit excipiētis conditio, vt in prælleg. iuribus. Ad hoc de concess. p̄bē. ex tenore. de adult. c. pen. & vlt. Contradicere vē decre. illa de concess. præb. cum super. sed solue vt ibi in glo. quæ incipit, quia frustra in fine. [Dynus ponit hic distinctionem 7 cuius verba vide ad litteram.]

§ Nec obstat q̄ delictū sit ex diuersa. Dynus.

6 Vide Felin. in c. 1. de restitu. fundat. crucis. col. 14. & 15. de rescrip. glos. & ibi notata. cap. quia sæpe de præben. lib. 6.

ADDITIO. Ioan. Mona. in decre. d. eo. lib. de testi. c. 1. dixit regulam istam in pari, &c. locum habere in iis quæ in se sunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factum in se non est turpe, sed qualitas rei adiecta vel personarum facit illud turpe: tunc non est melior conditio possidentis. quod dicit probari de simo. veniens. & ratio redditur ff. de cōdi. sine can. l. aunculo. 1. & 2. respon. Et hic dicit quòd allegatio ibi posita facit q̄ regula: licet decisio videatur facere contra: quæ plus respexit factum q̄ qualitatē, ne agens esset in damno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis per nepotem aunculo: quæ permittitur reperi quasi ex nulla causa data: dare ergo non est prohibitum etiam in spiritualibus: sed adiectio facit illud turpe, quādo scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti, & ideo repetitur. facit d. de magi. cap. 2. & vide quod notatur de simo. in c. de hoc. Ioan. And.

7 Vide Felin. c. capitulū sanctæ crucis. col. 14. & 15. de rescrip. glos. & ibi notata. cap. quia sæpe de præben. lib. 6.

8 Dicit q̄ de eode n crimine tu nō accusas, sed de alijs non admittis. ius crimen obiicias si ciuiliter agas, q̄ procedit regula. Bart. l. eum mulier. solu. ma. vide Angelū iosti. de exceptio. col. 13. Panor. c. intelle ximus. nu. 5. de adulter.

Vtrum non stat.] Casus figuratur primo per c. si q̄libet. §. p̄phetauit. 22. q. 2. vbi est textus, quòd Deus mādauit Abrahæ, vt filiū suū duceret in montē, & sibi illū sacrificaret: ad præceptū Dñi Abrahā filiū suū duxit in mōtē, & cū paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus p Angelū: vtrū perinde sit ac si filiū suū occidisset quantū ad meritū? Rñdetur q̄ sic. Item figuratur casus p c. quoniā frequēter. §. porro. d. vt lit. nō pteat. in antiq. Certum est q̄ iudex non potest procedere ad sniam diffinitiuam ferēdam parte nō citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendū sniam: Ponamus q̄ iudex decreuit citationē p eū absentē, & misit executorē. vt ipse reus veniret auditurus ferri sniam: iste reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eum citare: nunquid habetur pro citato? Rñdeo q̄ sic: quia per eum nō stetit. Item pōt poni casus per l. vlt. C. de q̄d. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortē cōdidit suum testamentum, in quo legauit seruo suo liberatem, si ipse seruus daret decē scuta hæredi testatoris: seruus post mortē domini sui obtulit illa decem scuta hæredi scripto, qui hæres noluit illa accipere: vtrum conditio habeatur pro cōpleta vt seruus consequatur libertatem? Rñdetur q̄ sic. Idem si alius nomine serui obtulisset illā pecuniā.

¶ *Prima*

¶ *Prima gloſſ. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo notat tria. Tertio obiicit, & ſoluit diſtinguendo.*

a ¶ *Cum non ſtat.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahæ Geſi. xxij. per quem nō ſtetit quominus ſecundum Dñi præceptum filiū immolaret: vnde perinde apud Dominum gratū fuit ac ſi immolaſſet. 22. q. 2. c. ſi quæliber. §. pphetauit. & c. ſeq. Itē pone in eo q impedit, ne ad eum citatio perueniat, vt ℨ. vt lit. non conteſt. quoniā. §. porro. In ſtipulatione ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. Itē pones re in libertate legata, vt aliquid detur hæredi: & per hæredē ſtat. C. de condi. inſer. l. pen. aliàs eſt vlti. & idem in aliis legatis. ff. de cōdi. & demon. l. cum pupillus. & in inſtitutione hæredis. ff. de cōdi. inſti. l. 3. Nota tñ q ſi mihi decem, miſeris ſi te vicero, tacite vt hoc actū, vt reſiſtere poſſis: & ſic habeſ pro expreſſo. ff. ſi cer. pet. l. cum quid. Et not. q. dicit, per eum ad quē pertinet: nam ſi ſtaret per aliū tertium: vel etiā per impedimentū mei ipſius: tūc habet locum regula ℨ. eo. imputari. quia tunc licet non imputetur quod per me non ſtat, vt ibi: tamen non habebitur pro impleto, vt hic 1: & ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in prin. Itē not. q ſi libertas legata eſt ſeruo ſi decē hæredi dederit, & per hæredem ſteterit, quo minus ſeruus dederit illa decem: perinde eſt ac ſi impleta eſſet conditio: quia ille liber erit, tenetur tñ poſtmodū ad illa decē, niſi forte obtulerit, & hæres nō ſuſceperit. C. de condi. inſer. l. vlt. Sed dicit lex, q ſi teſtator legat liberto decem ſub cōditione, ſi cū filio ſteterit, & filius moriat: & ſic per eum vel p caſum in eius perſona contingenté ſtat quominus condicio impleatur: non tñ debetur relictum. ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cū ſtat per eum, i. per factum eius vel impedimentum ab eo impeditur p præſtitū, haberur conditio pro impleta: & ſic ſimpliciter vera eſt regula. Sed ſi ſtat p caſum in perſona eius cōtingenté, diſtingue: aut erat relictū contēplatione eius in cuius pſona erat implēda cōditio: & tūc nō debetur relictū, vt in pdicta l. Seio. aut fauore eius cui relictū erat: & eo caſu debeť. ff. de an. lega. l. Mevia. in prin. aut dubitaſ: & eo caſu relictū debeť, quaſi in dubio ſit interpretādū legatarij fauore relictū, ſi ex veritate vel ex ȝiecturis aliud non apparet. ff. de cond. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

† Io. An. circa hanc 67. regulā quæſit, an quis poſſet tractare cauſā nomine procuratoris, quā non poſſet ſuo, vide Bart. & doct. in l. hæredi-tariæ. ff. de furtis.

1 Et ſic patet, quòd iſta per illam nō eſt ſuperflua. Dynus tamē dicit illā loqui quando impediť per caſum: iſtam vero quādo impeditur p præſtitū, haberur conditio pro impleta: & ſic ſimpliciter vera eſt cū cuius intereſt conditioné nō impleri. Io. An.

ADDITIO. Idē Dynus, & plenius C. de inſt. & ſubſt. l. 1. Io. An.

2 Illis quæ Dynus dicit de tutoribus adde ſingula Gem. à Pe tra ſacta. 57. Pœnas, de quibus dictum fuit ℨ. de vſu. eo. lib. ſed vtrū aliquis poſſit nomine alieno, i. ad vtilitatē alterius exercere vſuras? Reſpondetur q non, per rationem huius cap. ¶ Item poteſt poni caſus per l. ſi quis. in fi. de iuriſ. om. iudi. Certum eſt q corrumpens album prætoris inſilit in pœnam illius legis. Sed vtrū ſit mihi licitum corrumpere album prætoris nomine alieno, id eſt, ad mandatum alterius? Reſpondetur quòd nō. immo incido in pœnam, & etiam ipſe mandans, ſi rarum habuerit.

¶ *Prima gloſ. ponit exempla: ſecundo dicit in maleficiis regulam loqui aliàs ipſius falſitas pateret in delegato, liberto & laico: Itē locum habet in eis quæ ſunt ordinis.*

b ¶ *Quod alicui.*] Pone caſum per cap. 46. diſt. ſicut nō ſuo. meo enim nomine mihi non licet fœnus exercere: ita nec alieno. Item per decret. de crimi fal. ad falſariorum. ſicut. n. p. oprio nomine litteras Papales falſare non debeo, ita nec alienō. Item nec noſe alieno nec proprio albū prætoris corrūpere debeo. ff. de iu. iſd. om. iudi. ſi quis id. in fine. [Clemen. de reg. vt profeſſores. dat no-

3 Scilicet abſ eſpo. Papa tñ bene pōt cōmittere ſimplici facerdoti, vt cōferat factam ērum confirmatio nis facit cō cilii Tridēt. ſeſſ. 7. de cō firmatione canone 3. & ſeſſio. 23. in principio. c. 4. & quod tradit B. Th. part. 3. q. 72. art. 11.

uum exemplum huic regulæ. Dynus ét ponit per auth. vt hi qui obl. §. ſi quis. vbi ſicut tutor nō inquietat pupillū noſe proprio ita nec alieno, vt ex iure ceſſo.] Et not. q hęc regula vera eſt in maleficiis. Indecens. n. eſt crimen ſuum cōmodis aliepis impende re, vt in d. c. ſicut nō ſuo. hoc dico quia delegatus ex delegatione cognoſcit de cauſa, de qua & pprio nomine cognoſcere non poſſet. 2. q. 6. ſi quis eps. exponit quos aliàs punire nō poſſet. ff. de offi. deleg. ſane 2. Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio nō poteſt. ff. de in ius vo. l. quæſitum. Et laicus qui non poteſt cauſam ſpiritualē tractare proprio nomine, tractat alieno, vt ℨ. eod. lib. de procu. c. 1. & *idem in ſi.* Item habet locum in iis quæ vt demandari poſſint, requirunt ordinis adminiculum: vnde ſicut ſuo nomine facerdos ſimplex nō chriſmat in fronte, non ordinat ad ſacros: ita nec epiſcopi ſui mandato: cum tali demandari ȝ non poſſit, & de hoc ℨ. de cōſecr. eccl. vel alta aqua. & facit quod dixi ℨ. eod. ea quæ. Ioan. And.

Poteſt.] Caſus poteſt figurari p c. vlt. ℨ. de procur. & per l. 1. ſi. de procu. in matrimōnio hoc modo. Aliquis vult contrahere matrimonium cum aliqua muliere per procuratorem: nunquid poterit? Eſt ibi textus q ſic: & hoc verum, dummodo ipſe procurator habeat mādatum ſpeciale à domino ſuo. Et in hoc articulo dicitur habere mandatum ſpeciale qſi habet mandatū de contrahendo cū certa muliere, puta cū Berta: quia non ſufficeret mandatum generale, videlicet ad cōtrahendum cū aliqua honeſta muliere. ¶ Item poteſt poni caſus per l. Arethuſa. in fi. ff. de ſta. ho. Aliquis teſtator dedit libertatem ancillæ ſuæ ſi ipſa daret decem millia hæredi ſuo: accidit q iſta ancilla erat prægnans, & cum eſſet in actu pariendi quidā Titius adimpleuit conditionem: nunquid ſtatim efficitur libera, vt pariat liberum? Reſpondetur q ſic: quia qui poteſt per ſe, pōt per alium. Io. And.

¶ *Primaglo. ponit exempla, & xvj. caſus exceptos: ſecundo ponit quinque caſus exceptos a regula conuerſa: rationem ipſorum vedit, & adiungit duo ſimilia, dicens regulam, qui facit, non eſſe ſuam, ſed perſonam. in fi. arguit & remittit.*

c ¶ *Poteſt.*] Poteſt quis per alium iurare. 63. diſt. tibi dño: ſicut per alium matrimonium cōtrahere. ℨ. eo. lib. de procur. c. vlt. ſic ff. de procu. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc, & ff. de admini. re. ad ci. l. 2. in glo.] de ſta. ho. l. Arethuſa. in fi. Hæc regula fallit in eo cui committitur certū miniſterū. ℨ. de offi. deleg. c. vlt. ℨ. eo. lib. eo. tit. is cui. & optime. C. de cad. tollen. l. vnica. §. ne autem. ad idē 2. q. 3. abolitio. de cleri. non reſi. quia nonnulli. ff. de ſol. inter artifices. Item in pœnitēria ſuſcipienda. de pœni. diſt. 1 quē pœniter. & in prin. quam per ſe quiſq; recipere debet. Ratio eſt pudor. qui eſt maxima pars pœnitentiæ, vt ibi. Item in eo viro qui veniam ætatis impetrat: qđ per ſe facere debet. C. de iis qui ve. ætā. impe. l. 2. Item adoptare vel arrogare nō pōt quis per alium. ff. de adoptio. poſt mortem. §. neque. Ratio eſt: quia adoptio imitatur naturā. Item fallit in iudice q p ſeipſum recitare debet ſnām: niſi ſit eps ſiue ſuperior 4. ℨ. eo. lib. de re iud. c. vlt. C. de iudi. auth. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre ſacrm vnctionis: qui id per aliū perficere non poteſt. 23. diſtin. quorundā. Item abbas per ſe verberando pōt corrigere monachū, non p aliū maxime laicū. de ſent. excō. aliter poteſt vniuerſitatis. Item dñs nouū emphyteutā non per procuratoré, ſed per ſe in poſſeſſionē inducere debet. C. de iu. emphyte. l. vlt. §. pen. [Item violentū ſtatim pōt de poſſeſſione expellere per ſe, tam non per procuratorē. ff. de vi & vi ar. l. cum fundum. Dynus.] Item qui eſt in poſſeſſione ſeruituris, & proclamat in libertatem: per ſe agit, & non per procuratorē. C. de aſſer. tollen. l. 1. & regula vel gladij poteſtatis, non delegantur ſm leges, niſi in caſu. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1. ſecus ſm canones. de hoc not. 95. diſt. c. 1. 23. q. 4. illud. & ℨ. de offi. ordi. quod ſedem. & de rapto. in archiepatu. & per ſe rūdere debet adultus, qui cathechizatur, & non per alium. de conſe. diſt. 4. cum p paruulis. Item *fallit in caſu.* ℨ. eo. lib de electi. cupientes. Item in caſu ℨ. eod. lib. de iud. ca. 1. & in caſu §. eod. lib. de offi. lega. c. penult. 2. tñſo: & de hære. cap. 2. in prin. hæc igitur & ſimilia ſpecialia ſunt. Et not. q etiam econuerſo quædam per alium poſſunt, quæ non per me. 5. Epiſcopus clericum ſuum per alium poteſt verberare, non autem per ſeipſum. 86. diſt. non liceat. C. de epiſco. & cleri. authen. ſed neque. Item eps per alium litigare debet. 5. q. 3. c. vlt. [Et idē in illuſtri. C. de procu. ff. de negot. l. penult. Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iuriſdictionem audit & iudicat de cauſa ſanguinis per alium, non per ſe. ℨ. eod. lib. ne cler. vel mona. c. vlt. Item religioſa mulier per alium pōt eſſe in iudicio, non per ſe. ℨ. eod. lib. de iud. cap. 2. ℨ. eod. lib. de electi. indemnitatibus. §. ſed cum eas. Item eps tuitionem, gubernationé, & curam viduarum & pupillorum & peregrinorū non per ſeipſum, ſed per alium archipresbyterum. ſ. vel archidiaconum gerere debet. 88. diſt. epiſcopus gubernationem. & ibi de hoc. & omnia iſta ſunt etiam ſpecialia contra regulam ſm quam quod poſſum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione perſonæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta cauſæ criminalis. & interdum per alterum conſequitur quis quod per ſe conſequi non poſſet, vt ℨ. eod. lib. de conſeſ. præb. c. auctoritatē. & ff. de ſta. ho. Imperator 2. ff. quæ res pig. obli. non poſſ. l. Arifto. ſicut & quædam poteſt quis tamquam alius, non tamquam ipſe. inſti. de inoffi. teſt. §. ſi tutor. ff. de adopt. ſi pater. §. qui duos. vbi neporem ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc non tamquam auus, ſed tamquam quidam extraneus. ad idem ff. de in ius voc. l. quæſitum. cum ſimilibus. [Multa exempla quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide ℨ. eo. quod alicui ſuo. in ſecunda parte quæſtionis.] Et not. quia id dicit mur poſſe, quod de iure poſſumus. hāc igitur regulam credo loqui de iis quæ de iure ſortiuntur vel ſortiri poſſunt effectum. non

nomine, nec alieno licebit.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

POteſt c † quis per aliū, qđ poteſt facere per ſeipſum.

† Dicit Dynus regulam reſtringendam ad ea quæ poſſunt per alios exerceri. alle- gat qđ no. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. Io. And.

1 Idem in in quiſitore hæreticæ prauitatis, qui, per Gemma- nus, & Peru- ſinus & alij in cap. vt cō miſſi de hæreti. ca. 10. in fin.

2 Vt dixi de ſent. excom. ſicut. ſuper fin. §. glo. vbi etiam alleg. rec. lib. 6. & Conradus Brunus li. 4. de hæret. ca.

3 Epiſcopus habet iuriſdictionem curam & gubernationem pupillorum, viduarum, & peregrinorū per annum.

4 Poſſe dici mur, quod de iure poſſu mus.

igitur superabundat regula. ff. eo. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiã maleficia cõprehendat, & illa regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti 1. Item nor. ex hac regula ꝙ ficut per se põt quis subscribere, ita per alium. quod dic. vt not. ff. de re iudic. cum inter vos. in glo. potest enim,

1 Idem ibi Dynus.

¶ Idem.

REGVLA LXIX.

IN † malis [a] promissis fidem [10] non expedit [b] obseruari.

¶ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis [c] debitoris † est electio: & sufficit alterum adimpleri.

† Vide S. Thomam 2. q. 89. arti. 7. & Turrecremata in c. si aliquid 22. q. 4

† In aliquot vulgatis codicibus legitur, electionis, sed in omnibus antiquis vt est restituam rem depositam vel æstimationem rei? Respondetur quòd sic. nec tenetur obseruare suam promissionem. De hac materia tractatur ff. in regula, non est obligatorium, & possunt hic poni exempla quæ ponuntur in illa regula.

¶ Prima glossa pro exemplis & materia remittit: & distinguit malum promissum à malo promisso.

a ¶ *In malis.*] Pone exempla quæ posui. ff. eo. non est obligatorium. & prosequere hanc regulam, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4. c. in malis promissis. vbi de hoc per totam quæstionẽ. Et not. quòd dicit, in malis promissis: nam licet mala promissa non debeãt seruari, tamen interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur: quando scilicet seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentum interuenit. de iureiur. si vero. in antiq. & dixi in prædicta regula. ff. eo. non est.

ADDITIO. Idẽ Dynus, qui dicit mala promissa ipso iure vitiari. ff. de pact. in regentium. ff. eo generaliter. & de verbo. obligat. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio. hoc modo. & l. si plagij. & l. si stipuler. instit. de inuti. stip. §. quod turpi. Sed male promissa: puta per dolum vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inuti. stip. l. dolo. &c. Ioan. And.

2 Hæc glos. sula ex nouella Io. And. fuit tãsa-

b ¶ *Non expedit.*] Secundum vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet secundum honestatem, & de his omnibus 3. de vo. magnæ. post princ. Ioan. And.

c ¶ *In alternatiuis.*] Casus figuratur per ea. inter cæteras. ff. de rescrip. Ego exposui dño Papæ, quòd Titius rector ecclesiæ sancti Desiderij Pictauẽsis erat homicida, simoniacus, concubinarius, & plures alios defectus patiebatur, propter quos erat indignus beneficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdã iudicibus, si cõstaret Titium esse homicidam, concubinarium, simoniacum, quòd ipsi sibi ecclesiam per sententiam auferrent, & forte mihi conferrent: verum necesse sit probare omnes istos defectus antequã possit requiri ab ecclesia? Respondet quod non: sed sufficit probare vnum ex illis: dum tamen ille defectus per se sufficiat ad probationem. 3 aliàs, primationem.

4 Intelligo affirmantis: in negantis non requiritur ꝙ omnes fiat

¶ Idem.

REGVLA LXXI.

QVi ad agendum admitti tur, est ad excipiẽdũ multo magis admittendus.

¶ Idem.

REGVLA LXXII.

QVi facit [e] per alium, est perinde [f] ac si faciat per seipsum.

5 Ioan. And. & Phil. hic dicunt regulam procedere in ecclesia præscribẽte rem priuari lõgo tempore.

Vi ad agẽdum 71.] Casus in hac regula figuratur ꝙ §. potest. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de pscr. xxx. vel xl. annorum. Titius possedit rẽ alienam cum titulo, bona fide, & cũ aliis requisitis ad præscriptionem legitimam: Certum est ꝙ si cadat à possessione illius rei quam præscripsit, habet actionẽ ad illam petendam: Sed quid, si non cecidit à possessione, & verus dñs agit contra eum: nunquid potest excipere de præscriptione? Respondeo quòd sic: quia qui admittitur ad agendum, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus ꝙ l. 1. §. qd ait. ff. de superficie. vbi est textus, ꝙ si quis conducat rem alienam ad lõgum tempus, & cadat à possessione rei, potest agere ꝓtra possessorem: & hoc verum actione vtili, & non directa: iuxta notata. ff. si ager vectigalis. Sed nunquid poterit excipere cõtra verum dominum? Respondetur quòd sic, per rationem huius regulæ.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regulæ. Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto dicit eam fallere in possessoriis.

d ¶ *Qui ad agendum.*] Hæc 6 regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. inui- tus nemo. §. cui dampus. Pone casum in eo qui legitime pscribit: aquia si cadit à possessione, datur sibi actio: multo fortius dũ possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit vt. §. potest, in prin. ad idem de præscr. illud. in antiq. Item oditor soli ad superficiem ad non modicum tempus habet vtilem rei vendicationem etiam ꝺ dñm? multo fortius exceptionem. ff. de superfl. l. 1. §. quod ait. Ratione huius regulæ etiã habuisti. ff. eo. cui licet plus, & minus licet 7. sed plus est agere ꝙ excipere, ergo si potest primum, multo fortius secundum, vt hic, nam video exceptionem dari cui non datur actio, vt excõciatio. ff. de excep. cum inter prioré. Item qui mala fide præscripsit. sm leges exceptionem habet aduersus oẽm petentem: & si a possessione cadat non habet actionẽ. 16. q. 3. §. potest. ver. qd si. & C. de pscr. xxx. vel xl. an. fiquis emptionis. Et vbi actio tollitur, ꝓpetuo durat exceptio. ff. de do. excep. pure. §. vlt. & venit in compensatione, qđ non venit in petitione. sm l. vt debitũ naturale. ff. de cõpen. l. etiã. Et ecõuerso interdum venit in petitione qđ non in cõpensatione: sicut est videre in deposito. C. de compen. l. vlt. & ff. de depo. bona fides. & est speciale. Et adde qđ not. de iureiu. quemadmodum in glo. nam cui. Et dic ꝙ ad agendum admittitur. ꝙ eum ꝺ quẽ excipere vult. hoc dico, ne obsterquod dr de Publiciana: nã habens Publicianã actionẽ ꝺtra alios excipit non ꝺ dñm. ff. de public. l. penul. & vlt. & idem de similibus. hoc autem regulariter fallit in possessoriis iudiciis. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis. vbi conuentus possessorio, si dicit se conduxisse, ante omnia possessionem restituit 8: & post agit. & facit quod dixi ff. eod. dolo. nã ꝺ pdonem agentem possessorio [scilicet interdicto vnde vi.] non admittitur exceptio: tamen admittitur actio. de rest. spon. in litteris. & cap. seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quæstio proprietatis agendo, & tamen non excipiendo. de ordine cognitio. cap. vlti. C. de rei vend. ca. l. vlt. & ordinarij. de concess. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

6 Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. inuitus nemo. §. cui dampus. Pone casum in eo qui legitime pscribit: aquia si cadit à possessione, datur sibi actio: multo fortius dũ possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit vt. §. potest, in prin. ad idem de præscr. illud. in antiq. Item oditor soli ad superficiem ad non modicum tempus habet vtilem rei vendicationem etiam ꝺ dñm? multo fortius exceptionem. ff. de superfl. l. 1. §. quod ait. Ratione huius regulæ etiã habuisti. ff. eo. cui licet plus, & minus licet 7. sed plus est agere ꝙ excipere, ergo si potest primum, multo fortius secundum, vt hic, nam video exceptionem dari cui non datur actio, vt excõciatio. ff. de excep. cum inter prioré. Item qui mala fide præscripsit. sm leges exceptionem habet aduersus oẽm petentem: & si a possessione cadat non habet actionẽ. 16. q. 3. §. potest. ver. qd si. & C. de pscr. xxx. vel xl. an. fiquis emptionis. Et vbi actio tollitur, ꝓpetuo durat exceptio. ff. de do. excep. pure. §. vlt. & venit in compensatione, qđ non venit in petitione. sm l. vt debitũ naturale. ff. de cõpen. l. etiã. Et ecõuerso interdum venit in petitione qđ non in cõpensatione: sicut est videre in deposito. C. de compen. l. vlt. & ff. de depo. bona fides. & est speciale. Et adde qđ not. de iureiu. quemadmodum in glo. nam cui. Et dic ꝙ ad agendum admittitur. ꝙ eum ꝺ quẽ excipere vult. hoc dico, ne obsterquod dr de Publiciana: nã habens Publicianã actionẽ ꝺtra alios excipit non ꝺ dñm. ff. de public. l. penul. & vlt. & idem de similibus. hoc autem regulariter fallit in possessoriis iudiciis. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis. vbi conuentus possessorio, si dicit se conduxisse, ante omnia possessionem restituit 8: & post agit. & facit quod dixi ff. eod. dolo. nã ꝺ pdonem agentem possessorio [scilicet interdicto vnde vi.] non admittitur exceptio: tamen admittitur actio. de rest. spon. in litteris. & cap. seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quæstio proprietatis agendo, & tamen non excipiendo. de ordine cognitio. cap. vlti. C. de rei vend. ca. l. vlt. & ordinarij. de concess. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

7 Dynus dicit quòd ratio sumitur de regula. ff. eo. & fic ad dem supra eo. cũ sunt & c. non licet. Io. And.

8 Effect enim species spoliationis possessionẽ denegare locatori. ff. de ꝑmen non excipiendo. de ordine cognitio. cap. vlti. C. de rei vend. ca. l. vlt. & ordinarij. de concess. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

Vi facit per alium.] Ponamus quòd iniunxi famulo meo vt clericũ verberaret: quod fecit ad mandatum meum. & nõte meo: nunquid sum excõicatus ipso facto ac si ego illũ verberassẽ? Respondetur ꝙ sic. Item potest poni casus in matrimonio. Constituti meum ꝓcuratorem ad ꝺhendum cũ Berta: nunquid sum eius maritus ac si in propria persona ꝺxissem? Rñdetur ꝙ sic: Quia qui facit per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

¶ Glossa sequens dicit vnde sumpta, & pro exemplis, materia, & obiectionis solutione remittit.

e ¶ *Qui facit per alium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quod iussu alterius. Pone exẽpla in regula & prosequere eam, vt dixi supra eod. potest quis. Et non superabundat hæc regula per illam: vt vt dixi ibi in fin.

ADDITIO. Dynus ponit hic specialia exempla, q vide. Io. And.

f ¶ *Perinde.*] hoc 9 procedit de quadã iuris interpretatione, cum verè loquendo factum etiam ab eodem diuersis temporibus, non repræsentat identitatem eius facti. ff. de condi. inde. si non sortem. §. libertus. & in Auth. de fid. instr. circa princ. secundum Dynum probatur hoc supra eod. lib. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

9 Hæc glossa ex nouella Io. And. huc fuit tãsa-

Factum

Factum legitime.] Casus figuratur per cap. penult. de eo qui cog. consang. vxo. suæ in antiq. hoc modo: Contraxi matrimonium cum aliqua Berta: contracto matrimonio cognoui cõsanguineam vxoris meæ, & sic est affinitas inter me & vxorem meam: verum propter affinitatem superuenientem dissoluatur matrimonium iam contractum?

Rñdetur quòd nõ: quia quod ab initio tenet, nõ dissoluitur: licet peruenerit ad eum statum, in quo non valuisset. Item potest poni casus in furioso: Certum est q furiosus non potest matrimonium cõtrahere pp defectum consensus: ponamus q aliquis sanæ mentis contraxit matrimonium cũ aliqua Berta: contracto matrimonio effectus fuit furiosus: vtrum inualidetur matrimonium? Respondetur quòd non, licet peruenit ad eum statum, in quo non potuit inchoari.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & inducit regulam conuersam. Secundo notat quod dicit, non retractari: non dicit, non impediri: per quod soluit contraria.*

a ¶ *Factum legitime* 1.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titul. l. in ambiguis. §. 1. Exemplifica in eo qui cõtraxit matrimoniũ, & postea factus est furiosus. 32. q. 7. c. neque furiosus. Idem in superueniente affinitate, de eo qui cog. consang. vxo. suæ. c. penul. Idem in adoptione superueniente. ff. de ritu nup. adoptiuus in princ. & l. fi qua. Et nota q habuisti aliam regulam per contrarium. 5. eo. nõ firmatur quia licet casus superueniat à quo potuit inchoari, non firmatur, quod ab initio non valebat, vt ibi: quod tamen intelligas vt ibi dixi: ita quod in principio factum erat 2 legitime non retractatur: licet superueniat casus à quo nõ potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulam. ff. de itine. actuque pri. l. nec enim. ibi dicit textus: nec enim corrumpi aut commutari quod recte transactum est superueniente delicto, poterit. Concordat ad hanc regulam de iure pat. cõsultationibus. de conuer. cõiu. placet. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ discretionem. & quod in his iuribus not. Et nota q dicit, retractari: quasi dicat propter causam superuenientẽ non retractatur. ac si legitime non fuisset factum. Interdum tamen pp superuenientem causam imp ditur eius effectus, quod legitime factum erat. exemplifica per can. 33. distin. communiter. & c. vsque adeo. & de cler. ægro. presbyterum. & c. tua. cum fi. Et eodem modo respondetur ad leges, quæ pro contrariis signari solent. ff. de iud. si à me. & l. seq. ff. ad leg. Aquil. quia in eum casum, in quibus dicitur, q iudicium soluitur per arrogationem eius, cum quo litẽ cõtestaturus eram: quia deuenit in eum casum, in quo à principio non poterat consistere: & in prædic. l. quia. dicitur simile, scilicet q cessat actio legis Aquiliæ quando seruus mortifere vulneratus liber factus est: quia iam in eum casum deuenit, in quo locũ habere non poterat, &c. Et est ratio: quia l. Aquil. damnum respicit.

1 Illud legitime, cõprehendit factũ & modũ, vt si in se sit legitimum, & sine peccato & legitimo modo factum. secũdum Io. Mo. qui dicit ad hoc duplici defectu vel prof: ctu haberi. & restii. spo. Pisanis. & renfti. dilecti. Io A.

2 Et perfectũ: secus si inchoatũ: & sic loquitur cõtraria. ff. de seruit. q par te. ff. de ver. obli. & sub vna. § si quis viã ff. de. fusp. tu post fini. ff. de lib ag. l. 3. § quia secundũ Dynum. & quæ signat Ioan. Mo. de decreta, quẽadmodum. de iure iurand. & decret. si paup. supra eo. lib. de præbend. Ioan. And.

Vod alicui.] CASVS. Ponamus q Papa cuin aliquo licentiato forte dispensauit super pluralitate beneficiorum, & in gratia sua apposuit causas quæ illum mouebant ad dispensandum: quia dixit Papa: quia legisti intra canonica in tali studio, tecum dispensamus. Ponamus quòd aliquis alius licentiatus similes vel maiores fructus fecit: vult extendere gratiam istius ad ipsum: an possit? Respondet quòd non, propter rationem huius regulæ: quia licet Papa fauore alicuius ¿personæ recedat à dispositione iuris cõmunis, non sequitur quòd iste discessus debeat extendi ad casus similes, iuxta l. non possunt. ff. de leg. c. translato. sacerdotio, de cõstitu. in antiq. secus si esset ius commune.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.*

b ¶ *Quod alicui.*] Pone exempla quę dixi 5. eod. tit. quæ à iure. & prosequere vt ibi dixi, & in regula, priuilegium personale. & concor. ad hanc regulam. 7. eod. in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum si cõcedatur alicui quòd subire non teneatur munera publica: forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In aliis ius commune seruabitur. alleg. ff. de constit. prin. l. 1. §. plane ex his. C. de decu. l. neq; Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & C. de episc. & cler. quoniam. Idem dic in priuilegio decimarum, de quo 5. de decim. ex parte. Ioan. Aud.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

FActum legitime [a] retractari nõ debet, licet casus post ea eueniat, à quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui [b] gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

Fustra.] Casus figuratur per cap. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est præsupponẽdum, q non minus est adstrictus dominus vasallo, quàm ecõtra vasallus domino suo: Nam sicut vasallus debet fidelitatem domino suo, similiter dominus debet esse fidelis vasallo, & sicut vasallus priuatur feudo propter infidelitatem commissam erga dñm, ita dominus priuatur superioritate. Et istud quotidie fit: Nam quando dominus supprimit vasallum, princeps eximit vasallum à iurisdictione domini. Hoc præsuppositio ponamus sic casum: Tenebam aliquam rem in feudum ab aliquo domino: & promisi ei fidelitatem: ista promissio est reciproca: nam sicut ego teneor seruare fidem domino, ita econtra dominus tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mihi fidem, quia me oppressit: vtrum teneat ei fidem seruare? Respondetur quòd nõ: quia frustra, &c. ¶ Item potest poni casus per l. cum proponas. C. de pactis. Cum haberem tecum litem, transegimus simul: per quam transactionem renunciaui isti sub hoc pacto, q infra certum tempus dares mihi certam pecuniæ summam: non soluisti infra tempus vt promisi- † Vide gl. in ras: volo redire ad litẽ, cap. 2. de iuvtrum possim? Respon- lat gloss in c. detur q sic, per rationẽ placuit. 16. q. 3. Innocẽt. in c. cum dilectus. de ordi. cog. Antonius de Butrio in c. 1. de dolo & contu. & doctores. in l. iubemus. C. de sanct. eccle.

huius regulæ: quia frustra sibi fidem, &c.

¶ *Glo. seq. primo ponit exempla. Secundo succedit signat; & soluit duo contraria. Tertio instruit.*

c ¶ *Frustra.*] Pone casum in domino quo ad fidelem, & infideli quo ad dominum. 22. q. 5. de forma. Item in eo qui interposita cõditione promisit & iurauit aliquid facere, de iureiur. peruenit 2. & vbi de hoc. In eo qui non vult transactionem interpositam observare. C. de pactis. cum proponas 1. cõcor. 95. di. esto subiectus. ibi, cur ego te habeo vt principem, cum tu me non habeas vt senatorem? Sed nonne hosti seruanda est fides 3 22. q. 4. innocens. 23. q. 1. noli. Solu. vt ibi not. & in d. c. peruenit. illud enim verum est cum ipse hostis nobis fidem seruat, & sic concor. eum hac regula. Item da, vide Bar. contra. 33. q. 5. q Deo pari. vbi dicitur q si vir & vxor pari cõsensu & Angelum continentiam vouent, vno labente, alter perseuerare debet. Solu. in l. conseuentionum ff. de ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla con- pact. & omdictione adimpleri debent quę Deo vouentur. 32. q. 8. c. vnico in fi. nino B. Tho Et vides quòd licet vxor adultera fuerit, nihilomin' vir peccat mam. 2. 2. q. adulterãdo. 31. q. 6. c. 1. per totum. frustra igitur debitum petit, qui 40. art. 3. & quod debet non impendit: & frustra legis auxilium inuocat, qui gl. & ibidem committit in legẽ. de vsu. quia frustra. in antiq. & ibi de hoc. Vnde Turrecremata nota quando partes sibi adinuicem aliquid sub pœna promittunt: in c. dominus & vna pars primo frangit fidem, aut expedit magis alteri parti aosti. 23. q. 8. pœnam prosequi, & stare pacto vel contractui, aut magis expedit sibi fidem rumpere: In primo casu licet sibi fides sit fracta, ipse tñ pro sua parte seruet eandem: & pœnam petere poterit cũ effectu. [ff. eo. tit. cum per. in fine.] In secundo casu secure frangit fidem, & fiet hinc inde pœnarũ mutua cõpẽsatio. vt 3. de pœn. ibi. & sic illam decr. intelligas: & quæ ibi not. & est ad hoc simile qđ not. de conuento super spoliatione: cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quam possidet, in primo casu agat, in secundo excipiat. hoc not. Ber. de ordi. cog. c. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. quòd in hac regula frustra, &c. poterat exemplum poni per l. quoniam. C. de rer. permu. ff. de mino. auxilium. in fin. intelligit etiam regulam circa idem factum, non circa diuersa. arg. ff. de leg. 2. cum pater. §. Plane. Dynus allegat §. libertis. Ratio etiam huius regulæ sumi potest ex regula. ex eo. eod. tit. Ioan. And.

Delictum.] Casus figuratur per cap. si episcopum. 16. q. 6. hoc modo: Aliquis episcopus commisit aliquod graue delictum, propter quod fuit depositus & priuatus suo episcopatu, vtrum bona ecclesiæ debeant cõfiscari? Vel pone quòd episcopus tenebat à rege castrum in feudum: & promisit fidelitatem regi: Postea episcopus deliquit in regem: quia commisit proditionem in regem: fuit depositus, vtrum castra reddant ad regem? Certe non. Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ, qui commisit falsum: & si fuisset causa propria debuisset causam perdere, vtrum delictum ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ? Certe non.

¶ *Prima glossa ponit exempla. Secundo signat contrarium, & soluit: solutioni tripliciter obiicit: & respondet. Tertio succedit soluit tria contraria. Quarto ponderat quod dicit, delictum, & quod dicit personæ.*

d ¶ *Delictum.*] Pone casum in eo deposito pp crimẽ. ob hoc. n. nõ debet ecclesia rebus suis expoliari. 16. q. 6. si epm. & ibi de hoc. Ad idẽ cle. de hære. nolentes. post prin. Item pone in procuratore qui falsauit instrumẽta: quia pp hoc non perdet ecclesia causam, de excep. cũ venerabilis, &c. & delictũ tutoris nõ obligat pupillũ 4. ff. eo. ti. l. neque. & ff. de tab. exhib. l. pe. Cõtra 16. q. 3. placuit. 2. vbi delictũ platũ nõ repetentis rẽ ecclesiasticã, nocet ecclesiæ. ad idẽ de pœnis. c. 1. & per totũ. Sol. delictum aliud in faciendo, & hoc non præiudicat ecclesiæ, vt hic: & aliud in omittendo, & hoc bene præiudicat, vt ibi. Ad hanc solutionem ẽdicit. 25. q. 2. ita nos. vbi delictum, quod est in faciendo, præiudicat ecclesiæ. Sol. dici potest secũdum Dynus.

4 Particulatur pupillus & ecclesia ex vna parte, & ipsorum administratores ex altera C. de episc. & cleri. orphanotrophos.

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

RAtioni a congruit vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

IN † argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatē aliquando sunt concessa.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

NEmo potest c plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

IN TO-

Iam, qui hoc ibi not. & in d. c. si episcopus. & hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud autem de detrimento honoris vel potius ibi nocet delinquentibus & ecclesiæ. Adhuc 3 solutionē de censi. eū olim. vbi delictū quod est in faciendo, nocet ecclesiæ de in integ. resti. iudiciis. vbi delictum qđ est in omittēdo, nō iudicat ecclesiæ. Satis congrue potest distingui inter iudicialia & extraiudicialia, vt in iudicialibus iudicioru fauore, siue fit in faciēdo, siue in omittendo, præiudicet ecclesiæ. & in decre. anditis. bene præiudicauit ecclesiæ delictum, quod fuit in omittendo, sed fuit restituta: & sic non est contra. In decre. cum venerabilis. dici potuit extraiudiciale: vel ibi solu. pro eccl. deliquit in faciendo, scilicet instrumentum falsando. Item contra. 54. distin. si seruus. vbi punitur episcopus, qui pro vno seruo duos dare debet: sed illud facere debet de proprio si habet non de bonis ecclesiæ propter hanc regulam. Item contra, de ord. cog. cū dilectus. vbi dolus & violētia abbatis ecclesiæ nocere videtur. Sed ibi soluitur per Bar. in 3. glo. scilicet quod ibi delictum fuerat commissum per prælatum & collegium communicato consilio, & eorum eo. peccatum. tū illi significationi non semper stat, vt ibi dixi. Item hoc q̄ dicit persōæ, intelligere possumus de prælato: & est vulgare dictorum meorū Anglicorum. de rescrip. ex parte S. personæ. & de app. bonæ memoriæ. vel indistincte de qualibet persona intelligatur, cuius delictum ecclesiæ non nocebit, saltem cum effecta. quia daretur restitutio vsque ad quadriennium tantum, nisi ex causa plus temporis daretur, vt 3. eo. lib. de resti. in integ. c. 1.

† An sit licita extētio in exorbitantibus. Bar. in l. illud C. de sac. sā. eccle. Iaſ. in § in p sonā. Instit. de actio. Io. And. in tegula q̄ possessio. supra eod. Dynus hic dicit quod sic etiam in pœnalibus fauore reipub. & animæ. Cons. singul. incipien. exceptio. Lx. Font.

a Atque secundum Dy. nisi dici pōt in qualibet substituto in hæreditate: quæ honor appellatur. ff. de lega. præstan. l. filium. § si legato. p quæ ex quo succedunt in honore, etiā debent succedere in onere. præter qđ sunt cediti onere legatorū. quę ab instituto relicta videntur recipere à substituto. petita. ff. de lega. 1. impetrator. & de legatis 2. l. si Titio & Mevio. § Iulianus. & Ioan Mon. dicit ponendum casum per ea. sicut. de cōsue. dist. 1 & per glo. quinto. supra de consuetu. in fi lo. And. 3 Ego addo hic l. gencia. inter ff de cens. Font.

4 Si tamen iussisset talia per hominem dari prohibita alienari, nō possent pro captiuis aliena. Opizo. l. filius. § dun. de leg. 2. col. 10.

Rationi congruit.] Casus figuratur per cap. filiis ac nepotibus. 16. q. 7. Certum est q̄ licet iuspatronatus sit annexū spiritualibus, tū illi iuri succeditur iure hæreditario: Et non est dubium quin patronus ecclesiæ teneatur defendere ecclesiam si opprimatur: Sed quid de hæredibus, qui succedunt iuri patronatus: nūquid etiam tenebuntur defendere ecclesiā si opprimatur? Rſidet q̄ sic: quia ex quo succedunt in honore, etiā debent succedere in onere.

a ¶ *Glo. seq. ponit exempla: & dicit regulam posse resolui.*

a ¶ *Rationi.*] Pone casum in filio patroni hæredē, qui succedit in honore iuri patronatus, sic in onere defensandi ecclesiam succedere debet. 16. q. 7. filiis ac nepotibus. Item pone in prælato 1., qui succedit in honore: sic & in onere soluendi prædecessoris debita pro ecclesiæ vilitate contracta. 3. de sol. cap. 1. Idem in iudice. ff. de iudi. l. mortuo iudice. quod eum iudicare oporteret. Idem eū qui ei substitutus est, sequi oportet. ad idem 3. de offi. deleg. quoniam Abbas. & concor. ad hanc regulam 100. dist. rationis. & 3. eod. qui sentit onus. & quod ibi dixi, hic adde. Et per illam regulam potest etiam hæc resolui, vt scilicet succedat in onere qui substituitur in honore. ad hoc 40. dist. non nos.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit in hac regula, rationi, &c. esse exemplum ponendum per l. 1. C. de fideiusso. & dic in onere non cohærente personæ: nam in illo secus. ff. de adimen. leg. l. legatum. & de ali. leg. Caio. in prin. & de condi. & demon l. legatum. secundum Dynum. Ioan. And.

2 Ioa. Mon. dicit ponendum casum per ea. sicut. de cōsue. dist. 1 & per glo. quinto. supra de consuetu. in fi lo. And.

IN argumentum.] Casus figuratur per cap. 1. 55. dist. hoc modo. Certum est q̄ beneficia regularia debent conferri regularibus, & secularia secularibus: & maxime religiosi nunquam debent habere administrationem ecclesiarum secularium, ne eis detur materia vagandi. Sed ponamus q̄ est tanta penuria clericorum secularium, q̄ non inueniuntur seculares quibus possint conferri illa beneficia: tunc poterūt conferri regularibus in defectum clericorum secularium. Sed ponamus quòd modo reperiuntur seculares: rum illa beneficia secularia nunc possint conferri religiosis? Respondetur quòd non: quia illud ex necessitate fuit ordinatum: ideo non debet trahi ad consequentiam: nam in argumentum, &c.

¶ *Glo. seq. primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla, interferens solutionem superfluitatis. Secundo not. ex regula generale, quod determinat.*

b ¶ *In argumentum 2.*] Hæc regula sumitur ex l. ff. eod. tit. quæ propter necessitatem. Pone casum 55. dist. cap. 1. vbi ex necessitate temporis propter ministrorum defectum monachos permissum fuit assumi ad parochiales ecclesias: cessante hac necessitate in argumentum trahi non debet, vt ibi 3. Item per decre. 3. de electio. cum in cunctis. ibi: ne quod à quibusdam pro necessitate temporis, &c. Et alienatio sacrorum vasorum pp necessitatem redimendorum captiuorum concessa 4, ad consequentiam trahi nō debet. C. de sacrosan. eccl. antepen. quæ incipit. sancimus. Et concor. ad hanc regulam. 3. eod. quæ à iure. & 3. eo. quod alicui. Nec superfluit hæc regula per illas quæ loquuntur in eo quod cōceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem. Et dicit etiā in argumentum q̄ si dicat iurista, vel arguens q̄ non debet arguere de eo qđ interdū ex necessitate concessum est: quia argumenta de similibus ad penitus similia procedunt: sed inter tempus necessitatis & non necessitatis non est similitudo: ergo non procedit argumentatio. Et concordat ad hanc regulam. 55. q. 1. ca. 1. per quod etiam exemplificare potes: nam à principio generis humani licite contraxit frater cum sorore: quia ex necessitate id fiebat: hodie autem creuit humanum genus, & sublata est necessitas: & ideo nō licite ꝯhitur infra quartum gradum. de consang. & affi. non debet. C. de pa. qui fil. distra. l. 1. & 2. vbi propter necessitatem famis licet filium distrahere: quod aliàs non liceret. [Hoc ideo, quia ibi est prohibitio. dicit enim littera. l. 2. id licere in hoc tantummodo casu: aliàs vbi nō esset in 3rium prohibitio expressa, vel quæ æquipolleret expressæ: id quod propter necessitatem concessum est, pp eandem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentum trahi: Nam q̄ conueniunt in identitate rationis, per cōstitutionem iuris separari nō debent. ff. de fonte. l. vnica: §. hoc interdictū. & de iniust. rest. l. quæ propter. & per hunc modum dic concordari glo. l. 2. ad glo. l. quæ prop. ff. eod. tit. cui vt cōtra 6.] Et nota ex hac regula illud generale, q̄ cessante causa cessat effectus. de iureiur. & si Christus. in fi. de app. cum cessante. & de pœnit. & remiſ. cum infirmitas. de quo dic vt not. de renun. post translationem. 61. dist. §. his omnibus. 19. q. 2. duę. cessante igitur necessitate propter quam dispensatum est, cessat cōstitutio. 1. q. 7. quod pro remedio. quod verum est circa facienda, non circa iam facta, vt ibi not. & de iureiur. & si Christus. in fi. ad hoc 3. eod. factum legitime. in fin. & est etiam hoc verum: nisi vtilitas succedat loco necessitatis, sicut in de monachis ordinandis, vt probatur. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fin.

5 Fallit si esset presbyter Hippol. singu. 101. cui addes singul. Roma. 210.

6 Hæc additioni obstat l. ob ea. de præd. mi. C. vide ergo. glo. in c. quæquam. supra eo. de elect. Font.

NEmo potest.] Ponamus q̄ haberem aliquā rem quæ non erat mea, sed illam detinebam inuito dño: vendidi tibi illam rem & tradidi: vtrum in te fit translatio dñium illius rei? Rſidetur q̄ nō: quia non potui in te transferre plus iuris, quàm ego haberem: & cū nō essem dominus illius rei, non potui illam in te transferre.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta: ponit exempla & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit inducendo etiam alios casus, quibus fallit.*

c ¶ *Nemo potest.*] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. nemo plus. Pone casum 1. q. 7. Daibertū. de don. inter vir. & vxo. nupper. vbi sunt hęc verba. & ff. de acqui. rer. do. l. traditio. & facit ad hanc regulam. 3. de pig. cum contra. & 3. eod. is qui in ius. Ibi dum dicit, eo iure. & sic non maiori. & concor. quod dī, nemo dat quod non habet. de iure patro. q̄ autem. 3 de elect. suffraganeis. vbi mandat archiepiscopus qui consecratus non est, electum per suffraganeos consecrari. & ff. de acqui. rer. do. nō est nonum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non habet. de conse. dist. 4. folet. vbi etiam baptismum dat qui nō habet. Sol. vt ibi not. 1. q. 1. c. 1. quia hoc est generale, illa sunt specialia: specialitatis rationem facile considerare poteris. Et idem not. Ber. in prædict. decre. nuper. & de iure patro. cura. nam speciale in baptismo, vt in prædi. c. solet. & demandare iurisdictionis est: ergo archiepiscopus confirmatus demandare pōt episcopis qui consecrati erant, vt episcopum consecrent: & in creditore est speciale, sicut & in tutore & curatore. C. de admin. tut. l. vlt. & l. lex quæ. & in procuratore. Insti. de rer. dini. §. nihil. In iudice. Insti. de offi. iudi. §. fi. In executore. ff. de enict. fi pignora. In vsufructu formali. ff. de vsufru. l. quod nostrum. [Ibi tamē plus non transfertur, sed per constitutionem variatur species vsusfructus: & qui primo erat causalis, qui non est seruitus, fit formalis qui est 7 species seruitutis. Dynus.] In eo qui bona fide emit à malæ fidei possessore, qui vsucapit. Insti. de vsuca. §. quod autem. Vel præscribit hoc secundum veterā iura: sed immutatum est per ius. Auth. vt spon. lar. §. rursus. In cēsitoribus 7 & flumine. ff. de acqui. rer. do. l. ergo. §. alluuio. In donatione libertatis. Insti. de liber. §. vlt.

7 Vt not. in §. fitaim. al. leg. censitoribus sūt qui signant prædia militibus assignāda, vel quæ auferuntur illa non solebant tribute, & alias dant. Vel iudices qui vtuntur auferunt, alij dant dñium. Ioan. And.

ADDITIO. De his casibus no. præalleg. l. nemo. & prædi. l. traditio. & Insti. qui. alie. licet. post prin. Ioan. And.

IN toto.] Casus figuratur per l. si quis. ff. de excep. rei iudi. Pone q̄ cum tenebas & possideres quādam domum, quam dicebam ad me spectare, feci te cōueniri, & illā domū tota volui vendicare: quia non probaui illā domum ad me spectare, fuisti absolutus ab impetitione mea & ego condēnatus in expēsis ratione temerę vocationis ad ius: Postea tractu tēporis volui à te vendicare partē illius

lius domus...n excipiendo propoſuiſti, q̃ aliàs fuerat controuerſia inter te & me de & ſuper illa domo: & q̃ fueras ſententialiter abſolutus ab impetitione mea: & ſic mihi obſtabat exceptio rei iudicatæ: ego autem replicando propoſui, q̃ non debet mihi obſtare exceptio rei iudic...ræ: quia ...rius petebam totam domum, & nunc peto partem ipſius: nunquid bene dico? Reſpondetur q̃ non, quia totũ continet partem: & ſi fui expulſus à tota domo, bene ſequitur q̃ fui expulſus à parte.

¶ *Gloſ. ſeq. remittit pro exemplis & materia, & dat concor.*

Pars in toto comprehenditur.

† Omnino vide hic Bar. Ioan. de Platea l. quemadmodũ. in. fi. C. de agri. & cenſi. lib. 11. doct. in fi. de vſuca. in princip. Do. Celius alleg. iuris Alexand. conſil. 35. colla. 3. in quarto volu.

a ¶ *In toto.*] pone exẽpla quæ dixi ſ. eo. plus ſemper. & proſequere vt ibi. & concord. ff. de excep. rei iudi. l. ſi quis, cum totum petiiſſet; ſi partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nam pars in toto eſt. concor. 14. q. 5. pœnale. & 32. quæſt. 4. meretrices. de pœnit. diſt. 1. cap. facilius Deum. §. hoc idem. Ioan. And.

IN *generali.*] Caſus figuratur per cap. ſi epiſcopus. ſ. de pœnit. remiſ. eo. lib. Epiſcopus meus dedit mihi facultatem eligendi confeſſorem quem voluero, vt illi poſſem confiteri peccata mea, vtrũm ille cõfeſſor poſſit me abſoluere de caſibus epiſcopalibus? Reſpondetur q̃ non: Vel fic. epiſcopus Picta. conſtituit Titium officialem ſuum generalem: vtrum iſte habeat poteſtatem conferẽdi beneficia? Reſpondetur q̃ non: niſi fuerit ſibi data ſpecialis poteſtas, vt poſſit conferre beneficia: quia in generali, &c.

¶ *Glo. ſeq. primo ponit exempla: ſecundo æquiparat obſcurum & generale: tertio quærit, & ſoluit: quarto notat, & ad quæſtionem arguit, & de ea remittit.*

Obligatio generalis nõ comprehendit vxorem & liberos.

b ¶ *In generali.*] Pone caſum 16. qu. 1. frater noſter, vbi generalis commiſſio facta legato per Papam, nõ extenditur ad cauſas fidei. Item pone per decre. ſ. eod. lib. de pœn. & remiſ. ſi epiſcopus. vbi habes hæc ve...ba. Item per l. C. quæ res pig. obli. poſſ. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris. non veniunt vxor & alumni, & quæ quis veriſimiliter non eſt credendus ſpecialiter obligaſſe. & facit oprime. ſ. eo. lib. de offi. vica. cùm in generali. Et not. quia non ſolum in obſcuris inſpicimus i... quod eſt veriſimile, ſed etiam in generalibus. De primo. ſ. eod. inſpicimus. de ſecundo hic, & in concor. & ff. de pecu. l. qui peculij. vbi qui adminiſtrationem concedit, videtur permittere generaliter quod ſpecialiter eſt permiſſurus 1. Et ff. de pig. l. obligatione generali. & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus eſt, ea nõ continebuntur, quæ veriſimile eſt aliquem ſpecialiter obligaturum nõ fuiſſe, puta ſupellex. Item veſtis relinquenda eſt debitori. Si quis quærat quomodo ſcietur quæ ſunt illa quæ veriſimiliter in ſpecie non diceretur quem conceſſiſſe? Reſpondeo 2 poteſt hoc cognoſci ex impoſſibili vel inhumana vel dura ſeparatione, vt putà miniſteria artis ſuæ, vel quæ ad affectionem pertinent, generali obligatione non veniunt, vt in prædicta obligatione. & l. ſeq. & protulit batur optime C. cõia vtriuſque iud. l. poſſeſſionũ. vbi habes quòd poſſeſſiones in quibus ſunt adſcriptitij, ita debent diuidi, q̃ penes vnumquemque integra familia remaneat, vt pater à liberis, coniunx à viro, frater à ſorore non ſeparentur. Et not. ex hac regula verbum generale reſtringi. ad idem ſ. eod. lib. de reſcrip. c. 2. & c. ſi eo tempore. de præben. eum cui. & c. quamuis. cum ſi. [ſ. eo. lib. de iureiur. c. 1. de proch. qui ad a...ẽdum. Io. Mo. qui hic plus quam ſuper omnibus aliis regulis ſcripſit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæſtionem de eo qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare: nunquid contra ſe vel filios? & not. de hoc 22. qu. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiur. petitio. in vlt. glo.

1 Vnde non concedit q̃ donet ff. de dona. inter familiãs. nec q̃ in fraudẽ creditorum alienet. ff. q̃ in fraudem credi. l. ſi pater filio. ſecũ batur optime C. cõia vtriuſque iud. l. poſſeſſionũ. vbi habes quòd poſſeſſiones in quibus ſunt adſcriptitij, ita debent diuidi, q̃ penes vnumquemque integra familia remaneat, vt pater à liberis, coniunx à viro, frater à ſorore non ſeparentur. Et not. ex hac regula verbum generale reſtringi. ad idem ſ. eod. lib. de reſcrip. c. 2. & c. ſi eo tempore. de præben. eum cui. & c. quamuis. cum ſi. [ſ. eo. lib. de iureiur. c. 1. de proch. qui ad a...ẽdum. Io. Mo. qui hic plus quam ſuper omnibus aliis regulis ſcripſit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæſtionem de eo qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare: nunquid contra ſe vel filios? & not. de hoc 22. qu. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiur. petitio. in vlt. glo.

Idẽ Io. Mo. qui etiã ponit exẽplum per l. intereos. ff. de re. in. cuius caſum dixi ſ. appel. paſtoralis. ſuper glo. fin.

3 Hæc gloſſa ex noſtra Io. Ao. huc fuit trãſlata.

c ¶ *Veriſimiliter.*] 3 præſumptio igitur contraria facit hic ceſſare, q̃ dicimus tantum valere genus quòd ad omnia, quantum ſpecies quòd ad ſpecialiſſima. ad quod allegat Dynus ff. de admini. tut. l. ſi duo. de leg. 3. ſi chorus. in princ. de vſu & habi. ſi ita. C. de quadri. præſcri. l. 2. de præſcri. xxx. ann. l. ſi omnes. Ioan. And.

Vi contra.] CASVS. Certũ eſt, vt ad hoc q̃ quis poſſit præſcribere longo vel longiſſimo tempore, requiritur q̃ habeat bonam fidem: ſed verum poſſeſſor præſumatur bonæ fidei vel malæ? Reſpondetur q̃ ſi poſſit dari contra ius, præſumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector eccleſiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præſumitur habere malam fidem: quia de iure cõmuni quis non pãt percipere decimas in aliena parochia.

¶ *Prima glo. ponit exempla: ſecundo ſucceſſe ſignat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.*

d ¶ *Qui contra.*] Pone caſum in eo qui recipit eccleſiam de manu laici. 16. q. 7. ſi qs deinceps. In eo q̃ emit ſpiritalia. de ſimo. non ſatis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit adſcriptitium ſine gleba, ſ. legum interdicta mercatur, & male fidei poſſeſſor dr; & ideo quia talis præſumitur non habere bonam fidem, ideo non præſcribit, vtrũ prædictis iuribus. [Ad idem ſ. eod. lib. de re. eccle. non alie. c. 2.] Contra ſ. de dona. Apoſtolicæ. ſed ſolue vt in glo. ſed vſ. Item ſ. 3. de iure pa...cura. Solue vt ibi. Et ſic patet, q̃ iuris ignorãtia non excuſat in præſcriptionibus ſicut nec in vſucapionibus. ff. de vſucap. l. nunquam.

ADDITIO. Dynus in hac regula, qui ſ. &c. ponit exemp...ſ. in eo qui emit à pupillo, qui talem ſciebat, ſine auctoritate curatoris. C. de auctor. præſtan. cum qui. de vſucap. pro emptore. l. vltim. de ...hem. emp. qui à quolibet. & dicit q̃ huius iuris eſt ratio: quia aut emptor ſciebat à iure prohibitum, & ſic fides mala concludit: aut ſciebat, & ignorabat, & tunc mala fides propter iuris errorem præſumitur. ff. de vſuca. ſi. fur. & dicã ſuper glo. Ioan. And.

REGVLA LXXXI.

IN generali [b] conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter [c] in ſpecie conceſſurus.

¶ Idem.

REGVLA LXXXII.

QVi contra [d] † iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna fides non patitur [f], vt ſemel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

QVm quid [g] vna via prohiberetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Bona fides.] CASVS. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ ſummam, ſibi ſatisfeci, vel alius nomine meo. Vel ſic: Cum Titius & ego eſſemus alicui obligati in aliqua ſumma pecuniæ, vnus noſtrũm ſoluit illam pecuniam: vtrum ab altero poſſit peti illa pecunia per alium ſoluta? Ridetur quòd non: quia bona fides, &c.

¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla dicens etiam in pœnis regulam veram, vbi vnica exactio competit: tertio arguit ad quæſtionem.*

e ¶ *Bona.*] Hæc regula ſumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Eccleſia non debet ſuum repetere cum ...gmento: ſed ſi ſemel exactum iterum exigeret, augmentum reciperet. 12. q. 2. fraternitas. ad idẽ de pœnis. c. fiam. ff. de ra. exhib. l. 3. §. cõdemnatio. Et habet locum hæc regula etiam in pœnis, quæ ſemel exactæ ab eodem iterũ exigi non debent 4. ad hoc 13. q. 2. c. vlti. de iudic. ac ſi clerici. C. de pœnis. l. omnes. Ab eodem ideo dixi: quia ſi plures inſolidum tenentur ad pœnam: ſoluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cũ deuotiſſimã. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. ſed ſi plures. An autem res & pœna ſimul peti poſſint: dic vt not. 25. q. 2. ſi eccleſiæ: hanc autem regulam dico veram in iis quorum cauſa vnica exactione finitur: vnde ſi decem debeo, ipſorum ſolutione tollitur omnis obligatio: vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigantur: & ſi ſoluantur, vt indebita repetũtur. quod dic vt not. 1. q. 4. in fi. de ſolu. c. vlt. ſi autem vnica exactione non finitur obligatio: Pone caſum in exactione debiti vxoris ad virum: & eo...uerſo: nõ habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit eps viſitans primo anno: nam ſecundo anno viſitans, iterum procurationẽ exigit: & idem ſi de neceſſitate eccleſiæ iterum eodem anno viſitaret: & ſic poteſt intelligi de cenſi. cum venerabilis. vbi de hoc. & 18. q. 2. viſitandi. Idem dico in exactione pœnæ, vbi de hoc actum eſt in contractu, vt totiens pœna committatur & exigi poſſit, quotiens ſ. factum fuit: nam tunc pœna ſemel exacta, etiam ab eodem iterũ exigetur: ſ. actus enim ex conuentione legem accipiunt. ſ. eo. ſ. actus. cum ſuis concor. ſed veritate inſpecta in his caſibus & ſimilibus nõ eſt idẽ, ſed aliud, licet eiuſdem generis. Et facit hæc regula ad quæſtionẽ, quam not. Io. 12. q. 2. monemus. an ſi eccleſia cõſecuta eſt ſuũ à poſſeſſore, quod facere poteſt, vt ead. q. Apoſtolicos. an adhuc idem poſſit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene poſſet cõtra eum, vt dixi ſ. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. ſi quis.

† Dicebat ergo Dynus regulam intelligendam ne ab eodẽ exigatur vel ab eo...q̃ ab exacto cauſa habet, vel q̃ cõtra exactum, eſſet habiturus regreſſũ &c. Ioan. An.

f ¶ *Non patitur.*] quaſi ſ non ſuſtinet, non permittit: & hoc propter contradictorium. Ioan. And.

Vm quid.] Caſus figuratur per l. vlt. C. ſi manci. ita vene. meprostitu. Ego habebã ancillam, quam multum diligebam: verumtã fui compulſus illam vendere: ſed in venditione apposui pactum, q̃ eam non proſtitueres: & ſi faceres ſ. rium, q̃ ſtatim efficeretur libera: accidit q̃ noluiſti eam proſtituere publice, ſed à cauſone eam feciſti proſtitui: quæritur, nunquid efficiatur libera? Ridetur q̃ ſic. Nam ſicut tu eã non poteras proſtituere, neq; etiã per cauponem per rationem huius regulæ: quia cum quid, &c. Vel ſic: Pone q̃ vendidi tibi aliquam rem, & in venditione apposui pactum, q̃ illam rem non poſſes alienare: vtrum poteris eam obligare? Ridetur quòd ſ non: quia tunc indirecte illa res alienaretur, & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

g ¶ *Vm quid.*] Pone caſum in 34. q. 5. hæc in glo. ſ. eod. lib. de conceſ. præb.

¶ *Prima glo. ponit exempla: ſecundo ſex caſus, quibus fallit regula: tertio dicit quo caſu procedit regula.*

5 Hæc gloſſa aliunde, fuit huc tranſlata: abeſtq; ab omnibus vetuſtoribus codicibus & impreſſis.

cess.præben.detestanda. C. si manci. ita veh. ne profti. l. vlt. vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæstum faciat, nec in caupona sub specie ministrandi prostituï (ne fraus dictæ legi fiat) oportet. Concor. ẕ. de procu. tuæ. cum suis concor. ẕ. eod. lib. de cler. coniug. c. vnico. §. 1. Dynus ponit exẽplum per l. ff. de tuto. & curato. da. ab his. Scire oportet. §. si mater. vbi pater prohibitus administrare, nec administratio poterit vt curator. inducis, quæ cui concor. ẕ. eod. lib. de elect. auaritiæ. Item per l. ff. de bon. pos. non est dubigendum §. vbicunque. & de bo. pos. cõtra tabu. l. 3. §. liberi. & l. si post mortem. §. exhæredari.] Nota ergo quòd cũ aliquid prohiberur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo, vt ẕ. eo. cum quid, & per quæ perueniri possit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum: quia seruus non admittitur ad testimonij ferendum, neque pro domino, neque aduersus dominum: & cũ testificatur de facto suo: puta dum dicitur per eum depositum vel commodatum, vel simile. 4. q. 3. si testes. §. serui neque circa fi. ca. Item qui non potest accusare, denuntiat. de Iureiur. quemadmodum. in fin. Sed aliud est effectus denuntiationis quàm accusationis, vt ibi patet, sed idẽ est etiam vbi idem esset effectus vtriusque. de cog. spi. ua. vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius sine venia: si tamen agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæritum. Ratio: quia non ipse, sed ille cuius nomine agit, cõuenire videtur, & facit quod dixi ẕ. eod. potest. Item denegatur dilatio vna via, scilicet per remedium iuris communis, cui conceditur alia via, per beneficiũ scilicet restitutionis in integrum, vt de in integ. rest. corã. sed dic vt ibi in vlt. glo. Item prælatus de mobilibus p ecclesiam acquisitis testari non potest: & tũ in ægritudine moderate potest de ipsis aliqua erogare. de testa. ad hoc. in antiq. Item pater nõ potest filiũ priuare quarta: & ẕ. libertates dando minuet quartã. [Vide in Auth. de trien. & semis. §. prohibemus. coll. 3. & quod ibi not. in glo. hoc est.] & sic alia via priuat eum. ff. de inoffi. testa. Papinianus. ẕ. quoniam autem. ver. cum igitur. & est speciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici posset, quòd cũ aliquid prohibetur habito principaliter respectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur. exemplificat per iura. in prin. inducta, & per decr. de concess. præb. constituturus, tunc sufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic: speciale tamen est in liberrate, vt ẕ. dixi. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam vel modum, non ad rem: tunc secus: vnde alteri ecclesiæ allegatus episcopus non eligitur, sed postulatur. Item qui iurauit non accusare, bene denuntiat: quia sibi non est prohibitum deferre crimen: sed per modum accusationis deferre prohibitum est. Idem in casu de iud. examinata. vbi petendo rem, vna actione repellor: & per aliam admittor; & hoc est videre in omnibus actionibus: nam deponens agens commodati repellitur; agens depositi admittitur: & sic de singulis.

C *Contractus.*] Casus figuratur per l. 1. §. fi conuenerit. ff. depo. Certũ est quòd depositarius non tenetur nisi de dolo, & lata culpa: vt si res deposita perierit apud depositariũ per dolum suum vel culpam tenetur soluere æstimationem rei peremptæ. Si autem res perierit leuissima culpa, non teneturvt ponamus quòd tradidi tibi libros meos custodiendos, fecisti pactum cum aliquo vt intraret tuum studium, & acciperet meos libros, certe tu teneris: vel dimisisti illos in via publica, qa tu scis quòd non erat locus tutus: periit periculo tuo: sed si adhibuisti diligentiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone quòd apud te deposui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, quòd si perderentur culpa leuissima vel casu fortuito, restitueres illos: si pereant casu fortuito, nihil potero agere contra te? Certe sic, mediante illa conuentione, quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

¶ *Glo. seq. primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicens regulam intelligi de conuentione honesta & possibili.*

a ¶ *Contractus.*] dicunt vulgares; pactum rumpit leges, & hoc dicit hæc regula, quæ sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. ẕctus. Quidam ponunt casum per canonem 18. q. 2. Eleutherius. vbi conuentio inter eũm diœcesanum & fundatricem inita de oblationibus, obuentionibus in festo ipsius ecclesiæ seruanda est. Depositarius de iure cõi tenetur solum de dolo & lata culpa, quæ comparatur dolo: si tamen hic lar- interuenerit conuentio, vt teneatur de leui & leuissima culpa, & ge Dynus. di etiam de casu fortuito rilla seruatur. de depo. ca. 2. ad idem ff. de- posi. l. 1. §. si conueniat, & ibi sunt hæc verba. concor. de commo. c. vnico. ẕ. eo. lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuentione, intelligas honesta, & non contra bonos mores; vnde si conuenerit ne dolus præsteretur, non valet conuentio, vt in prædi. l. contractus. vno, Io. And. ff. eo. tit. In impossibili idem. quod dic vt dixi ẕ. eo. l. nemo potest,

b ¶ *Legem.*] hoc 2 verbum largissime ponitur. ẕ. eod. contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

D *Annum.*] Casus figuratur p c. displiceat. 23. q. 4. hoc modo: aliquis clericus suspectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram suo epo: & quia constitit de crimine, fuit condemnatus ad perpetuos carceres: accidit q̃ ille clericus putãs euadere manus iudicis & carceres, se precipitauit in terrã, & se vulnerauit, & forte mortuus est: vtrum illud sit imputandum iudici, & eius familiæ? Ridetur quòd non: sed est imputandum ipsi præcipitanti. ¶ Item per c. fi clericus. §. de præben. isto libro. Sunt duo expectantes in aliqua ecclesia quorum vnus est prior in data, alter posterior: iste secundus fuit diligentior primo, & obtinuit præbendam vacãtem: postea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à secundo: vtrum possit? Respondetur quòd non. ¶ Item per l. cum duobus. aliàs est in l. si fratres. §. fi. ff. pro socio. Eramus socii omnium bonorũ: accidit quòd tu commisisti aliquod delictum propter quod fuisti condemnatus ad certam pecuniæ summam: vtrum illam pecuniam possis soluere de bonis nostris communibus? certe non.

¶ *Glo. seq. dicit vnde sumpta: & tota instat in exemplis.*

c ¶ *Damnum* 3.] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. quod quis ex sua culpa. Pone casum per canonẽ 23. q. 4. displiceat. vbi si quis ad iudicem ductus se de equo proiiciat, & lædat, sibi soli imputet. Idem per decr. ẕ. eod. lib. de præb. si clericus. vbi clericus qui negligit petere præbendam sibi debitam cum vacat, sibi imputare debet, non sequenti expectanti. Ad idem. ff. pro so. l. cum duobus. §. fi. & l. seq. vbi socius omnium bonorum damnatus ex ẕctu ob contumaciam suam, vel ex maleficio: puta furto vel simonia, non recuperat quia à socio 4. Concor. 50. dist. sæpe. & c. hi qui. de homi. ca. vlti. ff. ad l. Aquil. si purator. Item procurator pœnam quam ex suo delicto præstitit, à domino non recuperat. ff. de procu. qui pro prio. §. idem econtra. Ad idem C. de euic. l. emptor fundi. vbi dicitur, quòd si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem: quia culpa sua res euicta videtur.

ADDITIO. Ponit etiam Dynus per l. si quis negotia. ff. de neg. gest. vbi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

I *Nfamibus.*] CASVS. Cõueni Titium super actione iniuriarum vel alia actione quæ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas ecclesiastica vel secularis: vtrũ possit illam obtinere? Certe non, eo quòd est infamis: & ei potest imponi talis infamia.

¶ *Prima glossa ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large sumi.*

d ¶ *Infamibus.*] Pone casum per canonem 81. dist. tantis Daniel. & de excessi. præla. inter dilectos. & dicit lex, neque famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. lib. 12. ad idem 33. di. laici. vbi dicitur, q̃ opinio ordinandi vacillare non debet. de testi. c. vlt. de accu. omnipotens. C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid sit, & quomodo contrahitur: & de multiplici eius genere, die vt not. 3. quæst. 7. §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatibus, intelligas ecclesiasticis & secularibus: infamis enim iudex esse non potest. 3. quæst. 7. infamis bene tamen potest arbiter esse. ff. de arbit. l. Pedius. 3. quæst. 7. cap. infamis. §. tria. ver. cognitores. An procurator possit esse, quære not. 50. dist. accedens. 3. quæst. 7. infamis. & q. 10. ca. vlt. & de iura. cal. imperatorum. in vlt. glo. & instit. de except. §. vlti.

e ¶ *Dignitatum.*] infamis 6 licet non possit esse iudex: tamen (vt dictum est) potest esse arbiter. Cum arbitrium non sit dignitas: cũ nudam & simplicem cognitionem habeat, & nullam iurisdictionẽ. Idem in ministerio procuratoris, quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu. l. si quis procuratorem. lib. 10. secundum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cum dignitatibus participare non debeant infames quæcunque infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne quis. de infamibus. & hi infames personæ. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor 2. & de assess. l. 2. & de iudi. cum prætor, & c. Et vt dicit, non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

C *Ertum.*] Casus figuratur per l. si quis de perpetuæ iurisdictionis. de iurisd. omn. iud. Si prætor in albo suo causa perpetuæ iurisdictionis aliqd posuerit, quicũq; illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus q̃ prætor fecit aliquã legem generalẽ, & illam fecit poni

1 Hæc glossa aliunde fuit hue translata.

† Aliàs, alij.

† Nota quod cõtra patrium legem non poterit vti curator. inducis, quæ cui concor. ẕ. eod. lib. de in contractibus seruãda est, Philipp.

Accusare nõ valens, denũtiare potest.

Pater nõ potest filiũ priuare quarta.

1 Dicit Dynus quòd ad ghiraldi confirmationem huius quæ dicit ff. de rat. hab. ẕ. vna. §. cũ autẽ. de infitia. sed & ẕ. §. pupilli. & famil. erciscund. inter coheredes. §. ex facto. Ioan. And.

2 Et hoc quia dolo facio non est quòd imputetur, secus autem si sibi imputari posset culpa participationis. causæ propter quã damnũ incurrit, vt eod. tit. l. si gitur. secundũ. Dynum Ioan. And.

3 De iuris & facti ignorantia. Bart. in testimonium. de testi. & priuat quem ipse iure. dicit Roma. sin. cccciiij pet. Infamia. C. de decu. lib. 10. l. 2. §. miles. ff. de iudi. 6 Hæc glossa ex nouella Io. And. hue fuit translata.

poni in albo prætoris: aliquis non corrupit nec deleuit, sed cum glutino posuit pānum,ita quòd non potest legi:vtrum incidat in pœnam? Respondet quòd sic: quia licet non committat contra verba edicti,tamen committit contra mentem.

¶ *Glossa sequens ponit exemplaꝫ & pro materia remittit.*

a ¶ *Certum est.*] Pone casum 14.quæst.3. plerique.3.eod.lib. de elect. anaritiæ. ff. ad Velleia. quamuis. §. si cū essem. concord.1.quæst.1.sunt nonnulli,de simo.intantum.de omp. & vēd. ad nostram.3.eod.lib.de electio.commissa.§. porro. de immu. eccle. clericis.& c.vlt.ff.de legib.l.fraus.C.de leg.l.non dubiū. vbi sunt hæc verba.circa autem hanc regulā non insisto: prosequere enim eam, vt not.14.q.3. plerique. Ber. de priuileg.quanto. Accursius ff.de leg.l.contra legem.Et facit quę I. dixi 3.eod. cum quid vna. ADDITIO. Dynus ..ic prosequēs illos iiij. modos fraudis,qui not.3.de priuile.quanto.dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat etiā hic de eo quod ibi scripsi:an liceat offendere verba,& non mentem.Ioan.And.

tum [a] est,quod is committit in legem,qui legis verba complectens,contra legis nititur voluntatem.

¶ *Prima glossa arguit,& remittit.*

b DAta Romæ.] Nota argumentum, quòd tabellio in instrumento debet scribere locum fui contractus.& de hoc dixi 3.eo.lib.de re iudi, Abbate sane.ad finem.Ioan.And.

¶ *Secunda glossa instruit de Calendis, Idibus,& Nonis.*

Mensis diuidit[c]ur per calendas,nonas & idus. ¶ *Quinto nonas Martij.*] id est,tertia die intrante Martio. Scire debes ꝙ mensis diuiditur per calendas,nonas,& idus.ut dicuntur calendæ à calo,id est, voco:quia tunc fiebat vocatio ad nundinas: & istæ nundinæ fiebant in v.dies, vel vij. mensis,vt patet in calendario. Vnde in prima die mensis [c]itur calendis in ij.dicit[u]r quatro nonas,interdum sexto nonas:quia sunt quidam menses qui habent vj.nonas,alij iiij tantum:Et hi qui habent sex, sunt quatuor tantum,scilicet Martius,Maius,Iulius,October. vnde versus:

Sex nonas Maius,Octob[e]r,Iulius,& Mars:
Quatuor at reliqui:tenet idus quilibet octo.

In Marito igitur prima die dicimus calendis:secunda vj.nonas, id est,vj.die ante nonas:in tertio v.nonas, id est, quinta die ante nonas;& sic d[e] nceps vij.die dicebamus nonis: quia eo die erant nundinę. Si vero mensis habeat iiij.nonas tantūm:secunda die dicebamus,quarto nonas.quinta die dicebamus, nonas:quia eadē die erant nundinæ.Post has nonas,siue essent in v.siue septimo die,secundum diuersitatem mensiu[m] quam supra posui, denominabamus dies ab idibus.[De hoc 18.dist.propter 1.] Idus autem interpretatur diuisio:quia tunc diuidebantur nundinæ:& quia idus.sem per erat viij.die post nonas:quia quolibet mense per vij. dies durabant nundinæ:ideo statim post nonas, siue v.siue vij.die dicebat viij.idus, id est.viij.die ante idus.sequenti die dicebatur vij. idus, id est, vij.die ante idus subsequenti vj. idus: & sic de singulis.Tertia decima die,cum mensis habet iiij.nonas tantum:vel xv.cū habet vj.dicimus idus:quia tunc diuidebantur nundinæ:deinde denominabamus per calendas, vt si mensis habet xxxj.dies: & quatuor nonas tantum,sicut Ianuarius : post idus dicimus xix.calend, & demum xviij.& demum xvij.vsque ad calendas, id est, octauo die ante calend.Cum ergo dicimus xv.calend,Martij. idem est dicere xv.die ante calend.Martij,id est,xiiij.die exeunte Februario: & sic de singulis.Si autem mensis habet xxx.dies, post idus dicimus xviij.calend.& demum xvij.& sic de singulis.vsque ad fin.Si vero mensis habet xxviij.vt Februarius,tunc post idus sequēti die dicimus statim xvj.calen.Si vero mensis habet xxxj.dies, & vj.nonas,vt Martius:tunc post idus sequenti die dicimus xvij.calen. & sic de singulis,vsque ad calen.& cum dicimus xvij.calen. Aprilis, id est, xvij.ante calend.id est, xvj.exeunte Martio. Idem in aliis. Menses autem quot dies habent,not.per hos versus.

Idus diuisio interpretat.

Iunius, Aprilis,Septemque,Nouemque tricenos:
Plus vnum reliqui,sed habet Februs octo vicenos.
Cui (si bissextus fuerit) supper additur vnus.

¶ *Tertia glossa instruit de more curiæ circa episcopatum scribendum in litteris: & circa formam bullæ, & circa pontificatum, & quando incipiat.*

d ¶ *Pontificatus.*] Scire debes ꝙ Romanus Pontifex ex sola electione facta à duabus partibus Cardinalium vocem habentium: de quo dic vt 3.eo.lib.de elec.vbi periculum pr[æ]fulatum assumit. 3.de elect.licet deuiranda. Sed consuetudo est Romanorum Pontificum (quæ potius eorum solito vsu,quàm iure roboratur) quòd post electionē ante consecrationem & coronationem non scribunt pontificatum in data:licet prædic.decret. licēt.supra eod. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur quia duabus partibus, &c.Inquantum dicit pontifex,videtur ꝙ exinde pontificatū scribere possit ɔ.Tamen pro illa consuetudine facit lex C. de quadripræscrip.l.vlt.in fine. ibi: ex quo imperiales suscepimus insulas. vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij,& sic potest intelligi.C.de fer.l.vltima.nec dicitur Imperator, niſi corona susceptа.ff.de milit.testa.l. anteponit. sicut nec archiepis niſi recepto pallio.supra de vsu pal.nisi.ad idem. C.lib. 12.de decu.l. fin.ff. de remili.l.ex eo.in Authen.de con.in fi.col.5.sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum & diem ponendo. Data susceptі à nobis Apostolatus officij anno, &c. & tunc etiam non scribunt se simpliciter episcopos:sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus episcopus.

[a] Aliàs,confirmationē.

DAta Romæ [b] apud sanctū Petrum, quinto nonas Martij [c], Pontificatus [d] nostri anno [e] quarto.

Item tunc non bullant bulla integra:sed tūc temporis si quas litteras cōcedūt:ponūr media bulla ɔ,id est, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen,plana est bulla sine nomine ɔ. post coronationem autem scribunt pontificatum in data, vnde quod prius scribebant,data susceptі à nobis Apostolatus officij:scribūt data pontificatus nostri. Item vocant se simpliciter episcopos; & dant bullam cum nomine suo. Et sunt hæc bene notanda:qu[i]am vidi in quadam ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo, & secundum expectantem ex hoc errore in assecutione præbendę primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die secunda exeunte Decembri:coronatus & cōsecratus fuit die xxiij.Ianuarij.Habebat vnus expectās eius auctoritate litteras cum tali data: data quarto calend.Ianuarij,pontificatus nostri anno iij.Alius expectās eadem auctoritate & in eadem ecclesia, habebat litteras huius datæ: data nonas Aprilis, pontificatus nostri anno iij. & hoc est dicere, data quinto die Aprilis,& superior data tertia die exeunte Decembri,vt ɔ.dixi proxi.glos.vacabat præbenda in illa ecclesia,& quærebat cui deberetur:& error peritorū huius iuris hunc modū ignorantiū pronuntiarū & obtentum fuit, illū qui habebat datam sub tertia die exeuntę Decembri priorem esse, & debere præferri:quia considerabant dicti iurisperiti,ꝙ siue annus inciperet à promotione Romani pontificis, quę fuerat, vt prædixi, die secunda exeuntę Decembri,siue à natiuitate, omnimodo ille erat primus:& verum dicebant illo modo computando: sed quia annus pontificatus incipit à consecratione & coronatione,nō ab electione,vt ɔ.dixi:quæ coronatio, vt prædixi, fuerat xxiij. die Ianuarij:ideo male fuit obtentum:& huius rei errore fuit posterior priori præfatus:quia certum est,ꝙ ex quo annus pontificatus Bonifacij incipiebat,vt prædixi,ꝙ is qui nonas Aprilis,id est, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet iiij.calen.Ianuarij, eodem anno fere in nouem mensibus,vt clare patat computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate & prioritate impetrantiū,aduertere debent diem pontificatus,id est,coronationis,vt rectè pronuntient. & idem in simi libus casibus.& hoc aliàs,vt dixi,in iure non bene probatur: quia de causa,vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod aliàs scriptum non reperi.

[b] De hoc vide in Specul. de rescrip.p. ties.§.vlt ver. item quod obtentum est. & circa hoc adde extravag. Quia nonnulli.

ADDITIO. Computationem annorum domini quidā inchoāt à natiuitate,alij à circumcisione, alij ab incarnatione,alij viij. calend. Octobris,sicut fiebat ante aduentum Christi. de hoc vide in Specu.de instru.edi.§.2.1.& 2.col.1020.And.

¶ *Vltima glossa quærit: arguit pro & contra: opiniones ponit, & soluit:vltimo ponit conclusionem operis.*

e ¶ *Anno quarto.*] fuit hæc data,& iste annus pōtificatus sui currentibus annis domini M.ccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouæ cōstitutiones huius Sexti libri? De iis loquor quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not.in proœmio cle.in glo.videtur per hanc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis post duos menses.in Authen.vt fa.no.constit.in rubro & nigro circa princ.§.vt autem apertius & hoc tenet Ber.3.in proœmio,in fi.glo. & 3. de constit. c.2.& facit quod not.de postu.præla.ca.1.cū enim id sit iure civili expressum: & nostro iure contrarium expresse non sit cautum: ergo illud ius seruabimūs: & ideo secundum hoc finitis duobus mensibus, scilicet tertia die intrante Maio,eodem anno inceperūt ligare. Item & nostro videtur iure roboratum.3. né cle.vel.mo.c. vlt.& 3.de sent.excom.nouerit.& 3.eo.lib. de concess. præbend. quia cunctis.circa princ.& in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan.82.dist. proposuisti.in glo.ex hoc.ꝙ finalis causa. Alexā. Vrbanes ligat constitutio post sex menses: allegat 18.dist.cap.vlt.quod de constitutione principis non loquitur: sed ꝙ illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinariorum, videtur probari 3. de pœni.& remiſ.cum infirmitas.vbi constitutio principis non ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idem 3.eod. lib. de præb.cum singula.vbi datur vnus mensis à tempore notitiæ. ad idem in Auth.vt in priuatis do.sacra myst.non fi.circa fin. col.5. vbi dantur tres menses.& in Authent.vt neque nuiles neque fœderatus.§.figitur.coll.9.vbi dantur xxx.dies tantū. Dixit Accursius ꝙ in prædictis legibus dicitur esse speciale. & idem de supra dictis

[4] Hoc dic propter constitutiones sequentes prædecessorum, de quibus non prius ligaret licet nonniſi per Bonifacium fuerint hic insertæ. Illi autē fuerunt Gregorius ix. & Innocen. iij. & Cle. Nicolai. iij. Aliorū cōstitutiones non memini hic insertas, Ioan. And.

[1] Benefacit. 3. eod. lib. de concess.præben. cap. vlt. in princi. in pōderato in textu summi pontificatus, & qđ ibi no. in gl.3. & qđ 3.sequitur in hac glossa per quæ coniuncta patet, ꝙ Bonifacius tempus Pontificatus vocat quo non erat cōsecratus Ioan. And.

dictis decreta est dicendum. Fateor enim licet constitutio principis liget post duos menses, vt supra dixi: id locum habet cum in ipsa constitutione aliud non cauetur, nec tempus adiicitur: illud enim seruandum est: & intelliguntur sic contraria vtriusque iuris. De hoc habui quæstionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati, quòd constitutiones huius libri non ligabant, nisi ex quo ille liber publicatus fuit Bonon. vt sic ignorantes non ligarentur: per cap. proposuisti. 22. distinct. & 32. quæst. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quòd secundum dictum in foro in ciuitatibus, in quibus non viget studium, & ad quas liber ille directus non fuit, adhuc constitutiones huius libri non ligarent: quod esset absurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod supra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij cassatam electionem cuiusdam episcopi, quia non seruauerat decret. cupientes. 3. eod. lib. de elect. quæ tamen ante duos menses solummodo fuerat publicata. An autem constitutio respiciat pendentia, dixi supra eod. lib. de elect. licet canon. Quæ his scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa, radenda, supplenda, & corrigenda se offerunt: in quibus aliqualiter excusari me reor: quia corrigium paratus: cum quia ex quo scribere cœpi, singulis quasi diebus binis lectionibus, & aliis præter lecturam ineuitabilibus negotiis implicatus singula ponderare non potui; tum quia domini mei superius iam dicti mandato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor; quinimo etiam ex falsis scriptis secundum Philo. 2. Metaphy. commendabor: quia per ipsa veritatis inuestigandæ materiam aliis præparaui. [Sicut canones. 1. quæst. 1. spiritus sanctus. in fin. & c. ita fit. quòd etiam per ministerium reproborũ spiritus sanctus probos colligit.] Suscipiant igitur istic studentes minutæ scientiæ labores meos, reminiscentes quòd vidua, quæ obtulit duo sola minuta, propter sui affectum larga plus omnibus dicitur obtulisse, Mar. 12. 24. quæstio. 1. odi. de pœn. dist. 1. c. versus fi. nam si Deus dederit, maiores & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio Ioan. And.

Largius ex affectu, & nõ ex quãtitate doni procedit.

ADDITIO. Data huius Sexti, vt dictum est 3. in principio huius glo. fuit anno Domini M. CCXCVIII. de tempore compilationis Decreti not. 2. quæst. 6. §. forma. De tempore Lateran. concilij dixi de iis quæ fiũt à prælatis, cum Apostolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. cap. penult. De tempore vtriusque Lugdunen. dixi supra eodem lib. de elect. nemo. super glo. 2. De tempore Vien. concilij. vide not. in cle. de cens. cum sit naturæ consonum. in glo. penult. Ioan. And.

FINIS.

REGVLAE IVRIS CAESAREI,

EX QVIBVS MAIORI EX PARTE

sumptæ sunt regulæ Pontificij iuris, ordine Alphabetico ex Pandectis Florentinis hic referuntur.

* *
*

ABSENTIA eius qui reipublicæ causa abest, neque ei, neque alij damnosa esse debet. Regula clxxxiij.

1 Sic Flor. in cæteris, nō recipiunt & in archetypo erat additum, non

Actus legitimi qui recipiunt 1 diem, vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, datio tutoris: in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. Nonunquam tamen actus suprascripti tacite recipiunt, quæ aperte comprehensa vitium adferunt: nam si acceptum feratur ei qui sub conditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis condicio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actum. lxxviij.

l. 11. §. fi tutori. supra quod vi aut clam.

Ad ea 2 quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris: ignoscitur seruis, si vel dominis, vel iis qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus, & curatoribus obtemperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet pro eo est habendus ac si haberet. ¶ In contractibus successores, ex dolo eorum quibus successerunt, non tantum in id quod ad eos peruenit, verum etiam insolidum tenentur: hoc est, vnusquisque pro ea parte qua hæres est 3, conueniatur. cc.

3 Duo puncta addebantur hic in archetypo, vt mos erat addi ad finem singulorum capitū. Aut. Aug. lib. 1. cap. 1.

Aliud est vendere, aliud vendenti consentire. ¶ Referrur ad vniuersos quod publice fit per maiorem partem. ¶ Absurdum est plus iuris habere eum cui legatus sit fundus quàm hæredem, aut ipsum testatorem si viueret. cxxj.

Alterius circunuentio alij non præbet actionem.

Bona fides non patitur, vt bis idem exigatur. lviij.

Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas: quoties lex impedimento non est. clxxix.

4 Al. Rapienda.

CApienda 4 occasio est quæ præbet benignius responsum. ¶ Quo 5 factum est cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem. cxxix.

l. 20. supra pro Soc. vide videtur emendanda inscriptio huius legis. Vlp. lib. 31. ad edict. l. 3. supra de dotis.

Consilij nō fraudulenti nulla obligatio est. Cæterum si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio cōpetit. ¶ Socij mei socius, meus socius non est. xlviij.

5 Vulg. quidam, quam lectione qui dam magis pbāt, quam Flor.

Contractus quidam dolum tantum dumtaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam. Dolum tantum depositum, & precarium. Dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum. Item dotis datio, tutelæ, negotia gesta: in his quidem 5 & diligentiam. Societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit: sed hoc ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in singulis contractibus. nam hoc seruabitur quod initio conuenit: legem enim cōtractus dedit excepto eo quòd Celsus putat non valere si conuenerit, ne dolus præstetur. Hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est, & ita vtimur. ¶ Animalium vero casus, mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ seruorum qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incēdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur. xxiiij.

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit. cxix.

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent. cxcj.

Cuius per errorē dari repetitio est, eius consulto dati donatio est. liiij.

Cuius 6 est donandi, eidem & vendendi, & concedendi ius est. cxxiiij.

6 i. Cuiusmodi.

Culpa caret qui scit, sed prohibere non potest. lj.

Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti. xxxvij.

Cum amplius solutum est quàm debebatur, cuius pars non inuenitur quæ repeti possit: totum esse in debitum intelligitur, manēte pristina obligatione. ¶ Is natura debet, quem iure gentium dare oportet: cuius fidem secuti sumus. lxxxv.

l. Iulianus. supra de condic. inde.

Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor & melior habetur possessoris causa: sicut fit cum de dolo excipitur petitoris: neque enim datur talis replicatio petitori: aut si rei quoque in ea re dolo actum sit. ¶ Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit. cxcvij.

Cum prætor in hæredem dat actionem quatenus ad eum peruenit: sufficit si vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx.

l. 129. supra eo. super vacuo bis repetitur.

Cum principalis causa nō consistat: plerumq; nec ea quidem quæ sequuntur, locum habent. cxxxix.

Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probādum erit: nec si donationis causa consenserit, ratam eius voluntatem habendam. cxxvj.

Cum seruis nulla actio est. cviij.

Cum tempus in testamento adiicitur, credendum est pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tēpus adiicitur. xvij.

l. Si extraneus. supra de iure dotium.

DIuus Pius rescripsit eos qui ex liberalitate conueniuntur in id quod facere possunt condemnandos. xxix.

Domum suam reficere vnicuique licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij.

Donari videtur quod nullo iure cogente conceditur. lxxxiij.

EA est natura cauillationis, quàm Græci σοφίσματα, appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidēter falsa sunt, perducatur. Regula lxvj.

l. 117. supra fit. proxi.

Ea quæ

Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur. clxxviij.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis hæredibus debentur. ¶ In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustum est, quàm tutum. ciiij.

l. 3. supra de fer. leg. l. pe. supra d. his quæ in test. fiel. Ea quæ raro accidunt, non temerè in agendis negotiis comprehendi solent. lxv.

Ea sola deportationis sententia aufert quæ ad fiscum perueniunt. xcviij.

Eius est nolle, qui potest velle. iij.

v. Perperam Hotom. Eius est nolle, qui potest velle, &c. Aut Augustin. l. 1. ep. 2. quidam tamen magis probat Italo apud. lect. qui ita legisse videntur Græci, & rectius. In manuscrip. est, Ei est nolle.

Et si a nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. cxliij.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. lix.

Expressa 3 nocent: non expressa non nocent. clvj.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet. cxcij.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. cxxxij.

Factum cuique suum, non aduersario nocere debet.

l. Dimus 3 de in integ. rest. ¶ Non videtur vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus causis benignius interpretandum est. cxcviij.

3 l. 12. supra de cõd. & de l. 38. supra de ver. sign. Fauorabiliores 4 rei potius quàm actores habentur. clxviij.

4 Idē Arist. proble. quæ ad ius pertinent. Fœminæ ab omnibus officiis ciuilibus vel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse possunt; nec magistratum gerere, nec postulare: nec pro alio intercedere, nec procuratrices existere. ¶ Item impubes ab omnibus officiis ciuilibus debent abstinere. ij.

Fere in omnibus pœnalibus iudiciis & ætati & imprudentiæ succurritur. cix.

l. quemadmodum. supra de adquir. poss. Fere quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potestatiua nulla amittitur, nisi in qua vtrumque in contrarium actum est. cxcvj.

l. 18. 3 de castr. pecu. Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur. lxxx.

Fructus rei est vel pignori dare licere. lxxij.

Furiosi vel eius cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. xlj.

5 Harmenop. lib 6 tit. cod. nõ quid non habeat actor GEneraliter cum de fraude disputatur, nõ quid habeat actor: sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est. lxxix.

HAeredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus, constat. lx.

6 l. 24. supra eit. proxi. Hereditas * nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. lxiij.

7 l. 1. 5. dein fine. supra d. ti. & vi armat. Hoc iure vtimur, vt quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. ¶ Deiecit 6, qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati enim habitio mandato comparatur. ¶ In contractibus quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidum tenetur. cxcv.

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. xj.

Imaginaria venditio non est pretio accedente. xvj.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxv.

9 §. 5 supra locat. Inst. de leg. Aquil. §. impertia.

Impossibilium nulla obligatio est. cxlv.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda eius est, qui eas protulisset. xcvij.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est.

l. 70. supra de iur. dot. ¶ Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit à quo initium capere non potuerunt. ¶ Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est. lxxxvj.

l. 19. supra de re iud. In condemnatione personarum quæ in id quod facere possunt, damnantur: non totum quod habent extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est ne egeant. ¶ Cum verbum, restituas, in lege inuenitur: & si non specialiter de fructibus additum est: tamen etiam fructus sunt restituendi. ¶ Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus est. cxxxiiij.

Ant. Aug. lib. 1 cap. 7 l. vidcamus §. de vsur.

l. dolo. supra d. dol. excep.

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. ¶ Ambigua autem intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit. cxxxiij.

In eo quod plus fit, semper inest & minus. ¶ Nemo alienę rei expromissor idoneus videtur, nisi si cum satisdatione. ¶ Pupillus pari posse non intelligitur. ¶ Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. ¶ Mulieribus tunc succurrendum est, cũ defi audantur, non vt facilius calumnientur. cxj.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrum petiturus est, durior causa est petitoris. xxxiiij.

In iis quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. ¶ Non debeo melioris conditionis esse, quàm auctor meus, à quo ius me transit. cxxxvj.

In vulg. In his officiis.

l. 24. supra de conc. & demon. In iure ciuili receptum est quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat quominus impleatur, perinde haberi ac si impleta conditio fuisset: quod ad libertates & legata, & ad hæredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factũ esset quomin⁹ stipulator cõditioni pareret. cxxij.

In negotiis contrahendis, alia causa habita est furiosorum, alia eorum qui fari possunt, quãuis actum rei non intelligerent. Nam furiosus nullum negotium contrahere potest, pupillus omnia tutore auctore agere potest. v.

In obscura voluntate manumittentis fauendum est libertati. cxl.

In obscuris inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. cxv.

In omnibus causis id obseruatur, vt ibi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemuis persecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnibus causis pro facto accipitur id in quo quis alium perhorrescit quo minus fiat.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. xiiij.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. xcj.

In pari causa possessor potior haberi debet. ¶ Hi qui in vniuersum ius succedunt, hæredis loco habentur.

bentur. clxxj.
In personam seruilem nulla cadit obligatio. ¶ Generaliter probandum est vbicunque in bonæ fidei iudiciis cõferatur in arbitriũ domini vel procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse. xxiij.
1 Sic Flor. passim accipiendum. In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur 1. xij.
Cic. 1. de Inuen. decõtrar. l. g. 2 l. 1. §. 4. ff. de superf. In totum oĩa quę animi destinatione agẽda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt. lxxvij.
In toto & pars continetur. cxiiij.
3 Non, videtur addẽdũ, vt in vulgatis cum hic locus negatiue legat l. 3. §. si quis 3 de iniu. actioque prꝛu. In toto iure generi per speciem derogatur. Et illud potissimũ habetur qđ ad speciem directũ est. lxxxj.
Inuitus 2 nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionẽ, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit. ¶ Cum quis in alicuius locum successerit, non est æquum ei nocere hoc quod aduersus eum 3 nocuit in cuius locum successerit. ¶ Plerumque emptoris eadem causa debet esse circa petendum ac defendendum quæ fuit auctoris. ¶ Quod cuique pro eo præstatur inuito nõ tribuitur. cxcix.
4 l. Soler. §. de offi. præt. 5 l. in fraudem. §. vlt §. de iis qui vt ind. l. 37. §. ad l. Aquil. Inuito 4 beneficium non datur. lxx.
6 An qui pro cui? Is damnum 5 dat qui iubet dare. eius vero nulla culpa est, cui 6 parere necesse sit. ¶ Quod pendet, non est pro eo quasi sit. cxxx.
7 l. 14. §. de cond. in d. Ius nostrum non patitur eundem in paganis & testato & intestato decessisse: earum quę rerum naturaliter inter se pugna est, vt testatus & intestatus quis sit. vij.
Iure 7 naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. ccvij.
Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. viij.
Libertas inæstimabilis res est. cvij.
Libertas omnibus rebus fauorabilior est. clxv.
Marcellus ait, Definit debitor esse is qui natus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxvij.
Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest. clxxvj.
Minus est actionem habere quàm rem. ccv.
Nec ex prætorio, nec ex solemni iure priuatorũ conuentione quidquã immutandum est, quam uis obligationum causæ pactione possunt immutari, & ipso iure & per pacti conuenti exceptionem, quia actionum mod⁹ vel lege, vel p prætorẽ introductus priuatorũ pactionib⁹ non infirmatur, nisi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviij.
Nemo alieno nomine lege agere potest. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ nõ innouat. clxvj.
Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere ius non habet. cxciiij.
L. Sed et si supra de in ius voc. Nemo de domo sua extrahi debet. ciiij.
Nemo dubitat, soluendo videri eum qui defenditur. xcvj.
Nemo enim in psequendo dereriorẽ causã, sed melioꝛẽ facit, &c. Melius est §. sub regula, non soletdeterior, &c. quã sit regula ab aliis distincta. lxxxviij.
Nemo ex iis qui negant se debere, prohibetur etiã alia defensione vti: nisi lex impediat. ¶ Quotiẽs concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliiij.
In vulg. An nemo, legit. Nemo ideo obligatur quia recepturus est ab alio quod præstiterit. cxxxj.
Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coercionis ad aliũ transferre. lxxj.
Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam. lxxvj.
Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm quod ipse habuit. clxiij.
Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet. lv.
l. 53 §. 6. ff de hæred. petit. Nemo præd⁹ est q̃ pretiũ numerauit. ¶ Locupletior nõ est factus qui libertũ adquisierit. ¶ Cum de lucro duorũ quæritur, melior est causa possidentis. clxix.
Nemo qui condemnare non potest, absoluere potest. xxxviij.
Nemo videtur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. clxxxviij.
Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluẽdo est, siue non est. clx.
Neque pignus, neque depositũ, neque precariũ, neque emptio, neque locatio suæ rei consistere potest. ¶ Priuatorũ conuentio iuri publico nõ derogat. xlvj.
Neratius cõsultus, an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat, iã defuncto dedisse existimaretur: respondit non videri sibi principẽ quod ei quẽ viuere existimabat concessisse, defuncto cõcessisse: quem tamen modum esse beneficij sui vellet, ipsius æstimationem esse. clij.
Nihil consensui tam contrarium est, qui & bonæ fidei iudicia sustinet q̃ vis atq; metus, quẽ cõprobare cõtra bonos mores est. ¶ Nõ capitur qui ius publicũ sequitur. ¶ Non videtur consentire qui errant. cxvij.
l. 178. §. eo. Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. ¶ Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. clxxij.
l. 121. §. eo. Nihil interest ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. cxiij.
Nihil peti potest ante id tempus quo per rerum naturam persolui possit. Et cum soluendi tẽpus obligationi additur, nisi eo præterito peti nõ potest. clvij.
Nihil tam naturale est, quàm eo genere quidque dissoluere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. xxxvj.
Non alienat qui duntaxat omittit possessionẽ. clvij.
Non debet actori licere quod reo non permittitur. ¶ In re obscura melius est fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro. xlij.
Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. lxxv.
Nõ debet, cui plꝰ licet, quod minꝰ est, nõ licere. xxij.
l. 13. & 14. §. de iniurijs. Non est singulis concedendum quod per magistratum publice possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æstimatio est libertatis & necessitudinis. cxxxvij.
Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionẽ facere potest. clxxvij.
Non omne quod licet, honestũ est. ¶ In stipulationibus id tempus spectatur quo cõtrahimus. clxxxvij.
Non potest dolo carere qui imperio magistratus nõ paruit. clx.
Non potest videri desisse habere qui nunquam habuit. ccix.
Non potest videri improbus qui ignorat quantum soluere debeat. c.
Non solet deterior conditio fieri eorum qui litem

conte

contestati sunt, quàm si non essent, sed plerumque melior. lxxxvij.

Nemo enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. denique post litem contestatam hæredi quoque prospicitur: & hæres tenetur ex omnibus causis. lxxxviij.

Non solent quæ abundant vitiare scripturas. xcv.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem remouetur à petitione. xiij.

Non videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem. liij.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere. lij.

l. 72. supra de proxim. & vulgar. Nō videtur rē amittere, cuius ppria nō fuit. lxxxiiij.

Nō videtur. Non videntur data quæ eo tempore quo dantur accipientis non fiunt. ¶ Qui iussu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parere necesse habet. cxxxviij.

Non vt pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. cxx.

Non vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. vj.

Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur. lvj.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est. lxxxix.

l.6 pupillus. §. de verbo. obli. Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non possit. cx.

l. pen. supra de oblig. Numquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes alia aliam consumit. clxxiij.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit. xxxj.

l. 15. supra de cond. & demon. Aug. lib. 4. ca. 9. OMnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim vt non subuerti possit. cciij.

Omnis hæreditas quamuis postea adeatur: tamē cum tempore mortis *continuatur*. ¶ Numquam ex postfacto crescit præteriti delicti æstimatio. clxxxj.

Omnes actiones quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent. ¶ Non videtur perfecte cuiusque id esse quod ex causa auferri potest. clxxxij.

l. 138. §. eo. Omnia fere iura hæredum perinde habentur ac si continuo sub tempus mortis hæredes extitissent.

l. 9. §. 1. de ex. proconf. Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. lxxiij.

Omnia quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint. ccij.

Omnia q̄ iure contrahūtur, contrario iure pereūt. cj.

PArem esse cōditionē oportet eius qui quid possideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret vel haberet. cxciij.

Pœnalia iudicia semel accepta, in hæredes transmitti possunt. cxxv.

Plerumque fit vt etiam ea quæ à nobis abire possint, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis vt abire possent. Et ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus. ccvj.

Plus cautionis in rem est, quàm in personam. xxvj.

Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet. cxviij.

Priuilegia quædā causæ sunt, quædā personæ: & ideo quædam ad hæredē transmittuntur, quæ causæ sunt. Quæ personæ sunt, ad hæredem nō transeunt. clvij.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate creditur: nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. cl.

Pupillum qui proximus pubertati sit, capacem esse, & furandi, & iniuriæ faciendę. ¶ In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum, iniuriarum. cxj.

QVamdiu possit valere testamentum: tamdiu legitimus hæres non admittitur, &c. [xxv.

Quatenus cuiusq; interfit, in facto non iure cōsistit.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest. ccx. l. 29. ff. eod.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. lxxxij. l. 56. supra mandat.

Quæ legata mortuis nobis ad hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos iis quorum in potestate fumus eodem casu adquirimus aliter atque cum stipulati fumus: nam & sub conditione stipulantes omni modo eis adquirimus: etiam si libertate nobis præfixa, à *dominis* conditio existat 1. xviij.

1 Perperam hic in vulga. editio. additur, si filius fami. quę est l. 78. supra de verb. obli. nā nec in antiq. nec in manuscr. extat, nec eam Bulga. interpretatus est.

Quæ 2 propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi. cxxiij.

Qui 3 actionem habet ad rem recuperandam: ipsam rem habere videtur. xv.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. clxxx.

Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quàm si perseuerantia apparuerit *iudicium animi fuisse ideoq; breui reuersa vxor*, neq; diuertisse videtur. xlix.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius: hæredi autem eius hoc imputari non potest: cum non spōte cum legatariis contrahit. ¶ Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas testatoris non refragatur. xx.

2 l. infra eo. 167. & 169.

3 l. in qui actionem.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est. clxxiiij.

Qui in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantiæ: an id quod peteretur, deberetur. ¶ Fideiussores quoq; nō minus quàm hęredes, iustā ignorātiam possunt allegare. Hæc ita de hęrede dicta sunt si cum eo agetur: non etiam si agat: nā plane qui agit, certus esse debet, cum sit in potestate eius quando velit experiri: & ante debet rem diligenter explorare: & tunc ad agendum procedere. xliij.

Qui in ius dominiumve alterius succedit iure eius vti debet. ¶ Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam cur non debeat petere. cxxxviij.

Qui in seruitute est, vsucapere non potest. nam cum possideatur possidere non videtur. clxj.

Qui non facit quod facere debet, videtur facere aduersus ea: quæ non facit, & qui facit quod facere non debet, nō videtur facere id qđ facere iussus est. clxiiij.

Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, &c. in regula, Quo tutela redit. quæ est. lxxiij.

Qui per successionem quamuis longissimā defuncto hæredes constiterunt, non minus hæredes intelligūtur, quàm qui principaliter hæredes extiterint. clv.

Qui potest facere vt possit conditioni parere: iā posse videtur. ¶ Quod quis si velit habere non potest, id repudiare non potest. cxxxv.

l. 8. supra de bo. poss.

Qui potest inuitis alienare, multo magis & ignorantibus & absentibus potest. xxvij. [cxxvij.

Qui rem alienā defendit, nūquam locuples habetur.

Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur

detur moram facere. lxiiij.
Qui tacet, non vtique fatetur: sed tamen verum est eum non negare. clxxxv.
Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictū fecisse proprie dicitur. ¶ Eius est actionem denegare, qui possit & dare. cvij.
Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. xlvij.
Aristot. 1. Polit. c. 8. Quod attinet ad ius ciuile, serui prò nullis habentur: non tñ ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. xxxiij.
j. Quod vero. supra de le.
Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentia. clxxxiiij.
Quod euincitur in bonis non est. clj.
Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu tēporis conualescere. xxx.
Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successoribus eorum obstabit. clxxxvj.
Quod iussu alterius soluitur, pro eo est quasi ipsi solutum esset. cxlj.
Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere. cxliij.
Quod quis, dum seruus esset, egit, proficere libero facto non potest. clxxxix.
Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. cciiij.
l. vlt. supra de vsur. Quo tutela redit, eo & hæreditas peruenit, nisi cum fœminæ hæredes interedunt. Nemo pōt tutorem dare cuiquam nisi ei quem in suis hæredibus cum moritur habuit, habituruſve esset si vixisset. ¶ Vi factum id videtur esse, quod de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam quod quisq; cum controuersiam haberet, habiturumve se putaret, fecit. ¶ Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint: perinde sunt ac si scripta non essent. ¶ Nec pacisendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest. lxxiiij.
Antonius Aug. lib. 1. c. 4. Quotiens dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendum erit. xxj.
Quotiens duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure, quod ante defertur, supererit vetus. xcij.
Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. lxviij.
Quotiens nihil sine exceptione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis. ccj.
Quotiens vtriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est cuius in lucro causa tempore præcedit. xcix.

1 Sic Flor. causæ coniectionis meminit Asco. & Gell. l. 5. c. 10 Græci manuscri. & vul. hic legūt coniunctio.

RE gula est quæ rem quæ est, breuiter enarrat: non vt ex regula ius sumatur, sed ex iure qđ est regula fiat. Per regulam igitur breuis rerū narratio traditur. Et (vt ait Sabinus) quasi causæ conIectio 1 est: quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum. j.
2 L. 2. supra de fund. homi. Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccviij.
SEcundum naturam est commoda cuiusq; rei eum sequi quem sequuntur incommoda. x.
3 D. 42. 5. de rebus aucto. Semper 3 in coniunctionibus, nō solum qđ liceat, considerandum est: sed & quod honestum est. clviij.
Semper in dubiis benigniora præferenda sunt. lvij.
Semper generalibus specialia insunt. cxc.
Semper in obscuris quod minimum est sequimur. ix.
Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur quod actum est? aut si non appareat quid actum est, erit consequens vt id sequamur quod in regione in qua actum est frequentatur. Quid ergo si neque regionis hos appareat quia varius fuit? ad id quod minimum est, redigēda summa est. xxxv.
Semper qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. Sed & si quis ratū habuerit quod gestum est, obstringitur mandati actione. lxj.
3 Adsimulatus. l. 59. supra de cōd. & demon. Seruitutem mortalitati ferè comparamus 4. cc.
Seruus Reipublicæ causa abesse non potest. cxvj.
Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres tenere non debet: ita nec lucrum facere si quid ex ea re ad eū peruenisset. xxcix.
Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio cōpetit: quia in stipulationibus id tempus spectatur quo contrahimus. xix.
Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponēda est causa æstimationis. vbi autem æquiparantur famosa iudicia, & si summā rei disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt. cv.
Si librarius in trāscribēdis stipulationis verbis errasset, nihil noceret quominus & reus & fideiussor teneantur. xciij.
l. 89 supra cod. Si nemo subiit hæreditarem, omne ius testamenti soluitur. cxlj.
L. 1. supra de cælum. Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse. ¶ Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. cxvj.
Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. cxlviij.
5 eleganter sabauditur, actionem. TOtiens in hæredē damus 5 de eo quod ad eum peruenit, quotiēs ex dolo defuncti cōuenitur, non quotiens ex suo. xlv.
VAni timoris iusta excusatio 6 non est. cxlvj.
l. Si quis ab alio. supra de reiud. Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur. cvj.
Vbi sex duorum mensium fecit mētionem: & qui sexagesimo & 7 primo die venerit, audiēdus est. Ita etenim Imperator noster Antoninus cum diuo patre suo rescripsit. cij.
Vbi non voce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videre respondere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. ¶ Furiosus absentis loco est: & ita Pompo. lib. 1. Epistolarum scribit. clxvij.
Vbi pugnantia inter se in testamento inuenirentur, neutrum ratum est. ¶ Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. cxlix.
Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris vel domini. iiij.
Verum est neque pacta, neque stipulationes, tactū posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere possit. xxxij.
Vni duo in solido hæredes esse non possunt. clxxxiiij.

5 Gręci dū taxat habent sexagesimo die, quam lectionē plerique magis amplectuntur.

FINIS.